ADAGIA QVAECVMQVE AD HANC DIEM EXIERVNT,

PAVLLI MANVTII STVDIO, ATQVE industria, doctissimorum Theologorum consilio, atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quae pium, et veritatis Catholicae studiosum lectorem poterant offendere:

Sublatis etiam falsis interpretationibus, & non nullis, quae nihil ad propositam rem pertinebant, longis inanibusq. digressionibus.

Quem laborem, a Sacrosancti CONCILII TRIDENTINI Patribus Manutio mandatum,

GREGORIUS XIII. MOTU PROPRIO ita comprobauit, vt omnes Adagiorum libros, vna excepta editione Manutiana, prohibeat, atque condemnet.

Cum plurimis, ac locupletissimis INDICIBVS Græcis, & Latinis, quorum non nulli nusquam antehac impressi fuerunt.

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

FLORENTIAE.
APVD IVNTAS
M D LXXV.

GREGORIO. XIII. PONT. MAX.

NIHIL in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarunt, & ego nuperrime, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Manutius, pater meus, Romam ueniſſet, tuaq. benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quae ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce tibi mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) praeclarum, ac prope ſingulare ueteris eloquentiae exemplum. Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuiq. viuo maleuoli quidā obtrectatores inuidebant, eum nunc e medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum quid ago? Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime: & ſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam praeſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me exiguum, cum id tamen uideā tot amicorum non inſulſorum hominum iudicio comprobari, non poſſum de meo peſsime exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui litteratos homines tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quae ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemq. auctoritatem tuam eo confers, ut ne quid praetermittatur eorum, quae Sanctiſsi-

mi

mi illi Patres ad Christianae Reip. vtilitatem pertinere censuerunt. Cumq. ab eodem Concilio eidem Patri meo demandatum fuisset munus perpurgādi librum de ueteribus vtriusque linguae Prouerbiis, ne, qui eorum studio tenerentur, vllam partem combiberent eius impietatis, quam eius libri scriptor scriptis suis plurimam adsperserat: fecisti, vt Pater meus emendationem susciperet: quam cum doctissimorum Theologorum ope, tuo iussu absoluisset, paullo post ipse moritur. Hic liber cum edendus in publicum esset, Tibi debitus, a Te proficiscens, quippe quem communicari omnibus iusseris, iure optimo a me S. T. inscribitur: A me, tamquam ab eius filio, cui Tu id mandaueras: S. Tuae, tamquam ei, quae bonum hoc omnibus impertierit. Laetentur igitur homines, talem nobis contigisse Pastorem, qui inter alias, quas multas habet, curas, praecipuam quoque illam habet, ut haereticorum libri, detractis omnibus, quae incautos lectores errore aliquo inuoluere poterant, publicentur. Quae Tibi debentur gratiae? quae habebuntur in omni tempore a studiosis hominibus, dum hoc volumen tractabunt? Verum Tu id non spectas: qui ipsum recte agere, non propter laudem, quae apud mortales consequitur, laudabile iudicas; sed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propositum fuit, vt recte agendo aetatem ageres. Quod cum semper feceris, ea es assecutus a Summo DEO, quae summa in terris sunt. Quod vt beneficium nobis idem DEVS diuturnum quoque concedat, (qui ex vita tua tot commoda, tot ornamenta sentimus) summis precibus obsecrare neque desinimus, neque vmquam desinemus.

Venetiis, Kal. Maij. CIƆ D L X X V.

SANCTITATIS TVAE

Humillimus seruus,

Aldus Manutius, Paulli F. Aldi N.

MOTVS PROPRIVS GREGORII XIII.

SVMMI PONT.

MOTV PROPRIO &c. Cum dilectus filius Paulus Manutius, dilecti filii Thomæ Manriquem nostri sacri Palatii Apostolici magistri cõsilio, atq; ope Adagia, necnõ Apophthegmata ab omnibus mendis, quæ pium & veritatis Catholicæ studiosum lectorem offendere poterant, expurgarit, seu expurgari curarit, sublatis etiam falsis interpretationibus, & nonnullis, quæ nihil ad propositã rem pertinebant longis, inanibusque exactionibus & digressionibus. Ipseque Paulus opera huiusmodi ad communem omnium studiosorum vtilitatem suis propriis impensis imprimere, seu imprimi facere intendat: Nos de eiusdem Pauli fide & integritate confisi, eiusque indemnitati consulere cupientes. Nec non illius hunc laborem a sacrosancti Tridentini Concilii patribus sibi mandatum, ita comprobantes, ut omnes adagiorum, & apophthegmatũ libros, vna excepta ipsius Pauli editione prohibeamus, atque condemnemus, prout harum serie prohibemus & condemnamus Motu simili, vt eidem Paulo ne Adagia & Apophthegmata quæcunque ad hanc diem exierunt ipsius Pauli studio & industria prædicti fratris Thomæ consilio & ope ab omnibus mendis, vt prefertur expurgata & vindicata, sublatis etiam falsis interpretationibus & nonnullis vt supra digressionibus sic impressa & per eundẽ Paulum imprimenda per decem annos post eorundem operum, vel cuiuslibet ipsorum impressionem a quocunq; seu quibuscunq; sine ipsius Pauli licentia citra montes imprimant, seu in eorũ apothecis, uel alias venalia præterquam a dicto Paulo impressa aut imprimenda teneri possint, concedimus & indulgemus inhibentes omnibus & singulis Christi fidelibus citra montes existentibus præsentium bibliopolis & librorum impressoribus sub excommunicationis latæ sententiæ. In terris vero S. R. E. mediate vel immediate subiectis & quingentorum ducatorum auri Cameræ Apostolicæ applicand. & insuper amissionis librorum penis; totiens ipso facto & absq; alia declaratione incurrendum; quotiens contrauentum fuerit ne infra decẽnium ab impressione dictorum operum vel cuiuslibet ipsorum respectiue computandum dicta opera, vel quælibet ipsorum sic impressa, & per eundem Paulum imprimenda sine eiusdem Pauli expressa licentia dicto decennio durante imprimere, seu ab ipsis vel aliis præterquam a dicto Paulo impressa & imprimenda vendere, seu venalia habere, uel ea, vt supra, habere audeant. Mandantes vniuersis venerabilibus fratribus nostris Episcopis Archiepiscopis eorumque Vicariis generalibus in spiritualibus & in statu temporali S. R. E. etiam Legatis & Vicelegatis sedis Apostolicæ, ac ipsius status Gubernatoribus, ut quoties pro ipsius Pauli parte fuerint requisiti vel alter eorum requisitus fuerit, eidem Paulo efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa ad omnem dicti Pauli requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras ecclesiasticas etiam sæpius aggrauanda auctoritate Apostolica exequantur. inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Et insuper quia difficile admodum esset præsentem Motum proprium ad quemlibet locum deferri uolumus, & auctoritate Apostolica decernimus ipsius transumptis uel exẽptis etiam in ipsis operibus impressis plenam & eandem prorsus fidem ubique tam in iudicio quam extra haberi, quæ præsenti originali haberetur. Et cum absolutione a censuris ad effectum præsentium, & quod sola signatura sufficiat, & ne de præmissis aliquis ignorantiam prehẽdere possit quod præsens Motus proprius in acie Campi Floris, & in Valuis Cancellariæ Apostolicæ huius almæ Vrbis affigatur, & ibidem per affixionem & in ipsis operibus per tempora impressus. ad omnium, quos tanget notitiam deductam esse, ac si eisdem personaliter intimatum esset & foret expresse uolumus & mandamus; irritum & inane censendum quicquid secus contigerit, præmissis omnibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque &c.

Placet V.

Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, Pridie idus Augusti, Anno Primo.

EGo frater Eustachius Locatellus ordinis Predicatorum Episcopus Reggij attestor, quatenus precibus Reuerendi fratris Thommæ Manrique, olim Magistri Sacri Palatij, Adagia Erasmi perlegi, & castigaui, & ea ab omnibus, quæ religionem Christianam, & pias lectoris aures offendere poterant, expurgaui, & sic castigata, & expurgata eidem Reuerendo Magistro Sacri Palatij ostendi; quæ demum ipso approbante Paullo Manutio excudenda tradita fuerunt iuxta ordinem Concilij Tridentini, in quorum fidem præsentes manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij, Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Ita est frater Eustachius Locatellus Episcopus, qui sup.

CVM a Reuerendo Fratre Thomma Manrique olim Magistro Sacri Palatij, Adagia Erasmi castigata, & ab omnibus, quæ Christianam religionem, & pias lectoris aures offendere pôterant expurgata, Ego Paullus Manutius receperim, illa Philippo & Iacopo Iuntis Florentiam imprimenda transmisi: In quorum fidem præsentem attestationem manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij. Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Paullus Manutius.

VIDIMVS Adagia a Reuerendissimo D. D. Eustachio Locatello Reggij Episcopo, precibus Reuerendi D. Thommæ Manrique olim Magistri Sacri Palatij castigata & emendata, & quia ita esse agnouimus, ut formis excuderentur iuxta mandatum eiusdem Magistri Sacri Palatij, permissimus, Florentiæ die xv. Martij. M D LXXIII.

Ita est Franciscus de Pisis Generalis Inquisitor Dominij Florentini.

IOAN. GVADAGNII MONTERCHII
CARMEN AD LECTOREM.

*N*Escia *mortalis mens, quæ fortuna ſecundet*
Quæ ve aduerſa premat, cur vno frangeris ictu?
Suſtulit iſta prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia luſtrarunt prouerbia; reddidit iſta,
His igitur doctus nullo diſcrimine pectus
Præſcia quod munus fati ſortiſq. futuræ
Obiectat, comple; atq. humeris cape grande trophæum
Ipſe volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat & præſens; quæ & conſectabitur Aeuum?
Nam quod apud veteres complexa eſt attica Mine
Quidquid & in libris ſcalpſit ſaturnia Clio,
Inſtar apum hinc liceat liquentia ſugere mella,
Nectareos ſuccos, quéis laus, & gloria ſurgit
Non ceſsit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phœbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necq. fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
Aeuo. Relliquias ueterum, monumenta diſerta
Prelucens monſtrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere ſecto
Totum collucet, prorſuſq. tibi omnia lector
Portat opus Phœbo, Aonijs, Aeuoq. dicatum.

ADAGIA,

QVAECVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

QVID SIT PAROEMIA.

*P*AROEMIA, *definitore Donato, est ac commodatum rebus temporibusque prouerbium. Diomedes autem finit hunc ad modum, Parœmia est prouerbij uulgaris vsurpatio, rebus temporibusque accommodata, quum aliud significatur quàm dicitur. Apud Græcos scriptores variæ feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto,* παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. *id est, Prouerbium est sermo ad vitæ rationem conducibilis, moderata quadam obscuritate multam in sese continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo,* Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφεία. *id est, Prouerbium est sermo rem manifestam obscuritate tegens. Neque clam est, complureis alias, & apud Latinos & apud Græcos parœmiæ finitiones extare: verum eas omneis hic referre non arbitratus sum operepretium fore, cum quòd in hoc opere præcipue propositum sit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, vbique quoad licebit sequi: tum quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemque recidunt. maxime quod inter tam multas nulla reperitur quæ vim naturamque prouerbij sic complectatur vt nõ aliquid vel redundet, vel diminutum sit. Si quidem Donatus ac Diomedes (ut interim alia non excutiamus) in omni parœmia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriæ speciem fecerint. Deinde* γνωμικὸν, *id est sententiale quiddam, expectãt, quum addit, Rebus temporibúsq; accommodatum. Græcorum item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad vitam instituendam conducibilem, aut methaphoræ tectorium admiscent: quædam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud* ἀκινήτους *(id est neutiquam violandæ authoritatis) scriptores, prouerbij nomine citata, quæ nulla methaphora tegantur. Rursum non pauca quæ nihil omnino pertineant ad institutionem vitæ, & à sententiæ ratione prorsus* ἐκ διαμέτρου, *quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo suffecerint.* μηδὲν ἄγαν, *ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et,* τίς ἂν ἀπὸ θύρας ἁμάρτοι, *hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele parœmiæ titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitæ rationem. Iam vero non omne prouerbium allegoria quapiã tegi, vel ex Fabio liquet cuius hæc verba sunt, libro Instit. 5. Cui confine est* παροιμίας *genus illud, quod est velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia parœmiarum esse genera quæ non sint allegoriæ confines. Quanquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partẽ aliqua metaphoræ specie fucatam esse. Tum optimas fatemur eas, quæ pariter & translationis pigmento delectent, & sententiæ prosint vtilitate. Verũ multo aliud est, commendare parœmiam, & quænam sit optima demonstrare: aliud, quid ea sit in genere, definire. Nobis (quod grammaticorum pace fiat) absoluta & ad nostrum hoc institutum accommodata parœmiæ finitio tradi posse videtur ad hunc modum, Parœmia est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiæ: scita quapiam nouitate insigne, proprij vicem obtineat. quandoquidem his tribus partibus perfectam constare definitionem, dialecticorum consensus est.*

Quid Parœmiæ proprium, & quatenus.

ITAQVE *peculiariter ad prouerbij rationem pertinẽt duo,* τὸ θρυλλούμενον καὶ καινότης, *hoc est, vti celebratum sit, vulgoq; iactatum. Nam hinc etiam parœmiæ Græcis vocabulum, videlicet* ἀπὸ τῶν οἴμων, τὸ ὁδὸς, οὗ παρατέτριμμαι καὶ παρόδιον, *quòd passim per ora hominum obãbulet: & adagij Latinis, quasi dicas circumagium, authore Varrone. Deinde scitum, ut aliqua ceu nota discernatur à sermone communi. Neque enim protinus, quod populari sermone tritum sit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegimus: sed quod antiquitate pariter & eruditione commendetur. id enim scitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox ostendemus: nunc quot modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi sermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud,* οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, *id est, neque tertij, neque quarti. Vel à sapientum dictis, quæ quidem antiquitas oraculorum instar celebrauit. quale est illud,* δύσκολα τὰ καλά, *hoc est, ardua quæ pulchra. Vel è poeta quopiam maximè vetusto: vt Homericum illud,*

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*

Rem factam etiam stultus intelligit.

Item illud Pindaricum,

ποτὶ κέντρον λακτίζεμεν. *id est,*

Contra stimulum calcitrare. Ex illud Sapphus,

Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλισσα. *id est,*

ADAGIA
QVAECVMQVE AD HANC DIEM EXIERVNT,

PAVLLI MANVTII STVDIO, ATQVE industria, doctißimorum Theologorum consilio, atque ope, ab omnibus mendis vindicata, quae pium, et veritatis Catholicae studiosum lectorem poterant offendere:

Sublatis etiam falsis interpretationibus, & non nullis, quae nihil ad propositam rem pertinebant, longis inanibusq. digreßionibus.

Quem laborem, a Sacrosancti CONCILII TRIDENTINI Patribus Manutio mandatum,

GREGORIVS XIII. MOTV PROPRIO ita comprobauit, vt omnes Adagiorum libros, vna excepta editione Manutiana, prohibeat, atque condemnet.

Cum plurimis, ac locupletißimis INDICIBVS Graecis, & Latinis, quorum non nulli nusquam antehac impreßi fuerunt.

CVM LICENTIA ET PRIVILEGIO.

FLORENTIAE.
APVD IVNTAS
M D LXXV.

GREGORIO. XIII. PONT. MAX.

NIHIL in rerum natura ſtabile, nihil firmum, omnia fluxa, omnia fallacia reperiri, & omnes iampridem affirmarunt, & ego nuperrime, domeſtico exemplo doctus, nimis grauiter ſenſi. Cum enim Paullus Manutius, pater meus, Romam ueniſſet, tuaq. benignitate fretus, ea aggredi in animo haberet, quae ſtudioſis omnibus ſummam vtilitatem parerent: cum inquam in eo totus eſſet, ecce tibi mors eum rapuit, rapuit mihi patrem, rapuit (liceat mihi, quod ſentio, libere proloqui) praeclarum, ac prope ſingulare ueteris eloquentiae exemplum. Quis enim, eius ſcripta legendo, & ſententiarum pondere, & verborum nitore referta, valde non commouetur? aut quis in eis natiuum quendam antiquitatis characterem non agnoſcit? Sentiemus poſteri, quantum difficultatis inſit in eloquentia comparanda: cuiq. viuo maleuoli quidā obtrectatores inuidebant, eum nunc e medio ſublatum vel inuiti admirabuntur. Verum quid ago? Patris ne mei laudes perſcribere propoſui? Minime: &ſi, ſi id etiam facerem, pietatem debitam praeſtarem. Sed in hoc non me affectus aliquis mouet, verum iudicium, quod tametſi in me exiguum, cum id tamen uideā tot amicorum non inſulſorum hominum iudicio comprobari, non poſſum de meo peſsimè exiſtimare. Hoc aſſequor certe, vt, patrem meum dum laudo, ſummas Tibi deberi gratias confitear, qui litteratos homines tua benignitate ſubleuandos, liberales diſciplinas, iamdiu prope exſules, ad patriam ſedem reuocandas cures. Tu inter alia, quae ad ſummi Apoſtolatus curam pertinent, cum videas plurimum referre, vt S. Concilij Tridentini Decreta obſeruentur, omne ſtudium, omnemq. auctoritatem tuam eo confers, ut ne quid praetermittatur eorum, quae Sanctiſsimi

mi illi Patres ad Christianae Reip. vtilitatem pertinere censuerunt. Cumq. ab eodem Concilio eidem Patri meo demandatum fuisset munus perpurgãdi librum de ueteribus vtriusque linguae Prouerbiis, ne, qui eorum studio tenerentur, vllam partem combiberent eius impietatis, quam eius libri scriptor scriptis suis plurimam adsperserat: fecisti, vt Pater meus emendationem susciperet: quam cum doctissimorum Theologorum ope, tuo iussu absoluisset, paullo post ipse moritur. Hic liber cum edendus in publicum esset, Tibi debitus, a Te proficiscens, quippe quem communicari omnibus iusseris, iure optimo a me S. T. inscribitur: A me, tamquam ab eius filio, cui Tu id mandaueras: S. Tuae, tamquam ei, quae bonum hoc omnibus impertierit. Laetentur igitur homines, talem nobis contigisse Pastorem, qui inter alias, quas multas habet, curas, praecipuam quoque illam habet, ut haereticorum libri, detractis omnibus, quae incautos lectores errore aliquo inuoluere poterant, publicentur. Quae Tibi debentur gratiae? quae habebuntur in omni tempore a studiosis hominibus, dum hoc volumen tractabunt? Verum Tu id non spectas: qui ipsum recte agere, non propter laudem, quae apud mortales consequitur, laudabile iudicas; sed quod in omni tua vita vnum illud Tibi propositum fuit, vt recte agendo aetatem ageres. Quod cum semper feceris, ea es assecutus a Summo DEO, quae summa in terris sunt. Quod vt beneficium nobis idem DEVS diuturnum quoque concedat, (qui ex vita tua tot commoda, tot ornamenta sentimus) summis precibus obsecrare neque desinimus, neque vmquam desinemus.

Venetiis, Kal. Maij. CIↃ Ↄ D L X X V.

SANCTITATIS TVAE

Humillimus seruus,

Aldus Manutius, Paulli F. Aldi N.

MOTVS PROPRIVS GREGORII XIII.

SVMMI PONT.

MOTV PROPRIO &c. Cum dilectus filius Paulus Manutius, dilecti filii Thomæ Manriquem nostri sacri Palatii Apostolici magistri cōsilio, atq; ope Adagia, necnō Apophthegmata ab omnibus mendis, quæ pium & veritatis Catholicæ studiosum lectorem offendere poterant, expurgarit, seu expurgari curarit, sublatis etiam falsis interpretationibus, & nonnullis, quæ nihil ad propositā rem pertinebant longis, inanibusque exactionibus & digressionibus. Ipseque Paulus opera huiusmodi ad communem omnium studiosorum vtilitatem suis propriis impensis imprimere, seu imprimi facere intendat; Nos de eiusdem Pauli fide & integritate confisi, eiusque indemnitati consulere cupientes. Nec non illius hunc laborem a sacrosancti Tridentini Concilii patribus sibi mandatum, ita comprobantes, ut omnes adagiorum, & apophthegmatū libros, vna excepta ipsius Pauli editione prohibeamus, atque condemnemus, prout harum serie prohibemus & condemnamus Motu simili, v; eidem Paulo ne Adagia & Apophthegmata quæcunque ad hanc diem exierunt ipsius Pauli studio & industria prædicti fratris Thomæ consilio & ope ab omnibus mendis, vt prefertur expurgata & vindicata, sublatis etiam falsis interpretationibus & nonnullis vt supra digressionibus sic impressa & per eundē Paulum imprimenda per decem annos post eorundem operum, vel cuiuslibet ipsorum impressionem a quocunq; seu quibuscunq; sine ipsius Pauli licentia citra montes imprimant, seu in eorū apothecis, uel alias venalia præterquam a dicto Paulo impressa aut imprimenda teneri possint, concedimus & indulgemus inhibentes omnibus & singulis Christi fidelibus citra montes existentibus præsentium bibliopolis & librorum impressoribus sub excommunicationis latæ sententiæ. In terris vero S. R. E. mediate vel immediate subiectis & quingentorum ducatorum auri Cameræ Apostolicæ applicand. & insuper amissionis librorum penis; totiens ipso facto & absq; alia declaratione incurrendum; quotiens contrauentum fuerit ne infra decēnium ab impressione dictorum operum vel cuiuslibet ipsorum respectiue computandum dicta opera, vel quælibet ipsorum sic impressa, & per eundem Paulum imprimenda sine eiusdem Pauli expressa licentia dicto decennio durante imprimere, seu ab ipsis vel aliis præterquam a dicto Paulo impressa & imprimenda vendere, seu venalia habere, uel ea, vt supra, habere audeant. Mandantes vniuersis venerabilibus fratribus nostris Episcopis Archiepiscopis eorumque Vicariis generalibus in spiritualibus & in statu temporali S. R. E. etiam Legatis & Vicelegatis sedis Apostolicæ, ac ipsius status Gubernatoribus, ut quoties pro ipsius Pauli parte fuerint requisiti vel alter eorum requisitus fuerit, eidem Paulo efficacis defensionis præsidio assistentes præmissa ad omnem dicti Pauli requisitionem contra inobedientes & rebelles per censuras ecclesiasticas etiam sæpius aggrauanda auctoritate Apostolica exequantur. inuocato etiam ad hoc si opus fuerit auxilio brachii secularis. Et insuper quia difficile admodum esset præsentem Motum proprium ad quemlibet locum deferri uolumus, & auctoritate Apostolica decernimus ipsius transumptis uel exēptis etiam in ipsis operibus impressis plenam & eandem prorsus fidem ubique tam in iudicio quam extra haberi, quæ præsenti originali haberetur. Et cum absolutione a censuris ad effectum præsentium, & quod sola signatura sufficiat, & ne de præmissis aliquis ignorantiam prehēdere possit quod præsens Motus proprius in acie Campi Floris, & in Valuis Cancellariæ Apostolicæ huius almæ Vrbis affigatur, & ibidem per affixionem & in ipsis operibus per tempora impressus. ad omnium, quos tanget notitiam deductam esse, ac si eisdem personaliter intimatum esset & foret expresse uolumus & mandamus, irritum & inane censendum quicquid secus contigerit, præmissis omnibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, cæterisque in contrarium facientibus, non obstantibus quibuscunque &c.

Placet V.

Dat. Romæ apud Sanctum Marcum, Pridie idus Augusti, Anno Primo.

EGo frater Eustachius Locatellus ordinis Predicatorum Episcopus Reggij attestor, quatenus precibus Reuerendi fratris Thomma Manrique, olim Magistri Sacri Palatij, Adagia Erasmi perlegi, & castigaui, & ea ab omnibus, quæ religionem Christianam, & pias lectoris aures offendere poterant, expurgaui, & sic castigata, & expurgata eidem Reuerendo Magistro Sacri Palatij ostendi; quæ demum ipso approbante Paullo Manutio excudenda tradita fuerunt iuxta ordinem Concilij Tridentini, in quorum fidem præsentes manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij, Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Ita est frater Eustachius Locatellus Episcopus, qui sup.

CVM a Reuerendo Fratre Thomma Manrique olim Magistro Sacri Palatij, Adagia Erasmi castigata, & ab omnibus, quæ Christianam religionem, & pias lectoris aures offendere pôterant expurgata, Ego Paullus Manutius receperim, illa Philippo & Iacopo Iuntis Florentiam imprimenda transmisi: In quorum fidem præsentem attestationem manu propria scripsi, & solitum meum sigillum apposui hac die xxvij. Februarij. M D LXXIII. Romæ.

Paullus Manutius.

VIDIMVS *Adagia a Reuerendissimo D. D. Eustachio Locatello Reggij Episcopo, precibus Reuerendi D. Thommæ Manrique olim Magistri Sacri Palatij castigata & emendata, & quia ita esse agnouimus, ut formis excuderentur iuxta mandatum eiusdem Magistri Sacri Palatij, permisimus, Florentiæ die xv. Martij. M D LXXIII.*

Ita est Franciscus de Pisis Generalis Inquisitor Dominij Florentini.

IOAN. GVADAGNII MONTERCHII CARMEN AD LECTOREM.

NEscia mortalis mens, quæ fortuna secundet
Quæve aduersa premat, cur vno frangeris ictu?
Sustulit ista prior, terrarum compita plantis
Quæ omnia lustrarunt prouerbia; reddidit ista,
His igitur doctus nullo discrimine pectus
Præscia quod munus fati sortisq. futuræ
Obiectat, comple; atq. humeris cape grande trophæum
Ipse volaturus puer inter numina Diuum.
Hæc noua Pieridum, inquam, munera candida pubes
Combibat & præsens, quæ & consectabitur Aeuum?
Nam quod apud veteres complexa est attica Mens
Quidquid & in libris scalpsit saturnia Clio,
Instar apum hinc liceat liquentia sugere mella,
Nectareos succos, queis laus, & gloria surgit
Non cessit certe cuiquam, Duce, cautius ire
Vel Phœbo, quem Cinthos amat, vel clarior illa
Delos: Necq. fauet cuiquam, tam Pallas, ad artes,
Aeuo. Relliquias ueterum, monumenta diserta
Prelucens monstrat codex: & dulcia vitæ.
Vertentes huic opta annos: nam vulnere secto
Totum collucet, prorsusq. tibi omnia lector
Portat opus Phœbo, Aonijs, Aeuoq. dicatum.

ADAGIA,

QVAECVNQVE AD HANC DIEM EXIERVNT, ACCVRATE NVPER EMENDATA.

QVID SIT PAROEMIA.

PAROEMIA, definitore Donato, est accommodatum rebus temporibusque prouerbium. Diomedes autem finit hunc ad modum, Paroemia est prouerbij uulgaris vsurpatio, rebus temporibusque accommodata, quum aliud significatur quàm dicitur. Apud Graecos scriptores variae feruntur finitiones. A nonnullis describitur hoc pacto, παροιμία ἐστὶ λόγος ὠφέλιμος ἐν τῷ βίῳ, ἐπικρύψει μετρίᾳ πολὺ τὸ χρήσιμον ἔχων ἐν ἑαυτῷ. id est, Prouerbium est sermo ad vitae rationem conducibilis, moderata quadam obscuritate multam in sese continens vtilitatem. Ab aliis hoc finitur modo, Παροιμία ἐστὶ λόγος ἐπικαλύπτων τὸ σαφὲς ἀσαφείᾳ. id est, Prouerbium est sermo rem manifestam obscuritate tegens. Neque clam est, complureis alias, & apud Latinos & apud Graecos paroemiae finitiones extare: verum eas omneis hic referre non arbitratus sum operepretium fore, cum quòd in hoc opere praecipue propositum sit, breuitatem illam, quam à docente requirit Horatius, vbique quoad licebit sequi: tum quòd eandem ferè cantilenam canunt, eodemque recidunt. maxime quod inter tam multas nulla reperitur quae vim naturamque prouerbij sic complectatur vt nõ aliquid vel redundet, vel diminutum sit. Siquidem Donatus ac Diomedes (ut interim alia non excutiamus) in omni paroemia requirere videntur inuolucrum aliquod: vt qui eam allegoriae speciem fecerint. Deinde γνωμικὸν, id est sententiale quiddam, expectãt, quum addũt, Rebus temporibúsq; accommodatum. Graecorum item quotquot sunt finitiones, aut sententiam ad vitam instituendam conducibilem, aut methaphorae tectorium admiscent: quaedam vtrunque cum altero coniungunt. Atqui permulta reperies apud ἀκινήτους (id est neutiquam violandae authoritatis) scriptores, prouerbij nomine citata, quae nulla methaphora tegantur. Rursum non pauca quae nihil omnino pertineant ad institutionem vitae, & à sententiae ratione prorsus ἐκ διαμέτρου, quod aiunt, dissideant. Exempla pro multis duo suffecerint. μηδὲν ἄγαν, ne quid nimis, nemo non ponit inter adagia, nihil tamen habet integumenti. Et, τίς ἂν ἐπὶ θύρας ἁμάρτοι, hoc est, Quis aberret à foribus? ab Aristotele paroemiae titulo refertur: at id non video quid conferat ad vitae rationem. Iam vero non omne prouerbium allegoria quapiã tegi, vel ex Fabio liquet cuius haec verba sunt, libro Instit. 5. Cui confine est παροιμίας genus illud, quod est velut fabella breuior. Videlicet palam indicat & alia paroemiarum esse genera quae non sint allegoriae confines. Quanquam haud inficias iuerimus, maximam adagiorum partẽ aliqua metaphorae specie fucatam esse. Tum optimas fatemur eas, quae pariter & translationis pigmento delectent, & sententiae prosint vtilitate. Verũ multo aliud est, commendare paroemiam, & quaenam sit optima demonstrare: aliud, quid ea sit in genere, definire. Nobis (quod grammaticorum pace fiat) absoluta & ad nostrum hoc institutum accommodata paroemiae finitio tradi posse videtur ad hunc modum, Paroemia est celebre dictum, scita quapiam nouitate insigne. Vt dictum, generis: celebre, differentiae: scita quapiam nouitate insigne, proprij vicem obtineat. quandoquidem his tribus partibus perfectam constare definitionem, dialecticorum consensus est.

Quid Paroemiae proprium, & quatenus.

ITAQVE peculiariter ad prouerbij rationem pertinẽt duo, τὸ θρυλλούμενον καὶ καινότης, hoc est, vti celebratum sit, vulgoq; iactatum. Nam hinc etiam paroemia Graecis vocabulum, videlicet ἀπὸ τοῦ οἶμος τὸ ὁδὸς, οἷον τρίμμα καὶ παρόδιον, quòd passim per ora hominum obãbulet: & adagij Latinis, quasi dicas circumagium, authore Varrone. Deinde scitum, ut aliqua ceu nota discernatur à sermone communi. Neque enim protinus, quod populari sermone tritum sit, aut figura nouatum, in hunc catalogum adlegamus: sed quod antiquitate pariter & eruditione commendetur. id enim scitum appellamus. Quibus ex rebus accedat nouitas adagiis, mox ostendemus: nunc quot modis celebritas contingat, paucis indicabimus. Veniunt igitur in vulgi sermonem vel ex oraculis numinum: quod genus illud, οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι, id est, neque tertij, neque quarti. Vel à sapientum dictis, quae quidem antiquitas oraculorum instar celebrauit. quale est illud, δύσκολα τὰ καλά, hoc est, ardua quae pulchra. Vel è poeta quopiam maximè vetusto: vt Homericum illud,

ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est,

Rem factam etiam stultus intelligit.

Item illud Pindaricum,

ποτὶ κέντρον λακτίζεμεν. id est,

Contra stimulum calcitrare. Et illud Sapphus,

Μήτε μοι μέλι, μήτε μέλισσα. id est,

Neque mel mihi, neque apis.

SIQVIDEM dum lingua adhuc incorrupta manerēt, poetarum versus in conuiuiis etiam canebantur. Vel è scena, hoc est, tragicorum & comicorum actis fabulis: quod genus illud ex Euripide, ἀπὸ σκοποῦ. rursum illud ex Aristophane βάλλ' ἐς κόρακας. Praecipue vero comoedia mutuo quodam commercio & vsurpat pleraque iactata vulgo, & gignit, traditque vulgo iactanda. Nonnulla ducuntur ex fabularum argumentis, vt ἄπλαστος, τἄλλα, ex Danaidum fabula. ἄδου κυνῆ, Orci galea, ex fabula Persei. Quaedam trahuntur ex apologis: è quibus illud, At non videmus manticae quod in tergo est. Aliquot ex euentu nascuntur: sicut hoc, ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα Λεύκωνος ὄνος φέρει. id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. Ex historiis aliquot mutuo sumpta sunt: quorum est illud. Romanus sedendo vincit. Quaedam profecta sunt ex apophthegmatis, hoc est, scitè breuiterque responsis: sicut illud,

Ὅς αὑτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σάμιαν ἧκει.

Qui semet ipse non habet, Samum petit.

Sunt quae ex verbo temere dicto sunt arrepta: velut, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, id est, non est curae Hippocli di. Denique mores, ingenium seu gentis, siue hominis alicuius, siue etiam animantis: postremo rei quoque vis quaepiam insignis, ac vulgo nota, locum fecerunt adagio: cuiusmodi sunt, Σύροι πρὸς φοίνικας, id est, Syri contra Phoenices, φοινικίζειν, pro eo quod est, fictè recusare quod accipere cupias, et ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, id est, vulpes non capitur muneribus, & δὶς κράμβη θάνατος, Bis crambe mors; & κλέμματα Αἰγύπτια, Clematis AEgyptia.

QVIBVS EX REBVS accedat nouitas Paroemiae.

IAM quod de nouitate diximus, id neutiquam simplex est. Nam hanc nonnunquam ipsa res secum adfert, ut κροκοδείλου δάκρυα. Crocodili lachrymae. Nonnunquam eam figura conciliat: quum per omneis fermè schematum species adagium varietur, quas singulatim persequi non est necesse. eas duntaxat attingamus quas frequentissime recipit. Metaphora penè semper adest: multas autem partes ea complectitur. Allegoria non minus crebra: quanquam & hęc quibusdā metaphorae species est. Exemplum prioris, Res omnis in vado est. Posterioris, λύκος ἔχανεν. Lupus hiat. Nec infrequens hyperbole, uelut γυμνότερος λεβηρίδος id est, Nudior exuuio serpentis. Nonnunquam vsque ad aenigma peruenit; quod, auctore Quintiliano, nihil aliud est quàm obscurior allegoria, quod genus, πλέον ἥμισυ παντός, id est, dimidium plus toto. Nonnūquam allusio venerem adiūgit paroemiae, veluti, ὡς ἂν σπείρῃς, id est, Sic serito. &, τοῖς δ' ἀνέχομαι, id est, Duobus simul cantibus. &

Οἴκοι δ' ἐν μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

AEdibus in proprijs quae rectavè pravèvè fiant.

Aliquoties κατὰ λέξιν τοῦ ἰδίωμα, id est verbi proprietas, prouerbij simulachrum addit, vt ἀγαγεῖν κακόν, id est, ingens malum. Fit interdum vt ipsum amphibolon, hoc est ambiguitas, decus apponat prouerbio. Cuius generis est, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ, id est, Bos in lingua. & ὅτε μῦς ἐν πίσσῃ, id est. Quacunque Mus in Pisa. Si quidem bos & animal significat & numismā. Mus itē animantis est nomen, & item athletae cuiusdam vocabulum. Et Pisa nomen vrbis, accessione literulae autem, picem significat, πίσσα. Nonnunquam ipsa eloquendi nouitas paroemiam efficit, vt ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, id est, In vino veritas. Nam si dicas ebrios vera loqui, non videbitur adagium. Item si dicas, Sine cibo & potu languet libido, non habebit adagij faciem. Contrà, Sine Cerere & Baccho friget Venus, nemo non agnoscit adagij speciem. Quanquā haec ipsa nouitas, vt omnis alia, proficiscitur à figura. Decorat interim & antiquitas, ut ἔγγυα, πάρα δ' ἄτα, Sponde, sed praesto est iactura. Denique in paroemiis omneis τῷ γελοίῳ, id est, ridiculi, formas inuenies. Sed haec minutim persequi, molestae cuiusdam diligentiae fortè videatur. Tametsi de figuris prouerbialibus paulo post aliquanto copiosius dicturi sumus.

QVOMODO PAROEMIA DIFFERAT ab iis, quae videntur illi confinia.

SVNT autem quaedam affinia paroemiis, puta γνῶμαι, quas nostri sententias appellant: ad haec αἶνοι qui à nostris apologi vocantur: tum ἀποφθέγματα, quae Latine, breuiter ac scite dicta, vertere licebit: praeterea σκώμματα, id est salse dicta. Denique quicquid allegoriam aut aliam quampiam figuram prouerbialem, ceu personam, prae se gerit. Et tametsi difficile non fit ab adagiorum genere secernere, si quis ad finitionem, tanquam ad gnomonem, & regulam, vnumquodque norit applicare: tamen quo faciamus satis etiā imperitioribus, haud grauabimur rudius et pinguiore, quod aiunt, Minerua rem explicare ut plane constet quid in hoc opere simus sequuti. Primum inter sententiam & paroemiam eiusmodi ratio est vt vtraque cum altera coniungi, vtraque rursus ab altera queat seiungi, non aliter quàm album ab homine. Vt enim non statim album quod homo, neque protinus homo quod album: nihil tamen vetat id album esse quod sit homo: Ita non raro fit vt sententia paroemiam complectatur: at non statim quod paroemia fuerit, idem erit & sententia: neque contra. velut;

Auaro tā deest quod habet, quā quod nō habet, &,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit:

non vt sententiae sunt, ita sunt & adagia. E diuerso: ego in portu nauigo, vt est prouerbium, ita sententia non est. Rursum, μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, id est, ne puero gladium, pariter & paroemiae sententiaeque rationem complectitur, denique & allegoriae. Neque defuere tamen, potissimum apud Graecos, qui grauati non sunt operam in hoc genere ponere, γνωμολογίαν, id est sententiarum collectionem, conscribentes. αἶνον Aphthonius in Progymnasmatis, simpliciter μῦθον, id est, fabulam. vocat. huic sunt, ut ait, varia ex inuentoribus cognomina, συβαριτικός, λιβυκός, κύπριος, αἰσώπειος. Quintilianus αἶνον ait à Graecis appellari λόγον μυθικόν, atque αἰσώπειον, à Latinorum nonnullis apologationem, non satis in vsum recepto nomine. Neque negat autē, paroemiae confinem esse, verum ita distinguit, vt aiat, totus sit apologus: paroemia, veluti fabella breuior. Exempli loco posuit, Nō nostrum onus, bos clitellas? Ad hunc quidem modum vsurpauit Hesiodus,

Νῦν δ' αἶνον βασιλεῦσ' ἐρέω φρονέουσι καὶ αὐτοῖς.

Ὧδ' ἴρηξ προσέειπεν ἀηδόνα ποικιλόδειρον. id est,
Aenon principibus referam, norint licet ipsi.
Vocalem accipiter sic affatus philomelam est.

Vtitur eundem ad modum & Archilochus, & Callimachus. Etiam si Theocritus ἐν κωμαστῇ, αἶνον pro parœmia videtur vsurpasse,

Αἶνος θὴν λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

Iam verò apophthegmata non alio discrimine dissidēt à parœmiis, quàm sententiæ. Quemadmodum enim illud, ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει, σώζειν θέλει, simul & adagium est et apophthegma: ita illud Simonidis ad quendam in conuiuio tacentē, εἰ μὲν ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς· εἰ δὲ σοφός, ἠλίθιον. id est, Si quidem stultus es, sapientem rem facis: si verò sapiens, stultam. Item illud, Decet Cæsaris vxorem non solum crimine, verū etiam criminis suspicione vacare, apophthegma quidē est, at non item parœmia. Item, Soles duabus sedere sellis, simul & prouerbium & ἀστεῖον est. Contrà, Mater nunquam, pater persæpe. Item illud Turonij, Ad molas sunt, σκῶμμα quidem est, at non item adagium. Quanquam sunt in hoc genere quædam adeo commode dicta, vt facile possint in adagiorum ordinem asciscí; velut illud, μέχρι βωμῶν φίλος εἰμί, id est, Vsque ad aras sum amicus. Adest enim simul & breuitas & sententia & figura. Hæc paulo verbosius inculcauimus, ne quid à nobis in hoc expectetur opere, nisi quod sub parœmiæ cadit appellationem: néve quis per negligentiam præteritū existimet quod prudentes consultoq́; tāquā ab argumēto alienū, pretermisimus.

Commendatio Prouerb. a dignitate

PORRO *autem ne quis hanc doctrinæ partem, tāquam nimium humilem, & impendio facilem, peneq́; puerilem, fastidiat, atque aspernetur: paucis exponamus quantum hæc, sicuti videntur, minutila, apud antiquos illos obtinuerint dignitatis: deinde quantum adferant commoditatis, si quis in loco sciteq́; vtatur: postremò non vsque adeo cuiuslibet esse, rectè prouerbiis vti. Principio, cognitionem adagiorum non in postremis habitam apud summos viros, vel illud sat. argumenti est, quòd primi nominis authores nō indigna duxerint de quibus diligenter voluminibus aliquot conscriberent. Quorum primus est Aristoteles, nimirum tantus philosophus ut vnus hic pro multis suffecerit. reliquit is, teste Laertio, de parœmiis volumen vnum. Chrysippus item ad Zenodotum duos de prouerbiis libros conscripsit. Scripsit eadem de re Cleantes. Quorum virorum si labores extarent, nobis non fuisset necesse tanto sudore quædam ex minutis istis scriptoribus, & iisdem, vt indiligentibus, ita deprauatissimis etiam, expiscari. Reperiuntur nonnulla prouerbiorum collectanea Plutarchi nomine, sed paucula, eaq́; ferme nuda. Inter parœmiographos subinde citatur tum ab aliis, tum ab Athenæo in Dipnologia, Clearchus Solensis, Aristotelis auditor, & Aristides: deinde Zenodotus, qui Didymi Tarrhęique parœmias in compendium redegit. Citantur & Theophrasti prouerbia in commentariolis Demosthenis. Vnde liquet & illos hisce de rebus commentarios reliquisse. Neque nos fugit, id operis Zenobij nomine circumferri: verum quoniam inueniuntur quædam apud Aristophanis interpretem, Zenodoti eius qui Didymum ac Tarrhæum in compendium redegerit, nomine relata, quæ ad verbum in huius commentariis leguntur, citra fraudem esse quòd is, quocūque fuerit nomine (quid enim refert?) in hoc opere, Zenodoti titulo adducetur. Hic præter alios Milonem quendam parœmiographum allegat. Citatur & Dæmon quispiam, cum ab aliis compluribus, tum ab eo qui dictiones aliquot ex orationibus Demosthenis est interpretatus: qui multos de prouerbiis libros videtur composuisse. nam citatur liber 40. Extāt & Diogeniani collectanea. Hesychij præfatio testatur ab ipso copiosius explicata prouerbia, quæ nudius recensuisset Diogenianus. etiamsi opus ipsum pugnat cū suo prologo: quum is nomenclaturam authorum profiteatur, & prouerbiorum argumenta: hic ita nudus sit vt nihil esse possit magis. unde in coniecturam adducimur, opus hoc copiosius ab authore descriptum, post ab alio quopiam in compendium contractum. Suidas, qui & ipse in hoc numero ponendus est, Theætetum quemdam adducit qui de prouerbiis conscripserit. Nec illud argumentum leue, quòd inter bonos authores ut quisque fuit eruditissimus eloquentissimusq́;, ita quamplurimum adagiorum suis libris aspersit. Et vt à Græcis exordiar, quid magno illo Platone, ne dicam diuino, παροιμιωδέστερον, ut sic dixerim? Aristoteles, serius alioqui philosophus, haudquaquā grauatur suis illis disputationibus parœmias crebras, ceu gemmulas, intertexere. Quem quidem sicut in cæteris, ita hac quoque in parte Theophrastus est æmulatus. Plutarchus grauis ac penè tetricus author, quàm multis vndique scatet adagiis? quem nec piguit inter problemata quasdam parœmias & proponere & excutere: idque Aristotelis exemplo. Iam ut ad Latinos veniamus, omissis vtroque in genere grammaticis ac poëtis (nisi si quis in his M. Varronem existimat annumerādum, qui Menippeis illis suis prouerbiales indidit titulos: vt planè consentaneum sit illum argumenta fabularum non aliunde quàm à prouerbiis sumpsisse mutuo) Romani principes non existimarunt inferius esse maiestate imperiali, vt magnis de rebus consulti, prouerbio responderent, quod etiam nunc extat in Digestis, οὔτε πάντα, οὔτε πάντῃ, οὔτε παρὰ πάντων. id est, Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Apud Græcos hoc adagium fertur, ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω. id est, E fructu arborem indico. Pittacus philosophus consultorem suum ad pueros turbine ludētes mittit, à quibus de ducenda vxore prouerbio doceatur, audiatq́;, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Theognides autem.*

στιχ. ϟϛ´

Οὐδ' ἐὰν πάντας ἁνδάνῃ, οὔτ' ἀνέχων id est,
Non etenim cunctis placeat vel Iuppiter ipse,
Seu mittens pluuiam, seu cohibens pluuiam.

Quòd si quem monet antiquitatis authoritas, nullum doctrinæ genus antiquius fuisse uidetur quàm parœmiarum, In his ceu symbolis tota ferme priscorum philosophia continebatur. Quid aliud veterum illorum sapientum oracula quàm prouerbia? quibus tantum honoris habitum est olim, vt non ab homine profecta, sed cœlitus delapsa viderentur. E cœlo, inquit Iuuenalis, descendit, γνῶθι σεαυτόν. id est, nosce te ipsum. Proinde pro foribus templorum veluti digna diis inscribebantur: passimq́; columnis, ac marmoribus insculpta visebantur, tanquam immortali digna memoria. Quòd

 si minu-

si minutula quæpiam res videtur adagium, meminerimus ista non mole sed pretio æstimari oportere. Quis enim sanus non pluris faciat gemmulas, quamuis perpusillas, quàm saxa quædam ingentia? & vt, authore Plinio, in minutissimis animantibus, velut araneolo culiceq́;, maius est naturæ miraculum, quàm in elephanto, si quis modo propius contempletur: itidem in re literaria nonnunquam plurimum habent ingenij quæ minima sunt.

Ad quot res vtilis Parœmiarum cognitio.

RELIQVVM *est vt paucis ostendamus, non minus vtilitatis inesse prouerbiis quàm olim adfuerit dignitatis. Conducit autem paræmiarum cognitio, cum ad alia permulta, tum potissimum ad quatuor: ad philosophiam, ad persuadendum, ad decus & gratiam orationis, ad intelligendos optimos quosq; authores. Principio ne cui mirum videatur quòd prouerbia dixerimus ad philosophiæ scientiam pertinere, Aristoteles apud Synesium existimat nihil aliud esse paræmias, quàm reliquias priscæ illius philosophiæ, maximis rerum humanarum cladibus extinctæ, easque seruatas esse, partim ob compendium breuitatemq́;, partim ob festiuitatem ac leporem: ideoq́; non segniter nec oscitãter, sed pressius ac penitius inspiciendas. subesse enim velut igniculos quosdam vetustæ sapientiæ, quæ in peruestiganda veritate multo fuerit perspicacior, quàm posteriores philosophi fuerint. Plutarchus item (in commentario cui titulum fecit. Quo pacto sint audiendi poetæ) veterum adagia simillima putat sacrorum mysteriis, in quibus maximæ quæpiam res ac diuinæ minutulis & in specie penè ridiculis ceremoniis significari solent. His enim tam breuibus dictis per inuolucrũ quoddam eadem innuimus, quæ philosophiæ principes tot voluminibus tradiderunt. Neque enim aliud sibi velle paræmiam illam Hesiodiam,* πλέον ἥμισυ παντὸς, *quàm quod Plato tum in Gorgia, tum in libris Politicis, tam multis argumentis conatur ostendere,* βέλτιον εἶναι τὸ ἀδικεῖσθαι τοῦ ἀδικεῖν. *id est, Satius esse iniuriã admittere, quàm iniuriam inferre.*

Ad persuadendum conducere Prouerbia.

QVOD *si cui satis non sit ipsum sapere, verum etiam aliis persuadere cupiat quàm non inutilis sit hæc prouerbiorum suppellex, vel Aristoteles ipse satis declarat, qui non semel in rhetorices præceptis, paræmias inter testimonia connumerat. Quemadmodum, inquiens, si quis suadere velit ne cum homine sene copulet aliquis necessitudinem, vtitur huius prouerbii testimonio,* μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, *id est, Ne vnquam benefacias seni. Rursum si quis persuadeat ut liberos item interficiat qui parentem occiderit, huic usui futurum est hoc prouerbium.*

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείποι. *id est,*
Stultus qui natos occiso patre relinquat.

Quantum autem adferant ad persuadendi facultatem momenti testimonia, cui non cognitum est? Neque mediocriter conducunt sententiæ. At inter hæc quoque idem prouerbia collocat. Quintilianus item in Institutionum libris, compluribus locis prouerbiorum mentionem facit, tanquam non vna ratione ad bene dicendum conducentium. Nam quinto libro paræmias exemplis coniungit, ut parem cum illis vim obtinentes, quorum est vel præcipua. Rursum easdem eodem in libro in argumentorum genere collocat, quas Græcè χρείας *appellant. Quorum & frequentissimus usus, & ad persuadendum mouendumq́; non mediocris vtilitas. Quin magis ipsa Fabij verba libet adscribere. Nec hæc quidem, inquit, vulgo dicta & recepta persuasione populari, sine usu fuerint testimonia. Sunt enim quodammodo vel potentiora etiam, quòd non causis accommodata, sed liberis odio & gratia mentibus, ideo tantum dicta factaq́;, quia aut honestissima aut verissima videbantur. Pauloq́; inferius, Ea quoque quæ vulgo recepta sunt, hoc ipso quòd incertum authorem habent, velut omnium fiunt. Quale est, Vbi amici, ibi opes. Et, Conscientia mille testes. Et apud Ciceronem, Pares cum paribus, vt est in veteri prouerbio, facillimè congregantur. Neque enim durassent hæc in æternum, nisi vera omnibus viderentur. Hactenus Fabij verba retulimus. Idem autem paulo post deorum oracula paræmiis subnectit, uelut his affinia cognataq́;. Iam quid M. Tullius, nonne in actione pro L. Flacco, prouerbio fidem testibus abrogat? id est huiusmodi,* ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, *id est, In Care periculum. Annon in eadem totius gentis Græcorum in ferendis testimonijs fidem, eleuauit hoc prouerbio? Da mihi testimonium mutuum. Quid quòd ipsi etiam philosophi passim suas rationes prouerbiis fulciunt? Quo minus mirandum si frequenter historiographi narrationis fidem ex adagio quopiam petunt. Adeo quod in literis intercidit, quod titulis, quod colossis, quod marmoribus seruari non potuit, prouerbio seruatur incolume: vt & hãc obiter adagiorum laudem indicẽ quod* τὸ πιθανὸν, *id est probabilitas, ad persuadendum vel primas obtinet partes, quid, quæso probabilius quàm quòd nemo non dicit? Quid verisimilius q̃ id quod tot ætatũ tot nationũ consensus & velut idem suffragium cõprobauit? Inest nimirũ, inest in his paræmiis natiua quædam & genuina vis veritatis. Alioquin qui fieri potuit vt eandem plerunque sententiam in centum dimanasse populos, in centum videamus transfusam linguas: quæ nec tot quidem seculis, quibus nec pyramides obstiterunt, vel interierit, vel consenuerit? vt meritò dictum illud videatur, Veritate nihil esse robustius. Deinde fit nescimus quo pacto, vt sententia prouerbio quasi vibrata, feriat acrius auditoris animum, et aculeos quosdam cogitationum relinquat infixos. Nam longè minus tanges animum, si dixeris, Caduca & breuis est hominis vita: quàm si prouerbium cites, Homo bulla. Postremò quod de risu scribit Fabius, maximas difficultates causarum, quæ nullis argumentis dissolui queant ioco eludi: id vel maximè præstat paræmia.*

Ad ornatum conducere Parœmiam.

Porrò quantum vel dignitatis vel veneris adiungat orationi tempestiuus prouerbiorum vsus, non pluribus explicandum. Primum enim quis non videt quãtum maiestatis vel ex ipsa antiquitate concilient orationi? Tum si quod schema, quod amplitudinem ac sublimitatem apponat sermoni, rursum si quod ad gratiã dictionis facit: denique si qua ratio festiuitatis (quum paræmia plerunque per omneis figurarum species per omneis facetiarũ formas varietur) nimirum quicquid

illa

illa solent adferre, conferet, ac genuinam quandam peculiaremq́ gratiam de suo insuper adiunget. Proinde si scitè & in loco intertexantur adagia, futurum est vt sermo totus et antiquitatis ceu stellulis quibusdam luceat, & figurarum arrideat coloribus, & sententiarum niteat gemmulis, & festiuitatis cupediis blandiatur: denique nouitate excitet, breuitate delectet, authoritate persuadeat.

Ad intelligendos authores conducere paroemiam.

IAM *vt non sit alius paroemiarum vsus, certe ad intelligendos optimos quosque (hoc est vetustissimos) authores, non vtiles modò sunt, uerumetiam necessariæ. In quibus cùm pleraque sint deprauata, tum hæ vel deprauatissimæ sunt: propterea quòd ferè ænigmaticum quiddam habeant, ut etiam à mediocriter eruditis non intelligantur: tum quòd plerunque velut ex abrupto interseruntur, nonnunquam etiam mutilatim vt* ἄνω ποταμῶν*, id est sursum fluminum. Aliquoties vnico verbo notantur, ut apud Ciceronem in Epistolis ad Atticum, Subueni quæso, dum est* ἀρχῇ*. id est principium. Indicat autem illud prouerbium.*

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τελευτήν *id est,*

Principio præstat quàm fini adhibere medelam.

Hæc itaque multum offundunt tenebrarum, si ignorentur. At rursum lucis plurimum adferunt si fuerint intellecta. Denique fit nonnunquam vt scriptor tacitè ad prouerbium alludat: quod si nos fugerit, etiamsi videbitur intellecta sententia, tamen magna voluptatis pars aberit, ignorata paroemia.

Quod genus est Horatianum illud.

-equus vt me portet, alat rex.

Et apud Vergilium,

-fatis nunquam concessa moueri,

Aparet Camarina procul

Subest enim in illo prouerbium, ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει*, in hoc,* μὴ κινεῖν τὴν καμαρίναν.

Commendatio à difficultate.

QVOD *si iuxta prouerbium,* δύσκολα τὰ καλά*, eaq́; vulgo ceu fastidiuntur, quæcunque facilia videntur: ne quisquam arbitretur vsque adeo procliue, vel intelligere vel sermoni paroemiā intexere. Siquidem ut non mediocris est artificii, gemmulam scitè includere anulo, et aurum purpuræ intexere: ita non est cuiusuis paroemiā aptè decenterq́ orationi inserere. Quodq́ Fabius scribit de risu, nihil affectari periculosius, idem de prouerbio non iniuria dixeris. Etenim in huiusmodi, quemadmodum et in musica, nisi summum præstes artificem, ridiculus sis: & aut laudem eximiam, aut risum auferas oportet.*

Quatenus vtendum adagiis.

PROINDE *quatenus quibusq́ modis uti conueniat adagiis, indicabimus. Ac primo loco meminisse oportebit, vt quod eleganter Aristoteles in commentariis rhetoricis admonuit de adhibendis epithetis, id nos in vsurpandis adagiis obseruemus: nempe vt illis vtamur nō tanquam cibis, sed veluti condimentis, id est, non ad satietatem, sed ad gratiam. Præterea ne quouis inseramus loco, quemadmodum enim ridiculi sit si quibusdam locis gemmam alligaris: itidem ad surdum si non suo loco adhibueris adagium. Quod verò Fabius libro institutionum 8. de sententiis vsurpandis præcepit, id totidem ferme verbis de paroemiis præcipi queat. Primum, ne, quemadmodum dictum est, nimis crebriter vtamur. Densitas enim earum obstat inuicem, quo minus eluceāt, quemadmodum nec pictura, in qua nihil circumlitum est, eminet, ideoq́, artifices etiam, quū plura in vnam tabulam opera conferunt, spatiis distinguunt, ne vmbræ in corpora cadant. Subsistit enim omnis paroemia, ideoq́, post eam vtique aliud est initium. Vnde soluta ferè oratio est, et è singulis non membris sed frustis collata, structura caret. Porrò vt adfert lumen clauus purpuræ in loco insertus, ita certè neminem deceat intertexta pluribus notis vestis. Accedit hoc quoque incommodi, qui d crebras captanti paroemias, nonnullas necesse est admiscere vel frigidas vel coactas. Non enim potest esse delectus, vbi de numero laboratur. Postremò gratiam amittit quicquid aut immodicum est aut intempestiuum. In epistolis tū familiaribus licebit paulo liberius hoc genere ludere: in oratione seria, sicuti parcius, ita et accuratius adhibendæ.*

Varium prouerbium vsus.

HOC *in loco non abs re futurum arbitramur, si paucis velut indicabimus quibus rationibus variari queat paroemiarum vsus, vt possis idem adagium alia atq; alia forma producere. Principio, nihil vetat interdū quominus idem dictum ad complures sensus accommodes: vt illud* τετρημένος πίθος*, id est, pertusum dolium, vel ad obliuiosum, uel ad profusum, uel ad auarum, vel ad futilem, vel ad ingratum traduci potest. Effluit enim quicquid infuderis in animum immemoris: apud prodigum nihil durat: auari cupiditas nunquam expletur: futilis & garrulus nihil continet: perit quicquid contuleris in hominem ingratum. Nonnunquam per ironiam ad contrarias etiam sententias deflectitur: quod genus, si de mēdacissimo quopiam loquēs, dicas,* ἄκουε τὰ ἐκ τρίποδος*, id est, Audi è tripode dicta. Fit interim vt unius voculæ commutatione diuersis conueniat, vt* ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα*, id est Hostium munera nō munera: &,* πλούτων ἄδωρα δῶρα, κολάκων ἄδωρα δῶρα, ποιητῶν ἄδωρα δῶρα*. vt idem adagium ad hostes, ad pauperes, ad assentatores, ad poetas deflectatur. Nam hostium munera perniciem adferre creduntur. & si quid donant pauperes, aut adulatores, aut poetæ, captationes sunt verius quàm munera. Breuiter ad omnia in quæ quocunque modo hæc similitudo competit, accommodes licebit. Illa ratio fermè communis omnibus, quoties à persona ad rem aut contrà fit deflectio. Ad personam, hoc pacto, Prouerbium est,* μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο*, id est, ne Hercules quidē aduersus duos: ego verò Thersites magis quàm Hercules, qui possim vtrique respondere? Ad rem torquebitur hoc modo, prouerbio dictum est,* μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο*. ego qui possim pariter & morbo & inopiæ tolerandæ par esse? Variatur & inuersione prouerbium, vt dictum est,* μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο*, & tu vnus contra duos Hercules audes congredi? Item hoc pacto, Contra tritum*

Græcis prouerbium, expectatis carbonibus thesaurum reperi. Et, Commutauimus, non χρύσεια χαλκείων, id est aurea æreis: sed planè χάλκεα χρυσείων, id est ærea aureis. Præterea nonnunquam explicatur adagium & confertur: nonnunquam simplex allegoria refertur. Aliquoties etiam mutilum proponitur, vt si quo respondente quod nihil ad rem pertineat, dicas, ἀμάς ἀπῄτουν, id est falces postulabam. Et apud Ciceronem, τὰ μὲν διδόμενα, id est, quæ dantur. Interim satis est vnico verbo allusisse, vt apud Aristotelem, omnes eiusmodi inter ipsos κεραμεῖς, id est, figuli.

De Figuris Prouerbialibus.

RELIQVVM est ut ad parœmiarum catalogum accingamur, sed si prius figuras aliquot prouerbiales ostenderimus. Quædam enim dicta sunt specie non magnopere prouerbiali, quædam autem παροιμιῶδει (id est prouerbiali) figura, ut facile possint in parœmiarum ordinem cooptari. Igitur in totum, prouerbiorũ generi confinis est omnis sententia, præterea metaphora, peculiariter allegoria: & in his præcipue quæ sumuntur à rebus insignibus, & vulgo celebratis: vt à nauigatione, a bello. Quod genus sunt illa, secundis nauigare ventis, naufragium facere, vertere vela, tenere clauum, & exhaurire sentinam, &, tradere ventis vela, contrahere vela. Item illa, bellicum canere, &, vorsis gladijs pugnare, receptui canere, cominus atque eminus pugnare, conferre pedem, conserere manus, atque id genus alia sexcenta. Quæ si paulo longius traducantur, abeunt in parœmiæ formam. Item quæ ducuntur à rebus notis ac vehementer quotidiano sensui familiaribus: vt quoties corporis gestus ad animi rem transferuntur, cuiusmodi sunt, premere pollicem, pro fauere: corrugare frontem, pro moleste ferre & ringi, pro indignari: exporrigere frontem, pro hilarescere. Præterea quæ trahuntur à sensibus corporis, velut olfacere, pro rescíscere: degustare, pro experiri. Prouerbij ferè faciem habent quoties quæ sunt artibus peculiaria vocabula, aliò detorquentur, vt δὶς διὰ πασῶν, id est, bis per omnia, à musicis: ἐκ διαμέτρου, id est, ex dimetiente, à mathematicis. item, sesquipedalia verba. incudi reddere, a fabris ærariis: ad amussim, à fabris lapidariis: nullã lineã duxi, à pictoribus: extremum actum adiungere, à scenis. Interdum citra figuram tacita allusio prouerbiale quiddam adfert. Ea tum erit optima quoties ad authorem aut rem spectat magnopere celebrem, nulliq; incognitam, qualis est apud Græcos Homerus, apud Latinos Vergilius. Quod genus est illud apud Plutarchum, ἐπεὶ μάρτυρές γε τῷ Πλάτωνι πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est, Quandoquidem testes sanè Platoni multiq; boniq; adsunt. Allusum est enim ad morem sacrorum, in quibus sacerdos dicere consueuit, Τίς τῇδε; id est, quis hic? Deinde qui aderant, respondebant, πολλοί τ' ἀγαθοί τε πάρεισιν. id est, Multiq; boniq; adsunt. Item illud apud Ciceronem ad Atticum, Σύν τε δύ' ἐρχομένω, id est, Simul duobus euntibus. Et apud Lucianum, ἰατρῶν παῖδες, id est, medicorum filij, pro medicis ipsis. Accedunt ad prouerbij speciem & illa, bucolico carmini familiaria, ἀδύνατα, ἀναγκαῖα, ἄτοπα, ἴσα, ἐναντία, id est, impossibilia, necessaria, absurda, contraria, similia.

Ἀδύνατα sunt eiusmodi,

Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐς ἀόνα κύματα μετρεῖν. id est,

Sed labor adsimilis metiri in littore fluctus.

Et apud Vergilium,

Ante leues ergo pascentur in æthere cerui,

Et freta destituent nudos in littore pisces.

Ἀναγκαῖα sunt huiusmodi,

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit.

Et apud Senecam,

Lucida dum current annosi sidera mundi.

Ἄτοπον exemplum hoc erit,

Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.

Contrariorum hoc,

Nunc virides etiam occultant spineta lacertos:

Me tamen urit amor. Item apud Theocritum

Ηνίδε σιγῇ μὲν πόντος, σιγῶντι δ' ἀῆται,

Ἁ δ' ἐμὰ οὐ σιγῇ στέρνων ἔντοσθεν ἀνία. id est,

Ecce silet maris vnda, silent & flamina venti: et

Haud tamen intra nostra silent præcordia curæ.

Similium,

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam.

Et apud Theocritum,

Ἁ αἴξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὰν αἶγα διώκει. id est,

Capra petit cytisum, sequitur lupus ipse capellam.

Sunt & aliæ duæ figuræ maximè confines parœmiarũ generi, quæ constant uel eiusdem aut similis iteratione vocis, uel contrariarum contextu. Quod genus sunt, ἀπό σ' ὀλῶ κακὸν κακῶς. κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. id est, Perdam te malum male. Mali corui malum ouum. Et, θρέμμα σοφοῦ σοφόν, id est, Alumnus sapiẽtis sapiens. Id quod est apud Græcos comicos pariter ac tragicos penè solenne. Et, Eueniunt digna dignis. Amico amicus. Malis malus. Bonis bonus. Vterque vtrique cordi. Sunt rex reginæ placet. Et, Manus manum fricat. Graculus ad graculum. Contrariorum genus sic habet, καὶ δίκαια κἄδικα, ὦ καὶ μιαρέ. id est, Et iusta & iniusta. Probe & improbe, apud Aristophanem, ἑκόντι τε καὶ ἄκοντι, id est Volentibusq; & nolentibus, apud Platonem. Item, οὐδὲν εἶπας οὐδ' ἔργον, id est, Nullum dictum, neque factum. Apud nostros item, Verum vbi fas versum atque nefas. Facta atque infecta canebat. Quo tropo sic vsus est Valerius Maximus, vt ad verum sensum non cohæreat, tantum exaggerat: Obtestantem, inquit, se, aduersus omne fas & nefas, quum in summo esset imperio, à te equite Romano fuisse trucidatum. Nam qui consistit vt facinus nefarium dicatur esse factum aduersus omne nefas? Quo iure, quaq; iniuria. Quiduis & facere & pati. Digna atque indigna. Quid dixit, aut quid tacuit? Domi belliq;. Publicè, priuatim. Quod scis, nescis. Clamq; palamq;. Iocaq; & seria. Manibus pedibusq;. Noctesq; diesq;. Quæ prima aut vltima ponas. Neque magnum, neq; paruum. Iuuenesq; senesq;. Diis hominibusq; plaudentibus. Ad hanc formam pertinent etiam hæc passim apud poetas obuia, παρθένος ἀπάρθενος. νύμφη οὐ νύμφη. ἄγαμος γάμος. ἄπολις πόλις. δύσπαρις πάρις. δυσδαίμων εὐδαιμονία. ἄδωρα δῶρα. ἄδειος δέος. ἀπόλεμος πόλεμος. ἄκοσμος κόσμος. ἄχαρις χάρις. ἄπλουτος πλοῦτος. i. Virgo non virgo. Sponsa non sponsa. Nuptiæ non nuptiæ. Non ciuitas ciuitas. Malus Paris Paris. Infelix felicitas. Non dona dona. Non metuendus metus. Nõ bellum bellum. Ornatus inornatus. Ingrata gratia.

Inopes

Inopes opes. Hæc ἐναντίωσις nonnunquam accidit et in dictione composita, vt μωρόσοφος, id est stulte sapiēs. & γλυκύπικρος, id est dulciter amarus. Sic etiam. Plutarcho teste. suum affectum vocant amantes ex voluptate & dolore mixtum, ita vt libenter contabescant. Huc pertinet & illa ἐναντιώσεις αἰνιγματώδεις, id est, contrarietas ænigmatica, vt φέρων οὐ φέρω, ἔχων οὐκ ἔχω. & Ἀνὴρ καὶ οὐκ ἀνὴρ, ὄρνιθα καὶ οὐκ ὄρνιθα, ἰδών τε κοὐκ ἰδών, ἐπὶ ξύλου καὶ οὐ ξύλου καθημένην, λίθῳ καὶ οὐ λίθῳ βάλλοι τε καὶ οὐ βάλλοι. id est, Portans non porto, habens non habeo. Vir & non vir, auem & non auem, vidensq́; & non videns, in ligno & non ligno, sedentem & non sedentem, lapide & non lapide, iaculatur & non iaculatur. Quod ænigma refertur et apud Athenæum ex Clearcho, & apud Tryphonem: cuius meminit Plato quoque. Huius forma sunt & illa: ἄγλωττος λάλος, id est, elinguis loquax. τρωτὸς, ἄτρωτος. id est, vulnerabilis inuulnerabilis. δασὺς λεῖος id est, hirsutus læuis, ἄγονος γόνος., id est, fœtus non fœtus. Cuiusmodi per multa proponit ac soluit Athenæus lib. 10. Neque respuit adagiorum ratio ænigmaticam obscuritatem, quanquam alias improbatam; imò veluti familiarem libenter amplectitur. Quod generis fuerit si quis parum sanè loquutum iubeat, Anticyram nauigare, aut porcum cædere, aut squillam è sepulchris vellere, quorum primum est apud Horatium, alterum apud Plautum, tertium apud Theocritum. Proinde & oracula pleraq́; in ius prouerbiorum abierunt, & Pythagoræ symbola ad parœmiarum naturam videntur pertinere. Præcipue peculiaris est adagiorum generi hyperbole. ut, Cœlum territat armis, &, Saxa clamore rumpit. & Risu diffluo. maximè si qua metaphoræ species admisceatur. Effertur variis modis, vel per denominationem, vel per comparationem, vel per similitudinem, vel per epitheton. Exempla sunt, Alter Aristarchus. Et, Noster hic Phalaris. Et, Stentore clamosior. Velut leæna in machæra. Stentorea vox. Nestorea facundia. Neque verò pigebit ceu fontes aliquot indicare à quibus genus hoc figurarum duci possit.

Sumitur enim interdum ab ipsa re, quoties hominē scelestum, scelus appellamus: dedecorosum, dedecus: pestilentem, pestem: lurconem, barathrum: tenebrionem, tenebras: contaminatum, labem: spurcum, cœnum: contemptum, quisquilias: impurum, sterquilinium: portentosum, portentum: molestum, hulcus: carcere dignum, carcerem. Quorum vnumquodque ferè potest & per comparationem efferri, ut χρυσοῦ χρυσοτέρα, id est auro magis aurea. &, ipsa nequitia nequior, cæcitate cæcior, loquacitate loquacior, deformitate deformior, ipsa siti siticulosior, paupertate pauperior, infortunio infortunatior, ipsa infantior infantia. Ad hanc classem pertinent & illa, pater esuritionum. Et, omnis eloquentiæ fons, Et plus quàm insanissimus. Et, plus quàm perditus.

Huic proxima sunt quæ è rebus similibus trahuntur. vt, Melle dulcior. Pice nigrior. Niue candidior. Oleo tranquillior. Infima auricula mollior. Auro purior. Plumbo stupidior. Stipite tardior. Littore surdior. Iracundior Adria. Æquore surdior. Spongia bibacior. Harenis sitientior. Pumice siccior. Ære Dodonæo loquacior. Vitro fragilior. Pila volubilior. Cothurno instabilior. Clematide Ægyptia gracilior. Alno procerior. Cote durior. Sole clarius. Sydere pulchrior. Buxo pallidior. Sardois herbis amarior. Alga vilior, Ætna æstuantior. Beta insulsior. Trutina iustior. Spina distortior. Ampulla vanior. Pluma leuior. Vento instabilior. Morte odiosior. Barathro capacior. Labyrintho inuolutior. Corchoro vilior. Subere leuior. Dolio pertuso incontinentior. Laterna perlucentior. Clepsydra pestilentior. Fonte purior. Euripo mobilior. Oculis charior. Luce dulcior. Vita antiquior. Rubo arefacto præfractior. Crambe recocta molestior. Clauo purior. Floralibus licentiosior.

Item ab animantibus. vt, Muliere loquacior. Passere salacior. Hirco libidinosior. Ceruo viuacior. Cornice annosior. Graculo magis obstreperus. Luscinia vocalior. Dipsade nocentior. Vipera virulentior. Vulpe fraudulentior. Echino asperior. Procello Acarnanio lenior. Anguilla magis lubricus. Lepore timidior. Limace tardior. Pisce sanior. Pisce magis mutus. Delphino lasciuior. Phœnice rarior. Scropha fœcundior alba. Nigro cygno rarior. Hydra magis versipellis. Albo coruo rarior. Vulture edacior. Scorpiis improbior. Testudine tardior. Glire somniculosior. Sue indoctior. Asello stolidior. Hydris immitior. Dama pauidior. Hirundine bibacior. Cane rixosior. Vrso hispidior. Tipula leuior. Cuiusmodi quædam congerit & Lucianus, ὀργιλώτεροι μὲν τῶν κυνιδίων ὄντες, δειλότεροι δὲ τῶν λαγωῶν, κολακευτικώτεροι δὲ τῶν πιθήκων, ἀσελγέστεροι δὲ τῶν ὄνων, ἁρπακτικώτεροι δὲ τῶν γαλῶν, φιλονικότεροι δὲ τῶν ἀλεκτρυόνων. i. Quum sint iracundiores catellis, timidiores leporibus, adulantiores simiis, libidinosiores asinis, rapaciores felibus, contentiosiores gallis gallinaceis. Item Plutarchus aduersus vsuram, ἀπιστότερος ὢν κολοιοῦ, ἀφωνότερος πέρδικος, καὶ κυνὸς ἀγεννέστερος. id est, Quum minus fidei tibi habeatur quàm graculo, magis mutus sis quā perdix, abiectior seruiliorq́; cane.

Ducuntur à personis deorum. Diana intactior. Ipsis Charitibus humanior. Priapo salacior. Venere formosior. Mercurio facundior. Momo mordacior. Vertumno inconstantior. Proteo mutabilior. Empusa magis varius.

A personis fabulosis. Tantalo sitientior. Atreo crudelior. Cyclope immanior. Oreste insanior. Vlysse dolosior. Nestore facundior. Glauco stupidior. Iro pauperior. Penelope castior. Nireo formosior. Tithono viuacior. Erisichthone esurientior. Niobe fœcundior. Stētore clamosior. Tiresia cæcior. Busiride illaudatior. Sphinge inuolutior. Labyrintho intricatior. Dædalo ingeniosior. Icaro audacior. Gigantibus elatior. Gryllo stultior. Lynceo perspicacior. Excetra pertinacior.

A personis comœdiarum. Thrasone Terētiano gloriosior. Demea iurgiosior. Mitione facilior. Gnathone adulantior. Phormione confidentior. Dauo versutior. Thaide blandior. Euclione parcior.

A personis historiarum. Zoilo inuidentior. Catone seuerior. Timone inhumanior. Phalaride crudelior. Timotheo felicior. Sardanapalo nequior, Numa religiosior. Phocione iustior. Aristide incorruptior. Crœso ditior. Crasso nummatior. Codro pauperior. Æsopo luxuriosior. Herostrato ambitiosior. Fabio cunctantior. Socrate patientior. Milone robustior. Chrysippo acutior. Trachalo vocalior. Curione obliuiosior. Nostri

temporis Aristarcus. Christianorum Epicurus. Item, Præposterus Cato.

A gentibus, Pœno perfidior. Scytha asperior. Scythotauris inhospitalior. Cretensi mendacior. Parthis vanior. Thracibus bibacior. Thessalo perfidior. Care vilior. Sybarita fastuosior. Milesiis effœminatior. Arabis ditior. Pygmeo breuior. Arcade stolidior.

Ab officiis, Lenone magis periurus. Cinædo mollior. Milite gloriosior. Areopagita tristior. Tyranno violentior. Carnifice immanior.

De Præmollienda Parœmia.

IAM *illud, tametsi minutulum humiliusque videatur, tamen, posteaquam docendi munus suscepimus, non grauabimur propter imperitiores admonere: videlicet, ut in vsurpandis adagiis meminerimus quod in verbis nouatis aut durius translatis fieri Fabius iubet: id quod ait à Græcis elegantissimè præceptum esse, videlicet* προεπιπλήττειν τῇ ὑπερβολῇ: *ita nos oportebit* προεπιπλήττειν τῇ παροιμίᾳ, *hoc est, præcastigare, & velut occurrere parœmiæ: si quando vel obscurior vel alioqui durior videbitur. Recipit enim hoc genus, sicuti paulo superius ostensum est, & metaphoras quantumlibet duras, & nouationes uocum licentiosas, & hyperbolas parum pudentes, & allegorias ad ænigma vsque obscuras. Græci* προεπιπλήττουσι *his ferme modis:* κατὰ τὴν παροιμίαν. ὥς φασι. φασί. τὸ λεγόμενον. τὸ τοῦ λόγου. ὡς παλαιός φησι λόγος. ὥσπερ λέγεται. ὡς λέγεται. ὡς λέγομεν παροιμιαζόμενοι. ὡς λέγουσιν οἱ παίζοντες, καλῶς εἴρηται. *id est, Iuxta prouerbium, vt aiunt, aiunt, quod dicitur, quod dici solet, vt antiquum ait dictum, vt dicunt, vt dicitur, vt dicimus prouerbio, ut dicunt iocantes, rectè dictum est. Iisdem fermè orationibus vtuntur Latini, Aiunt, vt aiunt, vt est in veteri prouerbio, iuxta vulgo tritum sermonem, quemadmodum vulgo dici consueuit, ut vetus verbum vsurpem, ut adagio dictum est, uerè hoc dicunt.*

P R O V E R B I V M.
Amicorum communia omnia.

TA τῶν φίλων, κοινὰ, *id est, Amicorum communia sunt omnia. Ex hoc prouerbio Socrates colligebat, omnia bonorum esse virorum non secus quàm deorum. Deorum inquit, sunt omnia. Boni viri deorum sunt amici. Et amicorum inter se communia sunt omnia. Bonorum igitur virorum sunt omnia. Refertur apud Euripidem in Oreste,*

κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. *id est,*
Inter enim amicos cuncta sunt communia.
Idem in Phœnissis,
κοινὰ γὰρ φίλων ἄχη. *id est,*
Communis omnis est amicorum dolor,
Idem in Andromacha,
Φίλων γὰρ οὐδὲν ἴδιον, οἵτινες φίλοι
Ὀρθῶς πεφύκασ', ἀλλὰ κοινὰ χρήματα. *id est,*
Nam verè amicis proprium prorsus nihil:
Sed inter ipsos cuncta sunt communia.

Terentius in Adelphis, Nam vetus quidem hoc verbum, Amicorum inter se communia esse omnia. Testatur & apud Menandrum fuisse in eadem fabula. M. Tullius lib. offi. 1. Vt in Græcorum, inquit, prouerbio est, Amicorum esse omnia communia. Citatur & ab Aristotele lib. Moralium 8. & à Platone de Legib. 5. Quo loco conatur demonstrare, felicissimum reipub. statum, rerum omnium communitate constare: πρώτη μὲν τοίνυν πόλις τέ ἐστι καὶ πολιτεία καὶ νόμοι ἄριστοι, ὅπου τὸ πάλαι λεγόμενον ἂν γίγνηται κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν ὅτι μάλιστα. λέγεται δὲ ὡς ὄντως ἐστὶ κοινὰ τὰ φίλων. *id est, Prima quidem igitur ciuitas est & reipublicæ status, ac leges optimæ, vbi quod iam olim dicitur, per omnem ciuitatem quàm maximè fieri potest obseruabitur. Dictum est autem vere, res amicorum communes esse. Idem ait, felicem ac beatam fore ciuitatem, in qua non audirentur hæc verba, meum & non meum. Aristoteles lib. Polit. 2. temperat Platonis sententiã, volens possessionem ac proprietatem esse penes certos: cæterùm ob vsum, virtutem & societatem ciuilem, omnia communia, iuxta prouerbium. Martialis lib. 2. iocatur in quendam Candidum, cui semper in ore fuerit hoc adagium, quum alioqui nihil impertiret amicis.*

Candide κοινὰ φίλων, *sunt hæc tua Candide* πάντα.
Quæ tu magniloquus nocte dieque sonas.

Atque ita concludit epigramma,

Das nihil, & dicis Candide κοινὰ φίλων.

Eleganter Theophrastus apud Plutarchum in commentariolo cui titulus, περὶ φιλαδελφίας, Εἰ κοινὰ τὰ φίλων ἐστὶ, μάλιστα δεῖ κοινοὺς τῶν φίλων εἶναι τοὺς φίλους. *i. Si res amicorum communes, maxime conuenit vt amicorum item amici sint communes. M. Tullius lib. de legibus primo videtur hoc adagium Pythagoræ tribuere, quum ait, Vnde enim illa Pythagorica vox,* τὰ φίλων κοινὰ, καὶ φιλίαν ἰσότητα. *id est, Res amicorum communes et amicitiam æqualitatem. Præterea Timæus apud Diogenem Laertium, tradit hoc dictum primum à Pythagora profectum fuisse. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 1. cap. 9. testatur Pythagoram non solùm huius sententiæ parentem fuisse, verumetiam huiusmodi quandam vitæ ac facultatũ communionẽ induxisse.*

Amicitia æqualitas. Amicus alter ipse.

HAEC *quoque ad Pythagorã authorem referunt, quòd eandem complectãtur sententiam,* τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχήν. τὸν φίλον, ἕτερον αὐτόν. *i. Amicitiam æqualitatem esse, & eandem animam. Et, Amicum, alterum ipsum. Neque enim quicquam non commune, vbi fortunarum æqualitas: neque dissensio, vbi idem animus: neque diuortium, vbi coagmentatio duorum in vnum. Aristoteles magnorum Moralium lib. 2.* ὅταν βουλώμεθα σφόδρα φίλον εἰπεῖν, μία φαμὲν ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. *id est, Quoties volumus vehementer amicum dicere, vna, inquimus, anima mea & huius. Idem eodem libro,* ἔστι γὰρ ὥς φαμεν, ὁ φίλος, ἕτερος ἐγώ. *id est, Est enim, vt dicere solemus, amicus, alter ego. Plato libro De legibus sexto, citat tanquam vetus dictum, & ceu prouerbio iactatum.* παλαιὸς γὰρ ὁ λόγος ἀληθὴς ὤν, ὡς ἰσότης φιλότητα ἀπεργάζεται, μάλα μὲν ὀρθῶς εἴρηται καὶ ἐμμελῶς. *id est, Nam verus illud verbũ & verè & eleganter dictum est, æqualitatem amicitiæ authorem esse. Neque tamen id sentit Plato, iuuenibus ac senibus, doctis atque indoctis, stultis ac sapientibus, robustis ac debilibus omnia æqualia exhibenda*

esse

esse, sed cuique pro sua dignitate distribui oportere. Alioqui, quemadmodum ait inibi Plato, τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ᾽ ἄν. id est, Inæqualibus æqualia, erunt inæqualia. Et vt summum ius in summam iniuriam vertitur, ita summa æqualitas, summa fit inæqualitas. Quemadmodum festiuiter dixit Plinius, æqualitate in ferendis sententiis nihil inueniri posse inæqualius. Quanquam hoc quoque quidam ex Homero sumptum existimant, apud quem est illud aliquoties, ἶσον ἐμῇ κεφαλῇ. id est, Æque atque meum ipsius caput. Atque hæc omnia Aristoteles lib. Moralium 9. prouerbii titulo citat.

PYTHAGORAE SYMBOLA.

SED quandoquidem in Pythagoræ mentionē incidimus non grauabimur & reliqua illius symbola, priscis illis oraculorum instar celebrata, adscribere; quæ quidem in præsentia licuit apud Græcos inuenire scriptores. Nam ea, tametsi prima (quod aiunt) frōte superstitiosa quæpiā ac deridicula videantur, tamen si quis allegoriam eruat, videbit nihil aliud esse, quàm quædam recte uiuendi præcepta. Nihil enim opus est Tyrrhenorum imitari superstitionem, qui hæc etiam citra ullam allegoriam obseruant, vt testatur in Symposiacis Plutarchus. Idem in vita Numæ tradit quædam huius generis symbola Numæ conuenisse cum Pythagoricis.

Ne gustaris quibus nigra est cauda.

Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων, id est, Ne gustes ex iis quibus est nigra cauda. Interpretatur Plutarchus in cōmentariis De liberis instituendis, ne comercium habeas cum improbis, & iis qui sunt nigris ac infamibus moribus. Tryphon grammaticus inter ænigmatis exempla hoc quoque commemorans interpretatur hoc modo, ψευδῆ λόγον μὴ προΐεσθαι. τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται, καὶ ἀμαυροῦται. id est, Ne mendacem sermonem protuleris. Mendacium enim in extremis partibus nigrescit, & obscuratur. Quidam ad sepiam piscem referunt, qui atramento quod in cauda gestat, semet occulit. Quanquam Plinius libro 32. capite vltimo, Melanurum inter pisces recenset, quum de sepiis multa prioribus libris disseruerit, ut uideatur non idem esse piscis Melanurus & Sepia. Theodorus Gaza Melanurum oculatam uertit, quem piscem nominat tantum loco quem modo indicauimus.

Stateram ne transgrediaris.

Μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν, id est, Stateram ne trāsilias, hoc est, ne quid facias præter ius & æquum. Nam stateram olim æquitatis symbolum habuisse uulgo, uel Doricum illud prouerbium indicat, τρυτάνας δικαιότερος. id est, trutina iustior. Ad eū modū interpretatur Demetrius Byzātius apud Athenæū libro Dipnosophistarū decimo.

Chœnici ne insideas.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίζειν, id est, Chœnici ne insideas. Interpretatur diuus Hieronymus, de uictu ne fueris solicitus in diem crastinum. Est enim Chœnix demensum, & cibus diurnus, ut apud Homerum Odysseas τ.

Οὐ γὰρ ἀεργὸν ἀνέξομαι, ὅς κεν ἐμῆς γε
Χοίνικος ἅπτηται. id est,

Nāq; opæ immunē haud patiar quicūq; meā unquā
Chœnica contigerit.

Eodem pacto Laertius & Suidas exponunt. Porrò seruis olim cibus diurnus chœnice distribuebatur, vt illi uicissim operis pensum persoluerent: quam ob causam Apollo Pythius Corinthios χοινικομέτρας appellauit, quòd seruos possiderent quadragies sexies mille. Author Athenæus libro sexto. Plutarchus autem longe diuersum, puta, non indulgendum ocio, sed industria prospiciendum uictum, ne desit in posterum. Idem in Symposiacis huius symboli meminit, his quidē uerbis, μετὰ τῆς πυθαγορικῆς χοίνικος, ἐφ᾽ ἧς ἀπηγόρευε καθῆσθαι, διδάσκων ἡμᾶς, ἀεί τι τῶν παρόντων εἰς τὸ μέλλον ἀπολείπειν, καὶ τῆς αὔριον ἐν τῇ σήμερον μνημονεύειν. hoc est, Vnà cum Pythagorica chœnice, in qua uetuit desidere, docens nos, ut ex eo quod presens est, semper aliquid in futurum relinquamus, & crastini diei in hodierno meminerimus. Existimat autem idem maiores significare uoluisse, quibus religiosum habitum est, mensas inanes tollere. Demetrius Byzantius apud Athenæum interpretatur, non oportere spectare tantum quę præsentis diei sunt, quin crastinum semper esse expectandū, propemodum cum Plutarcho consentiens.

Ne cuius dexteram inieceris.

Μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν, id est, Ne cuiuis porrigas dexteram, hoc est, Ne temere quemlibet in familiaritatem admittas, sed deligas quem diligas. Idem citatur atque exponitur à Plutarcho, ἐν τῷ περὶ τῆς πολυφιλίας. Conuenit cum illo Solonis apophthegmate, quod ex Apollodoro refert Diogenes Laertius, φίλους μὴ ταχὺ κτῶ, οὓς δ᾽ ἂν κτήσῃ μὴ ἀποδοκίμαζε. id est, Amicos ne cito pares, quos autem paraueris, ne reiice.

Arctum anulum ne gestato.

Μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον, id est, Arctum anulum ne gestato, hoc est, interprete diuo Hieronymo, Ne uixeris anxiè. Et ne temet in seruitutem coniicias, aut in eiusmodi uitæ institutum, vnde te non queas extricare. Siquidem quisquis anulum angustum gestat, is sibi quodammodo uincula iniicit.

Ignem ne gladio fodito.

Πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν, id est, Ignem gladio ne fodito, hoc est, Ira percitum ne lacessas, quin magis concedere conuenit, & blandis uerbis tumidum animum placare. Ita diuus Hieronymus, & apud Athenæum Demetrius Byzantius. Diogenes Laertius exponit, potentium & ferocium iracundiam non esse conuitiis exagitandam, propterea quòd flamma quo magis exagitatur, hoc magis atque magis inualescit. Neque dissensit ab hoc interpretamento Plutarchus. Quanquam Plato libro De legibus sexto sic vsurpauit, vt de iis dici solitum videatur, qui frustra moliuntur, quod effici nullo pacto queat, ostendens id lusus genus quoddam fuisse, vt ignem gladio dissecarent. Ad eundem ferme sensum retulit diuus Basilius in epistola ad nepotes, vt idem sibi velint, Ignem gladio dissecare, et Cribro haurire aquam. Huc nimirum allusit Lucianus in secundo Verarum narrationum libro, cum ex insulis fortunatis dimitteretur, fingens se à Rhadamantho admonitum, vt si quando rediret in hunc nostrum orbem,

tria

tria quædam obseruaret, μὴ πῦρ μαχαίρᾳ σκαλεύειν, μήτε θέρμους ἐσθίειν, μήτε παιδὶ ὑπὲρ τὰ δεκτοκαίδεκα ἔτη πλησιάζειν. id est, Ne gladio ignem diuerberaret, ne lupinis uesceretur, ne se puero decimumoctauum annum egresso adiungeret. Siquidem horum meminisset, futurum ut aliquando ad eam insulam reuerteretur. Horatius hoc dicto videtur indicare crudelitatem cum insania coniunctam. Amor enim per se furor est, qui si erumpat in pugnas ac cædes, ignis gladio perfoditur. Libro Sermonum, secundo, satyra 3.

his adde cruorem,
Atque ignem gladio scrutare.

Cor ne edito.

Μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν, id est, Cor ne edito, hoc est, ne curis tuiom ipsius animum excrucies. Ad hunc modum enarat Demetrius Byzantius apud Athenæum. Aut ne sollicitudinibus uitam reddas breuiorem. Aristot. enim libro De partibus animalium tertio narrat, cor esse fontem omnium sensuum, uitæq; ac sanguinis. Aristophanes in Nebulis.

Ὅμως δὲ θυμὸν δακὼν ἔφην. id est,
Animum tamen mordens meum, sic inquam.

Item Theognis.

Καὶ δάκνομαι ψυχήν, καὶ δίχα θυμὸν ἔχω. id est,
Et rodor mentem, sumq; animi ambiguus.

Videtur ex Homero sumptum, apud quẽ est Iliados ζ.

Ἤτοι ὁ καππεδίον τὸ ἀλήϊον οἶος ἀλᾶτο,
Ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων.
Solus at ille quidem uacuis errabat in agris
Cor adedens curis, hominum uestigia uitans. Et Ω.
Σὴν ἔδεαι κραδίην. id est, tuum edis cor.

Item Odysseæ ι.

Ἔνθα δύω νύκτας, δύο τ' ἤματα συνεχὲς αἰεὶ
Κείμεθ' ὁμοῦ, καμάτῳ τε καὶ ἄλγεσι θυμὸν ἔδοντες. i.
Hic soles noctesq; duas consedimus, usque
Rodentes animum curis simul atque labore.

Idem Iliados α.

Σὺ δ' ἔνδοθι θυμὸν ἀμύξεις. id est,
Tu intus præcordia rodes.

A fabis abstineto.

Κυάμων ἀπέχεσθαι, id est, A fabis abstineto. Huius ænigmatis uaria reperitur interpretatio. Plutarchus in commentario De liberis educandis, ad hunc enarrat modũ: Abstinendum à tractandis reipublicæ muneribus, propterea quòd antiquitus in creandis magistratibus suffragia per fabas uice calculorum ferebantur. Quanquam idem in Problematis diuersam adfert causam: nempe quòd omnia legumina uentum & humorem impurum adferant corporibus, atque hanc ob causam ad Venerem incitent. In eadem sententia M. Tullius item fuisse uidetur, qui in lib. De diuinatione primo, scribit ad hunc modum. Iubet igitur Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemq; adferat. Ex quo etiã Pythagoreis interdictum putatur, ne faba uescerentur, quæ res habet inflationem magnam. Is cibus trãquillitatem mentis quærentibus constat eße cõtrarius. Aristoxenus tamen apud A. Gellium libro quarto, capite vndecimo, refellit hanc opinionem, affirmans Pythagoram nullo legumine sæpius usum quàm fabis, quòd is cibus & aluum sensim subduceret & leuigaret. Porrò Gellius de cyamo non esitato, causam erroris fuisse putat, quòd in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoricas sectatus ẽ, uersus hic inuenitur,

Δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχεσθαι. id est,
Ah miseri à cyamo, miseri subducite dextras.

Opinati enim sunt plerique, κυάμων legumentum uulgo dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κυάμους, hoc in loco testiculos significare dicunt: eosq; more Pythagoræ operte atque symbolice κυάμους appellatos, quasi sint εἰς τὸ κύειν δυνατοί, καὶ αἴτιοι τοῦ κύειν. id est, ad ferendum uterum efficaces, causaq; ferendi uteri, et genituræ humanæ uim præbeant. Idcirco Empedoclem uersu isto non à fabulo edendo, sed à rei Venereæ proluuio uoluisse homines deducere. De causis interdictæ fabæ hæc ex Aristotele refert Laertius, φησὶ δ' Ἀριστοτέλης ἐν τῷ περὶ τῶν κυάμων, παραγγέλλειν αὐτὸν ἀπέχεσθαι τῶν κυάμων, ἤτοι ὅτι αἰδοίοις εἰσὶν ὅμοιοι, ἢ ὅτι ᾅδου πύλαις. ἀγόνατον γὰρ μόνον. ἢ ὅτι φθείρει, ἢ ὅτι τῇ τοῦ ὅλου φύσει ὅμοιον, ἢ ὅτι ὀλιγαρχικόν. κληροῦνται γοῦν αὐτοῖς. id est, Ait autem Aristoteles in lib. de fabis, illum iussisse a fabis abstineri, uel quod pudendis essent similes, uel quòd inferorum portis. unum enim hoc legumen expers genituræ. vel quòd corrumpat, uel quòd vniuersi naturæ simile, uel quòd ad oligarchiam pertineat. Nam fabis sortiuntur. Cum eo quod postremo loco attigit Aristoteles, conuenit quorundam sententia, qui putant Pythagoram hoc ænigmate deterruisse à capessenda republica. nobis magis etiam arridet, quod addit is qui historias quas Gregorius Nazianzenus attigit, collegit, Edere fabas, qui lucro corrupti ferunt suffragia. Plutarchus apud eundem Gellium testatur, Aristotelem scriptũ reliquisse, quòd Pythagoras μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλήφης, καὶ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἀπέχεσθαι, id est, vulua, corde, & marina urtica, atq; id genus quibusdam aliis abstinuerit. Theon grammaticus apud Plutarchum in Symposiacis narrat, apud Aegyptios tantam esse fabarum religionem, ut eas neque serant neque comedant, imò nec aspicere fas sit, Herodoto teste. Quin & apud Romanos inter funesta habebantur fabæ, quippe quas nec tangere, nec nominare Diali Flamini liceret, quòd ad mortuos pertinere putarentur. Nam & lemuribus iaciebantur laruis, & parentalibus adhibebantur sacrificiis: & in flore earum literæ luctus apparere uidentur, ut testatur Festus Pompeius. Plinius existimat ob id à Pythagora damnatam fabam, quòd hebetet sensus, & pariat insomnia, uel quòd animæ mortuorum sint in ea. Qua de causa & in parentalibus assumitur. Vnde & Plutarchus testatur, legumina potissimum ualere ad euocandos manes. Varro ob hoc Flaminem ea non uesci tradit, quoniam & in flore eius literæ lugubres inueniuntur. Cæterum quòd Plutarchus in problematibus rerum priscarũ inter cætera refert, ob id damnatas fabas quòd Lethes, & Erebi sint cognomines, quid sibi uelit, non satis intelligebamus, nisi quòd consultis Græcis codicibus comperimus tandem vel librarij uel interpretis errorem. Siquidem & Græca sic habent: πότερον ὡς οἱ Πυθαγορικοὶ τοὺς μὲν κυάμους ἀφωσιοῦντο διὰ τὰς λεγομένας αἰτίας, τὸν δὲ λάθυρον

καὶ

καὶ τὸν ὄροβον, ὡς παραινοῦμεν τῷ φιλῶ καὶ τὰς λίθους id est, An quòd Pythagorici fabas quidem abominabantur ob causas quæ feruntur, Lathyrum autem & Erebinthum, quod nomen à Lethe et Erebo deductum habeant? Hactenus Plutarchi uerba retulimus. Lathyrus autem & Eribinthus ciceris genera sunt. Lethe Græcis obliuionem sonat. Erebus à caligine nomẽ habet, inauspicatæ uoces sapientiæ studiosis. Hic lapsus in hoc profuit, ut Latini codicis mendum ostenderimus, ne quis ad eundem impingat lapidem.

Cibum in matellam ne immittas.

Σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν, id est, Cibum in matellam ne immittas. Interpretatur Plutarchus, ne sermonem urbanum immittas in animum hominis improbi. Nã oratio cibus est animi: Is corrumpitur & putrescit, si in animum insyncerum inciderit. Hoc est, apud quod Gellium admonet Epictetus, etiam atque etiam uidẽdum, in cuiusmodi animũ immittamus sermonem. Etenim si in vas insyncerum immiserimus, in acetum aut lotium verti. Huc allusit Horatius,

Syncerum est nisi uas, quodcunque infundis, acescit.

Ad finem vbi perueneris, ne velis reuerti.

Μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντα, id est, Ne reflectas ubi ad terminos perueneris hoc est, interprete Plutarcho, Qũ aderit fatalis dies, videris& uitæ finem adesse, æquo animo feras, neque turpi vitæ cupiditate exanimeris. In uita Numæ paulo secus refert; ἀποδημοῦντας ἐκ τῆς οἰκίας, μὴ μεταστρέφεσθαι. hoc est, qui peregrinationem ingressi sunt, ne reuertantur. Hieronymus aliter; Post mortem hanc ne desideres uitam. Quemadmodum vulgo quosdam dicentes audimus Virgilianum illud;

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos.

Superis impari numero, inferis pari sacrificandum.

Τοῖς μὲν οὐρανίοις περιττὰ θύειν, ἄρτια δὲ τοῖς χθονίοις, id est, Superis quidem, imparibus sacrificandum, inferis uero paribus. Sed refert tantum ut ænigma Pythagoricum non interpretatur. Ceterum in problematibus Romanarum antiquitatum, docet apud ueteres primum mensem diis cælestibus habitum sacrum, sed uero diis, inferis in quo & lustrationibus quibusdam uti mos erat, & mortuis parentabant. Quin etiam totius mensis tres dies principes et auctores esse uoluerunt, Calẽdarum, Nonarum, et Iduum, quos festos ac sacros habebant ueluti diis superis dicatos: qui hos sequerentur, hoc est, postridie Calendas, Nonas & Idus, diis manibus attribuebant, ac proinde nefastos ac religiosos iudicabant. Sic & apud Græcos tertius crater sospitatori Ioui, secundus semideis ac dæmonibus tribuebatur. Principium autem omnis numeri est μονάς, cui aduersatur δυάς, inter pares numeros primus, nec finem habens, nec perfectus, cum ternio sit absolutus. Ac de numerorum quidem mysteriis multa repertas apud Platonem & Pythagoricos, nonnulla etiam apud priscos Theologos. Quod ad explicandum huius symboli sensum attinet, arbitror illud significatum, Deum, quoniam mens est simplicissima & in seipso perfecta, dotibus animi potissimum delectari. Nam quæ corporis sunt, composita sunt, ac propagatione in immensum multiplicantur, cum animus sit simplex, immortalis, & seipso contentus.

Per publicam viam ne ambules.

Λεωφόρους μὴ βαδίζειν, id est, Per publicam uiam ne ambules. Diuus Hieronymus exponit, Ne vulgi sequaris errores. Nunquam enim tam bene cum rebus humanis actum est, ut optima plurimis placuerint. Vnde quidam hoc sic efferunt, Viam regiam declinato, per semitas ingreditor.

Tollenti onus auxiliare, deponenti nequaquam.

Φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι. Diuus Hieronymus hoc ita refert: Oneratis superimponendum opus, deponentibus non connitendum. Putatq; hunc esse sensum, Ad uirtutem incedẽtibus augenda præcepta, tradentes se ocio relinquendos. Vnde proferendum hoc pacto, φορτίον συγκαθαιρεῖν, μὴ δὲ συνεπιτιθέναι, id ẽ, Tollenti onus auxiliandum, haud adiuuandus tamen qui deponat. Hoc admonendum putauimus quòd in quibusdam impressis codicibus deprauatum est hoc symbolum.

Ollæ vestigium in cinere turbato.

Χύτρας ἴχνος συγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ, id est, Ollæ uestigium in cinere turbato. Plutarchus in Symposiacis interpretatur, nullum exdens iracundiæ uestigium oportere relinqui: sed simulatq; deferbuerit atque resederit animi tumor, omnem præteritorum malorum memoriam penitus tollendam esse.

Vnguium criniumque præsegmina ne comminguito

Ἀπονυχίσμασι καὶ κουραῖς μὴ ἐπουρεῖν, μηδὲ ἐφίστασθαι, id est, Vnguium criniumq; præsegmina ne comminigito, neq; insistito. Huius nullum adhuc interpretamentum reperimus. Verum coniicimus sensum hunc esse, si quos habeamus affines, aut cognatos humiles & vtiles, eos tamen non esse usquequaque spernendos, & contumeliis insectandos.

Extra publicam viam ne deflectas.

Ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν, id est, Extra uiam publicam ne ingrediaris. Hoc quoque refertur inter Pythagorica symbola à Diogene Laertio, tametsi superiori diuersum. Neque est quòd hanc miremur pugnantiam: quandoquidem, ut recte præceptum est, Loquendum ut plures, sapiendum ut pauci: ita sunt quædam, in quibus cum uulgo conuenire, dexteritatis est: sunt rursum, in quibus à uulgo quàm maxime dissidere uirum bonum oportet. Recte Flaccus,

Interdum & uulgus rectum uidet, est ubi peccet.

Quæ vncis sunt vnguibus, ne nutrias.

Γαμψώνυχα μὴ τρέφειν, id est, Quæ sunt unguibus uncis, ne nutrias. Rapacitatem fugito, interprete Tryphone. Equidem arbitramur conuenire cum illo Aeschyli dicto, quod suo reddemus loco, Catulum leonis non esse alendum in rep. hoc est, non admittendos δημοβόρους, vt ait Homerus, βασιλῆας, reges populi deuoratores, aut factiosos, & prepotentes, qui opes ciuium ad paucos contrahunt.

Aduersus

Aduersus solem ne loquitor.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ λαλεῖν, id est, *Aduersus solē ne loquitor*, hoc est, *Manifestis ne repugnes*. Nam quod maximè constat, maximeq; in confesso est, id sole clarius dicimus. Ergo contra solem loquitur, qui dicit.
Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Gladium acutum auertas.

Ὀξεῖαν μάχαιραν ἀποστρέφειν, id est, Ensem acutū auertas. Opinamur innui, à periculosis negociis abstinendum. Nam fertur & aliud prouerbiū, μὴ παιδὶ μάχαιραν, Ne puero gladium, subaudiendum, committas.

Aduersus solem ne meijto.

Πρὸς τὸν ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν, id est, *Aduersus solē ne meiito*. Commendatur uerecundia Tametsi Plinius superstitiosam huius rei causam reddit lib. 28. cap. 6. verba ipsius sunt. Auguria valetudinis ex urina tra duntur. Si mane candida, deinde rufa sit, illo modo con coquere, hoc concoxisse significatur. Mala signa rubræ, pessima nigræ. Mala bullantis & crassæ: in qua quod subsidit, si album est, significat circa articulos aut viscera dolorem imminere. Eadem uiridis, morbum viscerum. Pallida, bilis. Rubens, sanguinis. Mala & in qua veluti surfures atque nubeculæ apparent. Diluta quoque alba, uitiosa est. Mortifera uero crassa, graui odore. Et in pueris tenuis ac diluta. Magi uetant eius rei causa contra solem lunamq; nudari, aut vmbram cuiusquam ab ipsa aspergi. Hesiodus iuxta obstantia reddi suadet, ne Deum nudatio aliquem offendat. Locus hic quem Plinius citat, & ex quo symbolum Pythagoræ sumptum apparet, est in opere cui titulus, Ἔργα καὶ ἡμέραι,

Μηδ' ἄντ' ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,
Αὐτὰρ ἐπεί κε δύῃ μεμνημένος ἔς τ' ἀνιόντα.
Μήτ' ἐν ὁδῷ, μήτ' ἐκτὸς ὁδοῦ προβάδην οὐρήσῃς,
Μηδ' ἀπογυμνωθείς, μακάρων τοι νύκτες ἔασιν.
Ἑζόμενος δ' ὅ γε θεῖος ἀνὴρ πεπνυμένα εἰδώς,
Ἢ ὅ γε πρὸς τοῖχον πελάσας εὐερκέος αὐλῆς. Id est,

Aduersus solem rectus ne meiito, uerum vt
Occiderit, donec redeat facere ista memento
Sed neque progrediens, lotium desperseris unquā,
In ne uiis, extra ne uias, neque membra renudes
Mictur⁹, siquidem diuis nox sacra beatis.
At qui uir fuerit prudensq; piusq;, recumbens,
Siue domus muris admotus corpore, meiet.

Hirundinem sub eodem tecto ne habeas.

Ὁμωροφίους χελιδόνας μὴ ἔχειν, hoc est, *Hirundines ne habeas sub eodem tecto*. Diuus Hieronymus Aristotelis autoritatem sequutus, interpretatur abstinendū à commercio garrulorum & susurronum. Verum hoc interpretamentum refellitur apud Plutarchum Symposiacōn decade octaua. Nam haud æquum uideri, ut auem domesticam, & humani conuictus citra noxam amantem, perinde ut sanguinariam & rapacem propellamus. Quod enim de garrulitate causantur, id esse friuolum: quū gallos, graculos, perdices, picas, cumq; his alias complureis multo magis obstreperas non arceamus à domestico contubernio: imò nihil pene minus in hirundinem conuenire, quàm garrulitatem. Ne id quidem accipiendum uidetur, quòd quidam Pythagoricum symbolum ad tragœdiam, quæ de hirundine fertur, referunt, quasi triste omen secum adferat. Nam hac ratione philomenam item eiici oportere, ut quæ ad eandem pertineat tragœdiam. Itaque uero propius uidetur, ob id improbatam hirundinem, quòd eodem malo uideatur obnoxia, quo infames habentur aues aduncis unguibus. Siquidem carnibus victat, & cicadas, animal maxime uocale, ac musis sacrum, uenatur: præterea humi uolans minutis animantibus insidiatur, deinde sola auium in tectis uersatur, nullam adferens vtilitatem. Nam ciconia quum ne tecto quidem utatur nostro, tamen haudquaquam mediocrem contubernij gratiam refert, bufones, serpentes, hostes hominum è medio tollens. Contrà hirundo, postea quàm sub nostro tecto suos educauit pullos, abit, nulla relata gratia cōmunicati hospitij. Deniq; quod est omnium grauissimum, duo duntaxat animalia domestica sunt, quæ nunquā humano cōuictu māsuescunt, neque tactū admittunt, neq; cōsuetudinē neque ullius rei aut disciplinę communionem. Musca semper pauitat ne quid mali patiatur, ob hanc causam indocilis ac semifera. Hirundo item natura uidetur hominem exosum habere, proinde nec cicuratur, utpote diffidens semper, semperq; suspicans mali quippiam. His de rebus rectè Pythagoras conuictorem ingratum paruumq; firmum, hirundinis symbolo monuit ablegandū. Huiusmodi ferme Plutarchus eo quem ostendimus loco. Quibus illud vnum videtur addendum. Ciceronem, seu quisquis is fuit, in Rhetoricis ad Herennium, infidæ amicitiæ similitudinem ab hirundinibus mutuari, quæ uere ineunte præsto sint, hyeme instante deuolent.

Stragula semper conuoluta habeto.

Τὰ στρώματα ἀεὶ συνδεδεμένα ἔχειν, id est, Stragula semper conuoluta habeto. Id his quoque temporibus intelligās &, inurbanum habetur, si quis stragula lecti non componat. Quid autem sibi uelit hoc symbolum, aliis diuinandum relinquimus. Tametsi suspicamur commendatam uerecundiam, etiam his in rebus quibus cogimur naturæ necessitati satisfacere.

In anulo Dei figuram ne gestato.

Ἐν δακτυλίῳ θεοῦ εἰκόνα μὴ περιφέρειν, id est, In anulo Dei imaginem ne circum feras. Fortassis admonet, non passim admiscendam Dei mentionem.

Sellam oleo ne absterseris.

Ἐλαίῳ θᾶκον μὴ ὀμόργνυσθαι, id est, Ne sedē absterseris oleo. Nec huius interpretamentum occurrit. Forsan innuitur, non esse abutendum rebus optimis ad ea quibus neque dignæ uidentur, neque utiles.

Coronam ne carpito.

Στέφανον μὴ δρέπεσθαι, id est, Coronam ne carpseris. Diuus Hieronymus aduersus Rufinum interpretatur, urbium leges obseruandas esse, non uiolandas, neque reprehendendas, quòd urbium turrita mœnia coronarum speciem præbeant.

Quæ deciderint ne tollito.

Τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι, id est, Quæ deciderint ne tollas. Admonet, vt assuescamus moderatius cibum sumere. Aristo-

Aristophanes in Heroibus, teste Laertio, superstitiosam huius symboli causam adfert. Herous enim esse quæ ceciderint è mensa, eoque nefas gustare. Alij sic efferunt μὴ δὲ γεύεσθαι ἃ ἂν ἐκ τῆς τραπέζης καταπίπτῃ, id est, Ne gustate, quæcunque in mensa deciderint.

A gallo candido abstineas.

Ἀλεκτρυόνος μὴ ἅπτεσθαι λευκοῦ, id est, Albo gallo ne manum admoliaris, quòd Mensi sacer sit, ut pote horarum nuncius.

Panem ne frangito.

Ἄρτον μὴ κατεαγνύειν, id est, Panem ne frangito. Admonet non esse dirimendam amicitiam.

Salem apponito.

Τὸν ἅλα παρατίθεσθαι, id est, Salem apponito: Admonet iustitiam et æquitatem omni adhibendam negocio. Sal enim quicquid occupauerit seruat, & ex rebus purissimis constat, aqua & mari.

In via ne seces ligna.

Ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα, id est, In via ne seces ligna. Quidam exponunt, non esse discruciandam et abbreuiandam vitam curis & anxiis cogitationibus.

Ne libaris diis ex vitibus non amputatis.

Μὴ σπένδειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων, id est, Ne libaris diis ex vitibus nō amputatis. Hoc ænigma Plutarchus tribuit Numæ in ipsius uita, diuinans eo mansuetudinem commendari, quæ pars sit pietatis. Quod enim purgatum non est, agreste est: & farina conducit leniendis quæ dura sunt.

Ne sacrificato sine farina.

Μὴ θύειν ἄνευ ἀλφίτων, id est, Absque farina ne sacrificato. Hoc ænigma morum mansuetudinem commendat, vt dictum est.

Adorato circumactus.

Προσκυνεῖν περιφερόμενον, id est, Adorandum circumactu corporis. Nimirum ad imitationem cæli perpetua vertigine circumacti. Cælum autem Deum antiquitas credidit. Plutarchus & hoc tribuit Numæ, ceu peculiare. Ac meminit quidem de cæli circumactu cæterum addit & alias interpretationes: videlicet cum sacra spectent exortum solis, qui adorat vertens se circumacto corpore ad orientem, videtur semet ad Deum conuertere factoque circulo per utranque mundi partem uota facere. Subiicit & tertiam, quam videtur maxime probare, Corporis vertigine significari rotas Aegyptias sentit de hieroglyphicis, quibus illi significabant, nihil in rebus humanis esse stabile aut perpetuum.

Adoraturi sedeant.

Καθῆσθαι προσκυνήσαντας, id est, Adoraturi sedeant, significat uota certa concipere oportere, & in his quæ sunt optima perseuerare. Et hoc Plutarchus asscribit Numæ, addens id fuisse uelut augurium uota rata firmaque fore: Addit quibusdam hanc quietem videri distinctionem actionum, tāquam qui priori actioni finem imposuerint, sedentes apud Deos, initium alterius actionis ab iisdem auspicentur. Quidam arbitrantur alium subesse sensum, quòd oporteat eos qui sacris operantur, non obiter ac uelut aliud agentes hoc facere, sed vacuos ac totos rei diuinæ intentos. Unde Plutarchus idem tradit, quoties pontifex auguria seu sacra aggrediebatur, præcones clamabant, hoc age. Ea vox hortabatur, vt qui sacra adirent, reuerenter & attente id facerent. Idem in Problematibus rerum priscarum refert, qui diis vota fecissent, in templis manere & quietem agere solitos, quòd actiones huius vitæ frequenter inuoluant hominem molestiis.

Surgens è lecto, vestigium corporis confundito.

Ἀνιστάμενος ἐξ εὐνῆς συνταράττειν τὰ στρώματα, id est, Cum surrexeris, stragulas confundito. Videtur idem cum superiore de stragulis complicandis.

A piscibus abstineto.

Ἰχθύων μὴ γεύεσθαι, id est, Pisces ne gustato. Quamobrem Pythagoras ab vrtica marina iusserit abstinere, fortassis illud in causa fuit, quòd is piscis Hecatæ sit sacer, propter mysterium ternionis, quem aiunt huic deæ dicatum. Sed qua gratia reliquorum item piscium esum interdixerit, non æquè promptum fuerit expedire. Quanquam apud Plutarchum in Quæstionibus conuiualibus, quispiam huiusmodi causam adfert, Pisces quodammodo Pythagoricæ disciplinæ contubernales uideri, propter ἐχεμυθίαν, id est, silentium. ita vt etiam in prouerbium abierit, ἀφωνότερος ἰχθύος, id est, Magis mutus quàm piscis. Theon grammaticus apud eundem Plutarchum diuersam rationem allegat. Nam piscem maris indigenam & alumnum esse, elementi uidelicet non solum alienissimi, verumetiam inimicissimi naturæ hominis. Neque enim Deos hinc ali, quemadmodum de stellis opinantur Stoici, quin parentem & seruatorem regionis Aegyptiorum Osiridem in hoc deiectum perisse. Proinde nec aqua maris ad potum utuntur, nec quicquam eorum quæ in eo gignuntur, aluntúrque, purum & ad hominis usum accomodatum existimant, vt cum quibus nec aerem communem, neque regionem habeamus communem. Quinimo aer hic, per quem reliqua omnia uiuunt aluntúrque, illis perniciem adfert, tanquam præter naturam, citraque usum & genitis & viuentibus. Neque mirum, inquit, si ab animantibus abstinent, propter elementum maris ab humana natura alienis, nec ob id idoneis, quæ cum nostro spiritu ac sanguine misceantur, quando neque nautas alloqui dignantur Aegyptij, si quando fiant obuij, quippe qui ex mari victum sibi parent. Rursum Sylla eodem in loco causam aliam adducit: nempe Pythagoram ferè vesci solitum iis, quæ fuissent diis immolata, primitiis illis dicatis. Atqui nullus piscis idoneus ad sacrificium. Plutarchus ipse rationes superiores ita refellit, vt dicat, hoc ipso nomine magis oportere vesci piscibus, quòd peregrini generis esse uideantur. Immane enim planeque Cyclopicum esse, si quæ sunt eiusdem generis, mutuo laniatu pascantur. Nam quòd narrant, aliquando Pythagoram empto retium iactu, pisces captos emisisse, non eos contempsit uelut hostes & alienigenas, sed tanquam amicis iam factis & captiuis pepercit, persoluto illo-

rum nomine precio. Reddit autem duplicem causam, quare Pythagoræ non probaretur piscium esus, partim quòd res cum iniustitia coniuncta uideretur, persequi, occidere, uorare animal, quod ipsa natura nullo pacto lædat hominem, aut lædere possit. Deinde quòd non ad necessitatem, sed ad luxum, superuacaneam'q; gulæ uoluptatem pertineat piscium esus. Hinc esse quòd Homerus fecerit, non Græcos solum, cum circa Hellespontum militarent, à piscibus abstinentes, uerumetiam Phæacas ipsos, alioqui helluones. Ne procis quidem lurconibus marinum obsonium apposuit, cum utrique insulares essent. Nam apud hos maiorem ferè uidemus tum immanitatem, tum luxum. Neque socij Vlyssis unquam aut hamo, aut retibus usi sunt, donec farina suppeteret. Verum omni commeatu absumpto, paulo prius quàm sacros Soli boues deuorarent, piscari cœperunt: non obsonij causa, sed ob famē depellendam. Commemorantur hoc loco apud Plutarchum & alia nonnulla de piscium abstinentia, sed hæc ad symboli interpretationem satis esse uisa sunt. Tribuitur Pythagoræ & illa nobilis sententia, teste Plutarcho in commentario De exilio, ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. id est, Optimā uitæ rationem elige, eam iucundam reddet consuetudo. Diuus Hieronymus hoc etiam dogma Pythagoricum refert, quo uir ille totius moralis philosophiæ summam complexus uidetur. Δεῖ φυγαδεύειν πάντα τρόπον καὶ ἐκκόπτειν τὴν νόσον ἀπὸ τοῦ σώματος, τὴν ἀπαιδευσίαν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, τὴν ἀσέλγειαν ἀπὸ γαστρὸς, τὴν στάσιν ἀπὸ πόλεως, τὴν στασιασμὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας, κοινῇ δὲ ἀπὸ πάντων τὸ ἀκρατές. id est, Fugare conuenit, ac modis omnibus resecare morbum à corpore, inscitiam ab animo, luxuriem à ventre, seditionem à ciuitate, discordiam à familia, in summa ab omni negocio intemperantiam.

Non bene imperat, nisi qui paruerit imperio.

Οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι μὴ ἀρχθέντα, id est, Fieri non potest, ut bene gerat imperium, qui non tulerit imperium. Manet hoc adagium, hodieq; uulgo celebre, neminem rectè dominum agere, qui non antè ministrum gesserit. Citat autem Aristoteles Politicorum libro 3. διὸ λέγεται καὶ τοῦτο καλῶς, ὡς οὐκ ἔστιν εὖ ἄρξαι, μὴ ἀρχθέντα. i. Quapropter illud etiam rectè dicitur, Neminem bene imperium gerere, qui non ipse prius sub imperio fuerit. Rursum eodem libro, τόν τε γὰρ μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, ἀρχθῆναί φασι δεῖν πρῶτον. id est, Eum enim qui bene sit administraturus imperium, aiunt imperium ferre prius oportere. Magis prouerbialiter extulit Plato, libro de Legibus 6. δεῖ δὴ πάντ' ἄνδρα διανοεῖσθαι περὶ ἁπάντων τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁ μὴ δουλεύσας οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτο ἄξιος ἐπαίνου. id est, Iam illud oportet unumquenque de mortalibus uniuersis cogitare, qui non seruierit, eum haudquaquam dominum fore laude dignum. Plutarchus in ducem imperitum, οὔτε γὰρ πίπτοντας ἐστὶν ὀρθοῦν, οὔτε διδάσκειν ἀγνοοῦντας, οὔτε ἀκοσμοῦντας κοσμεῖν, οὔτε τάττειν ἀτακτοῦντας, οὔτε ἄρχειν μὴ ἀρχομένους. id est, Neque enim lapsi partes sunt alios erigere, neque inscij docere, neq; incompositi componere, neque ordinare inordinati, neque imperare, qui imperium non sit passus. Idem hoc laudis peculiariter tribuit Agesilao, ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ ἄρχειν μὴ ἀπαίδευτον τοῦ ἄρχεσθαι. i. Venisse ad imperium non indoctum parere imperio. Seneca libro de ira. 2. Nemo regere potest, nisi qui et regi. Natum adagium à nobili illo Solonis apophthegmate, quod in eius uita refert Diogenes Laertius, ἄρχε πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. i. Imperium gere, sed ubi prius imperium ferre didiceris. Itaq; referri potest uel ad eos, qui prius alieno parendo imperio discunt imperium in alios gerere: vel qui prius cupiditatibus imperāt suis, quàm in alios exerceant imperium.

Adonidis horti.

Ἀδώνιδος κῆποι, id est, Adonidis horti, de rebus leuiculis dicebatur, paruiq; frugiferis, et ad breuem præsentēq; modo uoluptatem idoneis. Pausanias testatur, Adonidis hortos olim in delitiis fuisse, lactucis potissimum ac fœniculis frequentes, in quibus semina haud aliter atque in testa deponi consueuerint: eoq; rem in prouerbium abiisse, contra futiles ac nugones homines, & voluptatibus ineptis natos: cuiusmodi sunt cantores, sophistæ, poetæ lasciui, cupediarij, atque id genus alij. Erant autem ij horti Veneri sacri, propter Adonidem eius amasium, primo ætatis flore præreptum, atque in florem conuersum. Horum mentionem facit Plato in Phædro: ὁ νοῦν ἔχων γεωργὸς, ὧν σπερμάτων κήδοιτο, καὶ ἔγκαρπα βούλοιτο γενέσθαι, πότερα σπουδῇ ἂν θέρους εἰς Ἀδώνιδος κήπους ἀρῶν, χαίροι θεωρῶν καλοὺς ἐν ἡμέραισιν ὀκτὼ γιγνομένους, ἢ ταῦτα μὲν δὴ παιδιᾶς τε καὶ ἑορτῆς χάριν δρῴη ἂν, ὅτε καὶ ποιοῖ. id est, Num agricola, qui sapiat, semina quæ curæ haberet, quæq; cuperet aliquando fructum adferre, æstatis tempore, summo studio in Adonidis hortos mittet, gaudeatq; spectare eos intra dies octo iam pulchros effectos: an ea quidem per lusum, ac festi gratia faciat, si quando tamen fecerit? Item Plutarchus in commentario, cui titulus, περὶ τῶν βραδέως ὑπὸ τοῦ θείου τιμωρουμένων, id est, de eo qui à numine sero punitur: ἀλλὰ μικρός τις, καὶ κενόσπουδος ὁ θεός ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἡμῶν ἐχόντων θεῖον ἐν αὑτοῖς, μηδὲ προσόμοιον ἁμωσγέπως ἐκείνῳ, καὶ διαρκὲς καὶ βέβαιον, ἀλλὰ φύλλοις, ὡς Ὅμηρος ἔφη, παραπλησίως ἀπομαραινομένων παντάπασι καὶ φθινόντων ἐν ὀλίγῳ, ποιεῖσθαι λόγον τοσοῦτον, ὥσπερ αἱ τοὺς Ἀδώνιδος κήπους, ἐν ὀστρακίοις τισὶ τιθεῖσαι καὶ θεραπεύουσαι γυναῖκες, ἐφημέρους ψυχὰς ἐν σαρκὶ τρυφερᾷ, καὶ βίου ῥίζαν ἰσχυρὰν οὐ δεχομένῃ βλαστανούσας, εἶτα ἀποσβεννυμένας εὐθὺς ὑπὸ τῆς τυχούσης προφάσεως. id est, Imò morosior quispiam, & leuicularum rerum curiosus est Deus, qui quum nihil habeamus diuinum in nobis, neque quod ullo modo ad illius similitudinem accedat, quodq; constet, ac stabile perpetuumq; sit, quin magis foliorum ritu, quemadmodum ait Homerus, undequaque marcescamus, intereamusq; breui, tantam nostri curam habeat: non aliter quàm mulieres, quæ Adonidis hortos, ad dies pauculos uernantes, in testulis quibusdam nutriunt, fouentq; animas breui duraturas, in carne tenera, & solidam uitæ radicem non recipiente suppullulantes, ac mox ad quamuis occasionē interituras. Meminit et Theocritus Idyllio Θ.

Πὰρ δ' ἁπαλοὶ κᾶποι πεφυλαγμένοι ἐν ταλαρίσκοις
Ἀργυρέοις.
Adsunt & teneri calathis candentibus horti,
Seruati

Effertur

Effertur paræmia etiam hoc modo, ἀκαρπότερος τῶν Ἀδώνιδος κήπων. id est, Infructuosior Adonidis hortis. Non dissimili figura Isæus apud Philostratum iuueniles uoluptates appellat, Ταντάλου κήπους, quòd umbris ac somniis persimiles sint, nec expleant hominis animũ, sed iritent potius. Similiter Pollux sophista Athenodori dictionem appellabat Tãtali hortos, quòd iuuenilis esset ac leuis, speciem præ se ferens, quasi esset aliquid, quum nihil esset.

Infixo aculeo fugere.

Βαλὼν φεύξεσθαι οἴει, id est, *Iaculo immisso fugiturum te putas? Metaphora prouerbialis, vbi quis dicto cõuitio, seu maleficio quopiam peracto, statim subducit sese, ne vel tuer. cogatur quod dixerit, aut ne mutuum recipiat. Eryximachus medicus in cõuiuio Platonis, Aristophani discedere paranti, ne cogeretur & ipse laudare Cupidinem, ac iocis quibusdam poeticis eludenti,* βαλών γε, φάναι, ὦ Ἀριστόφανες, οἴει ἐκφεύξεσθαι, ἀλλὰ πρόσεχε τὸν νοῦν, καὶ οὕτως λέγε ὡς δώσων λόγον. ἴσως μέντοι, ἂν δόξῃ μοι, ἀφήσω σε. id est, *Vt uidetur, inquit, Aristophanes, immisso in nos iaculo fugiturum te credis? Quin tu animum aduerte, atque ita loquere, tanquam rationem redditurus. Sanè si mihi uidebitur, fortassis te dimittam. Vtitur item in Phædone, & in primo De rep. libro, quanquam hoc loco mutet metaphoram, & ad balneatorem iniecta aqua discedentem refert,* ταῦτα εἰπὼν ὁ Θρασύμαχος ἐν νῷ εἶχεν ἀπιέναι, ὥσπερ βαλανεὺς ἡμῶν καταντλήσας κατὰ τῶν ὤτων ἀθρόον καὶ πολὺν τὸν λόγον. id est, *Hæc locutus Trasymachus, in animo habebat discedere, ceu balneator quispiam, offusis in aures copiosis ac multis verbis. Ac mox eodem in loco.* οἷον ἐμβαλὼν λόγον, ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. id est, *uelut iniecto dicto paras discedere. Respexit ad prouerbium Plutarchus in commentario De iis qui tarde puniuntur à numine:* ἀλλ' εἰ δ' ὁ βαλὼν οἴχεται ἀπαλλαγεὶς, κακῶς ἔχει περιορᾶν τὸ βέλος ἐγκείμενον. id est, *Quinetiam si discessit, inquit, immisso iaculo, non conuenit telum inhærens negligere. Allusit ad hanc paræmiam Aristoteles in tertio Naturalium auditionum libro. Refellens enim Anaxagoræ sententiam, qui dixisset, infinitum immotum esse, & in seipso conquiescere, negat satis esse dixisse tantum, & aufugere, quum causam etiam reddere debuerit, quamobrem infinitum moueri non posset,* ἀλλ' ἔδει, *inquit,* λέγειν, τὸ αἴτιον εἰπόντα ἀπαλλάχθαι. *Quadrabit igitur in eos, qui uelut oracula quædam pronunciant, aliis coniectandi materiam ministrantes, ut qui non interpretentur quamobrem ita senserint. Trãslatum uidetur ab apibus, aut uespis, quę infixo aculeo, statim aufugiunt. Id enim innuit Plato in Phædone. Potest & ad Parthos referri, qui iaculo coniecto in hostem, mox equis uersis se fuga proripiunt, nec audent cominus congredi. Simillimum est huic, quod est apud Ciceronem libro de finibus bonorum quarto: Scrupulum, inquit, abeunti, sed uidebimus. Solet enim scrupulus esse molestus ambulantibus. Idem apertius in oratione pro L. Flacco: Flacco uero quid profuit? qui ualuit tam diu dum huc prodiret. Mortuus est aculeo iam dimisso ac dicto testimonio.*

Dodonæum æs.

Δωδωναῖον χαλκεῖον, id est, *Dodonæum cymbalum, aut tintinnabulum. In hominem dici consueuit improbæ atque importunæ loquacitatis. Zenodotus citat ex Arrhephoro Menandri. Tradit autem in Dodona duas fuisse sublimes columnas, in altera positam peluim æream, in altera pensile pueri simulachrum, flagellum æreum manu tollentis: quoties autem uentus uehementius flauerit, fieri ut scutica impulsa crebrius lebetem feriat, isq́; percussus tinnitum reddat, ad multum etiam temporis resonantem. Alij referunt ad æra Corinthia, quæ præ cæteris clarius tinniant. Meminit huius adagij Stephanus in dictione Dodone. Iuuenalis ad adagium allusisse uidetur, cum ait,*

Tot pariter pelues, tot tintinnabula credas
Pulsari.

muliebrem garrulitatem taxans. Suidas diuersam adagij adfert interpretationem ex Dæmone. Ait enim oraculum Iouis, quod olim erat in Dodona, lebetibus æreis undiq; cinctum fuisse, ita ut inuicem sese contingerent. Itaque necessum erat fieri, vt vno quopiam pulsato, vicissim & omnes resonarent, sonitu per contactum ab aliis ad alios succedente. Durabatq́; in longum tempus tinnitus ille, uidelicet in orbem redeunte sono. Putatq́; paræmiam dictam in sordidos, & quantumuis pusilla de re querulos. Verum Aristoteles hoc commentum ut fictitium refellit, adferẽs aliud interpretamentum, quod modo retulimus, de columnis duabus, & simulachro pueri. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀδολεσχίας *indicat, in Olympia porticum quandam fuisse, ratione mathematica ita compositam, ut pro una uoce multas redderet, atque ob id* ἑπτάφωνον *appellatam. Cumq́; hac confert homines impendiò loquaces, quos si uerbulo tangas, continuo referunt tantum uerborum, ut nullus omnino sit garriendi finis. Meminit huius adagionis & Iulius Pollux libro sexto, capite de loquacibus, his uerbis:* τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον.

Prora, & puppis.

Πρῷρα καὶ πρύμνα, id est, *Prora & puppis. M. Tullius libro Familiarium epistolarum ultimo, scribens ad Tyronem suum, paræmiam hanc refert his verbis: Mihi prora & puppis, ut Græcorum prouerbium est, fuit à me tui dimittendi, ut rationes meas explicares. Prora itaque & puppi, summam consilij nostri significamus: propterea quòd à prora & puppi, tanquam à capite & calce, pendeat tota nauis. Apud Græcos inuenio pronunciatum hoc pacto,* τὰ ἐκ πρῴρας, καὶ τὰ ἐκ πρύμνης ἀπόλωλε. *id est, A prora pariter, atque à puppi pereunt: siue, prora pariter ac puppis perit, hoc est, ad internecionem. Philostratus in Heroicis,* ἀλλὰ δεῖ προσδεδέσθαι τῇ νηΐ, καθάπερ τὸν Ὀδυσσέα, εἰ δὲ μὴ, καὶ τὰ ἐκ πρῴρας φασὶ καὶ ἐκ πρύμνης ἀπολεῖται. *id est, Sed oportet Vlyssis in morem naui alligatum esse, alioqui & prora, quod dici solet, & puppis perit. Neque dissidet hinc illud Theocriticum in Encomio Ptolemæi:*

Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
Καὶ πύματος καὶ μέσσος. *id est,*
Ast hominum in numero decantetur Ptolemæus,
Primus & vltimus, ac medius.

Item Vergilianum illud,

A te principium, tibi desinet.

Huc pertinet, quod Demosthenes pronunciationem, τὸ πρῶτον, τὸ δεύτερον, καὶ τὸ τρίτον esse dixit, vniuersam eloquentiam intelligens. Plato De legibus lib. 4. ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ καὶ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων. id est, Iam Deus quidem ipse, quemadmodum uetusto uerbo dicitur, tum initium, tum finem, tum medium rerum omnium complectens. Plutarchus in commentario De liberis educandis: ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον, καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι. id est, Quod una res, primum & medium, ac postremum hic caput est, proba institutio, legitimaque eruditio. Aristoteles libro Rhetoricorum tertio refert ex Alcidamante quodam, qui philosophiam, legum uallum ac fossam appellarit, omne legum præsidium in philosophia situm innuens. At philosophus eam metaphoram tanquam duram ac frigidam damnat: quasi uero non durior sit illa superior, πρῷρα καὶ πρύμνη. Verum in oratione seria, fortassis uitiosæ fuerint: in adagiis non item offendit duricies, vt quæ sæpenumero uel ænigmatum simillima sint, eaque ferme laudatissima uideantur, quæ paulo longius detorta fuerint. Proinde quoties summam totius negotii, & omne momentum præsidiumque significabimus, proram & puppim, aut fossam & uallum dicemus. Quibusdam omnium rationum prora & puppis est pecunia. Aduersus Carthaginiensium vim Scipio fossa pariter & uallum erat, id est, præcipuum tutamentum.

Nihil ad Parmenonis suem.

Οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, id est, Nihil ad Parmenonis suem. De æmulatione dictum, quæ longo interuallo abesset ab eo quod imitaretur. Plutarchus in Symposiacis, quintæ Decadis secundo problemate, quo pacto natum sit adagium narrat ad hanc fermè sententiã: Parmeno quispiam fuit ex hominum eorum genere, qui nostris etiam temporibus uarias animantium & hominum uoces ita scite imitantur ac repræsentant, ut audientibus tantum, non etiam uidentibus, ueræ, non imitatæ uoces uideantur. Neque desunt quos hoc artificium maiorem in modum delectet. Parmenon igitur hac arte uulgo vt iucundissimus, ita etiam celeberrimus fuisse perhibetur: quem cum reliqui conarentur æmulari, ac protinus ab omnibus diceretur illud: εὖ μὲν, ἀλλ' οὐδὲν πρὸς τὴν παρμένοντος ὗν, hoc est, Recte quidem, uerum nihil ad Parmenonis suem, quidam prodiit, uerã suculã sub alis occultã gestans. Huius uocem cũ populus imitatitiã esse crederet, statimque, sicut solẽt, reclamarẽt, τί δ' ἦν αὕτη πρὸς τὴν παρμένοντος. i. Quid hęc ad Parmenonis suẽ? vera sue deprõpta, ac propalam ostensa, refellit illorũ iudicium: utpote non ex vero, sed ex imaginatione profectũ. Meminit idem Parmenonis ac suis adumbratæ, in cõmentariis De audiendis poetis. Nec intempestiuiter utemur hoc adagio, quoties aliquis opinione deceptus, de re perperã iudicat. Veluti si quis epigramma parum eruditum ac neotericum, supra modum admiraretur, persuasus antiquum esse. Rursum si quod antiquum esset & eruditum, ceu nuperum damnaret. Tantum enim ualet hæc imaginatio, vt eruditissimis etiam uiris in iudicando imponat.

Syncretismus.

Συγκρητισμὸς Cretico prouerbio dicebatur, quoties fieret, vt qui modo uidebantur hostes accerrimi, repente in summam concordiam redigerentur. Id quod frequenter euenire solet, maxime si quãdo malum aliquod inciderit utrisque commune. Plutarchus in commentario, περὶ φιλαδελφίας, id est, de fraterna charitate, recenset, simulque explicat parœmiam his uerbis, Ἔτι τοίνυν ἐκεῖνο δεῖ μνημονεύειν ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς διαφοραῖς, καὶ φυλάττειν τὸ τοῖς φίλοις αὐτῶν ὁμιλεῖν καὶ πλησιάζειν τότε μάλιστα, φεύγειν δὲ τοὺς ἐχθροὺς καὶ μὴ προσδέχεσθαι, μιμούμενον αὐτὸ τοῦτο τὸ Κρητῶν, οἳ πολλάκις στασιάζοντες ἀλλήλοις καὶ πολεμοῦντες, ἔξωθεν ἐπιόντων πολεμίων διελύοντο καὶ συνίσταντο. καὶ τοῦτ' ἦν ὁ καλούμενος ὑπ' αὐτῶν συγκρητισμός. id est, Præterea oportebit & illud meminisse, fratribus inter se dissidentibus, obseruareque, ut potissimum eo tempore consuetudinem habeas et conuictum cum illorum amicis. Rursum, inimicos fugias, neque admittas ad familiaritatem, illud uidelicet Cretensiũ exemplum sequutus, qui frequenter cum factionibus & bellis intestinis inter sese pugnarent, inuadentibus aliunde hostibus, omissa contentione coniuncti sunt: atque is erat, quem illi syncretismum appellabant. Hactenus Plutarchus. Simile quiddam refert de Sudracis & Mallis Quintus Curtius libro 9. quos aliàs bellare inter se solitos, periculi societas iunxerat, imminente Alexandro. Pertinet huc, quod aliàs ex Aristotele referemus: συνάγει τοὺς ἀνθρώπους τὰ κακά. id est, Conciliant homines mala. Adagium recte accommodabitur & in illos, qui amicitiam ineunt: non quòd sese ex animo diligant, sed quòd alter alterius opis egeat: aut quo ueluti coniunctis copiis communem inimicũ pessundent. Refertur et ab Apostolio quodã Byzãtino, recẽtissimo apud Gręcos prouerbiorũ coacernatore.

Qui circa salem & fabam.

Περὶ ἅλα καὶ κύαμον. i. Iuxta salẽ et fabã. In eos dicebatur, qui se simularent scire quod nescirent. Siquidẽ diuinis responsuri, fabã & salẽ apponebant. Vnde qui inter sese de rebus arcanis cõmunicarẽt, τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύαμον appellabant. Ad hunc quidẽ modũ scriptũ legitur in Diogeniano, reliquisque Græcarũ parœmiarũ collectoribus. Verũ Plutarchus in Symposiacorũ problematũ decade quarta, non fabã, sed cuminũ scribit, nisi fortè deprauatus ẽ codex: Ἐκεῖνο δὲ πῶς ὑμᾶς λέληθε τοὺς περὶ ἅλα καὶ κύμινον, ὅτι τὸ μὲν ποικίλον ἐστί, τὸ δὲ ἥδιον. i. At illud fortasse uos fugit, quod aiũt, qui iuxta salem ac cuminũ, quòd illud quidẽ lautius, hoc suauius. Rursum eiusdem operis decade quinta: Ἐζήτει Φλῶρος ἑστιωμένων ἡμῶν παρ' αὐτῷ, τίνες ἂν εἶεν οἱ περὶ ἅλα καὶ κύμινον ἐν τῇ παροιμίᾳ λεγόμενοι. i. Quærebat Florus, cum apud ipsum cœnaremus, quinã essent, qui in prouerbio iuxta salem & cuminũ dicerentur. Apollophanes aiũt grãmaticus sic eam quæstionem dissoluit, ut dicat adagium summã familiaritatẽ significare. Siquidem qui magnopere inter se familiares sunt, hi uel salem uel cuminũ unà cœnant, neq; requirunt apparatũ ullũ ciborũ. Vnde et ille iocus est Octauii Cæsaris ad quẽdã, à quo fuerat conuiuio per parco frugalique acceptus: Nesciebã me tibi esse tã familiarẽ. Huc ptinet etiã illud, quod suo loco referemus:

remus: ἀλλὰ καὶ τραπέζας μὴ παραβαίνειν, id est, Non oportet transgredi salem & mensam, hoc est, amicitiæ ius quod his rebus conciliatur, non est uiolandum. Porrò salis nomine frugalem uictum innui, passim ex poetis licet cognoscere. Horatius. in Odis:

Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mēsa tenui salinum. Idem in Sermon.
Modò sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri.

Verum in diuinationibus uidetur magis religionis causa solitus apponi. Cur autem hic honos sali potissimū sit habitus, quæritur apud Plutarchum in eo, quem modò citaui loco. Nam & Homerus salem diuinum appellat, & Plato scripsit salem rebus diuinis amicissimum, familiarissimumq́. Proinde Aegyptij honoris causa prorsum à sale abstinent, adeo ut ne panibus quidem uescantur sale conditis. Tametsi Plutarchus arbitratur Aegyptios hac gratia potius abstinuisse, si quando pure uiuere uellent, quòd præcipue libidinem iritare putetur, idq́ propter calorem. Præterea non est ueri dissimile, illos abdicasse sibi salem, tanquàm cōdimentum omnium suauissimum, ita ut non immeritò opsoniorum opsonium appellari possit. Nam sunt qui hac de causa salem gratiā nominarint, quòd circa hunc omnia uideantur insipida ingrataq́. Quanquàm illud maxime diuinum in se sal habere uidetur, quòd à corporibus uita destitutis putrefactionem ac tabem arcet, neque sinit prorsum interire, diu morti uelut resistens, uiuinaq́, quoad licet, uice fungēs. Huius ut est officium animantia tueri, continereq́, neque sinere compagineā dilabi: itidem sal, animæ exemplo, cohibet corporum harmoniam ad tabem tendentium, et membrorum inter sese amicitiam conseruat. Hac eadem ratione fulguris ignem sacrum ac diuinum arbitrantur, quòd ictorum corpora multo tempore perdurent, neque putrescant. Habet & illud quasi diuinum sal, quòd uim quādam gignendi genitaramque habere credatur, uel hoc argumento, quòd, sicuti paulo superius dictum est, seminalem uigorem expergefacit, acuitq́. Proinde qui canibus alendis dant operam, salsis carnibus ac salsamentis eos pascunt, quo ad gignendum reddantur alacriores. Accedit huc, quòd è nauibus marinis immensa murium vis soleat enasci. Neque desunt qui dicant, mulieres etiam citra uirilem operam fieri grauidas, si salem lingant. Præterea putant huc allusisse poetas, qui non sine causa finxerint Venerem genituræ principem, è salo natam fuisse, quam etiam ἁλιγενῆ, id est, saligenam cognominant. Quin ijdem deos omneis marinos fœcundos, & plurimorum liberorum progenitores faciunt. Deniq; nullum est animal, neque terrestre, neque uolatile, perinde fœcundum, ut sunt omnia marina. Huiusmodi ferme de sale disseruntur apud Plutarchum.

Duabus ancoris fultus.

Ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖ, *id est, Duabus nixus in portu sedet, subaudiendum ancoris. De firmis & immotis, & qui rem suam probe constabilierunt. Ductum à nauibus intra portum tutò manentibus, à prora simul & à puppi proiectis ancoris. Meminit Aristides in Panath. Ab eadem metaphora ductum est, quod aduersus Ctesiphontem dixit Demosthenes:* Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, *subaudiendum* ἀγκύρας, *id est, Haud eadem ancora nixus est, qua uulgus hominum.*

Sine capite fabula.

Ἀκέφαλος μῦθος, *id est, Sine capite sermo, dicitur imperfectus ac mutilus. Plato lib. de Legibus sexto:* Οὔκουν δὴ ἑκών γε ἀκέφαλον μῦθον καταλίποιμι, πλανώμενος γὰρ ἂν πάντῃ τοιοῦτος ὢν ἄμορφος φαίνοιτο. *id est, Nequaquam profectò, posteà quàm dicendi parteis suscepi, sermonem absque capite libens reliquerim. Etenim si oberrans talis occurrat alicui, fœdus uideretur. Rursus in Gorgia:* Ἀλλ' οὐδὲ τοὺς μύθους φασὶ μεταξὺ θέμις εἶναι καταλείπειν, ἀλλ' ἐπιθέντας κεφαλήν, ἵνα μὴ ἄνευ κεφαλῆς περιίῃ. *id est, At ne sermones quidem interim aiunt fas esse deserere, quin potius imponendum illis caput, ne sine capite obambulent. Fortassis allusit ad id, quod refert Plutarchus in dialogo De defectis oraculis. Apud Cretenses festum quoddam nouis & absurdis ceremonijs agebatur, ostēso hominis simulacro sine capite. Hunc aiebant Homerioni patrem fuisse, qui constuprata per vim Nympha, sine capite fuerit repertus. Prouerbium refertur à Zenodoto.*

Inter sacrum & saxum.

TYNDARVS *apud Plautum, alter è captiuis, cùm iam proditis dolis esset deprehensus, nec haberet, quanam arte posset elabi: Nunc ego, inquit, omnino occidi. Nunc ego inter sacrum saxumq́ sto, nec quid faciam scio. Apuleius Asini suo libro undecimo: Plurimum ergo duritia paupertatis intercedente, quod ait uetus prouerbium, inter sacrum & saxum positus cruciabar. Explicat autem Apuleius allegoriam adagij, uidelicet alludens ad sacerdotium, cui erat initiādus, & paupertatem saxo duriorem, per quam non suppetebant sumptus. Sumptum apparet ex priscis fœderis feriendi ceremonijs, in quibus Fecialis porcum saxo feriebat: hæc interim pronuncians: Qui prior populus fœdus rumpet, Iupiter ita eum feriat, quemadmodum ego porcum hoc lapide ferio. Sed undecunque fluxit adagium, satis liquet dici solitum in eos, qui perplexi, ad extremum periculum rediguntur.*

Inter malleum & incudem.

Μεταξὺ τοῦ ἄκμονος καὶ τῆς σφύρας, *id est, Inter incudem & malleum. Huic non dissimile refertur ab Origene, his quidem uerbis: nam Græca desideramus: Iam quoddam est apud nationes tritum uulgi sermone prouerbium, ut de his qui anxietatibus, & ingentibus malis premuntur, dicant, Inter malleum sunt & incudem.*

In acie nouaculæ.

NEC *abhorret à superioribus illud, quod ab Homero sumptum, maximisq́ celebratum autoribus, in adagionem abiit:* ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς, *id est, In nouaculæ cuspide, siue acie, pro eo quod in summo discrimine. Sic enim in Iliadis decimo loquitur Nestor.*

Νῦν γὰρ δὴ πάντεσσιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς,
Ἢ μάλα λυγρὸς ὄλεθρος Ἀχαιοῖς ἠὲ βιῶναι. *id est,*
Nunc etenim cunctis sita res in cuspide ferri est,
Viuant ne, an tristi exitio absumantur Achiui.

Sophocles in Antigone:

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης

Sunt autem Tiresiæ uatis uerba, Creontem admonentis, ut sapiat in tanto constitutus periculo. Rursum in epigrammatibus.

Εὐρώπας ἀσίας τε ἀριστῆες βασιλῆες,
Ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυροῦ ἵσταται ἀκμῆς. id est,
Europæ atque Asiæ reges Mauorte potentes
Nunc uobis utrisque nouaclæ in acumine res est.

De Menelao ac Paride, singulari certamine decernentibus, uter Helena potiretur. Theocritus in Dioscuris:

Ἀνθρώποισιν σωτῆρες ἐπὶ ξυροῦ ἤδη ἰόντων. id est,
Certa salus hominum iam ferri in cuspide stantum.

Sumptum uidetur à circulatoribus, qui in cuspide gladiorum ingrediuntur: aut ab iis, qui ferrum manu contrectant: ut admonent in hūc authorem edita scholia.

Res in cardine.

HVIC *non omnino diuersum est illud, Res est in cardine, quod Seruius prouerbium esse admonuit, enarrans illud Maronis,*

Haud tanto cessabit cardine rerum.

Putatq; perinde ualere, quasi dicas, Res est in articulo. M. Tullius: In eo cardo rei uertitur, dixit, pro eo quod est, ex hoc tota res pendet. Quintilianus libro duodecimo: Nam ut taceam de negligentibus, quorum nihil refert, ubi litium cardo uertatur. Idem libro quinto: Nam si fatetur, multis ex causis potuit cruenta esse uestis: si negat, hic causæ cardinē pon t, in quo si uictus fuerit, etiam in sequentibus ruit. Sumptum ab ostiis, quæ cardinibus sustinentur uoluunturq;.

Nouacula in cotem.

Ξυρὸν εἰς ἀκόνην, id est, Nouacula in cotem. Dici solitum in hos, qui fortè in eas res inciderunt, in quas minime volebant. Neque nouacula potest incommodius cadere, quàm si in cotem incurrat. Ab hoc non ita multum abhorret illud Horatianum:

-Et fragili quærens illidere dentem,
Infringet solido.

Rectè accommodabitur & in eum, qui lædendi cupidus, tandem hominem nactus est, à quo uicissim lædatur, cum illi nocere non possit. Siquidem nouacula, si in molle quippiam inciderit, dissecat: si in cotem, retūditur. Huc respexit Tarquinius, qui dixit sibi in animo esse, ut Actius Nauius augur nouacula cotem discinderet, significans in cotem nihil posse nouaculam, quanquam ab augure factum, quod ille fieri posse non credebat, refert Liuius libro primo.

Caliga Maximini.

CALIGA *Maximini vulgo dictitatum est, in homines insulsos, & immodicæ proceritatis. Id adagij refert Iulius Capitolinus, in vita Maximini imperatoris. Nā cum esset, inquiens, Maximinus pedum, ut diximus, octo propè semis, calciamentum eius .i. campagium regium, quidam in luco, qui est inter Aquileiam & Arziam posuerunt, quod constat pede maius fuisse hominis vestigio atq; mensura. Vnde etiam vulgo tractum est, cum de longis atq; ineptis hominibus diceretur, Caliga Maximini. Hactenus Iulius. Ergo prouerbium rectius vsurpabitur, si cum odio contemptúve dicatur, propterea quòd is Maximinus, unde natum esse constat, inuisissimus esset pariter & populo Romano, & Senatui: quippe Thrax natione, deinde sordido genere, postremo moribus barbaris ac feris. Quin etiam nunc homines insignitæ proceritatis vulgo male audiunt, tanquam socordes atq; inertes.*

Clematis Aegyptia.

HVIC *confine est, quod à Phalereo Demetrio refertur, κληματὶς αἰγυπτία, id est, Clematis Aegyptia. Id ait ioco dici solitum in eos, qui corpore præter modum procero atque atro colore essent: natum haud dubie ab eius herbæ specie, de qua meminit Dioscorides libro quarto. Plinius lib. 24. cap. 15. Itali, inquit, centunculum uocant, rostratis foliis, ad similitudem capitis penulatum iacens in aruis. Græci autem clematidem appellant. Sed cum clematidis multæ sint species, quas mihi recēset Plinius, vna duntaxat prouerbio locum fecisse videtur, ea nimirum, quæ clematis Aegyptia cognomine dicitur. Dicitur autem quòd hanc maxime gignat Aegyptus, folio lauri longo tenuiq;, aduersus serpentes & priuatim aspides, ex aceto pota efficax, quæ eadem ab aliis daphnoides, ab aliis polygonoides vocatur. Laertius in vita Zenonis, ex autoritate Apollonij scribit, Zenonem gracili fuisse corpore, statu procero, atra cute. Deinde autorem citat Chrysippum, qui in secundo prouerbiorum suorum libro scripserit, ob eam causam, à quodam clematidem Aegyptiam fuisse dictum.*

Res ad triarios rediit.

ROMANVM *extat adagium, elegans cum primis, & annotandum, Res ad triarios rediit. Eo licebit vti cum significabimus rem eo periculi redactam esse, vt extremo conatu, summisq; viribus sit enitendum, & ad suprema confugiendum consilia, quibus si nihil proficiatur, iam nihil reliquum esse uideatur, vnde subsidium sperare possis. Velutí si in disceptatione quapiam literaria, mediocribus ambigētibus, ad vnum aliquem summæ doctrinæ virum rem deferre cogeremur. Aut in ancipiti negotio, potentissimorum amicorum opem implorare compelleremur, quos nō nisi maxima quadam adacti necessitate soleamus interpellare. Deniq; si cum vulgaribus illis consiliis res explicari nequit, ad nouū aliquod & egregie callidum confugitur. Quemadmodum Terentianus ille Phormio in sui nominis fabula, cum significaret neq; in Antiphone, neq; in Phadria, neq; in Geta satis esse præsidij ad retundendam senis sæuitiam: Ad te, inquit, Phormio summa redit. Natum est adagium à ratione modoq; componendi Romani exercitus. Refertur autem pariter, & explicatur à T. Liuio, prima decadis li. 8. cuius uerba libuit subscribere: Postremo in plureis ordines acies distribuebatur. Ordo enim sexagenos, siue ut alij legunt, sexcenos milites, duos centuriones, vexillarium unum habebat. Prima acies hastati erant, manipuli quindecim distantes inter se modicū spatium. Manipulus leues uicenos milites, aliam turbam scutatorum habebat. Leues autem, qui hastam tm̄ gessaq; gererēt, uocabantur. Hęc prima frons in acie, florem iuuenum pubescentium ad militiam habebat. Robustior inde ætas totidem manipulorum, quibus principibus est nomen. Hos sequebantur scutati omnes, insignibus maxime armis. Hoc triginta manipulorum agmen, antepilanos appellabant, quia sub signis iam alij quindecim ordines locabantur.*

ex quibus ordo vnusquisque tres partes habebat. Earum vnam quanque primumpilum uocabant. Tribus ex vexillis constabat. Vexillum centũ octoginta tres, vt alij, sex homines erant. Primum vexillum triarios ducebat, ueteranum militem spectatæ uirtutis. Secundum rorarios minoris roboris ætate factisq́. Tertium accensos, minimæ fiduciæ manum. Eò & in postremã aciem reiiciebantur. Vbi his ordinibus exercitus instructus esset, hastati omnium primi pugnam inibant. Si hastati profligare hostem non possent, pede presso eos retrocedentes, in interualla ordinum principes recipiebant. Tum principum pugna erat, hastati sequebantur. Triarij sub uexillis considebant, sinistro crure porrecto, scuta inixa humeris, hastas subrecta cuspide in terram fixas, ut haud secus quàm uallo septa inhorreret acies, tenentes. Si apud principes quoque haud satis prospere esset pugnatum, à prima acie ad triarios sensim referebantur: inde rem ad triarios rediisse, cum laboratur, prouerbio increbruit. Triarij consurgentes, vbi in interualla ordinum suorum principes & hastatos recepissent, extemplò compressis ordinibus velut claudebant vias, vnoq́, continente agmine, iam nulla spe post relicta, in hostem incidebant. Id erat formido losissimum hosti, cum uelut uictos insecuti nouam repente aciem exurgentem auctam numero cernebant. Hactenus T. Liuius, cuius ex verbis satis liquere prouerbium, ut nostra interpretatione iam non sit opus. Item Vegetius de re militari lib. 2. declarat post omnes acies solere collocari triarios, omni armorum genere instructos, qui genu posito subsidebant: vt si primam aciem uinci contigisset, ab iis integrato prælio uictoria repararetur. Modestus in libello de uocabulis rei militaris: Sextus, inquit, ordo post omneis & firmissimis et scutatis, & omni genere armorum munitis, bellatores tenebat, quos antiqui triarios appellabant. Hi ut requieti et integri acrius inuaderẽt hostes, post ultimas acies sedere consueuerunt, & si quid in primis ordinibus accidisset, de eorum uiribus reparaturis spes tota pendebat. Flauius Vopiscus in uita Firmi imperatoris, indicat robustissimum quenq; militem in triarios allegi solitum, docens eum neruis robustissimis fuisse, hoc argumento, quòd triarium quoque uinceres.

Sacram ancoram soluere.

HVIC *finitimum est illud, quod apud Græcos celebratur:* ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν, *id est, Sacram soluere ancoram quoties ad extrema præsidia confugitur. Translatum à nautis, qui maximam ac ualidissimam ancoram sacram uocant, eamq́, tum demum mittunt, cum extremo laborant discrimine. Lucianus in Ioue tragœdo:* Ἀκούσῃ δὲ ἱερὰν ταύτην ἄγκυραν, καὶ ἣν ἔλθῃ μὴ μηχανῇ ἀπορρῆξαι. *id est, Audi iam sacram, ut aiunt, ancoram, quamq́, nulla ui queas abrumpere. Sic enim appellat argumentum insolubile. Rursum Drapetis:* Ἔδοξεν οὖν σκοπουμένοις τὴν ὑστάτην ἄγκυραν, ἣν ἱεράν, οἱ ναῦται φασί, καθιέναι. *id est, Visum est igitur re perpensa, extremam ancoram, quam nautæ sacram nominant, demittere. Rursum in Apologia:* Μία μοι ἴσως ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἀθραυστος. *id est, Mihi fortassis una illa ancora adhuc superest integra: id est, Illud mihi adhuc superest, quò possim confugere. Euripides in Helena.*

Ἄγκυρα δ' ἥ μου τὰς τύχας ὀχεῖ μόνη. *id est,*

Mihi ab unica fortuna pendet ancora. hoc est, Vna dũtaxat spes mihi superest. Aristides in Themistocle: Καὶ ὥσπερ τὰς ἱερὰς ἀγκύρας τὰς ἐκείνου φωνῆς ἐχόμενοι. *id est, Ac uelut à sacra ancora de illius voce pẽdẽtes.*

Mouebo talum à sacra linea.

IDEM *pollere putat Diogenianus,* κινῶ τὸν ἀφ' ἱερᾶς: *id est, Sacræ lineæ talum moueo. De iis, qui extrema pararent experiri. Id Iulius Pollux libro nono exponens, ait à ludo quopiam tesserarum natum esse adagium. Lusum autem fuisse huiusmodi, ut utriq; ludentium essent calculi quinque, totidem impositi lineis: unde & Sophocles dixerit,* πεσσὰ πεντέγραμμα, *id est, tesseræ quinque linearum. Inter eas lineas, vtrinque quinas, vnam fuisse mediam, quam sacram uocabant: unde qui talum mouisset, is sacræ lineæ calculum mouere dicebatur. Id uero non fiebat, nisi cum res posceret, vt ludens ad extrema cõfugeret auxilia. Vsurpat hoc adagium Plato lib. de Legibus quinto:* καθάπερ πεττὸν ἀφ' ἱερᾶς, *id est, Tanquam à sacra tessera. Plutarchus in libro qui inscribitur, an seni sit gerẽda Resp.* Τὸ δὲ πάντα ἐπάγειν τὸν ἀφ' ἱερᾶς ὥσπερ κινοῦντας τὸ γῆρας. *id est, Postremam nobis, tanquam à sacra linea senectam allegant, hoc est, veluti causam grauissimam. Idem commentario de comparatione terrestrium ac marinorum:* Φέρε κινήσαντες τὸν ἀφ' ἱερᾶς, βραχέα περὶ τῆς τῶν ζῴων μαντικῆς εἴπωμεν. *id est, Age moto talo à sacra linea, paucis de diuinitate eorum & diuinatione dicamus. Rursum idem aduersus Colotam Epicureum:* Εὐθὺς οὖν τὸν ἀφ' ἱερᾶς κεκίνηκεν ὁ Κωλώτης. *id est Protinus igitur talum à sacra mouit Colotes, hoc est, statim id quod est grauissimum, aggressus est, ut impugnaret Apollinis de Socrate iudicium. Idem in uita Martij Coriolani de ciuitate Romana ob Coriolani minas perturbata:* αἴρει τὸν ἀφ' ἱερᾶς ἀφῆκε. *id est, Sublatam à sacra linea tesseram misit. Desperatis enim rebus ad Deorum religionem confugiebat, supplicatum missis sacrificis, æditiuis, initiatoribus, auguribus, &c. Huc allusit & Theocritus in Bucoliastis.*

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. *id est,*

Atque à lineola lapidem mouet. de quo nobis & alias facta mentio.

Nudior leberide.

Γυμνότερος λεβηρίδος, *id est, Nudior leberide, de uehementer tenuibus. Leberis enim serpentis exuuium significat, quo nihil esse potest inanius. Accidit autem hoc omnibus fere, quæ cortice integuntur, sed molliore: uelut stellioni, lacertæ, præcipue serpentibus, atque hæc ferme bis exuunt, uere, & autumno, præsertim uipera. Serpenti primum ab oculis incipit decedere pellis, ita ut obcæcari uideatur iis, qui rem non intelligunt: atque una nocte & die, senectus tota exuitur à capite vsque ad caudam. Ex insectis reiuuenescunt silpha, et culex, eaq́, quorum pennæ uaginis obteguntur, vt scarabei, item locusta & cicadæ. In genere marinorum exuit & cancer, idq́, sæpius anno. Atque hoc exuuium Græcis etiam γῆρας dicitur, cuius mira sentitur tum leuitas, tum siccitas, uniuerso humore in nouum fœtum consumpto, autor Aristoteles lib. de natura animantium octauo. Ait Suidas Leberidem hominem fuisse*

fuisse supra modum pauperem: ita vt vulgari sermoni locum fecerit. Athenaeus in Dipnosophistis: σαυτὸν ἀποφαίνεις κενότερον λεβηρίδος. id est: Ostendis teipsum inaniorem leberide.

Qui quæ vult dicit, quæ non vult audiet.

Si dixeris quæ vis, quæ non vis audies. Diuus Hieronymus in Rufinũ nominatim prouerbij loco citat: Nihilq; super hoc audies, inquit, nisi illud è triuio, cũ dixeris quæ vis, audies quæ non vis. Terentius in Andria.

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ nõ vult audiet.

Rursum in prologo Phormionis:

Benedictis si certasset, audisset bene.

Eodem allusit in prologo Andriæ:

Desinant maledicere, male facta ne noscant sua.

Obscurius etiam in prologo Eunuchi: Tum si quis est, qui dictum in se inclementius existimet esse, sic existimet, sciat responsum non dictum esse. Responsum enim vocat, conuicium conuicio redditum. Primus huius adagij pater Homerus fuisse videtur, apud quem hic versus est in Iliadis Υ.

Ὁπποῖον δ' εἴπησθα ἔπος, τοῖον δ' ἐπακούσαις. id est,
Talia dicentur tibi, qualia dixeris ipse.

Item Hesiodus lib. cui titulus, Opera & dies,

Εἰ δὲ κακόν τ' εἴποις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. i.
Fors male dicenti, dicentur plura vicissim.

Rursus in eodem:

-Εἰ δέ κεν ἄρχῃ,
Ἤ τι ἔπος εἰπὼν ἀποθύμιον, ἠὲ καὶ ἔρξας
Δὶς τόσα τίνυσθαι μεμνημένος, id est,
-Si quod prior ipse,
Aut uerbum, aut factũ, dicas ue geras ve molestũ,
Ad te cum duplici rediturum fœnore noris.

Euripides in Alcestide:

-Εἰ δ' ἡμᾶς κακῶς
Ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κοὐ ψευδῆ κακά. id est,
-Si dixeris nobis male.
Mala inuicem per multa, nec falsa audies.

Lõge uenustius idẽ extulit Sophocles citãte Plutarcho:

Φιλεῖ γὰρ γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἀκοῦσαι ἄκοντ', ἃς ἑκὼν εἴπῃ λόγους. id est,
Etenim solet qui dicta temere iecerit,
Audire nolens uerba, quæ dixit uolens.

Refertur ex Sophocle:

Φιλεῖ δ' ὁ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
Ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ κακούς. id est,
Qui multa temere uerba fudit, is solet
Audire nolens quæ uolens dixit male.

Quin etiam his nostris temporibus eiusmodi quiddam vulgo dictitant: Vt salutabis, ita et resalutaberis: hoc est, vt tua fuerit oratio, ita tibi respondebitur. Plautus Contumeliam si dices, audies. Cæcilius in Chrysio apud Gelliũ: Audibis male, si male dicis mihi. Eodem pertinet Euripideum illud apud authores passim obuium: Ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τ' ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. id est, In frænis oris, & iniquæ uecordiæ finis seu vectigal calamitas. Celebratur & hoc inter Chilonis apophthegmata: Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰ δὲ μή, ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσεσθαι. id est, non esse maledicendum iis quibus cum agimus; alioquin audituros, quæ molestiã adferant. Huc arbitramur asscribendum versiculum quem Quintilianus ut vulgo iactatum citat:

Nec male respondit, male enim prior ille rogarat.

Sero sapiunt Phryges.

Hoc prouerbium ex vetustissima tragœdia Liuij Andronici mutuo sumptum est, quæ inscribitur, Equus Troianus: Sero sapiunt Phryges. Vsurpatur à Cicerone in epistolis familiaribus, in equo, inquit, Troiano scis esse sero sapiunt Phryges. Conuenit in eos, quos stulte factorum sero pœnitet. Siquidem Troiani tot iam acceptis cladibus, vix decimo demum anno de restituenda Helena consultare cœperunt: quam si statim initio reposcenti Menelao reddidissent, innumerabilibus sese calamitatibus subduxissent. Euripid. in Oreste:

Ὀψὲ φρονεῖς εὖ, τότε λιποῦσ' αἰσχρῶς δόμους. id est,
At nunc profecto serius sapis bene,
Cum tunc penates turpiter reliqueris.

Nam uerba sunt ad Helenam Electræ. Refertur & à Festo Pompeio prouerbij titulo. Demades authore Plutarcho dicere solebat, Athenienses nunquàm decernere pacem, nisi pullis vestibus indutos, innuens eos bellandi cupidiores, quàm sat esset, nec nisi clade suorum admonitos de pace cogitare.

Piscator ictus sapiet.

Eadem habet sententiam illud apud Græcos celebratissimũ: ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν φύσει id est, Piscator percussus sapiet. Idq; ferunt ab huiusmodi quodam euentu natum: Cum piscator quispiam piscibus, quos intra rete tenebat, manũ admouisset, atque à scorpio pisce feriretur, ictus, inquit sapiam. Itaque suo malo doctus, cauit in posterum. Plinius libro trigesimosecundo demostrat id esse peculiare draconi, et scorpio pisci, vt lædant aculeis, si manu tollatur. Zenodotus ait parœmiam extare apud Sophoclem.

Factum stultus cognoscit.

Idem aliter effertur ab aliis ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, id est, Rem peractam stultus intellexit. Sumptum est autem ex Homero, qui pluribus locis hanc usurpauit sententiam. Vt in Iliados Ρ. & Υ.

-Μηδ' ἀντίος ἵστασ' ἐμεῖο,
Πρίν τι κακὸν παθέειν· ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. id est,
-Mihi obuius ire caueto, prius quàm
Noxæ aliquid capias: nã factum nouit & excors.

Huc allusit Euripides in Bacchis:

Κακοῖς γὰρ ἐγγὺς ὢν ἐμάνθανεν. id est,
Nam didicit affinis malo.

De Pentheo, qui sero, nec nisi sua pernicie doctus, cœpit reuereri Bacchum. Neque huic diuersum est, quod admonet senarius ille, inter Græcanicas sententias celebris.

Ἡ δὲ μετάνοια γίγνετ' ἀνθρώποις κρίσις. id est,
Tum iudicant homines, vbi iam pœnitet.

Eodem pertinet Vergilianum illud,

Discite iustitiam moniti, & non temnere diuos.

Item illud Demosthenicum. Non emo tanti pœnitere. Vnde perquàm eleganter Fabius apud Titum Liuium, euentum, stultorum magistrum appellat: Nec euentus docet hoc, inquiens, qui stultorum magister est, sed ratio. Plinius in Panegyrico, quem Traiano dixit, huiusmodi feram & infrugiferam prudentiam, miseram uocat: Terror, inquit, & metus & misera illa ex

periculis

periculis facta prudentia, monebat ut à repub.(erat autem omnino nulla respubl.) oculos, aures, animos auerteremus.

Malo accepto stultus sapit.

PAVLO *diuersius extulit Hesiodus, eandem tamen sententiam, cum ait in libro, cui titulus, Opera & dies:*

δίκη ὑπὲρ ὕβριος ἴσχει,

Ἐς τέλος ἐξελθοῦσα, παθὼν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*

Tandem sua pœna nocentem.

Consequitur, passusq́, sapit tum deniq́, stultus.

Ad quam sententiam uidetur alludere & Homerus in Iliados ρ. ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω, id est, Vti tuo dãno cognoscas. Plato in Symposio: λέγω δὲ καὶ σοὶ λέγω, ὦ Ἀγάθων, μὴ ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τούτου, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἡμετέρων παθημάτων γνόντα εὐλαβηθῆναι, καὶ μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ὥσπερ νήπιον παθόντα γνῶναι. *id est, Quæ sane tibi quoq; dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed ex cognitis his, quæ nobis acciderunt, caueas: nec iuxta prouerbium ueluti stultus post acceptum malum sapias. Huc referendum & Plautinum illud in Mercatore: Feliciter is sapit, qui alieno periculo sapit. In eandem sententiam Tibullus Elegiarum lib. tertio:*

Felix quicunque dolore

Alterius, disces posse carere tuo.

Huc alludunt & illa fero sapientium uoces: Nunc scio quid sit amor. Nunc ego et illam sceleſtam, et me miserum esse sentio. Ah, uix tandem sensi stolidus. Videtur adagium ex illa uetustiss. fabula manasse, de duobus fratribus, Prometheo, atque Epimetheo, quæ quidẽ refertur apud Hesiodum, ad hanc ferme sentẽtiam: Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatum è cœlo, ac mortalibus redditum: cupiensq́, illum simili retaliare dolo, Vulcano negocium dat, ut è luto puellæ simulacrum quanto maximo posset artificio fingat. Id simulatq; factum eſt, singulos Deos deasq́, monet, vt ei simulachro suas quisq; dotes adiungerent. Vnde & virgini Pandoræ nomen affictum apparet. Hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenij, linguæq́, dotibus cumulatam, Iupiter cum pyxide pulcherrima quidem illa, sed intus omne calamitatum genus occulente, ad Prometheum mittit. Is recusato munere, fratrem admonet, ut si quid muneris sese absente mitteretur, ne reciperet. Redit Pandora, persuasoq́, Epimetheo, pyxidem donat. Eam simul ac aperuisset, euolantibusq́, morbis sensisset Iouis δῶρα δῶρα, sero nimirum sape re cœpit. Vbi Hesiodus palã ad adagionẽ illudens ait:

Αὐτὰρ ὁ δεξάμενος ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησε. *id est,*

Accepit: tactusq́, malo, tum deniq; sensit.

Idem significat in Theogonia: Hæc, inquit, peperit προμηθέα

Ποικίλον αἰολόμητιν, ἁμαρτίνοόν τ' ἐπιμηθέα.

Prometheum uafrum nominans, ac varijs instructum consilijs, Epimetheum post erratum sapientem. Vnde & Pindarus in Pythiis, appellat illum ὀψίνοον, qua si sero sapientem. Quod ipsa etiam indicant uocabula. Nam προμηθεὺς Græcis eum significat, cui prius quàm rem aggrediatur, suppetit consilium: ἐπιμηθεὺς, cui re peracta, tum demum consilium in mentem uenit. προμηθεῖσθαι, est consilio malis imminentibus occurrere. Lucianus in dialogo quodam, ex comico quopiam citat hunc uersiculum dictum in Cleonem, quòd sero, nec nisi confecto negocio saperet.

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. *id est,*

Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Idem in calce eiusdem dialogi: ἐπὶ τῷ μεταβουλεύεσθαι, ἐπιμηθέως ἔργον, οὐ προμηθέως ἐστίν. *id est, Nam illud quidem post rem consulere. Epimethei est, non Promethei. Effertur etiam ad hũc modum parœmia:* παθὼν τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. *id est, Post mala prudẽtior. Rursum hoc pacto:* ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. *id est, vt sententiã magis quàm verba reddam, Quæ nocent, docent. At multo consultius eſt alienis malis prudẽtiorem reddi, iuxta Græcam sententiam:*

Βλέπων πεπαίδευμ' εἰς τὰ τῶν ἄλλων κακά. *id est,*

Aliena spectans, doctus euasi mala.

Circumfertur & illud nostrati vulgo iactatum, Morta taleis pudore & iactura doctiores euadere.

Aliquid mali, propter vicinum malum.

LYSIMACHVS *apud Plautum in Mercatore. Nunc ego uerum esse illud uerbum experior, aliquid mali esse propter uicinum malum. Quibus ex Plauti uerbis satis liquet, hanc sententiam vulgari sermone fuisse celebratam. Eam Hesiodus eleganter expressit in opere, cui titulus, Opera & dies:*

Εἰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,

Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί.

Πῆμα κακὸς γείτων ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Ἔμμορέ τοι τιμῆς, ὅστ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ.

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. *id est,*

Si qua domi inciderit tibi res, tunc ilico omissis

Adsunt uicini zonis, cinguntur at ipsi

Affines. noxa est, uicinus ut improbus ingens,

Contrà ita maxima commoditas, si cõmodus adsit.

Deest honor huic, bona quem uicina deficit, at nec

Intereat bos, ni uicinus ubi improbus adsit.

Neque tantum inter priuatos uicinos hæc sententia locum habet, uerumetiam experimentis obseruatum est, populos à uicinis subuersos. Quemadmodum Aetolis & Acarnanibus euenit, qui se mutuis cladibus euerterunt, inter se finitimi. Item Carthaginiensibus & Byontinis, quarum historiarum meminerunt Hesiodi interpretes. Huc uidetur leuiter allusisse Vergilius in Eclogis, cum ait:

Nec mala uicini pecoris contagia lædent. Et,

Mantua uæ miseræ nimium uicina Cremonæ.

Admonet autem parœmia, uti bonorum conuictum, et consuetudinem expetamus, à malis nos quàm maxime possimus abducamus: Proinde scitũ est illud Themistoclis apud Plutarchum: qui cum prædium quoddã venderet, hoc quoque præconem addere iussit, ὅτι καὶ ἀγαθὸν ἔχει γείτονα. *id est, quòd vicinos etiam haberet bonos, quasi uicini commendatione futurum esset longe uendibilius. Neque multũ abhorret hinc illud eiusdem Hesiodi carmen:*

Πολλάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ.

Sæpe mali malefacta uiri populus luit omnis.

Manus manum fricat.

SOCRATES *in Axiocho Platonis ait Prodico sophistæ hunc Epicharmi comici uersiculum semper in ore fuisse:*

Ἡ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβοις τι.

Affricat

Affricat manum manus, da quiddam & aliquid accipe: videlicet hominis quaestum facete taxans, qui neminem gratis doceret, & à quo se quoq; quae tum dicturus esset, didicisse affirmabat, at ne id quidem gratuito, imò numerata mercede. Sententia digna tum homine Siculo, tum vafro poeta. Sic enim illum appellat Cicero. Monet autem, neminem fermè mortalium inueniri, qui velit in quempiā beneficium collocare, à quo nō speret aliquid emolumenti vicissim ad se rediturum, sed officium inuitari officio, beneficium beneficio prouocari. Idem adagium effertur & hoc pacto: χεὶρ χεῖρα νίπτει, *id est, Manum manus lauat. Idem pollet utraq; metaphora. Nam mutua commoditas est, quoties vel fricat, vel abluit manus manum. Circumfertur inter Graecanicas sententias huiusmodi distichon:*

Ἀνὴρ γὰρ ἄνδρα καὶ πόλις σώζει πόλιν.
Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλος τὸ δάκτυλον. id est,
Vrbs seruat vrbem, seruat itidem vir virum.
Manus manum, digitumq́, digitus abluit.

Vtitur eo & Seneca in ludicro libello de morte Cl. Caes.

Gratia gratiam parit.

EANDEM *sententiam Sophocles simpliciter extulit in Oedipo Coloneo:*

Ἡ χάρις χάριν τίκτει. *id est, Gratiam adfert gratia.*

Rursum apud eundem in Aiace Mastigophoro:

Χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. *id est,*
Beneficium semper beneficium parit.

Quod Hesiodus velut enarrans in primo Georg.

Τὸν φιλέοντα φιλεῖν, καὶ τῷ προσιόντι προσεῖναι.
Καὶ δόμεν ὅς κεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅς κεν μὴ δῷ.
Δώτῃ μέν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' οὔτις ἔδωκεν. *id est,*
Aequum vt ametur amans: qui accedit iungitor illi.
Da, tibi qui dederit, qui non dederit tibi, ne da.
Danti aliquis dedit, at non danti, non dedit vllus.

Quibus significatur beneficium inuitari beneficio, & officium officio prouocari. Euripides in Helena.

Χάρις γὰρ ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. *id est,*
Beneficium beneficio respondeat.

Par pari referre. ἴσον ἴσῳ ἐπιφέρειν.

TERENTIVS *in Eunucho paroemiam vsurpat, superiori non admodum dissimilem: Par pari referto. Qua monemur, vt tales simus in alios, quales in nos illos experimur. Ac iuxta Medeam Euripideam, amicis simus amici, inimicis infesti, in perfidos perfidi, parcos parci, clamosos clamosi, impudentes improbi: deniq; vt cuiq; meritum merito simili retaliemus. Idem in prologo Phormionis: Quod ab ipso allatum est sibi id esse relatum putet. Non in concinne tum quoq; vsurpaueri mus, si quando verba verbis, blandicias blandiciis, pro missa promissis pensamus. Huc pertinet illud non illepidum, quod refert Aristoteles libro moralium nono. Dionysius citharoedum accersiuerat, vt sibi caneret in nuptiis: atq; cum eo his pactus est legibus, vt quo doctius meliusq́, caneret, hoc copiosiorem ferret mercedē. Annixus est omni artificio citharoedus uti q̄ scitissime caneret, sperās amplissimum praemiū. At postridie pactā mercedē reposcenti musico, qui cōduxerat, ait iā persoluisse sese, quod esset pollicitus, nēpe par pari retulisse proq; voluptate reposuisse voluptatē, spē lucri significās: qua quidē hoc maior fuerat, quo magis ex arte cātasset. Verū hoc loco negat philosophus par pari relatum propterea, quòd alter id quod volebat accepit: alter eo quòd expetebat, frustratus est. Huc videtur respexisse Euripides, cum ait in Andromache:*

Σώφρων καθ' ὑμᾶς, σώφρονας γ' εὑρήσετε,
Θυμοῦ μένος δὲ τοῖσι ταῦτ' ἐφευρήσει. *id est,*
Modestus in nos sentiet modestum item,
Commotus autem nos reperiet concitos.

Porrò prouerbium natum videri potest à compotationibus veterum Graecorum, apud quos aequalibus cyathis bibere mos erat. Archippus in Amphitryone secunda apud Athenaeum libro decimo:

Τίς ἐκέρασεν τῷ δ' ἂν καλὸν ἴσον ἴσῳ. *id est,*
Quis par scelesti miscuit vobis pari?

Item Cratinus in Pytine.

Τὴν δ' ἴσον ἴσῳ φέροντ' ἐγὼ ἐκπίομαι. *id est,*
At par pari reddenti, ego respondero.

Item libro sexto Οὐ ποῦ τῶν ἐν τῇ Ῥώμῃ ἰσον ἴσῳ τὴν ἰχθὺν πωλούντων. *id est, Non per eos qui Romae piscem vendunt, parem pari: sentiens singulos precio estimatos uēdi. Erat haec vox* ἴσον ἴσῳ, *solennis inter propinandum, vt ex eodem authore facile liquet. Ea significabant, aut pares esse cyathos, aut tantundem additum aquae, quantum inesset vini. Huius formae sunt illa: paria facere, pro pensare ex aequo: et parem calculum ponere. Plinius ad Flaccū, Accepi pulcherrimos turdos, cum quibus parē calculum ponere, nec vrbis copiis ex Laurentino, nec maris iam turbidi tempestatibus possum. M. Tullius libro de Oratore ad Brutum, Par pari retulit ad schema rhetoricum, quo membra orationis pari syllabarum numero sibi respondent. Nam inquit; Quum aut par pari refertur, aut contrarium contrario opponitur, aut quae similiter cadunt verba, verbis comparantur, quicquid ita concluditur, plerunq; fit vt numerose cadat.*

Eadem mensura.

QVOD *modo retulimus, videtur pariter & ad officij, & ad iniuriae relationem pertinere, verum ad beneficij pensationem magis referendum, quod ait Hesiodus*

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, αἴ κε δύνηαι. *id est,*
Aut mēsura eadē, aut melius quoq; si qua facultas

Quo docet officium remetiendum esse eadem mensura aut etiā copiosiore, si suppetat facultas: prorsumq́, hac parte imitandos esse foecundos agros, qui sementem depositam multo cum foenore reddere consueuerunt. Citatur à Luciano prouerbij vice in Imaginibus: αὐτῷ μέτρῳ φασὶ καὶ λώϊον. *id est, Eadem mensura, quod aiunt, aut melius. M. Tullius Epistolarum ad Atticum lib. 13. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, vt* αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώϊον, *si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus asscribit,* αἴ κε δύνηαι.

Crassa Minerua: Pingui Minerua: Crassiore Musa.

MINERVA, *iuxta poetarum fabulas, artibus atq; ingeniis praesidet. Vnde & illud fluxit, inuita Minerua. Praeterea illud, Pingui, seu crassa Minerua, quod quidem iam olim prouerbij vice celebratur. Columella lib. De re rustica duodecimo cap. 1. In hac autem, inquit, ruris disciplina non consideratur eiusmodi scrupulositas sed, quod dicitur, pingui Minerua, quantumuis vilo*

contingét

continget villico tempestatis futuræ præsagium. Idem in primi libri præfatione: Potest enim nec subtilissima, nec rursum, quod aiunt, pingui Minerua res agrestis administrari. Idem libro 10. Nec tamen Hipparci subtilitas, pinguioribus, vt aiunt rusticorum literis necessaria est. Dicitur pinguiore Minerua fieri, quod inconditius simpliciusq́, quasiq́, indoctius fit, non autem exquisita arte, nec exactissima cura. Vnde & Priapus ille, cum rem obscœnam, quam poterat vrbanius per inuolucra verborum petere, nudis verbis rogat:

-Crassa, inquit, Minerua mea est.

Et Horatius philosophum describens, non exactis illis Stoicorum rationibus atq; argutiis instructum, sed veluti citra artem, philosophiam moribus exprimentem, neq; tam disertum quàm simplicem ac syncerum,

Rusticus, inquit, anormis sapiens crassaq́, Minerua.

Aulus Gellius lib. 14. cap. 1. Nequaquam tamen id censebat in tam breui exiguoq́, vitæ spatio, quantouis hominis ingenio comprehendi posse, & percipi, sed coniectari pauca quædam, & vt verbo ipsius utar, παχύτερον, id est, crassius, & pingui Minerua.

Crassiore Musa.

Παχυτέρᾳ μούσῃ, id est, Crassiore Musa. Eandem parœmiã sic extulit Quintilianus, Institutionũ oratoriarũ libro 1. Libet propter quosdam imperitiores etiam crassiore, vt uocant, Musa, dubitationem huius utilitatis eximere. Inuenitur aliquoties apud scriptores non idoneos, Pinguiore formula, pro eo quod est, planius atq; intelligibilius. Dictum est & Latinè loqui, pro eo quod est, aperte & simpliciter. M. Tullius in Verrem: Latinè me scitote, non accusatorie loqui. Idem in Philip. Sed vt solent ii qui planè et Latinè loquuntur. In Priapeiis.

Simplicius multo est, da pædicare, Latinè Dicere.

Rudius ac planius.

INELEGANTIVS quidem est illud apud Græcos, sed idem tamen pollet: ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον εἰπεῖν. quod apud eundem refertur Gellium: Nostri enim, inquit, credo verbum illud uetus & peruulgatum, ἀμαθέστερον καὶ σαφέστερον. id est Indoctius rudiusq́, quodammodo loquere, et apertius ac clarius fare. Sumptũ apparet ex Aristophanis comœdia, cui titulus βάτραχοι id est, Ranæ.

Ἀμαθέστερον πως εἰπὲ καὶ σαφέστερον. id est, Indoctius proloquitor, atq; clarius.

Quo carmine Bacchus Euripidis obscuritatem taxat, Suidas & interpres admonent subesse prouerbiũ quod hunc ad modum feratur.

Σαφέστερόν μοι κ' ἀμαθέστερον φράσον id est, Apertius mihi loquere, atq; indoctius.

Inde sumptum, quòd antiquitus illi σοφοί, quos uocant, soleant mysteria sapientiæ quibusdam ænigmatum inuolucris data opera obtegere, videlicet ne prophana turba, ac nondum philosophiæ sacris initiata posset assequi. Sic plato numeris suis obscurauit suam philosophiam. Sic Aristoteles multa mathematicis collationibus reddidit obscuriora.

Sus Mineruam.

TRITISSIMVM apud Latinos autores adagium, ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id est, Sus Mineruam: subaudiendum docet, aut monet, dici solitum, quoties indoctus quispiã atq; insulsus eum docere conatur, à quo sit ipse magis docendus: aut, vt Festi Pompeij uerbis vtamur, cum quis id docet alterum, cuius ipse est inscius. Propterea quòd Mineruæ artium & ingeniorum, vt diximus, tutela tribuitur à poetis. Porro sue nullum aliud animal magis brutum, magisq́, sordidum, vt quod stercoribus impense gaudeat, uel ob iecoris magnitudinem, quæ sedes est concupiscentiæ ac libidinis: vel ob narium crassitudinem, & olfactum hebetem, vnde fit ut non offendatur fœtore: tum adeo pronum, ciboq́, deditum, vt si forte sursum aspicere cogatur, protinus stupore sileat ob insolentiam, vt tradit Alexander Aphrodiseus. Nec est aliud magis indocile, proinde non ad vsum aliquem quemadmodum pecudes nonnullæ, sed ad epulas duntaxat à natura donatum videtur. Cui rei testis est Plinius lib. 8. cap. 15. Animalium, inquit, hoc maxime brutum, animamq́, ei pro sale datam, non illepide existimabatur. Idem affirmat Varro lib. De re rustica secundo: Suillum, inquit, pecus donatum à natura dicunt ad epulandum. Itaq; his animam datam pro sale, quæ seruaret carnem. Atq; hæc quidem uerba quid sibi uelint explicat M. Tullius lib. De finibus bonorum quinto: Et enim omnium rerum, inquit, quas & creat natura & tuetur, quæ aut sine animo sunt, aut non multo secus, earum summum bonum in corpore est, vt non inscite illud dictum videatur in suem, animum illi pecudi datũ pro sale, ne putresceret. Sunt autem bestiæ, in quibus inest aliquid simile virtutis, vt in leonibus, vt in canibus, vt in equis, in quibus, sed etiam animorum aliqua ex parte motus aliquos videmus. Vulgo insipidos istos, & quasi ventri atq; abdomini natos, sues appellare consueuimus. Quin & Suetonius in catalogo illustriũ grammaticorum, refert Palæmonem arrogantia tanta fuisse, ut M. Varronem porcum appellare, secum & natas & morituras literas. Præterea si quid indoctũ atq; illiteratum significare volumus, id ex hara profectum dicimus. Quemadmodum M. Tullius in Pisonem: Ex hara productæ, non schola. Hinc igitur natum adagiũ Sus Mineruam. L. Cæsar apud Ciceronem lib. de Oratore secundo: Sic ego, inquit, Crasso audiente, primum loquar de facetiis, & docebo sus, vt aiunt, oratorem eũ, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Idem Cicero lib. de Academicis quæstionibus primo: Nã et si non sus Mineruam, vt aiunt, tamen inepte quisquis Mineruam docet. Hieronymus in Rufinum: Prætermitto Græcos, quorum tu iactas sciẽtiam, & dũ peregrina sectaris, penè tui sermonis oblitus es, ne vetere prouerbio, Sus Mineruam docere videatur. Vsurpat idem verbis commutatis in epistola ad Marcellam, cuius initium, Mensuram charitas non habet. M. Varro, & Euemerus adagium ad fabulas retulerunt, id quod ex Pompeij verbis licet conijcere. Quam rem, inquit, in medio, quod, aiunt, positam, ineptis μύθοις inuoluere maluerunt, quàm simpliciter referre. Celebratur à multis Demosthenis scomma, qui cum Demades vociferaretur in eum: Δημοσθένην ἡμᾶς βούλεται διορθοῦν ἡ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν, id est, Demosthenes vult corrigere sus Mineruam: respondit: αὕτη μέντοι πρώην ἡ Ἀθηνᾶ μοιχεύουσα εἰλήφθη. id est, Atqui nuper hæc Minerua in adulterio fuit deprehensa. Dictum allusit ad Mineruam virginem.

Sus

Sus cum Minerua certamen suscepit.

CVM hoc aut idem, aut certe quàm maxime finitimum, quod apud Theocritum legitur in Hodæporis,

Ὗς ποτ' Ἀθηναίαν ἔριν ἤρισεν. id est,

Cum diua est ausus sus decertare Minerua.

Quoties indocti stolidiq́ue, et depugnare parati, non uerẽtur summos in omni doctrina uiros in certamen literarium prouocare. Theocriti enarrator sic efferri vulgo παροιμίαν scribit, Ὗς σὺ πρὸς Ἀθηνᾶν ἐρίζεις. id est, Sus cũ sis, cum Minerua contendis. Scholiastes aliquis addit, eos ἐρίζειν dici, qui uerbis certant, μάχεσθαι, qui factis: quo magis ridiculum est, si sus indocilis certet cum Minerua disciplinarum præside.

Inuita Minerua.

LATINIS & illud est celebratissimum, Inuita Minerua, pro eo quod est refragante ingenio, repugnante natura, non fauente cœlo. Cicero in Officiis: Inuita, ut aiunt, Minerua. Idem libro epistolarum familiarium duodecimo: Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi, non inuita Minerua. Rursum eiusdem operis libro 3. Idq́ue, quoniam tu ita uis, puto me non inuita Minerua facturum. Horatius,

Tu nihil inuita dices, facies ue Minerua.

Huc allusit Seneca, cum dixit, Male respondere coacta ingenia.

Abijt & taurus in syluam.

Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν, id est, Abijt & taurus in syluam. Pastorale prouerbium, allegoria subturpicula, significans diuortium, ac neglectum ueteris amicæ. Tametsi licebit in usum uerecũdiorem trahere hoc modo, si per iocum accommodabitur ad eos, qui pristinos amicos negligere uidentur, & a familiarium cõgerronumq́ue grege desuescere. Aut in illos etiam, qui à solitis desciscunt studiis, diuersumq́ue uitæ sequuntur institutum. Theocritus in Idyllio, cuius titulus est Theonycho, nominatim etiam prouerbii uice refert:

Αἶνός θην λέγεταί τις, ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν.

Fertur & hoc olim, in syluam secedere taurum.

Queritur autem amans, se iam pridem ab amica relictum, plurimumq́ue iam esse temporis ostendit, quòd Cynisca, id est, Catella (nam id erat nomen puellæ) se Lyco quoddam oblectet, neque omnino curet ad pristinam redire consuetudinem: nonmagis quàm tauri, qui & ipsi nonnunquam à uaccarum armentis secedunt, & aut reliquis aggregantur tauris, aut solitarij per nemora uagantur, nullo fœminarum desiderio tacti. Eum secessum, eumq́ue uaccarum neglectum, quasiq́ue diuortium, pastores peculiari uerbo uocant ἀτιμαγελεῖν, uoce nimirũ cõposita ἐκ τοῦ ἀτιμοῦν τὸ ἀτιμάζειν καὶ καταφρονεῖν, quod est despicere negligereq́ue, ac pro nihilo ducere: & ἐκ τοῦ ἀγέλη, quod armentum sonat. Ac tum ἀτιμαγελεῖν dicuntur tauri, cum segregati à vaccarum commercio, adeo non curant illas, vt non modo coitum non appetant, sed ne pascuis quidem iisdem uti uelint. Hunc animantis morem, simulq́ue uocem ipsam ei tributam rei demonstrat Aristoteles lib. De natura animalium sexto, his uerbis, Οἱ δὲ ταῦροι ὅταν ὥρα τῆς ὀχείας ᾖ, τότε γίνονται σύννομοι, καὶ μάχονται τοῖς ἄλλοις. τὸν δὲ πρότερον χρόνον μετ' ἀλλήλων εἰσίν, ὃ καλεῖται ἀτιμαγελεῖν. πολλάκις γὰρ οἱ ἐν τῇ Ἠπείρῳ, οὐ φαίνονται τριῶν μηνῶν, ὅλως δὲ τὰ ἄγρια πάντα ἢ τὰ πλεῖστα, οὐ συννέμονται ταῖς θηλείαις πρὸ τῆς ὥρας τοῦ ὀχεύειν. Ea verba nos appendemus magis quàm annumerabimus, hoc modo: At taurus, cum tempus coitus adfuerit, tum demum incipit communibus cum uaccis pascuis vti, cumq́ue reliquis tauris dimicat. Nam ante id temporis inter sese pascuntur, quod quidem appellant, ἀτιμαγελεῖν. Sanè qui sunt in Epiro prouincia tauri, sæpe numero trium mensium spatio non apparent. Porro fera animantia, aut omnia, aut certe pleraque ante tempus coeundi non aggregantur ad communes cum fœminis pascuas. Illud admonitu dignum uisum est, in uersione Theodori Gazæ, pro Græca uoce ἀτιμαγελεῖν, quam Romana lingua nullo pacto reddere potest, scriptum esse coarmentari. Idq́ue uerbi doctis etiam uiris non parum caliginis offudit, ita ut deprauatum apud Aristotelem locum existiment, commutataq́ue lectione, longe diuersum sensum inducant, putentq́ue Theodorum in transferendo non mediocriter hallucinatum. At nos tota re diligentius pensiculata, uidere uidemur Aristotelicorum uerborum sententiam citra vllius uocis commutationem adamussim quadrare: uidelicet taurum aggregari cum uaccis, et in iisdem uersari pascuis, appetente coitus tempore, eiq́ue non conuenire cũ reliquis taurorum armentis, sed bellum cum alijs gerere: reliquis autem temporibus tauros cum tauris socialiter iisdem uti pascuis, neque fœminarum conuictum sequi, sed inter sese agere, quod idem accidat in feris ferme omnibus. Hanc autem taurorum cum tauris societatem, neglectis uaccarum armentis, uocari ἀτιμαγελεῖν. Quæso quid hic scrupuli, cur Aristotelicam lectionem mutandam existimemus: nisi si quid offendit mutatus numerus in ταῦρος & εἰσίν, id quod Aristoteli præsertim eo in opere penè familiare deprehenditur? Dictionem autem illam coarmentari, non germanam, sed suppositiitiam esse dubium non est, & aut librariorum incuria, aut alicuius parum eruditi temeritate inductam. legendum esset uel dearmentari, uel alarmentari. Neque enim adduci possumus, ut credamus Theodorum hominem tam in omni doctrinæ genere absolutum, fuisse lapsum, præsertim in uoce, neque magnopere prodigiosa, nec inusitata Græcis autoribus, utpote cuius uim uel ipsa statim indicat etymologia: præterea quæ apud Theocritum autorem usq; adeo notum vulgatumq́ue legatur, ἐν νομεῦσι, ἢ βουκόλοις, id est, in pastore, siue bubulcis,

Χ' οἱ μὲν ἅμα βόσκοντο καὶ ἐν φύλλοισι πλανῶντο
Οὐδὲν ἀτιμαγελεῦντες. id est,

Atque hi pascuntur simul, inq́ue comantibus herbis
Errant, & non ulla gregis diuortia quærunt.

Ad hæc Suidas ostendit, ταῦρον ἀτιμαγέλην appellatum τὸν τῆς ἀγέλης καταφρονοῦντα, id est, qui negligeret armentum. Huc uidetur nonnihil allusisse Vergilius in Sileno:

Ah uirgo infelix, tu nunc in montibus erras.
Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas,
Aut aliquã in magno sequitur grege. claudite nymphæ
Dictææ, nymphæ nemorum iam claudite saltus.
Si qua forte ferant oculis sese obuia nostris
Errabunda bouis uestigia: forsitan illum,

Aut

Aut herba captum viridi, aut armenta secutum
Perducant aliquæ stabula ad Gortynia vaccæ.

Cum enim ait,

Ille latus niueum molli fultus hyacintho
Ilice sub nigra pallentes ruminat herbas:

taurum innuit ἀτιμαγέλην. Item cum ait: Errabunda bouis vestigia. Significat autem poeta taurum, quem adamabat Pasiphæ, aut prorsus ἀτιμαγελεῖν, aut eatenus ἀτιμαγελεῖν, vt suo armento neglecto, vaccas alias sequeretur. Porrò de pugna taurorũ inter ipsos coitus tempore meminit idem Maro libro Georg. tertio:

Nec mos bellantes unà stabulare, sed alter
Victus abit, longeq; ignotis exulat oris,
Multa gemens ignominiam, plagasq; superbi
Victoris, tum quos amisit inultus amores.
Et stabula aspectans regnis excessit auitis.

Nos quidem arbitramur hanc ipsam vocem, si deflectatur aliò, prouerbialem esse, quemadmodum sunt & illæ καπρᾶν, & ἱππομανεῖν, ad eamq; potissimum respexisse Theocritum, quum ait prouerbio dici: Ἔβα καὶ ταῦρος ἀν' ὕλαν. Scholia quæ feruntur in Theocritum, habent ἔβα κε ταῦρος pro καὶ coniunctione copulatiua, mutata κε expletiua: addunt esse prouerbium de his dici solitum, qui abessent non reuersuri. Taurus enim si semel aufugerit in syluam, capi non potest. Vnde nõ inconcinne quis dixerit maritum diutius ab vxore secubantem, ἀτιμαγελεῖν: & eum qui familiares desierit inuisere, ἀτιμαγελεῖν: & qui diutius à Musis, ac librorum abstinuerit contubernio ἀτιμαγελεῖν. Itẽ qui à cõuictu hominũ abhorreat, secumq; viuat, ἀτιμάγελον licebit appellare. Et qui à legitimo contubernio aberrauis, secesseritq; non inepte dicetur ἀτιμαγελεῖν. Nec prorsus abhorret ab hac forma, quod est apud Aristophanem in Lysistrata:

Οἴκοι δὲ ἀταυρώτη διάξω τὸν βίον. *id est,*
Domi absq; tauro cælibem vitam exigam.

Sic enim significauit vitam cælibem fœminæ negligentis taurum, id est, maritum. Sic & Horatius:

-Pereat male quæ te
Lesbia quærenti taurum, monstrauit inertem.

Annus producit, non ager.

Ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, *id est, Annus producit segetem, non aruum. Hemistichiũ prouerbiale quod refertur à Theophrasto, lib. De plantis octauo:* Πρὸς αὔξησιν δὲ καὶ τροφὴν μέγιστα μὲν αἱ τῶν ἀέρων κράσεις συμβάλλονται, καὶ ὅλως ἡ τοῦ ἔτους κατάστασις. ὅταν γὰρ ὑδάτων καὶ εὐδιῶν καὶ χειμώνων γινομένων, ἅπαντα εὔφορα καὶ πολύκαρπα, καὶ ἐν ἁλμώδεσι καὶ λεπτογείοις. διὸ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν, οὐκ ἀφρόνως, ὅτι ἔτος φέρει οὐχὶ ἄρουρα, μέγα δὲ καὶ αἱ χῶραι διαφέρουσιν. *id est, Ad incrementum autem alimentumq; plurimum quidem cæli temperies, & in totum anni conditio iuuat. Etenim si imbres, serenitates, & hyemes accidant opportunæ, cuncta felicius atq; vberius prouenient, etiam in salsuginosis, ac parum pinguibus agris. Vnde non ab re est, quod prouerbio dicunt, Annum producere fructum, non aruum. Veruntamen non parui refert, quæ sit regionum ratio. Hic illud obiter admonendum duximus, in impressis exemplaribus legi, οὐ καλῶς, id est, non rectè: atqui hoc ipsum, vt nostra quidem est opinio, οὐ καλῶς, partim quòd Theodorus Gaza verterit hoc loco non perperam: partim quòd non perinde quadret ad Theophrasti sententiam. Nam is fatetur verum esse, plurimum habere momenti cæli conditionem, id quod etiã prouerbio testatum sit, quo non sine causa tota prouentus ratio tribuitur aeri, tamen nonnihil etiam discriminis situm esse in ipso soli ingenio. Proinde legendum suspicamur pro οὐ καλῶς, οὐκ ἀλόγως, id est, non temere. Quanquam uidemus & illud οὐ καλῶς, vtcunque posse defendi. Nimirum ut Theophrastus improbet vulgare dictum, quod cælo momentum omne tribuit, cum & à soli ratione magna pars pendeat. Nobis tamen superior lectio magis arridet, atq; huic nostræ sententiæ doctos calculum suum addituros existimamus. Repetit idem adagium libro de causis plantarum tertio, rationem reddens, cur in frigidis pariter & calidis regionibus triticum proueniat, haud negans agri naturam nonnihil conferre ad fertilitatem: sed multo maximum momentum habere aerem circumfusum, & cuiusmodi cæli uentorumq; temperies contingat, tum ad quos flatus oppositus sit ager. Meminit & Plutarchus in Symposiacis, decade septima, problemate secundo. Porrò si libebit vsum prouerbij dilatare, non inteṁpestiuiter accommodabitur in hanc sententiam, si quis dicat, ad virtutem educationem longe plus adferre momenti quàm genus: ac planè perparui referre, quibus maioribus sis natus, sed multo maxime quibus rationibus educatus, quibusq; moribus sis institutus. Nam cælum velut educat, quod progignit terra. Ad hoc adagij videtur allusisse Euripides in Hecuba, quam ita loquentem facit:*

-Οὔκουν δεινόν, εἰ γῆ μὲν κακὴ
Τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν, εὖ στάχυν φέρει,
Χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
Κακὸν δίδωσι καρπόν, ἀνθρώποις δ' ἀεί,
Ὁ μὲν πονηρὸς, οὐδὲν ἄλλο, πλὴν κακός,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί.
Ἆρ' οἱ τεκόντες διαφέρουσιν, ἢ τροφαί,
Ἔχει γέ τοι τι καὶ τὸ τραφῆναι καλῶς
Δίδαξιν ἐσθλοῦ. *id est,*

-Non nouum ergo, si mala
Fauente cælo terra fert segetem bonam:
Bona, destituta quibus opus fuerat, malum
Fructum edit. At mortalium quisquis malus,
Nil poßit aliud esse quàm semper malus,
Frugi vsq; frugi. Sors nec ingenium viri
Aduersa vitiat, sed probus semper manet.
Vtrum id parentum, an educantium magis?
Recte educari scilicet nonnullam habet
Doctrinam honesti.

Videtur Hecuba plusculum tribuere genituræ quàm institutioni, miraturq; proinde non idem euenire in mortalium moribus, quod in prouentu segetum accidat. Porrò quanto plus valeat institutio quàm genus, Lycurgus eleganter ostendit, prolatis apud multitudinem duobus canibus, quorum alter ingenerosa matre natus, propter institutionem gnauiter feram est insecutus: alter generosis ortus parentibus, quòd institutus non esset, turpiter relicta fera, ad odorem panis ac cibi restitit.

In vado.

METAPHORA prouerbialis, In vado esse, pro eo qđ est in tuto, citraq́; discrimen, sumpta à natantibus aut nauigantibus. Terentius: Omnis res in vado est. Plautus in Aulularia: Hæc propemodum iam esse in vado salutis res videtur. Vadum autem est aquæ fundus, in quo quisquis constiterit, is iam effugit periculum ne mergatur.

In portu nauigare.

AFFINIS est huic allegoria, ἐν λιμένι πλεῖν, id est, In portu nauigare, qua significamus nos iam à periculo abesse. Propterea quòd qui mediis adhuc in fluctibus nauigant, hi uentorum & æstus arbitrio nauigant. Contrà qui iam intra portum sunt, nihil habent negocij cũ vndis ac ventis. Vnde vulgatissima metaphora, hominem in cuius præsidio conquiescimus, portum appellamus. Et qui sese ad tranquillam tutamq́; aliquam vitæ rationem traducunt, in portum se recipere dicuntur. Terentius in Andria: Nunc huius periculo fit: Ego in portu nauigo. Maro paulo diuersius in Aeneidos libro septimo.

Nunc mihi parta quies, omnisq́; in limine portus.

Bos lassus fortius figit pedem.

DIVVS Hieronymus oppidò quàm elegans adagium vsurpauit, ad beatum Aurelium Augustinum scribẽs, eumq́; deterrere cupiens, ne iuuenis senem prouocet. Propterea quòd tardius quidem ad pugnam excitantur hi, qui iam sunt ætate quasi fessi: verum iidem grauius sæuiunt atque vrgent, si quando senilis illa virtus iritata recaluit. Memento, inquit, Daretis & Entelli, & vulgaris prouerbij, quòd bos lassus fortius figat pedem. A veteri trituræ more ductum apparet cum circumactis à bubus super manipulos plaustris, grana excutiebantur: partim à rotis in hoc armatis, partim à taurorum vngulis. Potest allusum videri & ad hoc, quòd iuuenes corporis agilitate præpollent. Senes in stataria pugna, ac viribus superiores sunt, id quòd & Verg. in Daretis & Entelli congressu declarat. Nec admodum hinc abludit illud, quod in Græcorum collectaneis positum reperitur, ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendum, mouet pedem. Nam sensim quidem mouet, at grauius premit.

Tota erras via.

Τῇ πάσῃ ὁδῷ ἀφαμαρτάνειν, id est, Tota aberrare uia. Prouerbium est in eos, qui vehementer aberrant. Terentius in Eunucho: Tota erras via. Translatum à viatoribus, qui nonnunquam ita solent aberrare à via, vt non sine dispendio quidem, tamen quò tendebant, perueniant: nonnunquam sic aberrant, vt longe diuertant, & in diuersum tendant. Vnde & exorbitare dicitur, qui à vero aberrãt. Aristoteles in Ethicis: Haud tota aberrant via. Idẽ Naturaliũ lib. 1. scribit priscos illos philosophos naturalium causarũ scrutatores, exorbitasse, ac velut è via depulsos, prorsus aberrasse à vero. Sumptum est ex Aristophanis Pluto:

Ἢ τῆς ὁδοῦ τὸ παράπαν ἡμαρτήκαμεν;
Via ne tota prorsus exerrauimus?

Quinetiam hodie dictitant eos in via esse, qui recto consilio quippiam instituunt: extra viam, qui qua non oportet ratione rẽ aggrediũtur. Sunt ferme prouerbiales & illæ metaphoræ doctis vsitatissimæ: Depellere à via, reducere in viã, mostrare viã, sacere uiã, sternere uiã, aperire viã, præcludere viã, intercludere uiã: Cicero in prima Philippica: Qđ si putas, totã ignoras uiã gloriæ. Celebre habetur et illud apopthegma, Bene currũt, sed extra uiam. Καλῶς μὲν τρέχουσιν, ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ὁδοῦ.

Toto cœlo errare.

HVIC cõfine est, qđ vsurpat Macrobius Saturnal. lib. 3. Nunquam ne, inquit, Prætextate tibi venit in mentem toto, vt aiunt, cælo errasse Vergilium? Sumptum videtur ex Aristophanis Ranis,

Εὐθὺς γὰρ ἡμάρτηκας οὐράνιόν γ' ὅσον.

Ab Euripide dicitur in Aeschylum, qui plurimum errasset in his quæ dixerat. Metaphora ducta, vel à Phaethontis, aut Cereris fabula: vel à nauigantibus, qui cæli sydermq́; obseruatione cursum moderantur: proinde naucleri, cum vehementer aberrãt, in cæli parte longe diuersa Cynosuram imaginantur nonnunquam, totoq́; aberrant cursu. Nisi malumus cælũ pro regione accipere velut Horatius,

Cælum nõ animũ mutant, qui trans mare currunt.

Suo iumento sibi malum accersere.

QVI ipse sibi malorum est autor, suo iumento sibi malum accersere dicitur, tanquam suo sumptu suaq́; opera, quasi suopte plaustro, malorum sarcinã adportet sibi. Plautus in Amphitryone: Ipse homo sibi à me malam rẽ arcessit iumento suo. Sumpta metaphora à plaustris onerariis. Nam id quoq; significat iumentum, autore Gellio lib. 20. cap. 1. aut certe ab animalibus tergo vectantibus onera.

Suo sibi hunc iugulo gladio, suo telo.

SVO gladio, suo ue telo iugulari dicitur, qui suis ipsius dictis reuincitur, aut qui suopte inuento dolo ue capitur: deniq; in quem quocunq; modo, seu dictum, seu factum retorquetur, quod ab ipso profectum sit: velutisi quis exemplo Protagoræ antistrephon dilemma in eum, qui proposuerit, retorqueat: aut si quemadmodũ Phalaris, Perillum mali repertorem, suo inuento conficiat. Itaq; in Adelph. Terentij, Mitio senex fratris Demeæ sæuitiam increpans, huiusmodi vtitur sententia: Hoc vnum affert vitij senecta, attentiores ad rem sumus quàm oportet. Eandem Demea paulo post in fratrem retorquens, Postremo, inquit, non meum illud uerbum facio, quod tu Mitio bene & sapiẽter dixti dudũ. Vitium commune omnium est, quòd nimium ad rem in senecta attenti sumus. Hanc maculam nos decet effugere. Hac ratione cum Mitio constringeretur adigereturq́; vt agrum, quem rogabatur, daret: tum Demea, Suo, inquit, sibi hunc iugulo gladio. Translata metaphora ab his, qui in pugna suis ipsorum telis aliquoties cõfodiuntur. Plautus in Amphitryone, Atq; hunc telo suo sibi, malicia sua, à foribus pellere. Cicero pro Cecinna, Aut tuo, quemadmodum dicitur, gladio, aut nostro defensio tua cõficiatur necesse est. Huic allusit Ouidius in epistolis Heroidum,

Remigiumq́; dedi, quo me fugiturus abires:
Heu patior telis vulnera facta meis.

Eodem

Eodem pertinent & illa Ciceronis: In tuum ipse mucronem incurras, necesse est. Rursum: Hic est defensionis tuæ mucro, in eum incurrat oratio tua, necesse est. Neq; vehementer hinc abludit Liuianum illud lib. 2. de secundo bello Punico: Sentiebat Annibal suis se artibus peti. Lucianus in Piscatoribus, ὡς παρ' ὑμῶν τὰ τοξεύματα, ὡς φῄς, λαβὼν κατ' ὑμῶν ἐτόξευσα. *id est, Quæ quidem tela à nobis, vti fateris, sumpta, aduersus nos iaculatus es. Tradit Plutarchus, Brasidam ducem eductò è corpore telo, eodem confodisse eum qui miserat. Marius vnus è triginta tyrannis, à milite quodam interemptus narratur à Trebellio Pollione, qui adoriens dixerit: Hic est gladius, quem ipse fecisti: nam Marius ante imperiũ faber ferrarius fuerat, & eius militis opera in fabrili officina vsus. Hunc igitur uere suo gladio dixeris iugulatum.*

Incidit in foueam, quam fecit.

TRANSLATVM *vel ab his, qui foueis effossis, aut reliquis id genus decipulis, insidiantur feris: vel à bellis, in quibus aliquoties suffossis cuniculis hostis hostem captat.*

Suo ipsius laqueo captus est.

NOTA *metaphora, nempe mutuo sumpta ab his, qui instructis pedicis, auibus aut feris insidias tendunt.*

Hanc technam in teipsum struxisti.

EANDEM *sententiam aliter expressit Lucianus,* ὥστε σόφισμα κατὰ σαυτοῦ συνέθηκας. *id est, Itaq; commentum in tuum ipsius exitium reperisti. De hæredipeta, qui quum diuitem ex asse hæredem scripsisset, ac testamentum protulisset, quo diuitem ad idem faciendum prouocaret, tecti ruina subito oppressus est, ac sua reliquit illi cuius facultatibus inhiarat. Vtendum erit cũ dolus in alterum excogitatus, in caput autoris recidit, ita vt non rarò consueuit accidere.*

Turdus ipse sibi malum cacat.

HIS *similimũ est illud Græcorum adagium,* Κίχλα χέζει αὐτῇ κακόν. *id est, Turdus ipse sibi malum cacat. In eos dici solitum, qui sibiipsis ministrarent exitij causam. Siquidem viscum, autore Plinio, non prouenit, nisi maturatum in vẽtre, ac redditum per auiũ aluum, maxime palumbium ac turdorum. Cuius rei meminit & Seruius in sextum Aeneidos. Aristoteles item lib. De natura animantium nono, tria turdorum genera facit, quorum primum ἰξοβόρον vocatum ait: aut, vt Athenæus,* ἰξοφάγον, *nimirum quòd visco vescatur. Quoniam autem visco capiuntur aues, ipsæ sibi malũ cacant videlicet. Plautus paulo diuersius extulit: Ipsa, inquiens, sibi auis mortem creat. Quanquam non dubitemus affirmare, à Plauto cacat, non creat fuisse scriptum: deinde locum à quopiam semidocto, & Græcanici prouerbij ignaro deprauatum, supposita voce adulterina creat. Sophocles in Antigone:*

> Ὅστις δ' ἀνωφέλητα φιτύει τέκνα,
> Τί τόνδ' ἂν εἴποις ἄλλο, πλὴν αὑτῷ πόνους
> Φῦσαι, πολὺν δὲ τοῖσιν ἐχθροῖσιν γέλων. *id est,*
> *Inutiles quicumq; liberos serit,*
> *Quid aliud hunc, quàm sibi creare dixeris*
> *Ipsi dolores, atq; risum maleuolis?*

In hos igitur quadrabit parœmia, aut in eos, q potẽtes sibi generos asciscũt, à qbus postea p uim opprimũtur.

Ipse sibi mali fontem reperit.

Extat item apud eosdem senarius prouerbio celebratus, Αὐτὸς ἐφ' αὑτῷ τὰ κακὰ τὴν πυτίαν. *id est, Ipsius mali sibi reperit coagulum. Aut,* Αὐτὸς εὗρε τὴν κακοῦ πηγήν. *id est, Ipse reperit mali fontẽ. Sic Aeschylus in Persis:*

> Νῦν κακῶν ἔοικε πηγὴ πᾶσιν εὑρῆσθαι φίλοις. *id est,*
> *Nunc mali fons est repertus, vt videtur omnibus.*

Versus est Trochaicus. Sunt enim & perniciosi fontes, quorum aqua gustata mortem, aut insaniam adferat, quos præstiterat non reperisse.

Capra gladium.

Eodem ferme pertinet, αἲξ μάχαιραν, *id est, Capra gladium, subaudi, reperit. In eos dicitur, qui ipsi reperiũt, quo pereãt. Ortũ est autem adagium ab huiusmodi quodam euentu. Olim cũ Corinthij Iunoni Acrææ (nam id illi cognomen) rem diuinam facere pararent: huius Iunonis statuam aiunt à Medea positam fuisse: atq; hi, qui ad præbendam bestiam erant conducti, defosso sub terra cultro, obliti sese assimularent, capra pedibus excalpens eum eruit, prodiditq́; itaq; mactata est. Qui dam sic efferunt parœmiam,* αἲξ δ᾽ αὐτὰ τὰν μάχαιραν. *id est, Capra cultrum præbens. Quidam hoc pacto,* οἷς τὴν μάχαιραν. *id est, Ouis cultrum.*

Cornix scorpium.

HIS *confine est & illud,* Κορώνη τὸν σκορπίον, *id est, Cornix scorpium, subaudi, rapuit. Quadrat in hos, qui parant eos lædere, vnde tantundem mali sint uicissim accepturi. Quemadmodum cornix correpto scorpio, arcuata illius cauda, vulnus accepit letale, perijtq́;. Extat super hac re Græcum epigramma Archiæ, quod non grauabor adscribere:*

> Ἐκ ποντου πεμφθέντα ποτ᾽ εἰς μεγάλης ἁλιερκέος,
> Σκορπίον ἐκ γαίης εἶδε δορὰς κεχαρής.
> Οὐ μάρψασ᾽ ἀέρσασα δ᾽ ἄειρε τὸν ἐπ᾽ ὕδασι
> Οὐ βραδέως, θηρὶ τοῦ τότε πᾶσαν ἐτυψε βίην.
> Καὶ ξυνὴν μὲν ἄμερσε, ἰδ᾽ ἐν τῇ ἐτύχε τὸν ἀέρα,
> Ἐκ κείνης πλήγη καὐτὴ εἶλε θάνατον μόρον. *id est,*
> *Scorpius è terra prorepserat, idq́; vidente*
> *Coruo, qui cœlo victitat in liquido.*
> *Corripuit visum, fugitq́;: sed hic vt humum ales*
> *Contigerat, telo mox ferit atq; necat.*
> *Ecce tibi, quod in hunc auis insidiosa parabat,*
> *Inde sibi accijuit ipsa necem misera.*

Atq; id in rebus humanis frequenter usu uenire solet, vt qui cepisse videatur, ipse captus sit. Quemadmodum & Horatius,

> *Græcia capta ferum victorem cepit,*

Calidum prandium comedisti.

HVC *alludere videtur & Plautinum illud, Calidum hodie prandium prandidisti, id est, Fecisti quod tibi magno malo sit futurum. Ab his sumptum, qui se noxijs ac letiferis ingurgitant cibis, postea ventris tormina sensuri.*

Iritare crabrones.

Τὰς σφῆκας ἐρεθίζειν, *id est, Iritare crabrones. Ad hãc sẽtẽtiam referendum est & illud, quod est apud Plautum*

in Amphitryone: Iritabis crabrones. Id dictum est à poeta in mulierū ingenium, quibus iratis si repugnes, magis prouoces, neque sine tuo malo discedas. Est autem crabro insecti genus affine uespis pertinacissimum, aculeoq́; pestilentissimo. Siquidem refert Plinius Naturalis historiæ libro 11. cap. 21. crabronum ictus haud temere sine febri esse. Additq́;, traditum à quibusdam, ter nouenis huius animantis punctis interfici hominem. Aristoteles lib. De partibus animalium nono, præter alia quæ de crabronibus commemorat, illud quoque tradit, cum in apum genere quædam aculeis careant, ut fuci, & reges, uespæ quoque nonnullæ sine aculeis inueniantur, nulli crabrones reperiuntur non armati aculeo. Quanquàm de duce, num aculeatus sit, nonnihil addubitat. Vtitur hoc adagio diuus Hieronymus in quadam epist. Eandem sententiam sic idem extulit Plautus, mutata allegoria,

Bacchæ bacchanti si uelis aduersarier,
Ex insana insaniorem facies. feriet sæpius.
Sin obsequaris, una te soluas plaga.

Nam mos erat, uti Bacchanalia celebrantes obuios thyrsis ferirent. Aristophanes in Lysistrata, nam hoc titulo inscriptam comperi:

Ην μή τις, ὥσπερ σφηκιὰν βλίττῃ με κ' ἐρεθίζῃ.
Nisi si quis uti uesparium, fraudet me, stimuletq́;.

Allusit huc, qui scripsit epitaphium Archilochi poetæ maledici,

Ηρέμα δὴ παράμειψον ὁδοιπόρε, μή ποτε τῷδε
Κινήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφιζομένους. *id est,*
Ne fors crabrones, qui huic insedere sepulchro,
Irites, tacitum carpe uiator iter.

Xenophon lib. 4. indicat unde natum sit: nimirum ab his, qui student eximere uespas ab antris suis. ἐγὼ δ' ὁρῶ γ' ἔφη, καὶ ὅσοι σφῆκας ἐξαιρεῖν βούλονται, ἐὰν μὲν ἐκθέοντας τοὺς σφῆκας πειρῶνται θηρᾶν, ὑπὸ πολλῶν τυπτομένους. *id est, Et ego, inquit, uideo etiam eos quicunque crabrones excipere uolunt, si quidem euolantes conentur venari, à multis feriri crabronibus.*

Leonem stimulas.

CONSIMILEM *uim habet, quod à Diogeniano refertur,* τὸν λέοντα νύττεις, *id est, Leonem pungis, seu vellicas. De his, qui potentem ac ferocem in suum ipsius exitium prouocant atq; extimulant. Notior est metaphora, quàm vt sit explicanda.*

Malum bene conditum ne moueris.

IDEM *pollet & illud,* μὴ κινεῖν κακὸν εὖ κείμενον, *id est, Ne moueris malum bene conditum, siue quiescens. In eos qui sua stultitia sibi turbas excitant: aut qui mala iam tempore sepulta resuscitant renouantq́;. Prouerbium retulisse videtur Theognis hoc uersu,*

Πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κατακείμενον ἐνδον ἄμεινον. *id est*
Nam persæpe malum præstat domi habere repostū.
Huic simillimum est illud,
—Sopitos suscitas ignes.

Octipedem excitas.

CRATINVS *in Thrattis apud Suidam,* ὀκτάπουν ἀνεγείρεις. *i. Octipedem excitas. nimirū scorpiū: cui pedes sunt octo, ac plerūq; sub saxis abditus cubat quē nō nisi tuo periculo suscites ꝑꝑ venenū, quod in cauda gestat.*

Mouere Camarinam.

Κινεῖν τὴν καμαρίναν, *id est, Mouere Camarinam, est sibiipsi malum accersere. Lucianus de Apophrade.* ὁρᾷς ὅσῳ ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν. *id est, Vides quanto satius tibi fuerit, Camarinam immotam sinere. Vnde natum sit adagium, Seruius grammaticus explicat, Vergilianum illum locum enarrans in tertio Aeneidos,*

—Et fatis nunquam concessa moueri
Apparet Camarina procul.

Camarina, inquit, palus est iuxta oppidum eiusdem nominis, quæ cum olim siccata, pestilentiam creasset, consuluerunt oraculum an penitus eam desiccare præstaret. Vetuit Deus Camarinam moueri. At illi exiccarunt, non obtemperantes oraculo, & cessauit quidem pestilentia, sed per eam ingressis hostibus pœnas dederunt neglecti oraculi. Eadem ferme commemorat & Suidas, illud insuper addens, quibusdam Camarinam esse fruticem, cuius ramos si quis commoueat quatiatq́;, tetrum quendam odorem edere. Verum nobis superior sententia magis uidetur ad ueri similitudinem accedere. Meminit huius adagij Stephanus quoque uersu heroico, effertq́; ad hunc modum.

Μὴ κίνει καμάριναν· ἀκίνητος γὰρ ἀμείνων.
Ne moueas Camarinā. etenim nō tangere præstat.

Ait autem Camarinam oppidum, & eiusdem nominis paludem esse in Sicilia. Meminit & Silius libro 14. Maronem imitatus,

Et cui non licitum fatis Camarina moueri.

Anagyrim commoues.

SVPERIORI *neutiquam dissimile uidetur illud apud Græcos celebratum,* ἀνάγυρον κινεῖς, *id est, Anagyrum commoues. In eos, qui sibiipsis malorum autores essent: quiq́; in suam ipsorum perniciem quempiam iritarent. Vnde ducta sit parœmia, uarie narratur ab autoribus. Alij ad fruticis naturam referunt, cuius meminit in tertio libro Dioscorides, quem quidam magyrum, quidam anagyrum appellent: nonnulli acopon, medicamentis quidem efficacem, uerum odore maiorem in modum graui, maxime si manu teratur; cuius fructus gustatus uehementem uomitum promouent. Vnde uel ab odoris molestia, quæ carpentem consequitur, adagium ductum uideri potest, quandoquidem & acopi uocabulum indidem appares repertum: uel à concitandi uomitus efficacia. Meminit huius & Plinius libro vicesimoseptimo, cap. quarto. Sunt qui dicant Anagyrum locum esse in Attica, quæ ad tribum pertineat Erechtheidem, autore Stephano, ubi frutex quidam grauissimi odoris plurimus proueniat, vt Anagyrum pro frutice nō secus accipiamus, quàm Anticyram pro elleboro. Rursum alij Anagyrum genium quendam existimant, qui propter uiolatum sacellum suum uicinos omnes funditus euerterit. Atque huius adagij mentionem fieri apud Aristophanem in Lysistrata. Et sanè apud Aristophanem locus sic habet:*

Πόθεν ὦσιν, Ἀναγυρουντόθεν νὴ τὸν Δία.
Ὁ γοῦν ἀνάγυρός μοι κεκινῆσθαι δοκεῖ. *id est,*
Vnde aduenit? ab Anagyro. ergo per Iouem
Anagyrus esse motus apparet mihi.

Suidas huiusmodi ferme commemorat: Anagyrasion quendam genium fuisse, sic à loco quem diximus, cognominatum, qui senem uicinum, quod lucum suum incidisset, hunc ad modum ultus sit. Senis concubinæ insanum quendam amorem immisit in illius filium, quæ cum adolescentis animum pellicere non posset, cum ultro apud patrem detulit, quòd sese de stupro non desineret interpellare. Pater persuasus à muliere, filium è tecto præcipitem dedit, ac interemit. Deinde facti pœnitens, semetipsum laqueo præfocauit. Postremo mulier sese in puteum abiecit.

Capra contra sese cornua.

Ἡ αἲξ κατ' ἑαυτῆς τὰ κέρατα, *id est, Capra contra semetipsam cornua. Ad superiorum classem pertinet, ab apologo natum. Capra quæpiam cum esset iaculo uulnerata, circumspectans unde nam id mali sibi euenisset, arcum contemplans caprinis cornibus compactum, dixit ad hunc modum,* κατ' ἐμαυτῆς ἔφυσα τὰ κέρατα: *id est, In meam ipsius perniciem produxi cornua.*

Atlas cœlum.

Ἄτλας τὸν οὐρανὸν, *id est, Atlas cælum, subaudiendum,* ὑπεδέξατο, *id est, suscepit. Dici solitum de his, qui sese magnis & molestis inuoluunt negociis, ipsiq; sibi malum accersunt. Nam hic cælum hospitio excepit. Deprehensus autem quòd illi struxisset insidias, præceps datus est in mare Atlanticū. Porrò notior est, quàm ut hoc loco sit referenda de Atlante fabula, cælum humeris & uertice sustinente.*

Deus ex improuiso apparens.

Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ἐπιφανείς, *id est, Deus ex improuiso apparens. In eos dicitur, quibus in rebus perplexis præter spem exoritur aliquis qui salutem adferat, negociiq; difficultatem expediat. Sumptum est à consuetudine tragœdiarum, in quarum plerisq; machinis quibusdam Deus aliquis ostendebatur: idq; non in scena ipsa, sed è sublimi, qui repente commutatis rebus fabulæ finem imponeret. Id quod testatur & M. Tullius lib. de Natura Deorum primo, ut cum sic ait: Quod quia quemadmodum natura efficere sine aliqua mente possit, non uidetis, ut tragici poetæ, cum explicare argumenti exitum non potestis, confugitis ad Deum: cuius operam profectò non desideraretis, si immensam & interminatam in omneis partes magnitudinem regionum uideretis. Nec dubium est, quin Tullius imitatus hic sit illud ex Platonis Cratylo,* Εἰ μὴ ἄρα δὴ, ὥσπερ οἱ τραγῳδοποιοὶ, ἐπειδάν τι ἀπορῶσιν, ἐπὶ τὰς μηχανὰς καταφεύγουσι, θεοὺς αἴροντες. *id est, Nisi sanè quemadmodum tragœdiarum scriptores, sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, Deos sustollentes. Quem Platonis locum ob ignoratum prouerbium, Latinus interpres perperam, aut certe obscure uertit. nimirum hūc in modum: Nisi fortè, quemadmodum tragici, quoties ambigunt, commentitiis quibusdam machinamentis ad Deos confugiunt. Ad eundem lapidem impegisse uidetur qui Lysandri uitam transtulit è Plutarcho. Quū enim Lysander instituisset innouare remp. perpenderetq; negocium esse difficilius quàm ut vulgaribus consiliis posset expediri, fecit quod poetæ solent in tragœdia, fictis oraculis ac deorum religione studuit quod constituerat efficere. Græca sic habent,* ὥσπερ ἐν τραγῳδίᾳ μηχανὴν αἴρων πρὸς τοὺς πολίτας λόγια πυθόχρηστα καὶ χρησμοὺς ἐσπούδαζε συντιθεὶς καὶ κατασκευάζων. *id est, Quemadmodum in tragœdia machinam tollens apud ciues, responsa uelut à Pythio reddita & oracula componebat apparabatq;. Idem subobscure, sed sanè quàm eleganter indicat Aristoteles libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *primo:* Ἀναξαγόρας τε γὰρ *inquiens,* μηχανῇ χρῆται τῷ νῷ πρὸς τὴν κοσμοποιίαν. ὅταν γὰρ ἀπορήσῃ διὰ τίνα αἰτίαν ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ, τότε ἕλκει αὐτὸν. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις πάντα μᾶλλον αἰτιᾶται τῶν γινομένων ἢ νοῦν. *Quæ quidem verba sic licebit uertere: Nam Anaxagoras mente perinde, quasi deo quopiam tragico, qui repente solet ostendi, utitur ad condendum mundum. Etenim cum hæret in explicanda causa, quare necessario sit, tum illam adducit. Porrò reliquis in rebus, quiduis potius causam facit eorum quæ fiunt, quàm mentem. Vnde in Græcorum tragœdiis illud penè solēne est:* Πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων. *id est, Multæ formæ deorum, &c. cum inducto numine fabulam explicant: ueluti in Oreste Euripidis, Apollo in mediis tumultibus apparens res turbatissimas subitò componit. Huius rei exemplum uidetur ab Homero ductum, qui quemadmodum Iliad. primo, Palladem inducit, ut ferocientem Achillem compesceret, ita compluribus aliis locis numen aliquod allegat. Quod quidem Horat. in Arte poet. uetat in comœdiis fieri, nisi rerum difficultas maior sit, quàm vt possit humana ope explicari: Nec Deus intersit, nisi dignus uindice nodus Inciderit. Qua ratione Plautus in Amphitryone Iouem induxit, eoq; tragicocomœdiam uocat. Lucianus in Philopseude:* Καὶ τὸ τοῦ λόγου, θεὸν ἀπὸ μηχανῆς ἐπεισπεπαῖσθαί μοι τοῦτον ᾤμην ὑπὸ τῆς τύχης. *id est, Ac iuxta prouerbium, arbitrabar hunc mihi perinde quasi deum quempiam repente apparentem, à fortuna fuisse adductum. Allusit eodem in libro De mercede seruientibus,* Οἰκεῖα γὰρ τῆς τοιαύτης τραγῳδίας ταῦτά γε, ἢ τινὰ ἄλλον ἐκ μηχανῆς θεὸν ἐπὶ τῶν καρχησίων καθιζόμενον. *id est, Nam hi peculiariter ad huiusmodi tragœdiam pertinent. Aut alium Deum quempiam derepente exortum, atque in antennis considentem. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi,* θεὸς ἐγὼ πεφηνὼς σοι μέγιστος. *id est, Equidem Deus tibi maximus apparui. Lucianus in Sectis,* Ἐπιστὰς, τὸ τῶν τραγῳδῶν τοῦτο, θεὸς ἐκ μηχανῆς ἐπιφανείς. *id est, Assistens iuxta tragœdorum prouerbium, Deus ex improuiso ostensus. Apud Athenæum libro 6. lurconem quendam querentem facit poeta nescio quis, quòd piscium uenditores uix ostensos pisces statim subducerent.*

Καὶ ταῦτ' ἀποπέμπουσι τοὺς ὠνουμένους.
Ἀπὸ μηχανῆς πωλοῦντες, ὥσπερ οἱ θεοί. *id est,*
Et uenditos mox eximunt aspectui,
Venduntq;, tanquam è machina ritu Deum.

Proinde quoties salus ex insperato ostenditur, id Deo solet ascribi. Ita Plinius libro 25. Quippe etiam in repertis alias inuenit casus, alias, ut uere dixerim, Deus. Idem libro uicesimoseptimo: Hic ergo casus, hic est ille, qui plurima inuenit in uita Deus.

Homo homini Deus.

NON *admodum hinc abludit & illud,* ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. *i. Homo homini Deus, quod dici solet de*

eo, qui subitam atq; insperatam attulit salutem, aut qui magno quopiam beneficio iuuit. Antiquitas enim nihil aliud existimabat esse Deum, quàm prodesse mortalibus. Vnde frugum, vini, legum autores, & quicunque ad vitæ commoditatem aliquid attulisset, eos pro diis habebat antiquitas: adeo, vt et belluas quasdam pro numinibus coluerit: velut apud Aegyptios ciconiam, quòd serpētes, qui certo anni tempore ex Arabicis paludibus subuolant, obuiam profecta, arcere, conficereq; credatur: Apud Romanos ansere, quod capitolinam arcem expergefactis clāgore custodibus, ab irruptione Gallorum seruarit. Quod indicant M. Tullius, cum libro de natura Deorum primo scribit: Concludā Belluas à Barbaris propter beneficium consecratas. Quin et authore Prodico Chio, corpora quadam inanima pro diis habita sunt, velut sol, luna, aqua, terra, quæ ad vitam conducere viderentur, quodq; horum commoditate mortales maiorem in modum delectarentur. Scythæ, quemadmodum in Toxaride testatur Lucianus, per ventum & gladium, tanquam per Deos iurant, propterea quòd ille spirandi sit author, hic mortis. Sed quoniam, vt inquit Cicero, plurima homini ab homine vel commoda, vel incommoda, solent oriri, & Dei proprium est uel seruare, uel benefacere: idcirco qui in graui periculo succurrit, qui ve ingenti quopiam afficit beneficio, quoniam Dei quasi vice fungitur, ei cui prodest Deus dicitur extitisse. Huic adstipulatur illa solennis apud Homerum atqu; Hesiodum clausula.

-Θεοὶ δωτῆρες ἐάων. id est,

Dij bonorum largitores.

Et quod ait Strabo libro decimo: Recte dictum est mortales tunc maxime Deos imitari, cum benefici sint. Idē libro decimoseptimo tradit, Aegyptios quosdam dupli cem facere Deum: immortalem, qui rerum omnium sit author, & mortalem ignoti nominis: tum à quibus beneficio sint affecti, eos ferme pro diis colunt. Praterea vulgo quoq;, qui in rebus perplexis ac desperatis, aut ancipiti periculo seruantur, à Deo quopiam aiunt sese seruatos. Horatius.

-Sic me seruauit Apollo.

Rursum in Odis, in bello per Mercurium, & iterum ab arboris ictu sese Fauni ope seruatum scribit. Eodem alludit Iuuenalis, cum ait,

Quadraginta tibi si quis Deus, aut similis diis
Et melior satis donaret homuncio.

Item Vergilius in Tityro:

O Melibœe, Deus nobis hæc ocia fecit.
Nanq; erit ille mihi semper Deus: illius aram
Sæpe tener nostris ab ouilibus imbuet agnus.

Deinde reddit causam, quare sit Cæsarem loco numinis habiturus, beneficium subtexens:

Ille meas errare boues, vt cernis, & ipsum
Ludere quæ vellem calamo permisit agresti.

Plinius Secundus, lib. Naturalis historiæ secundo, manifestius Græcam παροιμίαν indicauit, sed tam impie sentiens de diis, quàm paulopost de animarum immortalitate, deq; corporum resurrectione despicīter. Nam cum & multitudinem deorum irrisisset, & vni illi summo, quem aut mundum hunc, aut naturam esse putat, prorsus ademisset curam mortalium. Deus est, inquit, mortali iuuare mortalem. Et hæc ad æternam gloriam via. Hac proceres iere Romani, hac nunc cœlesti passu cum liberis suis vadit maximus omnis æui rector Vespesianus Augustus, fessis rebus subueniens. Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos, vt tales numinibus adscribant. Quippe & omnium aliorum nomina deorum, & quæ suprà syderum retuli, ex ominum nata sunt meritis. Hactenus Plinius. Ouidius:

Conueniens homini est hominem seruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor.

Plutarchus in commentario, quem inscripsit aduersus principem indoctum, negat Deos hoc nomine felices esse, quòd quàm diutissime viuant, sed quòd virtutis sint principes & authores, fieri potest, vt huius adagij sit vsus neq; improbus, neq; inconcinnus, si quis hoc modo dicat: Cum tantis malis premerer, vt nemo mortaliū aut vellet aut posset opitulari, tu vnus mihi præter spē extitisti, tuoq; beneficio me non seruasti modò periturū alioqui, uerumetiā ornatiorem aliquanto fecisti quàm antea fuerim. Vt aut omnino nusquam, aut in nobis certe duobus, locum habeat vetus illud Græcorū adagiū, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut hoc modo: Literis debeo omnia, etiam vitam: sed ipsas tibi debeo literas, qui mihi tua liberalitate suppeditas aliśq, ocium meū. Quid autem est quod Græci dicunt ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον, si hoc non est? Aut hoc pacto: Qui mediocri beneficio iuuat, sit sane amicus, verum qui arte sua, singularíq; cura atque industria vitam iamiam fugientem retinet ac restituit, id quod vtique facit medicus, quid aliud est, quàm quod Græci dictitāt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: Eum in locum res erat deducta, vt ne ipsa quidem salus posset auxiliari. Ibi tu mihi ueluti præsens quoddam numen extitisti, & mira celeritate depulsis incommodis, in pristinum locum restituisti, nec sperantem, nec expectantem, vt intelligerem illud non temere dictū à Græcis, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον. Aut sic: In reliquis quidem rebus mihi semper amicissimus fuisti: in hac vero causa non amicissimus modo, verumetiam penè dixerim, quod Græci dicunt, ἄνθρωπος ἀνθρώπου δαιμόνιον.

Homo homini lupus.

Ἄνθρωπος ἀνθρώπου λύκος, id est, Homo homini lupus. Superiori quasi diuersum est, ac velut hinc effictum videtur quod vsurpauit Plautus in Asinaria, Homo homini lupus. Quo monemur, ne quid fidamus homini ignoto, sed perinde atque à lupo caueamus. Lupus est inquit, homo homini, non homo, qui qualis sit non noui.

Coturnix Herculem.

Ὄρτυξ ἔσωσε τὸν Ἡρακλέα τὸν καρτερόν. id est,

Seruauit Herculem coturnix strenuum.

Senarius est Græcis, prouerbij vice celebratus: quem tamen Zenodotus negat apud vllum veterum scriptorum inueniri. Cæterum dici solitum, de his qui in periculo seruati essent ab his, à quibus minime sperarant. Adagionis orignem ad huiusmodi fabulam referunt: Coturnicem quandam Herculi in deliciis fuisse, cuius nidore cum vina incēderetur ille mortuus sit in vitam restitutus. Meminit huius fabulæ Athenæus quoque libro nono scribens, Herculem Iouis et Asteriæ filium, in Libyam proficiscentem à Typhone fuisse interemptū, reuocatum autem in vitam odore coturniciis, illi ab Io

lao

lar admotæ, & ob eam causam Phœnices Herculi coturnice sacrificare.

Genius malus.

EI quod modo retulimus, *Homo homini Deus: contrarium videtur Genius malus, quem Græci dicunt* ἀλάστορα *quo nomine uocamus eos, quibus incommodorum nostrorum maximam partem acceptam ferimus, idq́; etiã hodie uulgato sermone. Sunt enim omnino quidam his aut illis ita inauspicati, ut tanquam fatum quoddam malum, atq; in perniciem illorum nati, iure uideri possint. Porro prouerbium apparet à priscorum opinione profectum, qui singulis binos genios attribuũt, quos dæmones uocant: neque hominibus modo, ucrumetiã locis atque ædibus, quorum alter perniciem nobis moliatur, alter iuuare studeat. cuius sententiæ fuit Empedocles, citante Plutarcho in libello De Animi tranquillitate. Quò pertinet illud Bruti, quod in eius uita memorat idem Plutarchus. Nam Bruto cum dies ille fatalis immineret, et in Asia nocte ferme intempesta ex more uigilaret in tabernaculo, lucerna iam emoriente, uidere uisum est personam quandam tragicam, & humana specie maiorem. Atque ille protinus, ut erat animo interrito, percontatus est, quis nam esset aut hominum aut deorum. Cui illa cum murmure: Tuus sum Brute genius malus, Philippis me uidebis. Eadem itaque imago rursus apparuit confligenti Philippis, quæ quidem illi pugna postrema fuit. Huic consimilem quãdam fabulam idem refert de M. Antonio, atque Augusto: uidelicet hos, reliquis quidem in rebus amantes, summaq́; inter sese concordia agitasse: cæterum in ludis, quos ad æmulationem quãdam edebant, Octauium semper superiorem esse solitum. Eam rem Antonium non mediocriter discruciasse. Fuisse autem in Antoniano comitatu magum quempiam Aegyptium. Is seu quòd uere nosset eius fatum, seu quòd ad gratiã Cleopatræ fingeret, eum admonuit ut à Cæsare se quantum posset seiungeret: quòd ipsius genius, alacer alioqui, genium illius reformidaret: quoq́; propius accessisset, hoc humilior deiectiorq́; uideretur. Testatur et Plato, Socrati peculiarem quendam fuisse genium, de quo scripsit Apuleius & Plutarchus. De genio sensisse uidetur Terentius, cum ait in Phormione: Mihi usu uenit hoc scio. Memini relinqui me, Deo irato meo. Bonum genium explicat Næuius in Stalagmonis apud Donatum: A deo meo propicio meus homo est. Idem Persius. Diis iratis, genioq́; sinistro. Postremo prouerbiũ resipiunt in genere omnia illa: Iratis Diis, Propitijs dijs. Terentius: Nescio, nisi Deos iratos fuisse mihi satis scio, qui auscultauerim ei. Horatius in Sermonibus:*

-Immeritusq́; laborat
Iratis natus paries Diis atque poetis. Idẽ rursum,
-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.
Idem in Odis,
Diuis orte bonis optime Romule
Custos gentis abes. Homerus Iliados ι.
Θεός νύ τις ἐστι κοτήεις. id est,
Deus quispiam iratus est. Et Vergilius,
Diis equidem auspicibus reor, & Iunone secunda.

Eodem pertinent & hæc: Solus à Diis diligere Antipho: &, Dij nos respiciunt: &, Modo Iuppiter adsit: &, Si quem numina læua sinunt: &, Dexter adsit Apollo: atque id genus sexcenta passim apud poetas obuia. Erit autem uenustius, si ad speciem descenderis: ut, Hic scribit carmina Musis, quotquot sunt, iratis. Canit irato Apolline, eam causam egit ineptissime, planeq́; irata Suadela. Marte sinistro pugnauimus. Neptuno propicio nauigauimus. Mercurio, opinor, irato, cum hoc ueteratore sum pactus. Irata Venere dat operam liberis, de eo qui deformes filios progeneret. Inuita Minerua, qui parum feliciter artem exerceat.

Dextro Hercule, aut amico Hercule.

EIVSDEM *est generis, sed obscurius, quod apud Horatium legitur,*

Diues amico Hercule.

Et item apud Persium, —O si
Sub rastris crepet argẽti mihi seria dextro Hercule

Quod quidem in eos competit, qui in accumulandis opibus sunt bene fortunati. Idq́; inde natũ existimãt q̃ Hercules moriturus dixerit, eos opulentos futuros, qui sibi decimam bonorum suorum partem consecrassent. Proinde locupletes plerosq; ita facere solitos. Tametsi Plutarchus in problematis, huius cõsuetudinis aliã adfert causam putã q̃ ipse quondam Hercules, boum, quos Geryoni abstulerat, in Palatino decimam partem immolarit, vel quòd Romanos ab Hetruscis decimari solitos liberarit.

Diis hominibusque plaudentibus.

PROVERBIALIS *est & illa hyperbole, Diis hominibusq́; plaudentibus: pro eo quod est feliciter atque auspicatò. Cicero ad Q. fratrem: Vatinium, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, diis hominibusq́; plaudentibus. Idem libro Epistolarum familiarium primo, Neque solum dixi, sed etiam sic facio, diis hominibusq́; approbantibus. Rursus ad Q. fratrẽ lib. 3. in diuersam sententiam vertit prouerbium: Nisi noster, inquit, Pompeius diis hominibusq́; inuitis nego eum inuerterit. Quanquam hoc ipsum per se, Deos hominesq́;, prouerbiale nimirum est ob figuram, atq; apud poetas penè solenne. Deum atq; hominum fidẽ. Diis atq; hominibus inuisus. Neq; Deos neq; homines metuit. Homerus,*

Ἀθάνατοί τε θεοὶ, θνητοί τ' ἄνθρωποι. id est,
-Numina nescia mortis, Mortalesq́; homines.
Rursum.
-Πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,
-Parens hominumq́; Deumq́;.

Bonis auibus. Malis auibus.

AD *hoc genus pertinet & illud, Bonis, aut malis auibus: cum rem feliciter, aut secus cedere significamus. Ab augurum obseruatione sumptum. Horatius in Odis:*

Mala soluta nauis exit alite,
Ferens olentem Meuium. Et rursum,
-Mala ducis aui domum,
Quã multo repetet Græcia milite. Atq; iterũ alibi,
Scriberis Vario fortis, & hostium
Victor Mæonij carminis alite. Homerus Iliados ω.
-Μηδέ μοι αὐτὴ ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. id est,
Ne ue auis hic infausta mihi perrexeris esse.

Verba sunt Priami ad vxorem dehortantem, ne solus in castra Achillis proficisceretur, Hectoris cadauer auro redempturus, ac multa tristia, ita vt assolent mulieres, ominantem. Auersa aui dixit Latinus quispiam tragœdiarum scriptor, qui de Agamemnone contra auspicia soluente ita loquitur: Soluere imperat, secundo rumore auersaq; aui. Refertur à M. Tullio libro De diuinatione primo. Ad hanc formam referenda sunt et illa: fausto omine, benè ominata, bonis auspiciis, inauspicatò, felicibus auguriis, atque id genus alia, quæ ab augurum arte sumpta, in communem sermonem abierunt.

Noctua volat.

EX *eadem superstitione manauit & illud Græcanicum,* γλαὺξ ἵπταται, *siue* ἵπτατο, *id est, Noctua volat, siue volauit. Nam priscis Atheniensibus noctuæ volatus, victoriæ symbolum existimabatur: propterea quòd auis hæc Mineruæ sacra crederetur, quæ quidem dicta est etiam male consulta Atheniesium bene fortunare. Qua de re copiosius aliquanto dicemus in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas. Inde, rebus felicius, atq; ex animi sententia succedentibus; dici cõsueuit, Noctua volat. Autores Zenodotus et Suidas. Non illepide dicitur volasse noctua, quoties res non viribus, sed pecuniarum interuentu confecta creditur, quod Atheniensium numisma noctuam haberet insculptam. Vnde & illud, Laurioticæ noctuæ, quod alibi recensetur. Plutarchus in vita Periclis tradit illi è superiore nauis tabulato concionanti, noctuam ad dextram aduolasse ac malo insedisse: quod omẽ effecit, vt omnes irẽt in illius sententiam.*

Quarta luna nati.

Ἐν τετράδι γεγενῆσθαι, *id est, Quarta luna nati, dicuntur, qui parum feliciter nati sunt, vt autor est Eustathius in librum Iliados secundum, propterea, quòd Hercules hac luna natus feratur, cuius omnis vita voluptatum omnium expers, ac laborũ plena fuit. Dici potest et in eos, qui laboribus sibi neutiquam frugiferis fatigantur, Herculis videlicet exemplo, qui iuuandis aliis sudauit, sibi inutilis. Pyrrhus apud Lucium Florum dicebat se sibi videri Herculis sydere natum, quòd quo pluribus victoriis Romanos concideret, hoc acriores in ipsum coorirentur. Id quod Horatius eleganter transtulit ad Annibalem:*

Vt hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Albæ gallinæ filius.

CONTRA, *feliciter natum, albæ gallinæ filium dicimus. Iuuenalis.*

—Quia tu gallinæ filius albæ.

Vel quòd læta, atq; auspicata Latini alba vocant: vel quòd prouerbium alludit ad fatalem illam gallinam, de qua meminit Suetonius Tranquillus in Galba, his quidem verbis: Liuiæ olim statim post Augusti nuptias Veientanum suum reuisenti, prætervolãs aquila, gallinam albam, ramulum lauri rostro tenentem demisit in gremium. Cumq; nutriri alitem, ac pangi ramulum placuisset, tanta pullorum soboles prouenit, vt hodie quoq; ea villa ad gallinas vocetur. Tale vero lauretum, vt triumphaturi Cæsares inde laureas decerpẽrent. Fuitq; mos triumphantibus, alias confestim eodem loco pangere. Et obseruatum est sub cuiusq; obitum, arborem ab ipso institutam elanguisse. Ergo nouissimo Neronis anno, & sylua omnis exaruit radicitus, et quicquid ibi gallinarũ erat interiit. Conueniet igitur adagium in eos, qui rara & fatali quadam felicitate, successuq; rerũ vtuntur. Huic diuersum est illud apud eundem Iuuenalem,

—Nati infelicibus ouis.

Non abhorret huic quod scribit M. Tull. lib. epistol. familiarum septimo ad Curionem: Quum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit ex hoc etiam frequẽtius quàm solebat, quòd quasi auem albam videntur bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Veteres enim quod inauspicatum haberi volebant, atrũ aut nigrum vocabant: quod felix, album. Vnde apud Senecam Asinius Pollio, Albutij sententias, quòd inaffectatæ essent & apertæ, solitus est albas appellare. Quin & Græcis λευκόπεπλον εἶπεῖν *dicitur, qui clarius rem explicat.*

Laureum baculum gesto.

Δαφνίνην φορῶ βακτηρίαν, *id est, Laureum porto baculũ. Suidas tradit, ita solere loqui eos, qui essent ab aliquibus insidiis appetiti, feliciterq; periculum effugissent. Propterea quòd laurus credita est aduersus venena remedium habere. Plinius lib. 15. demonstrat laurum lustrationibus adhiberi solitam. Videtur & aduersus fulmen huius vis tueri, quando quidem arborum vna nõ icitur fulmine. Id adeo verum credidit Cæsar Tiberius, ut nunquam non gestaret capite coronam laureã, vt in ipsius vita prodidit Suetonius.*

Grauiora Sambico patitur.

Δεινότερα Σαμβίκου πάσχει, *id est, Atrociora Sambico patitur. In eos, qui cruciatibus exquisitis torquentur, aut quibus insignia mala accidunt. Prouerbium Plutarchus refert in problematis Græcanicis, atq; huiusmodi quandam adfert causam. Sambicus quispiam Eleus, vnà cũ sociis aliquot, nõ paucas apud Olympia æreas statuas concidit, vendiditq;. Deinde maiora etiam ausus, Dianæ præsidis templum diripuit. Est enim illius in Elide templum, quod Aristarcheum nominant. At ille mox comprehensus, dum socios prodere recusat, annum perpetuum exquisitis cruciatibus dilaceratus est, inter quos etiam animam efflauit. Atque hinc vulgo nata paræmia.*

Fœnum habet in cornu.

IN *homines maledicos ac feroces dicitur, Fœnum habet in cornu. Horatius in sermonibus:*

Fœnum habet in cornu, longe fuge.

Inde translatum, vt Acroni placet, quòd antiquitus bubus cornipetis fœnum pro signo in cornu appẽderetur, quo sibi cauerent, qui forte occurrissent. Idq; ideo fieri solitum Plutarchus in problematis autumat, quòd copiosiore pabulo, non modo boues, sed & equi, & asini insolentiores, ac ferociores reddantur. Vnde extat & Sophoclis dictum in tumidum quempiam, ac præferocem: Tu, inquit, serues., quasi pullus pabuli copia. Huic adstipulatur illud Solonis dictũ apud Laertium,

Τὴν μὲν κόρον ὑπὸ τοῦ πλούτου γεννᾶσθαι, τὴν δὲ ὕβριν ὑπὸ τοῦ κόρου. hoc est, satietatem nasci ex opulentia, ex satietate ferociam. Dictum est autem aliquando, vt idē testatur Plutarchus, in M. Crassum, quòd in cornu fœnum haberet, propterea quòd haud quaquam impune lacesseretur, homo prædiues, ac potens, & simultatum persequentissimus. At postea Cæsar dictus est ei fœnum detraxisse: quòd omnibus illum, vt cornipetam taurum fugientibus, ac formidantibus, ipse primus ausus fuerit illi resistere. Vsurpat adagium hoc etiam diuus Hieronymus in epistola quadam, minitans his, à quibus forte esset lacessendus.

Cornutam bestiam petis.

CONSIMILEM *ferme sensum habet Plautinum illud, Cornutam bestiam petis, de eo qui lacessit eum, qui paratus sit retaliare iniuriam, quemq́ non nisi tuo malo prouoces. Huc spectauit Horatius in Odis,*

Parata tollo cornua.

Dionysius Corinthi.

Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ, id est, Dionysius Corinthi. Prouerbialis allegoria, qua significamus aliquem è summa dignitate atq; imperio, ad priuatam humilemq́ redactum fortunam: quemadmodum Dionysius Syracusarum tyrannus expulsus imperio, Corinthi pueros literas ac musicam mercede docuit. Cicero epistolarū ad Atticum lib. 9. De optimatibus sit sanè ita vt vis. Sed nosti illud, Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quintilianus Institut. orat. lib. 8. Est in exemplis allegoria, si non prædicta ratione ponantur. Nam vt Dionysium Corinthi esse, quo Græci omnes vtuntur, ita plura similia possunt. Hic Cicero cum ait, Nosti illud, & Quintilianus, Quo Græci omnes vtuntur, nimirum vterq; vulgo iactatum fuisse significat. Cæterum vnde natum sit adagium, Plutarchus aperuit in libello, cui titulus, περὶ τῆς ἀδολεσχίας, id est, de futili loquacitate. Laudans enim, breuiter & grauiter dicta, commemorat & illud à Lacedæmonibus responsum regi Philippo, bellum minanti, ferocientiq́: Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. Quibus vbi rex rescripsisses, siquando in Laconicam duxisset exercitum, euersurum se Lacedæmonios, verbo duntaxat responderunt, αἴκα, id est, si. Plato ter nauigauit in Siciliam, non sine sinistri rumoris aspergine. Vnde Molon, qui inimicum in Platonem gerebat animum, dicebat non esse mirum, si Dionysius esset Corinthi, sed si Plato in Sicilia. Regem enim vrgebat necessitas: Platonem solicitabat ambitio.

In me hæc cudetur faba.

TERENTIVS *in Eunucho, At enim isthæc in me cudetur faba: hoc est, Donato interprete, in me malum hoc recidet, in me hæc vindicabitur culpa. Translatum vel à faba, quæ cum siliquis exuitur ac batuitur, aut fustibus intertunditur, ita vt fit in areis more rusticorum, non ipsa perinde laborat, sed id demum in quo cuditur. Alij malunt ad male coctam fabam referre, quæ si quando non maduerit, sed dura permanserit, ab iratis heris supra coqui caput saxo non nunquam comminui consueuit, tanquam fabam vlciscentibus, non coquum, cum vniuersum interim malum ad coquum perueniat.*

Tute hoc intristi, omne tibi exedendum est.

NON *diuersum superiori Donatus admonuit, illud qđ apud eundem poetam legitur in Phormione, Tute hoc intristi, tibi omne est exedendum. Verba sunt Phormionis parasiti, qui quoniam fuerat autor consilij de ducenda puella, æquum esse putat, vt suo periculo rem item expediat. Translatum putant ab alliato rusticorum mortario. Quæ quidem sententia, vel hodię quoq; vulgo nostrati in ore est. Et altera huic simillima: Colo quod apsasti, ipsi tibi nendum est: id est, tu incipiundi autor extitisti, nunc idem explices oportet.*

Faber cōpedes quas fecit, ipse gestet.

AVSONIVS *in Trochaicis suis Terentiano prouerbio confine quoddam subnectit, & poetæ metaphoram altera quadam interpretatur metaphora.*

Tu molestus flagitator lege molesta carmina.
Tibi qđ intristi, exedūdū est: sic vetus verbū iubet;
Compedes, quas ipse fecit, ipsus vt gestet faber.

Competit in eos, qui sibijpsis autores sunt malorum. Videtur autem è Theognide poeta sumptum, qui ait:

Οὔτις ἀνὴρ φίλε Κύρνε πέδας χαλκεύεται αὑτῷ. *id est,*
Vincula nemo sibi cudit charissime Cyrne.

Huic simile quiddam, humilius quidem, sed tamen aptum vulgo dicitur: Flagellum ipse parauit, quo vapularet. Idq́ sumptum à pueris aut seruis, qui coguntur aliquoties ipsi parare virgas, quibus vapulent.

Ipsi testudines edite, qui cepistis.

HIS *confine prouerbium refertur à Græcis scriptoribus.*

Αὐτοὶ χελώνας ἐξέλεσθ᾽ οἵπερ εἵλετε. *id est,*
Qui prendidistis, ijdem edite testudines.

In eos iacitur, qui posteaquam inconsulte quippiam adorti sunt, aliorum implorant auxilium, quos suo negocio admisceant. Parœmiam ex huiusmodi quodam apologo natam existimāt. Piscatores aliquot iacto reti, testudines eduxerunt. Eas cum essent inter se partiti, neq; sufficerent omnibus comedendis. Mercuriū forte accedentem inuitarunt ad conuiuium. At is intelligens se nequaquam humanitatis gratia vocari, sed vt eos fastidito cibo subleuaret, recusauit, iussitq́, vt ipsi suas testudines ederent, quas cepissent. Sunt autem, autore Plinio, in Carmania populi, qui testudinum carnibus victitent, vnde & nomen illis attributum, χελωνοφάγοις. Apud quos affirmant inueniri testudines tanta magnitudine, vt earum testis casas integant.

Aderit Temessæus genius.

STRABO *libro Geographiæ sexto refert Temessam ab Lao primam vrbem esse Brutiæ, ipsius ætate dictam Tempsam, quam ab Ausonijs conditam, Thoantis comites Aetoli deinde tenuerint, atque his expulsis Brutij, demum Annibal & Romani funditus euerterint. Iuxta hanc sacellum fuisse oleastris circumseptum Politæ cuidam ex Vlyssis comitibus sacrum. Hunc, quòd esset à Barbaris violatus, graueis iras in eos exercuisse: adeo vt in prouerbium abierit, dicerentq́, cauendum, ne Temessæus genius immineret: deinde Locrensibus Epizephyreis vrbe potitis, Eutymum quendam, vt inquit Aelianus, ex Italia illuc venisse pugilem inclytum,*

clytum,

clytum, & insigni robore, qui & lapidem ingenti magnitudine gestauerit, qui Locris ostendi soleat. Hunc cum Polite congressum, ac victorem à certamine discessisse, atq; ita finitimos huius opera liberatos à tributo, quod ille consueuerat extorquere. Quin & compulisse illum, vt quod per uim abstulerat, redderet etiã cum fœnore. Atq; hinc prouerbium natum putant, vt qui sordidos & iniustos quæstus faciunt, adfore Temessæum genium. quo significabant aliquando dependenda cum fœnore, quæ præter ius & fraude, seu ui rapuissent. Pausanias in Eliacis paulo diuersius rem narrat: nempe comitem quendam Vlyssis, ob virginẽ constupratam occisum fuisse, atq; ob id laruas eius, nisi quotannis oblata virgine placarentur, grassari solitas, ac perniciẽ adferre omni sexui atq; ætati. Atq; hunc quidem eius loci genium vulgo fuisse creditum, quem Euthymus pugil Temessam reuersus compescuerit, virgine quam deuouerant, liberata, atq; in matrimonium accepta. Apud Strabonem locus in codice Græco videtur non vacare menda. Sic enim legimus: ὥσι τοὺς περιοίκους δὲ κατμολογεῖν αὐτῷ κατὰ τὸ λόγιον, καὶ παροιμίαν εἶναι πρὸς αὐτοὺς, μηδ' εἰς τὸν ἥρωα τὸν ἐν Τεμέσῃ λεγόντων ἐπικείσεσθαι αὐτοῖς. *Fortasse tolerabilior erit lectio, si tolles coniunctionem* δὲ, *& pro* λεγόντων *reponas* λεγόμενον. *Cæterum quum Strabo recenseat prouerbium priusquam referat cohibitum heroem, indicat potius in eos dici solitum, qui potentiorem se lacessunt. Etiamsi nihil vetat prouerbium ad varios vsus accommodari.*

Termeria mala.

Τερμέρια κακά, *id est, Termeria mala. Veteri prouerbio dicuntur ingentia, maxime, quoties mala quæ quis in alios impegerit, aliquando in ipsius caput retaliantur. Huius adagij meminit Plutarchus in vita Thesei, qui cum Herculis exemplo terras obiret, nocentes, quos superasset, eadem pœna solitus est afficere, quam illi per sæuitiam in alios exercuissent. Nam Hercules Damascum de rupe editissima præcipitem dedit. Busyridem parentauit. Antæum palæstra superatum occidit. Cygnum gladiatorum more confecit. Deniq; Termerum humana capita confringentem, verberibus itidem contudit. Vnde in eos, in quos sua malefacta retorquentur, prouerbio dicitur, Termerium malum. In hanc ferme sententiam Plutarchus in vita Thesei. Est autem supplicij genus, vel in primis fauorabile, cum pœna sceleri respondet, quemadmodum de Thuri no fumi venditore, fumo necato legimus. Et Perillo, quem Phalaris æneo imposito tauro, suo ipsius inuento perdidit. Illud perquam festiuum, quod in vita Gallieni imperatoris refertur. Cum quidam vitreas gemmas pro veris imperatrici vendidisset, atq; ea re deprehensa, vindicari flagitaret: ille venditorem rapi iussit, tanquam leonibus obijciendum: deinde caponem emittit, ac cunctis rem tam ridiculam admirantibus, per præconem denunciari iussit: Imposturam fecit, & passus est: atq; ita negociatorem dimisit. Sed de Termeriis malis Suida multo aliam adfert interpretationem: nempe locum quendam esse in Caria cui nomen Termerio, quo tyranni quandoq; pro carcere soleant vti. Situm autem esse inter Melum & Halicarnassum. Ex hoc cum postea prædarentur latrones, neq; depelli possent, quòd esset locus admodum munitus, abiisse in prouerbium. Quanquam Stephanus Termeram vrbem in Lycia ponit, quam ait à Termero sortitam vocabulũ. Postremo Termeria mala dicta videri possunt, quasi extrema mala. Nam* τέρμα *Græce, finem significat, &* τερμερίαν ἡμέραν *extremum vitæ diẽ vocant. Porrò Latini, quod summum videri volunt, ac maximum, id extremum appellant. Vt extrema dementia, extrema insania. Neq; secus Græci,* ἔσχατον κακὸν, *extremum malũ pro maximo dicunt. Et* ἐσχάτων ἔσχατα, *extremorum extrema, quasi plus quam maxima.*

Neoptolemi vindicta.

Νεοπτολέμειος τίσις. *id est, Neoptolemica vindicta. Superiori simillimum est vbi quis eadem patitur, cuiusmodi patrauit in alios. Id Pausanias in Messeniacis refert, et exponit his uerbis:* Περιῆλθε μέντοι καὶ αὐτοὺς Λακεδαιμονίους ἀνὰ χρόνον ἡ νεοπτολέμειος καλουμένη τίσις. Νεοπτολέμῳ γὰρ τῷ ἀχιλλέως ἀποκτείναντι πρίαμον ἐπὶ ἐσχάρᾳ τοῦ ἑρκείου, συνέπεσε καὶ αὐτὸν ἐν Δελφοῖς πρὸς τῷ βωμῷ τοῦ ἀπόλλωνος ἀποσφαγῆναι, καὶ ἀπὸ τούτου τὸ παθεῖν ὁποῖόν τις καὶ ἔδρασε, νεοπτολέμειον τίσιν ὀνομάζουσι. *id est, Sanè peruasit Lacedæmonios progressu temporis Neoptolemea, sicut vocant, vindicta. Siquidem Neoptolemo Achillis filio, qui Priamum in ipsis palatij focis occiderat, uicissim euenit, vt & ipse apud Delphos ad Apollinis arã occideretur: atq; hinc ortũ, vt vbi quis idẽ patitur, qđ in alios fecit, Neoptolemeã vindictã appellẽt. Euripides in Oreste sub persona Apollinis de Neoptolemo.*

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. *id est,*
In fato enim illi est Delphico gladio mori.

Seruire scenæ.

M. Tullius seruire scenæ dixit, pro eo, quod est seruire tempori, & rebus præsentibus sese accomodare. Translata ab histrionibus fabularum metaphora qui non suopte iudicio agunt, sed hoc vnum spectant, vt quouis modo populi oculis placeant, alioqui explodendi, exsibilandiq;. Sic enim scribit ad Brutum: Tibi nunc populo et scenæ, vt dicitur, seruiendum est. Nam in te non solũ exercitus tui, sed omnium ciuium, ac penè gentium coniecti sunt oculi. Quadrabit & in eos, qui negocium aliquod susceperunt illustre, vnde necesse sit, aut cum summa laude, aut summa cum infamia discedere, propter plurimorum expectationem. Porrò tempori seruiendum esse viro sapienti, monuit & Phocylides:

Καιρῷ λατρεύειν, μὴτ' ἀντιπνεῖν ἀνέμοισιν. *id est,*
Temporibus semper cautus seruire memento,
Nec reflare uelis aduersum flamina venti.

Porrò metaphora hæc ducta est à nauigantibus; quos necesse est semel ingressos mare ventorum atq; æstus arbitrio ferri, frustra conaturos, si uelint aduersus ista pugnare.

Vti foro.

HVIC *affine est,* τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι, *vti foro, pro eo quod est præsentem rerum statũ boni consulere, & vtcunq; sese obtulerit fortuna, ita animum applicare. Terentius in Phormione: Scisti vti foro. Donatus vulgare prouerbium admonet esse, ductamq; metaphoram à mercatoribus, qui non ante locum commercij præscribunt*

quanti

quanti uendant, quę aduehunt sed secundum annonam fori, quam deprehenderint, consilium de non vendendis, aut vendendis mercibus sumunt. Seneca: Vtamur foro, & quod fors feret, æquo feramus animo. Idem epistola 72. Sub manu nasci dixit, pro ex tempore. Ergo consilium, inquit, sub die nasci debet, & hoc quoq; tardum est nimis: sub manu, quod aiunt nascatur.

Polypi mentem obtine.

EXTAT *apud Græcos adagium in hunc ordinem referendum,* πολύποδος νόον ἴσχε, *id est, Polypi mentē obtine. Quo iubemur pro tempore, alios atq; alios mores, alium atq; alium vultum sumere. Quod in Vlysse videtur Homerus laudare, qui eum* πολύτροπον *appellat, id est, moribus versatilibus. Adagium natum est à piscis huius ingenio, de quo meminit Plinius lib. 9. cap. 29. Præterea Lucianus in sermone Menelai ac Protei, scribuntq́ colorem mutare maxime in metu. Nam persequentibus piscatoribus, petris affigit sese, & cuicunq; petræ adhæserit, eius colorem corpore imitatur, videlicet ne queat deprehendi. Quin vt refert Basilius magnus, pisces imagine falsa decepti, nonnunquam annatant, vltro sese prædoni offerentes. Porrò prouerbium sumptum est ex Theognide, cuius hoc distichon est de polypo. Citaturq́ à Plutarcho in libello* περὶ πολυφιλίας.

Πουλύποδος νόον ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
Τῇ προσομιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη. *id est,*
Mentem habeas vafri polypi, qui protinus illa
Se quibus admorit, saxa colore refert.

Clearchus in prouerbijs, teste Athenæo, citat hoc distichon, tacito autoris nomine.

Πουλύποδός μοι τέκνον ἔχων νόον ἀμφίλοχ' ἥρως.
Τοῖσιν ἐφαρμόζων ἂν καὶ πρὸς δῆμον ἵκοις. *id est,*
Polypi ingenio mihi sis nate Amphiloche heros,
Vt temet populo, quemcunq; accesseris, aptes.

Citat idem carmen Plutarchus ex Pindaro. Vnde & versus ille prouerbialis celebratur,

Ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελέθειν καὶ χώρᾳ ἕπεσθαι. *id est,*
Proq́ loco nunc hunc fieri, nunc expedit illum.

Qui nos admonet, vti nos ad omnem vitæ rationem accommodemus, ac Proteum quendam agentes, prout res postulabit, in quamlibet formam transfiguremus. Plutarchus item ἀλλοῖος γίνομαι, *dixit, pro eo quod est, in diuersam eo sententiam. Quod quidem notat & Aristophanes in Pluto, qui monet viuendum esse* τρόποις ἐπιχωρίοις, *id est, moribus regionis ac vernaculis. Eodem pertinet & illud,* νόμος καὶ χώρα, *id est, Lex etiam ipsa regio. Quo significatum est, cuicuiq; regioni quædam peculiaria esse instituta, quæ hospites non damnare, sed pro virili nostra imitari atq; exprimere debeamus. Neq; quisquam existimet hoc adagio doceri fœdā adulationem, qua quidam omnibus omnia assentantur, aut vitiosam morum inæqualitatem, quam Horatius eleganter taxat in sermonibus, quamq́ historici notant in Catilina, atq; in Auedio Cassio imperatore. Nam in Alcibiade dubites vitio ne, an laudi danda sit: certe felicissima quædam & admiranda fuit morum & ingenij dexteritas, qui sic polypum agebat, vt Athenis, dicterijs & salibus luderet, equos aleret, comiter & eleganter viueret. Idem apud Lacedæmonios radebatur, pallium gestabat, frigida lauabat. Apud Thraces belligerabatur, ac potabat. Vbi vero peruenisset ad Tisaphernem, delicijs, mollicie, fastuq́ iuxta gentis morem est vsus. Sed est quædam difficilis ac præfracta, morosaq́ simplicitas imperitorum, quæ postulant, vt omnes vbiq; ipsorū duntaxat moribus viuant, & quicquid alijs placet, id damnant. Rursum est honesta quædam ratio, qua boni uiri nonnunquam alienis moribus obsecundant, ne vel odiosi sint, vel prodesse non possint, aut vt è magnis periculis semet, aut suos eximāt. Quemadmodum fecit Vlysses apud Polyphemum multa simulans, apud procos mendicum agens. Item Brutus adsimulata stoliditate. Quanquam nihil vetat in notandis vitijs vsum adagij latius trahere, nempe in homines versatili quodam ingenio natos, qui talem vbiq; personam induunt, quales sunt ij, cum quibus contigit agere. Quod genus eleganter descripsit Plautus in Bacchidibus: Nullus, inquiens, frugi esse potest homo, nisi qui bene & male facere tenet. Improbus cum improbis sit, harpaget, furibus furetur quod queat. Versipellem frugi conuenit esse hominem, pectus cui sapit: bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunque res sit, ita animum habeat. Eupolis apud Athenæum,*

Ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐς τὸν τρόπον. *id est,*
Vrbanus homo, qui moribus sit polypus.

Plutarchus in causis naturalibus citat ex Pindaro versus hos,

Ποντίου θηρὸς πετραίου χρωτὶ μάλιστα νόον προσφέρων, πάσαις πολίεσσιν ὁμίλει. *id est,*

Marinæ belluæ colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus consuetudinem habet. Atq; eodem in loco causam reddit, cur id huic accidat pisci. Similem quandam metaphoram Aristoteles à chamæleonte duxit, primo moralium libro. Ait enim, si quis à fortuna pendeat, cum illa subinde mutetur, futurum, vt veluti chamæleon quispiā identidem varietur, nūc felix, nunc miser, utcunq; sors alio atque alio vultu respexerit, ita hunc quoq; vultum atque animum mutare. De chamæleonte meminit Plinius libro vigesimooctauo, capite octauo, scribens hoc animal magnitudine ferme par esse crocodilo: cæterum spinæ acutiore curuatura, & caudæ amplitudine distare. Nullum, inquit, animal pauidius existimatur: & ideo versicoloris esse demutationis. Plutarchus in commentario De adulatione, scribit chamæleontem quemuis imitari colorem præterquàm candidum. Idem in Symphosiacis conatur causam reddere de polypo, quamobrem non tantum mutet colorem, quod & hominibus accidit in metu: uerumetiam sese ad saxi, quodcunque id fuerit, colorem accommodet. Sunt & aues quædam, quæ colorem pariter, & vocem mutent pro temporibus anni, vt autor est idem Plinius libro 10. cap. 29. & Aristoteles libro de natura animantium nono. In voce mutanda principatum obtinet luscinia. Vnde & apud Euripidem Hecuba Polyxenam imitari lusciniam iubet, seseq́ in omnem uocē vertere, si quo modo queat Vlyssi persuadere, ne perimatur.

Cothurno uersatilior.

Εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, *id est, Versatilior cothurno, dictum est in hominem parum constantem, lubricaq́ fide, qui uē incertæ & ancipitis esset factionis, similitudine*

ducta

ducta à calciamēto, quod Græci κόθορνον, Latini mutata literula cothurnū uocant, quo mos erat uti tragœdiarū actorib⁹. Erat aūt τετράγωνον καὶ ἀμφοτεροδέξιον, hoc est, quadrangulum, & utrilibet conueniens pedi, quodq́; vel dextro, uel sinistro pedi poterat accommodari. Suidas addit eiusmodi fuisse, ut uiris pariter ac mulieribus congrueret. Quod idem testatur illud Maronis.

-Alte suras uincire cothurno.

Prouerbium autem duobus effertur modis, per comparationem, εὐμεταβολώτερος κοθόρνου, & per denominationem, ut hominem ipsum, qui se diuersis applicat partibus, κόθορνον. appellemus. Sic enim uocatus est Theramenes rhetor Atheniensis, Prodici Chij discipulus: propterea quòd quasi duabus sederet sellis, idem & populi, & triginta uirum partibus studens, et nunc huius, nunc illius factionis esse uideretur, uel potius utriusq;. Plutarchus in præceptis ciuilibus, ἀλλ' ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὸν Θηραμένους κόθορνον ὑποδούμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προστίθεσθαι. id est, Sed hic oportet maxime Theramenis cothurnum induentem, cum utrisq; versari, & neutris accedere. Lucianus in Amoribus, ὡς καὶ ἐγώ γ' ἂν εὐξαίμην, εἴπερ ἦν σοι δυνατόν, γενέσθαι Θηραμένης ἐκεῖνος ὁ κόθορνος, ἵνα ἀμφω νενικηκότες ἐξίοιτε βαδίζοντες. id est, Itaque optarim sanè, si modo fieri possit, Theramenes ille fieri, qui cothurnus est dictus, ut ambo ex æquo uictores discederetis. Idem in Pseudologista; Καὶ ὁ μὲν κόθορνόν τινα εἶπεν, εἰκάσας αὐτοῦ τὸν βίον ἀμφίβολον ὄντα τοῖς τοιούτοις ὑποδήμασιν. id est, Et alius ei cothurni nomen imposuit: nimirum mores hominis inconstantes & ancipites, id genus calciamentis conferens. Plutarchus indicat & Niciæ duci ob morum vafriciem cothurni cognomen fuisse vulgo tributum. Male audit hoc nomine Marcus etiam Tullius. Homerus Martem, ni fallimur, subinde mutantē parteis, nouo uerbo ἀλλοπρόσαλλον appellat. Nihil autem uetat, quo minus adagium in bonam trahatur partem, ut si quis hominem facilibus moribus, & quadam ingenij dexteritate, cum quouis hominum genere congruentem κόθορνον appellet, quam ob causam Homerus Vlyssem πολύτροπον dixit, quòd quamuis personam apte gereret, ducis, mendici, patris familias.

Magis uarius quàm hydra.

Ποικιλώτερος ὕδρας, *id est, Magis uarius quàm hydra. De callidis ac dolosis, quòd hydra serpens sit uersicoloribus notulis distincta. Apte dicetur in uafros ac versipelles, aut etiam parum sibi constantes. Refertur senarius hic apud Athenæum libro Dipnosophiston tertio:*

Ἐποιήσατ' αὐτὸν ποικιλώτερον ταῶ. *id est,*

Fecistis hunc pauonibus uarium magis.

His affine est, quod Mnaseæ Colophonio poetæ Salpæ cognomen populari ioco fuit inditum, eò quòd in carmine varius esset. Nā is piscis mire picturatus est, aureis rubentibusq́; lineis à ceruice ad caudā usque per argentea latera certis interuallis deductis, quum alioqui sit illaudati saporis.

Gygis anulus.

Γύγου δακτύλιος, *id est, Gygis anulus. Quadrat uel in homines inconstantibus moribus, uel in fortunatos, qui veluti uirgula diuina, quicquid optant, id suo arbitrio consequuntur. Huius adagij mentionem facit Lucianus in Votis, ubi quispiam optat sibi complures anulos eiusmodi, quales habebat Gyges, alium quo ditesceret, alium quo gratus & amabilis redderetur, alium per quem liceret uolare, quocunque lubitum esset. Nam priscorum superstitio plurimum tribuit anulorum efficaciæ, ita ut uenditarentur incantamentis uarie efficaces: alij contra morsus ferarum, alij aduersus calumniam, alij ad alia, uel depellenda incommoda, uel commoda concilianda iis qui gestarent. Vnde apud Aristophanem in Pluto, Dicæus Sycophantæ minanti iudicium:*

Οὐδὲν προτιμῶ σου. φορῶ γὰρ πριάμενος
Τὸν δακτύλιον τονδὶ παρ' Εὐδάμου δραχμῆς. *id est,*

Non facio te huius, quando gesto hunc anulum,
Pretio drachmæ mercatus ipsum ab Eudama.

Et rursum in eadem fabula:

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος. *id est,*

Attamen ad ictum Sycophantæ non inest.

Subauditur remedium. De anulo loquitur, alludens ad ferarum morsus. Natum est autem prouerbium ex huiusmodi quadam fabula, quam non grauatus est referre Plato libro de repub. secundo. Neque nos item pigebit hoc loco recensere. Gyges quidam Lydi pater, pastor quispiam erat mercenarius, eius regis, qui per id temporis imperabat Lydorum populo. Cum autem esset aliquando sæuissima tempestas coorta, imbrium maxima uis accidit fulgura denique, terræ etiam quassatio, ita ut in ea regione, in qua tum Gyges forte pascebat armenta, terra ingenti hiatu sese diduceret. Quod cum ille animaduertisset, solus (nam cæteri pastores territi diffugerant) in hiatum descendit, atque ibi tum alia quadam dictu mira conspexit, tum equum quendā æneum ingentem ac cauum. Inerat fenestra in equi latere, per eam uidit in eius aluo cadauer hominis, maius humana specie. Huic nihil aderat uestium, aut gestaminum, præter aureum anulum digito impositum. Eum ubi sustulisset, regressus è specu, paucis post diebus ad pastorum cœtum rediit, in quo legatus de peculiorum rationibus, ad regem in menses singulos referendis, creandus erat. Hic cum apud alios assedisset, animaduertit, ut si quando forte gemmam anulo inclusam introrsum uerteret, repente fieret ut à nemine conspiceretur, ac perinde quasi non adesset: ita de eo reliqui fabularentur. Quod quidem factum admiratus, rursum anuli palam extrorsum conuertit, moxq́; pastoribus conspicuus esse cœpit. Eius rei cum ille diligentius, & sæpius fecisset periculum, iamq́; sat exploratum haberet, hāc inesse uim anulo, ut uersa ad se gemma, inconspicuus esset, uersa ad alios, conspicuus, effecit ut pastorum nomine legatus ad regem mitteretur. Profectus & uxorem regiam stuprauit, & de rege trucidando, cum ea consilium iniit. Denique confecto illo, ipse, regina in matrimonium ducta, è pastore repēte factus est rex, idq́; anuli fatalis beneficio. Meminit eiusdem lib. de rep. x. Refert & M. Tullius libro de Officijs tertio. Porrò Herodotus libro primo rem multo aliter narrat, nec vllam anuli facit mentionē. Huic simillimum illud, ᾄδου κυνῆ, id est, Orci galerus, quod alio reddemus loco.

Virgula diuina.

Ab hoc non admodum dissidet virgula diuina, quoties quic-

quicquid optamus, id citra humanam operam, quasi diuinitus nobis significamus contingere. Propterea quòd antiquitas, quemadmodum in anulis, ita & in virgis ferendis existimauit aliquam fatalem ac ceu magicam inesse virtutem. M. Cicero libro de Officijs primo: Quòd si nobis omnia, quæ ad uictum cultumq́ pertinent, virgula, vt aiunt, diuina, suppeditarentur. Citatur aliquoties & apud Nonium Marcellum, Varro in Virgula diuina, vt appareat hunc fuisse titulum alicuius ex Menippeis, qui nimirum & ipsi plerique feruntur prouerbiales. Adagium natum uideri potest potissimum ab illa virga Homerica, quam ille Palladi tribuit, adeo celebri, vt de ea Antisthenes Cynicæ sectæ conditor, librum conscripserit, eã cum suo, ut conijcio, baculo conferens. Huius locis compluribus meminit Homerus, quum Vlyssem è sene squalido repentè in iuuenem vertit, nitidumq́ facit ac formosulum, Odysseæ N.

Ὣς ἄρα μιν φαμένη ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη.
Sic effata virum virga demulsit Athena.

Eundem rursus ex iuuene vertens in senẽ, Odysseæ π.

Ἀγχι παρισταμένη Λαερτιάδην Ὀδυσῆα
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα, πάλιν ποίησε γέροντα. *id est,*
Cominus assistens Ithacensem Pallas Vlyssem
Restituit senio diuinæ uerbere virgæ.

Rursum in eodem libro, cum eum iuuentuti reddit, ac robur adauget:

Ἦ καὶ χρυσείῃ ῥάβδῳ ἐπεμάσσατ' Ἀθήνη. *id est,*
Dixit, & aureola virga demulsit Athene.

Eundem ad modum Mercurio quoque, ut incantatori virgam monstrificam tribuit, quam caduceum uocãt, Odisseæ ω.

Ἔχε δὲ ῥάβδον μετὰ χερσὶν
Καλὴν χρυσείην, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *id est,*
Tũ manibus virgam capit aureolam, atq; decoram.
Hac quibus est uisum, demulcet lumina somno,
Atque alijs rursum dissoluit lumina somno.

Eadem ferme repetit, Odysseæ ε. & Iliados Ω.

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο,
Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *id est,*
Mox ubi iam pedibus talaria subdidit aurea
Pulchraq́, & ambrosiam spirantia, quæ simul illũ
Aera per liquidum, simul ampla per æquora uastæ
Telluris, uenti flatu comitante, ferebant:
Tum virgam capit, hac demulcet lumina somno
Quorumcunq; velit, somnum quoq; pellit eadem.

Hunc imitatus Maro, sic eiusdem caduceum describit Aeneidos quarto,

Tum virgam capit. hac animas ille euocat orco
Pallenteis, alias sub tristia tartara mittit.
Dat somnos, adimitq́, & lumina morte resignat.
Illa fretus, agit uẽtos, & turbida tranat Nubila.

Neque Circe ad sua monstra peragenda virga defuit in transformandis socijs Vlyssi Odys. K.

Ῥάβδῳ πεπληγυῖα κατὰ συφεοῖσιν ἐέργνυ.
Οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλάς. *id est,*
Compulit in numerum porcorum verbere virga
Percussos, & erant illis capita ecce suilla.

Rursum paulo inferius,

Ὁππότε κεν Κίρκη σ' ἐλάσῃ περιμήκεϊ ῥάβδῳ. *id est,*
Circe ubi te feriet prælongæ uerbere virgæ.

Aliquanto pòst, Vlysses solus epoto Circes poculo, non transformatus in pecudem,

Αὐτὰρ ἐπεὶ δῶκέν τε καὶ ἔκπιον, οὐδέ μ' ἔθελξε
Ῥάβδῳ πεπληγυῖα. *id est,*
Verum vbi porrectũ poclum ebiberam, neq; uirga
Ictum me demulsit.

Deniq; eum ad gratiam Vlyssis, socios pristinæ restituit figuræ, uirgæ ministerium adhibuit. Fortassis huc pertinet, quòd regibus etiam uirga tribuebatur, quam sceptrum uocant. Vnde apud Homerum aliquoties, Σκηπτοῦχοι βασιλῆες, *id est, Sceptrigeri reges. Eodem respicit, quod alibi retulimus, Laureum porto baculũ.*

Stultus stulta loquitur.

Euripides in Bacchis, Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει, *id est, Nam stulta stulti oratio est. Totidem verbis propheta noster Esaias eam sententiam extulit. Seneca ad Lucilium: Apud Græcos, inquit, in prouerbium cessit: Talis hominibus fuit oratio, qualis uita. Hoc cuiusmodi fuerit parum liquet, nisi quòd tale quoddam carmen extat, Græcis celebratum:*

Ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. *id est,*
Hominis figura oratione agnoscitur.

Democritus philosophus apud Laertium orationem εἴδωλον τοῦ βίου, *id est, vitæ simulacrum, quandamq́ uelut vmbram esse dicebat. Qua quidem sententia nihil dici poterat verius. Nam nullo in speculo melius, expressiusq́ relucet figura corporis, quàm in oratione pectoris imago repræsentatur. Neque secius homines ex sermone, quam ærea uasa tinnitu dignoscuntur.*

Oculis magis habenda fides, quàm auribus.

Ὤτων πιστότεροι ὀφθαλμοί, *id est, Oculis credẽdum potius quàm auribus. Quæ cernuntur, certiora sunt quàm quæ audiuntur. Item Horatius,*

Nec retinent patulæ commissa fidelius aures.
Idem in Arte poetica,
Segnius irritant animos demissa per aurem,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator.

Quanquam id quidem paulo alienius. Propius huc pertinet quòd Plautus manus lenæ uocat oculatas, non auritas, vt quæ id demum crederent, quod viderent. Rursum, quòd historia quam gestarum rerum esse volunt, dicta sit παρὰ τὸ ἱστορεῖν, *quod est videre. Postremo figmentum illud Vergilianum de duabus apud inferos portis: Eburna, qua significant ea quæ per os exeunt, ob dentium eburnum candorem: Et cornea, qua quæ conspiciuntur oculis, uolunt intelligi, ob pupularum nigrorem. In summa ad cognitionem magis faciunt aures, ad fidem faciendam certiores sunt oculi. Vnde & uulgo, si quis fabulam narret, parum uerisimilem, rogare consueuimus, num ea conspexerit. Quod si neget, uerum audisse modo, ridetur. Prouerbiũ refertur in epistola Iuliani ad Leontium:* ὁ λόγος τοῦ Θουρίου, ὦτα εἶναι ἀνθρώποις ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. *id est, Sermo quidam Thurius dixit, aures hominibus minus esse fideles, quàm oculos. Thurium appellant indicans Herodotum dicti autorem, uel ob impetum diuinum,*

vel quòd is scriptor apud Thurios vixit & mortuus est. Sumptum est autem ex Clione, ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισιν ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. *id est, Nam aures hominibus minus fideles sunt quàm oculi.*

Diomedis & Glauci permutatio.

QVAE *refertur apud Homerum Diomedis & Glauci permutatio, in prouerbium abiit, quoties inæqualem commutationem significamus, hoc est, deteriora pro melioribus reddita,* χρύσεα χαλκείων, *id est, aurea pro æreis. Nam libro Iliados sexto, poeta Glaucum quempiam inducit, Hippolochi filium, Lyciorum ducem, iactantinsculum & ostentatorem magis, quàm pugnacem. Contrà Diomedem vafrum callidumq́;. Hi duo congrediuntur* μονομαχησόμεσθαι, *id est, singulari certamine inter se dimicaturi. At Glaucus rogatus à Diomede, quis nam hominum aut deorum esset, longa oratione natalium suorum seriem exposuit, patriam Lyciã, ciuitatem Ephyram indicauit. Mox Diomedes, vtpote Græcus, hominis barbari stuporem ex orationis arrogantia intelligens, illudendum magis ratus quàm occidendum, respondit suis maioribus cum illius progenitoribus vetus hospitium ac necessitudinem intercessisse, muneraq́; hospitalia, quæ xenia vocant, inter ipsos vltro citroq́; data. Iamq́; defixa humi lancea, cœpit hortari, vt omissa pugna, maiorum suorum amicitiam inter ipsos renouarent, alterq́; alteri in Lycia, alter in Argo hospitem præstaret, simulatq́; incolumes in patriam redissent. Interim si quando forte fortuna occurrissent, armis inuicem abstinerent, inter se duntaxat religionem hospitij custodientes, in reliquos nihilominus iure belli vsuri. Tum ne id videamur, inquit, proditione magis, quàm hospitij obseruantia facere, arma inter nos permutemus, quo reliquus exercitus intelligat, nos maiorum necessitudine deuinctos esse. Quibus dictis, vterq́; ex equo desilijt, datis dextris, ac fide pacta, veluti fœdus quoddam hospitij sanxerunt, permutatis armis, sed admodum inæqualibus.*

> Ἔνθ' αὖτε Γλαύκῳ, *inquit Homerus,* Κρονίδης φρένας
> ἐξέλετο Ζεύς,
> Ὃς πρὸς Τυδείδην Διομήδεα τεύχε' ἄμειβε
> Χρύσεα χαλκείων, ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων. *id est,*
> *Iuppiter hic stupidum spoliauit pectore Glaucum,*
> *Qui cum Tytide mutarit protinus arma, &*
> *Aurea donarit, sibi reddenti ærea, centum*
> *Bubus emenda daret demens, pro vilibus, atq́;*
> *Quæ vix esse nouem dicas redimenda iuuencis.*

Vsurpatum est adagium passim à laudatissimis autoribus. Plato in Phædro faciens Socratem Alcibiadi suo more respondentem, quòd lucri cupidus formam corporis, forma mentis meliore commutare vellet, καὶ τῷ ὄντι χρύσεα χαλκείων διαμείβεσθαι νοεῖς. *id est, Et cum his quæ uere aurea sunt, æreis commutare cogitas. Quanquam interpres pro æreis, vertit aurichalcum. Item Aristoteles quinto Moralium libro de iustitia, Qui vero dat sua, quemadmodum Diomedi arma sua dedit Glaucus, vt dicit Homerus,* χρύσεα χαλκείων, *& reliqua. Plutarchus aduersus Stoicos scribens, eleganter huc torquet, vt dicat, non admodum iniquam fuisse permutationem Glauci, propterea quòd arma ferrea non minus usui sint pugnaturis, quàm aurea: sed qui corporis ualetudinem anteponit honesto, aut virtutem relinquit ob bonam corporis valetudinem, is vere permutat* χρύσεα χαλκείων. *Cicero in Epistolis ad Atticum libro sexto: Habes ad omnia non, vt postulasti,* χρύσεα χαλκείων *sed paria paribus respondimus. Vtrũque prouerbium esse significat Cicero, Par pari, de æquali pensatione,* χρύσεα χαλκείων, *de inæquali commutatione. Plinius iunior in epistola ad Flaccum: Recipies epistolas steriles, & simpliciter ingratas, ac ne illam quidem solertiam Diomedis in permutando munere imitantes. Martialis in epigrammatis.*

> *Tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti,*
> χρύσεα *donanti,* χάλκεα *qui dederas.*

A. Gellius Noctium Atticarum libro secundo, Cæcilianam translationem, cum ipso Menandro, quem uerterat, componens atq; expendens, ostendensq́; quantum à Græcanica venustate degeneret: Diomedis, inquit, hercle arma & Glauci, non dispari magis pretio æstimata sunt. Fit huius adagij mentio etiam in proœmio Pandectarum iuris Cæsareis, his quidem uerbis: Nostris temporibus talis legum inuenta est permutatio, qualem apud Homerum patrem omnis uirtutis, Glaucus & Diomedes inter se faciunt, dissimilia permutantes. Nam ille significat pro relictis inutilibus, ac fastidiendis uoluminibus, recepta tum meliora, tum breuiora, hoc est, permutationem factam uehementer inæqualem. Ergo conueniet vti, quoties officium aut munus longe impari munere pensatur, aut contrà. Aut quoties aliquis rem pecuniariam auxit, sed dispendio famæ: magistratum assecutus est, sed iactura bonæ mentis: lautam fortunam reperit, sed amisit animi tranquillitatem.

Multę regum aures atque oculi.

Ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί, *id est, Aures atq; oculi regum multi, quòd per exploratores obseruent, quid quisq; dicat faciat ue. Idem refertur à Luciano in libello, cui titulus, De mercede seruientibus, ac rursus, aduersus ineruditum. Eiusdem meminit & Aristoteles in tertio Politicorum. Hoc genus homines Græci vocant* ὠτακουστάς, *quos primus Darius minor adhibuit, sibi diffisus. Dionysius Syracusanus addidit* προσαγωγίδας, *id est, exploratores, autore Plutarcho. Allegoria inde ducta est, quòd regibus quamplures vbique sunt exploratores, atque ob id oculi regum dicuntur, complures auscultatores, quibus uelut auribus utuntur. Neq; desunt manus & pedes quamplurimi, fortassis ne ventres quidem. Vide cuiusmodi portentum sit tyrannus, & quàm formidandum, tot oculis, ijsq́; emissitiis, tot auribus, iisq́; tam asininis ac longis, tot manibus, tot pedibus, tot uentribus, ne reliqua parum honesta commemorem, instructum. Aristophanes in Acharnensibus, Pseudartabam, regis oculum appellat, quòd per eum cognosceret quid ageretur. Aliter autem Andromache apud Euripidem, filium uitæ oculum uocat:*

> Εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου. *id est,*
> *Erat relictus gnatus hic mihi unicus Vitæ oculus.*

Propterea quòd unicum esset in uita oblectamentum. Nam oculo nihil charius. Vnde, quos adamamus, oculos uocamus.

Longæ regum manus.

QVOD ab Ouidio scriptum est:

An nescis longas regibus esse manus?

Etiam vulgo in ore est. A regibus cauendum, quòd eis prælonga sint brachia. Nimirum, quòd per suos, quibus brachiorum vice vtuntur, possint etiam procul dissitos affligere. Potest & ad tempus referri, quòd reges etiam si diutius dissimulent, soleant tamen aliquã do pœnam sumere de ijs quibus infensi fuerint, vel Homero teste, apud quem Iliados A. Calchas ad hunc loquitur modum:

Κρείσσων γὰρ βασιλεύς, ὅτε χώσεται ἀνδρὶ χέρηι.
Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
Ἀλλά γε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον ὄφρα τελέσσῃ, *id est,*
Rex deus est, quoties succensuit inferiori.
Quanquã etenim in præsens feruẽtẽ cõcoquit irã,
Post odit tamen, vsque odium dũ expleuerit vltus.

Clauum clauo pellere.

Ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, *id est, Clauum clauo pellere.* καὶ πάσσαλον πασσάλῳ ἐξέκρουσας, *id est, paxillum paxillo pepulisti, id est, malum alio malo depulisti. Lucianus in Philopseude,* καὶ ἥλῳ φασὶν ἐκκρούεις τὸν ἧλον. *id est, Et clauo, quod aiunt, extundis clauum. Idem in Apologia:* Δέδοικα μὴ πρὸς τῇ ἐπιφερομένῃ κατηγορίᾳ κολακείας αἰτίας προσλαβὼν κἀκ τοῦ ἐπιορκεῖν, ἥλῳ φασὶν ἐκκρούειν τὸν ἧλον, τῷ μείζονι τὸν σμικρότερον. *id est, Vereor ne si ad intentatũ crimen, etiam adulationis accusationem adiunxero, clauum, quod aiunt, clauo pellere videar, maiore minorem. Aristoteles libro Politicorum quinto, capite penultimo scribit, tyrannis amicos esse viros improbos & adulatores. Nam hos demum illis vtiles esse, quippe malos ad mala.* καὶ χρήσιμοι οἱ πονηροὶ εἰς τὰ πονηρά. ἥλῳ γὰρ ὁ ἧλος, ὥσπερ ἡ παροιμία. *id est, Clauus enim clauo, subaudi, truditur, vt habet prouerbium. Synesius ad Olimpium:* τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί, διέβαλε κατ' αὐτῶν. πασσάλῳ γὰρ πάσσαλος ἐκκρούεται. *id est, Ecclesiam vexant externi improbi, illos inuado. Nam paxilli paxillos excutiunt. D. Hieronymus ad Rusticum monachum: Philosophi seculi, inquit, solent amorem veterem amore nouo, quasi clauum clauo pellere. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro quarto: Loci deniq; mutatione tanquam ægroti non conualescentes sæpe curandus est, etiam nouo quodam amore veterẽ amorem, tanquam clauum clauo eijciendum putant. Iulius Pollux in nono libro scribit, adagium esse natũ à lusu quodam, qui* κυνδαλισμὸς *vocetur, quo paxillũ argillosæ terræ infixum, altero impacto paxillo excutiebant. Citatq; senarium hunc prouerbialem:*

Ἥλῳ τὸν ἧλον, πάσσαλον τῷ πασσάλῳ. *id est,*
Clauumq; clauo, perticamq; pertica.

Locus igitur adagio, non modo cum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, timori, audaciam audacia, maledicentiam maledicentia retundimus: verumetiã quoties rem vtcunque molestam, diuersa molestia profligamus: vt cum libidinum incitamenta, laboribus obruimus: curam amoris aliis maioribus curis domamus. Eusebius in Hieroclẽ, Δαίμονα γὰρ ἀπελαύνει, ἥλῳ ὥς φασι δαίμων. *id est, Dæmones enim abigit, alium alio, quemadmodum aiunt, dæmone. Mirũ ni alludens ad hoc prouerbium. Nec abhorret bis ille Publij Mimus.*

Nunquam periclum sine periclo uincitur.

Malo nodo malus quærendus cuneus.

AD *hanc sententiam alludit & illud: Malo nodo malus est quærẽdus cuneus. Ita diuus Hieronymus ad Oceanum: Interim iuxta vulgare prouerbium, malo arboris nodo malus cuneus requirendus est. Eo licebit vti, quoties malum simili malitia retundimus. Sumptũ à sectoribus roborum, qui siquando durior in ligno nodus inciderit, nolunt in eo periclitari securim, verum cuneum quempiam durum magis quàm bonum inserunt. Congruit huic illud Sophoclis apud Plutarchum* ἐν τῷ περὶ τῆς εὐθυμίας,

Πικρὰν χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. *id est,*
Remedio amaro bilem amaram diluunt.

Malum malo medicari.

Τὸ κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι, *id est, Malum malo medicari. Est malum aliud alio malo tollere. Sophocles in Aiace Mastigophoro.*

Εὔφημα φώνει, μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς
Ἄκος, πλέον τὸ πῆμα τῆς ἄτης τίθει. *id est,*
Bene ominata loquere, ne malum malo
Medicans, & hancce noxam adaugeas tibi.

Dehortatur Aiacem Tecmessa, ne malo insaniæ addat alterum maius malum, spontaneam cædem sui. Et Herodotus in Thalia, μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἰῶ. *id est, Ne malo medearis malo.*

Morbum morbo addere.

MORBVM *morbo addere, id est, conduplicare malũ. Euripides in Alcestidẽ:*

Μὴ 'πὶ νόσῳ τί μοι νόσον
Προσθῇς· ἅλις γὰρ συμφορᾷ βαρύνομαι. *id est,*
Ne tu mihi morbo laboranti alterum
Appone morbum: nam sat hoc premor malo.

Eiusdem figuræ est Homericum illud Iliados ε.

Μή πώς τις σφ' ἕλκει ἕλκος ἀρείῃ. *id est,*
Vulneri vti nequis vulnus tibi forsitan addat.

Sophocles item:

Ἀλλ' ἦ πρὸς ἐπεισοίσεις ἐπὶ νόσῳ νόσον. *id est,*
Morbo quidem morbum addidisti tu alterum.

Non alienum est ab hac forma, quod est apud Homerum Iliados H. αἰνόθεν αἰνῶς, *quum indicamus acerbis addi acerbiora. Sic enim ibi loquitur Menelaus:*

ἦ μὲν δὴ λώβη τάδε γ' ἔσσεται αἰνόθεν αἰνῶς. *id est,*
Dedecori res ista, profecto dedecus addit.

Ignem igni ne addas.

Μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, *id est, Ne incendium incendio addas. Vsurpatur à Platone. Sensus liquet. Ne calamitatem adiungas calamitati, ne commotum magis etiam commoueas. Diogenianus putat à carbonario quodam esse natũ, qui inualescente incendio conflagrarit, clamãs interim,* μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ. *Plato libro De legibus secundo, vetat, ne pueri ad annum vsque duodeuigesimũ vinũ bibant, ne si vini calor accesserit ad feruorem ætatis, ignem igni suggerere videantur. Itẽ Plutarchus in Præceptis coniugalibus:* μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ κινῆται, *id est,*

Ne ignis ad ignem accedat. Vtitur idem cum aliis aliquot locis, tum in præceptis De valetudine: ἵνα οὖν μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ, ὥς φασι, πλησμονὴ τις ἐπὶ πλησμονῇ, καὶ ἄκρατος ἐπὶ ἀκράτῳ γένηται. id est, Vt ne igitur ignis ad ignem, quemadmodum prouerbio dicitur, expletio ad expletionem, merum ad merum addatur.

Oleum camino addere.

AFFINEM *huic habet sententiam, Oleum camino addere, pro eo quod est, malo fomenton, ac uelut alimoniam suppeditare, quo magis ac magis augescat. Horatius in Satyris:*

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Id est, Adde maioris insaniæ materiã. Vsurpat hoc diuus Hieronymus ad Eustochium: Vinum et adolescentia duplex est incendium uoluptatis. Quid oleum flammę adiicimus?

Oleo incendium restinguere.

Ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις, *id est, Oleo restinguis incendium, dici solitum, ubi quis ea admonet remedia, quæ malum magis ac magis exacerbent. Veluti si quis animi tristitiam fœdis uoluptatibus obruere conetur. Aut si quis offensum, iurgiis & conuiciis uelis placare. Quod si dicatur* εἰρωνικῶς, *nihil differet à proximo. Huc respexit Lucianus in Timone, cum ait: Si quẽ aspexerit incẽdio conflagrantem, pice atque oleo se velle restinguere.*

Vlulas Athenas.

Γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *id est, Vlulas Athenas: subaudiendum, portas, aut mittis. Conueniet in stultos negociatores, qui merces eò comportant, ubi per se magis abũdant, vt si quis in Aegyptum frumentum, in Ciliciam crocum inuectet. Venustius fiet, si metaphora ad res animi transferatur, ut si quis doceat doctiorem, carmina mittat poetæ, consilium det homini consultissimo. Cicero ad Torquatum, Sed rursus* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας, *qui hæc ad te. Idem ad fratrem, Et tibi uersus quos rogas, hoc est, Athenas noctuam mittam. Aristophanes* ἐν ὄρνισιν.

Τί φῄς; τίς γλαῦκ' Ἀθήναζ' ἤγαγεν; *id est,*
Quid ais? quis, oro, uehit Athenas noctuam?

Vsurpat idem atque exponit Lucianus in Epistola ad Nigrinum. Porrò paræmia inde fluxit, quòd noctua in Attica plurima est, ei regioni quasi peculiaris. Fertur autem uersari in Laureo Atticæ loco, vbi auri metalla sunt: unde & Laureoticæ noctuæ uocantur. Hæc auis Atheniensium populo quondam erat gratissima, ac Mineruæ sacra habebatur, propter oculos cæsios, quibus etiam in tenebris perspicit, quæ uulgus auium non uidet. Vnde, & auspicata consiliis credebatur, id quod indicat prouerbium, γλαῦξ ἵπταται, *id est, Noctua volat. Dictum est & illud de Minerua, quòd Atheniẽsium male consulta, in bonum exitum uerteret. Dæmon autem apud Aristophanis interpretẽ existimat, non ob id solum dici, noctuas Athenas, quòd Athenis noctuarum sit copia, sed quòd in nummis etiam tum aureis, tum argenteis Atheniensium noctua inscalpi soleat, unà cum facie Mineruæ. Porrò nummus is appellabatur* τετράδραχμον, *id est, quatuor dragmarũ, cũ antea soliti fuissent uti nomismatibus didrachmis, quorum insigne erat bos: unde etiam natum est prouerbium illud, Bos in lingua. Sunt qui tradunt apud eosdem fuisse triobolum, quod & hemidrachmum appellant. Nam drachma senos obolos continet. Trioboli nomisma, ex una parte Iouis effigiem habebat, ex altera noctuæ. Proinde absurdum uidebatur noctuam Athenas deportare, cum illic passim omnia noctuis abundarent. De nomismate Atheniensi testatur & Plutarchus in vita Lysandri, cum de seruo meminit, qui domini sui furtum* αἰνιγματικῶς *indicans, ait: multas sub tegulis cubare noctuas: ostendens illic abditas pecunias, noctuis insignitas.*

Memorem mones, doctum doces, & similia.

IDENTIDEM *in Plautinis ac Terentianis comœdiis occurrit: Memorem mones, & doctum doces. Idem pollet Græcanicum illud,* λαλεῖς πρὸς ἔχοντα τὴν ἐπιστήμην, *id est, Loqueris ei qui ipse rem calleat.* καὶ εἰδότι λέγεις, *id est, Scienti narras. Plato in Hippia maiore,* εἰδότι μοι ἐρεῖς ὦ Σώκρατες, *id est, Hæc scienti Socrates narrabis. Euripides in Hecuba:*

Οὐ καινὸν εἶπας, εἰδόσι δ' ὠνείδισας. *id est,*
Dixti nouum nil, sed probe scientibus
Hæc opprobrasti.

Homerus cum alias aliquoties, tum Odysseæ P.

Γινώσκω, φρονέω, τάδε δὴ νοέοντι κελεύεις. *id est,*
Et noui, & teneo, iam narras ista scienti.

Idem Iliados Ψ. de Nestore admonente filium,

Μυθεῖτ' εἰς ἀγαθὰ φρονέων νοέοντι καὶ αὐτῷ, *id est,*
Dixit amico animo, licet hæc per se sapienti.

M. Tullius libro Epist. ad Atticum nono: Mirandum enim in modum Cn. noster Syllani regni similitudinem concupiuit, εἰδόσι λέγω.

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

ARISTOTELES *in libello De diuinatione quæ fit ex insomniis, uersum huiusmodi prouerbialem citat:*

Si crebro iacias, aliud aliàs ieceris.

Quo significatum est oportere rem sæpius tentare, neque defatigari protinus, si quando parum ex animi sententia ceciderit. Futurum enim, ut iterum atque iterum periclitanti, felicius aliquando cadat. Aristotelis uerba sunt hæc: ὥσπερ γὰρ καὶ λέγεται, ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς. *Agit autem de insomniis melancholicorum, in quibus non existimat esse diuinationem ullam, tametsi fit nonnunquam, ut quidam euentus somniis illorum respondeant: Sed non esse mirandum, quum uitio naturæ plurima ac uaria somnient, aliquando existere* συμπτώματα, *id est, casus qui forte pariter sic eueniant, ut est ab illis somniatũ. Themistius hunc locum sic circumloquitur, interprete Barbaro, nam Græcus codex ad manum non erat. Nam qui totum diem iaculantur, aliquando collimãt, & præmium capiunt. Vetus adagium est, Si sæpe iactaueris, aliquando Venerem iacies. Sunt qui putent, nec absurde, metaphoram à sagittariis, non ab aleatoribus esse ductam. Nam & hoc significat* βάλλειν. *Subesse uero argutiam in eo uerbo, quod in priore parte significat mittere sagittam, in posteriore ferire. Fit autem, ut qui crebrius iaculentur, vel fortuito aliquando scopum attingant. Tametsi M. Tullius libro De diuinatione secundo, de symptomatis agens,*

de

de quibus modo dictum est à nobis, ad utrumq; refert metaphoram. Quis est enim, inquit, qui totum diem iaculans non aliquando collimet? Totas noctes somniamus, neque ulla fere est qua non dormiamus, & miramur aliquando id quod somniamus euadere? Quid est tam incertum quàm talorum iactus? Tamẽ nemo est, quin sæpe iactans, Venerem iaciat aliquando, nonnunquam etiam iterum ac tertium. Porrò Veneris iactũ in hoc lusus genere fuisse quondam felicissimum, palã arguit apud Suetonium Octauius Augustus in epistola quadam ad Tiberium: Inter cœnam, inquit, lusimus γεροντικῶς & heri & hodie. Talis enim iactatis, vt quisque Canem aut Senionem miserat, in singulos talos singulos denarios in medium conferebat, quos tollebat vniuersos qui Venerem iecerat. Hactenus Augustus. Quadrabit & in eos qui casu, non arte quippiam assequuntur. Extat & hodie vulgo iocus prouerbialis in cæcum, qui cornicem iaculo fixerit.

Malum consilium.

MALVM *consilium consultori pessimum.*

Senarius est prouerbialis in eos in quorum caput recidit, quod aliis perperam consuluerunt, Siquidem, vt dicunt Græci, ἱερὸν ἡ βουλή, id est, Sacra quædam res est consilium. Atq; vt est libenter accipiendum quum res postulat, ita est religiose citraq; fraudem dãdum, si quis egeat. Alioqui non defuturum est numen aliquod, quod pœnas repetat ab eo qui rem sacram ac diuinam perfidia violarit. A. Gellius Noctium Atticarum lib. 4. cap. 5. putat adagium hoc ex historia quadam natũ, eamq; ex annalibus Maximi, narrationibusq; Verrij Flacci refert ad hunc modum: Statua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis viri fortissimi de Cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum, aruspices ex Hetruria acciti, inimico atq; hostili in populum Romanum animo, instituerãt eam rem contrariis religionibus procurare: atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locũ perperam transponi, quem sol oppositu circum undiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum proditiq; sunt: & cum de perfidia confessi essent, necati. Cõstitutq; eam statuam perinde, vt veræ rationes pòst compertæ monebant, in locum editum subducendam: atq; ita in area Vulcani subliniore loco statuendam. Eaq; res bene & prospere reipub. cessit. Tunc igitur quòd in Hetruscos aruspices animaduersum vindicatumq; fuerat, versus hic scite factus, cantatusq; à pueris, vrbe tota fertur:

Malum consilium, consultori pessimum est.

Hactenus quidem Gellius. Porrò Valerius Maximus lib. 7. rem quandam haud dissimilem memorat de Papyrio Cursore: qui cum consul Aquiloniam obsideret, velletq; prælium committere cum hostibus, nisi si quid auspicia refragarentur, ac consultus pullarius suaderet uti committeret, cum aues infausta nunciassent, re cognita pullarium in prima acie constituit. Is primo traiectus telo uiolatam religionem expiauit. Meminit huius rei T. Liuius decadis primæ lib. 10. Nec dissimile est quod refert Socrates in historia tripartita. Eutropius Eunuchus, dum studet in quosdam qui ad templum confugerant animaduertere, persuasit imperatori ut ferretur lex, qua templi religio nulli prodesset nocenti. Lata lege factum est, vt Eutropius cum offendisset Cæsarem, confugeret sub altare, unde protractus capite plexus est, suo ipsius consilio perditus. Vergilius tacite notauit parœmiam in Aeneidos duodecimo libro, cum ait:

-Cadit ipse Tolumnius augur,
Primus in aduersos telum qui torserat hostes.

M. Varro lib. de Re rust. 3. cap. 1. palam citat adagiũ his uerbis: Opinor, inquam, non solum quod dicitur, Malum consilium consultori esse pessimum, sed etiam bonum consilium ei qui consuluit, & qui consulitur, bonum habendum. Sophocles in Electra:

Βουλῆς γὰρ οὐδέν ἐστιν ἔχθιον κακῆς. *id est,*
Res nulla consilio nocentior malo.

noxam ad eum referens, cui consilium datur. Apparet autem senarium hunc Latinum, id quod & Gellius admonuit, de Græcis illis Hesiodi uersibus expressum esse, qui leguntur in opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι:

Οἱ αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.
Ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη. *id est,*
Ipse sibi nocet is, alium qui lædere quærit.
Consultum male, consultori pessima res est.

Plutarchus in commentario De audiendis poetis, existimat huius uersiculi eandem esse sententiam, quæ sit dogmatis Platonis in Gorgia: ubi Socrates dicit, peius iniuriam facere quàm iniuriam pati, & damnosius esse malo afficere quàm affici. Extat in hanc sententiam & Apologus Græcus non inuenustus, nec omnino indignus quem his commentariis adiungamus. Leonem ob senectam ægrotantem, & ea causa suo in lustro continentem sese, cætera quidem animantia officij gratia uisebant regem suum, excepta uulpe. Proinde lupus nactus oportunitatem, accusauit vulpem apud Leonem læsæ maiestatis, quæ pro nihilo haberet eum, penes quem rerum erat summa, nec ob contemptum ad visendum accessisset: atque interea interuenit in lupi fabula vulpes, & extremam sermonis partem audiuit. Itaque leo conspecta uulpe, protinus aduersus eam infremuit. At illa postulato ad purgandum sese spatio, Et quis, inquit, omnium qui huc conuenerunt, tantum tibi profuit quantum ego, quæ quoquo uersum circumcursitaui, tibiq; morbi remedium à medicis reperi? Cumq; leo protinus edixisset, ut remedium aperiret: Si uiuum, inquit, lupum excories, & illius pellem induas, conualesces. Leo credulus, continuo lupum inuasit & interemit. Quo extincto, risit astuta vulpes, calumniatoris malum consilium in ipsius recidisse caput. Carmen autem refertur à Plutarcho & hunc in modum:

Ὅς ἄλλῳ κακὰ τεύχει, ἑῷ κακὸν ἥπατι τεύχει. *id est.*
Damna parans aliis, proprio parat epati damna.

Suum cuique pulchrum.

PROVERBIALIS *sententia, Suum cuique pulchrum in eos quibus sua, qualiacunque sunt, tamen studio quodam magis quàm iudicio placent. Est autem à cõi mortalium ingenio sumpta, quibus vsq; insita est illa* φιλαυτία, *i. amor sui, ut neminem tam modestum, tam attentum, tam oculatum inuenias, quin in propriis æstimandis, quadam animi propẽsione corruptus cæcutiat atq; hallucinetur. Proinde uere scripsit Arist. lib. Rhet. 2.* ἐπεὶ δὲ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὐτῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα, λόγους· διὸ καὶ φιλοκόλακες ὡς ἐπιτοπολύ. *id*

est, Quoniam autem omnes sui sunt amantes, & sua cuiq; iucunda esse necessum est, vt facta dictaq; : idcirco plerunq; etiam assentatoribus gaudent. Id tametsi omnibus in rebus generaliter verum est, vt sit, quemadmodum ait Horatius, Cæcus amor sui: tamen in artifices, atq; ex his potissimum in poetas, ad hæc in amantes præcipue quadrare videtur. Etenim rectissime scripsit Aristoteles quarto Moralium libro, Suo quenq; artificem opere impense delectari, non aliter quàm rebus quibusdam ex sese prognatis. Neq; secus adamant sua carmina poetæ, quàm parentes liberos. Est enim artificis opus, quasi quidam ingenij fœtus: de quo Socrates ait rectius iudicare obstetricem quàm matrem ipsam. Sponsis item amantibus mos est, suam cuiq; sponsam certatim extollere. Cuius rei sat magnũ exemplum extat de Tarquinijs adulescentibus. Vnde & hodie vulgo scite dicunt, Nullum reperiri deformem amasium. Propterea quòd amanti vel non pulchra pulcherrima videantur. Quam sententiam elegãter extulit Theocritus in Ecloga sexta,

Ἦ γὰρ ἔρωτι,
Πολλάκις ὦ πολύφαμε τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. i.
Etenim haud raro Polypheme,
Quæ minime sũt pulchra, ea pulchra videnť amori.

Plato prouerbium extulit in Lyside, sed inuerse, καὶ κινδυνεύει, inquit, κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι. id est, Periculum est ne iuxta vetus adagium, amicum sit, quod pulchrum est. Quasi non ideo pulchrum haberi debeat aliquid, quòd sit amicum, sed ideo oporteat esse amicum, quòd sit pulchrum. Huc pertinet & illud quod scribit M. Tullius libro De finibus quinto: Suo enim quisq; studio maxime ducitur. Et rursum in primo Officiorum: Quorum vterq; suo studio delectatus contempsit alterum. Quanquam hoc venia dignum, hactenus communem illam φιλαυτίαν valere, vt suis quisq; liberis, suis artibus, suo instituto, suis inuentis, suæ patriæ paulo impensius faueat, nisi eo vsq; cæcitatis nos rapiat, ut & virtutes alienas calumniemur, & nostris blandiamur vitijs, eaq; virtutum nomine donemus. Ac sibi quisq; fit, quod sibi fuit Suffenus Catullianus, aut Meuius Horatianus. Quod vitij Flaccus in Epistolis notans: Dum mala, inquit, delectent mea me, vel deniq; fallant. Atq; hoc loco Porphyrio indicat Horatium respicere vulgatam sententiam, quòd homines suis malis non solum non doleant, verumetiam delectentur: Eaq; de re Græcũ adagium esse celebratum, verum id adagium vitio librariorum desideratur in scriptura. Eodem pertinet quod alibi dixit Horatius:

Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipsa hæc
Delectant, veluti Balbinum polypus Agnæ.

Nam Balbino stulto amanti, etiam polypus Agnæ amicæ, suaue quiddam olere videbatur. Est autem polypus vitiũ narium graue olentium, itidem vt hircus alarum. Vnde & polyposos & hircosos dicimus. M. Tullius ad Atticum lib. 14. Accipe, inquit, à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerum in quibus exercitati sumus satis. Nemo unquam, neq; poeta, neq; orator fuit, qui quenquam meliorem se arbitraretur. Hoc ẽt malis contingit. Quid tu Bruto putas ingenioso & erudito, de quo etiam experti sumus? Nuper in edicto scripseram rogatu tuo. Meum mihi placebat, illi suum. Quinetiam cum ipsius precibus adductus penè scripsissem ad eum de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiam tibi scripsit, sibi illud quod mihi placeret, non probari. Quare sinamus, quæso, quẽq; sibi scribere. Suam cuiq; sponsam, mihi meam. Suum cuiq; amorẽ, mihi meum. Non scite. Hoc enim Attilius poeta durissimus. Hactenus Cicero. Cuius ex verbis apparet hos duos versiculos, Suam cuiq;, & cætera, ex Attiliana quapiam fabula sumptos esse. Idem Tullius libro Tusculanarum quæst. quinto: Musicorum vero perstudiosum accepimus, poetam etiam Tragicum, quàm bonum, nihil ad rem. In hoc enim genere nescio quo pacto magis quàm in alijs suum cuiq; pulchrum est. Adhuc neminem cognoui poetam, & mihi fuit cum Aquinio amicitia, qui sibi non optimus videretur. Sic se res habet. Te tua, me delectant mea. Eandem sententiam Plautus in Sticho, diuersis verbis, sed nimis quàm eleganter extulit. Suus, inquit, rex reginæ placet. Sua cuiq; sponsa sponso. Huc referendum & Theocriticum illud:

Καὶ γάρ θην, οὐδ' εἶδος ἔχω κακὸν, ὥς με λέγοντι. id est,
Nec mihi forma profecto mala est, si uera loquunť.
Id imitans Maro:
Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi,
Cum placidum ventis staret mare.

Apertius allusit ad adagiũ Flaccus, in epistola quadã:
Iouis auribus ista.
Seruas. fidis enim manare poetica mella
Te solum, tibi pulcher.

Tibi pulcher dixit, pro tibi ipsi placens. Est autem hemistichium carminis heroicis.

Patriæ fumus, igni alieno luculentior.

PROVERBII faciem habet, atq; ad eandem pertinet sententiam, quod eleganter scripsit Lucianus in Encomio patriæ: καὶ ὁ τῆς πατρίδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος φαίνεται τοῦ παρ' ἄλλοις πυρός. id est. Ac patriæ fumus luculentior homini videtur quàm ignis alibi. Philostratus in Ariadne: Θησεὺς δὲ ἐρᾷ μὲν, ἀλλὰ τοῦ τῶν Ἀθηνῶν καπνοῦ, Ἀριάδνην δὲ οὐδὲ οἶδεν ἔτι, οὐδὲ ἔγνω ποτέ. id est Teseus vero amat quidem, sed Athenarum fumum. Nam Ariadnen neq; vidit adhuc: neq; etiamdũ cognouit. Apud Homerũ, terræ natalis fumũ Vlysses optat videre surgentem, vnde & ductum prouerbiũ. Sic enim legitur Odyssea A.

Ἱέμενος καὶ καπνὸν ἀποθρώσκοντα νοῆσαι
ἧς γαίης.
Exoptans oculis surgentem cernere fumum
Natalis terræ.

Viua uox.

VIVA vox olim dicebatur, non scripta, sed ab ipso pronunciantis ore percepta, quasi uiuida, atq; efficax. Nã viua nonnunquam dicuntur quæ natiua sunt, non factitia. vt Viuo de marmore, & Viuoq; sedilia saxo. Inest autem rebus natiuis aliquid gratia genuina, quã ars nulla queat imitatione consequi. Porrò scriptura vox quæpiam est, sed quasi factitia, ueræq; vocis vtcunq; imitatrix. Deest actus motusq;, hoc est, vita. Siquidem actio, vt autor Fabius, orationis quasi uita est. Rerum inuentio, ossium instar est: ordo neruos imitatur:

imitatur: elocutio carnem, cutem coloremq́; memoria spiritus vice fungitur: quibus omnibus accedit pronunciatio, velut motus quidam vitalis. Nullum enim certius argumentum vitæ quàm motus. Unde & flumina uiua dicuntur, & argentum uiuum. Contrà mortua quæ torpent, languentq́;. Cicero libro Tusculanarum quæstionum secundo: Licet enim satis exemplorum ad imitandum ex lectione suppeditet, tamen uiua illa, vt dicitur, vox alit plenius, præcipueq́; præceptoris. Idem ad Atticum libro 2. Vbi sunt nunc qui aiunt ζώσης φωνῆς; Quanto magis vidi ex tuis literis quàm ex illius sermone, quid ageretur. Porrò quod Cicero protulit abruptum ac mutilum, hoc quidam suppletũ de suo, ad hunc modum: ζώσης φωνῆς μείζω ἐπιγίνεσθαι. Plinius Iunior in epistola quadam ad Nepotem: Præterea magis, vt vulgo dicitur, viua uox afficit. Nam licet acriora sit quæ legas, altius tamen in animo sedent quæ pronunciatio, vultus, habitus, gestus etiam dicentis adfigit. Seneca Epistola quinta: Plus tamen tibi & viua vox & conuictus quàm oratio proderit. Diuus Hieronymus in præfatione generali: Habet nescio quid latentis energiæ viua vox, & in aures discipuli de doctoris ore transfusa, fortius sonat. Hactenus ille. Vnde celebratum illud Aeschinis, de Demosthene, τί δὲ εἰ αὐτοῦ τοῦ θηρίου ἀκηκόειτε; id est, Quid aũt si ipsam audissetis belluam? Et illud: In scriptis Demosthenis, magnã Demosthenis partẽ abesse.

Muti magistri.

QVOD *modo retulimus, vsurpauit & A. Gellius: atq; huic alterum quoddam diuersum adiecit: Quoniam, inquit, vocis vt dicitur, viuæ penuria erat, ex mutis, qđ aiunt, magistris cognoscerent. Mutos magistros libros sentiens, qui loquuntur quidem nobis, vt apud Platonem ait Socrates, sed dubitanti non satis commode respondent. Nec illepidè profectò literæ, muti vocantur Præceptores. Propterea quòd mutorum est non voce, sed nutibus, signisq́; loqui. Identidem & libri, notulis quibusdam, & significantibus figuris nobiscum fabulantur. Quemadmodum enim voces, sensorum animi, uelut εἴδωλα quæpiam sunt, autore Aristotele, sic literarum figuræ, vocum simulacra quædam rectè dicũtur. Neq; mirandum, si quidem ἀρχέτυπον illud pectoris exemplar efficacius repræsentat, ac transfundit affectus animi quàm alterum illud, quod non rẽ ipsam, sed imitationem imitatur. Neq; illud temere quæri solet à multis, vtrum sit ad eruditionem comparãdam cõducibilius, ζώσης φωνῆς χρῆσθαι, ἢ ταῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. hoc est: plus ne conferat lectio, an auscultatio. Et habet res vtraq; sua quædam peculiaria commoda. Nã ex libris tum eruditiora ferme sunt quæ discũtur, tum plura. Tantũ enim quisq; discit, quantũ ingenij celeritate consequi, memoriæ fidelitate complecti potest. Ad de quòd hi præceptores nunquam grauantur operam suam nobis impertire. Atq; horum vt uberior, ita paratior copia. Accedit huc & ociũ illud & cogitationis secretũ. Licet pressius inspicere singula, licet retractare licet expendere. At è diuerso minore iactura, tum ingenij tum oculorum, tum valetudinis cõstãt, quæ à præceptore disserente percipimus, maxime si is dicat, quẽ & miremur & amemus. Deinde insidunt altius animo, & hærent tenacius, & occurrunt promptius. Quare consultum erit, alterum studij genus cum altero cõiungere, et vbi viuæ vocis erit copia, libentius auscultare quàm legere, si modo mediocri sit eruditione quem audis. Vbi non erit, libenter quasi non minus operæ precium facturus sis ad libros confugere, sed optimos. Deniq; ea figura libri dicti sunt muti magistri. M. Tullius legem appellat mutum magistratum, magistratum legẽ loquentem: & quã Plutarchus poesim appellat picturam loquentem: & picturam, mutam poesim.*

Frons occipitio prior.

PRISCIS *agricolis celebratum adagium, atq; instar ænigmatis iactatum: Frons occipitio prior. Quo significauit antiquitas rectius geri negocium, vbi præsens ac testis adest is cuius agitur negocium. Prior dictum est pro potior meliorq́;. Alioqui quis ignorabat frontem priorem esse capitis partem, occipitium posteriorem? Tametsi hæc amphibologia commendat nonnihil dicti gratiam, quod ob antiquitatem oraculi instar habebatur. Extat autem apud Catonem libro de Re rustica, capite quarto: Si bene, inquit, ædificaueris, libentius & sæpius uenies, fundus melior erit, minusq́; peccabitur: fructi plus capies: frons occipitio prior. Plinius item in eandem ferme sententiam, libro historiæ mundi decimo octauo, capite quinto: Sum tũ, inquit, qui bene habitet, sæpius venitare in agrum, frontemq́; Domini plus prodesse quàm occipitium non mentiuntur. Rursum eiusdem libri capite sexto: Et ideo maiores fertilissimum in agro oculum Domini esse dixerunt. Aristoteles Oeconomicorum lib. 1. videtur hanc sententiam ad Persam quempiam referre, subnectens alteram huic similem, quæ à Libe quodã sit profecta. Sed satius fuerit ipsius ascribere verba, si quis forte desiderabit: καὶ τὸ τοῦ Πέρσου καὶ Λίβυος ἀπόφθεγμα δόξειεν ἂν εὖ ἔχειν. ὁ μὲν γὰρ ἐρωτηθεὶς τί μάλιστα ἵππον πιαίνει, ὁ τοῦ δεσπότου ὀφθαλμὸς ἔφη. ὁ δὲ Λίβυς ἐρωτηθεὶς, ποία κόπρος ἀρίστη, τὰ τοῦ δεσπότου ἴχνη ἔφη. id est, Atq; illud Persæ Libysq́; responsum, rectè se habitur. Nam alter interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum: respondit, oculus domini. Alter rogatus, quod stercus esset optimum domini vestigia, inquit. Vterq; significauit, domini præsentiam plurimũ habere momenti ad rem bene gerendã. Item Columella putat rẽ malã esse, frequẽtẽ fundi locationẽ peiorẽ tñ vrbanũ colonũ, qui p familiã mauult agrũ quàm p se colere. Huc pertinet illud qđ refertur à Gellio, ꝙ cum quidam corpulentus ac nitidus, equum haberet macilẽtum ac strigosum, rogatus quid esset in causa: respondit mirum non debere videri, si equo suo esset habitior, quandoquidem ipse se pasceret, equum curaret seruus. Plutarchus in commentario De liberis educandis, Καὶ ταῦτα δὴ εἰρηκὼς ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χαρίεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. id est, Hinc & illud eleganter dictum ab equisone, nihil perinde saginare equum, vt regis oculum. Huius figuræ est quod Aeschylus in tragœdia, cui titulus Persæ, domini præsentiam oculum domus uocat:*

Ὄμμα γὰρ δόμων, νομίζω δεσπότου παρουσίαν. *id est,*

Nam domus oculum esse, domini iudico præsentiam.

Eodem pertinet quod per quã venustè dixit T. Liuius. Non satis feliciter solere procedere quæ oculis agas alienis. Innuit tale quiddam & Terentius in Eunucho, cum ait: Ita vt fit, domini, vbi absunt: significans absentibus

tibus heris ministros omnia facere indiligentius, & peccare licentius: nempe hæc omniaq́; eò tendunt, vt quisq; suum negocium præsens curet, neq; magnopere fidat alienæ industriæ. Id nulli magis obseruandum quàm principi, si modo principis animum gerat, hoc est, si publicum commodum cordi habet.

Aequalis æqualem delectat.

Similitudo mater est beneuolentiæ, consuetudinisq́; & familiaritatis conciliatrix. Vnde videmus iuuenes inter se libenter conuenire, senes cum senibus congregari, doctos doctorum conuentu capi, improbos congredi cum improbis, bibones cum bibonibus, nautas amare nautas, diuitibus esse necessitudinem cũ diuitibus, atq; in uniuersum similia similibus gaudere. In hanc sententiam extant aliquot veterum prouerbia, quorum est illud: ἧλιξ ἥλικα τέρπει. *id est, Aequalis æqualem delectat. Quod vsurpans M. Tullius in Catone maiore, Pares autem, inquit, cum paribus, vt est in vetere prouerbio, facillime congregantur. Nam prima familiaritatis conciliatio proficiscitur ab ætatis æqualitate, quam Græci vocant,* ὁμηλικίαν. *Ad quod alludens Homerus in Odyssea O.*

Ἀτὰρ καὶ ὁμήλικες εἰμέν. *id est,*
Quinetiam sumus æquæui.

Huc respexit Plato primo De repub. libro, apud quem Cephalus, qui se testatur iam peruenisse εἰς γήραος οὐδόν, *id est, ad senectæ limen, ait,* πολλάκις γὰρ συνερχόμεθά τινες εἰς ταυτὸ παραπλησίαν ἡλικίαν ἔχοντες, διασῴζοντες τὴν παλαιὰν παροιμίαν. *id est, Sæpenumero plerique conuenimus ferme æquales, antiquum illud seruantes prouerbium. Aristoteles secundo Rhetoricorum lib. recensens quæ quibus sint iucunda, scribit, in totum ea natura sese inuicem delectari, quæ genere sint coniũcta, aut similia, vt hominem homine, equum equo, adolescentem adolescente. Atq; huc tendere prouerbia vulgo iactata:* ἧλιξ ἥλικα τέρπει. *Item id genus alia quædam. Verba illius hæc sunt:* τὰ συγγενῆ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστὶν ἅπαντα. τὰ συγγενῆ καὶ ὅμοια ἡδέα ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, οἷον αὐτὸς αὑτῷ, ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ καὶ ἵππος ἵππῳ, καὶ νέος νέῳ, ὅθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἴρηνται, ὡς ἧλιξ ἥλικα τέρπει. καὶ ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον. καὶ ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα. καὶ αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιόν. καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. *Theognis ait amicitiam cohærere inter æquales, vicinos & senes.*

Πάντες μὲν τιμῶσιν ὁμῶς, ἴσοι, οἵ τε κατ' αὐτὸν
Οἰκοῦσι χώρης, οἵ τε παλαιότεροι. *id est,*
Omnes hi sese venerantur, amantq́; vicissim,
Vicini, æquales viribus, atq́; senes.

Nec alienum est ab hoc prouerbio, quod Empedocles ait apud Aristotelem libro De anima primo, animam esse quiddam ex omnibus elementis conflatum, imò ipsam horum quiduis esse, & unumquodq; cognoscere, eò quòd habet affine quiddam cum singulis. Vnde & Plato in Timæo dicit, animam ex elementis conflare. Empedoclis uersus sic habent:

Γαίῃ μὲν γὰρ γαῖαν ὀπώπαμεν, ὕδατι δ' ὕδωρ,
Αἰθέρι δ' αἰθέρα δῖον, ἀτὰρ πυρὶ πῦρ ἀΐδηλον,
Στοργῇ δὲ στοργήν, νεῖκος δέ τε νείκεϊ λυγρῷ.
ὀπώπαμεν δῖον καὶ ἀΐδηλον νείκεϊ λυγρῷ.

Quos versus quoniam initio desperabamus cõmodius verti posse, ab Argyrophylo versos subiecimus:

Terram nam terra, lympha cognoscimus aquam,
Aetheraq́; æthere, sanè ignis dignoscitur igni,
Sic & amore amor, ac tristi discordia lite.

Quanquã in primo uersu suspicamur à librarijs undã versam in aquam. Pòst amicorum rogatu nostra addidimus qualiacunq;:

Terra quidem terra sentitur, lymphaq́; lympha,
Aetherq́; æthere purus, at igni noxius ignis.
Dulcis amore amor, atq; odio funesta simultas.

Argyropylus explendi carminis gratia pro uno uerbo ὀπώπαμεν *duo reddidit, cognoscimus & dignoscitur, duo epitheta prætermisit,* δῖον καὶ ἀΐδηλον. *Deinde vocis repetitæ gratiam bis perdidit, in aquam & vndam, in discordia & lite. Sic & Sanè aduerbium de suo attexuit. Nos amori addidimus epitheton, sed quod fuerat additurus poeta, si per metri leges licuisset, quandoquidem voci cõtrariæ addidit suũ* νείκεϊ λυγρῷ. *Non hæc dicuntur, vt sugillemus virum de studijs optimis optime meritum, sed vt iudicio proficiant adolescentes, quibus hæc potissimum scribuntur. Philosophorum quispiam, Zenon, ni fallimur, apud Augustinũ prodidit, animam ipsam esse numerum seipsam mouẽtem, atq; hanc ob causam rebus numerosis naturæ capi deliniriq́; veluti musicis modis afficiuntur & pueri, cognato quodam naturæ sensu, cum prorsus nesciant quid sit musica. Aristoteles hoc ipso quem modo retulimus loco, definitionem hanc adducit, tacito autoris nomine.*

Simile gaudet simili.

Ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον, *id est, Simile gaudet simili. Aristoteles libro Moralium octauo:* ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. *id est, Simile appetit simile. Item libro 9.* ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. *id est, Simile simili amicum. Vnde est & illud:* ὁμοιότης τῆς φιλότητος μήτηρ. *id est, Similitudo mater amoris. Quare vbi absoluta similitudo, ibi vehementissimus amor, id quod indicat fabula Narcissi. Agathon in cõuiuio Platonis:* ὁ γὰρ παλαιὸς λόγος εὖ ἔχει, ὡς ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. *id est, Scite quidem veteri prouerbio fertur, simile simili semper hærere. Plutarchus in commentario, cui titulus, quo pacto sit amicus ab adulatore dignoscendus, refert huiusmodi senarios:*

Γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
Παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
Νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
Ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ. *id est,*
Seni senilis lingua iucundissima est,
Puerq́; puer, & mulier apta fœminæ.
Aegrotus itidem ægroto, & in malis situs
Exercito malis placet, atq; congruit.

Diogenes Laertius ostendens quædam imitatum Platonem ex Epicharmi scriptis, adducit & illud, Quod canis cani videtur pulcherrima, & boui bos, & asina asino, & sus sui. Diximus alibi, Suum cuiq; reginã placere regem. Plato libro de Legibus octauo: φίλον μέν πού καλοῦμεν, ὅμοιον ὁμοίῳ κατ' ἀρετήν, καὶ ἴσον ἴσῳ. *id est, Amicum quidem vocamus simile simili, quo ad virtutem, & æquale æquali. Quanquam adagium rectè transferetur & ad illos quos similitudo cõciliat vitiorum. In quos est illud Catulli:*

Pulchre conuenit improbis cinædis.
Item illud Martialis:
Vxor pessima, pessimus maritus,

Miror non bene conuenire vobis.
Illud item Iuuenalis:
Magna inter molles concordia.

Semper similem ducit deus ad similem.

POTEST *autem adagium ex Homero natum videri, apud quem Odysseæ P. Melanthius caprarius conspicatus Eumæum subulcum, ipsum Vlyssem secum adducentem, sed habitu specieq; pannosi, scomma iacit in vtrumq;, quasi duo inter se similes bene conuenissent:*

Νῦν μὲν δὴ μάλα πάγχυ κακὸς κακὸν ἡγηλάζει
Ὡς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον ἄγει θεὸς ὡς τὸν ὁμοῖον. *id est,*
Nunc adeo malus ecce malum comitatur, vt vsq;
Ad similem deus adducit, similemq; paremq;.

Aristoteles libro Moralium 8. prouerbij loco refert: Ὅθεν τὸν ὅμοιον φασὶν ὡς τὸν ὅμοιον. *id est, Vnde similem aiunt ad similem.*

Semper graculus assidet graculo.

Αἰεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἵζάνει. *id est,*
Adsidit vsq; graculus apud graculum.

Refertur à Diogeniano prouerbialis senarius: notaturq; ab Aristotele libro Rhetoricorum quem modo citauimus: vbi inter alia complura huius sententiæ prouerbia, hoc quoq; commemorat. Item lib. Moralium 8. καὶ κολοιὸς ποτὶ κολοιόν, *id est, & graculus, inquit, ad graculum. Græcis est trochaicus dimeter, haud dubiũ quin ex poeta quopiam decerptus. Eleganter vsurpauit adagium Gregorius in quadam ad Eudoxium epistola,* Κολοιὸν δὲ ποτὶ κολοιὸν ἱζάνειν καὶ τῆς παροιμίας ἀκούεις. *id est, Graculum autem assidere graculo, audis & à prouerbio. Porrò graculorum conuentus olim notos fuisse testatur M. Varro lib. de Re rustica 3. Vnde Plutarchus in lib. De Polyphilia,* οὐκ ἀγελαῖόν ἐστιν οὐδὲ κολοιῶδες, *id est, non armentarium est, neq; graculeum. Quin huic aui nomen inditum,* ἀπὸ τοῦ κολλᾶν, *quod est conglutino. M. Varro graculos quoq; Latinis inde dictos vult, quòd gregatim uolent. Quintilianus non probat, asseuerans dictionem ab auium voce confictam.*

Cicada cicadæ chara, formicæ formica.

Cæterum quod Aristoteles in eo loco quem modo citauimus, addidit: & si qua sunt id genus alia, dubium nõ est, quin senserit illa quæ sunt apud Theocritum Idyllio nono.

Τέττιξ μὲν τέττιγι φίλος, μύρμακι δὲ μύρμαξ,
Ἴρηκες δ' ἴρηξιν. *id est,*
Formica grata est formica, cicada cicadæ,
Accipiter placet accipitri,

Porrò nota est formicarum politia, & cicadarum concentus.

Figulus figulo inuidet, faber fabro.

AD *hac forma velut excipiendi sunt qui in eadem arte versantur, propterea quòd inter hos artificij similitudo magis æmulationem conciliat quàm beneuolentiã. Quorum mutuam inter ipsos inuidiam Hesiodus in opere, cui titulus, Opera & dies compluribus metaphoris indicauit, haud tamen damnans id genus artificum cõcertationem, imò probans ac laudans. Proposuerat enim poeta duplex æmulationis genus, quorum alterum sit vtile pulchrumq; mortalibus, alterum fœdum ac perniciosum. Hoc homines ad rixas ac bella concitari, propter opum honorumq; certamina: illo vero tanquam exemplis propositis ad industriam & honestas artes expergefieri. Honestam igitur æmulationem his verbis describit:*

-Ζηλοῖ δέ τε γείτονα γείτων
Εἰς ἄφενος σπεύδοντ'· ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσιν,
Καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων
Καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ.

Quos versus longe elegantissimos in hoc duntaxat uertimus, vt intelligantur. Nam venustatem vix quisquã assequatur, nedum ego.

Semper vicinus vicino est æmulus, hunc vt
Condere cernit opes properantem gnauiter. atqui
Concertatio conducit mortalibus ista.
Odit ita fabrum faber, figuloq; molestus
Est figulus: mendico protinus inuidet alter
Mendicus, cantor cantorem liuidus odit.

Vsurpantur cum aliàs frequenter apud diuersos autores, tum apud Aristotelem libro Moralium secundo. Rursum eiusdem operis libro 8. parœmiæ vice refertur, κεραμέας πάντας τοὺς τοιούτους ἀλλήλοις φασὶν εἶναι. *id est, Omnes eiusmodi figulos inter sese aiunt esse. Figulos inuidos dixit, nimirum alludens ad Hesiodium adagium. Item Rhetoricorum lib. 3.* ὅθεν εἴρηται καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ, *id est, Vnde dictum est, & figulus figulo. Citat ibidem & hunc senarium,*

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. *id est,*
Etenim inuidere didicit ipsa affinitas.

At est similitudo, quam in Symposiacis Plutarchus μάχιμον *dicit, hoc est, bellacem ac pugnacem, qualis est gallorum gallinaceorum: qualisq; est inter sophistas, mendicos, poetas, cantores, & ob hoc vetat id genus hominum in conuiuijs coniungi, ne quid oriatur rixæ. Est altera, quam* ἐπιεικῆ *uocat, cuiusmodi est graculorum inter se. Ad hanc pertinent nautæ, agricolæ, venatores, aliptici. Atq; ob id recte copulantur in accubitu. Ad hæc amantes, nisi contingat eos eandem amare.*

Cretensis Cretensem.

Ὁ Κρὴς τὸν Κρῆτα, *Cretensis Cretensem subaudi, quod erit commodum sententiæ, prouocat, conatur circumuenire, aut tale quippiam. Quoties improbus agit cum improbo, perfidus cum perfido. Sumptum adagium à Cretensium moribus, quos plurimis conuicijs incessiuit antiquitas.*

Cretensis cum Aegineta.

EANDEM *obtinet sententiam,* Κρὴς πρὸς Αἰγινήτην, *id est, Cretensis cum Aegineta, subaudiendum, agit. Quadrat in pariter improbos, qui mutuis inter se fallacijs agunt. Nam Aeginetæ quoq; olim male audierunt, in quos etiam oraculum illud quidam editum putant:* οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι. *id est, Neque tertij, neque quarti.*

Vulpinari cum uulpe.

Ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα, *id est, Cum vulpe vulpinare*

Nesciat his summam si quis abesse manum.
Nox pro eodem dixit, Vltimam limam.
Ablatum mediis opus est incudibus illud,
Defuit & scriptis ultima lima meis.

Seneca ad Lucilium: Vino deditos delectat potatio extrema, illa quæ mergit, quæ ebrietati summam manum imponit. Eadem figura dicimus, nihil deesse præter extremam manum. Exempla crebriora sunt apud scriptores, quàm ut hic referat repetere.

Supremum fabulæ actum addere.

IN eandem formam referendum est illud, Supremum fabulæ actum addere, pro eo quod est, extremum finem imponere, à poetis comœdiarum aut tragœdiarum scriptoribus ascitum, qui fabulas suas in actus quosdam distribuunt. Vnde illud Horatianum:

Nec sit quinto productior actu.

Solent autem in extremo actu, plurimum artis addere, sicuti scribit M. Tullius ad Quintum fratrem: Illud te ad extremum & oro & hortor, ut tanquam poetæ boni, & actores industrij solent, sic tu in extrema parte et conclusione muneris ac negocij tui diligẽtissimus sis, ut hic tertius annus imperij tui, tanquam tertius actus perfectissimus atque ornatissimus esse uideatur. Idem ad Atticum libro 13. Etenim hæc decantata erat fabula, sed complere paginam uolui. Cicero in Catone transfert ad vitam peractam. Quemadmodum & Apuleius libro Floridorum 3. de Philemone comico loquens: Renunciauerunt, inquit, Philemonem poetã, qui expectaretur, ut in theatro fictum argumentum finiret, iam domi ueram fabulam consummasse. Enimuero iam dixisse rebus humanis ualere & plaudere. Ad hanc formam pertinet, quod apud Nonium ait Lucilius: Sarcinatoris est, summum suere centonẽ optime.

Catastrophe fabulæ.

CVIVSLIBET exitum rei, prouerbiali figura, catastrophen uocamus. Porrò inter figuras prouerbiales illud admonuimus, unicuiq; disciplinæ atque artificio sua quædam esse peculiaria uocabula, quæ quemadmodum in sacrorum ceremoniis ac magicis precaminibus fieri consueuit, penè superstitione quadam usurpantur. Ea quoties in aliud quippiam trahuntur, ferè prouerbij speciem obtinent: uelut ex militari disciplina, receptui canere, & locum deserere, & prima acies, & res ad triarios rediit. Ex musica, præludium pro præfatione, aut ingressu negocij. Summa & ima chorda, pro clamosa & graui uoce. Et eadem oberrare chorda, pro eo quod est, in eadem re peccare sæpius. Porrò fabula omnis, ut ostendit Donatus, in treis partes distribuitur, in πρότασιν, ἐπίτασιν, καταστροφήν. Protasis est primus ille tumultus iam quasi gliscens. Epitasis, turba feruidissima. Catastrophe subita rerum commutatio. Vnde Lucianus eleganter exitum euentumq; negocij catastrophen appellat, cum aliàs, tum in commentario. De mercede seruientibus: ἐπὶ πᾶσι δ' οὖν τις αὐτοῖς ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος γίνεται. id est, Post omnia deniq; quæ illis catastrophe fabulæ contingit: hoc est, quis exitus seruitij. Et in Alexandro Pseudomante: τοιοῦτο τέλος τῆς Ἀλεξάνδρου τραγῳδίας. id est, Eiusmodi finis tragœdiæ Alexandri. Idem in uita Peregrini: αὖθις ὁρῶ γελῶντά σε ὦ καλὲ Κρόνιε τὴν καταστροφὴν τοῦ δράματος. Rursus uideo te ò bone Cronie ridentem fabulæ catastrophen.

A capite vsque ad calcem.

CVM rem totam significamus, à capite usq; ad calcem dicimus. Cuius adagij triplex esse potest usus. Aut enim ad corpus referetur, aut ad animũ, aut ad rẽ, quæ duo posteriores plus obtinent uenustatis, nimirum quo plus habent figuræ. Ad corpus, apud Homerum Iliados ψ.

Ἐς πόδας ἐκ κεφαλῆς. A capite usq; pedes.

Item Theocritus in Bucolisco:

Καί μ' ἀπὸ τᾶς κεφαλᾶς ποτὶ τὼ πόδε συνεχὲς εἶδεν.

Id est,

Me à capite usque pedes lustrauit lumine totum.

Plautus in Epidico, Contempla Epidice ab unguiculo ad capillum summum. Horatius:

Talos à vertice pulcher ad imos.

M. Tullius pro Roscio Comœdo: Nonne ipsum caput & supercilia illa penitus abrasa, olere malitiam, clamitare calliditatem uidentur? Nonne ab imis unguibus usq; ad uerticem summum, si coniecturam adfert hominibus tacita corporis figura, ex fraude, fallaciis, mendaciis, totus constare uidetur? Ad rem, ut apud Aristophanem in Pluto:

Ἄκουε τοίνυν, ὡς ἐγὼ τὰ πράγματα
Ἐκ τῶν ποδῶν ἐς τὴν κεφαλήν σοι πάντ' ἐρῶ. id est,
Audi ergo, quando totum ego negocium
A pedibus usque tibi ad caput percenseo.

Quanquam hic comicus ioci causa præpostere posuit pedes & caput. Ad animum hoc pacto poterit transferri: Ego tibi mores & ingenium illius, breuiter, hominem quantus est à summo, vt aiunt, capillo ad imum usq; calcaneum depingam. Quanquam exemplum M. Tullij, quod modo retulimus, magis ad animum, quàm ad corpus videtur pertinere. Quinetiam diuiditur adagium, cum caput negocij vocamus, præcipuum autorẽ perinde vt & fontem dicimus. Terentius: Te esse huic rei caput. Item apud Græcos, τὸ κεφάλαιον τοῦ πράγματος. Lucianus in Tyrannicida, τῆς τυραννίδος κεφάλαιον, id est, tyrannidis caput. Et Plato lib. De legibus 3. τὴν τῆς στάσεως πηγήν, dixit, id est, seditionum fontem. Et ad calcem venire. In calce operis. In extremo literarum tuarum calce. Ab ipso exordiri capite. A calce ad caput recurrere. Atque id genus aliæ loquendi formulæ, quæ passim apud autores obuiæ sunt. Plutarchus aduersus Stoicos: ἐκ παρόδου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος. id est, Ab ingressu & initio usque ad coronidem.

Cursu lampada trado.

CVRSV lampada tradere, prouerbialis metaphora, pro eo quod est, partes tuas quasi successione in alium atque alium transferre. Lucretius:

Et quasi cursores uitai lampada tradunt.

De animantibus agit, quæ successione propagantur, uita per uices ab alijs in alia transfusa. M. Varro lib. De re rustica 3. cap. 15. Sed ò Merula Axius noster, ne dum hoc audit, physicam addiscat, quòd de fructu nihil dixi, nunc cursu lampada tibi trado. Quibus uerbis significat, se alteram sermonis partem Merulæ tradere, isq; indicendi uicem succedit. Lucretius uidetur

tur imitatus Platonem, qui lib. de Legibus 6. scribit, ciues oportere liberis generandis atque educandis operam dare, ut uitã, quam ipsi à maioribus accepissent, vicissim quasi tedam ardentem posteris tradant. Eodem pertinet Persianum illud:

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscis?

Aristophanes in Ranis,

Λαμπάδα δ' οὐδεὶς οἷός τε φέρειν

Ὑπ' ἀγυμνασίας ἔτι νυνί. *id est,*

Iam nemo queat gestare facem,

Quòd non curant exerceri.

Taxat ignauiam atq; inertiam ciuium. Quo loco interpres addit in tribus certaminibus solere veteres gestare faces, id est, vt illi dicebant, λαμπαδεύειν, in Prometheis, in Vulcaniis, & Panathenaicis. Porrò Prometheus creditur primus hoc ludorum genus instituisse, hunc quidem ad modum, vt currentes facem ardẽtem gestarent. Eam defatigatus proximo in manum dabat. Is item defessus alij, ac deinceps alius alij, successione tradebant inuicem, historiæ Prometheæ quasi simulacrum repræsentantes, quemadmodum ferulam, qua cœlestem ignem exceperat, ne rursus extingueretur, perpetuo motu iactarit, in terram deuolans. Huius rei mentionem facit Plato lib. de Rep. primo: significans daduchias etiam in honorem Mineruæ solere celebrari. Pausanias autem in Atticis, ritum horum ludorũ describit copiosius. Meminit & Herodotus, sed obiter in Vrania, ostendens eum morem à Persis repertum, vt dispositis equis atque cursoribus, alius alij mandata uelut lampada traderent, quo celerius perferri possent. Autor rhetorices ad Herennium: Non enim quemadmodum in palæstra, qui tedas ardentes accipit, celerior est in cursu continuo, quàm ille, qui tradit, ita melior imperator nouus, qui accipit exercitum, quàm ille qui discedit. Propterea quòd defatigatus cursu, integro facem: hic peritus imperator imperito exercitum tradit. Itaque lampadem tradere dicitur, qui iam uel delassatus, uel emeritus, in alios munus gerendum ab se transfert. Et inuicem lampada tradere, qui, quod ait Terentius, tradunt operas mutuas, & aliis alij uicissim suppetias ferunt.

Principium dimidium totius.

Ἀρχὴ ἥμισυ παντός, *id est, Principium dimidium totius. Hoc adagio significatum est, maximam difficultatis partem in aggrediundo negocio sitam esse. Hemistichiũ est Hesiodi, citante Luciano in Hermotimo. Refertur & ab Aristotele libro quinto Politicorum:* Ἡ δ' ἀρχὴ λέγεται μὲν ἥμισυ εἶναι παντός. *Plato libro de Legibus sexto:* ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς, ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. Τὸ δ' ἐστίν τε πλέον ἢ τὸ ἥμισυ φαίνεται πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, καὶ οὐδεὶς αὐτὸ καλῶς γενόμενον ἐγκεκωμίακεν ἱκανῶς. *id est, Nam in prouerbiis quidem initium totius facti dimidium dicitur. Atque illud nimirum rectè cœpisse, omnes undiq; laudibus ferimus. At istud, ut mihi quidem uidetur, plus est, quàm dimidium. Neque quisquam hoc, vbi rectè fit, satis pro merito laudarit. Suidas hæc ex Marino quodam refert:* Λέγω δὴ ἥμισυ καὶ ἀρχὴ, οὐκ ἀρχὴ μόνον, ὡς ἡ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντὸς, αὐτὴ δὲ ὅλον τὸ πᾶν. *id est, Fuit autem nobis initium illud, non tantum initium, neque iuxta prouerbiũ dimidium totius, sed ipsum in solidum totum. Aristoteles item libro Moralium primo: Principium enim plus, quàm dimidium totius esse uidetur. Horatius in Epistolis:*

Dimidium facti, qui cœpit, habet. sapere aude.

Ausonius,

Incipe, dimidium facti est cœpisse. superest

Dimidium, rursum hoc incipe, & efficies.

Plutarchus in libello, cui titulus, quo pacto sint audiẽdi poetæ, citat ex Sophocle carmen hoc:

Ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,

Καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν. *id est,*

Negocij cuiusque si bene cœperis,

Et finem item bonum fore, probabile est.

Satius est initijs mederi, quàm fini.

Ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῷον ἢ τέλος. *id est,*

Multo quàm finem, medicari initia præstat.

Refertur à Suida prouerbij loco. In eandem sententiam Theognis,

Ζητοῦμεν δ' ἥκειν φάρμακα φυομένῳ. *id est,*

Pharmaca nascenti sunt adhibenda malo.

Similiter Persius satyra 3.

Elleborum frustra, quum iam cutis ægra tumebit,

Poscentes uideas. uenienti occurrite morbo.

Atq; item Ouidius:

Sero medicina paratur

Cum mala per longas inualuere moras.

Admonet adagium, minore negocio tolli malum statim initio, cum adhuc recens est, quàm postea quàm inueterauerit. Pueros à uitiis arcendos, dum adhuc tenera ac tractabilis ætas: sarciendas protinus offensas, ne in simultatem exolescant. Minima uitanda mala, ex quibus maiora solent pullulascere. Occasiones euitandas, quæ mali quippiam parituræ uideantur.

Serere ne dubites.

RVSTICANVM *adagium, sed non indignum, quod in hoc uolumen referatur: Serere ne dubites. Quo monemur, ne quando pigeat eiusmodi rerum aliquid moliri, à quibus nihil omnino dispendij, plurimum emolumenti possit proficisci, si non in præsens, certe in posterum, si non nobis, at saltem posteris. Columel. lib. De re rustica 12. Quare vulgare illud de arborum positione, rusticis usurpatum: Serere ne dubites. Nam ædificatio nonnunquam exhaurit fructus: negociatio pendet à fortuna, neq; paucis male cessit. Eundem ad modum, ex aliis aliud atque aliud est vel incommodi vel periculi, sed ex arboribus conserendis plurimum capitur commoditatis, neque magno tamen impendio constat. Eandem sententiam Vergilius, addita figura sic extulit, libro Georgicon secundo:*

Et dubitamus adhuc serere, atq; impendere curam?

Talaria inducere.

Extat apud M. Tullium prouerbialis allegoria, Talaria inducere, pro eo quod est fugam adornare, quasiq; vel le quopiam auolare. Sic enim scribit ad Atticum lib. 14. Nemo est istorum qui ocium non timeat. Quare talaria induamus. Sumptum ab Homero, qui Mercurium auolaturum aliquò frequenter adornat talaribus:

Αὐτίκ'

Αὐτίκ' ἔπειθ' ὑπὸ ποσσὶν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα
Ἀμβρόσια χρύσεια, τά μιν φέρον ἠμὲν ἐφ' ὑγρὴν,
Ἠδ' ἐπ' ἀπείρονα γαῖαν ἅμα πνοιῇς ἀνέμοιο. id est,
Mox vbi iam pedibus talaria subdidit aurea,
Pulchraq; & ambrosiam spirantia: quæ simul illum
Aera per liquidum, simul ampla per æquora uastæ
Telluris, venti flatu dominante ferebant.

Quem Homeri locum Vergilius veluti interpretans, in quarto Aeneidos:

Et primum, inquit, pedibus talaria nectit
Aurea, quæ sublimem alis, siue æquora supra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.

Itaq; talaria induere dicemus eos, qui parant aufugere. Nam hoc ipsum auolare & reuolare, apud M. Tullium pro fugere & redire frequens est.

Tricæ: Apinæ.

Tricas et apinas uulgo res futiles ac nugatorias dicebāt. Martialis:

Quæcunq; lusi iuuenis, & puer quondam,
Apinasq; nostras. Idem alibi:
Sunt apinæ tricæq;, & si quid vilius istis.

Vnde & Tricari simili figura dicebant nugas agere. Cicero cum alias, tum ad Atticum lib. 15: Tricatur scilicet, ut homo talis. Et rursum: Balbus, inquit, tricatur. Adagium ab euentu natum. Nam Tricam & Apinam oppida fuisse quondam Apuliæ, demonstrat Plinius lib. Naturalis hist. 3. cap. 11. recensens Europæ sinus: Diomedes, inquit, ibi deleuit gentes Monadorum Dardorumq;, & urbes duas, quæ in prouerbij ludicrum uertere, Apinam & Tricam. Stephanus ostendit Tricam urbem fuisse Thessaliæ, sortitam id nominis à Trica Penei filia. Nonius Martellus tricas impedimenta et implicationes interpretatur, ἀπὸ τῶν τριχῶν, id est, à pilis, quibus inuoluuntur pulli gallinacei. Vnde dictum sit extricare & intricare. Lucilius apud eundem, Tricones appellat, qui nugis homines remorentur. Et tricinus quæstus, pro tardo seu sicco. Et Varro tricas Atellanas, nugas impeditissimas. Equidem non negauerim in uoce allusum ad pilos. Cæterum ab oppido dictum prouerbium, uero propius est. Plin li. 7. cap. 48. ostendit oues laudari solitas breuitate crurū & uentris uestitu, quibus is nudus esset, eas apicas appellauit, ceu reijculas damnatasq;.

Corycæus auscultauit.

Κωρυκαῖος ἠκροάσατο, id est, Corycæus auscultauit. Vbi quis id quod agit, conatus dissimulare, tamen à curiosis deprehenditur. Vnde natum sit adagium, ex autoribus adscribemus. Corycus mons est Pamphyliæ præcelsus ac portuosus, atq; ob id piratarum insidijs opportunus, quos ab eo monte Corycæos uocabant. Hi nouam insidiandi rationem excogitarant. Siquidem dispersi per portus Coryci montis, miscebant sese negociatoribus, ut quisque forte appulerat, subauscultantes, & quid rerum portarent, & quò nauigare destinassent, deniq; quo tempore decreuissent soluere. Quæ simulatq; cognouerant, renunciabant piratis, cum quibus societatem maritimorum latrociniorum exercebant. Atq; ita per occasionem simul adorti, nauigantes spoliabant. Quæ res ubi mercatoribus esset comperta, pleraq; occultabant ac dissimulabant, insidiarum metu. Sed cum ne sic quidem laterent, subodorantibus omnia Corycæis, res in prouerbium abiit, τοῦτο Κωρυκαῖος ἠκροάσατο, id est, Hunc Corycæus auscultauit. De re vehementer dissimulata, deprehensa tamen. Suidas ait, Corycon Pamphyliæ promontorium esse, cui subiecta sit vrbs Atalea. Eius vrbis ciues, ne vexarentur ipsi à prædonibus, qui sese in promontorij arcem receptabant, per alios portus dissipati subauscultabant, quinam appulissent et quò tenderent, eaq; prædonibus renunciabant. Idem ex Ephoro refert Corycæos commenas quospiam fuisse, qui condiderint oppidulum in Lydia sub cacumine Coryci in mare prospectantis, finitimos Myonesso. Hos solitos sese negociatoribus in portum appellentibus admiscere, quasi negociatores essent & ipsi, mercium aliquid empturi: deinde quæ cognouissent Myonessijs renunciabant: Myonessij nauigantes adoriebantur, prædam ablatam, aut precia quibus sese negociatores redimebant, quæ Græci λύτρα vocant, cum Corycæis partientes. At Stephanus tradit; Corycum montem esse altissimum, finitimum Teo Ioniæ oppido, cui subiectus sit eiusdem nominis portus. Quo loco meminit & de piratarum insidiis & prouerbio. De Lydiæ Coryco sentit & Strabo, cuius uerba subscribā ex libro 4. περὶ δὲ ἐλθεῖν ἐπὶ Ἐρυθρὰς, πρῶτον μὲν Ἔραι πολίχνιον ἐστὶ Τηΐων, εἶτα Κώρυκος ὄρος ὑψηλὸν, καὶ λιμὴν ὑπ' αὐτῷ Κασύστης, καὶ ἄλλος Ἐρυθρᾶς λιμὴν καλούμενος, καὶ ἑξῆς πλείους ἕτεροι. φασὶ δὲ τὸν παράπλουν τοῦ Κωρύκου ἅπαντα λῃστήριον ὑπάρξαι τῶν Κωρυκαίων καλουμένων, εὑρομένων τρόπον καινὸν τῆς ἐπιβουλῆς τῶν πλοϊζομένων· κατεσπαρμένους γὰρ ἐν τοῖς λιμέσι τοῖς καθορμιζομένοις ἐμπόροις προσφοιτᾶν καὶ ὠτακουστεῖν τί φέροιεν καὶ ποῦ πλέοιεν, εἶτα συνελθόντας ἀναχθεῖσι τοῖς ἀνθρώποις ἐπιτίθεσθαι καὶ καθαρπάζειν· ἀφ' οὗ δὴ πάντα τὸν πολυπράγμονα καὶ κατακούειν ἐπιχειροῦντα τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων Κωρυκαῖον καλοῦμεν, καὶ ἐν παροιμίᾳ φαμὲν, τοῦ δ' ἆρ' ὁ Κωρυκαῖος ἠκροάζετο, ὅταν δοκῇ τις πράττειν δι' ἀπορρήτων, μὴ λανθάνῃ δὲ διὰ τοὺς κατασκοπεύοντας καὶ φιλοπευστοῦντας τὰ μὴ προσήκοντα. i. Priusquā perueniatur Erythras, primum occurrit oppidulum Era Teium; deinde Corycus mons excelsus, atque huic subiectus portus Casystas, mox alius portus dictus Erythre, dein alij complures. Narrant autem Corycum præternauigantibus omnia plena latrocinijs esse quorundam quos Corycæos appellant. Hi nouum insidiarum genus commenti fuerant in nauigantes. Siquidem dispersi per portus, negociatores qui forte appulerant, adibant, subauscultabantq; quid rerum ferrent, quò nauigarent: deinde illos in altum reuersos collecti adoriebantur ac spoliabant. Vnde factum est, vt quemuis curiosum, auidum auscultādi quæ clanculum & in occulto dicuntur, Corycæum vocemus, prouerbioq; dicamus, hunc Corycæus auscultauit, quoties aliquis sibi visus est egisse dixisse ue clām, quum tamen non latuerit, propter eos qui sub auscultant ac sciscitari student, quæ non oportet. Hactenus Strabo. In cuius uerbis non uidetur abesse deprauatio: vna tolletur si pro λῃστήρια legas λῃστῶν, altera si legas τῶν λάθρα καὶ ἐν ἀπορρήτῳ διαλεγομένων. sic enim legisse uidetur interpres. Itaq; quum duæ sint ciuitates eiusdem nominis, ad vtranque referunt prouerbium autores, Stephanus ostendit & in Cilicia ciuitatem

uitatem Corycum esse, quę portu saloq; cingitur, ut ait Pomponius Mela, angusto tergore continenti adnexa, cui uicinus specus illa multorum literis nobilitatus. Iam Cilices piratas fuisse accepimus. Hanc eandem arbitror esse cum ea quam in Pamphylia ponunt Zenodotus & Suidas, quod Pamphylia Ciliciæ sit contigua, atque olim bona Ciliciæ pars imputabatur in Pamphyliam. Idem Stephanus indicat & insulam fuisse eius nominis. Rursus Cratæ promontorium esse Corycium, & eiusdem nominis portum Aethiopiæ. Inducunt & comici Deum quempiam Corycæum, exaudientem atque auscultantem quæ geruntur, sicuti Menander in Enchiridio, Dexippus in Thesauro, apud Suidã: quod tribus uerbis attigit & Hesychius, indicans Corycum Græcis sonare vas coriaceũ, aut nauim, aut lanceam. Vsurpat hoc adagium M. Tullius lib. ad Atticum decimo, epistola ultima: Itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes κωρυκαῖοι uidentur subauscultare quæ loquor.

Fortes fortuna adiuuat.

CICERO *Tuscul. quæst. lib. 2. Fortes enim non modo fortuna adiuuat, ut est in ueteri prouerbio, sed multo magis ratio. Citatur alibi ex Ennio. Vsurpatur in Aeneide Maronis. Atque adeo passim ab omnibus. Ouidius Fastorum lib. 2.*

Audentes forsq; Deusq; iuuat. Idem allusit:
Audaces adiuuat ipsa Venus.

Rursum T. Liuius belli Macedonici lib. 4. Fortes fortunam adiuuare aiebant. Admonet adagium fortiter periclitandam esse fortunam. Nam bis plerunque res prospere cedere. Propterea quod id genus hominibus fortuna quasi faueat, infensa iis, qui nihil audent experiri, sed ueluti cochleæ perpetuo latent intra testas.

Currentem incitare.

Τὸν τρέχοντα ἐγείρειν, *id est, Currentem incitare, est adhortari quempiam ad id, ad quod iam suapte sponte tendit. Atque hac figura mitigamus, uel præludimus magis, offensam admonitionis. Cicero ad Cassium: Vt Cæsarem in Italia uiderem, sic enim arbitrabamur, eumq; multis honestissimis uiris conseruatis, ad pacem currentem, ut aiunt, incitarem. Idem ad Quintum fratrem lib. 2. Quare facis tu quidem fraterne, quod me hortaris. Sed mehercle, currentem nunc quidem. Rursus ad Atticum: Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda: currentem tu quidem. Idẽ in Oratore: Facilius enim est, currentem, quod aiunt, incitare, quàm commouere languentem. Plinius ad Caninium: Scio te stimulis non egere, me tamen tui charitas euocat, ut currentem quoque instigem. Ducta est metaphora ab his, qui cursu certant, quibus ex clamatio solet addere uelocitatem. Lucianus ex Homero citat ad Nigrinum:* Θαύμαζε ὦ φίλε, τοῦτο λέγεται τὸ τοῦ ὀτρύνειν, ὅτι ἐσπευσμένον ἤδη αὐτὸν παρακαλεῖς. *Bono es animo, quando quidem iuxta Homericum illud, hortaris eum, qui ipse sua sponte properet. Extat autem Iliados ε.*

Ἀτρείδη κύδιστε, τί με σπεύδοντα καὶ αὐτὸν
Ὀτρύνεις. *id est,*
Quid me sponte mea properantem maxime Atrida Extimulas? *Eodem allusit Odyss. θ.*

Σὲ δ' ἐν ἔσπερα πάρος μεμαυῖαν ὀτρύνει. *id est,*
Iãdudũ promptam, ac cupientẽ, his Pallada dictis Excitat.

Itaque currentem incitamus, cum ad id uocamus aliquem, ad quod suapte cupiditate fertur, ac propendet. Quemadmodum meminit Dion, Timotheum cantorem quempiam certa quadam cantione, quæ Palladis uocatur, Alexandri magni animum repente ad belli cupiditatem incitare solitum. Atq; incitabat ille quidem, sed sponte currentem, ut pote natura sanguinarium & belli sitientissimum. Alioqui Sardanapalum illum μαλακώτερον, id est, mollissimum, iisdem modis haud unquam commouisset. Terent. in Andria torsit in malam partem, omissa metaphora: si hic non insanit satis sua sponte instiga. Huc pertinent illa M. Tull. familiaria, & cursu reuocare. In principio Topicorum, & cursu ipso reuocauit uoluntas tua. Et in cursu esse, et Cursum interrumpere.

Calcar addere currenti.

EANDEM *sententiam aliunde ducta metaphora, extulit Plinius iunior in epistola quadam ad Pompeium Saturninum: Flagitabas ut tibi aliquid ex meis scriptis mitterem, cum ego id ipsum destinassem. Addidisti ergo calcaria sponte currenti. Translatione sumpta ab equitibus, qui nonnunquam etiam sponte currentibus equis, quo currant celerius, calcar addunt. Ita nobis calcar addit, qui extimulat languentes: addit currentibus, qui cupiditatem ac studium nostrum auget acuitq;. Ouidius:*

Non opus admisso subdere calcar equo.

Sunt autem ferme prouerbiales in totum illę metaphoræ: Subdere calcar, subdere stimulos, quemadmodum & illæ: Iniicere frænum, compescere fræno, reuocare fræno. M. Tullius ad Atticum: Adscribit etiam & quasi calcar admouet. Idem ad eundem lib. 6. Sed alter, ut dixit Isocrates in Ephoro et Theopompo, frænis eget, alter calcaribus. Plato li. de Legibus. 9. ἄγοις τ' ὦ κλεινία, χαλινὸν τί με ὥσπερ ἵππον φερόμενον ἀπὸ τῆς πορείας ἀνίσχεις. *id est, Opportune me Clinia, impetu currentem retudisti. Et illud Ciceronis: E medio cursu reuocauit.*

In triuio sum.

Ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν, *id est, In triuio sum consilij. In eos, qui dubitant, quiq; incerti sunt animi, haesitantes quid potissimum eligant. Translatum ab iis, qui facientes iter, & si quando triuium occurrerit, addubitant quã uiã oporteat ingredi. Nã uiã pro ratione consilij frequenter apud Græcos autores reperies, ut apud Euripidẽ in Hecuba,* τὰς σὰς ὁδοὺς βουλευμάτων, *id est, Tuorum uia consiliorum. Theognis,* ἐν τριόδῳ ἕστηκα, *In triuio consisto. Alludit huc & Plato lib. de Legibus septimo: uetans ne si qua res admiranda atque insusitata occurrerit, protinus ad eã amplectendã accurramus, sed perinde quasi ad triuiũ aliquod uenerimus, ignari uia, cõsistamus, neq; ante pergamus, quã peruestigatũ sit quò quæq; ducat uia,* καθάπερ, *inquit,* ἐν τριόδῳ γιγνόμενος.

Bis ac ter, quod pulchrum est.

Δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. *i. Iterum ac tertio, quod pulchrũ est, subaudi, dicendũ est. Vsurpatur à Platone cum aliis in locis,*

locis; tum in Philebo, καὶ πρότερον ἐμνήσθημεν, εὖ δ' ἡ παροιμία δοκεῖ ἔχειν, τὸ δὶς καὶ τρὶς τὸ καλῶς ἔχον ἐπαναπολεῖν τῷ λόγῳ δεῖν. *id est, De quibus & ante meminimus. Caeterum bene uidetur prouerbio dictum, quod egregium sit, id iterum ac tertio in sermone repeti oportere. Idem in Gorgia:* καὶ δὶς γάρ τοι καὶ τρὶς φασὶ καλὸν εἶναι τὰ καλὰ λέγειν τε καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. *id est, Atqui pulchrum aiunt ea quae pulchra sunt iterũ ac tertio tum dicere, tum considerare. Rursum lib. De legibus sexto:* λέγω δὲ καθάπερ εἶπον ἀρτίως· δὶς γὰρ τό γε καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. *id est, Dico autem quemadmodum modo dicebam. Nam nihil laedit, quod pulchrũ sit bis dicere. Lucianus in Dipsadibus citans eundem Platonem,* κόρος, *inquit,* οὐδεὶς τῶν καλῶν, *id est, Nulla satietas rerum honestarum. Omnino ea uis inest rebus egregiis, vt quo saepius, ac pressius inspiciantur, hoc magis ac magis placeant, ut ait Horatius:*

– Quae si propius stes,
Te capiet magis, ac decies repetita placebit.

Contrà, quae fucata sunt aut uulgaria, nonnunquã initio arrident nouitate ipsa, mox repetita sordescunt. Quemadmodum Plinius lib. 15. cap. 14. meminit de syluestri quodam pomi genere, quod vnedonẽ uocant, propterea quòd vnum tantum edi possit. Est enim insuauius, vt ait, atque hinc nominis ratio.

Fratrum inter se irae sunt acerbissimae.

SI *quando simultas inciderit inter fratres, ea solet esse atrocior quàm vulgarium inimicorum. Suppetunt abunde multa ex historicis exempla: Cain & Abel: Romuli & Remi: Iacob & Esau. Antonini Seueri imperatoris filij in Getam odium, vsque adeo saeuum ac pertinax fuit, vt ne morte quidem illius atrocissima potuerit saturari, quin & in omnes illius amicos saeuiret. Qua de re fertur adagiũ, idq; cõmemoratur ab Aristotele lib. Politicorum septimo,* παρ' οἷς γὰρ ὀφείλεσθαι νομίζουσι τὴν εὐεργεσίαν, πρὸς τῷ βλάβει, καὶ ταύτης ἀποστερεῖσθαι νομίζουσιν. ὅθεν εἴρηται, χαλεποὶ γὰρ πόλεμοι ἀδελφῶν. καὶ οἱ πέρα στέρξαντες, οὗτοι καὶ πέρα μισοῦσιν. *id est, A quibus, inquit, deberi beneficium, existimat, ab iisdem non solum fraudari beneficio, sed insuper laedi se putant. Vnde prouerbio dicitur, acerba enim bella fratrum. Et qui supra modum amant, iidem & supra modum oderunt. Hactenus Aristoteles. Huc respexit Euripides in Iphigenia Aulidensi:*

Δεινὸν κασιγνήτοισι γίγνεσθαι λόγους
Μάχας θ', ὅταν ποτ' ἐμπέσωσιν εἰς ἔριν. *id est,*
Res dira uerbis inuicem altercarier,
Dictisq; fratres dimicare mutuis,
Si quando lis inciderit aut contentio.

Taurum tollet, qui vitulum sustulerit.

ADAGIVM *in fornice natum, uti uidetur; sed quod ad vsum verecundiorẽ cõmode torqueri possit, si quã significabimus maiora peccaturũ adultum, qui puer uitiis minoribus assueuerit. Extat in fragmẽtis Arbitri Petronij, his quidẽ uerbis: Obstupui ego, et nec Gitonẽ uerecundissimũ puerũ sufficere huic petulantiae affirmaui, nec puellã eius aetatis esse, ut muliebris patiẽtiae legẽ possit accipere. Itaq; inquit, Quartilla, minor est ista quàm ego fui, cum uirum passa sum? Iunonẽ meam iratam habeã, si me unquam meminerim uirginem fuisse. Nam infans cum paribus inquinata sum, & subinde prodeuntibus annis, maioribus me pueris applicui, donec ad hanc aetatem perueni. Hinc etiam natum est prouerbium illud, vt posse dicatur taurum tollere, qui vitulum sustulerit. Non absurdum videtur, adagium ad Milonis Crotoniatae factum referri, qui quotidie vitulum aliquot stadijs gestare solitus, eundem taurum factum, citra negocium gestasse legitur. Atq; ita quadrabit in eos, qui paulatim rebus etiam maximis assuescunt.*

Viuorum oportet meminisse.

VIVORVM *meminisse oportet. Vetus adagium in eos, qui plurimum de uita defunctis loquuntur, id quod vulgo putant ominosum, mortuos in ore habere, eosq; velut citatos in sermonem adducere. Vnde & M. Varro libro de lingua Latina tertio, putat lethum* ἀπὸ τῆς λήθης, *id est, obliuione dictum, quasi in obliuionem abire conueniat, qui uita excesserit: atq; in funeribus sic quondam à praecone dici solere: Ollus letho datus est. Refertur adagium à Cicerone libro quinto de Finibus bonorum & malorum. Vbi cum Piso, deinde Q. Cicero dixissent, se uehementer commoueri recordatione clarorum virorum, ex contemplatione locorum, in quibus aliquando viui uersati fuissent, & uterq; recensuisset, quorum memoria potissimum delectaretur: tum Pomponius Atticus quasi iocans, At ego, inquit, quem uos, vt deditum Epicuro, insectari soletis, sum multum equidem cum Phaedro, quem unice diligo, vt scitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, sed veteris prouerbij admonitu viuorum memini. nec tamen Epicuri licet obliuisci, si cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis nostri familiares, sed etiam in poculis & anulis habent. Hactenus Cicero. Plautus item in Truculento: Dum uiuit, hominem noueris: dum mortuus est, quiescas. Thaletis dictum iure celebratur, oportet non minus absentium amicorum quàm praesentium memores esse.*

Cum laruis luctari.

CVM *laruis luctari, dicuntur ij, qui vita defunctos insectantur maledictis. Suidas Aristophanem citat, qui scripserit:*

Παῦε παῦ' ὦ Ἑρμῆ,
Νεκρὸν γὰρ ὄντα τὸν Κλέων' ἐλοιδόρει. *id est, Compesce cõpesce here Mercuri, mortuo enim Cleoni cõuiciatus est.*

Lucianus in Sectis: Σκιαμαχοῦσι πρὸς ἡμᾶς ἀπόντας. *id est, Vmbraticam pugnam aduersus nos absentes pugnant. Sentit autem de mortuis & absentibus. Meminit huius Plinius in praefatione historiae mundi, ad hunc modum: Nec Plancus illepide, qui cum diceretur Asinius Pollio orationes in eum parare, quae ab ipso, aut liberis post mortem Planci ederentur, ne respondere posset: Cum mortuis non nisi laruas luctari. Quo dicto sic repercussit illos, ut apud eruditos nihil impudentius uideretur. Aristoteles in rhetoricis citat Platonem ex politia, qui scripserit eos, qui mortuos allatrarent, uideri similes catellis, qui lapides iactos morderẽt, ipsos qui laesissent non attingerẽt.*

Iugulare mortuos.

Huic simile uidetur iugulare mortuos, pro eo quod est, insectari defunctos, & pugnare cũ us, qui iã extincti sint.

Translatum à bellis, in quibus ignauum ac ridiculum sit, prostratos atque interfectos iugulare: rursus cum viuis congredi, forte. Refertur à Laertio in Menedemo. Is Bionem, cum diuinos studiose insectaretur, ait iugulare mortuos, nimirum iam explosos, & omnium sententia reprobatos. Aristoph. ἐν ἱερεῦσιν *scripsit,* τοὺς τεθνεῶτας ἀποκτείνειν*, id est, defunctos occidere. Fiet lepidior metaphora, si paulo longius detorqueatur. Vt si quis dicat eum iugulare mortuos, qui librum impugnet, à nullo non damnatum: aut disputet aduersus sententiam, omnium suffragiis iam olim reiectam: aut si quis uituperet rem, omnibus per se detestatam.*

Cygnea cantio.

Κύκνειον ᾆσμα, *id est, Cygnea cantilena. Refertur inter Græcanica prouerbia. Notatur & ab Aeliano in opere. De naturis animalium, prouerbij uice. Conuenit in eos, qui supremo uitæ tempore facunde disserunt, aut extrema senecta suauiloquentius scribunt, id quod ferè solet accidere scriptoribus, ut postrema quæque minime sint acerba, maximeq; mellita, uidelicet per ætatem maturescente eloquentia. Porrò cygnos instante morte mirandos quosdam cantus edere, tam omnium literis est celebratum, quàm nulli uel compertum, uel creditum. Nam Lucianus negat, se uel uidisse cygnos cum in Pado flumine nauigaret. Aelianus addit cygnos non canere, nisi flante zephyro uento, quem Latini fauonium dicunt. Martialis:*

Dulcia defecta modulatur carmina lingua,
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Neque desunt philosophi, qui huius rei causam etiam addere conantur, affirmantq; id accidere propter spiritus per collum procerum & angustum erumpere laborantes. Diuus Hieronymus in quodam laudans senilem eloquentiam, commemoratis aliquot scriptoribus: Hi omnes, inquit, nescio quid cygneum uicina morte cecinerunt. Idem in epitaphio Nepotiani: Vbi est ille ἱερολογώτατος *noster, & cygneo canore uox dulcior?... Meminit adagij & Athenæus lib. Dipnoso. 14. ex autore Chrysippo: referens quendam adeo impense delectatum fuisse dicteriis, vt cum esset à carnifice trucidandus, dixerit se uelle mori, decantata cygnea cantione: sentiens, opinamur, dictum aliquod salsum, quod simul atque proloquutus esset, non contaretur emori. M. Tullius præfans in librum De oratore tertium, de L. Crasso ita loquitur, Illa tanquam cygnea fuit diuina hominis uox & oratio, quam quasi expectantes post eius interitum ueniebamus in curiam, ut uestigium illud ipsum, in quo ille postremum institisset, cõtueremur.*

Nestorea eloquentia.

CONSIMILEM *ad modum Nestoris Pyliorum ducis facundia in prouerbium abijt, si quando senilem suauiloquentiam significamus. Nam huic Homerus, vt tria secula, ita plus quàm mellitam quandam facundiã affingit. Sic enim ait in Iliados* α. Τοῖσι δὲ Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς Πυλίων ἀγορητής:
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. i.
Post hos assurgit Pylius dux ille disertus
Nestor, cuius ab ore fluit vox melle liquens Dulcior
Quem locum imitans Theocritus, autore Plutarcho scripsit in Bucolicis:

Οὕνεκα οἱ γλυκὺ μοῦσα κατὰ στόματος χέε νέκταρ.
Propterea, quòd in os illi prædulce camœna
Infudit nectar.

Huc spectat & Horatianum illud:
Fidis enim manare poetica mella Te solum.

Lepos Atticus, Eloquentia Attica.

INTER *reliquos Græciæ populos, lepos quidam, & festiuitas quasi vernacula ac peculiaris adest Atticis, adeo vt & in prouerbium abierit, Atticus lepos: Attica eloquentia, pro summa. Terentius in Eunucho: Dixin' in hoc Atticam esse eloquentiam? Cum insulsum atq; inuenustum militem rideret. Diuus Hieronymus ad Pammachium, Iouinianum, vt opinamur, irridens: Hæc, inquit, Plautina eloquentia, hic lepos Atticus, & Musarum, ut dicitur, eloquio comparandus. Quanquam illud de Musarum eloquio ad M. Varronis elogium de Plauto celebratum respicit, qui dixit, Musas ipsas, si Latine loqui voluissent, Plautino ore fuisse locuturas. Huc allusit & Lucianus in libello De mercede seruientibus:* κἄν τι σολοικίσας τις τύχῃσιν, αὐτὸ τὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τοῦ Ὑμηττοῦ. *id est, Quòd si quando quid etiam rustice dixerint, hoc ipsum mere Atticum, atque ab Hymetto profectum videri volunt. Est autem Hymettus mons Atticæ, mellificio nobilis. Vnde & mel Atticum, & Hymettia mella. Quæ præcipua fuisse testatur & Martialis in Xeniis:*

Hoc tibi Thesei populatrix misit Hymetti
Palladis à syluis nobile nectar, apis.

Mandrabuli more res succedit.

Ἐπὶ τὸ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, *id est, Res Mandrabuli ordine succedit, hoc est, in dies in peius labitur. Inde natum, quòd Mandrabulus quidam cum thesaurum reperisset, primum auream ouem posuit Iunoni Samiæ, proximo anno argenteam, tertio æream. Lucianus De mercede seruientibus:* Ἀλλὰ χαίρεις γε, καὶ σεαυτὸν ἐξαπατᾷς, καὶ ἀεὶ τὰ μέλλοντα βελτίω νομίζεις. τὸ δὲ ἐμπαλιν ἢ σὺ ἤλπισας, γίγνεται, καὶ ὡς ἡ παροιμία φησὶν, ἐπὶ τὸ Μανδραβούλου χωρεῖ τὸ πρᾶγμα, καθ᾽ ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἡμέραν ἀποσμικρυνόμενον, καὶ ἐς τοὐπίσω ἀναποδίζον. *id est, Tu tamen vtcunque gaudes, tibiq; ipsi imponis, semperq; credis meliora futura, quæ sequuntur: atqui id contrà quàm speraras euenit, planeq; iuxta prouerbium, ad morem Mandrabuli tibi negocium procedit, dum in singulos, vt ita dixerim, dies fit minus ac deterius, atque in tergum retrocedit. Alciphron in epistola quadam:* Καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν ἐπὶ τὰ Μανδραβούλου χωρεῖ τὰ πράγματα. *id est, Iuxtaq; prouerbium, ad exemplum Mandrabuli res succedunt. Non intempestiuiter itaque dicitur in eos, qui in deterius abeunt. Quemadmodum Menedemus apud Plutarchum, permultos Athenas uenire studij causa: principio sapientes, deinde philosophos, postea rhetoras, postremo idiotas euadere. Nec alienum fuerit hic nobilem illam Platonis sententiam adscribere, ex libro De legibus primo:* Τὸ νικᾶν αὐτὸν αὑτὸν πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη, τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ᾽ ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε ἅμα καὶ κάκιστον. *i. Si quis ipse seipsum uincat, omnium victoriarũ tum prima, tum optima est. Rursum ipsum seipso inferiorem esse, omnium & turpissimum est, et grauissimum. Vincit enim seipsum, qui proficit in melius at seipso inferiorem euadere, est deteriorem reddi.*

Mature fias senex.

MATVRE fias senex, si diu uelis esse senex. Latinorum prouerbium, quo monemur, ut integra adhuc ætate desistamus à laboribus iuuenilibus, ac ualetudinis curam agere incipiamus, si uelimus esse uiuaci ac diuturna senecta. Nam senectutis sors, ocium & quies. Vsurpatur à Catone maiore apud Ciceronem: Neq; enim, inquit, unquam assensus sum ueteri illi laudatoq; prouerbio, quod monet mature fieri senẽ, si diu senex esse uelis. Hoc quanquam Catoni non probatur, homini duro, quiq; sibi nec extrema senecta remittendis laboribus indulserit, tamen audiendum nobis, maxime si de uitiis iuuentæ sentias, puta libidine, bibacitate, turbulentia uitæ: quæ nisi quis mature reliquerit, aut nunquam perueniet ad senectam, aut breuem habiturus est senectam.

Senis doctor.

Γεροντοδιδάσκαλος, id est, Senis doctor. Citatur sæpicule titulus hic à Nonio Marcello, inter titulos fabularum Varronis, quem dubium non est prouerbialem esse, sicuti sunt alij pleriq;. Conuenit in eum, qui in re sera atque intempestiua frustra sumit operam. Siquidem ut est iuuenta docilis, atque in quemuis habitum sequax, ita senecta intractabilis, tarda atque obliuiosa. Proinde Theognis:

Μή με δίδασκ', οὔτοι τηλίκος εἰμὶ μαθεῖν. id est,
Ne doceas, me ætas iam facit indocilem.

Euripides in Bacchis:

Γέρων γέροντι παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. id est,
Senem senex & ipse te erudiuero.

Atq; hic quidem uersus inuentus est in Sophoclis Philoctetа, quem celebrem ac prouerbialem fuisse testatur Gellius lib. Noctium decimotertio. Varro titulum suum sumpsisse uidetur ex Euthydemo Platonis, ubi Socrates narrat Connum præceptorẽ suum, à quo senex fidibus canere didicit, ludibrij causa à pueris uocatum fuisse γεροντοδιδάσκαλον. Ad hãc sententiam pertinet, quod dixisse ferunt Diogenem: Νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν ταὐτὸν εἶναι, id est, Mortuo mederi, et senem admonere, idem esse. Quanquam inutilis est sententia, quæ senes deterret à discendis iis, quæ nescire turpe est.

Senis mutare linguam.

CVM ad omnem disciplinam tardior est senectus, tum potissimum ad discendam linguam, quæ facultas maxime pueris à natura data est. Quapropter etiam uulgo compertissimum, pueros facile quamuis exprimere linguam: contrà natu grandiores, aut non assequi, aut parum feliciter imitari. Inde prouerbium, senis mutare linguam, de frustra atque intempestiue laborantibus. Diuus Hieronymus præloquens in quatuor Euangelia, Pius, inquit, labor, sed periculosa præsumptio, iudicare de cæteris, ipsum ab omnibus iudicandum, senis mutare linguam, & canescentem mundum ad initia retrahere paruulorum. Quo significatur adultam ætatem ad omnia minus esse tractabilem, quàm rudes illos ac teneros annos, id quod eleganti metaphora dictum est à Nasone:

Quæ præbet latas arbor spatiantibus umbras,
Quo posita est primum tempore uirga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli,
Nunc stat, in immensum uiribus aucta suis.

Quare tunc formandi mores, cum mollis adhuc ætas: tunc optimis assuescendum, cum ad quiduis cereum est ingenium. Nam postea quam annis iam ceu diriguit animus, & uix dediscimus, quæ perperam didicimus: & quæ nescimus, non sine maximo negocio nobis inculcantur. Neq; hæc diximus, ut adultiores à discendo deterreantur, cum nulla sit ætas ad discendum sera, sed ut pueros ad discendi studium acuamus. Ne hoc quidem prætermittendum, quanquam uulgo iactatur: Senex psittacus negligit ferulam. Adagij sensus tametsi per se non est obscurus, tamen magis liquebit ex Apulei uerbis, quæ sunt in libro Floridorum secundo de psittaco: Quæ rusticum nostrum sermonem cogitur æmulari, ferrea clauicula caput tunditur, imperium magistri ut persentiscat. Hæc ferula discenti est. Discit autem statim pullus usq; ad duos ætatis suæ annos, dũ facile os uti conformetur, dum tenera lingua uti conuibretur. Senex autem captus, & indocibilis est & obliuiosus. Hactenus Apuleius. Indicat & Plinius libro 10. cap. 42. mirum esse docilitatem huic aui, uerum non nisi primis duobus uitæ annis. His finitimum est, quod uulgo quidẽ, attamen haudquaquã ineleganter dicitur: Serũ esse, canes uetulos loris assuefacere.

Cascus Cascam ducit.

NEQVE longe hinc dissidet illud, quod Varro refert libro de lingua Latina tertio: Cascus cascam ducit: quoties similis similem delectat, uetulus uetulam, deformis deformem, improbus, improbum. Nam antiquitus cascum dicebatur, quod nos uetus appellamus; idq;, ut autor est idem Varro, lingua Sabinorum, quæ in Oscam usque linguam radices egerit, qua Casnar senex dicitur, eoq; Ennium, ut Oscæ linguæ peritum scripsisse:

Quam primum casci populi genuere Latini.

Cascos Latinos priscos appellat. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo: Itaq; unum illud erat insitum priscis illis, quos appellat cascos Ennius. Citat autem Varro adagium, tanquam à Manilio quodã profectum, qui dixerit, non esse mirum, si cascum casca duxisset, quoniam ie canoras faciebat nuptias. Videtur esse iocus in anum uetulo nuptam, allusumq; ad uocem casci, perinde quasi deducatur à cauendo. Refertur ibidem epigramma Papinij cuiusdam, quod scripsit in adulescentem nomine Cascam:

Ridiculum est cum te Cascam tua casca dicit.

Opinor adulescentem duxisse uetulam, proinde absurdum uideri, quoties casca, id est, uetula, maritum iuuenem ueluti suo ipsius nomine Cascam uocaret. Fortasse prouerbij iocus ad priscum nuptiarum morem spectat, quem refert Plutarchus in Problematis. Qui deducebant sponsam in domum sponsi, iubebant his uerbis alloqui, Vbi tu Caius, ego Caia.

Δὶς διὰ πασῶν.

Δὶς διὰ πασῶν, i. Bis per omnia. Hoc prouerbio discrimen ingens ac longissimum interuallum significabant. Vnde quæ pugnantissima inter sese uiderentur, totoq; dissidere genere, ea δὶς διὰ πασῶν inter se discrepare dicebant. Lucianus in libro De conscribenda historia:

Καὶ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν ἐστὶ πρὸς ἄλληλα. hoc est, Deniq; iuxta musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν interuallo sese mutuo respiciunt. Idem in Apologia: Ἀλλά μοι ἐκεῖνο ἐννόησον, ὡς πάμπολυ τὰ τοιαῦτα διαφέρειν, ἐς οἰκίαν τινὸς πλουσίου ὑπόμισθον παρελθόντα δουλεύειν, καὶ ἀνέχεσθαι ὅσα μοι φησὶ τὸ βιβλίον, ἢ δημοσίᾳ πράττοντά τι τῶν κοινῶν, καὶ ἐς δύναμιν πολιτευόμενον, ἐπὶ τούτῳ παρὰ βασιλέως μισθοφορεῖν. ἄλλον δὲ καὶ ἰδίᾳ καταθεὶς ἐπεξέργασαι. εὑρήσεις γὰρ τὸ τῶν μουσικῶν δὴ τοῦτο, δὶς διὰ πασῶν τὸ πρᾶγμα, καὶ τοσοῦτον ἐοικότας ἀλλήλοις τοὺς βίους ὅσον μόλυβδος ἀργύρῳ καὶ χαλκὸς χρυσῷ, καὶ ἀνεμώνη ῥόδῳ, καὶ ἀνθρώπῳ πίθηκος. μισθὸς μὲν γὰρ δὴ κἀκεῖ, κἀνταῦθα καὶ τὸ ὑπὸ ἄλλῳ τετάχθαι, τὸ δὲ πρᾶγμα παμπόλλην ἔχει τὴν διαφοράν. id est, Quin illud mihi iam considera, quàm maximo hæc inter sese discrimine distare, uidelicet in opulenti cuiuspiam ædes adscriptum, seruire seruitutem, & ea omnia perferre, quæ libellus ille meus commemorat, & publice populi negocium gerentem, ac pro uirili remp. administrantem, hoc nomine ab imperatore salarium accipere. Age perpende hæc, & utrumque per se, priuatimq́, contemplare Reperies nimirum iuxta illud musicorum prouerbium, δὶς διὰ πασῶν uegotio discrimen inesse. Et has duas uitæ rationes tantum inter se conuenire, quantū affinitatis est plumbo cum argento, æri cum auro, anemonæ cum rosa, homini cum simia. Nam merces quidem accipitur & illic, quemadmodum hic quoque, & utrobiq; contingit, ut alij subiectus pareas. Cæterum ipsius negocij non mediocris est dissonantia. Hactenus Lucianus. Adagium, ut is etiam indicauit, ex arte musica mutuo sumptum est. Nam Macrobius commentario in Somnium Scipionis secundo, quinque species harmoniarum commemorat: διὰ τεσσάρων, διὰ πέντε, διὰ πασῶν, διὰ πασῶν καὶ διὰ πέντε, & δὶς διὰ πασῶν. Ex compositis harmoniis διὰ τεσσάρων, & διὰ πέντε, constituitur διὰ πασῶν, cui nominis hoc inditum est, quòd absolutam reddat symphoniam, ut mihi uideatur huc etiam illud respicere prouerbium, quod alio loco commemorabimus, ἅπαντ᾽ ἐκτός. Similiter Plutarchus, & quicunque ueterum, uel apud Græcos, uel apud Latinos de musicæ disciplina conscripserunt, Harmoniarum metam figunt in ea, quæ uocatur δὶς διὰ πασῶν. Boethius item libro De musica primo, tradit, antiquitus harmonicam rationem heptachordo duntaxat constitisse, hoc est, fidibus septem, quarum ima, ὑπάτη dicebatur, summa νήτη. Deinde alias chordas adiicientibus aliis, ita creuit uocū numerus, ut ad duplicatum heptachordum perueniretur. Atque hic progrediendi finis futurus uidebatur, nisi quòd ipsa symphoniarum ratio μέσην illam, quæ in heptachordo locum nomini congruentem obtinuerat, & utroque ad extremam relata chordam, harmoniam διὰ τεσσάρων edebat, desiderare uideretur. Hac igitur adiecta, & in suum immissa locum, ad quindecim chordas peruentum est, quarum extremam alteram, προσλαμβανόμενον dixere, alteram νήτην ὑπερβολαίων. Ita fit, ut μέση utroque relata, reddat harmoniam διὰ πασῶν: rursum extremarum utralibet ad μέσην relata, eandem constituat harmoniam. Porrò summa relata ad imam symphoniam reddat quam uocant δὶς διὰ πασῶν: propterea quòd hac, qua dixi, ratione, bis complectatur eam harmoniam, cui nomen, διὰ πασῶν. Quoniam autem hoc fini constitit harmonica ratio, nec ulterius procedere licuit, tractum est in popularem sermonem, ut quæ longissimo discrimine inter se dissita essent, ea δὶς διὰ πασῶν distare dicerent, perinde quasi dicas adeo seiuncta, ut magis seiungi non queant. Cui simillimum illud, ἐκ διαμέτρου. id est, ex diametro.

Vbi timor, ibi & pudor.

Ἵνα δέος ἔνθα καὶ αἰδώς, id est, ubi timor, ibi & pudor. Prouerbialis sententia, quæ hodieq; uulgo manet, cui similis illa Terentiana: Omnes deteriores sumus licentia. Et maxima pars hominum formidine fustis à malefactis temperat. Plato libro De legibus quinto: Ἡ δ᾽ ἄδεια ἀναισχυντίαν τίκτει. id est, Audacia uero parit impudentiam, ἄδειαν autem uocant, cum abest metus. Item in Euthyphrone citat ex poeta quopiam: Est enim hemistichion carminis heroici.

> Ἵνα γὰρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς. id est,
> Vbi enim timor, & pudor illic.

Suidas indicat esse Epicharmi.

Foras Cares, non amplius anthisteria.

Θύραζε κᾶρες, οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια, id est,

> Cares foras, peracta enim anthisteria.

Dici consueuit, ubi quis semper eadem sibi sperat commoda, aut idem semper licitum fore credit, quod aliquando pro temporis ratione fuerit permissum. Veluti si quis semel expertus cuiuspiam liberalitatem, subinde redeat, aliquid muneris petens: aut cum pueri permissam sibi ad tempus feriandi ludendiq́ facultatem ultra tempus prorogant. Originem prouerbij tradunt ad hunc modum. Atheniensibus mensis quidam anthisterion appellabatur, quòd is plurimos flores progigneret. In hoc festa quæpiam agebantur, & conuiuia liberiora, quemadmodum in Saturnalibus fieri consueuit apud Romanos, in quibus & seruis accumbere licebat, feriatis interim ab opere. Exactis autem feriis, cum iam ad solitas operas reuocarentur, hoc pacto dicebant heri Foras Cares, non iam amplius anthisteria. Cares autem seruos appellabant, quòd ea gens mercenariis operis quæstum factitaret, uelut omnium serui quicunq; conduxissent. Sunt qui dicant, Cares olim Atticæ regionis partem obtinuisse. Athenienses autem cum Anthisteriorum solennitatem agerent, solere Cares in ciuitatem atq; in domos receptos ad festi communionem admittere: deinceps peracto solennitatis tempore, si quos è Caribus offendissent in urbe cessantes, per iocum dicebant,

> Θύραζε κᾶρες οὐκ ἔτ᾽ ἀνθεστήρια. id est,
> Exite Cares acta enim anthisteria.

Sonat autem ea uox Græca perinde, quasi dicas Floralia Latine, quorum licentia multorum literis notissima est. Non diuersum est quod ait Seneca in ludicro in Claudium scripto, Non semper erunt Saturnalia. Nam Saturnalibus seruis quoque libertas erat.

Fures clamorem.

Οἱ φῶρες τὴν βοήν, id est, Fures clamorem, subaudiendū, timent aut senserunt. Quadrabit in eos, qui sibi conscij, metuunt ne deprehendantur, aut qui peracto maleficio fugitant pauitantq́. Habet autem hoc cum omnis malefacti conscientia, tum præcipue furti, ut hominem

hominem trepidum reddat ac lucifugam. Huc allusit Vergilius,

Et cum clamarem; quò nunc se proripit ille,
Tityre coge pecus, tu post carecta latebas.

Funiculum fugiunt miniatum.

Τὸ σχοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον. id est,

Vitant sinopi collitam restim rubra.

At dicetur, vbi quis properat officio suo fungi, nō ex animo, sed ne in mulctā incidat. Carmen sumptum ex Aristophane, cuius interpres, & item Suidas huiusmodi ferme commemorant. Atheniensium magistratus varijs modis conati sunt efficere, vt populus quā maxime frequens ad concionem ventitaret: obiectis enim repagulis quibusdam vias reliquas occludebant, quæ non ducerent ad forum: tum merces tollebant ex mercatu, ne quid hac gratia ibi cessaretur: deniq; funem pararant rubro colore, quem μίλτον, *i. interprete Plinio, minium vocant Latini, nonnulli cinabarim appellant, oblitum. Hoc duo ministri publici populum cingentes, agebant in concionem. Studebat quisq; funiculum effugere, propterea quòd quisquis colore notatus appareret contagio funis, is mulctam pendere cogebatur. Vnde qui notam metuunt, eos eleganter dicemus* φεύγειν τὸ σχοινίον μεμιλτωμένον. *id est, fugere funiculum miniatum.*

Fortunatior Strobilis Carcini.

Εὐδαιμονέστερος καρκίνου στροβίλων, *id est, Fortunatior Carcini Strobilis. Ironia prouerbialis in infelicem & improbum. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius filij dicti sunt Strobili ab Aristophane, quos &* γλυκυτραχήλους *uocat, i. dulcicervicos. Iocus autem sumptus est à nominum allusione. Nam Græce Carcinus cancrum, Strobili cochleas significant. Vtrunq; genus distortum ac fœdum. Adagium recensetur apud Suidam & Zenodotum, extat apud Aristophanem in Pace.*

Festo die si quid prodegeris.

PLAVTVS *in Aulularia sub persona senis Euclionis: Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat, nisi peperceris. Schema prouerbiale. Admonet autem, ne in sumptibus solennibus ita profusi simus, vt non suppetat quo feramus quotidianos. Nam festi dies vel sacris offerendis, vel diurnis epulationibus, vel ludis in honorem deorum, vel ferijs obseruandis celebrabantur: profesti ad rei priuatæ publicæq; administrationē concedebantur. Accommodabitur non perperam & in eos, qui iuuenes rem prodigunt, esurituri senes, qui ue intempestiue profundunt, postea desideraturi.*

Feles Tartessia.

Γαλῆ ταρτησσία, *id est, Feles Tartessia. De magnis & ridiculis dicebatur. Tartessij sunt in Iberia, apud quos feles maximæ nasci dicuntur. Fortasse non inepte dicitur & de rapacibus. Aristophanes in Vespis:*

Ὥσπερ μεγάλαι κρέα κλέψασαι
Τηροῦσιν ἔχοντ' ὀβελίσκους. id est,

Nunc vti felem rapta carne,
Obseruant gestantem ueru.

Item Lucianus, cum ait, ἁρπακτικώτεροι τῆς γαλῆς, *id est, rapaciores felibus: nimirum & ipse felium significat rapacitatem uulgo notam fuisse.*

Feli crocoton.

Γαλῇ κροκωτόν, *id est Feli crocoton, subaudiēdum, das, aut addis. Dici solitum, quoties honos additur indignis, & quos haudquaquam decet. Aut cum datur quippiam iis, qui munere non norunt vti: veluti si quis à musis alienissimo bellissimum donaret librum. Crocoton vestis genus est rotundæ ac fimbriatæ, qua diuites vtebātur matronæ. Apud Nonium in dictione Ricba, refertur inter vestes delicatas & crocoton. Sic enim arbitramur legendum, mollicinam crocotam, chirodotam Richam. Ac teste Plutarcho, quidam Herculem pingebant* κροκωτοφόρον, *Omphale seruientem. Sumptum adagium ab apologo Stratidis: quem alio loco narrauimus. Porrò uox hæc* γαλῆ, *felem ne significet, an mustelam, an quem uulgo catum appellant, quoniam inter eruditos controuersum est, aliis iudicandum relinquimus.*

Mustelam habes.

Γαλῆν ἔχεις, *id est, Mustelam habes. In eum quadrat, cui omnia sunt inauspicata, tanquam fatis ac dijs iratis, ut aiunt. Olim creditum est, hoc animal inauspicatum infaustumq; esse iis, qui haberent, domiq; alerent: vt nō admodum dissideat ab illis, equum habet Seianum, & aurum habet Tolosanū. Vnde nunc etiam apud quasdā gentes, nominatim apud Britannos, infelix omen habetur, si cum paratur uenatio, aliquis mustelam nominet, cuius etiam occursus vulgo nunc habetur inauspicatus. Adagium refertur à Diogeniano.*

Fastuosus Maximus.

Κόμπος μάξιμος, *id est, Fastuosus Maximus, in eum dicebatur, qui sibi plus satis arrogasset in sapientia. Sumptum à moribus Maximi cuiuspiam arrogantis, & sibi immodice placentis. In nonnullis exemplaribus inueni* κομπὸς μάξιμος. *Græcis* κόμπος *arrogantiam insolentiamq; significat, vnde* κομπεῖν καὶ κομπάζειν. *Proinde & Euripides* γλώσσης τε κόμποι, *id est. Linguæq; fastus. Recensetur & hoc in Diogeniani collectaneis.*

E multis paleis paulum fructus collegi.

Ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν συνήγαγον, *id est, Ex multis paleis parum fructus collegi, id est, multo labore non multum emolumenti sum consecutus: aut è uerboso sermone paululum bonæ sententiæ percepi: ex ingenti volumine minimum doctrinæ retuli. Translatum ab excussoribus tritici.*

Oportet remum ducere qui didicit.

Δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα, *id est, Oportet remum impellere eum, qui didicerit. Vnumquenq; decet eam artem exercere, quam antea doctus sit. Refertur à Plutarcho in commentariolo, cui titulus,* ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή. *Idem admonet Horatianum illud in Arte poetica,*

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis,
Indoctusq; pilæ disci ue, trochi ue quiescit,
Ne spissæ risum tollant impune coronæ,
Qui nescit, versus tamen audet fingere.

Quin

Quin & hodiernis temporibus huiusmodi uulgo iactatur adagium, Qui lusus non nouit legem, abstineat.

Ex ipso boue lora sumere.

Ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνειν, id est, Ex ipso boue lora sumere dicuntur, qui quo lædant quempiam, id ab ipso quem lædunt accipiunt. Veluti si quis versibus incesseret eum, à quo carminis componendi rationem didicisset: aut tyrannus pecuniam extorqueat à ciuibus, qua satellitium ad opprimendam ciuitatem alat: aut si quis rhetorices præsidiis rhetoricem oppugnaret. Metaphora sumpta ab agricolis, qui lora cædunt è boū tergoribus, quibus boues uinciunt. Plutarchus in commētario, cui titulus, ὅτι οὐκ ἐστὶ ζῆν ἡδέως; τί ἂν λέγοι τις, ἀρκεῖ γὰρ ἡ φύσις ἡ σαρκὸς ὕλην ἐχούσης ἐν ἑαυτῇ, καὶ τὰ ἐκ τοῦ παθήματος, ἐκ τοῦ βοὸς τοὺς ἱμάντας λαμβάνουσα, τὰς ἀλγηδόνας ἐκ τοῦ σώματος. id est. Quid igitur dixerit quispiam? Satis est ipsa corporis natura, morborum materiam in se continens, ac iuxta quod ioco dici solet, tanquam ex ipso boue lora sumens, ita ex ipso corpore dolores.

Ex uno omnia specta.

Ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅρα, id est, Ex uno omnia specta. Vergil. item:

> Et crimine ab uno Disce omneis.

Admonet adagium ex unius euentus experimento, reliquorum similium coniecturam oportere facere. Refertur à Suida. Tametsi is ostendit in eos dictum qui perperam ex uno quopiā æstimant omnia. Legit enim non ὅρα, sed ὁρᾶ.

Ex aspectu nascitur amor.

Ἐκ τοῦ εἰσορᾶν γὰρ γίγνεται ἀνθρώποις ἐρᾶν. id est,

> Amor ex videndo nascitur mortalibus.

Senarius prouerbialis, admonens, oculos amorem potissimum conciliare. Non enim amatur incognitum: ex conuictu nascitur amor mutuus. Et oculi præcipue sunt ad amandum illices. In his enim peculiaris animi sedes. Et in his aiunt poetæ, Cupidinem excubantem sua iacula mittere. Maro velut indicauit adagiū, cum ait,

> Vt vidi, ut perij, vt me malus abstulit error.

Rursum in Georgicis,

> Vritq; videndo Fœmina.

Item apud Terentium, Chærea visa duntaxat virgine, quàm impotenter cœpit ardere. Iuuenalis prodigij loco refert de cæco amante,

> Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ.

Legimus philosophos quosdam, & inter hos Democritum, sibimet oculos ademisse, tanquam omnium malarum cupiditatum autores. Quapropter piorum hominum est meminisse, haudquaquam esse tutum videre, quod non licet concupiscere. Prouerbij meminit Diogenianus.

E sublimi me derides.

Ἀφ' ὑψηλοῦ μου καταχήνεις. id est. E sublimi me derides. De eo qui cum fastu ridet quempiam ac despectim. Trāslatum ab iis, qui ex edito loco verba faciunt. Vnde & despicere dictum à Latinis pro contemnere, quòd quisquis in eminenti loco est, is veluti tutior negligit eum, qui stat in humiliore loco.

Extra lutum pedes habes.

Ἐκ τοῦ πηλοῦ πόδας ἔχεις, id est, Extra lutum pedes habes, hoc est, emersisti è periculo, aut extra periculum constitutus es. A viatoribus sumptum. Simile illi, ἔξω βελῶν, id est, extra iactulum. Et in luto dicuntur hæsitare, qui molestis inuoluuntur negociis, vnde se nequeāt explicare.

Ex umbra in solem.

Ex umbra in solem educere, est rem prius abditam & ociosam, in publicum & in communem vitæ usum deducere. Translatum ab athletis, quibus mos, solis & pulueris patientia confirmare corporis robur. Delicatorum autem est, in umbra latitare. Venustius fiet, si ad animi rem torqueatur: veluti si quis dicat, philosophiam à Socrate ex umbra in solem esse productam. Exempla passim apud scriptores obuia.

Excubias agere in Naupacto.

Φρουρῆσαι ἐν Ναυπάκτῳ, id est, Excubare Naupacti. Achiuii capta Naupacto, Pausaniam excubiis, custodiæq; præfectum interfecerunt, autore Theopompo. Vnde res in iocum vulgi videtur abiisse aduersus eos, qui pereunt ignauia sua, aut qui munus odiosum, ac plenum discriminis administrant. Refertur à Zenodoto. Suidas effert ad hunc modum: φρουρῆσαι ἐν Ναυπάκτῳ, id est, Excubabis Naupacti. Is adfert & aliam adagionis originem. cum iis, qui Naupactum præsidio tuebantur, perpusillum salarij dependeretur, atq; illi plurima quæ ad rem pertinebant, emererent, militari ioco iactatum est, vt apparet, in eos qui frustra sudarent, quosq; sua spes frustraretur. Naupactus autem Aetoliæ ciuitas, quàm tum Philippus obtinebat, à compingendis nauibus dicta, quòd illic Heraclidæ primū nauim extruxerint.

Deuotionis templum.

Ἀρᾶς ἱερόν, id est, Execrationis templum. In eos dicebatur, qui crebris execrationibus vti consueuerūt. Erāt autem antiquitus etiam publicæ quædam detestationes, velut apud Athenienses, in eos, qui uiam non monstrassent erranti: Item deuotiones hostium, quarū meminit Macrobius, & Horatius in Odis,

> Diris agam uos, dira deprecatio
> Nulla expiatur victima.

Hesychius indicat, templum execrationis fuisse Athenis, cuius meminerit Aristophanes in Horis, dici porrò de graui calamitate. Alibi, ni fallimur, nobis dictum est de execrationibus tragicis, quas Diogenes philosophus locabatur sibi occurrisse, quòd viueret ἄοικος, ἄπολις, πατρίδος ἐστερημένος, πτωχὸς, πλανήτης, βίον ἔχων τοὐφ' ἡμέραν. id est, Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, nullā habēs certam sedem, & in diem viuens. Prouerbium refertur à Diogeniano.

Expertes inuidentiæ musarum fores.

Ἄφθονοι μουσῶν θύραι, id est, Candidæ musarum ianuæ. De his dicitatum quā literaturam suam candide libēterq; impertiunt aliis, & ad docendum prompti, propensiq; sunt. Neq; male congruet etiam in dociles, iuxta id, quod alibi commemorauimus, ἀπαγγέλλων μουσῶν θύρας, id est,

id est, *Aperta musarum ianua*.

Eurybatizare.

Εὐρυβατίζειν, id est, *Eurybatizare, est improbis vti moribus. Eurybatus ex Cercopibus vnus fuit, insignitæ improbitatis homo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante*, ὑπὲρ τοὺς κέρκωπας, ὑπὲρ τὸν Εὐρύβατον, ἢ Φρυνώνδαν, ἢ Ἀριστόδημον, ἢ Σώστρατον. id est, *Vltra Cercopas, vltra Eurybatum, aut Phrynondam, aut Aristodemum, aut Sostratum. Neq; vero vnus duntaxat huius nominis fuit, infamis versutia, morumq; improbitate. Nam & Ephesius quidam Eurybatus fuit, qui cum à Crœso eum multa pecuniarum vi missus esset, vt exercitum contraheret, ad Cyrum defecit, vt autor est Ephorus. Alii malunt ad Eurybatum referre, qui fuisse perhibetur alter è Cercopibus, vt diximus. Duris ad Eurybatum refert Vlyssis socium. Nicander prodidit Eurybatum quendam Aeginensem fuisse longe uersutissimum, sceleratissimumq;. Neq; vero desunt, qui dicant hoc nomine furem fuisse quempiã astutia singulari: is cum deprehensus, captusq; seruaretur, custodes in conuiuio animi causa iusserunt vt ostenderet, quibusnam modis consueuerit domos conscendere. Cumq; illum initio renuentem, scilicet tanquam inuitus facturus esset, rogarent instantius, ac uix tandem persuasissent: ille aptatis spongijs ac stimulis, ferreisq; retinaculis, quas* ἐγκεντρίδας *Græci vocant, parietem cœpit conscendere. Porrò suspectãtibus illis, & artificij nouitatem admirantibus, Eurybatus prehenso loquearí, per tegulas aufugit, priusquã illi domum circumire potuerint. Atq; hunc ad modum delusis custodibus, periculum euasit. Meminit huius & Eustathius in primum Iliados, admonens eam vocem ambigue pronunciari*, Εὐρύβατον καὶ Εὐρυβάτην, *dictum autem* παρὰ τὸ εὐρὺ βαίνειν, *quòd late grassaretur. Itaq; peculiariter conueniet in eum, qui deprehensus, arte quapiam elabitur*.

Faciunt & sphaceli immunitatem.

Καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν, *id est, Faciunt & sphaceli immunitatem. Athenis celebratum prouerbium de his, qui quouis prætextu quod volunt assequuntur. Natum aiunt ab euentu huiusmodi. Pisistratus tyrannus decimas exigebat ab Atheniensibus eorum quæ in agris prouenissent. Itaq; cum aliquando obambularet, videretq; senem quendam in saxis quibusdam, hoc est, loco petricoso laborantem, rogabat quosnam fructus inde colligeret. At is respondens, Dolores inquit; & sphacelos, atq; horum decimas exigit Pisistratus. Porrò tyrannus admiratus hominis libertatem, decimas Atheniensibus remisit. Ea res in vulgi sermonem abijt, etiam sphacelos immunitatem parere. Sphacelus autem morbi genus est, quod ex immodica defatigatione solet accidere. Quidam putant esse tormina articulorum, quidam ossium tabem. Theophrastus lib. De causis plantarum quinto, demonstrat & plantarum radicibus vitium accidere, quod ab hominum morbo* σφακελισμὸς *appelletur. Adagium recensetur à Suida. Hesychius indicat, quemlibet dolorem grauem sphacelum dici*.

Et meum telum cuspidem habet acuminatum.

Ipsissimam prouerbij speciem habet, quod scriptum est apud Homerum Iliadis Y. sub Hectoris persona:

Ἐπεὶ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. *id est*;

Telum quando meum quoq; cuspide acuta est.

Recte vtemur, quoties fatebimur nos inferiores quidẽ esse, verum non deesse tamen, quo queamus nocere. Cui simile Vergilianum illud:

-Et nostro sequitur de uulnere sanguis.

Item illud apud Ouidium:

Et mihi sunt vires, & mea tela nocent.

Ignaui uertitur color.

Τοῦ κακοῦ τρέπεται χρώς, *id est, Ignaui vertitur color. Plutarchus in causis naturalibus, problemate, quam ob rem polypus colorem mutet, hoc tanquam prouerbio iactatum adducit*, Διὸ καὶ λέλεκται τοῦ μὲν κακοῦ τρέπεται χρώς. *id est, Ignaui vertitur color. Nam id ac cidit in metu, vt vultus exalbescat, maxime timidis, uidelicet sanguine ad vitalia refugiente. Plusculum accedit veneris, si ad animum transferatur: veluti si dicas, philosophum nihil omnino formidare eorum, quæ vulgus horret*, Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρώς. *id est, Vertitur ignaui sanè color. Porrò prouerbium natum est ex Homerica Iliados N. Carmen sic habet*:

Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ,
Οὐδέ οἱ ἀτρέμας ἧσθαι ἐρητύετ' ἐν φρεσὶ θυμός,
Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει,
Ἐν δέ τέ οἱ κραδίη μεγάλα στέρνοισι πατάσσει,
Κῆρας ὀϊομένῳ, πάταγος δέ τε γίγνετ' ὀδόντων.
Τοῦ δ' ἀγαθοῦ οὔτ' ἂρ τρέπεται χρὼς, οὔτ' ἔτι λίην
Ταρβεῖ. *id est*,

Vertitur ignaui color, euariatq; subinde,
Nec mens certa manet, verum huc illucq; vacillat,
Ac migrans è corde pedes in vtrosq; residit.
Palpitat & valide cor ei præcordia subter
Fata putãti animo, occipiunt quoq; stridere dentes.
Contrà forti, nec variat color, at neq; valde
Horrescit.

Ad consilium ne accesseris antè quàm uoceris.

Μὴ πρὶν παρῇς εἰς συμβουλὴν πρὶν ἂν κληθῇς, *id est, Ad consilium ne accesseris, prius quàm voceris. Hæc sententia, quæ nunc nomine Catonis celebratur, prouerbialis fuisse videtur, vel Plutarcho teste, cuius hæc verba sunt libro* συμποσιακῶν *primo*: Ἀστεῖος μὲν γὰρ, ἐφ' ᾧ καὶ παροιμίαν ἔσχεν, ὁ Μενέλαος, εἰ σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος. *id est, Ridiculus igitur, inquit, & prouerbio obnoxius Menelaus, siquidem consultor factus est non accersitus. Nisi quis mauult hac ad illam referre paræmiam*:

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασι.

quod aliàs referemus.

Iucundissima nauigatio iuxta terram, ambulatio iuxta mare.

PLVTARCHVS *primo Symposiacon libro, veluti vulgo iactatum citat*, Πλοῦς μὲν ὁ παρὰ γῆν, περίπατος δὲ ὁ παρὰ θάλατταν ἥδιστος. *id est, Nauigatio iuxta terram, rursum ambulatio, quæ fit iuxta mare, iucundissima est. Recte torquebitur ad eam sententiam, vt dicamus ita demum esse iucundissimum unumquodq;, si diuersi generis admixtu temperatum adhibeatur: veluti*

lusi si in lusibus nonnihil eruditionis aspergas, rursum in studiis aliquid ludicrum admisceas. Simillimum est huic, quod ex Philoxeno poeta citat idem in commentario quem inscripsit, quomodo sint audiendi poetae: Τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι, καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες. id est, Ex carnibus, quae carnes non sunt suauissimae: item ex piscibus, qui non sunt pisces. Itidem philosophia admixta poematis, magis delectat: & poesis admixta philosophiae, magis capit animum.

Cupidinum crumena porri folio uincta est.

Ἐρώντων φίλων τὸ τῶν ἐρώντων βαλάντιον πράσου φύλλῳ δέδεται, id est, Porri folio amorum uincta est crumena. Refertur eodem in loco quem modo citauimus, sed praestat ipsius uerba subscribere: Ὁ δ' ἀντιμαχος ... [illegible] i. Quodque vel maxime mireē aliquis, uir parcus & sordidus, simul ac in amorē inciderit, non aliter quàm igni impositum ferrum, fit mollior ac tener, lentus ac suauior, ut non usquequaque de ridiculum videatur illud, quod ioco populari dicitur, Cupidinum crumenas porri folio uinctas esse. Dictum est autem ob eā causam, quòd amor adsimilis sit ebrietati. Reddit enim calidos & hilares, & effusos. Plutarchus itaque sentire videtur, prouerbium alludere ad porri naturam, cuius uis est calefacere, ciere urinam, irritare Venerem, mouere menses, & aluum inflare, quemadmodum docet Dioscorides lib. 2. Suidas ostendit hoc adagium dictum de ijs, qui per amorem immoderatos faciunt sumptus, luxuque indulgent, quemadmodum solent in comoedijs amantes. Plutarchus in libello quem inscripsit ἐρωτικόν, hoc quoque inter caeteras Cupidinis siue amoris laudes commemorat, quòd è sordido splendidum, è parco liberalem, è tristi ciuilem, è timido audacem reddit hominem. Proinde Cupidinis loculi, porri folio uincti dicuntur, quòd facile soluantur, vel quòd admodum fragile sit porri folium, vel quòd huius genuina uis soluere corpus, ac mouere.

Quem fortuna pinxerit.

Ὃν τύχη μέλανα γράψει, τοῦτον οὐ πᾶς χρόνος δύναται λευκᾶναι, id est, Quem fortuna nigrum scripserit, hunc non uniuersum aeuum candidum reddere potest. hoc est, cui fortuna refragatur, huic quicquid tentauerit, infeliciter cedet. Allusum est ad nigros & albos calculos suffragiorum. Recensetur in collectaneis Apostolij.

Qui mori nolit ante tempus.

Athenaeus in sermonibus conuiuialibus, de Sybaritis huiusmodi refert prouerbium: Ὁ βουλόμενος ἐν Συβάρει μὴ πρὸ μοίρας ἀποθανεῖν, οὔτε δυόμενον οὔτε ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ὁρᾶν δεῖ. hoc est, Qui non velit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum haud oportet solem conspicere, nec occidentem, nec orientem. Hoc ideo vulgo iactatum scribit, quòd Sybaritarum ciuitas in humili loco, ac velut in conualle sita fuerit, vt aestatis tempore sentirent mane pariter ac vesperi frigus immensum, sed meridie intolerandum ardorem. Cicero libro De finibus bonorum secundo, docet idem dictum in quosdam Asotos, cui genti nomen inditum est à luxu vitae. Nam sub solis occasum erant ebrij, mane stertebant. Columella in prooemio rerum rusticarum, usurpat in ganeones, qui noctes libidinibus & ebrietate, dies somno vel ludo consumunt. Mox deinde, inquit, vt apti veniamus ad ganeas, quotidianam cruditatē Laconicis excoquimus, & exusto sudore sitim quaerimus, noctesque libidinibus & ebrietatibus, dies ludo uel somno consumimus. Ac nos dicimus fortunatos, quòd nec orientem solem videmus, nec occidentem.

Barbae tenus sapientes.

Ἐκ πώγωνος σοφοί, καὶ ἀπὸ πώγωνος σοφισταί, καὶ ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφοι, id est, Barbae tenus sapientes, & sophistae, & philosophi. Sic appellabantur qui praeter barbam & pallium nihil haberent philosophi. Vsurpatur aliquoties apud Plutarchum in Symposiacis. Huc allusit Horatius, cum ait:

Iussit sapientem pascere barbam.

Lucianus item subinde iocatur in philosophorū τὸ βαθὺ πώγωνα, id est, profundam barbam. In Eunucho Bagoas ait: Si philosophum oporteat ex barba metiri, hircos primam laudem ablaturos. Similiter Martialis,

Propendet mento nec tibi barba minor.

Inter lapides pugnabant, nec lapidem tollere poterant.

Plutarchus quartae decadis Symposiacae, 1. problemate: [illegible] id est, Vbi vero videret ministrum puerum unà cum Philone, utentem pane, neque praeterea quicquam requirentem: Papae, inquit, hoc nimirum erat illud, quod vulgo dici solet,

Pugna erat in saxis, neque saxum tollere quibant.

Apparet dictum in eos, qui praesenti commodo nō fruantur, vel ob ignauiam, vel ob peruersam de rebus opinionem, vel qui uel saxum grauentur ex aceruo tollere, quo repellant aduersarium. Refertur idem carmen apud Athenaeum libro decimo, & aliud subijcit, uelut consimilis sententiae,

Δίψῃ δ' ἐξώλλυτο, ὕδατος δ' ὑπερβλύζοντος. id est,

Deperire siti, superante ad labra liquore.

Pisci repositus.

Ἀποκείμενος ἰχθύς, id est, Repositus piscis, in prouerbium abiisse videtur, aduersus eos, qui nihil seruant in posterum. Nam pisces olim in delicijs erant: et prudentis est, è cibis semper aliquid habere repositum, quò subitum excipiat hospitem: nec Achillem Homericum imitari, ad quem cum accedunt oratores, aut Priamus, domum inanem ac famelicam offendunt. Videtur autem sic efferendum adagium: Τὸν ἀποκείμενον ἰχθύν, οὐ δεῖ ἐς τὸ μέσον ἐπανάγειν. id est, Piscem re positum non oportet in medium retrahere. Plutarchus in Symposiacis, Ἐγὼ δὲ [illegible]

πυθαγορικῆς χοίνικος. id est, At ego ridens: quin illum, inquam, de quo prouerbium fertur, repositum piscem, qui in medium non trahitur unà cum chœnice Phithagorica. Licebit accommodare ad sermonem, aut fabulam, per se non admodum uenustam, quæ tamen iteretur non sine tædio. Conueniet in parcum ac de crastino sollicitum.

Non est eiusdem, & multa, & opportuna dicere.

Χωρὶς τά τ' εἰπεῖν πολλὰ καὶ τὰ καίρια, *id est,*

Seiuncta sunt hæc, multa & apta dicere.

Senarius prouerbij vice celebratus, admonet vitandã multiloquentiam, quòd ferè labi necesse sit, quisquis multum loqui conetur.

Psaphonis aues.

Ψάφωνος ὄρνιθες, *id est, Psaphonis aues. Vbi quis noua quapiam arte famam captat, ut cum aliquis subornat, à quibus laudetur. eisq́ue, veluti dictat encomia, quibus apud vulgus celebrari velit. Narrant in Libya fuisse quendam nomine Psaphonem, qui diuinitatis opinionem affectans, quàm plurimas aues cepit vocales, & humani sermonis dociles: eas sonare docuit hæc verba,* Μέγας θεὸς Ψάφων, *id est, Magnus deus Psaphon: atq; ita doctas emisit in montes. At illæ quæ didicerant, canebant: ac reliquas item aues sonare hoc docebant. Porrò Libes cum ignorarent commentum, credentes id diuinitus accidere, Psaphoni rem diuinam facere instituerunt, ipsumq́ue in deorum numerum retulerunt. Prouerbium in collectaneis Apostolij reperitur.*

Aut regem, aut fatuum nasci oportere.

ANNEVS *Seneca, vir amœnissimi, vt Tacitus ait, ingenij, quod quidem ex eo liquet libello ludicro, quem scripsit in Claudium Cæsarẽ huiusmodi refert adagiũ, in eo de quo modo diximus opusculo, Aut regem, aut fatuum nasci oportet. Sed præstat illud ipsius uerbis ascribere: Ego, inquit, scio me liberum factum, ex quo suum diem obijt ille, qui verum prouerbium fecerat, aut regem aut fatuum nasci oportere. Rursum in eodem libello: Occidit in una domo Crassum Magnum, Scriboniam, Bassioniam, Assarios, nobiles tamen. Crassum vero tam fatuum, vt etiam regnare posset. Iterũ alio in loco obscurius quidem, sed tamen eodem allusit carmine.*

Abrupit stolidæ regalia tempora uitæ.

Proinde primum omnium, principis animus omnibus erroribus liberandus est, ut perspiciat, quid uere honestum, quid uere gloriosum, quid vere magnificum. Deinde instillandũ turpitudinis odium, & amor honesti, quo uidelicet perspiciat, quid principem deceat, & nihil appetat, nisi quod sit bono ac salutari principe dignum. Vt honestum ubi sit videas, & hoc vno metiatur omnia, nec unquam ab hoc aberret scopo. Atq; hanc vocant sapientiam, qua necesse est, vt princeps tanto cæteros antecellat mortales, quanto dignitate, opibus, ornatu, potentiaq́; antecedit. Eo spectat, quod Aegyptij simulacrum principis ita repræsentabant, vt oculum pingerent, cum sceptro. Nimirum quòd oculus in corpore, id verus princeps in re publica. Quod sol in cælo, id princeps in populo. Sol oculus mundi, princeps oculus multitudinis. Quod animis in homine, id princeps in ciuitate. Animus sapit, corpus obtemperat. Et imperat quidem animus corpori, sed corporis bono: nec sibi gerit regnum veluti tyrannus, sed ei cui præsidet. Deniq; dei moderantis uniuersa, salutaris princeps uiuam imaginem refert. Atq; eo magnificentior est princeps, quo propius ad archetypi sui formam accessit. Deus nihil non perspicit, nihil non sentit, nullis corrumpitur affectibus. Ita potentissimus est, vt idem sit optimus. Omnibus bene facit, etiam indignis. Sed ea res si minus mutari potest, proximum tamen erat, diligenti institutione succurrere: & si non licet idoneum imperio deligere, enitendum est, vt idoneum imperio faciamus eum, quemcumque fortuna nobis dedit. Videmus qua sollicitudine, qua cura, qua vigilantia paterfamiliàs educat puerum, unius fundi dominum futurum. Quanto igitur maiori cura instituendus est is, qui vel magno omniũ bono futurus sit bonus, aut magno omnium exitio malus, & de cuius unius nutu salus aut pernicies pendebit orbis? Hic nobis iam tum infantulis adhibendus erat artifex quispiam egregius. Non enim rectè fingitur princeps, nisi cum se nondum intelligit esse principem. Statim asciscendus formator, in quo deligendo conueniet & hoc esse diligentiores, quòd principem instituere licet. Hic in pectusculum adhuc uacuum ac sequax instillet opiniones principe dignas, muniat optimis de honesto decretis: ostendat discrimen veri principis ac tyranni: subijciat oculis, quàm deo propinqua res est salutaris rex, quàm tetra bellua, quamq́ue abominanda tyrannus. Admoneat eum, qui sibi gerit imperium, non Reipub. prædonem esse, non principem: nihil interesse inter piratas & principes piratarum animo præditos, nisi quòd hi, quo sunt potentiores, hoc maiorem adferunt perniciem rebus humanis. Inculcet, quàm multis hominum milibus, imò quàm uniuerso mundo prodesse queat, si is vnum sapientem ac bonum præstiterit virum. Ad hoc vt princeps sit aliquis, non satis esse natum fuisse, non satis esse vetustas imagines, non sceptrum, non diadema. Animus sapientia præcellens, animus pro publica incolumitate semper solicitus, & nihil spectans, nisi commune bonum, principem facit. Præmoneat, ne se uel applausibus stultæ plebeculæ, vel adulatorum laudibus metiatur. Ne quid agat impulsu odij, amoris, iræ, aut ullius affectus instinctu. In creandis magistratibus, in condendis legibus, in cæteris munijs, vnicum tantum spectet scopum, nempe honestum, & publicam vtilitatem. Non satis esse, si ipse nemini faciat iniuriam, officialium quoq; suorum integritatẽ præstandam esse principi. Doceat, vt ad benemerendum de bonis sit propensissimus, ad ignoscendum facilis, ad puniendum non aliter accedat, quàm amicus medicus, membrum deploratum amputaturus, aut inusturus; ut omnia studiose vitet, vnde perspiciat reipublicæ magnum malum fore. Hæc atq; huiusmodi decreta, sunt animo puerili, sapientum apophthegmatis & laudatorum principum exemplis infigenda: sed iam ad rem redeamus. Dictum est igitur: Aut fatuum, aut regem nasci oportere, quòd huiusmodi ferme fuerint

rint barbari reges apud veteres.

Minutula pluuia imbrem parit.

Ψακάδες ὄμβρον τεκνοῦνται, *id est, Minutæ guttulæ imbrē parientes. Quoties res initio pusilla crescit in maius. Quemadmodum apud Plautum in Menæchmis:*

Nunc in te cadunt folia, pòst cadent arbores.

Quare in minutis vigilandum, ne paulatim incidamus in maxima incommoda, admonente prouerbiali senario:

Εἰ μὴ φυλάξεις μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα. *id est,*

Maiora perdes, parua ni seruaueris.

Est enim psecas tenuis irroratio, qualem reddunt & nebulæ densiores.

Citra vinum temulentia.

Ἄοινος μέθη, *id est, Ebrietas absq; vino: Theophrastus, ut testatur in Symposiacis Plutarchus* τὰ κουρεῖα ἀοίνου μέθην ἐκάλει, *id est, Tonstrinas ebrietatem absq; vino vocabat. Propterea quòd illic desidentes, sermonibus ita temulenti redderentur, vt non aliter effutirent quicquid esset in animo, quàm inter pocula solēt ebrij, voces interdum per temulentiam effutientes per iugulum, vt ait Plinius, redituras. Horatius insolentiam ebrietatem appellat: Fortunaq; dulci ebria. Vulgo panariam ebrietatem appellant arrogantiam, licentiamq; morum, quæ secundis rebus comes esse consueuit. Et est hæc quidem non paulo periculosior illa quā vinum adduxit. Siquidem vini æstus pauculis horis, aut etiam somno deferuescit: hæc multis in omnē usq; vitam durare consueuit.*

Palmam ferre.

Palmam ferre, & palmam tribuere, & palmam præripere, & his consimiles orationes, tametsi propter frequentem usum simplices esse videantur, tamen prouerbiali schemate dictæ sunt. Neq; enim palma per se victoriam significat, sed arborem ἀειθαλῆ, *id est, perpetuo virentem frondibus, quam Græci* φοίνικα *vocant. Cur autem ab hac potissimum sumpta sit metaphora; illud arbitramur in causa fuisse, quòd quemadmodum in conuiuialibus quæstionibus refert Plutarchus, hæc vna fuerit communis omnium sacrorum certaminum corona, cum alioqui singuli ludi peculiares quasdam arbores aut herbas haberent, quibus victores insigniebantur: veluti laurum, oleam, myrtum, apium. Præterea sunt qui putent hanc arborem initio Phœbo sacram fuisse ante laurum, & antiquissimū victoriæ insigne fuisse palmam, non aliam quampiam arborem. Quamobrem autem hæc arbor potissimum delecta sit ad eū vsum ab antiquis, A. Gellius causam reddit libro Noctium Atticarum tertio, capite sexto, scribens arbori palmæ peculiare quiddam inesse, quod cum ingenio fortium virorum conueniat. Nam si super eius, inquit, lignum magna pondera imponas, ac tam grauiter vrgeas oneresq;, vt magnitudo oneris sustineri non queat, non deorsum palma cedit, nec infrà flectitur, sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruaturq;: huiusq; tā stupēda rei citat autores, Aristotelem in 7. Problematū libro, & Plutarchū in octauo Symposiacorum. Et Plutarchi quidem uerba super hac re reperi in eo quem Gellius citat libro:* Φοίνικος γὰρ ξύλον, ὥς φασιν, ἐπιθῇς βαρυτάτου, κάτω οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ κυρτοῦται πρὸς τοὐναντίον, ὥσπερ ἀντιβιαζόμενον. τοῦτο δὴ καὶ περὶ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνάς ἐστι, τοὺς μὲν ὑπ' ἀσθενείας καὶ μαλακίας εἴκοντας αὐτοῖς πιέζουσι καὶ κάμπτουσιν, οἱ δ' ἐρρωμένως ὑπομένοντες τὴν ἄσκησιν, οὐ μόνον τοῖς σώμασιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς φρονήμασιν ἐπαίρονται καὶ αὔξονται, *id est, Nā palmæ lignum, si superimposito pōdere grauiter premas, haud deflectitur deorsum, verum in contrarium curuatur: perinde quasi resistens oneri vim facienti. Hoc ipsum sanè accidit & in certaminibus athletarum. Etenim qui per imbecillitatem animiq; mollitiem cedūt illis, eos premendo deflectunt. At qui fortiter in eo studio perdurant, hi non modo corporis robore, verū & animi prudentia proueuntur atq; augentur. Idem affirmat Plinius libro 16. capite 42. Pondus, inquiens, sustinere validæ, abies, larix, etiam in transuersum positæ. Robur, oleæ incuruantur ceduntq; ponderi, illæ renituntur: nec temere rumpuntur, priusq; carie quàm viribus deficiunt. Et palma arborum valida, in diuersum enim curuatur. At populus contra omnia inferiora pandatur: palma è contrario fornicatur. Idē affirmat Theophrastus libro de Plantis quinto. Hoc virilis animi robur, cum palmæ genuina ui congruens, Vergilius scite descripsit, cum ait:*

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito,
Quàm tua te fortuna sinet.

Nec abhorret hinc Horatianum illud:

Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes animumq; ferro.
Non hydra secto corpore firmior,
Vinci dolentem creuit in Herculem,
Monstrum'ue summisere Colchi
Maius, Echioniæ'ue Thebæ.
Merces profundo, pulchrior euenit.
Luctere, multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretq;
Prælia coniugibus loquenda.

Relinque quippiam & Medis.

Λεῖπε καὶ Μήδοις, *id est, Reliquum facito aliquid & Medis Prouerbialis iocus in eos, qui ex conuiuio nihil reliqui faciunt, aut qui facultates uniuersas abliguriūt. Plutarchus in Symposiacis:* ἡμῖν μὲν οὖν τοῖς Βοιωτοῖς τὸ, λεῖπε καὶ Μήδοις, διὰ στόματός ἐστι, ἐξ οὗ Μῆδοι τήν τε Φωκίδα καὶ τὰ ἔσχατα τῆς Βοιωτίας ἐπιόντες καὶ φθείροντες ἐπέτρεχον. *i. Nobis quidē Bœotiis illud in ore est, Relinque quippiā & Medis. Ex quo Medi & Phocidē ipsam, & extremos Bœotiæ terminos incursarunt, omnia uexantes miscentesq; populationibus. Subijcit aliud, quod & uulgo hodie dictitāt* λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελευσομένοις. *i. Relinquito quippiā & hospitibus aduenturis. Adagiū ad uarios vsus trahi potest, aut per ironiam, vt si dicas diuiti, indignis & sumptuosis hæredibus suas opes destināti relinquere, Relinque quippiam & Medis, hoc est, cōparce tu quod dissipent ij qui tibi male volunt. aut immodice profuso, aut intemperantius garrulo, quemadmodū in Phormione Terentius: Parce sodes, vt possis cū illa.*

Deorum manus.

Θεῶν χεῖρες, *id est, Deorum manus. Olim per ironiam*

dice-

dicebantur efficacia illa pharmaca, quæ plurimis ex rebus & è longinquo petitis conficiuntur: quibus hodie tum medici, tum pharmacopolæ vulgo faciunt imposturam. Plutarchus quarta decade τῶν συμποσιακῶν, simul & prouerbium refert, & Erasistratum citat, huiusmodi medicorum mixturas improbantem: Ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον οἱ ἐμμιγνύντες τὰς βασιλικὰς καὶ ἀλεξιφαρμάκους ἐκείνας δυνάμεις, ἃς θεῶν χεῖρας ὠνόμαζεν. Ἐρασίστρατος δ' ἤλεγχε τὴν ἀτοπίαν καὶ περιεργίαν, ὁμοῦ μεταλλικὰ, καὶ βοτανικὰ, καὶ θηριακὰ, καὶ τὰ ἀπὸ γῆς, καὶ θαλάττης, εἰς τὸ αὐτὸ συγκεκραμένας. καλὸν γὰρ ταῦτα ἐκσαντας ἐν πτισάνῃ καὶ σικύᾳ καὶ ὑδρελαίῳ τὴν ἰατρικὴν ἀποδιαιτᾶν. ἀλλὰ ἡ διὰ τὸ ποικίλον ἐξάγει καὶ γοητεύει τὴν ὄρεξιν. *id est, Quin multo magis cum regales illas & efficaces variorum remediorũ mixturas conficiunt, quas deorum manus appellarunt. Erasistratus autem coarguit absurditatem & curiositatem eorum, qui simul et metallica & herbaria, & ferina, quæq; terra gignit, quæq; mare, in vnum commiscuerũt. At bene haberet, si his omissis in ptisana et cucurbita, et hydrelæo medẽdi artẽ finiscent. Verũ per Iouem ipsa rerum varietas imponit nobis, & appetentiam illicit. Hactenus Plutarchus. Meminit huius adagij Galenus, tractatu 6. citans ex Erophilo. Libet obiter et C. Plinij verba hoc loco subscribere, quibus medicorum mixturas taxat. Ea sunt in præfatione libri 24. Hinc, inquit, nata medicina. Hæc sola naturæ placuerat esse remedia, parata vulgo, inuentu facilia, ac sine impendio, ex quibus viuimus. Postea fraudes hominum, & ingeniorum capturæ, officinas inuenere istas, in quibus sua cuiq; homini venalis promittitur vita. Statim compositiones & mixturæ inexplicabiles decantantur. Arabia atque India in remedio æstimantur. Hulceriq; paruo medicina à rubro mari imputatur, cum remedia vera quotidie pauperrimus quisque cœnet. Nam si ex horto aut petatur herba, uel frutex quæratur, nulla artium vilior fiet. Hactenus Plinius.*

Quot homines, tot sententiæ.

NIHIL *vel hodie vulgo tritius est quàm hæc Terentiana sententia: Quot homines, tot sententiæ. Cui similis est apud eundem & illa: Suus cuiq; mos est. Persius item.*

Mille hominum species, & rerum discolor usus.
Velle suum cuiq; est, nec uoto viuitur uno.

Eodem pertinet & illud epigrammaticum, quo dictũ est, inueniri qui non recusent agris paternis cedere: qui velit ingenio cedere, reperiri neminem. Horatius decentissimam addidit allegoriam.

Tres mihi conuiuæ propè dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Idem primam omnium Odam huius argumento sententiæ cõscripsit, aliis studiis alios duci, aliis alia cordi esse. Allusit facetissime Terẽtius in Phormione, cũ è tribus aduocatis primus ait, secundus negat, tertius deliberãdum censet. Eam sententiam Euripides in Phœnissis latius explicuit:

Εἰ πᾶσι ταὐτὸ καλὸν ἔφυ, σοφόν θ' ἅμα,
Οὐκ ἦν ἂν ἀμφίλεκτος ἀνθρώποις ἔρις.
Νῦν δ' οὔθ' ὅμοιον οὐδὲν οὔτ' ἴσον βροτοῖς,
Πλὴν ὀνομάσαι· τὸ δ' ἔργον οὐκ ἔστιν τόδε. *id est,*
Cunctis idem si pulchrum & egregium foret,
Nulla esset anceps hominibus contentio.
At nunc simile nil, nil idem mortalibus:
Nisi verba forsan inter istos concinunt,
At re tamen factisq; conuenit nihil.

Idem in Hippolyto coronato:

Ἄλλοισιν ἄλλος θεῶν τε κἀνθρώπων μέλει. *id est,*
Hic his, hic illis, & homo cordi est & deus.

Huc respexit Homerus in Odysseæ ξ.

Ἄλλος γάρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. *id est,*
Nanq; aliis aliæ res arridentq; placentq;.

Eum ausculta, cui quatuor sunt aures.

INTER *Græcanicorum prouerbiorum collectanea refertur:* ἄκουε τοῦ τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος, *id est. Eum ausculta cui quatuor sunt aures. Huius adagionis, huiusmodi quoddam interpretamentum adfert Zenodotus: Oraculo quondam fuisse responsum Entimo Cretensi & Antiphemo Rhodiensi, vt eum obseruarent, cui quatuor essent aures. Is autem erat prædo quidã Phœnix, quem cauendum esse monebat oraculum. Porrò quòd quatuor aures habere dictus est, non satis liquet, vere ne habuerit, an per allegoriam sit accipiendum, quòd quatuor locis exploratores haberet dispositos. Verum illi cum dei responsum tanquam ridiculũ negligerent, in prædonem inciderunt atque ab eo sunt extincti: Itaque ex hoc euentu vulgo natam esse parœmiam existimant. Sed nobis magis arridet, quod idẽ ex Aristophane grammatico refert, Lacedæmonios Apollinis simulacrum ita solere fingere, vt quatuor haberet aures, & manus totidem: vel quòd, ut auctor est Sosibius, hac figura visus sit illis apud Amyclas pugnantibus: vel significantes, vt conicimus, viro prudenti res quàm plurimas tum audiendas esse, tum vsu vitæ periclitandas. Porrò creditum est antiquitus, nulla oracula fuisse certiora quàm Apollinis. Vnde iactatum etiam illud:* πάντ' ἐκ τρίποδος. *Atque ita monet prouerbium, audiendos esse illos qui diuturno complurium rerum vsu præ cæteris sapiunt, ita vt ferè faciunt senes. Vnde & apud Homerum laudatur Nestoris oratio, tanquam omnium auditu dignissima, & in Odysseæ secundo libro, Aegyptium heroa senem primo loco loquentem facit:*

Ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἔην, καὶ μυρία ᾔδη. *id est,*
Qui iam incuruus erat senio, sed plurima norat.

Eodem spectauit Euripides in Phœnissis, ad quem locum allusit Lucianus in Hercule Gallico,

Ὦ τέκνον, οὐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακά,
Ἐτεόκλεις, πρόσεστιν, ἀλλ' ἡμπειρία
Ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον.

Verba sunt Iocastæ iam anus ad Eteoclem adulescentem filium. Ea nos sic uertimus:

O gnate Eteocles, cuncta nequaquam mala
Adsunt senectæ: nam per experientiam
Vsuq; rerum dicere, haud nihil, rudi
Potest iuuenta melius, ac prudentius.

Idem nunc vulgus nostratium effert, sub sordida quidem, sed tamen apta metaphora, cum aiunt: Prospectandum vetulo latrante cane: hoc est, nequaquam negligendum quoties senes periculum cauendum admonent. Canes enim uetuli non latrant temere, quemadmodum iuuenculi.

Semper feliciter cadunt Iouis taxilli.

Αἰεὶ γὰρ εὖ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. id est,

Semper cadunt feliciter tali Iouis.

Senarius est prouerbio celebratus, dici᷑ solitus in eos quibus res omnes perpetuo quodam fortunæ fauore, ex animi sententia cederent. Apparet translatum a talorum iactu, vbi fortassis antiquitus obseruatum est, Iouis talos feliciores esse. Nam mos erat iactibus alearum, ominis causa Deorum, aut hominum nomina præfari. Vnde & Veneris iactus inter felices numeratur, vel prouerbio teste: Si sæpe iacies, aliquando Venerē iacies. Nisi malumus ad Iouis victoriam, Iunonisq᷑ victæ fabulam referre. Sunt qui putent quadrare in eos, qui factis suis dignas pœnas dependerunt, quasi Ioue non sinente culpam inultam. Sed videtur non absurde dici posse & in viros fortunatos ac præpotentes, quorum etiam parum recte factis applauditur, attestante versu prouerbiali:

Ὡς ῥᾳδίως πίπτουσι τὰ χρήματα τῶν εὐτυχούντων. id est,

Quàm facile semper res cadunt potentium.

Ab hac sententia non abhorret illud Euripidis in tragœdia, cui titulus Phœnissæ:

Θεοῖς δ' εὐπετῆ πάντα. id est,

Sunt cuncta diis procliuia.

Tum illud Homero frequens: Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται, id est Cœlestes omnia possunt.

Thessalorum commentum.

Θετταλῶν σόφισμα, id est, *Thessalorum commentum, varias ad res accomodari scribit Suidas: tum ad eos qui in acie locum deserunt: tum ad illos qui cultu delicatiore vtuntur: tum ad hos qui dolis quempiam circumueniunt. Natum autem arbitrantur ex huiusmodi quapiam historia: Arato Thessalo cuidam oraculo responsum est caueret ne clanculum vinceretur ab iis qui maiore splendidioreq᷑ voto oraculum aduersus ipsum ambirent. Quod ille simulatq᷑ audiuit, votum nuncupat, se centum hominum capita Deo sacrificaturum. Deinde postea quàm ea quorum gratia venerat, ex animi sententia confecisset, votum ac sacrum persoluere sine fine cunctabatur, tanquam neq᷑ pium satis, neq᷑ dignū Apolline. Qua quidem ex re natum aiunt, vt postea quotannis hecatomben ei Deo polliceri sint soliti: neq᷑ reddere tamen quod essent polliciti. Thessalorum fraudulentiam notat & Euripides in Phœnissis:*

Καὶ πῶς γνοὺς ὁ Ἐτεοκλῆς τὸ ἐπικλαν-

εἰσάγει τὸ σόφισμ' ὁμιλίᾳ χθονός. id est,

At sentiens hoc Eteocles, mox Thessalam

Adhibuit artem, gentis ob commercium. Idē alibi:

Πολλοὶ παρῆσαν, ἀλλ' ἄπιστοι Θετταλοί. id est,

Multus quidem aderat, lubrica tamen fide

Grex Thessalorum.

Idem declarat Demosthenes in Olynthiaca prima: Εἶτα τὰ τῶν Θετταλῶν, ταῦτα γὰρ ἄπιστα μὲν ἦν φύσει καὶ ἀεὶ πᾶσιν ἀνθρώποις. *id est, Accedunt, inquit, ad hæc res Thessalorum, quæ profecto cunctis quoq᷑ mortalibus natura, semperq᷑ infidæ fuerunt. A quibusdam sic refertur hoc adagium:* αἰεὶ γὰρ τὰ τῶν Θετταλῶν ἄπιστα. *id est, Semper enim res Thessalorum infidæ. Aristophanis enarrator ab Iasone natum prouerbium existimat, quòd is Medeæ promissam fidē soluerit, quod quidem illa illi exprobrat apud Ouidiū in Heroidū epistolis. Prouerbij meminit & is qui fragmenta nobis Athenæi tradidit.*

Thessalorum alæ.

Θετταλικὰ πτερά, id est, *Alæ Thessalicæ. Prouerbiali ioco quondam dicebatur in vestes manicatas, quas Græci χειριδωτοὺς vocant: quòd hoc genere per luxum ac delicias vterentur Thessali. Apud Maronem hoc amictus genus tanquam parum virile, Troianis ab hostibus opprobratur.*

Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ.

Et apud Plautum quidam cultu Punico, velut auis exotica, ridetur propter manicas, aut angulos alarum instar, vtrinq᷑ propendentes atque extantes.

Thessala mulier.

Θετταλὴ γυνή, id est, *Thessalica mulier. In veneficas, malarumq᷑ peritas artium dici solitum. Propterea quod ea gens præter cæteras hoc nomine notata est, id quod ex Apuleiano Asino pluribusq᷑ scriptoribus aliis satis liquet. Vnde Horatius in Odis:*

Quæ saga, quis te soluere Thessalis

Magus venenis, quis poterit Deus?

Plautus in Amphitryone veneficum appellat Thessalum. Et Strepsiades apud Aristophanem in Nubibus consulit Socratem, an adhibenda sit Thessala incantatrix, quæ lunam cœlo detrahat, quo minus in Neomenia cogatur æs alienum reddere. Eam superstitionem in Thessalos à Medea profectam existimant, quæ cum illac fugeret, per aerem vecta scriniolum veneficiis ac magicis herbis plenum deiecerit, eaq᷑ sparsa suppullulasse. Quin & Plinius libri trigesimi cap. 1. docet, magiam ad Thessalos vsq᷑ propagatā, diu ab ea gente cognomē obtinuisse, adeo vt Menander quoque literarum subtilitatibus peritus, Thessalam cognominarit fabulam, cōplexam ambages fœminarum detrahentium lunam.

Feras non culpes, quod vitari non potest.

A. GELLIVS *scribit Publij Mimi sententias aliquot ad communem sermonem accommodatissimas vulgo circumferri solitas, è quibus hæc vna est, quonis philosophorum dogmate salubrior: Feras non culpes, quod vitari non potest. Quibus verbis admonemur, vt mala fatalia quæ nulla ratione possint neque declinari, neque propelli, saltem animi æquitate leniantur. Nec aliud, tametsi verbis aliis, docet Euripides in Phœnissis, cum ait:*

Δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. id est,

Toleranda fata numinum.

Idem in eiusdem tragœdiæ calce:

Τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας θνητὸν ὄντα δεῖ φέρειν. i.

Quippe mortalem necesse est ferre fata numinum.

Homerus Odysseæ lib. 9.

Νόσον γ' οὔπως ἐστὶ Διὸς μεγάλου ἀλέασθαι. id est,

Nulli fas vitare malum ex Ioue rege profectum.

Huc pertinet & illud scitum Varronis dictum: Vxoris vitium aut tollendum esse, aut ferendum. Item adagium quod suo dicemus loco: Μὴ πρὸς κέντρον λακτίζειν. *id est, Ne contra stimulum calcitres.*

Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes.

PROVERBIALIS *allegoria, qua quippiam præposte re fieri significamus legitimasq́, rerum vices inuerti: quod genus sit, si puer senem admoneat, discipulus præceptorẽ docere conetur, seruus imperare domino. Sumptum est adagium ex Euripidis Medea:*

Ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι παγαί.
Καὶ δίκα, καὶ πάντα πάλιν στρέφεται.
Ἀνδράσι μὲν δόλιαι βουλαί, θεῶν δὲ
Οὐκέτι πίστις ἄραρε.

Quibus verbis chorus indicat, pristinum rerum ordinem inuerti: viros iam dolis mulieribus vti neq; manere promissis: contrà mulieres audere virilia. Vsurpat hanc parœmiam Lucianus in Terpsione, vbi hæredipeta delusus Plutonem incusat, quòd ipse iuuenis adhuc morte præreptus esset superstite sene quẽ captauerat, idq́, contra naturalem ordinem ἄνω γὰρ τὸ ποταμῶν τοῦτο, *inquit. Rursus idem in Apologia libelli,* περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων. Πολλὴ γοῦν ἡ διαφωνία τοῦ νῦν βίου πρὸς τὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ ἄνω τῶν ποταμῶν, χωρεῖν, καὶ ἀνεστράφθαι τὰ πάντα, καὶ παλινῳδεῖν πρὸς τὸ χεῖρον τοῦτο αἶνον, *id est, Longe, inquit, lateq́, à scriptis tua nũc dissidet vita. Iamq́, illud quod aiunt, accideret, vt sursum versus incedant flumina, cunctaq́, pariter inuerterentur, atq; in deterius recantarentur. Vsurpat & Diogenes Laertius in vita Diogenis Cynici, narrans quemadmodum Diogenes, vbi perinde quasi dominus esset, non seruus, hero suo mandaret, ut quod erat iussus faceret: atq; ille prouerbio respondisset,* ἄνω ποταμῶν ἱερῶν, *At qui si medicum, inquit, ægrotus, esses ære tuo mercatus, vtrum illi monenti pareres, an istum ad modum responderes* ἄνω ποταμῶν; *Vsurpat & Aristoteles in Meteorologicis. Eodem allusit Vergilius in Aeneide, cum ait:*

Amnis & Adriacas retro fugit Aufidus vndas.

Vbi Seruius admonet subesse prouerbiũ de re neq; veri simili, neq; consistente. Flaccus in Odis sic extulit:

- Quis neget arduis
Pronos relabi posse riuos
Montibus: & Tyberim reuerti:
Cum tu coemptos vndique nobiles
Libros Panæti, Socraticam & domum,
Mutare loricis Iberis
Pollicitus meliora, tendis?

Vbi prouerbium annotauit Porphyrion.
Item Ouidius in Heroidum epistolis:

Cum Paris Oenone poterit spirare relicta,
Ad fontem Xanthi versa recurret aqua.
Xanthe retro propera, versæq́, recurrite lymphæ,
Sustinet Oenonen deseruisse Paris.

Item Propertius:

Fluminaq́, ad caput incipiunt reuocare liquores.

Ad felicem inflectere parietem.

ARISTOPHANES *in comœdia cui titulus, Ranæ, bellissimũ vsurpat adagiũ, qđ vtinã in literis duntaxat extaret, non etiam in omnium propè mortalium vita:*

ταῦτα μὲν πρὸς ἀνδρός ἐστι
Νοῦν ἔχοντος καὶ φρένας, καὶ
Πολλὰ περιπεπλευκότος
Μετακυλινδεῖν αὑτὸν ἀεὶ
Πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον. *id est,*

Nam viri est prudentis illud,
Atque cordati, catiq́,
Multum aquæ cui nauigatum, vt
Semper ad felicius se
Cautus inflectat latus.

Prouerbium autem ita commodius effertur: πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον ἐκπεσεῖν. *id est, In felicẽ parietem vergere. Aristophanis interpres translatum existimat ab his qui naui vehuntur: qui si quando nauis alterum latus fluctu deprimatur, protinus in alterum transcurrũt quod altius extat ab vndis. Dicetur & in hos qui cõmodi sui respectu semper ad potentiores ac fortunatiores amicos applicant sese: ac quemadmodum muscæ ad culinæ nidorem aduolant reuolantq́, ita fortunam potiorẽ in amicitia, non fidem sequuntur. Aut qui dũ est anceps, exitus belli, quietem agunt: porrò simulatque iam inclinarit fortuna, vt appareat vtra pars sit victoriam reportatura, protinus ad eam adiunguntur. Hoc animo legitur fuisse Metius ille Vergilianus, et Polymnestor, qui victricia arma secutus, magis q̃ hospitij fidem, Polydorum obtruncat, et auro vi potitur. Huiusmodi genus hominum eleganter notat idem Aristophanes in Pluto. Siquidem hic Chremylus iam diues factus, queritur se se obtũdi huiusmodi salutatoribus, qui aurum olfecerant:*

Βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπὸν οἱ φίλοι
Οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ' ὅταν πράττῃ τις εὖ. *id est,*

Malam in crucem vt res est molesta, vbi ilico
Ad res secundas demum amici prouolant.

Eodem pertinet Euripideum illud ex Medea,

Πένητα φεύγει πᾶς τις ἐκποδὼν φίλος. *id est,*

Tenuem atque egenum cuncti amici deserunt.

Antiphanes in progonis, citante Athenæo lib. 6.

Μή μοι ποτ' ἔλθοις ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. *id est,*

Ne tum mihi adsis, quando res recedunt male.

Interpres prouerbium subesse admonet, dici solitum in eos, qui tum amicorum consuetudinem deserunt, cum in periculis versantur. Cæterum poetam verbis in contrarium versis ad parœmiam allusisse, quæ rectè sic efferri consueuerit:

Μή μοι ποτ' ἔλθοις ὅτ' ἂν ἐγὼ πράττω καλῶς. *id est,*

Ne tu mihi adsis, quandò res sunt prosperæ.

Ad hoc facit et illud apud Euripidem in Oreste:

- Τοὺς φίλους
Ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν.
Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί χρὴ φίλων,
Ἀρκεῖ γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. *id est,*

Iuuare amicos rebus afflictis decet.
Quorsum opus amicis, cum benigna sors fauet?
Siquidem ipsa per se sufficit Rhamnusia,
Volens secundis adiuuare fauoribus.

Idem poeta propius allusit ad adagium in eadem tragœdia, nisi quòd sententiam ad præcones retulit:

Τὸ γὰρ γένος τοιοῦτ' ἐστὶ ἐπὶ τὸν εὐτυχῆ
Πηδῶσ' ἀεὶ κήρυκες. οὗτος δ' αὐτοῖς φίλος,
Ὃς ἂν δύνηται πόλεος ἔν τ' ἀρχαῖσιν ᾖ. *id est,*

Nanq; id genus sunt vsque præcones, vti
Feliciorum partibus se accommodent,
Amentq́, demum hunc, qui sit inter principes,
Reiq́, qui temperat habenas publicæ.

Idem in Hercule furente:

Καὶ τῶν καλῶν μὲν ἔς τις ἂν πολλοὺς φίλους,
Συμπλεῖν δὲ τοῖς φίλοισιν δυστυχοῦσιν, οὔ. id est,
Cui res secundæ, huic nauiganti quilibet
Comes ire quærit, non item infelicibus.

Huc pertinet, quod Aristoteles lib. Moraliū Eudemiorum 7. prouerbium dictum ostendit, χρόνος δηλώσει τὸν φιλούμενον. *id est, Tempus indicare quis vere amet. Tempestas enim arguit amicitiam, ac fucatos illos amicos detegit.*

Amico amicus.

QVOD *est apud Terentium in Phormione: Solus est homo amico amicus: Donatus indicat esse parœmiam, atque ita legi apud Apollodorum, cuius vtiq; Phormio Græca est:* Μόνος ἐπίσταται φιλεῖν τοὺς φίλους. *id est, Solus nouit diligere amicos. Aristoph. apud Athenæum.*

Ἀλλ' ἐθέλω μὲν
Τὰς σκωμμάτων μὲν, τῷ φίλῳ γὰρ ὢν φίλος
Ἔργοισι χρῆσθαι, οὐ λόγοις φωνὴ μόνον. id est,
At nil moror dicteria,
Amico amicus cum fiem, factis: neque
Verbis modo prodesse propositum mihi,
Sed re simul factisq́.

Ipsa figura prouerbium præ se fert, quemadmodum initio demonstrauimus. Quadrabit in eos qui nullum officium refugiunt, modo gratum faciant amicis. Huic affine videtur illud Euripidis in Medea:

Βαρεῖαν ἐχθροῖς καὶ φίλοισιν εὐμενῆ. id est,
Beneuolam amicis, rursus asperam hostibus.

Theocritus in Aita,

Ἀλλήλους δ' ἐφίλησαν ἴσῳ ζυγῷ, ἦ ῥα τότ' ἦσαν
Χρύσειοι πάλαι ἄνδρες, ὅτ' ἀντεφίλησ' ὁ φιληθείς. i.
Par amor ambobus, mortales aurei olim
Viuebant, tum cum redamabat amatus amantem.

Aristoteles apud Laertium crebro solitus est dicere, ὦ φίλοι, φίλος οὐδείς, *significans veram amicitiam interisse inter mortales.*

Muneribus vel dij capiuntur.

QVOD *scripsit Ouidius:*

Munera crede mihi capiunt hominesq́, deosq́,
Placatur donis Iuppiter ipse datis.

Euripides in Medea, vulgi sermone fuisse celebratum ostendit, cum ait:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.
Χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. id est,
Donis vel ipsos dictitant flecti deos.
Certe inter homines, mille dictis luteum
Præpollet aurum prorsus ac præponderat.

Celebratur & hic versiculus, quem etiam usurpauit Plato libro tertio Politiæ,

Δῶρα θεοὺς πείθει καὶ αἰδοίους βασιλῆας. id est,
Cum diuis flectunt venerandos munera reges.

Vnde Seneca philosophi cuiusdam apophthegma referens ait: Omnium esse dulcissimum accipere.

Manum de tabula.

M. TVLLIVS *in epistola quadam: Heus tu manum de tabula. Magister adest citius quàm putaramus. Videtur autem hac prouerbiali figura, manum de tabula admonuisse, vt desisteret à scribendis dicteriis. Allusum autem apparet ad Apellis nobilissimi pictoris dictum: qui cum Protogenis opus immensi laboris ac curæ supra modum anxiæ miraretur, ait omnia sibi cum illo paria esse, aut illi meliora, sed vno se præstare, quòd manum ille de tabula nesciret tollere, memorabili præcepto, nocere sæpe nimiam diligentiam. Hæc Plinius libro 35. cap. 10. Proinde si quando admonebimus, vt recedat aliquis ab opere negociòue, quod in manibus habet, iubebimus illum manum de tabula tollere. Peculiariter autem conueniet in quosdam scriptores plus satis accuratos, & morose cuiusdam diligentiæ, qui sine fine premunt suas lucubrationes, semper aliquid addentes, adimentes, immutantes.*

Emere malo quàm rogare.

M. TVLLIVS *in Verrinis actionibus adagij vice citat, Emere malo quàm rogare. Quo significatum est, haudquaquam gratis accipi quod precibus emitur, imò nihil emi carius quàm quod roganti datur. Durum. n. illud verbum ingenuis animis Rogo, nec inter amicos vnquam expectandum, autore Seneca. Translatum à veterum consuetudine, qua vicinus à vicino supellectilem commodato rogabat, quam ipse fortè domi non habebat. Hunc autem morem antiquitus fuisse ex Plauti tum Aulularia, tum Rudentibus licet cognoscere. L. Apuleius in Floridis: Neque enim leui mercede emit qui precatur: aut paruum precium accipit qui rogatur, adeo vt omnia vtensilia emere potius velis quàm rogare: Idem innuit, obscurius quidem, sed eleganter Græcis celebratum prouerbium, quod alio reddemus loco,* εὔχε τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλεῖν δὲ τῷ χύτρᾳ. *id est, Precare vicino vt habeat, magis autem ollæ. Significat autem, optandum quidem, vt vicinum habeas locupletem, à quo queas vtendum sumere, quod ipse domi non habes, verum multo satius esse, te ipsum domi possidere, quicquid postulat vitæ vsus.*

Manum non verterim. Digitum non porrexerim.

PROVERBIALIS *hyperbole, Manum nō verterim, pro eo quod est, nihil omnino laboro, aut mea nihil refert. Nihil enim facilius quàm manum vertere. Extat præter alios apud Apuleium in Apologia magiæ: Quid de me, inquit, Mezentius sentiat, manum non verterim. Item Cicero libro quinto De finibus: Nemanum quidem versuros fuisse. Idem eius operis libro 3. Chrysippus quidem & Diogenes detracta vtilitate, ne digitum quidem eius causa porrigendum esse dicebant, quibus ego vehementer assentior. Agit illic de gloria siue bona fama, quæ sit omnino contemnenda, si nihil adferat vtilitatis, iuxta illud è Satyra,*

Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est?

De pollice verso diximus alibi. Quintilianus lib. 11. scribit, manuum gestus tantum habere momēti in pronunciatione, vt propemodū velut altera lingua pro omnibus verbis loquatur. Sed admirationi proprie cōuenit ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos à minimo collecta digito, redeūte flexu simul explicat atq; cōuertit. Interrogationi cōgruit ille, cū vertimus manū, vtcūq; cōposita ē. Quin et hodie manū erectā inuertimus, quoties discrimē minimū significamus. In sermone quē modo citauimus ex Quintiliano, quod est

est pro omnibus uerbis, putamus rectius legi, pro oĩbus membris, vt intelligas, quicquid cæterarum corporis partium gestu significari potest, id solam præstare manum. Apud Plutarchũ in vita Timoleontis quidã missus ad Andromachum, post multa inhumaniter ac barbarice dicta, manum deniq; porrexit, ac modo supinã, mox pronã ostendit, minitans hoc gestu se subuersurũ illorum ciuitatẽ. At Andromachus ridens, nisi quòd manu similiter supinata, ac mox versa, iussit illũ quàm primum abire, nisi uellet talem reddi nauem ipsius.

Semper Leontini iuxta pocula.

Αἰεὶ Λεοντῖνοι περὶ τοὺς κρατῆρας; *id est, Semper Leontini iuxta crateres. In voluptarios quadrabit, aut in eos qui semper iisdem studiis sunt addicti. Leontini Siciliæ populi sunt, quos vbi Phalaris expugnasset, ne quando rebellionem pararent, ademptis armis ad compotationes & voluptates reiecit: atque hinc natum adagium quod refertur à Diogeniano.*

Cestreus ieiunat.

Κεστρεὺς νηστεύει, *id est, Cestreus ieiunat. De famelicis et voracibus dici conuenit. Vnde & qui fame oscitant,* νήστεις *dicuntur, &* κεστρεῖς, *quod conuiciũ olim in Athenienses iactum tradit Hesychius. Alij malunt referre ad eos qui vitam innocuam agunt, & ab aliorum iniuriis abstinent. nec vllum emolumentum ex sua innocentia ferunt. Et enim Cestreus piscis genus quoddã, quod reliquis mutua deuoratione victitantibus, vnũ ab aliorum carnibus abstinet, ideoq; non capitur esca, sed in limum abdit sese, atque ibi perdurat, & vt arbitrantur nonnulli, limo pascitur. Quin captus etiam non alitur escis, aut vllo animante, cum sit acutis dentibus. Quin ipse impune deuoratur à lupo, atque ob id quia non sit edax, parum est osculentus. In metu vero caput occultat, arbitrans totum corpus iam esse tutum. Vnde & Aristophanes apud Athenæum:*

Ἆρ' ἔνδον εἰσὶ κεστρέων ἀποικία; *id est,*
Num intus virorum Cestreum colonia?

Alludit ad Cestrinam Chaoniæ partem.

Et apud eundem Diphilus:

Κεστρεὺς ἂν εἴην ἐκ μακρᾶς νηστείας ἄκρας. *id est,*
Cestreus futurus ob inediam grauissimam.

Rursum libro septimo refert ex Anaxandride;

Τὰ πολλὰ δ' ἀδείπνος περιπατεῖ, κεστρεὺς ἐστι νῆστις. i.
Incœnis obambulas fere, ieiunus ille mugil.

Refertur adagium à Zenodoto, Diogeniano, Suida, Athenæo libro Dipnosophistarum septimo, qui quidem præter alia complura & illud adscribit, piscem à nonnullis appellari ploten, & à congro deuorari, vt congrum ipsum à morana. Theodorus Gaza mugilem vertit.

Vbi amici, ibi opes.

PLAVTVS *in Truculento: Verum est verbum quod memoratur: vbi amici, ibidem opes. Citatur et à Fabio prouerbij vice, lib. Orator. institut. 5. Sensus est, potiores esse amicos quàm pecuniam, & ad vitæ præsidiũ plus habere momenti amicos citra pecuniam quàm absque amicis opes. Vnde & apud Scythas, autore Luciano is habebatur ditissimus, qui certissimos & optimos amicos possideret, Verum si quis ad huius seculi mores respiciat, adagium inuertendum existimabit: vbi opes, ibi amici. Quando quidem*

Vulgus amicitias vtilitate probat. Et,
Illud amicitiæ quondam venerabile nomen
Prostat, & in quæstu pro meretrice sedet.

Terra uolat.

Ἡ γῆ πέταται, *id est, Terra volat. De re uehementer absona, quæq; nullo pacto fieri queat. Suidas hoc adfert exemplum* τοῦ ἀδυνάτου. *Iulianus in epistola quadam prouerbij nomine refert, mutato verbo,* κούφη ἡ γῆ, κατ' ἐκεῖνον ὁ λόγος. *id est, leuis terra, quemadmodum dicitur. Adagium hoc ad illorum affinitatem pertinet quæ retulimus alibi,* Ζεὺς ἄπαις, *i, Iupiter orbus. Et,*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Ilias malorum.

Ἰλιὰς κακῶν, *id est, Ilias malorum. De calamitatibus maximis simul & plurimis. Propterea quòd in Iliade Homerica nullũ mali genus non recensetur. Vnde ex hac docti putãt tragœdiarum argumẽta fuisse sumpta, sicut ex Odyssea comœdiarum. Est autem opus uerbosum, vigintiquatuor voluminibus uix absolutum. Vnde & quamuis orationem plus satis prolixam, Iliade longiorem uocant, vt Aeschines aduersus Demosthenem,* ταῦτα δ' εἰπὼν δίδωσιν ἀναγνῶναι ψήφισμα τῷ γραμματεῖ, μακρότερον μὲν τῆς Ἰλιάδος, κενότερον δὲ τῶν λόγων οὓς εἴωθε λέγειν. *id est, His dictis decretum scribæ legẽdum tradit, prolixius quidem Iliade, vanius autẽ verbis iis quæ dicere cõsueuit. Eustathius inuertit adagionem ad hunc modũ,* καὶ παροιμία μέν τις κακῶν Ἰλιάδα φησίν, αὕτη δὲ καλῶν πάντως Ἰλιάς. *id est, Iliadem malorum prouerbium ait, at hæc omniũ bonorum Ilias. Synesius in epistola quadam ad fratrem:* καὶ ὅλως κακῶν Ἰλιὰς περιίσταται τὴν πόλιν ἡμῶν. *id est, In summa, malorum Ilias circunstetit vrbem nostram. Plutarchus in preceptis coniugalibus:* ὁ δὲ ἐκείνων Ἰλιάδα κακῶν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησε, *i. At illorũ nuptiæ Iliada malorum Græcis ac barbaris inuexerunt. Loquitur enim de coniugio Paridis et Helenæ, quod inæstimabilium malorum fuit causa. Vtitur & M. Tullius in epistolis ad Atticũ: Tanta malorum impẽdet Ilias.*

Lerna malorum.

Λέρνη κακῶν, *id est, Lerna malorum, de malis item plurimis simul in vnum congestis & accumulatis. Parœmiam Strabo commemorat, libro Geographiæ octauo scribens, Lernam lacum fuisse quempiam, Argiuorum ac Mycenæorum agro communem, in quem cum passim ab omnibus purgamenta deportarentur, vulgo natum prouerbium,* Λέρνη κακῶν, *id est, Lerna malorum. In hoc loco poetæ fingunt hydram illam septem capitum constitisse, quam Hercules igni Græco confecerit. Eam autẽ hydram Hesiodus scribit, ex echidna et Typhaone prognatam, alitam à Iunone: nimirum in odium Herculis. Zenodotus ait, locum quempiam fuisse in Argolica, in quem cum omne sordium genus promiscue conijcerent, fœtidas inde ac pestilentes nebulas solitas exhalari. Quanquam rectius autumat, vt adagium ad Danaidum fabulam referatur. Nam ferunt Danaum quinquaginta iuuenes, Aegypti filios, quibus totidem filias suas collocarat, omnes eadem nocte*

f 3 truci-

trucidasse, atque horum capita in eum locum fuisse cõgesta. Hinc ortum esse prouerbium. Neque uero negat fieri potuisse, vt contumeliæ causa in eundem locũ in quo capita composuerat, iusserit & purgamenta cõportari. Itaq; quoties hominem significamus vehementer infamem, atque omni turpitudinis genere cõtaminatum, aut cœtum hominum pestilentium, quasiq; sentinam & colluuiem facinorosorum, rectè dicemus, λέρνη κακῶν id est, Lernam malorum. Apud Hesychium Cratinus comicus theatrum quod ex varia mixtaq; hominum colluuie constaret, λέρνην ἐκάτων appellauit.

Thesaurus malorum.

Θησαυρὸς κακῶν, id est, Malorum thesaurus. Ad eundem modum inuenitur cum alibi, tum apud Euripidem in Ione:

> Οἴμοι, μέγας θησαυρὸς ὡς ἀνοίγνυται
> Κακῶν. id est,
> Me miseram vt ingens panditur thesaurus, ac
> Penus malorum.

Extat inter Græcanicas sententias huiusmodi senarius:

> Θησαυρός ἐστι τῶν κακῶν κακὴ γυνή. id est,
> Thesaurus est mulier malorum, si mala est.

Vsurpauit adagium Plautus in Mercatore: Tu quidẽ thesaurum huc apportasti mali.

Aceruus bonorum.

Ἀγαθῶν σωρὸς, id est, Bonorum aceruus. De opibus ingentibus. Vnde & frequenter extructas dapes, extructas opes, & cumulatas opes pro copiosis legimus, tãquam aceruatim congestas, neq; pondere, neq; numero, sed ipso cumulo infusas. Aristophanes in Pluto:

> Ἡμῖν γὰρ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν
> Ἐπεισπέπαικεν, οὐδὲν ἀδικησάσιν. id est,
> Nobis bonorum aceruus influit in domum
> Sine fraude, nemini patrata iniuria.

Idem in eadem fabula:

> Ὡς ἀγαθὰ συλλήβδην ἅπαντά σοι φέρω. id est,
> Vt agminatim cuncta tibi fero bona.

Rursum in eadem fabula per iocum in malam partem flexit:

> Δηλοῖς γὰρ αὐτὸν σωρὸν ἥκειν χρημάτων ἔχοντα. id est,
> Venisse narras, qui ferat pecuniarum aceruum.

Verba chori senilis, cui Carion seruus iocans ita respondet:

> Πρεσβυτικῶν μὲν οὖν κακῶν ἔγωγ' ἔχοντα σωρόν. id est,
> Imò senilium ferat qui ad uos malorum aceruum.

Allusit autem ad senectutem illorum iam capulo uicinam. Nam σορὸς per ο μικρὸν tumulum significat sepulchralem, σωρὸς per ω μέγα cumulum atque aceruũ. Proinde consentaneum est, seruum eius vocis syllabã data opera perperam pronunciasse. Hæc atq; id genus alia tum fiunt venustiora, quemadmodum iam sæpius admonuimus, si paulo longius à simplici sensu detorqueantur. Veluti si quis dicat, in aliis oratoribus alias atq; alias eminere dicendi virtutes, in M. Tullio uno τὸν πάντων ἀγαθῶν σωρὸν εἶναι, id est Omnium bonorum aceruum esse. Resipiunt huius adagij naturam illa Ciceronis familiaria, Cumulare officijs, Cumulatissime satisfacere, Cumulus meritorum.

Bonorum myrmecia.

Ἀγαθῶν μυρμηκία, id est, Bonorum myrmecia, de immensis opibus. Nã Myrmecia Græcæ significat cauernam, aut agmen formicarũ. Quãquam ab illis formicis sumptũ videri potest, de quibus meminit Plinius libro undecimo, capite tricesimoprimo: quas ait esse colore felium, magnitudine luporum Aegypti. Eas in septentrionali Indorum, qui Dardæ uocentur, regione aurum è cauernis egerere. Eruitum hyberno tempore, Indi furantur æstiuo seruore, conditis propter vaporem intra cuniculos formicis: quæ tamen odore sollicitatæ prouolant, neq; raro lacerant, quamuis prævelocibus camelis fugientes. Atq; huc videtur respexisse diuus Basilius, cum scribit ad nepotes, quicquid vltra necessitatẽ vsus superesset, siue id esset Lydia gleba, siue formicarũ auriferarum opus, hoc magis esse contemnendũ, quo minus esset eo opus. Quanquam nihil prohibet, quo minus ad nostras formicas referatur, non solum propter innumerabilẽ agminũ multitudinẽ, verumetiã propter genuinam quandam animantis in accumulando penore industriam, ore trahentis quodcunque potest, atque addentis aceruo, quemadmodum scripsit Flaccus. Qua quidem ex re factum opinamur, vt antiquitus formicarum cœtus opulentiam portenderit. Quemadmodum testatur Cicero libro de Diuinatione primo: Midæ, inquiens, illi Phrygio cum puer esset, dormienti formicæ in os tritici grana cõgesserunt. Ditissimum fore prædictum est. Quod euenit. Huc allusit Theocritus in Encomio Ptolemæi,

> Μυρμάκων ἅτε πλοῦτος ἀεὶ κέχυται μογεόντων. id est,
> Nec secus, ac formicarum semper properantium
> Diuitiæ sunt extructæ. Idem in Syracusanis,
> Μύρμακες ἀνάριθμοι καὶ ἄμετροι. id est,
> Formicæ numeroq; modoq; carentes.

turbam hominum frequentem significans. Huic affine generi est quod Plato libro De repub. nono, τὸ τῶν ἡδονῶν σμῆνος dixit. i. voluptatum examen: & Socrates apud Plutarchum Chæronensem, ἀρετῶν σμῆνος, id est, virtutum examen, pro turba numeroq; immenso. Porrò locus quem adducit Plutarchus, est in Mennone Platonis. Confine est his quod idem adducit in Cratylo, σμῆνος σοφίας i. examen eruditionis. Itẽ quod apud Athenæum libro octauo, Alexis scripsit in Pãphila,

> Παρέθηκα τὴν τράπεζαν, εἶτα παραφέρων
> Ἀγαθῶν ἁμάξας. id est,
> Apposita mẽsa ẽ, plaustra deinceps intulit Bonorũ.

Dathus bonorum.

Δάτος ἀγαθῶν, i. Dathus bonorum, in eandem sententiam dici consueuit. Est autem Dathus Thasiorum colonia iuxta Strymonẽ, cũ alioqui opulenta ac florens, tum quòd habet etiam auri uenas, vt hinc in prouerbium abierit, Δᾶθος ἀγαθῶν, id est, Dathus bonorum, de conferta rerum opulentia. Prouerbij præter alios meminit Suidas, apud quem legimus Δατὸς non Δᾶθος.

Thassus bonorum.

Θάσος ἀγαθῶν, id est, Thassus bonorum. Similiter natum adagium, nempe à loci fertilitate. Nam Thassus insula est iuxta Thraciam. Zenodotus huiusmodi quãdã fabulam refert: Callistratus orator demigrans Athenis, persuadere conatus est Atheniensibus, vt regionẽ quæ ex aduerso erat incolerent, multa splendida de eius feracitate iactitans, & quòd auri venas haberet, et quòd glebam optimam. Deniq; in summa, inquit,

Thassus

Thassius bonorum est. hinc in vulgi sermonem abiisse, θάσιος ἀγαθῶν, id est, Thassius bonorum, de iis qui splendida pollicentur.

Hostium munera non munera.

PRISCORUM *superstitio credidit, obseruanda vel maxime munera, à quibus quo animo mitterentur. Propterea quòd quæ darentur ab iis qui nobis male cuperent, exitio plerunq; fuisse constaret. Ita vt fuit pyxis illa fallax, per Pādoram à Ioue PromethEo missa. Quemadmodum fuit & vestis, qua Medea nouam nuptam Iasonis donauit. Rursum vestis illa, quam Deianira misit Herculi. Prouerbiorum interpretes existimant hanc parœmiam ex historia natam, quæ refertur apud Homerum Iliados libro septimo. Narrat autem Hectorem & Aiacem inita amicitia, dona inter sese permutasse, atque Hectorem Aiaci donasse gladium, Aiacem Hectori dedisse baltheum: deinde pariter ambobus suum munus exitio fuisse. Siquidem Aiax victus ab Vlysse, cognitisq; iis quæ per insaniam tum dixerat, tum fecerat, eodem gladio sibi necem conscivit. Item Hector per occasionem balthei occisus est ab Achille iuxta muros Troianos. Adagium refertur apud Sophoclem in Aiace Mastigophoro, sed ita refertur, vt non ab Aiace natum, sed tanquam vetus iam tum ab eo videatur vsurpari. Siquidem is posteaquam mori decreuisset, execratur eum gladium, quem quōdam ab inimicissimo dono acceperat, eumq; sibi fuisse inauspicatissimum ait, neque quicquam omnino postea feliciter apud Argiuos successisse. Deinde suspicionem hanc vulgato dicto confirmans ait,*

> Ἀλλ' ἔστ' ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
> Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα. id est,
> *Quin verum id est mortalium prouerbium,*
> *Non esse dona, dona quæ veniant tibi*
> *Ab hoste, verum inauspicata ac noxia.*

Hac de re fertur epigramma Græcum huiusmodi,

> Ἕκτωρ Αἴαντι ξίφος ὤπασεν, Ἕκτορι δ' Αἴας
> Ζωστῆρ', ἀμφοτέροις ἡ χάρις εἰς θάνατον,
> *Aiaci datus ensis ab Hectore, baltheus Aiace*
> *Hectori, vtrique suum donum erat exitio.*

Rursum ex alio quodam epigrammate,

> Οὕτως ἐξ ἐχθρῶν αὐτοκτόνα πέμπεται δῶρα
> Ἐν χάρισι κρύπτων μοῖραν ἔχοντα μόρου. id est,
> *Atque ita ab hoste hosti veniunt letalia dona,*
> *Quæ studij specie fata necemq; ferunt.*

Huc spectat & illud quod apud Euripidem Medea recusans Iasonis xenia, tanquam perniciem allatura:

> Κακοῦ γὰρ ἀνδρὸς, *inquit,* δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. id est,
> *Lædit, iuuat nil improbi munus viri.*

Seruius ostendit & Vergilium huc allusisse, cum ait in Aeneidos libro quarto, ———— *Ensemq; recludit* ———— *Dardanium, non hos quæsitum munus in vsus. De gladio loquitur ab Aenea relicto, quo Dido sese cōfodit, quem Aeneam hostem, & impium eadē vocat. Huc referendus prouerbialis ille senarius,*

> Δῶρον κακοῦ ἔχθρα μὴ ποτ' ἂν λάβοις φίλων. id est,
> *Ab hoste dicta ne vnquam amica duxeris.*
> *Et alter huic similis,*
> Ἐχθροῖς ἀπιστῶν μή ποτ' ἂν πάθοις βλάβην. id est,
> *Diffisus hosti, nil feres vnquam mali.*

Prouerbium accommodari poterit etiam ad illos qui pauperes munusculis quibusdam captant diuites, ad eum modum liberalitatem illorum velut elicientes. Neque enim hoc est dare munus, sed flagitare. Vnde Plutarchus in commentariolo, περὶ τοῦ εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, probat, quod Dicæarchus Archelao dictum ab Euripide putat,

> Οὐ βούλομαι πλουτοῦντι δωρεῖσθαι πένης,
> Μὴ μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἢ διδοὺς αἰτεῖν δοκῶ. id est,
> *Donare pauper diuiti velim nihil,*
> *Ne stultus habear scilicet, si muneris*
> *Titulo atque specie dona uidear poscere.*

Quadrabit & in eos qui per artes magicas dæmonum vtuntur obsequiis. Nam ea demum exeunt in perniciē vtentium: & in hæredipetas: postremo, qui quouis officio captant, non ex animo, sed aliud spectātes. Itaque mutatione voculæ nonabitur parœmia: nēpe hoc pacto, Κολάκων ἄδωρα δῶρα, *&* πολιτῶν ἄδωρα δῶρα. *Denique* πονηρῶν ἄδωρα δῶρα, *quemadmodū admonuimus in operis initio.*

Dauus sum, non Oedipus.

OEDIPI *ingenium scite proponendis, simul & dissoluendis ænigmatum scyrpis nobilitatum est, propter dissoluta Sphingis problemata, adeo vt in prouerbium abierit eius nominis appellatio. Velut apud Terentium in Andria, seruus dissimulans intelligere quod herus dixerat, Dauus, inquit, sum, non Oedipus. Id quod commutato nomine potest ad quemlibet accommodari: Paulus sum, non Oedipus: Antonius sum, non Oedipus. Quin ipsa per se figura prouerbialis est, potestq; ad eundem modum fingi ex quauis vel persona, vel re vulgo nobilitata. Vt qui possim hæc omnia meminisse? Petrus sum, non Lucullus. Qui possim tantis sufficere laboribus? Nicolaus sum, non Hercules. Qui potero rem tam duram persuadere? Ricardus sum, non Cicero. Sed Terentiano dicto simile est illud Euripidis in Hippolyto coronam gestante,*

> Οὐ μάντις εἰμὶ τἀφανῆ γνῶναι σαφῶς. id est,
> *Non sum augur, abdita scire vti queam palàm.*
> *Itidem in Hecuba,*
> Οὔτοι πέφυκα μάντις, ὥστε μὴ κλύων
> Ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. id est,
> *Diuinus haud sum, ne nisi audiero, queam*
> *Viam tuorum nosse cogitatuum.*

Ergo torqueri poterit in eos qui de industria loquuntur obscurius, & αἰνιγματώδη: aut in hos qui vel ob imperitiam, vel superstitiosam incognitarum vocum affectationē, stylum obscurant, ac uate magis egent quam lectore. Cuiusmodi fuisse Heraclitum tum Plato locis aliquot, tum Aristoteles Rhetoricæ artis lib. 3. testatur, additq; eam hominis obscuritatem ex ancipiti verborum compositione fuisse profectam, cum incertum esset, vtrō verbum aliquod esset referendum, ad superiora ne, an ad sequentia. Proinde ad huius intelligendos libros Socrates Delio quopiam natatore opus esse dixit. Ad quod alludens Martialis, ita iocatur in Sextum obscuritatis affectatorem,

> *Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris:*
> *Iudice te maior Cinna Marone fuit.*

Eundem Heraclitum cum suo vitio, Ioniniano diuus opprobrat Hieronymus. Quanquam Laertius scribit eū philosophum, si quando libeat, oratione luculentissima

uti, vt appareat ex industria affectatam obscuritatē, adeo vt discipulis etiam solitus sit præcipere σκότισον, id est, obscura.

Finem uitæ specta.

EXTAT *apud Herodotū historia longe notissima, quēadmodum Solon Crœso responderit, nemini competere nomen beati, nisi qui feliciter uitæ cursum peregisset. Quod referens Iuuenalis,*

-Quem vox, inquit, facunda Solonis
Respicere extrema iussit spatia vltima uitæ.

Hanc sententiam copiosius extulit Sophocles in Oedipo tyranno,

Ὥστε θνητὸν ὄντ', ἐκείνην τὴν τελευταίαν ἰδεῖν
Ἡμέραν ἐπισκοποῦντα, μηδέν' ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
Τέρμα τοῦ βίου περάσῃ μηδὲν ἀλγεινὸν παθών. *id est,*
Itaque mortali supremus ille fatorum dies
Vsque respectandus, vt ne quem beatum indicet,
Quin mali nihil uniuersum passus æuum exegerit.

Eadem paulo diuersius idem extulit in Trachinijs,

Λόγος μέν ἐστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείς,
Ὡς οὐκ ἂν αἰῶν' ἐκμάθοις βροτῶν, πρὶν ἂν
Θάνῃ τις, οὔτ' εἰ χρηστὸς, οὔτ' εἴ τῳ κακός. *id est,*
Vetus inter homines extat hoc prouerbium,
Haud posse quenquam quempiam cognoscere,
Bonus an malus sit, antequam fatalibus
Defunctus annis, vltimum obierit diem.

Consimiliter Euripides in Andromache,

Χρὴ δ' οὔποτ' εἰπεῖν οὐδέν' ὄλβιον βροτῶν
Πρὶν ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς. *id est,*
Ne quempiam pronuncies mortalium
Vnquam beatum, citius, atque mortuo
Illo, supremum videris vitæ diem.

Idem in Troadibus.

-Τῶν δ' εὐδαιμόνων
Μηδένα νομίζετ' εὐτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. *id est,*
Ne quempiam horum, quos benignis flatibus
Fortuna prouehit, beatum enuncies
Prius atque vita excesserit feliciter.

Eadem repetit alijs verbis in Heraclidis,

-Τὸ δὲ νῦν τύχῃ
Βροτοῖς ἅπασι λαμπρὰ κηρύσσει μαθεῖν,
Τὸν εὐτυχεῖν δοκοῦντα μὴ ζηλοῦν, πρὶν ἂν
Θανόντ' ἴδῃ τις, ὡς ἐφήμεροι τύχαι. *id est,*
-Cæterum hoc rerum statu
Mortalibus denunciat palàm omnibus,
Docetq́, ne qui prosperis successibus
Vti videtur, hunc beatum existiment
Prius, atq; demigrasse vita viderint.
Vsque adeo sunt mutabiles rerum vices.

Ouidius in Transformationibus sic extulit,

-Sed scilicet ultima semper
Expectanda dies homini est: diciq́, beatus.
Ante obitum nemo supremaq́, funera debet.

Quin hodieq́, passim omnibus est in ore, ab exitu rem spectandam esse.

Posterioribus melioribus.

INTER *Græcanicas parœmias refertur,* δευτέρων ἀμεινόνων, *id est, Alteris melioribus. Quo significabant ea quæ prima experientia parum bene successerant, secunda nonnunquam commodius euenire, & prioris consilij erratum, posteriore consilio corrigi. Quod quidem nonnulli putant à sacris ortum, in quibus si prima uictima non fuisset litatum, iterabant sacrum, meliora sperantes, id quod satis indicat leno Plautinus, qui sæpius Veneri cæsa uictima litare non poterat. Plato lib. De legibus 4. videtur ad talorum iactum, aut lusum consimilem referre. Propterea quòd non raro fit, vt cui lusus incommode ceciderit, is de integro nouari ludum atque iterari postulet, sperans fore vt iam felicius ludat. Ait enim,* Πάλιν ἂν οἷον φασὶν οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολάβωμεν. *id est, Rursum igitur, quemadmodum ludentes dicere consueuerunt, secundis denuo melioribus repetamus. Quāquam & hoc loco* παίζοντες *referri potest nō ad lusum aliquem, sed iocum magis prouerbialem. Sed interpretamento priori Tullius adstipulatur, qui secundo De diuinatione libro sic ait: Quæ est autem inconstantia deorum, vt primis minentur extis, bene promittant secundis? Idem in Philippicis oratione duodecima, Posteriores enim cogitationes, vt aiunt, sapientiores esse solent. Idem ad Quintum fratrem, Ego vero nullas* δευτέρας φροντίδας *habere possim in Cæsaris rebus, hoc est, nullum idoneum reperio consilium, quo superioribus malis possim mederi. Huc respexit & Dauus ille Terentianus, cum ait,*

Hæc non successit, alia aggrediamur uia.

Quin eodem allusisse videtur & Aristoteles primo τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *libro, cum ait,* Δεῖ δὲ εἰς τοὐναντίον καὶ τὸ ἄμεινον, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀποτελευτῆσαι. *Loquitur de his qui causarum naturalium admiratione prouocati accedunt ad philosophandum. Quos causis cognitis vult iam desinere mirari, & ad meliora conuerti. Porrò prouerbium videri potest ex Euripidis ortū tragœdia, cui titulus Hippolytus coronatus,*

-Κἀν βροτοῖς
Αἱ δεύτεραί πως φροντίδες σοφώτεραι. *id est,*
Siquidem solet mortalibus prudentior
Posterior esse aliquando cogitatio.

Verba sunt nutricis ad Phædram quasi recantantis ac palinodiam canentis superioris orationis, posteaquam videt eam de moriendo cogitare. Respexit huc & in Supplicibus,

Ἀλλ' ἐν δόμοις μὲν ἤν τι μὴ καλῶς ἔχῃ,
Γνώμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα,
Αἰῶνα δ' οὐκ ἔξεστιν. *id est,*
In ædibus si quid parum rectè est, licet
Corrigere posterioribus sententijs,
At non item æuum.

Inde & metanœa dicta Græcis, quòd posterior cogitatio perspicit aliter agendum fuisse.

Actum est.

PROVERBIALITER *his uerbis etiam hodie desperationē significamus, Actum est. Græci* πέπρακται. *Euripides in Hippolyto coronato,*

Φεῦ φεῦ, πέπρακται, βασιλὶς οὐκ ἔτ' ἐστὶ δή. *id est,*
Eheu peracta res, hera occidit palàm.

Terentius in Eunucho: Actum est, ilicet, peristi. Donatus existimat, actum est, sumptum à iure, ilicet à iudicio, peristi à supplicio. Nam hæc tria pariter verbā, incremento quodam indicant desperationem. Quoniam autem fas non erat rescindere iudicum sententiā, & eadem de re bis iudicium adipiscier, vt ait Terentius,

tius, vulgo receptũ est, ut de negociis desperatis actũ esse diceretur. Etiamsi postea repertum est, ut quidam per iudicem in integrum restituerẽtur. Aut certe ideo dictum est, actum est, quòd quicquid peractum est, hoc iam infectum esse non potest, iuxta prouerbiales sentẽtias, quæ testantur, ne Deo quidem permissum esse, ut quod factum sit, efficiat infectum. Plautus, Nisi quid rei præsidium apparas, acta hæc res est. Certum est mo riri. Dicimus autem uel absolute, actum est, uel cum adiectione quapiam huiusmodi: Actum est de Repub. Actum est de tuis omnibus. Actum est de rebus huma nis. Actum est de tua salute, ni vigilas.

Fumos vendere.

NIMIS *quàm elegans adagium extat apud Martialẽ, Fumos vendere, pro eo quod est principum beneuolentiam, simulato commendationis officio, per occasionem familiaritatis, precio vendere. Nam fumus initio quidem magnum quiddam esse videtur, verum euanescit ilico. Martialis carmen hoc est,*

Vendere nec vanos circum palatia fumos,
Plaudere nec Cano, plaudere nec Glaphyro.

Vnde & præstigiosam rerum magnarum spem atque ostentationem, fumũ ac nebulas vocamus. Diuus Hieronymus contra Rufinum: De tanta librorum sylua vnum surculum ac fruticẽ proferre non potes. Hi sunt veri fumi, hæ nebulæ. Nam Ruffinus opprobrarat Hieronymo, quòd poetarum literas quasi fumos obiiceret virginibus non intellecturis. At Hieronymus prouerbij telum imperite tortum, in eum retorquet doctius, indicans eo verbo non obscuritatem, sed inanem ac falsam ostentationem significari. Plutarchus De deo Socratis. τὸν δὲ τῦφον ὥσπερ τινὰ καπνὸν φιλοσοφίας εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀποσκεδάσαι. *id est, Factum autem ceu fumum quendam philosophiæ in sophistas dispersit. Porrò genus hoc hominum, maximam aularum regalium pestem, Helius Lampridius eleganter ac luculenter exponit in imperatoris Heliogabali uita. Eius verba libuit subscribere: Zoticus, inquit, sub eo tantum valuit, vt ab omnibus officiorũ principibus sic haberetur, quasi domini maritus esset. Erat præterea idem Zoticus, qui hoc familiaritatis nomine abutens, omnia Heliogabali dicta ac facta venderet, fumis quàm maxime diuitias enormes sperans, cum aliis atque aliis polliceretur, omnes falleret. Egrediensq́; ab illo singulos audiret: dicens, de te hoc locutus sum. Hoc de te audiui, hoc de te futurum est. Vt sunt homines huiusmodi, qui si admissi fuerint ad nimiam familiaritatem principum, famam non solum malorum, sed & bonorum principum vendunt. Et qui stultitia vel innocentia imperatorum, qui hoc non perspiciunt, infami rumigeratione pascuntur. Hactenus ille. Cæterum adagium fecit insignius, Thurini Verconij suppliciũ, quod quidem in vita Alexandri Seueri, idem Helius refert, ad hunc modum: Solus, inquit, post meridiem, vel matutinis horis, idcirco nunquam aliquos videbat, quòd ementitos de se multa cognouerat, speciatim Verconiũ Thurinum, quem cum familiarem habuisset, ille omnia vel fingendo sic vendiderat, vt Alexandri quasi stulti hominis, & quem ille in potestate haberet, & cui multa persuaderet, infamaret imperium. Sicq́; omnibus persuaserat, quòd ad nutũ suum omnia faceret. Deniq; hac illum arte deprehendit, vt quendam immitteret, qui à se quiddam publice peteret, ab illo autem occulto, quasi præsidium postularet, vt pro se Alexandro secreto suggereret. Quod cum factum esset, et Thurinus suffragium promisisset, dixissetq́; se quædam imperatori dixisse, cum nihil dixisset, sed in eo pendere vt adhuc impetraret, euentum vendens. Cumq́; iterum iussisset Alexander interpellari, & Thurinus quasi aliud agens, nutibus annuisset, neq; tamen interim quicquam dixisset: impetratum autem esset quod petebatur, Thurinus autem ab illo qui meruerat, fumi venditor ingentia præmia percepisset, accusari eum Alexander iussit: probatis per testes omnibus, & quibus præsentibus quid accepisset, & quibus audientibus, quid promisisset, in foro transitorio ad stipitem illum ligari præcepit, & fumo apposito, quem è stipulis & lignis humidis fieri iusserat, necauit, præcone dicente: Fumo punitur qui vendidit fumum. At ue in vna tantum causa videretur crudelior fuisse, quæsiuit diligentissime antequam dãnaret, & inuenit Thurinum sæpe etiam in causis ab vtraque parte accepisse, quum euentus venderet, & ab omnibus qui aut præposituras, aut prouincias acceperant. Atque inibi paulo pòst: Nec dedit alicui facultatem, vel fumorum vendendorum de se, vel sibi de aliis male loquendi, maxime occiso Thurino, qui illum quasi fatuum et vecordem sæpe vendiderat. Quid autem dixerit forum transitorium, ipse in eiusdem vita videtur explicare, quum alio quodam loco sic ait: Qui de eo fumum vendiderat, & à quodam militari centum aureos acceperat, in crucem tolli iussit. per eam viam qua esset seruis suis ad suburbana imperatoria iter frequentissimum. Porrò genus illud supplicij, Auidius Cassius imperator, primus excogitasse legitur, vt stipitem prælongum poneret, pedum centum octoginta, id est, materiam, & à summo vsque ad imum damnatos ligaret, & ab imo focum apponeret, incensisq́; aliis, alios fumi cruciatu, timore etiam necaret. Hactenus ille. Immane profectò supplicium, sed tamen factis tam pestilentibus dignũ. Vtinamq́; nostri temporis principes Alexandrum Seuerum curent imitari, qui cum esset ethnicus, præterea Syrus genere, postremo vehementer adolescens, tamen adulatoribus, delatoribus, iudicibus furacibus, fumi venditoribus, atque id genus aulæ pestibus vsque adeo erat infensus, vt vir alioqui moribus placidissimis his demum esset implacabilis.*

Ancora domus.

SIMILI *figura apud eundem Euripidem Hecuba Polydorum familiæ gentisq́; ancoram nominat.*

Ὃς μόνος οἴκων ἄγκυρ' ἔτ' ἐμῶν. *id est,*
Qui iam solus generis superest ancora nostri.

Porrò ancorã Græcis pro refugio prouerbialiter vsurpari solere alibi notauimus, cum sacram ancoram exponeremus. Deniq; quicquid illud est cui innitimur, cuiusq́; fulcimur fiducia, ancoram vocant, sumpta à nauibus metaphora, quæ cum ancoris fultæ sunt, veluti defensa à fluctibus quiescunt. Vnde & illud apud Aristidem in oratione Panathenaica prima: Πάντες ἐπὶ δυοῖν ἑρμῶν ὥρμουν οἱ Ἕλληνες. *id est, Omnes Græci sibi videbantur in portu quodam esse, duabus nixi ancoris,*

coris, quasi gemino fulti præsidio. Quem locum & paulo superius adduximus.

Contra stimulum calces.

Πρὸς κέντρα λακτίζειν, *id est, Contra stimulos iactare calcem, est frustra repugnare iis quos vincere nequeas, aut eos prouocare qui lacessiti noceant. Aut reluctari fatis, & incommodum quod euitare non queas, impatienter ferendo, non solum non effugere, verumetiã conduplicare. Velutisi quis uxorem nactus rixosam assidue cum ea litiget, nihil profecturus, nisi quòd illã reddat rixosiorem. Terentius in Phormione, Namque inscitia est aduersum stimulum calces. Donatus* παρ' οἴμιαν *esse admonet cũ eclipsi, deesse enim iactare, quod vnico verbo Græci dicunt,* λακτίζειν. *Plautus in Truculento: Si stimulos pugnis cædis, manibus plus dolet. Euripides in Bacchis,*

> Θύοιμ' αὐτῷ μᾶλλον, ἢ θυμούμενος
> Πρὸς κέντρα λακτίζοιμι θνητὸς ὢν θεῷ. id est,
> *Potius sacra illi fecerim, quàm calcibus*
> *Stimulos ferire coner, iracundia*
> *Citus in deum, mortalis ipse cum siem.*

Pindarus in Pythiis, Ποτὶ κέντρον δέ τοι λακτιζέμεν τελέθει ὀλισθηρὸς οἶμος. *id est, Contra stimulum autem calcitrare est. Metaphora ducta est à bobus, quos agricolæ lignis præacutis à tergo fodiunt: unde & Βουκένται, dicuntur in prouerbio:*

> Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id est,
> *Multi boũ stimulatores, pauci aũt terræ aratores.*

Quòd si quando calcibus repugnent aduersus stimulũ, grauius etiam læduntur boues, tantum abest vt stimulo noceant. Plutarchus in commentario περὶ τῆς ἀοργησίας *cuiusdam meminit Ctesiphontis pãcratiastæ, qui per iracundiam mulæ calcitranti recalcitrarit.*

In aurem dicere.

Εἰς οὖς λέγειν, *id est, In aurem dicere, uel hodie vulgo dicitant, pro eo quod est clãculum ac secretò committere. Translatum ab iis qui propius admoti, ad aurem insusurrant, quæ nolint ab aliis exaudiri. Vnde & illud apud Homerum aliquoties,*

> Ἄγχι σχὼν κεφαλὴν ἵνα μὴ πευθοίατο ἄλλοι. id est,
> *Admoto capite, reliqui ne audire ualerent.*

Horatius in Sermonibus, -In aurem Dicere nescio quid puero. Euripides in Ione,

> Δεῦρ' ἔλθ', ἵν' εἰς οὖς τοὺς λόγους εἴπω φίλα. id est,
> *Accede, in aurem vt quæ volo tibi eloquar.*

Lucianus in Gallo, Πρὸς οὖς τισι τῶν Συρακουσίων κοινολογούμενος. *id est, Ad aurem cum Syracusanis quibusdã communicans.*

Nec obolum habet, vnde restim emat.

PROVERBIALIS *hyperbole in eos qui maxima rei familiaris inopia laborant. Lucianus in Timone,* Χθὲς μὴ δὲ ὀβολὸν, ὥστε πρίασθαι βρόχον ἐχόντας. *id est, Qui pridie ne obolum quidem habebant, quo laqueum emerent. Pauperrimus autem sit oportet, qui tenuitatis tædio sese laqueo præfocare velit. Porrò plus quã pauperrimus videtur, cui ne numulus quidem suppetit vt restim emat, qua se suspendat.*

Hinnulus leonem.

PROVERBIALIS *est allegoria,* ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα, *id est, Hinnulus leonem, subaudiendum cepit, vicit, aut prouocat, aut id genus aliquid pro ratione sententiæ, quoties præpostero rerum ordine, qui viribus multo est inferior, superat potentiorem. Lucianus de captatore testamenti, qui iuuenis à sene, captator à captato captus est:* τοῦτο ἐκεῖνο τὸ τῆς παροιμίας, ὁ νεβρὸς τὸν λέοντα. *id est, Hoc est illud quod prouerbiõ dicunt, Hinnulus leonẽ. Huc respexit quisquis fuit qui scripsit Megaram Herculis:*

> Ἠρά τι ἄλλα παῖς ἀπείρητα φαίδιμος υἱὸς
> Ἀνδρὸς ὑπὸ ἐτιδανοῦ, λέων ὥς τις ὑπὸ νεβρῷ. id est,
> *An quoniam immensis affligitur inclyta proles*
> *A viro inerte, leonẽ vt si hinnulus urgeat acrem?*

Non inconcinne trahetur ad id quoque, quoties fit vt longe inferior lacessat potentiorem, aut multis partibus indoctior certet cum eruditissimo.

Iungere vulpes.

DE *re palàm absurda dicitur,* Ζευγνύειν τὰς ἀλώπεκας, *Vulpes iungere. Verg. in Palæmone,*

> *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui,*
> *Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Est enim vulpes animal ab aratro vehementer alienum.

Mulgere hircum.

Τράγον ἀμέλγειν, *id est, Mulgere hircum: eundem habet sensum. Lucianus in vita Demonactis, inter huius festiuiter dicta commemorat & illud: cum conspiceret duos quosdam philosophos, vtrosque pariter indoctos, inter se discreptantes, & alterum quidem ridiculas quasdam quæstiones proponentem, alterum item alienas, neque quicquam ad rem facientia respondentem: Quid, inquit, amici, an non horum alter hircum mulgere videtur, alter cribrum supponere? Refertur à Diogeniano his verbis,* Πότερον ὁ τὸν τράγον ἀμέλγων, ἢ ὁ τὸ κόσκινον ὑποτιθεὶς, ἀφρονέστερος. *id est, Vtrum stultior, qui mulget hircum, an qui cribrum supponit? cum vterque pariter absurde facit. Ab hoc sanè non abludit illud, Similes habent labra lactucas: &, Dignum patella cooperculum.*

De asini vmbra.

Περὶ ὄνου σκιᾶς, *id est, Super asini vmbra: pro eo quod est, de re nibili. Sophocles in Cedalione apud Suidam,* τὰ πάντ' ὄνου σκιά. *id est, Cuncta asini vmbra: hoc est, nugæ, nibiliq; res. Apud eundem Aristophanes in Dædalo,* περὶ τοῦ γὰρ ὁ πόλεμος νῦν ὑμῖν ἐστι, περὶ ὄνου σκιᾶς. *id est, Qua de re nunc inter vos bellum est? Nimirum de asini vmbra. Citatur ab eodem & Aristoteles, ἐν δικανικαῖς, qui fabulam quandam extare dixerit hoc titulo,* ὄνου σκιὰ, *id est, asini vmbra, Archippi comœdiam opinor sentiens, de qua meminit Zenodotus. Lucianus in Sectis,* πάντες, ὡς ἡ παροιμία, περὶ ὄνου σκιᾶς μάχονται οἱ φιλοσοφοῦντες. *id est, Omnes, vt ita dixerim, de asini vmbra depugnant philosophi. Aristophanes in Vespis,* περὶ τοῦ μάχεσθε νῷν. περὶ ὄνου σκιᾶς. *id est, De quo pugna est nobis? de asini vmbra. Demosthenes in Philippica quadã,* πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι. *id est, Cum omnibus in præsentia de Delphica vmbra digladiari. Proinde sunt qui credant hoc adagij primum ab autore Demosthene natum fuisse, fabulam*

huiusmodi referentes: cum aliquando Demosthenes quendam in causa capitali defenderet, ac iudices habe ret parum attentos, sed dicenti obstreperent, ille, paulisper, inquit, aures mihi præbete, si quidem rem narrabo nouam ac lepidam, atque auditu iucundam. Ad quę verba cū illi iam aures arrexissent, adulescens, inquit, quispiam asinum conduxerat, rerum quiddam Athenis Megaram deportaturus. Inter viam autem cum æstus meridianus ingraueſceret, nec inueniret quonam vmbraculo solis ardorem defenderet, depositis clitellis, sub asino sedens, eius vmbra ſemet obtegebat. Cæterum id agaso non sinebat, hominem inde depellens, clamansq́, asinum esse locatum, non asini vmbram. Alter item ex aduerso tendebat, asseuerans etiam vmbram asini sibi conductam esse. Atque ita inter eos acerrima rixa in longum producta est, ita vt etiam ad manus venerint: hoc pertinaciter affirmante, non conductam esse asini vmbram: illo pari contentione respondente, vmbram etiam asini conductam esse. Demum in ius ambulant. Hæc locutus Demosthenes, vbi sensisset iudices diligenter auscultantes: repente cœpit a tribunalibus descendere. Porrò reuocatus à iudicibus, rogatusq́, vt reliquum fabulæ pergeret enarrare: De asini, inquit, vmbra libet audire, viri causam de vita periclitantis audire grauamini. Paulò aliter narrat Plutarchus in vita Demosthenis, his quidem verbis: λέγων ποτὲ κωλυόμενος ὑπὸ τῶν ἀθηναίων ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀρχ χρόνον ἔφη βούλεσθαι πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν. τῶν δὲ σιωπησάντων, νεανίας ἔιπεν θέρους ἐμισθώσατο ἐξ ἄστεος ὄνον μεγαρᾶδε. μεσούσης δὲ τῆς ἡμέρας καὶ σφοδρῶς φλέγοντος τοῦ ἡλίου, ἑκάτερος αὐτῶν ἐβούλετο ὑποδύεσθαι ὑπὸ τὴν σκιάν, εἶργον δ' ἀλλήλους. ὁ μὲν μεμισθωκέναι τὸν ὄνον, οὐ τὴν σκιὰν λέγων, ὁ δὲ μεμισθωμένος, τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀπῄει. τῶν δὲ ἀθηναίων κατεχόντων, καὶ δεομένων πέρας ἐπιθεῖναι, εἶθ' ὑπὲρ μὲν ὄνου σκιᾶς βούλεσθ' ἀκούειν, λέγοντος δ' ὑπὲρ ἀνθρώπων περὶ ψυχῆς κινδυνευόντων οὐ βούλεσθε. *id est, Cum in concione dicenti obstreperent Athenienses, ait se breuiter illis velle narrare quiddam. At silentio facto, Adolescens, inquit, æstatis tempore asinū mercede conduxerat, vt eo ab vrbe Megaram proficiscens vteretur. Porrò meridie cum sol acriter æstuaret, vterq́, cupiebat sub vmbram asini succedere. Verum alter alterum arcebat, cum hic diceret asinum conductum esse, non vmbram. Rursus alter qui conduxerat, se plenum habere ius responderet: atque hęc locutus, discedere parabat. Retinentibus autem Atheniensibus, vtq́, reliquam fabulæ partem adderet orantibus: Ita ne, inquit, de asini vmbra audire cupitis, de rebus seriis loquentem auscultare non vultis? Quidam aiunt, asinum Athenis non Megaram, sed Delphos fuisse conductum, quod idem apparet ex verbis Demosthenis, qui Delphicam vmbram nominat, in calce orationis De pace:* οὐκοῦν δεινὸν καὶ κομιδῇ σχέτλιον, πρὸς ἑκάστους καθ' ἕνα οὕτως ἕκαστα προσενεχθέντας περὶ τῶν οἰκείων καὶ τῶν ἀναγκαίων, πρὸς ἅπαντας περὶ τῆς ἐν δελφοῖς σκιᾶς νυνὶ πολεμῆσαι: *id est, An non igitur stultum ac vehementer miserum: singulos aduersus singulos ita commissos de rebus propriis, ac maxime necessariis, cum vniuersis de vmbra Delphica nunc depugnare? Apuleius in Asino, iocatur ex sese natum. Vsurpauit hoc adagiū Menander in Enchiridio, & Plato in Phædro, cum ait, Oratores imperitos impudenter ac periculose facere, quoties apud plebem imperitam & ipsam, non vmbram asini, rem videlicet leuem ac nullius momenti, sed turpia pro honestis laudant:* μὴ περὶ ὄνου σκιᾶς, ὡς ἵππου τὸν ἔπαινον ποιούμενος, ἀλλὰ περὶ κακοῦ ὡς ἀγαθοῦ. *Procopius in Epistola quapiā,* καὶ αὐτὸς δὲ ἡμῖν περὶ τῆς τέχνης ἀμφισβητεῖς τοιαύτης, φασὶν ἀπραγμοσύνης ὡς εἰκὸς χάριν, ὑπὲρ φασὶ σκιᾶς ὄνου. *id est, Ipse &, opinor, doctissime, de arte pugnātia cum sentias, deridendi sicut videtur gratia, de asini, quod aiunt, vmbra litem moues. Vsus est eodem Origenes in præfatione libri tertij, quem scripsit aduersus Celsum. Sed iamdudum tempus vt ab asini vmbra digrediamur, ne quis iure nos rideat,* περὶ ὄνου σκιᾶς *plus satis curiosos.*

De lana caprina.

HVIC *simillimum est illud Latinorum adagium, de lana caprina, quod à simili quopiam euentu natum apparet, contentiose decertantibus duobus, vtrum lanas haberet caper, an setas. Aut alioqui de villis caprinis dimicantibus, re videlicet inutili, minimiq́, momenti, cuiusmodi iocus fertur & de asini lana. Horatius in epistolis ad Lollium,*

Alter in obsequium plus æquo pronus, & imi
Derisor lecti, sic nutum diuitis horret,
Vt puerum sæuo credas dictata magistro
Reddere, vel partes mimum tractare secundas.
Alter rixatur de lana sæpe caprina,
Propugnat nugis armatus.

Loquitur de morosis in amicitia, qui quantumlibet friuola de causa litem cum amico suscipiunt.

De fumo disceptare.

HVIC *confine est illud quod apud Aristophanem legitur in Nubibus:* καὶ περὶ καπνοῦ καὶ ἀδολεσχίας. *In philosophos dictum; qui de fumo, hoc est, de rebus nihili nimium anxie disputant. Inest autem non parum comici salis in illis ipsis verbis ad iocum confictis,* ἀδολεσχεῖν, *quorum alterum significat de rebus tenuibus ac friuolis disceptare, alterum de meris nugamentis sollicitum & anxiū torqueri. Quapropter etiam Socratis scholam* φροντιστήριον *appellat.*

Talpa cæcior.

REFERTVR *à Suida ac Diogeniano,* τυφλότερος ἀσπάλακος, *id est, Cæcior talpa: de iis qui supra modum cæcutiunt, aut qui minime iudicant. Nam iocundior fiet metaphora, si quidem ad animum transferatur. Plinius vndecimo libro scribit, ex quadrupedum genere, talpæ visum deesse, oculorum tamen inesse effigiem, si quis prætentam detrahat membranam. Atque hinc ortum adagium.*

Cæcior leberide.

AD *eandem sententiam pertinet illud,* τυφλότερος λεβηρίδος, *id est, Cæcior leberide. Citatur ex Aristophane. Est autem leberis, quemadmodum ostendimus & alibi, pellis illa sicca, quam serpētes, cicadæ, & si quod aliud animantis genus exuunt, quoties sibi iuuentam renouant. In hac enim apparet effigies duntaxat oculorum, ac membranula quædam tenuissima, qua serpentum*

pertum oculi prætegũtur. Sunt qui tradant hoc, quod notissimum est de serpentibus ac cicadis, etiã piscibus quibusdam accidere. Eam verò pellem Lycophron in iambico carmine Syphar appellat:

Σύφαρ θανεῖται πόντιον φυγὼν σκέπας. id est,
Syphar interibit, tectum vt effugit maris.

Syphar autem συμβολικῶς idq́; suo more senem appellat, uel quod ætas ea cæcutiat, vel quod iam effœta atque arida, succo, viribusq́; destituta sit. Sophron in Mimis, Τί μὰν ξύσιλος, τί γὰρ σύφαρ ἀντ' ἀνδρός; id est,
Quid enim Xysilus, quid Syphar pro viro?

Xysilum appellans aridum & pruginosum senẽ, παρὰ τὸ ξύειν: aut Syphar, quasi iam non hominem ipsum, sed pellẽ duntaxat exuccã atq; inanẽ. Quod quidẽ & ipsum prouerbium resipit. Aiunt autem leberidem proprie significare membranam extremam, qua fœtus vaccarũ obtegitur, in qua & ipsa vestigia duntaxat oculorum apparent. Adagium trifariam effertur, τυφλότερος λεβηρίδος, id est, Cæcior leberide: γυμνότερος λεβηρίδος, id est, Nudior leberide: & κενότερος λεβηρίδος, id est, Inanior leberide.

Tiresia cæcior.

A NOTISSIMA fabula sumptum, τυφλότερος τειρεσίου, id est, Cæcior Tiresia. Iuuenalis,

Nec surdum, nec Tiresiam quenquam esse Deorum.

Tiresiam prouerbiali figura pro cæco dixit, quemadmodum Horatius pro paupere Irum:

Intererit multum diues ne loquatur an Irus.

Hypsea cæcior.

NON dissimili figura dixit Horatius in Sermonibus,

Ne corporis optima Lyncei
Contemplans oculis, Hypsea cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes.

Satis apparet parœmiam ab Hypsea muliere quapiam insami, notæq́; cæcitatis esse profectam.

Sine sacris hæreditas.

VBI qua commoditas de improuiso præter sumptum obiecta esset, ueteres sine sacris hæreditatem vocabant. Et omnino quicquid citra nostram operam aliũde obtigisset lucri, quasi prouerbialiter hæreditatem appellabant. Ergasilus parasitus apud Plautum in Captiuis duo: Sine sacris hæreditatem sum adeptus offertissimam. Et alibi: Annona est, sine sacris hæreditas. Nã hæredes alioqui vel pro salute laborantis, vel in parentalibus defuncti, sacra quædam suo sumptu factitare mos erat. Idem Plautus alibi: Mihi tales hęreditates non sępe obueniunt. Cicero in Verrem actione quinta: Hic Verres hæreditatem sibi venisse arbitratus est, quod in eius regnum ac manus venerat iste. Andreas Alciatus Prætermissorum libro 1. mauult adagionis originem ad prisci iuris consuetudinem referri. Lex enim duodecim tabularum sic habebat: Sacra priuata perpetua manento. Ea verba interpretatur Cicero libro De legibus 2. vt omnis ad quem patris familias pecunia perueniret, is teneretur sacra celebrare. Refertq́; Scæuola pontificis interpretationem, qua traditum est quinque modis astringi sacris hęreditatem. Proinde ad quos ex iure propinquitatis redibat hæreditas, tenebãtur communium sacrorum societate. Suauius autem esse solet, quod inopinato contingit boni, quemadmodum sine sacris hæreditas. Hæc aliaq́; doctissime sanè disseruit Alciatus noster. Porrò in Plautino dicto allusum videtur ad Græcorum illud adagium: ἄθυτα ἱερὰ κατεσθίειν. id est, Non sacrificata sacra deuorare. Item ad Hesiodum illud:

Ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἀνελόντα
Ἐσθίειν. id est,
Ante sacrum factum, cibum ab ollis tollere raptũ,
Atq; edere.

Inter cęsa & porrecta.

ELEGANS in primis adagium extat apud M. Tullium in epistolis ad Atticum: Ea multa, inquit, imò omnia, quorum κατὰ λεπτόν, ne quid inter cæsa & porrecta, vt aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. Videtur significare cunctationem, & ancipitem hæsitationem, ac velut interuallum illud, inter omittendum quod cœptum est, et incipiendum quod nouari oportet. Sumptũ est autem è prisco auspiciorum ritu, in quibus inter cæsa & porrecta sacerdos ceremonias quasdam agebat, quemadmodum testatur M. Varro libro De lingua Latina secundo. Nam flamen Dialis, inquit, auspicatur vindemiam, & vt iussit vinum legere, agna Ioui facit, inter cuius exta cæsa & porrecta flamen prorsus vinum legit. Porrò quòd exta cæsa prorogationem temporis apud veteres significauerint, declarat Cicero libro De diuinatione secundo: Quid enim, inquiens, habet aruspex, cur pulmo incisus etiam in bonis extis dirimat tempus, & proferat diem?

Pensum soluere.

PENSVM persoluere, est tuas implere parteis, debitoq́; perfungi officio. Translatum à lanificio muliebri, in quo singulis certum lanæ pondus in opus distribuebãtur. Plautus in Persa, Pensum meum quod datum est, confeci. Idem in Bacchidibus, Ego pensum meum lepide accurabo. Et M. Tullius libro De oratore tertio: Nunc ad reliqua progrediar, meq́; ad meum munus pensumq́; reuocabo. Varro De re rustica: Nos nostrum pensum absoluimus. Hieronymus ad Rusticum: Et operis tui pensa persoluas. Verum quo longius erit detorta metaphora, hoc erit adagium venustius. Velut si ad sermonem, ad studium, ad officium, aut alias animi res referatur.

Ne per somnium quidem.

Οὐδ' ὄναρ, id est, Ne in somnio quidem, Græcis prouerbialiter dictum est, pro eo quod est, nulla ratione, nullo tempore. Alioqui nemo ferè tam omni felicitate destitutus, quin aliquando per quietem vel somniet lætiora quæpiã. Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτὲ ἄρτου ἐμπλησθείς. id est, Ne per somnium quidem unquam albo pane satiatus. Idem vsurpauit in Gallo, quum ait, regibus ne per somnium quidem aliqua re iucunda frui licere: ὡς οὐδ' ὄναρ ἀπολαῦσαί τινος ἡδέος ἐγγίνεται. Rursus περὶ τῶν ἀλεκτρ..., ᾀδόντων δὲ ἡδὺ, καὶ οἷον σὺ φῄς, οὐδ' ὄναρ ἀκηκόαμεν. id est, Porrò suauiter canentes, & eo modo quo tu prædicas, ne per somnium quidem audiuimus. Huc eleganter allusit Theocritus ἐν βουκολίσκῳ, apud quẽ Eunica puella ciuilis, rusticum, basium dare conantẽ, ab se repellit, dicens tantum abesse vt illi datura sit basium,

basium, vt hoc ne per somnium quidem oporteat sperare. Carmen sic habet.

-Ἔρρ' ἀπ' ἐμεῖο.
Βουκόλος ὤν μ' ἐθέλεις κύσαι, τάλαν οὐ μεμάθηκα
Ἀγροίκως φιλέειν, ἀλλ' ἀστικὰ χείλεα θλίβειν.
Μὴ τύγε μευ κύσσῃς τὸ καλὸν στόμα, μηδ' ἐν ὀνείροις. i.

-. Aufer te hinc procul, inq. malam rem,
Tu mihi suauiolum dare vis homo rusticus? atqui
O miser haud didici dare basia agrestibus vnquam.
Sed magis vrbanis soleo oscula figere labris.
Non mihi tu nitidum os labris sordẽtibus vnquam
Contigeris, nec per somnum.

Vtitur eodem & M. Tullius in Epistolis ad Atticum: πολιτικὸς ἀνήρ, οὐδ' ὄναρ *quisquam inueniri potest. Theocritus in Megara Herculis vxore,* τὸ δ' οὐδ' ὄναρ, ἀλυκτον ἄλλῳ. *id est, Quod alij ne per somnum quidem accidit. Galenus* περὶ φυσικῶν δυνάμεων *lib. 2.* καὶ ταῦτα οὐκ ἐχρῆν ἀγνοεῖν τὸν Ἐρασίστρατον, εἴπερ κἂν κατ' ὄναρ ποτὲ ταῖς ἐκ τοῦ περιπάτου συνετύγχανε. *id est, Atq. hæc oportebat non esse ignota Erasistrato, si modo vel in somnis vnquam illi cum Peripateticis incidisset consuetudo. Solent autem vel extremæ sortis homines aliquando magnifica quædam somniare, quemadmodum apud Lucianum Micyllus, qui per somnium opulentissimus, experrectus, cerdo quispiam erat Iro pene pauperior. Nam somniare sperandi genus est. Vnde & Virgilius in Bucolicis, spes inanes amantum somnia vocat:*

-An qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Huc respexit & Flaccus in Satyris, cum ait,

Cum te seruitio longo curaq. leuarit,
Et certum vigilans quarta sit partis Vlysses
Audieris hæres.

Itaq. ne per somnium quidem perinde valet, quasi dicas quod ne sperare quidem audeas. Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Stoicos, adagium extulit paulo diuersius, ὧν οὐδ' ὀνείρατα λαβεῖν μᾶλλον ἐστὶ παρὰ τὰς κοινὰς ἐννοίας. *id est, quorum ne somnia quidem magis capere licet extra communes cogitationes. Diuus Chrysostomus aduersus Iudæos concione tertia sic extulit,* οὐδ' ὡς ὄναρ.

Per nebulam, per caliginem, per somnium.

QVARVM *rerum ambiguam quandam ac tenuem, pene q. euanidam memoriam aut intelligentiam obtinemus, eas res per nebulam recordari, per somnium meminisse, per caliginem videre, prouerbio dicimus. Vt quæ puelli vidimus, senes quasi per somnium recordamur, vix tenuibus quibusdam simulacris rerum inhærentibus animo nostro, qualis est ferme vulgarium insomniorum memoria. Porro quod per mediam nebulam intuemur, eius confusam duntaxat imaginem, ac velut vmbram incertam aspicimus. Cuiusmodi sunt quæ per caliginem cernuntur in tenebris. Hinc igitur ducta metaphora. Huiusmodi sermonis formæ frequenter obuiæ sunt apud scriptores. Plautus in Pseudolo, Sunt quæ te volumus percontari, quæ quasi per nebulam nosmet scimus atq. audiuimus. Idem in Captiuis duobus, In memoriam regredior audisse me quasi per nebulam. M. Tullius libro De finibus quinto, In infirma ætate, imbecillaq. mente, vis naturæ per caliginem cernitur. Plato De legibus libro 7.* ἃ δὲ λέγω, δηλῶσαι πειρατέον οἷον δείγμασιν ἐξενεγκόντας εἰς φῶς. νῦν γὰρ λεγομένοις ἔοικε κατά τι σκότος. *id est, Ceterum quæ dico, conandum est, vt velut exemplis in lucem prolatis reddamus perspicua. Nam hæc videntur similia iis quæ dicuntur per caliginem quandam. Eodem in libro legitur* καθ' ὕπνον, *id est, per somnum, siue in somnis.*

De asini prospectu.

Ὄνου παρακύψεως, *id est, De asini prospectu. Vetus adagiũ dici solitum in eos qui ridẽdo titulo quẽpiam calumniãtur, aut de friuolis rebus aliquem in ius vocant. Euentus qui fabulæ præbuit occasionẽ, uarie narratur ab auctoribus. Quidam huiusmodi quædam memorant: Figulus quispiam varias auium formas finxerat, easq. in officina collocatas habebat. At asinus quidam, inobseruantius sequente agasone, inserto per officinæ fenestellam capite, pariter & aues & reliqua vasa deiecit, comminuitq. Is cuius erat officina, agasonem in ius vocat. Cumq. rogaretur ab omnibus, quanam de re litem moueret: de asini, inquit, prospectu. Alij aues non fictiles, sed ueras fuisse volunt, quæ asino, sicuti dictum est, per fenestram immittente caput, disturbatæ perticam ruperunt, reliquaq. vasa subuerterunt. Reliqua fabulę utcun. conueniunt. Lucianus in asino suo parœmiam hanc fingit ex se natam, quod dum asinus conaretur obliquato capite per fenestram prospicere quid ageretur, tum sese, tum dominos suos prodidit. Eamq. rem magno omnium risu exceptam, in adagionem abiisse,* ἐξ ὄνου παρακύψεως, *id est, ex asini prospectu. Porro iuxta Luciani sententiam magis quadrabit in eos qui stoliditate sua, dum inepte student dissimulare, ridicule produntur. Hunc Luciani locum æmulans Apuleius in nono Metamorphoseos suæ libro, scribit ad hunc modum: Qua contentione & clamoso strepitu cognito, curiosus alioqui & inquieta procacitate præditus asinus., dum obliquata ceruice per quandam fenestrulam, quidnam sibi uellet tumultus ille prospicere gestio, vnus e commilitonibus, casu fortuito conlimatis oculis ad vmbram meam cunctos testatur in coram. Magnus deniq. continuo clamor exortus est. Et emersis protinus scalis, iniecta manu quidam me veluti captiuum detrahunt, iamq. omni sublata cũctatione, scrupulosius contemplantes singula, cista etiam illa reuelata repertum, productumq. & oblatum magistratibus miserum hortulanum, pœnas scilicet pensurum, in publicum deducunt carcerem, summoq. risu de meo prospectu cauillari non desinũt. Vnde etiam de prospectu & vmbra asini, natum est frequens prouerbium. Hactenus Apuleius.*

Suo ipsius indicio periit sorex.

CVI *confine est illud Terentianum ex Eunucho: Egomet meo indicio miser quasi sorex hodie perij. Verba sunt Parmenonis, qui delusus a Pythia prodiderat se seni. Donatus admonet esse prouerbiũ in eos, qui suapte voce produntur. Atq. hinc existimat ductam esse metaphorã, quod soricum proprium sit vel stridere clarius quã mures, vel strepere magis cũ obrodunt friuola, ad quã vocẽ multi se intẽdẽtes, quãuis p tenebras noctis transfigunt eos. Vsurpat hoc adagium diuus*

Aurelius Augustinus in primo de ordine libro erga suum Licentium, qui dum pulsata tabula, soricem strepitu absterret, ipse sese prodebat Augustino quod uigilaret. Allusit eodem Origenes homilia in Genesim tertia. Sed uidebor, inquit, ipse meis indicijs captus.

Induitis me leonis exuuium.

Ἐνδύετέ μοι τὴν λεοντῆν, *id est, Induitis me leonis exuuiũ. In eos dici solitum, qui suscipiunt negocium maius facultate, quiq. se magnificentius gerunt quam pro sua conditione. Quidam ab Hercule sumptum putant, cuius hic ornatus erat, ut leonis exuuio tegeretur, dein de altera manu clauam, altera gestaret arcum, atque hoc ornatu descendit ad inferos, Cerberum extracturus. Huc alludens Aristophanes in Ranis, Bacchum fingit, Herculis instar, leonis exuuio clauaq. instructum, ad inferos descendere parantem, ut Euripidem cum Aeschylo certantem audiret. ridetur autem ab Hercule, quod id gestaminis neutiquam illum deceret, ut pote mollem & effœminatum. Eodem pertinet quod Menippus ille Lucianicus eodem ornatu se ab inferis redisse adsimulat. Nihil autem prohibet, quo minus prouerbium ad apologum illum referatur, cuius meminit Lucianus in Piscatore: Apud Cumanos asinus quispiam pertæsus seruitutem, abrupto loro in syluam aufugerat. Illic forte repertum leonis exuuium corpori applicabat suo. Atque ita pro leone se gerebat, homines pariter ac feras uoce caudaq. territans. Nam Cumani leonem ignorant. Ad hunc igitur modum regnabat aliquandiu personatus hic asinus, pro leone immani habitus ac formidatus. Donec hospes quispiam Cumas profectus, qui sæpenumero uiderat & leonem & asinum, atq; ob id non erat difficile dignoscere, aurium prominentium indicio, neq. non alijs quibusdam coniecturis asinum esse deprehendit, ac probe fustigatum reduxit, dominoq. agnoscenti reddidit. Interim autem risum non mediocrem concitabat omnibus Cumanis asinus iam agnitus, quos dudum creditus leo, metu propemodum exanimauerat. Cumanos autem hic appellat, non qui sunt in Italia, sed qui sunt in Aeolide supra Lesbum. Nam & Lesbij & Cumani notati sunt stoliditatis, ut indicat Stephanus. Vsurpat hoc adagium Socrates Platonicus in Cratylo, negans oportere deterreri sese magnitudine disputationis institutæ, postea quam semel leonis pellem esset indutus. Lucianus in Pseudologista:* οὐδὲ δεῖ τινος, τοῦ ἀποδύσοντος τὴν λεοντῆν, ὡς φανερὸς γένοιο, κανθήλιος ὤν, εἰ μή τις ἄρα ἐξ ὑπερβορέων ἀρτι ἐς ὑμᾶς ἥκοι, ἢ ἐς τοσοῦτον κυμαῖος εἴη, ὡς μὴ ἰδὼν εὐθὺς εἰδέναι ὄνον ἁπάντων ὑβριστότατον ὄντα, μὴ περιμείνας ὀγκωμένου προσέτι ἀκούειν. *id, est, Nec opus est quopiam, qui tibi leonis exuuium detrahat, quo palam fiat te Canthelium esse, nisi quis sane ab ipsis Hyperboreis hospes modo ad nos aduenerit, aut usque adeo Cumanus sit, ut qui uiderit, non protinus intelligat te asinorum omnium asinum ferocissimũ esse, aut expectet, ut te præterea rudentẽ audiat. Eusebius Cæsariensis aduersus Hieroclẽ,* οἰχήσεται μὲν ἡμῖν φιλόσοφος, ὄνος δὲ τῇ τοῦ λέοντος ἐπικρυπτόμενος δορᾷ. *id est, Abibit nobis quidem philosophus, ceterum asinus leonis intectus pelle. Demutauit nonnihil de prouerbio Lucianus in Philopseude, cũ ait:* τοσοῦτον χρόνον ἐλελήθεις με, ὑπὸ τῇ λεοντῇ, γελοῖόν τινα πίθηκον περιστέλλων. *id est, Tantũ temporis nõ animaduerti eum sub leonis exuuio ridiculũ quandam simiam tectã habere.*

Midas auriculas asini.

Μίδας ὄνου ὦτα, *id est, Midas auriculas asini. Refertur a Diogeniano. Natum a fabula notissima Midæ regis Phrygiæ, cui Phœbus, quod stolide Panem canentem sibi prætulisset, asininas affixit auriculas. Quas cum diu mitra occuluisset, tandem a tonsore animaduersum est, ac prolatum in uulgus. Porro adagium recte dicetur, uel in stolidos & crassis auribus, pinguiq. iudicio homines. Vel in tirannos, quibus cum aures sint asininarum instar longæ, procul etiam audiunt, uelut auscultatoribus dimissis, qui audita referant. Quos Plutarchus in libro De curiositate,* ὠτακουστὰς *appellat, &* προσαγωγίδας. *Eoq. Lucianus in libello cui titulus, Non esse facile credendum delatoribus, calumniæ depingens imaginem, Midæ aures illi tribuit, propter studium subauscultandi captandiq. quid alij rerum faciant:* ἐν δεξιᾷ τις ἀνὴρ κάθηται ὦτα παμμεγέθη ἔχων, μικροῦ δεῖν τοῖς τοῦ μίδου προσεοικότα. *id est, Ad dexteram uir quispiam sedet, auriculis maximis, quales ferme Midæ fuerunt. Aristophanes in Pluto:*

Μίδας μὲν οὖν ἔστ' ὄνου λάβητε. *id est.*
Midas quidem itaq. si asini aures sumatis.

Quo loco interpres admonens prouerbij de auriculis asininis, eiusq. commenti varias allegat causas. Quosdam auctores esse, Midam hunc ob contemptum aliquãdo uituperatumq. Bacchi numen, in asinum fuisse conuersum. Alii narrant, cum aliquando præteriret asinos huius dei, atq; eos affecisset iniuria, iratum Bacchum, Midæ auriculas asininas addidisse. Sunt qui dicant huic aures natura prælongas fuisse, & asininarum instar prominentes, atq. hinc fabulæ iocum ortum esse. Quanquam pluribus placet, hac allegoria significatum, Midam utpote tyrannum Corycæos ac subauscultatores dimittere solitum, per quos quæcunque per omnem regionem uel fierent, uel dicerentur, cognosceret, nimirum illis utens aurium uice. Proinde cum uulgus admiraretur, ab illo resciri etiam ea quæ clam ac procul fierant, occasionem fabulæ dederunt, ut Midas diceretur auriculas asini habere: uel quod nullum aliud animal acrius audiat quam asinus, excepto mure: uel quod aures habeat omnium longissimas. Persius:

Auriculas asini quis non habet?
Ferunt nonnulli primum a poeta scriptum fuisse,
Auriculas asini Mida rex habet.
Deinde metu Cæsaris scripturã mutasse, quis nõ habet.

Hinc illæ lachrymæ.

Ex *Andria Terentiana per allusionem prouerbialiter usurpatũ uidetur ab Horatio: Hinc illæ lachrymæ. Vsurpauit ad hunc modũ M. Tullius in actione pro M. Cælio: Hinc illæ lachrymæ, nimirum & hæc causa est horũ omnium scelerũ atq. criminum. Dicetur autẽ de rei causa aliquandiu dissimulata, quæ uere tandẽ deprehendatur. Sumuntur autẽ frequẽter id genus allusiones a claris auctoribus, et in prouerbij uicẽ trãsferuntur, etiã si nulla figura puerbialis adsit. Quod genus illud ex Homero*

mero sæpius iteratum in Epistolis Ciceronis ad Atticum, αἰδέομαι Τρῶας, id est, Vereor Troianos.

Hæc Helena.

NON *dissimili figura dixit Lucianus in Eunucho, Αὕτη ἐκείνη Ἑλένη, ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν. id est, Hæc ipsa erat Helena, pro qua digladiabantur. Loquitur autem de duobus Peripateticis, mercedis ac lucri cupiditate turpiter apud iudices contendentibus. Allusit ad monomachiam, id est, singulare certamen, quod inter Menelaum & Paridem factum describit Homerus Iliadis libro tertio.*

Ebur atramento candefacere.

EBVR *atramento candefacere, est genuinæ formæ, cultum atque ornatum externum inducere, quo decus illud natiuum obscuretur magis quam illustretur. Proinde lena Plautina puellæ naturali forma præditæ, tamen cerussam ad oblinendas malas postulanti: Vna, inquit, opera ebur atramento candefacere postules. Propterea quod omne lenocinium rebus natura pulchris dehonestamentum adferat, non venustatem. Veluti si quis veritatem, qua nihil est pulchrius, rhetorum pigmentis conetur exornare. Porro quemadmodum cerussa ad candorem conciliandum adhiberi consueuit, itidem purpurissa ad tingendas rubore malas. Simili forma dixit in Mostellaria: Noua pictura interpolare uis opus lepidissimum.*

Syncerum uas incrustare.

EODEM *ferme pertinet Horatiana metaphora, quæ in sermonum lib. 1. legitur, Satyra 3.*

At uos uirtutes ipsas inuertimus, atq;
Syncerum cupimus uas incrustare.

Hoc est, quæ per se recta sunt, ea nominibus alienis impositis deprauamus atque obtegimus. Quanquam potest & ad superiorem sententiam eleganter accommodari: hoc est, cum rebus per se decentibus tectorium inducimus, quod tegat & obscuret natiuum decus, non augeat.

Pulchrorum etiam autumnus pulcher est.

Τῶν καλῶν καὶ ὀπώρα καλὸν, *id est, Pulchrorum, etiam autumnus pulcher. Metaphora prouerbialis nata ex Archelai apophthegmate, quod ab eo dictum Plutarchus refert in Euripidem, qui iam pubescentem atq; exoletum Agathonem in conuiuio suauiabatur. Non abludit ab illo Homerico, quod alio reddemus loco, ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, id est, E culmo cognoscere. Vernis enim mensibus nihil non tenerum ac nitidum, cum omnia adhuc in flore aut in herba sunt. Cæterum autumni tempore postea quam iam in culmos aut caulem excreuerunt, horridiora uidentur. Quadrat igitur in ea, quæ cum natura sint egregia, netum quidem fastidienda uidentur, cum maturuerunt. Alioqui nihil fere tam fœdum, quod non aliquando niteat ætate. Dicetur non ineleganter & in hos, qui belle portant ætatem.*

Magnorum fluminum nauigabiles fontes.

SIMILI *metaphora uidetur dictū & illud, quod refert ac notat Fabius in octauo Institutionū libro: Magnorū fluminum nauigabiles fontes sunt. Eam sententiam ait se iuuene decantatam fuisse. Significat autem præpotentium quantulacunque, plus pollere quam uniuersas tenuium opes. Cæterum notat Fabius hoc sententiarum genus, quod palam falsa uideantur.*

Generosioris arboris statim planta cum fructu est.

SIMILIMAM *huic eodē loco subijcit: Generosioris arboris statim planta cum fructu est. Quo quidem id innui uidetur, egregia beneq; nata ingenia, statim maturescere, & ad frugem peruenire. Taxat Fabius & hoc sententiæ genus. Nobis tamen uisum est in adagiorum catalogum has quoq; referre, quod uulgo celebres fuisse testatur, & impudentior hyperbole, sicut paulo superius dictum est, non reijcitur ab hoc genere.*

Cornicum oculos configere.

M. TVLLIVS *in oratione pro Muræna scribit ad hunc modum: Deinde etiam si quid apud maiores nostros fuit in isto studio admirationis, id enunciatis uestris mysterijs, totum est contemptum & adiectum. Posset agi lege nec ne, pauci quondam sciebant. Fastos enim uulgo non habebant. Erant in magna potentia qui consulebantur, a quibus etiam dies tanquam a Chaldæis petebantur. Inuentus est scriba quidam Cn. Flauius, qui cornicum oculos confixerit, & singulis diebus ediscendos fastos populo proposuerit, & ab ipsis iureconsultis, eorum sapientiam compilarit. Itaq; irati illi quod sunt ueriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam cō posuerunt, ut omnibus in rebus ipsi interessent. Idem in actione pro L. Flacco: Hic Hercule cornici oculum, ut dicitur: nam hunc Hermippum hominem eruditum, ciuem suum, cui debebat esse notissimus, percussit. Porro prouerbium natū sit ex apologo quopiā, an ex euētu, an ex metaphora sumptum, non satis liquet. Vndecunque fluxerit, perinde ualere uidetur, cornicum oculos configere, quasi dicas, nouo quodam inuento ueterum eruditionem obscurare, efficereq; ut superiores nihil sciisse, nihil uidisse uideantur. Effertur autem per ironiam. Nec admodum diuerse usurpauit Macrobius libro Saturnalium septimo: Et quia, inquiens, his loquendi labyrinthis nos impares fatemur, age Vetti, hortemur Eustathium, ut recepta contraria disputatione, quidquid pro uario cibo dici potest, uelit communicare nobiscum: ut suis telis lingua uiolenta succumbat, & Græcus Græco eripiat hunc plausum, tanquam cornix cornici oculos effodiat. Hactenus Macrobius. Illud non ab re fuerit admonere lectorem, ut etiam atque etiam consideret, num cornicum uiuacitas & concordia huic adagioni locum fecerit. Siquidem cornix antiquitus Concordiæ symbolum erat. Eiusdem uiuacitas etiam Græco prouerbio celebrata est. Vt is uideatur cornicum oculos uelle configere, quisquis ea quæ antiquitas magno consensu approbauit, damnare ac reuindere conetur. Nec admodum absurdum, si quis in hunc modum accipiat, ut dicatur oculos cornicum cōfigere, qui perspicacissimis oculatissimisque uisum adimat, offundatq; tenebras: aut rem ipsissimam acu, quod aiunt, tangat, tantus uidelicet artifex, ut non solum scopum, aut acum, uerū & ipsos oculos iaculo feriat:*

Gladiatorio animo.

PROVERBII *speciem habet quod legimus in Phormione Terentiana: Hem gladiatorio animo ad me affectant uiam. Quo significatur, ita tendi ad nocendum alteri, ut id cum proprio etiam periculo tentetur, animo pertinaci, paratoq, uel perdere, uel perire. Nam gladiatori composito ad certamen hæc pugnæ proposita sors est, aut occidere si occupauerit, aut occumbere si cessauerit. Aristoteles audaciam huiusmodi, cum propriæ salutis contemptu coniunctam, Celticam appellat.*

Frusto panis.

FRVSTO *panis, pro re quantumlibet pusilla ac uili, nostris quoque temporibus uulgo dictitant. M. Cato in oratione quadam M. Cœlio uilitatem opprobrans, non loquendi tantum, uerum etiam tacendi: Frusto, inquit, panis conduci potest, vel uti taceat, uel uti loquatur. Citatur locus ab A. Gellio in Noctibus Atticis. Videtur hyperbole sumpta, vel a canibus, quos frusto panis inuitare solemus, vel à mendicis.*

Quem mater amictum dedit obseruare.

QVEM *mater amictum dedit obseruare, pro eo, quod est pueriliter ex alieno præscripto uiuere, legitur apud Quintilianum lib. 5. Nam quid, inquit, illa miserius lege, ueluti præformatas infantibus literas prosequentium, & vt Græci dicere solent, quem mater amictum dedit, sollicite custodientium? Quibus ex Fabij verbis apparet, Græcis in prouerbio fuisse. Vsurpat autem & indicat adagium Lucianus in Nigrino: καὶ πόθεν ὁ παῖς ὢν ... τὸ σχῆμα ὃ μήτηρ ἐνέδυσεν αὐτὸν. id est, Et unde hic pauo. Atq; fortassis materna vestis est. Dicuntur hæc scommata in eum, qui versi colore veste amictus aduenerat. Plutarchus in commentario de Fortuna Alexandri, ἔχων ... παιδὸς, φυλάττων τὴν περιβολὴν, ἣν ὁ πάτριος αὐτῷ συνέθετο, καθάπερ παιδαγωγός. id est, More pusilli pueri seruantem amictum, quem illi patriæ consuetudo veluti nutrix addiderat. Quin hoc ipsum quo nihil iā tritius, Ex præscripto uiuere, prouerbiali metaphora dictū apparet, tracta videlicet à pueris, quibus, vt inquit Plato, ἐν τῷ γραμματείῳ, id est, in tabula graphiaria doctor exemplar præscribit, quod imitantes, literarum notulas consuescant effingere. Hoc imitationis genus velut addictum ac seruile ridet Horat.*

O imitatores seruum pecus, vt mihi sæpe
Risum, sæpe iocum, vestri mouere tumultus.

Et Fabius nihil putat ad bene dicendum inutilius, quam ita seruire præceptis artis, ut non ausis digitum latum ab illis discedere, si quando causæ ratio postulabit.

Quid distent æra lupinis.

PROVERBII *faciem habet, quod est apud Horatium in Epistol.*

Nec tamen ignorat, quid distent æra lupinis.

Id est: nouit discrimen rerum uilium & preciosarum. Agit autem Horatius de iis, qui beneficia non ita conferunt in quosuis, uelut abijciant, sed ita collocāt, ut expendant & eius meritum ac dignitatem cui præstant, & precium muneris quod largiuntur. Porro lupini vilitatem prouerbialiter notauit & Iuuenalis:

Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago.

Notat & Lucianus in libello De mercede seruientibus, cum rogat num usq; adeo defuerit lupini & aquæ fontanæ copia, ut in eam sese coniceret seruitutem.

Me mortuo terra misceatur incendio.

EXTAT *Græcus senarius περιφερόμενος apud Suetonium Tranquillum in vita Neronis:*

Ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί. *id est,*
Me mortuo conflagret humus incendiis.

Quòd cum à quodam sermone communi diceretur: Nero respondens, Imò, inquit, ἐμοῦ ζῶντος, id est, Me uiuo, alludens ad urbis incendium, quod paulo post effecit. Meminit huius prouerbij M. Tullius libro De finibus bonorum tertio: Quoniamq, illa uox inhumana & scelerata dicitur eorum, qui negant se recusare, quo minus ipsis mortuis, terrarum omnium deflagratio consequatur, quod uulgari quodam uersu Græco pronunciare solent. Item Seneca lib. De clementia secundo, cum dicit, multas uoces magnas, sed detestabiles, in uitam humanā peruenisse, celebresq, uulgo ferri, ut illam, Oderint dum metuant. Cui, inquit, Græcus uersus similis est, qui se mortuo terram misceri ignibus iubet.

Mare cœlo miscere.

MARE *cœlo miscere. Prouerbialis hyperbole est, pro eo quod est, omnia perturbare, nihilq, non facere. T. Liuius: Quid est, quod cœlo terram, terræ cœlum misceant? Idem alibi: Quid tandem est, cur, cœlum ac terras misceant? Iuuenalis:*

-Clames licet, & mare cœlo
. Confundas, homo sum.

Lucianus in dialogo Promethei & Mercurij: τί δ' ἔδει τοῦ ἐχθροῦ τοῦ λόγου, τὴν γῆν τῷ οὐρανῷ ἀναμιμνήσκειν; id est: Quid igitur oportebat ea gratia, terræ, quod dici solet, miscere cœlum? Vergilius in quinto, de Iunone omnia tentante:

-Maria omnia cœlo Miscuit.

Idem paulo diuersius in duodecimo,

-Non si tellurem effundat in undas,
Diluuio miscens, cœlum'ue in tartara soluat.

Aristophanes in Lysistrata, non dissimili figura dixit:

-Τὰ δ' ὑπέρτερα νέρτερα θήσει
Ζεὺς ὑψιβρεμέτης. *id est,*
-Quin & supera inferareddet
Iuppiter altifremus.

Plutarchus in uita Romuli sic usurpat, vt cœlum terræ misceāt, qui ex hominibus deos, ex dijs homines faciunt, & quæ sunt hominum fabulantur de dijs: ἀποψηφίζεσθαι μὲν ... τῆς ἀρετῆς ἀνόσιον καὶ ἀγεννὲς, ὁμοῦ δὲ μιγνύειν γῆν οὐρανῷ ἀβέλτερον. id est, In totum abnegare diuinitatem uirtutis impium est & ingenerosum, cæterum cœlo miscere terram, stuporis est.

Miscebis sacra prophanis.

CONSIMILI *figura dixit Horatius:*

-Miscebis sacra prophanis.

Id est: Nihil nō facies. Itē confundens fasq, nefasq. Apud ueteres multū erat discriminis inter res hominū ac res deorū, adeo ut Homerus etiā uocabula discernat, quibus

bus dij consueuerunt uti, à vocibus humanis. Et Pythagoras à quibusdam iusserit abstineri quòd numinibus essent consecrata. Vnde qui nihil habent pensi, quiq; nihil non audent, miscent sacra prophanis.

Omnium horarum homo.

QVI *serijs pariter ac iocis esset accommodatus, & qui cum assidue libeat conuiuere, eum ueteres omnium horarum hominem appellabant. Atq; ita uocatum Asinium Pollionem, auctor est Fabius. Apud Suetonium Tiberius duos quosdam combibones suos, iucundissimos, & omnium horarum amicos profiteri solet, etiam codicillis. Eiusmodi amicum eleganter simul, & graphice depinxit Ennius, sub persona Gemini Seruilij. Carmen quanquam extat apud Aulum Gellium Noctium Atticarum libro duodecimo, capite quarto, tamen non grauabimur adscribere:*

Hocce loquutus, vocat quicum bene sæpe libenter
Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum
Comiter impertit, magna cum lapsa diei
Pars foret, è summis rebus, paruisq; gerundis
Parte fuisset de paruis, summisq; gerundis
Consilio, induforo, lato, sanctoq; senatu.
Cui res audacter magnas, paruasq; iocumq;
Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dicto
Euomeret, si quid vellet, tutoq; locaret.
Quocum multa volup, ac gaudia, clamq; palamq;
Ingenium, cui nulla malum sententia suadet,
Vt faceret facinus leuis, haud malus, idem
Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq;
Contentus atq; beatus, scitus secunda loquens, in
Tempore commodus, & uerborum uir paucorum.
Multa tenens antiqua, sepulta, & sæpe vetustas
Quæ facit, & mores, veteresq;, nouosq; tenentem.
Multorum veterum leges, diuumq; hominumq;
Prudentem, qui multa loqui ue, tacereue possit.

Talis & inter philosophos fuisse traditur Aristippus: qui Dionysij iussu cum cæteris nec in fœminea purpura saltare detrectauit, Platone recusãte, addẽs vel in Bacchanalibus oportere pudicum esse. Hinc Horatius:

Omnis Aristippum decuit color.

Contrà qui suis quibusdam sunt moribus, neque faciles ad cuius hominis conuictum, perpaucorum hominũ homines dicuntur, ut apud Terentium. Apud Horatium autem communi sensu caret, inquimus.

Veritatis simplex oratio.

REFERTVR *in Diogeniani collectaneis hoc adagium. Extat autem in Phœnissis Euripides, ad hunc modum:*

Ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
Κοὐ ποικίλων δεῖ τἄνδιχ' ἑρμηνευμάτων,
Ἔχει γὰρ αὐτὰ καιρὸν, ὁ δ' ἄδικος λόγος
Νοσῶν ἐν αὑτῷ, φαρμάκων δεῖται σοφῶν. *id est,*

Nam veritatis fuerit esse oratio
Simplex, uafris nec est egens ambagibus
Interpretum, siquidem ipsa per se congruit,
At sermo iniquus, quia per se sit morbidus,
Medicamenta exquisita deposcit sibi.

Citatur à Seneca epistola 49. Nam ut ille ait tragicus: veritatis simplex oratio est. Prouerbium usurpabitur, uel in rhetores ac poetas, qui mendacia verborũ lenocinijs fucare solent. Vel in blandiloquos, qui quòd non ex animo dicant, solent accuratius adornare sermonem, ac ueros affectus hoc diligentius imitari verbis, quo magis uacant affectibus:

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt
Ac faciunt prope plura dolentibus ex animo:

Cum interim simplex illa rusticanaq; veritas, negligat id genus orationis fucos: Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην, *id est, Ficus ficus, ligonem ligonem appellãs. Vel in astrologos, qui vaticina sua verbis ambiguis efferunt, ne queat deprehendi, sitq; rima quæpiam per quam elabantur. Deniq; in eos qui perplexe loquuntur, dum verum dissimulant. Nam hoc indicio sæpenumero deprehenditur vanitas, velut in Eunucho Terentiana:*

Pergin' scelesta mecum perplexe loqui?
Scio, nescio, abijt, audiui, ego non adfui,
Non tu isthuc mihi dictura aperte es, quicquid est?

Tunica pallio propior est.

APVD *Plautum in Trinummo legitur allegoria prouerbialis: Tunica pallio propior est. Quo significatum ex amicis nos alijs atq; alijs magis esse deuinctos, neque parem omnium habendam esse rationem. Apud veteres primum in officio locum habebant parentes, proximum pupilli nostræ fidei crediti, tertium clientes, quartum hospites, quintum cognati & affines, vt indicat Gellius libro quinto, capite 13. Præterea quædam negocia propius alijs ad nos pertinere. Pallium extrema vestis apud Græcos, quemadmodum apud Romanos toga. Tunica toga tegebatur, vt frequenter apud Homerum,* χλαῖναι καὶ χιτῶνες, *simul nominantur.*

Genu sura propius.

Γόνυ κνήμης ἔγγιον, *id est, Genu sura propius. Qui Græcas parœmias collegerunt, aiunt, hoc adagium ex euentu quodam esse natum. Quum in prælio quidam conspiceret duos amicos, pariter de vita periclitantes, fratrem & consobrinum, neq; posset vtriq; simul ferre suppetias, omisso consobrino fratrem defendit, atque hanc interim sententiam pronunciauit, quæ postea trã sierit in prouerbium,* γόνυ κνήμης ἔγγιον. *Id refertur ab Aristotele lib. Moralium nono: Accedunt, inquiens, eodem & prouerbia vniuersa, ut anima vna, & amicorum communia sunt omnia, & amicitia est æqualitas, & tibia genu propinquius. Theocritus in Idyllio, cui titulus Charites, tribuit hoc adagium viro tenaci, qui sibi viuat, neque quicquam velit impertiri amicis:*

Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπου χεῖρας ἔχων πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἄργυρον, οὐδέ κεν ἰὸν ἀποτρίψας τινὶ δοίη,
Ἀλλ' εὐθὺς μυθεῖται, ἀπωτέρω ἢ γόνυ κνάμα,
Αὐτῷ μοί τι γένοιτο. *id est,*

Verum quisq; sinu dextram occulit, illud & unum
Cogitat, vnde sibi congesta pecunia crescat,
Nec cuiquam abstersa rubigine donet amico.
Imo statim hoc, mihi sura genu longinquior, inquit:
Ipsi malim aliquid detur mihi.

Athenæus lib. 9. eo deflexisse videtur, vt dicat de ijs potius, quæ propius ad rem pertinent. Ex hoc igitur Plautus suũ illud effinxisse videtur: Tunica pallio propior. Confinis est huic adagio illa Hesiodi sententia:

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id est,
Sed nec germano quisquam est æquandus amicus.

Est enim inter hos, quos amamus, habendus ordo. Nihil autem vetat, quo minus ad rem torqueatur, quod genus, si quis dicat, maiorem habēdam esse vitæ quàm pecuniæ, corporis quàm uestis, animi quàm corporis rationem, rectè adduxerit, γόνυ κνήμας ἔγγιον.

Omnes sibi melius esse malunt quàm alteri.

EANDEM ferme sententiam Terentius simpliciter extulit in Andria:

Verum illud verbum est, vulgo quod dici solet,
Omnes sibi esse melius malle, quam alteri.

Rursum in eadē fabula prouerbiū ad personā detorsit,

Heus proximus sum egomet mihi.

Aristoteles lib. Moralium Eudemiorum septimo, Δοκεῖ γὰρ ἐνίοις μάλιστα ἕκαστος αὐτὸς αὑτῷ φίλος id est, Nonnullis enim videtur quemq; sibi potissimum amicum esse. Idem Plato lib. De legibus 5. Τοῦτο δέ ἐστιν ὃ λέγουσιν, ὡς φίλος αὑτῷ πᾶς ἄνθρωπος φύσει τέ ἐστι, καὶ ὀρθῶς ἔχει. id est, Hoc est autem quod aiunt, vnumquenq; natura sibi amicum esse, idq; rectè fieri. Sed Terentianam sententiā Euripides extulit in Medea.

Ὡς πᾶς τις αὑτὸν τοῦ πέλας μᾶλλον φιλεῖ. id est,
Quòd quisq; semet plus amico diligit. Vel sic,
Quòd quisq; se plus atq; amicum diligit.

Rursum in Græcarum sententiarum collectaneis:

Φιλεῖ δ' ἑαυτοῦ πλεῖον οὐδεὶς οὐδένα. id est,
Nemo seipso diligit quenquam magis.

Φίλαυτοι.

QVI sibi vehementer placent, quicq; suis ipsorum commodis impense student, aliorum rebus vel neglectis, vel ēt afflictis, à Græcis eleganter φίλαυτοι vocantur. Vitium ipsum φιλαυτία dicitur. Quod apposite circumloquens Horatius: Cæcus, inquit, amor sui.
Id vitij Plato malorum omnium fontem autumat. Aristoteles 9. Moralium lib. satis indicat hāc φιλαύτων probrosam appellationem, ceu prouerbialem vulgo iactatam fuisse, cum ait, homines sui supra modum amantes à multitudine mala audire, quippe qui fœdo infamiq; cognomine vocentur φίλαυτοι. Contra qui sibi displicēt putiduli vocantur. Martial.

Altera rancidula est, altera putidula est.

Est autē id vitium fere insitum, vt sua cuiq; magis probentur quam aliena, quod tamen eximie videtur fuisse in Afris. id qđ elanganter notat Galenus libro τῶν φυσικῶν δυνάμεων primo, οὕτως ἄρα δυσαπότριπτόν τι κακόν ἐστιν ἡ περὶ τὰς αἱρέσεις φιλοτιμία καὶ δυσέκνιπτον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ψώρας ἁπάσης δυσιατότερον. Adeo de sectis contentio malum est, quod ægre excutitur, & cum primis ineluibile, deniq; quauis scabie insanabilius.

Extra telorum iactum.

Ἔξω βελῶν, id est, Extra telorum iactum, pro eo quod est in tuto, citraq; periculum. Translatum à bellis, vbi qui nolunt feriri iaculis, longius semouent sese, quàm vt possint contingi iactu teli, aut in loco à iaculis defenso se continent. Vnde illud frequens apud historicos, Iam ad teli iactum peruenerant. Q. Curtius lib. 3. Iā in conspectu, sed extra teli iactum vtraq; acies erat. Idē lib. 4. Vt extra teli iactū essent. Ac rursum: Nondum ad teli iactum peruenerant. Quod Græci dicunt ἐντὸς βελῶν. Neq; vero tantum ij dicuntur ἔξω βελῶν esse, qui longius absunt quam vt iaculo contingi possint, verum etiam qui vtcunq; tuti sunt. Seneca lib. De beneficiis 7. simili tropo dixit extra ictum: Iniuriam Deo sacrilegus quidem non potest facere, quem extra ictum sua diuinitas posuit. Lucianus in Votis. ἐπισκοποίην ἔξω βέλους ὑπεραιωρούμενος. Optat quispiam pēnas, vt è sublimi spectare possit dimicantes, ipse tutus à iaculis. Idem, καὶ ἔξω ἦν βέλους. id est, Iamq; extra teli coniectū erat. Polyphemus de Vlysse, qui iam fugerat, vt eum Cyclops telo assequi non posset, Odysseæ K. ad finem. Idem rursus, αἱ δὲ Μοῦσαι διὰ τί ἄτρωτοι, καὶ ἔξω βελῶν εἰσίν, id est, Cur musas non feris, atque à tuis telis sunt tutæ? Allusit huc idem in Nigrino, καὶ καθάπερ ὁ Ζεὺς τὸν Ἕκτορα ὑπεξαγαγὼν ἐμαυτὸν, ἐκ βελέων φασὶν, ἔκ τ' ἀνδροκτασίης ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ, τὸ λοιπὸν οἰκουρεῖν εἱλόμην. id est, Quemadmodum Iupiter Hectorem, ita meipsum à iaculis eximens, vt aiunt. Atq; à cæde virum, atq; à sanguine, deq; tumultu, reliquum vitæ tempus domi sedere destinabam. Est autem apud Homerum Iliados ξ.

Ἐκ βελέων, μή πού τις ἐφ' ἕλκεϊ ἕλκος ἄρηται. id est,
Extra tela, vti ne quis vulnus forsitan addat
Ad vulnus.

Contra, quem obnoxium periculo uideri uolemus, hūc ἐντὸς τοῦ βέλους γενέσθαι ὑπομείναντες. id est, Ne tantisper quidem manentes, vt intra teli iactum essent. Vergilius in 11.

Iamq; intra iactum teli progressus vterq;.

Post principia.

EANDEM ferme sentētiam habet, Post principia. Sumptum item à bellis, in quibus tutissimus locus est post principia. Siquidem in prima acie stabant hastati, in secunda principes, robustior ætas: hos sequebantur scutati omnes, maxime insignes armis, post hos triarij & rorarij, quemadmodum indicat T. Liuius Decadis primæ, lib. 8. Itaq; nullus in acie locus tutior quam post principia. Terentius in Eunucho:

Tu hosce instrue, hic ego ero post principia,
Inde omnibus signū dabo. Erat autē hic locus timido nebuloni conueniēs, id quod ridens Gnatho, Illhuc, inquit, est sapere, vt hosce instruxit, ipsus sibi cauit loco. Idem hoc Pyrrhus factitauit. Donatus admonet eum usum verbo militari. Porrò Vegetius libro De re militari secundo testatur, principales in acie milites, proprie dici principia. Sic enim ait: Antiqua ordinatione legionis exposita, principalium militum, & vt proprio verbo vtar, principiorum nomina ac dignitates secundum præsentes matriculas indicabo. Axius apud Varronem. Ego vero, vt aiunt, post principia in castris. In prouerbio, Res ad triarios rediyt, plura de his comperies.

Proculà pedibus equinis.

Ἐκ τῶν ποδῶν ἱππείων, id est, Procul à pedibus equinis. Etiam hodie vulgo dicitur, cum significant fugiendum esse periculum. Hac uoce monere consueuerūt, vt quisque sibi caueret in certaminibus equestribus, ἔξω τῶν ποδῶν ἱππείων: id est, Extra pedes equinos. Eam deinde vulgus prouerbij vice vsurpauit.

Porro

Porro à Ioue atque fulmine.

Πόῤῥω Διὸς τε καὶ κεραυνοῦ, *id est, Procul à Ioue pariter atque à fulmine. Refertur à Diogeniano. Admonet nõ esse agendum cum prapotentibus, qui nutu possint perdere si quando libeat, maxime cum regibus ac tyrannis. Habent enim fulmen, si quando commoueantur. Porro Ioui fulmen attribuunt poeta, & reges quidam hac effigie suos colossos fingi voluerunt, auctore Plutarcho. Citatur à Suida huiusmodi hemistichion:*

Ἄλλω ἀπὸ μείζονος ἀνδρὸς. *id est,*

Maiorem uitato virum.

Refertur & hoc à Diogeniano inter adagia. Monet autem parum esse tutum habere commercium cum principibus, quibus quod libuit licet, & in quos apposite dixeris illud Græcorum apophthegma: Μέγας ὁ κίνδυνος βούλεσθαι ἃ μὴ δεῖ, πᾶν ἃ βούλεται ποιεῖν δυνάμενον. *id est, Ingens periculum, velle quæ non decet, eum, qui possit quicquid voluerit efficere. Huc pertinet quod Calisthenem admonuit Aristoteles, vt cum Alexandro aut raro loqueretur aut iucūda. Item quod refert Plutarchus in vita Solonis: is spretus est à Crœso, quòd de felicitate nimium libere respondisset, itaque cū Aesopus fabularum scriptor admoneret illum,* ὅτι τοῖς βασιλεῦσι δεῖ ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν, *id est, quòd cum regibus aut quam minime, aut quam iucundissime colloquendum esset: Solon retorsit dictum hunc in modum,* μὰ Δία εἶπεν ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα, *id est, non per Iouem, imo potius aut quam minime, aut quam optime, Allusit ad prouerbiū Ouidius, hoc attactus fulmine,*

Viue tibi, quantumq; potes prælustria uita.

Sæuum prælustri fulmen ab arce venit.

Septem conuiuium, nouem conuicium.

SEPTEM *cōuiuium, nouem conuicium. Elegans uel ob ipsam* προσονομασίαν *sententia, qua significatū est, in conuiuium paucos adhibendos esse, alioqui fore tumultuosum atque insuaue. Quod significans Horatius.*

-Locus est, inquit, & pluribus vmbris,

Sed nimis arcta premunt olida conuiuia capræ.

Extabant antiquitus leges quæ præscriberent, simul et moderatum conuiuarum numerum, & sumptus modicos. M. Terentius Varro apud Celsum censet conuiuas intra Gratiarum & musarum numerum oportere consistere, ne aut plures sint septem, aut pauciores tribus. Sed hoc adagium vetat ad Musarum vsque numerum peruenire. Plinius libro vicesimooctauo, capite secundo scribit, Seruium Sulpitium commentū fuisse causam, cur ominosum esset mensam relinquere, quod illis temporibus nondum numerabantur conuiuiua plures quinque. Chærephon apud Athenæum lib. 6. videtur admittere conuiuas vsque ad triginta, duntaxat in nuptiis. Cæterum quibus datum erat negocium numerandi conuiuas, γυναικονόμους *appellant. Refert inibi fabulam non illepidam: Parasitus quum inuocatus venisset ad nuptias, & postremus accumberet, gynæconomi numeratis conuiuis, iusserunt illum abire, quod contra legem, super numerum triginta sequutus esset. At ille, Numerate, inquit, denuo, à me sumentes initium. Hoc pacto non erat futurus supernumerarius. Refertur apud Iulium Capitolinum in vita L. Veri imperatoris: Et notissimum quidem, inquit, eius fertur tale conuiuium, in quo primū duodecimus accubuisse dicitur, cum sit notissimum dictum de numero conuiuarum, Septem conuiuium, nouem uero cōuicium. Conuicium autem dixit pro clamore, quasi cōuocium. Torqueri potest ad polyphiliam, aut ad turbam rationum in argumentando, aut exemplorum in suadendo: aut etiam ad polytechniam.*

Quauis in re turba confusionem parit ac molestiam.

De gradu deijcere.

PROVERBIALIS *allegoria De gradu deiicere: pro eo quod est animo consternari, ac velut à statu mentis dimoueri. M. Tullius Officiorum libro primo: Fortis vero animi est & cōstantis, non perturbari in rebus asperis, nec tumultuantem de gradu deijci, vt dicitur, sed præsentis animi vti consilio. Consimilis figuræ est, In gradum reponere, quasi in pristinum locum restituere. Quintilianus institutionum libro quarto, Aut si quid ti tubauerint, opportuna rursus eius à quo producti sunt, interrogatione velut in gradum reponantur. Ad eandem formam pertinent, Mouere loco, Deturbare gradu, Restituere in locum.*

Post mala prudentior.

Μετὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. *id est, Post acerba prudētior. Vbi quis suo malo fit cautior, non aliter quam qui gustato veneno, non prius intelligunt esse venenum, quàm noxiam eius vim sentire cœperint. Finitimum est ei quod alibi dicetur:*

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω. *id est,*

At nouit rem factam deniq; stultus. Item ei,

Κλέων προμηθεύς ἐστι μετὰ τὰ πράγματα. *id est,*

Rebus peractis est Cleon Prometheus.

Adagium recensetur in collectaneis Apostolij, quem equidem auctorem non adducerem in medium, nisi cogeret inopia magis idoneorum.

Ex ouo prodijt.

Ἐξ ὠοῦ ἐξελθών, *id est, Ex ouo emersit. Aiunt dici solitum de magnopere formosis ac nitidis, quasi neges communi hominum more natos, sed ex ouo, more Castoris & Pollucis. Siquidem est in poetarum fabulis, Ledā Tyndari filiam, ex Iouis concubitu duo peperisse oua, è quorum altero prodiere gemini, Castor & Pollux, insigni forma iuuenes: ex altero nata est Helena, cuius forma literis omnium est nobilitata.*

Non est cuiuslibet Corinthum appellere.

ΟΥ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς. *id est, Non est datum cuiuis Corinthum appellere. Vetustum iuxta ac venustum adagium de rebus arduis, & aditu periculosis, quasq; non sit cuiuslibet hominis affectare. Inde natum quod, ut refertur apud Suidam, nec facilis, nec satis tutus sit nautis in Corinthiacum portum appulsus. Nam Strabo libro Geographiæ octauo, aliò refert originem prouerbij, nempe ad luxum & meretrices Corinthiorum. Ostendit enim Corinthum quod in Isthmo esset, duosq; haberet portus, alterum aduersus Asiam, alterum Italiæ oppositum, negociatorum frequentia locupletissimam fuisse. In eadem templum fuisse Veneri sacrum, adeoq; locupletatum, ut plus mille puellas haberet, quas Corinthij Veneri consecrarant,*

rant, vt in eius honorem prostarent. Itaque harũ gratia frequens in vrbem multitudo vndique confluebat, vnde ciuitas maiorem in modum ditabatur: quin etiã negociatores, hospites ac nautæ, propter vrbis luxum deliciasq́; immoderatos sumptus facientes exhauriebantur. Atque hinc manasse vulgo prouerbium, Cuiuslibet non est Corinthum appellere. Horatius, & A. Gellius ad Laidem nobile scortum referunt adagium. Nam ille in Epistolis ad hunc modum scribit.

Principibus placuisse viris non ultima laus est,
Non cuiuis homini contingit adire Corinthum,
Sedit, qui timuit, ne non succederet.

Ad Aristippum videlicet alludens, quem Laidi consueuisse notum est, & ita consueuisse, vt gloriaretur se vnum habere Laidem, reliquos haberi à Laide. Hic, nẽpe Gellius lib. 4. cap. 8. ex Phocione Peripatetico huiusmodi refert historiam: Lais, inquit, Corinthia, ob elegantiam uenustatemq́; formæ grandem pecuniam demerebat. Conuentusq́; ad eam ditiorum hominum ex omni Græcia celebres erant, neque admittebatur, nisi qui dabat quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiã quantitatem. Hinc aiunt natũ esse illud frequẽs apud Græcos adagium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς Κόρινθόν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς.

Quod frustra iret Corinthum ad Laidem, qui non quiret dare quod posceretur. Ad hanc ille Demosthenes clanculum adit, & vt sui copiam faceret petit. At Lais μυρίας δραχμὰς, *id est, decem drachmarum milia poposcit. Tali petulantia mulieris, atque pecuniæ magnitudine ictus, expauidusq́; Demosthenes auertitur & discedens, Ego, inquit, pœnitere tanti non emo:* οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν. *id est, Non emo decem drachmarum millibus pœnitudinem. Alij malũt in genere ad omnes Corinthiorum meretrices referre, quarum rapacitatem etiam vetus comœdia taxauit. Aristophanes in Pluto,*

Καὶ τάς γ᾽ ἑταίρας φασὶ τὰς Κορινθίας
Ὅταν μὲν αὐτάς τις πένης πειρῶν τύχῃ
Οὐδὲ προσέχειν τὸν νοῦν, ἐὰν δὲ πλούσιος
Τὸν πρωκτὸν αὐτὰς εὐθὺς ὡς τοῦτον τρέπειν.

Quos equidem versiculos haud grauaremur Latinos facere, si quam sunt elegantes, tam essent etiam verecundi. Strabo meminit apophthegmatis cuiusdam meretricij, ex quo licebit earum auariciam coniicere. Nã cum matrona quædam cuipiam huius ordinis probro obiiceret inertiam, quod nihil ageret operis, nulloq́; lanificio exerceretur: Imò, inquit, ego illa qualiscunque sum, iam ternas telas exiguo temporis spatio pertexui. Nobis tamen non videtur absurdum, si parœmia referatur ad periculosam in Corinthum nauigationẽ, de qua meminit eodem in libro Strabo. Vt hinc postea deriuata sit ad alios vsus. Parasitus ille Comicus eleganter detorsit prouerbium:

Οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐπὶ τράπεζάν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦς. *id est,*
Adire mensam, haud hominis est cuiuslibet.

Citatur autem à Stobæo, ex Nicolao quodam poeta comico. Meminit & exponit hanc parœmiam & Eustathius, enarrans nauium catalogum, additq́; eam imitatam ex illo versu Sophocleo:

Οὐκ ἐνθάδ᾽ οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. *id est,*
Non à modestis nauigatur huc viris.

Extat hic versus, cuius meminit Eustathius apud Sophoclem in Philocteta. Proinde duplex erit vsus adagij, vel cum significamus rem esse maiorem, quam pro viribus eius qui conatur aggredi, uelut si quis parum felici natus ingenio, parumq́; viatico instructus, destinet sequi literas: vel quoties aliquis negotium parũ tutum aggredi parat, quod non temere soleat feliciter euenire, velut si quis apud iudices δικορράφος *litem instituat nunquam finiendam, aut principum aulis sese addicat, aut bellum suscipiat. Nihil enim fere horũ ita bene consueuit euenire, ut non pœniteat consilij.*

Satis quercus.

Ἅλις δρυός, *id est, Sat quercus. Vetus adagium in eos, qui relicto victu sordido, ad elegantiorem lautioremq́; digrediuntur. Inde profectum, quod prisci illi mortales rudes atq; inculti, simulatq; Ceres usum frumenti mõstrauit, glandibus victitare desierunt. Quanquam Plinius lib. 16. testatur, & sua ætate multas gentes glande victitasse: apud Hispanos etiam in delicijs habitam; adeo ut bellariorum uice secundis mensis inferretur. Huiusmodi nimirum tragemata conueniebant ijs, quibus dentifricij loco lotium esset. Nec inconcinne quadrabit in eos, qui relicta antiqua illa virtute, ad mores consiliaq́; sui seculi sese transferunt, ac recentiorum moribus incipiunt uti. Hunc ad modum uidetur vsus Cicero, scribens ad Atticum libro 2. in epistola cuius initium, Multa me solicitant. Clodij contentiones, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim vel subire eas videor summa cum dignitate, uel declinare nulla cum molestia posse. Dices fortassis,* ἅλις *tanquam* δρυός. *Saluti, si me amas, consule.*

Fenestram aperire, & similes metaphoræ.

APERIRE fenestram, pro eo quod est, occasionem, ac velut ansam ministrare. Terentius ὁ ἑαυτὸν τιμωρούμενος: *Hui quantam fenestram ad nequitiam patefeceris. Verum hoc non nisi in malam partem, illud etiam in bonam, Aperire ianuam. Plinius Suetonio Tranquillo: Atque adeo illa actio mihi aures hominum, illa ianuam famæ patefecit. Plutarchus in libro de Osiride:* μεγάλας μὲν τῷ ἀθέῳ λεῷ κλεισιάδας ἀνοίγοντες. *id est, Magna impiæ plebi repagula aperientes. Eiusdem formæ & illud Ciceronis pro Planco: Quanquam qua nolui ianua in causam ingressus sum. Item illa, Aperire uiam, Præstruere uiam, Præcludere viam, Iacere fundamenta: quorum alibi meminimus. Diuerso quidem sensu philosophus quidam Cynicus dictus est* θυρεπανοίκτης, *quod in omnium ædes irrumperet, reprehensurus si quid displiceret: sed tamen ea vox torqueri potest ad eos, qui cæteris viam aperiunt.*

Ansam quærere, & consimiles metaphoræ.

ANSA est, qua quippiam prehenditur ac tenetur. Hinc ducta metaphora, varias adagiorum formas præbuit. Plautus in Persa: An non vides hunc ansam quærere? id est, captare occasionem rescindendæ irritandæq́; pactionis. Quod quidem à Græcorum tractum est figura, apud quos frequens est, λαβὴν ζητεῖν. παρέχειν λαβήν. *id est, ansam quærere, præbere ansam. Aristophanes in Lysistrata:*

Εἰ γὰρ ἐνδώσει τις ἡμῶν ταῖσδε κἂν σμικρὰν λαβήν,
Οὐδὲν ἐλλείψουσιν αὗται λιπαρεῖς χειρουργίας. *id est,*

Si qua

Si qua per nos uel pusilla data sit ansa fœminis,
Pinguis ipsæ nil relinquunt protinus chirurgiæ.

Plato libro De legibus tertio, καὶ ὁ λόγος ἡμῖν οἷον λαβὴν ἀποδίδωσι. *id est, Et ipse sermo nobis velut ansam præbet. Aristides in Pericle,* τὴν τοῦ βασκαίνειν δοκεῖν παρέχειν λαβήν. *id est, Ansam præbere, vt inuidere uideatur. Idem adsimili figura dixit in Timone,* Οὐ δίδωσι χώραν τῇ βλασφημίᾳ. *id est, Neq; dat locum conuicio. Rursum Plato libro De legibus septimo, Vt contentionis ansas multis præbuerint. Rursum De re publica libro octauo, indicat metaphoram sumptam à palæstritis, quorum hæc ars est, sic componere corpus, ut prehendi non possint:* πάλιν τοίνυν ὥσπερ παλαιστὴς τὴν αὐτὴν λαβὴν πάρεχε. *id est, Rursus igitur tanquam palæstrita eandem ansam præbe. Eodem pertinet In easdem ansas incidere, & ansam arripere, ansam præterire, ansam negligere: & si qua sunt alia. Epictetus in Enchiridio suo scripsit, unicuiq; rei binas esse ansas, alteram qua teneri possit, alteram qua non possit. Arripiendum igitur unumquodq; ea qua possit teneri, id est, bona undique excerpenda, mala toleranda. Philosophus quidam adolescentes nullis mathematicis disciplinis instructos noluit admittere, quod diceret illis deesse ansam philosophiæ. Plutarchus autem in libello De audiendis poetis, eleganter scripsit, multas esse corporis partes, per quas sese insinuant uitia, virtuti uero unicam esse ansam, aures adolescentulorum si puræ fuerint, nullisq; assentatorum & corruptorum hominum sermonibus occupatæ.*

Cyclopis donum.

Κύκλωπος δωρεά, *id est, Cyclopis munus: pro eo quod est, munus inutile. Cuiusmodi sunt ferme tyrannorum & latronum beneficia, qui solent hoc ipsum magni beneficij loco imputare, quod aut minus, aut serius nocueant. In hanc sententiam Cicero Philippica 2. Quod est aliud P. C. beneficium latronum, nisi ut commemorare possint ijs se vitam dedisse, quibus non ademerint? Lucianus* οὐ κατὰ τὸν Κύκλωπα; Οὐ πάνυ με ἡ τοῦ κύκλωπος ἐκείνου εὐφραίνει δωρεά, τὸ ὑπισχνεῖσθαι, ὅτι ὕστατόν σε ἐγὼ τὸν οὖτιν κατέδομαι. *id est, Haud admodum me Cyclopis illud donum delectat, videlicet quod ita pollicetur, Ego Vtin postremum deuorabo. Verba sunt Micylli cerdonis, qui cum esset questus, quod non statim cum alijs in cymbã Charontis reciperetur, atque hoc ipsum Clothoparca, beneficij vice imputaret, quod interim tantillum mora lucrifaceret ne descenderet ad inferos, ad hunc modum respondit. Neque dubium quin Lucianus Homericum locum retulerit, qui est in Odyssea lib. 9. ubi Cyclops Polyphemus delectatus dulci vino, quod illi donarat Vlysses, munus promittit, quo accepto ille sit magnopere gauisurus, ut denuo sibi ministret de sua lagœna. Dedit Vlysses spe muneris iterum atque iterum. Porrò ubi iam vino delinitum crederet mitius responsurum, reposcit Vlysses munus promissum. Cui Cyclops hunc in modum respondit.*

Οὖτιν ἐγὼ πύματον ἔδομαι μετὰ οἷς ἑτάροισι
Τοὺς δ' ἄλλους πρόσθεν· τὸ δέ τοι ξεινήϊον ἔσται. *id est,*
Post socios mihi, postremusq; norabitur Vtis,
At reliqui prius: hoc ex me tibi munus habebis.

Cæterum οὖτις *Græcè, nullum significat: quod nomen finxerat Vlysses, quo Polyphemum posset deludere.*

Tuis te pingam coloribus.

TVIS *te pingam coloribus: id est, Talem te describam, qualis es. Translatum à pictoribus, qui nonnunquam faciem hominis ita ut est exprimunt, ac repræsentant, nonnunquam alienis fucant coloribus. Aut etiam allusum est ad Aesopicam corniculam, quæ se coloribus alienis venditauit. Diuus Hieronymus in Rufinum: Possem & ego te tuis coloribus pingere, & insanire contra insanientem. Ibidem rursum: Scire enim te iactas crimina, quæ tibi soli amicissimo sim confessus, & hæc in medium prolaturum, meisq; me coloribus esse pingendum. Plinius in præfatione historiæ mundi: Et ne in totum videar Græcos insectari, ex illis nos uelim intelligi, pingiq; coloribus, quos in libellis his inuenies. Et Cicero libro Epistolarum ad Quintum fratrem secundo, epistola ultima: Tuis coloribus, meo penicillo. Quanquam hoc paulo diuersius.*

Ornatus ex tuis virtutibus.

HINC *non multum abludit illa ironia Terentiana, Ornatus ex tuis virtutibus. In Adelphis: Si regnum possiderem, ornatus esses ex tuis uirtutibus: id est, haberes præmia tuis factis digna. Nam olim reges honorem habebant ijs, quis facinus aliquod præclarum edidissent.*

Domi Milesia.

Οἴκοι τὰ μιλήσια, *id est, Domi Milesia. In eos dici solitum, qui ibi domesticum luxum celebrant, vbi minime probatur. Nam domi liberum est unicuiq; suo more uiuere, Hospitis autem est, ut eorum apud quos diuersatur & cultum & mores tũ laudet, tum imitetur quoad potest, certe sua non iactet, aliena damnans. Id quod facere solent quidam homines imperiti, qui quocunque terrarum uenerint, omnium omnia uituperant: sua nimis importune laudibus tollunt, etiam uitia pro summis uirtutibus efferentes. Refertur adagium ab Angelo Politiano in Miscellaneis, additq; inde natum, quod olim Milesio cuidam hospiti, cum apud Lacedæmonios delicias patrias extolleret, ad hunc modum responsum fuerit:* οἴκοι τὰ μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε. *id est, Domi, non hic Milesia: huius sententiæ citans auctorem Zenodotum quendam adagiorum collectorem. Feruntur quidem Zenobij cuiusdam collectanea, quem an ille Zenodotum appellet, nondum satis liquet, verum in his collectaneis huiusmodi quãdam inuenimus fabulam, quam eandem refert Suidas: Aristagoras quidam Milesius Lacedæmonem profectus, postulabat ut Ionibus à Persis bello vexatis suppetias ferrent. Is autem cum in concionem prodisset, insolita apud Lacedæmonios vestitus mundicie, alijsq; delicijs Ionicis affluens, quidam ex Ephoris eum hoc dicto submonuisse fertur,* οἴκοι τὰ μιλήσια, *id est, domi Milesia. Porro Ephorus Lacedæmoniorum est magistratus, cuius munus est de cõtractibus cognoscere, ut auctor est Aristoteles tertio libro Politicorum: alioqui uox ipsa sonat, quasi dicas inspectorem. Cæterum Athenæus libro duodecimo, causam adagionis secus narrat, nempe Milesios luxũ Colophoniorum imitatos, morbum suum finitimis etiam regionibus tradidisse. Hoc nomine cum male audirent, sese admonebant, ut domi suis delicijs*

delicijs uterentur, non etiam traducerent. Effertq. pro uerbum ad hunc modum: οἴκοι τὰ μιλήσια κἀπιχώρια, μὴ μὰ σὺ μίσχε. *id est, Domi Milesia, ac vernacula, nō in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum seueritas multorum literis est celebrata, ita Milesiorum luxus in hominum sermonem abijt, adeo ut quicquid molle, parumq. uirile uelint intelligi, Milesium appellent. Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscœnis scatenti, titulum indidit,* μιλησιακῶν. *Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios uocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit,* μῦθος *poeticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico, quo asinum suum auspicari uoluit, demulcentes & prurientes narrationes suas, sermonem Milesium uocat. Iulius Capitolinus in uita Clodij Albini: Milesias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter scriptæ sint. Et hæc de fabulis Apuleianis dici testantur ea, quæ paulo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro literato laudandum duxistis, cum ille næenijs quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui, & ludicra literaria consenesceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem sui Apulei dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipse, itidem ut Apuleius Afer esset. Cæterum præcipus Milesiorum mollicies in uestitu, pro pterea quod apud illos texta essent omnium mollissima. Vnde & Tyrius Maximus Milesios* ἱματιοπώλας *uocat, nimirū a cultus elegantia. Vergilius in Georgicis, delicatissima uellera, Milesia uominat; Horatius item:*

Alter mileti textam, cane peius & angue
Vitabit chlamidem:

vestem molliculam, parumq. seueram significans. Aristophanes in Ranis, Στρώμασι μιλησίοις ἀναπεπταμένος. *id est, Stragulis Milesijs inuolutus, Horum meminit & Theocritus, & complures alij scriptores. Sed ad intelligendum adagij sensum, iam plus satis. Allusit ad prouerbium Euripides in Helena:*

Οὐκοῦν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ᾽, οὐκ ἐνθάδε. *id est,*
Magnificus illic forte eras, non hic item.

Allusit & Antiphanes apud Athenæum libro quarto, his quidem uersibus,

-Ἐν Λακεδαίμονι
Γίγνου, ἐκείνων τῶν νόμων μιθεκτέον
Ἐπὶ δεῖπνον ἐλθὼν εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπολαύε ζωμοῦ, καὶ φέρε τοὺς βύστακας.
Μὴ καταφρόνει, μηδ᾽ ἕτερ᾽ ἐπιζήτει καλά. *id est,*
Quando agis apud Lacedæmonem
Viuas oportet moribus Laconicis.
Cœnatum eas in phiditia Laconica.
Nigro fruare iure quod tibi apponitur,
Gestesq; byssacas, caue contempseris
Quicquam, boniue aliud requiras insuper.

Mense Maio nubunt malæ.

ROMANORVM *adagium extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis: aut in eos, qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio Mense nubere, siue quod eo Mense umbra Remi occisi a fratris Cerere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atq; Accæ Laurētiæ, mandasseq; vt manibus suis iusta persoluerentur. Vnde & Romulo auctore, festa Remuria dicta, posteritas mutata litera Lemuria, uelut a lemuribus appellare cœpit. Et umbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis uefasti. Ouidius in Fastis:*

Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupsit, nec diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quasdam causas refert, quam ob rem hoc Mense abstineretur a nuptiis: vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarum vtraq; dea nuptiis præsidet. Proinde propter auspicium deæ, aut maturantes paullum nubebant Aprile, aut pusillū prorogantes Iunio. uel propter funesta quædam piacula, quibus per id temporis utebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, cum antea Græcos consueuissent. Atque ob id Flaminiam Iunonis sacerdotem, quasi luctum illis diebus agere, nec ullo solemni cultu solitam uti. vel quod Maius a natu maioribus, Iunius a Iunioribus denominatus esse videatur. Porro nuptiis grandior ætas ut intempestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Ἀλλ᾽ ὦ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ἡ τ᾽ ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. *id est,*
Verum senecta iubet ualere Cypridem,
Et ipsa rursum infensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti.

Τὸ λύκῳ τὴν ὄιν, *id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho, Scelesta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui uelut eunucho uirgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod contineat fœmineam reuerentiam, meretricium sensum. Concinne hoc utemur, quoties ei seruandum aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Stenim in concione dixerat se custodē futurum urbis, usque ad calendas Maias, ad urbem exercitum habiturum. O præclarum custodem, ouium, vt aiunt, lupum: custos ne urbis, an direptor & vexator esset Antonius? Vnde quadrare videtur, quoties inimico negocium committitur, quiq. nobis pessime uelit: propterea quod lupus & agnus genuino quodam odio dissident. Id quod ostendit etiam Homerus in Iliados X.*

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά,
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. *id est,*
Fœdus uti non tutum homini, seuoq; leoni,
Vtq. ouibus prorsum concordia nulla lupisq;
Sed semper cupiunt male, seq. odere uicissim.
Item Horatius in Odis:
Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Huc adscribendum illud, quod refert Suidas: Πρὶν καὶ λύκος οἶν ποιμαίνειν. *id est, Prius etiam lupus ouem pascet: de re neutiquam uerisimili. Huic confine Plautinum illud in Milite: Bono cella suppromo credita. Sed propius accedit, quod est in Truculento: Nam oues*

oues illius haud longe absint a lupis.

Mustelæ seuum.

Γαλῇ στέαρ, *id est, Mustelæ pingue, subaudiendum, das, aut comittis. Cum ea dantur, quorum qui accipiunt, natura sunt appetentissimi. Gaudet enim hoc animal præcipue seuo. ueluti si quis laudaret laudis auidissimum: aut ad bibendum prouocaret, natura bibosum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus esset. Refertur adagium a Diogeniano.*

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον. *id est, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus cessatum ab exercitio studij, artisq. suæ. Id refertur a Plinio libro trigesimoquinto, capite decimo, cuius uerba non grauabimur in hoc cõmentarium transcribere: Scitum est, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi uiuebat, quo cum Apelles adnauigasset, auidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogauitq. a quo quæsitum diceret: Ab hoc, inquit Appelles: arreptoq; penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogene, quæ gesta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse: Apellem uenisse. Nõ enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisseq. abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adijceretq. hunc esse quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed uinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes uictum se confessus, in portum deuolauit, hospitem quærens. Placuit sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipue miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domus Cæsaris in palatio, auide ante a nobis spectatam, spatiosiore amplitudine, nihil aliud continẽtem, quam lineas uisum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omniq. opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatã diẽ agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Ceterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus est a Protogene, respexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio, cum ait:*

Linea quæ veterem longe fateatur Apellem.

Neque natare, neque literas.

Μήτε νεῖν μήτε γράμματα, *id est, Neque natare, neque literas, subaudiendum, nouit. In eos dicitur, qui supra modum indocti sunt, nihilq. prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo statim discebant pueri Athenis. Atque adeo Romæ quoque, id quod satis declarat Suetonius in Augusto: Nepotes, inquiens, & literas, & natare, aliaq. rudimenta per se plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cætera magnopere docilis, natare tamen nescierit, uelut postremum hoc nemo nesciret. Plato libro De legibus tertio:* Τοὺς δὲ ἐναντίως ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἄν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται: *Qui uero contra affecti, sapientes appellandi, etiam si neque literas, vt dicitur, neque natare sciant. Item Aristides in apologia communi quatuor oratorum,* Ἀλλ᾽ ὥσπερ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ὅτι γράμματα οὔτε νεῖν εἰδότας ἐλέγχειν ἀξιῶν. *id est, Sed quemadmodum dici consueuit, perinde coarguendum existimans, quasi qui neque literas, neque natare norit.*

Mordere frænum.

MORDERE *frænum D. Brutus libro Familiarium epistolarum undecimo, posuisse videtur pro eo quod est, vel leuiter repugnare seruituti. Si frænum momorderis, peream, si te omnes quotquot sunt, conãtem loqui ferre poterunt. hoc est, si utcunque significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt, quæ respondet Cicero: Si timidus, inquient, essem, tamen ista epistola omnem mihi metum abstersisses: sed ut mones, frænum momordi. Etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuersum sensum usurpauit, nempe pro eo quod est, seruitutem accipere, frenumq. recipere:*

Fama tace, subijt leges, & fræna momordit.

Id est, Admisit uincula matrimonij. Quanquam an etiam in hunc sensum uerba Ciceronis accipi possint, doctis excutiendum relinquitur. Prouerbium sumptũ videtur e fabula Aeschyli, quæ inscribitur Prometheus, in qua sic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς, δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. *id est,*

Precibus nihil mitescis inflexus meis.
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas uincere.

Manibus pedibusque.

EXTREMVM *conatum significantes dicimus, Manibus pedibusque. Nam per manus declaratur industria conficiendi negocij, per pedes maturandi celeritas. Dauus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphilo tibi pro seruitio debeo conari manibus pedibusq;. Vtitur hoc adagio semel atque iterum Aeschines in oratione contra Demosthenem. Homerus Iliados Υ.*

Ἀλλ᾽ ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. *id est,*
Immo quicquid ego possum manibus pedibusq;.

Omnibus neruis.

EVNDEM *habet sensum, Omnibus neruis, id est, summa ui, summoq. studio. Nam robur, iuxta philosophos, in neruis situm. Vnde & neruos intendere, expedire neruos; & neruosa dicimus, quæ uegeta ualidaq;, minimeq; languida. Cicero ad Qu. fratrem: Sic contende omnibus neruis & facultatibus. Idem lib. 15. Epist. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione secunda: In quo omnes neruos ætatis, industriæq; meæ contenderem.*

Velis equisque.

SIMILEM *conatum significat, uelis equisq;, ad fugiendum aut assequendum magis, quam ad efficiendum. M. Tullius ad Qu. fratrem libro secundo: sic ego, qui in*

isto

isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uelis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro velis, viris scriptum habetur. Idem Officiorum libro tertio: Quibus obsoletis floret Epicurus, eiusdem fere auctor adiutorq. sententiæ. Cum his equis velisq. vt dicitur, si honestum tueri ac retinere sententia est, decertandum est. In quibus exemplis usus est eadem metaphora paullo diuersius, vt qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugnæ genus equestre ac nauale.

Remis velisq.

H V I C *simillimum est, Remis uelisq. Inde translatum, quod cum nauis simul & remigio & velo impellitur, summus est nautarum conatus. Cicero lib. Tusc. quæst. 3. Tetra res est, misera, detestabilis, omni contentione, velis, vt ita dicam, remisq fugienda. Idem in prima Philippica: Tum uero tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neq. venti satisfacerent. Plautus in Asinaria: Remigio veloq. quantumcunque poteris festina & fuge. Quum remigio nauis impellitur, Græci* δεύτερον πλοῦν*, id est, secundarium cursum appellant: quum velis fertur, dicitur* ἱστιοδρομεῖν*: quum secūdis ventis,* οὐριοδρομεῖν*. Vertit in diuersum, hoc est, in significationem tarditatis, metaphoram Aristophanes,* ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

> Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ' ἐλαύνομεν. *id est,*
> *Neque currimus nunc, nec alias impellimur.*

Interpres exponit, Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Vergilius simpliciter extulit in Æneidos tertio:

> *Læuam cuncta cohors remis ventisq. petiuit.*

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legibus. 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. *id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersim, hoc est, ne respiciens quidem a tergo. Allusit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta ne respiceret. Et Vergilius:*

> *Transq. caput iace, ne respexeris.*

Nauibus atque quadrigis.

P R O *summo studio, summaq. festinatione, Flaccus dixit, Nauibus atque quadrigis, in Epistolis:*

> *Strenua nos exercet inertia, nauibus atque*
> *Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est.*

Plutarchus aduersus usuram: Μηδὲ σὺ ἱπποσύνας τιμήεντας, μηδὲ ὀχήματα ζευκτὰ, κερασφόρα καὶ κατάργυρα, ἃ τάχιον τόκοι καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ' ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι, καὶ καβάλλῃ χρησάμενος φεῦγε πολέμιον, καὶ τύραννον δανειστήν. *id est, Ne vero tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quæ celeres vsuræ assecuntur, & prætercurrunt: verum asino quopiam, quemcunq. forte nactus fueris, aut caballo fuge hostem, ac tyrannum fæneratorem.*

Citis quadrigis: Iouis quadrigis.

C I T I S *quadrigis fugere, et Iouis quadrigis fugere, pro eo quod est quam ocyssime fugere, legitur apud Plautum, ab Homero translatum, qui diis quadrigas affingit, quibus quo lubitum sit, repēte rapiantur, ex Olympo in terras, rursus è terris in cœlum. Ad quas allusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poema nostrum ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citis quadrigis properet persequi. Liuius primæ decadis libro quinto, narrat Camillum captis Veiis, ita triumphantem ingressum vrbem, vt curru equis albis iuncto ueheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuisse, quam gratiorem, quod Solis ac Iouis currum æquiparasse moliretur.*

Equis albis præcedere.

V B I *quem aliis quapiam in re longe superiorem significabant, longoq. anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebant, uel quod antiquitus equi albi meliores haberentur, uel quod victores in triumpho albis equis uectari soleant, vel quod albi equi fortunatiores & auspicatores esse credantur, vt ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, cum ait: Postquam ardua montium, & rosida cespitum, & glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum fesso. Neque enim temere addit, vel indigena, id est, Thessalico, vel albo: nam vtrunque pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Persio quodam.*

> *Durus homo, atque odio qui possit vincere regem,*
> *Confidens, tumidusq. adeo sermonis amari,*
> *Sisennas, Barros vt equis præcurreret albis.*

Erant autem Sisenna & Barrus homines quidam insignita maledicentia: etiam si Acron barros legit, vt sit epitheton. Neque dissimile huic Plautinum illud in Asinaria: Nam si huic occasioni tempus sese subterduxerit, numquam ædepol albis quadrigis indipiscet postea. Græci simpliciter dicunt παριππεῦσαι*, pro longe antecellere, quod equestris cursus sit expeditior.*

Mordicus tenere.

M O R D I C V S *tenere, est summa pertinacia tueri, quod Græci vocant* ὀδάξ*. M. Tullius Acad. quæst. lib. 1. Nā ab omnibus eiusmodi visis, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymum: Illi me plus mouent, qui cum posterius interpretarentur, & verborū, locutionūq. Hebrearum viā atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: nō solū inter se nō consenserunt, sed etiā reliquerunt multa. In eundē sensum dixit Seneca lib. De beneficiis. 7. Vtraq. manu: Hæc, inquit, Demetrius noster vtraq. manu tenere proficientem iubet, hæc nusquam dimittere.*

Terra, mariq.

F A C I E M *prouerbialem habet & illud, Terra, mariq. quoties extremum conatum, studiumq. significamus. Theognis:*

> Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
> Δίζεσθαι χαλεπῆς Κύρνε λύσιν πενίης *id est,*
> *Paupertatis enim duræ, terraq. mariq.*
> *Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium.*

Et Horatius.

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS pene diuersum est, *molli brachio, & leui brachio, cum indiligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticum lib. 2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita existimes. Idem ad eundem lib. 4. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt.*

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR *apud idoneos scriptores, Omni telorum genere oppugnare, pro eo quod est, modis omnibus insectari. Metaphora sumpta uideri potest ex illo uersiculo Homerico:*

Ἔγχεΐ τ' ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν, *id est,*
Hastisq. gladiisq., & saxis grandibus urgent.
Cui finitimum est, Cæsim ac punctim. Nam his duobus modis hostem impetimus.

Cominus atque eminus.

AD *eandem formam pertinet* ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν, *id est, Cominus atque eminus. Translatum & hoc a bello, in quo nunc conserti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hostem torquent. Id si ad animi res transferatur, fiet uenustius. Cum hominibus habenda pax, ceterum cum uitiis cominus atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnant* συστάδην μάχεσθαι *dicuntur: qui hastis,* ἀκροβολίζεσθαι μάχεσθαι *dicuntur.*

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, *id est, Vnumquenq. moue lapidem, hoc est, omnia experire, nihilq. intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum esse pleriq. ferunt. Xerxes Græcos bello adortus, cum esset apud Salaminem superatus, ipse quidem inde se mouit, uerum Mardonium reliquit, qui suo nomine bellum prosequeretur. At cum hic quoque in Plateis parum prospere pugnasset, fugatusq. esset, fama uulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorij sui thesaurum ingentem humo defossum reliquisse. Hac spe pellectus Polycrates Thebanus, eum agrum commercatus est. Verum ubi iam multum diuq. thesaurum quæsisset, neque quidquam proficeret, Delphicum oraculum consuluit, qua ratione posset eas pecunias inuenire. Apollo respondit his uerbis,* πάντα λίθον κίνει, *id est, Vnumquenq. moue lapidem. Id simul atque fecisset, multum auri uim reperisse ferunt. Sunt qui metaphoram sumptam existiment ab his, qui cancros venantur in littore. Nam hi plerunque sub saxis latitant, quæ mouent qui cancros quærunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum:* πάντα κινήσω πέτρον, *id est, Omnem mouebo petram, hoc est, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis:* πάντα κινῆσαι πέτρον, *sentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epistola: Ego iugulum statim uideo, hunc premo. Premit certe quod elegit, sed in eligendo frequenter errat. Respondi posse fieri: vt genu esset, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere non possum, omnia pertento, omnia experior,* πάντα denique λίθον κινῶ. *id est, Omnem lapidem moueo. Diuus Basilius ad nepotes: Ad quod vt uiaticum paremus, omnis lapis, ut dici solet, mouendus est. Fortassis huc allusit & Theocriticum illud in Bucoliastis:*

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea lasciuiente atque omnia tentante, quo Polyphemum in se prouocaret, id quod alibi retulimus. Scholiastes admonet prouerbio dici, significans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, *id est, omnem mouere funem. Addit metaphoram sumptam a ludo quopiam, in quo qui non potest alia ratione uincere concertatorem, mouet a linea lapidem, qui dicitur rex. Nam quod adfert de statua saxea, quam sua forma mouere possit Galatea, coactius est, mea quidem sententia.*

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν. *i. oēm funē mouere. Aliūde ducta metaphora, sensū eundē efficit. Aristophanes in Equitibus.*

Νῦν δή σε πάντα δεῖ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum versuum hic est sensus,
Nunc te necesse est omnem rudentem expedire,
Et lemma ferre uehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pseudomante: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν ἀμύνασθαι διψῶν. *id est, Atque omnem mouebam funem, hominem vlcisci cupiens. Apollonius in epistola ad Euphratem:* πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. *id est, Negotiatorem aiunt omnem funem mouere oportere. Vsurpauit & Plato in dialogo cui titulus Sisyphus,* σκεψώμεθα νὴ Δία, ὑπερφυῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον δὴ πάντα κάλων ἐξιέντες, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἱέντες. *id est, Consideremus itaque per Iouem, exacte omnem quod aiunt rudentem laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de uocabulis rerum primo:* ἐπλέομεν πάντα ἐκσείσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλοις. *i. Nauigabamus omni moto rudente, et omnibus rudentibus. Ad eum modum significat difficilem nauigationem, in qua sint omnia tentanda.*

Omnem iacere aleam.

OMNEM *iacere aleam, est rem uniuersam periclitari, fortunæq. arbitrio committere. Siquidem alea fortunæ ludus est magis quam artis. Vnde prouerbiali figura, si quādo ancipitē rei euentū significamus, quasi nō ab arbitrio iacientis, sed a fortuna pendentis, aleā iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, uitam hominum perinde dixit esse, quasi cum ludas tesseris, vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus,* ὑπὲρ τοῦ ἐνυπνίου, Τολμήσω ἀναρρῖψαι τὸν κύβον. *i. Audebo tesseram iacere. Euripides in Rheso:*

Χρὴ δ' ἐπ' ἀγῶσι πόνων,
Τύχην προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. *id est,*
Par est labore digna ferre præmia,
Quicunque vitam fortis obiicit aleæ.

Aristides in Pericle: εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνεῤῥίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. *i. Vna super omnibus alea iaciebatur, uita, pecuniis, fama, principatu. C. Cæsar ad Rubiconē, qui fluuius Italiā a Gallia disterminat, paulisper secum hæsitans, animoq. reputans, quā arduam rem moliretur, postea quā ostento est animus additus: Eamus, inquit, quo deorū ostenta quo inimicorū iniquitas uocat, iacta esto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modum dixisse refert:* πᾶς ἀνεῤῥίφθω κύβος. *id est, Omnis iacta sit alea. Ad quod alludens Lucanus:*

Cadat alea fati,
Alterutrum mersura caput.

Plutarchus in uita Coriolani, extremam aleam in eundē sensum usurpasse videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀφιέντι. *i. Velut extrema iacta alea. Itē Petronius Arbiter:*
Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius libro De diuinatione 2. Nō perspicitis aleā quandam inesse hostijs diligendis, præsertim, cum res ipsa doceat. Cum enim tristissima exta sine capite fuerint, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur sæpe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, casum. Prouerbium desumptum videtur ex Menandro. Nam Athenæus libro 13. hæc citat illius carmina e comœdia quæ inscribitur Arrhephorus, siue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἂν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὸ παραινῶ σοι μὴ γαμεῖν.
id est,
Siquidem sapis, ne coniugem unquam duxeris.
Duxi ipse, proinde suadeo ne duxeris.
Huic alter respondet;
Δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. *id est,*
Decreta res est, esto iacta hæc alea.

Græci versus apud Athenæum nonnihil corrupti sunt scribarum inscitia. Sed nullo negotio possunt restitui. Sic enim scriptos primum arbitror:

Οὐ γαμεῖς εἰ νοῦν ἔχεις καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὸ τοῦτον μὴ γαμεῖν
Νῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teste Plutarcho, similem esse dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quæ ceciderunt, recte uti. Quid cadat, in fortunæ manu est: distribuere uero recte, quæ forte ciderunt, id in nobis situm est. Quam collationem imitatus fuisse videtur Terentius in Adelphis.

Vela uentis permittere.

NEQVE *dissimili figura dixit Quintilianus in præfatione Institutionum oratoriarum, Permittamus uela ventis, & oram soluentibus bene precemur: hoc est, editionis ancipitem euentum utcunque cadet experiamur. Simillimum est illud apud Senecam in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem: hoc est, rem fortunæ arbitrio commisi. Theognis:*

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. *i.*
Quare nunc ferimur tendentes carbasa ventis.

Venuste Græcis πλησιστίοις φέρεσθαι *dr, qui toto pectore summoq. conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone seniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quod largitione corrumperet. Scipio respondit, sibi non opus esse quæstore nimium diligenti, cum ipse* πλησίστιος, *id est, plenis velis ad bellum raperetur. Ouidius:*

Et quoniam magno feror æquore, plenaq. ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. *id est,*
Sub omni lapide scorpius dormit, aut vt metri quoq. ratio seruetur, est enim anapæsticus dimeter,
Est sub lapide scorpius omni.

Admonet adagium cauendū esse, ne quis apud captiosos & calumniosos temere loquatur: quidquid enim attigerit, periculum esse ne mordeatur. Constat autē scorpios solere sub saxis cubitare, quæ si quis tollat incautius, fit vt ictus vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui friuola quædam prætexentes suffugiunt laborem. Aristophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὴν παροιμίαν δ' ἐπαινῶ
Τὴν παλαιάν, ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντὶ
Χρὴ μὴ δάκῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. *id est,*
Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide sub omni
Mordeat ne rhetor, obseruare.

Nicandri commentator, hunc senarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. *id est,*
Etenim sub omni lapide scorpius excubat.

Hoc est, nihil tutum, & omnia cauenda.

Asinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, *subaudi* ἀκροατής, *id est, Asinus lyræ auscultator. In eos, qui propter imperitiam nullo sunt iudicio, crassisq. auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro satyræ suæ cuidam indidit. Eiusdem apud Gellium extant hæc verba e satyra, cui titulus. Testamentum: Si quis mihi filius vnus, pluresue in decem mensibus gignuntur: si erunt* ὄνοι λύρας, *id est, asini ad lyram, exhæredes sunto.* ὄνος λύρας, *appellat indociles bonarum artium, atq. intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam. Quos ego cum possem meo iure contemnere, asino quippe lyra superflue canit, tamen ne nos superbiæ, vt facere solent, arguant. Et idem aduersus Vigilantium: Quanquam stulte faciam, magistro cunctorum magistros quærere, & ei modum imponere, qui loqui nescit, & tacere non potest. Verum est illud apud Græcos prouerbium,* ὄνος λύρας. *Lucianus de his qui mercede seruiunt:* Τί γὰρ κοινόν, φασί, λύρᾳ καὶ ὄνῳ. *id est, Quid enim commercij, quod dici solet, asino cum lyra? Idem aduersus indoctum:* ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα. *id est, Sed asinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium:* ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, *id est, Asinus auriculas mouens. Rursum ad hunc modum:* ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *id est, Asino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quasi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicentibus. Est autem asino naturale, subinde mouere auriculas, veluti significanti se iā intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad asinum non auscultantem lyram, sed ipsum canere conantem. Lucianus:* Καὶ μάλιστα ἐπειδὰν ᾄδειν καὶ ἁβρὸς εἶναι θέλῃς, ὄνος αὐτολυρίζων φασί. *id est, Maxime si quando canis, cupitq. festiuus ac lepidus videri, asinus, vt aiunt, ipse lyra canens. Idem in Pseudologista:* τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ὄνον κιθαρίζειν πειρώμενον ὁρῶν. *id est, Iuxta hoc ipsum quod vulgo dici solet, asinum conspiciens cithara canere tentantem. Citatur & hic versiculus:*

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id est,*
Asinus lyram auscultauit & porcus tubam.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius sunt imperiti, & a quo natura abhorrent.

Festiniter.

Festiviter invertit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum. 8. Erat Cleon quiſpiam, cui nomen inditum bovi: is cum ſcite caneret voce, ceterum lyra non perinde uteretur, Stratonicus ubi canentem audiſſet: Olim, inquit, aſinus ad lyram dictus eſt, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σῦς σάλπιγγος ἀκήκοεν, *id eſt, Tubam ſus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, uerum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: ſuem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiuſmodi ſenarius:*

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id eſt,*
Aſinus lyram, ſus audijt ſtolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL *graculo cum fidibus, id eſt, Nihil ſtolidis & imperitis cum bonis litteris. Nam graculus auis eſt ineptæ moleſtæq. garrulitatis, atque obſtrepera, adeo ut a voce qua ſonat, nomen inditum putent, auctore Quintil. 1. Inſtit. lib. Tum ſui generis conuentus amat, quo mutuo garritu ſtrepitus fiat odioſior. Porro cithara ſilentium poſtulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarum extrema lucubratione, ſane quam eleganter hoc adagium torquet in quoſdam pinguiore ingenio homines, ſtolidaq. loquacitate præditos, prophanos,* ἀμούσους, *id eſt, a muſarum ſacris alienos.*

Nihil cum amaracino ſui.

ATQVE *ei continenter ſimile quoddam ſubnectit: Nihil cum amaracino ſui: hoc eſt, ſtolidis vel optima putent, diſplicentq. Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua a Cynaræ Cyprij regis eiuſdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuerſum fuiſſe, fabulis proditum eſt. Ceterum Seruius in primum Aeneidos, ſcribit Amaracum puerum fuiſſe regis unguentarium, qui caſu lapſus dum ferret vnguenta, maiorē confuſione odorem creauit, vnde & optima vnguenta amaracina dici cœperint: hunc poſtea in herbam amaracum fuiſſe conuerſum. Eadem dicitur & ſanſucum, & aliis atque aliis nominibus, vt auctor eſt Dioſcorides in 3. lib. aitque gratiſſimi eſſe odoris, atque totam odoratam. Plinius libro 13. cap. 1. inter unguenta nobilia & amaracini facit mentionem, refertq. quondam in Coo fuiſſe laudatiſſimum, poſtea eodem in loco prælatum Meſinum: deinde docet variis vnguentis admiſceri ſanſucum, quemadmodum & Telino: quin etiam ex ſimplicis amaraci ſucco nobiliſſimum vnguentum confici. Idem libro 21. cap. 22. ſcribit in Cypro ſanſucum laudatiſſimum & odoratiſſimum naſci, eiuſq. varia oſtendit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum ſeu ſanſucinum uocetur. Cum igitur huiuſmodi ſit amaracinum, contra ſue nihil immundius, nihil ſordium amantius: quamobrem dixit Vergilius.*

Immundi meminere ſues. *Præterea Flaccus:*
Vel amica luto ſus. *Et,*
Luſulenta ruit ſus,

nihil profecto minus conuenit roſtro ſuillo, quam deliciæ unguentariæ; quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum eſt ſuillo generi, ita vt illis veneni inſtar ſit, ſi quidem credimus Lucretio, cuius in ſexto libro hi ſunt verſus:

Deniq. amaracinum fugitat ſus, & timet omne
Vnguentum, nam ſetigeris ſubus acre venenū eſt.

Suem olim Aegyptij belluam vſque adeo ſpurcam ducebant, vt ſi quis vel tranſiens contigiſſet, continuo properaret ad flumen, ſe pariter ac veſtem abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuiſos haberi, vt nec in templa recipiantur, nec ad matrimonium aut affinitates admittantur, auctor Herodotus li. 2. Ad hoc adagium alluſiſſe videtur M. Tullius cum ait: Illi alabaſtrus vnguenti plena putet: id eſt, optima pro peſſimis diſplicent. Simile quiddam dici poſſet de ſcarabeo, cui vnguentum pro ſtercore eſt, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici ſolere propemodum innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis componit: λέγονται δ' οἱ κάνθαροι τὸ μύρον ἀποδιδράσκειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. *id eſt, Aiunt ſcarabeos vnguentum fugere, graueolentia ſectari.*

Aſinum ſub fræno currere doces.

ASINVM *ſub fræno currere doces, hoc eſt, doces indocilem. Nam equus ad curſum idoneus, aſinus ad equeſtrem curſum inutilis. Horatius:*

Infelix operam perdas, vt ſi quis aſellum
In campum doceat parentem currere fræno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de aſino. Eſt autem diuerſum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, *id eſt, Equum in campum.*

Alienam metis meſſem.

Ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος *id eſt, Alienam metis meſſem. Duplex eſt vſus huius adagij, quippe quod pariter & in eos conuenit, qui commoditatibus aliena partis opera potiuntur: & in hos, qui negotium non ſuum parum diligenter curant. Ducta metaphora a vetuſto more, quo vicini ruſtici in demetenda ſegete mutuam inter ſe ſe operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in ſuopte quiſque negotio longe ſit attentior quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Caſſita, quem non pigeret referre, niſi promptum eſſet cuilibet apud A. Gellium legere. Poteſt & eo referri, quod aliquoties fit, vt eiectis iis, qui ſementem fecerunt, alij in eorum locum ſuccedant. citraq. laborem alienis fruantur ſudoribus. Vnde Maronis illud:*

-En quis conſeuimus agros?

Ariſtophanes in Equitibus: Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. *i. Alienam metens meſſem. Dictū eſt in Cleonē, qui in rē paratā, multisq. laboribus a Demoſthene prius labefactā ueniens, Pylo capta, gloriam omnem victoriæ in ſe tranſtulit, Demoſthenis præter inuidiam nihil relictū. Cui confine eſt illud Homeri ex Odyſſeæ lib. 1.*

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. *id eſt.*
Quandoquidem impune victum comedūt alienum.

Eādē ſententiā Ariſtophanes in eadē fabula ſic extulit:

Ἐγὼ δὲ περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργασίας
ἑτέρου ποιοῦντος τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id est,
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere.

PENELOPES *telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odyssea secundo fingit Penelopen Vlyssis vxorem, procos iam vrgentes, hac conditione delusisse, vt tum se promitteret nupturam, vbi telam quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quã illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit.*

Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν, ἐπεὶ δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.

Vsurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quæst. lib. 2. Quid quod eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum superiora? Sentit autem de dialectica, quæ iisdẽ illis rationibus, quibus confirmauit aliquid, rursum soluit ac destruit, vt nihil iam actum videatur. Seneca De beneficiis quinto: Quid enim boni est, nodos operosa soluere, quos ipse vt solueres feceris? Aristides in defensione quatuor oratorum: καὶ ἐν ὑφαίνοντι τὸν ἱστὸν ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν περιποιῶσι τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀντιφορεῖσι μεγάλα φρονοῦντες. *id est, Et telam nescio quam retexentes. Quantum enim faciunt compendij in sapientia, tantum rursum dispendij dum arrogantes euadunt. Hoc quoniam aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirum & hoc esse prouerbium.*

Annosam arborem transplantare.

Γεράνδρυον μεταφυτεύειν, *id est, Vetulam arborem transplãtare. In eos dicitur, qui sero atque exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de iis, quæ frustra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, sed cum plantula adhuc est. Nam veteres negabant arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teste Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiarius pertinere, quæ omnium altissime radices agit: Vt &* ἀπὸ τῆς δρυὸς γεράνδρυον. *Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuisse. Quapropter & Ioui sacra arbor, & sylua Dodonæa querna fuit, vnde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter vsus est hoc adagio Seneca libro Epistolarum 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Aegialo diligentissimo patrefamilias (is enim nunc huius agri possessor est) quamuis vetus arbustum posse transferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.*

Harenam metiris.

Ἀμμὸν μετρεῖς, *id est, Harenæ modum quæris, siue metiris, hoc est, rem infiniti laboris atque inexplicabilem inceptas. Aut frustra conaris, quod nequeas efficere. Athenæus lib. sexto, Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit* ψαμμακόσια, *velut æquantia numerum harenarũ.* ὀνόμασι δὲ χρώμενον ψαμμακοσίοις. *id est, nominibus vtens harenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imiter. Plato in Theæteto:* Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. *id est, Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, harena.*

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, *id est, Vndas numeras. Eũdem cum proximo sensum habet. Vergilius vtranq. parœmiam eleganter attigit libro Georgicon secundo:*

Quem si scire velit, Libyci velit æquoris idem.
Discere quam multæ zephyro turbentur harenæ.
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionii veniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἶσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ᾀόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id est,
Nanq. perinde fiet quasi si numerare labores,
Quod venti e pelago trudant ad littora fluctus.

Videri potest ab Aesopico quodam apologo natũ adagium, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore sedisse, conãtem singulas vndas pernumerare: cumq. vndas vndis trudentibus obrueretur, animoq. male angeretur, quod eas numero complecti non posset, adiens callida vulpes opportuno consilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, *id est, Apud surdum crepitum edere, dicitur vbi quid frustra fit. Aut vbi peccatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuiciis incessitur is qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur a Diogeniano & a Suida.*

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, *id est, Aranearum telas texere. Est in re friuola, nulliusq. frugis infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij vice a diuo Basilio in initio enarrationis. Hexameron Vnde et apud Diogenem Laertium in vita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis similes esse dicebat, quæ cum operosum quiddam atq. exactum præ se ferant, tamen nugatoriæ sint atque imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum a magnis auibus facile discinderentur, muscas duntaxat irretirent.*

Laterem lauas.

FERVNTVR *huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem significamus, veluti* πλίνθον πλύνεις, *id est, Laterem lauas, id quod vsurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam. Taceam? instigem. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:*

Καὶ ὕδατι νίζειν θολερὸν διαειδέϊ πλίνθον. id est,
Et nigram silicem lauisse liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI *simillimum est, quod refertur apud Aristophanem*

in co-

in comœdia cui titulus σφῆκες, λίθον ἕψεις, id est, Lapidē decoquis: pro eo quod est, inaniter laboras. ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀντιβολῇ τις, κάτω κύψας ἂν οὕτω, λίθον ἕψεις, λέγει. id est, Quin vbi quis obsecrauerit, demisso sic capite, lapidem decoquis, inquit. Neque enim unquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq. precibus mollescentem.

Aethiopem lauas: Aethiopem dealbas.

EANDEM *vim habent, αἰθίοπα σμήχεις, id est, Aethiopem lauas. Et, αἰθίοπα λευκαίνεις, id est, Aethiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum: καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ id est, Ac iuxta prouerbium, Aethiopem lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex vicini syderis uapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neque ulla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta verborum fucis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri potest ab Aesopica fabula. Nam quidam mercatus Aethiopem, & existimans eum colorem non natura, sed superioris domini negligentia accidisse, nihil non adhibuit eorum, quibus vestes candefieri solent: adeoq. perpetuis lotionibus miserum divexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.*

Arare littus.

Αἰγιαλὸν ἀροῦν, *id est, Arare littus. Est sterilem operam sumere. Ausonius ad Theonem,*

Quid geris extremis positus telluris in oris
Cultor harenarum vates, cui littus arandum.

Significans eum inaniter laborare. Huius peculiaris vsus erit, cum officium impenditur in eum, a quo nihil sis fructus aliquando percepturus: velutisi quis doceat, ὄνῳ λύραν, aut beneficium collocet in ingratum. Salsitas enim facit, vt littorales oræ ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est: ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, Salsuginosa uicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: Atque huiusce rei varias adfert causas Plutarchus in commentario De causis naturalibus, primo statim problemate.

Harenæ mandas semina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, *id est, Harenæ mandas semina. Propterea quod steriles harenæ, maxime littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,*

Quid facis Oenone, quid harenæ semina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in Brabantia sunt agricolæ tam industrij, qui sitientissimas harenas cogant & triticum ferre.

In aqua sementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, *id est, In aqua sementem iacis. Theognis,*

Ἶσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. *id est,*
Par vt qui æquoreis semina mandet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium conferunt in ingratos atque improbos homines: idq. perinde perire dicit, quasi sementem facias in undis marinis. Aristophanis interpres & hoc pacto effert prouerbium, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id est, in mari sementem facis.

In saxis seminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, *id est, In saxis sementem facis. Nam hoc terræ genus fere sterile est, vel quia non potest aratro proscindi, uel quia quod satum est non habet quo radices agat.*

Ignem dissecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, *id est, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus symbola. Aristides in communi defensione quatuor Rhetorum:* ἐλελήθεις δὲ σαυτὸν, ἁπάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας; *id est, Non intelligebas autem teipsum omnibus illis prouerbiis obnoxium esse: quod ignem diuerberares, quod lapidem elixares, quod in saxis sementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionysium tyrannum nullum omnino fecerit operæ precium.*

In aqua scribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις, *id est, In aqua scribis, hoc est, nihil agis. Lucianus in Tyranno:* Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατος φασὶν ἤδη γράφεις, παρὰ μικύλλου τινὰ ὀβολὸν προσδοκῶν, *id est, Vtrum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, scribis, qui quidem a Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro:* Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, *id est, Num hæc studiose in aqua scribet nigra, seminans calamo? Extat huiusmodi senarius inter sententias Græcas:*

Ἀνδρῶν φαύλων ὅρκον, εἰς ὕδωρ γράφε. *id est,*
Hominum improborum inscribe iusiurādum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum libro decimo.

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. *id est,*
Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Item Catullus,

Mulier cupido quod dicit amanti,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

In harena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, *id est, In harena ædificas. Non consistit, quod super harenam struxeris. Proinde recte vsurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.*

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, *id est, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo quod est, agricolationem exerces. Refertur a Zenodoto, dicitur in eos, qui e suis laboribus nihil fructus reportant.*

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, *id est, Ferrum fluitare doces. De iis, qui rem conantur, quæ repugnante natura nequaquam fieri possit.*

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖς ἢ ἐπιφέρεις, *id est, Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuiosos non inconcinne dicetur. Plautus in Pseudolo: Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras. Id autem olim inter* ἀδυνα-

τατα habitum, vel illud est argumento, quod inter prodigia refertur, Tuciam virginem Vestalem, aquam cribro tulisse, anno ab urbe condita sexcentesimonono, teste Plinio lib. 26. cap. 2. Cuius meminit Dionysius Halicarnasseus lib. Romanarum antiquitatum secundo. Sumptum a fabula Danaidum puellarum, quas Plato scripsit apud inferos hoc pœne genus pendere, vt assidue aquam in dolium pertusum uasis item pertusis inferant. Alciphron in epistola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον ἐς τὸν τῶν Δαναΐδων τὸν ὑδροφορίαν ἐγχέομεν πίθον. id est: Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρημένου. id est, Tanquã e cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum: εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id est, In dolium pertusum aquam hauris. Plautus in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

Apud fimum odorum uaporem spargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id est, In fimum aromatum odorem spargis. Nam perit omnis fragrantia, fimiq. fœtore vincitur. Et apud Suidam. Conueniet autem in hos, qui rẽ egregiam indignis adhibent, quod genus est illud, In lente unguentum.

Oleum & operam perdidi.

EODEM pertinet & illud, quod est apud Plautum in Pœnulo: tum pol ego & oleum & operam perdidi. id est, quicquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. Metaphora ducta est a gladiatorum ac palæstritarum certaminibus: in quibus certaturi, unguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epistolis: Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pompeius profitetur se & oleum & operam perdidisse. Quanquam potest & ad lucubrantium lucernas referri: sicuti Cicero fecisse videtur, scribens ad Atticum lib. 13. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum et opera nostræ philologiæ perierit, sed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quod ad rem animi translatum sit. Ergo hic oleum pro sumptu positum est. Nam & sic effertur adagium. Plautus in Rudentibus, Et operam & sumptum perdunt. Eodem pertinet etiam illud, quod coruus ille salutator sonare didicerat, Opera & impensa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius libro Saturnalium 2. Eam quoniam haudquaquam indigna memoratu videtur, non grauabor adscribere, idq. ipsius verbis: Sublimis, inquit, Actiaca victoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere, Aue Cæsar, victor, imperator. Miratus Cæsar officiosam auẽ, viginti millibus nummum emit. Socius opificis, ad quẽ nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauerat Cæsari illum habere & alium coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit. Allatus verba, quæ didicerat, expressit: Aue victor imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus similiter a psitaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoq. redemit. Exemplum sutorem pauperem solicitauit, vt coruum institueret ad parem salutationem, qui impẽdio exhaustus, sæpe ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa periit. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus respondit, satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexere, Opera & impensa periit. Ad quod Cæsar risit, emiq. auem iussit, quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobij verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium subtexuisse: Oleum perdit & impensas, qui bouem mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipsum, bouem ad ceroma mittere, prouerbium sapit, pro eo quod est, docere indocilem: aut ad id muneris quem piam asciscere, ad quod obeũdum minime sit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentum, quo olim vngebantur athletæ, id ex oleo certisq. terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.

Reti uentos uenaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, id est, Reti vẽtos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea quæ nulla sit assequendi spes: Aut qui rem inanem inaniter captãt. Nam vtre contineri ventus potest, reti nequaquam.

Tranquillum æthera remigas.

Αἰθέρα νήνεμον ἐρέσσεις, id est Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est quasi dicas, aerem diuerberas, remigantium more.

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, id est, Mortuum flagellas, in eos, qui obiurgant illos, qui nihil prorsus obiurgatione commouentur: Aut qui vita defunctos insectantur ac lacerant.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, id est, Ollam exornas, siue picturas. De iis, qui in re vehementer absurda frustra conãtur. Ineptus enim labor, ollæ uasi contempto, & culinariis vsibus destinato, picturæ lenocinium adhibere. Cui simillimum quiddam vulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, id est, Ouum glutino compingis. Refertur a Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamẽ glutino sarcire & coagmentare conetur.

Vtrem cædis.

Ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem cadis, aut vtrem excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod allusisse videtur Apuleius in Asino, cum meminit de tribus vtribus a se percussis ac vulneratis. Sumptum vel a Bacchi sacris, vel ab iis, qui percussis vtribus inanem mouent strepitum.

Vtrem vellis.

HVIC simillimum, ἀσκὸν τίλλεις, id est, Vtrem vellis. Vel quod non sentiat, vel quod pilis careat.

Actum

Actum agere.

TERENTIVS in Phormione: Ohe actum, aiunt, ne agas. τὸ πραχθὲν μὴ πρᾶξῃς. A iudiciorum consuetudine sumptum, qua fas non est iterum agere causam, de qua iam sit pronunciatum. Plautus: Rem actam agis. id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis vestrum videri patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia indicat dici solitum de negotio, quod præpostere geritur. Sed cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis & colendis. Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur prouerbio.

Cotem alis.

Ἀκόνην σιτίζεις, id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, pluriniq. cibi: qui nihilo tamen habitiores inde redduntur. Nam in Cotis macilentiam, hodieq. vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguem quã cotem, macilentum quempiam esse significantes. Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, vnde non sit reditura gratia: vt affine sit illi, quod alibi dicetur, Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas.

Ὕλαν κραυγάζεις, id est, Hylam inclamas. De frustra voci ferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiusmodi casu natum adagium. Hylas Theodamantis filius, cum esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cum esset in Mysia, forte aquatum egressus, in fonte periit: vnde & a Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc vestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti uociferatione nomen inclamabat Hylæ, neque quicquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retulisse, cum ait:

His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamassent, vt litus Hyla, Hyla omne sonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τρὶς μὲν Ὕλαν ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμός
Τρὶς δ' ἄρ' ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δ' ἵκετο φωνά. i.
Ter quanto potuisset Hylam clamore vocabat
Mugitum intendens imo de gutture vocis.
Ter puer audiit, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obstat, quo minus ad sacrorum consuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam sunt instituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur. Id fuerit venustius atque concinnius, vbi quis rem absentem frustra desiderat, vel deplorans, vel optans. Vt si quis ad inopiam redactus, optaret sibi centum talenta, quæ quondam habuisset. Ad hanc parœmiam respexisse videtur Aristophanes in Pluto:

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς, id est,
Desideras absentem inaniter vocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorãte, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, id est, Inaniter consumis aquam. In eos quadrabit, qui frustra suadent. A prisco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Aeschines contra Demosthenem, ostendit primam aquam infundi solere actoribus, alteram patronis, tertiam iudicibus, ad pœnam constituendam, nisi primis sententiis reus fuisset absolutus. Et Demosthenes Aeschinem prouocat, vt vel in sua aqua, si possit, dicat, quod decretum fuisset ipso vnquam auctore scriptum: ἐγχεῖς καὶ σὺ τῷ ἐμῷ ὕδατι ὑπάτω. Huc alludens Lucianus ἐν τῷ περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, nõ ad aquæ, sed ad amphoræ vinariæ modum. Idem in bis accusato: Ἐκείνῳ γὰρ τὸ νῦν ῥεῖ. id est, Nam illius sane in præsentia fluit aqua. Videtur id subindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ, id est, ad pusillum aquę docere posse quæ gesta sint. Idem in eodẽ: Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον. id est: Vrget enim aqua fluens, quod oratoris sit ad præscriptas clepsydras dicere. Apuleius in Asino aureo: Rursum præconis amplo boatu citatus accusator quidam senior exurgit, & ad dicendi spatium, vasculo quodam inuicem colli graciliter fistulato, ac per hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pene quinque. Nam viginti clepsydris, quas spatiosissimas acceperam, sunt additæ quatuor. Quintilianus lib. 12. Et si quid ipse tibi sumas, probandum est, & laboratam congestamq. dierum ac noctiũ studio actionem, aqua deficit. M. Tullius in calce secundi libri Tusculanarum quæstionum, Cras ergo ad clepsydram, sic enim dicimus. Idem de Oratore libro 3. de Pericle loquens, At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat, sed vt accepimus Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerum scientia. Philetas apud Athenæũ lib. 2. τοσοῦτον ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. id est, Tantum, vt solent rhetores, ad aquam dixi, fuerat autem de aqua sermo. Hinc captata est allusionis gratia. Demades iocabatur in Demosthenem ὑδροπότην, quod ceteri quidem ad aquam dicerent, Demosthenes ad aquam scriberet. Philostratus in Adriano sophista τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat sophistas qui aqua exercebantur. Porro prisci lineis & vmbris horas distinguebãt. P. Scipio Nasica primus reperit clepsydram, qua nubilo quoque die & noctibus, horæ distinguerentur. Nunc pro clepsydris clepsammis & αὐτομάτοις vtuntur horologiis.

In aere piscari, Venari in mari.

EIVSDEM generis sunt & illa, quæ Plautus vsurpat in Asinaria: In aere piscari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt simpliciter in eos, qui frustra moliuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpostere ibi quærunt aliquid, vbi ne sperari quidem possit. Vt si quis in magistratibus uitam tranquillam, in voluptatibus beatam, in opibus felicem quærat. Itaque Libanus seruus ab hero suo Demæneto iussus, vt vxorem ipsius argento defraudaret, significans nulla ratione fieri posse, vt a muliere tenacissima quidquam auferretur: Iube, inquit,

vna me opera piscari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam e pumice postulas.

SVPERIORI *non admodum diuersum, quod apud eundem poetam legitur: Aquam e pumice postulare, pro eo quod est, frustra ab alio petere, cuius ipse a quo petas, maxime sit indigus. Nihil enim pumice lapide siccius, nihil siticulosius. Perinde ac si quis ab indoctissimo doceri postulet, ab inconsultissimo consilium expectet, ab egeno munus, ab inope præsidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus: Nam tu aquam e pumice nūc postulas, qui ipsus sitiat. Pumex, inquit idem, non æque est aridus, atque hic senex. Est autem Pumex lapis cauernosus, quo solent poliri codices: naturę adeo siccæ, vt si in vrceum bullientem immiseris, feruorem extinguat: non solum ad tempus, sed in totū. Nec aliud in causa putat esse Theophrastus, nisi qd vehementissima siccitate spumam totam ad se trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri conspersо aceto, munire sese cōsueuerit, vt post septimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.*

Nudo uestimenta detrahere.

AD *hanc sententiam pertinet hoc quoque, quod ab eodem est vsurpatum poeta, Nudo uestimenta detrahere, pro eo quod est, ab eo sperare emolumentū, cui ne sit quidē quod auferri queat. Sic. n idē Libanus in Asinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipso per fallaciam argentum abraderet; quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere vestimenta me iubes. Adducit & D. Chrysostomus prouerbium vulgo iactatum, quo dicebant, nec a centum viris vnum nudum spoliari posse. Apuleius Asin. lib. 1. scripsit, nudum nec a decem palæstritis posse spoliari.*

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, *id est, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem ac sterilem caperent. Anthericus, herbæ genus, quod meti non possit, sed velli manibus necesse est, velut & linum. Anthericеs vocantur summa spicarum fastigia siue atheres. Herodotus Asphodeli caules antherices vocat, teste Suida: quos & tenaciores ait esse, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plinius libro 21. cap. 17. In Græcorum commentariis est promiscue positum Antherices & atherices.*

Ex harena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, *id est, Ex harena funiculum nectere. Est frustra conari, quod nulla ratione potest effici. Quid enim stultius, quam ex harena quæ nullo modo cohærescit, funē uelle nectere? Prouerbiū vtriusq. nempe tum hoc, tum quod proxime retulimus, usurpat Aristides in communi defensione quatuor oratorum:* Κατεδύοντες δὲ εἰς τοὺς χηραμούς, ἐκεῖ τὴν θαυμαστὴν σοφίζοντες σοφίαν, τινὶ λήρους ἀναπλέοντες, ἐμοὶ ὁ σοφοκλῆς, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, ἔνθα ὅτι νῦν ἀναλύοντες, *id est, Verum abdentes sese in secessus quosdam, illic admirandam illam comminiscũtur sapientiam, vmbra quadam attrahentes verba, quemadmodum abs te dictum est Sophocles, Anthericum metentes, ex harena nectentes funiculū, & haud scio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticum illud philosophorum studium nihil omnino fructus adferre. Columella in præfatione carminis De cultura hortorum: Nam et si multa sunt eius quasi membra, de quibus aliquid possumus effari: tamen eadem tam exigua sunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili paruitate harenæ funis effici nō possit. Prouerbium peculiariter accommodabitur ad vsus huiusmodi: si quis conetur in concordiam redigere, moribus longe dissimilimos, & inter quos nihil omnino conuenit: aut si quis orationem ex argumentis dissonis cōtexat, quasi Chimeram quandam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex uariis animantium generibus ita collatis.*

-Vt turpiter atrum
Desinat in piscem, mulier formosa superne.

Ab asino lanam.

CVI *finitimum est & illud,* ὄνου πόκας ζητεῖς, *id est, Asini lanas quæris. De iis, qui stulte quærunt ea quæ nusquam sunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum,* ὄνου πόκαι, *id est, Asini lanę. Aristophanes:*

Τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας; *id est,*
Asini quis ad lanas? quis in lethes solum?

Per asini lanam, res vanas significaus, et quæ nusquā sunt. Trimeter Gręcis constat si tollas alterum, τίς.

Asinum tondes.

EVNDEM *sensum habet,* τὸν ὄνον κείρεις, *id est, Asinum tondes. De his, qui rem absurdam atque inutilem aggrediuntur: propterea quod Asinum neque pectere possis propter villos, neque tondere cum lanam non habeat. Huius meminit Aristophanes in Ranis.*

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, *id est, Lupi alas quæris. De iis, qui quærunt ea, quæ nusquam sunt. Aut vbi quis verbo duntaxat territat, alioqui re nunquam facturus quod minatur. Neque enim fieri potest, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recensetur a Suida.*

Quæ apud inferos.

EODEM *loco interpres admonet & huius adagij, tanquam eundem habentis sensum,* τὰ ἐν ᾅδου, *id est, Ea quæ apud inferos. Citatq. Aristarchum auctorem, idq. inde natum putat, quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem: asinum autem arrodentem ea quę ille iam torsisset, atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud,* τὰ ἐν ᾅδου, *generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur, nulli credita nisi pueris: unde cum inania somniisq. similia significabimus, apte dicemus,* τὰ ἐν ᾅδου. *Athenæus libro Dipnosophistarum quarto refert, Democritū scripsisse volumē, cui titulus fuerit,* περὶ τῶν ἐν ᾅδου, *prodigiosis, vt coniectandum est, refertum fabulis, & hinc potest videri ductum prouerbium.*

Contorquet piger funiculum.

HVIC *adeo simile est, vt idē videri possit, quod de ocno*

ono, id est, pigro asino refert Pausanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratum: συνάγει ὄκνος τὴν θώμιγγα, id est, Torquet piger funiculum. Ipsius verba super hac re subscribam: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπίγραμμα δὲ ὄκνον εἶναι λέγει τὸν ἄνθρωπον. πεποίηται δὲ πλέκων σχοινίον. παρέστηκε θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συλλέξαιτο ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ἂν ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. τὰ δὲ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὁπόταν ἴδωσί τινα πονοῦντα ἐπὶ ἔργῳ οὐδεμίαν φέροντι ὄνησιν, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὴν θώμιγγα. *id est, Post hos vir quidam est sedens, titulus indicat eum* ὄκνον *esse. Factus est autem ad hunc modum, vt ipse funiculum torqueat, astante asella, quæ quod tortum fuerit assidue abrodat. Hunc Ocnum aiunt hominem esse industrium operiq. intentum, sed vxorem habere sumptuosam ac prodigam, vt, quicquid is suo labore corraserit, id mox absumatur ab illa. Cognitum est nobis, etiam ab Ionibus dici solere, si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentum picturæ sumptum ab occasione vocis ancipitē obtinentis significatum. Siquidem* συνάγειν *Bin, aiūt Græci pro comparare victum. Colligit autem qui rem auget, dissipat qui profundit. Atque hoc quidem argumentum apparet olim multorum artificum operibus fuisse celebratum. Siquidem Plinius in historia mundi inter Socratis egregij pictoris argumenta, commemorat & de asino spartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, spartum torquens, quod asellus arrodit. Fertur idem picturæ genus et Delphis fuisse, a Polygnoto Thasio dicatum. Quo quidem negant de fidem & ignauum significatum, quemadmodum existimat Varro, immo laboriosum magis & industrium, sed cui sit vxor prodiga. Eoq. Pausanias ait, non marem asellum, sed fœminam in pictura fuisse. Idem argumentum, marmore cælatum, Romæ duobus visitari locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus testis est. Vsus est hoc adagio & Propertius.*

Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,
Aeternusq. tuam pascat aselle famem.

Verum illud interim admirandum, cur Plinius eum scripserit appellatum ocnum, id est, pigrum, qui funem torqueret, ac non magis asellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum ocnon appellet qui torqueat, sed illi torqueri funem: vt asinum intelligas citius, quam torquentem. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario περὶ εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ βοσκομένῳ ἐπιτρέπων καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. *id est: Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet: cui adest, qui depascens absumit id quod tortum fuerit.*

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, *id est Littori loqueris. Refertur a Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos, qui frustra vel suadent, vel orant: perinde quasi surdo loquantur. Nam littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:*

Surdior ille freto clamantem nomen Orestis,
Traxit inornatis in sua tecta comis.

Vento loqueris.

SVIDAS *addit & hoc,* Ἀνέμῳ διαλέγῃ, *id est, Vento loqueris. Pro eo quod est, inaniter. Nam ventus omnia dissipat, cogitq. euanescere. Vnde & Auris discerpta mandata dixit Vergilius quæ abierant in obliuionem. Plautus in Mostell.*

Hic nescit quidem nisi fœnus fabulari vento.

Consimili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν. *id est, Cælo ac terra loqui.*

Mortuo uerba facit.

Νεκρῷ λέγων μῦθον εἰς οὖς, *id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius: Verba fiunt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod est apud Aeschilum in Agamemnone:*

Ἔοικα θρηνεῖν ζῶντα πρὸς τύμβον μάτην. *id est,*
Frustra ad sepulchrum uiua ploro mortui.

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM *vim habet,* κωφῷ ᾄδεις, *id est, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis:*

Non canimus surdis respondent omnia syluæ.

Horatius:

-Narrare putaret asello
Fabellam surdo.

Terentius in Heautontimorumeno:

Næ ille haud scit, quā mihi nūc surdo narret fabulā.

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quæ vereor ne vanis auribus cecinerint. Aeschylus in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις:

Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῷ λέγω, *id est,*
An audisti, an non audisti? num surdo loquor?

Allusit huc Ouidius Amorum libro 3.

Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?
Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?

Ortum videtur a ridiculo casu: quo sæpe fit, vt hospes incidat in surdum, quem percontetur multa, ridentibus iis qui surdum nouerint.

Frustra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, *id est, Frustra canis.* Πρὸς κενὸν ψάλλεις, *id est, In vanum cantas. De iis, qui frustra suadent. A cantoribus ductum, qui cum ingrati sunt auditoribus, inaniter canunt, cum a nemine audiantur: aut qui canunt suo sumptu, nihil auferentes præmij. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde est illud in Euripidis Hecuba:* Ἥξει τι μέλος, *id est, Veniet aliqua cantilena. Et eandem cantilenam canis, & ad aures occinere, &* παρὰ τὸ μέλος φθεγγόμενος, *id est, præter cantum sonans. Vsurpauit adagium hoc, ac simul exposuit Lycophron poeta:*

Τοιγὰρ ψαλάξεις εἰς κενὸν νευρᾶς κτύπον
Ἄσιτα καὶ δώρητα φορμίζων μέλη. *id est,*
Itaque ciebis irritos fidium sonos
Ieiuna & indonata pulsans carmina.

Interpres addit prouerbium ad hunc etiam efferri modum: Εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. *id est: Frustra pulsas chordas.*

chordas. Sumptum autem a citharœdis, qui sic canūt, vt nihil accipiant muneris, & domi cibum capiant, hoc est, suo sumptu, suoq. victu, quemadmodum ait Plautus, aliis cantent. Nisi cui videbitur ad apologū Aesopi referendum, de tibicine frustra pisces inuitante cantilenis. Nam audierat Arionis fabulam.

Lapidi loqueris.

Λίθῳ λαλεῖν, Lapidi loqueris. Eundem sensum habet. Et apud Terentium in [illegible]. lapis pro stupido brutoq. homine ponitur aliquoties. Non inscitum est quod refert Laertius: Cuidam interroganti, qua nam in re melior esset euasurus filius si erudiretur, si nihil aliud, inquit Aristippus, certe in theatro non sedebit lapis super lapidem.

Parieti loqueris.

Πρὸς τὸν τοῖχον λαλεῖς, id est, Parieti loqueris. Et hoc quoque refertur a Græcis collectoribus. Effertur & ad hunc modum, Διὰ τοίχου λαλεῖν, id est, Per parietem loqui. Dici consueuit, vbi quis rei quippiam faceret uehementer absurdæ. Fortassis ab amantibus sumptum: qui ad fores ac fenestras, aut etiam parietes amicarū perinde locuntur nonnunquam, quasi sensus aliquis illis adsit. Plautus in Truculento vsurpat pro eo, quod est tacituro loqui: Ego, inquit, ero paries, loquere tu.

Nugas agere.

LATINIS perinde atque Græcis tritum adagium, Nugas agere, pro eo quod est, rem friuolam ac nihili facere, seu frustra conari. Λῆρον ληρεῖς, Atticis familiare, id est, Nugas nugaris. Aristoph. in Nebulis Socratem subtilium nugarum antistitem vocat, quasi friuolarū argutiarum auctorem, [illegible] dixit Galenus libro [illegible] 2. [illegible] id est, Magnæ igitur nugæ sunt omnis pororum suppositio ad vim naturalem. Iucundius fit cum refertur ad personam, velut apud Athenæum libro sexto:

Οἱ δὲ ποιηταὶ φασὶ, λῆρος εἶσιν. id est,
Porro poetas nugas esse prædicat.

Dicunt & [illegible], id est, deliras ac desipis, quod est translatum ab aniculis, quæ postea quam ætatis uitio cœperint desipiscere, futiles quasdam nugas blaterare solent. Ausonius ad Paulum:

Phœbus iubet verum loqui.
Et si Pierias patitur lirare sorores,
Nusquam ipse torquet aulaca.

In quibus versibus obscurior est allusio, ac prope inepta. Nam homo bilinguis pariter ad vtrunque sermonem, & duplicem nominis significatum respexit. Siquidem λῆρος Græcis nugas significat, & liræ seu porcæ Latinis vocantur sulci. Nam agricolæ primum proscindunt, deinde comminuunt glebas, postremo lirant. Proinde subtexuit, nunquam ipse torquet αὔλακα. Olim enim agricolatores delirare dicebantur, qui a recto sulcorum ordine deflecterent. Inde transumptum ad eos, qui desipiscunt.

In cælum iacularis.

Εἰς τὸν οὐρανὸν τοξεύεις, id est, In cælum sagittam torques. Est apud Zenodotum ac Suidam, de iis qui frustra laborant: aut qui audent eos lacessere, quos non possunt lædere. nihil enim ferire potest, qui in cælum torquet, nisi quod diuos videtur petere. At non raro fit, vt iaculum in ipsum mittentem recidat.

Delphinum cauda ligas.

Δελφῖνα πρὸς τὴν οὐρὰν δεῖς, id est, Delphinum cauda alligas. In eos, qui quippiam incassum conantur. Propterea quod Delphinus cauda sit lubrica, nec ea parte teneri queat. aut quod cauda sit ualida, cuius agitatione fertur & naues aliquando subuertere, vt hac parte sit inuictus. Quadrabit & in eos, qui ea uia quempiam aggrediuntur, qua nequaquam possit superari.

Caudas tenes anguillam.

Ἀπ' οὐρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις, id est, Cauda tenes anguillā. In eos apte dicetur, quibus res est cum hominibus lubrica fide, perfidisq. aut qui rem fugitiuam atque incertam aliquam habent, quam tueri diu non possint.

Folio ficulno tenes anguillam.

HVIC diuersum est illud, τῷ θρίῳ τὴν ἔγχελυν, id est, Folio ficulno anguillam, subaudiēdum, tenes. Vbi quis alioqui fugax et lubricus, arctiore nodo tenetur, quam possit elabi. Nam fici folium scabrum est, vt cui nomen etiā inditum ab asperitate scripserit Plutarchus: atque ob id ad retinendam anguillam natura lubricam, uel maxime idoneum.

Medius teneris.

HVIC sententiæ confine est illud apud Aristophanem in Ranis, νῦν ἔχει μέσος, id est, Nunc medius teneris. De eo qui sic tenetur, vt extricare sese nulla ratione possit. Translatum a palæstritis atque athletis, qui si quem medium corripuerint, facile uincunt. Sunt autē verba Aeaci ad Bacchum: Ἀλλὰ νῦν ἔχει μέσος. id est, At nunc medius tenere. Eodem pertinet illud apud Terentium: Sublimem medium arriperem.

Delphinum natare doces.

Δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Delphinum natare doces. In eos competit, qui monere quempiam conantur in ea re, in qua cum sit ipse exercitatissimus, nihil eget doctore. Nam Delphinus in natando perniciissimi impetus est, ita vt non modo superet omne natatilium genus velocitate, verum etiam terrestrium animātium, vt auctor Aelianus libro 12. Quin & naues transilit, seq. contento spiritu, teli in morem eiaculatur.

Aquilam volare doces.

Ἀετὸν ἵπτασθαι διδάσκεις id est, Aquilam volare doces. Diuersa metaphora sententiam eandem declarat. Quod enim Delphini inter pisces, id Aquila inter volucres. Quibus id etiam commune, quod vterq. [illegible] esse narratur. Allusisse videtur huc Gregorius in epistola quadam ad Eudoxum rhetorem, [illegible]. Sine valere vulgus, sine esse graculos, qui volatum aquilarum probent.

In eodem hæsitas luto.

TERENTIVS in Phormione: In eodem hæsitas luto. In

to. In eos competit, qui sic implicantur negotio cuipiam, vt se nequeant extricare. A viatoribus translatum, qui simul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur. Rursum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo est infigendus. Eodem alludens Horatius,

Nequicquam, inquit, cœno cupiens euellere plantā. Huic simile est, In eodem hæsitare vestigio. Quint. Curtius libro 4. Tertium diem metu exangues iam armis suis oneratos in eodem vestigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR huic non dissimile prouerbium a M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, sed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurum parum secum in disputando constare, seq. ipsum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quasi fluctuare, neque in solido cōsistere. Id quod euenire solet iis, qui cum aberrent a uero, verborum fucis rem inuoluunt. Translatum apparet vel a fluitantibus, qui vado destituti, huc atque illuc iactantur: quoque magis se commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepsydra, de qua meminimus alibi, vt eum in aqua hærere dicamus, qui sese destillata iam aqua, tamen e caussa non potest expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non est actum. In hac caussa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum significet eam actionem integrā sibi relinqui, an caussam esse inextricabilem. Huc referendum illud, quod paulo superius ex Quintiliano citauimus: Et laboratam, congestamq. dierum ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

SVLPITIVS Apollinaris grammaticus apud Aulū Gellium in noctibus Atticis lib. 13. cap. 17. duo quadā adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorum amborum eadem sit sententia. Græcus est versiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id est,
Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neque quicquam tam esse uicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoq. non esse tutum venturis fidere, ut vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagij quidam ab huiusmodi fabula referunt. Ancęus Neptuni & Astypaleæ Phœnicis filius, cū uitē sereret, grauiterq. ministris instaret urgeretq.: quidā operis tædio cōmotus in herū, negauit futurū vt ex ea uite herus unquā vinū gustaret. Post vbi vitis prouenisset feliciter, atq. uua maturuissent, herus exultans ac gestiens, seruū eūdē accersit, atq. ut sibi vinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, seruo quę dixisset, redegit in memoriam, quasi vanam exprobrans diuinationem. At ille sententiā hanc hero respondit: Inter calicem ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententia fauit euentus. Nam inter loquendum priusquam ille vinum hauriret, alter quidam minister ingressus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani uastari. Quibus auditis Ancæus deposito poculo, protinus in aprum fertur, a quo inter uenandum percussus interiit. Vsurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δὲ τλήμων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ δεπαστραίων ποτῶν
Μέσος κυλίνδει μοῖρα παμμήτων βροτῶν. id est,
Miser ast ego meo dicta cognoscens malo,
Vt plurima inter poculum ac labrum solet
Vertiße fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Aristotelem auctorem, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo vitem instituenti, uatem accersitum quempiam prædixisse, non futurum vnquam, vt ex ea vinum gustaret, & expresso in calice uino, vatem irrisisse tanquā ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis, quæ ex alio rum retulimus commentariis. Festus Pompeius ab augure quopiam vicino, qui forte præterierit, prædictum indicat. Lycophron autem alio detorsit. nempe ad Agapenorem patrem, & Ancæum Actoris & Erythemistidis filium, & ad aprum Calydonium. Dionysius apud Zenodotum, mauult parœmiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyssea 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iamq. bibere paranti, Vlysses iugulū telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit atque interiit. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:

Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα
Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο, τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐπὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή,
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id est,
Telum hæc fatus, in Antinoum contorsit amarum.
At pulchram is pateram, iam iam tollebat, utrinq.
Auritam, atque auro nitidam, iam iamq. manu illā
Admotabat vti biberet: neque pectore cædem
Voluebat pauido: quis enim fore crederet vnquā,
Vnus vt in tanto conuiuarum agmine, quanquam
Viribus anteeat, mortem sibi nigraq. fata
Molíretur: at huic iugulum confixit Vlysses
Tollenti calicem, iaculum penetrauit acutum,
Et contra e ceruicibus exiit area cuspis.
Voluitur in latus ille, calix simul excidit ictlo
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat.

Nec alienum est hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari velut exprobranti vaticinij uanitatem, responsum est: Venisse Calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os & offam.

LATINVM est huiusmodi, Inter os & offam. Quod a cibis sumendis sumptum est, quemadmodum Græcanicum illud a potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt testis est Valerius Max. Itaq. perinde valet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Porro

delitijs uterentur, non etiam traducerent. Effertq. prouerbium ad hunc modum: οἴκοι τὰ μιλήσια κἀπιχώρια, καὶ μὴ ἐν μέσῳ. *id est, Domi Milesia, ac vernacula, nō in propatulo. Vt autem Lacedæmoniorum seueritas multorum literis est celebrata, ita Milesiorum luxus in hominum sermonem abijt, adeo ut quicquid molle, paruumq. uirile uelint intelligi, Milesium appellent. Vnde Aristides quidam libro suo, fabulis obscœnis scatenti, titulum indidit,* μιλησιακῶν. *Et Lucianus in Amoribus, sermones amatorios lasciuos, Milesios uocat. Martianus Capella: Nam certe, inquit,* μύθους *poeticæ etiam diuersitatis delicias Milesiacas. Quin & Apuleius in carmine iambico, quo asinum suum auspicari uoluit, demulcentes & prurientes narrationes suas, sermonem Milesium uocat. Iulius Capitolinus in uita Clodij Albini: Milesias, inquit, nonnulli eius dicunt, quarum fama non ignobilis habetur, quamuis mediocriter scripta sunt. Et hæc de fabulis Apuleianis dici testantur ea, quæ paulo post citat ex epistola Seueri: Maior fuit dolor, quod illum pro literato laudandum duxistis, cum ille nenijs quibusdam anilibus occupatus, inter Milesias Punicas Apulei sui, & ludicra literaria consenesceret. Hactenus Capitolinus. Quod autem sui Apulei dixit, illuc pertinet, quod & Albinus ipse, itidem ut Apuleius Afer esset. Cæterum præcipua Milesiorum mollicies in vestitu, propterea quod apud illos texta essent omnium mollissima. Vnde & Tyrius Maximus Milesios* ἱμαχοστάτας *uocat, nimirū a cultus elegantia. Vergilius in Georgicis, delicatissima uellera, Milesia nominat; Horatius item:*

Alter mileti textam, cane peius & angue
Vitabit chlamidem:

vestem molliculam, parumq. seueram significans. Aristophanes in Ranis, Στρώμασι μιλησίοις ἀνατετραμμένος. *id est, Stragulis Milesijs inuolutus, Horum meminit & Theocritus, & complures alij scriptores. Sed ad intelligendum adagij sensum, iam plus satis. Allusit ad prouerbium Euripides in Helena:*

Οὐκοῦν ἐκεῖ που σεμνὸς ἦσθ', ἀλλ' οὐκ ἐνθάδε. *id est,*
Magnificus illic forte eras, non hic item.

Allusit & Antiphanes apud Athenæum libro quarto, his quidem uersibus,

Εἰς Λακεδαίμονα
Γίγνεσαι, ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
Ἐστί. βάδιζ' ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια.
Ἀπόλαυε ζωμοῦ, καὶ φόρει τὰς βύστακας.
Μὴ καταφρόνει, μηδ' ἕτερ' ἐπιζήτει καλά. *id est,*
Quando agis apud Lacedæmonem
Viuas oportet moribus Laconicis.
Cœnatum eas in phiditia Laconica,
Nigro fruare iure quod ibi apponitur,
Gestesq; bystacas, caue contempseris
Quicquam, boniue aliud requiras insuper.

Mense Maio nubunt malæ.

ROMANORVM *adagium extat apud Nasonem: Mense Maio nubunt malæ. Dici potest in mulieres intempestiuæ libidinis: aut in eos, qui alieno tempore quicquam faciunt: aut qui parum auspicato quid aggrediuntur. Nam olim inauspicatum existimabatur, mulieres Maio Mense nubere, siue quod eo Mense umbra Remi occisi a fratris Cerere, creditur apparuisse nutritio suo Faustulo, atq; Accæ Laurētiæ, mandasseq; vt manibus suis iusta persoluerentur. Vnde & Romulo auctore, festa Remuria dicta, posteritas mutata litera Lemuria, uelut a lemuribus appellare cœpit. Et umbris maiorum his diebus parentari solitum: atque ob id dies illi inter ferales habiti, ac nuptiis nefasti. Ouidius in Fastis:*

Nec viduæ tedis eadem, nec virginis apta
Tempora, quæ nupsit, nec diuturna fuit.
Hac quoque de causa, si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.

Plutarchus in Problematis alias quasdam causas refert, quam obrem hoc Mense abstineretur a nuptiis: vel quod medius intercedat inter Aprilem, Veneri sacrum, & Iunium Iunoni dicatum, quarum vtraq; deæ nuptiis præsides. Proinde propter auspicium deæ, aut maturantes paullum nubebant Aprile, aut pusillū prorogantes Iunio. uel propter funesta quædam piacula, quibus per id temporis utebantur Romani, hominum effigies de ponte in Tiberim præcipitantes, cum antea Græcos consueuissent. Atque ob id Flaminiam Iunonis sacerdotem, quasi luctum illis diebus agere, nec ullo solenni cultu solitam uti. vel quod Maius a natu maioribus, Iunius a Iunioribus denominatus esse uideatur. Porro nuptiis grandior ætas ut intempestiua, ita inauspicata. Quapropter scripsit Euripides:

Ἀλλ' ἡ τὸ γῆρας τὴν κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
Ἥ τ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται. *id est,*
Verum senecta iubet ualere Cypridem,
Et ipsa rursum infensa senibus est Venus.

Ouem lupo commisisti.

Τῷ λύκῳ τὴν οἶν, *id est, Lupo ouem. Terentius in Eunucho, Scelesta, ouem lupo commisisti. De Chærea ephebo, cui uelut eunucho uirgo soli credita est. Donatus admonet prouerbium esse, quod contineat fœmineam reuerentiam, meretricium sensum. Concinne hoc utemur, quoties ei seruandum aliquid committitur, cuius gratia custodem magis oporteat adhiberi. Cicero tertia Philippica: Etenim in concione dixerat se custodē futurum urbis, usque ad calendas Maias, ad urbem exercitum habiturum. O præclarum custodem, ouium, vt aiunt, lupum: custos ne urbis, an direptor & vexator esset Antonius? Vnde quadrare uidetur, quoties inimico negocium committitur, quiq. nobis pessime uelit: propterea quod lupus & agnus genuino quodam odio dissident. Id quod ostendit etiam Homerus in Iliados X.*

Ὡς οὐκ ἔστι λέουσι καὶ ἀνδράσιν ὅρκια πιστά.
Οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσιν
Ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισιν. *id est,*
Fœdus uti non tutum homini, sæuoq; leoni,
Vtq. ouibus prorsum concordia nulla lupisq;,
Sed semper cupiunt male, seq. odere uicissim.
Item Horatius in Odis:
Lupis & agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est.

Huc adscribendum illud, quod refert Suidas: Πρὶν καὶ λύκος οἶν ποιμανεῖ. *id est, Prius etiam lupus ouem pascet: de re neutiquam uerisimili. Huic confine Plautinum illud in Milite: Bono cella suppromo credita. Sed propius accedit, quod est in Truculento: Nam*

ones

oues illius haud longe absunt a lupis.

Mustelæ seuum.

Γαλῆ στέαρ, *id est, Mustelæ pingue, subaudiendum, das, aut comittis. Cum ea dantur, quorum qui accipiunt, natura sunt appetentissimi. Gaudet enim hoc animal præcipue seuo. ueluti si quis laudaret laudis auidissimum: aut ad bibendum prouocaret, natura bibosum: aut ad aleam inuitaret, quibus hic ludus impendio gratus esset. Refertur adagium a Diogeniano.*

Nullam hodie lineam duxi.

Τήμερον οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον, *id est, Hodie nullam lineam duxi. Ab Apelle pictore natum adagium: in eos quadrat, quibus cessatum ab exercitio studij, artisq. suæ. Id refertur a Plinio libro trigesimoquinto, capite decimo, cuius uerba non grauabimur in hoc commentarium transcribere: Scitum est, inquit, inter Protogenem & eum quod accidit. Ille Rhodi uiuebat, quo cum Apelles adnauigasset, auidus cognoscendi opera eius, fama tantum sibi cogniti, continuo officinam petit. Aberat ipse, sed tabulam magnæ amplitudinis in machinam aptatam picturæ, anus una custodiebat. Hæc Protogenem foris esse respondit, interrogauitq. a quo quæsitum diceret: Ab hoc, inquit Apelles: arreptoq; penicillo, lineam ex colore duxit summæ tenuitatis per tabulam. Reuerso Protogene, quæ gesta erant anus indicauit. Ferunt artificem protinus contemplatum subtilitatem, dixisse: Apellem uenisse. Nō enim cadere in alium tam absolutum opus: ipsum tunc alio colore tenuiorem lineam in ipsa illa duxisse, præcepisseq. abeuntem, si redisset ille, ostenderet, adiceretq. hunc esse quem quæreret. Atque ita euenit. Reuertitur enim Apelles, sed uinci erubescens, tertio colore lineas secuit, nullum relinquens amplius subtilitati locum. At Protogenes uictum se confessus, in portum deuolauit, hospitem quærens. Placuit sic eam tabulam posteris tradi, omnium quidem, sed artificum præcipue miraculo. Consumptam eam constat priore incendio domus Cæsaris in palatio, auide ante a nobis spectatam, spatiosiore amplitudine, nihil aliud continētem, quam lineas uisum effugientes, inter egregia multorum opera inani similem, & eo ipso allicientem, omniq. opere nobiliorem. Apelli fuit alioqui perpetua consuetudo, nunquam tam occupatā diē agendi, ut non lineam ducendo exerceret artem, quod ab eo in prouerbium uenit. Hactenus Plinius. Ceterum ad hanc lineam, qua protinus agnitus est a Protogene, respexit Statius in Hercule Vindice Epitrapezio, cum ait:*

Linea quæ veterem longe fateatur Apellem.

Neque natare, neque literas.

Μήτε νεῖν μήτε γράμματα, *id est, Neque natare, neque literas, subaudiendum, nouit. In eos dicitur, qui supra modum indocti sunt, nihilq. prorsus bonarum artium in pueritia didicerunt. Nam hæc duo statim discebant pueri Athenis. Atque adeo Romæ quoque, id quod satis declarat Suetonius in Augusto: Nepotes, inquiens, & literas, & natare, aliaq. rudimenta per se plerunque docuit. Idem de Caligula prodidit, quod ad cætera magnopere docilis, natare tamen nesciebat, uelut postremum hoc nemo nesciret. Plato libro De legibus tertio:* Τοὺς δὲ ἐναντίον ἔχοντας τούτων, ὡς σοφούς τε προσρητέον ἄν, κἂν τὸ λεγόμενον, μήτε γράμματα μήτε νεῖν ἐπίστωνται: *Qui uero contra affecti, sapientes appellandi, etiam si neque literas, vt dicitur, neque natare sciant. Item Aristides in apologia communi quatuor oratorum,* Ἀλλ' ὥς τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, οὔτε γράμματα οὔτε νεῖν εἰδότας ἐλέγχειν ἀξιοῦν. *id est, Sed quemadmodum dici consueuit, perinde coarguendum existimans, quasi qui neque literas, neque natare norit.*

Mordere frænum.

MORDERE *frænum D. Brutus libro Familiarium epistolarum undecimo, posuisse videtur pro eo quod est, vel leuiter repugnare seruituti. Si frænum momorderis, peream, si te omnes quotquot sunt, conātem loqui ferre poterunt. hoc est, si utcunque significaueris te seruitutem iniquo animo ferre. Ad hanc sententiam faciunt, quæ respondet Cicero: Si timidus, inquiens, essem, tamen ista epistola omnem mihi metum abstersisses: sed ut mones, frænum momordi. Etenim qui te incluso, omnem spem habuerim in te, quid nunc putas? Quanquam Papinius in Epithalamio Stellæ & Violantillæ in diuersum sensum usurpauit, nempe pro eo quod est, seruitutem accipere, frenumq. recipere:*

Fama tace, subijt leges, & fræna momordit.

Id est, Admisit uincula matrimonij. Quanquam an etiam in hunc sensum uerba Ciceronis accipi possint, doctis excutiendum relinquitur. Prouerbium sumptū videtur e fabula Aeschyli, quæ inscribitur Prometheus, in qua sic loquitur Mercurius:

Τέγγῃ γὰρ οὐδὲν, οὐδὲ μαλθάσσῃ λιταῖς
Ἐμαῖς, δακὼν δὲ στόμιον ὡς νεοζυγὴς
Πῶλος βιάζῃ, καὶ πρὸς ἡνίας μάχῃ. *id est,*

Precibus nihil mitescis inflexus meis.
Sed fræna mordens, pullus indomitus velut,
Ferociens, pugnas habenas uincere.

Manibus pedibusque.

EXTREMVM *conatum significantes dicimus, Manibus pedibusque. Nam per manus declaratur industria conficiendi negocij, per pedes maturandi celeritas: Dauus in Andria Terentiana: Ego hoc Pamphile tibi pro seruitio debeo conari manibus pedibusq;. Vtitur hoc adagio semel atque iterum Aeschines in oratione contra Demosthenem. Homerus Iliados Υ.*

Ἀλλ' ὅσσον μὲν ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. *id est,*

Immo quicquid ego possum manibus pedibusq;.

Omnibus neruis.

EVNDEM *habet sensum, Omnibus neruis, id est, summa ui, summoq studio. Nam robur, iuxta philosophos, in neruis situm. Vnde & neruos intendere, expedire neruos; & neruosa dicimus, quæ uegeta ualidaq;, minimeq; languida. Cicero ad Qu. fratrem: Sic contende omnibus neruis & facultatibus. Idem lib. 15. Epist. famil. Omnes neruos in eo contendas. Item Verrinarum actione secunda: In quo omnes neruos ætatis, industriæq; meæ contenderem.*

Velis equisque.

SIMILEM *conatum significat, uelis equisq;, ad fugiendum aut assequendum magis, quam ad efficiendum. M. Tullius ad Qu. fratrem libro secundo: sic ego, qui in isto*

isto homine colendo tam indormiui diu, te mehercule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tum equis, tum uelis. Quo quidem loco, in vulgatis exemplaribus, pro velis, viris scriptum habetur. Idem Officiorum libro tertio: Quibus obsoletis floret Epicurus, eiusdem fere auctor adiutorq. sententiæ. Cum his equis velisq. vt dicitur, si honestum tueri ac retinere sententia est, decertandum est. In quibus exemplis usus est eadem metaphora paullo diuersius, vt qui illic respexerit ad celeritatem, hic ad vtrunque pugnæ genus equestre ac nauale,

Remis velisq.

HVIC *simillimum est, Remis uelisq. Inde translatum, quod cum nauis simul & remigio & velo impellitur, summus est nautarum conatus. Cicero lib. Tusc. quæst. 3. Tetra res est, misera, detestabilis, omni contentione, velis, vt ita dicam, remisq fugienda. Idem in prima Philippica: Tum uero tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neq. venti satisfacerent. Plautus in Asinaria: Remigio veloq. quantumcunque poteris festina & fuge. Quum remigio nauis impellitur, Græci* δεύτερον πλοῦν*, id est, secundarium cursum appellant: quum velis fertur, dicitur* ἱστιοδρομεῖν*: quum secūdis ventis,* οὐριοδρομεῖν*. Vertit in diuersum, hoc est, in significationem tarditatis, metaphoram Aristophanes,* ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

> Νῦν μὲν γὰρ οὔτε θέομεν οὔτ᾽ ἐλαύνομεν. *id est,*
> *Neque currimus nunc, nec alias impellimur.*

Interpres exponit, Neque ventis, neque remis nauigamus. Quanquam nihil prohibet ad equestrem cursum referri. Vergilius simpliciter extulit in Aeneidos tertio:

> *Læuam cuncta cohors remis ventisq. petiuit.*

Ad hanc formam pertinet, quod ait Plato lib. De legibus. 9. Τὰς δὲ τῶν κακῶν ξυνουσίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. *id est, Malorum autem consuetudines fugito irreuersim, hoc est, ne respiciens quidem a tergo. Allusit autem ad Eurydices fabulam, cui lex erat dicta ne respiceret. Et Vergilius:*

> *Transq. caput iace, ne respexeris.*

Nauibus atque quadrigis.

PRO *summo studio, summaq. festinatione, Flaccus dixit, Nauibus atque quadrigis, in Epistolis:*

> *Strenua nos exercet inertia, nauibus atque*
> *Quadrigis petimus bene viuere, quod petis hic est.*

Plutarchus aduersus usuram: Μηδὲ σὺ ἵππους ἀναμένων, μηδὲν ὀχήματα ζευκτὰ, κεραοφόρα καὶ κατάργυρα, ἅτινας ταχεῖς καταλαμβάνουσι καὶ παρατρέχουσιν, ἀλλ᾽ ὄνῳ τινὶ τῷ τυχόντι, καὶ καβάλλῃ χρώμενος φεῦγε πολέμιον, καὶ τύραννον δανειστήν. *id est, Ne vero tu aut equitatum oppertus fueris, aut vehicula iugalia cornigera, & argento picta, quæ celeres vsuræ assecuntur, & præter currunt: verum asino quopiam, quemcunq. forte nactus fueris, aut caballo fuge hostem, ac tyrannum fæneratorem.*

Citis quadrigis: Iouis quadrigis.

CITIS *quadrigis fugere, et Iouis quadrigis fugere, pro eo quod est quam ocyssime fugere, legitur apud Plautum, ab Homero translatum, qui diis quadrigas affingit, quibus quo lubitum sit, repēte rapiantur, ex Olympo in terras, rursus è terris in cælum. Ad quas allusit Cicero, scribens Q. fratri: Quoniam scribis poema nostrum ab eo probari quadrigis poeticis, modo mihi date Britanniam, quam pingam coloribus tuis, meo penicillo. Plautus in Aulularia: Quod iubeat, citus quadrigis properet persequi. Liuius primæ decadis libro quinto, narrat Camillum captis Veiis, ita triumphantem ingressum vrbem, vt curru equis albis iuncto ueheretur, & ob id eum triumphum clariorem fuisse, quam gratiorem, quod Solis ac Iouis currum æquiparasse moliretur.*

Equis albis præcedere.

VBI *quem aliis quapiam in re longe superiorem significabant, longoq. anteire interuallo, eum albis equis præcedere dicebant, uel quod antiquitus equi albi meliores haberentur, uel quod victores in triumpho albis equis uectari soleant, vel quod albi equi fortunatiores & auspicatores esse credantur, vt ad equestre certamen referamus metaphoram. Quod quidem indicat Apuleius, cum ait: Postquam ardua montium, & rosida cespitum, & glebosa camporum emersi, me equo indigena peralbo vehens, iam eo quoque admodum fesso. Neque enim temere addit, vel indigena, id est, Thessalico, vel albo: nam vtrunque pertinet ad emphasim pernicitatis. Horatius in Sermonibus de Persio quodam.*

> *Durus homo, atque odio qui posfit vincere regem.*
> *Confidens, tumidusq. adeo sermonis amari,*
> *Sisennas, Barros vt equis præcurreret albis.*

Erant autem Sisenna & Barrus homines quidam insignita maledicentia: etiam si Acron barros legit, vt sit epitheton. Neque dissimile huic Plautinum illud in Asinaria: Nam si huic occasioni tempus sese subterduxerit, nunquam ædepol albis quadrigis indipiscet postea. Græci simpliciter dicunt παριππεύσαι*, pro longe antecellere, quod equestris cursus sit expeditior.*

Mordicus tenere.

MORDICVS *tenere, est summa pertinacia tueri, quod Græci vocant* ὀδὰξ. *M. Tullius Acad. quæst. lib. 1. Nā ab omnibus eiusmodi visis, perspicuitatem, quam mordicus tenere debemus, abesse dicemus. Diuus Aurelius Augustinus in epistola quapiam ad diuum Hieronymum: Illi me plus mouent, qui cum posterius interpretarentur, & verborū, locutionūq. Hebræarum viā atque regulas mordicus, vt fertur, tenerent: nō solū inter se nō consenserunt, sed etiā reliquerunt multa. In eundē sensum dixit Seneca lib. De beneficiis. 7. Vtraq. manu: Hæc, inquit, Demetrius noster vtraq. manu tenere proficientem iubet, hæc nusquam dimittere.*

Terra, mariq.

FACIEM *prouerbialem habet & illud, Terra, mariq. quoties extremum conatum, studiumq. significamus: Theognis:*

> Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε, καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
> Δίζεσθαι χαλεπῆς κύρνε λύσιν πενίης *id est,*
> *Paupertatis enim duræ, terraq. mariq.*
> *Quærere Cyrne aliquod conuenit effugium.*
> *Et Horatius.*

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Molli brachio, Leui brachio.

HIS *pene diuersum est, molli brachio, & leui brachio, cum indiligentem operam significamus. Cicero epistolarum ad Atticum lib. 2. Quod me quodammodo molli brachio de Pompeij familiaritate obiurgas, nolim ita existimes. Idem ad eundem lib. 4. Consules, qui illud leui brachio egissent, rem ad senatum detulerunt.*

Omni telorum genere oppugnare.

REPERITVR *apud idoneos scriptores, Omni telorum genere oppugnare, pro eo quod est, modis omnibus insectari. Metaphora sumpta uideri potest ex illo uersiculo Homerico:*

Ἐγχεΐ τ' ἄορί τε, μεγάλοισί τε χερμαδίοισι, *id est,*
Hastisq. gladiisq., & saxis grandibus urget.

Cui finitimum est, Caesim ac punctim. Nam his duobus modis hostem impetimus.

Cominus atque eminus.

AD *eandem formam pertinet* ἐγγύθεν καὶ πόῤῥωθεν, *id est, Cominus atque eminus. Translatum & hoc a bello, in quo nunc conferti pugnant gladiis, nunc machinis procul tela in hostem torquent. Id si ad animi res transferatur, fiet uenustius. Cum hominibus habenda pax, ceterum cum uitiis cominus atque eminus pugnandum. Qui cominus pugnant* σταδιαῖοι μάχεσθαι *dicuntur: qui hastis,* ἀκροχειρίζεσθαι μάχεσθαι *dicuntur.*

Omnem mouere lapidem.

Πάντα λίθον κίνει, *id est, Vnumquenq. moue lapidem, hoc est, omnia experire, nihilq. intentatum relinque. Quod adagium hoc pacto natum esse pleriq. ferunt. Xerxes Graecos bello adortus, cum esset apud Salaminem superatus, ipse quidem inde se mouit, uerum Mardonium reliquit, qui suo nomine bellum prosequeretur. At cum hic quoque in Plateis parum prospere pugnasset, fugatusq. esset, fama uulgo inualuit, Mardonium intra ambitum tentorii sui thesaurum ingentem humo defossũ reliquisse. Hac spe pellectus Polycrates Thebanus, eũ agrũ commercatus est, Verum ubi iam multum diuq. thesaurum quaesisset, neque quidquam proficeret. Delphicum oraculum consuluit, qua ratione posset eas pecunias inuenire. Apollo respondit his uerbis,* πάντα λίθον κίνει, *id est, Vnumquenq. moue lapidem. Id simul atque fecisset, multum auri uim reperisse ferunt. Sunt qui metaphoram sumptam existiment ab his, qui cancros venantur in littore. Nam hi plerunque sub saxis latitant, quae mouent qui cancros quaerunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum:* πάντα κινήσω πέτρον, *id est, Omnem mouebo petram, hoc est, omnia periclitabor. Euripides in Heraclidis:* πάντα κινῆσαι πέτρον, *sentiens nihil non fieri. Plinius Iunior in quadam epistola: Ego iugulum statim uideo, hunc premo. Premit certe quod elegit, sed in eligendo frequenter errat. Respondi posse fieri: ut genu esset, aut tibia, aut talus, vbi iugulum putaret. At ego, inquam, qui iugulum perspicere non possum, omnia pertento, omnia experior,* πάντα *denique* λίθον κινῶ. *id est, Omnem lapidem moueo. Diuus Basilius ad nepotes: Ad quod vt uiaticum paremus, omnis lapis, ut dici solet, mouendus est. Fortassis huc allusit & Theocriticum illud in Bucoliastis:*

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον.

De Galatea lasciuiente atque omnia tentante, quo Polyphemum in se prouocaret, id quod alibi retulimus. Scholiastes admonet prouerbio dici, significans idem valere quod πάντα κάλων σείειν, *id est, omnem mouere funem. Addit metaphoram sumptam a ludo quopiã, in quo qui non potest alia ratione uincere concertatorem, mouet a linea lapidem, qui dicitur rex. Nã quod adfert de statua saxea, quam sua forma mouere possit Galatea, coactius est, mea quidem sententia.*

Omnem rudentem mouere.

Πάντα κάλων σείειν. *i. oẽm funẽ mouere. Aliũde ducta metaphora, sensũ eundẽ efficit. Aristophanes in Equitibus.*

Νῦν δή σε πάντα δεῖ κάλων ἐξιέναι,
Καὶ λῆμμα θούριον φορεῖν, καὶ λόγους ἀφύκτους.

Quorum versuum hic est sensus,

Nunc te necesse est omnem rudentem expedire,
Et lemma ferre uehemens, ac rationes ineuitabiles.

Lucianus in Pseudomante: Καὶ πάντα κάλων ἐκίνουν ἀμύνασθαι βουλόμενος. *id est, Atque omnem mouebam funem, hominem vlcisci cupiens. Apollonius in epistola ad Euphratem:* πάντα φασὶ δεῖν τὸν ἔμπορον κάλων σείειν. *id est, Negotiatorem aiunt omnem funem mouere oportere. Vsurpauit & Plato in dialogo cui titulus Sisyphus,* σκοπῶμεν τὰ δία, ὑπὲρ ὧν ἡμῖν νῦν τὸ λεγόμενον πάντα κάλων ἐξιέντας, καὶ πᾶσαν φωνὴν ἱέντας. *id est, Consideremus itaque per Iouem, exacte omnem quod aiunt rudentem laxantes, & omnem vocem emittentes. Iulius Pollux libro de uocabulis rerum primo:* ἐπλέομεν πάντα κινήσαντες κάλων, καὶ ἅπασι κάλως. *i. Nauigabamus omni moto rudente, et omnibus rudentibus. Ad eum modum significat difficilem nauigationem, in qua sint omnia tentanda.*

Omnem iacere aleam.

OMNEM *iacere aleam, est rem uniuersam periclitari, fortunaeq. arbitrio committere. Siquidem alea fortunae ludus est magis quam artis. Vnde prouerbiali figura, si quãdo ancipitẽ rei euentũ significamus, quasi nõ ab arbitrio iacientis, sed a fortuna pendentis, aleã iaci dicimus. Ita Terentius in Adelphis, uitam hominum perinde dixit esse, quasi cum ludas tesseris, vt quod iactu non cecidit, id arte vt corrigas. Lucianus in dialogo, cui titulus,* ὑπὸ τ νίκων, Τολμητέον ἀναρρῖψαι τὸν κύβον. *i. Audebo tesseram iacere. Euripides in Rheso:*

Χρὴ δ' ἐπ' ἀξίοις πονεῖν,
Τύχην προβάλλοντ' ἐν κύβοισι δαίμονος. *id est,*
Par est labore digna ferre praemia,
Quicunque vitam fortis obiicit alea.

Aristides in Pericle: ἐν ᾧ περὶ πάντων κύβος ἀνερρίπτετο, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. *i. Vna super omnibus alea iaciebatur, uita, pecuniis, fama, principatu. C. Caesar ad Rubiconẽ, qui fluuius Italiã a Gallia disterminat, paulisper secum haesitans, animoq. reputans, quã arduam rem moliretur, postea quã ostento est animus additus: Eamus, inquit, quo deorũ ostenta quo inimicorũ iniquitas uocat, iacta esto alea. Plutarchus in Apophthegmatis ad hunc modum dixisse refert:* πᾶς ἀνερρίφθω κύβος. *id est, Omnis iacta sit alea. Ad quod alludens Lucanus:*

-Cadat alea fati,
Alterutrum mersura caput.

Plutarchus in uita Coriolani, extremam aleam in eun dẽ sensum usurpasse videtur, ὥσπερ ἔσχατον κύβον ἀναρ ῥιπτεῖν. Velut extrema iacta alea. Itẽ Petronius Arbiter:
Iudice fortuna cadat alea.

M. Tullius libro De diuinatione 2. Nõ perspicitis aleã quandam inesse hostijs diligendis, praesertim, cum res ipsa doceat. Cum enim tristissima exta sine capite fuerint, quibus nihil videtur esse dirius, proxima hostia litatur saepe pulcherrime. Hic Tullius aleam dixit, casum. Prouerbium desumptum videtur ex Menandro. Nam Athenaeus libro 13. haec citat illius carmina e comoedia quae inscribitur Arrhephorus, siue Tibicina:

Οὐ γαμεῖς ἂν νοῦν ἔχῃς, τοῦτον καταλιπὼν τὸν βίον.
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὰ τοῦτό σοι παραινῶ μὴ γαμεῖν.
id est,

Siquidem sapis, ne coniugem unquam duxeris.
Duxi ipse, proinde suadeo ne duxeris.
Huic alter respondet;

Διεγνωμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. *id est,*
Decreta res est, esto iacta haec alea.

Graeci versus apud Athenaeum nonnihil corrupti sunt scribarum inscitia. Sed nullo negotio possunt restitui. Sic enim scriptos primum arbitror:

Οὐ γαμεῖς ἂν νοῦν ἔχῃς καταλιπὼν τοῦτον βίον,
Γεγάμηκα γὰρ αὐτός, διὰ τοῦτο μὴ γαμεῖν
Νῦν σοι παραινῶ.

Plato vitam humanam, teste Plutarcho, similem esse dixit alearum ludo, in quo & iacere oporteat accommoda, & iis quae ceciderunt, recte uti. Quid cadat, in fortunae manu est: distribuere uero recte, quae forte ceciderunt, id in nobis situm est. Quam collationem imitatus fuisse videtur Terentius in Adelphis.

Vela uentis permittere.

NEQVE *dissimili figura dixit Quintilianus in praefatione Institutionum oratoriarum, Permittamus uela ventis, & oram soluentibus bene precemur: hoc est, editionis ancipitem euentum utcunque cadet experiamur. Simillimum est illud apud Senecam in Agamemnone: Fluctibus dedi ratem: hoc est, rem fortunae arbitrio commisi. Theognis:*

Οὕνεκα νῦν φερόμεσθα καθ' ἱστία λευκὰ βαλόντες. *i.*
Quare nunc ferimur tendentes carbasa ventis.

Venuste Graecis πλησιστιοφορεῖσθαι dr, qui toto pectore summoq. conatu rapitur ad aliquid. Ita Plutarchus in Catone seniore de Scipione. Hunc Cato reprehendebat quod largitione corrumperet. Scipio respondit, sibi non opus esse quaestore nimium diligenti, cum ipse πλησιστίοις, id est, plenis velis ad bellum raperetur. Ouidius:

Et quoniam magno feror aequore, plenaq. ventis
Vela dedi.

Sub omni lapide scorpius dormit.

Ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. *id est,*
Sub omni lapide scorpius dormit, aut vt metri quoq. ratio seruetur, est enim anapaesticus dimeter,
Est sub lapide scorpius omni.

Admonet adagium cauendũ esse, ne quis apud captiosos & calumniosos temere loquatur: quidquid enim at tigerit, periculum esse ne mordeatur. Constat autẽ scorpios solere sub saxis cubitare, quae si quis tollat incautius, fit vt ictus vulnus accipiat. Conueniet & in morosos, qui quiduis causari solent: vel in pigros, qui frivola quaedam praetexentes suffugiunt laborem. Aristophanes ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τὸν παροιμίας δ' ἐπαινῶ
Τὸν παλαιόν, ὑπὸ λίθῳ γὰρ παντὶ χρὴ
Χρὴ μὴ δάκνῃ ῥήτωρ ἀθρεῖν. *id est,*

Sermo mi vetus probatur,
Nam decet lapide sub omni
Mordeat ne rhetor, obseruare.

Nicandri commentator, hunc senarium citat ex Captiuis Sophoclis:

Ἐν παντὶ γάρ τοι σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. *id est,*
Etenim sub omni lapide scorpius excubat.
Hoc est, nihil tutum, & omnia cauenda.

Asinus ad lyram.

Ὄνος λύρας, *subaudi* ἀκροατής, *id est, Asinus lyrae auscultator. In eos, qui propter imperitiam nullo sunt iudicio, crassisq. auribus. Hunc titulum prouerbialem M. Varro satyrae suae cuidam indidit. Eiusdem apud Gellium extant haec verba e satyra, cui titulus, Testamentum: Si quis mihi filius vnus, pluresue in decem mensibus gignuntur: si erunt* ὄνοι λύρας, *id est, asini ad lyram, exhaeredes sunto.* ὄνος λύρας, *appellat indociles bonarum artium, atq. intractabiles. Diuus Hieronymus ad Marcellam. Quos ego cum possem meo iure contemnere, asino quippe lyra superflue canit, tamen ne nos superbiae, vt facere solent, arguant. Et idem aduersus Vigilantium: Quanquam stulte faciam, magistro cunctorum magistros quaerere, & ei modum imponere, qui loqui nescit, & tacere non potest. Verum est illud apud Graecos prouerbium,* ὄνος λύρας. *Lucianus de his qui mercede seruiunt:* Τί γὰρ κοινὸν φασὶ λύρᾳ καὶ ὄνῳ. *id est, Quid enim commercij, quod dici solet, asino cum lyra? Idem aduersus indoctum:* ὄνος λύρας ἀκούεις κινῶν τὰ ὦτα. *id est, Sed asinus lyram audis, auriculas mouens. Vnde & hoc pacto effertur adagium:* ὄνος τὰ ὦτα κινῶν, *id est, Asinus auriculas mouens. Rursum ad hunc modum:* ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *id est, Asino quidam narrabat fabulam, at ille auriculas mouebat. In eos, qui cum nihil intelligant, tamen perinde quasi nihil non intelligant, ita nutibus alludunt, aut arrident dicentibus. Est autem asino naturale, subinde mouere auriculas, veluti significanti se iã intelligere, cum nihil etiam audierit. Aliquando referunt ad asinum non auscultantem lyram, sed ipsum canere conantem. Lucianus:* Καὶ μάλιστα ἢν ᾄδειν ἐθέλῃ, ὄνος αὐτολυρίζων φασί. *id est, Maxime si quando canit, cupitq. festinius ac lapidus videri, asinus, vt aiunt, ipse lyra canens. Idem in Pseudologista:* τὸ τοῦ δὲ τὸ τῆς λύρας, ὄνον κιθαρίζειν παρέμενον ὁρῶν. *id est, Iuxta hoc ipsum quod vulgo dici solet, asinum conspiciens citharam canere tentantem. Citatur & hic uer siculus:*

Ὄνος λύρας ἤκουε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id est,*
Asinus lyram auscultauit & porcus tubam.

Recte torquebitur in eos, qui indecore tentant artificium, cuius sunt imperiti, & a quo natura abhorrent.

Festiuiter.

Festiviter innuerit adagium Stratonicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum. 8. Erat Cleon quispiam, cui nomen inditum boni: is cum scite caneret voce, cæterum lyra non perinde vteretur, Stratonicus vbi canentem audisset: Olim, inquit, asinus ad lyram dictus est, nunc vero bos ad lyram.

Sus tubam audiuit.

Σῦς σάλπιγγος ἀκήκοε, *id est, Tubam sus audiuit. In eos quadrabit, qui res quidem egregias audiunt, uerum eas neque intelligunt, neque mirantur. Aut in eos, qui iis quæ audiunt, neque gaudent, neque commouentur. Equi tubarum clangore concitantur ad bellum: suem abigat citius, quam animet ad pugnam. Extat apud Suidam huiusmodi senarius:*

Ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ σάλπιγγος ὗς. *id est,*

Asinus lyram, sus audijt stolidus tubam.

Nihil graculo cum fidibus.

NIHIL *graculo cum fidibus, id est, Nihil stolidis & imperitis cum bonis litteris. Nam graculus auis est ineptæ molestæq. garrulitatis, atque obstrepera, adeo vt a voce qua sonat, nomen inditum putent, auctore Quintil. 1. Instit. lib. Tum sui generis conuentus amat, quo mutuo garritu strepitus fiat odiosior. Porro cithara silentium postulat, & aures attentas. A. Gellius Noct. Atticarum extrema lucubratione, sane quam eleganter hoc adagium torquet in quosdam pinguiore ingenio homines, stolidasq. loquacitate præditos, prophanos, ἀμούσους, id est, a musarum sacris alienos.*

Nihil cum amaracino sui.

ATQVE *ei continenter simile quoddam subnectit: Nihil cum amaracino sui: hoc est, stolidis vel optima putent, displicentq. Amaracinus herbæ genus, Siculorum lingua a Cynaræ Cyprij regis eiusdem nominis filio dictum, quem in hanc herbam conuersum fuisse, fabulis proditum est. Ceterum Seruius in primum Aeneidos, scribit Amaracum puerum fuisse regis unguentarium, qui casu lapsus dum ferret vnguenta, maiorē confusione odorem creauit, vnde & optima vnguenta amaracina dici cœperint: hunc postea in herbam amaracum fuisse conuersum. Eadem dicitur & sansucum, & aliis atque aliis nominibus, vt auctor est Dioscorides in 3. lib. atque gratissimi esse odoris, atque totam odoratam. Plinius libro 13. cap. 1. inter unguenta nobilia & amaracini facit mentionem, refertq. quondam in Coo fuisse laudatissimum, postea eodem in loco prælatum Mesinum: deinde docet variis vnguentis admisceri sansucum, quemadmodum & Telino: quin etiam ex simplicis amaraci succo nobilissimum vnguentum confici. Idem libro 21. cap. 22. scribit in Cypro sansucum laudatissimum & odoratissimum nasci, eiusq. varia ostendit remedia: atque ex eo oleum quoque fieri, quod amaracinum seu sansucinum uocetur. Cum igitur huiusmodi sit amaracinum, contra sue nihil immundius, nihil sordium amantius: quamobrem dixit Vergilius.*

Immundi meminere sues. Praeterea Flaccus:
Vel amica luto sus. Et,
Lutulenta ruit sus,

nihil profecto minus conuenit rostro suillo, quam deliciæ unguentariæ; quippe cui id demum dulce olet, quod cœnum olet. Maxime quod inter vnguenta, peculiari quadam naturæ proprietate amaracinum inimicum est suillo generi, ita vt illis veneni instar sit, si quidem credimus Lucretio, cuius in sexto libro hi sunt versus:

Deniq. amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum, nam setigeris subus acre venenū est.

Suem olim Aegyptij belluam vsque adeo spurcam ducebant, vt si quis vel transiens contigisset, continuo properaret ad flumen, se pariter ac vestem abluturus. Subulcos etiam indigenas adeo inuisos haberi, vt nec in templa recipiantur, nec ad matrimonium aut affinitates admittantur, auctor Herodotus li. 2. Ad hoc adagium allusisse videtur M. Tullius cum ait: Illi alabastrus vnguenti plena putet: id est, optima pro pessimis displicent. Simile quiddam dici posset de scarabeo, cui vnguentum pro stercore est, oletum pro vnguento: id quod vulgo quoque dici solere propemodum innuit Plutarchus in commentario, in quo Stoicorum dogmata cum poetarum dictis componit: λέγουσι δὲ κανθάρους τὸ μύρον ἀποδιδράσκειν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. *id est, Aiunt scarabeos vnguentum fugere, graucolentia sectari.*

Asinum sub fræno currere doces.

ASINVM *sub fræno currere doces, hoc est, doces indocilem. Nam equus ad cursum idoneus, asinus ad equestrem cursum inutilis. Horatius:*

Infelix operam perdas, vt si quis asellum
In campum doceat parentem currere fræno.

Acron admonet prouerbialiter dictum de asino. Est autem diuersum illi, quod alibi retulimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, *id est, Equum in campum.*

Alienam metis messem.

Ἀλλότριον ἀμᾷς θέρος *id est, Alienam metis messem. Duplex est vsus huius adagij, quippe quod pariter & in eos conuenit, qui commoditatibus aliena partis opera potiuntur: & in hos, qui negotium non suum parum diligenter curant. Ducta metaphora a vetusto more, quo vicini rustici in demetenda segete mutuam inter se se operam commodabant. Fit autem hominum more, vt in suopte quisque negotio longe sit attentior quam in alieno. Id quod eleganter admonet Apologus ille de Cassita, quem non pigeret referre, nisi promptum esset cuilibet apud A. Gellium legere. Potest & eo referri, quod aliquoties fit, vt eiectis iis, qui sementem fecerunt, alij in eorum locum succedant. citraq. laborem alienis fruantur sudoribus. Vnde Maronis illud:*

-En quis conseuimus agros?

Aristophanes in Equitibus: τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. *i. Alienam metens messem. Dictū est in Cleonē, qui in rē paratā, multisq. laboribus a Demosthene prius labefactā ueniens, Pylo capta, gloriam omnem victoriæ in se transtulit, Demosthenis præter inuidiam nihil relictū. Cui confine est illud Homeri ex Odyssea lib. 1.*

Ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. *id est.*

Quandoquidem impune victum comedūt alienum. Eādē sententiā Aristophanes in eadē fabula sic extulit:

Ἐγὼ δ' ἂν περιπατῶν γ' ἀπ' ἐργαστηρίου
ἑτέρου τε ἕψοντος τὴν χύτραν ὑφειλόμην. id est,
Ego obambulans ab officina longius,
Alio coquente, ollam paratam sustuli.

Penelopes telam retexere.

PENELOPES telam retexere, est inanem operam sumere, & rursum destruere quod effeceris. Natum ex Homero, qui libro Odysseæ secundo fingit Penelopen Vlyssis vxorem, procos iam vrgentes, hac conditione delusisse, vt tum se promitteret nupturam, vbi telam quam habebat in manibus, absoluisset. Quam conditionem postea quã illi accepissent, mulier astuta, quod interdiu texuisset, id noctu retexere cœpit.

Ἔνθα καὶ ἠματίη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἱστόν,
Νύκτας δ' ἀλλύεσκεν ἐπὴν δαΐδας παραθεῖτο. id est,
Illa diurna quidem ingentem contexere telam,
Verum eadem admotis soluebat nocte lucernis.

Vsurpat hoc adagium Plato in Phædone. Item Cicero Academ. quæst. lib. 2. Quid quod eadem, inquit, illa ars, quasi Penelopes telam retexens, tollit ad extremum superiora? Sentit autem de dialectica, quæ iisdẽ illis rationibus, quibus confirmauit aliquid, rursum soluit ac destruit, vt nihil iam actum videatur. Seneca De beneficiis quinto: Quid enim boni est, nodos operæ se soluere, quos ipse vt solueres feceris? Aristides in defensione quatuor oratorum: καὶ τὸν ἱστὸν οὐκ οἶδ' ὅντιν' ἀναλύοντες. ὅσον γὰρ ἂν προκόψωσι τῆς σοφίας, τοσοῦτ' ἀντεκπίπτουσι μεγάλα φρονοῦντες. id est, Et telam nescio quam retexentes. Quantum enim faciunt compendij in sapientia, tantum rursum dispendij dum arrogantes euadunt. Hoc quoniam aliis prouerbiis, quæ mox dicemus, subnectit, indicat nimirum & hoc esse prouerbium.

Annosam arborem transplantare.

Γεραιὸν φυτὸν μεταφυτεύειν, id est, Vetulam arborem transplãtare. In eos dicitur, qui sero atque exacta iam ætate conantur dediscere, quibus diu iuuenes assueuerint. Aut simpliciter de iis, quæ frustra molimur. Neque enim loco mouenda arbor, vbi iam alte fixerit radices, sed cum plantula adhuc est. Nam veteres negabant arborem transferri oportere, vel minorem bima, vel maiorem trima: teste Plinio. Videtur autem adagium ad quercum peculiariter pertinere, quæ omnium altissime radices agit: Vt & ἀπὸ τῆς δρυὸς γενέσθαι. Siue quod hanc arborem omnium primam arbitrantur fuisse. Quapropter & Ioui sacra arbor, & sylua Dodonæa querna fuit, vnde prima omnium oracula reddita creduntur. Eleganter vsus est hoc adagio Seneca libro Epistolarum 13. Epistola prima: Hæc, inquit, si nimium tristia videbuntur, villæ imputabis, in qua didici ab Aegialo diligentissimo patrefamilias (is enim nunc huius agri possessor est) quamuis vetus arbustum posse transferri. Hæc nobis senibus discere necessarium est, quorum nemo non oliuetum alteri ponit.

Harenam metiris.

Ἄμμον μετρεῖς, id est, Harenæ modum quæris, siue metiris, hoc est, rem infiniti laboris atque inexplicabilem inceptas. Aut frustra conaris, quod nequeas efficere. Athenæus lib. sexto, Alexidem quendam adducit, qui innumera dixerit ψαμμακόσια, velut æquantia numerum harenarũ. ὀνόμασι δὲ χρώμενος ψαμμακοσίοις. id est, nominibus vtens harenaginta, vt Græcæ vocis figmentum imiter. Plato in Theæteto: Μᾶλλον αὐτὸν λέληθεν ἢ οἱ τῆς θαλάσσης λεγόμενοι χόες. id est, Magis illum latet, quam maris, vt dicitur, harena.

Vndas numeras.

Κύματα μετρεῖς, id est, Vndas numeras. Eiũdem cum proximo sensum habet. Vergilius vtranq. parœmiam eleganter attigit libro Georgicon secundo:

Quem si scire velit, Libyci velit æquoris idem.
Discere quam multæ zephyro turbentur harenæ.
Aut vbi nauigiis violentior incidit Eurus,
Nosse quot Ionii veniant ad littora fluctus.

Theocritus in Charitibus:

Ἀλλ' ἴσος γὰρ ὁ μόχθος ἐπ' ἀόνι κύματα μετρεῖν,
Ὅσσ' ἄνεμος χέρσονδε μετὰ γλαυκᾶς ἁλὸς ὠθεῖ. id est,
Nanq. perinde fiet quasi si numerare labores,
Quod venti e pelago trudant ad littora fluctus.

Videri potest ab Aesopico quodam apologo natũ adagium, quem refert Lucianus in Sectis: Olim quendam in maris littore sedisse, con ãtem singulas vndas pernumerare: cumq. vndæ vndis trudentibus obrueretur, animoq. male angeretur, quod eas numero complecti non posset, adiens callida vulpes opportuno consilio sic hominem subleuauit. Quid angeris, inquit, propter vndas quæ prætereunt? Hinc numerare incipias oportet, illas missas facias.

Surdo oppedere.

Παρὰ κωφῷ ἀποπαρδεῖν, id est, Apud surdum crepitum edere, dicitur vbi quid frustra fit. Aut vbi peccatur apud stupidos, qui non queant sentire. Siue cum conuiciis incessitur is qui perinde negligit, quasi non audiat. Refertur a Diogeniano & a Suida.

Aranearum telas texere.

Τὰ ἀράχνια ὑφαίνειν, id est, Aranearum telas texere. Est in re friuola, nulliusq. frugis infinitum atque anxium capere laborem. Refertur prouerbij vice a diuo Basilio in initio enarrationis. Hexameron Vnde et apud Diogenem Laertium in vita Zenonis, philosophus quidam rationes dialecticas, aranearum textis similes esse dicebat, qua cum operosum quiddam atq. exactum præ se ferant, tamen nugatoriæ sint atque imbecilles. Et alius quispiam leges cum aranearum textis comparabat, quæ cum a magnis auibus facile discinderentur, muscas duntaxat irretirent.

Laterem lauas.

FERVNTVR huic confines aliquot apud Græcos parœmiæ, quibus operam inanem significamus, veluti πλίνθον πλύνεις, id est, Laterem lauas, id quod vsurpat Terentius in Phormione, Loquar ne? incendam. Taceam? instigem. Purgem me? Laterem lauem. Theocritus in Charitibus:

Καὶ ὕδατι νίζειν θολερὰν διαειδέι πλίνθον. id est,
Et nigram silicem lauisse liquentibus vndis.

Lapidem elixas.

CVI simillimum est, quod refertur apud Aristophanem in co-

in comœdia cui titulus σφῆκες, λίθον ἕψεις, id est, Lapidē decoquis: pro eo quod est, inaniter laboras. Ἀλλ' ὅτ' ἂν ἀποβολώσῃ, κάτω κύψας ἄν, λίθον ἕψεις, λέγει. id est, Quin vbi quis obsecraverit, demisso sic capite, lapidem decoquis, inquit. Neque enim unquam mollescit lapis, quantumuis diutina coctione. Generaliter conueniet in quamuis inanem operam, speciatim in hominem durum, nullisq. precibus mollescentem.

Aethiopem lauas: Aethiopem dealbas.

EANDEM vim habent, *αἰθίοπα σμήχεις, id est, Aethiopem lauas. Et, αἰθίοπα λευκαίνεις, id est, Aethiopem dealbas. Lucianus in lib. contra indoctum: καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, αἰθίοπα σμήχειν ἐπιχειρῶ id est, Ac iuxta prouerbium, Aethiopem lauare conor. Nam natiuus ille Aethiopum nigror, quem Plinius ex vicini syderis vapore putat accidere, nulla abluitur aqua, neque ulla ratione candescit. Hoc item peculiariter quadrabit, cum res parum honesta verborum fucis adornatur, aut cum laudatur illaudatus, aut docetur indocilis. Adagium ortum videri potest ab Aesopica fabula. Nam quidam mercatus Aethiopem, & existimans eum colorem non natura, sed superioris domini negligentia accidisse, nihil non adhibuit eorum, quibus vestes eandefieri solent: adeoq. perpetuis lotionibus miserum diuexauit, vt illum in morbum impulerit, colore, qui fuerat, manente.*

Arare littus.

Αἰγιαλὸν ἀροῦν, id est, Arare littus. Est sterilem operam sumere. Ausonius ad Theonem,

Quid geris extremis positus telluris in oris
Cultor harenarum vates, cui littus arandum.

Significans cum inaniter laborare. Huius peculiaris vsus erit, cum officium impenditur in eum, a quo nihil sis fructus aliquando percepturus: veluti si quis doceat, ὄνον λύρας, aut beneficium collocet in ingratum. Salsitas enim facit, vt littorales oræ ferme sint steriles: quod etiam prouerbio testatum est: ἁλμυρὰ γειτονία, id est, Salsuginosa vicinia, pro sterili. Est autem adeo sterilis humor marinus, vt nec arbores ferat: Atque huiusce rei varias adfert causas Plutarchus in commentario De causis naturalibus, primo statim problemate.

Harenæ mandas semina.

Εἰς ψάμμον σπείρεις, id est, Harenæ mandas semina. Propterea quod steriles harenæ, maxime littorales, nec idoneæ ad sementem. Oenone Paridi apud Ouidium,

Quid facis Oenone, quid harenæ semina mandas?
Non profecturis littora bubus aras.

Atqui in Brabantia sunt agricolæ tam industrij, qui sitientissimas harenas cogant & triticum ferre.

In aqua sementem facis.

Εἰς ὕδωρ σπείρεις, id est, In aqua sementem facis. Theognis,

Ἴσον καὶ σπείρειν πόντον ἁλὸς πολιῆς. id est,
Par vt qui æquoreis semina mandet aquis.

Loquitur de his, qui beneficium conferunt in ingratos atque improbos homines: idq. perinde per re dicit, quasi sementem facias in vndis marinis. Aristophanis interpres & hoc pacto effert prouerbium, κατὰ θαλάττης σπείρεις, id est, in mari sementem facis.

In saxis seminas.

Κατὰ πετρῶν σπείρεις, id est, In saxis sementem facis. Nam hoc terræ genus fere sterile est, vel quia non potest aratro proscindi, uel quia quod satum est non habet quo radices agat.

Ignem dissecare.

Εἰς τὸ πῦρ ξαίνειν, id est, Ignem diuerberare. Ad hanc formam pertinet, quanquam hoc inter Pythagorica retulimus symbola. Aristides in communi defensione quatuor Rhetorum: ἠγνόεις δὲ σαυτὸν ἐπὶ πάσαις ταῖς παροιμίαις ἐνεχόμενος, εἰς πῦρ ξαίνων, καὶ λίθον ἕψων, καὶ σπείρων τὰς πέτρας: id est, Non intelligebas autem teipsum omnibus illis prouerbiis obnoxium esse: quod ignem diuerberares, quod lapidem elixares, quod in saxis sementem faceres? Taxat Platonem, qui apud Dionysium tyrannum nullum omnino fecerit operæ precium.

In aqua scribis.

Καθ' ὕδατος γράφεις, ἢ εἰς ὕδωρ γράφεις, id est, In aqua scribis, hoc est, nihil agis. Lucianus in Tyranno: Παίζεις ὦ Χάρων, ἢ καθ' ὕδατος φασὶν ἤδη γράφεις, παρὰ μικύλου τινὰ ὀβολὸν περιμένων, id est, Vtrum ludis Charon, an iam in aqua, quod aiunt, scribis, qui quidem a Micyllo obolum aliquem expectes? Plato in Phædro: Οὐκ ἄρα σπουδῇ αὐτὰ ἐν ὕδατι γράψει μέλανι, σπείρων διὰ καλάμου, id est, Non hæc studiose in aqua scribet nigra, seminans calamo? Extat huiusmodi senarius inter sententias Græcas:

Ἀνδρῶν φαύλων ὅρκους εἰς ὕδωρ γράφε. id est,
Hominum improborum inscribe iusiurādum aquæ.

Id ita deprauat Xenarchus in Pentathlo apud Athenæum libro decimo.

Ὅρκον δ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς οἶνον γράφω. id est,
Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Item Catullus,

Mulier cupido quod dicit amanti,
In uento & rapida scribere oportet aqua.

In harena ædificas.

Εἰς ψάμμον οἰκοδομεῖς, id est, In harena ædificas. Non consistit, quod super harenam struxeris. Proinde recte vsurpabitur, vbi quis negotium aggreditur inutile futurum, vtpote non recte iactis ante fundamentis.

Ventos colis.

Ἀνέμους γεωργεῖς, id est, Ventos colis. Colis autem dico, pro eo quod est, agricolationem exerces. Refertur a Zenodoto, dicitur in eos, qui e suis laboribus nihil fructus reportant.

Ferrum natare doces.

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις, id est, Ferrum fluitare doces. De iis, qui rem conantur, quæ repugnante natura nequaquam fieri posit.

Cribro aquam haurire.

Κοσκίνῳ ὕδωρ ἀντλεῖς ἢ ἐπιφέρεις, id est, Cribro aquam haurit. Quod etiam in obliuiosos non inconcinne dicetur. Plautus in Pseudolo: Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras. Id autem olim inter ἀδύνατα

τατα habitum, vel illud est argumento, quod inter prodigia refertur, Tuciam virginem Vestalem, aquam cribro tulisse, anno ab urbe condita sexcentesimonono, teste Plinio lib. 26. cap. 2. Cuius meminit Dionysius Halicarnasseus lib. Romanarum antiquitatum secundo. Sumptum a fabula Danaidum puellarum, quas Plato scripsit apud inferos hoc pœne genus pendere, vt assidue aquam in dolium pertusum uasis item pertusis inferant. Alciphron in epistola Galeni ad Cyrtonem: Καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο εἰς δαναΐδων τοὺς ἀμφορέας ἐγχέομεν πίθους. id est: Ac iuxta prouerbium, amphoras in Danaidum dolia infundimus. Lucianus in Timone: Ὥσπερ ἐκ κοφίνου τετρυπημένου. id est, Tanquã e cophino perterebrato. Effertur & hunc ad modum: εἰς πίθον τετρημμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. id est, In dolium pertusum aquam hauris. Plautus in Pseudolo: In pertusum ingerimus dicta dolium, operam ludimus.

Apud fimum odorum uaporem spargis.

Εἰς κόπρον θυμιᾷς, id est, In fimum aromatum odorem spargis. Nam perit omnis fragrantia, fimiq. fœtore vincitur. Et apud Suidam. Conueniet autem in hos, qui rẽ egregiam indignis adhibent, quod genus est illud, In lente unguentum.

Oleum & operam perdidi.

EODEM pertinet & illud, quod est apud Plautum in Pœnulo: tum pol ego & oleum & operam perdidi. id est, quicquid insumpsi, seu rei, seu laboris, id frustra insumptum est. Metaphora ducta est a gladiatorum ac palæstritarum certaminibus: in quibus certaturi, vnguentis quibusdam oleaceis perungebantur. Cicero in Epistolis: Nam quid ego te athletas putem desiderare, qui gladiatores contempseris? in quibus ipse Pompeius profitetur se & oleum & operam perdidisse. Quanquam potest & ad lucubrantium lucernas referri: sicuti Cicero fecisse videtur, scribens ad Atticum lib. 13. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. Idem ad eundem alibi: Non defleamus, ne & oleum et opera nostræ philologiæ perierit, sed conferamus tranquillo animo. Quo quidem in loco plus habet gratiæ, quod ad rem animi translatum sit. Ergo hic oleum pro sumptu positum est. Nam & sic effertur adagium. Plautus in Rudentibus, Et operam & sumptum perdunt. Eodem pertinet etiam illud, quod coruus ille salutator sonare didicerat, Opera & impensa periit. Cuius fabulæ meminit Macrobius libro Saturnalium 2. Eam quoniam haudquaquam indigna memoratu videtur, non grauabor adscribere, idq. ipsius verbis: Sublimis, inquit, Actiaca victoria reuertebatur Octauius. Occurrit ei inter gratulantes coruum tenens, quem instituerat hoc dicere, Aue Cæsar, victor, imperator. Miratus Cæsar officiosam auẽ, viginti millibus nummum emit. Socius opificis, ad quẽ nihil ex illa liberalitate peruenerat, affirmauerat Cæsari illum habere & alium coruum, quem vt adferre cogeretur, rogauit. Allatus verba, quæ didicerat, expressit: Aue victor imperator Antoni. Nihil exasperatus, satis duxit iubere illum diuidere donarium cum contubernali. Salutatus similiter a psitaco, emi iussit eum. Idem miratus in pica, hanc quoq. redemit. Exemplum sutorem pauperem solicitauit, vt coruum institueret ad parem salutationem, qui impẽdio exhaustus, sæpe ad auem non respondentem dicere solebat, opera & impensa periit. Aliquando tamen coruus cœpit dicere dictatam salutationem. Hac audita, dum transit Augustus respondit, satis domi salutatorum talium habeo. Superfuit coruo memoria, vt & illa quibus dominum querentem solebat audire, subtexere, Opera & impensa periit. Ad quod Cæsar risit, emiq. auem iussit, quanti nullam adhuc emerat. Hactenus Macrobij verba reddidimus. Diuus Hieronymus ad Pammachium, videtur huic adagio velut alterum quoddam adagium subtexuisse: Oleum perdit & impensas, qui bouem mittit ad ceroma. Siquidem hoc ipsum, bouem ad ceroma mittere, prouerbium sapit, pro eo quod est, docere indocilem: aut ad id muneris quempiam asciscere, ad quod obeũdum minime sit idoneus, videlicet ingenio repugnante. Nam ceroma dicitur vnguentum, quo olim vngebantur athletæ, id ex oleo certisq. terræ generibus conficiebatur. Porro ad certamina bos inutilis est.

Reti uentos uenaris.

Δικτύῳ ἄνεμον θηρᾷς, id est, Reti vẽtos captas. De frustra laborantibus: aut qui stulte sequuntur ea quæ nulla sit assequendi spes: Aut qui rem inanem inaniter captãt. Nam vtre contineri ventus potest, reti nequaquam.

Tranquillum æthera remigas.

Αἰθέρα νηνέμιον ἐρέσσεις, id est Aere tranquillo remigas. Apud Zenodotum refertur de incassum laborantibus: perinde est quasi dicas, aerem diuerberas, remigantium more.

Mortuum flagellas.

Νεκρὸν μαστίζεις, id est, Mortuum flagellas, in eos, qui obiurgant illos, qui nihil prorsus obiurgatione commoueantur: Aut qui vita defunctos insectantur ac lacerant.

Ollam exornas.

Χύτραν ποικίλλεις, id est, Ollam exornas, siue picturas. De iis, qui in re vehementer absurda frustra conãtur. Ineptus enim labor, ollæ uasi contempto, & culinariis vsibus destinato, picturæ lenociniũ adhibere. Cui simillimum quiddam vulgo iactatur, bracteis aureis inaurare iuglandium putamina.

Ouum adglutinas.

Ὠὸν κολλᾷς, id est, Ouum glutino compingis. Refertur a Diogeniano. Ridicule laborat, qui fractum oui putamẽ glutino sarcire & coagmentare conetur.

Vtrem cædis.

Ἀσκὸν δέρεις, id est, Vtrem cædis, aut vtrem excorias. Extat apud Aristophanem in Nubibus. Ad quod allusisse videtur Apuleius in Asino, cum meminit de tribus vtribus a se percussis ac vulneratis. Sumptum vel a Bacchi sacris, vel ab iis, qui percussis vtribus inanem mouent strepitum.

Vtrem vellis.

HVIC simillimum, ἀσκὸν τίλλεις, id est, Vtrem vellis. Vel quod non sentiat, vel quod pilis careat.

Actum

Actum agere.

Terentivs in Phormione: Ohe actum, aiunt, ne agas. τὸ πραχθὲν μὴ πρᾶξῃς. A iudiciorum consuetudine sumptum, quia fas non est iterum agere causam, de qua iam sit pronunciatum. Plautus: Rem actam agis. id est, incassum laboras. Q. Fabius apud T. Liuium Dec. 3. lib. 8. Scio multis vestrum videri patres conscripti, rem actam hodierno die agi, & frustra habiturum orationem, qui tanquam de integra re, de Africa prouincia sententiam dixerit. M. Tullius libello De amicitia indicat dici solitum de negotio, quod præpostere geritur. Sed cum multis, inquit, in rebus negligentia plectimur: tum maxime in amicis & deligendis & colendis. Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur prouerbio.

Cotem alis.

Ἀκόνην σιτίζεις, id est, Cotem alis. Dicitur in homines edaces, plurimiq. cibi: qui nihilo tamen habitiores inde redduntur. Nam in Cotis macilentiam, hodieq. vulgo iactatur adagium, cum aiunt, tam pinguem quã cotem, macilentum quempiam esse significantes. Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum interpretatur hoc prouerbium pro male collocare beneficium, vnde non sit reditura gratia: vt affine sit illi, quod alibi dicetur, Ale luporum catulos, cum ex beneficio redit mala gratia.

Hylam inclamas.

Ὕλαν κραυγάζεις, id est, Hylam inclamas. De frustra voci ferantibus: aut in genere, de nihil proficientibus. Ab huiusmodi casu natum adagium. Hylas Theodamantis filius, cum esset inter argonautas formosus adolescens, adamatus est ab Hercule. Is cum esset in Mysia, forte aquatum egressus, in fonte periit: vnde & a Nymphis adamatus ac raptus fingitur. Ad hunc vestigandum missus est Polyphemus, qui ingenti uociferatione nomen inclamabat Hyla, neque quicquam tamen profecit. Atque hinc ortum prouerbium. Vergilius videtur ad nautarum clamorem retulisse, cum ait:

His adiungit Hylam nautæ quo fonte relictum
Clamassent, vt littus Hyla, Hyla omne sonaret.

Meminit huius & Theocritus in Idyl. N.

Τρὶς μὲν Ὕλαν ἄυσεν, ὅσον βαθὺς ἤρυγε λαιμός
Τρὶς δ' ἄρ' ὁ παῖς ὑπάκουσεν, ἀραιὰ δ' ἵκετο φωνά.
Ter quanto potuisset Hylam clamore vocabat
Mugitum intendens imo de gutture vocis.
Ter puer audiit, ac tenuis vox perculit aures.

Nihil obstat, quo minus ad sacrorum consuetudinem referatur, quæ in Hylæ rapti memoriam sunt instituta: in quibus Hylæ nomen inclamabatur. Id fuerit venustius atque concinnius, vbi quis rem absentem frustra desiderat, vel deplorans, vel optans. Vt si quis ad inopiam redactus, optaret sibi centum talenta, quæ quondam habuisset. Ad hanc parœmiam respexisse videtur Aristophanes in Pluto:

Ποθεῖς τὸν οὐ παρόντα καὶ μάτην καλεῖς, id est,
Desideras absentem inaniter vocans.

De Mercurio dictum, placentas illas deplorãte, quas in sacris consueuerat aliquando edere.

Inaniter aquam consumis.

Ἄλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ, id est, Inaniter consumis aquam In eos quadrabit, qui frustra suadent. A prisco more iudiciorum sumptum, in quibus ad clepsydræ modum dicebatur. Aeschines contra Demosthenem, ostendit primam aquam infundi solere actoribus, alteram patronis, tertiam iudicibus, ad pœnam constituendam, nisi primis sententiis reus fuisset absolutus. Et Demosthenes Aeschinem prouocat, vt vel in sua aqua, si possit, dicat, quod decretum fuisset ipso vnquam auctore scriptum: ἀναστὰς ἐν τῷ ἐμῷ ὕδατι εἰπάτω. Huc alludens Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν εἰπόντα μισθῷ συνόντων, in rhetorem quendam iocatur, qui apud barbaros in conuiuio diceret, nõ ad aquã, sed ad amphoræ vinariæ modum Idem in bis accusato: Ἐκείνου γὰρ τὸ νῦν ῥεῖ. id est, Nam illius sane in præsentia fluit aqua. Videtur id subindicare Plato in Theæteto, cum ait, quosdam πρὸς μικρὸν ὕδωρ, id est, ad pusillum aquę docere posse quæ gesta sint. Idem in eodẽ: Κατεπείγει γὰρ ὕδωρ ῥέον. id est: Vrget enim aqua fluens, quod oratoris sit ad præscriptas clepsydras dicere. Apuleius in Asino aureo: Rursum præconis amplo boatu citatus accusator quidam senior exurgit, & ad dicendi spatium, vasculo quodam inuicem colli graciliter fistulato, ac per hoc guttatim defluo, infusa aqua, populum sic adorat. Plinius iunior Falconi: Et qui iubere posset tacere quemcunque, huic silentium clepsydra indici. Idem Arriano: Dixi horis pene quinque. Nam viginti clepsydris, quas spatiosissimas acceperam, sunt addita quatuor. Quintilianus lib. 12. Et si quid ipse tibi sumas, probandum est, & laboratam congestamq. dierum ac noctiũ studio actionem, aqua deficit. M. Tullius in calce secundi libri Tusculanarum quæstionum, Cras ergo ad clepsydram, sic enim dicimus. Idem de Oratore libro 3. de Pericle loquens, At hunc, inquit, non clamator aliquis ad clepsydram latrare docuerat, sed vt accepimus Clazomenius ille Anaxagoras, vir summus in maximarum rerum scientia. Philetas apud Athenæũ lib. 2. τοσαῦτα ὥσπερ οἱ ῥήτορες πρὸς ὕδωρ εἶπον. id est, Tantum, vt solent rhetores, ad aquam dixi, fuerat autem de aqua sermo. Hinc captata est allusionis gratia. Demades iocabatur in Demosthenem ὑδροπότην, quod ceteri quidem ad aquam dicerent, Demosthenes ad aquam scriberet. Philostratus in Adriano sophista τοὺς ἀπὸ κλεψύδρας appellat sophistas qui aqua exercebantur. Porro prisci lineis & vmbris horas distinguebãt. P. Scipio Nasica primus reperit clepsydram, qua nubilo quoque die & noctibus, horæ distinguerentur. Nunc pro clepsydris clepsammis & αὐτομάτοις vtuntur horologiis.

In aere piscari, Venari in mari.

Eivsdem generis sunt & illa, quæ Plautus vsurpat in Asinaria: In aere piscari, & In mari venari iaculo. Quadrabunt simpliciter in eos, qui frustra moliuntur τὰ ἀδύνατα, aut qui præpostere ibi quærunt aliquid, vbi ne sperari quidem possit. Vt si quis in magistratibus uitam tranquillam, in voluptatibus beatam, in opibus felicem quærat. Itaque Libanus seruus ab hero suo Demæneto iussus, vt vxorem ipsius argento defraudaret, significans nulla ratione fieri posse, vt a muliere tenacissima quidquam auferretur: Iube, inquit,

vna me opera piscari in aere, venari autem iaculo in medio mari.

Aquam e pumice postulas.

SVPERIORI *non admodum diuersum, quod apud eundem poetam legitur: Aquam e pumice postulare, pro eo quod est, frustra ab alio petere, cuius ipse a quo petas, maxime sit indigus. Nihil enim pumice lapide siccius, nihil sitikulosius. Perinde ac si quis ab indoctissimo doceri postulet, ab inconsultissimo consilium expectet, ab egeno munus, ab inope præsidium: denique ab auaro ac tenaci pecuniam. Plautus: Nam tu aquam e pumice nűc postulas, qui ipsus sitiat. Pumex, inquit idem, non æque est aridus, atque hic senex. Est autem Pumex lapis cauernosus, quo solent poliri codices: naturę adeo siccæ, vt si in vrceum bullientem immiseris, feruorem extinguat: non solum ad tempus, sed in totű. Nec aliud in causa putat esse Theophrast⁹, nisi qđ vehementissima siccitate spumam totam ad se trahere nitatur. Meminit & de Chio quopiam Eudemo, qui pumice acri conspersō aceto, munire sese cōsueuerit, vt post septimam ellebori potionem, nec balneis, nec vini potatione prouocaretur ad vomitum.*

Nudo uestimenta detrahere.

AD *hanc sententiam pertinet hoc quoque, quod ab eodem est vsurpatum poeta, Nudo uestimenta detrahere, pro eo quod est, ab eo sperare emolumentű, cui ne sit quidē quod auferri queat. Sic. n idē Libanus in Asinaria Plautina admonitus ab hero, vt ab ipso per fallaciam argentum abraderet; quo filio emeretur amica, Maximas, inquit, nugas agis, Nudo detrahere vestimenta me iubes. Adducit & D. Chrysostomus prouerbium vulgo iactatum, quo dicebant, nec a centum viris vnum nudum spoliari posse. Apuleius Asin. lib. 1. scripsit, nudum nec a decem palæstritis posse spoliari.*

Anthericum metere.

Τὸν ἀνθέρικον θερίζειν, *id est, Anthericum metere, dicebantur, qui laborem inanem ac sterilem caperent. Anthericus, herbæ genus, quod meti non possit, sed velli manibus necesse est, velut & linum. Antherices vocantur summa spicarum fastigia siue atheres. Herodotus Asphodeli caules antherices vocat, teste Suida: quos & tenaciores ait esse, quam vt frangi queant. Antherici meminit & Plinius libro 21. cap. 17. In Græcorum commentariis est promiscue positum Antherices & atherices.*

Ex harena funiculum nectis.

Ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκειν, *id est, Ex harena funiculum nectere. Est frustra conari, quod nulla ratione potest effici. Quid enim stultius, quam ex harena quæ nullo modo cohęrescit, funē velle nectere? Prouerbiű vtrűq. nempe tum hoc, tum quod proxime retulimus, vsurpat Aristides in communi defensione quatuor oratorum:* Καταδύντες δὲ εἰς τοὺς χηραμούς, ἐκεῖ τὴν θαυμαστὴν σοφίζονται σοφίαν, τῇ σκιᾷ τινὶ λόγου ἀναπαύοντες, ὥσπερ ὁ σοφοκλῆς, τὸν ἀνθέρικον θερίζοντες, τὸ ἐκ τῆς ψάμμου σχοινίον πλέκοντες, ἂν διαλύσονται πάλιν ἀναλύοντες, *id est, Verum abdentes sese in secessus quosdam, illic admirandam illam comminiscūtur sapientiam, vmbra quadam attrahentes verba, quemadmodum abs te dictum est Sophocles, Anthericum metentes, ex harena nectentes funiculű, & haud scio quam retexentes telam. Significat his adagiis, vmbraticum illud philosophorum studium nihil omnino fructus adferre. Columella in præfatione carminis De cultura hortorum: Nam etsi multa sunt eius quasi membra, de quibus aliquid possumus effari: tamen eadem tam exigua sunt, vt, quod aiunt Græci, ex incomprehensibili paruitate harenæ funis effici nō possit. Pro uerbium peculiariter accommodabitur ad vsus huiusmodi: si quis conetur in concordiam redigere, moribus longe dissimilimos, & inter quos nihil omnino conuenit: aut si quis orationem ex argumentis dissonis cō texat, quasi Chimeram quandam fingens, & huiusmodi monstrum, cuiusmodi describit Horatius: Humano capite, equina ceruice, reliquis item membris ex uariis animantium generibus ita collatis.*

Vt turpiter atrum
Desinat in piscem, mulier formosa superne.

Ab asino lanam.

CVI *finitimum est & illud,* ὄνου πόκας ζητεῖς, *id est, Asini lanas quæris. De iis, qui stulte quærunt ea quæ nusquam sunt. Effertur adagium etiam ad hunc modum,* ὄνου πόκαι, *id est, Asini lanę. Aristophanes:*

Τίς εἰς τὰ λῆθας πεδίον, τίς εἰς ὄνου πόκας; *id est,*
Asini quis ad lanas? quis in lethes solum?

Per asini lanam, res vanas significans, et quæ nusquā sunt. Trimeter Gręcis constat si tollas alterum, τίς.

Asinum tondes.

EVNDEM *sensum habet,* τὸν ὄνον κείρεις, *id est, Asinum tondes. De his, qui rem absurdam atque inutilem aggrediuntur: propterea quod Asinum neque pectere possis propter villos, neque tondere cum lanam non habeat. Huius meminit Aristophanes in Ranis.*

Lupi alas quæris.

Λύκου πτερὰ ζητεῖς, *id est, Lupi alas quæris. De iis, qui quærunt ea, quæ nusquam sunt. Aut vbi quis verbo duntaxat terreat, alioqui re nunquam facturus quod minatur. Neque enim fieri potest, vt lupus alatus inueniatur. Prouerbium recensetur a Suida.*

Quæ apud inferos.

EODEM *loco interpres admonet & huius adagii, tanquam eundem habentis sensum,* τὰ ἐν ᾅδου, *id est, Ea quæ apud inferos. Citatq. Aristarchum auctorem, idq. inde natum putat, quod Cratinus finxerit quendam apud inferos funem torquentem: asinum autem arrodentem ea quę ille iam torsisset, atque ita inaniter laborare qui torquebat. Quanquam illud,* τὰ ἐν ᾅδου, *generaliter ad omnia pertinet, quæ poetarum fabulis traduntur, nulli credita nisi pueris: unde cum inania somniis q. similia significabimus, apte dicemus,* τὰ ἐν ᾅδου. *Athenæus libro Dipnosophistarum quarto refert, Democritű scripsisse volumē, cui titulus fuerit,* τὰ περὶ τῶν ἐν ᾅδου, *prodigiosis, vt coniectandum est, refertum fabulis, & hinc potest videri ductum prouerbium.*

Contorquet piger funiculum.

HVIC *adeo simile est, vt idē videri possit, quod de ocno*

ono, id est, pigro asino refert Pausanias in Phocicis, apud Ionas, vt ait, celebratum: τολύπην ἐκνεῖ τὴν ἔκλυτον, id est, Torquet piger funiculum. Ipsius verba super hac re subscribam: Μετὰ δὲ αὐτοὺς ἀνήρ ἐστι καθήμενος, ἐπιγέγραμμα δὲ αὐτὸν εἶναι λέγει τὸν Ὄκνον. πεποίηται μὲν πλέκων σχοινίον. παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος ἐπεσθίουσα τὸ πεπλεγμένον ἀεὶ τοῦ σχοινίου. τοῦτον εἶναι τὸν ὄκνον, φιλεργόν φασιν ἄνθρωπον, γυναῖκα δὲ ἔχειν δαπανηράν, καὶ ὁπόσα συνελέξατο ἐργαζόμενος, οὐ πολὺ ὕστερον ὑπὸ ἐκείνης ἀνήλωτο. οἱ δὲ δὴ καὶ ὑπὸ Ἰώνων, ὅταν ἴδωσί τινα πονοῦντα ἐπὶ ἔργῳ οὐδὲν φέροντι, ὑπὸ τούτου εἰρημένον, ὡς ὁ ἀνὴρ οὗτος συνάγει τοῦ ὄκνου τὰ θώμιγγα, id est, Post hos vir quidam est sedens, titulus indicat eum ocnum esse. Factus est autem ad hunc modum, vt ipse funiculum torqueat, astante asella, quæ quod tortum fuerit assidue abrodat. Hunc Ocnum aiunt hominem esse industrium, operiq; intentum, sed vxorem habere sumptuosam ac prodigam, vt, quicquid is suo labore corraserit, id mox absumatur ab illa. Cognitum est nobis, etiam ab Ionibus dici solere, si quem conspexissent in re quapiam elaborantem, quæ nihil adferret emolumenti, hic homo funiculum Ocni contorquet. Videtur argumentum picturæ sumptum ab occasione vocis ancipitẽ obtinentis significatum. Siquidem συνάγειν θώμιγγα, aiũt Græci pro comparare victum. Colligit autem qui rem auget, dissipat qui profundit. Atque hoc quidem argumentum apparet olim multorum artificum operibus fuisse celebratum. Siquidem Plinius in historia mundi inter Socratis egregij pictoris argumenta, commemorat & de asino spartum arrodente. Et piger, inquit, qui appellatur ocnos, spartum torquens, quod asellus arrodit. Fertur idem picturæ genus et Delphis fuisse, a Polygnoto Thasio dicatum. Quo quidem negant de fidem & ignauum significatum, quemadmodum existimat Varro, immo laboriosum magis & industrium, sed cui sit vxor prodiga. Eoq; Pausanias ait, non marem asellum, sed fœminam in pictura fuisse. Idem argumentum, marmore cælatum, Romæ duobus visitari locis, nempe in capitolio & in hortis Vaticanis, Hermolaus Barbarus testis est. Vsus est hoc adagio & Propertius.

> *Dignior obliquo funem qui torqueat ocno,*
> *Aeternusq; tuam pascat aselle famem.*

Verum illud interim admirandum, cur Plinius eum scripserit appellatum ocnum, id est, pigrum, qui funem torqueret, ac non magis asellum arrodentem. Maxime cum Propertius non eum ocnon appellet qui torqueat, sed illi torqueri funem: vt asinum intelligas citius, quam torquentem. Meminit huius adagij Plutarchus in commentario Περὶ τῆς εὐθυμίας, Ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἐν ᾅδου ζωγραφούμενος σχοινοπλόκος ὄνῳ τινὶ παρίησιν ἐπιβοσκομένῳ καταναλίσκειν τὸ πλεκόμενον. *id est: Sed quemadmodum apud inferos depictus is qui funem torquet: cui adest, qui depascens absumit id quod tortum fuerit.*

Littori loqueris.

Αἰγιαλῷ λαλεῖς, *id est Littori loqueris. Refertur a Græcis adagiorum collectoribus. Dictum in eos, qui frustra vel suadent, vel orant: perinde quasi surdo loquantur. Nam littora propter assiduum fluctuum fragorem surda dicuntur. Ouidius:*

> *Surdior ille freto clamantem nomen Orestis,*
> *Traxit inornatis in sua tecta comis.*

Vento loqueris.

SVIDAS *addit & hoc,* Ἀνέμῳ διαλέγῃ, *id est, Vento loqueris. Pro eo quod est, inaniter. Nam ventus omnia dissipat, cogitq; euanescere. Vnde & Auris discerpta mandata dixit Vergilius quæ abierant in obliuionem. Plautus in Mostell.*

> *Hic nescit quidem nisi fœnus fabulari vento.*

Consimili figura apud Athenæum legitur: γῇ καὶ οὐρανῷ λαλεῖν. *id est, Cælo ac terræ loqui.*

Mortuo uerba facit.

Νεκρῷ λέγειν μῦθον εἰς οὖς, *id est, Mortuo ad aurem fabulam narrans. Plautus, Mortuo verba nunc facio. Terentius: Verba fiunt mortuo. Rursum Plautus: Nihilo pluris refert, quam si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. Pertinet huc quod est apud Aeschilum in Agamemnone:*

> Εἰκῆ θανοῦσι θρῆνον εἰς τύμβον χέω. *id est,*
> *Frustra ad sepulchrum mua ploro mortui.*

Surdo canis. Surdo fabulam narras.

EANDEM *vim habet,* κωφῷ ᾄδεις, *id est, Surdo canis. Vergilius in Bucolicis:*

> *Non caminus surdis respondent omnia syluæ.*

Horatius:

> *-Narrare putaret asello*
> *Fabellam surdo.*

Terentius in Heautontimorumeno:

> *Næ ille haud scit, quã mihi nũc surdo narret fabulã.*

Item T. Liuius de bello Macedonico libro 10. Quæ vereor ne vanis auribus cecinerint. Aeschylus in ἱκέτισι:

> Ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῷ λέγω, *id est,*
> *An audisti, an non audisti? num surdo loquor?*

Allusit huc Ouidius Amorum libro 3.

> *Quid iuuat ad surdas si cantet Phemius aures?*
> *Quid miserum Thamyram picta tabella iuuat?*

Ortum videtur a ridiculo casu: quo sæpe fit, vt hospes incidat in surdum, quem percontetur multa, ridẽtibus iis qui surdum nouerunt.

Frustra canis.

Ἄλλως ᾄδεις, *id est, Frustra canis.* Πρὸς κενὸν ψάλλεις, *id est, In vanum cantas. De iis, qui frustra suadent. A cantoribus ductum, qui cum ingrati sunt auditoribus, inaniter canunt, cum a nemine audiantur: aut qui canunt suo sumptu, nihil auferentes præmij. Nam cantilenam Græci prouerbiali metaphora frequenter appellant orationem. Inde est illud in Euripidis Hecubae* Ἥξει τι μέλος, *id est, Veniet aliqua cantilena. Et eandem cantilenam canis, & ad aures occinere, &* παρὰ τὸ μέλος φθέγγεσθαι, *id est, præter cantum sonans. Vsurpauit adagium hoc, ac simul exposuit Lycophron poeta:*

> Τοιγὰρ ματαίαν εἰς κενὸν θωΰξεται
> Λοίσθον καθ' ὕδατος φορμίζων μέλος. *id est,*
> *Itaque ciebis irritos fidium sonos*
> *Ieiuna & indonata pulsans carmina.*

Interpres addit prouerbium ad hunc etiam efferri modum: Εἰς κενὴν χορδὴν τὰς χεῖρας, *id est: Frustra pulsas chordas.*

to. In eos competit, qui sic implicantur negotio cuipiam, vt se nequeant extricare. A viatoribus translatum, qui simul atque in lutum inciderint, cum alterum pedem conantur educere, altero altius immerguntur. Rursum, vt hunc extrahant, alter quem eduxerant, denuo est infigendus. Eodem alludens Horatius,

Nequicquam, inquit, cœno cupiens euellere plantã.

Huic simile est, In eodem hæsitare vestigio. Quint. Curtius libro 4. Tertium diem metu exangues iam armis suis oneratos in eodem vestigio hærere.

In aqua hæret.

VSVRPATVR huic non dissimile prouerbium a M. Tullio lib. Officiorum 3. Dicit ille quidem multa multis locis, sed aqua hæret, vt aiunt. Significat autem Epicurum parum secum in disputando constare, seq. ipsum inuoluere, dum ea quæ dicit alibi, pugnant cum iis quæ dixit alibi, atque ita quasi fluctuare, neque in solido cõsistere. Id quod euenire solet iis, qui cum aberrent a vero, verborum fucis rem inuoluunt. Translatum apparet vel a fluitantibus, qui vado destituti, huc atque illuc iactantur: quoque magis se commouent, hoc maiore periculo laborant. Aut certe ab oratorum clepsydra, de qua meminimus alibi, vt eum in aqua hærere dicamus, qui sese destillata iam aqua, tamen e caussa non potest expedire. Cicero ad Q. fratrem lib. 2. Quod idibus & postridie fuerat dictum de agro Campano actum iri, non est actum. In hac caussa mihi aqua hæret. Incertum, vtrum significet eam actionem integrã sibi relinqui, an caussam esse inextricabilem. Hinc referendum illud, quod paulo superius ex Quintiliano citauimus: Et laboratam, congestamq. dierum ac noctium labore actionem, aqua deficit. Nec abhorrent ea quæ post dicemus in prouerbio, Hæret in vado.

Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

SVLPITIVS Apollinaris grammaticus apud Aulũ Gellium in noctibus Atticis lib. 13. cap. 17. duo quædã adagia notat, alterum Græcum, alterum Latinum: quorum amborum eadem sit sententia. Græcus est versiculus, inquit, hexameter παροιμιώδης,

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. id est,
Multa cadunt inter calicem supremaq. labra.

Quo monemur, nihil tam certum sperari, neque quicquam tam esse uicinum, quod non repentinus aliquis casus queat interuertere. Adeoq. non esse tutum ventis fidere, ut vix etiam illa sint certa, quæ manibus tenemus. Originem adagij quidam ad huiusmodi fabulam referunt. Ancęus Neptuni & Astypaleæ Phœnicis filius, cũ uitẽ sereret, grauiterq. minifltris instaret urgeretq.: quidã operis tædio cõmotus in herũ, negauit futurũ vt ex ea uite herus unquã vinũ gustaret. Post vbi vitis prouenisset feliciter, atq. nua maturuissent, herus exultans ac gestiens, seruũ eũdẽ accersit, atq. ut sibi vinum infundat iubet. Deinde iam calicem admoturus ori, seruo quę dixisset, redegit in memoriam, quasi vanam exprobrans diuinationem. At ille sententiã hanc hero respondit: Inter calicem ac summa labia, multa posse interuenire. Seruili sententia fauit euentus. Nam inter loquendum priusquam ille vinum hauriret, alter quidam mirifice ingressus, nunciat vinetum ab apro quopiam immani uastari. Quibus auditis Ancæus deposito poculo, protinus in aprum fertur, a quo inter uenandum percussus interiit. Vsurpauit hoc adagij Lycophron in Iambicis.

Ἐγὼ δὲ τλήμων σὺν κακῷ μαθὼν ἔπος
Ὡς πολλὰ χείλευς καὶ διὰ κρασπέδων πετῶν
Μέσσῳ κυλίνδει μοῖρα παμμήτων βροτῶν. id est,
Miser ast ego meo dicta cognoscens malo,
Vt plurima inter poculum ac labrum solet
Vertisse fatum, res agens mortalium.

Interpres citat Aristotelem auctorem, qui & ipse de Ancæi fabula meminerit, in qua illud variat, Ancæo vitem instituenti, uatem accersitum quempiam prædixisse, non futurum vnquam, vt ex ea vinum gustaret, & expresso in calice uino, vatem irrisisse tanquã ψευδόμαντιν. Reliqua conueniunt cum iis, quæ ex aliorum retulimus commentariis. Festus Pompeius ab angure quopiam vicino, qui forte præterierit, prædictum indicat. Lycophron autem alio detorsit. nempe ad Agapenorem patrem, & Ancæum Actoris & Eurythemistidis filium, & ad aprum Calydonium. Dionysius apud Zenodotum, mauult parœmiam ad Antinoum referre, de quo meminit Homerus in Odyssea 22. Is Antinous erat vnus ex procis Penelopes, cui poculum tenenti, iamq. bibere paranti, Vlysses iugulũ telo transfixit. Atque ita manibus elapso poculo, concidit atque interiit. Sed non ab re fuerit, Homericum carmen adscribere:

Ἦ, καὶ ἐπ' Ἀντινόῳ ἰθύνετο πικρὸν ὀϊστόν.
Ἤτοι ὁ καλὸν ἄλεισον ἀναιρήσεσθαι ἔμελλε,
Χρύσεον ἄμφωτον, καὶ δὴ μετὰ χερσὶν ἐνώμα,
Ὄφρα πίοι οἴνοιο, φόνος δέ οἱ οὐκ ἐνὶ θυμῷ
Μέμβλετο, τίς κ' οἴοιτο μετ' ἀνδράσι δαιτυμόνεσσι,
Μοῦνον ἐνὶ πλεόνεσσι, καὶ εἰ μάλα καρτερὸς εἴη,
Οἷ τεύξειν θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα μέλαιναν.
Τὸν δ' Ὀδυσεὺς κατὰ λαιμὸν ἐπισχόμενος βάλεν ἰῷ.
Ἀντικρὺ δ' ἁπαλοῖο δι' αὐχένος ἤλυθ' ἀκωκή,
Ἐκλίνθη δ' ἑτέρωσε, δέπας δέ οἱ ἔκπεσε χειρὸς
Βλημένου, αὐτίκα δ' αὐλὸς ἀνὰ ῥῖνας παχὺς ἦλθεν
Αἵματος ἀνδρομέοιο. id est,
Telum hæc fatus, in Antinoum contorsit amarum.
At pulchram is pateram, iam iam tollebat, utrinq.
Auritam, atque auro nitidam, iam iamq. manu illã
Admotabat vti biberet: neque pectore cædem
Voluebat pauido: quis enim fore crederet vnquã,
Vnus vt in tanto conuiuarum agmine, quanquam
Viribus anteeat, mortem sibi nigraq. fata
Molitetur: at huic iugulum confixit Vlysses
Tollenti calicem, iaculum penetrauit acutum,
Et contra e ceruicibus exiit ærea cuspis.
Voluitur in latus ille, calix simul excidit icto
E manibus: mox inde cruor de naribus ingens
Emicat.

Nec alienum est hoc loco meminisse, quod Iulio Cæsari velut exprobranti vaticinij uanitatem, responsum est: Venisse Calendas Martias, non etiam præterisse.

Inter os & offam.

LATINVM est huiusmodi, Inter os & offam. Quod a cibis sumendis sumptum est, quemadmodum Græcanicum illud a potu. Nam olim Romani victitabant offis, vt testis est Valerius Max. Itaq. perinde valet inter os & offam, quasi dicas inter os & cibum. Porro

ro prouerbium refertur apud Gelliũ ex oratione quadam Catonis, de ædilibus vitio creatis, his quidem verbis: Nunc ita aiunt, in segetibus et in herbis bona frumenta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe audiui, inter os & offam multa interuenire posse. Verum inter offam atque herbam, ibi uero longum interuallum est. Festus ita refert adagium, Inter manum & mentum.

Ita fugias ne præter casam.

EXTAT apud Terentium in Phormione cum primis venustum adagium, Ita fugias ne præter casam: quo quidem admonemur, ne sic aliquod uitium fugiamus, vt in aliud maius incauti deuoluamur. Nostrapte culpa facimus, inquit, vt malos expediat esse, dum dici nimium nos bonos studemus & benignos. Ita fugias, ne præter casam, quod aiunt. Verba sunt Demiphonis senis semet accusantis, quod dum auari famam plus satis cupide studeret effugere, stulti reprehensionem incurrisset. Donatus adagij metaphoram hunc ad modũ enarrat, si modo commentum hoc Donati uidetur esse. Ita fugito, ne tuam casam prætermittas, quæ sit tibi tutissimum exceptaculum. Aut ita fugias, ne præter casam, vbi custodiri magis et prehendi fur & mulctari uerberibus potest. Aut verbum erat, inquit, furem exagitantis, & interea prouidentis, ne ante casam trãseat, ne in prætereundo etiam inde aliquid rapiat. Hãc veluti diuinationem, incerta ac uaria coniectantium quis ferret, nisi uideremus & iuris interpretibus & Græcorum adagiorum enarratoribus hunc eũdem esse morem? Prima interpretatio nobis magis arridet. Quidam enim calore fugiendi, etiam ea prætercurrũt, vbi cõmode poterant quiescere. Quod vnica voce Græci παρατρέχειν vocant, id est, perperam præterire ac præteruehi, ab eo, quod amplectendum erat, aberrantem. Opinamur ad hoc adagium respexisse Lucianum in Nigrino, cum scribit, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἐν ταῖς τραγῳδίαις καὶ κωμῳδίαις λεγόμενον, ἀλλὰ καὶ παρὰ θύραν διεξιόντες. id est, Et hoc quod in tragœdiis & comœdiis dicitur, Iam & præter casam incitati.

Euitata Charybdi in Scyllam incidi.

Τὴν Χάρυβδιν ἐκφυγών, τῇ Σκύλλῃ περιέπεσον.

Iambici sunt dimetri ἀκέφαλοι, quos casusne effuderit, an ars finxerit incertum. Horum hic est sensus: Euitata Carybdi in Scyllam incidi: hoc est, dũ uito grauius malum, in alterum diuersum incidi. Sumptum adagiũ ab Homerica fabula, quæ narrat Vlyssem, dum metu Charybdis propius ad Scyllam nauem admouet, sex e comitum suorum numero perdidisse. Quidam aiunt Scyllam Nisi Megarensium regis fuisse filiam, quæ propter aureum crinem ademptum patri, in monstrũ hoc marinum conuersa sit, vt meminit Pausanias in Corinthiacis. Cui videtur assentiri Vergilius in Bucolicis, cum ait,

> Quid loquar, aut Scyllã Nisi, quã fama secuta est
> Candida succinctam latrantibus inguina monstris,
> Ab timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Seruius indicat, Scyllam Phorci & Crateidis nymphæ filiam. Hanc cum amaret Glaucus, Circe, quæ illius amore tenebatur, quod eum in Scyllam propensiorem esse uideret, fontem in quo nympha lauare consueuerat, magicis uenenis infecit. In quem cum illa descendisset, pubetenus in uarias mutata est formas. Nam id Circæ peculiare, in ferarum figuram homines uertere. Horrens itaque suam deformitatem, sese in mare præcipitem dedit, ac fabulæ præbuit argumentum. De rei ueritate, diuersa est scriptorum opinio. Sallustius putat esse saxum in mari prominens, quod procul uisentibus muliebrem formam imitetur: in quod illisi fluctus, quoniam & luporum eiulatum, & canum latratum videntur imitari, finxerunt illam a pube huiusmodi feris succinctam esse. In Græcorum commentariis inuenimus, triremem fuisse quandam miræ pernicitatis, cui nomen fuerit inditum Scyllæ, παρὰ τὸ σκυλεύειν, quod hac grassantes piratæ mare Tyrrhenum ac Siculum infestarent, reliquasq. naues quotquot præterissent, despoliarent: atque hinc natam fabulam. De Charybde uero narrant poetarum fabulæ, hanc fœminam fuisse uoracissimam, quæ quod Herculis boues rapuisset, a Ioue fulmine icta, in mare præcipitata est, & in huiusmodi uersa monstrum, quod adhuc pristinam seruat naturam. Absorbet enim uniuersa, quæq. absorbuerit, ea circa Tauromitanum egerit littus, ut Sallustius est auctor. Vnde tanquam prouerbio scortũ vorax, & auiditatis nunquam satiatæ, Charybdim appellat Horatius,

> -Ah miser
> Quanta laboras in Charybdi,
> Digne puer meliore flamma.

Seruius ait Scyllam in Italia esse, Charybdim in Sicilia. Vergilius in Aeneidos lib. 3. transitum hunc inter duo pericula angustum eleganter describit,

> Hæc loca, inquiẽs, ui quõdam uasta conuulsa ruina
> (Tantum æui longinqua valet mutare vetustas)
> Dissiluisse ferunt, cum protinus vtraq. tellus
> Vna foret; uenit medio ui pontus, & undis
> Hesperium Siculo latus abscidit, aruaq. & urbes
> Littore diductas, angusto interluit æstu.
> Dextrum Scylla latus, læuũ implacata Charybdis
> Obsidet.   Et idem alibi,
> Inter vtranq. viam leti discrimine paruo,
> Ni teneant cursus.

Homerus Odysseæ M. periculum vtrunq. multis verbis describit, facitq. Circen admonentem Vlyssem, vt ad Scyllam potius inflectat cursum, quam ad Charybdim, propterea quod præstet sex e sociis desiderari, quam pariter omnes interire, declarans nimirum plus discriminis esse in Charybdi quam in Scylla,

> Μὴ σύ γε κεῖθι τύχοις, ὅτε ῥοιβδήσειεν,
> Οὐ γάρ κεν ῥύσαιτό σ' ὑπ' ἐκ κακοῦ, οὐδ' ἐνοσίχθων.
> Ἀλλὰ μάλα Σκύλλης σκοπέλῳ πεπλημένος ὦκα
> Νῆα παρὲξ ἐλάαν, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτερόν ἐστιν
> Ἓξ ἑτάρους ἐν νηὶ ποθήμεναι, ἢ ἅμα πάντας.   id est,
> Absit vt illic tum fueris, cum faucibus vndas
> Illa resorbuerit, neque enim e discrimine tanto
> Ipse uel eripiat Neptunus, verum age Scyllæ
> Vicinus scopulo celeri præteruehe cursu,
> Quandoquidẽ comites sex multo perdere præstat,
> Quã vt semel exitium quotquot sunt, auferat oẽs.

Adagio trifariam uti licebit, uel cum admonebimus, si quando in eas rerum angustias deuentum fuerit, vt citra dispendium discedi non queat, e duobus malis, id quod leuius est, eligamus, uidelicet Vlyssis exẽplo, &

plo, & magis in eam uergamus partem, ubi minus sit iacturæ. Quod genus, si quis pariter & de salute & de pecunia periclitaretur, malit propior esse pecuniæ, quam uitæ periculo, propterea quod facultatum iactura utcunq. sarciri potest, uita semel amissa nunquam restituitur. Vel cum ostendemus negotium anceps & periculosum, in quo summa moderatione sit opus, ut in neutram pecces partem. Hic iam non habebitur ratio, utrum maius sit periculum: uerum hoc tantum intelligitur, ingens utrobiq. discrimen subesse. Prioris exemplum fuerit: Memento longe satius esse in dispendij Scyllam incidere, quam in ualetudinis Charybdim. Tractabilius est in rei pecuniariæ iacturam, uelut in Scyllam incurrere, quam in infamiæ Carybdim incidere. Posterioris hoc: Curandum ut ita populo studeas, ne principis offendas animum. Caute circumspecteq. rem gerito, memor tibi inter Scyllam & Charybdim esse cursum. Tertius fuerit modus, si inuertas, hoc pacto: Dum parum eruditus uideri times, in arrogantis opinionem incurristi: hoc est plane quod dicitur, dum Scyllã uitas, in Charybdim incidisti. Celebratur apud Latinos hic uersiculus, quocunq. natus auctore, nam in præsentia non occurrit:

Incidit in Scyllam, cupiens uitare Charybdim.

Fumum fugiens, in ignem incidi.

Κἄπνον γε φεύγων εἰς τὸ πῦρ περιέπεσον, *id est, Dum uito fumum, flammam in ipsam decidi. Senarius est prouerbialis superiori sententiæ finitimus. Lucianus in Necyomantia,* ἐλελήθειν δὲ ἐμαυτὸν ἐς τὸ αὐτό φασι τὸ πῦρ ἐκ τοῦ καπνοῦ βιαζόμενος. *id est, Ignoraueram autem, quod iuxta prouerbium, ex fumo in ipsum ignem compellerer. Vtitur & Plato libro De repub. octauo, cum ait, populum, dum recusat ingenuis seruire, quasi uitato fumo in flammam incurrere, uidelicet, ut seruis etiã seruire cogatur. Huc allusit Horatius, cum ait in Sermonibus,*

Nam frustra uitium uitaueris illud,
Si te alio prauum detorseris.

Et in Arte poetica:

In uitium ducit culpæ fuga, si caret arte.

Plutarchus, περὶ δυσωπίας, τῇ δὲ δυσωπίᾳ συμβέβηκεν ἀτεχνῶς φεύγουσαν καπνὸν ἀδοξίας, εἰς τὸ πῦρ ἐμβάλλειν ἑαυτήν. *id est, Ineptæ autem uerecundiæ illud haud dubie accidit, ut fumum fugiens infamiæ, in ignem conijciat sese, id est, in aliud maius.*

Latum unguem, ac similes hyperbolæ prouerbiales.

TRANSVERSVM *digitum, aut unguem discedere frequenter est apud Ciceronem, pro eo quod est, quam minimo spatio. Fit autem festiuior metaphora quoties his uerbis perfectam imitationem, ac plenum, undequaq. consensum significamus, ut Academicarum quæstionum libro 2. Ab hac regula mihi non licet trãsuersum, ut aiunt, unguem discedere. Ibidem, Vbi enim aut Xenocratem sequitur, cuius libri sunt de oratione loquendi, multi & multum probati, aut ipsum Aristotelem, quo profecto nihil est acutius, nihil politius? A Chrysippo pedem nunquam. Loquitur de Antiocho, qui reliquis contemptis, Chrysippum per omnia sequeretur. Rursus Academicarum quæst. libro 2. Quibus concessis digitum progredi non possunt. Idem ad Atticum: Mihi certissimum est, ab honestissima sententia digitum nunquam. Rursus ad eundem libro 13. Curandum est, atq. hoc in omni uita, sua quenq., a nostra conscientia transuersum unguem non oportere discedere. Idem in Epistolis familiaribus: Vrge igitur transuersum unguem, quod aiunt, a stylo. Sunt illa quidem minus figurata, sed tamen prouerbialia, quæ loquitur Plautinus Euclio in Aulularia, Si tu hercle ex istoc loco digitum transuersum, aut unguem latum excesseris. Et Cicero in Verrem, Digitum non discedebant. Idem ad Atticum libro 13. epistola prima, Pedem adhuc e villa egressi non sumus, ita magnos & assiduos imbres habebamus. Idem Academicarum quæstionum libro 2. Non quæro ex his illa initia Mathematicorum, quibus non concessis, digitum progredi non possunt. Metaphora partim sumpta uidetur ab ijs, qui tabulam, aut saxum, aut simile quippiam digitis latis metiuntur, quoties exquisite rei modus spectatur, nam reliqua cubitis metiri solemus. Minima mensurarum, latus digitus est. Partim a ingerum mensoribus, qui stadiis, passibus, & ut minima mensura, pedibus, soli spatium metiuntur. Vulgo etiam nunc dicunt, Culmum latum, simili figura pro eo quod est, ne tantulum quidem.*

Pedem ubi ponat non habet.

VNDE *& illa prouerbialis hyperbole ducta uidetur apud Ciceronem frequens, Pedem ubi ponat non habet, pro eo quod est, ne tantillum quidem agri possidet. Lib. Epist. ad Atticum 13. Ariobarzanis filius Romam uenit: uult opinor, regnum aliquod emere a Cæsare. Nam quomodo nunc est, pedem ubi ponat in suo non habet. Idem Philippicarum secunda: Quid erat in terris, ubi in tuo pedem poneres? Rursum libro 7. ad Atticum: Pedem in Italia uide, nullum esse, qui non in istius potestate sit. Item libro De finibus quarto, Quid enim sapientiæ? Pedem ubi poneret non habebat, sublatis officijs omnibus. Conueniet autem in hominem insigniter tenuem atq. inopem, cui ne uestigium quidem pedis sit in agrorum possessionibus. Apud eundem est iocus in fundum, quem possis mittere funda.*

Iterum eundem ad lapidem offendere.

Δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν αἰσχρὸν εἰσκρούειν λίθον, *id est,*

Iterum ad eundem turpe lapidem impingere.

Senarius elegans ac prouerbialis refertur a Zenodoto in collectaneis adagiorum. Cicero Epist. fam. libro 10. Culpa enim illa, bis ad eundem, vulgari reprehensa prouerbio est. Ouidius libro Tristium secundo,

At nunc tanta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem.

Vsurpatur ab Ausonio in epistola quadam, Etenim, inquit, poposcisti tu, ut tua epistola ad eundẽ lapidem bis offenderes. Ego autẽ quæcunq. fortuna esset, semel erubescerem. Est autẽ bis ad eundem lapidẽ offendere, iterum eadẽ in re peccare. Nam primus error, uel Græco adagio, ueniam meretur: iteranti culpam uenia dari nõ solet.

solet. Inter Gracanicas sententias celebratur & hac:
Δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν οὐκ ἀνδρὸς σοφοῦ. id est,
Sapientis haud est, bis in eodem labier.
Extat & Graecum epigramma, incertum cuius:
Εἴ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δεύτερα λέκτρα διώκει,
Ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. id est,
Altera connubium ex perto cui ducitur uxor,
Hic fracta repetit aequora saeua rate.
Fertur et Publianus Mimus, nõ alienus ab hac forma:
Improbe Neptunũ accusat, qui iterũ naufragiũ facit.
At Scipio sapienti ne semel quidem errare permittit, ut dicat, οὐκ ᾤμην, *id est, non putaram.*

Eadem oberrare chorda.

HORATIVS *in Arte poetica sententiam haud dissimilem, dissimili metaphora extulit:*
-Et citharœdus, inquiens,
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.
A cantoribus ducta translatio est, quibus uehementer fœdum sit, in iisdem fidibus saepius peccare. In eos igitur concinne dicetur, qui uel in simili re crebrius peccant, uel culpam eandem iterum atq. iterum committunt. Primus enim lapsus uel casui datur, uel imprudentiae: iteratus stultitiae tribuitur, aut inscitiae.

Non tam ouum ouo simile.

EXTANT *apud auctores aliquot similitudinis adagia, quorum de numero est, Non tam ouum ouo simile, de rebus indiscretae similitudinis. Cicero Academ. quaest. lib. 2. Vides ne, ut in prouerbio sit, ouorum inter se similitudo? Tamen hoc accepimus, Deli fuisse complures saluis rebus illis, qui gallinas alere quaestus causa solerent. Ii cum ouum inspexerant, quae id gallina pepe risset, dicere solebant. Neque id est contra nos. Nam nobis satis oua internoscere. Idem prouerbium refertur & a Fabio Quintilianõ. Vsurpatur et a Seneca in libello, quem in Claudium imperatorem lusit.*

Non tam lac lacti simile.

IDEM *pollet, & a Plauto usurpatur in Amphitryone: Neq. lacte lacti magis est simile, quam ille ego similis est mei. Dicitur a Sosia de Mercurio, qui huius assumpserat figuram. Idem in Milite: Tam simile, quam lacte lacti est.*

Non tam aqua similis aquae.

EANDEM *uim obtinet, quod usurpat Plautus in Menaehmis: Nec aqua aquae, ne lacte lacti, crede mihi, usquã similius, quam hic tui est, tuq. huius. Ad hanc formam & illud ex eadem scena: Tam consimilis est, quã potest speculum tuum. Rursum in Milite Nam e sũmo puteo similior nunquam potest aqua aquae sumi.*

Quam apes apum similes.

HIS *M. Tullius illud etiam adiũgit in Academicis quaestion. Vt similia sunt, & oua ouorũ, & apes apum. Vbi iocatur in Democriti mundos, usquequaq. similes inter sese. Simili forma dicunt, Quã ouis est oui similis.*

Acanthia cicada.

Ἀκάνθιος τέττιξ, *id est, Acanthia cicada. In indoctos atque infantes, aut musices ignaros torqueri prouerbio solitum. Auctor est Stephanus Byzantius, iuxta oppidum Aetoliae Acanthum cicadas alibi uocales mutas esse, atque hinc ortum adagium, cuius auctorem citat Simonidem. Plinius Naturalis historiae libro 11. capite uigesimo septimo, scribit in agro Rhegino cicadas omnes silere, ultra flumen in Locris canere. Idem testatur Pausanias libro rerum Eliacarum secundo. Strabo libro Geographiae sexto, refert Rheginum agrum a Locrensi dirimi fluuio, cui nomen Alex. Cicadas autem, quae in Locrensi uersantur ripa, sonantius stridere, cum in Rhegino sint mutae. Huius rei hanc esse causam coniectat, quod Rheginorum regio, cum sit umbrosa atque opaca, cicadarum pelliculas humore torpesaciat. Easdem in agro Locrensi quod sit aprica, solis aresactas aestu, stridorem aptius emittere. Auget autem miraculum Rheginensium cicadarum, etiam fabulose celebrata uocalitas uicinarum. Nam idem Strabo Timaeum citat auctorem, quondam in Pythiorum certamine Eunomum Locrensem, & Rheginensem Aristonem, in canendi certamen uenisse, Aristonem Apollinem inuocasse Delphicum, ut sibi canenti foret auxilio, quod a Delphis Rheginenses olim essent profecti. Eunomus respondit, Rheginensibus ne certandum quidem omnino de musica, apud quos cicada uocalissimum animal uoce careret. Vtrisq. certantibus, cum in Eunomi cithara, una inter canendum chorda frangeretur, cicada superuolans astitit, ac uocem alioqui defuturam, suo cantu suppleuit. Atque ita uictor declaratus, statuam citharœdi posuit, cum cicada cithara insidente. Huiusmodi ferme tradit Strabo.*

Eadem pensari trutina.

EADEM *pẽsari trutina. i. eadẽ lege. Horatius in Sermõ.*
-Hac lege in trutina ponetur eadem.
Idem in Epistolis,
-Romani pensantur eadem Scriptores trutina.
Conuenit cum illa iureconsultorum regula, Patere legem quam ipse tuleris. Sine ut eo pacto tecum agatur, quo tu cum aliis egeris. Persius,
-Examenq. improbum in illa Castiges trutina.
Huic simillimum, Ad eandem exigere regulam, ἴσῳ σταθμῷ, *id est, aequali trutina, siue lance. Plutarchus,* ἴσῳ σταθμῷ πρὸς τὴν ἡ κακία προσθεῖσα μόλυβδον ὥς περ τοῖς καλοῖς. *id est, Sed aequa lance omnibus, addita malitia ceu plumbum rete detraxit.*

Zonam perdidit.

ZONAM *perdidit. Castrense prouerbium in* ἀχρημάτους, *id est, eos qui nihil habent nummorum, a Graeca quadam fabula tractum Acron admonet. Porphyrion a militum consuetudine, qui quidquid habent, in zona secum portant. Cuiusmodi sane hominem perquam uenuste describit Lucilius citante Nonio,*
Cui neq. iumentum est, nec seruus, nec comes ullus,
Bulgã, et quicquid habet nummorũ, secũ habet omne,
Cum bulga cœnat, dormit, lauat; omnis in una
Spes hominis bulga, hac deuincta est cetera uita.
Nam bulgam appellat Lucilius folliculum, siue crumenam, & sacculum de brachio propendentem. Sic enim & Horatius,

Suspensi

Suspensi leno tabulas, loculosq. lacerto.

Tametsi Festus Bulgam Gallicum uocabulum autumat. Consimili modo Gracchus loquitur apud Gellium: *Cum Romam profectus sum, zonas quas plenas argenti extuli, eas ex prouincia inanes retuli.* Horatius in Epistolis, *Ibit eo quo uis, qui zonam perdidit.* Plautus in Pœnulo, *Tu qui zonam non habes, qui in hanc uenistis urbem? aut quid quæritis?* In quibus Plauti uerbis duplex est allusio, & ad uestem Pœnorum more discinctam, & ad pecuniam quæ in zona gestatur, citra quam in urbe sumptuosa non sat commode uiuitur. Pescennius Niger apud Spartianum uetuit, ne milites zonam secum deferrent in bellum, sed si quid haberent pecuniæ, publice commendarent, recepturi post prælium, simul & ipsis luxuriei materiam eripiens, & hosti prædam, si quid ad uersi euenisset. Est apud Lampridium in Alexandro: *Miles non timet, nisi uestitus, calceatus, armatus, & habens aliquid in zona.*

Cocta numerabimus exta

COCTA numerabimus exta. Diomedes grammaticus, ubi prouerbium definit, hoc exempli uice subiecit. Cuius hunc adscribit esse sensum, ex euentu sciemus. Huic consinis color ille comicus: Res indicabit. Nam ut ait Ouidius,

Exitus acta probat.

Et apud Græcos, αὐτὸ δείξει, id est, ipsa res indicabit.

Multa nouit vulpes, uerum echinus unum magnum.

Πόλλ᾽ οἶδ᾽ ἀλώπηξ, ἀλλ᾽ ἐχῖνος ἓν μέγα. id est,

Ars multa uulpi, ast una echino maxima.

Zenodotus hunc senarium ex Archilocho citat. Dicitur in astutos, & uariis consutos dolis. Vel potius ubi significabimus, quosdam unica astutia plus efficere, quam alios diuersis technis. Nam uulpes multiiugis dolis se tuetur aduersus uenatores, & tamen haud raro capitur. Echinus, quem dicunt herinaceum esse, (nam hoc loco de terrestri, non de pisce fit mentio) unica duntaxat arte tutus est aduersus canum morsus. Siquidem spinis suis semet inuoluit in pilæ speciem, ut nulla ex parte morsu prendi queat. Citantur apud eundem Zenodotum huiusmodi quidam uersus ex Ione Chio, tragico poeta, Quos eosdem ex eodem citat in Sermonibus conuiuialibus Athenæus e tragœdia, cui titulus Phœnicia,

Ἀλλ᾽ ἐν γε χέρσῳ τὰς λέοντος ᾔνεσα,
Καὶ τὰς ἐχίνου μᾶλλον οἰζυρὰς τέχνας,
Ὃς εὖτ᾽ ἂν ἄλλων θηρίων ὀσμὴν μάθῃ,
Στρόβιλος ἀμφ᾽ ἄκανθαν εἱλίξας δέμας
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id est,

Leonis artes in solo sane probo,
At magis echini comprobo miseros dolos,
Qui simul odorem belluarum senserit,
Se contrahit spinis operto corpore,
Tutus iacens, morsuq., tactuq. omnium.

Refertur prouerbium, ac simul ad carmen alludit Plutarchus in cõmentario, cui titulus, πότερα τῶν ζῴων φρονιμώτερα, χερσαῖα ἢ θαλάττια: id est, utra animantia prudentiora terrestria, an marina. Eius uerba subscribam: τῶν δὲ χερσαίων ἐχίνων ἡ μὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἄμυνα καὶ φυλακὴ παροιμίαν πεποίηκε.

Πόλλ᾽ οἶδ᾽ ἀλώπηξ, ἀλλ᾽ ἐχῖνος ἓν μέγα.
Προσιούσης γὰρ αὐτῆς, ὥς φησιν ἴων,
Στρόβιλος ἀμφ᾽ ἄκανθαν εἱλίξας δέμας,
Κεῖται δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχανος. id est,

Iam uero terrestrium echinorum in tuenda seruãdaq. incolumitate sua, solertia prouerbio locum fecit:

Ars uaria uulpi, ast una echino maxima.
Siquidem cum illa aggreditur, quem admodũ aiunt,
Flexibile spinis corpus obuoluens suis,
Tutus iacet, sic ut nec ore tangier
Vlla queat ratione, nec morderier.

Plutarchus, aut quisquis est eius operis auctor, uersibus intermiscuit sua quædã uerba: Ne quis id errore nostro factum suspicetur. Sed omnium copiosissime huius animantis ingenium et astutiam describit Plinius libro octauo cap. 37. *Præparãt, inquit, & herinacei cibos, ac uolutati supra iacentia poma, affixa spinis, unum nõ amplius ore tenentes portant in cauas arbores. Iidem mutationẽ aquilonis in austrum, condẽtes se in cubile, præsagiunt. Vbi uero sensere uenantẽ, cõtracto ore, pedibus, ac omni parte inferiore, qua raram & innocuã habent lanuginẽ, cõuoluuntur in formam pilæ, ne quid comprehendi possit præter aculeos. In desperatione uero urinã ex se reddunt tabificam tergori suo, spinisq. noxiã. Reliqua qui cupiet cognoscere, e loco quẽ indicauimus petat. Hæc ad prouerbiũ sensũ potiss mũ attinebãt.* Celebre est & piscis echini ingeniũ, qui sæuitiam maris præsagiens, correptis lapillis operit sese, ut mobilitatẽ stabiliat pondere, ne nimia uolutatione atterat spinas, quod aspicientes nautæ, pluribus mox ancoris nauigia infrænãt. Auctor Plinius lib. 9. cap. 31. Vulpẽ autem uersipellẽ esse, uariis instructam artibus, cum alii complures apologi, tũ ille peculiariter indicat, qui refertur a Plutarcho in Moralibus: Cũ aliquando pardus uulpẽ præ se contemneret, quod ipse pellẽ haberet omnigenis colorum maculis uariegatã, respondit uulpes sibi id de coris in animo esse, quod illi esset in cute. Neque uero paulo satius esse ingenio prædiem esse uafro, quã cute uersicolore. Græci solertẽ, ac uariis armatũ dolis, ποικίλον uocant et ποικιλομήτην, Latini uafrũ et uersipellẽ. Narratur & alius quidam apologus, ab hoc prouerbio non multũ alludens. Cum aliquando uulpes in colloquio, quod illi erat cum fele, iactaret sibi uarias esse technas, adeo ut uel peram haberet dolis refertam: feles autem responderet, sibi unicam duntaxat artem esse, cui fideret, si quid existeret discriminis: inter confabulandum repente canum accurrentium tumultus auditur: ibi feles in arborem altissimam subsiliit, cum uulpes interim a canum agmine cincta capitur. Innuit fabula, præstabilius esse nonnunquam unicum habere consilium, modo id sit uerum & efficax, quam plures colos, consiliaq. friuola. Veluti si quis pauper multiiugis artibus sollicitaret animum puellæ, diues autem unum hoc haberet, quod est apud Ouidium, *quantum libet accipe*, recte dixeris:

Πόλλ᾽ οἶδ᾽ ἀλώπηξ, ἀλλ᾽ ἐχῖνος ἓν μέγα.

Simulare cupressum.

Horatius in Arte poetica:

-Et fortasse cupressum
Scis simulare quid hoc, si fractis enatat expes

Nauibus, ære dato.

Acron prouerbium esse admonet, ortum ab imperito quopiam pictore, qui præter cupressum nihil nouerat pingere. A quo cum naufragus quidam petisset, ut uultum suum exprimeret, ac naufragum suum depingeret, interrogauit ille num ex cupresso uellet aliquid adijci. Res ea primum in iocum, deinde etiam in adagionem abijt. Cõcinne usurpabitur in eos, qui quod didicerunt, id ubiq. intempestiuiter inculcant, cum ad rem nihil attineat.

Flamma fumo est proxima.

Apud Plautum extat in Curculione: Flamma fumo est proxima. Commonet adagium, periculum mature fugiendum esse, quiq. malum euitare cupiat, ei uitandam prius occasionem. Vt qui corrumpi nolit, ab improborum abstineat consuetudine: qui cum puella cubare nolit, ne det osculum. Nam & illud protinus addit poeta: Fumo comburi nihil potest, flamma potest. Fumus enim indicium est flammæ mox erupturæ.

Ad restim res redijt.

Terentius in Phormione: Opera tua ad restim mihi quidem res redijt planissime. Hoc adagio summa rerum desperatio significatur. Nam in hac solent qui dam amentes ad laqueum confugere. Iuuenalis,

Ferre potes dominam saluis tot restibus ullam?

Eodem pertinet etiã illud, Suspendio deligenda arbor.

Paupertas sapientiam sortita est.

Πενία δὲ τὴ σοφίαν ἔλαχε, *id est, Paupertas sapientiam sortita est. Zenodotus citat ex Euripide. Alij tribuunt Aristoni. Ignaua est opulentia, uerum inopia multarũ artium repertrix est: id quod ipsa iactat apud Aristophanem in Pluto, artium omnium inuentionem sibi uendicans. Vergilius,*

-Labor omnia uincit

Improbus, et duris urgẽs in rebus egestas. Ouidius,

Ingenium mala sæpe mouent. Persius,

Magister artis, ingeniiq. largitor Venter.

Circumfertur hic quoq. uersiculus apud Græcos:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίνεται διδάσκαλος. *id est,*

Magistra multorum improba existit fames.

Xenophon πενίαν *appellauit* σοφίαν αὐτοδίδακτον: ἃ *γὰρ ἐκείνη τοῖς λόγοις πείθει, αὕτη τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. hoc est, sapientiam, quæ citra doctorem contingit: etenim quod hæc persuadet oratione, ad hoc illa re ipsa compellit. Theoc. in piscator.*

Ἁ πενία Διόφαντε μόνα τὰς τέχνας ἐγείρει
Αὐτὰ τῶ μόχθοιο διδάσκαλος. *id est,*

Vnica paupertas Diophantes suscitat artes

Ipsa laborandi doctrix, studijq. magistra.

Huc spectat & illud, quod Iupiter aurei seculi tam paratam rerum copiam summouit t.

Vt uarias usus meditando extunderet artes.

Item Mimus ille non inelegans,

Hominem experiri multa paupertas iubet.

Potest & illuc referri prouerbium, quod uidemus accidere, ut penes Midas & improbos homines sit opulentia, doctiq. probiq. fere tenui sint fortuna. Qua quidem de re extant duo problemata, Aristotelis titulo: quorum altero rogat, qui fiat ut paupertas apud probos uiros plerumq. uersetur. Redditq. huiusce rei uarias causas, siue quod improbi per fas nefasq. malunt parare diuitias, quam cum paupertate contubernium diutinum habere: proinde fugit illos, quibus uideatur maximorum flagitiorum occasio futura, ad illos deflectit, quos existimat sese recte modestéq. usuros. Siue, quod inops & uirium & consilij, quippe fœmina, plus auxilij sibi futurum speras apud χρηστοὺς ἄνδρας, *ut habet prouerbium. Siue, quod cum ipsa sit mala, malos uitat, ne si* πῦρ ἐπὶ πῦρ, *id est, malum accesserit malo, iam fiat intolerabile atq. immedicabile. In altero rogat, quid in causa sit, ut opes a malis fere possideantur, non item a bonis. An quia cæcæ sunt, inquit, & ob id errant in delectu? Hac quoniam poeticen aut sophisticen sapiunt magis quam philosophiam, præsertim serium, uix uidetur esse uerisimile, ab Aristotele fuisse profecta. Quod autem dixit de cæcis diuitijs, id sumptum est potissimum ex Aristophanis Pluto. Quo in loco Plutus, qui deus est diuitiarum, rogatus, unde cæcitatis malum obtigisset, respondit ad hunc modum:*

Ὁ Ζεύς με ταῦτ᾽ ἔδρασεν ἀνθρώποις φθονῶν.
Ἐγὼ γὰρ ὢν μειράκιον, ἠπείλησ᾽ ὅτι
Ὡς τοὺς δικαίους καὶ σοφοὺς καὶ κοσμίους
Μόνους βαδιοίμην, ὁ δ᾽ ἐμ᾽ ἐποίησε τυφλόν
Ἵνα μὴ διαγιγνώσκοιμι τούτων μηδένα.
Οὕτως ἐκεῖνος τοῖσι χρηστοῖσι φθονεῖ. *id est,*

Hoc me malo mulctauit ipse Iuppiter.
Rebus uidelicet inuidens mortalium.
Nam olim puer minabar id fore, ut ad probos,
Doctos, modestos, tantum adirem at Iuppiter
Oculos in hoc ademit, ut ne quempiam
Horum liceret iam mihi dignoscere.
Adeo bonæ ille frugis inuidet uiris.

Hunc locum imitatus Lucianus in Timone consimilia quædam de Pluto narrat, quem non cæcum modo facit, uerumetiam claudum: cæcum quidem semper, at tum demum claudicantem, quoties ad bonos uiros mittitur, alias pedibus pernicissimis.

Ollæ amicitia.

Χύτρας φιλία, *Ollæ amicitia. In amicos istos uulgares quadrabit, quos patina, non beneuolentia conciliat. De cuiusmodi Iuuenalis:*

Te putat ille suæ captum nidore culinæ,
Nec male coniectat.

Hos arcanæ litteræ, mensæ amicos nominant. Plutarchus item in libello cui titulus, Quo pacto dignoscas adulatorem ab amico: id genus homines, αὐτολαλύθους *καὶ τραπεζέας, uulgo dici solitos narrat, quod uentriculi cibique causa diligant, non ex animo: quiq. tum præsto sint, quoties audiunt,* κατὰ χειρὸς ὕδωρ. *Nam Aristophanes grammaticus apud Athenæum libro 9. tradit lotionem manuum, quæ præcedebat cœnam, uocari* κατὰ χειρός, *a cœna,* νίπτειν. *In eosdem, ni fallimur, dictum est illud a Menandro comico citante Athenæo:*

Οἱ δ᾽ κατὰ χειρὸς λαβόντες πεινῶντες φίλτατοι. *i.*
Manibus ut data est aqua, harẽt tũc amici maxime.
Effertur ad hunc modum parœmia, ζῇ χύτρα, ζῇ φιλία, *id est, Feruet olla, uiuit amicitia.*

Anti-

Antiquiora diphthera loqueris.

Ἀρχαιότερα διφθέρας λαλεῖς, id est, Antiquiora diphthera loqueris. In eos quadrat qui nugas narrant, aut de rebus nimium priscis & iampridem obsoletis. Nam diphthera res quædam erat ex priscis illis fabulamentis relicta. Siquidem aiunt diphtheram pellem fuisse eius capræ, quæ Iouem lactarit, in qua creditum est antiquitus, illum omnia scribere quæ fierent. Vnde quæ nec in historicorum litteris extarent, nec in hominum memoria seruarentur, ea uelut ex Iouis diphthera petita dicebantur. Quin subinde apud Aristophanẽ, ἀρχαῖα παλαιὰ, id est, prisca atque antiqua, pro nugamẽtis leges, quod antiquitas fere fabulosissima sit opinamur: & ἀρχαῖα νοεῖς, pro eo quod est deliranter ac stulte. Simili modo vocamus κρονικὰ uetera & obsoleta desitaque. Sic apud Athenæum libro 7. quispiam, Arrianus opinamur, ταῦτα σιτία κρονικά ἐστιν ὦ ἑταῖρε. id est, Isthæc Saturnia sunt o amice cibaria. Poetæ fingunt Saturnum regno pulsum, & huius loco regnare Iouem.

Auribus lupum teneo.

EXTAT apud Terentium in Phormione: Antiphoni adolescenti uxor erat domi, quam nec eiicere poterat, vel quia non libebat, quod in eam deperiret, uel quod integrum non erat, cum esset iudicum sententiis addicta, neque rursum retinere quibat, propter patris uiolentiam. Et cum a patruele felix diceretur, vt qui domi possideret id quod amabat, Immo, inquit, quod aiunt, auribus teneo lupum. Nam neq. quo modo amittam a me inuenio, neque vti retineam scio. Moxq. leno quasi referens parœmiam, ait sibi idem usu venire in Phædria, quem neq. retinere poterat, qui nihil numerabat, neque repellere, quod esset improbe blandus, ac montes aureos polliceretur. Donatus Græcam parœmiam Græcis adscribit verbis: Τῶν ὤτων ἔχω τὸν λύκον, οὔτ᾽ ἔχειν οὔτ᾽ ἀφεῖναι δύναμαι. id est, Auribus lupum teneo, neq. retinere, neque amittere possum. Suetonius in Tiberio: Cunctandi caussa erat metus undiq. imminentium discriminum, vt sæpe lupum tenere se auribus diceret. Plutarchus in Præceptis ciuilibus: λύκον δέ φασιν τῶν ὤτων κρατεῖν. id est, Aiunt lupum non posse teneri auribus: cum homines hac parte maxime ducantur, nimirum persuasione. Dicitur in eos, qui eiusmodi negotio inuoluũtur, quod neque relinquere sit integrum, neque tolerari possit. Videtur ab euentu quopiam natum, vt alia pleraq. Aut inde certe, quod ut lepus auribus quippe prælongis commodissime tenetur, ita lupus quod aures habet pro corpore breuiores, teneri iis non potest, neq. rursum citra summum periculum e manibus dimitti, bellua tam mordax. Cæcilius apud. A. Gellium lib. 15. cap. 9. eandem sententiam, sed citrà metaphoram extulit: Nam hi sunt, inquit, amici pessimi, fronte hilaro, corde tristi, quos neq. ut apprehendas, neq. ut amittas scias. Huc allusit Theognis, etiam si alienius:

Ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος
Οὔτε γὰρ ἐχθαίρειν, οὔτε φιλεῖν δύναμαι. id est,
Pectora nostra, tui quã mire amor afficit, ut quem
Non odisse queam, sed nec amare queam.

Vnde uidetur illud effictum:

Nec tecum possum uiuere, nec sine te.

Refertur & a M. Varrone pro exemplo adagionis: Auribus lupum teneo.

Necessarium malum.

HVIC finitimum est illud, ἀναγκαῖον κακόν, id est, Necessarium malum: de iis quos neq. reiicere possis, quod quibusdam in rebus opus sit eorum opera: neq. commode ferre, quod uiri sint improbi. Natum uidetur ex Hybreæ cuiusdam apophthegmate, de quo meminit Strabo lib. 14. Cum haberet Euthydamus tyrannicũ quiddam, multis alioqui nominibus utilis ciuitati, ita ut eum uitiis uirtutes paria facere uiderentur, Hybræas orator in oratione quadã sic de illo locutus est: Malum es, inquit, ciuitatis necessarium. Nam nec tecum viuere possumus, nec sine te. Alexander item Seuerus imperator, rationales, quos tollere decreuerat, posteaquam perpendisset eos citra Reip. incommodum tolli non posse, necessarium malum appellabat. Huiusmodi fuit & P. Cornelius Ruffinus, furax quidem & impendio auarus, sed idem egregius imperator, a quo Fabricius Lucinus compilari maluit, quam sub hasta uenire, quemadmodum refert Gellius lib. 4. & Cicero de Oratore lib. 2. Torqueri poterit & in uxores, cum quibus incommode uiuitur, sed absq. his Resp. omnino consistere non potest. Potest & ad rem accommodari. Veluti si quis dicat pharmacon, rem quidem molestam, necessariam tamen. Euripides in Oreste:

Ἀνιαρὸν ὂν τὸ κτῆμ᾽, ἀναγκαῖον δ᾽ ὅμως. id est,
Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Non abhorret ab hac forma, quod Plinius scribit oraculo proditum fuisse, lib. 18. cap. 6. Quonam igitur, inquis, modo utilissime coluntur agri? Ex oraculo scilicet, malis bonis. Hoc uelut ænigmate significatum est, agros quam minimo potest impendio colendos esse.

Non absque Theseo.

Οὐκ ἄνευ Θησέως, id est, Haud absq. Theseo: Cum significamus rem alieno auxilio confici: Aut cum significamus rerum omnium communionem ac societatem. Nam Zenodotus scribit, Theseum permultis uiris fortissimis, in certaminibus auxilio fuisse, quippe qui & Meleagro adfuit in conficiendo apro Calidonio, auxiliatus & Pirithoo pugnanti cum Centauris, item Herculi cum Amazonibus belligeranti. Fabula de apro sic habet: Oeneus Meleagri pater, cum de primitiis anni prouentus diis libans, Artemidem præterisset, illa irata aprum immanem in agros Calydonios immisit, omnia populantem, ad quem conficiendum Oeneus præstantissimum quenq. exciuit, præmiis ad id propositis. Inter multos certauit & Meleager, qui & belluam confecit, sed accersito ad auxilium Theseo. Reliquum fabulæ nihil ad prouerbii sensum attinet. De Pirithoo sic fertur: Pirithous Hippodamiæ procus, Centauros, quod essent sponsæ cognati, conuiuio accepit. Qui simul atq. mero incaluissent, sponsæ uim adferre cœperunt. Coorta pugna, Theseus Pirithoo auxilium ferens, complures centauros trucidauit. De Hercule sic narrant: Cum Eurystheus Herculi iniunxisset, vt Hippolytæ Amazonum reginæ baltheum adimeret, atq. ille pacta facturus esset

profectus, Immo semper illi infesta, induta formam Amazonis, famam passim dissipauit, aduentare hospitem vel verius hostem, qui violata regina, baltheum, quē gestabat insigne regni, per vim eriperet. Quod vbi audiū esset, Amazones in Herculē parāt arma. Hercules ratus hęc nō errore, sed dolo geri, Hippolyta occisa baltheū abstulit. Deinde quo magis vlcisceretur Amazonas, bello eas adortus est, & oppressit, sed Thesei adiutus opera. Refertur hoc adagiū & a Plutarcho in eius vita, significatq. Theseū, sicuti dictum est, multis auxilio fuisse, tū ex plerisq. certaminibus nullum retulisse præmium: atq. huius rei citat auctorē Herodotum. Allusit ad prouerbium Aristides in oratione ad Thebanos de auxiliis; Καὶ ὅτι τοίνυν ἐδεήθη φίλου ἰδίου, ἐκεῖνος αὐτὸν ἀνήγαγε ἀπαγαγὼν εἰς ἄστυ. *id est, Cumq. sane & ipsi Herculi opus esset amico, Theseus illum Athenas deductum resonet resocillatq. . Proinde quoties facinus aliquod alieno nomine celebratur, alterius tamen opera potissimum peractum, veluti si quis librum suo nomine publicet, in quo sit doctoris alicuius adiutus opera, concinne notabitur hoc adagio:* οὐκ ἄνευ Θησέως, *id est, Non Absque Theseo. Aut si quis dicat, nullam fortunam sibi iucundam esse posse* ἄνευ ταύτης.

Sphæra per præcipitium.

EIVSMODI *prouerbium refertur ab Eustathio in Iliados Homeri librum secundum,* ἡ σφαῖρα κατὰ πρανοῦς, *id est, globus per decliue, subaudiendum voluitur aut mittitur. Perinde est quasi dicas, currentem incitare Nam sphæra vel suapte sponte facile per locum decliuem deuoluitur. Nec male quadrabit in eos, qui vitæ genus aliquod nacti sunt, ad quod videntur esse natura propensi, vt conueniat cum illo,* τὸν ἵππον εἰς πεδίον, *id est, equum in planiciem.*

Magis mutus quam pisces.

Ἀφωνότερος τῶν ἰχθύων, *id est, Magis mutus ipsis piscibus Prouerbialis metaphora de vehementer infantibus atque infacundis. Conueniet et in hominem immodicæ taciturnitatis. Horatius in Odis:*

-O mutis quoq. piscibus
Donatura cygni, si libeat, sonum.

Pisces enim nullam edūt vocem, exceptis per paucis, inter quos canis marinus. Lucianus aduersus indoctū: μᾶλλον δὲ τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος εἶ. *id est, Immo vero magis es mutus quam pisces. Rursus in Gallo:* πολὺ ἀφωνότερος ἔσομαι τῶν ἰχθύων. *id est, multo magis ero mutus quam pisces. Vnde Plutarchus in Symposiacis existimat Pythagoricos a piscibus abstinuisse quod hos quasi suæ disciplinæ domesticos agnoscerent, propter* ἐχεμυθίαν, *id est, silentium, quod inter animātium genera piscibus est proprium. Nam ceterorum sua quibusq. vox est. Aues permultæ canoræ sunt: quædam & humanum sermonem referunt. Atque adeo terrestrium quoq. manticora apud Aegyptios, si Plinio credimus. Solis piscibus nulla vox. Causam adfert Aristoteles, quod his neq. pulmo sit, neq arteria, neq. guttur. Etiam si sint nonnulli, qui sonitum quendam ac stridorem edunt: quorum de numero sunt delphinus, lyra, chromis, voca(quem hinc dictum apparet quod voccm cdat, Mercurio sacrum, prodidit Athenæus lib. 7.) pecten. Verum eum sonum non naturalibus organis vocis edi putat: sed vel attritu branchiarum, vel ab interioribus, quæ sint circa ventrem. Plutarchus existimat Græcis* ἰχθῦς *hinc appellari, quod vocem habeat cōpressam. Et Lucianus in Halcyone.* ἄφωνα γὰρ δὴ τά γε ἐν ὕδασι διατρίβοντα. *id est, Nam muta sane quæ in aquis degunt. Athenæus libro Dipnosophistarū octauo, citat auctorem Mnaseam Patrēsem, qui prodiderit, in Clitorio amne Arcadię pisces esse uocales. Itē Philostephanum, qui scripserit in fluuio Aorno, qui Pheneum urbem interfluit, piscibus dictis pœcilis uocem esse ferme qualis est turdorum. Tametsi Aristoteles adimit omnibus piscibus uocē, excepto scaphro, & porco fluuiatili. Veteres autem quemuis piscem vocabant* ἔλλοπα, *quod uocem edere non possit:* εἴλλειν *siquidem est,* εἴργειν, *id est, cohiberi, &* ὄψ *uox. Vnde apud Theocritum* ἐλλοπιεύειν *pro piscari. Addit Athenæus, Pythagoricos a ceteris animantibus non prorsus abstinere, sed quibusdam ex his uesci, quædam etiā sacrificare, solos pisces non gustare, quasi sacros ob* ἐχεμυθίαν *quam Pythagoras docuit.*

Turture loquacior.

Τρυγόνος λαλίστερος, *id est, Turture loquacior. In garrulos & impendio loquaculos homines dici solitum. Sumpta metaphora ab auis natura, quæ non ore tantum, sed etiam postica corporis parte clamare fertur, ob id opinamur, quod uocem edens, etiā illā mouere uideatur. Citatur apud Zenodotum ex Plocio Menandri. Aelianus lib. 12. cap. 10. meminit huius prouerbij, deq. aue vtraq. corporis parte loquaci. Theocritus in Syracusanis, mulieres quasdam loquaculas, turtures appellat.*

Τρυγόνες ἐκκναισεῦντι πλατειάσδοισαι ἅπαντα.

Rana Seriphia.

Βάτραχος ἐκ Σερίφου. *id est, Rana Seriphia. In homines mutos, & canendi dicendiq. prorsus imperitos dicebatur. Inde natum, quod Seriphiæ ranæ in Scyrum deportatæ non edebant vocem. In hunc modum collectanea Græcorum prouebiorum decerpta e libris Didymi, Tarrhæi, & aliorum. Totidē verbis Suidas. Et* βάτραχος σερίφιος, *id est, rana Seriphia. Proditum enim est in Seripho insula ranas mutas haberi. Meminit huiusce rei Plinius lib. 8. cap. 58. Cyrenis, inquit, mutæ fuere ranæ, illatis e continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiamnum in Seripho insula. Eædem alio translatæ canunt, quod accidere & in lacu Thessaliæ Sicendo tradunt. Quanquam in vulgatis exemplaribus cicadarum Seriphiarum mentio fit, non ranarū: sed germanam lectionem Hermolaus ex fide veterum codicum restituit. Seriphus autem una est insularum, quas Græci* σποράδας *uocant. Non videntur autem satis conuenire uerba Plinij cum Græcorum commentariis. Nam hic ait mutas esse in Seripho illi negant uocem edere deportatas in Scyrum, quasi in Seripho vocales in Scyro obmutescerent. Verum attentius intuētirem, nihil est absurdi. Seriphus ranas habebat mutas. Eas vt rem prodigiosam deportabant in Scyrum, quas cum Scyrij mirarentur esse mutas, præter ingenium ranarum indigenarum, dicebant* βάτραχος ἐκ σερίφου. *Ea uox abiit in prouerbium.*

Alij

Alij sementem faciunt, alij metent.

Ἄλλοι μὲν σπείρουσιν, ἄλλοι δ᾽ ἀμήσονται, id est, *Alij quidem sementem faciunt, alij verò metent.* Quod citra metaphoram etiam ad hunc modum efferunt: ἄλλοι κάμον, ἄλλοι ὤναντο, id est, *Alij laborarunt, alij perceperunt emolumentum.* His simillimum est illud Fabij dictum apud Liuium lib. ab vrbe cõdita 10. Quã arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum id indignum esse dicere. Huc allusit Hesiodus, cum scribit in Theogonia de Fucis:

Ἀλλότριον κάματον σφετέρην ἐς γαστέρ᾽ ἀμῶνται. id est,
Atq. metunt ventrem in proprium sudorem alienũ.

Theognis item:

Οὕτω γὰρ καὶ προκαμὼν, ἄλλῳ κάματον μεταδοίης. id est
Ante tibi exhaustos alij ne trade labores.

Consimili figura dictum est a Diocletiano nondum Cæsare: Ego apros occido, sed alter fruitur pulpamento. Refertur autem in illius vita ad hanc ferme sententiã: Cum Diocletianus apud Tungros in Gallia, in minoribus ad huc locis militans, in caupona quadam moraretur, & cum Druiade quadam muliere familiarem consuetudinem haberet, illaq. parsimoniam hominis incusaret, ioco, non serio respondisse fertur, tum se fore liberalem, cum imperator fuerit. Ad hoc illa: Noli, inquit, iocari Diocletiane, plane imperator eris, simul ac aprũ occideris. Quam quidem mulieris vocem ominis arripiens vice, studiose sectari cœpit apros in venatu, haud intelligens videlicet ominis ænigma, quod euentus postea explicauit. Nam Numerianus imperator, factione Arrij Apri soceri sui interemptus fuerat. Qua re prodita, milites Diocletianum vindicem creant, & Augustum consalutant. Ille itaq. pro concione, quo Druiadis dictum expleret, Aprum manu sua confodit, addens Maronianum illud:

Aeneæ magni dextra cadis.

Ceterum interea dũ adhuc priuatus ille multos apros confecisset, nec affulgeret vsquam imperij spes, dicere solitum ferunt: Ego quidem apros occido, verum alter fruitur pulpamento.

Aliena iacis.

Ἀλλότρια βάλλεις, id est, *Aliena iacis.* Quoties res parũ ex animi sententia cadit. Translatum ab iis qui ludunt alea quibus iacientibus interdum ea cadunt, quæ minime sunt ad victoriam accommodata. Proinde si quando frustetur nos spes, recte dicemur, ἀλλότρια βάλλειν. Adagium refertur a Diogeniano.

Aliam quercum excute.

Ἄλλην δρῦν βαλάνιζε, id est, *aliam quercum excute.* In eos conuenit, qui sine fine petunt aliquid: aut qui continenter ab eodem mutuum postulant. Hos hoc adagio licebit ablegare, vt nobis omissis, aliorum aures suis precibus sollicitent. Parœmiã hinc natam putant, quod olim mortales glandibus victitabãt, Cereris usu nondum reperto. Has qui quercubus excussis colligebant, mercede ad id conducti, balanistas, id est, glandium collectores, siue glandiarios appellabant. Qui si quando circũspicerent, si qua glandes etiamdum in arbore reliquæ essent, prætereuntes per iocum acclamabant, Aliam quercum excute. Eam vocem vulgus arreptam vertit in prouerbium. Non inconcinne accommodabitur ad negotium relinquendum, ex quo iam nihil emolumenti potest capi. Aut mutandum amicum, qui iam vtilis esse desiit. Aut præceptorem mutandum, unde nihil est quod amplius discas.

Nuces relinquere.

NVCES relinquere, est omissis studijs ac nugis puerilibus ad grauiora magisq. seria conuerti. Persius:

-Et nucibus facimus quæcunq. relictis,
Cum sapimus patruos.

Translata metaphora, vel a vetusta nuptiarum ceremonia, in quibus sponsus uxorem ducens nuces spargebat, vt pote iam pueritiæ renuncians. Ita Catullus in carmine nuptiali:

Da puer propere nuces.
Concubina nuces da.

Vergilius in Bucolicis æglog. 8.

Sparge marite nuces.

Quanquam Plinius lib. 15. capite 22. causas alias adfert, quam ob rem nuces in nuptialibus ceremoniis cõsueuerint antiquitus adhiberi. Sed præstat ipsius referre uerba: Nuces, inquit, iuglandes, quanquam & ipsæ nuptialium Fescennorum comites, multum pineis minores vniuersitate, eademq. portione ampliores nucleo. Nec non & honor his naturæ peculiaris, gemino protectis operimento, puluinati primum calicis, mox lignei putaminis. Quæ causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis fœtu munito, quod est verisimilius, quã quia cadendo tripudium sonumue faciant. Festus item indicat, in nuptiis a pueris nuces spargi solitas, ut nouæ nuptæ intranti domum noui mariti, faustum esset auspicium. Addit Seruius, pueros catamitos, cum a turpi seruitio recederent, solitos nuces spargere, significantes se posthac omnia puerilia spernere. Vel hinc igitur, vel certe a puerorum lusibus qui nucibus peraguntur, ductum prouerbium videri potest. Nam talis ac nucibus olim lusitasse pueros, vel Horatius testis, cum ait:

-Te talos Aule nucesq.

Proinde ad hanc prouerbij formam pertinebunt & reliquæ illæ figuræ: Nunquam a nucibus recedere, Redire ad nuces, Nuces abiicere, Nuces intermittere, Nucibus indulgere, Nuces repetere, atq. id genus alia.

Bis pueri senes.

Δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, *Bis pueri senes.* Vna est ex illis prouerbialibus inscriptionibus satyrarũ Varronis. Quadrabit in eos, qui prouectiore cum sint ætate, tamẽ puerilibus quibusdam studiis intempestiuiter atq. indecore detinentur. Aut in senes ætatis vitio desipiscentes, tanquam iterum in pueritiam reuolutos. Seneca, Non, inquit, bis pueri sumus, vt vulgo dicitur, sed semper: verum hoc interest, quod maiora nos ludimus. Plato lib. De re pub. 1. Οὐ μόνον ἄρ᾽, ὡς ἔοικεν, ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ᾽ ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. id est, Non solum igitur senex, vt videtur, bis erit puer, sed ipse etiam temulentus. Aristophanes in Nubibus:

Φαίης νομίζεσθαι σὺ παιδὸς τοῦτο τοὔργον εἶναι,
Ἐγὼ δέ γ᾽ ἀντείποιμ᾽ ἄν, ὡς δὶς παῖδες οἱ γέροντες. i.
Pueri inquies tibi videri facinus illud esse.
Respondero ipse contra, senes bis esse pupos.

Sophocles in Peleo:

Πηλέα τὸν Αἰάκειον οἰκουρὸς μόνη
Γέροντα χωρῶ κἀναπαιδεύω πάλιν·
Πάλιν γὰρ αὖθις παῖς ὁ γηράσκων ἀνήρ. id est,
Ego Peleum Aeaco satum, pueri in uicem,
Senem puella moderor atque tempero.
Nam iterum puer quisquis senescit, redditur.

Theopompus, Δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ, *id est, Pueros bis esse senes, recte dicitur. Plato,* Ἀλλ' ὡς ἔοικε δὶς γέρων ἂν παῖς γένοιτο. *id est, Similis uidetur bis seni puer senex. Antiphon:* Γηροτροφία προσέοικε παιδοτροφίᾳ, *id est, Senem nutrire, perinde est, quasi nutrices puerũ. Lucianus in dialogo, cui titulus,* τὰ πρὸς Κρόνον, Οὕτω γὰρ ἂν τὴν παροιμίαν ἐπαληθεύσαιμι, ἥ φησι, πάλιν παῖδας τοὺς γέροντας γίγνεσθαι. *id est, Sic enim fiet, ut uerum uideatur adagium, quo dici solet, senes rursum repuerascere. Huc pertinet, quod libro De lingua Latina tertio scribit Varro, identidem in Atellanis, haberi pupum senem, quod Osci suapte lingua uocent casnar. Nam ueteres pupum, puerum uocabant. Neq. uero prouerbium ideo tantum esse dictum, quod senes aetatis culpa desipiscant: uerumetiam quod omnibus modis in senibus iam uelut exacta uita ad initium recurrere uideatur, quemadmodum scite dixit Aristoteles in problemate quodam, in quo quaerit, quonam pacto sint accipienda, quae priora dicuntur, ac posteriora. Primum enim redit albor simul, & raritas capillitij, quorum utrunque pueris familiare: deinde balbuties, uelut altera infantia. Praeterea gingiua exarmata dentibus, aut certe perpaucis, & eis uacillantibus instructa, quod & ipsum cum infantibus commune. Quinetiam senibus omne corpus ad puerilem decrescit modũ: consimilis uirium imbecillitas. Iam uero cibi quoq. consimiles utriq. cõgruunt aetati. Postremo morũ ineptia, leuitas animi, & hoc ipsum, nihil sapere, in senibus infantiam quandam referre uidetur. Auctor est enim in Politicis Aristoteles, post annos duodequinquaginta ingenij uigorẽ euanescere. Quapropter Euripides in Bacchis ait,*

Τὸ γῆρας ὑμῶν εἰσορῶν νοῦν οὐκ ἔχον.
Vestram ubi senectam uideo mentis indigam.

Vnde fit, vt senes pueris mire delectentur, quasi similes iam ad similium amorem propensi.

Sexagenarios de ponte deijcere.

SEXAGENARIOS *de ponte deijcere, est natu maiores, perinde quasi deliros, & ad omne uitae munus inutiles, in otium reijcere, atque ab omni functione negotiorum relegare. Inde natum, quod olim sexagenariis ferendorum suffragiorum ius non erat, aetate uelut a publicis munijs dimissa. Vel quod olim iuuentus Romana, quo sola ferret suffragia, senes inualidos de pontibus praecipites dederit. Nam de ponte suffragia ferri iam coeperant, atque ea sententia magis probatur Sisinnio Capitoni apud Festum Pompeium, quam vulgata illa, qua putant post urbem a Gallis liberatã, ob cibatus inopiam sexagenarios in Tyberim de ponte deijci coeptos. Varro libro De uita patrum secundo, honestam causam religiosamq. patefacit: cum in quintum gradum peruenerant, atq. habebant quinquaginta annos, tum deniq. erant publicis negotijs liberi, atq. expediti, & otiosi. Ideo in prouerbium quidam putant uenisse, Sexagenarios de ponte deijci oportere, quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebatur. Nonius Marcellus: Sexagenarios per pontem mittendos, male dici popularitas intellexit. Macrobius Saturnalium libro 1. Adimere uis doctis uiris, in uerborum comitijs ius suffragandi, ac tanquam sexagenarios maiores de ponte deijcere? Ouidius in Fastis:*

Pars putat, ut iuuenes ferrent suffragia soli,
Pontibus infirmos praecipitasse senes.

Vnde & depontani dicuntur senes, iam uelut emeriti, & a ciuilibus negotiis in otium remissi. Plato libro De legibus sexto, loquẽs de magistratu τῶν νομοφυλάκων, *id est, legibus seruandis praefectorum, non admittit ad eum magistratum gerendum minorem annis quinquaginta, nec sinit in eo perseuerare maiorem septuaginta: ut, si quinquagenarius magistratum inierit, uiginti annos eum administret: sin sexagenarius, decem duntaxat. Licebit autem uti prouerbio, uel in odium aetatis, tanquam ad nihil iam utilis, & ab omni uitae munere relegandae: uel simpliciter in eos, qui propter aetatis imbecillitatem rude iam donati sunt, ac solitorũ munerum uacationem acceperunt.*

Crambe bis posita mors.

Δὶς κράμβη θάνατος, *id est, Crambe bis mors est. Plinius libro uicesimo, cap. nono, inter brassicae species, tertio loco refert & cramben. Dioscorides libro secundo, crãbes tres species facit. Quarum prima, praeterquam, quod aliis ad multa remedia efficax est, etiam ebrietatis & crapulae incommoda tollit, si crudam edas ante coenam ex aceto, ut indicauit M. Cato. Aristoteles in causa putat esse, quod cum ipsa sit frigida, & succũ habeat dulcem, ac discutientem, fit ut uinosos humores in aluum detrahat, tenues humores in uesicam delabantur, ipsa in uentriculo remanens, corpus refrigeret. Atq. ita humoribus utrinque deductis, et refrigerato corpore, cessare crapulam. Inest autem peculiaris quaedam uis crambae, obsistendi uino, ut si in uineto seratur, uinũ proueniat dilutius. Proinde apud Aegyptios, & Sybaritas solenne erat, ante omnia sumere cramben coctam: quibusdam mos erat ex amethystino uasculo crambes semen ante compotationem capere, quo citra periculum ebrietatis indulgere uino possent. Huiusmodi fere Athenaeus libro primo: addens illud, priscis cramben, ac raphanum pro eodem habita. Vnde Theophrastus prodidit, uitem etiamnum uiuam raphani odorem fugere. Verum ut ad prouerbium redeamus, Suidas scribit illam antiquitus in conuiuijs adhiberi solere, uerum recoctam adeo nauseam adferre, ut Graecis in fastidij prouerbium abierit. Quoties enim rem iterum, atq. iterum repetitam non sine molestia significabant, dicebant* δὶς κράμβη θάνατος, *id est, bis crambe mors: hoc est,* κράμβη δίεφθος, *crambe recocta. Ad hoc adagij Politianus arbitratur allusisse Iuuenalem, cum scribit in Satyra septima:*

Declamare doces, o ferrea pectora Vecti,
Cum perimit saeuos classis numerosa tyrannos.
Nam quaecunq. sedẽs modo legerat, haec eadẽ stans
Proferet, atq. eadem cantabit uersibus ijsdem,
Occidit miseros crambe repetita magistros.

Cramben repetitam appellat declamationem maximo cum taedio iterum atq. iterum audiendam. Finitimum est illi,

est illi, quod alio commemorauimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id est, Iouis filius Corinthus. Contrarium illi, δὶς καὶ τρὶς τὸ καλόν. id est, Bis & ter, quod est pulchrum. Quod enim per se praeclarum, id uel decies repetitum, ut inquit Horatius, placere solet. Quod ineptum, id primo gustu commendatione nouitatis utcunque toleratur: ceterum iteratum, haud iam ferendum, fastidium adfert. Et tamen erat priscis admodum celebris haec herba, adeo ut nec religione careret, & ob hoc μάντις uocata: per eandem iurare mos erat, praesertim apud Iones, ναὶ μὰ τὴν κράμβην, ut hinc quoque fastidii prouerbium ortum uideri possit, auctor Athenaeus libro Dipnosophistarum nono.

Ne Hercules quidem aduersus duos.

Μηδ' Ἡρακλῆς πρὸς δύο, *id est, Ne Hercules quidem aduersus duos, hoc est. Nemo usque adeo uiribus excellit, ut unus pluribus par esse possit. Neq. indecorum est cedere multitudini. Erit autem suauior metaphora, si significabimus neminem quantumuis eruditum aduersus duos in disputando sufficere: aut eundem hominem pluribus negotiis sustinendis non esse simul parem: aut non posse resisti precibus duorum rem eandem petentium. Poteris & aliam in formam uerti prouerbium, ad hunc modum: Si negant uel Herculem aduersus duos esse parem, qui nam ego tam imbecillis aduersus duos Hercules stabo? Quanquam obiter huius usum prouerbii, in operis huius uestibulo paucis ostēdimus. Plato libro De legibus undecimo:* ἀληθὲς μὲν δὴ, πάλαι τε εἰρημένον, ὡς πρὸς δύο μάχεσθαι καὶ ἐναντία, χαλεπὸν καθάπερ ἔν τε ταῖς νόσοις, καὶ πολλοῖς τισὶν ἄλλοις. *id est, Verum est illud, & iam olim prouerbio celebratum, arduum esse aduersum duo, eaq. contraria pugnare, quemadmodum in morbis, aliisq. compluribus. Significat nobis esse geminam pugnam, tum aduersus diuitias, tum aduersus egestatem. Idem in Phaedone usurpauit, ubi Socrati per iocum hortanti, ut Cebetem ac Symmiam cōfutet argumentatione, respondet Phaedon:* ἀλλὰ πρὸς δύο οὐδ' Ἡρακλῆς λέγεται οἷός τε εἶναι. *id est, At uero contra duos, ne Hercules quidem dicitur suffecisse. Eodem allusit Catullus in carmine nuptiali, cum ait:*

-Noli pugnare duobus.

Haec sententia tametsi non iisdem uerbis, aliquoties legitur apud Homerum, ut in Odyss. υ.

Χαλεπὸν γὰρ ἐρυκακέειν ἕνα πολλούς. *id est,*

Difficile ac durum est, unum compescere multos.

Telemachus ita loquitur de se, ac procis. Itē Iliados ε.

Αἰνείας δ' οὐ μεῖνε θοός περ ἐὼν πολεμιστὴς,

Ὡς εἶδεν δύο φῶτε παρ' ἀλλήλοισι μένοντε. *id est,*

Haud stetit Aeneas alioqui strenuus armis,

Conspexit simulatq. duos consistere iunctos.

Occasionem adagii uarie narrant. Quidam aiunt Molionidas adortos aliquando Herculem ex insidiis, atque illum hominum multitudine territum, non ausum contra resistere, sed fuga saluti consuluisse, idq. in uulgi sermonem abiisse. Vero propius est, quod refert Suidas, Herculem constituto certamine Olympiaco, fretum uiribus suis primum ausum certare cum duobus, & utrosque confecisse. Hos aiunt fuisse Cteaton & Eurytum, Neptuno patre & Moliona matre prognatos. Deinde proxima Olympiade consimili modo congressum fuisse cum duobus quibusdam, atque ab his fuisse superatum. Quanquam sunt, qui hos existiment fuisse Laum & Pherandrum, sed qui uicerint Herculem, non qui uicti discesserint. At Plato in Euthydemo longe diuersam ab his historiam adducit, puta Herculem cum hydra pariter & cancro quodam immani, qui e mari emerserat, congressum, inferiorem discessisse, atq. ob id Iolai nepotis auxilium implorasse. In eo dialogo Socrates cū duobus fratribus sophistis, & ut sunt illi, contumeliosis disputans, quasi cum duobus monstris unus congressus, cū illi probro obiiceret Dionysodorus quod fugeret, neque ad interrogata responderet, ad hunc modum respondit: Εἰκότως γὰρ ἔφην ἐγὼ ἥττων γάρ εἰμι καὶ τοῦ ἑτέρου ὑμῶν, ὥστε πολλοῦ δέω μὴ οὐ δύο φεύγειν. πολὺ γάρ που εἰμὶ φαυλότερος τοῦ Ἡρακλέους, ὃς οὐχ οἷός τε ἦν τῇ τε ὕδρᾳ διαμάχεσθαι σοφιστρίᾳ οὔσῃ καὶ διὰ τὴν σοφίαν ἀνιείσῃ εἰ μίαν κεφαλὴν ἀποτμηθείη τοῦ λόγου, πολλὰς ἀντὶ τῆς μιᾶς, καὶ καρκίνῳ ἑτέρῳ τινὶ σοφιστῇ ἐκ θαλάττης ἀφιγμένῳ νεωστί μοι δοκεῖν καταπεπλευκότι. ὃς ἐπειδὴ αὐτὸν ἐλύπει, οὕτως ἐκ τοῦ ἐπ' ἀριστερᾷ λέγων καὶ δάκνων, τὸν Ἰόλεων τὸν ἀδελφιδοῦν βοηθὸν ἐπεκαλέσατο. ὁ δὲ αὐτῷ ἱκανῶς ἐβοήθησεν. ὁ δ' ἐμὸς Ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν θάτερον ποιήσειεν. *id est, Non iniuria inquam fugio. Nam cum alterutri sim impar, cur non fugiam ambos? Equidem Hercule multo sum imbecillior, qui tamen pugnare pariter non ualuit & aduersum hydram sophisticam, cui propter sapientiam pro uno sermonis capite amputato multa repullulabant, & aduersum cancrum sophistam quendam e mari profectum, & nuper, ut arbitror, aduectum. A quo cum Hercules ad sinistram angeretur, uerbisq. acriter morderetur, nepotis sui Iolai auxilium implorauit, qui abunde illi succurrit. Meus autem Iolaus Patroclus si uenerit, magis alteram certaminis partem sustineret. Mordaci uidelicet allegoria, Socrates e fratribus sophistis alterum hydram, alterum cancrum nominat, se Herculem, Ctesippum Iolaum.*

Vnus uir, nullus uir.

Εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ, *id est, Vnus quidem uir, nullus est. Sensus est, nihil egregium praestari posse ab uno homine, omni auxilio destituto. Huc pertinet, quod ait Euripides in Heraclidis:* μιᾶς γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. *id est, Nam solitariae manus inualida pugna est. Item illud eiusdem:* εἷς ἀνὴρ οὐ πάνθ' ὁρᾷ. *id est, Vir unus haud uidet omnia. Poterit ad uarios usus deflecti prouerbium, uel ad insuauem uitam, si non adsit conuictor amicus: uel ad iudicium haud quaquam uni committendum: uel ad studium litterarum, quod citra socium, & eiusdem, ut aiunt aemulum Musae, plane friget: uel ad quoduis denique peragendum negotium, quod citra alterius adminiculum commode confici non queat. Adagii mentionem facit Zenodotus.*

Asinus inter simias.

Ὄνος ἐν πιθήκοις, *id est, Asinus inter simias. Vbi quis incidit in homines nasutos & contumeliosos, ipse stolidus, a quibus impune rideatur. Extat apud Aulum Gellium libro secundo. cap. 23. apud quem Menander comicus in fabula, cui titulus, Plotium, maritum, de uxoris iniuria querentem inducit his uerbis:* ὄνος ἐν πιθήκοις τοῦτο τὸ λεγόμενον ἐστι δὴ τοῦτο. *id est, Asinus inter simias, uulgo quod aiunt, sane istud. Constat autem*

simiam

simiam animal esse petulantissimum, adeo ut non uereatur etiam leonem per lasciuiam agitare, natibus illius affixa. Quin & hodie uulgo simile quiddam dicit, Noctua inter cornices, ubi stupidior aliquis in homines petulantes ac dicaces incidit. Nihil autem uetat, quo minus generaliter usurpetur, ubi quis in negotium incidit uehementer molestum, aut in infortunium aliquod, unde se non queat extricare.

Asinus inter apes.

Ὄνος ἐν μελίτταις, *id est, Asinus inter apes. Consimilem habet cum proximo sensum. dici solitum, ubi quis infeliciter incidit in homines improbos atque importunos. Metaphora per se liquet. Quanquam adagium ab euentu quopiam natum uideri potest. Meminit Suidas.*

Asinus in unguento.

Ὄνος ἐν μύρῳ, *id est, Asinus in unguento. Cũ deliciæ adhibentur iis, quos haudquaquam decent, neq. qui uel uti norint illis, uel delectantur. Nam asinus culmos ac fœnum mauult quam aurum, uel unguentum, quo etiam offenditur. Locus fuerit huic adagio, si quando indoctus aliquis in optimos incidat auctores, quos ob inscitiam aut negligat, aut etiam deprauet. Siue cum amuso cupiam cum eruditissimis uiris uiuere contigerit, quorum tamen consuetudine neque frui nouerit, neque omnino gaudeat. Refertur a Diogeniano prouerbium.*

Neque cælum neque terram attingit.

Οὔτε γῆς οὔτε οὐρανοῦ ἅπτεται, *id est, Neque cælum neq. terram attingit. De re uehementer absurda atque aliena, quæq. nulla uicinitate pertineat, ad id de quo agitur. Lucianus in Pseudomante:* ὀκτὼ μὲν χρησμοὺς εἶπεν μόνους, οὔτε γῆς φασιν, οὔτε οὐρανοῦ ἁπτομένους, *id est, Octo mihi mi sit oracula, sed quæ neq. cælum, ut aiunt, neq. terram attingerent. Aristides in Cimone leuiter alludens ad prouerbium, indicat metaphoram sumptam ab iis, qui in medio pendent aere, utrinq. liberi.*

Nihil ad uersum.

Οὐδὲν πρὸς ἔπος, *id est, Nihil ad carmen. De iis qui longe discrepant ab iis, quæ proposita sunt. Translatum uidetur a scena, ubi histrio saltatu gestuq. carminis genus repræsentat. Et haud scimus an alius fuerit qui recitaret uersus, alius qui gesticularetur. Apparet enim unum aliquem fuisse recitatorem, cuius est illa uox in calce comœdiarum: Calliopus recensui. Nec alioqui apparet quorsũ pertineat, quod admonet Cicero ab histrione deligi fabulam, ad quam natura sit appositus, quod in prologo Comœdiæ Terentianæ, qui prologum dicit, queritur clamosas fabulas ad se deferri, minus laboriosas ad alios. Quod si saltatio parum respondisset ad numeros carminis, aiebant:* Οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Lucianus in Philopseude:* Οὐδὲν πρὸς ἔπος ταῦτά φασιν, οὐδὲ περὶ τούτων ἐρώτων. *id est, Ista nihil ad carmen, ut dici solet, neq. enim de iis interrogabam. Qui in eboreis non responderet ad numerum saltationis, eum* ἀχείρωτον *appellabant. itq.* ἀχείρωτον ἔπος *dicebatur. Andreas Alciatus, hoc seculo non modo iuris Cæsarei, uerumetiã omnium studiorum decus, nec minus suspiciendus ob rarum quendam ingenij cãdorem, quam ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam, libro Dispunctionum suarum 2. consentit quidem nobis in sensu usuq. prouerbij, ceterum de origine nonnihil dissentit, mauultq. ab oraculis esse natum, quæ quondam carmine reddebantur, præsertim heroico; cuius inuentor fuerit Pythius Apollo. Græcis autem ἔπος dicitur, quod εἶπον τὰ πράγματα περιεχόμενα. id est, quod res oraculis respondeant. Hanc enim etymologiam adfert Eustathius in principio Iliados Homericæ: unde probabilius esse indicat Alciatus noster, quotiẽs euenirent quæ promissis aut proposito non quadrarent, dici solitum,* οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Vsus est eo Vlpianus in Pandectis lib. 11. Tit. de interrogatoriis actionibus cap. 1 2. Quod autem ait prætor, omnino non respondisse, posteriores sic acceperunt, ut omnino non respondisse uideatur qui ad interrogata non respondit, id est,* οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Suidas indicat nõ nunquam usurpari* οὐδὲν πρὸς ἔπος, *pro temere ac de nihilo, siue abs re. Adducit hos uersus ex poeta, nescio quo:*

Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ.
Πρὶν ἐκμαθεῖν μου πᾶν τὸ πρᾶγμ' ὅπως ἔχει; *id est,*
Adeo ne temere & insicienter efferam,
Prius atq. rem omnem ut sese habet cognouero?

Prior uersus Græcus constabit si legas, pro οὕτως, χ' οὕτως. *Vsurpauit idem Aristophanes in Concionatricibus, quem locum retulimus prouerbio, Extra cantionẽ.*

Nihil ad fides.

Οὐδὲν πρὸς τὴν χορδὴν, *id est, Nihil ad chordam. In eos quorum uita uehementer est inæqualis, quorumue mores ab oratione dissident. Lucianus De saltatione:* καὶ μάλιστα ὡς φασὶ πρὸς τὴν χορδὴν, ἄλλα μὲν ὁ πούς, ἄλλα δ' ὁ ῥυθμὸς λέγει. *id est, Nihil ad chordam, ut dici solet, nam alia pes, alia loquitur rythmus. Idem in Meretriciis:* καὶ ὅτι οὐ πρὸς τὴν κιθάραν ἐφαίνετο ὁ πούς. *id est, Et quod pes probe responderet ad citharam. Plutarchus in cõmentario De uerecundia:* οὐδὲ γὰρ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀσυμφωνίαν, ὥς φησι Πλάτων, πόλεις πρὸς πόλεις καὶ φίλοι φίλοις διαφερόμενοι, ἔσχατα δρῶσι τε καὶ πάσχουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν περὶ τὰ νόμιμα καὶ δίκαια πλημμέλειαν. *id est, Haudquaquam ob id, quod pes a lyra dissentiat, sicut ait Plato, ciuitates cum ciuitatibus, amici cum amicis confligentes, extrema tum faciunt, tum patiuntur, sed quod circa leges atq. æquitatem peccetur. Locus autem, quem citat Plutarchus, est in libro De legibus septimo:* ἀποδιδόντας πρόσχορδα τὰ φθέγματα τοῖς φθέγμασι. τὴν δὲ ἑτεροφωνίαν καὶ ποικιλίαν τῆς λύρας, ἄλλα μὲν μέλη τῆς χορδῆς ἱείσης, ἄλλα δὲ τοῦ τὴν μελῳδίαν συνθέντος ποιητοῦ, καὶ τὰ λοιπά. *id est, Reddentes uoces cum lyra sono concordes. Porro uocis discrepantiam diuersitatemq. quotiẽs alios modos edunt chordæ, alios is qui cantilenam composuit, & cetera. Videtur ad hoc prouerbium allusisse diuus Augustinus in Epistola quadam ad Licentium: Aut si ego canto, inquit, tu autem ad aliam uocem saltas, nec sic quidem me pœnitet. Habet enim suam hilaritatem ipsa cantatio, etiam cum ad eam membra non mouet, cui plena charitatis modulatione cãtatur.*

Formica camelus.

Μύρμηξ ἢ κάμηλος, *id est, Formica camelus. De uehementer inæ-*

ter inaequalibus, & modo minimis, modo maximis, quod perinde sit, quasi repente camelus in formicam uertatur. Lucianus in prima epistola Saturnalium: ὡς δὲ νῦν ἔχομεν, μύρμηξ ὁ κάμηλος, ὡς ἡ παροιμία φησί. id est, Nam ut nunc uiuitur a nobis, formica camelus, quemadmodum prouerbio dicitur. Loquitur de opibus inaequaliter inter mortales distributis, ut huic plurimum supersit, huic multum desit. Neq. intempestiue dicetur in eos, qui sibi non constant, in utranque partem immodici. Quod genus hominem describit Euripides in Troadibus.

Τίς δ' αὖ σὺ ταῦρος ἄρτι, τίς ὁ τρόπος;
Μυρμὴξ δὲ νῦν, καὶ δειλὸς ἐν τῇ τύχῃ. id est,
Quid ita modo bos, modo in hosce mores transilis?
Odisti acerbe, amasq. nimium quemlibet.

Os sublinere.

Os sublinere, pro eo quod est dare uerba, & arte quadam illudere, reperitur aliquoties apud auctores. Nonius Marcellus tractum putat a ridiculo quodam lusus genere, quo dormientibus ora pinguntur. Plautus in Aulul. Fidei censebam maximam fidem esse. Ea sublenit os mihi pessime. Idem alibi: Os mihi probe sublitum est. Idem in Epid. Ego si adlegassem aliquem, ad hoc negotium minus hominem quam doctum, minusq. ad rem callidum, os sublitum esset. M. Var. in mysteriis apud Nonium: Aes defraudasse cauponem, bonam lusso obliuisse, cum portitores aera induxere. Sophocles in Antig.

Ὁρῶσι χ' οὗτοι, σοὶ δ' ὑπίλλουσι στόμα. id est,
Vident & hi, sed os tibi sublinunt.

Verg. itẽ in carmine Bucolico pueros inducit per lusum, Sileni faciem mori succo oblinentes. Iamq. uidenti

Sanguineis frontem moris & tempora pingit,
Ille dolum ridens, quo uincula nectitis inquit?

Dare uerba.

Dare uerba, passim obuium est apud omnes auctores, pro eo quod est fallere. Persius quarta Satyra:

Vt manis, da uerba, et decipe neruos. Terentius:
Cui uerba dare difficile est. Ouidius:
Verba dat omnis amans.

Idem eleganter transtulit ad fallendas animi curas:

Detineo studijs animum, falloq. labores.
Experior curis & dare uerba meis.

Sed tum frequentiora, tum expositiora sunt exempla, quam ut operaepretium sit ea persequi. Tantum illud admonendum, nonnihil Veneris accessurum prouerbio, si longius a simplici detorqueatur oratione, uidelicet ad fraudem imposturamue, quae uel citra uerborũ fucos peragitur. Quod genus fuerit, si quis dicat mundum hunc dare uerba suis cultoribus, & alchimisticam, quam uocant artem, dare uerba sui studiosis, eum sibiipsi dare uerba, qui sibi pollicetur haudquaquam speranda.

Addere manum.

Illud insitatius quod est apud Plautum in Persa, Addere manum, pro eo quod est ludibrio habere. Trãslatum ab iis, qui manu ad aurem porrecta, motaq. quẽpiam irridẽt. Plautina uerba sunt haec: Quid ais, crux, stimulorum tritor? Quomodo me hodie uersasti, in me in tricas coniecisti? Quomodo de Persa manus mihi addita est? Item in Poenulo: Quo pacto auarae Veneri pulchre adij manum. Rursum in eadem scena: Ego faxo posthac Dij Deaeq. ceteri contentiores magis erunt atq. auidi minus, cum scibunt, Veneri ut addiderit lenoni manum. Idem in Aulularia: Ita illis impuris omnibus adij manum. Iterum in Casina: Satin lepide addita nobis manus merito? Quanquam uarie scriptum inuenitur, nunc adu, nunc addita. Videtur rectius legi, addidi, ut accipiamus sumptam metaphoram ab irridentium gestu, cuius meminit Persius:

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas.

Circumtondere comam.

Περικείρειν τὴν κόμην, id est, Circumtondere comam, Graecis in prouerbio est, pro eo quod est, ludibrio habere. Nam id lusus gratia fieri solet stupidis, ut eis nõ sentientibus caesaries circumtondeatur. Lucian. in Misanth. ἐκάθησο τὴν κόμην περικειρόμενος ὑπ' αὐτῶν, id est Sedebas cum tibi caesaries ab illis circumtonderetur. Vsurpat idem in Pseudomante.

Fucum facere.

Fucum facere, pro eo quod est imposturam facere, & artificiosa dissimulatione deludere, frequens est apud bonos auctores. Terent. in Eunuch. Per alienas tegulas uenisse clanculum, fucum factum mulieri. Quo loco, factum, supinum est, non participium. Quintus frater ad Ciceronem: Si eum, qui tibi promiserit, fucum, ut dicitur, facere uelle senseris, ut te id audisse & scire dissimules. Nam fucus herbae genus, quam Graeci φῦκος uocant, tingendis lanis utile. Vnde simpliciter fucum pro colore reperire licet, & fucare pro colorare. Horatius in Odis: Stercore fucatus crocodili. Maxime si colorem non natiuum aut genuinum, sed artificiosum, ac uelut adulterinum significemus, ut idem Horatius:

Nec amissos colores Lana refert medicata fuco.

Proinde medicamentum illud, quo cuti superinducto muliercula uitia formae dissimulant, quasiq. personam assumunt, fucum uocant. Plautus: Vitia corporis fuco occulũt. Vt autem fucus est color arte additus, ita persona facies est non uera, sed appositita, Vnde eleganter dictum a Seneca: Vt personam malit quàm faciem: id est, uideri malit quã esse. Lucretius item lib. tertio.

Nam uerae uoces tum demum pectore ab imo
Eliciuntur, & eripitur persona, manet res.

Cor. Tacit. in Dialogo De oratorib. Ita nec praeceptor deerat optimus quidem & electissimus, qui faciem eloquentiae non imaginem praestaret. Itaq. personatos dicimus, qui aliud prae se ferunt quam sint. Quin & offucias uocant inania quaedam rerum simulacra, quae ueluti praestigiis quibusdam, oculis intuentium imponũt. Graeci simplici uerbo φυκίζειν uocant, & φυκισμὸν, huiusmodi imposturam, φυκέα, fuci artificem. Qui scripsit etymologicum Graecum, auctor insincerus & impurus, uocem deductam existimat παρὰ τὴν πηνίκην, quae Graecis coma dicitur appositia. Latini galericulum appellant. Quin & colorem pro fuco usurpauit Iulianus citante Vlpiano lib. Pand. 14. Tit. Ad senat. consul. Maced. cap. 9. Sed Iulianus, inquit, adijcit, si color quaesitus sit, ut filius familias qui mutuam pecuniam

pecuniam accepturus erat, fide iuberet. Quin & rhetores, probabilem rationem quam ad defensionem commenti sunt, colorem appellant. Iuuenalis,

Dic aliquem nobis, dic Quintiliane colorem.

Et hærente summo rhetore, uxor deprehensa impudẽtissimo colore se tuetur. —Conuenerat olim
Vt faceret tu quod uelles, nec non ego possem
Indulgere mihi.

Album calculum addere, & similes figuræ.

Λευκὴν ψῆφον προσθεῖναι, id est, *Album calculum addere*, pro approbare, subinde legimus apud doctos. Inde sumptũ, quod antiquitus missis in urnam calculis, ita ferebantur a iudicibus sententiæ, ut albis absoluerent, nigris damnarent. Qui si forte fortuna fuissent æquales, tamen liberabatur reus, eiusq. rei causam Aristoteles copiosissime reddit in problematibus. De calculorum more meminit Ouid. Metam. lib. 15.

Mos erat antiquis, niueis atrisq. lapillis,
His damnare reos, illis absoluere culpa.
Tunc quoq. sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem dimittitur ater in urnam.
Quæ simul effudit numerandos uersa lapillos,
Omnibus e nigro color est mutatus in album.

Plin. iunior in epistola quadam: Nam quo magis intendam limam tuam, confitebor & ipsum me, & contubernales, ab editione non abhorrere: si modo tu fortasse errori nostro album calculum adieceris: id est, si nostrum hunc errorem tuo iudicio comprobaris. Lucia. in Apolog. οὐ τὸ μικρὸν ἡγούμενος, τὴν λευκὴν [illegible] id est, Haud paruo æstimans, si mihi contingat, album abs te plenumq. suffragium auferre Plato libro De legibus 2. οὐκ ἂν τιθείμην ταύτην ψῆφον. id est, Haud posuerim hunc calculum. Huc adscribendum quod Alcibiades, nolens sese iudicium permittere sententiis, ait, ne matri quidem confidere uelle, sed etiam hanc in eiusmodi periculo suspectam habiturum, ne nigrum calculum pro albo subijceret. Aristides in Pericle, simplici uerbo dixit, ἐπιψηφίζειν, pro comprobare, eamq. uocem tanquam Platonicam usurpat.

Creta notare. Carbone notare.

AD hanc formam pertinent & illa: Creta notare, pro eo quod est approbare, & Carbone notare, quod est dãnare. Propterea quod Pythagoras aiebat id, quod esset colore candido, ad boni naturam pertinere, quod atro mali. Vnde & felicia alba dicimus, infaustes nigros. M. Tullius in actione pro Cecinna de teste Sexto Clodio Phormione: Nec minus niger, inquit, nec minus confidens, quã ille Terentianus Phormio. Et Horatius:

—Hic niger est, hunc tu Romane caueto.

Idem in Sermonibus:

Sani, an creta, an carbone notandi.

Quem imitatus Persius, ait in quinta Satyra:

Quæq. sequenda forent, & quæ uitanda uicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti.

Rursum Horatius in Odis:

Cressa ne careat pulchra dies nota.

Candidum calculum Cressam notam appellat, qua ueteres dies fortunatos signare consueuerunt. Tametsi sunt qui hoc loco pro Cressa legunt Thressa, quod hic mos fuisse perhibetur Thracibus. Ad hãc formam pertinet etiam illud, Vnione signare, quod sæpius apud auctores est, pro eo quod est, inter felicia prosperaq. numerare. Ductum a ueterum superstitione, qui unumquemq. anni diem, missis totidem in urnam, aut ut apud Scythas, in pharetram, calculis, signabant, quem arbitrabantur prosperum abijsse, candido calculo, aut creta: quem egregie felicem, unione: contra, quem inauspicatum, nigro lapillo notabant. Iuuenalis,

Hunc Macrine diem numera meliore lapillo.

Huius superstitionis meminit Plinius lib. 7. cap. 40. Vana, inquiens, mortalitas, & ad circunscribendam seipsam ingeniosa, computant more Thraciæ gentis, quæ calculos colore distinctos, pro experimento cuiusq. diei in urna condit, ac supremo die separatos dinumerat, atq. ita de unoquoq. pronuntiat. Quid quod iste calculi candore illo laudatus dies originem mali habuit? hactenus Plinius. Plutarchus in uita Periclis historiam refert ab his non abhorrentem, quam fortassis non ab re fuerit hic ipsius uerbis adscribere: [illegible] id est, Vniuersam multitudinem partitus in octo partes sortibus utebatur, & cui contigisset alba faba, huic ceteris pugnantibus permittebat in conuiuijs atq. otio agere: quapropter etiam aiunt eos, quibus res aliquæ suauiter succedunt, eum diem album uocare, nimirum ab alba faba. Ad hunc uicinium pertinet, quod quæ præcipua sunt, ea melioris notæ esse dicimus, ueluti cum M. Tull. alunt salutem dici iubet de nota meliore, Tristem notam dixit Liuius Decad. 1. lib. 4. Posthumius nulla tristi nota est insignitus. id est, nulla crudelitatis infamia aspersus.

Calculum reducere.

CALCVLVM reducere, est mutare factum, cuius te pœniteat. Aut uertere consilium rei non satis commode institutæ. Nonius citat Ciceronem in Hortẽsio: Itaq. tibi concedo, quod in duodecim scrupis olim, ut calculum reducas, si te alicuius dati pœniteat. Translatum apparet, aut a ratiocinantibus, aut quod est uero propius, a ludo latrunculario. In summa, prouerbij speciem habent, quæcunq. a calculis finguntur metaphora. Vt, ad calculos uocare, pro eo quod est, rationem inire & æstimare. M. Tullius dialogo De amicitia: Hæc quidem est nimis exigue, & exiliter ad calculos uocare amicitiam, ut par sit ratio datorum & acceptorum. Valerius Maximus lib. 4. capite de liberalitate: Si ad calculos reuocetur, paruum utpote septem iugeribus, uocis huc in Pupinia additis redactum: sin animo prærogantis, omni pecunia maius. Et ad calculos reuerti, est redire ad ratione̋, ac respectum, consiliũque. Cicero ad Atticum: Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non solum gloriosis consilijs utamur, sed etiam paulo salubrioribus. Et in epistolis Plinianis, Mouere calculos, pro eo quod est proponere rationes. Et ponere, inquit, in utraq. parte calculos, id est, utrinq. rationes expendere. Et, Hic calculus accedat, id est, hoc momenti adiungatur. Neq.

quidquam probibet eadem ratione dici, Decedere calculum, & Detrahere calculum.

Θ præfigere.

THETA *præfigere, pro damnare. Persius:*

Et potis es uitio nigrum præfigere theta.

Ausonius in pedagogū liguritorē, carmine Choliābico.

Miselle doctor, ω tibi sit obscœno,

Tuumq. nomen theta sectilis signet.

Sunt qui hoc ad figuram Græcanicæ litteræ referant, quod ea cordis humani transfixi speciem quodammodo repræsentet. Sed uero similius, quod scribit Asconius Pædianus, olim in iudiciis sortes, quæ mittebantur in urnam, triplicem notam habere solere. Ac Θ quidem damnationis fuisse symbolum, T absolutionis, Λ ampliationis, id est, quotiens significabant sibi parum adhuc liquere, ac denuo causam agi oportere.

Stellis signare, obelo notare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι, ἢ ἄστροις τεκμαίρεσθαι, *id est, Stellis notare. Eustathius in 5. Odyssea librum, admonet dictum de his, qui longam ac desertam uiam peragunt, adeo vt necessum habeant regionum situm, stellarum obseruatione signare. Ductam autem esse metaphoram a nauigantibus, qui cum eousque prouecti sunt a terra, vt iam cælum undiq. & undiq. pontus, stellarum indicio cursum moderari solent, maxime Cynosura, et Helices, teste Arato ἐν φαινομένοις,*

Οἱ τὴν μὲν Κυνόσουραν ἐπίκλησιν καλέουσι,
Τὴν δ' ἑτέρην Ἑλίκην. Ἑλίκῃ γε μὲν ἄνδρες Ἀχαιοὶ
Εἰν ἁλὶ τεκμαίρονται ἵνα χρὴ νῆας ἀγινεῖν.
Τῇ δ' ἄρα Φοίνικες πίσυνοι περόωσι θάλασσαν.
Ἀλλ' ἡ μὲν καθαρὴ καὶ ἐπιφράσσασθαι ἑτοίμη,
Πολλὴ φαινομένη Ἑλίκη πρώτης ἀπὸ νυκτός,
Ἡ δ' ἑτέρη ὀλίγη μὲν, ἀτὰρ ναύτῃσιν ἀρείων,
Μειοτέρῃ γὰρ πᾶσα περιστρέφεται στροφάλιγγι,
Τῇ καὶ Σιδόνιοι ἰθύντατα ναυτίλλονται.

Quorum carminum interpretationem adscribamus ex manici Cæsaris interpretatione:

Hic Iouis altrices Helice, Cynosuraq. fulgent.
Dat Graiis Helice cursus maioribus astris,
Phœnicas Cynosura regit: sed candida tota,
Et liquido splendore Helice, nitet haud prius ulla,
Cum sol Oceano fulgentia condidit ora,
Stella micat cælo septem qua Cresia flammis.
Certior est Cynosura tamen sulcantibus æquor,
Quippe breuis totam fido se cardine uertit,
Sidoniamq. ratem nunquam spectata fefellit.

Et Aratū imitatus Ouidius, lib. de Tristibus quarto.

Magna, minorq. feræ, quarū regis altera Graias,
Altera Sidonias, vtraq. sicca rates.

Idem indicat Vergilius in quinto, de Palinuro loquēs:

Talia dicta dabat, clauumq. affixus, & hærens,
Nunquam amittebat, oculosq. sub astra tenebat.

Idem alibi,

Cuncta notat tacito labentia sydera cælo.

Consimiliter Homerus cum alias, tum Odyssea lib. 5.

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην.
Ἄρκτον θ' ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν,
Ἥ τ' αὐτοῦ στρέφεται καί τ' ὠρίωνα δοκεύει,
Οἴη δ' ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. *id est,*

Ille quidem nauim arte regēs, clauo assidet hærēs,
Nec sinit illapso torpescere lumina somno,
Pleiadas, seroq. recondentem ora Booten
Suspectans, ursamq. alio cognomine plaustrum,
Quæ fixa usque loco se circumflectit eodem,
Et nunquam Oceani liquidis aspergitur vndis.

Vnde ἀστέροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδὸν *videntur ii, qui notulis quibusdam & coniecturis arte deprehensis, rem alioqui peruestigatu difficilem inquirunt aut assequuntur: aut qui signis quibusdam multo ante colligunt quid sit euenturum. Postea deflexum est, vt stellas prænotare dicantur, qui quidpiam uelut animaduertendum insigniunt. Cui diuersum* ὀβελίζειν, *id est, veru prænotato quasi iugulare ac damnare. Translatum ab Aristarcho, qui Homeri carmina in corpus redegit atque in libros digessit, uersus nothos, hoc est, adulterinos & subdititios, qui non uiderentur sapere uenam illam Homericam,* ὀβελίσκοις, *id est, minutis verubus prænotatis damnans: contra, qui uiderentur insignes ac genuini,* ἀστερίσκοις, *id est, stellulis illustrans. Quin hoc ipsum Aristarchi cognomen in prouerbium abiit, quod is eum damnandi notulis probandiq. morem excogitarit. M. Tullius Attico: Totum hunc locum, quem in aristocratia ego varie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo, pingere, de flamma, de ferro, nosti illas ληκύθους, ualde grauiter pertexuit. Atticum uocat suarum orationum Aristarchum, id est, censorem & emendatorem, quod illi mos fuerit, si qua parum probasset in scriptis Ciceronis, ea ceris rubris notare. Quod quidem alibi declarat idem M. Tullius, libro ad Atticum 16. Quæ mihi florentia uisa sunt tuo iudicio. Cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. Idem ad Dolabellam: Profert alter, opinor, duobus uersiculis expensum. Alter Aristarchus hos ὀβελίζει. Ego tanquam criticus antiquus iudicaturus sum. Item M. Varro de ling. Lat. Aristarchos appellat, criticos grammaticos, qui de libris iudicant. Et Horat. Fiet Aristarchus. id est, castigator & expensor alieni scripti. Et D. Hieronym. subinde quempiam, sui temporis Aristarchum uocat, quod arbitrio suo alia damnaret, alia probaret.*

Notari ungui, & similia.

AD EANDEM *formam pertinent hæc quoque, Notare ungui, quod soleat ungue signum apponi, ubi quid parum placet. Horatius dixit, Transuerso calamo signum adponere, pro eo, quod est, damnare. In eundem sensum, Censoria uirgula, legitur identidē apud diuum Hieronymum, pro castigandi notandiq. auctoritate. Itē apud Quintilianū lib. Inst. 1. Quæ quidē ita sunt seuere usi veteres grāmatici, vt non uersus modo censoria quadā uirgula notare. A cēsorib⁹ Romanis traductū, quorum partes erant notare, si quid in moribus ciuitatis dignum emendatione iudicassent, ac multam dicere. Eodē pertinent spongia, lima, calū, quæ in emendationis prouerbiū abierunt. Spōgia deletur, quod nō placet. Lima detrahitur atq. expolitur, quod redundat, quodq. incultū est. Calo deformatur itē, ac fingitur id, qđ est rudius. Proinde in spōgiā incubuisse dixit Augustus*

gistus Aiacem suum, quem deleuerat. Et elimata dicuntur expolita. Et sculpturā orationis, cultum dicūt.

Stylum vertere.

STYLVM *uertere, est mutare quod scripseris. Horatius in Sermonibus:* *Sæpe stylum uertas.*
Antiquitus in tabellis ceratis scriptitabant stylo graphiario, cuius altera parte, nimirum acuta, per æquor cereū ducta litteras exarabant, altera latiore rursum obliterabant quod exarassent. Hieronymus aduersus Rufi. Quandiu nō renuebam laudationem tuam, sequebaris vt magistrum, fratrem & collegam uocabas, & catholicum in omnibus fatebaris. Postquam uero non agnoui laudes tuas, & me indignum tanti uiri præconio indicaui, uertis stylum, & omnia laudata prius, vituperas, de eodem ore & dulce proferens & amarum. Hieronymus imitatus est Ciceronem, qui Verrinarum actionum 4. scribit in hunc modum: Timuit aliquando & commotus est, uertit stylū in tabulis suis, quo facto causam omnem euertit suam. Inuenitur & stylum infigere, & stylo appetere, pro eo quod est, scriptis insectari atq. inuehi.

Omne tulit punctum. Omnium calculis.

OMNE *tulit punctum, & cunctorum calculis, legimus pro eo, quod est omnium sententia & comprobatione. Quorum prius translatum est a consuetudine comitiorum, ubi tabella circumferri consueuit, in qua puncto apposito significabant, cui candidatorū suffragarētur. Posterius a iudiciorum sortibus, de quibus paulo superius meminimus. Horatius:*

Omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.

Nam qui iucūda modo scribunt, iis dūtaxat placent, qui uoluptatem appetunt. Contra qui utilia, ab iis tantum probantur, quibus utilitas quæritur. At qui uoluptatem cum utilitate coniunxit, is omnium suffragio laudabitur. Idem in Epistulis:

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo, quis?
Quis nisi Callimachus?

Itē in epigrāmate Choliābico, quod refert a Porphyr.

Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis.
Suffragiorum puncta non tulit septem.

Aristides in Themistocle: ἡ κοινὴ ψῆφος Ἑλλήνων, *id est, qui est communis Græcorum calculus, dixit pro eo quod erat, totius Græciæ consensus. Cicero libro Tusc. quæst. 2. Quæ flamma est, per quam non cucurrerunt, qui hæc olim punctis singulis colligebant? Agit autē de magistratibus, qui singulorum ciuium suffragiis mādabantur. Apuleius Asini sui lib. 6. Certe calculo cūctorum, utcunque mors ei fuerat destinata: id est, omnium suffragiis sententiisq.*

Cumani sero sapiunt.

Ὀψὲ αἰσθάνονται οἱ κυμαῖοι, *id est, Sero sapiunt Cumani. Id adagium refertur a Strabone Geographiæ lib 13. putatq. eos vulgo male audisse, tanquam stupidos atque insulsos, ob hanc causam, quod ducentis annis portus uectigalia exegerint, hoc nomine, vt urbem ędificarēt, quæ dare tamē non desierunt, cū iam urbs esset extructa. Adiicit & aliā fabulā: Cumanos publica pecunia mutuo accepta, porticus construxisse: deinde cū pecuniā eā ad diē præscriptum non reddidissent, a deābulatione fuisse prohibitos. Aliquanto post eum ingēs esset pluuia, creditores ludibrij causa præconē misisse, qui publicarēt edictū, vti Cumani porticus subirent. Atq. ita uoce pręconis admonitos subiisse: inde natū adagiū, sero sapere Cumanos, qui nō nisi moniti senserint defugiēdā esse pluuiā. Notat & Stephanus, Cumam ac Lesbū male uulgo audisse stupiditatis nomine. Prouerbiū aūt non sentit de Cuma Italiæ, sed Aeolidis, quæ eadē dicta fuisset Amazoniū et Phriconitis, aut, vt Herodotus lib. 1. Phriconis. Simillimum illi, Sero sapiunt Phryges. Nihil. n. vetat, quo minus dicatur et in illos qui non nisi suo malo docti parent recte monentibus.*

Mala attrahens ad sese, ut cæcias nubes.

Κακὰ ἐφ' αὑτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος, *id est, Sic mala sibiipsi, vt cæcias nubem attrahens. Versus est senarius, prouerbio celebratus in eos, qui sibiipsis litium ac negotiorum materiam pariunt accersuntq. Ducta similitudine ab eius uenti natura, cui nomen cæcias, quem Plinius media inter aquilonem & exortum regione flare scribit, & vnum contra aliorum septentrionalium ventorum naturam, nubes non pellere, sed attrahere. Quin ipsius hæc sunt uerba: Ventorum, inquit, etiam frigidissimi sunt, quos a septentrione diximus spirare. Vicinus his corus. Hi & reliquos compescunt, & imbres abigunt. Humidi auster & aphricus, & præcipue auster Italiæ. Narrant & in Ponto cæciam in se trahere nubes. Hactenus Plinius. Aristoteles libro De mundo putat cæciam circa ortus æstiuos flare, additq. hunc a nonnullis eundem haberi cum illo, quem alii* Ἑλλησποντίαν *nominant, flatq. proximus argestæ. Quid autem in causa sit, vt hic ventus nubes non more reliquorum a se propellat, sed ad se uocet, Aristoteles in Meteorologis conatur ostendere. Vel quod alius, inquit, uentus reflet aduersus eodem tempore: vel quod hic e sublimi cæli parte spirans, puta orientali, non transuersus per terram feratur, sed recuruata linea, propter reflexum, unde exortus est, eo recurrit. Atque ita fit, vt nubes ad sese cogat. Vnde idem in libro. De mundo, cæciam inter eos uentos numerat, qui* ἀνακάμψιπνοι, *id est, resupinati flatus uocantur. In Problematis autem sectione 26. duas huiusce rei causas reddit. Alteram hanc esse putat, quod eodem tempore reflet alius uentus cæciæ contrarius. Altera non dissonat ab iis, quæ retulimus: nempe cæciam spirare ab eminentiore cæli regione, nimirum ab ea quæ uergit ad Orientem: hanc autem esse editiorem quam occiduam, colligit ex magnitudine & altitudine maris occidentalis. Itaq. fieri, vt cæcias occiduam regionem aduersus inuadens, nubes contrahat, easq. suo in se reflexu ad se trahat. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in uita Sertorij, scribens hunc ducem, animaduersa cæciæ natura, qui tum forte flabat, Cacitanos, aut, vt Græci codices habent, Characitanos hostes ad deditionem coegisse ad hunc modum. E regione speluncarum, in quibus illi se continebant, obiecit aggeres cinericios. Quibus incursatione equitum concitatis, cæcias tantum pulueris in fauces speluncarum deuexit, ut eum ferre non possent, sese Sertorio in manus darent. Refertur adagiū ab Aulo Gellio, lib. 2. ca. 22. idq. ex Aristotele. Refertur & a Theophrasto,*

lib.

lib. De natura ventorum. Sed ab hoc atq. item ab Aristotele refertur, vt videatur etiam in bonam partem dici posse. Ait enim, ἕλκων ἐφ' αὐτὸν τὸν πλοῦτον ὥσπερ ὁ καικίας νέφος. *id est, Attrahens ad sese diuitias, vt cæcias nubes. Plutarchus in cõmentario, cui titulus, quo pacto quis possit ab inimicis iuuari:* ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, οὕτως καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' αὐτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας. *i. Quemadmodum enim cæcias nubes, itidem improba vita, probra ad sese attrahit. Vsurpat idem in bonam partem in Præceptis politicis. Vnde de re quauis dici posse videtur in vtramlibet partem. Vt, Hic ad sese eruditorum hominum gregem attrahit, perinde vt cæcias nubes. Hic vndiq. pecunias attrahit ad sese, quemadmodum cæcias nubes. Hunc omnes bonæ felicitates non aliter sequuntur, quam cæciasnubes. Nusquam absunt iurgia, ubicunq. hic adest, neq. enim secus ad sese lites attrahit, quam cæcias nubes. Consimiliter ad rẽ referri potest. Res est tumultuosa ambitio, quippe inuidiam, simultatem, profusionem atq. id genus alia incommoda, non aliter attrahit ad sese, quam cæcias nubes. Modestias cunctorum hominum beneuolentiam allicit ad sese, itidem vt cæcias nubes.*

Oleum in auricula ferre.

OLEVM *in auricula ferre. Est apud Martialem. Quo loco nõ satisfacit interpres Domitius Chalderinus, vir alioqui probe doctus. Nam poeta taxare videtur hominẽ rigida supinaq. aure, id quod etiam Græci notant,* ἀπ' οὖς ἔχειν, ἀπὶ τοῦ ἀπο τὸ οὖς ἔχειν. *i. Sublimem & supinam aurẽ habẽs. Carmẽ Martialis est huiusmodi:*

Narratur quidam belle dixisse Marulle:
Qui te ferre oleum dixit in auricula.

Porro vt in Problematibus scripsit Aristoteles, aures aqua infusa offendũtur, oleo non item. Quin si forte aqua in aurem inciderit, oleo infuso medemur, dum lubrica facta aure, aqua defluit. Proinde & vrinatores oleum auribus instillare cõsueuerunt, quo minus aqua lædãtur. Hinc itaque videtur natum adagium, nempe a gestu eorum, quibus est aliquid liquoris infusum, quod ne effluat, aurem supinant, quasi auersantes ac fastidientes audire. Neq. tamen negauerimus posse referri ad assentatores, qui velut oleum in aurem instillant, dum iucunda loquuntur magis quam salutaria. Cui diuersum est illud Persianum:

Auriculas teneras mordaci radere vero.

Verũ cui placet hic sensus posterior, in auriculã, accusandi casu legat oportet. Quod quoniam & prouerbij speciem præ se gerit, & vulgo iactatum Martialis indicat, non est prætereundum.

Quid si cælum ruat?

Τί εἰ οὐρανὸς ἐμπέσοι; *id est, Quid si cælum ruat? Ironia prouerbialis in eos, qui tutissimis etiam in rebus ridicule timent. Hoc vnde manarit, Aristoteles indicat libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικά *quinto, scribẽs priscis illis et rudibus mortalibus persuasum fuisse, cælum hoc, quod videbant imminere, Atlanticis humeris sustineri. Quod si ille se subduxisset, fore vt e sublimi in terram decideret. Idq. non solum poetarum figmentis fuisse proditũ, verum etiam a physicis nõnullis adfirmatum. Plutarchus in libello De facie quæ apparet in orbe lunę citat Phenacẽ quendam, qui metuerit ne luna decideret in terram, quiq. commiseratus sit vicem eorum, qui lunæ forent subiecti, cuiusmodi sunt Aethiopes ac Taprobanis, si tãtũ pondus in eos rueret: idẽ veritus de terra cæloq., nisi columnis Atlanticis fulciferentur. Theognis.*

Ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν
Χάλκεος, ἀνθρώπων δεῖμα παλαιγενέων. *id est,*

Deinde meo vastus capiti illabatur Olympus
Ferreus, antiqui quod metuere uiri.

Terentius, ἑαυτὸν τιμωρούμενος: *Quid si redeo ad illos, qui aiunt, Quid si nunc cælum ruat? Allusit huc Horat. in Odis:*

Si fractus illabatur orbis
Impauidum ferient ruinæ.

Vmbram suam metuere.

Τὴν αὐτοῦ σκιὰν φοβεῖσθαι, *id est, Suam ipsius umbram metuere, dicuntur, qui pueriliter trepidant, ubi nihil omnino sit periculi. Translatum uel ab his, qui forte conspecta corporis sui umbra, subito expauescunt. Vel a melancholicis quibusdam, qui auctore Aristotele, propter oculorum imbecillos spiritus, in aere proximo ueluti suam quandam imaginem contemplantes, arbitrantur sese suos uidere manes. Socrates in Phædone Platonis: Tu uero tuam, quemadmodum dici solet, metuens umbram. id est, tibiipsi diffisus. Qu. ad Ciceronem de Consulatu petendo: Alter uero, quo, dij boni, splendore est. Primum nobilitate eadem, qua Catilina. Num maiore? Non: sed uirtute. Quamobrem, qui manium umbram suam metuit, hunc negliges quidem. Quanquam is locus non uno modo erat deprauatus in codicibus. Plutarchus Symposiacorum problematum decade septima,* τοῦ μὲν τῆς σκιᾶς ἀγανακτῶν ὄνομα καὶ δυσχεραίνειν, ἀληθῶς σκιὰν δόξει φοβεῖσθαι. *id est, Qui vmbræ nomen refugiat ac moleste ferat, is vere vmbram videbitur formidare. Agit autem de umbris ita vocatis, qui non ipsi vocati a conuiuatore, sed vocatum sequentes adeunt conuiuium.*

Vel muscas metuit prætereuolitantes.

PROVERBIALIS *esse videtur hyperbole, quam refert Aristoteles septimo de repub. libro,* ἀλλὰ δεδιὼς μὲν τὰς παραπετομένας μυίας, *id est, Qui muscas, inquiens, ẽt prætereuolitantes metuet. id est, quãuis friuola de causa. Idem similem quandam commemorat in Moralium septimo, loquens de ijs, qui vsque adeo natura sunt timidi, ut etiam si sorex obstrepat, protinus expauescãt.*

Funem abrumpere nimium tendendo.

Ἀπορρήγνυται τεινόμενον τὸ καλώδιον, *id est, Abrumpetur tensus funiculus. In eos dici solitum, qui dũ extrema experiuntur, alienant a se eos cum quibus agunt, & vniuersæ rei iacturam faciunt, dum plus satis attẽti sunt ad lucrum. Lucianus in dialogo quodam, matrem inducit obiurgantem filiam, quod amatorem in conuiuio nimis peruicaciter contempserit: periculũ autem esse, ne præter modum exacerbatus atq. iratus iuuenis amorem pariter & commodum alio conuertat.* καὶ ὅρα, *inquit,* μὴ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπορρήξωμεν πάνυ τείνουσαι τὸ καλώδιον. *id est. Ac-*

uide, ne iuxta prouerbium, abrumpamus, dum nimium tendimus funiculum. Pindarus apud Plutarchum καὶ λύοντι τὸ τῶν ἀφορήτων σχοινίον μεριμνῶν. id est, Atque intolerabilium curarum funiculum soluenti. Quanquam hoc ab adagio non nihil est diuersum, magisq. congruit cum illo, quod est apud Senecam in Epistulis ad Lucillium, de explicanda catena negotiorum, atque adeo abrumpenda, si nequeat explicari. Prouerbium generaliter trahi poterit ad quemlibet conatum immodicum, & ob id in malum aliquod erumpentem. Nec abhorret Mimus ille Publianus:

Furor fit læsa sæpius patientia.

Atque alter huic consimilis, eiusdemq. opinamur, etiã si Senecæ nomine fertur:

Bonus animus læsus, grauius multo irascitur.

In matellam immeiere.

Ἐς τὴν ἀμίδα οὐρεῖν, id est, In matellam immeiere. Cum sordide tractantur, aut ad munus aliquod parum honestum adhibentur ij, qui non indigni uideantur, utpote ipsi sordidi atque inhonesti, quasiq. ad contumelias ferendas facti. Lucianus de mercede seruientibus. Οὐδὲν οὖν οὔτ' αὐτοὶ δεινὸν πάσχουσιν, οὔτ' ἐκεῖνοι ὑβρισταὶ δοκοῖεν ἐς τὴν ἀμίδα φασὶν ἐνουροῦντες. id est, Itaque nec hi quidquam indignum aut acerbum patiantur, neque illi eos contumeliis afficere uideantur, si, quod aiunt, in matellam immingant. Si quidem ad hunc usum quasi nascitur matella. Ex aduerso Martialis Bassum quendam ioco taxat, qui in aureum uas incacaret, cum uitro biberet.

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro
Basse, bibis uitro, carius ergo cacas.

Risus Ionicus.

Γέλως ἰωνικός, id est, Risus Ionicus. In molles & uoluptarios dicitur. Nam Ionum mollicies perinde ut Sybaritarum fastus in prouerbium abiit, quod alteri Græcorum, alteri Barbarorum essent luxuriosissimi Athenæus libro Dipnosophistarum duodecimo de luxu Ionum locutus, ait extare parœmiã auream, quæ mores eius gentis testificetur, hanc ut opinamur, intelligens. Idem libro 14. docet, saltationis genus olim fuisse lasciuum ac petulans, quod Ionicum diceretur. Valerius Maximus libro rerum memorabilium secundo, prodidit Ionas primos, unguenti coronarumq. in conuiuio dandarum, & secundæ mensæ consuetudinem haud parua luxuriæ iritamẽta reperisse. Maximus Tirius in dissertatione, cui titulus, quis sit philosophiæ finis, Crotoniates, inquit, Olympicum oleastrum adamat, Spartiates armaturam, uenationes Cretensis, luxum Sybarites, Ionchoros. Hinc Horatius in Odis:

Motus doceri gaudet Ionicos
Matura uirgo.

lasciuas saltationes, & parum decoras gesticulationes significans. Vnde & Apud Aristophanem ἰωνικῶς, pro eo quod est, ἁβρῶς, id est, molliter ac delicate.

Risus Megaricus.

Γέλως μεγαρικός, id est, Risus Megaricus, in eos dicendum, qui parum tempestiue iocantur, quiq., quod uetat Quintilianus, malunt aliquotiẽs amicum quam dictum perdere. Aut quorum artes iam in contemptum abierunt, successione maiorum artificum obscuratæ. Neque male quadrabit in senes, qui ætate aliena, lusus quosdam indecoros, ac uoluptates iuueniles turpiter consectantur. Nam Ionica comœdia uiguit ad tempus: Deinde in contemptum uenit, irrisa ab Atheniensibus. De risu intempestiuo celebratur & hic senarius:

Γέλως ἄκαιρος ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν. id est,
Non in loco ridere pergraue est malum.

Risus Chius.

Γέλως χῖος, id est, Risus Chius, de molli lasciuoq. lusu. Quandoquidem & Chiorum mores taxauit uetus comœdia. Adagium commemoratur a Diogeniano.

Quidquid in buccam uenerit.

QVIDQVID in buccam uenerit. Quotiẽs libere quospiam ac tuto loqui significamus, incircunspecte, & quidquid forte fortuna in animum inciderit Quemadmodũ apud fidos amiculos facere solemus, apud quos impune quiduis nugamur atq. effutimus. M. Tullius ad Atticum, libro 14. Aut si nihil erit, quod in buccã uenerit scribes. Idem libro duodecimo; Quid cum coram sumus, & garrimus quidquid in buccam uenit? Recte torquebitur & in eos, qui temere atque inconsiderate loquuntur, perinde quasi sermo illis non in pectore nascatur, sed in faucibus.

Quidquid in linguam uenerit.

HVIC plane Germanum est illud, quod usurpat Lucianus in libello De ratione conscribendi historiam, ἐπινοοῦντες δὲ καὶ ἀναπλάττοντες, ὅ τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν φασὶν ἔλθῃ. i. Cõminiscentes affingentesq., quidquid uerbi temere in linguã, ut aiunt, uenerit. Plato dictũ hoc libro De repub. octauo citat ex Aeschylo Tragico poeta. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum quinto, κατὰ γὰρ τὸν εἰπόντα ποιητὴν, ὅ τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶτταν ἔλθῃ. id est: Iuxta poetam qui dixit, quidquid temere in linguã uenerit. Hoc uelut interpretans Isocrates in oratione panathenaica, ὅμοιος ἂν εἶναι δόξαιμι τοῖς εἰκῇ καὶ φορτικῶς, καὶ χύδην ὅ τι ἂν ἐπέλθῃ λέγουσι. id est; Similis uidebor iis qui temere & arrogãter ac futiliter quidquid in mentẽ uenerit loquuntur.

Momo satisfacere, & similia.

Τῷ μώμῳ ἀρέσκειν, id est, Momo satisfacere. Prouerbialis est hyperbole. Hesiodus in Theogonia et Momi cuiusdã meminit, quem ait, Nocte matre, Somno patre progenitũ. Huic deo mos est, ipsum quidem nihil operis edere, sed aliorũ deorum opera curiosis oculis contẽplari, & si quid est omissum, aut perperã factum, id summa cum libertate carpere. Nã μῶμος Græce reprehensionẽ sonat. Aristoteles De partibus animaliũ libro tertio, meminit huius, qui naturã incusarit, quod bobus cornua in capite ac nõ in armis potius addiderit, uidelicet quo uehemẽtius possint ferire. Ad quod allusisse uidetur Lucianus, cũ in secundo Verarũ narrationũ libro, scribit se uidisse boues quosdã, quibus cornua inessent, non in frõte quemadmodũ reliquis, sed sub oculis. Idq. ita uisum esse Momo. Huius idẽ Lucianus cũ aliis compluribus locis meminit, tũ in Dialogo de hæresibus, huiusmodi quan-

di quandam de eo fabulam refert. Mineruam, Neptunum, & Vulcanum de principatu artificij inter se contendisse. Et ut quisq. artis suæ præcipuum aliquod specimen ederet, Neptunum taurum quendam finxisse, Mineruam domum excogitasse, Vulcanum hominem composuisse. Momus delectus arbiter certaminis & artis expensor. Ille inspecto uniuscuiusque opere, præter alia quæ in reliquorum operibus reprehendit, illud potissimum in hominis opificio notauit, quod artifex non in pectore fenestras aut hostiola quædã addidisset, quo perspici posset quid in corde lateret, quod illi speciosum alioqui, multisq. recessibus sinuosum finxisset: Cuius fabulæ mentionem facit & Plato. Philostratus in epistula quadam ad uxorem, de Momo scribit in hanc ferme sententiam: Hunc in Venere nihil alioqui quod reprehenderet inuenisse, nisi quod sandalium illius calumniabatur, ut stridulum, nimisq. loquax, ac strepitu molestum. Quod si Venus citra sandalium incessisset, ita ut emersit a mari, tota nuda, nullam omnino ansam carpendi Momus inuenisset. Qui quidem deus tametsi non perinde gratus est atque ceteri, propterea quod pauci ueram reprehensionem libenter admittant, tamen haud scimus an ullus alius e maxima poeticorum deorum turba sit utilior. Quan quam nunc nostri Ioues excluso Momo solam Euterpen audiant, blanda salutaribus anteponentes. Hic igitur Momus varias adagiorum formas suppeditat. Vel cum Plato de Repub. libro 6. scribit, philosophiæ studium esse eiusmodi, ut ne a Momo quidem possit reprehendi. Vel cum Venus Lucianica iam itura in iudicium, negat se dubitaturam, etiam si Momus ipse iudicaturus esset. Vel cum Cicero scribit ad Atticum, libro quinto, Quod me maxime hortaris, & quod pluris est, quam omnia, in quo laboras, ut etiam Ligurino Momo satisfaciam, moriar si quidquam fieri poterit elegantius. Ergo prouerbij speciem habebunt omnes id genus formulæ. Haud dubitem tecum uel Momo iudice decertare. Inculpatior est eius viri uita, quam ut uel Momus ipse possit carpere. Hanc faciem ne Momus quidem possit reprehendere. Nec Momum iudicem recusarim. Hæc uel Momo ipsi satisfaciant. Et si quæ fingi possunt consimiles. Ad hanc formam pertinet illud Ouidianum de forma Adonidis:

Laudaret faciem liuor quoque.

Breuiter omnes id genus hyperbolæ prouerbij faciem obtinent, ueluti Terentianum illud, Ipsa Salus si cupiat, seruare domum hanc non possit. de familia deplorata. Item de loco uehementer munito: Hanc arcem ne Mars quidem ipse expugnarit. De homine præfracto ac pertinaci: Huius animũ ne Vertumnus quidem ipse uerterit. De fœmina supra modum uirosa: Huius fœminæ libidinem ne Priapus quidem ipse satiarit. De re neutiquam probabili: Istud ne Pitho quidem ipsa persuaserit. De re tacitu difficili: Hoc ne Harpocrates quidem ipse, aut Angerona continere queat. In tanto rerum strepitu ne Somnus quidem ipse somnum ceperit. De homine præter modum suspicaci & diffidenti, Iste ne Fidei quidem ipsi fidem habeat. Hic uel Argum fallat, de uehementer astuto. Hic miserior est, quam ut ei uel ipsa inuidere possit inuidentia. Verum de his loquendi formulis admonuimus in operis huius initio.

Cœlo ac terræ loqui.

QVI *frustra uociferantur, cælo ac terræ loqui dicuntur. Sic enim solent, qui diffidunt hominum præsidiis, exclamare, o cælum, o terra. Theognetus apud Athenæũ libro tertio, ac rursus libro decimo quinto,*

Ῥιφιλοσόφηκας, γῇ καὶ οὐρανῷ λαλῶν,
Οἷς οὐδέν ἐστιν ἐπιμελὲς τῶν σῶν λόγων. *id est,*
Terræ loquens cæloq. philosophatus es,
Sed hisce nulla est cura sermonis tui.

Confine est illi, quod alibi retulimus, Vento loqueris.

In portu impingere.

EST *apud Quintilianum in Institutionibus, In portu impingere, pro eo quod est, statim in ipso operis ingressu peccare. Vsurpatur & a diuo Hieronymo in Apologia secunda aduersus Ruffinum: Statim de portu egrediens, nauim impegi. Idem ad Pammachium: Egredientes de portu statim impegimus. Sumptum a nauigantibus, qui magno eum dedecore prius quam portu exierint, nauim illidunt. In diuersum sensum inflexit Papyrius Fabianus, referente Seneca in controuersiis: Nauim in portu mergis, de sene qui luxuriari cœperat aliena ætate. Apte dicetur in omnes qui negotio iam propemodum cum laude confecto, in extremo degenerant. Idem est apud Græcos,* ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν, *id est, In portu impingere. Nilus quidam Græcus auctor ita refert,* μὴ ἐπαίρου, μὴ πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται, *id est, Ne efferaris animo, ne forte naufragium tibi fiat in portu.*

In limine deficere, aut offendere.

HVIC *proximum sit illud, In limine offendere, aut deficere. Translatum ab iis, qui domum egressuri, statim in limine pedem offendunt, prius quam quidquam occeperint agere. Vergilius:*

—Cur indecores in limine primo Deficimus?

Id est, statim, ac uix dum inito bello. Duriuscule dixit Qu. Curtius libro sexto, In ipso limine uictoriæ stamus: pro eo quod est, proxima est uictoria. Huic contrarium est, quod in Epistulis ad Lucillium scribit Seneca: In summo deficit cliuo. Ducta translatione ab iis, qui conscenso propemodum monte, tum delassantur, cum proximi sunt cacumini.

Cantherius in porta.

CONFINE *est superioribus: Cantherius in porta. Natum a Sulpitio Galba quodam, cui cum prouinciam exituro, cantherius in porta cecidisset: Rideo, inquit, te cãtheri in porta cum tam longum iter sis iturus, iam lassum esse te, cum uix dum sis ingressus. Quod dictum in prouerbium abiit. Refertur adagium a Festo Pompeio in dictione, ridiculus, atque is indicat conuenire, cum quis in principio rei uix inchoatæ deficit animo. Quid autem sit cantherius, dilucide exponit, nempe equus exectis testibus, ut hoc differat cantherius ab equo, quo maialis a uerre, capus a gallo, ueruex ab ariete.*

Citra puluerem.

Ἀκονιτί, id est, Citra puluerem Græci dicunt contingere, quo quis facile, citraq. negotium potitur, translatum vel ab Aphe, id est, a pulueris contactu, quo se spargebat in palæstrico certamine congressurus: uel certe a puluere, quo non indecore sordidari scripsit Horatius eos, qui certant Olympia, quiue bellum gerût. Plinius libro trigesimoquinto: Alcimachus Dioxippum, qui pancratio olympia citra pulueris tactum, quod uocant ἀκονιτί, vicit. Aulus Gellius libro quinto: Ouandi, inquit, causa est, cum deditione repente facta, sine puluere, vt dici solet, incruentaq. victoria obuenit. Horatius in Epistolis:

Quis circum pagos & circum compita pugnax
Magna coronari contemnat olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis, sine puluere, palmæ?

Inuenitur & ἀνιδρωτί, id est, citra sudorem, & ἀναιμακτί, id est, citra sanguinem.

Deserta causa.

Ἐρήμη δίκη, id est, Deserta causa, cum nemo repugnat. Trâslatum a iudiciis, ubi nonnunquam altera pars cedens tradit causam aduersario. Itaque deserta causa uincere, est vincere nullo contra pugnante. Lucianus in Ioue tragœdo: Ὥστε τί ἄλλο ἢ ἐρήμην κρατοῦντες ἔσεσθε δόξομεν; id est: Itaque quid aliud uidebimur fecisse, quam deserta causa uicisse? Idem in Toxaride: Καὶ τοσαύτας πόλεις ἐρήμας ὑπὸ σοῦ ἁλῶναι. i. Totq. ciuitates, nullo defendente, abs te capi. Vsurpat & Socrates in apologia apud Platonem: ἐρήμην κατηγοροῦντες ἀπολογουμένου οὐδενός. id est: Deserta causa, nullo defendente accusantes. Iureconsulti composita voce ἐρημοδίκια vocant. Ita Paulus, Pandect. lib. 4. Tit. de minoribus, cap. & si sine dolo. Item & in Eremodiciis ei subuenitur. Constat autem omnis ætatis hominibus restitutionem Eremodicij præstari debere, si doceant se ex iusta causa abfuisse. Rursum libro 46. Titulo iudicatum solui. cap. quum quærebatur. Si interposita iudicatum solui stipulatione, quis reum non defenderet, postea ex Eremodicio sententiâ esset passus, an ob rem iudicatam clausula committatur, &c. Rursum in codice libro tertio, Tit. de iudiciis. cap. properandum. Sin autem reus abfuerit, & similis eius processerit requisitio, quemadmodum pro persona actoris ediximus, etiam absente reo Eremodicium contrahatur. Hæc Iustinianus. Et igitur ἐρημοδίκιον, cum altera parte absente fertur sententia.

Citra arationem, citraq. sementem.

QVAE citra nostram operam casu nobis eueniunt, ἄσπορα καὶ ἀνήροτα contingere dicunt Græci. Lucianus in Parasito: Ὅτι δὴ μόνος κατὰ τὸν σοφὸν Ὅμηρον οὔτε φυτεύει χερσὶ φυτὸν, οὔτε ἀροῖ, ἀλλὰ τὰ ἄσπαρτα, καὶ τὰ ἀνήροτα πάντα νέμεται. id est: Quod uidelicet vnus iuxta egregium illum Homerum, Nec manibus plâtat, nec arat, verum citra sementem, citra arandi laborem fruitur omnibus. Idem in Rhetorum didascalo: Σοὶ δὲ ἄσπορα καὶ ἀνήροτα φυέσθω πάντα. id est: Tibi porro citra seminandi arandiq. laborem proueniant omnia. id est, citra studium. Natum apparet adagium a fabula insularû fortunatarum, de quibus Horatius in Odis:

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis,
Et imputata floret usque uinea.

Sumptum est aût, opinamur, ex Homero, qui Odysseæ lib. 9. Cyclopum terram describit ad hunc modum:

Κυκλώπων δ' ἐς γαῖαν ὑπερφιάλων ἀθεμίστων
Ἱκόμεθ', οἵ ῥα θεοῖσι πεποιθότες ἀθανάτοισιν
Οὔτε φυτεύουσι χερσὶ φυτὸν, οὔτ' ἀρόωσιν.
Ἀλλὰ τάγ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται
Πυροὶ καὶ κριθαὶ, ἠδ' ἄμπελοι αἵτε φέρουσιν
Οἶνον ἐριστάφυλον, καί σφιν Διὸς ὄμβρος ἀέξει. id est,

Venimus in terram, quam magnanimi Cyclopes
Et legum expertes habitant, hi numine freti
Diuum, nec manibus terræ plantaria figunt,
Vomere nec segetem proscindunt, quin ea cuncta,
Nulla semente, & nullo nascuntur aratu
Ordea, frumentum, plenisq. onerata racemis
Vineta, & largis hæc Iuppiter imbribus auget.

Dormientis rete trahit.

Εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, id est, Dormienti rete capit. In eos, quibus citra conatum obtingunt ea quæ cupiunt. Natum ex euentu, quod aliquando acciderit, vt dormientibus piscatoribus pisces forte retibus inuoluti caperentur. Quidam ad Timotheum imperatorem Atheniensium referunt, cui quod multa feliciter obtingerêt magis commodit ate fortunæ, quam ipsius opera, εὐτυχὴς id est, felicis cognomen inditum. In huius inuidiâ pingebant nonnulli fortunam ad rete cogentem urbes, illo iuxta dormiente. Quos ille sic elusit, auctore Plutarcho, ut diceret: Si huiusmodi urbes capio dormiês, quid me facturum arbitramini si uigilaro? Huc allusit Terentius, cum ait in Adelphis: Quid? credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? Et illam sine tua opera in cubiculum iri deductum domum? Non dissimili forma dictum est apud. T. Liuium libro ab urbe condita 7 Vnicum belli ducem, qui nihil agenti sibi de cælo deuolaturam in sinum uictoriam censet. M. Tullius in Verrem actione ultima, Sed non idem mihi licet quod iis, qui nobili genere nati sunt, quibus omnia populi Romani beneficia dormientibus deferuntur. Quin & hodie uulgo dicitur in id genus homines, Fortunatior est, quam sapientior. Et Eupolis comicus apud Athenæum:

-Ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. id est,

-O ciuitas o ciuitas
Vt tu quidem es felix magis quam prouida.

Congruunt quæ dicuntur in prouerbio, Atheniensium inconsulta temeritas.

Cum mula pepererit.

ADAGIVM peruetustum, Cum mula pepererit, quoties significamus aliquid nunquam futurum, aut adeo raro solere accidere, ut improbum ac stultum uideatur sperare. Ortum uideri potest ex eo quod refert Herodotus in Talia: Cum Babyloniorum urbs obsideretur a Dario, quidam Babylonius conuiciis insectans Darium, atque exercitum: Quid, inquit, istic desidetis Persæ? Quin potius absceditis, tunc expugnaturi nos, ἐπὴν ἡμίονοι τέκωσι, id est, cum mulæ pepererint: uidelicet ratus id nullo unquam tempore futurum, propterea quod natura steriles sunt mulæ. At paullo post euenit, ut Zopyro mula quæpiam pareret, quo quidem

ostento

ostento in spem capiendæ Babylonis erectus est, ac cepit. Huic simile quiddam refertur a Suetonio in uita Galbæ Cæsaris. Huius auo procuranti fulgur, cum aquila de manibus exta rapuisset, & in frugiferā quercum contulisset, summum, sed serum imperium portandi familiæ, responsum est. Atque ille irridēs: Sane, inquit, cum mula pepererit. Quod omen ita arripuit Galba, ut eum postea res nouas molientem, nihil æque confirmarit ac mulæ partus, cæterisq., vt obscœnum ostentum horrentibus, solus pro lætissimo acciperet, memor sacrificij dictiq. auiti. Plinius lib. 8. cap. 44. de mularum sterilitate scribit hunc in modum: Obseruatum est e duobus diuersis generibus nata, tertij generis fieri, & neutri parentum esse similia. Eaq. ipsa quæ ita nata sunt, non gignere in omni animalium genere, idcirco mulas non parere. Huius rei causam adfert Alexander Aphrodiseus, quod fœmina natura & habitu diuersa, si commisceantur, tertium quiddam ab vtroque diuersum conficiunt, unumq. simplicium prorsus amittunt: ueluti si misceas album nigro, abolitis vtrisq. coloribus redditur fuscus ab utroq. diuersus, quem Græci [illegible] appellant. Sed multo exactius de his Aristoteles lib. De generatione animalium secundo, cap. 6. refellens Democriti & Empedoclis rationes. Quanquam proditum est in annalibus Romanorum mulas peperisse sæpe, uerum id prodigij loco habitum, vt eodem in loco, quem modo citauimus testatur Plinius. Theophrastus uulgo parere in Capadocia tradit. Aristoteles libro De natura animalium 1. cap 6. tradit mulas coire ac gignere in Syria supra Phœnicem; sed esse id animal ibi sui generis, etiam si simile.

Ad Græcas calendas.

HVIC *affinem habet sensum, ad Græcas calendas, pro nunquam: propterea quod Græci non habent calēdas more Latinorum, sed νουμηνίας, id est, nouilunia. Atq. ad lunæ recursus Græci soluebant usuras. Unde Strepsides in Nubibus Aristophanis, optat sibi incantari cem quampiam, quæ carminibus suis efficiat, ne quando luna exoriatur: sic enim fore, vt nō reddat usuras: quandoquidem trapezita ad lunas, mutuam dant pecuniam, & lunis usuræ crescunt. Huc itaque respexit Augustus, cum diceret ad Græcas calendas soluturos, quos nunquam reddituros mutuum significabat. De quo in ipsius uita scribit Tranquillus ad hunc modum: Quotidiano sermone quædā frequentius & notabiliter usurpasse eum litteræ ipsius αὐτόγραφοι ostentant, In quibus identidem, cum aliquos nunquam soluturos significare uult, ad calendas Græcas soluturos ait. Huic simile est, quod nunc inter eruditos iactatur, Anno magno Platonis, quem existimant nunquam futurum.*

Acessæi luna.

Ἀκεσαίου σελήνη, *id est, Acessæi luna. Dictum in comperendinatores, qui nouam subinde causam comminiscuntur, quo negotium proferant: a nautæ cuiusdam moribus ortum, cui Acesseo fuerit nomen. Is cum esset ignauus, ita prorogare consueuit nauigationem, ut se diceret lunam magis opportunam expectare. Nā Græci, præcipueq. ex his Lacedæmonij, quidquid essent rerum auspicaturi, superstitiose lunam obseruabant. Id quod tacite notat Euripidis, cum in Iphigenia in Aulide respondet Agamemnon, tum nupturam filiam, vbi lunæ dexter circulus aduenerit, uidelicet de plena luna sentiens. Lucianus in libello de Astrologia, palam refert Lycurgum legem instituisse Lacedæmoniis, ne prælium inirent ante plenilunium In eam superstitionem iocatur Aristophanes:* τὰ πανσέληνα. *id est, plenilunio, sero aut nunquam futurum significans. Etenim cum Datis, et Artaphernes ductores regis Persarum, in Marathonem irrupissent, plenilunium obseruabant, vt tum exirent in prælium. Ergo prius quam illi uenirent, Athenienses bellum aggressi sunt. Historiæ meminit Herodotus lib. 6. Inde quasi prouerbio de cunctantibus, & quauis occasione rem proferentibus, dicitur,* ἐν τῇ πανσελήνῳ, *id est, plenilunio. Adagium refertur Diogeniano. De lunis Laconicis, & alibi nonnihil nobis dicetur.*

Vbi per Harma fulgurarit.

Ὁπόταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, *id est, Vbi per Harma fulgurat. De iis, quæ nimis cunctanter ac sero, aut admodum raro fiunt: aut cum nimis anxie ac superstitiose captatur rei gerendæ opportunitas. Strabo lib. geographiæ nono, unde natum sit adagium indicat, scribens ui cum quempiam esse desertum atque infrequentē apud Mycalessum Bœotiæ, seu Mycalessum Tanagræi iuris, quem Harma, id est, currum nominant. Rursum alterū ab hoc diuersum, eiusdem tamen nominis in Attica, quæ quidem tribus ex Attica populo Tanagræ finitis, atque ob hanc similitudinem nominis quoque communionem sortitum. Ceterum Harma Bœotiæ sic uocatum, quod Amphiarao excusso curru inanis in eum locum delatus sit, ubi nunc sacellum eius extat. Alij ferunt Adrasto fugiente, currum eius eo loco confractū fuisse, ipsum Arionis opera seruatum: hinc natam pœmiam,* ὅταν δι' ἅρματος ἀστράψῃ, *id est, Vbi per harma fulgurat, uidelicet Pythicis uatibus fulgur aliquod certum, quod ex eo loco ueniret, obseruantibus, eoq. uiso sacra Delphos mittentibus. Obseruabant autem ad menses tres, singulis mensibus tres dies, noctesq. totidem: idq. e Iouis fulguralis foco, qui est in muro inter Pythium & Olympium. Hæc ferme Strabo. Vsum adagij Plutarchus palam indicat in Symposiacis: Οἱ [illegible], inquiens, σπανίως διὰ ἅρματος [illegible] [illegible], id est, Etenim qui raro & per Harma, vt aiunt, conuiuium exhibent, hi coguntur utcunq. accommodum, ac notum describere. Itaque de raris & incertis dici solitum uidetur. Poterit & per iocum accommodari ad ea, quæ nunquam euentura credamus, quemadmodum aiunt, ad Græcas calendas.*

Lydius lapis, siue Heraclius lapis.

Ἀπὸ Ἡρακλείας λίθος ἢ λυδία, *id est, Heraclius, siue Lydius lapis. In eos dicitur, qui uehementer acri exactoq. iudicio sunt. Refertur a Theophrasto libro De natura lapidum. Ait enim lapidem quendam esse, qui Lydius seu Heraclius dicatur, qui attritu aurum atque argentum cuiusmodi sit arguat. Hunc quidam Magnetem putant, uelut Herculanum, qui ferrum ad sese trahit: vnde nomen etiam additum σιδηρῖτις: sed ex Theophra*

sti uerbis satis liquet βάσανον significari, quem Latini uocant indicem, in quem Battus ille pastor apud Ouidium transfiguratus est, manente nimirum etiam uum in lapide prodendi studio. Nec Heraclium uocatum ab Hercule, sed ab Heraclea Lydiæ ciuitate. De hoc meminit Plinius lib. 33. cap. 8. his quidem uerbis: Auri argentiq. mentionem comitatur lapis, quem coticulam appellant, quondam non solitus inueniri, nisi in flumine Tmolo, ut auctor est Theophrastus, nunc uero passim, quem alij Heracleum, alij Lydium uocant. Sunt autem modici, quaternas uncias longitudinis, binasq. latitudinis non excedentes. His coticulis periti, cum e uena lima rapuerint experimentum, protinus dicunt, quantum auri sit in ea, quantum argenti, uel æris, scrupulari differentia, mirabili ratione non fallēte. Hinc allusit Theocrit. in Aita:

Λυδίῃ ἴσον ἔχειν πέτρῃ στόμα. id est,

Vt Lydo lapidi par os habeam.

Nimirum quo in uarijs osculis optime iudicaret, cuius essent, sic enim ineptiunt amantes. Scholiastes putat hos lapides apud Lydos inueniri, & hinc prouerbium ortum. Et ne dubites quin de indice loquatur, sequitur,

χρυσὸν ὁποῖον,

Βασανίζουσι μὴ φαῦλον ἐτήτυμον ἀργυραμοιβοί. id est,

Cuius ab affectu exploras mensarius aurum

Sit ne probum.

Adagium accommodari potest uel ad personam, uel ad rem. Ad personam hoc pacto: Tu scriptorum meorum optimus index, planeq., quod dici solet, ἡρακλεία λίθος. Item hoc modo: In pensitandis æstimandisq. ingeniis emunctissimæ naris, ac prorsum Lydius, ut aiunt, lapis. Ad rem transfertur hoc pacto: Adolescētium ingenia libertas aperit, uiris commissum imperium, Lydius, quod aiunt, lapis est.

Amussis alba.

Λευκὴ στάθμη, *id est, Alba amussi, hoc est, nullo delectu, ac citra discrimen. Aulus Gellius in Noctibus Atticis: Nanq. illi omnes, & eorum maxime Græci, multa & uaria lectitantes, in quas res cunq. inciderant, alba, ut dicitur, linea sine cura discriminis, solam copiā sectati conuerrebant. Plutarchus in cōmentario, περὶ τῆς ἀδολεσχίας; ἔστι μὲν οὖν ἀτεχνῶς, ἡ λευκὴ στάθμη πρὸς τοὺς λόγους ὁ ἀδολέσχος. id est: Est igitur plane alba linea erga sermones garrulus, propterea quod nullo delectu quauis de re quiduis nugetur. Effertur & expressius adagium a nonnullis,* λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη, *id est, In albo lapide alba linea. Diciturq. uel in eos, qui nullo sunt iudicio, uel in stupidos, uel in eos, qui incertis probant, aut significant incerta. Sophocles in Cidalioae apud Suidam:*

Τοῖς μὲν λόγοις τοῖς σοῖσιν οὐ τεκμαίρομαι,

Οὐ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. id est,

Nihilo mihi plus indicat sermo tuus,

Quam lapide in albo signat alba linea.

Citatur a Nonio Marcello Lucilius lib. 30. sed corrupte, ut opinamur. Quod genus sunt pleraq. illius: Et amabat omnes. Nā discrimen non facit, neq. significat linea alba. Vsurpatur & a Platone in dialogo, cui titulus, Charmides, ubi Socrates ait, se erga formosos adolescentes perinde esse, ut albam amussim in albo lapide, propterea quod neq; discerneret satis inter formas, & omnes ex æquo amaret. Solet enim funiculus ille minio oblini, quo discrimen faciat, unde & rubricam uocauit Persius:

–Ac si oculo rubricam dirigat uno.

Eadem per eadem.

Αὐτὰ δι' αὐτῶν, *id est, Eadem per eadem. Refertur in collectaneis Diogeniani, de his, qui semper eadem inculcant, aut eadem assidue faciunt. Non dissimile illi, quod alio reddidimus loco, ὁ Διὸς Κόρινθος, id est Iouis Corinthus. Potest & in eos torqueri, qui res nugaces nugaciter tractant, ueluti si quis in auctorem indoctum indoctos scribat cōmentarios, aut in obscœnū obscœnos.*

Ad amussim.

FREQVENS *est apud auctores, ad amussim, examussim, examussatim, amussatim, pro eo quod est exquisita diligentia, atq. exactissima cura. Gellius lib. 1. cap. 4. Ad hæc omnia scripta antiquiora tam curiose spectabat, aut uirtutes pensabat, aut uitia rimabatur, ut iudicium factum esse ad amussim diceres. Et Amussitata pro examinatis apud Nonium. Translatum a fabris lapidariis, aut lignariis, qui funiculo illo regulari, operis æqualitatem explorant. Quanquam Festus in dictione examussim testatur, amussim quibusdam esse non lineam, neq. regulam, sed ferramentum quo fabri in poliendo utantur. Persius de poeta absoluta carmina componente, quod modo citauimus,*

–Scit tendere uersum,

Non secus, inquit, ac si oculo rubricam dirigat uno.

Itē in carmine de uiro bono, quod Vergilio tribuunt:

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis

Partibus ut coeant, ne quid deliret amussis.

Vsurpat idem Basilius ad nepotes, cum iubet unamquanq. disciplinam ad finem felicitatis referre, perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad amussim dirigentes. Natum uideri potest apud Homerum Odissea ε. cū loquitur de Vlysse nauem sibi fabricāte:

Ξέσσε δ' ἐπισταμένως, καὶ ἐπὶ στάθμην ἴθυνε. id est,

Expoliit multa arte superq. induxit amussim.

Rursus Iliados ο.

Ἀλλ' ὥς τε στάθμη δόρυ νήϊον ἐξιθύνει

Τέκτονος ἐν παλάμῃσι δαήμονος, ὅς ῥά τε πάσης

Εὖ εἰδῇ σοφίης ὑποθημοσύνῃσιν Ἀθήνης. id est,

Materiam ueluti naualem exæquat amussis,

Ducta fabri docti digitis, qui calleat artem:

Quæcunq. est, teneatq. probe, monitrice Minerua.

Est apud eundem & aliis aliquot locis.

Ad unguem.

A D *unguem, eundem habet sensum. A marmorariis sumpta metaphora, qui superinducto ungui, commissuras explorant marmorum. Horatius: –Fonteius ad unguē Factus homo. id est, absolutus. Idē in Arte,*

–Carmen reprehendite, quod non

Multa dies, & multa litura coercuit, atque

Perfectum decies non castigauit ad unguem.

Vergilius secundo Georgicon lib.

–Nec secius omnis in unguem

Arboribus positis secto uia limite quadret.

Persius:

–Vt per leue seueros

Effundat

Effundat iunctura ungues.

Macrobius Saturnalium lib. 1. Nec quisquam alius tam futilis posset esse iudicij, qui Romani anni sic ad unguem, ut aiunt, emendatum ordinem non probaret. Ad consimilem modum Græci quod exactum sit, & impẽsius accuratũ, δι' ὄνυχος vocãt. Plutarchus de præceptis bonæ ualetudinis: Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα. *i. Itaque uehementer exacta, quæ ad unguem obseruata dicitur uictus ratio. &* ἐξονυχίζειν, *pro* ἀκριβῶς ἐξετάζειν. *Quam uocem usurpat et Athenæus lib. 3.* ἐξονύχιζε δὲ πάντα τὰ προσπίπτοντα τοῖς συνδιαλεγομένοις τὰς ἀκάνθας. *id est, Porro ad unguem exploras omnia, quæ congruunt iis, qui cum spinis disputant.*

Incudi reddere.

ELEGANTER *Horatius, incudi reddere dixit, pro eo quod est, refingere ac mutare, corrigereque*

Et male tornatos incudi reddere uersus.

Cõsimili forma dicunt recoquere. Quintilianus lib. 12. Sed præcipue tamen Apollonio Moloni, quem Romæ quoque audierat Rhodi rursus reformandum, ac uelut recoquendum dedit. Item Horatius: -Recoctus

Scriba ex quinqueuiro.

Lesbia regula.

LESBIA *regula, dicitur quotiẽs præpostere, non ad rationem factum, sed ratio ad factum accommodatur. Et cum lex moribus applicatur, non mores ad legem emendantur: aut quotiẽs princeps se populi moribus accommodat, cum contra conueniat plebem ad principis arbitrium uitam instituere, si modo princeps ipse ad honesti regulam ac scopum respiciat. Huius adagij mentionem facit Aristoteles quinto Moralium libro* Τοῦ γὰρ ἀορίστου ἀόριστος καὶ ὁ κανών, ὥσπερ καὶ τῆς Λεσβίας οἰκοδομῆς ὁ μολύβδινος κανών. πρὸς γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μετακινεῖται, καὶ οὐ μένει ὁ κανών. *id est, Siquidem infinitæ rei infinita item regula, quemadmodum plumbea Lesbiæ ædificationis regula: ad lapidis enim figuram transmouetur, neque manet regula.*

Indignus qui illi matellam porrigat.

HYPERBOLE *prouerbialis est, de uehementer inæqualibus, ac ne ulla quidem ex parte conferendis. Martialis:*

Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Pirithoi.

Nam sordidissimum obsequium est, micturienti matulam exhibere, quo qui sit indignus, is uidelicet nimium inferior videtur. Vnde diuus Hieronymus in epistola ad Nepotianum, inter sordida captatorum ministeria hoc quoque commemorat: Ipsi, inquit, apponunt matulam, obsident lectum. Plutarchus in apophthegmatis Laconicis refert, puerum quendam Spartanum ab Antigono captum ac uenditum, paruisse quidem emptori in omnibus quæ non essent indecora ingenuis. Ceterũ iussus adferre matulã detrectauit obsequium, addens non seruiam: Surgente domino, puer, senties, inquit, quem emeris, simulq. conscenso tecto sese præcipitem dedit. Extat & hodie uulgo tritissimus sermo, Indignus est, qui illi calceos detrahat. Quin etiã negant eodem die nominandos, quos admodum inæquales volunt videri.

Scopæ dissolutæ. Scopas dissoluere.

HOMINES *nihili, nulliusq. prorsum consilij, Cicero scopas dissolutas nominat, scribens ad Atticum epistularum lib. 7. his quidem uerbis: Cæsarem uidi Minturnis ad 8. Calendas Frebruarias mane, cum absurdissimis mandatis, non ad homines. sed scopas dissolutas, vt id ipsum ille mihi videatur irridendi causa fecisse. Idem in oratore perfecto, agens contra eos qui numeros orationis contemnunt, scopas dissoluere dixit, pro eo quod est, rem prorsus inutilem efficere. Nam scopæ colligatæ, & speciem uidentur habere qualemcunque, & ad uerrendum pauimentum sunt accommodatæ. Porro si dissolueris, nihil inutilius, nihil inelegantius. Tulliana uerba sunt hæc: Sed si quos magis delectant soluta, sequantur ea sane: modo si quis Phidiæ clypeũ dissoluerit, collocationis uniuersam speciem sustulerit, non singulorum operum venustatem: vt in Thucydide, orbem modo orationis desidero, ornamenta cõparent. Isti autem cum dissoluũt orationem, in qua nec res, nec verbum vllum est, nisi abiectum, non clypeum, sed vt in prouerbio est, etsi humilius dictum est, tamen consimile est, scopas, vt ita dicam, mihi uidentur dissoluere.*

Apertis tibiis.

APERTIS *tibiis, id est, clariore uoce. Translatum a tibicinibus, qui quedã obturatis tibiarũ foraminibus, quasiq. pressiore sono canunt, quedam apertis tibiis, acriore sonitu. Quintilianus Institutionum lib. 11. Illi vero iam pęne apertis, ut aiunt, tibiis, qui quocunq. inciderunt, veterem consuetudinem fori, & pristinum morem iudiciorum requirunt. Venustior erit metaphora, si quis dicatur apertis tibiis inuehi in quempiam, id est, non clanculum obtrectrare, sed palam insectari, lacerareq. conuiciis: aut apertis tibiis laudes cuiuspiã celebrare, id est, palam & magnifice. Fortassis ad hãc sententiam pertinet senarius ille Græcus, quem citat Tullius in Epistularum ad Atticum lib. 2. ex poeta nescio quo: Cn. quidem, inquiens, noster, plane iam quid cogitet nescio:*

Φυσᾷ γὰρ οὐ σμικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι. *id est,*

Neque enim minutis iam ille spirat tibiis.

Videtur innuere, Pompeium ingentia promittere per legem Agrariam, et rem maximam moliri. Athenæus lib. 4. refert tibiarum genus, quas Anacreon ἡμιόπους *appellat, ceteris minores, sonoq. minus claro, quod ipsum indicat cognomen.*

Quid opus erat longis canere tibiis.

DION *libro 1. huiusmodi quoddam adagium refert,* τί γάρ με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. *i. Quorsũ attinebat me longis tibiis canere? Idq. aiunt conuenire in eos, qui sumpsissent inanem operam, aut sumptum. Ductum ab Othone, qui post cæsum Galbam fecerat sacrum, in quo exta inauspicatos exitus portendebant. Itaque pœnitens sumptus & operæ frustra insumptæ, fertur ita dixisse:* τί με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν; *quæ uerba deinde in vulgi fabulam abierunt. Olim in sacris, longis tibiis cani solitum est, qui mos postea sublatus, auctore Plutarcho. Meminit huius & Suetonius in vita*

Othonis:

Othonis: Postridie quoque, inquit, in augurando tẽpestate orta, grauiter prolapsum, identidẽ obmurmurasse: τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς; id est, Quid mihi cum longis tibiis? Quo quidem loco demiramur quid commouerit quendam, non obscuri nominis interpretem, vt reiectis Suetonij uerbis velut adulterinis, Dionis supponenda putaret: quasi uero nephas sit, auctoribus eandem sententiam diuersis explicare formis, aut quasi non elegantius etiam dixerit Suetonius quam Dion.

Vtinam mihi contingant ea, quæ sunt inter Corinthum & Sicyonem.

EVSTATHIVS *enarrans Iliados secundum lib. ait hunc uersum olim prouerbio fuisse celebratum:*

Εἴη μοι τὰ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Sit mihi quod Sicyonem interiacet atq. Corinthum.

Id inde venit in adagium, quod urbs vtraq. esset opulẽtissima, agriq. longe feracissimi interiacerent. Aristophanes in Auibus, indicat ex oraculo natum:

Ἀλλ' ὁπόταν οἰκήσωσι λύκοι πολιαί τε κορῶναι

Ἐν ταὐτῷ τὸ μεταξὺ Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Cornix cana lupusq. ubi eadem sede morantes

Quod spatium Sicyonem dirimit atque Corinthum.

Interpres adscribit Aesopo cõsulenti de parandis opibus, ita responsum fuisse:

Εἰ τὸ μέσον κτήσαιο Κορίνθου καὶ Σικυῶνος. *id est,*

Si teneas quod agri Sicyonẽ, interq. Corinthũ est.

Refertur & a Zenodoto, atque item Athenæo libro Dipnosophistarum quinto, conueniet ubi quis optat ingentia. Poterit & per iocum torqueri in eum, qui quod assequi non potest, id uotis tamen quasi somniat. Simili figura dictum est illud Theocriti in Ergatinis:

Αἴθε μοι ἦς ὅσα Κροῖσόν ποκα φαντὶ πεπᾶσθαι.i.

Quæ Crœsum tenuisse ferunt, utinam illa mihi sint.

Deum esse, Deum facere.

HYPERBOLAE *sunt prouerbiales de singulari laude dignis. M.Tullius in Oratoris sui lib 2. In quo tu mihi, inquit, Deus esse videris: id est, singularis ac summus. Terentius in Adelphis: Deum te facio: id est, summis laudibus effero. Inde natum, quod prisci mortales, si quem ob egregias, ac minime uulgares uirtutes suspiciebant, eum Deum, ac diis genitum aiebant. Id quod euenit Alexandro Magno, Scipioni Africano, Octauio Augusto, cumq. his alijs compluribus. Cui quidem rei Aristoteles adstipulatur Moralium libro 7. Hanc, inquiens, uirtutem heroicam velut homine maiorem, & diuinitati proximam uocant. Hinc & Homerus Priamum de Hectore loquentem facit, ad hunc modum Iliados ω.*

Οὐδὲ ἐῴκει

Ἀνδρός γε θνητοῦ παῖς ἔμμεναι, ἀλλὰ θεοῖο. *id est.*

Nec iam hominis sane mortalis filius ille

Esse uidebatur, sed diuo semine natus.

Porro Laconibus, ut idem testatur, peculiaris hic erat mos, ut cum vehementer quempiam admirarentur, diuum uirum appellarent. Idem commemorat Socrates apud Platonem in Menone: καὶ αἱ Λάκαιναι ὅταν τινὰ ἐγκωμιάζωσι ἀγαθὸν ἄνδρα, θεῖος φασὶν ἀνὴρ οὗτος. *id est, Et Lacones quoties laudant aliquem uirum bonum, diuinus, inquiunt, uir hic. Inde illa apud Homerum solennia:* θεῷ ἴκελος καὶ θεοειδής, *id est, Deo similis, & diuina specie.* καὶ ἰσόθεος καὶ ἀντίθεος, *id est, Deo par, et admodum diuinus. Contra, insigni improbitate uiros, belluas appellamus, idq. etiam uulgo tritiss.mum est. Diuus Hieronymus ad Aurelium Augustinum scribens, per Ironiam torsit in quosdam, non contentos cõmuni hominum iudicio, sed noua quædam desiderãtes, Deos illos appellans. Quintilianus Institutionum lib. 1. hominem omnibus numeris consummatum, uulgo mortalem Deum dici solitum indicat. Nam sapientes, inquit, formantes eum, qui sit futurus consummatus vndiq. & vt dicunt mortalis quidam Deus, non modo cognitione cælestium vel mortalium putant instituendum, &c.*

Sæpe etiam est holitor ualde opportuna locutus.

AVLVS *Gellius in Noctibus suis lib. 2. cap. 6. testatur hũc uersiculum olim prouerbio fuisse celebratum:*

Πολλάκι τοι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν. .i.

Sæpe etiam est holitor ualde opportuna locutus.

Quo quidem admonemur, non esse fastidiendam salutarem sententiam propter auctoris humilitatem: nam fieri nonnunquam, ut aliquis in fimæ sortis ac notæ uir, aut minime doctus, dicat quiddam haudquaquam aspernandum etiam summis uiris. Huic respõdet illud Cæcilianum apud Ciceronem in Tusculanis quæstionibus, Sæpe est etiam sub pallio sordido sapientia. Neq; dissonat Plautinum illud in Captiui duo: Vt summa sæpe ingenia in occulto latent. Porro quod ad Græcum attinet adagiũ, lectorẽ admonendũ putauimus, hunc quidem ad modum in omnibus, quos adhuc uiderim, Gellianis codicibus inueniri scriptum. Verum dum sursum ac deorsum in Græcis auctoribus oberramus, forte fortuna in collectaneis quibusdam, nullum quidem auctoris titulum præferentibus, sed eiusmodi tamen, ut aut Stobæi, aut certe ex hoc decerpta viderentur, huiusmodi carmen inuenimus citatũ ex Aeschyli tragœdia, cui titulus, Phryges:

Πολλάκι τοι καὶ μωρὸς ἀνὴρ κατακαίριον εἶπε. *id est,*

Sæpe etiam stultus fuit opportuna locutus.

QVAE *sententia totidem verbis etiam vulgo nunc dicitur, a viro stulto nonnunquam sapiens dictum proficisci. Respondet autem ad illam, quam superius ex Euripide citauimus,*

-Μωρὰ γὰρ μωρὸς λέγει. *id est,*

Nam stulta stultus loquitur.

Etenim hoc tametsi vere dictum est, tamen fit nonnunquam, vt fatuus vel casu, vel imprudens aliquid egregie dicat, & ad rem vehementer accommodatum. Id quod accidere sæpenumero uidemus. Quid enim potuit vel ab homine salsissimo dici accommodatius, quam quod narrat Suetonius dictum a quodam, qui mente parum constabat, in Pompeium & Iulium Cæsarem: Salue rex, salue regina. Cum Pompeius regni affectati laboraret inuidia, Cæsarem rumor esset, Nicomedi regi vxoris vice fuisse.

Copiæ cornu.

Ἀμαλθείας κέρας, *id est, Copiæ cornu. Cum affatim omnia superesse significamus, copiæ cornu dicimus. Translatũ a uetusta fabula, quæ uarie narratur apud auctores.*

Quidam

Quidam ad hunc modum narrant: Rhea Iouem enixa, metu patris infantem in Creta occuluit, nutriendum a duabus nymphis, Adrastea & Ida, Melissei filiabus. Hæ nutricauerunt illum capræ cuiusdam lacte, cuius nomen fuerit Amalthea: eam capram Iupiter iã adultus in sydera retulit, uocaturq. a Græcis αἴξ οὐρανία, id est, capra cælestis. Huius alterum cornu nymphis nutricibus dedit, uidelicet officij præmium, hanc addiiciens facultatem, vt quidquid optassent, id illis ex eo cornu largiter suppullularet. Ouidius Fastorum lib. 5. paulo diuersius fabulam narrat hoc pacto,

> Nais Amalthea Cretæa nobilis Ida
> Dicitur in syluis occuluisse Iouem.
> Hic fuit hædorum mater formosa duorum,
> Inter Dictæos conspicienda greges,
> Cornibus aeriis, atque in sua terga recuruis,
> Vbere, quod nutrix posset habere Iouis.
> Lac dabat illa deo, sed fregit in arbore cornu,
> Truncaq. dimidia parte decoris erat.
> Sustulit hoc nymphe, cinxitq. decentibus herbis,
> Et plenum pomis, ad Iouis ora tulit.
> Ille ubi res cæli tenuit, solioq. paterno
> Sedit, & inuicto nil Ioue maius erat.
> Sydera nutricem, nutricis fertile cornu
> Fecit, quod dominæ nunc quoq. nomen habet.

Legimus & Herculem Aetolis donasse copiæ cornu, propter coercitum cornu fluminis Acheloi: quare regionem illam antea sterilem, fertilissimam reddidit: cornu nimirum laborum duriciem significante, frugibus feracitatem. Hunc igitur titulum Phocion quidam Peripateticus libro suo indidit, ut testatur Aulus Gellius. Plinius item ostendit Græcos aliquot hanc inscriptionem nimis arrogantem suis commẽtariis imposuisse, tanquam nihil in eis non contineretur, & quiduis inde peti, atque accipi possit. Lucianus de mercede seruientibus, Καὶ ἕξεις τὸ ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. id est, Et habebis copiæ cornu, & lac gallinaceum emulgebis. Philostratus Dionem sophistam appellat ἀμαλθείας κέρας, uelut omni genere uirtutum expolitum. Plautinus quidam seruus, epistulam quandam copiæ cornu uocat, quod plurimum ex ea commodorum capi posset. Aulus Gellius lib. 14. cap. 6. Et simul dat mihi librum grãdi uolumine, doctrinis omnigenis, vt ipse dicebat, præscatentem. Accipio cupidus & lubens, tanquã si copiæ cornu nactus essem. Apud Athenæum Philoxenus secundam mensam uariis cupediis instructam, copiæ cornu uocat. Citatur a Suida carmen huiusmodi,

> Ενθ' ἵνα μοι βίος ἐστὶν ἀμαλθείας κέρας αἰγός. id est,
> Capra ubi Amalthææ præbet mihi pabula cornu.

Carmen est heroicum. Effertur adagium hoc quoq. pacto, αἲξ οὐρανία, id est, capra cælestis. Comœdia uetus notat Polyagrum quendam uxorem ad quæstum prostituentem, quam celestem capram uocat, ob immensum quæstum, vt testatur Plutarchus in commentario de audiendis poetis, Εὐδαίμων πολύαγρος οὐρανίαν αἶγα τὴν τροφὸν τρέφων. id est, Fortunatus Polyager, id est, multorum agrorum possessor, cælestem capram opes adferentem alens. Idem alibi aduersus Stoicos, ὁ δὲ τὴν στωικὴν λαβὼν ἀμάλθειαν. id est, At qui Stoicam acceperit Amaltheam, irridens paradoxa Stoicorum, qui suo sapienti tribuunt uniuersa, diuitias, libertatem, sanitatem, regnum. Horatius in Odis,

> -Beata pleno Copia cornu.

Lac gallinaceum.

Ορνίθων γάλα, id est, Gallinarum lac, eũdem habet sensum. Dicitur enim in opulentos, & quibus quiduis rerum suppeditat. Aut de raris inuentu atque ob id preciosis: ut sit hyperbole significans nihil omnino deesse. Plinius in præfatione historiæ mundi, irridens Græcorum deliciosas quasdam & magnificas inscriptiones: Cerion, inquit, inscripsere, quod uolebant intelligi fauum, alij κέρας ἀμαλθείας, quod copiæ cornu, uelut lactis gallinacei sperare possis in uolumine haustum. Aristophanes in Vespis,

> Εγὼ γὰρ οὐδ' ἂν ὀρνίθων γάλα
> Αντὶ τοῦ βίου λάβοιμ' ἄν, οὗ με νῦν ἀποστερεῖς. id est,
> Non lac Hercle gallinaceum
> Hacce pro uita capiam, quã mi adimis in præsentia.

Eustathius in quartum Odysseæ, citat hoc adagium ex Anaxagoræ fabula, cui titulus, ὠά. Rursum Aristophanes comicus in fabula, cui titulus, ὄρνιθες,

> -Δώσομεν ὑμῖν
> Αὐτοῖς, παισί, παίδων παισὶν
> Πλουθυγίειαν, εὐδαιμονίαν,
> Βίον, εἰρήνην, νεότητα, γέλωτα,
> Χορούς, θαλίας, γάλα τ' ὀρνίθων,
> Ωστε παρέσται ὑμῖν κοπιᾶν
> Υπὸ τῶν ἀγαθῶν. id est,

Dabimus uobis ipsis, filiis, filiorum filiis, opulentiam bona ualetudinis, felicitatem, facultates, pacem, iuuẽtam, risum, choros, festa, lac gallinarum, ut sitis præ bonorum copia laboraturi. Strabo Geographiæ lib. 14. narrat de Samiorum agris, quod essent omnium rerũ ampliter feraces, illud vulgo iactatum esse, quod lac etiam ferrent gallinaceum. Idem testatur hoc adagiũ apud Menandrũ comicũ inueniri. Athenæus libro Dipnosophistarũ nono, ex mediæ comœdię scriptore quopiã Mnesimacho, senarios hos adducit, καὶ τὸ λεγόμενον

> Σπανιώτερον πάρεστιν ὀρνίθων γάλα,
> Καὶ φασιανὸς ἀποτετιλμένος καλῶς.

Id est, Et quod dicitur prouerbio,

> Lac suppetit, res rara, gallinaceum, ac
> Plumis reuulsis phasianus ad probe.

Rursum libro nono adducit ex Numenio,

> Ηδ' ὅπερ ὀρνίθος καλεῖται γάλα. id est,
> Atque quod gallinæ dicitur lac.

Idem libro tertio indicat, quibusdam lac gallinaceum esse, album oui.

Non omnibus dormio.

NON omnibus dormire dicuntur, qui non omnibus inseruiunt, neque per omnia gerunt morem. Translatũ putant a maritis quibusdam nimis obsequentibus, qui vxores suas adulteris scientes prodiunt, somnum interim inter pocula simulantes, vt adultero quod libet liceat. Quod genus obsequij notans Iuuenalis,

> -Doctus, inquit, spectare lacunar,
> Doctus & ad calicem uigilanti stertere naso.

Plutarchus in libro, cui titulum fecit, ἐρωτικῷ, fabulam super hac re non illepidam narrat. Cum Galba quispiam conuiuio Mecœnatem accepisset, sentiretq. iam e nutibus hominem inflammatum in uxorem suã, sensim

sensim demisit caput, perinde quasi dormiret. At cum interea famulus quispiam ad mensam accedens, uinū clam tolleret, ibi iā uigil & occulatus, Infelix, inquit, an nesciebas me soli Mecœnati dormire? Meminit huius adagij, & ad hunc quem dixi modum exponit Festus Pompeius, citans ex Lucilio, tractum ostendens a Capio quodam, qui Pararencho dictus sit, quod simula ret dormientem, quo impunitius eius uxor mœcharetur. Idem indicat huius rei meminisse Lucilium. Vsurpat & M. Tullius libro familiarium epistularum septimo, Olim non omnibus dormio, sed ego mi Galle, non omnibus seruio. Videtur indicare Cicero alterū, puta, non omnibus dormio, uetus fuisse, alterum uempe, non omnibus inseruio, nouum. Vtrunq. certe prouerbiale, sed prius illud pertinet ad concessionem iuris, hoc posterius ad obsequium impendendum. Idem Tullius epistularum ad Atticum lib. 13. Est bellū aliquem odisse libenter, & quemadmodum dicitur non omnibus serui re. Qui quidem locus non uidetur carere mendo. Fortasse enim scriptum erat, & quemadmodum non omnibus dormire, ita non omnibus seruire. Quin & hæc ipsa uox, seruire, non uacat metaphora, cum dicimus, seruire scenæ, seruire tempori, seruire uitiis, seruire ingenio uxoris, seruire populo, seruire commodis priuatis, pro eo quod est, nihil non facere quo satisfacias.

Sardi venales.

Σαρδιανοὶ ὤνιοι. *id est, Sardi uenales. In eo libello, cui titulus est, De uiris illustribus, quem alij Plinio, nonnul li Suetonio tribuunt, utriusque reclamante stylo, huiusmodi quoddam adagium refertur, Sardi uenales, de negotio infinitæ prolixitatis atque inexplicabili. Idq. hinc esse ortum tradunt, quod Tiberius Sempronius Gracchus, cum altero consulatu Sardiniam domuisset, tantum ex ea captiuorum adduxit, vt longa uenditione res in prouerbium abierit. Plutarchus in Problematis Romanorum, aliam adfert causam, nimirū olim inoleuisse morem apud Romanos solennem, vt qui ludos ederent in Capitolio, Sardos uenales pronunciarent, prodiretq. puer quispiam, per ludibrium monili cinctus, quam bullam uocant. Eum morem hinc ortum putat, quod Veientes Hetruscorum populi, multū temporis cum Romulo bellum gessissent, quodq. horum urbem postremam Romulus expugnasset. Etiam si T. Liuius lib. 1. narrat, uictos quidem a Romulo Veientes, sed tamen uictorem ab urbe munita abstinuisse. Vnde & regem ipsum, & cum hoc captiuos quam plurimos Romam deductos, venales pronunciauit. Porro cum Lydi ab initio fuerint Hetrusci, quemadmodum testatur & Herodotus lib. 1. Lydorum autem caput erat Sardis, inde factum, vt Hetruscos Sardorum nomine pronunciarit uenales. Refert eadem Plutarchus in uita Romuli, licet aliquanto diuersius. Debellatis Veiis captus est illorum dux, qui cum esset prouectæ ætatis, visus est rem imprudentius gessisse quam pro ætate. Vnde mos inoleuit, vt quoties Romani ob partam uictoriam immolarent victimam, senem purpura indutū per forum in Capitolium inducerent, bullaq. ad collū appensa, quod tum erat puerorum insigne, præco Sardianos venales pronunciaret. Hetruria caput Veij sunt, & Hetrusci Sardianorum coloni putantur. Vsus est hoc adagio M. Tullius libro Epistularum familiarium 7. ad Gallum: Habes, inquit, Sardos venales, alium alio nequiorem Sentit Cicero de contemptis & improbis: &, ni fallimur, patria quoque Sardis. Nam ita scribit paullo ante hunc locum: Id ego in lucris pono, non ferre hominem pestilentiorem patria sua.*

Dasypus carnes desiderat.

Δασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ, *id est, Dasypus carnes desiderat. Dicitur in eos, qui ea requirunt ab aliis, quæ ipsis affatim sunt domi. Et enim Dasypus de genere leporum. Lepus autem, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 55. animal est innocuum, esculentum & fœcundum, omnium prædæ nascens. Solus præter dasypodem superfœtat, aliud educans, aliud in vtero pilis uestitum, aliud implume, aliud inchoato gerens partu. Dictus est autē dasypus a pedibus hirsutis ac uillosis.*

Tute lepus es, & pulpamentum quæris.

SVNT *qui existiment cum proximo idem esse, quod legitur in Eunucho Terentiana: Tute lepus es, & pulpamentum quæris? Dictum est autem a milite glorioso in adolescentem Rhodium, qui scorto suo alludebat, ipse ea ætate, qua scorti uicibus fungi posset. Donatus allegoriam uariis modis exponit, indicans prouerbium hoc in molles conuenire, propterea quod lepus a posteriore parte, hoc est, a lumbis & clunibus pulpamentum de se præbeat, eaq. corporis parte lautissimus sit: vel quod eum canes, amatorum instar, sequantur: uel q̄d lepus a Physicis dicatur incerti sexus, modo mas, modo fœmina. Quæ commenta frigidiora uidentur. Flauiius Vopiscus in Numeriano imperatore, scribit adagium Terentianum, Liuij esse Andronici uetustissimi Romanorum comici.*

Vno fasce complecti.

VNO *fasce complecti, legitur apud eundem Plinium, pro eo quod est, eadem opera, & coniunctim agere, nō separatim. Verebamur, inquit, ne nos dies, ne nox, ne latera deficerent, si tot crimina, tot reos uno velut fasce complecteremur. Translatū est ab iis, q res multas simul colligant, quo commodius gestari queāt. Id Græci dicunt συλλήβδην, id est, comprehensum.*

Salem & mensam ne prætereas.

Ἅλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν, *id est, Salem & mēsam ne prætereas. Ne negligas amiculorum consuetudinem aut ne uioles amicitiæ iura. Nam his rebus olim conciliabantur amici, & familiares antiquitus mutua inter sese conuiuia actitabant. Quemadmodum testatur etiam Diogenes Laertius in uita Pythagoræ. Et adstipulatur Theocritus in Hyla:*

Οἱ μίαν ἀμφω ἐποίευν ἀεὶ δαίνυντο τράπεζαν. *id est,*
Qui ad mensam semper eandem
Cœnabant ambo fidi nimirum ut amici.

Loquens de Hercule a Telamone. Tum Euripidis Hecuba, Polymnestoris exaggerans facinus, hospitalis etiam mensæ facit mentionem:

Κοινῆς τραπέζης πολλάκις τυχὼν ἐμοί, *id est,*
Mensa receptus sæpe communi mihi.

Inde est, quod, vt docet apud eundem Laertium Alexander in commentariis Pythagoricis, Pythagoras vetabat

vetabat frangi panem, videlicet ne dissecaretur, quod amicos copularet. Idem censuit salem potissimum in mensa apponẽdum, quod æquitatis ac iustitiæ nos admoneat, vt quod & seruet, tueaturq. quidquid occuparit, & ex liquidissimis rebus aqua mariq. fiat. Origenes aduersus Celsum lib. 2. Parium quempiam Iambographum adducit, qui Lycomantem insectatus sit, quod salem ac mẽsam esset prætergressus. Certe apud Macedones patrio ritu fœdus, quod sanctissimum vellent haberi, sic inibant, vt panẽ gladio diuisum vterq. libaret. Auctor Q. Curtius libro octauo.

Baceli similis.

Ἴκελος βακήλῳ, καὶ βάκηλος εἶ, id est, Bacelo similis, & Bacelus es. In cinædos ac parum viros dictum, aut in magnos quidem corpore, sed animo stupidos. Tractum a forma moribusq. Baceli cuiusdam. Ait Suidas Bacelum proprie significare eum, qui sit exectus, eoque in molles dici, quod hoc morbo potissimum laboret illud hominũ genus. Antiphanes in Caribus, Bacelum quẽpiam taxat apud Athenæum lib. 4.

Οὐχ ὁρᾷς βεχώμενον
Ταῖς χερσὶ τὸν βάκηλον, οὐδ' αἰσχύνεται; id est,
An Bacelum non vides,
Manibus suis sic salsitantem, nec pudet?

Meminit huius Suetonius in vita Augusti, scribens eũ peculiari vocabulo, Bacelum pro stulto assidue solitum dicere, quanquam in vulgatis codicibus Baceolus scriptum est. Hermolaus existimat & apud Quintilianũ recte pro Bagoa, Bacelum legi posse. Verba Fabij sunt hæc, At vero statuarum artifices, pictoresq. clarissimi, cum corpora speciosissima pingendo fingendoue effingere cuperent, nunquam tamen in hunc inciderunt errorem, vt Bagoam, aut Megabysum aliquẽ in exemplum operis assumerent sibi. Verum non videtur, cur Fabiana scriptura mutanda sit, cum Βαγώας barbara lingua significet eunuchum, quo nomine Lucianus philosophum quendam inducit, qui vultu corporisq. figura eunuchum præ se ferret. Quin & Ouidius de Amoribus, seruum puellæ custodem Bagoum appellat,

Quem penes est dominam seruandi cura Bagoe.

Batalus.

Βάταλος εἶ, id est, Batalus es. Olim in effœminatos per contumeliam dicebatur. Plutarchus ostendit id cognominis Demostheni puero inditum fuisse, & ab inimicis probro obiectum. Porro cognominis huius idem varias adfert rationes: vel quod Batalus quispiam fuerit tibicen, mollis & effœminatus, qui muliebribus sandaliis primum omnium in scenam prodierit, ac musicã, vt ita dixerimus, eneruarit: vel quod poetæ cuidã obscœno nomen fuerit Batalo: vel quod apud Atticos Batalus appellata sit ea pars corporis, quæ verecunde nominari non potest. Meminit huius rei Libanius. Idem nempe Demosthenes iam prouecta ætate, simili contumelia dictus est Argas: siue quod hoc nomine fuerit quispiam malarum auctor legum: siue quod, vt existimat Suidas, serpentis genus sit Argas. Dicunt item Græci βαταλίζεσθαι, pro eo quod est, turpiter atque effœminate viuere.

Bene plaustrum perculit.

RVSTICORVM prouerbium est, Bene plaustrũ perculit. Apparet dici solitum in eos, qui quempiam impellunt, quo suapte sponte iam propendebat. Translatum a plaustris onustis, quæ quo exonerentur, solent euerti. Fit autem id commodius in eam partem, in quam propter solum decliuius inclinant. Donatus indicauit hoc adagium exponens in Eunucho hæc Parmenonis verba, Perculeris iam tu me? Ab hac sententia non abhorret Plautinum illud in Curculione, Qui monet, quasi adiuuat. Verba sunt lenonis, qui libentius sit mutaturus fidem, admonitus a trapezita, quod tamen vel citra monitorem erat facturus. Idem eleganter expressit Sophocles apud Plutarchum in vita Artaxerxis:

Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ. id est,
Rerum malarum facilis est persuasio.

Pleriq. ad deteriora procliues sunt.

In Care periculum.

Ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον, id est, In Care periculum, subaudi, facito, hoc est, in homine, aut re viliore, fac periculosam experientiam, in qua si parum feliciter cesserit, non multum sit dispendij capiendum. Huic adagio Carum mores fecere locum. Hic populus est, vt auctor est Mela Põponius, incertæ originis, ut quos alij αὐτόχθονας, id est, indigenas, nonnulli Pelasgos, alij Curetes existiment, gens vsque adeo armorum pugnæq. amans, vt aliena etiam bella mercede conducti soliti sint agere. Vnde Theocritus in Encomio Ptolemæi,

Φιλοπτολέμοισί τε Καρσὶ dixit. id est,
Bellandiq. auidis Caribus.

Item Herodotus in Euterpe, ostẽdit Cares barbaro seruiliq. fuisse ingenio, & ad quiduis malorum ferẽdum paratos, mercede proposita. Id quod indicat & Aristophanes in Auibus, Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κάρ. id est, Quod si seruus est & Car. Strabo lib. Geographiæ 14. narrat Cares tota quondam errasse Græcia, passimque stipẽdiis meruisse. Ceterum in rebus bellicis usqueadeo præcelluisse, vt passim apud poetas arma bellica Carica nominentur, quemadmodum Anacreon Caricam loricam, Alcæus Caricam cristam dixit, ad quam alludit Aristophanes in Auibus. Suidas scribit, Cares primos mortalium mercede militasse, vt qui vitam suam vilẽ haberent. Hos igitur, qui conduxerant primos in acie collocare consueuerãt, vt primos hostium impetus suo exciperent periculo, aut vbi fortuna belli difficilima videretur, illic obiiciebantur. Persę sua lingua κάρδακας appellabant, qui rapto viuebant. Carũ laudem his tẽporibus æmulari videntur Eluetij, gens bello nata, simplex alioqui, ac minime malum hominum genus, planeq. dignũ, vt quidem sentimus, quod hac quoq. nota vacaret, & in litteris, & in ceteris honestis studiis egregie valiturum, si relictis bellis huc animum appellerent. Vsurpat hoc adagium Socrates apud Platonem in Euthydemo, iubens in se potius fieri periculum trãsformationis, velut in homuncione Care, quẽ si perdas, non admodum grauis sit iactura. Εἰ δ' ὑμεῖς οἱ νέοι φοβεῖσθε, ὥσπερ ἐν Καρὶ τῷ ἐμοὶ ἔστω ὁ κίνδυνος. ὡς ἐγὼ, ἐπειδὴ καὶ πρεσβύτης εἰμὶ, παρακινδυνεύειν ἕτοιμος, καὶ παραδίδωμι ἐμαυτὸν Διονυσοδώρῳ τούτῳ ὥσπερ τῇ Μηδείᾳ τῇ Κόλχῳ, ἀπολλύτω με, καὶ εἰ μὲν βούλεται, ἑψέτω, εἰ δ', ὅ, τι

L βούλεται

διολλύτω τοῦτο καὶ ἑψέτω, μόνον χρηστὸν ἀποφηνάτω.id est, Quod si timetis vos iuuenes, in me tanquam in Care fiat periculum. Nam & ipse quandoquidē senex sum, paratus sum subire periculum, meq. ipsum trado huic Dionysodoro, quasi Medeæ Colchicæ. perdat me, & si velit in lebete coquat me. Sin minus, quidquid voluerit, id faciat, tantum vt me reddat probum. Idem in Lachete huc respexit, cum ait, Cogitandum esse iis, qui primum docere incipiunt, & artis suæ periculum cum magno iuuenum periculo faciunt, non Carem quempiam mercenarium, sed ciuium liberos in discrimē adduci. Et hunc imitatus Aristides in oratione Panathenaica, ἐν δὴ τῷ Καρὶ, καὶ οὐκ ἐν τοῖς αὐτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. id est, In Care vero, non in suis ipsorum corporibus facientes periculum. Vsus est eodem M. Tullius in actione pro L. Flacco: Quid, inquit, de tota Caria? nōne hoc vestra voce vulgatum est, Si quid cum periculo experiri velis, in Caria potissimum esse faciendum? Quem quidem locum apparet esse vitiatum, & in Care legendum esse, non in Caria. Huic diuersum est illud, Aureo piscari hamo: quod alibi reddemus.

In dolio figularem artem discere.

ITEM *illud, ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν μανθάνειν, id est, In dolio figulariam artem discere. De iis, qui protinus maximis in rebus artificij sui capiunt experimētum, cum paullatim a minutis ad summa proficisci cōueniat. Neque enim figulus statim a dolio, id est, vase maximo artem auspicatur, sed a pusillis quibusdam vasculis, in quibus non sit graue dispendium, si quid secus accidat. In hanc ferme sententiam vsurpat Plato in Lachete: Σκοπεῖν χρὴ μὴ οὐ ἐν τῷ Καρὶ ὑμῖν ὁ κίνδυνος κινδυνεύηται, ἀλλ' ἐν τοῖς υἱέσι τε καὶ ἐν τοῖς τῶν φίλων παισί, καὶ ἀτεχνῶς τὸ λεγόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν ὑμῖν συμβαίνῃ, ἐν πίθῳ ἡ κεραμεία. id est, Considerare oportet, ne hoc periculum nobis fiat, non in Care, sed in filiis simul atq. amicorum liberis, ac plane contingat, quod prouerbio dicitur, in dolio figulina. Dicæarchus ad aliā sententiam torquet prouerbium, vt admoneat unumquemq. artificem in suis negotiis exerceri oportere, velut aurigam in ducendis curribus, nauclerum in gubernanda naui, medicum in curandis morbis. Tanquā absurdum sit, figulum in aurigatione versari, re videlicet aliena, ac non magis in dolio. Atq. ita huc pertinebit illa sententia,*

Quam quisq. nouit artem, in hac se exerceat.

Et Horatianum illud in Epistulis:

Nauim agere ignarus nauis timet, abrotanū ægro
Non audet nisi qui didicit dare. quod medicorum est
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq. poemata passim.

Sic propemodū vsurpat Gregorius Theologus in Apologia De fuga: ὡς τό γε παιδεύειν ἄλλους ἐπιχειρεῖν, πρὶν αὐτοὺς ἱκανῶς παιδευθῆναι, καὶ ἐν πίθῳ τὴν κεραμείαν τὸ δὴ λεγόμενον, ἐν ταῖς τῶν ἄλλων ψυχαῖς ἐκμελετᾶν τὴν εὐσέβειαν, λίαν ἐμοὶ φαίνεται ἀνοήτων. id est, Itaq. alios velle docere, prius quam ipsi satis edocti sint, & in dolio, quod aiunt, figulinam, in aliorum animis meditari pietatem, mihi quidem videtur hominum insigniter desipientium.

Ne sutor vltra crepidam.

HVIC *finitimum est illud, Ne sutor vltra crepidam, id est, Ne quis de his iudicare conetur, quæ sint ab ipsius arte, professioneq. aliena. Quod quidem adagium natum est ab Apelle nobilissimo pictore. De quo Plinius libr. 35. cap. 10. scribit in hunc modum: Idem perfecta opera proponebat in pergula transeuntibus, atque post ipsam tabulam latens, vitia quæ notarentur auscultabat, vulgum diligentiorem iudicem quam se præferēs: feruntq. a sutore esse reprehensus, quod in crepidis vna intus pauciores fecisset ansas. Eodem postero die superbe ob emendationem pristinæ admonitionis cauillante circa crus, indignatum prospexisse, denunciantem, ne supra crepidam sutor iudicaret. Quod & ipsum in prouerbium venit. Hactenus Plinius. Huic simillimum est, quod refert Athenæus, Stratonicus citharœdus fabro secum de musica contendenti, Non sentis, inquit; te vltra malleum loqui? Eodem pertinet, quod huius nepos in epistulis scripsit, de artificio non recte iudicare quenquam, nisi & ipsum artificem. Quodq. primo Moralium libro dixit Aristoteles, earum rerum vnumquenq. iudicem esse idoneum, quarum sit eruditus. Et quod idem scripsit libro secundo Naturalium, cæcum disputare de coloribus. Quæ verba iam inter nostri temporis scholasticos in prouerbiū abierunt, quotiēs quispiam de rebus ignotis disputat. Ad eandem sententiam referendum, quod ait Fabius Pictor apud Quintilianum, felices futuras artes, si soli artifices de iis iudicarent.*

Dij facientes adiuuant.

VARRO *libro De re rustica primo: Et quoniā, vt aiūt, dij facientes adiuuant, prius inuocabo deos. Significat diuinam opem non cessantibus, sed industriis, & pro sua virili conantibus auxilio esse solere. Huc est referendum illud Homericum carmen, quod iam velut in prouerbium abiit:*

Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. *id est,*
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim aliquis diuum tibi suggeret.

Id M. Tull. vsurpauit lib. Epist. ad Atticum 9. Omnia vobis imparatis agenda. Sed tamen. Ἄλλα μὲν αὐτὸς,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. *id est,*
Partim ipse inuenies, partim sors suggeret ipsa.

Cum Minerua manum quoq. moue.

HVIC *finitimum est, σὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει, id est, Auxiliante Minerua manum interim moue. Monet adagium, ne fiducia diuinæ opis industriam remittamus. Conuenit peculiariter in mulieres, quæ lanificiū exercent, fauente quidem atq. inuocata Minerua: sed nihilo segnius interim operi insistent. Sunt qui putent ab agasone quopiam natum, cuius asinus cum luto infixus hæreret, deberetq. illi succurrere, otiosus Herculem implorabat. Huic respondisse deum, vti interim manū admoneret asino laboranti, atq. ita demum numē adfuturum. Alij diuersam huic fabulam adferunt, puta quendam cum esset decertaturus, Mineruā consuluisse, num futurum esset vt victor discederet. Responsum est, fore. Verum cum ille ingressus in theatrum, in certamine*

tamine manibus staret otiosis, percussum ab aduersario victum fuisse. Ad hoc adagium pertinet elegantissimum illud carmen, quod ex Agathonis tragœdia citat Aristoteles, libro Moralium Eudemiorum quinto:

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. id est,
Fortunam vt ars, fortuna ita artem amat inuicem.

Citatur a Suida senarius hic in eandem sententiam:

Αὐτός τι νῦν δρῶν, εἶτα τοὺς θεοὺς κάλει. id est,
Fac interim aliquid ipse, dein deos voca.

Nostro Marte.

QVOTIENS nullis auxilijs adiuti, nostropte ingenio, propriisq. viribus rẽ peragimus, nostro Marte peragere dicimur. Aut etiam cum nostro periculo res geritur. M. Tul. libro Officiorum 3. Hanc igitur partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, Marte nostro. Hactenus ille. Idem Philippica 2. de Deiotaro loquens: Rex enim ipse sua sponte, nullis commentariis Cæsaris, simul atque audiuit eius interitum, suo Marte res suas recuperauit. Cod lib. 2. titulo. Ne liceat potentioribus, cap. 1. Bene admodum cõstituit Claudius consultissimus princeps, parens noster, vt iactura causæ afficerentur hi, qui sibi potentiorum patrocinium aduocassent, vt hoc proposito metu, iudiciariæ lites potius suo Marte decurrerent, quam potentiorum domorum opibus niterentur. Rursus libro 3. titulo De iudiciis, cap. 1 1. Illo proculdubio obseruando, vt si neque per alterutram litigantium partem, nec per iudices steterit, quo minus lis suo Marte decurrat, sed per patronos causarum licentia detur iudici. Translatum videtur ab imperatoribus, qui suis ipsorum auspiciis & copiis bellum sustinent: siquidem Plautus etiam Meis copiis, dixit, pro meo Marte. Sapiunt prouerbium etiam illa, Vario Marte, Dubio Marte, Iniquo Marte. Huic adagio pene diuersum est illud quod alibi retulimus, οὐκ ἄνευ Θησέως, id est, Non absq. Theseo.

Nequidquam sapit, qui sibi non sapit.

SENTENTIA vel hodie vulgo frequentissime iactata, Frustra sapere, qui sibi non sapiat. Plato in Hippia maiore, Καὶ τοῖς πολλοῖς, inquiens, συνδοκεῖ, ὅτι τὸν σοφὸν, αὐτὸν αὑτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. id est, Idem itidem et plerisq. videtur, quod oportet eum qui sapiat, ipsum sibi maxime sapientem esse. Vsurpat & Cicero in epistula quadam ad Trebatium, ostendens ex tragœdia Medea sumptam: Et quando, inquiens, cœpi agere Medeam, illud semper memento.

Qui sibi ipse sapiẽs prodesse nequit, nequidquã sapit.

Est aũt versus trochaicus. Idem Epistularũ familiariũ lib. 13. ad Cæsarẽ imperatorem: Itaq. ab Homeri magniloquentia confero me ad vera præcepta Εὐριπίδου:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός.

Quem versum senex Precilius laudat egregie. Idem lib. de Diuinatione 1. citat ex Ennio in astrologos, Qui sibi ipsimet non sapiunt, alteri monstrant viam. Quibus diuitias pollicentur, ab his drachmas ipsi petunt. Citatur a Luciano in Apologia:

Μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. id est,
Sapientem eum odi, qui sibi ipse non sapit.

Eundem Alexander torsit in Calisthenem, qui se moribus eorum quibuscum viuebat non accommodaret, sed præ se ferebat, nihil eorum quæ illic gerebantur sibi placere. Eaq. libertas optimo viro attulit exitium, cum Anaxarchus philosophus omnium adulatorum abiectissimus, haberetur in precio. Huius generis est illud apud Suetonium:

Aspice felicem sibi, non tibi Romule Syllam.

Cantherium in fossa.

CANTHERIVM in fossa: rusticum prouerbium, sed tamen e re militari natum. Hoc licebit vti quotiens quis ad id negotij trahitur, in quo nequaquam valeat. Aut vbi res vehementer erit impedita, periculosaue. Refertur a T. Liuio, decadis tertiæ lib. 3. Narrat autẽ cum Fabius Capuam obsideret secundo bello Punico, Iubellium Tauream inter equites Campanos nobilissimum, e Romanorũ exercitu quemuis ad singulare certamen euocasse, ausumq. prodire Claudium Asellium. Deinde vbi diutius vterq. alterum libero campo elusisset, Campanus in cauam viam descendere iussit, alio qui equorum, non equitum fore certamen. Eo cum Romanus, re quam verbis ferocior, extemplo descendisset, rursum elusit Taurea sermone qui postea in rusticum versus est prouerbium: Minime scis, inquiens, cantherium in fossa? Quanquam ex Liuianis verbis parum liquet adagij sensus, tamen coniecturis facile deprehenditur. Pugnat autem cum illo, quod alibi dicemus: τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, equum in planiciem. Etenim quemadmodum plurimum valet equus in planicie, ita minime valet in fossa.

Tantali talenta.

Ταντάλου τάλαντα, id est, Tantali talenta. De immensis opibus. Nam Tantalus Phryx ob luculentas diuitias in fabulam hominum venit, ita vt fingatur & apud inferos simile quiddam pati, cuiusmodi solent inter congestas opes tenaces isti diuites. Horatius:

Tantalus a labris sitiens fugientia captat
Pocula, quid rides? mutato nomine de te
Fabula narratur.

Ostendit, allegoriã figmenti ad diuites sordidos pertinere. Vsurpatur adagiũ a Platone in Eutyphrone. Suidas ait esse & apud Epicharmũ, & apud Anacreontẽ. Effertur & ad hunc modum, cum venusta quadam vocũ allusione: τάλαντα Ταντάλου ταλαντίζεται, id est, Tãtali talenta talentizat: hoc est, librat & accumulat. Porro Tantalũ prædiuitem fuisse testatur vel illud ex tragœdia carmen apud Plutarchum, libro De exilio.

Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν. id est,
Idem dierum duodecim sero iugera.

Idẽ alibi ingẽtes diuitias, πλοῦτον ταντάλειον appellat: i. opes tantalicas. Antiphanes apud Athenæum lib. 6.

Οἷόν ποτ' εἶχε καὶ Θρίβων ὁ Ταντάλου,
Μαλακὸν ταλάντοις ἐκταλαντωθεὶς ἀνήρ. id est,
Qualem olim habebat & Thribon, qui molliter
Exutus est ipsis talentis Tantali.

Pelopis talenta.

CONSIMILI figura Theocritus in Idyllio Θ. dixit Pelopis talenta:

Μή μοι γᾶν Πέλοπος, μή μοι χρύσεια τάλαντα
Εἴη ἔχειν, μηδὲ πρόσθε θέειν ἀνέμων. id est,

Non Pelopis mihi sint agriq. auriq. talenta,
Nec ventos celeres anteuolasse pede.

Porro talentum apud Atticos, maxima pecuniæ summa erat. Talentum minus ualebat libras sexaginta, talentum magnũ octoginta. Vnde illud in Phormione:

Si quis daret talentum magnum. Immo malum.
Et Aristophanes:

Ἀλλ' ἔγωγ' Ὀπούντιος
Οὐκ ἂν γενοίμην, εἰ τάλαντόν τις χρυσίου. *id est,*

At ego sane Opuntius
Nolim esse, si quis det talentum mi aureum.

Id est, Nolim esse luscus uel quantalibet pecunia.

Midæ diuitiæ.

Μίδα πλοῦτος, καὶ μίδα πλουσιώτερος, *id est, Midæ opes, & Mida locupletior: in prouerbium abierunt, propter immensas eius regis opes, quæ fabulis quoque compluribus fecere locum. Statius in Surrentino Pollij:*

Viue Midæ gazis, & Lydo ditior auro.

Fuit hic Midas Phrygiæ tyrannus, cui iuxta poetarum figmenta, concessum a dijs est, vt propter Bacchum hospitio acceptum, quod vellet optaret, accepturus quidquid optasset. Optauit vt quidquid corpore contigisset, protinus in aurum verteretur. Historicorum litteris proditum est, huic puero dormienti formicas in os grana tritici congessisse: respondisse augures, omnium mortalium illum ditissimum futurum, atque ita euenisse. Huic Plinius primum attribuit locum inter insigniter diuites, lib. 33.

Non omnino temere est, quod vulgo dictitant.

APVD *Aristotelem vsurpatur prouerbij vice, & apud eruditos iam olim in prouerbium abijt nobilis illa Hesiodi sententia:* ἣν πάντες ᾄδουσι, *quemadmodum ait Aristides in defensione Periclis, qua dicit, non vsquequaq. irritum esse solere, quidquid rumore populi iactatum fuerit. Ea est in operis volumine secundo, cui titulus, Opera & dies:*

Δεινὴν δὲ βροτῶν ὑπαλεύεο φήμην.
Φήμη γάρ τε κακὴ πέλεται, κούφη μὲν ἀεῖραι
Ῥεῖα μάλ', ἀργαλέη δὲ φέρειν, χαλεπὴ δ' ἀποθέσθαι.
Φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα πολλοὶ
Λαοὶ φημίξουσι, θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή. *id est,*

Rumores hominum cures vitare molestos.
Fama malum est, oritur, surgitq. facillima: verum
Difficile hanc perferre, graue est sedare coortam.
Nam non vlla quidem prorsum perit irrita fama,
Per populos quæcũq. volat, quia numẽ & ipsa est.

Potest bifariam accipi sententia: nimirum aut non plane falsum videri, quod plurimis est in ore, quodq. populi consensus approbat: aut non prorsus aboleri posse rumorem etiam falsum, qui iam in vulgus dimanarit. Proinde admonet, vt solicite caueamus, ne vel falso per temeritatem in fabulam vulgi venire contingat. Quod autem famam deam dixit, cum Homero sensit, qui compluribus locis ὄσσαν suam inducit. sic enim deam ipsam appellat. Et hunc æmulatus Vergilius in quarto Aeneidos,

Hæc passim dea fœda virum diffudit in ora.

Domum cum facis, ne relinquas impolitã.

CVM *nulla huius poetæ sententia non tesserit in prouerbium, tamen eas libentius recensebimus, quæ, propter ænigmatis inuolucrum, propius accedunt ad speciem prouerbialem: quod genus est illa ex eodem quem modo citauimus libro.*

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη. *id est,*

Neve domũ fabricãs, linquas mutilãq; rudemq;
Ne fors insideat cornicans garrula cornix.

Proculus interpres admonet locum hunc bifariam accipi. Quibusdam videri, monere poetam vti quisq. domicilium ante hyemem absoluendum curet, ne tum nõ habeat, quo depellat frigoris molestiam. Hyemẽ enim cornicis indicatam symbolo, videlicet auis hybernæ. Porro cum semper alias, tum maxime mensibus hybernis οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, *id est, Est grata domus, domus optima: quemadmodum in prouerbio est. Alij putant significatum, ædificium semel institutum, non oportere semiperfectum relinquere, ne vulgo risui sis & qui præterierint obloquantur, carpantq; leuitatem tuam, qui quod cœperis non absoluas. Eam autem obtrectantium petulantiam per cornicem voluis indicare poeta: nempe auem garrulam & obstreperam: vt hinc etiam verbum prouerbiale ductum sit,* κρώζειν. *At ipsi Proculo magis probatur, vt* καθολικῶς *accipiamus, vnicuique negotio, quod semel instituerimus, finem idoneum imponendum, vt nihil omnino desideretur, & vbique connitendum ad perfectionem. Id quo longius auocabitur a simplici sermone, hoc venustius fiet, & magis prouerbiale: Veluti si quis adhortetur aliquem, ne litterarum studium deserat, sed laudabiliter institutis summam imponat manum, ne vulgo ludibrio sit, quod a bene cœptis destiterit, Hesiodum hoc obijciens:*

Μηδὲ δόμον ποιῶν ἀνεπίξεστον καταλείπειν,
Μή τοι ἐφεζομένη κρώζῃ λακέρυζα κορώνη.

Ne a chytropode cibum nondum sacrificatum rapias.

AENIGMATICVM *est & illud, quod eo loco continenter sequitur:*

Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιρρέκτων ἀνελόντα
Ἔσθειν, μηδὲ λόεσθαι. *id est,*

Neve a chytropode sublatam protinus escam
Ante sacrum, neq. lotus edas.

Indicat & M. Tullius, irreligiosum fuisse, cibũ e patella edere. Scribit enim ad hũc modum libro de Finibus secundo: Atqui reperiemus Asotos, primũ ita non religiosos, vt edant de patella: deinde ita mortem non timentes, ut illud in ore habeant ex Hymnide:

Mihi sex menses satis sunt vitæ, septimũ orco spondeo. Est autem versus trochaicus. Suetonius in Vitellio prodit, eum illum adeo non profundæ modo, verumetiam intempestiuæ fuisse gulæ, vt ne in sacrificio quidem vnquam, aut vllo itinere temperarit, quin inter altaria ibidem statim viscus & farra e foco pene rapta manderet, circaq. uiarũ popinas fumantia obsonia, vel pridiana, atq. semesa. Quantũ ad simplicẽ attinet sensum, docet, ne ritu pecudũ ad cibũ capiendũ irruamus, sed ita demũ edamus, si prius inde primitias dijs immolauerimus. Antiquitus enim, vt auctor est in Sympofiacis Plutarchus, inter res sacras habebatur mẽsa quotidiana, proinde cibũ sumpturi, dijs consecrabant

trabant τὰς ἀπαρχὰς, hoc est, primitias: ac deinde nõ indecore neque tumultuanter, sed religione quadam ad conuiuium accedebant lotis manibus, non aliter, quam ad sacrum epulum. Qui mos & hodie durat apud benemoratos Christianos. Sed prouerbialiter fiet, si intelligamus, non esse spoliandos, nec inhumaniter expilandos ministros aut seruos nostros, uerum & illis aliquam pecuniæ portionem relinquendam, quo uiuant. Fortassis quadrauerit & in hos, qui praepropera auiditate commodum auferre student, prius quam oporteat: & quodammodo messem facere, prius quam maturuit seges: ueluti si quis legatum aut promissum statim e uestigio flagitet, cum ciuilius sit in dies aliquot silere: aut si quis modo nactus imperiũ, protinus incipiat populum exactionibus spoliare: aut si quis sponsam puellam non expectata ætate, nec expectatis nuptiarum ceremoniis properet amplecti. Sumptum est a ritu sacrorum, in quibus olim epulabantur. Huc pertinet & illud, quod alibi retulimus ex Athenæo, libro nono, ἀπὸ τηγάνου, id est, a patella frixoria. Libro sexto refert hunc senarium ex Pherecrate:

Ἀπὸ τηγάνου τ᾽ ἔφασκεν ἄν ποτ᾽ ἐκφαγεῖν. id est,

Se uesci apuis dixit e sartagine.

Quidam pro lopade τήγανον dixere, quod Iones ἤταγον. Hinc composita ἀποτηγανίζειν. Ita Phrynichus apud Athenæum libro sexto [illegible] id est, Iucundum est a sartagine tollere sine symbolis, id est, si nihil sit soluendum: & si id liceat immunis. Rursus alias apud hunc ipsum ex Archestrato: [illegible] id est, Rapiens a ueru. De muliere quæ sacra nondum immolata deuorare dicta sit. Apud eundem libro sexto Anaxandrides:

Τὰν ζωγράφων μὲν ἡ καλὰ χειρουργία,
Ἐν τοῖς πίναξι κρεμαμένη θαυμάζεται.
Αὕτη δὲ συμφορεῖ ἐκ λοπάδος ἁρπάζεται
Ἀπὸ τοῦ τηγάνου τ᾽ εὐθέως ἀφανίζεται. id est,

Picturis opera pulchra, tabula pensili
Spectantur, ac spectata sunt miraculo, at
Rapiuntur hæc e lopade pulchre, ac protinus
Readuntur ipsa euanida e sartagine.

In genere poterit accommodari ad quemuis, qui negotium irreuerenter, & illotis, ut aiunt, pedibus aggreditur.

Hæc potior.

PLVTARCHVS *in Problematibus Græcanicis puerilium quoddam refert ad hunc modum,* [illegible] *Horũ uerborũ hic fermè sẽsus. Vnde fluxit illud, qđ pueri uice dicũt, Hæc uictrix? Dinon Tarentinus, ductor exercitus, uir adprime fortis, reiq. bellicæ sane quam peritus, cum in concione dixisset sententiam, eaq. ciuium suffragiis esset reiecta: deinde præco pronunciaret sententiam, quæ uinceret, sublata dextera, hæc, inquit, potior. Nam hunc ad modum retulit Theophrastus. Ceterum Apollodorus in Rhytino illud adiunxit, cum præco respondisset, at hæ sententiæ numero plures sunt, Dinon protinus subiecisse, sed hæ meliores. Atque ita paucorum sententiã fuisse promulgatam. Quibus ex uerbis coniicere licet, ita uulgo dici solere, si quando significaretur consiliũ aliquod esse præstantius & conducibilius, etiamsi pluribus secus uideretur: Aut ubi qui numero pauciores essent, facultate præponderarent. Quod genus fuerit, ut res exẽplis demonstretur, Maxima pars hominum uoluptate lucrisq. felicitatem metitur, perpauci uirtutem amplectuntur. Caue ne quid te moueat multitudinis exemplum, αὕτη γὰρ κρείσσων. Item nemo pęne est in toto principis famulitio, qui tibi non bene uelit: sed unus tibi refragatur, qui tantum ubiq. ualet, ut in ipsum fere principem agat tyrannum: Quare si res e suffragiis penderet, uiceras. Sed αὕτη κυρία. Porphyrion leuiter, ceu digito prouerbium indicat, exponens eum locum in Horatianis Epodis,*

Eamus omnis execrata ciuitas,
Aut pars indocili melior grege.

Quanquam deprauate, sicut opinamur, legitur in multis exemplaribus κρείττω νίκα. Castigate legetur, ni fallimur, κρειττόνων νίκα. hoc est, præstantiorum uictoria. Nam Oda concionalis est, ac fugam decerni iubet, cõmunibus omnium suffragiis. Quod si fieri nõ queat, ut id quod est optimum, multitudini probetur, saltem uincat ea sententia quæ sit potior, etiamsi paucioribus suffulta suffragiis. Ad id faciunt, quæ Plato scripsit lib. De leg. 1. pulcherrimum esse uictoriæ genus, cum turba cedit potioribus: & in decernendo magis specta tur pondus suffragiorũ, quã numerus. Verba Platonis ex eo quẽ diximus libro, sunt hæc: [illegible] *id est, Quibuscunq. siquidẽ in ciuitatibus meliores qui sunt, ij uincũt multitudinẽ ac deteriores: ibi respublica seipsa superior, recte dicet, et huius uictoriæ nomine meritissimo laudabit: secus aũt ubi secut accidit. Eodẽ respexit Plinius, cũ querit in epistulis, numerari sententias, nõ expẽdi. Huc pertinet Liuianũ etiã illud: Maior pars uicit meliorem. Indicat idem Homerus Iliados lib. 1.*

-Ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. id est,

-Quando superant iam deteriora.

Neq. uero prætereũdũ hoc loco, quod de Zenone philosopho memorat Diogenes Laertius. Zenon cum uideret Theophrastum magnifieri, laudariq. quod plures haberet auditores, ad hunc respondit modũ: [illegible] *id est, Maior quidem est illius chorus, at meus melius consonans. Itaq. locus fuerit adagio, sive cum negabimus spectandum, quam multis placeamus, sed quam bonis: siue cum suadebimus, id sequi oportere, non quod plurimis placeat, sed quod per se sit optimum factu, etiam si paucissimorum calculis approbetur. Siue cum dicemus, unius aut alterius studium pluris æstimandum, qui uel opibus, uel gratia, uel auctoritate præpolleat, quã multitudinis beneuolentiam, quæ numero tantũ superior sit, reliquis omnibus inferior. Quemadmodũ apud Plautum quispiam contẽnere se dicit minutos illos deos, modo Iouẽ unum sibi propitium habeat. Nec absurde trahetur in usum, quotiẽs una uis plus potest reliquis omnibus, ut*

si quis dicat, Hæc causa pluribus probatur, pluribus fulcitur rationibus, nititur æquo, dictatur a legibus, verum altera κυρία. Sic enim uolo, sic iubeo. Nam omnia cedant necesse est, quotiẽs rex huiusmodi promit oraculum, quale profert apud Homerũ Agamemnon.

Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. id est,

Ipse equidem eripiam, si tradere forte grauentur.

De cuiusmodi Lucianus in captiuo, καὶ τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθέμενον. id est, Qui ius in manu reponunt, quiq. ius in manu posuerunt. Pyrrhum e liberis quidã adolescens admodum, interrogabat cuinam esset relicturus regnum. Is respondit, ὃς ἂν, inquit, ὑμῶν τὴν μάχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. Quicunque vestrum acutiorem habet gladium. Id dictum Plutarchus in eius uita non arbitratur multum abesse ab illa tragica execratione.

Θηκτῷ σιδήρῳ δῶμα διαλαχεῖν τοὺς ἀδελφούς. id est,

Fratres acuto diuidant ferro domus

Vices habendæ.

In hos igitur qui ui rem gerunt, & quibus, vt Ennius ait, ferro geritur res, quibus ius est in armis, et quibus leges inter arma silent, per ironiã recte torquebitur, αὐτὴ κρείσσων, ἢ αὕτη κυρία. Nam Græcis κύριος non solum dominum significat, verum etiam eum, qui præualet auctoritate. Et Suidas indicat concionẽ illis κυρίαν dici, in qua soliti sint creari magistratus. Aristophanes in Acharnensibus κυρίαν ἐκκλησίαν appellat, in qua ἐνίκησαν τὰ ψηφίσματα, id est, uincebant suffragia. Nonnunquam ad rem refertur, ut apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi,

Ὁ μὸς, οὐχ ὁ τῶνδε μῦθος κυριώτερος λέγειν. id est,

Plus ualere nostra debet, quam huius hic oratio. Significat enim seruus, quanquam esset conditione inferior Menelao, tamen hoc se potiorem esse, quod iustiorem haberet causam. Non abhorret hinc quod M. Tullius dixit in Pisonem: Sed omitto vt sit factus vterq. nostrum. Sit sane fors domina campi.

Delius natator.

Δηλίου κολυμβητοῦ, *Delius natator. Olim uulgo dicebatur admodum natandi peritus, quiq. posset in summa natare aqua. Natum adagium aut certe factum illustrius ex Socratis apophthegmate. Cum enim huic Euripides librum obtulisset Heracliti, cui cognomen additum σκοτεινὸς, propter affectatam scriptorum obscuritatem rogaretq. cuiusmodi videretur, respondisse fertur hoc pacto,* Ἃ μὲν συνῆκα γενναῖα, οἶμαι δὲ καὶ ἃ μὴ συνῆκα, πλὴν Δηλίου τινὸς δεῖται κολυμβητοῦ, ὥς τε μὴ ἀποπνιγῆναι ἐν αὐτῷ. *id est, Quæ quidem intellexi, præclara: arbitror autem & ea quæ non intellexi, quanquam natatore Delio opus, vt ne quis in eo præfocetur. Hæc Socrates, alludens simul & ad prouerbium, & ad Heracliti sensus nimium abstrusos ac profundos: ut nisi natator insigniter peritus contigisset, periculum esset, ne lector in eo libro suffocaretur mergereturq. Laertius in Heraclito refert hoc dictum ad Cratetem quendam, qui primus Heracliti librum de natura Græcis inuexerit, & hoc elogio commendarit.*

Dicendo dicere discunt.

Ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λέγειν περιγίνεται, *id est, Dicendo consequimur vt dicamus. Syrianus Hermogenis interpres, Euagoram sophistam taxat, qui dicendi facultatem nõ putarit ratione, sed usu duntaxat constare, fieriq. vt dicendo consequeremur dicendo facultatem.* Ἀξιοῖ μὲν δὲ, *inquit,* κατὰ τὴν συνήθη παροιμίαν, τὸ λέγειν ἐκ τοῦ λέγειν περιγίνεσθαι. *id est, Existimat[que] iuxta uulgare prouerbium, dicendi facultatem dicendo contingere. Vsurpauit & M. Tullius lib. 1. De oratore: In quo, inquit, fallit eos, quod audierunt, dicendo homines vt dicant efficere solere. Verum etiam illud dicitur, peruerse dicere homines peruerse dicendo facilime consequi. Plinius lib. Epist. 6. Video etiam multos paruo ingenio, litteris nullis, vt bene agerent agendo consecutos. Latius autem patet adagium, nempe ad cuiusuis rei peritiam, quam potissimum usus suppeditat, optimus rerum omnium magister. Proinde prouerbiales erunt omnes id genus: fabricando fabricam disces, canendo musicam, militando militarem artem, scribendo disces scribere.*

Multi boniq.

Πολλοὶ κἀγαθοί, *Multi boniq. Prouerbiali figura dicebatur olim. Translatum a ritu sacrorum, in quibus sacrificus rẽ diuinam facturus dicebat,* τίς τῇδε; *id est, Quis hic? Dein qui aderant, respondebant,* πολλοὶ κἀγαθοί. *id est, Multi & boni. Atque hæc partim ominis causa dicebantur: oportebat enim in sacris* εὐφημεῖν, *hoc est, bene omin[a]ta dicere: partim, vt si quis esset sibi conscius admissi piaculi, discederet a mysteriis. Plutarchus in Sympoſiacis,* Ἐπεὶ μάρτυρας ἐν τῷ πλάτωνι πολλοὶ τ' ἀγαθοὶ πάρεισιν. *id est, Quandoquidem Platoni testes adsunt multiq. boniq. Sed de hoc ante meminimus. Quo quidem allusit & Aristides in Pericle,* Ἀλλ' ὅμως ὡς εἷς τῶν πολλῶν κἀγαθῶν, ἐπιεικῶς αὐτῷ καὶ τάληθὲς τὴν μαρτυρίαν ἀποδώσει. *id est, Verum uelut unus e numero honestorum ac bonorum, citra inuidiam, ac purum illi reddidit testimonium. Quin etiam Homericũ illud iam prouerbij uice receptum est,* Ἠΰς τε μέγας τε. *Magnusq. bonusq. Est subinde & apud Aristophanẽ. Prouerbium igitur locum habuerit, quotiẽs aut testes, aut indices, aut conuictores significamus idoneos, ac neutiquam reiiciendos.*

Heroum filij noxæ.

Ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, *id est, Virorum heroum filij noxæ. Veteribus illud obseruatum fuit, præstantium uirorum filios multum a progenitorũ moribus abfuisse. Unde & Demosthenes dixit,* Τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἱμαρμένον εἶναι, φαύλους ἐκγίνεσθαι τοὺς υἱεῖς. *id est, A viris egregiis, perinde quasi fato quodam id accidat, improbos proficisci filios. Quæ quidem Demosthenis sententia refertur ab Aristide in Cimone. Interpres, quisquis is fuit, homo nec indiligens, nec indoctus, hoc loco prouerbium citat, quod modo retulimus. Manet & hodie vulgatus iocus: ex sapientissimis patribus stultissimos propagari liberos. Euripides in Heraclidis, generaliter hanc sententiam ad omnes mortales retulit.*

Ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως

Εὕροις ἂν ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός. id est

Vnum forsan inter plurimos

Inueneris, qui patre non sit nequior.

Adstipulatur huic sententiæ locis aliquot Homerus, nominatim Odysseæ Ε.

Παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται.

οἱ

Οἱ πλείονες κακίους, παῦροι δὲ πατρὸς ἀρείους. id est,
Aequat rara patrem soboles, sed plurimi ab illis
Degenerant, pauci superant probitate parentem.

Declamat hoc argumentũ Aelius Spartianus in Seuero Caesare, multis exemplis declarans: ita fere usuenisse, vt uiri, seu uirtute, seu litteris, seu fortunae indulgentia insignes, aut nullos omnino liberos habuerint, aut tales reliquerint, vt magis ex usu rerum humanarum fuerit, illos absq. liberis decedere.

Nunquam ex malo patre bonus filius.

EVRIPIDES *hanc sententiam prouerbio celebrem fuisse testatur, ex malo patre non progigni bonos liberos:*

Φεῦ φεῦ, παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει.
Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. id est,
Heus heus, vt illud dictant recte, probum
Patre ab improbo non posse nasci filium.

Adstipulatur huic dicto prouerbium illud: κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν, *id est, Mali corui malum ouum. Item illud Theognidis:*

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται. id est,
Non etenim ex squillis rosa nascitur.

Atque id genus alia, quae suis referentur locis.

Alio relinquente fluctu, alius excepit.

ARISTIDES *in Themistocle:* Θεμιστοκλέα δὲ τὰ ὕστερα ἀεὶ τῶν προτέρων μείζονα ἐξεδέχετο καὶ τὸ τῆς παροιμίας αὐτῷ περιειστήκει, τὸ μὲν γὰρ ἔλειπεν αὐτὸν κῦμα, τὸ δ᾽ ἐγκατελάμβανεν, ἕως διεξῆλθε διὰ τῆς τρικυμίας νικῶν. i. *Themistoclem posteriora semper maiora prioribus excipiebant, atque illud, quod prouerbio dicitur, illi accidit: Nam haec illum reliquit unda, illa uero excepit, donec per tricymias uictor euasisset. Videtur autem versus fuisse prouerbialis, quem Aristides ad usum suae sententiae nonnihil detorserit. Legitur integre ad hunc modum,*

Τὸ μὲν μ᾽ ἔλειπε κῦμα, τὸ δ᾽ ἐγκατελάμβανε. id est,
Haec me reliquit unda, at illa corripit.

Sumpta metaphora a periculose nauigantibus, qui semper post unius impulsum fluctus, alium expectant, succedentibus inuicem procellis. Atque etiam numerãt undarum insultus, periclitantes nautae: Nam decimã quamq. maxime formidant, quam ueteres decumanã appellabant. Graeci grauissimas illas procellas, τρικυμίας uocant. Nec inconcinne deflectetur ad incursus malorum, cum, vt fere fit, calamitas calamitati succedit, iuxta prouerbialem illum uersiculum:

Fortuna obesse nulli contenta est semel.

Duobus pedibus fugere.

Ἐκ δυοῖν ποδοῖν καταφυγεῖν, *id est, Duobus pedibus confugere. Aristides in oratione Panathenaica:* ὃ μὲν δὴ καὶ τοῦτο πρῶτον, τὸ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ βοηθείας καταφυγεῖν ἐπὶ τήνδε τὴν πόλιν ὥσπερ ἐκ δυοῖν ποδοῖν ὡς ἀληθῶς, καὶ μηδεμίαν τῶν ἄλλων πόλεων ὁρᾶν, μέγα καὶ φανερὸν σημεῖον ἀρετῆς ἐστὶ, καὶ τέλος ἐκεῖνο, τὸ προέχειν αὐτὴν ἐξ ἀρχῆς. i. *id est, Atqui primũ illud ipsũ, quod quibuscũq. opus esset auxilio, ad hãc confugerent ciuitatẽ, plane tãquã duobus pedibus, neq. ullam aliam reliquarũ ciuitatũ respicerent, magnũ & euidens argumentũ est, ac monimentum uoluntatis praestantius, eam protinus ab initio praecelluisse. Is qui scholiis quibusdam haud quaquam cõtemnendis, hunc auctorem illustrauit, admonet prouerbium ductum ab iis, qui festinant cursu, vt non dissimile videatur illi,* ἀμφοτέραιν χεροῖν, *id est, Ambabus manibus, quo prouerbio sedulitatem celeritatemq. peragendi negotii significamus. Vel a nauigantibus, perinde quasi dicas, duobus clauis. Nam gubernaculũ nauis pedem appellant, quod eo nauis cum huc atque illuc uertitur, uelut ingredi uideatur. Itaq. cõfine fuerit illi, quod alibi diximus,* ἐπὶ δυοῖν ὁρμεῖν. *Vt alterutrũ sensum accipiamus, aut summo studio, summaq. celeritate illos ad urbem confugere solitos, aut tutissimum illic omnium receptaculum fuisse. Quanquam Aristophanes* ἐν ἱππεῦσιν, *ad celeritatis significationem retulit, cum ait:*

Ἀπεπηδήσαμεν ἐκ τῆς πατρίδος ἀμφοῖν ποδοῖν. id est,
E patria vtroq. deuolauimus pede.

Interpres admonet a nauibus sumptum, secundo uento currentibus: sensum autem esse hunc, summa ui, summoq. conatu.

Quis aberret a ianua?

Τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, *id est, Quis aberret a ianua? Dici solitum, ubi quis penitus aberret a uero, totoq. fallitur iudicio. Vsurpatur* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ, *lib. 2. ipsa statim in fronte: & in omnibus quidem exemplaribus, quae videre contigit,* θύρας *per υ scriptum reperitur. Praeterea ianuam uertit Argyropylus, nec malus interpres, nec philosophus cuiquam aspernandus. Ad haec Auerrhois, hunc enarrans locum, palam declarat sese de ianua sensisse. Deniq. in commentariis Alexandri Aphrodisei, consimili modo* θύρας *inuenitur. Quod si quo modo fas esset, a tot exemplaribus, a tantis auctoribus dissentire, nobis quidem magis probabilis lectio uideatur, si* θήρας *legatur per η, non per υ. Quod autem* θύρας *irrepsit, mirandum non est. Primum, quod per facilis erat lapsus unius litterulae deprauatione. Deinde metaphorae ratio magis obuia, magisq. ad manum sita, fieri potuit, vt doctis etiam philosophis imposuerit. Quippe quibus fabula non perinde nota fuerit, ut communis illa similitudo de domus ingressu, deq. primis cognitionis principiis. Postremo de codicum inter se consensu nequaquam mirandum uidebitur iis, qui sunt uel mediocriter in pensitandis conferendisq. codicibus exercitati. Fit enim saepenumero, vt unius archetypi mendum, modo ueri fucum aliquẽ prae se ferat, in uniuersam deinde uelut posteritatem librorum propagetur,*

Καὶ παῖδες παίδων καί τοι μετόπισθε γένωνται.

Neque uero haec dicuntur, quod hac de re, si quis forte diuersum sentiat, digladiari uelimus, uel quod hoc sit ab nostro instituto alienum, uel quod nõ ignoremus, quam lubrica, plenaq. discriminis res sit, in tantis auctoribus quidquam immutare. Tantum coniecturas, quibus adducimur, in medium adferemus. Quae si cui videbuntur idoneae, nostrae subscribet opinioni: sin minus, veterem sententiam hoc iam obtinebit libentius, quod etiam in dubium vocata uicerit. Primum igitur omniũ nobis scrupulum haud mediocrem iniecit uetustissimus simul & emendatissimus codex orationum Aristidis rhetoris, in quo non solum θήρας *inuenitur scriptum, uerum etiam indicatam fabulam, antiquissimam,*

ma, pariter & auctorem, unde prouerbium hoc Aristotelicum, ni fallimur, demanarit. Igitur Aristidis in oratione, cui titulus, Pericles, verba sunt hæc: Οἶμαι πρίν τινα τῶν ἀντιπάλων ἑλεῖν ἕνα τῶν φίλων θηρεύσας ἄγεις, καὶ πέπονθας ταυτὸν τῷ Πινδάρου Πηλεῖ, ὃς τῆς θήρας διήμαρτε, καὶ τὸν Εὐρυτίωνα φίλτατον ὄντα αὐτῷ πρὸς δὴ ἔπεφνεν. id est, Itaque prius quam aduersariorum quempiam ceperis, unum ex amicis uenatu nactus adducis. Atque idem accidit tibi, quod apud Pindarum Peleo, qui aberrans a fera quam petebat Eurytionem, quem sibi charissimum habebat, interemit. Adstipulantur hoc loco scholia, quæ extãt in hunc auctorem: nullo quidem certo titulo, uerumtamen, sicuti res indicat hominis nec indiligentis, nec indocti. Proinde non grauabimur & huius adscribere uerba, si quis forte fortuna requisiturus est, μέμνηται, inquit, ὁ ὑμνῳδὸς Πίνδαρος, ὅτι τὸν Εὐρυτίωνα τὸν τοῦ Ἴρου τοῦ Ἄκτορος παῖδα, ἕνα ὄντα τῶν Ἀργοναυτῶν, συνθηρεύοντα ἄκων ἀπέκτεινε Πηλεύς. φίλον δὲ λέγει, ἐπειδὴ συγγενὴς τούτῳ ἦν. Πηλεὺς γὰρ πρὸ Θέτιδος, θυγατέρα Ἄκτορος τὴν Πολυμήλην εἶχε γυναῖκα, ὁ δὲ Ἄκτωρ πατὴρ Ἴρου, ὃς παῖδα εἶχε τὸν Εὐρυτίωνα. id est, Meminit in hymnis Pindarus, quemadmodum Eurytionem Iri, cui pater Actor, filium, ex argonautis unum, secum uenantem imprudens occiderit Peleus. Amicum autem uocat, quod huic esset affinis. Nam Peleus ante Thetidem, Polymelam habuerat uxorem Actoris filiam. Porro Actor Iri pater erat, cui filius Eurytion. Proinde non dissimile ueri uidetur, ex Pindaro profectum adagium, quod tacito, sicuti fere facit, auctoris nomine usurpauit Aristoteles, ut intelligamus illum τῆς θύρας διαμαρτεῖν, qui non solum feram ea parte non ferit, quam destinarat, uerum toto aberrat capite, ne attingens quidem quod appetebat. Iam uero neque postulamus, ut quisquam hæc probet: nisi uidebuntur cum Aristotelis sententia uel ad amussim, ut aiunt, congruere. Differit enim eo loco philosophus de rerũ naturalium cognitione, quæ sit eadem et facilis & difficilis. Facilitatis illud argumentum adducit, quod ea nemini non aliqua ex parte contigit: difficultatis, quod exacte nulli. Neminem autẽ fuisse, qui nihil omnino ueritatis in rerum cognitione naturalium attigerit, id prouerbio ueluti fulcit, τίς ἄν, inquiens, θύρας ἁμάρτοι, Tanquam singulorum exactam tenere scientiam, perinde sit, quasi si quamcunque partem destinaris, eam citra errorem ferias. Rursum ubiq. labi, sit uelut a toto corpore aberrare, & in aliud longe diuersum cum telum deflectis coniecturam. Verum quo curioso etiam lectori, ac ἀνάγνωσιν fiat satis, ipsius Aristotelis, ex eo quem diximus libro, uerba subscribentur, Ἡ περὶ τῆς ἀληθείας θεωρία, τῇ μὲν χαλεπὴ, τῇ δὲ ῥᾳδία. σημεῖον δὲ, τὸ μήτ' ἀξίως μηδένα δύνασθαι τυχεῖν αὐτῆς, μήτε πάντας ἀποτυγχάνειν, ἀλλ' ἕκαστον λέγειν τι περὶ τῆς φύσεως, καὶ καθ' ἕνα μὲν, ἢ μικρὸν ἐπιβάλλειν αὐτῇ, ἐκ πάντων δὲ συναθροιζομένων γίνεσθαί τι μέγεθος. ὥστ' εἴπερ ἔοικεν ἔχειν, καθάπερ τυγχάνομεν παροιμιαζόμενοι, τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; ταύτῃ μὲν ἂν εἴη ῥᾳδία, τὸ δὲ ὅλον τ' ἔχειν καὶ μέρος μὴ δύνασθαι, δηλοῖ τὸ χαλεπὸν αὐτῆς. id est, Veritatis consideratio partim difficilis est, partim facilis. Huius rei illud argumentum est, quod neq. quisquam illam sit assecutus pro rei dignitate, neque rursum omnino frustratus sit aliquis: sed cum unusquisq. aliquid de natura differat, fit ut unusquisq. per se nihil, aut paullum adferat ad illam momenti: uerum ex omnibus in unum collectis aliqua magnitudo constetur. Itaque si res ad eum uidetur habere modum, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit ostium? hoc quidem nomine facilis fuerit. Ceterum habere totum, partem autem non posse, difficultatem illius declarat. In his philosophi uerbis non apparet quis locus sit ianua. Verum illa similitudo principiorum & ostij, præbuit, ni fallimur, erroris ansam. Quin potius, ἁμαρτάνειν τῆς θύρας Aristoteles sentit eum, qui nulla ex parte consequitur quod petit, id quod mox τὸ ὅλον ἔχειν, vocat, quasi confusim, ac generatim habere: cui contrarium τὸ μέρος ἔχειν, facit, velut exacte tenere, & non solum feram utcunque, sed hanc aut illam belluæ partem, quam maxime uelis, attingere. Tametsi in hunc locum interpres tam multos adfert sensus, ut nullum idoneum percepisse uideatur. Idem admonet etiam lectionem aliam alijs placere. Quod quoties fit, protinus suboritur suspicio, mendum aliquod subesse. Alioqui ἁπλοῦς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ, id est, Simplex ueritatis oratio, quẽadmodum uere dixit Euripides. Iam uero telum illud restat potissimum, Alexander Aphrodiseus; qui præterquam, quod tota eius oratio nostræ sententiæ palam suffragatur, nominatim etiam admonet, prouerbij metaphoram a sagittarijs esse ductam: quorum nemo solet a lato aberrare scopo, nimirum cuiusmodi est tota bellua, cum ab exili scopo nonnunquam aberrent. Sed præstiterit & huius uerba eatenus subscribere, quatenus ad prouerbij pertinent explanationem: Δοκεῖ δέ μοι δεικνύναι ὅτι τὸ μὲν τοὺς πολλούς τι ἐπιβάλλεσθαι λέγειν περὶ αὐτῆς, καὶ μηδένα αὐτῶν πάντη διημαρτηκέναι δύνασθαι, τεκμήριον εἶναι ἡμῖν φυσικὴν εἶναι τὴν τῶν πραγμάτων θεωρίαν· διὰ δὲ τοῦ μηδένα κατ' ἀξίαν εἰρηκέναι περὶ αὐτῆς, τὸ μέγεθος αὐτῆς ἐνδείκνυσθαι, ἢ τὸ χαλεπόν ... [illegible] ... τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι ... [illegible] ... τυγχάνουσιν ... τυγχάνειν ... τοῦτο. id est, Videtur autem mihi quod permulti tentant de ea differere, neque quisquã illorum omni ex parte fallitur, hoc argumento demõstrare, tractationem hanc nobis naturalem esse. At rursum quod nemo pro dignitate, pleneq. de illa sit locutus, ex hoc & amplitudinem illius & difficultatem argui posse. Simulq. illud admonere, non oportere obiter, aut indiligenter uestigationem illius peragere: immo sectandam quidem esse, propterea quod ad eam natura propensi uideamur: at rursum non oscitanter, eo quod sit difficilis. Atque his uerbis adhortatur nos, ut eam neque contẽnamus, tanquam omnino facilem, neque rursum per desperationem ab ea deterreamur, tãquam admodum difficili. Itaque si perinde uidetur habere,

bere, quemadmodum prouerbio dicimus, quis non attigerit ianuam? Quod omnes aliquid recte dixerint, quicunq. de ea sunt locuti, id facilitatem illius arguere, adhibito prouerbio demonstrat. Nempe illo, quis non attingat ostium? Quod quidem vsurpari consueuit, de rebus factu procliuibus, in quibus omnino nihil insit vel difficile vel arduum. Sumptum est autem a sagittariis, ad scopum propositum iaculantibus. Siquidē iis, si scopus fuerit minutus, facile fit vt fallant, neq. feriant: sin autem amplus, haud difficile feriunt. Hactenus Alexandri verba retulimus, e quibus satis abunde liquet, θύρας legendum, non θέρας. Quanquam totum hoc quidquid est, eruditorum iudicio relinquimus. Etenim si quis erit, cui ianua illa impendio placebit, habiturus est, quo suffragium suum non omnino absurde tueri possit. Haud enim scimus an & antiquitus fieri soleat, quod hodie nonnullis in locis videmus, vt aggeres, qui scopum sustinent, a lateribus atq. item a tergo muris defendantur, superne imminente tecto, vt ingressus ille, qui patet, ianuæ speciem habere videatur. Porro, vehementer imperitus sit oportet, qui non solum non attingat scopum aut aggerem, verum etiam ab ipso aberret ingressu, quem difficile non sit vel cuivis attingere. Nobis tamen vero propius videtur, vt ad Pindaricam fabulam referatur adagium. Sed super hoc, quemadmodum diximus docti pronunciabunt. Nos commentatoris officio functi, sat habuimus, quod apud auctores inuenerimus, quodq. nobis videatur, id expendendū in medium proponere. Affine videtur huic prouerbio, quod apud Platonem legitur in Phædro: Λυσίας τοῦ παντὸς ἡμάρτηκε. id est, Lysias prorsum aberrauit. Allusit huc leniter Lucianus in Timone, cum ait: Iouis fulmen, quod in Anaxagoram philosophum torserat, fallente manu, ab ipso quidem aberrasse, ceterum in Castoris ac Pollucis templum fuisse detortum. Nec abhorrent ab hac forma, Toto aberrare cælo, & Tota aberrare via, quæ retulimus alias.

Salsuginosa vicinia.

Ἁλμυρὸν γειτόνημα, id est, *Salsuginosa vicinia. De sterili, agresti, atque inhumana vicinia dicebatur. Aristides in Themistocle:* ἔστι τὸ γειτόνημα ἁλμυρὸν ὥς φασιν, *id est, Sit salsa, vt aiunt, vicinia. Interpres adscripsit adagium ex Alcmane Lyrico poeta sumptum. Plato lib. 4. De legibus:* μάλα γὰρ ὄντως ἁλμυρὸν γειτόνημα. *id est, Haud sane vere, salsuginosa, malaque vicinia. Transferri potest vel ad negotium multi quidem laboris, at parum frugiferum: vel ad vicinos molestos. Traductum ab agris mari finitimis, qui plerunque solent ad culturam inhabiles esse. Proinde Vergilius etiam terram salsam, vt minime feracem dānat. Ad hæc videmus homines & ipsos littorales fere ceteris inhumaniores, tanquam immanitatis nonnihil ex immanissimo contrahant elemento.*

Ad fractam canis.

Πρὸς ῥαγεῖσαν ᾄδεις, *id est, Ad fractam canis, subaudi, vel chordam, vel citharam. Suidas ostendit dici solitum de iis, qui frustra laborant. Antiquis mos erat ad citharam canere, in qua si qua chorda rupta sit, ad eam frustra vocem accommodes, cum illa non respondeat. Fabulam de cicada, fractæ fidis vicem supplente, diximus alibi. Quanquam non inscite accommodabitur, vbi non respondetur officiis alicuius, aut vbi quis sudet obstinato, aut orat inexorabilem.*

Vtre territas.

Ἀσκῷ με δεδίττεσθαι, *id est, Vtre terrere, siue terreri. Dici solitum, quotiēs inanem formidinem aut concipit aliquis, aut incutit. Sumptum ab iis, qui vasorum inanium strepitu pauefaciunt pueros, aut alioqui formidolosos, vel potius qui vasorum huiusmodi sonitu propellunt aues, vt indicat in Auibus Aristophanes. Extat apud Diogenianum, atq. huic finitimum putat,* ἀσκῷ φαυλίζειν. *Hesychius vnica dictione pronunciat,* ἀσκοφαυλίζειν *pro inani metu. Putat idem valere,* τὰ σκιὰ μορμύσσεσθαι, *id est, vmbra territas.*

Leonem larua terres.

Μορμολύκεια ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα, *id est, Laruis terres Leonem. Apud eundem refertur. Conueniet de minis inanibus, ac terriculis deridendis. Quanquam, vt inquit Plinius, hoc tale tamq. sæuum animal rotarum orbes circumacti, currusq. inanes, & gallinaceorum cristæ cantusque etiam magis terrent, sed maxime ignes. Adagium vsurpat Seneca lib. 2.*

Principatus Scyrius.

Ἀρχὴ Σκυρία, *id est, Imperium Scyriū. De frigido tenuiq. regno. Scyrus insula, quam olim incoluere Pelasgi & Cares, petricosa & infrugifera, nec vllius bonæ rei ferax. Suidas addit, quosdam referre prouerbium ad Theseum, qui cum inuasisset ditionem Lycomedis, atq. huius vxorem sollicitasset ad stuprum, præcipitatus sit: vnde videtur sæuum imperium dictum principatus Scyrius. Legimus & de saxis Scyroniis, quod an ad hoc prouerbiū pertineat nescimus. Iuxta priorē interpretationem adagium eleganter accommodabitur ad munus aliquod, vnde præter inanem titulum, & molestam administrandi curam nihil emolumenti capitur: auctor Zenodotus.*

Post Lesbium cantorem.

Μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, *id est, Post Lesbium cantorem. Hoc adagio significabant aliquem non primas, sed secundas tenere partes. Finitimū illi,* Οὐδὲν πρὸς τὴν Παρμένοντος ὗν. *id est, Nihil ad Parmenonis suem. Lacedæmonicum prouerbium, hac natum occasione, quemadmodum narrat Suidas: Cum Lacedæmoniorum res seditionibus tumultuarentur, consultum oraculum iussit, vti Lesbium cantorē accerserent. Accersitus itaq. Terpander Lesbius, nimirum Antissæus, & ad Lacedæmonios missus. Is canendo sic illorum animos deliniit, vt seditionem omnem sedaret, redactis in concordiam ciuibus. Qua ex re factum est, vt Lacedæmonii Lesbiis cantoribus primas in arte musica partes tribuerent, & si quem alium canentem audissent, protinus dicerent,* μετὰ Λέσβιον ᾠδόν, *id est, Post Lesbium musicum. Zenodotus prouerbium hoc citat ex Cratini fabula, cui titulus Chiron. Meminit huius adagii Plutarchus in cōmentario, quem inscripsit περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Nihil autem vetuerit, quo minus prouerbium etiam ad rem deflectatur, veluti si quis*

quis affirmans quærendam eruditionem, sed post paratam pecuniam, dicat, μηδὲ λίθον οὐδέν.

Callippides.

Καλλιππίδης olim prouerbio dicebatur, qui in moliendis negotiis, cum multa se facturum minaretur, nihil tamen conficeret: aut quemadmodum ait Terentius, qui sedulo monens sese, nihil promoueret. M. Tullius ad Atticum, lib. 13. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quam hæc cœpi φιλολογώτερα, Varro mihi denun ciauerat magnam sane & grauem προσφώνησιν. Biennium præteriit, cum ille Καλλιππίδης assiduo cursu nullum cubitum processerit. Quibus verbis Cicero notat M. Varronis tarditatem, qui cum magnas quasdam spes ostenderet, re nihil vnquam absolueret. Suetonius Tranquillus in Tiberio: Ad extremum vota pro itu ac reditu suo suscipi passus est, vt vulgo iam per iocum Callippides vocaretur, quem cursitare, ac ne cubiti quidem mensuram progredi, prouerbio Græco notatum est. Hactenus Tranquillus. Parum autem liquet, vtrū omnis prouerbij ratio sita sit in Callippidis cognomine, quod a pulchritudine equorum est dictum: an aliud quoddā fuerit prouerbium, quod in Callippidem sit dictum: quemadmodum ex Suetonij verbis coniectura sumi posse videtur. Deinde quis hic fuerit Callippides, cuius tardam celeritatem notarit adagium, non satis perspicuum est, nisi quod haud dissimile veri videtur accipiēdum esse, de Callippide tragœdiarum histrione: cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis, his quidem verbis: Ἃ δὲ τοὺς ἄλλους ἑώρα θαυμάζοντας, ἐδόκει μηδὲ γινώσκειν. καί ποτε Καλλιππίδης, ὁ τῶν τραγῳδοποιῶν ὑποκριτὴς ὄνομα καὶ δόξαν ἔχων ἐν τοῖς Ἕλλησι, καὶ σπουδαζόμενος ὑπὸ πάντων, πρῶτον μὲν ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ προσειπὼν, ἔπειτα σοβαρῶς εἰς τοὺς συμπεριπατοῦντας ἐμβαλὼν ἑαυτὸν ἐπεδείκνυτο, νομίζων ἐκεῖνον ἄρξεσθαί τινος φιλοφρονήσεως. τέλος δὲ εἶπεν, οὐκ ἐπιγινώσκεις με ὦ βασιλεῦ, οὐκ ἀκούσας ὅς τίς εἰμι; ὁ Ἀγησίλαος ἀποβλέψας εἰς αὐτὸν, ἀλλ᾽ οὐ τύ ἐσσι Καλλιππίδας, ὁ δεικηλίκτας; οὕτω δὲ Λακεδαιμόνιοι τοὺς μίμους καλοῦσι. Quorum verborum hæc ferme sententia est: Quarum rerum admiratione reliquos teneri videbat, eas ipse ne cognoscere quidem videbatur. Euenit aliquando, vt Callippides tragœdiarum histrio, multi nominis atq. opinionis inter Græcos, & ab omnibus in precio habitus, primum illi fieret obuius, ac salutaret: deinde arrogantius inter reliquos regis assectatores admisceret sese ostentaretq., ratus futurū vt ille prior aliquid comitatis inciperet exhibere. Tandem cum diceret etiam, Non agnoscis me rex, nec quis sim audisti? Agesilaus contemplatus hominem: An non tu es, inquit, Callippides ille dicelictes? Nam sic appellant Lacedæmonij mimos. Hæc Plutarchus. Δείκηλον autem apud Græcos simulacrum, ac repræsentationem, imitamenq. significat, vt auctor est Eudemus. Vnde Lacedæmonij mimi vocabulum duxisse videntur, quod ipsum etiam ἀπὸ τῆς μιμήσεως, hoc est, ab imitatione dictum est nobis. Licet igitur conijcere, Callippidem hunc, aut quisquis is fuit, ita gesticulationibus uti solere, vt cum mira agilitate moueri videretur, a loco tamen non discederet. Meminit huius nominis etiam in Nebulis Aristophanes, indicans eam vocem κατὰ τῶν ἵππων esse deductam.

Balneator.

Βαλανεύς, id est, Balneator, siue balnei caupo. Id nominis vulgato conuicio dicebatur in hominem alienarum rerum plus satis curiosum. Propterea quod huiusmodi genus hominum, quoniam in otio viuit, neque suis negotiis distinetur, aliena curare consueuit. Quemadmodum ille Damasippus Horatianus.

-Aliena negotia curans,
Excussus propriis.

Cuiusmodi sunt & tonsores. Vnde idem Horatius:

-Opinor,
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Plato libro De Republica 1. videtur vsurpare in verbosos. Quanquam germana inter se vitia sunt, curiositas & garrulitas, teste vel Horatio:

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est.

Meminit adagij Diogenianus.

Bacchæ more.

Βάκχης τρόπον, id est, Bacchę more. De tetricis ac taciturnis dictitari solitum, quod essent huiusmodi Mænades illæ, Bacchico afflatæ furore. Auctor idem Diogenianus. At Iuuenalis retulit ad vitam intemperantem:

Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt.

A lasso rixa quæritur.

SENECA de ira libro tertio, prouerbium huiusmodi refert, A lasso rixa quæritur. Aut, lassus rixam quærit. Quod in quem sensum antiquitus fuerit vsurpatum, non satis liquet. Quod si coniecturas sequi licet, apparet dictum in quosdam morosiores, & ad rixandum procliuiores: non quod offendantur, sed quod alioqui animo malę affecti sunt, vt sunt difficiles ac submorosi, quibus fortuna aduersa est. Sed ipsius Senecæ verba subscribentur, ex quibus prouerbij sensus hic colligi poterit. Ideo quibus stomachus suspectus est, processuri ad res agendas maioris negotij, bilem cibo temperent, quam maxime mouet fatigatio: siue quia calorem inedia compellit & nocet sanguini; cursumque eius venis laborantibus sistit: siue quia corpus attenuatum & infirmum, incumbit animo. Certo ob eandem causam iracundiores sunt, valitudine aut ætate fessi. Fames quoq. & sitis, ex eisdem causis vitanda est. Exasperat enim & incendit animos. Vetus dictum est, A lasso rixam quæri. Aeque autem & ab esuriente, & ab omni homine, quem aliqua res vrit. Nam vt hulcera ad leuem tactum, deinde etiam ad suspitionem tactus condolescunt: ita animus affectus, minimis offenditur: adeo vt quosdam salutatio, epistula, oratio, & interrogatio ad litem euocent. Nusquam sine querela ægra tanguntur. Hactenus Seneca. Huc pertinet quod scribit Plin. lib. 22. cap. 24. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam & in siti.

Gladiator in harena consilium capit.

GLADIATOR in harena consilium capit. Admonet e re nata mutandum aliquando consilium, & tempori, quod aiunt, seruiendum. Refertur & hoc ab Anneo Seneca lib. epistularum ad Lucillium 3. Iam intelligis, inquit,

inquit, educendum esse te ex istis occupationibus speciosis & malis. Sed quomodo consequi possis, quaeris. Quaedam non nisi a praesente monstrantur. Non potest medicus per epistulas, cibi aut balnei tempus eligere. Vena tangenda est. Vetus prouerbium est, Gladiatorē in harena capere consilium. Aliquid aduersarij vultus, aliquid manus mota, aliquid ipsa inclinatio corporis, intuentem monet. Quid fieri soleat, quid oporteat, in vniuersum & mandari potest & scribi. Tale consilium, non tantum absentibus, sed etiam posteris datur. Illud autem quando fieri debeat, aut quemadmodum, ex longinquo nemo suadebit. Cum rebus ipsis deliberandum est. Hactenus ille. Caesar Commentario belli Gallici 5. Quod plerumque his accidere consueuit, qui in ipso negotio consilium capere coguntur. Dicimus & e re nata consilium capere.

Inelegantior Libethriis.

Ἀμουσότερος Λειβηθρίων, id est, Indoctior Libethriis. Prouerbialis hyperbole, quadrans in hominē admodum idiotam, & ab omni Musarum commercio prorsus alienū. A gentis huius agresti imperitia sumptum est prouerbium. Tradunt enim Libethrios, musices ac poetices, breuiter omnium elegantiorum disciplinarum stolidissimos contemptores fuisse, adeo, vt apud hos quidam occisum Orpheum existiment, quorum de numero Zenodotus est, qui Libethrios gentem Persicae scribit fuisse. Seruius Libethrum fontem quempiam esse credidit, vnde Vergil. in Melibaeo Musas Libethridas cognominarit. Plin. lib. 4. mentionem facit Libethrae fontis: quē constituit in Magnesia, quae Thessaliae regioni adiungitur. Solinus Libethrum vocat genere masculino. Strabo item libro Geographiae 9. Libethri meminit: Hoc in loco, inquit, consecrata est Musis aedes, fonsq. Caballinus, & Libethridum spelunca nympharum. Quae ex re suspicari licet, eos qui & Helicona & Pieriam & Libethrum & Pimpliam eisdem Musis consecrarunt, Thraces extitisse. Pieres autem vocabantur, quibus extinctis loca haec Macedones nunc possident.

Domesticum thesaurum calumniari.

Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβάλλεις, id est, Domesticum thesaurū calumniaris, siue traducis, hoc est, tua ipsius carpis laceras q. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Horatiano: Vineta propria caedere. Aristides rhetor in Pericle: Τὸν οἴκοι θησαυρὸν διαβαλοῦμεν, εἰ ταῦτα διαβαλοῦμεν. id est, Domesticum thesaurum insimulabimus, siquidem istis obtrectabimus. Nullus autem sanae mentis, quae domi recondita habet, traducit ac reprehendit: sed suis quisq. fauet, alienis inuidet. Conueniet & in illos, qui sua ipsorum arcana non celant.

Qualis vir, talis oratio.

ANNEVS Seneca in epistulis, quas scripsit ad Lucillium lib. 2. Apud Graecos, inquit, in prouerbium cessit, Talis hominibus fuit oratio, qualis vita. Graecum id prouerbium extat apud Aristidem, in secunda Rhetorices aduersus Platonem defensione: Οὐκ ἀπὸ σκοποῦ δὲ ἡ παροιμία τὸ τοιοῦτον λέγουσα, οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἔργον ὡσαύτως. id est, Non dissonat autem ab iis adagium, quo dicunt, cuiusmodi sunt mores, eiusmodi & orationem esse. Ac rursum: Qualis sit oratio, tales item esse mores. Ad eandem facit sententiam, quod inter Solonis apophthegmata cōmemorat Diogenes Laertius: τὸν λόγον εἴδωλον εἶναι τῶν ἔργων. id est, Orationem factorum esse simulacrū. Persius 5. Satyra, sententiam hanc allegoria texit: cum ait,

-Pulsu dignoscere cautus,
Quid solidum crepet, & pictae tectoria linguae.

Nimirum innuens, haud aliter animū hominis ex oratione spectari, quam vasa dignoscuntur crepitu, quem reddunt digito pulsata. Idem in Satyra 3.

-Sonat vitium percussa, maligne
Respondet, viridi non cocta fidelia limo.

Idq. prouerbij non solum locum habet, cum improbū, aut probum virum arguit oratio, verumetiam cum ex stylo perpendimus ingenium cuiusq., omnemq. mentis habitum ex ipsa dictionis ratione coniectamus. Etenim tumidi, stylus turgidus: abiecti, humilis: exanguis, asperi, scaber: amarulenti, tristis ac maledicens: deliciis affluentis, picturatus ac dissolutus. Breuiter omne vitae simulacrum, omnis animi vis, in oratione perinde ut in speculo repraesentatur, ac vel intima pectoris, arcanis quibusdam vestigiis deprehenduntur. Itaque Seneca Maecenatis delicias ac mollitiem ex ipsa hominis dictione colligi scribit. Huc pertinet, quod Socrates apud Platonem iubet loqui Charmidem vt eū videat, nimirum hominem ex oratione aestimaturus. Idem in Gorgia negat se nosse Archileum Perdicae filium, quod nunquam cum eo venerit in colloquium. At vulgo praedicant se nosse hominem quem viderint tantum, cum animus hominis non perspiciatur, nisi ex oratione.

Ἡ τραυλὴ οὐ πιστεύει.

Ἡ τραυλὴ οὐ πιστεύει, id est, Balba non credit. Iocus prouerbialis, vbi quis sua mala conatur dissimulare, quae prae se fert, etiam cum dissimulat. Veluti si quis neget se blaesum esse, idq. ipsum non possit, nisi blaese dicere. Dictum est n. πιστεύει pro πιστεύει. Propterea, quod qui linguae vitio laborant, in litteris duabus, sigma & rho potissimum laborant. Refertur a Suida. Notatus est & Alcibiadis labdacismus, qui pro ρ litteris, λ solitus sit pronunciare, non linguae vitio; sicut arbitramur, sed magis ob delicias. Apud Aristophanem in Vespis, vbi quispiam pro θέωρος θέωλος, proque κόρακος κόλακος, dixisset, ὁλᾷς Θέωλον: τὴν κεφαλὴν κόλακος ἔχει, alter subiicit:

Ὀρθῶς γε τοῦτ' Ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν. id est,
Recte Alcibiades haec quidem ebalbuiit.

Nostris ipsorum alis capimur.

Τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεσθα, id est, Nostris ipsorum pennis capimur. Aristoph. in Auibus:

Τοῦτ' ἐστὶ μὲν ἐκεῖνο μαθὲ τὸ Αἰσχύλου,
Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς. id est,
Atque hic quidem coniecimus iuxta Aeschylum,
Haec non ab aliis, immo pennis propriis.

Aeschylus autem, ut admonet interpres, in fabula, cui titulus Myrmidones, hoc prouerbium appellat Λιβυστικόν, quod ex apologo Libyco dictum sit. Fertur autem apologus huiusmodi, aquilam ictam sagitta, cum inspexisset iaculum ad imaginem pennarum effictum, imitatumq. dixisset.

Τάδ' οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτῶν πτεροῖς
ἁλισκόμεσθα

Ἀλισκόμεσθα. id est,
Hæc non ab aliis, immo pennis propriis
Capimur.

Vsus est hoc Athenæus libro x i. Καὶ ταῦτα οὐχ ὑπ' ἄλλων, ἀλλὰ τοῖς αὑτοῦ πτεροῖς κατὰ τὸν ὑμέτερον αἰσχύλον ἁλίσκεται. id est, Idq. non ab aliis, sed tuis ipsius alis caperis, vt egregius ille dixit Aeschylus. Conuenit in eos, qui ipsi præbent occasionem sui mali, vt Chremes Terentianus ἐν ἑαυτὸν τιμωρουμένῳ, cum seruum hortatur, vt technam aliquam in Menedemum intendat, a quo mox ipse deluditur dolis.

Bonæ fortunæ: siue, Boni genij.

Ἀγαθοῦ δαίμονος, id est, Boni genij, vel bonæ fortunæ, subaudi, nomine, sermo est bene ominantis in re quapiā aggredienda, quemadmodum et illud Persianum: Hoc bene sit. Itaque festiuius erit cum ad iocum trahetur de eo, qui rem incœptat, leuem quidem illam, sed perinde laborans quasi esset maxima. Velut si sordidus quispiam tandem vini cadum relineret, aut caseum diu seruatum aliquando proponeret ἀγαθοῦ δαίμονος. Zenodotus & item Aristophanis interpres ostendit, prouerbium hinc esse natum, quod olim peracto conuiuio sublataq. mensa meracum inferri consueuit. Isq. calix ἀγαθοῦ δαίμονος, id est, boni genij appellatur. Huius commenti auctorem citat Theopompū interpres Aristophanis in Vespis. Nec diuersum est quod adfert ex Apollodoro, cui sententiæ suffragari videtur Aristophanes in Equitibus,

Μὰ Δί' ἀλλ' ἀκράτου οἶνον ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Non per Iouem, verum boni genij merum.

Item in Vespis:

Μηδέποτε πίοιμ' ἀκράτου μισθὸν ἀγαθοῦ δαίμονος. id.
Ne merū vnquam bibere detur premiū genij boni.

Idem in eodem:

Καὶ σπεῖσαι ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Ac boni libato genij nomine.

Paullo diuersius in Pace:

Νῦν γὰρ ἡμῖν ἁρπάσαι πάρεστιν ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Nam boni genij licet nunc rapere nobis nomine.

Quanquam Athenæus lib. Dipnosophist. x v. palam demonstrat, a lotione qua cœnati vtebantur, calicem inferri solere, qui dicebatur ἀγαθοῦ δαίμονος. Qui sane mos hodieq. durat Germanis. Id poculum ostendit dictum μετανιπτρίν, quod a lotis manibus adferretur, qui mos & hodie diligenter seruatur apud Britannos. Antiphanes in Lampade:

Δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρίδ' ἐντραγεῖν.
Boni dei metaniptron deuorare.

Rursus idem:

Ἀλλὰ μὴν δαίμονος ἀγαθοῦ μετανιπτρίδα.

Hunc calicem quisquis accepisset, præbibebat alteri cuipiam, vt idem auctor indicat. Erat autem mos apud veteres, vt propinantes, aut bibituri, deum quempiam, aut hominem ominis causa præfarentur, eumq. genere di casu proferebāt. Quemadmodum apud Lucianum in Lapithis Alcidamus Cynicus, sponsæ Herculis nomine propinat. Item Horatius,

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris.

Alijs magis placet hinc ductum adagium, quod antiquitus primus calix ἀγαθοῦ δαίμονος sit appellatus, eaq. voce ominari soleant, ob Bacchum, ceu vernaculum ac domesticum deum. Quinetiam mensis cuiusq. diem a primo proximum, ἀγαθοῦ δαίμονος appellitabant antiquitus. Fertur & apud Thebanos sacellum fuisse ἀγαθοῦ δαίμονος. Deniq. est & insula quædam huius nominis in mari Indico, quemadmodum ostendit Stephanus. Plutarchus conuiualium quæstiuncularum decade tertia, demonstrat antiquitus fuisse morem vt non gustarent vinum, nisi prius libassent alicui deo, quo potus illius ceu pharmaci, sibi innoxius esset & salutaris. Atq. Athenis quidē vndecimo mensis die immolabant vini primitias, eumq. diem pithœniam appellabant. At apud Bœotos septimo mensis ineuntis die, sacris peractis bono dæmoni, gustabant ab exorto Zephyro, quod is ventus præcipue suscitet moueatq. vinum, adeo, vt quod illum effugerit, videatur iam duraturum. Mensis autem is vocabatur προστατήριος. Aristides in Themistocle videtur ad hoc allusisse prouerbium, cum ait: Ἀλλὰ καθίστη τοῖς Ἕλλησιν ἀντ' ἀγαθοῦ δαίμονος. id est, Verum constitit, Græcis boni genij vice. Quanquam hoc magis referendum ad id, quod alibi diximus, Bonus genius & malus genius.

Ad aquam malus.

Ἐφ' ὕδωρ κακός, id est, Ad aquam malus. In infimæ sortis homines olim dicebatur, ac sordidissimis quæstibus addictos, propterea quod antiquitus infames habebantur: multoq. omnium contemptissimi, qui litigantibus aquam subministrare consueuerunt. Nam alias admonuimus, veteres ad clepsydrarum mensuram in iudiciis dicere solitos. Infundebatur & certantibus per clepsydras aqua. Eam aquam tenues quidam, ac nullius frugis homines infundebant, dispensabantq. Porro qui hoc ministerio fungebantur, Athenis habebantur reiecti, rei pariter ac bonæ famæ indigi, non aliter quam Romanis legibus notantur scenici, & aliorum publicorum certaminum ministeria quædam. Est aliud huic confine, βάλ' ἐς ὕδωρ, id est, anser in aquam, id est, in malam rem.

Phocensium execratio.

Φωκέων ἀρά, id est, Phocensium execratio. De iureiurando multis vinculis astricto. Nam olim in fœderibus quo minus violarentur, adhibebant, non solum promissa, dextras, & sacrificium, verum execrationes in caput eius, quicunque non staret pactis, id quod ex Euripide licuit colligere, cuius hi versus in Iphigenia Aulidensi:

Ὅρκους συνάψαι, δεξιάς τε συμβαλεῖν
Μνηστῆρας ἀλλήλοισι, καὶ δι' ἐμπύρων
Σπονδὰς καθεῖναι, κἀπαράσασθαι τάδε.

Eorum versuum sententiam nos olim sic vertimus:

Vt coirent iureiurando proci,
Atque inter ipsos iungerent dextras, ad hæc
Adolenda diuum ponerent aris sacra:
Ac semetipsi astringerent, diris ad id
Caput obligantes execrationibus.

Prouerbium autem, vt ad id redeamus, ab huiusmodi profectum est casu. Phocenses Ioniæ populus, olim cōmuni populi consilio patrium solum reliquerunt, adacti deuotionibus, atq. execrationibus quibusdam, ne quisquam vsquam de repetēda patria cogitaret. Itaq.

iuxta Dianæ oraculum Aristarcha duce, Galliæ Narbonensem adierunt, ibique ciuitatem florentissimam Massiliam condiderunt. Cuius historiæ mentionem faciunt, Herodotus libro primo, Strabo quarto. Meminit & Horatius libro Epodon:

Forte quid expediat communiter, aut melior pars
Malis carere quæritis laboribus.
Nulla sit hac potior sententia, Phocæorum
Velut profugit execrata ciuitas,
Agros, atq. lares patrios, habitandaq. phana,
Apris reliquit & rapacibus lupis.

Deinde qui fuerit eiusmodi ritus execrationis aperit.

Sed iuremus in hæc, simul imis saxa renarint
Vadis leuata, ne redire sit nephas.
Neu conuersa domum pigeat dare lintea, quando
Padus Matina lauerit cacumina,
In mare seu celsus procurrerit Apenninus,
Nouaq. monstra iunxerit libidine
Mirus amor, iuuet vt tigres subsidere ceruis,
Adulteretur & columba miluio,
Credula nec flauos timeant armenta leones,
Ametq. salsa leuis hircus æquora.
Hæc & quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis execrata ciuitas.

Stephanus φωκαίαν urbem Ioniæ facit, cuius denominatiuum φωκαιεύς, iuxta Herodotum, ὡς φωκαιεῖς, & alteram eiusdem nominis in Mycala Cariæ. Est autem & φωκὶς Bœotiæ regio, iuxta Parnassum, a quo denominatiuum φωκικαὶ φωκικοὶ. Hoc idcirco visum est admonere, quod quidam affinitate nominum labi videntur. Siquidem a Phocæis siue Phocensibus Ioniæ ductum est hoc prouerbium, a Phocicis Bœotiæ natu est, quod alibi referemus, Phocensium, seu Phocidēium desperatio. Prouerbium refertur a Zenodoto.

Sybaritica oratio.

Συβαριτικοὶ λόγοι, *id est, Sybaritici sermones. Hesychius narrat* Αἴσωπόν *quempiam, Sybaritā opinamur, summo studio incubuisse, vt orationis quoq. genus haberet lautum & opiparū, hinc iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. De luxu Sybaritarum in apparandis conuiuiis, dictum est in prouerbio, Sybaritica mensa. Sic & Asiaticum dicendi genus venit in prouerbium. Fit enim fere, vt qualis vita, talis sit oratio. Congruet & in orationem arrogantem atq. ampullosam. Nam & fastus nomine notati sunt, Sybaritæ per plateas.*

A linea incipere.

Ἀπὸ γραμμῆς ἄρχεσθαι, *id est, A linea incipere dicuntur, qui ab ipso rei exordio sumunt initium. Aristides sophista in Themistocle:* Αὕτη πρώτη Θεμιστοκλέους ἐξέτασις καὶ κρίσις, ἐντεῦθεν ἦρχε τὸν κλῆρα ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος. *id est, Hoc primum Themistoclis specimen, ac probatio. Hinc virum spectato, a linea exorsus. Is qui in hunc auctorem addidit scholia, putat hoc prouerbium finitimum illi,* ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενος, *id est, A lare exorsus: sed magis videtur cognatum illis, quæ diximus alibi, A capite, A carceribus. Sic enim vocabant vnde primum emittebantur equi, unde ipsum & oppidum vocatur, auctore Festo. Sumpta est autem metaphora ab his, qui cursu certant in stadiis. Nam iis linea quadam ducitur, ad quam ex æquo stent, donec currendi signum accipiant, vt ostendit Aristophanis interpres in eo quem mox citabimus loco. Tertullianus libro aduersum Marcionem primo: Age igitur ad lineas rursus & ad gradum. Ad lineas dixit, pro eo quod est, ab integro.*

A carceribus.

Ἀπὸ βαλβίδων, *id est, A repagulis, siue carceribus. Eandem habet sententiam cum eo quod proxime retulimus. Aristophanes in Vespis:*

Καὶ μὴν ἰδοὺ γ' ἀπὸ βαλβίδων περὶ τῆς ἀρχῆς ἀποδύσω. *id est,*

Atqui protinus a carceribus, de fonte rei referabo.

Id est, ἀπ' ἀρχῆς εὐθύς. *Interpres ostendit, vt modo diximus metaphoram mutuo sumptam a stadiis, in quibus carceres erant repagula quædam, vnde cursus initium erat, quæ Græci* βαλβῖδας *seu* ὕσπληγας *appellant: iuxta has linea tendebatur, cui insistebant cursuri. Vnde frequētes illæ apud Latinos etiam scriptores formulæ, a carceribus ad metam, a meta ad carceres. Quæ quidem exempla citauimus alibi.*

Noua hirundo.

Νέα χελιδών, *id est, Noua hirundo. Suidas hoc adagium citat ex Auibus Aristophanis, fallente, sicut opinamur, memoria. Nam extat apud hunc poetam in Equitibus, his versibus:*

Ἐξαπατῶν τοὺς μαγείρους, ἐπιλέγειν τουτοδί,
Σκέψασθε παῖδες, οὐχ ὁρᾶτ'; ὥρα νέα, χελιδών.
Οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τῶν κρεῶν ἔκλεπτον. *id est,*

Etenim coquos ego fefelli, fatus hæc ad illos:
Spectate pueri, nō videtis ver, noua ecce hirundo:
Illi tuentur, interim autem furtum ipse carnes.

Interpres admonet prouerbiali figura dictum, ac perinde valere, quasi dicas initium veris, propterea quod id temporis appareat hæc auis: Quemadmodum & Horatius:

Zephyris & hirundine prima.

Suidas ait dici solere, quotiens verba darentur alicui. Sumptum a ioco puerili. Nam hi data opera, nouam hirundinem adsimulantes videre sese, ostendunt aliis: deinde contemplantibus illis & intentis, interim quod volunt surripiunt. Theognis apud Athenæum libro 8. declarat Rhodiis solenne fuisse, quot annis publicis votis inuitare hirundinem sub tempus vernum, quod illi χελιδονίζειν appellabāt, acclamantes in hunc modum: ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν καλὰς ὥρας ἄγουσα καὶ καλοὺς ἐνιαυτούς. *id est, Veni veni hirundo, pulchra tempora adducens, ac pulchros annos. Proinde quadrabit in eos, qui falsa spe quapiam iniecta fallunt ac nocent.*

Iouis & regis cerebrum.

Διός ἐγκέφαλος, *i. Iouis cerebrū:* καὶ βασιλέως ἐγκέφαλος, *i. Regis cerebrū. De cibo vehementer opiparo ac suaui. Aut de molliter delicateque viuentibus, Clearchus apud Zenodotum scribit, opiparas epulas apud Persas, Iouis ac regis cerebrum appellari. Athenæus lib. 12. docet, Sardanapalum iis, qui voluptatem aliquam essent commenti, Iouis ac regis cerebrum apponere solitum, cibum opinamur, exquisitum. Idem lib. 14. Iouis cerebrum inter secundæ mensæ delicias annumerat. Apud Apuleium in prima Apologia citatur Ennius:*

Quid scarū præterij, cerebrū Iouis pæne supremi.

Nestoris ad patriam hic capitur, magnusq. bonusq. Ephippus apud Athenæū, διὸς ἐγκέφαλον, id est, Iouis cerebrum inter secunda mēsæ lautitias commemorat. Idem cibum prælatum νέκταρος ἄνθος vocat, id est, nectaris florem. Atq. alibi vinum, τὸ ἀφροδίτης γάλα, id est, Veneris lac, ab Aristophane nominatum docet. Rursum alio in loco suaues cibos, τὰ ἑλένης βρώματα, id est, Helenæ cibos dictos indicat.

Non mouenda moues.

Ακίνητα κινεῖς, id est, *Non mouenda moues. Quadrabit aut in eos qui moliuntur* ἀκίνητα *aliquid, aut qui res sacras violant, aut qui pacta mutant, siue qui conuiciis incessunt eos, quibus ob auctoritatem debetur reuerentia. Zenodotus inde natum putat, quod fas non sit mouere neq. aras, neq. sepulchra, neq. sacella, quibus reuerentia quædam ac religio debetur. Plutarchus, in commentario De dæmonio Socratis, scribit hanc vocē editam cuidam euocanti manes amici defuncti,* τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Idē* ἐν τῷ περὶ τοῦ εἰ *usurpat in eum, qui receptā de diis opinionem conuellere videbatur. Meminit huius Plato libro De legibus 8. proferens legem quam Iouis terminalis appellat, ne quis vicini ciuis, aut hospitis, limites agrorum moueat, ne quis item vrbis, aut regionis pomeria moueat, malitq. quisq. saxum ingēs mouere, quam exiguum lapidem, fœdere iureq. iurando fixum.* ἡγούμενος, *inquit,* τὸ ἀκίνητα κινεῖν ἀληθὲς τοῦτο εἶναι. *id est, Existimans hoc esse vere quod dicitur, nō mouenda mouere. Idem lib. De legibus 11.* ἐπὶ πολλοῖς γὰρ δὴ λεγόμενον εὖ, τὸ μὴ κινεῖν τὰ ἀκίνητα. *id est, Inter multa illud recte sane dicitur: Ne moueris non mouenda. Meminit & eiusdem operis libro tertio. Et in epigrammate quodam ita legitur:*

> Ακίνητον κινεῖ καὶ Λιβύη ... id est,
> *Immota haud tangit ne Libiima quidem.*

Sophocles in Antigone:

> Ορσεις με τ' ἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id est,
> *Coegeris me non mouenda proloqui.*

Idem in Oedipo Coloneo:

> Αλλ' οὐ γὰρ αὐδᾶν ἡδὺ τἀκίνητ' ἔπη. id est,
> *Neq. enim suaue est verba in auras eloqui,*
> *Quæ sit nephas mouere.*

Plutarchus in libello De auscultando: ἐκίνησεν τὰς ἀκινήτους χορδὰς ... *id est, Cupiditas chordas mouēs non mouendas. Idem* περὶ τῆς ἀδολεσχίας,

> Κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν. id est,
> *Fides mouens minime mouendas mentium.*

Eleganter huc allusit oraculum quod extat in Eratone Herodoti:

> Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητόν περ ἐοῦσαν. id est,
> *Et Delum, quamuis sit adhuc immota, mouebo.*

Simul enim respexit ad fabulam, siue manis historiā, Delon antea fluitantem, postea fixam in gratiā Apollinis. Vnde Maro:

> *Immotamq. coli dedit & contemnere ventos.*

Neq. mel, neq. apes.

Μήτε μέλι, μήτε μέλισσαι, *id est, Neq. mel, neq. apes. In eo dici solitum, qui recusant incommodum ferre, quod sit cum commodo quopiam coniunctum. Veluti si quis apes, quod sint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle quidem, quod optat fruetur. Res enim mortalium ita tēperauerunt superi, vt semper incommoditas comes sit commoditatum. Tryphon grammaticus in figuris hoc exemplum adfert paræmiæ, citatque ex Sappho poetria Lesbia:*

> Μήτ' ἐμοὶ μέλι, μήτε μέλισσα. id est,
> *Neq. mihi mel, neq. apis.*

Celebratur Mimus ad hanc faciens sententiam:

> *Feras quod lædit, vt quod prodest, perferas.*

Eodem pertinet illud Plautinum: Fortiter malum qui patitur, post potitur bonum. Idem obscurius quidem, sed tamen elegāter innuit Homerus, vt opinamur, per herbam moly, cui radicem nigram, florem lacteum attribuit, radicis nigræ symbolo laboris molestiam significans, qua peruenitur ad animi tranquillitatem, virtutis absolutæ præmium.

Tussis pro crepitu.

Βὴξ ἀντὶ πορδῆς, *Tussis pro crepitu. Dici solitum, quotiens aliquis perplexus, aliud pro alio simulat. Veluti si quis in adulteræ domo deprehensus, fingeret se quippiam mercatum venisse. Translatum ab iis qui crepitum elata tussi dissimulant, quod genus homines etiam hoc tēpore non raro magno cum risu deprehenduntur.*

Cornicibus viuacior.

Υπὲρ τὰς κορώνας βιώσεται, *i. Cornicibus viuacior. De vehemēter annosis, prouerbialis hyperbole. Ab auis eius prodigiosa viuacitate sumpta, de qua ita scribit Plutarchus in commentario, qui inscribitur* Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, *citans Hesiodum, sub persona Naidis, ætates animalium varias sic complectentem.*

> Εννέα τοι ζώει γενεὰς λακέρυζα κορώνη
> Ανδρῶν ἡβώντων, ἔλαφος δέ τε τετρακόρωνος.
> Τρεῖς δ' ἐλάφους ὁ κόραξ γηράσκεται, αὐτὰρ ὁ φοῖνιξ
> Εννέα τοὺς κόρακας, δέκα δ' ἡμεῖς τοὺς φοίνικας
> Νύμφαι ἐυπλόκαμοι κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. id est,
> *Ter tria secla hominis transmittit garrula cornix,*
> *Quattuor at peragit cornicis tempora ceruus,*
> *Ceruinam ætatem coruus ter præterit ater,*
> *Coruinos annos nouies agit Indica phœnix.*
> *Atqui crispicomæ, soboles Iouis alma tonantis,*
> *Egredimur decies phœnicia secula nymphæ.*

Hos versus Hesiodios interpretatus videtur quidam quisquis fuit. extat autem carmen inter reliquas Maronis appendices. Estq. huiusmodi:

> *Ter binos, deciesq. nouem superexit in annos*
> *Iusta senescentum quos implet vita virorum,*
> *Hos nouies superat viuendo garrula cornix,*
> *Et quater egreditur cornicis secula ceruus,*
> *Alipedem ceruum ter vincit coruus, at illum*
> *Multiplicat nouies phœnix reparabilis ales,*
> *Quem vos perpetuo decies præuertitis æuo*
> *Nymphæ Hamadryades, quarū longissima vita est.*
> *Hi cohibent fines viuacia fata animantum,*
> *Cetera secreti nouit deus arbiter æui.*

Eandem banc Hesiodi sententiam oppido quam commode, breuiterq. reddit Plinius: Hesiodus, inquiens, cornici nouem nostras attribuit ætates: quadruplum eius ceruis: id triplicatum coruis. Etiam si nonnullis ab Hesiodo hæc fabulosa videntur. Inter quos, Aristoteles arbitratur homine nullum aliud animal esse viuacius, excepto vno elephanto. Martialis:

> *Et cornicibus omnibus superstes.*

De

De anu nimium viuace. Item Horatius in Odis:

–Seruatura diu, parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen.

Eodem pertinet quod philosophus ille moriens, cornicibus inuidisse legitur longæuitatem, quam natura negasset homini. Synesius in epistula quadam: Εἰκὸς ἦν κορώνας αἰῶνας ἄρξαι παρ' ἡμῖν, τὸν δικαιότατον. *id est, Consentaneum est iustissimum principem, cornicis annis apud nos imperaturum esse.*

Titoni senecta.

Τιθωνοῦ γῆρας, *id est, Tithoni senecta. Fabulæ tradunt Tithonum adamatum ab Aurora in cœlum sublatum fuisse, atq. illius succo perfusum, ad tãtam peruenisse senectutem, vt tandem optauerit, vt in cicadam verteretur. Lucianus in quodam dialogo:* καὶ ὑπὲρ τιθωνὸν ἔζη ὁ γέρων. *id est, Atque vltra Tithonum viuebat senex. Huius Tithoni personam inducit Aristo Chius in libro de senectute, propter viuacitatis miraculum, vt testatur in Catone M. Cicero. Suidas adagium refert hunc in modum,* καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον. *id est, Senescas Tithono profundius.*

Nestorea senecta.

I T I D E M *certe apud Latinos Nestoris anni in prouerbium abierunt, cui tres ætates attribuit Homerus in Odyssea tertio:*

Τρὶς γὰρ δή μιν φασὶν ἀνάξασθαι γένε' ἀνδρῶν. *id est,*
Illum iam exegisse hominum tria secula fama est.

Idem affirmat in primo Iliados. Et Iuuenalis:

–Atq. suos iam dextra computat annos.

Tertiam ætatem indicans. Breuiter prouerbij faciem habebit, quidquid ab is sumetur, qui insigni viuacitate fuerunt. Vt phœnice viuacior, quem Hesiodus scribit, nouem corui ætates viuere: & ceruo viuacior: corno viuacior: & Tiresia viuacior, quem tragœdia fingit sex ætates hominum vixisse. Et Seribus viuacior, quos Grecis historiis proditum est, trecentos annos viuere. Quod genus exempla si quis desideret, legat Luciani de Macrobiis, id est, longæuis, & Plinij 7. libri caput quadragesimum octauum.

Vltra pensum viuit.

L E P I D V M *est quod ait Lucianus in Philopseude:* ὑπὲρ γὰρ τὸν ἄτρακτον ἤδη βιοῖ. *id est, Iam enim vltra fusum viuit: hoc est, viuit vltra fatalem diem. Allusum ad Parcarum fusos, quibus æuum mortalium euolui fabulantur poetæ. Quin & Philosophi metam vitæ fatalẽ, periodum appellant, quam prætercurrere nulli fas sit.*

Facile cum valemus, recta consilia ægrotis damus.

I N *Andria Terentiana ab adolescente non admodũ cordato, cordatissima simul & elegãtissima sententia profertur, Facile cum valemus recta consilia ęgrotis damus. Tu si hic sis, aliter sentias. Ea nata videtur ab oraculo Thaletis philosophi. Nam is, vt auctor est Laertius, interrogatus quidnam esset difficilimum, respondit* γνῶναι σεαυτόν, *id est, nosse seipsum: quid facilimum, respondit* ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι, *id est, alteri consilium dare. Comicus autem translationis gratiam admiscuit. Euripides in Alcestide:*

Μὴ νῦν ὑπέρβαλλ', ἀλλ' ἐναισίμως φέρε. *id est,*
Ne nimius hic dolor esto, sed modice feras.

Verba sunt Herculis Admetum consolantis super vxoris morte. At ille,

Ῥᾷον παραινεῖν, ἢ παθόντα καρτερεῖν. *id est,*
Facilius est monere, quam situm in malis
Animo imperare.

Fertur & huic similis sententia prouerbialis,

Ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοί,
Αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες, οὐ γινώσκομεν. *id est,*
In admonendo sapimus omnes, verum vbi
Peccamus ipsi, non videmus propria.

Ducta est sentẽtia a communibus hominum moribus. Omnes enim ægrotantibus recte præcipiunt, quid fugiendum, quid agendum, & obiurgant nonnunquam, quod salutis causa non obtemperent bene monẽtibus. Ipsis posteaquam in morbum inciderint, non succurrũt illa præclara monita, sed aliis item monitoribus & obiurgatoribus est opus. Porro cupiditas omnis animi morbus est, quo velut excæcatus, aut nõ perspicit, aut si perspicit, sequi non vult, ea quæ sunt ad salutem necessaria. Nã Phædria Terentianus prudens & sciens in flammam manum mittit, & viuus, vidensq. perit. Item Horatius fugienda sequitur, fugiens quę profore credit. Perspicit auarus aliquando, quam prodigiosa res sit ambitio. Contra, ambitiosus auari morbum peruidet, & vterque alteri in alieno malo recte consulit, neuter in suo sapit.

Quæ supra nos, nihil ad nos.

Τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, *id est, Quæ supra nos, nihil ad nos. Dictum Socraticum, deterrens a curiosa vestigatione rerum cælestium & arcanorum naturæ. Refertur prouerbij vice a Lactantio libro 3. capite 20. Ex his, inquit, vnum eligam, quod ab omnibus sit probatum, celebre: Hoc prouerbium Socrates habuit: Quod supra nos, nihil ad nos. Vertere licebit & in contrarium. Quæ infra nos, nihil ad nos. Vbi significamus res leuiusculas, quam vt nobis curæ esse debeant.*

Notum lippis ac tonsoribus.

Q V AE *iam in ora vulgi abierunt, omnibus tonsoribus ac lippis nota dicuntur: propterea quod olim in tonstrinarum consessibus omnes rumores narrari consueuerunt. Quod indicat Aristophanes in Pluto:*

Καίτοι λόγος γ' ἦν, νὴ τὸν Ἡρακλέα, πολὺς
Ἐπὶ τοῖσι κουρείοισι τῶν καθημένων,
Ὡς ἐξαπίνης ἀνὴρ γεγένηται πλούσιος. *id est,*
Hercle profecto sermo erat videlicet,
In officinis desidentium frequens
Tonsoriis, hominem repente diuitem
Factum esse.

Et apud Terentium Antipho, in tonstrina de puella cognoscit. Item Horatius de tonstrina:

–Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautę.
Idem in Sermonibus,
–Opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Vbi prouerbium explicuit, significãs rẽ vulgo iactatã. Nam lippi in tonsorum officinis desident, expetentes remedium oculorum. De tonsorum garrulitate

complura lectu digna recenset Plutarchus in libello, quem scripsit De futili loquacitate. Quorum unum illud referre non pigebit. Cum aliquando, inquit, in tonstrina sermo esset de Dionysio, diceretur q. tyrannidẽ illius adamantinam esse et inexpugnabilem, ridens tõsor, Haeccine, inquit, loqui vos de Dionysio, in cuius iugulo ego subinde teneo nouaculam? Quod dictum simu latq. Dionysius resciisset, tonsorem in crucem sustulit, atq. ita quod ait Plinius, voces per iugulum rediere in auctorem. Vt autem tonsorum genus vsqueadeo loquax sit, id existimat esse in causa, quod in eorum officinas loquacissimi quiq. conueniant, desideantq., quorum assiduo conuictu garrulitatis morbo inficiũtur & ipsi. Quas ob res Theophrastus, vt idem testis est Plutarchus, τὰ κουρεῖα ἄοινα συμπόσια, id est, sine vino cõpotationes appellauit, quod illic loquacitate ceu temulenti reddantur homines. Simili insania laborant balneatores, quod illic quoq. desideant otiosi, garrientes quidlibet. Quin hinc factum est, vt veteres ærarias officinas λέσχας dixerint, vt indicauit Ioannes grammaticus, quod hybernis frigoribus huc sese turba tenuiũ teporis gratia conferre consueuerit, ibiq. desidẽs otiosis fabulis tẽpus fallere. Hæc loca velut ignauis apta Hesiodus iubet vitare agricolam,

Πὰρ δ' ἴθι χάλκειον θῶκον καὶ ἐπαλέα λέσχην,
Ὥρῃ χειμερίῃ. id est,
Mensibus hybernis valeat ferraria sedes,
Ac nugæ tepidæ.

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

OPPIDO quam eleganter extulit Horatius:

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus.

Vitium illud significans humanis ingeniis insitum, vt semper alienam sortem magis mirentur, suam contẽnant ac fastidiant, optent inexperta, experta damnẽt. Siquidem ephippia vocantur, quas vulgo sellas equestres appellant, additas in hoc, vt commodius sedeat eques: Veteres bubus arabant, non equis. Videtur esse sumpta allegoria ex apologo quopiam. Citra metaphoram dixit Terentius: Nostri nosmet pœnitet.

Fertilior seges est alieno in aruo.

OVIDIVS mutauit metaphoram, eundem explicans sensum:

Fertilior seges est alieno semper in aruo.
Vicinumq. pecus grandius vber habet.

Persius satyra sexta:

-Securus & angulus ille
Vicini, quia pinguior.

In eandem sententiam celebratur & Mimus, vnus, ex illis Publij ab Aulo Gellio laudatis:

Aliena nobis, nostra plus aliis placent.

Et Horatius:

Qui fit Mecœnas, vt nemo quam sibi sortem,
Seu ratio dederit, seu sors obiecerit, illa
Contentus viuat, laudet diuersa sequentes?

Fecem bibat, qui uinum bibit.

HAVD dubium quin prouerbialiter dixerit Aristophanes in Pluto, fecem epotandam eidem, qui vinum prius ebiberit: id est, qui fruitus sit optimis, eundem boni consulere debere deteriora:

Ὅμως δ' ἐπειδὰ καὶ τὸν οἶνον ἐξέπιες
Συνεκποτέον ἐστὶν τὴν τρύγα. id est,
At vbi haud grauatus bibere vinum es, fex item
Tibi nunc eidem est ebibenda scilicet.

Verba Chremyli de muliere, quæ quondã vernans ac florens ętate placuerat, tũ anus fastidiebatur a iuuene.

Crœso, Crasso ditior.

APVD Græcos opulentia Crœsi Lydorum regis in prouerbiũ abiit, præsertim nobilitata dicto Solonis. Apud Romanos item M. Crassi, cui cognomentum etiam diuitis additum est. Hic negabat diuitẽ esse, nisi qui redditu annuo legionem tueri posset. In agris suis sestertiũ vicies mille possedit. Commemorantur & alij nonnulli apud Plinium lib. 33. cap. 10. & item 3. qui immodicas opes possederunt, atq. in his est Aristoteles, cuius hæredes in auctione septuaginta patinas venum produxisse leguntur. Verum non itidem in vulgi cessere sermonem. Proinde nihil attinet hoc loco referre. Festiuior erit adagij figura, si numerum etiam commutemus, vt diuus Hieronymus: Crœsos licet spires, & Darios, litteræ marsupium non sequuntur. Horatius & Arabum gazas dixit, pro cumulatissimis opibus, non sine specie prouerbiali, quemadmodum & Persicos apparatus, pro nimis exquisitis ac sumptuosis.

Pactoli opes.

Τὸν Πακτωλοῦ πλοῦτον, id est, Pactoli diuitias, pro summis opibus alicubi dixit Philostratus. Est autem Pactolus Lydiæ fluuius, ex monte Tmolo profluens, aureis scatens harenis, unde & χρυσοῤῥόας, a poetis cognominatus. Cuiusmodi narratur & Tagus in Hiberia, & Ganges in India, & Hebrus in Thracia. Plinius addit Padum in Italia, negatq. vllum esse aurum absolutius, quam id quod in fluuiis reperitur, vtpote cursu ipso trituq. perpolitum. Horatius in Epodis:

Sis pecore & multa diues tellure licebit,
Tibiq. Pactolus fluat. Iuuenalis:
-Tanti sibi non sit opaci
Omnis harena Tagi, quodq. in mare voluitur aurũ.

Has hyperbolas in varios vsus accommodare licebit. Veluti si quis dicat, Hos tantos sumptus sustinere nemo queat, ne si Pactolus quidem illi domi fluat. Huius hominis cupiditatem ne Tagus quidem ipse possit explere. Nihil mediocre sperabat, sed totos Pactolos ac Tagos animo conceperat. Aut Pactolos pollicebatur, id est, diuitias effertissimas.

Iro, Codro pauperior.

CONTRA, Iri & Codri paupertas prouerbio locum fecit. Ouidius:

Irus erit subito, qui modo Crœsus erat.

De Codro Iuuenalis:

Tota domus Codri rheda componitur vna.

De Iro mentionem facit Homerus Odyssea Σ. Scribitque eum publicum fuisse mendicum apud Ithacenses, corpore specieq. prægrandi, a matre dictum Arnæum, a iuuenibus Irum fuisse nominatum, quod iret nuncius, quo iussus esset. Cũ hoc commissus Vlysses, cũ haberetur & ipse pro mẽdico, eiicit hominẽ. Quin & Hecale paupertate nobilis est, cuius meminit Plautus in Cistellaria:

Cistellaria: Si quidem eris vt volo, nunquam Hecale fies. Meminit & Ouidius:

Cur nemo est Hecalen, nulla est quæ ceperit Irum.
Nempe quod alter egens, altera pauper erat.

His formulis quot modis vti liceat, in operis ingressu satis ostendimus.

Mysorum postremus.

Μυσῶν ἔσχατος, id est, Mysorum extremus. Strabo Geographiæ libro 12. refert Mysorum populum vsqueadeo contemptum fuisse, vt prouerbio locum fecerit. Id vsurpat M. Tullius in oratioe pro Lucio Flacco. Quid, inquit, porro in Græco sermone tam tritum atq. celebratum est, quam si quis despicatus ducitur, vt Mysorum vltimus esse dicatur? Idem ad Quintum fratrem: Nisi me forte Paconij nescio cuius hominis, ne Græci quidem, at Mysi, aut Phrygis potius querelis moueri putas. nimirum gentis eius contemptum declarans. Summum itaq. despectum & infimam humilitatē hoc adagio significabimus.

Mysorum vltimus nauigat.

Ἔσχατος Μυσῶν πλεῖν, id est, Mysorum postremus nauigare, prouerbiali ioco dicebatur, qui frustra laboraret. Origo prouerbij, sicuti fit in plerisq., non vno narratur modo. Quidam tradunt olim Græcis pestilentia laborantibus, oraculo responsum esse, vt ad vltimum Mysorum nauigarent. Ac primum quidē ambigebant, quid sibi vellet oraculum. Tandem diu circumacti repererunt Aeolidem in extremis Mysorum esse sitam, atq. eo demigrandum esse monuisse numen. Alij scribunt Telepho, post interemptos auunculos, consulenti Pythium, quo gentium sibi demigrandum foret: nam antiquitus mos erat homicidis solum vertere: responsum, vti ad extremam Mysorum regionem sese conferret: venisseque in Teuthraniam, quæ Mysia extrema pars, atque eius loci principatum obtinuisse. Sunt qui dicant, hunc non ob cædem auunculorum fugisse, sed vti matrem quæreret, quam in Teuthrania tandem inuenerit. Prouerbium autem dictitatum, vbi dura quæpiam imperarentur, factuq. difficilia.

Tangere ulcus.

Κινεῖν ἀθίγητον ἕλκος, id est, Mouere seu tangere ulcus, est mouere dolorem, eiusq. rei facere mentionem, quæ nos magnopere vrat. Terentius: Quid minus necesse fuit, quam hoc vlcus tangere? Quo loco Donatus admonet subesse prouerbium. Octauius Augustus, vt auctor est Tranquillus, filiarum Iuliarum, & neptis infamem vitam, morte ipsa grauius tulit, nec eas aliter appellare consueuit, quam tres vomicas, aut tria carcinomata sua, nimirum quod earum non sine magno dolore suo recordaretur. Hanc Metaphoram M. Tullius oppido quam eleganter expressit in Clodium, qui populum fame iam exasperatum, concionibus insuper seditiosis in rabiem agebat. Vt tu, inquit, in hoc vlcere tanquam vnguis existeres. Plutarchus de adulatione: Κρυφίου δὲ λόγου κινήσαντος ἕλκος. id est, Arcani sermonis cum mouisset vlcus.

Odorari, ac similes aliquot metaphoræ.

TRANSLATIONES quę ducuntur a corporis sensibus, quoniam velut ad manum sunt, & quasi de proximo sumuntur, omnes ferme prouerbiales sunt, quemadmodum admonuimus in operis huius initio. Velut odorari pro resciscere, & sagaciter deprehensum, atq. animaduersum cognoscere. Odor pro suspicione ac rumore. Cicero: Est nonnullus odor dictaturę. Olfacere apud Terentium in Adelphis pro deprehendere. Subolere apud eundē, pro suspectum esse. Obolere pro molestū esse, aut esse in suspicione. Vnde & nasuti dicūtur, & emunctæ naris, & muccosis naribus. Deniq. nasus ipse in prouerbium abiit pro iudicio. Horatius:

–Non quia nullus Illis nasus erat.

Et putent quæ displicent. Huc pertinent & illa, Olet mendacium. Redolent Atticismum. Olent lucernam. Itidem gustum rei vocamus, veluti primam illam experientiam & degustationem, quasiq. specimen. Cicero ad Atticum: Hominem degustes. Idem ad eundem. Et Latinus ille tuus Atticismus ex interuallo regustandus. Vnde & saliuam primam dicimus primum illum gustum, quem pueri tāquam a nutricibus imbibimus. Et palato satisfacere dicitur, quod animo placet. Et deuorare dicimur, cum rē alioqui acerbam, veluti citra sensum perferimus, translatione sumpta ab his, qui amara catapotia, tanquam inuito palato solent absorbere. Vnde aliquotiēs apud Ciceronem & Fabium, Deuorare tædium, absorbere molestiam. Affinia sunt illa, Sapiunt arrogantiam. Resipiunt iuuenile quiddam. Concoquere item, pro vincere molestiam. Nauseare, cum tædio audire. Euomere, dicere quod dolor non sinebat reticere. Et expuere miseriam ex animo. Consputare, pro lacessere maledictis. Despuere, pro contēnere. Stomachari, pro indignari. A visu item multæ ducuntur metaphorę, vt oculis ferre, pro vehementer amare, cáraq. habere. In oculis esse. Obseruari oculis, pro eo quod est recordari, & in memoria cogitationeq. esse. Respicere, curam agere, & rationem habere. Prospicere, in posterum consulere. Despicere, fastidire. Suspicere, mirari. Conniuere pro data opera dissimulare. Cæcutire, hallucinari, pro falli iudicio. Verum hæc longius persequi, nec huius est instituti, et infiniti fuerit operis. Quare quanquam istiusmodi videntur ad prouerbiorum cognationem pertinere, tamen ea minutius exactiusque conquirere, non est sententia.

Mihi istic nec seritur, nec metitur.

PLAVTVS in Epidico, sane quam elegans adagium vsurpauit: Mihi, inquiēs, istic nec seritur, nec metitur: id est, ista res nihil ad me ptinet, vt quæ neq. meo fiat periculo, neq. emolumento. Metaphora notissima est. Etenim qui sementem facit, is suo impendio suoq. periculo facit: qui metit, cōpendium accipit, & in tuto est. Diuersum est huic quod est apud Plautum in Mercatore: Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis.

Ab ipso lare.

Ἀφ' ἑστίας ἄρχε, id est, A lare incipe, hoc est, a domesticis ac familiaribus initium sumito. Recte dicetur in magistratus, & alienæ vitæ censores, quorum officium est, vt in primis suos, suorumq. vitam corrigant. Nā ἑστίαν Greci vocant, quem nos Larem ac Vestam vocamus. Aristophanes σφηξὶν,

–Οὐκ ἀλλ' ἵνα
Ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος ἐπιτρίψω τινά. id est,

 Non,

Non, verum vt aliquem exorsus a lare obteram. Ductum a vetusto ritu sacrorum, in quibus primitiæ laribus immolabatur. Aristocritus citante interprete, fabellam huiusmodi refert. Cũ deuictis Titanibus Iuppiter imperio potitus esset, Vesta permisit optionem, vt quidquid vellet eligeret e regni partibus. illa primum virginitatem poposcit: deinde sacrorum omniũ, quæ diis immolarent homines, primitias. Inde abiisse in consuetudinem, vt in omni sacro primæ partes lari tribuerentur. Vsus est hoc adagio Plato in Euthyphrone: [Greek text] *id est, Equidẽ cupiam, verum vereor ne res in diuersum exeat. Nã mihi quidem lædẽdæ Reipublicæ ab ipso lare facere videtur initium, cum te tentat lædere. Plutarchus in libello de Polyphilia:* [Greek text] *id est, Primum igitur velut a lare exorsi. Totidem ferme verbis vtitur in commentario,* [Greek text] *Vsurpat & in libello, quem scripsit aduersus Herodotum. Aristides in Pericle:* [Greek text] *id est, At ille a suo ipsius exorsus lare, maluit æqualitatem sequi, quam reliquos antecellere. Interpres admonet dici solitum de iis, qui ab ipso statim initio, vel boni sunt, vel mali. Quasi dicas, ab ipsis incunabulis, quod Lar statim nascentes excipiat.*

Propria vineta cædere.

HVIC *affine est illud Horatianum:*

Vt vineta egomet cædam mea.

Id est, vt a me ipso incipiam, & poetas ipse poeta carpam ac lacerem. Translatum videri potest vel ab amputantibus vineam, vel ab iis, qui per iniuriam nouellas vites lædunt. Horatius in Epistulis,

Multa quidem nobis facimus mala sæpe poetæ,
Vt vineta egomet cædam mea.

Aedibus in nostris quæ praua, aut recta geruntur.

AVLVS *Gellius scribit hunc Homericum versiculum, qui est Odysseæ δ. prouerbij vice semper in ore fuisse:*

[Greek text] *i.*

Aedibus in nostris quæ praua, aut recta gerantur. Quod alij tribuunt Socrati, Diocles ascribit Diogeni, vt refert Laertius. Socrates autem hoc dicto dehortans a studio rerum naturalium ac supernaturalium, item a disciplinis mathematicis, reuocabat ad curam moralis philosophiæ, quod hæc tractat ea quæ propriè ad nos pertinent. Plutarchus in commentario De seruanda bona valetudine, prouerbij vice vsurpauit: [Greek text] *id est, Si magis officij sui putas esse, vt in geometria, dialectica, musicaq. studio versari videatur, quam vt inquirat, cupiatq. cognoscere,*

Aedibus in propriis quæ praua aut recta gerãtur. Quo versu monemur, vt ea potissimum, quæ ad nos ipsos pertinent curemus, externa atq. aliena ne inqui-

ramus. Quo vitio festiuiter Martialis Ollum quendam notat, qui malorum alienorum erat obseruator curiosissimus, & taxator acerrimus, cum ipse vxorem haberet adulteram, filiam viro maturam, deberetq. etiamnum pro togula. Diogenes Cynicus, cui carmen hoc, vt modo diximus, semper in ore cosueuit esse, grãmaticos nimis ridicula facere aiebat, qui tanto studio Vlyssis mala inquirerent, sua ignorarent. Huc referri potest & illud apud Homerum pæne solenne: Habetur enim Iliados ι. Odyss. α. ι. & δ.

[Greek text] *id est,*
Quin in tecta abiens, tua propria munia cura.

Plutarchus, [Greek text] *desinit,* [Greek text]*, id est, Curiositatem, studium aliena mala cognoscẽdi. Atq. id hominum genus lamiis similes ait, quæ domi oculos reconditos habent, foras egressuræ reponunt. Atq. ita fit, vt domi cæcutiant, foris sint oculatissimæ. In huiusmodi præpostere oculatos elegan ter torferis illud Sophoclis de senibus dictum:*

[Greek text] *id est,*
Procul videns, sed cominus videns nihil.

Nam id senibus accidit, vt propius admota non cernant, longius semota videant, atque huius rei caussam reddit Plutarchus Conuiuialium quæstionum prima decade.

Tecum habita.

PROXIMVM *Homerico carmini videtur & illud eiusdem Persij:*

Tecũ habita, vt noris quam sit tibi curta supellex.

Id est, domi tuæ viuito, vt intelligas, quam tenuis sit tua fortuna. Translatum ab iis, qui in principum familiis agunt, & vt vulgo fit, ex alienis opibus perinde quasi suis intumescunt, quibus si domi viuendum sit, vix salinum habeant quod apponant. Tecum igitur habita, id est, tuapte supellectile te metire, ac tuis ipsius malis bonisue te ipsum expende. Haud scimus an huc pertineat quod scribit M. Tullius in Catone maiore, Secum vt dicitur viuere.

Messe tenus propria viue.

IDEM *diuersa explicuit metaphora Persius satyra 6.*

Messe tenus propria viue.

Id est, Sumptum facito pro modo facultatum tuarum. Ab agricolis traductum, qui sumptus annuis agrorũ prouentibus metiuntur. Neque enim res consistere potest, cum quæstum superat sumptus, quemadmodum ait Plautus. Ostentatorem diuitiarum elegante verbo Alexis apud Athenæum lib. 6. [Greek text] *dixit, eodem verbo declarans fastum cum paupertate coniunctum.*

Tuo te pede metire.

AD *eandem sententiam pertinet illud Horatianum:*

Metiri se quenq. suo modulo, ac pede, verum est.

Lucianus in libello, cui titulus, [Greek text] *id est, Verum diiudices dimetiarisq. propria vtrunque mensura. Nimirum hoc est quod dixit Horatius, suo modulo,* [Greek text]*, & tanquam interpres, sui adiecit, ac pede. Pindarus item:*

[Greek text] *id est,*

Oportet

Oportet autem iuxta suã quenq. conditionem uniuscuiusq. rei spectare modũ. Et Aristophanes in Auibus,

Οὐκ ἀναμετρήσεις σαυτὸν ἀπιὼν ἀλλαχῇ. *id est,*

Non ipse te remetieris hinc loci
Alio profectus.

Monet adagium, ne quis se dilatet ultra conditionem suam, neue seipsum ex assentatorum laudibus, aut vulgi opinione, aut fortunæ fauore, verum propriis ac veris dotibus, animiq. virtutibus æstimet. Translatum ab iis, qui corporis humani modum, pedum numero æstimant. Porro iusta cuiusq. hominis mensura, septẽ ipsius pedibus constat, si quid pictoribus & statuariis credimus. Eodem pertinet illud Martialis:

Qui sua metitur pondera, ferre potest.

Non videmus manticæ, quod in tergo est.

CATVLLVS *in Scazonte:*

Sed non videmus manticæ, quod in tergo est.

Id est Non videmus nostra ipsorum vitia, cum aliena curiosis oculis perspiciamus. Prouerbium natum est ex Apologo quopiam Aesopico, qui fertur huiusmodi apud Stobæum: Αἴσωπος ἔφη δύο πήρας ἕκαστον ἡμῶν φέρειν. τὴν μὲν ἔμπροσθεν, τὴν δ' ὄπισθεν, καὶ εἶναι μὲν τὴν ἔμπροσθεν ἀλλοτρίων κακῶν ἐμπεπλησμένην, τὴν δ' ὄπισθεν τῶν ἑαυτοῦ. *Quorum verborum hæc ferme sententia, Finxit Aesopus singulos mortales binas habere manticas, hoc est, peras, alteram ante pectus, alteram a scapulis tergoq. propendentẽ. Sed in priorem, inquit, aliena vitia immittimus, in posteriorem nostra. Persius:*

Vt nemo in sese tentat descendere nemo,
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.

Horatius:

Respicere ignoto discet pendentia tergo.

Diuus Hieronymus: Sed illa est vera inter amicos reprehensio, si nostra opera non videntes, aliorum, iuxta Persium, manticam consideremus.

Festucam ex alterius oculo eiicere.

HANC *humani ingenij cæcam* φιλαυτίαν *poetarum litteræ notarunt. Horatius.*

Cum tua, inquiens, peruideas oculis mala lippus inunctis,
Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Idem alibi:

Qui ne tuberibus propriis offendat amicum
Postulat, ignoscat verrucis illius æquum est.

Quod ipsum prouerbij speciem euidentem ante se gerit. Tubera maiora vitia dixit, verrucas minora, quæ alibi næuos appellauit.

Intra tuam pelliculam te contine.

INTRA *tuam pelliculam te contine. Porphyrion prouerbium esse admonet, quo vetamur obliti sortis nostræ, maiora conari, quam pro nostra facultate. Idq. inde sumptum putat, quod olim ductores in pellibus, hoc est, pelliceis tentoriis dormitarent. Sed videtur rectius referri ad asinum illum Cumanum, quem Apologi fabulantur adaptasse sibi leonis exuuium, atq. ita sese ad tempus pro leone gessisse: Verum eam rem illi magno fuisse malo, cum agnitus, & magno omnium risu, aliena apposititiaq. exutus pelle, fustibus ad necem cæderetur. Neque absurde quis ad Cleonẽ Atheniensem referat, qui ex Byrsopola, hoc est, coriario creatus exercitus ductor, fortuna fauente victoriam reportauit, capta Pylo, suam ipsius ciuitatem furto spoliauit, atque ad eum modum ad summas opes euectus est: tandem per alium eiectus maleq. acceptus, pœnas dedit, quod non in propria pelle quiesset. Hic inducitur in Aristophanis comœdia, cui titulus Equites, neque non aliis locis subinde mordetur ab eodem poeta. Huc nimirum videtur allusisse Plautus, cum militem gloriosum & iactabũdum fingit elephantino corio circumtectum, non suo, siue quod stolidum significaret, siue quod maiora, quam pro facultate loquentem. Horatius:*

Et merito, quoniam in propria non pelle quiessem.

Martialis in sutorem quendam, qui Cleonis exemplo, prius ad summas euectus diuitias, ut venti erant, ita velum in altum sustulit: deinde ad pristinam rursus inopiam largitionibus suis redactus est, ut nihil iam esset nisi cerdo:

Lusisti, inquit, satis est: sed te, mihi crede, memento
Intra pelliculam cerdo tenere tuam.

Item Seneca in Epistulis: Sapientem vndique submouent, & intra cutem suam cogunt. Id citra metaphoram sic extulit Ouidius:

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisq. manere suam.

Allusit huc & Lucianus in Imaginibus, οὐκ ἐπιμένουσιν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων. *id est, Non iam manent in his quæ adsunt: de his qui fortunæ successibus elati, suæ conditionis non satis meminerunt. Deniq. non absurdum videtur, si prouerbium referatur ad Marsiæ excoriati fabulam, qui quoniam parum memor suæ conditionis, ausus est cum Apolline certare, sua pelle exutus est.*

Pennas nido maiores extendere.

EST *apud Horatium in Epistulis, non dubium quin prouerbialis metaphora, Pennas nido maiores extendere, pro eo quod est, rem, fortunamq., quam mediocrem aut tenuem a maioribus acceperis, auctiorem reddere. Quod quidem, si virtute fiat, summa laus est, tantum abest ut vitio dandum existimemus.*

Me, inquit, libertino natum patre, & in tenui re,
Maiores pennas nido extendisse loqueris,
Vt quantum generi demas, virtutibus addas.

Translatum ab auium pullis, qui sic grandescunt, subnascentibus plumis, ut materno nido capi non possint.

In tuum ipsius sinum inspue.

HAC *nostra tempestate multis regionibus hoc circumfertur adagium. Iubent enim hominem aliena vitia taxantem, in suum ipsius sinum inspuere, tanquam admonentes, ut domesticorum malorum recordatione desinat arrogantius insectari vitam alienam. Idem antiquis fieri solere, colligi vtcunque potest ex verbis Plinianis, qui lib. 28. cap. 4. scribit hunc in modum: Veniã quoq. a deis spei alicuius audacioris petimus, in sinum spuendo. Idem in eodem capite scribit ex auctoritate Salpæ, torporem sedari quocunque membro instupen-*

te, si quis in sinum expuat. Quorũ vtrunq non prorsus abhorret a nostro vulgato prouerbio. Siquidẽ qui carpit aliena, spe quadam improba peccat, quasi speret sibi nihil simile a quoquam opprobrari posse, cum nemo sit, qui non aliquo vitio teneatur. Et qui proprij mali, quasi sui ipsius sensu caret, ceu torpore quodam tenetur. Seneca libro De beneficiis septimo: Fortasse vitium de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu inuenies. Lucianus in apologia De mercede seruientibus, καὶ ὅτι οὐκ ἐς τὸν κόλπον πτύσας πρότερον ἔδοξας κατηγορεῖν. id est, Quodq. non prius in tuum ipsius sinum inspueris, quam accusare cœperis. Idem in Votis, ὑπερμαζᾷς νὴ τὸν ἀδάμαντα, καὶ ἐς τὸν κόλπον οὐ πτύεις, οὐδ' οἶσθα ὅστις ὢν ἐγκαλεῖς. Iocatur quispiam in amicum, quod tanquam oblitus sui, opes immensas imaginaretur, neque in sinum spueret, vt agnosceret, quisnam esset. Idem indicat Theocritus Ecloga sexta. Nam Polyphemus cum paullò arrogantius suam formam extulisset:

Ὡς μὴ βασκανθῶ δέ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον.
Ταῦτα γὰρ ἁ γραία με Κοτυτταρὶς ἐξεδίδαξεν.

Quorum carminum hæc ferme sententia est. Ne quid me lædat inuidia, neue noceat fascinatio, ter in meum inspui sinum. Nam id me Cotyttaris anus docuit. Scholiastes addit eum morem sua etiamnum ætate durasse mulierculis, vt abominantes inuidiam in sinum expuant. Refert & Callimachi versum,

Δαίμων, τί κόλπῳ σοι ἐμπτύουσι γυναῖκες. id est,
O fortuna, sinum mulier cur conspuit omnis.

Huc fortasse pertinet, quod ait Lucianus in Necyomantia, Τρὶς ἄν μου πρὸς τὸ πρόσωπον ἀποπτύσας. id est, Postea quam ter mihi despuisset in faciem. Nec alienum hinc est, quod in secũda Satyra scripsit Persius:

-Frontemq. atq. vda labella
Infami digito, & lustralibus ante saliuis Expiat.

E simili superstitione profectum est, quod indicat Athenæus libro primo, priscos ad depellenda mala solitos ter abstergeri. Refert versiculum hunc Cyrenæi,

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισιν ἀεὶ διδόασιν ἄμεινον. id est,
Ter vero abstersis, melius bona numina donant.

Nosce teipsum.

AD eam sententiam pertinent tria illa, inter omnia sapientum apophthegmata vel maxime celebrata, adeo vt, quemadmodum in Charmide testatur Plato, pro foribus templi Delphici ab Amphictyonibus inscripta, veluti digna deo viserentur. Quorum primum est γνῶθι σεαυτόν, Nosce teipsum. In quo modestiæ mediocritatisq. commendatio est, ne nobis vel maiora, vel & indigna sequamur. Nam hinc omnis vitæ pestis oritur, quod sibi quisque blanditur, & quantum aliis præter æquum detrahit, tantum sibi philautiæ vitio præter meritum tribuit. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 3. Et illud γνῶθι σεαυτόν, noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, verumetiam vt bona nostra norimus. Fertur hic quoque senarius inter sententias prouerbiales:

Τὸ γνῶθι σεαυτὸν πανταχοῦ 'στι χρήσιμον. id est,
Vbiq. confert, vt teipsum noueris.

Citatur a Nonio Marcello Satyra quadam Varronis hoc titulo, γνῶθι σεαυτόν. Ouidius de Arte amandi:

-Fama celebrata per orbem
Littera cognosci quæ sibi quenq. iubet.

Iuuenalis:

-E cælo descendit γνῶθι σεαυτόν.

Ouidius hanc sententiam ad Pythagoram auctorem refert. Platonicus Socrates ab Apolline profectam arbitratur. Plato in Phædro, οὐ δύναμαί πω τὸ κατὰ Δελφικὸν ἐπίγραμμα γνῶναι ἐμαυτόν. id est, Nondum possum meipsum iuxta Delphicam inscriptionem cognoscere. Sunt qui ex Homero tanquam Oceano, hanc quoque mutuo sumptam existiment, apud quem Hector, cum in reliquos omnes impetum faceret, tamen Aiacem vt se præstantiorem declinauit. Sic enim ait poeta:

Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο. id est,
Congressum Aiacis fugit Thelamone creati.

Diogenes Thaleti tribuit. Apud hũc Antisthenes Phemonoæ ascribit, ceterum Chilonem vsurpasse. Thales autem rogatus: Τί ἐστι δύσκολον; ἔφα, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι. τί εὔκολον; τὸ ἄλλῳ ὑποτίθεσθαι. id est, Quid est difficile? respondit, seipsum nosse. Quid facile? alterum admonere. Macrobius primo in Scipionis somnium commentario tradit, cuidam Delphicum oraculum consulenti, quo nã itinere posset ad felicitatem peruenire, responsum ad hunc modum: Si teipsum cognoueris. Id autem oraculum redditum fuit Crœso, vt auctor est Xenophõ in Pædia Cyri. Citatur a Gnomologis Græcis hic ex Antiphane senarius:

Εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει. id est,
Præclare, si mortalis es, mortalia fac cogites.

Eandem sententiam sic extulit Pindarus, θνατὰ θνατοῖς πρέπει. id est, Mortalia mortales decent. Demonax interrogatus quando cœpisset philosophari; posteaquã, inquit, cœpi nosse meipsum. Socrates quod Apollinis oraculo solus esset sapiens indicatus, cum Græcia tot haberet sophos, sic interpretatur, quod ceteros profitentes se scire quod nesciebant, hoc nomine vinceret, quod sciret se nihil scire, & hoc vnum se scire profitebatur. Ceterum hanc Socratis modestiam vicit Anaxarchus, qui prædicabat se ne id quidem scire, quod nihil sciret. Apud Menandrum Comicum quispiam corrigit hoc omnibus laudatissimum dictum:

Κατὰ πολλ' ἄρ' ἐστὶν οὐ καλῶς εἰρημένον
Τὸ γνῶθι σαυτόν, χρησιμώτερον γὰρ ἦν
Τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. id est,
Multis modis dictum videtur perperam,
Cognosce teipsum, magis enim in rem fuerat hoc,
Cognosce ceteros.

Ne quid nimis.

ALTERVM diuersis verbis eandem ferme sententiam complectitur, μηδὲν ἄγαν, id est, Ne quid nimis: quam quidem tanquam vulgo celebratam, Terentius in Andria etiam Sosiæ libertini personæ tribuit. Diogenes Laertius Pythagoræ adscribit. Aristoteles tertio Rhetoricorum libro ad Biantem auctorem refert, tractans de iuuenum immoderatis affectibus, quos ait, vbiq. nimia vehementia peccare: nam & amare nimium, pariter & odisse nimium. Senes non item, sed vt ipsius Aristotelis vtar verbis, κατὰ τὴν Βίαντος ὑποθήκην, καὶ φιλοῦσιν ὡς μισήσοντες, καὶ μισοῦσιν ὡς φιλήσοντες. id est, Iuxta Biantis admonitionem, & amant tanquam osuri, & oderunt tanquam amaturi. Sunt qui Thaleti tribuant

buant. Sunt qui Soloni, teste Laertio. Plato quodam loco ex Euripide citat. Neque desunt, qui ad Homerum veluti fontem referant: cuius hi versus sunt in Odyssea O.

Νεμεσσῶμαι δὲ καὶ ἄλλῳ
Ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς κ' ἔξοχα μὲν φιλέῃσιν
Ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' αἴσιμα πάντα. id est,
Mihi nequaquam is placet hospes,
Qui valde preterq. modum simul odit, amatq.
Sed puto rectius esse vt sint mediocria cuncta.

Idem in Iliados K.

Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε, μήτ' ἔτι νείκει, id est,
Ne nimis aut laudes Tytida, aut vituperes me.

Ad Hesiodum quidem referre malimus. Cuius illud est in opere, cui titulus ἔργα καὶ ἡμέραι:

Μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Euripides cum aliis aliquot locis, tum in Hippolyto coronato:

Οὕτω τὸ λίαν γ' ἧσσον ἐπαινῶ
Τοῦ μηδὲν ἄγαν. id est,
Sic equidem minus approbo, quidquid
Est vehemens, quam quod vulgus ait,
Ne quid nimium.

Pindarus apud Plutarchum, σοφοὶ δὲ καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν ἔπος, αἴνησαν περισσῶς. *id est, Sapientes hoc verbum, ne quid nimis, praeter modum laudarunt. Sophocles in Electra:*

Μήθ' οἷς ἐχθαίρεις ὑπεράχθεο μήτ' ἐπιλάθου. id est,
Ne nimium, praeterq. modum te torqueat ille
Quem odisti, sed nec neglexeris immemor hostem.

Plautus in Paenulo: Modus omnibus in rebus soror est optimus. Eodem pertinet Homericum illud Iliados N.

Πάντων μὲν κόρος ἐστὶ καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος
Μολπῆς τε γλυκερῆς καὶ ἀμύμονος ὀρχηθμοῖο. id est,
Cunctarum rerum saties contingit, amorisq.
Et somni, & blanda cithara, choreaq. decentis.

Id imitatus videtur Pindarus in Nemeis,

Κόρον δ' ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τέρπν' ἄνθε' ἀφροδίσια.

Id est, Satietatem habet & mel & iucundi flores venerei. Plinius lib. 11. Perniciosissimum autem & in omni quidem vita, quod nimium. Horatius:

Est modus in rebus, sunt certi deniq. fines,
Quos vltra, citraq. nequit consistere rectum.

Rursus idem:

Virtus est medium vitiorum vtrinq. redactum.

Phocilides:

Πάντων μέτρον ἄριστον. i. *Omnium modus optimus.*

Et Alpheus in Epigrammate.

Τὸ μηδὲν γὰρ ἄγαν ἄγαν με τέρπει. id est,
Hoc ne quid nimium, nimis placet mi.

Quintilianus scripsit modum in pronunciatione regnare, quemadmodum in ceteris omnibus. Deniq. Plutarchus in Camillo docet, pietatem esse mediam inter contemptum numinum & superstitionem, ἡ δ' εὐλάβεια, καὶ τὸ μηδὲν ἄγαν, ἄριστον. *id est, Pietas autem, & quod aiunt, ne quid nimis, optimum est. Nihil autem est rerum omnium, in quo non peccari queat nimietate, preter amorem dei, quod aliis verbis fatetur & Aristoteles, pro deo supponens sapientiam. Huc pertinet quod ex poeta quopiam refert Athenaeus libro primo de laudibus vini:*

Πίνουσ' ἐκ κραδίας, ἀνίας ἀνθρώπων ἀπελαύνει
Πινόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. id est,
At qui omnes hominum pellit de pectore curas.
Si modice biberis, sin absq. modo, nociturum est.

Sponde, noxa praesto est.

Ἐγγύα, πάρα δ' ἄτη, *id est, Sponde, sed noxa praesto est. Quae quidem omnia Socrates apud Platonem putat ad eandem sententiam pertinere. Nam qui pro altero fideiubet, id pollicetur, quod non sit in ipso situm praestare, nempe fidem alienam. Sed primum illud Apollini tribuit, reliqua duo a mortalibus adiecta credit. Plin. lib. 7. cap. 32. cuncta pariter adscribit Chiloni, sed ita vt oraculorum vice fuerint habita. Rursus, inquiens, mortales oraculorum societatem dedere Chiloni Lacedaemonio, tria praecepta eius Delphis consecrando aureis litteris, quae sunt haec: Nosse se quenque. Et nihil nimium cupere. Comitemq. aeris alieni, atque litis esse miseriam. Explicuit Plinius, quid sit spondere. Fideiubemus enim pro eo cui creditur pecunia, & saepe fit, vt fideiussor cogatur creditori numerare pecuniam. Fideiubemus & apud iudices, de sistendo reo, atq. illo fallente plectuntur vades. Et hoc dictum ad Homerũ auctorem referunt. Cuius hoc est carmen Odys. θ.*

Δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι

Chersias apud Plutarchum in conuiuio Platonis, refert ad fabulam Homericam de Ate, quae quod adsuerit Iouis sponsioni, de natiuitate Herculis, ab eo praecipitata est in terram. Citantur, ac laudantur haec tria apophthegmata a Plutarcho in libello de futili loquacitate.

Nouit quid album, quid nigrum.

Οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν, *id est, Nouit quid album, quid nigrum. Duplicem in sententiam accipi potest: Aut nouit discrimen recti, prauiq.: aut nouit id, quod nemo vel indoctus ignorat. Nam euidentius est albi nigriq. discrimen, quam vt quisquam non videat. Aristophanes in Equitibus:*

Νῦν Ἀρίγνωτον γὰρ οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἐπίσταται,
Ὅστις ἢ τὸ λευκὸν οἶδεν, ἢ τὸν ὄρθιον νόμον. id est,
Nunc Arignotum lyristen nullus est qui nesciat,
Qui album nouerit, rectosue nouerit modos.

Interpres ostendit, exponitque prouerbium. Videtur esse tractum a priscis illis mortalibus, qui duos tantum naturales colores nouerant, album & nigrum, teste Pompeio.

Albus an ater sis, nescio.

ALBVS *an ater sis, nescio. Solet dici de homine vehementer ignoto. Cicero Philippica secunda: Me nemo nisi amicus fecit haeredem, vt cum illo cõmodo, si quod erat, animi quidam dolor iungeretur. Te is, quem nunquam vidisti, L. Rubrius Cassinas fecit haeredem. Et quidem vide quam te amarit is, qui albus, aterue fueris ignorans, fratris filium praeteriit. Quintilianus in vndecimo Oratoriarum institutionum lib. Negat, inquit, se magnifacere aliquis poetarum, vtrum Caesar sit albus, an ater homo: Catullum, digito indicans, cuius in Caesarem hoc extat carmen:*

Nil nimium studeo Caesar tibi velle placere,
Nec scire vtrum sis albus, an ater homo.

Apuleius in apologia Magiae: Etiam libenter te nuper

vsque,

usque, albus an ater esses, ignorabam, adhuc herele nō satis noui. Diuus Hieronymus aduersus Heluidium: Quis te, oro, ante hanc blasphemiam nouerat? Quis dupondio supputabat? Consecutus es, quod volebas. Nobilis es factus in scelere. Ego ipse, qui contra te scribo, cum in eadem vrbe tecum consistam, qua balbutias & erubescis, albus, vt aiunt, an ater sis nescio. Horatius in extrema epistula:

-Vultu mutabilis albus & ater.

Quo loco Porphyrion admonet prouerbiali figura dictum, albus & ater, pro eo, quod est bonus & malus, & Horatium album, aut ad liberalem, aut lætum reddidisse, atrum ad sordidum & ærumnosum. Huc festiuiter allusit Mateon apud Athenæum libro quarto de Sepia loquens,

Ἡ μὲν ἰχθὺς ἦσα, τὸ λευκὸν καὶ μέλαν οἶδε. id est,
Quæ cum sit piscis, sola album nouit & atrum.

Est enim Sepia colore albo, sed succum habet atrum, quem spargit in metu ne deprehendatur.

Non nouit natos.

SIMILIMA huic figura est, natum non noui, pro eo quod est, prorsus ac modis omnibus ignoro. M. Tull. lib. Familiarium epistolarum nono ad Papyrium: Nā mihi scio iam a regibus vltimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agunt, quod se mea sententia reges appellauerim, quos ego non modo reges appellatos, sed omnino natos nesciebam. Similimum est illi, quod est apud Aristophanem in Vespis: ἐκ ἴσα' εἰδ' ἂν ζῶντ' οἶδα. id est, Qui me ne vinum quidem nouisset: id est, nullam omnino mei rationem habuisset. Item Theocritus in Pharmaceutria:

Οὐδ' ἴγνω πότερον τεθνάκαμες ἢ ζοὶ ὄμμες. id est,
Non enim illud vtrum sim viua, an mortua nouit.

In eandem sententiam vsurpauit Plautus in Euclione: Non magis me respicias, quam si natus nunquam siem.

Odi memorem compotorem.

Μισῶ μνάμονα συμπόταν, id est, Odi memorem compotorem. In eos qui quæ inter amicos & inter pocula dicūtur liberius, foras eliminant. Lucianus in Lapithis, ex poeta quopiam citat. Martialis:

Μισῶ μνάμονα συμπόταν Procille.

Iocatur enim poeta in Procillum quempiam, qui inter pocula iussus postridie cœnatum venire, venit serio, perinde quasi quæ inter vina dicuntur, pondus habere debeant. Huius prouerbij meminit Plutarchus in Sym posiacorum primo statim problemate, vbi quærit, num conueniat in conuiuiis philosophari. Putat autem dictum aduersus eos, qui præter modum instant et in vrgent conuiuis, ad bibendum impellentes, exigentesq. præscriptum poculi modum. Solent enim nonnulli, non admodum auidi bibendi sic effugere, vt interiectis sermonibus conuiuas in obliuionem auocent. Deinde si quis forte memor exigat, mentiuntur iam ebibisse sese. Dores autem in Sicilia ἐπιστάτας, id est, conuiuiorum, seu mensurarum præfectos, Mnamonas appellant, quos Latini Modiperatores vocāt, teste Nonio, quod bibendi modum imperent. Vnde prouerbium quadrare videbitur in eos, qui modum in conuiuio præscriptum, nimium exacte requirant. Alius magis videtur, vt prouerbium admoneat ἀμνηστίαν, hoc est, obliuionem omnium, quæ in conuiuiis uel fiunt vel dicuntur. Id. n. testatum esse & maiorum fabulis, qui Baccho simul & ferulam & obliuionem consecrarint, nimirum hoc innuentes, non oportere meminisse, si quid in cōuiuio peccatum sit, aut certe leuem admodum ac puerilem reprehensionem sufficere. Nam ferula pueros cædi solitos, vel Iuuenalis indicat:

Et nos ergo manum ferulæ subduximus.

Idem Plutarchus alias eodem in opere narrat, Lacedæmoniis hunc fuisse morem, vt si quem amicum aut hospitem in domum acciperent, ostensis foribus dicerent, πάντες ἐκ ἐξέρχεται λόγος. id est, Hac non egreditur sermo. Damnat autem hāc consuetudinem, propterea quod sentiat, in conuiuiis sermonibus vtendum nō ineptis, sed eruditis ac frugiferis, quos efferri sic honestū & conducibile. Refert idem in vita Lycurgi, ex cuius institutione qui natu maximus erat, stabat ad ostium, & ad conuiuium ingredientibus dicebat, ostensis foribus, διὰ τούτων ἐξω λόγος ἐκ ἐκπορεύεται. id est, Per hasce nullus sermo progreditur foras. Horatius hoc quoque inter iucundi conuiuij commoditates cōmemorat:

-Ne fidos inter amicos
Sit, qui dicta foras eliminet.

Huc pertinet ille Græcorum senarius:

Τὰ τῆς γυναικὸς ὅρκια εἰς οἶνον γράφω. id est,
Inscribo vino si qua iurat fœmina.

Innuens irrita esse solere quæcunque in compotationibus effutiuntur. Alluditur autem ad prouerbium, quod alibi retulimus, εἰς ὕδωρ γράφειν, id est, In aqua scribo, de re euanida. Huc adscribendum, quod quemadmodū in Symposiacis testatur Plutarchus, veteres Bacchum obliuionis filium finxerant, idq. per iocum inuertit apud hunc quispiam, dicens patrem potius obliuionis appellandum fuisse quam filium, quod vinum præsertim immodicum, vel ante senectā adimat homini memoriā.

Duabus sedere sellis.

DVABVS sedere sellis, est incertarum esse partium, & ancipiti fide, ambabus satisfacere velle. Quo verbo noue composito, ἀλλοπρόσαλλον Homerus appellat Martem, id est, nunc his, nunc illis partibus fauentem. Macrobius in Saturnalibus cœnis: Laberius mimus in senatum a Cæsare lectus, cum a Cicerone ad consessum non reciperetur, dicente, Reciperem te nisi anguste sederemus: nimis mordaciter respondit, Atqui solebas duabus sellis sedere: obiiciens tanto viro lubricum fidei. Sed id quod Cicero dixit, nisi anguste sederemus, scomma erat in Cæsarem, qui in senatum passim tam multos admittebat, vt eos quattuordecim gradus capere non possent. Hactenus Macrobius. Est autem omniū consensu turpissimum, cum vtraq. parte colludere. At Solon legem tulit, qua punirentur hi, qui in ciuitatis tumultu neutri partium adhæsissent.

Duos parietes de eadem dealbare fidelia.

HVIC finitimum videtur illud, Duos parietes de eadem dealbare fidelia, pro eo quod est, eadem re duplicem inire gratiam, eademq. opera duos pariter demereri. Curius ad Ciceronem: Sed amice magne, noli hanc epistulam Attico ostendere. Sine eum errare, & putare me virum bonum esse, nec solere duos parietes de eadem

dem fidelia dealbare. Volebat enim Curius pariter & Attico & Ciceroni videri summus, ac de se vno fructum quidem Ciceronis, mancipium autem Attici facere. Tractum videtur ab his, qui parietibus opus albarium superinducunt. Legitur & huiusmodi Græcum adagium apud Suidã, δύο τοίχους ἀλείφεις, id est, Duos linis parietes.

Vnica filia duos parare generos.

HIS *simile quiddam etiam nunc vulgo dicunt, dignum videlicet, quod vel vnum inter antiquitatis adagia connumeretur, Vnica filia geminos vis parare generos, vbi quis idem beneficium duobus simul pollicetur, aut pro eodem officio, quod alteri præstiterit, a duobus gratiam reposcit.*

Nescis quid serus vesper vehat.

NESCIS *quid serus vesper vehat.*

Ex Meniopeis Varronis satyris citatur hic titulus, tum ab A. Gellio, tum a Macrobio, neq. dubitandum quin prouerbialis, sicut sunt & alij pleriq. Quo salubriter admonemur, ne præsentium successuum prosperitate sublati, futuri curam abiiciamus. Neque vlla de re securi simus, prius quam exitum viderimus. Idem hodie quoq. vulgo dicunt, diem nondum ad vesperam decurrisse, cum significant diuersum exitum posse accidere. Apparet Maronem ad parœmiam allusisse, cum ait primo Georg. libro:

Deniq. quid serus vesper vehat.

Agens de prognosticis occasus. Potest referri & ad illam Solonis sententiam: ὅρα τέλος μακροῦ βίου. id est, Specta finem longæ vitæ. Tit. Liuius Decad. 5. lib. 5. In secundis rebus nihil in quenquam superbe ac violẽter consulere decet, nec præsenti credere fortunæ, cum quid vesper ferat incertum sit. Huc allusit Philippus rex apud eundem Decad. 4. lib. 9. cum Thessalis respõdens minacem clausulam adiecit, nõdum omnium dierum solem occidisse.

Πολλοὶ θυρσοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. id est,

Plures thyrsigeros, paucos est cernere Bacchos.

Carmen hexametrum prouerbio Græcis celebratum, quo significatum est, compluribus mortalium adesse virtutis insignia, aut etiam famã, qui tamen vera virtute vacent. Non enim omnes poetæ, qui se eo titulo circumferunt. Non omnes generosi, qui torquem gestant auream. Neque πωγωνοτροφία, aut τριβωνοφορία, quemadmodum loquitur Plutarchus, philosophum facit, hoc est, gestata barba, aut gestatum pallium. Translatum a ceremoniis Bacchanalium, in quibus thyrsos, id est, hastas quasdam viteas quatiebant afflati furore. Vsurpatur a Platone in Dialogo, cui titulus Phædon. Allusit huc eleganter Plutarchus in libello quem scripsit aduersus Colotam: Εἷς τῶν ἑταίρων Ἀριστόδημος ὁ Αἰγιεύς, οἶσθα γὰρ τὸν ἄνδρα, τῶν ἐκ τῆς Ἀκαδημίας οὐ ναρθηκοφόρον, ἀλλ' ἐμμανέστατον ὀργιαστὴν Πλάτωνος. id est, Quidam amicus Aristodemus Aegiensis: nam hominem nosti, Academicorum non thyrsigerum, sed ardẽtissimum mysten Platonis. ναρθηκοφόρον appellat, nomine & cultu duntaxat Academicum, non re. Scitum est & illud Herodis Attici in palliatum, crinitum, barba ad pubem vsque porrecta: video barbam & pallium, philosophum non video.

Non omnes qui habent citharam, sunt citharœdi.

M. VARRO *libro De re rustica secundo, eandem sententiam extulit diuersa metaphora: Sed non omnes, inquit, qui habent citharam sunt citharœdi. Huc adscribendum videtur, quod lepide scripsit Seneca, quendam personam malle, quam faciem. Faciem vocat, vbi quis talis videtur qualis est: personam, cum præ se fert aliquis quod non est. Potest & ad auaros torqueri, si neges eos diuites, qui possident opes, sed qui recte norint vti. Vt non est citharœdus, quisquis tenet citharam, sed qui cithara recte nouerit vti.*

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. id est,

Plures thriobolos, paucos est cernere vates.

Simile carmen est superiori, eodem modo Græcis celebratũ. Philochorus apud Zenodotũ auctor est, olim tres nymphas Apollinis nutrices, Parnassum incoluisse, quæ Thriæ dicerentur, vnde postea receptum sit, vt calculi sortesque diuinorum Thriæ vocarentur. Vnde thrioboli, qui thrias in vrnam diuinam iaciunt. Sunt qui affirment rationem diuinandi per sortes a Minerua fuisse repertam, quæ cum magis floreret, quam oracula Delphica, mendax & vana reddita est, idq. opera Iouis, Apollini gratum facere cupientis. Deinde vbi rursum mortales Delphica frequentarent oracula, Pythiam ad hunc modum dixisse,

Πολλοὶ θριοβόλοι, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες.

Multi qui boues stimulent, pauci aratores.

CONSIMILEM *habes sententiam & hic versus.*

Πολλοὶ βουκένται, παῦροι δέ τε γῆς ἀροτῆρες. id est,

Qui taurum stimulent multi, sed rarus arator.

Multi præ se ferunt quod non sunt. Siquidem antiquitus arabant bubus, vt ante dictum est: eos extimulabant prælonga arundine, aut hastili cuspide quapiam acuminato. Qui mos & hodie durat apud Italos.

Simia in purpura.

Πίθηκος ἐν πορφύρᾳ, *id est, Simia purpurata. In varios vsus potest adhiberi parœmia, nempe vel in hos, qui tametsi magnifico cultu sint ornati, tamen cuiusmodi sint, ex ipso vultu moribusq. cognoscitur: vel in hos quibus dignitas indecora additur: vel quotiens rei per se fœdæ, ascititia peregrinaq. ornamenta indecenter admouentur. Quid enim tam ridiculum, quam simia vestita purpurea veste? Atq. id tamen non raro fieri videmus apud istos qui simias habent in deliciis, vt quam maxime possunt, ad humanum morem ornent ac vestiãt, aliquotiens & purpura, quo parum attentos, aut imperitos fallant, proq. homine salutetur simia, aut si deprehensus fuerit fucus, res magis sit ridicula. Et Ammianus lib. 14. Antigonum quendam amictu tenus philosophum appellat. De barba tenus sapientibus antea nobis dictum est.*

Simia simia est, etiã si aurea gestet insignia.

Πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα, *id est, Simia simia*

mia fuerit, etiamsi aurea gestet insignia. Superiori respondet, admonens fortunæ ornamenta non mutare hominis ingenium. Citatur adagium a Luciano in oratione contra ineruditum. Natum videtur a simiis illis Aegyptiis saltationem humanam imitantibus. Lucianus refert apologum in hunc modum: Rex quidã Aegyptius simias aliquot instituit, vt saltandi rationem perdiscerent. Vt enim nullum animal ad figuram hominis propius accedit, ita nec aliud actus humanos aut melius aut libentius imitatur. Artem itaque saltandi protinus edoctæ saltare cœperunt, insignibus indutæ purpuris, ac personatæ. Multoq. iam tempore maiorẽ in modum placebat spectaculum, donec e spectatoribus facetus quispiam, nuces, quas clanculum in sinu gestabat, in medium abiecit. Ibi simiæ, simul atq. nuces vidissent, oblitæ choreæ, id esse cœperunt quod ante fuerant, ac repente e saltatricibus in simias redierunt. Contritisq. personis, dilaceratis vestibus, pro nucibus inter se depugnabant, non sine maximo spectatorum risu. Narratur apologus non absimilis de fele, quam Venus belle adornatam in pedissequarum ordinem asciuerat, ac satis apte γυναικίζουσα: donec mure e cauo quopiam in medium procurrente, declarauit sese nihil aliud esse quam felem.

Asinus apud Cumanos.

Ὄνος παρὰ κυμαίοις, id est, Asinus apud Cumanos. Competit in eos, qui cum sint inepti ridiculiq., tamen apud ignotos ipsa nouitate habentur in precio. Aut in eos quibus honos aliquis præter meritum additus a fortuna, tumorem & insolentiam, ita vt fere fit, conciliat, id quod eleganter notat Demosthenes Olynthiacarum orationum prima: τὸ γὰρ εὖ πράττειν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν, τοῖς ἀνοήτοις γίνεται. id est, Felicitas enim & rerum successus, qui contigerit immerenti, stultis vesaniæ causam præbere solet. Cui congruit illud ex Aeschylo citatum:

Ἦ βαρὺ φόρημ' ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. id est,
Graue pondus amens, rebus vtens prosperis.

Narrauimus alibi fabulã de asino fugitiuo, qui apud Cumanos se gessit pro leone.

Ira omnium tardissime senescit.

Ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκει, id est, Ira postremum senescit. Huic diuersum illud Aristotelis apophthegma, qui, auctore Laertio, rogatus quæ res quam ocyssime consenesceret, respondit beneficium. M. Tullius vtrunq. cõplexus: Cui placet, inquit, obliuiscitur, cui dolet, meminit. Nam vulgo mortales iniuriæ tenacissime meminisse solent, benefactorum quam facillime obliuisci. Græcum adagium videtur ex Sophocle sumptum, cuius in Oedipo Coloneo hæc sunt verba:

Θυμοῦ γὰρ οὐδὲν γῆράς ἐστιν ἄλλο, πλὴν
Θανεῖν, θανόντων δ' οὐδὲν ἄλγος ἅπτεται. id est,
Senecta nulla obtingit iracundiæ
Nisi mors, sepultos nullus attingit dolor.

Hoc idem innuit Homerus lepidissimo sane figmento de Litis & Ate. Hanc deam facit, quæ noxas ac turbas soleat immittere rebus mortalium, atq. ipsam quidem acribus oculis, ac praueloci bus esse pedibus. Ceterum post eam multo interuallo consequi Litas deas, quæ quod Ate turbauerit, sarcire moliantur. Has & strabis oculis fingit, & pedibus claudis, illud nimirum innuens, offensas esse citas, reconciliationes esse tardas, propterea quod iniuriæ diu meminisse solent homines. Carmen ipsum Homeri subscribamus ex Iliadis libro nono,

Καὶ γάρ τε Λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο,
Χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
Αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι,
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε, καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
Πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
Βλάπτουσ' ἀνθρώπους, αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μέν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
Τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν, καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται, καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
Λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι,
Τῷ ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.

Quorum versuum non indolem neq. gratiam, sed sententiam vtcunq. reddemus Latinis auribus.

Nam Litas etiam genuit Saturnius ingentis,
Rugosas, pedibusq. claudis, ac lumine lassis,
Quæ Ates a tergo veniunt, medeantur vt illi.
Ipsa Ate, pedibusq. valens, & robore præstans,
Proin de gradu celeri longe prævertitur, omnes
Occupat, & terras prior aduenit illa per omnes,
Mortales lædens: verum hæ post terga sequuntur
Sarturæ quidquid commouerit illa malorum.
At vero natas Ioue qui reueretur, & audit,
Se simul ac adiere, huic commoda plurima gratæ
Conciliant, huiusq. vicissim vota receptant.
Reiicit at si quis præfracte & pernegat illis,
Tunc adito Ioue patre, precantur, vt ilicet Ate
Huic adsit, pœnasq. suo det deniq. damno.

Eiusdem Ates fit mentio Iliados τ. vbi Iuppiter imputans huic deæ, quod a Iunone deceptus esset, illam capillis arreptam in terras præcipitem dedit, interdicẽs ne vnquam rediret in cælitum contubernium.

Si vultur es, cadauer expecta.

Captatores testamentorum & hæredipetæ, vulgata metaphora vultures appellantur, quod senibus orbis ceu cadaueribus inhient. Nam huic aui propriũ, cadaueribus tantum viuere. Vnde & natura tantum illi sagacitatis addidit, auctore Plinio, vt biduo, aut triduo præuolet illuc, vbi cadauera sint futura: eoq., vt refert vere Magnus ille Basilius, ingenti agmine solet comitari castra militum. Hoc minus nocens, quam sint homines isti diuitum funeribus inhiantes, quod neq. fruges attingit, neq. vllum animal, quantumuis imbelle, occidit, aut insectatur tantum cadauera, vel eorum quæ sponte interierunt, vel ab aliis relicta sunt, depascitur. In quibus tamen abstinet a sui generis, id est, auium cadaueribus. Quemadmodum & Plutarchus docet in problematis rerum antiquarum, ne quid interim adferamus ex Aegyptiorum opinione, qui dicunt vultures omnes esse fœminas, nec aliter ex euro concipere, quam e zephyro grauidæ fiunt arbores. Vnde mirum est, hanc auem innocentissimam apud homines tã male audire. Proinde qui diuites audent nec accusare, aut veneno tollere e medio, miluij vocantur: qui vero duntaxat obsequiis & adulationibus aucupantur, vt misceantur testamento, vultures prouerbio dicuntur.

Seneca

Seneca libro Epistul. 15. epistula 96. Si vultur es, cadauer expecta. Martialis libro sexto,

Admisit pater vnicum Silanus.
Cessas mittere munera Opplane?
Heu crudele nephas, malæq. Parca,
Cuius vulturis hoc erit cadauer?

Diogenianus in collectaneis meminit huius adagij, sed alia figura, ἄπιε γυπὶ ἐς, id est, vulturum ritu. Admonet autem dictum de ijs, qui vel ob hæreditatis, vel alterius alicuius emolumenti spem insidiantur cuipiam.

Coruum delusit hiantem.

HAVD *dissimili figura dictum est ab Horatio in eum, qui captatorem suum arte frustratus fuerat,*

Coruum delusit hiantem.

Nam hæc quoq. auis cadaueribus imminet.

Plerunq., inquit, recoctus
Scriba ex quinqueuiro coruum delusit hiantem.

Loquitur de Corano, qui Nasicæ socero, spe testamenti per dolum ostentata, moriens, nihil præter plorare reliquit. Videtur autem hoc adagium effictum, & imitatum ad illud Græcorum, λύκος ἔχανεν, id est, Lupus hiat. Vt itidem dicere liceat, lupum delusit hiantem, & κόραξ ἔχανεν, id est, Coruus inhiabat.

Cornicari.

QVIN *& Græci prouerbio κορώνη, dicunt, pro eo quod est, inhiare prædæ, aut inepte garrire. Aristophan. in Pluto:*

Σὺ μὴ ἐμοὶ δ' ὁ κορώνης, ὡς ἐμὲ τί κικλᾳδέ τις
Ζητεῖς μιταλαβεῖν. id est,

Quid crocites scio, nempe si quidquam rei
Furto inuolarim, vt hinc tibi partem feras.

Interpres admonet esse prouerbium in eos, qui cornicum more frustra cornicatur. Sunt autem verba Chremyli senis, qui ait se non ignorare, quid sibi vellet Blepsidemus, sursum ac deorsum vertens orationē, dū studet furti confessionem elicere, nimirum vt conscius in prædæ partem veniret. Persius satyra 5.

Nescio quid tecum graue cornicaris inepte.

Vsus est & diuus Hieronymus in epistula ad Rusticū monachum.

In vino veritas.

Ἐν οἴνῳ ἀλήθεια, *id est, In vino veritas, passim apud auctores vsurpatum adagium, significans ebrietatem animi fucum tollere, & quidquid in pectore conditum est, in apertum proferre. Plinius lib. 14. cap. 22. scripsit, vinum vsqueadeo mentis arcana prodere, vt mortiferæ etiam inter pocula loquantur homines, & ne per iugulum quidem redituras voces contineant: vulgoq. inquit, veritas attributa vino est. Celebratur & Persæ cuiusdam apophthegma, qui negauit tormentis opus esse ad exquirendum verum, vino enim rectius eli ci: quod approbans Horatius in Odis,*

Tu lene, inquit, tormentum ingenio admoues
Plerunq. duro, tu sapientum
Curas, & arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo.
Idem in arte poetica:
Reges dicuntur multis vrgere cululis,
Et torquere mero, quem perspexisse laborent,
An sit amicitia dignus.

Rursum alibi:

Quid non ebrietas designat? operta recludit.

Effertur & ad hunc modum apud Athenæum li. 2. parœmia, οἶνος καὶ ἀλήθεια, id est, Vinum & veritas. Quod largius poti non tantum effutiunt sua arcana, verumetiam audacius in alios loquuntur. Apud Plutarchum in vita Artaxerxis, Sparamixas Mithridati per vinum quiddam insolentius elocuto, φθόνος μὲν οὐδεὶς ὦ Μιθριδάτα, ὅτι δ' Ἕλληνες φασιν, οἶνον καὶ ἀλήθειαν. id est, Nulla quidem inuidia est o Mithridates, ceterum quando Græci dicunt, vinum & veritatem esse, &c. Celebratur à Græcis hæc quoq. sententia prouerbialis, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης τοῦ μεθύοντος. id est, Quod in corde sobrij, id in lingua ebrij. Theognis,

Ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε, καὶ ἄργυρον ἴδριες ἄνδρες
Γινώσκουσ', ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. id est,

Aurum aut argentum fabris dignoscitur igni,
Vinum hominis prodens arguit ingenium.

Athenæus hunc senarium citat ex Euripide:

Κάτοπτρον εἴδους χαλκός ἐστ', οἶνος δὲ νοῦ. id est,
Forma ære lucet, vina produnt pectora.
Apud eundem Ephippus:
Οἶνός τοι πολλὰ ποιεῖ ἀναγκάζει λαλεῖν,
Οἶνος μεθύοντας φασὶ τ' ἀληθῆ λέγειν. id est,
Vis multa vini, multa te cogit loqui,
Loqui proinde vera dicunt ebrios.

At idem lib. 10. refert Anacharsidis dictum, ὅτι αἱ ψευδεῖς δόξαι τοῖς μεθύουσι γίγνονται. id est, quod falsæ opiniones accidunt temulentis: ac mox narrat quidam haud infestiuum. Quidam è cōuiuis dixerat Anacharsidi, Vxorem duxisti admodum deformem. At ille, Prorsus, inquit, idem mihi videtur, sed heus puer, porrige poculum meracius, ut illam faciam formosam. Non solū igitur amanti, verū etiam ebrio τὰ μὴ καλὰ καλὰ πέφανται, quemadmodum inquit Theocritus. Atqui verum qui potest dicere, qui labitur rerum iudicio? Sed veritas non semper respondet mendacio, verum interdum simulationi. Potest autē fieri, vt ex animo loquatur, qui tamen falsum dicat, & verum dicat, qui non vere loquatur. Postremo prouerbium non sentit de insana temulentia, quæ facit, vt quæ fixa sunt videantur ambulare, & quæ simplicia videantur multiplicia: sed de moderata, quæ dysopiam ac fucum excutit. Alcibiades in Symposio Platonis: τὸ δ' ἐκ τοῦδε οὐκ ἂν ὑμεῖς ἀκούσαιτε λέγοντος εἰ μὴ πρῶτον μὲν τὸ λεγόμενον, οἶνος ἄνευ τε παίδων, καὶ μετὰ παίδων, ἦν ἀληθής. i. Quæ vero nunc sequuntur, non prius audietis, quam prouerbium illud recensueamus: Vinum & cum pueritia, & sine pueritia, veridicum est. Quibus ex verbis liquet, idem de pueritia quod de vino, prouerbio iactatum fuisse. Durat & hodie vulgo tale prouerbium, non audiri verum, nisi a tribus hominum generibus, pueris, ebrys, & insanis. Huc adscribendum arbitramur versiculum illum prouerbialem:

Ἡ γλῶσσ' ἁμαρτάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει. id est,
Verum solet prolapsa lingua dicere.

Nam verum esse creditur, quod exciderit imprudenti, quando quidē id demum vacat fictionis suspicione. Ex huiusmodi lapsu colliguntur & omnia certioris fidei.

Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Orestis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

N Deniq.

Deniq M.Tullius in Topicis,inter ea quæ faciunt fidem,commemorat pueritiam,somnum, imprudētiam. vinolentiam,insaniam.

Bos in lingua.

Βοῦς ἐπὶ γλώττης, *id est, Bos in lingua. In eos, qui non audent libere quod sentiant dicere. Translatum, uel a robore animantis, quasi linguam opprimens, non sinat eam eloqui. Vel hinc quod Atheniensium nomisma quondam bouis obtinuit figuram. Item apud Romanos Seruius rex, ouium ac boum effigie primus signauit as, autore Plinio, lib. 18. cap. 3. Idem testatur Plutarchus in Problematibus rerum priscarū, quod priscis omnis fere possessio erat in gregibus & armentis. Vnde & a pecoribus dictā pecuniā uolunt. Itaq. qui mulcta pendendę metu deterriti reticerent, aut qui pecunia corrupti loqui non auderent, bouē in lingua dicebantur habere. At Iulius Pollux nono de rerum vocabulis libro, prouerbium hoc exponens, bis ferme consentanea commemorat, addens ipsum numisma bouem uulgo uocari solere. Proinde in Deliacis spectaculis, si cui munus dandum erat, præconem pronunciare solitum, Tot boues illi dabuntur. Bouem autem ualuisse duabus drachmis Atticis, unde fuisse qui crederent boc numisma Deliorum fuisse proprium, non Atheniēsium. Addit item in Draconis legibus extare mentionem,* τὸ δὲ ἀποτίνειν δεκάβοιον, *id est, De pendendis decem bubus, id est, nummis decem. Neque defuisse, qui senserint, Homerum quoque de numismate locutum, non de animante, cum ait:*

χρύσεα χαλκείων ἑκατόμβοι' ἐννεαβοίων.

Verum hanc opinionem alio in loco refellit Iulius Pollux, ostēdens illam fuisse commutationem rerum citra nummos. Qui scripsit scholia in Homerum libro secundo, tradit bouem apud priscos in honore fuisse, cum multis de causis, tum præcipue quod Apollini sacrum sit animal. Itaque in altera parte numismatis insculpebant bouem, in altera faciem regiam. Adagium autem effert ad hunc modum, βοῦς ἐπὶ γλώττης βιβάσκει, *id est, Bos in lingua incedit, admonens id dici solitum, vbi quis pecunia causa taceret. Theognis:*

βοῦς μοι ἐπὶ γλώσσῃ. *id est, In lingua mihi bos.*

Philostratus in uita Apollonij: γλώττης τε ὡς πρῶτος ἀνθρώπων σιωπῆς, βοῦν ἐπὶ αὐτῇ σιωπῆς εὑρὼν δόγμα. *i. Linguam primus hominum coercuit, bouem in illa silētij inueniens decretū. De Pythagora loquitur, silentij auctore. Itē in Scopeliano sophista:* καὶ οὐ χρὴ θαυμάζειν εἰ πεπεδημένοι τὴν γλῶτταν τινες καὶ βοῦν ἐπ' αὐτὴν βεβλημένοι. *id est, Neq. mirandum est, si quidam linguam habentes vinctam, boue silentij eam occupante. Extat apud Aeschylum in Agamemnone.*

τὰ δ' ἄλλα σιγῶ, βοῦς ἐπὶ γλώσσῃ μέγας
βέβηκεν. id est,

Taceo cetera, linguā occupauit bos quidē Ingens.

Argentanginam patitur.

Ἀργυράγχην πάσχει, *id est, Argentanginam patitur Superiori finitimū est, natū ex historia, quam refert Aulus Gellius in Noctibus Atticis, atq. itē Plutarchus in vita Demosthenis. Ea est huiusmodi. Cum aduersus Milesiorum legatos, qui auxilij petēdi causa Athenas venerant, acriter in concione dixisset Demosthenes, obsisteretq. nominus impetraturi postulata uiderētur, causa in diem posterum reiecta, legati Demosthenem ipsum adierunt, magnaq. pecuniæ summa, ne contra se diceret, redemerunt. Postridie, cum res denuo foret agenda, Demosthenes multa lana collo circūuoluto in concione n prodiit, fingens sese* συνάγχην, *id est, anginam pati, eamq. rem impedimento esse, quo minus ex more diceret. Tum e populo quispiam, cui simulatio subolebat, exclamabat, eum non* συνάγχην, *sed* ἀργυράγχην *pati. Est autem synanche morbi genus, quem vulgus medicorum deprauate squinantiam appellat. Hūc Aretaus Cappadox libro 1. commemorat inter morbos acutos, ostēdens bifariā appellari, uel* κυνάγχην, *quod id mali canib⁹ sit familiare, uel* συνάγχην, *quod spiritum coartet ac præfocet.*

Equus me portat, alit rex.

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id est,
Me rex alit, ac me portat equus.

Refertur inter Græcorum adagia, atque addunt hinc natum. Iuuenis quidam sub rege Philippo stipendia faciebat. Is eum admoneretur vt missionem peteret, seseq. a militia abdicaret, negauit se facturum, his quidem uerbis.

Ἵππος με φέρει, βασιλεύς με τρέφει. id est,
Equus me portat, rex me alit.

significans se commodissime viuere, vt qui & pedibus alienis ingrederetur, & aliena pecunia pasceretur. Huc allusit Horatius, cū in Epistulis sub Aristippi persona sic ait:

-Rectius hoc, &
Splēdidius multo est, equus vt me portet, alat rex.

Quo quidem in loco Acron huius admonet prouerbij, cuius etiam meminit Diogenianus. Apparet e tragœdia quapiam ascitum. Est enim carmen anapæsticum dimetrum.

Etiam chorcorus inter olera.

Καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις, *id est, Etiam corchorus inter olera. Dici solitum in homines nullius precij, qui tamen in numero aliquo studeant haberi. Nam* κόρχορος, *oleris genus est uilissimi, quod Plinius lib. 21. in catalogo olerum recenset. Idem alibi commemorat inter herbas sponte nascentes. Scribit autem corchorum Alexandrini cibi herbam esse, conuolutis foliis, ad similitudinem mori, multis remediis utilem. Meminit pro uerbij Theophrastus, lib. De plantis 7. cap. 7. Corchorum referens inter olera, quæ vel cocta uel cruda possint edi, uerum ob amaritudinem prouerbio esse infamem. Suidas & Hesychius auctores sunt, nonnullis piscem existimari corchorum, contēptissimum, nullius q. precij, qualis sit hippurus. Aristophanes in Vespis:* κᾆθ' ἅπερ τὸν κόρχορον. *id est, Deinde corchorum at tigimus. Nec hic tacuit interpres de prouerbio.*

Graculus inter musas.

Cvi nō dissimile uidetur, κολοιὸς ἐν ταῖς μούσαις. *i. Graculus inter musas. Indoctus inter doctissimos: infantissimus inter eloquētissimos. Recte dicetur & in homines ostētatione falsa doctrinæ sese iactātes, & uiris eruditis impudenter obstrepentes. Est enim Graculus auis minime canora, sed tamē odiose garrula atq. obstrepera.*

ra. Confine est his quod in Bucolicis ait Vergilius:

-Sed argutos inter strepere anser olores.

Cygnos canoros esse sic omnium poetarum litteris est decantatum, vt nihil sit celebratius, etiam si nemini contigit hunc audire cantum. Nec desunt philosophi, qui huiusce rei rationem quoque reddere conentur. Aelianus addit, eos non canere, nisi flante Fauonio. Vnde fertur etiam prouerbium, κύκνειον ᾆσμα, id est, Cygnea cantio. Contra, anseres molesto quodam stridore obganniunt. Proinde cum indoctus inter eruditos garrit, in tempore vsurpabitur adagium, Anser inter olores.

In lente unguentum.

Τὴν ἐπὶ φακῇ μῦθον, *id est, In lenticula fabulam, subaudi, narras. Vbi quis mentionem inducit uilis cuiuspiam & nihili hominis, aliis de viris egregiis uerba facientibus. Ad hunc quidem modum legitur in omnibus vulgatis exemplaribus, apud A. Gellium lib. 13. cap. 27. Verum placet Hermolai castigationi subscribere, qui locum hūc ita restituit, vt legat,* τὸ ἐν φακῇ μύρον, *In lente unguentum. Quadrat autem in hominem, aut in rem quampiam, quæ neutiquam in tēpore adhibeatur iis, quibus minime congruit. Veluti si philosophum iuuenum lasciuientium conuiuio misceas: aut inter pocula de rebus grauibus incipias disputare. Quēadmodum uidelicet lenticulæ uili legumini inepte quis admiscuerit unguentum. Siquidem auctore Dioscoride, & oculorum aciem hebetat, stomacho grauis, intestinis noxia, neruis, pulmoni, & capiti inimica, gignit turbulenta insomnia. Dicetur etiam vbi plura inter se dissimilia confundētur. Verba Frontonis apud Gellium sunt hæc: Videte tamen, ne existimetis semper, atque in omni loco, mortales multos, pro multis hominibus esse dicendum: ne plane fiat Græcum illud de Varronis satyra prouerbium,* τὸ ἐν φακῇ μύρον. *id est, In lente vnguentum. Idem vsurpauit M. Tullius libro ad Atticum primo: Legati, inquit, cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ ciuitates, darentq. operam ne ea cum Eluetiis se iungerent. Legati sunt, Q. Metellus Creticus, & L. Flaccus,* τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. *Lentulus Clodiæ filius. Tametsi hic quoque locus eodem mendo laborat, quo Gellianus ille. Citatur aūt adagium ab Aristotele, in lib. De sensu & sensili.* διὸ γὰρ ὅπερ Εὐριπίδην ἔσκωπτε Στράττις, ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ ἐπιχεῖν μύρον. *id est, Nam uerum est, quod ait Stratis Euripidem taxans, ubi lenticula coquitur, non oportere vnguentum infundere. Quo sane loco, quæ portenta habeant nostri vulgati codices, nihil attinet hic cōmemorare. Citat et Athenæus lib. Dipnosoph. 4.*

Παραινέσαι σοφόν τι βούλομαι σφῷν,
Ὅταν φακῆν ἕψητε, μὴ 'πιχεῖν μύρον. *id est,*
Vos admonere callidum quiddam uolo,
Vbi lens coquitur, unguenta nequa infundite.

Ex Phœnissis Stratidis Comici poetæ. Citat & ex Sopatri Necya: Ἰθακήσιος Ὀδυσσεὺς τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον πάρεστι, θάρσει θυμέ. *id est, Ithacensis Vlysses in lente unguētum adest, aude anime. Adducit & Clearchum prouerbiorum collectorem, qui hoc quoque recensuerit prouerbij titulo,* τὸ ἐν φακῇ μύρον, *addens extare apud Varronem, compluresq. Latinorum vsus eo prouerbio, quibus incognitum tamen sit, vnde Varro desumpserit eum iambicum. Huc nobis uidetur Aristophanes allusisse, cum ait ἐν γήρᾳ,*

Κἄπειτ' ἐπαντλεῖς ἑρπύλλου ἄνω
Καὶ μύρον ἐπιχεῖς. *id est,*
Præterea feres serpyllumq. sursum,
Et vnguentum infundes.

Porro unguentum intelligimus oleū odoratū, ac velut vnguentarium. Alioqui plebeium oleum admiscere lenti, nihil prodigiosum. Athenæus libro 2. citat hunc trimetrum ex Eupolide:

Ὄψον πονηρὸν πολυτελῶς ἠρτυμένον. *id est,*
Conditum opipare uile malumq. obsonium.

Est autem apud scriptores hoc legumen cum primis celebre, quēadmodum bulbus, cepe, & allium, nonnulli & encomiū lentis scripsere. Quædā p se pulchra sunt, quæ tamen sibi non congruunt. Elegantis igitur est, scire quid cui conueniat. Diocles philosophus habitus est ὀψοφάγος. *Hic cuidam interrogāti, uter piscis esset melior, congrus an labrax, nobis dictus lupus: alter, inquit, elixus, alter assus. Sic Flaccus de poeta: Bello malus, utilis urbi Quotiēs nimius delegatur minus accommodo, apte dixeris,* ἐν φακῇ μύρον. *Adiicietur & hoc: apud auctores dictionē hāc cōperimus uarie scriptā, nūc acute,* φακὴν, *nūc circūflexe,* φακῆν *quod cū tā crebro occurrat, uix inscitia casúue factū uideri pōt. Vnde coniicimus* φακῆν *dictam ex contractione pro* φακέαν. *Nā* φακέαν *legimus apud Athenæū. Idē* λινῆν *dictā admonet, pro* λινέαν. *Hæc igitur quibus placet origo, malūt dicere* φακῆν: *quibus magis placet forma cōmunis, origine neglecta scripserunt* φακὴ & φακῆς.

Anulus aureus in naribus suis.

VBI *res quæpiam per se præclara illic adhibetur, vbi minime addecet. Vt si stulto contingāt opes, fatuæ forma, genus ignauo, eloquentia uiro improbo, magistratus imperito. His .n. rebus non modo non ornantur, uerū etiam magis ridiculi fiunt. Olim aūt anulis quibusdam aureis in auriculas insertis, ornari sese credebāt, maxime barbari. Inseritur & suillis naribus anulus æreus, quo minus noceant agris rostri suffossione, quæ peculiaris est huic animanti, quapropter & agricolationem monstrasse creditur. Quod si anulum aureum rostro suillo inseras, res sit oppido quam ridenda. Celebratur apud Græcos Menandri uersiculus ab hac sententia non admodum abhorrens:*

Μισῶ πονηρὸν, χρηστὸν ὅταν εἴπῃ λόγον. *id est,*
Odi improbum, qui uerba proloquitur proba.

Huc pertinet illud, quod memorat in Noctibus A. Gellius: cū quispiā improbatæ famæ uir sententiā dixisset Reip. conducibilē, iusserunt eandē ab alio quopiā integro, bonoq. uiro pronunciari, atq. illius nomine decerni, quod absurdum existimarent, a malo uiro bonū cōsiliū, aut bonā sententiam proficisci. His adiungendum est illud Antiphonis apud Athenæum libro 6.

Σαπρὸν σίλουρον ἀργυρᾶς πίνακ' ἔχων. *id est,*
Putrem Silurum quadra habens argenteæ.

Quidā Silurū existimant eum esse, quē nunc uulgo Sturionem dicimus, piscem multo omniū laudatissimum.

In eburna uagina plumbeus gladius.

HVIC *cōfine est illud,* ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος, *id est, In eburna uagina plūbeus gladius, natū*

ex Diogenis Cynici apophthegmate. Nam cum adolescens quispiam, insigni forma, fœdum quiddam atque obscœnum dixisset: Ex eburna, inquit, uagina plumbeum gladium educis.

Omnia octo.

Ἀπαντοκτὼ, id est, Omnia octo. Cum nihil deesse significamus, aut cum multa inter se similia uidentur. Parœmiam hinc natam existimant: Stesichorus poeta in oppido Catana splendide sepultus fertur, monumento diligenti quadam ratione ex omnibus octonis constructo, octo gradibus, angulis octo. Atque hinc prouerbium increbruisse ἀπαντοκτώ. Meminit huius et Iulius Pollux in nono, agens de lusu taxillorum, quem ait numeris constare, in quibus sit unus qui Stesichorius appelletur, nimirum octo, idq. cognominis sumptum esse ab eius monumento. Sunt qui dicant eum, qui Corinthios in unam ciuitatem coegit, ciues uniuersos in octo tribus distribuisse, atq. hinc ortum uulgi sermonē. Neque desunt qui scribant, idq. Euandro, vt citant, auctore, octo deos esse, qui rerum imperent summæ, ignem, aquam, terram, cælum, lunam, solem, mithram, noctē. Mithram autem Persæ, eundem cum sole existimant. Rursum alij dicūt octo fuisse certaminū species in Olympiis, atq. inde ductum adagium, Omnia octo. Quod si nobis quoq. conceditur in ænigmate diuinare, non absurde natum uideri potest a fabula, quā narrat Plutarchus in cōmentario de Dæmonio Socratis. Deliis ac ceteris Græcis oraculo responsū fuisse apud Aegyptios, ita demū malorum finē fore, si aram, quæ in Delo erat duplassent. Qui cum non intellexissent, quid sibi vellet oraculum, ridicule duplatis singulis aræ lateribus, imprudentes solidum octuplum effecerunt, ob inscitiam proportionis, quæ longitudine duplum reddit. Ceterū hac in re consultus Plato, geometriæ cum primis peritus, respondit deum Græcis imperitiam exprobrasse, monere, vt geometriæ darent operam. Delectatum apparet hoc prouerbio Heliogabalum imperatorem, cui morem hunc fuisse scribit Aelius Lampridius, vt simul ad cœnam uocaret octo caluos, octo luscos, octo podagrosos, octo surdos, octo nigros, octo prælongos, & octo præpingues & obesos.

Omnia idem puluis.

Πάντα μία κόνις, id est, Omnia idem puluis. De indiscreta similitudine. Lucianus ἀλλὰ πάντα μία ἡμῖν κόνις φασί. id est, Quin nobis omnia idem, quod aiunt, puluis. Alludens ad defunctorum cineres, inter quos nihil apparet discriminis. Confine illi, quod alio demonstrabimus loco, Eiusdem farinæ. Siquidem antiqui farinam pollinem uocabant.

Currus boues trahit.

Ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν ἐλαύνει, id est, Currus bouem ducit, de re quæ præpostere geritur. Veluti si uxor præscribat marito, si discipulus reprehendat præceptorē, si populus imperet principi, si ratio pareat affectui. Lucianus in Terpsione: Νῦν γὰρ τὸ τῆς παροιμίας, ἡ ἅμαξα τὸν βοῦν πολλάκις ἐκφέρει. id est, Nunc id euenit, quod uulgo dici solet: Plaustrum sæpenumero bouem ipsum aufert. Translata metaphora a plaustris per decliue retro labentibus, unaq. secum bouem auferentibus.

Ab equis ad asinos.

Ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους, id est, Ab equis ad asinos. Vbi quis a studiis honestioribus ad parum honesta deflectit, ueluti si quis e philosopho cantor, e mercatore caupo, ex œconomo coquus, e fabro fieret histrio. Quadrabit itē, vbi quis e conditione lautiore ad abiectiora deuenerit. Procopius sophista in epist. quapiam: Τὸ δὴ λεγόμενον, ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους μεταβεβήκαμεν. id est, Iuxta prouerbium, ab equis ad asinos transiuimus.

Ab asinis ad boues transcendere.

HVIC diuersum est illud Plautinum, Ab asinis ad boues transcendere, pro eo quod est, ex humiliore conditione ad ditiorum partes transire. Sic enim apud Plautum in Aulularia, Euclio, cuius pauperculi diues quidam expetebat affinitatem: Venit hoc mihi in mentem Megadore, te esse hominem diuitē, factiosum, me item esse hominem pauperum pauperrimum. Nunc si filiam locassem meam tibi, in mentem uenit, te bouem esse, & me esse asellum. Vbi tecum coniunctus siem, vbi onus nequeam portare pariter, iaceam ego asinus in luto, tu me bos haud magis respicias, natus quam si nunquam siem. Et te vtar iniquiore, & meus me ordo irrideat. neutrobi habeam stabile stabulum, si quid diuortij fuat. Asini me mordicus scindant, boues incursent cornibus. Hoc magnum periculum est, me ab asinis ad boues transcendere. Hactenus Plautus. Videtur allegoria ex apologo quopiam mutuo sumpta, qui nobis in præsentia non succurrit.

Ab asino delapsus.

Ἀπ' ὄνου καταπεσὼν, id est, Ab asino delapsus. In eos dicitur, qui inconsulte quippiam agunt, & imperite: aut in eos, qui a præsentibus commodis, quibus ob inscitiam vti nesciunt, excidunt. Est autem in Græcis verbis faceta allusio ad finitimam orationem, mutato accentu, ἀπὸ νοῦ, id est, a mente delapsus, tanquam uecors & mentis impotens. Vtitur hoc adagio Plato libro De legibus 3. Δοκεῖ μοι δεῖν ὥσπερ ἵππον τὸν λόγον ἑκάστοτε ἀναλαμβάνειν, καὶ μὴ καθάπερ ἀχάλινον κεκτημένον τὸ στόμα, βίᾳ ὑπὸ τοῦ λόγου φερόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπό τινος ὄνου πεσεῖν. id est, Mihi sane uidetur sermo velut equus undiquaq. restringendus, ne tanquam os habens effræne, impetu abreptus, iuxta prouerbiū, ab asino tanquā a mente excidat. Vtitur item Plutarchus in Gryllo. Rursum Aristophanes in Nubibus:

Κακόν τί μοι ἔοικας ἔχειν, ὥς μοι δοκεῖς.
Ἵππους γ' ἐλαύνων ἐξέπεσον νὴ τοὺς θεούς.
Τί δῆτα ληρεῖς, ὥσπερ ἀπ' ὄνου καταπεσών. id est,
Mali, vt videtur, accidit tibi quippiam.
Ita per deos, equos agens, miser excidi.
Quid hæc ita, vt delapsus asino blatteras?

Primus uersus dicitur a Strepsiade Danistā irridēte, quod pecuniā filio suo mutuo datam repetat. Alter est Danistæ, iuuenē tacita illusione notātis, qui studio alendorū equorū pecuniam eam absumpserat. Tertius rursum Strepsiadis, dictitis illū delirare, perinde quasi nō ab equis, sed ab asino decidisset, hoc est, ἀπὸ νοῦ. i. a mēte. Quandoquidem & Latinis mēte delapsi dicuntur, qui mente exciderunt. Suetonius in Augusto: Rectorē quoq. solitus apponere, ætate paruis, aut mēte lapsis.

Quidam

Quidam huic quoque prouerbio huiusmodi affingũt fabulam. Duo quidam, cum in desertis locis asinum quẽpiam forte fortuna nacti essent, contendere inter sese cœperunt, vter eum uti suum domum abduceret: nam vtriq; pariter a fortuna videbatur obiectus. Hac interim de re illis inuicem altercantibus, asinus sese subduxit, ac neuter eo potitus est. Atque hinc prouerbiũ natum autumant. Sed magis placet in adagio captatam fuisse allusionem, de qua diximus, maxime quod uideamus grammaticis id studio fuisse, vt omnibus adagijs fabulam aliquam, aut historiam, uel commentitiã adiũgerent. Vt autem Suetonius dixit mente lapsos, ita Vlpianus titulo de magistratibus conueniendis, facultatibus lapsos dixit, qui redacti essent ad inopiam.

Telluris onus.

Γῆς ἄχθος, id est, Terræ onus. De homine uehementer inutili, qui nihil aliud quam terram suo pondere grauet. Refertur inter adagia Græcanica, natum ex Homero, apud quem Achilles Iliados Σ. hoc pacto loquitur, indigne ferens otium, & quod non ineat prælium cum reliquis copiis:

Ἀλλ' ἧμαι παρὰ νηυσὶν ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,
Nauibus assideo telluris inutile pondus.
Rursum in Odyssea Υ.
Οἷον μὲν τοῦτον ἔχεις ἐπίμαστον ἀλήτην
Σίτου καὶ οἴνου κεχρημένον, οὐδέ τι ἔργων
Ἔμπαιον οὐδὲ βίης, ἀλλ' αὔτως ἄχθος ἀρούρης. id est,
Quem tandem nobis erronem adducis edacem,
Enectumq; fame, viniq; & panis egenum,
Artibus edoctum nullis, neque uiribus vllis
Pollentem, ac tantum telluris inutile pondus?

Vtitur eo Plato in Theæteto, οἴονται γὰρ ἄλλως, ὅτι οὐ λῆροι εἶεν γῆς ἄλλως ἄχθη. i. Existimant.n. se non haberi pro nugis et inutilibus terræ oneribus. Nec illepidum, nec prorsus, ni fallimur, ἀπροσδιόνυσον est, quod memorat Athenæus libro 8. Stratonicus quidam citharœdus Corinthi peregrinabatur. Hunc cum anicula quadam fixis oculis intueretur, idq. diu, tandem, Quid, inquit, tibi per deos uis mater, aut quid me sic continenter intueris? Demiror, inquit illa, si matris vterus te decem menses ferre potuit, cum ciuitas angatur, unum duntaxat diem te portans. In tales quadraret epitaphiũ, quod Timocreontis Rhodij poetæ, ceterũ uoratis ac bibacis sepulchro inscriptum indicat Athenæus lib. 10.

Πολλὰ πιὼν καὶ πολλὰ φαγὼν, καὶ πολλὰ κακ' εἰπὼν
Ἀνθρώπους, κεῖμαι Τιμοκρέων Ῥόδιος. id est,
Multum edi, multumq. bibi, mala plurima dixi in
Mortales, iaceo hic Timocreon Rhodius.

Arabius tibicen.

Ἀράβιος αὐλητὴς, id est, Arabius tibicen, aut ἀράβιος ἄγγελος, id est, Arabius nuncius. In eos dici solitum, qui a semel cœptis nunquam desistunt. Quod uitij Flaccus cãtoribus peculiare esse scripsit, vt iussi cantare, nunquã adducantur vt incipiant: si iniussi cœperint nunquam desinant. Citatur ex Menandro: ἀράβιον γὰρ ἐγὼ νὴ Δία ἐκίνησ' αὐλὸν, Arabiam ego hercle tibiam excitaui. Meminit adagij Iul. Pollux, cap. de loquacibus, ad hunc modum: ἀράβιος αὐλός. id est, Arabia tibia. Citatur & Cantharus in Medea: Κιθαρῳδὸν ἐξεγήγερκα ἀράβιον. id est, Citharœdum excitauit Arabium. Celebratur Græcis & hic versiculus de tibicine Arabio:

Δραχμῆς αὐλεῖ, τέτταρας δὲ παύεται. id est,
Drachma canit, sed quattuor compescitur.

Quod paullulo precio prouocaretur ad canendum, non nisi magna mercede desisteret. Adagiũ hinc natũ existimant, quod olim tibiis canendi artem non discebant ingenui, tanquam sordidã, sed hanc sola mãcipia exercebant, quæ plerunq. ex Arabia producebantur. Dein de ingenuis vsq. adeo placere cœpit, vt indoctus habe retur, quisquis huius esset rudis, donec Alcibiades tibias abijceret, oris deformitate conspecta ad speculum. Conueniet & in eos qui laborant morbo, quem Græci uocant ἀδολεσχίαν. id est, qui dicendi finem facere nesciunt. In quos extat illud Sophoclis,

Ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγων ἀεὶ,
Λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. id est,
Quicunq. gaudet continenter proloqui,
Is se grauem esse, quotquot adsunt non videt.

Artem quæuis alit terra.

Τὴν τέχνην πᾶσα γαῖα τρέφει, id est, artem quæuis alit regio. Prouerbialis sententia, qua significatum est, certissimum uiaticum esse eruditionem aut artificium aliquod. Nam hæc neq. eripi possunt a latronibus, & quocunque terrarum abeas, te comitantur, nihil adferentia sarcinæ. Suetonius scribit, aliquando Neroni prædictum a mathematicis, fore vt imperio destitueretur: unde uocem illam Neronis celeberrimam extitisse, τὸ τέχνιον πᾶσα γαῖα τρέφει, quo maiore uenia meditaretur citharœdicam artem, principi gratam, priuato necessariam. Itaque cum intelligeret sibi pereundum, illud identidem dictitabat, qualis artifex pereo, velut indignum esset, qui tantus esset musicus, vt ubiuis gentium uiuere posset, nunc fame ad mortem adigi. Nec enim assentimur hoc loco interpretum sententia, qui locum apud Suetonium hunc secus enarrant. Idem nullo conuicio magis offensus est, quã quod quidam illum malum citharœdum appellasset. Idem euenit Dionysio Syracusano tyranno, qui imperio exutus Corinthi ludum aperuit, ac pueros litteras & musicã docuit. Apparet autem senarium esse, quem citat Suetonius, sed paucarum syllabarum commutatione deprauatum: fortassis sic restituetur:

Τὸ τεχνίον γε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει.

Fertur inter Græcorum sententias huiusmodi senarius, ab hoc prouerbio non admodum dissidens:

Λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶν ἀνθρώποις τέχνη. id est,
Ars ipsa inopiæ portus est mortalibus.

Hoc est, Vnicum confugium in egestate ars est. Vnde qui sapiunt, etiam si suppetat abunde res familiaris, tamen liberos suos opificium aliquod discere cogunt, quo si contingat, vt fortuna auferat opes, aut in exiliũ ire iubeantur, sit quo sibi victum parent. At nunc pleriq., quibus domi nihil est, in diuitum familiis consenescunt: vnde si pellantur, aut mendicandum sit, aut tollendum quod non posuerunt, contra Platonis legẽ. Qui scripsit Cornu copiæ Latinum, citat similimũ huic prouerbium, Sua cuiq. ars pro uiatico est. Honestissimum sane uiaticum, modo ars sit honesta.

Non eras in hoc albo.

NON ERAS in hoc albo, hoc est, Non eras in hoc nume-

numero. Translatum ab albata tabula, in qua quondã scribebantur nomina iudicum. Plinius in præfatione historiarum mundi: Cum hanc operam condicerem, non eras in hoc albo: id est, non eras in eorum numero, quos hæc lecturos credebam. Erat & album prætoris, in quo leges & formulæ describebantur. Pandectarum lib. 2. tit. de Edendo, ex Vlpiano eum quoque edere Labeo ait, qui producat aduersarium suum ad album, & demonstret quid dictaturus sit. Atque hoc sane loco, aduersarium non declarat eum quicum lis est, sed tabulas ex tempore notatas memoriæ gratia. In quem sensum M. Tullius usus est in oratione pro Roscio, idq. non semel. Andreas Alciatus existimat legendum, Aduersaria, non aduersarium, libro Dispunctionum tertio. Item secundo eiusdem operis lib. tit. 2. multa fit mentio de albo. Quintilianus lib. Institutionum 12. Quorum alij se ad album & rubricas transtulerunt. uidelicet leguleios & formularios irridẽs, qui non ex libris Iurisprudentium, sed ex albo prætoris iuris scientiam discerent. T. Liuius Decadis primæ lib. 9. Ciuile ius repositum in penetralibus pontificum euulgauit, fastosq. circa forum in albo proposuit, vt quando lege agi posset sciretur. Apuleius Metamorphoseos lib. 6. meminit albi. Siquidem Iouem adlocuturum deos, ita facit exordiri: Dei conscripti musarũ albo. Quibus in verbis subesse uidetur obscura quidẽ, sed faceta allusio scriptoris, ad deos a poetis cõfictos: quasi ij demum in deorum numero sint, quos illic Musæ, quibus afflati scribunt poetæ, constituerint.

Oleo tranquillior.

OLEO *tranquillior, Hyperbole prouerbialis, in homines minime iracundos, leniq. ingenio præditos, a liquoris natura sumpta, quo nihil magis tacitum magisq. lene. Plautus in Pœnulo: Ita hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. Est autem vsque adeo tranquilla olei natura, vt mare quoque rem omnium sæuissimam tranquillet, atque ob id vrinantes aiunt oleũ ore spargere, quod mitiget elementi naturam asperã, lucemq. deportet. Auctor est Plinius lib. 2. Idem confirmat Plutarchus, & cur ita fiat, rationem reddit in libello De causis naturalibus. Rursus in cõuiuialium quæstiũcularum Decade sexta, causam adferens, cur Homerus inter tot liquores, oleum duntaxat appellarit* ὑγρὸν, *id est, humidum, siue liquidum, ostendit oleo nihil inesse asperum, sed undiq. lene esse, & ob id maxime reddere imagines more speculorum. Præterea nec motum aut percussum strepit, quemadmodum humores reliqui, nec luctatur cum igni, sed tacite pascit. Deniq. non est alius liquor, qui tam late diffundatur, cum inungitur corpori, aut serius siccescat, aut aquæ molliat ac leniat. Vtitur hoc adagio & Plato in Theæteto de scientia, placida ingenia, quæ leniter ac tranquille ad disciplinas & disputationes accedunt, oleo molliter fluenti comparans,* ὁ δὲ οὕτω λείως τε καὶ ἀπταίστως καὶ ἀνυσίμως ἔρχεται ἐπὶ τὰς μαθήσεις καὶ ζητήσεις μετὰ πολλῆς τῆς πρᾳότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀψοφητὶ ῥέοντος, ὥστε θαυμάσαι τὸ τηλικοῦτον ὄντα οὕτω ταῦτα διαπράττεσθαι. *id est, At hic adeo leniter ac circunspecte, simulq. expedite ingreditur ad disciplinas quæstionesq., multa cum mansuetudine, olei in morem citra strepitum fluentis, ut admirere tantus cum sit, hæc ad cũ modum agere.*

Auricula infima mollior.

HVIC *simillimum, quod M. Tullius vsurpat in epistulis ad Q. fratrem lib. 2. Tu, inquiens, quemadmodum me censes oportere esse in Rep. & in nostris inimicitiis, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Ammianus lib. 19. In aliis nimium seuerus, in hoc titulo, ima, quod aiunt, auricula mollior. Translata metaphora ab ea auricula parte, qua non est aliud in humano corpore mollius, aut flexibilius, lentiusq. vt quæ nec osse rigeat, neque cartilagine durescat, neque neruis intendatur.*

Apio mollior, aut mitior.

Ἀπίου πραΰτερος, *id est, Apio mitior. Simili figura dictum est a Theocrito,*

> Καὶ τὺ μὲν ἀπίω πραΰτερος. *id est,*
> *Etiam certe apio mansuetior.*

Est autem apius Græcis raphanus, aut pyri genus.

Spongia mollior.

EIVSDEM *est generis,* Σπογγιᾶς μαλακώτερος, *id est, Spongia mollior. Sic enim assentator quispiam loquitur apud comicum quempiam, citante Plutarcho in commentario De discrimine adulatoris & amici,*

> Ἐμὲ Νικόμαχε τῷ στρατιώτῃ ἀντίταξον,
> Ἂν μὴ πεπανῶ πέπονα, μαστιγούσθω,
> Ἂν μὴ 'ποδείξω σπογγιᾶς μαλακώτερον
> Τὸ πρόσωπον. *id est,*
> *Nicomache me isti militi opponas uelim,*
> *Nisi pepona loris, qui mitus est, effecero,*
> *Nisi spongiis illi molliorem qualibet*
> *Reddidero vultum.*

Ad eundem modum dicebant, pepone mollior. Theopõpus apud Athenæum lib. 2. Μαλακώτερα πέπονος καὶ σικύου μοι γέγονεν, *id est, Molliora mihi pepone & cucumere facta sunt. Ad hanc formam pertinet, quod idem citat ex Epicharmo,* Πραΰτερος μαλάχης, *id est, Mitior equidem malua, quod ea herba uim habeat leniendi. Idem Cinædo mollior. Plautus in Aulularia, Ita fustibus sum mollior magis, quam ullus cinædus. Nam prisci saltatores & pantomimos cinædos uocabant, quod cum gesticulatione canerent. Similiter Catullus,*

> *Cinæde Thalli mollior cuniculi capillis.*

Felicibus sunt & trimestres liberi.

> Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. *id est,*
> *Felicibus sunt & trimestres liberi.*

Senarius prouerbialis in principum ac diuitum felicitatem, quibus per adulationem omnia laudi uertũtur, quiq. sibi nihil non licere putant, adeo vt quod in homine plebeio perinde ut summum scelus damnatur, in illis uirtutis titulo celebretur. Vnde nata sit parœmia, Suetonius Tranquillus declarat, Claudij Cæsaris uitã his uerbis exordiens: Patrem Claudij Cæsaris Drusum, olim Decimum, mox Neronem prænomine, Liuia cum Augusto grauida nupsisset, intra mensem tertiũ peperit, fuitq. suspicio ex uitrico per adulterij consuetudinẽ procreatum. Statim certe vulgatus est uersus:

> Τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τρίμηνα παιδία. *id est,*
> *Potentibus sunt mensium & partus trium.*

Nam mense septimo, decimo, & undecimo, legitimi sunt

sunt partus: quarto & octauo, neque uitales fere, & per quam rarisimenses tertio, nulli partus editi leguntur. Auctor Plinius lib. 7. cap. 5.

Aurem uellere.

AVREM *uellere, ueteres dicebant admonere: a prisco ritu sumpta figura, quo in ius ducturi quempiam aurē uellicabant, antestantes eum, quē quasi testem meminisse uolebāt. Inde Horatianum illud in Sermonibus:*

-Et licet antestari, ego uero
Oppono auriculam.

Siquidem ut frons antiquitus erat sacra Genio, uelut scribit in Maronis Silenum Seruius, ut digiti Mineruæ, genua Misericordiæ, ita auris Memoriæ deæ, quam Græci μνημοσύνην uocant. Vergilius in Sileno,

Cum canerem reges, & prælia, Cynthius aurem
Vellit, & admonuit pastorem, Tityre pingues
Pascere oportet oues, diductum dicere carmen.

Quod imitatus Calphurnius in Bucolicis,

-Vellit nam sæpius aurem
Inuida paupertas, & dicit uilia cura.

Non nihil decoris adiunxit prouerbio Calphurnius, quod ad rem transtulit. Quanquam potest paupertas hoc loco pro dea accipi. Seneca lib. De beneficiis 4. Nec tanquam munus dabo, sed uerba mea redimam, & aurem mihi peruellam, damno castigabo promittētis temeritatem. Rursus libro 2. Loquar mecum & mihi aurem peruellam, hoc est, ero mihiipsi monitor, ne similiter peccem. Vtitur in hunc modum & aliis aliquot locis, ut in epistula quadam, Sit ergo aliquis custos, & aures subinde peruellat, abigatq. rumores & reclamet populis laudantibus.

Alter Hercules.

PROVERBIALIS *hyperbole, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules. De uiro præstrenuo ac laborū tolerantissimo. Extat hoc titulo fabula quæpiam ex Menippeis Terentij Varronis, mirum in prouerbialibus. Aristoteles libro Moralium Eudemiorum 7. Ὁ φίλος βούλεται εἶναι, ὥσπερ ἡ παροιμία φησίν, ἄλλος Ἡρακλῆς, ἄλλος οὗτος. id est, Nam amicus cupit esse, sicuti prouerbio dicitur, alter Hercules, alter hic. Plutarchus scribit id cognominis uulgo Theseo attributum, quod multa fortiter patraret exemplo Herculis. Laertius in uitis philosophorum ostendit & Cleanthem philosophū alterum Herculem uulgo dictum fuisse, quod esset omnium laborum patientissimus, adeo ut noctu hauriendo e puteo aquam uictum diurnum pararet, unde & φρεάντλης dictus pro Cleanthe, & nihilo tamen segnius egregiam operam interdiu nauares philosophię. Clearchus apud Zenodotum aliam fabulam adfert, unde hoc sit natum adagium. Ait enim Briareum, qui et ipse Hercules dictus est, profectum Delphos sublatis inde thesauris aliquot ac monumentis, ex iis quæ eo in loco seruabantur, iuxta ueterem quandam consuetudinem, ad columnas, quas Herculis cognominant, sese contulisse, atque ibidem illis, quę illic erant, fuisse potitum. Deinde Tyrium Herculem uenisse Delphos, ut oraculum consuleret, deumq. respondisse. ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, id est, Hic alter Hercules, atque oraculum in adagionem abiisse. Nec desunt qui huius dicti originē referant ad Tirormum quendam bussequam, qui multis exemplis Milonem superarit. Is se profitens superatum, sublatis in cælum manibus dixit, ὦ Ζεῦ, μὴ τοῦτον ἄλλον Ἡρακλέα ἐγέννησας, O Iupiter, num hunc nobis Herculem alterum genuisti? Huc pertinet illud Theocriti in Pastoribus,*

Φαντί μιν Ἡρακλῆι βίην καὶ κάρτος ἐρίσδειν. id est,
Viribus Alcidæ hunc certare & robore dicunt.
Subiicitq. pastor,
Κἤμ' ἔφατ' ἁ μάτηρ πολὺ Πωλυδεύκεος ἀμείνω. id est,
Me quoq. Pollucem mater præcellere dixit.

Erat enim hic excellens in pugilum certamine. Et Graculus adulator apud Iuuenalem diuitem imbecillum Herculi æquat, Antæum procul a tellure tenenti. Macrobius lib. Saturnalium 3. scribit in hunc modum: Salios autem Herculi propter ubertatem doctrinæ altioris assignat, quia is deus et apud Pontifices idem qui & Mars habetur. Et sane ita Menippea Varronis affirmat, quæ inscribitur, ἄλλος οὗτος Ἡρακλῆς, quia cum de Hercule multa loqueretur, eundem esse cum Marte probauit. Apud Latinos quoque Rutiecello cuidam pro digiosis uiribus, Herculis nomen attribuunt. Is mulū suum tollebat, ut scribit M. Varro, citante Plinio libro 7. At Hippocrati medico, quod pestilentiam ab Illyriis uenientem prædixisset, dimissis ad auxiliandum circa urbes discipulis, Græcia ob meritum eosdem decreuit honores quos Herculi, nam & is ἰσόθεος habitus est. Auctor idem Plinius eodem libro. Quin nomen hoc Herculis uidetur uulgari sermone ad omnes uires egregie fortes transferri solere, non aliter quam Catonis ad grauos & sapientes. Nam Varro quadraginta tres Hercules enumerat, additq. hoc nomine honoratos fuisse omnes, qui fortiter quippiam egissent. Testatur & Macrobius in Saturnalibus, hoc nominis compluribus fuisse commune, & ante Amphitryonis priuignum. Sic & Achilles appellabantur insigni fortitudine duces: quorum de numero fuit Lucius Siccius Dentatus, ob ingentem fortitudinem Romanus Achilles appellatus, quod centum & uiginti præliis cum hoste pugnasset, nec ullam haberet cicatricem auersam. Auctor A. Gellius lib. 2. cap. 11. Deniq. rationem aut argumentum Achilleum uocant, quod sit insuperabile et insolubile.

Bipedum nequissimus.

BIPEDVM *nequissimus, de homine uehementer improbato, quiq. uel pecudes nequitia superet. Dictum est in Regulum quendam oratorem, quem Plinius in epistulis subinde suis pingit coloribus ubi & adagiū hoc refertur: sed ante hunc Cicero torserat in Clodium in oratione pro domo sua: Hoc tu proscriptore, hoc consiliario, hoc ministro, omnium non bipedum solum, sed etiam quadrupedum impurissimo Remp. perdidisti. Consimili figura Alexander imperator apud Aelium Lampridium: Nuper certe patres meministis, cum ille omnium non solum bipedum, sed etiam quadrupedum spurcissimus, Antonini nomen præferret: Heliogabalum significans, imperatorum unum omnium effeminatissimum, & quem optimo iure Romanum Sardanapalum possis dicere. Addit autem in hoc sermone nominis generalitas gratam quandam & nouam ἔμφασιν, quemadmodum & nullum animal, pro nullo homine uulgo dicimus.*

Adamantinus.

Ἀδαμάντινος. id est, *Adamantinus, pro eo quod est inexorabilis, aut infatigabilis. Huic prouerbio incredibilis huius lapidis duricies locum fecit: de qua Plinius lib. 37. scribit ad hunc modum: Incudibus adamãtes deprehenduntur, ita respuentes ictum, vt ferrum utrinque dissultet, incudesq. etiam ipsæ dissiliant. Quippe duritia inenarrabilis est, simulq. ignium victrix natura, & nunquam incalescens. Vnde & nomen indomitæ uis, Græca interpretatione accepit. Hactenus Plinius. Vnde quidquid inuictum atque inexpugnabile, id adamantinum vocamus. Hesiodus,*

Ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχων κρατερόφρονα θυμόν. id est,
Durus at hic animus solido ex adamante creatus.

Theocritus in Amaryllide,

Καί κ' ἐμ' ἴσως ποτίδοι, ἐπεὶ οὐκ ἀδαμαντίνα ἐστί. i.
Me quoque respiciet, neque enim est adamantina forsan. Eodem pertinet quod Homerus Vulcanum fingit, adamantinis uinculis irretientem Venerem & Martem: quod Maro portas & columnas inferorum ex adamante fabricatus est. Socrates in Gorgia Platonis, rationes adamantinas uocat, id est, inexpugnabiles. Rursus libro de Rep. 10. ἀδαμαντίνως ἔχειν *dixit pro firmiter tenere,* ἀδαμαντίνως δὴ δεῖ ταύτην τὴν δόξαν ἔχοντα, εἰς ᾅδου ἰέναι. *id est, Oportet nimirũ adamantine sententiam hanc obtinentem ad inferos proficisci. Plutarchus in vita Dionis,* ἐκ δὲ τούτου παρεῖσα καὶ πραΰνουσα κατὰ μικρὸν ἡ ἄνεσις τὸ μειράκιον, αὐτοὺς τοὺς ἀδαμαντίνους δεσμοὺς ἐκείνους, οὓς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος ἐφ' ᾧ καταλιπεῖν τὴν μοναρχίαν, ἐξέτηξε καὶ διέφθειρεν. *id est, Ex hoc autem progressa ac paullatim serpens circa adolescentem remissio, adamantina illa vincula, quibus senior Dionysius dixerat se relictu rum astrictam monarchiam, soluit ac perdidit. Horatius in Odis:*

Quis Martem tunica tectum adamantina.

Item alibi:

-Si figit adamantinos.
Summis uerticibus dura necessitas.
Clauos.

Itidem Augustinus aduersus Manichæum: Sed cum ostendere cœpero certas necessariasq. rationes, quæ illas propositiones adamantinis, vt dicitur, catenis innexæ consequuntur. Deniq. scriptoribus aliquot propter insatigatam studij tolerantiam, adamantini cognomen inditum, vt Didymo grammatico, & Origenĩ Theologo. In consimilem sensum usurpat Pindarus in Isthmiis encomio quinto, laudans Lamponem quendam inter fortes fortissimum, qualis est Naxiacos inter reliquas.

Φαίης κέ νιν ἄνδρ' ἐν ἀεθληταῖσιν ἔμμεν
Ναξίαν πέτραις ἐν ἄλλαις
Χαλκοδάμαντ' ἀκόναν. id est,

Diceres sane eum uirum inter athletas esse Naxiam in ceteris saxis, ferriq. domitricem cotem. Plinius lib. 36. cap. 7. meminit Naxij marmoris, quod diu fuit in precio, & hinc cotes dictas naxias, quæ in insula Cypro nascerentur. Est autem Naxus una Cycladum haud procul a Paro, cuius marmora celebrantur ob candorem. Pindari interpres ponit Naxum hanc in Creta, quod secutus incertum. Plinius ponit Naxũ oppidum in Sicilia. Stephanus indicat hoc nomen, vt pleraq. sunt, compluribus locis esse commune. Addit Creticam cotem appellatam Naxiam, quæ eadem dicta sit ναξία. *Subindicat autem, hoc prouerbium magis pertinere ad diiudicandum & prodendum quod fallebat, quã ad robur, quemadmodum ante de Lydio lapide diximus. Vnde considerandum an in Plinio pro Cypro legendum sit Creta, aut Naxo.*

Ferreus aheneus.

SIMILI *figura, ferrea atque ahenea dicuntur, quæ solida firmaq. significamus. Vergilius,*

Non mihi si centum linguæ sint, oraq. centum,
Ferrea uox.

Quo quidem in loco videtur expressisse illud Homericum ex secundo Iliados libro,

Οὐδ' εἴ μοι δέκα μὲν γλῶσσαι, δέκα δὲ στόματ' εἶεν,
Φωνὴ δ' ἄρρηκτος, χάλκεον δέ μοι ἦτορ ἐνείη. id est,
Non mihi si sint ora decem, totidem quoq. linguæ,
Vox infracta, animusq. mihi simul æreus adsit.

Horatius in prima epistola,

-Hic murus aheneus esto.
De decreto animi non conuellendo.

Homerus Iliados X.

Ἦ γὰρ σοί γε σιδήρεος ἐν φρεσὶ θυμός. id est,
Ferrea nimirum tibi mens in pectore clausa est.

Idem Odyssea E. -Οὐδέ μοι αὐτῷ
Θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι σιδήρεος, ἀλλ' ἐλεήμων. id est,
-Neque enim mihi scilicet ipsi,
Ferreus est animus sub pectore, sed miserescens.

Et Iliados Ψ. Σιδήρεον μένος τὸ πυρός. *id est, Ferream incendij uim dixit.*

-Ἐν δὲ πυρὸς μένος ἧκε σιδήρεον. id est,
Ferrea uero ignis venit in præcordia uirtus.

Paullo diuersius est, quod Cicero Attilium ferreum scriptorem uocat, pro duro atque imperito. Nam in artibus dura dicuntur, quæ parum sunt artificiosa: contra mollia, quæ summa arte perfecta. Verba M. Tullij lib. De finib. 1. sunt hæc: Electram tamen male conuersam Attilij mihi legendam putem. De quo Licinius, ferreum scriptorem.

Cornea fibra.

NEQVE *dissimili figura dixit Persius,*

-Neque enim mihi cornea fibra.

Nam cornua & durissima sunt, & sensu carent, quẽadmodum & vngues. Quanquã potest & a corno arbore corneum dici, cuius lignum durissimum esse constat. Persii carmen in prima satyra sic habet,

Non ego cum scribo, si forte quid aptius exit,
Quãdo hæc rara auis est, si quid tamẽ aptius, exit.
Laudari metuam, neq. enim mihi cornea fibra est.

Vnde qui carent humanis affectibus, robur, adamantem, silicem, ferrum, cornu in pectore gestare dicuntur.

Aiacis risus.

Αἰάντειος γέλως, id est, *Aiacinus risus. In eos, qui temere ac vecorditer rident: Id quod apposite dicetur in homines mortiferis uoluptatibus gaudentes, breui perituros: aut q malefactis gaudẽt, mox pœnas daturi. Cuiusmodi risum elegãter describit Homerus in Odyss. Y.*

Μνησῆρσι

Μνηστῆρσι δὲ Παλλὰς Ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα.
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν.
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ὠΐετο θυμός. id est.
Deinde procis risum commouit diua Minerua
Haud compescendum, mentemq. excussit, at illi
Protinus attoniti malis risere alienis.
Mandunt interea tabentes sanguine carnes.
Lumina complentur lachrymis, mẽs anxia mœret.

Adagium natum est ex historia Aiacis. Is adeo grauiter tulisse legitur Vlyssem sibi prælatum in capessenda successione armorum Achillis, vt præ dolore in insaniam uersus sit: itaq. gladio districto in gregem pecorum insiliit, existimans sese Græcorum copias cædere. Tum duos quosdam maximos sues a trabe suspensos flagris cecidit, arbitrans hos esse Agamẽnonem atque Vlyssem, quorum alteri vt indici, alteri vt victori potissimum erat iratus. His igitur suibus plurimo cum risu insultauit, addens conuicia quæcunq. suggerebat splendida bilis. Deinde postea quam resipuisset, partim pudore, partim metu, sibi mortẽ consciuit. Nec intempestiuiter torquebitur in eos, quibus risus oboritur nulla de causa, quem vulgo dicunt, aut insaniæ, aut stultitiæ argumentum esse. Attestatur & senarius ille prouerbialis,

Γελᾷ δ' ὁ μωρὸς κἄν τι μὴ γελοῖον ᾖ. id est,
Ridet fatuus, vt nulla risus causa sit.

Canis uindictam.

Κυνὸς δίκην, id est, Canis uindictam. Macedonicum adagium, in eos, qui præter expectationem pœnas dant iis, quos aliquando læserunt. Natum ab Euripidis tragici poetæ interitu. In Macedonia uicus quispiam est, qui Thracum dicitur, propterea quod olim a Thracibus sit inhabitatus. Hic cum canis quidam Archelai regis aberrasset, Thraces de more suo mactatum sacrificarunt, ac deuorarunt. Quod ubi comperisset Archelaus, talentum eis mulctam dicit. Verum cum illi soluendo non essent, Euripidem subornarunt, qui regẽ exoraret vt sibi mulctam remitteret, ita vt fecit. Postea uero cum Euripides in sylua quadam solus esset, & Archelaus a uenatu reuerteretur, canes Euripidẽ cinctum discerpserunt, deuoraruntq. Existimatum est autem, eos canes ex eo prognatos fuisse caue, quem Thraces sacrificarant. Hinc adagium apud Macedonas increbruit, Canis uindictam, subaudiendũ passus est, aut aliud commodius. Valerius Maximus libro 9. capite de morte non vulgari, refert. Euripidem cum ab Archelao rege Macedoniũ cœnæ adhibitus fuisset, domum a conuiuio repetentem, a canibus fuisse discerptum. Eos canes ab æmulo quopiam immissos fuisse, confirmat A. Gellius Noctium Atticarum lib. 15. cap. 20. Suidas addit, hos æmulos fuisse Arridæum Macedonem, & Cratenam Thessalum poetam, quos Euripidis gloria urebat. Hi finxerunt eum a regiis canibus dilaceratum fuisse. Sunt qui narrent, eum non a canibus, sed a mulieribus fuisse dilaniatum, cum intempesta nocte Craterum adolescentem peteret, Archelai amasium. Testatur enim & Gellius Euripidem μισογύνην, id est, mulierum osorem fuisse. Sed quod ad superiorem attinet opinionem, fabulam non usquequaque dissimilem narrat Plutarchus in dialogo De comparatione terrestrium animantium & marinorum. Pyrrhus, inquit, rex iter faciens canem reperit, corpus hominis interfecti seruantem: cumq. cognouisset eum tertium iam diem impastum manere, nec a cadauere diuelli, iussit extinctum sepeliri, canem secum adducendum curauit. Paucis post diebus militum delectus est actus, omnesq. regem sedentem præteribant. Aderat & canis, quietus interim, donec domini interfectores prætereuntes conspicatus est: in hos protinus iratus, cũ clamore irruit, ac sæpius allatrauit, subinde respectãs Pyrrhum, adeo vt non solum ipsi Pyrrho, sed & omnibus qui aderant, suspicio nasceretur. Proinde cum & alia nonnullæ coniecturæ, ita vt fit, accederent aliũde, duo comprehensi sunt, & facinus confessi, supplicio sunt affecti. Addit & Hesiodi interfectores, ab ipsius cane proditos, supplicium dedisse. Subiicit his, quod sua memoria dicit accidisse. Quidam irrupit in Aesculapii templum, sublatis aureis & argenteis aliquot monumentis, clam & ignotus, vt putabat, aufugit. At canis templi custos, cui nome Capparus, nam indignus qui periret ἀτίμωρος, cum uideret neminem æditorũ sua voce commoueri, fugientem sacrilegum est insecutus, ac primum quidem saxis petitus, haud tamẽ discedebat. Exorto die non accedebat propius, sed procul oculis obseruans sectabatur, nec cibum obiectum capiebat. Rursum iuxta dormientem cubabat & ipse, & abeuntem ad consimilem modum insequebatur: quod si qui uiatores fuissent obuii, iis cauda adblandiebatur, in illum vnum latrabat ac sæuiebat. Hæc cum ab aliis alii dedicissent, simulq. & canis & hominis figuram cognouissent, sacrilegum apprehenderunt, & ad supplicium duxerunt, cane præcedente hilari iam ac gestiente, quod maleficum esset uenatus. Vnde ei cani de publico pastus decretus est, eiusq. rei cura sacerdotibus mandata. Verum vt ad prouerbium redeamus, apparet apte dici posse & in hunc sensum, quotiens auctor illati mali dissimulatur. Veluti cum ueneno tollitur inimicus, & spargitur in vulgum rumor, illum febri perisse: aut cum princeps immissis in ædes alicuius satellitibus omnia diripit, & fama dissipatur, a latronibus fuisse spoliatas: aut cum tyrannus subuertit eum, cui male vult, deinde facti inuidia confertur in magistratus, tanquã illo inscio fecerint. Videtur hinc fluxisse, quod hodie passim apud Germanos dictitant, vbi quid accidit incommodi certi, incerto auctore, quodq. nemini possis imputare, id canis accidisse morsu.

In tuo regno.

QVOD cuiusq. priuatum est, regnum eius dicitur. Inde & Melibœus Vergilianus,

Post aliquot mea regna uidens mirabor aristas.

Scæuola apud Ciceronem in Oratore, Id nisi in tuo regno essemus, non tulissemus. id est, in tua uilla. Nam Crasso loquitur in Tusculano, quæ villa tũ erat Crassi. Quinetiam vulgo iactatur adagium, Sua quenq domi regem esse: quod tamen ab ipsa usque antiquitate manasse uidetur. Quandoquidem apud Homerum Odyssea A. uersiculus hic extat,

Αὐτὰρ ἐγὼν οἴκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. id est,
Aedibus in nostris ego regem gessero sane.

In

ut est colore sanguineo, nã hinc etiam uocabulum, ita si teratur sanguinem reddit. Huius igitur lapidis tam prodigiosa uis prouerbio locum fecit. Citat Suidas Euripidem ex Oeneo,

-Ὥς τε μαγνῆτις λίθος
Τὰς δόξας ἕλκει, καὶ μεθίστησι πάλιν. id est,
-Sic uti Magnes lapis
Mentem trahit, transfertq. rursum ac demouet.

Confine est illi, quod alibi diximus,

Ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων, ὥς ὁ καικίας νέφος. id est,
Ad se attrahens ut Cacias nubes trahit.

In syluam ligna ferre.

IN *syluam ligna ferre, est aliquem iis rebus augere uelle, quibus ipse maxime abundet. Horatius in Sermonibus,*

Atq. ego cum Græcos facerem natus mare citra
Versiculos, uetuit me tali uoce Quirinus
Post mediam noctem uisus, cum insomnia uera,
In syluam non ligna feras insanius, ac si
Græcorum malis magnas implere cateruas.

Eadem ratione dicimus, In mare deferre aquam: quorum utrunque nos epigrammate quodã coniunximus,

Largiri numeros tibi Petre, hoc est,
Sylua ligna, uago mari addere undas.

Vtrunq. congruit cum eo, quod alio retulimus loco, Vlulas Athenas.

Lumen soli mutuas.

Τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζεις, *id est, Lumen soli mutuum das. Cum docemus doctissimum, monemus uehementer prudentem: aut cum conamur exponere, quæ per se sunt clarissima: aut sermone celebrare, quæ sua sponte sat illustria sunt. Sol enim fons omnis luminis putatur, qui lucem mutuare solet, non mutuo accipere. Refertur in ijs collectaneis, quæ Plutarchi titulo, circumferuntur. Et simile quiddam apud Fabium de iis qui per se clara conantur illustrare, eos perinde facere, quasi si quis studeat clarissimo soli mortale lumen inferre.*

Fontes ipsi sitiunt.

FONTES *ipsi sitiunt, Ironia prouerbialis in eos, qui petunt ab aliis quod ipsis affatim abundet domi. Cicer. ad Q. frat. Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habebo spatij, scribam. Significat fratrẽ magis abundare uersibus, quos tamen a se petat, perinde quasi carminum indigens. Idem ad Attic. lib. 12. Non ad* ἀγνῶσας *sed ad* ... *eum uenisse vt scribis, in tantis præsertim angustiis.*

Ipsa olera olla legit.

IPSA *olera olla legit, In eos quadrabit, qui suum ipsorum uitium in aliud quippiam reiiciunt: aut qui sic ad scelus aliquod quasi facti, ut non possint non peccare. Catullus in Cæsarem:*

Mentula mœchatur, mœchatur mentula certe.
Hoc est quod dicunt, ipsa olera olla legit.

Nam olla coquendis oleribus nata est: uel quod absurdissimum sit, si quis dicat ollam legere olera quæ non coquet, nisi si quis immiserit. Non igitur olla in causa est, sed qui iniicit mala olera. Non est admodum huic dissimile, quod ex Homero ceu prouerbiale citat Tertullianus, Ipsum ferrum uirum attrahit. Id a nobis alio dictum est loco, in prouerbio Tollenda mali occasio. Item Ipsa olla lenticulam attigit.

Oedipi imprecatio.

Οἰδίποδος ἀραὶ, *id est, Oedipi imprecatio. De tragicis & ingentibus malis. Qui Græca colligunt adagia, citant ex Aeschylo huiusmodi fabulam: Eteocles & Polynices, de more patri ex unoquoq. sacro partem anteriorem mittebant. Cum autem aliquando per imprudẽtiam atque incogitantiam, coxam, hoc est, posteriorem partem misissent, ille existimans id non obliuione, neque imprudentia, sed contumeliæ causa factum, imprecationibus diris eos est execratus. Alij narrant, Oedipum, simul atque cognouisset se parricidam esse, tum autem cum matre consuetudinem habuisse, suis ipsius manibus oculos sibi eruisse. Quæ res ubi eius loci incolis cognita est, Oedipum expulerunt urbe. Ille in exilium abiens, filios, quod patrem in calamitate nõ defenderent, execrationibus deuouit. Quæ quidem neutiquam irrita fuerunt: nam iuuenes mutua cæde extincti sunt: Mater sibi mortem consciuit: Oedipus ipse fulmine ictus interiit. Cuiusmodi autem fuerint huiusmodi imprecationes, Diogenes Cynicus apud Laertium propemodum indicat, qui per iocum dicere solitus erat, sibi* τὰς τραγικὰς ἀρὰς, *i. Tragicas execrationes occurrisse. Esse n. sine domo sine ciuitate, priuatũ patria, pauperem, palantem, uitam in diem agentem. Sophocles in Tyranno, fingit Oedipum ignarum etiã- num de quo Phœbus dixisset exigendo, tanquam qui ciuitatem suis sceleribus pollueret, multa dira in eum, hoc est, in se precantem. Euripes in Phœnissis,*

Ἀρὰς ἀρᾶται παισὶν ἀνοσιωτάτας. id est,
Dirissimas preces precatur liberis.

Verba Iocastæ de Oedipo. Idem in Oedipo Coloneo, sic Oedipum imprecantem facit Polynici, vt fraterna manu occideretur, uicissimq. occideret,

-Τὰς δὲ συλλαβὼν ἀρὰς
Ἃς σοι καλοῦμαι, μήτε γῆς ἐμφυλίου
Δορὶ κρατῆσαι, μήτε νοστῆσαί ποτε
Τὸ κοῖλον Ἄργος, ἀλλὰ συγγενεῖ χερὶ
Θανεῖν, κτανεῖν θ' ὑφ' οὗπερ ἐξελήλασαι.
Τοιαῦτ' ἀρῶμαι καὶ καλῶ τὸ ταρτάρου
Στυγνὸν πατρῷον ἔρεβος. *& reliqua quę sequũtur. i.*
Hæc te sequantur agmine imprecamina,
Tibi quæ imprecor, vti ne ue natali solo
Potiare bello, ne ue ad Argos postea
Redire liceat, immo fraterna manu
Perimaris, ac vicissim eum dedas neci
Qui te expulit, fratrem. Ista vobis imprecor,
Testorq. patrij triste numem tartari.

Horatius hoc genus imprecationis diras vocat in Odis,

Diris agam vos, dira deprecatio
Nulla expiatur victima.

Huiusmodi autem parẽtum in liberos deuotiones esse formidandas, Homerus quoq. testatur Iliados 1. Cum Phœnix narrat se paternis execrationibus obnoxium fuisse, idq. contigisse quod illi fuerant imprecatæ. Carmen Homeri sic habet,

Μή ποτε γούνασιν οἷσιν ἐφέσσεσθαι φίλον υἱὸν
Ἐξ ἐμέθεν γεγαῶτα, θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id est,

Orat

Orat ne in genibus proles aliquando sederet
Ex me nata suis, diiq. audiuere precantem.

Efficimus pro nostris opibus mœnia.

EFFICIMVS *pro nostris opibus mœnia. Quadrat in tenui fortuna, paruisq. facultatibus homines, qui tamen ipsi quoque pro rei modulo uiuunt laute. Plautus in Sticho: Quibus diuitiæ sunt domi, scaphiis, & cantharis batrochis bibunt. Nos nostro Samiolo poterio, tamen uiuimus nos, tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. Hactenus Plautus. Itidem vulgo dicitur hodieq., Pusilla auiculæ pusillos nidulos construunt.*

Omnium rerum uicissitudo est.

TERENTIVS *in Eunucho, Omnium rerum uicissitudo est. Quæ sententia significat in rebus mortalium nihil esse perpetuū, nihil stabile, sed omnia uelut æstuario quodam fluxu refluxuq. decedere atque accedere. Atque his vicibus, ab aliis ad alios transferuntur imperia, opes, gloria, uoluptas, eruditio: deniq. quidquid est, aut commodorum aut incommodorum. Sophocles in Oedipo Coloneo has rerum humanarum vices eleganter describit.*

-Μόνοις οὐ γίγνεται
Θεοῖσι γῆρας, οὐδὲ κατθανεῖν ποτε.
Τὰ δ᾽ ἄλλα συγχεῖ πάνθ᾽ ὁ παγκρατὴς χρόνος.
Φθίνει μὲν ἰσχὺς γῆς, φθίνει δὲ σώματος.
Θνήσκει δὲ πίστις, βλαστάνει δ᾽ ἀπιστία.
Καὶ πνεῦμα ταὐτὸν, οὔποτ᾽ ἔτ᾽ ἐν ἀνδράσιν
Φίλοις βέβηκεν, οὔτε πρὸς πόλιν πόλει.
Τοῖς μὲν γὰρ ἤδη, τοῖς δ᾽ ἐν ὑστέρῳ χρόνῳ
Τὰ τερπνὰ πικρὰ γίγνεται, καὖθις φίλα.

Quorum carminum sententiam vtcunq. reddemus.

-Solis deis
Nunquam senecta molesta, nec mors accidit.
At reliqua miscet cuncta tempus impotens.
Terra per hoc uis atque robur interit,
Simulq. nostri corporis perit vigor.
Moritur fides, perfidia pullulat inuicem,
Nec animus idem, nec eadem flagrantia
Haud unquam amico durat erga amiculum,
Nec ciuitati in ciuitatem permanet,
Siquidem his statim, illis post pusillum temporis,
Iucunda quæ fuerant, amara ac tristitia, &
Ingrata dudum grata fiunt inuicem.

Homerus item Iliados Z.

Νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. *id est,*
Nunc his nunc illis contingit uincere.

Item Iliados Σ.

Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τοι κτανέοντα κατέκτα *id est,*
Communis Mars, inq. vicem perimit perimentem.

Neque uero prætereundum hoc loco bellissimum eiusdem poetæ figmētum de duobus doliis, ex quibus Iuppiter uarie miscet res mortalium. Carmē extat in Iliados vltimo libro, quod non ab re fuerit adscribere.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
Δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων.
Ὧ μὲν καμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
Ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅγε κύρεται, ἄλλοτε δ᾽ ἐσθλῷ.

Dolia nanq. Iouis duo stant in limine, plena
Muneribꝰ quę is donat, in hoc mala sūt, bona in illo.
Hinc miscens dispensat acuto fulmine gaudens,
Nunc mala distribuens ac tristia, nunc bona rursū.

Tractum videtur adagium ab Aesopi responso. Is enim rogatus, auctore Laertio, quid ageret Iuppiter, respondit, τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινοῖ, τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψοῖ, id est, Deprimit excelsa, & tollit humilia. Euripides in Ione,

Τὰ θνητὰ τοιαῦτα, οὐδὲν ἐν ταὐτῷ μένει. *id est,*
Eiusmodi mortalium
Sunt res, vt in eodem nihil duret statu.

Euripides in Icetidibus,

Ὁ γὰρ θεὸς πάνθ᾽ ἀναστρέφει πάλιν. *id est,*
Fortuna cuncta uersat in contrarium.

Theognis in sententiis,

Ζεὺς γάρ τοι τὸ τάλαντον ἐπιρρέπει ἄλλοτε ἄλλῳ,
Ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ᾽ οὐδὲν ἔχειν. *id est,*
Nunc etenim huic librā inclinat, nūc Iuppiter illi,
Vt modo sis diues, nil modo possideas.

In quibꝰ uersibꝰ Theognis, ut illud obiter iudicemus, allusit ad locum Homericum in Iliados Θ. vbi Iuppiter aureis lancibus expendit Troianorum ac Græcorum fata. Fertur in eandem sententiam huiusmodi versiculus,

Τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *id est,*
Varias uices, res obtinent mortalium.

Celebratur & hoc dictum, κύκλος τὰ ἀνθρώπεια, *id est, Circulus res mortalium, vt subaudias, sunt, quod circumaguntur, & velut in orbem recurrāt, fortuna uersante rotam. Item Pindarus in Therone,*

-Ῥοαὶ δ᾽ ἄλλοτ᾽ ἄλλαι.
Εὐθυμιᾶν τε μέτα καὶ πόνων ἐς ἄνδρας ἔβαν.

Quorum carminum sensus est, Iucūda ac tristia, æstus in morem, vicissim accidere mortalibus. Homerus locis aliquot appellat ἑτεραλκέα νίκην, *id est, Victoriam alternatim nunc his nunc illis obtingentem.*

Iucunda uicissitudo rerum.

Μεταβολὴ πάντων γλυκύ, *id est, Iucunda rerum omnium vicissitudo. Sententia prouerbialis, cum ab aliis passim auctoribus vsurpata, tum uero ab Aristotele 2. Rhetoricarum præceptionum lib.* Καὶ τὸ μεταβάλλειν ἡδὺ, εἰς φύσιν γὰρ γίνεται μεταβάλλειν. τὸ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστώσης ἕξεως. ὅθεν εἴρηται, μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Varietas quoque, uicissitudoq. iucunda. Fit enim iuxta naturam transmutatio. Quod autem semper idem stati perpetuiq. habitus, parit satietatem. Vnde illud dictum est, Vicissitudo rerum omnium iucunda. Vsurpatur ab eodem libro Moralium Eudemiorum 7. Sumptum apparet ex Euripidis Oreste,* Μεταβολὴ πάντων γλυκύ. *id est, Mutatio iucunda rerum est omnium. Eodem allusit Vergilius in Bucolicis,*

Alternis dicetis, amant alterna camœnæ.

Fertur & Mimus quidam in hanc sententiam non illepidus,

Nil iucundum, nisi quod commendat uarietas.

Item alter huic consimilis,

Bonarum rerum consuetudo pessima est.

Ea rerum natura, eiusmodi sensus humani fastidium, vt nihil esse possit tam suaue, quod non abeat in nauseam, si paullo diutius utare, nihil tam egregium, quod idem diu placere possit. Vnde & illud Iuuenalis:

Voluptates commendat rarior usus.

Varietas autem tantam in omni re uim habet, vt cōmendatione

mendatione nouitatis interdum & pessima pro optimis placeant.

Inuitis canibus uenari.

INVITIS canibus uenari. Hoc adagio significatum est, non sat feliciter succedere, quod a nolentibus extorquetur. Neque eorum officio utendum, qui non ex animo operam suam nobis commodant. Apud Plautum in Sticho Panegyris patri interminās, ne se, suāq. sororem inuitas viris collocet: Stult. tia est, inquit, pater, venatum ducere inuitas canes. Additq. sententiam, qua metaphoram explicat: Hostis est vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.

Inuitos boues plaustro inducere.

SIMILE dictum etiam hodie perseuerat vulgo celebratum, incommodum esse, bubus inuitis plaustrum ducere, aut inuitis equis plaustrum agere. Videtur autem ex Theognide sumptum:

Μὴ ἀέκοντα βίῃ κεντῶν ὑφ' ἅμαξαν ἐλαύνει. id est,
Inuitum ne me scutica, stimulisq. subactum
Visludeas unquam ducendo inducere plaustro.

Velocem tardus assequitur.

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν, id est, Assequitur celerem tardus. In eum competet, qui uiribus imbecillior, arte atque ingenio vincit potentiorem. Natum adagium ex Odyssea Θ. vbi lepidissima narratur fabula, quemadmodum Vulcanus claudus, cum suspectam haberet uxorem Venerem, quod furtim cum Marte congrederetur, nec uires suppeterent, quibus adulterum deprehēderet, ad artes atque ingenium confugit. Lectum suū adamantinis atque inuisibilibus catenulis circumuinxit: quod vbi fecisset, foras abire se simulat. Deinde cum in arctissimis essent cōplexibus, Mars & Venus, vinculis illis hoc magis irretiti, quo magis se circumagerent, ecce tibi repente redit Vulcanus, & prodente sole, deos omnes adhibet, deprehensi adulterij testes. Quo loco Homerus:

Κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν,
Ὡς καὶ νῦν Ἥφαιστος ἐὼν βραδὺς εἷλεν Ἄρηα
Ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσι,
Χωλὸς ἐὼν τέχνῃσι, τὸ καὶ μοιχάγρι' ὀφέλλει. id est,
Nonnunquam assequitur tardus, celeremq. citūq.
Sic uti nunc Vulcanus, vt est vestigia tardus,
Mauortem capit, qui pernicissimus vnus
Cunctorum quicunq. tenent supera astra deorum.
Et quāquā est claudus pede, rē tamē arte peregit.
Proinde etiam debet pœnas deprensus adulter.

Eodem pertinet apologus de vulpe & corno, pradam eandem cursu petentibus, quam vulpes celeritate impar, ingenio sibi uindicauit. Item de cancro cursu cum vulpe certante. Item de corydo auicula, uolātu certāte cum aquila. Accidit huiusmodi quiddam & in piscibus, vt qui tardissimi sint, arte capiant uelocissimos. Quorum de numero est Raia, quæ abdens sese locis hauenosis, aut limosis, capillamentis illis suis porrectis pisces allicit, allectosq. ad os usque pertrahit. Item torpedo abscondit sese in harena, limo ue: ac pisces forte incidentes torpore afficit; atque ita depascitur. Qua quidem arte uenatur etiam hominem. Occultat sese & pastinaca, Græcis trigonis dicta, sed diuersa ratione. Atque ita fit, vt cum sint ipsæ segnes, tamen aliquando capiantur mugilem habentes in aluo. Auctor est Aristoteles libro de naturis animalium nono. Plinius autem libro nono testatur, mugilibus præcipuā esse uelocitatem, ut aliorum piscium uim timentes, transuersa nauigia superiactent. Theognis adagium re uertit ad hunc modum.

Καὶ βραδὺς εὔβουλος εἷλεν ταχὺν ἄνδρα διώκων.
Callidus ac tardus celerem insectando prehendit.

Aquilam testudo vincit.

AB hoc non discrepat illud quod refert Diogenes Laertius in uita Menedemi philosophi, ex Achæi poetæ satyra, cui titulus Omphale,

Ἡλίσκετ' ἄρα καὶ πρὸς ἀσθενῶν ταχύς
Καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ. id est,
Capta est profecto celer ab imbecillibus,
Et aquila tempore in breui a testudine.

Hos senarios ait vsurpare solitū Menedemum in eos, qui secū in ciuilibus honoribus contenderent. Accipi pot per ironiam, aut simpliciter, ubi quis potentiorem arte uincit, & quod uiribus nō potest, assiduitate cōficit.

Intempestiua beneuolētia nihil simultate differt.

SENARIVS est Græcis prouerbijs uice celebratus,

Ἄκαιρος εὔνοι' οὐδὲν ἔχθρας διαφέρει. id est,
Par odio importuna beneuolentia.

Suidas in dictione ἄκαιρος narrat hoc uersu Hippolytum respondisse Phædræ nouercæ, dicenti se illius amore captam esse. Quadrabit in eos, qui dum officiosi student esse, non habita temporis ratione, nocent, aut molesti sunt sedulitate. Veluti qui non apto tempore obiurgant amicum: aut qui immodicis & intempestiuis laudibus conciliant homin. inuidiam: aut qui pecuniā suppeditant adolescenti, qua fiat deterior. Fertur & alter huic consimilis,

Φίλος μὰ βλάπτων οὐδὲν ἐχθροῦ διαφέρει. id est,
Cum nocet amicus, nihil ab hoste discrepat.

Huc respexit Horatius in epistolis.

Nil moror officium, quod me grauat.
Rursum alibi,
Sedulitas autem, quem stulte diligit, urget.

Itidem Seneca libro de beneficiis 2. Sæpe, inquit, nihil interest inter amicorum munera, & hostium uota. Quidquid illi accidere optant, in id horum intempestiua indulgentia impellit atque instruit. Quid autem turpius, quam quod euenit frequentissime, vt nihil intersit inter odium & beneficium? In his Senecæ verbis, pro uota, quod nos ex uetustis exemplaribus reposuimus, vulgati codices habebant acta. Id admonendum erat, ne quis ignarus vt mendum tollat, quod in multis ante hac usu uenit. Prouerbio accedet nonnihil gratiæ, si paullo longius deflectatur: veluti si dicas, nullos æque nocere bonis litteris, atque hos qui sedulo quidē at parum feliciter tractant eas. Aut uemimem magis officere famæ, quam ineptum præconem. Aut secundam fortunam nocentiorem esse aduersa.

Nosce tempus.

Γνῶθι καιρόν. i. Noueris tēpus. Celebratur in primis inter septē sapiētū apophthegmata: ac, vt alia oleraq. pluribus auctoribus adscribitur a nullo nō usurpatū. Hesiodus,

O Μέτρα

Μέτρα φυλάσσειν, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. id est,
Obseruato modum, nam rebus in omnibus illud
Optimum erit, si quis tempus spectauerit aptum.

Huc allusit Theocritus in Idillio:

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. id est,
Verum alia aestiuo, atq. hyberno tempore fiunt.

Quin & Isocrates ad Demonicum scribit, iniucundum in omni re esse, quidquid intempestiuum sit. Adeo cum illis in negotijs plurimum habet momenti, temporis & opportunitatis obseruatio. Idem admonent Graecorum sententiae,

Ὡς μικρὰ τὸ μικρὸν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν. id est,
Vel maxima est pusilla res loco data.

Rursus alia,

Καλὸν τὸ καιρῷ πάντα πάντως μέτρον. id est,
Res bella cuncti nosse temporis modum.

Praeterea Pindarus in Pythiis,

Ὁ δὲ καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. id est,
Tempus pariter in omni re fastigium obtinet.

Item illud Horatij,

Dulce est desipere in loco.

Tantam uim habet opportunitas, vt ex honesto inhonestum, ex damno lucrum, ex uoluptate molestiam, ex beneficio maleficium faciat, & contra, breuiterq. rerum omnium naturam permutet. Haec in aggrediundo conficiendoq. negotio praecipuum habet momentum: vt non sine causa veteres uideantur eam diuinitate donasse: tametsi apud Graecos mas est hic deus, appellaturq. καιρός. Eius simulacrum ad hunc modum fingebat antiquitas: Volubili rotae pennatis insistens pedibus, vertigine quam citatissima semet in orbem circumagit, priore capitis parte capillis hirsuta, posteriore glabra, vt illa facile prehendi queat, hac nequaquam. Vnde dictum est, occasionem arripere. Ad quod eruditè simul & eleganter allusit quisquis is fuit, qui uersiculum hunc conscripsit,

Fronte capillata, post haec Occasio calua.

Sed libet & Posidippi super hac re carmen adscribere, quod quamobrem Politianus omittendum existimarit admiramur. Est autem huiusmodi,

Τίς πόθεν ὁ πλάστης; Σικυώνιος. οὔνομα δὴ τίς;
Λύσιππος. σὺ δὲ τίς; Καιρὸς ὁ πανδαμάτωρ.
Τίπτε δ' ἐπ' ἄκρα βέβηκας; ἀεὶ τροχάω. τί δὲ ταρσοὺς
ποσσὶν ἔχεις διφυεῖς; ἵπταμ' ὑπηνέμιος.
Χειρὶ δὲ δεξιτερῇ τί φέρεις ξυρόν; ἀνδράσι δεῖγμα
ὡς ἀκμῆς πάσης ὀξύτερος τελέθω.
Ἡ δὲ κόμη, τί κατ' ὄψιν; ὑπαντιάσαντι λαβέσθαι.
Νὴ Δία, τἀξόπιθεν πρὸς τί φαλακρὰ πέλει;
Τὸν γὰρ ἅπαξ πτηνοῖσι παραθρέξαντά με ποσσὶν
οὔτις ἔθ' ἱμείρων δράξεται ἐξόπιθεν.
Τοὔνεχ' ὁ τεχνίτης με διέπλασεν εἵνεκεν ὑμέων,
ξεῖνε, καὶ ἐν προθύροις θῆκε διδασκαλίην.

Quos versus nos ita uertimus, non quo cum archetypo Graeco certaremus, sed crassiore, sicuti solemus, Minerua, planeq. ex tempore: uidelicet vt intelligi duntaxat possint ab his qui Graece nesciunt.

Quae patria artifici? Sicyon. quo nomine? nomen
Lysippo dictum est. ipse quis es? loquere.
Illa ego cuncta domans Occasio. cur age pinnis
Insistis? uoluorq. ac rotor assidue.
Cur gemina in pedibus gestas talaria? dicam,
Huc illuc uolucrem me leuis aura rapit.
Quid dextra sibi vult inserta nouacula? signū hoc
Quod quauis acie sim mage acuta, docet.
Tecta capillitio facies quidnam admonet? Illud,
Quisque vti me, quotiens offeror, arripiat.
Cur autem capitis pars posticaria caluet?
Quem semel alatis praeterij pedibus,
Is quanquam uolet inde cito me prendere cursu,
Haud liceat, simul ac vertero terga uiro.
Hac itaq. idq. tua me finxit imagine causa
Hospes, scalptoris ingeniosa manus,
Spectandamq. domus hic prima in fronte locauit.
Scilicet vt cunctos & moneam & doceam.

Non ab re fuerit & Ausonianum epigramma subscribere, quod, vt admonet Politianus, e Graeco uidetur effictum, quanquam cum alijs nonnullis diuersum, tū illo potissimum nomine, quod hic additur poenitentia comes. Carmen sic habet,

Cuius opus? Phidiae, qui signum Pallados, eius
Quiq. Iouem fecit, tertia palma ego sum.
Sum dea, quae rara, & paucis Occasio nota.
Quid rotalae insistis? stare loco nequeo.
Quid talaria habes? volucris sum, Mercurius quę
Fortunare solet, trado ego cum uolui.
Crine tegis faciem? cognosci nolo, sed heus tu
Occipiti caluo es? ne tenear fugiens.
Quae tibi iuncta comes? dicat tibi. dic rogo, quae sis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipse dedit.
Sum dea, quae facti, non factiq. exigo poenas.
Nempe vt poeniteat, sic Metanoea uocor.
Tu modo dic quid agat tecum? si quando uolaui,
Haec manet, hanc retinent quos ego praeterij.
Tu quoq. dum rogitas, dum percontando moraris,
Elapsam dices me tibi de manibus.

Olet lucernam.

Τὸν λύχνον ὄζει, id est, Lucernam olet, De re meditata, multoq. studio elucubrata. Inde ductum quod studiosi ad lucernā vigilantes soleāt elaborare, si quid accuratius velint excudere. Iactatum olim in Demosthenē, illius ἐνθυμήματα τὸν λύχνον ἀπόζειν, id est, Enthymemata lucernā olere, quod omnia de scripto diceret, ac praemeditatus domi. Vnde & illud de eodem celebratur elogium: quod plus olei quam vini consumpserit. Erat. n. abstemius, et ὑδροπότης: atque extrema etiam senecta ad lucernulam illam suam exercebatur.

Aristophanis & Cleanthis lucerna.

ARISTOPHANIS & Cleanthis lucerna, propter insignem studij diligentiam in prouerbium abiit. Vt is ad Aristophanis aut Cleanthis lucernam dicatur lucubrare, qui summo studio exquisitaq. cura singula pensitat. Varro libro De lingua Latina primo, Quod nō solum ad Aristophanis lucernam, sed etiam ad Cleanthis lucubrem, nolui praeterire, qui poetarum modo verba, vt significant, expediunt. Videtur autem adagium sentire de Aristophane grammatico. Neque fama caruit etiam Epicteti lucernula, quae post illius mortem magno aere redempta est. Caeterum quod ait Iuuenalis,

Hac ego non credam Venusina digna lucerna?

magis pertinet ad inuestigationem, quam ad lucubrationem.

De plaustro loqui

LIBERTAS *veteris comœdiæ eousque progressa est, ut non solum ciuium primates, uerum etiam deos nominatim taxaret, id quod apparet ex Aristophane, qui in Pluto Iouem, Mercurium, Aesculapium, reliquosq. deos omnes contumeliose tractat. Bacchum item in Ranis, non admodum honorifice. Quoniam aũt apud priscos illos huiusmodi fabulæ in plaustris agebãtur a iuuenibus, ore fece collito ne possent agnosci, quã magna licentia in obuium quenque dicteria iaciebant, inde natum adagium,* ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν, *id est, Tanquã e plaustro loqui, de his qui palam ac libere conuiciantur. Id notat Aristophanes in Nebulis dicens,* Οὐ μωκεύσεις, οὐδὲ ποιήσεις ἅπερ οἱ τρυγοδαίμονες οὗτοι. *id est, Non me ludes, nec mi facies ea quæ trygodæmones isti. Nisi malumus hæc referre ad consuetudinem, quæ posterioribus etiam seculis durauit apud Athenienses. Nam in festo, quod Leneum appellant, mos erat poetas inter se concertare scriptis carminibus, ad risum concitandum accommodatis, quæ sedentes in plaustris pronunciabant, inuicem sibi conuicia dicentes. Sunt qui ad Eleusinia sacra, quæ Magna vocantur, referunt: in quibus mulieres curru uehebantur, atque interim dum ueherentur, ex more mutuis conuiciis sese lacessebant. Lucianus in Ioue tragœdo,* Ὡς δαιμόνιον οὐδένα φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται, καὶ μικρὸν ἔπιπλειν ἀλλ' αἰτίας, ὅτι καὶ δεῖ. i. *Vt nulli deorũ parcit, uerũ e Plaustro libere loquitur, Corripiẽs simul insontẽ, pariterq. nocẽtẽ. Obiicit et Demosthenes Aeschini, quod in se ueluti de plaustro dicẽda & non dicenda protulisset. Vnde hoc ipsum, veteris comœdiæ licentia, prouerbij quiddam sapit. Diuus Hieronymus ad Rusticum monachum, Ego enim neminem nominabo, nec veteris comœdiæ licentia certas personas eligam atque perstringam. Allusit huc Aristophanes in Equitibus,*

Οἴμοι σὺ δ' οὐδὲν ἐξ ἁμαξουργοῦ λέγεις. *id est,*
Heu mihi nihil tu loqueris e plaustrario.

Siquidem ἁμαξουργοὶ *uocantur plaustrorum fabri.*

Plaustra conuiciis onusta.

EODEM *allusit Lucianus, cum ait in Eunucho* καὶ ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν κατασκεδάσαντα ἀλλήλων *id est, Et solida plaustra conuiciis onusta inter se effundebant. Loquitur de duobus philosophis inter sese contumeliose altercantibus. Significat autem* ὑπερβολικῶς *tantum conuiciorum, quantum plaustro possit uehi. Quæ quidem ipsa figura ad prouerbij naturam pertinet, cũ dicemus, plaustra promissis onusta, & naues pollicitis onustas, pro maximis amplissimisq. promissis. Nam et* ἁμαξιαῖα, *id est, plaustralia Græci vocant magnifica, fastuosaq., a plaustris ducto nomine. Alexis apud Athenæum libro nono, detorsit in bonã partem,* παρέθηκε τὴν τράπεζαν, εἶτα περιφέρει ἁμαξιαῖα ἀγαθά. *.i. Apposita mensa est, ac dein circumtulit rerũ bonarum plaustra.*

Tollat te, qui non nouit.

TOLLAT *te, qui non nouit. Si cuius dolos iam non ignotos esse nobis significabimus, neque posthac posse ab illo falli, concinne dicemus, Tollat te, qui non nouit. Refertur a Quintiliano libro sexto: Simile est, inquit, quod dicitur* παροιμία, *& prouerbia opportune aptata, vt de homine in aquam lapso, ut alleuaretur rogan ti: Tollat te, qui non nouit. Hæc Fabij uerba alioqui subobscura, uelut interpretatur Horatius in Epistulis, agens de scurra Plano, qui sponte sua sæpe cadens, tanquam crure fracto, miserandis uocibus prætereuntes implorabat, vt humo tolleretur. Peregrinus autẽ quispiam ac doli ignarus, si quando alleuaturus accessisset, a scurra ludibrio habebatur. Verum ubi iam illius simulatio plerisque innotuisset, isq. aliquando crure vere fracto tolli precaretur: nemo subuenit, omnibus Planum solitos agere ludos arbitrantibus. Nimirum euenerat homini, quod Aristotelem dixisse ferũt, qui rogatus quidnam lucri facerent mendaces, hoc, inquit, vt nec vera dicentibus habeatur fides. Versus Horatij sunt hi:*

Nec semel irrisus triuiis attollere curat.
Fracto crure Planum, licet illi plurima manet
Lachryma, per sanctum iu atiuratus Osirim
Credite, non ludo, crudeles tollite claudum.
Quære peregrinum, uicinia rauca reclamat.

Porro uocem hanc Planus, A. Gellius libro 16. cap. 7. commemorat inter verba inusitata, quibus usus sit Mimus Laberius, atq. significare sycophantam. Quanquam eodem nomine usus est M. Tullius, eodem significatu, in oratione quã dixit pro Cluentio. Est aũt dictio Græca πλάνος, *significatq. tũ errorẽ tũ impostorẽ. Potest & hoc pacto efferri adagium, quære hospitem, aut quære peregrinum, quemadmodum extulit Flaccus. Conueniet & in eos a quibus aliquando fuimus delusi, eisq. experientia facti cautiores, minusq. creduli. Simile est illud Iuuenalis,*

Circuit & fatuos non inuenit.

Nam fatui facile decipiuntur. Nec abludit hinc Græcum illud, Οὐκ αὖθις ἀλώπηξ, *id est, Non iterum vulpes, subaudi, decipitur.*

Oppedere, & oppedere contra tonitrua.

OPPEDERE *prouerbialiter, pro reclamare et cõtẽnere reperimus vsurpatũ. Horatius in Sermonibus, Vin tu curtis Iudæis oppedere? Aristophanes in Pluto,*

Καὶ τῇ πενίᾳ ἀντιπαρδεῖν.
Rursum in eadem alibi,
Καὶ τῇ πενίᾳ καταπαρδεῖν. *id est,*
At paupertati oppedere tristi.

Quod iam diuites facti paupertatẽ negligere possent.
Idem in Nubibus.
Καὶ βούλομαι ἀντιπαρδεῖν πρὸς τὰς βροντάς. i.
Voloq. ipsum oppedere contra cæli tonitru.

Verba sunt Strepsiadis adorãtis nubes, & cõtẽnentis tonitrua Iouis. Interpres addit natum ex artificio quo dã in scena repræsentari solito, lapillis ex amphora in vas quoddã æneũ præcipitatis, atq. ita tonitrui strepitũ imitãtibus, ut hoc sit ut lut obstrepere tonitruis. Nos opinamur allusum ad ueterũ poppyssandi consuetudinem. Antiquitus enim cũ fulguraret, poppysmatibus obstrepebant, id remedio fore rati, ne quid læderet fulgur. Aristophanes in Vespis, Κἂν ἀστράψῃ, ποππύζουσι. *i. Quod si fulguraro, poppysant. Vnde quidã per iocum, ueluti perperã imitantes aliorũ poppysmata, crepitum ventris edebant. Cyclops apud Euripidem in*

eiusdem nominis tragœdia, Iouis tonitrum contemnēs, loquitur hoc pacto,

Εἰ τ᾽ ἐκπιὼν μέλανος ἀμφορέα, πέπλον
Κρούσας, διὸς βροντῶσιν εἰς ἴσον κτυπῶν. id est,
Vbi lactia epotauero amphoram, peplum
Quatio, Iouis ex pari tonitribus obstrepens.

In antro Trophonij vaticinatus est.

Ἐς τροφωνίου μεμάντευται, *id est, In Trophonij antro uaticinatus est. De homine vehementer tristi, tetricoq. propterea quod olim creditum est eum, qui in Trophonij specum descendisset, postea nunquam ridere. Aristophanes in Nubibus,*

-Ὡς δέδοικ᾽ ἐγὼ
Εἴσω καταβαίνων ὥσπερ ἐς τροφωνίου. id est,
-Vt uidelicet horrui
Haud aliter, ac subiens specum Trophonij.

Porro historia de Trophonio uarie narratur a Græcis. Quidam aiunt hunc Trophonium in secandis saxis summum artificem fuisse, sanumq. subterraneum extruxisse in Lebadia Bœotiæ regione, quod Trophonij vulgo cognominatum est, nimirum ab artifice. Dein qui sciscitarentur oracula, in aditu specus sedere solitos, nudos: atque inde flatu quodam abripi sub terram. Gestare autem secum placentas quasdam, quas lemuribus & serpentibus occurrentibus obijcerent. Deinde percepto oraculo, rursus per alium hiatum in summā terram restitui. Alij narrant hoc pacto: Agamedes Stymphali, quæ est Arcadiæ pars, rex erat: is vxorē duxit Epicasten, cuius filius erat Trophonius. Ii eius tempestatis mortales omnes artificio superabant, ac Delphicum templum extruendum receperant, atque in Helide ærarium quoddam condiderant Augeæ, ubi aurum suum reconderet: qui postea soluta lapidis cuiusdam commissura, quam in hoc ipsum reliquerant, noctu ingressi, pecuniam furari consueuerunt, socio Gercyone Agamedis germano, atque Epicastæ filio. Quæ res cum vehementer perplexum haberet Augeam, forte fortuna accidit, ut Dædalus Minoem fugiens ad eum diuerteret. Hunc exorauit Augeas, ut arte qua piam fures hos inuestigaret. At Dædalus laqueos quosdam summo artificio constituit, quibus Agamedes captus est. Id conspiciens Trophonius, non esse effugium, capite Agamedis amputato ne posset agnosci quis esset, una cum Gercyone Orchomenon aufugit. Hos cum Augeas, auctore Dædalo persequeretur, & illinc aufugerunt: alter nempe Gercyon Athenas, vt testatur Callimachus, in Arcadiam, alter uero in Lebadiam Bœotiæ regionem. Vbi parato sibi domicilio subterraneo per omnem uitam perseuerabat. Quo defuncto, vulgo creditum est, illic certa reddi oracula, ac Trophonio perinde vt deo sacrificari cæptum. Quidam aiunt Agamedem & Trophonium Dædali opera suffuratos aufugisse, & Trophonio fugienti terram hiatu diductam, uiuumq. absorbuisse circa Lebadiam. Aliquot post annis, cum Bœoti pestilentia laborarent, consultū oraculum respondit, Trophonij manibus honorem habendum esse. At illi cum essent ignari, ubi nam terrarum illius esset monumentum, apum indicio repererūt. Nam ubi eas conspicerent, e cauo quodam subscatentes, coniectarunt eum esse locum. Quare visum est aliquem in id antrum demittere, qui rem exploraret. Quidam igitur ingressus, duos dracones obuios habuit: quibus obiectis offis melliis, illæsus euasit. Vnde & mos inoleuit, vt antrum Throphonij subituri placentas aliquot secum deferant. Prius quam autem subirent, certis diebus ceremoniis præscriptis lustrabantur, pure interim agentes: deinde stola sacra ornati descendebant, hastas manu gestantes, vt aiunt nonnulli, quo uim serpentium depellerent. M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo tradit, Trophonium et Agamedem exædificato templo Apollini Delphico, venerantes deum laboris sui mercedem petisse, nihil quidem certi, sed quod esset optimum homini: quibus Apollo se id daturum ostendit, post diem ab illo tertium, qui ut illuxit, mortui sunt reperti. Recentiores ita tradunt, Trophonium virum quempiam fuisse supra modum gloriæ famelicum, Empedocliq. similimum, extructoq. sibi subterraneo domicilio oracula reddidisse. deinde ubi ille fame interisset, genium quēdam in id immigrasse, atque oracula reddere perrexisse: post superstitione mortalium plures in id antrum demisisse sese, ac dies complures ibi commoratos. Plutarchus in commentario de dæmonio Socratis, narrat Timarchum quendam in Trophonij specum ingressum, posteaquam illinc redisset, prodigiosa dictu narrasse sibi uisa. Meminit & Cicero libro De natura deorum tertio, huius Trophonij. Meminit Herodotus in primo. Sed plurima de hoc nugamento nugatur apud Philostratum Apollonius, uir nostro iudicio dignus, qui non alia de re philosophari debuerit. Ridet locis aliquot Trophonium hunc Lucianus, adamantinus omnium superstitionum insectator: per cuius antrum & Menippus se iocatur ab inferis redisse. Huius antri mentionem facit Euripides in Ione,

Τί τίθεσθ᾽ ἐκ τροφωνίου φέρεις, id est,
Quod ex Trophonij refers oraculum?
Item in eadem,
Σηκούς τ᾽ εἰς ἱεροὺς τροφωνίου. id est,
Templa adis Trophonij.

Quæ nos de Trophonij antro retulimus, partim ex Aristophanis interprete, partim ex Zenodoto sumus mutuati.

Excubiarum causa canens.

Φρουρᾶς ᾄδων, *id est, Excubiarum gratia canens, Dicebatur olim in hominem vigilantem ac diligentem, inde ductum, quod qui excubias agunt, cauere consueuerunt, veluti uigiliarū tædium cantu solentur, vel ne interim obdormiscāt. Sic ait Strepsiades in Nubibus Aristophanis, male acceptus in schola Socratis,*

Φροῦδα τὰ χρήματα, φρούδη χροιά,
Φρούδη ψυχή, φρούδη δ᾽ ἐμβάς.
Καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τοῖσι κακοῖς,
Φρουρᾶς ᾄδων ὀλίγου φροῦδος γεγένημαι. id est,
Cassi nummiq., cassusq. color.
Cassa est anima, cassa solcæ.
Hisq. malis accedit & illud,
Dum canto uigil, pene interij.

Effertur autem bifariam, parœmia, φρουρᾶς ᾄδων, καὶ φρουρὰς ᾄδων. *Alluditur ad hanc vocem* φροῦδος, *quæ significat cassum & inanem.*

Sale emptum mancipium.

Ἁλώνητον ἀνδράποδον, *id est, Sale emptum mancipium. In*

barbarum quempiam ac vilem homuncionem olim dicebatur. Nam negotiatores olim in mediterranea salem importantes, mancipia reportabant a barbaris. Et Thraciæ genti peculiaris erat mos, mancipia sale commutare. Vnde comicus quidam,

Θρᾷξ ὠνητὸς ἐν πρὸς ἅλας ἀγορασμένος. id est,

Generosus es Thrax sale redemptus scilicet.

Huiusmodi ferme referuntur a Zenodoto.

Salis onus unde uenerat, illuc abiit.

Ἅλας δὲ φόρτος ὅθεν ἦλθεν οὗ ἦλθεν. id est,

Sal abiit illuc, unde demanauerat.

Seuarus prouerbialis in eos qui parta tueri nequeunt. Aut in eos quibus male parta male dispereunt. Natum adagium ab euentu. Negotiator quidam nauem onustam sale uehebat, nautis dormitantibus, influxu aquæ marinæ sentina uehementer adaucta, & salem uniuersum soluit ac corrupit, & nauem ipsam demersit: itaq. quod ex aqua marina natum fuerat, uã hinc concrescit sal, in eandem denuo liquefactum est.

Salem uehens dormis.

FERTVR & *his uerbis adagium ex eodem euentu natum,* ἅλας ἄγων καθεύδεις, *id est, Salem portans dormis. Quadrabit in eum qui in re periculosa socorditer atque indiligenter agit, propterea quod sal influxu sentinæ facile corrumpitur.*

Male parta, male dilabuntur.

RESPONDET *superiori sententiæ, quod est in secunda Ciceronis Philippica: Sed ut est, inquit, apud poetã nescio quem, Male parta, male dilabuntur. Quod autẽ de auctore dubitat Tullius, est apud Plautum in Pœnulo, Male partum, male disperit. Festus Pompeius ex Neuio citat: Male parta, male dilabuntur.*

Qui se nõ habet, Samum habere postulat.

Ὁς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id est,

Qui semet ipse non habet, Samum cupit.

In eos conueniet qui impudenter quippiam postulant. Aut qui minora curant, maiorum negligentes. Natum ex historia quapiam, cuius meminit Plutarchus in apophthegmatis Laconicis. Athenienses vrbe victori tradita postularunt, vt Samum duntaxat sibi relinqueret. Atque is respondit ad hunc modum, Cũ vestri non sitis, alios habere postulatis. Atque hinc ducta parœmia,

Ὁς αὑτὸν οὐκ ἔχει, Σάμον θέλει. id est,

Qui semetipsum non habet, Samum petit.

Dion sophista in libello περὶ τῆς ἀπιστίας, eleganter accõmodat in aliũ sensum, ὃς αὑτὸν αὑτῷ οὐ φίλος, πῶς ἄλλῳ φίλος. i. Qui sibiipsi non est amicus, quomodo alteri est amicus? Quadrabit & in eos, qui imperium affectant in alios, cum ipsi sibi nequeant imperare.

Occultæ musices nullus respectus.

OCCVLTAE *musices nullus respectus. Græcis quondã celebratum adagium: cuius sensus sit, quãuis egregias ingenij dotes, si non proferas, perinde esse quasi non habeas. Quo uidetur allusisse Persius, cum ait.*

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter.

Hoc nostrum refertur a Suetonio in uita Neronis imperatoris, quem scribit imperatoriæ dignitatis oblitũ, vsque adeo musices studiosum fuisse, vt non modo nihil omitteret eorum quæ generis eius artifices, uel cõseruandæ, uel augendæ uocis gratia factitarent, verũ etiam in scenam prodire concupiuerit: subinde inter familiares Græcum prouerbium iactans, Occultæ musicæ nullum esse respectum. Vsurpat idem Aulus Gellius, lib. Noctium 13. cap. ultimo, Nosti, inquit, magister verbum illud scilicet uetus: egregiam musicã quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Vsurpatur a Luciano in Harmonide, οὐδὲ τῆς ἀφανοῦς μουσικῆς ἄκουσμα ἐστὶ, *id est, Nulla enim utilis est occultæ, quemadmodũ prouerbio dicunt, & abstrusæ musices. Allusit huc haud dubie Ouidius, cum ait,*

Tu licet & Thamyrã superes, atque Orphea cãtu,

Non erit ignotæ gratia magna lyræ.

Sunt autem nonnulli mortales, qui uel natiuo quodam ingenij vitio, vel data etiam opera quæ sciunt dissimulant, & aliis grauantur impertire. His illud nonnunquam euenire solet, vt pro indoctis negligantur. Huc adscribendum quod Græci τυφλὸν πλοῦτον appellant, id est, cæcas diuitias, reconditas opes & abstrusas. Ad hunc modum vocat Plutarchus cõpluribus locis, atq. item Lucianus. Hoc dictum Plutarchus in uita Lycurgi testatur vulgo apud Lacedæmonios fuisse iactatum, quod illic Plutus seruaretur inhonoratus non aliter quam imago picta inanimis & immobilis. Sic enim Lycurgus instituerat rempublicã, vt diuitiæ nec usui cuiquam esse possint, nec ornamento.

Ficulnus.

LIGNVM *ficulnũ vt fragile, atq. ad omnia ferme inutile, prouerbiis aliquot locum fecit. Nam σύκινοι ἄνδρες, id est, virum ficulnũ appellant mollem atq. inutilem, vt Theocritus in Ergatinis:*

Μή τις παριὼν εἴπῃ, σύκινοι ἄνδρες ἔντι, ὤλετο χ' οὗτος ὁ μισθός. id est,

Ne quis præteriens dicat, ficulni homines sunt,

Atque hæc deperiit merces.

Scholiastes admonet prouerbium ductum a ligno ficus, inutili, fragili & inualido, unde dictum & ficulnum præsidium, pro inutili. Apud Aristophanem in Fucis quidam interrogat, τίνος ξύλου σύ; *id est, Cuius ligni tu? Respondetur* συκίνου, *id est, ficulni. Quo loco monet interpres, ex ficulno ligno fumum existere acerrimum ac molestissimum. Apud eundem in Pluto Sycophanta minatur, si quem nãctus esset suæ sortis virum ficulnum, vlturum iniuriam,*

Ἐὰν δὲ σύζυγον λάβω τινά, καὶ σύκινον. id est,

Si quempiam nancisçar eiusdem iugi

Virum atque ficulnum.

Rursum apud eundem in eadem fabula,

Καὶ σύκινον τὸν ἡγεμόνα τοῦτον θεὸν,

Ἐγὼ ποιήσω, τήμερον δοῦναι δίκην. id est,

Ficulnum ego hercle, ac præpotentem istum deum

Compulero pœnas hoc die dependere.

Ficulnum deum appellans imbecillũ ac nullarũ uiriũ. Huc allusit Horatius, cum Priapum ita loquẽtẽ facit,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum.

Ac paullo post, -Pepedi

Diffissa nate ficus.

Ficulnã mentẽ dixit Lucianus ἐν τῷ πρὸς τὸν ἀπαίδευτον,

Χωλὴν μὲν ἔχων καὶ συκίνην γνώμην. id est,
Claudam habens ac ficulnam mentem.

Eodem respexit Alexander Pseudomantis, libros Epicuri lignis exurens ficulnis, nullius precij philosophum significans. Et συκίνη ἐπικουρία. id est, ficulnum auxilium, pro inualido atque inutili. Aristophanes in Lysistrata,

Ἦν ἂν ἡμῖν συκίνη ἐπικουρία. id est,
Ficulna nobis qui erat opitulatio.

Et συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulna machæra, pro calũnia. Et συκίνη ναῦς, id est, Ficulna nauis, pro uili, minimiq. precij nauicula. Quin apud Naxios Bacchum, quem βακχέα dicunt, viteum effingũt: alterum quem μειλίχιον appellant, ficulnum. Nam ficus illi μείλιχα vocant. Existimant autem Bacchum non uini tantum, sed & ficuum auctorem. Sic ferme Athenæus libro tertio. Diuersa figura dixit Theocritus in Aita, χρύσειοι πάλαι ἄνδρες. id est, aurei quondam uiri. Item præsidium sacrum, & anchora sacra, & robur adamantinum.

Lupi illum priores uiderunt.

LVPI *illum priores uiderunt. In raucum dicitur, & cui uox repente sit adempta. Festiuius dicetur in eos qui metu alicuius obticescunt, alioqui feroces. Vergilius in Ecloga, cui titulus Mœris:*

—Vox quoque Mœrim
Iam fugit ipsa, lupi Mœrim uidere priores.

Seruius admonet, physicos auctores esse, inesse eam vim lupis, vt si quem hominem priores uiderint ei uocem adimant. Neque desunt philosophi, qui huiusce rei causam reddere conantur. Socrates apud Platonem libro De republica 1. rem ad allegoriam vertit dicens Thrasymacum sibi vocẽ ademturũ fuisse, ni forte fortuna prior conspexisset. Καὶ ἐγὼ inquit, ἀκούσας ἐξεπλάγην καὶ προσβλέπων αὐτὸν ἐφοβούμην, καί μοι δοκῶ, εἰ μὴ πρότερος ἑωράκειν αὐτὸν ἢ ἐκεῖνος ἐμέ, ἄφωνος ἂν γενέσθαι. Theocritus in Idyllio Ξ.

Οὐ φθεγξῇ; λύκον εἶδες. id est,
Edere non poteris vocem, lupus est tibi visus.

Illud interim obseruatione dignum. Theocritum uertisse sententiam, cum negat eum proloqui posse, non qui a lupo sit visus, sed qui lupum uiderit. Sed allusit duntaxat ad prouerbium Theocritus, cum significaret riualem conspectum, cuius nomen erat Lupus.

Quæcunq. in somnio videntur.

Ὅσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεις, id est, Quæcunq per somnium vides. De uotis immodicis dicitur. Nam quidquid optaris, id somniare contingit quibuslibet: sicuti Micyllus ille Lucianicus diuitem se ac præpotentem somniat. Apud Theocritum piscator somniat aureum piscem. Et infimæ sortis homines, nonnunquam reginarum coniugium somniant. Pastor quidam apud Theocritum in Ecloga nona,

—Ἔχω δ᾽ ἅπερ ἐν ὀνείρῳ
Φαίνονται, πολλὰς μὲν ὄϊς, πολλὰς δὲ χιμαίρας. id est,
Possideo quæcunque solent sub nocte uideri
In somnis, vim magnã ouium, multasq. capellas.

Interpres admonet proferri hunc in modum, ὅσα ἐν ὀνείρῳ φέρει. id est, Ferre quidquid in somnio videtur. Citat & versum Homericum,

Οὐδ᾽ εἴ μοι τόσα δοίης, ὅσα ψεύδονται ὄνειροι. id est,
Nec mihi si tantum dederis quam multa sopitis
Somnia uana ferunt.

Est autem apud hunc poetam Iliados 1. sed paullo aliter:

Οὐδ᾽ εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est.
Nec mihi si tantũ dederis, quãtũ extat harenæ ac Pulueris.

Videtur huc allusisse M. Tullius in Sallustium: Vnde tu qui modo ne paternam quidem domum redimere potueris, repente tanquam somnio beatus, hortos pretiosissimos, villam Tiburti & Cæsaris reliquas possessiones paraueris.

Bona Porsenæ.

BONA *Porsenæ dicebantur, quæ velut ab hostibus erepta paruo veneunt. Eam appellationem Liuius ab urbe condita 2. scribit ad suam usque ætatem durasse: putatq. inde natam. quod in bello soleant bona Porsenæ venire Romæ, eaq. consuetudo una cum titulo perseuerarit & in pace, quod alioqui is mos hostiliter bona vendendi non congruat tam pacatæ regis profectioni: quod si minus probatur, existimat eam consuetudinem a mitiori principio fuisse natam. Illud arbitratur vero proximum, quod Porsena discedens ab Ianiculo: ex fœderis lege, castra opulenta, conuecto ex propinquis ac fertilibus Etruriæ aruis commeatu, Romanis dono dedit, inopi tum vrbe ab longinqua obsidione. Ea deinde ne populo immisso diriperentur, hostiliter venisse, bonaq. Porsenæ appellata, gratiam muneris magis significante titulo, quam auctionem fortunæ regiæ. Fortasse non inepte dicetur in res quæ dono cuiuspiam, aut fortunæ commoditate citra nostram operam, contingunt. Nã Liuius non indicat usum adagij.*

Leonina societas.

LEONINA *societas est, cum omne commodum ad vnum aliquem redit, reliquis vi fraudatis. Extat in Pandectis, in quibus ex Vlpiano refert Aristo, Cassiũ respondisse, societatem talem coiri non posse, vt alter lucrum tantum, alter damnum sentiret, & hanc societatem leoninam solitum appellare. Ceterum Cassinam appellationem, haud dubium prouerbialem, ex Aesopi Græci apologo natam apparet, qui talis circumfertur. Leo, asinus & vulpes societatem inierant, vt quod uenatu cepissent, id in commune partirentur. Prædam vbi erãt nãcti, leo iubet vt asinus partiatur. Ille, vt est stolidus, in tres æquas portiones distribuit. Qua gratia mox indignatus leo, quod ceteris æquaretur, asinum adortus dilaniat. Restabat vulpes, eam de integro partiri iubet, illa totam ferme prædam leoni attribuit, sibi uix paucula quædam seruans. Leo comprobata distributione rogat, quisnam illam artem partiendi docuisset. Et vulpes, Calamitas, inquit, asini.*

Ex tripode.

Τὰ ἐκ τοῦ τρίποδος, id est, Ex tripode dicta. Dici solitum de iis quæ vehementer vera atque indubitata videri volumus. Effertur uarie adagium, ὡς ἐκ τρίποδος, id est, Tanquam ex tripode dicta: τάδε ἐκ τρίποδος. id est, Hæc ex tripode dicta, id est, certissima perinde, quasi ex Apollinis oraculo profecta. M. Tullius in epistola

la

la quadam ad Brutum: Hac ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Trãslatum a tripode, vel Delphica, uel Pythia. Nam hac duo oracula quondam summam fidem apud mortales obtinuerunt. De Pythio testatur Strabo libro Geographiæ nono, fuisse quondam celebratissimum, idq. liquere thesauris ingẽtibus inibi constructis, in quos sacræ conferrentur pecuniæ, tũ operibus præstantissimorum artificum: deinde ludis Pythiis illic celebratis, deniq. innumerabilibus oraculis, quæ mãdata litteris extarent. Tripodem ita describit, Auctores, inquit, certi memorant, diuinum ipsum domicilium, profundam & curuam esse speluncam, non admodum lato patentem ore. Atque hinc auram reddi, sacro efflante numine. Excelsum autem ostio imminere tripodem, quem simul atque Pythia uates inscenderit, hausto diuinationis spiritu, responsa edere, partim metro, partim oratione libera. Comicus, Nõ Apollinis magis verum atque hoc responsum est. Plato lib. De legibus duodecimo: Ne si Pythius quidem affirmauerit. Quin illa quoque figuræ prouerbium resipiunt: Quidquid dixerit, oraculũ uideri vult. Quidquid dixerit, legem esse uult. Stoicorum δόγματα, id est, decreta. Et quod apud Plinium de medicis ait Cato, Et hoc puta uatem dixisse: id est, existima uerum fore quod dixi. Ipse Plinius alibi, Utinãq falsum hoc, & non a uate dictum, quam plurimi iudicent. Et Plutarchus in commentario De dignoscendo adulatore ab amico: Εἶτ' ἀκούσας ὅτι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν οἴεται φάναι, οὐ γνώμην ἀκηκοέναι. id est, Cum is audito quidquid dictum fuerit ita discedit, vt existimet se oraculum accepisse, non sententiam. Ceterum ab his nonnihil diuersa sunt, quæ Athenæus secundo Dipnosophistarum libro commemorat, nempe in Bacchi certaminibus præmium fuisse tripodem, atque ob id qui uera dicerent, vulgo de tripode loqui dictos. Tripodem autem fuisse lebetem tribus fultum pedibus. Huius duo erant genera, alterum Apollinis, ob veritatem oraculorum: alterum Bacchi, in quo uinum miscebatur, quod ebrij uera loquantur, quemadmodum dictum est in prouerbio, In vino veritas. Simili figura dixit Galenus libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, velut ex adyto: Ἀπεφθέγξατο γὰρ ὁ λύκος οὗτος ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθεγγόμενος, περίττωμα τῆς τῶν νεφρῶν θρέψεως εἶναι τὸ οὖρον. id est, Pronunciabat enim lupus iste, perinde quasi ex adyto quopiam redderet oraculum, quod superfluum est ex nutrimento renum, id esse vrinam.

Folium Sibyllæ,

FOLIVM *Sybillæ apud Latinos eãdem uim obtinet. Iuuenalis,*

Credite me uobis folium recitare Sibyllæ.
Id est, rem indubitatam. Aristophanes in Pace,

Οὐ μὴν χρὴ τοῦτο, οὐ γὰρ ταῦτ' εἶπε Σίβυλλα. id est,
Haud equidẽ agnosco, neq. enim canit ista Sibylla.

Ductum adagium a Cumana Sibylla, cuius oracula ĩprimis celebrantur. Huic autem mos erat, vt testatur M. Varro, in palmarum folijs oracula scribere. Quod secutus Vergilius in tertio Aeneidos,

Insanam uatem aspicies, quæ rupe sub ima
Fata canit, folijsq. notas & nomina mandat.
Quæcunque in folijs descripsit carmina virgo,
Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.
Illa manent immota locis, neque ab ordine cedunt
Item in sexto,
Folijs ne tantum carmina manda,
Ne turbata uolent rapidis ludibria uentis.

Frater viro adsit.

Ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, *id est, Frater uiro adsit. De fido auxilio dici solitum, propterea quod in rebus periculosis vix unquam frater solet fratri deesse. Apud Platonem secundo De republica libro, Adimantus Glauconis aduersus Socratem disputantis partes excipiens, Nondum, inquit, Socrates satis hac de re dissertũ. Cur ita? Nempe quia id nondum est dictum, quod maxime dictum oportuit. Tũ Socrates, Τὸ τοῦ λεγομένου, ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη. id est, Igitur frater adesto uiro, vt habet prouerbium: quare tu, si quid hic prætermisit, adiuua. Idem ex Homero sumptum adagium testatur in Protagora, ubi Socrates Prodicum aduocãs, vt Simonidem eiusdem ciuitatis hominem a Protagoræ calumnia tueatur: Videor equidem, inquit, aduocare te, quemadmodum ait Homerus, Scamandrum ab Achille obsessum Simoentem aduocasse,*

Φίλε κασίγνητε, θεῖος ἀνέρος ἀμφότεροί περ
Σχῶμεν. *id est,*
Frater amice, hominis pariter compescere uires
Ambo huius studeamus.

Est autem is locus in Iliados φ. Rursum Iliados χ. similiter Hector iam impar Achilli Deiphobum fratrẽ inuocat, vti ferat suppetias. Pallas enim illi apparuerat Deiphobi specie, ac deceptus Hector, frustra inclamat,

Δηΐφοβον δ' ἐκάλει λευκάσπιδα μακρὸν ἀΰσας. i.
Deiphobum fratrem intento clamore uocabat.

A quo cum destitueretur, dum fatalem adesse intellexit. Plutarchus in vita Cæsaris refert, Cascam Cæsare retinente gladium, fratris auxilium ad hunc modum implorasse, idq. uerbis Græcis, ἄδελφε βοήθει.

Ne temere Abydum.

Μὴ εἰκῆ τὴν Ἄβυδον, *id est, Ne temere Abydum, subaudiendum, nauiges. Ne quod graue periculum suscipias sine causa idonea. Veluti si quis admoneat, ne se facile coniiciat aliquis in aulam principis, quod ea res nõ omnibus feliciter cedat: aut ne compotationibus temulentis admisceat sese; quod fere non contingat abire sine malo: aut ne poetarum attingat litteras, quod animos complurium soleant corrumpere. Athenæus lib. 12. narrat Alcibiadem posteaquã a tutoribus accepisset suas facultates, Abydũ Hellesponti nauigasse, atque illic luxu delicijsq. fuisse corruptum, vt non dissimile sit illi, Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. Male audiebat Abydena gens, quod calumniatrix esset; vt intelligas ea gratia non esse tutum illic versari: Meminit adagij Stephanus & Suidas. Stephanus sic effert adagium, Εἰ μὴ δὴ εἰκῆ Ἄβυδον πατεῖν, id est, Si ne temere quidem Abydum calcare, id est, ne quis confidenter illam ingrediatur: indicat vsurpari de temerariis, addens hoc iaci solitum in eos qui Abydum insulæ Mileti incolebant.*

Vna hirundo non facit uer.

Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ, *id est, Vnica hirundo non efficit*

vir, hoc est, vnus dies non sat est ad parandam uirtutem aut eruditionem. Aut non vnum aliquod beneficium, bene dictumue sufficit ad hoc, vt uiri boni, aut boni oratoris cognomen promerearis: plurimis enim uirtutibus ea res constat. Aut vt certum aliquid cognoscas, non satis est vnica coniectura. Quod si permultæ conueniant, tum deniq. probabilis fuerit coniectura. Siquidem fieri potest, vt una quæpiam hirundo casu maturius appareat. Sumptum ab hirundinis natura, quæ veris est nuncia, nam hyeme deuolat. Vnde Horatius,

-Zephyris & hirundine prima.

de primo uere sentiens. Aristoteles libro Moralium primo, Τὸ γὰρ ἔαρ οὐ μία χελιδὼν ποιεῖ, οὐ μία ἡμέρα *id est, Ver enim nec vna hirundo facit, nec vnus dies. Et beatum eodem modo felicemue nec unus dies, nec breue efficit tempus. Aristophanes in Auibus,*

Δοκεῖ δέ μοι ἔργον ἔχειν χελιδόνων. *id est,*

Multa videtur opus habere hirundine.

Interpres indicat allusum ad prouerbium quod modo retulimus, Μία χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ. *Huc affine uidetur illud Sophocleon in Antigone,*

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. *id est,*

Namque unius quæ sit viri, haud est ciuitas.

Etenim quemadmodum una hirundo non facit uer, ita nec vnus homo facit ciuitatem, nec unus nummus diuitem.

Da mihi mutuum testimonium.

Δάνεισόν μοι μαρτυρίαν, *id est, Da mihi mutuum testimonium, hoc est, Da mihi tuum testimonium, recepturus itidem meum, si quando desiderabis. In eos recte iaciendum, qui se mutua talione laudant ac prædicant: aut qui mutuo studio sibi inuicem suffragantur: aut qui ad gratiam testificantur, neglecta religione. M. Tull. pro L. Flacco, repudians eleuansq. Græcorum testiũ fidem, Veruntamẽ, inquit, hoc dico de toto genere Græcorum. Tribuo uel litteras, do multarum artium disciplinam: non adimo sermonis leporem, ingeniorum acumen, dicendi copiam. Deinde si qua sibi alia sumũt non repugno. Testimoniorum religionem, & fidem nunquam ista natio coluit, totiusq. huiusce rei quæ sit vis, quæ auctoritas, quod pondus, ignorant. Vnde illud est, Da mihi testimonium mutuum? Non Gallorum, non Hispanorum putatur. Totum istud Græcorum est, vt etiam qui Græce nesciunt, hoc quibus uerbis a Græcis dici soleat, sciant. Quibus ex verbis M. Tullii satis liquet, adagium hoc ætate illa multo fuisse tritissimum.*

Mutuum muli scabunt.

MVTVVM *muli scabunt. Vbi improbi atque illaudati se uicissim mirantur ac prædicant. Translatum a mulis, qui sicuti reliqua iumenta, sese inuicem dentibus scabere solent. Citatur hic titulus, Mutuum muli scabunt, a Nonio Marcello inter reliquos Menippearum titulos M. Varronis, mirum ni prouerbialis. Ausonius in altera præfatione monosyllaborum: Sed ut quod per adagionem cœpimus, prouerbio finiamus: mutuo muli scabunt. Meminit huius & Varro lib. de lingua Latina tertio. Symmachus in epistula quadã, Mutuũ, inquit, scabere mulos, cui prouerbio ne uidear esse confinis, præconium uirtutum tuarum presso dente restringo. Non videtur autem adagium recte accipi posse, nisi malam in partem: velut si indoctum indoctus, deformem deformis, improbum improbus uicissim laudaret. Cuiusmodi fabulam memorat Horatius de duobus fratribus, qui se mutuum scabebant, ac mutuo officio alterum alter vicissim efferebant laudibus.*

Frater, inquit, erat Romæ, consulti rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores,
Gracchus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi,

Idem poetas indoctos notans, qui tamen inuicem se recitantes audiebant, ac laudabant,

Discedo Alcæus puncto illius, ille meo quis?
Quis? nisi Callimachus?

Tradunt operas mutuas.

HVIC *confine est Terentianum illud ex Phormione, Tradunt operas mutuas. De adulescentibus, qui se vicissim in peccatis defenderent. Translatum videtur ab agricolis uicinis, qui mutuam inter sese operam cõmodare solent. Aut ab artificibus, qui mutua nonnunquam vtuntur opera: maxime fabri ærarij.*

Senes mutuum fricant.

HVC *pertinet & iocus ille in prouerbium uersus, de senibus mutuo se fricantibus. Narrat autem fabulam Aelius Spartianus in Adriani imperatoris uita. Is Adrianus in balneo ueteranum quempiam, seruuli penuria, sese marmoribus affricantem conspicatus, eum & seruulis aliquot & sumptibus donauit. Quod reliqui veterani feliciter cessisse videntes, cœperunt & ipsi complures sub oculis imperatoris sese marmoribus affricare, vt hoc modo principis eliterent benignitatẽ. At ille euocatis senibus, iussit vt alius alium uicissim defricarent, atque ita pueris nihil opus fore. Is iocus postea in vulgi fabulam cessit. Celebratur & Scipionis Aemiliani apophthegma, Iumenta quod manibus carent, alieno egere frictu. Quo significatum est, eos, qui res egregias gerere non possunt, egere præcone, quo famam sibi comparent.*

Fricantem refrica.

Τὸν ξύοντα ἀντιξύειν. *i. Scalpentem uicissim scalpe. Refertur in Diogeniani collectaneis. Par est, de merente bene, bene mereri, & officium officio pensare. Suidas ab asinis metaphoram translatam existimat inuicem morsicantibus, & in vtranq. partem dici posse, qui se mutuis officiis adiuuant, aut qui se mutuis contumeliis afficiunt. In quam sententiam celebratur & Mimus ille non illepidus, Senecæ titulo, sed falso,*

Ab altero expectes, alteri quod feceris.

Aristides in communi defensione quattuor oratorum, Τὸν ξύοντα δὲ ἀντιξύειν καὶ τοῖς ὄνοις ὁ παροιμία δίδωσι... *id est, Scalpentem inuicem scalpere, etiam asinis uidelicet tribuit prouerbiũ. Porro Periclem cum leonibus magis, quam cum asinis esse conferendum dixerint Homerici. Huc pertinet illud,* χεὶρ χεῖρα νίζει, *id est, Manus manum lauat. Quod citat in Axiocho Plato:*

[illegible]

Ἃ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα νίζει, δός τι καὶ λάβετι. id est,
Semper illi mos erat in animo voluere illud Epicharmi dictum,

Abluit manū manus, da aliquid, & aliquid accipe.

Et melius trochaicus tetrameter Græcus constabit, si pro λάβετι legas, λάμβανέ τι. Quod idem alio loco citauimus, sed aliter, mendosum exemplar secuti, cum Græcus Plato nondum esset ad manum, quem consulere possemus. Cuius rei uisum est commonefacere lectorem, ne quis hoc nomine nobis calumniam struat, quod temere Platonis scripturam inuerterimus. Quātum autem ad sententiam pertinet, nihil omnino refert, νίζει legas, an νίπτει, quandoquidem vt manus manui mutuū præstat officiū lauando, itidem et scalpēdo.

Aequalem vxorem quære.

ΤΗΝ κατὰ σαυτὸν ἔλα, id est, Aequalem tibi uxorē ducito. Adagium admonet, ne quis cupiditate aut ambitione allectus, se potentiorem ducat uxorem. Nam eiusmodi ferme connubia inauspicato cedere. Plutarchus in libello de Liberis educandis parentes admonet vt eiusmodi liberis suis vxores despondeant, quæ non sint multo vel ditiores, vel potentiores. Prudenter.n. dici prouerbio, Tuæ sortis vxorem ducito. Celebratur & hoc inter sapientum apophthegmata, atque a nonnullis Pittaco adscribitur, Γάμει ἐκ τῶν ὁμοίων, id est, Vxorem ducito ex æqualibus. Nam si duxeris ex potentioribus te prognatam, dominos tibi parabis, non affines. Diogenes Laertius in vitis philosophorum huiusmodi quiddam commemorat, quod quidem affirmat & Callimacho non ineleganti epigrammate celebratum esse. Adolescens quidam Atarnetes, Pittacon consuluit vtra sibi e duabus ducenda esset uxor. Nam duæ offerebantur: altera par opibus ac genere: altera vtroque superior. At ille sublato scipione quo nitebatur, admonuit, vti pergeret ad triuia ciuitatis quo pueri lusus causa conueniunt, eos consuleret, & quod illi dedissent consilij, id sequeretur. Pueri ex prouerbiali cantione responderunt, Aequalem vxorem esse ducendam. Itaque adolescens altera præterita, duxit æqualem. Idem Dioni suadet Callimachus. Hæc autem sententia hoc impensius placuit Pittaco, quod ipse nobiliorem se duxerat Draconis sororem, cuius imperium fastidiaq. molestissime legitur tulisse: vt hoc dictum non in tempore, sed suo malo uideatur reperisse. Extat autem epigramma, tametsi illic ἴων, non Δίων legitur, mendose opinamur: id est huiusmodi,

Ξεῖνος Ἀταρνείτης τις ἀνείρετο Πιττακὸν οὕτω,
  Τὸν Μυτιληναῖον παῖδα τὸν Ὑῤῥαδίου.
Ἄττα γέρον, δοιός με καλεῖ γάμος, ἡ μία μὲν δὴ,
  Νύμφη, καὶ πλούτῳ καὶ γενεῇ κατ' ἐμὲ,
Ἡ δ' ἑτέρη, προβέβηκε. τί λώϊον, εἰ δ' ἄγε μοι σὺ
  Βούλευσον ποτέρην εἰς ὑμέναιον ἄγω.
Εἶπεν. ὁ δὲ σκίπωνα γεροντικὸν ὅπλον ἀείρας
  Ἠνὶδ' ἐκεῖνοί σοι πᾶν ἐρέουσιν ἔπος.
Οἱ δ' ἄρ' ὑπὸ πληγῇσι θοὰς βέμβικας ἔχοντες
  Ἔστρεφον εὐρείῃ παῖδες ἐνὶ τριόδῳ.
Κείνων ἔρχεο φησὶ μετ' ἴχνια. χ' ὁ μὲν ἐπέστη
  Πλησίον, οἱ δ' ἔλεγον, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.
Ταῦτ' ἀίων ὁ ξεῖνος ἐφείσατο μείζονος οἴκου
  Δράξασθαι, παίδων κληδόνι συνθέμενος.
Τὴν δ' ὀλίγην ὡς κεῖνος ἐς οἶκον ἐπήγετο νύμφην,
  Οὕτω καὶ σὺ Δίων τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα.

Quos versus, quoniam Ambrosius Camaldulensis, Diogenis interpres, non omnino infeliciter Latinos fecit, haud grauabimur adscribere,

Hospes Attarnites rogitauit Pittacon olim,
  Sic Mitylenæon, Hyrradioq. satum,
Magne senex, geminæ cupiunt mihi nubere, quarū
  Et genere atque opibus conuenit una mihi:
Altera præcellit, quid præstat consule, dicq.
  Vtra ex his potius sit capienda mihi?
Hic baculum tollens, sic, tela senilia, dixit,
  Consilium pueri, quod petis, expedient.
Quis celer in gyrum iactatus uerbere turbo
  Assiduo, latis uertitur in triuiis.
I, sequere illorum monitus. sic fatur, at ille
  Scitatur, referunt, tu tibi sume parem.
Quæ postquam audiuit, monitis puerilibus hærens,
  A magnis hospes abstinuit thalamis.
Atque parem paruus lætus traduxit in ædes,
  Sic Dion æqualem si sapis ipse cape.

Est autem allegoria a turbine puerili, qui flagellis circumagitur. Agebat enim quisq. pro suis uiribus turbinem sibi congruentem. Deianira apud Ouidium ad suum sexum transtulit prouerbium:

Quam male inæquales ueniunt ad aratra iuuenci,
  Tam iuueni magno coniuge nupta minor.
Non honor est, sed onus species læsura ferentes.
  Si qua uoles apte nubere, nube pari.

Plutarchus De liberis educandis, τὸ γὰρ τὴν κατὰ σαυτὸν ἐλᾶν σοφὸν, id est, Sapientis est vxorem sibi parem congruamq. ducere. Huc adscribendū putauimus carmen illud ex Thesmophoriazusis Aristophanis titulo inscripta,

Δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. id est,
Regina siquidem mulier est sponso seni.

Idem admonet uersus ille Euripideus in Rheso,

Οὐκ ἐξ ἐμαυτοῦ μειζόνων γαμεῖν θέλω. id est,
Nolim ex potentioribus me coniugem.

Neq. uero solum id spectari conueniet, vt par sit uxor generis claritate, aut modo rei familiaris, verum vt ætas non admodum discrepet, vt forma, ut uitæ genus. Potest & longius trahi, nimirum ad negotium suscipiendum, cui sis conficiendo par & idoneus. Item ad uitæ genus aptum, & ad amicum tuis accommodum moribus.

Ne my quidem facere audet.

Qui metu non auderent hiscere, ij quondam negabantur my facere audere. Refertur adagium a Varrone, libro De lingua Latina 3. Putat enim ille mussare uerbum deductum a my litteræ vocabulo, quasi μύζειν, propterea quod muti non amplius sonare queant, quam my. Est enim ea littera maxime omnium muta, præsertim in fine, mire os contrahens & occludens. Verba Varronis sunt hæc: A quo idem dicit, quod minimum est, neque, vt aiunt, μῦ facere audent. Videtur esse carmen Ennianum. Nam hunc paullo superius citauerat. Dicit, quod minimum est, neque, ut aiunt, my facere audent. Est autem Græcis μύζω, tum sugo, tum naribus uocem reddo. Aristophanes, ἐν Θεσμοφοριαζούσαις,

Τί μύζεις; πάντα πεποίηται καλῶς.

Cum

Cum enim Mnesilochus dixisset, μῦ μῦ, id est, mu mu, Euripides respondet:

Quid mussitas? peracta sunt cuncta optime.

Et apud Latinos mutire ac mussare, est tacite ferre, et quasi vocem absorbere. Terentius:

Mussitanda iniuria adulescentium. Vergilius,

Mussat rex ipse Latinus.

Apud Aristophanem in Equitibus, duo priuatim apud se questuri quædam de uitiis ciuitatis, senarium hunc concinunt:

μῦ μῦ· μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ μῦ.

Ex quo licet conijcere hanc esse uocem loqui formidantium.

Ne gry quidem.

Μηδὲ γρῦ φθέγγεται, id est, Ne gry quidem loquitur, hyperbole item prouerbialis apud Græcos, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Nam Gry, minimum quiddam significat, aut sordes unguium rem uidelicet uilissimam, aut uocem suillam, quam edere solent ij, qui grauantur sermone respondere, aut numisma minutissimum. Aristophanes in Pluto:

Καὶ μὴ γρύζειν,

Καὶ τοῦτ' ἀποκρινόμενος τὸ παράπαν, οὐδὲ γρῦ. id est,

Neq. ui subigit simul.

Atque interim rogatus, hæc quid sibi uelint,

Prorsum nihil respondet, ac ne gry quidem.

Hinc & uerbum deductum γρύζειν. Idem in eadem fabula,

Γρύζειν δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε

Grunnire uero audetis etiam perditi?

Philostratus in uita Apollonij, Οὐδαμῶς ἐφθέγξατο, οὐδ' ἐπήχθη γρύζειν, id est, Haud quaquam locutus est, neque adduci potuit vt vel hisceret. Huius vocis usus admodum frequens est apud Aristophanem.

Pili non facio.

Est Latinis hæc familiaris hyperbole: Non facio pili. Ne pilo quidem melior, cum minimum quiddam momenti significant. Catullus: Non faciunt pili cohortem. Cicero ad fratrem: Ego enim ne pilo quidē minus te amabo. Idem: Interea da Cappadocia, ne pilum quidem. Tametsi in vulgatis exemplaribus pileum hoc loco scriptum est. Quod quidem adagium etiam his temporibus nulli non est in ore. Pili uilitas etiam Græcis in prouerbio fuit. Vnde ἄξιος τριχός, id est, dignus pilo, in hominem nihili. Quo durior erit trāslatio, hoc uenustior: Nā, Pili nō facio, pter hyperbolen nihil pene habet figuræ. At ne pilo quidē doctior Ne pilo quidē iniucundior: Ne pilo quidē honoratior, atq. id genus orationes, quoniam paullo longius recedunt a simplici sermone plusculum accipiunt gratiæ.

Nauci non facio.

Nauci esse, et nauci facere, pro eo quod est, nihili esse, & nihili facere, sæpicule apud Plautum reperietur. Quid autem nauci significet, seruus quidam Plautinus, cum ea voce esset usus, tamen scire se negat. Plautus: Qui homo timidus erit in rebus dubiis, nauci non erit. Grammatici quidam, inter quos Pompeius Festus, aiunt nauci significare nucis putamen, aut oleæ nucleum, aut eam membranulam, quæ uisitur in medio nucis, iuglandis intersita: deniq. rei cuiusuis putamen, quod Græci κέλυφος, nauci uocatum existimant. Quidam a uoce Græca deducunt ναῦκος, quod declarat pellem caprinam. Sunt & aliæ de nauci sententiæ, quas qui uolet cognoscere, legat Festum in dictione Naccæ. Nacci nō habeo, dixit Ennius apud M. Tullium libro de Diuinatione 1. Non habeo deniq. nauci Marsum augurem.

Flocci non facio, aut Flocci facio.

Eadem ratione dictum est: Flocci facere, & ne Flocci quidem facere, pro eo quod est, ne tantuli quidem facere. Est autem floccus, particula lanæ, quæ inutilis a vellere diuellitur atque euolat, aut certe simile quiddam nullius momenti. Exempla passim apud auctores obuia sunt, vt non uideatur operæprecium hoc inculcare loco.

Huius non facio.

Ad hanc formam pertinet illud Terentianum, ex Adelphis: Huius quidquam non faciam. Donatus admonet esse δεικτικὸν demonstrantis aut floccum, aut stipulā, aut summum digitum, aut huiusmodi quidpiam. Athenæus libro duodecimo prodidit, Sardanapali statuam ipsius monumento impositam, hoc gestu digitorum, ut significaret res humanas omnes prorsus esse contemnendas, ac ne digiuli quidem crepitu dignas.

Vitiosa nuce non emam.

Apud Plautum est in Milite: Vitam tuam uitiosa nuce non emam, pro eo quod est, ne minimo quidem. Et vulgo dic. mus, cassa nuce non emerim, & putamine nucis non emerim. Aristophanes in Pace:

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδ' ἂν ἰσχάδος μιᾶς, id est,

Non emerim nec vnica quidem nuce.

Consimile his, quod legitur apud eundem Plautum, ei taute Festo: Non ego istud verbum emptitem titiuillitio. Nam hoc verbo Latinos nihili rem significare solitos, quemadmodum & Græci dicunt, ... Rursum Butubata, qua uoce usus est, Neuius, pro nugatoriis, auctore Festo.

Ne teruncium quidem insumpsit.

Est aliquotiēs apud Ciceronē hyperbole teruncij, quod apparet esse genus minutissimi numismatis, ad Atticum. Atque etiam spero, toto anno nuperij nostri, teruncium sumptus in prouincia nullum fore. Plautus in Captiuij duo: Neque ridiculos iam terunci faciunt: quemadmodum Græci dicunt ὀβολοῦ, pro re vilissima. Varro teruncium a tribus unciis dictum putat.

Homo trioboli.

Itidem Plautus in Pœnulo hominem trioboli dixit, pro nequissimo, planeq. nullius precij. A nummo minutissimo. Cōsimili figura dixit Aristophan. in Vespis, pro uilibus versibus, τριχοινίκων ἐπῶν. Gregorius in epistulis de uili contemptoq. dixit, μᾶλλον ἀνδράποδον ὀλίγων ὀβολῶν ἄξιον, id est, Immo potius mancipium paucis obolis dignum. Dicuntur & triobolares.

Homo tressis.

Consimili modo Persius tressem agasonem appellat,

pellat, contemptissimum homuncionem. Idem:
Et Centum Graecos curto centusse licetur.
Id est, minimo. Tressem autem dixit noue, quasi tribus assibus aestimandum. Assis autem erat aerei nummuli genus. Persianum carmē sic habet in quinta Satyra:
-Heu steriles ueri, quibus, una Quiritem
Vertigo facit. hic Dama est, non tressis agaso.
Confine Hieronymianum illud: Quis te dupondio sup putabat? Iustinianus in praefatione Pandectarum, no luit adolescentes legum studiosos, ueteri non minus ridiculo quam friuolo cognomine, nuncupari dupondios, sed Iustinianos nouo.

Dignus pilo.

Ἄξιοι τριχὸς, id est, Pilo digni, dicuntur Graecis, nulla bona re digni, quod pilo nihil contemptius. Aristophanes in Ranis:
Εἰ μὴ ἦλθον ἐγὼ νῦν, ...
... id est,
Si quando ueni huc, emori sane uolo, aut
Si quid tuorum sustuli, dignum pilo.
Adagium commemoratur a Diogeniano.

Nec vno dignus.

Ἄξιος οὐδ' ἑνός, ... id est, Ne uno quidē dignus, & uno dignus, de uilissimo. Translata metaphora a iactu talorum, in quo μονάς, id est, unionis numerus infimus erat. Demum ubiq. in rationibus numerorum minimum quiddam est unio, ac ne numerus quidem, ut autumant philosophi. Ex aduerso, quem multi precij significant, hunc πολλοῦ τινος ἄξιον, id est, multa re dignum, trita figura Graeci dicunt, & τοῦ παντὸς ἄξιον, id est, quauis re dignum, & e diuerso ὀλίγου ἄξιον, id est, paullo dignum, quem contemnunt. Gregarium autem est ac plebeium, unius duntaxat hominis uice supputari. Proinde Homerus Iliados Λ. cum medici dignitatem explicare vult, ait:
Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est,
Vnus homo medicus multis equandus honore est.
Ad quod respexit Plato lib. De legibus quinto: Ὁ μὲν γὰρ ἑνός, ὁ δὲ πολλῶν ἀντάξιος ἐστιν, id est, Nam hic quidem pro vno, ille pro pluribus aliis aestimādus est. Ad hanc formam pertinent & illa rethorum figura, cum aiunt, vnum aliquem sibi pro theatro esse, & vnius cuiuspiam iudicium pluris se facere, quam infinitę multitudinis.

Dignus obelisco.

Ἄξιος ὀβελίσκου, id est, Dignus obelisco, dignus quouis honore. Summis enim uiris eiusmodi columnę ac pyramides erigebantur, magnificis inscripta titulis, aut ingentes colossi, sic enim stupidi principes olim fingi gaudebant. Tametsi prouerbium ancipitem habet sententiam, propterea quod Aristarchus obeliscis ingulare sit solitus, quae parum probaret. Meminit huius praeter alios Suidas.

Aureus in Olympia stato.

Qvem summo praemio dignum Graeci significant, ei dicere solent: Aureus in Olympia statuere: Lucianus in Pseudologista, χρυσοῦς ἐν Ὀλυμπίᾳ σταθείς, id est, Aureus, ut aiunt, in Olympia stato. Quod is honos id aetatis praecipuus haberetur, loco tam celebri, statuam inter illustres uiros habere. Huc allusit Vergilius, cum ait:
Si foetura gregem suppleuerit, aureus esto.
Plato in Phaedro, ... id est, Polliceor me statuam auream tibi aequalem Delphis collocaturum. Ibidē paullo post, ... id est, Inter statuarum Cypselidarum monimenta, in Olympia fabrefactus stato. Interpres fortassis ... legit, aut errit somniauit, ut qui uerterit aureum. Porro reges Corinthi dicuntur Cypselidae a Cypselo qui pulsis Bacchidis e Corintho, ibidem imperio est potitus, summasq. cōgessit diuitias, cuius rei argumentum, inquit Strabo, ... Allusit huc & Philostratus in Apollonij uita, ... id est, & coronabimus te in Olympia. Nō dissimili figura dixit Persius, satyra II.
Praecipui sunto, sitq. illis aurea barba.
Quibusdam enim signis aurea barba confueuit addi.

Quauis re dignus.

Ἄξιος τοῦ παντός, Id est, Quauis re dignus. Refertur ab omnibus Graecorum adagiorum collectoribus. Vtitur Plato in Sophista. ... id est, Aliis uidentur nulla re digni, aliis rursus quantiuis. Similiter dixit Terentius: Hominem quantiuis precij. Quanquam huius adagionis modo est facta mentio.

Dignus Argiuo clypeo.

Ἄξιος τῆς ἐν Ἄργει ἀσπίδος, id est, Dignus es Argiuo clypeo. De generoso ac maiorem in modum uenerando: inde sumptum, quod olim apud Argiuos ex more patri incorrupti puriq. clypeos quosdam gestantes, pompas agebant. Isq. honos erat illi aetati, prisco quodam instituto decretus.

Dignū propter quod uadimoniū deseratur.

Vbi rem maximi momenti volemus significare, quaeq. vel quantouis dispendio debeat expeti, dignam esse dicemus, cuius gratia uadimonium deseratur. Nam qui vadati sunt, nō nisi summo suo periculo abesse possunt. Plinius secundus in praefatione Naturalis historiae, Inscriptiones, inquit, propter quas uadimonium deseri possit, hoc est, quarum gratia omnia sint posthabenda, vel maxime seria. Seneca De beneficiis lib. 4: Vadimonium promittimus, tamen deseritur. Non in omnes datur actio. Deserentem uis maior excusat. Hac Senecae uerba declarant, uehementer urgens esse oportere, quod excuset uadimonij promissi desertorem. Horatius:
-Et casu iam respondere uadato
Debebat.
Ridet improbum garrulum, qui maluerit periclitari de causa, quam a nugis discedere. Consimilis est forma quasi pro aris focisq. dimicare, cū de re chara seriaq. certamen est. Nec dissimili schemate dixit Celsus, libro Pand. sexto, titulo de rei uendicatione, Laribus sepulchrisq. auitis carere. Finge, inquit, pauperem, qui si reddere id cogatur, laribus sepulchrisq. auitis carendum habeat: sufficit tibi permitti tollere ex his rebus

rebus quæ possis, dum ita ne deterior sit fundus, quam si initio non foret ædificatum.

In vtramuis dormire aurem.

IN *vtramuis dormire aurem, est animo otioso, securo, uacuoq. esse. Terentius in Heauton. Ademptum tibi iã faxo omnem metum, in aurem vtramuis otiose vt dormias. Vtitur eo & Basilius in epistula quadam, sed malam in partem, ita vt supinam securitatem intelligi uelit. Menander in Plotio apud Gellium,*

Ἐπ᾽ ἀμφοτέρας ἢν ἐπικλήρου μέλλει καθευδήσειν.

In aurem vtranque quandoquidẽ dotata est, cubet.

Sic enim uertit nescio quis.

In dexteram aurem.

EODEM *sensu dixit Plinius in dexteram aurem. Ita enim scribit Romano suo: Nihil quod in dexteram aurem, fiducia mei dormias, non impune cessatur, id est, nihil est quod sis securus. Sic enim admonent medici, vt in primo somno, qui profundissimus esse consueuit, in aurem dexteram incumbamus. Cum experrecti redormire cupimus in sinistram. Porro qui leui somno vult vti, in neutram incumbit aurem, quo facilius expergefiat.*

Porrectis dormire pedibus.

HVIC *affine est illud,* ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, *id est, Porrectis pedibus dormire. Lucianus de mercede seruientibus,* καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἐν εὐχῇ· ἀποτείναντα τὼ πόδε καθεύδειν, *id est, Iamq. tandem quod optari soles obtigit, vt porrectis pedibus dormias. Ad eandem figuram pertinet, quod in Aristophanis Pluto dixit Mercurius,* ἀνεκβάδην ἀναπαύομαι, *id est, Sublatis pedibus requiesco, & supinus per otium. Et supinitatem, negligentiam, incogitantiamq. significamus.*

Naso suspendere.

NASO *suspendere, est uafre ac subdole irridere. Plinius lib. 11. cap. 37. docet a suæ ætatis hominibus nasum subdolæ irrisioni fuisse dicatum. Nam apud veteres auctores nihil huiusmodi legitur. Verba Plinij subscribamus: Et altior homini tantũ quem noui mores subdolæ irrisioni dicauere, nasus. Horatius in Sermonibus:*

-Naso suspendis adunco. Idem alibi:
-Balatro suspendens omnia naso.

Persius de Horatio, qui uafre tecteq. rideat,

Callidus exterso populũ suspẽdere naso. Idẽ alibi:
Disce, sed ira cadat naso, rugosaq. sanna.
Vnde nasuti vocãt, qui docte norint alios irridere.

Martialis,

Non cuicunq. datum est, habere nasum. Idem,
Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Idem rursum,

Nasutus sis usq. licet, sis deniq. nasus. Persius,
-Rides ait, & nimis uncis
Naribus indulges.

Græci simplici efferunt uerbo, μυκτηρίζειν, ἀντιμυκτηρίζειν, *id est, irridere, uicissim irridere,* ἀπὸ τοῦ μυκτῆρος, *id est, naso. Cassius ad Ciceronem, libro Epistolarum familiarium decimoquinto. Quosq. vbi ridiculo aut scommatico dicterio laseris, velint rustice gladio,* ἀντιμυκτηρίσαι, *id est, uicissim naso suspendere.*

Dignus quicum in tenebris mices.

QVI *certissima esset fide, eum dignum dicebant, qui cum in tenebris micaretur. Cicero libro Officiorum tertio: Hoc nonne est turpe, dubitare philosophos, quæ ne rustici quidem dubitant, a quibus natũ est, id quod tritum est vetustate prouerbium. Cum enim fidem alicuius, bonitatemq. laudant, dignum esse dicunt, qui cum in tenebris mices. Idem De finibus libro secundo, Cur iustitia laudatur, an verum est tritum vetustate prouerbium, qui cum in tenebris mices? Est autem micare, lusus genus quoddam, quod adhuc apud Italos durat, ut repente porrectis digitis, certantium vterq. numerum diuinet. Huius Cicero mentionem facit, libro de Diuinatione secundo: Quid est enim sors? Idem propemodum quod micare, quod talos iacere, quod tesseras. M. Varro: Micandum erit cum Græco, vtrum ego illius numerum, an ille meum sequatur. Nemesianus in carmine Bucolico: Digitos iactare micantes. Meminit diuus Augustin. lib. de Trinitate octauo, capite quinto: Nam id, inquit, vbi uolumus facile habemus, vt alia omittam, uel micando digitis tribus. Porro qui cum micas in tenebris, ei liberum est, si uelit fallere. Proinde dignus qui cum in tenebris mices dicitur, qui sit usque adeo certa fide, ut nec si tuto possit, uelit quempiam mendacio fallere. Habent Græci simile quiddam: Dignus hic est, cui uel iniurato fidem habeas:* Ὅδ᾽ ἀνὴρ ἀνώμοτος πιστεῦσαι ἄξιος. *i. Hic vir dignus, cui credas etiam iniurato. Cui diuersum, Ne iurato quidem illi crediderim.*

Ex Iouis tabulis testis.

Ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς; *id est, Ex Iouis tabulis testis. Apud Græcos dicebatur, pro certo & indubitabili teste. Lucianus in libello De mercede seruientibus,* Εἴ τίς σε μοιχὸν ἢ παιδεραστὴν, τοῦτο ἐκεῖνο ἐκ τῆς Διὸς δέλτου ὁ μάρτυς, *id est, Si quis te adulterum, aut pæderastem dixerit, is protinus, iuxta id quod dici solet, ex Iouis tabulis testis. Allusum est, ad diphtheram, in qua Iuppiter omnia mortalium acta describere fingitur a poetis.*

Atticus testis.

Ἀττικὸς μάρτυς, *id est, Atticus testis, legitur in collectaneis Diogeniani, pro probatissimo atque incorruptissimo teste. Quod si quis per Ironiam torqueat in testem vanum, non inconcinne dixerit.*

Attica fides.

Ἀττικὴ πίστις, *id est, Attica fides, legitur apud eundem de minime vanis, minimeq. periuris, inde natum quod apud Atticos templum esset Fidei deæ constructum. Cuius meminit etiam Plautus in Aulularia. Velleius Paterculus meminit his quidem uerbis: Si quis hoc rebellandi tempus quo Athenæ a Sylla captæ sunt, imputat Atheniensibus, nimirum veri uetustatisq. ignarus est. Adeo enim certa Atheniensium in Romanos fides fuit, ut semper & in omni re quidquid syncera fide gereretur, id Romani Attica fide fieri prædicarẽt. Quintil. lib. 12. cap. de genere dicendi, scribit hunc in modum, Quos ego existimo, si quod in his finibus vberius*

rius inuenerint solum, fertiliorémue segetem, negatu rus Atticam esse, quod plusquã acceperit seminis reddat, quia hanc eius terrae fidem Menander eludit. Ex his colligimus Atticam fidem dictam, quod nec detraherent pactis, nec adderent. Talis erat & soli fides nõ admodum feracis, cum agrorum fides laudetur, si cum fœnore reddant quod creditum est.

Græca fide.

Ἑλληνικῇ πίστει, id est, Græca fide, reperitur pro certa item fide. Fortassis idem cum proximo: nisi malumus per ironiam accipere. Ausonius ad Paulum:

Nobiscum inuenies κατὰ πάντα, si libet uti
Non Pœna, sed Græca fide.

Idem de Philone uillico suo:

Mutuatur ad Græcam fidem.

Plautus Græcam fidem dixit ubi non verbis, neque stipulationib⁹, sed præsente pecunia res agitur. Sic enim apud eum loquitur Clæreta lena in Asinaria: Diem, aquam, solem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cetera quæ uolumus uti, Græca mercamur fide, id est, numerata pecunia. Euripides in Iphigenia Taurica: πιστὸν Ἑλλὰς οἶδεν οὐδέν, id est, Græcia nequaquam nouit fidem. Hoc sane nomine ea natio pessime audit olim.

Punica fides.

POENORVM perfidia in prouerbium abiit, quod ea gens peculiariter periurij uanitatisq. notata sit, quemadmodum abunde testatur T. Liuius. Cuius hæc verba sunt libro secundo de bello Punico: Quæ Punica relligione seruata est fides ab Hannibale. Idem belli Punici secundi lib. primo: Has tantas uiri virtutes ingentia uitia æquabant, inhumana crudelitas, perfidia plusquam Punica, nihil ueri, nihil sancti, nullius dei metus, nullum iusiurandum, nulla relligio. His coloribus depingit Hannibalem. Subindicat idem Q. Curtius, in Tyrijs Pœnorum auxilio destitutis. Rursum Maximinus apud Iulium Capitolinum: Afri, inquiens, fidem Punicam præstiterunt: et quod modo citauimus ex Ausonio, Pœna fide. Salustius in Iugurthino: Comperio Bocchũ magis Punica fide quam ob ea quæ prædicabat, simul Romanos & Numidam spe pacis detinuisse. Plautus: Nemo me Pœnus Punior, alludens ad morum perfidiam. Pœni fœdifragi semper habiti. Idem in Pœnulo, Et is omnes linguas scit, sed dissimulat sciens, se scirè, Pœnus plane est, quid verbis opust.

Altera manu fert lapidem, altera panem ostentat.

QVI coram blandiuntur, clam obtrectantes, palam amicos agunt, clanculum nocent: aut qui hic prosunt, illic lædunt, falsam beneficij spem ostentant, vt nacti occasionem funditus perdant, ij dicuntur altera manu portare lapidem, altera panem ostentare. Translatum ab iis, qui canes ostentato pane pelliciunt: deinde accedentibus saxum illidunt. Euclio Plautinus in Aulu.

Nũc petis cũ pollicetur, aurũ inhiat, vt deuoret.
Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Diuus Hieronymus ad Rufinum: Hæc apud te amice potius expostulare volui, quam lacessitus publice desæuire, vt animaduertas me reconciliatas amicicias pure colere, & non iuxta Plautinam sententiam, altera manu lapidem tenere, panem offerre altera. Eodem eleganter adlusit, scribens ad eundem Rufinum: An tibi ideo panem non damus, quia hæreticorum cerebro lapidem illidimus? Simile quiddam habet Gregorius Theologus in epistula ad Eusebium episcopum Cæsariẽsem. ὥσπερ εἴ τις ἡμᾶς κολάζοι τῇ μὲν τῶν χειρῶν καταψήχων τὴν κεφαλήν, τῇ δὲ παίων τὴν παρειάν, id est, Perinde quasi quis eiusdem uiri altera manu scabat caput, altera malam feriat.

Ex eodem ore calidum, & frigidum efflare.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγειν, id est, Eodem ex ore calidum ac frigidum proferre. Bilingues & qui eundem modo laudant, modo vituperant, ex eodem ore calidum ac frigidum spirare dicuntur. Natum ex Apologo quopiam Auiani fabulatoris. Satyrus quidam cum vehementer algeret, hyberno gelu supra modum sæuiente, a rustico quodam inductus est in hospitium. Admiratus autem cur homo inflaret in manus ori admotas, rogauit cur ita faceret. is respondit, vt frigidas manus halitus tepore calefaceret. Deinde vbi extructo foco, apposita mensa, in pultem feruidam rursum inflaret, magis etiam admiratus, sciscitatus est, quid hoc sibi vellet: vt pultem, inquit, nimium feruentem halitu refrigerem. Tum Satyrus surgens a mẽsa: Quid ego audio, inquit. Tun' eodem ex ore pariter & calidum & frigidum efflas? Valebis, neque enim mihi ratio est, cum eiusmodi homine commune habere hospitium. At huiusce rei, quam Satyrus admirabatur, causam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione trigesimaquarta, problemate septimo, idq. ideo fieri putat, quod qui vehementius efflat, is non mouet uniuersum aerem, sed ore contractiore paullulum uenti expiret, ut calor ab ore profectus, a reliquo aere, quem ob impetum plurimum mouet, continuo euanescat, atque in frigus abeat, Id quod secus fit in eo, qui faucibus apertis aerem exhalat. Ex eodem ore emanat dulce & amarum. Huc adscribi poterit, quod refert secundo libro Plinius, plus quam prodigiosum, fontem esse quendam in Dodona, qui cum sit frigidissimus, & faces si quis ardentes immergat, extinguat: si extinctæ admoueantur, accendit. Quæ omnia torquere licebit in rhetores, qui eadem norunt laudare & uituperare, eleuare atque attollere. Item in Iureconsultos, qui causam eandem nunc tuentur, nunc impugnant. Ad eum sensum detorsit Plutarchus, quod Circe eadem virga mentem adimit, ac reddit: pecudes facit, & homines. Extat apud Græcos hic senarius prouerbialis,

Τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ. id est,
Laudare eundem, carpereq. uiri est mali.

Athenæus libro quarto docet esse fistulæ genus, a Græcis dicitur μάγαδις, siue πηλαμμάγαδις, quod idem & grauem & acutam uocem reddit. Vnde uersum adducit ex Alexandride,

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,
Grande ac pusillum Magade proloquar simul.

Id Græcis dicitur μαγαδίζειν sonare simul duas voces, grauẽ & acutã διὰ πασῶν, vt vocant musici. Arist. sectionis decimanonæ, problemate iuxta Græcos codices decimooctauo, iuxta Theodori uersionẽ XVII. vi-

ἔτ eo uerbo μαγαδίζειν, quærens cur hæc sola harmonia quã diximus sonetur magade. Rursus in problemate trigesimonono iuxta Græcos codices, μαγαδίζουσι δὲ τὴν διὰ πασῶν συμφωνίαν, id est, Magadissant in concentum diapason.

Oculatę manus.

OCULATAS manus dixit Plautus, quæ promissa uelint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus uideant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita lena quædam in Asinaria adulescenti montes aureos pollicenti, cum illa nihil commoueretur promissis: Semper, inquit, oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod uident. In eadem erat sententia leno ille Terentianus Sannio: Nunquam, inquit, ego adeo astutus fui, quin quidquid possem, mallem auferre in præsentia potius. Huc Adlusit Chares in Eunucho: Fac nunc promissa vt appareant.

Cæca dies, & oculata dies.

PLAUTUS item cæcam diem & oculatam, pro die qua non numeratur præsens pecunia & qua numeratur. Sic enim leno quidam loquitur in Pseudolo: Eme die cæca hercle oleum id uendito oculata die, iam Hercule uel ducentæ fieri possunt præsentes minæ. Hoc est, eme non præsente pecunia, sed in diem pacta, reuende pecunia præsente. Vocant & Iurisconsulti cæcam diem, & cæca testimonia, quæ scripto perhibentur absentibus. Nam cæca sunt non tantum quæ non vident, sed quæ non uidentur & absunt.

Lentiscum mandere.

Σχῖνον διατρώγειν, id est, Lentiscum mandere, uel arrodere, Græco prouerbio dicuntur ij, qui nimio comendi corporis studio superfluunt: Nam ex lentisco dentifricium fieri consueuit. Is est puluisculus quidam candidandis dentibus comparatus. Fiebant & dentiscalpia ex lentisco, hoc est, cuspides quædam purgandis dentibus accommodæ. Martialis in Apophoretis,

Lentiscum melius, sed si tibi frondea cuspis
Defuerit, dentes penna leuare potest.

Quin & Dioscorides libro primo indicat, lentisci succum ex aqua decoctę figere vacillantes dentes, si eo colluantur: tum & cuspides hinc factas si affricentur, utiles esse dentibus abstergendis. Huiusmodi igitur quibus dentiscalpium semper in ore est, lentiscum arrodere dicuntur, & σχινοτρῶκται, id est, Lentisci arrosores appellantur. Nam dentium cura, olim vt delicatis probro dabatur, & Apuleio inter reliqua crimina obiectum est, quod dentifricium parasset. Recte transferetur adagium & ad reliquum totius corporis cultum.

Vnico digitulo scalpit caput.

MOLLES atque effœminati uno digito caput scalpere dicuntur, nimirum soliciti ne comam studiose compositam perturbent. Id primum dictum putant a Caluo poeta in Pompeium, hinc in omnes parum uiros translatum. Iuuenalis satyra nona:

Qui digito scalpunt uno caput.

Molles & impudicos ex gestu notans. Porro gestum eum antiquitus impudicitia habitum argumentũ, testatur in epistulis Seneca: Rerum, inquiens omnium si obseruentur, indicia sunt. Et argumentum morum ex minimis quoque licet capere. Impudicum, & incessus ostendit, & manus mota, & vnum interdum responsum, & relatus ad caput digitus, & flexus oculorum. Improbum interdum risus, insanum vultus, habitusq. demonstrat.

Summo digito caput scalpere.

Τῷ ἄκρῳ δακτύλῳ τὴν κεφαλὴν κνᾶν, id est, Summo digito caput scalpere. Idem est cum proximo. Lucianus in Rhetorum præceptore, delicijs effœminatum hominem describit his verbis, Εν τάπαις δὲ πάνσοφόν τινα, καὶ παγκάλως αὐτὸν, διασεσαλευμένον τὸ βάδισμα, ἐπικεκλασμένον τὸν αὐχένα, γυναικεῖον τὸ βλέμμα, μελιχρὸν τὸ φώνημα, μύρου ἀποπνέοντα, τῷ δακτύλῳ ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν κνώμενον, id est, Inter hæc autem uirum quendam egregie sapientem, atque insigni forma, lubrico incessu, fracta ceruice, muliebri aspectu, uoce mellita, olentem unguenta, caput summo digito scalpentem.

Phryx plagis emendatur.

PHRYX plagis emendatur. In barbaros seruiliq. ingenio homines dicitur, qui non pudore, neq. monitis, sed verberibus redduntur meliores. Cum contra generosus animus, vt ait Seneca, rectius ducatur quam trahatur. Cicero pro L. Flacco in testes Asiaticos: Asia vestra constat ex Phrygia, Mysia, Caria, Lydia. Vtrũ igitur nostrum, an vestrum est hoc prouerbium? Phrygem plagis fieri solere meliorem. Adagium ita refertur apud Suidam uersu trochaico,

Φρὺξ ἀνὴρ πληγεὶς ἀμείνων καὶ διακονέστερος. id est,

Verberatus Phryx melior & obsequẽs erit magis.

Ostendit Athenæus, e Phrygia mitti solere mancipia laudatissima,

Ἀνδράποδ᾽ ἐκ Φρυγίας, ἐκ δ᾽ Ἀρκαδίας ἐπικούρους. i.

Mancipia ex Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares.

Nihil sacri es.

Οὐδὲν ἱερὸν ἐπεχεις, id est, Nihil es sacri. Sermo contemnentis proueruialiter. Siquidem Græci quidquid praeclarum ac uehementer conducibile uideri uellent, id sacrum appellabant, vt ἱερὸν ὄψον Sacra res consilium, & ἱερὰν πόλιν, id est, Sacram ciuitatem dixit Aristides, tanquam omnium tutatricem, & quod alio citauimus loco, ἱερὰν ἄγκυραν, id est, Sacram ancoram. Plutarchus in vita Pelopidæ, Sacri præsidij mentionem facit. Theocritus in Hodœporis,

Ἀλλ᾽ ἴριφε νῦν ἐπεὶ ἄπειρων ... ἦσθα ... ἱερόν.

Hœdum igitur, si uis, age iam deponito, quanquam Nil sacri est.

Verba sunt contemnentis pignus. Qui prouerbij tradunt originem, aiunt Herculem conspecta Adonidis imagine contempsisse his verbis, οὐδὲν ἱερὸν εἶ, id est, Nil es sacri. Seu quod existimaret, iis duntaxat habendum esse diuinitatis honorem, qui de genere mortalium essent benemeriti; siue quod fures, qui in eius templum aufugissent, non essent in tuto, propter loci religionem, quemadmodum in aliorum deorum sacellis. Nunc accommodatur ad quæuis rẽ de-

ficatui

ſpicatui babitam: Ab hac interpretatione non diſcrepant quæ refert Theocriti ſcholiaſtes, huius commenti auctorem citans Cleandrum.

Nihil ſanum.

SVMMAM *morum corruptionem, & nullum honeſti reſpectum his verbis Græci ſignificant,* οὐδὲν ὑγιές, *id eſt, Nihil ſanum. Exempla paſſim in comœdiis tragœdiisq. Græcorum ſunt obuia. Ariſtophanes in Pluto,*

Πευσόμενος εἰ χρὴ μεταβαλόντα τοὺς τρόπους,
Εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδὲ ἕν,
Ὡς τῷ βίῳ τοῦτ' αὐτὸ νομίσας ξυμφέρειν. *id eſt,*

Scitatum an expediret, vt in contrarium
Verſo inſtituto priſtinisq. moribus,
Iniquus eſſet, ſubdolus, ſani nihil,
Ratus iſta vitæ commodis conducere.

Andromache in ſui nominis tragœdia apud Euripidem ita deſcribit Spartanorum mores:

Ὦ πᾶσιν ἀνθρώποισιν ἔχθιστοι βροτῶν,
Σπάρτης ἔνοικοι, δόλια βουλευτήρια,
Ψευδῶν ἄνακτες, μηχανορράφοι κακῶν,
Ἑλικτὰ, κοὐδὲν ὑγιές. *id eſt,*

Heus omnium mortalium inuiſiſſimi,
Spartam incolentes, fraudulenti conſili,
Mendaciorum principes, & opifices
Tecti malorum, tortiles, ſani nihil.

Ariſtophanes, αἱ θεσμοφοριάζουσαι, *ſi modo non fallit titulus: de fœminis,*

Τὰς οἰνοπότιδας, τὰς προδότιδας, τὰς λάλους,
Τὰς οὐδὲν ὑγιές, τὰς μέγ' ἀνδράσιν κακόν.

Vini bibaces, proditrices, garrulas,
Nihilq. ſanum, maximum viris malum.

Vbi plane prouerbialiter dixit οὐδὲν ὑγιές, *pro perditiſſimis. M. Tullius ad Atticum libro decimoquinto: Quid quæris?* οὐδὲν ὑγιές. *Id uelut interpretans in epiſtula quæ præceſſit ab hac tertia: Quid quæris? nihil ſynceri.*

Dionis gry.

Τὸ Δίωνος γρῦ, *id eſt: Dionis gry. Recte dicetur, aut vbi quempiam magno animo contemnimus, ac ne reſponſo quidem dignum habemus: aut cum rem nihili ſignificamus. Nam de gry alio diximus loco. Adagium ortum ex euentu. Dion Alexandrinus natione, præcipuam in philoſophia laudē eſt conſecutus. Huic erat frater luctator, nomine Topſius. Itaq. cum quidam ex eius concertatoribus Dionem probris inceſſeret, fanda atq. infanda in eum euomēs, multa interim turba ad conuicium, vt fit, affluente, ipſe ne verbo quidē reſpondit maledictis, videlicet philoſophiæ dogmatum memor. Ceterum vbi iam intra ædium ſuarum veſtibulum eſſet, nam conuiciator eo vſque fuerat proſecutus, nihil iracundiæ præ ſe ferens, hoc tantum reſpondit,* οὐδὲ γρῦ, *id eſt: Ne gry quidem. Iuuenis autem animi impotens, laqueo ſe præfocauit. Ea res in vulgi fabulam abiit.*

Cæcus cæco dux.

Τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγεῖ, *id eſt: Cæcus cæco dux. Vti licebit quotiēs indoctus indoctū docere, inconſultus imprudenti conſilium dare conabitur. Alluſit ad prouerbiū M. Tullius lib. De finibus ultimo: C. autem Druſi domum compleri conſultoribus ſolitam accepimus, cum quorum res eſſet, ipſi non uidebant, cæcum adhibebant ducē. Hæc Cicero. Druſus enim Iure conſultiſſimus, aliis proſpiciebat animo, cum corporis oculis nihil cerneret. Cui confine eſt Horatianum illud: Cæcus iter oſtendit. Horatius ad Scæuam:*

Cæcus vti ſi monſtret iter, tamen aſpice.

Quod quidem Porphyrion perinde dictum autumat, quaſi dicas: Sus Mineruam. Præpoſtere enim res geritur, cum cæcus videntibus iter cōmoſtrare conatur. Apud Ariſtophanem in Pluto, Carion ſeruus ſtomachatur in herum quod ipſe videns, Plutum oculis captum ſequeretur,

Ὅστις ἀκολουθεῖ κατόπιν ἀνθρώπου τυφλοῦ,
Τοὐναντίον δρῶν, ὃ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
Οἱ γὰρ βλέποντες τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα,
Οὗτος δ' ἀκολουθεῖ, κἀμὲ προσβιάζεται. *id eſt,*

Luminibus ut qui captum & orbum homunculum
Sequatur a tergo, hoc agens præpoſtere.
Nam qui videmus, ducimus cæcos: at hic
Sequitur, ſimulq. cogit eadem facere me.

Cæca ſpeculatio.

Ἀλαοσκοπιὴ, *id eſt cæca ſpeculatio, compoſita Græcis eſt dictio,* ἀπὸ τοῦ λάειν, *qđ eſt videre, inde* ἀλαὸς *cæcus, &* σκοπεῖν, *id eſt inſpicere. Ita Suidas ex Homero citans. Etymologus addit alias coniecturas ex Methodio citans idem dictum. Suidas prouerbialem dictionem admonet, quotiens aut conniuent, quibus datum eſt negotium, aut ipſi nihil vident, quibus obſeruandi partes ſunt delegatæ. Translatum ab iis, qui e ſpeculis ſublimibus diligenter circumſpectant undiq. & quod viderint, aliis renunciant. Homerus aliquotiens hoc habet,* Οὐδ' ἀλαοσκοπιὴν εἶχε, *quod etymologus citat ex Methodio. Pro eo quod eſt, haud quaquam excutienter ſpeculatus eſt. Vti conueniet, quotiens ſignificabimus aliquē rē ſagaciter odoratum, ac deprehēdiſſe.*

Sine cortice nabis.

SINE *cortice nare dicuntur, qui iam per ætatem non egent cuſtode morum, aut qui eo doctrinæ proceſſērint, vt iam præceptorum opera non habeant opus. Horatius:*

Simul ac durauerit ætas
Membra, animumq. tuum, nabis ſine cortice.

Id eſt, Citra cuſtodem ac pædagogum ipſe te reges ac moderaberis: Acron prouerbii admonet: putatq. metaphorā mutuo ſumptam a iuuenibus, qui cum primitus natare diſcunt, corticibus aut ſuberibus uentri ſubligatis natant: deinde exercitatiores citra huiuſmodi adminicula natare incipiunt. Plautus in Aulularia: Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcyrpea induitur ratis, Qui laborent minus, facilius ut nent, & moueant manus. Eſt autem Græcis φελὸς *ſiue* φελλὸς, *nā uarie ſcribunt, quod Latini uertunt ſuber ſic enim uertit Theodorus. Cortex eſt arboris ſemper fluitans. & ob id aptus nauibus præſertim ancoralibus: indicat n. ancoræ locum, vt a nautis caueatur, & piſcantiū tragulis, ſuſtinet enim ſummos retium funes: vtilis et cadorū obturamentis, poſtremo & fœminarū calceatui mēſibus hybernis, unde ioco prouerbiali apud Græcos*

cortices arborum dicuntur. Meminit Plinius libro 16. cap. 8. Lucianus in Veris narrationibus narrat φελλόποδας, unde Græci φελλεύειν dicunt supernatare. Et φελλεῖς loca quæ paullulo terra tegunt saxa.

Vt possumus, quando ut uolumus non licet.

Ζῶμεν γὰρ οὐχ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα. *id est,*
Non vti libet, sed vti licet sic viuimus.

Senarius prouerbialis, quo monemur tempori ac necessitati seruiendum esse. Terentiana Misis in Andria rogata, quam Athenis vitam agerent, verecunde senij meretricium quæstum confitens: ut quimus aiunt, quando vt volumus non licet. Cæcilius in Plotio apud Donatum. Viuas vt possis, quando non quis vt velis. Item Plato in Hippia maiore: Τοιαῦτα ὦ Ἱππία τὰ ἡμέτερά ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις, φασὶν ἄνθρωποι ἑκάστοτε παροιμιαζόμενοι, ἀλλ' οἷα δύναται *id est, Einsmodi sunt Hippia res nostræ, non quales quis optaret, sicuti prouerbio dicitur usquequaq., sed quales esse possunt. Adlusit eodem et in Cratylo.* ὅπως ἂν δυνώμεθα πειρατέον, *id est, Præfati, vtcunq. potuerimus. Sic enim modestia gratia præfantur, qui negotium aliquod suscipiunt. Huc pertinent & illa Græcorum sententia:*

Βουλόμεθα πλουτεῖν πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. *id est,*
Omnes cupimus, at non licet ditescere. *Et,*
Πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. *id est,*
Bene viuere omnes uolumus, at non possumus.

Nemini sua fortuna satisfacit, & aliud votis destinat. Vsus erit, vbi significabimus nostra nobis parum placere, verum facultatem deesse, non animum: videlicet fortunam esse parum commodam, aut vitam nõ satis integram, aut epistulam non satis eruditam.

Atheniensium inconsulta temeritas.

Ἡ Ἀθηναίων δυσβουλία, *id est, Atheniensium inconsulta temeritas. Quadrat in eos, quibus male consulta uertunt bene. Nam id olim vulgo tributum est Atheniẽsibus, quod ipsi quidem socorditer consultarent, parumq. prospicerent, verum Minerua ciuitatis præses, illorum male instituta, bene vertere consueuit. Simile est huic, quod hodieq. vulgo dicunt: Est fortunatior quam prudentior, de quopiam non suapte industria, sed fortunæ commoditate successu rerum utente. Eupolis apud Suidam & Athenæum libro decimo in Atheniensium mores:*

Οὓς δ' οὐκ ἂν εἵλεσθ' οὐδ' ἂν οἰνόπτας πρὸ τοῦ,
Νυνὶ στρατηγοὺς ἔχομεν. ὦ πόλις πόλις
Ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς. *id est,*
Quos ante hac nec præfici conuiuio
Quisquam tulisset, nunc uidemus scilicet
Belli duces, o ciuitas, o ciuitas
Fortuna vt es feliciore quam sapis.

Porro Atheniensium incogitantiam notat & Aristophanes hoc versu in Nubibus:

Φασὶ γὰρ δυσβουλίας τῇδε τῇ πόλει προσεῖναι. *id est,*
Læua consilia ferunt huic adesse ciuitati.

Quo loco interpres adscribit fabulam huiusmodi, Cum Neptunus a Minerua victus, non posset Attica regione potiri, iratus immisit illis δυσβουλίας, id est, læua stultaq. consilia: hoc deinde vitium Atheniensibus ἐπιχώριον, hoc est, uernaculum fuisse. Idq Mineruam non mutasse, ceterum quod illi male statuissent, illa in bonos exitus vertebat: Adlusit huc idem Aristophanes in Vespis,

Γλαὺξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸν στρατὸν διέπτατο. *i.*
Vlula nostras ante pugnam peruolarat copias.

Eodem leuiter adlusisse videtur Demosthenes, cum ait in Olynthiaca prima, in ipsa statim fronte: ἀλλὰ καὶ ἡ τύχη ἡμετέρα τύχη, ὑπολαμβάνω, πολλὰ τῶν δεόντων ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐνίοις ἂν ἐπελθεῖν εἰπεῖν. *id est, Sed & nostræ fortunæ arbitror, nonnullis ex tempore venire in mentem ut dicant ea quæ ad rem pertinent. Verum hoc uitij manifestius exprobrat illis in alia quadam oratione dicens, alios homines solere consultare prius ac deinde rem aggredi: contra Athenienses post rem factam tum consultare. Theognis:*

Πολλοί τοι χρῶνται δειλαῖς φρεσί, δαίμονι δ' ἐσθλῷ
Οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. *id est,*
Multis læua quidem mens est, sed numina dextra,
Queis bene uertit & id quod temere instituunt.

Aristophanes in Concionatricibus:

Λόγος τίς ἐστι τῶν γεραιτέρων,
ὅσ' ἂν ἀνόητα καὶ μωρὰ βουλευσώμεθα
Ἅπαντ' ἐπὶ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. *id est,*
Est sermo quidam ductus a maioribus
Fatua licet statuamus ac uecordia
In melius attamen omnia nobis cedere.

Medium carmen Græcum carebit uitio, si tollatur coniunctio καὶ, *quanquam æditio Aldina habebat. Et apud Liuium subinde nominatur fortuna Romana. Nec abhorret hinc quod alibi retulimus,* εὕδοντι κύρτος αἱρεῖ, *id est, Dormienti rete tollit.*

Vbi non sis qui fueris, non est cur uelis viuere.

CICERO *in epistula quadam libro 7. Familiarium, sententiam huiusmodi veteris prouerbij citat. Vetus est, inquiens, Vbi non sis qui fueris, non esse cur velis viuere. Sumptum est a communi mortalium affectu, qui nihil minus tolerandum putant, quam vt inter eos neglecti, aut etiam notati uiuant, apud quos aliquando cum splendore atque auctoritate sint uersati. Adeo vt exilium ubiuis præoptent potius, aut etiã e vita decedere, quam mutata fortuna pudorẽ perpeti. Id quod notauit Euripides in Hecuba, quam ita facit loquentẽ, vt dicat, sibi pudorem in causa esse, quo minus obtueatur Polymnestorem. Pudere enim in tam calamitoso rerum statu, conspici ab eo, cui aliquando visa sit florens. Idem in Alceſtide,*

Τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον φίλοι
Κακῶς κλύοντι, καὶ κακῶς πεπραγότι. *id est,*
Post hac amici, cur mihi sit uiuere
Cordi, male audienti, & affecto male.

Ad eãdẽ facit sẽtẽtiã, quod apud Sophoclẽ ait Aiax,

Αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρῄζειν βίου,
Κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. *id est,*
Est turpe, uitam prorogare longius
Quisquis malis nil explicat sese suis.

Item paullo post in eadem tragædia,

Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
Τὸν εὐγενῆ χρή. *id est,*
Verum aut decore uiuere ingenuum uirum
Decet, aut decore oppetere mortem.

Fertur hic quoque senarius.

Ζῶν αἰσχρῶς οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη. id est,
Fortuna quibus inuidit aspera uiuere,
Hos indecorum ac turpe uelle uiuere.

Sed propius ad Ciceronis sententiam accedit locus ille apud Euripidem in Hecuba, vbi Polyxena ratiocinatur, sibi non esse causam cur optaret viuere, quod omnibus ornamentis pristinæ fortunæ iam esset spoliata.

Τί γάρ με δεῖ ζῆν, ᾗ πατὴρ μὲν ἦν ἄναξ
Φρυγῶν ἁπάντων, τοῦτό μοι πρῶτον βίου.
Ἔπειτ' ἐθρέφθην ἐλπίδων καλῶν ὕπο
Βασιλεῦσι νύμφη. id est,
Quæ nanq. vita caussa iam superest mihi?
Vt cui pater rex omnium fuerit Phrygum.
Etenim rudis mi lucis hoc initium.
Deinspes in amplas educabar, regibus Desponsa.

Et reliqua quæ sequuntur. Sunt enim longiora quam vt hic putemus esse percensenda.

Premere pollicem, conuertere pollicem.

ANTIQVITVS *in pollice fauoris erat studiiq. significatio. Qui faueret, pollicem premebat: qui minus faueret, pollicem conuertebat. Qui gestus in prouerbiũ abierunt, ut iam premere pollicem dicatur, qui quoquo pacto fauet: conuertere, qui male vult. Plin. libro 27. cap. 2. Pollices cum fauemus, premere etiam prouerbio iubemur. Iuue.*

-Conuerso pollice vulgi,
Quemlibet occidunt populariter.

Horatius vtroq. pollice dixit, pro summo fauore,

Consentire suis studiis qui crediderit te,
Fautor vtroq. tuum laudabit pollice ludum.

Porphyrion enarrat hunc ad modum: Vtroq. pollice, id est, vtraq. manu. συνεκδοχικῶς. *Synecdoche a parte totum. An qui vehementius laudat, manus iungens, iungit pollicem cum proximo. Acrõ hoc pacto, vtroq. pollice* συνεκδοχικῶς, *manu vtraq. sublataq. pariter ac sæpius mota. Hic enim gestus valde laudantium est. Sane vtrunque, sicut ex iis coniici licet, prouerbij origo fugit.*

Faciem perfricare, frontis perfrictæ.

FRONS *habita est antiquitus pudori sacra. Et facies item, id quod & prouerbio testatum est, quo dicunt, pudorem esse in oculis. Inde frontem aut faciem prouerbio perfricuisse dicuntur, qui pudorem omnem dedidicerunt, velut abstersa manu a uultu pudore. Translatum apparet a gestu quorundam, qui dicturi facturiue quippiam apud ignotos, manu faciẽ perfricant, id quod rusticani cuiusdam pudoris indicium est, quem conetur peruincere. Hunc gestum Quintilianus notat inter vitia pronunciationis libro undecimo: Vitiosa enim, inquiens, sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciẽ, & quasi improbam facere. Plutarchus scribit hunc gestum peculiarem fuisse M. Tullio, vt dicturus, læua faciem demulceret. Alioqui non inficias it ipse Cicero, initio dicendi trepidantiorem sui esse sese. Fabius libro 9. citat hæc ex Caluo: Perfrica frontem, & dic te digniorem, qui prætor fieres, quam Catonem. Significat id esse dictu uehementer improbum. Plinius in præfatione naturæ historiarum: Perfricui faciem, nec tamen profeci, quando alia via ingens occurris. M. Tullius Tuscul. quæst. lib. 3. in eũdem sensum dixit, perfricare os: Quid tergiuersamur Epicure? nec fatemur eã nos dicere uoluptatẽ, quam tu idem cũ os perfricuisti, soles dicere? Seneca lib. 5. epistula 40. Perfrices frontem oportet, & ipse te non audias. Huc pertinent etiam illa, quod effrontes appellamus inuerecundos. Et, qua fronte audebis hæc facere? Quod enim Horatius dixit,*

-Clament perisse pudorem
Cuncti pæne patres. Id Persius imitatus
-Exclamet, inquit, Melicerta perisse
Frontem de rebus.

Item illa: Quo ore obiurgabis filium? Et Os impudens, Os durum, Os ferreum, cum impudentiam indicamus. Ouidius:

Non tibi plus cordis, sed minus oris adest.

Non plus audes aut sapis, sed minus pudet. M. Tullius in Verrem, Os hominis insignemq. impudẽtiam cognoscite. Idẽ in Philippica quinta, Sed illud os, illam impuritatem. Idem pro C. Rabirio Posthumo, Quod habent os, quam audaciam. Rursus in Oratore: Quod tamẽ os est illius patroni, qui ad eas causas sine vlla scientia iuris audet accedere. In Philippica undecima, Au disset furentis introitum Dolobellæ, vocem impuram, atque os illud infame. Martialis lib. 9.

Santonica medicata dedit mihi pocula uirga,
Os hominis, mulsum me rogat Hippocrates.

Homericus Achilles Agamemnonem κυνώπα *appellat, id est, canino aspectu. & apud eundem:*

Κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο. id est,
Canis habens oculos, cor cerui: impudentiam significans cum timiditate coniunctam. Deniq. haud scimus an huc pertineat, quod apud Athenæum in Dipnosophistis adducitur e Cyrenæo poeta:

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασι ἀμείνω. id est,
Porro ter abstersis diui donant meliora.

Subindicat, impudentius id postulare, vt quæ sint acta in conuiuio, narret.

Frontem exporrigere, frontem contrahere.

FRONTEM *explicare cum bilarescimus, contrahere cum ringimur, hoc est, vbi quid molestii est, dicimur. Plinius in libro undecimo: Frons & aliis, sed homini tantũ tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis index. Terentius: Exporge frontem. Horatius in Odis,*

Sollicitam explicuere frontem. Idem alibi,
Deme supercilio nubem.

EXPORRECTA *frõte, hilariter. Porrectiore frõte mecũ loquaris oportet, apud Plaut. Obducta frõte, corrugata frõte, cõtracta frõte, caperata frõte. Plaut. Caperat frõs seueritudine. Quod quidẽ a caprinis cornib⁹ translatũ volũt. Et nubila frõs, serena frõs, explicita frõs.*

Attollere supercilium, ponere supercilium.

PLINIVS: *Supercilia, inquit, homini, et pariter et alterne mobilia. Et in his pars animi. Negamus, annuimus. Hæc maxime indicant fastus. Supbia alibi cõceptaculũ, sed hic sedem habet: in corde nascitur, huc subit, hic pẽdet. Nihil altius simul abruptiusq. inuenit in corpore ubi solitaria esset. Hactenus ille. Inde pverbio attolli supciliũ dicimus, arrogãtiã significãtes: adduci supcilia fastidiũ indicantes. Citat & Suidas,* ἀνασπῶν τὰς

τὰς τρίχας, καὶ τὰς γνάθους φυσῶντες, id est, Contractis superciliis, inflatis buccis. Quod Græci unico uerbo dicunt κατωφρυάζειν. Lucianus a persona ad rem transtulit, sermonem arrogantem ac superciliosum appellās κατωφρυωμένους λόγους. Poni dicitur supercilium, cum a fastu receditur. Et fastosos homines superciliosos nominamus. Denique simpliciter ipsum supercilium pro fastu atque arrogantia ponitur. Philosophorum supercilium quis ferat? Porro quod Plinius ait, superciliis annuere nos, atque renuere, Homerum secutus est, apud quem uersus hic aliquoties legitur,

Ἦ καὶ κυανέῃσιν ἐπ' ὀφρύσι νεῦσε Κρονίων. id est,
Sic ait, atque superciliis pater annuit atris.
Id æmulatus Maro:
Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Bibe elleborum.

Aristophanes in Vespis, πῖθ' ἐλλέβορον, id est, Bibe elleborum. Quo dicto significat insanire quempiam. πῖθι vero dixit, non πῖνε, quod, ut admonet interpres, hoc ad simplicem potum referunt grammatici, illud ad potionem pharmacorum. Idem ostendit & verbum hinc esse fictum, ἐλλεβορίζειν καὶ ἐλλεβοριᾶν, pro insanire. Quiq. parū animo constant, ἐλλεβόρου δέονται, id est, Elleboro opus habere dicuntur. Atque iidē apud Latinos etiam auctores elleborum edere, & elleboro sese purgare prouerbio iubentur: propterea quod antiquitus plurimus usus fuerit huius herbæ adleuanda mentis et capitis uitia. Plinius lib. Nat. historiæ 25. cap. 5. ellebori duo facit genera, sicut & Dioscorides libro quarto: Candidum, quod Italia ueratrum album appellat: & nigrum, quod alij vocant entomon, etiam si in Dioscoride atomon legimus. Alii polyrrhizon, plerique Melampodion vocant, ab inuentore Melampode uate, uel eiusdem nominis pastore, quod is animaduertisset eo purgari capras: deinde dato earum lacte sanauit Prœtidas furentes. Sed Aulus Gellius Plinium secutus ait, coloris discerniculum non in semine, neque in virgultis sed in radice apparere. Candido vomitiones cientur, eoq. stomachum & ventrem superiorem purgat. Nigro aluus inferior diluitur: vtriusq. periculosa sumptio, sed albi vt præstantior, ita periculosior. Quod ipsum tamen adeo vulgatum esse cœpit, vt pleriq. studiorum gratia, ad peruidenda acrius quæ commentabantur, sæpius sumptitauerint. Nominatim autem Carneades Academicus scripturus aduersum Stoici Zenonis libros, candido elleboro superiora corporis purgare solitus legitur, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus, ad domicilia usque animi redundaret, & instantiam, uigoremq. mentis labefaceret. Nigri uero religiosum & usum fuisse testatur Plinius. Siquidem hoc & domos suffiebant, purgabantq., aspergentes & sese, & pecora. Tum solenni cum precatione colligebatur & superstitiosius, vt meminit etiam Theophrastus. Primum enim gladio circumscribebatur: deinde qui succisurus erat, exortum solis spectabat, precabaturq. vt id sibi liceret diis cōcedentibus facere. Obseruabat & aquilæ uolatum, quæ si propius aduolasset, moriturum eo anno qui succiderat, augurium erat. Ex Plinio igitur colligere licet, vtrumq. genus, tum candidum, tum nigrum, cum ad alia complura mala, tum aduersus melancholiam remedium efficax habere. Vnde & prouerbium natum, quod tamen uarie effertur. Plaut. in Menæhmis. Non potest hæc res trium iugerum elleboro obtinerier. Demosthenes Aeschinē in actione mouet, vt sese purget elleboro. Lucianus in Dialogo Menippi ac Tantali λαμῶς ὦ Τάνταλε, καὶ σὺ ἀληθῶς ποτοῦ δεῖσθαι δοκεῖς ἀκράτου ἐλλεβόρου νὴ Δία. id est, Desipis Tantale, & vt vere dicam, elleboro poto tibi est opus, eoq. sane meraco. Et apud eundem Rhadamanthus, in secundo Verarum narrationum libro, ita pronunciat, vt Aiax tra ditum ab Hippocrate elleborum bibat, prius quam in herōum consortium recipiatur, alludens ad eius insaniam. Ibidem legitur non licuisse Chrysippo in beatorum insulam immigrare, nisi quartum iam sumpto elleboro. Nimirum illuc alluditur, quod ter in uita bibisse memoratur, vt testatur etiam Petronius in carmine quodam. Horatius,

Expulit elleboro morbum, bilemq. meraco.

Ouidius in epist. Ponticis lib. 4.

I bibe dixissem purgantes pectora succos,
Quidquid et in tota nascitur Anticyra. Persius:
Anticyras melior sorbere meracas.

Insanum significans. Ausonius ad Theonem:

Elleborumq. bibas Samij Lucomonis acumen.

Nauiget Anticyras.

Πλέοι εἰς Ἀντικύρας, id est, Nauiget Anticyras. Horatius eleganter nouauit adagij quasi faciem, cum ait in Serm.

Nauiget Anticyras.

Quibus uerbis Stoicum insanum significat, quiq. mentis morbo laboraret, esseta. sapientis indignus nomine, cum nemo sapiens nisi sanus. Dictum est autem eadem figura, qua Græci dicunt πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν, id est, Nauiges Massyliam. Strabo lib. Geographiæ nono, duas Anticyras commonstrat, & in altera, quæ sit post Crissam oppidum, elleborum nasci, in altera eiusdem nominis, quæ sit ad sinum Maliacum & Oetam montem, optime temperari. Atque in eam quam plurimis e regionibus adnauigari sanitatis gratia. Pausanias in vlt. lib. scripsit, supra Anticyram montes esse magnopere petricosos, in his copiose prouenire elleborum, nigro purgari aluum, albo uomitum cieri, ac superiora corporis purgari. Stephanus addit, Anticyrensem quempiam fuisse, qui Herculem elleboro dato liberarit insania. Horatius:

Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam
Tonsori Licino commiserit.

Tres Anticyras dixit pro uniuerso elleboro, significās deploratam & immedicabilem insaniam. Simili figura quos indicant esse parum integræ mentis, & hodie iubent deportari Ghelam. Ad hanc formam pertinent illa, Tonsoris eget, aut curatore est opus. Horatius:

Nec tonsore putas nec curatoris egere.

Tutores enim dabantur pupillis, curatores mente captis. Sic & Columella lib. primo, capite tertio scribit, Catonem dicere solitum, eum qui agrum incoleret, nec salubri cælo, nec fertilem, velut commotæ mentis ad agnatos ac gentiles esse deducendum. Varro libro De re rustica 1 cap. 2. Qui salubrem locum negligit, mente captus est, atque ad agnatos & gentiles deducendus. Cic. libro 2. De inuentione: Si furiosus existet, agnatorum

agnatorum gentiliumq. in eo pecuniaq. eius potestas esto. Nam duodecim tabulæ furiosis ius adimunt administrandi res suas, & ad gentiles agnatosq. träsferunt, quemadmodum legimus libro Institutionum primo, titulo de Curatoribus, & Pandectarum libro vigesimoseptimo, titulo ultimo de curatore furiosi. Rursum eiusdem operis libro primo, titulo decimo octauo, de Officio præsidis. Et apud Ciceronem lib. 3. Tusculanarum quæst. Qui ita sit affectus, eum dominum esse rerum suarum, uetant x i i. *tabulæ. Verba* x i i. *tabularum sunt hæc: Prodigo & furioso bonorum suorum administratio interdicta esto, & in curatione agnatorum sunto.*

Strychnum bibit.

Στρύχνον ἔπιεν, *id est, Strychnum bibit, in insanos item competit, a Strychni herbæ natura, quæ uel gustata, statim insaniam parit. Dioscorides in quarto, quattuor strychni genera facit. E quibus postremum* μανικὸν *uocat, id est, insanum. Plin. lib. 21. cap. 31. cum duo strychni genera salutaria demonstrasset: Tertio, inquit, folia sunt ocymi, minime diligenter demonstranda. Remedia enim non uenena tractamus, quippe insaniam facit, paruo quoq succo. Quanquam & Græci aucto ret in iocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uarias imaginesq. cōspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hunc modum legitimam insaniam facere: quidquid uero adiiciatur ponderi, repræsentari mortem. Hoc est venenum, quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycniō appellauere ab eo, quod hoc cuspides in prælio tingerentur, passim nascēte. Dioscorides scribit, Strychni radicem cum vino potam, mensura < visa quædā, ac ludibria non iniucunda parere: duplicato modo sumptam, stuporem triduanum inducere: quadruplicato potam, adimere vitam: remedio esse, si multum ac largiter biberis ac reuomueris. Vnde magis videtur congruere in* φιλαύτους, *& sibi placentes, & vt, Flaccus inquit, sibi pulchros. Nam Theophrastus tradit, qui Strychnum ederint, sibi videri pulcherrimos. Cuiusmodi multos homines videmus qui sibi nulla in re displicere possunt, perinde quasi strychno victitent. Est diuersum insaniæ genus, quo quidam sibi displicent in omnibus sed alterū vulgatius est, & immedicabilius.*

Ede nasturtium.

Ἔσθιε κάρδαμον, *id est, Ede nasturtium. In socordem, ignauum, hebetem, stupidum, olim dicebatur, propterea quod huic efficaciam inesse credant, erucæ cōtrariam: vim enim uigoremq. animi suscitare, Venerem coerceret, cum illa e diuerso Venerem acuat, uim mentis hebetet, unde & nomen apud Græcos habere videtur* κάρδαμον *quasi cor domans. Plinius libro 19. cap. 8. Nasturtium, inquit, nomen accepit a narium tormento. Et inde uigoris significatio, prouerbio id uocabulū vsurpauit, veluti torporem excitantis. Græcis a corde nomen habet. Dioscorides tradit, nasturtio vim esse similem erucæ & sinapi, quod attinet ad acrimoniam in nares erumpentem. Ceterum quod ait, nasturtio stimulari Venerem, dissentit a Plinio. Aristophanes ...* [illegible] *id est, Edi heri nasturtia. Quid nasturtiaris? Idem in Vespis:*

[illegible Greek]

Acrium ac iustorū, et oculis qui exhibēt nasturtia.

Porcum immola.

N e q v e prætereūdū existimamus, *quod Plautus in Menæchmis, porcum syncerum & sacrum immolare iubet eum, quem mente captum significat. Adolescens, quibus hic precus porci ueneunt sacres, synceri, nummum unum en a me accipe. Iube te piari de mea pecunia: Nam ego quidem insanum esse te certo scio. Opinamur quod veterum vsu, qui cuiuspiam irati numinis intemperiis ageretur, hoc piaculo se soleat purgare. Idem paullo post in eadem fabula: Nam tu quidem hercle certo non sanus satis Menæchme, qui nunc ipsus maledicas tibi. Iubesi sapias porculum afferri tibi. Horatius in sermonibus:*

-Immolet æquis Hic porcum laribus.

Loquitur de eo, qui iā ab insania resipuisse videretur.

Multa Syrorum olera.

Πολλὰ σύρων λάχανα, *id est, Multa Syrorum olera. Dicetur aut in magicæ artis peritos, & herbis maleficis eā exercentes, aut in eos qui rebus vilibus abundant. For tassis recte dicetur & in eos, qui in rebus non multæ frugis, nimium insumunt operæ, quippe non in agris exercendis, sed in hortis colendis occupati, quæ plus adferant voluptatis quam emolumenti. Prouerbium refertur a Plinio libro vigesimo, capite quinto, ubi cō memoratis uariis remediis, herbæ Staphylini, quam eandem & pastinacam erraticam vocant, hæc subnectit: Syria in hortis operosissima. inde quoque prouerbium est Græcis: Multa Syrorum olera. Simillimam staphylino herbam serit, quam alij gigidion vocant. Hactenus Plinius. Vt autem existimemus parœmiam in maleficos quadrare posse, illa nos coniectura commouet, quod paullo ante Orpheum citauerat auctorē, staphylino amatorium inesse. Neque Syrorum mores vulgo nota caruisse, uel adagium illud testatur:* σύροι πρὸς τοὺς φοίνικας, *id est, Syri contra Phœnices. Atque in hoc prouerbio miseretur nostri Cælius Rhodiginus, qui tam insigniter torquemur, neque quidquam tamen ipse subleuat.*

Melle litus gladius.

M e l l e *litus gladius In perniciosam adulationem dici solitum. Plin. lib. 21. tradit, Heracleæ in Ponto, ab eisdem apibus aliquando, mella reddi perniciosissimū habentia uenenum. Quæ qui ederint, abiiciunt se humi, refrigerium quærentes. Nam sudore diffluunt. Id cur fiat, pabulum in causa est. Ea est herba alba, quam ægolethron appellant. Allusum est autem ad morem barbaricum, qui solēt tela uenenis tingere, quo vulnus esset immedicabile: præsentissimum malū erat oleum incendiarium, quod illitum telo, sicubi hæsisset in corpore, tenaciter cremabat, incendium aqua inie cta irritabatur, solo puluere inspersio consopiri poterat. Auctor Marcellinus libro 23.*

Letale mulsum.

Θανάσιμον μελίκρατον, *id est, Letale mulsum. Eandem cum superiori habet sententiam. Diogenes, formosa*

scorta, θανάσιμον μελίκρατον, id est, Letiferũ mulsum, appellare consueuit, tametsi nihil vetabit, & in assentationem, in fœdas voluptates torquere, breuiter, quidquid ita iucundum est, vt idem sit perniciosum. Legimus & mellitum venenum apud Plinium, & idem Diogenes orationem ad gratiam comparatã, auriumq. pruritum, μελιτίνην ἀγχόνην, id est, Melleam præfocationem appellabat, quod assentatione quidem delectaret, ceterum mendacio strangularet admittentem. Ad hanc formam attinet, quod refert Irenæus lib. 3. cap. 19. Lacte gypsum male misceri: præsens enim venenum habet gypsum, & additum lacti fallit.

Linum lino nectis.

Λίνον λίνῳ συνάπτειν, id est, Linum lino connectis. Huius adagii duplicem apud Græcos interpretes sensum inuenimus: Quorũ alter est: Infirmis infirma copulas, frivola friuolis: alter, eadem non eisdem rationibus facis vt dicis. Ctesippus in Platonis Euthydemo: Haud tu quidẽ linum, vti prouerbio dicitur, lino connectis, si pater tuus, pater est omnium. Est autem ironia in sophistam, qui friuolis argutiis id sibi collegisse videbatur. Aristoteles in tertio libro, τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως, disputans de infinito, vbi Parmenidis sententiã præfert sententiæ Melissi. Melissus enim ipsum infinitum totum dixerat. At Parmenides totum dixit esse finitum, a medio æque distans. Fieri enim, inquit, non potest, vt infinitum eum toto atq. vniuerso, perinde atq. cum lino linũ nectatur. Ipsa philosophi verba subscribamus, si quis forte requiret: διὸ βέλτιον οἰητέον Παρμενίδην Μελίσσου εἰρηκέναι. ὁ μὲν γὰρ τὸ ἄπειρον ὅλον φησίν, ὁ δὲ τὸ ὅλον πεπεράνθαι, μεσσόθεν ἰσοπαλές. οὐ γὰρ λίνον λίνῳ ἐστὶ συνάπτειν τῷ ἅπαντι καὶ τῷ ὅλῳ τὸ ἄπειρον. Suidas hoc adagium ex Stratidis citat Politia. Proculus item in discutiendis quæstionibus, quæ exoriuntur ex dictis Platonis, quodam in loco sic vtitur, vt videatur conuenire in eum, qui copulet inter se pugnantia, ostendens quemadmodum Plato de Homero diuersa pugnãtiaq. dixerit: ἢ οὐ λίνον λίνῳ συνάπτειν ἐστί, τὸ τοιαῦτα πολλάκις συμπλέκειν, id est, An non enim linum lino connectere est, ista inter se copulare? Huic affine est quod apud Athenæũ li. 6. ex Thebano poeta, Pindaro ni fallimur citatur: ποτικολλᾶν ἅτε ξύλον παρὰ ξύλῳ. id est, Adglutinans ceu lignum ligno. Prior enim dixerat de parasitis qui hoc dicit, sermonem suscipit de adulatoribus superiori congruentem.

Senesco semper multa addiscens.

Γηράσκω δ' αἰεὶ πολλὰ διδασκόμενος. id est,
Discenti assidue multa, senecta venit.

Hic pẽtameter ex elegiis Solonis in prouerbium abiit, significat autem vsu vitæ multaq. rerum experientia parari prudentiam. Conuenit cum ea, quæ citatur apud Gellium, sententia:

Vsus me genuit, peperit mater memoria.

Citatur a Platone lib. de Repub. 7. Rursum in Dialogo De philosophia, quærens quispiam num philosophia sit πολυμαθία. Quid aliud, inquit, est philosophari, quam id facere, quod dixit Solon? Dixit autem:

Discenti assidue multa, senecta venit.

At nobis quidem videtur semper aliquid discendum ei, qui in Philosophum sit euasurus, siue iunior sit, siue senior, vt quã plurima discat in vita. Citat & in Lachete, Seneca in epistula quadam ad Lucillium: Tam diu discendum est, quam diu nescias: & si prouerbio credimus, quam diu viuas. Citatur semel atq. iterũ apud M. Tullium in Catone maiore. Quinetiam Terẽtianus ille Demea Solonis sententiam retulit, cum ait: Nunquam ita quisquam bene subducta ratione ad vitam fuit, quin res, ætas, vsus semper aliquid adportet noui, Aliquid moneat, vt illa, quæ credas scire, nescias: & quæ tibi putaris prima, in experiendo repudies. Alludit huc cuiuscunq. est versiculus ille, neq. inscitus, neq. inelegãs Senecæ nomine celebratus. E Publianis autem mimis vnum esse suspicamur, hac adducti coniectura, quod in hoc numero quosdã reperimus, qui nominatim ab Aulo Gellio sub Publii titulo referuntur. Senarius autem hic est:

Discipulus est prioris posterior dies.

Vita doliaris.

Ζῆν πίθου, id est, Vita dolii, prouerbio dicitur vita frugalis, parca, & ab omni strepitu atq. ambitione semota. Breuiter talis, qualem Diogenes nobilis ille Cynicus Athenis egisse legitur, vnico contentus pallio, baculo, quo canes abigeret, dolio de palo suspenso pro domicilio libenter vtens, crudis herbis & aqua simplici victitans, pane excauato pro catino, manu caua poculi vice solitus vti: idq. a puero quodam didicisse se prædicabat, quem forte ad eum modum aquam hauriẽtem viderat. Porro vt in dolio habitaret, inde sibi dicebat in mentem venisse, quod cochleas contemplatus, nullum aliud æque commodum domicilium iudicasset, vnde proreperet ad solem, & vbi se conderet a ventis atq. æstu. Poterit torqueri & in eos, qui nimium sordide, nimisq. dure, atq. immunde viuunt. Hos ita depingit Eubulus comicus apud Athenæum libro secundo: Ἀνιπτόποδες χαμαιευνάδες, ἀεροκοῖτοι, id est, Illotis pedibus, humi cubantes, in aere domicilium habentes. Idem libro quarto de Pythagoricis, ex Antiphane.

Ἔδει ὑπομεῖναι μικρὸν, ἀσιτίαν, ῥύπον,
Ῥῖγος, σιωπὴν, σκυθρωπότητ', ἀλουσίαν. id est,
Iuedia, sordes sunt ferendæ paullulum,
Silentium, tristitia, frigoris rigor,
Simul ferendum, corpus expers baluei.

Ad hanc formam torqueri poterit Hamaxobiorum, ea gens est Sarmatiæ, appellatio, vt Hamaxobii dicantur qui dure sordideq. viuant. Nomen hinc inditum genti, quod iis plaustra ædium vice sint.

In diem viuere. Ex tempore viuere.

In diem viuere, est præsentibus rebus contentum viuere atq. ex parato, minime sollicitum de futuris. Quæ vita Græcis dicitur καθημέριος βίος. Et καθημερεύειν, qui ad eũ viuunt modum. Theocritus in Idyllio. N.

Οἱ θνατοὶ πελόμεσθα, τὸ δ' αὔριον οὐκ ἐσορῶμες.
Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

Aristophanes in Equitibus:

Κριθὰς παρέξω σοι καὶ βίον καθ' ἡμέραν. id est,
Ego affatim tibi suppeditauero ordeum &
Victum diurnum. Homerus Odyss. Φ.
Νήπιοι ἀγροιῶται, ἐφημέρια φρονέοντες, id est,
Agrestes,

Agrestes, stolidi, tantumq. diurna sciẽtes. Persius:

Atque ex tempore uiuis.

id est, citra solicitudinem futurorum. Unde & Ex tempore dicere, id est, citra præmeditationem. M. Tull. Philippica 5. simili forma dixit, In horam viuere. Quę non faciebat Hannibal, qui multa ad vsum reseruabat, hæc ij, qui in horam viuerent, non modo de fortunis & de bonis ciuium, sed ne quidem de vtilitate sua cogitauerunt. Nec abludit ab hac specie, quod scribit Horatius in Arte poetica: Et mutatur in horas, hoc est subinde.

Vita macerata.

βίος μεμαλαγμένος, *id est, Vita macerata, seu permollita. De molliter uiuentibus, quibus ex facili omnia suppetunt. Refertur a Diogeniano, Zenodoto, & Suida. Translatũ arbitramur a leguminibus, aut salsamentis maceratis, iamq. ad esum accommodatioribus, aut a tritico iam molito pisto, ac subacto, Cui diuersum est,* βίος ἀκανθώδης, *id est, Vita spinosa.*

Ipsa dies quandoq. parens, quandoq. nouerca.

VERSUS *est Hesiodi in libro De obseruatione dierum auspicatorum atque inauspicatorum, qui deinde in prouerbium abiit, longo hominum æuo probatus, vt apud Gellium refert Phauorinus philosophus, is est huiusmodi:*

ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. *id est,*

Ipsa dies quandoque parens, quandoq. nouerca est:

Eo uersu significatum est, non omni die bene esse posse, sed isto bene atque alio male. Inde translatum, quod matres bene uolunt liberis, nouercæ oderunt priuignos. Proinde Plinius dubitare se dicit, vtrum natura sæpius nouerca sit, an mater, ut quæ tot uenena, tot item remedia progignat.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

DIVERSA *metaphora rem eandem explicuit Theocritus in Batto:*

χὠ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει. *id est,*

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere lucet.

Id est, Aliquando res aduersæ sunt, aliquando secundæ, quemadmodum cælum nunc serenum est & placidum, nunc turbidum ac tempestuosum. Huic affinis est allegoria Pindarica, e Pythiis hymnis: Non semper eosdem flare uentos, sed nunc hos, nunc alios.

ἄλλοτ' ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. *id est,*

Aliæ alij flatus, sublimiter uolantium uentorum.

Idem in Isthmiis hymno 4. ἄλλοτε δ' ἀλλοῖος οὖρος πάντας ἀνθρώπους ἐπαΐσσων ἐλαύνει, *id est, sed alias alius uentus omnes adflans agit.*

Plus aloes quam mellis habet.

PLUS *aloes quam mellis habet. Prouerbialis metaphora, perinde declarans ac si dicas, plus molestiæ quam uoluptatis. Nam aloe frutex quidam est, odore graui, gustu amarissimo, cuius meminit Dioscorides, lib. 3. Plautus in Amphitryone, Ita cuiq. comparatum est in ætate hominum, ita diis placitum, voluptati vt mæror comes consequatur. Quin incommodi plus maliq. adsit, boni si obtigit quid. Apud eundem alicubi legitur, vitam hominis plus aloes quam mellis habere. Et Iuuenalis de vxore:*

Plus aloes, quam mellis habet.

Apuleius citra metaphoram sic extulit in Floridis: Sed verum verbum est profecto, quod aiunt, nihil quidquam tam prospere diuinitus hominibus datum, quin & tamen admixtum sit aliquid difficultatis. Has rerum humanarum vices, ac tristium lætorumq. mixturam Homerus Iliados vltimo lib. perquam eleganter indicauit, figmento duorum doliorum, quæ scribit in Iouis limine sita esse, quorũ alterum sit plenum tristibus, alterum lætis. Ex quibus ille mortalium fortunas temperans.

ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. i.

Nunc lætis vitam miscet, nunc tristibus idem.

Quemadmodum & superius indicauimus. Verum admodum maligne temperat Iuppiter Homericus, nimio plus admiscens malorum, quam bonorum, vt si suam quisq. fortunam ad calculos uocet, minima sit futura ratio eorum, quæ nobis ex animi sententia euenerunt. Id quod eleganter dictum est a Pindaro in Pythiis hymnis: ἓν γὰρ παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. *id est, Ad vnum enim bonum duo pariter incommoda distribuunt mortalibus immortales. Plinius lib. 27. sententiam inuertit, cum ait, nihil esse tam malum in rerum natura, cui non boni quippiam sit adiunctum. Quandoquidem compertum est, etiam aconito, quo non aliud uenenum nocentius, inesse remedium, cum ad alia, tum ad oculorum vitia. Ad eundem modum Euripides citante Plutarcho:*

οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,

ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις. *id est,*

Bona separare non licet malis, sed est

Mixtura quædam.

Naues onustæ conuiciis.

ADSIMILI *figura dixit Homerus Iliados Y. conuicia, quorum onus, nauis centiremis non queat portare, cuiusmodi Lucianus dixerat,* ὅλας ἁμάξας βλασφημιῶν*, vt ante dictum est. Carmen Homeri sic habet:*

ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι

πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο. i.

Probrorum superest ambobus copia summa,

Quorũ onus haud portet cẽtum ratis incita remis.

Affine & illi, quod alio dicetur loco.

ἃς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι. *id est,*

Quos tollere nec centum queant Aegyptij.

Hermippus apud Athenæum lib. 1. describens, quid a quaque regione soleat importari, versiculum hunc ioco admiscet;

καὶ παρὰ Περδίκκου ψεύδη ναυσὶν πάνυ πολλαῖς. i.

Atq; a Perdica ratibus mendacia multis.

Notans, Lyciorum mores. Nam Perdicia pars est ac portus Lyciæ. Lycias sortes notat & Vergilius Aeneidos quarto veluti vanas.

Tollere cornua.

TOLLERE *cornua, pro eo quod est, animo efferri, nunc quoq; vulgo tritissimum est. Horatius de Baccho:*

Et addis cornua pauperi.

Ouidius item de ebrietate.

Tunc

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.
Translatum a pecoribus, quae cornibus oppositis minantur. Horatius in Epodis:
Nanque in malos acerrimus,
Parata tollo cornua.

Tollere cristas.

Tollere cristas. Diuersa metaphora, sensus idem. Iuuenalis:
Quid apertius? & tamen illi
Surgebant cristae. id est, Sibi placebat. Translatum ab auibus cristatis, in quibus cristae erectiores alacritatis, atque animorum indicia sunt: nisi ad militum cristas referre malumus, quo sane hominum genere nihil nec insolentius, nec stolidius. In hanc sententiam Aristophanes in Pace dixit, detrahere cristas, ἡ πὰρ ἀμῶν τινς λόφους ἔλοι, id est, quae nobis cristas detraxit. Videlicet reddita pace. Contra, Submittere fasces dicuntur, qui de iure suo concedunt, ac legitimam potestatem ultro ad priuatam mediocritatem demittunt. Plinius lib 7. cap. 30. Cn. Pompeius confecto Mithridatico bello intraturus Posidonii professione sapientiae clari domum, fores percuti de more a lictore uetuit, & fasces lictorios ianuae submisit, is cui se oriens occidensq. submiserat. M. Tullius in Bruto, cum enim in maximis causis uersatus esses, & cum tibi aetas nostra iam cederet, fascesq. submitteret. Et apud T. Liuium in secundo ab urbe condita: Publicola submissis fascibus in concionem ascendit.

Animus in pedes decidit.

QVI vehementer consternantur atque expauescunt, iis animus in pedes decidere dicitur. Quin hodie vulgo audimus: Totus animus mihi erat in genibus, pro eo quod est, uehementer eram exanimatus. Homerus Iliados Θ.

Τοὺς δ' ἔλε, πᾶσιν δὲ παραὶ ποσὶ κάππεσε θυμός.
Pauor ingruit ingens
Omnibus, inq. pedes animus mox decidit imos.

Vespa cicadae obstrepens.

Σφὴξ βομβῶν τέττιγος ἐναντίον. id est,
Scilicet obstrepitans argutae uespa cicadae.
Apud Theocritum est in Hodoeporis. Nam his uerbis contemnit quidam pastor pastorem, a quo prouocatur. Quadrabit in eum, qui certat longe impar cum superiore. Aut qui negotium facessit longe se praestantioribus, Quod genus est illud: Catulus leonem adlatrans.

Pica cum luscinia certat.
Epopa cum cygnis.

CONSIMILEM habent sententiã, quae leguntur apud eundem in eadem Ecloga:
Οὐ θεμιτὸν λακὼν ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδεν,
Οὐδ' ἔποπας κύκνοισι. id est,
Haud fas est Laco, philomenã, ut prouocet unquã
Pica, nec argutis epopa obstrepat improba cygnis.

Pilos pro lana.

Τρίχας ἀντ' ἐρίων, id est, Pilos pro lana. *Prouerbialiter apparent dicta etiam illa, apud eundem poetam in Hodoeporis, de re uehementer inaequali, aut de negotio supra modum absurdo.*

Τίς τρίχας ἀντ' ἐρίων ἐκ κωέσεται, τίς δὲ πεσώσει
Αἰγὸς πρωτοτόκοιο κακὰν κύνα βδάλλεν ἀμέλγειν.
Quis vice lanarum setas detondeat unquam?
Quis capra pro primipara uilem uelit amens
Emulgere canem?
Capra pilos habet potius quam lanam, ouis lanigera est. Hae dicuntur in pastorem, qui certaturus hoedum opponebat agno.

Tibiam tubae comparas.

Αὐλὸν σάλπιγγι συγκρίνεις, id est, Tibiam tubae comparas. *Refertur a Diogeniano: Conuenit in res supra modum impares, propterea quod exilem uocem edat fistula, tuba praegrandem.*

Cicadae apem comparas.

Τέττιγι τὴν μέλιτταν συγκρίνεις, id est, Cicada comparas apem. *Nam cicada cum maior, tum canora, cum apis sit non modo minuto corpusculo, uerum etiam paene muta. Lucianus in Rhetorum doctore, prouerbium utrunq. attingit:* τοσοῦτον ἀπεσθήσεις τοῦ ἐρῶντος, ὁπόσον ἡ σάλπιγξ τοὺς αὐλοὺς καὶ αἱ τέττιγες τὰς μελίττας, *id est, Inuenies tanto uoce superiorem, quanto tuba superat tibias, apes cicadae.*

Testudinem pegaso comparas.

Χελώνην πηγάσῳ συγκρίνεις id est, Testudinem pegaso comparas. *De rebus nequaquam inter sese conferendis. Pegasus equus erat uolucer, si fabulis credimus: testudine nihil tardius. Vergilius in Tityro aliquot dissimilitudinis formulas congessit:*
Sic canibus catulos, similes sic matribus hoedos
Noram, sic paruis componere magna solebam.
Verum haec tantũ alias inter caput extulit urbes,
Quantum lenta solent inter uiburna cupressi.

Aliter catuli longe olent, aliter sues.

APVD *Plautum legitur in Epidico sordidior quidem metaphora, sed tamen ad rem significandam apta: Aliter catuli longe olent, aliter sues. Quo dicto significatum est, non veste dignosci hominem ab homine, uerũ inesse natiuum quiddam, genuinum ac proprium in unoquoq. quod in ipso uultu oculisq. eluceat, quo liberum a seruo, generosum a rustico, probum ab improbo facile discernas. Atque hic est hominis ueluti peculiaris quidam odor, quo deprehenditur, si quis modo sit sagaci nare. Huc allusit Martialis lib. 6.*
Cum bene se tutam per fraudes mille putavit.
Omnia cum fecit, Thaida Thais olet.
Huc pertinet etiam illud cuiusdam apud Fabium: Ne faciem quidem liberi hominis habet. Quod cum a quodam esset dictum deformi specie, retorsit aduersarius, adfirmans recte dictum, eum non esse liberum, cui non sit facies liberalis.

Vt sementem feceris, ita & metes.

ELEGANTISSIMA *metaphora dixit Cicero: Vt sementem feceris, ita & metes, id est, reportabis praemium tuis factis dignum. Plautus in Epidico: Sed ut acerbum est, pro benefactis cum malam messem metas, id est,*

est, cum pro beneficio maleficium reportes. Et apud Platonem: Quam hic messem facturus est? Haud sane bonam.

Huc respicit illud Euripidis in Hecuba:

Ὑμεῖς δὲ ἔχοιτ' ἄξια τῶν βουλευμάτων. id est,
Habeatis at vos instituto congrua.

Deniq. illud pene solenne est apud Græcos poetas, κακὸς κακῶς. Aristophanes in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι
Πλὴν γραμμάτων, καὶ ταῦτα μέντοι κακῶς κακά. id est,
Neque musicam doctus scio,
Sed litteras tantum, atque eas malas male.

Illud item frequens, κακόν σ' ὀλῶ κακῶς κακόν, id est, Te malum perdam male. Interpres admonet figura prouerbialis, qua de re dictum est in huius operis vestibulo. Rursum Euripides in Hecuba:

Τὸν μὲν κακὸν
Κακόν τι πάσχειν, τὸν δὲ χρηστὸν εὐτυχεῖν. id est,
Bonis bene euenire, sed malis male.

Idem in eadem fabula:

Ἀλλ' ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ
Πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. id est,
Quin vbi quæ non decent
Haud veritus es patrare, fer quæ non libent.

Perquam festiuum est, quod de Diogene refert Laertius, Super cœnam quidam illi obiiciebant ossa, veluti cani, quod Cynicus esset. eam contumeliam ille sic pensauit. Accessit propius, & iuxta illos stans mingebat vicissim illis canem agens. Sed propius huc pertinet, quod idem refert in Zenone, qui seruum in furto deprehensum cædebat. Seruus interim clamabat, in fatis fuisse vt furaretur. At Zeno, Illud etiam vt cædereris. Seruus quoniam audierat herum disputantem de necessitate fatorum, eam prætexuit suo commisso: sed scite retorsit philosophus.

Carica musa.

Καρικὴ μοῦσα, id est, Carica musa καρικὰ αὐλήματα, id est, Cariœ cantiones. De lugubri, aut rustica, atque indocta, seu molesta cantione dici solitum. Quadrabit in poetam aut oratorem indoctum. Antiquitus de tristi stridulaq. & inamœna cantione dicebatur, propterea quod, vt tradit Athenæus libro Dipnosophiston IIII. Cares itidem vt Phœnices in luctu tibiis vti solēt magnitudine palmi, lugubre quiddam & stridulum sonātibus. Eas autem tibias Phœnicum lingua, gringos vocari, quod iis in Adonidis luctu soleant vti. Porro Adonidem γίγγρων, id est, Gringen appellant. Hinc eisdem verbum γιγγραίνω. His consimia tradit Iulius Pollux li. 4. nisi quod ibi γίγγρας inuenimus scriptū. Caricam musicam notat Aristoph. in Ranis:

Σκολιῶν μελῶν τε καὶ καρικῶν αὐλημάτων. id est,
Obliqua Meliti, & Caricorum carmina,
Modosq. tibiarum.

Eadem καρικὰ αὐλήματα veteres σκολιὰ, id est, obliqua vocabant: vel a tibiarum specie, vel ab obliquo in cōuiuiis canendi ordine, de quo meminerimus in prouerbio: Ad Myrtum canere. Meminit & Plato apud Athenæum in Laconibus:

Αὐλοὺς δ' ἔχουσά τις κορίσκη καρικὸν μέλος
Μελίζεται. id est,
Calamos habens puella, Caricum melos
Modulabitur.

Plato quoq. philosophus libro De legibus septimo, mētionem facit Caricæ musæ, quam interpretatur ἐπικήδειον ᾠδήν, id est, Lugubrem cantionem. Hesychius indicat inde ductum quod ad pompas funebres conduci soleant e Caria fœminæ, quæ lamentantium personam agerent. Itaq. orationem indoctam & inamœnam recte dixeris καρικὴν μοῦσαν. In quam conuenit illud Sopatri apud Athenæum libro quarto:

Πηκτὶς δὲ μοῦσα γαυριῶσα βαρβάρῳ. id est,
Pectis camœna iactitans se barbara.

Pectis autem organi genus est, duabus chordis instructum. Idem Athenæus dubitat an Caria sit eadem dicta Phœnice. Nam Phœnices fistulas siue calamos γίγγρας appellant, vocabulo, vt videtur, a stridore soni efficto. Cum his consentiunt quæ Plato scribit lib. De legib. quem modo citabamus septimo: καὶ ὅταν ἄρα δέῃ τοιούτων ἀκροατὰς γίγνεσθαι τοὺς πολίτας θρήνων, ὁπόταν ἡμέραι μὴ καθαραὶ, ἀλλ' ἀποφράδες ὦσι, τότε δέον ἂν εἴη μᾶλλον χορούς τινας ἔξωθεν μεμισθωμένους ἥκειν, οἷον οἱ περὶ τοὺς τελευτήσαντας μισθούμενοι καρικῇ τινι μούσῃ προπέμπουσι τοὺς τελευτήσαντας, & cetera, id est, Et si quando oportet ciues istiusmodi lugubrium auditores fieri, cum dies fuerint non puri, sed nefasti, tum magis conueniet venire choros aliquos musicos aliunde conductos, quemadmodum hi qui ad funera conduci solent, Carica quadam musa, deducunt vita defunctos. Carum barbariem in dicendo taxat Homerus 2. Iliados lib.

Νάστης αὖ Καρῶν ἡγήσατο βαρβαροφώνων. id est,
Nastes ducebat Cares, queis barbara vox est.

Vnde & populari dicto Græcis καρβᾶνοι siue καρβαζοι aut καρβανίζειν dicuntur, quibus barbarus est & agrestis sermo. Et M. Tullius apud Quintil. in capite de pronunciatione dicit, illos ex Lycia & Caria oratores in epilogis bene canere, nimirum reprehendens illorum pronunciationem. Strabo libro Geographiæ XIIII. ostendit Cares occasione frequenter fuisse mixtos Græcis, & tamen barbare crasseq. sonuisse linguam Græcorum, quod idem euenit Græcis in lingua Romana, & nobis in lingua Britannica. Hoc vitium Strabo παχυστομίαν: κακοστομίαν & βαρβαροστομίαν vocat. De Cantionibus Carum & Phrygum meminit & Marcus Tullius in Bruto. Erat & saltationis genus tumultuosum ac militare, vnde nonnunquam saucij discedebant, nam ab armatis peragebatur, quod Iulius Pollux libro quarto, καρικὸν appellat.

Attica musa.

CV.I diuersum, Ἀττικὴ μοῦσα, id est, Attica musa, pro venusta, lepidaq. oratione. Nam inter dicendi genera laudatur in primis Atticum. Diogenes Laertius, & Plutarchus in vita Platonis scribit id cognominis vulgo tributum fuisse Xenophonti, vt Attica musa vocaretur, propter admirabilem quandam hominis in dicendo venustatem. Vnde & Atticam eloquentiam, & Atticum leporem appellant, quemadmodum indicauimus alibi. Sed ad hominem accommodatum, erit venustius, præsertim si accedat ironia, veluti, si inelegantem aliquem, & ab omnibus litteris & gratiis alienissimum, Atticam musam voces. Nam amusi vocantur omnes huiusmodi.

Eodem bibere poculo.

EODEM bibere poculo, est iisdem affici incommodis, malisq. communibus obnoxium esse. Plautus in Casina: Vt senex eodem hoc poculo quo bibi biberet. Translatum vel a bibēdi certaminibus, vel ab iis, qui metuunt venena. Idem hodieq. nostrati vulgo tristissimum manet. Etenim si quando minantur, se parem gratiam relaturos, aiunt se de eodē porrecturos poculo. Taxat Martialis quendam, qui conuiuis vinum dilutum & acerbum apponebat, cum ipse de exquisitissimo biberet, qui mos & hodie plerisq. diuitibus, atque hinc prouerbium natum uideri potest. Fit autem interdum vt qui imprudentes poculum acerbum gustarint, studeant & alios illicere, vt ex eodem bibant.

Οὗτος ἐκ ταὐτοῦ μεθ' ἡμῶν πίνει ποτηρίου. id est,
Ille nobiscum haud eodem potat unquam poculo.
Taxat fellatorem.

In planiciem equum.

Εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id est, In planiciem equum. Quotiens quis ad id prouocatur, in quo plurimum valet, quoq. vel maxime gaudet. Equus in campo, tanquam in sua est harena. Apud Lucianum in Captiuo, cum ipse iudices postularet, Plato respondet, τοῦτο ἐκεῖνο εἰς πεδίον τὸν ἵππον, id est, Hoc ipsum, quod dici solet: equum in planiciem, videlicet hominem Rhetoricum significans, & in agendis causis exercitatum. Plato in Theaeteto, [illegible], id est. Equites in planiciem prouocas, Socratem ad disputandum. Tametsi quidam codices ἱππέα habent hoc loco, non ἵππον. Synesius in epistula quadam: [illegible], id est, ad hoc ipsum certe prouoco, equum in planiciem, iuxta id quod dicitur ad' ov. tari me putans. Translatum videtur a militia. Nam quotiens res est pediti cum equite, pedes fugit campestria, sectaturq. loca impeditiora.

Acanthida vincit cornix.

ACANTHIDEM superat cornix. Calphurnius Bucolicus poeta, ecloga 6.

Astyle credibile est, si uincat acanthida cornix.
Vocalem superet si turpis aedona bubo.

Acanthis enim uocalis est auis, & in primis canora. Cornix obstrepera quidem, sed minime canora. Acanthidem Theodorus nunc spinum uertit, nunc ligurinū; quin & aedona Graece dixit. Sic autem pronunciandum, vt ae faciant duas syllabas. Nam Graecis ἀηδὼν lusciniam significat. Plinius Graeca uoce dixit acanthidem, quasi dicas spinulam, eo quod in spinis uiuat, eoq. asinos habet inuisos, quod hoc animal spinae florē deuoret. Est autem auium minima, tantae foecunditatis, vt pariat duodena. Auctor Plinius libro decimo, capitibus sexagesimotertio, & septuagesimoquarto.

Prius testudo leporem praeuerterit.

Πρότερον χελώνη παρελεύσεται δασύποδα, id est, Prius testudo leporem cursu praeterierit. De re neutiquam verisimili. Testudine nihil tardius. Vnde & testudineum incessum dicimus, & apud Ciceronem in libris de Diuinatione, quispiam testudinem, tardigradam, & domiportam vocat. Lepus autem celeritate praecellit. Meminit huius adagij Diogenianus. Huius generis sunt illa apud Theocritum in Thyrside:

Νῦν ἴα μὲν φορέοιτε βάτοι, φορέοιτε δ' ἄκανθαι,
Ἁ δὲ καλὰ νάρκισσος ἐπ' ἀρκεύθοισι κομάσαι,
Πάντα δ' ἔναλλα γένοιτο, καὶ ἁ πίτυς ὄχνας ἐνείκαι,
Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὰς κύνας ὥλαφος ἕλκοι,
Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. id est,
Nunc uiolas proferte rubi, producite spinae,
Iuniperusq. comet narcissi flore decenti,
Omnia uertantur, porrect pyramilia pinus
Postquam obiit Daphnis, trahat & iam ceruus molossos,
Montibus in summis philomenae noctua cantet.

Cancros lepori comparas.

Καρκίνους δασύποδι συγκρίνεις, id est, Cancros lepori comparas, de supra modum dissimilibus. Etenim vt leporum celeritas, ita & cancrorum tarditas nota est. Simillimum est illi, quod proxime retulimus. Refertur & hoc apud eundem. Suidas addit καρκίνος λαγὼν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capiet: de absurdis, quae fieri nullo modo possunt.

Terrae filius.

OLIM homines obscuro ignotoq. genere prognati, terrae filij dicebantur, propterea quod terra sit omnium communis parens. Vel quod iuxta quorundam veterum historias, primitus mortales, e terra nascebantur. Tertullianus in apologetico aduersus gentes: Nam & terrae filius vulgus vocat, quorum genus incertū est. Apud Athenaeum libro decimo legitur γηγενὴς ἄνθρωπος, id est, e terra genitus homo. M. Tullius ad Atticum libro primo, & huic terrae filio, nescio cui, committere epistulam tantis de rebus non audebam. Idem ad Trebatium lib. Familiarium epistularum septimo: Gn. Octauius tuus familiaris summo genere natus, terrae filius. Persius:

Praesto est mihi Manius haeres,
Progenies terrae, quaere ex me quis mihi quartus
Sit pater, aut propte, dicam tamē: adde etiā unum,
Vnum etiam, terrae est iam filius. Iuuenalis:
Vnde fit, ut malim fraterculus esse gigantum.

Ad prouerbium palam alludens. Nam gigantes e terra progenitos poetae fabulantur. Huc pertinet, quod apud Euripidem Ion Xuthum percontatur:

Γῆ σ' ἄρ' ἐξέτικτε μήτηρ; id est,
Non satus tellure matre? Atque ille respondet.
Οὐ πέδον τίκτει τέκνα. id est,
Non parit natos solum.

Apud Pausaniam, Strabonem, atque alios id genus auctores, legimus populos quosdam αὐτόχθονας appellatos, qui non alio referant originem suam, quemadmodum plerique faciunt, verum ex ipso solo nati uideri velint, quorum de numero sunt Athenienses. Qui sibi nobilitatem virtute peperissent, nullis maiorum imaginibus illustres, noui homines dicebantur. Porro ignoti, & subito apparentes, incertum qua regione profecti, Caeli filij vocabantur, quasi e caelo demissi. Neq. dissimili ratione οὐρανοπετεῖς, id est, de caelo lapsi dicebantur. Iuuenalis:

Tertius e caelo cecidit Cato.

Quan-

Quanquam hoc magis conuenit in homines eximia virtute. Plutarchus in inuectiua, quam scripsit aduersus Herodotum, de naui quadam, unde subito vox est edita Adimanto : ὁ δὲ κέλης οὗτος ὥς οἱ ἐσχεῖν οὐρανοπετής, id est, Nauis autē illa erat, vt videtur, e cælo delapsa. Atque hic sermonis color sumptus est e tragœdiis, in quibus machinis quibusdam sic repente ostendebantur personæ populo, vt e cælo venisse videri vellent. Apud Romanos noui homines dicebantur, qui maioribus obscuris nati suis virtutibus innotuissent, quod M. Tullius ab inimicis probro obiectum, ipse gloria sibi uertit.

Ex quercubus ac saxis nati.

HVIC *finitimum est illud Homericum: E quercu, et saxis prognatus, quod quadrabit, vel in hominem obscuro genere, vel in eum, qui sit agresti atque effero ingenio, moribusq. immanibus. Inde ductum adagium, quod antiquitus in cauis quercubus, tectorum uice vitarent homines, atque hinc e quercubus nati fingebantur. Inde illud:*

-Et duro robore natos.

Praterea creditum est, ex saxis a Deucalione Pyrrhaq. proiectis, mortalium genus absumptū diluuio, instauratum fuisse. Homerus in Odyss. T.

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης.

Nam neque fatidica quercu satus es, neque saxo.

Id imitatus Pallada in epigrammate :

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐστ᾽ οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης φασίν. *id est,*

Neque te quod aiunt quercus aut lapis edidit.

Adlusit ad id festiuiter Plato libro de Republica 8. ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν, ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ᾽ οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν, *id est, An existimas e quercu quacunq. aut rupe respublicas nasci, ac non potius ex moribus eorū, qui in republica versantur? In crudeles & immites conuenit illud Theocriticum in Aepolo de Cupidine:*

-νῦν ἔγνων τὸν Ἔρωτα

μαστὸν ἐθήλαζε, δρυμῷ τέ μιν ἔτρεφε μάτηρ. *id est,*

-Scilicet ille leæna

Vbera suxit, & in nemore hūc genitrix fera pauit.

Deorum cibus :

Θεῶν τροφή, *id est, Deorum cibus, De prælautis epulis dicebatur, propterea quod Homerus fingit deos nectare atque ambrosia victitare, nec ob id vnquam senescere. Tranquillus in Nerone : Parricidia, inquit, & cædes a Claudio exorsus est. Cuius necis etsi non auctor, at conscius fuit : Neque dissimulauit, vt qui boletos, in quo cibi genere venenum is acceperat, quasi deorum cibum, prouerbio Græco collaudare sit solitus. Horatius in epistulis.*

-O noctes, cœnaq. deum.

Aristophanes in Ranis ἐκ μακάρων ἐνεχέον, *Regum aulica conuiuia significans.*

Tertius Cato.

TERTIVS *Cato prouerbialis est ironia. In uiros impendio tetricos, atque aliena uita censores. Nam duorum Catonum, senioris, cui nomen Censorio, & minoris, cui nomen Vticensi, grauitas pariter atq. integritas, vulgo celebratissima quondam fuit, Adeo vt e cælo demissi dicerentur, vt bellum cum vitijs gererent. Iuuenalis:*

-Habeat iam Roma pudorem,

Tertius e cælo cecidit Cato.

Sapientum octauus.

HVIC *per omnia simillimum est illud Horatianum in Sermonibus : Sapientū octauus. In eū, qui sibi multū tribuat in sapientia. Numerantur. n. apud Græcos septem sapientes, eorūq. apophthegmata oraculorum uice celebrantur, etiā si de nominibus magna inter scriptores varietas est. De numero certe constat inter omnes: vnde per ironiam sapientum octauum dicebant, dignum qui septem illis adderetur. Horatius :*

Hæc mihi Stertinius sapientum octauus.

Item Ausonius.

Sapiensq. supra Græciæ septem viros

Octauus accessit sophos.

Bis dat, qui cito dat.

MEMINIMVS *autem apud Senecam alicubi legere, Bis dat, qui cito dat. Idem libro De beneficiis secundo, Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit. Quæ sententia monet, haud cunctanter, haud grauatim opitulandum amicis, cum opus est, sed vltro non expectatis precibus deferendum officium. Inter epigrammata Græca fertur & hoc distichon, nomine tituloq. Luciani,*

Ὠκεῖαι χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βραδύνῃ,

Πᾶσα χάρις κενή, μηδὲ λέγοιτο χάρις.

Id carmen Latine non potest commode verti, propterea quod lepos & argutia epigrammatis sita sit in hac voce χάρις, *quæ Græcis aliquando beneficium significat, aliquando gratiam, qua commendatur aliquid, aliquando deam ipsam. Citatur similis apud Auson. sententia Græca:*

Ἁ χάρις ἁ βραδύπους, ἄχαρις χάρις.

Est autem initium carminis Heroici, ex Epigrammate quopiam, Tardum beneficium, ingratum est. Eam ille sic uertit,

Gratia qua tarda est, ingrata est: gratia nanq.

Cum fieri properat, gratia grata magis.

Rursumq. aliter vertit idem.

Si bene quid facias, facias cito, nam cito factum

Gratum erit, ingratum gratia tarda facit.

Vnde & Hector apud Euripidem in Rheso contemnit ac damnat auxilium sero delatum amicis?

Μισῶ φίλοισιν ὕστερον βοηδρομεῖν. *id est,*

Odi equidem amicis serius succurrere.

Extat & Mimus nō inuenustus in hāc eandē sententiā:

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Item alter huic adsimilis,

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter.

Honos alit artes.

ID *quod est apud Marcum Tullium, Honos alit artes, videtur esse sumptum ex Aristophanis Pluto:*

Οὐ γὰρ ὁ μισθὸς ἐστ᾽ οὐδεμία τέχνη. *id est,*

Neq. præmium vllum est, ars nec ipsa item uiget. Colligit. n. nō esse cōsentaneū, Athenis ullos esse bonos medicos, cū medicis nulla sint pmia. Diogenianus aūt hoc intra adagia cōmemorat. Huc adlusit Mart. cū ait,

Sint Mæcenates, non deerunt Flacce Marones,
Vergiliumq. tibi vel tua rura dabunt.

Et Aristoteles scribit honorem esse præmium virtutis. Ac priscorum leges, non solum comminabantur pœnā maleficis, sed & præmiis & honoribus innitabant ad recte agendum. Pindarus in Isthmiis, hymno nono, tanquam vulgo celebrem sententiam citat, λόγος δ' ἐν ἀνθρώποισι τετελεσμένον ἐσλὸν μὴ χαμαὶ σιγᾷ καλύψαι, *id est, Est autem dictum quoddam inter homines celebre, Bonum peractum non esse in terra occultandum silentio. In hoc autem prædicanda sunt recte facta uirorum illustrium, ut ceteris præluceant ad capessendam virtutem.*

Multis ictibus deiicitur quercus.

Πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς σιδηρᾶ δαμάζεται.
Multis rigida quercus domatur ictibus.

Senarius hic extat in Diogeniani collectaneis, de re satis quidem ardua, quæ tamen assidua industria perniucatur. Huic non dissimile videtur Hesiodium illud,

Εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο,
Καὶ θαμὰ τοῦτ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο:

Si paullum paullo adiicies, faciesq. ita crebro,
Mox magnum quiddam tibi conficietur & ingens.

Id quod non tantum ad lucri naturam pertinet, quod ex minutissimis sæpe maximum conflatur, verum etiā ad industriam assiduam quæ si vehemens non sit, tamē si perpetua atque indefatigata fuerit, res difficillimas quoque facile conficit. Quemadmodum vnicus ictus nihil adferre momenti videtur ad deiiciendum molem querni roboris, verum ea crebris ictibus facile prosternitur.

Caudæ pilos equinæ paullatim vellere.

CAVDAE *pilos equinæ paullatim vellit qui quod viribus atque impetu fieri nequit, id tempore atque assiduitate conficit. Horatius in Epistolis,*

Vtor permisso, caudæq. pilos vt equinæ
Paullatim vello, demo vnum, demo et iam vnum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acervi,
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis.

Natum e facto quodam ducis Sertorii, cuius rei meminit Plutarchus in eius Vita. Hic enim cum suis copiis, ex barbara turba conflatis, rationibus persuadere non posset, in re militari plus habere momenti consilium, quam vires temerarias, postea quam illi parum feliciter pugnassent, duos proponit equos, alterum macilentum atque inualidum, alterum vegetum, cauda pilosa. Atque inualido illi iuuenem adhibet prægrandi corpore, & admirandis viribus. Contra, vegeto illi pusillum & imbecillum admouet homuncionem. Hic singulos pilos paullatim vellens, breui spacio totam depilauit caudam. Iuuenis e diuerso caudam omnem simul manibus utrisque comprehensam, vi atque impetu conatur reuellere. Qui cum frustra sudaret, risui fuit circunstantibus. Sub hæc adsurgens Sertorius, cuius consilio iussuq. hæc fuerant acta, Videtis, inquit, commilitones, quāto plus possit ingenium, quam vires.

Virum improbum vel mus mordeat.

Κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. *id est,*
Scelerosum mordeat & mus.

Hemistichium heroicum. Quo significatum est, quacunque ratione vindictam non deesse malis, sed eos aliquo pacto meritas dare pœnas. Cōpetit et in eos, qui de re quantumuis friuola rixā mouent, seq. læsos queruntur, & offensos simulant, ne quid dent. Refertur adagium inter Græca epigrammata:

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μῦς δάκοι ἄνδρα πονηρόν. ἰδ.

Vulgo aiunt, uel murem etiam mordere scelestum. At is quisquis est, nam incertus auctor, inuertit prouerbium dicens, Bonos viros uel a mure morderi, malis ne draconem quidem andere dentes admoliri: hoc est, insontibus passim noceri, propterea quod impune lædi posse uideantur, utpote non relaturi iniuriam.

Vel capra mordeat nocentem.

Κἂν αἲξ δάκοι ἄνδρα πονηρόν. *id est,*
Mordebit vel capra nocentem.

Ita reperitur in collectaneis Diogeniani. Sensus nihil discrepat a proximo. Nam capra minime alioqui mordax est, nisi quod improbis omnia sunt infesta. Suidas indicat ortographiā: cum enim ad corpus refertur, hoc est, cū significat hominem afflictū ac miserū, vult primam acui, πόνηρος unde & πονηρεῖ χ (?) *dicuntur, quibus res sunt aduersæ: & Aristophanes in Pluto,*

Πόνηρον γ' εἶναί μου τὸν βίον λέγεις. *id est,*
Auxilia nobis misera sane prædicas.

Cum ad animum, ultimā acui. πονηρός, id est, improbus, & πονηρῶς improbe. Nam cum dicimus πονηρὰ πράγματα, καὶ πονηρὸν βίον, quod hominis est, ad rem inanimam transferimus, quemadmodum frigus scelerātū, & fallaces diuitias dicimus.

Litem mouebit, si uel asinus canem momorderit.

CELEBRATVR *Græcis et hic senarius prouerbialis.*

Δίκην ὀφλήσει κἂν ὄνος δάκῃ κύνα. *id est,*
Litem mouebit, si vel asinus mordeat canem.

Quadrabit in eos, qui de re quantumuis exigua litem suscitant. Natum videtur ab euentu quopiam. Extat autem apud Iureconsultos actio ex lege, si quadrupes damnum dederit. Refertur a Zenodoto & Suida, quāquam apud vtrunq. scriptum est, μικρὸν pro μικρᾶς, quorum hoc nobis videtur sensus exposcere.

Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. *id est,*
Litem parit lis, noxa item noxam parit.

Senarius in rixosos & litium auidos dici solitus, quibus lis ex lite, alia ex alia nascitur: negotiū seritur ex negotio, iniuria propagat iniuriā. Extat apud Suidam.

Bonus dux bonum reddit comitem.

Ο ἀγαθὸς ἄγαν, ἴμενοις τὸ κακὸν ἀγαθὸν ποιεῖ. *Qui bonū ducem præstat, is bonū reddit comitē. In principe situm est, vt sis bene morata ciuitas. Prudens & incorruptus magistratus, & probos & integros reddit ciues. Bonus paterfamilias domum efficit bene institutam. Doctus ac diligens præceptor eruditum reddit discipulum. Frugi maritus vxorem in suos trahit mores. Vnde quisquis præfectus est negotio, debet in primis operam dare, vt ipse suo fungatur officio, prius quam ab aliis officia exigat.*

exigat. Sumpta est metaphora a militia, in qua fere qualiscunque fuerit dux, eiusmodi solet esse miles. Refertur in Graecorum collectaneis, sed ἀνώνυμον. Extat autem apud Plutarchum auctorem minime vulgarem in vita Lycurgi, ἀλλ' εὐπειθαρχίαν μάθημα μὲν εἶναι ἄρχειν, ἐμποιεῖν γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, τὸ καλῶς ἕπεσθαι, id est, vt populus dicto sit audiens, hoc discit a principe. Nã qui bonũ praebet ducem, is facit, vt alij bene sequãtur.

Amyclas perdidit silentium.

Τὰς Ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή, *id est, Amyclas perdidit silentium. Quibusdam eruditis, in quibus est auctor operis haud quaquam aspernandi, quod inscribitur copiae cornu, placet hoc ad prouerbiorum ordinem pertinere, neque nos ab illorum sententia magnopere dissidemus. Consentaneum enim est, rem vulgari ioco fuisse iactatam. Innuit autem adagium Vergil. Aeneid. lib. decimo, cum ait:*

-Fulnumq. Camertem,
Magnanimo Volscente satum, ditissimus agri
Qui fuit Ausonidũ, & tacitis regnauit Amyclis.

Videlicet epitheto notum eius euentum indicans. Eum Seruius interpres enarrat hunc in modum. Cum apud Amycleos subinde nunciaretur hostium aduẽtus, idq. falso, & ob eam rem ciuitas frequenter inani terrore quassaretur, lata lege cautum est, ne quis vnquam hostis nunciaret aduentum. Atqui post euenit, vt vere iam aduenirent hostes. Quod cum nemo nunciaret, propter legis interdictum, ciuitas de improuiso capta est. Qui casus, vt apparet, populari ioco dedit occasionem, vt dicerent, Amyclas silẽtio periisse, si cui sua taciturnitas fuisset incommodo. Citat idem Lucilium: Mihi necesse est loqui. Nam scio Amyclas tacendo periisse. Accipiendae sunt autem hoc loco Amyclae, non vt sit vna e centum illis vrbibus Laconiae, quam Lacedaemonis filius condidit, sed oppidum quoddam situm inter Caietam & Tarracinam, conditum ab iis Laconibus, qui comites Castoris & Pollucis fuerunt, eiq. nomen indidere, quo Laconicas illas Amyclas referret. Seruius existimat Laconas Pythagoricae disciplinae fuisse sequaces. Quoniam autem interdixisse creditus est Pythagoras σαρκοφαγίαν, hoc commento, quod diceret humanas animas in animantium corpora demigrare, & ob eam rem prohibuisse ne quod animal occideretur, quemadmodum attestatur & Iuuenalis: A cunctis animalibus abstinuit, qui tanquam homine: nefas esse ducebant serpentes, qui ex vicinis paludibus nascebantur, occidere. Quorum tanta increuit multitudo, vt ciuitatem eam deleuerint, teste etiam Plinio. Potest igitur & hinc ortum videri vulgare dictum, Amyclas silentio periisse, quod Pythagorici dogmatis obseruatio perniciem illis attulerit, quorum primum est ἐχεμυθία, id est, silentium, quod in quinquennium indicebat iis, qui sua philosophia vellent initiari, sicuti declarat Aulus Gellius. Porro quod ait Seruius, Lacones Pythagoricae fuisse factionis, non recordamur apud alium auctorem legisse, nisi quod Plutarchus in Symposiacis tradit, Tyrrhenos huius philosophi decretis vsq. adeo fuisse addictos, vt etiam ea quae ille symbolis illis praecepit, ridicula superstitione soliti sint obseruare. Aut igitur ex his erant Amyclei, aut eiusdem instituti sectatores. Meminit de Amyclarum silentio Sillius Italicus:

-Quasq. euertere silentia Amyclae.

Meminit & Catullus, nisi fallit inscriptio carminis de Vere, quod nuper nobis Aldus Manutius noster exhibuit, in antiquissima quadam Galliae bibliotheca repertum.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit silentium.

Prouerbium ad varios vsus accommodare licebit, vt luti si vbi quis pecuniam creditam perdidisset, quod non appellasset debitorem, aut iure praescriptionis, vt vocant, excidisset a possessione, Amyclarum silentium appellet: aut si quis audacius agens causam suam, iussusq. tacere, respondeat, τὰς ἀμύκλας ἡ σιγὴ ἀπώλεσεν. Hoc inutile silentium Graeci vocant ἀφωνίαν, atque huic diuersum vitium ἀδολεσχίαν. De vtro que extant Plutarchi praecepta.

Timidior es prospiciente.

Δειλότερος εἶ τοῦ παρακύπτοντος, *id est, Formidolosior es eo qui prospectat. Dicitur in hominem supra modum pauidum. Id ortum aiunt ex huiusmodi fabula. Quidam natura timidus, audita Herculis fama abdiderat se prae metu in specum quendam: deinde cum aliquando prospectaret, & Herculem forte fortuna praetereuntem vidisset, immodico metu exanimatus est, ac protinus diriguit in saxum versus, quod adhuc visitur speciε uiri, velut a specu prospicientis. Vnde τὸν παρακύπτοντα, saxum illud vocant. Suidas auctor, meminit & Zenodotus, quemadmodum & mox sequentis.*

Timidior Pisandro.

Δειλότερος Πεισάνδρου, *id est, Timidior Pisandro. Dicebatur olim & hoc in immodice formidolosos. Aiunt autem Pisandrum fuisse quempiam prodigiosa timiditate, adeo vt auxius esset, ne suam ipsius animam alicubi videret, quae se viuum reliquisset. Idem videtur esse cum illo Ciceronis, Vmbram suam metuere.*

Diomedea necessitas.

Διομήδειος ἀνάγκη, *id est, Diomedea necessitas. De iis, qui ui adacti; non sponte quid faciunt. Vsurpatur a Platone libro de Repub. 6. ἡ Διομήδεια λεγομένη ἀνάγκη ποιεῖν αὐτῷ ταῦτα ἃ ἂν οὗτοι ἐπαινῶσι, id est, Diomedea, vt dicitur, necessitas est, facere omnia quaecunq isti probarint. Quidam originem adagij referunt ad Thracium illum Diomedem, qui solitus fertur hospites suos compellere, vt cum filiabus suis deformissimis rem haberent: quo facto, eosdem interimebat. Vnde fabula spargit, Diomedis equas homines pabuli uice esitare solitas, videlicet filias a viris agitatas, equas appellans. Et sane in hunc sensum interpretatur Aristophanes enarrator in Concionatricibus, vbi versus hic habetur,*

Καὶ ταῦτ' ἀνάγκη μοὐστι; Διομήδειαν.

Quaerit adulescens, num qua sit necessitas sibi sectari anũ. Respondet illa esse, & quidẽ Diomedeam. Alij referunt ad Diomedẽ ducem Graecorum; huiusmodi commentũ adferentes: cũ Diomedes & Vlysses communi opera sublato Palladio, redirent noctu, Vlysses quo sã illi gloriam in se unum trãsferret, destinabat occidere

Diomedem præcedentem, ac Palladium secum portantem, Itaq. cum ensem in caput illius a tergo uibrasset, Diomedes, animaduersa ad lumen lunæ gladij umbra subtraxit se plagæ, correptumq. Vlyssem, vinctis manibus præcedere compulit, gladio lato subinde cædens illius tergum. Hinc Diomedea necessitas. Huiusmodi fere Suidas ac Zenodotus.

Ad pristina præsepia.

Εἰς τὰς ἀρχαίας φάτνας, *id est, Ad pristina præsepia. In eos dicebatur, qui e uita quapiam lautiore excussi, ad pristinam tenuitatem rediguntur. Aut contra de iis, qui restituuntur in pristinam fortunam unde exciderant: aut qui ad solitum contubernium sese recipiunt. Trãslatum ab animantibus, quibus nota familiariaq. præsepia gratissima solent esse. Vsurpauit & Plautus in Curculione, Tormento non retineri potuit ferreo, quin reciperet se huc esum ad præsepim suam.*

Alia vita, alia diæta.

Ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα, *id est, Alia uita, aliã viuendi ratio. In eos quadrabit, qui commutata in melius fortuna pariter & vitæ rationem moresq. commutant. Translatum ab iis, qui lautius incipiunt viuere, vbi res lautior obtigit. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, cum ait,*

Ἔπειτα πλουτῶν, οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ.
Πρὸ τοῦ δ' ὑπὸ τῆς πενίας ἅπαντ' ἂν ἤσθιεν. *id est,*
Dein diuitem factum, nihil iam lens iuuat.
At pauper antehac deuorabat qualibet.

De iuuene iam anum amicam fastidiente, posteaquam desiisset egere. Adlusit huc Horatius,

Non eadem est ætas, non mens.

Per medium anulum traharis oportet.

Διὰ δακτυλίου δεῖ σε ἑλκυσθῆναι, *id est, Per anulum trahẽdus es. In eum quadrabit, qui sit vehementer extenuato graciliq. corpore, seu morbo, seu cura seu studio seu qua alia re. Aristophanes in Pluto:*

Διὰ δακτυλίου μὲν οὖν ἐμέ γ' ἂν διελκύσαις. *id est,*
Itaque profecto per anulum me traxeris.

Verba sunt anus uolentis se uideri vsque adeo maceratam atq. exhaustam dolore, ut per anulum trahi posset. Opinamur aũt adagium esse sumptum a lusu, quo ouum aceto maceratum per anulum trahitur. Cuius rei meminit Plinius lib. 10. cap. 60. Magicũ erat, aliquid per anulum traiicere. Nam cerebrum capræ per anulum aureum traiectum, prius quam lac daretur infantibus, instillabatur contra comitiales, ceterosq. infantium morbos, veluti testatur idem libro vigesimooctauo, capite decimo.

Anus bacchatur.

Γραῦς βακχᾷ, *id est, Anus bacchatur. In eos dici solitum, qui præter ætatem indecore lasciuiunt. Nam Bacchanalium licentia iuuenculis vtcunq. permittitur, aniculis certe fœdissima est. Quandoquidem insaniæ species est, aut vetulam amare, aut potare, aut choros ducere, aut reliquis puellaribus lusibus indulgere.*

Anus hircissans.

Γραῦς καπρῶσα, *id est, Anus hircissans. De anu adhuc intempestiua libidine prurienti, & vt ait Plautus, catulliente. Aristophanes in Pluto.* Ἀλλ' ἠγνόεις
Γραὸς καπρώσης τρύβλια καταπίνειν. *id est,*
Verum noueras
Anus caprissantis vorare viatica.

De iuuene, cui anus libidinosa omnia suppeditabat, quo vicissim ab illo voluptatem auferret. Nota est hircorum libido, odorq. qui & subantes consequitur.

Flere ad nouercæ tumulum.

Πρὸς τὸν μητρυιᾶς τάφον δακρύειν, *id est, Ad nouercæ tumulum lachrymari, est simulare gestu dolorem, cum re gaudeas. Neque enim consentaneum est, priuignum moleste ferre nouercæ mortem, nihilo secius tamen officij causa nonnunquam ad tumulum illachrymat. Quod idem de diuitis hæredibus non inconcinne dicetur, in quos extat Publianus ille mimus, cum primis elegans,*

Hæredis fletus, sub persona risus est.

Celerius elephanti pariunt.

SVNT *quibus hoc quoque inter adagia videtur adnumerandum, quod scriptum est apud Plinium Secundum in præfatione historiæ mundi. Nam de grammaticis, inquit, semper expectaui parturiri aduersus libellos meos, quos de grammatica edidi: & subinde abortus fecere iam decem annis, cum celerius etiam elephanti pariant. Hactenus Plinius. Itaq cunctationem immodicã, & quorũdã nimis lenta molimina, his verbis licebit significare. Porro de elephantorum partu Plautus in Sticho, Auditur sæpe hoc vulgo dicier, solere elephantum grauidam perpetuo decem esse annos. Huic adstipulatur Plinius libro octauo, Decẽ annis gestare vtero, uulgus existimat. Etiamsi Aristoteles biennio parere putat, nec sæpius quam semel singulos gignere. Theophrastus refert, arborem quandam Indicam non ferre ante centum annos. Latinis parturire dicuntur, qui moliuntur, animoq. destinant aliquid. Proinde licebit adagium etiam in hanc vertere formam. Quando tandem paries, obsecro, quod tot iam annos parturis, ut nec elephanti diutius?*

A mortuo tributum exigere.

Ἀπὸ νεκροῦ φορολογεῖν, *id est, A mortuo tributum exigere, dicebantur, qui per fas nefasq. diuitias undecunq. congerunt. Citat Aristoteles libro Rhetoricorum secundo,* κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρει, *id est, Vel a defuncto vectigal aufert, ostendens dici solitum in eos, qui turpiter vndecunque lucrum aucuparentur e rebus minutis ac sordidis, veluti Vespasianus e lotio: aut e turpibus, uelut e lenocinio, quæstuq. corporis: aut cum a quibuslibet extorquetur, ab amicis, a tenuibus, a mendicis, postremo vel a mortuis. Probro datũ est Romanis principibus quod suffossis Corinthiorum monumentis, æra Corinthia sustulerint, ipso etiã vocabulo rei turpitudinẽ exprobrante. Nã ad eum sublata modum,* νεκροκορίνθια *dicta sunt. Attici* φόρον *vocant emolumentũ, siue vectigal, quod ex re quapiã fertur, et pecuniarũ. Qui prædas huiusmodi colligunt,* φορολόγους *appellãt, inuisum omnibus hominũ genus, & optimo iure inuisum. Deductũ est aũt* φόρος *a uerbo* φέρω, *quod est ferre, a quo Latinis quoq. dictum fænus, qua uoce veteres nõ*

vtebantur

vtebantur, nisi de prouentu terræ, quæ veluti gratissima debitrix, pro singulis granis aliquoties cætena reddidit. Siquidem præter naturam est, quemadmodum in Politicis scripsit Aristoteles, vt pecunia pecuniam pariat. Opinamur hoc prouerbium, aut idē aut certe uehementer cognatum esse illi, quod alibi retulimus:

Αἰτεῖ καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Ipsis farinas poscit astatuis quoque.

Per iocum enim pro vectigali farinas posuit, quod ad cibum referantur omnia, & defunctis signa ponebantur, memoriæ causa. Proinde qui vectigal hinc quoq. corradit, is a mortuis extorquere uidetur. Apud veteres autem magna fuit sepulturæ religio, & sepulchrorum immunitas.

Larus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, *id est, Cepphus parturit. Antiquitus dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, nihil dignum promissis exhiberent. Aiunt Cepphum, siue Cemphum auiculam esse stupido ingenio, unde & in prouerbium stoliditatis abiit, quam nonnulli larum appellant: alij, quorum est Theodorus Gaza, fulicam vertunt: eam viuere spuma marina, plumis ac pennis esse copiosis, corpore pusillo: cum parturit, vociferari. Hinc natum prouerbium, Larus parturit, vbi quis magna præ se fert, pusilla præstiturus. Hæc ferme scribit interpres Aristophanis, in comœdiam Pacem. Hesychius tradit, esse auem leuissimam circa mare versantem, quæ facile vento moueatur, eoq. hominem inconstantem ac leuem, cepphon dici. Plinius libro octauo, capit. decimonono, meminit cephi quadrupedis, quod Pompeius ex Aegypto deportatum Romanis ostenderit, cuius pedes posteriores humanis pedibus, priores manibus erant similes. Id negat postea Romæ visum. Verum id quidem nihil ad prouerbium.*

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέτεκεν. id est,
Mons parturibat, deinde murem prodidit.

Senarius prouerbialis, dici solitus in homines gloriosos & ostentatores, qui magnificis promissis, tum vultus uestitusq. auctoritate miram de se mouent expectationem: verum vbi ad rem ventum est, meras nugas adferunt. Vtitur hoc adagio Lucianus in libello, cui titulus, Quemadmodum oporteat historias conscribere: dicit enim sic reclamari a vulgo in Cupidinem, Herculis aut Titanis personam assumentem ὤδινεν ὄρος. Athenæus in Dipnosophistis libro decimoquarto, refert, quod Tachas rex Aegyptiorum huiusmodi scommate tetigerit Agesilaum Lacedæmoniorum regem, cum ad eum uenisset, suppetias illi laturus in bello: ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφοβεῖτο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν, id est, Parturiit mons, Iuppiter autem metuit, at ille peperit murem. Erat autem Agesilaus pusillo corpore. Porro dicto offensus, respondit Φανήσομαί σοί ποτε καὶ λέων, id est, Atqui aliquādo tibi uidebor leo. Post euenit, vt exorta seditione apud Aegyptios, cū Agesilaus non adesset regi, coactus sit ad Persas fugere. Porro Græcis videtur esse carmē anapæsticum. Vtitur & Horatius in Arte poetica,

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu?
Parturient montes, nascetur ridiculus mus.

Porphyrion ex Aesopi apologo quopiam natum existimat, is fertur eiusmodi. Cum olim quidam rudes atq. agrestes homines uiderent in monte terram intumescere moueriq., concurrunt undiq. ad tam horrendum spectaculum, expectātes vt terra nouum aliquod ac magnum portentum ederet, monte nimirum parturiente, foreq. vt titanes rursum erumperent, bellum cum diis redintegraturi. Tandem ubi multum diuq. suspensis attonitisq. animis expectassent, mus prorepsit e terra, moxq. risus omnium ingens exortus.

Aureos montes polliceri.

Χρυσᾶ ὄρη ὑπισχνεῖσθαι, *id est, Aureos polliceri montes. Prouerbialis hyperbole de iis, qui immensa promittunt, spesq. amplissimas ostentant. A Persarum arrogantia ducta, qui propter auri uenas, montes aureos iactabāt. Plautus in Sticho: Neq. ille sibi mereat Persarū mōtes, qui esse aurei perhibētur. Atq. idē in Milite, in eandem sententiam dixit argenti montes: Tum argēti montes, non massas habet. Terentius in Phormione, Is senem per epistulam pellexit, modo non montes auri pollicens. quo quidem loco illud obiter admonendū, quod vulgus interpretum arbitramur latere, modo non dictum pro eo quod est apud Græcos* μονονουχί, *id est, tantum non, id perinde valet quasi dicas, propemodum. Nam tantum non Græcanico more reperies, tum apud Liuium, tum apud Suetonium, neque semel apud Valerium Maximum. Apuleius in prima actione Apologiæ suæ: Qui si est auaritia egenus, & ad omne lucrum inexplebilis, nec montibus auri satiabitur. Diuus Hieronymus in Rufinum, Vt cum montes auri pollicitus fueris, ne scorteum quidem nummum de thesauris tuis proferas. Aristophanes, ἐν Ἀχαρνεῦσι,*

Κἄχεζεν ὀκτὼ μῆνας ἐπὶ χρυσῶν ὀρῶν. id est,
Menses & octo cacauit in auri montibus.

Cacauit, dixit pro desedit, lasciuia comœdiæ veteris. Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino rege prædiuite loquens, ex monte fecit mare. ait, Ὃς εἶχε χρυσοῦ πόντον, id est, mare possidens auri. Paullo diuersius dixit Sallustius in Catilinario, Maria montesq. polliceri cœpit. Ad eundem modū Persius.

Magnos promittere montes.

Vt hyperbole magnitudinis sit non in aureis, sed simpliciter in ipsis montibus.

Ambabus manibus haurire.

Ἀντλεῖν ἀμφοτέραις, *id est, Haurire ambabus, subaudi, manibus. De iis dici consueuit, qui summo conatu quippiam agunt. Itidem Aristophanes in Equitibus,*

Κἀμφοῖν χεροῖν μυστιλᾶται τὰ δημόσια. id est,
Vtraq. manu bona dispergens publica fugit.

Huic confine est illud Homericum ex Iliados H.

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clipeum. dextra, læuaq. mouere.

Inuenitur et illud ἀμφοῖν δωρούμενος. i. Ambabus manibus largiens. i. affatim & prodige, aut etiam perbenigne. Plato in Sophista, καὶ τὸ λεγόμενον δὴ τῇ ἑτέρᾳ λαμβάνειν, οὐκ ἀμφοῖν χεροῖν, id est, Et quod dici solet, nequaquam

quaquam altera prendendum manu, quin magis ambabus. Nonnihil ab hac forma recedere uidetur, quod scriptum est apud Aristidem in Cimone, qui citat hunc locum ex hymno poetæ cuiuspiam: μέγα δ' ἴστονεν ἀσία ὑπ' αὐτ πλαγῇ ἀμφοτέραις χερσί, κράτη πολέμου, *id est, Grauiter autem gemuit Asia, ab illis percussa ambabus manibus, robore belli. Vicinius illud quod est apud eundem in oratione Panathenaica,* ὁ δὲ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ παρῆν, ἄγων τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν *&* βαρβάρους, *id est, At ille vtraq. aderat manu, ducens usq. ad Atticã Græcos simul ac barbaros. Quãquã hoc loco potest etiam citra figuram dictum accipi, ut intelligamus uel de terrestribus pariter ac maritimis copiis, uel de barbaris ac Græcis. Quandoquidem & militum manum dicimus, ut apud Vergilium,*

-Iuuenum manus emicat ardens.

De plena manu dictum est alias, quod Græci dicunt ἁμάσῃ χειρί, *quasi dicas, diuite manu, unde & Cererẽ* ἁμαλλοφόρον *cognominant, quemadmodũ nos almam, quod affatim alat, &* ἀμφιδαῆ, *quod copiose nutriat.*

Aquilam noctuæ comparas.

Αἰετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις, *id est, Aquilam noctuæ cõparas. Martialis in Scazonte,*

Aquilasq. similes facere noctuis quæris.

Aquila visus acerrimi, adeo, vt ἀκαρδαμυκτεῖν, *id est, non conniuens aduersus solem intueatur. Et sunt qui tradant hanc autem hoc experimento probare, degeneres ne sint pulli, an genuini. Contra noctua, solis lumen modis omnibus refugit. Pindarus quodam loco graculos cum aquila confert.*

Congregare cum leonibus uulpes.

CONGREGARE *cum leonibus vulpes, est res impares dissimilesq. permiscere. Martialis:*

Quid congregare cum leonibus vulpes?

Vulpes dolis nititur, leo viribus fidit. Quanquã utrũq. coniunxit Pindarus, indicans uirum fortem leonem oportere præstare in exhauriendis certaminum laboribus, vulpem in consiliis. Sic enim in Isthmiis scribit, Τόλμᾳ γὰρ ἐοικὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ' ἀλώπηξ, *id est, animo similis frementibus leonibus inferendis laboribus, consilio uero vulpes.*

Aquila in nubibus.

Αἰετὸς ἐν νεφέλαις. *id est, Aquila in nubibus, pleriq. interpretantur de re magna quidem illa, sed quam non facile assequaris: alij de iis, qui longe reliquis præcellunt. Aristophanes in Equitibus:* -Ὦ πῶ ἥδομαι Ὡς ἐν νεφέλαισιν αἰετὸς γενήσομαι. *id est,*

-Gaudeo istoc nomine,

Quod aquila fiam in nubibus uidelicet.

Verba sunt populi Atheniensis promittentis sibi futurum, vt orbi uniuerso imperet. Et paullo inferius in eadem comœdia, tanquam oraculum pronunciatur,

Αἰετὸς ἐν γίγνῃ, καὶ πάσης γῆς βασιλεύσεις. *id est,*

Quippe aquila es, terraq. omnẽ dominaris in orbẽ.

Dicuntur & hæc de populo Atheniensi, nisi forte placeat adlusio, ad spes huius principatus inanes. Rursum in Auibus, αἰετὸς ἐν νεφέλαισι γενήσεαι, *id est, Aquila in nubibus fies. Interpres admonet, adludere poetam ad oraculum, quondam Atheniensibus redditum, quo prædicabatur futurum, ut Athenienses tanto interuallo reliquas vrbes superarent, quanto aquila in nubibus reliquis auibus esset sublimior. Pindarus item in Nemeis, quem locum modo attigimus, se uocat aquilam, Bacchylidem æmulum graculum, videlicet quod illũ immenso vinceret interuallo,*

Αἰετὸς ὠκὺς ἐν ποτανοῖς,
ὃς ἔλαβεν αἶψα τηλόθε μεταμαιόμενος
Δαφοινὸν ἄγραν ποσί,
Κραγέται δὲ κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται.

Quorum carminum hæc est sententia: Aquila pernix inter uolucres, quæ repente aduolans eminus, corripuit cruentam prædam: Loquaces autem graculi humi pascuntur.

Volantia sectari.

HUIC *affine est, quod usurpat Aristoteles tertio* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *libro,* τὰ πετόμενα διώκειν, *id est, Volantia sectari. loquitur autem de vehementer obscuris, & quæ difficilimum sit peruestigare. Cui non dissimile est illud,*

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?

An passim coruos sequeris testaq. lutoq?

De iis, qui nullum certum vitæ scopum sibi proponunt, sed ex tempore uiuunt, ad quamuis occasionem mutabiles.

Ibyci grues.

Αἱ Ἰβύκου γέρανοι, *id est, Ibyci grues. Græcis in prouerbiũ abierunt, quod dici consueuit, quotiens sceleribus nouo quodam & improuiso casu proditis, scelesti pœnas dant iis, quos læserunt. Id ex huiusmodi quodam euẽtu natum memorant. Ibycus poeta quidam, cum in latrones incidisset iam occidendus, grues forte superuolantes obtestatus est. Aliquanto post tempore, cum iidem latrones in foro sederent, rursumq grues superuolarent, per iocum inter se susurrabant in aurem,* Αἱ Ἰβύκου ἔκδικοι πάρεισιν, *id est, Adsunt Ibyci ultores: eũ sermonem assidentes in suspicionem rapuerunt, maxime desiderato iam pridem Ibyco. Rogati quidnam sibi vellet ea oratio, hæsitanter atque inconstanter responderunt, subiecti tormentis facinus confessi sunt. Atq. ita velut gruum indicio pœnas Ibyco dederunt, ac potius suo ipsorum indicio, vt dicitur, perierunt. Huiusmodi ferme Plutarchus in commentario De futili loquacitate. Meminit huius adagij Ausonius in monosyllabis:*

Ibycus vt periit, uindex fuit altiuolans grus.

Extat super hac re Græcum epigramma, titulo Antipatri, quod non grauabimur adscribere.

Ἴβυκε, λῃσταί σε κατέκτανον, ἐκ ποτὲ νήσου
Βάντ' ἐς ἐρημαίην ἄστιβον ἠιόνα,
Ἀλλ' ἐπιβωσάμενον γεράνων νέφος, αἵ τοι ἵκοντο
Μάρτυρες, ἄλγιστον ὀλλύμενος θάνατον.
Οὐδὲ μάτην ἰάχησας, ἐπεὶ ποινῆτις Ἐρινὺς
Τῶνδε διὰ κλαγγὴν τίσατο σεῖο φόνον
Σισυφίην κατὰ γαῖαν, ἰὼ φιλοκερδέα φῦλα
Λῃστέων, τί θεῶν οὐ πεφόβησθε χόλον,
Οὐδὲ γὰρ ὁ προπάροιθε κτανὼν Αἴγισθος ἀοιδὸν
Ὄμμα μελαμπέπλων ἔκφυγεν Εὐμενίδων.

Quo-

Quondam ad desertum venientes Ibyce littus,
Vitam prædones eripuere tibi,
Sæpe gruum nubem imploranti, quæ tibi testes
Aduenere necis cum morerere tuæ.
Attamen haud frustra, siquidem clangore uolucrū
Sisyphio cædem est Eumenis ulta solo.
Latronum genus heu cupidum lucri, atq. rapinæ,
Cur uos nequaquam terruit ira deum?
Quando nec Aegisthus, uatem qui occiderat olim,
Atrarum occursus fugerat Eumenidum,

Meminit huius poetæ Mar. Tullius libro Tusculanarum quæstionum 4. cuius poema maxime lasciuum fuisse testatur.

Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt.

Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ, *id est, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Dictum olim in incredulos, quique non nisi magno malo docti credunt. Refertur a Strabone lib. Geographiæ sexto, Post Locros, inquit, Sagra fluuius labitur, in cuius ripa Castoris & Pollucis aræ sitæ sunt, ad quas decem Locrorum milia, una cum Rheginis, aduersus Crotoniatas numero centies ac tricies mille, Marte collato victoriam reportarunt. Ex quo euentu natum est in incredulos adagium,* Ἀληθέστερα τῶν ἐπὶ Σάγρᾳ *id est, Veriora iis, quæ apud Sagram acciderunt. Addidere pleriq. quo die certamen initū est, iis qui in Olympiis erant, eum belli euentum nunciatum fuisse: tanta celeritate nunciatæ pugnæ ueritas comperta est. Meminit huius pugnæ Iustinus lib. 20. tametsi de numero occisorum a Strabone dissentit. Meminit & Eustathius in Bœotiā Homeri, additq. dici solitum de rebus, uerissimis quidem illis, at non creditis. Postremo meminit & M. Tullius De natura deorum 2. Nam de Sagra, inquit, Græcorum etiam est vulgare prouerbium, qui quæ affirmant, certiora esse dicunt, quam illa quæ apud Sagram.*

Rudem accipere. Rude donare.

RVDEM *accipere, pro dimitti a munere. Rude donare, pro dimittere, crebriter apud idoneos auctores obuia sunt. Inde ducta metaphora, quod antiquitus gladiatores, quibus permissum erat a gladiatorio munere cessare, rude donati dicebantur. Ea cessatio dabatur uirga, quam rudem appellabant, vnde hoc modo dimissi, rudiarij vocantur. Proinde quicunque a munere quouis in otium restituūtur, uel ob ætatē, uel ob imbecillitatē, rudē accepisse dicentur. Horatius in prima epistula,*

Spectatum satis & donatum iam rude, quæris
Mecænas, iterum me antiquo includere ludo.
Item Iuuenalis,
Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra mouebunt
Consilia. Ouidius,
Sic igitur tarda uires adimente senecta,
Me quoque donari iam rude tempus erat.

M. Tullius Philippicarum secundo, Tam bonus gladiator rudem tam cito accepisti? Lepidior erit metaphora, si longule traducatur; ueluti si quis adhortetur quempiam ut a studiorum laboribus abstineat, sibiq. rudem impartiat: aut qui vitam aulicam reliquerit, eū aulicæ uitæ rudiarium appellemus. Huic ferme contrarium videtur, quod ait Fabius, acutæ eloquentiæ candidatus: quanquā equidem hoc loco legendū esset, auitæ, pro acutæ: & bonarū litterarū candidatus. Nā candidati proprie dicuntur, qui magistratum ambiūt. Quod si transferatur alio, trāsibit in prouerbij speciē.

Mali corui malum ouum.

Κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, *id est, Mali corui malum ouum. Apte vsurpabitur, quotiens a malo præceptore discipulus malus proficiscitur: ex improbo patre filius improbus: ex patria illaudata uir illaudatus: deniq. facinus sceleratum ab homine scelesto. Metaphoram alij referunt ad naturam animantis, quæ nec ipsa est idonea cibis humanis, nec ouum parit ad quidquam vtile. Sunt qui dicant fieri, vt coruorum pulli parentes ipsos deuorent, si forte non pascant illos ad satietatem, & hinc ductum adagium. alij malunt ad huiusmodi fabulam referre: Corax quidam primus Syracusis, post mortem Hieronis, instituit artem rhetoricen mercede profiteri. Cum hoc adulescens quidam Tisias hac lege pactus est, vt tum demum mercedem persolueret, vbi iam artem perdidicisset. Dein ubi iam arte cognita, præmium reddere cunctaretur, Corax in ius discipulum vocat. Ibi iuuenis huiusmodi dilemma proponit. Percontanti quis esset artis finis, vbi Corax respondisset, persuadere dicendo. Age, inquit, si persuadeo iudicibus, me nihil debere, non reddam, quia vici causam: sin minus persuadeo, non reddam, quia non perdidici artem. At Corax Tisiæ dilemma tanquam uitiosum &* ἀντιστρέφον, *in discipulum retorsit ad hunc modum, Immo, inquit, si persuades, dabis, quia tenes artem, & debes ex pacto: sin minus, dabis, quia sententiis iudicum damnatus. Quod commentum tam uafrum, tamq. callidum ubi iudices audissent, admirati uersutiā adulescentis, succlamarunt,* κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. *Sunt qui narrent hoc succlamatum a corona circunstantiū, cum alter alteri litem intenderet. Huiusmodi ferme legitur in Prolegomenis in Hermogenis rhet. Ex hac fabula, ni fallimur, efficta est ea, quam narrat A. Gellius in noctibus Atticis libro quinto, capite decimo, de Protagora sophista, et huius discipulo Euathlo: quæ tametsi longiuscula est, & in promptu sita, tamē quod omnium lepidissima uideatur, non pigebit adscribere. Gellius igitur ostenso uitioso dilemmate, quod Antistrephon uocant, propterea quod totidem uerbis possit in aduersarium retorqueri: Quale est, inquit, prouulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum vsum esse ferunt aduersus Euathlum discipulum suum. Lis nanque inter eos, & controuersia super pacta mercede hæc fuit. Euathlus adulescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq. orandi cupiens fuit, is in disciplinam Protagoræ sese dedit, daturūq. promisit mercedem, grandem pecuniam, quātam Protagoras petiuerat: dimidiumq. eius dedit iam tunc statim prius quam disceret, pepigitq. vt reliquum dimidium daret, quo primum die causam apud iudices orasset & uicisset. Postea cum diutule auditor assectatorq. Protagoræ fuisset, & in studio quidem facundiæ abunde promouisset, causas tamen non reciperet, tempusq. iam longum transcurreret, & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret: capit consilium Protagoras, ut tum existimabat, astutum, petere instituit ex pacto mercedem, litem cum Euathlo contestatur. Et cum ad iudices coniiciendæ consistendæq. cau-*

sæ gratia venisset, tū Protagoras sic exorsus est: Disce, inquit, stultissime adulescens, vtroq. id modo fore, vti reddas quod peto, siue contra te pronunciatū erit, siue pro te. Nam si contra te lis data erit, merces mihi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin vero secundum te iudicatum erit, merces mihi ex pacto debebitur, quia tu uiceris: Ad ea respondit Euathlus: Potui, inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiam, si verba ipse non facerem, atq. aliô patrono vterer. Sed maius mihi in ista victoria proludium est, cum te non causa tantum, sed etiam in argumento vinco. Disce igitur tu quoque magister sapientissime, vtroq. modo fieri, vti non reddam quod petis, siue contra me pronunciatum fuerit, siue pro me. Nā si iudices pro mea causa senserint, nihil tibi ex sententia debebitur, quia ego vicero: sin contra me pronunciauerint, nihil tibi ex pacto debeo, quia ego non uicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileq. esse, quod vtrinque dicebatur rati, ne sententia sua vtramcunq. in partem dicta esset, ipsa sese rescinderet, rem iniudicatam reliquerunt, causam in diem longissimum distulerunt. Hactenus Gellius. Quid autem? an non optimo iure iudices hoc saltem sententiæ vice pronunciare debuerunt, κακῶ κόρακος κακὸν ᾠόν? Narrat eandem fabulam L. Apuleius in Floridorū libris, non dicamus copiosius: neque enim potest copiosius referri, quam a Gellio denarrata est, sed tamē floridētius, & ; vt ita dixerimus, picturatius. Meminit Euathli Aristophanes in Fucis, atque item in Acharnensibus.

Ab impiis egressa est iniquitas.

SIGNIFICAT *ab impiis semper mali quippiam exoriri, a bonis nihil malorum proficisci.*
Idem propemodum dicitur apud Græcos uersu prouerbiali:

Γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται. *id est,*
Probis ab animis facta promanant proba.

Lemnium malum.

Λήμνιον κακόν, *id est, Lemnium malum, de malis immensis ac miserandis. Historia, unde natum adagium, uarie narratur, neque magni refert eam anxie persequi. Herodotus in Eratone, & prouerbÿ & historiæ meminit, in hanc ferme sententiam: Pelasgi ex Attica per vim expulsi, Lemnon incolebant. Huius iniuriæ cum pœnas de Atticis sumere cuperent, probeq. cognitos haberent dies festos, ac ceremonias illorum, collocatis insidiis, vxores Atheniensium abduxerunt, cum Mineruæ sacra facerent in Braurone: hisq. in Lemnum nauigio adsportatis, concubinarum vice sunt abusi. Ceterum mulieres cum plurimos liberos parerent, omnes & Atticis moribus instituerunt, & Attice loqui docuerunt; ita factum est, ut nec miscere coniugia cū puellis Pelasgicis uellent, & si quando Pelasgus quēpiam pulsare conaretur, omnes conglobati Attici, huic suppetias ferrent. Breuiter adeo inualescebat pubes Attica, vt plerisque in rebus priores tenere uideretur, quare visum est Pelasgis, vt filios ex Atticis mulieribus susceptos trucidarent. Idq. perfecerunt, occisis vna & matribus: deinde sterilitate, orbitate, pestilentia, reliquisq. plurimis adacti malis, Delphicum oraculum consuluerunt, qua via calamitatibus leuari possent. Hinc igitur ait per omnem Græciam increbuisse prouerbium, ut ingentia, miserandaq. mala, Lemnia dicerentur. Partim igitur hinc natum adagium putat, partim illinc, quod aliquando Lemniæ mulieres graueolentia maritorum offensæ, eos uniuersos sustulerunt, auxilio Thoantis. Cuius rei meminit & Euripides in Hecuba,*

Καὶ Λῆμνον ἄρδην ἀρσένων ἐξῴκισαν. *id est,*
Maresq. Lemno sustulere fœminæ
Funditus. Item Seneca in Agamemnone:
Et scelere Lemnon nobilem.

Cicadam ala corripuisti.

Τέττιγα πτεροῦ συνείληφας, *id est, Cicadam ala corripuisti. Dicitur in eos, qui quempiam prouocant minime ex vsu suo. Lucianus in Pseudologista, scribit Archilochū poetam iambographum, & ad male dicendum egregie instructum, ad hunc modum respondisse cuidam, a quo fuerat conuicio prouocatus, Τὸν τέττιγα τοῦ πτεροῦ συνείληφας. Est autem huius insecti mira quædam & prodigiosa loquacitas, maxime efferuescente sole. Plinius negat iis vocem esse, sed stridorem cum tractu: eumq. sonum emittit non alis, quemadmodum muscæ, apes, culices, nam iis stridor simul cum uolatu desinit, at cicadæ si presseris alas, vehementius etiam perstrepit: sed in pectore subesse ait duos specus, attrituq. membranæ, mobili accedente spiritu, per hos e uisceribus sonum edi. Ergo quemadmodum si cicadam natura garrulam ala prehendas, clarius obstrepit, ita si poetico homini præbeas occasionem simultatis, non modo non tacebit, sed clarius obstrepet, & omnem bilem chartis illinet atris. Proinde Platonem aiunt admonuisse, ne quis hominem poetam sibi faceret inimicum. Et Horatius, Genus irritabile uatum, dixit.*

Tenedia bipennis.

Τενέδιος πέλεκυς, *id est, Tenedia securis. Conueniet aut in eos, qui nimium seuere iudicant ac puniunt: aut qui celeriter expediunt controuersias, & litium ambiguitates. Inde translatum, quod olim rex Tenedi securim gestans, lites audire consueuit, causaq. iudicata, protinus eum qui fecisset iniuriam, securi percutere: aut quod Tenedius quidam rex legem tulit in adulteros, vt vtriusque corpus securi concideretur, eiusq. legis exemplum etiā in filium edidit. proinde in numismate iussisse insculpi, altera ex parte securim, altera duos vultus ex eadem ceruice prominentes. Cuius rei meminit & Stephanus in vrbium catalogo. Plutarchus in commentario de Pythiis oraculis, ostendit securim typum atque insigne fuisse Tenediorum, idq. propter cancros qui sunt apud illos in loco qui dicitur Asterium. Verba Plutarchi, si quis forte requiret, sunt hæc:* Ὥσπερ ἀμέλει σελινοῦντιοι χρυσοῦν σέλινον ἀναθεῖναι λέγονται, καὶ Τενέδιοι τὸν πέλεκυν, ἀπὸ τῶν καρκίνων τῶν γινομένων περὶ τὸ καλούμενον Ἀστέριον παρ' αὐτοῖς. μόνοι γὰρ ὡς ἔοικεν οὗτοι τῷ χελωνίῳ τύπον πελέκεως ἴσχουσι. *Lucianus in Philopseude:* Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὥσπερ γάρ μοι νομίσας, πέλεκύν τινα κατὰ τῶν ψευσμάτων. *id est, Ratus enim iuxta illud, quod vulgo dici consueuit, securim quandam mihi uenisse ad incidenda mendacia. Videtur allusum ad Alexandri Magni factum, qui nodum insolubilem in Midæ plaustro ense diffecuit, quemadmodū*

ostendimus

ostendimus alibi. Meminit & Pausanias in Phocicis, sed originem adagionis ad aliam fabulam refert. Scribit autem securim inter anathemata fuisse, monumentum Periclyti, cuius pater Euthymachus Tenedius, qua de re vetusta ferretur fabula. Cycnũ filium fuisse Neptuni, ac regnasse in Colonis. Porro Colonæ erant in terra Troiana, cõtra insulã cui nomen Leucophrys. Porro cum Cycnus haberet filiam nomine Hemitheã, ac filium nomine Tennen ex Proclea; ea fuerat Clytij filia, soror Caletoris, quem Homerus in Iliados ο tradit interfectum ab Aiace; quod is Caletor in Protesilai nauium ignem iniecisset. Hac igitur cum esset defuncta huic successit Philonome Craugasi filia: quæ cum odamaret Tennen, ac reiecta fuisset, mentitur apud maritum, quod ipsa nolens ab eo fuerit de stupro sollicitata. Cycnus vxoris mendacio persuasus, Tennen, vna cum sorore cistæ inclusum abiicit in mare. Ceterum incolumes adpulsi sunt in insulam Leucophryn, cui post a Tenne nomen versum sit Tenedos. Cycnus tandẽ vbi comperisset se deceptum, nauigat ad filium, simul & agniturus errorem suum, & veniam deprecaturus. Cũ autem adpulisset Cycnos, & nauim ab arbore quapiã aut saxo religasset, Tennes præ iracundia securi funes incidit. Vnde prouerbium dici cœptum de iis, qui pertinaciter negarent aliquid: Hic est qui Tenedia securi hoc aut illud incidere posset. Huic non dissimilis historia refertur in prouerbio: Tenedius homo.

Thesaurus carbones erant.

Ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνεν. *id est, Carbones thẽsaurus erant. In eos competit, qui spe sua frustrantur, quiq. magnificis rebus expectatis, meras nugas reperiunt. Ex euentu quopiam natum videtur, quo quispiam thesauri spe fodiens, carbones defossos inuenit. Eaq. res in risum, vulgiq. sermonem abiit. Nam antiquitus carbones in terra defodi solent, ad indicandos agrorum terminos, propterea quod, vt testatur in opere De ciuitate Dei diuus Augustin⁹, nulla res magis durabilior, magisq. ppetua, quã carbones sub terra defossi. Lucianus in Zeuxide:* Τὸ δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς ἦσαν, *id est, Verum iuxta prouerbium, thẽsaurus noster carbones erant. Rursum in Philopseude:* Τὸ γοῦν τοῦ λόγου ἐκεῖνο, ἄνθρακες ἡμῖν ὁ θησαυρὸς πέφηνας, *id est, Proinde iuxta id quod dici solet: tu nobis qui thẽsaurus credebaris, carbones extitisti. Idem in Timone de auro inuento:* Δέδια γοῦν μὴ ἄνθρακας εὕρω ἀνεγρόμενος, *id est, Vereor itaq., ne expergefactus carbones reperiam. Rursum in Votis:* Καὶ ἄνθρακές σοι ὁ θησαυρὸς ἦσαν, *id est, Ac thẽsaurus tibi carbones fuerint. Alciphron in epistula quadam:* Οὐ πάντες μοι πάντης οἱ θησαυροὶ κόνις ἔσονται, *id est, Non omnes thẽsauri mihi cinis erunt?*

Satius est recurrere, quam currere male.

Ῥᾶον δραμοῦσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς *id est,*

Satius recurrere, atque uti curras male.

Senarius prouerbio celebratus, cuius hic est sensus: Præstat mutare consilium in melius, quam in male instituis pergere. Lucianus asinus sententiam hanc secum voluebat, non admodum asininam: Ἐκεῖνο τοῦτο τὸ τοῦ λόγου·

Ῥᾶον δραμοῦσαι μᾶλλον, ἢ δραμεῖν κακῶς. *id est,*

Visum est tandem, iuxta vulgi sermonem:

Potius recurrere, atque currere perperam.

Quin & hoc seculo vulgo dictitant, nõ prorsus aberrare eum, qui medio e cursu recurrat: significantes probandos eos, qui mature resipiscunt ab stultitia.

Solus currens uicit.

Μόνος θέων ἐκράτει, *id est, Solus currens uicit. De iis qui vincunt nemine contra certante: Translatum a stadiis. Nihil autem est negotij vincere, si nemo tecum certet. Concinne dicetur in eos, qui sibi placent, quasi pulchre causam suam probarint, cum nullus adsit, qui contra disputet. Lucianus in imaginibus:* Ῥᾷον δ' ἂν τοῦτό ἐστι κατὰ τὴν παροιμίαν, μόνον θέοντα κρατεῖν. *id est, Haud est difficile, iuxta prouerbium, cum solus curras, vincere. Adfine illi, quod alias recensuimus.* Ἐρήμην νικᾶν, *id est, Desertam causam vincere. Nec alienum ab illo,* ἀκονιτὶ νικᾶν, *id est, Citra puluerem vincere; Et* ἀνιδρωτὶ νικᾶν, *id est, Citra sudorem vincere, quorum alibi meminimus.*

Leonem ex vnguibus æstimare.

Ἐκ τῶν ὀνύχων λέοντα γινώσκειν, *id est, Ex vnguibus æstimare leonem, est ex vna quapiam coniectura negotium vniuersum perpendere, ex paucis multa, ex minimis maxima conijcere. Natum videtur adagium a Phidia statuario, qui, sicut narrat Lucianus in Hæresibus, inspecto leonis duntaxat vngui, quantus esset totus leo perpendit, totũq; ex indicio unguis effinxit. Plutarchus in commentario De defectis oraculis, videtur ad Alcæum referre. Sic enim scribit:* Οὐ κατ' Ἀλκαῖον ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα γράφοντες. *id est, Non Alcæi more leonem ex unguibus depingentes, hoc est, ex re minima, maxima colligentes. Philostratus in uita Apollonii:* Ὃν ἐξ ὄνυχος ἤδη ὁρῶ, *id est, Qualem ex ungui iam esse uideo. Basilius magnus ad maximum Philosophum:* εἰκὼν ὄντως ψυχῆς ἐστιν ὁ λόγος· ἐπεγνώκαμεν οὖν σε διὰ τῶν γραμμάτων, ὅσον φασὶν ἐξ ὄνυχος τὸν λέοντα, *id est, animi imago re vera est oratio: Proinde cognouimus te ex litteris, non aliter quã leonem, vt aiunt, ex unguibus. Fit autem hoc mathematica ratione, sicuti docet Vitruuius libro tertio, vt ex mẽbro uel minimo, toti⁹ corporis modus colligatur. Quemadmodum Pythagoras Herculani corporis mẽsuram, ex Pisano stadio, quod Hercules suis pedibus fuerat mesatus, raticionatus est. Sic ex vnius arteriæ pulsu, medici de tota hominis valetudine iudicant, sic ex vnica epistula doctrinam omnem æstimamus: ex vnico respõso, totã hominis sapientiam perpendimus.*

Cauda de vulpe testatur.

Ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ; *id est, Cauda de vulpe testificatur. In eos dici solitum, qui pusilla in re cuiusmodi sint declarant. Est autem vulpi cauda pro corpore maior ac pilosior, vt non sit facile celare. Alioqui canis uideri possit. Vnde quadrabit de exitu declarante cuiusmodi fuerint reliqua. Quidam primo aggressu agni, in euentu vulpes comperiuntur.*

E fimbria de texto iudico.

Ἐκ τοῦ κρασπέδου τὸ ὕφασμα γινώσκω, *id est, E fimbria textum omne cognosco, hoc est, ex vno aliquo pusillo reli-*

quorum

quorum facimus coniecturam. Translatum a negotiatoribus, qui inspecta texti margine, facile de vniuerso cuiusmodi sit indicant.

De gustu cognosco.

Ἐκ γεύματος γινώσκω, id est, Ex degustatione iudico, hoc est, ex minima experientia. Ductum item a negotiatoribus, qui gustato duntaxat uino aut oleo, de reliquo mox pronunciant. Est enim cuiusque arboris fœtui suus quidam sapor & indoles, & forma quoque peculiaris: quæ quoties mutaretur in diuersum, pro ostento habitum fuit, vt eleganter Theophrastus in historia plantarum libro secundo, capite quarto. Vnde Plinius: Ad eum, inquit, gustum tibi reliqua promitto. Seneca: Et gustum tibi dare uolui. Et degustationem huiusmodi experientiam uocamus. Haud alienum fuerit huc adscribere, quod Irenæus refert prouerbij nomine, vt discas mare salsum esse, nihil opus totum ebibere. Siquidem e paucis guttis deprehendere licet, quale sit vniuersum mare.

Aethiopem ex vultu iudico.

Τὸν αἰθίοπα ἐκ τῆς ὄψεως γινώσκω, id est, Aethiopem ex ipso vultu cognosco. Præfert quisq. aliquo signo, cuiusmodi sit moribus. Præ se fert enim Aethiops, nigrore vultus, intortis capillis, labris tumentibus, dentium candore patriam suam. Nam vestem mutare potest Aethiops, faciem non potest.

De fructu arborem cognosco.

Ἐκ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκω, id est, E fœtu cognosco arborem: e factis hominem iudico. Nam simulatio nec diuturna potest esse, nec fieri potest, quin alicunde cedens natura, prodat animi morbum.

In tenebris saltare.

Ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι, id est, In tenebris saltare. Est rem gerere clanculum, nullo teste, nulloq. iudice. Translatum ab iis, qui choros ducunt, quos in tenebris nemo queat diiudicare, recte ne, an secus moueant pedes. Lucianus in Sectis, Ἐν σκότῳ φασὶν ὠρχούμεθα, id est, In tenebris, vt aiunt, saltaremus. Quibus ex verbis videtur adagium dici posse etiam in illos qui temere, nulloq. indicio, nulla certa ratione rem agunt. Sentit enim Lucianus, nos philosophia destitutos, tanquam in tenebris saltaturos, ut quidquid in manus venerit, id esse credamus quod quærebatur. Apparet huc tacite adlusisse Platonem libro de Republica octauo. Ἵνα μὴ σκοτεινῶς διαλεγώμεθα πρότερον ὁρισώμεθα, id est, Ne tenebrose disseramus, prius definiamus. Nam qui confuse disputat, velut in tenebris saltat.

Areopagita.

Ἀρεοπαγίτης, id est, Areopagita. De tristi, seueroq. dicebatur, aut etiam de iudice vehementer incorrupto. Inuenitur & Σκυθρωπότερος Ἀρεοπαγίτου, id est, Tristior Areopagita. Athenis summa erat Areopagitarum auctoritas: hi erant iudices, qui de capitalibus causis pronunciabant, tanta integritate, vt noctu atque in tenebris, non interdiu, neque luci causas cognoscerent, quo non dicentes, sed duntaxat quæ dicerentur spectarent. Id ita esse testatur Lucianus in Sectis. Adlusit ad prouerbium Cicero ad Atticum libro 1. Senatus Ἀρείου πάγου, nihil constantius, nil seuerius, nil fortius. Idem eiusdem operis libro quarto: Ex quo intellectum tres τοὺς ἀρχαιρεσίας, ambitum, comitia, interregnum, maiestatem, totam denique Rempublicam flocci non facere.

Atticus aspectus.

Ἀττικὸν βλέπος, id est, Atticus aspectus, perinde est quasi dicas, os impudens. In eos dicebatur, qui vultu ipso præ se ferebant impudentiam, dicendiq. confidentiam. Nam hoc vitio notati sunt Atticorum mores. Aristophanes in Nubibus:

Ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐστιν Ἀττικὸν βλέπος. id est,
Ac vultu in ipso aspectus Atticus eminet.

Sic enim loquitur Strepsiades de filio socratica e schola redeunte, quem ex ipsa fronte conicit, malam causam agere posse, quod nescimus quid Atticæ astutiæ simul atque impudentiæ præferret. Quin & Achilles, apud Homerum Agamemnonem appellat κυνώπην, ob impudentiam. tales & κυνοβλῶπας dici admonet Hesychius.

Lari sacrificant.

Ἑστίᾳ θύουσιν, id est, Lari sacrificant. In tenaces dicetur, qui de suis nemini quidquam impartiunt: aut in conuiuas edaces, qui nihil appositis epulis mittunt amicis, neque quidquam faciunt reliquum. Nam antiquis religiosum erat, ex iis quæ laribus immolabantur, aliquid foras efferre. Huc adlusit Aristophanes in Pluto, apud quem Carion Mercurio obsecranti, vt aliquid sibi de sacrificio quod intus agebatur impertiant: Οὐκ, inquit, ἐκφορά, id est, Efferre nequaquam licet. Item in eadem fabula mulieri volenti pro foribus spargere bellaria:

Ἔνδον, παρὰ τὴν ἑστίαν, ὥσπερ νόμος,
Οὐδὲν ἐκφέρειν πρέπει δὲ εἰσφέρειν μᾶλλον. id est,
Intus profecto, vt moris est, apud Larem,
Nam nefas efferre quidquam, inferre sed decet magis.

Apud Romanos, auctore Plutarcho, nefas erat mensam prorsus inanem tolli: vel quod innuerent semper aliquid reseruandum in tempus posterum: vel vt adsuescerent temperare cupiditati, a præsentibus abstinentes: vel vt hoc pacto seruorum animos sibi conciliarent, cum quibus mensam aliquo pacto communem habere viderentur: vel quod religiosum haberetur in sacris quidquam vacuum conspici. Porro mensa sacra quædam res est. Cato libro De re rustica monet, vt villica certis diebus Lari sacrificet pro copia addita foco corona. Huic diuersum adagium fingi poterit, τῇ Ἑκάτῃ θύειν, id est, Hecatæ sacrum facere. Siquidem in huius deæ sacris, ij qui cœnam inferebant, ipsi nihil inde gustabant, neque quidquam auferebant præter tumultum & fumum, vt inquit in Symposiacis Plutarchus. Idem fieri consueuit, si quid inferebatur reliquis diis, quos ἀποτροπαίους appellant. Torquebitur in eos, qui aliis consulunt, non sibi: aliis parant opes, ipsi non fruuntur.

Proteruiam fecit.

ERAT hoc religiosum in nonnullis etiam aliis hostiis, ne quid ex sacris epulis relinqueretur: aut si quid reliquum esset, id igni absumeretur. Porro id genus sacrificij, Romani proteruiam appellant. Vnde celebratur

tur illud Catonis festiuiter dictum in Albidium quendã, qui patrimonium vniuersum luxu absumpserat, vnis exceptis ædibus, quæ incendio conflagrarunt: Proteruiam, inquit, fecit: propterea quod ea quæ comesse non potuerit, quasi combussisset. Auctor Macrobius libro Saturnalium secundo. Ad hoc facit quod apud Athenæum libro octauo, Theocritus Chius Diocliti Gurgiti, qui deuorato pisce calido, dixit se cælum exussisse: Vnum, inquit, illud tibi superest, vt mare ebibas, atque ita tres res omnium maximas confeceris, terram, mare, cælum. At quotiẽs sumptus superat quæstum, nec morbus decedit iam in naturam versus, quid superest, nisi vt ad malas artes vertant sese, quo luxui semper gliscenti suppeditet pecunia? Si legum seueritas coherceret talium iuuenum intemperãtiam, non essent tam multi quibus supplicia uel infligere cogerentur, uel condonare. Per aleam enim, chartas, scorta, compotationes, & otium venitur ad æs alienum, mox ad rapinas & sycophantas. Curritur in militiam, redeunt cum præda non ab hostibus parta. His rudimentis exercitati, nullum horrent facinus. Apud veteres erant leges sumptuariæ, atque adeo Corinthi, quæ ciuitas erat ceteris corruptior, tamen lex erat opposita, sumptuosius quam pro rei familiaris modo viuentibus. Eam apud Athenæum libro sexto Diphilus refert hisce versibus:

Τοῦτο νόμιμόν ἐστ', ὦ βέλτιστ', ἐνθάδε
Κορινθίοις, ἄν τιν' ὀψωνοῦντ' ἀεὶ
Λαμπρῶς ὁρῶμεν, τοῦτον ἀνακρίνειν πόθεν
Ζῇ καὶ τί ποιῶν. κἂν μὲν οὐσίαν ἔχῃ
Ἧς αἱ πρόσοδοι λύουσι τἀναλώματα,
Ἐᾶν ἀπολαύειν τοῦτον ἤδη τοῦ βίου.
Ἐὰν δ' ὑπὲρ τὴν οὐσίαν δαπανῶν τύχῃ,
Ἀπεῖπον αὐτῷ τοῦτο μὴ ποιεῖν ἔτι.
Ὃς δ' ἂν δὲ μὴ πείθητ', ἐπέβαλον ζημίαν.
Ἐὰν δὲ μηδ' ὁτιοῦν ἔχων ζῇ πολυτελῶς,
Τῷ δημίῳ παρέδωκαν αὐτὸν ἡρακλῆς.
Οὐκ ἔστιν οὐδ' ἔστιν γὰρ ζῆν ἄνευ κακοῦ τινος
Τοῦτον σαφῶς, ἀλλ' ἀναγκαῖόν ἐστιν
Ἢ λωποδυτεῖν νύκτωρ, ἢ τοιχωρυχεῖν,
Ἢ τῶν ποιούντων ταῦτα κοινωνεῖν τισίν,
Ἢ συκοφαντεῖν κατ' ἀγορὰν, ἢ μαρτυρεῖν
Ψευδῆ, τοιοῦτον ἐκκαθαίρομεν γένος. id est,

Hoc lege cautum est hic apud Corinthios,
Si quempiam obsonare semper splendide
Videmus, hunc rogamus, vnde viuat, &
Quid faciat operis: si facultates habet,
Vt reditus harum soluere expensas queat,
Perpetimur illum perfrui bonis suis.
Sin forte sumptus superat ea quæ possidet,
Prohibemus huic ne faciat hoc in posterum.
Ni pareat, iam plectitur mulcta graui.
Sin sumptuose viuit is qui nil habet,
Tradunt eum tortoribus. Proh Hercules.
Nec enim licet vitam absq. malo vllo degere
Talem scias, sed est necesse aut noctibus
Abigere prædam, aut fodere muros ædium,
Aut hac patrantum iungier commercio,
Aut in foro agere sycophantam, aut perfidum
Præbere testem. Nos genus hoc mortalium
Eiicimus hac ex vrbe, velut purgamina.

Hic funis nihil attraxit.

Αὕτη μὲν ἡ μήρινθος οὐδὲν εἵλκυσεν. id est, Funis quidem iste piscium attraxit nihil. Senarius prouerbialis, quo significabant operam frustra sumptam, neque ex sententia euenisse, quod quis conabatur. Translatum ab hamato funiculo piscantibus, qui sæpe hamum retrahũt inanem. Natum uidetur ex fabula Aristophanis, cui titulus, Θεσμοφοριάζουσαι, vbi legitur hic Senarius. Ad adagium adlusit idem in Vespis: Ἀλλ' οὐκ εἵλκυσε, id est, Atqui non attraxit. De eo qui tetenderat patri laqueum, ne quo exiret.

Semper tibi pendeat hamus.

ADSIMILI metaphora dixit Ouidius in Amoribus,

Casus vbiq. valet, semper tibi pendeat hamus,
Quo minime credis gurgite piscis erit.

Semper experienda fortuna, & omnis tentanda occasio, Simile illi, Omnem mouere lapidem.

Diues aut iniquus est, aut iniqui hæres.

DIVVS Hieronymus ad Hediliam scribit in hunc modum: Vnde & illa vulgata sententia nobis videtur esse verissima: Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. Quod si verum est illud Hesiodium, non omnino temere esse, quidquid vulgo dicũt mortales, prouerbium hoc haud oscitanter expendendum est iis, qui suis opibus stulte se iactant. Neq. enim fere parantur ingentes opes sine fraude. Et aut ipse possessor eas per fas nefasq. congessit, aut certe successit ei, qui has ea parauit uia. Plato libro de Legibus V. Ὡς τὸ λεγόμενον δὲ, ὡς ἀγαθοὺς εἶναι, οἱ πάνυ πλούσιοι ὄντες. id est, Ita verum est, quod vulgo dicimus, admodum diuites non esse bonos. Circumfertur apud Græcos & hic versiculus ex Menandri comœdiis:

Οὐδεὶς ἐπλούτησε ταχέως δίκαιος ὤν. id est,
Nunquam vir æquus, diues euasit cito.

Huc respexit ille, qui Sillæ iactanti sese, dixisse legitur: Quomodo vir bonus esse potes, qui tantas possideas opes, cum a patre nihil tibi sit relictum? Refert Plutarchus in illius vita.

Herculanus nodus.

Ἡράκλειον ἅμμα. id est, Herculeus nodus, pro vinculo arctissimo atque indissolubili legitur apud eruditos. Seneca ad Lucillium: Vnus tibi nodus, sed Herculeus restat. Sic enim vocat syllogismum, qui uix dissolui posset. Quod in eos quadrabit, qui sunt arctissima necessitudine copulati. Idq. vnde sit natum, Plutarchus propemodum indicat in Alexandri vita. Scribit enim Alexandrum Magnum, subacto oppido Gordio, Midæ regia, visere noluisse plaustrum illud celebre, mirando artificio ex corni libro connexum. De quo talis fama apud barbaros increbuerat, vt quisquis eius nodos explicuisset, ei totius orbis imperium portendi fatis. Alexander ense dissecuit. Aristobulus scribit eum facillime dissoluisse; nempe adempto clauo, quo temoni iugum annectitur. Adlusit huc Auson. scribens Paulino suo, Næ tu Alexandri Macedonis peruicaciã supergressus es, qui fatalis iugi lora cum soluere non posset, abscidit, & Pythiæ specu quod nefas erat patere, penetrauit. Rursus ad eundem in carmine.

Ocyus illa iugi fatalis soluere lora
Pellæum potuisse ducem reor, abdita opertis
Principiis, & vtroq. caput celantia nodo.

Nodum autem eum, quem ostendit Hercules, religiosum ac sacrum apud priscos fuisse, satis liquet, ex iis Plinij verbis, quæ sunt in historia mundi, libro 28. ca. 6. Ac vulnera nodo Herculis præligare, mirum quãtum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo, vim quandam vtilem habere dicuntur. Festus Pompeius ostendit antiquitus fuisse morem, vt noua nupta laneo cingulo præcingeretur, vincto nodo Herculis: quem uir omnis gratia soluebat in lecto, vt & ipse felix esset in liberis suscipiendis: nam Hercules septuaginta liberos reliquit. Athenæus libro 11. tradit Heracleotas Bœotiæ gentem hoc insigni a ceteris distingui, ὅτι ἐπιστᾶσιν τοῖς ὠσὶν αὐτοῖς ὁ λεγόμενος ἡράκλειος δεσμός, id est, quod super aures gestent vinculũ, quod Herculanum dicitur. In consimilem sensum Marcus Tullius vsurpauit, Trabali clauo, actione in Verrem 7. Et vt hoc beneficium, quemadmodum dicitur, trabali clauo figeret, cum consilio causam Mamertinorum cognoscit. Meminit & Horatius clauorum Trabalium.

Fuere quondam strennui Milesij.

Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. *id est,*
Fuere quondam strennui Milesij.

Hoc senario notabant eos, qui a pristina fortuna deflu xissent, aut a maiorum moribus degenerassent. Breuiter in omnes quadrabit, qui desierunt esse quod erant, facti deteriores. In senem, in pauperem factum e diuite: in priuatum, qui quandoq. regnarit: in obscurum qui aliquando floruerit. Origo prouerbij varie narratur a Græcis. Quidam aiunt Milesios olim belli gloria præter ceteros floruisse, adeo, vt quoscunq. bello lacesserent, eos superarent. Proinde Polycrate Samiorum tyrannus, bellum quoddam gesturus, cum in animo haberet Milesios socios ad eam rem accersere, oraculum super eo negotio consuluit. Deus respondit: Quondam fuere strennui Milesij. Alij diuersam adferunt fabulam. Cum Cares bellum aduersus quosdam molirentur, statuissentq. eius gentis auxiliis vti, quæ tum esset inter finitimos pollentissima, quidam Milesios accersendos censuerunt, alij cum Persis res componendas. Itaque consultus hac de re Apollo, respondit modo dictum senarium. Dissipato per omnẽ Asiam oraculo, Milesij propemodum omnes in prælio cum Persis collocato, cæsi sunt. Itaque oraculum cum risu in prouerbium abiit. Rursum alij scribunt: Cares cum Dario belligerantes, iuxta vetus quoddam oraculum, quo monebantur, vt fortissimos auxilio aduocarent, in Branchidas fuisse profectos: atque eius loci deum consuluisse, num Milesiorum auxiliis oporteret uti, atque eum respondisse: Quondam fortes fuisse Milesios: significantem videlicet, eos iam imbelles esse, & deliciis effœminatos. Verum hoc commentum ex ipsa temporis ratione coarguit Zenodotus. Siquidem hunc senarium legimus apud Anacreontẽ, qui floruit ætate Cyri Persarum regis, a quo Darius fuerit tertius. Angelus itaq. Politianus maluit ad Milesiorum mores in molliciem versos referre: quemadmodum facit & Athenæus lib. Dipnos. 12. Vsurpat hoc adagiũ semel atque iterum Aristophanes in Pluto:

Καὶ πρὸς ἐπὶ τούτοις εἶπεν ἀποπεμπόμενος, ὅτι
Πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι. *id est,*
Ac preter hæc renunciauit hoc quoque,
Fuisse quondam strennuos Milesios.

Dicitur autem sub persona adulescentis, qui reuocatus ab anu quam pauper aliquando diuitem emolumenti gratia coluerat, tunc diues effectus, eandem exhaustã fastidit. Adlusit eodem in Vespis, iocans in senes,

Ὦ πάλαι ποτ' ὄντες ὑμεῖς ἄλκιμοι μὲν ἐν χοροῖς,
Ἄλκιμοι δ' ἐν μάχαισιν,
Καὶ κατ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον, ἄνδρες μαχιμώτατοι,
Πρὶν ποτ' ἦν πρὶν ταῦτα, νῦν
Δ' οἴχεται γε, κύκνου πολιώτεραι δή. *id est,*

O qui quondam fortes fuistis in choreis, fortes in pugnis: & secundum hoc deniq. tantum viri pugnacissimi: prius olim fuerunt, prius ista: nunc uero perierunt, cygno magis cani iam. Aristophanes in Ranis notat Μιλήσια στρώματα, *id est, stragulas Milesias, vt delicias effœminatorum. Vsurpatur & a Synesio in epistula quadam ad Philosophon mulierem, significans sese a pristina felicitate redactum ad calamitatem.*

Fuimus Troes.

Ἦμεν Τρῶες, *id est, Fuimus Troes. Hic loquendi color in Græcanicis tragœdiis adeo passim obuius est, vt tanquam in adagium abierit, vbi periisse quempiam significant. Euripides in Hecuba:* Κἀγὼ γὰρ ἦν ποτε, *id est, Et quondam ego fui. Sophocles in Electra:*

Ἀπωλόμην δύστηνος, οὐδέν εἰμ' ἔτι.
Miseranda perij, nulla sum post hac ego.

Id imitatus Vergilius secundo Aeneidos libro:

-Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens
Gloria Teucrorum. Rursum alibi:
Et campos vbi Troia fuit, extinctam significans.

Eandem sententiam diuersa metaphora extulit Ouid. lib. De tristibus.

Nos quoq. floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaq. de stipula nostra, breuisq. fuit.

Ad eandem figuram pertinet & illud ex Terentiana fabula, cui titulus, ἑαυτὸν τιμωρούμενος. *Immo habui Chreme, tanquam periisse significans. Item illud ex Rudentibus Plauti: Miserum isthuc verbum, & pessimum est habuisse. Præterea nobilis illa uox M. Tullij de coniuratis supplicio affectis: Vixerunt, cum accisos significaret. Hanc sermonis figuram ex antiquissima illa Lacedæmonij chori cantilena putant increbuisse. Eius chori mentionem facit Plutarchus in libello, cui titulus: Quo pacto laudare se quispiam citra inuidiam possit. Meminit & Diogenianus in Græcorum adagiorum collectaneis. Constabat autem is chorus triplici serie atque orbe, senum, puerorum, iuuenum. Senum hæc erat cantio,*

Ἄμμες πότ' ἦμες ἄλκιμοι νεανίαι. *id est,*
Nos fuimus olim strennui iuuenculi.

Deinde puerorum hæc erat:

Ἄμμες δέ γ' ἐσσόμεσθα πολλῷ κάρρονες, *id est,*
Præstantiores nos futuri olim sumus.

Postremo iuuenum hæc erat.

Ἄμμες δέ γ' εἰμές, αἰ δὲ λῇς, αὐγάσδεο. *id est,*
At nos sumus, uel experire, si velis.

Hunc chorum, quem τριχορίαν *vocant, instituit apud*

Lace-

Lacedaemonios Tyrtaeus, iuxta triplex aetatum discrimen. Nam pueritia ingressus est vitae, virilis aetas progressus, senecta exitus.

Pyraustae interitus.

Πυραύστου μόρος, *id est, Pyraustae interitus. In eos dicebatur, qui sibiipsis exitium accersunt. Ait enim Zenodotus, Pyraustam insectum esse, quod lucernis aduolet, atque ita exustis alis concidat, pereatq. Citat autem hunc ex Aeschylo senarium:*

Δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστου μόρον. *id est,*

Magnopere stultum metuo pyraustae exitium.

Tradit eadem de Pyrausta Aelianus De natura animantium libro XII. citans eundem ex Aeschylo locũ. Meminit de Pyrausta & Plinius lib. 11. cap. 36. Gignit, inquiens, aliqua & contrarium natura elementum, siquidem in Cypri aerariis fornacibus ex medio igni maioris muscae magnitudine, volat pennatum quadrupes, appellatur Pyralis, a quibusdam Pyrausta, aut, vt nonnulli codices habent, pyrotus. Quamdiu est in igne, viuit: cum euasit longiore paullo volatu, tunc emoritur. Cuiusmodi ferme tradidit Aristoteles tertio libro De animalibus e niue vetustiore vermem nasci, qui niue exemptus non viuat. Eum nos vidimus in Alpibus. Quod si placet ad hoc referre adagium, conueniet & in eos, qui ὠκύμοροι sunt, id est, qui celeriter intereunt. Nec inuenuste deflecteretur in eos, qui nusquam viuere possunt, nisi in propria patria: si contingat agere peregre, rebus omnibus offenduntur.

Post festum venisti.

Κατόπιν ἑορτῆς ἥκεις, *id est, Post festum venisti. Refertur a Diogeniano. Dicitur in eos qui negotio cuipiam egregio non interfuerunt: propterea quod serius, iam re peracta, accesserint. Socrates in Gorgia Platonis:* ἀλλ' ἢ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν, καὶ ὑστεροῦμεν; *id est, Num, inquit, post festum, quemadmodum dici cõsueuit venimus ac sero? Legitur & hoc pacto:* κατόπιν Παναθηναίων, *id est, Post Panathenaea. Item* κατόπιν Πυθίων ἥκεις, *id est, Post Pythia venisti.*

Merx vltronea putet.

MERCES *vltroneae putent, id est, ingrata sunt, quae vltro non petentibus offeruntur. Translatum videtur a negotiatoribus, qui merces a venditore vltro oblatas, suspectas habere solent; quasi sit lateant eas extrudere. Adagium refertur a diuo Hieronymo in quaestionibus Hebraicis: Tritum, inquit, prouerbium est, vltroneas putere merces. Vnde & nos de industria dicenda reticemus, ut auidius velis audire, quae tacita sunt. Vsurpat idem in epistula ad Demetriadem virginem. Ab hac sententia non abludit illud Ouidianum:*

Quod venit ex facili, faciles segnesq. tenemus:
Quod spe, quodq. metu torsit, habere iuuat.

Quin vulgo etiam nunc in ore est, vltro delatum obsequium plerunque ingratum esse. Cui tamen refragatur Mimus ille non insulsus.

Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.

Illotis pedibus ingredi.

Ἀνίπτοις ποσὶν εἰσβαίνειν, *id est, Illotis pedibus ingredi. Est confidenter atque imperite rem egregiam aggredi, tanquam profane & irreuerenter. Translatum a sacrorum ceremoniis, in quibus omnia pura lotaq. iubebantur exhiberi. Lucianus in Demonactis vita:* Οὐ μὴν ἀνίπτοις γε ποσὶ τὸ τοῦ λόγου, πρὸς ταῦτα ἦλθεν, *i. Haud quaquam illotis, vt aiunt, pedibus ad ista venerat. hoc est, neutiquam inexercitatus, neque rudis. Idem in Rhetorum praeceptore notat eos, qui ἀνίπτοις ποσίν, id est, nullis bonis disciplinis instructi, ad rhetoricum munus accedunt. Aeneas sophista in epistula quadã:* Οἱ μὲν πολλοὶ τὸ λεγόμενον ἀνίπτοις ποσὶν ἐπεμβαίνουσι τοῖς ἱεροῖς, *id est, Pleriq. quidem illotis, quod aiunt, pedibus irrumpunt ad sacra. A. Gellius in Noctibus, Illotis quod aiunt, pedibus & verbis, reprehendit doctissimi hominis orationem. Macrobius Saturnal. lib. 1. Illotis pedibus praetereunt. De litteratoribus loquitur, qui reconditam illã in Vergiliano poemate doctrinam, negligunt. Huiusmodi Galenus libro De virtute simplicium remediorum 7.* ἀμυήτους *vocat* καὶ βεβήλους. καὶ οὐδὲν, *inquit,* θαυμαστὸν, εἰ καὶ τὰ μυστηρίων βιβλία τινὲς ἀμύητοι τολμῶσιν ἀναγινώσκειν. ἀλλ' οὔτ' ἐκεῖνοι γεγράφασι τοῖς βεβήλοις, οὔτ' ἐγὼ νῦν τοῖς μὴ τὰ πρῶτα γεγυμνασμένοις, *id est, Ac fortassis haud quaquam mirum est, si et mysteriorum libros quidam sacris non initiati sunt ausi legere. At eos libros nec illi qui scripserunt prophanis, nec ego haec scribo iis, qui nondum in primis rudimentis sunt exercitati. In genere sermonem omnem parum verecundum, nimisq. protacem ac petulantem, illotum prouerbio vocant.*

Illotis manibus.

Ἀνίπτοις χερσίν, *id est, Illotis manibus. A Diogeniano refertur, pro eo quod est, irreuerenter atque imparate. Translatum item a sacrorum puritate. Hesiodus in operis & diebus vetat, ne quis mane Ioui libet vinum χερσὶν ἀνίπτοις, id est manibus illotis.*

Μηδέ ποτ' ἐξ ἠοῦς Διὶ λείβειν αἴθοπα οἶνον
Χερσὶν ἀνίπτοισιν μηδ' ἄλλοις ἀθανάτοισιν. *id est,*
Ne vnquam mane Ioui vinum libaueris ardens
Illotis manibus, neque diuum praeterea ulli.

Ac ne vel amnem quispiam ingrediatur, aut fontem χερσὶν ἀνίπτοις, idem vetat, id est manibus illotis. Vnde χέρνιψ apud Homerum crebra mentio. Ea vox perinde sonat, quasi dicas manuum lotionem, a qua rem diuinam antiquitus auspicabantur, atque etiam conuiuia vtpote rem sacram. Gregorius cognomento theologus in apologia De fuga sua in Pontum, coniungit vtrumq.: ἀνίπτοις χερσὶν ὃ δὴ λέγεται, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπιπηδῶσι, *id est, illotis, vt dici solet, manibus, ac prophanis pedibus, semet rebus sacratissimis ingerunt. Caius lib. pandect. 1. Titulo de Origine iuris: Si in foro, inquit, causas dicentibus nefas, vt ita dixerim, videtur esse, nulla praefatione facta iudici rem exponere, quanto magis interpretationem promittentibus inconueniens erit, omissis initiis, atque origine non repetita, atque illotis, vt ita dixerim, manibus, protinus materiam interpretationis tractare? Vtrumq. prouerbium recte vsurpabitur in eos, qui vel audacius, vel parum instructi rebus his, quibus oportuit, negotium inuadunt: veluti si quis principis*

minus capessat, nulla neque virtute, neque sapientia, neque rerum vsu præditus.

Aquilæ senecta.

Αἰετοῦ γῆρας, id est, Aquilæ senecta. In senes dicebatur bibaces magis quam edaces. Nam Plinius lib. 10. cap. 3. refert, aquilas neque senio, neque ægritudine oppetere, sed fame: in tantum superiore accrescēte rostro, vt aperiri non queat. Eoq. aquilam tantum in senecta bibere, aut de præda sanguinem sugere, cum nulla fere aues aduncis vnguibus vtantur potu, præter tinnunculum, & miluum: quanquam hi quoque perquam raro bibant. Auctor Aristoteles libro De natura animalium octauo. Sed idem libro nono narrans de aquilæ rostro eadem ferme quæ Plinius: addit huic rei datam fabulam, quæ significat hoc ideo accidere aquilæ, quod olim, cum homo esset, hospiti fecit iniuriam. Terentius in Heautontimorumeno: Visa vero est, quod dici solet, Aquilæ senectus. Verba sunt Syri adulātis hero, quod pridie strenue bibisset in conuiuio. Est autem veluti peculiaris senibus bibacitas. Siue quod natura frigus ætatis, vini calore pensare desiderat: siue quod vini hilaritas minuit senectutis molestiam. Vnde Plato quoque cum iuuenibus in totum interdixerit vsum vini, viris moderatum permiserit, senibus largiores cōpotationes cōcedit. Tum cur senectus sit vinosior, caussam reddit etiam Alexander Aphrodiseus in problemate quarto ab vltimo, quod ætas ingrauescens minuat calorem, vinum autem humectet simul & calefaciat. Vnde & vulgo lac senū dicitur. Fertur & prisci Catonis sæpe mero caluisse virt⁹, vt inqt Flaccus.

Aquilæ senecta, Corydi iuuenta.

Αἰετοῦ γῆρας, κορύδου νεότης, id est, Aquilæ senecta, Corydi iuuenta. De uiuida uiridiq. senecta, quæ præstantior sit aliquorum iuuenta. Nam anus aquila præstat Corydo auiculæ, etiam ætate integra. Citra allegoriam extulit Euripides in Andromache:

Πολλῶν νέων γὰρ, κἂν γέρων εὔψυχος ᾖ
Κρείσσων. id est,
Multis enim iuuenibus ante stat senex:
Cui mens adest generosa.

Camelus vel scabiosa complurium asinorum gestat onera.

Κάμηλος καὶ ψωριῶσα, πολλῶν ὄνων ἀνατίθεται φορτία, id est, Camelus etiam scabiosa, complurium asinorum tollit onera. De iis, qui usque adeo præcellunt quosdam, vt etiam senes, aut alioquin ægroti, præstantiores tamen sint illis integris. Aut de his, qui rebus parum prosperis, tamen plus valent ob pristinæ fortunæ reliquias, quam alij rebus integris. Vsus est Synesius.

Palinodiam canere.

Παλινῳδεῖν, id est, Palinodiam canere, est diuersum ab his, quæ prius dixeris, dicere, atq. in contrarium vertere sententiam. Translatum est a Stehesichori Lyrici poetæ facto: cuius meminit Plato in Phædro. Is cum Helenam carmine uituperasset, oculis orbatus est. Intelligens autem Achille, sicut scribit Pausanias in Laconicis, Helenæ iussu nunciāte, cæcitatis suæ caussam, protinus palinodiam cecinit: Helenamq. prius vituperatam laudauit, itaq. visum recepit. Hinc Socrates iocatur sese velle imitari, & amoris vituperati prius canere palinodiam, quam orbetur oculis. Sonat autem Græce παλινῳδία, quasi dicas recātationem. Quo quidem verbo Flaccus vsus est in Odis, promittens palinodiā amicæ quam contumelioso carmine prouocarat:

-Dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobrijs, animumq. reddas.

M. Tull. ad Atticum: Exspecta palinodiam diuinam. Vsurpauit hoc adagium nominatim prouerbij vicē Ioānes Chrysostomus. Item Plato in epistola ad Dionysium tertia.

Vertere vela. Funem reducere.

VERTERE vela, est in diuersum mutare sententiam, vitæq. institutum. Horatius in Odis:

-Nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus
Cogor relictos.

Translata metaphora a nauigantibus, qui cursus errorem versis velis corrigunt. Hanc Persius in quinta Satyra nonnihil nouans: Funem reducere dixit, pro eo quod est, institutum mutare in diuersum:

Quæ dederam supra, repeto, funemq. reduco.

Venia primum experienti.

Συγγνώμη πρωτοπείρῳ, id est, Venia primum experienti. Refertur a Diogeniano. Ignoscendum his, qui rudes nouo quopiam in negotio incipiunt versari, si quid per imperitiam peccarint. Chrysostomus sententiam extulit in homilia quadam καὶ τῷ ἐν ἀρχῇ πταίσαντι συγγνώμονες ἅπαντες διὰ τὴν ἀπειρίαν, id est, & ei qui lapsus est in initio, veniam damus omnes, ob imperitiam. Fertur & hoc, Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι, id est, Venia primum delinquenti. Pindarus in Hymnis, τὸ δὶς ἀμπλακίας φαντὶ dixit, quod iteratū facinus, non oporteat impunitum esse. Alibi retulimus δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον. Celsus libro pandect. 5. Tit. de legibus & senat. Nam ad ea potius debet aptari ius, quæ & frequenter fiunt & facile, quam ad ea quæ per raro eueniunt: quia quæ semel aut bis, vt ait Theophrastus, accidūt, contemnunt legislatores. Theophrasti Græca sic habent: τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνουσιν οἱ νομοθέται.

Euripus homo.

Εὔριπος ἄνθρωπος, id est, Euripus homo. In inconstantes, ac moribus inæqualibus homines dicetur. Quadrabit & in fortunæ vices, quæ res mortalium, velut æstu quodam sursum ac deorsum iactat: vt recte dixerit Plautus in Captiui duo: Dij nos, quasi pilas homines habent. A maris Euripi prodigiosa quadam reciprocandi celeritate ducta metaphora. Est autem Euripus maris pars inter Aulidem Bœotiæ portum, & Eubœam insulam: cuius meminit Strabo lib. 9. Pli. lib. 2. Et quorundam tamen, inquit, priuata natura est, velut Tauromínitani Euripi sæpius, & in Eubœa septies die ac nocte reciprocantis, tam rapida conuersione, vt quemadmodum auctor est Pomponius Mela, ventos ac etiam plena ventis nauigia secum portet. Neq. dū huius tam stupendæ rei caussa satis idonea peruestigata est a scriptoribus. Etiam si T. Liuius, secūdi belli Punici

nici lib. 8. a ventis quibusdam illic flantibus, ita rapi credit. Seneca in Hercule Oetæo:

Euripus undas flectit instabilis uagas,
Septemq. rursus flectit, & totidem refert,
Dum lassum Titan mergit Oceano iubar.

Bæotius item.

Exæstuantis more fertur Euripi.

Cicero pro Plantio: Quod fretum, quem Euripum, tot motus, tantas, tã varias habere creditis agitationes, commutationes, fluctus, quantas perturbationes, & quantos æstus habet ratio comitiorum? Obiicit Aeschines Demostheni, quod subinde commutata factione, Euripum ipsum inconstantia sua uicisset. Vnde Græci Euripiston, hominem incerta fide vocant. Gregorius Theologus in Epistula quadam ad Sophronium equitum magistrum, ὁρᾷς οἷα τὰ ἡμέτερα, καὶ ὅπως κύκλος τις τῶν ἀνθρωπίνων περιτρέχει πραγμάτων, νῦν μὲν τῶν, νῦν δὲ τῶν ἀνθούντων, καὶ ἀποσβεννύντων, καὶ ὅτι τοῦ ἐμπεδῶς ἐστὶν ἡμῖν, οὔτε τοῦ δυστυχεῖν, ὃ δὴ λέγεται ἀλλὰ τάχιστα μεταπεσούμενον καὶ μεταπίπτοντος, ὡς αὔραις εἶναι μᾶλλον πιστεύειν καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, ἢ ἀνθρώπων εὐημερίᾳ, *id est, Vides quæ sit conditio rerum nostrarum, vtq. rota quadam negotiorum humanorum cursu circumagatur, nunc his, nunc illis florentibus ac marcentibus, dum neque prosperitas, neque aduersitas vt aiunt, nobis constat, sed quam ocyssime in diuersum mutatur ac transilit, vt auris ac litteris aquæ inscriptis fidere liceat citius, quam humanæ felicitati. His verbis pulchre depingit Euripum humanæ conditionis. Inuenitur &* τύχη εὔριπος, *id est, Fortuna uolubilis. Nihil enim hac instabilius: &* εὔριπος διάνοια, *quod cogitatio nunc huc nunc illuc feratur.*

Endymionis somnum dormis.

Ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδεις, *id est, Endymionis somnum dormis In eos quadrabit, ipse sese immodico somno saginant, aut qui diuturno in otio versantur, nec vllis se negotiis exercent, sed mollem feriatamq. agunt vitam. Natum a fabula notissima Endymionis, is erat puer adprime formosus, ac Luna adamatus. Cui quidem illa a patre Ioue precibus impetrauit, vt quidquid optasset, id ferret. Optauit Endymion ut perpetuum dormiret somnum,* ἀθάνατος καὶ ἀγήρως μένων, *id est, Immortalis perseuerans, & expers senij. Vsus est hoc adagio Aristoteles 10. Moralium libro, colligens neque otium conuenire diis, neque rursus ullam aliam actionem illis dignam videri, præter contemplationem. Porro cum constet inter omnes, illos viuere, consentaneum est eosdem & agere quippiam: Neque enim, inquit, oportet eos Endymionis, ut aiunt dormire somnum. Cicero libro de Finib. 5. differens id maxime nobis insitum a natura, vt agamus aliquid: Itaque, inquit, ne si iucundissimis quidem nos somniis vsuros putemus, Endymionis somnum nobis nolimus dari, idq. si accidat, mortis instar putemus. Idem Tusculan. quæst. libro 1. Quanquam qui leuiorem faciunt somni simillimam uolunt esse. Quasi uero quisquam ita nonaginta annos uelit viuere, vt cum sexaginta confecerit, reliquos dormiat. Ne sues quidem id velint, non modo ipse. Endymion vero, si fabulam audire volumus, quando in Latmio obdormiuit, qui est mos Cariæ: nondum est experrectus.*

Vltra Epimenidem dormis.

Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κεκοίμησαι, *id est, Vltra Epimenidis somnum dormiuisti. In eos dicetur, qui perpetuum agunt otium. Historia de Epimenide Cretensi extat in Noctibus Gellianis: extat & apud Diogenem Laertium. Is ambulando fessus, in specum quendam subierat, illic obdormiuit: nec experrectus est a somno ante exactos annos 57. Meminit huius Plinius lib. 7. cap. 52. his verbis, Magna quidem fabulositate, quam equidem et in Gnosio Epimenide simili modo accipio: puerum æstu & itinere fessum, in specu septem & quinquaginta dormisse annis: rerum faciem, mutationemq. mirantem, velut postero experrectum die: hinc pari numero dierum, senio ingruente, vt tamen in septimum & quinquagesimum atq. centesimum vitæ duraret annum. Lucianus in Timone:* Ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην γὰρ κεκοίμησαι, *Nam ipsum etiam Epimenidem somno vicisti.*

Matura satio sæpe decipit, sera semper mala est.

COLVMELLA *de re rustica scribit hunc in modũ: Sed cum omnia in agricultura strennue facienda sunt, tũ maxime sementis. Vetus est agricolarum prouerbiũ: Maturam sationem sæpe decipere solere, seram nunquam, quin mala sit. Hactenus Columella. Admonet adagium in omni negotio maturãdum esse, neq paullo satius esse, occupare tempus legitimum, quam serius aggredi. Veluti si quis admoneat, vt puer tenera adhuc ætate præceptoribus committatur erudiendus. Cõsultius enim anteuertere, quam prouectioribus annis tum demum incipere.*

Fames Melia.

Λιμὸς μηλιαῖος, *id est, Fames Meliæa. De fame extrema, deq. rebus difficillimis. Est enim Melus oppidum Thessaliæ, quod Nicias Atheniensium dux obsedit, expugnauitq., non tam machinis bellicis, quam fame. Hæc ferme Suidas. Idem effert hoc pacto,* λιμῷ μηλίῳ *fame Melia. Meminit huius historiæ Thucydides in quinto. Prouerbium est apud Aristophanem in Auibus:*

Τοὺς δ' αὖ θεοὺς ἀπολεῖτε λιμῷ μηλίῳ. *id est,*
Iterum deos fame enecatis Melia.

Saguntina fames.

SAGVNTINA *fames, consimili ratione in prouerbiũ venit. Historiæ meminerunt T. Liuius, Val. Maximus, & M. Tullius in Philippicis Est autem Saguntum Hispaniarum oppidum, iuxta flumen Hiberum, societate, fœdereq. coniunctum cum Romanis. id longa Pœnorum obsidione fameq. eo redactum est, vt ciues exstructo in foro igni, quidquid erat preciosarũ rerũ in eũ coniicerent: ac postremo, seq., suosq. liberos eodẽ præcipitarent, ne venirent in hostium manus. Ausonius: Iã iam peresam, iam Saguntina fame Lucaniacũ liberet. Græci uehementem & intolerandã famẽ, quæq.* λειποθυμίαν *inducat,* βούλιμον *appellant. &* βουλιμιᾶν *dicuntur, qui animo deficiunt, præsertim ob inediam. Aristoteles sectione 8. problemate 4. quærit cur in frigore & hybernis mensibus homines magis* βουλιμιῶσι,

nam hoc verbo vtitur: et quã Aristoteles vocat βουλιμίαν, *Theodorus vertit famem caninam. Mos erat olim apud Græcos, famem virgis ex ædibus eiicere, dicentes,* ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν, *id est, Foras famem, intro diuitias & sanitatem.*

Famis campus.

Λιμοῦ πεδίον, *id est, Famis campus. In ciuitates dicitur, ingenti fame pressas. Est autem locus quispiam hoc nomine. Addunt, cum aliquando illic summa fame laboraretur, apud Athenienses oraculum admonuisse, vt famem, loco designato, certis piaculis placarent: illi designarunt campum, qui est post ærarium. Atque hinc eum locum, famis campum appellant.*

Elephantum ex musca facis.

Ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖς, *id est, Elephantum ex musca facis, id est, res exiguas uerbis attollis atq. amplificas. Lucianus in Musca encomio:* πολλὰ δ' ἔτι ἔχων εἰπεῖν, καταπαύσω τὸν λόγον, μὴ καὶ δόξω κατὰ τὴν παροιμίαν, ἐλέφαντα ἐκ μυίας ποιεῖν, *id est, Multa adhuc cõmemorare possem, sed finẽ dicẽdi faciã, ne videar et ipse iuxta triũ prouerbiũ ex musca elephantẽ facere. Sũptũ videri potest ex Homero, qui inter prælia deorum & heroum, muscæ improbitatem describit, cum hac inuictũ & acrem bellatorem confert eus Menelaũ Iliad. ę. Quin & D. Augustinus libro contra Manichæos de duabus animabus, non dubitat muscam conferre ac præferre soli, velut animal inanimi.*

Elephantus non capit murem.

Ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει, *id est, Elephantus non capit murem. Generosus & excelsus animus negligit prædas viles, ac lucella minuta. Vir egregie doctus non insectatur minutulos istos litteratorũ simios. Homo præpotens non offenditur iniuriolis tenuium.*

Aquila thripas aspiciens.

Αἰετὸς θρῖπας ὁρῶν, *id est, Aquila thripas aspiciens. De magnis, qui pusilla negligunt. Est θρὶψ auicula quæpiã minutissima, quam aquila cum videat, vt est oculatissima, haud tamen dignatur persequi, vt pote prædã unguibus suis parum dignam. Ad hunc quidem modum inuenitur in commentariis Græcorum, uerum haud scimus an mendose: nam thripas vermiculi genus est.*

De pilo pendet. De filo pendet.

Ἐκ τριχὸς κρέμαται, *id est, De pilo pendet. De re vehementer periculosa. Videtur natum ab historia illa Dionysii tyranni, propter gladium de pilo in caput impendẽtem. Ad quod adlusit Persius Satyra tertia:*

Et magis auratis pendens laquearibus ensis
Purpureas subter ceruices terruit.

Citatur hic versiculus apud Macrobium lib. Saturnalium 1. ex Ennianorum annalium lib. 3.

Hac noctu filo pendebit Etruria tota.

Id est, versabitur in summo discrimine. Hoc dicto non est aliud hodie vulgo tritius. Synesius in epistula quadam ἀπὸ λεπτῆς φασὶ μίτου τὸ ζῆν ἀρτᾶσθαι, *id est, Aiunt vitam de tenui pendere filo. Eodem pertinet dictum illud Laconicum, cuius meminit Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis. Nam cum quispiam Lampen Æginitam efferret, tanquam longe ditissimum,*

propterea quod multa possideret nauigia, Lacon quidam, οὐ πάνυ ἔγωγε ἄγαμαι τὴν εὐδαιμονίαν ἐκ σχοινίων ἀπηρτημένην, *id est, Nihil, inquit, moror felicitatem de funiculis pẽdentem. Nimirum innuens, nauticas opes incertas esse, ac fortunæ ludibriis obnoxias.*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

EST versus prouerbialis apud Horatium in Epistulis, *dicendus in eos, qui ad insaniam usque impudentes, nõ verentur & confessa negare, & manifesto falsa pro certis affirmare: deniq. quiduis dicere, ne victi in disputando videantur. Qualem Plato inducit sophistam Euthydemum, qui canem aiebat suum patrem esse, & eundem patrem omnium, & omnes omnia scire, atque id genus portenta pertinaciter, ne coargueretur, asseuerabat. Carmen Horatianum est huiusmodi,*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Nimirum inter fauos conuenit, & nucem corticẽ habere durum, & baccam oleæ, lapillum intus durum. Proinde ludit operam, quisquis cum id genus hominibus disceptat, qui ducunt lucem tenebras, & tenebras lucem. Simile est quod adfert Galen. De virtute simplicium remediorum lib. 2. quosdam Anaxagoram autorem citasse, qui pronunciasset niuem non esse albã. Verba Galeni sic habent. καίτοι γε οὐκ ὀλίγοι, καὶ τὸν Ἀναξαγόραν ἐπαγόμενοι μάρτυρα, οὐδὲ χιόνα ἀποφαίνεσθαι λευκὴν εἶναι. *Atque istorum nonnulli, etiam Anaxagoram testem adducunt, qui de niue pronunciarit, quod non sit alba.*

Iupiter orbus.

Ζεὺς ὀρφανός, *id est, Iuppiter orbus. Vbi quis palam falsa asseuerat. Constat enim Ioui quamplurimos esse liberos, utpote deo lõge mulierosissimo salacissimoq.: qui nõ una tantum corporis parte gignat, sed e femore Bacchum, e cerebro Palladem produxerit.*

In mari aquam quæris.

Ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ, *id est, In mari quæris aquam. Ibi quæris, perinde quasi difficile inuentu, vbi nihil aliud occurrat: veluti si quis in moribus sceleratissimi hominis vnum aut alterum admissum vestiget, cum tota uita sit contaminata: aut si quis in scriptoribus indoctis pauca captet quæ reprehendat, cum nihil occurrat nõ reprehendendũ. Martialis, si meminimus: per mare, inquit, quæris aquam. Item Propertius Elegiarum libro primo:*

- Nunc tu
Insanus medio flumine quæris aquam.

Fluuius cum mari certas.

Ποταμὸς θαλάσσῃ ἐρίζεις, *id est, Fluuius cum mari certas. vbi minimi cum maximis certamen suscipiunt. Est autem locus quispiam, ut auctor est Suidas in Leontide, cui nomen ποταμοί, id est, fluuii. Huius incolæ ποτάμιοι, quasi fluuiales dicuntur. Hi notati sunt, quod quamplurimos in suam ciuitatem adscriberent, quos ea non satis commode caperet. Atque hinc prouerbii iocus, quod cum fluuius esset, id est, locus non admodum amplus, mare videretur æmulari, cum omnes undecunq. in sese reciperet.*

Balbus

Balbus balbum rectius intelligit.

BALBVS *balbum rectius intelligit, id est, Barbarus barbari orationem. Ita enim natura comparatum est, ut qui balbutit, hoc est, parum expedite loquitur, melius intelligat sermonem illius, qui & ipse consimili modo balbutiat, quam qui integre & articulate loquatur. Concinne dicetur in eos quibus indoctis indocta magis & nota sunt, & placent. D. Hieronymus hoc adagio cuiusdam stultitiam tangit. Et idcirco, inquit, se eruditum putat, quia Iouinianum solus intelligit. Est quippe prouerbium, Balbum melius balbi verba cognoscere. Hæc ille. Porro Iouiniani stylum, vt portentuosum & vehementer obscurum, idem Hieronymus miris salibus deridet in præfatione librorum quibus illius coarguit errores.*

Herbam dare.

HERBAM *dare, pro eo quod est, victorem agnoscere, ac se victum fateri, passim obuium est apud doctos. Inde sumptum, quod vt est actor Festus Pompeius, id erat pastoralis uitæ indicium, propterea quod antiquitus cursu, vt alio quopiam certamine superati, herbam ex eodem statim loco decerptam, aduersario porrigebāt, victoriæ agnitæ symbolum. Plinius libro 22. cap. 4. loquens de corona obsidionali graminea: Dabatur, inquit, viridi e gramine, decepto inde, vbi obsessos seruasset aliquis. Namq. summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice humo, & humatione etiam cedere. Quem morem, inquit, etiam nūc durare apud Germanos scio. Idem lib. 8. cap. 5. de elephāte: Mirus nanq pudor est, victusq. uocem fugit victoris, terram ac verbenas porrigit. Festiuius autem erit adagium, si ad litterariam victoriam transferatur.*

Vt canis e Nilo.

QVI *leuiter ac velut obiter artem quāpiam, aut auctorē degustant, hi ceu canis e Nilo degustare dicentur. Id adagiŋ natū est ex apophthegmate quodam, cuius meminit Macrobius Saturnalium libro secundo. Id est huiusmodi: Post fugam Mutinensem, quærentibus quid ageret Antonius, quidam familiaris eius respondit: Quod canis in Aegypto, bibit & fugit. Nam in illis regionibus constat canes raptu Crocodilorum exterritos, bibere & fugere. Solinus ait, eos non nisi currentes lambitare, ne deprehendantur.*

Hastam abiicere.

HASTAM *abiicere, dixit M. Tullius in oratione pro Murena, pro eo quod est, causa diffidere & contentionē relinquere: Trāslatū a militia. Desperat. n. quisquis arma in bello abiicit: et aut fugā spectat, aut mortē ex spectat. Græci simplici uocabulo ῥίψασπις uocāt timidos & in bello fugitiuos, nimirū ab clipei iactu. Id cognominis Demosthenes in ṗlio quodā emeruit: tā ignauus in bello, quam in concionibus inuictus, Cleonymus apud Aristophanem in Fucis, ἀσπιδαποβλὴς appellatur. Plato libro de legibus duodecimo declarat ῥιψάσπιδος nomen multo probrosissimum esse.*

Harena cedere.

CONFINE *est his, Harena cedere, pro desistere a certamine; & victoriam vltro concedere. Translatum a pugna gladiatoria. Sic & Horatius,*

Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.

In harenam descendere.

IN *harenam descendere, pro eo quod est, certamen inire. A gladiatoria item harena translatum, de qua Flaccus,*

Ne populum extrema totiens exoret harena.

Quæ si ad rem animi transferantur, metaphoram habebunt prouerbialem. In exemplis referendis, quoniā passim obuia sunt, non arbitrati sumus, uel immorandum nobis, uel remorādum lectorem. Meam harenam dixit Plinius in epistulis, pro mea functione. Ita enim scribit Fabato, Itaque Betico Prisco, quantum plurimum potuero præstabo, præsertim in harena mea, hoc est apud centumuiros.

Austrum perculi.

AVSTRVM *perculi, id est, Operam lusi: est apud Plautū in Epidico. Aer enim verberantis ictum, cedēs eludit. Sumptum videri potest vel ab his, qui exercentur ad artem gladiatoriam, ensem per aera ventilantes. Vel ab historia, cuius meminit Aulus Gellius de gente quadam, quæ cum hoc vento bellum gessit.*

Ne vmbram quidem eius nouit.

SIMILIMVM *est huic illud, quod vsurpat Marcus Tullius in epistula ad Atticum libro octauo, O hominem amentem & miserum, qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ viderit. Plutarchus περὶ πολυφιλίας Menandrum citat, qui beatum dixerit eum, qui vel σκιὰν φίλου, id est, amici vmbram habeat. Et apud Athenæū, parasitus quispiam, panes rancidos & atros in conuiuium illatos, ἄρτων σκιὰς appellauit: quasi manes panium, non panes. Quanquam adagium magis videtur ductum ab antiqua pictura, quæ rem duntaxat vmbris rudirer repræsentabat. Et nota est specus Platonica, in qua qui desident, rerum vmbris oblectantur.*

Prima facie, Prima fronte notus.

SAPIVNT *& hæc quoq. prouerbium, maxime cum ad res incorporeas referuntur: Prima facie, prima fronte, pro eo quod est, primo obtutu, & priusquam pressius ac diligentius cōsideres. Fallit enim plerumq. primus ille aspectus, neq. raro cal gant oculi pudore quodam. Deinde iterum atq. iterum contemplati perspicimus quædam, quæ nos antea fefellerant, & primum illud oculorum iudicium quasi recantamus. Huius adagij frequens est vsus apud scriptores Latinos, nominatim apud Quintilianum lib. 12. Papinianus lib. 12. tit. de Condictione sine causa, Cessare condictio prima facie videtur. Item lib. 16. tit. ad Senatuscon. Velleianum, Cum prima facie quidem alienam, re vera autem suā obligationem suscipiat, & alijs item aliquot locis. Celsus lib. 22. tit. de Probationibus, capite quingenta: Prima fronte æquius videtur, vt petitor probet quod intendit &c.*

Intus & in cute.

INTVS *& in cute notus, est modis omnibus cognitus:*

perinde quasi dicas, foris atq. intus notus. Persius:

Ad populũ phaleras, ego te intus & in cute noui.

Id est, alius fucum facito, mihi plane notus es, neque potes imposturam facere. Et summam cutem primam illam rei quasi frontem, ac speciem vocamus. Ausonius in præfatione in periocha Homeri: Hæc eius species apparet, summam cutem primi operis intuenti. Et Horatius:

Introrsum turpis: speciosus pelle decora.

A limine salutare.

HVIC *pæne diuersum est: A limine salutare. Plurimum venustatis optinebit et hoc, si ad res incorporeas deflectatur. Veluti si quis dicatur theologiam a limine duntaxat salutasse: qui videlicet neque valde diuturnam, neque præcipuam operam impenderit, sed rudimenta modo degustarit. Seneca epistula quadragesima nona: Nec ego nego prospicienda ista sed prospicienda tantum; & a limine salutanda. Agit de dialecticorum argutiis, quas abunde satis existimat leuiter attigisse. Translatum a vulgaribus istis amicis, qui non admittuntur in penetralia, sed procul atque a limine salutant, ac deinde discedunt.*

Primoribus labiis degustare.

PRIMORIBVS *labiis degustare, est breuiter quippiã attingere. Ductum ab iis, qui cibum aut potum tenniter degustant, nihil inde in stomachum transmittẽtes. Cicero pro Cælio, Equidem multos & uidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis degustassent genus hoc vitæ. Idem de natura deorum lib. 2. Is cum dixit fore sempiternum, hũc censes primis, vt dicitur, labiis degustasse physiologiam? id est, naturæ rationem. Quintilianus libro duodecimo. Sed hoc transeo, de quo neminem qui litteras uel primis, vt aiunt, labiis degustarit, dubitaturum puto. Procopius sophista in epistula quadam,* πάλιν δὲ ταύτῃ ἐμεμφόμην, εἰ τοσούτου νέκταρος πράγματος ἄκρῳ δακτύλῳ φασὶν, εἶτα τὰς ἡδονὰς ἀφαιρεῖται, *id est, Rursum in hanc stomachabar, si cum tãtam rem summo, vt aiũt, digito degustandam præbuisset, deinde voluptate spoliaret. Quibus in uerbis illud noue dictum, quod digito gustum tribuit, nisi hoc sensit, qui leuiter degustãt, eos rem degustandam, summo digito admouere linguæ.*

Summis labiis.

SVMMIS *labiis Græci paullo diuersius vsurpant, nempe cum quis verbis duntaxat simulat quippiam, non autem ex animo facit. Lucianus in apologia,* καὶ ἀπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφῶν, *id est, Ac summis labiis philosophum agens. Item in Dialogis amatoriis,* ἀπ' ἄκρων τῶν χειλέων τοὺς ὅρκους ἔχουσι, *id est, Summis in labiis iusiurandum habentibus. De amatoribus loquitur, qui venereum iurant iusiurandum, non ex animo. Seneca lib. 1. cap. 10. Non a summis labiis ista venerunt, habent hæ uoces fundamentum. Ad eundem modum diuus Hieronymus in epistula ad Rusticum monachũ, Vt non leui, inquit, citatoq. sermone, &, vt ita loquar, summis labiis hospites inuitemus.*

Extremis digitis attingere.

HVIC *germanum est, extremis attingere digitis, pro eo quod est leuiter attingere, quod modo ita demum adagium videbitur, si metaphora accesserit. M. Tullius in eo loco, quẽ modo citauimus, Equidẽ multos & vidi in hac ciuitate, & audiui, non modo qui primoribus labiis gustassent genus hoc vitæ & extremis, vt dicitur, digitis attigissent, sed qui totam adolescentiam voluptatibus dedissent, emersisse aliquando, & se ad frugem bonam, vt dicitur, recepisse. Græci sic efferunt,* τῷ ἄκρῳ ἅψασθαι δακτύλῳ, *id est, Summo contingere digito. Ita Basilius in epistulis:* οἶδα καὶ αὐτὸς, εἰ καὶ ἄκρῳ δακτύλῳ τοῦ γλυκυτάτου μέλιτος τῆς παρ' ὑμῖν ἐκκλησίας ἀπολαύσας πέρυσιν, *id est, Noui & ipse, tametsi summo digito, mel dulcissimum vestratis ecclesiæ gustauimus anno superiore. Translatum videri potest a luctantibus. Nam Græci vocant* ἀκροχειρίζεσθαι, *colluctari cum quopiam citra reliqui corporis congressum, sed summis duntaxat digitis. Lucianus in Demonactis vita,* Οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἁψάμενος, *id est, Neque summis, vt aiunt, digitis attigerat. Euripides hyperbolen citra metaphoram vsurpauit in Iphigenia Auliden:*

Οὐχ ἅψεται σᾶς θυγατρὸς Ἀγαμέμνων ἄναξ,
Οὐδ' εἰς ἄκρας χέρας.
Haud filiam continget Agamemnon tuam,
Non uel manu primore.

Dimidium plus toto.

Πλέον ἥμισυ παντός, *id est, Dimidium plus toto, ænigma prouerbiale, quo commendatur aurea medioeritas. Refertur & exponitur a Platone lib. De legibus 3.* ἆρα οὖν ἠγνοήκασι, τὸν Ἡσίοδον ὀρθότατα λέγοντα, ὡς τὸ ἥμισυ τοῦ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον. ὁπόταν ᾖ τὸ μὲν ὅλον λαμβάνειν ζημιῶδες, τὸ δ' ἥμισυ μέτριον, τότε τὸ μέτριον τοῦ ἀμέτρου πλέον ἡγήσατο τὸ ἄμεινον τοῦ χείρονος, *id est, Nõne quod ignorauerint Hesiodum rectissime dicentem, dimidium sæpenumero plus esse quam totum: videlicet cum totũ accipere noxiũ fuerit, dimidiũ aũt moderatũ, ibi moderatũ immoderato plus esse duxit, vtpote quod sit deteriore melius. Ad eundem modum enarrant Hesiodi interpretes: nimirum in toto significatam esse* τὴν πλεονεξίαν, *in dimidio* τὴν ἰσότητα. *Siquidem qui dimidio contentus est, is in medio consistit: contra, quisquis ad totum vsque progreditur, is mediocritatem prætergressus, ad extremum perueniat oportet. Meminit eiusdem adagij & lib. de Rep. 5. Rursus lib. De legibus 6. declerans in ciuitate præcipuum esse, vt eximius uiris commutantur magistratus.* Ἀρχὴ γὰρ λέγεται μὲν ἥμισυ παντὸς ἐν ταῖς παροιμίαις ἔργου, καὶ τό γε καλῶς ἄρξασθαι πάντες ἐγκωμιάζομεν ἑκάστοτε. τὸ δ' ἐστί γε, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, πλέον ἢ τὸ ἥμισυ, *id est, principium enim, totius negotij dimidium dicitur in prouerbiis, ac bene cœpisse ab omnibus vbiq. laudi datur. Ceterum hoc mihi sane plusquam dimidium videtur. Plato adludit ad vocis amphibologiam, nam* ἀρχὴ *Græcis & principium rei, & magistratum sonat. Pittacus apud Laertium vbi se sponte abdicasset magistratu, agri sibi a Mitylenæis relicti dimidium resecuit, auctore Sosicrate, dicens, dimidiũ præstabilius esse toto. Idẽ pecuniã a Crœso missã recusauit, respõdẽs, sibi dimidio plus esse quã uellet. Carmẽ extat apud Hesiodũ libro 1. operis, cui titulus* ἔργα καὶ ἡμέραι. *Scribit enim ad fratrem Per-*

sam

sam in hunc modum:

Ἤδη μὲν γὰρ κλῆρον ἐδασσάμεθ', ἄλλα τε πολλὰ
Ἁρπάζων ἐφόρεις μέγα κυδαίνων βασιλῆας
Δωροφάγους, οἳ τήνδε δίκην ἐθέλουσι δικάσσαι,
Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός,
Οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

Quos versus utcunq. vertimus ad hunc modum:

Iamq. patris nobis erat hercißcunda facultas,
At tu vltra sortem rapiebas plurima, reges
Donivoros tibi concilians, qui soluere litem hanc
Affectant. verum stulti nescire videntur
Dimidium quam sit toto præstantius, & quam
Magna sit vtilitas maluæ, asphodeliq. virentis.

Quid autem sit asphodelus, videtur olim parum inter eruditos constitisse. Quandoquidē Gellius lib. 18. hāc quęstionem in studiosorum conuiuiis propositam fuisse prædicat tanquam de re paucis cognita. Theodorus alicubi vertit albucum. Quod autem ad huius adagij pertinet enarrationem, ex multis Luciani locis colligere licet, asphodelum herbam esse plebeiam ac vilē: atq. hac victitare manes, apud quos nullus luxus, nulla sit ambitio. Quinetiā apud Theocritum Idyllio septimo, asphodelus inter rusticanas herbas commemoratur:

Κνύζᾳ τ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Proinde Poeta, regum ac locupletum immoderatos luxus taxat, illorum fastibus, popularium mediocritatem anteponens. Plutarchus item in conuiuio septem sapientum, locum hunc Hesiodium putat ad frugalitatis admonitionem esse referendum. Suidas ex euentu natam parœmiam existimat, huiusmodi quandam adferens fabulam. Duo fratres erant, quorum alter moriens, fratri testamento mandauit, & filij quem pupillum relinquebat tutelam, & facultatum illius procurationem. At is cum esset eiusmodi, cuiusmodi vulgo sunt homines: nimirum vt plus apud eum valeret lucrum, quam pietas: pueri res occupare conatur, idq. dum molitur, etiam sua perdidit. Deinde postulāti, vt sui ratio haberetur, quo posset in locum meliorem restitui, responsum est ad hunc modum:

Νήπιος οὐκ ἔγνωσεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. *id est,*
Dimidium, quam sit toto præstantius, istud
Haud nouit stultus.

Suidas citat ex Marino quodam: γέγονε δὲ ἡ ἀρχή, οὐκ ἀρχὴ μόνον, οὐδὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, ἥμισυ τοῦ παντός, αὐτὸ δὲ ὅλον τὸ πᾶν, *id est, Contigit autem nobis principatus, non principatus tantum, neque (iuxta prouerbium) dimidium totius, sed ipsum totum vniuersum. Regum igitur est, dimidium totius, totum auferre, tyrannicum. Itaque prouerbium trifariam licebit vsurpare: primum cum mediocritatem illam vere auream efferemus, citra quam nihil est in rebus humanis, nec honestum, nec iucundum, nec laudatum: mediocritatē autem opportunitate metimur, quemadmodum Hesiodum imitatus ait Pindarus:*

Ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον, νοῆσαι δὲ καιρὸς ἄριστος, *i.*

Adest vnicuiq. rei modus, ad eum cognoscendum optima oportunitas. Etenim pro loco quod alias nimium est, alias erit parum. Idem in Nemeis hymno vltimo:

Κερδέων δὲ χρὴ μέτρον θηρεύεμεν,
Ἀπροσίκτων δ' ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. *id est,*
In lucris autem oportet modum sectari,
Nam immensarum rerum cupiditates vehementiores habent insanias. Alter vtendi ratio fuerit, cum æqualitatem anteferemus, quam Pythagoras dixit amicitiæ tum parentem, tum altricem: contra inæqualitatē, discordiarum bellorumq. matrem, id quod eleganter extulit Euripides in Phœnissis:

Κεῖνο κάλλιον, τέκνον,
Ἰσότητα τιμᾶν, ἣ φίλους ἀεὶ φίλοις
Πόλεις τε πόλεσι, συμμάχους τε συμμάχοις
Συνδεῖ. τὸ γὰρ ἴσον, νόμιμον ἀνθρώποις ἔφυ.
Τῷ πλέονι δ' αἰεὶ πολέμιον καθίσταται
Τοὔλασσον, ἐχθρᾶς δ' ἡμέρας κατάρχεται.
Καὶ γὰρ μέτρ' ἀνθρώποισι καὶ μέρη σταθμῶν
Ἰσότης ἔταξε, κἀριθμὸν διώρισε,
Νυκτός τ' ἀφεγγὲς βλέφαρον, ἡλίου τε φῶς
Ἴσον βαδίζει τὸν ἐνιαύσιον κύκλον,
Κοὐδέτερον αὐτῶν φθόνον ἔχει νικώμενον,
Εἶθ' ἅλιος μὲν, νύξ τε δουλεύει βροτοῖς. *id est,*

Illud nate fuerit pulchrius,
Aequalitatem amplecti, amicos hæc enim
Glutinat amicis semper, vrbes vrbibus,
Sociosq. socijs nectit. etenim æqualitas
Cum legibus respondet atq. concinit.
At quod minus sit, cum hoc quod est plus, prælium
Vsq habet, & hinc discordiarum exordia.
Siquidem modos cunctorum, & æquilibria
Aequalitas mortalibus præscripsit, &
Præfinijt numeros, & atra noctis, ac
Lucis diurnæ secuit hæc discrimina,
Vt annuum æquis vicibus exigant simul
Orbem, nec altera alteri vnquam inuiderit
Superata, deinde noxq. solq. seruiunt
Mortalibus. & reliqua.

Tertia vtendi ratio, si quando deterrebimus ab inferenda iniuria, suadebimusq. satius esse, iuxta Platonis sententiam iniuriam in sese admittere, quam inferre alteri. Nam id sibi velle prouerbium hoc, demonstrat Plutarchus in commentario De audiendis poetis. Huc pertinet quod de Dario refert Plutarchus. Cum enim Præfectos prouinciarum ad sese accersitos percontatus esset, num grauia essent tributa, atq. illi respondissent, esse mediocria, iussit de singulis dimidium pendi, indicans esse satius dimidium accipere cū beneuolētia prouincialium, quā totum cum odio suorum. Nostra sententia nō semper asseruandum illud comici Syri consilium: Potiusquam venias in periculum, serues ne an perdas totum, dimidium, siue vt legunt alij, diuiduum face.

Serpentis oculus.

Ὄφεως ὄμμα, *id est, Serpentis oculus. De his dici consueuit, qui acribus et intentis intuerentur oculis. Ab animante sumpta metaphora. Sunt enim huic animanti oculi duriores ac perspicaces. Vnde Flaccus:*

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum
Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Ne moueto lineam.

Μὴ κίνει γραμμήν, *id est, Ne moue lineam. Pindaricorum hymnorum enarrator exponens eum locum* Οὕτω δ' ἰδίως λίθους ἁρμόζων κέρας ... ἄθρα, ποτὶ γραμμᾷ μὴ αὐτὰς θεῖσι, *Loquitur autem de Antæo, qui inueni-*

tus desponsam filiam extrema statuerit linea, vt qui primus ad eam cursu peruenisset, is vxorem abduceret domum. Recenset huiusmodi prouerbium: Μὴ κίνει γραμμὴν, id est, Ne moueris lineam. Idq. translatum existimat a more veterum, qui metam ducta linea signabant, in qua præmium propositum erat, quod auferret victor. Ducebatur autem & altera linea pro carceribus, quemadmodum alibi diximus: vnde cursus erat initium. Igitur vtraq. linea prouerbij ministrauit occasionem ἀπὸ γραμμῆς, id est, ab ipso initio, & Μὴ κίνει γραμμὴν, id est, Ne moueas metam. Significat autem non esse mutandas leges, neque prætereundos fines rerũ præscriptos. Huc peculiarius pertinet Theocriticum illud ἐν βουκολιασταῖς:

Καὶ τὸν ἀπὸ γραμμᾶς κινεῖ λίθον. id est,
Atq. e lineola lapidem mouet.

Adludit ad flumen Galatea, saxum aliquod ab extrema ripa secum auferens. Est & sacra linea in tesserarum lusu: de qua dictum est alias.

Eandem tundere incudem.

EANDEM incudem assidue tundere, est indefatigabili assiduitate in operis alicuius studio perseuerare. Metaphora ducta a fabris, crebris ictibus incudem ferientibus: atque ita tandem aliquando ferri rigorem perpetuo labore vincentibus. Marcus Tullius libro De oratore secundo: Ego autem si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, iis potius tradam assiduis, vno opere eandem incudem, die noctuq. tundentibus. Conueniet in grammatistas ac litteratores, quibus sine fine eadem sunt inculcanda pueris, vt hæreant aliquando.

Cicada vocalior.

Τέττιγος εὐφωνότερος, id est, Cicada vocalior. Dicebatur in hominem impendio garrulum aut admodum musicum, propterea quod hoc insectum rore duntaxat viuens, cantu potissimum delectetur. Et quosdam ita musicæ deditos, vt neglecto cibo perituri fuerint inedia, in cicadas a diis mutatos, narrat apud Platonem Socrates in Phædro. Et Theocritus in Daphnide:

-Τέττιγος ἐπεὶ τύγα φέρτερος ᾄδεις. id est,
-Quippe canis melius quacunq. cicada.

Apud Diogenem Laertium refertur Timonis carmen in Platonis eloquentiam,

Τῶν πάντων δ' ἡγεῖτο πλατύστακος, ἀλλ' ἀγορητὴς
Ἡδυεπὴς τέττιξιν ἰσογράφος, οἵ θ' ἑκαδήμου
Δενδρέῳ ἐφεζόμενοι ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι. id est,
Cunctos anteibat latissimus ille, suauis
Orator, cuius non cedunt scripta cicadis,
Quæ super arboribus resident lucis in opacis,
Ac mittunt vocem modulato gutture amœnam.

Est autẽ adlusio, quam latinus interpres nõ potest reddere, in πλάτυσος ad Platonem, & in ἑκαδήμου ad illius Academiam. Adlusum item ad carmen Homeri Iliados γ. de senibus, qui ὄπα λειριόεσσαν ἱεῖσι, i. Vocem floridam emittunt. Apud Athenæum libro sexto, parasitus quispiam seipsum depingens, λαλῶν, inquit, τέττιξ, i. garrulitate cicada sum. Et apud eundem libro vndecimo, Theopompus τέττιξ κελαδεῖ, id est, Cicada stridet, quod tamen illic videtur boni ominis causa dici.

Ἀντιπελαργεῖν.

Ἀντιπελαργεῖν apud Græcos est mutuam officij vicem rependere, maxime nutricandi, fouendiq. eos, a quibus aliquando fueris enutritus, aut institutus: vt si liberi parentes ætate fessos vicissim alant foueantq.: aut si discipulus præceptorem inuicem erudiat. A ciconiæ natura sumptum, quæ Græce pelargus dicitur. Ea inter aues vna pietatis symbolum obtinet. Extat autem lex pietatis magistra, quæ edicit, vt liberi parentes alant, aut vinciãtur. Ad id respexisse videtur Homerus Iliados Δ cum ait:

Οὐδὲ τοκεῦσι
Θρέπτα φίλοις ἀπέδωκε, μινυνθάδιος δέ οἱ αἰών. i.
Nec nutricandi officium genitoribus vnquam
Persoluit charis, breue at illi contigit æuum.

Eodem adlusit Euripides in Oreste:

Καὶ μὴν τίνοι γ' ἂν τῷ τεκόντι τροφάς. id est,
Atqui rependet mortuæ altura vicem.

Hanc itaq. legem, quam pleriq. etiam mortales negligunt, sola ciconia inter omnia animantiũ genera exprimit. Siquidem reliqua tantisper amant, agnoscuntq. parentes, dum egent illorum ad nutricationẽ opera: Vna ciconia parentes senecta defectos, vicissim alit, & volandi impotentes humeris gestat. Quorum posterius laudatur in Aenea, cui inde Pij cognomen: alterum miris laudibus fertur in puella, quæ matrem captiuã complures dies suis vberibus aluit. Hanc ob causam, vt auctor est Suidas, antiquitus in regũ summo sceptro ciconiæ figura ponebatur, in imo hippopotamus: vt ipso gestamine admonerentur, pietatem plurimi facere oportere, violentia cohibere. Nam hippopotamus animal efferum est ac violentum: atq adeo impium, quippe quod interfecto patre matrem init, teste Plutarcho in commentario, cui titulus: Vtra animantia sint prudentiora, terrestria, an aquatilia. Laborant infamia impietatis & viperæ, quod perfracta matris aluo nascãtur. Item scorpiones & aranei, qui post incubatus officium a suis fœtibus interimuntur. Testis Arist. lib. De natura animal. v. De ciconiarũ pietate Plin. li. 10. cap. 23. testatur his verbis, Ciconiæ nidos eosdem repetũt. Genitricum senectam inuicem educant. Quin & diuus Basilius ciconiarum nobis pietatis erga parentes exemplum proponit. Eodem adlusit Crates Cynicus scribens Hipparchiæ vxori de filio nato, cum pollicetur sibi curæ futurum, vt illum matri ciconiam pro cane remittat in senecta. Canes enim vocantur Cynicæ sectæ philosophi. Significat igitur puerum fore pium, qui parentem iam decrepitam mutuo foueat. De ciconiarũ pietate meminit & Aristophanes in Auibus:

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν τοῖσιν ὄρνισιν νόμος
Παλαιὸς ἐν ταῖς τῶν πελαργῶν κύρβεσιν.
Ἐπὰν ὁ πατὴρ ὁ πελαργὸς ἐκπετησίμους
Πάντας ποιήσῃ τὰς πελαργιδεῖς τρέφων,
Δεῖ τὰς νεοττὰς τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν. id est,
Nobis quidem auibus peruetusta lex viget,
Ciconiarum inscripta tabulis, vt simul
Ciconia parens educauerit suos
Ciconiadas, & iam volucres euaserint,
Pulli vicissim nutriant patrem suum.

Vtitur eodem Plato in Alcibiade primo. Sed nemo profecto venustius, nemo felicius, quam Angelus Politianus in quodam epigrammate.

Κοίτῃ

Κοὔτι γε θαῦμα

Εἰ νῦν τὴν γραῦν αὖτις παιδαγωγήσομεν. id est,

Si nos Latini olim Græcorũ litteris educati, nunc Græciam velut anum atq. effætam, vicissim suas doceamus litteras. Porro huiusmodi officium, quod liberi vicissim in parentes collocant, Græci vnico verbo dicũt, γηροβοσκεῖν, seu γηροτροφεῖν & γηροκομεῖν; Extat in hãc sententiam huiusmodi senarius:

Ἱκανῶς βιώσεις γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς. id est,

Viuax eris, senes parentes consouens.

In quadrum redigere.

In quadrum redigere dixit M. Tullius in eodem libro, pro eo quod est, in ordinem aptamq. structuram concinnare. Sumptum ab iis, qui arbores aut lapides mathematicis gnomonibus exæquant, vt vndequaq. cõgruant inter sese: proinde quod conuenit, quadrare dicimus. Vergilius Georgicon libro tertio:

Indulge ordinibus, nec secius omnis in vnguem
Arboribus positis, secto via limite quadret.

De fece haurires

M. Tullius in catalogo illustrium oratorum, figura mirum ni prouerbiali dixit, de fece haurire, pro eo quod est, sordida quæpiam ac plebeia, nimisq. humilia persequi. Vsurpat hoc prouerbium Atticus eo quo diximus libro in Ciceronẽ, qui tẽpus tereret in cõmemorandis oratoribus quibusdam obscuris, ac nullius pęne nominis. Mutuo sumptum a sordidis istis, qui vinũ una cum ipsa fece hauriunt, ne quid omnino reliquum faciant in dolio, vnde & plebis infimam fecem dicimus.

In laqueum inducere.

In laqueum inducere, & In casses inducere, est arte sic concludere quempiam, vt iam nullum sit effugiũ. Qui mos fuit Socrati Platonico, suis illis rogatiunculis eo depellere sophistas, vt negarent, quæ prius affirmauerant: quæ negauerant, affirmarent: deniq. nihil non dicerent. Quintilianus libro Institutionum quinto: Turbãtur enim, & a patronis diuersæ partis in laqueum inducuntur. Græci qui iam capti teneantur, ἐμβρόχα vocant. Ouidius:

Decidit in casses præda petita meos.

Euripides in Hyppolito coronato:

Κρεμαστοῖς ἐν βρόχοις ἀρτηθεῖσα. id est,

Pensilibus irretita cassibus.

Ibidem paullo post:

Λῦσαι τ᾽ ἄνασσαν ἐξ ἐπισπαστῶν βρόχων. id est,

Heram e tenacibus expedire cassibus.

Bœotica sus.

Ἡ βοιωτία ὗς, i. Bœotica sus. Vetustissimum adagium, olim in stolidum & indoctum hominem iaci solitum, vsurpatur a Pindaro in Olympiacis:

Ἔπειτ᾽ ἀρχαῖον ὄνειδος ἀλα-
θέσι λόγοις φεύγομεν βοιωτίαν ὗν.

Admonet Aeneam Chorodidascalum, ita curet canendum hymnum, vt vetus illud probrum veris rationibus liceat effugere, quod in amusos dici consueuerit, βοιωτία ὗς. Interpres originem prouerbij refert ad hũc modum. Qui priscis temporibus Bœotiam regionẽ incolebant, Ὕαντες appellabantur, gens barbara & agrestis: proinde quidam deprauata voce, pro Ὕαντας ὕας, id est, sues appellabant. Idq. scomma cessit in prouerbium, vt primũ in Bœotos diceretur: ab his in quosuis indoctos, inconditos, moribusq. rusticanis homines torqueretur, βοιωτία ὗς. Interpres citat eundem Pindarum ex Dithyrambis:

Ἦν ὅτε σύας τὸ βοιώτιον ἔθνος ἔνεπον. id est,

Erat cum Bœoticam gentem sues vocarent.

Citat & ex Cratino: Αὗτοι δ᾽ εἰσὶ συβοιωτικὸν πεζοφόρον γένος ἀνδρῶν. id est, Isti sunt Sybœoticum pedestre genus virorum, dictione ridicula composita ex sue & boue. In cõmentariis Græcorum inuenitur, βοιώτιος νοῦς. id est, Bœoticus animus, pro stupido brutoq. Plutarchus in commentario περὶ τῆς σαρκοφαγίας indicat Atticos stupidi, bardi, insulsi, deniq. & suis cognomen indidisse Bœotis, potissimum ob edacitatem. Cui adstipulatur Athenæus libro decimo referens hos uersus ex Eubulo:

Πονεῖν μὲν ἄμμες καὶ φαγεῖν μάλ᾽ ἀνδρεῖοι,
Καὶ καρτερεῖν, τοὺς δ᾽ Ἀθηναίους λέγειν
Καὶ μικρὰ φαγέμεν, τὼς δὲ Θηβαίως μέγα, id est,

Sumus ad bibendum atq. ad vorandum strennui,
In his valemus. Athenienses dicere
Prompti, edere pauca, multa Thebani solent.

In Gręcis versibus apparet πονεῖν scriptum pro πίνειν aut πιεῖν, & μὲν prius pro μὲν & τὼς pro τούς. Idem Eubulus in Europa:

Κτίζει βοιωτοῖς πόλιν
Ἀνδρῶν ἀρίστων ἐσθίειν δι᾽ ἡμέρας. id est,

Vrbem parauit ille Bœotis viris,
Diem per omnem ingurgitare strennuis.

Rursus ex Eubuli altera fabula:

Οὕτω σφόδρ᾽ ἐστὶ τοὺς τρόπους βοιώτιος. id est,

Vsq. adeo mores obtinet Bœoticos.

Idem approbat multis multorum auctorũ testimoniis. Sunt autem inter se cognata vitia πολυφαγία, & stoliditas. Atq. hinc Herculem Thebanum edacem faciũt, sed eundem a litteris alienissimum, adeo ut præceptorẽ suum trucidarit. Fuit autem & hic Bœotus, nimirum Thebis natus. Rursum Plutarchus De dæmonio Socratis: Ἀνακινεῖν τὸ κατὰ βοιωτῶν ἀρχαῖον εἰς μισολογίαν ὄνειδος. id est, Refricare vetus illud aduersus Bœotios de litterarum odio probrum. Quanquam ipse Plutarchus Bœotus fuit, homo quiduis citius, quã stupidus. Deniq. quoniam constat vel ob Romanum imperium latissime propagatum, vel ob commercia negotiatorum, voces Germanicæ, Gallicæ, Britãnicæq. linguæ fuisse mixtas, suspicamur a Græcis ad nos dimanasse, quod hominem stupidum ac nullo mẽtis acumine præditum vulgo dicimus bot, pro bœoto. proprium enim huic linguæ, voces quamuis multarum syllabarum in vnam syllabam contrahere.

Cribro diuinare.

Κοσκίνῳ μαντεύεσθαι, id est, Cribro diuinare, est coniectura sagaci rem deprehendere. Aut stulte de rebus occultis diuinare. Lucianus in Pseudomante, κοσκίνῳ τὸ τοῦ λόγου μαντευόμενος, id est, Cribro, quod aiunt, vaticinans. Meminit & Theocritus in Idyllio tertio:

Ἔπει καὶ Ἀγροιὼ τ᾽ ἀλαθέα κοσκινόμαντις. id est,

Cribro vaticinans, verum mihi dixit Agræo.

Porro genus hoc diuinandi suspenso cribro, in hodiernum

num vsq. tempus durat apud quosdam superstitiosos. Apud veteres vaticinia peragebantur, cribro, lauro, & tripode.

Hydram secas.

Ὕδραν τέμνεις, *i. Hydram secas. Est apud Platonẽ lib. De repub. 4.* ἀγνοοῦντες, *inquit,* ὅτι τῷ ὄντι ὥσπερ ὕδραν τέμνουσι, *id est, Ignari se reuera tanquam hydram secare. Est autem hydram incidere, ita vnum aliquod incommodum tollere, vt in eius locum alia plura recipias. Adagium natum a fabula hydræ Lerneæ, quam alij centum suisse capitum aiunt, alij octo, e quibus vnum erat immortale. Cum hoc monstro multum diuq. conflictatus est Hercules, propterea quod vno reciso capite, plura renascerentur. Plutarch. in cõmentario De fortuna Alexandri,* ὕδραν τέμνων ἀεί τισι πολέμοις ἀναβλαστάνουσαν, *id est, Hydram secans semper aliquibus bellis repullulantem. De Alexandro loquitur, cui uno bello cõfecto, subinde aliud atq. aliud exoriebatur. Cyneas cognita Romanorũ multitudine identidem post acceptam cladem copias instaurantium dixit, Pyrrhum sibi videri aduersus Lerneam hydram pugnare. Hinc Horatius in Odis.*

Non hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem creuit in Herculem.

Accommodari poterit ad eos, qui litibus inuoluuntur nunquam finiendis. Lis enim litem parit, & sæpenumero pro vna enecta tres subnascuntur. Seneca quodam in loco scribit, negotia sordida, quæ nos auocant a studio sapientiæ, abrumpi posse, explicari non posse, quod negotium ex negotio seratur, & occupationi occupatio, velut vnda succedat undæ.

Ne ramenta quidem. Ne festuca quidem.

Ne ramenta quidem ditior, hyperbole prouerbialis, cũ alias aliquoties apud Plautum, tum in Rudentibus: Nũquam Hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior, perinde quasi dicas stupa ditior, ita vt vulgo loquuntur. Simili figura dixit Aristophanes in Lysistrata:

αὐτοῦ γε μηδὲν ἐνθάδι, κινοῦσα μηδὲ κάρφος. *id est.*
Nihil hic cum reliquerit, mouerit ne festucã quidẽ.

Idem in Vespis:

ὕπνου δ' ὁρᾷ τὴν νύκτα οὐδὲ πασπάλην. *id est,*
Noctu haud videt somni ne Passpalam quidem.

Interpres ait, πασπάλην *significare minutissimum quidpiam. Quibusdam ea vox magnetẽ lapidem declarat. Subnectit eodem in loco consimilem figuram:*

ἢν δ' οὖν καταμύσῃ κἂν ἄχνην. *id est,*
Quod si vel achnen flexerit somno caput.

ἄχνη *uero significat minutissimum ac leuissimum illud, quod e spicis excussis euolat. Qua voce vsus est & Homerus Iliados 5.*

Ὡς δ' ἄνεμος ἄχνας φορέει ἱερὰς κατ' ἀλωάς. *id est,*
Vt vento tenues sacra area iactitat achnas.

Hebraicarũ periti litterarũ affirmãt quã uocem Hieronymus uertit puluerẽ, secutus septuaginta, qui trãstulerũt χνοῦν, *idẽ Hebręis sonare qđ Grecis* ἄχνη.

Sacrum sine fumo.

Ἀκαπνοι θυσίαι, *id est, Sacrificium absq. fumo, de nimium tenui conuiuio, & in quibus nihil cocti obsonij apponitur. Translatum a pauperculorum sacris, molas, thusculum, lac, aut corollas offerentium, cum dij nidorem illum exspectẽt, vna cum fumo subuolãtem, iuxta Homerum. Lucianus in Amoribus,* βαρὺς γε μὴν ὁ δαίμων ὦ Λυκῖνε, καὶ ταῖς ἀκάπνοις ὥς φασι τῶν θυσιῶν ἥκιστα τερπόμενος, *id est, Sane perquã edax deus est Luciane, quiq. fumi expertibus sacris haud quaquam gaudeat. In eũ sensum vsus est & Athenæus,* ἄκαπνα γὰρ αἰὲν ἀοιδοὶ θύομεν. *id est, Nam poetæ semper sacra sine fumo sacrificamus.*

Non est curæ Hippoclidi.

Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *id est, Non est Hippoclidi curæ. Siue vt carmẽ reddam⁹, Nõ curat Hippoclides. Est enim versus iambicus dimeter catalecticus. Hoc adagio significabant se quippiam negligere, neq. magnopere laborare. Natum autem est ex historia quam pluribus verbis narrat Herodotus in Eratone. Vt autem in pauca cõferam⁹, hic Hippoclides erat Tisandri filius, qui cum multis aliis iuuenibus Clisthenis Sicyonij filiã ambiebat. Verum cum Clisthenes procos toto anno probaret, & Hippoclides in conuiuio indecoram quandam saltationem edidisset, sublatis in altum pedibus, pater offensus inhonesto iuuenis lusu, ait,* Ὦ παῖ Τισάνδρου ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γάμον *i. Fili Tisandri, a nuptijs tua saltatione excidisti. At ille protinus respondit,* Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *i. Haud curat Hippoclides. Ea uox, vt testatur Herodotus, in prouerbium abijt. Id dictum in ipsum retorquet Herodotum Plutarch. in libello, quẽ aduersus eum scripsit,* Δοκεῖ μοι καθάπερ ὁ Ἱπποκλείδης, ὁ τοῖς σκέλεσι χειρονομῶν ἐπὶ τῆς τραπέζης, εἰπεῖν ἂν ἐξορχησάμενος τὴν ἀλήθειαν, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *id est, Videtur mihi velut Hippoclides cruribus manuum vice in mensa gesticulans postquam a veritate desultauit dicere, nõ est curæ Hippoclidi. Lucianus in apologia,* Ἱκανὸν ἂν εἴη μοι τὸ, οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, *i. Mihi suffecerit illud quod dicitur, haud curat Hippoclides. Idem in Hercule,* Καὶ ὁ Ἱπποκλείδης οὐ φροντιεῖ, *id est, Neq. laborabit Hippoclides. Mentionẽ huius adagij facit & Eustathius in Iliados Homericæ primum librum scribens. Adlusit huc Aristophanes in Vespis, sæpius repetens illud,* ὀλίγον μοι μέλει, *i. Leuiter mihi curæ est.*

Canis in præsepi.

Ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ, *id est, Canis in præsepi. In eos dicitur, qui nec ipsi fruantur re quapiam, neq. reliquos itẽ sinunt vti: veluti si quis egregios codices inclusos diligenter adseruet, quos nec ipse unquam euoluat, nec aliis euoluendi faciat copiam. Quemadmodum canis in præsepi nec ipse vescitur hordeo, & equum vetat vesci. Lucianus aduersus indoctũ,* Ἀλλὰ τὸ τῆς κυνὸς ποιεῖς, τῆς ἐν τῇ φάτνῃ κατακειμένης, ἣ οὔτε αὐτὴ τῶν κριθῶν ἐσθίει, οὔτε τῷ ἵππῳ δυναμένῳ φαγεῖν ἐπιτρέπει, *i. Verum haud aliter facis, quam canis ille in stabulo cubans, qui cum ipse non edat hordeum, tamen haud finit equum quĩ posset edere, id facere. Vtitur eodem in Timone. Citatur apud Suidam in prouerbio,* οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, *sed tacito auctoris nomine,* τῇ φάτνῃ προσάγεις τὴν κύνα, καὶ πρὸς τὸν Διόνυσον ἄγεις οὐδέν, *id est, Ad præsepe ducis canem, nihil autem adducis ad Bacchum: hoc est, adfers quæ ad rem nihil attinent, ex his uero quæ pertinebant ad causam propositã nihil adfers. Simile quiddam refert Athenæus lib. 6. de gente quadam Galatarum, qui dicuntur Cordistæ: abominantur aurum,*

nec

nec important in suam regionem, nihilo secius tamen alios non desinunt compoliare. Aiunt eam gentem esse reliquias Galatarum, qui sub duce Brenno spoliarunt oraculū Delphicum, quos insecutus Bathanatus dux, inclementer tractauit. Hinc auri odium, cuius gratia tantum passi sint malorum, quod tamen aliis inuidēt.

Captantes capti sumus.

Αἱροῦντες ᾑρήμεθα, i. *Captantes capti sumus. Cum res præpostere euenit, vt ipsi circumueniamur ab iis, quibus conabamur imponere. Id quod non raro solet vsu venire, vt in eas incidamus pedicas, quas aliis struxeramus. Sæpe fit, vt qui simulat amorem, quo puellam in amorem pelliciat, ipse vere incipiat amare. Et qui dat operam, vt inuitatiunculis alium conetur efficere temulentum, ipse reddatur ebrius: & qui finitimum molitur imperio depellere, ipse suum amittat imperium. Sic & Horatius.*

Græcia capta ferum victorem cepit.

Videtur eodem allusisse Plato, cum ita scribit in Theæteto, Δοκεῖ μοι ὦ Σώκρατες μάλιστα [illegible], i. *Mihi videtur o Socrates maxime captatio qua captabat. Sophocles in Oedipo Coloneo,*

Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, [illegible],

Scito quod tenens teneris, teque captantem, inuitem Fortuna cepit. Plautus in Epidico, Iam cautor ipse captus est. Lucianus in meretriciis dialogis, Καὶ εἷλον [illegible] καὶ συνελήφθην πρὸς αὐτῆς, i. *Et cepi miser, & simul ab illa captus sum. Translatum aut a bello, aut piscatione, seu venatu.*

In uenatu periit.

FESTIVIVS *dixit Lucianus in Toxaride,* Αὐτὴ ἀπώλετο ἐν τῇ ἄγρᾳ, *id est, Et ipsa venatu periit, hoc est, dum adulescentem venatur, studetque irretire, & ipsa sese perdidit. Quinetiam illa ipsa, venari laudem, aucupari famā, prouerbiales sunt metaphoræ, velut, Expiscari, pro sciscitari atque exquirere.*

In laqueos lupus.

Εἰς πάγας ὁ λύκος, *id est, In laqueos lupus. Cum improbus quispiam tandem in extremum adducitur discrimen. Etenim cum lupus animal sit insidiosissimum, applauditur ab omnibus, si quando contingat illum irretiri, ac protinus acclamant omnes,* εἰς πάγας ὁ λύκος. *Refertur a Zenodoto.*

Annosa vulpes haud capitur laqueo.

Γέρων ἀλώπηξ οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ, *id est. Vulpes anus laqueis capi haud vllis potest. Senarius prouerbialis dicendus in eum, qui longa ætate multaque rerum experientia callidior est, quam vt arte dolisque capi queat.*

Vulpes haud corrumpitur muneribus.

Ἀλώπηξ οὐ δωροδοκεῖται, *id est, Vulpes non corrumpitur muneribus. Suidas huius adagii Cratinum citat auctorem. De callidis ac versutis, quos haud facile sit obiecto munusculo, aut assentatiuncula, pollicitis ve fallere. Lætus enim, & aliæ quædam aues esca capiuntur, vulpes non item. Verbum autem* δωροδοκεῖν, *sumptum est a concionibus aut iudiciis, in quibus nonnulli pecunia corrupti dicunt sententiam.*

Atticus in portum.

Ἀττικὸς εἰς λιμένα, *id est, Atticus in portum. In eos dicebatur, qui illic virtutem ostentare solent, vbi tutum est atque vbi nihil opus. A nautis Atticis sumptum, qui portum ingressuri ostentandi sui gratia magnifice sese gerebant, in ipsa re, hoc est, in prælio nauali, non perinde strennui.*

Capra Scyria.

Αἲξ σκυρία, *id est, Capra Scyria. Zenodotus huius prouerbii Chrysippum citat, tum auctorē, tum interpretem. Cōuenit in eos qui beneficium maleficio corrumpunt, aut qui virtutes adiunctis uitiis contaminant atque obscurant, qui ue recte instituta non recte finiunt. Veluti capra Scyria, quod fera sit, mulctrum quod lacte impleuerat, ipsa rursus euertit, atque hoc modo beneficium quod dederat, eadem perdidit. Alii putant dici in eos vnde plurimum emolumenti capitur, propterea quod eius regionis capræ maximam lactis vim reddere dicantur. Id quod affirmat & Athenæus Dipnosophistarum lib. primo, citans hoc Pindari carmen,*

Σκυρίας δ' ἐς ἀμέλξιν γάλακτος αἶγες ἐξοχώταται, i.

Scyriæ vero ad emulgēdū lac capræ præstātissimæ.

Suspendio deligenda arbor.

IN *re vehementer indigna, neque vllo pacto toleranda, veteres arborem suspendio deligendam esse dicebant. Inde natum, quod olim in Theophrastum philosophum præcipuum meretricula quædam nomine Leontium ausa sit scribere. Plinius Secundus in præfatione Historiarum naturæ: Ceu vero nesciam aduersus Theophrastum, hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsisse etiam fœminam, & prouerbium inde natum, suspendio arborem eligendi. Hactenus Plinius. Finitimum huic est illud apud Euripidem in Alcestide,*

Ἆρ' ἄξια [illegible]

Καὶ [illegible] βρόχου [illegible]

Οὐρανίου [illegible]. *id est,*

Heus vsta cæde digna sunt,

Vel potius, vt laqueo gulam

Præsecet aliquis pendulo.

Plautus in Curculione, Mea prædicta est, Proin tu te in laqueum duas. Iuuenalis,

Ferre potes dominam saluis tot restibus vllam.

Et apud Plautum, qui vitæ tędio tenebatur, optat nūmum quo restim emat. Nec enim sontes sibi deligunt arborem, sed aguntur in crucem. Ceterum qui cogitāt de consciscenda nece, solent alii aliud suspendii genus eligere, vt appareat illos hoc agere non impotentia mētis, sed certo destinatoque consilio.

Mineruæ felem.

Ἀθηνᾷ τὴν αἴλουρον, *id est, Mineruæ felem, subaudiendum, cōparas. Cum multo inferiora cum præstantioribus comparantur, quod leuicula quapiam in re cōueniant. Quid enim habet Minerua dea cum fele commune, præter glaucorem oculorum? Nam is oculorum color Mineruæ tribuitur, qui & noctuis adest & felibus. Vnde apud Homerum etiam epitheton,* γλαυκῶπις Ἀθήνη. *Est & hoc felibus commune cum noctuis, quod & noctu cernunt, & pariter insidiantur muribus. Refertur*

apud

apud Zenodotum & Suidam. Etymologus indicat discrimen orthographiae, quo Ἄβαρις progente, est enim Scythiae a paludibus dicta, scribitur per ι pro animante, per diphthongum, Ἄβαρις, quasi dicas Torquicaudam, aut Trahicaudam, quod tamen apud auctores negligitur.

Animam debet.

Τὴν ψυχὴν ὀφείλει, id est, Animam debet. Donatus prouerbium esse admonet, de eo qui immodico aere alieno tenetur, vt plus quam omnes facultates debeat, ac deniq. seipsum debeat. Terentius in Phormione, Quid si animam debet. Erat enim antiquitus lex, vt qui soluendo non esset, is nexus addiceretur creditori, luiturus corpore, id est, opera, quod aere non posset. Extat apud Gelliū lex duodecim tabularum, quae iubebat dissecari corpus eius, qui multis creditoribus deberet, nec esset soluendo rei.

Summum ius, summa iniuria.

SVMMVM ius, summa iniuria, hoc est, Tum maxime disceditur ab aequitate, cum maxime superstitiose haeretur legum litteris. Id enim summum ius appellant, cū de verbis iuris contenditur, neq. spectatur quid senserit is qui scripsit. Nam voces ac litterę, quasi legum summa cutis est. Eam ineptiam quorundam superstitiosorum iuris interpretum, copiose simul & eleganter illudit M. Tull. in actione pro Murena. Terentius, Verum illud Chreme dicunt, ius summum, saepe summa malitia est. M. Tul. Officio lib. 1. Ex quo illud, summum ius, summa iniuria, factum est iam tritum sermone prouerbium. Columella primo rei rusticae libro, Nec sane est vindicandum nobis, quidquid licet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. Citatur & Celsus adolescens libro Pandect. 45. titulo De uerborū obligatione, Cap. Si seruum Stichum: qui scripserit quaestionem esse de bono & aequo, in quo genere plerunque sub auctoritate iuris scientiae periculose erratur. Itidem Paullus lib. 50. titulo, De regulis iuris: In omnibus quidem, maxime tamen in iure aequitas spectanda est. Simili figura Seneca libro De ira primo dixit, summo animo. Si intelligis non ex alto venire nequitiam, sed summo, quod aiunt, animo inhaerere.

Ne ignifer quidem reliquus est factus.

Οὐδὲ πυρφόρος ἐλείφθη, id est, Ne ignifer quidem superfuit, vbi significamus, omnes ad vnum interiisse adeo, vt ne ei quidem sit parcitum, qui ignem praeferat exercitui. Nam priscis mos erat vt vates aciem praecederet, lauro coronatus, ac facem gestans. Ab hoc belli vim abstinebant vtrinq, quod nefas ducerent, in virū sacrum ferrum stringere. Proinde si crudelem aliquā stragem significare voluissent, ne ignifero quidem parsitum aiebant. Meminit huius adagij Eustathius Iliados μ enarrans hos Homeri versus,

Οὐδ' ἔτι φημὶ ἂψ αὖτις οὐδ' ἄγγελον ἀπονέεσθαι
Ἀψορρὸν προτὶ ἄστυ, id est,
Haud equidem fore credo, vti sit rediturus ad urbē
Hinc posthac aliquis vel nuntius.

Admonet hoc quoq. figuram habere prouerbialem, οὐδ' ἄγγελος ἀπελείφθη, id est, Ne nuntius quidem relictus est, quoties significamus ad vnum omnes extinctos, vt ne vnus quidem effugerit qui rem gestam renunciaret. Nam is vel dedita opera relinqui solet ab hoste.

Thracium commentum.

Θρᾴκια παρεύρεσις, id est, Thracium commentum, siue inuentum. Apud Zenodotum legitur, torquēdum in eos, qui pacta eludunt callido vafroq. aliquo commento. Porro vnde in prouerbium natum fuerit, indicat Strabo libro Geographię nono, ex Ephoro auctore. Thraces pactis cum Boeotis aliquot dierum induciis, nihilo segnius incursiones agebant nocturno tempore. Hos cū propulsassent Boeotij, atq. expostularent, quod violassent inducias, responderunt Thraces, se nihil praeter pacta fecisse: pactos enim esse de diebus, noctibus incursasse. His ferme similia refert Zenodotus, nempe Thraces constitutis decem dierum induciis, noctu impressionem fecisse in Boeotios, iam negligentius agentes induciarum fiducia, atq. ex his nonnullos trucidasse, aliquot viuos abduxisse: deinde expostulantibus de violatis pactis Boeotijs, respōdisse, dies, non noctes, pacto conuenisse. Ea res prouerbio locum fecit, Θρᾴκια παρεύρεσις, id est, Thracium inuentum. Est enim proprie παρεύρεσις, excogitata cauillatio, qua pactum eludimus; quas Plautus sutelas vocat. Et Terentius, Ne quid suo assuat capiti. Addunt enim extra pactionem commenti quippiam, quo rem omnem subuertunt.

Romanus sedendo vincit.

ROMANVS sedendo vincit. Vetus prouerbium in eos, qui tranquilli atq. otiosi, tamen quae volunt efficiunt, aut qui non viribus, sed arte rem gerunt. Marcus Varro lib. De re rustica primo, cap. te secundo, Vulsis igitur interea vetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum ille venit. Ex historia Fabij cunctatoris natū arbitramur, qui Hannibalem iuueniliter exultantem sua patientia fregit, de quo extat versus ille Ennianus:

Vnus qui nobis cunctando restituit rem.

Citatur apud Ciceronem in Catone maiore. Vsurpatus est diuinitus a Marone lib. 6. Quanquā Liuius libro de bello Macedonico primo refert simile quiddam de Sulpicio consule. Quibus, inquit, si vndiq. circumuentus copiis foret, sedentem Romanum debellaturum credi potuerit.

Scopum attingere.

Τυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Scopum attingere, Est voti compotem fieri, aut coniectura rem ipsam assequi. Lucianus in Icaromenippo, οὐκ ἄν ἀπὸ σκοποῦ τοξεύσαιμι, id est, Atq. coniectura haud procul abest a scopo. & ἀποτυγχάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Non attingere scopum. & διαμαρτάνειν τοῦ σκοποῦ, id est, Aberrare a scopo, atq. id genus alię figurę omnes prouerbium sapiunt. Hoc adagio festiuiter vsus est Diogenes in puerum saxa in crucem iaculantem. Euge, inquit, attinges tandem aliquando scopum. Pindarus in Nemeis hymno nono, ἀκόντεσσι σκοποῦ ἄγχιστα μαρνάς, id est, Proxime iaculans ad scopum musarū. Idem hymno sexto, ἐπίομαί μέγα εἰπὼν, σκοποῦ ἄντα τυχεῖν, id est, Spero quod magnus

pollicitus

pollicitus scopum attingam. Dicitur & ἔξω σκοπῦ βάλλειν, hoc est, extra scopum iaculari, vbi quis loquitur aliena ab eo quod agitur. Vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia.

Simia non capitur laqueo.

Ὁ πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται βρόχῳ, id est, Simia non capitur laqueo. In callidos tergiuersatores dici solitum, qui coargui non queunt. Id olim dictum est in Heraclidē, qui per imprudentiam perperam citarat ex Dionysio, quod erat apud Sophoclem. Missum est exemplar, vt ibi conspecto carmine agnosceret suum errorem. Hic quoque tergiuersanti, nec lapsum agnoscenti, dicentiq. casu fieri posse, vt in diuersis poetis versus consentiant, scripsit quispiam, simiam haud capi laqueo. Auctor Diogenes Laertius. Carmen Graecum sic habet,

Γέρων πίθηκος οὐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
Ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται. id est,
Laqueo vetustus simius non prenditur,
Capitur quidem ille, capitur autem serius.

Largitio non habet fundum.

M. Tullius lib. Offic. 2. Omnino, inquit, meminisse debemus, id quod a nostris hominibus saepissime vsurpatū, iam in prouerbij consuetudinem venit, largitionē fundum non habere. Quo dicto significabant, stulta liberalitate quantaslibet opes exhauriri, uel effluere potius. Translatum videtur a pertuso dolio Danaidum apud inferos. Quae fundo carent, Graeci vocant ἀπύθμενα. Vnde Parthenius apud Athenaeum libro 11. ἀπύθμενον φιάλην dixit.

Inexplebile dolium.

Ἄπληστος πίθος, id est, Inexplebile dolium. Varius est huius adagionis vsus. Quadrat enim primum in τοὺς γαστριμάργους, id est. Inglutones, edacesq. congruētius autem in istos bibacitate inexplebili, qui quo plus bibe rint, hoc plus sitiunt, quemadmodum olim dictum est de Parthis. Sic enim Festus sensisse videtur; nam locus mutilus est, qui dolium pertusum dixerit, cum vētrem significaret, quanquam natura quoque vēter inexplebilis est, quod quidquid per os infuderis, id aliis viis excernitur. Quadrabit & in obliuiosum, cui si quid eruditionis infundas, protinus effluit, quiq. prius obliuiscatur, quam perdidicerit, cuiusmodi Strepsiadem facit Aristophanes in Nebulis,

Ὅστις πρὶν καταμαθεῖν τι σμικρὰ μανθάνων,
Ταῦτ' ἐπιλέλησται πρὶν μαθεῖν. id est,
Huiusmodi minutulas qui argutias
Prius atque didicit dedidicerit immemor.

Sic propemodum usus est Plautus in Pseudulo, In pertusum ingerimus dolium, operam ludimus. Competet etiam in homines praeter modum profusos, quemadmodum indicauit Aristoteles lib. Oeconomicorū primo, καὶ γὰρ τὸ κτᾶσθαι δυνατὸν χρὴ εἶναι καὶ φυλάξασθαι, εἰ δὲ μὴ, οὐδὲν ὄφελος τὸ κτᾶσθαι, τὸ γὰρ ἠθμῷ ἀντλεῖν τοῦτ' ἐστι, ὁ λεγόμενος πίθος τετρημμένος. id est, Siquidem oportet eiusmodi esse, qui norit & parare, & parata tueri. Alioqui nihil profuerit parasse, propterea quod hoc sit cribro haurire, quodq. prouerbio dicunt, pertusum dolium. Cōgruit item in auaros, quorum cupiditatibus nihil est satis, uerum quo magis inoleantur opibus, hoc magis inanes esse uidentur. Quod eleganter illo Solonis carmine testatum est apud Plutarchum in libello περὶ φιλοπλουτίας,

Πλούτου δ' οὐδὲν τέρμα πεφασμένον ἀνθρώποισι, id est,
Non est fixus opum finis mortalibus ullus.

Zenodotus & tartarum ipsum recte accipi inexplebile dolium putat, quod tot millibus defunctorum nunquam expleatur. Quadrabit & in eos, qui male ab aliis rapiunt, quae male item profundant in alios. Vsurpatur & de frustra laborantibus, quemadmodum alio demonstratum est loco, velut apud Catullum,

Dolia virgineis idem ille repleuerit vrnis.

Adagium natum a notissima fabula puellarum Danai dum, quae ob sponsos necatos has poenas apud inferos dare dicuntur, vt situlis perstillantibus aquam hauriant, atque in dolium item pertusum infundant, graui nimirum, sed inutili labore. Cuius fabulae mentionem facit Horat. in Odis,

Et inane lymphae
Dolium fundo pereuntis imo.
Item Tibullus,
Et Danai proles Veneris quae numina laesit,
In caua lethaeas dolia portat aquas.

Meminit huius Lucianus in Timone. Et Aristoteles lib. Politicorum 6. Rursus Lucianus in Hermotimo, Ἐπειδὴ γὰρ ἐκ τῆς περιουσίας τὸ πρᾶγμα ἐπιρρεῖ, ὁ δὲ ἀντλεῖται, εἰς τὸν τῶν Δαναΐδων πίθον, id est, Affluit enim dum exhauritur negotium laborq. & contra fit atque in Danaidum dolio. Vsurpauit & Plato, cum aliis aliquot locis, tum in Gorgia.

Cum adsit ursus, vestigia quaeris.

Ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, id est, Vrsi praesentis vestigia quaeris. De iis dicitur, qui timiditate praesens negotium declinant, atque ad alias nugas dilabuntur. Translatum a formidolosis uenatoribus, qui se dissimulant sensisse ursum, & vestigia persequi fingunt, quo absint a periculo. Hoc genus homines Plato de Republic. lib. 5. scripsit similes esse τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοῖς λίθοις οἷς ἂν βληθῇ χαλεπαίνει, τοῦ βάλλοντος οὐχ ἁπτόμενα, id est, Catulis, qui lapides mordent, cum eos qui iecerint non ausint attingere. Ab hoc non est alienum quod scribit Plutarchus in vita Luculli. Nam illum cum hortaretur Archelaus, vt relicto hoste in Pontum traiiceret, sic enim fore, ut protinus omnium rerum potiretur. Οὐκ ἔφη δειλότερος εἶναι κυνηγῶν, ὥστε τὰ θηρία παρελθὼν εἰς κενὰς αὐτῶν φωλεὰς βαδίζειν, id est, Negauit se timidiorem esse venatoribus, vt praeteritis feris, ad inania illarum lustra uellet ire.

Boni ad bonorum conuiuia vltro accedunt.

Αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. id est,
Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

Hexameter prouerbialis, tū usurpādus, vbi vir bonus, fiducia virtutis & amicitiae, quae generalis inter omnes pbos intercedit, ad sui similē accedit, nō expectatis vulgaribus istis inuitatiunculis. Quidā natū putant ab Hercule, qui cū Ceti Trachenij domū inuocatus inuiseret, hunc versiculum primus dixerit. Fertur et trimeter Iambicus in eandem sententiam.

Ἄκλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. id est,

Conuiua amico amicus vltro etiam venit.

Tacite notauit adagium Homerus in secundo Iliados,

Αὐτόματος δέ οἱ ἦλθε βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος. id est,

Illi uocalis Menelaus venerat vltro.

Scholiastes indicat, hoc verbo fuisse significatam Menelai fortitudinem in bello. Exilis enim vox formidolosum arguit, & βοὴ apud Graecos interdum bellum declarat, quemadmodum & hodie apud Germanos. Zenodotus in collectaneis diuersa sententia citat hoc adagium ex Eupolidis comœdia, cui titulus Chrysogenes,

Αὐτόματοι δ᾽ ἀγαθοὶ δειλῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. id est,

Vltro adeunt hominis timidi conuiuia fortes.

Idem ferme significat Plato in Symposio; ἵνα καὶ τὴν παροιμίαν διαφθείρωμεν μεταβαλόντες, ὡς ἄρα καὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν αὐτόματοι ἀγαθοί. id est, Vt & prouerbium perdamus, hunc ad modum inuertentes: Boni ad bonorum conuiuia vltro ueniunt. Sentire videtur Plato, Homerum fecisse Menelaum deteriorem ad praestantioris accessisse conuiuium, quod Agamemnon bello ualuerit, Menelaus fuerit imbellis. Citatur hic locus & ab Athenaeo lib. quarto. Tametsi non hanc opinamur Homeri mentem fuisse, cum virtutis addat elogium,

Βοὴν ἀγαθὸς Μενέλαος, id est,

Voce bonus Menelaus.

Et eum aliquot locis illum fortissime rem gerentem inducat, alicubi etiam ἀρηΐφιλον cognomento honestet. Apud Athenaeum lib. 1. ex Cilatino, quidam qui inuocatus ad conuiuium accesserat, ita loquitur, ἀγαθοὶ δ᾽ ἐπὶ πρὸς ἀγαθὸς ἄνδρας ἑστιασόμενοι ἴασιν, κοινὰ γὰρ τὰ φίλων. *id est, Bonus enim ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam res amicorum communes.*

In puteo cum canibus pugnare.

Ἐν φρέατι κυσὶ μάχεσθαι, *id est, In puteo cum canibus pugnare. Dici solitum vbi cuipiam negotium incidit cum homine rixoso & contentioso, a quo se nequeat extricare. Effertur etiam hoc pacto,* ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, *voce composita.*

Mihipsi balneum ministrabo.

Ἐμαυτῷ βαλανεύσω, *id est, Ipse mihi balneator ero, ubi quis suis ipsius inseruit commodis. Aut ubi quis non expectato alieno officio, ipse suum agit negotium. Aristophanes in Pace,*

Ἀλλ᾽ εἰ ταῦτα δοκεῖ, κἀγὼ μαυτῷ βαλανεύσω. id est,

Balneum & ipse mihi, si haec vobis grata, pararo.

Interpres admonet trāslatū a balneis, in quibus eessāte balneatore, ipsi qui lauant, aquā hauriunt, neq. infundunt. Zenodotus putat & ad eos referri posse, qui glandes in ignē iniectas coquūnt. Fortassis haud absur de referetur ad gladium excussores. Nam Graecis βαλανεὺς, balnearium eaunponem significat, βάλανος glandem atque hinc anceps prouerbij interpretatio,

Vir fugiens haud moratur lyrae strepitum.

Ἀνὴρ δ᾽ ὁ φεύγων οὐ μένει λύρας κτύπον. id est,

Hunc qui fugit strepitus lyrae haud remorabitur.

Senarius prouerbialis in eos, qui in rebus periculosis ac seriis, properandi studio negligunt leuiora. Nā qui fugit in bello, non putat sibi liberū ac vacuum, vt cātu rē aliquem auscultet. Idq. ad complures res accommodari pōt. Veluti si dicas, non esse rebus friuolis ac nugatoriis nugandū, cū haec vita tot periculis sit obnoxia. In hanc sententiā elegāter Seneca in epistola qua dā ad Luciliū: Transcurramus, inquit, solertissimas nugas, & ad illa, quae nobis aliquā opem sunt latura, properemus. Nemo qui obstetricem parturienti filiae sollicitus accersit, edictum, & ludorū ordinem perlegit. Nemo qui ad incendiū domus suae currit, tabulā latrunculariam perspicit, vt sciat quomodo alligatus exeat calculus. At mehercule undiq. tibi omnia nunciantur, & incendium domus, & periculum liberorum, & obsidium patriae, & bonorum direptio. Adiice his naufragium, motusq. terrarum, & quidquid aliud timeri potest. Inter ista districtus, rebus nihil aliud quam animum oblectantibus uacas. Plutarchus in libello quē scripsit de ει. Delphico.

Οὐ γὰρ λύρα κεχαρισμένη, οὐ λύρα φίλα. id est,

Ingrata naubla, ingrata lugenti lyra.

Caninum prandium.

CANINVM *prandium prouerbio dicebatur abstemiū, & in quo nullum vinum bibereiur: propterea quod peculiari naturae proprietate, canes a uino abhorrent. Id adagii refertur ab A. Gellio libro Noctium Atticarū decimotertio, capite vltimo, his quidē verbis. Eius aūt loci in quo id prouerbiū est, verba haec sunt, vinorū ex M. Varronis Satyrarū libro, qui ὕδρος κυνὸς id est, Aqua rigens inscribitur. Non vides apud Mnesiteū scribi, tria genera esse vini, nigrum, album, mediū, quod vocant, κιῤῥὸν, gilluum, nouum, vetus, medium. Et efficere nigrum, uirus: album, urinam, medium, πέψιν, i. cōctionē. Nouū refrigerare, uetus calefacere, medium vero esse prandiū caninum. Quid significet, inquit Gellius, prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie, quaesiuimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil vini potatur, caninum dicitur, quoniam canis vino caret. Cum igitur medium vinum appellasset, quod neque nouum, neque vetus esset, & plerumque homines ita loquantur, vt omne vinum aut nonum esse dicant, aut vetus, nullam vim habere significauit, neq. noui, neque veteris, quod medium esset, idcirco pro vino non habendum, quia neque refrigeraret, neque calē faceret. Hactenus Gellius. Plutarchus in Symposiacis scribit, Theophrastum ioco vocare solitum,* ξηρὰ συμπόσια τὰ κυνῶν*, quemadmodum alias admonuimus.*

Vir fugiens, & denuo pugnabit.

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται,

Qui fugerit, rursum ille praeliabitur.

Senarius prouerbialis, quo monemur non protinus abiicere animum, si quid parum feliciter successerit. Nam victos posse vincere. Proinde Homerus ἑτεραλκέα νίκην vocat, id est, uicissim, nunc apud hos, nunc apud illos pollentem. Apud eundem Iliados Θ. Alexander sic loquitur Hectori,

Νίκη δ᾽ ἐπαμείβεται ἄνδρας. id est,

Alterna viris victoria cedit.

Idem alibi Iliados γ.

Νῦν μὲν γὰρ Μενέλαος ἐνίκησεν σὺν Ἀθήνῃ,

Κεῖνον δ᾽ αὖθις ἐγώ. id est,

Palladis

Palladis auxilio nunc victor abit Menelaus.
Illum ego sed posthac pugna superaro vicissim.

Demostheni probro datum est ab inimicis, quod in eo prælio, quo Philippus Macedonum rex Athenienses apud Cheroneam vicit, clipeo abiecto fugisset, eaq. gratia ῥίψασπις ignominioso cognomine vocatus. Verum id probri Demosthenes, homo non admodum verecundus, prouerbiali, notissimoq. versiculo legitur eludere solitus,

Ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Huic confine est illud Daui Terentiani, Hac non successit, alia aggrediundum est via. Vsurpat adagium Tertullianus in libro De fuga in persecutione. Sed omissis, inquit, quidam diuinis exhortationibus, illum magis Græcum versiculum secularis sententiæ sibi adhibent: Qui fugiebat, rursum præliabitur, vt & rursus forsitan fugiat. Et quando vincet, qui cum fugerit victus est?

Ex stipula cognoscere.

Ἐκ τῆς καλάμης γινώσκειν, *id est, Ex stipula indicare, dicimus, quoties e vestigiis quibusdam in senecta reliquis, coniecturam facimus, cuiusmodi quis fuerit in adolescentia, translata metaphora ab segetibus. Homerus in ξ. Odysseæ,*

Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν. *id est,*
Attamen inspecta stipula te suspicor illud
Coniicere.

Vtitur hoc adagio Lucianus in Pseudomante, quem nos olim Latinum fecimus. Aristoteles in Rhetoricis καλάμην, senectã interpretatã. Ὅταν γὰρ inquit τὸ γῆρας καλάμην, ἐποίησε μάθησιν καὶ διὰ τοῦ γένους, ἄμφω γὰρ ἀπηνθηκότες, id est, Etenim cum senectam dixit culmum, senem ostendit, ac repræsentauit. Nam vtriq. defloruerunt. Aristophanes in Vespis non dissimili figura vsus est,

Ἀλλὰ ἐκ τῶν λειψάνων
Δεῖ τοῦδε ῥώμην νεανικὴν ἔχειν. *id est,*
Verum e reliquiis robur horum colligi
Iuuenile oportet.

Dicimus item, ex fragmentis, ex ruina rem cuiusmodi fuerit coniectare.

Eodem cubito.

Αὐτῷ πήχει, *id est, Eodem cubito, hoc est, eadem regula, eadem mensura. Vtitur hoc aliquoties Lucianus, cum alias, tum in libello De ratione conscribenda historia,* καὶ ὅλως πῆχυς εἷς, καὶ μέτρον ἀκριβές, *id est, In summa cubitus vnus, atque exacta regula. Aristophanes in Ranis,*

Καὶ γὰρ ταλάντῳ μουσικὴ σταθμήσεται.
Καὶ κανόνας ἐξοίσουσι καὶ πήχεις ἐπῶν. *id est,*
In lance enim librabitur poetica,
Promentq. regulas, cubitosq. carminum.

Non dissimili figura dixit Cornelius Tacitus libro De oratoribus in præfatione, cum ait, se quæ a præstantissimis viris acceperat, iisdẽ numeris, iisdẽq. rationibus persequi velle. Plin. Epist. lib 8. dixit, pari libra. Illud fortasse παρεργότερον, at non inutile fuerit admonere, plerasq. metaphoras a mensuris ductas esse prouerbiales, vt pensiculare rem, pensitare factum, rependere beneficium, remetiri gratiam, librare negotium, expẽdere caussam, renumerare beneficium, æquilibrium officij, retaliare conuicium, atque id genus alias.

Ne altero quidem pede.

Μηδὲ τὸν ἕτερον πόδα, *id est, Ne alterum quidem pedem discedere. Lucianus in Harmonide. Idem in Sectis,* Οὐδὲ πώποτε ἐξ Αἰθιοπίας τὸν ἕτερον πόδα προελθών, *id est, Qui ex Aethiopia nunquam vel alterum promouerit pedem. Annumerandum illis, quæ retulimus alibi, latum digitum, & latum pedem, latum vnguẽ, quibus vel consensus opinionũ, vel studij assiduitas significatur, velut illo, nocte dieq.: quod aliter extulit T. Liuius belli Maced. 1. Alij in castris sine stationibus per somnum vinumq. diem noctibus æquabant.*

Ex Diametro opposita. Diametro distant.

Ἐκ διαμέτρου, *id est, Ex Diametro. De uehementer inter se pugnãtibus olim dicebatur, sumpta Metaphora a Geometris, apud quos perfectissima oppositio ex diametro est. Lucianus in Tyranno,* ἐκ διαμέτρου γὰρ οἱ βίοι φασίν, *id est, Nostra enim & illorum vita, ex diametro, quemadmodum aiunt, inter se distant. Athanasius in libro quodam de synodo Nicæna,* οἱ κατὰ διάμετρον ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀντικείμενοι, τῇ Σαβελλίου γνώμῃ, *id est, Qui iuxta diametrum, vt ita loquamur, aduersantur Sabellij sententiæ. Basilius in epistola quadam ad Athanasiũ,* κατὰ διάμετρον *dixit. Diametrus enim est recta linea, figuram, qua longissime patet, ex æquo secans: velut diametrus orbis est, quæ sic a summo ad summum tenditur circulum, ut per centrum eat, definitore Macrobio in Somnium Scipionis libro secundo. Nec ab hoc dissentit Euclidis diffinitio. Latini lineam hanc, dimetientem vocant. Nam Græcis* διάμετρος παρὰ τὸ διαμετρεῖν, *id est, a dimetiendo. Nominis caussam reddit Aristoteles in Problematis, Sectione 15. problem. 2. Cognotum est illi, quod alio recensuimus loco,* δὶς διὰ πασῶν.

Audi quæ ex animo dicuntur.

Ἄκουε τἀπὸ καρδίας, *id est, Audi quæ dicuntur ex animo. Nam seria, quæq. citra dissimulationem dicuntur, ex animo dici dicuntur, eaq. ex corde proficisci vulgus ait. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Οὐκοῦν ἀκούσατε ὦ θεοί, τά γε ἀπὸ καρδίας φασίν, *id est, Itaque audite dij nimirum ex animo dicenda, sicuti prouerbio dicitur. Nam adulatorum & simulantium oratio in faucibus nascitur, non in corde. Plutarchus in commentario quem inscripsit, quo pacto quis possit assentatorem ab amico dignoscere, refert hos senarios,*

Ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχός, εἰ δὲ βούλεται
Πτωχοῦ κακίων ὅστις ὢν εὔνους ἐμοὶ
Φόβον παρελὼν τἀπὸ καρδίας ἐρεῖ. *id est,*
Mendicus vtinam sit mihi, vel si libet
Mendicum & infra, qui mihi volens bene
Timore posito, possit ex animo loqui.

Ad hanc figuram pertinet illud Plautinum, corde amare. item illud, persequi corde, animo, & viribus, vtrumq. est in Captiui duo. Contrarium est huic, A summis labris, pro eo quod est, non ex animo. Seneca in Epistol. ad Lucilium, Non a summis labris ista veniunt.

Aut bibat aut abeat.

Avt bibat, aut abeat. Quo quidem adagio monemur, ut aut tempori locoq. nos accommodemus, aut ab hominum consuetudine nos subducamus. Quemadmodũ Cato fecisse legitur, qui cum non posset sumere vultum Floralium licentiæ conuenientem, discessit e theatro. Natum est a priscis illis Græcorum simposijs, hoc est, compotationibus, in quibus mos erat, talis sortiri quempiam, qui conuiuio quasi præsideret, ac decreta conuiuialia præscriberet, quæ νόμος, id est, leges appellabãt. De hisce legibus Valerius Valentinus iocoso carmine conscripsit, cui titulum fecit Tapullæ, teste Festo Pompeio. Porro præfectum βασιλέα, hoc est, regem nominabant. Plutarchus συμποσίαρχον vocat. Varro apud Nonium, Modiperatorem a Latinis vocatum scribit, quasi modum imperantem, ne quis aut plus satis biberet, aut parũ. Athenæus libro 10. ex Eupolidis auctoritate docet huic præfectos rei οἰνόπτας dictos, ab aliis ὀφθαλμούς. Huius consuetudinis meminit & Horatius in Odis,

Nec regna vini sortiere talis.

Ex legibus iocosis hęc una fertur, aut bibat, aut abeat. Commemoratum a Cicerone, libro Tusculanarum quæstionum 5. Mihi quidem, inquit, in vita seruanda videtur illa lex, quę in Græcorum conuiuiis obtinet Aut bibat, inqnit, aut abeat. Et recte. Aut enim fruatur ali quis pariter cum aliis voluptate potandi, ne sobrius in violentiam vinolentorũ incidat, aut discedat. Sic iniurias fortunæ, quas ferre nequeas, de fugiendo relinquas. Hactenus ille. Quidã sic efferunt, ἢ πῖθι, ἢ ἄπιθι, id est, aut bibe, aut abi. Quanto ciuilior hæc lex, quam ea quam Empedocli in conuiuio præscripsit cõuiui pręfectus, vt aut biberet, aut vinum in caput illius effunderetur. Eam rem tam indigne tulit Empedocles, vt postridie coacto concilio, & inuitatorem, cuius opera id erat factum, & sympósiarcham reum peregerit, damnandosq. curarit. Refert Diogenes Laertius.

Domi habet, domi nascitur.

Ad eandem pertinet metaphoram: Domi habere. Nam id domi dicimus habere, quod in nobis situm est, nec necesse est ab aliis mutuo sumere. Translatum apparet ab ea consuetudine foris rogandæ supellectilis, quã domi desideres. Terentius in Adelphis, Phy, domi habet, vnde discat. M. Tullius ad Varronẽ, Sed quid ego nunc hæc ad te, cui domi talia nascuntur? Idem Academicarum quæstionum libro secundo, Desine quæso cõmunibus locis, domi nobis ista nascuntur, id est, hæc oratorum sunt propria. Proinde dixeris eleganter, Quid in rebus istis felicitatem venaris? domi habes, vnde beatus esse queas. Regum est domi consilium habere, non ab aliena pendere sententia.

Confringere tesseram.

Apvd Plautum in Cistellaria confregisse tesseram dicitur qui sibi reditum in domum aliquam præclusit. Siquidem cum amans dixisset se iureiurando astrictũ, vt lenæ filiam duceret, orans ne se periurum fieri pateretur, illa respondens, Abi, inquit, quære, vbi tuo iurando satis sit subsidij. Hic apud nos iam Alcesimarche, confregisti tesseram. Est autem tessera symbolum hospitale, quo prolato cognoscebantur hospites, siquando redissent.

Frigidam aquam suffundere.

Frigidam aquam suffundere, Plautus in Cistellaria videtur vsurpasse pro eo quod est, instigare clanculum. Sic enim in ea fabula meretrix queritur de matronis maritos suos in meretricum odium quod possunt inflammantibus. Ita nostro ordini palam blandiuntur, clam si occasio vsquam est, aquam frigidam subdole suffundunt. Viris cum suis prædicant nos solere, suas pellices esse aiunt. Translatum apparet ab iis, qui certaminibus equestribus aquam equis aspergebant, quo refocillati currerent acrius, atque hoc pacto ad cursum instigabant. Cuius ministerij meminerunt etiam Pandectæ iuris Cæsarei libro tertio, titulo de iis, qui infamia notan. ex Vlpia. his quidem verbis: Et generaliter, ita omnes opinantur, & vtile videtur, vt neque Thymelici, neque Xystici, nec agitatores, nec qui aquam equis spargunt, ceteraq. eorum ministeria, qui certaminibus sacris deseruiunt, ignominiosi habeantur. Hactenus Vlpia. Id fiebat, opinamur, in Olympicis, aut similibus certaminibus, nonnunquam et ob hanc caussam, ne rotæ agitatione fer. escentes, flammam conciperent. Nisi si cui magis probatur, vt traductum putetur ab iis, qui ioci ludibrij ue caussa, clãculum aquam infundunt in conuiuij locum: aut ab his qui ludibrij caussa, aqua conspergunt aliquem, qui balneatorum iocus est. Vnde & Iulius Pollux libro septimo docet πλύνειν interdum vsurpari pro conuiciari. Sic Aristophanes in Pluto, πλύνει με πλεῖν ἢ τοὺς πλυνοὺς κάθαρσι. Queritur quispiam quod contumeliæ caussa conspersus sit aqua multis præsentibus. Sed probabilius est translatum ab officinis ærariis, ubi fabri subinde frigidam in ignem aspergunt, quo ignis fit vehementior.

In senem ne quod collocaris beneficium.

Γέροντι μηδὲ ποτ' μηδὲν χρηστὸν ποιεῖν, id est, Ne quid vnquam beneficij collocaris in senem. Refertur nominatim prouerbij vice, ab Aristotele, lib. Rhetoricorum 2. χ' ὅ τις συμβουλεύων μὴ ποιεῖν φίλον γέροντα τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ παροιμία, μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, id est, Qui consulit, ne quis cum sene ineat amicitiam, huic testimonij loco est prouerbium, ne quando bene merearis de sene. Dicitur hodieq. vulgo, Neque in senem, neque in puerum collocandum esse beneficium, propterea quod alter non refert, alter non meminit. Extat & huiusmodi quoddam apud Diogenianum adagium, Μὴ ποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδα, μηδὲ ναύτην τινὰ, μηδὲ λάλον κωπηλάτην, id est, Ne quid beneficij colloces, neque in senes, neque in mulierem, neque in puerum, neque in eanem cuiuspiam, neque in garrulum remigem: propterea quod perire uideatur, quod in eiusmodi genus hominum insumitur. Seneca de beneficiis tertio: Sic fit, ut præceptores eorumq. beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus: sic fit, vt in adolescentiam nostram collata pereant, quia ipsa nunquam retractatur.

Stultus, qui patre cæso liberis pepercit.

SVPERIORI protinus illud subtexuit, & quidē prouerbij nomine, καὶ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ἂν καὶ τοὺς πατέρας.

Νήπιος, ὃς πατέρα κτείνας, παῖδας καταλείπει.

Et qui suadeat occidere liberos, quorum patrem occideris, huic attestatur hoc prouerbium, Stultus qui patre occiso liberos relinquat. Refert idem postea inter sententias: Fatuus qui occiso patre liberis pepercit. Est autem uersus prouerbialis:

Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς ὑπολείπει. id est,
Est fatuus, qui patre perempto pignora linquit.

Vsus est & Herodotus in Clione, ὁμοίως γάρ μοι νῦν φαίνομαι πεποιηκέναι, ὡς εἴ τις πατέρα ἀποκτείνας τῶν παίδων αὐτοῦ φείσαιτο, id est, Nam mihi nunc perinde fecisse videor, ac si quis occiso patre, liberis illius parcat. Hoc adagium usurpasse scribitur Philippus Macedo, cum liberos etiam e medio tolleret, quorum parentes occiderat. Fertur uox militum, qui Maximinum Imperatorem trucidarunt una cum filio, ex pessimo genere, ne catulum quidem esse relinquendum. Huc pertinet Homericum illud ex Odysseæ γ.

Ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα καταφθιμένοιο λιπέσθαι
Ἀνδρός. id est,
Vt bene habet cæso prolem superesse parenti.

Χρηστολόγοι.

Χρηστολόγοι dicebantur, atque hodie quoque vulgo dicuntur, qui probe loquuntur, & improbe faciunt. Dictum autem peculiariter in Pertinacem imperatorem, quēadmodum in huius vita testatur Iulius Capitolinus.

Figuli opes.

Κεράμειος πλοῦτος, id est, Fictiles diuitiæ. De rebus incertis, fragilibus, ac neutiquam duraturis. Quemadmodum figulorum vasa facile comminuuntur quolibet casu. Refertur adagium a Diogeniano.

Lepus dormiens.

Λαγὼς καθεύδων, id est, Lepus dormiens. Quadrat in eum q quod nō facit, id facere sese adsimulat, aut qđ facit, id se facere dissimulat. Qualē quidā arbitrantur fuisse Vlyssis somnū, cū a Phæacibus in Ithacam insulam exponeretur, auctore Plutarcho. Nam leporem patentibus genis dormire, cum alij permulti tradunt auctores, tum Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, id quod etiam hominibus nonnullis ait accidere, quos Græci κορυβαντιᾶν appellant. Neque perperam, dicetur & in timidos. Adagium a multis auctoribus refertur.

Sero Iupiter diphtheram inspexit.

Ὀψὲ Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας, id est, Inspexit, etsi sero, pellem Iupiter. Senarius prouerbialis in eos, qui sero quidem, sed aliquando tamen pro malefactis dant pœnas. Antiquitas enim credidit Iouem omnia in sua diphthera, hoc est, pelle caprina scribere: ac multa quidem pro tempore dissimulare, verum aliquando de improbis pœnas sumere. Belle quadrabit & in principes, qui diu dissimulata maleficia tandem puniunt.

Aut mortuus est, aut docet litteras.

Ἢ τέθνηκεν, ἢ διδάσκει γράμματα. id est,
Aut periit, aut profecto litteras docet.

Senarius prouerbialis, quo significabant olim, cuipiam omnino male esse, tametsi parum liqueret, quid rerum ageret. Is autem hac occasione venit in uulgi sermonem, auctore Zenodoto. Athenienses duce Nicia parum feliciter aliquando pugnauerunt aduersus Siculos, permultis occisis, plerisq. captiuis in Siciliam abductis, qui Siculorū filios litteras docere coacti sunt. Proinde pauci qui fuga elapsi redierant Athenas, rogati quid hic aut ille faceret in Sicilia, modo memorato versiculo respondebant, Aut periit, aut docet litteras.

Oportet testudinis carnes aut edere, aut non edere.

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. id est,
Testudinis carnem aut edas, aut non edas.

Trimeter prouerbialis, in eos, qui negotium susceptum frigide ducunt, neque explicantes, neque relinquentes. Sunt qui putent hoc dictum ab auctore Terpsione profectum esse: quorum est Athenæus libro octauo, declarans hunc primum præcepisse de gastrologia editis regulis per quas liqueret a quibus esset abstinēdum, quibus contra vescendum: inter quas erat et hæc de testudine ἢ φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. Addunt testudinis carnem si modice edatur, ventris tormina facere: rursum si copiose, lenire. Cuiusmodi quiddam & de lactucis refert Plin. Perinde quasi dicas: aut bellandū est, aut non bellandum: aut studendum, aut non studendū. Nam pleraq. res sunt, quæ si facias acriter, plurimū conducunt: si ignauiter, officiunt. Velut eæ quæ mediocritatem non recipiunt, quod genus est musica, poeticaq.. Sunt rursus quædam, quæ degustasse sit satis. Quo de genere putauit esse philosophiæ studium Ennianus ille Neoptolemus, & Callicles Platonicus.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur.

MACROBIVS Saturnalium libro tertio, Vetus verbum est, inquit, Leges bonæ ex malis moribus procreātur. Nam sicuti medicorum pharmacis nihil opus foret, nisi morbis laboraretur: ita legibus ferundis nihil opus esset, nisi perperam viueretur. Vnde apud Æginetas olim pecuniaria pœna mulctabatur is, qui legis instituendæ dedisset occasionem. Auctor Aristoteles lib. Rhetoricorum 2. Cornelius Tacitus lib. 15. Vsu probatum est, leges egregias exempla honesta apud bonos ex delictis aliorum gigni. Huc pertinet quod Solon ἐρωτηθεὶς, διὰ τί κατὰ πατροκτόνου νόμον οὐκ ἔθηκε, διὰ τὸ ἀπελπίσαι, id est, Rogatus quam ob causam non tulisset legem in parricidas, respondit, quod non sperasset futurum parricidam.

Bos alienus subinde foras prospectat.

Βοῦς ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει, i. Bos alienus subinde foras ꝓspectat. De iis, qui apud alienos nō satis ex animi sentētia tractātur, eoq. sæpius suos desiderāt. Vnicuiq. domi, ac velut in suis præsepibus iucundissima vita, peregre permulta sunt quæ lædant plurima desunt. Adlusisse videtur ad hoc ꝓuerbiū Plutarchus in Sym

postacis decadecoctaua, problemate secundo. ὅπως δὲ ἑαυτὸν μὴ καταφρονῇ, μηδὲ ἔξω βλέπων παντάπασιν, *id est, Verum ne ipsos contemnatis, ne ue foras prospiciatis, i. Ne aliunde petatis, quod ab ipsis Platonis interpretibus sumi potest. Proinde recte dicetur,* ἔξω βλέπων, *qui non contentus suis aliunde pendet. Vsurpat, & in libello,* περὶ τῆς ἀρετῆς καὶ κακίας.

Septimus bos.

Ἕβδομος βοῦς, *id est, Septimus bos. Olim in stupidos brutosq. dicebatur, vnde celebratus senarius,*

τὸν ἕβδομον βοῦν ὁ σοφὸς πυθαγόρας, *id est,*

Venustum adagium septimum narrat bouem.

Id hinc ortum esse tradunt, quod antiquitus post sextã lunam bouis imaginem e farina pinsere consueuerint, qui sept.mam lunam cornibus referret. Sunt qui malint hinc natum, quod cum apud veteres sex animantium genera mactari dijs soleant, ouis, sus, capra, bos, gallina, anser: pauperes non habentes viuum animal quod immolarent, bouis simulachrum e farina fingere consueuerunt. is quoniam sensu vitaq. careret, in stoliditatis abijt prouerbium. Citatur apud Suidam Euripides in Erechtheo, & Achæus in Iride, qui prouerbium hoc vsurpauerint, tametsi versus illorum non refert.

Indus elephantus haud curat culicem.

IN *epistulis, quæ Phalaridis nomine feruntur, extat huiusmodi quoddam adagium,* κώνωπος ἐλέφας Ἰνδὸς οὐκ ἀλεγίζει, *id est, Culicem haud curat elephantus Indicus. Dictum est autem ob singularem duritiem cutis elephantinæ, qua fertur etiam iacula excutere, tantũ abest vt culicis morsu possit offendi. Adhiberi poterit, quotiẽs significabimus excelsis animis leues et vulgares iniurias esse negligendas.*

Lutum luto purgare.

Πηλῷ πηλὸν καθαίρειν, *id est, Lutũ luto purgari, dicitur, vbi res sordida sordibus tollitur, hoc est, cum sordes nõ tolluntur, sed aut mutantur, aut augentur etiã. Apollonius in epistola quadam,* ἀλλ' οὐδ' αἵματι ἱερεύειν ἐχρῆν, μὴ πηλῷ πηλὸν καθαίρειν, *Loquitur de sacerdotibus, qui deorum aras sanguine polluerent, eamq. expiationem esse ducerent. Huc pertinet Diogenis dictũ. Is ingressus balneum sordidum, qui hic, inquit, lauant, vbi lauant? indicans talibus balneis conspurcari corpora potius quam purgari. Idem accidit Alexandrinis qui in vrbibus alunt vim ibidum in hunc vsum, quod serpentes ac macellorum sordes deuorent, verũ suis immundicijs omnia rursus conspurcant.*

Cyclopica vita.

Κυκλώπειος βίος, *i. Cyclopica vita, pro vita vehementer efferа ac barbara, quæ neque legibus, neq. disciplina ciuili constet, neq. religione deorum gubernetur. Qualẽ describit Homerus Odysseæ libro nono sub persona Polyphemi:*

Νήπιός εἰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν εἰλήλουθας,
Ὅς με θεοὺς κέλεαι ἢ δειδίμεν, ἢ ἀλέασθαι.
Οὐ γὰρ Κύκλωπες Διὸς αἰγιόχου ἀλέγουσιν,
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. *id est,*

Desipis, aut certe longinquis hospes ab oris
Hic ades, vt qui me iubeas cura ve moueri,
Siue timore Deum, neq. enim cyclopica turba
Curamus summum ve Iouem diuos ve beatos.

Eodem in libro:

Τῶν δ' οὔτ' ἀγοραὶ βουληφόροι, οὔτε θέμιστες,
Ἡ ὅγ' ὑβρισταί τε καὶ ἄγριοι οὐδὲ δίκαιοι,
Ἠὲ φιλόξεινοι καί σφιν νόος ἐστὶ θεουδής, *id est,*

Quod genus hoc hoĩum experiarũ, sint ne feroces,
Agrestes, æquiq. rudes, an & hospitij ius
Obseruent, animo reuerentes numina diuum.

Homerum æmulatus Euripides Cyclopem hoc pacto loquentem facit:

Ζηνὸς δ' ἐγὼ κεραυνὸν οὐ φρίσσω ξένε,
Οὐδ' οἶδ' ὅ τι Ζεύς ἐστ' ἐμοῦ κρείσσων θεός. *id est,*

Atqui hospes ego fulmen Iouis non horreo,
Neq. me Iouem præstantiorem habeo Deum.

Strabo lib. Geographiæ 11. scribit, hoc vulgo dictum in Albanorum gentem, quod Cyclopum agerent vitam, vtpote neque culturæ studiosi, & ad omnem vitæ cultum inertes & rudes.

Similes habent labra lactucas.

SIMILES *habent labra lactucas. Vbi similia similibus contingunt, veluti præceptori parum docto discipulus indocilis: improbo populo magistratus improbus: contumelioso patrono contumeliosus actor: vxori morosæ maritus morosus: breuiter quotiẽs mala malis, digna dignis eueniunt. Natum adagium ab asino carduos pascente. Est autem lactuca herba mollis ac tenera, quæ tamen non admodum sit dissimilis carduo, præsertim syluestri. Itaq. quemadmodum carduus spinosus est, atq. maiorem in modum asperis folijs & caule, deniq. ipso etiam flore, itidem & asini labris nihil durius ac petricosius, vt illis non alia lactuca magis apta videatur. Porro carduos lactucarum vice etiam in conuiuiis a nonnullis apponi solere, testis est Iulius Capitolinus in vita Pertinacis Imperatoris. Plinius item libro decimonono, de carduis in hunc modum: Poterant videri dicta omnia, quæ in precio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicenda. Certum est quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamq. præcipue, sestertium sena millia e paruis his reddere, quoniam portenta quoq. terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiunt quadrupedes consciæ. Vsurpat, simulq. interpretatur prouerbium diuus Hieronymus, scribens ad Chromatium in hunc modum: Secundum illud quoq. de quo semel in vita Crassum ait risisse Lucilius: Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente: videlicet vt perforatam nauim debilis gubernator regat, & cæcus ducat in foueam, & talis sit rector, quales illi qui reguntur. Hactenus ille. Fuit autem hic Crassus auus eius Crassi, qui pugnans aduersus Parthos interiit, cuius signa postea retulit Augustus. Numeratur is inter eos, qui nũquam in vita risisse feruntur, eaque gratia* ἀγέλαστοι, *i. irrisibiles cognominati. Marcus Tullius in actionibus, Crassum Licinium, auctore Lucilio, semel duntaxat in vita risisse testatur. Plinius libro Naturalis historiæ septimo, capite decimonono: Ferunt, inquit, Crassum auum Crassi in Parthis interempti, nũquam risisse, ob id Agelastum vocatũ, sicuti nec flesse multos. Diuus Hieronymus contra Rufinum: Ego certe vt homini feuerissimo*

ucrissimo risum moueam, vt imiteris aliquando Crassum, quem semel in vita risisse scribit Lucilius. Meminit & Macrobius lib. Saturnalium secundo.

Dignum patella operculum.

HVIC *simillimum est illud, quod ab eodem Hieronymo refertur in epistola ad Chromatium: Dignum patella operculum. In mea enim, inquit, patria rusticitas vernacula: Deus venter est, & in diem viuitur, & sanctior est ille, qui ditior est. Accessit huic patellæ iuxta tritum populi sermone prouerbium, dignum operculũ. Idem aduersus Rufinum: Quod librum Eusebij pro Pamphili verteres, quod tuum quasi operculum venenatæ patellæ imponeres. Plato in Hippia maiore, differens de pulchro ac decoro, quiddam habet non abhorrẽs ab hoc prouerbio,* πότερον πρέπει φῶμεν, ὁπότε τις τὴν χύτραν, ἣν ἄρτι ἐλέγομεν τὴν καλὴν, ἑψῇ ἔτνους καλοῦ μεστὴν, χρυσῆ τορύνη αὐτῇ, ἢ συκίνη: *id est, Vtrum inquiet, vbi quis ollam illã pulchram, de qua modo loquebamur: igni admouerit, pulchris fabis plenam, decet illam aurea toryne, aut ficulna? Quod Græce dictum est,* τορύνη, *Platonis interpres vertit tudeculam. Etymologus indicat,* τορύνην *vocem esse Atticis peculiarem, quæ illis significat* ἐτνήρυσιν. *Suidas ait instrumentum esse quo mouetur olla.*

Si iuxta claudum habites, subclaudicare disces.

PLVTARCHVS *in libello De liberis educandis,* ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ, *id est, Si iuxta claudum habitaris, disces subclaudicare. Pindari interpres extulit hunc in modum:*

> Χωλῷ παροικήσας κἂν ἑνὶ, σκάζειν μάθοις. id est,
> *Claudo vel vni si propinquus manseris,*
> *Disces & ipse claudicare protinus.*

Huc pertinet illud Hesiodium, nobis alibi dictum: πῆμα κακὸς γείτων, *&c. Ea vero rerum humanarum est infelicitas, quod facilius transiliunt vitia quam bona. Et tamen verum est quod addit Hesiodus,* ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ, *Ita Pindarus in Nemeis hymno septimo,* εἰ δὲ δεῖταί τι ἀνδρὸς ἀνὴρ, τί φαῖμέν κε γείτον' ἔμμεναι νόῳ φιλήσαντ' ἀτενεῖ γείτονι, χάρμα πάντων ἐπάξιον. *id est, Si vir viro eget, quid dicemus vicinum esse vicino, animo constanti amicum? Gaudium omni re dignum. Quanquam videmus nec lectionem, nec interpretationem huius loci constare Græcis. Quidam enim pro* δεῖται *legunt* γείτων, *referuntq. ad commodorũ aut incommodorum cõmunicationem, quam homo capit ab homine, maxime a vicino, Et legendum videtur* γείτον' ἔμμεν, *vt respondeat participio* φιλήσαντα. *Interpres adducit & illud ex Hesiodo.*

> Γείτονες ἄζωστοι ἔκιον, ζώσαντο δὲ πηοί. id est,
> *Vicini incincti, cincti venere propinqui.*

Notũ est illud Themistoclis, qui proscripto agro iussit & hoc præconem addere reliquis dotibus, quod bonũ haberet vicinum. Prouerbium admonet, perniciosam improborum hominum consuetudinẽ, propterea quod cum corporis, tum maxime animi vitia contagio serpunt in vicinum. Naso:

> *Dum spectant oculi læsos, læduntur & ipsi.*
> *Multaq. corporibus transitione nocent.*

Id Aristoteles existimat potissimum vsu venire in morbis oculorum, quod ea corporis pars maxime sit mobilis. Item in scabie, quod in summa sit cute, et humore glutinoso, ad vicinum permanat. Postremo in omnibus morbis, qui e spiritu corrupto nascuntur, vt pestis, quod spiritus facile ab alio in alium traiiciatur. Deniq. est occultus quidam naturæ consensus, qui fit vt oscitare incipiat qui viderit oscitantem, & micturiat qui meiẽtem conspexerit, auctor est Alexander Aphrodiseus. Et balbutire discit, quisquis assidue cum balbo viuit. Morum autem scabiem affricat conuictor conuictori. Aristoteles Sectione 6. problem. 4. quæri quare lippitudo, tabes, et scabies contagio migrent ad alios, nec idem accidat in omnibus morbis. Plutarchus in commentario De ratione dignoscendi verum amicum ab adulatore, scribit tantam habere vim assiduam consuetudinem, vt imprudentes etiam imitemur vitia eorum, quibuscum viuimus. Quemadmodum Platonis familiares eius gibbum imitabantur: Aristotelis amici, balbutiem eiusdem exprimebant: Alexandri Macedonũ regis familiares ceruicis inflexum, & vocis in dicendo asperitatem effingebant. Plato De legibus 2. eleganter indicat, quomodo fallat contagium: πότερον εἰκὸς, ἢ καὶ ἀναγκαῖον ταὐτὸν εἶναι, ὅπερ ὅταν τις πονηροῖς ἤθεσι ξυνὼν κακῶν ἀνθρώπων, μὴ μισῇ, χαίρῃ δὲ ἀποδεχόμενος, ψέγῃ δὲ ὡς ἐν παιδιᾶς μοίρᾳ, ὑπονειρώττων αὐτοῦ τὴν μοχθηρίαν, τότε ὁμοιοῦσθαι δήπου ἀνάγκη τὸν χαίροντα ὁποτέροις ἂν χαίρῃ. *id est, Vtrum probabile, an potius necessarium hoc ipsum esse, quod cum quis cum prauis hominum improborum moribus conflictatur, nõ odit, sed gaudet magis approbans, quanquam veluti per iocum reprehẽdit, somnians suam ipsius malitiam, tunc profecto necesse est, vt similis euadat gaudens vtriscũq. gaudeat.*

Corrumpunt mores bonos colloquia praua.

EODEM *pertinet ille Menandricus senarius.*

> Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί. id est,
> *Mores bonos conuictus inficit improbus.*

Consimilem huic sententiam refert Aristoteles nono Moralium libro. Celebratur & hic senarius a Græcis:

> Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id est,
> *Malus ipse fies, si malis conuixeris.*

Quanquam autem alienius ab hoc instituto videtur huiusmodi conquirere, tamen illud adscribemus ex Senecæ De ira libro 3. si non magnopere pertinens ad prouerbij declarationem, certe ad vitam instituendam inprimis conducibile: Sumuntur inquit, a conuersantibus mores. Et vt quædam in contactis corpore vitia transiliunt, ita animus mala sua proximis tradit Ebrio sus conuictores in amorem vini traxit. Impudicorum cœtus fortemq. & si liceat, virum emollit. Auaritia in proximos virus suum trãstulit. Eadem e diuerso ratio virtutum est, vt omne quod secum habent, mitigẽt. Nec tam valetudini profuit vtilis regio, & salubrius cælum, quam animis parum firmis, in turba meliorum versari. Quæ res quantum possit, intelliges, si videris, feras quoq. conuictu nostro mansuescere, nulliq. immani bestiæ vim suam permanere, si hominis contubernium diu passa est. Hucusq. Senecæ verba reddidimus. Porro cum omnis contubernij conflictatio, plurimum habet momenti ad corrigenda deprauandaq.

mortalium ingenia, tum præcipue valet oratio, quæ quidē ex arcanis illis animi penetralibus deprompta, genuinam quandam & occultam vim, atq. ut Græce dicamus melius, ἐνέργειαν secum adfert, eamq. in auditoris animum, in quem illabitur, transfundit, præsentaneum venenum, si pestilens fuerit: remedium efficax, si salutaris. Iam vero quod de colloquio dictū est, idem oportet & de studiis accipere. Qui vitam omnem in Ethnicis conterunt litteris, gentiles euadunt. Qui præter obscenos auctores nil euoluunt, moribus obscenis. Etenim lectio colloquium quoddam esse videtur.

Annus clibanum.

Ἄννος κρίβανον, id est, *Annus clibanum. In eos olim dicebatur, qui nouæ quippiam rei reperissent. Nam Annus quidam Aegyptius clibanorum vsum, in quibus panes coquerent, fertur excogitasse. Siquidem prisci pulte polentaq. victitabant, cocti panis vsum nescientes. De ratione coquendi panis in furnis, permulta Plinius libro 18. cap. 11. & hinc rei vocabulum etiam inditum. Nam Plautus in Aulularia artoptesiam vocat: Seneca in epistola quadam ad Lucilium ostendit, antiquitus panem manuum tractatione subactum, ferventi cinere testaq. percoqui solere: deinde paullatim repertos furnos & alia genera, quorum seruor seruiret arbitrio. Hic panis dicebatur κριβανίτης. Meminit huius adagij tum Suidas, tum Aristophanis interpres cū ἀχαρνεῦσι. Quanquam exemplaria pleraq. κρίβανον habent, in vno duntaxat loco κρίβανος scriptum reperitur, quod quidem magis arridet, vt vocabulum sit proprium.*

Magistratus virum indicat.

Ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, id est, *Imperia demonstrant virum. Dimeter iambicus prouerbio celebratus. Quidam Pittaci Mitylenæi putant apophthegma. Sunt qui Soloni tribuant, quorum de numero Sophocles est, vt ferunt. Aristoteles quinto Moralium libro, Biantis nomine citauit. Item Theophrastus in prouerbijs, quanquam ea non extant, Bianti adscribit. Hoc adjiciendū putauimus, ne quis cauilletur, sententiā esse, non prouerbium. Quanquam & Plutarchus in vita Ciceronis ostendit fuisse prouerbio celebratum dictum, loquens hunc in modum:* ὃ δὴ δοκεῖ μάλιστα καὶ λίαν τὸ ἦθος ἀνθρώπου ἐπιδείκνυσθαι καὶ βασανίζειν, ἐξουσία καὶ ἀρχὴ πᾶν πάθος κινοῦσα, καὶ πᾶσαν ἀποκαλύπτουσα κακίαν, Δημοσθένει οὐχ ὑπῆρξε. *id est, Quod autem videtur ac dicitur, maxime mores hominis ostendere, atq. explorare, nimirum potestas ac magistratus, omnem mouens affectum, & omnem aperiens malitiam, id Demostheni quidem non adfuit. Sophocles in Antigone:*

Ἀμήχανον δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἐκμαθεῖν
Ψυχήν τε καὶ φρόνημα, καὶ γνώμην, πρὶν ἂν
Ἀρχαῖς τε καὶ νόμοισιν ἐντριβὴς φανῇ. id est,
Fieri haud potest, cuiuspiam vt pernoueris
Animum atq. mentem sive sensum, ni prius
Imperia nactus gesserit ciuilia.

Sensus est, in vita priuata vix satis perspici posse mores & ingenium hominis. Verum si committas imperium, vt quod libeat, idem liceat, tum demum appareat quo sit animo. Eleganter inuertit Epaminondas, cui cum Thebani per contumeliam magistratum quempiā sordidum & contemptum mandassent, non contempsit, sed ea cura gessit, vt muneri prius contemptissimo dignitas & auctoritas accederet, dicens: Οὐ μόνον ἡ ἀρχὴ τὸν ἄνδρα δείκνυσιν, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ὁ ἀνήρ. *Nō solum magistratus virum ostendit, sed magistratum vir. Meminit Plutarchus in præceptis ciuilibus.*

Idem Accij, quod Titij.

Extabat *olim adagium apud M. Varronem in satyra, cui titulus, Testamentum, refertur q. apud A. Gelliū in Noctibus Atticis, Idem Accij quod Titij. Quod si quis, inquit, vndecimo mense* κατ' ἀριστοτέλην *natus est, Accio idem quod Titio ius esto. Nimirum significans eodem sibi iure futurum, filium decimo mense natum, quo eum qui natus sit vndecimo. Sumptum videtur a Iurisconsultorum consuetudine, Titij & Accij vocabulum pro quibuslibet duobus subinde vsurpantium.*

Caput sine lingua.

Ab *hoc non admodum abludit ille Laberianus trimeter,*

Caput sine lingua pedaria est sententia.

Competit in eos, qui in consultationibus aut disceptationibus ipsi quidem nihil habent quod dicant, verum aliorum sententiis annuunt. Nam pedarij senatores dicebantur ij, qui in senatu quidem sedebant, verum sē tentiam non rogabantur, sed in aliorum sententias pedibus discedebant. Vnde referente Festo Pompeio in dictione Pedarius, a Lucilio dicti sunt Agipedes, quod pedum discessione dicerent sententiam. Refertur a Gellio Noctium Atticarum libro 3. capite 18. Habet & Crocodilus caput sine lingua, sed dentibus armatum.

Corpus sine pectore.

Prouerbiali *figura dixit Horatius in Epistulis ad Albium:*

Non tu corpus eras sine pectore, dij tibi formam,
Dij tibi diuitias dederant, artemq. fruendi.
Item Ouidius in Heroinis:
Hunccine tu speras hominem sine pectore, dotes
Posse satis formæ Tyndari nosse tuæ?

Perinde vero dictum est corpus sine pectore, quasi dicas, sine mente. Nam sapientiam & ingenium in pectore atq. in corde constituunt. Vnde & cordatos appellamus prudentes. Et Iuuenalis tardum ac stolidum significans:

-Cum læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Cerite cera dignus.

Olim *notari dignos atq. improbos & nequam homines, Cerite cera dignos, prouerbio vocabant, nimirum Ceritem ceram insignem ignominiam appellantes. Horatius:*

Quid deceat, quid non obliti, Cerite Cera.
Digni, remigium vitiosum Ithacensis Vlyssis.

Acron & Porphyrion huiusmodi tradunt originem adagij. Romani Ceritibus bello subactis eam dixere cōditionem, ne suffragij ius haberent, ne leges vllas aut ederent, aut haberent. Eamq. ignominiam in adagiū abijsse. Meminit de tabulis Ceritibus & Aulus Gellius lib. 16. capite 13. Primos autem municipes, inquit,

quit, sine suffragij iure Cerites esse factos accipimus. Concessumq. illis, vt ciuitatis Romanæ honorē quidē caperent, sed negotijs tamen atq. oneribus uacarent, pro sacris bello Gallico receptis custoditisq. Hinc tabulæ Cerites appellatæ versa vice, in quas censores referri iubebant, quos notæ caussa suffragiis priuabant. Confine videtur illi, quod alibi diximus, Sutorium atramentum.

Dij laneos habent pedes.

MACROBIVS *libro Saturnalium primo, capite 6. scribit in hunc modum: Cur autem Saturnus ipse in eō pedibus, visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit. Verū Apollodori lectio suggerit: Saturnū Apollodorus alligari ait per annum laneo vinculo, & solui ad diem sibi festum, id est, mense hoc decembri. Atq. inde prouerbium dictum, Deos laneos pedes habere: significari vero decimo mense semen in vtero animatū in vitam grandescere, quod donec erumpat in lucem, mollibus naturæ vinculis detinetur. Hactenus Macrobius. Lucianus item in Cronosolone, Saturnum in cō pedibus fingi solere significat. Atq. huius figmenti rationem reddit in libro de Astrologia, nempe quod orbis Saturni longissime a nobis semotus sit, ob hoc in tartara coniectum finxere, ex aeris profunditate sumpta occasione. Deinde quod motus sit omnium tardissimi, vt quasi stare videatur, compedibus alligatum finxerunt. Plutarchus in problematis scribit, Tyriis fuisse morem, vt deorum statuis vincula iniicerent. Aenigma prouerbij indicat, deos ad scelerum vltionem lente quidem procedere, sed tamen aliquando de malefactis pœnam sumere vel inopinato. Sic interpretatur Porphyrio, demonstrans quod scribit Horatius libro Odarum tertio, oda secunda,*

Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede pœna claudo:

affine esse prouerbio, quod dicitur, deos iratos, pedes lanatos habere, quia nonnunquam tarde veniunt nocentibus.

Zenone moderatior.

Ζήνωνος ἐγκρατέστερος, *id est, Zenone temperatior. Testatur & Laertius in Zenonis vita philosophum hunc tum in victu, tum in voluptatibus Venereis vsqueadeo patiētem ac parcum fuisse, vt crudis duntaxat vesceretur, ac pallio prætenui tegeretur. Vnde & Philemon in comœdia taxat hominem, qui post panem obsonij loco caricis vteretur, aquam vini loco biberet, ac discipulos esuriem doceret. Hinc & in vulgi sermonem abijt, Zenone temperantior. Philemonis versus apud Diogenem ex fabula, cui titulus Philosophi, sunt huiusmodi.*

Εἷς ἄρτος, ἰσχὰς ὄψον, ἐπιπιεῖν ὕδωρ,
Φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ οὗτος φιλοσοφεῖ,
Πεινῆν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει. id est,

Post panis esum, caricœumq. obsonium
Aquam bibens perdurat inde simplicem.
Nouam enim philosophiæ celebrat hic genus.
Docet esurire, ac discipulos ita illicit.

Quanquam sunt qui versus hos Posidippo tribuant, nō Philemoni, velut idem admonet Laertius.

Sylosontis chlamys.

Συλοσῶντος χλαμύς, *i. Sylosontis chlamys. Refertur a Diogeniano, dici solitum in hos, qui se cultu vestituq iactitant ac venditant. Videtur haud absurde dici posse & in eos, quibus munus exiguum in tempore, magno cum fœnore redijt. Historia, quæ prouerbij dederit occasionem, meminit Herodotus in Thalia, quāquā apud hunc* χλανὶς *legitur, non* χλαμύς. χλανὶς *autem vestis militaris. Meminit & Strabo Geographiæ libro 14. Historia sic habet: Sylosōn quidam cum sensisset Darium Hystaspis filium, cum adhuc priuatus ageret, chlamyde quadam sua admodum bella impensius fuisse delectatum, eam vltro dono misit. Cuius tam tempestiuæ liberalitatis memor Darius eum iam rebus esset præfectus, totam & vrbem & insulam Samiorum Sylosonti in manus tradidit, vnius uestis munus tam opulento regno compensans. Mentionem facit huius rei Valerius quoq. Maximus, libro Memorabilium quinto, titulo de gratitudine. Porro quod alij chlamydē, seu chlanidem vocant, hic amiculum appellat, id est pallij genus.*

Opera Sylosontis ampla regio.

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id est,

Per Sylosontem regio facta est amplior.

Senarius in prouerbium versus, quem refert Strabo libro Geographiæ 14. Nam Sylosōn munificentia Darij, mortuo Policrate, Samiorum adeptus tyrannidē, cum acerbius exerceret imperium, ita vt fere solent ij, qui ab humili fortuna repente ad res amplas proueuntur, & ob hanc caussam insula desereretur ab incolis, prouerbio dici cœptum:

Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη. id est,

Spatiosa regio est Sylosontis gratia.

Conuenit in acerbe gerentem magistratum, aut in principem malum, cuius vitio deferatur ab incolis regio. Venustius reddetur longiore deflexu, veluti si in hominem κλημάτων *, qui domum aliquam cōpilarit dicatur: aut in profusum ac prodigum, cuius luxu loculi facti sunt inanes.*

Phalaridis imperium.

Φαλάριδος ἀρχή, *id est, Phalaridis principatus. Refertur inter Græcas parœmias. Recte dicetur in eos, qui crudelius exercent imperium, aut potestatem sibi delegatam. Ortum adagium a Phalaride Agrigētinorum tyranno, quem sua crudelitas nobilitauit. Inter multa autem crudelitatis exēpla celebratur in primis æneus ille taurus Perilli, siue Perilai, nam sic appellat Lucianus, inuentum, quo subiecto igni mortales viui sic exurebantur, vt pro eiulatu humano mugitum ederēt morientes. Eum taurum, exusto primum in eodem artifice, Delphos misisse legitur, vt Phœbo dicatus, in eius templo reponeretur, monumentum futurum, simul & artis exquisitissimæ, & inuenti crudelissimi, & pœnæ merito in auctorē retortæ. Verū Delphi munus, ut a tyranno missum, repudiarunt. Hæc ferme leguntur apud Lucianum. Simili figura dictum legimus* φαλαρισμὸν, *pro immani crudelitate. Cicero ad Atticum lib. 7. Nā illum quidem, cuius* φαλαρισμὸν *times, omnia teterrime facturum puto. Idem in actione contra Pisonem: Quoniam, inquit, Phalarin grammaticum habemus: id est, qui perperam scripta etiam capite punit.*

Com-

Complurium thriorum ego strepitum audiui.

Πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφον ἀκήκοα. id est,

Thriorum ego strepitum audij complurium.

Senarius est prouerbialis, quo minas & inanem clamorem nos contemnere significamus. Quemadmodum Thais illa Terentiana saeuas & gloriosas Thrasonis minas pro nihilo ducit, magnum nebulonem appellas. Aristophanes in Vespis:

Οἶδ᾽ ἐγὼ τοῦτο τί ποιοῦσιν, ἀλλὰ θρίων τῶν νῦν. id est,

Thria noui quid strepant, vt saepius qui audiuerim. Porro thria a Graecis dicuntur ficulna folia, quae cum incenduntur, minacem quendam edunt strepitum, & formidādum iis quibus, ante non sit auditus, alioquin inanem & contemnendum. Nisi mauis legere θριῶν, sic enim Graeci vocant calculos, quos in vrnam mittunt sortilegae, cum diuinant, quemadmodum admonuimus alibi. Solent huiusmodi diuinatrices aliquādo e sortibus dira praedicere, quo stultos ac credulos terrent, cum saepenumero nihil eueniat eorum quae minantur.

Ne inter apia quidem sunt.

Οὐδ᾽ ἐν σελίνοις εἰσίν, id est, *Ne in apio quidem sunt, pro eo quod est, ne ingressum quidem aut initium rei attigerunt. Sumpta metaphora ab iis, qui hortos ingrediūtur. Nam antiquitus extremus ille hortorū ambitus, apio conserebatur, quem qui nondum praeterissent, velut in horti limine adhuc esse videbantur. Aristophanes in Vespis.*

Οὐδ᾽ ἐν σελίνῳ γ᾽ οὐδ᾽ ἐν πηγάνῳ.

In apio nōdum est vel ipso, sed nec in rutis adhuc. Hoc est, nec initium habet eorum, quae sunt futura. Interpres & aliam quandam hoc loco refert sententiā, volens adagium ad gymnicum agonem pertinere, ad quod qui praepararent infantes, statim vt essent nati, in apio collocare consueuerunt. Itaq. perinde dictum videtur, Ne in apio quidem: quasi dicas, ne in primis quidem rudimentis. Rutam autem comicus addidit risus caussa, quod apiū prelocutus fuerat. Porro morem apio coronandi putant iam olim ab Hercule inductū, post interfectum Nemeae leonem, quod & Pindarus indicare videtur alicubi. Nā in Nemeis hymno quarto dicit: ἵνα ἐν ἀγῶνι Βασιλεῖ ... σελίνοις στεφθείς. Vbi in certamine tumultuosi floruit Corinthiacis apiis. Significat quendam in certamine Neptuni Isthmico coronatum fuisse a Corinthiis.

Podex lotionem vincit.

Πρωκτὸς λουτρῶν περιγίνεται, id est, *Podex lotionē vincit. Callistratus apud Aristophanis interpretem adagiū hoc retulit ad eos, qui sese in malum aliquod adigunt, propterea quod ea corporis pars, etiam si lauetur, semet rursum inquinat, ita vt ipsa sit in caussa, quo minus lauari possit. Quadrabit etiam vbi quid frustra fieri significabimus, veluti si quis nocentem e carcere redimat, atq. ille mox iterato commisso semet eodem praecipitet. Aut si quos reconcilies, mox in pristinam relapsuros simultatē, aut castiget incorrigibile ingeniū, quodgenus est mulierum. Conueniet & in illos, qui suo ipsius vincunt malo. Veluti si quis morum intractabilitate obtineat, ne posthac obiurgetur a praeceptore. Putant adagium videri sumptum ab iis potissimum, qui cita sunt aluo, quos Nonnus foriolos appellat. Aristophanes in Vespis:* Πρωκτὸς λουτρῶν περιγίνεται. *id est, Podex peruincens loturam. Itidem & morbus dicitur vincere artem, curam ve medici, cum est immedicabilis. Ex veterum monumentis deprehendes, fuisse morem publicum, vt post exoneratam aluum adhiberetur eius partis lotio, quae tamen subinde erat repetenda. Martialis inter Issae Catellae laudes commemorat, quod post depositum ventris onus rogaret lauari. Legimus & barbarum quendam seruitutis impatientem, ligno, cui spongia erat addita tergendo podici, in gulam adactosibi consciuisse necē.*

Conscientia mille testes.

QVINTILIANVS *Oratoriarum institutionum libro 5. hāc sententiam vt prouerbialem citat, Conscientia mille testes. Sensus interprete non eget. Quis enim nescit, conscientiam rem esse vnam omnium efficacissimam: adeo vt nulla tormenta melius prodant maleficium, quam conscientia, nullus carnifex seuerius puniat, quam haec? Vnde & illud:*

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu.

Extat & Graecanica sententia, ἡ συνείδησις πλήττει τὴν ψυχήν. *id est, Conscientia verberat animum. Iuuenalis item:*

Et surdo verbere caedit.

Hanc sensere poetae, cum de diris & vltricibus furijs fabulantur.

Mysorum praeda.

Μυσῶν λεία, id est, *Mysorum praeda. In eos olim dicebatur, qui impune a quibuslibet laeduntur ac diripiuntur. Ortum adagium a Mysis, quos aiunt quondam finitimorum incursationibus male vexatos fuisse, quo tempore Telephus rex peregre agebat. Vtitur hoc adagio Aristoteles libro Rhetoricorum primo, tractans de locis coniecturalibus,* καὶ τοὺς ὑπὸ πολλῶν ἠδικημένους, ὡς μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ὄντας κατὰ τὴν παροιμίαν μυσῶν λείαν. *id est, Eos item, inquit, qui a compluribus affecti iniuria, non curant de vlciscendo. Nam vt trito dicitur prouerbio, Mysorum hi praeda sunt. Hoc est, passim ab omnibus incessuntur, propterea quod veterem ferendo iniuriam, inuitant nouam. Vsus est Demosthenes aduersus Aeschinem. Quo quidē in loco scioli deprauarunt pro Mysorum, miserorum, in translatione Leonardi Arretini. Citatur & ex Stratidis Medea, & Iambis Simonidis.*

Vltra septa transilire.

Ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶν, id est, *Septa transilire. Congruit vel in eos, qui rem quampiam nouam & incredibilem designant, longeq. supra vulgarium hominum facultatem. Vel in hos, qui a re proposita digrediuntur. Vel in illos, qui praescriptos sibi terminos, & potestatis mandata modum transeunt. Natum adagium a Phayllo quodam pentathlo Opuntio, vt quibusdam placet, Crotoniata qui tum saltu, tum disco mirum in modum valuisse legitur. Haec ferme Suidas. Extat & inscriptio statua illius huiusmodi:*

Πέντ᾽ ἐπὶ πεντήκοντα πόδας πήδησε Φάϋλλος,

Δίσκευσε δ᾽ ἑκατὸν πέντ᾽ ἀπολειπομένων. id est,

Quinq.

Quin, me supra quinquaginta pedes salijt Phayllus. Discū autem iacit centum exceptis quinq;. Meminit huius adagij Plato in Cratilo, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεσθαι. id est, Et vltra septa psallire. Refert & Iulius Pollux libro De rerum vocabulis tertio. Lucianus in Somnio ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἅλλεται ἤδη, id est, Vltra septa iam transilit. De somnio cuius finis cum sit somnus, iam etiam vigilanti duraret. Cicero de oratore lib. 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiā. Idem in actionibus: Ab his cancellis, quibus me circumscripsi, declinauero. Locus enim is, in quo celebrabantur ludi forenses, fossis cancellis, aut alijs id genus septis erat circūscriptus.

Psyrice facta.

P S Y R A, *insula quapiam est, haud procul a Chio, cuius meminit et Homerus lib. Odyssee 3. Psyriam appellans:*

Ἢ καθύπερθε Χίοιο νεοίμεθα παιπαλοέσσης

Νήσου ἔπι Ψυρίης, αὐτὴν ἐπ' ἀριστέρ' ἔχοντες. id est.

Certe supra Chium redibamus asperam, iuxta insulam Psyram, ipsam Chium a sinistris habentes. Strabo Psyra pronunciat pluratiue, & neutrali genere. Meminit huius & Plinius lib. mundanæ historiæ 5. Ea insula quoniam esset, & perpusilla & ignobilis, in contemptus ac vtilitatis prouerbium abijt, vt quæ sordide, parumq. magnifice fierent, Psyrice facta dicerentur. Hæc ferme Stephanus, idem citat Cratinum:

Ψύρα τὸν Διόνυσον ἄγοντες. id est,

In Psyra Bacchum ducentes.

Eundem rursus in Nemesa:

Ψύρα τὴν σπάρτην ἄγειν. id est,

In Psyra spartam ducis.

Bos Cyprius.

Κύπριος βοῦς, *id est, Cyprius bos. In brutum ac stolidum iaci solitum, propterea quod Cyprij boues magis bruti ferantur, quippe qui stercore humano pascantur. Refertur a Suida ac Diogeniano. Interpres Aristophanis in Plutum, scribit Bœotios boues σκατοφάγους fuisse, id est, oletum edentes. Hoc autem nomine Aristophanes medicos appellat, quod in curandis ægrotis sordida quadam tractent, lotium aut ventris excrementa contemplantes. Sed de Cyprijs bubus consentit Plinius libro 28. capite vltimo, narrans Cyprios boues hominum excrementa appetere, non pastus caussa, sed vt hoc remedio torminibus medeantur.*

Cyprio boui merendam.

F E S T V S *Pompeius versum hunc Sotadicum citat ex Ennio:*

Cyprio boui merendam.

Ostenditq. conuenire, quoties conuiua sordidus & insipidus sordido atq. insipido accipitur conuiuio. Originem adagij refert eandem, quam nos modo commemorauimus. Festiuius erit, si ad res animi deflectatur, vt si quis apud spurcos spurce loquatur, apud indoctos indocte.

Equum habet Seianum.

E Q V V M *habere Seianum, olim prouerbio dicebatur in calamitosum, & ad extremam inopiam redactum. Allegoria sumpta est ab equo quodam fatali, cui a Cn. Seio domino nomen inditum est Seiano. is ex Diomedeis equis prognatus fuisse creditus est. Fuit insigni quidem specie, verum eiusmodi quodā fato, vt quisquis eius equi possessor esset, is cum omni domo ad internicionem vsq. deperiret. Id quod Cn. Seius ipse capitis damnatus, ac miserando affectus supplicio: deinde & Dolabella bello interfectus: post hunc Cassius ab hostibus occisus: deinceps Antonius detestabili exitio perditus, probauit. Hunc equum C. Bassus Argis se vidisse refert, haud credibili pulchritudine, vigoreq. & colore exuperantissimo, nempe puniceo. Hoc adagium & refert, & copiosius explicat Aulus Gellius, libro Noctium Atticarum tertio, capite 9. Fieri potest, vt hæc de equo superstitio manarit ab equo illo durateo, cuius Odysseæ 8. meminit Homerus, qui fatalē interitum attulit Troianis. Ad quod alludens Maro,*

Scandit, inquit, fatalis machina muros.

E diuerso quædam fataliter esse felicia credidit veterū superstitio. Nam auctor est Trebellius Pollio in libro de triginta tyrannis, vulgo persuasum fuisse, res iis feliciter cedere, qui Alexandri magni imaginem, auro argento ve expressam gestitarent. Nec hodie desunt, qui gladios in bello fortunatos, & huiusmodi quasdam nugas pollicentur principibus. At magis mirandū, esse qui istiusmodi impostoribus credant.

Aurum habet Tolossanum.

H V I C *simillimum est illud, Aurum habet Tolossanum. In eum qui magnis ac fatalibus afficitur malis, nouoq. ac miserando exitio perit. Refertur ab A. Gellio eodē loco, quem modo citauimus, ad hunc modum: Eadem sententia est illius quoq. veteris prouerbij, quod ita dictum accipimus: Aurum habet Tolossanum. Nam cum oppidum Tolossanum in terra Gallia, Q. Cepio cōsul diripuisset, multumq. auri in eius oppidi templis fuisset, quisquis ex ea direptione aurum attigit, misero, cruciabiliq. exitu perijt. In plerisq. codicibus Gellianis hactenus legebatur in terra Italia, sed mendose, cum Strabo & Iustinus Tolossam ponant in Gallia. Meminit auri Tolossani M. Tullius lib. De natura deorum tertio: Cognosce, inquit, alias quæstiones auri Tolossani, coniurationis Iugurthinæ. Strabo lib. Geographiæ quarto, admonet hanc pecuniam Tolossanam Delphicæ pecuniæ partem fuisse. Brennus enim Prausus natione, Tectosagis auxiliantibus Delphos incursauerat, deinde quemadmodū refert Iustinus lib. 32. cum Tectosagi se in antiquam patriam Tolossam recepissent, pestilentia laborare cœperunt, a qua nō prius sunt liberati, quam aruspicum responsis moniti, aurū, argentumq. sacrilegio quæsitum, in Tolossensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cepio Romanus consul abstulit. Quod quidem sacrilegium exitium attulit tum ipsi Cepioni, tum illius copijs. Erant autem auri pōdo 110. milia: argenti pondo quinquies decies centum milia. Scribit enim Strabo, Tolossanos ex priuatis fortunis auxisse sacram pecuniam, vt magis deum sibi reconciliarent. Narrantur & alia quædam hoc loco a Strabone de auro Tolossano ex Posidonio: verum quoniam ad adagionis enarrationem non magnopere pertinere videbantur, sat habuimus locū indicasse.*

Polypi caput.

Πολύποδος κεφαλή, id est, Polypi caput. In hominem uarium, & in quo pariter & uitia quædam & uirtutes inuenias, cuiusmodi Catilinam describit Sallustius. Cõpetit & in rem ex qua non parum commoditatis capere queas, sed quæ eadem nonnullis incõmodis noceat. Allegoria ducta est ab eius piscis capite, quod sicuti testatur Plutarchus in libello, cui titulus, quomodo sint adolescentibus audiendi poetæ, esu quidem suauissimum & esculentum, cæterum somnia parit tristia ac prodigiosa. Vnde huius esum interdicebant iis, qui cuperent ex insomnijs præscire futura, quemadmodum & fabarum, vt testis est idem Plutarchus in Symposiacis. Proinde poeticen, Polypi caput vocat, in qua sicuti sunt permulta cognitu, tum iucunda, tum frugifera, ita sunt nonnulla, nisi caueas, pestilentia. Porro ex huiusmodi rebus id quod inest commoditatis, conueniet excerpere, quod noxium vitare. Iuxta Simonidis doctrinam apicula imitari, quæ præteritis reliquis, ad ea duntaxat aduolant, vnde possint aliquid ad mellificium idoneum excerpere, nec aliud colligũt, quam quod sit vsui futurum. Prouerbium integre refertur apud Plutarchum hoc pacto:

Πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν. i.

In polypi capite inest quidem malũ, ine st & bonũ.

Itidem Theognis in sententiis de vino prædicat:

Ἐσθλὸν καὶ κακόν ἐστι. id est, Bonum ac malum es.

Posset ad hãc formam torqueri fabula de hasta Achillis, quæ vulneris auxilium tulit, eadem quæ vulnus inflixerat.

Aestate penulam deteris.

Ἐν θέρει τὴν χλαῖναν κατατρίβεις, id est, Aestate penulam deteris. Refertur a Zenodoto, Diogeniano, Suida. Recte dicetur in eum, qui res necessarias temere, nec in tempore profundit, aliquando futuras vsui si seruentur. Id quod vulgo factitant adolescentes, qui facultates patrias stulte prodigunt in iuuenta, quibus fulciendà fuerat imbecillitas senectæ. Neq. male quadrabit in eos, qui corporis vires in voluptatibus frustra consumunt, quas in obeundis negotiis feriis postea sunt desideraturi. Nam χλαῖνα summa vestis est, quæ pro tempore sumitur ad ventos, pluuiam, frigus ve depellendum, quasi Latine dicas penulam. Iuuenalis:

Et multo stillaret penula nimbo.

Quanquam & Latini læuæ vocabulo vtuntur, pro eo quod Græci χλαῖναν appellant. Nonius indicat genus vestis militaris, quæ sit omnium extima, veluti chlamys, pallium, & penula. Apud Diogenem Laertium tale quiddam obiicit Philemon comicus in Cratetem, quod æstate gereret pallium crassum, hyeme laceram tunicam, videlicet quo disceret temperantiam as tolerantiam.

Festina lente.

Σπεῦδε βραδέως, id est, Festina lente. Prouerbium hoc nõ inuenustam ænigmatis speciem præ se fert, propterea quod constat ex verbis inter sese pugnantibus. Ideoq. referendum est ad eam formam, quã in operis huius initio demõstrauimus, nimirũ eorũ, quæ per οξύμωρον, id est, contrarietatem efferuntur. Quod genus est illud, δυσδαίμων εὐδαίμων, id est, infelix felicitas. Nec absurde coniectasse videatur, si quis effictum existimet ex eo, quod est apud Aristophanem in Equitibus, σπεῦδε ταχέως, id est, Propera propere, vt allusor quisquis is fuit, τῶν ἀκολουθούντων colorem commutarit. Ad hunc autem figuræ colorem, atq. ad hanc allusionis faceti am, non mediocrem gratiam adiungit tam commoda, tamq. absoluta breuitas, quæ & ipsa velut in gemmis, itidem & in adagiis, peculiariter decere videtur, & ad pretij miraculũ facere. Etenim si vim ac sententiam æstimes, quam hæc tam circuncisa vocum breuitas in se complectitur, quam sit fœcunda, quam grauis, quam salutaris, quam ad omnem vitæ rationem late patens, profecto facile discesseris in hanc sententiam, vt in tanto prouerbiorum numero nõ arbitreris vllum aliud esse perinde dignũ, quod omnibus incidatur columnis: quod pro templorum omnium foribus describatur, & quidem aureis notis: quod in principaliũ aularum ualuis depingatur: quod primatium insculpatur anulis: quod regiis in sceptris exprimatur: deniq. quod omnibus vbiq. monumentis repræsentetur, propagetur, celebretur, vt quod tantopere expediat semper cuiusq. obuersari animo, quo nusquã non occurrat oculis, nulli quidem mortalium non maximo futurum vsui, præcipue tamen principibus, & iis, quib us, vt verbis dicamus Homericis,

Λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id est,

Commissi populi, ac tam multa negotia curæ.

Quandoquidem a plebeia sortis hominibus, si quid forte sit vel prætermissum focordia, vel admissum temeritate, quemadmodum iactura leuior, ita & incommodum, quod acceptũ est, faciliore remedio sarcitur. At vero principis vel vnica cessatio, semel ue præcipitatũ consiliũ, deũ immortalẽ, quas tẽpestates nõnunquã excitat, quantas rerum humanarum ruinas secum trahit? Rursum si adsit τὸ σπεῦδε βραδέως, hoc est, maturitas quædam ac moderatio simul ex vigilantia lenitudineq. temperata, vt neq. per temeritatem quicquam faciat pœnitendum, neq. per focordiam quicquã prætereat, quod ad Reipub. commodum pertinere videatur, quid esse potest hoc imperio felicius, firmius, stabiliusq. ? quanquam hæc felicitas haudquaquam ipsis imperij terminis circũscribitur, quin vndiq. longe lateq. ad finitimos populos dimanat, nec vsquam æque locum habet Hesiodium illud:

Ῥῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ.

Proinde existimemus, prouerbiũ hoc, si quod aliud, optimo iure, βασιλικὸν, i. regium appellari debere, non tã tum ob eam quam modo diximus caussam, verumetiã quod duobus his vitijs ingenia principum fere peculiariter videantur esse confinia. Homerus Agamemnoni vitiosam quandam animi molliciem, hoc est, τὸ βραδέως affinxisse videtur: vt eius nullum egregium facinus adferatur, aut animosum, nisi cum ob ereptam Chryseidem stomachatur, & Achillem sua spoliat Bryseide. Rursum Achilli parum moderatos impetus, hoc est, τὸ σπεῦδε, attribuit: nisi si cui tum σπεῦδε βραδέως videtur, cum in consilio districto gladio regem impetiturus, a Pallade coercetur, admonitus vt intra conuicia duntaxat indignetur. Atqui hoc ipsum erat impotentis animi,

mi, in frequenti principum consessu, tot probris, tam manifestis conuicijs in eum debacchari, penes quē rerum erat summa. Achillem imitatus videtur Alexander ille magnus, ac plane vicit: quippe quem eousq. præcipitem egerit impetus animi, vt in amicissimos & ferrum destrinxerit. Agamemnonem Sardanapalus est æmulatus, sed ita æmulatus, vt longo præcesserit interuallo. Perpaucos autem reperias, qui prouerbiū hoc secuti, tempestiuam celeritatem cum prudenti tarditate recte miscuerint: nisi quod pro multis vnus sufficit Fabius ille Maximus, cui cognomen etiam additū Cunctatori: qui cum sibi laudem peperit immortalem, tum Romano imperio cunctando restituit rem, aliorum ducū inauspicata celeritate iam ad extrema redactā. Itaq. non sine caussa est factum, vt hoc σπεῦδε βραδέως intantum adriserit duobus imperatoribus Romanis, omnium facile laudatissimis, Octauio Augusto, & Tito Vespasiano, quorum vtriq. singularis quædam aderat animi magnitudo, cum incredibili quadā lenitate, facilitateq. coniuncta: vt cum amabili morum popularitate, omnium animos sibi deuinxissent, nihilo secius tamen pari diligētia, si quando res virum postularet, celeriter res maximas cōfecerint. Octauius igitur hoc dicto tā impense delectatus est, quemadmodum in Noctibus Atticis lib. 10. cap. 11. narrat Aul. Gellius, & hunc secutus Macrobius Satur. lib. 6. vt non in sermonibus modo cottotidianis crebrius usurparet, verū etiam epistulis suis frequenter insereret, admonēs his duabus vocibus, vt ad rem agendam adhiberetur simul & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. Quod quidem Gellius Latinis existimat vnico verbo dici, matura. Nam maturari, quod neque præpropere fiat, neq. serius quam oporteat, sed ipso in tēpore. In hunc sensum vsurpasse Maronem, cum ait Aeneidos libr. 1. Maturate fugam. Quāquam omnino vox hæc apud auctores significat idem quod festinare, sed ita festinare, ne tempus legitimum anteuertas. Siquidem festinata recte dixeris etiam præpropera, maturata non dixeris. Neq. dissident ab his quæ Suetonius tradit in huius vita: Nihil, inquiens, minus in duce perfecto, quam festinationem, temeritatemq. conuenire arbitrabatur. Crebro itaq. illa iactabat. Σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Hæc ferme Suetonius. Est autem versus trochaicus tetrameter catalecticus ex poeta quopiam, decerptus, cui Cæsar de suo subiecit στρατηγός. Cuius hæc est sententia, Festina lente. Nam qui tuto citraq. lapsum rem gerit, melior est, quam audax & confidens. Tutiora sunt enim, quæ lentis consilijs prouidentur, quā quæ calidis consiliis properantur. Iam vero dictum idem Tito Vespasiano placuisse, ex antiquissimis illius numismatis facile colligitur: quorum vnum Aldus Manutius, vir de omni antiquitate præclare meritus, spectandum exhibuit argenteum, veteris planeq. Romanæ scalpturæ, quod sibi dono missum aiebat a Petro Bēbo patritio Veneto, iuuene cum inter primos erudito, tum omnis litterariæ antiquitatis diligentissimo peruestigatore. Numismatis character erat huiusmodi: altera ex parte faciem Titi Vespasiani cum inscriptione præfert, ex altera ancoram, cuius medium ceu temonem Delphin obuolutus complectitur. Id autem symboli nihil aliud sibi velle, quam illud Augusti Cæsaris dictum, σπεῦδε βραδέως, indicio sunt monimenta litterarum hieroglyphicarum. Sic enim vocantur ænigmaticæ scalpturæ, quarū priscis seculis multus fuit usus, potissimum apud Aegyptios: qui nefas esse ducebant, sapientiæ mysteria litteris communibus vulgo prophano prodere, sed si quid cognitu dignum iudicassent, id animantium rerumq. variarum exspressis figuris ita repræsentabant, vt non cuiuis statim promptum esset conijcere: verum si cui singularum rerum proprietates, si peculiaris cuiusq. animantis vis ac natura cognita, penitusq. perspecta fuisset, is demum collatis eorum symbolorum coniecturis, ænigma sententiæ deprehendebat. Veluti cum Aegyptij Osirim suum, quem eundem solem esse putant, significare volunt, inscalpunt sceptrum, inq. eo speciem exprimunt oculi, nimirum innuentes hunc deum esse, regaliq. potestate sublimem, cuncta despicere, quia solem, Iouis oculum appellat antiquitas. Huiusmodi ferme refert Macrobius libro Saturnalium 1. Item annum hoc modo demōstrabant. Effingebant serpentem ita circumuolutum, vt caudam ore teneret insertā, innuentes annum semper iisdem vicibus temporum reciprocantibus in sese recurrere. Vnde Seruius autumat apud Græcos ἐνιαυτὸς vocabulum attributum anno, atq. huc respexisse Maronem, cum ait:

Atq. in se sua per vestigia voluitur annus.

Etiam si Horus Aegyptius, cuius extant duo super huiusmodi symbolis libri, serpentis scalptura non annum, sed æuum repræsentari tradit: annum autem tum Isidis, tum Phœnicis imagine. Scripsit his de rebus Plutarchus in commentario de Osiride, & Chæremon apud Græcos testimonio Suidæ, cuius ex libris excerpta sunt ea, quæ nos nuper conspeximus huius generis monumenta: in quibus etiam hæc inerat pictura: Primo loco circulus: deinde ancora, quam mediam Delphinus obtorto corpore circumplectitur. Circulus vt indicabat interpretamentum adscriptum, quoniam nullo finitur termino, sempiternum innuit tempus. Ancora, quoniam nauim remoratur & alligat, sistitq. tarditatem indicat. Delphinus, quod hoc nullum aliud animal celerius, aut impetu perniciore, velocitatē exprimit: quæ si scite connectas, efficient huiusmodi sententiam: ἀεὶ σπεῦδε βραδέως, id est, Semper festina lente. Porro hoc scripturæ genus non solum dignitatis plurimum habet, verumetiam voluptatis non parum, si quis modo rerum, proprietates penitus perspectas habuerit: id quod partim contingit solerti contemplatione rerum caussarumq. naturalium, partim liberalium cognitione disciplinarum. Veluti si quis ex Aristotelicis libris, quos de naturali auditu inscripsit, probe teneret analogiam quandam esse, & similitudinem inter magnitudinem, motum, ac tempus: nam horum trium vnumquodq. pariter in eodem existunt. Siquidem vt tempus adhæret motui, ita motus adhæret magnitudini. Quod in magnitudine punctum, hoc momentum in tempore, impetus in motu (liceat enim interim sic appellare, quod in motu minimum est, atq. indiuisibile) Neq. enim de vocibus laborandum, si de re conueniat. Iam igitur si in recta linea magnitudinem consideres, duo puncta reperies, quorum alterum sit initium duntaxat, alterum finis tantū, hoc est, vnde quasi fluit longitudo, & in quod desinit. In ea-

dem si motum constituas, duos itē reperies impetus, alterum vnde motus oritur, alterum in quem desinit. Horum ea ratio est, vt qui initium est, tantū eius motus initium sit: qui finis, tantummodo finis. Motum tēpus necessario comitatur. Est enim huius veluti regula, cuius naturam si separatim contemplare, duo vides momenta (liceat enim ita loqui) alterum temporis illius initium, alterum finem. Rursum autem, si in eadē linea consideraris, puncta magnitudinis, impetus motus, momenta temporis, quæ media intercedunt inter initium et finem, vides horum vniuscuiusque velut anceipitem esse naturam. Etenim ad initium relata, fines sūt: ad finem, initia. Proinde vbi finita erit magnitudo, ibi simul & finitus motus, & tempus finitimum sit oportet. Finita est autem ea magnitudo, in quam tale competit initium, vt idem finis esse non possit: talis inquam finis, vt in eundem non cadat ratio principij, id quod euenit in omnibus figuris, excepta circulari seu sphærica. Nam vt in hac nullum certum est pūctum, quod proprie dici queat initium, nullum item quod ita sit finis vt tantum eam recipiat appellationē, ita nec momentum huiusmodi vllum est, nec impetus. Vnde cōsequitur, vt ibi neq finita sit magnitudo, neq. motus finitus, neq finitum tempus. Rursum vbi quodlibet magnitudinis punctum, simul & initium & finis esse potest, ibi magnitudinem infinitam esse necesse est. Ad eandem rationem, vbi quilibet impetus vel principiū motus esse potest, vel finis, illic motus videtur infinitus. Demum vbi quoduis momentum, simul vel initium temporis esse potest, vel finis, ibi tempus infinitum oportet esse. Sed infinitum tempus, æternum vocamus, quod quidem æterno respondet motui. Motus æternus magnitudinē item æternam requirit. Hæc non possunt competere, nisi in sphæricam, aut circularem magnitudinem. Vnde philosophi quidam æternitatem mundi collegerunt, quod animaduerterent cęli vniuersi, syderumq. & sphæricam esse figurā, & motum item esse sphæricū. Porro non solum in huiusmodi magnitudinem, circuli ratio quadrat, verum etiam motus huic adhærens, circulus est quidam. Item tempus eum dimetiens motum, non respuit appellationem circuli, quemadmodū testatur etiam Aristoteles quarto περὶ τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως libro. Hæc igitur atq. id genus alia qui ex philosophorum disciplinis perdidicerit, is facile coniectabit, quam ob rem Aegyptij circulo sempiternum tempus exprimere voluerint. Iam vero Delphini vim, naturamq. paucis inspiciamus. Tradunt auctores hunc incredibili velocitate, & admirabili impetu reliquum animātium genus longo interuallo post se relinquere. Proinde Oppianus libro De naturis piscium secundo, Delphinos nō cum quibuslibet auibus, sed cum aquilis confert:

Ὅσσον γὰρ κύδηισι μετ' οἰωνοῖσιν ἄνακτες,
Αἰετοί, ἢ θήρεσσι μετ' ὠμηστῇσι λέοντες,
Ὅσσον ἀριστεύουσιν ἐν ἑρπυστῆρσι δράκοντες,
Τόσσον καὶ δελφῖνες ἐν ἰχθύσιν ἡγεμονῆες. id est,
Quippe citas quantum inter aues, insignis honore
Regali, reliquas aquila prævertitur omnes,
Inq feris leo crudiuoris, seuiq. dracones
Serpētū in genere exsuperāt, tantū impete Delphin
Eximius vincit regnantes æquore pisces.
Confert & iaculo,

-Διὰ γὰρ βέλος ὣς θαλάσσης
Ἵπτανται. id est,
-Nanq. per æquora lata sagittæ
More volant.

Deniq. confert etiam vento, vel turbini potius, ac procellæ ventorum.

Ἄλλοτε μὲν βαθὺ κῦμα διατρέχουσιν ἀελλαί. id est,
-Altas aliquando per vndas
Turbinis in morem discurrit.

Plinius libro historiæ mundi nono, cap. octauo, Aristotelis secutus sententiam, haudquaq. ab his discrepantia refert, videlicet Delphinum omnium animalium pernicissimum esse: neq. id solum inter maritimi generis, verumetiā volucri quauis ocyorem, quouis acrior rem telo. Singularem autem huius velocitatem hoc potissimum argumento colligi, quod cum os habeat longo dissitum interuallo a rostro, nempe medio pæne ventre, quæ res in consectandis piscibus non mediocrem illi moram adferat necesse est, neq. enim nisi resupinus atq. conuersus corripit, tamen vix vllus est piscium, qui illius effugiat celeritatem. Nec ignorat ipse hanc naturæ dotem, sed veluti laudis, animiue caussa certat aliquotiens cum nauigijs, plenis velis euntibus. Est enim præcipue φιλάνθρωπος Delphin, quin & παιδεραστὴς aiunt nonnulli, & ob id capitalis est hostis Crocodili, quo non aliud animal infensius homini. Itaq. non pauescit hominem vt alienum, verū obuiam nauigijs venit: adludit exsultans, certat etiam & quamuis plena præterit vela. Quin etiam in mugilum venatu apud stagnum Laternam magnifice declarat, quantum valeat celeritate, quantum polleat ingenio, quantum deniq. bene velit homini. Iam vero quid dicetur de impetu vix credibili? Siquidem vbi fame concitatus, fugientem in vada ima persecutus piscem, diutius spiritum continuit, non aliter quam arcu emissus ad respirandum emicat, tantaq. vi exilit, vti plerumq. vento turgentia vela nauium saltu transuolet. Quod igitur symbolum magis conueniebat ad exprimendum acrem illum & indomitum animi impetum, quam Delphini? Porro ad significandam tarditatem, cunctationemq., non male quadrabat ἐχενηὶς piscis, quem Latini Remoram vocant: verum quoniam huius figura parum cognobilis videbatur (nam præterquam quod admodum pusillus est, nec vlla insigni nota discernitur) magis ad id placuit ancoræ symbolum, quæ siquando periculose nauigatur ob uentos nimium secundos, ibi cursum immoderatum nauis figit ac retinet. Itaque dictum hoc πάνυ ἀρχαῖον, ex ipsis vsque priscæ philosophiæ mysterijs profectū apparet, vnde adscitum est a duobus omnium laudatissimis imperatoribus, ita vt alteri adagionis esset loco, alteri insignium vice, vtriusq. moribus ingenioq. mire quadrans. Nunc vero in Aldum Manutium Romanum, ceu tertium hæredem, deuenit,

Haud equidem sine mente reor, sine numine diuū.

Nam huius eadem, quæ quondam Tito Vespasiano placuerunt, celebrantur insignia, non notissima modo, verumetiam gratissima quibuscunque vbiuis terrarum bonæ litteræ vel notæ sunt vel caræ. Neque vero symbolum hoc tum illustrius fuisse crediderimus, cū insculptum imperatorio numismati, negotiatorum manibus terendum circumferretur, quam

nunc,

nunc, cum vbiq. gentium, vel vltra Christiani imperii terminos, vna cum omnigenis vtriusque linguę voluminibus propagatur, adgnoscitur, tenetur, celebratur ab omnibus, qui liberalium studiorum colunt sacra: præsertim iis, qui ad veram atque antiquã aspirant eruditionem, ad quam restituendam vir is quasi natus, et ab ipsis, vt ita dixerimus, fatis factus, scalptusq. videtur: tam ardentibus votis vnum hoc optat, tam infatigabili molitur studio, vsque adeo nullum refugit laborem, vt litteraria supellex & integra, & syncera, puraq. bonis ingeniis restituatur. Quam quidem ad rem quantum iam attulerit momenti, res ipsa nimirum indicat. Quod si pulcherrimis planeq. regiis Aldi nostri votis deus aliquis bonis litteris amicus adspirauerit, & si quem numina læua sinant, intra paucos annos illud futurum pollicemur studiosis, vt quidquid est bonorum auctorum in quattuor linguis, Latina, Græca, Hebraica, Caldaica, tum autẽ in omni genere disciplinarum, id vnius huius opera, & plenum habeant & emendatum, nullamq. iam litterariæ supellectilis partem quisquam desideret. Cuius rei si cui libebit, velut ex degustatione coniecturam facere, Plinianas epistulas, quæ propediem ex Aldina officina prodibunt in lucem, cum vulgatis exemplaribus conferat, quodq. ibi deprehenderit, idem in aliis exspectet auctoribus. Herculanum mehercule facinus, ac regio quodam animo dignum, rem tam diuinã, quasi funditus collapsam, orbi restituere, latentia peruestigare, eruere retrusa, reuocare extincta, sarcire mutila, emendare tot modis deprauata, præcipue vulgarium istorũ excussorum vitio, quibus vnius etiam aureoli lucellum antiquius est, quam vel vniuersa res litteraria. Adde iis, quod quantumlibet exaggeres eorũ laudem, qui respublicas sua virtute vel tuentur, vel etiam augent, in re certe prophana, tum angustis circũscripta spatiis versantur. At qui litteras collapsas vindicat, nam id pæne difficilius quam genuisse, primum rem sacram molitur & immortalem, tum non vnius alicuius prouinciæ, sed omnium vbique gentiũ, omnium seculorum negotium agit. Postremo quondã principum hoc munus erat, inter quos præcipua Ptolemæi gloria. Quanquam huius bibliotheca domesticis & angustis parietibus continebatur. Aldus bibliothecam molitur, cuius non alia septa sint quam ipsius orbis. In hanc digressiunculam non abs re expatiati sumus, nempe quo studiosi hoc impensius his insigniis et faueant, & delectentur, postea quam cognouerint a tam inclytis auctoribus fluxisse: præterea quid sibi velint, intellexerint. Deniq. cum meminerint quantum bonæ rei Delphinus ille polliceatur, si quis modo deus pulcherrimis conatibus dexter adfuerit. Sed digressionum iam modus esto, nunc ad adagionis enarrationem nostra sese referat oratio. Trifariam vti licebit prouerbio: primum si quando admonebimus, diutius deliberandum, prius quam aggrediare negotium: postea quam statueris, tum velociter peragẽdum, vt ad consultandi moram pertineat ancora, ad conficiendi celeritatem Delphinus. Huc pertinet Sallustianũ illud: Antequam incipias, consulto: vbi consulueris, mature facto opus est. Quam sententiam Aristoteles recenset sexto Moralium libro, tãquam vulgo iactatam: Aiũt, inquiens, de quibus iam deliberaris ea celeriter esse peragenda, cunctanter autem consultandum. Cuius auctorem Biantem fuisse testatur Laertius, qui solitus sit admonere: βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομένοις, ὃ δ' ἂν ἕλῃ, βεβαίως τηροῦντα διαμένειν. id est, Cunctanter aggrediendum negotium, verum in suscepto constanter perseuerandum: Nec admodum abludit hinc Mimus ille, Publianus opinamur: Diu apparandũ est bellum, vt vincas celerius. Item ille: Deliberare vtilia, mora tutissima est. Adde iis prouerbium illud: ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium. Præterea Sophocleum illud in Oedipo tyranno:

φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς, οὐκ ἀσφαλεῖς. id est,

Periculosa est præpropera prudentia.

Addendum his illud Platonis, quod alibi citauimus: Qui plus satis festinat initio, serius ad finem peruenit. Paullo diuersius est, sed tamen ad hanc referendũ formam, quod ait Quintilianus: Precox illud ingeniorum genus non temere peruenire ad frugem. Et quod vulgo dicunt, qui pueri adhuc, & velut ante tempus sapiunt, eos in senectute stultos euadere. Quod Actius approbare videtur, qui apud Gellium ait, sibi in iuuenilibus ingeniis itidem vt in pomis immaturis placere acerbitatem: nam hæc demum maturescere. Porro maturitas tempestiuam adfert suauitatem, reliqua ante tempus putrescere. Alter vsurpandi modus fuerit, cũ admonebimus adfectus animi, rationis velut habenis reprimendos esse. Siquidem Plato animum hominis in tres partitus partes, rationem, iracundiam, concupiscentiam, in hoc philosophiæ summam sitam esse putat, si affectus pareant rationi, non aliter quam regi, cui quidem ob id ipsum sedem in cerebro, velut in arce datam existimat. Peripatetici, quorum signifer Aristoteles, affectus qui sunt animorũ impetus quidã, ceu stimulos quosdã a natura datos existimant, quibus ad virtutis vsum exciremur, quanquã reclamãtibus Stoicis, & nominatim Seneca in libris quos ad Neronẽ scripsit, de ira. Putant enim affectus huiusmodi nõ modo nihil cõducere ad virtutẽ, verum etiã officere: quã quã ne isti quidẽ infitias eunt, in animo sapiẽtis illius, quem imaginantur, relinqui primos impetus, anteuertere solitos rationi, quos funditus extirpare non queas: Verum ii, ne consequatur adsensio, protinus a ratione reiiciuntur. Hoc innuit Homerus, cum Iliados primo, Pallas a tergo adstat Achilli, iamq. manum admouentem gladio, coercet. Igitur violentos illos animi motus, Delphinum recte dixeris: ancoram moderatricem sapientiam. Seneca scripsit, nulli rei prodesse moram, nisi iracundiæ. Immo quidquid impense cupimus, aut odimus, ibi salutaris est mora. Plutarchus in Apophthegmatis Romanorũ narrat Athenedorum philosophum, cum ob senium impetrasset ab Octauio Augusto veniam redeundi domum, admonuisse illum, vt ne quid iratus diceret, faceretve, prius quam uiginti quattuor Græcorum litteras apud se nominatim recensuisset. Quo audito respondit, sibi illo adhuc opus esse, quo disceret & tacendi artem, atq. hoc prætextu totum annum hominem apud se detinuit. Huc spectas etiam Terentianum illud: Vide ne nimium calidum hoc sit modo. Sunt autem quædam ingenia, quibus calcaribus est opus: sunt quibus fræno. Proinde recte veteres illi a Delphino ancoram complecti uoluerunt, quod oporteat

teat alterum altero temperari, & utrunque cum altero coniungi, quo videlicet eiusmodi quidam animi habitus existat, qualem Plato conflari putat ex musica, gymnasticaq., si pariter exerceantur. Tertia vtēdi ratio fuerit, cum admonebimus in omni negotio vitādam præcipitem celeritatem, quod vitij quibusdā ingeniis peculiariter insitum est, vt illis in omni re quantulacunq. mora longa videatur. Huiusmodi festinationis comites esse solent, error, & pœnitentia, iuxta versiculum illum apud Græcos celebrem:

Προπέτεια πολλοῖς ἐστὶν αἰτία κακῶν. id est,

Multis malorum est caussa præcipitantia.

His occinendum nobile illud Catonis dictum: Sat cito, si sat bene. cuius mentionem fecit diuus Hieronymus, scribens ad Pammachium in hæc verba: Scitum est illud quoq. Catonis: Sat cito, si sat bene: quod nos quondam adulescentuli, cum a perfecto oratore in præfatiuncula diceretur, risimus. Meminisse te puto erroris mutui, cum omne Athæneum scholasticorum vocibus consonabat: Sat cito si sat bene. Hactenus Hieronymus. Quadrabit & in illos qui præpropere famā affectant, maluntq. paratam ac magnam, quam solidam & perpetuam. Solent enim præcocia subito flaccescere. Quod autem paullatim adcrescit durabile est. Horatius.

Crescit occulto velut arbor æuo
Fama Marcelli.

Et Pindarus in Nemeis hymno 8. Αὔξεται δ' ἀρετὰ, χλωραῖς ἐέρσαις ὡς ὅτε δένδρεον ἀΐσσει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις τε πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα, i. Augescit autē virtus, veluti cū arbor virēti rore surgit, sapiētes inter viros sublata iustosq, ad liquidum æthera. In summa, quicunque vel socordia peccant, vel immoderato impetu, iis illud Octauij Cæsaris, σπεῦδε βραδέως, simul symbolum illud olim Titi Vespasiani, nunc Aldinum, oportebit in memoriam reuocare, vt Delphini atq. ancoræ meminerint.

Placide bos.

Ἀτρέμας βοῦς, id est, Lente bos, subaudiendum, incedit, aut simile quidpiam. Congruet in illos, qui placide ac paullatim, citraq. tumultum, sed tamen adsiduitate rē conficiunt. Equorum laus est velocitas. Boues non valent celeritate, sed viribus & adsiduitate pollent, non impetu. Proinde in pugna stataria, vel leonibus formidandum animal, & ad exhauriendos ingentes labores adpositum. Eodem pertinet illud: Bos lassus fortius figit pedem. In sacris precibus, tradit Plutarchus in commentario de Osiride & Iside mulieres Heleas publicis ac solennibus votis ad hunc modum solitas Bacchum inuocare, vt accederet βοείῳ ποδί, id est, Bubulo pede, siue quod huic animanti, cum sit viribus immensis præditum, deinde tanta corporis mole, tamē peculiare videatur molliter, quasiq. pedetentim ingredi, nulloq. strepitu: vel quod bouis pedes arua calcatu reddunt meliora, cum reliquorum animantium noceant.

Tacito pede.

HVIC simillimum est, quod indicauit, quisquis is fuit, certe haud quaquam indiligens scriptor, qui Rhetoricam Aristotelis exponit, ἡσύχῳ ποδί, id est, Tacito pede, seu lento pede, cum cautim ac pedetentim ad rē accedimus. Apud Latinos aliquando secius vsurpatur tacito pede, pro furtim ac clanculum, vt apud Ouidiū:

Tempora labuntur, tacitisq. senescimus annis.

Id imitatus Columella in carmine:

-Tacito nam tempora gressu
Diffugiunt, nulloq. sono conuertitur annus.

Cumini sector.

IMPENDIO parcus ac sordidus, olim prouerbio κυμινοπρίστης, id est, Cumini sector dicebatur. Testis & Aristoteles lib. Moraliū quarto: Τούτων δὲ καὶ ὁ κυμινοπρίστης καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος. id est, Ex hoc genere est Cumini sector, & quisquis eiusmodi. Meminit & Theocritus Idyllio K.

Κάλλιον ὦ 'πιμελητὰ φιλάργυρε τὸν φακὸν ἕψειν
Μὴ 'πιτάμῃς τὰν χεῖρα καταπρίων τὸ κύμινον. id est,
Lenticulam coquere, pastor tibi præstat auare,
Ne fodias digitos, cupiens secuisse cuminum.

Scholiastes non dissimulat vulgo sic dici solitos, homines præter modum frugales ac parcos. Item Alexis in Philocalo apud Athenæum libro octauo:

-Ἀλλ' οὐ σὺ δ' ὅτι
Κυμινοπρίστης ὁ τρόπος ἐστί σου πάλαι. id est,
Ceterum noui probe,
Cymino pristæ olim esse iam mores tibi.

Est autem cuminum per se quidem exilis herba, tum præcipue genus Aethiopicum, quod Hippocrates, auctore Plinio, regium appellat, quod olim serebatur a male precantibus, auctore Plutarcho, atq. ita felicius prouenire creditum est. Quo magis quadrat in hos huiusmodi cōuicium, qui ob parsimoniā male audiunt. Idem Plutarchus conuiuialium quæstionum decade secunda, significat hominem vehementer parcum, cuminum appellari solere. Siquidem loquens de iis dicteriis, quæ citra dolorem dici possunt, Velut, inquit, si quis hominem splendidum ac benignum, cimbicon appellet, aut cuminum. Est autem κίμβικες Græcis apicula, seu parsimonia, Suida interprete. Hesychius legit cimbion, addens dici solitum in parcos: κύμβιον autē dici fundū ollæ fictilis. Aristoteles libro quē modo citauimus, ait, homines perparcos κύμβικας vulgo dici solitos: Iulius Pollux βέμβικας, opinamur qđ per domū obambulent semper murmurantes. Nam βέμβηξ trochus est quo ludunt pueri. Apud eundem mulier impendio sordida ὀβολοστάτις, vir ὀβολοστάτης dicitur, quasi minutissima quæque ad stateram expendens, vnde & ὀβολοστατεῖν. Eustatius autem indicat eosdem & λιμοκίμβικας & κυμινοκίμβικας dici, putatq. vocem dictā ab auro adulterino. Hesychius addit eosdem vocari καρδαμογλύφους, quod aliquid desculpant e nasturtio ob parsimoniam. Nec desunt qui eosdem κνῖπας & κνίπας siue κνῖφας (nā vtrunque scriptū reperimus) vocant. est autem cnips animalculum culici non dissimile.

Ficos diuidere.

HVIC adfine est quod refert Martialis lib. Epigram. 5. συκαμερίζειν, id est, Ficos diuidere: vnde licebit & cognomen fingere συκοπρίστης. Martialis carmen est huiusmodi.

Qua-

Quadringenta secat, qui dicit σῦκα μερίζει.
Sordidum ac parcum significans, etiamsi ditissimum. Captatus autē est iocus ex vocis amphibologia sectoris.

Myconius caluus.

Μυκόνιος φαλακρός, *id est, Myconius caluus. Strabo lib. Geographiæ decimo, refert vulgo Myconios caluos dici solitos, quod in ea insula vitiū hoc quasi gentilitium sit, atque omnibus ferme commune. Idem affirmat Plinius lib. 11. cap. 37. Meminit & Stephanus. Est autem Myconus vna Cycladum insularum. Quamquam Herodotus in quarto scribit, in Scythia quoq. gentē esse ab ipso natali caluam. Admonet & Donatus grammaticus, Hecyram interpretans Terentianam, prouerbio dictum Caluus Myconius, citatq. Lucilij testimonium: Myconi omnis caluus iuuentus. Tuetur autem Terentium qui a nonnullis hoc loco imperitiæ nomine reprehenderetur, quod cum Apollodorus caluū dixerit, ipse crispum mutauerit: putatq poetam non inscitia, sed facetius etiam per ironiam dixisse crispum, quam si caluum dixisset. Quod quidem etiam ipsum prouerbium resipit de raris inuentu: veluti si quis Scytham dicat eruditum, aut Pœnum fidum. Erit autem elegantius adagiū, si caluos homines, raroq. capillicio simpliciter Myconios appellemus, perinde vt si quis fastuosum Sybaritam nominet, negotiatorem phœnicem. Notati sunt olim & alio nomine Myconij, quod ob tenuitatem alienas cœnas captarent: proinde qui inuocati ad conuiuium venirent, Myconij more venire dicebantur. Inuehitur enim in Periclem Archilochus apud Athenæum in primi libri fragmentis,* ὡς ἄκλητος ἐπεισπαίεις εἰς τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην, *velut qui inuocatus ingereret se ad conuiuia Myconiorum more.*

Cum aqua fauces strangulet.

ARISTOTELES *Moralium libro septimo, citat huiusmodi quoddam adagium,* ὁ δὴ λέγεται ἐπὶ τῶν σοι χὲς τῇ παροιμία, ὅταν τὸ ὕδωρ τὴν φάρυγγα πνίγῃ, τί δεῖ ἐπιπίνειν: *id est, Intemperans autem obnoxius est prouerbio, quo dicimus, Cum aqua fauces strangulet, quid iā opus est bibere? Refert idem in eundem vsum lib. Moralium Eudemiorum sexto, disputans de eo, qui prudēs intemperantiæ vitio noxia sequitur, haud quaquā ignorans, quid sit optimum: hunc autem longe insanabiliorē esse eo, qui falsus opinione non expetenda expetit. Vsurpauit & Galenus alicubi:* ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγῃ τί ἐπιῤῥοφήσομεν; *id est, Cum aqua præfocat, quid insuper sorbebimus? Fortassis Galenus scripserat,* τί ἔτι ῥοφήσομεν. *Quadrat in eos, qui in absurdissima sententia pertinaciter manent, vel manifesta negantes, quibuscum frustra disceptes. Constat enim faucibus siti arentibus aquam esse remedio, ac soluere præfocationem. Confine illi, quod alibi diximus:*

Nil intra est oleam, nil extra est in nuce duri.

Dimidio uitæ nihil differunt felices ab infelicibus.

ARISTOTELES *Moralium libro primo:* ὁ δ᾽ ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστα διάδηλος καθ᾽ ὕπνον, ὅθεν φασὶν οὐδὲν διαφέρειν τὸ ἥμισυ τοῦ βίου τοὺς εὐδαίμονας τῶν ἀθλίων. *id est, Porro probus atq. improbus nequaquam in somno dignoscuntur. Vnde natum est vt dicant, felices nihil a reliquis distare dimidio vitæ. Idem refert libro Eudemiorum 2. reddens hanc caussam, quod dormientes nihil agant. Ex actionibus autem nascitur felicitas, aut infelicitas hominis. Proinde non inscite dixit Ariston apud Plutarchum in commentario de contentione ignis & aquæ:* Ὀλίγον χρόνον τὸν βίον τοῖς ἀνθρώποις διδόμενον, ὕπνος ὥσπερ τελώνης τὸ ἥμισυ ἀφαιρεῖ πάντων. *id est, cum exiguum vitæ tempus datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. Plato lib. De legibus septimo.* καθεύδων γὰρ οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μὴ ζῶντος. *id est, Nullus nā dormiens alicuius est precij, nihilo magis quam is, qui viuus non est. Prouerbium consolatur parum fortunatos. Somnus enim adimit nobis nostri sensum, vnde fit, vt neque miseris molesta sit sua calamitas, neq. fortunatis iucunda felicitas. Præterea felicitas, iuxta philosophos, sita est in actu rationis per habitum virtutis: somnus autem quies est animi, bonis pariter ac malis communis.*

In eadem es naui.

M. Tullius *Epistolarum familiarium libro secundo ad Curionem: Et si vbicunque es, vt scripsi ad te antea, in eadem es naui, tamen quod abes gratulor. In eadem es naui dixit, pro eo quod est, in communi periculo. Siquidem ad eos qui eodem vehuntur nauigio, periculū naufragij communiter pertinet: neque magnopere refert in prora sint, an in puppi, an carina, cum nihilo magis absint a discrimine. Idē alibi: Hoc miror enim, queror q. quenquam hominem ita pessundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipse nauiget: hoc est, vt rempub. euertat, cum qua sit etiā ipsi pereundum. Aristophanes in Vespis:*

Περὶ τῆς πόλεως γάρ ἐστι τῆς σκάφης ὅλης, *id est,*
De ciuitate est, naue de tota puta.

Est autem familiare poetis a nauibus ad rempublicā similitudinem mutuari.

Qui arat oliuetum.

COLVMELLA *de Re rustica libro sexto, parœmiam huiusmodi refert: Quin etiam, inquit, compluribus interpositis annis oliuetum putandum est. Nam veteris prouerbij meminisse conuenit: Eum qui aret oliuetum rogare fructum, qui stercoret exorare, qui cædat cogere. Adlusit huc Vergilius primo Georgicon.*

Exercetq. frequens tellurem, atq. imperat aruis.

Huic adagio locus fuerit, vbi significabimus fieri non posse, quin voto potiatur is, qui curam extremam impenderit. Vulgaris enim diligentia quasi rogat, mediocris impetrat, extrema cogit. Adlusio fit ad eos, qui a principibus improbo studio officioq. sic impetrant, vt non precibus, sed ui videantur impetrasse.

Difficilia quæ pulchra.

Δύσκολα τὰ καλά, *id est, Ardua quæ pulchra. Extat apud Platonem in Hippia maiore in calce dialogi,* τὴν γὰρ παροιμίαν ὅτι ποτὲ λέγει, χαλεπὰ τὰ καλά, δοκῶ μοι εἰδέναι. *id est, Nam quod ait prouerbium, difficilia esse quæ pulchra sunt, videor mihi intelligere. Et in Cratylo, circa initium,* πα-

καὶ ἡ παροιμία ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά ἐστιν. id est, *Vetus prouerbium est, difficilia esse quę sunt egregia. Citatur alicubi a Luciano. Item a Plutarcho in libello De liberis instituendis, prouerbij nomine. Quidam prodiderunt Pittacum, vbi semet abdicasset imperio, dixisse,* χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι, *i. Difficile bonum esse. Porro Solonem Pittaci molliciem atque ignauiam taxantem, dixisse,* χαλεπὰ τὰ καλά, *id est, Difficilia quæ honesta: vtriusque dictum in prouerbium abiisse. Vsurpauit Plato li. de Rep. 4.* ἴσως γὰρ ὦ Σώκρατες τὸ λεγόμενον ἀληθές, ὅτι χαλεπὰ τὰ καλά. *id est, Fortassis enim verum est o Socrates quod dici solet, difficilia esse quę pulchra sunt. Vsus est eodem libro Politiæ 2.* πάντες γὰρ ἐξ ἑνὸς στόματος ὑμνοῦσιν, ὡς καλὸν μὲν ἡ σωφροσύνη τε καὶ δικαιοσύνη, χαλεπὸν μέντοι καὶ ἐπίπονον. *id est, Omnes enim vno ore canunt, Honestam quidem rem esse temperantiam ac iustitiam, sed difficilem tamen ac laboriosam. Vtitur eiusdem operis libro sexto ac septimo, & alijs compluribus locis. Sunt qui hinc arbitrentur natam parœmiam: Periander Corinthius, initio populariter ac moderate gerebat imperiũ, postea versis moribus, tyrannice agere cœpit. Id simul atq. cognitum esset Pittaco Mitylenæo, diffisum de sui ipsius animi constãtia, magistratum deposuisse, relictoq. imperio in exilium abiisse. Percontantibus deinde quibusdam, qua gratia fugisset imperium, respondisse, quod admodum esset arduum, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solonẽ addidisse suum apophthegma,* χαλεπὰ τὰ καλά. *Huc spectat illud quoque, quod meminit Plutarchus in commentario,* περὶ δυσωπίας, *Platonem, cum Heliconem quendam Dionysio datis litteris commendasset, scribens illum virum probum ac modestũ, adscripsisse in calce epistolæ,* γράφω δέ σοι ταῦτα περὶ ἀνθρώπου, ζώου φύσει εὐμεταβόλου. *id est; Hæc autem tibi scribo de homine, videlicet animante natura mutabili. Nec absurde quis referat ad celeberrimam illam Hesiodi sententiam:*

τὴν μέν τοι κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι
Ῥηιδίως, ὀλίγη μὲν ὁδός, μάλα δ' ἐγγύθι ναίει.
Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι· μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐς αὐτὴν
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον, ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηαι
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπή περ ἐοῦσα. id est,
Omnino vitium facile est contingere cuiuis.
Est via ad id breuis, & vicina in sede moratur,
Contra virtutem sudoribus vndiq. diui
Præsepsere, & longus ad hanc perq. ardua callis,
Asper & est primũ: sed vbi alta cacumina victor
Contigeris, iam fit facilis, licet ardua dudum.

Neq. quidquam est tritius eo, quod dixit Aristoteles lib. Moralium Nicomarchiorum secundo: περὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον ἀεὶ καὶ τέχνη καὶ ἀρετή. *id est, Et ars & virtus circa id versatur, quod est difficilius. Eodem pertinet, Littera Pythagoræ discrimine secta bicorni. Itẽ de duplici via apud inferos, quarum altera ducit ad campos Elysios, altera ad malam rem. Diximus alibi de Litis & Ate, quæ fabula declarat, multo difficilius esse bene facere quam male, sarcire concordiã, quam rumpere. Eam sententiam Pindarus extulit in Pythijs hymno quinto:* ῥᾴδιον μὲν πόλιν σεῖσαι καὶ φαυροτέροις, ἀλλ' ἐπὶ χώρας αὖτις ἕσσαι δυσπαλὲς δὴ γίνεται ἐξ ἀπίνας, εἰ μὴ θεὸς ἁγεμόνεσσι κυβερνατὴρ γένηται. *Facile est ciuitatem commouere, etiam malis. Cæterũ in locum pristinum ilico reponere difficile sane est, ni deus principibus gubernator contingat. Retulimus alibi quod in seditione etiam Androclides abiectissimus belli ducem agat. Et nos hac ætate vidimus, per quos quanti tumultus excitati sint. Celebratur elegans Lacedæmonij dictum, apud quem cum quidam laudibus veherent Philippum, quod ciuitatem opulentissimam euertisset: Atqui, inquit, non posset talem condere.*

Colophonia ferocitas.

Κολοφωνία ὕβρις, *id est, Colophonia ferocitas. In insolentes, qui ferociter despiciunt, & affligunt humilioris fortunæ homines. Aut in eos, quibus sua ferocitas exitium attulit. Sumptum ab arrogantia superbiaq. eius gentis. Refertur a Diogeniano in adagionum collectaneis. Theognis:*

Ὕβρις καὶ Μάγνητας ἀπώλεσε καὶ Κολοφῶνα. id est,
Perdidit & Colophona ferox mens & Magnetes.

De gentis huius ferocia nonnihil dictum est nobis in prouerbio, Colophonium suffragium.

Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.

VVLGO apud nostrates circumfertur adagium, haud fidendum esse cuipiam, nisi cum quo prius modium salis absumpseris. Significant autem hominis ingenium non posse perspici, nisi diuturno conuictu, longoq. commercio. Apparet prouerbium hoc ab antiquitate profectum esse. Quandoquidem Aristoteles lib. Moraliũ octauo, simile quiddam refert his quidem verbis: Ἔτι δὲ προσδεῖται χρόνου καὶ συνηθείας, κατὰ τὴν παροιμίαν γάρ, οὐκ ἔστιν εἰδῆσαι ἀλλήλους πρὶν τοὺς λεγομένους ἅλας συναναλῶσαι. *id est, Præterea autem spacio temporis & consuetudine opus est. Siquidem iuxta prouerbium fieri non potest, vt nos mutuo pernoscamus antequam salis, quem dicunt, modium pariter absumpserimus. Idem Moralium Eudemiorum lib. septimo:* Διὸ εἰς παροιμίαν ἐλήλυθεν ὁ μέδιμνος τῶν ἁλῶν. *id est, Quapropter in prouerbium abijt salis modius. Eodem in libro refert illud quoque ex poeta quopiam hemistichium, ni fallimur.*

-Οὐδ' ἄνευ χρόνου φίλος. id est,
Non est amicus absque temporis mora.
Addit ex Theognide.
Οὐ γὰρ ἂν εἰδείης ἀνδρὸς νόον οὔτε γυναικὸς
Πρὶν πειρηθείης ὥσπερ ὑποζυγίου. id est,
Haud nosse ingenium ne viri licet aut muliebre,
Vt nec iumenti, ni experiare prius.

Notat hanc parœmiam & Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας, *his quidem verbis,* Τοὺς μὲν γὰρ ἀλλοτρίους, ὥς ἔλεγε Θεόφραστος, οὐ φιλοῦντα δεῖ κρίνειν, ἀλλὰ κρίναντα φιλεῖν. ὅπου δὲ ἡ φύσις ἡγεμονίαν τῇ κρίσει πρὸς εὔνοιαν δίδωσιν, οὐδὲ ἀναμένει τὸν θρυλούμενον τῶν ἁλῶν μέδιμνον, ἀλλὰ συγγεγέννηκε τὴν ἀρχὴν τῆς φιλίας, ἐνταῦθα δεῖ μὴ πικροὺς εἶναι μηδ' ἀκριβεῖς τῶν ἁμαρτημάτων ἐξεταστάς. *i. Alienos. n. quemadmodum ait Theophrastus, non oportet amantẽ iudicare, sed amare postea quã iudicaris. Siquidẽ ubi natura ipsa dux est ad beneuolentiã præcedẽs iudicium, neque expectans illũ vulgo celebratum salis modium, quippe quæ amicitiæ seminariũ inseuerit, ibi non oportet acerbos & exquisi-*

tos esse delictorum expensores. Meminit huius paroemiæ & M. Tullius in sermone de amicitia: Verum illud est quod vulgo dicitur, Multos modios salis simul edendos esse, vt amicitiæ munus expletum sit. Huc pertinet illud quoque Sophoclis in Oedipo:

Χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
Κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. *id est,*
Mora temporis probum arguit tantum virum,
At improbum vel vnico agnoscas die.

Huc pertinet etiam ille senarius prouerbialis:

Ἤθους δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. *id est,*
Nota morum & index tempus est mortalibus.

Idem admonet illud Epicharmi:

Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. *id est,*
Sobrius sis, ac memineris nemini confidere.

Versus integer refertur apud Cic. lib. epist. ad Atticū primo. Atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, vt crebro mihi vafer ille Siculus insusurret Epicharmi cantilenam illam suam,

Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τᾶν φρενῶν.

Sic enim carmen Trochaicum e vestigiis codicum restituimus, ne quis temere deprauet. Nam quod νᾶφε dixit pro νῆφε, & μέμνασο pro μέμνησο, dialecti proprietas est. Cicero in libello de petitione consulatus, Quamobrem Epicharmion illud teneto, neruos atque artus esse sapientiæ, non temere credere. Item illud Euripidis in Helena:

–Σώφρονος δ' ἀπιστίας
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. *id est,*
–Prudente diffidentia
Haud alia res vtilior est mortalibus.

Inuenimus citatum mutilatim ad hunc modum:

Ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. *id est,*
Modium salis postquam ederis.

Quo quidem licebit vti, si dicas: Vide quid agas, qui tua arcana credas isti, nondum ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Aut sic: Tum demum isti fidas ἁλῶν μέδιμνον ἀποφαγών. Est autem iambicus dimeter, ex poeta quopiam sumptus.

Leporem non edit.

ANTIQVITVS *superstitiose creditum est, esu leporinæ pulpæ conciliari formam. Vnde extat iocus Martialis in Gelliam lib. 5. quæ misso lepore addebat ex vulgata opinione ad muneris commendationem,*

Formosus septem Marce diebus eris.

Id poeta in ipsam torquens, quæ deformis esset,

Si me non fallis, inquit, si verum lux mea dicis,
Edisti nunquam Gellia tu leporem.

Plinius lib. 28. cap. 9. scribit leporem in cibis sumptū gratiam corporis in septem dies conseruare. Lampridius scribit poetam quendam in Alexandrum Seuerum, quod quotidie vesceretur leporina, ita lusisse,

Pulchrum quod vides esse nostrum regem,
Quem Syrum sua detulit propago,
Venatus facit & lepus comesus,
Ex quo continuum capit leporem.

Primum carmen uitiatum est. Hos uersus cum quidā ex amicis ad Alexandrum detulisset, respondisse fertur in hanc sententiam.

Pulchrum quod putas esse vestrum regem
Vulgari miserande de fabella,
Si verum putas esse, non irascor.
Tantum tu comedas velim lepusclos,
Vt fias animi malis repulsis
Pulcher, ne inuideas liuore mentis.

Si vides lector parum obseruatas metri leges, memineris Imperatorem scripsisse, cuius est præscribere leges, non parere. Est autem & piscis lepus appellatus qui venenum habet immedicabile, si quis imprudens ederit. In Indico mari etiam contactu necat hominem auctore Plinio: lenta tabe consumit. Malum hac deprehenditur nota, quod piscem olent, qui ederint. Huic homo vicissim pestilens est, cuius contactu protinus emoritur. Hoc cibis admixto, multos sustulit Domitianus, eodem Titium fratrem sustulisse creditur, vt auctor est Philostratus in Apollonij vita. Proinde in hos qui contabescunt, nec vlla medicorum ope possunt restitui, dici poterit: Edit leporem marinum.

Plena manu.

PLENA *manu, pro eo quod est, ampliter, copiose, prolixe, minimeq. maligne. Translatum ab iis, qui non minutim & parce, sed plena manu largiuntur. Cicero ad Atticum libro 2. At hercle alter familiaris tuus Horatius, quam plena manu, quam ornate nostras laudes in astra sustulit. Seneca in Declamationibus: Liberaliter hodie, & plena manu faciam. Idem in ludicro quod scripsit in Claudium Cæsarem: At Lachesis, quæ & ipsa homini formosissimo faueret, fecit illud plena manu, & Neroni multos annos donat. Fit lepidius, quo magis ad animi res transfertur.*

Sine riuale diligere.

SINE *riuale diligere dicuntur, qui stulte mirantur, quod nemo alius concupiscat. Veluti simia catulos suos & miratur, & amplectitur: & indocti poetæ suas nugas soli diligunt. Sumpta est allegoria ab amantibus, quibus est amica deformis, & quam alius nemo velit. Extat adagium in Epistulis Ausonianis. M. Tullius ad Atticum lib sexto. Huius nebulonis oratione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me æmulum nō habebis. Item libro ad Qu. fratrem tertio: O dij, quam ineptus, quam se ipse amans, sine riuali. Horatius in Arte poetica:*

Nullum vltra verbum aut operam sumebat inanē,
Quin sine riuali teq. & tua solus amares.

Barbarus ex triuio.

Βάρβαρος ἐκ τριόδου, *id est, Barbarus ex triuio. In hominē dicebatur extremæ humilitatis, ac prorsū nullius precij, perinde quasi dicas, extremum ac vilem seruulum alicunde e triuiis emptum, non dono datum, aut domi natum. Lucianus in eum, a quo fuerat Prometheus appellatus,* Οἷος ἐκ τριόδου βάρβαρός τις καὶ μιαρόν. *id est, Qualis pene barbarus quispiam e triuio. Quanquā quidam hoc loco legunt non barbarus, sed* βόρβορος ἐκ τριόδου, *id est, Cœnum e triuio, quæ lectio sola probanda est, propterea quod eo loco de luto fiat mentio, non de barbaro quopiam. Item Plato libro de Repub. septimo,* καὶ τῷ ὄντι ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι. *id est, Ac re uera in cœno quopiam barbarico. Loquitur de anima demersa tenebris ignorantiæ.*

Rara auis.

RARA *auis, prouerbio dicebatur res quæuis noua, & inuentu perrara. Persius.*

-Si forte quid aptius exit,
Quando hæc rara auis est.

Iuuenalis:

Rara auis in terris, nigroq. simillima cycno.

Idem,

-Coruo quoque rarior albo.

Quin & Phœnicis raritas in prouerbium abiit. Ducta allegoria ab auibus peregrinis & inusitatis, quæ nonnunquam casu in nostram regionem deuolant, vel miraculi gratia deportantur. Vnde illud sæpius iteratum apud Aristophanem:

Τίς ἐστιν ὄρνις οὗτος, *id est,*
Quæ est hæc auis? *De hospite & ignoto.*

Compreßis manibus.

COMPRESSIS *sedere manibus, dicitur in otiosos, & nihil aliud quam sua fata deplorantes. Titus Liuius ab vrbe condita lib. 7. Cur veteranus dux fortissimus bello, compreßis, quod aiunt, manibus sedeas.*

Ioca seriaq.

QVOTIES *omnia nostra cum aliquo communicamus, cum eo ioca seriaq. conferre dicimur. M. Tullius libro De finibus bonorum secundo: At quicum ioca seriaq. vt dicitur, quicum arcana, quicum occulta omnia? Tecum optime, deinde etiam cum mediocri amico. Donatus in Adelphos, huiusmodi ferme figuras omnes quæ constant ex contrariis, prouerbiales existimat. Quod genus sunt: Fanda infanda: quo iure quaq. iniuria: facta atque infecta: digna atq. indigna: fasq. nefasq.: clãq. palamq.: terraq. mariq.: noctesq. diesq.: iuuenesq. senesq.: neque in minimo neq. in maximo: neq. deos neq. homines veretur: vocatus atq. inuocatus: re salua & perdita: atq. alia huius generis innumerabilia, de quibus meminimus & in initio operis.*

Ea tela texitur.

PROVERBIALIS *allegoria, Ea tela texitur, pro eo quod est eiusmodi negotium in manibus est, & res inceptantur tales. Translatio sumpta a textoribus telam instituentibus. M. Tullius in extremo de Oratore lib. Quãquam ea tela texitur, & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritati ostenditur, vt eorum ciuium, quos nostri patres non tulerunt, similes habere cupiamus. Plautus dixit exordiri telam, pro incipere negotium: Exorsa est hæc tela non omnino pessime mihi. Affine est illi quod alibi dicemus, exordiri telam.*

Multas amicitias silentium diremit.

Πολλὰς φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν, *id est, Multas amicitias silentium diremit. Admonet adagium, assiduo conuictu, ac frequentibus alloquiis necessitudines ali; intermißione & absentia dissolui. Meminit huius Aristoteles libro Moralium octauo:* Ἐὰν δὲ χρόνιος ἡ ἀπουσία γίνηται, καὶ τῆς φιλίας δοκεῖ λήθην ποιεῖν. ὅθεν εἴρηται, πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. *Quod si diuturna fuerit absentia, videtur & necessitudinis obliuionem adferre: vnde dictum est illud, multas amicitias silentium diremit. Versus vt refertur in collectaneis, diminutus est vna syllaba. Ab Aristotele citatur integer Heroicus:*

Plurium amicitias soluere silentia rupta.

Apud Athenæum libro quinto, citatur ex Anonymo poeta versus hi:

Οὐ χρὴ συμποσίοιο φίλους ἀπέχεσθαι ἑταίρους
Δηρόν, ἀνάμνησις δὲ πάλιν χαριέστατα αὕτη. *id est,*
Non diu amicorum mensis decet abstinuisse,
Quippe animi memoris res hæc renouatio bella est.

Figuratius, atque ob id ipsum elegantius est illud Alphij fœneratoris dictum apud Columellam: Bona nomina nonnunquam mala fieri, si nunquam interpelles. Ille nomina, iureconsultorum more, debitores vocat, et interpellare, subinde creditum reposcere. Vox autem Græca, ἀπροσηγορία, *non ita commode reddi latine potest: neque enim simpliciter significat silentium, sed illud silentium, cum quis non appellat ac salutat amicũ.*

Eiusdem musæ æmulus.

EIVSDEM *artis aut disciplinæ studiosi, eiusdem musæ æmuli dicuntur. Vsurpatur apud A. Gellium prouerbũ vice. Græci* ὁμοτέχνους *appellant eiusdem artis opifices.*

Lolio uictitant.

ÆNIGMATE *prouerbiali lolio victitare dicitur lusciosi & cæcutientes, quos Græci, teste Nonio, Myopes vocant. Plautus in Milite: Mirum est lolio victitare te, tam vili tritico. Quid iam? Quia lusciosus. Verbero, ædepol tu quidem cæcus, haud lusciosus. Lolium autem Plinius inter frugum pestes commemorat, vna cum carduis ac tribulis. Vergilius in Bucolicis:*

Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Item Georgicon libro 1.

Mox & frumentis labor additus, vt mala culmos
Esset rubigo, segnisq. horreret in aruis
Carduus, intereunt segetes, subit aspera sylua
Lappæq. tribuliq. interq. nitentia culta
Infelix lolium & steriles dominantur auenæ.

Inest autem lolio peculiare quoddam malum, vt oculis caliginem inducat, id quod indicat Ouidius libro Fastorum primo, cum ait:

Et careant loliis oculos vitiantibus agri.

Hinc nimirum iocus prouerbialis.

Intus canere. Aspendius citharœdus.

QVI *priuati commodi impendio studiosi essent, ac fere quidquid rerum agerent, id omne ad domesticam referrent vtilitatem, ij prouerbio intus canere, ijdẽ apud Græcos* Ἀσπένδιοι κιθαρισταί, *id est, Aspendij citharistæ dicebantur. M. Tull. in Verrem actione 3. Atq. etiam Aspendium citharistam, de quo sæpe audistis, id quod est Græcis in prouerbio, quem omnia intus canere dicebant, sustulit, & in intimis ædibus suis posuit, vt etiam illum ipsum artificio suo superasse videatur. Facetißime taxauit Cicero Verris rapacitatem, qui intus canẽtem in intimis ædibus collocarit: hoc est, plus quã intus cecinerit. Idem in Rullum aduersus legem agrariam: Atq. hoc carmen hic tribunus plebis, non vobis, sed sibi intus canit. Nam ostendit Tullius in ea oratione, legem, tametsi popularis videretur, haud tamen populi, sed decemuirum vtilitati repertam. Porro de Aspendio citharœdo Asconius Pedianus ad hanc fermè sententiam enarrat: Vulgares citharœdi cum canunt, vtriusq. manus funguntur officio, ita vt dextra*

plectrum

plectrum teneant, id quod foris canere appellant: sinistra digitis chordas carpant, quod quidem intus canere vocant. Difficile autem visum est, quod Aspendius citharœdus faciebat, qui nequaquam vtraque vteretur manu, sed omnia, id est, totam cantionem intus, & sinistra tantum manu complecteretur: atque ita tacita leniq. modulatione sinistra contactis chordis, cantilena peragebatur, vt vox ad citharœdum duntaxat, aut proxime assistentem perueniret. Hinc fluxisse prouerbium, ut furaces homines Aspendij citharistæ Græcis vulgo dicerentur, quod vt hic carminis, ita illi furtorum essent occultatores. Fatetur Asconius adagionẽ etiam in illos apte dici, qui multum intestinis suis commodis consulunt præter honestatem. Neq. discrepat interpretamentum, quod adfert Zenodotus ex Zenone Myndio in adagiorum collectaneis. Porro Aspendus Pamphyliæ ciuitas est, auctore Stephano: vnde aspendij dicebantur, apud quos Citharœdi hoc artificio præcelluisse videtur. Ad hoc prouerbium apparet adlusisse Plinium libro vigesimooctauo, capite quinto, cum ait, Verum id remediis cecinit, non epulis.

Equi senecta.

Ἵππου γῆρας, *id est, Equi senecta. Prouerbium in eos dici solitum, qui præclaris rebus gestis in iuuenta, postea quam consenuerint, ad sordidas curas semet abijciunt. Allegoria sumpta a generosis equis, qui senio facti segnes, in pistrinum, aut carrum, aut aliud id genus opus detruduntur, olim in precio habiti, dum viribus integris essent. Plutarchus in libello, cui titulus, An seni sit administranda Respub.* Οὐ πεπόνθασιν ἃ ... τοῦτο ... τὸ καλούμενον, ἵππου γῆρας ... *id est, At non plane videbitur equi senectam, quemadmodum vulgo vocant, accersere, nemine compellente? Cum hoc conuenit Ennianum illud, quod refertur a Cicerone in Catone Maiore:*

Sicut fortis equus spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit.

Si tibi amicum, nec mihi inimicum.

PLATO *in Theæteto:* Ἀλλ' εἰ οὕτως ὦ Θεόδωρε σοὶ φίλον, οὐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν φασιν οἱ παροιμιαζόμενοι. *id est, Si istud tibi amicum Theodore, nec mihi est inimicum: quemadmodum prouerbio dicunt. Hoc est, si tibi res placet mihi non displicet. Captata est autem in figura nocum pugnantia: deinde* τὸ ἀμφίβολον φίλου καὶ ἐχθροῦ, *quorum vtrunque e personis ad res detorquetur: quãquam ad personas relata sunt vsitatiora. Vsus erit quotiens aliena obsequimur voluntati.*

Rana Gyrina sapientior.

PLATO *in Theæteto:* Ὅτι ἡμεῖς μὲν αὐτὸν ὥσπερ θεὸν ἐθαυμάζομεν ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ δ' ἄρα ἐτύγχανεν ὢν εἰς φρόνησιν οὐδὲν βελτίων βατράχου γυρίνου. *id est, Nos illum tanquam deum ob sapientiam admirabamur. At ille nihilo magis antecellebat prudentia, quam rana Gyrina. Sumptum est adagium ab informi partu ranarum, quem Græci* γυρίνους *vocant, a figura corporis in gyrũ orbiculati, quod fit vt mira celeritate se quo velint nolant, versent q.: quemadmodum testatur quisquis is fuit, qui scripsit Etymologicon Græcarum dictionum. Meminit gyrinorũ & Hesychius. Suidas etiam Aristophanis adducit testimonium:*

Οἷον πατέρες βοῶσι γυρῖνοι. *id est,*

Quemadmodum patres clamant gyrinorum.

Nec ab his abhorrent, quæ tradit Plinius libro 9. cap. 51 Ranæ, inquit, superueniunt prioribus pedibus alas fœminæ mare apprehendente, posterioribus clunes. Pariunt minimas carnes nigras, quas gyrinos vocant, oculis tantum & cauda insignes: mox pedes figurantur, cauda findente se in posteriores. Mirumq. semestri vita resoluuntur in limum nullo cernente, & rursus vernis aquis renascũtur, quæ fuere nata, perinde occulta ratione, cum omnibus annis id eueniat. Hactenus Plinij verba recensuimus. Meminit & Aratus, αὐτόθεν ἐξ ὕδατος πατέρες βοόωσι γυρίνων. *id est, Inde gyrinorum clamant per stagna parentes. Porro cum ranæ tribuitur loquacitas, quæ stoliditatis solet esse comes, minimum mentis inesse oportet gyrinis, quos vix deprehendas animal esse, nisi mouerentur.*

In puteo constrictus.

PLATO *in Theæteto,* Τί γὰρ χρήσῃ ἀφύκτῳ ἐρωτήματι, τὸ λεγόμενον, ἐν φρέατι συνεχόμενος. *id est, Cur enim vtaris inexplicabili quæstione, in puteo, quemadmodũ aiunt, constrictus? Quadrabit in eos, qui in angustias eas redacti sunt, vt extricare sese nullo modo possint. Non admodum abludit ab illo:* ἐν φρέατι κυνομαχεῖν, *id est, In puteo cum cane pugnare. Item illo, Canterium in fossa.*

In easdem ansas venisti.

PLATO *in Phædro:* Περὶ τούτου μὲν ὦ φίλε εἰς τὰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθας. *id est, Quantum ad istam rem pertinet, amice, in easdem ansas venisti. id est, nihilominus teneris, nec potes effugere quin dicas. Item Aristides in communi quattuor oratorum defensione:* Ὡς ἐχόμενος πάλιν ὁ Καλλικλῆς εἰς αὐτὰς λαβὰς ἐμπεπτωκώς, *id est, Itaque Callicli erat in easdem ansas recidendũ. Quadrat in eum qui sic irretitus est, vt quocunque se vertat, teneatur: nec explicare sese possit. Huic simillimum est, quod scribit Lucianus in Hermotimo:* Οἰόμενος γὰρ ἐκπεφευγέναι, εἰς τὴν αὐτὴν κύρτην ἐμπεπτωκας. *id est, Nam arbitratus effugisse te in eandẽ nassam incidisti. Item illud quod alibi dicetur,* τὸ λαβεῖν ... ...

Qui possim ab hoc epulo abesse?

PLATO *in Phædro:* Πῶς γὰρ ἂν ἐγὼ τῆς αὐτῆς θοίνης ἀπέχοιμι; *id est, Qui possim ab hoc epulo abstinere? De re vehementer suaui atque expetenda, quod genus est festum aliquod conuiuium. Adlusum est, ad eam fabulam, quæ tradunt Dianam iracunde tulisse, quod cum reliqui dij adhibiti essent ab Oeneo ad sacrum epulum, sola fuisset præterita, solaq. domi sederit, secum stomachans, quod nihil ex illo nidore sentiret. Qua de re meminit Lucianus in Lapithis. Item in libello De sacrificiis.*

Dulcis cubitus.

Γλυκὺς ἀγκών, *id est, Dulcis cubitus. Abominantis est sermo, aut cum, aliud dicimus, aliud sentientes. Plato in Phædro:* Γλυκὺς ἀγκὼν ὦ Φαῖδρε λέληθέ σε ὅτι ἀπὸ τοῦ μακροῦ ἀγκῶνος τοῦ κατὰ τὸν Νεῖλον ἐκλήθη, καὶ πρὸς ἀγκῶνι λανθάνει σε, ὅτι οἱ μέγιστοι φρονοῦντες τῶν πολιτικῶν,

κῶν, μάλιστα ἐρῶσι λογογραφίας καὶ καταλείψεως συγγραμμάτων. id est, Num Phadre fugerat te, quod dulcis cubitus a longo illo, qui in Nilo est, cubito dictus esset. Quin etiam prater cubitum illud fugit te, quod qui rerum ciuilium sunt peritissimi, conscribendarum orationum, ac posteris relinquẽdarum sunt cupientissimi. Hactenus Plato. Ancon autem Nili pars est, in qua nauigantes plurimum & sudant et periclitantur. Vnde prouerbio dicebant κατ' εὐφημισμὸν, γλυκὺς ἀγκών. id est, Dulcis cubitus, quasi deprecantes eius loci discrimina. Id autem perinde valet, quasi dicas: εὔφημα φώνει. id est, Bona verba, aut bene ominata loquere. Sunt qui e Comico Platone natum existiment. is in fabula, cui titulus, Phaon, fecem facit amantem tibicinam, atque hac loquentem: Ω χρυσοῦν κάλλαμα, ὦ τοῖσιν ἐμοῖσι τρυφεροῖς τρόποις ὦ γλυκὺς ἀγκών. id est, O aureum amiculum: o meis deliciosis moribus gratus cubitus, Suidas scribit Anconem Carthaginiensibus uocari domicilium obscurum ac profundum, in quod conijci solent, si quibus indignaretur tyrannus. Praeterea summa montium iuga, Ancones vocari. Deniqui praeter alia gurgitem ac tumorem fluminis circa ripas, propter anfractum & amnis repercussum, Anconem dici: a cubiti figura, ni fallimur, ducta similitutudine: quod quibusdam locis ripa excurrat, promineatq. specie cubitali. Vnde & oppidis ac locis aliquot Anconis inditum est vocabulum, vt Anconi Picentinorum ciuitati teste Stephano. Item Ouid. libro Transform. vltimo: -Et spissi littoris Ancon. vt quidam legunt. Valerius Argonauticon lib. quarto:

Quid memorẽ quas Iris aquas, quas torqueat Ancõ.

Vnde nõ absurde, κατ' ἀντίφρασιν quis acceperit, sicut placet Zenodoto. Nam alij putant per exclamationem dictum. Athenaeus libro Dipnosophistarum 12. ostendit Anconem locum quempiam fuisse Sardis, voluptatum ministerijs paratum: in quo popinae, scorta, atque alia id genus delicia. Dulcis igitur Ancon, ob blandimenta voluptatum, sed in eo complures naufragium faciebant. Idem indicat, Polycratem apud Samios mulieres aliquot voluptatũ architectrices instituisse, ad exemplum Anconis ducis Sardorum, eumq. locũ Laura dictum fuisse, siue Samiorum flores. Idem addit Omphalen eius gentis reginam, per uim virgines dominorum cum eorum seruis inclusisse ad stuprum, ne sola haberetur impudica. Lydos autem eum locum, in quo fœminae constuprabantur, γλυκὺν ἀγκῶνα dixisse, sceleris atrocitatem verbo mitigantes. Vocem autem dictam putat ab eo quod illic gerebatur. Etymologus indicat ἀγκῶνα, dici locum ossibus durum, παρὰ τὸ ἐπάγεσθαι τὴν χεῖρα, id est, ab adducenda manu, velut ἀγνύσθαι, id est, frangendo: siue ab ἄγχειν, id est, a prefocando. Hesychius addit & murorum flexus ἀγκῶνας vocari. Breuiter quidquid in cubiti speciem inflectitur, ἀγκὼν dicitur, quemadmodum sunt & citharae Ancones.

Bos ad præsepe.

Βοῦς ἐπὶ φάτνῃ, id est, Bos ad præsepe. In emeritos dici cõsueuit, quiq. iam ob ætatem otio, vitaq. molliori indulgent. Effertur & ad hunc modum, Βοῦς ἐν αὐλίῳ, id est, Bos in stabulo. Congruit & in eos, qui nullis honestis negotiis exercentur, sed turpi otio atque abdomini seruiunt. Philostratus in Cassandra, Ἀλλ' ἐν μειρακίοις ἢ γυναιξὶ βοῦς ἐπὶ φάτνῃ. id est, Verum inter adulescentulos ac mulieres, bos ad præsepe. De Agamẽnone loquitur, voluptariam agente vitam. Effertur itẽ ad hunc modum, Βοῦς ἐν αὐλίῳ γέρων. id est, Bos in stabulo senex. Rursum hoc modo, Βοῦς ἐν αὐλίῳ κάθῃ. id est, Bos in stabulo desides. De iis qui molliter et in otio viuunt. Athenaeus lib. 8. refert quiddam non illepidũ, nec alienum ab hoc prouerbio. Cantor quidam imperitus, cum Stratonicum excepisset conuiuio, inter pocula ostentabat illi artem. Cum autem esset splendidum ac magnificum conuiuium, ac Stratonicus eo frustraretur, non habens alterum quicum sermocinaretur, confregit poculum. ac poposcit maius, multosq. cyathos cum accepisset, soliq. calicem ostendisset, essuim bibens obdormiit, cetera fortunæ committens. cum autem forte comessabundi quidam superuenissent cantori, ex notis, Stratonicus ilico factus est sobrius. Iis cum audissent, quod semper multum vini bibens fuisset inebriatus, compendio respondit, Insidiator eum & scelestus ille cantor, tanquam bouem ad præsepe, data cœna occidit. Quod in Athenæi verbis legimus νικώμενοι, opinamur legendum σφαζόμενος. Congruet & in illos, qui in suum aluntur exitium, quemadmodum ij qui se voluptatibus mundi explent, orco quid aliud quam victimæ nutriuntur, veluti bos ad præsepe?

Ne genu quidem flexo.

Οὐδὲ γόνυ κάμψας, id est, Ne genu quidem flexo. Philostratus in Antæo: καὶ οὐδὲ γόνυ φασὶ κάμψαι ἀπελθόντα πρὸς τὸν ἀνταῖον. id est, Ac ne genu quidem curuato aduersus Antæum exuitur. Idem in Heroe: Ἐνταῦθα ἔφη γόνυ κάμψομεν. id est, Hic, inquit, genu flectamus. Dictum est autem ὑπερβολικῶς, pro eo quod est, ne tantulum quidem. Etenim qui iam incipit ad quietem cõponere sese, primum genu flectit. Itaque perinde valet, οὐδὲ γόνυ κάμψας, quasi dicas, citra respirationem, sine omni intermissione. Sumptũ apparet ex Aeschyli Prometheo, vbi Vulcanus sic loquitur,

> Ἀνθ' ὧν ἀτερπῆ τήνδε φρουρήσεις πέτραν
> Ὀρθοστάδην ἄυπνος, οὐ κάμπτων γόνυ. id est,
> *Ideo petram seruabis hanc inamabilem,*
> *Insomnis astans, nec genu unquam flexeris.*

Nisi manis esse mutuatum ex Homericæ Iliados ν. ubi de Hectore sic loquitur Menelaus.

> Φημί μιν ἀσπασίως γόνυ κάμψειν, ὅς κε φύγῃσι
> Δηΐου ἐκ πολέμοιο, id est,
> *Ille lubens genua flectet, puto, si modo tristi*
> *Fugerit e bello.*

Quo properas, num ad Ephebum?

PHILOSTRATVS in vita Appollonij: Ὁ Κιλίκιος λόγος, ποῖ τρέχεις, ὁ ἐπὶ τὸν ἔφηβον, ἐπ' ἐκείνου τι ἐλέγετο, καὶ παροιμίας τιμὴν ἔσχεν. id est, Ac Cilicibus celebratum dictum, quo curris, num ad Ephebum? de illo quoque ferebatur, adagiq. vim obtinebat. Parum liquet, quid sibi voluerit Cilicum illud adagium, nisi forte sumptum est ab Apollinis oraculo, ad quod vndiq. festinabatur: fingebatur autem imberbis Apollo, quemadmodum & Bacchus.

Et puero perspicuum est.

Καὶ παιδὶ δῆλον, id est, Et puero perspicuum. De re supra modum

modum perspicua, confessaq. Vtitur & Plato quodam in loco, quem ante commonstrauimus: & Philostratus in vita Appollonij. Est in epistolis Basilij, τοῦτο καὶ παιδὶ γνώριμον. id est, Hoc & puero notum. Finitimũ illi, quod alibi retulimus, καὶ τῷ τυφλῷ δῆλον, id est, Vel caeco perspicuum.

Ne in Melampygum incidas.

Μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιτύχοις. id est, Ne in Melampygum incidas, in lascinos & iniuriosos homines quadrat. Est autem comminantis, ne quando incidant in eum, qui malefactorum pœnas de eis sumat. Vtitur hoc adagio Philostratus in Apollonij vita, libro 2. Καὶ τοῦτο ἴσως ἦν τὸ μελαμπύγου τυχεῖν. id est, Et hoc fortassis erat in Melampygum incidere. Aristophanes in Lysistrata:

Καὶ Μυρωνίδης γὰρ ἦν τραχὺς ἐντεῦθεν,
Μελάμπυγός τε τοῖς ἐχθροῖς ἅπασιν. id est,

Et Myronides enim erat hirsutus illinc, Melãpygusq. hostibus omnibus. Melampygum dixit quasi uindicem, vltoremq. Porro Melampygus Grecis significat eum, qui nigro sit podice: quo quidem cognomento notatus est Hercules, quod eam corporis partem, non Lydorum more vulsam, neque candidam, quemadmodum effœminati solent, sed nigris pilis hirsutam ac sylnosã haberet. Nam Græci quemadmodum molles & imbelles, fractosq. delicijs πυγάργους καὶ λευκοπύγους appellant, itidẽ e diuerso fortes ac strẽnuos μελαμπύγους vocare consueuerunt, vt auctor est Lycophronis interpres. Idem ostendit parœmiam ad hunc quoque modũ efferri: Οὔπω μελαμπύγῳ τετύχηκας, id est, Nondũ in Melampygum incidisti. Prouerbium ex huiusmodi quadam historia natum existimant, quam partim ex Suida, partim ex Gregorij Nazianzeni enarrationibus adscribemus. Olim duo quidam fratres erant, omni genere maleficiorum passim in omnes debacchãtes, unde & ex morum atrocitate nomina repererunt. Nã alter Passalus dictus est, alter Achemon: siue, vt alicubi legitur, Achmon. Hos mater nomine Sennonis, ubi videret atrocia facinora passim patrantes, iussit cauere, ne quando in Melampygum inciderent. Euenit deinde, vt Hercules aliquando sub arbore quadã dormiret, armis in eandem reclinatis. Accesserunt Cercopes siue Perperi fratres, vtrunq. enim scriptum inuenitur, & Herculem dormientem ipsius armis aggredi tentarunt. Ille protinus sensit insidias, & correptos ac vinctos de claua a tergo suspendit leporum ritu, atque ad eum modum gestabat. Illi pendentes capitibus deorsum demissis, cum Herculis posticum nigris pilis horridum atque hispidum viderent, materni moniti memores, super hac re inter sese confabulantur. Quod simul ac audisset Hercules, hoc cognomine delectatus, & in risum effusus, eos vinculis solutos dimisit. Notat hanc historiam Plutarchus in libello De discrimine amici & adulatoris, cum ait Herculem Cercopibus fuisse delectatum. Meminit & Herodotus in 7. de loco, dicto lapide Melampygo, & Cercopum sede. Quo sane loco lapsus est insigniter Laurentius Valla: quod fabulam hanc aut nesciret, aut certe non meminerit. Plutarchus in libello De puerorum educatione refert & hoc inter Pythagorica ænygmata: Μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. id est, Non gustanda quæ nigra sunt cauda. Atque hunc in modum interpretatur, abstinendum a conuictu mortalium atrorum & improborum: quamquam hoc a prouerbio diuersum.

Noctuinum ouum.

Γλαύκειον ᾠόν, id est, Noctuinum ouum. Refertur a Nicolao Perotto in Copia cornu, prouerbij loco, nec explicatur tamen. Fortassis antiquitus abstemium, & a uino abhorrentem hoc adagio significabant. Philostratus enim in uita Apollonij, libro 3. de ouo noctuæ rem oppido quam prodigiosam refert. Itaque satius est ipsius referre verba: Τῆς γλαυκὸς, inquit, χρὴ ἐπιφυλάττειν οὗ νεοττεύει, καὶ τὰ ᾠὰ ἐξαιροῦντα δοῦναι ἑφθὰ τῷ βρέφει, συμμέτρως ἑψημένα· εἰ γὰρ βρώσεταί τι τούτων βρέφος ὂν πρὶν οἴνου γεύσασθαι, μῖσος πρὸς τὸν οἶνον αὐτῷ ἐμφύσεται, καὶ σωφρονέστατα διακείσεται. id est. Obseruandum vbi loci niduletur noctua: deinde oua subducere oportebit, eaq. mediocriter cocta infanti mandenda dare. Quod si quid ex his ederit, prius quam degustarit vinum, inseretur illi vini odium, adeo vt in omnem vitam quam maxime sobrius sit futurus. Aelianus libro de naturis animantium primo, fabulam refert paullo magis etiam quam hæc est, anilem. Eam quoque præstiterit ipsius auctoris recensere uerbis: Οἱ πελαργοὶ λυμαινομένας αὐτῶν τὰ ᾠὰ νυκτερίδας ἀμύνονται πάνυ σοφῶς. αἱ μὲν προσαψάμεναι ἀνεμιαῖα ἐργάζονται καὶ ἄγονα αὐτά. Οὐκοῦν τὸ ἐπὶ τούτοις φάρμακον, ἐκεῖνό ἐστι. πλατάνου φύλλα ἐπιφέρουσι ταῖς καλιαῖς, αἱ δὲ νυκτερίδες ὅταν αὐτοῖς γειτνιάσωσι, ναρκῶσι καὶ γίνονται λυπεῖν ἀδύνατοι. id est, Ciconiæ noctuas oua sua perdere solitas arcent miro ingenio. Nam hæ contactu reddunt ea subuentanea steriliaq. Remedium igitur aduersus hæc illud adhibent. Platani frondes in nidum conuehunt, quas noctuæ postea quam contigerint torpescunt, ita vt iam nocere non queant. Hactenus Aelianus. Sunt qui negent noctuinum ouum inueniri. Prouerbium itaque quadrabit vel in hominem nihili, nulliusq. frugis, iuxta fabulamentum Aeliani: vel in rem raram inuentu, iuxta horum sententiam.

Amazonum cantilena.

Ἀμαζόνων ᾆσμα, id est, Amazonum cantilena, in delicatos ac lascinos & parum viros. Philostratus in Apollonij vita, libro 4. Μειράκιον τῶν ἁβρῶν οὕτως ἀσελγὲς νομιζόμενον, ὡς γενέσθαι ποτὲ καὶ τῶν Ἀμαζόνων ᾆσμα. id est, Adulescens de numero mollium vsque adeo lasciuus habitus, vt aliquando Amazonum quoque fuerit cantio. Quid autem sibi uelit Amazonum cantio, nondum satis compertum est apud idoneos auctores. Nisi si cui placet, vt accipiamus, Amazones ludibrij caussa in molles uiros cãtilenas solere celebrare. Quod si fas sit mutare scripturam, nequaquam displiceat, vt pro Ἀμαζόνων μαζονόμων legamus. Sic enim appellant lancis genus prægrande, quo cibi inferuntur in conuiuium. Mos autem erat antiquitus, vt epulæ lautiores tibicine præcedente inferrentur: vt accipenser. Horatius in extrema Satyra.

Mazonomo pueri magno discerta ferentes
Membra gruis.

Verum hoc interim esto somnium, donec ab eruditis certius aliquid proferetur, Quod sane desperandum

non

non est, in dies in lucem emergentibus nouis auctoribus.

Tantali horti.

Ταντάλου κῆποι, *id est, Tantali horti. De bonis, quibus tamen frui non liceat: aut de iis, quæ videantur aliquid esse, cum nihil sint. Philostratus in vita Apollonij, libro 4.* Τοὺς ταντάλου ἔφη κήπους εἴδετε ὡς ὄντας οὐκ ὄντας. *id est, Tantali hortos videtis, inquit, esse, cum non sint. Nota est fabula de Tantalo apud inferos ad aquam stante, deq. pomis in caput imminentibus, cum sitiens interim atque esuriens neutra possit contingere. De his nõnulla retulimus prius in prouerbio Adonidis horti.*

Res sacra consultor.

Σύμβουλος ἱερὸν χρῆμα, *id est, Consultor res sacra. Zenodotus ex Epicharmo refert. Sensus est adagionis, plurimum vtilitatis adferre bene consulentem: aut religiose pureq. dandum consilium iis, quibus est opus. Plato in Theage:* Ἀλλὰ μὴν ὦ Δημόδοκε, λέγεταί γε σύμβουλον ἱερὸν χρῆμα εἶναι. *id est, Quin illud etiam dicitur Demodoce, consultorẽ rẽ esse sacram. Idem in epistula ad Perdiccam,* δίκαιος δὲ εἰμὶ καὶ ξενικὴν καὶ ἱερὰν ξυμβουλὴν λεγομένην ξυμβουλεύειν. *id est, Aequum est autem, vt & hospitale & sacrum vt dicitur consilium impertiam. Suidas indicat dictum ubi deliberatur de rebus periculosis, vt simile videatur illi, Sacram ancoram iacere. Effertur & ad hunc modum:* ἱερὸν ὁ σύμβουλος. *id est, Res sacra consilium. Extat inter Græcas sententias hic senarius.*

Ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμβουλία. *id est,*
Res est profecto sacra consultatio.

Ante mysteria discedere.

Ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, *id est, Ante mysteria discedere, est re non dum absoluta subducere sese. Sumpta metaphora a sacris, in quibus prophani iubebantur abire, cum iam essent peragenda mysteria, initiati manebant, nec fas erat nisi peractis ritibus abire. Plato in Menone:* Εἰ μὴ ὥσπερ χθὲς ἔλεγες, ἀναγκαῖόν σοι ἀπιέναι πρὸ τῶν μυστηρίων, ἀλλ' εἰ περιμείναις τε καὶ μυηθείης. *id est, Nisi quemadmodum heri dicebas, tibi fuerat ante mysteria discedendum: verum si & permaneas, & mysteriorũ particeps fias, & cetera quæ sequuntur.*

Ex vno multa facere.

Ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖν, *id est, Ex vno multa facere, prouerbio dicebantur, qui rem quampiam minutim secabant. Quadrabit in eos, qui idem aliis atque aliis modis uariant: vt non iam vnum, sed plura uideantur. Plato in Menone:* Καὶ παῦσαι πολλὰ ποιῶν ἐκ τοῦ ἑνὸς, ὅπερ φασὶ τοὺς συντρίβοντάς τι ἑκάστοτε οἱ σκώπτοντες. *id est, Ac parce ex vno plura facere, quo dicto taxant eos, qui rem quampiam undecunque comminuunt. Narratur apud Titum Liuium belli Macedonici libro 5. non illepida fabula de caupone quodam, qui suis vnius carnes tam uario coctas apparatu proponebat, vt dux Romanus admiratus, rogaret, unde nã media bruma suppeteret tanta venatus copia. Tum arridens caupo, confessus est, eas omnes ciborum species ex vno sue domestico confectas fuisse. Neque secus isti faciunt, inquit, qui commemorandis uariis & horrendis nominibus nos territant, cum hæc omnia una gens sit.*

Iouis Corinthus.

Ὁ Διὸς Κόρινθος, *id est, Iouis filius Corinthus. In eos dici solitum, qui semper eadem aut dicunt aut faciunt. Pindarus, in Nemeis hymno 7.* ταῦτα δὲ τρὶς τετράκι τ' ἀμπολεῖν ἀπορία τελέθει τέκνοισιν ἅτε μαψυλάκας Διὸς Κόρινθος. *Negat se velle iterum atque iterum eadem iterare: perinde quasi pueris nugas narraret* Διὸς Κόρινθος *Nam* μαψυλάκας *eum significat, qui frustra nugas effutit. Interpres hoc loco fabulam adfert, ad prouerbium non multum pertinentem, tamen adscribetur. Aletes, inquit, consuluit Dodonæum oraculum, quod tum Iouis erat, num Corinthiorũ imperio potiri posset. Responsum est, tum illum potiturum, cum quispiam illi glebam daret, aut ruder, idq. die multarum coronarũ: nam id addit. Itaq. Corinthum profectus panem ab rustico quopiam petiit, is glebam porrexit. Sensit ille iam perfectum oraculum, animumq. ad capessendum imperium adiecit. Parentabatur eo die manibus, eãq. ob caussam, cum pleraq. ciuitas in monumẽtis abesset, accedens, reperit Creontis filias iam paciscentes de imperio. Harum natu minima persuadet, si uelit adiutare, se simul atque principatum esset consecutus, illam ducturum vxorem. illa imperij cupiditate prodit ciuitatem, ac portis apertis Aletem admittit. Is itaque victor, Iouis Corinthum eam appellat, quod ex Iouis oraculo contigisset: Deinde subtexit aliam fabulam, cum aliorum interpretamento fere conuenientem. Ea est huiusmodi: Olim Megarenses Corinthiis erant uectigales. Ceterum cum illorum imperium insolentius grauatim ferrent ac defectionem pararent, missus est legatus Corinthiorum nomine, qui apud plebem Megarensem cum alia multa ferociter dixit, tum illud indignabundus ac uociferans intonuit* Οὐκ ἀνέξεται ὁ Διὸς Κόρινθος. *id est, Non feret Iouis filius Corinthus: id vbi sæpius iteraret, concitatus populus, succlamare cœpit, feri feri Iouis Corinthum, simulq. legatum expulerint. Erat autem Corinthus hic Corinthiorum rex, Ioue prognatus: tametsi Pausanias in Corinthiacis negat se apud auctores serios reperisse, Corinthum Iouis fuisse filium: sed vulgus duntaxat Corinthiorum ita prædicare. Vsurpat adagium Plutarchus in commentario, quẽ inscripsit aduersus Stoicos:* Πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφῖκται, τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ σκώπτειν δοκῇς ἔασον. *i. Multus igitur Iouis Corinthus ad orationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne mordere videaris, omitte. Aristophanes in Ranis.*

-Τουτὶ τί ἦν πρᾶγμα
Ἀλλ' ἢ Διὸς Κόρινθος ἐν τοῖς στρώμασι, *id est,*
-Quid aliud hæc erat res,
Nisi Iouis Corinthus in ipsis stragulis?

Verba sunt ministri, Bacchi ταυτολογίαν *notantis, qui dixerat,*

Αἶρ' οὖν αὖθις αὖ γε πάλιν τὰ στρώματα. *id est,*
Hæc rursus iterum, tolle minister stromata.

Idem in Concionatricibus:

Ὅτι δὴ ἀνασκοπουμέναις ἐφαίνετο
Ὁ Διὸς Κόρινθος. *id est,*
Vbi denuo considerantibus, Iouis
Apparuit Corinthus.

Philo-

Philostratus in Antipatro Sophista. Ὠθέντων δὲ αὐτὸν τῶν συγγενῶν ἐς τὸν γάμον, καὶ Διὸς κόρινθον ἡγουμένων τὸν ἀντίπατρον. *id est, Impellentibus autem illum cognatis ad nuptias, & Iouis Corinthum existimantibus Antipatrum. Quamquam hic Iouis Corinthum vsurpasse videtur pro homine magnopere felici. Vsurpat hoc adagium & Socrates apud Platonem in Euthydemo:* Ἀλλ' ἀτεχνῶς, τὸ λεγόμενον ὁ Διὸς κόρινθος γίγνεται. *id est, Sed prorsus id quod dici solet, Iouis Corinthus fit. Conuenit cum illo, quod alibi retulimus,* δὶς κράμβη. *i. Bis crambe. Neq. solum vti licebit, cum eadẽ iterum atq. iterũ dicuntur: verũ etiã cum in eodem negotio nimium adsidue persistitur. Velut si quis cibũ sem per eundem adponat: aut si quis semper studiis litterariis incumbat, aut adsidue venetur, vt hinc iam oboriatur ex adsiduitate satietas, recte dicemus,* ὁ Διὸς κόρινθος. *Molestũ est enim, quidquid perpetuũ, uel Pindaro teste in Nemeis,* Ἀμπαύεται δὲ καὶ ἐν παντὶ γλυκὺ καὶ μέλι καὶ τὰ τέρπν' ἄνθεα Ἀφροδίσια. *id est, Verum enim vero intermissio in omni negotio iucunda. Accipiunt autem satietatẽ & cantilenæ & amœni flosculi Venerei. In nõnullis exemplaribus pro* μέλι *scriptum erat* μέλη. *Sic in epigrammate:*

Πᾶν τὸ περισσὸν ἄκαιρον, ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς
Ὡς καὶ τοῦ μέλιτος τὸ πλέον ἐστὶ χολή. *id est,*
Insuaue est, quidquid nimium est. Nã dicitur olim,
Mel quoq., si immodica est copia, bilis erit.

Illud admonitu non inutile est, prouerbium bifariam accipi posse. Nam & hoc ostendit interpres Pindari, vel cum eadem iterantur sæpius, vel cum ij, qui initio magnifice loquuntur, minanturq. ferociter, postea timide fugiunt: id quod euenit legatis Corinthiorum, qui cum sæpius illud intonuissent in concione: Δικαίως στενάξει ὁ Διὸς κόρινθος, εἰ μὴ δώσετε δίκας καθ' ὑμῶν. *id est, Merito suspirabit Iouis Corinthus, nisi pœnas sum pserit de vobis: postea cum ad manus esset uentum, ignauiter aufugerunt. Nec illud prætereundum, adagionem accommodari posse, tum ad rem, tum ad personam. Ad rem hoc pacto: Iam millies audiui, non possum diutius ferre* τὸν Διὸς κόρινθον. *Ad personas: vt si quis hominem eadem semper inculcantem* τὸν Διὸς κόρινθον *appellet. Indicat & hoc interpres Pindari.*

Testulæ transmutatio.

Ὀστράκου περιστροφὴ, *id est, Testulæ conuersio. De rebus repente in diuersum commutatis. Lucianus in Apologia,* περὶ τῶν ἐπὶ μισθῷ συνόντων: Εἶτα πάντων λαθόμενος ὀστράκου φασὶ μεταπεσόντος, ἑκὼν ἑαυτὸν φέρων εἰς δουλείαν τινὰ περιφανῆ καὶ περίβλεπτον ἐνέβαλες: *id est, Deinde oblitus omnium, testula, vt aiunt, transmutata, uolens ipse semet in seruitutem vsque adeo manifestariam & insignem coniecit. Incertum vtrum sumpta sit metaphora a ludi genere quodam, quem ostracinda Græci uocant. Hunc innuit Plato in amatoriis, nempe in Phædro:* Φυγὰς δὴ, *inquit,* γίγνεται ὁ πρότερον, καὶ ἀποστερηκὼς ὑπ' ἀνάγκης ὁ πρὶν ἐραστὴς, ὀστράκου μεταπεσόντος, ἵεται φυγῇ μεταβαλών. ὁ δὲ ἀναγκάζεται διώκειν ἀγανακτῶν καὶ ἐπιθεάζων. *id est, Tandem profugus fit ab his: & dum necessario priuatus est is qui prius erat amator, testula in diuersum uersa, fuga se proripit immutatus. At ille cogitur insequi, indignãs, deosq. obtestans. An ab Ostracismo suffragiorum genere quodam, quod per calculos ac fabas ferebatur: in hoc repertum, vt per id ciues, qui uel opibus immodicis, vel nobilitate, uel gloria, uel alia quauis insigni virtute multitudinis inuidiam in se prouocassent, in exilium decenne relegarentur. Hoc pacto fuit eiectus & Aristides: non aliam ob caussam, nisi quod molestum esset populo, iusti cognomen illi vulgo tributum. Ferebatur autem ostracismus ad hunc modum. Ostraci, id est, testulæ uiritim in comitiis dabantur. In eis, quem quisque vellet vrbe cedere, litteris inscriptis indicabat: hos deinde omnes in fori locum quendam cancellis circumseptum, deportabant. Porro magistratus, quibus hoc datum erat negotij, primũ vniuersos recensebant: qui nisi plures sex millibus fuissent, nihil conficiebatur. Deinde semotis vniuscuiusque calculis, is qui pluribus calculis damnatus erat, ad decennium in exilium ire iubebatur: ita tamen, vt illi liberum interim esset fructus suos accipere. Erat itaque ostracismus non improbitatis castigatio, sed vulgaribus animis insitæ inuidiæ placatio. Antiquatus est autem hic ostracismus, eiecto per hunc Hyperbolo quopiam homine contempto atque humili. Huiusmodi ferme referuntur a Plutarcho in vita Aristidis. Ab hoc igitur ostracismo, quoniam magna vulgi licentia ac temeritate peragebatur, ac repente præstantissimi cuiusq. cius fortunam commutabat, non absurde uideri potest ductum adagium. De lusu ostracorum Iulius Pollux in hunc fere modum tradit. Pueri ducta in medio linea, duas in partes sese distribuebant: quarum altera intra ostracum, altera extra dicebatur. Deinde mittente quopiam ad lineam testam, vtrius partis superior extitisset aliquis, hunc insequebantur, qui illi adhærebãt, reliquis in fugã conuersis. Ceterum e fugientibus qui cõprehensus esset, is cõsidebat, asinus dictus, testaq. proiecta dicebat, nox dies. Nã interior testæ pars pice sublita erat, quæ nocti respondebat. Hoc aũt lusus genus appellabatur* ὀστράκου περιστροφή. *i. Testæ conuersio. Plato lib. de Repub. 7. videtur ad lusus genus referre, cũ ita loquitur,* Τοῦτο δὴ ὡς ἔοικεν οὐκ ὀστράκου ἂν εἴη περιστροφὴ, ἀλλὰ ψυχῆς περιαγωγὴ ἐκ νυκτερινῆς τινος ἡμέρας εἰς ἀληθινὴν τοῦ ὄντος ἰοῦσαν ἐπάνοδον. *id est, Isthuc sane, vt videtur, non fuerit testæ conuersio, sed mentis circumductio, ex nocturno quodam die ad eius quod vere est ascensum euntis. Agit de philosophia, quæ a falsis bonorum simulacris educit animum ad verorum bonorum cognitionem.*

Alterum pedem in cymba Charontis habere.

EXTREMAE, *decrepitaq. senectæ homines, etiam hodie vulgo dicuntur alterum pedem in sepulchro habere. Nec hinc abhorrent, quæ scribit Lucianus in Apologia:* Πρὸς αὐτῷ δὲ ἤδη τῷ Αἰακῷ γεγονότα, καὶ μονονουχὶ τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ ἔχοντα. *id est, Qui iam sit Aeaco ipsi vicinus, quiq. iam tantum non alterum pedem in cymba Charontis habeat. Idem in Sectis,* Καὶ τὸν ἕτερον πόδα φασὶν ἐν τῇ σορῷ ἔχοντα. *i. Et alterum pedem, vt aiunt, in tumulo habens. Põponius lib. Pandectarum 40. titulo de fideicõmiss. libert. cap. Apud Iulianum, dixit his verbis: Ego discendi cupiditate, quam solam viuendi rationem optimam, in octauum & septuagesimũ annum ætatis duxi, memor sum*

huius sententiæ, quam dixisse fertur Iulianus, Et si alterum pedem in sepulchro haberem, adhuc addiscere quædā uellem. Haud scimus an huc pertineat quod Lucianus scribit in Votis: ὃς ἤδη σὺ τῷ ναὶ ἕτερον πόδα ἔχει id est, Qui quidem iam alterum pedem habeat in naui. Plutarchus in commentariolo De puerorum institutione, notat, senes vulgato conuicio uocari solere. χρονολήρους καὶ σοροδαίμονας. Quod iam ætate desiperēt, & fossæ confines essent, magisq. bustuariæ larux, quā homines. Plautus Acherontium senem dixit. Terentius Silicerniū & capularem dixit nescio quis. Græci τυμβογέροντας uocant, auctoribus Hesychio & Suida, ac πεμπέλους, extremæ ætatis homines, illos quod tumulo sint proximi, hoc quod breui mittendi sint ad inferos, παρὰ τὸ πέμπειν, quod est mittere, & ἕλος palus quod qui moriuntur crederentur per Stygiam paludem transmitti ad inferos.

Cauam Arabiam serere.

Τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν, id est, Cauam Arabiam serere. Pro frustra sudare, aut in re perdifficili, nec admodum frugifera operam sumere. Lucianus in Apologia: Ὥς τὴν κοίλην ἀραβίαν σπείρειν ἐπιχειρεῖν. id est, Vt cauam Arabiam serere aggrediatur. Significat autem palustrem Arabiæ partem, neutiquam idoneam sementi. Plutarchus περὶ τῆς ἀδολεσχίας, Τὴν μὲν γὰρ πρὸς τῆς ἀσίας ἐγκατασφάγειν χώραν εἶναι τὸ σπέρμα λέγουσι. τῶν δὲ ἀδολέσχων ὁ λόγος ἀπλοῦς καὶ ἄκαρπός ἐστι. id est, Aiunt enim sterilem esse sationem humilium Asiæ regionum, at loquaculorum ipsa oratio inutilis est atq. infrugifera.

Lynceo perspicacior.

LYNCEI perspicacitas in prouerbium abiit. Plinius natural. histor. lib 2. cap. 17. Nouissimam, inquit, lunā, primamq. eadem die vel nocte, nullo alio in signo, quā in ariete conspici: id quod paucis mortalium cōtingit. Et inde fabula cernendi Lynceo. Sunt qui tradunt, Lynceum primum reperisse fodinas metallorum, æris, argenti, auri. Et hinc vulgo natam fabulam, quod ea quoque videret, quæ sub terra forent. Testis Lycophronis interpres. Meminit huius & Plato in epistula quadam. Aristophanes in Pluto:

Βλέπειν τ' ἀποδείξω σ' ὀξύτερον τοῦ λυγκέως. id est,
Faxo vt videas vel Lynceo ipso acutius.

Lucianus in Hermotimo. Σὺ δὲ ὑπὲρ τὸν λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἔνδον ὡς ἔοικε διὰ τοῦ στέρνου. id est, Tu vero nobis ipso etiam Lynceo perspicacior es: qui, sicuti videtur, per pectus ipsum, quæ sunt intus cernis. Idem in Icaromenippo: Πῶς νῦν καθάπερ λυγκεύς τις ἀφνω γενόμενος ἅπαντα διαγινώσκεις, id est, Qui nūc repente quasi Lynceus quidam effectus, cuncta discernis? Horatius in prima epistula ad Mecœnatē:

Non possis oculo quantum contendere Lynceus,
Non tamen idcirco contemnas lippus inungi.

Marcus Tullius M. Varroni: Quis est tam Lynceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat? Appollonius in Argonauticis scribit hunc Lynceum usque adeo fuisse perspicacem, vt etiam terram ipsam oculorum acie penetraret, quæq. apud inferos fierent, peruideret.

Λυγκεὺς δὲ, καὶ ὀξυτάτοις ἐκέκαστο
Ὄμμασιν, εἰ ἐτεόν γε πέλει κλέος ἀνέρα κεῖνον
Ῥηϊδίως καὶ νέρθε κατὰ χθονὸς αὐγάζεσθαι. id est,
At miro visus pollebat acumine Lynceus,
Si modo vera est fama, virum quæ prædicat illum,
Persacile inspexisse sub altis condita terris.

Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Stoicos, testatur, famam fuisse de Lynceo, quod saxa quoque & arbores oculorum acie penetraret. Pausanias in Corinthiacis tradit Lynceum Danao vita defuncto, regni successionem suscepisse. Pindarus in Nemeis hymno decimo, meminit Lyncei qui ex Taygeto monte viderit Castorem & Pollucem sub quercus trūco latitantem, & horum alterum iaculo vulnerasse. Pindari interpres citat historiam rerum Cypriarum, Aristarchum & Didymum.

Quod in animo sobrij, id est in lingua ebrij.

Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος, ἐπὶ τῆς γλώττης ἐστὶ τοῦ μεθύοντος, id est, Quod in corde sobrij, id est in lingua ebrij. Prouerbialis sententia, quam refert in collectaneis Diogenianus. Vsurpat Plutarchus, idq. prouerbij nomine in libello, cui titulus περὶ ἀδολεσχίας. Nec prætereundum illud Herodoticum: Οἴνου κατιόντος, ἐπιπλέουσιν ἔπη. id est, Subsidente vino, supernatant verba. Nam sobrios aut metus aut pudor cohibet, quo minus effutiant ea quæ satius putarint suppressisse. At vinū & pudorem discutit, & timorem abigit. Vnde fit, vt temulenti sæpenumero non contineant voces per iugulum redituras. Pindarus in Nemeis, θρασεῖα δὲ παρὰ κρατῆρα φωνὰ γίνεται. id est, Audax iuxta craterem vox fit: siue quod vinum adfert confidentiam, siue quod in conuiuio tutū est magnifice loqui, siue quod qui vicit merito citraq. periculum laudatur.

Virgultea scaphula Aegæum transmittere.

Ἐπὶ ῥιπὸς τὸν αἰγαῖον διαπλεῦσαι, id est, Virgulto Aegæum transmittere. In eos dicitur, qui rem supra modum arduam leui opera conficere tentant. Lucianus in Sectis, Ἐπὶ ῥιπὸς ὡς ἡ παροιμία φησὶν τὸν αἰγαῖον ἢ ἰόνιον διαπλεῦσαι θέλοντας. id est, Virgulto, quemadmodum prouerbio dicitur, Aegæum aut Ionium mare transmittere cupientes. Citatur hic senarius a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Pace,

Κέρδους ἕκατι κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id est,
Caussa lucelli nauiget & in uimine.

Taxat Simonidem, tanquam lucri cupidiorem, quod ad quæstum scriptitaris carmina. Porro ῥὶψ uimen est flexibile, aut ramus salignus παρὰ τὸ ῥέπω, videlicet quod inflectatur ob lentitudinem. Citatur & hic,

Σὺν τῷ θεῷ πλῶν, κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοι. id est,
Quisquis secundo nauigarit numine,
Is vel saligno nauigarit uimine.

Extat & hic inter sententias prouerbiales, citatus item ab Aristophanis interprete:

Θεοῦ θέλοντος κἂν ἐπὶ ῥιπὸς πλέοις. id est,
Deo fauente nauiges uel uimine.

Phœnice uiuacior.

LVCIANVS in Sectis, Ἦ μὴν φοίνικος ἔτι βιώῃ, id est,

Ni phœnicis annos uixeris. De phœnicis uiuacitate diximus alibi. Cuius etiam raritas prouerbio fecit locũ. Phœnice rarior: quale est illud, Coruo quoque rarior albo. Negant enim phœnicem esse nisi vnicam, siqua fides scriptoribus.

Cum plurimum laborauerimus, eodem in statu sumus.

LVCIANVS *in Sectis*, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν πολλὰ μοχθήσαντες ὅμοιοί ἐσμεν. *i. Ac iuxta prouerbium cum multum laborauerimus, itidem vt antea sumus. De frustra laborantibus. Quod euenit iis, qui post diuturnum studium nihilo reperiuntur eruditiores, post longam negotiationem nihilo ditiores.*

Aquam in mortario tundere.

Ὕδωρ ὑπέρῳ πλήσσειν, *id est, Aquam pistillo tundere. Lucianus in Sectis:* Ὥσπερ εἴ τις ἐς ὅλμον ὕδωρ ἐγχέας ὑπέρῳ σιδηρῷ πλήσσοι *id est, Tanquam si quis aquam in mortarium infusam ferreo pistillo tundat. Quadrat in eos, qui laborant inaniter: siquidem aquam si quis vel ætatem contundat, nihil aliud erit quam aqua. Lucianus in eodem opere:* Οὐκ εἰδώς, ὅτι κἂν ἀποβάλλῃ φασὶ τοὺς ὤμους πλήττων ὕδωρ ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. *id est, Ignarus, quod etiamsi humeros, vt aiunt, uerberando decutias, tamen aqua manet aqua. Suidas ad hunc effert modum:* Ἀνταπολαύεις τοὺς ὤμους ὕδωρ πίσσων, ὁμοίως ὕδωρ μένει. *id est, Versas scapulas aquam pinsens, aqua tamen æque aqua manet. Quantumuis doceas* ὅσον λέγοις, *quantumlibet admoneas stupidum, sui similis esse pergit.*

Gnomon & regula.

QVOD *est in re quapiam præcipuum, & ad quod unũ reliqua omnia conferuntur, regulam & gnomonem prouerbio uocabant. Lucianus in Harmonide:* Ὅτι τὸ κεφάλαιον αὐτῆς τῆς τέχνης, γνώμων φασὶ καὶ ὁ ὀρθὸς κανὼν τῶν τοιούτων. *id est, Quod est caput omnis uirtutis, gnomon, vt aiunt, & recta regula. Idem in Scytha:* Οὗτός σοι ὁ Ἑλληνικὸς κανών. *id est, Hic tibi Græcanica regula. Item in Sectis:* Τοῦτον κανόνα καὶ στάθμην ἀκριβῆ τῶν τοιούτων: *id est, Hanc regulam & amussim certissimã rerum eiusmodi. Porro ad regulam exæquant fabri structuram. Iidem vtuntur & gnomonibus. Constat autem gnomon e duabus lineis rectis, quas vtrinque dimetiens dissecto quadrangulo constituit.*

Ne in tonstrinis quidem.

LVCIANVS *in libello, cui titulus, quomodo conscribenda sit historia,* Οὐδὲ τὸ λεγόμενον δὴ τοῦτο, ἐπὶ κουρείων τὰ τοιαῦτα μυθολογούντων ἀκούσας. *id est, Qui nec in tonstrinis, quod dici solet, talia fabulantes audierit. Quod in tonsorum officinis fere otiosi desideant, & suam quisq. fabulam adferat in mediũ, unde Flaccus,*

-Gaudent vbi uertice raro
Garrula securi narrare pericula nautæ,
Item alibi, -Opinor
Omnibus & lippis notum & tonsoribus esse.

Cuius alibi meminimus.

In foribus urceum.

Ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν, *id est, In foribus aqualem: Nam hoc verbo usus est Plautus. Aristoteles libro Rhetoricorum primo,* τὸ δὲ τέλος ἀγαθόν, ὅθεν ταῦτα εἴρηται. καδδέ κεν εὐχωλὴν Πριάμῳ, καὶ αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν. καὶ ἡ παροιμία δὲ τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. *Id est, Finis autem bonus: unde illa dicta sunt, Et laudem Priamo. Præterea, Turpe diu mansisse. Iam uero prouerbium etiam illud, Vrceum iuxta fores. Interpres quispiam, nam librum* ἀνώνυμον *suppeditarat uir eruditissimus Baptista Egnatius, ait significari rem contemptam ac vilem. Negliguntur enim quæ passim sunt obuia, quæq. facile quibuslibet contingunt. Itaque urceum in foribus positum nemo studet tollere, procliue enim. Verum vniones in scriniis reconditos magis expetunt. Plutarchus* περὶ πολυφιλίας, *ait, rubum vltro hærentem negligi ac præteriri, vineam oleasq. expeti, recensens hanc sententiam,* Οὐ γὰρ αἱρετέον πάντων τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. *id est, Non est tollendum quod admodum facile consequi licet. Item in Epistulis Seneca, Multi aperta transeunt, condita & abstrusa rimantur. Furem signata solicitant. Vile videtur, quid quid patet, aperta effractarius præterit. Hos mores habet populus, hos impertissimus quisq., in secreta irrumpere cupit. Porro prouerbium imperfectum ac mutilum videtur. Quandoquidem Aristoteles ad eum modum pleraque refert, tanquam alioqui per se satis nota. Apparet esse hemistichium iambici trimetri a comico quopiam mutuo sumptum.*

Haudquaquam difficile Atheniensem Athenis laudare.

ARISTOTELES *libro Rhetoricorũ primo.* Ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. *i. Quemadmodũ enim dixit Socrates, haud difficile est, Athenienses Athenis laudare. Citat idem, eodem in opere de proœmiis agens, Haudquaquam esse difficile, Athenienses laudare apud Athenienses, verum apud Lacedæmonios id fore difficile. Extat autem in Menexeno Platonis, idq. in adagionis locum cessit. Dictum est autem, & propter encomia, orationesq. panegyricas, quæ Athenis ex more exhibebantur iis, qui fortiter oppetiissent in bello, in quibus quoniam plurima dicebantur in laudem populi Atheniensis, pronis auribus audiebantur, propterea quod suis quisque laudibus fauet.*

Exigua res est ipsa iustitia.

ARISTOTELES *libro Rhetorices primo,* Διὸ καὶ τὴν δικαιοσύνην φασὶ, μικρὸν εἶναι. *id est, Vnde etiam aiunt, ipsam iustitiam, exiguum quiddam esse. Quo prouerbio significabant, non multum adferre momenti si probus sis, nisi talis etiam habearis; & opinionem longe plus ualere, quam rem ipsam. At quanto melius Aeschylus in tragœdia, cui titulus,* Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις, *de Amphiarao.*

Οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος. *id est,*

Neque enim videri, at esse vir cupit optimus,
Mentis profundæ segete perfruens bona.

Rectius Socrates admonens, ut talis quisque sit, qualis haberi velit. Modestius Euripides in Oreste probans opinionem, vbi res ipsa non adest, tanquam optimo proximam,

Κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν καὶ ἀληθείας ὁρῶ. *id est,*

Res ipsa vt absit, optima est opinio.
Itidem Terentius in Adelphis: Si tibi isthuc re ipsa non dolet, at simulare certe est hominis.

Occasione duntaxat opus improbitati.

Aristoteles libro Rhetor. 2. Καὶ πρὸς οὓς ἔχουσι πρόφασιν, ἢ προγόνων, ἢ αὐτῶν, ἢ φίλων, ἢ ποιοῦντες κακῶς, ἢ μέλλοντες, ἢ αὐτοὺς, ἢ προγόνους, ἢ ὧν κήδονται. ὥσπερ γὰρ παροιμία, προφάσεως δεῖται μόνον ἡ πονηρία. *id est, Aut aduersus quos occasionem habent, siue progenitorum nomine, siue suo ipsorum, siue amicorum, siue eorum, a quibus beneficio fuerunt adfecti, aut curæ habiti ipsi, vel maiores ipsorum, uel eorum pro quibus soliciti sunt. Quemadmodum enim prouerbio dicitur, Occasione dũtaxat opus est malitiæ. Quadrabit in nocẽdi cupidos, q ne temere lęsisse uideãtur, caussas prætexũt. Celebratur hic mimus, Publij, in hanc sententiam:*
Malefacere qui vult, nusquam nõ caussam inuenit.
Circumfertur & hodie vulgo apud nostrates adagium non vsquequaq. spernẽdũ, Facile fustẽ inueneris, qui cupit cædere canẽ. Eodẽ spectat Terentianũ illud, Fingit caussas, ne det sedulo. Item illud Martialis,
Irasci tantum felices nostis amici,
Non quia sic merui, sed iuuat hoc facere.
Fortassis huc adlusit & Euripides, cum sic ait in Iphigenia Aulidensi,
Ἐπὶ βραχείας προφάσεως ἐσώμεθα,
Ἐγώ σ' ἐγώ τε καὶ πάλιν σ' ἀλλαγμένα
Διδόμεθα δῆτε, ἢν σε ἔχεσθαι χρεών. *id est,*
Occasione tantum opus fuerit leui,
Vt & ipsa quiq. mihi supersunt liberi,
Te rursus accipiamus isthunc ad modum,
Quo te accipi par est,
Citant & hunc senarium ex Menandro,
Μικρᾶ προφάσεώς ἐστι τοῦ πρᾶξαι κακῶς. *id est,*
Ad praue agendum parua satis occasio est.

Vel a mortuo tributum auferre.

Κἂν ἀπὸ νεκροῦ φέρειν, *id est, Etiam a mortuo tollit. In hominem undecunq. per fas nefasq. lucrum captãtem. Aristoteles lib. Rhetor. 3. tractans de iis, quæ pudenda habeantur,* τοιοῦτον, ἢ πλεονεκτεῖν, οἷον καὶ ἡ παροιμία, τὸ καὶ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν. ἀπὸ αἰσχροκερδείας γάρ. *id est, Veluti si quis exigat a pauperibus, siue defunctis: vnde etiam illud ortum est adagium, Etiam a defuncto tollere: propterea quod id a turpi lucri cupiditate proficiscitur. Finitimum est illi.*
Αἰτεῖ κ' καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. *id est,*
Ipsis vel a statuis farinas postulat.
Natum a tyrannis, qui & a sepulchris, aut defunctorum statuis, vectigal colligunt. Legitur in epistula quadam ad Cratetem Diogenis, Καὶ τοὺς ἀνδριάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ προσιὼν αἴτει τὰ ἄλφιτα. *id est, Adi & statuas quæ in foro sunt, atq. ab his cibum poscito.*

Pudor in oculis.

Ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς, *id est, In oculis pudor. Horum nos pudet, quæ in propatulo sunt. Aspectus enim vel incutit, vel renouat ẽt pudorem. Vnde fit vt pueri cũ pudescunt, oculos tegant. Et apud Platonem Socrates dicturus de amore, ob pudorẽ oculos tegit, uimirũ huc adludens. Hinc & poetæ Cupidinẽ, quod sit improbissimus, cæcum fingunt. Eodẽ pertinet illud Ciceronis, Epistulã non erubescere. Videmus etiam eos, qui oculis capti sunt, a uerecundia plurimũ abesse. Huc spectauit Ouidius, cum ait, noctem vtpote cæcam pudore vacare.*
Nox, inqt, et amor, vinũq. nihil moderabile suadẽt.
Illa pudore vacat, Liber amorq. metu.
Refertur adagiũ ab Aristotele, lib. Rhetoric. 2. Καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἐν φανερῷ. ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἶναι αἰδῶ. *i. Et ea quæ sunt oculis exposita, queq. in propatulo sunt. Vnde et illud prouerbio dicitur, Pudorẽ in oculis esse. Citatur & apud Athenæũ lib. 13. Idẽ in Problematis caussam inquirẽs, quãobrẽ pu defactis rubescant aures, iratis oculi, huius adagij testimonium citat.* Ἢ ὅτι, *inquit,* ἡ μὲν αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖς κατάψυξις τις μετὰ φόβου· ὅτε τι εἰκότως ἀπολείπει τοὺς ὀφθαλμούς, χωρίζομενου δὲ εἰς τὰ ἀντικείμενα φέρεται τόπον. τοιοῦτος δὲ ὁ τοῖς ὤσιν ἐστίν, ὁ γὰρ ἄλλος ὁ σώματος ἐγκρίνεται ἡ ἰκμὰς εἰς τὸ θερμόν, μάλιστα δὲ γίνεται φανερὸν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, διὰ τὴν χρόαν οὖσαν μέλαιναν. *i. An propterea, quod pudor in oculis frigus quoddã adducit una cũ metu, atq. ob id merito calor destituit oculos. Is vero demigrãs inde fertur ad locũ sui maxime capacẽ. Est aũt huiusmodi summa pars aurium, nã reliqua pars est ossea. Rursum iratis calor fundit ur: idq. potissimũ apparet in oculis, propter albicantẽ illorum colorem. Refertur hic uersus ex Euripide.*
Αἰδὼς ἐν ὀφθαλμοῖσι γίνεται τέκνον, *id est,*
Mea gnata in oculis nascitur hominum pudor.
Aristophanis Vespis,
Ἀλλὰ τούτοις γ' ἔνι
Οὐδ' ἐν ὀφθαλμοῖσιν αἰδὼς τῶν παλαιῶν ἐμβάδων. *i.*
Ceterum istis haud inest,
Calciamenti uetusti, nec uel in oculis pudor.
Huc referri potest & illud, quod Aristoteles lib. Rhetoricorum primo ex Sapphone citat,
Αἰδώς κέν σε οὐκ εἶχεν ὄμματα. *id est,*
Non esset tibi pudor in oculis.
Hinc & illę figuræ: quo ore, qua fronte audebis obiurgare filium? Et illud apud Ciceronem in epistulis ad Atticum, Nec enim conquisitores, φαινοπροσωπεῖν *audent. Quin & hodie vulgo dicunt, Non audebis faciem ostendere. Apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, Menelaus iubet Agamemnoni, vt sese aspiciat, videlicet, quo facti pudeat.*
Βλέψον εἰς ἡμᾶς, ἵν' ἀρχὰς τῶν λόγων ταύτας λάβω. *i.*
Aspice in nos recta, vt hoc copiã loquẽdi exordiũ.
Isq. respondet,
Μῶν τρέσας, οὐκ ἀνακαλύψω βλέφαρον Ἀτρέως γεγώς. *i.*
Num uerebor lumina in te tollere, Atreo satus?
Fortassis huc adscribẽdum erat, quod apud Homerum Achilles Agamemnonem κυνῶπα vocat, ob impudẽtiam, velut oculis caninis & inuerecundis.

Conciliant homines mala.

Συνάγει τοὺς ἀνθρώπους κακά, *i. Cõciliant homines mala. Sẽtẽtia prouerbialis, quæ declarat id, quod vulgo fit, ex hostibus nõnunquã amicos fieri propter malũ aliquod incidens vtrisq. commune. Aristoteles lib. Rhetoric. 1.* Οὐδὲν γὰρ κωλύει ἐνίοτε ταὐτὸ συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις. ὅθεν λέγεται, ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ᾖ ταὐτὸ βλαβερὸν ἀμφοῖν. *i. Nihil enim vetat, quo minus idẽ cõducat ambobus aduersariis. Vnde dicitur illud,*

lud, Conciliari homines malis, quotiẽs idem utrisq. noxium fuerit De syncretismo diximus alibi. Quin huc quoque potest deflecti prouerbium, ut dicamus, indoctum fauere indocto, infantem infanti, nepotem nepoti. Neque enim bonarum modo rerum similitudo conglutinat necessitudinem, verum etiam ex malis communibus sæpenumero mutua nascitur beneuolentia. Amant fere inter se, qui simul fecere naufragium, qui militarunt una, qui simul capti fuerunt ab hoste, denique qui corporis aut animi morbis iisdem laborant.

Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus.

Δεῖ φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντας, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντας, *id est, Sic amandum tanquam sis osurus, sic oportet odisse tanquam sis amaturus. Hanc Biantis sententiam Aristoteles in libris Rhetoricorũ satis indicat in prouerbiũ abiisse, cum ita scribit,* ὅτι οὐ δεῖ, ὥσπερ φασὶ φιλεῖν, ὡς μισήσοντας, ἀλλὰ μᾶλλον μισεῖν, ὡς φιλήσοντας. *id est, Non est amandum quasi sis osurus, quemadmodum aiunt, sed ita exercendum odium, tanquam sis aliquãdo amaturus. Ac paullo inferius,* δεῖ φιλεῖν, οὐχ ὥσπερ φασίν, ἀλλ' ὡς ἀεὶ φιλήσοντα. *id est, Oportet amare non quemadmodum aiunt, sed tanquam semper amaturum. Cõmonstrat enim illic philosophus, quo pacto refellendæ corrigendæq. sint sententiæ vulgo receptæ, atque inculcatæ. M. Tullius in sermone De amicitia scribit, Scipioni usqueadeo non placuisse dictum hoc Biantis nomine celebratum, ut negaret vllam uocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, quam eius qui dixisset, ita amare oportere, vt si aliquando esset osurus: nec vero se adduci posse, vt hoc, quemadmodum putaretur, a Biante dictum esse crederet qui sapiens habitus esset vnus e septem: sed impuri cuiusdam, aut ambitiosi, aut omnia ad suam potentiam reuocantis esse sententiam. Quo nam enim modo, inquit, quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putabit inimicum esse posse? quin etiam necesse erit cupere & optare, ut quam sæpissime peccet amicus, quo pluris det sibi tanquam ansas ad reprehendendum. Rursum autem recte factis, commodisq. amicorum necesse erit angi, dolere, inuidere. Quare hoc quidem præceptum, cuiuscunq. est, ad tollendam amicitiam valet. Illud potius præcipiendum fuit, vt eam diligentiam adhiberemus in amicitiis parandis, vt ne quando amare inciperemus eum, quem aliquando odisse possemus. Hactenus Cicero. Refertur ab eodem Aristotele paullo superius, ac repetitur libro Moralium Eudemiorum septimo hic senarius:*

Οὐκ ἔστ' ἐραστὴς, ὅς τις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. *id est,*
Non est amicus hic, qui amare desinit.

Qui emolumenti caussa amat, potius eo quod concupiscebat, amare desiit. At bonorum amicitia, quoniam virtuti nititur, immortalis est. Extat autem hic uersus apud Euripidem in Troadibus. Diogenes Laertius mutilum adagium refert, ἐκέλευε φιλεῖν ὡς μισήσοντας, τοὺς γὰρ πλείστους εἶναι κακούς. *id est, Iubebat amare tanquam osuros, plurimos enim esse malos. Huc adscribẽdus Mimus ille Publianus, qui est apud Aulum Gellium.*

Ita amicum habeas, posse vt fieri inimicum putes.

Et alius eiusdem, sed Senecæ titulo,

Ita crede amico, ne sit inimico locus.

Sophocles item in Aiace Mastigophoro,

Ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι γὰρ ἀρτίως, ὅτι
Ὅτ' ἐχθρὸς ἡμῖν, ἐς τοσόνδ' ἐχθαρτέος,
Ὡς καὶ φιλήσων αὖθις, ἔς τε τὸν φίλον
Τοσαῦθ' ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι
Ὡς αἰὲν οὐ μενοῦντα. τοῖς πολλοῖσι γὰρ
Βροτῶν ἄπιστός ἐσθ' ἑταιρείας λιμήν. *id est,*
At ipse didici nuper, ut si quando sim
Inimicus vlli, hunc oderim hactenus, velut
Aliquando amicum habiturus: erga amicum item
Officia sic exerceam, ut qui non siet
Semper futurus amicus: etenim plurimis
Sodalitatis portus est tutus parum.

Atticus aduena.

Ἀττικὸς πάροικος, *id est, Atticus aduena. In uiolentos & feroces uicinos dicebatur. Durys apud Zenodotum ait ex Atticorum moribus natum, quod olim finitimos e sedibus suis exigere consueuerint. Craterus inde manasse putat, quod Athenienses, qui Samum missi fuerant, indigenas expulerint. Notatur adagium ab Aristotele lib. Rhetoricorum 3.* ἔτι, *inquit,* ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαι εἰσὶν, οἷον μαρτύριον, Ἀττικὸς πάροικος. *id est, Ad hæc nonnulla prouerbia sunt & sententiæ, tanquam testimonia, vt Atticus aduena. Proinde proprie quadrabit in eos, qui ita nuper in munus aliquod adsciti sunt, vt superiores eiiciant.*

Purpura iuxta purpuram diiudicanda.

Ἡ πορφύρα παρὰ τὴν πορφύραν διακριτέα, *id est, Purpura ad purpuram diiudicãda est. Certissimũ indiciũ ex collatione nascitur. Unde emptores mercaturi purpurã, ne fallantur, alteram adhibent purpuram. Licebit uti, quotiens negabimus infantiam, aut inscitiam indoctorum plene deprehendi, nisi cum eloquentium & eruditorum scriptis conferantur. Etenim si vel Salustiũ conferas cum Cicerone, iam velut obmutescit ille alioqui per se disertissimus. Refertur adagium a Phœbammone sophista in commentario De figuris rhetoricis. Meminit & Isocrates in oratione Panathenaica,* Ἀλλ' ὥσπερ τὴν πορφύραν καὶ τὸν χρυσὸν θεωροῦμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέροις παραδεικνύντες. *i. Sed quemadmodũ purpurã & aurum consideramus, ac probamus, purpurã cum purpura conferentes. Haud arbitramur prorsus* ἀπροσδιόνυσον *fore, si de conferenda purpura locũ huc adscripserimus ex Aureliano Flauij Vopisci: Meministis, inquit, fuisse in templo Iouis Opt. Max. Capitolini palliũ breue purpureũ, lanestre: ad quod cũ matronæ atq. ipse Aurelianus iungeret purpuras suas, cineris specie decolorari videbantur ceteræ, diuini cõparatione fulgoris. Hoc munus rex Persarum ab Indis interioribus sũptũ, Aureliano dedisse perhibetur, scribẽs: Sume purpuram qualis apud nos est. Nam postea diligentissime & Aurelianus & Probus & proxime Diocletianus missis diligentissimis confectoribus, requisiuerunt tale genus purpuræ, nec tamen inuenire potuerunt. Dicitur enim sandix Indica talem purpuram facere, si curetur. Adlusit huc Quintilianus libro 12. capite De generibus dicendi, agens de dictione quæ, quod mediocris est, per se habet admirationẽ, sed admotis iis quæ sunt eximia, desinit es-*

se admirationi. Habet, inquit, admirationem, neque immerito, nam ne illud quidem facile est, sed euanescunt hæc, atque moriuntur comparatione meliorum: vt lana tincta fuco, citra purpuras placet: at si contuleris, etiam lacernæ conspectu melioris obruatur, vt Ouidius ait.

Saturniæ lemæ.

Κρονικαὶ λῆμαι, id est, Saturniæ lemæ. *In cæcutientes ac stupidos dicitur: præsertim in eos, qui ætatis vitio desipiscunt. Est enim lema humor in oculis concretus, unde lippitudo nascitur. Deriuatur autem ἀπὸ τοῦ λῶν, id est, uideo & μὴ negatiua particula: quod eiusmodi lacrymæ crassæ oculos occupantes uisui officiant. Aristophanes in Pluto,*

Ἀλλ' ὦ κρονικαῖς γνώμαις ὄντως λημῶντες τὰς φρένας ἄμφω: id est,

Saturninis animis vere, lippitis sensibus ambo. Gnomas dixit pro lemis, vnde λημῶ Græcis lippio, cæcutioq. significat. Porro Saturniæ dicuntur quasi seniles ac veteres: propterea quod κρόνος, id est, Saturnus podagrosus, ac senex a poetis fingitur, & temporum deus: quasi χρόνος, τὸ χ in κ uero, id est, priscas & antiquas Græci nonnunquam stultas uocant. Plato in Euthydemo, ἵνα σὺ ἀληθῶς φλυαρῇς, καὶ πρέπει ἀρχαιότερος ἢ τοῦ δέοντος. id est, Nugaris, ac stultior es quam decet. Et κρονικὰ τερθρεύματα, & κρόνου πνεύματα, ac deliramenta. Timotheus apud Athenæum lib. 3. Νικᾷ ὁ ζεὺς ὁ νέος, τὸ παλαιὸν δ' ἦν κρόνος ἀρχῶν, id est, Iuuenis regnat Iupiter. Olim autem principatum tenebat Saturnus. Aristophanes in Vespis:

Καὶ τοὺς τραγῳδοὺς φασιν ἀποδείξειν κρόνους
Τὸν νοῦν. id est,
Sese tragœdos mente Saturnos ait
Mox redditurum. Idem in *Nebulis,*
Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε.
Id est,

Et quomodo o stulte, & Saturnalia olēs, et lunaris. Dionysodorus in Euthydemo Platonis, Socratem Saturnum vocat, bardum ac stupidum sentiens, ὥστε, inquit, εἶ κρόνος. id est, Adeo es Saturnus. Adlusit huc Lucianus in Timone, λημᾶς καὶ ἀμβλυώττεις πρὸς τὰ γινόμενα. id est, Cæcutis ac lippis ad ea qua patrātur. Atque inibi paullo inferius, ὥς καθ' ὀλίγον κρόνον σὲ οἱ θεῶν γενναιότατοι ἀποφαίνουσι, παρωσάμενοι τῆς τιμῆς. id est, Et paullatim Saturnum te o deorum præclarissime reddunt, depellentes ab honore. Plutarchus ætate desipientes ostendit vulgo κρονικοὺς appellatos fuisse, id est, Saturni more delirantes, videlicet propter aniles fabulas, quæ de hoc deo feruntur. Eas refert idem Plutarchus in commentario de facie apparenti in orbe lunæ: Saturnum in insula quapiam fortunata, profundo in antro dormire, saxa complexum aurea. Ceterum hunc somnum illi accidere ex vinculis in eum usū arte confectis a Ioue. Aues autem quæ in scopuli cacumine versantur, adferre illi ambrosiam, vniuersamq. insulam mira fragrantia compleri, e rupe, velut e fonte scatente: adesse dæmones, qui Saturnum obseruent & inseruiant. Hos olim cum illo amicitia coniunctos fuisse, cum diis atque hominibus imperaret: multaq. de futuris rerum euentibus ex se prædicere. Sed maxima, maximisq. de rebus sic efferunt, vt Saturni somnia videantur. Nam quidquid cogitarit Iupiter in animo, id somniare Saturnum. Huiusmodi quadā nugamenta da Saturno commemorantur in hoc libello. Iam illud eruditi lectoris iudicio relinquitur, nunquid ad hoc adagiū pertineat, quod Pythagorici συμβολικῶς mare, Saturni lacrymam appellant, vt testatur idem auctor, commentario de Iside & Osiride. Siquidem est aqua marina non salsa solum & amara, sed crassior item & impurior reliquis.

Cucurbitas lippis.

Κολοκύντας λημᾶς, id est, Lippire cucurbitas. *Ad superiorē adagij formā pertinet. Aristophanes in Nubibus.*

Νῦν δὲ τοι ἄρα κατεῖδες αὐτὰς, εἰ μὴ λημᾶς κολοκύνταις.
Id est,

At nunc ipsas plane cernis nisi fors lippis Colocyntis. κολοκύντας Græci vocant quas nos cucurbitas. Verba sunt Socratis ostendentis nubes. hoc est, nisi plane nihil vides, & tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.

Ollas lippire.

Χύτρας λημᾶν, *Ollas lippire. Prouerbialis hyperbole, proximæ simillima. Lucianus aduersus ineruditum, & multos coementem libros,* χύτρας, *inquit,* λημῶντες. *id est, Ollas lippientes. Lacrymas indicans ollis æquales. Hoc adagium vtrunq. quoties ad animum referetur, fit elegantius & iucundius: veluti si quis hominem crassi iudicij, ac uehementer cæcutientis, & turpiter errantis dicat lippire non lemis, sed ollis.*

Odium agreste.

Μῖσος ἄγριον, id est, *Odium agreste. Atrox odium veteres sic appellabant, propterea quod rustici plerunque μισάνθρωποι sunt, et acerbius atque implacabilius oderunt. Lucianus contra indoctum,* Μῖσος δὲ ἄγριον φέρεις παρὰ πάντων ἴσχεις ἐπὶ τῇ βδελυρίᾳ. *id est, Laboras autem agresti, sicuti dicitur, omnium odio, propter insolentiam. Vnde & ciuilitatem appellamus morum comitatem, humanitatemq. Et apud Iureconsultos ciuilis actio discernitur a criminali. Deniq. Græci quidquid barbarum, immane, aut crudele volunt intelligi, id ἄγριον uocant.*

Megarenses neque tertij, neq. quarti.

Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι, id est, *Megarenses neque tertij, neque quarti. Dicebatur olim in homines supra modū ignauos & contemptos, nulloq. honore dignos. Natum adagium ex oraculo quodam. Id quidam, inter quos Stephanus Mneas & Ion, Aeginensibus, alij Megarensibus redditum existimant. Narrat itaque Mneas, cum Aeginenses in Achaia debellassent Aetolos, ac decimam pentecoutorum cepissent ea est nauis remigum quinquaginta hanc Apollini Pythio victoriæ monumentum dedicarunt. Rogabantq. deū, quinam essent Græcorum præstantissimi, arbitrantes futurum, ut ob eam victoriam ipsis prima laus ab Apolline tribueretur. Oraculum hunc ad modum respondit,*

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι Θρηΐκιαι, Λακεδαιμόνιαι τε γυναῖκες,
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶν εἰσὶν ἀμείνονες, οἳ τὸ μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου

Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο.
Ὑμεῖς δ' Αἰγιέες, οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
Οὐδὲ δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. i.
Thessala equa præstat reliquis, mulierq. Lacæna.
Porro viri potant qui pulchra fluenta Arethusæ.
Hos quoq. præterea, media gens incola vincit
Tirynthi, Arcadiæq. bidentibus inclita albis,
Argiui stimuli bellorum, armisq. potentes.
At vos Aegini, neq. tertius accipit ordo,
Nec quartus, neq. bissenus, neq. deniq. vestri
Vlla vsquã ratio est, nusquã numerus ve, locus ue.

Qui scripsit commentariolos in Theocritum, refert hoc epigramma paullo diuersius, nimirum ad hunc modum,

Γαίης μὲν πάσης τὸ Πελασγικὸν Ἄργος ἄμεινον,
Ἵπποι θρηΐκιαι, λακεδαιμόνιαί τε γυναῖκες
Ἄνδρες δ' οἳ πίνουσιν ὕδωρ καλῆς Ἀρεθούσης.
Ἀλλ' ἔτι καὶ τῶνδ' εἰσὶν ἀμείνονες, οἵ τε μεσηγὺ
Τίρυνθος ναίουσι, καὶ Ἀρκαδίης πολυμήλου,
Ἀργεῖοι λινοθώρηκες κέντρα πτολέμοιο,
Ὑμεῖς δ' ὦ Μεγαρεῖς οὔτε τρίτοι, οὔτε τέταρτοι,
Οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ.

Callimachus item in epigrammatis ad Megarenses retulit prouerbium:

-τοὶ δὲ ταλαίνης
Νύμφαις ὡς Μεγαρεῖς, οὐ λόγον, οὐδ' ἀριθμόν. id est,
Sed veluti Megarensibus accidit olim,
Nymphæ infelicis, non locus, aut ratio.

Item Theocritus in Catellę amore,

Ἄμμες δ' οὔτε λόγῳ τινὸς ἄξιοι, οὔτ' ἀριθματοί,
Δύστανοι Μεγαρῆες, ἀτιμοτάτῃ ἐνὶ μοίρᾳ. id est,
Nostri nec ratio est, numero neq. ponitur vllo,
Extremæ sortis veluti quondam Megarenses.

Est & inter amantes ordo, cum hic primus est apud amicam, ille secundus, alius tertius aut quartus. Quẽadmodum & in testamentis est primus, secundus et tertius hæres. Effertur etiam hac forma prouerbium, τῆς Μεγαρέων χώρας μοῖρας, id est, Megarensium parte, seu loco digni. Huc spectat & Homericum illud Iliados β.

Οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐνὶ βουλῇ.
Nusquam in consiliis, nusquã numeratur in armis,
Refertur ex Euripide:
Δειλοὶ γὰρ ἄνδρες οὐκ ἔχουσιν ἐν μάχῃ
Ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἂν παρῶσ' ὅμως. id est,
Formidolosi nullum habent in prælio
Numerum, sed absunt, licet ibi adsint maxime.

Hanc figuram et Latini videntur exsprimere. M. Tull. Neminem esse puto, qui modo in aliquo numero sit. hoc est, qui sit alicuius momenti, alicuius precij. Idem Philip. 3. Bombalio quidam pater, homo nullo numero, nihil illo contemptius. Plutarchus in Symposiacis, Τῶν δ' ἐμῶν πολιτῶν ὥσπερ Μεγαρέων οὐδεὶς λόγος. id est, Atqui meorum ciuium, veluti Megarensium nulla ratio. Idem alias in eodem opere, Τῶν δὲ Δημοκριτείων εἰδώλων, ὥσπερ Αἰγιέων ἢ Μεγαρέων ἀριθμὸς οὐδεὶς οὐδὲ λόγος. i. Atqui Democriticarum, inquit, imaginũ, perinde ut Megarensium aut Aeginensium, nullus numerus, neq. respectus. Arbitramur enim & Aristophanem huc leuiter adlusisse cum scribit in Acharnẽsibus,

Ὡς χρὴ Μεγαρέας μήτ' ἐν γῇ μήτ' ἐν ἀγορᾷ
Μήτ' ἐν θαλάττῃ μήτ' ἐν ἠπείρῳ μένειν. id est,
Megarensibus nefas manere esset neq.
In terra alicubi, nec foro, nec in mari,
Neq. continente.

Siquidem excludens Megarenses quattuor locis, nimirum ad illud respexit, οὔτε τέταρτοι. Quanquã in versibus opinamur, non abesse mendum, videlicet in μήτ' ἐν γῇ, nisi forte quarto loco sibi permittit spondeum, quemadmodum permittis anapæstum. Nobis subolet huc & M. Tullium adlusisse, cum in Bruto suo sic loquitur, Duobus igitur summis Crasso & Antonio, L. Philippus proxime accedebat, sed longo interuallo, tamẽ proximus. Itaq. eum, etsi nemo intercedebat, qui se illi anteferret, neq. secundum tamen neq. tertium dixerim. Nec enim in quadrigis eum secundum numerauerim, aut tertium, qui vix e carceribus exierit, cũ palmam iam primus acceperit: nec in oratoribus, qui tantum absit a primo, vix vt eodem curriculo esse videatur. Simili forma M. Tull. in Academicis lib. 2. dixit quintæ classis Democritum: Quis, inquit, hunc philosophũ non anteponat Cleãthi, Chrysippo, reliquisq. inferioris ætatis, qui mihi cum illo comparati, quintæ classis videntur? id est, postremi ordinis. E diuerso primæ classis dicuntur, qui ceteris præferuntur, & nulla classe, qui prorsus contempti. Translatum a classibus, in quas Seruius Tullius rex diuisit populum Romanum pro censu modo. Florus epitome 49. dixit vltimæ sortis hominem vehementer obscurum. Andriscus, inquit vltimæ sortis homo, Persei regis se filium ferens, &c. Item epitome 19. C. Glauciam dixit, vltimæ sortis hominem. Hoc fiet lepidius si transferatur ad animi res, veluti si dicas, vltimæ sortis ingenium: aut orationem cum aliorum scriptis vix conferendã, extremæ classis orationem. Ad hanc pertinet formã, cum dicunt hominem primæ notæ, postremæ notæ. & M. Tullius, salutem appellat de meliore nota, salutationem adcuratam. Ad personam accommodauit Catullus,

-Et quisquis de meliore nota.

Id translatum videtur a negotiatoribus, qui vino aut panno notam adfigunt indicantem mercis precium.

Lepus pro carnibus.

Λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν, id est, Lepus de carnibus, subaudi periclitatur. In eos dicitur, qui ob aliquam sui vtilitatẽ in discrimen vocantur. Nam leporem nõ insectamur, quod noceat, sed quod pulpamentum habeat. Est enim animal & esculentum & timidum, atq. inerme, vt natura hominum escis leporem genuisse videatur. Rheginenses autem vulgo lepores dicti sunt, vtpote pauidi ac formidolosi. Effertur etiam ad hunc modum adagium, ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν τρέχει, id est, Lepus pro carnibus currit. De iis, qui magno suo periculo, aut capitis etiam discrimine, atq. ob id acriter decertant. Trãslata metaphora a venatu, in quo lepus quoniam intelligit sese ad necẽ peti, pernicissimo cursu fugit, adeo, vt non raro deficiat, medioq. in cursu exanimetur. Qua de re Plutarchus in commentario De terrestriũ & marinorum animantium prudentia, narrat quiddã haud quaquam indignum quod hoc inseratur loco: Οἱ δὲ τοὺς δασύποδας διώκοντες, ἐὰν μὲν ζωοὶ κτείνωσιν, ὄζονται δυσωποῦντες καὶ τὸ αἷμα μᾶλλον προθύμως, ἐὰν

δὲ ἀπαγνοὺς ἑαυτὸν ὁ λαγὼς, ὃ γίνεται πολλάκις, ὅσον ἔχει πνεύματος, ξυντείνας εἰς τὸν δρόμον ἐκλίπῃ, νεκρὸν καταληφθέντες, οὐχ ἅπτονται τὸ παράπαν, ἀλλ' ἑστᾶσι, τὰς οὐρὰς κινοῦντες, ὡς οὐ κρεῶν, χάριν, ἀλλὰ νίκης καὶ φιλονεικίας ἀγωνιζόμενοι. id est, Porro canes eum leporem insequuntur, si quidem occiderint ipsi, gaudent dilacerare atq. alacres sanguine sese contaminant, oblinūtq. Quod si lepus desperans de sese, quemadmodum accidit sæpenumero, quidquid habet halitus, id omne quā intentissimo cursu consumpserit, atq. ita defecerit, canes exanimem repertum omnino non attingunt, verū consistunt mouentes caudam, perinde, quasi non carnium gratia decertarint, sed magis de victoria contenderint. Charon apud Aristophanem in Ranis:

Δοῦλον οὐκ ἄγω
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. id est,
Seruum haud veho, nauale ni peregerit
Certamen, ac pro carnibus pugnauerit.

Adscribit hoc loco Aristophanis interpres, apud Arginusam, seruos non pro pecunia, aut alio quouis præmio, sed pro vita dimicare so'ere. Idem in Vespis.

Ποιήσω δ' ἀκνεῖν τὴν καρδίαν
Καὶ τὸν περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. id est,
Effecero, vt cor mordeas, cursumq. curras pro capite ac vita. Idem in eadem fabula,

Ἠ λαγὼν ἢ λαμπάδα μᾶλλον ἔδραμες; id est,
Leporem cucurristi, an ne lampadem magis? Plutarchus in Dialogo quem scripsit aduersus Epicurum. Παπαὶ ἦν δ' ἐγὼ γελάσας, εἰς τὴν γαστέρα τοῖς ἀνδράσιν ἔοικας ἐναλεῖσθαι, καὶ τὸν περὶ τῶν κρεῶν ἐπάξειν. id est, Papæ, inquam ridens, in ventrem ipsum viris insultum facturus videris, & ad cursum qui pro carnibus dicitur, adacturus. Significat autem eum Epicureos in summum discrimen adducturum, quod aduersus voluptatis assertores proposuisset, nec iucunde viui posse secūdum Epicurū. Adlusum est ad priscas historias, quæ referunt aliquoties bellum natū inter populos ob direptas e sacrificiis carnes. Ita Pindarus in Nemeis,

Ἵνα κρεῶν νιν ὑπὲρ μάχᾳ ἔλασεν. id est,
Vbi pro carnibus pugnas gessit.

Carpathius leporem.

Ὁ καρπάθιος τὸν λαγών, id est, Carpathius leporem. Dicebatur in eos, qui sibi rem noxiam arcesserent. Hinc deductum adagium, quod cum in Carpathiorum insula lepores non essent, illi curarunt importandos alicunde. Verum vbi eius animantis magna vis increuisset, vt est mira fecunditas, fruges insulæ populari cœperunt. Refert & interpretatur parœmiam Iulius Pollux, quinto de rerum vocabul.s libro. Addit nec in Ithacensium insula nasci lepores, nec in Sicilia fuisse, priusquam Anaxilas Rheginensis eos importasset, vnde victor in Olympiacis, Rheginensium numismati currum inscalpsit & leporem. Refert item & interpretatur Aristoteles libro Rhetoricorum tertio.

Γρύζειν.

Γρύζειν, prouerbio dicunt hiscere seu mutire. Sunt qui putent γρύζειν esse vocem suillam edere, deductū ἀπὸ τοῦ γρῦ, de quo meminimus alibi. Vnde & Grylli nomen effictum apud Plutarchum, & Grunij Corocottæ porcelli, cuius meminit diuus Hieronymus. Aristophanes in Pluto,

Γρύζετε δὲ καὶ τολμᾶτον ὦ καθάρματε: id est,
Audetis & mutire sceleratissimi?
Idem in eadem fabula,
Ἀλλὰ φθείρευ καὶ μὴ γρύξῃς. id est,
Immo pereas, ne ve quid hiscas.

Simili figura Terentius dixit in Adelphis, Quid gannis? Et in Phormione, Quod illi ad aurem obganniat.

Nullum animal, quod animal.

PROVERBIALIS videtur & illa figura, Nullum animal, & quod animal. Aristoph. in Pluto,

Πενίαν γὰρ εἶναί φημι ἐγώ, ἀλλ' ὅ τι ἄπει μοι,
Οὐδὲν ἀπιφυεῖ ζῶον ἐξωλέστερον. id est,
Inopia nanq. est heu miser, qua scilicet
Haud aliud vsquam est animal exitialius
Idem in eadem,
Τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ τόκος θηρίον; id est,
Vsura at ipsa quæso, quę nam bellua est?

M. Tullius ad Atticum, Terentij vestigium nullum agnoui, Metagenes certe perijt. Fecit iter per possessionem, in qua animal reliquum nullum est. Nec abludit ab hac figura Plinianum illud, Regulus bipedum nequissimus.

Ne musca quidem.

HVIC affinis est & illa prouerbialis hyperbole, Ne musca quidem, qua maximam hominum solitudinem significauimus. Plautus in Truculento: Quas tu mulieres mihi narras? Vbi musca nulla fœmina est in ædibus. Huc adlusit Vibius Crispus orator delectationi natus, vt ait Fabius:

Cuius erant mores, qualis facundia.

Quemadmodum scripsit Iuuenalis, cū rogatus ecquis esset cum Cæsare in conclaui, respondit, Ne muscam quidem intus esse. Ancipiti ioco Domitiani consuetudinem notans, cui mos erat cottidie sibi secretum horariū captare, nec interim aliud fere agebat, nisi quod muscas captas stylo configeret.

Communis Mercurius.

Κοινὸς ὁ ἑρμῆς, id est, Communis Mercurius. Lucianus in Votis, Οὐκοῦν τὸ προχειρότατον τοῦτο, κοινὸς ἑρμῆς φασί, καὶ ἐς μέσον κατατίθει φέρων τὸν πλοῦτον. id est, Itaque quod passim in ore est omnibus, cōmunis, vt aiunt, Mercurius, opesq. in medium allatas depone. Plutarchus in libello, cui titulus, ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι: ἀλλ' ἀμουσίᾳ καὶ ἀπειροκαλίᾳ τὸν κοινὸν ἑρμῆν ἐμπολαῖον καὶ ἔμμισθον γενέσθαι. id est, Sed imperitia et inelegantia communem Mercurium, cauponatorem et quæstuosum factum esse. Quidā hinc natam parœmiam arbitrantur quod Mercurius, vt est furtorum auctor ac repertor, primus ostendit, quæ furto parta sint, ea in medium communiter oportere deponere. Alij malunt huc referre, quod Mercurius sit orationis auctor, per quam inter homines omne commercij genus constat: vnde & medius inter superos atq. inferos a poetis fingitur, pariter superis deorum gratus & imis quod sermo animi interpres, summos cum infimis, reges cum plebe conciliet. Extat super

hac

hac re fabella non illepida Aristidis in 2. lib. quem aduersus Platonem conscripsit, in desensionem Rhetorices. Eam hoc magis libuit adscribere, quod is auctor haudquaquam adhuc vulgo notus est. Νέωσι γὰρ ἀνθρώπων γιγνομένων καὶ τῶν ἄλλων, θόρυβος πολὺς ἦν κατὰ τὴν γῆν καὶ ταραχή. οὔτε γὰρ αὐτοῖς σφισιν εἶχον, ὅτι χρήσονται. οὐδὲ γὰρ ἦν οὐδὲν τὸ συνάγον, ἀλλ᾽ οἱ μείζους τοὺς ἐλάττους ἦγον. οὔτε τοῖς ἄλλοις ζώοις εἶχον αὐταρκῶν. πᾶσι γὰρ πάντων ἀπελείποντο, ἄλλοι τι ἄλλων. τάχει μὲν τῶν πλείστων ἀπέροντων, ὥσπερ οὖν ὁ μῦθος ἔφη τοὺς πυγμαίους πάσχειν ὑπὸ τῶν γεράνων, πᾶσι τοῖς τότε ὑπὸ πάντων συνέβαινε τῶν ἀλκίμων ὀρνίθων, κατ᾽ ἰσχὺν αὖ πόρρω καὶ τῶν λεόντων, καὶ τῶν κάπρων, καὶ πολλῶν ἄλλων ὅσοις, ὥστ᾽ ἀπώλλυντο σιγῇ. καὶ μὴν τῇ γε κατασκευῇ τοῦ σώματος, οὐ μόνον τῶν καράβων ἀλλὰ καὶ τῶν κοχλιῶν ἀπελείποντο, οὐδ᾽ εἰς αὐτῶν ὑπάρχον αὐταρκές. φθειρομένου δὲ οὕτως τοῦ γένους καὶ κατὰ μικρὸν ὑπορρέοντος, κατιδὼν ὁ προμηθεὺς ἅτε πως ὢν φιλάνθρωπος ἀνέρχεται πρεσβεύσων ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, οὐχ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων πεμφθείς, οὐδὲ γὰρ πρέσβεις ἂν πώποτ᾽ εἰδέναι, ἀλλ᾽ αὐτὸς ἐξ ἑαυτοῦ. ὁ δὲ ζεὺς τοῦ τε προμηθέως ἀγασθεὶς δίκαια λέγοντος, καὶ ἅμα καθ᾽ ἑαυτὸν εἰληφὼς λογισμὸν τοῦ πράγματος, τὸν αὑτοῦ παῖδα τὸν ἑρμῆν κελεύει ῥητορικὴν ἔχοντα ἐλθεῖν εἰς ἀνθρώπους. ὁ μὲν οὖν προμηθεὺς καθάπερ ἐπίσης ἅπασι τάς τε αἰσθήσεις καὶ τὰ ἄλλα μέλη τοῦ σώματος, οὐχ οὕτως ἐκέλευσεν, ὥσπερ θεωρικοῦ διάδοσιν διελεῖν, ἵνα πάντες ῥητορικῆς ἐφεξῆς μετέχοιεν, ὥσπερ ὀφθαλμῶν, χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλ᾽ ἐπιλεξάμενον τοὺς ἀρίστους καὶ γενναιοτάτους καὶ τὰς φύσεις ἐρρωμενεστάτους τούτοις ἐγχειρίσαι τὸ δῶρον, ἵνα ὁμοῦ σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἄλλους σώζειν ἔχοιεν. Ἀφικομένης δὲ τῆς ῥητορικῆς εἰς ἀνθρώπους, οὕτως ἐκ θεῶν ἐδυνήθησαν μὲν οἱ ἄνθρωποι τὴν μετὰ τῶν θηρίων δίαιταν χαλεπὴν ἐκφυγεῖν, ἐπαύσαντο δὲ ἐχθροὶ πάντες ὄντες ἀλλήλοις ἐν κύκλῳ, κοινωνίας δὲ εὗρον ἀρχήν. καταβάντες δὲ ἐκ τῶν ὀρῶν, ἄλλοι κατ᾽ ἄλλα μέρη τῆς οἰκουμένης ἐπλησίασαν, τό γε πρῶτον ὑπαίθριοι, μετὰ δὲ τοῦτο ὑπὸ λόγου νικήσαντος, πόλεις τε κατεσκευάσαντο καὶ διῃρέθησαν, οὐχ ὥσπερ πρότερον ὡς ἔτυχεν, ἀλλ᾽ εἰς τε συντάξεις κοινωνιῶν, καὶ τοὺς πόλεων ἡγεμόνας νόμους ἔθεντο, καὶ ἄρχοντας καὶ πολιτείας ἐνόμισαν, καὶ θεοῖς χαριστήρια ἀνῆγον πρώτας ἀπαρχὰς ποιησάμενοι τὰς ἀπὸ τῶν λόγων, αἷς ἔτι καὶ νῦν χαίρουσι μάλιστα τοὺς θεοὺς λόγος αἱρεῖ, ὅτι καὶ γνωρίσαι πρῶτον αὐτοῖς τοὺς θεοὺς ὑπῆρξεν οὕτως. οὕτως ἄνθρωπος ὀρθὸς μέγας ἐξ ἀσθενοῦς καὶ σαθροῦ κατ᾽ ἀρχάς. καὶ πρόσθεν καταφρονούμενος, ὁ ἔνδον πρᾶγμα, κύριός ἐστιν ἐξ ἐκείνου τοῖς ἐν τῇ γῇ τούτῳ ὅ τι βούλεται χρῆσθαι, πρόβλημα ποιησάμενος κατ᾽ ἄλλα φυλακτήριά τινα λόγον. καὶ ὁ μὲν μῦθος ἡ μὲν πάντων εἶχε τὴν πλάνην. *Quæ si quis Latine malit, sensum vtcunq. reddemus. In initio cum recens essent homines nati, magnus inter hos ac reliqua animantia tumultus erat, perturbatioq. super terram, propterea quod non possent inuicem vti sese. Nec. n. vlla res intercedebat, quæ illos conciliaret: verum qui potentiores erant, opprimebant inferiores. Neq. satis erant idonei, vt reliquis animātibus resisterent. Omnibus enim illis omni ex parte inferiores erant, aliaq. in re ab aliis vincebantur. Veluti ab vniuerso genere volucrum celeritate. Vnde factum est, vt quod ait Homerus Pygmæis accidere a gruibus, id tum temporis passim a robustioribus auibus paterentur mortales. Rursum quantum ad vires attinebat, longe superabantur, & a leonibus, & ab apris, & aliis item compluribus. Atq. hunc in modum silentio peribant. Iam vero quo ad munitionem ornatumq. corporis, non cornuis modo, verumetiam cochleis cedebant, neque cuiquam ex ipso suppetebat, quod ad tuendam vitam erat opus. Itaq. cum ad eum modum interiret hominum genus, ac paullatim dilaberetur, Prometheus, vt semper est hominum studiosus, orator ascendit in cælum, mortalium nomine: non ille quidem missus ab eis, neq. enim dum id temporis legatos vllos erat cernere, sed ipse vltroneus abijt. At Iupiter partim in gratiam Promethei, maxime qui iusta postulare videretur: partim negotio apud sese considerato, filium suum Mercurium iubet ad homines descendere, Rhetoricen secum adducentem. Edixit autem vt eam mortalibus impertiret, non quemadmodum Prometheus omnibus ex æquo, sensus, reliquaq. corporis membra, perinde quasi theatralem pecuniam dispertiens, vt omnes ex æquo Rhetorices essent participes, non aliter, quam oculorum, manuum ac pedū: sed vt præstantissimos quosq., ingenioq. generosissimo & indole pollentissima præditos deligeret, atq. ijs demum munus hoc impertiret, vt pariter & suam ipsorum & aliorum incolumitatem tueri possent. Porro postea quam Rhetorica iam ad mortales peruenisset, cum negotium, quod habebāt cum belluis molestissimum, licebat effugere, tum uero desierunt undequaq. inter sese simultatem exercere, reperto commerciorum initio. Digressiq. de montibus, alij in aliam orbis partem iungebantur, principio quidem sub dio viuentes: post autem vbi verbis inter se communicassent, & ciuitatem condiderunt, ac distributi sunt: non quemadmodum antea, temere, verum in ordines plebis ac belli duces, sanctisq. legibus, tum principes, tum Reipub. statum instituerunt. Dijs munera cœperunt offerre, primitias auspicantes ab oratione. Quibus nūc quoq. vel maxime gaudere deos consentaneum est, Quandoquidem hac contigit, vt primum esse deos cognosceremus. Hinc deinceps ita creuit homo, vt qui initio debilis fuerat atq. inualidus, postea in altum tolleretur: quiq. antea pro nihilo habitus, ac despectus erat, deinceps factus est omniū quæ sunt in terra, dominus, cui quibus vti liberet, ius esset, non alio propugnaculo sibi parato quam oratione. Atq. hic nobis sit fabulæ finis. Hactenus Aristides. Extat si satis cōmeminimus, fabella non dissimilis apud Platonem in Pratagora.*

Ale luporum catulos.

THEOCRITVS *in Hodæporis.*

Θρέψαι καὶ λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας ὥς τύ φάγωντι. i.

Pasce canes qui te lanient catulosq. luporum.

Prouerbium est, teste interprete, in eos, qui læduntur ab iis, de quibus bene meriti sint, aut in ingratos. Addit ille dictum Socratis, κακοὺς ποιῶν εὖ, θρέψαι λύκους. *Malis faciens bene, nutri lupos. Nam plerunq. solet id vsu venire illis, qui catulos luporū enutriunt. Extat super hac re non inelegans Epigramma, quanquam incerto auctore, de oue lupi catulum alente suis vberibus:*

Τὸν λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα,
  Ἀλλά μ᾽ ἀναγκάζει ποιμένος ἀφροσύνη.
Αὐξηθεὶς δ᾽ ὑπ᾽ ἐμοῦ κατ᾽ ἐμοῦ πάλι θηρίον ἔσται.
  Ἡ χάρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν οὐ δύναται. *id est,*
Lacto lupum vberibus proprijs nō sponte, sed horsū
  Me demens adigit pastor, vt id faciam

In me rursus erit fera postquam creuerit ex me.
Natura haud vnquam vertitur officijs.

De canibus autem sumptum est ex Actaeonis fabula, a suis ipsius canibus dilacerati. Nam & hoc indicant enarratores Theocriti. Ex quibus facile liquet, quod nam sit illud prouerbium antiquum, cuius meminit M. Varro in libris De re rustica, tractans de canibus alendis. Diligenter, inquit, vt habeant cibaria prouidendum. Fames enim hos ad quaerendum cibum ducit, si non dabitur, & a pecore abducet, si non praebebitur. Nisi, vt quidam putant, & illuc peruenerint, vt prouerbium attollant antiquum, vel etiam vt aperiant de Actaeone, atq. in dominum adserant dentes. Idem in Phoebo, citante Nonio. Crede mihi, plures dominos comedere serui, quam canes. Quasi id Actaeon occupasset, & ipse prius suos comedisset, &c. Huc vsq. Varronis relata. Ceterum legimus & leones & dracones nutricijs suis gratiam officij retulisse. Verum nulla est fera tam ingrata, quae sit cum hominibus ingratitudine conferenda.

E dolio hauris.

Ἐκ πίθου ἀντλεῖς, *i. E dolio haurire, dicebatur olim qui abundaret rebus optatis. Est enim dolium vas vinarium ingens, vnde largiter haurire licet: neq. facile sentitur detrimentum, videlicet in tanta copia. Theocritus* ἐν ἐργατίναις,

Ἐκ πίθω ἀντλεῖς δᾶλοι, ἐγὼ δ' ἔχω οὐχ ἅλις ὄξος. *i.*
Dolia plena fluunt tibi, sed mihi vix sat aceti est.

Scholiastes admonet prouerbium dici solitum de ijs, quibus adesset benigna rerum copia. Diuitum est habere dolia, pauperes vappam bibunt e lagenis. Nam uini vis quo copiosior est, hoc suauior esse consueuit: vbi paullum est liquoris, celerius vappescit. Admonet & Hesiodus, dimidiato dolio parcendum esse, quod sera sit in fundo parsimonia. Huic simillimum est, quod subinde occurrit apud Chrysostomum, ἐκ πηγῶν, *id est, e fontibus, quoties vberem paratamq. rerum copiam significat M. Tullius in Bruto, dicit eos e dolio potare, qui vinum adhuc feruens bibunt: quod vinum expressum primum dolijs excipitur, vbi deferbuerit aliquantulum, conditur in vasa. Ipsius verba praestat adscribere: Vt si quis, inquit, phalerno vino delectetur, sed eo nec ita nouo, vt proximis consulibus natum velit, nec rursus ita vetere, vt Opimium aut Anicium consulem quaerat. Atqui eae notae sunt optimae. Credo, sed nimia vetustas non habet eam quam quaerimus suauitatem, nec est iam sane tolerabilis. Num igitur qui hoc sentiat, si is potare velit, de dolio sibi hauriendum putet? Minime, sed quandam sequatur aetatem. Sic ego istis censuerim, & nouam quasi de musto & lacu feruidam orationem fugiendam, nec illam praeclaram Thucydidis nimis veterem tanquam Anicianam notam persequendam. Hactenus M. Tullius. Nec est alienum ab hac forma, quod Athenaeus lib. 11. ex Hipponacte citat,* ἐκ πέλλης πίνειν, *id est, e mulctro bibere. Scazontes Hipponactei sic habent,*

Ἐκ πελλίδος πίνοντες, οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς
Κύλιξ, ὁ παῖς γὰρ ἐμπεσὼν κατέαξε. *id est,*
Mulctro bibentes, nam calix eis deerat,
Quippe hunc minister forte fregerat lapsus.

Vna cum ipso canistro.

Αὐτῷ κανῷ, *id est, Vna cum ipso canistro. Quadrat in eos qui rem intemperanter profundunt, deuorantq. & obliguriunt. Mos enim erat antiquis, vt testatur Didymus, vt coenae canistris inferrentur. Citatur apud Zenodotum, Plato,*

Ἀνάρπακας ἅπαξ ἅπαντ' αὐτῷ κανῷ. *id est,*
Ipso canistro cuncta rapuisti simul.

Prius locusta bouem pariet.

PRIVS *locusta bouem pariet,* πρὶν τῦ ἀδυνάτυ. *M. Varro de lingua Latina libro 3. refert ex Ennio versum hunc.*

Atq. prius pariet locusta lucam.

Nam Lucas antiqui boues appellabant ob magnitudinem.

Per tenebras, quae apud quercum.

Τὸ παρὰ δρῦν σκότος, *id est, Per tenebras, quae apud quercum: de ingenti ac fatali calamitate dicebatur. Zenodotus Aristotelem citat auctorem, in politia Samiorum, Prienensium plurimos a Milesijs occisos fuisse iuxta locum, cui nomen quercus. Vnde receptum, vt Prienensium mulieres, eius calamitatis memores, per tenebras, quae circa quercum essent, iurarent. Huius historiae simul & adagij meminit & Plutarchus in Problematis, ad hanc ferme sententiam: Cum bellum esset inter Prienenses et Samios, initio mediocribus damnis inuicem sese afficiebant: deinde iusto praelio commisso, mille Samij a Prienensibus occisi sunt. Septimo post anno congressi cum Milesijs, primos quosq. ciuium, ac nobilissimos simul uno praelio amiserunt. Quo tempore Bias ille sapiens Samum a Prienensibus orator missus, egregiam laudem adeptus est. Post eam itaq. calamitatem atrocem ac miserandam, Prienensium foeminae per tenebras, quae circa quercum erant, obtestari ac deierare coeperunt, quod liberos, parentes, maritos, carissima quaeq. pignora eo loco perdidissent.*

Concupiuit assam farinam.

Ἠράσθη ὀπτοῦ ἀλεύρου, *id est, Concupiuit assam farinam. In eum dicebatur, qui domesticam tenuitatem pertaesus, apud alios lautiorem vitam quaesisset. Dictum est autem in Platonem qui relictis Athenis, ter in Siciliam ad Dionysium nauigauit, quo fortunam suam redderet lautiorem, quemadmodum interpretantur aemuli. Nam hanc profectionem probro illi datam fuisse, testatur et Aristides in oratione, qua tuetur oratores quattuor, aduersus Platonis calumniam. Et Diogenes, auctore Laertio, cum animaduertisset Platonem in opiparo quodam conuiuio, a reliquis temperantem cibis, & oleis duntaxat vtentem, taxauit hominis ambitiosam abstinentiam:* Τί ὁ σοφὸς εἰς Σικελίαν πλεύσας τῶν τραπεζῶν τούτων χάριν, νῦν παρακειμένων οὐκ ἀπολαύεις, *i. Quid homo sapiens, cum ob huiusmodi mensas in Siciliam nauigaris, nunc adpositis non frueris? Ad quod ita Platonem respondisse narrat:* Νὴ τοὺς θεοὺς Διόγενες κἀκεῖ τὰ πολλὰ πρὸς ἐλαίας καὶ τὰ τοιαῦτα ἐγινόμην. *id est, Per deos Diogenes, illic plerumq. oleis, atq. id genus cibis vtebar. Ad quod rursum Diogenes,* τί οὖν ἔδει πλεῖν εἰς Συρακούσας; ἢ τότε ἡ Ἀττικὴ οὐκ ἔφερεν ἐλαίας; *i. Quorsum igitur attinebat Syracusas nauigare? Num*

id temporis Attica non ferebat oleas? Theocritus in Cyniscis:

Ηρα τι μὴ καὶ τῆνος ἐμὶν δοκεῖ, ὀπτῶ ἀλεύρω. *id est,*

Nam puto & hic assa correptus amore farina.

Porro farinam assam nouam & lautiorem victus rationem vocat, propterea quod priscos illos pulte duntaxat victitasse legimus, videlicet clibano coquẽdi panis vsu nondum reperto. Vnde & Annus ille Aegyptius qui primus panarium clibanum excogitauit, in prouerbij iocum abijt, tanquam qui rem nouam esset commentus, quemadmodum alibi retulimus. De delicijs coquendi panis, multa recenset Plinius lib. 18. cap. 11.

Batti Silphium.

Βάττου σίλφιον, *id est, Batti Silphium, Graeci nouum & rarum quempiam honorem prouerbio vocant. Aristophanes in Pluto,*

-Οὐδ᾽ ἂν εἰ δοίης γέ μοι

Τὸν πλοῦτον αὐτὸν, καὶ τὸ Βάττου σίλφιον. *id est,*

-Nec si mihi donaueris,

Ipsumq. Plutum, ipsumq. Batti Silphium.

Negat se sycophanta quieturum, etiam si praemiũ quãtumuis magnum detur. Idem in Equitibus,

-Τὸν καυλὸν οὖν ἐκεῖνον

Τοῦ σιλφίου τὸν ἄξιον νενόμικας: οἶδα μέντοι. *id est,*

-Nosti ne stipitem illum

Qui dignus habitus Silphio est? notus quidem est mihi ille.

Interpres diuersam originem adagionis adscribit. Battus a Thera iuxta Cretam insula, profectus, oraculo monitus Apollinis, vel, vt alij tradunt, domestica pulsus seditione, Cyrenen condidit. Cui cum Afri beneficij memores summum honorem habere studerent, donarunt illi Silphium herbam apud illos omniũ pulcherrimam: simulq. numisma ferientes, in cuius altera parte regia facies erat inscalpta, altera Silphium, quo fuerat a ciuitate donatus. Cuius rei meminit & Aristoteles in Republica Cyreneorum. Sed fusius narrat Herodotus in Melpone, addens, apud Libyas regem Battũ appellari, & hoc nomine compellatum ab oraculo, significante fore regem. Sunt qui dicunt imaginem fuisse datã: sunt rursum, qui anulum, in quo ciuitas erat exspressa, regi Silphium deferens. Porro Silphiũ inter herbas primã gloriã obtinet, cui⁹ & folia, & fructus, & caulis, & succus pretiosissimus sit. Vnde Ampeliotae, ea gens quadam est Africae, Delphis Silphij caulem consecratum suspenderunt, vt auctor est Alexandrides. Haec ferme adsert in Plutum, nec dissident quae Suidas memorat. At idem in Equites scribit, silphiũ fruticem esse inamaeni odoris, rursus iuxta alios amaeni, & ad medicamenta vtilem, cuius vsum primus inuenisse creditur Aristaeus Apollinis & Cyrenae filius, qui & mellis inuenisse traditur. Illud quid sibi velit, nescim⁹: Aristophanis interpres ait, in altera nomismatis parte insculptam βασιλείαν, *id est, regnum seu regiã si transferas tonum: pro eo Zenodotus legit Ammonẽ. sic enim habet,* καὶ τοῦ νομίσματος, ἐπὶ μὲν θατέρου ἄμμωνα, ἐπὶ δὲ θατέρου σίλφιον ἐτύπωσαν. *i. Nomismatis altera parte Ammonem, in altera silphium expresserant. Ammonẽ, vt arbitramur, sentiens Iouem regnorum largitorem, si quidem Homero credimus. Huius Batti meminit & Pindarus in Pythijs:* Χρῆσεν οἰκιστῆρα Βάττον καρποφόρου Λιβύας. *id est, Respondit habitatori Batto frugiferae Africae. Eruditi quidam putant Silphium laserpitij genus esse.*

Ne malorum memineris.

Μὴ μνησικακήσῃς, *id est, Ne malorum memoriam refrices Thrasybulus, vbi ciuitatem Atheniensium triginta tyrannorum saeuitia liberasset, plebiscitum interposuit, ne qua praeteritarum rerum mentio fieret. Quam malorum obliuionem Athenienses* ἀμνηστίαν *vocant. auctor Valerius Maximus libro 4 Rerum memorabiliũ, titulo de animi moderatione. Meminit & M. Tullius in prima Philippica, his quidem verbis: In quo templo quantum in me fuit, ieci fundamenta pacis, Atheniensiumq. renocaui vetus exemplum. Graecum etiam verbum vsurpaui, quod tum in sedandis discordijs vsurpauerat ciuitas illa, atq. omnem memoriam discordiarum, obliuione sempiterna delendam censui. Aristophanes in Pluto:*

Μὴ μνησικακήσῃς εἰ σὺ Φυλὴν κατέλαβες. *id est,*

Mala ne acta refrices, Phyla si capta est tibi.

Interpres inter alia tale quoddam commentum adscribit. Thrasybulus occupato loco quodam cui nomẽ Phyla, triginta tyrannos sustulit: post vbi arrogãtius quiddam dixisset, audisse μὴ μνησικακῆσαι, *id est, Ne malorum memoriam renoces, idq. dictum in prouerbium abisse. Probus Aemilius refert, post exactos tyrannos Thrasybulum hanc tulisse legem, ne quis de praeteritis actis accusaretur aut mulctaretur. ea lex dicta est obliuionis. Idem socios volentes contra legem saeuire in eos, cum quibus reditum erat in gratiam, publice cohibuit, & legem latam confirmauit. Huic pro tantis meritis praemij loco data est corona ex duabus virgulis oleaginis, & hoc ciuili honore vir prudens contentus fuit. Admonet adagium, non esse refricandam cõmemoratione praeteritorum malorum memoriam. Sũt autem apud Aristophanem verba Mercurij ad Carionem seruum. Plato lib. De legibus 4.* Φράσω γάρ, οὔτι μνησικακεῖν βουλόμενος ὑμῖν. *id est, Dicam certe, non autem quod velim praeteritorum malorum memoriam vobis refricare. Sumptum videtur ex Homero, apud quem aliquoties hic versus, nempe Iliados Ζ. Θ. Τ.*

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. *i.*

Verum haec acta quidem, maesti licet ire sinamus.

Hunc tanquam prouerbialem subinde vsurpat Tullius ad Atticum scribens. Eodem spectat & illud eiusdẽ Odysseae Θ.

-Ἔπος δ᾽ εἴ πέρ τι βέβακται

Δεινόν, ἄφαρ τὸ φέροιεν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. *id est,*

-Si dictum est verbum durius vllum,

Id procul abripiant venti per inane procella.

Plutarchus περὶ τῆς φιλαδελφίας: Δεῖ γὰρ ἀμνηστίᾳ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τίθεσθαι. *id est, Oportet eam diem obliuioni tradere. Erit hic vsus prouerbij, si iuxta vulpinum illud consilium, admonebimus aliquem, ne praeteritorum malorum memoria semet affligat, quandoquidem quod factum est, infectum fieri non potest: Lucianus in Caucaso:* Ἐς δὲ τὸ αἰώνιον ταμιεύεσθαι τὸ μῖσος καὶ μνησικακεῖν καὶ ἑωλόν τινα μῆνιν διαφυλάττειν, ἄπαγε, οὔτε θεοῖς πρέπον οὔτε ἄλλως βασιλικόν. *id est, Ceterum in posterum diem reponere odium & malorum*

rum meminisse, ac pridianam quandam memoriam reseruare, apage, neq. dijs dignum, neq. alioqui regale.

Mentam belli tempore neque serito, neque edito.

Μίνθην ἐν πολέμῳ, μήτ' ἔσθιε μήτε φύτευε. *id est,*

Mentam nec comedas, nec plantés tempore belli.

Aristoteles problematum sectione vigesima, statim initio refert hoc adagium, caussam vestigans vnde dictũ hoc in ora vulgi peruenerit. Arbitratur autem esse caussam, quod menta corpori frigus adducat: eius rei argumentum esse, quod semen genitale minuat: frigus autem aduersari fortitudini atq. audaciæ: sicut ostẽdit sectionis decimæquartæ vltimo problemate, cum ait eos, qui natura sint frigida, formidolosiores esse, contra qui calida audaces. Potest & in eum sensum deflecti parœmia, ut admoneat, ne quid alieno tempore fiat quod officiat, quemadmodum menta bellum inituris est inutilis.

Ad coruos.

Βάλλ' ἐς κόρακας, *id est, Abi ad coruos, perinde ualet quasi dicas, abi in malam rem, atq. in exitium. Aristophanes* ἐν νεφέλαις,

Βάλλ' ἐς κόρακας, τίς ἐσθ' ὁ κόψας τὴν θύραν; *id est,*

Apage ad coruos, quis est qui pepulit ostium?

Rursum in Pluto:

Οὐκ ἐς κόρακας; *id est,*

An non ad coruos?

Iterum in eadem fabula:

Ἔῤῥ' ἐς κόρακας θᾶττον ἀφ' ἡμῶν. *id est,*

Ocyus hinc ad coruos abeas.

Reperitur apud hunc poetam & aliis plerisq. locis. Plutarchus in commentario, quem scripsit aduersus Herodotum, taxat eum, quod Isagoram ad Cares, velut ad coruos relegarit, id est, quod eum Carẽ fecerit. Eleganter dictum est a Diogene Cynico: Κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας. *id est, Satius est ad coruos deuenire, quam ad adulatores, quod hi & viuos et bonos etiã viros deuorarẽt. Zenodotus scribit, in Thessalia locum esse quendam, cui nomen inditum Coruis, in quem nocentes præcipites dabantur: atq. huius adagij Menandrum etiam meminisse. Quosdam autem originem adagionis ad huiusmodi quandam historiam referre. Bœotiis quondam Arnam incolentibus oraculo prædictum est, futurum, vt e finibus expellerentur, simul atq. corui albi apparuissent. Euenit deinde, vt adolescentes aliquot per lasciuiam ac temulẽtiam coruos, quos ceperant, gypso oblitos, rursum emitterent. Quos vbi vidissent volantes Bœotij, recordantes oraculum, arbitrabantur adesse tempus, quo forent suis e sedibus eiiciendi, summopere perturbati sunt. Ceterum adolescentes territi & ipsi tumultu, profugerunt, ac locũn quendam sibi mercati sunt, cui nomen Coracon, id est, coruorum. Contigit aliquanto post, vt Aeoles eiectis Bœotiis Arnam occuparent, Apud quos hic deinde mos receptus, vt maleficos relegarent in eum locum, cui nomen erat Corui. Aristophanis interpres paullo diuersius hanc recenset historiam: nempe Bœotiis aliquando a Thracibus subuersis ac profligatis respondisse deum, vt ibi sedem figerent, vbi coruos albos conspexissent, conspexisse autem in Thessalia iuxta sinum Pagaaticum circumuolantes coruos quosdã soli sacros, quos pueri per lusum gypsatos dimiserãt. Bœotij vero rati iam perfectum oraculi symbolum, inibi sedem constituerunt. Sunt qui parœmiam ad coruorum volatum referant, quod in desertis fere locis volitare consueuerint. Vt prouerbium conueniat cum illo, In extremas solitudines publicitus deportandum. Euripides in Hecuba:*

-Οὐχ ὅσον τάχος

Νήσων ἐρήμων αὐτὸν ἐκβαλεῖτέ πη. *id est,*

-Non hunce solitarias

Quantum potest aliquo auferetis in insulas.

Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. detorquet in cantorem quendam. Is cum ei nescio quid molestus esset, ψάλλ', *inquit,* ἐς κόρακας. *deprauata per iocum voce* ψάλλε *pro* βάλλε.

Mitte in aquam.

Βάλλ' ἐς ὕδωρ, *id est, Mitte in aquam, hoc est, aufer e medio. Dicitur vel in hominem, vel in rem exitio dignam. Tractum a supplicio quorundam, qui in profluentem aut mare præcipitabantur. Quæ pœna peculiaris erat parricidis apud Romanos. Vnde philosophus in Timone iubet aurum abijci in mare, quod aliquando fecisse legitur Crates ille Thebanus. Horatius:*

Vel nos in mare proximum

Gemmas & lapides, aurum & inutile

Summi materiam mali

Mittamus, scelerum si bene pœnitet.

Sed non absurdum videtur, si referatur ad aquam clepsydrarum dispensandam, vt intelligas in ius trahendum: & ad prouerbium quod alio diximus loco, ὑφ' ὕδωρ ὁ πονηρός, *id est, sub aquam malus. Effertur adagium etiam hoc pacto,* βάλλ' εἰς ὄλεθρον, *id est, abi in perniciem.*

In beatam.

Βάλλ' εἰς μακαρίαν, *id est, Aufer te in beatam. Quibusdam placet dictum,* κατ' εὐφημισμόν, *pro eo quod est, in rem malam. Fingunt enim apud inferos locum esse quendam, cui nomen* μακαρία. *Aristophanes in Equitibus:*

Ἄπαγ' ἐς μακαρίαν ἐκ ποδῶν.

Aufer te hinc procul in Macariam.

Ad cõsimilem ferme modum Athenæus Dipnosophistarum libro 1. εἰς μακαρίας τὸ λουτρόν. *id est, In beatam balneum. Deuouet enim balneum, vnde male fuerat affectus. Plato in Hippia maiore,* Βάλλ' εἰς μακαρίαν τὸν ἄνθρωπον. *id est, Aufer in beatam hominem. Alij fabulam huiusmodi allegant. Narrant Macariam Herculis filiam fuisse, de qua prædictum erat oraculo, vt se vltro morti obiiceret: sic.n. Athenas fore liberas ab incursione Eurysthei, si quis Heraclidarum se sponte offerret ad necem. Itaq. Herculem defuncto, cũ Eurystheus illius liberos insectaretur, atq. illi ad Misericordiæ aram confugissent. Athenienses recusantes eos in hostiũ manus tradere, cũ Eurystheo bellum susceperunt. Porro edito oraculo, futurũ vt Athenienses ab Eurysthei incursatione liberarẽtur, si quis e liberis Herculis semet inferis deuoueret, Macaria sese spõtaneæ morti obtulit. Quo facto congressi cũ hostibus*

Athe-

Athenienses victoriam reportarunt, cum alijs quam plurimis interfectis, tum Eurystheo ipso, ab Hylo, siue Iolao Herculis filio perempto, cuius caput amputatũ ad Alcmenam detulit. Illa defuncti oculos effodit. Ceterum Athenienses Macariæ tumulum floribus & coronis decorantes, dicebant, Βάλλ' εἰς μακαρίαν, *id est, Mitte in Macariam. Hinc igitur ortum adagium. Primum de his ferebatur, qui sese per virtutem in periculum sponte demitterent: deinde de quouis piaculo dici cœptum. Pausanias refert, Macariam esse paludem in Marathone, in qua magna vis Persarum perierit ignoratione viarum in ipsam prolapsa, quæ ex re natũ videri potest prouerbium. Huc adlusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum lib. 8. qui iratus discipulo Macedoni, quod nihil recta faceret,* ἐκ μακεδονίαν, *inquit, ex Macaria faciens Macedoniam, simul adludens ad illud prouerbium, Domi non hic Milesia.*

Alabanda fortunatissima.

Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη, *id est, Alabanda Carũ fortunatissima. Stephanus in commentario de vrbibus, tradit Alabandam Cariæ ciuitatem esse conditam a Care, a cuius filio nomen sortita sit. Siquidem is postquam in equestri prælio strẽnue nauasset operam, Alabandus est dictus. Cares enim sua lingua Ala vocant equum, Banda victoriam. Eamq. vocem ait Romanis etiam in vsu fuisse, vt bandam victoriam dicerent. Et quidem opinamur hinc Germanis durare vocem eam, qua præpotentem & antiquæ nobilitatis principem, Banderum vocant, vt qui victor olim hoc honoris virtute bellica sibi pepererit. Addit ex Philoxeni in Odysseam Homeri commentarijs, solœcismi genus esse, quod Alabandiacum vocetur: veluti si quis* μὴ *pro* οὐ *ponat, aut apud nos non pro ne, aut quod pro vt. Quãdo quidem Homerus quoq. Caras* βαρβαροφώνους *appellat. Iuuenalis in tertia Satyra. Alabandam recenset inter vrbes barbaricis delicijs ac luxu perditas:*

Hic alta Sicyone, ast hic Amidone relicta,
Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus aut Alabãdis.

Stephanus admonet, olim Alabandam inter Cariæ ciuitates opulentissimam ac florentissimam fuisse, vt prouerbio quoq. locũ fecerit, quod modo retulimus. Quadrabit igitur, vbi volemus intelligi fortunam amplã, & vitæ genus voluptarium, quanquam a litteris & virtutis studio alienum. Veluti si dicat aulicus aut negotiator quispiam: Alij se in litteris macerent, alij cũ paupertate philosophentur, Ἀλάβανδα Καρῶν εὐτυχεστάτη. *Itaq. confine fuerit illi, quod alio dictum est loco,* εὐδαίμων ὁ Κορίνθιος, *id est, Felix Corinthus. Poterit & per irrisionem vsurpari, veluti si ioceris in quẽpiam parum egregium, qui tamen in gente vehementer barbara crassaq. præcellere videatur,* Ἀλάβανδα Καρῶν, *&c.*

Rubo aresacto præfractior.

Ἀγναμπτότατος βάτος αὖος, *id est, Rigidissimus rubus aridus. Aut* ἀγναμπτότερος βάτου αὔου, *id est, Rigidior arido rubo. Prouerbialis est cõparatio, in difficilem atq. inexorabilem, ac præfractum, & suorum, vt vulgo vocant, morum hominem. Quod genus homines Græci vocant* αὐθεκάστους, *id est, Suo quodam instituto viuentes, expertesq. sensus communis. Refertur adagium a Suida simul & a Zenodoto. Ductum admonet a rubo, qui simulatq. exaruit, rumpi potest, inflecti nequaquã. Vnde & in senes accommodatius dicetur, ætatis vitio difficiliores.*

Tristis scytale.

Ἀχνυμένη σκυτάλη, *id est, Tristis scytale. De re tristi seriaq. dicebatur, aut de nuntio, qui dolorem adferret. Meminit huius Aristophanes in Lysistrata. Refertur a Diogeniano. Quin Aristophanes grammaticus librum conscripsit* περὶ τῆς σκυτάλης ἀχνυμένης, *citaturq. ab Athenæo libro Dipnosophistarum tertio. Plutarchus in conuiuio septem sapientum,* τὴν τε αἰθίοπος ἐπίταξιν, ἣν οὐκ ἄν τις ἄλλο, πλὴν ἀχνυμένην σκυτάλην προσείποι. *Aethiopis mãdatũ istud. quid aliud appelles quam scytalen tristem? M. Tullius ad Atticum: Habes scytalam Laconicam. Quod quidem videtur non absurde, vel ad epistolam perbreuem, vel ad obscurã & arcanis de rebus conscriptam, vel ad sollicitam ac tristia nuntiantem ac mandantem accommodari posse. Quid sit autem Scytale Laconica, docet Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 17. cap. 9. Sed ipsius verba præstiterit adscribere: Lacedæmonij autem, inquit, veteres, cum dissimulare & occultare litteras, publice ad imperatores suos missas volebant, ne si ab hostibus exceptæ forent, consilia sua noscerentur, epistolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes, oblongi pari crassamento, eiusdemq. longitudinis, derasi atq. ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur. Alterum domi magistratus cum iure, atq. cum signo habebant. Quando vsus venerat litterarum secretiorum, circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat complicabant, volumine rotundo, ac simplici, ita vt oræ adiunctæ vndiq. & cohærentes lori quod plicabatur coirent. Litteras deinde in eo loro per transuersas iuncturarum oras, versibus ab imo ad summum proficiscentibus, inscribebant. Id lorum litteris ita perscriptis reuolutum ex surculo, imperatori commenti illius conscio mittebant. Reuolutio autem lori litteras truncas atq. mutilas reddebat, membraq. earum & apices in partes diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manibus hostium inciderat, nihil quidquam coniectari ex eo loro quibat. Sed vbi ille, ad quem erat missum acceperat, surculo compari, quem habebat, capto, ad finem perinde vt debere fieri sciebat, circumplicabat, atq. litteræ per ambitum eundem surculi coalescentes, rursum coibant, integramq. & incorruptam epistolam et facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ Lacedæmonij* σκυτάλην, *id est, loricatum surculum appellãt. Hactenus A. Gellius. Meminit huiusce rei Plutarchus in Lysandro: cui Pharnabazus rex supposititia scytala imposuit. Suidas eadem ferme refert, quæ Gellius de scytala. Strab. Geographiæ lib. 1. hyperbolam hanc quoq. commemorat, Ager angustior est, quam scytala Laconica.*

Hirundinum musea.

Χελιδόνων μουσεῖα, *id est, Hirundinum musea. Aristophanes in Ranis,*

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ᾽ ἐστὶ καὶ στωμύλματα
Χελιδόνων μουσεῖα, λωβηταὶ τέχνης. id est,
Sunt ista folia, & stulta blateramina,
Musea hirundinum, artis ac subuersio.
Interpres admonet, prouerbiũ esse in impendio loquaces, & obstreperos. Hirundines enim inepto garritu plus tædij auditoribus adferre, quam voluptatis. Est enim hæc auis minime canora sed molesto quodam stridore. Vnde apud Pythagoricos loquacitatis symbolũ esse meruit, cum vetant ne quis hirundinem sub eodẽ habeat tecto. Apte dicetur in poetas indoctos, oratores loquaces magis quam eloquentes, aut in cœtum hominum inepte loquacium.

Lusciniæ nugis insidentes.

Ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι, id est, *Luscinia nugis insidentes.* Proximum illud ad imperitos & tamen garrulos conuenit, hoc ad eruditos, qui tamen immodice suo studio delectentur. Quod genus sunt poetæ potissimum. Plaut. in Bacchid. ad puellam transtulit, *Metuo, inquit, ne lusciniolæ defuerit cantio.* Quanquam in Græco prouerbio iocosa deprauatio videtur inesse, vt pro λέσχαις dictum sit λόχμαις. Sumptum est autem ab incredibili canendi tum studio, tum arte, quæ huic auiculæ tribuitur. Siquidem, vt narrat Plin lib. 10. cap. 29. diebus ac noctibus quindecim continuis citra intermissionem canit, densante se frondium germine. Multis nominibus admiratione digna auis. Primum tãta vox in tam paruo corpusculo, tam pertinax spiritus, deinde in vna perfecta musicæ scientia modulatus editur sonus: & nunc continuo spiritu trahitur in longũ, nũc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato, interdum & secum ipsa murmurat, plenus, grauis, acutus, creber, extentus, vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiter, omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Ac nequis dubitet artis esse, plures singulis sunt cantus & non idem omnibus sed sinus cuiq. Certant inter se, palamq. animosa contentio est. Victa morte finit sæpe vitam, spiritu prius deficiente quam cantu. Meditantur aliæ iuniores, versusq. quos imitentur accipiunt. Audit discipula intentione magna & reddit, vicibusq. reticent. Intelligitur emendata correctio, & in docente quædam reprehensio. Hæc & alia nonnulla de lusciniarum cantu refert Plinius, quo diximus loco.

Asinus portans mysteria.

Ὄνος ἄγων μυστήρια, id est, *Asinus portans mysteria.* In eũ dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam versabatur. Veluti, si quis ignarus litterarum, bibliothecæ præfectus esset. Aristophanes in Ranis,
Νὴ τὸν Δί᾽ ἐγὼ γοῦν ὄνος ἄγω μυστήρια.
Ἀτὰρ οὐ καθέξω ταῦτα τὸν πλείω χρόνον. id est,
Ita per Iouem sum asinus vehens mysteria.
Verum ista non iam sustinebo diutius.
Interpres affirmat inde natum adagiũ, quod olim quibus ad peragenda sacra Eleusinia opus erat, asino imposita deportabantur. Quadrabit & in eos, quorũ opera alijs duntaxat est vsui, cum ad ipsos præter molestiam nihil interim redeat. Veluti si quis cibos alius gestet, quibus ipsi non liceat vesci. Huc adlusisse videtur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem deam circumferẽtem. Suidas adscribit Demonem ad lapidem molarem referre quem Græci ὄνον appellãt, propterea quod in sacris, molis frumentariis coronas imponere cõsueuerint. Itaq. torquebitur eleganter in eos, quibus immerentibus bonos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulum, pileum & anulus, aliaq. id genus insignia tribuuntur.

Iterum tranquillitatem video.

Αὖθις αὖ γαλήν᾽ ὁρῶ, id est, *rursum denuo tranquillitatem aspicio.* Aristophanis interpres prouerbium esse scribit, quo nos significamus e malis emergere, fortuna in melius commutata. A naugãtibus ducta metaphora, quibus conquiescente procella, grata solet esse trãquillitas. Aristophanes in Ranis,
Ἔξεστι δ᾽ ὥσπερ Ἡγέλοχος ἡμῖν λέγειν,
Ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις αὖ γαλήν᾽ ὁρῶ. id est,
Vt Hegelochus nobis item fas dicere,
Tranquillum ab vndis, rursus iterum conspicor.
Hegelochus erat histrio quispiam tragœdiarũ, ne quẽ vox ignota remoretur. Notat autem obiter Aristophanes Euripidis ταυτολογίας, apud quem hic versus est in Oreste,
Αὖθις αὖ γαλήν᾽ ὁρῶ.
Quam eandem irrisit etiam Stratis. Quanquam videtur & adlusio subesse in Græcanicis verbis γαλῆν ὁρῶ, id est, felem video, & γαλήν᾽ ὁρῶ, id est, tranquilla video. Atqui uicissim Euripides apud eũ comicũ Aeschylum taxat, qui bis idem dixerit, in hisce versibus,
Δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς Αἰσχύλος,
Ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησι, καὶ κατέρχομαι.
Ἥκω δὲ, ὥσπερ ἐστι ταυτὸν τῷ κατέρχομαι.
Χρῶσθ᾽ οὐ μάκτραν, εἰ δὲ βούλει κάρδοπον. id est,
Sapiens bis idem est nobis locutus Aeschylus.
Ad terram enim, inquit, venio & accedo. velut
Si per Iouem, vicino ita quis dicat suo:
Mactram aut canistrum, si libet, mihi commoda.
Pindarus in Isthmijs,
Ἀλλὰ νῦν μοι γαιάοχος εὐδίαν ὄπασσεν ἐκ χειμῶνος.
Id est,
Sed nunc Neptunus mihi tranquillitatem præbuit ex tempestate.

Septennis cum sit, nondum edidit dentes.

Ἑπταέτης ὢν οὐδέπω τοὺς ὀδόντας ἐξέφυσεν, id est, *Cum sit septem natus annos, nondum tamen dentes produxit.* Aristophanis interpres admonet prouerbio dici solere. Quadrare videtur in eum, qui natu grandis, tamen adhuc quasi puerum agit. Aut qui diu commoratus alicubi, nihil adhuc auctoritatis, aut honoris sit assecutus. Metaphora mutuo sumpta videtur ab infantibus, quibus circiter annum ætatis septimum, omnes dentes soleant enasci. Aristophanes in Ranis,
Ἐκλαύσαμεν Ἀρχέδημον,
Ὃς ἑπτέτης ὢν οὐκ ἔφυσε φράτερας. id est,
Taxemus Archidemum,
Septennis hic nondum tribules edidit.
Vbi poeta captans iocãdi occasionẽ, pro ὀδόντας, φράτερας

mutauit. Taxat enim obiter Archidemum quempiam, qui morem Atheniensium neglexerat, apud quos hospes septem annos in ea versatus ciuitate, in ciuium numerum adscriptus, iam velut in cognationem ac ius illorum adsciscebatur.

De pulchro ligno vel strangulare.

Ἀπὸ καλοῦ ξύλου καὶ ἀπάγξασθαι, id est, De pulchro ligno et strangulari conuenit. *Admonet paroemia, calamitatem tolerabiliorem esse, si cum honestate fuerit coniuncta, & dedecore vacauerit. Aristophanes in Ranis ad prouerbium alludens,*

Ἐξ ἀξίου γοῦν τοῦ ξύλου
Ἤ τι κακὸν μέγαν, πάνυ γ' ἂν πᾶς φαίνῃ ἀνήρ. id est,

Digno si quid e ligno rei
Perferetis, ferre cordatis videbimini viris.

Quasi minus miserum sit suspendium, si ex arbore pendeat insigni. Circumfertur huic simillimum prouerbium etiam hodie apud nostrates: Si demergendus sim, in aqua pura me demergam: hoc est, si pereundum est, honesta morte perire satius. Potest referri & ad eos, qui vincuntur quidem, sed a victore tam insigni, vt honestius et optabilius videatur sic vinci, quam alios quosdam vicisse. Vnde est Vergilianum illud:

Aeneae magni dextra cadis.

Et apud Ouidium, Aiax pudendum sibi putat cum Vlysse vel certasse, etiam si victor discesserit:

Mecum, inquit, certasse feretur.

Item apud Homerum Iliados φ. ad hunc modum loquitur Achilles,

Ὥς μ' ὄφελ' Ἕκτωρ κτεῖναι ὃς ἐνθάδε γ' ἔτραφ' ἄριστος.
Τῶ κ' ἀγαθὸς μὲν ἔπεφν', ἀγαθὸν δέ κεν ἐξενάριξε.
Νῦν δέ με λευγαλέῳ θανάτῳ εἵμαρτο ἁλῶναι. id est,

O si me necet, hic qui egit fortissimus Hector,
Tum gnauus gnaui victus virtute perirem.
Nunc me fata volunt obscura morte perire.

Pindarus in Pythiis hymno tertio, non dissimili sensu dixit. καλὸν πῆμα, *id est, pulchra noxa: de Ixione loquitur, qui deceptus imagine Iunonis sibi parauit exitium.*

Non Chius, sed Cius.

DIDYMVS *prouerbium subesse putat in his Aristophanis verbis,* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος, *id est, Non Chius, sed Cius, propter vulgato scommate notatam gentis inconstantiam ac volubilitatem, pro temporis ratione commutantis institutum, ac idem ad fortunae commoditatem accommodantis. Aristophanis carmina e Ranis sunt haec, in Theramenem:*

Πέπτωκεν ἔξω τῶν κακῶν, οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος. id est,

Euolauit e malis, haud Chius, sed Cius.

Quanquam hoc loco Aristarchus Cous legit, non Cius. Theramenes enim Cous fuisse dicitur. Fortassis adlusit ad id, quod is Theramenes fuerit Prodici Coi discipulus. Huius mentionem facit et Lucianus in Amoribus, ἀεὶ γὰρ ἂν ἐγένου, ἐπεὶ καὶ σὺ Θηραμένης, *id est, Itaq. & ipse quoq., si fieri possit, optarim Theramenes fieri ille cothurnus. Nisi forte adlusum est ad vocum affinitatem, cum res longe discrepet. Nam Chij male audiebant ob mores effeminatos, cum Cij nec tibicinas, nec meretrices reciperent in ciuitatem, vt indicat Athenaeus lib. 13. Itaq. qui paulo ante negator, mox veluti alius sumat vultum tetricum, in hunc recte dicetur:* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κεῖος. *Aristarchus qui legit Cous, videtur ad taxillorum lusum spectasse, in quo iactus qui Cous dicitur, habebat sex, Chius unum duntaxat: Itaq. Cous felicior erat iactus. Quo dicto indicat Theramenen nunquam infeliciter consuluisse. Eupolis qui legit Cius, putat Theramenem adscitum in Ciorum ciuitatem, cum natus esset. Cous Didymus tamen effert prouerbium* οὐ Χῖος ἀλλὰ Κῷος, *vt mutatio nominis indicet hominis versatile ingenium ac tempori seruiens, semper ad potiorem partem sese accommodantis. Huiusmodi ferme referuntur in Commentariis eius fabulae. Porro de cothurno diximus alibi.*

Extra oleas.

Ἐκτὸς τῶν ἐλαῶν φέρεται. id est, Extra oleas fertur, *vbi quis terminos praescriptos transgreditur, aut aliena, nec ad rem pertinentia facit, dicit ve. Aristophanes in Ranis:*

Μή σ' ὁ θυμὸς ἁρπάσας
Ἐκτὸς οἴσει τῶν ἐλαῶν. id est,

Ira ne te concitum rapiat extra oliuas.

Interpres adagium hinc natum ait: Stadia in quibus currendi certamina peragebantur, oleis per seriem positis, vtrinq. sepiebantur, quas praterire non licebat: proinde qui praterisset oleas, extra stadium currere videbatur.

Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus.

Στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς, id est, Coronam quidem gestans, ceterum siti perditus. *In temulentum & lurconem apte torquebitur, quiq. obliguritate redactus sit ad inopiam. Aristophanes in Equitibus:*

Ὥσπερ Κοννᾶς, στέφανον μὲν ἔχων αὖον, δίψῃ δ' ἀπολωλώς.

Id est, Quemadmodum Connas coronam quidem gestans aridam, verum siti perditus. Taxat autem Cratinum comicum tanquam ebriosum ac delirantem. Effertur adagium & ad hunc modum apud Diogenianum,

Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲν ἔχων, δίψῃ δ' ἀπολωλώς.

Vir Delphus cum portet serta, siti exanimatur.

Natum est a moribus Connae cuiusdam. Is primum erat tibicen vinosus, atq. in conuiuiis assidue coronatus potabat. Nam priscis mos erat in compotationibus coronas gestare. Deinde e tibicine factus est Olympionices, atque in Olympiis saepe victor coronam tulit, vnde Cratinus eum πολυνίκην *vocat. Alioqui pauperrimus, neq. tantillo ditior factus suis victoriis. Nihil enim habuisse fertur, praeter oleastrum.*

Aphya in ignem.

Ἀφύα εἰς πῦρ, id est, Aphya ad ignem. *Prouerbium in ea, quae celeriter intereunt, aut absumuntur, siue quae facile ac statim conficiuntur. Nam Aphya piscis genus candidum, molle ac tenerum, quod admotum igni protinus decoquitur. Vnde meretrices aliquot aphyas dictas indicat Athenaeus lib. 13. quod essent candidae, graciles, & oculis praegrandibus. Talis enim apua. Frigitur autem in oleo feruenti: vnde fertur & illud apud Graecos,* ἀφύων τιμὴ ἔλαιον, *id est, Aphyarum honor oleum: ac protinus vt contigerunt oleum feruens, iam decocta sunt, adeo vt ilico eli-*

oleo stridat, statimq. percoctæ tollantur e patella. Hic piscem Suidas scribit etiam ἀφρὸν, id est, spumam appellari, propter eandorem, & ἐγγραυλιν, complura commemorans eius genera. Athenæus lib. 7. quibusdam & ἀφρίαν dici, nimirum a spuma, & ob id Veneri sacrum, quod eam poetarum fabulæ gignant e spuma maris. Idem eorum quæ supra diximus Clearchum adducit auctorem, addens & ad hunc modum efferri parœmiam, ἡ ἀφύη πῦρ εἶδεν, id est, Aphya vidit ignem. Quasi vidisse modo sufficiat ad decoctionem. Itaq. si puella iā nubilis statim sponso viso incalescat, conueniet ἡ ἀφύη πῦρ. Nō dissimile ei quod alibi recensuimus, τὸν ἵππον εἰς πεδίον, id est, Equum in planiciem.

Boliti pœnam.

Βολίτου δίκην, id est, Boliti pœnam: dicunt, vbi quis de re friuola nihiliq plectitur. Bolitus autem Græcis significat stercus quoduis, sed proprie bubulum. Porro Solon legem tulit, quæ pœnam minabatur etiam iis, qui bubulum stercus furto sustulissent. Huc adlusit Aristophanes in Equitibus,

Τοῖς βολίτοις ὄλλύμενος. id est,
Bubulis stercoribus victus.

Hesychius putat Græcis idem βόλβιτον & βόλιτον, nisi quod prius illud Ionum sit peculiare, idem indicat etymologus. Sic autem appellari bouis excrementa, quod liquidiora sint quam cæterorum animantium: citat autem & Hipponactem, qui βολίτῳ κατηγρύτην dixerit fœminam opinamur extreme contemptā. Et βολίτινον velut e bubulo stercore conflatū. Cynulcus apud Athenæum lib. 13. ἀλλὰ βολίτινον ἔχων θάτερον σκέλος id est, Sed e bubulo stercore conflatum habens alterum crus. In Phrysiorum agris videre est domos bolitinis parietibus, in aliis bubulum stercus ad ignis materiam siccari. Quin & hodie nostrates, quē insigniter cōtemnūt, βολίτινον appellant.

Haud unquam arcet ostium.

Οὐδέποτ' εἴργει θύρα. id est, Haud vnquam arcet ostium. Interpres Aristophanis parœmiā admonet esse de iis, qui impendio sunt hospitales, quorum fores semper patentes neminem excludunt. Sumptum ait ex Eupolidis comœdia, cui titulus φίλοι. Eleganter accommodabitur vel ad credulum, qui quoduis mendacium admittat auribus, vel in mulierem nulli negantem.

Semper aliquis in Cydonis domo.

Ἀεί τις ἐν Κύδωνος, id est, Sēper aliquis in Cydonis domo. Cydon Corinthius quispiam erat, adeo insignis hospitalitate, vt etiam prouerbio locū fecerit. Refertur a Suida pariter & a Zenodoto, neq. non ab Aristophanis interprete. Hæc cum non careant gratia, quotiens simpliciter accommodantur ad homines φιλοξένους, tamen plusculum habebunt Veneris, si ad animum deflectantur: veluti si quis admoneat pium hominem, ne sinat animum suum quibuslibet cogitationibus patere.

Summis vnguibus ingredi.

Ἐπ' ἄκρων ὀνύχων, id est, Summis vnguibus. Metaphora prouerbialis in eos qui auidius auscultant. Nam iij solent sese in summos pedes erigere, Καὶ ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζειν. id est, Summis ingrediens pedum vnguibus,

in fastuosos. Refertur adagium ab Aristophanis interprete ἐν ἀχαρνεῦσι, putatq. huc adlusisse poetam, cum ait,

Εἶθ' ἀπὶ τῆς εἰ φάσιεστ' ἄκρων τῶν πυγιδίων ἐκάθησθε. id est,
Summis natib³ mox residētis, animos addēte corona.

Id est, Efferimini, vobisq. placetis.

Haud impune uindemiam facies.

Οὐκ ἰσέμωρας τρυγήσεις, id est, Haud impune vindemiam facies. In eos competet, qui nullo seruante, impune decerpunt vuas. Aristophanes in Vespis: Ἀλλ' οὐκ ἰσέμωρας αὐτ' οὕτω γ' ἀδῶς τρυγήσετ'. id est. At ne existimetis nos adeo facile atq. impune vindemiam facturos. Nā ἰσέμωρας Græci fieri dicunt, quod fit nullo prohibēte, nulloq. obsistente. Cōfine est illi, quod alio referemus loco:

Γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. id est,
Est dulce pomum, verum vbi custos abest.

Solent enim vitibus & pomariis adhiberi custodes, præsertim autumno, cum iam maturi fœtus furem inuitant. Itidem dicunt, ἰσέμωρα κατηγορεῖν, καὶ ἰσέμωρα διδάσκειν γελᾶν, & ἰσέμωρα νικᾶν, & ἰσέμωρα πράττειν ἢ κατηγορεῖν, quemadmodum indicauimus alibi.

Mens est in tergoribus.

Ὁ νοῦς ἐστὶν ἐν τοῖς σκύτεσιν, i. Animus est in tergoribus, de solicitis dictitari solitum, quiq. malum aliquod imminens timere videntur. Aristophanes in comœdia, cui titulus Pax,

Ἡμάρτομεν ταῦτ', ἀλλὰ συγγνώμην ἔχε.
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. id est,
Peccauimus quidem ista, sed veniam dabis,
Tum nanq. noster animus in coriis erat.

Metaphora sumpta est, vel a loris, quibus cæduntur serui. Nam hæc e bubulis tergoribus secantur. Vnde Plautinum ænigma: Vbi viuos homines mortui incursant boues: vel a clipeis, qui bubulo corio solent obduci. Proinde congruet vel in eos, qui flagra metuūt: vel in hos, quos belli impendentis metus habet solicitos. Non dissimile Terentianum illud ex Eunucho: Iamdudum animus est in patinis. Item illud Aristophenicū in Vespis de homine litium auido,

Ὁ νοῦς πέτεται τὴν νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. id est,
At volat animos nocte circa clepsydram.

Breuiter quacūq. in re summus intēti, in ea dicimur esse.

Σκύτη βλέπει.

Σκύτη βλέπει, id est, Vt verbo verbum reddatur, Tergora tuetur. Confine proximo, quo significabant quempiam præ se ferentem vultu, quod mali quippiam instare suspicaretur, idq. coniecturis aliquibus colligeret: veluti si quis conspectis boum tergoribus, bellum futurum colligeret, quod his integantur clipei. Citatur Adagiū ex Eupolidis fabula, cui titulus Chrysogenes:

Ἀτεχνῶς μὲν οὖν τὸ λεγόμενον σκύτη βλέπει. id est,
Plane quod aiunt obtuetur tergora.

Fortasse nec illud absurdum fuerit, hinc natum prouerbium dicere, quod in clipeis barbaricæ quapiā & horrendæ facies depingi, sculpi ve solēt barbarorū, aut Cyclopū, aut beluarū etiā, vt eam ob caussam qui truculēto essent vultu, σκύτη βλέπειν dicerētur. Athenæus lib.

tredecimo: Οὐ πολλάκις σωφρονέστερόν σε καὶ διδάξαντες σκύτη βλέπειν. id est, Qui nihilo te fecit emendatiorem, tantumq. docuit toruum obtueri. Sentit enim, discipulum a philosopho nil aliud didicisse, quam supercilium & vultus truculentiam. Quamquam hoc adagium in sua duntaxat lingua gratiam habere potest. Aristophanes in Vespis,

Ἐγώ σε τήμερον βλέπειν σκύτη ποιήσω. id est,
Ego hoc quidem saxo die, te tergora obtueri.

Cochleare crescet.

Δοίδυξ αὔξει. id est, Cochleare crescet. Chrysippus apud Zenodotum & Aristophanis interpretem ait, hanc pa rœmiam dici solere in pusillos homunciones per ironiam, Nam cochleare & pusillum est & contortum: Aristophanes in Equitibus,

Σκεύη δύο χρησίμω, δοίδυξ ἢ τορύνη. id est,
Duo vtilia vasa, cochleare & toryna,

Est autem toryna, qua mouetur olla.

Connæ calculus.

Κόννου ψῆφος, id est, Connæ calculus, in hominem, aut rem nihili, nulliusq. momenti. Prouerbium manauit a Conna quopiam citharœdo, siue, vt quidam volunt, lyrista ex eorum numero, qui citra vocem organo canebant. Sunt qui dicunt, Connam fuisse quendam extremæ sortis hominem, qui deuorato patrimonio pauperrimus fuerit. Callistratus apud Aristophanis interpretẽ ad hunc modum effert parœmiam, Κόννου θρῖον, id est, Connæ ficulnum folium, quod eo lusitare sit solitus Aristophanes in Fucis,

Σὲ μὲν ἡγοῦνται Κόννου ψῆφον. id est,
Te quidem Connæ suffragium existimant: hoc est, nihili ducunt,

Vnicum arbustum haud alit duos erithacos.

Μία λόχμη οὐ τρέφει δύο ἐριθάκους, id est, Idem arbustum non alit duos erithacos. Zenodotus auctor est, hoc adagio notatos illos, qui ex rebus minutis festinant ditescere. Sed videtur non intempestiuiter dici posse in eos, quibus parum conuenit, nec in eodem munere concorditer versari queunt. Est autem Erithacus, auis quædam solitaria, vt eodem in saltu non temere nisi vnam inuenias. Hanc Theodorus Gaza nunc Syluiam, nunc rubeculam interpretatur. Thomas magister ait a quibusdam ἐρίθιξ vocari, ab aliis ἐρίθαλον, a plerisq. ἐρίθακον. Aristophanes eleganter ad hoc adlusit adagium in Vespis,

Οὐ γὰρ ἄν ποτε
Τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτα δύο. id est,
-Non enim fieri potest
Fures vt vnquam saltus alat vnus duos,

Non omnino dissimile est huic quod dixisse fertur Alexander Magnus: Mundum non capere duos soles.

Pedibus ingredior, natare enim non didici.

Ῥίζ' ἀλδῄζων, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. id est,
Ambulo pedes, nandi imperitus scilicet.

Prouerbialis senarius, in eum qui maiorum rerũ imperitus minutioribus negotiis sese exercet. Aut qui propter imperitiam priuatus & humilis viuit: aut qui sese necessario confert ad aliud genus, quandoquidẽ ad illud aut illud nequaquam est idoneus: veluti si quis negotiator fiat, ad litteras indocilis. Refertur huic adsimilis versus:

Ῥίζ' ἀλδῄζων, οὐκ ἐπίσταμαι σκάπτειν, id est,
Fodere imperitus pedibus ambulo meis.

Apud Aristophanem in Auibus sycophanta similiter excusat suam professionem: τί γὰρ πάθω, σκάπτειν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι, id est, Quid quæso facerem, quando fodere nescio. σκάπτειν. Fossionem enim pro quauis opera mercennaria posuit. Aristophanes in Vespis,

Σύγγνωθι, κιθαρίζειν γὰρ οὐκ ἐπίσταται. id est,
Ignosce, neq. enim canere doctus est cheli.

Nimirum adludens ad vulgatum adagium, perinde quasi dicat: Reliquarum imperitus artium, furto tantum rem paras. Item in Equitibus:

Οὐδὲ μουσικὴν ἐπίσταμαι. id est,
Ne musicam quidem scio.

Vna domus non alit duos canes.

Εἷς οἶκος οὐ δύναται τρέφειν τοὺς δύο κύνας, id est, Eadem domus nõ bene canes alit duos. Prouerbio iactatus senarius in eos, inter quos parũ cõuenit propter idẽ lucrũ, quod communiter expetunt. Sic idem munus, non fert duos ambitiosos, quorũ vterq. conetur tenere primas. Refertur ab Aristophanis interprete.

Vallus vitem decepit.

Ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον ἐξηπάτησεν, id est, Vallus vitem decepit. Vbi quispiam ab eo fallitur aut læditur, a quo pẽdebat, cuiusq. fidei nitebatur. Traductũ a Vallis, quibus alligatæ fulciuntur vites. Fit autem interdum, vt illi radicibus actis, ramis ac frondibus suis vitem strangulent, aut prostrati palmitem secum trahant. Aristophanes in Vespis,

Εἶτά νυν ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὴν ἄμπελον; id est,
Ita ne circumuenit ipse vineam palus suam?

Trepidat in morem galli cuiuspiam.

Πτήσσει ὥς τις ἀλέκτωρ. id est, Trepidat tanquam gallus gallinaceus. In male affectum & commotum aut etiã pauitantem: opportune dicetur. πτήσσειν enim Græcis fugitare significat, atq. expauescere, peculiariter autẽ de auibus dicitur. Aristophanes in Vespis,

Πτήσσει Φρύνιχος ὥσπερ ἀλέκτωρ, id est,
Galli in morem Phrynichus horret.

Fuit hic Phrynichus Melanthæ filius, Atheniẽsis tragœdiarũ scriptor, quẽ Atheniẽses mille drachmis multarunt, quod Milesiorũ exscidiũ tragœdia complexus esset. Quod quidem non adscripturi eramus inter adagia, nisi cõmentarius Aristophanis hoc nominatim prouerbij loco retulisset. Meminit huius & Plutarchus in Alcibiade, qui cũ antea fuisset ferox & insolens ex Socratis familiaritate, cuius singularem integritatem suspiciebat, cœpit esse mansuetus ac modestus. Citat autẽ hunc senarium e poeta quopiam.

Ἔπτηξ' ἀλέκτωρ ὥς, κλίνας πτερόν.
Pauidus refugit, more gallinacei,
Cum victus alas ille summittit suas.

Meminit huius et in vita Pelopidæ. Certamẽ aũt gallorũ apud veteres solenniter ac publicitus exhibebatur. Ceterũ, quamquã animal natura pugnax est, tamẽ gallus vbi se sentit imparem in conflictu, mire deiectus ac supplex profugit, risum præbens spectatoribus.

Non magis parcemus quam lupis.

Οὐ φεισόμεθα μᾶλλον ἢ λύκων, id est, *Haud magis parcemus ac lupis. Aristophanis interpres prouerbialem figuram esse admonet, inde natum, quod antiquitus lex ad artificiendos lupos etiã præmio inuitabat apud Atticos. Etenim qui lupi catulum interemisset, huic talentum; qui adultum occidisset, duo talenta dabantur, Vnde et Apollinẽ,* λύκειον καὶ λυκοκτόνον *cognominarũt, Aristoph. in Auibus:*

> Φεισόμεθα γάρ τι τῶνδε μᾶλλον ἢ λύκων; id est,
> *Quid enim his magis parcemus, atq. ipsis lupis?*

Nisi si qua vidit auis.

Πλὴν εἴ τις εἶδεν ὄρνις, id est, *Nisi si qua vidit auis. Hyperbole prouerbialis de re vehementer occulta. Aristophanes in Auibus:*

> Οὐδεὶς οἶδε τὸν θησαυρὸν τὸν ἐμὸν, πλὴν εἴ τις ἄρ᾽ ὄρνις. i.
> *Nemo meum vidit thesaurũ, nisi forsan si qua auis vsquam.*

Suidas etiã hunc versiculum citat ex Aristophane,

> Οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παραπτάμενος ὄρνις,
> *Nemo me contuetur, nisi præteruolans auis.*

Perdicis crura.

Πέρδικος σκέλος i. *Perdicis tibia. Perdix caupo quispiam erat claudus, ab Aristophane locis aliquot notatus, vnde & in prouerbium abiit. Cuius mẽtionẽ fecit Aristophanes grãmaticus in prouerbiis orationis solutæ. Dicebatur in crura gracilia distortaq. Refertur a Suida,* περδίκειος πούς, *i. Perdicis pes. In loripedes quadrat. Citatur hoc carmen apud Athenæum in 1. libri fragmentis,*

> Ἔγχει πιεῖν μοι καὶ τὸ πέρδικος σκέλος.
> Ἀμίδα δότω τις, ἢ πλακοῦντά τις δότω, id est,
> *Infunde bibere, & crura perdicis mihi.*
> *Matulam det aliquis, aut placentam porrigat.*

Verũ haud videtur hoc ad prouerbiũ admodũ facere.

Tolle calcar.

Αἶρε πλῆκτρον ἀμυντήριον, id est, *Tolle calcar vltoriũ. Extat adagium in Aristophanis Auibus;*

> Αἶρε πλῆκτρον εἰ μάχει.
> *Tolle calcar si pugnas.*

In eum dici solitum, qui iam vltionem parat. Mutuo sumpta metaphora a gallis pugnã inituris, quibus ferrei stimuli quidam alligari solent, quo se tueantur inter certandum; quanquam auctore Aristotele libro De animalibus secundo, cap. 12. natura calcar addidit ex auium genere iis, quæ ob corporis molem sint ad uolatum minus idoneæ. Cuiusmodi sunt galli. Id confirmat Plinius libro decimo: Et regnum, inquit, in quacunq. sunt domo exercent: dimicatione paritur, hoc quoq. inter ipsos, velut ideo tela adnata cruribus suis intelligentes; nec finis, sæpe commorientibus.

Minus habet mentis, quam Dithyramborum poetæ.

Διθυραμβοποιῶν νοῦν ἔχεις ἐλάττονα, id est,
Minus sapis scriptoribus Dithyrambicis.

In stupidos ac furiosos torquetur. Adagium annotatur ab Aristophanis interprete in Auibus. Sumptum a poetis Dithyrambicis, qui Baccho afflati furebant, vnde & Horatius,

> *Aut insanit homo, aut versus facit.*

In Odis, Pindari grandiloquentiam attollens, Seu, inquit, per audaces noua dithyrambos verba deuoluit, numerisq; fertur lege solutis. Philostratus in Sophistis immoderatam in dicendo vehementiam ac granditatem aliquotiẽs appellat τὸ διθυραμβῶδες, *eosq. dicit* ἐκβακχεύειν καὶ ὑπερβακχεύειν.

Cercyræa scutica.

Κερκυραία μάστιξ, id est, *Cercyræum flagrum. De re superuacaneo cultu exornata. Quadrabit & in ea, quibus ornatus additur nequiquã decorus aut congruus. Cercyræis quoniam crebris seditionibus agitabantur, mos erat gestare flagra ingentia, ansis eburneis exornata. Quidam aiunt, ea duplicia fuisse. Itaq. in prouerbium abierunt. Auctor interpres Aristophanis in Aues. Lycurgus rhetor cum ob immodicam linguæ libertatem e cõcione eiiceretur, exclamauit,* ὦ Κερκυραία μάστιξ ὡς πολλῶν ταλάντων ἀξία εἶ, *id est, o Cercyræa scutica, quam multa vales talenta. Notans populum inutilem, magno tamen alendum. Refert Plutarchus in vita decem rhetorum.*

Larus.

Κέπφος λάρος, id est, *Cepphus larus. In garrulum ac vecordem dicebatur, præcipue qui cuiusuis rei cupiditate deceptus capitur: ab auis ingenio ductum, quam spuma marina gaudere tradunt. Capitur autem ad hunc modum, Obiicitur spuma primũ longiore interuallo. Deinde propius propiusq. Postremo manibus gestãtes exhibent. Larus itaq. cibi auiditate captus cõprehenditur. Aristoph. vtitur in Pluto, Interpres admonet cognomen esse prouerbiale. Rursum in Nebulis Cleonem Larum vocat, quod furtis ac rapinis inhiaret. Lucianus in libello De mercede seruientibus* σαυτὸν δὲ παρακαλέσας θαρρεῖν, ἐπιχείρει τῇ ἄγρᾳ εἰ δοκεῖ, κατὰ τὸν λάρον ὅλον παρακαταπίνων τὸ δέλεαρ, *id est, Sumpta vero fiducia, venatum aggredere, si videtur, Lari in morem, totam escam ore deuorans. Athenæus lib. Dipnosophistarum 10. indicat autem hanc Herculi attributam a priscis, quod & ille fuerit* ἀδηφάγος, *atq. itidem,* βουφάγον *esse vocatam. Olim præcipuus gurgitum luxus erat in piscibus, id quod omnium libri testantur, quicunq. vel apud Græcos, vel apud Latinos scripserunt de hoc genere. Proinde congruet & in obsonatores, quod Larus auis piscium sit appetens.*

Cepphus parturit.

Κέπφος ὠδίνει, id est, *Larus parturit. Dicebatur in eos, qui pollicerentur ingentia, deinde nihil promissis dignum præstarent. Est enim Larus auis, multa plumarum copia circũtecta, ceterum carnibus exiguus: pariens autem vociferatur. Recensetur adagium ab Aristophanis interprete, in comœdia cui titulus, Pax. Confine est illi:*

> *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

Canis festinans cæcos parit catulos.

Ἡ κύων σπεύδουσα τυφλὰ τίκτει, i. *Canis festinans cæcos parit catulos. In eos iaciebatur, qui nimio festinãdi studio rem parum absolutã adunt, vt si quis operis partẽ elimati*

mari præcipites aditionem. Hinc natum, quod canis quia celerius pariat, catulos cæcos velut adhuc immaturos edit. Aristoteles libro De generatione animalium quarto demonstrat, id potissimum euenire in animantibus, quæ multifidis sunt pedibus, et numerosum alunt fœtum, vt vulpes, vrsa, leæna, canis, lupa. Nam hæc omnia cæcos pariunt catulos, quædã etiam informes adhuc edunt. In causa putat quod cum corporis humor non sufficiat alendo tam numeroso fœtui, natura partum imperfectum potius educit. Galenus item libro quem conscripsit de femine, τὰς δὲ κύνας διὰ τὰ καὶ ἡ παροιμία φασὶν τυφλὰ τίκτειν ὑπὸ σπουδῆς, id est, Canes uero etiam prouerbio iactatum est, ob festinatio nem cæca parere: quamquam canum catulos Galenus maluit imperfectos dici quam cæcos, cum talpæ proprie cæca dicantur. Animantia quæ fœtus edunt cæcos, τυφλοτόκα uocantur Græcis, quasi Latine dicas cæcipara. Alludit ad parœmiam Aristophanes in Pace:

Η καλλὰν ἀκαλανθὶς ἐπειγομένη τυφλὰ τίκτει.

Cæca parit properato Acalanthis ťimula nixu.

Et interim Græci grammatici dubitant quid sit Acalanthis: alij putant nomen insignis canis, deductum παρὰ τὸ ἀκαλὰ θεῖν, id est, quod placide currat. Sunt rursus qui suspicentur auem esse. καλάθων autem tintinnabulum est, quo in ædibus magnatum, et hodie in collegiis, cõuocantur familiares ad officium. Alij suspicantur dictum παρὰ τὸ ἀκαλλειν, id est, a blandiendo, quod notis blandiens canis, allatrat hospites. Sic diuinant Aristophanis interpres, Etymologus, et Suidas.

In canis podicem inspicere.

Aristophanes ἐν ἱππεῦσι *(illegible)*

Τοῦτον μὲν εἰς τὸν κυνὸς πυγὴν ὁρᾶν. *id est,*

Canis quidem hunc inspicere iussi podicem.

Interpres admonet vulgo dici solere in cæcutientes, adscribens et hunc trochaicum:

Ἐς κυνὸς πυγὴν ὁρᾶ καὶ τρίων ἀλωπέκων. *id est,*

In canis despicere podicem, triumq. vulpium.

Allusit eodem et in Acharnensibus. Τοῖς ἐνίοις εἰς τὸν τὸν πρωκτὸν κυνός, *i. Obscœnius est, quã vt vertere libeat. Has profecto nugas pigeret adscribere, ni pro positum esset operi suscepto per omnia satisfacere,* καὶ ἐν ἱμάχοις σκυτίων κυσμεῖν.

Tentantes ad Troiam peruenerunt Græci.

THEOCRITVS *in Syracusiis, tentando atque experiendo quantumlibet etiam ardua perfici, figura prouerbiali significans,*

Ἐς Τροίαν, *inquit*, πειρώμενοι ἦλθον Ἀχαιοί,

Καλλίστα παίδων πείρα θὴν πάντα τελεῖται. *id est,*

Tentando ad Troiam uenere Pelasgi.

Cuncta, puellarum pulcherrima, perficit vsus.

Deum sequere.

PLVTARCHVS *in libello De audiendo, refert hoc adagium, quod et inter septem Græciæ sapientum oracula celebratur,* ἕπου θεῷ, *id est, Sequere deum. Putat hunc esse sensum: Obtempera rationi. Quasi cuiq. debeat oraculum esse, quidquid in pectore dictauerit ratio. Vnde et Vergil. dixit,*

—An cuiq. deus sua dira cupido.

Cui uersus ille Græcis celebratus adstipulatur,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός. *id est,*

Inest enim suus cuiq. animus, deus.

Et Menander apud Plutarchum,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. *id est,*

Nam noster animus numen est.

Et consimilia quædam apud Lucanum dicit Cato Vticensis. Sumptum uidetur ex Homerica Iliadis libro 1. vbi Achilles Palladi obtemperans hæc dicit:

Ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ. *id est,*

Qui diis paruerit, proni huius vota receptant. Apud eundem est hoc hemistichium non uno loco positum, καὶ τὸ θεὸς ἡγεμόνευε, *id est, Quin et diuum aliquis ductor fuit. Plato in Critone,* ἐῶμεν τοίνυν ὦ Κρίτων καὶ πράττωμεν ταύτῃ, ἐπειδὴ ταύτῃ ὁ θεὸς ὑφηγεῖται, *id est, Sine igitur o Crito et hoc pacto agamus, quandoquidem hac nos ducit deus. Cicero libro De finibus tertio commemorat inter præcepta ueterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata. Quæq. sunt inquit, vetera præcepta sapientum, qui iubent tempore parere, et sequi deum, et se noscere, et nihil nimis.*

Lingua quo uadis?

Γλῶσσα ποῖ πορεύῃ, πόλιν ὀρθώσουσα καὶ πάλιν ἀνατρέψουσα, *id est, Lingua quo vadis? Erectum ciuitatem, eandem denuo subuersura. Refertur a Suida, Zenodoto, Diogeniano. Docet linguam plurimum vtilitatis adferre mortalibus, et eandem rursum plurimam adferre perniciem, tametsi membrum corporis sit perquam exiguũ. Bias, referente Plutarcho in libello De audiendo, rursum in alio De loquacitate, Amasidi Aegyptiorũ tyranno iubenti, ut sibi quod esset in victima, quum ad illum miserat, carnibus et optimum et pessimum remitteret, linguam resectam misit, innuens huius usum esse præcipuum, siue prodesse cupias, siue nocere.*

Ollas ostentare.

Χύτρας ἐπιδείκνυσθαι, *id est, Ollas ostentare, est rem per se ridiculam ac sordidam, perinde vt maximam efferre. Plutarchus in libello De auscultando, taxans sophistas, quibus mos erat ἀδόξως, id est, infames materias verborum fucis exornare, cum uomitum, febrim, Busiridem, atque id genus alia laudant,* καὶ τὰ δία, *inquit,* χύτρας ἐπιδεικνύμενοι, *id est, Ac per Iouem ollas ostentantes. Non quod prorsus improbandum sit, si quis vel exercendi vel laxandi ingenij gratia, ludat nonnumquam in huiusmodi argumentis, modo iocus sit eruditus, et cum uoluptate misceat nonnihil vtilitatis. Quandoquidem ridentem dicere uerum, quid uetat? Immo fit, vt citra offensam et gratius irrepat in animos mortalium veritas huiusmodi lenociniis commendata: adeo, vt Aulus Gellius non dubitet ridiculas Aesopi fabellas tetricis illis et cælo delapsis Stoicorum dogmatis anteponere. Lusit et ipse Plutarchus in Gryllo, festiuiter sane, sed ita tamẽ, vt philosophum iocari, non scurram, possis, agnoscere. Ergo prouerbium affine fuerit illi, quod alibi dictum est,* χύτραν ποικίλλειν, *id est, Ollam uariegas.*

Puer glaciem.

Ὁ παῖς κρύσταλλον, *id est, Puer glaciem. Dicebatur in eos, qui cum retinere quippiam non possint, nolunt tamen amittere. Veluti si quis magistratum recuset depone-*

re, cui gerendo sit impar, aut a munere nolit absolui, quod tueri tamen non possit. Competet & in eos, qui sponte noliut a se amouere, quod tamen aliquanto post sit elapsurũ. Vt cum opes vrguemus, premimusq. mox nihilominus nos relicturas. Aut cum rem noxiam vrguemus, nec volumus amittere quod lædit. Refertur à Zenodoto, Suida, Diogeniano. Meminit Plutarchus & explicat libro De futili loquacitate. Sumptum uidetur e Sophocle, qui amorem cõparat pueris, qui glaciem conspectam arripiunt manibus ac delectantur, sed ea mox liquescente, nec facile possunt abiicere lubricam massam, nec retinere noxiam. Itidem amor nec excuti potest ob voluptatem adiunctam, nec retineri ob molestias admixtas uoluptatibus maiores.

Vnum ad vnum.

Ἐν πρὸς ἕν φασιν, *inquit Lucianus, id est, Vnum ad vnum, nimirum figuram prouerbialem esse significans, cum exactius singula singulis componuntur. Theocritus in Pastore:*

Ἐμὶν δὲ τυ βουκολιάσδην
ἓν ποθ᾽ ἕν. *id est, si libet ad uerbum reddi,*
Tu vero mihi pascito boues
Vnum ad unum.

Sic enim quidam eruditi legũt, Plato libro De legibus quinto, ἓν δὲ πάντα ἄνδρα ἓν πρὸς ἓν τεταγμένον. *Redd detur & hoc ad verbum. Oportet autem omnem, unũ ad vnum, ad hoc festinare, hoc est, pro se quenq. Idem in libro sexto,* ἓν ἐφ᾽ ἑνὶ ἀφίχθαι. *Vtitur & libro primo plane prouerbiali figura,* ἓν πρὸς ἕν. *Rursum libro quarto,* κατ᾽ ἓν ἕν. *Translatum videri potest a prælio quotiens acriter res geritur, singulis aduersus singulos dimicantibus. Nisi malumus ad Laconicum illud apophthegma referre. Narrat enim Plutarchus in libello de futili loquacitate, Lacedæmonios aliquando unũ legatum ad Demetrium regem misisse. Cumq. stomacharetur tyrannus, vociferareturq., unum, inquiens, ad me Lacedæmonij? legatum nihil attonitum respondisse, vnum ad vnum. Nec absurde dixeris, a mathematicis mutuo sumptum quorum est hæc loquendi figura peculiaris,* ἓν πρὸς ἕν, *id est, Vnum ad vnum, sic enim proportionem constare dicunt, quam vocant, parilitatis siue æqualitatis.*

In nocte consilium.

Ἐν νυκτὶ βουλή, *id est, In nocte consilium. Admonet adagiũ non esse præcipitandũ consilium, neque statim ad primos animi impetus quidpiam agendum. Nox autem propter solitudinem ac silentium, uel maxime ad considerandum, consultandũq. de rebus grauibus est idonea. Præterea sæpenumero fit, vt somnus sedata cupiditate pristinam sententiam uertat. Vnde etiam vulgo dicitur ab idiotis nostratib⁹ super hac re indormiã, vbi significant se per otium deliberaturos. Porro præceps consilium inauspicatum esse solere, & vulgato sermone dicitur, & eleganter admonuit Sophocles apud Plutarchum libello de garrulitate,*

Οὐ γάρ τι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμου τέλος. *id est,*
Cursus enim haud est finis idem & consilij.

Siquidem in cursu vincit, qui celerrimus fit: in consultando cunctatio tutior est, periculosa celeritas. Plutarchus in Sympofiacis, decade septima, problemate nono, citat Platonem, qui scripserit, apud Lacedæmonios nisi fallimur, fuisse νυκτερινὸν σύλλογον, *id est, Nocturnũ conuentum, grauissimorum, ad quem difficillima causæ reiiciebantur. Addit, apud veteres noctem* εὐφρόνην *fuisse vocatam,* παρὰ τὸ εὖ φρονεῖν, *a bene sapiendo.*

Vbi quis dolet, ibidem & manum habet.

Ὅπη τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὴν χεῖρ᾽ ἔχει. *id est,*
Vbi dolet quis, ibi & manum frequens habet.

Senarius prouerbialis, quem refert Plutarchus libro De futili loquacitate. Natum est dictum a naturali hominum consuetudine, qua fit, vt ei corporis parti quæ dolet, frequenter manus admoueamus. Tempestiuiter vtemur, cum significabimus quempiam ea tractare, deq. iis libenter verba facere, quæ mouent animum. Stobæus idem refert ad hunc modum:

Ὅπη τις ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τὸν νοῦν ἔχει. *id est,*
vbi quis dolet, illic & mentem habet.

Adlusisse videtur ad prouerbium Cicero Epist. ad Attic. lib. 3. Sed non faciam, vt aut tuum animum angam querelis, aut meis vulneribus sæpius manum adferã. Item Plautus in Persa: Quasi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abstinere haud quit tamen. Plutarchus huc torquet, ubi quid siue dolet siue delectat, ibi quisque linguam habet. Sic laudibus arguitur vinosus Homerus, & Pindarus taxatur vt φιλόχρυσος, *quod multus in laudando auro. Nam hoc pacto statim auspicatur Olympia,* ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ ἅτε διαπρέπει νυκτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου. *id est, Optima quidem aqua, ceterum aurum, velut ardens ignis eminet noctu, magnificas supra opes. Rursum in Isthmiis hymno 5.* καὶ μεγασθενῆ νόμισαν χρυσὸν ἄνθρωποι περίσσιον ἄλλων, *id est, Et multipotens indicarunt aurum homines eximium in ceteris.*

Plus apud Campanos unguenti, quam apud ceteros olei fit.

PLINIVS *naturalis historiæ libro 18. cap. 11. In Campania tamen, inquit, laudatissimus campus est. Montibus subiacet nimbosis, totis quidem 40. mil. pass. planiciе. Gratia terræ eius, vt protinus soli natura dicatur, pulurea summa, inferior bibula, & pumicis fistulans vice. Montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque transmittit, Nec diluit, aut madere voluit propter facilitatem culturæ. Eadẽ acceptum humorem nullis fontibus reddit, sed temperat, & concoquens, intra se vice succi continet. Seritur toto anno, panico semel, bis farre. Et tamen vere segetes quæ interquieuere fundunt rosam, odoratiorem satiua. Adeo terra non cessat parere. Vnde vulgo dictũ Plus apud Campanos unguenti, quam apud ceteros olei fieri. Quantum autem vniuersas terras campus circũcãpanus antecedit, tantum ipsum pars eius quæ Laboriæ vocatur, quem Phlegræum Græci appellant. Hactenus Plinius. Si cui placebit adagium ad allegoriam trahere, poterit accommodari, uel in regionem, vel in hominem adeo ceteris antecellentem, vt apud hunc maior sit exquisitarum rerum copia, quam apud alios mediocrium, aut vulgarium.*

Ne uia quidem eadem cum illo vult ingredi.

Μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν, *id est, Ne uia quidem eadẽ ingredi*

ingredi dicuntur, qui extremo dissident odio, adeo ut non solum mensa, tectoque communi non sustineant uti, sed ne uia quidem communi uelint ambulare. Vnde et uulgata dicunt ironia: usque adeo illum amat, ut si forte fortuna fuerit obuius, in aliam deflectat uiam. Plutarchus in commentario περὶ φιλαδελφίας, τῷ δ' ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐθέλοντας βαδίζειν, id est, Cum fratre uero ne uia quidem eadem sibi putans ingrediendum esse. Huic congruit prouerbialis ille uersiculus:

Κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὁδοῦ κοινωνὸς ἔσῃ. id est,
Viro scelesto ne uiæ fueris comes.

Extra cantionem.

Παρὰ τὸ μέλος, id est, Extra cantũ agi, dicive dicunt, quod ad rem non pertinet. Etiam si prouerbio in alienã trãsfuso linguam perit genuina illa gratia. Siquidẽ παρὰ μέλος perinde sonat, quasi dicas, parum modulate, parum concinne, parum apte, parum decore. Nam quod in musica est, μέλος, id in vita decorum. Lucianus in Eunucho, καὶ ἐφ' ὧν αἰδεσθείη ἄν τις παρὰ μέλος τι φθέγξασθαι, id est, Et apud quos uereretur aliquis præter cãtum quippiam dicere, id est, quod a re esset alienius. Imitatus est hanc figuram ex Platone, qui libro De legibus 3. scribit ad hunc modum: παρὰ μέλος ἡμῖν ἔδοξας φθέγξασθαι, id est, Præter cantilenam mihi dictu/rus fuisse uideris. Et in Critia: Παρὰ μέλος δὲ ὅτι τι ἂν ἐπῃ ἀμαρτήσωμεν, δίκην τὴν πρέπουσαν ἐπιτιθέναι. id est, Quod si quid extra cantionem imprudentes de ipsis fuimus locuti, congruam pœnam exiget. Aristoph. in Concionatr. cibus, eleganter unico verbo dixit, παραχορδίζειν, pro eo quod est absona, nec ad rem facientia loqui,

Μὴ παραχορδίσῃς ἐν ὅλως ...
Μηδὲν παραχορδίσῃς ἃ μὴ δεῖ ἀπολέσῃς. id est,
Attente cauens
Vt ne quid alienum loquare & absonum
Ab his tibi quæ sunt probanda.

Aristoteles lib. Rhetoricorum 3. notat a poetis quibusdam dictum, ἀχόρδου καὶ ἀλύρου μέλος, cantionem disso/nam, nec fidibus respondentem. Apte torquebitur in eos, qui secus uiuunt quam docent. Finitimũ est huic, quod alibi retulimus, οὐδὲν πρὸς ἔπος, nihil ad uerbum seu nihil ad carmen. Quo quidem Aristoph. in Ἐκκλησιαζούσαις, noue vtitur pro temere.

Οὐ γὰρ ἐμὸν ἱδρῶτα καὶ φειδωλίαν
Οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ. id est,
Neque enim meo sudore quod parauerim
Meaq. parsimonia, temere ac nihil
Ad rem profudero.

οὐδὲν πρὸς ἔπος, Scholia exponunt, ὡς ἔτυχεν, εἰκῇ μάτην, id est, temere & absque caussa. Posterior versus Græcus non constat suis pedibus. Restituetur si legamus, οὐδὲν πρὸς ἔπος οὕτως ἀνοήτως ἐκβαλῶ. Quod carmen quidẽ duximus satius, uel alieniore citare loco, quã eo studiosum fraudare lectorem. Natum vt uidetur ab apophthegmate Themistoclis, qui Simonidi poetæ petenti quiddam a se parum æquum, respondit ad hunc modum: Neque tu bonus esses poeta, si præter cantum caneres, neque ego bonus princeps, si præter leges iudicem. Sumptum est ab antiquis cantoribus, qui uocem ad lyram accommodabant. Aut certe a concentu uocalium musicorum, ubi si quis dissonat ab harmonia, grauiter offendit aures. Lucianus ἀπᾴδειν, uocat, quæ ad caussam non pertinent. M. Tullius, ἀπὸ τοῦ πράγματος, quæ aliena a re proposita.

Ignis, mare, mulier, tria mala.

CIRCVMFERTVR apud Græcos & hic trimeter prouerbialis:

Πῦρ καὶ θάλασσα καὶ γυνὴ κακὰ τρία. id est,
Ignis, fretumq. & mulier, hæc mala tria.

Nam incendio nihil formidabilius, mare item periculosissimum est. Vnde & Aeschylus in Persis:

Ἄτεχνον κῦμα θαλάσσης. id est,
Maris haud vincitur unda.

His autem simillimum quiddam esse mulierem sentit parœmia. Porro mulierem omnem esse malam, perquam uenuste significauit Lacon quidam, qui cum uxorem duxisset perpusillam, dicebat e malis, quod minimum esset, eligendum. Fatetur & apud Euripidem Medea, fœminarum genus esse malum.

Ἀλλ' ἐσμὲν οἷόν ἐσμεν, οὐκ ἐρῶ κακὸν
γυναῖκες. id est,
Sumus quidem quales sumus nos fœminæ,
Neque enim mala ausim dicere.

Euripides apud Planudem in uita Aesopi, inter omnia mala principatum tribuit mulieri:

Δεινὴ μὲν ἀλκὴ κυμάτων θαλασσίων,
Δειναὶ δὲ ποταμοῦ, καὶ πυρὸς θερμοῦ πνοαί,
Δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
Ἀλλ' οὐδὲν οὕτω δεινόν, ὡς γυνὴ κακόν. id est,
Furore multo sæuit iratum mare,
Pronumq. fluuij, & ignis acris impetus,
Inopia acerba, acerba alia quam plurima,
Sed nil ita acerbum & noxium, ut mulier mala.

Falces postulabam.

Ἀμας ἀπῄτουν, id est, Falces postulabam. In eos, qui respondent id, quod ad rem nihil attinet. Plutarchus in commentario, περὶ ἀδολεσχίας, admonet, vt qui velit accurate respondere, mentem rogantis diligenter perdiscat, ne illud fiat, quod prouerbio dici consueuit, ἀμας ἀπῄτουν. Est autem senarius prouerbialis apud Suidam & Zenodotum:

Ἀμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est,
Falces petebam, at hi ligones denegant.

Videtur hinc natum, quod agricolæ cuipiam a vicino falcem commodato petenti, negauerit ille sibi ligonem esse domi. Theocriti scholiastes in Pastoribus annotauit, Atticis ἄμην dici quod communis Græcorum lingua vocat δίκελλαν siue σκαφεῖον, id est, ligonem. quod si σκάφη, idem significat quod σκαφεῖον, ridiculum erit in responso, perinde ac si quis petenti gladiũ, neget se habere ensem. Sunt qui sentiant σκάφην esse poculi genus, aut vasis caui.

Alba auis.

Λευκὸς ὄρνις id est, Alba auis, pro re noua atque auspicata dixit M. Tullius in Epist. familiaribus libro septimo. Cum enim salutationi nos dedimus amicorum, quæ fit hoc etiam frequentius, quam solebat, quod quasi albam auem videntur, bene sentientem ciuem videre, abdo me in bibliothecam. Quadrabit & in rem admodum

dum raram & inusitatam, quod aues perpauca sint hoc colore. Ita Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In alieno choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, id est, In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negotiis alienis, & aliorum sibi uendicare partes. Plutarchus in commentario, quem inscripsit: Quo pacto seipsum aliquis citra inuidiam laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περίεργον ὡς παροιμία καὶ γελοῖον ἀποδείκνυσι, id est, Eum quidem qui alieno choro pedem imponit, curiosum ac ridiculum esse, prouerbium declarat. Idem in Symposiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθείς, id est, Ego vero tametsi pedē in alienum inserens chorum dicebam, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionē non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora perquam elegans, neque discrepans a specie prouerbiali, qua vsus est Aristides in Miltiade, Μιλτιάδην δὲ ἐν ποίῳ μέρει τοῦ χοροῦ τάξομεν; Porro Miltiadem qui est apud Marathonē, qua chori parte collocabimus? Interpres addit metaphorā sumptam a choris Dionysiacis. Certe constat mutuo sumptum a choreis ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese, derideatur, atque exsibiletur ilico. Plato in Euthydemo Τὴν δὲ σοφίαν ἐν τῷ χορῷ τοῦ ἀγαθοῦ, ὦ παῖ Κλεινία, ἢ πῶς λέγεις; id est, Hanc sapientiā in quo choro statuemus, inter bona, aut quid censes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, id est, Ne grandia loquaris, refertur a Diogeniano, admonet temperandum esse a magniloquentia, iactantiaque, qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quarto, epistola octaua:

Μήποτε μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλος αὐτὸς ἴδῃς. id est,

Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Aristophanes in Ranis:

Ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id est,

Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem per arrogantiam semet anteponentem Aeschylo. Sophocles in Aiace flagellifero:

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ; id est,

Ne magna loquere, non uides quo insis malo?

Theocritus in Cyclope:

Μηδὲν μέγα μυθεῦ, id est,

Ne quid sublime loquaris. Theognis:

Μή ποτε μηδὲν ἀγορεῦσαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδείς.

Ἀτρεῦ νύκτα τε, καὶ ὅ τ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. id est,

Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris unquam.

Nescis quid nam homini noxæ diesue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id est, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemesim, iactantiæ vltricem. Ita Pindarus in Isthmiis hymno quarto: Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τά τε καὶ τὰ νέμει, id est, Attamen gloriationem obruito silentio. Iupiter hæc et illa partitur. Est enim vnica placanda inuidiæ ratio, si quod accidit boni, ad auctorem deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo; Βαρὺ δὲ καὶ κρατὴρ ἀνθρώπων ἀθρόας ἐς αἰτίας, id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec ulla re citius saturatur, quam audiendis laudibus alienis. Idem eiusdē operis hymno quinto: αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc adlusisse uidetur Vergilius, libro decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inueniuntur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod est, insolentem atque elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυναῖκα μέγα. id est,

Sentire enim altum vt fœmina.

Extat & senarius prouerbialis:

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,

Ne quid tume, cum res secundæ maxime.

Et μέγα πνεῖν, id est, Magnum spirare. Europ. in Bacch.

Κἂν πνέων ἔλθῃς μέγα, id est,

Quamuis magnum spirans uenias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas & sesquipedalia verba uocat in Arte poetica,

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba.

Terentius in militem gloriosum, & magnifica verba. Legimus & τραγικὰ λέγειν, id est loqui tragice, & ἐκτραγῳδεῖν pro eo quod est, magnificis verbis efferre. Horatius in Epist.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet.

Tametsi non fugit, poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia.

Μελέτη τὸ πᾶν δύναται, id est, Cura omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere: Significat autem, nihil esse tam arduum, quod diligentia curaque non efficiatur. Verg. in Georg.

Labor omnia uincit

Improbus, & duris vrgens in rebus egestas.

Extat apud Græcos prouerbialis sententia: Τοῖς πόνοις τὰ ἀγαθὰ πωλοῦσιν οἱ θεοί, id est, Dii bona laboribus uēdunt. Huc adlusit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id est,

Citra laborem nil bene est.

Fertur & uersus Menandri,

Ἅπαντα τὰ ζητούμενα

Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id est,

Quæcunque votis expetuntur, prædicant

Egere curis, qui ualent prudentia.

Simplicius Antiphanes;

Τῇ γὰρ μελέτῃ πάντα δοῦλα γίγνεται. id est,

Domat atque subigit cuncta diligentia,

Quāquam autem in præsentia non est, neque propositi, neque operis huius, quidquid ad huiusmodi sententias facit, in vnū conuertere, tamē haud grauabimur, quā doquidem casus obtulit adscribere verba Senecæ ex libro de ira II. Atque nihil est, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. Nullique sunt tam

tam feri, suiq. iuris affectus, vt non disciplina perdomentur. Quodcunq. imperauit animus obtinuit. Quidam nunquam ridere consueti sunt. Vino quidam, alij Venere, quidã omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno vigiliam indefatigabilẽ extendit. Didicerunt tenuissimis & aduersis funibus currere, & ingentia uixq. humanis tolerãda viribus, onera portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine ulla respirãdi uice perpeti maria. Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transtendit, ostenditq. nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τί πρῶτον, τί ὕστατον; id est, *Quid primum aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quotiens aut rerum copiam tantam significamus, vt hæsitemus unde potissimum exordiamur: aut cum perplexi dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus De mercede seruientibus,* καὶ τί σοι πρῶτον ὦ φιλότης, ἢ τί ὕστατον φασὶ καταλέξω τῶν ἃ πάσχειν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ σαίνοντας, *id est, Quid nam tibi primum amice, aut quid postremum, vt dici solet commemorem, ex his quæ & pati & facere coguntur ij qui mercede seruiunt? Porro Lucianus desumpsit ex Odysseæ libro nono, in quo Vlysses ad hunc loquitur modum:*

Τί πρῶτον, τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω, ἤ.

Quid primũ, quid mox, & quæ tandẽ vltima dicã?

Iuuenalis:

Quo te circumagis, quæ prima aut ultima ponas.

Eiusdem characteris est illud Euripidis in Iunone insaniente:

Ὤμοι τίν᾽ ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν᾽ ὕστατον

Πρὸς στέρνα θῶμαι. id est,

Quem vestrum obe quem pectori admoueam meo

Primum, ultimum ue.

Dente Theonino rodi.

Theonino *dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerãtur. Sumptum a Theone poeta quodam rabiosæ loquacitatis, petulantissimæq. maledicentiæ, unde & Ausonius in carmine Hendecasyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem Theonem appellat,*

Nec post hac metues, vbiq. dictum:

Hic est ille Theon poeta falsus,

Bonorum mala carminum Lauerna.

Horatius in Epistolis.

Dente Theonino qui circumroditur.

Neque dissimili figura est vsus in epistola ad Iulium Florum:

Hic delectatur iambis,

Ille Bioneis sermonibus.

Acron admonet, Bionem philosophum fuisse, qui mordacissimis dialogis lacerauit poetas, sic, vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Aristophanis comici patrem fuisse. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio est, sed ut inuidum intelligas magis, quam oblatratorem. Horatius hoc vitium, alibi succum loliginis vocat, & salem nigrum, quod cum morsu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

Hipponacteum *præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali schemate, in Epistolis familiaribus de Tigellio quodam ita scribens: Eumq. addictum iam tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, auctore Dionysio Halicarnasseo, trimetrum Archilochium de industria in Scazontem infregit, eum inimicos lacerare vellet, quo uidelicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, quod ab his deformi specie pictus esset, versibus iambicis insectatus legitur. Erat autem Hipponacti notabilis in uultu fœditas, quamob rem quidam imaginem eius proposuere in ridentium circulis, quorum aliquot suis carminibus creditur ad laqueum compulisse. Negat id esse verum Plinius libro tricesimosexto, capite quinto.*

Archilochia edicta.

Adagionis *faciẽ habet & illud, quod Cicero scribit ad Atticum, libro secundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita sunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, transire nequeamus. Archilochia edicta, cõtumeliosa vocat ac virulenta. Archilochi poetæ mordacitas vulgo celebratissima fuit. Is Lycamben socerum, a quo fuerat repudiatus, huiusq. filiam adeo uirulentis versibus insectatus est, vt vterque se laqueo præsocauerit.*

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, id est, *Archilochi patria. Diogenianus testatur hoc dici solere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuisse feruntur Siculi.*

Genuino mordere.

Qvi *clanculum obtrectant lacerantq. quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Persius:*

Et genuinum fregit in illis,

Lucilium sentiens poetam Satyricum, Item diuus Hieronymus: Possum respondere, si uelim, possim genuinum lesus infigere. Dentes autem genuini sunt omniũ reconditissimi ac propemodum operti gengiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum vigesimum: multis & octogesimo, vt auctor est Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo. Et ob id haud ab re, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Potest non absurde referri & ad uiperæ denticulos illos, quibus eam venenum infundere putant. Plinius codẽ, quod modo citauimus capite. Nam hi quoque sunt viperis sub gengiua fistulosi. Potest & ad canes referri, qui postremis dentibus ossa duriora circumrodunt. Omnis autem obtrectatio morsus dicitur. Vnde Aristophanes iocatur, in anulo non inesse remedium aduersus sycophantæ morsum. Diogenes apud Laertium rogatus, cuius nam animantis morsus esset perniciosissimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris, ex cicuribus adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis succum appellat.

Aureo piscari hamo.

Avreo *piscari hamo dicuntur, qui mediocris commodi*

di cupiditate periculum adeunt, vt maximarum rerũ faciant iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæsaris a Suetonio. Fit enim nonnunquam, vt piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porro metaphoræ pleræq. a piscatione ductæ prouerbiũ vixe sunt vsurpatæ. Sicut expiscari apud Terentium, pro eo quod est diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum apud Plautum. Semper tibi pẽdeat hamus, apud Nasonem. Quod si quis pugnet, Augusti dictum non esse prouerbium, certe prouerbiale est nec indignum quod in hunc ordinem adlegatur. Potest fieri; vt quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidem auctore Suetonio, Nero Cæsar reti aurato, funibus purpura coccoq. nexis piscari solitus est. Proinde quoties sic ambimus quippiam, vt si potiamur optatis, mediocre sit emolumẽtum, sin fallat spes, damnum ingens, apte dicemur aureo piscari hamo. Id quod frequenter usu venit iis, qui scrutantur abditas terræ venas, sed frequentius qui vulgo dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto, venuste dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις καὶ πολλοὶ τὰ φανερὰ διὰ τὰ ἀφανῆ προήκαντο, ἃ μὲν εἶχον ἀπολέσαντες, id est, Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant non ceperunt, quæ uero habebant abiecerunt.

Sapientia vino obumbratur.

PLINIVS historia mundi libro vigesimotertio, capite primo: Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, vigoremq. animi impedit, ad procinctum tendentibus, somno accommodatam, ac securitatibus: iamq. dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoque in prouerbiũ cessit: Sapientiam vino obũbrari. Hactenus Plinius. Porro quod Plinius citat, est Odysseæ quarto.

Homines frugi omnia recte faciunt.

M. TVLLIVS libro Tusculanar. quæst. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus, quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam illud tam peruulgatum esset, vt iam prouerbij locum obtineret: Homines frugi, omnia recte facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quosdam improbos homines certis in rebus nonnunquam esse vsui, ac præclare se gerere: verum ubiq. ac perpetuo præstare virum integrum atque inculpatum, id eius demum esse videtur, qui natura vereq. sit probus. Alludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:

Ἀνθρώποις δ' ἀεὶ
Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός,
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. id est,
Ceterum in mortalibus
Quisquis malus, nil aliud ille quam malus,
Frugi vsque frugi est, non enim ingenium grauis
Fortuna uitiat, sed probus semper manet.

Item Iphigenia in Aulide:
Οἱ δ' ἐσθλοὶ,
Ἐσθλὸν σαφῶς ἀεί,
At qui probus,
Is palam est semper probus.

Aristoteles libro Moralium septimo: Τὸ, τε γὰρ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν παντοδαπόν. καὶ ὁ ἀγαθὸς μὲν ἴδιμος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλει τὸ ἦθος. ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. id est, Siquidem quod bonum idem simplex, cõtra quod malum, id uarium est. Et qui bonus, is semper sui similis, neque unquam commutat mores. At quisquis improbus & stultus, haud quaquam idem esse uidetur mane & vesperi.

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIVS in Andria: Fallacia alia aliam trudit Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptũ a consuetudine conantium fallere, ac dolos dolis consarcinantium ne deprehendantur. Vnde consutis dolis dixit Plautus. Et furelas appellat huiusmodi technas. Et δόλους ὑφαίνειν, apud Homerum, id est, dolos taxare.

Sera in fundo parsimonia.

PROVERBIALIS sententia apud Senecam in prima epistola: Sera in fundo parsimonia, digna profecto, quæ omni scrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inscribatur. Admonet in tempore parcendum rebus necessarijs, neque imitandum profusorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, posteaquam viderint minimum superesse. Erit elegantior sententia, si traducatur ad res animi: veluti si quis admoneat iuuenes, ne sinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod plerisque solet euenire, vt iam natu grãdes animum ad res honestas applicent: & cum perpusillum uitæ supersit, tum tempori parcere incipiant. Seram enim in fundo parsimoniam esse. Prouerbium sumptum apparet ex Hesiodo, cuius hi sunt versus in opere, cui titulus, Opera & dies:

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι, δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. id est,
Plena vbi dolia sunt, aut iam prope inania vini
Tum satiare, sed in medio fac parcior esto.
Absurdum siquidem & graue in imo parcere fundo.

Adlusit huc Persius Satyra 11.
Donec deceptus & expes,
Nequidquam fundo suspiret nummus in imo.

Plutarchus in Sympofiacis Decadis septimæ, problemate tertio indicat poetam admonuisse, tum esse bibendum vinum, cum est optimum. Vinum autem in medio saluberrimũ optimumq. esse potius quemadmodum summa pars olei potissimum laudatur, mellis infima. Primũ, quod vini uis calor est, is autem videtur maxime colligi circa medium, proinde id optimum esse feruare. Deinde vini pars inferior vicina fecis corrumpitur, summa pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicum esse vino vel illud satis arguit, quod dolia pleno vinum minus uappescit, quam semipleno. Tum quod terra defossa, vt aer attingere non possit, quam diutissime vigorem suum conseruant. Theocritus item in Charitibus:

Κενεὰ δ' ἐπὶ πυθμένι χηλός. id est,
Vacua fundo capsa. scrinium inane significans.

Sybaritica mensa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, id est, Sybaritica mensa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum a gentis eius moribus. Est enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt

ni, vt testis est Herodotus libro quinto. Stephanus indicat postea Thurion appellatum. vnde Sybarita dicti, gens in architectura uoluptatum operosissima: Suida teste, luxu deliciisq. adeo notabilis, vt quidquid effœminatum, quidquid molle, quidquid accurata atque ambitiosa luxuria paratum esset, id vulgo Sybariticũ diceretur. Vnde Ouidius in libro Tristium secundo, scribens ad Augustum:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiusdam cinædi Sybaritæ, de generibus uoluptatum, & obscœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in vita Moysi, Sybariticas nequitias uocat lasciua poemata. Maximus Tyrius in dissertione tertia de voluptatibus, Sybariticas saltationes cõmemorat. Aristoteles libro Moralium Eudemiorũ primo, Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter uoluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idem refert, Sybaritas instituisse, vt equi ad tibiæ cantum saltare condiscerent. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Adstipulatur & Quintilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarchus in conuiuio septẽ sapientum, tradit apud Sybaritas hunc fuisse morem, vt mulieres ab vsque anno priore ad conuiuium uocarentur, quo se per otium auro vestibusq. possent exornare. Hæc atque huiusmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum capite 15. Ceterum conuiuium Sybariticum depingit, ac missus Sybaritici meminit Aelius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditissimi; adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridii verba hæc sunt: Semper, inquit, sane aut inter flores sedit, aut inter odores preciosos. Amabat sibi precia maiora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexin in conuiuio hanc esse asserens. Sexcentorum struthionum capita una cena multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus vterentur, & ipse & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur: & cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamẽ per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturq. ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus uterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo & garo, quem quo anno Sybaritæ reppererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat et Athenæus in Dipnosophistis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud: Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatem quæ sine strepitu non potest exerceri, veluti fabrorum ærariorum aut lignariorum ac similium, ne quid sit quod dormientibus obstrepat. Ob eandẽ caussam gallum gallinaceum fas non est in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic, si cui vacat legere. Aristophanes τὸ ἁβρῶς συβαρίζειν dixit, pro eo quod est, opipare, ac genialiter viuere.

Ἤδη δ' ἔξεσται τόθ' ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐκ πανηγύρεως θεωρεῖν,
Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν, *id est,*

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγου πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν, id est, Non ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορά, *id est, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porro quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:*

Εὐδαίμων Συβαρῖτα πανευδαίμων, σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίῃσιν ἅπαντα τιμῶν γένος αἰὲν ἐόντων,
Εὖτ' ἂν δὲ πρότερον θνητὸν θεοῦ ἄνδρα σεβίζῃ
Τηνίκα σοι πόλεμός τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. *id est,*

Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis uenerabere numina diuum.
At simul atque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumq. tibi atq. domestica turba.

Euenit deinde, vt Sybarita quispiam seruum loris cæderet in agro, qui cum ad numinis aram confugisset, nihilominus persequente domino cædebatur. Quod vbi vidit sibi nihil profuisse numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris herilis confugit, atque ibi demum religione commotus herus, destitit a cadendo. Itaque iuxta dei responsum, a Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ. Aelius Lampridius in vita Heliogabali, scribit eos eodem anno periisse, quo missum ex oleo & garo reperissent, quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Ceterum de Sybaritarum luxu, deq. calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo, si cui hæc non satisfaciũt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum subuertuntur.

Sybaritæ per plateas.

Συβαρῖται διὰ πλατειῶν, *id est, Sybaritæ per plateas, Contra fastuosius ingredientes per viam, seseq. velut ostentantes. Sumptum adagium a fastu luxuq. Sybaritarum. Aphricanus in oratione quæ Cestis inscribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ fastu præturgidi. Venustius erit, si paullo longius detorqueatur: veluti si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stilo phaleratiore dicas,* συβαρῖται διὰ πλατειῶν. *Cognatum est illi, quod alio dictum est loco,* ἀήττητα γίνεται. *Refertur adagium a Suida atque Zenodoto.*

Syracusana mensa.

Συρακουσία τράπεζα. *id est, Syracusana mensa, prælauta atque opipara dicebatur. Syracusani enim vt erant olim opibus florentissimi, ita voluptatibus ac deliciis addictissimi.*

addictissimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati: καὶ τραπέζας, inquit, ὑπὲρ τὰς σικελικὰς, id est, Ac mensæ Siculis lautiores. Athenæus libro duodecimo διαβόητοι δ' εἰσὶν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ σικελῶν τράπεζαι, id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mensæ. Addit ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere apud se mare quoque dulce esse, quod gaudeant edulijs quæ mare porrigit. Meminit Siculæ mensæ Diogenes in epistola quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Denique Strabo libro sexto & hæc aliaq. plura commemorat. Plutarchus in uita Niciæ ex Diphilo refert: παχὺς, σικελοβόμβαξ σιατισικελικῷ, id est, Pinguis & abdomine Siculo stercoratus siue saginatus: quod miramur quare Latinus interpres vertendū putarit, delibutus, cum σῖτος significet stercus bubulum, vtilissimum agrorum letamen. Plato in epistola quadam ad propinquos Dionis, negat sibi felicem illam vitam in Siculis Italicisq. mensis ac reliquis voluptatibus sitam unquam placuisse. De Syracusanorum luxu meminit & Aristoteles in Politia eius gentis, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem cæcutientibus ac vitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus apud Athenæum, amicos illius & compotores in conuiuiis adsimulare solitos, non videre sese vel cibos vel calices appositos, videlicet ad eum modum adulantes regi cæcutienti: Vnde διονυσιοκόλακες sunt appellati. Apud eundem Aristophanes cœ δαιταλεῦσιν,

ἀλλ' οὐ γὰρ ἐμάθετε ταῦτα ἐμοῦ πέμποντος,

ἀλλὰ μᾶλλον πίνειν, εἶτ' ᾄδειν κακῶς συρακοσίαν τράπεζαν, συβαρίτιδάς τ' εὐωχίας, id est, Atqui hæc quidem, me duce non didicistis, verum bibere potius, deinde male canere, Syracusanorum mensam Sybariticaq. conuiuia. Item Plato de Repub. tertio, Συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, id est, Syracusanam amice mensam, & Siculam in obsoniis varietatem non v ideris approbare. Athenæus libro decimoquarto citat Cratinum, qui prælautam culinam ac bene fumantē ac suauiter olentem describens, ita loquitur,

– Οἰκεῖν τις ἐν σπηλαίῳ ἐν τῷ σχήματι

– Λιβανωτοπώλης, ἢ μάγειρος σικελικός. id est,

Habitare mi hoc videtur aliquis in specu,

Qui tura odora uendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi præstantes. Verum hie temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam & Italicam sic imitantur, vt propemodum superent, huiusq. prouerbij gloriam plane perdiderunt. Quanquam Athenæus in Dipnosophistis, inter opiparas mensas etiam Italicas recenset. At his sane temporibus priscam illam frugalitatis laudem sibi uendicarunt: quēadmodum & Græci ad pristinam illam temulentiæ gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus Foroliuiensis poeta, non solum laureatus, verumetiam regius, atque etiam si dijs placet, Regineus; vetus congerronéus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Parrisiorum Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimento Parrisiensi inscripsit, adagionem in Anglos deriuauit: – Mensa, inquiens, Britanna placet.

Spithama vitæ.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου id est, Spithama uitæ, hoc est, modus vitæ perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta a rerum mensoribus, apud quos Spithama seu palmus digitos duodecim continet, quantum fieri longissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque pusillum homunculum palmum aut pugillum hominis appellant idiotæ nostrates. Translatum a fabris, qui quattuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palæstam. interdum diducta manu a summo pollicis, usque ad summum digiti medij, quam uocant σπιθαμήν. Refertur adagium a Diogeniano.

Noua Hymetia, falerna vetera.

MACROBIVS libro Saturnalium septimo, Cur Disari: mel & vinum diuersis ætatibus habentur optima? Mel quod recentissimum: vinum, quod vetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulsum quod probe temperes, miscendum est nouo Hymetio, falerno vetulo. Quod adagium non uidetur vbi nobis possit usui esse, sed tamen adscripsimus, ne nihil omnino de popinis mutuati uideremur. Nisi forte placeat eo torqueri vt dicamus, e diuersis rebus quadam optime conflari.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit.

AELIVS Lampridius in vita Alexandri Seueri. Idem inquit, addebat sententiam de furibus notam, & Græce quidem, quæ Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quæ Græce talis est,

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. id est,

Qui multa tollit, pauca dat, seruabitur.

Admonet adagium, id quod nostris quoque temporibus vulgo factitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis prædis iniiciendam manum, vt superat sit quo iudicem, si forte sit opus, corrumpant atque exculent. Ceterum qui parua tollunt, deprehensi pendent, vtpote quibus nihil sit quod impertiant præfectis.

In simpulo.

MAR. TVLLIVS libro De legibus tertio agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferendorum per tabellam suffragiorum: Et auus quidem noster, inquit, singulari virtute in hoc municipio quo ad vixit, restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororem, auiam nostram habebat, ferenti legem tabellariam. Excitabat enim fluctus in simpulo, vt dicitur, Gratidius, quos post filius eius Marius in Aegæo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant, quod in re minuta atq. humili fieret. Est n. simpulum, auctore Festo, vas paruum, non dissimile cyatho; unde mulieres diuinis rebus deditæ, simpulatrices uocentur. M. Varro scribit; vas esse minutim fundens, in cuius locū successerit epichysis, unde veteres res minutas, nulliusq. precij simpularias appellabāt. Plinius libro 35. capite 12. In sacris

quidem etiam inter has opes non myrrhinis crystallinisue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro eum apud Nonium Marcellum ait, deos ipsos uili simpulo inuitari. Item Apuleius, In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus Simpulo & Catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

—Aut quis
Sympuuium ridere Numæ, nigrumq. Catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse, quam filicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenæum libro 11. tradit, ad ipsius etiamnum ætatem Græcos quosdam bibere solitos ex fictilibus, uelut Arginos in publicis conuiuiis, ac Lacedæmonios in festis, aut epiniciis, aut nuptiis uirginum. Proinde non absurdum uidetur, si quis existimet sumptam allegoriam a puerorum lusu, quo solent per fistulam angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam & aquæ strepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, id est, Proteo mutabilior, in uafrũ & versipellem competit. Lucianus in sacrificiis, Ioue ποικιλώτερον αὐτοῦ πρωτέως appellat, quod se subinde in alias atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνεσαι στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id est, Sed prorsus Protei in morem, in omnem speciem verteris, sursum ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt sententiam,

Quo teneam uultus mutantem Protea nodo?
Item alibi,
Effugiet tamen hæc sceleratus uincula Proteus.

Protea uocat tergiuersantem, & quem Græci uocant δυσάλωτον, id est, Deprehensu difficilem. Porro fabulam Protei notiorem arbitramur, quã ut hic sit recensenda. Extat apud Homerum Odyssea 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno inconstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese variat, unde & nomen reperit apud Latinos. Horatius,

Vertumnis, quotquot sunt natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quemadmodum amans Pomonam deam, alias subinde formas asdumpserit. Et ἡμιπεταλωτέρας ἐμπούσης, id est, Empusa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De saltationibus, Ἰδοις τ' ἂν αὐτοὺς ἐπὶ τῷ αὐτῷ καιρῷ ἀκαρεῖ διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν πρωτέα αὐτόν. Δεῖ χρῆναι καὶ ἔμπουσαν τὴν εἰς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id est, Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in aliam transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteum. Quin & Empusæ exemplum conferre oportet, quæ sese in innumerabiles uertit formas. Meminit huius Aristoph. in Ranis,

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; Δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τοτὲ μὲν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνή.
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν γ' ἐστί. id est,

At maximam profecto uideo beluam.
Qualem? Nouam, quæ in cuncta subito vertitur,
Modo bos, modo autem mula, rursum fœmina
Pulcherrima. Age ubi est? recta ad illam iã feror.
At rursus haud est mulier, immo iam canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit. Empusam spectrum quoddam esse quod ab Hecate soleat emitti uidendum miseris & calamitosis. Id subinde consueuit aliis atque aliis formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitum iis, qui parentant manibus. Sunt qui hanc ipsam Hecaten affirment esse; narrant autem uno uideri pede, unde & nomen inditum putant ἐμποδίζουσαν. Demosthenes ait Aeschinis matrem, cui ipse Leucotheæ nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod quæstus grátia quiduis & faceret & pateretur.

Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id est, Amicus magis necessarius quam ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem aut potentem quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodum enim citra ignem & aquam non constat homi num uita, ita nec sine consuetudine atque opera familiarium, quos ob id ioss̃m Latini necessarios uocant, ut amicitiam necessitudinem. Innuit adagium duo quædam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem, & usum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque utilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius,

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.
Item Euripides apud Plutarchum,
Ἐν ὄμμαθ' ὡς φάος ἐστὶ, τερπνὸν ἀνδρὸς εὐμενοῦς γλυκύ. id est,
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagium a Plutarcho, commentario quem inscripsit, Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico, Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγουσι, πυρὸς καὶ ὕδατος τὸν φίλον ἀναγκαιότερον, id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aqua magis necessarium esse. Extat & apud Aristotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Lælio. Hodieq; vulgus indoctum habet in ore, quod est uerissimum: Tolerabilius viui sine pecuniis, quam sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ φρέαρ χορεύει, id est, Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur, qui sumpta inaniter opera, spe sua frustrantur. Aiunt enim lupo morem esse, ut si quando sitiat nec tuto se possit demittere, circum puteum oberret, frustra inhians aquæ, quam non possit contingere. Sunt qui paræmiam inde ductam existiment, quod aliquando ueniat usu, ut lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui postea quam se in puteum, quempiam altiorẽ metu demiserit, obambulat ille, uelutiq; saltãtis in modũ in orbẽ circũagitur, ᵱda cupiditate, quã tamẽ potiri nõ queat.

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quomodo possit adulator ab amico dignosci, ὁ χρώμενοι περιπατητικῶς αὐτοῖς, τὸν περὶ τὸ φρέαρ ὀρχοῦνται ὄρχησιν. id est, Qua qui utuntur, seipsos quoque in perniciem adducunt, re vera saltationem illam circum puteum saltantes. Loquitur autem de dicacitate intemperanti & vi... quasi fit, ut nec illis quidquam utilitatis adseramus, in quos dicimus, & nobis ipsis maximum malum conciliemus. Refertur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, id est, Lydius currus. Hoc scommate notabantur, qui in certamine quopiam longe ceteris essent inferiores. & παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖν. id est. Iuxta Lydium currum curris. Plutarchus in libello quem inscribit, De dignoscendo assentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τρέμουσι καὶ δεδοίκασιν, οὐ μὰ Δία πεζοὶ Λύδιον πὰρ ἅρμα πεζὸς οἰχνεῦντες, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἑφθὸν, id est, Ceterum superiorem metuit ac veretur, non hercle ad currum Lydium pedes ingrediens, sed ad aurum purum. Refertur adagium a Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydium referunt, qui suo curru vicerit Oenomaum socerum, in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic usurpans, ut dicat se tanto esse inferiorem eximiis Basilij virtutibus, quantum pedes abest a Lydio curru. Effertur & ad hunc, ut diximus, modū paroemia, Παρὰ λύδιον ἅρμα θεῖν. id est, Præter Lydium currum currere, aut iuxta Lydium currum, ut pedes intelligatur certare cum Lydio curru velocissimo, quod quidem certamen nimis inique comparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in uita Niciæ e Pindaro allegat, Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὡς φησι Πίνδαρος, id est, Nō enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedēs, ut inquit Pindarus. Herodotus libro primo tradit, olim Lydios præ ceteris equitatu ualuisse, nec aliter fere nisi ex equis pugnare.

Cinclus.

Κίγκλοι, id est, Cincli, rustico proverbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neque domus esset, neque quidquam quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque uillula fuerit, neque domus, neque area. Cinclus enim auis quædam est imbecillis, atque inualida, ita ut non possit ipsa sibi propriū nidum parare, proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici uerterunt in adagionem, ut mendicos & errones Cinclos vocent. Auctor Aelianus libro De natura animantium duodecimo. Quod genus homines Græci ἀνεστίους vocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit Cinclum auem esse maritimam, gracilem, nulloq. ferme corpore, cui peculiare sit clunium pennas subinde mouere, unde & nomen additum σεισοπυγίς, nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit usus in Thaide,

Πτωχότερος εἶ Λεβηρίδος καὶ κιγκλοῦ, id est,
Mendicior Leberide atque Cinclo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod est, commoueri, & obstrepere.

Quæ sub alis fiunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, id est, Facta subalaria, Prouerbiali figura dixisse videtur Plutarchus in commētario quod inscribitur, Quo pacto sit dignoscendus adulator ab amico: Τοῦ inquiēs, καὶ σπουδὰς ἁπάσας ἀπολιπόμενος, οὐ ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστός ἐστι, id est, Ad laborem & res honestas segnis, in his rebus quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad uoluptaria ministeria prompto: videlicet ad scortum cum fide adducendum, ad comparanda opsonia, ad instruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi sub alis sedem datā esse, quod hæ corporis partes titillationē præcipue sentiant, siue ob cutis tenuitatem, siue quod insolitus nobis earum contactus partium: siue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio. Aristoteles sectione 35. Problemate 2. indicat, sub alis potissimum, ac sub pedum vestigiis fieri titillationem, coniectans in caussa esse, vel quod ibi cutis sit mollior, uel quod contactus sit insolens, quod idem usu venit in auribus. Quid autem aliud est adulatio, quam aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi & Mercurii, philosophum quempiam omnibus exuens vitiis: ... ὑπὸ μάλης ἐχεται μικρόν τι. κολακείαν ὦ Ἑρμῆ, πολλὰ ... βίῳ χρησιμεύσασαν. καὶ id est, Vnum quiddam adhuc sub alis gestat, quod est omnium grauissimum. Quid nā Menippe? Adulationem Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita: nisi si quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, ut alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπῳ, sub sinu, significans eum Veneris usum, qui non vacat turpitudine. Nam oscula, quæq. supra sinum fiunt, utcunque cum honestate possunt cohærere. ceterum infra asinum ...

Simul sorbere & flare difficile.

Tranio seruus apud Plautum in Mostellaria, obiurgatus est ab hero, quod non maturius rediisset: cum illa se alibi fuisse diceret, nec simul apud herum esse potuisse, & illud quod iussus fuerat, peragere: Si uoles, inquit, verbum hoc cogitare, simul flare sorbereq., haud factu facile est. Commode utemur hoc adagio, si quando significabimus, negotia quæpiam id genus esse, ut pariter ab iisdem tractari non queant. Veluti si quis conetur simul & litteris & voluptatibus vacare: simul amoribus & parsimoniæ indulgere: simul uxori studijsq. satisfacere: Quemadmodum fieri non potest, ut quis eodem in tempore sorbeat, hausto spiritu; & flet, emisso halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrum: Οὐ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι, καὶ κόλακι, id est, Non potes me simul & adulatore uti, et amico. Ad hæc sententia ille, qui falso Seneca inscribitur:

Amare & sapere, uix deo conceditur.

Quodq. ait Terentium imitatus Horatius,

Nihilo

Nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoq.

Mar. Tullius Philippica 11. Duas tamen res magnas præsertim, non modo agere uno tempore, sed ne cogitādo quidem explicare quisquam potest.

Manum admouenti fortuna est imploranda.

Τῇ χεῖρα προσφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν, id est, *Manum admouenti fortuna inuocanda est. Admonet adagium, ita fidendū esse diuino auxilio, vt nihilo segnius, quantum in nobis est, etiam ipsi nostra adnitamur industria: alioqui non audituros superos inertium ac desidiosorum uota.*

Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert apud eam gentem deos deasq. omnes hastatos fingi solere: Venerem etiam ipsam armis indutam, tamquam ne illi quidem ocium agant, sed bellicis studiis exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium,

Τὰς χεῖρα προσφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν. id est,
Manum admouenti sunt uocanda numina.

Aeschylus apud Stobæum,

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι σπεύδειν θεός. id est,
Huic qui laborat, numen adesse assolet.

In eandem sententiam Pindarus in nemeis, Ἐξ ἀκρᾶν ἀρετᾶς ἀνέβαν ἀντεῦθεν ἐξίκοντο, σὺν θεῷ δὲ τύχα, *id est, Ad summum uirtutis apicem peruenerunt, qui gustarunt labores, non autem sine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum industriæ, vt diuinam opem negligamus: nec ita rursum pendendum ab illa, vt nostrum prætermittamus officium. Allusisse uidetur huc Aeschylus in Persis,*

Ἐγὼ δ' πῶς
Διὰ μακροῦ χρόνου ταῦτ' ηὐχόμην ἐκτελευτῆσαι θεούς,
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτός, χὡ θεὸς συνάπτεται, id est,

Plurimo iam tempore a deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
Vbi vigilas ipse, dij quoque admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est,
Adesse gaudet sed laboranti deus.

Nonnulli, quorum est Suidas, adagii huius originem ad apologum referunt. Rusticus quidam cum plaustrum hæreret in lama, otiosus inuocabat Herculem. At ille adstans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac stimula boues, itaq. deum inuoca.

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

M. TVLLIVS *Tusculanarum quæstionum libro primo: Sed hic quidem quamuis eruditus sit, sicut est, hæc magistro concedat Aristoteli, canere ipse doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,*

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat,

Hactenus Cicero. Est autem senarius iambicus, admonens, vt quarum rerum simus periti, in his duntaxat disputandis tractandisq. versemur: quarum vero sumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque professionem alienam nobis uindicemus, neque in messem alienam mittamus falcem, neue sutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, sed in sensum non nihil diuersum a Ciceroniano, nempe suo quemq. vitæ instituto studioq. impense delectari, quod in eo se laudem aliquam assecuturum cōfidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Qua in re clarus quisque est, ad eam properat, & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipse se exuperet: contra, in qua stupidior ac nihili sit, inde effugit, eamq. contēnit. Porro versus quem Latine refert M. Tullius, est apud Aristophanem in fabula, cui titulus, σφῆκες: *is est eiusmodi,*

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, in hac se exercitet.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vsurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. Quū musico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipso disputanti respōdit, ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *Quāquam in editione Aldina legitur* ἄδοι *pro* ἔρδοι. *Ad hoc prouerbium allusit Horatius ita scribens:*

Nauem agere, ignarus nauis, timet: abrotanū ægro
Nō audet nisi qui didicit dare. Quod medicorū est,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq. poemata passim.

Idem in epistola ad Villicum,

Quam scit uterq. libens censebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in commentario quem scripsit, περὶ τῆς εὐθυμίας, Τῷ ἅρματι ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα χρὴ τλάθυμον ἐξευρεῖν. *id est, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyssime præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat unumquemq. adhibendum ad id quo valet. Athenæus libro 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentiosius disputaret de citharistica,* ἕτερον ἐστι βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, *id est, Aliud est, inquit, rex sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium libro trigesimoquinto, cap. decimo, Apelles Alexandro Magno in officina multa imperite disserenti de pictura, comiter suasit silentium, admonens illum rideri a pueris qui colores terebant.*

Dedi malum & accepi.

DEDI MALVM *& accepi. Beticum adagium est, quo licebit vti, quoties eiusmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo sit redditum & par pari relatum, veluti si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recensetur & explicatur a Plinio iuniore in Epistolis. Cæcilius, inquit, Classicus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea parte non minus uiolenter quam sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Classicus: inde dictum Beticorum (vt plerunq. dolor etiam venustos facit) non illepidum ferebatur: Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos suos cōmittūt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quā tradiderat. Rursum in eos qui lacessunt illos, unde grauius*

lęduntur, quod vsu venire tradunt iis qui in Aegypto venantur onagros. Nam animal lacessitum frequenter calcitrando lapides missos retorquet in iaculantes tanto impetu, vt pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus displodant. Vnde et instrumento bellico nomen inditum, auctor Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis, quam imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. *id est,*

Reprendet aliquis citius, atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consueuit, qui primus umbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hunc modum, μωμήσεταί τις ἐκεῖνον ἢ μιμήσεται. *Apte dicetur de re quapiam artis absolutæ, atque inimitabili. Porro res egregias multo procliuius est carpere, quam æmulari. Ceterum est elegans* προσονομασία *in duabus uocibus Græcanicis* μωμήσεται, *&* μιμήσεται, *quæ cum sono minime distent, tamen res declarãt longe diuersissimas. Huc allusit Plin. libro 37. cap. 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam,*

Μωμεῦνταί δέ με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί.
Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. *id est,*
Carpunt me plures docti indoctiq. imitari
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adesse.

Ἐπὶ ταῖς θύραις, *id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iamq. in proximo est. Plutarchus,* πυρετοῦ πρὸς θύραις ὄντος, *id est, Cum febris in foribus adest.*

Alia Lacon, alia asinus illius portat.

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δ' ὁ Λάκωνος ὄνος φέρει, *id est, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdam & ad hunc modum paræmia,* ἄλλα μὲν Λεύκων λέγει, ἄλλα δ' ὁ Λεύκωνος ὄνος φέρει, *id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur quorum oratio dissentiret a factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiam nomine Leucon, solitus est utres melle plenos floreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quidnam portaret, ordeum se portare respondebat, videlicet quo minus pecuniæ persolueret. Sed cum euenisset aliquando, vt lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum vbi interim cognouissent, mel in vtribus esse, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui se debito uectigali fraudasset. Atq. illud ridentes addiderunt; alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nonnullis codicibus, dicit, nõ additur, atque ita nostra sententia dictum festiuius redditur. Ea uox postea uersa est in adagionem. Refertur a Zenodoto, & a Diogeniano.*

Corpore effugere.

CORPORE *effugere, est periculum iam imminens, ac pæne premens, arte quadam declinare. Translatum a gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallẽtibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima, Quot ego tuas petitiones ita coniectas, vt vitari posse non uiderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquẽ discrimine quam minimo a periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiã obiectu defenduntur: verum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ij demum in extremo periculo uersari videntur. Pæne diuersa figura dixit Catullus,*

Contra nos tela ista tua euitamus amictu.

id est, Facile depellimus, non secus quam muscarum insultus.

De alieno ludis corio.

DE *alieno corio ludere, prouerbio dicuntur, qui securius agunt, sed alieno periculo. Sumpta allegoria uel a coriariis, vel ab Apologo quopiam, uel a seruis, qui si quid peccatum sit, tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo lib. 7. Quod si quo modo ceteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quod cum prius illius culpa fuisset in discrimen adductus in fuga, nunc denuo comitat, vt sit rursum fugiendum, idq. suo potissimum periculo. Allusum est autem ad asini corium, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum: De meo tergo degitur corium, id est, res meo fit periculo. Neque dissimile quod refert Festus, pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus: Cicero patri de corio Cestij satisfecit. Nã is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium, hic cum forte accumberet in eodem conuiuio cum Cicerone M. Tullij filio, qui tum Asiam obtinebat, & submonente quopiam e famulis, cognitũ esset eum esse Cestium, cuius iudicio nihil sciret M. Tullius, ilico sublatus e conuiuio, iussus est flagris cædi. Circumfertur apud nostratium vulgus non absimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant unumquenque minus esse parcum in alieno quam in suo. Tertullianus in libello De pallio, secus aliquanto vsurpauit. Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum est, de suo corio ludere. Sentit Chamæleontem pro suo arbitrio vertere colorem cutis.*

In herba esse.

VBI *spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse vt consequaris, in herba esse dicimus. Sumpta metaphora a segetibus, teneris adhuc & herbescentibus, de quibus nihil adhuc certi sibi possit agricola polliceri, propterea quod plurimi casus solent incidere, qui non sinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demessam segetem in horrea conuexit tum demum vtcunq. tutum est bene sperare. Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem,*

Sed nimiũ pperas, et adhuc tua messis in herba est,
Hæc mora sit uoto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

Emole, quid metuis? occa, et seges altera in herba ẽ.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod est, momentaneum, moxq; periturum,

rum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plausu qui datur poetis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum aut alterum diem, velut in herba vel flore præcepta ad nullam certam & solidam peruenit frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

PROVERBIVM *resipit hæc quoq. figura, In alieno foro litigare, pro eo quod est, in re noua, cuiq. nondũ assueueris versari. Habent enim diuersas litium formulas, variasq. tractandarum caussarum rationes, quarum qui rudis sit, is tanquam hospes in peregrina regione multa desideret necesse est. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quod ciuitatis aures quibus assueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.*

In seditione vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. *id est,*
Seditione orta dux est etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem sortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur a Suida, Diogeniano, atq. itẽ a Plutarcho in vita Niciæ, & apud eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας. *Effertur etiam ad hunc modum,*

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. *id est,*
Rebus turbatis vel pessimus est in honore.

Citat idem in comparatione Lysandri & Syllæ, nisi quod illic Aldina æditio mendose habet, πάγκαλος *pro* πάγκακος. *Rursum effertur hoc pacto,*

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. *id est,*
Fert rebus desperatis & cancer honorem.

Ad hanc sententiam pertinet & illud, Græcis prouerbij vice celebratum,

Καιρῷ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἴσχυσε μέγα. *id est,*
Mendicus etiam plurimum in loco potest.

Inter indoctos etiam Corydus sonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, *id est, Inter amusos et Corydus sonat. Quadrabit in quosdam, qui apud idiotas audent sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues, id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato,*

-Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. *id est,*
Apud eruditos qui nihil valent, apud
Plebem imperitam præminent facundia.

Corydus vilissimum auicula genus, minimeq. canorũ, strepit tamen vtcunq. inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendũ arbitramur, quod, vt refert Athenæus lib. 6. non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Pternocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: cum enim incidisset sermo quod turdi magno emerentur, præsente Corydo, de quo rumor erat obscœni obsequij. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse æstimatum. Parasitis autem solent indi nomina cõtemptus. Quamquam hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum auem minime canorum esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κύκνου δύναται κόρυδος παρ' ἀπλήσιον ᾄδειν,
Τολμῴη δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδόσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἐπεὶ λιγυρώτερος εἶναι,
Ἶσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. *id est,*
Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet si philomela tibi,
Coccyx si iactet se voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quæuis terra patria.

Πᾶσα γῆ πατρίς *id est, Quæuis terra patria. Hemistichium est oraculi, quondam redditi Meleo Pelasgo, de victoria consulenti, cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidensis. Admonet adagium, virum sapientem ac bonum, vbicũq. gentium vixerit, felicem esse. Vnde & Socrates interrogatus, cuiatis esset,* κοσμικόν, *id est, mundanum se esse respondit. Idem innuit Aristophanes in Pluto, cum ait,*

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. *id est,*
Illic enim patria est, vbi tibi sit bene.

Dicuntur hæc a Mercurio, cupiente uel cælo relicto, in Chremyli iam diuitis adsciscí familiam. Vsqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, vbicunq. feliciter ageret: illic exilium, vbi parum commode viueret. Fertur hic quoq. versiculus prouerbialis,

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. *id est,*
Solum omne patria prospere quicunq. agit.

Cicero Tusculanarum quæstionum libro quinto, significat esse dictum Teucri ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest: patria est, vbicumque est bene.

Odium Vatinianum.

ODIVM *Vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrime M. Tullius inuectus est, in tãtum odium populi Romani peruenerat, iam de tectis illius flagitijs, vt in prouerbium cesserit, odium Vatinianum. Catullus,* -*Munere isto*
Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

CONSIMILI *figura legimus, odium nouercale, propterea quod nouercis omnibus innatũ sit fatale quoddam & irreconciliabile odiũ in priuignos, id quod eleganter indicat epigramma Græcum, quod haud grauabimur adscribere. Fertur aũt titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore:*

Στήλην μητρυιῆς μικρὴν λίθον ἔστεφε κοῦρος
Ὡς βίον ἀλλάξασαν, καὶ τρόπον οἰόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorum carminum elegantiam cum haud nescíremus nos non assecuturos, tamen quo possent intelligi, vtcunque vertimus,
Exiguo lapidi puer addit serta nouercæ,

Mutasse vt vitam, sic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hæc illapsa; nouerca
Priuigni exanimem vel tumulum fugite.
Euripides in Alceſtide:
Ἐχθρὰ γὰρ ἡ ᾿πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Hoſtis nouerca eſt ante natis liberis,
Nihiloq. mitior nocente vipera.

Perdidiſti vinum infuſa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.
Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.
Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtij, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem vinum aqua temperãtem. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphilius Sirtheni filius, oſtendiſſet vinum aqua diluere. Nã huius hoc inuentum, teſte Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædam recte faciunt: deinde quamuis leui de cauſſa, benefacta malefactis ſubuertunt. Vlpianus apud Athenæum in eum, qui βαλλίζοντι *dixerat pro* κωμάζοντι, *idq. barbare,* Σὺ δὲ ἡμῖν ἐκ γῆς συβώτιδος ὄνομα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. *id eſt, Tu vero nobis ex terra ſubulca vocabulum mercatus, perdidiſti vinum infuſa aqua. Cyclops enim vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat vinum aqua corrumpi, cum e diuerſo ſapientũ iudicio reddatur melius ac ſalubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchum temulentum deum Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, id eſt huiuſmodi,*
Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατο κοῦρον
Νίψαν, ὑπὸ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. *id eſt,*
Bacchus vt e flammis puer exiluſſet, in vndis
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus; at ignẽ
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.
Quãquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quod in poſterũ diem grauius dolet caput qui biberit, quã ſi merum bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſſa, quod vinum per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtilius, citius penetrat anguſta capitis foramina, meri noxam, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem tranſmittens, præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Rhipſaſpis.

HASTAM *abijcere dicitur vtiq. prouerbiali figura, qui cauſſæ ſuæ diffiſus, abijcit animum, ac deſinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides ne tu illum triſtem demiſſum? Iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis itẽ prouerbiali conuicio dicuntur* ῥίψασπιδες, *ignaui ac timidi, quiq. in acie locum deſerunt, ac clipeum abijciunt, quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Καὶ δοκέεις ἀπορρίψειν τὴν ἀσπίδα, *id eſt, Ac plane videtur ſcutum abiecturas. Vſq. adeo vero probroſum habebatur antiquitus clipeum abijcere, vt Lacedæmonij Archilochum e finibus ſuis iuſſerint excedere, quod ſcripſiſſet, ſatius eſſe clipeum abijcere, quã interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula, cui titulus,* εἰρήνη, *eſtq. huiuſmodi,*
Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων, *id eſt,*
Scuto aliquis gaudet Saiorũ, ego quod bene pulchrũ
Deſerui nolens inter opaca rubi.
Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clipeo. Cuius exemplum poſtea ſecutus eſt Demoſthenes, ad dicendum quam pugnãdum inſtructior. Notatur apud Ariſtophanẽ et Cleonymus hoc nomine, vt in Veſpis,
Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. *id eſt, Abiecit clipeum.*
Quin & Iſocrates in oratione quam ſcripſit de Pace, declarat infames olim habitos qui vel ordinem deſeruiſſent, vel clipeum abieciſſent. Idem indicat Aeſchines aduerſus Timarchum, quod qui nõ fuiſſet in bello, aut qui haſtam abieciſſet, ei non licebat in concione quidquam agere. Poſtremo Ariſtoteles libro Moralium 5. inter ea quæ lex vetat, commemorat τὸ μὴ λείπειν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα, *id eſt, non deſerere ordinem, non fugere, non abijcere arma. Et aliquanto poſt, agens de iniuſtis, qui tamen* πλεονέκται *dici non poſſint, quod nihil capiant inde lucri, exempli loco ponit* τοὺς ῥίψαντας τὰς ἀσπίδας διὰ δειλίαν, *id eſt, qui ob metum & ignauiam clipeos abiecerunt. Tale quiddam, opinamur, ſubindicat Horatius in Lyricis, cum ait,* 1
Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula.
Qu. Curtius lib. 3. Tum ceteri diſſipantur metu, & qua cuiq. patebat ad fugam via, erumpunt, arma iacientes quæ paullo ante ad tutelã corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iul. Cæſarem, abiectis armis. Sed quo longius receditur a ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagij gratia: veluti ſi quis eum qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet Rhipſaſpidem. Huius prouerbij facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id eſt, Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quod cantores hoc modo ſpectantes, vt delectent ac placeant, pleraq. canũt in laudem auditorum falſa. Nihil enim veritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *primo,* ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id eſt, Sed iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poetæ. Eſt aũt, niſi nos fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam vſqueadeo monet, vt prorſus ab omnibus omnium poetarum ſcriptis abſtineant, non minima portione eruditionis.* 2

Acciſſare.

Ἀκκίζειν, *id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebãtur, qui cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recuſabant: qui mos hodie quoq. multis durat. Scribũt Acco mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculum cum imagine ſua, perinde atq. cum alia muliere confabulari, vt hinc vulgo, quæ ſtultius aut ineptius aliquid agerent, acciſſare dicerentur,*

& Accus

& Accus nomine compellarentur. Apparet illud et moribus huius mulieris adsuisse, vt recusaret, quæ tamen cupiebat, vnde & Accismus ficta huiusmodi recusatio dicatur. M. Tull. ad Atticum lib. Epistolarum secundo, Hoc opinor, certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu, id est, quid dissimulamus? Lucianus in libello De mercede seruientibus, Ο δ' ἀκκιζόμενος, ... id est, At ille accisans? Aufer, inquit, ego ne abs te? Idem in Amorib. ... id est, Omni sublato accismo, id est, tergiuersatione, Rursus in eodem sermone, ... id est, Multis autem viris adest accismus. Item Philemō apud Athenæum lib. 13. ... id est, Nec vllus est Accismus, aut negatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuisse, per quas fœmina deterrent pueros a peccando. Vsurpat hanc vocem & Plato in Gorgia, ... ἀκκίζεσθαι.

Scytha accisans asinum.

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον, *id est, Accisans Scytha asinum. Aduersus eos qui verbis auersantur, quod re cupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam conspecto asini cadauere, Scythæ cuidā, qui forte aderat, dixit, En quod cenes. Ille primum aspernatus atq. abominatus, postea tamen apparauit, comeditq. Ita ferme Suidas & Zenodotus. Hesychius secus effert, σκύθης ὄνου θοίνη, id est, Scytha asininum conuiuium, vt subaudias, repperit, si tamen hic locus apud Hesychium mendo vacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis ὄνου dictum est pro vtili, sic tamen vt adlusum sit ad asinum.*

Aut quinq. bibe, aut tres, aut ne quattuor.

ATHENÆVS libro decimo de bibacitate disputans, scribit adagium huiusmodi vulgo fuisse celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, id est, Aut quinq. bibe, aut tria, aut ne quattuor. Præscribit modum diluēdi vini. Hac autem temperatura maxime placebat antiquis, vt quinq. vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei testem citat Ionem poetam, qui scripserit, vatem quendam Palamedi prædixisse Græcos nauigaturos, quis tres Cyathos ad vnum biberent. Item Nicocharem in Amymone, Χαῖρε πέντε καὶ δύο, id est, Salue quinq; & duobus. Præterea Amypsiā, ... id est, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verū hac de re copiosius aliquāto Plutarchus, ἐν συμποσιακοῖς, Decade tertia, testans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuisse, ἢ πέντε πίνειν ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα, ne quis temere Plauti verba commutet, quæ apud hūc quoq. referuntur. Atq. in hanc rem iocatur Ariston, quemadmodum in musica Hemiolij proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam quæ vocatur Diatessaron, symphoniam esse præter ceteras hebetem et obscurā, & epitrito constare. Itidem & in bibendi harmonijs tres esse symphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diatessarō. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constitui, si tres aquæ Cyathi duobus vini cyathis admisceantur. Quod si duobus admisceas duos, dupli proportionem existere: Diatessaron harmoniā fore, si vni vini cyatho tres aquæ cyathos addideris. atq. hic esse epitritū, quæ proportio pertineat ad tres magistratus in Prytaneo sapientes ac sobrios, aut ad dialecticos, cum adductis superciliis de suis anxiis argutiis disputant. Iam si duos vni admisceas, tonum na sci maxime turbulentum, & vt appellat ipse, ἀκρατόχορδον, Chordas mouentem non mouendas mentium. Propterea quod per hunc nec omnino sobrios esse licet, nec stultitiam mero immergere. Quod si duo tribus addideris, harmoniam existere omnium maxime musicam, vt quæ somnos inuitet, tranquillitatem ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrices, Iten & Adrastiam, Iunoni vnam, nempe Euboeam: Apollini duas, Alethiam & Corythalam: Baccho vero plures, quod hunc deum oporteat, pluribus nympharum mensuris mansuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluēdum. Meminit huius adagij Plautus in Sticho; seruos compotantes inducens: Sed interim Stratege noster, cur hic cessat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti sunt tibi in manu. Cantio est Græca,

Καὶ πέντε πῖν', ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα.

Quāquam hic Plauti locus non caret suspicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio, ne quattuor biberet, ad veterum superstitionem pertinet, qua creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus dierum obseruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem libro 28. cap. 6. scribit ad hunc modum: Numerum quoq. quaternarium Democritus condito volumine, & quare quaternū cyathi, sextarij ve non essent potandi. Huc nimirum adlusit Horatius libro Odarum tertio:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ, da puer auguris
Murenæ: tribus aut nouem
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere gratia,
Nudis iuncta sororibus.

Item Ausonius;

Ter bibe, vel toties ternos, sic mystica lex est.

Id est, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem, ad numerum Musarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλασσαν, *id est, Siculus mare, subaudi prospectat. De his qui denuo solicitantur ad subeundum periculum. Natum aiunt a Siculo quodam, qui cum ficos na ui portans naufragium fecisset, ac deinde sedens in littore, mare placidum ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur, Οἶδ' ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, id est, Noui quid velis, ficos vis. Recensetur ab omnibus ferme prouerbiorum Græcorum collectoribus.*

Ficum

Fortuna ebrium, hoc quoq. putat suis diuitijs deberi, ut quidquid dixerint, id pro tinus uelut eruditū omnes suspiciant & approbent. Quod notans Flaccus,

- Mea, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenustus,

Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum,

Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς,
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν ποιεῖ πάνυ. id est,
Opes enim nos sicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente:

Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν δεικνύει. Id est,
Cæcę diuitiæ, atq. eos qui se intuētur, cęcos reddut.
Rursum illud eiusdem,
Ὑπερήφανόν τι γίγνεται λίαν τρυφῆ,
Ὅταν πλοῦτος ἐξουσίαν τὴν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, ἐκ τοῦ πρὶν ὄντος ἄγει. id est,
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes qui possidet, mores repens
Mutat in alienos pristinis contrarios.

Diximus alias, fœnum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmiis hymno tertio, εἴτις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, id est, Si quis vir fortunatus fuit, vel in gloriosis certaminibus, vel in opulentia obtinet, vt aiunt, magnificam saturitatem, dignus qui laudibus ciuium admisceatur. Quadrabit in eos quoq. quorum oratio propter opū fiduciam plus satis libera atq. audax videbitur. Nam quemadmodum paupertas timiditatē adfert, itidem opulentia παῤῥησίαν, id est, loquendi confidentiam adducere solet.

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. Prouerbialis est figura in hominē exulem, erronem, & incertis vagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus:

Κἂν διώκειν γῆν πρὸ γῆς. id est,
Terram ante terram persequi. Item alibi,
Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. id est,
Solum at ego fugiens præ solo trepidus metu.

Lucianus in Pseudomāte, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, i. Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos solum vertere dicuntur, qui exilij caussa migrant alio. Alciphron in epistolis, Ἀνασκευασάμενος γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, id est, Demigrans quo libet fugiam potius terram terra commutans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non possum, itaq. γῆν πρὸ γῆς cogito: significat se de fugiendo cogitare.

Ne ad aures quidem scalpendas otium est.

PROVERBIALIS est hyperbole, cum ne minimum quidem otii superesse significamus, dicimus nec tantillum vacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in bis accusato, Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς φασι, σχολὴν ἄγων, id est, Ac ne tantisper otiosus, vt aurem, sicut aiunt, scalpere vaces.

Citius in naui cadens a ligno exciderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, id est, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantam vbiq. copiam significamus, vt quocunq. te vertas occurrat quod quæris. Etenim cum nauis ipsa vndiq. sit lignea, nō potest non in lignū incidere, quisquis in ea cadit. Lucianus in bis accusato, Ὥς τι κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ οὗ ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορήσειε φιλοσόφου, id est, Itaq. iuxta prouerbium citius fiet, vt in naui lapsus, non incidas in lignum, quam ut quocunq. aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorum turbam tantam, ut omnia ubiq. plena uideantur, nec liceat effugere.

Episcythizare.

Ἐπισκυθίσαι. Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod est, uinum merum intemperantius bibere. Et Athenis in Aethone Satyrico σκυθιστί, siue ut in quibusdam exemplaribus legitur, σκυθιστὶ πιεῖν dixit, pro eo quod est, ἀκρατοποτεῖν, hoc est, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnosophistarum, ex Herodoto et Chamæleonte auctoribus refert Cleomenem regē Spartanum cum Scythis agentem consuetudinem, & illorū ἀκρατοποσίαν, id est, meripotationem imitantem in insaniam uersum fuisse, quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum lib. 6. cui titulū fecit Erato, addens hinc natum apud eosdem Spartanos uulgare dictum, ut si quādo uelint ζωρότερον πίνειν, hoc est, intemperantius bibere, dicant, ἐπισκύθισον, hoc est, nimium infundito aquæ, pro eo quod dicendū erat, ὑπόχεον, id est, infunde aquam. Apud eundē libro undecimo, Hieronymus Rhodius docet, σκύφιον dictum pro μυθίον, & Athenæus dubitat num a Scythis Scyphus, id est poculi genus, habeat nomen, ut σκύφος dictum sit quasi σκύθος. Nam uocem sic immutatam ostēdit apud auctores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios cum sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, uice Thimbronis eo legasse Dercyllidam, quod is nihil haberet synceritatis Laconicæ, sed ingenium subdolum ac ferum, existimantes huic non posse dari uerba, quem ob id σκύθον appellarunt Lacedæmonij, quasi σκύφον: Scythæ autem & Thraces ἀκρατοπόται uocantur, id est, meribibi: unde plerunq. conuiuia illorum sanguinolenta fiunt & tumultuosa. Apud eundem Anacreon, ἀκρατοποσίαν, σκυθικὴν πόσιν appellat, quod Callimachus uerbo cōposito dixit ζωροποτεῖν: quemadmodum elegāter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles,

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ δίψους βίᾳ. id est,
Cogi ad bibendum non minus graue est malum,
Quam si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem & immodicum usum.

Vinum caret clauo.

ATHENAEVS eodē libro de potationibus disserēs, huiusmodi prouerbium elegāter uulgo dici solere scribit, οἶνος οὐκ ἔχει πηδάλια, i. Vinū non habere clauum, propterea

pterea quod ebrietas nihil consulte, neq. moderate, vel dicit, vel facit. Obruitur enim ratio, quæ claui vice sobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud:

Nox & amor, vinumq. nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber Amorq. metu.

Non illepidum est quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse vetitum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuium: id apparet fuisse vasculi genus, quo vinum e cratere ministri effunderent in Cyathum: id factum est, ne supra modum bibentes, & animi & corporis viribus destituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri prochoidas, sed nihilo secius tantum illos bibere ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρεσθαι αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθούμενοι ἐξιέναι, i. pro eo quod non inferuntur prochoides, ipsi efferuntur, postea quam non amplius possunt exire saltantes. Itaq. vinolentia nullis minus ignoscenda est quam qui Reipublicæ clauum moderantur, hoc est, regibus & magistratibus. Nec vinum nec somnus conuenit assidentibus clauo: sed interdum nulli magis indulgent vino somnoq.

Vinum senem etiam vel nolentem, saltare compellit.

Ac rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit.

Οἶνος καὶ τὸν γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. id est,
Vina senem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil esse tam ineptum, neq. tam alienum, ad quod non incitet ebrietas. Subijcit & aliud carmen non dissimilis sententiæ,

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀνέβαλε. id est,
Insanire facit sanos quoq. copia vini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore:

Λόγος ἐστ' ἀρχαῖος οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. id est,
Recte vetusto dicitur prouerbio,
Quod vina senibus persuadent o pater,
Vti velint nolint, choreas ductitent.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. Itaq. vt uidetur, non solum senex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius:

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præministras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, id est, Ranis vinum infundis. In eum dicebatur, qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: ueluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæum in Coriano, Ἔρρ' ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit, obiurgat enim pincernam; quod quattuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbium in hos quoq. conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu.

Ouo prognatus eodem.

FORTASSIS simpliciter dictum est ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouum Pausanias in Laconicis refert, ostendi apud Lacedæmonios suspensum teniis a testudine templi. Verum si quis hoc dictum deflectat ad iisdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore: aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æque fuerit prouerbiale: veluti si dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles libro De generatione animalium quinto, ostendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si vitelli membranis dirimantur. Iidem si cohæreant & confundantur, fœtum edi monstrosum.

De curru delapsus.

Ἐξαμαξευμένος, i. De curru delapsus. In hodiernum quoq. vulgo durat adagium, in eum qui oblitus propositi alio se transfert: aut qui in sententia labascit, vt de curru delapsus dicatur, quemadmodum ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis,

Ἐξαμαξευμένη φρήν. id est,
Animus a curru decidens, hoc est, aberrans ab instituto.

Natum apparet a fabula Phaethontis, quem ferunt curru excussum. Siquidem animus velut auriga corporis est, & corpus ceu vehiculum. Est & apud Platonem de animabus e cælo delapsis, quod curribus suis essent excussæ.

Numerus.

HOMINES nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicuntur, etiam idiotis horum temporum. Aristophanes in Nebulis,

Ὄντες λίθοι
Ἀριθμός, πρόβατ' ἄλλως ἀμφορῆς νενησμένοι.
Horatius,
Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Translatum videri potest a calculis, ad nihil aliud vtilibus nisi ad numerum. Anacharsis, Plutarcho teste, taxauit Athenienses, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quanquam magis arridet, vt ita numerus dicatur, quemadmodum dicunt ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης, & εἷς τῶν πολλῶν, i. vnus e plebe. Ita Flaccus, At sum paullo infirmior, vnus multorum, etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca lib. 1. Epistola 10. Iste homo non est unus e populo. Insignes nominantur. Qui nihil habent insigne, turba sunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus sumus. Et Vergilius, Cadit & sine nomine vulgus.

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, i. Summis uti uelis, Prouerbiali metaphora dicuntur, qui maximo conatu adnituntur, atq. incumbunt: aut qui omnem captant occasionem. Mutuo sumptum a nautis, quibus mos est velum in altum tollere, quo currant celerius. Aristophanes in Ranis,

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις. id est,
Vtens supremis carbasis.

dum raram & insolitam, quod aues perpauca sint hoc colore. Ita Iuuenalis:

Coruo quoque rarior albo.

De albæ gallinæ filio, dictum est alibi.

In alieno choro pedem ponere.

Ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέναι, id est, In alieno choro pedem ponere, est sese miscere negotiis alienis, & aliorum sibi uendicare partes. Plutarchus in commentario, quem inscripsit: Quo pacto seipsum aliquis citra inuidiam laudare possit, τὸν μὲν γὰρ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθέντα περίεργον ἀποφαίνει καὶ γελοῖον ἡ παροιμία, id est, Eum quidem qui alieno choro pedem imponit, curiosum ac ridiculum esse, prouerbium declarat. Idem in Symposiacis, ἐγὼ δὲ καίπερ ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα τιθείς ἔλεγον, id est, Ego uero tametsi pedē in alienum inferens chorum dicebam, hoc est, respondens de re, quæ ad philosophi professionē non pertinebat. Affinis est huic adagio metaphora perquam elegans, neq. discrepans a specie prouerbiali, qua usus est Aristides in Miltiade, μιλτιάδην δὲ τὸν ἐν μαραθῶνι, ποῦ χοροῦ τάξομεν; i. Porro Miltiadem, qui est apud Marathonē, qua chori parte collocabimus? Interpres addit metaphorā sumptam a choris Dionysiacis. Certe constat mutuo sumptum a choreis ac saltationibus. Quibus si quis ignotus admisceat sese, derideatur, atque exsibiletur ilico. Plato in Euthydemo Τὴν δὲ σοφίαν ποῦ χοροῦ τάξομεν, ἐν τοῖς ἀγαθοῖς, ἢ πῶς λέγεις; id est, Hanc sapientiā in quo choro statuemus, inter bona, aut quid censes?

Ne magna loquaris.

Μὴ μεγάλα λέγε, id est, Ne grandia loquaris, refertur a Diogeniano, admonet temperandum esse a magniloquentia, iactantiaq., qua nihil omnium intolerabilius. Dictum est autem propter Nemesim deam, quæ grandiloquentiam huiusmodi non sinit impunitam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro quarto, epistola octaua:

Μήποτε μέγ' εἴπῃς πρὶν τέλος ἐπιθεάσαι. id est,
Ne quando iactes, ni prius perfeceris.

Aristophanes in Ranis:

Ὦ δαιμόνι' αἰσχύλε μὴ μεγάλα λίαν λέγε. id est,
Mirande vir, ne magna nimium dixeris.

His verbis Bacchus reprimit Euripidem per arrogantiam semet anteponentem Aeschylo. Sophocles in Aiace flagellifero:

Μηδὲν μέγ' εἴπῃς, οὐχ ὁρᾷς ἵν' εἶ κακοῦ; id est,
Ne magna loquere, non uides quo insis malo?

Theocritus in Cyclope:

Μηδὲν μέγα μυθεῦ, id est,
Ne quid sublime loquaris. Theognis:

Μή ποτε κύρν' ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ οὐδεὶς
Ἀνθρώπων ὅτι νὺξ χ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. id est,
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris unquam.
Nescis quid nam homini noxue diesue ferat.

Plato in Phædone, Μὴ μέγα λέγε, μή τις ἡμῖν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μέλλοντα λέγεσθαι, id est, Ne loquare grandia, ne qua nobis inuidia futuram orationem interturbet. Antiquitas enim finxit deam Nemesim, iactantiæ ultricem. Ita Pindarus in Isthmiis hymno quarto: Ἀλλ' ὅμως καύχημα κατάβρεχε σιγᾷ. Ζεὺς τά τε καὶ τὰ νέμει, id est, Attamen gloriationem ob-

ruito silentio: Iupiter hæc et illa partitur. Est enim unica placandæ inuidiæ ratio, si quod accidit boni, ad auctorem deum referatur. Idem in Nemeis hymno decimo; ἔστι δὲ καὶ χαλεπὸν ἀνθρώπων φθόνον ἀντιτυχεῖν, id est, Est autem graue in hominum inuidiam incidere. Est enim inuidum mortalium ingenium, nec ulla re citius saturatur, quam audiendis laudibus alienis. Idem eiusdē operis hymno quinto: αἰδέομαι μέγα εἰπεῖν. Huc adlusisse videtur Vergilius, libro decimo:

Dixerat ille aliquid magnum.

Inuenitur sæpius & μέγα φρονεῖν, pro eo quod est, insolentem atque elatum esse. Sophocles in Oedipo tyranno:

Φρονεῖν γὰρ ὡς γυναῖκα μέγα. id est,
Sentire enim altum ut femina.

Extat & senarius prouerbialis:

Ὅτ' εὐτυχεῖς μάλιστα, μὴ μέγα φρόνει. id est,
Ne quid tume, cum res secundæ maxime.

Et μέγα πνεῖν, id est, Magnum spirare. Eurip. in Bacch.

Κἂν πνέων ἔλθῃς μέγα, id est,
Quamuis magnum spirans uenias.

Eleganter Horatius huiusmodi grandiloquentiam, ampullas & sesquipedalia verba uocat in Arte poetica,

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba.

Terentius in militem gloriosum, & magnifica verba. Legimus & τραγικῶς λέγειν, id est loqui tragice; & ἐκτραγῳδεῖν, pro eo quod est, magnificis verbis efferre. Horatius in Epist.

Et spirat tragicum satis, & feliciter audet.

Tametsi non fugit, poetam hoc loco simpliciter dixisse, spirat tragicum.

Exercitatio potest omnia.

Μελέτη πάντα δύναται, id est, Cura omnia potest. Laertius hanc sententiam Periandro tribuit, qui Isthmum etiam tentarit perfodere. Significat autem, nihil esse tam arduum, quod diligentia curaq. non efficiatur. Verg. in Georg.

Labor omnia vincit
Improbus, & duris urgens in rebus egestas.

Extat apud Græcos prouerbialis sententia: τοῖς πόνοις πωλοῦσιν ἡμῖν πάντα τἀγάθ' οἱ θεοί, id est, Dij bona laboribus uēdunt. Huc adlusit Horatius:

Perrupit Acheronta Herculeus labor.

Sophocles in Electra:

Πόνου τοι χωρὶς οὐδὲν εὐτυχεῖ. id est,
Citra laborem nil bene est.

Fertur & uersus Menandri,

Πάντα τὰ ζητούμενα
Δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ σοφώτεροι. id est,
Quæcunque votis expetuntur, prædicant
Egere curis, qui ualent prudentia.

Simplicius Antiphanes;

Τῇ γὰρ μελέτῃ πάντα δοῦλα γίγνεται. id est,
Domat atque subigit cuncta diligentia.

Quāquam autem in præsentia non est, neque propositi, neque operis huius, quidquid ad huiusmodi sententias facit, in unū conuertere, tamē haud grauabimur, quādoquidem casus obtulit adscribere verba Senecæ ex libro de ira II. Atque nihil est, inquit, tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. Nulliq. sunt

tam

tam feri, suiq. iuris affectus, vt non disciplina perdomentur. Quodcunq. imperauit animus obtinuit. Quidam nunquam ridere consueti sunt. Vino quidam, alij Venere, quidã omni humore interdixere corporibus. Alius contentus breui somno vigiliam indefatigabilẽ extendit. Didicerunt tenuißimis & aduersis funibus currere, & ingentia uixq. humanis tolerãda viribus, onera portare, & in immensam altitudinem mergi, ac sine ulla respirãdi uice perpeti maria. Mille sunt alia, in quibus pertinacia impedimentum omne transcendit, ostenditq. nihil esse difficile, cuius sibi ipsa mens patientiam indixerit.

Quid primum, aut vltimum?

Τί πρῶτον ἢ τί ὕστατον; *id est, Quid primum aut vltimum? Figura prouerbialis, qua vtimur quotiens aut rerum copiam tantam significamus, vt hæsitemus unde potissimum exordiamur: aut cum perplexi dubitamus, quid primum agere debeamus. Lucianus in libello, cui titulus De mercede seruientibus,* καὶ τί σοι πρῶτον ὦ φιλότης, ἤ τι ὕστατον φασὶ καταλέξω τῶν ἃ πάσχειν ἢ ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἐπὶ μισθῷ συνόντας, *id est, Quid nam tibi primum amice, aut quid postremum, vt dici solet commemorem, ex his quæ & pati & facere coguntur ij qui mercede seruiunt? Porro Lucianus desumpsit ex Odysseæ libro nono, in quo Vlysses ad hunc loquitur modum:*

Τί πρῶτον, τί δ᾽ ἔπειτα, τί δ᾽ ὑστάτιον καταλέξω, i.
Quid primũ, quid mox, & quæ tandẽ vltima dicã?
Iuuenalis:
Quo te circumagis, quæ prima aut ultima ponas.

Eiusdem characteris est illud Euripidis in Iunone insaniente:

Ὦ μοι τίν᾽ ὑμῶν πρῶτον, ἢ τίν᾽ ὕστατον
Πρὸς στέρνα θῶμαι. *id est,*
Quem vestrum ohe quem pectori admoueam meo
Primum, ultimum ue.

Dente Theonino rodi.

THEONINO *dente rodi dicuntur, qui conuiciis lacerãtur. Sumptum a Theone poeta quodam rabiosæ loquacitatis, petulantissimæq. maledicentiæ, unde & Ausonius in carmine Hendecasyllabo, poetam quempiam indoctum & mordacem Theonem appellas,*

Nec post hac metues, vbiq. dictum:
Hic est ille Theon poeta falsus,
Bonorum mala carminum Lauerna.
Horatius in Epistolis.
Dente Theonino qui circumroditur.

Neque dissimili figura est vsus in epistola ad Iulium Florum:

Hic delectatur iambis,
Ille Bioneis sermonibus.

Acron admonet, Bionem philosophum fuisse, qui mordacissimis dialogis lacerauit poetas, sic, vt nec Homero parceret. Porphyrion autumat Aristophanis comici patrem fuisse. Zoili quoque mordacitas propemodum in prouerbio est, sed ut inuidum intelligas magis, quam oblatratorem. Horatius hoc vitium, alibi succum loliginis vocat, & salem nigrum, quod cum morsu addat & famæ maculam.

Hipponacteum præconium.

HIPPONACTEVM *præconium, pro infami nota dixit M. Tullius, nimirum prouerbiali schemate, in Epistolis familiaribus de Tigellio quodam ita scribens: Eumq. addictum iam tum puto esse Calui Licinij Hipponacteo præconio. Nam Hipponax poeta fuit Iambographus, amarulentus, ac notæ mordacitatis, qui, auctore Dionysio Halicarnasseo, trimetrum Archilochium de industria in Scazontem infregit, cum inimicos lacerare vellet, quo uidelicet feriret fortius. Hic Bupalum, & Anthermon, quod ab his deformi specie pictus esset, versibus iambicis insectatus legitur. Erat autem Hipponacti notabilis in uultu fœditas, quamobrem quidam imaginem eius proposuere in ridentium circulis, quorum aliquot suis carminibus creditur ad laqueum compulisse. Negat id esse verum Plinius libro tricesimosexto, capite quinto.*

Archilochia edicta.

ADAGIONIS *faciẽ habet & illud, quod Cicero scribit ad Atticum, libro secundo: Itaque Archilochia in illum edicta Bibuli, populo ita sunt iucunda, vt eum locum in quo proponuntur, præ multitudine eorum qui legunt, transire nequeamus. Archilochia edicta, cõtumeliosa vocat ac virulenta. Archilochi poetæ mordacitas vulgo celebratissima fuit. Is Lycamben socerum, a quo fuerat repudiatus, huiusq. filiam adeo uirulentis versibus insectatus est, vt vterque se laqueo præfocauerit.*

Archilochi patria.

Ἀρχιλόχου πατρίς, *id est, Archilochi patria. Diogenianus testatur hoc dici solere de mordacibus ac maledicis. Videas enim populos nonnullos natura dicaces, cuiusmodi fuisse feruntur Siculi.*

Genuino mordere.

QVI *clanculum obtrectant lacerantq. quempiam, eum genuino mordere dicuntur. Persius:*

Et genuinum fregit in illis,

Lucilium sentiens poetam Satyricum, Item diuus Hieronymus: Possim respondere, si uelim, possim genuinum læsus infigere. Dentes autem genuini sunt omniũ reconditissimi ac propemodum operti gengiua. Sero emergunt homini: nempe circiter annum vigesimum: multis & octogesimo, vt auctor est Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo. Et ob id haud ab re, liuoris atque obtrectationis morbo dicati. Potest non absurde referri & ad uiperæ denticulos illos, quibus eam venenum infundere putant. Plinius eodẽ, quod modo citauimus capite. Nam hi quoque sunt viperis subgeua fistulosi. Potest & ad canes referri, qui postremis dentibus ossa duriora circumrodunt. Omnis autem obtrectatio morsus dicitur. Vnde Aristophanes iocatur, in anulo non inesse remedium aduersus sycophantæ morsum. Diogenes apud Laertium rogatus, cuius nam animantis morsus esset perniciosissimus: Ex feris, inquit, obtrectatoris, ex cicurib[us] adulatoris. Hoc venenum Horatius loliginis succum appellat.

Aureo piscari hamo.

AVREO *piscari hamo dicuntur, qui mediocris commo-*

di

di cupiditate periculum adeunt, vt maximarum reru faciant iacturam. Commemoratur inter facete dicta Octauij Cæsaris a Suetonio. Fit enim nonnunquam, vt piscis hamum etiam ipsum secum auferat. Porro metaphoræ pleraq. a piscatione ductæ prouerbij vice sunt vsurpatæ. Sicut expiscari apud Terentium, pro eo quod est diligenter elicere atque exquirere. Vorare hamum apud Plautum. Semper tibi pēdeat hamus, apud Nasonem. Quod si quis pugnet, Augusti dictum non esse prouerbium, certe prouerbiale est nec indignum quod in hunc ordinem adlegatur. Potest fieri, vt quibusdam etiam hoc libuerit, aureo hamo piscari. Siquidem auctore Suetonio, Nero Cæsar reti aurato, funibus purpura coccoq. nexis piscari solitus est. Proinde quoties sic ambimus quippiam, vt si potiamur optatis, mediocre sit emolumētum, sin fallat spes, damnum ingens, apte dicemur aureo piscari hamo. Id quod frequenter usu venit iis, qui scrutantur abditas terræ venas, sed frequentius qui vulgo dicuntur Alcumistæ, de quibus apud Athenæum libro sexto, venuste dixit Phalereus Demetrius. ὅτι πολλάκις καταγελάσαντες τὰ ἐμφανῆ, ἀδήλων ἕνεκα, τὰ μὲν οὐκ ἔλαβον, τὰ δὲ οὐκ ἔχουσι ἀπέβαλον, *id est, Quod frequenter certis consumptis incertorum gratia, quæ se capturos sperabant non ceperunt, quæ uero habebant abiecerunt.*

Sapientia vino obumbratur.

PLINIVS *historiæ mundi libro vigesimotertio, capite primo: Vinum ieiunos bibere nouitio inuento inutilissimum est. Curas, vigoremq. animi impedit, ad procinctum tendentibus, somno accommodatam, ac securitatibus: iamq. dudum hoc fuit, quod Homerica illa Helena ante cibum ministrauit. Sic quoque in prouerbiū cessit: Sapientiam vino obūbrari. Hactenus Plinius. Porro quod Plinius citat, est Odysseæ quarto.*

Homines frugi omnia recte faciunt.

M.TVLLIVS *libro Tusculanar. quæst. 4. Frugalitatis nomen tanquam ad caput referre volumus, quod nisi eo nomine virtutes continerentur, nunquam illud tam peruulgatum esset, vt iam prouerbij locum obtineret: Homines frugi, omnia recte facere. Hactenus Cicero. Docet adagium, quosdam improbos homines certis in rebus nonnunquam esse vsui, ac praclare se gerere: verum ubiq. ac perpetuo præstare virum integrum atque inculpatum, id eius demum esse videtur, qui natura vereq. sit probus. Alludit ad hanc sententiam Euripides in Hecuba, cum ait:*

Ἀνθρώποις δ' ἀεὶ
Ὁ μὲν πονηρὸς οὐδὲν ἄλλο πλὴν κακός
Ὁ δ' ἐσθλὸς, ἐσθλὸς, οὐδὲ συμφορᾶς ὕπο
Φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. *id est,*

Cæterum in mortalibus
Quisquis malus, nil aliud ille quam malus,
Frugi vsque frugi est, non enim ingenium grauis
Fortuna uitiat, sed probus semper manet.

Item Iphigenia in Aulide:

Ὁ δ' ἐσθλὸς,
Ἐσθλὸς πανταχοῦ,
At qui probus,
Is palam est semper probus.

Aristoteles libro Moralium septimo: Τί, τὸ μὲν ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν παντοδαπόν. καὶ ὁ μὲν ἀγαθὸς ὅμοιος ἀεὶ, καὶ οὐ μεταβάλλει τὸ ἦθος. ὁ δὲ φαῦλος καὶ ὁ ἄφρων οὐδὲν ἔοικεν ἕωθεν καὶ ἑσπέρας. *id est, Siquidem quod bonum idem simplex, cōtra quod malum, id uarium est. Et qui bonus, is semper sui similis, neque unquam commutat mores. At quisquis improbus & stultus, haud quaquam idem esse uidetur mane & vesperi.*

Fallacia alia aliam trudit.

TERENTIVS *in Andria: Fallacia alia aliam trudit. Donatus admonet prouerbiali figura dictum. Sumptū a consuetudine conantium fallere, ac dolos dolis consarcinantium ne deprehendantur. Vnde consutis dolis dixit Plautus. Et sutelas appellat huiusmodi technas. Et* δόλους ὑφαίνειν, *apud Homerum, id est, dolos texare.*

Sera in fundo parsimonia.

PROVERBIALIS *sententia apud Senecam in prima epistola: Sera in fundo parsimonia, digna profecto, quæ omni scrinio, omni cado, omni cellæ penuariæ inscribatur. Admonet in tempore parcendum rebus necessarijs, neque imitandum profusorum vulgus, qui tum denique incipiunt parcere, posteaquam viderint minimum superesse. Erit elegantior sententia, si traducatur ad res animi: veluti si quis admoneat iuuenes, ne sinant optimos illos annos inaniter effluere, ne illis eueniat quod plerisque solet euenire, vt iam natu grādes animum ad res honestas applicent: & cum perpusillum uitæ supersit, tum tempori parcere incipiant. Seram enim in fundo parsimoniam esse. Prouerbium sumptum apparet ex Hesiodo, cuius hi sunt versus in opere, cui titulus, Opera & dies:*

Ἀρχομένου δὲ πίθου καὶ λήγοντος κορέσασθαι,
Μεσσόθι φείδεσθαι. δειλὴ δ' ἐνὶ πυθμένι φειδώ. *id est,*
Plena vbi dolia sunt, aut iam prope inania vini
Tum satiare, sed in medio sic parcior esto.
Absurdum siquidem & graue in imo parcere fundo.

Adlusit huc Persius Satyra 11.

-Donec deceptus & expes,
Nequidquam fundo suspires nummus in imo.

Plutarchus in Sympofiacis Decadis septimæ, problemate tertio indicat poetam admonuisse, tum esse bibendum vinum, cum est optimum. Vinum autem in medio saluberrimū optimūq. esse putauquemadmodum summa pars olei potissimum laudatur, mellis infima. Primū, quod vini uis calor est, is autem videtur maxime colligi circa medium, proinde id optimum esse seruare. Deinde vini pars inferior vicina fecis corrumpitur, summa pars ab aere proximo læditur. Nam aerem inimicum esse vino vel illud satis arguit, quod dolia pleno vinum minus uappescit, quam semipleno. Tum quod terra defossa, vt aer attingere non possit, quam diutissime vigorem suum conseruant. Theocritus item in Charitibus:

Κεινεὰ δ' ἐν πυθμένι χηλοῖο. *id est,*
Vacuæ fundo capsæ. scrinium inane significans.

Sybaritica mensa.

Συβαριτικὴ τράπεζα, *id est, Sybaritica mensa. De conuiuio dicebatur nimium apparato. Natum a gentis eius moribus. Est enim Sybaris oppidum vicinum Crotoni, vt*

ni, vt testis est Herodotus libro quinto. Stephanus indicat postea Thurion appellatum. vnde Sybaritæ dicti, gens in architectura voluptatum operosissima: Suida teste, luxu deliciisq. adeo notabilis, vt quidquid effœminatum, quidquid molle, quidquid accurata atque ambitiosa luxuria paratum esset, id vulgo Sybariticũ diceretur. Vnde Ouidius in libro Tristium secundo, scribens ad Augustum:

Nec qui composuit nuper Sybaritida fugit.

Sybaritida vocat opus Hemitheonis cuiusdam cinædi Sybaritæ, de generibus voluptatum, & obscœnarum deliciarum. Item Martialis libro duodecimo:

Qui certant, inquit, Sybariticis libellis.

Philo Hebræus in vita Moysi, Sybariticas nequitias vocat lasciua poemata. Maximus Tyrius in dissertione tertia de voluptatibus, Sybariticas saltationes cõmemorat. Aristoteles libro Moralium Eudemiorũ primo, Smyndiridem quoque Sybaritam comparem Sardanapalo inter voluptarios nominauit. Suidas fabulas aniles, aut parum pudicas, Sybariticas appellatas scribit. Idem refert, Sybaritas instituisse, vt equi ad tibiæ cantum saltare condiscerent. Et luxuriosos Sybaritas appellatos: & Sybarissare, Sybaritarum ritu deliciis indulgere dictum. Adstipulatur & Quintilianus libro tertio: Frugalitas, inquiens, apud Sybaritas forsan odio foret. Plutarchus in conuiuio septẽ sapientum, tradit apud Sybaritas hunc fuisse morem, vt mulieres ab vsque anno priore ad conuiuium vocarentur, quo se per otium auro vestibusq. possent exornare. Hæc atque huiusmodi ferme referuntur ab Angelo Politiano Miscellaneorum capite 15. Ceterum conuiuium Sybariticum depingit, ac missus Sybaritici meminit Aelius Lampridius in Heliogabali vita, Imperatoris luxu perditissimi; adeo vt nomen inuenerit, vulgo dictus Apicius. Lampridij verba hæc sunt: Semper, inquit, sane aut inter flores sedit, aut inter odores preciosos. Amabat sibi precia maiora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexin in conuiuio hanc esse asserens. Sexcentorum struthionum capita una cœna multis exhibuit ad edenda cerebella. Exhibuit aliquando & tale conuiuium, vt haberet viginti & duo fercula ingentium epularum, sed per singula lauarentur, & mulieribus vterentur, & ipse & amici cum iureiurando, quod efficerent voluptatem. Celebrauit item tale conuiuium, vt apud amicos singulos singuli missus appararentur: & cum alter maneret in Capitolio, alter in Palatio, alter in Cælio, alter trans Tyberim, & vt quisque mansisset, tamẽ per ordinem in eorum domibus singula fercula ederentur, ireturq. ad omnium domos. Sic vnum conuiuium vix toto die finitum est, cum & lauarent per singula fercula, & mulieribus vterentur. Sybariticum missum semper habuit ex oleo & garo, quem quo anno Sybaritæ repererunt, perierunt. De Sybaritarum tum luxu, tum interitu, permulta commemorat et Athenæus in Dipnosophistis, cum alibi, tum libro duodecimo, in quibus & illud: Sybaritas nullam artem recipere in suam ciuitatem quæ sine strepitu non potest exerceri, veluti fabrorum ærariorum aut lignariorum ac similium, ne quid sit quod dormientibus obstrepat. Ob eandẽ caussam gallum gallinaceum fas non est in ciuitate ali. Alia præterea deliciarum argumenta refert illic, si cui vacat legere. Aristophanes τὸ ῥῆμα συβαρίζειν dixit, pro eo quod est, opipare, ac genialiter viuere.

Ἤδη δ' ἔξεσται τοῦθ' ὑμῖν,
Πλεῖν, μένειν, κινεῖν, καθεύδειν,
Ἐν πανηγύρεις θεωρεῖν,
Ἑστιᾶσθαι, κοτταβίζειν,
Συβαρίζειν, id est,

Iam vero licebit vobis nauigare, manere, mouere, dormire, in festis spectare, conuiuio accipi, cottabo ludere, Sybarissare. Gregorius Theologus ad Basilium simili tropo mensam luxu redundantem, Alcinoi dixit, οὐχ ὡς λωτοφάγου πενίαν, ἀλλ' ὡς Ἀλκινόου τράπεζαν, id est, Non ad lotophagorum inopiam, sed Alcinoi mensam.

Sybaritica calamitas.

Συβαριτικὴ συμφορά, *id est, Sybaritica clades. Stephanus tanquam prouerbium notauit. Porro quemadmodum Sybaritæ perierint, idem narrat ad hunc modum. Oraculum huiusmodi acceperant:*

Εὐδαίμων Συβαρῖτα πανευδαίμων, σὺ μὲν αἰεὶ
Ἐν θαλίῃσι ἐὼν τιμᾷν γένος αἰὲν ἐόντων,
Εὖτ' ἂν δὲ πρότερον ἔτι τὸν θεῖον σεβίζῃ
Τηνίκα σοι πόλεμός τε καὶ ἐμφύλιος στάσις ἥξει. id est,

Felix omnino felix Sybarita futurus,
Dum rebus lætis venerabere numina diuum.
At simul atque illis mortalis homo anteferetur,
Tum veniet bellumq. tibi atq. domestica turba.

Euenit deinde, vt Sybarita quispiam seruum loris cæderet in agro, qui cum ad numinis aram confugisset, nihilominus persequente domino cædebatur. Quod vbi vidit sibi nihil profuisse numinis reuerentiam, protinus ad monumentum patris herilis confugit; atque ibi demum religione commotus herus, destitit a cædendo. Itaque iuxta dei responsum, a Crotoniatis euersi sunt Sybaritæ. Aelius Lampridius in vita Heliogabali, scribit eos eodem anno periisse, quo missum ex oleo & garo reperissent, quem ob id Sybariticum vocabant, vt modo diximus. Ceterum de Sybaritarum luxu, deq. calamitate, permulta retulit Athenæus libro duodecimo, si cui hæc non satisfaciũt. Quadrabit adagium in eos, qui neglectu deorum, aut ob intemperantem luxum subuertuntur.

Sybaritæ per plateas.

Συβαρῖται διὰ πλατειῶν, *id est, Sybaritæ per plateas, Contra fastuosius ingredientes per viam, seseq. velut ostentantes. Sumptum adagium a fastu luxuq. Sybaritarum. Aphricanus in oratione quæ Cestis inscribitur: Sed enim, inquit, Sybaritæ fastu præturgidi. Venustius erit, si paullo longius detorqueatur: veluti si de homine insolentius se gerente, aut arrogantius de se loquente, aut de stilo phaleratiore dicas, συβαρίτης διὰ πλατειῶν. Cognatum est illi, quod alio dictum est loco, ἀγρονομυγίτης. Refertur adagium a Suida atque Zenodoto.*

Syracusana mensa.

Συρακουσία τράπεζα, *id est, Syracusana mensa, prælauta atque opipara dicebatur. Syracusani enim vt erant olim opibus florentissimi, ita voluptatibus ac deliciis*

addictissimi. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati: καὶ τραπέζαις, inquit, ὑπὲρ τὰς ἐν Σικελίᾳ, id est, Ac mensa Siculis lautiores. Athenaeus libro duodecimo διαβόητοι δὲ εἰσιν ἐπὶ τρυφῇ καὶ αἱ Σικελῶν τράπεζαι, id est, Celebres sunt ob delicias & Siculorum mensae. Addit ex Clearchi auctoritate, Siculos dicere apud se mare quoque dulce esse, quod gaudeant eduliis quae mare porrigit. Meminit Siculae mensae Diogenes in epistola quadam ad Aristippum. Item Aristides in Pericle. Denique Strabo libro sexto & haec aliaq. plura commemorat. Plutarchus in uita Niciae ex Diphilo refert: παχὺς, ἐνβολβιμένος γαστρὶ σικελικῷ, id est, Pinguis & abdomine Siculo stercoratus siue saginatus: quod miramur quare Latinus interpres ivertendũ putarit, delibutus, cum βόλβιτον significet stercus bubulum, vtilissimum agrorum letamen. Plato in epistola quadam ad propinquos Dionis, negat sibi felicem illam vitam in Siculis Italicisq. mensis ac reliquis voluptatibus sitam unquam placuisse. De Syracusanorum luxu meminit & Aristoteles in Politia eius gentis, addens Dionysium minorem nonnunquam ad nonagesimum vsque diem ebrium perseuerasse, atque ob eam rem caecutientibus ac vitiosis oculis fuisse. Narrat Theophrastus apud Athenaeum, amicos illius & compotores in conuiuiis adsimulare solitos, non videre se se vel cibos vel calices appositos, videlicet ad eum modum adulantes regi caecutienti: Vnde διονυσιοκόλακες sunt appellati. Apud eundem Aristophanes ἐν δαιταλεῦσιν,

Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἔμαθεν ταῦτ᾽ ἐμοῦ πέμποντος,
Ἀλλ᾽ μᾶλλον πίνειν, ἔπειτ᾽ ᾄδειν κακῶς, Συρακοσίαν τράπεζαν Συβαρίτιδάς τ᾽ εὐωχίας, id est, Atqui haec quidem me duce non didicistis, verum bibere potius, deinde male canere, Syracusanorum mensam Sybariticaq. conuiuia. Item Plato de Repub. tertio, Συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν καὶ σικελικὴν ποικιλίαν ὄψου ὡς ἔοικας οὐκ αἰνεῖς, id est, Syracusanam amice mensam, & Siculam in obsoniis varietatem non videris approbare. Athenaeus libro decimoquarto citat Cratinum, qui praelautam culinam ac bene fumantẽ ac suauiter olentem describens, ita loquitur,

Οἰκεῖν τις ὡς ἔοικεν ἐν τῷ χάσματι
Λιβανωτοπώλης, ἢ μάγειρος σικελικός. id est,
Habitare mi hoc videtur aliquis in specu,
Qui tura odora uendit, aut Siculus coquus.

Apud eundem mox Antiphanes quoque laudat Siculos coquos, vt arte condiendi praestantes. Verum his temporibus Siculi frugalitatem Hispanicam & Italicam sic imitantur, vt propemodum superent, huiusq. prouerbij gloriam plane perdiderunt. Quamquam Athenaeus in Dipnosophistis, inter opiparas mensas etiam Italicas recenset. At his sane temporibus priscam illam frugalitatis laudem sibi uendicarunt: quẽadmodum & Graeci ad pristinam illam temulentiae gloriam postliminio redierunt. Vnde Faustus Andrelinus Foroliuiensis poeta, non solum laureatus, verumetiam regius, atque etiam si diis placet, Regineus, vetus congerroneus, qui plus quam triginta iam annos in celeberrima Parrisiorum Academia poeticen docet, in carmine quod de pauimento Parrisiensi inscripsit, adagionem in Anglos deriuauit: Mensa, inquiens, Britanna placet.

Spithama vitae.

Σπιθαμὴ τοῦ βίου id est, Spithama uitae, hoc est, modus vitae perpusillus. Prouerbialis est figura, mutuo sumpta a rerum mensoribus, apud quos Spithama seu palmus digitos duodecim continet, quantum ferme longissimo digitorum porrectu complecti licet. Quin hodie quoque pusillum homunculum palmum aut pugillum hominis appellant idiotae nostrates. Translatum a fabris, qui quattuor digitis coniunctis metiuntur materiam, eam mensuram appellant palaestam. interdum diducta manu a summo pollicis, usque ad summum digiti medij, quam uocant σπιθαμήν. Refertur adagium a Diogeniano.

Noua Hymetia, falerna vetera.

MACROBIVS libro Saturnalium septimo. Cur Disarii: mel & vinum diuersis aetatibus habentur optima? Mel quod recentissimum: vinum, quod vetustissimum. Vnde est & illud prouerbium, quo vtuntur gulones: Mulsum quod probe temperes, miscendum est nouo Hymetio, falerno vetulo. Quod adagium non uidetur vbi nobis possit usui esse, sed tamen adscripsimus, ne nihil omnino de popinis mutuati uideremur. Nisi forte placeat eo torqueri vt dicamus, e diuersis rebus quadam optime conflari.

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit.

AELIVS Lampridius in vita Alexandri Seueri. Idem inquit, addebat sententiam de furibus notam, & Graece quidem, quae Latine hoc significat: Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit. Quae Graece talis est,

Ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δοὺς, ἐκφεύξεται. id est,
Qui multa tollit, pauca dat, seruabitur.

Admonet adagium, id quod nostris quoque temporibus vulgo factitant fures non omnino stupidi, non nisi magnis praedis iniiciendam manum, vt supersit quo iudicem, si forte sit opus, corrumpant atque exoculent. Ceterum qui parua tollunt, deprehensi pendent, vtpote quibus nihil sit quod impertiant praefectis.

In simpulo.

MAR. TVLLIVS libro De legibus tertio agens de lege tabellaria, hoc est, de iure ferendorum per tabellam suffragiorum: Et auus quidem noster, inquit, singulari virtute in hoc municipio quo ad vixit, restitit M. Gratidio, cuius in matrimonio sororem, auiam nostram habebat, ferenti legem tabellariam; Excitabat enim fluctus in simpulo, vt dicitur, Gratidius, quos post filius eius Marius in Aegaeo excitauit mari. Hactenus Cicero. Quantum igitur coniectura consequi licet, in simpulo fieri dicebant, quod in re minuta atq. humili fieret. Est n. simpulum, auctore Festo, vas paruum, non dissimile cyatho; unde mulieres diuinis rebus deditae, simpulatrices uocentur. M. Varro scribit, vas esse minutim fundens, in cuius locũ successerit epichysis, unde veteres res minutas, nulliusq. precij simpularias appellabãt. Plinius libro 35. capite 12. In sacris quidem

quidem etiam inter has opes non myrrhinis crystallinisue, sed fictilibus prolibatur simpulis innocentius. Attestatur & M. Varro cum apud Nonium Marcellum ait, deos ipsos uili simpulo inuitari. Item Apuleius, In hodiernum, inquit, populus Romanus diis immortalibus Simpulo & Catino fictili sacrificat. Sunt qui pro Sympulo legant Sympuuium, cuius meminit Iuuenalis satyra 6.

-Aut quis
Sympuuium ridere Numa, nigrumq. Catinum,
Aut Vaticano fragiles de monte patellas
Ausus erat.

M. Tullius in Paradoxis, Quid autem Numa Pompilius? minusne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas fuisse, quam filicatas aliorum pateras arbitramur? Polemon apud Athenaeum libro 11. tradit, ad ipsius etiamnum aetatem Graecos quosdam bibere solitos ex fictilibus, uelut Argiuos in publicis conuiuiis, ac Lacedaemonios in festis, aut epiniciis, aut nuptiis virginum. Proinde non absurdum videtur, si quis existimet sumptam allegoriam a puerorum lusu, quo solent per fistulam angustam in simpulum inflantes, quasi fluctus quosdam & aquae strepitum excitare.

Proteo mutabilior.

Πρωτέως ποικιλώτερος, id est, Proteo mutabilior, in uafrum & versipellem competit. Lucianus in sacrificiis, Iouem ποικιλώτερον αὐτοῦ Πρωτέως appellat, quod se subinde in alias atque alias formas transfiguraret. Plato in Ione, Ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω, id est, Sed prorsus Protei in morem, in omnem speciem verteris, sursum ac deorsum teipsum distorquens. Horatius in eos, qui facile vertunt sententiam,

Quo teneam uultus mutantem Protea nodo?

Item alibi,

Effugiet tamen haec sceleratus vincula Proteus.

Protea uocat tergiuersantem, & quem Graeci vocant δυσάλεκτον, id est, Deprehensu difficilem. Porro fabulam Protei notiorem arbitramur, quam vt hic sit recensenda. Extat apud Homerum Odyssea 4. & apud Maronem quarto item Georgicon. Simili figura diceretur & Vertumno inconstantior. Nam hic deus in omnigenam speciem sese variat, vnde & nomen reperit apud Latinos. Horatius,

-Vertumnis, quotquot sunt, natus iniquis.

Huius meminit Ouidius, describens quemadmodum amans Pomonam deam, alias subinde formas asdumpserit. Et Ἐμπούσης ποικιλώτερος, id est, Empusa mutabilior. Cuius mentionem fecit Lucianus in commentario De saltationibus, Ἴδοις τ' ἂν αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτὸν καιρὸν ἀκαρὲς διαλλαττομένους, καὶ αὐτὸν μιμουμένους τὸν Πρωτέα. εἰκάζειν δὲ χρὴ τὴν Ἔμπουσαν τὴν ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην, id est, Videbis igitur ipsos eodem in tempore subito in alium transfigurari speciem, atque ipsum referre Proteum. Quin & Empusae exemplum conferre oportet, quae sese in innumerabiles uarias formas. Meminit huius Aristoph. in Ranis,

Καὶ μὴν ὁρῶ νὴ τὸν Δία θηρίον μέγα.
Ποῖόν τι; Δεινόν. παντοδαπὸν γοῦν γίγνεται.
Τοτὲ μέν γε βοῦς, νυνὶ δ' ὀρεύς, τοτὲ δ' αὖ γυνή.
Ὡραιοτάτη τις. ποῦ 'στι; φέρ' ἐπ' αὐτὴν ἴω.
Ἀλλ' οὐκ ἔτ' αὖ γυνή ἐστιν, ἀλλ' ἤδη κύων.
Ἔμπουσα τοίνυν ἐστί. id est,

At maximam profecto uideo beluam.
Qualem? Nouam, quae in cuncta subito vertitur,
Modo bos, modo autem mula, rursum foemina
Pulcherrima. Age vbi est? recta ad illam iam feror.
At rursus haud est mulier, immo iam canis.
Empusa proinde est.

Interpres adscribit. Empusam spectrum quoddam esse quod ab Hecate soleat emitti videndum miseris & calamitosis. Id subinde consueuit aliis atque aliis formis exhibere sese. Quidam existimant meridianis horis apparere solitum iis, qui parentant manibus. Sunt qui hanc ipsam Hecaten affirment esse; narrant autem vno videri pede, unde & nomen inditum putant ἐμποδίζουσα εἶναι ἑνὶ ποδί. Demosthenes ait Aeschinis matrem, cui ipse Leucothoae nomen mutasset, appellatam fuisse Empusam, eo quod quaestus gratia quiduis & faceret & pateretur.

Amicus magis necessarius, quam ignis & aqua.

Ἀναγκαιότερος πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος, id est, Amicus magis necessarius quam ignis & aqua. Hyperbole prouerbialis, admonens neminem esse tam diuitem aut potentem quin opus habeat amicorum officiis. Quemadmodum enim citra ignem & aquam non constat hominum vita, ita nec sine consuetudine atque opera familiarium, quos ob id ipsum Latini necessarios vocant, vt amicitiam necessitudinem. Innuit adagium duo quaedam maxima commoda colligi ex amicitia, voluptatem, & vsum. Nihil est enim neque iucundius igni, neque vtilius aqua. Quam ob rem scripsit Horatius,

Nil ego contulerim iucundo sanus amico.

Item Euripides apud Plutarchum,

Εἰς ὄμματ' ἀνδρὸς φίλου ἐμβλέπειν γλυκύ. id est,
Dulce est tueri hominis amici lumina.

Recensetur adagium a Plutarcho, commentario quem inscripsit; Quo pacto sit dignoscendus assentator ab amico, Καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται, πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος, id est, Quapropter dicunt etiam, amicum igni quoque & aqua magis necessarium esse. Extat & apud Aristotelem in Moralibus, & apud Ciceronem in Laelio. Hodieq. vulgus indoctum habet in ore, quod est uerissimum: Tolerabilius viui sine pecuniis, quam sine amicis.

Lupus circum puteum chorum agit.

Λύκος περὶ τὸ φρέαρ χορεύει, id est; Lupus circum puteum chorum agit. In eos dicetur, qui sumpta inaniter opera, spe sua frustrantur. Aiunt enim lupo morem esse, vt si quando sitiat nec tuto se possit demittere, circum puteum oberret, frustra inhians aquae, quam non possit contingere. Sunt qui paroemiam inde ductam existiment, quod aliquando veniat usu, vt lupus pecudem aliquam, aut hominem insectetur: qui postea quam se in puteum, quempiam altiorem metu demiserit, obambulat ille, velutiq. saltantium in modum in orbem circumagitur, prae cupiditate, quam tamen potiri non queat.

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quomodo possit adulator ab amico dignosci, οἱ χρώμενοι περὶ ταῦτα ... αὐτοῖς, τὸν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ὀρχοῦνται ... id est, Qua qui vtuntur, seipsos quoque in perniciem add ... unt, re vera saltationem illam circum puteum salt ... ntes. Loquitur autem de dicacitate intẽperanti & vi ... nta, qua fit, vt nec illis quidquam vtilitatis adseramus, in quos dicimus, & nobis ipsis maximum malum conciliemus. Refertur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano.

Lydius currus.

Λύδιον ἅρμα, id est, Lydius currus. Hoc scommate notabantur, qui in certamine quopiam longe ceteris essent inferiores. & παρὰ λύδιον ἅρμα τινὲς, id est. Iuxta Lydium currum curris. Plutarchus in libello quem inscribit, De dignoscendo assentatore ab amico, Τὸν δὲ κρείττονα τρέμων καὶ δεδιὼς, οὐ μὰ Δία παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ἀλλὰ παρὰ χρυσὸν ἰφθόν, id est, Ceterũ superiorem metuit ac veretur, non hercle ad currum Lydium pedes ingrediens, sed ad aurum purum. Refertur adagium a Diogeniano. Quidam ad Pelopem Lydium referunt, qui suo curru uicerit Oenomaum socerum, in quibus est Gregorius Nazianzenus, sic vsurpans, vt dicat se tanto esse inferiorem eximiis Basilij virtutibus, quantum pedes abest a Lydio curru. Effertur & ad hunc, vt diximus, modũ paroemia, Παρὰ λύδιον ἅρμα τρέχειν, id est, Præter Lydium currum currere, aut iuxta Lydium currum, vt pedes intelligatur certare cum Lydio curru uelocissimo, quod quidem certamen nimis inique comparatum videatur. Achilles apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi, pedestri cursu certat cum quadriga, & vincit. Plutarchus in uita Niciæ e Pindaro allegat, Οὐ γὰρ μὰ Δία, inquit, παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων, ὥς φασι Πίνδαρος, id est, Nõ enim per Iouem iuxta Lydium currum pedes incedẽs, ut inquit Pindarus. Herodotus libro primo tradit, olim Lydios præ ceteris equitatu ualuisse, nec aliter fere nisi ex equis pugnare.

Cinclus.

Κίγκλοι, id est, Cincli, rusticano prouerbio dicebantur præter modum pauperes, quibus neque domus esset, neque quidquam quod suum possent dicere. Qualem Catullus describit Furium, cui neque uillula fuerit, neque domus, neque area. Cinclus enim auis quædam est imbecillis, atque inualida, ita vt non possit ipsa sibi propriũ nidum parare, proinde oua nidis supponit alienis. Vnde & rustici uerterunt in adagionem, vt mendicos & errones Cinclos vocent. Auctor Aelianus libro De naturis animantium duodecimo. Quod genus homines Græci ἀοίκους vocant, hoc est, expertes penatium. Suidas tradit Cinclum auem esse maritimam, gracilem, nulloq. ferme corpore, cui peculiare sit clunium pennas subinde mouere, unde & nomen additum σεισοπυγίς, nimirum ab agitatione caudæ. Eam prouerbio fecisse locum, quo Menander sit usus in Thaide,

Πτωχότερος εἶ Λεβηρίδος καὶ κιγκλοῦ. id est,
Mendicior Leberide atque Cinclo.

Hinc κιγκλίζειν dici, pro eo quod est, commoueri, & obstrepere.

Quæ sub alis fiunt.

Αἱ ὑπὸ μάλης πράξεις, id est, Facta subalaria, Prouerbiali figura dixisse videtur Plutarchus in commẽtario quod inscribitur, Quo pacto sit dignoscendus adulator ab amico: Πρὸς ... inquiẽs, καὶ πρὸς τὰς ἀπίους ἀπολαύσεις, οὐ ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀποδειλιῶντες ἐστιν, id est, Ad laborem & res honestas segnis, in his rebus quæ sub ala fiunt, nihil recusat. De adulatore loquitur, ad honesta officia tum pigro, tum inutili: ad uoluptaria ministeria prompto: videlicet ad scortum cum fide adducendum, ad comparanda opsonia, ad instruendum conuiuium. Equidem opinamur, ob id adulationi sub alis sedem datã esse, quod hæ corporis partes titillationẽ præcipue sentiant, siue ob cutis tenuitatem, siue quod insolitus nobis earum contactus partium: siue quod is locus venulas habeat, quibus frictu calefactis, eiusmodi nascatur delectatio. Aristoteles sectione 35. Problemate 2. indicat, sub alis potissimum, ac sub pedum vestigiis fieri titillationem, coniectans in caussa esse, vel quod ibi cutis sit mollior, uel quod contactus sit insolens, quod idem usu venit in auribus. Quid autem aliud est adulatiõ, quam aurium pruritus quidam & gargarizatio? Vnde Lucianus in dialogo quodam Charontis, Menippi & Mercurij, philosophum quempiam omnibus exuens vitiis: ... ἔτι τι ἔχει φέρεις ὑπὸ μάλης ... κολακείαν ... id est, Vnum quiddam adhuc sub alio gestat, quod est omnium grauissimum. Quid nã Menippe? Adulationem Mercuri, quæ illi plurimum attulit emolumenti in vita: nisi si quis malit ὑπὸ μάλης, ita dictum, ut alibi Lucianus dixit, ὑπὸ κόλπον, sub sinu, significans eum Veneris usum, qui non vacat turpitudine. Nam oscula, quæq. supra sinum fiunt, vtcunq. tum honestate possunt cohærere. ceterum infra asinum ...

Simul sorbere & flare difficile.

TRANIO seruus apud Plautum in Mostellaria, obiurgatus est ab hero, quod nõ maturius rediisset: cum ille se alibi fuisse diceret, nec simul apud herum esse potuisse, & illud quod iussus fuerat, peragere: Si moles, inquit, verbum hoc cogitare, simul flare sorbereq., haud factu facile est. Commode vtemur hoc adagio, si quando significabimus, negotia quæpiam id genus esse, vt pariter ab iisdem tractari non queant. Veluti si quis conetur simul & litteris & voluptatibus vacare: simul amoribus & parsimoniæ indulgere: simul vxori studiisq. satisfacere: Quemadmodum fieri non potest, vt quis eodem in tempore sorbeat, haustõ spiritu, & flet, emisso halitu. Affine videtur huic adagio illud Phocionis ad Antipatrum: Οὐ δύνασαι μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι, id est, Non potes me simul & adulatore vti, et amico. Ad hæc sententia ille, qui falso Seneca inscribitur:

Amare & sapere, vix deo conceditur.

Quodq. ait Terentium imitatus Horatius,

Nihilo

-Nihilo plus explicet, ac si
Insanire paret certa ratione, modoq.

Mar. Tullius Philippica 11. Duas tamen res magnas præsertim, non modo agere uno tempore, sed ne cogitã do quidem explicare quisquam potest.

Manum admouenti fortuna est imploranda.

Καὶ χεῖρα προσφέροντα δεῖ τὴν τύχην ἐπικαλεῖν, id est, Manum admouenti fortuna inuocanda est. Admonet adagium, ita fidendũ esse diuino auxilio, vt nihilo segnius, quantum in nobis est, etiam ipsi nostra adnitamur industria: alioqui non audituros superos inertium ac desidiosorum vota.

Plutarchus in Apophthegmatis Lacedæmonicis, refert apud eam gentem deos deasq. omnes hastatos fingi solere: Venerem etiam ipsam armis indutam, tamquam ne illi quidem otium agant, sed bellicis studiis exerceantur: Addunt, inquit, & prouerbium,

Τὰν χεῖρα ποτιφέροντα τὰν τύχαν καλεῖν. id est,
Manum admouenti sunt uocanda numina.

Aeschylus apud Stobæum,

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est,
Huic qui laborat, numen adesse assolet.

In eandem sententiam Pindarus in nemeis, Εἰ δέ τις ἀρετᾷ κρίνεις ἐλθὼν εἰ ν πόνοις ἐγκύρσαιτο, σὺν θεοῦ δὲ τύχᾳ, id est, Ad summum uirtutis apicem peruenerunt, qui gustarunt labores, non autem sine dei fortuna. Proinde nec ita fidendum industriæ, vt diuinam opem negligamus: nec ita rursum pendendum ab illa, vt nostrum prætermittamus officium. Allusisse uidetur huc Aeschylus in Persis,

Ἐγὼ δὲ πῶς
Διὰ μακροῦ χρόνου τάδ' ηὔχουν ἐκτελευτήσειν θεούς,
Ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐτὸς, χὠ θεὸς συνάπτεται, id est,
Plurimo iam tempore a deis
Optaueram hæc vt dextra conficerent mihi. at
Vbi vigilas ipse, dij quoque admouent manum.

Refertur ex eodem:

Φιλεῖ δὲ τῷ κάμνοντι συσπεύδειν θεός. id est,
Adesse gaudet sed laboranti deus.

Nonnulli, quorum est Suidas, adagii originem ad apologum referunt. Rusticus quidam cum plaustrum hæreret in lama, otiosus inuocabat Herculem. At ille adstans, Admoue, inquit, manum rotæ, ac stimula boues, itaq. deum inuoca.

Τὴν χεῖρα προσφέροντα τὸν θεὸν καλεῖν.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

M. Tullius Tusculanarum quæstionum libro primo: Sed hic quidem quamuis eruditus sit, sicut est, hæc magistro concedat Aristoteli, canere ipse doceat. Bene enim illo prouerbio Græcorum præcipitur,

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

Hactenus Cicero. Est autem senarius iambicus, admonens, vt quarum rerum sumus periti, in his duntaxat disputandis tractandisq. versemur: quarum vero sumus rudes, eas doctioribus concedamus, neque professionem alienam nobis uindicemus, neque in messem alienam mittamus falcem, neue sutores vltra crepidam iudicemus. Apud A. Gellium Plato ex Euripide citat, sed in sensum non nihil diuersum a Ciceroniano, nempe suo quemq. vitæ instituto studioq. impense delectari, quod in eo se laudem aliquam assecuturum cõfidat. Accidit, inquit, illis illud Euripidis: Qua in re clarus quisque est, ad eam properat. & diei partem illi plurimam impertit, in qua ipse se exuperet: contra, in qua stupidior ac nihili sit, inde effugit, eamq. contẽnit. Porro versus quem Latine refert M. Tullius, est apud Aristophanem in fabula, cui titulus, σφῆκες: is est eiusmodi,

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. id est,
Quam quisque nouit artem, in hac se exercitet.

Quo quidem loco interpres admonet inter prouerbia celebrari. Vsurpauit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro 8. Qui musico cuipiam, qui prius fuerat holitor, de harmonia cum ipso disputanti respõdit, ἐρδέτω τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. Quãquam in æditione Aldina legitur ἄδοι pro ἔρδοι. Ad hoc prouerbium allusit Horatius ita scribens:

Nauem agere, ignarus nauis, timet: abrotanũ ægro
Nõ audet nisi qui didicit dare. Quod medicorũ est,
Promittunt medici, tractant fabrilia fabri.
Scribimus indocti, doctiq. poemata passim.

Idem in epistola ad Villicum,

Quam scit uterq. lubens censebo exerceat artem.

Huc pertinet illud Pindaricum, quod refert Plutarchus in commentario quem scripsit, περὶ τῆς εὐθυμίας, Τῷ ἅρματι ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφίς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. id est, Equus in quadrigis, in aratro bos. Nauem ocyssime præuertitur Delphinus: apro cædem molienti inueniendus est canis laborum patiens. Videlicet significat unumquemq. adhibendum ad id quo valet. Athenæus libro 8. Cum Ptolemæus cum Stratonico citharœdo contentiosius disputaret de citharistica, ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον, id est, Aliud est, inquit, rex sceptrum, aliud plectrum. Et apud Plinium libro trigesimoquinto, cap. decimo, Apelles Alexandro Magno in officina multa imperite disserenti de pictura, comiter suasit silentium, admonens illum rideri a pueris qui colores terebant.

Dedi malum & accepi.

Dedi malum & accepi. Beticum adagium est, quo licebit vti, quoties eiusmodi permutatio videbitur facta, vt malum pro malo sit redditum & par pari relatum, veluti si quis improbum generum dedisset, ac nurum item improbam recepisset. Recensetur & explicatur a Plinio iuniore in Epistolis. Cæcilius, inquit, Classicus, homo fœdus, & aperte malus, proconsulatum in ea parte non minus uiolenter quam sordide gesserat, eodem anno, quo in Africa Marius Priscus. Erat autem Priscus ex Betica, ex Africa Classicus: inde dictum Beticorum (vt plerunq. dolor etiam venustos facit) non illepidum ferebatur: Dedi malum & accepi. Congruet & in eos qui liberos suos cõmittũt malis præceptoribus, & recipiunt eos peiores quã tradiderãt. Rursum in eos qui lacessunt illos, unde grauius

læduntur, quod vsu venire tradunt iis qui in Aegypto venantur onagros. Nam animal lacessitum frequenter calcitrando lapides missos retorquet in iaculantes tanto impetu, vt pectora insequentium penetrent, aut caput fractis ossibus displodant. Vnde et instrumento bellico nomen inditum, auctor Ammianus libro 23.

Carpet citius aliquis, quam imitabitur.

Μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. *id est,*

Reprendet aliquis citius, atque imitabitur.

Senarius hic Apollodori pictoris operibus inscribi consueuit, qui primus umbrarum imitationem inuenit. Refertur ad hunc modum, μωμήσεταί τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται. *Apte dicetur de re quapiam artis absolutæ, atque inimitabili. Porro res egregias multo procliuius est carpere, quam æmulari. Ceterum est elegans* παρονομασία *in duabus uocibus Graecanicis* μωμήσεται, & μιμήσεται, *quæ cum sono minime distent, tamen res declarāt longe diuersissimas. Huc allusit Plin. libro 37. cap. 11. Imitati multi, æquauit nemo. Theognis in eandem sententiam,*

Μωμεῦνταί με πολλοὶ ὁμῶς κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί.
Μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. *id est,*
Carpunt me plures docti indoctiq. imitari
Nos indoctorum de grege nemo valet.

In foribus adesse.

Ἐπὶ ταῖς θύραις, *id est, In foribus adesse, dicitur allegoria prouerbiali, quod instat, iamq. in proximo est. Plutarchus,* Πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος, *id est, Cum febris in foribus adest.*

Alia Lacon, alia asinus illius portat.

Ἄλλα μὲν Λάκων λέγει, ἄλλα δὲ Λάκωνος ὄνος φέρει, *id est, Alia quidem Lacon dicit, alia Laconis asinus portat. Effertur apud quosdam & ad hunc modum parœmia,* ἄλλα μὲν Λεύκων, ἄλλα δὲ Λεύκωνος ὄνος φέρει, *id est, Alia Leucon, alia Leuconis asinus portat. In eos dicebatur quorum oratio dissentiret a factis. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Agricola quispiam nomine Leucon, solitus est utres melle plenos floreis obuoluere. Rogatus autem ab exactoribus vectigalium, quidnam portaret, ordeum se portare respondebat, videlicet quo minus pecuniæ persolueret. Sed cum euenisset aliquando, vt lapsus in terram asinus onus effudisset, accurrerunt exactores, in reponendis sarcinis auxilio futuri. Verum vbi interim cognouissent, mel in vtribus esse, non ordeum, Leuconem obtorto collo abduxerunt, tanquam qui se debito uectigali fraudasset. Atq. illud ridentes addiderunt; alia Leucon, alia portat asinus. Nam in nonnullis codicibus, dicit, nō additur, atque ita nostra sententia dictum festiuius redditur. Ea uox postea uersa est in adagionem. Refertur a Zenodoto, & a Diogeniano.*

Corpore effugere.

CORPORE *effugere, est periculum iam imminens, ac pæne premens, arte quadam declinare. Translatum a gladiatoribus, ictum modico corporis flexu fallētibus. M. Tullius in Catilinam inuectione prima, Quot ego tuas petitiones ita coniectas, vt vitari posse non uiderentur, parua quadam declinatione, &, vt aiunt, corpore effugi. Hactenus Cicero. Itaque quoties aliquē discrimine quam minimo a periculo abfuisse significabimus, corpore declinatum malum dicemus. Minus enim periclitantur, qui mœnibus, aut alio quopiā obiectu defenduntur: verum qui nudi telis obiecti, nihil habent quo se tueantur, nisi commodo corporis deflexu, ij demum in extremo periculo uersari videntur. Pæne diuersa figura dixit Catullus,*

Contra nos tela ista tua euitamus amictu.

id est, Facile depellimus, non secus quam muscarum insultus.

De alieno ludis corio.

DE *alieno corio ludere, prouerbio dicuntur, qui securius agunt, sed alieno periculo. Sumpta allegoria uel a coriariis, vel ab Apologo quopiam, uel a seruis, qui si quid peccatum sit, tergo dant pœnas. Apuleius in Asino aureo lib. 7. Quod si quo modo ceteri latrones persenserint, non rursus recurres ad asinum, & rursum exitium mihi parabis. Reuera ludis de alieno corio. Verba sunt asini, puellam accusantis, quod cum prius illius culpa fuisset in discrimen adductus in fuga, nunc denuo comittat, vt sit rursum fugiendum, idq. suo potissimum periculo. Allusum est autem ad asini corium, quod mortuis detrahitur. Est simile quiddam & apud Plautum: De meo tergo degitur corium, id est, res meo fit periculo. Neque dissimile quod refert Festus, pro scapulis, id est, pro periculo plagarum. Non admodum abludit ab hac forma, quod Seneca iocatur in Declamationibus: Cicero patri de corio Cestij satisfecit. Nā is Cestius erat ex eorum numero, qui contemnebant Ciceronis ingenium, hic cum forte accumberet in eodem conuiuio cum Cicerone M. Tullij filio, qui tum Asiam obtinebat, & submonente quopiam e famulis, cognitū esset cum esse Cestium, cuius iudicio nihil sciret M. Tullius, ilico sublatus e conuiuio, iussus est flagris cædi. Circumfertur apud nostratium vulgus non absimile huic prouerbium, Ex alieno tergore lata secari lora. Quo quidem significant unumquenque minus esse parcum in alieno quam in suo. Tertullianus in libello De pallio, secus aliquanto vsurpauit. Hoc soli Chamæleonti datum, quod vulgo dictum est, de suo corio ludere. Sensit Chamæleontem pro suo arbitrio vertere colorem cutis.*

In herba esse.

VBI *spem immaturam indicamus, ac longius adhuc abesse vt consequaris, in herba esse dicimus. Sumpta metaphora a segetibus, teneris adhuc & herbescentibus, de quibus nihil adhuc certi sibi possit agricola polliceri, propterea quod plurimi casus solent incidere, qui non sinant cultorem optato potiri. Verum vbi iam demessam segetem in horrea conuexit tum demum vtcunq. tutum est bene sperare. Ouidius in epistola Helenæ ad Paridem,*

Sed nimiū speras, et adhuc tua messis in herba est,
Hæc mora sit uoto forsan amica tuo.

Persius in satyra sexta,

Emole, quid metuis? occa, et seges altera in herba ē.

Cornelius Tacitus in dialogo De oratoribus, in herba dixit, pro eo quod est, momentaneum, moxq. perituram,

rum, quia ante tempus decerptum. Agit illic de plausu qui datur poetis recitantibus sua carmina. Omnis, inquit, illa laus intra vnum aut alterum diem, velut in herba vel flore præcepta ad nullam certam & solidam peruenit frugem, nec aut amicitiam inde refert, aut clientelam, aut mansurum in animo cuiusquam beneficium, sed clamorem vagum & voces inanes & gaudium volucre.

In alieno foro litigare.

PROVERBIVM *resipit hæc quoq. figura, In alieno foro litigare, pro eo quod est, in re noua, cuiq. nondum assueueris versari. Habent enim diuersas litium formulas, variasq. tractandarum caussarum rationes, quarum qui rudis sit, is tanquam hospes in peregrina regione multa desideret necesse est. Martialis in præfatione libri duodecimi, Accipe ergo rationem, in qua hoc maximum & primum est, quod ciuitatis aures quibus assueueram, quæro, & videor mihi in alieno foro litigare.*

In seditione vel Androclides belli ducem agit.

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ Ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. *id est,*
Seditione orta dux est etiam Androclides.

Carmen Heroicum prouerbio celebratum, in homines contemptos & humiles, qui per occasionem aliquam incidentem, dignitatem sortiuntur. Quemadmodum in rerum tumultu nonnunquam infimi quidam pro tempore regnant. Refertur a Suida, Diogeniano, atq. item a Plutarcho in vita Niciæ, & apud eundem in commentario περὶ φιλαδελφίας. Effertur etiam ad hunc modum,

Ἐν δὲ διχοστασίῃ καὶ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. *id est,*
Rebus turbatis vel pessimus est in honore.

Citat idem in comparatione Lysandri & Syllæ, nisi quod illic Aldina æditio mendose habet, πάγκαλος pro πάγκακος. Rursum effertur hoc pacto,

Ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ καρκίνος ἔμμορε τιμῆς. *id est,*
Fert rebus desperatis & cancer honorem.

Ad hanc sententiam pertinet & illud, Græcis prouerbij vice celebratum,

Καιρῷ τυχὼν γὰρ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. *id est,*
Mendicus etiam plurimum in loco potest.

Inter indoctos etiam Corydus sonat.

Ἐν ἀμούσοις καὶ κόρυδος φθέγγεται, *id est, Inter amusos et Corydus sonat. Quadrabit in quosdam, qui apud idiotas audent sese velut eruditos venditare, inter doctos alioqui prorsus elingues, id quod citra metaphoram eleganter extulit Euripides in Hippolyto coronato,*

-Οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
Φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν. *id est,*
Apud eruditos qui nihil valent, apud
Plebem imperitam præminent facundia.

Corydus vilissimum auiculæ genus, minimeq. canorum, strepit tamen vtcunq. inter aues mutas, apud lusciniam canens ferri nequaquam posset. Huc adscribendum arbitramur, quod, vt refert Athenæus lib. 6. non illepide dixit Philoxenus parasitus, cognomento Pternocopis, in alterum parasitum nomine Corydum: cum enim incidisset sermo quod turdi magno emerentur, præsente Corydo, de quo rumor erat obscœni obsequij. At ego, inquit, memini Corydum obolo fuisse æstimatum. Parasitis autem solent indi nomina cõtemptus. Quamquam hic Corydus narratur in dictis fuisse lepidus. Corydum autem minime canorum esse testatur & Græcum epigramma, licet ἄδηλον,

Εἰ κόρυδος δύναται κύκνοις παραπλήσιον ᾄδειν,
Τολμῷεν δ' ἐρίσαι σκῶπες ἀηδόσιν,
Εἰ κόκκυξ τέττιγος ἀρείονα φησὶ λιγυρὸν,
Ἶσα ποιεῖν καὶ ἐγὼ Παλλαδίῳ δύναμαι. *id est,*
Si corydus cygnum queat æquiparare canendo,
Noctua concertet si philomela tibi,
Coccyx si iactet se voce anteire cicadam,
Tunc ego Palladio par potero esse meo.

Quæuis terra patria.

-Πᾶσα γῆ πατρίς *id est,* -*Quæuis terra patria. Hemistichium est oraculi, quondam redditi Meleo Pelasgo, de victoria consulenti, cuius meminit & Mnaseas, teste Zenodoto, & Dionysius Chalcidensis. Admonet adagium, virum sapientem ac bonum, vbicunq. gentium vixerit, felicem esse. Vnde & Socrates interrogatus, cuiatis esset, κοσμικὸν, id est, mundanum se esse respondit. Idem innuit Aristophanes in Pluto, cum ait,*

Πατρὶς γάρ ἐστι πᾶσ' ἵν' ἂν πράττῃ τις εὖ. *id est,*
Illic enim patria est, vbi tibi sit bene.

Dicuntur hæc a Mercurio, cupiente uel cælo relicto, in Chremyliiam diuitiis adsci familiam. Vsqueadeo credebat ibi demum esse patriam homini, vbicunq. feliciter ageret: illic exilium, vbi parum commode viueret. Fertur hic quoq. versiculus prouerbialis,

Τοῖς γὰρ καλῶς πράσσουσι πᾶσα γῆ πατρίς. *id est,*
Solum omne patria prospere quicunq. agit.

Cicero Tusculanarum quæstionum libro quinto, significat esse dictum Teucri ex tragœdia quapiam. Itaque ad omnem rationem, Teucri vox accommodari potest: patria est, vbicunque est bene.

Odium Vatinianum.

ODIVM *Vatinianum, pro capitali, ac vehementer acerbo. Vatinius, in quem acerrime M. Tullius inuectus est, in tãtum odium populi Romani peruenerat, iam de tectis illius flagitijs, vt in prouerbium cesserit, odium Vatinianum. Catullus,* -*Munere isto*
Odissem te odio Vatiniano.

Odium nouercale.

CONSIMILI *figura legimus, odium nouercale; propterea quod nouercis omnibus innatum sit fatale quoddam & irreconciliabile odiũ in priuignos, id quod eleganter indicat epigramma Græcum, quod haud grauabimur adscribere. Fertur aũt titulo Callimachi, nec illo quidem indignum auctore:*

Στήλην μητρυιῆς μικρὴν λίθον ἔστεφε κοῦρος
Ὡς βίον ἠλλάχθαι, καὶ τρόπον οἰόμενος.
Ἡ δὲ τάφῳ κλινθεῖσα κατέκτανε παῖδα πεσοῦσα.
Φεύγετε μητρυιῆς καὶ τάφον οἱ πρόγονοι.

Quorum carminum elegantiam cum haud nesciremus nos non assecuturos, tamen quo possent intelligi, vtcunque vertimus,

Exiguo lapidi puer addit serta nouercæ,

Mutasse vt vitam, sic ratus ingenium.
At puerum extinguit tumulo hæc illapsa; nouerca
Priuigni exanimem vel tumulum fugito.
Euripides in Alceſtide:
Ἐχθρὰ γὰρ ἡ 'πιοῦσα μητρυιὰ τέκνοις
Τοῖς πρόσθ', ἐχίδνης οὐδὲν ἠπιωτέρα.
Hoſtis nouerca eſt ante natis liberis,
Nihiloq. mitior nocente vipera.

Perdidiſti vinum infuſa aqua.

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ.
Vini liquorem perdidiſti infuſa aqua.
Verba ſunt Polyphemi ex tragœdia Ariſtij, cui titulus Cyclops, teſte Chamæleonte in Satyris. Sic enim increpat Vlyſſem vinum aqua temperãtem. Antiquitus merum bibebant, non ſine noxa, donec Staphilus Sirbeni filius, oſtendiſſet vinum aqua diluere. Nã huius hoc inuentum, teſte Plinio libro 7. Dicetur in eos, qui in initio quædam recte faciunt: deinde quamuis leui de cauſſa, benefacta malefactis ſubuertunt. Vlpianus apud Athenæum in eum, qui βαλλίζειν *dixerat pro* κωμάζειν, *idq. barbare,* Σὺ δ' ἡμῖν ἐκ γῆς συκολόγου σπέρμα πριάμενος, ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ. *id eſt, Tu vero nobis ex terra ſubulca vocabulum mercatus, perdidiſti vinum infuſa aqua. Cyclops enim vt barbarus ac temulentus (talem inducit etiam Homerus) ſic exiſtimat vinum aqua corrumpi, cum e diuerſo ſapientũ iudicio reddatur melius ac ſalubrius. Vnde & Plato admonet, vt Bacchum temulentum deum Nymphis ſobriis deabus temperemus. Idem docet epigramma Græcum Meleagri, id eſt huiuſmodi,*

Αἱ νύμφαι τὸν Βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατο κοῦρον
Νίψαν, ὑπὸ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνεκα σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος. ἢν δέ νιν εἴργῃς
Μίσγεσθαι, δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον. *id eſt,*
Bacchus vt e flammis puer exiluiſſet, in vndis
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc iunctus Nymphis eſt Bacchus gratus; at ignẽ
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Quãquam vinum largius dilutum illud habet noxæ, quod in poſterũ diem grauius dolet caput qui biberit, quã ſi merum bibiſſet. Ariſtoteles id eſſe putat in cauſſa, quod vinum per ſe craſſius, acceſſione aquæ factum ſubtilius, citius penetrat anguſta capitis foramina, meri noxam, cuius adhuc multam vim obtinet, eodem tranſmittens, præterea concoctu difficilius eſt.

Abiecit haſtam. Rhipſaſpis.

HASTAM *abijcere dicitur vtiq. prouerbiali figura, qui cauſſæ ſuæ diffiſus, abijcit animum, ac deſinit contra conari. Cicero pro L. Murena, Vides ne tu illum triſtem demiſſum? Iacet, diffidit, abiecit haſtam. Græcis itẽ prouerbiali conuicio dicuntur* ῥίψασπιδες, *ignaui ac timidi, quiq. in acie locum deſerunt, ac clipeum abijciunt, quo probro notatus eſt Demoſthenes. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Καὶ δῆλός ἐστιν ἀπορρίψων τὴν ἀσπίδα, *id eſt, Ac plane videtur ſcutum abiecturas. Vſq. adeo vero probroſum habebatur antiquitus clipeum abijcere, vt Lacedæmonij Archilochum e finibus ſuis iuſſerint excedere, quod ſcripſiſſet, ſatius eſſe clipeum abijcere, quã interire, teſte Plutarcho in Apophthegmatis Laconicis. Id Archilochi diſtichon refertur ab Ariſtophane in fabula, cui titulus,* εἰρήνη, *eſtq. huiuſmodi,*

Ἀσπίδι μὲν Σαΐων τις ἀγάλλεται, ἣν παρὰ θάμνῳ
Ἔντος ἀμώμητον κάλλιπον οὐκ ἐθέλων, *id eſt,*
Scuto aliquis gaudet Saiorũ, ego quod bene pulchrũ
Deſerui nolens inter opaca rubi.

Interpres admonet, Saios eſſe Thraciæ populos, aduerſus quos bellans Archilochus, fugerit abiecto clipeo. Cuius exemplum poſtea ſecutus eſt Demoſthenes, ad dicendum quam pugnãdum inſtructior. Notatur apud Ariſtophanẽ et Cleonymus hoc nomine, vt in Veſpis,
Ἀπέβαλε τὴν ἀσπίδα. *id eſt, Abiecit clipeum.*
Quin & Iſocrates in oratione quam ſcripſit de Pace, declarat infames olim habitos qui vel ordinem deſeruiſſent, vel clipeum abieciſſent. Idem indicat Aeſchines aduerſus Timarchum, quod qui nõ fuiſſet in bello, aut qui haſtam abieciſſet, ei non licebat in concione quidquam agere. Poſtremo Ariſtoteles libro Moralium 5. inter ea quæ lex vetat, commemorat τὸ μὴ λείπειν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα, *id eſt, non deſerere ordinem, non fugere, non abijcere arma. Et aliquanto poſt, agens de iniuſtis, qui tamen* πλεονέκται *dici non poſſunt, quod nihil capiant inde lucri, exempli loco ponit* τοὺς ῥίψαντας ἀσπίδας διὰ δειλίαν, *id eſt, qui ob metum & ignauiam clipeos abiecerunt. Tale quiddam, opinamur, ſubindicat Horatius in Lyricis, cum ait,*
Tecum Philippos & celerem fugam
Senſi, relicta non bene parmula.
Qu. Curtius lib. 3. Tum ceteri diſſipantur metu, & quæ cuiq. patebat ad fugam via, erumpunt, arma iacientes quæ paullo ante ad tutelã corporum ſumpſerant: adeo pauor etiam auxilia formidabat. Eſt aliquoties apud Iul. Cæſarem, abiectis armis. Sed quo longius receditur a ſimplici ſermone, hoc maior eſt adagij gratia: veluti ſi quis eum qui non reluctatur turpia ſuggerenti dæmoni, ſed ſtatim obſequitur, appellet Rhipſaſpidem. Huius prouerbij facta nobis eſt antea mentio.

Mentiuntur multa cantores.

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id eſt, Multa mentiuntur cantores. In eos quadrabit, qui ad gratiam loquuntur, & auribus blandiuntur. Inde ductum, quod cantores hoc modo ſpectantes, vt delectent ac placeant, pleraq. canũt in laudem auditorum falſa. Nihil enim veritate grauius, nihil aſſentatione ſuauius. Ariſtoteles libro* τῶν μετὰ τὰ φυσικὰ *primo,* ἀλλὰ κατὰ τὴν παροιμίαν, πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί, *id eſt, Sed iuxta prouerbium, Multa mentiuntur poetæ. Eſt aũt, niſi nos fallit memoria, hemiſtichium Homericum, de citharœdis ſolitis in conuiuio canere. At hoc dictum quoſdam vſque adeo monet, vt prorſus ab omnibus omnium poetarum ſcriptis abſtineant, non minima portione eruditionis.*

Acciſſare.

Ἀκκίζειν, *id eſt, Acciſſare, Græco prouerbio dicebãtur, qui cum maxime cuperent accipere quippiam, tamen ficte recuſabant: qui mos hodie quoq. multis durat. Scribũt Acco mulierem fuiſſe quampiam notæ ſtultitiæ, quæ ſolita ſit ad ſpeculum cum imagine ſua, perinde atq. cum alia muliere confabulari, vt hinc vulgo, qui ſtultius aut ineptius aliquid agerent, acciſſare dicerentur,*

& Accus

& Accus nomine compellarentur. Apparet illud ēt moribus huius mulieris adfuisse, vt recusaret, quæ tamen cupiebat, vnde & Accismus fictæ huiusmodi recusatio dicatur. M. Tull. ad Atticum lib. Epistolarum secundo, Hoc opinor, certi sumus perisse omnia: quid enim ἀκκιζόμεθα *tam diu, id est, quid dissimulamus? Lucianus in libello De mercede seruientibus,* Ὁ δ᾽ ἀκκιζόμενος, ἄπαγε, παρὰ σοῦ δ᾽ ἐγώ; *id est, At ille accisans? Aufer, inquit, ego ne abs te? Idem in Amorib.* Πάντα δὲ περιελὼν ἀκκισμόν, *id est, Omni sublato accismo, id est, tergiuersatione, Rursus in eodem sermone,* Πολὺς δὲ ὁ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀκκισμός, *id est, Multus autem viris adest accismus. Item Philemō apud Athenæum lib. 13.* Οὐκ ἔστ᾽ οὐδεὶς ἀκκισμός, οὐδὲ λῆρος, *id est, Nec vllus est Accismus, aut nugatio. Plutarchus indicat, Acco & Alphito mulieres fuisse, per quas fœmina deterrent pueros a peccando. Vsurpat hanc vocem & Plato in Gorgia,* Ἀλλ᾽ ἀκκίζῃ ὦ Καλλίκλεις.

Scytha accisans asinum.

Ἀκκιζόμενος σκύθης τὸν ὄνον, *id est, Accisans Scytha asinum. Aduersus eos qui verbis auersantur, quod re cupiunt. Id ad huiusmodi fabulam referunt: Quidam conspecto asini cadauere, Scythæ cuidā, qui forte aderat, dixit, En quod cenes. Ille primum aspernatus atq. abominatus, postea tamen apparauit, cenauitq. Ita ferme Suidas & Zenodotus. Hesychius secus effert,* σκύθας ὄνειον δαῖτα, *id est, Scytha asininum conuiuium, vt subaudias, repperit, si tamen hic locus apud Hesychium mendo vacat. Nam mutilum esse constat, & fortassis* ὄνειον *dictum est pro vtili, sic tamen vt adlusum sit ad asinum.*

Aut quinq. bibe, aut tres, aut ne quattuor.

ATHENEVS libro decimo de bibacitate disputans, scribit adagium huiusmodi vulgo fuisse celebratum, ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, *id est, Aut quinq. bibe, aut tria, aut ne quattuor. Præscribit modum diluēdi vini. Hac autem temperatura maxime placebat antiquis, vt quinq: vini cyathis duo adderentur aquæ, aut duobus vnus. Huius rei testem citat Ionem poetam, qui scripserit, vatem quendam Palamedi prædixisse Græcos nauigaturos, qui tres Cyathos ad vnum biberent. Item Nicocharem in Amymone;* Χαῖρε πέντε καὶ δύο, *id est; Salue quinq; & duobus. Præterea Amypsiā,* ἐγὼ δὲ Διόνυσος πᾶσιν ὑμῖν εἰμι πέντε καὶ δύο, *id est, Ego autem Bacchus omnibus vobis quinque & duo. Verū hac de re copiosius aliquāto Plutarchus,* τῶν συμποσιακῶν, *Decade tertia, testans conuiuialibus cantiunculis celebratum fuisse,* ἢ πέντε πίνειν ἢ τρία, ἢ μὴ τέτταρα, *ne quis temere Plauti verba commutet, nā apud hūc quoq. referuntur. Atq. in hanc rem iocatur Ariston, quemadmodum in musica Hemiolij proportio symphoniam reddit diapente, dupla symphoniam efficit, quæ dicitur Diatessaron, at eam quæ vocatur Diatessaron, symphoniam esse præter ceteras hebetem et obscurā, & epitrito constare. Itidem & in bibendi harmonijs tres esse symphonias vini ad aquam, Diapente, διὰ τριῶν, & Diatessarō. Nam Diapente symphoniam ex Hemiolio constitui, si tres aquæ Cyathi duobus vini cyathis admisceātur. Quod si duobus admisceas duos, dupli proportionem existere: Diatessaron harmonia fore, si vni vini cyatho tres aquæ cyathos addideris. atq. hic esse epitritū, quæ proportio pertineat ad tres magistratus in Prytaneo sapientes ac sobrios, aut ad dialecticos, cum adductis superciliis de suis anxiis argutiis disputant. Iam si duos vni admisceas, tonum nasci maxime turbulentum, & vt appellat ipse,* ἀκροθώρακα, *Chordas mouentem non mouendas mentium. Propterea quod per hunc nec omnino sobrios esse licet, nec stultitiam mero immergere. Quod si duo tribus addideris, harmoniam existere omnium maxime musicam, vt quæ somnos inuitet, tranquillitatem ac summam quietem inducat. His ita per iocum dictis, adiecit Plutarchi pater, priscos Ioui duas addidisse nutrices, Iten & Adrastiam, Iunoni vnam, nempe Euboeam: Apollini duas, Alethiam & Corythalam: Baccho vero plures, quod hunc deum oporteat, pluribus nympharum mensuris mansuefactum ac domitum, moderatiorem ac mitiorem reddere. Significat autem, vinum multa aqua diluēdum. Meminit huius adagij Plautus in Sticho; seruos compotantes inducens: Sed interim Stratege noster, cur hic cessat cantharus? Vide quot cyathos hos bibimus. Tot quot digiti sunt tibi in manu. Cantio est Græca,*

Καὶ πέντε πῖνε, καὶ τρία πῖνε, μὴ τέτταρα.

Quāquam hic Plauti iocus non caret suspicione mendi. Quod autem prohibet Græca cantio, ne quattuor biberet, ad veterum superstitionem pertinet, qua creditum est, impares numeros ad omnia efficaciores esse, id quod Plinius intelligi putat in febribus dierum obseruatione. Porro de quaternione vitato in poculis, idem libro 28. cap. 6. scribit ad hunc modum: Numerum quoq. quaternarium Democritus condito volumine, & quare quaterni cyathi, sextarij ve non essent potandi. Huc nimirum adlusit Horatius libro Odarum tertio:

Da lunæ propere nouæ,
Da noctis mediæ; da puer auguris
Murenæ: tribus aut nouem,
Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: treis prohibet supra,
Rixarum metuens tangere gratia,
Nudis iuncta sororibus.
Item Ausonius;
Ter bibe, vel toties ternos, sic mystica lex est.

Id est, Aut tres cyathos, ad numerum Gratiarum: aut nouem, ad numerum Musarum.

Siculus mare.

Σικελὸς θάλασσαν, *id est, Siculus mare, subaudi prospectat. De his qui denuo solicitantur ad subeundum periculum. Natum aiunt a Siculo quodam, qui cum ficos nauiportans naufragium fecisset, ac deinde sedens in littore, mare placidum ac tranquillum videret, velut inuitans ad iterandum nauigationem, dixisse fertur,* Οἶδ᾽ ὃ θέλεις, σῦκα θέλεις, *id est, Noui quid velis, ficos vis. Recensetur ab omnibus ferme prouerbium Græcorum collectoribus.*

Ficum

Ficum cupit.

Σῦκα αἰτεῖ, id est, Ficum petit. In eum dicebatur, qui cōmoditatis alicuius gratia blandiebatur. Inde natum tradunt, quod olim Athenienses agricolis blandiri solerent, vt ab illis ficos præcoquos acciperent, bene ominantes ac precantes, vt in annum sequentem fici feliciter prouenirent. Rustici vero posteaquam senserunt ciuium blandiloquentiam eo spectare, vt ficos acciperent, in prouerbium verterunt, vt commodi spe adulantem, ficos petere dicerent. Aristophanes in Vespis,

Σὺ δὲ νῦν σῦκά μ' αἰτεῖς. id est,

Tu vero nunc ficos a me petis.

Longum valere iussit.

Μακρὰν χαίρειν φράσας ταῖς ἐνταῦθα τιμαῖς, id est, Honoribus qui hic sunt, longum valere iussis. Ea figura quoties ad rem, non ad hominem refertur, haud dubie prouerbialis est. Rem igitur a qua nos abdicamus, ei renunciare dicimur, ac longum valere iubere. Sumpta metaphora ab ijs qui discedunt diutius absuturi, seu nunquam redituri. Est sapicule apud Lucianum, & itē apud alios. M. Tullius in epist. ad Attic. lib. 8. At ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, contulit se Brundusium. Incertum vtrum de philosopho quopiam loquatur, qui cum solitus esset multa præclara de honesto loqui, quod in ipso situm esset postea veluti renuncians philosophiæ, sibi consuluerit: an de Pompeio, qui Cæsarem fugit in Græciam, incolumitatis rationem habens potius quam dignitatis. Item Hippolytus apud Euripidem.

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω. id est,

Veneri tuæ multum valere renuncio.

Vsurpat Lucianus in Ioue Tragœdo. Idem in Apologia ὑπὲρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος, interpretatur prouerbium his quidem verbis, τὸ γοῦν μακρὰ χαίρειν, τὸ μηκέτι φροντιεῖν δηλοῖ, id est, Hoc dictum lōgum valere, declarat nobis non amplius curæ futurū. M. Tull. Epistolarū familiarium libro 15. pro μακρὰ χαίρειν dixit, nuntium remittere: Virtuti, inquit, nuntium remisisti, delinitus illecebris voluptatis. Eadem forma dicimur repudiare, aut renunciare, aut nuntium mittere ijs quæ spreta relinquimus, metaphora sumpta a solemni more diuortij. Quo qui diuertebat, dicere solet, tua tibi habe. Sic enim Gaius libro vicesimoquarto, titulo secundo de diuortijs & repudiis, capite diuortium. In repudijs autem, id est, in renunciationibus cōprobata sunt hæc verba, Tuas res tibi habeto: itē hæc verba, tuas res tibi agito. His igitur verbis peragebatur diuortium in matrimonio. In sponsalibus autem, inquit, discutiendis, placuit renunciationem interuenire oportere, in qua re hæc verba probata sunt: Conditione tua non vtar. Ita Alcmena apud Plautum, Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas. Huc adludens Cicero in Antonium, Frugi factus est, inquit, illam suas res sibi habere iussit. Apud iureconsultos frequens est nuntium mittere, quod fit pariter in matrimonijs atq. in sponsalibus, licet diuersa verborum formula, quemadmodum diximus. De rebus animi fiet iucundius, veluti si quis dicitur ab aulica vita alio ve studio recedere, de eo sic loquamur, Aulam suas sibi res habere iussit, philologia suas res sibi habere iussit.

Ficus ficus, ligonem ligonem vocat.

Τὰ σῦκα σῦκα, τὴν σκάφην σκάφην λέγων. id est,

Ficusq. ficus, ac ligonem nominans

Ligonem.

Senarius e comœdiis Aristophanis in adagionem traductus. Quadrat in eum, qui simplici & rusticana vtēs veritate, rem vt est narrat, nullis verborum ambagibus ac phaleris obuoluens. Sunt enim apud Rhetores figuræ quædam, quibus fit, vt turpia honeste, aspera molliter, superba modeste, mordacia blande dicantur. At qui crassiore sunt Minerua, rudius ac planius eloquuntur, suo quidque nomine signantes. Lucianus in Ioue tragœdo, Ἐγὼ γὰρ ὡς ὁ κωμικὸς ἔφη, ἀγροικός εἰμι, τὴν σκάφην σκάφην λέγων, id est, Nam ego, quemadmodum ait Comicus, rusticanus sum, & ligonem ligonem appello. Rursum in præceptis historiæ conscribendæ, vult scriptorem liberum & incorruptum esse, qui rē, vt est gesta, narrans, ficus ficus appellet, ligonem ligonem. Inuenitur ad hunc quoq. modum, Τὰ σῦκα σῦκα λέγω, καὶ τὴν κάρδοπον κάρδοπον, i. Ficus ficus uoco, panarium panarium. Aristophanes in Nebulis,

Οὐκ ἂν ἀποδοίην οὐδ' ἂν ὀβολὸν οὐδενί,

Ὅστις καλέσειε κάρδοπον τὴν καρδόπην. id est,

Ego nec obolum cuipiam persoluerim,

Qui cardopum, tantum vocarit cardopam.

Cardopus arca panaria. Ceterum poeta facit Socratē nugantem, qui contendat, non esse dicēdum τὸν κάρδοπον, quemadmodum dicebat Cleonymus, sed καρδόπην, ὥσπερ καλεῖς, inquit, τὴν σωστράτην.

Domesticus testis.

Οἴκοθεν ὁ μάρτυς. id est, Domesticus testis. Vbi quis ipse sese laudat, quasi domi testem habeat, non aliunde adductum. Huic autem testium generi quā minima fides haberi solet, ac legibus ceu suspecti reijciuntur. Paulus Pandectarum lib. 2. titulo de testibus, capite penultimo: Testes quos accusator de domo produxerit, interrogari non placuit. Rursum Codic. lib. 4. eodem titulo: Etiā iure ciuili domestici testimonij fides improbatur. Lucian⁹ in Ioue tragœdo, Εὖγε, οἴκοθεν ὁ μάρτυς φασίν, id est, Euge, domo adductus testis, vt dici solet. Huc adlusisse videtur Seneca ad Lucillium, cum scribit in hunc modum, Exspecta me pusillum, & de domo fiet remuneratio: nisi quis malit illic dono legere. Sunt Græci scriptores, qui dicant hoc adagium conuenire in eos qui prius mētiti, postea verum cōfitentur: veluti adacti cōscientia, quæ pectoris testis est. Sic Plutarch. τὴν οἴκοθεν κρίσιν vocat, animi iudicium, quod non corrumpitur. Nec hinc multū abhorret quod est apud M. Tullium De oratore libro 2. Tertium vero illud, clamare contra quam deceat & quam possit, hominis est, vt tu Catule de quodam clamatore dixisti, stultitiæ suæ quā plurimos testes domestico præconio colligentis. Domesticum præconium appellauit, quod ipse suam stultitiā traduceret. Idem in eius libri principio: Quos tum vt pueri refutare domesticis testibus, patre & C. Aculeone propinquo nostro & L. Cicerone patruo solebamus. Hic simpliciter domesticos testes appellat, propinqua cognatione iunctos. Nihil autem magis domesticū esse potest quam sua cuiq. conscientia. Idem M. Tullius Cicero libro Epist. famil. 2. ad Cælium, cuius initiū,

Raras

Ratas tuas. Mea vero officia ei non defuisse tu es testis, quoniam οἱ κύδοι ὁ μάρτυς vt opinor accidit Thenia. Nam ita legendum suspicamur: tametsi nonnulli lacunam expleuerant his vocibus κωμικὸς μάρτυς, nisi forte pro κωμικὸς magis placet, οἰκιακὸς. Idem in oratione pro L. Flacco, Neq. in toto Acmonensium testimonio, siue hic confictum est vt apparet, siue missum domo est, vt dicitur, commouebor. Terentius, Ego hanc domi coniecturam facio.

Bœoticum ingenium.

BOEOTII *apud antiquos male audierunt vulgo, stoliditatis nomine, quemadmodum superius ostensum est. Vnde quidquid insulsum esset ac stultum, id Bœoticum dicebãt. Lucianus in Ioue tragœdo, ἀγροικον τοῦτο εἴρηκας καὶ δεινῶς βοιωτικόν, id est, Istud quod dixisti prorsus agreste est, & vehementer Bœoticum. Inuenitur & βοιωτικὸς νοῦς, id est, Bœoticum ingenium, pro stupido ac stolido. Horatius in Epistolis:*

Bœotum in crasso iurares aere natum.

Plutarchus ipse Bœotus cum aliis aliquot locis, tum in commentario de carnium esu. scribit ab Atticis notatos Bœotos, tanquã brutos & stupidos, ac pingues: idq. propter edacitatem, quemadmodum alibi meminimus, quod ea gens magis studuit exercendis corporibus, quam animis excolendis. Vnde teste Stephano, quidam putauerunt nomen regioni inditum. Idem citat Ephorum, qui scripserit Athenienses rei nauticæ fuisse studiosos. Thessalos equestris, Bœotos corporũ exercitamentis, Cyrenęos curribus valuisse; Lacedæmonios circa leges fuisse diligentes.

Bœotica cantilena.

Βοιώτιος νόμος, *id est, Bœotica cantio dicebatur, si quibus rerum initia tranquilla, ac prospera fuissent, posteriora turbulenta ac tristia. Vnde Sophocles scripsit,*

Ὅτ' αὐτὰ ᾄδει βοιώτιον νόμον. *id est,*

Vbi quis cecinerit cantionem Bœoticam.

Natum ex historia, nam Bœotij primum liberam ac pacatam agebant vitam, deinde mortuo Laio in varias calamitates inciderunt, vt illorum cantilena a læto initio in luctũ desiisse videatur. Citatur a Zenodoto. Aristophanes in Acharnensibus vsurpare videtur pro cãtione rudi atq. indocta,

Δεξίθεος εἰσῆλθ' ᾀσόμενος βοιώτιον. *id est,*

Dexitheus intrat, qui canet Bœoticum.

Bœotica ænigmata.

Βοιώτια αἰνίγματα, *id est, Bœotica ænigmata, dicebantur oblique atq. obscure dicta, quæq. perdifficile percipi possent. Sumptum a fabula Sphingis monstri Thebani. Ea proposuit Oedipo ænigma huiusmodi,* Τετράπους, δίπους, καὶ πάλιν τρίπους, *id est, Quadrupes, bipes, ac rursum tripes. Id Oedipus interpretatus est hominem esse, qui puer manibus quoq. pedum vice nititur: deinde cõfirmato gradu duobus pedibus se sustinet, donec ætas decrepita baculum, ceu certum pedem addat. Extat epigramma Sphingis ænigma complectens ad hunc modum,*

Ἐστι δίπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπον, οὗ μία φωνὴ
Καὶ τρίπον. ἀλλάσσει δὲ φυὴν μόνον, ὅσσ' ἐπὶ γαῖαν
Ἑρπετὰ κινεῖται, ἀνά τ' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἀλλ' ὁπόταν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνῃ,
Ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαυρότατον πέλει αὐτοῦ. *id est,*

Est bipes in terris & quadrupes, haud eadẽ vox
Et tripes. immutat speciem hoc ex omnibus vnum
Quæcunq. in terris reptant, volat æthera circum,
Perq. mare: ast vbi iam pedibus cõpluribus auctũ
Accelerat gressum, vietis tum maxima membris
Segnities ac torpor adest, minimumq. vigoris.

Hesiodus itaq. in secundo Georgicon libro, vetulum ac senio iam incuruum, tripedem hominem appellat.

Τότε δὴ τρίποδι βροτῷ ἶσοι. *id est,*

Tunc iam tripedi mortali similes.

Bouem in faucibus portat.

Βοῦν ἐπὶ γνάθοις φέρει. *id est,*

In faucibus portat bouem.

In edacem olim dicebatur, vt indicant Zenodotus & Suidas. Natũ vti coniicimus, vel a Theagene athleta Thasio, vel a Milone Crotoniata, quorum alter bouem solidum solus comedit, teste etiam Græco epigrammate, tum auctore Posidippo apud Athenæum: alter vt narrat apud eũdem Theodorus Hieropolites, in Olympijs taurum quadrimum humeris sustulit, ac stadij spatio gestauit, eumq. eodem die solus comedit. Cuius rei meminit & Aulus Gellius in Noctibus Atticis.

Bœotis vaticinare.

Βοιωτοῖς μαντεύσαι, *id est, Bœotis vaticinare. Abominantis est sermo, vnde ut dicimus, hostibus ista vaticinare.*

—Capiti cane talia demens
Dardanio. Et,
Hostium vxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis austri, &
Æquoris nigri. Et,
Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Aptius autem dicetur in eum qui tristia vaticinatur, si quando precabimur, vt ea in ipsius caput recidant. Zenodotus ab euentu natum scribit, Heraclidem allegãs auctorem. Olim, inquit, cum Thebani de belli euentu consulerent oraculum, vates quæ tum Dodonæ respõsitabat, ait eos fore victores, si quid impie patrassent. Itaq. consultorum quidam acceptam Myrtilam, nam id mulieris fatidicæ nomen, in lebetem aqua calida feruentem, qui forte inibi aderat, iniicit. Sunt qui narrent, Bombum diuinum quendam Thebanis de belli successu sciscitantibus, respondisse futurum, vt quamplurimos vincerent, si prius quempiam e ducibus immolassent: At illos Bombum ipsum interemptum immolasse, atq. hinc ortum prouerbium.

Arietem emittit.

Ἀρνὰ προβάλλειν, *id est, Arietem obijcit. In rixæ pugnæq. cupidum dicebatur. Antiquitus enim bellum suscepturi fæcialem mittebant, qui arietem adductum in hostium fines immitteret: hoc significans pacto ciuitatem & agros illorum hostibus compascuos fore. Auctor Diogenianus.*

Argenti fontes.

Ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσιν, *i. Argẽti fontes loquuntur. Hoc adagio notabantur ij qui stolide quidẽ atq. indocte, sed arroganter tamẽ & cõfidẽter loquerẽtur, opibus videlicet suis freti. Vulgus. n. diuitijs dulci, vt ait Horatius,*

fortuna

fortuna ebrium, hoc quoq. putat suis diuitijs deberi, ut quidquid dixerint, id protinus uelut eruditũ omnes suspiciant & approbent. Quod notans Flaccus,

– Meæ, inquit, contendere noli,
Stultitiam patiuntur opes. Item alibi,
Et quidquid volet, hoc veluti virtute paratum,
Sperauit magnæ laudi fore.

Huc pertinet & mimus ille neutiquam inuenustus,
Fortuna quem nimium fouet, stultum facit.

Item illud ex Antiphane apud Stobæum,
Ὁ δὲ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς,
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. *id est,*
Opes enim nos sicuti medicus malus,
Vbi receperint reddunt videntes ilico cæcos.

In eandem sententiam Menander in seipsum lugente:
Τυφλὸς ὁ πλοῦτος, καὶ τυφλοὺς ἐμβλέποντας εἰς αὐτὸν
δείκνυσιν. *Id est,*
Cæcæ diuitiæ, atq. eos qui se intuentur, cæcos reddunt.
Rursum illud eiusdem,
Ὑπερήφανόν τι γίγνεται λίαν τρυφὴ,
Ὅταν πλοῦτος ἐξοκείλῃ τὸν κεκτημένον
Εἰς ἕτερον ἦθος, οὐχ ὃ τὸ πρόσθεν ἦν. *id est,*
Nimis insolens tum redditur lasciuia,
Quoties opes qui possidet, mores repens
Mutat in alienos pristinis contrarios.

Diximus alias, fœnum habet in cornu. Felicitatis comes esse solet ferocia. Pindarus in Isthmiis hymno tertio, εἴ τις ἀνδρῶν εὐτυχήσαις, ἢ σὺν εὐδόξοις ἀέθλοις, ἢ σθένει πλούτου, κατέχει φρασὶν αἰανῆ κόρον, ἄξιος εὐλογίαις ἀστῶν μεμίχθαι, *id est, Si quis vir fortunatus fuit, vel in gloriosis certaminibus, vel in opulentia obtinet, vt aiunt, magnificam saturitatem, dignus qui laudibus ciuium admisceatur. Quadrabit in eos quoq. quorum oratio propter opũ fiduciam plus satis libera atq. audax videbitur. Nam quemadmodum paupertas timiditatẽ adfert, itidem opulentia* παῤῥησίαν, *id est, loquendi confidentiam adducere solet.*

Terram pro terra.

Γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι. *Prouerbialis est figura in hominẽ exulem, erronem, & incertis vagantem sedibus. Aristophanes in Acharnensibus:*

Κἂν διώκων γῆν πρὸ γῆς. *id est,*
Terram ante terram persequi. Item alibi,
Ἐγὼ δὲ φεύγων γῆν πρὸ γῆς φοβούμενος. *id est,*
Solum at ego fugiens præ solo trepidus metu.

Lucianus in Pseudomãte, Ἀλλ' ἔδει γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, *i. Sed oportebat ad terram pro terra vehi. Apud Latinos solum vertere dicuntur, qui exilij caussa migrant alio. Alciphron in epistolis,* Ἀπελθοῦσα ὅποι ποτὲ γῆν πρὸ γῆς φεύξομαι μᾶλλον, *id est, Demigrans quo libet fugiam potius terram terra commutans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, lib. 14. Hæc & alia ferre non possum, itaq.* γῆν πρὸ γῆς *cogito: significat se de fugiendo cogitare.*

Ne ad aures quidem scalpendas otium est.

PROVERBIALIS *est hyperbole, cum ne minimum quidem otii superesse significamus, dicimus nec tantillum vacui temporis esse, quod ad scalpendas aures sit satis. Lucianus in bis accusato,* Οὐδ' ὅσον κνήσασθαι τὸ οὖς φασι, σχολὴν ἄγων, *id est, Ac ne tantisper otiosus, vt aurem, sicut aiunt, scalpere vacet.*

Citius in naui cadens a ligno exciderit.

Θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, *id est, Citius alicui in nauigio cadenti lignum defuerit. Hyperbole prouerbialis, qua tantam vbiq. copiam significamus, vt quocunq. te vertas occurrat quod quæris. Etenim cum nauis ipsa vndiq. sit lignea, nõ potest non in lignũ incidere, quisquis in ea cadit. Lucianus in bis accusato,* Ὥς τι κατὰ τὴν παροιμίαν, θᾶττον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν διαμάρτοι ξύλου, ἢ ὅπου ἂν ἀπίδῃ ὁ ὀφθαλμὸς ἀπορήσειε φιλοσόφου, *id est, Itaq. iuxta prouerbium citius fiet, vt in naui lapsus, non incidat in lignum, quam ut quocunq. aspexerit oculus, philosophum desideret. Taxat Lucianus philosophorum turbam tantam, ut omnia vbiq. plena uideantur, nec liceat effugere.*

Episcythizare.

Ἐπισκυθίζειν. *Lacedæmoniorum adagio dicitur, pro eo quod est, uinum merum intemperantius bibere. Et Athenis in Aethone Satyrico* σκυθιστὶ πιεῖν, *siue ut in quibusdam exemplaribus legitur,* σκυθικῶς πιεῖν *dixit, pro eo quod est,* ἀκρατοποτεῖν, *hoc est, meracius bibere. Athenæus libro decimo Dipnosophistarum, ex Herodoto et Chamæleonte autoribus refert Cleomenem regẽ Spartanum cum Scythis agentem consuetudinem, & illorũ* ἀκρατοποσίαν, *id est, meripotationem imitantem in insaniam uersum fuisse, quemadmodum interpretantur Spartani. Locus est apud Herodotum lib. 6. cui titulũ fecit Erato, addens hinc natum apud eosdem Spartanos uulgare dictum, ut si quãdo uelint* ζωρότερον πίνειν, *hoc est, intemperantius bibere, dicant,* ἐπισκύθισον, *hoc est, nimium infundito aquæ, pro eo quod dicendũ erat,* ἔγχεον, *id est, infunde aquam. Apud eundẽ libro undecimo, Hieronymus Rhodius docet,* σκυθίσαι *dictum pro* μεθύσαι, *& Athenæus dubitat num a Scythis Scyphus, id est poculi genus, habeat nomen, ut* σκύφος *dictum sit quasi* σκύθος. *Nam uocem sic immutatam ostẽdit apud auctores extare. Quin & illud addit, Lacedæmonios cum sentirent barbaros Asiaticos omnia dolis agere, uice Thimbronis collegasse Dercyllidam, quod is nihil haberet synceritatis Laconicæ, sed ingenium subdolum ac ferum, existimantes huic non posse dari uerba, quem ob id* σκύθον *appellarunt Lacedæmonij, quasi* σκύφον. *Scythæ autem & Thraces* ἀκρατοπόται *uocantur, id est, meribibi: unde plerunq. conuiuia illorum sanguinolenta sunt & tumultuosa. Apud eundem Anacreon,* ἀκρατοποσίας, σκυθικὴν πόσιν *appellat, quod Callimachus uerbo cõposito dixit* ζωροποτεῖν: *quẽadmodum elegãter apud Athenæum libro decimo dixit Sophocles,*

Τὸ πρὸς βίαν πίνειν
Ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ διψῆν βίᾳ. *id est,*
Cogi ad bibendum non minus graue est malum,
Quam si quis acrem perpeti cogat sitim.

Commode deflectas licebit ad cuiusuis rei intemperantem & immodicum usum.

Vinum caret clauo.

ATHENAEVS *eodẽ libro de potationibus disserẽs, huiusmodi prouerbium elegãter uulgo dici solere scribit,* τὸν οἶνον οὐκ ἔχειν πηδάλια, *i. Vinũ non habere clauum, propterea*

pterea quod ebrietas nihil consulte, neq. moderate, vel dicit, vel facit. Obruitur enim ratio, quæ claui vice sobrios moderatur ac gubernat. Huc pertinet Ouidianum illud:

Nox & amor, vinumq. nihil moderabile suadent.
Illa pudore vacat, Liber Amorq. metu.

Non illepidum est quod apud Athenæum lib. 11. refert Xenophon, apud Persas fuisse vetitum, ne προχοΐδας inferrent in conuiuium: id apparet fuisse vasculi genus, quo vinum e cratere ministri effunderent in Cyathum: id factum est, ne supra modum bibentes, & animi & corporis viribus destituerentur: & addit eum morem adhuc apud illos seruari: nec enim inferri prochoidas, sed nihilo secius tātū illos bibere ὥστε ἀντὶ τοῦ εἰσφέρεσθαι αὐτοὶ ἐκφέρονται, ἐπειδὰν μηκέτι δύνωνται ὀρθοὶ στῆναι, i. pro eo quod nō inferūtur prochoides, ipsi efferūtur, postea quā nō ampli⁹ possunt exire saltātes. Itaq. vinolētia nullis minus ignoscenda est quā qui Rei publicæ clauum moderātur, hoc est, regibus. & magistratibus. Nec vinum nec somnus cōuenit assidentibus clauo: sed interdū nulli magis indulgēt vino somnoq.

Vinum senem etiam vel nolentem, saltare compellit.

AC rursus ibidem hoc item carmen prouerbio iactatum scribit.

Οἶνος ἀνῶγε γέροντα καὶ οὐκ ἐθέλοντα χορεύειν. *id est,*
Vina senem, vt nolit, cogunt ductare choreas.

Admonet nihil esse tam ineptum, neq. tam alienū, ad quod non incitet ebrietas. Subijcit & aliud carmen nō dissimilis sententiæ,

Οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀνέηκεν. *id est,*
Insanire facit sanos quoq. copia vini.

Idem libro quarto Dipnosophistarum adducit prouerbium ex Eripho quodam comœdiarum scriptore:

Λόγος γὰρ ἐστ' ἀρχαῖος οὐ κακῶς ἔχων.
Οἶνον λέγουσι τοὺς γέροντας ὦ πάτερ
Πείθειν χορεύειν οὐ θέλοντας. *id est,*

Recte vetusto dicitur prouerbio,
Quod vina senibus persuadent o pater,
Vti velint nolint, choreas ductiteut.

Huc pertinet illud Platonis libro de legibus primo, Οὐ μόνον ἄρ' ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. *Itaq. vt uidetur, non solum senex fuerit bis puer, verumetiam temulentus. Item Horatius:*

Quod me Lucanæ iuuenem commendet amicæ.

Ranis vinum præministras.

Βατράχοις οἰνοχοεῖς, *id est, Ranis vinum infundis. In eum dicebatur, qui id ministraret, quo nihil esset opus ei cui exhiberetur: ueluti si quis apud indoctos multa de philosophia disserat. Ranis enim nihil opus vino, aqua palustri magis gaudentibus. Explicatur adagium a Zenodoto, Suida, Diogeniano. Pherecrates apud Athenæū in Coriāno,* Ἐξ ἐς κόρακας, βατράχοις οἰνοχοεῖν σε δεῖ, *id est, Abi in malam rem, ranis pocillari te oportuit, obiurgat enim pincernā; quod quattuor vini cyathis duos infuderit aquæ. Vnde licet conijcere, prouerbiū in hos quoq. conuenire, qui vinum immodica diluunt aqua, ita vt aquam, non vinum bibere videantur ranarum ritu.*

Ouo prognatus eodem.

FORTASSIS simpliciter dictum est ab Horatio,

Ouo prognatus eodem.

Quandoquidem ad fabulam respicit Ledæ, quæ grauida ex Ioue in cygnum conuerso, ouum peperit, vnde gemini prognati Castor & Pollux. Id ouū Pausanias in Laconicis refert, ostendi apud Lacedæmonios suspensum teniis a testudine templi. Verum si quis hoc dictū deflectat ad iisdem natos parentibus, aut ab eodem eruditos præceptore: aut ita consimilibus ingenijs, vt eodem ouo nati videri possint, nihil æque fuerit prouerbiale: veluti si dicas, Vultus, ingenium, mores, facta, ac prorsus omnia sic huic cum hoc conueniunt, vt iures eodem prognatos ouo. Aristoteles libro De generatione animalium quinto, ostendit id iuxta naturam fieri, vt ex eodem ouo duo pulli nascantur: & quidem perfecti, si vitelli membrana dirimantur. Idem si cohæreant & confundantur, fœtum adi monstrosum.

De curru delapsus.

Ἐξ ἁμάξης πεσὼν, *i. De curru delapsus. In hodiernum quoq. vulgo durat adagium, in eum qui oblitus propositi alio se transfert: aut qui in sententia labascit, vt de curru delapsus dicatur, quemadmodū ab asino delapsus. Aristophanes in Ranis,*

Ἐξ ἁμάξης φέρει. *id est,*

Anim⁹ a curru decidēs, hoc est, aberrans ab instituto. Natum apparet a fabula Phaethontis, quem ferunt curru excussum. Siquidem animus velut auriga corporis est, & corpus ceu uehiculum. Est & apud Platonem de animabus e cælo delapsis, quod curribus suis essent excussæ.

Numerus.

HOMINES nullius bonæ rei, numerus prouerbio dicūtur, etiam idiotis horum temporum. Aristophanes in Nebulis,

Ὄντες λίθοι
Ἀριθμὸς, πρόβατ' ἄλλως, ἀμφορῆς νενησμένοι.

Horatius,

Nos numerus sumus, & fruges consumere nati.

Translatum videri potest a calculis, ad nihil aliud vtilibus nisi ad numerum. Anacharsis, Plutarcho teste, taxauit Athenienses, qui nummis ad rationem duntaxat vterentur. Quamquam magis arridet, vt ita numerus dicatur, quemadmodū dicunt ὁ πολὺς ἀριθμός*, & οἱ τῶν πολλῶν, i. vnus e plebe. Ita Flaccus, At sū mi paullo infirmior, vnus multorum, etiam Græcam exprimens figuram. Et Seneca lib. 1. Epistola 10. Iste homo non est unus e populo. Insignes nominantur. Qui nihil habent insigne, turba sunt, & numerantur tantum. Vnde Flaccus, Nos numerus sumus. Et Vergilius, Cadit & sine nomine vulgus.*

Summis vti velis.

Ἄκροις χρῆσθαι τοῖς ἱστίοις, *i. Summis uti uelis, Prouerbialis metaphora dicitur, qui maximo conatu adnituntur, atq. incumbunt: aut qui omnem captant occasionē. Mutuo sumptum a nautis, quibus mos est velum in altum tollere, quo currant celerius. Aristophanes in Ranis,*

Ἄκροισι χρώμενος τοῖς ἱστίοις. *id est,*
Vtens supremis carbasis.

Pindarus in Nemeis hymno quinto, δίδου φωνάν, ἀνὰ δ' ἱστία τεῖνον πρὸς ζυγὸν καρχασίου, *id est, Da vocem, sursum autem tende vela ad summum antennæ iugũ. Vt cuiq. res sunt secundæ aut aduersæ, ita velum in altum tollitur.*

Summum cape, & medium habebis.

Ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. *id est,*

Summa cape, & medio potieris.

Hemistichium carminis Heroici: vbi quid obscurius & perplexius dictum significabant, admonentes rem attentius expendendam, hoc prouerbio consueuerunt vti. Zenodotus hinc natum tradit: Æginetis patria pulsis, de quærenda sede consulentibus oraculum, responsum est hoc ænigmate, ἄκρον λάβε, καὶ μέσον ἕξεις. *atq. illos cacumine quodam montis occupato, circa medium incoluisse. Potest & in hanc accommodari sententiam, vt admoneamur ad res summas & egregias eniti, sic enim futurum, vt ad mediocritatem perueniamus. Summum animo destinandum, vt saltem modicis potiamur.*

Iniquum petendum, vt æquum feras.

HVIC *affine quod recẽset Quintilianus Institutionum oratoriarum lib. 4. Nec omnino sine ratione est, quod uulgo dicitur, Iniquum petendum, vt æquum feras. A negotiatoribus ductum videri potest, qui callide merces longe minoris licentur, & multo pluris indicant quã pro dignitate, quo precium saltem æquum accipiant. Non fugit hac sententia Syrum illum Terentianum in Adelphis, cum Sannionem lenonem astu tractans, postulat vt puellam Aeschino dimidio precij tradat, atq. hac arte efficit, vt leno sortem solidam percupide & rogans etiam accipiat. Iactatur & vulgo verbum huiusmodi, Qui annititur vt auream quadrigam sibi comparet, vnam certe rotam assequetur. Equidem arbitramur huc adlusisse Senecã libro De beneficiis septimo, Quæ, inquit, ideo petimus ultra modum, vt ad verum suum redeant. Cum dicimus, meminisse non debet, hoc volumus intelligi, prædicare non debet nec iactare, nec grauis esse. Pulchre Seneca depinxit naturam hyperboles.*

Ad ambas vsque aures.

Μέχρι τῶν ἀμφωτίδων, *id est, Vsq. ad aures ambas impleri dicuntur, qui supra modum ingurgitant sese. Sumpta metaphora a vasculis, ad ansas vsque impletis. Extat apud Suidam.*

Seruilis capillus.

Ἀνδραποδώδη τρίχα ἐπιδεικνύειν, *id est, Seruilem capillũ præ se ferrẽ dicuntur, qui agrestibus, & inelegantibus sunt moribus. Inde ductũ, quod Athenis serui manumittendi capitis pilos deradebant. Plato scribit in Alcibiade, quosdam seruiles pilos in animo gestare, indoctos & stupidos significans. Citantur apud Suidã hæc ex auctore quodam,* πολλῶν συνειλεγμένων ἀνδρῶν δὲ οὐ τῶν κατεσταλμένων, ἀλλ' ἔτι τὴν ἀνδραποδώδη τρίχα φασὶν ἐπιδεικνυμένων, *id est, Multis collectis viris, neq. compositis affectibus, sed qui seruilẽ, vt aiunt, capillum adhuc præ se ferrent. Plinius libro vndecimo, capite trigesimoseptimo, rem prodigiosam tradit, homines quosdam hirsuto corde nasci. Pliniana verba sunt hæc, Hirto corde gigni quosdam homines produnt, nec alios fortiores esse industria, sicut Aristomenẽ Messeniũ, qui trecentos occidit Lacedæmonios, ipse conuulneratus & captus, semel per cauernã latomiarũ euasit, angustos vulpium aditus secutus: iterum captus sopitis custodibus somno, ad ignẽ aduoluens lora cũ corpore exussit. Tertio capto, Lacedæmonij corpus dissecuere caussa vidẽdi, hirsutũq. cor repertũ est.*

Amyris insanit.

Ἄμυρις μαίνεται. *i. Insanit Amyris. Allegoria prouerbialis, qua recte vtemur, ubi quis sub insaniæ prætextu rebus suis consulit. Aut ubi quis solus periculum prospiciens, in tempore sibi cauet, creditus interim vulgo desipere: deinde rerum euentus docet illum unum sapuisse. Vt hæc sit uox uelut opprobrãtis socordiam ijs qui sibi non prospexerint mature: neq. sapere cœperint, nisi accepto uulnere. Zenodotus ab historia natum ait huiusmodi: cum Sybaritæ florerent opibus, quendam Delphos emandarunt, qui de rerum suarum successu sciscitaretur oraculum. Responsum est, euertendam Sybaritarum fortunam, ubi plus honoris habere cœpissent hominibus quam diis. Euenit deinde ut seruus a domino uapulans, nequidquam ad deorum aras cõfugisset, post ad heri monumentum confugiens, liberaretur a plagis ut alibi dictum est. Quod simul atque conspexisset Amyris, collectis rebus suis, in Peloponnesum demigrauit, reliquis interim Sybaritis hominẽ uelut insanum ridentibus. Postea idem ob fictam insaniam miraculo fuit, & prouerbio locum fecit. Citatur ab Eustathio in secundo Iliados libro: citatur autem ex Pausaniæ rhetorico dictionario. Addit quosdam Thamyrim hunc appellare, quosdam Amyrim, abiecto thita. Solet autem more hominum euenire, ut nati tum demum habeatur fides ac laudetur, posteaquam ipsis iam premimur malis. Proinde Cassandra in tragœdia quapiam loquitur ad hunc modum, citante Plutarcho:*

Καὶ πρὸς παθεῖν τε, κἂν κακοῖσι κειμένων
Σοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι. *id est,*
Sapiensq. dicor, his malum qui sentiunt.
Porro antequam illud sentiant, insanio.

Sophocles, Laudiceni.

QVI *ad ostentationem dicebant aut recitabant, uulgato conuicio Sophocles & Laudiceni dicebantur: adagiũ natum, ut apparet, ætate Plinij minoris, cuius uerba paullo altius repetemus, quo planius prouerbij sententiã intelligere liceat. Nã in epistola quadam adolescentium quorundam ridiculam, in agendis caussis arrogantiam & ambitionem taxans, sic ait, At hercule ante memoriã meã, ita maiores natu solent dicere, ne nobilissimis quidem adolescentibus locus erat, nisi aliquo consulari producente. Tãta ueneratione pulcherrimum munus colebatur. Nunc refractis pudoris & uerecundiæ claustris omnia patent omnibus, nec inducuntur, sed irrumpunt. Sequuntur auditores actoribus similes, conducti & redempti mancipes. Conuenitur a conductis & redemptis in media basilica, ubi tam palã sportulæ, quã in triclinio dantur. Ex iudicio in iudicium pari mercede transitur. Inde iam non inurbane,* σοφοκλεῖς ἀπὸ τοῦ σοφῶς καὶ καλεῖσθαι, *uocãtur. Iisdẽ Latinũ nomẽ impositũ est, Laudiceni. Hactenus Plinius. Vtroq. uerbo notãtur, qui facundi dici malebãt & uideri quã esse.*

esse. Sophocles enim Græce dicitur ἀπὸ τοῦ σοφῶς καὶ κλέος. At illi dedita opera, perperã interpretabantur ἀπὸ τοῦ σοφοὺς καλεῖσθαι, id est, ab eo quod sapientes vocarentur. In hoc igitur est adlusio festiua ad poetæ tragici nomen, in Laudiceni vocabulo ad gentis nomen adluditur.

Quot seruos habemus, totidem habemus hostes.

MACROBIVS in cenis Saturnalibus, Vnde putas arrogantissimum illud manasse prouerbiũ quod iactatur, Totidem nobis hostes esse quot seruos? Non habemus illos hostes, sed facimus. Meminit & Seneca epistola quadragesimaseptima, cuius verba sublegisse videtur Macrobius, vt est omnium auctorũ vere fucus. Admonet adagium, ne quid fidamus illis, ne ve ex animo nobis amicos arbitremur, qui nos metu colũt. Admonet idem Plato libro de Legibus sexto, propterea quod seruorum animus nequaquam integer sit, sed mentis dimidium ijs ademerit Iupiter, Homero teste, quos seruituti fecit obnoxios. Verus autem amor, libertatis est alumnus. Odit vero quisquis metuit. Vnde genuinum quoddam odium insitum videtur seruis in dominos. Verba Platonis sunt hæc, Οὐδὲν γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δούλης, οὐδὲ δεῖ γὰρ οὐδὲν πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. ὁ δὲ σοφώτατος ἡμῖν τῶν ποιητῶν φησίν,

Ἥμισυ γάρ τε νόου ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνδρῶν, οὓς ἂν δὴ κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι. id est,

Nihil enim integrum, neq. sanum habet animus seruilis. Nam nihil oportet credere his, hominem qui sapiat. Siquidem poeta doctissimus ait,

Dimidio mentis depriuat Iupiter illos,
Seruilis quoscunq. viros sors ceperit vnquam.

Ad hunc modum referuntur a Platone. Ceterum aliter habentur apud Homerũ Odysseæ ρ. nimirum hunc in modum,

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσι.

Asinius Capito apud Festum Pompeium, nam is quoque prouerbij facit mentionem, existimat hominum errore perperam fuisse pronunciatum, propterea quod verisimilius, sit, sic esse dictũ initio. Quot hostes, tot seruĩ. Quod capti victi que ad seruitutem adducebantur: vnde etiam dicta mancipia.

Vocatus atq. non vocatus deus aderit.

ORACVLVM olim Lacedæmoniis redditum abijt in prouerbium, Καλούμενος τε καὶ ἄκλητος θεὸς παρέσται, id est, Vocatus & inuocatus deus aderit. Vsus erit, vbi quid significabimus etiam non accersitum, neq. curatum, tamẽ euenturum, velimus nolimus, puta senectã, mortẽ, malefactorũ pœnã. Horatius huc adlusit in Odis,

Nec satelles Orci
Callidum Promethea
Reuexit, auro captus, hic superbum
Tantalum, atq. Tantali
Genus coercet, hic leuare functum
Pauperem laboribus,
Vocatus atq. non vocatus audit.

Fortassis respexit huc & Teren. in Eunucho, vt vocato mihi atq. inuocato sit locus semper.

Influit quod exhauritur.

Ἐπιῤῥεῖ τὸ ἐξαντλούμενον, id est, Adfluit quod exhauritur. Vbi quis frustra sumit operã in re quapiam. Lucianus in Sectis, Ἐπιῤῥεῖ κατὰ τὴν παροιμίαν τὸ πρᾶγμα ἐξαντλούμενον, ἐς τὸ ἀμφότερον, ἐς τὸν Δαναΐδων πίθον, id est, influit, iuxta prouerbium, negotium dum exhauritur, ac diuersum quiddam accidit atq. in Danaidum dolio; De philosophiæ studio loquitur, in quo quantumlibet operæ sumpseris, nunquam tamen deest quod te laboribus exerceat, & labor laborem serit & iuxta Sophoclem,

Πόνος πόνῳ πόνον φέρει. id est,
Labore laborem fert labor.

Zenodotus carmen prouerbiale recenset huiusmodi,

Ἄλλην μὲν ἐξηντλήκαμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. id est,
Exhausimus quidem illam, at influit altera.

Sumptum a nautis, naui pertusa frustra sentinam exhaurientibus, tantum humoris accipientibus fissuris, quantum ab illis educitur. Videtur ad hanc parœmiã adlusisse Plato libro De legibus septimo, Τί οὖν πολλὴ αὔξη ὅτ᾽ ἂν ἐπιῤῥέῃ, id est, Quid igitur multum augmentum cum affluat. Quem sane locũ addncit Athenæus libro Dipnosophistõ quinto, Κατὰ γὰρ αὐτὸν δὴ τὸν Πλάτωνα ἐπιῤῥεῖ δὲ ὄχλος μοι τοιούτων γοργόνων, i. Siquidem iuxta ipsum iam Platonem affluit mihi turba talium Gorgonum. Seneca libro De ira secundo, Nunquid ille cuius nauigium, multã vndiq. laxatis compagibus aquam trahit, nautis ipsiq. nauigio irascitur? Occurrit potius & aliã excludit vim, deinde aliã egerit, manifesta foramina præcludit, latentibus & ex occulto sentinam ducentibus, labore continuo resistit: nec ideo intermittit, quia quantum exhaustum est subnascitur. Apud Athenæum libro quarto, cum in conuiuio post lentem rursus aliter cocta lens apponeretur quidam adludens ad prouerbium ait,

Καὶ τὰν μὲν ἐξηντλήκαμες φακῆν, ἁ δ' ἐπεισρεῖ, id est,
Exhauseramus lentem, ac influit altera.

Non dissidet ab illo, τῆς πρώτης πέρι μνημονεύε.

Tibicinis vitam viuis.

Αὐλητοῦ βίον ζῇς, id est, Tibicinis uitam viuis. In eum iaciebatur, qui laute quidem, sed alieno viueret sumptu. Tibicines.n. quoniam in sacris olim adhibebantur, adesse solent & in cenis illis pontificalibus, id que immunes. De hoc hominũ genere, ni fallimur, sentit Aristoteles, quærens in problematis, quamobrem τεχνῖται Διονυσιακοί, id est, Artifices Bacchanales, vix unquam bonæ frugis esse consueuerint. Reddit aũt triplicem rationem. Siue quod necessariis artibus magnã vitæ partem occupati, non dant operam philosophiæ præceptis. Siue quod assidue in deliciis ac uoluptatibus vitã agũt. Siue quod egestas etiam ipsa ad vitia propellit. Problema refertur a Gellio, lib. Noctium Atticarum 20. De tibicinibus, qui Roma Tibur secesserant, narrat T. Liuius primæ decadis lib. 9. Posteaquam perpelli nequibant, inquit, consilio haud abhorrente ab ingeniis hominum, eos aggrediuntur. Die festo alij alios, per speciem celebrandarum cantu epularum inuitant: & vino, cuius auidum ferme genus est, oneratos sopiunt, atq. in plaustra somno victos coniiciunt ac Romam deportant. Nec prius sensere, quam plaustris in foro relictis, plenos crapulæ lux eos reliquit. Refertur a Dio-

geniano et Suida. Musice viuere dixit Plautus, pro eo quod est, voluptuariam & otiosam agere vitam. Huc respexit Terentius, Vide otium & cibus quid faciat alienus. Item Alexis apud Athenæum in Commorientibus:

Οὕτω τί τ' ἀλλότριόν ἐστιν, ἐσὶ γλυκύ.... id est,

Vsque adeo dulce est deuorare, non tua.

Et illud apud eundem Theopompi,

Εὐριπίδης τι ἐστιν οὐ κακῶς ἔχων,

Τἀλλότρια δειπνεῖν τὸν καλῶς εὐδαίμονα.

Sane eleganter dixit hoc Euripides,

Felicem eum esse, aliena qui vsq. cenitet.

Scytharum oratio.

SCYTHARVM *feritas, apud Græcos in prouerbium cessit, vt quidquid agreste, quidquid barbarum ac sanum intelligi vellent, id Scythicum appellarent. Est apud Lucianum cum aliis aliquot locis, tum in meretricio dialogo Chelidonij & Drosæ,* τὸ μὲν ὅλον ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις. *id est, Reliqua quidem Scytharum oratio. Sentit in calce litterarum fuisse quiddam mitius dictum, reliqua nihil præ se ferre humanitatis. Quidam inde natu existimant quod Scytha Dario regi nihil aliud responderint, quam* κλαίειν*, id est, vt ploraret: quæ quidem ipsa etiam vox in prouerbium abiit, vt plorare iubeamus, quos contemnimus. Aelianus in epistolis,* Ἐστω σοι τοίνυν, ἡ ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀπόκρισις, αὐτὸς, ἐγὼ μαίνομαι καὶ φρονῶ, καὶ μισῶ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, *id est, Itaq. Scytharum, sicuti vocant, responsum hoc tibi sit, Ego insanio & sapio, & odi mortalium genus. Diogenes Laertius in vitis philosophorum putat hoc prouerbium natum esse ab Anacharsidis asperitate. Nam is Scytha natus inter celebres Philosophos habitus est Athenis. Sed vero proximũ est quod refert Athenæus libro duodecimo. Scythas olim opibus ac delicijs florentes in tantam venisse ferociam, vt quoscunq. populos adissent summas nares viris amputarent, horum mulieres Thracum vxoribus corpora subulis pingerent, deniq. cunctis sub illorum dominatu lacrymosa fuerit seruitus, vt in posteros deriuatum sit prouerbiũ,* ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις*, i. Scythica iussio siue præscriptio, &* ἀποσκυθίσαι *dicatur ferro cæsariẽ amputare, quod præter Athenæũ indicat & Stephanus. deniq.* σκυθρωπὸς *&* σκυθρωπάζειν *pro torno, tristi, austero ac truculento, ab eius gẽtis moribus dictũ videtur, &* σκύζεσθαι *irasci, quod ea gens sit supra modum iracũda.*

Accipit & glebam erro.

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης. id est,

Accipit & glebam erro.

Hemistichiũ carminis heroici, dici solitum in eos, qui nihil grauantur aut aspernantur: sed quidquid datur, quantũlibet pusillum, id boni consulunt. Neq. intempestiue dicetur etiam in illos, qui rerum inopia laborantes, quiduis vndecunq. libenter accipiunt, donec ad fortunam commodiorem emergant. Originem adagionis ad huiusmodi casum referunt. Aletes quidam Corintho pulsus, adhortante oraculo tentauit, si posset in patriam redire. Atq. interim rustico cuipiam factus obuius, cibum mẽdicauit. Ille, ludibrij caussa, glebam ex agro sublatam porrexit. Aletes eam tanquam felix omen accipiens, effatus est:

Δέχεται καὶ βῶλον ἀλήτης.

Huius Aletæ mentionem facit et in Corinthiacis Pausanias: Plutarchus in Problematibus haud omnino dissimilem historiam recenset, vnde prouerbium ortũ videri queat. Emanes, inquit, post sedes iam sæpius aliũ de alio transmutatas, tandem in agrum Inacho vicinum descenderunt, quem id temporis Inachienses & Achei obtinebant. Oraculum autem proditum erat, si in agrum eos recepissent, futurum, vt ueteres incolæ pellerentur: noui verò si quid a volẽtibus accepissent, agrum retinerent. Temo quidam igitur inter Emanes vir solers & cautus, sumpta pera, mendici habitu ad Inachienses accessit. Ibi cum per risum & contumeliã rex mendicanti cibum, cespitem dedisset, in perã coniecit, ac uelut eo contentus, statim e conspectu se subduxit: nec præterea quidquam rogauit. Seniores tũ rei nouitate, tum oraculi recordatione submoniti, rege adito censent hominem neutiquam esse negligendum, nec e manibus omittendum. Quod ubi sensisset ille, fuga sibi consuluit, uotaq. protinus Hecatombe, et Apolline inuocato, furtim abijt. Postea congressi prælio, Emanes pulsis Achæis & Inachiensibus, illorũ agros occupauerunt. Hæc ferme Plutarchus. Itaq. competet in illos quoq., qui magnum quiddam molientes, quiduis & patiuntur & faciunt, ut uoti sui compotes aliquando fiant.

Stentore clamosior.

PROVERBIALIS *hyperbole. Stẽtore clamosior. Iuuenalis,*

Vt Stentora uincere possit.

Sũptũ a fabula Stentoris: cuius meminit Homerus Iliados ι, eiq. ferream, hoc est, inuictam attribuit vocẽ,

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ.

Ὃς τόσον αὐδήσασχ' ὅσον ἄλλοι πεντήκοντα. *id est,*

Sentoris inspecie ualidi, cui ferrea uox, qui

Quinquaginta alios æquans clamore, sonoq.

Greci μεγαλοφώνους *appellant.*

Optimum aliena insania frui.

OPTIMVM *aliena insania frui. Plinius Secundus Naturalis historiæ lib. 18. cap. quinto, nominatim prouerbij loco citat, Eodem, inquiens, pertinet, quod agricolã uendacem oportere esse dixit, fundum in adolescentia conserendum sine cunctatione, ædificandum non nisi consito agro, tunc quoq. cunctanter. Optimum est, ut uulgo dixere, aliena insania frui: sed ita ut uillarum tutela non sit oneri. Hactenus Plinius. Idem totidem uerbis refertur a Plinio iuniore in epistolis de Reguli stultitia loquente, hominis ridicule ambitiosi, sed tamẽ ad excitanda studia non inidonei. Admonet adagium, ut ex aliorum erratis ipsi cautiores efficiamur, & alienis periculis reddamur prudentiores: & aliorum desipientia nobis sapiendi præbeat occasionem. Vulgo iactatus uersus est in eandem sententiam:*

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum.

Cicero in epistola quadam, bellum esse scripsit, ex aliorum erratis suam uitam in melius instituere. Plautus item, Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Extat et huiusmodi quidam mimus Publianus, uti conijcimus,

Ex uitio alterius sapiens emendat suum.

Et Demea Terentianus iubet ex aliis exemplum capere. Potest et in hunc accipi sensum, ut is dicatur aliena frui insania, qui alienis fruitur malis, ipse in tuto cõsistens.

stes. Nulla.n. uoluptas minoris cōstat, neq. ulla solet esse iucundior. Sumptū uideri potest prouerbium ex Sophoclis tragœdia, cui titulus, Aiax flagellifer. Apud quem Aiace per insaniam gloriante, quod hostes sustulisset, cum sæuisset in pecudes, Pallas Vlyssem ad hoc spectaculum inuitat his verbis,

Οὔκουν γέλως ἥδιστος εἰς ἐχθροὺς γελᾶν. *id est,*

Ridere de hoste risus est suauissimus.

Ingens telum necessitas.

INGENS *telum necessitas. De re ineuitabili. Liuius primæ decadis libro quarto, Necessitate quæ vltimum ac maximum telum est, superiores estis. M. Tullius lib. de amicitia, Nec vero negligenda est fama, nec mediocre telum ad res gerendas existimare oportet beneuolentiam ciuium. Vtitur eodem adagio quodam in loco Plinius iunneculus. Est aliquoties apud Liuium, Huic rei aliud inuenietur telum. Et eam rem hoc telo maxime parabant, vt pro consilio, rationeq. ac via gerendi negotij capi videatur, fortassis sumpta metaphora a venantibus, qui telo appetunt, quod capere volunt. Vnde & certa dicentur tela, consilia quæ nunquam fallunt,*

Aduersum necessitatem ne dij quidem resistunt.

Ἀνάγκᾳ δ' οὐδὲ θεοὶ μάχονται, *id est, Necessitati ne dij quidem resistunt. Hæc sententia Simonidi tribuitur: sumpta est ex Homero. Refertur duobus locis a Platone, libris de legibus septimo & quinto,* ἀλλ' ἔοικεν ὁ τὸν θεὸν πρῶτον παροιμιασάμενος εἰς ταῦτα ἀποβλέψας εἰπεῖν, ὡς οὐδὲ θεὸς ἀνάγκῃ μή ποτε φανῇ μαχόμενος, *id est, Sed apparet eum qui primum admiscuit deum prouerbio, hęc spectasse cum dicit, quod ne deus quidem vnquam visus est cum fato pugnare. Idem in conuiuio,* πολλὰ δὲ καὶ δεινὰ τοῖς θεοῖς ἐγίγνετο, ὡς λέγεται, διὰ τὴν τῆς ἀνάγκης βασιλείαν, *id est, Multa uero & acerba diis acciderūt, vt dicitur, ob necessitatis regnum. Item lib. De legibus quinto scribit,* τὴν ἀνάγκην δὲ οὐδὲ θεὸς βιάζεσθαι, *id est, Ne deos quidem cogere posse necessitatē. T. Liuius, Pareatur necessitati, quam ne dij quidem superant. Palladius, Necessitas ferijs caret. Euripides in Helena,*

Λόγος γάρ ἐστιν οὐκ ἐμός, σοφῶν δ' ἔπος,
Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχύειν πλέον. *id est,*
Nanq. illud est sapientium dictum, haud meum.
Nihil necessitate dira fortius.

Extat apud Graecos versus prouerbialis,

Ὑπὸ τ' ἀνάγκης πάντα δουλοῦται χρέα. *id est,*
In seruitutem cuncta agit necessitas,

Euripides in Hecuba,

Στεῤῥὰ γὰρ ἀνάγκη. *id est,*
Rigida nanque necessitas,

Horatius,

Si figit adamantinos
Summis verticibus dira necessitas Clauos.

Poetæ Necessitatem deam faciunt, Parcarum matrē, quæ & ipsæ ineluctabiles atq. inexorabiles vocantur. Hanc necessitatem philosophi fatum appellant, quæ est æterna rerum series, necessario cohærentium: cui veluti cedens Iupiter apud Maronem,

Fata, inquit, viam inuenient.

Et tragicus quidam apud Senecam,

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt.

Squillas a sepulchro vellas.

Σκίλλας ἀπὸ σήματος τίλλειν, *id est, Squillas a sepulchro vellere iubebantur, qui parum sanæ mentis esse viderentur. Hac enim herba malum hoc expiabatur antiquitus. Theocritus in Bucolicis,*

Σκίλλας ἰὼν γραίας ἀπὸ σάματος αὐτίκα τίλλοις, *i.*
I, squillas ab anus quam primum velle sepulchro.

Innuit, illum, quod in certamine canendi superatus sit, adeo iracunde ferre, vt periculum sit, ne vertatur in insaniam. Et alter simile quiddam refert,

Ἐνθὼν τὰν κυκλάμινον ὀρυξάτω ἐς τὸν Ἅλεντα. *id est,*
Hinc abiens fluuio infodias Cyclaminon Halenti.

Dioscorides lib. 2. demonstrat, Cyclaminon Romanis dici rapum, efficacem detrahendo e capite phlegmati. Atq. inter cetera eius remedia hoc quoq. commemorat, succum illius melli admixtum inseri naribus, ac lanam hoc imbutam digito imponi, ad purgandam capitis pituitam. Huius radicem dissectam reponi, asseruariq. non secus ac squillæ. Deniq. contusam & in pastillos redactam, valere aduersus ueneficia, quæ Græci philtra vocant.

Iucundi acti labores.

IVCVNDI *acti labores. M. Tullius libro De finibus bonorum & malorum secundo: Quid si etiam iucūda memoria præteritorum malorum, vt prouerbia nonnulla veriora sint, quam vestra dogmata: uulgo enim dicitur, Iucundi acti labores. Ex ipsa hominum natura sumptum adagiū: est.n. hoc insitum omnibus, vt iucunda cuiq. sit anteactorum malorum aut periculorum secura recordatio, cōmemoratioq., præsertim insigniū fatalium, & quæ cum turpitudine coniuncta nō sint, veluti bellorum, naufragiorum, atq. id genus discriminum. Vnde dictum est ab Horatio:*

-Gaudent vbi vertice raso
Garrula securi narrare pericula nautæ.

Hoc prouerbium ortum ab Homero ceu fonte, a diuersis deinde scriptoribus varie est vsurpatum. Exstat autem apud hunc Odysseæ libro decimoquinto:

Νῶϊ δ' ἐνὶ κλισίῃ πίνοντέ τε δαινυμένω τε
Κήδεσιν ἀλλήλων τερπώμεθα λευγαλέοισι
Μνωομένω· μετὰ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνήρ,
Ὅς τις δὴ μάλα πολλὰ πάθῃ καὶ πόλλ' ἐπαληθῇ. *id est,*
At nos in scamnis vescentes atq. bibentes
Tristibus inter nos recreemus pectora fatis,
Commemorando. etenim fit, vti post gaudeat actis,
Aspera quisquis multa tulit per multa vagatus.

Citatur & locus hic, & prouerbium ab Aristotele Rhetoricorum libro. 1. vbi commemorat, quæ cuiq. natura vel iucunda sint, vel molesta. Vergilius Homerum æmulatus:

Forsan & hæc olim meminisse iuuabit.

Item in tragœdiis Seneca:

Quod fuit durum pati, meminisse dulce est.

Circumfertur Græcis & huiusmodi trimeter prouerbialis.

Ὡς ἡδὺ τὸ σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. *id est,*
Memoria dulcis iam peracti olim mali.

Cicero uidetur indicare sumptum ex Euripide, Nec male, inquit, Euripides. concludam si potero Latine. Græcum enim hunc uersum nostis omnes,

Suauis est laborum præteritorum memoria.
Constat versus, si pro suauis legas suaue, nisi malis priscorum more elidere s, aut quod est commodissimum, omittere verbum est, nisi malis subijcere post laborum.

Aulœdus sit, qui citharœdus esse non possit.

M. Tullius in oratione pro Murena, comparationem faciens iureconsultorum & oratorum, Itaq. mihi pleriq. videntur, inquit, initio hoc multo maluisse, post cum id assequi non potuissent, isthuc potissimum sunt delapsi. Vt aiunt in Græcis artificibus eos aulœdos esse, qui citharœdi fieri nõ potuerint: sic nonnullos videmus, qui oratores euadere non potuerunt, eos ad iuris studium deuenire. Hactenus Cicero. Recte dicetur in eos, qui malũt in multo inferiore ordine alicuius haberi momẽti, quã inter excellentes negligi. Quẽadmodum Iulius Cæsar maluit in frigido oppidulo primus esse, quam Romæ secundus. Nec male quadrabit in eos, qui desperatione meliorum ad humiliora sese conferunt.

Colophonem addidit.

Τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, *id est, Colophonem addidit. Dici consueuit, cum summa manus rei cuipiam imponitur: aut cum accedit id, sine quo negotium confici non potest. Originẽ adagionis indicat Strabo lib. Geographiæ suæ 14. scribens Colophonios olim cum naualibus copijs abundasse, tum equestribus vsqueadeo præcelluisse, vt vbicunq. gentium bellum gereretur quod confici non posset, Colophoniorum equitum auxilio profligaretur. Atq. inde vulgo natum prouerbium,* κολοφῶνα ἐπέθηκε. *id est, Colophonem addidit. Refertur a Diogeniano prouerbium. Indicauit & Festus Pompeius, scribens colophonem dici solere, cum aliquid finitum significaretur, tametsi locũ eũ arbitramur non vacare mendo. In eum sensum vsus est Plato De legibus 2.* Ἐπὶ τούτου τῆς μέθης χρείας τὸν κολοφῶνα πρῶτον ἐπιθῶμεν, *i. Itaq. de vsu temulentiæ primum colophonem imponamus, etiamsi apud Platonem legimus* χορείᾳ, *præcessit enim de chorea mentio. Ac mox,* οὗτος ὦ ξένοι ἡμῖν, εἰ ξυνδοκεῖ, κολοφὼν ἐπὶ τῷ περὶ οἴνου λόγῳ ἐνσχόντι εἰρήσθω. *Hic nobis hospites, si vobis idẽ videtur, Colophõ sermoni de vino habito dictus esto. Idem in epistola ad Dionysium tertia,* τὸν κολοφῶνα ὦ θαυμάσιε ταῖς ὑποσχέσεσιν ἀπάσαις, νεανικώτατον ἐπέθηκας. *id est, Colophonem vir præclare, pollicitis omnibus maxime iuuenilem imposuisti. Rursus in Theæteto,* καὶ ἐπὶ τούτοις τὸν κολοφῶνα ἀναγκάζω, προσβιβάζων τὴν χρυσῆν σειρὰν. *i. Et ad hæc adigo Colophonem, vi compellens auream illam catenam. Sentit enim Socrates Homerum per auream catenã significasse solem, cuius motu seruantur omnia, protinus interitura, si steterit. Præcipuum igitur argumentum quo probet quiete corrumpi vniuersa, motu seruari, appellat Colophonem. Item Aristides in Themistocle:* καὶ τοῦτο κολοφὼν τοῦ λόγου, *id est, Atque hic orationis summa. Plutarchus in libello De musica, tametsi stilus prope clamitat illius non esse:* Τούτους τοὺς στίχους ἀγαθὲ διδάσκαλε κολοφῶνα τῶν περὶ τῆς μουσικῆς λόγων πεποίημαι, *id est, Hos versus bone præceptor Colophonem eorum, quæ de musica disputata sunt, feci. Idem in libello De prudentia animantiũ dixit,* κολοφῶνα ἵνα ὁ λόγος ἐπιθεὶς ἑαυτῷ παύσηται, *id est, Vt aũt ratio sibi fastigium imponens finem faciat. Gregorius Theologus in libello de fuga sua,* εἶμι γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἤδη τὸν κολοφῶνα τοῦ λόγου, *i. Iam enim venio ad ipsum sermonis Colophonem. Sunt qui admoneant, prouerbiũ vsurpari de extremis malis. Hesychius admonet, Colophonem interdum dici graculum, quod, vt opinamur, summis ædiũ fastigijs auis ea soleat imponi, velut admonens iuxta cornicem Hesiodiam, ut homines sibi componant nidos, neq. enim semper fore æstatem. Latinis item dictum est, apicem imponere. M. Tullius in Catone maiore: Apex autem senectutis est auctoritas. Reliqua pete a prouerbio quod alibi retulimus, Colophoniũ suffragium. Coronidem addere diximus alibi.*

Nullum otium seruis.

Οὐ σχολὴ δούλοις, *id est, Nõ otium seruis. Refertur ab Aristotele lib. Politicorum septimo. Sumptum a seruorũ conditione, quibus heri nullum concedunt otium: immo paullo plus etiam imponunt operæ, quam illi præstare possint: vt quam sunt in dimenso parci, tam sint in operarum pensis liberales. Dicetur in eos, quibus propter obnoxiam ministerijs sordidioribus conditionem, non vacat honestis disciplinis operam dare. Nam artes liberales hinc dicuntur, quod ijs ingenui incumberent; vtpote quibus & otium & res suppetebat. Accommodabitur haud quaquam inscite & in improbos, quorum ingenium ita vitijs occupatur, vt non possint egregias artes perdiscere. Nihil enim occupatius seruitute. Nulla autem seruitus grauior, quam si quis vitijs seruiat. Maxime cũ is plurimos habeat dominos, eosq. plurimum inter se dissidentes: & ob id neutiquam eadem imperantes. Etenim si quando segnities iubet in medios dormire dies; auaritia contra iubet, prima luce adesse in portu: cum tenacitas indicit parsimoniã, amor iubet profundere. Solus itaq. sapiens & liber est, & in otio viuit.*

Titanas imploras.

Τιτᾶνας ἐπικαλεῖς, *id est, Titanas inuocas. Vbi quis suis diffisus viribus, alienum implorat auxilium. Sumptum a gigantum fabula, in qua Iupiter suo timens Olympo, Titanas in auxilium arcessiuit. Id quod prouerbiali quoq. metaphora Latini veteres quiritari dicebant, auctore Nonio Marcello. Tractum a more Romanorũ, qui vi oppressi Quirites inuocabant. Sic.n. appellant ciues Romanos. Refertur adagium a Diogeniano. Lepidior fiet allegoria, si longius a simplici figura recedas.*

Homo bulla.

Πομφόλυξ ὁ ἄνθρωπος, *id est, Homo bulla. Prouerbium hoc admonet, humana vita nihil esse fragilius, nihil fugacius, nihil inanius. Est enim bulla tumor ille inanis, qui visitur in aquis momento temporis enascens simul & euanescens. M. Terentius Varro in præfatione; quam scripsit in libros De agricultura: Cogitans, inquit, esse properandum, quod si, vt dicitur, homo est bulla, eo magis & senex. Annus enim octogesimus admonet me, vt sarcinas colligam, antequam proficiscar e vita. Lucianus item in Charonte, vitas hominum bullis huiusmodi similes facit: quarum aliæ simul atq. natæ sunt, protinus euanescũt, aliæ paullo diutius*

tius durant, omnes breuissimis quibusdam interuallis, alia succedunt aliis. Neque quidquam profecto potuit excogitari, quod melius repraesentaret, quam nihil sit haec vita nostra. Primum quanto discrimine prodimus in lucem, deinde quam destituta, quantis obnoxia periculis infantia. Quam fugax adolescentia, quam praeceps iuuenta. Aristoteles in libris Politicis, itemq. Rhetoric. libr. 3. vigorem humani corporis tradit iam euanescere anno ferme 35. animi unde quinquagesimo. Hippocrates extremam hominis aetatem terminat quadragesimonono. Iam si pueritiã & senectam deducas de ratione ani, quaeso quantulum est hoc, quod relinquetur? Et hoc ipsum tantis circumscriptum angustiis, sexcenta morborum genera quotidie infestant: nec pauciores impetunt casus: ruina, venena, naufragia, bellum, terraemotus, lapsus fulmen, & quid non? Alius acini granum gluttiens praefocatus est. Est quem potus cum lacte pilus strangularit. Neque defuit, cui stiria gelu durata delapsa tecto, subitum attulerit exitium. Et hoc est animal illud quod tantos molitur tumultus, cuiusq. cupiditatibus orbis hic angustus est. hoc loco Plinij verba adscribere libet ex lib. 7. vitae fragilem breuitatem scite depingentis. Incertum ac fragile nimirum est hoc munus naturae, quidquid datur nobis. Malignum vero & breue, in iis etiam quibus largissime contingit, vniuersum vtiq. aeui tempus intuentibus. Quid quod aestimatione nocturnae quietis dimidio quisque spacio vitae suae viuit: pars aequa morti similis exigitur, aut poena, nisi contingit quies. nec reputantur infantiae anni, qui sensu carent: nec senectae in poenam viuacis: tot periculorum genera, tot morbi, tot metus tot curae, toties inuocata morte, vt nullum frequentius sit votum. Natura vero nihil hominibus breuitate vitae praestitit melius. Hebescunt sensus, membra torquentur, praemoritur visus, auditus, incessus: dentes etiam ac ciborum instrumenta. Et tamen vitae hoc tempus adnumeratur. Ad bullarum similitudinem accedit nobilis illa Homeri cõparatio de caducis arborum foliis. Sic enim Glaucus apud hunc loquitur Iliados sexto,

Οἵηπερ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν,
Φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
Τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη. id est,
Tale quidem genus est hominum, quale est foliorũ.
Quorũ haec vetus humi fundit, rursum illa virescẽs
Profert sylua, simul veris iam afflauerit aura.

Hoc carmine Pyrrhonem Academicum peculiariter delectatum fuisse, testatur Diogenes Laertius. Rursus Homerus Iliados Φ.

Οἱ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
Ζαφλεγέες τελέθουσιν, ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
Ἄλλοτε δ' αὖ φθινύθουσιν ἀκήριοι. id est,
Frondibus arboreis similes, nunc vbere faetu
Exuperant, laetiq. satis vescuntur agrorum,
Nunc rursum intereunt, euanescuntq. caduci.

Idem alio rursum loco quopiam:

Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. id est,
Nil homine enutrit tellus infirmius alma.

Menander apud Plutarchum in libello consolatorio ad Apollonium:

Τὸ δὴ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ.
Οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
Ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
Καὶ μάλα δικαίως, οὐδὲν ἰσχύον γὰρ ὂν
Φύσει μεγίστοις αὐτὸ χρῆται πράγμασιν. id est,
Caput atque summa orationis haec, homo es,
Quo non aliud est animal vsquam, quod modo
Surgat, modo cadat, citius atque crebrius,
Ac iure sane, quippe debilissimum
Cum sit, negotia administrat maxima.

Euripides apud eundem:

Οὐδ' ὄλβος, οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος.
Καὶ ἡμέρα μία τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν
Τὰ δ' ἦρ' ἄνω. id est,
Nec stabilis est felicitas,
Sed in diem durans, & vnicus dies
Et haec ab alto traxit, haec & sustulit
Ab imo in altum.

Quo quidem in loco Demetrius Phalereus poetam alioqui laudatum ob elegantiam taxasse legitur, qui non ἡμέραν μίαν, id est, vnum diem, sed στιγμὴν χρόνου, id est, temporis punctum dicere debuerit. Pindarus vicit etiam Homericam similitudinem: vt qui hominẽ non frondes, sed vmbrae somnium vocarit. Locus est in Pythiis hymno 8. Ἐπάμεροι τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ ἄνθρωπος. Diurni, Quid autem aliquis? Quid autẽ nullus? Vmbrae somnium homo. Nihil inanius vmbra. Videtur enim esse, cum nihil sit. At hac quoque repperit quiddam inanius, nimirum vmbrae somnium. Vt nemo possit dicere, hic est, aliquis: neque rursum hic est nullus, quod tam subita sit rerum humanarum immutatio, vt qui videtur aliquid esse, mox sit nullus: & qui videtur periisse, mox sit aliquis. Aeschylus apud Stobaeum, vmbrae fumi similem facit hominis vitam:

Τὸ γὰρ βρότειον σπέρμ' ἐφήμερα φρονεῖ,
Καὶ πιστὸν οὐδὲν μᾶλλον ἢ καπνοῦ σκιά. id est,
Caduca molitur genus mortalium,
Neque certa res est vlla, nec tuta, haud magis
Atque vmbra fumi.

Sophocles item in Aiace:

Ἄνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. id est,
Nil aliud ac vmbra atque flatus est, homo.

Pindarus in Nemeis hymno vndecimo, εἰ δέ τις ὄλβον ἔχων, μορφᾷ δὲ παραμεύσεται ἄλλων, ἔν τ' ἀέθλοισιν ἀριστεύων ἐπέδειξεν βίαν, θνατὰ μεμνάσθω περιστέλλων μέλη, καὶ τελευτὰν ἁπάντων γᾶν ἐπιεσσόμενος, id est, Si quis autem opes possidens, forma praecellat ceteris, & in certaminibus fortiter se gerens ostendit robur, meminerit quod membra circumfert mortalia, quod finem omnium terram aditurus est. Hanc sententiam inscribi conueniebat aulis, poculis, anleis, & insignibus principum, potius quam illa gloriosa, Qui volet, & Adhuc longius, aliaq. huius generis. Nil autem venustius illa comparatione, rosarum repente nascentium, senescentiũ, & intereuntium, cum hominum vita. Carmen extat titulo Maronis, quod etiam si Vergilianam venam non admodum resipit, tamen ita scatet gratiis, leporibusq. vt ab auctore non solum eruditissimo, verum etiam festiuissimo, quisquis is fuit, profectum appareat. Huc pertinet, quod poetae fingunt, mortales omnes a Parcarum filis pendere, quibus insectis protinus decidant. Atque alios quidem a candidis, alios a pullis suspendi filis. Rursum alios in sublime sublatos pendere,

aliot terra uicinos. Omnium tamen hanc eandem esse sortem, vt simul atque inexorabilis Atropos pollice filum secuerit, illico decidat is qui pendebat. Nec ullum esse discrimen, nisi quod maiore tumultu decidit is qui pendebat altius. Rides, & hos lusus esse, iocosq. poeticos existimas? Lusus quidem, sed sauus ille, nimiúq. procax fatorum lusus: quem vtinam in gregarios & inutiles homines duntaxat exercerent, in quos conuenit Homeri illud:

Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης.

Ac non etiam uiros cœlesti praditos ingenio, tum autē principes optimos ante diem e medio tollerent. A quibus non solum non abstinent hanc ludendi licentiam: verumetiam his quasi dedita opera videntur insidiari, nimirum ambitiosa quadam inuidētia, vt hoc ipsum sibi licere declarent, palamq. faciant, omnem mortalem, quicunque is fuerit, ex æquo bullam esse. Quanta rei litteraria iactura nuper mors immatura terris eripuit Paullum Canalem, patricium Venetum, iuuenem quidem illum vix dum annos natum vigintiquinque, sed, deum immortalem, quam felici ingenio, quā acri iudicio, quam vbere facundia, quanta linguarum, quanta disciplinarum omnium scientia praditum? Nihil sua referre putauit inexorabile fatum, quod tantū adferres dispendium bonis litteris, quibus ille iam succurrere non instrennue cœperat: quod tam graue desiderium excitaret litterarum cultoribus, quod tantos fructus, tantas studiosorum spes repente incideret.

Tanquam in speculo. Tanquam in tabula.

HYPERBOLAE *prouerbiales sunt & ha*, καθάπερ ἐν κατόπτρῳ, καὶ ὥσπερ ἐν γραφῇ, *id est, Tanquam in speculo, tanquam in tabula. De re uehementer euidente, perspicuaq. Terentius in Adelphis: Deniq. inspicere tanquam in speculum vitas omnium iubeo. Plato libro De legibus* ὥσπερ ἐν κατόπτροις, *id est, Tanquam in speculis. Propterea quod inter multa, qua rerum referunt imagines, velut aqua, as politum, gemma quadam, nihil aque perspicue reddit simulachra, vt vitrū plumbo sublitum. Nam vitrum quidem vt rarum ac pellucidum maxime capax est imaginum, verum acceptas non perinde continet ob pellucentiam: proinde sublitum plumbum, ob nigrorem aliquem naturaeq. dēsitatem, sistit impressam imaginem, neque dilabi sinit. Euanescunt enim simulachra, non secus atque candela lumen in sole, quoties excipiuntur in corpore nimiū tenui perspicuoq. velut in aere, pura aqua, crystallo vitroq. non obscurato corporis alicuius oppositu. Rursum in nimium densis & obscuris non harent, velut in silice, ligno ue. Proinde natura solertissima rerum omnium architectrix, oculum animantium ad speculorum imaginem finxisse videtur, quippe parti pellucenti nigrorem quendam adiunxit a tergo, quo sublato, protinus tollatur & uidendi facultas. Vnde scite dictum est illud, vt speculum oculus est artis, ita oculū esse natura speculum. Illud miraculo dignum, speculum non modo clarissime repræsentare simulachra rerum omnium, quacunq. obiecta sunt, verumetiam interualla, colores, motus, breuiter res ipsas pene dixerimus euidentius quā sunt, hoc vno discrimine, quod aduersa refert. Cuius caussa hac est, quod species qua a corpore solido per aerem manat ad speculi superficiem, simplex puraq. est, vnde fit, vt non alia sit auersa, quam aduersa. Quibus de rebus acutissime multa disseruit Ambrosius Leo Nolanus in quæstionibus suis. Iam vero pictura a rudibus initiis profecta, eo subtilitatis excreuit, vt non oculis hominum, sed etiam auibus imposuerit, effeceritq., vt veras res esse crederent, qua coloribus erant fucata.*

Salsitudo non inest illi.

Ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, *id est, Salsitas non inest illi. In infacetos & fatuos ac stupidos. Sal enim primum, maximeq. commune condimentum videtur. Plinius libro trigesimoprimo indicat, metaphoram esse sumptam ab vsu salis, quod in omnibus cibis sit condimenti vice, & auiditatem inuitet. Ergo hercle, inquit, uita humana sine sale nequit degere, adeo necessarium elementum est, vt transierit intellectus ad voluptates animi quoq. Nam ita sales appellantur, omnisq. vita lepos & summa hilaritas, laborumq. requies, non alio magis vocabulo constat. Atque hinc insulsa oratio, qua nihil habeat leporis, & insulsus homo moribus inelegantibus. Contra salsum dicterium, quod acrimonia quadā mordeat. Et sales vocant festiuiter & argute dicta, non sine illecebra quadam mordacitatis. Seneca non vult sales nostros dentatos esse. Quintilianus Institutionū libro sexto, capite de risu: Salsum, inquit, in consuetudine pro ridiculo tantum accipimus. Natura nō utiq. hoc est, quāquam & ridicula oporteat esse salsa. Nā & Cicero, omne, quod salsum, ait esse Atticorum, non quia sint maxime ad risū cōpositi. Et Catullus cū dicit,*

Nulla in tam magno est corpore mica salis,

non hoc dicit, nihil in corpore eius esse ridiculum. Salsum igitur erit, quod non erit insulsum, velut quoddā simplex orationis condimentum, quod sentitur latente iudicio, & uelut palatum excitat, quod & a tædio defendit orationem. Sane tamen, vt ille in cibis paullo liberalius aspersus, si tamen non sit immodicus, adfert aliquid propria voluptatis; ita hi quoque in dicendo habent quiddam quod nobis faciat audiendi sitim. Hactenus ille. Porro Catulli carmen, quod Fabius citat, sic habet:

Quintia formosa est multis, mihi candida, longa,
Recta est, hac & ego singula confiteor,
Totum illud formosa nego, nam nulla uenustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis.

Quo quidem in loco stultissime carpit Fabium Catullianus interpres, quasi poeta verba parum perpenderit, cum ipse dormitans Fabij verba parum perpenderit. Negat enim Fabius salsum vocari, quidquid ridiculū sit, etiam si vulgo sic vsurparent indocti. Adlusit ad hoc adagium Terentius in Eunucho: Qui habet salem, qui in te est, fatuum militem & insipidum intelligi volens. Cui postea simili ironia Atticam tribuit eloquētiam. M. Tullius Philippica 2. At etiam quodam loco facetus esse voluisti. Quam id, dij boni, non decebat, in quo est tua culpa nulla: aliquid enim salis ab vxore mima trahere potuisti. Salem dixit festiuitatem. Refertur a Diogeniano & Zenodoto.

Acetum habet in pectore.

HVIC *germanum est Plautinum illud in Bacchidibus:*

Nunc

Nunc experiar, sit ne acetum, tibi cor acre in pectore. Legitur & alias apud hunc ipsum: *Ecquid habet acetum in pectore?* pro eo quod est: *Num sapit? Nũ quid habet astutiæ?* Nam ut salsa, itidem & acida, palatũ iuuant, acuuntq. & irritant stomachum. Horatius in Sermonibus, acetum pro mordacitate dixit:

At Græcus postquam est Italo perfusus aceto
Persius exclamat.

Et hoc ipsum, *Aceto perfundere*, prouerbij speciem habet, sicut & illud ex Sermonibus Horatianis:

At idem quod sale multo
Vrbem defricuit, charta laudatur eadem.

Solus sapit.

NARRAT Diogenes Laertius, Chrysippum philosophum vsqueadeo sibi placuisse, vt consultus a quodam, cui potissimum filium suũ philosophiæ præceptis instituendum traderet, sibi committendum respõderit. Nam si quem, inquit, alium me præstantiorem arbitrarer, ipse apud hunc philosophiæ darem operam. Vnde & illud Homericum de eo vulgo iactatum fuisse, quod solus saperet, reliqui vero vmbræ ferrentur. Est autẽ apud Homerum Odyssea K. de uate Tiresia, cui vni Proserpina dederit, ut etiam vita defunctus saperet, reliquas vmbras volitare, & eas quidem nihil aliud quam vmbras:

Τῷ καὶ τεθνηῶτι νόον πόρε περσεφόνεια,
Οἴῳ πεπνῦσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσι. id est,
Huic etiam extincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis volitantibus vmbris.

Vsurpatur & a Platone, tanquam prouerbij loco. Vnde liceat coniicere, carmen hoc Homeri vnum fuisse ex iis, quæ plurima Macrobius scribit, adagionum instar solere celebrari. Sic & Cato senior de Scipione Iunio re pronunciauit, vt narrat Plutarchus in Præceptis ciuilibus: ac rursum in Apophthegmatis Romanorũ,

Οἶος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσι, id est,
Ille sapit solus, volitant alij velut vmbræ.

Apte dicitur de iis, qui tanto interuallo reliquos omnes post se relinquunt, vt illi nihil nisi vmbræ præ his esse videantur, planeq. quemadmodum Græci dicunt, λῆροι καὶ φλυαρίαι, id est, *Nugæ deliriaque.*

Canem excoriatam excoriare.

Κύνα δέρειν δεδαρμένην, id est, *Canem excoriare excoriatam.* Suidas ait dici solere de iis qui iterum ea patiuntur, quibus, aliquando fuerunt afflicti. Aristophanes in Lysistrata, nam hanc quoque nomine huius inscriptam inuenimus,

Τὸ τοῦ Φερεκράτους κύνα δέρειν δεδαρμένην, id est,
Iuxta Pherecratem detrahere cutem cani,
Detracta cui iam est.

Diogenianus ait conuenire in eos, qui frustra sumunt operam. Sunt qui putent magis conuenire, cum quis affligit afflictum. Confine est illi, quod alibi diximus ἀσκὸν δέρεις, id est, *Vtrem excorias.* Quod vsurpat Aristophanes in Nebulis.

Perq. enses, perq. ignem oportet irrumpere.

Διὰ καὶ μαχαιρῶν, καὶ πυρὸς χρὴ ἰέναι. id est,
Perq. ignem eundum est, & per enses impetu.

Cum significamus quiduis periculi subeundum. Aristophanes in comœdia, cui titulus Lysistrata,

Κἄν μοι χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἐθέλω βαδίζειν. id est,
Et si per ignem fiet opus
Transire cupio.

Et Terentius ait parasitum non grauaturum, vel e flãma cibum petere. Callias adulatores taxauit comœdia, ὅτι οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, id est, *Quod non ignis, non ferrum, neque æs prohibuerit illos, quo minus uentitarent ad cenam.* Hæc citat Plutarchus ex Eupolide. Refert eadem in libello De discrimine adulatoris & amici. Horatius item,

Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes,
Impiger extremos currit mercator ad Indos.

M. Tullius. Tusculanarum quæstionum libro secundo, *Quæ flamma est, per quam non cucurrerint, qui hæc olim punctis singulis colligebant, id est, Quid non vel fecerunt, vel perpessi sunt?*

Non impetam lingua.

Οὐκ ἐπιγλωττήσομαι, id est, *Non incessam lingua.* Figuræ nouitas in prouerbium abiisse videtur, auctore Diogeniano. Aristophanes in Lysistrata,

Ἐγὼ τὴν γλῶτταν οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. id est,
At lingua Athenas neutiquam incessam mea.

Hesychius citat Aeschylum in Heraclidis Græcis ἐπιγλωττᾶσθαι, est linguæ conuiciis incessere, quasi dicas, inlinguare, quemadmodum a vola dicimus inuolare. Proprie vero pertinet ad male ominantes. Rapiuntur enim dicta in omen, velut in augurium venturi mali boniue. Vnde semper a maledictis temperandum. Pindarus in Pythiis hymno quarto, inter ceteras virtutes laudat & linguam a maledictis temperantem. Ὀρφανίζειν μὲν κακᾶν γλῶσσαν φαεννᾶς ὀπός, id est, *Priuans malam linguam voce dilucida.* Interpres citat in hanc sententiam carmen Hesiodi,

Μηδὲ κακῶν ἑτάροισιν, μηδ' ἐσθλῶν νεικεστῆρα, id est,
Haud solitum sociis certare bonisne, malisne.

Vti licebit, cum significabimus nos de re quapiam periculosa nolle verba facere, veluti de rebus principũ aut potentum, οὐκ ἐπιγλωττήσομαι. Verbum inde ductũ quod qui temere loquuntur, ὅτι ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθῃ lo qui dicuntur, sicut alibi monstrauimus.

Harena sine calce.

VT auctor est Suetonius, Caligulæ Cæsari usqueadeo placebat ardor ac vis dicendo, vt Senecæ orationem sine calce arenam sit solitus appellare, tanquam dissolutam ac neruis carentem & ordine, quæ quodammodo compages est totius sermonis suo quidq. loco disponens. Quanquam autem Caligula multa parum integra mentis dedit argumenta, tamen in hoc iudicio minimum aberrauit a scopo. Seneca fertur impetu quodam, minime seruiens ordini. Hoc inter egregias uirtutes habet neui. Male cohæret arena, ni calcem admisceas. Confine illi quod alio dictum est loco, *Scopa dissoluta.*

Lupus hiat.

Λύκος ἔχανεν, id est, *Lupus hiat;* dicebatur si quis re multum sperata, multumq. appetita, frustratus discederet.

ret. Aiunt enim lupum prædæ inhiantem rictu late diducto accurrere, qua si frustretur, obambulare hiantem. Aristophanes in Lysistrata,

Οἷσι πιστὸν οὐδὲν, εἰ μὴ περ λύκῳ κεχηνότι. id est,
Queis nihil fidum ac tutum est, inhianti nisi lupo.

Item Lucianus in Gallo, εἰσῄειν δὲ, μάτην λύκος χανὼν παρὰ μικρὸν, id est, Ingrediebar itaque, cum parum abfuisset vt lupus hians discederem. Dionysius Sophista in epistola quapiam: ἄρα μὴ λέληθα ἐμαυτὸν εἰς παροιμίαν ἐλθὼν, καὶ γέγονα λύκος χανὼν διὰ κενῆς; id est, Num insciens in prouerbium incidi, factusq. sum lupus frustra hians? Apud Athenæum libro decimo quarto, citantur hæc ex Eubulo,

Σπεῦδ' ἐπείγου, μὴ τὸ τοῦ λύκου χανὼν
Καὶ τὸν δ' ἁμαρτὼν ὕστερον συχνὸν δραμεῖν. id est,
Properatu propera, more ne lupino hians
Frustratus bis, in posterum curras diu.

Porcellus Acarnanius.

Χοιρίσκος ἀκαρνάνιος, id est, Porcellus Acarnanius. In mollem & amabilem, atq. in deliciis habitum dicebatur. Lucianus in Dialogis meretriciis, λεῖος μοί φησι Χαιρέας, καὶ χοιρίσκος, ἀκαρνάνιος, id est, Lenis mihi, ut aiût Chareas, & porcellus Acarnanius. Adlusum, ad porcellum quem inducit Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσι, symbolum eorum membrorum, quibus obscenæ voluptates peraguntur.

Megaricum machinamentum.

Μεγαρικὴ μηχανὴ, id est, Ars Megarensis dicitur, cum dolo & astu res agitur, non syncera fide. Olim enim Megarenses vulgo male audiebant, tanquam fraudulenti ac ficti, quod aliud sentire soleant, aliud loqui, vt indicat Aristophanis interpres. Citatur apud Suidam hic senarius,

Ἀλλ' ἔστι γάρ μοι μεγαρικά τις μηχανή. id est,
Sed enim ars adest mihi quæpiam Megarensium.

Est aût apud Aristoph. in fabula cui titulus, ἀχαρνῆς. Celebrantur Megarensium vascula fictilia: vide num huc spectet prouerbium: deinde constat Euclidem Socraticum fuisse Megarensem, qui suscepit scholam Megaricam. Hic fuit insignis machinarum artifex. Fieri potest vt hinc natum sit adagium. Ad hæc est ciuitas eiusdem nominis in Thessalia pontica, & de Thessalico commêto dictum est alias. Sphinges Megaricas post referemus.

Seruus seruo præstat, dominus domino.

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id est,
Seruoq. seruus potior est, herusq. hero.

Senarius prouerbialis, admonens in eodem hominum genere non statim omnes æquales esse, verum hominû habendã esse rationẽ, non tantû cõditionis. Veluti generosus antecellit suopte genere plebeiû. Verum est non mediocre discrimen inter generosum, et generosû; itidẽ inter plebeium & plebeium, adeo vt quosdam plebeios nonnullis ingenuis anteponas. Aristoteles libro Politicorum primo, τὰ μὲν ἐντιμότερα ἔργα, τὰ δ' ἀναγκαιότερα, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν,

Δοῦλος πρὸ δούλου, δεσπότης πρὸ δεσπότου. id est,
Quædam ministeria honoratiora, quædam autem magis necessaria. Et iuxta prouerbium,
Heroq. herus, seruoq. seruus est prior.

Dædali opera.

Δαιδάλεα ποιήματα, id est, Dædalea opera dicuntur, quæ nouo artificio fabricata sunt & admirando. Hinc natum, quod cum veteres illi plastæ formas animalium cæcas fingerent & immobiles, Dædalus insolito artificio primus & oculos induxit, & neruis quibusdam additis effecit, vt huc atque illuc mouerentur, adeo scite, vt spectantibus uiuere atque ingredi viderentur. Vnde ferunt quædam Dædali signa uinciri pedibus, ne aufugiant. Huius rei meminit Plato in Menone, his quidem verbis: ὅτι τοῖς δαιδάλου ἀγάλμασιν οὐ προσέσχηκας τὸν νοῦν; ἴσως δὲ οὐδ' ἔστι παρ' ὑμῖν. πρὸς τί δὲ τοῦτο λέγεις, ὅτι καὶ ταῦτα ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ, ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα παραμένει. τί οὖν δή; τῶν ἐκείνου ποιημάτων λελυμένον μὲν ἐκτῆσθαι οὐ πολλῆς τινος ἄξιόν ἐστι τιμῆς, ὥσπερ δραπέτην ἄνθρωπον. οὐ γὰρ παραμένει. δεδεμένον δὲ πολλοῦ ἄξιον. id est, Quoniam non animaduertisti Dædali signa. Fortassis ne sunt quidem apud uos. Quorsum isthuc dicis? Quoniam illa quoque ni reuincta fuerint, discedunt atque aufugiunt. Sin vincta sint, consistunt. Quid tum postea? Si quod ex illius operibus solutum possideas, haud quaquam magno æstimandum, perinde quasi seruum possideas fugitiuum. Neq. enim apud se manet. Sin autem vinctum, id magno æstimandum sit. Idem in Hippia maiore sic refert, quasi de priscis & obsoletis dici soleat, εἰ ἄρα νῦν ὦ ἱππία ὁ βίας ἀναβιοίη, γέλωτ' ἂν ὄφλοι πρὸς ὑμᾶς. ὥσπερ καὶ τὸν δαίδαλόν φασιν οἱ ἀνδριαντοποιοὶ νῦν. εἰ γενόμενος τοιαῦτ' ἐργάζοιτο, οἷα ἦν ἀφ' ὧν τοὔνομα ἔσχε, καταγέλαστον ἂν εἶναι. id est, Si sane nunc o Hippia Bias reuiuiscat, risum apud vos tulerit: quemadmodum & horum temporû statuarij de Dædalo narrant, si nunc uiuens talia proferat opera, qualia erant illa, vnde famam ac nomen adeptus est, deridiculum fore. Meminit & Aristoteles libro Polit. 1. de seruis loquẽs, quos ait nihil aliud esse quam instrumenta viua. εἰ γὰρ, inquit, ἠδύνατο ἕκαστον τῶν ὀργάνων κελευσθὲν ἢ προαισθανόμενον ἀποτελεῖν τὸ αὐτοῦ ἔργον, ὥσπερ τὰ δαιδάλου φασὶν, ἢ τοὺς τοῦ ἡφαίστου τρίποδας, οὕς φησιν ὁ ποιητὴς αὐτομάτους θεῖον δύεσθαι ἀγῶνα, οὕτως αἱ κερκίδες ἐκέρκιζον αὐταὶ, καὶ τὰ πλῆκτρα ἐκιθάριζεν, οὐδὲν ἂν ἔδει οὔτε τοῖς ἀρχιτέκτοσιν ὑπηρετῶν, οὔτε τοῖς δεσπόταις δούλων, id est, Etenim si fieri posset, vt vnumquodq. instrumentum vel iussum, uel per se præsentiens, suum opus perageret, quemadmodum aiunt Dædali statuas facere, & Vulcani tripodes, quos poeta scribit vltro in diuinum certamen prodiisse, itidem & pectines per se texerent, & plectra cithara canerent, haud quaquam opus haberent, neque architecti ministris, neque domini seruis. Locus quem citat Aristoteles, est apud Homerum Iliados 6. Meminit idem de anima libro primo refellens opinionem Democriti, censentis animam ita mouere corpus, vt ipsa prius mota, moueret. Ait enim Democritum tale quiddam adferre, quale sit apud Philippum comœdiarum scriptorem. Is enim scripsit a Dædalo ligneam Venerem fabricatam fuisse, quæ moueretur argento viuo infuso. οἷον inquit, ὁ δημόκριτος παραπλησίως λέγων φιλίππῳ τῷ κωμῳδοδιδασκάλῳ. φησὶ γὰρ τὸν δαίδαλον κινουμένην ποιῆσαι τὴν ξυλίνην ἀφροδίτην, ἐγχέαντα ἄργυρον χυτόν. Proinde prouerbium ad varios vsus poterit accommodari.

modari. Vel vbi res inusitata arte confectas significabimus. Nam Homerus artificiosa Dædala vocat:

Ὃς χερσὶν ἐπίστατο δαίδαλα πάντα
Τεύχειν. *id est,*
Qui manibus norat fabricari Dædala cuncta.

Item Pindarus in Olympiacis:

Καὶ δεδαιδαλμένοι ψεύδεσι ποικίλοις
ἐξαπατῶντι μῦθοι.

Et arte confictæ mendaciis uariis fallunt fabulæ. Et Vergil. Dædalam Circem vocat, quod nouis & admirandis artibus homines verteret in feras. Quin & orationis poliendæ artifices λογοδαιδάλους, *& obsoniorum peritos* ὀψοδαιδάλους *appellant Græci. Vel cum inconstantiam & instabilitatem cuiuspiam significabimus. Sic enim apud Platonem in Euthyphrone, Socrates argumenta non consistentia, Dædaleis operibus similia videri dicit. Euthyphron autem respondet, Socratem sibi pro Dædalo esse, quippe qui rationes suas non sinat consistere, rursus coarguens & euertens quod paullo ante visus sit approbare.*

Furemq. fur cognoscit, & lupum lupus.

Ἔγνω δὲ φὼρ τε φῶρα καὶ λύκος λύκον.
Furemq. fur cognouit, & lupum lupus.

Aristoteles septimo libro Moralium Eudemiorum hūc quoque senariū citat inter adagia similitudinis. Amāt enim vulgo se mutuo, qui similibus vitiis laborāt, præcipue fures. Et lupi latronum instar collecti grassantur. Videmus in quibusdam ob arcanam ingeniorum cognationem protinus amorem nasci. Contra aduersus alios odium ob naturæ dissimilitudinem. Ad hanc similitudinem, & dissimilitudinem Democritus referebat omnes omnium rerum caussas, adeo vt interrogatus de cane semper eidem lateri incubante quamobrē id faceret, respōderit, ὅτι ἔχει τι ἐκείνῳ ὅμοιον ὁ κύων, *id est, quoniam habet canis aliquid cum illo latere simile. Id obiter narrat Aristoteles libro Magnorum moralium 2. inter prouerbia similitudinis, irridēs Democritum. Quid enim simile habet later cum cane? Nec tamen a Democrito multum absunt medici quidam, qui ad omnem percunctationem obiiciunt nobis occultam quandam rerum proprietatem.*

Terra amat imbrem.

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖα. *id est,*
Nam terra gaudet imbre.

Vbi quis desiderat ea quæ sibi nouit esse accommoda conducibiliaq. Citat hoc hemistichium, veluti prouerbiale Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, ostendens non solum similitudinem conciliatricem esse amicitiæ, velut inter fures, graculos, & lupos, uerum etiam dissimilitudinem nonnunquam beneuolentiæ caussam existere, contra similitudinem odij. Nam terra cum suapte natura sit sicca, amat imbrem, & figulus odit figulum, indoctus amat litteratum, mulier virum. Ibidem narrat ab Heraclito reprehensum poetam, qui scripsit carmen,

Ὡς ἔρις ἔκ τε θεῶν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπόλοιτο. *id est,*
Lis vtinam sublata, deos hominesq. relinquat.

Athenæus libro 13. carmen ex Euripide citat,

Ἐρᾷ μὲν ὄμβρου γαῖ' ὅταν ξηρὸν πέδον. *id est,*
Tellus quidē imbrē amat, solum cum est aridum.

Aristoteles libro Moralium Nicomach. 8. citat eandem ex Euripide sententiam, sed perturbato metro, Εὐριπίδης μὲν φάσκων,

Ἐρᾶν μὲν ὄμβρου γαῖαν ξηρανθεῖσαν,
Ἐρᾶν δὲ σεμνὸν οὐρανὸν πληρούμενον
Ὄμβρου, πεσεῖν ἐς γαῖαν. *id est, Euripides cum ait,*
Requirere imbrem terram, vbi siti aruit,
Diuum vicissim cælum vbi iam nubibus
Impletur, optat in solum delabier.

Hoc adfert ad confirmandam quorundam opinionem, qui dicebant secus quam haberent prouerbia, dissimile a dissimili, contrarium a contrario appeti. Terra enim frigida & sicca appetit imbrem, qui iuxta aeris naturam vnde venit, est calidus & humidus, ac imber uicissim appetit terram.

Herculana balnea.

Ἡράκλεια λουτρά, *id est, Herculana balnea. De impendio feruentibus balneis dicebatur, quales legimus & thermas Neronianas. Aristophanes in Nebulis:*

Ποῦ ψυχρὰ δ' ἀπώποτ' εἶδες Ἡράκλεια λουτρά;
Vbi nā frigida unquam vidisti Herculana balnea.

Interpres adscribit, Ibycum autorem esse, Vulcanum muneris vice submisisse Herculi feruida balnea. Atque inde omnia calida balnea, Herculana dici cœpta testatur idem Athenæus libro 12. Porro Aristot. in Problematis sectionis 24. probl. vltimo, ostendit huiusmodi: balnea apud veteres habita sacra, propterea quod ex sulphure ac fulmine, rebus natura sacris proueniant. Pisandrus autem tradit, Mineruam Herculi fesso calidum balneum suppeditasse. Vnde fit verisimile, prouerbium recte dici posse, quoties ętate aut labore quopiam fatigatis ministerium paullo diligentius ad refocillandas vires adhibetur. Nam Plato libro De legibus 6. γεροντικὰ λουτρά, *id est, Senilia balnea calida vocat, eaq. senibus exhiberi iubet. Siquidē veteres frigida lauabant, calida balnea ualetudinariis duntaxat exhibebantur. At his temporibus aurigæ quoque, & nautæ lauant in thermis. Ac Germani maximam vitæ partem in hypocaustis transigunt, pyraustarum instar. Pindarus quoque Olymp. 12. meminit horum balneorum,* θερμὰ Νυμφᾶν λουτρὰ βαστάζεις, *id est, Calida Nympharum balnea frequentas: siue quod in ea ciuitate locus esset, cui nomē calida balnea: siue quod ipse more Herculis post multa certamina exhausta iam refocillaretur calidis balneis, quas Nymphæ Herculi laboribus fatigato submisisse feruntur. Porro corpus hominis magnopere reuocari calidis balneis declarat in Nemeis Oda. 4.* οὐδὲ θερμὸν ὕδωρ τόσσον γε μαλθακὰ τεύχει γυῖα, ὅσσον εὐλογία φόρμιγγι συνάορος, *id est, ne calida quidem aqua æque mollit ac refocillat membra, quantū laudatio citharæ aptata.*

Aut ter sex, aut tres tesseræ.

Ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, *id est, Aut ter sex, aut tres tesseræ. Siquando significabimus nos extrema periclitari velle, et aut plane vincere, aut prorsum vinci, hoc adagio tempestiuiter vtemur. Sumptum est a vetusto tesserarū lusu, in quo qui nouē iecisset, is modis omnibus superabat: qui tres, is longissime aberat a victoria. Nā antiquiores tribus tesseris vti consueuerant, nō quēadmodum nunc duabus. Tesseram autem etiam iactū*

ipsum

ipsum appellant qui nonnunquam plenus est, interdū inanis. Itaque iactus ter trium felicissimus erat, trium inanis. Meminit huius adagionis Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis nono. Porro tesseras easdem esse cum iis quos Græci κύβους appellant, testis est A. Gellius libro 1. cap. 20. κύβος enim, inquiens, est figura ex omni latere quadrata. Quadrantales sunt, inquit M. Varro, tesseræ, quibus in alueolo luditur, ex quo ipsæ appellatæ κύβοι. Zenodotus parœmiam hanc citat ex Pherecratis fabula, cui titulus Myrmecanthropi. Est enim clausula carminis trochaici. Suidas & Aeschylum adducit ex Agamemnone,

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας, id est,
Nam res herorum saxo ut optime cadant
Ter sex vbi phryctoriæ iaciam meæ.

Vsurpatū est a Platone lib. De legib⁹ ultimo. Τί ἂν δεῖ ποιεῖν ἔχειν τῶν τοιούτων ὄντων; ἀρέσκει τὸ λεγόμενον, ὦ φίλε, εἰς κοινὸν καὶ μέσον ἡμῖν κεῖσθαι, καὶ ὑπερκινδυνεύειν περὶ τῆς πολιτείας ἐθέλομεν ξυμπάσης, ἢ τρὶς ἓξ φασὶν, ἢ τρεῖς κύβους βάλλοντας, πάντα ποιητέον. Id est, Itaque cū hoc in loco res fuerint, quid faciendum censes hospes? Iuxta id quod vulgo dicitur, amici visum est nobis par esse, vti rem in publicum & in commune conferamus, velimusq. de vniuersa Repub. supremum subire discrimen, nihilq. non facere, ita ut vel ter sex uel tres talos iaciamus.

Quanta mus apud Pisam.

Ὅσα μῦς ἐν πίσῃ, id est, Quanta mus apud Pisam, subaudi tulit, aut simile quippiam. De iis qui vincunt, & optatis potiuntur, sed non sine summo negotio, neque citra magnum incommodum suum. Suidas natum ait ab Athleta quodam, seu pugile Tarentino, qui in Olympiacis certaminibus, apud Pisam semel duntaxat victor discessit, idq. plurimis acceptis plagis. Plutarchus Symposiacon commentario quinto, docet apud Pisam μονομαχίαν, id est, singularia certamina celebrari solere, in quibus etiam ad cædem vsque affligebantur ij qui succubuissent.

Mus picem gustans.

Μῦς ἄρτι πίσσης γεύεται, id est, Mus nunc picem gustās. Quidam aiunt dici solere in eos qui cum antea fuerint audaculi et confidentes, postea periculo degustato planc timidi videntur. Nondum satis liquet, vtrum a mure in pice deprehenso sit translata allegoria, sicuti placet Diogeniano: an ab illo de quo meminit Herodotus primo libro in pice deprehenso, atque ita pœnas dante: an a pugile illo Tarentino de quo dictum est, vt in πίσσῃ sit adlusio ad nomen urbis, apud quam celebrantur certamina. Theocritus in Idyllio ξ.

Νῦν δὴ τοὶ, ὡς μῦς φαντὶ Θυώνιχε γεύμεθα πίσσας. i.
Nunc tandem sicuti mus, vt aiunt, Theonyche gustaui mus picem.

Porro siue ad animal referas, siue ad pugilem nomine murem, eadem ferme manet adagij significatio, videlicet experientiam male cessisse. Siquidem mus imperitus, si quando in picem inciderit, aut perit, aut vix eluctatur, ac deinde periculi memor timet contingere. Et pugil ante ferox & iactabundus, simulatq. certamē Olympiacum expertus est, sensitq. quanti constiterit ea victoria, deinceps abstinuit. Huc spectat illud Horatianum:

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Itidem iuuenes bellorum imperiti, facile bellum suscipiunt. Senes experti quantum malorum agmen secum trahat bellum, reformidant. Quare non intempestiue dicetur in eū, quem pœnitet experimenti, aut qui rem parum feliciter tentatam, iterum aggredi refugit. Finitimum illis alibi dictis, Sero sapiunt Phryges, & Cumani sero sapiunt, & Piscator ictus sapiet. Est autē hac vna præcipua pestis vitæ mortalium, quod non perinde discimus cauere malum, atque admisso mederi. Queritur hoc Plato libro De legibus decimo, οὐκ ἐπὶ τὸ μὴ δρᾶν τὰ ἄδικα τρεπόμεθα οἱ πλεῖστοι, δράσαντες δὲ ἰᾶσθαι πειρώμεθα, id est, Non huc incumbimus plerique ne committamus iniusta, sed vt postea quam fecerimus medeamur. Atqui iuxta Plautum, nimio satius est non admittere malum, quam admisso mederi.

Delphicus gladius.

Δελφικὸν ξίφος, id est, Delphicus gladius. De re dicebatur ad diuersos vsus accommodabili. Quemadmodū iisdē vasculis, & poculorum vice in conuiuiis, & clipeorum vice in bellis vtebantur. Nam Delphicus gladius ad eum modum erat fabrefactus, vt eodem simul & sacras mactarent victimas, & nocentes afficerent supplicio. Meminit huius gladij, cum Euripides in tragœdiis, tum Aristoteles Politicorum libro 1. differens naturam non gignere singula ad plures vsus, sed vnumquodque ad suum peculiarem propriumq. finem, οὐδὲν γὰρ ἡ φύσις ποιεῖ τοιοῦτον, οἷον χαλκοτύποι τὴν Δελφικὴν μάχαιραν πενιχρῶς, ἀλλ' ἓν πρὸς ἕν. id est, Neque enim naturale tale quippiam facit, quemadmodum ærarij fabri gladium Delphicum quasi per inopiam. sed vnumquodq. ad singula. Meminit idem huius rei, libro De partibus animalium 4. tractans de linguis insectorum quæ pluribus funguntur officiis, simul & tentantes cibum & attrahentes, & spiculi vice aduersus iniurias defendentes, id quod negat facere naturam, nisi coactam inopia, vt idem instrumentum ad vsus dissimiles accommodet, quandoquidem ad defendendum magis appositum videatur, quod sit acutissimum: ad gustandum, quod sit fungosum. Vbi enim, inquit, licet duobus vti ad duo opera, nec aliud impedit, nihil tale natura facere solet, quale per inopiam ars excusoria obeliscolychnium ex ueru lucernaq. componit. Attamen si id fieri non potest, eodem ad plura opera abutitur. Vnde videtur ὀβελισκολύχνιον iucundius quadraturum prouerbio, quam Delphicum gladium, nisi forte hic ipse Delphicus est gladius. Item Euripides in Oreste,

Θανεῖν γὰρ αὐτῷ μοῖρα Δελφικῷ ξίφει. id est,
Fatale enim illi est, ense Delphico mori.

Quadrabit igitur uel in pauperes, qui ob penuriam eādem vestem, aut aliam rem quampiā ad varios vsus accommodant: aut in vitiosum procœmium, & diuersis caussis applicabile. Licebit & in serium sensum accommodare prouerbium, vt si quis eruditionem Delphicū appellet gladium, quod in omni ætate, omni vitæ conditione sit vsui. Nam litteræ iuuenibus sunt necessariæ, senibus iucundæ: pauperibus opes suppeditant, opulentis adiungunt ornamentum: in rebus aduersis solatio sunt, in secūdis gloriæ: claro natis genere splē-

dorem

dorem augent, obscuro genere natis, claritatis initium conciliant.

Antequam incipias consulto.

ANTEQVAM *incipias, consulto, vbi consulueris, mature facto opus est. Hanc sententiam Sallustianam Aristoteles vt prouerbialem refert libro Moralium Eudemi 5. & Nicomachiorum 6.* καὶ φασὶν πράττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ βουλευθέντα, βουλεύεσθαι δὲ βραδέως, *id est, Et aiunt quidem mature facienda quæ decreta sint, caeterum lente cunctanterq. deliberandum. Diogenes Laertius huius dicti auctorem facit Biantem. In hanc sententiam copiosius diximus in prouerbio,* σπεῦδε βραδέως. *Laudatur hoc nomine Datames apud Aemylium Probum, quod vbi cogitasset, facere audebat cogitata, solitus cogitare priusquam conari.*

Margites.

MARGITEN *pro stupido dixit Lucianus in Hermotimo,* Ἀλλ᾽ οἴει Μαργίτῃ τινὶ διαλέγεσθαι, *id est, Sed existimas te cum Margite quopiam loqui. Hunc ita describit Homerus, citante Aristotele libro Moralium Nicomachion 6.*

Τὸν δ᾽ οὔτ᾽ ἂρ σκαπτῆρα θεοὶ θέσαν, οὔτ᾽ ἀροτῆρα
Οὔτ᾽ ἄλλως τι σοφόν. *id est,*
Hunc neque fossorem uoluerunt numina diuum
Esse, nec agricolam, nec in vlla præterea re
Scitum aut egregium.

Suidas docet Margiten fuisse quempiam ob insignem stultitiam celebrem, qui non potuerit numerare supra quinque: sponsam ductam non ausus est attingere, veritus ne se apud matrem incusaret. Cum iam esset factus iuuenis, rogauit matrem, an ex eodem patre nata esset. Quamquam hæc alij tribuunt Melitidi, alij Corœbo, de quibus suo dicetur loco. Satis apparet uocem esse fictam a μὴ *&* ἔργον, *quod ad nullam actionẽ esset vtilis. Erat autem Margites titulus operis, quod a quibusdam tribuebatur Homero. id, vt videtur, intercidit. Indicat hæc interpres Aristophanis in Auibus. Conuenit cum illo Hesiodio, Nulla in parte vtilis; qui nec ipse sapit, nec aliis obtemperet: & nullo in numero.*

Quod factum est, infectum fieri non potest.

NIHIL *hac sententia vulgatius. Quod factum est, infectum fieri non potest: Extat apud Terentium in Phormione: Aristot. libro Moralium Eudemiorum quinto,* τὸ δὲ γεγονὸς οὐκ ἐνδέχεται μὴ γενέσθαι, *id est, Fieri non potest, vt quod factum est, sit infectum. Mox citat carmen ex Agathonis tragœdia,*

Μόνου γὰρ αὐτοῦ καὶ θεὸς στερίσκεται,
Ἀγένητα ποιεῖν, ἅσσ᾽ ἂν ᾖ πεπραγμένα. *id est,*
Etenim illud vnum ipsi negatum est & deo, vt
Infecta reddat, facta quæ fuerint semel.

Vsurpatur in epistolis Ciceronis ad Atticum non semel versus ille Homericus, ex Iliados σ. τ.

Ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ.
Ista molesta licet anteacta valere sinamus.

Nec inscitum Phocylidis carmen,

Μηδὲ παρερχομένοισι κακοῖς τρύχου τὴν ἦτορ.
Οὐκ ἔτι γὰρ δύναται τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. *i.*
Neue malis iam præteritis animum excrucieris.
Quod semel est factũ fieri infectũ haud queat unq.

Eandem sententiam habet Pindarus Olympiorum hymno secundo.

τῶν δὲ πεπραγμένων
ἐν δίκᾳ τε καὶ παρὰ δίκαν,
ἀποίητον οὐδ᾽ ἂν
χρόνος ὁ πάντων πατὴρ
δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. *id est,*

Eorum quæ facta sunt, siue iure, siue præter ius, nihil vt sit infectum, nec tempus quidem efficere possit opere perfecto.

Mendacem memorem esse oportet.

QVINTILIANVS *institutionum oratoriarum libro quarto sententiam hanc prouerbij vice citat: Mendacem memorem esse oportere. Item Apuleius in Apologia Magiæ secunda, Sæpe, inquit, audiui, non de nihilo dici: mendacem memorem esse oportere D. Hieronymus, Oblitus veteris prouerbij: Mendaces memores esse oportere. Satis liquet adagij sensus, nempe perdifficile esse, vt qui mentitur, semper sibi constet, nisi sit summa memoria. Est autem fictarum rerum memoria non paullo difficilior quam verarum. Proinde plerunque deprehenduntur hoc pacto mendaciorum architecti, dum obliti quæ prius dixerint, diuersa a superioribus loquuntur. Sic deprehenditur apud Terentium Dauus, sic Psyches Apuleianæ commentum a sororibus sentitur.*

Malus cum malo colliquescit voluptate.

Κακὸς κακῷ γὰρ συντέτηκεν ἡδονῇ. *id est,*
Etenim improbo uir est uoluptati improbus.

Refertur ab Aristotele inter similitudinis adagia, libro Moralium Eudemiorum septimo Malus malo iucundus ob vitiorum commercium & societatem. Iuuenalis item,

Magna inter molles concordia.

Ab eodem in Magnis moralibus adducitur ex Euripide. Aeschines aduersus Timarchum citat ex Euripidis Phœnice eandem sententiam,

Ὅστις δ᾽ ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
Οὐ πώποτ᾽ ἠρώτησα, γιγνώσκων ὅτι
Τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών. *id est,*
At cum malis quicunque gaudet viuere,
Nunquam rogaui, noui eum, quod talis est,
Cuiusmodi sunt, queis amat conuiuere.

Amicitia stabilium, felicitas temperantium.

ARISTOTELES *lib. Moraliũ Eudemiorũ 7. sententiã hanc velut e medio sumptã refert, Amicitiam esse stabiliũ, & felicitatẽ eorũ qui sua sorte contenti sunt.* Ὀρθῶς λέγεται ὅτι ἡ φιλία τῶν βεβαίων, ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τῶν αὐτάρκων. *Amicitia virtute, non pecuniis aut forma cõciliãda ẽ. Etenim si rebus caducis cõcilietur, caduca sit & ipsa necesse est. Nihil aũt in rebus humanis stabile præter vnã virtutẽ, quę sola fortunæ ludibriis obnoxia nõ est. Deinde felicitas hominis nõ est in facultatibus sita, quæ cupiditatẽ animi nõ explent, sed irritant, verũ in hoc, vt suã quisq. fortunã boni consulat. Aristot lib. Rhet. 2. pro exẽplo sententiæ simplicis ac dilucidæ si quis inspiciat, ponit hunc versiculum.*

Οὐδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. id est,
Haud quisquam amator est, ni amarit iugiter.
Huic adstipulatur illud Senecæ, Amicitia quæ desinere potuit, nunquam uera fuit.

Leonis catulum ne alas.

AESCHYLI *sententia prouerbialis refertur apud Aristophanem in Ranis,*

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν,
Μάλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν,
Ἢν δ' ἐκτραφῇ τις, τοῖς τρόποις ὑπηρετεῖν. id est,
Catulum ne alas leonis in republica,
Ac maxime ipsum ne leonem alas ibi,
Quod si quis alitur, obsequendum moribus.

Refert hunc locum Valerius Maximus lib.7. capite de sapienter dictis. Admonet ænigma, non esse fauendā potentiam, quæ leges possit opprimere: quod si forte talis quispiam extiterit, non esse e Repub. decertare cum illo, quem nequeas nisi magno Reip. malo deuincere. Tyrannus aut ferendus est, aut non recipiendus.

Qui bene coniiciet hunc vatem.

MARC. TVLLIVS *in opere De diuinatione libro secundo scribit Græcum versiculum vulgo iactatum extare in hanc sententiam, Qui bene coniiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Citat autem eum versiculum Plutarchus in libello De responsis Pythiæ,* ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία, *id est, bene coniectans, quem optimum uatem appellauit prouerbium. Quanquam hic in Plutarcho locus mutilus erat & lacer. Attamen colligi potest carmen huiusmodi fuisse,*

Μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς.

Atque ita citat ex Euripide in libro De defectis oraculis. Citat & M. Tullius libro ad Atticum 7. A te, inquit, exspecto futura μάντις γ' ἄριστος. *Huc adlusit Theocritus in Piscatoribus, si modo Theocriti sunt illa,*

-ὅστις ἄριστος
Ἐστιν ὀνειροκρίτας ὁ διδάσκαλος ἐστι παρ' ᾧ νοῦς. id est,
-Nemo
Somnia coniectat melius, quam mente magistra
Qui regitur.

Admonet adagium, futurorum præscientiam non e sortibus aut auguriis petendam esse, sed a prudentia. Siquidem qui prudentia sit præditus, is ex præteritorum, præsentiumq. coniecturis facile prospiciet quid sit euenturum. Proinde non iniuria scripsit Aristoteles libro Moralium Eudemiorum septimo, Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν, καὶ μόνων. *id est, prudentium atque sapientium hominum celerem esse diuinationem, & horum tantum.*

Pannus lacer.

HOMINEM *iam fastiditum & reiectum,* ῥάκος πολυσχιδὲς *appellant Græci, id est, pannum vndiq. lacerū. Sumpta metaphora a veste longo vsu detrita, atque ob id reiecta, cum noua fuerit in pretio. Sic autem quidam amicis vtuntur, vti vestibus: dum vsui sunt ac vigent, amplectuntur, curant, ostentant: simul atq. vel ætate defecti sunt, vel alioquin vtiles esse desierunt, negligunt ac reiiciunt. Lucianus,* Ἄχρι δ' ἄν σε, τὸ τοῦ λόγου, τοῦτο ῥάκος πολυσχιδὲς ἀπεργασάμενος, ἐξώσῃ, *id est, Donec vbi te iam iuxta id quod dici solet, pannum vndiq. lacerum reddiderit, expulerit. Idem in eodem dialogo, nempe de Mercede seruientibus, similitudinem adfert de nouis calceis, qui tantisper in precio sunt, dum noui nitent, iidem vbi luto sorduerunt, in angulum abiiciuntur aliquo, atque ibi nullo curante, situ cimicibusq. opplentur. Solon eos qui exercerentur ad Olympiaca certamina primum dicebat esse sumptuosos, & ob id Reip. graues, ubi vicissent ob fastum esse detrimento ciuitati, postremo cum senuissent, iam prorsus esse inutiles. Ad id exprimendum Laertius citat versiculum Euripidis,*

Τρίβωνες ἐκλιπόντες οἴχονται κρόκας. id est,
Filis solutis lacera pereunt pallia.

Metum inanem metuisti.

Ἀδεὲς δέδιας δέος, *id est, Inanem metuis metum. Vbi quis formidat in re tuta. Vergilius,*
Omnia tuta timens.

Inest autem in ipsa Græcanici dicti figura prouerbiale quiddam propter ἀντίθεσιν, *Velut in his quoque,* Ἄδωρα δῶρα, Νόμος ἄνομος, παρθένος ἀπάρθενος, νύμφη ἄνυμφος, κῆπος ἄκηπος, *atque id genus aliis, de quibus iam non semel admonuimus. Græci dicunt* μορμολύττεσθαι, *nam* μορμολύκειον *Græcis persona est, laruæ aut malo genio similis, qua pueros territant quidam. Basilius Athanasio,* ἢ κομιδῇ γὰρ ἂν παῖς ἦν, τὰ τοιαῦτα μορμολύκεια δεδοικώς, *id est, Sane vehementer essem puer, si talibus terriculamentis expauescerem. Refertur adagium in collectaneis Plutarchi, si modo titulo est habenda fides.*

Multis parasangis præcurrere.

Πολλαῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖν, *id est, Multis parasangis præcurrere, dicitur qui longo interuallo præcedit, multisq. partibus superior est. Et apud Athenæum libro Dipnosophistarum tertio,* Πολλαῖς παρασάγγαις ὑπερδεδραμηκότες τὸν Σικελιώτην Διονύσιον, *id est, Multis parasangis superantes Siculum illum Dionysium. Id quo magis ad animi res transferetur, hoc erit venustius. Parasangam autem Persæ triginta stadiorum spacium vocant, vt locis aliquot indicat Herodotus: qua voce vsus est Lucianus in Icaromenippo, quem dialogum nos olim Latinitate donauimus.*

Putre salsamentum amat origanum.

CLEARCHVS *apud Athenæum libro tertio,*
Σαπρὸς τάριχος τὴν ὀρίγανον φιλεῖ. id est,
Putrida salsamenta amant origanum.

Origanum autem herba est acri succo, qualis & Thymbra. Quin & hodie frugi patresfamilias carnibus iam obolentibus addunt acetum origani loco, ne sentiatur putris odor. Apte dicetur de re per se parum honesta, aut iucunda, atque ob id exoticis condimentis & honestamentis egente. Qui mos etiam hodie sordidis, ut piscibus supputribus, ne quid offendat edentes putor, acida admisceant. Veritas per se placet, honesta per se decent. Falsa fucis, turpia phaleris indigent, hoc est, putre salsamentum origano.

Voracior

Voracior purpura.

ATHENAEVS libro tertio Dipnosophistarum ex Apollodoro huiusmodi quoddam refert prouerbium, λαιμώττερα τῶν πορφυρῶν, id est, Edaciora purpuris, idq. ductum existimat, vel a tincta purpura, quæ omnia quibus admota fuerit velut ad sese rapit, suoq. colore res vicinas inficit, additq. lucem: vel ab animante ipso, quod quidquid nactum fuerit, retinet ac deuorat. Vtrunq. propemodum licet e Plinij verbis colligere. Siquidem libro nono cap. 36. de colore scribit in hunc modum, Sed purpura florem illum tingendis expetitum vestibus, in mediis habent faucibus, liquoris hic est mi nimi in candida vena. Vnde preciosus bibitur nigrantis rosa colore sublucens, reliquum corpus sterile, Ac paullo post: Hinc, aut, vt alij legunt, huic fasces securesq. Romanæ uiã faciunt. Idemq. pro maiestate in pueritia est: distinguit ab equite curiam, Diis aduocatur placandis, omnemq. vestem illuminat, in triumphali miscetur auro. Quapropter excusata & purpuræ sit insania. De voracitate mox hæc subiicit: Lingua purpuræ longitudine digitali, qua pascitur deuorando reliqua conchylia. Tanta duritia aculeo est. Conueniet in edaces, aut in eos qui omnia in suum compendiũ vertunt. Tale quiddam cogitasse videntur poetæ, qui Midam finxerunt contactu corporis omnia vertentem in aurum.

Tarichus assus est simul atque Viderit ignem.

Τάριχος ὀπτὸς εὐθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ. id est,

Tarichus assus mox vt ignem viderit.

Athenæus libro 3. prouerbij loco citat. Est autem Tarichus piscis salsus, de quo nonnulla in prouerbio, Si non adsunt carnes. idem est cum illo, ἀφύα ἐς τὸ πῦρ. Quod ante iam exposuimus in prouerbio, Aphya in ignem. Eodem in loco refert & hunc versum ceu prouerbialem.

Οὐκ ἂν πάθοι τάριχος, ὧν ἐστ' ἄξιος. id est,

Tarichus haud laturus est, queis dignus est,

Non sunt amici, amici qui degunt procul.

Τῆλε φίλοι ναίοντες οὐκ εἰσὶν φίλοι. id est,

Haud est amicus, amicus absit si procul.

Hanc paræmiã recenset Athenæus libro Dipnosoph. 4. eamq. omnium μισανθρωποτάτην, id est, inhumanissimam uocat, videlicet quod absentium amicorum memoriam obliterare videatur. Est omnino ex amicis, qui adsint, uberior amicitiæ fructus, propter officia mutua, consuetudinemq. quotidianam. Præterea vulgo fit, vt simul atque e conspectu necessariorum seiuncti sumus, obrepat obliuio quædam familiarium, vt id iam omnibus in ore sit, qui semotus sit ab oculis, eundem ab animo quoque semotum esse. Arist. libro Moralium Nicomachiorum 8. fatetur locorum seiunctionem non dirimere quidem amicitiam, sed tamen officia interrumpere. Et quoniam vulgus amicitias vtilitate probat, sublatis officiis velut alumnis amicitiæ, emoritur & amicitia. Proinde Hesiodus, uicinos potissimum ad conuiuium vocandos esse monet,

Καλεῖν, inquiens, ὅς τις σέθεν ἐγγύθι ναίει.

Terentianus item Chremes in propinqua amicitiæ parte ponit vicinitatem.

Nec abludit hinc Propertius libro tertio,

Quantum oculis animo tam procul ibit amor.

Quamquam non apparet, quamobrem Athenæo videatur adagium hoc vsque adeo ab humanitate alienum. Quandoquidem, vt opinamur, non tam docet quid nobis faciundum sit, quam admonet, quid vulgo factitetur. Quotum autem quenque reperias amicum tam certum, qui si absis, nõ sui dissimilis esse incipiat? Proinde prouerbio hoc veluti Delphico gladio vtrolibet pacto vtaris licebit: vt intelligas, aut non esse fidendum amicis, qui longo locorum interuallo seiuncti sunt: aut non esse colendos amicos longinque dissitos, vnde non queas multum sentire commoditatis, sed hos potius quibus præsens præsentibus fruare.

Persæpe sacra haud sacrificata deuorat.

Ἄθυτα δ' ἱερὰ πολλάκις κατεσθίει. id est,

Persæpe sacra haud immolata deuorat.

Senarius est apud Athenæum libro 4. Simonidis in mulierem quandam male moratam, & auidam in cõuiuiis. Concinne dicetur in eos qui ventris impulsu statim ad deuorandas epulas irrumpunt, non expectatis ceremoniis. Neque intẽpestiuiter dicetur in eos qui non exspectata iuris ratione hereditatem inuadunt, et aliena per uim occupant. Ductum a uictimis, quas fas non erat contingere, nisi mysteriis peractis. Et Plato vult etiam in conuiuiis prælibari diis, & mensam rem sacram existimauit antiquitas, teste Plutarcho: vnde fit, vt his etiam tẽporibus nefas putent, ἀνίπτοις χερσίν, id est, Illotis manibus accedere.

Chius dominum emit.

Χῖος δεσπότην ὠνήσατο, id est, Chius dominum mercatus est. In eos quadrabit, qui sibiipsi malum accersunt. Vsus est hoc adagio Eupolis in amicis, Athenæo teste, libro Dipnosoph. sexto. Natum ait inde, quod cum Chij primi seruis mercenariis instituissent uti, postea subacti a Mithridate Cappadoce, propriis seruis vincti sunt traditi, vt in Colchorum regionem deportarentur, idque illis aliquando euenturum oraculum prædixerat. Huius historiæ auctores citat Nicolaum Peripateticum, & Posidonium Stoicum. Nec Stephanus tacuit, hanc gentem primum vsam famulis θεράπουσι, quemadmodum Lacedæmonij vtebantur, quos vocabant εἵλωτας, id est, captiuos. Sicyonij quos dicebant, κορυνηφόρους, id est, clauigeros, a claua. Itali Pelasgis. Cretes quos appellant δμωΐτας. Est autem Χῖος clarissima Ionum insula, habens eiusdem nominis ciuitatem. Possessiuum circumflexe scribitur Χῖος.

Anima & vita.

Ζωὴ καὶ ψυχή, id est, Anima & vita, de re supra modum suaui. Prouerbium natum in cubilibus, atq. inde de-

ductum in communem sermonem. Videtur autem peculiare fuisse mulieribus. Iuuenalis,

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, modo sub lodice relictis
Vteris in turba.

Item Martialis epigrammatum lib. 10. in Læliam.

Ζωὴ καὶ ψυχὴ, lascivum congeris usque.
Proh pudor Hersiliæ ciuis & Aegeriæ.

Huc respexit Iuuenalis cum ait,

Concumbunt Græce.

Hesiodus pecuniam, animam mortalibus esse dicit.

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,
Pecunia enim anima est miseris mortalibus.

Et Aristoteles pecunias velut alteram hominis animam esse scripsit. Nihil autem est vita, neque iucundius, neque carius.

Qui amant, ipsi sibi somnia fingunt.

VERGILIVS *in Pharmaceutria,*

Credimus, an qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?

Seruius prouerbialiter admonet dictum a poeta. Nam quod quisque sperat, facile credit. Et tardè, quæ credita lædunt, credimus, vt ait Ouidius. Metus autem & spes, ut eleganter, & vere scripsit Lucianus in Pseudomante, diuinationem & auguria repererunt. Qui impense cupiunt, suis votis undecunque blandiuntur, & quiduis in omen optati euentus trahunt. Rursum qui misere metuunt, quauis ex re solatium formidinis aucupantur. Non vsquequaq. discrepat ab hoc Terentianum illud; Mihi non fit uerisimile: Atqui ipsis commentum placet. Non videtur alienum ab hac forma Theocriticum illud,

Πᾶσα κύων ἄρτον μαντεύεται, ἰχθύα κἠγών. id est,
Somnia cuncta canum panes, ego somnio piscem.

Qui suis votis blandiuntur, iis Græcis dicuntur ἑαυτοῖς ὀνειροπολεῖν, id est; sibi ipsis sua interpretari somnia: quod omnia rapiunt in alimentum spei suæ.

Polypi.

POLYPI *prouerbio dicebantur olim, vel stupidi stolidiq., vel rapaces, & vncis vnguibus homines. Siquidem ob eam caussam Polypo stultitiam tribuunt, quod ad manum captantis vltro mouetur, nec aliter capitur, nisi quod non cedat, auctore Athenæo. Adscribitur autem rapacitas tenacitasq., quod quidquid brachiorũ flagellis nactus fuerit, suctu trahat ac retineat: Plautus in Aulularia: Ego istos noui polypos, qui vbi quidquid tetigerint, tenent. Nihil autem vetabit quo minus polypos appellemus eos, qui semet in omnem habitum uertunt omnibus assentantes. Quos eleganter notat Phocylides,*

Μηδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων.
Μηδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶρον ἀμείβου. i.
Pectore neue aliud celes, aliudq. loquare,
Proq. loco variere, petris vti polypus hærens.

Ion apud Athenæum libro 7.

Στυγῶ μεταλλακτῆρα πολύποδος χρόας. id est,
Odi colore subinde uario polypum.

Huc pertinet quod admonet Plautus, vt qui sapit, bonus sit bonis, malus malis. Hoc nomine laudat Pindarus in Nemeis hymno quarto quendam, Μαλθακὰ μὲν φρονέων ἐσλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. i. Mollis erga bonos, asper vero insidiator erga molestos aduersarios. Non abludit hinc quod ibidem habetur hymno tertio, Ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνὴρ, τρίτον ἐν παλαιτέροισι μέρος, ἕκαστον οἷον ἔχομεν βρότεον ἔθνος. id est, Inter pueros teneros puer, inter viros autẽ vir. Tertia inter seniores pars, quodq. vt habemus mortale genus. Laudat Pindarus hominem omnium moribus & ætatibus sese attemperantem. Eodem titulo laudat quempiam in Pythiis hymno octauo, Τὺ γὰρ τὸ μαλθακὸν ἔρξαι τε καὶ παθεῖν ὁμῶς ἐπίστασαι, καιρῷ σὺν ἀτρεκεῖ. id est, Tu enim & humaniter agere nosti, & affectum sumere tempori congruentem. Rursum eiusdem operis hymno quarto, Κεῖνος γὰρ ἐν παισὶν νέος, ἐν δὲ βουλαῖς πρέσβυς. id est, Nam ille inter pueros iuuenis, in conciliis vero senex. Idem eiusdem operis hymno secundo, φίλον εἴη φιλεῖν, ποτὶ δ' ἐχθρὸν ἅτ' ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαν ὑποθεύσομαι. id est, Amicum contingat Ceterum aduersus inimicum tamquam inimicus, lupi more incurram, siue insidiabor.

Nullus malus magnus piscis.

Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς. id est,
Nullus malus magnus piscis.

AENIGMA *prouerbiale dici solitum in homines prægrandi quidem corpore, cæterum ingenio nullo. Clearchus in commentario de prouerbiis apud Athenæum libro 8. hinc ortum scripsit. Stratonicus citharœdus cum Porpin vidisset Rhodium citharœdum ingenti corporis mole, verum arte non perinde magnum, percunctantibus quibusdam quisnam is esset, hunc ad modum respondit, οὐδεὶς, κακὸς, μέγας, ἰχθύς, ancipiti dicto significans illum, nullum, id est, nullius esse precij, malum & improbum, magnum corpore, denique piscem quia mutus esset & infacundus, ac male canorus. Theophrastus De risu, fatetur dictum quidem esse a Stratonico, sed non in Porpin, uerum in Simylam histrionem, μέγας, οὐδεὶς, σαπρὸς, ἰχθύς, id est, Nullus, magnus, putris, piscis. Sed elegantius quod retulit Clearchus, propter amphibologiam non inuenustam. Aristoteles in eodem mox loco apud Athenæum super hoc adagio fabulam huiusmodi refert, in Repub. Naxiorum. Apud Naxios, locupletes quidem pleriq. vrbem habitabant, ceteri vero sparsi per vicos agebant. In quodam itaque vico, cui nomen Lestadæ, Telegoras habitabat prædives, ac nobilis, multaq. apud plebem auctoritatis, cui cum alij complures honores habebantur, tum præcipue muneribus quotidianis ciuium honorabatur, adeo vt qui vendebant, si quis minoris liceretur quam vellent, dicere soliti sint, se malle dono dare Telegoræ, quam tanti vendere. Quidam igitur adolescentes cum piscem ingentem licitarentur, ac piscator ex more diceret, se malle Telegoræ dono mittere, quam tanti vendere, moleste ferentes eadem audire toties, simulata beneuolentia ad Telegoram adduxerunt emptum piscem. Quem cum ille libenter accepisset, tũ ipsum adorti sunt, tum filias iam nubiles constuprarunt. Quod factum, indigne ferentes Naxij, abreptis armis inuadere conati sunt adolescẽtes: tantaq. hinc orta seditio, vt Lygdamis huius tumultus præfectus, post arrepta tyrannide patriã oppresserit. Hactenus Aristot. At hæc non videmus quid ad prouerbium faciant, nisi duo faciamus*

ciamus prouerbia, quorum hoc posterius sic effertur, Citius Telegora donarim, quam tanti vendam. Nam Athenæus indicat Aristotelem de prouerbio disseruisse. Videtur esse senarius, sed inuerso dictionum ordine perturbatus. Constabit si legas, ἔδοις μέγας ἰχθὺς κακός.

E squilla non nascitur rosa.

PROVERBIALI *figura dixit Theognis,*

Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑάκινθος,
Οὐδέ ποτ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλευθέριον. *id est,*
Nō etenim e squilla rosa nascitur, aut hyacinthus.
Sed neque ab ancilla filius ingenuus.

Admonet adagium, e probis parentibus nasci liberos probos, ex improbis improbos. Simili forma dixit Horatius in Odis,

Neque imbellem feroces
Progenerant, aquilæ columbam.

Venustius erit, si ad indocti doctoris indoctum discipulum referatur, ad improbi nutricij improbum alumnū. Pertinet adagium ad illam classem, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν, *id est, Mali corui, malum ouum.* Et,

Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός. *id est,*
Prolem probam haud pater progignet improbus.

Est autem Squilla herbæ genus non dissimilis aloe, de qua multa Plinius aduersis locis.

Non omnia possumus omnes.

NON *omnia possumus omnes, apud Vergilium in Pharmaceutria. Prouerbialis sententia, qua uix tritiorem aliam reperies. Sumpta videtur ex Homero, apud quē Iliados N. Polydamas sic alloquitur Hectorem,*

Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήια ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, τοῦ δέ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἄνθρωποι. *id est,*
Haudquaquam poteris sortirier omnia solus.
Namque aliis diui bello pollere dederunt,
Huic saltandi artem, voce huic citharaq. canendi.
Rursum alij inseuit sagax in pectore magnus
Iupiter ingenium, at multis est vtilis ille.

Item Odissea θ.

Οὕτως οὐ πάντεσσι θεοὶ χαρίεντα διδοῦσιν
Ἀνδράσιν, οὔτε φυήν, οὔτ' ἂρ φρένας, οὔτ' ἀγορητύν.
Ἄλλος μὲν γάρ τ' εἶδος ἀκιδνότερος πέλει ἀνήρ,
Ἀλλὰ θεὸς μορφὴν ἔπεσι στέφει. *id est,*
Non ita cælestes tribuunt sua dona quibusuis,
Seu formam, siue ingenium, viresue loquendi.
Est etenim informis species cui contigit, atqui
Linguæ dote deus pensat dispendia formæ.

Euripides in Rheso,

Ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
Πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας.
Vt cuncta norit, nemini mortalium
Datum est, at alia dos adest alij uiro.

Eodem pertinet quod scribit Theognis,

Παύροις ἀνθρώποισιν ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
Ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *id est,*
Sunt pauci, quibus iisdem et virtus suppetit et res.
Felix cui simul hæc sunt data sorte deum.

Titus Liuius libro 22. Non omnia eidem dij dederūt. Vincere scis Hannibal, victoria uti nescis. Videtur Liuius retulisse illud ex Iliados δ.

Οὐδ' ἄρα πως ἦν,
Ἐν πάντεσσ' ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. *id est,*
Haud illud contigit vnquam, vt
Omnibus in factis callens appareat idem.

Huc pertinet & Pindaricum illud ex Nemeis,

Τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. *id est,*
Artes aliis aliæ.

Interpres ostendit, illud Atticis prouerbij loco dictum fuisse,

Ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. *id est,*
Aliæ aliorum inuentiones.

Idem alibi.

Φυᾷ δ' ἕκαστος διαφέρομες βιοτὰν λαχόντες, ὁ μὲν τά,
τὰ δ' ἄλλοι.
Τυχεῖν δ' ἓν ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *id est,*
Natura differimus, uitam sortientes, hic hanc, illam alij. Porro fieri non potest, vt omnis felicitas vni cōtingat. Idem Olympiorum hymno primo,

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. *id est,*
In alijs alij magni sunt.

Idem expressius Encomio octauo:

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλοισιν ἔβα
ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ
σὺν θεοῖς εὐπραγίας. *id est,*
Alia ad alium venerunt bona, sed diis fauentibus multæ uiæ felicitatis. Rursus eiusdem tituli hymno nono:

ἐντὶ γὰρ ἄλλαι
ὁδῶν ὁδοὶ περαίτεραι,
μία δ' οὐχ ἅπαντας ἄμμε θρέψει
μελέτα.
Sunt enim aliæ viæ aliis efficaciores, sed non omnes nos alet vnum studium.

Multæ manus onus leuius reddunt.

VVLGO *circumfertur adagium, multis manibus onus reddi leuius. Quo significant etiam difficilia facile cōfici, si quis non ipse solus negotium aggrediatur, sed in plures adiutores & auxiliares partiatur. Sumptum est a tollendis oneribus. Videtur autem ea sententia ab ipsa vsque antiquitate in nostram ætatem demanasse. Legimus enim apud Hesiodum in opere cui titulus,* ἔργα καὶ ἡμέραι,

Πλείων μὲν πλεόνων μελέτη. *id est,*
Plus potest & plurium industria.

Item Homerus Iliados M.

Ἀλλ' ἐπαμύνετε· πλειόνων δέ τοι ἔργον ἄμεινον. *id est,*
Adsitis comites, multorum industria nanq.
Plus pollet, quam paucorum.

Ad hoc respexit Euripides in Phœnissis,

Εἷς δ' οὐχὶ πάντ' ὁρᾷ. *id est,*
Vir vnus autem nemo cuncta dispicit.

Rursum in Heraclidis,

Μικρὰ γὰρ χειρὸς ἀσθενὴς μάχη. *id est,*
Inualida pugna est vnicæ tantum manus.

Eodem pertinet quod alibi retulimus, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, *id est, Vnus uir, nullus uir.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus.

TERENTIVS *in Eunucho, Verbum hercle hoc verum est, sine Cerere & Libero friget Venus. Dicuntur*

hæc sub persona Chremetis adolescentis rustici, qui sobrius oderat meretrices, post idem potus non abhorret. Cibus enim & potus iritamenta sunt libidinis. Eleganter autem Cererem pro cibo, Bacchum pro vino, Venerem pro libidine dixit continenter in figura persistens. Nam illud ipsum verbum Friget, metaphoram habet, quam Donatus a picatione vasorum mutuo sumptam autumat, quod frigida pix non adhæreat. Frigida profecto nimiumq. affectata interpretatio, quod quidem tanti viri pace dictum sit, si modo illius est interpretamentum. Ardent amantes, & frigent quæ languent. Horatius,

Non enim posthac alia calebo ... Fœmina.

Et frigent in vxores mariti, qui non admodum amant. Diuus Hieronymus Terentianam sententiam crassiore Minerua explicans, Distento ventre distenduntur ea, quæ ventri adhærent: significans libidinem esse gastrimargiæ comitem. Peculiariter autem vinum irritat libidinem. Euripides,

Οἴνου δὲ μὴ παρόντος οὐκ ἔστιν κύπρις. *id est,*
Absente vino, nulla tunc adest Venus.

In Græcorum collectaneis ita legitur,

Νεκρὸν ἀφροδίτη διονύσου δίχα καὶ δήμητρος. *id est,*
Mortua res Venus sine Baccho & Cerere.

Cynicus apud Athenæum libro Dipnosophistarum sexto, refert eandem sententiam his fere verbis,

Ἐν τῇ κενῇ γὰρ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως
Οὐκ ἔστι. πεινῶσιν γὰρ ἡ κύπρις πικρά. *id est,*
Nam ventri inani non inest formarum amor.
Amara Venus est dira quos premit fames.

Ac mox subiicit carmen Euripides, quod ille mutuatus sit ab Achæo Satyrico:

Ἐν πλησμονῇ τοι κύπρις, οὐ πεινῶντι δ' οὔ. *id est,*
Saturo Venus adest, famelico nequaquam adest.

Athenæus libro Dipnosophist. 1. distichon adducit eandem complectens sententiam:

Ἐν πλησμονῇ γὰρ κύπρις, ἐν δὲ τοῖς κακῶς
Πράσσουσιν οὐκ ἔστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. *id est,*
Saturis Venus adest, ceterum infelicibus
Miserisq. nulla adest Venus mortalibus.

Apud hunc ipsum libro 10. Aristophanes vinum, lac Veneris appellat, quod alat libidinem,

Ἡδύς τε πίνειν οἶνος, ἀφροδίτης γάλα. *id est,*
Vinum bibenti suaue, lac Cypriæ deæ.

Huc pertinet epigrāma quod fertur incerto auctore:

Ἔρωτα παύει λιμός, εἰ δὲ μή, χρόνος,
Ἐὰν δὲ μηδὲ ταῦτα τὴν φλόγα σβέσῃ,
Θεραπεία σοι τὸ λοιπὸν ἡ ἀρτήσῃ βρόχος. *id est,*
Fames amorem sedat, id si sit minus,
Tempus medetur, sin nec ista extinguere
Flammam queant, tum restat vt funem pares.

Idem intelligi voluit Apuleius, cum Veneri ebriam cœnam affingit, cum interim esuriat Psyche. Quamquam Aristoteles indicat, immodicam vini potionem inutiles reddere ad coitum. Nam diluit vim seminalē; atque ob eam caussam Alexandrum Magnum in Venerem parum fuisse strenuum, quod esset vinosus, Idq. Theophrastum dixisse narrat Athenæus.

Nauiges in Massiliam.

Πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν. *Scribit Athenæus lib. duodecimo, Massilienses vsqueadeo deliciis effeminatos olim fuisse, vt prouerbio dici consueuerit,* πλεύσειας εἰς τὴν μασσαλίαν, *id est, Nauiges in Massiliam. Non explicat quidem ille prouerbij sensum, sed facile coniicitur in molles, & moribus cultuq. parum virili torqueri debere. Plautus in Cassina, Vbi tu es, qui colere mores Massilienses postulas? Tametsi, quod ait Plautus, nobis potius referendum videtur ad seueritatē vitæ, quemadmodum Plutarchus in vita Agesilai docet, Spartanam disciplinam appellatam, seuerā minimeq. deliciis indulgentem. Nam non alia gens laudatior quam Massiliensium, si Ciceroni credimus, siq. vera memorat Valerius Maximus libro 2. capite De institutis, multa commemorans de disciplina eius ciuitatis, quę nec mimos vllos in scenam admiserit, ne parū pudicis fabularum argumentis ciuium mores inficerētur, nec eos qui religionis prætextu vitam inertem & otiosam sectarentur, intra portas receperit. Aliaq. id genus de Massiliensium seueritate referuntur apud auctores, vt appareat Athenæum non de Gallica Massilia, sed de Libica loqui, cuius meminit Vergilius quarto Aeneidos libro,*

Hic mihi Massylæ gentis monstrata sacerdos.

Quo quidem ex loco coniecturam facere licet, Massylos maleficiis olim infames fuisse, quemadmodum & Thessalos. Ceterum quoniam apud Athenæum Massalia est, non Massilia, fieri potest vt nec sit Massilia quæ est Galliæ Narbonensis, nec Massilia Maurorum, sed tertia quæpiam. Licet hanc nominum differentiam interdum confundant Græci scriptores. Stephanus indicat hoc nominē fuisse ciuitatem Ligusticæ, Phocensium coloniam, auctore Hecatæo: Timæum vero illud addere, cum nauclerus adnauigasset, viso piscatori proiecto in terram fune, dixisse, alliga rudentem. Et hinc loco nomen inditum Massalia. μάσσαι *enim Aeolibus est, quod alij dicunt* δῆσαι, ἁλιεὺς *piscator: ex* μάσσαι *igitur &* ἁλιεὺς *dicta Massilia.*

Nauiges Trœzenem.

Πλεύσειας τροιζῆνα, *id est, Nauiges Trœzenem. Eustachius enarrans secundum Homericæ Iliados librum ait dici solitum in eos qui cum mento imberbi essent, tamen appostitiis pilis barbam virilem mentirentur. Addit inde natum, quod Trœzenis portus quispiam vulgo celebratus sit nomine Barba. Est autem alter Trœzen in Massilia.*

Attica bellaria.

Τρίμματ' ἀττικά, *id est, Bellaria Attica: De lautitiis & cupediis. Transferri potest ad rem quamcunque maiorem in modum suauem ac iucundam. Plato Politiæ suę libro 3.* ψέγεις καὶ ἀττικῶν τριμμάτων τὰς δοκούσας εἶναι εὐπαθείας. *id est, Damnas & Attica bellaria, quæ videntur ad lautitias pertinere.*

Nemo bene merito bouem immolauit, præter Pyrrhiam.

Οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ πυῤῥίας, *id est, Nemo bouem immolauit bene merito, nisi Pyrrhias. Hoc prouerbio quondam vtebantur, si quando quis extitisset homo insigniter gratus, qui beneficium acceptum ampliter repensaret. Plutarchus in Quæstionibus Grecanicis, vnde sit natum adagium enarrat ad hunc modū.*

Nauis

Nauis quędam piratica appulit ad insulam Ithacensē, in qua forte fortuna senex quidam erat vna cum cadis fictilibus plenis pice. Pyrrhias quidam Ithacensis, ut opinamur, negotiator, senem dato precio redemit a piratis, nō ob id quod eo sibi foret opus, sed partim quod misertum esset senilis fortunæ, partim hominis oratione persuasus. Emit autem vna cum sene cados illos picarios, idq. auctore sene. Deinde profectis piratis, quo Pyrrhiæ gratiam referret senex, quod non ob lucri cupiditatem, sed ob beneuolentiam sese liberum fecisset, indicauit in cadis multam pecuniæ vim pici admixtā, abditam esse. Qua reperta, cum Pyrrhias derepente diues esset redditus, cum magnifice collaudauit senis erga se gratitudinem, tum eidem bouem immolauit officij præmium. Atq. hinc re iam peruulgata natum prouerbium, de gratia prolixe relata. Veteres enim regale sacrum & magnificum, opiparumq. conuiuium θοινίας appellabant.

Fumi umbra.

Καπνοῦ σκιά, *id est, Fumi umbra. Prouerbiali hyperbole id dixit antiquitas pro re quamlibet nili. Sophocles in Antigone,*

Τὰ δ' ἄλλα καπνοῦ σκιᾶς οὐκ ἂν πριαίμην. *id est,*
Reliqua fumi umbra non emerim.

Cum omnis umbra res quadam est inanis, tum vero fumi vmbram pene dixeris umbram umbræ. Extat & hoc apud Aristophanem. De hoc alias nonnihil attigimus.

Viuum cadauer. Viuum sepulchrum.

Ἔμψυχος νεκρός, *id est, Viuum cadauer. Prouerbiali figura dixit Sophocles in Antigone,*

Οὐ τίθημ' ἐγὼ
Ζῆν τοῦτον, ἀλλ' ἔμψυχον ἡγοῦμαι νεκρόν. *id est,*
Hunc ego viuere
Haud arbitror, viuum at cadauer iudico.

Refertur apud Athenæum libro duodecimo. Euripides in Aeolo apud Stobæum,

Φεῦ φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
Γέροντες οὐδέν ἐσμεν ἄλλο πλὴν ὄχλος
Καὶ σχῆμ' ὀνείρων δ' ἕρπομεν μιμήματα.
Νοῦς δ' οὐκ ἔνεστιν, οἰόμεσθ' εὖ φρονεῖν. *id est,*
Heus heus, uetustum vt recte habet prouerbium,
Nil aliud atq. turba nos senes sumus,
Vmbraq. verum serpimus imitamina
Insomniorum, ceterum mens haud inest.
Quanquam videmur sapere nobis adprobe.

In eos dicetur qui sic viuunt, vt nihil dignū vita agāt. Lucianus senem decrepitum ἔμψυχόν τινα τάφον, *id est, Viuum quoddam sepulchrum appellat. Huc pertinet etiam illud Mimi cuiusdam Laberij apud Gellium,*

Similis sepulchris nil nisi nomen retineo.

Ex fronte perspicere.

Ex fronte perspicere dicimus, quod statim & velut ipso protinus occursu percipimus. Sumptum ab Physiognomicis, qui se profitentur ex oris lineamentis, reliquaq. corporis specie, ingenium hominis posse deprehendere. M. Tullius ad Antonium, Non enim solum ex oratione, sed etiā ex vultu, & oculis, & fronte, vt aiunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Id adagiū etiam hodie vulgo tritissimum est. Cicero ad Q. fratrē de petitione consulatus, frōtem appellat animi ianuā: Cura inquit, vt aditus ad te diurni atq. nocturni pateant, neq. foribus solum ædium tuarum, sed etiam vultu & fronte, quæ est animi ianua. Quæ si significat uoluntatem abditam esse ac retrusam, parui refert patere ostium. Hæc Cicero. Vnde & vera fronte fieri dicuntur, quæ fiunt ex animo. Interdum enim aliud frons loquitur, aliud celat animus. Adlusit huc Aristophanes in Equitibus.

Εἰ δυναίμην τοῖς προσώποισιν ποιεῖν
Ἣν τοῖς ἐκείνων χαίρωσι καὶ τοῖς πράγμασιν. *id est,*
Nobis vt ipsis frontibus faciant palam
An nostra dicta ac facta tati comprobent.

Spem precio emere.

Est lucrum incertum, & in euentu situm, certo affectare damno. Terentius in Adelphis, Ego spem precio non emo. Hanc sententiam leno refert illi, Pecuniā in loco negligere, maximum interdum est lucrum. Quadrabit potissimum in eos, qui spe rerum adducti maximarum, principum fauorem muneribus obsequijsque captant. Certe ætatis ac temporis impendio, quo non alius sumptus carior. Nam ij quid aliud quam spem precio emunt? Figura mutuo sumpta videtur a quodā emptionis genere, in quo consueuit alea rei, nō res emi. Veluti si quis retium iactum emat in piscādo, aut missilium prædā in venatu, aut si quid aliud eiusmodi. Qua de re multa fit mentio in Pandectis lib. 18. titulo de contrahenda emptione: veluti cum quis emit prouentum agri in annum proximum, aut partum animantis, siue cum emitur captus piscium aut auium, aut etiam missilium, quam illi vocant aleam: in partu tamen non tenetur emptor, si nihil natū fuerit, nisi forte hoc per ipsum actū est ne quid nasceretur: in alea tenetur, quoniam spes empta est: tantum in missilibus euictio rei captæ perimit ex empto actionem.

Cælum territat.

Proverbialis *hyperbole apud Vergilium in Aeneide,*

Et cælum territat armis.

Conuenit in minaces & feroces, Thrasonesq. magniloquos. Sumpta videtur a bello Giganteo, quæ fabula notior quam ut hic sit repetenda. Confine huic illud Synesij in epistola contra Andronicum, τῇ κεφαλῇ τ' οὐρανὸν ἐξαράττειν ἐπιχειρεῖ. *id est, Capite cælum perrumpere conatur.*

Subere leuior.

Φελλοῦ κουφότερος, *id est, Subere leuior. Prouerbialis hyperbole in homines inconstantes & lubrica fide. Suberis enim lignum cauernosum, quod in aqua non sidit, verumetiam retibus & natantibus adligatur, ne possint sidere. Horatius in Odis,*

Quamquam sydere pulchrior
Ille est: tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Strabo libro primo, inter hyperbolas prouerbiales hāc quoq. commemorat, Subere leuior vmbra. Quāquam hic locus apud Strabonem non caret suspicione mendositatis.

dositatis. Graca sic habent, Καὶ καθὰ περὶ τινῶν ὑπερβολαὶ ἐπὶ ὑπερβολαῖς, ὡς καὶ τὸ κουφότερον εἶναι φελλοῦ σκιᾶς, δειλότερον δὲ λαγὼ Φρυγός, ἐλάττω δὲ ἔχειν γῆν τὸν ἀγρὸν ἐπιστολῆς Λακωνικῆς. Hac ita vertit Gregorius Typhernas siue Guarinus: Et sicut nonnulli super excessibus excessus sunt, vt illud, leuiorem subere vmbram: & illud formidolosiorem lepore Phrygem: & illud, Ager minorem tellurem habet quam epistola Laconica: primum vmbram esse leuiorem subere non est insignis hyperbole, immo nulla potiꝰ est, vt iā demus Grace recte dici κουφότερον σκιαὶ. Vnde hic pro σκιαὶ legēdum arbitramur σκιᾶς, vt sic dicta sit suberis vmbra, quemadmodum dicimus vmbra somniū. Itē δειλότερον λαγὼ Φρυγός, id est, timidiorem lepore Phrygem, quomodo legisse videtur interpres. Nec absurdum si intelligamus Phrygium leporem, veluti ceteris pauidiorem, quod ea gens imbellis habebatur & effeminata delicijs. Pindarus in Pythijs hymno secundo metaphoram flexit ad laudem hominis, qui quanquam pressus calumnijs malorum, non deijcit tamen animum, sed se suapte natura recipit in apertum, unde & φελλὸν ἀβάπτιστον appellat, id est, suber quod tingi nequeat. Huc respexit Horatius Epistolarum lib. 1. de Vlysse loquens,

Dum sibi dum socijs reditum parat, aspera multa
Pertulit, aduersis rerum immersabilis vndis.

Cubito emungere.

Ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος, *id est, Cubito emungens. Prouerbialis ironia in hominem sordidi quaestus & conditionis abiectae. A salsamentarijs ducta, quibus mos est narium mucum cubito abstergere, nimirū manibus muria & salsugine oppletis. Bion philosophus apud Suidā ex Laertio,* ἐμοῦ ὁ πατὴρ μὲν ἦν ἀπελεύθερος, τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. *id est, Meus pater erat libertinus, cubito emungens. Celebratur scomma M. Tullij tortum in quendam salsamentarij filium, cuius tacito auctoris nomine meminit qui scripsit rhetoricen ad Herenniū, in schematis specie, quae dicitur significatio per consequentiam, Vt, inquit, Si salsamentarij filio dicas: quiesce tu, cuius pater se cubito emungere solebat.*

Hiberae naeniae.

HIBERAS *naenias diuus Hieron. nugas appellat, in praefatione quam praeposuit Moysi Pētateucho: Quod multi ignorantes, inquit, apochyphorum delyramenta sectantur, & Hiberas naenias libris authenticis praeferunt. Idem in duodecim quaestionibus: Et Hiberas naenias Aegyptiaq. portenta sectari. Hiberas naenias dicit propter prodigiosas maleficiorum fabulas vulgo iactatas. Nam Hiberos maleficiorum infamia laborasse, testis est in Odis Horatius. Nisi quis mauult ad flumen auriferum Tagum referre. Quanquam ipse diuus Hieronymus in epistola aduersus Vigilantium, satis indicat de portentis ac monstris intelligendum, scribens ad hunc modum: Et quia ad radices Pyrenaei habitas, vicinusq. es Hiberiae, Basilidis antiquissimi haeretici, & imperitae scientiae incredibilia portenta persequeris. Athenaeus in secundo tradit Hiberos, cum essent opulentissimi, tamen ob parsimoniam semper ὑδροποτεῖν solitos, & μονοσιτεῖν, hoc est, aquam bibere, & solos cibum capere. Ceterum vestitu fuisse sumptuosissimo. Citat hoc ex Athenaeo Stephanus. Sed pro μακρολογία depravatum est μακρολογία.*

Siculae nugae, Gerrae. Persolae nugae.

SICVLAE *nugae prouerbio dicuntur res leuiculae. Ausonius in epistola ad Symmachum, Cogitans, inquit, nō illud Catullianum,*

Cui dono lepidum, nouum libellum,
sed amargoteron & verius,
Cui dono illepidum, & rudem libellum,

non diu quaesiui. Tu enim occurristi, quem ego, si mihi potestas sit, ex omnibus vnum semper eligerem. Misi itaq. ad te friuola gerris Siculis vaniora. Porro Siculorum dicacitas nota est veterum litteris, Nam Siculus fuit Epicharmus, ad cuius exemplar properare Plautus dictus est Horatio. Plautus autē in nugis ac iocis et immodicus, nec raro ineptus. Porro gerras Graeci crates vimineas appellant. Ea vox postea vulgo pro nugamentis rebusq. friuolis vsurpata est auctore Festo Pompeio, hac quidem occasione: Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro Gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Hinc in prouerbium cessit. Vnde & familiares, quiq. inter se nugas omnes cōmunicant, congerrones vocantur. Suidas neutro genere γέῤῥα refert, vt Persicam vocem, quae quidem tum arma declaret, tum quoduis defensaculum. Etymologicon Graecum addit, apud Siculos naturam muliebrē gerron appellari, γέῤῥα nanq. dici, commutatione litterae, quasi δέῤῥα. Δέῤῥας autem apud Graecos pellem significat, & gerra proprie defensacula sunt pellicea. Plautus in Paenulo: Scitum per tēpus hoc iam est uerbum, si uerbum uetus. Nam tuae blanditiae mihi sunt, quod dici solet, gerrae germanae. Aedepol lirae, lirae. germanas dixit, non germanicas, absit, sed meras ac veras nugas. Quod autem Plautus vocat lirae, Graeci dicunt λῆροι siue ληρήματα. Vocē dictam putāt a λήθω, & ῥέω, quod dictum fallens memoriam excidit. Quēadmodum & φλύαρον & φλυαρίας dictam a φλύω, & ῥέω, quod superfluas exundētq. verbis garruli. Apud hunc ipsum Plautum & Persolas nugas legimus, opinamur ob montes aureos, qui apud Persas esse perhibentur.

Qui semel scurra, nunquam paterfamilias.

QVI *semel scurra, nunquam paterfamilias. Porphyrion enarrans Horatium, admonet fuisse prouerbium. Sensus est autem, eum quem semel depuduerit, quiq. contempta fama scurram agere coeperit, vix vnquam ad bonam frugem redire. Scurra gaudet alieno cibo, paterfamilias parat vnde domi viuat. M. Tullius in actione pro Publio Quintio: Memini, vetus est, de scurra multo facilius diuitem quam patremfamilias fieri posse. Fortuna crebro largitur opes indignis: at bonā mentem dat nemini:*

Aegroto dum anima est, spes est.

AEGROTO *dum anima est, spes est. Sententia prouerbialis, admonens ne in afflictissimis quidem rebus abijciendam esse spem. M. Tullius ad Atticum, Vt aegroto dum anima est, spes esse dicitur, sic ego quoad Pompeius*

peius in Italia fuit, sperare non destiti. Sumptum videtur adagium ex Theocriti Batto:

Θαρσεῖν χρὴ φίλε Βάττε, τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον.
Ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες.
Χὡ Ζεὺς ἄλλοκα μὲν πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὕει.

Hos versus non inelegenter vertit Philelphus,

Fidere Batte decet, melius cras forsan habebis,
Sperandum est viuis, non est spes vlla sepultis.
Nunc pluit, & claro nunc Iupiter aethere fulget.

Item Euripides in Troadibus,

Οὐ ταὐτὸν ὦ παῖ τῷ βλέπειν τὸ κατθανεῖν.
Τὸ μὲν γὰρ οὐδὲν, τῷ δ' ἔνεισιν ἐλπίδες. *id est,*
Non est idem mi gnate viuere ac mori,
Siquidem hoc nihil, spes sunt in illo scilicet.

Eodem pertinet fabula de Pandorae pyxide, in cuius summo labro sola spes haeserit, reliquis omnibus morbis euolantibus.

Ad viuum resecare.

M. TVLLIVS *lib. De amicitia, ad viuum resecare, dixit pro eo quod est, rem exactius quã sat est, ac morosius excutere. Sed hoc, inquit, primum sentio, nisi in bonis amicitiam esse non posse. Neq. id ad viuum reseco, ut illi qui haec subtilius disserunt. Mutuo sumpta metaphora a tonsoribus capillos aut ungues resecantibus. Nam ij saepenumero molesti sunt, dum nimium diligentes esse student. Idem in libris De finibus, dixit Pressius agere, pro exactius & accuratius. Plautus in Bacchidibus sub persona Chrysali: Tondebo auro vsq. ad viuam cutem. Et hoc ipsum tondere pro deludere Graecis in prouerbio est.*

Hostimentum est opera pro pecunia.

HOSTIMENTVM *est opera pro pecunia. Hoc adagiũ admonet, nihil gratuitum esse debere, sed officium beneficio pensandum. Hostimentum autem, auctore Pompeio Festo, beneficij pensatio est, a prisco verbo hostire & redostire, quod est paria referre. Ab eodem hostem dici putat Nonius, quod ex aequa caussa pugnam suscipiat. Sic lena apud Plautum in Asinaria adolescenti respondet sua exprobranti beneficia: Hostimentũ est opera pro pecunia. Hoc est: Neuter habet quod imputet alteri. Tu mulierem amabas, missa est: Ego pecuniam, dedisti. T. Liuius: Nunquam nec opera sine emolumento, nec emolumentum seruis sine impensa opera est. At in amicorum officijs alia ratio est, nec ea liberatur a debenda gratia qui gratiam retulit; nec permutatione officiorum fit, ut neuter alteri quicquam debeat. Confine illis, Manus manum fricat, & scalpentem scalpe.*

Vtranque paginam facit.

PLINIVS *Historiae mundi libro secundo, capite 7. de fortuna loquens, Huic, inquit, omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium, sola vtrãque paginam facit. Prouerbij faciem habet illud, vtranq. paginam facit, sumpta metaphora a codicillis rationabilibus, duas habentibus paginas, alteram quae indicat quid sit datum, alteram quae quid acceptum sit, ostendit. Itaq. in rebus humanis fortuna vtranq. facit paginam, i. siue quid obtigit boni, ea laudatur, quasi dederit: siue mali quid accidit, eadem incessitur, ceu malorum auctor.*

Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus.

Οὔτι πάντα, οὔτι πάντη, οὔτε παρὰ πάντων, i. *Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Admonet adagium, in muneribus accipiendis non solum uerecundiam adhibendam esse, uerum etiam delectum. Sunt n. quaedam quae neutiquam decorum sit accipere. Est item locus, est tempus quo pulchrum sit recusare munus oblatum. Sunt quidam a quibus inhonestum sit admittere donum. Laudat Horatius Telemachum Homericum, qui equos ab Menelao oblatos recusarit. Hoc adagium citatur ab Vlpiano in Pandectis lib. 1. titulo de officio procõsulis, ex epistola diui Seueri & Antonini imperatorũ. Verba ipsa subscribamus. Quantũ, inquit, ad xenia pertinet, audi quid sentiamus. Graecum prouerbium est,* οὔτι πάντα, οὔτι πάντη, οὔτι παρὰ πάντων. *i. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. Nam inhumanum a nemine accipere: sed passim, uilissimum est: & omnia, auarissimum. Hactenus illi. Graeca uerba in omnibus exemplaribus desiderabantur: Ea politianus ex archetypis restituit, ne quid hunc interim debita fraudemus laude. Adlusit huc Theocritus in Thionycho,*

Αἰτεύμενος οὐκ ἀνανεύων
Οἷα χρὴ βασιλῆ', αἰτεῖν δὲ δεῖ οὐκ ἐπὶ παντί. *id est,*
Non solet ille negare rogatus
Principe digna, nec est de re quacunque rogandũ.

Tempus omnia reuelat.

TERTVLLIANVS, *quem diuus Cyprianus praeceptorem suum appellare consueuit, in apologetico contra Ethnicos, Bene autem, inquit, quod omnia tempus reuelat, testibus etiam uestris prouerbijs atq. sententijs. Aulus Gellius Noctium Atticarum lib. 12. cap. item 12. citat in hanc sententiam hos Sophoclis uersus,*

Πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν, ὡς ἅπανθ' ὁρῶν
Καὶ πάντ' ἀκούων, πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος. *id est,*
Ob ista, ne quid occulas, si quidem intuens
Cuncta, audiensq. cuncta proferet dies.

Idem in Aiace flagellifero,

Ἅπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος
Φύει τ' ἄδηλα, καὶ φανέντα κρύπτεται. *id est,*
Cuncta pariter immensus ordo temporum
Occulta prodit, & idem prodita occulit.

Eodem in loco Gellius admonet, quendã ueterum poetarum Veritatem temporis filiam uocasse, quod licet aliquando lateat, tamen temporis progressu in lucem emergat. Fertur in eandem sententiam hic quoque senarius prouerbialis,

Ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. *id est,*
At ueritatem tempus in lucem eruit.

Et alter huic adsimilis,

Πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος πρὸς φῶς φέρει. *id est,*
Omnia sub auras tempus aperiens refert.

Idem opinamur sensisse Thaletem, cum ait, ὁ χρόνος σοφώτατον ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. *Hoc est. Tempus omnium esse sapientissimum, ut quod cuncta reperiat, eruatq. Nec aliud Pindarũ in Olympiacis, cum ait,*

Ἁμέραι δ' ἐπίλοιποι μάρτυρες σοφώτατοι. *id est,*
Posteri dies sapientissimi testes.

Idem alibi tempus omnium parentem appellat, quod

nihil non fiat progressu temporis:

Ἀποίητον δ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ οὐ δύναιτο θέμεν ἔργων τέλος. id est,

Ne tempus quidem rerum omniũ pater, possit quod factum est infectum reddere.

Habet eandem sententiam Pindarus cum aliquot locis, tum Olymp. 10.

ὅ τ' ἐξελέγχων μόνος
ἀλάθειαν ἐτήτυμον
χρόνος. τὸ δὲ σαφανὲς ἰὼν πόρσω
κατέφρασεν. id est,

Et solum tempus quod veritatẽ certam prodit, quodq. latebat in obscuro progrediens enarrauit. Huc allusisse videtur Vergilius in sexto,

Subigitq. fateri
Quæ quis apud superos furto lætatus inani
Distulit in seram commissa piacula mortem.

Neq. discrepat euangelicum dictum apud Matt. cap. 10. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται, καὶ κρυπτὸν ὃ οὐ γνωσθήσεται. *id est, nihil opertum, quod non reuelabitur; & occultum, quod non scietur. Plutarchus in Problematis caussam inquirit, cur antiquitus operto capite res diuina Saturno fieri cõsueuerit. Atq. id significatum arbitratur, quod veritas plerunq. tecta ignorataq. sit, sed eadem aperitur tempore. Saturnus enim temporum auctor ac deus fingitur. Nã* κρόνος *Saturnus,* χρόνος *tempus. Nec aliud sensit T. Liuius, cũ ait lib. 22. A veritate laborare nimis ius sæpe aiunt, extingui nunquam. Seneca lib. De ira 2. Dandum semper tempus est, veritatem enim dies aperit.*

Alpha penulatorum.

MARTIALIS *epigrammatum libro secundo,*

Quem non lacernis Publius meus vincit,
Non ipse Codrus, Alpha penulatorum.

Alpha vocauit præcipuum, & quasi primatem, prouerbiali nimirum figura. Idem alias iocatur in quendam offensum, quod eum dixisset Alpha, monetq. vt huius iniuriæ talionem faciat, seq. vicissim Beta, si velit, appellet. Translatum a notulis litterarum, quibus Græci numerum indicant. Eosdem signiferos & antesignanos appellant, metaphora sumpta a militia. Quãobrem autem alpha inter litteras primum obtineat locum, Plutarchus non inscite caussas reddit τῶν συμποσιακῶν προβλημάτων *Decade nona. Protogenes grãmaticus e suo ludo caussam adducit, primum vocales iure præferri consonantibus, quod citra illarum adminiculum sonent: deinde vocales ancipites merito præferri longis ac breuibus, quod vtriusque generis uim cõplectantur. Ceterum inter ancipites recte primum locum alpha tribui, quod in conficiendis syllabis, iota et ypsilon sequatur alpha, velut in* αὐγιον αἰνῶ. *Alpha nũquam sequatur illas duas, vt eandem efficiant syllabam, sed resilit & proprium tuetur principatum. At Ammonius mox diuersam allegat caussam, Cadmum ob id alpha principem inter litteras locum tribuisse, quod Phœnicum lingua bos alpha vocetur, cui primũ locum attribuendum putarit, non secundum aut tertium, quemadmodum fecit Hesiodus,*

Οἶκον μὲν πρώτιστα, γυναῖκά τε βοῦν τ' ἀροτῆρα,

Primũ ædes, deinde vxorem, inde bouẽ agricolãtẽ.

Nã his præsidiis putat opus esse, si quis cupiat famẽ ac paupertatem effugere. Rursum Plutarchus addit hanc caussam se a Lampria suo didicisse auo. Primam vocem naturalem et articulatam reddi per alpha, propterea quod spiritus qui est in ore, potissimum formatur ac fingitur motu labiorum, quibus deductis, primũ hic egreditur sonus mire simplex, & nullius indigens negotij, vt neque linguæ requirat auxilium, sed ea subiacente per spatium efferatur. Vnde & pueri nascentes, primum hanc edunt vocem. Disputatur & apud Platonem de alpha inter litteras principatu. Quin & illa prouerbium sapiunt, Primas tenere, Primas deferre siue tribuere: & Non posteriores ferãt, quæ metaphoræ sunt a partibus histrionum in fabula: & apud Græcos πρωτεύειν, τὰ πρῶτα ἀποφέρεσθαι· καὶ τὰ πρῶτα φέρειν. *Quod a fabularũ actoribus sumptum apparet, inter quos primas agunt qui maximam fabulæ partem sustinent, secundas ac tertias qui illis sunt inferiores. Quanquam & in caussarum actionibus sunt* πρωτολογίαι, δευτερολογίαι *&* τριτολογίαι, *quemadmodum sunt* πρωταγωνιστὴς, δευτεραγωνιστὴς *&* τριταγωνιστὴς, *quæ si commode transferuntur speciem habent prouerbij.*

Saliuam imbibere.

DIVVS *Hieronymus in Euangelia præloquens, Quis n. inquit, doctus pariter, vel indoctus, cum in manus volumen assumpserit, & a saliua quam semel imbibit, viderit discrepare quod lectitat, non statim erumpat in vocem? Eleganter profecto, prouerbialiq. figura dixit, et a saliua, quam semel imbibit, id est, ab illo gustu quo puer imbutus est. Sumpta metaphora ab infantibus, quibus præmansum cibum nutrices in os inferunt, non sine saliua. Cui cum assueuerint, nihil iam illis sapit, quod ab illius primæ saliuæ gustu diuersum sit. Proinde modis omnibus curandum, vt optimus assuescamus. Idem solet accidere plerisque nostrum, vt quidquid dissideat ab iis quæ primis illis annis imbibimus, protinus displiceat. Aiunt & canes eos amare, quorũ saliuam gustarint. Verum malim ad superiorem metaphoram referri. Huc spectare videtur & Persianum illud,*

Inq. luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Quanquam magis referendum esset ad ficos Mercuriales, de quibus alias diximus, quos ioci caussa quidam saliua oblinebant, vt ludibrio essent qui tollerent, cum consimilem lusum præmiserit de nummo infixo luto. Illud certe pertinet ad hoc prouerbium, quod est apud eundem in 6. Satyra,

Nec tenuem solers turdorum nosse saliuam.

Saliuam pro gustu dixit.

Quo semel est imbuta.

HVIC *non dissimile est Horatianum illud,*

Quo semel est imbuta recens, seruabit odorem
Testa diu.

Proinde recte monet Fabius, vt statim optima discantur, propterea quod nihil hæret tenacius, quã id quod rudibus annis perceperimus. Et Aristoteles libro Moralium Nicomachiorum secundo, οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. *Itaque non parui refert, hoc an illo pacto protinus a pueris consuescamus, immo plurimũ interest,*

interest, vel potius omne in eo momentum est situm. Et Vergilianum illud ἐμφύτευμα, in Georgicis,

-Adeo in teneris consuescere multum est.

Augiæ stabulum repurgare.

Αὐγέου βουστασίαν, *id est, Augiæ bubile. Allegoria prouerbialis in hominem, aut in rem maiorem in modum inquinatam. Lucianus in Pseudomante,* καὶ τὴν Αὐγέου βουστασίαν, εἰ καὶ μὴ πᾶσαν, ἀλλ' εἰς δύναμίν γε τὴν ἐμαυτοῦ ἀνακαθήρασθαι πειράσομαι *id est, Et Augiæ bubile, si non omne, at certe pro mea virili conabor submouere. Ostendit autem huius stabula tantum habuisse congesti fimi, quantum ter mille boues pluribus annis reddere potuerint. Huius mentionem facit & Pausanias in Eliacis, Deq. bubus & fimo nonnihil meminit. in Græcis epigrammatis recensetur inter Herculis labores Augiæ stabulum repurgatum. Quin & Seneca ludicro libello de morte Claudij Cæsaris vsurpat hoc prouerbium: In quos, inquit, si incidisses, valde fortis licet tibi videaris, maluisses cloacas Augiæ purgare, multo plus ego stercoris exhausi. Etiamsi prouerbium omissum erat in exemplari, quod primum secutus est Frobenius: id nos restituimus ex exemplari, cuius nobis copiam fecit ex sua bibliotheca collegium liberales artes profitentium, in florentissima Louaniensium Academia. Neque enim æquum arbitramur imputari vniuersitati, quod paucorum seniculorum conspiratione, tam odiose repugnatũ sit hic bonis litteris ac linguis. Gregorius Theologus ad Basilium Magnum,* πῶς, *inquit,* παρίδω τοὺς ἀκάρπους κήπους καὶ ἀλαχάνους, καὶ τὴν Αὐγείου κόπρον ἐκ τοῦ οἰκίου ἐκκαθαιρομένην, *id est, Quomodo præteream hortos illos incultos & holeribus vacuos, atque Augiæ stercus ex ædibus repurgatum? Sensit vitam luxu perditam in melius correctam.*

Periculosum est canem intestina gustasse.

Χαλεπὸν χορίων κύνα γεῦσαι, *id est,*

Intestina canem semel adgustasse periclum est.

Prouerbiali allegoria dictũ est a Theocrito in Idyllio decimo. Admonet adagium, haud facile temperare a peccando, qui semel illecebram illam, velut auctoramentum vitiorum degustarit. Quemadmodum qui semel scortum attigerit, qui semel periurio siue furto rẽ auxerit, qui semel aulicam vitam sit expertus. Effertur & ad hunc modum apud Lucianum, οὐδὲ κύων παύσεται ἅπαξ σκυτοτραγεῖν μαθών, *id est, Neque canis desiturus est, qui semel coriũ edere didicerit. Theocriti Scholiastes indicat, hoc prouerbium & hunc in modum efferri,* χαλεπὸν μαθοῦσα κύων σκυτοτραγεῖν, *id est, Periculosa res est canis quæ didicit arrodere coria. Horatius in Sermonibus simili figura dixit,*

-Quæ si semel vno
De sene gustaris, tecum partita lucellum,
Vt canis a corio nunquam absterrebitur vncto.

Canis circum intestina.

Κύων παρ' ἔντερα, *id est, Canis iuxta intestina. Dicebatur, vbi quis res eas quarum esset cupientissimus, propositas conspiceret, quibus frui tamen non liceret. Canes enim oberrant circum intestina deuoraturi, nisi fustem timerent. Suidas arbitratur accommodari posse in res inutiles & insuaues: intestina enim non facile deglutiri a canibus, ac deuorata reuomi plerunque.*

Aureæ compedes.

Χρυσαῖ πέδαι, *id est Aureæ compedes. Prouerbiali metaphora dicitur seruitus splendida & amabilis, qualis est fere aulicorum vita. Diogenes in epistola quadam scriptum reliquit, Aristippum in aula regia aureis teneri compedibus, ne posset auolare. Seneca in dialogo quodam affectus & rationis, Stulti est, inquit, compedes suas, quamuis aureas, amare. Loquitur de vxore formosa. Horatius item de amica formosa,*

-Tenetq. grata
Compede vinctum.

Herculana scabies.

Ἡράκλειος ψώρα, *id est, Herculana scabies: de scabie iucunda, facileq. sanabili, interprete Suida, aut quæ desideret Herculana, id est, calida balnea. Narrãt.n. Herculi laboribus illis ingentibus fatigato Palladem ac nymphas crebro balnea feruentia suppeditasse. Vsum huius adagij nõ indicat neque Zenodotus, neque Suidas. opinamur autem dici posse vel in eos qui multo studio aliaue labore valetudinem offenderunt, vt quibus aliquo laxamento sit opus: vel in eos, qui blandis, adulationibus deliniti, veluti iucunda quadam scabie pruriũt.*

Herculanus morbus.

Ἡράκλειος νόσος, *id est, Herculanus morbus. Hunc Dicæarchus apud Zenodotum eum existimat esse, quem alij sacrum, alij comitialem appellant. Est autem ex eorum numero, quibus nulla medicorum ope succurri potest, propterea quod diuinitus immitti creditur, eoq. cognomẽ additũ est sacro. Apuleius in prima defensione, diuinũ appellatũ putat, quod diuinam, id est, rationalem animi partem violet. Nasci quoties caro in humorem crassum & spumidum, inimico igni colliquescit: Signa esse, graue caput, ceruicem torpentem, tempora pulsata, auris præcipue dextræ tinnitum. Deprehẽdi potissimum incenso lapide gagate, & rotæ figularis circũactu. In hunc autem Herculem incidisse, vel propter immensos labores, vel immittente Iunone. Heraclitus arrogantiã sacrum morbum vocaut, vel quod id mali summos plerunque viros consequi soleat, vel quod sola mors remedium adferat. Herodotus in Thalia refert Cambysen huic obnoxium morbo, quosdam sibi maxime familiares per insaniam occidisse. Herculẽ item liberos suos interimentem inducũt tragici poetæ. Herculanus appellatus videtur, quod vt ille inuictus, ita hic nulla medicorum ope superabilis. Quamquam Aristoteles in Problematis sectione trigesima, problemate iuxta Theodorum primo, putat Herculem vere huic morbo obnoxium fuisse, atque omnes adeo, qui vel ingenio, vel studio philosophiæ, vel in administranda repub. vel in alijs artibus excelluerunt, atra bili obnoxios fuisse. Sane non videmus quamobrẽ hoc debeat inter adagia referri, nisi sacrum, aut Herculanum morbum appellemus, tumorem animi, aut aliud aliquod vitium insanabile, quod genus est in senibus auaritia, in mulieribus loquacitas. Nam in omnibus fere Græcorum collectaneis prouerbij titulo recensetur.*

Io Pæan.

IO Pæan, acclamatio prouerbialis, qua cõsueuimus uti re grauiter et feliciter peracta, cui non dissimile videtur illud Homericum, βάλλ' οὕτως, & apud Latinos, Macte virtute. Athenæus ex Clearchi primo de prouerbijs libro citat, ἰὴ παιὰν ἰὴ παιὰν, id est, Ie paon ie pæan. Nam vtroque modo scriptum reperitur. Natum hinc existimant: cum Latona ex Chalcide Eubœæ ciuitate Dianam & Apollinem in Delphos transportaret, euenit forte fortuna, vt iuxta specum, in quo Pytho latitare dictus est, prateriret. Vbi vero iam prosiliens Pytho impetu ferretur in illos, Latona mulierum more territa, filij auxilium inclamauit his verbis, ἴε παῖ, id est, iaculare fili. Ibi Apollo, qui tum forte gestabat arcum, misso telo Pythonem interemit. Inde vox deflexa est, vt diceretur ἰὴ παιάν. Idq. cum ter iterari consueuerit in sacris Apollini factis, quidam arbitrantur primum ortum esse carmen Hexametrũ Heroicũ, & Iambicum trimetrum. Etenim, si pronũties primis productis syllabis,

Ἰὴ παιάν, ἰὴ παιὰν ἰὴ παιάν,

hexametrum erit meris constans spondeis. Sin primis correptis iambicum erit trimetrũ puris iambis absolutum. Cuius rei meminit etiam Terentianus grammaticus. Item Iulius Pollux in quarto demonstrat in Pythicis ludis quinq. fuisse cantus species. ἄγειν, repræsentari Apollinem certaminis dispicientem locum, κατακελευσμὸν prouocantem Pythonem, ἰαμβικὸν pugnãtem, σπονδεῖον vincentem, καταχόρευσιν, ouantem. Hinc vulgo prouerbij vice receptum est, vt re feliciter peracta, acclamemus, ἰὴ παιάν. Latini videntur ο, in ω mega commutasse. Ouidius in opere de Arte amãdi,

Dicite Io pæan, & Io bis dicite pæan,
Decidit in casses præda petita meos.

Et in triumphis acclamabatur, Io triumphe. Horat. in Odis,

Non semel dicemus Io triumphe.

Nemo mortalium omnibus horis sapit.

PLINIVS libro septimo, cap. De præstantia gentium, Si verum facere iudicium volumus, ac repudiata omni fortunæ ambitione decernere, mortalium nemo est felix. Abunde igitur atque indulgenter fortuna decidit cum eo, qui iure dici non infelix potest. Quippe vt alia non sint, certe ne lacessat fortuna metus est. Quo semel recepto, solida felicitas non est. Quid quod nemo mortalium omnibus horis sapit? Vtinamq. falsum hoc, & non a vate dictum quamplurimi iudicent. Ex quibus Plinij uerbis conijcere licet, eam vocem Neminem omnibus horis sapere, velut oraculo proditam, in vulgi sermonem abiisse. Sensus vel citra interpretẽ liquet: nempe neminem esse qui non aliqua parte vitæ desipiat ac peccet. Porro stultitiæ comes est infelicitas. Aut certe si quod incidit infortunium, id stultitiæ solet imputari. Eodem pertinet, quod paullo post eodem in loco subnectit, Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. Extat apud Aristophanem in Ranis & huiusmodi senarius, quem illic indicat Euripidis esse:

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. id est,
Haud viuit vllus omnibus felix modis.
Item Euripides in Supplicibus,
—Τῶν γὰρ ἐν βροτοῖς
Οὐκ ἔστιν οὐδὲν διὰ τέλους εὐδαιμονοῦν. id est,
Siquidem vniuersis rebus in mortalium
Nil continenter & vndecunque prosperum est.
Ad eundem modum Horatius,
—Nihil est ab omni
Parte beatum. Simonides apud Stobæum,
Πάμπαν δ' ἄμωμος οὔτις οὐδ' ἀκήριος. id est,
Nemo vacat prorsum malo, neque crimine.

Sui cuique mores fingunt fortunam.

CORNELIVS Nepos in vita Pomponij Attici, Itaque hic fecit, vt vere dictum videatur, Sui cuique mores fingunt fortunam. Et paullo post in eodem opere, Supra significauimus suos cuique mores plerunque cõciliare fortunã. E medio videtur sumpta sententia. Nã plerunque videmus mala malis euenire, digna dignis, idq. vulgo dictitant, Malus malum reperit, & κακοῖς τὰ κακὰ, id est, Malis, ter mala. Attestatur & versiculus prouerbialis,

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ καὶ δίδωσι τύχη. id est,
Viro bono fortuna suppeditat bona.
Item Menander citante Plutarcho:
Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ὁ θεός. id est,
Nobis enim animus est deus.

Et apud eũdem Heraclitus, ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων, id est, Mores hominis deus siue fortuna. Eodẽ pertinet quod Alcman scripsit, fortunam esse sororem εὐνομίας, πειθοῦς καὶ προμηθείας, i. Rectæ institutionis, persuasionis et prouidentiæ, vt refert Plutarchus in commentario De fortuna Romanorum. Plautus in Trinummo, Sapiens ipse sibi fingit fortunam. T. Liuius Decadis quartæ, libro primo de M. Portio Catone ita prædicat, In hoc viro tanta uis animi ingenijq. fuit, vt quocunque loco natus esset, fortunam sibi ipse facturus videretur. Pacatus in Panegyrico sua, inquit, cuiq. prudẽtia deus. Fulgentius in commẽtarijs Vergilianis citat ex Telesiaco Carneadis, Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. Opinamur idẽ esse quod adducit M. Tull. paradoxo 5. Tametsi locus is habetur mendosus, emendãdus tamen ad hunc modum, Cui quidem etiam quæ vim habet maximã fortuna ipsa cedit, & sicut sapiens poeta dixit, Suis cuiq. moribus fingitur. Sentit enim fortunam fingi cuiq. suis moribus.

Insana laurus adest.

PLINIVS libro decimosexto, capite quadragesimoquinto, Iuxta quorundam distinctionem quarto, In eodem, inquit, tractu portus Amyci est Bebrice rege interfecto clarus. Eius tumulus a supremo die lauro tegitur, quam insanam vocant, quoniam si quid ex ea decerptum inferatur nauibus, iurgia fiant, donec abijciatur. Hactenus Plinius. Nobis non visum est absurdum hoc adagijs adnumerare, quãdoquidem res vsqueadeo uulgata fuit, vt hinc arbor cognomen inuenerit. Itaque quadrabit in hominem rixarũ auctorem, vt sunt nonnulli, qui quocunque se vertunt, iurgia suscitant.

Apologus Alcinoi.

A πόλογος Ἀλκίνου, i. Apologus Alcinoi, de longis & anilibus fabulamentis. Refertur a Diogeniano, & Iulio Polluce libro sexto. Sumptum ex Homeri Odyssea, ubi Vlysses

Vlysses in conuiuio Alcinoi Phaacum regis, prodigiosas ac deridiculas fabulas, & portentuosa mendacia commemorat de Lotophagis, Lastrigonibus, Circe, Cyclopibus, atque id genus aliis plurimis miraculis, fretus videlicet Phaacum inscitia barbarieq. Plato de Republica libro decimo, Ἀλλ' οὐ μέντοι σοι ἦν δ' ἐγὼ ἀλκίνου γε ἀπόλογον ἐρῶ, ἀλλ' ἀλκίμου μὲν ἀνδρὸς ἦρος τοῦ ἀρμενίου τὸ γένος παμφύλου. *id est, Haud tibi sum narraturus Alcinoi apologum, sed excellentissimi viri Eris Armenij genere Pamphyli. Narrat autem eo in loco fabulam, qua cum Lastrygonum Cyclopumq. figmento facile certare possit. Scribit enim cum hic inter multos cecidisset in pralio, decimoq. post die cadauera casorum tollerentur, reliquis putribus, huius vnius cadauer integrum atq. incorruptum adhuc apparuisse: domumq. deportatum, vt iustis ceremoniis sepeliretur, die duodecimo, cum esset imponendus rogo, reuixisse, ac prodigiosa quadam narrasse, qua diebus illis decem apud inferos tum iens, tum rediens conspicatus esset.*

Canina facundia.

SALVSTIVS *apud Nonium Marcellum, in dictione Rabula, Canina, vt ait Appius, facũdia exercebatur. Quod quidem Appij dictum apud eruditos scriptores in adagionem cessit in quosdam, qui tantum ad maledicendum eloquentia studium exercerent: a rixa canum, & oblatratu sumpto epitheto. Siquidem* ρ, *littera qua in rixando prima est, canina vocatur. Diuus Hieronymus in epistola ad Rusticum monachum, Pomparum ferculis procedunt in publicũ, vt caninã exerceant facundiam. Idem obtrectatores suos subinde canes appellat. Sumptum a genere philosophorũ, quos* κυνικοὺς *appellant, siue ob sordidam vitam, siue quod obuios quosque mordent, cum mendicato viuant, more canum.*

Iliensis tragœdos conduxit.

Ἰλιεῖς τραγῳδοὺς ἐμισθοῦντο, *id est, Iliensis tragœdos conduxit. Vbi quis vltro prouocat quempiam, vnde sua audiat probra, veluti si Troiani accersant histrionẽ, qui ipsis calamitates, quas semel pertulere, denuo quasi renouet. Lucianus in Pseudologista,* Ἐπεὶ γὰρ κατὰ τὴν παροιμίαν ἰλιεὺς ὢν τραγῳδοὺς ἐμισθώσω. *id est, Posteaquam enim iuxta prouerbium, Iliensis cum sis, tragœdos conduxisti. Idem alibi,* τὰ γοῦν τῶν ἰλιέων ἀτυχοῦν πεπόνθαμεν, τραγῳδόν τινα τοῦτον ἐφ' ἡμᾶς κεκινήκαμεν, ᾀσόμενον τὰς φρυγῶν συμφοράς. *id est, Itaque plane idem nobis accidit quod Iliensibus, vt qui istum ceu tragœdum quempiam aduersus nos excitauimus, qui Phrygum cantet calamitates.*

Tribus minis insumptis, duodecim imputat.

IRONIA *prouerbialis apud Aristophanem in Pluto,*

Καὶ μὴν φίλος γ' εὖ μοι δοκῇς νὴ τοὺς θεοὺς
Τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίσασθαι δώδεκα. *id est,*
At certe amicus vt videtur per deos,
Vti pro minis tribus imputes duodecim.

Quadrabit in eos, qui non nisi compendij sui gratia colunt amicos, & pro quamuis exiguo officio, multum beneficiorum exspectant. Vulgo item aiunt, Pileum donat, vt pallium recipiat.

Oculus dexter mihi salit.

Ἄλλεται ὀφθαλμός μου ὁ δεξιός. *id est,*
Salit mihi oculus dexter.

Vbi spes est visuros nos letum quippiam & vehementer exoptandum. Ductum a muliercularum superstitione, qua ex membri pruritu diuinare solent, quid sit euenturum. Vnde illa apud Plautum non semel obuia, Prurit mihi tergum, pruriunt dentes, pruriunt pugni: &, Vtrum dentes tibi pruriunt, an mala? Theocritus in Amaryllide,

Ἄλλεται ὀφθαλμός μευ ὁ δεξιός. ἆρά γ' ἰδησῶ
Αὐτάν. *id est,*
En oculus dexter salit mi. illam ne videbo?

Est etiam apud Plautum, Supercilium salit. Hodieq. per iocum aiunt sibi dextram tinnisse aurem, significãtes alicubi sermonem de se absentibus factum cum laude. Idq. Plinius testatur, vulgo quandoq. creditum fuisse, vt qui laudaretur absens, ei dextra tinniret auris: qui vituperaretur, sinistra. Lucianus in Dialogis meretriciis, ἦπου ὦ παρμένων ἐβόμβει τὰ ὦτα ὑμῖν, ἀεὶ γὰρ ἐμέμνητο ἡ κεκτημένη μετὰ δακρύων. *id est, Num vobis tinniebant aures Parmeno? Nam hera assidue cũ lacrymis vestri meminerat.*

Nebulæ in pariete.

AVSONIVS *in epistola quadam ad Gregorium filiũ nebulas in pariete dixit, pro re nihili, somnijq. simillima. An nunquam, inquit, vidisti nebulam pictam in pariete? Carminis, quod ei subscribitur epistola, lemma significat friuolum ac uanum. Nam nebula res est inanior quam vt coloribus exprimi queat.*

Ne sis patruus mihi. Sapere patruos.

PATRVORVM *in nepotes, ceu peculiaris genuinaq. seueritas, prouerbio locum dedit. Horatius in Odis,*

Metuentis patrua verbera lingua.

Patruam linguam vocat seueram & obiurgatricem. M. Tullius aduersus Herennium, Fuit in hac caussa quidam patruus, censor, magister. Obiurgauit M. Cælium sic, vt neminem vnquam parens. Horatius,

-Siue ego praue,
Seu recte hoc volui, ne sis patruus mihi.

Id est, ne me castiges. Ad hanc formam pertinet illud Persianum,

Cum sapimus patruos.

Id est, Postquam abiectis puerilibus nugamentis, seueros mores induimus. Idem Horatium æmulatus, vt solet, dixit, Ne sis mihi tutor: id est, ne mihi prascribas atque imperes.

Saxum voluere.

Λίθον κυλινδεῖν, *id est, Saxum voluere dicuntur, qui inexhausto quopiam atque inutili labore fatigantur. Terentius in Eunucho, Satis diu iam hoc saxum voluo. Donatus admonet prouerbiũ fuisse in eos, qui inextricabili sudore, sed inutili affligerentur, tractumq. putat a notissima Sisyphi fabula, saxum apud inferos sursum ac deorsum voluentis. Apte vero stolidum militem saxum vocat. Cui ipse fuerit Sisyphus, vafer & callidus.*

Capere prouinciam. Tradere prouinciam.

TRADERE *prouinciam, figura prouerbiali dicuntur qui negotium aliquod curandum committunt. Capiunt, suscipiuntue prouinciam, qui rei curandæ onus in se recipiunt. Metaphora sumpta est a consuetudine Romanorum, apud quos qui magistratum gerebant, prouincias alias alij sortiebantur. Exẽpla passim apud auctores obuia sunt. Terentius in seipsum excruciante, Videlicet ille Cliniæ seruus, tardiusculus est. Iccirco huic nostro tradita est prouincia. Idem in Phormione, O Geta prouinciam cepisti duram. Plautus in Cistellaria, Abi rus, abi directus in tuam prouinciam. Officium illi delegatum prouinciam vocat.*

Corinthus & collibus surgit, & vallibus deprimitur.

STRABO *libro Geographiæ octauo scribit, Corinthios opibus, & artibus egregijs præcelluisse, ceterum regionem illorum non admodum fuisse feracem, quod inæqualis esset & aspera, ac petricosa. Eamque ob caussam senarium hunc prouerbio iactatum fuisse.*

Κόρινθος ὀφρυᾶταί τε καὶ κοιλαίνεται. id est,

Alibi tumet Corinthus, alibi caua est.

Meminit & Eustathius in Bæotiam Homeri. Huiusmodi autem terræ genus non perinde sementi idoneum est, atque campestris. Id adagium ubi nam possit esse vsui non satis videmus, nisi si quis detorqueat ad hominem intractabilem, aspero ingenio, & sibiipsi inæqualem parumq. secum constantem. Cælius Rhodiginus etiam atque etiam contendit adhibendum esse prouerbium, vbi significabimus felicitatem aliquo incommodo vitiatam, vt est fere rerum humanarum conditio. Quem libentius sequeremur auctorem, si quod cõtendit & asseuerat, vel vnius auctoritate probasset.

Crotone salubrius.

Κρότωνος ὑγιέστερον, *id est, Crotone salubrius. De re nequaquam noxia, sed undequaq. salutifera. Zenodotus ab animante sumptam parœmiam existimat. Est enim Croton muscæ genus: Theodorus Redivum uertit, Hermolaus manult Ricinum dici Latine, placidum & innoxiũ, neq. suctu, neq. alia quapiã re molestũ. Strabo libro Geographiæ sexto, tradit hinc ortum, quod Crotoniatarum locus longe saluberrimus olim fuerit indicatus, uel hoc argumento, quod breui temporis spatio quam plurimos produxerit, tum athletas, tum philosophos, hoc est, corporibus pariter atque animo præstantes viros: inter athletas præcipuum Milonem, inter philosophos Pythagoram. Idem eodem libro tradit, Myscellum & Architam pariter Delphos adiisse, vt de vrbe condenda cõsulerent oraculum: & alterutrũ pollicente deo, Architam opes delegisse, Myscellum loci salubritatem: illum itaque Syracusas condidisse, hunc Crotonem: quarum vrbium altera cessit in prouerbium opulentiæ, altera salubritatis. Adlusit ad hoc prouerbium Pallada in epigrammate.*

Οὐκ ἀλόγως σε Δίζυθε δύναμίν τινα θείαν
Εἶναι ἔφην, χθὲς γὰρ δίζυθον σε κρατεῖν
Ἠπιάλῳ κάμνοντι τεταρταίῳ περιπεφῆ,
Καὶ γέγονε ταχέως ἐκ Κρότωνος ὑγιής. id est,

Diuinum quiddam, vimq. admirabilem inesse
Dizythijs certe diximus haud temere.
Nanq. here quẽ febris longa et quartana tenebat,
Iam delassatum conficiens misere,
Dizython admoui, neque erat mora lõga, Crotone
Hoc ubi fecissem, sanior ille fuit.

Suida mauult ad animalis similitudinem referri, quod vndiq. sui simile sit, nec vllam habeat incisionem. Nã ὑγιὴς interdum integrum dicitur, vt integer vitæ, integer mentis, pro quo Græci ὑγιής. Est autem insecti genus, canibus ac bubus infestum. Suspicamur esse cuius sine nomine meminit Plinius libro undecimo, capite trigesimoquarto. Semper habet caput infixum sanguini, cumq. cibi exitum non habeat, nimia satietate dehiscit: Nunquam in iumentis gignitur, in bubus frequens, in canibus aliquãdo, in quibus omnia, in ouibus & capris hoc solum. Verum pro insecto Stephanus indicat vltimam oportere acui, κροτών. Hesychius addit Crotonẽ dici genus gummi Aegyptij, cuius varias medicinas indicat Plinius libro vigesimoquarto, capite vndecimo. Quidam aiunt, & Sesamidem dici Crotonem, fortassis eandem quam Plinius lib. vigesimoquinto, capite quinto appellat Sesamoides, quod ait elleboro admisceri solitum, quo tutius sumeretur; id est, ni fallimur, ellebori genus, quod Italia veratrũ appellat. Quoniam hæc herba non solum corpus morbis alias immedicabilibus liberat, verũ, & animum purgat ab insania, non admodum dissimile veri videtur, hinc dictum prouerbium, Crotone salubrior. Sesami meminit & Dioscorides, Sesamæ Pli. lib. 15. cap 7. meminit Sesami, quod sit arboris genus, vnde confici solet oleũ, quã alij vocant Cyci, voce, vt videtur, Aegyptia, alij Crotonem, alij Rhibim, alij Sisamum syluestre. Ibidẽ indicat et ex castaneis et ex oriza fieri simile genus olei. Rursum lib. 22. cap. 25. meminit sesamę, cuius in remediis varios vsus indicat. Ceterum quid sit dizytum in epigrammate, nondum compertum est, nisi quod Plinius libro eodem circa finem, ostendit zythum esse potionem apud Aegyptios repertam, ex frugibus: hinc δίζυθον dictum videtur quasi dicas duplicem ceruisiam. Hac sibi medentur & hodie bibuli quidam.

Crotoniatarum postremus, reliquorum primus est.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος, πρῶτος τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, *i. Crotoniatarum postremus, primus reliquorum Græcorũ. Strabo libro Geographiæ suæ sexto, prouerbiũ hoc ait ortum ob insignem Crotoniatarum præstantiam in certaminibus Græcanicis. Plurimos enim egregios athletas protulit ea ciuitas, adeo, vt in vno certamine Olympiaco, septẽ viri, qui reliquos virtute præcesserãt, omnes pariter fuerint Crotoniatæ. Huius gentis præcipuum decus Milo, litteris omnium celebratus, qui septies continenter vicit Olympia. Hunc si constitisset, nullus e vestigio poterat educere. Manum tenenti nemo digitum porrigebat. De admirando nec indigno vitæ interitu meminit Gellius. Adagioni locus erit, vbi genus aliquod tanto interuallo præcedere dicemus, vt qui in hoc sit vel infimus, in illo possit primus videri: veluti si quis dicat, in re militari uel ignauissimum Græcorum præstantiorem esse fortissimo Troianorũ. Aut qui sit apud Italos infantissimus, apud*

Gallos

Gallos eloquentissimum videri posse. Aut qui citharœdus sit deterrim⁹, eũ aulæ dorũ principẽ haberi posse.

Ne decima quidem Syracusanorum pars.

Οὐδὲ τὴν δεκάτην τῶν συρακουσίων ἔχει, *id est, Ne decimã quidem partem opum Syracusanarum possidet. Strabo libro Geographiæ sexto:* Συρακούσας δὲ τὸ πρῶτον ἐκτισθαι πλέον, ὥστε καὶ αὐτὰς εἰς παροιμίας διαδοθῆναι, λεγόντων πρὸς τοὺς ἄγαν πολυτελεῖς, ὡς οὐκ ἂν ἔχοιεν τὸ καὶ τῆς συρακουσίων δεκάτην. *id est, Syracusas eo diuitiarũ peruenisse, vt in prouerbium abierint. Siquidem de diuitibus, ac splendidis ita dicere solent, Ne decimam quidem Syracusanarũ opum partem adsequi possent. significabant autem aliorum opes, quantiuis amplas, nihil esse ad Syracusanas diuitias. Nonnihil Veneris accesserit prouerbio, si paullo longius detorqueatur, vt si quis prælocutus, Ciceronem longo interuallo reliquos omnes post se relinquere, dicat, opulentam quidem & vberem esse Quintiliani dictionem, verum hanc uix esse* τὴν συρακουσίων δεκάτην.

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

STRABO *libro Geographiæ octauo tradit Corinthiorũ vrbem in Isthmo sitam, duos habuisse portus, alterum Asiam versus, alterum Italiam. Verum quod freti instar esset, nõ sine discrimine eo nauigari, velut olim in mari Siculo, maxime præter Maleam, propter reflãtes inde vẽtos. Unde & prouerbium celebratum fuisse.*

Μαλέαν δὲ κάμψας ἐπιλάθου τῶν οἴκαδε. *id est,*

Maleam legens, quæ sunt domi obliuiscere.

Est autem Malea promontorium Laconiæ, a Maleo argiuorum rege dictum, quod per quinque passuum milia in mari protenditur, auctore Seruio in 5. Aeneidos, in quo libro Vergilius videtur ad parœmiam adlusisse, cum ait,

-Maleæq. sequacibus vndis.

Item Statius septimo Thebaidos libro,

-Et raucæ circumsonat vnda Maleæ.

Item in Tiburtino Manlij Vopisci,

-Si Maleæ credenda ratis.

Significat & Homerus libro Odysseæ nono, periculosam circa Maleam nauigationem fuisse, sic Vlyssem loquentem inducens.

Καί νύ κεν ἀσκηθὴς ἱκόμην ἐς πατρίδα γαῖαν,
Ἀλλά με κῦμα ῥόος τε περιγνάμπτοντα μάλειαν
Καὶ βορέης ἀπέωσε, παρέπλαγξεν δὲ κυθήρων. *id est,*
Forsitan & patrias rediissem sospes in oras,
Sed me dum Maleã præteruehor, undaq. fluctusq.
Et Boreas illinc pulsum admouere Cytheris.

Adlusit huc Ouidius in Heroinis,

Ausus es o nimium, nimiumq. oblite tuorum,
Thracia nocturno tangere castra dolo.

Nam suorum obliti videntur, qui sese temere periculis obiiciunt. Quandoquidem vna hæc præcipua caussa vulgus a subeundis vitæ periculis deterret, quod meminerint esse, quibus se saluo sit opus, vt ait Flaccus, & quibus incolumes prodesse tum debeant, tum possint, extincti grauem allaturi luctum. Videbimur non intempestiuiter vti hac parœmia, si quando discrimen negotij suscipiendi volemus ostendere, aut non esse suscipiendum, aut negligendam vitam.

Omnia sub vnam Myconum.

Πάνθ᾽ ὑπὸ μίαν μύκωνον, *id est, Omnia sub vnam Myconũ. Strabo Geographiæ suæ libro decimo:* Μύκωνος δ᾽ ἐστὶν ὑφ᾽ ᾗ μυθεύουσι κεῖσθαι τοὺς γιγάντων τοὺς ὑστάτους, ὑφ᾽ ἡρακλέους καταλυθέντας, ἀφ᾽ οὗ ἡ παροιμία, πάνθ᾽ ὑπὸ μίαν μύκωνον, ἐπὶ τῶν ὑπὸ μίαν γραφὴν ἀγόντων τὰ διηρημένα τῇ φύσει. *id est, Est autem Myconus, in qua fabulis proditum est, positos esse gigantes postremos ab Hercule confectos, vnde ductum est illud prouerbium, Omnia sub vnam Myconum, in eos qui res natura diuersas eodem titulo complectuntur. Quibus ex verbis magis colligitur vsus adagij quam ratio, tametsi conijcere licet, quoniam summa gigantũ & reliquiæ sub Mycono conderentur, sub ea gigantes omnes iacere vulgo dictum, cum sub aliis item montibus siti fuerint, Itaq. qui eodem in libro grammatica pariter & theologica, item dialectica, & iurisconsultorum litteras tradat, in eum non inconcinne dicetur, Omnia sub eãdem Myconum. Aut ubi diuersa gesta, ab eo quod postremo loco factum sit, æstimentur. Est autem Myconus ex Cycladibus vna, teste Stephano, qui prouerbij quoque facit mentionem in dictione Myconus. At Zenodotus longe diuersam adfert fabulam, quæ prouerbio dederit occasionem. Helenus, inquit, filiis suis Hegetori & Hippocli mandarat, vt insulas illas in mari sparsas subigerent. Deinde vbi Hegetor multas esset aggressus Hippocles unam modo Myconum, velletq. nihilominus reliquarum etiam omnium ex æquo particeps esse, cõsuluerunt super hac re oraculum, quænam insulæ Hippocli cederent: Respondit deus,* μία μύκωνος, *id est, Vna Myconus. Vsus est eleganter Plutarchus primo συμποσιακῶν libro:* μίαν μύκωνον ποιήσας τὸ συμπόσιον. *id est, Vnam Myconum faciens conuiuium, significans indistinctos adhuc conuiuas. Vnde & de indiscretis dictum apparet.*

Lerij mali.

Λέριοι κακοί, *id est, Lerij mali. In eos recte dicetur, qui pariter omnes gentis vitio sunt improbi. Leriorum enim populus ob insignem morum improbitatem in prouerbium abiit, auctore Strabone libro Geographiæ 10. Citatq. Phocylidis, nescio cuius verba hæc,* Λέριοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν ὃς δ᾽ οὔ, πάντες, πλὴν προκλέους, καὶ προκλέης Λέριος. *id est, Lerij mali, non vt hic malus sit, ille nequaquam, verum omnes, excepto Patroclo. Et Patroclus est Lerius. Leria insula est vna ex Sporadibus contra littora Cariæ, quam Plinius Leron appellat, cũ aliis aliquot locis, tum lib. 5. cap. 31. Quod hic dictum est in Lerios, Græca epigrammata detorquent in Chios. Epigramma sic habet,*

Καὶ τόδε δημοδόκου, χῖοι κακοί, οὐχ ὁ μὲν, ὃς δ᾽ οὔ.
Πάντες πλὴν προκλέους, καὶ προκλέης δὲ χῖος. *id est,*
Hoc quoq. Demodoci, Chius malus, haud quidẽ hic, hic non.
Omnes absq. Procle, Chius at ipse Procles.

Apud Strabonẽ Græcũ scriptura mendosa est, cũ προκλέους legẽdũ sit, nõ πατροκλέους. Interpres usus est codice castigatiore, quin ipsa carminis ratio reiicit, πατροκλέους. *Si addas,* καὶ τόδε δημοδόκου, *plenum erit distichon. Id reddetur venustius, si ab homine ad rem deflexeris: vt si dicas, omnes prognostæ vani, uno excepto Venantio, & tamen prognostes est Venantius.*

Impij sunt milites omnes, vno excepto Langio, & tamen miles est Langius. Græcorum prouerbium imitatus est Ausonius in Siluium quendam cognomento bonum, natione Brittonem, quæ natio & hodie apud Gallos vulgo male audit.

Ad Phasim vsque nauigauit.

AVCTORE *Strabone libro Geographiæ vndecimo, Phasis est Euxini sinus, & extremæ nauigationis meta, vel teste prouerbio,*

Εἰς Φᾶσιν, ὅθεν ναυσὶν ἔσχατος δρόμος. *id est,*
Ad Phasim vbi supremus cursus nauibus.

Per Phasim Cholchidem significauit, non flumen Phasim, neque vrbem eiusdem nominis ad flumen sitam. Theocritus in Idyllio N.

Πεζὸς δ' ἐς Κολχώς τε καὶ ἄξεινον ἵκετο Φᾶσιν. *id est,*
Et Colchos pedes, & te accessit inospite Phasis.

Pindarus consimili figura in Isthmiis hymno B. ἀλλ' ἐπέρα ποτὶ μὲν Φᾶσιν θερείαις, ἐν δὲ χειμῶνι πλέων Νείλου πρὸς ἀκτάς *id est, Sed transibat ad Phasim quidem mensibus æstiuis, hyeme vero nauigans ad Nili ripas, id est; a Colchide in Aegyptum. Strabo enim putat Phasianos ab Aegyptiis oriundos, argumentum sumēs ex vsu lineorum, quorum tanta sit vis apud Phasianos, vt hinc exportentur etiam in alias regiones. Dicitur de iis qui longinquas orbis regiones peragrarint. Est enim ipsa figura quasi prouerbialis hyperbole, quo modo dixit & Iuuenalis,*

Omnibus in terris quæ sunt a Gadibus vsque
Auroram & Gangem.
Et Horatius in Odis,
Extremum Tanaim si biberes Lyce.
Et Vergilius in Eucolicis,
At nos hinc alij sitientes ibimus Afros:
Pars Scythiam & rapidū Cretæ veniemus Oaxē.

Sumptum videtur ab Iasonis fabula. Neque dissimile fuerit schema, si quis ad Herculis vsque columnas dicatur nauigasse, aut vsque ad Britannos, quos auctores extra mundi terminos ponunt, quod Oceano separentur. Horatius in Odis, libro tertio,

Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inuiolatus amnem.
Idem eadem oda,
Visam Britannos hospitibus feros.
Idem rursum,
Et vltimos orbis Britannos.

Mysorum ac Phrygum termini discreti sunt.

STRABO *libro Geographiæ duodecimo, regiones quasdam commemorat inter se finitimas, puta Phrygum, Bithynorum, Mysorum, Dolonum. Item qui iuxta Cyzicum accolunt, Mygdonum ac Troianorum. Neminem autem inficias ire, quin vnaquaq. suis finibus sit circunscripta. Verum eos fines ad amussim diiudicare, id neutiquam facile. Porro de Phrygiis ac Mysis prouerbium quoque vulgo iactatum fuisse versibus trimetris,*

Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα,
Τὸ δὲ διορίζειν χαλεπόν. *id est,*
Sunt separati Mysiorum termini,
Phrygumq. sed finire perquam est arduum.

Huius rei caussam adducit, quod hi populi non satis stabiliter tutati sint suas sedes, sed subinde aliūde alio depulsi, terminos incertos reddiderint. Plinius libro 5. Mysiā in Phrygia collocat. Plutarchus ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς παραγγέλμασι, Χωρὶς γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων, καὶ ἰατρῶν ὥσπερ τινῶν Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα. *id est, Separatam enim aiebat esse philosophorum ac medicorū professionem, non aliter ac Mysorum ac Phrygum fines. Manent in hodiernum diem passim id genus de finibus gentium rixæ, longa serie temporum omnia confundente. Adagio licebit vti de rebus toto genere inter sese dissidentibus, veluti si quis sentiens longe aliud spectare philosophum, aliud oratorem, dicat,* Χωρὶς τὰ Μυσῶν καὶ Φρυγῶν. *Aut de hominibus inter quos nihil conuenit, nihilq. commune intercedit, vt apud Euripidem Achilles,*

Χωρὶς τ' ἀμὰ κἀγαμέμνονος: *id est,*
Separatæ sunt meæ res a bonis Agamemnonis.

Quod index auro, id aurum homini.

INTER *multas Chilonis sententias, hæc præcipue placuit eruditis, auctore Laertio,* ἐν λιθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, διδοὺς βάσανον φανεράν, ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. *id est, In saxeis coticulis aurum exploratur, euidens præbens speciem. In auro vero proborum pariter & improborum ingenium deprehenditur. Stobæus carmen hoc citat ex Antiphane:*

Πλοῦτος δὲ βάσανός ἐστιν ἀνθρώπου τρόπων. *id est,*
Opes vt index, hominis ingenium arguunt.

Adlusit huc Aristides in Themistocle, Ἐντεῦθεν ὅρα τὸν ἄνδρα, ἀπὸ γραμμῆς ἀρξάμενος, καὶ μή μοι λόγῳ τὸν χρυσόν, ἀλλὰ τὴν βάσανον προσάγων σκόπει. *id est, Hinc virum specta, a linea facto initio. Neque mihi, quod dicitur, aurum, sed ipsum admouens indicem cōsidera.*

Caue Thoracem.

Φύλαττε τὸν θώρακα, *id est, Caue Thoracem. Strabo libro Geographiæ decimoquarto scribit, fluuium esse nomine Lethæum, vicinum Lybibus Hesperiis: huic imminere montem cui nomen Thorax, in quo fama est Daphitam grammaticum cruci suffixum fuisse, quod maledico carmine reges incessiuisset: vnde dictum illud manarit in vulgus, vt dicerent,* φύλαττε τὸν θώρακα, *id est; Caue a Thorace. Hoc velut ænigmate prouerbiali festiuiter admonebimus, frænandam esse linguam, ne voces petulanter emissæ, per iugulū aliquando redeāt. Stephanus tantum indicat Thoracem esse ciuitatem Aetoliæ, & item Magnesiæ: de prouerbio silet.*

Magna ciuitas, magna solitudo.

STRABO *Geographiæ lib. 16. Seleuciā ad Tigrim ait Babylone maiorē fuisse, sed pleraq. sui parte desertā, ac iure optimo de illa dici posse, quod de Megalopoli Arcadiæ ciuitate dixit comicus quispiam:*

Ἐρημία μεγάλ' ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. *id est,*
Est magna solitudo, magna ciuitas.

Adlusum est ad nomē vrbis, cuius meminit & Plinius in quarto. Quadrabit in vrbes, aut domos, agros, aut hortos, aut aliud id genus quippiā, amplū quidē & spatiosum, sed parum excultum. Aut in librum ingentē quidem illum, verum impolitum & illimatum.

Ad

Ad Scolon nec proficisceris ipse, nec alterum comitaberis.

STRABO *libro Geographiæ nono scribit, Scolon vicum esse quempiam Asopiæ sub monte Cithærone, sedem inamœnam, incultam, infrugiferam, asperam. Atq. hinc vulgo prouerbium manasse.*

Εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἕπεσθαι. *id est,*

Nec per te Scolon ipse, nec vlli alij comes ito.

Refert eadem totidem verbis Eustathius in Bœotiam Homericam. Nam Scolon & Stephanus ponit in Bœotia. Nomen ex re videtur inditum, σκῶλος *enim Græcis spinæ genus est. Quo prouerbio conueniet vti, si quando significabimus modis omnibus abstinendum a conuictu cuiuspiam, aut a loco vbi nihil sit sperandum, quod vel ad voluptatem faciat, vel ad emolumentum.*

Oenoe charadram.

Οἰνόη τὴν χαράδραν, *id est, Oenoe torrentis alueum. Nã charadra Græcis significat eam terræ fissuram, quam aqua pluuia, aut torrens, nonnunquam terræmotus efficit. Zenodotus in collectaneis adagiorum ait, dici solitum in eos qui sibi malum accerserent. Hinc esse natam parœmiam quod Oenoe vicus quidam sit Atticæ, quem qui incolebant, alueum quendam torrentis vicinum, suis finibus incluserunt. Deinde ingruente immodica vi aquarum, & ob id corruptis agris, agricolationem perdidisse. Strabo Geographiæ lib. 8. duas Oenoas commemorat, alteram Eleutheris finitimam, alterã apud Marathonem, de qua vulgo iactata parœmia,* Οἰνόη τὴν χαράδραν, *id est, Oenoe charadram. Effertur adagium ad hunc quoq. modum,* Οἰναῖοι τὴν χαράδραν, *id est, Oenei charadram, vbi quippiam accersitur ad commoditatem, vnde pernicies adfertur. Hesychius hoc prouerbium refert & explicat ex Demone prouerbiorum auctore. Stephanus indicat Oenoen esse vnam duarum ciuitatum quas habet Icaria. Vnde dicuntur Oenæi.*

Nihil ad Bacchum.

Οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, *id est, Nihil ad Bacchum. Vbi quis ea nugatur quæ ad rem præsentem nihil attinent. Adagionis origo varia traditur. Zenodotus ait, antiquitus in choris Dithyrambos in Bacchum cani solitos. Deinde poetas mutata consuetudine, Aiaces, Centauros, atq. id genus fabulas cœpisse describere. Proinde spectatores per risum acclamasse, Nihil ad Bacchũ. Quo conuicio moniti deinceps satyros inducere cœperunt, ne dei prorsus obliti viderentur. Strabo Geographiæ suæ lib. 8. scribit euersa funditus a Romanis, propter violatos legatos, Corinthiorum vrbe, milites in opera quoq. nobilia, quibus ea ciuitas præter ceteras abundabat, ludibrijs insultasse. Citatq. testem Polybium, qui prædicet præsentem vidisse sese, tabulas quasdam abiectas in solum, in quibus milites talis luserint. Quarum vna fuit ab Aristide depicta. Argumentum erat Bacchus. Hinc inquit, quidam aiunt manasse, quod prouerbio dicitur,* οὐδὲν πρὸς τὸν Διόνυσον, *id est, Nihil ad Bacchũ. Suidas refert Epigenem quendam Sicyonium tragœdiam de Baccho conscripsisse, quæ cum indigna deo videretur, quosdam e spectatoribus acclamasse, Nihil ad Bacchum: eamq. vocem in prouerbium abijsse. Verum magis approbat eorum sententiam, qui dicunt quondam poetas de Baccho fabularum argumenta cõsuesse tractare, eaq. demum actitari solita. Deinde paullatim ad tragœdias scribendas conuersos, alias fabulas & historias scriptitasse, prætermissa Bacchi mentione: spectatores igitur adclamasse, Nihil ad Bacchũ. Eiusq. ferme sententiæ suffragatorẽ citat Chamæleontem. Huic opinioni astruit Plutarchus in primo libro Symposiacon, ostendens ab Aeschylo & Phrynicho natam parœmiam, qui fabularum argumenta ad historias & calamitates deflexerint. At Theætetus apud eundem Suidam, in opere de prouerbio, scribit Parrhasium pictorem Bacchum summa arte finxisse. Itaq. cũ apud Corinthios pictorum inter ipsos de arte certamen ageretur, & complures Bacchũ pictũ proferrent, quorum nullus ad Parrhasij Bacchum accederet, succlamasse populũ, Nihil ad Bacchũ. Apud eundem, quidã cum Corœbum, Vlyssem illum vafrum & versipellem vocasset, audijt, Canem adducis ad præsepe, & nihil adfers ad Bacchum. Vtroq. prouerbio significatum est, nimis inæqualem esse cõparationem Corœbi cum Vlysse. Lucianus in Baccho,* τί ταῦτα πρὸς τὸν Διόνυσον, ὁ Διόνυσος, φαίη τις ἄν. *id est, Sed dixerit quispiam, quid ad Bacchum hic Bacchus? id est, quid ad rem propositam pertinet hæc de Baccho fabula? Itaq. videtur adagium quadraturum, vel de re ab instituto aliena, vel multo inferiore, vel contemnenda. Plutarchus in Symposiacarum quæstionum prima, de iis agens, qui anxios syllogismos, velut eum quem* [illegible] *vocant, in poculis proponere solent,* τί ταῦτα, *inquit,* πρὸς τὸν Διόνυσον; *Idem inibi,* Εἶμι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ταχέως, ἀντὶ τούτων δόξαι μὴ παντάπασιν ἄμουσα μηδ' ἀπροσδιόνυσα εἶναι. *i. Mittã aiit propediem & reliqua, si quidem hæc videbuntur non vsquequaq. inscita, neq. nihil ad Bacchum pertinentia. Noue quidem, sed tamen oppido quam eleganter dixit,* ἀπροσδιόνυσα, *tacite alludens ad prouerbium. Significat autem,* ἀπροσδιόνυσα, *non aspernanda, & ad rem pertinentia. Idem in eiusdem operis lib. 4.* Οἶμαι δὲ καὶ τὴν σαββάτων ἑορτὴν μὴ παντάπασιν ἀπροσδιόνυσον εἶναι. *Arbitror aiit nec sabbatorum festum, nihil prorsus ad Bacchũ pertinere. Athenæus lib. 2.* ἀπροσδιονύσους λύσεις πραγματευόμενος. *i. Solutiones nihil ad rem pertinentes moliens. Et tertio,* παρέχορδα μέλη *dixit, modos nõ respõdẽtes ad tibiã. Ac mox* ἄρρυθμα κύμβαλα, *hoc est, cymbala non congruentia ad numeros saltationis. Sic.n. vocat sermones intempestiuos, aut nihil ad rem pertinentes, quos idem* ἀκαιρολογίας *vocat. De huius forma prouerbij dictũ est nobis alias, Nihil ad versum. Pindarus in Nemeis,* παρὰ μέλος ἔρχεσθαι *dixit pro eo quod erat secus quã cõuenit loqui,* μαθὼν δέ τις ἂν ἐρεῖ, εἰ παρὰ μέλος ἔρχομαι. *M. Tullius lib. ad Atticũ 16. Sed nihil tã* ἀπροσδιόνυσον *mihi primo videbatur, quã ad has litteras, quibus ego a te consiliũ petierã, te mihi illa rescribere. Tametsi quidam hoc loco pro* ἀπροσδιόνυσον *legunt* ἀπροσδόκητον *hoc est, inopinatũ, inexspectatũ. Prouerbij speciem habet quod est apud eundem Ciceronẽ in Bruto, Sed domum redeamus. Id velut interpretans subijcit, id est, ad nostros reuertamur. Vtimur & hodie sermonis huius colore, quoties significamus nos a digressione ad id reuerti quod instituerαmus.*

Farcire centones.

PERIPHANES in Epidico Plautina, militi iam pugnas suas militari more paranti narrare, Quin tu, inquit, alium quæras cui centones farcias: id est, quem tu gloriosis mendaciis & consarcinatis fabulamentis expleas. Solent enim homines gloriosi mendacium aliud ex alio connectere, nullum facientes neque finẽ, neque modum. Centones autem dicuntur vestes e variis panniculis, ac diuersis etiam interdum coloribus consarcinatæ. Iuuenalis:

Intrauit calidum veteri centone lupanar.

Ad harum similitudinem centonem vocant carminis genus, ex diuersis carminibus, & carminum fragmentis, hinc atque illinc accersitis, contextum, quasiq. cõsutum. Græci κέντρωνας appellant, addita littera, quam abiiciunt Latini. Extant adhuc ὁμηροκέντρωνες, quorum meminit & diuus Hieronymus, & Vergiliocentones Probæ mulieris, & Centon nuptialis Ausonij, qui legem etiam eius carminis tradit.

Quod dedi, datum nollem.

LENA Milenis in Cistellaria Plautina, Inter nouam rẽ, inquit, verbum vsurpabo vetus. Quod dedi, non datũ vellem, quod reliquum est, non dabo. Significat se pœnitere, quod puellæ fecerit copiam, de cetero non facturam. Vsus adagij fiet venustior, si paullo longius a simplici figura detorquebitur, veluti si quis indicans se superioris operæ quam in poetices studium insumpserit, pœnitere, nec esse consilij diutius in ea tempus terere, dicat, Quod dedi, datum nollem, quod reliquum est, non dabo.

Crocodili lacrymæ.

Κροκοδείλου δάκρυα, id est, Crocodili lacrymæ. De iis qui sese simulant grauiter angi incommodo cuiuspiam, cui perniciem attulerint ipsi, cuiue magnum aliquod malum moliantur. Sunt qui scribant Crocodilum conspecto procul homine, lacrymas emittere, atque eundem mox deuorare. Cuiusmodi propemodum erant lacrymæ Bassiani imperatoris, apud Aelium Spartianum. Lacrymabatur quoties aut mentio fieret, aut imagines videret Getæ fratris, quem occiderat. Alij narrant hãc esse Crocodili naturam, vt cum fame stimulatur, & insidias machinatur, os haustu impleat aqua, quã effundit in semita qua nouit aut alia quæpiam animantia, aut homines aquatum venturos, quo lapsos ob lubricum descensum, neq. valentes aufugere, corripiat, correptosq. deuoret. Deinde reliquo deuorato corpore, caput lacrymis effusis macerat, itaque deuorat hoc quoque.

Bona etiam offa post panem.

Ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ᾽ ἄρτον. id est,

Et post panes bona maza est.

Hemistichion carminis heroici. Zenodotus ait de iis solere dici, qui penuria meliorum amplectuntur deteriora. Nam maza quiddam est pane cocto deterius, conflatum ex lacte & farina, quo rustici vice panis vti consueuerunt. Siquidem ἐν ἄλλοις, in deliciis olim fuisse alias demonstrauimus ex Theocrito. Prouerbij speciem habet quod est apud Athenæum libro sexto licet huic dissimile, πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μάζα τιμιωτέρα χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος, id est, Maza, siue offa esurienti homini carior & auro & ebore. Quo licebit vti cum indicabimus rem vsu, non opinione æstimandam. Ex his quæ prodidit Athenæus de apparatu cõuiuiorum, liquet mazam prius apponi solere, deinde panem. Verum consumpto pane probatur & maza. Vt possumus, quando vt volumus non licet. Xenophõ libro sexto παιδείας, facit quendam consolantem milites, qui defecti pane maza vesci cogebantur. Hoc cibo qui victitant dicuntur ἀλφιτοσιτεῖν, quemadmodum qui pane, ἀρτοσιτεῖν.

Si non adsunt carnes, taricho contentos esse oportet.

Αἰ μὴ παρῇ κρέα, στερκτέον τῷ ταρίχει. id est,

Probanda salsamenta egenti carnium.

Sunt qui dicant, τάριχος accipi pro pisce, sed nili putriq., qui idem sit Aphya. Fortassis hic pro iure accipiendum tarichus. Nam quibus deest obsonium, solẽt pane in ius immerso vesci. In Aphyas & Tarichos creber iocus est in comœdiis. Sensus hic est, vbi non est copia meliorum, boni consulere oportet quæcunque contingunt. Refertur a Diogeniano.

Agathonia cantio.

Ἀγαθώνιος αὔλησις, id est, Agathonia cantio. Recte dicetur de oratione blanda magis, quam frugifera. Agathon tibicen quispiam erat, cantilenarum suauitate maiorẽ in modum aures deliniens. Nec huius mores dissimiles musicæ fuisse perhibẽtur. Laborauit enim infamia mollitiei. Auctor & Suidas & Zenodotus. Haud scimus an hic sit idem ille Agathon in tragicorum certamine victor, in cuius epiniciis Plato celebrat illud nobile conuiuium. Huius multis modis Aristophanes in Thesmophoriis, carminum mollitiem deridet.

Edax currus.

Ἀδδηφάγον ἅρμα, id est, Edax currus, in glutones et voraces dicebatur, propterea quod currus multum absumit vnguinis siue ceromatis, siue quod sumptuosa res sit, equos & currus alere, vnde & comicus Aristophanes in Nebulis iocatur in Strepsiadem, quem filius ἐκτετρυχῶν, ad inopiam redegerat, multo ære alieno contracto. Flauius Vopiscus indicat Aureliano in deliciis fuisse Phagonem quendam, qui vno die ad mẽsam imperatoris ederit aprum integrum, centum panes, veruecem & porcellum, biberit autem in fundibulo apposito plus orca. Sed de hoc hominum genere plura Athenæus in Dipnosophistis, apud quem libro 5. Socrates cum quendam vidisset in conuiuio sese intemperantius ingurgitantem opsonio, O vos qui adestis, inquit, quidam ex vobis pane vtitur vt opsonio, opsonio vt pane. Venustius reddetur, si deflexeris ad animi vitium, veluti si dicas, huius aut illius principis amicitiã immodica pecunia parari, ac retineri aliq. Aut cupiditates inexplebiles esse, cum naturæ vsus per pauca postulet.

Sanguine flere.

Αἵματι κλαίειν, id est, Sanguine flere, prouerbialis hyperbole significans nihil non fieri, quo flectatur aliquis, sic

enim antiquitus loquebantur: Haud flectes illum, ne si sanguine quidem fleueris. Itidem αἷμα κλαίειν, *id est, Sanguine gemere. Durat hoc adagium in hodiernum etiam diem, Trãslatum videtur a prodigiis, quibus interdum statuæ sanguineis guttis lacrymare vidẽtur.*

Pardi mortem adsimulat.

Θάνατον παρδάλεως ὑποκρίνεται, *id est, Pardi mortem simulat. Dicebatur ubi quis astu perniciem alicui moliretur, veluti cum Brutus stupidum ac dementem ageret, vt in posterum imperio potiretur. Id adagium ad quendam apologum referunt. In Maurusia simiarum ingens copia. Pardalis autem animal est natura simiis infestissimum, quas tamen uiribus assequi non potest, nimirum illis in summas arbores subuolantibus. His itaque dolis in eas vtitur. Sternit se supinam sub ramis, ac porrectis cruribus emori fingit sese. Gaudẽt eo spectaculo simiæ considentes in arbore. Deinde vbi iam mortuam arbitrantur, vnam aliquam emittunt exploraturam, num vere mortuus sit hostis. Illa cautim ac pedetentim accedens, vbi nullũ vitæ videt argumentum, Pardale nimirum modis omnibus cadauer imitante, demum audet etiam conscẽdere. Quod simul atq. reliquæ simiæ conspexerint, iam deposito omni metu descendunt, & Pardalim omnia ferentem circũsultant: postremo conculcant, insultantes ludibrij caussa, donec Pardalis sentiens illas iam saltando defatigatas, derepente reuiuiscens, aliam dentibus, aliam vnguibus corripit, dilaniatq. ac deuorat. Hanc fabulam, ne quid fuci fiat lectori, non reperimus apud idoneum auctorem, sed in Græcis collectaneis cuiusdam Apostolij Byzantij, cuius testimonium quodã in loco Politianus etiã refert, alioquin auctoris non admodũ grauis.*

Mandare laqueum.

MANDARE *laqueum dicimur iis, quos vsqueadeo negligi a nobis significamus, vt si vel suspendant sese, nihil ad nos attineat. Iuuenalis de Democrito:*

-Cum fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumq. ostenderet unguẽ.

Confine illi cum iubemus, οἰμώζειν, *id est, plorare quempiam, &* μακρὰ οἰμώζειν, *id est, clare plorare,* καὶ κλαίειν καὶ μακρὰ χαίρειν, *id est, flere & longum valere.*

Medium ostendere digitum.

MEDIO *item digito porrecto, supremum contemptũ significabant. Martialis libro secundo.*

-Et digitum porrigito medium.

Nam hunc digitum Martialis impudicum vocat:
Ostendit digitum, sed impudicum.
Persius insanem:
Insani digito & lustralibus ante saliuis.

Huc pertinet, quod apud Laertium Diogenes, vt alibi diximus hospitibus, quibusdam Demosthenem videre cupientibus, non indice digito, sed medio porrecto demonstrauit, parum virum innuens & effeminatum. Ac paullo post eodem in loco, satis indicat porrectione digiti medij quippiam obscenum significari, cum ait, insanos haberi, qui medium porrigant digitum, qui indicem, non item. Itaq. eodem in carmine duobus adagiis extremum contemptum indicauit Satyricus:

Mandaret laqueum, mediũq. ostenderet unguem.

Elegantius fiet vtrũq., si longius detorqueatur. Vt philosophicis præceptis laqueũ mandes, tu tuo uinito more. Et theologorũ decretis negotiatores mediũ vnguẽ ostendunt, id est, plane contemnunt ridentque.

Barbam vellere.

Τὸν πώγωνα τίλλειν, *i. Barbã vellere. Est illud quoq. sumptũ a gestu, barbã vellere, quo summum contemptum ac ludibrium significamus. Horatius Sermonum lib. 1.*

-Barbam tibi vellunt
Lasciui pueri. Persius:
Idcirco stolidam prabet tibi vellere barbam
Iupiter. Idem alias:
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellit.

Et Dionysius Siculus, non dubitauit Aesculapio barbam auream detrahere. Lucianus in Timone de Ioue Olympio, ἐκτίλλεσθαι τοὺς πλοκάμους περικειρόμενος, *id est, Desidebas dum tibi circumtonderetur cæsaries. Et barbam vellit mortuo leoni, qui ferox est in prostratum, quod alias attigimus.*

Malis ferire.

Μήλοις βάλλειν, *id est, Malis petere dicuntur, qui muneribus assequi student quod optant, aut qui donis pronocant ad amorem mutuum. Ducta est allegoria a fabula Atalantæ, quam Hippomenes cursu superauit, sed arte proiectis inter currendum malis aureis, in quibus sublegendis dum puella subinde remoratur, præcessit ac vicit iuuenis. Refertur adagium a Diogeniano. Plutarchus in Sympossiacis indicat olim fuisse morem, vt in eos qui semper vincerent, mala, rosas, nonnulli etiã mala punica iacerent. Vt hunc quoque videri possit ortum adagium, ac dictuatum de iis qui magnopere mirantur, ac probant quempiam, aut etiam blandiuntur. Idem decade nona narrat, Anaxarchum cum ab Alexandro post cenam malis peteretur surrexisse, dixisseq. hunc senarium ex Oreste Euripidis,*

Βληθήσεταί τις θεῶν βροτησίᾳ χερί. *id est,*
Ferietur aliquis mox deum humana manu.

Potest & simplicius accipi malis petere, cum quis ad amandum lacessitur ac prouocatur: sic enim interpretatur Suidas. Vnde & illud apud Maronem,

Malo me Galatea petit lasciua puella. Et,
Aurea mala decem misi, cras altera mittam. Et,
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala.

Et Acontius apud Ouidium Cydippæ malum inscriptũ in gremium mittit. Aristophanes in Nebulis, Μήλῳ βληθεὶς ὑπὸ πόρνης, *id est, A scorto malo percussus. Interpres adscribit, malum amoris esse symbolũ, propterea quod Veneri sit sacrum. Vnde in certamine formarum, præmium malum erat aureum, idq. Veneri contigit. Theocritus in Cyclope,*

Ἤρατο δ' οὔτι ῥόδοις, οὐ μάλοις, οὐδὲ κικίννοις,
Ἀλλ' ὀρθαῖς μανίαις. *id est,*
Non malis, non ille rosis, non ille Cicinis,
Sed furiis mage pestiferis adamabat.
Idem in Hodœporis,
Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ Κλεαρίστα.

Olim munuscula malis constabant, vnde Horatius in Epistolis:

Frustis & pomis viduas venentur auaras,
Excipiantq. senes, quos in uiuaria mittant.

Mare prius vitem tulerit.

Τὸ πέλαγος πρότερον οἴσει ἄμπελον. id est, Mare prius vitem feret. De ijs quæ nullo pacto fieri possint. Nam salsitudo vitibus inimicissima. Hinc Homerus & Hesiodus identidem põtum vocant ἀτρύγετον, quod illic nulla colligatur vindemia. Salsa terra fere sterilis est frugibus, sed vitibus inimicissima. Refertur apud Diogenianum.

Betizare, lachanizare.

LACHANIZARE vulgo dicebant pro languere, teste Suetonio in vita Octauij Cæsaris, pro quo Augustus nouauit betizare. Quadrabit & in insulsos & insipidos. Catullus,

Languidior tenera cui pendens Sicula beta.

Item Martialis,

Vt sapiant fatuæ fabrorum prandia betæ,
O quam sæpe petet vina piperq. coquus.

Eodem pertinet illud Diogenis. Cynici dictũ apud Laertium: Cum adolescentes quidã eum canem vocarent, seq. cauturos dicerent ne ab illo morderentur, bono animo esse iussit: canem enim haudquaquam vesci betis, molliciem illorum notans. Bliteos appellant stupidos. Est βλίτον herbæ genus, cui nomen etiam a stupore saporis inditum putant, quasi βλάξ, quæ vox bardum & stupidum significat. Aristophanes in Auibus, ὡς βλακικῶς διακονεῖς, Vt stupide ministras. Plautus in Truculento: Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino, ad rem suam. Laberius Mimographus apud Nonium Marcellum, bipedem & bliteam belluam appellat insulsum & vecordem. Apud Menandrum quoq. mariti vxoribus ex blito conuiciũ faciunt, bliteas eas nominantes. Aristophanes in Nebulis, καί σε καλοῦσι βλιτομάμμαν. i. Teq. vocant bardum ac stultum. Fieri potest vt Gallica quoq. vox binc manarit, qua nunc vulgo contemptissimos, extremæq. notæ homines compellant Bliteros, addita litterula.

Promus magis quam condus.

SANE quam elegans & prouerbialis Ausonij dimeter iambicus, Promusq. quam condus magis: in quendam profusorem, qui parta prodigere nosset, quærere aut quæsita seruare non nosset. Sumpta metaphora a rei familiaris dispensatoribus, maximeq. penuariæ, quos Græci ταμίας vocant, quorum partes sunt ad vsum familiæ promere, id est, proferre quædam, alia condere, hoc est, seponere. Iam qui tantum promit, is ad inopiã velis equisq. properat. Plautus in Truculento, parce promos appellat, sordidos ac tenaces, & qui sumptum libenter effugiunt.

Nodum in scyrpo quæris.

NODVM in scyrpo quæris, in anxium dicebatur, nimisq. diligentem, aut meticulosum, qui illic scrupulum moueret, ubi nihil esset addubitandũ. Hoc adagiũ refertur apud Plautum in Menæchmis, & verbis totidem apud Terentium in Andria. Festus ex Ennio citat,

Quæris & in scyrpo, soliti quod dicere, nodum:

nominatim prouerbij titulo referens Donato iunci species est scyrpus, leuis atque enodis. Quamquam apud Gellium scyrpi dicuntur capitunculæ, argutiaq. Nisi forte quis malit legere in scrupo, quod hi lapilli leues sint ac rotundi.

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

HORATIVS in Arte poetica, prouerbiali schemate dixit,

Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum.

Indocti poetæ stultitiam taxans, qui multa non suo loco, neq. tẽpestiuiter describit, perinde quasi pictor Delphinum piscem, iuxta Callimachi dictum in nemoribus pingeret, rursus aprum in vndis. Consimile illi, ἐν φακῇ τὸ μύρον, id est, In lenticula vnguentum.

Cancer leporem capit.

Καρκῖνος λαγὼν αἱρεῖ, id est, Cancer leporem capit. De re nequaquã verisimili, dictuq. absurda. Velut si quis dicat, ab indoctissimo superari doctum.

Ne caprea contra leonem.

Μὴ πρὸς λέοντα δορκάς, i. Ne caprea aduersus leonem, hoc est, ne longe inferior cum potentiore decertes. Dorcas enim sylvestris est capreolus. Refertur a Diogeniano. Suidas integrum refert senarium,

Μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅψωμαι μάχης. id est,
Ne cum leone caprea pugnam sumpsero.

Homerus Odysseæ Θ.

Ἀνδρὶ δ' ἄρ' ἀντιφέρεσθαι ἀμείνονι οὐκ ἐπέοικε. id est,
Cum potiore viro nolim certamen inire.

Pellem caninam rodere.

PELLEM caninam rodere, prouerbiali metaphora dixisse videtur Martialis, pro eo, quod est, hominem maledicum & improbum conuicijs insectari. Sic enim scribit in obtrectatorem quendam & oblatratorem,

Non deerunt tamen hac in vrbe forsan,
Vnus vel duo, tres ve, quattuor ve,
Pellem rodere qui velint caninam.

Echino asperior.

Ἐχίνου τραχύτερος, id est, Echino asperior. In hominem intractabilem & insuauibus moribus dictum. Metaphora sumpta ab animante, cuius duplex est genus: terrestre, spinis obsitum: & maritimum, pinnata vndiq. testudine, ac spinis obductum, quibus se pedum vice voluit, auctore Plinio. Martialis,

Cortice deposito mollis echinus erit.

Aristoteles lib. De generatione animãtium quinto, tradit Echinum ipsum quidem pusillum esse, ceterum spinas habere, & longas & acutas. Athenæus Dipnosophistõ libro 3. fabellam haud infestiuam refert e Demetrio Scepsio: Laconem quempiam vocatum ad cenam, appositis Echinis, cũ ignoraret quo pacto soleãt edi, nec obseruaret quomodo ceteri conuiuæ his vescerentur, corripuisse quendam, et in os coniecisse una cũ ipsa testa: porro cum inter dentes strideret Echinus, & hominis os cibo misere cruciaretur, o sceleratũ, inquit, edulium, neq. nunc te omittam tibi mitis, nec te posthac unquam sumpsero.

Echinus partum differt.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, i. Echinus partum differt. De ijs dici suetum, qui prorogarent quippiã suo malo: veluti

luti qui creditam pecuniam comperendinant, tamẽ ali quando reddendam vel maiore cum fœnore. Aiunt Echinum terrestrem Himulata aluo remorari partũ, deinde iam asperiore ac duriore facto fœtu mora temporis, maiore cruciatu parere. Auctor Suidas. Plinius libro nono cap. 25. tradit, piscem qui dicitur echineis, fluxum grauidarum sistere, & vsque ad puerperium in vtero continere fœtum. Quamquam hoc ἀγροῖ διαυρον.

Prius duo Echini amicitiam ineant.

Πρὶν ἂν δύο ἐχῖνοι εἰς φιλίαν ἔλθωσιν, ὁ μὲν ἐκ πελάγους, ὁ δ' ἐκ χέρσου, *id est, Prius echini duo inierint amicitiam, alter e mari, aler e terra. De iis qui moribus ac studijs sunt inter se discrepantiores, quam vt spes sit aliquando inter eos necessitudinem coituram. Venustius erit ad rem deflexum. Nam est echinus marinus, de quo multa Plinius & Aristoteles Est & terrestris, quem alio nomine vocant Erinaceum: illud commune, quod vterque spinosus est, vnde & vocabulum inditum. Refertur a Suida.*

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

PROVERBII *speciem habet illud etiam Horatianum in Arte poet.*

Non missura cutem, nisi plena cruoris hirudo.

Quadrabit in homines nimium sedulos, & quibusuis in rebus immodicos. Cuiusmodi nonnullos videas, qui cum semel cœperint, nullum faciunt finem, donec defatigati desistant, nec rationem vllam habent alieni fastidij, sed suo tãtum animo negotii modum metiuntur, haudquaquam memores vetustissimi sermonis, admonentis vt tum a lusu desistamus, cum adhuc est iucundus, ne voluptatem odij molestia consecuta contaminet. Nemo nescit, hirudinem, vbi semel hæserit corpori, nulla ratione posse reuelli, donec suctu sanguinis expleta decidat. Quidam appellant sanguisugam, Græci βδέλλα sive βδέλλαν, linguam habet bisulcam ac fistulatam, quam penitus infigit cuti. Meminit Plinius libro 11. cap. 34 atque inibi de altero quodam animali, cui nomen non sit, quod semper infixo sanguini capite vitat, donec nimia satietate debiscat, & ipsi immoriens alimento, cum cibi non sit exitus.

Mea est pila.

MEA *est pila, id est, uici, et uoti sum compos: aut res mihi in manu est, apud Plautum in Truculento. Sumptum a notissimo pilæ ludo, cum multis insequentibus, vnus aliquis præstantior occupat. Consimili figura dixit in Cassina: Sed si nunc vult hera facere officium suum, nostra omnis lis est: id est, vicimus. Traducta metaphora a iudiciis.*

Ab ouo vsque ad mala.

AB *ouo vsque ad mala, prouerbiali figura dixit Horatius in Sermonibus, Satyra tertia, pro eo quod est, ab initio conuiuij vsque ad finem: -Si collibuisset, inquit, ab ouo*

Vsque ad mala, citaret, io Bacche modo summa Voce, modo hac resonat quæ chordis quattuor ima.

Antiquitus enim cenam ab ouis auspicabantur, malis finiebant. Erit venustius, si longius trahatur, Ab ouo usque ad mala, id est toto colloquio, tota nauigatione, aut toto opere. Qui rem altius repetunt quam oportet, notantur illo versu Horatiano,

Nec gemino bellum Troianum orditur ab ouo.

Qui a primis initiis repetunt, ἐκ τῆς ῥίζης *id est, a radicibus, & a stirpibus imis exordiri dicuntur: qui nihil prætermittunt, ordine narrant, & a capite usque ad calcem, quod alibi retulimus, Græcis* ἀπαξ *dicitur &* ἀρχῆθεν.

Virtutem & sapientiam vincunt testudines.

IVLIVS *Pollux libro nono de rerum vocabulis, scribit hoc carmen olim prouerbio celebratum fuisse,*

Τὰν ἀρετὰν, καὶ τὰν σοφίαν νικᾶντι χελῶναι. *id est,*

Et virtus testudinibus, & sapientia cedit.

Est autem velut ænigma, innuens pecuniam longe plus posse, quam aut virtutem aut sapientiam. Antiquitus enim Peloponesiorum nomisma χελώνη, *id est, testudo dicebatur, propter insculptam in eo testudinis figurã. testem huius rei citat Eupolidem, qui in fabula, cui titulus, Captiui,* ὅπως *dixerit* καλὴ χελώνη, *id est, obolũ pulchræ testudinis. Consimili figura dictum & illud, Multas noctuas sub tegulis latitare: & Bos in lingua: quæ suis retulimus locis.*

Sacra hæc non aliter constant.

SACRA *hæc non aliter constant. Hoc adagio licebit vti, si quando fatebimur culpam, sed quæ rei loco ue conueniat: uelut si quis in balneis agat impudentius: aut rusticius in naui: aut in compotationibus ebriorũ intemperantius: aut inter mulierculas ineptius: aut inter aulicos dissimulantius: aut inter sophistas loquacius: aut apud populum adulantius. Ausonius nuptialis Centonis excusans licentiam, Etenim fabula est, inquit, de nuptiis, & velit nolit, sacra hæc aliter non cõstãt. Sumptum a sacris, quæ certis quibusdam ceremoniis peraguntur: de quibus si quid demutes, piaculum admissum putetur. Plutarchus in comment. De audiẽdis poetis:* Θυσίαν μὲν γὰρ ἀχόρευς καὶ ἀναύλους ἴσμεν· οὐκ ἴσμεν δὲ ἄμυθον οὐδ' ἀψευδῆ ποίησιν. *i. Sacra enim absque choris ac tibiis nouimus. Non nouimus autem absque fabula ac mendacio poesim.*

Sequitur ver hyemem.

SEQVITVR *ver hyemem. Hoc adagio rerum vices significamus, necessario sibi succedentium: ut si quis suadens in rebus afflictis animum fulciendum spe meliorum dicat, Sequetur ver hyemem, id est, tristibus succedent Letiora. Ita Pindarus Isthmiorum hymno quarto,* νῦν δ' αὖ μετὰ χειμέριον ποικίλων μηνῶν ζόφον χθὼν ἅτε φοινικέοισιν ἄνθησεν ῥόδοις. *id est, Nunc vero rursum post hybernam multiplicium mensium caliginem, terra veluti purpureis flores rosis. Ausonius in præfatione monosyllaborum, nonnihil abusus est prouerbio: Vt in vetere verbo est, Sequitur uer hyemem. Iam similium nugarum subtexto nequitiam.*

Venereum iusiurandum.

Ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐμποίνιμος, *id est, Venereum iusiurandum non punitur. Sensus est, amantium iusiurandum irritum*

irritum esse: neque ad deos quidquam pertinere, tanquam iocosum. Et auctore Nasone.

Iupiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre notos.
Et Horatius,
Ridet hoc inquam Venus ipsa, rident
Simplices nymphae. Tibullus,
-Periuria ridet amantum
Iupiter, & ventos irrita ferre iubet.

Citatur hoc adagiũ a Platone in Conuiuio, ὃ δὲ δεινότατον, ὥς γε λέγουσιν οἱ πολλοὶ ὅτι καὶ ὀμνύντι μόνῳ συγγνώμη παρὰ θεῶν, ἐκβάντι τῶν ὅρκων. Ἀφροδίσιον γὰρ ὅρκον, οὔ φασιν εἶναι, οὕτω καὶ οἱ θεοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι πᾶσαν ἐξουσίαν πεποιήκασι τῷ ἐρῶντι. *id est, Quodq. omnium maximum est, vt sane dicitur vulgo, vni etiã iuranti a dis parata est venia, si quae iurauit non praestiterit. Venereũ enim iusiurandum negant esse, Adeo tum dij, tum homines nihil non permittunt amanti. In verbis Platonis videtur deesse vocula,* ἐμποίνιμον. οὐ φασιν εἶναι ἐμποίνιμον. *Meminit & Procopius in epistola ad Epiphanium vltima,* καλῶς ἄρα οὖν τὸ τῶν ἐρώντων πάθος ἡ παροιμία, κἂν ἐπιορκεῖν ἐθέλωσι, συγγνώμην αὐτοῖς ἐκ θεῶν ἐπηγγείλατο. *id est, Pulchre nouit amantium affectum prouerbium etiam si peierare voluerint, veniam illis a dis pollicetur. Plato in Philebo apud Athenaeum lib. 12.* ὡς δὴ λόγος, καὶ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ταῖς περὶ τὰ ἀφροδίσια, ἃ δὴ μέγισται δοκοῦσιν εἶναι, καὶ τὸ ἐπιορκεῖν συγγνώμην εἴληφε παρὰ θεῶν, ὥσπερ καθάπερ παίδων τῶν ἡδονῶν οὐδὲ τοῦ λογισμοῦ κεκτημένων, *id est. Ceterum quẽadmodum dicitur, etiam in voluptatibus circa res venereas, quae sane videntur esse praecipuae, periurium quoque venia donatur a dijs, perinde quasi voluptates puerorum instar sint, qui nondum rationis sunt cõpotes. Refertur & illud ex Callimacho.*

Ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν ἀληθέα τοὺς ἐν ἔρωτι
Ὅρκους μὴ δύνειν οὔατ' ἐς ἀθανάτων, *id est.*
Iurauit, verum vulgo dicunt, in amore
Quod iuras, aures non penetrare deum.

Prior versus non caret mẽdo. Deflecti potest ad quod vis promissum, cuius fides praestanda non videatur.

Tamquam meum nomen, Tamquam digitos.

PROVERBIALES *hyperbolae sunt. Tanquã meũ nomen, & tamquam meos digitos teneo, si quando promptam, certamq. memoriam significare volumus. Martialis:*

Totis diebus Afer haec mihi narras.
Et teneo melius ista, quam meum nomen.
Iuuenalis.
Tamquam vngues digitosq. suos.

Nihil magis meminimus quam proprij nominis vnde & vita defunctos olim suo nomine inclamabant. Et proprij nominis oblitum, dicimus prodigiosae obliuiscẽtiae hominem. Antiquitus in digitis computus peragebatur. Extat ea de re libellus Bedae. Quin hodieq. numerandi imperitum & obliuiosum per iocum rogare solent, quot in manibus habeat digitos. Plutarchus in comẽtario, cui titulum fecit, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, scribit olim morem fuisse nomina digitorum ediscere, hisq. in metu tamquam remedio futuris vti. ipsius verba subscribemus: Οἱ μὲν γὰρ ἐκμανθάνοντες τὰ τῶν ἰδίων ὀνόματα δακτύλων, χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον. *id est, Quidam enim ediscunt suorum nomina digitorum, eisq. contra pauores vtuntur, tamquam ad depellenda mala remedium habeant, paullatim singulos recensentes. Quae vero sint digitorum apud Graecos vocabula, Gellius in Noctibus Atticis indicauit. Caelius Calcagninus, vt indicat Aleander, mauult intelligi de nominibus Dactylorum Idaeorum, de quibus nonnihil attingemus in prouerbio, Celmis in ferro, licet in Plutarcho,* ἰδίων *legatur, non* ἰδαίων.

Bonorum glomi.

Ἀγαθῶν ἀγαθίδες, *id est, Bonorum glomi: de opibus extructis & affatim accumulatis. Sumpta metaphora a glomere textorio, cui fila sunt obuoluta, aut certe ligno illo textorio, cui filorum maxima vis est obuoluta, quod idem* κλωστῆρα *vocant. Prouerbij meminit Iulius Pollux lib. 7. cap. 10. indicans apud comicos esse frequentissimum. Videtur autem adlusum ad vocem in Agathide, & Agathis: perinde vt Thucidides in Euripidis epigrammate Athenas* τῆς Ἑλλάδος Ἑλλάδα, *vocat. id est, Graecae Graeciam. Etiamsi lib. 5. tribuit hanc sententiam Pindaro. Et quemadmodum* ἔσχατα ἐσχάτων, *id est, postrema postremorum: item* κακὰ κακῶν, *id est, mala malorum, dicunt Graeci: quam quidem figurã Latini non agnoscunt.*

Rem acu tetigisti.

EST *apud Plautum in Rudente, Rem acu tetigisti, pro eo quod est, rem ipsam diuinasti, nihil aberrans. Metaphora sumpta videri potest a lusu quopiam, in quo diuinator, id quod alius notasset, summa acu tangebat, aut lineã, aut calculũ, aut aliud quiddam simile. Igitur acu tangere, perinde est quasi dicas, ipsissimum punctum attingere. Nam minutissima puncta denotantur acu.*

Purgatis auribus.

PVRGATIS *auribus, pro attentis & vacuis, prouerbium resipit. Plautus in Milite.*

Perpurgatis ambo damus tibi operam auribus.
Horatius in Epistolis.
Est mihi purgatam crebro qui personet aurem.
Persius quinta Satyra.
Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto.

Nam sordes in auribus collectae auditum hebetãt, exemptae reddunt acriorem.

Purior clauo.

Ἀγνότερος πηδαλίου, *id est, Purior gubernaculo. Comparatio prouerbialis de re vehementer inculpata, aut moribus vndequaq. integris & incontaminatis. Clauus enim nauticus assiduis fluctibus abluitur, vt nihil sordium possit haerere. Adagium refertur a Suida.*

De calcaria in carbonariam.

QVOTIES *fit vt a re proposita ad aliud quippiã longe diuersum digrediamur, de calcaria in carbonariam decurrere dicimur: siue cum ex vno malum in aliud diuersum incidimus. Tertullianus libro de carne Christi. Igitur, inquit, de calcaria, quod dici solet, in carbonariam, a Marcione ad Apellem. Huic non dissimile est illud Ciceronis in actione pro Murena: Respondebo*

igitur

igitur Posthumio primum, qui nescio quo pacto, mihi videtur prætorius cādidatus in consularem, quasi desultorius in quadrigarum curriculum incurrere.

Datyli dies.

Δατύλου ἡμέρα, *id est, Datyli dies. Vbi res feliciter successerunt. Sumptum a Datylo quodam, qui apud Athenienses summos est honores consecutus.*

Monstrum alere.

MONSTRVM *alitur, vbi quid occulti vitij latere significamus: haud scimus an inde sumpta metaphora, quod monstra ob pudorem clanculum aluntur & occultantur. Siquidē Pamphilus in Andria Terentiana, quod prius repudiatus gener, rursum ad adfinitatem repeteretur, suspicans aliquid esse vitij in puella quod celaretur: Repudiatus, inquit, repetor. Quamobrem? nisi id est quod suspicor, aliquid monstri alunt. Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.*

Non curat numerum lupus.

PROVERBIVM *sapit Vergilianū illud in Bucolicis:*

Hic tantum Boreæ curamus frigora, quantum
Aut numerum lupus, aut torrentia flumina ripas.

Recte dicetur in hominem impudenter furacem. Extat hodieq. vulgo iactatum adagium, Lupus non veretur etiā numeratas oues deuorare. Porro fures paullo timidiores consueuerunt a rebus numeratis abstinere manum metu, videlicet ne hoc indicio deprehendantur. Huic affinis iocus ille facetus in seruum furacem, cui nihil erat domi, neque clausum, neq. obsignatum.

Spartam nactus es, hanc orna.

Ἣν ἔλαχες Σπάρταν κόσμει, *id est, Spartam quam nactus es, orna, siue administra. Admonet adagium, vt quamcunque prouinciam erimus forte nacti, ei nos accommodemus proq. huius dignitate nos geramus. M. Tullius ad Atticum lib. 4. epistola 6. Reliquum est:* Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *Non mehercle possum. Et Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Idē ad eundem libro 1. Eam caussam quam mihi dicis obtigisse* Σπάρταν, *non modo numquam deseram, sed etiā si ab illa deserar, in mea pristina sententia permanebo. Quod a Cicerone refertur carmen est anapæsticum, e tragœdia quapiam, Spartam nactus es, hanc orna. Theocriti Scholiastes indicat adlusum ad hoc prouerbium in Hodœporis,*

Αὐτόθι μοι ποτέρειδε, καὶ αὐτόθι βουκολιάζευ.
Τὰν σαυτῶ πατέων ἔχε τὰς δρύας. *id est,*

Mecum istbic certa, simul istbic pascito tauros.
Et terram calcans propriam, ne desere quercus.

Prouerbium igitur ad varios vsus licebit accommodare: vel cum admonebimus, vt suam quisq. personam quam suscepit, cum decoro tueatur. Maritus es, cura quæ mariti sunt officia. Aulicus es, aulicum age. Iudex es, ne iam amicum aut inimicum, sed iudicē agas. Principatus tibi contigit, principis officio fungere. Priuatus es, vt priuatum te gere. Sic propemodum vsus est Aristophanes: Nam huic inscribitur comœdia, cui titulus Θεσμοφοριάζουσαι:

Χρὴ γὰρ ποιητὴν ἄνδρα πρὸς τὰ δράμματα
Ἃ δεῖ ποιεῖν, πρὸς ταῦτα τοὺς τρόπους ἔχειν, *id est,*

Decet poetam accommodari moribus,
Vtcunq. ad argumenta, quæ tractauerit.

Vel cum iubebimus vnumquenq. sua sorte contentum esse oportere, quæcunq. contigit. Quemadmodū enim peritus gubernator in omni tempestate bonum præstat naucleum: ita vir sapiens in omni fortuna sapienter se gerit. Est ampla res familiaris, sapienter administra. Non est, vtere paupertatis commodis. Contigit eruditio, utere ad bene viuendum. Plutarchus in commentario περὶ τῆς εὐθυμίας, *admonens vt suam quisque sortem boni consulat,* Σπάρτην, *inquit,* ἔλαχες, ταύτην κόσμει. *id est, Sparta tibi obtigit, hanc exorna. In eodem libello monet hoc dictum a Solone proditum. Citatur autem ex Euripide,*

Σπάρτην ἔλαχες, κείνην κόσμει,
Τὰς δὲ Μυκήνας ἡμεῖς ἰδίᾳ. *id est,*

Spartam nactus es, hanc guberna,
Sors est proprie nostra Mycenæ.

Videntur verba esse Agamemnonis ad Menelaum. Quod confine est illi Platonico: τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. *id est, Quod præsens est, bene dispone, siue boni consule. Nunc vulgus hominum magis incumbit augendæ rei, quam bene administrandæ. Contra quam recte monet Socrates in Theæteto Platonis,* κρεῖττον γὰρ τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς περᾶναι. *id est, Nam satius est, pusillum bene, quam multum non vt oportet peragere. Hanc igitur sententiam passim in principum aulis insculpi oportuit,* Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. *Principis munus est, modis omnibus reipublicæ commodis prouidere, publicam tueri libertatem, alere pacē, excludere quam minimo suorum exitio maleficia, dare operam vt sanctos & integros habeat magistratus. Nihil principi pulchrius, quam vt hoc quidquid est regni, quod fortuna dedit sua sapientia, virtute, diligentia reddat ornatius. Contigit oppidulum, imitare Epaminondam: fac vt frigidum illud oppidulum tua opera multo reddas celebrius ac locupletius. Contigit fera & intractabilis natio: da operam, vt eam paullatim cicurem & legibus obtemperantē reddas. Quasdam nationes ingenium ac linguæ sonus discreuit, vt Germanos & Hispanos: quosdam ipsa natura diduxit, vt insulares mari, Italos mari simul & Alpium molibus. Nonnullis casus suos terminos dedit. Si quisque quod nactus sit, nitatur ornare, nimirum ubiq. florebunt omnia.*

Contigit & malis venatio.

Δίδοται καὶ κακοῖσιν ἄγρα, *i. Contigit & ignauis e venatu præda, vbi quid feliciter obtigit immerenti, quodq. fortunæ magis, quam illius industriæ sit acceptum ferendum. Allegoria sumpta a venatu, in quo vel præcipue dominatur fortuna. Virtus minimum adfert momenti. At eruditio nemini contingit ni labore parta. Regnum obuenit dormientibus, opes affluunt cessantibus nonnunquam: honores accidunt etiam fugitantibus: ceterum quæ vere bona sunt, nostra industria parentur oportet, inde natum, quod olim mos fuerit, quod venatu captum esset, omnibus impartiri, etiam immerentibus. Ita Theocritus in Piscatoribus,*

Ὡς καὶ τὰν ἄγραν τὤνείρατα πάντα μερίζευ. *id est,*

Sic vti venatum partiri insomnia cuncta.

Quemadmodum arcana non committimus nisi selectis amicis,

amicis, ita omnia narramus quibuslibet. Prouerbium refertur a Suida, & Zenodoto. Si pro ἰδόντι legas εἰδόντι, siue ἰδόντι, erit initium carminis trochaici. Non probabile est e poeta quopiam decerptum.

Ire per extentum funem.

PROVERBIALI *figura dixit Horatius, Ire per extentum funē: pro eo quod est, rem factu per quam difficilem præstare, neque vel tantillum aberrare. Sumptum a funambulis, vt Acroni placet, qui nō sine summa arte, summoq. vsu, per funem protensum ingrediuntur. Quæ res sicuti coniicere licet, priscis ingenti miraculo fuit. Hodie nihil vulgatius. Horatij carmen hoc est,*

Ille per extentum funem mihi posse videtur
Ire poeta, meum qui pectus inaniter angit.

Lucernam adhibes in meridie.

Λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις, *id est, Lucernam accendis in meridie, id est, facis non suo tempore. Aut explicas quæ per se sunt clarissima. Quorsum enim lucernis opus clarissima luce? Natum videri potest a ridiculo Diogenis facto, qui adhibita interdiu lucerna, rogatusq. quid nam sibi vellet, respondit,* ἄνθρωπον ζητῶ, *id est, Hominem quæro, quemadmodum testatur Diogenes Laertius. Seneca libro De beata vita, indicat hoc fieri solere per superstitionem, siquando denunciabatur ira numinis: Cum, inquit, sistrum aliquis concutiens ex imperio mentitur, cum aliquis secandi lacertos suos artifex, brachia atque humeros suspensa manu cruentat, cum aliqua genibus per uiam repens ululat, laurumq. linteatus senex & medio lucernam die præferens, conclamant iratum aliquem deorum, concurritis & auditis.*

Soli lumen inferre.

QVINTILIANVS *Institut. orat. libro 5. titulo, de vsu argumentorum, simillima huic figuræ dixit, eum soli lumen inferre, qui rem per se euidentissimam conaretur argumentationibus probare. Videtur idem cum illo, quod alio retulimus loco,* ἡλίῳ τὸ φῶς δανείζειν, *id est, Soli mutuare lumen.*

Zoili.

ZOILI *audax quidem, sed parum felix, mordacitas prouerbio locum fecit, vt vulgo Zoili vocentur, alienarū laudum obtrectatores, & alienorum laborum reprehensores. Martialis,*

Pendentem volo Zoilum videre.

Hic Zoilus sophista quispiam fuit, hoc facinore potissimum nobilitatus, quod Homerum poetarum omnium principem ausus est libris aliquot in eum scriptis incessere: vnde ὁμηρομάστιγος *cognomen meruit, quod ipsum etiam abiit in prouerbium: sic enim appellari cœpti nobilium auctorum castigatores, vel Plinio teste in præfatione Historiæ naturalis. Et Vergiliomastiges, quorum de numero fuit Pero. Zoilus igitur commentarios in Homerum compositos Ptolemæo tyranno Aegyptiorum obtulit, ingens videlicet præmium a rege sperās. Verum cum nihil mitteretur, penuria coactus, misit qui peterent. Ibi Ptolemæus ait se mirari, cum Homerus tot annos defunctus tot hominum millia pasceret, Zoilum egere, Homero doctiorem. Denique per occasionem supplicio affectus est. Quanquam de mortis genere diuersa tradunt auctores.*

Bona Cillicon.

Ἀγαθὰ Κιλλικῶν, *id est, Bona Cillicon, subaudiendum facit, aut habet. Conuenit ubi quis malefactis ac fœdis artibus sibi parauit opes. Huic adagio locum fecit Cillicō quidam, natione Milesius: qui prodita Prienensibus Mileto patria, ampliter quidem, sed fœde ditatus est. Is cum proditionem moliens rogaretur quid nam esset facturus, respondit,* πάντ' ἀγαθά, *id est, Omnia bona. Vnde prouerbium effertur etiam ad hunc modum;* πάντ' ἀγαθὰ ὡς ἔχει Κιλλικῶν, *id est, Omnia bona, velut inquit Cillicon. Auctores Suidas & Zenodotus. Adludit huc & Aristophanes* ἐν Εἰρήνῃ,

Οὐδὲν πονηρόν, ἀλλ' ὅπερ ὁ Κιλλικῶν, *id est,*
Mali nihil, verum quod inquit Cillicon.

Interpres adiicit Cillicontis exitium. Prodita a Cillicone insula Theagenes quidā Syrius commigrarat Samum, atque illic vendebat carnes. Ab hoc cum Cillicon carnes emere vellet, tradidit illi, vt quod superesset amputaret. At ille porrecta machæra manum hominis abscidit, Ista, inquiens, manu non prodes alteram ciuitatem.

Plumbeo iugulare gladio.

PLVMBEO *iugulare gladio, est futili leuiq. argumento conuincere quempiam. M. Tullius ad Atticum: Cū illum plumbeo gladio iugulatum tamen iri diceret. Idem in libris De finibus bonorum, frigidum argumentum, plumbeum appellat pugionem. Quemadmodum Aurelius Augustinus libro aduersus Iulianum 3. Et tamen, inquit, dialecticorum quasi iaculis oneratus acutis in certamē procedis, & iactas plumbeos pugiones. Demosthenes in oratione cōtra Aristogitonem prima,* ἔστι γὰρ μαγείρου μαχαιρίου οὐδὲν εἰς ὄφελος εἴ τις οὐ τέμνει. *id est; Neque enim coquo machæra vllus est vsus quæ non secat.*

Leonem radere.

Λέοντα ξυρεῖν, *id est, Leonem radere dicuntur, qui feroces & præpotentes arte tractant & illudunt magno suo periculo. Vsurpauit hoc adagium Socrates apud Platonem libro de Republica primo, negans se vsqueadeo dementem esse, vt leonem ausit tondere, & Thrasymacho, homini præferoci illudere.* οἴει γάρ με οὕτω μανῆναι, ὥστε ξυρεῖν ἐπιχειρεῖν λέοντα καὶ συκοφαντεῖν Θρασύμαχον. *Nam agni citra periculum tondentur, velluntúrq., leo nullo modo tractari vult. Ad hoc adagium adlusisse videtur Martialis Epigrammatum libro decimo, cum ait.*

Quare si pudor est, Ligella, noli
Barbam vellere mortuo leoni.

Vertit enim poeta in iocum, quasi tutum esset & ignauum, leonem iam non sentientem vellere. Per leonem autem innuit pudenda muliebria, iam emortua senio. Id Aristides in Panathenaicis, ad Periclem a Platone taxatum refert, Ὡς δ' ὅρα μὴ λέοντα ξυρεῖν ἐπιχειρῶμεν; οὐ Θρασύμαχον συκοφαντοῦντες, ἀλλὰ κωμῳδεῖν Περικλέα, καὶ ταῦτα Ἀθηναῖον. *id est, itaq. vide, ne leonem radere conemur, non Thrasymachum calumniari*

niari volentes, sed Periclem taxare, præsertim de timiditate.

Ne mihi Suffenus essem.

NE *mihi Suffenus essem, ne mihi ipsi blandirer, ac stulte meipsum admirarer: Suffenus erat poeta longe ineptissimus, in aliorum uitia dicax, ad sua cæcus. Itaq. prouerbium receptum, ut qui sibi inaniter placerent, Suffeni dicerentur. Catullus in epigrammate,*

Idem infaceto est infacetior rure,
Simul poemata attigit, neque idem umquam
Aeque est beatus, ac poema cum scribit,
Tam gaudet in se, tamq. se ipse miratur. Ibidem,
Quem non in aliqua re videre Suffenum Possis.

Suffeni simillimum Menium facit Horatius, suis ignoscentem vitiis, aliena mordacissime insectantem.

-Egomet mi ignosco, Menius inquit.

Siculus omphacizat.

Σικελὸς ὀμφακίζει, *id est, Siculus omphacissat. Omphaca Græci dicunt vuam acerbam & immaturam,* ἀπὸ τοῦ ὠμὰς φαγεῖν, *id est, quod crudi comedantur. Vnde dicebatur in eos, qui libidine furandi quantumlibet vilia tollerent furto. Ductum a furacitate Siculorum. Non perperam dicetur & in illos, qui ob immodicã & præproperam auiditatem, quo pusillum lucelli faciant sibi, damnum ingens aliis inferunt. Sunt qui credant quadrare posse in eos qui bellissima quæque sibi decerpũt: vt Syrus ille Terentianus. Zenodotus ait ex Epicharmo sumptum. Refertur & a Suida.*

Anus simia sero quidem.

Γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μετὰ χρόνον δ' ἁλίσκεται, *i. Anus simia sero quidẽ capitur, sed tamẽ aliquãdo capitur. Vbi versutus aliquis, qui diu eluserit, tandem dat pœnas. Valebit ad exhortandum, vt quisq. veris rationibus agat, si velit esse tutus, ne fidat callidis quidem, sed inhonestis consiliis. Nullum enim tam instructum dolis, vt perpetuo fallat, sed tandem casus aliquis in apertum profert dissimulatam malitiam.*

Parni scaphula.

Τὸ Πάρνου σκαφίδιον, *id est, Parni scaphula. Conuenit in eos, qui ob res minutulas multum litium & querelarum mouent. Sumptum a Parno quopiam, qui ob nauiculam ereptam, populo molestissimus fuisse legitur. Auctor Diogenianus. Cum enim huius caussa frequenter ad populum deferretur, tandem in popularem iocum abiit, velut illud,* ὁ Διὸς Κόρινθος.

Ne puero gladium.

Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν, *id est, Ne puero gladium. subaudiendum, commiseris. Allegoria prouerbialis, admonens non esse mandandam potestatem vel adolescentibus, uel imperitis ac stultis: qua tum in suam, tum aliorum perniciem sint abusuri. Ne iuueni commiseris administrationem pecuniæ. Ne puero gladium. Ne regnum impuberi. Ne puero gladium. Ne magistratum mandaris stultis. Ne puero gladium.* Μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. *Plutarchus in libello cui titulus,* Ὅτι καὶ γυναῖκας κακὰς παιδευτέον, *citante Stobæo: nam is liber nondum emersit in lucem:* Μὴ παιδὶ μάχαιραν ἡ παροιμία φησίν. Ἐγὼ δέ φημι σύ, μὴ παιδὶ πλοῦτον, μηδ' ἀνδρὶ ἀπαιδευσίαν. *id est, Ne puero gladium, ait prouerbium. Significat pecuniam pestiferam adolescentibus, uiro inscitiam. Idem in Problematis Sympofiacis,* Εἰ δὲ μὴ, δοτέον ὥσπερ παισὶν ἀτρεμεῖν μὴ δυναμένοις, οὐ δόρυ καὶ ξίφος, ἀλλὰ πλαταγὴν καὶ σφαῖραν. *id est, Sin minus, dare oportet, velut pueris non valentibus conquiescere: non hastam aut ensem, sed crepitaculum aut sphæram. Vsurpauit & Athenæus libro Dipnosophistarum 5. in philosophum, cui commissum esset imperium.*

Lindij sacrum.

Λίνδιοι τὴν θυσίαν, *id est, Lindij sacrum, subaudi, faciunt. Dicebatur in eos, qui inauspicato rem diuinam faciebant. Sumptum ab historia cuius meminit etiam Lactãtius in Institutionibus Christianæ religionis, lib. 1. Hercules olim agricolæ cuidam Lindio duos boues per vim eripuit: & mactatis illis conuiuium sibi parauit. Senex autem Herculi comedenti, cum multa in eum maledicta congereret, voluptati pariter, & risui fit: ita vt Herculem dixisse ferant, nullum vnquam conuiuiũ sibi iucundius accidisse. Sed haud ab re fuerit Lactantij verba subscribere. Apud Lindũ, inquit, quod est oppidum Rhodi, Herculis sacra sunt: quorum a ceteris longe diuersus est ritus: siquidem non* εὐφημίᾳ, *vt Græci vocant, sed maledictis, & execratione celebrantur. Eaq. pro violatis habet, si quando inter solemnes ritus vel imprudenti alicui exciderit bonum verbum. Cuius rei hac ratio redditur, si tamen vlla esse in rebus vanissimis potest. Hercules cum eo delatus esset, famemq. pateretur, aratorem quendam aspexit operantem, ab eoq. petere cœpit, vt sibi vnum bouem venderet: Enimuero ille negauit fieri posse, quia spes sua omnis colendæ terræ duobus illis iuuencis niteretur. Hercules solita violentia vsus, quia vnum accipere non potuit, vtrumq. sustulit. At ille infelix, cum boues suos mactari videret, iniuriam suam maledictis vltus est, quod homini eleganti, & vrbano gratissimum fuit. Nam dum comitibus suis epulas apparat, dumq. alienos boues deuorat, illum sibi amarissime conuitiantẽ cum risu & chachinnis audiebat. Sed postquam Herculi diuinos honores, ob admirationem virtutis deferri placuit a ciuibus, ei ara posita est, quã de facto* Βουζύγον, *id est bouis iugum nominarunt: ad quam duo iuncti boues immolarentur, sicut illi quos abstulerat aratori, eumq. ipsum sibi constituit sacerdotem, ac præcepit iisdem maledictis semper in celebrandis sacrificiis vteretur. quod negaret se vmquam epulatum iucundius. Hucusque Lactantiana reddidimus verba. Zenodotus addit, hunc apud Lindios inoleuisse morem, iubente etiam oraculo, vt inter peragenda, sacra conuitia quædam iactarentur. Meminit huius & Gregorius Nazianzenus in orationibus stelieuticis. Adagium ad multos vsus accommodari potest, vel ad rixosum conuiuium, seu disputationem, vel ad rem quampiam, malis ominibus institutam.*

Magarensium lacrymæ,

Μεγαρέων δάκρυα, *id est, Megarensium lacrymæ, dicebãtur vel ficta, nec ex vero dolore profecta, vel vi adactę. Diogenianus ad huiusmodi refert historiã. Bacchius quidam*

dam Corinthius, Clytij Megarensium regis filiam vxorem duxerat. Ea defuncta Clytius complures virgines & adolescentes Corinthum misit, qui in funeralibus pompis puellam deplorarent, lacrymis vtique fictis:

Vt qui conducti plorant in funere dicunt
Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Contra Iuuenalis,

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Suidas aliam adfert caussam. Apud Megarenses enim permultam allij copiam esse, huius acrimonia multis exprimi lacrymas vel inuitas. Proinde apud Aristophanem, qui lacrymatur, allium olfacere per iocũ dicitur. Igitur si ad simulatum dolorem accommodes, prouerbiũ adfine fuerit illi, Flere ad nouercæ tumulũ.

Ventus neque manere sinit, neque nauigare.

Ἄνεμος οὔτε μένειν ἐᾷ, οὔτε πλεῖν, id est, Ventus neque manere sinit, neque nauigare. Philoctetes apud Aeschylum,

Ἔνθ᾽ οὔτε μίμνειν ἄνεμος, οὔτε πλεῖν ἐᾷ. id est,
Vbi nec manere, nec ire ventus annuit.

Simillimum est illi, Lupum auribus teneo. Vsus erit, vbi quis in eas rerum angustias inciderit, vt nec relinquere negotium sit integrum, nec absoluendi sit facultas. Mutuo sumpta metaphora a sæuissima uentorum tempestate, cum nautis & periculosissima est nauigatio, neque tutum tamen ancoram iacere. Q. Curtius libro 8. citra figuram extulit hoc pacto: Attonitisq. auribus stupens agmen, nec considere audebat. Refertur a Diogeniano.

Vulpes non iterum capitur laqueo.

Ἀλλ᾽ οὐκ αὖθις ἀλώπηξ πάγαις, id est, At non iterum vulpes laqueis, subaudiendum, capitur. Qui sapit, οὐ δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν προσκρούει λίθον. id est, non iterum ad eundem offendit lapidem. Stupidi est hominis, in malum gustatum iterum incidere. In Plutarchi collectaneis effertur hunc ad modum, ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις οὐχ ἁλίσκεται. id est, Vulpes, quæ semel effugerit laqueos, non capitur iterum. Huic animanti natura inest astutia, quemadmodum leonibus audacia. Sic Pindarus in Isthmiis hymno quarto, Τόλμᾳ γὰρ εἰκὼς θυμὸν ἐριβρεμετᾶν θηρῶν λεόντων ἐν πόνῳ, μῆτιν δ᾽ ἀλώπηξ. i. virũ fortem ob robur leoni, ob prudẽtiam vulpi comparat. Confine est illi quod alibi retulimus, Iterum ad eundem lapidem impingere, quod vsurpauit Gregorius Theologus in epistola quadam ad Bosphorium, δὶς γὰρ πρὸς τὸν αὐτὸν λίθον προσπταίειν τοῖς ἀνοήτοις μόνοις ἡ παροιμία δίδωσιν. id est, Bis enim ad eundem lapidem impingere, solis stultis concedit prouerbium.

Abydena illatio.

Ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα, id est, Abydena illatio, siue irruptio. Dici solitum, vbi quis obstrepit, aut cõniuantibus, aut aliud quippiam agentibus, & tumultu molestiam adfert. Zenodotus ait extare prouerbium apud Eudoxũ in fabula, cui titulus Suppositiitius. Atque hinc esse natum, quod olim Abydenis mos fuerit, si quem ciuem, aut hospitem acciperent conuiuio, præterea in sacris ac solẽnibus epulis, vt post vnguentum & coronas, infantes a nutricibus inducerentur, circumferrenturq. suauiandi. Vagientibus autem et clamantibus pueris, garrientibus item & obstrepentibus nutriculis, conuiuium tumultuosum & iniucundum reddebatur. Ergo cum amicis aliquot suauiter colloquẽtibus interueniet rabula quispiam & immodice loquax, qui confabulationem sua loquacitate sit insuauem redditurus, recte dicemus, ἀβυδηνὸν ἐπιφόρημα. Tametsi in quibusdã codicibus, ἐπιφώνημα legimus .i. acclamatio: verum, vt opinamur, mendose: quandoquidem Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. mentionem facit huius adagij, demonstrans complurium auctorum testimoniis, ἐπιφορήματα dici bellaria, siue secundas mensas: ab inferendo, non ab acclamando. Quin & Stephanus ἐπιφόρημα. Itidem Zenodotus & Suidas. Solus Hesychius legit ἐπιφώνημα, indicans & hoc dici in eos qui hospites calumniabantur. Ceterum quod in nonnullis codicibus scriptum visitur ἀβυδηνῶν pro ἀβυδηνὸν, minimũ interest ad sensum.

Mendici pera non impletur.

Πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται, id est, Mendici pera non impletur. Zenodotus ait ex Callimacho sumptum. Sensus per se liquet, nempe inexplebilem esse mendicitatẽm. Nam quo plura dederis iis qui animo sunt mendico, hoc plura petunt. Deflecti potest vel ad improbos, qui semper aliquid flagitant ab amicis: vel in diuites, quibus nihil est satis: Aptissime congruet in illos, qui libidini, cupiditati, ambitioni, reliquisq. id genus affectibus addicti sunt. Nam iis illud euenit, vt quo intemperantius explent sese, hoc magis magisq. sitiant, esuriãtq.

Laconicæ lunæ.

Λακωνικαὶ σελῆναι, id est, Laconicas lunas, subaudiendũ, caussaris, aut eiusmodi quippiam. De promissis aut pactis incertis atque infirmis dicebatur. Nam, vt aiunt, Lacones, si quando pactum auxilium poscerentur, lunas caussabantur, atque hoc prætextu suffugiebant, quod, vt testatur Lucianus, legem tulisset Lycurgus, ne prælium inirent, nisi plenilunio. In ceteris item negotiis auspicandis, lunæ rationes superstitiosius obseruabant: atque hinc occasio prouerbij. Ad hoc adlusit M. Tullius in epistola quadam ad Atticum, cuius initium est, Dionysius vir optimus, lib. 7. Ego quoniã iiij. Non. Ian. compitalitius dies, nolo eo die in Albanum venire, molestus familiæ. Veniam iij. Nonarum. Igitur inde ad vrbem prid. Non. Tua σεληνὶς quem in diem incurrat, nescio: sed prorsus commoueri te incommodo valetudinis tuæ nolo. Quamquam haud clam est, hoc loco in vulgatis codicibus λημὶς scriptum esse, non σεληνίς. Nonnulli λῆψις mutauerant: uerum sensus huc vocat, vt σεληνὶς, id est, lunula legamus. Cum enim significasset, quos dies obseruasset, aut delegisset ipse, veluti superstitiosior, adiecit de Attico, tua lunula in quem incidat diem, nescio, ludens & in illius superstitionem: sed ita tamen, vt valetudinis rationem haberi velit ab Attico. Conuenit cum eo quod alias recẽsuimus, Accessei luna.

Lucerna pinguior, & lecytho pinguior.

Λιπαρώτερος λύχνου, λιπαρώτερος ληκύθου, i. Pinguior lucerna, pinguior lecytho. Videtur ironia prouerbialis in eos qui cum sint edaces, nihilo tamen inde fiunt habitiores,

res, quemadmodum lucerna plurimum absumit olei, neque tamen fit vnquam saginatior. Fortassis non absurde deflectetur in homines crasso iudicio, aut luxui deditos, aut voluptarios. Refertur a Diogeniano.

Ad mensuram aquam bibunt, citra mensuram offam comedentes.

Μέτρῳ μὲν ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες, id est, *Ad mensuram bibentes aquam, citra mensuram offam edentes. Zenodotus scribit hunc versiculum oraculo proditum in Sybaritas, in vulgi sermonem abisse; qui ob immoderatum luxum a Crotoniatis subuersi sunt: quemadmodum alibi retulimus. Vnde poterit accommodari vel in eos qui ex summis deliciis, opibusq. rediguntur ad extremam inopiam: vel in eos qui praepostere sunt sordidi, parcissimi in rebus minutissimis, in magnis negligentes, cuiusmodi plerosque videas mortales. Est autem versus heroicus, qui tamen in omnibus, quos adhuc vidi[m]us codicibus deprauatus legitur. Restituetur autem hoc pacto,*

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμετρὶ δὲ μάζαν ἔδοντες.

Consimilis forma est illud Theocriti in Bucoliastis,

Καὶ φεύγει φιλέοντα, καὶ οὐ φιλέοντα διώκει. id est, *Auersum insequitur, rursum auersatur amantem.*

In toga saltantis personam inducere.

SALTANTIS *personam in toga inducere, est quippiã facere nequaquam decorum: veluti si senex ineptiat. Aut si quis seriis misceat ludicra, Martialis in praefatione secundi libri, Noli ergo, si tibi videtur, rem facere ridiculam, & in toga saltantis inducere personã. Toga ciuium erat Romanorum, & honoris gratia sumebatur ab iis qui iam excessissent e pueritia, deposita praetexta, ipso cultu virilem animum ac mores profitentibus, vnde & virilis toga dicebatur. Hinc illud Ciceronis in Philip. Sumpsisti virilem togam, quam statim muliebrem stolam reddidisti. Quin & pacis tempore gestabatur, quemadmodum sagum in bello. Vnde M. Tullius in Philippicis subinde iubet, depositis togis saga sumere. Et idem, Cedant arma togae. Item Lucanus de Pompeio,*

Praetulis arma togae, sed pacem armatus amauit.

Abronis vita.

Ἄβρωνος βίος, id est, *Abronis vita. De molliter ac deliciose viuentibus. Sumptum a moribus Abronis cuiuspiã notae luxuriae: quemadmodum apud nos Apicius & Aesopus luxu nobilitati sunt. Graeci quidquid delicatum ac molle, ἁβρὸν & πάναβρον appellant: vnde ἁβροδίαιτος, lauti victus & opipare victitans. Refertur a Zenodoto.*

Inest & formicae & serpho bilis.

Ἔνεστι κἀν μύρμηκι κἀν σέρφῳ χολή. id est, *Formicae inest sua bilis, & Serpho sua. Admonet adagium, non esse contemnendum inimicum quempiam, nec vllum temere lacessendum: quandoquidem nullum animal tam minutum aut imbecillũ, quod irritatum non excandescat ira. Quadrabit & in homunculos nullis praeditos viribus: tamen vindictam molientes, ira, vt solet, animos suppeditante. Serphus minutulum animal non dissimile formicae. Brasidas, auctore Plutarcho, cum manum in caricas temere misisset, & a mure inibi forte fortuna latente morderetur, Papae, inquit, vt nullum est animal tam pusillum, neque tam inualidum, quod lacessitum, non cupiat vlcisci sese.*

Locrense pactum.

Λοκρῶν σύνθημα, id est, *Locrensium pactum. De foedifragis dictum, cuiusmodi quondam habiti Locrenses, quoa foedere prodito, quod cum Peloponnesiis inierant, ad Heraclidarum partes defecerint. Vel, vt quibusdam placet, quod Siculos eluserint, non praestita fide. Haec propemodum Zenodotus. Refertur iisdem ferme verbis ab Eustathio in Boeotiam Homeri.*

Cassioticus nodus.

Κασσιωτικὸν ἅμμα, id est, *Cassioticus nodus. De moribus vafris ac versutis dici consueuit. Cassius mons est, & eiusdem nominis ciuitas in Aegypto vicina Pelusio. Ei genti quasi genuinum ac gentilitium est, miros quosdam nodos nectere. Huic affine, quod alio diximus loco, Ἡράκλειον ἅμμα, id est, Herculeus nodus, quo arctissimam atque indissolubilem amicitiam significamus. In caduceo Mercuriali duo sunt serpentes, masculus & femina, qui medio corporum complexu nodum efficiũt Herculanum. Ab eo superne partes sic ad osculum coeunt, vt flexu circulum efficiant: infernae simili flexu ad caducei capulum reuocantur, qua parte item candae coeunt vtrinque. Hanc imaginem caducei, adhuc videre est in nomismatibus antiquis. E quibus opinamur symbolum suum mutuatus est Ioãnes Frobenius, typographorum huius aetatis diligẽtissimus: nisi quod extra circulum, quem serpentes faciunt capitibus inter se coeuntes, addita est columba sceptro insidens. Hunc nodum Mercurio consecrarunt Aegyptij, innuẽtes foedera non oportere vnquam dissolui, verum plurimum valere debere: vnde & Herculano cognomen additum. Quanquam Galli, & haud scimus an etiam Aegyptij, non alium putant Herculem, quam Mercurium. Refertur apud Diogenianum ac Suidam, adagium de Cassiotico nodo. Stephanus aliter effert, nimirum hoc pacto,* κασσιώτικα ἱμάτια, id est, *Cassiotica pallia, nisi forte pro* ἱμάτια, *scriptum erat* ἱμάντια, *id est, lora.*

Bonus cantor, bonus cupediarius.

Ἀγαθὸς αὐλητής, ἀγαθὸς ὀψαρτυτής, id est, *Bonus cantor, bonus cupediarius. In vituperium musicae artis dictum, quasi eiusdem sit hominis aures delectare tantũ, & palati cupediis: Archidamus Zeuxippi filius, cũ quidam sibi commendaretur hoc nomine, quod bonus esset cantor. At hic, inquit, apud nos bonus cupediarius.*

Ad amussim applica lapidem, non ad lapidem amussim.

Plutarchus in commentariolo, cui titulus, Quo pacto quis intelligere possit se profecisse, θροεαικὸν hunc proverbialem refert,

Πρὸς στάθμην πέτρον τίθεσθαι, μὴ τὴν πρὸς πέτρον στάθμην. i.

Lapis amussi est applicandus, non amussis ad petrã. Admonet, vitã ad leges esse corrigendã, non contra leges ad mores nostros trahẽdas esse: vt id faciam^9 quod

honestum sit : non id rectum existimemus, quod facimus. De Lesbia regula retulimus alibi.

Extra quærere sese.

PROVERBIALI *schemate dictum a Persio, Satyra prima,*

Examenq. improbum in illa
Castiges trutina, nec te quæsiueris extra.

Id est, tuis te facultatibus metiaris, non populari opinione. Respondet illi quod idem alibi dixit, Tecum habita. Nam domi habemus quæ proprie nostra sunt, nec aliunde petenda. Qui non est contentus recti conscientia, sed famam spectat, ἔξω βλέπειν, *id est, foras prospicere dicitur. Plutarchus in commentario, qui inscribitur. Quemadmodum quis intelligere possit se profecisse,* Δῆλός ἐστιν ἔτι ἔξω βλέπων ἔτι, καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος. *id est, Palam est illum adhuc foras prospicere, & opinione famaq. duci. Huc pertinet illud quoque quod alibi retulimus,*

Ἀλλότριος βοῦς πολλάκις ἔξω βλέπει. *id est,*
Extraneus bos sæpe prospectat foras.

Nimirum domi multa desiderans. Porro sapiens omnia sua bona secum portat in seipso, totus instar mundi teres atque rotundus.

Aliorum medicus, ipse ulceribus scates.

PLVTARCHVS *In commentario, cui titulus, Quo pacto quis ab inimico iuuari possit, hunc senarium ex tragœdia quapiam allegat.*

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. *id est*
Aliis medens, at ipsus ulceribus scatens.

In eos torquendus est, qui errata castigant incessuntq. aliena, intercutibus uitiis ipsi madentes. Illud vulgo tritissimum : Medice, tibi ipsi medicus esto. Gregorius in Apologia de fuga sua, ἢ τὴν παροιμίαν πόῤῥω θώμεθα, ἄλλους ἰατρεύειν ἐπιχειροῦντες, αὐτοὶ βρύοντες ἕλκεσι. *id est, Aut prouerbium procul effugiamus, aliis mederi parantes, ipsi scatentes vlceribus. Non dissimilem sententiam refert M. Tullius Philip. 12. Etenim qui multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primum capitis aiunt custodem esse oportere. Xenophon in conuiuio simile quiddam indicat vulgo iactatum in diuinatores,* οἱ μάντεις λέγονται δήπου, ἄλλοις μὲν προαγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ἐπιόν. *id est, Aiunt sane diuinos aliis quidem prædicere futura, sibi ipsis vero non prospicere quod instat.*

Tragice loqui.

Τραγικώτερον λαλεῖν, *id est, Tragice loqui. Est verbis vti magnificentioribus. Est enim tragicorum character sublimis, amatq. tragœdia ampullas & sesquipedalia verba. Menander apud Plutarchum in consolatorio commentario ad Apollonium,* Εἰ δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις, ἐφ' οἷσπερ ἡμεῖς ἔσπασας τὸν ἀέρα τὸν κοινὸν, ἵνα σοι τραγικώτερον λαλῶ. *id est, Quod si iisdem legibus, quibus & nos hausisti communem aerem, vt tibi Tragice loquar. Vtitur & Plato lib. De repub. 3. Gregorius Theologus in epistola quadam,* Ἀλλ' οὐκ ἐνῆν ἡμῖν πράττειν τραγικῶς, πανηγυρίζειν κωμικῶς. *i. Non licebat, cum ageres tragice, festũ agere comici. Idem in epistola ad Basilium,* ὦ γῆ καὶ ἥλιε, ἀὴρ καὶ ἀρετή, τραγῳδήσω γάρ τι μικρόν. *id est, O terra & sol, aer & virtus ; quãquã suspicamur pro* ἀρετὴ *scriptũ fuisse* αἰθὴρ, *quẽadmodũ ex* ἀὴρ *fecerat* αἰθήρ. *Nã qui primus has epistolas edidit, adeo videtur callere Græce, vt vix legat. Est subinde apud Lucianum* ἐκτραγῳδεῖν, *pro eo quod est magnificentius eloqui, & rem verbis ampliorẽ reddere : &* φορτικῶς λαλεῖν, *pro grandius & fastosius dicere.*

Tragicum tueri.

Τραγῳδικὸν βλέπειν, *id est, Tragicum tueri. Non dissimili figura dixit Aristophanes in Pluto* πενίαν, *id est, paupertatem describens,*

Βλέπει γέ τοι μανικόν τι καὶ τραγῳδικόν. *id est,*
Tragicum tuetur, ac furiale quippiam.

Quadrabit vel in fastuosos, uel in tristes ac luctuosos.

Lingua iurauit.

ILLVD *e tragœdia cessit in prouerbium,* ἡ γλῶσσ' ὀμώμοκε, *id est, Lingua iurauit. Vbi quis non præstat fidem promissi : aut vbi non ex animo pollicetur. Est apud Euripidem in Hippolyto coronato :*

Ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *id est,*
Iurata lingua est, animus iniuratus est.

Huic versiculum incessiuerunt Comicorum conuicia. Aristophanes in Bacchis,

Ἢ φρένα μὲν οὐκ ἐθέλουσαν ὀμόσαι καθ' ἱερῶν.
Γλῶτταν δ' ἐπιορκήσασαν ἰδίᾳ τῆς φρενός. *id est,*
Aut mentem quæ nolit per sacra iurare,
Linguam autem iuratam, seorsum ab animo.

Item in Ranis taxans Euripidem,

Ἡ γλῶττ' ὀμώμοκ', Αἰσχύλον δ' αἱρήσομαι. *id est,*
Iurata lingua est, Aeschylum autem præferam.

Sic & Pindarus in Isthmiis, encomio quinto, laudans quendam cordatæ veracisq. linguæ dicit,

Γλῶσσα δ' οὐκ ἔξω φρενῶν. *id est,*
Lingua vero non extra mentem.

Euripidis dictum citatur a Platone in Theæteto, ἐὰν ἀποκρίνῃ ὅτι ἐστὶν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβήσεται, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος. *i. Si respõderis esse, eueniet nobis quiddã Euripideum, lingua nobis erit irredarguta, ceterum mens non erit irredarguta.*

Heri & nudiustertius.

Χθὲς καὶ πρώην, *id est, Heri & nudiustertius. Prouerbialis hyperbole, tempus admodum nuper actum significans. Plutarchus in commentario De contentione ignis & aquæ,* ἡ δὲ πυρὸς χρῆσις, ἐχθὲς φασὶ καὶ πρώην, ὑπὸ Προμηθέως, βίος πυρὸς, οὐκ ἄνευ ὕδατος ἦν. *id est, Atqui ignis vsus heri, ac modo, quod aiunt, sub Prometheo, ignis vita, non citra aquam erat. Est subinde apud Lucianum, nominatim in libello De mercede seruientibus. Item Plato De legibus libro 3.* τὰ δ' ἄλλα ἄλλοις παμπολλα, ὡς ἔπος εἰπεῖν, χθὲς καὶ πρώην γεγονότα. *id est, Quin & alia, quæ & aliis plurima, heri, vt ita loquar, ac nudistertius acciderãt. Alibi legim⁹, nec tamen occurrit locus,* ὁ χθὲς καὶ πρώην ἑαυτῷ συστάς θεούς. *id est, qui heri, & nudistertius sibi deos instituit. Plato in Alcibiade secundo,* Οἶμαι δέ σε οὐκ ἀνήκοον εἶναι ἔνιά γε χθιζά τε καὶ πρωϊζὰ γεγενημένα. *id est, Arbitror autem tibi non inauditum esse, quædam & heri, & nudistertius esse facta.*

Non

Non pluet post noctem, qua sus agrestis pepererit.

PLVTARCHVS *in commentario De caussis naturalibus, versum hunc ceu prouerbio iactatum citat,*

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ἐπεὶ τέκεν ἀγροτέρα σῦς. *id est,*

Non iam nocte pluet, sus qua enitetur agrestis.

Sues cicures sæpius pariunt ac diuersis temporibus, feræ non nisi semel, idq. iisdem ferme diebus, nimirum ineunte æstate. Vnde negant fore pluuiam, posteaquã sus agrestis pepererit, nimirum exactis iam mensibus pluuiis. Per iocum vsurpari poterit, si dicamus, res fore tranquilliores, posteaquam morosus ac rixosus quispiam animo suo morem gessit.

Cum diis pugnare.

Θεομαχεῖν, *id est, Cum diis pugnare dicuntur, qui vel naturæ repugnant, uel aduersus necessitatem reluctantur, Sumptum a gigantum fabula. M. Tullius in dialogo De senectute. Quid enim aliud gigantum more bellare cũ diis, nisi naturæ repugnare? Euripides in Bacchis*

Κοὐ θεομαχήσω, σῶν λόγων πεισθεὶς ὕπο. *id est,*

Cedam deis, parens tuis sermonibus.

Fertur & huiusmodi senarius inter sententias prouerbiales,

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι καὶ τύχῃ. *id est,*

Pugnare cum diis, cumq. fortuna graue est,

Celebratur & illud Homericum,

Οὐκ ἔστι πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. *id est,*

Haud pugnare põt hominum cum numine quisquã.

Id imitatus Pindarus,

Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *id est,*

Non conuenit cum deo contendere.

Dorica musa.

Δωρικὰ μοῦσα, *id est, Dorica musa. De munerum auidis. Aristophanes in Equitibus iocatur in Cleonem, quod nullam aliam musicam discere potuerit quam Doricã, videlicet alludens ad notissimas harmoniarum species, Doricam, Lydiam, Phrygiam & Bœoticam. Ludit autem verbo perperam deprauato,* δωροδοκιστὶ *pro* δωριστί, οὗτος, *inquiens,* οὐ δύναται μαθεῖν, εἰ μὴ δωροδοκιστί. *id est, Iste discere haud potest, præterquam* δωροδοκιστί. *Est autem Græcis* δωροδοκεῖν, *muneribus corrumpi, vt in gratiam alicuius dicas sententiam, id quod Pythagoras appellat* κυάμους ἐσθίειν, *id est, Fabas edere. Nam antiquitus fabis suffragia ferebantur. Itaq.* κυαμοτρῶγες, *fabas edebant, qui quæstum ex ea re facerent. Sic enim interpretatur is, quisquis fuit, qui collegit historias quas Gregorius Nazianzenus attigit. Quanquam exortus est nuper qui Pythagoræ fabas vertit in oua, quod insit animantis initium:* κύαμον *autem dictum, quasi* κύημα. *quem audiendũ putaremus, si uel vnum auctorculum veterem, vel argumentũ aliquod grauius adlegasset. Hesiodus item principes corrupte iudicantes,* δωροφάγους *appellat, id est, dorivoros.*

Ne supra pedem calceus.

Μὴ ὑπὲρ τὸν πόδα τὸ ὑπόδημα, *id est, Ne vltra pedem calceus, id est, ne maiora uiribus suscipias. Aut ne magnificentius te geras, quam pro tua conditione. Lucianus in Imaginibus;* μηδὲ ὑπὲρ τὸν πόδα ἔστω τὸ ὑπόδημα. *id est, Neque maior pede sit calceus. Rursum in proxime sequenti dialogo,* ταῦτά σοι ἄμετρα ἔδοξε, καὶ ὑπὲρ τὸν πόδα. *id est, Hæc tibi visa sunt immodica, & quam pro mensura pedis maiora. Rursum in Gallo,* καὶ οὐχὶ κατὰ λόγον τοῦ ποδός. *id est, Et haudquaquam iuxta pedis rationem.*

Ne e quouis ligno Mercurius fiat.

Οὐκ ἐκ παντὸς ξύλου Ἑρμῆς ἂν γένοιτο, *id est, Non e quouis ligno Mercurius fingi posset, id est, Non omnium ingenia sunt accommodata disciplinis. Quidam enim, vt ait Fabius, rus ablegandi sunt. Sumpta est allegoria a fabris, qui materiam deligunt. Quandoquidem ad alias res alias materias conuenire copiose demõstrat Theophrastus libro De plantis quinto. Item Plinius libro 16. Quidam superstitiosius exquirũt materiam, vnde numen exsculpant. Et quamquam Priapus ille deus facilis & crassus, haud grauatur ficulnus esse, nõ tamẽ idem liceat in Mercurio deo tam ingenioso, totq. prædito artibus. Tametsi magis adridet, vt ad magicum Mercurij simulachrum referatur, quem non ex quauis materia, sed certo ligno scalpebant, alioqui non futurum idoneum ad magicæ artis vsum. Vnde id quoque inter reliqua magici criminis argumenta obiectũ fuerat Apuleio, quod Mercurij sigillum scalpendum curasset ligno buxi, quemadmodum ostendit ipse apologia Magiæ prima. Fortassis buxus ad id potissimum deligebatur, vel quod hominis pallorem præ se ferat, vel quod materies sit omnium maxime æterna. Nam & aduersus ignem quoque ferri rigorem obtinet auctore Plinio. Apuleius in apologia Magiæ prima prouerbium refert ad auctorem Pythagoram: Non enim, inquit, ex omni ligno, vt Pythagoras dicebat, debet Mercurius exscalpi. Finitimum est huic quod est, apud Athenæum libro 5. Incertum autem vtrum Democharis an Cratetis dictum,* Ἐκ θύμβρας οὐδεὶς ἂν δύναιτο κατασκευάσαι λόγχην, οὐδ' ἐκ Σωκράτους στρατιώτην ἀγαθόν. *id est, Ex thymbra nemo queat conficere lanceam, neque e Socrate probum militem. Est autem thymbra oleris genus aut fruticis non dissimile thymo aut satureiæ. Cuius meminit Plinius libro 19. cap. 8. condimentis aptum, vnde &* θυμβρεπίχειλοι *dicuntur Græcis, qui acribus delectantur, quod dicetur & in eos quibus res sunt asperæ. Rursus Athenæus in eodem libro,* ἀλλ' ἐκ θύμβρας, φησὶ Δημοχάρης, λόγχη, οὐκ ἐκ τοιούτων λόγων ἀνὴρ ἀγαθὸς γίνεται. *id est, Sed neque e thymbra, quemadmodum inquit Demochares, lãcea, neque ex huiusmodi sermonibus vir bonus fit.*

Non sum ex istis heroibus.

Οὐκ εἰμὶ τούτων τῶν ἡρώων. *i. Nõ sum de numero istorum heroũ. i. nõ sum ex eorũ numero, qui propensiores sunt ad lædendũ quã benemerẽdũ. A geniis sumptũ, qui lacessiti sæpe perniciẽ adferunt, perraro iuuãt. Vnde qui se cõmodũ, nõ noxã allaturos esse pollicebãtur, hoc utebãtur adagio. Zenodotus Menãdrũ citat ex Ephebis.*

Noui Simonem, & Simon me.

Οἶδα Σίμωνα καὶ Σίμων ἐμέ. *i. Noui Simonẽ, & me Simõ. De iis dicebatur qui pares essent. Zenodotus et Suidas scribit duos fuisse ductores, notæ vtrũq. improbitatis, Simonẽ & Niconem. Simonem autem, quod uitiis antecelleret, alterius famã obscurasse. Vnde puerbio, Si-*

monem unum nominant. Tradunt hos duos Telchines fuisse, qui inducta in terram aqua Stygia, Arnon aedificarint. Vocantur autem apud Graecos Telchines, mali genij, siue homines fascinatores, & malefici. Strabo lib. 10. meminit Telchinum, aitq. nouem fuisse, qui e Rhodo Rheam sint comitati in Cretam. τελχῖνας *aũt dictos volunt* παρὰ τὸ θέλγειν, *quod est obscurare siue demulcere, quod homines illectos circũueniãt. Hinc et* τελχινίζειν *siue* τελχινώδες, *dicunt, quidquid insigniter est improbum: &* τελχιτεύειν, *pro contentiose ac pernicaciter agere. Addit etymologus, omnes Cretenses* τελχῖνας *dici: & ipsam Cretam dictam* τελχινίαν. *Adagium vsurpat Chrysostomus in Babyla,* ὦ δεξιᾶς τελχῖνος. *id est, O dextram Telchinis. Sic enim appellat nocentem dextram.*

Ne nimium callidum hoc sit modo.

TERENTIVS *in Eunucho, Vide ne nimium callidum hoc sit modo. Donatus prouerbium esse demonstrat, quamquam anceps est lectio. Potest enim vtrunque legi, & calidum & callidum, vt prius illud ad festinatum consilium, alterum ad nimis astutum referatur. Siquidem vtraque parum feliciter euenire solent, vel quae nimium calent, id est, quae praecipitantius instituuntur, vel quae nimium audacibus aguntur dolis. Et sicut auctore, apud Titum Liuium, Fabio Maximo, temeritas non solum stulta, verum etiam infelix plerunque est, ita versutia nonnunquam ad summum discrimen adducit. Qui callidum legunt, respicere videntur ad id quod paulo superius dixerat Chaerea. Qui calidum legunt per vnicum l, & nostra quidem sententia rectius, Graecam figuram agnoscunt. Quoniam* θερμὸν, *illi tum scelestum, tum praeceps & audax facinus vocant. Sic enim Penia in Pluto Aristophanica de senibus, qui rem nouam moliuntur, vt Pluto caeco restituant oculos,*

Ὦ θερμὸν ἔργον κἀνόσιον καὶ παράνομον. *id est,*
Calidum o facinus & impium & nefarium.

Interpres exponit, θερμὸν παράδοξον, τολμηρὸν, ἀκίνητον, *id est, inauditum, audax & praeceps, ac temerarium. Item Sophocles in Antigone,*

Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. *id est,*
In frigidis tibi mens calet negotiis.

Obiurgatur Antigone, quod nimium auide cuperet sepelire fratrem. Et Plutarchus Symposiacon Decade quinta, significat ζωρότερον *quibusdam significare* τὸ θερμὸν, *vt Achilles apud Homerum, iubens Patroclum miscere* ζωρότερον, *exegerit celeritatem ministerij. Quemadmodum nos quoque, inquit, saepenumero iubemus ministris* θερμότερον ἅπτεσθαι τῆς διακονίας, *i. Calidius ac celerius adire ministerium.*

Ne gladium tollas mulier.

Μὴ μάχαιραν αἶρε θῆλυ. *id est,*
Ne macharam tolle mulier.

Hemistichium est carminis trochaici. Ne suscipias negotij molem, cum nequeas auxiliari. Virorum enim est Ἀμύνασθαι ὅτε τις χαλεπήνῃ, *vt inquit Homerus. Potest & in hunc trahi sensum, ne spem ostendas, quam praestare non possis. Ne mineris, aut ne lacessas inimicũ, cum lacessitum non queas profligare. Brutus notat Ciceronem, quod Antonium concionibus suis irritaret, quem irritatum non potuerit comprimere, hoc est, gladium tolleret mulier.*

Nec sibi, nec alijs vtilis.

QVI *prorsus inutiles sunt, & fruges consumere nati, schemate prouerbiali, nec sibi, nec aliis vtiles dicitur. M. Tullius in libris Officiorum, Quamobrem, vt ante dixi, contemnuntur ij qui nec sibi, nec aliis prosunt, vt dicitur. In quibus nullus labor, nulla cura, nulla industria est. Sumptum est ex nobili illo carmine Hesiodi, ex opere quod inscribitur* ἔργα καὶ ἡμέραι, *quod subinde citat Aristoteles:*

Οὗτος μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσει
Φρασσάμενος, τά τ' ἔπειτα καὶ ἐς τέλος ᾖσιν ἀμείνω.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται,
Ὃς δέ κε μήτ' αὐτῷ νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων
Ἐν θυμῷ βάλληται, ὃ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ. *id est,*
Omnia qui per se sapiat, longe optimus ille est,
Multo ante expendens quae nam sint optima factu.
Is tamen & frugi est, qui paret recta monenti.
At qui nec per se sapiat, neque mente reponat
Ex aliis audita, vir vndique inutilis hic est.

Horum carminum sententiam T. Liuius sane quam eleganter & commode reddidit. Saepe ergo, inquit, audiui milites, eum primum esse virum, qui ipse consulat quid in rem sit. Secundum eum qui bene monenti obediat. Qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, eũ extremi ingenij esse. Huius generis haud paucos videas mortales, qui cũ ipsi ob mentis inopiam nequeãt dispicere, quid facto sit opus, dictu tamen mirum, quã sint praefracti, quamq. non admittant alienum consilium, videlicet asinum illum Horatianum referentes, qui cum nec viam nosset, nec duci pareret, in rupem praeceps datus est. Hesiodi carmen Zenon, teste Diogene, sic inuertit.

Κεῖνος μὲν πανάριστος, ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται.
Ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς αὐτὸς πάντα νοήσει. *id est,*
Optimus ille quidem, qui paret recta monenti.
Rursus at ille bonus, qui per sese omnia nouit.

Videlicet anteponens eum qui bene pareret, ei qui bene saperet. Huic enim intelligentiam duntaxat adesse, illi vero etiam vsum & exercitationem.

Neque compluitur, neque sole aduritur.

Οὔθ' ὕεται, οὔθ' ἡλιοῦται, *i. Neque compluitur, neque sole aduritur. De eo dici solitum, qui procul ab omni incõmoditate semotus, vitam ageret. Cui contrarium illud Horatianum,* ... *Sudauit & alsit.*
Et pulueris & solis, & caelestis aquae patiens latus.

Negotiatores, milites, athletae, nautae, atq. id genus homines soli ferendo, & imbribus tolerãdis adsuescãt oportet. Qui domi molliter viuit, ab his malis abest. Quamobrem in hominem delicatum, & ad labores ferendos inhabilem quadrabit, Aristophanes in Ranis Bacchi molliciem notans.

Καὶ μήτε θερμὴν, μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσεις. *id est,*
Nec aestuosam, nec nimis cedo frigidam.

Refertur a Zenodoto prouerbium.

Simiarum pulcherrima deformis est.

Τῶν πιθήκων ὁ καλλίστος αἰσχρός ἐστι... Τῶν πιθήκων εὐμορφότατος δύσμορφός ἐστι, *id est, Simiarum pulcherrima*

pulcherrima deformis. Recte dicetur de his quæ ipso genere sunt vitiosa, neque prorsus conferenda cum vel extremis eorum quæ sunt in honestorum ordine: veluti si quis dicat, lenonem integerrimum esse periurum, aut honestißimum histrionem infamem, aut optimum Meuij carmen malum esse. Citatur a Platone, & ad Heraclitum auctorem refertur.

Quærens obsonium, vestem perdidi.

Ζητῶν ὄψον ἐγὼ τὸ ἱμάτιον ἀπώλεσα, *id est, Obsonium dũ quæro, vestem perdidi. Vbi res pessime cadit, aut cum pusilla quædam captantes, maiora perdimus. Refertur a Suida, & ab aliis, nec indicant vnde sit natum. Quamquam obscurum non est, ab euentu profectum esse, quo fur quispiam, dum studet cibum tollere, comprehensus vix pallio quoque reiecto, effugit. Adlusit ad hoc prouerbium Aristophanes,*

Διὰ ταῦτα δ' ἐγὼ καὶ θοἰμάτιον ἀπώλεσα. id est,

Ob hæc tibi vestis quoque perijt insuper.

Citius elephantum sub ala celes.

LVCIANVS *in indoctum,* θᾶττον ἂν τὸν ἐλέφαντα ὑπὸ μάλης κρύψειας ἢ ἕνα κιναιδον. *i. Citius quinque elephantos sub ala tegas, quam vnum cinædum. De iis qui dissimulari nullo pacto possunt, quin notis aliquibus prodant animi morbum. Est autem figura prouerbialis in hyperbole, cui cognatũ illud apud M. Tullium ex Ennio, libro de Oratore 2. Flammam a sapiente facilius in ore ardente opprimi, quam vt bona dicta teneat.*

Felix Corinthus, at ego sim Teneates.

Εὐδαίμων ἡ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. id est,

Fortunata Corinthus, at ipse siem Teneates.

Tena vicus quidam haud procul a Corintho, nemorosus & amœnus. Porro Corinthiorum opulentia insignis fuit. Strabo libro octauo scribit, hunc versum oraculo proditum fuisse cuidam Asiano, consulenti num præstaret Corinthum demigrare. Vnde videtur, sicut alia pleraque, in vulgi sermonem abiisse, atque adeo refertur in catalogo Græcanicorum adagiorum. Tempestiuum fuerit hoc vti, quoties in contentione duorũ, non inficiabimur alterum per se præstantius, uerum alterum magis arridere placereq. animo nostro. Veluti si quis dicat, equidem fateor iuris scientiam, & ad rẽ & ad famam comparandam magis idoneam quam sit poetica, verum,

Εὐδαίμων ἡ Κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης.

Sit illud melius aut vtilius, hoc animo meo gratius. Strabo admonet, a quibusdam pro Τενεάτης *perperam legi* Τεγεάτης. *Nam Tegea ciuitas est Arcadiæ.*

Asinus in paleas.

Ὄνος εἰς ἄχυρα, *id est, Asinus in paleas, subaudiẽdum incidit. Dici solitum, vbi cupiam fortuna lautior præter spem obtigerit, aut nactus forte fuerit aliquis, quo vel præcipue gaudeat, veluti si quem ostreorum auidum uideas affatim vescentem illis, non importune dixeris,* ὄνος εἰς ἄχυρα, *id est, Asinus in paleas. In fragmentis secundi libri Dipnosophistarum citatur hic senarius ex Philemonis Comœdia,*

Ὄνος βαδίζεις εἰς ἄχυρα τραγημάτων. id est,

Iam vadis asinus in paleas tragematum.

Iucundius erit si longius transferas, puta, si quis cupiẽter legat poetam, quo peculiariter delectetur. Conueniet & in hunc vsum, vbi quis inscitia rem cõtaminat, veluti si barbarus & illitteratus bonum auctorem malis commentariis inquinet. Gaudet enim asinus volutatione, & omnia confundit hac lasciuia. Quod indicat Apuleius quoque, cum horti areolas omnes volutationibus corporis a se turbatas scribit. Adagium ab euẽtu natum esse nemo non videt.

Alia voce psitacus, alia coturnix loquitur.

PROVERBIALI *schemate dixit Martialis in clancularium quendam poetam, qui corniculã Aesopicam referens, suos ineptos versiculos nomine Martialis in vulgus spargebat, ratus futurum, vt titulo decepti lectores, Martialis esse crederent.*

Credis hoc Prisce,

Voce vt loquatur psitacus coturnicis.

Conueniet in musicos aut poetas longe dispari stylo, & geq. dissimili facultate. Psitacus inter aues proxime voces humanas exprimit. Coturnices pugnaces magis quam loquaces. Vnde Ouidius in Epitaphio psitaci,

Ecce coturnices inter sua prælia uiuunt.

Caluus comatus.

CALVVS *comatus apud eundem Martialem, haud dubie figura prouerbiali.*

Caluo turpius est nihil comato.

Rursus idem,

Caluus cum fueris, eris comatus.

Apte dicetur in eũ qui veris bonis nudus, adscititijs se venditat. Veluti si quis indoctus aliena pro suis ederet: aut si quis dissimulet esse se quod est, ueluti si senex assuto galericulo, aut tinctis capillis affectet videri iuuenis; si deformis, adhibito fuco velit haberi formosa.

Primum Aegina pueros optimos alit.

Τὰ πρῶτ' Αἴγινα παῖδας ἀγαθοὺς ἐκτρέφει. id est,

Aegina primitus optimos pueros alit.

De re quapiam quæ melioribus initijs cœpta, paullatim ad deterius delabitur, vt pleraq. mortalium faciunt. Exortum adagium ob Achillem, Patroclum, Aiacem, Neoptolemum, quod hi virtute præcelluerint, cum essent Aegineta. Concinit his Strabo lib. 8. ostendens ex hac insula profectum Aeacum cum sua posteritate. Nam Stephanus insulæ nomen inditum putat ab Aegina Aeaci matre. Eandem aliquando maris imperiũ tenuisse, quæ ne cum Atheniensibus quidem in Naua li ad Salaminem prælio de principatu certare dubitauerit, cum Persæ Græciam inuaderent. Huius meminit etiam Homerus. Est autem Cycladum nobilissima, quæ diu dicta fuit Oenone, vt indicat idem Strabo & Stephanus. Ob laborum autem tolerantiam & industriam frugalitatemq. dicti sunt Aeginetæ Myrmidones: tum enim haberent terram superne lapidosam, inferne frumentis idoneam, fodientes in cauernis habitare nisi sunt formicarum more, & adsportãdis lapidibus quodammodo eius animantis industriam repræsentare. Deinde labente morum integritate, male cœperunt audire Aeginetæ, id quod prouerbiis aliquot testa-

extulit metaphora, Nunc ab trāsenna hic turdus lumbricum petit. Alterum a piscantibus, alterum ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam sic adlusimus,

Non stulti usq. adeo sumus futuri, ut
Gustatum toties voremus hamum,
Unco plus semel ære sauciati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi uaticinatus est.

Ἀφθὰς σοι ἐμαντεύσατο, *id est, Vulcanus tibi vaticinatus est. Refertur a Suida, dictum est ubi quis crederet se rem habere certam, uelut ex oraculo auditam.* Φθὰς *apud Memphiticos Vulcanus dicitur, unde litterulæ accessione* ἀφθὰς, *uelut* στάχυς ἄσταχυς.

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, *id est, Cantilenam eandem canis. De eo qui molestus est sæpius eadem inculcans. Nihil n. odiosius, quam quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. et. Mirabar si quid adferres noui. Familiare poetis est, nūtium, cantilenam appellare. Euripides in Ione.*

Τίς ἄρα μοῦσα χὠ φόβος τίνων πέρι; *id est,*
Quæ cantio hæc, quibus ue de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς. *id est,*
Aliqua accedet cantio tristis tristibus.

Sumptum est a cantoribus, qui si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde uariant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole.

APVD Quintilianum legitur, ut eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in sole, pro eo quod est, in re clarissima cæcutire: idq. solet accidere uitiosis oculis, qui nihil uident in luce quam maxime perspicua, uidelicet sensum debilem obruente ui splendoris. Idem euenit noctuis & lusciosis. Nam iis lumen pro tenebris est. Nō inuenuste torquebitur in istos, qui uelut obscurum causantur, quidquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est uel Ciceronis oratio. Noctē enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, cum se per spinas ingredi quereretur, uidelicet ingenij uitiū in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem qua se prædicant offendi in bonis auctoribus, in oculis secum adferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduersus seipsum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονίεται, *id est, Bos aduersus seipsum puluerem mouet, siue festinat. Ubi quis ad suum ipsius malū uolens lubensq. ducitur. Nam boues ut sint mansueti, facile se præbent uinciendos, neq. grauatim obtemperant iugo.* κονιᾶν *enim Græcis significat festinandi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos qui prudentes ac scientes semet in præuisum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui sibi patitur iniici uincula, quibus ad cędem ducatur. Refertur a Zenodoto.*

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, *id est, Tragicus rex, dici potest, uel fastuosus turgidus, vel qui nomine duntaxat rex sit, ceterum viribus parum polleat, quemadmodum Gallico prouerbio chartaceum regē appellant i.* αὐτοκράτορα, *seu titulo regem verius quam opibus aut ditione. Dionysius Theræum, quod decem menses potitus imperio mox vita decesserit,* τραγικὸν βασιλέα *dixit. Nam in tragœdiis tantisper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum deposita persona, qui paullo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, tressis homuncio discedit domum.*

Contra retiarum ferula.

MARTIALIS in epistolari quadam præfatione, Deniq. videas, an te delectet contra retiarium ferula: id est, an id faciendum tibi putes, quod nemo non damnet atq. exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet subesse prouerbium, dici solitum in eos, qui infirmo prę sidio contra maxime instructum pugnarent. Quam quā idem paullo post alio dilabitur, nempe huc, gladiatores olim si minus placuissent, ferula cæsos eiici solere. Huic finitimum est illud Gellianum libro Noctium primo, capite 2. An non contra istum baculum moueas? heus homo, quid mecum tibi? Itaq. ferulam aut baculum mouere contra quempiam, est refragari & insolentius repellere sententiam. Est autem ferula ligni genus, quo quōdam pueri cædebantur, atq. item milites, si quid contra disciplinam facere viderentur. Opinantur idem factitare solere in ludis gladiatoriis huiusmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατεύεται. *id est,*
Et femina dux est, femina æque miles est,

Senarius est prouerbialis, quoties totū negotium ignauis commissum est, cumq. & ij qui præsunt, & ij qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Athenæū lib. 3. citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. *Natura feminam in hoc finxit, non ut imperet, sed ut pareat, vel Græco versiculo teste,*

Γυναιξὶ δ' ἄρχειν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. *id est,*
Natura non dedit imperare feminis,

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita uir & mulier, ac iuxta Moysen, demiurgus ille feminā viro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierum genus ab administranda Repub. si qua modo reperiatur idonea. Tacite videtur huc adlusisse Aeschines contra Timarchum, κατιδὼν γὰρ οἰκίας πλουσίας καὶ οὐκ εὐνομουμένης, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μεγαλόφρων καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. *id est, Cum vidisset domum opulentam, maleq. gubernatam, cuius dux erat mulier superba et excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur, veluti si quis auctorem ac præcipuum peripateticæ philosophię ducem appellet Tartaretum. Ita Vergilius,*

-Tanti dux femina facti.

Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τοῦ λόγου πατέρα, *quod ab ipso profecta esset sententia.*

Trutina iustius.

Δικαιότερον τρυτάνης, *i. Iustius trutina. Doricū prouerbium de*

de iis qui insigni incorruptaque sunt aequitate. Dores autem τρυτάνην, id est, Trutinam, καὶ χαλὸν vocant. Est autem id librae genus, quo vel minutissimum ponderis momentum sentitur dignosciturque. Latini quoque exactam aequalitatem aequilibrium appellant. Unde & aequa lance fieri dicitur, quod pari iure fit citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata. Quod & in persona mulieris aequa lance servari, aequitatis suggerit ratio. Itē Iustinianus Cod. 5. titulo de naturalibus liberis. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omnes liberos sive ante dotalia instrumenta edita sunt, sive postea, una eademque lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicharchus in Epigrammate:

Γέγονας δ' ὀρθότερος κανόνος. id est,
Rectior est factus regula quam ulla fiet.

Sterilior Agrippo.

Ἀκαρπότερος ἀγρίππου, id est, Sterilior Agrippo. Laconicū adagium est, de iis qui extremae sunt paupertatis, neque quidquam facultatum possident. Quadrat & in ignavos, nulliusque industriae homines. Lacones oleam sylvestrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iovis suffragium.

Διὸς ψῆφος, i. Iovis suffragium dicebatur sacrum & inviolatum. Unde sententiam eius cuius sit velut irrefragabilis auctoritas, Iovis suffragium recte dixeris. Aut per ironiam, ubi quis arrogantius de re quapiam pronunciat, suamque opinionem pro lege atque oraculo postulat accipi, subiicietur Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locū, in quo Neptunus & Minerva iudicium peregerunt, utrius nomine auspiciisque civitas Atheniensium institueretur, Iovis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochis,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου θῶκοι πεσσοί τε καλοῦνται. id est,
Magni ubi dicuntur tali, sedesque Tonantis.

Nam & talis olim ferebantur suffragia, nimirum a sortientibus.

In nervum ire.

In nervum ire, Donatus, aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianae, demonstrat esse proverbiū, pro eo quod est decipere. Sumpta a sagittariis metaphora, quibus illud evenit interdum, ut dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut sibi nervum aliquem fatigent, ut cōfine sit illi, de quo dictū est alias, ἀπορρήξουσι τὸ καλῴδιον πάνυ τεινόμενον. Dictum est autem, in nervū ibit, pro eo quod est, in vincula ibit. Antiquitus enim qui solvendo non essent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera cōpensarent creditam summā. Veretur enim adolescens amās, ubi eum in locum traheretur Phormio, ut aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare, ni faciat vinciendus, & iuxta leges corpore luiturus, quod aere non posset, sibi magis consulturum illum, ut vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro coniicere in nervum, & eximere e nervo, pro eo quod ob aes alienum vinctos abducere. Sed verba Terentii subscribemus: At enim non ducet, novi. Ceterum cum argentum repetent, nostra caussa scilicet in nervum potius ibit.

Ipse semet canit.

Αὐτὸς αὑτῷ αὐλεῖ, id est, Ipse suimet tibicen est, hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabant. Proinde qui recte gestis sibi satis magnam gloriam comparat, quorsum huic necessum est conducere buccinatorem laudū suarum? Adagium in utramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui suis egregie gestis sat illustris est. Aut, Nihil opus huius vitam insectari, satis per se foedam atque infamē. Conveniet & in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum e pugna se proripuerint. Plato in Theaeteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id est, Videmur mihi ignavi galli in morē, cum ante victoriam a sermone resilierimus canere.

Ipse dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit. Quoties tantam esse cuiuspiā auctoritatem significamus, ut ea vel citra rationē ad quidvis credendum sufficiat. Adagium autem a Pythagora natum, qui quo plus venerationis & auctoritatis sibi suisque conciliaret, in disputationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit: perinde quasi nō sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea vox deinde in vulgarem abiit sermonem. Huiusmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictū a Pythagora Zacynthio manasse. Quamquam M. Tullius libro De natura deorum primo, secus rem narrat. Nō enim, inquit, tam auctores in disputando quam rationis momenta quaerenda sunt, Quin etiam obest plerūque iis qui discere volunt, auctoritas eorum qui se docere profitē tur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo quem probant, iudicatum vident. Nec vero probatur id quod de Pythagoricis accepim⁹, quos ferunt, si quid adfirmarent in disputando, cum ex his quaereretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio praeiudicata poterat, ut etiam sine ratione valeret auctoritas. Quintilianus in Institutionibus, Nam & iudices, inquit, audiunt praesumentem partes suas, nec hoc oratori contingere inter adversarios, quod Pythagorae inter discipulos contigit, potest, Ipse dixit. Sed istud magis, minus ve vitiosum est, pro personis dicentium. Adlusit horsum & Aristophanes, ἐν νεφέλαις,

Φέρε τίς γὰρ οὗτος, ὁ ἐπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ' αὐτὸς ἀναβόησον αὐτόν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. id est,
Dic age quis est iste cremathrae insidens homo?
Ipse est. quis ipse? Socrates. quis Socrates?
Abi ipsus ipsum voce magna mihi voca.
Quin ipse magis accerse, non mi est otium.

Quod autem dixit, ὁ ἐπὶ τῆς κρεμάθρας, ut hoc obiter indicem, risus caussa novatum est, cum Socratem intelligi vellet, animo suspenso nubes suspicientem. Nam cremathra vasculum est pensile, in quo obsoniorum reliquiae consueverunt reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, veluti si quis Aristotelem ceu oraculum citanti dicat, αὐτὸς ἔφα, rationem dicti flagitans, neque cōtentus simplici

extulit metaphora, Nunc ab trăsenna hic turdus lumbricum petit. Alterum a piscantibus, alterum ab aucupio ductum est. Nos item in epigrammate quodam ad hanc parœmiam sic adlusimus,

Non stulti usq. adeo simus futuri, ut
Gustatum toties voremus hamum,
Unco plus semel ære saucitati.
Vel sero sapiemus, & nocentem
Tandem carpere desinemus escam.

Vulcanus tibi uaticinatus est.

Ἀφθᾶς σοι ἐμαντεύσατο, *id est, Vulcanus tibi vaticinatus est. Refertur a Suida, dictum est ubi quis crederet se rem habere certam, uelut ex oraculo auditam.* Φθᾶς *apud Memphiticos Vulcanus dicitur, unde litterulæ accessione* ἀφθᾶς, *uelut* στάχυς ἄσταχυς.

Cantilenam eandem canis.

Τὸ αὐτὸ ᾄδεις ᾆσμα, *id est, Cantilenam eandem canis. De eo qui molestus est sæpius eadem inculcans. Nihil.n. odiosius, quam quod semper idem est. Dorio leno in Phormione Terentiana, Cantilenam eandem canis. et. Mirabar si quid adferres noui. Familiare poetis est, ultium, cantilenam appellare. Euripides in Ione,*

Τίς αὖ μοῦσα χ' ὁ φόβος τίνων πέρι; *id est,*
Quæ cantio hæc, quibus ue de rebus metus?
Idem in Hecuba,
Ἥξει τι μέλος γοερὸν γοεραῖς. *id est,*
Aliqua accedet cantio tristis tristibus.

Sumptum est a cantoribus, qui si quando diutius eandem occinant cantionem, tædium adferunt auribus. Proinde periti subinde uariant carminis genus, quo satietatem deuitent.

Caligare in sole.

Apud Quintilianum legitur, ut eleganter, ita & prouerbialiter dictum, Caligare in sole, pro eo quod est, in re clarissima cæcutire: idq. solet accidere uitiosis oculis, qui nihil uident in luce quam maxime perspicua, uidelicet sensum debilem obruente ui splendoris. Idem euenit noctuis & lusciosis. Nam iis lumen pro tenebris est. Nõ inuenuste torquebitur in istos, qui uelut obscurum causantur, quidquid eruditum fuerit. Quibus tenebricosa est uel Ciceronis oratio. Noctẽ enim in oculis circumferunt. Quemadmodum apud Senecam Portius dicebat, quendam spinas in pedibus habere, cum se per spinas ingredi quereretur, uidelicet ingenij uitiũ in argumentum conferens. At pedes, inquit, tui spinas habent, non locus. Itidem isti noctem qua se prędicant offendi in bonis auctoribus, in oculis secum adferunt, non in libris reperiunt.

Bos aduersus seipsum puluerem mouet.

Βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κονίεται, *id est, Bos aduersus seipsum puluerem mouet, siue festinat. Ubi quis ad suum ipsius malũ uolens lubensq. ducitur. Nam boues ut sunt mansueti, facile se præbent uinciendos, neq. grauatim obtemperant iugo.* κονίειν *enim Græcis significat festinandi studio ciere puluerem. Quidam accommodant in eos qui prudentes ac scientes semet in præuisum periculum iniiciunt, bouis in morem, qui sibi patitur iniici uincula, quibus ad cędem ducatur. Refertur a Zenodoto.*

Tragicus rex.

Τραγικὸς βασιλεύς, *id est, Tragicus rex, dici potest, uel fastuosus turgidus, vel qui nomine duntaxat rex sit, ceterum viribus parum polleat, quemadmodum Gallico prouerbio chartaceum regẽ appellant* ἢ αὐτοκράτορα, *seu titulo regem verius quam opibus aut ditione. Dionysius Pheræum, quod decem menses potitus imperio mox vita decesserit,* τραγικὸν βασιλέα *dixit. Nam in tragœdiis tantisper durat imperium, dum fabula peragatur. Tum deposita persona, qui paullo ante fuerat Agamemnon, aut etiam Iupiter, tressis homuncio discedit domum.*

Contra retiarum ferula.

Martialis in epistolari quadam præfatione, Deniq. videas, an te delectet contra retiarium ferula: id est, an id faciendum tibi putes, quod nemo non damnet atq. exibilet. Domitius Calderinus interpres admonet subesse prouerbium, dici solitum in eos, qui infirmo pręsidio contra maxime instructum pugnarent. Quamquã idem paullo post alio dilabitur; nempe huc, gladiatores olim si minus placuissent, ferula cæsos eijci solere. Huic finitimum est illud Gellianum libro Noctium primo, capite 2. An non contra istum baculum moueas? bene homo, quid mecum tibi? Itaq. ferulam aut baculum mouere contra quempiam, est refragari & insolentius repellere sententiam. Est autem ferula ligni genus, quo quõdam pueri cædebantur, atq. item milites, si quid contra disciplinam facere videretur. Opinamur idem factitare solere in ludis gladiatoriis huiusmodi certaminibus præfectos.

Mulier imperator, & mulier miles.

Γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατιώτης. *id est,*

Et femina dux est, femina æque miles est,

Senarius est prouerbialis, quoties totũ negotium ignauis commissum est, cumq & ij qui præsunt, & ij qui parent, pariter sunt formidolosi. Apud Athenæũ lib. 3. citatur Alexis in fabula, cui titulus γυναικοκρατία. *Natura feminam in hoc finxit, non ut imperet, sed ut pareat, vel Græco versiculo teste,*

Γυναιξὶ δ' ἀρχὴν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. *id est,*
Natura non dedit imperare feminis.

Etenim quod in homine ratio & affectus, id in vita uir & mulier, ac iuxta Moysen, demiurgus ille feminã viro subiecit. Tametsi Plato non omnino arcet mulierum genus ab administranda Repub. si qua modo reperiatur idonea. Tacite videtur huc adlusisse Aeschines contra Timarchum, κατιδὼν γὰρ οἰκίαν πλουσίαν καὶ οὐκ εὐνομουμένην, ἧς ἡγεμὼν μὲν ἦν γυνὴ μέγα φρονοῦσα καὶ νοῦν οὐκ ἔχουσα. *id est, Cum vidisset domum opulentam, maleq. gubernatam, cuius dux erat mulier superba et excors. Iucundior erit sententia, quoties longius deflectetur, veluti si quis auctorem ac præcipuum peripateticæ philosophię ducem appellet Tartaretum. Ita Vergilius,*

-Tanti dux femina facti.

Sic Galenus alicubi Aristotelem appellat τὸν τοῦ λόγου πατέρα, *quod ab ipso profecta esset sententia.*

Trutina iustius.

Δικαιότερος τρυτάνης, *i. Iustius trutina. Doricũ prouerbium*

de iis qui insigni incorruptaq. sunt aequitate. Dores τὸν τρυτάνην, id est, Trutinam, πεχάλιν vocant. Est autem id librae genus, quo vel minutissimum pōderis momentum sentitur dignosciturque. Latini quoq. exactā aequalitatem aequilibrium appellant. Vnde & aequa lāce fieri dicitur, quod pari iure fit citra personarum respectum. Ita Modestinus Pandect. lib. 42. titulo de re iudicata. Quod & in persona mulieris aequa lance seruari, aequitatis suggerit ratio. Itē Iustinianus Cod. 5. titulo de naturalibus liberis. Quapropter sancimus in huiusmodi casibus omnes liberos sine ante dotalia instrumenta edita sint, siue postea, vna eademq. lance trutinari. Adsimili figura dixit Nicharchus in Epigrammate:

Τέρικος δ' ὀρθότερος κανόνος. id est,
Rectior est factus regula quam vlla fiet.

Sterilior Agrippo.

Ἀκαρπότερος ἀγρίππα, id est, Sterilior Agrippo. Laconicū adagium est, de iis qui extremae sunt paupertatis, neq. quidquam facultatum possident. Quadrat & in ignauos, nulliusq. industriae homines. Lacones oleam syluestrem agrippum vocant. Tantum Zenodotus & Suidas.

Iouis suffragium.

Διὸς ψῆφος, i. Iouis suffragium dicebatur sacrum & inuiolatum. Vnde sententiam eius cuius sit velut refragabilis auctoritas, Iouis suffragium recte dixeris. Aut per ironiam, vbi quis arrogantius de re quapiam pronunciat, suamq. opinionem pro lege atq. oraculo postulat accipi, subiicietur Διὸς ψῆφος. Aiunt enim locū, in quo Neptunus & Minerua iudicium peregerunt, vtrius nomine auspiciisq. ciuitas Atheniensium institueretur, Iouis suffragium appellatum fuisse. Suidas Cratinum citat ex Archilochis,

Ἔνθα Διὸς μεγάλου θῶκος πεσσοί τε καλοῦνται. id est,
Magni vbi dicuntur tali, sedesq. Tonantis.

Nam & talis olim ferebantur suffragia, nimirum a sortientibus.

In neruum ire.

In neruum ire, Donatus, aut quisquis is fuit interpres Phormionis Terentianae, demonstrat esse prouerbiū, pro eo quod est decipere. Sumpta a sagittariis metaphora, quibus illud euenit interdum, vt dum nimium tendunt arcum, rumpant, aut sibi neruum aliquem fatigent, vt cōsine sit illi, de quo dictū est alias, ἀποῤῥήξῃ τὸ καλώδιον πάνυ τεινόμενον. Dictum est autem, in neruū ibit, pro eo quod est, in vincula ibit. Antiquitus enim qui soluendo non essent, vincti tradebantur creditoribus, donec opera cōpensarent creditam summā. Veretur enim adolescens amās, vbi eum in locum traheretur Phormio, vt aut puellam domum ducere cogeretur ex pacto, aut certe pecuniam acceptam renumerare, ni faciat vinciendus, & iuxta leges corpore luiturus, quod aere non posset, sibi magis consulturum illum, vt vel prodat omne commentum, vel vere mulierem abducat. Porro conicere in neruum, & eximere e neruo, pro eo quod ob aes alienum vinctos abducere. Sed verba Terentii subscribemus: At enim non ducet, noui. Ceterum cum argentum repetent, nostra caussa scilicet in neruum potius ibit.

Ipse semet canit.

Αὐτὸς αὑτὸν αὐλεῖ, id est, Ipse sui met tibicen est, hoc est, ipse cuiusmodi sit, factis ipsis declarat. Tibicines enim olim laudes fortium virorum decantabant. Proinde qui recte gestis sibi satis magnam gloriam comparat, quorsum huic necessum est conducere buccinatorem laudū suarum? Adagium in vtramlibet partem poterit applicari, bonam vel malam. Nihil huic opus tibicine, qui suis egregie gestis sat illustris est. Aut, Nihil opus huius vitam insectari, satis per se foedam atq. infamē. Conueniet & in illos qui semetipsos laudant, qui mos est gallis gallinaceis, etiam cum e pugna se proripuerint. Plato in Theaeteto, Φαινόμεθά μοι ἀλεκτρυόνος ἀγεννοῦς δίκην, πρὶν νενικηκέναι, ἀποπηδήσαντες ἀπὸ τοῦ λόγου ᾄδειν, id est, Videmur mihi ignaui galli in morē, cum ante victoriam a sermone resilierimus canere.

Ipse dixit.

Αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit. Quoties tantam esse cuiuspiā auctoritatem significamus, vt ea vel citra rationē ad quiduis credendum sufficiat. Adagium autem a Pythagora natum, qui quo plus venerationis & auctoritatis sibi suisq. conciliaret, in disputationibus dicere solitus est, αὐτὸς ἔφα, id est, Ipse dixit: perinde quasi nō sua referret, sed ab oraculo quopiam accepta. Ea uox deinde in vulgarem abiit sermonem. Huiusmodi ferme Suidas. Diogenes Laertius indicat hoc dictū a Pythagora Zacynthio manasse. Quamquam M. Tullius libro De natura deorum primo, secus rem narrat. Nō enim, inquit, tam auctores in disputando quam rationis momenta quaerenda sunt, Qu n etiam obest plerūq. iis qui discere volunt, auctoritas eorum qui se docere profitētur. Desinunt enim suum iudicium adhibere, id habent ratum, quod ab eo quem probant. iudicatum vident. Nec uero probatur id quod de Pythagoricis accepimꝰ, quos ferunt, si quid adfirmarent in disputando, cum ex his quaereretur, quare ita esset, respondere solitos, Ipse dixit. Ipse autem erat Pythagoras. Tantum opinio praeiudicata poterat, vt etiam sine ratione valeret auctoritas. Quintilianus in Institutionibus, Nam & iudices, inquit, audiunt praesumentem partes suas, nec hoc oratori continget e inter aduersarios, quod Pythagorae inter discipulos contigit, potest, Ipse dixit. Sed istud magis, minus ve vitiosum est, pro personis dicentium. Adlusit hor sion & Aristophanes, ἐν νεφέλαις,

Φέρ' τίς γὰρ οὗτος, ὁ ἐπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;
Αὐτός. τίς αὐτός; Σωκράτης. τίς Σωκράτης;
Ἴθ' αὐτὸς ἀνάβοησον αὐτὸν μοι μέγα.
Αὐτὸς μὲν οὖν σὺ κάλεσον, οὐ γάρ μοι σχολή. id est,
Dic age quis est iste cremathrae insidens homo?
Ipse est. quis ipse? Socrates. quis Socrates?
Abi ipsus ipsum voce magna mihi voca.
Quin ipse magis accerse, non mi est otium.

Quod autem dixit, ἐπὶ τῆς κρεμάθρας, vt hoc obiter indicem, risus caussa nouatum est, cum Socratem intelligi vellet, animo suspenso nubes suspicientem. Nam cremathra uasculum est pensile, in quo obsoniorum, reliquiae consueuerunt reponi. Dicitur autem bifariam, simpliciter aliquoties, sed frequentius per ironiam, ve luti si quis Aristotelem ceu oraculum citanti dicat, αὐτὸς ἔφα, rationem dicti flagitans, neq. cōtentus simplici

plici scriptoris auctoritate. Conueniet etiam, quoties sententia vel inuidiam, vel defensionem a nobis ad ipsum auctorem reiicimus. Iuuenalis,

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas.

Melius Horatius,

Nullius addictus iurare in uerba magistri.

Illud admonendũ videtur, αὐτὸς ἔφα, *in hac parœmia perinde ualere, quasi dicas, dominus dixit, ut Pythagoras ab Aegyptiorum uatibus uideatur didicisse figuram hanc prophetis familiarem. Aristophanes in Ranis,*

Φράσον ταῖς ὀρχηστρίσιν, ὅτι αὐτὸς εἰσέρχομαι. *id est,*

Dic saltatricibus meipsum aduenire.

Hoc est, herum, quod is quodammodo & famulis missis aduenire uideatur. Huc pertinent quæ nobis antea dicta sunt prouerbio, Infixo aculeo. Sic Augustinus alicubi recensens opinionem Manichæi, Hæc, inquit, Manichæus dixit, atque abiit: notans illum, quod sat haberet dixisse, cum docendum esset quod dixerat. Galenus itẽ libro περὶ φυσικῶν δυνάμεων *primo:* ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα εἰπών, ἐξαίφνης ἀπηλλάγη, καὶ σχεδὸν σώματι παλαιστῇ ἀποπηδήσαντι ἐοικὼς καταλιπὼν ἡμᾶς, ὡς μηδὲ πιθανῶς τινὸς ἀντιλογίας εὑρεῖν δυναμένους. *id est, Hæc & his similia locutus, repente ore nihil cunctãte quasi labi non posset, verbis apertis absoluit sermonem, moxq. proripiens sese abiit, nobis ita relictis, quasi nihil omnino reperire possemus, quod vel probabiliter contradiceremus.*

Teipsum non alens, canes alis.

Αὐτὸν οὐ τρέφων κύνας τρέφεις, *id est, Cum temetipsum non alas, canes alis. In eum dicebatur, qui cum per inopiã sibi quæ sunt ad vitam necessaria, suppeditare non posset, conaretur aut equos, aut famulos habere domi. Apposite dicetur aduersus istos, quibus cum ob rei familiaris angustiam vix suppetat quo vitam sustineant, tamen per ambitionem conantur fastu vestium, reliquoq. strepitu potentes, et opulentos imitari. Breuiter conueniet in omnes, qui quæ ad voluptatem aut splendorem pertinent, curant, neglectis his quæ magis sunt necessaria. Porro necessariis prima debetur cura, dignitati posterior: veluti si quis in eruditione comparanda laboret, vita securus de qua periclitetur.*

Terræ intestina.

Γῆς ἔντερα. *id est, Terræ intestina. Dicebantur vilia, nulliusq. precij. Saxa vero terræ viscera dicuntur. Refertur a Diogeniano. Terræ enim intestina sunt saxa: & lapides appellamus homines inutiles. Simile illi,*

Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. *id est,*

Telluris inutile pondus.

Tenedius tibicen.

Τενέδιος αὐλητής, *i. Tenedius tibicen, dicebatur testis falsus & calumniator, hinc natum, quod Philonome tibicinem suum subornauit, qui testaretur apud Cygnũ, ipsam a Tenne de stupro fuisse interpellatam, ac vi etiã tentatam. Hæc ferme Stephanus in catalogo vrbium, De Tenedo sæpe iam dictum est alibi.*

Cyrbes malorum.

Κύρβεις κακῶν, *id est, Cyrbes malorum. De vehemẽter improbis, & omni facinorum genere cõtaminatis. Apud Athenienses tabulæ quędam erãt quadræ, in quibus leges descriptæ proponebantur, præterea variæ delinquentium pœnæ. Has illi κύρβεις appellant, apud Lucianum ἄξονες dicuntur. Non dissimile est illi quod alibi retulimus,* Ἰλιὰς κακῶν, *id est, Ilias malorum. Simili figura apud Athenæum lib. 9. dixit Antiphanes opinamur,*

Καὶ ταῦτα μὲν μοι τῶν κακῶν παροψίδες. *id est,*

Et hic malorum mihi catinus extitit.

Solent enim in eodem disco varia eduliorum genera apponi, sed quæ voluptatem adferant. Quo gratior est tropus, deflectens in contrarium, quasi dicas, Ilias bonorum.

Aries nutricationis mercedem persoluit.

Κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν, *id est, Aries alituram rependit. Citatur ex Menandro. Quadrat vbi quis pro benefactis maleficium reponit. Allegoria sumpta est ab eo, quod aries cornibus impetat, aut vas in quo pabulum apponitur, ipsosq. quorum opera nutritus est, aut etiã nutritur, cornibus incessit. Effertur & ad hunc modũ prouerbium,* κριοῦ διακονία, *id est, Arietis ministerium, pro officio collato in ingratum, qui beneficium iniuria penset. Huic adfine quod est apud Aristophanẽ in Vespis,* ὁ χάραξ τὴν ἄμπελον, *id est, Vallus vitem.*

A Dorio ad Phrygium.

Ἀπὸ Δωρίου ἐπὶ Φρύγιον, *id est, a Dorio ad Phrygium venire dicebatur, qui a vita temperatiore ad luxum sese conuertisset, aut qui a fortuna mediocri se contulisset ad maiorem vitæ strepitum. Sumpta metaphora a notissimis illis veterum harmoniarum generibus, in quibus Dorium moderatius, quemadmodum indicat Suidas, referens hæc verba ex incerto auctore:* τὴν δὲ τροφὴν ἐκληρώσατο μετρίαν, καὶ ἄθρυπτον, οὔτε κακοπραγοῦσαν διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον βλακεύουσαν, ἀλλὰ μέσην καὶ μουσικῶς, τὸν Δώριον τρόπον τῆς τύχης ἀληθῶς ἡρμοσμένην. *i. Victũ aũt sortitus erat moderatum, deliciarum expertem, neq. sordidum ac molestum ob inopiam, neq. ob diuitias dissolutum, sed medium quendã ac modulatum, vere ad Dorium fortunæ modum attemperatum. Refert & alium locum suppresso auctoris nomine, ni fallimur:* οὐ φρονῶ μὲν στρογγύλων λογαρίων αὐτοὺς δὲ τοὺς θεοὺς τῶν νοημάτων εἰς μέσον τιθέμενος μόνον, οὐ τὸν γλώττης τὸν τόνον ὑπὸ τῆς διαλέξεως εἰς προσοχὴν μεθαρμόσαιμι, ἀπὸ Δωρίου φασὶν ἐπὶ Φρύγιον. *Quæ tametsi difficile est apte vertere, si nescias quid præcedat aut sequatur, tamẽ apponamus diuinationẽ nostrã, donec locus occurrerit. Non videbor hominũ rotunde loquentiũ uerbula, sed ipsos sensus in medium adferens, tantum non ipsius linguæ tonũ a disputatione ad attentionem adaptauero. Quãquã apud Suidam legitur μόνον οὐ. Ex his uerbis apparet Dorium modum fuisse delicatiorem, Phrygium seueriorem. Apuleius Floridorum lib. 1. palam indicat, Doricam musicam a Phrygia longe diuersissimam fuisse, quandoquidem hæc ad religionem inflammabat animos, illa ad bellum inflãmabat. Apulei uerba sic habent: Tibicen quidam fuit Antigenidas, omnis uoculæ melle⁹ modulator, et idẽ omnino dis peritus modificator, seu tu uelles Aeoliũ simplex, seu Asiũ uariũ, seu Lydiũ querulũ, seu Phrygiũ religiosum,*

giosum, seu Dorium bellicosum Hactenus Apuleius, cui si credimus, non potest esse temperatus modus Dorius, qui ad bellum accendit, nisi forte iuris in præliū moderatius canebant tibiæ, quod illic plus valeat sibi præsens animus, quā furore percitus. Verū an in Apuleij verbis, pro Aeoliō legēdū sit Aetolicū siue Aetholiū, & pro Asium, Iassiū siue Iastiū ab Iade siue ἰασι, vt Ionicum intelligas modum, doctis expendendum relinquitur. Quamquam his non satis congruunt quæ refert Lucianus in Harmonide, καὶ ἑκάστης ἁρμονίας διαφυλάττειν τὸ ἴδιον, τῆς φρυγίου τὸ ἔνθεον. τῆς λυδίου τὸ βακχικόν, τῆς δωρίου τὸ σεμνόν, τῆς ἰωνικῆς τὸ γλαφυρόν. i. Vniuscuiusq. harmoniæ seruare proprietatē, Phrygiæ diuinū impetū, Quod Apuleius uertit religiosū, Lidiæ bacchanalem furorem, siue licentiā, Doricæ seueritatē, Ionicæ iucunditatem, Quod Apuleius videtur transtulisse varium. Contra Dion in commentariis de regno refert, Alexandrum magnum ad bellum accendi solere Timotheo musico Dorium incinente. Athenæus libro 14. Doricæ harmoniæ tribuit τὸ ἀνδρῶδες, καὶ τὸ μεγαλοπρεπὲς, καὶ τὸ σφοδρόν. id est, seueritatem, maiestatem, ac vehementiam, vt quæ neq. dissoluta sit, neq. hilaris, sed tristis, minimeq. varia. Iam his recentior Boethius in præfatione libri De musica, ostendit hanc artem ad mouendos affectus præcipuam habere uim, proq. ratione modorum, alios atq. alios animi motus vel excitare uel sedare. Addit Pythagoram incentione modi Phrygij incitatum adolescentem patria barbarum, quippe Tauromitanum, vino temulentum, ira furentem, cum iam ædibus amicæ, quæ riualem admiserat, ignem admouere tentaret, tibicina iussa spōdeos succinere, ad sobriam mentem reuocasse. Boethius refert iuuenem Phrygio modo fuisse incitatū, ac mutato modo ad se redisse, nec exprimit in quem modū sit mutatus Phrygius. M. Tullius quem illic citat Boethius, neutrius meminit modi, tantum ait spondeorum incentione fuisse sedatum adolescentem. Si Timotheus Dorio modo concitabat Alexandrum ad bellum, & hic adolescens ad expugnandam domum Phrygio fuit accensus, apparet modos hos non multum inter se discrepare. Lucianus Phrygio tribuit τὸ ἔνθεον, i. furorem, sed sacrum duntaxat. Huius autem furoris Plato tria facit genera. vnum quod poetis immittant Musæ, alterū quod vatibus immittit Apollo, tertium quod amantibus Cupido. Habet autem & Bacchus & Mars furorem suum. Itaq. iuuenis ille triplici furore correptus insaniebat, Bacchi, Cupidinis & Martis. Pyrrhichios autem ad prælium acuere alias docuimus, vnde illud πυῤῥίχην βλέπων, de trucibus & commotis. Pyrrhichio autem contrarius est spondeus. Quod ni Boethius dixisset mutatum modum, probabile esse poterat eundem modum Phrygium, & incitare Pyrrhichiis & sedare spondeis. Et haud scimus an Boethius cum ait immutatum modum, sentiat non mutatas harmonias, sed vocis celeritatem. Videtur locus prouerbio, cū ad diuersa trāsitur, veluti si quis de rhetorū præceptis sermonem exorsus ad Theologicā materiam digrediatur. Veteres, vt arbitramur, de generibus harmoniarū diuersa tradiderunt, quod ipsa mutatis gentium moribus pariter sint immutata. Briscorū.n. Asianorū laudata est seueritas, priusquam luxu effeminarētur. Idem vsu venit Laconibus, in quibus sunt Dores. Hinc illa mixturarum nomina ὑποδώριον, μιξολύδιον, ὑπερμιξολύδιον. Athenæus hypodorium modum putat eundē esse cum Aeolio, cui tribuit tumorem ac fastū, & submolle quiddā. Quidā musices studiosi affirmant difficillimum esse transitum a Dorio ad Phrygium. Ostendimus & alias, Phrygium melos, σκόλιον appellatū, & in funebribus næniis adhiberi solitum. Quod si Dorius cantus Phrygio diuersus est, vtpote qui ad belli cupiditatē inflāmet, consentaneū est illū Pyrrhichiis cōstitisse, quādoquidem Spondeo contrarius est Pyrrhichius. Verū de his harmoniarum generibus permulta Plato in libris de rep. Rursus in Lachete docet hanc esse vere Doricā cantionē, & Græcam harmoniā nō Phrygiā, neq. Ionicam, neq. Lydiam, si vita concordet cum oratione bona Nōnulla Plutarchus, in libro de musica. Nos quātum ad percipiendum adagij sensum sat est, attigimus.

A carcere.

Ἀπὸ βαλβῖδος, id est, A carcere, siue repagulo, i. ab ipso rei principio. Sumptum a certaminibus equestribus, vbi cursus initium est a carceribus, id est, repagulis, finis meta. Itaq. cum exorsum negotij significamus, ab ipsis carceribus dicimus: cum finem, ad metam vsque. Veluti si quis dicat fœdum esse, si quis artifex ab ipso statim carcere peccet: aut neminem tam ignauum, qui non ἀπὸ βαλβῖδος strenuus esse videatur. Extat apud Aristophanem. Cōfine quod alibi positum est, ἀπὸ γραμμῆς, id est, A linea.

A cœlo ad terram.

Ἀπὸ οὐρανοῦ μέχρι γῆς, i. A cælo ad terram. Prouerbialis figura, perinde valens quasi dicas, quacunq. de re, ab extremo initio vsq. ad supremum finem. Sic apud Plautum in Persa licitatori roganti, num ex puella quædam scitari liceret, venditor quantum vellet percontari permittens, A cælo, inquit, ad terram, quod lubet.

Mores amici noueris, non oderis.

PORPHYRION in Horatium, hunc versum prouerbialem admonet fuisse,

Mores amici noueris, non oderis.

Eum nos inter Græcas sententias repertum restituimus. Et enim huiusmodi,

Ἦθη φίλου γίνωσκε, μισήσῃς δὲ μή.

Admonet in amicorum moribus quędam vitia dissimulanda, sic vt intelligantur quidem, sed tamen tolerentur, ne seuerior & oculatior in obseruandis amici malis subuertas amicitiam. Atq. id præcepti locum habebit in leuioribus morbis, non in his quæ ad famā, aut ingens periculum pertinent amicorum. Non nosse amici vitia, est hominis parum deligentis quos diligat: odisse, parum ciuilis. Noscenda sunt vt aut corrigas, aut certe minuas: at non sic, vt ob ea videaris amicum odisse. Siquidem nulli futurus est amicus, qui nihil vitiorū in amico ferre possit.

Bithus contra Bacchium.

BITHVS & Bacchius nobile par gladiatorū fuit, quorum mētionē Suetonius quoq. fecit, pares arte, pares audacia. Proinde quoties duo æqualiter improbi cōtēdunt inter sese, ita vt neuter alteri uelit cōcedere, nō intempesti-

viter dicemus, Bacchium cũ Bitho commissum. Horatius in Sermonibus,

-Vti non
Compositus melius cum Bitho Bacchius.

Rupili Persiiq., parem inter ipsos improbitatem & maledicentiam significans. Quidquid insigniter improbũ est, & ad omnem contentionem paratum, gladiatoriũ appellamus. Gladiatoria corporis firmitas, gladiatoria audacia, gladiatoriis animis ad me adfectãt viam. Marcus Tullius in Philippicis Antonij fratrem aliquoties Mirmillonem appellat. vt in Philippica sexta: Etiã ne ab hoc Mirmillone Asiatico, senatus mandata, legatorum verba audientur?

Eserninus cum Pacidiano.

SIMILE *fuerit illud ex Lucilio, Eserninus cum Pacidiano compositus. Erant & hi gladiatores per omnia pares, longeq. omnium nobilissimi. M. Tullius in libro De optimo oratorum genere: A me autem, quo maximis minima conferam, gladiatorum par nobilissimum inducitur. Aeschines tamquam Eserninus, vt ait Lucilius, non spurcus homo, sed doctus & acer, cum Pacidiano hoc componitur, optimus longe post homines natos.*

Bis septem plagis Polypus contusus.

Δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πλύναξε πιλούμενος. *id est,*

Plagis adactus Polypus quattuor decem.

Dici solitum, vbi quis multo tandem malo fit emendatior. Quemadmodum accidit indomitis adolescentibus, qui plurimorum experientia malorum tandem cicurantur. Conueniet & in eos qui duriore ingenio præditi, non nisi grauibus suppliciis corriguntur. Aiunt Polypum piscem captum diu multumq. tundi cædiq. solere, quo mitior fiat, & ad esum accommodatior. Auctor Zenodotus.

Mopso Nisa datur.

SCHEMA *prouerbiale videtur & illud apud Vergilium in Pharmacentria, Mopso Nisa datur: cum præter omnium spem res præclara contingit cuipiam prorsus indigno, vt nihil iam non posse sperari vel a quouis appareat.*

Mopso Nisa datur. quid non speremus amantes?

Est autem emphasis in nominibus. Nam Mopsum dicens, intelligit infimum, abiectissimumq. pastorem. Nisam puellam insigni forma. Non abludit hinc illud Sophoclis in Aiace flagellifero,

Οὐκ ἔστ' ἄελπτον οὐδέν. *id est,*
Nihil est, quod haud sperare liceat.

In eandem sententiam Linus apud Stobæum:

Ἔλπεσθαι χρὴ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' οὐδὲν ἄελπτον
Ῥάδια πάντα θεῷ τελέσαι, καὶ ἀνήνυτον οὐδέν. *id est,*
Speres cuncta, nihil quod non contingere possit.
Omnia sunt magnis factu procliuia diuis.

Quid nisi victis dolor.

Τί ἄλλο ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; *id est, Quid aliud quam victis dolor? Vsurpandum vbi palam fit in contumeliã quippiam. Sumptum a dicto Brenni palam illudentis Romanos in appendendo auro, quod stipulatus fuerat ab illis, desperantibus auxilium, vt e Romanis finibus abduceret Gallorum exercitum. Sed ipsius Plutarchi verba libitum est subscribere:* Εἶτα δόξαν τοῖς κρατίστοις, συνελθόντες εἰς λόγους Βρέννος καὶ Σουλπίκιος ὁ χιλίαρχος τῶν Ῥωμαίων, ὡμολογήθη, τοὺς μὲν χιλίας λίτρας χρυσίου καταβαλεῖν, τοὺς δὲ λαβόντας ἐκ τῆς πόλεως καὶ τῆς χώρας αὐτίκα ἀπελθεῖν. ἐπὶ τούτοις γενομένων ὅρκων καὶ τοῦ χρυσίου κομισθέντος, τῶν δὲ Κελτῶν περὶ τὸν σταθμὸν ἀγνωμονούντων, κρύφα τὸ πρῶτον, εἶτα φανερῶς ἀφελκόντων καὶ διαστρεφόντων τὴν ῥοπήν, ἠγανάκτουν οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ Βρέννος οἷον ἐξυβρίζων, καὶ καταγελῶν ἀποδυσάμενος τὴν μάχαιραν ἅμα καὶ τὸν ζωστῆρα προσέθηκε τοῖς σταθμοῖς. πυνθανομένου δὲ τοῦ Σουλπικίου τί τοῦτο; τί γὰρ ἄλλο εἶπεν, ἢ τοῖς νενικημένοις ὀδύνη; τοῦτο μὲν ἤδη παροιμιώδης λόγος γέγονε, *id est, Itaq. cum placuisset, vti principes in colloquium venirent Brennus, & Sulpitius Romanorum ductor, conuenit vt Romani mille libras auri dependerent: hi simul atq. accepissent aurum, ex urbe atq. ex agris discederent. Super his cum iusiurandum intercessisset, iamq. aurum esset adductum, Galliq. pacta fidei immemores initio furtim, mox palam deprimerent, detorquerentq. lancem, Romanorũ aduersus illos coorta est indignatio. At vero Brennus tãquam per ludibrium & irridendi caussa ensem vna cũ baltheo exutum lancibus adposuit. Porro Sulpitio roganti, quid hoc esset rei, Quid enim aliud, inquit, nisi victis dolor? Atq. id dictum iam in prouerbium abijt. Cuius meminit Festus Pompeius, illud addens: Cũ Camillus Brennum insidijs circumuentum concideret, & ille quereretur contra fœdus fieri, retorsit in eum suã vocem, Væ victis. Sic etenim Festus effert prouerbiũ. Vnde palam est, dolorem, non opprobrium in Plutarcho vertendum fuisse. Lapus interpres aut lapsus est, aut vsus est exemplari, in quo scriptum erat* pro ὀδύνη ὄνειδος. *Huc adlusisse videtur Plautinus Ballio: Væ victis, cum victus vel iniquis conditionibus parere cogitur. Et, ni fallimur, Vergilius in Mœride,*

Nunc victi tristes, quoniam fors omnia versat,
Hos illi, quod nec bene vertat, mittimus hædos.

Nonius Marcellus in dictione cestus, citat titulum Satyræ Varronianæ, Væ victis.

Aquam bibens nihil boni parias.

Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις. *id est,*

Aquam bibens probum & vtile paries nihil.

Huius auctorem ferunt Demetrium Halicarnasseum: cuius sensus est, a poetis nihil præclarum, aut posteritate dignum, aut venustum proficisci, si biberint aquã, hoc est, si pauperes fuerint, & tenui victu. Horatius,

Nulla placere diu, neq. viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Item Iuuenalis,

Quod si Vergilio puer, & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. Idem,
-Satur est cum dicit Horatius, Obe.

Demetrii Halicarnassei distichon huiusmodi citatur a Zenodoto, etiam si in epigrammatis refertur Nicerati titulo,

Οἶνός τοι χαρίεντι, φασίν, ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ,
Ὕδωρ δὲ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις.

Quãquã apud Athenæũ secus refertur versus prior,

Οἶνός τοι χαρίεντι πέλει μέγας ἵππος ἀοιδῷ. *id est,*
Sane magnus equus lepido sunt vina poetæ.

Iidem

Iidem versus referuntur ab Athenęo, secundo Dipnosophistarum libro, ex epigrammate quodam, quod quidam scripserat in Cratinum, qui frequenter in comœdiis taxatur vt vinosus. Quin & Horatius eloquentiam vino tribuit,

Fœcundi calices quem non fecere disertum?

Martialis,

Possum nil ego sobrius, bibenti
Succurrunt mihi quindecim poetę.

Aristoteles libro De naturis animantium octauo, Psittacum loquaciorem fieri putat, si vinum biberit.

Digna canis pabulo.

Ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος, id est, Digna canis pabulo. Ferme perinde valet ac si dicas, Dignus operarius mercede sua. Et Vix quisquam est tam inutilis minister, quin si non amplo salario, certe victu dignus esse videatur. Refertur a Suida. Quadrabit in hominem nō vsquequaq. reiiciendum, atq. inutilem: aut in hominem assentatorem.

Canis digna sede.

Ἀξία ἡ κύων θρόνου, i. Canis digna sede. Cū nouus honos obtigit cuipiam immerenti. Sumptum videtur a Meliteis canibus, quibus nonnullę mulierculę maiorem habent honorem quam ipsis maritis. Nisi mauis referre ad Anubim Aegyptiorum deum. Porro constat, canibus a dominis tantum honoris habitum, vt defunctis etiā monumenta statuerint. Refertur a Diogeniano.

Si vinum postulet, pugnos illi dato.

Αἰτεῖ μὲν οἶνον, κονδύλους αὐτῷ δίδου. id est,

Si vina poscat ille, pugnos porrigę.

Vbi pro bonis rebus exspectatis, diuersa accipiuntur. Sumptus est hic senarius e tragœdia quapiam, de Cyclope & Vlysse. Est autem notissima fabula, quemadmodum apud Homerum Vlysses Polyphemo Cyclopi vinum petenti subinde porrigit, quo simul atq. iam temulentus sopitusq. iaceret, palo prę usto oculum illi perterebrauit. Putant metaphoram a pueris ductam, qui petentes non petenda, nō nunquam colaphos recipiunt. Terentius in Phormione: Pugnos in ventrem ingere. Pugnos plagas ipsas vocat, itidem vt Gręci κονδύλους. Adagium refertur a Suida.

Pro perca scorpium.

Ἀντὶ πέρκης σκορπίον, id est, Pro perca scorpium. Vbi quis optima captans, pessima capit. Nam perca piscis est vel maxime laudatus, cuius identidē meminit Athenęus, gulonum delicias recensens. Scorpius letalis est, quāquam est & piscis huius nominis, contempti saporis, de quo magis sentire videtur adagium. Simili figura dixit Lycophron,

Ὁ δ' αὖτε πιπὼς σκορπίον λαιμῷ σπάσας. id est,
At scorpium ille glutiens pipus vicę.

Est enim pipo auis genus.

Pro beneficentia Agamemnonem vlti sunt Achiui.

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα τίσαν Ἀχαιοί. id est,

Pro meritis male tractarūt Agamemnona Graij.

Quidam ad hunc efferunt modum:

Ἀντ' εὐεργεσίας Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί. id est,
Pro benefactis uinxerunt Agamemnona Graij.

Dicebatur in ingratos, qui pro summo beneficio summum remetiuntur maleficium. Agamemnon enim tot exhaustis laboribus in expugnanda Troia, pro dignitate Gracia, domum reuersus, veste inexplicabili inuolutus, interfectus est a Clytemnestra, auxiliantę Aegistho adultero, Annotatum est, hoc fere accidere viris de repub. bene meritis, vt pro benefactis pessimā gratiā tulerint a populo. Pindarus in Pythiis hymno quarto, φαντὶ δ' ἔμμεν τοῦτ' ἀνιαρότατον, καλὰ γιγνώσκοντ' ἀνάγκᾳ ἐκτὸς ἔχειν πόδα. id est, Aiunt autē hoc esse molestissimum, qui norit honesta necessitatę foris habere pedem: hoc est, non frui bonis, cum ipsę bene meritus sit de aliis, sed pro bene factis male audirę.

Cane Tellenis cantilenas.

Ἆιδε τὰ Τελλήνιος, id est, Cane cantiones Tellenis. Quidam dici putant de dicacibus, mordacibusq.: quidam dę inepte loquaculis. Nam Tellenem hunc, tibicinem quendam fuisse, poetam item carminum ineptissimorū. Alij tradunt, hunc iocos quosdam versibus lepidissimis descripsisse, non sine multo sale scommatum. Meminit huius Tellenis Diarchus Messenius apud Zenodotum. Item Plutarchus in Apophthegmatis.

Azanæa mala.

Ἀζάνια κακά, id est, Azanęa mala. Dici solitum, vbi quis in re perdifficili & infrugifera plurimum sumeret laboris. Aut vbi res esset cuipiam cum homine difficili, moroso, intractabili, tenaci. Tradunt Azanaa regionē quampiam esse Arcadiæ, sterilem & culturæ inhabilem: in qua coloni multo sudore parum fructus referunt. Hac ferme traduntur a Gręcarum paræmiarum collectoribus. Ceterū Stephanus de nominibus urbiū, veluti fontem aperit nobis huius adagij. Siquidem is complures refert Azanias: unā quę sit Arcadię pars: in hac fontem quempiam esse, cuius aquam qui gustarit, hunc vsque adeo a vino abhorrere, vt nec odorem ferat. Alteram Massilię, tertiam Phrygię, cuius mentionem fecerit etiam Strabo libro Geographiæ 12. De hac Hermogenes, citante Stephano, huiusmodi quandā narrat fabulam. Cum illic frequentes essent villę rusticorum, orta ob sterilitatem agrorum fame, collecti pastores rem diuinam fecerunt, fertilitatem a diis petentes. Ceterum cum dij non audirent illorum vota, perduraretq. agrorum sterilitas, Euphorbus e pastoribus quidam nouum sacrificij genus excogitauit. Immolauit enim δασυποῦν καὶ ἐχῖνον, quod Phrygum lingua sonat, vulpem & Echinum. Hac hostia placatis diis, agros feraces esse cœpisse. quod vbi finitimis pastoribus esset cognitum, Euphorbo sacerdotium & imperium detulerunt: post loci nomen commutatum est, proq. Azania ἐξεανάγουι vocatum, quod perinde sonat Phrygio sermone, quasi Græce dicas, ἐχινάλωπεκα, Latinę, Echinouulpem. Huiusmodi ferme Stephanus, ex quibus coniectari licet, ex ea fabula natam paræmiam.

Capra nondum peperit, hœdus autem ludit in tectis.

Αἴξ οὔπω τέτοκεν, ἔριφος δ' ἐπὶ δώματι παίζει. id est,

Nondum enixa capra, at iā ludit in ędibus hœdus.

Qui postrema perfectaq. iam aggrediuntur, præteritis iis quæ præcessisse oportuit. Aut qui gloriãtur iã adsecutos sese, cuius ne fundamẽta quidem sunt iacta. Aut qui rem agunt præpostere. Prius est enim peperisse, quam vt hædus ludat in tectis. Refertur a Zenodoto.

Reperit deus nocentem.

Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, *i. Reperit deus nocentem. Cum tãdẽ vltio contingit improbis, quasi diuinitus immissa. Theocritus in Idyllio decimo,*

> Εὗρε θεὸς τὸν ἀλιτρόν, ἔχεις πάλαι ὧν ἐπεθύμεις. *id est,*
> *Inuenit deus impium, habes quæ olim cupiebas.*

Theocriti Scholiastes indicat, prouerbium & alia forma solitum efferri, εὗρε θεὸς αἴτιον. *Simile est Homericum illud Iliados Δ.*

> Εἴπερ γάρ τε καὶ αὐτίκ' Ὀλύμπιος οὐκ ἐτέλεσσεν,
> Ἔκ τε καὶ ὀψὲ τελεῖ, σύν τε μεγάλῳ ἀπέτισαν. *id est,*
> *Quãquam etenim non punit Iupiter ilico sontem,*
> *At faciet tandem, & luerint sua crimina magno.*

Huc pertinet illud Sophocleum,

> Ὅτῳ θεῶν τις
> Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. *id est,*
> *Vbi quis deorum læserit,*
> *Nemo queat suffugere quamlibet potens.*

Adstipulatur autem senarius ille prouerbialis,

> Θεοῦ δὲ πληγὴν οὐχ ὑπερπηδᾷ βροτός. *id est,*
> *Plagam deorum nullus hominum suffugit.*

Pindarus item in Pythiis,

> Θεὸς ὃ καὶ πτερόεντ' αἰετὸν κίχε, καὶ θαλασσαῖον παραμείβεται
> Δελφῖνα, καὶ ὑψιφρόνων τιν' ἔκαμψε βροτῶν. *id est,*

Deus & alatam aquilam adsequitur, & marinum præuertitur delphinum, & elatorum quempiam depressit mortalium.

Adstipulatur huic sententiæ & in Olympiis,

> Εἰ δὲ θεὸν ἀνήρ τις ἔλπεταί τι λαθέμεν ἔρδων, ἁμαρτάνει. *Id est,*
> *Quod si deum homo quispiam sperat falsurum se, cum agit aliquid, errat.*

Ignauis semper feriæ sunt.

QVI vacant otio, *feriari dicuntur, & otiosi feriati, & otium feria, quæ metaphoræ tamquam in prouerbium recepta sunt. Theocritus in Bucolicis,*

> Ἀεργοῖς αἰὲν ἑορτά. *id est,*
> *Semper feria inertibus.*

Nam feriis etiam ethnici a prophanis negotiis abstinebant. Qui fugitant laborem, optant dies festos; quo liceat otiari, uentriq. & voluptatibus indulgere. Siquidem antiquitus in hoc dabantur agricolis feriati dies aliquot, vt lusu reficerent lassitudinem. Admiscuerũt autem religionem, quo moderatiores essent lusus. Sed vt ad prouerbium reuertamur, apte accommodabitur in eos qui nũquam non caussantur aliquid, quo sint in otio, veluti quibus insuaues sunt litteræ, nũc excusant valetudinem, nunc occupationes rei domesticæ: nõ nũquam obstat rigor hyemis, alias æstatis feruor, interdum autumni periculosum cœlum. Demum auocat a libris, veris amœnitas, mox fugitura. Prãsi negãt esse rẽ habendã cum libris, antequã cõcoxerit stomachus. Impransis obstrepit fames, quo minus libeat. Luci dicunt ignauum esse, domi desidere. Ceterum ad lucernã vigilare, oculis inimicum. Si suppetit res domestica, quorsum opus, inquiunt, litteris? Si deest, negãt pauperẽ posse philosophari. Iuuenis negat, æui florẽ curis senilibus absumẽdũ. Prouectior ait, valetudini parcẽdũ.

Catulæ dominas imitantes.

Τὰς δεσποίνας αἱ κύνες μιμούμεναι, *i. Dominas imitãtes catellæ. Vbi serui dominorum ferociam repræsentant, aut discipuli præceptoris resipiunt arrogantiam, aut ministri principum fastum. Breuiter quoties ii qui subsunt, eorum exprimunt mores, sub quorum imperio degunt. Vnde & illud Iuuenalis,*

> *Maxima quæq. domus seruis est plena superbis.*

Videas autem & Melitæas, opulentarum mulierum delicias, fastum, lasciuiam totamq. ferme morum imaginem reddere. Vsurpatur hoc adagium a Platone, libro de repub. octauo, Ἀτεχνῶς γὰρ αἵ τε κύνες κατὰ τὴν παροιμίαν οἷαίπερ αἱ δέσποιναι. γίγνονταί τε δὴ καὶ ἵπποι καὶ ὄνοι πάνυ ἐλευθέρως καὶ σεμνῶς εἰθισμένοι πορεύεσθαι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐμβάλλοντες τῷ ἀεὶ ἀπαντῶντι, ἐὰν μὴ ἐξίστηται. *i. Palã.n. tum catellæ, iuxta prouerbiũ, tales quales sunt dominæ. Tum & equi & asini tales reddũtur, qui adsuefacti fuerint admodum libere, fastuoseq. per uias ingredi: semper incursantes in obuium ni cedat.*

Tantali pœnæ.

Ταντάλου τιμωρίαι, *i. Tantali supplicia. De iis dicendum, quibus adsunt quidem bona, verum his frui negatum est. A fabula Tantali sumptum, quem poetæ fingunt, apud inferos adsistere flumini sitiẽtem, quod si quãdo admouerit se potaturus, repente aquam labris contactam refugere. Tũ capiti imminere arborẽ pomis onustam, sed eam subito porrigenti manum alio subducere sese, atq. ita miserum præsente copia, inopia discruciari. Id olim in diuites parcos & sordidos dici vulgo solere, testis est Horatius in Sermonibus,*

> *Tantalus a labris sitiens fugientia captat*
> *Pocula. quid rides? mutato nomine de te*
> *Fabula narratur. congestis undiq. saccis*
> *Indormis inhians, & tamquam parcere sacris*
> *Cogeris, aut pictis tamquam gaudere tabellis.*

Idem in Odis,

> *Magnas inter opes inops.*

Gregorius Nazianzenus in epistola ad Basilium elegãter detorquet ad huius mundi delicias, quæ nũquam explent animum, Τάνταλοι, *inquit,* τινὲς καὶ κατάρατοι διψῶντες ἐν ὕδασι, τὴν ἐλεεινὴν ἐκείνην καὶ ἄτροφον Πανδαισίαν. *i. Tantalii & execrabiles sitientes in aquis, miserandam illam & nihil alimoniæ conferentem Pandasiam.* Πανδαισίαν *autem Græci vocant cõuiuium ex omni genere deliciarum apparatum.*

Viro seni maxillæ baculus.

Ἀνδρὸς γέροντος αἱ γνάθοι βακτηρία. *id est,*

> *Maxilla senibus scipionis est vice.*

Dici solitũ de iis qui ob defectas ætate vires, lautiore pariter & copiosiore victu coguntur uti, quo quod senecta deterit, vtcunq. sarciãt cibo. Manet & in hodiernũ senile verbum. Ego me dentibus meis sustento. Est autem velut ænigmaticum, reliquos ingredi pedibus, senes dentibus. Etenim quod decessit natiuo corporis succo,

ro, id tibi ac potus adminiculo farciendum. Videmus illud euenire vulgo, posteaquam destituit senes edacitas illa, vita finem imminere.

Ne verba pro farina.

Μὴ λόγως αὐτ' ἀλφίτω. *id est,*

Ne verba pro farinis.

Aduersus eos iaciebatur, qui beneficium verbis, non re dabant. Qui fere magnatum mos est, uti suos splendidis promissis alant. Bene autem admonet in Pandectis Pomponius iureconsultus, peculium re, non verbis augendum esse. Quadrabit item in eos, qui beneficium pollicitis rependunt. Aut qui consolantur oratione, cum auxilio sit opus. Veteres quidquid ad victum pertineret, ἄλφιτα vocabant. Apparet e comœdia quapiam sumptum, est enim hemistichium carminis Iambici trimetri. De prouerbio Aristophanico, νῦν περὶ τῶν ἀλφίτων, dictum est alias.

Ancoras tollere.

NONNVLLAM *prouerbij faciem habet, quod est apud M. Varronem in opere De re rustica, capite extremo, Ancoras tollere, pro eo quod est, moliri discessum, quod genus & illud, Talaria nectere. Hæc sunt huius verba; Interea redit ad nos Pauo. Et si vultis, inquit, ancoras tollere, latis tabulis sortitio fit tribuum, hoc est, si vultis omissa disputatione hinc abire. Quamquã hic adluditur ad ambiguam tabularum significationẽ, quæ tum nauticæ sunt, tum forenses, quibus suffragia ferebantur. Huic simile Quintilianicum illud: Oram soluere. Nam ita pleriq. legunt.*

Vino vendibili suspensa hedera nihil opus.

VINO *vendibili suspensa hedera nihil opus, id est, Vera virtus non eget alienis præconiis. Aut res præclaræ per se placent, neq. desiderant exoticam commendationem. Sumptum apparet a cauponum more, quã vinariis tabernis signum hederaceum solent prætendere. Ita Plautus idem in Pœnulo: Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere, proba merx facile emptorem reperit. Horatius,*

Vbi largius æquo
Laudat venales qui vult extrudere merces,

Canere ad myrtum.

Ἄδειν πρὸς μυῤῥίνην, *id est. Ad myrtum canere, prouerbio iubebatur imperitus litterarum & infacundus, quiq. non posset apud eruditos loqui. Hinc sumpta metaphora, quod apud veteres mos esset, vt in conuiuiis singuli suam cantionem canerent: quod si quis citharã accipere recusasset, vtpote musices ignarus, is per iocũ accepto ramo laureo seu myrteo, cogebatur ad eum canere. Porro priscis hunc canendi fuisse morem testatur & Fabius, lib. Institut. 1. Vnde, inquiens, etiã ille mos, vt in conuiuiis post cenam circumferretur lyra: cuius cum se imperitum Themistocles confessus esset, vt verbis Ciceronis vtar, habitus est indoctior. Sed veterum quoq. Romanorum epulis fides ac tibias adhibere moris fuit. Plutarchus primo Sympòsiacon libro scribit, olim fuisse morem, vt in conuiuio primum voce communi deum canerent παιωνίζοντες, vt ait: deinde myrteum ramum vnicuiq. tradi solere, quem αἴσακον vocatum existimat, quod is qui cum accepisset, caneret. Post lyra circumlata, qui peritus artis fuisset, eã accipiebat, canebatq. sonum chordarum ad uocẽ adtemperans. Recusantibus autem musices imperitis, σκόλιον carmen dicebatur, quod non esset vulgare, neq. cuiuis facile. Alij dicunt myrtum non solere ordine circumduci, sed a sponda ad spondam transferri, vt posteaquã cecinisset is qui in prima sponda primus sedebat, ei traderet, qui in secundo lecto primus accumberet, hic rursum tertij lecti primo. Deinde rursum primi lecti secundus, secundo loco in secunda accumbenti sponda traderet, eumq. ad modum per omnes iret. Hæc ferme Plutarchus.*

Admeti nænia.

Ἀδμήτου μέλος, *id est, Admeti nænia. De tristi lugubriq. cantione. Accommodari poterit ad orationem querulam ac miserabilem. Accipitur enim cantilenæ genus, quod σκόλιον vocant, de quo multa Iulius Pollux. Dictum est autem obliquum, vel a tibiarum figuris, vel quod in conuiuiis, quemadmodum modo diximus, obliquo ordine a lecto in lectum flecterentur canendi uices. Quidam huiusmodi cantiones faciles & illaboratas intelligunt: nimirum quales oportet esse, quæ inter pocula canuntur & ex tempore. Verum de iis, deq. superiore prouerbio, qui uolet copiosius edoceri, legat Aristophanis interpretem, in eo quem mox indicabimus loco. Adagium ad huiusmodi fabulam referunt: Admetus rex fuit Theræorum, cuius armenta pauisse fingitur Apollo, mercede conductus, cũ ex Olympo depulsus, humana specie exsularet apud mortales. Exilij caussam hanc adserunt: Aesculapius Apollinis filius Chirone præceptore medicam artem perdidicerat; deinde sanguine qui ex Gorgonis fluxerat venis, a Pallade accepto, per hunc plurimos restituit sanitati. Porro sanguine qui e sinistris defluxerat uenis, ad perniciem hominum utebatur, qui e dextris, ad salutem. Quin fabulis uulgatum est, illum etiam uita defunctos quosdam in uitã reuocasse. Quare ne pro deo haberetur apud mortales, cũ id uideretur præstare quod deorum est proprium, Iupiter illum fulmine percussit. Ob id indignatus Apollo, Cyclopes qui Ioui fulmen illud fuerant fabricati, peremit. Quam rem indigne ferens Iupiter, Apollinem destinarat e cælo ad inferos præcipitem dare, sed Latonæ interuentus, precesq. mitiorẽ pœnam impetrarunt. Itaq. cælo interdictũ est, iussusq. solum uertere, damnatus ut annum apud hominẽ mortalem mercede seruiret. Igitur ad Admetum profectus Apollo regis armenta, sicuti dictum est, pascebat & ut erat artifex, effecit ut omnes uaccæ gemellos parerent. Cumq. apud Admetum perquam humaniter esset habitus, ut patrono gratiam officii referret, a parcis impetrauit, ut cum in illarum fusis Admeti fatalis dies uolueretur, liceret hac lege mortem effugere, si quem alium reperisset, qui uolens illius uice mortẽ oppetere uellet, suiq. capitis dispẽdio illius uitam redimere. Ergo cum adesset dies ille fatalis, neq. quisquam inueniretur, qui mortis uicarius esse uellet, patre etiã ac matre recusantibus, una Alcestis uxor mariti uitam sua cariorem habuit. Qua defuncta stridula quadam & lugubres næniæ decantabantur adsidue apud*

Admetum, donec mota Proserpina, remisit Alcestidē. Aut, ut quidam dicunt, donec Hercules expugnato Orco, hanc ad superos reduxit. Meminit ἐπὶ τὰ μέλας *et Euripides in Alcestide*,

Διαινῶ δ᾽ ἐν μέλανι κέντω. *id est,*

At cantiones duplices audire erat.

Notat etiam Aristophanes in Vespis,

Ἄδμητε λάβων λαβόμενος τῆς δεξιᾶς

Ἀδμήτε λόγον, ὦ ᾽ταῖρε μαθὼν τοὺς ἀγαθοὺς φίλει

Τούτῳ τί λέξεις σκολιόν; *id est,*

Canit Cleonis apprehensa dextra

Verbum Admeti doctus, amice diligito probos,

Huic quid obliquum loqueris?

Miscet Iambicis anapæstica. Interpres citat hos versiculos ex fabula Ciconijs.

Ὁ μὲν ἦδεν Ἀδμήτου λόγον πρὸς μυρρίνην,

Ὁ δ᾽ αὐτὸν ἠνάγκαζεν Ἁρμοδίου μέλος. *id est,*

Atq. is quidem canebat Admeti modos

Ad myrtum, vt alter adegit Harmodij melos

Vt caneret.

Congerit & alia quædam non indigna cognitu, quæ licebit inde petere.

Bellum haudquaquam lacrymosum.

Ἀδάκρυος πόλεμος, *id est, Bellum lacrymis carens, vbi victoria contigit citra cædem & sanguinem. Aut vbi quis e periculoso quopiam negotio sic extricauit sese, vt nullo suo malo discesserit: siue cum rixosi uerbis inter se digladiantur, nec est quidquam periculi, ne veniatur ad manus. Aut vbi certamen agitur eiusmodi, vt neutri parti quidquam accidat incommodi, uelut in conflictatione litteraria, in qua uictus discedit eruditior, victor amicior. Natum aiunt e vetusto quodam oraculo Dodonæo, quo responsum Lacedæmoniis aduersus Arcadas pugnaturis:* ἀδάκρυον πόλεμον ἔσεσθαι, *id est, Bellum sine lacrymis futurum. Deinde contigisse illis uictoriam nemine prorsus interfecto. Nos item incruentam victoriam uocamus, cum nulla cæde contingit uictoria: & apud Græcos,* ἀναιμωτὶ νικᾶν, *id est, Citra sanguinem uincere. Plutarchus in commentario de fortuna Romanorum,* ἀδάκρυον νίκην *appellat eam quam Paullus Aemilius de Persa reportauit. Effertur prouerbium etiam ad hunc modum,* ἀναίμακτον ἔστησε τρόπαιον, *id est. Incruentum statuit trophæum. Celebratur inter Pittaci oracula illud quoque:* δεῖν τὰς νίκας ἄνευ αἵματος ποιεῖσθαι, *Oportere victorias citra sanguinem fieri Auctor Laertius. Nec abhorret hinc illud quod in Græcorum cōmentariis reperitur:* πόλεμός τις ἀσίδηρος ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα κεκίνηται, *id est, Bellum quoddam absque ferro motum est in Græcia. Significat autem bellum, quod oratione, non armis peragitur. Atq. hęc tū magis erunt prouerbialia, si longius trāsferantur: vt pūta, ad litem forensem, contentionem, aut aliud id genus certamen.*

Flet uictus, uictor interiit.

Κλαίει ὁ νικηθείς, ὁ δὲ νικήσας ἀπώλετο, *id est,*

Qui uicit, periit, plorant qui succubuere.

Quoties vtraq. pars magno suo malo discedit: ita ut pleruną. in bellis solet accidere. Item in litibus forensibus, in contentionibus. Nam Hesiodus duas facit Eridas, quarum altera pestifera sit mortalibus, altera frugifera. In priore certaminis aggere qui viceris, discedit improbior, victus sit infelicior. In posteriore qui superior euaserit, discedit clarior: qui superatus fuerit, discedit seipso melior. Tradunt hoc natum a Sibylla Erythręa uaticinio, quod edidit de pugna apud Cheroneam commissa. Nam illic Athenienses cum Thebanis uicti perierunt: Philippus victor protinus a Pansania sublatus est. Meminit huius Georgius Gemistus in Hellanicis. Quāquā idē olim usu uenit Troianis & Græcis, post insanissimū bellū, pro mala muliercula tot annos gestū. Nā Troia funditus euersa est, Gręci uictores aut in reditu perierūt, aut domi reperere perniciē.

Timidi numquam statuerunt trophæum.

Ἀλλ᾽ οὐ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες, οὔπω

Τρόπαιον ἔστησαν, *id est,*

At enim trophæum nobile haud umquam uiri

Statuere pauidi.

Suidas ex Eupolide citat. Vsurpatur a Platone in Critia: Ἀλλὰ γὰρ ἀθυμοῦντες ἄνδρες οὔπω τρόπαιον ἔστησαν. *Apte dicetur in eos, qui per animi socordiam inertiáq. nihil egregium, nihil arduum audent aggredi: aut qui periculi metu a magnis abstinent negotiis, cū insignis gloria non nisi magnis periculis contingat. Neq. triumphum egit quisquam qui non sit ausus Martis euentū experiri. Profertur & illud in timidos e Sophocle:* πάντα γὰρ τῷ φοβουμένῳ ψοφεῖ. *id est, Formidoloso strepunt omnia.*

Vna cum ipsis manipulis.

Αὐταῖς ἀμάλαις, *id est, Cū ipsis manipulis. Cū omnia funditus pereunt, hoc est, cum ne gluma quidem sit reliquum. Prouerbium a rusticis natum uidetur. Refertur a Suida.*

Ne Aesopum quidem triuisti.

Οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας, *id est, Ne Aesopum quidē triuisti. De uehementer stupidis & imperitis. Refertur a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Auibus:*

Ἀμαθὴς γὰρ ἔφυς, κοὐ πολυπράγμων.

Οὐδ᾽ Αἴσωπον πεπάτηκας. *id est,*

Indoctus enim es, neq. sat solers,

Neq. triuisti saltem Aesopum.

Nam antiquitus Aesopi fabellas etiam vulgus idiotarum tenebat. Has igitur qui non legisset, nihil scire uidebatur. Erat autem natione Phryx, seruus Xanthi, liber factus est ab Idmone cæco. Plato comœdiarum scriptor, fingit illum reuixisse. Ab hoc omnes fabellæ in quibus inducuntur animalia bruta, Αἰσώπειοι *dicuntur, quemadmodum in quibus homines, Sybariticæ, siue Sybaritides diminutiue.*

Vulpes bouem agit.

Ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει, *id est, Vulpes bouem ducit. Cum res absurde geritur. Nihil enim uulpi cum agricolationes veluti si quis poeta de rebus sacris concionetur: aut leno tractet rempublicam. Licebit & ad eum torquere, qui non ex animo, sed alio spectans, fingit sese quippiam uelle facere. Extat & hoc apud Suidam.*

Non

Non inest remedium aduersus sycophantæ morsum.

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστι συκοφάντου δήγματος, id est,

Aduersus ictum sycophantæ non inest.

Subaudiendum φάρμακον, *id est, remedium, dictum est in calumniam, cuius morsus non solum perniciosissimus est, verum etiam ineuitabilis, quod clancularius plerũque. Olim remedia quædam anulis inesse creditum est: veluti aduersus serpentium morsus, aut morbum aliquem, aut fascinationem. Est apud Aristophanem in Pluto, apud quem iactanti anulum magicum, in quo remedium esset aduersus omne malorum genus, respondetur,*

Ἀλλ' οὐκ ἔνεστιν συκοφάντου δήγματος

Quod imitatus videtur apud Athenæum libro 3. Aristophanes.

-Ἐὰν δ' ἄρα
Στρέφῃ με περὶ τὴν γαστέρ', ἢ τὸν ὀμφαλόν,
Παρὰ Φερτάτου δακτύλιός ἐστί μοι δραχμῆς. id est,
Quod si mihi aluum torserit,
Aut vmbilicum, est anulus drachma mihi
A Phertato emptus.

Indoctior Philonide.

Ἀπαιδευτότερος Φιλωνίδου, *id est, Indoctior Philonide. Hic Melitensis erat prægrandi corpore, ceterum insulsus & indoctus. Notatur aliquoties apud Aristophanem, vt mulierosus, & in parasitos profusus.*

Apage hospitem in tempestate.

Ἄπαγε ξένον ἐν χειμῶνι, *id est, Apage hospitem in tempestate. Dici solitum vbi quis importunius adueniret. Nam molestiam adferunt hospites, si quando in rebus aduersis & afflictis superueniunt. Quando familiares magis adesse conuenit ægrimoniæ lenitores. Si peregrini superueniant, ad calamitatis molestiam accedit pudor, interdum maxima malorum pars. Recte accommodabitur, si quando petitur quippiam a principe negotiis parum latis occupato. Admonet idem adagium, ne quis externus domesticis aliorum malis admisceat sese. Simile quiddam dixit Euripides in Alcestide:*

-Ἀρχαῖον ξένον
Στυγῶ δικαίως, ἐν κακοῖς ἀφιγμένον, id est,
An non mihi iure optimo
Inuisus hospes, qui in malis aduenerit?

Verba serui ad Herculem aduenientem, domo Admeti iam occupata luctu. Rursus in eadem fabula,

Ἀντιμένοις ὀχληρὸς εἰ μόλοι ξένος. id est,
Molestus hospes tristibus si aduenerit.

Dentem dente rodere.

DENTEM *dente rodere dicitur, qui carpit eum qui neque lædi queat, neque sentiat. Aut qui mordet pari mordacitate præditum quempiam. Martialis lib. 13. in obtrectatorem quendam:*

-Quid dentem dente iuuabit.
Rodere? carne opus est, si satur esse velis.

Simile illi, noli verberare lapidem.

Iouem lapidem iurare.

IOVEM *lapidem iurare, dicuntur qui sancte, & religiose deierant. M. Tullius Epistolarum familiariũ 7. ad Trebatium: Quomodo autem tibi placebit, Iouem lapidem iurare, cum scias iratum esse Iouem nemini posse? Sumptum a prisco feriendi fœderis ritu, quod a patre patrato manu tenente lapidem conceptis verbis peragebatur. Quemadmodum describit T. Liuius, & Macrobius. Vtebantur & Arabes lapide in feriendis fœderibus, quemadmodum refert Herodotus in tertio. Adagium varie poterit vsurpari. Ego tibi super hac re non dubitem, vel Iouem lapidem iurare. id est, quantumuis sancte. Huic iniurato fidem habere malim, quam tibi Iouem lapidem, vt aiunt iuranti. Iouem lapidem iurabat, nihil istiusmodi cogitatum fuisse, id est, magnopere asseuerabat. A. Gellius in Noctibus vsurpauit ad hunc modum: Iouem lapidem, inquit, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus sum ego iurare, Vergilium hoc numquã scripsisse. Apuleius in sermone De deo Socratis; Quid igitur iurabo per Iouem lapidem Romano vetustissimo ritu? Veteres per caput illius quem carissimum habebant iurabant, Romani per genium principis, Socrates per canem & anserem, Zeno Citiensis per capparim, plerique per brassicam,* ναὶ μὰ τὴν κράμβην, *quod multis exemplis e veterum poematibus repetitis docet Athenæus libro nono, eo quod huic diuinatoria quædã vis insit, eoq. & sacram habitam tradit.*

Cimmeriæ tenebræ.

M.VLTAM *obscuritatem, aut animi caliginem Cimmerias tenebras appellant. Lactantius Institutionũ diuinarum lib. 4. O cæcum pectus, o mentem Cimmeriis, ut aiunt, tenebris atriorẽ. Et hunc velut æmulatus diuus Hieron. vt Lactantianæ admirator eloquẽtiæ, Rogo, inquit, quæ tanta est cæcitas, & Cimmeriis, sicut aiunt, tenebris inuoluta? Natum adagium a Cimmeriæ regionis prodigiosa obscuritate. De qua Strabo lib. Geographiæ primo, scribit in hunc modum:*

Καὶ μὴν καὶ τὸν κιμμερικὸν βόσπορον οἶδε, τοὺς κιμμερίους εἰδώς, οὐ γὰρ δήπου τὸ μὲν ὄνομα τῶν κιμμερίων οἶδεν, αὐτοὺς δ' ἠγνόει, οἳ κατ' αὐτὸν ἢ μικρὸν πρὸ αὐτοῦ μέχρις ἰωνίας ἐπέδραμον τὴν γῆν τὴν ἐκ βοσπόρου πᾶσαν, αἰνίττεται γοῦν καὶ τὸ κλῖμα τῆς χώρας αὐτῶν ζοφῶδες, καί φησιν,

Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιλάμπεται.
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται. id est

Quin Bosphorum quoq. Cimmerium cognouit, vt qui Cimmerios non ignorarit. Neq. enim videlicet cũ Cimmeriorum nomen cognitum habuerit, ipsos ignorauit qui temporibus illius, vel paullo ante illius ætatem a Bosphoro ad Ioniam vsque terram omnem percursarint. Itaq. quo nam in climate sita sit illorum regio, velut innuit, cum eam caliginosam facit, &, vt ipsius vtamur verbis, vmbris ac nebulis tectã, siquidẽ

-Igneus illos
Haud vmquam irradiat Phœbus, nox atra sed illis
Ingruit assidue.

Porro locus quem Strabo citauit, quamquam verbis aliquot dinarians a poeta, est apud Homerum Odyssea 11.

Ἡδ' ἐς πείρατ' ἵκανε βαθυῤῥόου ὠκεανοῖο.
Ἔνθα δὲ κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
Ἠέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοὺς
Ἠέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
Οὔθ' ὁπότ' ἂν στείχῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα,
Οὔθ' ὅτ' ἂν ἂψ ἐπὶ γαῖαν ἀπ' οὐρανόθεν προτράπηται,
Ἀλλ' ἐπὶ νὺξ ὀλοὴ τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι. id est,

Ast ille Oceani peruenit summa profundi.
Illic sunt populiq. & mœnia Cimmeriorum,
Nubibus & cæca assidue caligine tecta.
Illos haud vnquam radijs sol aspicit ardens,
Nec quando astriferum curru petit arduus axem,
Nec rursum ad terras magno deuectus olympo,
Sed nox incumbit miseris mortalibus atra.

Cimmeriorum mentionem facit etiam M. Tullius, libro Academicarum quæstionum 4. Et Cimmerijs quidem, quibus aspectum solis, siue deus aliquis, siue natura ademerat, siue eius loci quem incolebant situs, ignes tamen aderant, quorum illis vti lumine licebat. Isti autem, quos tu probas, & cetera. Et in hac regione Naso poeta Somno deo regiam ędificauit, libro Transformationum vndecimo.

Est prope Cimmerios longo spelunca recessu,
Mons cauus, ignaui domus & penetralia Somni,
Quo numquam radiis Oriens, mediusue, cadensue,
Phœbus adire potest; nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæq. crepuscula lucis.

Apud Græcos constanter per duplex m scriptum inuenitur, tametsi refragatur etymologia, quam adfert Eustathius, autumans κιμμερίους *dictos, quasi* ἐν τῷ ἀέρι κειμένους. *Sed vero propius est,* χειμερίους *vocatos, quasi* χειμερίους, *quamquam hic quoq. m simplex.*

Frustra Herculi.

Εἰκῆ τῷ ἡρακλεῖ. *Frustra Herculi, subaudi calumniam struxeris. De his dici consueuit, qui sic omnia sua negotia gerunt, vt nemo queat aut audeat calumniari. Nam Herculi mos erat res alienas vi abducere, non dolo. Conueniet aut in vehementer laudatum, probatumq. aut in præpotentem, quem insimulare tutum non sit. M. Cato censorinus plus quadragies in ius vocatus fuisse memoratur, semper iudicum absolutus sententijs. Hunc Cæsar in Anticatonibus insimulauit auaritiæ. Id Plutarchus perinde scribit esse, quasi si quis Herculem insimulet ignauiæ. Nihil enim minus in Herculem quadrat, quam hoc criminis. Sunt qui putent congruere, cum aliquis omnia facit impune, nec a quoquam accusatur. Quemadmodum Hercules impune res alienas consueuit abigere.*

Ne in neruum erumpat.

TERENTIVS *in Phormione. Verum hoc sæpe Phormio vereor, ne ista fortitudo in neruum erumpat denique. Quadrat in temerariam inconsideratamq. audaciam, quæ plerumq. infelix esse solet, & in maximum malum aliquando adducere. Donatus interpres a sagittariis sumptam metaphoram existimat: qui dum neruum arcualem adducunt immodice, rumpunt nonnumquam, idq. non sine suo periculo.*

Adrastia Nemesis Rhamnusia Nemesis.

Ἀδράστεια νέμεσις, *id est. Adastria nemesis, subaudiendū, adest, aut aderit, aut eiusmodi quippiam. Licebit vti vel in eos quibus ob insolentiam arrogantiamq. fortunæ cōmutationē minamur, vel quia rebus florentibus ad calamitosam fortunam redacti sunt. Hanc quidam Nemesim deam esse putant, insolentiæ, & arrogantiæ vindicem, quæq. spes inmoderatas, & vetet, & puniat,* ἀδράστεια *dicta* ἀπὸ τοῦ ἀνέκφευκτον μηδένα δύνασθαι, *quod nemo nocens meritam pœnam vsquam effugerit: etiam si quando serius assequitur. Lucianus in meretriciis dialogis,* Ἐστί τις ἐκεῖ ἡ ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. *id est, Est dea quæpiam Adrastia, videtque ista. Euripides in Rheso.*

Ἀδράστεια μὲν ἁ Διὸς παῖς,
Εἴργοι στομάτων φθόνον. id est,

Adrastia Iouis filia, arceas dictorum inuidiam. Idem in eadem fabula.

Σὺν δ' ἀδραστείᾳ λέγω. id est,
Volente vero dixerim hoc Adastria.

Idem testantur etiam Epigrammata.

Ἡ νέμεσις προλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
Μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. id est

Innuis hoc Nemesis cubito frænoq. gerendis
Sit modus in rebus, dictaq. frænum habeant.

Item aliud,

Ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τίνος οὕνεκα; λέξεις.
Πᾶσι παραγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. id est,

Contineo Nemesis cubitum. Quæ causa requires?
Nam cunctis iubeo rebus adesse modum.

Strabo lib. Geographiæ 13. Adrastiam dictam tradit non ab aufugiendo, sed ab Adrasto rege, qui primus huic templum constituerit, idq. Antimachi poetæ versibus confirmat,

Ἔστι δέ τις νέμεσις μεγάλη θεὸς, ἣ τάδε πάντα
Πρὸς μακάρων ἔλαχεν. βωμὸν δέ οἱ ἵσατο πρῶτος
Ἄδρηστος ποταμοῖο παρὰ ῥόον Αἰσήποιο.
Ἔνθα τετίμηταί τε καὶ ἀδρήστεια καλεῖται. id est,

Est quedā Nemesis dea magna, cui oīa quadā hæc
Sunt data sorte deū. Ast huic primus condidit aram
Adrastus iuxta Aesopi sacrata fluenta.
Atq. inibi coliturq. tenetq. Adrastia nomen.

Huius oppidi meminit Plinius libro 5. capite 32. his verbis, Parium colonia, quam Homerus Adrastiam appellauit. Adrastiæ deæ mentionem facit & Plato in Phædro. Ammianus libro 14. Hæc & huiusmodi innumerabilia vltrix facinorum impiorum, bonorumq. præmiatrix aliquando operatur Adrastia, atq. vtinā semper, quam vocabulo duplici etiam Nemesim appellamus. Hanc aiunt ex opinione veterum lunæ superpositam, generali potentia præsidere fatis, omnia terrena despectantem, vt reginam & arbitram rerum omnium, quæ præcipue fastui infensa, nunc erectas mentium ceruices opprimit, & eneruat, nunc bonos ab imo suscitans ad bene viuendum extollit. Huic antiquitas addidit pennas, celeritatis symbolum; dedit gubernaculum & rotam, significans illam per omnia discurrentem singula moderari. Idem libro 22. Ideo intollerabilem, humanorum spectatrix Adrastia, aurem quod dicitur vellēs, monēs vt castigatius viueret, & c. Zenodotus originem adagionis ad huiusmodi fabulam refert, quā quidē non admodum sane lubentes, adscribemus tamē, ne lectorem auidum hac fraudasse videamur. Eteocles & Polynices post interitum Oedipi patris

tris, de regno Thebanorum hac lege pacti sunt, vt imperium alternis annis administrarent. At Eteocles, nam huic sorte primus obtigerat annus, exacto tempore recusauit fratri vices regni tradere. Itaq. Polynices repulsus, in Adrasti ditionem Argos profugit, noctuq. appulit. Hic cum forte Tydeum esset nactus, qui ob cædem perpetratam e Calydone profugerat, cum eodem prælium conseruit, inter quos clamore tumultuq. coorto, interuenit Adrastus, & pugnantes diremit. Atq. ibi simul recordatus oraculi cuiusdã, quo monitus fuerat, vt apro & leoni filias suas in matrimonium collocaret, vtrumque sibi generum adsciuit. Habebant enim in clipeis, alter apri, alter leonis figuram: Pollicitusq. est se vtrumq. restituturum in patriam. Cumq. primum Polynicis nomine Thebas fuisset adortus cæsis Arginorum optimatibus, Adrastus solus effugit. Interfectorum cadauera cũ Thebani insepulta abijcerent, neq. sepultura dignarentur, liberi cæsorum ad aram Misericordiæ confugientes parentũ cadauera reposcebant. Atheniensibus exercitum admouentibus Thebani cadauera reddiderunt. Quo tempore & Euadne Capanei vxor, semet in rogum abijciens, vna cum viri cadauere combusta est. Post id tẽporis filij Arginorum, qui perierant ad Thebas, nullam vnquam reportarunt victoriam, suis partam auspicijs: sed stipendiarij pro externis militabant. Diogenianus parœmiam effert ad hunc modum, Νέμεσις παρὰ πόδας βαίνει, id est Nemesis ad pedes adest. Galenus deniq. libro De vsu partium humani corporis sexto μνημονεύσεις καὶ δηλώσεις τὸν ἀδράστειον ὡς οὐδεὶς ἐκφεύξεται θεσμόν. id est, Meminisse ac declarare quod Adrastiæ legem nullus effugiet. Ac paullo inferius, οὐκ ἐννοήσας οἶμαι τὸν τῆς ἀδραστείας θεσμὸν. id est, Haud cogitans opinor Adrastiæ legem. Minitatur medicis, qui falsa pro veris docent. Eadem appellatur Rhamnusia, a Rhamnunte Atticæ loco cognominata, vbi quemadmodum ostendit Zenodotus, huic deę statua est, solido lapide, decem cubitorum magnitudine, Phidiæ opus. Fingebatur autem olim Veneris specie, quamobrem et malum arborẽ dextra tenebat, vt auctor est Eudemus. Hoc adagium quanquam separauit Zenodotus, tamen visum est cum superiore coniungere, cũ nihil intersit præter commutatam cognominis vocem. Plinius lib. 28. capite 2. Cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Alij Græcam Nemesim inuocantes, cuius ob id Romæ simulacrum in Capitolio est, quamuis Latinum nomen non sit.

Risus syncrusius.

Γέλως συγκρούσιος. *Risum effusiorem, Græci συγκρούσιον vocant, quod hominem quatiat, quem eundem quidam existimant Sardonium esse. Putant autem, & recte putant, hunc risum graui viro vehementer indecorũ esse, propterea quod videatur ab animo impotente proficisci. Siquidem vt turpe est viro graui muliebri more eiulare, si quid doleat: ita gaudio immoderato in cachinnũ effundi parum decorum est. Simili figura Philostratus in Sophistis aliquoties dixit,* πλατὺ γελᾶν, *id est, late diductoq. ore ridere.*

Rosam, quæ præterierit, ne quæras iterum.

Ῥόδον παρελθὸν μηκέτι ζήτει πάλιν. *id est,*

Ne quære rursum præteritam semel rosam.

Ne te maceres desiderio rerũ, quæ reuocari restituiq. non queunt, velut exactæ iuuentæ, formæ, virium, fortunæ. Nam vt nihil est gratius, ita nihil minus diuturnum. In eundem sensum dixit in Odis Horatius.

Mitte sectari rosa quo locorum
Sera moretur.

Habent enim rosæ suum tempus, sed perbreue. At exquisitius delicati, etiam alieno tempore rosam quærũt. Vnde quadrabit & in eos, qui iam ἔξωρα *voluptates sectantur: velut si nucibus ludat vir, aut amet, potitetue senex.*

Rosam cum anemona confers.

Ῥόδον ἀνεμώνῃ συγκρίνεις, *id est, Rosam cum anemona confers, vbi quis vehementer imparia inter se componit. Rosa priscis in precio fuit. Anemona papaueris genus, cuius flos specie quidem rosam imitatur, ceterum nulla odoris gratia. Passim nascitur in agris, cum olim rosæ summus sit habitus honos.*

Rhodij sacrificium.

Ῥόδιοι τὴν θυσίαν, *id est, Rhodienses sacrificium, vbi res iurgijs & verbis male ominatis peragitur. Refertur a Diogeniano. Idem est cum eo quod paullo superius retulimus,* Λίνδιοι τὴν θυσίαν, *id est, Lindij sacrum. Nam Lindus ciuitas in Rhodo est, teste Stephano, a qua deductum videri possit Londinum apud Britannos, quam vrbem Stephanus Lindonium vocat, citatq. Martianum auctorem. Siquidem vtraq. insula est, Rhodus et Britannia, ac vetus eius gentis lingua, quæ nunc Vualica dicitur, satis indicat, eam aut profectam a Gręcis, aut certe mixtam fuisse. Ne mores quidem admodum dissident a Græcanicis.*

Rhodiorum oraculum.

Ῥοδίων χρησμός, *id est, Rhodiensium oraculũ. Vbi quis de re minuta nimium crebro, nimiumq. diligenter sciscitatur. Etenim Rhodienses Lindiæ Mineruæ sacrificãtes, dies aliquot apud aram deæ conuiuia prorogabãt, atque inibi perpetuo manebant. Cumq. illis mos non esset matulam in sacrificium inferre, ac super hac re deum consuluissent, atq. vt inferrent, respondisset, illi rursus ambigere cœperunt, vtrum æream, an testaceã inferre deberent: ac denuo super hoc adeuntibus oraculum, indignatus deus, neutram respondit. Refertur a Diogeniano.*

Rusticanum oratorem ne contempseris.

Ἀγροίκου μὴ καταφρόνει ῥήτορος, *id est, Rusticanum ne contempseris rhetorem. Admonet adagium ne quem ob imperitiam, infantiamue fastidiamus. Neque spectemus a quo, quoue pacto dicatur, sed quid. Qui valent eloquentia, non perinde curandum est, quid minentur, aut polliceantur. At penes quos rusticana veritas est, si quid vel inculte dixerint haud quaquam oportebit negli-*

negligere. Siquidem huiusmodi plus solent efficere quã loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, *id est, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe neglectis legibus, vi proq. sua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum,* Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. *id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem in qua legum non magnus habetur respectus. Huc adlusit Seneca in ludicro libello, quem lusit in Claudium imperatorem. Vos mera mapalia fecistis, volo seruetis disciplinam curiæ.*

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθιος Διόνυσος, *id est, Cicernus Bacchus. De re vehemẽter contempta. Sumptum adagium a potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuersis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. cap. 16. Idem libro 22. cap. 25. meminit de Zyto Aegyptiorum, Celia Hispanorum, Ceruisia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertũ est in his regionibus, quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri potest, & illud quod alibi retulimus adagium,* οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, *id est, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam gustata ceruisia. Porro contemptã fastiditamq. fuisse ceruisiam ijs, qui eatenus assueuerant vino, vel Epigramma testatur, quod Iuliano imperatori tribuunt. Id est huiusmodi,*

> Τίς, πόθεν εἶς, Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον
> Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
> Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε Κελτοὶ
> Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
> Τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
> Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ Βρόμον, οὐ Βρόμιον. *id est,*
> *Bacche quis? vnde venis? verũ tibi deiero Bacchũ*
> *Te haud noui, tantum est cognitus ille Iouis.*
> *Is nectar redolet, hircum tu. dic age num te*
> *E spicis finxit Gallia vitis inops?*
> *Non igitur Bacchum te dixero, sed Cerealem,*
> *Et frumẽtigenam, nec Bromiũ, immo Bromum.*

Est autem Bromos hordei genus quoddam: sed a Theophrasto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur quæ pæne syluestria sunt & immitia. Plinius potissimum vsum eius generis putat, quod illius spuma cutem feminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, inquit, præstat ad vini transire mentionem.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura.

Μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, *id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur a Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Musis, et ita refertur, tãquam vulgo iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac morose petunt, quæ voluẽ, offensis ijs a quib⁹ petũt, accipiũt ea quæ noluẽ. Aut in eos qui dũ præter modum captant voluptatẽ, incidunt in molestiam.*

Ne Execestides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' Ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν ἰθεῖαν ὁδόν, *id est, Ne Execestides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo atq. inexplicabili. Execestides quidam vulgo male audit, quod immodicus esset in peregrinationibus, vt omnes vias quam maxime cognitas haberet. Idem taxatur ab Aristophane in Auibus.*

> Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κάρ, ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. *id est,*
> *Quod si seruus est & Car quẽadmodũ Execestides.*

Rursum in eiusdem fabulæ initio.

> Οὐδ' ἂν μὰ Δί' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. *id est,*
> *Non per Iouem hinc vel ipse viam Execestides.*

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptũ de his qui tota aberrassent via, aut qui difficili inexplicabiliq. negotio distringerentur.

Hermonium officium.

Ἑρμώνειος χάρις, *id est, Hermonium beneficium. Quoties aliquis studet officij caussa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, sed quod non liceat secus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulam: Gens quædam Pelasgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus transmisit in Brauronem, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atq. ex ea mulieres raptas abduxerunt. Post vbi pestilentia laborarent, oraculo iussi sunt Atheniensibus satisfacere, atq. ita futurum, vt pestilentia liberarentur. Athenienses rogati quo pacto placari vellent, denuntiarunt vt Lemno decederent. Hanc conditionem cum audissent Pelasgi, per iocum responderũt id facturos sese, si quis Borea vento vnius diei nauigationẽ domo profectus Lẽnum transmitteret. Euenit deinde vt cum Darius in Thracia agens, omnia vndiq. subigeret, Miltiades dux Atheniensium e Cherroneso soluens, Lemnum aggrederetur, Pelasgis denuntians se Borea vniusq. diei cursu adesse domo profectum, nam Cherronesum tenebat, atq. illic habitabat. Itaq. Hermon Pelasgorum princeps Lemno cessit. Idq. cum Darij metu compulsus faceret, adsimulabat tamen se volentem cedere, quo gratum faceret Atheniensibus. Huiusmodi ferme cõperimus in Græcarũ collectaneis. Aemilius Probus in Miltiade aliquanto diuersius rem narrat. Cum Athenienses decreuissent coloniã mittere in Chersonesum, quæ tum a Thracibus tenebatur, consultus Apollo quem sibi ducem sumerent ad expellendos Thraces, iussit vt Miltiadem adsciscerent. Is Lemnũ aggressus, postulauit, vt se sponte dederent Atheniensibus. Lemnij per iocum responderunt, se id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiscens vento Aquilone venisset Lemnũ. Nam hic ventus aduersus est Athenis proficiscẽtibus Lemnum. Miltiades ne illic tempus tereret, Chersonesum profectus est. Ea capta, rebusq. illic ex animi sententia ordinatis, rediit Lemnum & ex pacto postulauit insulam. Nam se vento Borea domo profectum venisse; quod in Chersoneso domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaq. qui Lemnum tenebãt, cessere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negãs liberi hominis officium esse, cum nihil mereatur, postulare id sibi gratiæ apponi.*

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, *id est, Ex arena funem nectis. In stulte frustraq. conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreãt*

Appo-

Apposite dicetur in orationem, aut syllogiſmum male cohærentem. Vt adſine ſit illis, Arena ſine calce, & Diſſoluta ſcopæ. In hanc fere ſententiã vſurpauit Irenæus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In ſumma quadrabit in quidnis ἀδ'.ντων καὶ ἀπε-νων, *vt pertineat, & ad illam formam, Laterem lauas & Aethiopem dealbas.*

Halcedonia ſunt apud forum.

QVOD *dixit in Caſina Plautus, Halcedonia ſunt circa forum, prouerbij ſpeciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & ſilentium. Idem in Pœnulo, Niſi mihi illam tam tranquillam facis, quam mare eſt olim, cum ibi halcedo pullos educat ſuos. Extat etiam in Græcorũ commentarijs huiuſmodi prouerbium,* ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις, *id eſt, Halcyonios agis dies, de tranquillã & otioſam agentibus vitam. Ariſtophanes in Auib⁹,*

Ἀλκυονίδας τ' αὖθ' ἡμέρας ἐν. *id eſt.*

Atq. halcyonios duxit adſidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor eſt M. Varro libro De lingua Latina tertio, ne quis Plautinũ verbum deprauatum eſſe putet. Fabula de Ceyce, & Halcyone eſt apud Ouidium. De aue ſic refert Plinius lib. 10. cap. 32. Halcyon paullo amplior eſt paſſere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & cãdidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Ea fætificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent niſi mari tranquillo maxime Siculo. Faciunt autem ſeptem ante brumam diebus nidos, & totidem ſequentibus pariunt. Hi dies & nautis ſunt noti. Nam in his tempeſtatem non metuunt. Nidificant autẽ medio in mari. Nidi pilæ figura, paullũ eminenti, ore perquam anguſto, grandium ſpongiarum ſimilitudine, ex ſpinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt ſpuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidum dierum teſtatur in dialogo, cui titulus ἀλκυών. *Vergilius inter prognoſtica futuræ tempeſtatis hoc quoq. refert.*

Non tepidum ad ſolem pennas in litore pandunt.
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio ſeptimo:

Χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηίσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τέ περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. *id eſt,*
Halcioneſq. vndas ſternunt, pelaguſq. notumq.
Atq. eurum extremam motantem flatibus algam,
Halcyones quas inter aues Nereides omnes
Vnice amant glaucæ, quæcumq. ex æquore paſtum
Venantur.

Empedoclis ſimultas.

Ἐμπεδόκλειος ἔχθρα, *id eſt, Empedoclis ſimultas, diceba tur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuiſſe moribus, vt adſidue ſimultatem cũ aliquibus ſuſciperet, eãq. pertinaciſſime exerceret. Quadrabit etiam, vbi quis leui de cauſſa ex amico fit inimicus. Refertur a Diogeniano. Suidas ex Lyſia citat hæc verba,* ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. i. *Ego ſane putabam nos eiuſmodi neceſſitudine copulatos eſſe, vt ne Empedoclis quidem ſimultas nobis poſſit obſtare. Referendum ad illud quod alio dictum eſt loco, Odium Vatinianum, & Odium nouercale.*

Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS *in Truculento, Pluris eſt oculatus teſtis vnus, quam auriti decem, hoc eſt, Longe maior eſt habẽda fides referentibus ea quæ viderint oculis, quam ijs qui narrant ab aliis audita. Idẽ innuunt poetæ, duas apud inferos inſomniorum fingẽtes portas, alteram eburnam, per quam falſa inſomnia veniant ad ſuperos, alteram corneam, per quam vera. Vergilius Aeneidos ſexto Homerum imitatus ex Odiſſeæ 1.*

Sunt geminæ ſomni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falſa ad cælum hac mittunt inſomnia manes,
His vbi tum natum Anchiſes, vnaq. Sibyllam
Proſequitur dictis, portaq. emittit eburna,

Seruius interpretatur per corneam portam, oculos intelligendos, quod colore ſint corneo: per eburneam dẽtes, nimirum oſſeos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa ſint quæ conſpicimus oculis. Per eburnam falſas, quod vana plerumq. ſoleant eſſe quæ fama percipiuntur. Itaq. Aeneas per eburnam portam demiſſus, ſignificat pro falſis habenda, quæcumq. de inferis narrarit poeta. Adagij meminit, & Apuleius lib. 1. Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris eſt auritus teſtis, quam oculati decem. Nam cum conſpexiſſet adoleſcentem decorum, ſed diutine tacentem: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Senſit itaque Socrates aurium indicium certius eſſe quam oculorum, quod oculis non niſi corporis formã contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iuſtinianus Inſtitutionum lib. 3. de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, cum res ſubijcitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam, cũ præſente pecunia res agitur.

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit.

Πεινώσῃ ἀλώπεκι ὕπνος ἐπέρχεται, *id eſt, Eſurienti vulpi ſomnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nã nonnullis pauperibus ſomnus loco paſtus, teſtante verſiculo illo prouerbij inſtar celebrato,*

Ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακίσταν δαμᾷ. *id eſt,*
Somnus domat famem malorum peſſimum.

Pauperem autem vulpẽ appellat, quod callida ſit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, *id eſt, Paupertas ſapientiam ſortita eſt. Neq. perperam dicetur, & in illos qui diſſimulant, conniuentq. ad quædam, vt per occaſionem aliquid commodi ferant. Siquidem vulpes vrgẽte fame ſomnum adſimulat, vt adlectas aues capiat, deuoretque. Fit autem hoc phyſica quadam ratione, vt famem ac ſitim extinguat ſomnus. Adagium recenſuit Diogenianus.*

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, *id eſt, Ad Deorum aures peruenit. Vbi*

facinus

facinus aliquod clanculum patratum, resciscitur ab iis qui possunt vel remunerari recte factum, vel punire secus admissum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ recte, secusue gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum cõuocato, de pœna statuit. Est illud etiam nunc solemne in principũ, & pontificũ litteris, Ad nostras aures peruenit. Paullo diuersius pastor ille Vergilianus,

Et quoties, & quæ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam venti diuum referatis ad aures.

De rebus egregiis, quasq. deorum auribus dignas iudices. Itidem Horatius,

Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Aegyptij.

Δαιμόνιοι πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, id est, Nectunt stupendas machinas Aegyptij.

De versutis, & vt ait Plaut. confutis dolis dictitatum. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorũ inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophantas ac delatores qui vera falsis permiscendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paullo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabantur olim Aegyptiorũ opera ex variis lignorum frustulis, miro quodam artificio cõnexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagiũ hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, κασσιωτικὸν ἅμμα, id est, Cassioticus nodus. Casium enim in Aegypto est, quemadmodum paullo superius ostendimus.

Acesei & Heliconis opera.

Ἀκεσέως καὶ ἑλικῶνος ἔργα, id est, Acesei & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta viderentur, sic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices, Acesaeus natione Patarensis, & Helicon Carystius. Hi primi contexuisse dicuntur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Atheniensium colebatur.

Acesias medicatus est.

Ἀκεσίας ἰάσατο. id est, Acesias medicatus est, dici solitũ de re quæ semper vergeret in deterius, quoq. magis accuraretur, hoc peius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus & stupidus, qui dum cuidam pedũ dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes,

Ἀκεσίας, inquit, τὴν πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumuis cures, tamen per se semper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonij putei.

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα. id est, Agamemnonij putei. De nouis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem, & passim in omni Græcia puteos effodisse, ne per æstum aquarum inopia laborari posset. Auctor Zenodotus.

De fera comedisti.

Ἀγρίας δεδήδοκας, id est, De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam vulgo creditum carnem ferinam comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, oscitabundos & negligentes.

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγὴ, id est, Ruris fons, De nimiũ laboriosis, & perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemũ Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cui quæ nunquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum verbum πηγὴ hyperbolen habet copiæ, non tantum apud Græcos, verumetiam apud Latinos.

Aesopicus sanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, id est, Aesopicus sanguis. Delphi Aesopum quendam nihil commeritum interemerũt, eamq. ob caussam iratum numẽ dira illis vaticinabatur. Sunt qui putent hunc Aesopum esse, cuius nomine feruntur apologi. Traduntq. huiusmodi quædam super illius interitu, tametsi fabulis quam vero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in se conuitiis & contumeliosis apologis concitasset, Delphi sacra phiala in huius peram clanculum imposita, Phocidem consecuti, comprehensum sacrilegij damnarunt, obtestantemq. ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta pestilentia, consultum oraculum, admonuit vt Aesopi manes placarentur, itaq. Delphi monumentum Aesopo constituerunt. Ceterum Græciæ principes, & eruditi, simulatq. cognouissent indignam Aesopi mortem, Aesopicum sanguinẽ vlti sunt, sublatis iis qui fuerãt mortis auctores. Vnde dici solitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læsam innocentiam irati superi, pœnam immittere viderentur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commentario, cui titulus περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. Nempe Aesopum multam auri vim accepisse a Crœso, vti Delphis splendide sacrificaret, & Delphorum singulis quatuor minas distribueret. Verum cũ incidissent illi nescio quid dissidij cum Delphis, sacrum quidem fecit, ceterum pecuniam quam acceperat distribuendam, Sardis misit, Delphos indignos iudicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegij condemnatum præcipitarunt e rupe, quam Hyampeiam vocant. Eo facto deus indicauit terræ sterilitatem, & morborum prodigiosorum vim instare. Proinde territi Delphi, in publicis Græciæ conuentibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se vellet sumere. Tandẽ tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum qui Aesopum Sami emerãt: huic cum pœnas quasdam dedissent, malis leuati sunt. Indicat eodem in loco Plutarchus dici solere, quoties sero pœna datur.

Manum ferulæ subduximus.

Et nos manum ferulæ subduximus, id est, nos quoq. litteras didicimus, & præceptorum opera sumus vsi, Nã antiquitus litteratores discipulorum manus ferula cædebant. Est autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius libro 13. capite 22. Græcis νάρθηξ dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq. facer, vt vino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Est enim ligno durissimo fo-ris,

ris, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignẽ cælestem poetæ fingunt Prometheum deportasse in terras. Postremo hinc fiunt sceptra pædagogorũ, vt Martialis appellat, quo terreant magis quam lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Nec manibus miteis ferulas. *Et ibidem,*
Ferulæq. minaces *Plantantur.*

Vnde manum ferulæ subduxisse dicuntur, qui desierũt in ludo litterario versari, neq. iam pueri docendi, sed vtcumq. docti sunt. Iuuenalis in prima satyra,

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Syllæ.

Hieronymus, subduximus accipere videtur, pro eo quod est subiecimus, supposuimus. Sic enim scribit ad Domnionem. Et nos didicimus litteras, & nos sæpe manum ferulæ subduximus. Nisi forte manum ferulæ subducere pueri dicuntur, cum metu plagæ subtrahunt manum. Est similis apud Græcos sermonis color. Citatur apud Athenæum libro decimotertio Timocles.

-Δεῖν δ' ἔτι
Ἀγωνιᾶσαι, καὶ ῥαπισθῆναί γε, καὶ
Πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν ὠδύνη *id est.*
Opus esse ad huc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto suauis est.

Aetnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, *id est, Aetnæus scarabeus. De magnis, & fœdis. Aristoph. in Pace,*

Οὐκ οὐδ' ἔπειτ' ἐπόρισ' αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quasi prægrandem, vel quod in Aetna varij maximiq. scarabei sint: vel Aetnæus dixit, tamquam instar Aetnæ montis maximus. Porro scarabeus insecti genus, quod e stercore vt nascitur, ita pascitur. Fabulis quoq. ante proditum est, Aetnam vnum e Gigantibus præcipuum complexam fuisse, ac seruasse, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὔτε πῦρ οὐράνιον ἐπ' αὐτὸν ἦλθεν, οὔτε αἴτνη πιέζει αὐτόν *id est, nec ignis cælestis illum attigit, nec Aetna illum premit. Auctor Diogenianus.*

Extra chorum saltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, *id est, Extra chorum saltare dicitur, qui dicit aut facit a re quam proposuit alienũ aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisq. numeris adstricti mouentur, vt liberum non sit, quo libet euagari. Quod si quis discrepet a lege chori, ridiculus habeatur.*

Exordiri telam.

PLERAEQVE *metaphoræ quæ dicuntur a textrina, prouerbii faciem præ se ferunt. Plautus in Bacchidibus: Exorsa hæc tela est non male omnino mihi. Idem in Pseudolo, Neque nunc quid faciam scio, Neq. exordiri vnde occipias, habeas, Neq. ad detexundam telam certos terminos. M. Tullius libro De oratore dixit, pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorsus es. Rem enim quam arte consilioque instituimus, exordiri dicimur. Et retexinus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam detexam ab exordio, id est, ab initio vitæ explicabo qualis sis. Cognatum illi quod alio commemorauimus loco, Ea tela texitur.* ὕφασμα ὕφαται, *Pollux citat ex Græcis auctoribus.*

In caducum parietem inclinare.

PROVERBIALI *figura, in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusq. rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificijs. Hadrianus Imperator de Commodo adoptato, & imperij successioni destinato, dictitare consueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies sestertium, quod populo & militibus pro adoptione Cõmodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod esset valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis esse videretur. Item qui senis præsidio nititur, qui forma superbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præsidia collocat, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Huic proximum est illud Maronis,*

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti.

AD *eandem formã pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuisse videtur, Arundineo inniti baculo, de eo qui spes suas figit in his qui non solum non possunt esse præsidio, verum etiam noceant destituto. Siquidem arundineus scipio, non modo non sustinet innitentem, verumetiam manum penetrat, ac vulnerat.*

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, *id est, Bombylius homo, dicitur verbosus, multique strepitus, ceterum inutilis. Bombilius Græcis, apis aut vespæ genus, a sonitu, sicuti videtur, appellatum, ingens, sed ad mellificium inutile, fauos sibi nectit e luto. Est & ingens apis, ac musca, quam a strepitu sic dixerunt. Hesychius addit* βομβυλίδας, *Græcis dici bullas, quas nasci videmus ex aqua, quæ mox euanescunt. itẽ bombylion dici poculi genus, quod paullatim extillante potu sonitum reddit in modum animantis, de quo dictum est, quamquam & huic a bõbo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem, pro bombylio,* βομβαύλιον *dixit, addita littera α,* παρὰ τὸ αὐλοῖς βομβεῖν. *Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæsitãtiam linguæ, stuporemq. cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Hesychius ait, Græcis* βαμβαλίζειν *esse labijs tremere. Nam id accidere solet hoc vitio linguæ laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quamquam autem hæc vox varijs modis describitur, tamen eadem est origo, nimirũ a sono titubanter loquentium, aut vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.*

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, *id est. Buthus oberrat. De leuibus ac stolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiusdã athletæ, qui vicerat in Pythijs ludis. Huius meminit Cratinus,* ἐν χειρῶσι, *teste Zenodoto. Meminit & Hesichius, indicãs & Arist. alicubi de huius victoria meminisse. Fieri potest vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod solidos boues vorare soleat. Nam cognominatus est, &*

Ee Hercu-

Hercules βουθοίνας, *quod aliquando esuriens quendam e bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici posse in edaces, hoc est,* βουφάγους.

Bunas iudex est.

Βούνας δικάζει *id est, Bunas iudicat, In nonnullis codicibus scriptum est* βούλιος, *non* βούνας, *sed deprauate. Vbi lis in longum profertur, nec vnquã explicatur. Paræmia nata a Buna quodam Athenienſi. Cum esset controuersia inter Calidonios & Eleos, vtriq. rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem, vt a manibus temperarent, donec ille de negotio pronunciasset. Quod vbi sensisset Bunas, de industria audiebat quidẽ vtramq. partẽ, ceterum perfictas occasiones rem in longum distulit, nec vnquam de litẽ voluit pronuntiare. Auctor Mnaseas apud Zenodotum.*

Bos sub iugum.

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν, *id est, Bos sub iugum, vbi quis assidue laborat, aut vbi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductũ a bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotij, ad quod administrandum parum sit idoneus, sed eum qui sit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur non item canis, aut ceruus. Proinde consine fuerit illi quod alio positum est loco, bos clitellas. Recenset Zenodotus.*

Tenui filo.

TENVI *filo, pro stilo subtiliori, minusq. grandiloqua oratione. Nam Rhetores tres faciunt orationis* χαρακτῆρας, *grandem, tenuem, & mediocrem, sumpta metaphora a nentibus, aut certe a textoribus. Horatius,*

-Tenui deducta poemata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, Crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. Marcus Tullius lib. De oratore secundo dixit. vberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canale.

REM *eandem alia reddunt metaphora, cum aiunt, Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingenij, translatione ducta, vel a fontibus, quorum alij angustiore vena manant, alij tanta, vt flumen ingens efficiant: vel a metallis quorum etiam venæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimum bis est, quod ait Quintilianus lib. 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt. Vos Albani tumuli atque luci.*

Ὑπερμαζᾷν.

Maza Graecis genus est cibi e simila tritici, quod, vt apparet, in delicijs erat, vnde vulgari ioco dicebant, ὑπερμαζᾷν, *pro opipare, splendideq. viuere, siue ob egregias mazas, siue quod aliquid his etiam lautius sume rent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse veterum, pro qua recentiores dixerint* κριθᾷν, *a iumentis ductum quibus hordeum placentæ sunt. Illud mirum eum hoc verbum proferat ex Aeschylo & Sophocle, cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores cœpit vsitatius esse quam* ὑπερμαζᾷν. *Euplous ad Thalassero tẽ,* ὑπερμαζᾷς ὦ μιμμιῶν, ἀκούω γάρ σε λαιδόρου γυναικὸς ἐρᾶν, *id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nam audio te captum amore mulieris maledicæ. Cõsimili forma dicebant* μαζηνᾷν, *a Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenset inter secundæ mẽsæ delicias.*

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλει, *id est, Ne propius quidem ferire dicuntur, qui procul absunt a scopo, multoque interuallo aberrant a re proposita. Sumptum est ab imperitis sagittarijs, cuiusmodi cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum consedit: rogatus quid sibi vellet, ne me feriat, inquit: innuens quiduis illum tactu rum potius quam scopum. Ergo qui nimium aberrant a signo,* οὐδ' ἴκταρ βάλλειν *dicebantur, perinde valet quasi dicas,* οὐδὲν ὅμοιον, *id est, Nihil simile a'* οὐδὲν *dixit Homerus. Vsurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono,* καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως, τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει, *id est, Hæc quidem sane omnia ad tyrannum collata, malitia miseriaque ciuitatis haud quaquam accedunt ad scopum, vt prouerbio dici solet. Suidas admonet, e linguæ proprietate dictum pro uerbium, velut, & illud quod proxime sequitur. Huc adlusisse videtur Lucianus in Dialogo quem inscripsit,* ὑπὲρ τῶν εἰκόνων, Μὴ εἶναι τῶν τηλικούτων ἀξίαν, μηδ' ἴκταρ, *id est, Neq. enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade,* οὐκ ἴκταρ ταῦτα ἐστὶν ἐγγύς, *id est, Multum abest, vt hæc ita se habeãt. Adagium hoc referẽdum in gregem illorum, quę commemorauimus alibi,* τοῦ παντὸς ἁμαρτάνειν, *& toto errare cælo, & tota errare via.*

Diolygium malum.

Διολύγιον κακόν, *id est, Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. vtitur hoc adagio Plato in Theæteto,* Οὐ μακρὰ καὶ διολύγιος φλυαρία, *id est, Haud longa quidem ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damascio,* καὶ τοῦτο οὐκ ἂν διολύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐκ ἄτοπα γραῶν ὕθλον λεγόμενα, ἀλλὰ περὶ τὰ μέγιστα φλυαρεῖς. *id est, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, sed vltra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait,* μέγα διολύγιον ὀλολύζοντες, *id est, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vocis originem bifariam indicant.* διολύγιον *quasi* δίχα ἰὸν, *qd clamor nusquã nõ penetret;* & διολύγιον, *quasi* διολλύον, *i. perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.*

Eadem tibi, & Pythia & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, *id est, Hæc tibi, et Pythia & Delia. Quoties supremũ aliquod op9 significam9. Perinde quasi dicas hæc summa omnium quæ gesturus es in vita.*

vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyrãno. Nam is posteaquam Rheneam insulam cepisset, eamq. consecrasset Apollini, constitutis apud Delũ ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum, ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, *futurũ innuẽs, vt propediem excederet e vita, idq. euenit. Itaque res in prouerbium versa. Ceterum si scribas* ταὐτά, *vertes eadem, si* ταῦτα *vertes hæc. Neque enim ad sensum magni refert.*

Claue findere ligna, & securi fores aperire.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾷς, *id est, Claui ligna findere securi vero fores aperire conaris, cum res præpostere geritur, veluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficiis sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur a Plutarcho, libello cui titulus,* περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes litteras.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *id est, Bellerophontes litteras Subaudiendum verbum aliquod accommodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis litteras velut commendaticias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ: Vulgo litteras Vriæ vocant. Neque dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerophonteis litteris huiusmodi fabulam commemorant Græci, Bellerophontes propter occisum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prætiq. regis hospitio est vsus. Interim Antea regis vxor, adolescentis amore correpta, cœpit illius animũ ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recusasset, videlicet hospitij religione permotus, illa prior occupans, versoq. in odium amore muliebri, Bellerophontem apud maritũ occulte defert, tamquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animũ in pniciẽ iuuenis instigabat, semꝑ ad aurẽ occinẽs illud Homericũ.*

Τεθναίης ὦ Προῖτ', ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.

Aut morere Præte, aut interfice Bellerophontem.

Prætus itaq. vere regio ingenio, & vt Homeri vtamur verbo ἀγκυλομήτης; *velut officij caussa Bellerophõtẽ ad Iobaten hospitem mittit, additis litteris velut in illius commẽdationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret e medio. Bellerophon, vt est minime suspicax innocẽtia, litteras acceptas reddit, vt fuerãt obsignatas. Quas vbi plegisset Iobatas quo Prætoĝereret morẽ, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic ferme malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periclitãdas vires, gloriamq. parandam inflãmat. Ac primum persuadet, vt cum Chimæra congrediatur. Id erat monstrum triforme.*

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hanc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit confecitque. Post aliis atq. aliis periculis obiecit iuuenem, a quibus omnibus cum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euẽtu coniectans innocentiam, litteras Præti ostendit, generũ adsciuit, ac moriens eidem imperij successionem tradidit. Itaq. quisquis imprudens aut nuntiat, aut facit quippiam quo se prodit, in eũ recte dicetur, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *aut quicumq. sub officii prætextu læditur. Adagium recensetur a Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguũt. Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Alia Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer, sine. Effertur adagium in hunc etiã modum,* Βελλεροφόντης κατὰ σαυτοῦ, *id est, Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in Apologia,* τῶν ἀπὸ μέσου κειμένων. κατὰ σαυτοῦ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον, *id est, Qui Bellerophontes librum aduersus teipsum scripseris. Simili commento rex Pharnabazus imposuit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius vita.*

Cœno puram aquam turbans, numquam inuenies potum.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων οὔποθ' εὑρήσεις ποτόν. *id est,*
Si lympidam perrexeris.

Cœno aquã spurcare, nũquã quod bibas inueneris.

Carmen est Trochaicum, quod nos Hemistichio & carmine eiusdem generis expressimus, Dici solitum, vbi quis ea quæ sunt per se pulcherrima, contaminat admixtis iis quæ sunt turpissima. Veluti si quis poeticæ admisceat obscenitatem, suo vtique vitio. Nam ars per se syncera; aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Conueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis est, idq. ipsorum culpa, quod animi vitio, quæ per se molesta non sunt, molestiam adferre videantur. Quod si adsit mens a stultis affectibus immunis, quidquid acciderit, voluptati futurum est.

Charetis pollicitationes.

Αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις, *id est, Charetis pollicitationes. Dici solitum, vbi quis facile, ac benigne promittit, iuxta illud Nasonis,*

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Natum adagium a Charete quodam Atheniensium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præstabat item quod receperat. Narrant, & de Vespasiano filio. Cum admoneretur ne tam facilis esset ad pollicendum, quod longe plura promitteret quam præstare posset, respondit, non oportere quemquam ab imperatoris conspectu tristem discedere. Adagium refertur a Suida; nec dubitamus quin sumptum sit ex Aristophane.

Cescon habitas.

Κίσκον οἰκεῖς, *id est, Cescum habitas. In stupidum, & bardum dicebatur. Cescos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam stultitiamq. vulgo male audiebãt. Iuxta Cescũ vrbẽ fluuius erat cui nomẽ ἄνους, i. amens. Quãquã Suidas, qui et ipse puerbij meminit, Cescũ ponit in Cilicia, nõ in Pãphilia. Vnde et vulgari sermone iactatũ est,* πόλις μὲν Κέσκος νοῦν δὲ οὐκ ἔχουσα, *id est, Cescus ciuitas mẽtis inops. Quadrabit et in cœtum, aut conciliabulum hominũ stultorum. Conuenit cum eo quod alias ostendimus. Bœotica sus. Adagiũ recenset Zenodotus.*

Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κίσηρις, & pro κίσηριν δεῖ ἔχειν legendum esse κισήρινοι εἰσίν.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀποπληροῦν, *id est. Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusq. partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbẽ absoluerit, & ἐγκύκλιος παιδεία. Metaphora sumpta videtur a mathematicis, apud quos circularis figura perfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapiente,*

Mundi instar habens teres atq. rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Confine illud, παντὶ ἀριθμῷ. *id est, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientiæ necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod a musicis ductum videtur.*

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, *id est, Calidam veruti partem. Subaudiendum adripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagij meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab ijs qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt quæ calet, deinde offensi reijciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vsque quaq. dissimile huic* ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει, *id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.*

Titanicus aspectus.

Τιτανῶδες βλέπειν, *id est, Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant ac tetricum: ac cuiusmodi fuisse feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone,* Ἐκπετάσας γοῦν τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, *id est, Itaq. promissa barba, reductisq. supercilijs, secum murmurãs nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idem in Icaromenippo,* ὁ Ζεὺς μάλα φοβερὸν δριμύ τε καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἰδών. *id est, At Iupiter admodum terribiliter, acriterq. & Titanico me intuens vultu.*

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *id est, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo perpectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus veluti per ænigma dici cœptũ,* Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem perfidiãq. satis arguit interẽptus a Polymnestore Polydorus, hospitij iure violato. Et Euripides in Hecuba.*

Τάχ᾽ ἂν παρ᾽ ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ᾽ αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. *id est,*
Iugulare forsitan hospitem vobis leue est,

Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunissare.

Θυννίζειν, *Græci transferunt pro stimulare pungereque, vel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pungi soleat vel quod ipse piscis aduras, pungatque contactu. Plinius l.b. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculum esse per quam exiguum, araneæ magnitudine, scorpionis effigie: id se Delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem excedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoque infestat dolore, vt in naues sæpenumero exsiliãt. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter ventrem pinnam affixam esse, quæ vocetur athera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præsertim cum œstro concitus agitur, id quod illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte quam Delphini. Atque huius rei testem adducit Aristotelem. Lucianus in Ioue Tragœdo,* Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῇ παχύ, *id est apage. Thunnicum enthymema Neptune; & supra modum pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idem verbũ adludens,* Εἴ τ᾽ ἀμὰ οὕτως ἡμῖν ἀποτεθύννισται. *id est, Si mea nobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur a Diogeniano.*

Citius vsura currit quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος ἡρακλείτου τρέχει, *id est, Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum a mutua pecunia quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diem vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atq. excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum est,* ἡρακλείτω *&* τρέχει *pro* ἡρακλείτου τρέχει. *Videtur carmẽ fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.*

Celerius quam Butes.

Θᾶττον ἢ Βούτης, *id est, Celerius quam Butes. Hoc adagio significabant aliquid quam primum absolui, compendioq. explicari. Quemadmodũ solent ij qui paucis verbis, & iis truncε pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum. Athenis inter picturas Stoe porticus depictus erat Butes quidam, atq. ita pictus, vt summa capitis pars cũ oculis duntaxat videretur, uidelicet vt spectator imaginaretur reliquũ corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.*

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, *id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiã sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur aũt non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de ijs qui rẽ quãpiã obscenã aggressuri, fugitãt arbitros,*

abduntq.

abduntq. sese, propter Lydos mollicici notatos. Vnde et Plaut. Lydum volsum appellat. Adlusit ad prouerbiũ, atq. vtinam aperuisset etiam Plutarchus in cõmentario quem scripsit aduersus Colotam. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον, *id est, At mihi videtur, quẽadmodũ Lydus aduersus seipsum, non vnam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotium non erat. Hesychius meminit prouerbii, sed nihil addens prę ter hæc verba,* Ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν, *de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatã in alijs libris scripturam, legendumq. non* ἔκλασε, *sed* ἐκίγκλισε, *id est, mouit sine tentauit. Fures enim imperiti dum non sine strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius.* κιγκλίζειν *enim Græcis, auctore Suida, polysemõ est. Sonat enim.* σαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, *id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem præcipua furũ ars, vt siue ingrediantur, siue egrediantur, absque sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.*

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, *id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intẽpestiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tã tum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragentes, vnde* λυδίζειν *dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu delicijsq. multa commemorat Athenæus libro 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum a coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel conuiuij, propter spiritus circa stomachum, & concoctionẽ occupatos.*

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, *id est, Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum. videlicet intempestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Zenodotus vtrumque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quãuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.*

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, *id est, Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiam exercerent neque tractarent arma, sed veste ad terram vsq. demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eum modum veluti in feminas transformati, ad rebellionem fierẽt inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniũ caupones & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos.* καπηλεύειν *Gręcis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa quæ refert Suidas,* λυδιάζω *seu* λυδίζω, *pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur a Suida.*

Lydorum carycæ.

Λυδῶν καρύκας, *id est, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & varijs conditum cupedijs. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multijugis lautitiis, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum a Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modũ,* Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφος, *id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum strepitus, subaudiendum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimium blanda, nec rursũ aspera nimiũ, de quo plura dicẽtur alias.*

Lupinum potum.

Λυκείου ποτόν, *id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue a luce quam aperit, siue a lupis interfectis. Auctores Zenodotus & Suidas, ad monentes penultimam esse circumflectendam. Nam* λύκειον *prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam a Pisistrato, quidam a Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt canis e Nilo.*

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, *id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliqua tametsi pusilla rediret. Aut in eos qui largitionib' essent corrupti, aliosue corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi caussæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat, lupina specie. Apud hanc statuam Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq. in dies singulos triobolus secabatur. Auctore Zenodoto, quãquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.*

Ὅ ἐρῶν ἄν πως ἐκκομίσαις τὸ τοῦ λύκου, *id est,*
Si qua simulacrum efferre possies Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimũ, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται, *id est,*
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eũ dicebatur qui præter verba nihil adferret. Quẽadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilũ filium rogat, num vnam duntaxat sententiam secum e Lemno reportasset. Aut in eos qui verba vendunt pecunia; quod in poetas aduocatos, fumi venditores, atq. in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt sunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicẽtes, Hermodorum

rum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas, λόγους appellant: Ad lusit haud dubie huc M. Tullius libro Epist. ad Atticũ 13. Dic mihi placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus, quidem faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν ἑρμόδωρος. Porro licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamẽ si addas ἐμπορεύεται cõstabit Græcus senarius Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.

Pomarius Hercules.

Μήλιος ἡρακλῆς, *id est, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomen quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaq. potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici quidam Herculi bouem essent immolaturi, isque rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcumque sunt imitati, idque ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hunc modum. Solenne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumque iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cum ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset vt transiri non posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedum addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare, Creditum est Herculem hac victima magnopere delectatum; proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id est, Hercules malorum vocaretur.*

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odissea ρ. Citatur a Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδὼ δ' οὐκ ἀγαθὴν φῆς ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Hesiodum item,

> Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. id est,
> *Verũ homini pudor haud quaquam conducit egeno.*

Is versus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint facienda: velut inutilis pudor est qui deterret a discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi, Pudor inquit, te malus vrget. Eodem adlusit Euripides in Iphigenia in Aulide.

> Ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. id est,
> *Veruntamen pudere oportet eatenus,*
> *Quo ad licet.*

Homerus Iliados Ω scribit verecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimũ,

> Οὐδέ οἱ αἰδὼς
> Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησι. id est,
> *Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,*
> *Vel multum prodest homini.*

Et videre est nõ nullos hoc inutili pudore præditos qui corporis incommoda celare malunt, quam amicorum ope tolli; quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbum & inopiam dissimulanti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis,

COMMEMORANTVR *& hi versus in Græcanicorum adagiorum collectaneis.*

> Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
> Ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτέρα, κενὴ δὲ βαρεῖα. id est,
> *Ventrẽ mi obiectas quo probũ haud pulchrius vllũ*
> *Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.*

Sane vbi prouerbiũ sit non videmus, nisi in hoc, κάλλιστον ὄνειδος, *quod apud Græcos prouerbij vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi,*

> Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id est,
> *Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.*

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excit atosq. pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, *id est, Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo exstimulatur ad studium, aut negotium aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse pomeridianis illis suis* περιπάτοις *dicendi artem docere, dicens illud,* Αἰσχρὸν σιωπᾶν, Ἰσοκράτην δ' ἐᾶν λέγειν, *id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit e tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a caussis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ, versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hospes in Syria fuit, pedẽ porta non plus extulit quam domo sua, admiraretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero* αἰσχρὸν σιωπᾶν. *Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quam silere, ne apud homines illitteratos parum eruditi, parumque diserti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud* ἀπαίδευτον ἔστω, μηδέποτε σιωπᾶν, *id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.*

Munerum animus optimus.

> Ξείνων δέ τε θυμὸς ἄριστος id est,
> *Verum in muneribus res præstantissima mens est.*

Gra-

Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, a rustico libenter accepit. Et quidam monet exiguum munus a tenui missum amico, perinde vt maximum boni cõsulere. Plinius in præfatione diuersa extulit metaphora. Verum & diis lacte rustici, multæq. gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium a Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen.

QVI *eo impudentiæ vel cæcitatis potius deuenerunt, vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestũ ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primũ obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quæ vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,*

Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ κάριαν ἀπώλεσαν. *id est,*

Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dũ nulli paretur, sed pro sua quisq. libidine rẽ gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, *malum pæne tyrannide peius, qua nihil potest esse peius. Par autẽ malum est* πολυαρχία *cum eo quod dicitur* ἀναρχία. *Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abijt,*

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. *id est,*
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nam his verbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Aemilius Probus. Natum adagium a Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκός, *id est, Mus albus, apud Suidam,* μῦς κακός, *i. mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, præsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatem auctorum testimoniis docet, lib. 12. cap. 10. Atq. inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiosę libidinis.* μυωνίαν *appellasse, citatq. prouerbiũ,* μῦς λευκός, *ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulę, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis,*

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI *nimirum schemate dictum a Iuuenale in vetulam, iam* ἔξωρον *quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuam, sed quæ verborum nequitiis puellam etiam dum ageret.*

Facies tua computat annos.

Hoc est, frontis ruga, numerum annorum tuorum præ fert, quamquam libido nondum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorũ suorum claritatem, et primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit, ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς, ἀλλ᾽ ἀπὸ δέρματος γε φαίνῃ, ὅτι ἐκ πολλῶν ἐτῶν εἶ γεγυμνασμένος, *id est, Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle præ te fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam qui affectabat etiã num videri puer,*

In te, inquit, reclamat sed tua barba, vir es.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, *id est, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu per quam raris. Natum adagiũ a fabula Phœnicis auis, de qua scribit Plinius lib. 10. ca. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicem, nescitur an fabulose, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla cetera purpureus, cæruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputq. plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quędam de Phœnice prodigiosa, quę quoniam ad prouerbii sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum lib. 15. sub persona Pythagorę,*

Vna est quę reparet seq. ipsa reseminet ales.
Assyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo viuit amomi.
Hęc vbicunq. suę compleuit sæcula vitę,
Ilicis in ramis tremulęq. cacumine palmę,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq. cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitq. in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ętas vires oneriq. ferendo est,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altę,
Fertq. pius, cunasq. suas, patriumq. sepulchrum.
Perq. leues auras Hyperionis ęde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis ęde reponit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neq. fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ᾽ ἐν περιδείπνῳ, *i. Nõ queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominẽ dicebatur vehementer illaudatum. Antiquis mos erat, præsertim Atticis, in cenis funeralibus, quas Græci* περίδειπνα *vocãt, ex conuiis, epicediis & epitaphijs laudare vita defunctũ, & si parũ meruisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius,*

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

Vnde fit, ut viuos nõ nũquam merita laude fraudemus, mortuis etiã immeritã tribuamus. Festus Põpeius docet, antiquitus solere cõduci mulieres quę in funere nõ

admoneat iuuenem nunc adesse tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὥρα... Sumptum a rusticis, qui tum maxime vigilant, nec sinunt illud tempus per otium perire. Recensetur a Diogeniano & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν οἱ μάκαρες, *id est, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus supplicium meritis dignum contigisset, perinde quasi diis & iucundum & honestũ sit, vt scelerati dent pœnas. Contra probrosum si viris improbis res secundæ sint, videlicet iuxta sententiam illam prouerbialem;*

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. *id est,*
Probrum est deo, si res malis sint prosperæ.

Ouium nullus vsus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, *id est, Ouium nulla vtilitas, si pastor absit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem esse omnium perniciosissimam. Nihil recte faciunt ministri, nisi absit herus. Inutiles discipuli, quoties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto;*

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος ἂν ποιμὴν ἀπῇ, *id est,*
Namq. vsus ouium nullus, vbi pastor deest,

De huius animantis stultitia, quamq. sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quæ alias ex Aristotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ felis.

Κίνδυνος ἐν πρώρᾳ σελίς. *id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputq. negotij esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciunt. Selis autem sella est, quæ in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.*

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν τέχνην, *id est, Iaculare in eum qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut saxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.*

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, *id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidã erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq. insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum.*

Parit puella, etiam si male adsit viro.

Τίκτει κόρη ὁ τοι κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, *id est, Parit puella, cum male etiam adsuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex sententia, etiam si negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ætatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non itẽ anus, immo bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Contra si discipulus sit ineptus, præceptor etiam optimus, oleum perdit & operam.*

Pasetis semiobolus.

Τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον, *id est, Pasetis semiobolus. De re noua stupendaq., & præstigiis simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq. minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem et asinum esse & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit, licebit ... Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dant munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum & magiæ peritia primũ nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructum partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumq. rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.*

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς ἀεὶ ὁ σὸς πῶλος, *id est, Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum deliciis affectant videri iuuenculi. Aut cum ob amorem tascus cascam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos quod cuique vehementer carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoq. in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id est, popellum, eoq. mox audit, ὡς ἀπὸ μικρῶν εὔνους αὐτῷ ... id est, vt e pusillis blandiciolis beneuolus illi factus es; parua vocat blanda, atq. is uicissim audit, καὶ σὺ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέραις ... quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.*

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα. *id est, Phaselitarum sacrificium, tãquam vile, citraq. sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptũ hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsi diis sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiusq. rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi, Sine fumo sacrum.*

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ, *id est, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci consueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autẽ ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babyn fratrem fuisse Marsyæ, qui non veritus est ipsum Apollinem ad canendi*

pendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspēsus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq. perdere, intercessit Pallas, admonēs hunc vsq. adeo infeliciter & indocte tibiis canere, vt omnino negligēdus esse videretur, κακίων, inquiens, βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed suæ potius inscitiæ iudicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, si quis de discipulo percunctāti, hoc pacto respondeat, κάκιον βάβυς αὐλεῖ. Neq. uero repugnamus, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius, vt sit seutētia, Babym infeliciorem esse, dum indocte canēs omnibus est ridiculus, quam si tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenęus lib. 14. ostendens dici solitum de iis qui in dies deterius canerent. Quamquam hic locus apud hunc auctorem deprauatus est in vulgatis exēplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ κίων ἢ βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quod paullo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν βάβυος χορὸν, id est, Babys chorum, pro indocta parumq. modulata cātione, & fabulam adscriptam huius modi. Mæandro fluuio duo fuere filij, quorum Babys solitus est unica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorū haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoq. præ se contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq. Babys similis pœna pararetur, Palladis interuētu exēptus est supplicio. Verum suspicamur scripturam esse deprauatam, ac legendum esse, τὸ βαβύος χορὸν, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus.

Ἀγορὰ κερκώπων, id est, Cœtus Cercopum, de cōciliabulo, conuentuq. versutorum & improborum hominum dicebatur. Narrant enim, Cercopes quosdam in Epheso fuisse, nota fraudolētia viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent id quod euenit. Nā post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidam aiunt, quosdā ob imposturas & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios atq. Athenienses, vt idem sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torques hoc conuitium Aeschines in Demosthenē, ὅτι μὲν ἦν ἄν ποθ' ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρὸ τοῦ. νυνὶ δὲ ἐξετάσας τοῦτον λαβὼν τὸν πάσης κακοηθείας μεμάθηκα, id est, Aliquando fuisse cercopem, aut quod dicitur papalema, aut palimbolū antehac nesciebam. Nunc vero nactus hūc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba papalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet a πάλλω, quod est, moneo, & παι syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum παλῶ. & παιπαλᾶν est circumspicere ac scrutari, nihilq. non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrumq., sortitio & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, papalematis scommate notari videntur, simul adlusum suspicamur ad voces. Nā παῖς puerum sonat, & παλεύω venor, siue in retia duco. Idē exponit multis verbis quid sit παλίμβολον, nimirum hominem qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνὴρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quam viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimum, & in venatu pedibus sibi quærit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli et ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum pręmiis, et cor ceruinum, quod ad congressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiā, vt quod viribus tueri non potest id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo videlicet tutior sit a beluis propter hominum frequentiam. Deinde postea quā peperit inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in stabula monstrat, ac consuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicitur, vel qui lasciuiūt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq. & obstrepunt, vt vox deflexa sit a Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quod sibi cum Omphale cubāti, petulantius obturbarent, amicæ iussu victos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratum lumen. Hoc apparet vulgo dici solitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi caussa referendam tamen. Narrant enim anū quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne ruga situsq. corporis offenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen, quę quidem uerba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abiisse, quod iisdem vtantur in tragœdiis, exituri e vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in sui nominis fabula, Alcestis & Electra, aliiq. complures. Tametsi Plutarchus Conuiuialiū quæstiuncularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum a quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vsus accōmodari parœmia. Siue cum nos significamus licētius agere velle. Nox aūt tegit omne dedecus, et quoniā iuxta Nasonē, pudore vacat.

negligere. Siquidem huiusmodi plus solent efficere quã loqui. Auctor Diogenianus.

Rus ciuitas.

Ἀγρὸς ἡ πόλις, *id est, Rus ciuitas. Vbi quis in vrbe neglectis legibus, vi proq. sua libidine rem gerit. In ciuitatibus enim legibus ex æquo viuitur, in agris licentius agitur. Epicharmus apud Diogenianum,* Ἀγρὸν τὴν πόλιν ποιεῖς. *id est, E ciuitate rus facis. Quadrabit etiam in ciuitatem in qua legum non magnus habetur respectus. Huc adlusit Seneca in ludicro libello, quem lusit in Claudium imperatorem. Vos mera mapalia fecistis, volo seruetis disciplinam curiæ.*

Cicernus Bacchus.

Ἐρεβίνθινος Διόνυσος, *id est, Cicernus Bacchus. De re vehementer contempta. Sumptum adagium a potu ex leguminibus confecto, qui vinum imitatur. Veteres autem diuersis rationibus vinum effingebant, quarum nonnullas commemorat Plinius libro 14. cap. 16. Idem libro 22. cap. 25. meminit de Zyto Aegyptiorum, Celia Hispanorum, Ceruisia Gallorum. Erat id potus genus ex leguminibus coctum, quod inopia vini repertũ est in his regionibus, quæ vitem non ferunt. Hinc natum videri potest, & illud quod alibi retulimus adagium,* οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, *id est, Nihil ad Bacchum, vt id dixerit quispiam gustata ceruisia. Porro contemptã fastiditamq. fuisse ceruisiam ijs, qui eatenus assueuerant vino, vel Epigramma testatur, quod Iuliano imperatori tribuunt. Id est huiusmodi,*

Τίς; πόθεν εἶς Διόνυσε; μὰ γὰρ τὸν ἀληθέα Βάκχον
 Οὔ σ' ἐπιγιγνώσκω, τὸν Διὸς οἶδα μόνον.
Κεῖνος νέκταρ ὄδωδε, σὺ δὲ τράγου. ἦ ῥά σε Κελτοὶ
 Τῇ πενίῃ βοτρύων τεῦξαν ἀπ' ἀσταχύων.
Τῷ σε χρὴ καλέειν Δημήτριον, οὐ Διόνυσον,
 Πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ Βρόμον, οὐ Βρόμιον. *id est,*

Bacche quis? vnde venis? verũ tibi deiero Bacchũ
 Te haud noui, tantum est cognitus ille Iouis.
Is nectar redolet, hircum tu. dic age num te
 E spicis finxit Gallia vitis inops?
Non igitur Bacchum te dixero, sed Cerealem,
 Et frumẽtigenam, nec Bromiũ, immo Bromum.

Est autem Bromos hordei genus quoddam: sed a Theophrasto lib. De plantis octauo, inter ea ponitur quæ pæne syluestria sunt & immitia. Plinius potissimum vsum eius generis putat, quod illius spuma cutem feminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, inquit, præstat ad vini transire mentionem.

Ne quære mollia, ne tibi contingant dura.

Μήτε τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς, *id est, Ne quære mollia, ne dura feras. Refertur a Phurnuto in opere de natura deorum, capite de Musis, et ita refertur, tãquam vulgo iactatum. Congruit in eos qui dum nimis improbe ac morose petunt, quæ volũt, offensis ijs a quibus petũt, accipiũt ea quæ nolũt. Aut in eos qui dũ præter modum captant voluptatẽ, incidunt in molestiam.*

Ne Execestides quidem viam inuenerit.

Οὐδ' Ἐξηκεστίδης ἂν εὕροι τὴν ἐκεῖσε ὁδόν, *id est, Ne Execestides quidem rectam viam inuenerit. De negotio perplexo atq. inexplicabili. Execestides quidam vulgo male audit, quod immodicus esset in peregrinationibus, vt omnes vias quam maxime cognitas haberet, Idem taxatur ab Aristophane in Auibus.*

Εἰ δὲ δοῦλός ἐστι καὶ Κὰρ ὥσπερ Ἐξηκεστίδης. *id est,*
Quod si seruus est & Car quẽadmodũ Execestides.

Rursum in eiusdem fabulæ initio.

Οὐδ' ἂν μὰ Δία γ' ἐντεῦθεν Ἐξηκεστίδης. *id est,*
Non per Iouem hinc vel ipse viam Execestides.

Subaudiendum, inuenerit. Vnde dici cœptũ de his qui tota aberrassent via, aut qui difficili inexplicabiliq. negotio distringerentur.

Hermonium officium.

Ἑρμώνειος χάρις, *id est, Hermonium beneficium. Quoties aliquis studet officij caussa videri facere, quod alioqui coactus facit, non quo commodet cuipiam, sed quod non liceat secus agere. Hanc parœmiam ad huiusmodi referunt fabulam: Gens quædam Pelasgica, quæ Lemnum incolebat, nauibus transmisit in Bebronem, vel, vt Herodotus, Brauronem Atticæ regionem, atq. ex ea mulieres raptas abduxerunt. Post vbi pestilentia laborarent, oraculo iussi sunt Atheniensibus satisfacere, atq. ita futurum, vt pestilentia liberarentur. Atheniẽses rogati quo pacto placari vellent, denuntiarunt vt Lemno decederent. Hanc conditionem cum audissent Pelasgi, per iocum responderũt id facturos sese, si quis Borea vento vnius diei nauigatione domo profectus Lẽnum transmitteret: Euenit deinde vt cum Darius in Thracia agens, omnia vndiq. subigeret, Miltiades dux Atheniensium e Cherroneso soluens, Lemnum aggrederetur, Pelasgis denuntians se Borea vniusq. diei cursu adesse domo profectum, nam Cherronesum tenebat, atq. illic habitabat. Itaq. Hermon Pelasgorum princeps Lemno cessit. Idq. cum Darij metu compulsus faceret, adsimulabat tamen se volentem cedere, quo gratum faceret Atheniensibus. Huiusmodi ferme cõperimus in Græcarũ collectaneis. Aemilius Probus in Miltiade aliquanto diuersius rem narrat. Cum Athenienses decreuissent coloniã mittere in Chersonesum, quæ tum a Thracibus tenebatur, consultus Apollo quem sibi ducem sumerent ad expellendos Thraces, iussit vt Miltiadem adsciscerent. Is Lemnũ aggressus, postulauit, vt se sponte dederent Atheniensibus. Lemnij per iocum responderunt, se id tum facturos, cum ille domo nauibus proficiscens vento Aquilone venisset Lemnũ. Nam hic ventus aduersus est Athenis proficiscẽtibus Lemnum Miltiades ne illic tempus tereret, Chersonesum profectus est. Ea capta, rebusq. illic ex animi sententia ordinatis, rediit Lemnum & ex pacto postulauit insulam. Nam se vento Borea domo profectum venisse; quod in Chersoneso domum habebat, decreuerat enim illic manere. Itaq. qui Lemnum tenebãt, cessere metu. Simplicius quidem Pamphilus ille Terentianus, negãs liberi hominis officium esse, cum nihil mereatur, postulare id sibi gratiæ apponi.*

Ex arena funiculum nectis.

Ἐξ ἄμμου σχοινίον πλέκεις, *id est, Ex arena funem nectis. In stulte frustraq. conantem quippiam dicebatur: aut vbi quis ea connectere laboret, quæ nequaquam cohæreãt*

Appo-

Apposite dicetur in orationem, aut syllogismum male cohærentem. Vt adsine sit illis, Arena sine calce, & Dissoluta scopa. In hanc fere sententiã vsurpauit Irenæus lib. 1. Veluti faciunt qui colligunt Homerocentones. In summa quadrabit in quiduis ἀδέτον καὶ ἄτονον, vt pertineat, & ad illam formam, Laterem lauas & Aethiopem dealbas.

Halcedonia sunt apud forum.

QVOD *dixit in Cassina Plautus, Halcedonia sunt circa forum, prouerbij speciem gerit. Significatur hac voce tranquillitas, & silentium. Idem in Pœnulo, Nisi mihi illam tam tranquillam facis, quam mare est olim, cum ibi halcedo pullos educat suos. Extat etiam in Græcorũ commentarijs huiusmodi prouerbium,* ἀλκυονίδας ἡμέρας ἄγεις, *id est. Halcyonios agis dies, de tranquillã & otiosam agentibus vitam. Aristophanes in Auib⁹,*

ἀλκυονίδας τ' αἰεὶ ἡμέρας ἔχει. *id est.*

Atq. halcyonios duxit adsidue dies.

Ab aue quadam marina ductum adagium, quæ Græcis Halcyon dicitur, Latinis Halcedo, vt auctor est M. Varro libro De lingua Latina tertio, ne quis Plautinũ verbum deprauatum esse putet. Fabula de Ceyce, & Halcyone est apud Ouidium. De aue sic refert Plinius lib. 10. cap. 32. Halcyon paullo amplior est passere, colore cyaneo ex parte maiore, tantum purpureis & cãdidis admixtis pennis, collo gracili & procero. Ea fætificat bruma, qui dies Halcyonides vocantur. Neque apparent nisi mari tranquillo, maxime Siculo. Faciunt autem septem ante brumam diebus nidos, & totidem sequentibus pariunt. Hi dies & nautis sunt noti. Nam in his tempestatem non metuunt. Nidificant autẽ medio in mari. Nidi pilæ figura, paullũ eminenti, ore perquam angusto, grandium spongiarum similitudine, ex spinis aculeatis compacti, tanta duricie, vt ferro incidi nequeant. Franguntur ictu valido, vt spuma arida maris. Hactenus Plinius. Lucianus de tranquillitate Halcyonidum dierum testatur in dialogo, cui titulus ἀλκυών. *Vergilius inter prognostica futuræ tempestatis hoc quoq. refert.*

Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt.
Dilectæ Thetidi Halcyones.

Meminit harum & Theocritus Idyllio septimo:

χ' ἀλκυόνες στορεσεῦντι τὰ κύματα, τάν τε θάλασσαν,
Τόν τε νότον, τόν τ' εὖρον, ὃς ἔσχατα φυκία κινεῖ,
Ἀλκυόνες γλαυκαῖς νηρηίσι ταί τε μάλιστα
Ὀρνίθων ἐφίλαθεν, ὅσαις τε περ ἐξ ἁλὸς ἄγρα. *id est,*
Halcionesq. vndas sternunt, pelagusq. notumq.
Atq. eurum extremam motantem flatibus algam,
Halcyones quas inter aues Nereides omnes
Vnice amant glaucæ, quæcumq. ex æquore pastum
Venantur.

Empedoclis simultas.

Ἐμπεδοκλέους ἔχθρα, *id est, Empedoclis simultas, dicebatur pertinax & irreconciliabilis. Empedoclem enim aiunt iis fuisse moribus, vt adsidue simultatem cũ aliquibus susciperet, eãq. pertinacissime exerceret. Quadrabit etiam, vbi quis leui de caussa ex amico fit inimicus. Refertur a Diogeniano. Suidas ex Lysia citat hæc verba,* ᾤμην δ' ἔγωγε τοιαύτῃ φιλίᾳ συνηρμόσθαι, ὥστε μηδ' ἂν τὴν ἐμπεδοκλέους ἔχθραν ἐμποδὼν ἡμῖν γενέσθαι. *i. Ego sane putabam nos eiusmodi necessitudine copulatos esse, vt ne Empedoclis quidem simultas nobis possit obstare. Referendum ad illud quod alio dictum est loco, Odium Vatinianum, & Odium nouercale.*

Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem.

PLAVTVS *in Truculento, Pluris est oculatus testis vnus, quam auriti decem, hoc est, Longe maior est habẽda fides referentibus ea quæ viderint oculis, quam ijs qui narrant ab aliis audita. Idẽ innuunt poetæ, duas apud inferos insomniorum fingẽtes portas, alteram eburnam, per quam falsa insomnia veniant ad superos, alteram corneam, per quam vera. Vergilius Aeneidos sexto Homerum imitatus ex Odissea 1.*

Sunt geminæ somni portæ, quarum altera fertur
Cornea, qua veris facilis datur exitus vmbris,
Altera candenti perfecta nitens elephanto,
Sed falsa ad cælum hac mittunt insomnia manes,
His vbi tum natum Anchises, vnaq. Sibyllam
Prosequitur dictis, portaq. emittit eburna,

Seruius interpretatur per corneam portam, oculos intelligendos, quod colore sint corneo: per eburneam dẽtes, nimirum osseos & candidos. Per corneam egredi veras vmbras, quod ea demum certa sint quæ conspicimus oculis. Per eburnam falsas, quod vana plerumq. soleant esse quæ fama percipiuntur. Itaq. Aeneas per eburnam portam demissus, significat pro falsis habenda, quæcumq. de inferis narrarit poeta. Adagij meminit, & Apuleius lib. 1. Floridorum, narrans quemadmodum Socrates prouerbium inuerterit: Pluris est auritus testis, quam oculati decem. Nam cum conspexisset adolescentem decorum, sed diutiue tacentem: Vt te videam, inquit, aliquid eloquere. Sensit itaque Socrates aurium iudicium certius esse quam oculorum, quod oculis non nisi corporis formã contueamur, ex oratione mentis habitum deprehendamus. Iustinianus Institutionum lib. 3. de gradibus cognationum, oculatam fidem appellat, cum res subijcitur oculis. Vnde cæcam diem appellant, cum non protinus exhibetur pactum: oculatam, cũ præsente pecunia res agitur.

Vulpi esurienti somnus obrepit.

Πεινώσῃ ἀλώπεκι ὕπνος ἐπέρχεται, *id est, Esurienti vulpi somnus obrepit. Vbi quis inopia cibi dormit. Nã non nullis pauperibus somnus loco pastus, testante versiculo illo prouerbij instar celebrato,*

Ὕπνος δὲ πάντων τὴν κακίσταν δαμᾷ. *id est,*
Somnus domat famem malorum pessimum.

Pauperem autem vulpẽ appellat, quod callida sit inopia, & multarum repertrix artium, iuxta illud quod alibi retulimus, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, *id est, Paupertas sapientiam sortita est. Neq. perperam dicetur, & in illos qui dissimulant, conniuentq. ad quædam, vt per occasionem aliquid commodi ferant. Siquidem vulpes vrgẽte fame somnum adsimulat, vt adlectas aues capiat, deuoretque. Fit autem hoc physica quadam ratione, vt famem ac sitim extinguat somnus. Adagium recensuit Diogenianus.*

Ad deorum aures peruenit.

Εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν, *id est, Ad Deorum aures peruenit. Vbi*

facinus

facinus aliquod clanculum patratum, resciscitur ab iis qui possunt vel remunerari recte factum, vel punire scelus admissum. Sic enim imaginantur poetæ, quæ recte, secusue gerantur in terris, ea per Mercurium explorata referri Ioui. Is deinde concilio deorum cõuocato, de pœna statuit. Est illud etiam nunc solemne in principũ, & pontificũ litteris, Ad nostras aures peruenit. Paullo diuersius pastor ille Vergilianus,

Et quoties, & quæ nobis Galatea locuta est,
Partem aliquam venti diuum referatis ad aures.

De rebus egregiis, quasq. deorum auribus dignas indices. Itidem Horatius,

Et Iouis auribus ista Seruas.

Admirabiles in nectendis machinis Aegyptij.

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, *id est,*

Nectunt stupendas machinas Aegyptij.

De versutis, & vt ait Plaut. consutis dolis dictitatum. Torqueri potest, & in perplexas sophistarum argutias, ac syllogismorũ inexplicabiles labyrinthos. Aut in sycophantas ac delatores qui vera falsis permiscendo nectunt calumnias. Ammianus 14. refert, Paullo cuidam qui plurimos admirandis technis deferebat apud Constantium, vulgo cognomen inditum cathenæ, quod in complicandis delationibus nodos necteret insolubiles. Celebrabantur olim Aegyptiorũ opera ex variis lignorum frustulis, miro quodam artificio cõnexa, quorum est & Herculanus nodus. Adagiũ hoc cognatum est illi, quod alibi retulimus, κασιωτικὸν ἅμμα, *id est, Casioticus nodus. Casium enim in Aegypto est, quemadmodum paullo superius ostendimus.*

Acesei & Heliconis opera.

Ἀκέσεω, καὶ Ἑλικῶνος ἔργα, *id est, Acesei & Heliconis opera. Quæ singulari artificio confecta viderentur, sic antiquitus appellabantur. Locum prouerbio fecerunt duo quidam celebratæ artis artifices, Acesens natione Patarensis, & Helicon Carystius. Hi primi contexuisse dicuntur peplum Palladis Poliadis: id enim cognomen Mineruæ, quæ in arce Atheniensium colebatur.*

Acesias medicatus est.

Ἀκεσίας ἰάσατο. *id est, Acesias medicatus est, dici solitũ de re quæ semper vergeret in deterius, quoq. magis accuraretur, hoc peius haberet. Occasionem adagio dedit Acesias quidam medicus imperitus & stupidus, qui dum cuidam pedũ dolore laboranti mederi studet, auxit dolorem. Vnde Aristophanes,*

Ἀκεσίας, *inquit,* τὸν πρωκτὸν ἰάσατο.

Quod ea pars, quantumuis cures, tamen per se semper inquinetur. Auctor Diogenianus.

Agamemnonij putei,

Ἀγαμεμνόνεια φρέατα. *id est, Agamemnonij putei. De magnis & admirandis operibus dicebatur. Aiunt enim Agamemnonem & circa Aulidem, & passim in omni Græcia puteos effodisse, ne per æstum aquarum inopia laborari posset. Auctor Zenodotus.*

De fera comedisti.

Ἀγρίων βέβρωκας, *id est, De fera comedisti. Dicebatur olim oscitanti. Nam vulgo creditum carnem ferinam comesam crebras oscitationes excitare. Venustius erit, si commode transferatur ad supinos, oscitabundos & negligentes.*

Ruris fons.

Ἀγροῦ πηγή, *id est, Ruris fons, De nimiũ laboriosis, & perpetuo operi assidentibus. Cuiusmodi fingit Menedemũ Terentius. Conueniet item & de negotio laborioso, cui que numquam exhausti satis est. Nam hoc ipsum verbum* πηγή *hyperbolen habet copiæ, non tantum apud Græcos, verumetiam apud Latinos.*

Aesopicus sanguis.

Αἰσώπειον αἷμα, *id est, Aesopicus sanguis. Delphi Aesopum quendam nihil commeritum interemerũt, eamq. ob caussam iratum numẽ dira illis vaticinabatur. Sunt qui putent hunc Aesopum esse, cuius nomine feruntur apologi. Traduntq. huiusmodi quædam super illius interitu, tametsi fabulis quam vero propiora. Cum Delphos profectus gentis illius iram in se conuitiis & contumeliosis apologis concitasset, Delphi sacra phiala in huius peram clanculum imposita, Phocidem consecuti, comprehensum sacrilegij damnarunt, obtestantemq. ac dira imprecantem præcipitarunt. Mox oborta pestilentia, consultum oraculum, admonuit vt Aesopi manes placarentur, itaq. Delphi monumentum Aesopo constituerunt. Ceterum Græciæ principes, & eruditi, simulatq. cognouissent indignam Aesopi mortem, Aesopicum sanguinẽ vlti sunt, sublatis iis qui fuerãt mortis auctores. Vnde dici solitum, aut vbi quis præter meritum acerba pateretur, aut vbi propter læsam innocentiam irati superi, pœnam immittere viderentur. Meminit huius historiæ Plutarchus in commentario, cui titulus* περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων. *Nempe Aesopum multam auri vim accepisse a Crœso, vti Delphis splendide sacrificaret, & Delphorum singulis quattuor minas distribueret. Verum cũ incidisset illi nescio quid dissidij cum Delphis, sacrum quidem fecit, ceterum pecuniam quam acceperat distribuendam, Sardis misit, Delphos indignos indicans eo beneficio. Quamobrem irati, sacrilegij condemnatum præcipitarunt e rupe, quam Hyampeiam vocant. Eo facto deus indicauit terræ sterilitatem, & morborum prodigiosorum vim instare. Proinde territi Delphi, in publicis Græciæ conuentibus assidue per præconem clamabant, si quis esset qui pœnas Aesopi nomine de se vellet sumere. Tandẽ tertia generatione Samius Idmon aduenit, nihil affinis Aesopo, sed nepos eorum qui Aesopum Sami emerãt: huic cum pœnas quasdam dedissent, malis leuati sunt. Indicat eodem in loco Plutarchus dici solere, quoties sero pœna datur.*

Manum ferulæ subduximus.

ET *nos manum ferulæ subduximus, id est, nos quoq. litteras didicimus, & præceptorum opera sumus vsi, Nã antiquitus litteratores discipulorum manus ferula cædebant. Est autem ferula fruticis genus, quo non aliud leuius, vt indicat Plinius libro 13. capite 22. Græcis* νάρθηξ *dicitur, vtilis ad fulciendos vacillantes ætate senes. Vnde & Baccho Silenoq. sacer, vt vino titubantes fulciat, nec oneret tamen. Est enim ligno durissimo foris,*

tis, licet intus lignum non habeat. Hac exceptum ignẽ cœlestem poetæ fingunt Prometheum deportasse in terras. Postremo hinc fiunt sceptra pædagogorũ, vt Martialis appellat, quo terreant magis quam lædant. Notauit id eleganter Columella in carmine,

Nec manibus miteis ferulas. Et ibidem,
Ferulæq. minaces Plantantur.

Vnde manum ferulæ subduxisse dicuntur, qui desierũt in ludo litterario versari, neq. iam pueri docendi, sed vtcumq. docti sunt. Iuuenalis in prima satyra,

Et nos ergo manum ferulæ subduximus, & nos
Consilium dedimus Syllæ.

Hieronymus, subduximus accipere videtur, pro eo quod est subiecimus, supposuimus. Sic enim scribit ad Domnionem. Et nos didicimus litteras, & nos sæpe manum ferulæ subduximus. Nisi forte manum ferulæ subducere pueri dicuntur, cum metu plagæ subtrahunt manum. Est simius apud Græcos sermonis color. Citatur apud Athæneum libro decimotertio Timocles.

-Δεῖν δ' ἔτι
Ἀγωνίσασθαι, καὶ ῥαπιδίζεσθαι, καὶ
πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χερσὶν αὐτὰς id est.
Opus esse ad huc
Trepidare, & alapis cædi, & in teneras manus
Recipere plagas, res profecto suauis est.

Aetnæus cantharus.

Αἰτναῖος κάνθαρος, *id est, Aetnæus scarabeus. De magnis, & fœdis. Aristoph. in Pace,*

Οὐκ οὖν ὅπου ἐστ' ἰδεῖν ἂν αἰτναῖον μέγιστον κάνθαρον.

Aetnæum autem dixit, quasi prægrandem, vel quod in Aetna varij maximiq. scarabei sint: vel Aetnæus dixit, tamquam instar Aetnæ montis maximus. Porro scarabeus insecti genus, quod e stercore vt nascitur, ita pascitur. Fabulis quoq. ante proditum est, Aetnam vnum e Gigantibus præcipuum complexam fuisse, ac seruasse, ne cum reliquis periret fulmine. Vnde & illud, Οὐ πῦρ ἀφάνισεν ἐπ' αὐτὸν ὅλως, οὐκ Αἴτνα πιέζει αὐτόν id est, nec ignis cœlestis illum attigit, nec Aetna illum premit. Auctor Diogenianus.

Extra chorum saltare.

Ἐκτὸς χοροῦ ὀρχεῖσθαι, *id est, Extra chorum saltare dicitur, qui dicit aut facit a re quam proposuit alienũ aliquid. Etenim qui choros agunt, certis limitibus, certisq. numeris adstricti mouentur, vt liberum non sit, quo libet euagari. Quod si quis discrepet a lege chori, ridiculus habeatur.*

Exordiri telam.

PLERAEQVE *metaphoræ quæ dicuntur a textrina, prouerbii faciem præ se ferunt. Plautus in Bacchidibus: Exorsa hæc tela est non male omnino mihi. Idem in Pseudolo, Neque nunc quid faciam scio, Neq. exordiri vnde occipias, habeas, Neq. ad detexundam telam certos terminos. M. Tullius libro De oratore dixit, pertexere, pro perficere. Pertexe modo, inquit, Antoni quod exorsus es. Rem enim quam arte consilioque instituimus, exordiri dicimur. Et retteximus quæ denuo refingimus. Item illud ad Herennium: Ego te iam detexam ab exordio, id est, ab initio vita explicabo qualis sis. Cognatum illi quod alio commemorauimus loco, Ea tela texitur.* ὑφαίνειν ἱστόν, *Pollux citat ex Græcis auctoribus.*

In caducum parietem inclinare.

PROVERBIALI *figura, in caducum parietem inclinare dicimur, cum nitimur, confidimusq. rei parum firmæ, ducta metaphora ab ædificijs. Hadrianus Imperator de Commodo adoptato, & imperij successioni destinato, dictitare consueuit, in caducum parietem inclinamus, & perdidimus quater millies sestertium, quod populo & militibus pro adoptione Cõmodi dedimus. Caducum autem parietem vocabat, quod esset valetudinarius, & rebus gerendis inhabilis esse videretur. Item qui senis præsidio nititur, qui forma superbit, qui in caducis fortunæ bonis vitæ præsidia collocat, recte dicetur, in caducum inclinare parietem. Huic proximum est illud Maronis,*

In te omnis domus inclinata recumbit.

Scipioni arundineo inniti.

AD *eandem formã pertinet quod apud Hebræos in prouerbio fuisse videtur, Arundineo inniti baculo, de eo qui spes suas figit in his qui non so um non possunt esse præsidio, verum etiam noceant destituto. Siquidem arundineus scipio, non modo non sustinet innitentem, verumetiam manum penetrat, ac vulnerat.*

Homo Bombylius.

Βομβύλιος ἄνθρωπος, *id est, Bombylius homo, dicitur verbosus, multique strepitus, ceterum inutilis. Bombilius Græcis, apis aut vespæ genus, a sonitu, sicuti videtur, appellatum, ingens, sed ad mellificium inutile, fauos si bi nectit e luto. Est & ingens apis, ac musca, quam a strepitu sic dixerunt. Hesychius addit βομβυλίδας, Græcis dici bullas. quas nasci videmus ex aqua, quæ mox euanescunt. Itẽ bombylion dici poculi genus, quod paullatim extillante potu sonitum reddit in modum animantis, de quo dictum est, quamquam & huic a bõbo vocabulum. Apud Suidam quidam tibicinem, pro bombylio, βομβαύλιον dixit, addita littera α, παρὰ τὸ αὐλεῖν βομβεῖν. Quin & M. Tullius Philippica tertia meminit cuiusdam Bambalionis, hominis nihili & impeditæ linguæ. Bambalio, inquit, quidam pater, homo nullo numero. Nihil illo contemptius, qui propter hæsitãtiam linguæ stuporemq. cordis, cognomen ex contumelia traxerit. Hesychius ait, Græcis βαμβαλίζειν esse labijs tremere. Nam id accidere solet hoc vitio linguę laborantibus, quemadmodum & frigore horrentibus. Quamquam autem hæc vox varijs modis describitur, tamen eadem est origo, nimirũ a sono titubanter loquentium, vel vehementer algentium. Adagium refertur apud Zenodotum.*

Buthus obambulat.

Βοῦθος περιφοιτᾷ, *id est. Buthus oberrat. De leuibus ac stolidis dicebatur. A moribus Buthi cuiusdã athletæ, qui vicerat in Pythijs ludis. Huius meminit Cratinus, ἐν χείρωσι, teste Zenodoto. Meminit & Hesichius, indicãs & Arist. alicubi de huius victoria meminisse. Fieri potest vt huic id nominis inditum fuerit ab edacitate, quod solidos boues vorare soleat. Nam cognominatus est & Hercu-*

Hercules βουθοίνας, quod aliquando esuriens quendam e bubus Theodamantis, quibus ille terram proscindebat abductum occidit, ac vorauit. Vnde videtur dici posse in edaces, hoc est, βουφάγους.

Bunas iudex est.

Βούνας δικάζει id est, *Bunas iudicat, In nonnullis codicibus scriptum est* βουλίας, *non* βούνας, *sed deprauate. Vbi lis in longum profertur, nec vnquã explicatur. Paroemia nata a Buna quodam Atheniensi. Cum esset controuersia inter Calidonios & Eleos, vtriq. rem ad arbitrium Bunæ detulerunt. Conuenerat autem, vt a manibus temperarent, donec ille de negotio pronuntiasset. Quod vbi sensisset Bunas, de industria audiebat quidẽ vtramq. partẽ, ceterum perfictas occasiones rem in longum distulit, nec vnquam de litẽ voluit pronuntiare. Auctor Mnaseas apud Zenodotum.*

Bos sub iugum.

Βοῦς ὑπὸ ζυγόν, id est, *Bos sub iugum, vbi quis adsidue laborat, aut vbi se quis laborioso inuoluit negotio. Ductũ a bubus agricolis. Quin & hic erit locus vtendi, cum negabimus aliquem ad id trahendum negotiũ, ad quod administrandum parum sit idoneus, sed eum qui sit aptus, quod bos iugo ducendo natus videatur non item canis, aut ceruus. Proinde confine fuerit illi quod alio positum est loco, bos clitellas. Recenset Zenodotus.*

Tenui filo.

TENVI *filo, pro stilo subtiliori, minusq. grandiloqua oratione. Nam Rhetores tres faciunt orationis* χαρακτῆρας, *grandem, tenuem, & mediocrem, sumpta metaphora a nentibus, aut certe a textoribus. Horatius,*

-Tenui deducta poemata filo.

Ausonius in oratione, qua Gratiano imperatori de consulatu gratias agit. Tenuiori, inquit, filo, vt dicitur, deducta libauerim. Cui diuersum erit, Crasso filo, Crassiore filo. Veluti si dicas, Barbaros crasso filo tractare rem theologicam. Marcus Tullius lib. De oratore secundo dixit, vberiore filo, pro copiosius: & in Senectute, aliud filum orationis, pro alio dicendi genere.

Tenui vena, diuite vena, tenui canale.

REM *eandem alia reddunt metaphora, cum aiunt, Paupere vena, benigna vena, diuite vena. Venam autem appellant indolem, & vim genuinam ingeniĳ, translatione ducta, vel a fontibus, quorum aliĳ angustiore vena manant, aliĳ tanta, vt flumen ingens efficiant: vel a metallis quorum etiam venæ non genere tantum, sed & copia differunt. Simillimum his est, quod ait Quintilianus lib. 11. Pleniore tamen hæc canali fluunt. Vos Albani tumuli atque luci.*

Ὑπερμαζᾷν.

Μᾶζα *Græcis genus est cibi e simila tritici, quod, vt apparet, in delicĳs erat, vnde vulgari ioco dicebant,* ὑπερμαζᾷν, *pro opipare, splendideq. viuere, siue ob egregias mazas, siue quod aliquid his etiam lautius sumerent. Eam vocem Iul. Pollux lib. 7. indicat fuisse veterum, pro qua recentiores dixerint* κριθιᾷν, *a iumentis ductum quibus hordeum placenta sunt. Illud mirum cum hoc verbum proferat ex Aeschylo & Sophocle, cur recentiorum esse dicat, nisi forte apud recentiores cœpit vsitatius esse quam* ὑπερμαζᾷν. *Eupolis ad Thallassero tẽ,* ὑπερμαζᾷς ὦ μιμμίλωνας, ἀκούω γάρ σε λοιδόρου γυναικὸς ἐρᾶν, *id est, aut luxu diffluis, aut insanis. Nam audio te captum amore mulieris maledicæ. Cõsimili forma dicebant* ματτυάζειν, *a Mattya cibi genere, quod Athenæus lib. 14. recenset inter secundæ mẽsæ delicias.*

Ne propius ferire.

Οὐδ' ἴκταρ βάλλειν, id est, *Ne propius quidem ferire dicuntur, qui procul absunt a scopo, multoque interuallo aberrant a re proposita. Sumptum est ab imperitis sagittarĳs, cuiusmodi cum Diogenes ille Cynicus conspexisset, proxime scopum consedit: rogatus quid sibi vellet, ne me feriat, inquit: innuens quiduis illum tacturum potius quam scopum. Ergo qui nimium aberrant a signo,* οὐδ' ἴκταρ βάλλειν *dicebantur, perinde valet quasi dicas,* οὐδὲν ὅμοιον, *id est, Nihil simile* αὐτοσχεδὸν *dixit Homerus. Vsurpauit hoc adagium Plato libro de Republica nono,* καὶ ταῦτα δὴ πάντα, πρὸς τύραννον πονηρίᾳ τε καὶ ἀθλιότητι πόλεως παραβαλλόμενα, τὸ λεγόμενον οὐδ' ἴκταρ βάλλει, *id est, Hæc quidem sane omnia ad tyrannum collata, malitia miseriaque ciuitatis haud quaquam accedunt ad scopum, vt prouerbio dici solet. Suidas admonet, e linguæ proprietate dictum prouerbium, velut, & illud quod proxime sequitur. Huc adlusisse videtur Lucianus in Dialogo quem inscripsit,* ὑπὲρ τῆς εἰκόνων, Μὴ εἶναι τῆς τηλικούτων ἀξίαν, μηδὲ ἴκταρ, *id est, Neq. enim esse me tantis laudibus dignam, ne prope quidem. Item Aristides in Miltiade,* οὐκ ἴκταρ ταῦτα οὐδὲ ἐγγύς, *id est, Multum abest, vt hæc ita se habeãt. Adagium hoc referẽdum in gregem illorum, quæ commemorauimus alibi,* τοῦ οὐρανοῦ ἁμαρτάνειν, *& toto errare cælo, & tota errare via.*

Diolygium malum.

Διολύγιον κακόν, id est, *Ingens malum, ipsa loquendi figura prouerbialis est. Vtitur hoc adagio Plato in Theæteto,* Οὐ μακρὰ καὶ διολύγιος φλυαρία, *id est, Haud longa quidem ac Diolygia nugacitas. Apud Suidam referuntur hæc ex auctore Damascio,* καὶ ταῦτα οὐ δὴ διολύγιος φλυαρία δόξειεν εἶναι, καὶ δικαίως, οὐ κατὰ γραῶν ὕθλον λεγόμενον, ἀλλὰ πέρα τῶν μεγίστων φληνάφων. *id est, Nonne hæc vel maxima nugamenta videbuntur? Sane videbuntur, & quidem merito. Non iuxta deliramenta, quæ vocant anicularum, sed vltra maximas nugas. Chrysostomus aduersus Iudæos oratione prima ait,* μέγα διολύγιον ὀλολύξαντες, *id est, clare iubilantes vt vox procul queat exaudiri, loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vocis originem bifariam indicant.* διολύγιον *quasi* διὰ ὅλου ἰόν, *qđ clamor nusquã nõ penetret; &* διολύγιον, *quasi* διολλύον, *i. perdens & exitium adferens. Dicitur autem prouerbium de eo qui malo quopiam ingenti ac diuturno tenetur.*

Eadem tibi, & Pythia & Delia.

Ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, id est, *Hæc tibi, et Pythia & Delia. Quoties supremũ aliquod opꝰ significamꝰ. Perinde quasi dicas hæc summa omnium quæ gesturus es in vita.*

vita. Citatur adagium ex Menandro. Natum aiunt ab oraculo quodam reddito Polycrati Samiorum tyrãno. Nam is posteaquam Rheneam insulam cepisset, eamq. consecrasset Apollini, constitutis apud Delũ ludis pulcherrimis Delphos misit consulturos, vtrum oporteret eos ludos Delios an Pythios appellare. Respondit oraculum, ταῦτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια, *futurũ innuẽs, vt propediem excederet e vita, idq. euenit. Itaque res in prouerbium versa. Ceterum si scribas* ταῦτα, *vertes eadem, si* ταὐτὸ *vertes hæc. Neque enim ad sensum magni refert.*

Claue findere ligna, & securi fores aperire.

Τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶς, *id est, Claui ligna findere, securi vero fores aperire conaris, cum res præpostere geritur, veluti si quis liberos metu studeat emendare, seruos beneficiis sibi adiungere. Aut si quis apud imperitos philosophicis rationibus agat, apud eruditos clamore & improbitate vincere conetur. Refertur a Plutarcho, libello cui titulus,* περὶ τοῦ ἀκούειν.

Bellerophontes litteras.

Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *id est, Bellerophontes litteras Subaudiendum verbum aliquod accommodum sententiæ, adfert, aut aliud aliquod. Locus erit huic prouerbio, cum quis litteras velut commendaticias perfert, quæ contra ipsum sint descriptæ: Vulgo litteras Vriæ vocant. Neque dissimilis est historia apud Hebræos. De Bellerephonteis litteris huiusmodi fabulam commemorant Græci, Bellerophontes propter occisum Bellerum, Argos exilio mutans, in Tirynthem peruenit, Prœtiq. regis hospitio est vsus. Interim Antea regis vxor, adolescentis amore correpta, cœpit illius animũ ad stuprum sollicitare, & sui copiam obtulit. Ille vbi flagitium recusasset, videlicet hospitij religione permotus, illa prior occupans, versoq. in odium amore muliebri, Bellerophontem apud maritũ occulte defert, tamquam ab illo fuisset de stupro interpellata. Quod vbi persuasisset, quoad poterat regis animũ in pniciẽ iuuenis instigabat, semp ad aurẽ occinẽs illud Homericũ.*

Τεθναίης ὦ Προῖτ᾽ ἢ κάκτανε Βελλεροφόντην.

Aut morere Prœte, aut interfice Bellerophontem. Prœtus itaq. vere regio ingenio, & vt Homeri vtamur verbo ἀγκυλομήτης; *velut officij caussa Bellerophõtẽ ad Iobaten hospitem mittit, additis litteris velut in illius commẽdationem scriptis. In his mandabat Iobatæ, vt iuuenem quoquo pacto tolleret e medio. Bellerophon, vt est minime suspicax innocẽtia, litteras acceptas reddit, vt fuerãt obsignatas. Quas vbi plegisset Iobatas, quo Prœto gereret morẽ, aggreditur adolescentem honesto titulo perimere. Nam hic ferme malorum principum mos. Animum iuuenis suapte sponte ferocem, ad periclitãdas vires, gloriamq. parandam inflãmat. Ac primum persuadet, vt cum Chimæra congrediatur. Id erat monstrum triforme.*

Prima leo, postrema draco, media ipsa Chimæra.

Id est, Caprina specie. Hanc Bellerophontes equo insidens alato, telo confixit confecitque. Post alijs atq. alijs periculis obiecit iuuenem, a quibus omnibus cum ille victor rediret, rex & vires admiratus, & ex euẽtu coniectans innocentiam, litteras Prœti ostendit, generũ adsciuit, ac moriens eidem imperij successionem tradidit. Itaq. quisquis imprudens aut nuntiat, aut facit quippiam quo se prodit, in eũ recte dicetur, Βελλεροφόντης τὰ γράμματα, *aut quicumq. sub officij prætextu læditur. Adagium recensetur a Zenodoto. Plautus in Bacchidibus: Tace, nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguũt. Quas tu attulisti, hæ te vinciri iubent. Alia Bellerophontem iam tuus me fecit filius. Egomet tabellas detuli, vt vincirer, sine. Effertur adagium in hunc etiã modum,* Βελλεροφόντης κατὰ σαυτοῦ, *id est, Bellerophontes aduersus seipsum. Lucianus in Apologia,* τὸν ἀπὸ μισθοῦ συνόντων. κατὰ σαυτοῦ ὁ Βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον, *id est, Qui Bellerophontes librum aduersus teipsum scripseris. Simili commento rex Pharnabazus imposuit Lysandro. Refert Plutarchus in ipsius vita.*

Cœno puram aquam turbans, numquam inuenies potum.

Βορβόρῳ ὕδωρ λαμπρὸν μιαίνων οὔποθ᾽ εὑρήσεις ποτόν. *id est,*

Si lympidam perrexeris.

Cœno aquã spurcare, nũquã quod bibas inueneris.

Carmen est Trochaicum, quod nos Hemistichio & carmine eiusdem generis expressimus, Dici solitum, vbi quis ea quæ sunt per se pulcherrima, contaminat admixtis ijs quæ sunt turpissima. Veluti si quis poeticæ admisceat obscenitatem, suo vtique vitio. Nam ars per se syncera; aut amicitiam principis crebris offensis irritet. Conueniet in hos quoque quibus hæc vita grauis est, idq. ipsorum culpa, quod animi vitio, quæ per se molesta non sunt, molestiam adferre videantur. Quod si adsit mens a stultis affectibus immunis, quidquid acciderit, voluptati futurum est.

Charetis pollicitationes.

Αἱ Χάρητος ὑποσχέσεις, *id est, Charetis pollicitationes. Dici solitum, vbi quis facile, ac benigne promittit, iuxta illud Nasonis,*

Promittas facito, quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet esse potest.

Natum adagium a Charete quodam Atheniensium duce, qui quiduis cuiuis pollicebatur, at non præstabat item quod receperat. Narrant, & de Vespasiano filio. Cum admoneretur ne tam facilis esset ad pollicendum, quod longe plura promitteret quam præstare posset, respondit, non oportere quemquam ab imperatoris conspectu tristem discedere. Adagium refertur a Suida, nec dubitamus quin sumptum sit ex Aristophane.

Cescon habitas.

Κέσκων οἰκεῖς, *id est, Cescum habitas. In stupidum, & bardum dicebatur. Cescos Pamphyliæ ciuitas, cuius ciues ob vecordiam stultitiamq. vulgo male audiebãt. Iuxta Cescũ vrbẽ fluuius erat cui nomẽ ἄνους, i. amens. Quãquã Suidas, qui et ipse puerbij meminit, Cescũ ponit in Cilicia, nõ in Pãphilia. Vnde et vulgari sermone iactatũ est,* ἡ Κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα, *idest, Cescus ciuitas mẽtis inops. Quadrabit et in cœtum, aut conciliabulum hominũ stultorum. Conuenit cum eo quod alias ostendimus. Bœotica sus. Adagiũ recenset Zenodotus.*

Illud obiter admonendum, locum hunc in Suida deprauatum haberi in dictione κίσηρις, *& pro* κίσηριν οὐκ ἔχειν *legendum esse* κίσηριν οἰκεῖν.

Circulum absoluere.

Τὸν κύκλον ἀποπλῆσαι, *id est. Circulum absoluere, est rem omnibus numeris, omnibusq. partibus perfectam reddere. Vnde & κυκλοπαιδεία dicta, quæ disciplinarum omnium velut orbē absoluerit, &* ἐγκύκλιος παιδεία. *Metaphora sumpta videtur a mathematicis, apud quos circularis figura perfectissima absolutissimaque iudicatur. Vnde illud non sine caussa laudatum carmen de sapiente,*

Mundi instar habens teres atq. rotundus,
Externæ ne quid labis per leuia sidat.

Confine illud, παντὶ ῥυθμῷ. *id est, Omni numero. Ita Fabius in præfatione libri 8. Quam vt per omnes numeros, & penitus cognoscere, ad summam scientiæ necessarium est, ita incipientibus simplicius, ac breuius tradi magis conuenit, quod a musicis ductum videtur.*

Calidam veruti partem.

Τὸ θερμὸν τοῦ ὀβελοῦ, *id est, Calidam veruti partem. Subaudiendum adripuit, aut simile quippiam: vbi quis per imperitiam negotij ea parte rem aggreditur, qua minime tutum fuerat aggredi. Aut vbi quis ob inscitiam pro melioribus eligit peiora. Zenodotus ait huius adagij meminisse Sophoclem. Sumpta metaphora ab ijs qui per imprudentiam, eam veruti partem manu prehendunt quæ calet, deinde offensi reijciunt, & alteram partem apprehendunt. Non vsque quaq. dissimile huic* ἁλιεὺς πληγεὶς νοῦν οἴσει, *id est, Piscator ictus sapiet, quod alio loco retulimus.*

Titanicus aspectus.

Τιτανῶδες βλέπειν, *id est, Titanicum tueri, hoc est, vultu Titanico obtueri. Titanicum autem toruum vocant ac tetricum: ac cuiusmodi fuisse feruntur veteres illi Titanes. Lucianus in Timone,* Ἐκπετάσας γοῦν τὸν πώγωνα, καὶ τὰς ὀφρῦς ἀνατείνας, καὶ βρενθυόμενός τι πρὸς αὑτὸν ἔρχεται τιτανῶδες βλέπων, *id est, Itaq. promissa barba, reductisq. superciliis, secum murmurās nescio quid accedit Titanico vultu aspiciens. Idem in Icaromenippo,* ὁ Ζεὺς μάλα φοβερὸν δριμύ τε καὶ τιτανῶδες εἰς ἐμὲ ἰδών. *id est, At Iupiter admodum terribiliter, acriterq. & Titanico me intuens vultu.*

Thraces fœdera nesciunt.

Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, *id est, Thraces fœdera non norunt. Apud Thraces euenit, vt natu maximus quidam iaculo per pectus adacto interierit. Vnde Ionibus & Aeolibus veluti per ænigma dici cœptū, Θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται, quod natu grandibus honos magis debeatur apud hos qui legibus viuunt. Porro Thracum barbariem, & immanitatem perfidiāq. satis arguit interemptus a Polymnestore Polydorus, hospitij iure violato. Et Euripides in Hecuba.*

Τάχ' ἂν παρ' ὑμῖν ῥᾴδιον ξενοκτονεῖν,
Ἡμῖν δέ γ' αἰσχρὸν τοῖσιν Ἕλλησιν τόδε. *id est,*
Iugulare forsitan hospitem vobis leue est,

Nobis Achiuis istud oppido est graue.

Thunissare.

Θυννίζειν, *Græci transferunt pro stimulare pungereque, vel quod hic piscis, quo sit palato gratior, pungi soleat vel quod ipse piscis aduras, pungatque contactu. Plinius lib. 9. cap. 15. rem auditu nouam memorat de Thynno. Ait in mari animalculum esse per quam exiguum, araneī magnitudine, scorpionis effigie: id se Delphino, & ei qui gladius vocatur, crebro Delphini magnitudinem excedenti, sub pinna adfigit aculeo, tantoque infestat dolore, vt in naues sæpenumero exsiliāt. Athenæus libro Dipnosophistarum septimo, prodidit Thynnorum generi, quos Athenienses Thynnidas appellant, subter ventrem pinnam affixam esse, quæ vocetur athera. Addit pisci nomen inditum παρὰ τὸ θύειν, quod impetu feratur, præsertim cum œstro concitus agitur, id quod illi accidit circa solstitium æstiuum. Id est animalculum in capite specie scorpij, magnitudine drachmæ. Quo malo sic exagitantur, vt ex aquis subsiliant, non minus alte quam Delphini. Atque huius rei testem adducit Aristotelem. Lucianus in Ione Tragœdo,* Ἄπαγε, θυννῶδες τὸ ἐνθύμημα ὦ Πόσειδον, καὶ κομιδῇ παχύ, *id est apage Thunnicum enthymema Neptune; & supra modum pingue. Rursum in eodem Dialogo ad idem verbū adludens,* Εἴ τ' ἐμὰ οὕτως ἡμῖν ἀπουθύννισται. *id est, Si mea nobis ita expuncta sunt. Adagium recensetur a Diogeniano.*

Citius vsura currit quam Heraclitus.

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτου τοῦ πάνυ τρέχει, *id est, Citius vsura quam Heraclitus celerrimus currit. Admonet adagium abstinendum a mutua pecunia quæ credatur ad vsuram. Nam opinione celerius recurrere diem vsurarium. Sumptum prouerbium ab Heraclito quodam celeritate currendi præter ceteros eximio atq. excellenti. Iuxta Doricam dialecton dictum est,* Ἡρακλείτου *&* πανὸς *pro* Ἡρακλείτου πάνυ. *Videtur carmē fuisse trochaicum tetrametrum catalecton paucis syllabis deprauatis.*

Celerius quam Butes.

Θᾶττον ἢ Βούτης, *id est, Celerius quam Butes. Hoc adagio significabant aliquid quam primum absolui, compendioq. explicari. Quemadmodū solent ij qui paucis verbis, & iis trunce pronuntiatis, longam sententiam significant. Aiunt hinc fuisse natum. Athenis inter picturas Stoe porticus, depictus erat Butes quidam, atq. ita pictus, vt summa capitis pars cū oculis duntaxat videretur, uidelicet vt spectator imaginaretur reliquū corpus tegi montis obiectu, in quo ingrediebatur. In eius igitur pictura quoniam non multum operæ sumpserat pictor, prouerbio iactari consueuit de his quæ facile perficiuntur. Auctor Zenodotus.*

Lydus ostium clausit.

Λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε, *id est, Lydus ostium clausit. De furacibus dicebatur, quod Lydi non discederent, nisi re quapiā sublata. Quod si permittitur nobis diuinare (cur aūt non permittatur in re tam vetusta, cum nec auctor extet, nec interpres) malumus accipere de ijs qui rē quāpiā obscœnā aggressuri, fugitāt arbitros, abduntq.*

abduntq. sese, propter Lydos mollicie notatos. Vnde et Plaut. Lydum volsum appellat. Adlusit ad prouerbiũ, atq. vtinam aperuisset etiam Plutarchus in cõmentario quem scripsit aduersus Colotam. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ, κατὰ τὸν Λυδὸν ἐφ' αὑτῷ ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀποριῶν, καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον, id est, At mihi videtur, quẽadmodũ Lydus aduersus seipsum, non vnam aperire ianuam, sed plurimis ac maximis difficultatibus Epicurum inuoluere. Nisi si cui magis placet, vt hic Plutarchi locus referatur ad illud, quod alias dicetur, viro Lydo negotium non erat. Hesychius meminit prouerbii, sed nihil addens prę ter hæc verba, Ἐπὶ τῷ μάχεσθαι τῷ, de stulte furacibus. Verum hic prodidit nobis deprauatã in alijs libris scripturam, legendumq. non ἱκλωσι, sed ἐκύκλωσε, id est, mouit siue tentauit. Fures enim imperiti dum non sine strepitu mouent ostium, sese produnt sæpius. κυκλίζειν enim Græcis, auctore Suida, polysemõ est. Sonat enim. σαλεύειν, μοχλεύειν, ἦχον ποιεῖν, κινεῖν, id est, mouere, obdere pessulum, strepitum facere, attingere. Hæc est autem præcipua furũ ars, vt siue ingrediantur, siue egrediantur, absque sonitu moueant ostium. Ex his iam arbitramur esse perspicuum, quid sentiat Plutarchus.

Lydus in meridie.

Λυδὸς ἐν μεσημβρίᾳ, id est, Lydus in meridie. In hominem insatiatæ, aut etiam intẽpestiuæ libidinis dictitabatur. Narrant Lydos adeo libidine perditos fuisse, vt non tã tum noctu vacarent voluptati Venereæ, verum etiam ipso meridie lasciuirent, manibus fœdum opus peragentes, vnde λυδίζειν dicunt Græci, pro Lydorum more vitam agere. De gentis huius lusu delicijsq. multa commemorat Athenæus libro 12. Meminimus alibi, nimirum in prouerbio, Sybaritica mensa, de conuiuio Sybaritico, in quo & Venus admiscebatur. Porro nullum est tempus magis alienum a coitu, quam vel meridiei ob æstuantem solem, vel conuiuij, propter spiritus circa stomachum, & concoctionẽ occupatos.

Caprarius in æstu.

Αἰπόλος ἐν καύματι, id est, Caprarius in æstu. Consimilem habet sensum. videlicet intempestiuæ libidinis. Nam his horis caprarij, dum seductis gregibus in vmbra latitant, lasciuire soliti scribuntur. Zenodotus vtrunque refert adagium, & item Suidas. Poterit ad quãuis voluptatem accommodari non in tempore adhibitam.

Lydus cauponatur.

Λυδὸς καπηλεύει, id est, Lydus cauponatur. In effeminatos, & voluptatibus addictos iaciebatur. Ex huiusmodi natum historia tradunt. Cyrus rex deuictis Lydis imperauit ex consilio Crœsi, vt cauponiam exercerent neque tractarent arma, sed veste ad terram vsq. demissa vterentur, quæ olim molliciem indicabat, vt ad eum modum veluti in fœminas transformati, ad rebellionem fierẽt inutiles. Herodotus lib. 1. tradit, Lydos primos omniũ caupones & institores extitisse. Hesychius tradit ab his inuenta spectacula, & hinc Romanos dixisse ludos. καπηλεύειν Grecis proprie dici, qui vendunt esculenta. Prouerbium sapiunt & illa quæ refert Suidas, λυδίζειν seu λυδίζω, pro eo quod est, Lydorum more viuo. Refertur a Suida.

Lydorum carycæ.

Λυδῶν καρύκαι, id est, Lydorum carycas antiquitus appellabant quidquid esset opiparum, & varijs conditum cupedijs. Nam caryca cibi genus Lydij, ex multiugis lautitijs, & sanguine confectum. Athenæus Dipnosophistarum lib. 12. tradit, carycarum apparatum primum repertum a Lydis. Effertur adagium integre ad hunc modũ, Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μάστιγων ψόφος, id est, Nec Lydorum carycas, nec flagrorum strepitus, subaudiendum volo, aut simile quidpiam, id est, nec blandimenta volo, nec conuitia, nec nimium blanda, nec rursũ aspera nimiũ, de quo plura dicẽtur alias.

Lupinum potum.

Λυκῖνον ποτόν, id est, Lupinum potum dicebant, vbi quis voluptatem suo periculo capitis emeret. Narrant duos erupisse fontes sacros Apollini, quorum alter vino scateret, alter melle, ad quos cum aues aduolarent, arcu feriebantur. Porro Apollo super cetera cognomina dictus est, & Lucius, siue a luce quam aperit, siue a lupis interfectis. Auctores Zenodotus & Suidas, ad monentes penultimam esse circumflectendam. Nam λύκειον prima acuta, gymnasium est Athenis, quod quidam a Pisistrato, quidam a Pericle constructum putant. Atque hinc ortum prouerbium, confine illi, vt canis e Nilo.

Lupi decas.

Λύκου δεκάς, id est, Lupi decas. Dictum apparet in eos, ad quos inhonesti lucri pars aliquatametsi pusilla rediret. Aut in eos qui largitionib᷑ essent corrupti, aliosue corrumperent. Nam Athenis in foro, vbi caussæ agebantur, Lycus quidam genius scalptus stabat, lupina specie. Apud hanc statuam Sycophantæ pecunia corrupti versari consueuerunt, velut apud deum quempiam sui quæstus præsidem, eiq. in dies singulos triobolus secabatur. Auctore Zenodoto, quãquam attigit, & Hesychius. Suidas addit Sycophantas fuisse decem numero, veluti decem viros referentes. Meminit huius Aristophanes in Vespis.

Ὁ θεὸς ὅπως ἐκκομίσαιο τὸ τοῦ λύκου, id est,
Si qua simulacrum efferre possies Lyci.

Erat hoc quæstus genus apud veteres inuisissimũ, eorum qui in ius vocabant, vt ex damnato dicta mulcta portionem aliquam præmij loco ferrent. Vnde & sectores dicti sunt & quadruplatores.

Verba importat Hermodorus.

Λόγοισιν Ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται, id est,
Sunt Hermodori verba mercimonium.

In eũ dicebatur qui præter verba nihil adferret. Quẽadmodum Laches in Hecyra Terentiana Pamphilũ filium rogat, num vnam duntaxat sententiam secum e Lemno reportasset. Aut in eos qui verba vendunt pecunia; quod in poetas aduocatos, sumi venditores, atq. in id genus homines recte dici poterit. Natum aiunt ab Hermodoro quodam Platonis auditore, qui commentarios ab illo conscriptos, in Siciliam deportare consueuerit, atque inibi venditare. Vnde Siculi, vt sunt dicaces, rem in prouerbium verterunt, dicẽtes, Hermodo-

rum pro mercibus importare verba. Ceterum sophistæ & philosophi lucubrationes suas, λόγους appellant: Adlusit haud dubie huc M. Tullius libro Epist. ad Atticū 13. Dic mihi placet ne tibi primum edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus, quidem faciebat is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν Ἑρμόδωρος. Porro licet Cicero mutilum adduxerit prouerbium, tamē si addas ἐμπορεύεται cōstabit Græcus senarius Hinc & λογέμπορος dictus, qui præter verba nihil adfert.

Pomarius Hercules.

Μήλειος Ἡρακλῆς, id est, Pomarius Hercules. Per contemptum dicebatur in eum, qui nomen quidem magnificum gereret, ceterum opibus nullis, nullaq. potentia pollens. Ab euentu natum. Narrat Suidas, cum rustici quidam Herculi bouem essent immolaturi, isque rupto fune profugisset, nec esset quod sacrificaretur, malum abreptum suppositis quattuor ramis crurum vice, deinde additis alteris duobus ceu cornuum loco, bouem vtcumque sunt imitati, idque ridiculum simulacrum pro victima sacrificauerunt Herculi. Iulius Pollux libro de vocabulis rerum primo, fabulam aliquanto secus narrat, nempe ad hunc modum. Solenne est inquit, apud Bœotos, Herculi malis rem diuinam facere. Cumque iam adesset dei festum, & immolandæ victimæ tempus vrgeret, porro hostia erat aries, cum ea serius adduceretur, propterea quod Asopus fluuius ita subito creuisset vt transiri non posset, pueri qui iuxta aram ludebant, sacrificij ritum nihilominus peregerunt. Pulchro cuipiam malo quattuor stipulas vice pedum addiderunt, rursum alias duas cornuum loco, imaginantes sese ad eum modum arietem immolare, Creditum est Herculem hac victima magnopere delectatum; proinde mansisse apud Thebanos hunc morem, vt malis sacrificaretur Herculi. Cognomen hinc additum deo, vt ἡρακλῆς μήλων, id est, Hercules malorum vocaretur.

Verecundia inutilis viro egenti.

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ παρεῖναι.

Ita legitur apud Homerum Odissea ρ. Citatur a Platone in Lachete. Ac mox,

Αἰδῶ δ' οὐκ ἀγαθήν φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ.

Apud Hesiodum item,

Αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. id est,
Verū homini pudor haud quaquam conducit egeno.

Is versus in prouerbium abijt. Admonet autem abijciendum pudorem, quoties vrget necessitas. Est enim verecundia cum ad multa vehementer inutilis, tum maxime cum res postulat, vt omnia nobis sint facienda: velut inutilis pudore est qui deterret a discendo quod turpe est nescire. Et, vt ait Flaccus, incurata malus pudor vlcera celat. Idem alibi, Pudor, inquit, te malus vrget. Eodem adlusit Euripides in Iphigenia in Aulide.

Ὅμως δ' ἴσον γε δυνατὸν, αἰδεῖσθαι χρεών. id est,
Veruntamen pudere oportet eatenus,
Quo ad licet.

Homerus Iliados Ω scribit verecundiam seu reuerentiam plurimum prodesse, & eandem officere plurimū,

Οὐδέ οἱ αἰδὼς
Γίγνεται, ἥ τ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠδ' ὀνίνησι. id est,
Nec pudor est illi, qui vel lædit vehementer,
Vel multum prodest homini.

Et videre est nō nullos hoc inutili pudore præditos qui corporis incommoda celare malunt, quam amicorum ope tolli; quo ingenio fuisse legitur Apelles, cui & morbum & inopiam dissimulanti candidus amicus furtim sub ceruicale pondus auri submisit. Sed eorum multo maxima turba est, qui animi morbos & egestatem inutili pudore dissimulant. At qui his fere accidit, vt post malo in apertum erumpente, tum miserius, tum frustra erubescant.

Ventrem mihi obijcis,

COMMEMORANTVR & hi versus in Græcanicorum adagiorum collectaneis.

Γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἁπάντων,
Ἡ πλήρης μὲν ἐλαφροτάτη, κενεὰ δὲ βαρεῖα. id est,
Ventrē mi obiectas quo probū haud pulchrius vllū
Plenus is est leuior, grauis idem vbi pendet inanis.

Sane vbi prouerbiū sit non videmus, nisi in hoc, καλὸν ὄνειδος, quod apud Græcos prouerbij vice videtur vsurpatum. Euripides in Iphigenia Aulidensi,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id est,
Mihi opprobrasti probum honestum scilicet.

Aut in ea parte velut ænigmatica, leuis cum plenus est, grauis cum inanis. Nam reliqua vascula quo pleniora sunt, hoc sunt grauiora, quo magis inania, hoc leuiora. Contra venter, quo distentior cibo, hoc leuior est, propter auctos excitatosq. pastu spiritus.

Turpe silere.

Αἰσχρὸν σιωπᾶν, id est, Turpe silere. Hoc licebit vti, quoties quis alterius exemplo exstimulatur ad studium, aut negotium aliquod suscipiendum. Aut natum, aut certe vsurpatum ab Aristotele, qui cum Isocrates rhetoricen doceret, æmulatione commotus, cœpit & ipse pomeridianis illis suis περιπάτοις dicendi artem docere, dicens illud, Αἰσχρὸν σιωπᾶν, λαλοῦντος Ἰσοκράτους, id est, Turpe silere loquente Isocrate. M. Tullius in opere De oratore ostendit e tragœdia quapiam mutuasse Aristotelem, paucis immutatis; scribit enim hunc in modum: Aristoteles cum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a caussis forensibus & ciuilibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutauit repente totam prope formam disciplinæ suæ, versumque quendam de Philocteta paullo secus dixit. Ille enim turpe sibi ait esse tacere cum barbaris, hic autem cum Isocratem pateretur dicere. Ad Atticum lib. 6. Ego, nisi Bibulus, qui dum vnus hostes in Syria fuit, pedē porta non plus extulit quam domo sua, admiraretur de triumpho, æquo animo essem. Nunc vero αἰσχρὸν σιωπᾶν. Hoc nunc quidam abutuntur, nihil existimantes turpius quam silere, ne apud homines illitteratos parum eruditi, parumque diserti videantur. Vnde apud Lucianum præceptum illud ἀπαυθάδιον ῥήτορος, μηδέποτε σιωπᾶν, id est, Ne vnquam sile, propterea quod apud imperitos is demum infans & imperitus habeatur, qui non perpetuo garriat.

Munerum animus optimus.

Ξενίων δέ τε θυμὸς ἄριστος. id est,
Verum in muneribus res præstantissima mens est.

Gra-

Græcis hemistichium Heroicum prouerbiale, quo significatur, in amicorum muneribus non esse spectandum rei missæ precium, sed mittentis potius animum, vt Xerxes ille aquam manibus haustam, a rustico libenter accepit. Et quidam monet exiguum munus a tenui missum amico, perinde vt maximum boni cõsulere. Plinius in præfatione diuersa extulit metaphora. Verum & diis lacte rustici, multæq. gentes supplicant: & mola tantum salsa litant, qui non habent thura. Quin tritissimum hodie est, vt qui munus aliquod offerant, animum iubeant spectari, non rem. Refertur adagium a Phurnuto in opere de natura deorum.

Nescit capitis & inguinis discrimen,

QVI eo impudentiæ vel cæcitatis potius deuenerunt, vt nullum prorsus faciant discrimen inter honestũ ac turpe, hi nescire dicuntur, quid intersit inter caput & inguen. Inter honesta corporis membra caput primũ obtinet locum, ac proinde recte nudatur: quæ vero sub ventre sunt, vt inhonesta teguntur. Iuuenalis de muliere temulenta,

Quid enim Venus ebria curat?
Inguinis & capitis quæ sint discrimina nescit.

Prouerbiali figura dictum videtur.

Multitudo imperatorum Cariam perdidit.

Πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. id est,

Multi duces deperdidere Cariam.

Admonet senarius, nihil esse perniciosius licentia multitudinis, dũ nulli paretur, sed pro sua quisq. libidine rẽ gerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum pane tyrannide peius, qua nihil potest esse peius. Par autẽ malum est πολυαρχία cum eo quod dicitur ἀναρχία. Idem docet Homericum illud Iliados libro secundo, quod ipsum in prouerbium abijt,

Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. id est,
Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

Nam his verbis Vlysses milites tumultuantes, in quibus erat & Thersites, compescit. Eum Homeri versiculum vsurpauit Dion, cum videret Heraclidem moliri factionem. Auctor Aemilius Probus. Natum adagium a Caribus quondam florentissimis, postea per ciuiles seditiones eo redactis, vt etiam in vilitatis prouerbium abierint, quemadmodum alio docuimus loco.

Mus albus.

Μῦς λευκὸς, id est, Mus albus, apud Suidam, μῦς κακὸς, i. mus malus, apud Diogenianum. In hominem lasciuum & libidinis immodicæ dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, præsertim albi. Aelianus miram esse murium salacitatem auctorum testimoniis docet, lib. 12. cap. 10. Atq. inter multa illud addit. Epicratem in fabula quapiam cum mulierem significare vellet prodigiose libidinis. μυωνίαν appellasse, citatq. prouerbiũ, μῦς λευκὸς, ex Philemonis comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoria blandimenta, quemadmodum passerculi, columbulæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. Martialis,

Nam cum me murem, cum me tua lumina dicas.

Facies tua computat annos.

PROVERBIALI nimirum schemate dictum a Iuuenale in vetulam, iam ἐξώρου quidem, & ad Veneris lusus prorsum intempestiuam, sed quæ verborum nequitiis puellam etiam dum ageret.

Facies tua computat annos.

Hoc est, frontis rugæ, numerum annorum tuorum præ ferunt, quamquam libido nondum in te consenuit. Congruit huic apologus de Crocodilo, cui iactanti maiorũ suorum claritatem, et primas in certaminibus partes, vulpes ad hunc modum respondit, ἀλλὰ κἂν μὴ σὺ λέγῃς ἀλλ' ἀπὸ δέρματος ἡ φαίνῃ, ὅτι ἐκ πολλῶν ἐτῶν εἶ γυμνασμένος, id est, Quin & si tu non dixeris, tamen ipsa pelle præ te fers, quod multos iam annos in certaminibus sis versatus. Habet enim hoc animal cutem, ceu laminis quibusdam durissimis aduersus omnes ictus armatam. Martialis in quendam qui affectabat etiã num videri puer,

In te, inquit, reclamat sed tua barba, vir es.

Phœnice rarior.

Φοίνικος σπανιώτερος, id est, Phœnice rarior. De rebus aut etiam hominibus inuentu per quam raris. Natum adagiũ a fabula Phœnicis auis, de qua scribit Plinius lib. 10. ca. 2. Et ante omnes nobilem Arabiæ Phœnicem, nescitur an fabulose, vnum in toto orbe, nec visum magnopere. Aquilæ narratur magnitudine, auri fulgore circa colla cetera purpureus, caeruleam roseis caudam pennis distinguentibus, cristis faciem, caputq. plumeo apice honestante. Commemorantur hoc loco & alia quædam de Phœnice prodigiosa, quæ quoniam ad prouerbii sententiam nihil attinent, cui libebit inibi legenda relinquuntur. Ouidius in Transformationum lib. 15. sub persona Pythagoræ,

Vna est quæ reparet seq. ipsa reseminet ales.
Assyrij Phœnica vocant, nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis & succo viuit amomi.
Hæc vbicunq. suæ compleuit sæcula vitæ,
Ilicis in ramis tremuleq. cacumine palmæ,
Vnguibus & duro nidum sibi construit ore.
Quo simul ac casias & nardi lenis aristas,
Quassaq. cum fulua substrauit cynnama myrrha,
Se super imponit, finitq. in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos
Corpore de patrio paruum Phœnica renasci.
Cum dedit huic ætas vires oneriq. ferendo est,
Ponderibus nidi, ramos leuat arboris altæ,
Fertq. pius, cunasq. suas, patriumq. sepulchrum.
Perq. leues auras Hyperionis æde potitus,
Ante fores sacras Hyperionis æde repouit.

Extat de Phœnice carmen & Firmiani Lactantij non inconcinnum, per Musas, neq. fastidiendum.

Non est laudandus, ne in cena quidem.

Οὐκ ἐπαινετέος, οὐδ' ἐν περιδείπνῳ, i. Nõ queas laudari, ne in parentalibus quidem. In hominẽ dicebatur vehemẽter illaudatum. Antiquis mos erat, præsertim Atticis, in cenis funeralibus, quas Græci περίδειπνα vocãt, in comiis, epicediis & epitaphys laudare vita defunctũ, & si parũ meruisset in vita. Siquidem, vt inquit Ouidius,

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit.

Vnde fit, ut viuos nõ nũquam merita laude fraudemus, mortuis etiã immeritã tribuamus. Festus Põpeius docet, antiquitus solere cõduci mulieres quæ in funere nõ

 sine

sine laudibus lamentarentur vita defunctum, aliisq. lamentandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ: citatq. Nenij testimonium. Hæc qui ide me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuũ collaudat. Fortassis hinc ductum est, quod antiquitus mos fuisse videtur, vt in compotationibus aliquorum, etiam viuentium laudes dicerentur. Quemadmodum apud Platonẽ Alcibiades Socratis encomium refert, & apud Plutarchum, Alexandrum Magnum laudat Calisthenes. Eiusmodi vero laudes non admodum speciosæ videbantur, vt inter pocula decantatæ. Nec absurdum arbitramur, si quis ad priscorum consuetudinẽ referat paræmiam, qua fieri solet, vt in conuiuiis citharœdus, aut deorum, aut insignium virorum facta cãtaret. Velut apud Homerum in omnibus ferme conuiuiis. Apud Vergilium item.

-Cithara crinitus Iopas
Personat aurata.

Tametsi hæ quoq. laudes plerunq. ad auditorum gratiam fingebantur. Adagium refertur a Diogeniano.

Pedibus in sententiam discedere.

QVID *sit Pedibus in sententiam discedere, & quid Pedaria sententia satis explicuit Aulus Gellius lib. 13. cap. 18. Id si transferatur ad quamlibet alienæ sententiæ comprobationem, prouerbij formam accipiet. Veluti si quis dicat, Non est viri prudentis, quidquid vxori libuerit, protinus in illius sententiam pedibus discedere. Aut par est, vt affectus in rationis sententiam pedibus discedat, non contra. Ego vero in tuam sententiã manibus pedibusq., ac toto corpore discedo. Translatũ est a veteri consuetudine quæ seruari cõsueuit, quoties ingens erat turba suffragia ferentium. Liuius decadis primæ, lib. 7. Vbi sententiam meam vobis peregero, tũ quibus eadem placebunt, in dextram partem taciti trãsibitis. Quæ pars maior erit, eo stabitur consilio. Et aliquanto post, Quibus hæc salutaria uidentur, agite dum in dextram partem pedibus transite. Omnes trãsierũt, vadentemq. per intermissa custodiis loca Decium secuti sunt. M. Tullius Philippica 11. Dixit tamen si quis eorum qui post se rogati essent, grauiorem sententiam dixisset, in eam se iturum. Idem in epistola ad Lentulum: Perspiciebant.n. in Hortensii sententiam multis partibus plures ituros, quam aperte Volcatio adsentirentur. Ibidem, Frequentes ierunt in alia omnia. Idẽ Planco, Frequens eum senatus reliquit, & in alia omnia discessit. Hac ratio ferendorum suffragiorũ discessio dicebatur. Plinius nepos epistol. lib. 2. Adriano, Sed cũ fieret discessio, qui sellis curulibus adstiterãt, in Cornuti sententiam ire cœperunt. Tum illi qui se collegæ adnumerari patiebantur, in diuersum transierũt. Qui sententias interrumpebat, intercedere dicebatur. T. Liuius lib. ab vrbe condita 9. Cum omnes laudibus modo prosequentes virum in sententiam eius pedibus irent, tẽtata paullisper intercessio est. Idem ab vrbe cõdita 5. In quam sententiam cum pedibus iretur, ceteri tribuni militum nihil contradicere. Plinius maior lib. 2. cap. 7. non nihil nouauit sermonis formam, Sedere, inquiens, cœpit sententia hæc, pariterq. & eruditum vulgus & rude in eam cursu vadit. Vehementer ac præcipitãter adsentiri dixit cursu uadere in sententiã, & sedere dixit pro placere. Nam Flauius Vopiscus in vita Aureliani Imperatoris, indicat & manuum porrectione sententiam alienam comprobari solere. Sic enim scribit: Deinde aliis manus porrigẽtibus, aliis pedibus in sententiam euntibus, plerisq. verbo consentientibus, conditum est senatusconsultum. Tale quiddam sensit & Sallustius in bello Catilinario, cum ait, Sillanũ postea permotum C. Cæsaris oratione, pedibus in sententiam Tiberii Neronis iturum se dixisse, ceteros verbo, alios varie Cæsari adsensisse. Quintilianus dixit, Manibus pedibusq. in sententiam discedere. Porro qui vultu quoq. ac gestu significant se adsentiri, toto corpore in sententiam discedere dicuntur. Suffragiorũ genus quod porrectis manibus peragitur, Græci vocãt* χειροτονίαν *&* χειροτονίαν*, quam vocem vsurpant & sacræ litteræ. Vt 2. Corinth. 8.* χειροτονηθείς. *Quinetiã subscribere sententiæ, subscribere iudicio, subscribere voluntati, suffragari, refragari, atque id genus aliæ metaphoræ, quoties lõgule trahuntur ab oratione simplici, in prouerbij speciem paullatim abeunt.*

Sustine & abstine.

EPICTETVS *Cynicæ sectæ philosophus vniuersa philosophorum dogmata, quæ ad humanæ vitæ pertineãt felicitatem, quæq. tot voluminibus vix explicant ceteri, duobus verbis absolute cõplexus est, quæ iam olim prouerbij uice celebrãtur a doctis, digna profecto, quæ omnibus parietibus, omnibus columnis inscribantur, omnibus anulis insculpantur. Ea sunt huiusmodi* ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *id est, Sustine aut abstine. Quorum altero monemur, vt aduersa fortiter toleremus: altero, vt ab illicitis temperemus voluptatibus. Referuntur in Noctibus Gellianis lib. 17. cap. 19. Apud Athenæum refertur hoc carmen, tacito auctoris nomine.*

Ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθά,
Ἀγαθὸς δὲ κἀκεῖνος ὁ φέρων καλῶς κακά. *id est,*
Bona quisquis adfert, vir bonus vocabitur,
Bonus erit & ille, qui mala pertulerit bene.

Naturam expellas furca, tamen usq. recurrit.

CVM *videamus a Græcis quædã velut obtorto, quod aiũt, collo in prouerbiorum aceruum trahi, cur verebimur eiusmodi recensere, quæ præter adagij figuram, ita venuste dicta sunt, vt venustius dici non possint? Quod genus est illud Horatij in Epistolis,*

Naturam expellas furca, tamen vsq. recurret.

Sensus est, haud facile dedisci, quæ nobis natura penitus indidit atq. inseuit. Quod si quando visit, vt vel metu, vel pudore, vel alia quauis caussa personam alienã sumamus, facile per occasionem redimus ad mores naturales. Velut qui metuunt peccare, non virtutis amore, sed formidine fustis, ij simulatq. tollitur fustis, recurrunt ad mores pristinos. Et Terentius, Si sperat fore clam, rursus ad ingenium redit. Ducta est metaphora a ramis, qui adposita furca torquentur alio, quã natura posuerat: qua sublata rursum vergunt eodem quo prius. Pindarus in Olympiis hymno 11. eandem sentẽtiam aliter extulit. τὸ γὰρ ἐμφυὲς, οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ, οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, *id est, Nam ingenium natiuumq. indolem, nec astuta vulpes, neq. præualidi leones mutare quiuerint. Quantumuis.n. cicures leonem, semper redit ad genuinam feritatem,*

neq.

neq. vulpes vmquam obliuiscitur fraudolētiæ natiuæ, quantum uis mansuefacta. Idem in eodem opere hymno 13. ἀμήχανον δὲ κρύψαι τὸ συγγενὲς ἦθος, id est, Difficile est occultare natiuos mores. Item Horatius alibi,

-Tolle periclum,
Iam vaga prosiliet frænis natura remotis.

Nauis annosa haud quaquam nauigabit per mare.

Ναῦς παλαιὰ πόντον οὐχὶ πλώσεται, *i. Nauis antiqua nō nauigabit per mare. Congruit in eos qui iam ob ætatis imbecillitatem ad res arduas obeundas sustinendaq. pericula parum sunt idonei, ac primum ipsi pereunt oppressi negotiorum magnitudine, & in discrimen adducuntur quorum res agitur. Nota est allegoria. Refertur adagium a Diogeniano.*

Ni pater esses.

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, *Ni pater esses, Hoc vulgo dici consueuit, quoties honoris, aut metus caussa conuitium reticebant, & conijciendum relinquebant. Plene sic effertur,*

Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ' εἶπον ἄν σ' οὐκ εὖ φρονεῖν. *id est,*
Ni esses pater, te sapere dicerem haud bene.

Est autem versus hic in Antigone Sophoclis. Sunt.n. Hæmonis verba Creontem patrem obiurgantis, quod sponsam filij pararet occidere. Itaq. quoties senis, aut potentis, aut alioqui venerandi sententiam nobis haud quaquam probari significabimus, cui tamen honoris caussa nolimus refragari, veluti si quis opinionem Aristotelicam apud Peripateticos tecte damnare vellet, loquetur ad hunc modum, Hæc habet sententia grauissimum auctorem. Fortaßis enim fas non est ab Aristotele dissentire. Alioqui, Εἰ μὴ πατὴρ ἦσθα, *hoc est, nisi auctoritati deferrem, habeo quo refellā. Quod si mutilum efferas, plusculum etiam habebit gratiæ. Refertur a Diogeniano.*

Magnum os anni.

Μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ, *id est, Magnum os anni. Dicebatur quoties vberior rerum prouentus, aut vilior annona animos & loquendi libertatem adderet, alioqui timidioribus. Solent enim rustici magnificentius loqui, largiusq. polliceri, spe prouentus vberioris. Refertur a Suida. Non admodum dissidet ab illo, Fœnum habet in cornu. Item illo, Argenti fontes loquuntur.*

Megaricæ sphinges.

Μεγαρικαὶ σφίγγες, *id est, Megaricæ sphinges, ita scorta quadam vulgus olim appellabat, siue quod vulgo molles sphicta παρὰ τὸ σφίγγω dicuntur apud Græcos, siue quod apud Megarenses nutrix sphinx appelletur, siue quod Megarensium mores improbi fictiq., & populari conuitio quondam notati fuerint. Vnde Aristophanes in Vespis, risum Megaricum, de quo dictum est alibi, taxat,*

Μὴ δ' αὖ γέλωτα Μεγαρόθεν κεκλεμμένον. *id est,*
Sed ne Megaricos rursus infractos iocos.

Suidas refert & hunc versiculum, sed tacito, ut solet, auctoris nomine.

Ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν Μεγαρική τις μηχανή. *id est,*
Nobis adest Megarica quadam machina.

Risum seu iocum Megaricum, intelligit molliciem Megarensium. Refertur in collectaneis Diogeniani.

Mellis medulla.

Μέλιτος μυελός, *id est, Mellis medulla. De re maiorem in modum suaui dicebatur. Vnde & Ennius apud M. Tullium, M. Cornelium Cethegum, Suadæ medullam appellat, ob singularem suauiloquentiam. Nam quod optimum est, id natura videtur intime recondidisse. Vnde & illa paßim obuia, In medullis, & medullitus amare, non dissident a simulacro prouerbiali. Huius est forma,* τὸ ἱμάδος ἱμάς.

Meliores nancisci aues.

Ἀμείνονα οἰωνὸν τυχεῖν, *id est, Meliores nancisci aues dicuntur, quibus post res aduersas succedūt prosperiora. Nā vt apud Latinos auis & ales interdum non animal, sed omen ipsum & augurium significat, itidem apud Græcos* οἰωνὸς *&* ὄρνις, *cum* στρουθὸς *non eodem accipiatur modo, quemadmodum indicat Eustathius in primum Odysseæ librum. Horatius in Odis,*

Mala ducis aui domum. Idem alibi,
Mæonii carminis alite. Homerus Iliados Ω.

Μηδέ μοι αὐτὴ
Ὄρνις ἐνὶ μεγάροισι κακὸς πέλευ. *id est.*
Hisce mihi ne tu fueris mala in ædibus ales.
Rursum eiusdem operis M.
Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. *id est,*
Optimum id augurium est, patriam virtute tueri.

Laborauit autem hac superstitione antiquitas, vt in magnis rebus aggrediundis auium occursus obseruaret, neq. defuerunt qui eam velut artem profiterentur. Atq. hinc apud Romanos augurum collegium. Iam pæne explosa est apud Christianos huius professionis superstitio, sed ita vt in eius locum successerit malum prope pestilentius, atq. adeo conduplicatum, nempe horum qui ex astris futura pronuntiant.

Aliud genus remi.

Ἄλλο γένος κώπης, *i. Aliud genus remi. Dicebatur olim, vbi quispiam res nouas et antea non uisas induceret. Aut vbi quis versis moribus pristinis, nouum et inusitatum vitæ genus institueret. Hinc ortum aiunt, quod Hercules, cū ad boues Erithræas nauigaret, leonis exuuio carbasi vice, claua mali loco, pro rudētibus pharetræ loris, pro remo arcu, deniq. pro nauigio lebete sit vsus. Quod inusitatum profecto nauigandi genus cum vidissent accolæ, acclamabant,* ἄλλο γένος κώπης. *Refertur in Plutarchi collectaneis.*

Clamosior lauro ardente.

Μᾶλλον κελαδεῖ δάφνης χλωρᾶς καιομένης, *id est, Magis vociferatur quam laurus viridis incensa, propterea quod Laurus adhuc virens in ignem coniecta, maximos crepitus edit. Vnde & in maleficiis amatoriis incendi consueuit, tāquam amantium querimonias repræsentās.*

Daphnis me malus urit, ego hāc in Daphnide laurū

Refertur a Diogeniano.

Nunc leguminum messis.

Νῦν ὀσπρίων ἄμητος, *id est, Nuc leguminum messis, id est, nunc tempestiuum, hoc aut aliud agere veluti si quis admo-*

admoneat iuuenem nunc adesse tempus, parandæ gloriæ, parandæ eruditioni, parandis opibus idoneum, dicat, νῦν ὥραν ἔχεις. Sumptum a rusticis, qui tum maxime vigilant, nec sinunt illud tempus per otium perire. Recensetur a Diogeniano & Suida.

Nunc dij beati.

Νῦν θεοὶ μάκαρες, *id est, Nunc dij beati. Vox erat velut adgaudentis & adgratulantis quoties nocentibus supplicium meritis dignum contigisset, perinde quasi dijs & iucundum & honestũ sit, vt scelerati dent pœnas. Contra probrosum si viris improbis res secundæ sint, videlicet iuxta sententiam illam prouerbialem;*

Θεῷ δ' ὄνειδος τοὺς κακοὺς εὐδαιμονεῖν. *id est,*
Probrum est deo, si res malis sint prosperæ.

Ouium nullus vsus.

Προβάτων οὐδὲν ὄφελος ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ, *id est, Ouium nulla vtilitas, si pastor absit. Admonet adagium ἀναρχίαν rem esse omnium perniciosissimam. Nihil recte faciunt ministri, nisi absit herus. Inutiles discipuli, quoties abest præceptor. Inutilis populus, nisi principis auctoritate gubernetur. Apparet senarium fuisse. Nam paucis syllabis commutatis restituetur hoc pacto;*

Προβάτων γὰρ οὐδὲν ὄφελος οὗ ποιμὴν ἀπῇ, *id est,*
Namq. vsus ouium nullus, vbi pastor deest,

De huius animantis stultitia, quamq. sibi sit inutile, ni pastoris cura succurrat, lege quæ alias ex Aristotele citauimus in prouerbio, Ouium mores.

Periculum proræ selis.

Κίνδυνος ἐν τῇ πρώρᾳ σελίς. *id est, Periculum sella proræ. Quoties in re quapiam præcipuum periculum, caputq. negotij esse significamus. Nam hostes expugnaturi nauim, in proram primum assultum faciunt. Selis autem sella est, quæ in proris esse consueuit, si Zenodoto credimus.*

Impete peritum artis.

Βάλλ' εἰς ἔχοντα τὴν τέχνην, *id est, Iaculare in eum qui nouit artem, vbi quis conuitium facit homini qui norit & ipse retorquere conuitium, aut qui carpit velut imperitum, qui non inferior sit in artis scientia. Sumpta metaphora videtur ab iis qui iaculo aut saxo petunt eum qui calleat ictum vel declinare, vel in iaculantem retorquere.*

Philippi gallus.

Φιλίππου ἀλεκτρυών, *id est, Philippi gallus. Hoc dictitari consueuit, vbi quis de leui quopiam facinore, perinde vt maximo sese iactaret. Nam Alectryon dux quidã erat Philippi regis, quem Chares Atheniensis confecerit. Apparet autem Charetem hunc huius facti, nimium crebro, nimisq. insolenter apud populum Atheniensem verba facere solere, vt hinc vulgo sit vsurpatum. Recensetur apud Zenodotum.*

Parit puella, etiam si male adsit viro.

Τίκτει κόρη ὅταν κακῶς ἀνδρὶ παρῇ, *id est, Parit puella, cum male etiam adfuerit viro. Dici conueniet, quoties res facile conficitur ex sententia, etiam si negligenter & ignauiter gesta fuerit. Veluti puella propter ætatis felicitatem facile gerit vterum, etiam si cum viro non admodum viro rem habuerit. Non itẽ anus, immo bis virum requirit ætas affecta mulieris. Egregium ingenium etiam sub malo & indiligente præceptore bonas litteras assequitur. Contra si discipulus sit ἀφυὴς, præceptor etiam optimus, oleum perdit & operam.*

Pasetis semiobolus.

Τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον, *id est, Pasetis semiobolus. De re noua stupendaq., & præstigijs simillima. Veluti cum orator efficit, vt eadem caussa primum optima, mox pessima videatur, res eadem maxima, statimq. minima appareat. Et cum sophistæ demonstrant eundem et asinum esse & hominem. Aut vbi quis asseuerat id factum, quod citra magiam aliquam fieri non potuerit; licebit ἐπιφωνεῖν, τὸ πάσητος ἡμιωβόλιον, Nec intempestiuiter dixeris, cum quidam ita dant munus aliquod, vt idem mox arte quadam ad se retrahant. Tradunt Pasetem quendam præstigiarum & magiæ peritia primũ nomen meruisse. Is incantamentis quibusdam efficiebat, vt repente conuiuium omnibus instructum partibus adesse videretur: rursum vbi libuisset, omnia protinus euanescebant. Emebat autem frequenter, preciumq. rei numerabat, verum mox nummus non apud venditorem, sed apud Pasetem reperiebatur. Huiusmodi ferme tradit Suidas.*

Paruus semper tuus pullus.

Μικρὸς αἰεὶ σὸς πῶλος, *id est, Paruus semper tuus pullus: vbi quis ob staturæ breuitatem diu puer videri cupit. Conueniet & in hos, qui tametsi natu grandiores, tamen verborum delicijs affectant videri iuuenculi. Aut cum ob amorem cæcus cæcam puppam vocat, & ipse vicissim puppus audit, quod alias indicauimus. Aristophanis interpres admonet apud Græcos quod cuique vehementer carum esset, id pullum illius appellari solere. Blandimur autem verbis diminutiuis, eoq. in Equitibus quidam populo blandiens appellabat illum δημίδιον, id est, popellum, eoq. mox audit, ὡς ἀπὸ μικρῶν εὖ τοῖς αὐτῷ θωπευμάτιον γέγονας, id est, vt e pusillis blandiciolis beneuolus illi factus es; parua vocat blanda, atq. is uicissim audit, καὶ σοῦ γὰρ αὐτὸν πολὺ μικροτέροισι τούτων θωπεύμασιν εἷλον, quod ipse multo abiectius adulatus esset populo.*

Phaselitarum sacrificium.

Φασηλιτῶν θῦμα. *id est, Phaselitarum sacrificium, tãquam vile, citraq. sanguinem. Sordidum ac tenuem sumptũ hoc adagio significabant. Tradunt enim apud Phaselitas Pamphyliæ gentem moris esse, vt pisciculi salsi dijs sacrificentur. Auctor Zenodotus. Eudemus item scribit, eos Capro deo salsamentis rem diuinam facere, eiusq. rei testem citat Callimachum. Finitimum est illi, Sine fumo sacrum.*

Peius Babys tibia canit.

Κάκιον βάβυς αὐλεῖ, *id est, Peius Babys cantat. Hoc adagium iaci consueuit in eos, quorum exercitatio semper vergit in peius. Quod genus sunt oratores quidam, qui quo diutius dicunt, hoc dicunt indoctius. Refertur autẽ ad huiusmodi fabulam. Ferunt Babym fratrem fuisse Marsyæ, qui non veritus est ipsum Apollinem ad canendi*

pendi certamen euocare. A quo cum esset victus, ab eodem supinus de pinu suspēsus, excoriatus est. Deinde cum Apollo pararet Babym quoq. perdere, intercessit Pallas, admonēs hunc vsq. adeo infeliciter & indocte tibiis canere, vt omnino neglig ēdus esse videretur, κάκιον, inquiens, Βάβυς αὐλεῖ, id est, Deterius Babys tibiis canit. Quibus verbis commotus Apollo Babyn adeo contempsit, vt eum ne supplicio quidem dignum existimaret, sed suæ potius inscitiæ iudicaret relinquendum. Vsurpabitur adagium & per comparationem, vt mentione facta de præceptore indocto, si quis de discipulo percunctāti, hoc pacto respondeat, πάκιον Βάβυς αὐλεῖ. Neq. uero repugnamus, si quis hoc loco κάκιον, accipiat pro miserius, vt sit sentētia, Babym infeliciorem esse, dum indocte canēs omnibus est ridiculus, quam si tolleretur e medio. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 14. ostendens dici solitum de iis qui in dies deterius canerent. Quamquam hic locus apud hunc auctorem depranatus est in vulgatis exēplaribus, ni fallimur. Sic enim legimus, καὶ Κίων ἢ Βάβυς αὐλεῖ, id est, Et Cion aut Babys canit. Erroris ansam præbuit, quod paullo ante commemorans ineptos tibicines, quos Hipponax iambographus lacerasset, nominauit Cionem, Codulum & Babyn. In collectaneis, quæ excudit Aldus reperitur, τὸν Βαβύος χορὸν, id est, Babys chorum, pro indocta parumq. modulata cātione, & fabulam adscriptam huiusmodi. Mæandro fluuio duo fuere filii, quorum Babys solitus est unica tibia canere, Marsyas duabus Phrygio more. Cum autem suum vterque chorū haberet, & Babys inscite tractaret tibiam, frater eo insolentiæ sublatus est, vt Apollinem quoq. præ se contemneret, a quo cum esset excoriatus, iamq. Babyi similis pœna pararetur, Palladis interuētu exēptus est supplicio. Verum suspicamur scripturam esse deprauatam, ac legendum esse, τὸ Βαβύος χορὸν, vt idem sit cum eo quod modo retulimus.

Cercopum cœtus.

Ἀγορὰ κερκώπων, id est, Cœtus Cercopum, de cōciliabulo, conuentuq. versutorum & improborum hominum dicebatur, Narrant enim, Cercopes quosdam in Ephesofuisse, nota fraudolētiæ viros, qui suis dolis conati sint ipsi Ioui imponere. Hos admonuerat mater, ne in Melampygum inciderent, id quod euenit. Nā post ab Hercule vincti sunt iussu Omphales. Quidam aiunt, quosdā ob imposturas & malas artes, κέρκωπας, quasi caudatos appellatos fuisse apud Ephesios atq. Athenienses, vt idem sit sensus huius adagionis, & illius cuius alibi meminimus, λύκου δεκάς. Torques hoc conuitium Aeschines in Demosthenē, ὅτι μὲν ἂν ἦν ποτὲ ὁ κέρκωψ, ἢ τὸ καλούμενον παιπάλημα, ἢ τὸ παλίμβολον, ἢ τὰ τοιαῦτα ῥήματα, οὐκ ᾔδειν πρότερον. νυνὶ δὲ ἐξηγητὴν τοῦτον λαβὼν τῆς πάσης κακοηθείας μεμάθηκα, id est, Aliquando fuisse cercopem, aut quod dicitur papalema, aut palimbolū antehac nesciebam. Nunc vero nactus hūc omnis malitiæ expositorem, didici. Videntur & illa duo verba papalema, & palimbolum fuisse iactata vulgo. Hesychius indicat παιπάλημα dictum hominem ποικίλον ἐν κακίᾳ, id est, varium in malitia: dictum apparet a πάλλω, quod est, moneo, & παι syllaba per conduplicationem adiecta est, cuius futurum παλῶ. & παιπαλᾶν est circumspicere ac scrutari, nihilq. non tentare. Rursus παιπάλη, subtilissima pars frumenti cribro excussi. Concussione fit vtrumq., sortitio & frumenti purgatio. Vnde πάλος, sors, & πάλη farina. Proinde qui se vertunt in omnia, papalematis scommate notari videntur, simul adlusum suspicamur ad voces. Nā παῖς puerum sonat, & παγιδεύω venor, siue in retia duco. Idē exponit multis verbis quid sit παλίμβολον, nimirum hominem qui sibi minime constat, sed facile in diuersum reuoluitur. Suspicamur conuitium sumptum ab instrumentis sic arte confectis, vt facile recurrant in diuersum, atque hinc detortum in hominem lubricæ fidei.

Ceruinus vir.

Ἐλάφειος ἀνήρ, id est, Ceruinus vir, olim dicebatur formidolosus & fugæ fidens magis quam viribus. Ceruus enim animal cursu pernicissimum, & in venatu pedibus sibi quærit salutem. Vnde apud Homerum Iliados primo, Achilles, vt vir fortis, Agamemnoni, velut imbelli et ignauo conuitium facit ad hunc modum:

Οἰνοβαρὲς, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο.

Obiicit illi temulentiam, impudentiam in occupandis aliorum premiis, et cor ceruinum, quod ad congressum timidus esset. Aristoteles libro De natura animantium nono tradit, ceruo natiuam quandam inesse prudentiā, vt quod viribus tueri non potest id efficiat ingenio: parere enim iuxta semitas, quo videlicet tutior sit a beluis propter hominum frequentiam. Deinde postea quā peperit inuolucrum statim exedit, ne deprehendatur: præterea hinulum ducens in stabula monstrat, ac consuefacit quo debeat refugere, si quod immineat periculum, id ait saxum esse abruptum.

Cercopissare.

Κερκωπίζειν, id est, Cercopissare dicitur, vel qui lasciuiūt, aut qui adulantur. Metaphora ducta ab animantibus, quæ mota cauda adblandiuntur, vt Crysippo placet, Suida teste: vel qui molesti sunt, obturbantq. & obstrepunt, vt vox deflexa sit a Cercopibus illis Lydiis, quos Hercules, quod sibi cum Omphale cubāti, petulantius obturbarent, amicæ iussu uictos de claua suspendit, quemadmodum retulimus in adagio, Ne in Melampygum incidas.

Vale carum lumen.

Χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale gratum lumen. Hoc appares vulgo dici solitum, quoties extingueretur lucerna. Referunt autem ad fabulam, non admodum castam, sed docendi caussa referendam tamen. Narrant enim anū quampiam, cum nuda libidinari pararet, extinxisse lucernam, ne rugæ situsq. corporis offenderet, & extinguentem dixisse, χαῖρε φίλον φῶς, id est, Vale amicum lumen, quę quidem uerba suspicamur hoc magis in vulgi iocum abiisse, quod iisdem vtantur in tragœdiis, exituri e vita, velut Polyxena in Hecuba Euripidis, Iphigenia in sui nominis fabula, Alcestis & Electra, aliiq. complures. Tametsi Plutarchus Conuiuialiū quæstiuncularum, Decade 7. problemate 5. indicat dictum a quodam, qui amicæ prodeunti in conspectum, cum ipse vino, opinamur, cæcutiret, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς. Poterit ad varios vsus accōmodari paræmia. Siue cum nos significamus licētius agere velle. Nox aūt tegit omne dedecus, et quoniā iuxta Nasonē, pudore vacat,

vacat, accommoda videtur iuboneſtis ac flagitioſis actionibus, quas eo Lucianus ... appellat. Huc adluſit Ariſtophanes in Concionatricibus, cum mulierem volentem deiicere alium, ita loquentem facit:

... id eſt,

An vero vbiq. eſt hoc honeſtum noctibus.

Siue cum relinquimus amicum, aut rem interius adamatam. Siue cum innuimus mulierem iam marcida forma, quæq. non poſſit niſi per tenebras adamari, χαῖρε φίλον φῶς. Aut cum ſignificabimus nobis periiſſe rem longe chariſſimam. Siquidem diuus Ambroſius in homiliis quas conſcripſit in Euangelium Lucæ, refert ad huiuſmodi fabulam. Theotimo cuipiam, cum graui morbo oculorum laboraret, medici interminati fuerant, ne cum uxore rem haberet: ſi faceret, prorſus cæcitatem imminere. Verum is libidinis impatiens, non potuit ſibi temperare, quin vxorem amplecteretur. Itaq. cum iam medio Veneris calore ferueret, & in mentem veniſſet medicorum interdictum, χαῖρε, inquit, φίλον φῶς, id eſt, Vale amicum lumen. Nimirum intelligens ſe voluptatem eam perbreuem oculorum diſpendio emiſſe. Similis eſt apud Martialem fabula de Phryge quodam luſco bibone, cui cum interdictum eſſet a medicis, ne biberet vinum, alioqui nihil viſurum, protinus admotis poculis,

Valebis, oculo, inquit. exitum requiris?
Vinum Phryx, oculus bibit venenum.

Veniat hoſpes quiſquis profuturus eſt.

Ξεῖνος ... id eſt,

Veniat qui proderit hoſpes.

Theopompus, citante Zenodoto, ſcribit hoc adagiũ ex Philippi regis apophthegmate profectum eſſe. Nam is vbi Theſſalorum ciuitatem ſubuertiſſet, & hoſpites quos inibi reperit diuendidiſſet, per iocum dicebat,

Ξεῖνος ...

Videtur ex oraculo, aut poeta quopiam ſumptum. Eſt enim hemiſtichium carminis heroici. Admonet adagium, eorum demum aduentum eſſe gratum, qui commodi quippiam adferunt. Ouidius,

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras.

Obolum reperit Parnœtes.

Ὀβολὸν εὗρε ..., id eſt, Reperit obolum Parnœtes. Accommodari poterit ad illos qui nouum aliquod excogitarunt præmium, quo illectent. Natum aiunt a Calliſtrato Athenienſium Reipublicæ principe, cui cognomen additum Parnœtes. Is enim inſtituit, vt in iudiciis & concionibus nũmuli quidam diſtribuerẽtur. Quam rem Comicorum inſectatio vertit in prouerbium.

Apertæ muſarum ianuæ.

Ἀνῳγμέναι μουσῶν θύραι, id eſt, Apertæ Muſarum ianuæ. Hoc adagio conueniet vti, quoties aliquem facili, prõptoq. ingenio ſignificamus, & in percipiendis optimis diſciplinis celerem, quaſi Muſis fauentibus, & haud grauatim ſuppeditantibus. E diuerſo, qui tardiores ſunt, clauſis Muſarum ianuis diſcere dici poterũt. Aut ſi quando dicemus, non oportere celare doctrinam Muſarum munus, ſed candide, citraq. inuidiam impertire, tanquam lumen de lumine ſuppeditantes. Refertur a Zenodoto.

Martis campus.

Ἄρεως πεδίον, id eſt, Martis campus. Suidas ex Alexandridis Piſandro citat. In eos torquebatur, qui militari confidentia præditi viderentur, quiq. rem vi, non iudicio gererent. Non doctis dictis, ſed pugnis. Non ex iure manu conſertum, ſed improbis clamoribus. Et quibus ius eſt in armis, quos Heſiodus eleganter compoſita voce χειροδίκας vocat. Ceterum in quo quis valet, id Græci campum illius vocant.

Argenteis haſtis pugnare.

Ἀργυρέαις λόγχαις μάχεσθαι, id eſt, Argenteis haſtis pugnare dicuntur, qui, cum negotium alio pacto confici nequit, muneribus & largitione perficiunt. Nihil autem tam arduum, quod pecunia non expliceetur. Quemadmodum elegãter dictum eſt a M. Tullio actione in Verrem 2. Nihil eſſe tam ſanctum, quod non violari, nihil tam munitum quod non expugnari pecunia poſſit. Ortam aiunt parœmiam ab oraculo quodam Apollinis Pythii, qui Philippo regi conſulenti, quo pacto poſſet victoria potiri, reſponderit ad hunc modum,

Ἀργυρέαις λόγχαισι μάχου, καὶ πάντα κρατήσεις. id eſt,
Argenteis pugna telis, atq. omnia vinces.

Videlicet iuuenes, vt quoſdam largitionibus ad proditionem ſollicitaret, atq. ita conſecuturum quæ vellet.

Archytæ crepitaculum.

Ἀρχύτου πλαταγή, id eſt, Archytæ crepitaculum. In hominem vehementer garrulum & obſtreperum iaciebatur. Archytas, crepitaculi genus æreum excogitauit, quod pueris luſitantibus daretur, ne quid interim ex vaſis domeſticis contingerent. Quemadmodum docet Ariſt. 8. lib. Politicor. Suidas indicat Archytam fuiſſe Pythagoricum, Empedoclis præceptorem. Quãquam huius nominis referuntur aliquot, tamen conſentaneum eſt hunc Tarentinum philoſophum eius organi fuiſſe opificem, vtpote qui fertur in mechanicis mire præcelluiſſe. Cuius & columba lignea celebratur, ita ratione mathematica librata vti volaret. Quã quam Diogenes Laertius in huius vita teſtatur, huius nominis & architectum fuiſſe quendam, qui librum quoq. conſcripſerit de machina. Columbæ meminit & A. Gellius lib. 10. cap. 12. ex auctoritate Phauorini tribuens inuẽtũ hoc Archytæ philoſopho. Sed vtriuſcunq. fuit inuentum, cõſentaneum eſt huiuſmodi quoddam organum fuiſſe, quod ſuapte ſponte ſonaret. Vnde non abſurde torquebitur in eos, qui naturæ vitio, quouis loco, quauis de re, & apud quoſuis, quiduis garriunt, quos Græci λάλους, ἀμετροεπεῖς, ἀκριτομύθους & πολυμύθους appellant, Latini garrulos, loculeios, rabulas, blaterones & linguaces: In quos Eupolis ſcite,

Λαλεῖν ἄριστος, κἀδυνατώτατος λέγειν. id eſt,
Ad garriendum præcipuus & optimus,
Verum ad loquendum nemo minus idoneus.

Nec inſcite Epicharmus,

Οὐ λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. id eſt,
Nihil valebat eloquendi viribus,
Verum ſilendi habebat impotentiam.

Habebatur ſimile quiddam & apud Romanos, Citeriã appel-

appellabant. Erat ea effigies quædam arguta & loquax quæ ridiculi gratia in pompa vehi solita sit. Vnde M. Cato in M. Cecilium, Quid ergo dicerẽ amplius, quem ego deniq. credo in pompa vectitatum iri, ludis pro Citeria, ac spectatoribus sermocinaturum? Ergo prouerbij speciem habebunt orationes huiusmodi, Citeria loquacior. & præ hoc mutam dicas Citeriam, & vnus cum multis Citerijs certare possit.

Aratro iacularis.

Ἀρότρῳ ἀκοντίζειν, *id est, Aratro iaculari dicũtur, qui quippiam incircũspecte faciunt, haud prospicientes quid sit in posterum euenturum, aut qui suo magno incommodo conantur alterum lædere. Quisquis enim iacto aratro petit alium, is quo morem gerat iræ, semet re necessaria priuat, cuius vsum paullo post sit desideraturus. Recensetur a Diogeniano. Translatum videri potest a belli temporibus, quibus vomeres, marræ & sarcula, reliquaq. agriculationis arma, in Martia diffinguntur arma. Plutarchus in commentario* περὶ τ̃ εὐθυμίας *vsurpat, veluti de re vehementer absurda,* οὐδὲ γὰρ ὁ τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος, καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγωὸν κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, *id est, Neq. enim is qui vult aratro iaculari, & boue leporem venari, est infortunatus.*

Atticus moriens porrigit manum.

Ἀττικὸς ὑπέχει τὴν χεῖρα καὶ ἀποθνήσκων, *id est, Atticus porrigit manum, etiam cum moritur. Huic adagio locum fecit Athenien. in muneribus captandis, & aucupandis lucris insatiata cupiditas. Vnde & apud Aristoph. frequens iocus in* τοὺς δωροδοκοῦντας. *Auctor Diogenianus.*

Argi collis.

Ἄργου λόφος, *id est, Argi collis. Vbi quis ingentibus malis esset implicitus. Potest accommodari, vel ad locum, vel ad negotium variis obnoxium calamitatibus. Natum aiunt a colle quodam, cui cognomen Argi, frequẽtibus homicidiis ac latrociniis infami.*

Asinus esuriens fustem negligit.

Ὄνος πεινῶν ῥοπάλου ἀμελεῖ, *id est, Asinus esuriens fustem negligit. In eos congruit, qui ventris, compendij ue gratia quamuis contumeliam perferunt. Refert Aristot. in lib. Moralium tertio,* ὥστε οὕτω γε καὶ οἱ ὄνοι ἀνδρεῖοι ἂν εἶεν πεινῶντες, τυπτόμενοι γὰρ οὐκ ἀφίστανται τῆς νομῆς, *id est, Nam isto pacto & asini cum esuriunt essent fortes, quod licet verberentur, non discedunt tamen a pabulo. Negans fortem esse censendum, qui quouis pacto tolleret incommoda. Alioquin asinos longe fortissimos futuros, qui dum esuriunt, nullis verberibus a pabulo dimoueri queunt. Apparet ex Homero sumptum, qui sane quam eleganter describit asininam patientiam Iliados λ.*

Ὡς δ' ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν ἐβιήσατο παῖδας
Νωθής, ᾧ δὴ πολλὰ περὶ ῥόπαλ' ἀμφὶς ἐάγῃ,
Κείρει τ' εἰσελθὼν βαθὺ λήιον, οἱ δέ τε παῖδες
Τύπτουσιν ῥοπάλοισι, βίη δέ τε νηπίη αὐτῶν,
Σπουδῇ τ' ἐξήλασσαν, ἐπεί τ' ἐκορέσσατο φορβῆς.
Vt cum per segetes ignauus transit asellus
Inuitis pueris, cui multus tergora circum
Iam crepuit fustis, neq. segnius ille profundam
Ingreditur segetem, pueri sed fustibus illum
Cædentes studio, tandem ac puerilibus aruo
Viribus eijciunt, vbi pasta expleuerit aluum.

Aut cucurbitæ florem, aut cucurbitam.

Ἢ κρίνον, ἢ κολοκύντην, *id est, Aut florem, aut cucurbitã. Id perinde valet quasi dicas, aut mortem, aut vitam, aut lucrum, aut damnum, aut victoriam, aut contra. Græci cucurbitæ florem* κρίνον *appellant. Incertum autem vtrum mox euanescat, an cucurbitam sit pariturus. Proinde per florem, mortem, aut frustratam spẽ significabant, per cucurbitam vitalem. Diphilus apud Zenodotũ,* σοὶ ἡμέραις αὐτὸς ἑπτὰ γέρων θέλω παρασχεῖν κολοκύντην ἢ κρίνον, *id est, Ipse tibi senex intra septem dies exhibere volo cucurbitam, aut crinum, id est, possum efficere, vt aut recte valeas, aut moriaris. Huic nõ dissimile est illud quod apud Homerum Odyssea δ. dicit spectrum apparens Penelopæ dormienti:*

Ζώει ἢ' ἢ τέθνηκε, κακὸν δ' ἀνεμώλια βάζειν. *id est,*
Is superest, aut interiit. Nam vera loquendum est,

Et quod ad huius imitationem Horatianus dixit Tiresias,

O Laertiade, quidquid dicam, aut erit, aut non.

Nudæ gratiæ.

Αἱ χάριτες γυμναί, *id est, Gratiæ nudæ. Admonet adagiũ, vt candide ac benigniter impertiamus amicis. Aut ne quid inter amicos fictum, aut fucatum, verum nuda simpliciaq. omnia. Nam poetæ tres fingunt charites, id est gratias, humanitatis & beneuolentiæ præsides. Horat. in Odis:*

Gratia cum nymphis, geminisq. sororibus audet
Ducere nuda choros. *Idem alibi,*
Et solutis gratiæ zonis.

Sunt qui parœmiam ad ingratos referant, quod ab iis gratiæ velati dispolientur, dum semper auferunt beneficij quippiam, nihil rependunt. Itaque conueniet in illos, qui sua benignitate rediguntur ad inopiam, largientes amicis quidquid nacti fuerint.

Crobyli iugum.

Κρωβύλου ζεῦγος, *id est, Crobyli iugum. De societate duorum pari improbitate dici consueuit, vt de quibus est in Epigrammatis Martialis libro octauo.*

Vxor pessima, pessimus maritus,
Miror non bene conuenire vobis.

Ductum prouerbium a Crobylo lenone quodam omniũ scelestissimo. Is duo scorta domi alebat, quorum lenociniis quam plurimos adolescentes in perniciem alliciebat, nec his contentus, eosdem illectos furto compilabat. Vnde Crobyli iugum dictum, vel quod digni viderentur, qui tamquam pares improbitate cum hoc copulari deberent, vel quod iugum, id est, par scortorum aleret domi.

Mylus omnia audiens.

Μύλος πάντ' ἀκούων, *i. Mylus omnia auscultans. Dici solitũ, ubi quis se dissimularet audire, fingeretq. surditatẽ, cum omnia tamen auribus curiosis captaret, auscultaretq. Tractũ videtur a mola, vnde exploratores obseruare soleant quæ fierent, nam* μύλον *molam sonat Græcis, aut Myli curiosi cuiuspiã moribus. Zenodotus testis*

 est,

est, Cratinũ hoc vsũ adagio in Cleobulinis. Hesychius indicat Mylõ fuisse poetã quempiam Comicum, praeterea piscis esse nomen, nullũ opinamur sentiens. Ad hæc μύλλειν Græcis significare, curuum, obliquum ac distortum. Scribit enim duplici λ. De carcini Strobilis dictum est alias. Habent autem principes quidam & hoc sycophantarum genus, qui se fingunt surdos ac mutos, quo magis audita referant.

Nos decem Rhodienses, decem naues.

Ἡμεῖς δέκα Ῥόδιοι δέκα νῆες, i. Nos decem Rhodienses, decem naues. In eos torquendum qui nimium suis tribuunt viribus. Natum videtur a dicto Thrasonis cuiuspiam, qui decem homines, decem nauibus oppofuerit. Nisi malumus ad Homericum illud referre.

Τληπόλεμος δ' Ἡρακλείδης ἠΰς τε μέγας τε
Ἐκ Ῥόδου ἐννέα νῆας ἄγεν Ῥοδίων ἀγερώχων. id est,
Tlepolemusq. Heraclides, magnusq. bonusq.
Ter ternas naues Rhodiis praestantibus aptas
E Rhodo egit.

Obliquus cursus.

Κάμπιος δρόμος, id est, Obliquus cursus. Quoties res arte ac dissimulanter agitur. Aut quoties aliud præ nobis ferentes alio tendimus, & cuniculis atq. ambagibus quibusdam pergimus ad id quod assequi conamur. Sumptum adagium a genere quodam cursus, qui κάμπιος dictus est, propterea quod anfractibus certis ac flexibus perageretur. Vt in aliis impetus & celeritas plurimũ valuerit, in hoc ars & ratio plus habuerit momenti. Huiusmodi cursus genus describit Vergilius libro 5.

Olli discurrere pares, atq. agmina terni
Diductis soluere choris, rursusq. vocati
Conuertere vias, infestaq. tela tulere.
Inde alios ineunt cursus, aliosq. recursus.
Ac paullo post,
Vt quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemq.
Mille viis habuisse dolum, qua signa sequendi
Falleret indeprehensus & irremeabilis error.

Potest a nauigantibus traductum videri, cum reflantibus ventis, transuersim nauigant.

Ne Iupiter quidem omnibus placet.

THEOGNIS in sententiis,

Οὐδὲ γὰρ ὁ Ζεὺς
Οὔθ' ὕων πάντεσσ' ἁνδάνει οὔτ' ἀνέχων. id est,
Neq. Iupiter ipse,
Siue pluat, seu non, vniciiq. placet.

Hodieq. vulgo dicunt, neminem inueniri qui satisfaciat omnibus. Nam aliis alia probantur. Et,

Tres mihi conuiuæ, prope dissentire videntur,
Poscentes vario multum diuersa palato.

Pindarus in Olympiorum 8.

Τερπνὸν δ' ἐν ἀνθρώποις ἴσον ἔσσεται οὐδέν. id est,
Inter homines nihil erit æque iucundum, videlicet quod alios alia delectant, & suum cuiq. pulchrum est.

Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.

Οὐ γὰρ πείσεις, οὐδ' ἂν πείσῃς.

Haud etenim persuaseris vmquam,
Nec si etiam persuaseris istud, prouerbiali schemate dictum ab Aristophane. Est autem hyperbolæ genus, qua significamus tamquam ἀδυνατώτατον. Perinde quasi dicas, non credam etiam si videro.

Nouit hæc Pylæa & Tyttygias.

Οἶδε ταῦτα Πυλαία καὶ Τυττυγίας. id est,
Hæc & Pylæa nouit & Tyttygias.

Hoc velut ænigmate veteres innuebant, opes malis artibus quæsitas. Tyttygias plagiarius quispiam fuit, qui seruos & res alienas, quas furto sustulerat, in Pylæa, is est Arcadiæ locus, venditare consueuit, atq. hoc quæstu diues euasit. Auctor Zenodotus.

Polycrates matrem pascit.

Πολυκράτης μητέρα τρέφει, id est, Polycrates matrẽ pascit. Hoc adagium ex historia petunt, narrantes Polycratẽ Samiorum tyrannum, matres militum qui in bello interiissent, recensuisse, easq. locupletioribus ciuibus nutriendas tradidisse, vnamquamq. his commendantẽ verbis, τοι ταύτην μητέρα δίδωμι, id est, Hanc tibi do matrem. Vsum prouerbij non adscribit Zenodotus, proinde liberum est vnicuiq. coniicere, cui sententiæ recte commodari. Putamus non incommode possit accommodari. Putamus non incommode posse vsurpari, quoties aliquis in commendandis amicis est benignior, officiosiorque. Aut vbi quis alieno sumptu de quopiã bene mereri studet, ita vt aliis nummos impendentibus, ipse præter officiosa quædam verba nihil insumat.

Teipsam laudas.

Σαυτὴν ἐπαινεῖς, id est, Laudas te ipsam. Hemistichium iambicum, quod accinitur, vbi quis sese laudat, suiq. tibicinem agit. Plene sic effertur,

Σαυτὴν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀστυδάμας γύναι. id est,
Laudas teipsam mulier Astydamæ in modum.

Astydamas histrio quispiam fuit Morsimi filius. Huic statua in theatro ponenda decreta fuerat, quod in agendo Parthenæum sese grauiter ac scite gessisset. Itaq. titulum ipse conscripsit, in quo suas laudes complectebatur, eumq. in concionem attulit, vt adprobatus adderetur statuæ. Verum suffragiis populi decretum, ne molestus ille titulus inscriberetur. Ea res primum comœdiæ iocis agitata, post in prouerbium abijt. Ita nunc quoq. non infacete vulgus dictitat, malignos esse vicinos illi, qui ipse laudator sui fuerit. Recensetur a Zenodoto. Titulus quem Astydamas statuæ suæ inscripsit, extat etiam num apud Suidam,

Εἴθ' ἐγὼ ἐν κείνοις γενόμην, ἢ κεῖνοι ἅμ' ἡμῖν,
Οἳ γλώσσης τερπνῆς πρῶτα δοκοῦσι φέρειν.
Ὡς ἐπ' ἀληθείας ἐκρίθην ἀφεθεὶς παράμιλλος.
Νῦν δὲ χρόνῳ προέχουσ' οἷς φθόνος οὐχ ἕπεται.

Eos versus eleganter Latinos reddidit. Conradus Goclenius, linguæ Latinæ publicus olim professor in Academia

demia Louaniensi, iuuenis utriusq. linguæ ad vnguem doctus, & in vtroq. scribẽdi genere mirificus artifex, siue prosam orationem malis, siue carmen, subscribere visum est.

Vixissent vtinam mecum illi, aut inter ego illos,
Quos penes est linguæ suauiloquentis honos.
Præmia prima equidem citra certamen haberem,
Nunc adimunt in quos nil habet inuidia.

Vsurpauit & Iulianus in epistola quadam ad Basiliũ, ἐπῄνεσα ἐμαυτὸν ὥσπερ Ἀστυδάμας, *id est, Laudaui me ipsum vt Astydamas.*

Syrbenæ chorus.

Συρβήνης χορὸς, *id est, Syrbenæ chorus. De choreis incompositis ac tumultuosis olim dictitatum. Nã* σύρβαν *quidam vocem existimant, qua subulci erga sues vtantur, vnde &* σύρβη *pro tumultu abutuntur. Ceterum Hesychius interpretatur,* σύρβη, μετὰ θορύβου. *Idem mox addit* σύρβα *Græcis sonare thecam fistularem, vnde* συρβηνεὺς *dicatur tibicen, aut tumultuosus. Vsurpat Athenæus lib. 15.* Ἐπεὶ θορύβου κατεῖχε τὸ συμπόσιον, ἔφη, τίς οὗτος ὁ συρβηναίων χορός; *id est, Cũ cõuiuium esset plenum tumultus. Quis, inquit, iste Syrbenæorum chorus? Sic enim constanter refert hanc vocem Athenæus. Vsurpat idem pagina eiusdem libri proxima: & aliquanto post ex Clearcho docet, quis sit* συρβηναίων χορὸς, *videlicet in quo quisq. quod sibi visum fuerit canat, nec auscultet quid præscribat is, qui choro præsidet, quiq. docet quemadmodum oportet canere. Ducta videtur metaphora a dissono illo porcorum grunnitu. Non intempestiue dicetur in homines inter se discordes & querulos, aut vbi offendet aures imperitorum cantorum symphonia discors.*

Hesiodi senecta.

Ἡσιόδειον γῆρας, *id est, Hesiodia senecta. Lõgæua, viuaxq. sic appellabatur. Fertur enim de Hesiodi longæuitate Pindari epigramma quoddam huiusmodi,*

Χαῖρε δὶς ἡβήσας, καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσας
Ἡσίοδ' ἀνθρώποις μέτρον ἔχων σοφίης.

Quod autem ait, eum bis pubuisse, significat, extremã senectam, quasi pueritiam referentem, iuxta prouerbium quod alibi retulimus, δὶς παῖδες οἱ γέροντες. *Porro quod bis sepultum, alludit ad historiam, cuius meminit Plutarchus in Conuiuio septem sapientum. Cum ob suspicionem interfectus esset in Locris, & cadauer eius abiectum in mare, Delphinorum agmen illud exceptum, in Rhium exposuit. Illic cum Locrenses sacrũ ex more peragerent, & recens Hesiodi cadauer agnoscerent, rebus omnibus omissis, cædis auctores vestigarunt: eos comprehensos, viuos in mare præcipitarunt, ac domos incenderunt. Hesiodum in Nemeo sepelierunt. Sed occultant sepulchrum propter Orchomenios, qui moniti oraculo, conabantur viri reliquias apud se seruare. Vnde consentaneum est quemadmodũ Homeri natiuitatẽ permultæ vrbes sibi vendicant, ita Nemeos simul & Orchomenios Hesiodi sepulcrũ sibi asserere. Nisi sepultum semel accipere malumus eum in mare proiectus esset. Proinde videto lector, ne pro* ἀντιβολήσας *legendum sit* ἀντιτύχοισας*, quod paternũ admittit casum, cum significat consequi, aut nancisci.*

Lotum gustauit.

Λωτὸν ἔφαγες, *id est, Lotum gustasti, de ijs dicebatur, qui diutius in peregrinis regionibus hærerent, velut obliti reditus. Neq. inconcinne dixeris in eos, qui simulatq. semel voluptatem inhonestam degustarint, ad pristina studia reuocari non queunt. Sumptum a fabula Lotophagorum, de quibus meminit Homerus Odysseæ lib. 9. narrans quemadmodum Vlyssis socij gustata apud Lotophagos populos herba loto, redire ad nauim noluerint, nisi verberibus adacti,*

Ἀλλά σφι δόσαν λωτοῖο πάσασθαι.
Τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
Οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.
Ἀλλ' αὐτοῦ βούλοντο μετ' ἀνδράσι λωτοφάγοισι
Λωτὸν ἐρεπτόμενοι, μενέμεν, νόστου τε λαθέσθαι. *id est,*

Verum illis lotum degustandam exhibuere.
Ast horum quisquis loti gustarat amicum
Et suauem fructum, neq. nuntia protinus illi
Vlla remittere cura, nec ipse redire studebat.
Verum inibi cum Lotophagis remanere volebant
Obliti reditus, carpturi germina loti.

Est autem Lotus, quam eandem celtim dici docet Dioscorides lib. 1. arbor, de qua Plin. lib. 13. Tam dulcis ibi cibus, vt nomen etiam genti terræq. dederit, nimis hospitali, aduenarum obliuione patriæ. Est & herba eiusdem nominis gratissima & ipsa palato, de qua permulta Theophrastus lib. De Plantis 4. cap. 9. Reperimus & hoc prouerbium in collectaneis cuiusdam recẽtioris: quod quoniam videbatur haud illepidum adscripsimus.

Ex ore lupi.

Ἐκ λύκου στόματος, *id est, E lupi rictu, vbi res quæpiam præter spem recipitur, quæ iam plane periisse videbatur, veluti cum pecunia erepta a prædonibus, aut rapaci tyranno, aliquo inopinato casu recuperatur. Solent enim sic recepta esse gratiora. Sic Flaccus in Odis, Vel hædus ereptus lupo. Nota metaphora. Adagium refertur a Diogeniano. Natum videtur ab Aesopica fabella, quę narrat gruem, cum stipulata mercedem os, quod lupi gutturi inhæserat, immisso capite eduxisset, præmium exigentem irrisam a lupo fuisse, cum is diceret, abunde magnum esse præmium persolutum, quod ex ore lupi caput incolume retulisset.*

Boni viri lacrymabiles.

Ἀγαθοὶ δ' ἀριδάκρυες ἄνδρες. *id est,*

At quisquis probus, is multũ lacrymabilis est uir.

De ijs dicebatur, qui facile commouerentur ad misericordiam, ac precibus flecterentur. Nam illacrymare dicuntur, qui misereſcunt. Ouidius,

-Quibus possint illacrymasse feræ.

Proinde Horatius Plutonem, quod nullis flectatur precibus, illacrymabilem appellat:

Non si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Et Dido Vergiliana Aneæ duriciem incusans,

Num fletu ingemuit nostro? num lumina flexit?
Nũ lacrymas victus dedit, aut miseratꝰ amãtẽ est?

Potest & ad Heraclitũ referri, res humanas perpetuo fletu prosequi solitũ. Contra duros et inexorabiles, adamantinos,

mantinos ferreos,& corneis fibris dicimus. Licebit et huc detorquere, quod boni fere cum paupertate rem habent, multaq. coguntur perpeti. Adagium recensetur a Zenodoto.

Bocchyris.

Βόκχυρις seu Βόκχορις, nam utrumq. reperitur. Plutar. in vita Demetrij, Bocchorem vocat, indicans exactum iudicium, Βοκχόρεως κρίσιν appellari solere. Rex quidã fuit Aegyptiorum, adeo notæ & incorruptæ in iudicandis litibus iustitiæ; vt vulgo si quem magnopere iustum & integrum significare vellet, Bocchyrim appellaret: perinde quasi Rhadamanthum dicas, aut Minoem. Plutarchus in commentario De vitiosa taciturnitate testatur, fabulam de hoc iactatam fuisse, quod cum esset natura grauis & austerus, Isis illi aspidem immittere solita sit, quæ capiti circūuoluta, superne hominem inumbraret, vt ostento territus recte indicaret. Adagium refertur a Suida. Dici potest & de iis, qui non temere de re quapiam pronunciant. Negant enim hunc regem solere sententiam ferre, nisi de caussa iam comperta, & certis argumentis deprehensa; & tamen huius Bocchyris iudicium quoddam reprehensū fuit a meretrice Lamia. Adolescens quidã in Aegypto deperibat amore Theonidis meretriculæ. At illa pro nocte mercedem ingentem postulabat. Interim euenit, vt adolescens noctu somniaret se rem habere cum Theonide. Eo viso liberatus est ab amore, desiitq. scorto molestus esse. Illa vbi factum resciuit, appellat adolescentem, petit pactam mercedem. Cum non conueniret, itum est ad iudicem Bocchorem. Is caussa cognita pronunciat, vt adolescens tantum pecuniæ adferret in vasculo, quantum illa postulasset, eamq praesente ac inspectante Theonide, huc illucq. manu tenens volueret, & illa interim hæreret vmbræ, quasi recte somnium vmbra pensaretur. At hoc iudicium vt iniquum reprehendit Lamia meretrix. Per somnium, inquit, adolescens amore coitus liberatus est, at vmbra Theonidem non liberauit amore pecuniæ. Hac Plutarchus in vita Demetrij.

Camelus saltat.

VBI quis indecore quippiam facere conatur, & inuita, sicut aiunt, Minerua, camelum saltare dicebant. Veluti si quis natura seuerus ac tetricus, affectet elegans ac festiuus videri, naturæ genioq. suo vim faciens. D. Hieronymus prouerbij nomine citat, torquetq. in Heluidium. Risimus inquit, in te prouerbium Camelum vidimus saltitantem. Taxat Hieronymus hominis ineptiam, qui cum a Musis esset alienissimus, tamen disertus haberi vellet.

Canis in vincula.

Κύων ἐπὶ δεσμά, id est Canis in vincula. Dicebatur, vbi quis seipsum in seruitutem, aut in malū aliquod iniiceret. A canibus sumptum vltro se præbentibus vinciendos cibi lenocinio. Auctor Zenodotus. Hesychius indicat in eandem sententiam dici, Βοῦς ἐπὶ δεσμά, id est, Bos in vincula.

Chius ad Coum.

Χῖος πρὸς κῷον, i. Chius ad Coū. De cōparatione vehemēter inæquali dicebatur. Nā in ludo talorū iactus, qui Chius dicebatur, vnioni respondebat, Cous senioni. Quem Græci Chium dicunt, nos canem vocamus, & quem illi Coum siue ἑξίτην, nos senionem. Porro quemadmodum Cous inter felices iactus habebatur, ita Chius fuit inter infelices. Vnde Persius,

-Quid dexter senio ferret
Scire erat in votis, damnosa canicula quantum
Raderet.

Videtur autem senio per se felix, infelix haberi solere, si accederet canis. Sic enim Martialis,

Senio nec nostrum cum cane quassat ebur.

Quod si verum est, adagium conueniet non solum in collationem rerum inæqualium, verum etiam pugnantium. Velut si quis conferat plebeium cum rege, Chius est ad Coum: si quis adolescentem cum sene, contrarietas est, non solum inæqualitas. Adagij meminerunt Zenodotus, Hesychius & Suidas, nisi quod Suidas pro κῷον habet ἔσω, pro ἔξω. Id vtrum scribæ culpa commissum sit, an interior talis pars & exterior intelligenda sit, doctis excutiendū relinquimus. Fit autem interim adlusio ad gentes, quarū vtriusq. mores nō caruerunt nota, sed præcipue Chiorum. Ita simile fuerit illi, Κρῆς πρὸς Κρῆτα.

Optimum condimentum fames.

OPTIMVM condimentum fames. Inter apophthegmata Socratica celebratur. Irridebat hoc dicto luxum Atheniensium, qui variis cupediis & operosis conditturis conarentur efficere, vt cibus saperet palato, cum id optime præstet fames, condimentum vt optimum, ita & vilissimum. Nihil enim suauius edi, quam quod editur ab esuriente. Manet hodieq. vulgo tritum prouerbium, famem efficere, vt crudæ etiam fabæ saccarū sapiant. Antiphanes apud Stobæum,

Ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὐτοῦ ποιεῖ. id est,
Præter seipsam cetera edulcat fames.

Quod fames facit in cibo, idem sitis facit in potu. Darius enim in fuga cum aquam turbidam bibisset & cadaueribus inquinatam, negauit, se unquam bibisse iucundius, nimirum numquam sitiens biberat. Eandem sentētiam sic apud Athenæum lib. 4. effert Xenophō, ὡς ἡδὺ μὲν μάζαν καὶ κάρδαμα φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ δὲ ὕδωρ πιεῖν διψῶντα ἐκ ποταμοῦ, id est, Dulce est mazam & nasturtium edere esurienti, dulce est sitienti aquam e fluuio haustam bibere. Ibidem refert quiddam non infestiuum de Socrate, qui frequenter ad multam vesperam ambulare cōsueuit ante ædes suas: percontantibus quid illic ageret, Obsonium, inquit, cōparo in cœnā. De Dionysio, cui fastidiēti nigrū ius quod in phiditiis adponebatur, coquus respōdit, nō esse mirū, cū deessent cōdimenta, de palæstra, cursuq. ante cœnā sentiēs, alias nobis dictū est. Aut natū a Socrate prouerbiū, aut ab illo vsurpatū quod vulgo ferebatur. M. Tullius in lib. De finibus bonorū 2. Diceret id quod Socratē, qui voluptatē nullo loco numerat, audio dicētē, cibi condimētū esse famē, potionis sitim. Licebit non nihil gratiæ addere prouerbio, si lōgius deflectatur: uelut ad litterariū studiū, quod eo dulcius est, quo vehementius sitiātur litteræ. Et voluptates cōmēdat rarior usus.

Phani ostium.

Φανοῦ θύρα, i. Phani ostium. Id accinebatur, vbi quis frustra feruoesset aliquid, veluti si cuius vxorē adulterio

vitiari

vitiari contingeret, quam tamen ille multa zelotypia seruasset. Natum aiunt a Phano quodam vsurario: vel vt alij dicunt, caco, qui cum cellæ pennariæ ostium ita obstruxisset, vt citra strepitum non quiret aperiri, tamen a ministro apertum est, sublatumq. penu. Alij narrant, huic Phano vxorem fuisse parum spectatæ fidei, quam quod is haberet adulterij suspectam, atrij fores sic occlusit, vt non nisi cum stridore sonituq. possent aperiri. Verum illa cum per tegulas reciperet adulterum, vicini per iocum dicebant, ἡ Φάνου θύρα. *Eaq. vox postea cessit in vulgi sermonem. Haud scimus an sit idem cum eo, quod refert Eustathius in Odyssea lib. vlt.* Φανίου θύρα, *A Phania quodam, qui finxerit sibi multam opum vim domi reconditam esse.*

Viro Lydo negotium non erat.

Ἀνδρὶ Λυδῷ πράγματα οὐκ ἦν, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο, *i. Viro Lydo negotium non erat, at ipse foras profectus, parauit. Dici solitum, vbi quis impatiens otij, ipse sibi negotium ac turbam arcessit. Adlusisse videtur huc Plutarchus, aduersus Colotem,* Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καθάπερ ὁ Λυδὸς ἐφ' αὑτὸν ἀνοίγειν οὐ θύραν μίαν, ἀλλὰ ταῖς πλείσταις τῶν ἀπορίων καὶ μεγίσταις περιβάλλειν τὸν Ἐπίκουρον. *i. Mihi vero videtur quemadmodũ Lydus ille, in seipsũ aperire nõ vnam ianuam sed maximis ac plurimis difficultatibus circumuallare Epicurum. Sumptũ a Crœso Lydorum rege, qui antea felix, rebusq. florentissimis vtens, Cyrum in se prouocauit: a quo victus, in maximas calamitates deuenit. Auctor Zenodotus.*

Ne vmquam viri senis.

Ἀνδρὸς γέροντος μή ποτ' εἰς πυγὴν ὁρᾶν, *id est,*

Tu ne viri vmquam inspicito podicem senis.

Id est, ne requiras illud a quoquam, quod ab eo præstari non possit. Veluti si quis a philosopho requirat eloquentiam, ab oratore exactam colligendi rationem, a sene facilitatem & festiuitatem iuuenilem. Metaphora fœdior est, quam vt libeat interpretari: simul autẽ apertior quam vt opus sit. Refertur a Zenodoto.

Amæa Azesiam reperit.

Ἀμαία τὴν Ἀζησίαν μετῆλθεν, *id est, Amæa ad Azesiam accessit. Dici consueuit de re diu multumq. quæsita, desiderataq. Didymus auctor est, apud Trœzenios Cererem appellari Amæam: Proserpinam, Azesiam. Nota fabula de Proserpina a Plutone abducta ad campos Elysios, & Cerere toto orbe quærente filiam. Refertur a Plutarcho in Alexandrinensium prouerbiorum collectaneis.*

Tamquam heros in clipeo excipere.

Ἀλλ' ὥσπερ ἥρω σε ἐν ἀσπίδι ξενίσαι βούλομαι, *id est, Imo tãquam heros in clipeo te volo hospitio accipere. Dici solitũ, vbi quis suis ipsius artibus aut benefactis fretus, de amicis bene mereri conaretur. Inde ductum, quod antiquitus heroes assidue in armis agentes, velut in clipeo diuersabantur: & si quid opus fuisset amicis, quod armis præstari poterat, id prompte præstabant, vtpote sola virtute diuites. Et apud Homerum, heroes tergoribus bubulis accipiuntur, & apud Maronem, Euander Aeneam villosi pelle leonis accipit. Ex tergoribus autem integebantur clipei.*

Iouis sandalium.

Τὸ Διὸς σάνδαλον, *id est Iouis crepida. Per ironiam dicebatur in eum, qui magni quippiam videri vellet, propter principis alicuius familiaritatẽ: veluti si quis insolens sit ac ferox, quod regius sit coquus, aut imperatoris satelles, aut pontificius tonsor, adposite dicetur,* τὸ Διὸς σάνδαλον. *Nihil autem vetat, quo minus & ad rem accommodetur: vt si quis equum regium, aut vestem miretur, quemadmodũ vulgus facere cõsueuit nõ ob aliud, nisi quod regis sit. Suidas ex Eupolide citat.*

Lux adfulsit.

VBI *melior rerum spes ostendi cœperit, lucem adfulsisse dicunt. Euripides in Oreste,*

Ἥκει φάος ἐμοῖς καὶ σοῖς κακοῖς. *id est,*

Meisq. venit lumen, ac tuis malis.

De Menelao dictum, e cuius aduentu remedium aliquod malorum suorum sperabant. M. Tull. in Antonianarum prima, Lux quædam videbatur oblata, non modo regno quod pertuleramus, sed etiam regni timore sublato. Porro lumen fausti ominis apud veteres fuisse, testis est & M. Varro libro De lingua Latina 2. Putat enim mane dici inde dictum, quod antiquitus manum bonum vocabant. Ad cuiusmodi religionem Græci quoq. cum lumen infertur, solent dicere, φῶς ἀγαθόν. *Nos item illata lucerna fausta inuicem precamur. Lumen enim vitam interpretantur. Vnde inuisam abrumpere lucem. Et tædet cæli conuexa tueri.*

Euripides in Iphigenia in Aulide.

Τὸ φῶς τόδ' ἀνθρώποισιν ἥδιστον βλέπειν. *id est,*

Lucem tueri est hominibus dulcissimum.

Et apud Græcos βλέπειν *simpliciter dicuntur, qui viuunt. Aegyptij vitam lucernæ symbolo repræsentabant, quod nihil aliud existimarent esse vitam, quam ignem humore velut olei liquore nutritum.*

Lupus aquilam fugit.

Λύκος αἰετὸν φεύγει, *id est, Lupus aquilam fugit, vbi periculũ imminens euitari non potest. Aquilam enim, alata cum sit, frustra lupus fugit. Refertur a Diogeniano, meminit autem & Zenodotus. Nec indicant originẽ prouerbij. Numquam enim audiuimus aquilas molestas esse lupis.*

Lupus ante clamorem festinat.

Λύκος πρὸ τῆς βοῆς σπεύδει, *id est, Lupus ante clamorem festinat, vbi quis admissi conscius, vltro timet prius quã accusetur. Siquidem lupus simul atq. prædam rapuit, mox properat aufugere, ne coorto rusticorum clamore veniat in periculum. Auctor Diogenianus.*

Lupo agnum eripere postulant.

LENO *quispiam in Pœnulo Plautina, Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. Vbi quis frustra conatur prædam recipere, cui semel manus iniecit rapax aliquis. Improbum enim videtur sperare futurum, vt lupus agnum semel abreptum amittat. Confine. quod alibi diximus,* ἐκ λύκου στόματος, *id est, E lupi ore.*

Viam qui nescit ad mare. &c.

PLAVTVS *in Pœnulo, Viam qui nescit, qua deue-*

flat ad mare, eum oportet amnem quærere comitem sibi, id est, qui rem commode conficere nequit, is quanis ratione conficiat necesse est. Potest & in hunc accommodari sensum, qui per se non sapit, aliis obtemperet qui plus sapere videantur. Potest item in hunc, Qui recte viuendi rationem ignorat, eos sibi proponat, quorum vita laudata est. Fluuius etiam si longis ambagibus, tamen aliquando tamen ad mare deducit, quandoquidē illuc infunditur. Huic confine est, qui uiæ ignarus est, virgiferum adhibet. Cato Censorius in eos, qui subinde ambirent magistratum, non inscite dicere solet, eos κατὰ τὰ ... *id est, Non aliter quam viæ ignaros semper velle cum virgiferis incedere ne errarent. Magistratus enim ex more lictor aut aliquis virgam gestans præcedebat.*

Volens nolente animo.

Ἑκὼν ἀέκοντί γε θυμῷ, *id est, Volens inuito sane animo. Hemistichium Homericū Iliados libro quarto. Dicendū, vbi quis fingit se nolle quod cupit: aut contra. Terentius non dissimili figura dixit in Andria, Tu voluntate coactus es tua. Non numquam de ambigente, animiq. incerto dicitur, vt apud Euripidem in Hecuba,*

Οὐ δ' ἐθέλων τε καὶ θέλων. *id est,*

At is volensq. & non volens.

Est etiam in arcanis prouerbiis Hebræorum, Pigrum velle & non velle.

Vulturis vmbra.

Γυπὸς σκιά, *id est, Vulturis vmbra. De nullius precij homine dicebatur. Refertur a Diogeniano. Sed magis quadrare videtur in heredipetas, aut alioqui rapaces, inhiantesq. præda. Respondet illi, Si vultur es, cadauer exspecta.*

Præsens abest.

Παρὼν ἀποδημεῖ, *id est, Præsens peregrinatur. In eum dicendum, qui non animaduertit ea quæ dicuntur, cogitatione aliis in rebus occupata. Vnde quos iubemus attentos esse, iis sic loqui solemus: hic estote, & hoc agite, & adeste animis. Hodieq. vulgo dicunt, cogitatione peregrinantem, domi non esse, sed foris. Terentius in Eunucho, Cū isto milite præsens, absens vt sies, id est, corpore quidem præsens, ceterum animo semota. Contra qui amant, absentes, præsentes sunt: veluti de Didone Vergilius in quarto,*

Absens, absentem, auditq., videtq.

Theodoritus Cyrenensis Therapeuticès lib. 1. ex Heraclito Ephesio adducit, Ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι. φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι, *id est, Stolidi cum audierint, surdis sunt adsimiles. Testatur prouerbium illos præsentes abesse. Item Aristophanes in Equitibus,*

Πρὸς τὸν λέγοντ' ἀεὶ

Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. *id est,*

Tu semper inhias ad loquentes, ceterum

Animus peregre est, mensq. tua præsens abest.

Vna lauabor.

Συλλούσομαι, *i. Vna lauabor. Dici consueuit, vbi quis insinuat se in societatē alterius, aut vbi quis admittit aliquē in societatē: vti qui pauperior est, sumptum effugiat. Suidas ait olim fuisse morem vt diuites vna cum pauperibus lauarent: vt quibus propria supellex strigilum, spongiarum, guttorum, atq. id genus rerum non esset, diuitum vterentur supellectile. Citat idem Aristophanem ex Anagyro,* ἀλλὰ πάντας χρὴ παραλούεσθαι, καὶ τὰς σπόγγους ἐᾶν. *id est, Verū oportet omnes vna lauare, ac spongias omittere. Tamquam hoc commoditatis laturi sint tenues, si cum diuitibus balneum ingrediantur, vt spongiis suis parcat. Vnde nobis videtur, non inconcinne dici posse, vbi quis leniculam aliquam commoditatem, quam citra suum incommodum præstat, perinde vt ingens beneficium imputat. Quidam codex habet,* παραλούομαι, *velut vna mergor.*

Pinus in morem.

Πίτυος τρόπον, *i. Piceæ ritu. Vbi quis funditus radicitusq. perit, ita vt nullo pacto restitui possit, piceæ ritu perditus dicitur. Nam piceam succisam negant suppullulascere. Meminit huius prouerbij Staphylus, citante Diogeniano, meminit & Suidas.*

Procridis telum.

Πρόκριδος ἀκόντια, *i. Procridis iacula. De iis, qui veluti certis telis, quidquid animo destinant, assequuntur. Sumptum a notissima fabula, vel Ouidio narratore, libro Transformationum septimo, de Cephalo, qui certo iaculo emisso, Procridem vxorem interemit, ratus feram esse. Huic diuersum est illud Horatianum,*

Non semper feriet, quodcunq. minabitur arcus.

Id est, non semper assequeris quod cupis.

Promeri canes.

Προμήρου κύνες, *id est, Promeri canes. Dici solitum, vbi quis nouo casu pœnas daret iis, quos aliquādo læsisset. Promerus regius quidam minister fuit. Is Euripidem tragicum poetam, supra modum exosum habebat, delatus ab eodem aliquando, nescio quo nomine apud regem. Quare postea canes quosdam feros in poetam soluit, a quibus ille deuoratus interiit. Proinde quoties potens quispiam offensus, aliquos subornat, submittitq. qui tibi negotiū facessant, sæpeslliue diteris,* Προμήρου κύνες. *Conuenit cum illo, quod alio dictum est loco,* κυνὸς δίκην, *id est, Canis vindictā. Recensetur a Diogeniano.*

Magistratum gerens, audi & iuste & iniuste.

Ἀρχῶν ἄκουε καὶ δικαίως κἀδίκως. *id est,*

Princeps iniqua & æqua pariter audias.

Sumptum aiunt hoc adagium ex Solonis elegiis, etiā si hic trimeter est iambicus. Admonet, vt qui in tractandis Reip. muneribus versatur, patientissimis sit auribus, æquoq. animo & bene & male audire consuescat: neq. facile populi vel laudibus vel conuitiis a recto dimoueatur. Congruit huic illud Sophocleum in Antigone,

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν,

Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. *id est,*

Sed quem instituerit ciuitas, & parua eum

Audire oportet, & æqua, & his contraria.

Potest & ad hoc accommodari, quod quidam Romanus imperator dixisse legitur, in ciuitate libera linguas item liberas esse oportere. Neq. vero mirū aut magnū, si principes permittant populo quæ velint dicere, si

cum

cum ipsis liberum sit quæ velint facere. Præterea de principum factis vulgus varie pronunciare cõsueuit, quod alius probat alius damnat. Maiore autem animo oportet esse principem, quam vt huiusmodi voces captandas aut obseruandas existimet: tantum id spectet, quod ex vsu sit reipublicæ. Huc Alexandri dictũ pertinet, cui cum quidam renunciasset, esse qui de ipso male loqueretur, Regium est, inquit, male audire cum bene feceris.

Fulgur ex pelui.

Ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. id est, Fulgur ex pelui. De minis inanibus eorum, qui lædere non queant. Fulgor enim qui fulguris imitatione quadam e vasculorum nitentium vibratione, aut ex aquis redditur, nocendi vim nullam habet, pueros modo territat. Habentur & hodie specula quædam, quæ vibrata ad solem fulgur imitantur: verum id fulmen non est, quod montes ac maria percutiat, vt inquit Plinius. Parœmiam recenset Diogenianus. Ad quam adlusit Augustinus, in libro De quinque hæresibus, Non nos hostium turba, non bellantium reuocet forma, non quasi vitrea fulgentia terreant arma.

Ex inanibus paleis.

Ἀτὰρ ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σιτίον, id est, Atqui e puris paleis trituram frumenti facis, id est, Operam sterilem & infrugiferam sumpsisti. Natum a rusticis adagium, cũ male enatis segetibus, præter culmos, & paleas nihil adferunt in horrea. Recensetur a Diogeniano.

Atrei oculi.

Ἀτρέως ὄμματα, id est, Atrei oculi. De torno truculentoque aspectu dicebatur. His enim oculis in tragœdiis inducebatur Atreus, qui Thyestæ fratri filios ipsius epulandos apposuit, propter vxorem adulterio vitiatam.

Mutus Hipparchion.

Ἄφωνος Ἱππαρχίων, id est, Mutus Hipparchion. Vbi quis repente obmutescit, cum maxime vox illius exspectatur: id quod non raro consueuit quibusdam in cœtu dicturis euenire, vt subito velut attonitis vox faucibus hæreat. Quod aiunt accidisse Theophrasto, homini in circulis alioquin eloquentissimo. In huiusmodi casu igitur fuerit huic adagio locus. Narrant olim apud Græcos, duos præcipuos fuisse citharœdos, Hipparchionẽ & Rufinum. Cum autem in solennibus ludis, qui decimo quoq; anno apud Iuliopolitas agebantur, essent inter se decertaturi: contigit, vt Hipparchion theatri strepitu turbatus, obticuerit, eaq. res in vulgi iocum abyt, Auctor Zenodotus.

Pecuniarum cupiditas Spartam capiet, præterea nihil.

Ἁ φιλοχρηματία σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δ' οὐδέν. id est,
Vna fames auri Spartam capiet, subigetq.
Præterea nihil.

De iis qui sola pecunia possunt expugnari, alioquin inuicti. Natum adagium ab oraculo, quo responsum est Alchmeni & Theopompo Spartæ regibus, tum demũ vincendos esse Lacedæmonios, cum aurum & argentum in precio cœperint habere. Respondet apophthegmati Philippi Macedonum regis, qui putauit nullam arcem tam munitam esse, quin capi posset, modo asino pateret accessus onusto auro. Respondet & Danaes fabula, a qua nulla custodia, auri insultum arcere potuit. Meminit M. Tullius in secundo libro Officiorũ, & Plutarchus in Laconicis.

Non decet principem solidam dormire noctem.

INTER pleraq. Homeri carmina, quæ quondam prouerbiorum vice celebrata fuisse testatur Macrobius, illud vel præcipue adnumerarimus, quod est in Iliados libro secundo.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. id est,
Haud dignum duce id est, noctẽ dormire per omnẽ.

Admonet parœmia, vigilantiam ac solicitudinem maxime conuenire principibus; vt qui tantã negotiorum sarcinam sustineãt humeris. Vnde & Vergilius Aeneam suum aliis dormientibus aut voluptati indulgentibus, aut vigilantem facit, aut certe excitat, fingitque cogitabundum, sobrium, & de futuris agitantem animo.

At pius Aeneas per noctem plurima voluens.
Et rursum
Aenea potes hoc sub casu ducere somnos?
Atq. iterum.
Vigilasne deum gens
Aenea? vigila.

Huius rei præclarum exemplum præbuit Epaminondas ille dux Thebanus. Siquidem cum Thebani ciues festis quibusdam diebus solutius compotationibus indulgerent, licentiusq. voluptatibus fruerentur, ille solus vigil, ac sobrius arma lustrabat, & vrbis obambulabat mœnia. Rogatus cur id faceret, respondit se νήφειν καὶ ἀγρυπνεῖν, ὅπως ἐξῇ τοῖς ἄλλοις μεθύειν καὶ καθεύδειν. id est, sobrium esse se, ac vigilare, quo reliquis liceret temulentos esse ac dormire; quemadmodũ refert Plutarchus in libello Aduersus ducem imperitum. Porro quæ modo retulimus ex Homero, dicuntur ad Agamẽnonem sub persona somnii, Nestoris speciem imitantis Integrum carmen sic habet,

Εὕδεις Ἀτρέος υἱὲ δαΐφρονος ἱπποδάμοιο;
Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
ᾧ λαοί τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλε. id est,
Belligeri Atridæ proles dormis ne Agamemnon?
Perpetuam noctẽ dormire haud principe dignũ est,
Cui populi commissi, & tanta negotia curæ.

Eundem ceteris dormientibus solum vigilantem facit Iliados κ.

Ἄλλοι μὲν παρὰ νηυσὶν ἀριστῆες Παναχαιῶν
Εὗδον παννύχιοι μαλακῷ δεδμημένοι ὕπνῳ,
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρεΐδην Ἀγαμέμνονα ποιμένα λαῶν
Ὕπνος ἔχε γλυκερός, πολλὰ φρεσὶν ὁρμαίνοντα. id est,
At reliqui Danaum proceres noctẽ vsq. per omnẽ.
Dormibant, placido correpti membra sopore,
At non Atridem pastorem Agamemnona plebis
Somnus habet dulcis, versantem pectore multa.

Consimilem ad modum Iouem vigilantem fecit Iliados β.

Ἄλλοι μέν ῥα θεοί τε, καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταὶ
Εὗδον παννύχιοι, Δία δ' οὐκ ἔχε νήδυμος ὕπνος,
Ἀλλ' ὅγε μερμήριζε κατὰ φρένας. id est,
Tum reliquos omnes, diuosq., uirosq. tenebat
Pernox somnus. at insomnis Saturnius unus,
Pectore sollicito voluebat.

Narrat Plutarchus in eodem commentario, quem modo citauimus, quiddam nec alienum ab hac parœmia, nec indignum memoratu, nimirum regi Persarum huc fuisse morem, vt semper vnum quempiam haberet cubicularium, cui hoc muneris erat mandatum, vt mane regium thalamum ingressus, his verbis illum expergefaceret, Ἀνάστα ὦ βασιλεῦ καὶ φρόντιζε πραγμάτων, ὧν σε φροντίζειν Μεσορομάσδης ἠθέλησε. i. Surge rex, ac negotia cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit. Quod si quis princeps eruditus sit ac prudens, huic nihil opus fuerit huiusmodi cubiculario monitore: sed ipsa ratio semper in pectore tale quiddam insonabit: φρόντιζε, & οὐ χρὴ παννύχιον. Plato septimo De legibus libro, multis modis vigilantiam commendat, maxime in principe. Eius verba sunt: Ἐγρηγορότες δὲ ἄρχοντες ἐν πόλεσι νύκτωρ, φοβεροὶ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ὁμοῦ καὶ πολίταις. id est, Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, malis sunt formidabiles ciuibus, pariter & hostibus. Ac paullo superius eodē in loco: Καθεύδων γὰρ οὐδεὶς, οὐδενὸς ἄξιος. id est, Nullus enim dormiens alicuius est rei. Dormiūt autem qui oscitanter agunt, quibus interdum succedit, sed raro. Proin recte Pindarus Olymp. 10. Ἄπονον δ' ἔλαβον χάρμα παῦροί τινες. Gaudium citra laborem pauci quidam assecuti sunt.

Capram portare non possum, & imponitis bouem.

PLVTARCHVS in commentario, cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι.
Ἐπὶ τὸ τῆς παροιμίας εἶναι πάλιν,
Οὐ δύναμαι τὴν αἶγα φέρειν, ἐπιτίθετέ μοι βοῦν. id est,
Tauro oneratis, cum nequeam portare capellam.

Vbi quis quod leuius est recusat, & quod multo sit intolerabilius, imponi sibi postulat. Veluti si quis impatientia paupertatis, nam ad id accommodat Plutarchus, vsuris inuoluat sese, quod onus vix diuitibus sit tolerabile.

Numquam enim meos boues abegerunt, nec equos.

Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est,
Non enim equos vnquā mihi subduxere bouesue.

Prouerbiali figura videtur olim vsurpatū, pro eo quod est, Numquam me læserunt, aut adfecerunt iniuria: Cū negamus nobis esse caussam, cur illum aut illum odisse debeamus. Plutarchus in commentario de uitanda vsura: Καὶ ταῦτα μή με οἴεσθε λέγειν πόλεμον ἐξενηνοχότα πρὸς τοὺς δανειστάς. οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους. id est, Neque vero me existimetis hæc dicere, quod bellum mihi sit cum vsurariis.
Nūquā etenim vel equos mihi subduxere bouesue.
id est, numquam quidquam mei abstulerunt. Id quo longius traducetur a simplici sermone, hoc magis erit prouerbiale. Sumptum est autem ex Iliados Homericæ libro primo: vbi Achilles contendens cum Agamemnone, negat sibi caussam esse, quamobrem cū Troianis bellum suscipiat, nisi vt illi morem gerat.

Οὐ γὰρ ἐγὼ Τρώων ἕνεκ' ἤλυθον αἰχμητάων
Δεῦρο μαχησόμενος, ἐπεὶ οὔ τί μοι αἴτιοί εἰσιν.
Οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν, οὐδὲ μὲν ἵππους
Οὐδέ ποτ' ἐν Φθίῃ ἐριβώλακι βωτιανείρῃ
Καρπὸν ἐδηλήσαντο. id est,
Haud ego Troiugenū huc accessi nomine, quo cum
His bellum gererem, neque enim sum læsus ab istis.
Nūquā etenim vel equos mihi subduxere bouesue.
Nec Phthies unquam segetumq. virumq. feracis
Sunt populati agros.

Dictum est autem ex antiqui sæculi ritu, quo cum vita mortalium adhuc esset pastoralis, prima belli caussa erant abacta pecora: quemadmodum eleganter indicat Homerus Iliad. sexto depingens Achillis clipeū:

Τοῖσι δ' ἔπειτ' ἀπάνευθε δύο σκοποὶ εἵατο λαῶν,
Δέγμενοι ὁππότε μῆλα ἰδοίατο καὶ ἕλικας βοῦς.
Οἱ δὲ τάχα προγένοντο, δύω δ' ἅμ' ἕποντο νομῆες
Τερπόμενοι σύριγξι, δόλον δ' οὔ τι προνόησαν.
Οἱ μὲν τὰ προϊδόντες ἐπέδραμον, ὦκα δ' ἔπειτα
Τάμνοντ' ἀμφὶ βοῶν ἀγέλας καὶ πώεα καλὰ
Ἀργεννῶν οἰῶν, κτεῖνον δ' ἐπὶ μηλοβοτῆρας.

Et reliqua quæ sequuntur: Quos versus ne quis omnino contemptos queratur, ita uertimus:
De hinc pcul bis speculatores populi vnus et alter
Obseruant, si fors videant ouiumue boumue
Agmina, at hæc cōfestim adsunt, quæ pone sequunt
Pastores duo, demulcentes pectora cannis,
Ignari fraudis: contra illi ex composito, mox
Adcurrunt, armenta boum, niueosq. bidentum
Concidere greges, cæsis pastoribus ipsis.

Felix qui nihil debet.

Εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. id est, Felix qui nihil debet. Sententia Græcis celebrata: quam facile is veram dicet, qui periculum fecerit, quid sit ære alieno obstrictum esse. Qui non sit expertus, is Plutarchi commentarium euoluat De vitandis vsuris, quamq. sit miserum debere facile cognoscet. Quid enim calamitosius quam toties erubescere, toties perfricare faciem, fugitare, latitare, mentiri, dissimulare: nunc supplicem agere, nunc flagitare: palam appellari, vitari digito: breuiter numquam sui iuris esse? Nam hæc, cumq. his multa alia incommoda secum adfert æs alienum. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum huiusmodi, titulo Automedontis.

Εὐδαίμων πρῶτον μὲν, ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
Εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον, ὃς τις ἄπαις.
Ἢν δὲ μανεὶς γήμῃ τις, ἔχει χάριν, ἢν κατορύξῃ
Εὐθὺς τὴν γαμετὴν, προῖκα λαβὼν μεγάλην.
Ταῦτ' εἰδὼς, σοφὸς ἴσθι. μάτην δ' Ἐπίκουρον ἔασον
Ποῦ τὸ κενὸν ζητεῖν, καὶ τίνες αἱ μονάδες. id est,
Qui nulli debet, fortunatissimus ille est.
Proximus huic cælebs. tertius orbus erit.
Quod si quis demens vxorem duxerit, illi
Hæc ita res demum commoda grata feret:
Eueniat si fors, vt grandi dote recepta,
Protinus vxorem deferat in tumulum.
Hæc doctus sapies, Epicurum quærere frustra,
Quæ sit inane, sinas, quæq. fient monades.

Plutarchus in libello, cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, scribit Persis duo fuisse peccata: primum debere,

dere, proximum mentiri. Nam ea indicabant cohærere, quod qui sunt obærati, sæpius cogantur mentiri. Quod autem refert Plutarchus, est apud Herodotum libro primo.

Ad digituli crepitum.

QVI, *arrogantius fastuosiusq. iubent quippiam, digituli crepitu significare dicuntur. Diuus Hieron. in epist. ad Rusticum monachum vsurpauit, in superciliosum quendam & fastidientem, qui dicturus, digituli crepitu silentium imperabat: deinde simili fastu singulas voces, per interualla promebat: vt singultire crederes, non proloqui. Videtur autem hic gestus fuisse dominorum, seruis humilius aliquod ministerium innuentium. Martialis libro tertio in Zoilum:*

Digiti crepantis signa nouit Eunuchus.

Item in Distichis,

Cum poscor crepitu digitorum & verna moratur.
O quoties pellex culcitra facta mea est.

M. Tullius libro Officiorum tertio: Itaq. si vir bonus habeat hanc vim, vt si digitis concrepuerit, possit in locupletum testamenta nomen eius irrepere, hac vi non vtatur, ne si exploratum quidem habeat id omnino neminem vnquam suspicaturum. Simile est illud de nutu & renutu Iouis, quod ex Homero citat Plinius in Epistolis. Et nutu dicuntur efficere, qui minimo negotio rem conficiunt. Item ad omnes nutus obsequi, qui prompte morigerantur.

Suem irritat.

Ὗν ἐγείρειν, *id est, Suem irritat. In auidum rixarum dicebatur. Sus enim agrestis prouocatus, recta petit eum, a quo prouocatus est. Sic enim narrant venandi periti, si quis suem lancea protensa prouocarit, etiam si iam ille sequebatur alium quempiam, illico vertere cursum, & in prouocatorem tendere, ne cuspide quidem vitata.*

Seruatori tertius.

Τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι, *id est, Tertium seruatori. Proculus Diadochus in commentario de tribus animi partibus, iuxta Platonis diuisionem, deq. quattuor virtutum generibus, vsurpauit adagium hoc, his quidem verbis,* Ἀλλὰ τούτων διαλυθέντων, καὶ τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν κατ᾽ οἰκείαν διακριθέντων, τὸ τρίτον τῷ σωτῆρί φασι, *id est, His dissolutis, animiq. partibus iuxta suam rationem distinctis, tertium seruatori, quod aiunt. Sentit autem Proculus, absolutis duobus restare tertium, videlicet, quo pacto quattuor virtutes ad tres illas animi partes possint referri. Proculus videtur Platonem imitatus in Charmide,* πάλιν τοίνυν ἦν δ᾽ ἐγὼ τὸ τρίτον τῷ σωτῆρι ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ἐπισκεψώμεθα. *id est, Rursum igitur, inquam, tertium sospitatori velut ab initio cōsideremus. Eodem adlusisse videtur, licet tectius, libro De legibus 3.* ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν. *id est, Porro tertius nobis seruator videns principatum adhuc frementem & animosum ceu psallium iniecit illi, Ephororum potentiam. Sentit Lacedæmoniorum remp. tribus modis fuisse temperatam, ne erumperet in tyrannidem. Primum addita altera familia, ex qua reges creari liceret. Nā initio ex una tantum phas erat. Deinde nobilium ac principum potentiæ opposita vigintiocto seniorum auctoritas, quæ in grauissimis negotiis regiæ par habebatur. Postremo quinque Ephororum magistratus, cui rex parere cogebatur. Hæc autem omnia putat numinis prouidētia fuisse procurata ad ciuitatis incolumitatem, eoq. dicit, tertius seruator. Sumptū est adagium ex Isthmiorum hymno sexto Pindari, apud quem de tertio Iouis sospitatoris calice legimus ad hunc modū:* Εἴη δὲ τρίτον

Σωτῆρι πορσαίνοντας Ὀλυμπίῳ, Αἴγιναν κατασπένδειν
μελιφθόγγοις ἀοιδαῖς. *subaudi* Κρατῆρα.

Quorum carminum hæc ferme mens est: Optat Pindarus vt aliquando vincat Olympia Aegenensis, quo contingat tertium miscere calicem sospitatori Ioui, non sine laudibus, tum ipsius victoris, tum Iouis Olympij. Craterem autem intelligit, aut simpliciter eum qui sumitur in conuiuiis victorialibus, aut κρατῆρα τῶν ᾠδῶν. *id est, Calicem cantionum, quemadmodum alibi:*

Γλυκὺς κρατὴρ μελαφθέγκτων ἀοιδᾶν, *id est,*
Dulcis calix vocalium cantionum.

Quo quidem loco Pindaricus interpres ostendit antiquitus fuisse morem, vt in conuiuiis primus calix misceretur Ioui Olympio: secundus heroibus, tertius Ioui seruatori. Testem huius rei citat Sophoclem ἐν ναυπλίῳ.

Ζεῦ παυσίλυπε καὶ Διὸς σωτηρίου
Σπονδὴ τρίτου κρατῆρος. *id est,*
Curarum ademptor Iuppiterq. & tertij
Libatio scyphi sospitatoris Iouis.

Citat & Aeschylum in Epigonis:

Λοιβὰς Διὸς μὲν πρῶτον ὡραίου γάμου
Ἥρας τε, ἔπειτα τὴν δευτέραν γε κρᾶσιν
Ἡρωσι νέμω, ἔπειτα τρίτον Διὸς τοῦ σωτῆρος εὐκταίαν
λίβα. *id est,*

Libationes primum quidem Iouis tempestiuarum nuptiarum, Iunonisq. Deinde secundum poculum heroibus tribuo. Deinde tertio loco Iouis sospitatoris optabilem stillam. Addit autem, hunc calicem σωτῆρος *appellatum: quod hucusq. potatio citra ebrietatem, animiq. noxam consisteret. Vltra quem si quis progressus esset, iam ad libidinem, intemperantiamq. res vergere videretur: iuxta illud apud Apuleium Asclepiadis dictum, existimantis primum craterem pertinere ad sitim, secundum ad voluptatem, tertium ad ebrietatem, quartum ad insaniam. Hunc autem eundem, Διὸς σωτῆρος calicem appellant τέλειον, siue quod in hunc desineret bibendi modus: siue quod hic numerus inter omnes absolutissimus esse putatur, vt cui adsit & initium, & medium, & finis: eoq. rebus diuinis potissimum accommodatur, & á Platone refertur ad animum, vtpote diuinum, & ob id ternione constantem. Ne id quidem theologica ratione vacat quod primam & vltimam pateram Ioui dicarint, mediam semideis. Primum enim heroibus medius locus competebat: vel quod iuxta Platonis sententiam mediæ conditionis essent inter summos illos deos,* οἳ ὄλυμπον ἔχουσι, *vt inquit Homerus, quos Plato mentes autumat esse nullis obnoxias corporibus, & inter nos corporibus oneratos, & ob id affectibus mortiq. obnoxios. Dæmonibus enim Platonici tribuunt corpora, tametsi non eiusmodi, qualia sunt nostra, verum aerea: cuius opinionis se fuisse testatur & diuus Aurelius Augustinus, in*

libello

libello De natura dæmonum, & alias aliquoties. Vel quod iuxta poetarum fabulas semidei compositæ mediæq. sunt originis, ex altero parente deo, altero homine: velut Hercules ex Alcmena & Ioue, Castor & Pollux ex Leda & Ioue. Porro Iouem intelligunt mentem illam summam omnia simul complectentem, vt idem & initium & finis sit omnium: eamq. ob caussam ab hoc auspicabantur potationem, & in eundem finiebant. Meminit Iouis sospitatoris non semel Aristophanes in Pluto, velut hoc loco:

Τὸν οὖν Δία τὸν σωτῆρα καὐτὸς μοι δοκῶ
Χαίρειν ἐάσας ἐνθαδὶ αὐτοῦ καταμένειν. id est,
Mihi itaq. visum sospitatorem Iouem ut
Valere sinam, atque hoc permaneam posthac loco.

Tradit interpres templum Athenis fuisse τοῦ Διὸς σωτῆρος, quem eundem quidam ἐλευθέριον appellant. Διὸς σωτῆρος mentionem facit & Athenæus in Dipnosophistis, libro secundo, addens olim fuisse morem, vt cibis appositis mox uinum indilutum infunderetur, quo nimirum declararent, quanta vis esset boni dei. Deinde cum suo quisq. arbitrio diluisset, nomen Iouis Seruatoris præfabantur, innuentes ita temperatum, vinum tuto citraq. noxam bibi. At idem libro vndecimo propemodum docet & post cenam a lotis manibus inferri solere calicem Iouis Seruatoris, qui idem fuerit cum eo qui dictus est ἀγαθοῦ δαίμονος, Diphilum adducens auctorem, qui scripserit in Sapphone:

Ἀρχίλοχε δέξαι τήνδε τὴν μετανιπτρίδα
Μεστὴν Διὸς τοῦ σωτῆρος ἀγαθοῦ δαίμονος. id est,
Archiloche sumito hanc tibi metaniptridem
Plenam Iouis Soteris optimi dei.

Adagio licebit vti, cum significabimus nos ad id quod in negotio postremum, ac præcipuum est accedere.

Prius quam finem faciamus illud admonere libet, ex Pindari verbis, eundem videri Iouem Olympium ac sospitatorem. Plutarchus conuiuialium quæstionum, decade quinta, de tribus bis calicibus loquutur, ni fallimur: Οὐδὲ γὰρ θεῷ θύοντες, πᾶσι τοῖς ἄλλοις θεοῖς, μάλιστα δὲ σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς κατὰ χύδην, ἀλλὰ τριῶν κρατήρων κιρναμένων, τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ πρώτου σπένδομεν, τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ δευτέρου, τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ τελευταίου. φέρεται γὰρ ἔξω τοῦ χοροῦ ὁ φθόνος. id est, Neque enim cum deo rem diuinam facimus, reliquis omnibus diis, maxime eum teplis & aris vota facim⁹. Sed tribus craterib⁹ mixtis, aliis de primo libamus, aliis de secũdo, aliis ex ultimo. Nã inuidia stat extra chorũ diuinũ. Meminit huius rei & decade septima, demonstrans, cum vni sacrificabatur deo, omnibus simul vota fieri, sed non nominatim.

Hyperi vertigo.

Ὑπέρου περιτροπή, id est, Pistilli circumuolutio. Vbi quis semper idem agitat, neque quidquam tamen explicat. Plato Comicus, opinamur, in Adonide, apud Zenodotum,

Εἶτ' οὐχ' ὑπέρου μοι περιτροπὴ γενήσεται. id est,
Dehinc mihi vertigo pistilli haud erit.

Plutarchus aduersus Stoicos significans illorum rationes eodem reuolui: πολὺς οὖν ὁ Διὸς Κόρινθος ἐπὶ τὸν λόγον αὐτῶν ἀφικνεῖται. τὴν γὰρ ὑπέρου περιτροπὴν ἵνα μὴ γελᾶν δοκῇς ἐάσον. id est, Multus igitur Iouis Corinthus ad rationem illorum admittitur. Nam pistilli circumuolutionem, ne ridere uidearis, omitte. Vnde videtur solere dici, cum eadem sæpius iterantur nõ sine tædio. Dialectici peti principium aiunt, quoties eodem reuoluitur argumentatio. Hesychius interpretatur de his qui semper eadem aiunt, neque quidquam interim proficiunt. Huic ita finitimum est, vt idem videri possit, quod Plato recenset in Theæteto: ἀλλ' ἡ σκυτάλη, ὦ Σώκρατες, ὑπέρου ὅ, τι ἂν λέγοι περιτροπή. id est, Scytala quidem, aut pistilli, aut si cuius alterius dicitur circumuolutio: cum sermo in idem reuoluitur, quemadmodum illic Theætetus iubet assentiri rectæ opinioni, eum qui rectam habet opinionem. Scytalam interpres vertit, scutic am, cũ Plato loquatur de loro quod surculo circũuoluitur.

Sus sub fustem.

Ὗς ὑπὸ ῥόπαλον, id est, Sus sub fustem. Vbi quis sese in præsens discrimen ac perniciem præcipitat. Nam sues apud quosdam fuste mactari mos est. Refertur a Suida. Zenodotus indicat extare apud Dinolochum.

Si bouem non possis, asinum agas.

Εἰ μὴ δύναιο βοῦν, ἔλαυνε ὄνον, id est, Si nequeas bouem, asinum agito, id est, si non potes vt vis, vtcunq. potes facito. Si fortuna splendidior non contingit, eam fortem quæ contingit boni consulas: si quod optas non licet, id quod est proximum, amplectere. Auctore Suida.

Siren amitum nuntiat, apis hospitem.

Σειρὴν μὲν φίλον ἀγγέλλει, ξένον δὲ μέλισσα. id est,
Hospitem apis, verum Siren prædicit amicum.

Quoties complures eadem de re bene ominantur: aut vbi suæ quisq. spei blandiens ex quamlibet leuibus argumentis diuinat futurum quod optat. Nam Siren hoc loco non vnam ex illis virginibus Homericis significat verum insecti genus, api non dissimile. Auctore Suida. Quamquam apud Hesychium σφὴξ legitur non σειρήν.

Etiam si lupi meminisses.

Εἰ καὶ λύκου ἐμνήσθης, id est, Etiam si lupi mentionem fecisses, subaudiendum interuenisset. Quoties præter expectationem interuenit is, de quo fuerat mentio: cognatum ei, quod alibi recensuimus: Lupus in fabula. Id frequenter accidit in Comœdiis ac Tragœdiis arte curaq. scriptoris, vt de quo fiũt verba mox interueniat. Accommodari poterit ad rem, veluti si apud auctorem protinus vel casu occurrat, id de quo vertebatur sermo, adagium refert Zenodotus. Plato in Phædro, λέγεται γοῦν, ὦ Φαῖδρε, δίκαιον εἶναι, καὶ τὸ τοῦ λύκου εἰπεῖν. id est, Aiunt igitur o Phædre iustum esse etiam quod de lupo dicitur narrare.

Similior ficu.

Ὁμοιότερος σύκου, id est, Similior ficu. Per iocũ dicebatur, de vehementer inter se similibus: Ducta metaphora a ficorum inter ipsas similitudine. Plutar. aduersus Stoicos: Θαυμαστὴν καὶ παράδοξον, εἰ μήτε φάττα φάττῃ, μήτε μέλιττα μελίττῃ, μήτε πυρὸς πυρῷ, ἢ σῦκον, τὸ τοῦ λόγου, σύκῳ, τῷ παντὶ χρόνῳ γέγονεν ἀπαράλλακτον, id est, Mirum & inopinabile, si neque palumbus palumbo, nec api apis, nec tritico triticum, aut fico, quod est in prouerbio ficus, semper adsimilis fuisset: Confine est iis quæ retulimus alibi: Non tam ouum ouo simile, & Non lac

lac lacti magis est simile.

Simul & da & accipe.

Ἅμα δίδου καὶ λάμβανε, *id est, Simul & da & accipe. Vbi res est, cum homine parum certa fide, cui non sit tutum quidquam credere, nisi statim receperis quod fueris stipulatus. Torquebitur ad eum qui non collocat officium aut munus suum, nisi iam certus de mutuo: nec spem emit precio, quemadmodum ait leno Terentianus. Aristoteles hanc parœmiam venustius extulit libro Moralium Nicomachiorum octauo, taxans amicos, quos mutua conciliat vtilitas: & perinde, vt in forensibus commerciis non dant beneficium, sed vendunt.* ἡ μὲν πάμπαν ἀγοραία ἐκ χειρὸς εἰς χεῖρα, ἡ δὲ ἐλευθεριωτέρα εἰς χρόνον. *id est, Altera quidem omnino sordida & cauponaria compensatio de manu in manum: altera magis ingenua ad tempus. Adlusit philosophus ad Comicum illud, quod citatur ab interprete Pindari:*

Φοῖνιξ γὰρ ἐνθάδ᾽ ἐγγίγνομαι,
Τῇ μὲν δίδωμι χειρί, τῇ δὲ λαμβάνω. *id est,*
Phœnix enim sum ilico.
Quippe altera manu do, & accipio altera.

Phœnices notantur nimio cauponandi studio. Vnde & Pindaro dictum in Pythiis, hymno 2.

Τὸ δὲ μὲν κατὰ Φοίνισσαν ἐμπολὰν μέλος.

Phœnicum commutationem appellat cum datur aliquid, & vicissim accipitur.

Semper me tales hostes insequantur.

Αἰεὶ τοιοῦτοί με πόλεμοι διώκοιεν, *id est,*
Me bella semper insequantur talia.

Vbi quospiam libenter odimus, ac simultatem illorum cõtemnimus. Est enim hominum genus, quos periculosius sit demeruisse, vt ait Seneca, quam offendisse: & quos magis expediat inimicos habere quam amicos. Et quibusdam displicuisse, laudabile est. Et sunt cum quibus amicitia copulatum esse dedecori sit, simulate dissidere pulchrum. Potest accommodari et in eos qui desciscunt ab amicitia, sed vt inimici nihil queant nocere. Legitur & ad hunc modum:

Αἰεὶ τοιοῦτοί με πολέμιοι διώκοιεν. *id est,*
Me semper hostes insequantur hoc genus.

Anus Eriphus.

Γραῦς ἔριφος. *id est, Anus hœdus. Apollodorus apud Zenodotum ait, anum quandam fuisse, quæ dicta sit Eripha, quod in virginitate consenuisset: perinde quasi eadẽ & anus esset per ætatem, & puella, quod adhuc innupta. Sunt qui tradant locustam agrestem, a non nullis Mantin appellatam, in Sicilia* γραῦν ἔριφον *appellari. Aiunt autem quodcunq. animal aspexisset, illi mali quippiam accidere. Proinde in mulierem ueneficam & fascinatricem quadrare videtur. Quod genus apud Horatium Canidia.*

Anus saltat.

Γραῦς χορεύει. *id est, Anus saltat. In eum conuenit, qui indecore quippiam facit: velut, si senex ludat nucibus: aut princeps exemplo Neronis musicetur. Confine est illi quod supra retulimus: Camelus saltat. Horatius in anum intempestiuæ libidinis,*

Te lanæ prope nobilem

Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fæce tenus cadi.

Apud Plutarchum in vita Periclis legimus, Elpinicẽ quandam, cum eum indecoris conuiciis palam incesseret, nihil aliud responsi tulisse quam versiculum illum ex Archilocho,

Οὐκ ἂν μύροισι γραῦς ἐοῦσα ἠλείφεο. *id est,*
Vnguento anus cum sis caueto inungier,

Quid autem secutus Lapus vertit, Haud unguenti, vetula cum sis oblita es, non satis coniectamus, nisi forte pro ἠλείφεο *legit,* ἀλείφει *aut* ἠλείφου.

Anus subsultans multum excitat pulueris.

Γραῦς ἀνακροτοῦσα πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει. *id est,*
Anus subsultans, multum puluerem excitat.

In eos dici solitum, qui ob rerum experientiam, multũ negotiorum adgrederentur. Videtur carmen heroicũ syllaba duntaxat deprauatum.

Anus velut equus profundam habebis fossam.

Γραῦς ὥστε ἵππος τὸν χαραδραῖον πόρον ἕξεις. *id est, Anus velut equus, alte biantem habebis ac nigrum specum sepulta. De iis, qui penitus abiiciuntur, tamquam prorsus inutiles. Equi postea, quam consenuerint, in altos terrarum specus aliquo præcipitãtur. Ita mulier olim amata, simul atque defloruit forma, fastiditur ab omnibus. Qualis est apud Horatium Lyce simile illi: Equi senectus.*

Aphyarum honos.

Ἀφύων τιμή. *id est, Aphyarum honos. Quoties humilibus exiguus quispiam honos contingit. Nam Aphya pisciculus est vilis: cui coquendo nihil adhibetur præter oleum quo frigitur. Vnde iactatum illud:* ἀφύας τιμὴ τοὔλαιον, *id est, Aphyæ honos oleum.*

Cur non suspendis te?

Τί δὲ οὐκ ἀπήγξω, ἵνα ἐν Θήβαις ἥρως γένῃ; *id est, Quin te suspendis, vt apud Thebanos heros fias? Apud alios summus honos habebatur iis, qui sibi mortem cõsciuissent, præsertim pro salute patriæ: vt apud Atticos Codro pro patria non timido mori: apud Romanos Deciis, & Quinto Curtio, M. Catoni Vticensi, Bruto, & aliis plerisq. apud Thebanos autem nullus honos habebatur iis, qui sibi vim attulissent. Vnde per ironiam dictum putant, vt Thebis semideus fias. Dici posse videtur in eos, qui famæ ducti cupiditate, semet periculis grauibus obiiciunt. Refertur a Zenodoto.*

Quid tibi Apollo cecinit?

Τί σοι Ἀπόλλων κεκιθάρικε; *id est, Quid tibi Apollo cecinit cithara? hoc est, quid tibi respondit? Adlusum est autem ad Apollinis citharam, quam illi tribuunt poetæ. Vsus est hoc adagio Aeschylus in Aiace Locrensi. Refertur a Zenodoto. Conueniet, vbi quis a principe redeuntem percunctabitur, quid responsi tulerit,* Τί σοι Ἀπόλλων κεκιθάρικε.

Quid non fies, profectus Arbelas?

Τί οὐ γενήσῃ, ἰὼν Ἄρβηλα, *id est, Quid non fies, Arbelas profectus? De eo dici solitum, qui peregre proficiscens*

sciens ingentia sibi pollicetur, fretus gentis ad quam demigrat inscitia, barbarieq. Siquidem Arbela Siciliæ ciuitas, auctore Stephano, cuius ciues male audiebant olim, vt stupidi, & quibus facile imponeretur. Apud hos igitur etiam contemptus alibi, magnum aliquid esse possit. Quamquam est huius nominis ciuitas in Perside, cuius meminit Strabo libro 16. Et Quinto Curtio est oppidũ Mesopotamiæ Darij copiarum internicione nobile.

Bonus e pharetra dies.

Ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. *id est, Bonus e pharetra dies, De die fortunato dicebatur. Translatum a Scytharũ consuetudine: quibus, vt narrat Philarchus, mos erat, vt vesperi prius quam dormirent, calculum in pharetram immitterent candidum, si forte is dies citra molestiam abiisset: atrum, si secus. Demum vbi quis vita decederet, eius pharetram proferebant: in qua si plures candidos calculos reperissent, felicem pronunciabant: contra, si plures nigros. Atque hinc vitæ summam æstimabant: vnde prouerbio receptum est, vt dicerent bonum diem e pharetra esse, si quid ex animi sententia accidisset.*

Res Cannacæ.

Τὰ Καννάκου. *id est, Res aut mala Cãnaca. Bifariam hac vtebantur paræmia, vel de rebus ob vetustatem admirandis, vel de lamentis & complorationibus miseris ac lacrymosis. Cannacas quispiam Phrygũ rex, quemadmodum narrat Hermogenes in Phrygiis, qui cum prauidisset euenturum diluuium, conuocatis omnibus ad templa deorum, multis lacrymis supplicabat diis, vt id malum auerterent. Vnde Herodes iambographus inquit,* ἵνα τὰ Καννάκου κλαύσω. *id est, Vt Cannacæ more plorem. Hæc referuntur a Zenodoto. Plinius libro tricesimo sexto, Cannacum inter statuarios nobiles recenset: Stephanus in dictione Iconium, meminit adagij, nisi quod Annacum appellat non Cannacum, aut Camacam: et de fabula no nihil euariat. Ait enim Annacum quendam uixisse super annos trecentos. Itaque vndiq. consulta oracula, quo vsq. victurus esset. Responsum autem, mortuo Annaco periturâ vniuersa: quo defuncto, successisse diluuium Deucalionis. Ceterum audito responso magnopere luxisse Phryges, atque hinc de graui luctu ortum prouerbiũ* τὰ Ἀννακοῦ κλαίειν.

Qui modus equitum.

Τίς τρόπος ἱππέων, *id est, Qui modus equorum? Vbi quis nouam ac peregrinam induceret consuetudinem: velut si quis Italus Gallicis vestibus vteretur. Dictum videtur de hospitibus nouo quadrigarũ genere inuectis. Metagenes in Thurioperſis apud Suidam:* Τίς τρόπος ἱππέων; δ' ἐρχόμενον τὸν βαρβαρικὸν τρόπον ἔτι, *id est, Quis equorum modus? Vt autem saltant hi more barbarico. Confinitatem habet cum illo, quod paullo superius recensuimus:* ἄλλο γένος κωπῶν. *id est, Aliud genus remi.*

Chironium vulnus.

Χειρώνιον ἕλκος. *id est, Chironium vulnus, immedicabile malum appellabant: Chiron in bello aduersus Centauros ictus ab Hercule, vulnus immedicabile accepit in pede: vnde & periit. Hinc natam paræmiam auctor Zenodotus. Vergilius autem noster, nam huic carmen inscribitur, Chironiam manum medicam vocat:*

Viuit pectore sub dolente vulnus,
Quod Chironia nec manus leuaret.

Ab hoc Chirone centauro fertur educatus Achilles. Vnde Plato Comicus Damonem, qui sub obtentu tradendæ musices putabatur Periclem instituisse ad tyrannidem, taxat his versibus,

Πρῶτον μὲν ἂν μ' εἴπῃς αὐτὸ τοῦτο,
Σὺ γὰρ δή, ὡς φασίν, ὁ Χείρων ἐξέθρεψας Περικλέα. *id est,*

Primum quidem illud obsecro dicas mibi
Tu quippe Chiron educasse diceris Periclem.

Quem locum ita reddidit Lapus, Tu enim vt aiunt, pessime Periclem educasti. Quin & in editione Aldina geminum vitium est. Primum enim versus perperam distinctus est, deinde vt pro ὁ Χείρων, legamus ὁ χεῖρον, id est, tu ille Chiron metri cogit ratio. Per tropum siquidem appellat Damonem Chironem, quod id fuerit Pericli, quod Chiron fuit Achilli, quem docuit quidem fidibus canere, sed ad Centauricam, ferociam eduxit. Hoc licet alieniore loco, visum est studiosis indicare, ne quis imprudens ad eum impingat lapidem.

Charontis ianua.

Χαρώνιος θύρα, *id est, Charontica ianua. De imminente capitis periculo, siue de re magnopere tristi. Sic enim antiquitus appellabatur vna e carceris ianuis, per quam damnati iudicum sententiis ad supplicium educebantur. Referunt Zenodotus, Hesychius & Suidas: Charontis enim cymba fingunt animas ad inferos deduci. Hinc Aristophanes in Pluto,* ὁ δὲ Χάρων τὸ ξύμβολον δίδωσι, *id est, Dat symbolum Charon: significans illi imminere mortem.*

Maschalam tollere.

Μασχάλην αἴρειν, *id est, Maschalam tollere dicebatur, qui auidius biberet. Sumptum a gestu bibonum, inter ebibendum cyathos, gulam ac mentum intendentium, & altius erigentium cubitos, ne quid resideat in cyatho liquoris. Idem appellant κατωτίζειν, ἀπὸ τοῦ κώθωνος, quod est poculi genus, Hesychius indicat μασχάλην esse partem proræ, quæ contineat τὸ ἀκάτιον, siue Antemonẽ. Antemonem autem volunt esse veli genus. Sunt qui dicant μασχάλην esse canistrum e palma contextum, quod virga palmea maschale dicatur, non nũquam & pro fune poni. Alij contendunt maschalam esse machinam, qua sarcinæ deponuntur in naues, aut eximuntur e nauibus. Hinc locus in eos qui poculum tollunt in altum. Hesychius adfert & hunc trochaicum tetrametrum citra nomenclaturam auctoris,*

Ὡς ἄνω τὴν μασχάλην αἴρωμεν ἱππιστὶ ὁρμῶντες. *id est,*

Sursum in altum vt irruentes erigamus maschalã.

Fortassis huc adlusit Stratonicus citharœdus apud Athenæum libro octauo qui notans singulas Græciæ ciuitates, Βυζάντιον εἶπεν τῆς Ἑλλάδος μασχάλην, *id est, Byzantium dixit Græciæ maschalam, quod illic opinamur strenue potaretur, siue quod esset emporium Græciæ. Est enim Thraciæ ciuitas, eadem dicta Constantinopolis. Adiungit prouerbio gratiam adlusio, quod sunt pocula nauigij specie, veluti cymbia,* σκάφαι, τριήρεις, *& alia non nulla. Refertur a Zenodoto. Meminit*

& Iulius

& Iulius Pollux libro 7.cap.3.his quidem verbis, ἐπὶ δὲ τῶν μεθυόντων ἔλεγον τὸ μασχάλην αἴρειν, ὡς τοῦτο ἔθος ὂν τοῖς οἰνωμένοις, *id est De ebriis vero dicebant maschalam tollere, tamquam is mos sit temulentis. Adducit & Homerici carminis testimonium,*

Χεῖρας ἀνίσχοντες γέλῳ ἔκθανον,
Sublatis manibus risu emori.

Ex his videtur non a tollendo poculo, sed a gestu gaudentium fuisse dictum. Certe manet & hodie apud Germanos milites, vt dextra sublata lætitiam indicent animi.

Magis ipse Phryx.

Μᾶλλον ὁ Φρύξ, *id est, Magis ipse Phryx. Equidē coniicimus dictiatum, quoties ea magis probarentur, non quæ veriora sint, sed quæ adulantius dicta. Narrant Crœsum Lydorum regem aliquando percunctatum septem illos sapientes, cui nam primum felicitatis titulum tribuerent. At cum varie responderetur, aliis dicentibus feras indomitas sibi uideri felicissimas quod pro tuenda libertate mortem oppeterent: aliis ciconias, quod citra legem, suapte natura ius piumq. seruarent: Solone vero negante, quemquam appellandum felicem, prius quam ex vita decesserit, assistens Phrygius ille fabulator Aesopus: Tanto, inquit rex ceteros antecellis, quanto mare præstat fluuiis. Id vbi rex audisset, respondisse fertur,* μᾶλλον ὁ Φρύξ. *Ea uox in prouerbium cessit: equidem haud scimus an ita legendū sit:* μᾶλλον ὦ Φρύξ. *vt sit libenter agnoscentis eam laudem, & cum esset maxima, tamen aliquid etiam adiungi desiderantis: vnde cum quis aperte nobis adulatur, succinere licebit,* μᾶλλον ὦ Φρύξ. *Referunt Suidas & Zenodotus.*

Magis sibi placet, quam Peleus in machæra.

Μέγα φρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ, *id est, Magis sibi placet, quam Peleus sua machæra. In eum competit, qui præter modum re quapiam insolens est, ac tumet. Aiunt autem hunc gladium a Vulcano fabrefactum, a diis dono datum fuisse Peleo, virtutis illius ac prudentiæ symbolum. Quo quidem ille vtens & in præliis & venatibus, consequebatur quidquid optabat. Zenodotus ait huius mentionem factam & apud Anacreontem, & apud Pindarum.*

Generosus es ex crumena.

Γενναῖος εἶ ἐκ βαλαντίου, *id est, Generosus es ex crumena. In eū iaciebatur, qui propter opulentiam generosus haberi voluisset, alioquin obscurus & humilis. Pariunt enim nobilitatem & opes, non antiquæ solum, iuxta Aristotelem, verum etiam vndecunq. & quandocūq. partæ. Solet autem hoc genus ferocius insolescere, quam qui maiorum imaginibus clari sunt.*

Liberorum amantior quam Gello.

Γελλοῦς παιδοφιλωτέρα, *id est, Puerorum amātior Gello. Dici solitū vel in eos, qui morte præmatura periissent, vel in eos, qui mira quidem caritate filios prosequerentur, sed eosdem indulgentia deliciisq. corrumperent. Aiunt Gello virginem quampiam fuisse, quæ puella adhuc vita decesserit. Huius spectrum obessrare Lesbiis creditum est, ac pueros impetere. Vnde puerorū mortem, qui præmaturo fato perirent, huic Gello imputabant. Citatur Sappho, quæ huius fabulæ meminerit.*

Gleba aruum.

Βῶλος ἀρούρᾳ, *id est, Gleba aruum, vbi quis exigua maximis apponit, credens sese non nihil iuuare. Proinde legendum suspicamur,* βῶλος ἀρούραις, *aut* ἀρούρᾳ, *vt subaudias,* προστίθησι *aut* αὔξων, *aut eiusmodi quippiam. Nihil enim adfert momenti, si gleba aruo adiungatur, quod perinde sit, ac si quis aquam e lacu haustam infundat mari.*

Glauci ars.

Γλαύκου τέχνη, *id est, Glauci ars. Huius parœmiæ duplex est vsus. Conuenit enim vel in opus celeriter absolutum, vel in id quod est arte summa, summaq. cura elaboratum. Quidam ortum existimant a Glauco quodam Samio, qui primus æris ferruminationem inuenerit. Alii a Libyco quodā, qui quattuor cymbala quædam fabricatus dicitur, certis proportionibus ita inter se respondentia, vt primi spissitudo Epitriti rationem haberet ad secundum, ad tertium Hemioli, ad quartum dupli. Ea pulsata musicam quandam harmoniam reddebant. Auctor Zenodotus.*

Noctuæ Laurioticæ.

Γλαῦκες Λαυριωτικαί, *id est, Noctuæ laurioticæ, hoc velut ænigmate pecuniarum vim significabāt. Laurios enim Atticæ regio est auri venis frequens. Porro nomismatis aureis noctuarum figura insculpebatur, quemadmodum alio diximus loco. Interpres addit & tetradrachmis noctuam solere insculpi. Aristophanes in Auibus:*

Γλαῦκες ὑμᾶς οὔποτ' ἐπιλείψουσι Λαυριωτικαί,
Ἀλλ' ἐνοικήσουσιν ἔνδον, ἔν τε τοῖς βαλαντίοις
Ἐννεοττεύσουσι. *id est,*
Noctuæ vos non relinquent Laurioticæ, sed his
Aedibus aderunt in ipsis, inq. loculis nidulos
Sibi parabunt.

Claucus poto melle resurrexit.

Γλαῦκος πιὼν μέλι ἀνέστη, *id est: Glaucus poto melle reuixit. Dici solitum, quoties aliquis vulgari rumore dictus mortuus, denuo prodit in publicum, & quasi rediuiuus apparet iis, quibus persuasum fuerat eum vita defunctum esse. Satis constat ab euentu natum. Nēpe Glaucum quempiam præter omnium exspectationem, gustato mellito pharmaco reualuisse. Eamq. rem in iocum popularem versam fuisse. Quidam enarrant in hunc modum: Glaucus quidam poto melle, ob bilem pæne exanimatus est. Ad hunc multis adcurrentibus medicis, polyidos herba, quam Draconem vocant, eum restituit.*

Generosior Codro.

Εὐγενέστερος Κόδρου, *i. Generosior Codro. Per Ironiam recte dicetur in istos, qui maiorum fumosis imaginibus, & natalium antiquitate gloriantur. Codrus Melanthi filius fuit. Melanthus a Neleo sextus. A quo Neleo prognatus & Nestor. Hic igitur Melāthus, Messene patria pulsus venit Athenas: atq. ibi cū Xātho Bœoto, qui tum*

Athenis imperabat, singulari certamine congressus, victor discessit, & Atheniensium imperium occupauit. Cui successit filius Codrus, singulari in patriã pietate præcipue nobilis. Nam cum Atticis bellum esset aduersus Dores, proditumq. esset oraculo, victoriã penes Atheniensem populum futuram, si rex illorum ab hostibus fuisset occisus, Codrus patriæ gloriam sua incolumitate cariorem habens, ignota specie hostẽ prouocauit, & interemptus est. Reliquit autẽ filios duos, Mentorem, qui patri defuncto successit in imperium, et Neleum, cuius auspicijs colonia in Asiã demigrauit. Hæc ferme Zenodotus.

Cadmea victoria.

Καδμεία νίκη, id est, *Cadmea victoria. Huius adagij varium adducunt & sensum & originem. Sunt qui putẽt inutilem victoriam, Cadmeã uocatam, propterea, quod Eteocles & Polynices Thebani, cum de regni vicibus disceptarent, singulari certamine congressi, vtriq. perierint. Cuiusmodi victoriæ meminit Herodotus lib. 1. de Phocensibus agens. Vel quod Cadmei deuicerint quidem Argiuos cum Adrasto militantes, sed suo malo. Posteris enim illorum pœnas abunde magnas dederunt. Vel quod Oedipus soluto Sphingis ænigmate, victoriam quidem a monstro magnificam reportauit, uerum post imprudens suam ipsius matrem duxit vxorem. Idq. simulatq. resciuit, oculos sibimet eruit. Itaq. illius quoq. victoria parum felix exitus fuit. Sunt qui huc referant, Cum Cadmus literas a Phœnicibus acceptas, Græcis tradere vellet, Linum, quod is quoq. literas suas proferret interemit. Deinde c ues Cadmũ exegerunt, vt nec huic bono fuerit Linum superasse. Plutarchus subscribit primæ sententiæ. Nam ad hunc modum scribit in commentario* περὶ τῆς φιλαδελφίας. Οὐ γὰρ ἴσασιν οἱ παλαιοὶ καδμείαν νίκην, ἀλλὰ τὴν περὶ Θήβας τῶν ἀδελφῶν, ὡς αἰσχίστην καὶ κακίστην προσηγόρευσαν, *id est, Non enim aliam prisci Cadme am victoriã, quam eam quæ fuit fratrum apud Thebas, vt turpissimam atq miserrimam appellarunt. Idem,* περὶ παίδων ἀγωγῆς, *ostendit Cadmeam appellari victoriam, quoties præstat vinci quam vincere. Vsurpauit hoc adagium Plato lib. De legibus primo,* παιδεία μὲν οὖν φέρει καὶ νίκην, νίκη δ᾽ ἐνίοτε ἀπαιδευσίαν. πολλοὶ γὰρ ὑβριστέροι διὰ πολέμων νίκας γενόμενοι, μυρίων ἄλλων κακῶν δι᾽ ὕβριν ἐνεπλήσθησαν, καὶ παιδεία μὲν οὐδεπώποτε γέγονε καδμεία, νῖκαι δὲ ἀνθρώποις πολλαὶ δὴ τοιαῦται γεγόνασί τε καὶ ἔσονται, *id est, Proinde eruditio etiam victoriã adfert: contra victoria non numquam imperitiam: eo quod complures ob victorias bello partas insolentiores facti, innumeris aliis malis propter violentiam repleti sunt. At eruditio numquam fuit Cadmea, victoriæ vero multæ profecto hominibus tales & fuerũt, & futuræ sunt. Aristides in Pericle,* Ὥσπερ τὴν καδμείαν νίκην ἡγεῖτο νικήσειν, *id est, Itaq. Cadmeam victoriam reportaturum sese existimabat. Quo quidem loco scholium adscriptum præter alia illud admonet ab ys, quæ retulim*ᵒ*, nõnihil diuersum. Thebanos cæsis Argiuis, qui cum Polynice pugnarant, negasse sepulturam. Qua inhumanitate exasperati Athenienses, Thebanos oppugnatos deuicerunt, & consimilem ad modum vetu erunt, ne cadauera cæsorum darentur sepulturæ. Nec prorsus dissonant ab his, nec prorsus congruunt quæ scribit Pausanias in Bœoticis. Scribit autem in hanc ferme sententiam: Commisso apud Ismenum prælio in congressu victi sunt Thebani, & compulsi in fugam intra mœnia sese receperunt, tamquam Peloponesij oppugnationis essent ignari. Porro cum illi magis ira quam arte irruerent, non pauci a Thebanis e muro iaculis sunt interempti. Postremo vicerunt et alios, in palãtes turbatosq. facta impressione, ita vt totus exercitus excepto Adrasto interiret. Neq. paruo ea victoria constitit Thebanis,* καὶ ἀπὸ ἐκείνου, *inquit,* τὴν σὺν ὀλέθρῳ κρατοῦσι αὐτῶν, καδμείαν ὀνομάζουσι νίκην, *id est, Ex eo victoriam coniunctam cum exitio eorum qui vicerunt, Cadmeam appellant. Sed vndecunq. natum est adagium, Cadmeam victoriam appellabant infelicem, etiam ipsis victoribus. Cuiusmodi fuit & Græcorum, quorum nulli non magno constitit capta Troia. Et medici Cadmeam uictoriam vocant, cũ ita depellitur morbus, vt ægrotus interim in remedio pereat, succumbente natura.*

Pecuniæ vir.

Χρήματα ἀνήρ, *id est, Pecuniæ vir. Hoc est, tanti quisq. sit, quantum possidet. Horatius:*

Nil satis est, inquit, quia tanti quantũ habeas, sis.
Zenodotus ex Pindaro citat. Extat autem in Isthmiis hymno secundo, his quidem verbis,

Νῦν δ᾽ ἐφίητι τ᾽ ὠργείου φυλάξαι
Ῥῆμα τᾶς ἀλαθείας ἄγχιστα βαῖνον
Χρήματα, χρήματ᾽ ἀνήρ.
Ὃς φᾶ κτεάνων θ᾽ ἅμα λειφθεὶς καὶ φίλων.

Nunc subit illud Argiui seruare dictũ, ad veritatẽ proxime accedẽs, Pecuniæ pecuniæ vir. Sic ait possessionibus simul destitutus & amicis. Interpres Pindari testatur Chrysippum auctorem in prouerbijs, qui scripserit esse Aristodemi Spartani. Idem interpres versum quem paullo ante recensuimus ex Alcæo refert hunc in modũ, χρήματ᾽ ἀνήρ, πτωχὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός, οὐδὲ τίμιος. *Meminit apophthegmatis & Laertius in vita Thaletis, addens apud Lacedæmonios esse percelebre. Alcæi idem testantis hæc verba citantur apud Suidam.* Ὡς γάρ δή ποτ᾽ Ἀριστόδαμον φασιν οὐκ ἀπάλαμνον ἐν Σπάρτᾳ λόγον εἰπεῖν, χρήματ᾽ ἀνήρ, πτωχὸς δ᾽ οὐδεὶς πέλετ᾽ ἐσθλός, *id est, Sic enim olim aiunt Aristodamum apud Spartanos verbum non insitum dixisse, pecunię vir, pauper autem numquam probus. Quidam ad septem illos sophos referre malunt. Ad hanc sententiam pertinent illi versus e comœdia quapiam.*

Τ᾽ ἀργύριον ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς,
Ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδὲ κτήσατο,
Οὗτος μετὰ ζώντων τεθνεὼς περιπατεῖ. *id est,*
Argentum & anima & sanguis est mortalibus.
Hoc qui caret, nec sibi parauit sedulo,
Viuos hic inter mortuus circumambulat.

Secundus versus Græcis constabit, si tollas δὲ*, aut si legas* μὴ ἔχων *pro* μὴ ἔχει. *Tertius constabit, si pro* τεθνεὼς *legas* τεθνηκώς. *Celebratur & hic senarius, non alienus ab hac sententia:*

Βίος βίος οὐ καλεῖται ἐν ἐνδείᾳ βίος. *id est,*
Vita haud vocanda est vita victus indiga.

Proinde

Proinde quemadmodū apud Græcos βίος, itidem apud Latinos vita significat, & vitam morti contrariam, & facultates quibus vitam sustinemus.

Diues factus iam desiit gaudere lente.

Ἔπειτα πλουτῶν οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῶν, id est,

Lenticula diuiti placere desiit.

Lens legumen pauperum ac tenuium cibus est. Quæ fastiditur, simulatq. lautior fortuna cōtigit. Vnde prouerbium in eos, quibus ad vberiorem conditionem euectis, fastidio sunt ea, quæ prius inopes, boni consulebant. Sumptum est adagium ex Aristophanis Pluto. Dicitur enim illic in adolescentem, qui cum pauper haberet consuetudinem cum anu, nactus diuitias, cœpit illam fastidire. Non dissimile illi quod alibi recensuimus, ἄλλος βίος, ἄλλη δίαιτα.

Caluum vellis.

Φαλακρὸν τίλλεις, *id est, Caluum vellis. Vbi inanem operam sumit, aut vbi quis auferre conatur, quo vacat is, a quo petitur. Veluti si quis a paupere conetur extundere pecuniam, ab indocto litteraturam. Simillimum est illi Plautino: Aquam e pumice postulas. Rursum illi, Nudo vestimenta detrahere. Quin hodie quoque vulgus vbi significat nihil esse quod adimatur, volam manus ostendens, iubet inde velli quippiam, quod ea corporis pars nemini non sit calua.*

Somnus absit ab oculis.

Ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. id est,

Oculis abesto leniens animum sopor.

Vbi quis rem aggreditur, quæ summam diligentiā curāq. desideret. Quod genus, si quis philosophiæ capessat studium. Sumptus est autem hic senarius ex Aristophanis Nebulis, apud quem dicitur sub persona Socratis adhortantis Strepsiadem, ut philosophiæ daturus operam, omnia tum faciat, tum patiatur.

Phoci conuiuium.

Φώκου ἔρανος, *id est, Phoci præmium, siue conuiuium. Dictitari suetum, vbi quis suo malo conuiuas acciperet. Tametsi nihil vetat quo minus longius etiam traducatur: nempe ad quosuis, qui læduntur ab iis, de quibus benemeriti fuerint. Aiunt Phoco cuipiam filiam fuisse iam nuptiis maturam. Is Procos, nam erant complures, conuocare solitus præmia statuebat, & conditionibus subinde nouis propositis nuptias prorogabat. Quamobrem indignati iuuenes Phocum in conuiuio trucidarunt. Auctor Zenodotus. Etiam si Plutarchus in Amatoriis narrationibus fabulam hanc diuerse narrat. Eustathius in primum Odysseæ, tres conuiuiorum species facit, εἰλαπίνην, quod ad splendorem ac magnificentiam sit apparatum. γάμον. quod ipsum etiam sumptuosius esse consueuit. ἔρανον, id quod plurimi conueniunt, sed suo quisq. cibo sumptuq. Ea conuiuandi ratio præcipue probatur Hesiodo, propterea quod cum plurimum habeat iucunditatis, minimum habeat sumptus. Nam temperantius & editur & bibitur, vbi quisque de suo edit ac bibit. Hesiodi carmen est huiusmodi,*

Ἐκ κοινοῦ πλείστη χάρις δαπάνη τ' ὀλιγίστη.

Porro qui splendidiores affectarent videri, ii etiam ἔρανοι tum de suo, tum lautius exhibebant. Homerus has tres conuiuiorum formas simul complectitur:

-Τίπτε δέ σε χρεώ,
Εἰλαπίνη ἠὲ γάμος, ἐπεὶ οὐκ ἔρανος τάδε γ' ἐστίν.

Antiquior quam chaos & Saturnia tempora.

Χάους ἀρχαιότερος, *id est, Antiquior quam chaos. De re nimium prisca & obsoleta. Ibycus,* ποτᾶται δ' ἐν ἀλλοτρίῳ χάει, *id est, Volat in alieno chao. Ac rursum,* ὁ δὲ φλυαρεῖ, καὶ μάτην ὑμῖν λῆρον καταχεῖ τοῦ χάους ἀρχαιότερον καὶ κρονίων ἀπόζοντα, *id est, Hic autem nugatur, ac temere nugas in nos infundit antiquiores quam chaos, ac Saturni tempora redolentes. Adludit adagium ad chaos, ad quod poetæ deorum, ac rerum omnium originem referunt. Ouidius opificium mundi hinc auspicatur.*

Tamquam Argiuum clipeum abstulerit, ita gloriatur.

Ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμνύνεται, *id est, Superbit tamquam Argiuum clipeum detraxerit. In fastuosos, & magnificentius sese gerentes dicebatur. Aiunt apud Argiuos sacrum quendam esse clipeum, clauis adfixum, vt facile detrahi non possit. Alii dicunt, apud eos ordinem, ac delectum iuuenum viribus antecellentium, ἀσπίδα, id est, clipeum appellari. Auctor Zenodotus.*

Tamquam conchylium discerpere.

Ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν *id est, Tamquam concham dilacerare. De imbecillis & viribus lōge inferioribus dicebatur. Nam illisæ solo rumpuntur conchæ quo cibus eximatur, aut inciso neruo quo se contrahunt ac diducunt aperiuntur. Refertur apud Suidam.*

Mutus magis quam scapha.

Συστομώτερος σκάφης, *id est, Magis elinguis, quam scapha. De iis dici consueuit, qui propter humilitatem conditionis apud præstantiores non audent hiscere. Natum hinc aiunt quod olim inquilini, & hospites alienæ Reipub. ludis popularibus, in pompa incedebant, nauim gestantes: vnde quoties hospitem, non ciuem significabant, σκάφην ἢ σκαφηφόρον appellare consueuerunt. Proinde vulgo sic minitabatur,* ποιήσω σε συστομώτερον σκάφης, *id est, Reddam tibi os occlusius scapha. Etenim iis qui in Repub. viuunt non sua, multa sunt mussitanda, Nam vti non conuenit in aliena ciuitate curiosum esse, ita nec tutum est liberioris esse linguæ. Huius interpretamenti Suidas auctorem citat Theophrastum in opere De legibus. Equidem in plerisq. codicibus,* συντομώτερος *scriptum reperimus, non* συστομώτερος. *Quæ lectio si cui magis adridebit, non reluctabimur, nempe vt metu contractum & humilem accipias.*

Nudus tamquam ex matre.

Γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός, *id est, Nudus vt ex matre. Prouerbialis hyperbole de vehemēter paupere. Nudissimi.n. nascimur, ac nè pilis quidem tecti, nedum vestibus, quod non item in ceteris animantibus accidit. Hoc dictum*

& hodie vulgo nostrati est in ore, tam nudus quam natus erat. Huic simile quod alibi referetur, Tamquam e naufragio.

Est Pylus ante Pylum.

PLVTARCHVS in libello, cui titulus, περὶ τοῦ μὴ δεῖν δανείζεσθαι, testatur hunc versum apud Messenios prouerbio fuisse celebratum,

ἔστι Πύλος πρὸ Πύλοιο, Πύλος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Est Pylus ante Pylũ, siquidẽ est Pyl⁹ altera sane.

Dictum apparet, vbi quid alteri praefertur velut antiquius & praestantius. Aut ubi aliquis iactat sese, quasi vel solus sit, vel summus, cum reperiantur & alij, qui possint cum eo decertare. Pylus enim Messeniorum ciuitas, Nestore nobilis, vt affirmant quidam. Hoc autem carmen Plutarchus hoc pacto commutauit:

ἔστι τόκος πρὸ τόκοιο, τόκος γε μὲν ἔστι καὶ ἄλλος. id est,
Vsura usura prior, vsura altera sane est.

In eos accommodari potest, quibus alia vsura ex alia nascitur. Vnde natum sit adagium Eustathius interpretans Homeri Boeotiam indicauit. Scribit enim iuxta eos, qui de populis conscripserunt, tres fuisse Pylos. Vnam Messeniae, alteram Triphyliae, tertiam Arcadiae. Triphyliacam obtinuisse Nestorem. Idem geographum testem adducit, Strabonem opinamur, qui tres item Pylos constituerit in Peloponneso. Tractat autem hac de re Strabo libro Geographiae octauo, demonstrans, fuisse multas huius nominis vrbes, quarũ vnaquaq. sibi vindicauerit Nestorem, ob viri celebritatem. Quamquam idem post autumat Nestoris patriam fuisse, ex vtraque parte Alphei. Adlusit ad adagium Aristophanes in Equitibus:

Ἀλλὰ τόδε φράζευ, πρὸ πόλεως Πύλον, ὅν σοι ἔφραζον·
Ἐστὶ Πύλος πρὸ Πύλοιο. τί τοῦτο λέγει πρὸ Πύλοιο; id est,
Hoc age dic Pyl⁹ ante Pylũ ẽ, quã tu mihi narras,
Est Pylus ante Pylũ, sibi quid vult ante Pylũ istuc?

Interpres adscribit versiculum, quem paullo ante citauimus e Plutarcho, proditum oraculo fuisse.

Iecit Achilles duas tesseras & quattuor.

Βέβληκ᾽ Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. id est,
Duas Achilles, quattuorq. tesseras Iecit,

Hunc versum Suidas ex Euripide citat. Quid autem sibi velit adagium, nullus explicat. Nisi quod coniectare licet dictum fuisse, de iis, qui omni re vincerent, propterea quod is tesserarum iactus felix esset. Interpres Aristophanis in Ranis Aristarcum citat, qui scripserit hunc senarium Euripidis nomine circumferri solitum sed falso, cum sit Ἀλεξάνδρου. Apud Aristophanẽ vsurpat Bacchus in Aeschylum, victorem Euripidis, vnde apparet in faustis acclamationibus buiuε esse vsum prouerbij.

E tardigradis asinis equus prodiit.

Ἐκ βραδυσκελῶν ὄνων ἵππος ἐξέπεσε, id est, E tardigradis asinis equus emersit. Cum clarus euadit quispiam obscuro genere natus, aut quoties ab indocto praeceptore proficiscitur discipulus eruditus. Potest & per Ironiam proferri, & per negationem, vt numquam ex asinis nascitur equus. Et, en tibi ex asinis equum, id est, ex infimis parentibus arrogantem & ferocẽ. Huic contrarium est quod alibi retulimus, heroum filij noxae, cum ex egregiis viris prognati, nõ respondet maiorum virtutibus, quemadmodum Socrates apud Platonem in Alcibiade priore, docet ambos Periclis filios Paralum & Xantippum fuisse stupidos, Cliniam euasisse furiosum. Denique nullum illius opera factũ sapientem, cum Zenonis consuetudine multi sapientes euaserint. Idem tractat in Menone, commemorans & Aristidem, qui filium habuit Lysimachum nullius rei, praeterea Thucydidem, cui duo fuerint filij, Melesias & Stephanus. Neuter respondit virtuti paternae. Hic addi poterat Marc. Tullius, qui filium reliquit illandatum & a patriis virtutibus plurimum degenerantem.

Epeo timidior.

Ἐπειοῦ δειλότερος, id est. Epeo timidior. De magnopere pauido dicebatur. Ab Epeo quopiam dictum, notae timiditatis homine. Datum est hoc cognominis Cratino comico, per adlusionem fortassis, quod cum Oenoidis tribus princeps esset, in eo munere timidus se gereret.

Ephesiae litterae.

Ἐφέσια γράμματα, id est, Ephesia litterae. Dictum videtur de iis qui mira felicitate, tamquam diuina virgula, quidquid optarent, assequerentur. Aiunt enim Ephesiis notulas quasdam, & voces magicas fuisse quibus vtentes in omni negotio victores euaderent. Auctor Diogenianus. Eustathius in Odyssea Τ. tradit his litteris vsum Craesum in rogo. Fuisse autem verba quaedam, obscura, aenigmatibus simillima, neutiquam cohaerentia, descripta in pedibus, zona, & corona Dianae Suidas addit huiusmodi fabulam, in Olympiis Milesium quempiam cum Ephesio palaestra commissum nihil potuisse in conflictu, quod is Ephesius in talo Ephesias haberet litteras. Quod simulac animaduersum esset, ademptis litteris, Ephesium qui iam triginta defatigarat, succubuisse. Hesychius indicat fuisse priscas quasdam voces pro sacris habitas, quibus impostores deinde multas addiderint. Priscas putat has fuisse, ἄσκι, quod interpretatur tenebras, κατάσκι, lumen, αἴξ, ipse, δαμναμενεὺς sol, αἴσιον, verum. Meminit harum & Anaxilas apud Athenaeum libro duodecimo. Commemoratis enim philosophi cuiusdam deliciis ait, καὶ πρὸς τούτοις σκυταρίοις ἐν ῥαπτοῖσι φορῶν Ἐφέσια γράμματα καλά, id est, Ad haec, in consutilibus pelliculis gestans Ephesias litteras pulchras. Nec desunt hodie, qui huiusmodi confictis vocibus imponant stultis. Illud satis apparet librariorum incuria commissum, quod cum Hesychius inter magicas voces recenseat τέτραξ, non meminit tamen interpretans singulas.

Eodem in ludo docti.

EODEM IN ludo docti dicebantur, similibus vitiis laborantes, & improbitate pares. Hoc dictum adeo vulgo manet, vt nihil sit tritius. Terentius in Hecyra, In eodem omnes mihi videntur ludo doctae, ad malitiam. Solent enim ferme, qui communibus vsi sunt praeceptoribus, ingenio, moribusq. conuenire.

Quod

Quod autem Terentius dixit in mulieres, omnes inter ipsas similibus esse moribus, idem Graecus attestatur senarius,

Γυνὴ γυναικὸς οὐδὲν οὐδὲν διαφέρει. id est,

A femina nil femina vmquam discrepat.

Innuit autem prouerbium nullam inueniri bonam mulierem.

Tamquam in phiditiis.

Ὥσπερ ἐν φιδιτίοις, id est, *Velut in phiditiis, vbi quid parcius, nimiumq. frugaliter actum significabimus. Lacedaemonij publica loca habebant, in quibus cibum caperent. In his accipiebant hospites ac legatos suos, sed apparatu perparco. Vnde & Graeca vox ducta videtur a* φείδω, id est, *parcendo. Quamquam sunt qui malunt* φιδίτια *dicta quasi* φιλίτια, *quod eiusmodi cõuiuiis coiretur sodalitas. Vtramq. vocis etymologiam recenset Plutarchus in vita Lycurgi. In priore abiicitur* ι, *e diphthongo, in posteriore* λ *vertitur in* δ. *Addit autem tertiam etymologiam, phiditia dicta quasi* ἐδίτια, *a sumendo cibo, quae Graeci praesertim Atheniensies vocant* συσσίτια, *Cretenses* ἀνδρεῖα, *quemadmodum ibidem indicat Plutarchus. Hoc genus conuiuiorum Lycurgus instituit, ad excludendum luxum ac temulentiã. M. Tullius meminit Tusculanarum quaestionum libro Tusculanarum quaestionum quinto, Quid inquit, victum Lacedaemoniarum in phiditiis, non ne videmus? Vbi cum tyrannus cenauisset Dionysius, negauit se iure il lo nigro, quod cenae caput erat, delectatum: tum is qui illa coxerat, Minime mirum, inquit: condimenta enim defuerunt. Quae tandem, inquit ille? Labor in venatu, sudor, cursus ab Eurota, fames, sitis. His enim rebus Lacedaemoniorum epulae condiuntur. Quãquam haec fabula secus narratur apud Plutarchum in Coronide, quam adiectam videmus apophthegmatis Laconicis, de Lycurgi institutis. Erant apud Lacedaemonios & aliae conuiuiorum species, quorum vnum erat* κοπίς, *quod certis ciborum generibus instruebatur, alterum* αἶκλον *aliquanto splendidius. Omnium frugalissimum erat, quod agebatur in phiditiis. Multa super his Athenaeus libro quarto, si cui licebit cognoscere. Accommodari poterit & ad orationem, vt si quis neget se contentum simplici sermone, velut in Laconicis phiditiis accipiatur, sed desiderare splendoris aliquid, & quod appetentiam irritet illecebra.*

Equo senescenti minora cicela admoue.

Ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλα ἐπίβαλλε, id est, *Equo senescenti minora cicela admoue. Admonet adagium, vbi vires per aetatem satiscunt, respirationem ac resocillationem quandam a laboribus dandam, & decrescente robore minuendos labores, augendam remissionem. Ductum aiunt ab equis militaribus, quibus senescentibus, leuius* τρίγωνον *admouebant. Est autem* τρίγωνον *ceu rotula quaedam, publica nota, quae igni candefacta, malis equorum imprimi consueuit. Zenodotus ostendit prouerbium extitisse apud Cratetem comicum in Samiis. Videtur carmen heroicum, si tantum legas,* κύκλ' ἐπίβαλλε. *Nam* κύκλα *non dum reperim² apud vllũ auctorem, praeterquam apud Zenodotum. Trisippii meminit Hesychius. Videtur autem,* κύκλον *aliquid esse, non dissimile Trisippio.*

Eretriensium Rho.

Ἐρετριέων ῥῶ, id est, *Eretriensium Rho. Vbi quis crebrius & asperius eam litteram sonaret. Quo nomine nunc male audiunt apud Gallos Piccardi. Notantur item quibus Alcibiadis labdacismus impendio placebat. Ridetur Arrius a Catullo, quod*

Chommoda dicebat, si quando commoda vellet
Dicere, & hinsidias Arrius insidias.
Ac tum mirifice credebat se esse locutum,
Cum quantum poterat, dixerat hinsidias.

Adagium refertur a Diogeniano. Meminit Plato in Cratylo, οἶσθα οὖν ὅτι ᾧ τὸ αὐτὸ ἡμεῖς φαμὲν σκληρότης, Ἐρετριεῖς δὲ σκληροτήρ, id est, *Scis quod nos pro eodẽ dicimus sclerotes, id est, durities, pro quo Eretrienses scleroter; ex quo liquet Eretrienses adamasse hanc litteram* ρ, *quam loco* σ *supposuerint, cũ contra Atheniẽses, eam verterint in* σ, *vt* ἔξερσιν *pro* ἐξέρρειν. *Quoniã ea littera dicitur impetus ac vehementiae significationem habere, videtur & in homines praecipites ac uiolentos congruere prouerbium.*

Oestro percitus.

Οἴστρῳ παραπληγείς, id est, *Oestro percitus, id est, ingenti animi cupiditate commotus, ac velut attonitus. Oestrum enim insecti genus, horrendo strepitu, vnde & nomen inditum apud Graecos. Nam Latini, asilum appellant. Hoc addito Iuno vaccam Io in furorẽ egit. Vnde poetae diuino correpti furore, oestro conciti dicuntur. Est apud Platonem, tametsi locus in praesentia nõ succurrit, opinamur in Phaedro. Vnde & οἰστρόπληγες dictione composita, pro insano, & οἰστρεῖν & οἰστρηλατεῖν, pro insanire.*

In magnis & voluisse sat est.

I N *magnis & voluisse sat est. Tibulliana haec sententia, nihil celebratius. Eam Angelus Politianus non inscite uertit Graece,*

Ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον.

Apuleius Floridorum libro 4. Maiore scilicet voluntate quam facultate. Eoq. propensius fortasse laudandus est, quod omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. Item M. Varro apud Gellium lib. 1. capite decimooctauo, In quo non modo Lælij ingenium nõ reprehendo, sed industriam laudo. Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur. Conuenit, vbi quis maiora viribus conatus, tametsi rei susceptae magnitudini nõ facit satis, tamen hoc ipso nomine laudem promeretur, quod rẽ pulcherrimam tentauerit.

In holmo cubabo.

Ἐν ὅλμῳ εὐνάσω, id est, *in holmo cubabo. Dicebatur ab iis, qui se quippiam diuinatione cognitum ire minitabantur. Nam* ὅλμον *quidam vatem interpretantur. Alij tripodes Appollinis holmos appellatos fuisse. Tradit autem Aristophanes grammaticus, citante Zenodoto, eos qui holmis indormissent, repente diuinandi spiritum concipere. Addit Apollinem ob id* ὑπόλμιον *cognominatum a Sophocle. Quamquam apud Hesychium* ὅλμος *pro mortario ponitur. Apud Athenaeum libro 11. poculi genus est cornu adsimile, vt per iocum torqueri possit & in bibones.*

Eadem cera

Ἐν κηρίῳ, id est, Idem fauus, dicebantur qui vno ore idem adfirmarent, aut qui inter se conspirassent. Ductum a fauorum cellulis inter se connexis. Siue quod cera tenax, sibiq. hærens. Siue quod olim in ceratis tabellis scribebant, vnde & Horatius, Cera laudatur eadem, siue quod olim imagines e cera fingebantur, varia quidem forma, nunc deorum, nunc regum, nunc plebeiorum, sed hæc omnia erant cera. Refert Zenodotus non dissimile illi quod alio diximus loco, Idem puluis, & Eadem farina.

In quinq. iudicum genibus situm est.

Ἐν πέντε κριτῶν γούνασι κεῖται, id est, In quinque situm genibus iudicum, id est, in alieno arbitrio res est posita. Nam antiquitus quinque iudicibus datum erat negotium, vt de comicorum fabulis pronuntiarent, vt testis est apud Zenodotum Epicharmus. Quamquam & apud Platonem quinque iudicum fit mentio, cum alias, tum in libro de Legibus undecimo, Ἐν πέντε δὲ τῶν νομοφυλάκων τοῖς πρεσβυτάτοις εἶναι τὴν κρίσιν, id est, Vt iudicium sit penes quinque natu minimos ex nomophylacibus. Adlusũ est aũt ad illud Homero frequens,

Καὶ ταῦτα θεῶν ἐν γούνασι κεῖται. id est,

In genibus sunt hæc sita diuum.

Cum significamus non esse nostræ facultatis, præstare rei exitum, verum hunc superis & fortunæ in manu esse. Pindarus in Olympiis,

Νῦν δ' ἐλπομαι μὲν, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. id est,

Nunc spes quidem mihi, at in deo situs exitus.

Fames & mora bilem in nasum conciunt.

SOSIA Plautinus in Amphitryone: Vetus adagiũ est, inquit, fames & mora bilem in nasum conciunt, id est, latrante stomacho omnis mora bilem mouet. Quod autem dixit, bilem in nasum conciunt, conuenit cum illo quod ait Theocritus in Thyrside,

-Ἐντὶ γὰρ πικρός,

Καί οἱ ἀεὶ δριμεῖα χολὰ ποτὶ ῥινὶ κάθηται. id est,

-Est enim acerbus,

Atque illi semper sedet in nare asperabilis.

Ducta est metaphora ab animantibus iram narium flatu significantibus. Vnde fabula de tauris ignem spirantibus. Quin hominibus etiam non nullis ex naribus indicium iracundiæ. Vnde & corrugare nares dicuntur quæ offendunt. Horatius,

-Ne sordida mappa Corruget nares.

Item Persius in quinta Satyra,

- Sed ira cadat naso, rugosaq. sanna.

Potest id trahi latius, nempe ad quemlibet vehementius aliquid cupientem, cui omnis mora quantumuis pusilla, longissima videtur, attestante Mimo,

Etiam celeritas in desiderio mora est.

Huc respicit & Horatianum illud:

Vt nox longa quibus mentitur amica, diesque,
Longa videtur opus debentibus, vt piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Generosior Sparta.

Ἐλευθεριωτέρα Σπάρτης, id est, Generosior Sparta. Dicebatur excellenti animo, minimeq. timidus aut humilis. Spartanis enim olim indoles aderat generosa, & ingenium omnis impatient seruitutis, ac velut imperio natum, vnde nec mœnibus vrbem cingebant, legibus ita inhebentibus, abunde munitam arbitrantes fortibus viris. Fœdissimum autem existimabant quemquam e pugna redire, nisi victorem: id quod epigrammate quoque testatum est. Nec tyrannidem in suam Rempub. admittebant, sed æqua liberate parebant legibus. Deniq. nihil humilioris operæ exercebant, sed agriculturam & artes sedentarias per Helotas, id erat seruorum genus, peragebant.

Locrensis bos.

Λοκρικὸς βοῦς, id est, Locrensis bos. De re uili, aut de munere leuiculo dici potest. Cum aliquando Locrenses publicum sacrum facturi bouem desiderarent, composito ex minutis lignis bouis simulacro, diis rem diuinam fecerunt. Atque hinc vulgus adagionem arripuit.

Ficulnus gladius.

Συκίνη μάχαιρα, id est, Ficulnus gladius. De friuola causa dici potest, quæq. minimo negotio queat refelli. Dictus est autem, ficulnus gladius sycophanta, quod idẽ & mollis sit, & calumniator. Meminit & Hesychius.

Ficum Mercurio.

Σῦκον ἐφ' Ἑρμῇ, id est, Ficum Mercurio. De prompto & quibuslibet exposito beneficio dicebatur. Nam antiquitus mos erat, sicubi ficus repertus fuisset, eum veluti Mercurio sacrum suspendere. Liberum autem erat tollere ficum Mercurialem, cuicunq. libitũ fuisset, uel quod is deus furibus fauere creditus est, vel iuxta parœmiã illam, κοινὸς Ἑρμῆς, Communis Mercurius. Huc opinamur adlusisse Persium, cum ait:

Inq. luto fixum possis transcendere nummum,
Nec gluto sorbere saliuam Mercurialem.

Vt indicatum est alibi.

Vt fici oculis incumbunt.

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔνι, id est, Quemadmodum fici oculis innati. De iis dicebatur, qui pertinaciter vrgerent, premerentq. negotium aliquod. Sumpta similitudine a ficis, hoc est, vitio quod oculis adnascitur, nec facile potest auelli oculo incolumi. Aristophanes in Ranis,

Ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔνι, id est,

Vt ficus oculis imminens, sic ille erat.

Accommodabitur haudquaquam inepte & in hos, qui cum graues sint et intolerabiles, tamen auelli nõ queũt nisi magno malo. Opinamur autem ficos hic dici, rigidum tumorem innascentem genis oculorum: ea res eñ molestissima sit, tamen non sine periculo tollitur, quod oculo immineat parti uexationis & tractatus impatiẽtissimæ. Adagij mentionem facit Suidas.

Cum hasta, cum scuto.

Σὺν δορί, σὺν ἀσπίδι, id est, Cum hasta, cum scuto. Vbi quis omni conatu rem aggreditur. Aristophanes ἐν νεφέλαις,

Σὺν δορί σὺν ἀσπίδι.

Cum hasta, cumq. scuto.

Item in Vespis:

Ἐκδραμόντες δορί ξὺν, ξὺν ἀσπίδι. id est,

Expedita

Expedita excursione, cumq. scuto & lancea.
Sumpta metaphora a milite armis omnibus instructo.
Ad similem vsum recte torquebitur Homericũ illud,
Ἐγχεΐ τ' ἄορί τε μεγάλοισί τε χερμαδίοισι. id est,
Hastaq. & gladio, saxisq. ingentibus instant.
Quoties res omni vi geritur.

Viri senis astaphis caluaria.

Ἀνδρὸς γέροντος ἀσταφὶς τὸ κρανίον. id est,
Viri senis velut vua passa cranium.
Admonet adagium inualidum & flaccidum esse senile corpus, exhausto succo, carnibusq. adesis. Lucianus in Tyranno de senibus, ἤδη ἀσταφίδες τὰ κρανία, id est, Quando quidem iam omnes vuæ passæ sunt. Rugosæ enim & flaccidæ sunt vuæ passæ, propter succum sole decoctum. Vnde veteres & vuas passas vocabant senes passos, ob rugositatem. Lucilius citante Nonio,
Rugosi passiq. senes eadem omnia quærunt.

Post folia cadunt arbores.

POST *folia cadent in te arbores. Quoties admonebimus, leuiores iniurias si quis ferat, sequi atrociores. Veluti arborum decidua folia negliguntur, verum aliquando fit, vt ipsæ arbores putres in caput subiecti decidant. Plautus in Menæchmis, Folia nunc cadunt. Nunc si triduum hoc hic erimus, tum arbores in te cadent.*

Ante tubam trepidas.

ANTE *tubam trepidas, id est, animo consternaris, priusquam appareat periculum. Ab ignauis militibus sumptum, qui pauitant, priusquam bellicum canatur. Nam audita tuba, mirus quidam pauor solet militum animos incessere. Vergilius,*
Cur ante tubam tremor occupat artus?
Qui sermo si paullo longius detorqueatur, in prouerbij speciem abibit.

Ameles angulus.

Ἀμελὴς γωνία, *id est, Ameles angulus, id est, neglectus angulus, dicebatur, qui supinus & oscitabundus desideret, nihil bonarum rerum tentans. Aiunt in Libya locum esse, qui ἀμελὴς γωνία, hoc est, securus angulus vulgo dictus sit, ob id fortasse quod neglectus & incultus iaceret. Comperimus scriptũ & ἀμελοῦς γωνία, id est, negligentis angulus. Recensent Zenodotus & Hesychius.*

Vltra res Callicratis.

Ὑπὲρ τὰ καλλικράτους, *id est, Super fortunas Callicratis. De immensis opibus dicebatur. Aiunt Carystium quẽpiam fuisse, nomine Callicratem, qui reliquos ciues opibus longe præstiterit. Vnde si quem magnopere locupletem intelligi volebant, eum vel Carystij Callicratis facultates vincere dicebant. Aristoteles autem in Atheniensium Repub. citante Suida, tradit Callicratem quendam e iudicum ordine fuisse, qui iudiciarias exactiones supra modum auxerit, atque hinc natam paræmiam de immodicis exactionibus.*

Vulcanium vinculum.

Ἡφαίστειος δεσμός, *id est, Vulcanium vinculum. Vbi quis nodis inextricabilibus esset illigatus, Vulcaniis vinculis teneri dicebatur. Sumpta denominatione ab adamantinis illis vinculis, quibus apud Homerum Vulcanus Venerem & Martem sic irretiuit, vt quo magis se conarentur explicare, hoc magis inuoluerentur. Homerus Odyssea octauo,*
Βῆ δ' ἴμεν ἐς χαλκεῶνα, κακὰ φρεσὶ βυσσοδομεύων.
Ἐν δ' ἔθετ' ἀκμοθέτῳ μέγαν ἄκμονα, κόπτε δὲ δεσμοὺς
Ἀῤῥήκτους, ἀλύτους, ὄφρ' ἔμπεδον αὖθι μένοιεν,
Αὐτὰρ ἐπεὶ δὴ τεῦξε δόλον κεχολωμένος Ἄρει,
Βῆ ῥ' ἴμεν ἐς θάλαμον, ὅθι οἱ φίλα δέμνι' ἔκειτο.
Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἑρμῖσιν χέε δέσματα κύκλῳ ἁπάντῃ.
Πολλὰ δὲ καὶ καθύπερθε μελαθρόφιν ἐξεκέχυντο,
Ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά κ' οὔ τις οὐδὲ ἴδοιτο
Οὐδὲ θεῶν μακάρων. id est,
Ille domum petiit, qua stat ferraria fornax
Secum imo interea penitus mala pectore volens,
At trunco-imposita prægrandi incude, secabat
Vincula nulli vel rumpenda, vel effugienda,
In quibus impliciti simul astrictiq. manerent.
At postquam insidias Marti indignatus, & artes
Absoluisset, adit conclaue, vbi dulce cubile
Stabat, & hinc illinc fallacia vincula fulcris
Obligat & summo suspendit plurima tecto,
Mire tenuia, sic telas vt araneolorum,
Sic vti nec possint oculis deprendier vllis,
Non vel diuorum.
Adagium refertur a Suida.

Vtinam domi sim.

Οἴκοι γενοίμην, *id est, Vtinam domi sim. Dici solitum, vbi quis optat e malis, quibus implicitus est, emergere. Translatum videtur ab iis qui in tempestate periclitantur. Nam nunc etiam ita vulgo loquuntur, qui periculose nauigant, οἴκοι γενοίμην. Refertur a Suida.*

Vtinam male quemadmodum inuenisti, eiicias.

Εἴθ' φαύλως ὥσπερ εὗρες ἐκβάλοις τὴν οὐσίαν.
Vtinã ita vt male reperisti ius, & eiicias male.
Hoc est, vtinam quemadmodum male tibi peperisti famam, aut facultates, ita & male perdas. Iuxta Plautinum illud, Male partum, male disperit. Suidas hunc trochaicum, vt prouerbialem citat ex Aristophane, apud quem extat in Equitibus, diciturq. inibi in Cleonem reipublicæ depeculatorem.

Vltro deus subiicit bona.

Αὐτόματος ὁ θεὸς αἴρει τὰ ἀγαθά, *id est, Vltro deus subiicit bona. Quoties res citra nostram operam feliciter cadunt, quasi deo quopiam accurante. Stobæus senarium hunc adducit ex Plutis Cratini,*
Αὐτόματα τοῖσι θεὸς ἀνίει τὰ ἀγαθά.
Vltro dona istis ipse suppeditat deus.
De dormientis reti dictum est alias.

Vlysseum commentum.

Ὀδυσσέως μηχανή, *id est, Vlysseum inuentum, callidum, astutum & vafrũ dicebatur. Vlyssem Homerus vbiq. versutum facit ac dissimulantem, simulãtemque. Vnde eundem statim initio Odysseæ, πολύτροπον appellat. Vergilius item,*
Scelerumq. inuentor Vlysses.

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlyssem tommentum. Lysandrum Lacedæmonij missa scytala domum reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsum iniuriis. Pharnabazus cum Cretensi quod aiunt Cretissans, cōscripsit epistolam ex Lysandri sententia, quam illi legendam tradidit, sed clam scripserat aliam ex sui animi sententia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dinosci non quirent altera ab alteris, eamq. tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commonstrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI *figura dictum est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quando cena contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cenatica, coguntur q. οἱ κόχλοι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuij spem durant. Sumpta metaphora a cochleis quæ per æstum intra testam contractæ, vtcunq. succo suo aliūtur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,*

Cum res, inquit, prolatæ sunt, cū rus homines eunt
Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
Quasi cum calętur, cochleæ in occulto latent,
Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
Itidem parasiti rebus prolatis latent,
In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. *id est,*
Viri siti in malis amici sunt procul.

Paræmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant. Aduolant vbi res secundæ, deuolant ingruente rerum tempestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo vsurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἐπέπαξεν ἂν ὡς ἐκποδὼν εἶναι κατ᾽ αὐτὴν φίλους κακῶς πράξαντος, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τ᾽ ἐχθροὺς ἀφίξεσθαι ὑπὸ ταῖς ἀτυχήμασι φίλους ποιοῦσι, *id est, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haud quaquam esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verum etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hanc sententiam extat & huiusmodi senarius:*

Τῷ δυστυχοῦντι ἐντυχὼν οὐδεὶς φίλος. *id est,*
Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis,

Κρίνει φίλους ὁ καιρός, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. *id est,*
Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc sententiam palam adlusit Cicero libro Familiar. epistolar. nono. Nam & si non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tēpus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia. Horatius,

Vilis amicorum est annona, bonis vbi quid deest.
Passim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci.

Pindarus item in eandem sententiam,

Οἴχεται τιμὰ φίλων πατρωϊόν
Φωτί, παῦροι δ᾽ ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτοί. *id est,*
Perit honos homini amicis orbato.
Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἅσπερ ἔφυγεν Εὐκράτης, *id est, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui semper aliquam inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium subterfugiat. Aristophanes in Equitibus,*

Εὐλαβοῦ δὲ μὴ φύγῃ σε, τὰς γὰρ οἶδε τὰς ὁδούς
Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφευγεν εὐθὺ κυρηβίων. *id est,*
Caueto ne te effugerit, nouit vias
Quibus Eucrates effugerat per surfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cum molitor esset, tamen rēpublicam administrat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiam, peregrinum & erronem, cui vix omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quando fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῇ, πάλαι πῦρ, *id est, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cum reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.*

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, *id est, Venter non habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius ille prouerbij vice Græcis celebratus,*

Λιμῷ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀντιλογίας. *id est,*
Contra famem etenim nulla contradictio est.

Celebratur a Plutarcho Gellioq. dictum illud Catonis, ex oratione quadam qua dissuasit legem Agrariā. Eā sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non sit amicum. Seneca libro 3. epist. 21. Venter, inquit, præcepta non audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL *cum puluisculo dicimus, quoties omnia sic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab iis qui frumentum ab area conuerrunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus Conuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutum.*

Nunc si depositum non inficietur amicus,
Si reddat veterem cum tota erugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quo iubentur etiam puluerem excutere apostoli, id est, ne minimum quidē ab eis auferre secum.

Valere

Valere pancratice.

PLAVTVS in Bacchidibus, *Valere pancratice dixit, pro eo quod est firma esse valetudine. Nam in Pancratistis robur corporis potissimum spectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item; Pugilem esse aiunt. De puella robustiore & habitiore. Graeci* ἀθλητικῶς *pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.*

Fœdum est & mansisse diu, uacuumq; rediisse.

VERSVS hic Homericus ex secundo Iliados libro, *non dubium quin adnumerandus sit inter eos quos Macrobius scribit in prouerbium abiisse,*

Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. *id est,*
Turpe est & mansisse diu, vacuumq; rediisse.

Conueniet, vbi quis longam de se concitauit exspectationem, cui postea non respondeat. Veluti si quis studii caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinam absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longaeuus, nihil praeclari gesserit in vita, quo se uixisse testaretur. M. Tullius prouerbii vice vsurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola cui initium. Nūc quidem profecto.

Tragulam inijcere.

PLAVTVS in Epidico, *Tragulam in te iniicere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem, Nescio quam fabricam facit. Sic autem habet versus tetrameter, trochaicus:*

Tragulam in te inijcere adornat, nescio quam fabricam facit.

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Casina, Ego Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui iniicere tragulam in nostrum senem. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria, Pilum iniecisti mihi. pilum enim hastae genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM litterarum homo, *per ironiam dici potest, in eum qui generosus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, praenomen, nomen & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q.V.M. Hinc vulgi iocus de triū litterarum homine. Plaut. in Aulularia iocum alio detorsit, nempe in ferum furacem. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.*

Trium dierum commeatum.

TRIVM dierum commeatus, *cum instare paupertas extrema significatur. Translatione ducta a militum commeatu. Et apud Aristophanem cum alias tum in Acharnensibus,*

Καί μ' ἐπιτηρεῖν σιτί' ἡμερῶν τριῶν. *id est,*
Mihiq; vt referuem commeatum tridui.

Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici solere, vt sibi tridui non minus, commeatum pararent. Meminit & in Equitibus.

Ἐγὼ παρέξω τῷ τέως
Ἡμερῶν τριῶν. *id est,*

Praebebo & istum quod sat est in triduum. Proinde tridui cōmeatum dicemus minimas facultates, quae vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS in nugis agit, *qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsurpat idem Fabius libro sexto cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiā deflectatur prouerbium resipit, Vnde et Graecis* ἐκτραγῳδεῖν. & τραγικῶς λέγειν *pro grauiter siue acerbe.*

Transuersum agere.

TRANSVERSVS agi dicitur, *qui ui & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro saturnalium secundo, cursum fortunae transuersum vocat. Hunc enim C. Caesaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur queritur praeter animi sui sententiam eo Caesaris auctoritate fuisse compulsum.*

Necessitas, inquit, cuius cursus trāsuersum impetū
Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,
Quo me detrusit paene extremis sensibus, &c.

Ita qui praeceps ira fertur, trāsuersus rapi dicitur. Ductum apparet a nauigantibus, qui secundo vēto recto cursu feruntur, flatu aduerso, transuersim aguntur.

Trasybulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ' εἶναι ὅμοιον, *id est, Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, quae nimio interuallo inter se differunt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, quod reipublicae studiosissimus fuerit. Sumptum est e Pluto Aristophanis.*

Tributis potiora.

Τὰ τ' φόρων κρείττω, *id est, Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex malefactis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur a Suida & Zenodoto prouerbii nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenem. Inde natum opinamur, quod qui principum nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petunt vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo,* κέρδος δὲ φίλτατον ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, *id est, Lucrum aut gratissimum, si quis ex volentis aedibus ferat.*

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, *id est, Tragica simia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fingeretur honoribus, opibusq; polleret, alioqui in indignus. Simiam appellant hominicionem,*

cionem, vix hominem, sed simulacrum hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ strepitum & personam additam. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinem tragicam simiam appellat, quod cum esset nequissimus, splendidis verbis probum ciuẽ ageret. Cuius prouerbij meminit Philostratus in Aristide. Diuus Hieronymus in epistolis ostendit hoc scõma iaci solere vulgo in Christianos, sed ab impiis, ethnicisq. Conuenit & in eos, qui barba pallioq. philosophos se profitentur, cum cetera cultui non respondeát. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτ' Ἰσιακοὺς λινοστολίαι, id est, neque enim alere barbam, aut gestare vile palliũ philosophum facit, neque lineis vestiri Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes.

Tineas pascere.

TINEAS pascere dicuntur, quæ neglecta situ pereunt. Ductum a vestibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horatius in Epistolis,

> Contrectatus vbi manibus sordescere vulgi
> Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inerteis,
> Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem.

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, i. Titio ad ignem, vbi quis applicatur ad eas res ad quas natura propẽsus est. Vt si mulierosus ad puellarum conuictum, sanguinis auidus ad militiá, lucri sitiens ad mercaturam. Δαλὸν enim Græci vocant lignum semiustulatum. Non admodum abludit ab illo, εἰς ἀμίδα οὐρεῖν, id est, in metulam immeiere. Refertur a Suida & Zenodoto.

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικός, id est, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculisq. cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus, herbæ genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, vnde quidam dixere lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebant ad visum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plures species facit, deq. oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo, σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, id est, Qui allium triuit simul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus,

> Τί δῆτ' ἐχρῆν δρᾶν;
> Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα
> τοῦ λακωνικοῦ.
> Σαυτοῦ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. id est,
> Simul cum opi liquore tereres allia
> Tithymallon insuper adderes Laconicon,
> Et obungeres tibi palpebras sub vesperam.

Vox dicta videtur a mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ scribitur, licet Suidas scribat per geminum. Nec indicat interim vsum prouerbij. Si competit in lippos, dicendum est, tithymallo opus habet, aut tithymallum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, vt cum succus eius colligitur, cauendum sit contingat oculos, & quoties sumitur in stomochum, deuorare necesse est obuolutum, ne fauces radat. Huius succo medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. capite 8. Cornelius Celsus in quinto indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam vim ait habere exedendi.

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδονικόν, id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocũ autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo, siue vt Hesychius scribit, Sardon insula ingens adposita Italiæ, in qua variæ purpurarum tincturæ laudatissimæq. fiebant. Itidem & Tyrium muricem ostrumq. Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in pace.

> ὃν ἐκεῖνος φησὶν εἶναι βάμμα σαρδονικόν. id est,
> Quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci.
> Idem in Acharnensibus:
> ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδονικόν. id est,
> Ne te linam colore Sardiniaco.

Quam curat testudo muscam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, id est, Quam curat testudo muscas. Suidas ex auctore quodam refert hæc verba: τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἧττον ἔμελεν, ἢ χελώνῃ μυιῶν, τὸ τῆς παροιμίας, id est, Agamemnon autẽ minoris faciebat Thersitæ maledicentiam, quám testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam, qua munita est. Confine illi quod alibi memorauimus, Nũ curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas.

Stultior Morycho.

Μωρότερος εἶ Μορύχου, id est, Stultior es Morycho. Siculũ prouerbium, in eos qui ridicule stulteue quippiam facerent. Sed videntur peculiariter obnoxij huic adagioni, qui domesticorum negotiorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchũ Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho, idq. inde datũ quod in vindemiis, huius dei facies musto, ficisq. virentibus oblini consueuerit, quod vtriusq. arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt testis est Athenæus libro Dipnosophistarum secundo: παρὰ τὸ μορύξαι τὸ μολῦναι, id est, a moryxa, quod est contaminare: unde & Homer. μεμορυγμένος, dixerit, pro μεμολυσμένος. Bacchus autem vbiq. ridiculus, ac parum cordatus inducitur a poetis: vtpote deus temulentus, velut in Ranis Aristophanis, ideoq. in huius sacris ludrica quædam, tamquam in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum contumeliæ caussa, [illegible]. Apud Siculos huius simulacrum, non in templo, sed extra phanum sub dio positum erat iuxta ingressum, siue vestibulum, confectum e lapide, cui nomen Psella, arte Simmij cuiusdam Eupalami. Proinde, vulgari ioco iactatum est de illo, μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τἄνδον ἀφείς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, id est, Stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagiũ citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quamquam alienissimum est ab ingenio moribusque nostris,

nostris, vestigandis, aut insectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis quam insectandi caussa proferamus cuiusdam nō infimi nominis, inscitiā ne dicamus an discordiā. Principio prouerbiū hoc e vulgatissimis Zenobij collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis minimeq. vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidē ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τ' εἰκῆ κάθηται, *reddidit ad hunc modum: Qui relinquens habitationē interiorem, extrapositam quærebat. Rursum quod habetur in iisdem collectaneis,* μόρυχος δὲ Διονύσου ἄγαλμα ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, *expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi* ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι, *id est, ab inquinādo videlicet propriam faciem; inquinare namq. solet eam bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idē coacernator etymologiam nominis reddens scripsit,* μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, *sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis.* μορύξαι, *inquit, porro idē est quod* μολῦναι, *hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quā to est,* πάντως Μορύχου μωρότερον, *quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habent,* παρέσων ἵδρυτο τῷ νεῷ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἐν τῇ παρὰ τὴν εἴσοδον ὑπαίθρῳ. *Ea sic extulit transmarina Venus: Præterea dicitur a simplicitate Bacchi, cuius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot veneres in vno eoq. perbreui capite prodidit hic venustus. Primum Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarū, peregrinas sectatur domos, deinde cum saxeus sit, fit enim de statua mentio, tamē ipse sibi faciem racemis & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc cum idē significent,* μορύξαι *&* μολῦναι, *vtrumque declarat, ineptire, & desipere, verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaque percalluerint. Deniq. quod est omnium venustissimum, e vestibulo, siquidē auctore Polluce,* εἴσοδος *templi vocatur, quod &* περίπυλον *dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, e mutis saxis eloquentissimum poetā. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas, cum innumera sint in huius cōmentarijs, pari flore reddita Græca,* ἐν οἰκείῳ, *quod aiunt,* οἷς γελῶσιν οἱ ἀτέμονες, *quæ vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suauis, atq. adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requiras in aliis ipse communi carens, & vt videtur, marinæ, quam transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, vt omissis iocis ad institutū negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Aristophanes in Vespis,* ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ Μόρυχος, *id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quēpiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus ac molliciei nota. Citatq. hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus:*

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ ποθοῦσι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς
φίλη Μορύχῳ. *id est,*
Carissima ac desiderato iam diu
Optata ades, fece sublitis choris
Grata & Morycho.

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι ἡγοῦ. *id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis quæ alibi retulimus: Assis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito, qui frequēs illi mos, auctoris nomine,* τὴν παρρησίαν τὴν σὴν οἶμαι τεττάρων εἶναι ὀβολῶν τὸ λεγόμενον, *id est, Tuam maledicentiam existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare vocant Latini, quod vilissimum videri volunt.*

Tenuem nectis.

Λεπτὰ πλέκεις, *id est, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerumq. tenuibus in rebus labor. Dicitur &* λεπτὴ ἐλπίς, *id est, Spes tenuis, pro exigua, &* λεπτὴ φροντίς, *id est, Tenuis cura, pro subtili & curiosa. &* λεπτὰ ξαίνεις, *id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quiq. vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora a textoribus.*

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρὰ, *id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum videtur, nam coniectandum est, vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurum vsui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulcrum balnea quadam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:*

Tarquinij corpus bona femina lauit, & vnxit.

Fit & nostra tempestate, vt defunctorum monumentis pie aquam inspergant consecratam,

Ter.

NE illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortassis quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur,, vt quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, vnde in magorum mysteriis adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:*

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore
Licia circundo, terq. hæc altaria circum
Effigiem duco; numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. i.

Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica verba.

Item in Ceremoniis funebribus:

-Et supremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit.

Σιγᾶτ' Ἀχαιοί, σῖγα πᾶς λεώς,
Σίγα σιώπα. *id est,*
Silete Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate silentioque.

Aristophanes in Ranis,

Τούτοισιν ἀπαυδῶ, καὖθις ἀπαυδῶ, καὖθις μάλ' ἀπαυδῶ. *id est,*
Istis recusa, iterumq. recuso, rursum valde recuso.

Passimq. legitur non solum apud poetas, verum etiam oratores, τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, *id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini dum-*

duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:

O terq. quaterq. beati. Ouidius:
Omnia bis dices vera fuisse mea.

Est illud etiam nunc vulgo familiare, vt si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, cum constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρὶς *non sonet hic numerum, sed vehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro de repub. 10.* καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, *id est, Et cum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse a veris. Agit de iis qui e poetis sumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione e comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod inuersis litteris, tre sonant pro ter.*

Theagenis pecuniæ.

Θεαγένους χρήματα, τά τ' Αἰσχίνου *id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodum Aeschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cũ essent, tñ diuites haberi volebãt. Hoc morbo notat⁹ est vterq., & Theagenes, et Aeschynes. Vnde cognomẽ his additum* σέλλοι, *a Sello quopiã inepte ambitioso, qui cum re esset per quam tenui, tamen affectabat videri locuples, vnde qui hoc morbo laborabant,* σελλίζειν *dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco,* Φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:*

ἵνα καὶ τὰ Θεαγένους τὰ πολλὰ χρήματα
Τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. *id est,*
Vbi sunt Theagenis plurima pecuniæ,
Et Aeschynis quidem vniuersa.

Tantali lapis.

Ταντάλου λίθον, *id est, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur,* ἐπειδὴ τὸν Ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπετιναξάμεθα, *id est. Quandoquidem Tantali saxum capiti impendẽs excussimus. Plato apud Stobæum,* οὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον Ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον τις ἔχοι, *id est, Ne si Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum a fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iam iam casurum videatur. Athenæus libro Dipnosophistarũ sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus impetrasset optionem petendi quidquid vellet, a Ioue postulauit, vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisq optatis satisfecit. Ceterum ne frui posset adpositis, saxum ingens iam iam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non libeat quidquam attingere. Vergilius Aeneidos suæ libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert,*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq.
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulaq. ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mẽsas,
Exsurgitq. facem attollens, atq. intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmiis hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε Ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός, *id est, Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Intepres citat ex Euripide,*

Κορυφῆς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
Αἰθέρι ποτᾶται. *id est,*
Saxum pauescens uertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epistola quadam ad Basilium fratrem, vitam solicitam ac periculis expositã, ταντάλειον ζωὴν *appellat.*

Surdior Toronæo portu.

Κωφότερος Τορωναίου λιμένος, *id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita vt ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quamquam alij Toronẽ ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toronæi, a quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdũ vocatur, magno fragore resonans, vt ob strepitũ undarũ præterea nihil exaudire liceat.*

Surdior turdo.

Κωφότερος κίχλης, *id est, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab aliis dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere.*

Effeminatorum etiam oratio Effeminata.

Ἔστιν ἐν δειλοῖς ἄνανδρος λόγος. *id est,*
Inertibus viris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur a Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi: Qualis vir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ἠλιθιώτερος Πραξίλλης Ἀδώνιδος. *id est, Stultior Praxillæ Adonide, In vehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniam poetriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud superos pulcherrimum reliquerit, respondere solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer insulsum videretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.*

Simonidis cantilenæ.

Σιμωνίδου μέλη. *id est, Simonidis cantilenæ. De vafris ac subdolis*

subdolis dictum est. Hunc tradunt primum astutiam & quæstum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum, quæ cũ post tempus aliquãtum aperuisset, gratiarum arculam semper offendebat inanem, præmiorum, semper plenam. Hoc commento significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello, περὶ τῆς πολυπραγμοσύνης. Vnde Aristophanes apud Suidam, ᾄσαι σιμωνίδου μέλη, id est, Caue Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ 'κέλευσα
ᾆσαι Σιμωνίδου μέλος. id est,
Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret
Simonideam cantionem.

Ad duo scrinia adlusit Theocritus in Charitibus:

Ὀκνηρὰ δ' αὖ πάλιν κενεᾶς ἐν πυθμένι χηλοῦ. id est,
Rursus at ignaua vacuo intra scrinia fundo.

Si tibi machæra est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS *in Bacchidibus: Si tibi est machæra, & nobis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machæra & vrbina vtrumq. teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba minas referentis, & militis sæuitiam sæuis item dictis retundentis. Placiades Fulgẽtius pro vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. &, Malo nodo malus quærendus cuneus.*

Semper agricola in nouum annum diues.

Αἰεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id est,
Agricola semper diues annum in proximum.

De iis dictitatum qui spe futuri compendij diuites sunt, ac sibimet exspectatione rerum amplarũ blandiũtur. Ductum a colonis, qui semper proximæ æstatis vberiorem prouentum sibi pollicentur, eaq. spe iam sumptus non nullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Αἰεὶ παρθένοι ἐρινύες. *id est, Semper virgines furiæ. Prouerbium obscurius deterret a peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus pœnas sumãt de iis qui commeruerunt, atque hac gratia dictæ virgines. Suidas e Sophocle citat.*

Senex bos non lugetur.

Γέρων βοῦς ἀπένθητος δόμοισιν, *id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie siquãdo nunciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acerbum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem iuuenum complorant ij quoque ad quos nihil attinet. Talẽ mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute. Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet,*

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιήσαιμι θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id est,
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris
Mœrorem potius adferat & gemitus.

Ennius contra:

Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit.

Sed vterq. recte sensit. Solon vult mori carus ac desiderandus suis, Ennius non putat lugendam mortem quam cõsequitur immortalitas. Refertur & hic versus in Menandro,

Πικρὸν ἐστὶ χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id est,
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero venisti, sed in colonum ito.

Ὀψ' ἦλθες· ἀλλ' ἄγ' εἰς κολωνὸν ἴθι. id est,
Serus ades, ast eolonon hinc te conferas.

Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus aduenirent, aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colonus est terra editior, in speciem tumuli seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta templum Vulcani, qui a foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖος. Hinc colonetæ dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quærebant. Huiusmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Πρὸς πόδα, *id est, Iuxta pedem. Quod adpositum & vehementer accommodatum est, id πρὸς πόδα, dicebatur. Sumpta metaphora a calciamentis probe ad pedis mẽsuram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli Aemilij apophthegma, nouum calceum ostendentis. Vos, inquit, uidetis bellum, ac nouum esse calceum; uerum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum sentio, significans Papyriam vxorem, non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platonem citat, poetam opinamur,*

Ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς πόδα. id est,
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτή, *id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris, siue de vehementer clamosis & obstreperis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciæ Neptuno sacrum, quod adsiduis fluctibus tũditur. Est & aliud eiusdẽ nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.*

Seruilior Messena.

Δουλότερος μεσσήνης. *id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedæmonij Messenios, quod iterum atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosq. durius etiam quã reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur a Pausania in Messenicis, & a Iustino libro epitomatum tertio.*

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *id est, Seruus cum sis, comã habes: De eo qui præter decorum quippiam faceret. Velutisi quis humili cõditione patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedæmonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem a Suida, ceterum extat apud Aristophanem in Auibus,*

Ἔπειτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις; id est,
At deinde seruus cum sies, portas comam?

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις.id est, Seruorum ciuitas. De cœtu cōuictuq. hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, ut author est apud Suidam Ephorus in 5. apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapidē importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἱεροδούλων, quod seruis dicata sit, in qua unum duntaxat ingenium uiuere tradunt. Est rursum in Creta, Δουλόπολις χιλίανδρος, id est, Mille uiris habitata, ut auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur uelut in sentinam, infames ac moribus improbatis, ut sycophantas, falsos testes, præuaricatores, & id genus alios ad numerum duum miliū, ut auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Aegypto regio quædam Δουλόπολις appellata, teste Olympianico. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit, dici solitum de paris iuuentu, efferriq. ad hunc modum οὐκ ἔστι δούλων πόλις, id est, Non est seruorum ciuitas. Non dissimile quod Plinius narrat de gente Hessenorum in Syria, ad quos fugitant usquequaq. nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine ulla femina uiuit, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo, conuenarum turba renascitur, longe frequentantibus quos uita fessos ad mores eorum, fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorum flores. Ubi quis extremā uoluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum uiris conuiuium agitabant, omniq. genere uoluptatum affatim explebant sese. Quibus deliciis effeminati, postea subacti sunt a Persis, & in seruitutem acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse nimirum a floribus. Eandem παρθενίαν fuisse vocatā, videlicet a virginibus. Refertur adagium in collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus libro 12. ex Clearcho, demonstrans locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quæ ueluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, deniq. hominem uoluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Ῥωπικὸν ὤνιον, id est, Summaria indicatura. De rebus uilibus, magno tamen emptis. Quemadmodum fit non nūquam in auctionibus, cum non expenditur singillatim uniuscuiusq. rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim ῥῶπες virgulta dicuntur, & ῥῶπον appellant fasciculum, seu sarcinam e diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sæpenumero, ut emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur a Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὸν βοίδιον, id est, Regia bucula. De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum e miraculo rei gestæ. Aetate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

-Scropha fœcundior alba.

Pura a nuptiis.

Ἀγνὰ γάμων. id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra nuptias sui copiam faceret. Horatius,

Nuptiarum expers, & adhuc proteruo
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ῥηγίνων δειλότερος. id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysii tyranni taxauit Rheginenses ut ignauos in rebus bellicis, animiq. pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Ἁρπαγὴ τῶν Κιννάρου. id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is quoad uiuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum, ceterum moriens, populo diripiendas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ῥαδαμάνθυος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quo minus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
Una e deis Mors nulla captat munera.

Item Horatius,

Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas,
Regumq. turreis. Item alibi:
Non si trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Item Pindarus in Nemeis,

Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ᾽ Ἀΐδα. πέσε δ᾽ ἀδόκητον
καὶ δοκέοντα. id est,

Fluctus enim orci communiter accidit, obruitq. tum opinantem, tum inopinum, hoc est, & iuuenem & senem, aut pariter & nobilem & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖς Ῥαδαμάνθυος. id est,
Rectis Rhadamanthi decretis,

Item alibi demonstrans unum Rhadamanthū nec assentari cupiā, nec quidquā ad gratiā facere. ὃς δὲ Ῥαδαμάνθυος εὖ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ᾽

ἣ δ' ἀπείτακτι ἡμῖν τῆς κρίσεως εὐδαίμων. id est, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicij sortitus est inculpatum, neq. imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato libro, de legibus duodecimo.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, id est, Rhadamanthi iusiurandum, dicebatur quod verissimum quidem esset, ceterum nullũ deum adsciseeret. Socrates per canem & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quod non crederet vllos esse deos, siue quod non arbitraretur esse boni viri, deos suorum negotiorum testes arcessere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait, ὥσπερ ἂν εἰ λέγοις τὸν Ῥαδάμανθυν ἐθίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐπιορκεῖν, ὃ τοσοῦτον περιῆν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ, ὥστε καὶ τελευτήσας τοῖς ἐκεῖσε ἀφικνουμένοις δικάζειν δοκεῖ. id est, Perinde quasi dicas Rhadamanthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaq. praecelluerit, vt etiã vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, index esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τετρακτὺν appellant.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν. i.
Nõ p eũ a quo animae ẽ datus ille quaternio nostrae.

Existimant enim hunc numerum vsq. adeo ad animae perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerẽtur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem sacrum animae fontem vocat. Graeci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis,

-Graecis non dum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Litore loquacior, In rabulam & obstreperum dicebatur. Nam rhachia Graecis litus appellatur, praesertim scopulis ac rupibus asperũ, quod adsiduis tunditur fluctibus, non sine fragore, unde & Graeca vox ducta videtur ῥαχία quasi τραχία. Nam ea vox ad omne quod asperum ac spinosum est, deflectitur.

Praesentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id est, Quod adest, boni consule, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod adest aequi boniq. facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed quaecunq. contigit sors, eã velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuiq. fortuna placeat. Plato in Gorgia, ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagiũ, quod adest, boni consulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylaea,

Ἀνδρῶν σοφῶν χρὴ τό γε παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id est,
Sapientium est virorum, vti quod adest boni,
Tanquam bonum sit, consulant pro viribus.

Adfine illi, quod alibi retulimus, Σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει, id est, Spartam es nactus, eam dispona.

Quod quidem carmen citat Stobaeus ex Euripidis tragoedia, cui titulus, Τήλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS Gellius explicans vim μορίας στερητικῆς. ait hunc senarium antiquissimum prouerbij vice celebratum fuisse,

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isque omnium pessimus deterrimusq. est.

Admonet paroemia, fere neminem esse tam deplorati ingenij, qui non aliquando dicat faciatue quod laudem promereatur. Refertur iisdem ferme verbis a Macrobio libro Saturnalium 6. ex quo nobis, nisi fallimus deprehendisse manifestum errorem scripturae in Gelliano libro per eruditum quempiam admissum. Is enim non intelligens hos esse uersus: Sed enim qui in omni tempore & c. suspicatus est Graecum versiculum omissum a librariis, in eius locum supposuit hoc carmen,

Ῥάδαμνοι καὶ νῦν ἀρχαῖον μάλα κάλλιόν ἐστιν.

cum versus de quo sentit Gellius, sit Latinus quem mox subiicit: Sed enim qui in omni & c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum pene suffuratus est in suos commentarios. Porro Graecus versiculus nihil facit ad explicandam vim huius vocis illaudatus, sed obiter admixtus est, quasi probandum esset quod dixerat, neminem esse tã efflictis moribus, quin faciat dicatue non numquam aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus efflictis deprauatum est in efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus, sed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autem tres senarij sententiam absoluentes, nisi quod alicubi videntur vitiati a scribis.

Sed enim qui in omni re atq. in omni tempore.

Hic primus pulchre constat: Constabit & alter si legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudatus est.

Nam dictiunculam Vir etiam aurium sensus in hoc uersu videtur requirere. Constabit & tertius si legas:

Isq. omnium est deterrimusq. ac pessimus.

Locus est apud Gellium libro secundo cap. 6. si quis volet conferre.

Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

QVI commodũ appetit, ne fugiat laborẽ. Qui quaerit voluptatẽ, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiã Plautus figura sane quã prouerbiali extulit. Qui e nuce, inquiẽs, nucleũ esse vult, frangit nucẽ. Qui quaerit animi pabulũ in arcanis litteris, scrutetur sub allegoriae inuolucro conditum mysterium. Sic enim vsurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tum dura est tum amara, intus suauissimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, sed florem lacteum. Hanc ita describit Odyssea decimo:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. i.

Refertur apud Suidam. Plutarchus in Lysandri vita declarat quid sit Vlysseum commentum. Lysandrum Lacedæmonij missa scytala domum reuocarant. Is metuens accusationes Pharnabazi satrapæ, qui gratiosus erat Lacedæmoniis, dedit operam vt cum illo veniret in colloquium. Ab eo multis precibus impetrauit, vt scriberet magistratui se nullis ab ipso læsum iniuriis. Pharnabazus cum Cretensi quod aiunt Cretissans, cõscripsit epistolam ex Lysandri sententia, quam illi legendam tradidit, sed clam scripserat aliam ex sui animi sententia, sigillo, & inscriptione tam simili, vt dinosci non quirent altera ab alteris, eamq. tradit Lysandro. Is nihil suspicans, reddit: quam lectam, cum illi commonstrassent Ephori, Lysander intellexit non solum Vlyssem versutum fuisse. In hanc ferme sententiam Plutarchus.

Victitant succo suo.

PROVERBIALI figura dictum est in parasitos. Victitant succo suo, qui si quando cena contigit lautior, ingurgitant sese. Rursus vbi nulla arridet spes cenatica, coguntur q. ἄσιτοι viuere, fortiter ferunt inediam, & in conuiuij spem durant. Sumpta metaphora a cochleis quæ per æstum intra testam contractæ, vtcunq. succo suo aluntur, donec acciderit pluuia. Plautus in Captiui duo,

> Cum res, inquit, prolatæ sunt, cũ rus homines eunt
> Simul prolatæ res sunt nostris dentibus.
> Quasi cum caletur, cochleæ in occulto latent,
> Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit,
> Itidem parasiti rebus prolatis latent,
> In occulto miseri victitant succo suo.

Viri infortunati procul amici.

Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος, ἐκποδὼν φίλοι. id est,

> Viri siti in malis amici sunt procul.

Parœmia notat mores amicorum vulgarium, qui hirundinum ritu, pro ratione temporum aduolant ac deuolant. Aduolant vbi res secundæ, deuolant ingruente rerum tempestate. Aristides in oratione Panathenaica nominatim adagij titulo vsurpauit, Καὶ τὴν παροιμίαν ἐνήλλαξεν. οὐ γὰρ ἐκποδὼν εἶναι κατέδειξε φίλους κακῶς πράξαντας, ἀλλὰ πολλοὺς καὶ τῶν πρόσθεν διαφόρων ἐν τοῖς ἀτυχήμασι φίλους πεποίηκε, id est, Ac prouerbium inuertit. Declarauit enim haud quaquam esse procul amicos, eius cui res sunt aduersæ, verum etiam multos, qui antea dissidebant, in rebus afflictis sibi reddidit amicos. In hanc sententiam extat & huiusmodi senarius:

> Τῶν δυστυχούντων εὐτυχὴς οὐδεὶς φίλος. id est,
> Felix amicus nullus infelicibus.

Item alter huic similis,

> Κρίνει φίλους ὁ καιρὸς, ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. id est,
> Vt ignis aurum, amicum ita tempus arguit.

Ad hanc sententiam palam adlusit Cicero libro Familiar. epistolar: nono. Nam & si non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tẽpus, vt quasi aurum igne, sic beneuolentia fidelis, periculo aliquo perspici possit. Cetera sunt signa communia. Horatius,

> Vilis amicorum est annona, bonis vbi quid deest.

Passim habentur amici qui petant: qui dent, perpauci.

Pindarus item in eandem sententiam,

> Οἴχεται τιμὰ φίλων πετωμένῳ
> Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν. id est,
> Perit honos homini amicis orbato.
> Sunt autem pauci mortales fidi in rebus afflictis.

Vias nouit, quibus effugit Eucrates.

Οἶδε τὰς ὁδοὺς ἅσπερ ἔφυγεν Εὐκράτης, id est, Nouit vias quibus effugit Eucrates. In eum quadrat qui semper aliquam inuenit rimam, vt inquit Plautus, per quam elabatur, vt officium subterfugiat. Aristophanes in Equitibus,

> Εὐλαβοῦ δὲ μὴ κἀκφύγῃ σε, καὶ γὰρ οἶδε τὰς ὁδοὺς
> Ἅσπερ Εὐκράτης ἔφυγεν διὰ κυρηβίων. id est,
> Caueto ne te effugerit, nouit vias
> Quibus Eucrates effugerat per furfures.

Taxat autem obiter Eucratis mores, qui cum molitor esset, tamen rẽpublicam administrat. Quin & in Auibus taxat Execestidem quempiam, peregrinum & erronem, cui viæ omnes notæ fuerint. Congruet in hominem aliquo prætextu suffugientem, si quando fides sit præstanda.

Viuit, incende ignem.

Ζῆ, ἅπτε πῦρ, id est, Viuit, incende ignem. Vbi in negotij periculosi puncto festinandum admonemus, & occasionem arripiendam, vt cum reperta scintillula properatur, ne pereat & illa. Simile illi, Nunc tuum ferrum in igni est. Refertur apud Suidam.

Venter auribus caret.

Γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα, id est, Venter non habet aures. Vbi de pastu agitur, non admittuntur honestæ rationes. Attestatur huic senarius ille prouerbij vice Græcis celebratus,

> Λιμῷ γὰρ οὐδέν ἐστιν ἀντειπεῖν ἔπος. id est,
> Contra famem etenim nulla contradictio est.

Celebratur a Plutarcho Gellioq. dictum illud Catonis, ex oratione quadam qua dissuasit legem Agrariã. Eã sic exorsus est, vt dicat, arduum esse ad ventrem verba facere, qui careat auribus. Nec inepte accommodabitur in eos, qui ventris addicti voluptatibus, nihil admittunt quod ventri non sit amicum. Seneca libro 3. epist. 21. Venter, inquit præcepta non audit, poscit, appellat. Non est autem molestus creditor, paruo dimittitur, si modo das illi quod debes, non quod potes.

Cum puluisculo.

VEL cum puluisculo dicimus, quoties omnia sic tolluntur, vt nihil fiat reliqui, ne puluis quidem. Metaphora mutuo sumpta videtur ab iis qui frumentum ab area conuerrunt, non sine puluere. Plautus in Rudentibus Conuerret hic iam me totum cum puluisculo. Idem in Truculento, Quo citius rem ab eo auferant cum puluisculo. Simili figura dixit Iuuenalis cum erugine, pro eo quod est integre, & nulla parte diminutum.

> Nunc si depositum non inficietur amicus,
> Si reddat veterem cum tota erugine follem.

Eodem pertinet euangelicum illud, quo iubentur etiam puluerem excutere apostoli, id est, ne minimum quidẽ ab eis auferre secum.

Valere pancratice.

PLAVTVS *in Bacchidibus, Valere pancratice dixit, pro eo quod est firma esse valetudine. Nam in Pancratistis robur corporis potissimum spectabatur. Pro eodem dixit Valere athletice. Valere pugilice. Valere basilice. Terentius item; Pugilem esse aiunt. De puella robustiore & habitiore. Græci* βασιλικῶς *pro magnifice, prouerbiali figura dicunt. Neque is sermo vulgo non tritus est, etiam hodiernis temporibus.*

Fœdum est & mansisse diu, uacuumq. rediisse.

VERSVS *hic Homericus ex secundo Iliados libro, non dubium quin adnumerandus sit inter eos quos Macrobius scribit in prouerbium abiisse,*

> Αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. *id est,*
> *Turpe est & mansisse diu, vacuumq. redisse.*

Conueniet, vbi quis longam de se concitauit exspectationem, cui postea non respondeat Veluti si quis studij caussa diu peregrinatus, domum redeat nihilo doctior. Aut si negotiator post diutinam absentiam reuertatur, nihilo ditior. Aut si quis admodum longæuus, nihil præclari gesserit in vita, quo se uixisse testaretur. M. Tullius prouerbij vice vsurpauit Epistolarum ad Atticum libro sexto epistola cui initium. Nunc quidem profecto.

Tragulam iniicere.

PLAVTVS *in Epidico, Tragulam in te iniicere adornant, id est, dolum aliquem in te struunt. Et ibidem, Nescio quam fabricam facit. Sic autem habet versus tetrameter, trochaicus:*

> *Tragulam in te inîicere adornat, nescio quam fabricam facit.*

Vtraque figura prouerbialis videtur. Idem in Cassina, Ego Pol istam iam aliquorsum tragulam decidero. Rursus in Pseudolo, At volui iniicere tragulam in nostrum senem. Huic simillimum quod dixit in Mostellaria, Pilum iniecisti mihi. pilum enim hastæ genus est.

Trium litterarum homo.

TRIVM *litterarum homo, per ironiam dici potest, in eum qui generosus & ingenuus videri cupiat. Inde natum quod olim ingenui, prænomen, nomen & adnomen, in litteris aut insignibus suis, tribus litteris notare soleant. Vt pro Quinto Valerio Maximo, Q. V. M. Hinc vulgi iocus de triũ litterarum homine. Plaut. in Aulularia iocum alio detorsit, nempe in seruum furacem. Subiicit enim, Etiam fur, trifurcifer.*

Trium dierum commeatum.

TRIVM *dierum commeatus, cum instare paupertas extrema significatur. Translatione ducta a militum commeatu. Et apud Aristophanem cum alias tum in Acharnensibus,*

> Καί μ' ἀποτηρεῖν σιτί' ἡμερῶν τριῶν. *id est,*
> *Mihiq. vt reseruem commeatum tridui.*

Interpres addit, antiquitus in bellum ituris edici solere, vt sibi tridui non minus, commeatum pararent. Meminit & in Equitibus.

> Ἐγὼ παρέξω τοῦτο
> Ἡμερῶν τριῶν. *id est,*
> *Præbebo & istum quod sat est in triduum.*

Proinde tridui cõmeatum dicemus minimas facultates, quæ vix ad tridui victum sufficiant. Non dissimili figura Terentius in Seipsum excruciante, dixit decem dierum familiam.

Tragœdias in nugis agere.

TRAGOEDIAS *in nugis agit, qui in re leuicula tumultum mouet. Et vt ait Terentius, magno conatu magnas nugas dicit. M. Tullius De oratore, libro 2. Ne aut irrisione, aut odio digni putemur, si tragœdias agamus in nugis. Vsurpat idem Fabius libro sexto cap. de peroratione. Nam in paruis, inquit, litibus has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Quin hoc ipsum excitare tragœdiam, si alio quopiã deflectatur prouerbium resipit, Vnde et Græcis* ἐντραγῳδεῖν. & τραγικῶς λέγειν *pro grauiter siue acerbe.*

Transuersum agere.

TRANSVERSVS *agi dicitur, qui ui & impetu quodam ab instituto deflectitur. Ita Laberius Mimus apud Macrobium libro saturnalium secundo, cursum fortunæ transuersum vocat. Hunc enim C. Cæsaris benignitas inuitauit, vt eques Romanus, & senex prodiret in scenam. In prologo igitur queritur præter animi sui sententiam eo Cæsaris auctoritate fuisse compulsum.*

> *Necessitas, inquit, cuius cursus trãsuersum impetũ*
> *Voluerunt multi effugere, pauci potuerunt,*
> *Quo me detrusit pæne extremis sensibus, &c.*

Ita qui præceps ira fertur, trãsuersus rapi dicitur. Ductum apparet a nauigantibus, qui secundo vẽto recto cursu feruntur, flatu aduerso, transuersim aguntur.

Trasybulo Dionysium dicitis esse similem.

Θρασυβούλῳ Διονύσιον φάτ' εἶναι ὅμοιον, *id est, Dionysium Thrasybulo similem esse dicitis. Dici solitum, vbi quis ea componit, quæ nimio interuallo inter se differunt. Dionysius enim inter pestilentissimos tyrannos commemoratur, Thrasybulus laudatus, quod reipublicæ studiosissimus fuerit. Sumptum est e Pluto Aristophanis.*

Tributis potiora.

Τὰ τῶν φόρων κρείττω, *id est, Tributis potiora, dicebatur, vbi quis ex malefactis & iniquitate commodum ingens reportaret. Refertur a Suida & Zenodoto prouerbij nomine, nec pluribus explicatur. Harpocration in dictionario rhetorico scribit extitisse in oratione Hyperidis aduersus Athenogenem. Inde natum opinamur, quod qui principum nomine tributum exigunt, fere plus extorquent, quam par est. Et principes sic petunt vt ab inuitis rapiant, ni dent quod petitur. Congruit huic illud Pindari ex Pythiis hymno octauo,* κέρδος δὲ φίλτατον, ἑκόντος εἴ τις ἐκ δόμων φέροι, *id est, Lucrum aiũt gratissimum, si quis ex volentis ædibus ferat.*

Tragica simia.

Τραγικὸς πίθηκος, *id est, Tragica simia. Prouerbiali conuitio dicebatur, qui fungeretur honoribus, opibusq. polleret, alioquin indignus. Simiam appellant homuncionem,*

cionem, vix hominem, sed simulacrum hominis magis. Tragicam addunt, propter fortunæ strepitum & personam additam. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinem tragicam simiam appellat, quod cum esset nequissimus, splendidis verbis probum ciuẽ ageret. Cuius prouerbij meminit Philostratus in Aristide. Diuus Hieronymus in epistolis ostendit hoc scōma iaci solere vulgo in Christianos, sed ab impiis, ethnicisq. Conuenit & in eos, qui barba pallioq. philosophos se profitentur, cum cetera cultui non respondeát. Sic enim Plutarchus, Οὔτε γὰρ φιλοσόφους πωγωνοτροφίαι καὶ τριβωνοφορίαι ποιοῦσιν, οὔτ' ἰσιακοὺς λινοστολίαι, *id est, neque enim alere barbam, aut gestare vile palliũ philosophum facit, neque lineis vestiri Isiacos, hoc est, Isidis sacerdotes.*

Tineas pascere.

TINEAS *pascere dicuntur, quæ neglecta situ pereunt. Ductum a vestibus, aut libris diu reconditis & intactis. Horatius in Epistolis,*

Contrectatus vbi manibus sordescere vulgi
Cœperis, aut tineas pasces taciturnus inerteis,
Aut fugies Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Titio ad ignem.

Δαλὸς ἐπὶ πῦρ, *i. Titio ad ignem, vbi quis applicatur ad eas res ad quas natura propẽsus est. Vt si mulierosus ad puellarum conuictum, sanguinis auidus ad militiá, lucri sitiens ad mercaturam* Δαλὸν *enim Græci vocant lignum semiustulatum. Non admodum abludit ab illo,* εἰς ἀμίδα ἐνουρεῖν, *id est, in metulam immeiere. Refertur a Suida & Zenodoto.*

Tithymallus Laconicus.

Τιθύμαλλος λακωνικός, *id est, Tithymallus Laconicus. In lippientes, oculisq. cæcutientibus homines dicebatur. Tithymallus, herba genus, apud Lacones repertum, lacteo succo manans decerptum, vnde quidam dixere lactariam, singularis acrimoniæ, quo sub noctem oculos illinebant ad visum acuendum. Huius Dioscorides in quarto plures species facit, deq. oculorum remedio diligenter meminit. Adagium refertur apud Suidam, qui citat ex Aristophane de Neoclide lippo,* σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντα τιθυμάλλῳ, *id est, Qui allium triuit simul cum tithymallo. Carmen autem extat in Concionatricibus,*

Τί δή μ' ἐχρῆν δρᾶν;
Σκόροδ' ὁμοῦ τρίψαντ' ὀπῷ τιθύμαλλον ἐμβαλόντα
τοῦ λακωνικοῦ.
Σαυτοῦ παραλείφειν τὰ βλέφαρα τῆς ἑσπέρας. *id est,*
Simul cum opi liquore tereres allia
Tithymallon insuper adderes Laconicon,
Et obungeres tibi palpebras sub vesperam.

Vox dicta videtur a mamma nutricis, sed apud alios per simplex λ *scribitur, licet Suidas scribat per geminum. Nec indicat interim vsum prouerbij. Si competit in lippos, dicendum est, tithymallo opus habet, aut tithymallum terit. Nam tradunt huic efficacem esse acrimoniam, vt cum succus eius colligitur, cauendum sit contingat oculos, & quoties sumitur in stomachum, deuorare necesse est obuolutum, ne fauces radat. Huius succo medentur oculorum pituitæ. Multa de his Plinius libro 26. capite 8. Cornelius Celsus in quinto indicans eam herbam Latinis dici Lactucam marinam vim ait habere exedendi.*

Tinctura Sardonica.

Βάμμα σαρδονικόν, *id est, Tinctura Sardonica. De colore præcellenti dicebatur, præcipue purpuræ. Per iocũ autem transfertur ad eum qui pudefit, aut qui ob plagas sanguine tingitur. Sardo, siue vt Hesychius scribit, Sardon insula ingens adposita Italiæ, in qua variæ purpuratum tincturæ laudatissimaq. fiebant. Itidem & Tyrium muricem ostrumq. Sarranum, legimus apud Latinos. Aristophanes in pace.*

ὃν ἐκεῖνός φησιν εἶναι βάμμα σαρδιανικόν. *id est;*
Quam ille prædicat coloris esse Sardiniaci.
Idem in Acharnensibus:
ἵνα μή σε βάψω βάμμα σαρδιανικόν. *id est,*
Ne te linam colore Sardiniaco.

Quam curat testudo muscam.

Ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυιῶν, *id est, Quam curat testudo muscas. Suidas ex auctore quodam refert hæc verba:* τῷ δ' Ἀγαμέμνονι τῆς Θερσίτου παρρησίας ἔλαττον ἔμελεν ἢ χελώνῃ μυιῶν, τὸ τῆς παροιμίας, *id est, Agamemnon autẽ minoris faciebat Thersitæ maledicentiam, quam testudo muscas, quemadmodum prouerbio dicitur. Testudini nihil nocere possunt muscæ propter testam, qua munita est. Consine illi quod alibi memorauimus, Nõ curat culicem elephantus. Lepidius erit ad res animi detortum. Animus virtute ac philosophia munitus, nihil plus timet fortunæ incursum, quam testudo muscas.*

Stultior Morycho.

Μωρότερος εἶ Μορύχου, *id est, Stultior es Morycho. Siculũ prouerbium, in eos qui ridicule stulteue quippiam facerent. Sed videntur peculiariter obnoxij huic adagioni, qui domesticorum negotiorum negligentes, foris agunt, aliena curantes. Quod genus inducitur Ollus apud Martialem. Cuiusmodi sunt & apud Plutarchũ Lamiæ. Zenodotus tradit, apud Siculos Baccho cognomen esse Morycho, idq. inde datũ quod in vindemiis, huius dei facies musto, ficisq. virentibus oblini consueuerit, quod vtriusq. arboris inuentæ laudem Baccho tribuunt veteres, vt testis est Athenæus libro Dipnosophistarum secundo:* παρὰ τὸ μορύξαι τὸ μολῦναι, *id est, a moryxæ, quod est contaminare: unde & Homer.* μεμορυγμένος, *dixerit, pro* μεμολυσμένος, *Bacchus autem vbiq. ridiculus, ac parum cordatus inducitur a poetis: vtpote deus temulentus, velut in Ranis Aristophanis, ideoq. in huius sacris ludrica quædam, tamquam in eius contumeliam fiebant. Quin & cognomen additum contumeliæ caussa,* ἐξωθίτης. *Apud Siculos huius simulacrum, non in templo, sed extra phanum sub dio positum erat iuxta ingressum, siue vestibulum, confectum e lapide, cui nomen Psella, arte Simmij cuiusdam Eupalami. Proinde, vulgari ioco iactatum est de illo,* μωρότερος εἶ Μορύχου, ὃς τἄνδον ἀφείς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, *id est, Stultior es Morycho, qui omissis his quæ sunt intus, foris extra domum desidet. Zenodotus adagiũ citat ex epistola quadam Polemonis ad Diophilum. Quamquam alienissimum est ab ingenio moribusque nostris,*

nostris, vestigandis, aut insectandis aliorum erratis operam conterere, tamen non possumus hoc loco nobis temperare, quin ridendi magis quam insectandi caussa proferamus cuiusdam nõ infimi nominis, inscitiã ne dicamus an discordiã, Principio prouerbiũ hoc e vulgatissimis Zenobij collectaneis enarrans, Polemonem perinde citat, quasi locum ipse legerit. Id quod suo more facit, videlicet vt in abstrusis minimeq. vulgatis auctoribus versari videatur. Deinde Græca quæ modo retulimus indidẽ ὃς τὰ ἔνδον ἀφεὶς, ἔξω τῆς οἰκίας κάθηται, *reddidit ad hunc modum: Qui relinquens habitationẽ interiorem, extra positam quærebat. Rursum quod habetur in ijsdem collectaneis,* μόρυχος δὲ Διονύσου ἐπίθετον ἀπὸ τοῦ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνεσθαι ἐπειδὰν τρυγῶσι, τῷ ἀπὸ τῶν βοτρύων γλεύκει, καὶ τοῖς χλωροῖς σύκοις, *expressit hoc pacto, Morychus sane epitheton est Bacchi* ἀπὸ τοῦ πρόσωπον αὐτοῦ μολύνειν, *id est, ab inquinãdo videlicet propriam faciem; inquinare namq. solet eam bacchus racemis, & viridibus ficis. Deinde quod idẽ coacervator etymologiam nominis reddens scripsit,* μορύξαι γὰρ τὸ μολῦναι, *sic interpretatus est lepos Atticus nostri temporis.* μορύξαι, *inquit, porro idẽ est quod* μολῦναι, *hoc est, ineptire, hoc est desipere. Iam illud quãto est,* παντὸς μορύχου μωρότερον, *quod de Bacchi statua reddidit. Græca sic habent,* παρόσον ἔξω τοῦ ναοῦ τὸ ἄγαλμα αὐτοῦ ἵστατο παρὰ τὴν εἴσοδον ἐν ὑπαίθρῳ. *Ea sic extulit transmarina Venus: Præterea dicitur a simplicitate Bacchi, eius simulacrum in aperto statuitur apud Hesiodum. Vide quot veneres in vno eoq. perbreui capite prodidit hic venustlus. Primum Bacchus fastiditis penetralibus ædium suarũ, peregrinas sectatur domos, deinde cum saxeus sit, fit enim de statua mentio, tamẽ ipse sibi faciem racemis & ficis oblinit, quo vindemiatores delectet. Ad hæc cum idẽ significent,* μορύξαι *&* μολῦναι, *vtrumque declarat, ineptire, & desipere, verum his duntaxat, qui Venerem illam transmarinam vsquequaque percalluerint. Deniq. quod est omnium venustissimum, e vestibulo, siquidẽ auctore Polluce,* εἴσοδος *templi vocatur, quod &* προπύλαιον *dicitur, Hesiodum fecit, hoc est, e mutis saxis eloquentissimum poetã. Et habet tamen hic talis artifex quibus sit admirationi, hoc est, similes habent labra lactucas, cum innumera sint in huius cõmentarijs, pari flore reddita Græca,* ἐν παρέργῳ, *quod aiunt,* ὥστε γὰρ αἱ ἀσώμοιαι, *quæ vel ipse saxeus Morychus rideat. Homo sane suauis, atq. adeo Moriæ beneficio felix, qui transmarinæ Veneris sensum requirat in aliis ipse communi carens, & vt videtur, marinæ, quam transmarinæ Veneri familiarior. Sed præstat, vt omissis iocis ad institutũ negotium calamus recurrat. Iocatur in Morychum & Aristophanes in Vespis,* ζῆν βίον γενναῖον ὥσπερ μόρυχος, *id est, Viuere vitam generosam, quemadmodum Morychus. At Suidas indicat huius nominis poetam quẽpiam fuisse tragicum, cuius vita non caruerit luxus ac mollicie nota. Citatq. hoc in eum carmen Aristophanis. Extat autem in Acharnensibus:*

ὦ φιλτάτη σὺ, καὶ πάλαι ποθουμένη,
ἦλθες, ποθεινὴ μὲν τρυγῳδικοῖς χοροῖς
φίλη μορύχῳ. *id est,*
Carissima ac desiderato iam diu
Optata ades, fece sublitis choris
Grata & Morycho.

Quattuor obolis non æstimo.

Τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οἴει. *id est, Quattuor obolorum esse puta. Simile illis quæ alibi retulimus: Assis te non facio, & Dupondij non facio, & Teruncij non facio. Suidas hæc quoque refert, sed tacito, qui frequẽs illi mos, auctoris nomine,* τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν οἶμαι τεττάρων εἶναι ὀβολῶν τὸ λεγόμενον, *id est, Tuam maledicentiam existimato quattuor esse obolorum, quemadmodum dicitur. Et diobolare vocant Latini, quod vilissimum videri volunt.*

Tenuem nectis.

Λεπτὴν πλέκεις, *id est, Tenuem nectis. De pauperibus dictum, quibus plerumq. tenuibus in rebus labor. Dicitur &* λεπτὴ ἐλπίς, *id est, Spes tenuis, pro exigua, &* λεπτὴ φροντίς, *id est, Tenuis cura, pro subtili & curiosa. &* λεπτὰ ξαίνεις, *id est, Tenuiter diducis, in sordidos, quiq. vel minutissimarum rerum habent rationem. Ducta metaphora a textoribus.*

Terrestria balnea.

Χθόνια λουτρὰ, *id est, Terrestria, siue inferorum balnea. Dictum videtur, nam coniectandum est, vbi quid sero iam adhibetur, nulli futurum vsui ei cui exhibetur. Veluti si quis tum reo patrocinetur, postquam pronunciata fuerit irreuocabilis iudicum sententia. Mos olim fuit, defunctis ad sepulcrum balnea quædam inferre. Cadauera item sepulturæ danda prius lauabantur. Vnde Ennius:*

Tarquinij corpus bona femina lauit, & vnxit.

Fit & nostra tempestate, vt defunctorum monumentis pie aquam inspergant consecratam,

Ter.

Ne illud quidem figura prouerbiali vacat, quod Græci numeri additione rem amplificant, maxime ternionis, fortassis quod is apud priscos & absolutissimus, & sacer habetur, vt quidquid ter dictum aut factum esset, id ratum & efficax haberetur, vnde in magorum mysteriis adhiberi solitus. Vergilius in Pharmaceutria:

Terna tibi hæc primum triplici diuersa colore,
Licia circumdo, terq. hæc altaria circum
Effigiem duco; numero deus impare gaudet.

Et apud Theocritum in eiusdem tituli carmine,

Ἐς τρὶς ἀποσπένδω, καὶ τρὶς τάδε πότνια φωνῶ. *i.*
Ter libo, ter & hæc pronuncio mystica verba.

Item in Ceremoniis funebribus:

-Et supremum ter voce ciemus.

Apud Euripidem in Hecuba præco ter iterato verbo, silentium indicit.

Σιγᾶτ' ἀχαιοὶ, σῖγα πᾶς λαός,
Σίγα σιώπα. *id est,*
Silete Achiui, populus omnis sit silens
Taciturnitate silentioque.

Aristophanes in Ranis,

Τούτοισιν ἀπαυδῶ, καὖθις ἀπαυδῶ, καὖθις μάλ' ἀπαυδῶ. *id est,*
Istis recusa, iterumq. recuso, rursum valde recuso.

Passimq. legitur non solum apud poetas, verum etiam oratores, τρὶς μιαρὸς, τρὶς κατάρατος, τρὶς μακάριος, τρὶς μέγιστος, τρὶς ἄθλιος, *id est, Ter scelestus, ter execrabilis, ter beatus, ter maximus, ter infelix. Quod Latini*

dum-

duntaxat in carmine sunt imitati. Vergilius:

O terq. quaterq. beati. Ouidius:

Omnia bis dices vera fuisse mea.

Est illud etiam nunc vulgo familiare, vt si quid asseuerent vehementius, id ter repetant. Vt hinc etiam adagium ortum videri possit. Strabo lib. Geographiæ primo, quod Homerus scribit, charybdim ter in die reddere quod absorbuit, ter resorbere, cum constet id non fieri nisi bis in die, excusat hac hyperbole, quasi τρεῖς *non sonet hic numerum, sed vehementiam. Ad hanc sermonis formam pertinet quod est apud Platonem libro de repub. 10.* καὶ τὰ ἔργα αὐτ ὁρῶντες, οὐκ αἰσθάνονται τριττὰ ἀπέχοντα τοῦ ὄντος, *id est, Et cum vident illorum opera, non intelligunt ea tertio gradu abesse a veris. Agit de iis qui e poetis sumunt recte viuendi rationem, cum illi pro veris tradant phantasmata. Durat huius sermonis vestigium & hodiernis diebus in lingua Gallica, qui huius syllabæ adiectione e comparatiuo faciunt superlatiuum, nisi quod inuersis litteris, tre sonant pro ter.*

Theagenis pecuniæ.

Θεαγένους χρήματα, τὰ τ' Αἰσχίνου *id est, Theagenis pecuniæ, quemadmodum Aeschynis. Iocus prouerbialis in eos, qui pauperes cũ essent, tñ diuites haberi volebãt. Hoc morbo notatus est vterq., & Theagenes, et Aeschynes. Vnde cognomẽ his additum* σίλλου, *a Sello quopiã inepte ambitioso, qui cum re esset per quam tenui, tamen affectabat videri locuples, vnde qui hoc morbo laborabant,* σιλλίζειν *dicebantur. Finitimum ei quod alio dicetur loco,* φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Prouerbij meminit Aristophanes in Auibus:*

ἵνα καὶ τὰ Θεαγένους, τὰ πολλὰ χρήματα
Τά τ' Αἰσχίνου γ' ἅπαντα. *id est,*
Vbi sunt Theagenis plurimæ pecuniæ,
Et Aeschynis quidem vniuersa.

Tantali lapis.

Ταντάλειον λίθον, *id est, Tantali lapidem, vocant, imminens capiti periculum. Apud Suidam hæc referuntur,* ἐπειδὴ τὸν ταντάλου λίθον τῆς κεφαλῆς ἀπωτρεψάμεθα, *id est. Quandoquidem Tantali saxum capiti impendẽs excussimus. Plato apud Stobæum,* οὐδ' εἰ τὸν λεγόμενον ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον τις ἔχοι, *id est, Ne si Tantali quidem, quem vocant, lapidem imminentem haberet aliquis. Sumptum a fabula Tantali, quem quidam fingunt apud inferos, etiam hoc supplicij genus pati, vt ingens saxum sic immineat capiti, vt iam iam casurum videatur. Athenæus libro Dipnosophistarũ sexto, fabulæ originem refert hunc in modum: Tantalus voluptatum auidus, cum in deorum consortium admissus impetrasset optionem petendi quidquid vellet, a Ioue postulauit, vt ad eum modum iugiter viueret inter epulas, nihil hac re ducens felicius. At indignatus Iupiter promissum præstitit, hominisq optatis satisfecit. Ceterum ne frui posset adpositis, saxum ingens iam iam casuro simile supra verticem suspendit, cuius metu non libeat quidquam attingere. Vergilius Aeneidos sua libro sexto commentum hoc ad Lapithas, Ixionem ac Pirithoum refert,*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq.
Quos super atra silex, iam iam lapsura, cadenti
Imminet assimilis? lucent genialibus altis
Aurea fulcra thoris, epulæq. ante ora paratæ
Regifico luxu. Furiarum maxima iuxta
Accubat, & manibus prohibet contingere mẽsas,
Exsurgitq. facem attollens, atq. intonat ore.

Vsurpat & Pindarus in Isthmiis hymno septimo: ἐπειδὴ τὸν ὑπὲρ κεφαλᾶς γε ταντάλου λίθον παρά τις ἔτρεψεν ἄμμι θεός, *id est, Quando quidem lapidem Tantali imminentem capiti aliquis nobis admouit deus. Sentit autem metum instantis belli. Intepres citat ex Euripide,*

Κορυφᾶς ὑπερτέλλοντα δειμαίνων πέτρον
Ἀέρι ποτᾶται. *id est,*
Saxum pauescens uertici quod imminet
Per aerem volat.

Gregorius Nazianzenus in Epistola quadam ad Basilium fratrem, vitam solicitam ac periculis expositã, ταντάλειον ζωὴν *appellat.*

Surdior Toronæo portu.

Χωφότερος τορωναίου λιμένος, *id est, Surdior Toronæo portu. Aiunt portum esse quendam Toronæ Thraciæ ciuitatis, qui longis & angustis duobus excursibus porrigitur in mare, ita vt ipso portus secessu nullus fluctuum fragor audiatur. Vnde prouerbium in eos qui non audiunt. Quamquam alij Toronẽ ponunt in Macedonia. Stephanus meminit etiam sinus cognomento Toronæi, a quo prouerbium ductum videri possit. Nisi quod mare surdũ vocatur, magno fragore resonans, vt obstrepitũ undarũ præterea nihil exaudire liceat.*

Surdior turdo.

Χωφότερος κίχλης. *id est, Surdior turdo. Zenodotus ex Eubuli Dionysio citat. Adscribit surditatem huic aui peculiarem, cum sit loquacissima, vel prouerbio teste. Vnde concinne dicetur in eos, qui perpetuo blaterantes ipsi non auscultant quid vicissim ab aliis dicatur, quod vitium in multis licet deprehendere.*

Effeminatorum etiam oratio Effeminata.

Ἔργοισιν θηλείοις ἄνανδροι λόγοι. *id est,*

Inertibus viris iners oratio.

Vt quisque est, ita & loquitur. Refertur a Zenodoto. Confine illi, quod alibi retulimus, Fatuus stulta loquitur. Item illi: Qualis vir, talis oratio. Tametsi longe alium Drancen fecit Vergilius, lingua fortem bellatorem, re imbellem.

Stupidior Praxillæ Adonide.

Ἠλιθιώτερος πραξίλλης ἀδώνιδος. *id est, Stultior Praxillæ Adonide, In vehementer stupidos. Polemon apud Zenodotum, tradit Praxillam fuisse quampiam Sicyoniam poetriam, quæ in suis cantionibus Adonidem inducit ab inferis interrogatum, quid apud superos pulcherrimum reliquerit, respondere solem, cucumeres, mala. Quod cum vehementer insulsum videretur, cucumeres & mala cum sole componere, prouerbio dici cœptum in homines nullius iudicij.*

Simonidis cantilenæ.

Σιμωνίδου μέλος, *id est, Simonidis cantilenæ. De vafris ac*

subdolis

subdolis dictum est. Hunc tradunt primum astutiam & quaestum in artem induxisse. Erant illi duo scrinia, alterum gratiarum, alterum praemiorum, quae cũ post tempus aliquãtum aperuisset, gratiarum arculam sem per offendebat inanem, praemiorum, semper plenam. Hoc commento significans se nolle gratis donare carmina. Meminit huius rei Plutarchus in libello, περὶ τ πολυπραγμοσύνης. Vnde Aristophanes apud Suidam, ἀσαι σιμωνίδου κύων, id est, Cane Simonidis carmina. Meminit Aristophanes in Auibus:

Πρῶτον μὲν αὐτὸν τὴν λύραν λαβόντ' ἐγὼ 'κέλευσα
Ἄσαι μέλος Σιμωνίδου. id est,
Primum quidem ipsi iussi, vt sumpta lyra sonaret Simonideam cantionem.

Ad duo scrinia adlusit Theocritus in Charitibus:

Ουτεχρὶ δὲ πάλιν κεινὰς ἐν πυθμένι χηλῶ. id est,
Rursus at ignaua vacuo intra scrinia fundo.

Si tibi machæra est, & nobis vrbina est domi.

PLAVTVS *in Bacchidibus: Si tibi est machara, & no bis vrbina est domi. Quoties malum malo opponitur. Nam machara & vrbina vtrumq. teli genus est. Sunt autem apud Plautum Chrysali verba minas referentis, & militis sauitiam saeuis item dictis retundentis. Placiades Fulgẽtius pro vrbina legit, Veruina, & interpretatur teli genus oblongum. Simillimum est illis: Par pari. & Malo nodo malus quaerendus cuneus.*

Semper agricola in nouum annum diues.

Ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέωτα πλούσιος. id est,
Agricola semper diues annum in proximum.
De iis dictitatum qui spe futuri compendij diuites sunt, ac sibimet exspectatione rerum amplarũ blandiũtur. Ductum a colonis, qui semper proximae aestatis vberio rem prouentum sibi pollicentur, eaq. spe iam sumptus non nullos audent facere.

Semper virgines furiæ.

Ἀεὶ παρθένοι Ἐρινύες. *id est, Semper virgines furiae. Prouer bium obscurius deterret a peccando. Erinnyes enim malefactorum vltrices corrumpi non queunt, quo minus poenas sumãt de iis qui commeruerunt, atque hac gratia dictae virgines. Suidas e Sophocle citat.*

Senex bos non lugetur.

Γέρων βοῦς ἀπόλωλε οὐ θρηνεῖται, *id est, Bos senex vacat luctu domesticorum. Hoc est senum mors, quod tempestiua videatur, non lugetur ab amicis. Quin & hodie siquã do nunciatur obitus hominis natu grandis: Nihil acer bum, inquiunt, haud periit in cunabulis. Mortem inue num complorant ij quoque ad quos nihil attinet. Talẽ mortem deprecatur Solon apud Ciceronem libro de senectute. Elogium autem Solonis, cuius meminit Tullius, sic habet,*

Μηδέ μοι ἄκλαυστος θάνατος μόλοι, ἀλλὰ φίλοισι
Ποιοίμην θανὼν ἄλγεα καὶ στοναχάς. id est,
Ne mi illugubris veniat mors, sed mihi caris
Maerorem potius adferat & gemitus.
Ennius contra:
Nemo me lacrymis decoret, neque funera fletu
Faxit.
Sed vterq. recte sensit.
Solon vult mori carus ac desiderandus suis, Ennius non putat lugendam mortem quam cõse quitur immor talitas. Refertur & hic versus in Menandro,

Βαρὺ ἐστι χρῆμα γέρων ἐν οἰκίᾳ μένων. id est,
Molesta res est, in domo manens senex.

Sero venisti, sed in colonum ito.

Ὀψ' ἦλθες· ἀλλ' εἰς κολωνὸν ἴσθι. id est,
Serus ades, ast celonon hinc te conferas.
Iocus prouerbialis aduersus eos, qui post tempus adue nirent, aut qui mercede quidpiam facerent. Porro Colo nus est terra aeditior, in speciem tumuli seu collis. Huiusmodi duo erant Athenis, alter iuxta Neptuni templum, in quem equites conueniebant, alter iuxta templum Vulcani, qui a foro seu mercatu dictus est ἀγοραῖος. Hinc colonetae dicti, qui mercede conducerentur, quod illic consisterent, qui conductorem quaerebant. Huiusmodi ferme Suidas.

Ad pedem.

Πρὸς πόδα, *id est, Iuxta pedem. Quod adpositum & vehementer accommodatum est, id πρὸς πόδα, dicebatur. Sumpta metaphora a calciamentis probe ad pedis mẽ suram quadrantibus. Vnde celebratur & illud Paulli Aemilij apophthegma, nouum calceum ostendentis. Vos, inquit, uidetis bellum, ac nouum esse calceum; verum qua parte pedem torqueat meum, id ego demum sentio, significans Papyriam vxorem, non esse suis accommodatam moribus. Suidas Platonem citat, poe tam opinamur,*

Ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς πόδα. id est,
Vt hoc meo negotium quadrat pedi.

Sarpedonium litus.

Σαρπηδονία ἀκτή, *id est, Sarpedonium litus. De re turbulenta recte dixeris, siue de vehementer clamosis & ob strepentis. Est enim huiusmodi litus quoddam Thraciae Neptuno sacrum, quod adsiduis fluctibus tũditur. Est & aliud einsdẽ nominis in Cilicia. Rursum aliud iuxta Oceanum, vbi Gorgonibus sedes esse ferunt.*

Seruilior Messena.

Δουλότερος Μεσσήνης. *id est, Seruilior Messena. De minime liberis dicebatur, & alieno viuentibus arbitrio. Lacedaemonij Messenios, quod iterum atque iterum desciuissent, in seruitutem redegerunt, eosq. durius etiam quã reliquos seruos tractarunt, ne denuo res nouas moliri possent. Historia refertur a Pausania in Messenicis, & a Iustino libro epitomatum tertio.*

Seruus cum sis, comam geris.

Δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, *id est, Seruus cum sis, comã habes. De eo qui praeter decorum quippiam faceret. Velutisi quis humili cõditione patriciorum cultum imitaretur. Apud Lacedaemonios enim ingenui comam alebant. Adagium refertur quidem a Suida, ceterum extat apud Aristophanem in Auibus,*

Εἶτα δῆτα δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις, id est,
Ac deinde seruus cum sies, portas comam?

Seruorum ciuitas.

Δούλων πόλις.id est, Seruorum ciuitas. De cœtu cõuictuq. hominum improborum, furacium, aut ignobilium dici potest. Est hoc nomine ciuitas quæpiam in Libya, ut auctor est apud Suidam Ephorus in 5. apud Stephanum Hecatæus. In hanc si quis seruus lapide importasset, continuo liber fiebat, etiam si peregrinus fuisset. Est & altera, cui nomen ἰσοδούλων, quod seruis dicata sit, in qua unum duntaxat ingenium uiuere tradunt. Est rursum in Creta, δουλόπολις χιλιάνδρος, id est, Mille viris habitata, ut auctor est Sosicrates in 1. narratione rerum Creticarum. Est item alia iuxta Thraciam, πονηρόπολις, id est, Improborum ciuitas. In hanc Philippus collegisse dicitur velut in sentinam, infames ac moribus improbatis, ut sycophantas, falsos testes, præuaricatores, & id genus alios ad numerum duum miliũ, ut auctor est Theopompus, in rerum Philippicarum lib. 13. Testatur & Plutarchus in commentario De curiositate. Est & in Aegypto regio quædam δουλόπολις appellata, teste Olympianico. Plutarchus in collectaneis prouerbiorum ostendit, dici solitum de varie inuentu, effertq. ad hunc modum οὐκ ἔστι δούλων πόλις, id est, Non est seruorum ciuitas. Non dissimile quod Plinius narrat de gente Hessenorum in Syria, ad quos fugitant usquequaq. nocentes. Quæ sola toto in orbe, sine ulla femina viuis, omni Venere abdicata, socia palmarum, in diem ex æquo, conuenarum turba renascitur, longe frequentantibus quos vita fessos ad mores eorum, fortunæ fluctus agitat.

Samiorum flores.

Σαμίων ἄνθη, id est, Samiorum flores. Vbi quis extremã uoluptatem decerperet. Hoc autem nomine dicebatur locus quidam, in quo mulieres cum viris conuiuium agitabant, omniq. genere voluptatum affatim explebant sese. Quibus deliciis effeminati, postea subacti sunt a Persis, & in seruitutem acti. Stephanus admonet, Samum insulam olim ἀνθέμουσαν appellatam fuisse nimirum a floribus. Eandem παρθενίαν fuisse vocatã, videlicet a virginibus. Refertur adagium in collectaneis, quæ Plutarchi feruntur titulo. Meminit & Athenæus libro 12. ex Clearcho, demonstrans locum ita vocatum, ob varias formas puellarum, quæ veluti flores arridentes, ad libidinem inuitabant. Apte quadrabit in ciuitatem, domum, deniq. hominem voluptatibus perdite addictum.

Summaria indicatura.

Φορτικὴ ὠνή. id est, Summaria indicatura. De rebus vilibus, magno tamen emptis. Quemadmodum fit non nũquam in auctionibus, cum non expenditur singillatim vniuscuiusq. rei precium, sed multa simul congesta pariter æstimantur. Græcis enim φορτίς virgulta dicuntur, & φόρτον appellant fasciculum, seu sarcinam e diuersis rebus colligatam, aut varios colores simul confusos. Fit autem sæpenumero, vt emptor parum attentus in hoc emptionis genere circumueniatur. Adagium refertur a Diogeniano. Meminit & Suidas.

Regia vaccula.

Βασιλικὴ βοίδιον, id est, Regia bucula. De prodigiosa fœcunditate ferebatur, natum e miraculo rei gestæ. Aetate Ptolemæi iunioris, vacca quædam eodem partu sex edidit vitulos. Auctor Diogenianus. Simile illud Iuuenalis:

-Scropha fæcundior alba.

Pura a nuptiis.

Αγνὴ γάμων. id est, Rudis nuptiarum. Per ironiam dicebatur in impudicam, quod citra nuptias sui copiam faceret. Horatius,

Nuptiarum expers, & adhuc proterno
Cruda marito.

Rheginis timidior.

Ρηγίνων δειλότερος. id est, Rheginis formidolosior. Xenarchus apud Zenodotum Sophronis, qui de mensibus scripsit, filius, in gratiam Dionysij tyranni taxauit Rheginenses vt ignauos in rebus bellicis, animiq. pauidi, quemadmodum testantur Græcorum adagiorum collectanea.

Rapina rerum Cinnari.

Αρπαγὴ τῶν κινυρέων. id est, Direptio bonorum Cinnari. De facultatibus per tumultum direptis. Veluti cum principes præter ius in alienas fortunas iniiciunt manus. Timæus scriptum reliquit, Cinnarum quempiam fuisse, patria Selinusium, arte lenonem, qui hoc quæstu ad summas opes peruenerit. Is quoad viuebat, pollicebatur se facultates omnes Veneri consecraturum, ceterum moriens, populo diripiendas exposuit. Huic non dissimile, quod alibi commemorauimus, Porsenæ bona.

Rhadamantheum iudicium.

Ραδαμάνθειος κρίσις, id est, Rhadamanthi iudicium. De incorrupte iudicantibus. Rhadamanthus enim manium iudex, neque muneribus, neque gratia deflectitur, quo minus seuere iudicet. Accommodari poterit ad mortis necessitatem, maximis pariter ac minimis ex æquo communem. Iuxta illud Aeschyli apud Aristophanem in Ranis:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ. id est,
Vna e deis Mors nulla captat munera.

Item Horatius,

Pallida mors æquo pulsat pede pauperũ tabernas,
Regumq. turreis. Item alibi:
Non si trecentis quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem
Plutona tauris.

Item Pindarus in Nemeis,

Ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται
Κῦμ' ἀΐδα, πέσε δ' ἀδόκητον
καὶ δοκέοντα. id est,

Fluctus enim orci communiter accidit, obruitq. tum opinantem, tum inopinum, hoc est, & iuuenem & senem, aut pariter & nobilem & obscurum. Bifariam enim interpretantur ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. Item in Olympiacis,

Βουλαῖς ἐν ὀρθαῖσι Ῥαδαμάνθυος. id est,
Rectis Rhadamanthi decretis,

Item alibi demonstrans vnum Rhadamanthũ nec assentari cupiã, nec quidquã ad gratiã facere. ὁ δὲ Ῥαδά μανθυς εὖ πέπραγεν, ὅτι φρενῶν ἔλαχε καρπὸν ἀμώμητον, οὐδ'

ὃ δ' ἀπάτῃσιν ἐφήμενος τέρπεται οὐδείς. id est, Fortunatus Rhadamanthus, qui fructum iudicij fortitus est incul patum, neq. imposturis intus in animo delectatur. Vsurpat & Plato libro, de legibus duodecimo.

Rhadamanthi iusiurandum.

Ῥαδαμάνθυος ὅρκος, id est, Rhadamanthi iusiurandum, dicebatur quod verissimum quidem esset, ceterum nullũ deum adsciseeret. Socrates per canem & anserem iurare consueuit, ne quem deorum citaret: siue quòd non crederet vllos esse deos, siue quod non arbitrarẽtur esse boni viri, deos suorum negotiorum testes arces sere. Hoc autem iusiurandi genus ad Rhadamanthum referebant. Notauit adagium Aristides rhetor in Pericle, cum ait, ... id est, Perinde quasi dicas Rhadamanthum mortales in consuetudinem adduxisse peierandi, qui vsqueadeo pietate, iustitiaq. praecelluerit, vt etiã vita defunctus, iis, qui illuc appellunt, iudex esse credatur. Pythagorici per quaternionem iurare solent, quem τετρακτὺν appellant.

Οὐ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτύν.

Nõ per eũ a quo animae datus ille quaternio nostrae.

Existimant enim hunc numerum vsq. adeo ad animae perfectionem pertinere, vt eum in arcanis venerẽtur. Auctor Macrobius primo commentario in somnium Scipionis. Pythagoras in Carminibus aureis, quaternionem sacrum animae fontem vocat. Graeci per caput alterius iurare consueuerunt. Iuuenalis,

-Graecis non dum iurare paratis
Per caput alterius. Vergilius,
Per caput hoc iuro.

Litore loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, Litore loquacior, In fabulam & obstreperum dicebatur. Nam rhachia Graecis litus appellatur, praesertim scopulis ac rupibus asperũ, quod adsiduis tunditur fluctibus, non sine fragore, unde & Graeca vox ducta videtur ἐκ τῆς ῥήξεως quasi τραχεῖα. Nam ea vox ad omne quod asperum ac spinosum est, deflectitur.

Praesentem fortunam boni consule.

Τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. id est, Quod adest, boni consule, καὶ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι. id est, Quod adest aequi boniq. facere oportet. Admonet adagium, ne nos alienarum rerum cupiditate maceremus, sed quaecunq. contigit fors, eã velut optimam amplectamur. Magna enim felicitatis pars, vt sua cuiq. fortuna placeat. Plato in Gorgia, ... id est, Necessum est mihi, sicut videtur, iuxta vetus adagiũ, quod adest, boni consulere, & hoc accipere quod abs te datur. Cratinus in Pylaea,

Ἀνδρῶν σοφῶν χρὴ τὸ παρὸν πρᾶγμ' ὡς καλὸν
Εἰς δύναμιν εὖ τίθεσθαι. id est,
Sapientium est virorum, vti quod adest boni,
Tanquam bonum sit, consulant pro viribus.

Adsine illi, quod alibi retulimus, Σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει, id est, Spartam es nactus, eam dispone.

Quod quidem carmen citat Stobaeus ex Euripidis tragaedia, cui titulus, Τήλεφος, id quod obiter admonendum duximus. Nam adagium suo dictum est loco.

Qui omni in re, & in omni tempore.

AVLVS Gellius explicans vim μορίου στερητικοῦ ait hunc senarium antiquissimum prouerbij vice celebratum fuisse,

Sed enim qui in omni re, atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus est,
Isque omnium pessimus deterrimusq. est.

Admonet paroemia, fere neminem esse tam deploratiingenij, qui non aliquando dicat faciatue quod laudem promereatur. Refertur iisdem ferme verbis a Macrobio libro Saturnalium 6. ex quo nobis, nisi fallimus deprehendisse manifestum errorem scripturae in Gelliano libro per eruditum quempiam admissum. Is enim non intelligens hos esse uersus: Sed enim qui in omni tempore & c. suspicatus est Graecum versiculum omissum a librariis, in eius locum suppositi hoc carmen,

Ῥωμαϊκοί τ' εἰσὶν ἄλλως μάλα κακοί ...

eum versus de quo sentit Gellius, sit Latinus quem mox subiicis: Sed enim qui in omni & c. Id liquet ex Macrobio, qui locum hunc ad verbum paene suffuratus est in suos commentarios. Porro Graecus versiculus nihil facit ad expl candam vim huius vocis illaudatus, sed obiter admixtus est, quasi probandum esset quod dixerat, neminem esse tã efflictis moribus, quin faciat dicatue non numquam aliquid, quod laudari queat. Quo quidem loco rursus efflictis depravatum est in efferis: potest enim illaudatus esse, qui non sit efferis moribus, sed efflictos mores dixit perditos & corruptos. Sunt autem tres senarij sententiam absoluentes, nisi quod alicubi videntur vitiati a scribis.

Sed enim qui in omni re atq. in omni tempore.
Hic primus pulchre constat: Constabit & alter si legatur,

Qui omni vacat laude, is vir illaudatus est.

Nam dictiunculam Vir etiam aurium sensus in hoc uersu videtur requirere. Constabit & tertius si legas:
Isq. omnium est deterrimusq. ac pessimus.
Locus est apud Gellium libro secundo cap. 6. si quis volet conferre.

Qui e nuce nucleum esse vult, frangit nucem.

QVI commodũ appetit, ne fugiat laborẽ. Qui quaerit voluptatẽ, prius experiatur sudorem, sine quo non paratur vera voluptas. Hanc sententiã Plautus figura sane quã prouerbiali extulit. Qui e nuce, inquiẽs, nucleũ esse vult, frangit nucẽ. Qui quaerit animi pabulũ in arcanis litteris, scrutetur sub allegoriae inuolucro conditum mysterium. Sic enim vsurpauit alicubi diuus Hieronymus. Nux enim foris tum dura est tum amara, intus suauissimum condit cibum. Huc referendum illud Homericum figmentum de moly herba, quam ait radicem quidem habere nigram, sed florem lacteum. Hanc ita describit Odyssea decimo:

Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ εἴκελον ἄνθος,
Μῶλυ δέ μιν καλέουσι θεοί· χαλεπὸν δέ τ' ὀρύσσειν
Ἀνδράσι γε θνητοῖσι, θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται.

Pſecas aut ros.

Ψιακὰς ὁ δρόσος id eſt, Pſecas aut ros. In crebrius expuētes dictitabatur. ψιὰς enim aſperſio illa, ac velut irroratio vocatur, quoties minutiſſimis guttulis irrigamur, vt pluuia rori ſimillima. Primitus autem per luſum dictum eſt in Antimachum Lyrieum poetā quod ſubinde exſpuens eos, quibus cum loquebatur, conſpergeret. Idem cognominis datum fuit & Olympico cuidam, quem nonnulli putant tuliſſe legem, ne quem nominatim taxarent poetæ, atque ita factum, vt multo quam prius pauciores accederent ad certamen, & qui prodibant, laudarent, non carperent. Vnde huiuſmodi delinimenta, ψιάδες appellata videntur. Vocantur enim Pſecades ancillæ, quæ delicatarum matronarum capillos medicato fuco conſpergunt. Adagium refertur a Diogeniano. Marc. Tullius in epiſtolis ad Atticum, conſputare dixit, pro conuitiis leuioribus aſpergere, nimirum ad hoc adludens adagium.

Hæſitantia cantoris tuſsis.

Απορία ψάλτου βήξ. id eſt, Hęſitantia cātoris tuſſis. Suidas adagium neotericum eſſe monet. Dictum videtur, quoties non ſuppetit quod dicamus, idq. velut aliud agentes diſſimulamus, velut apud Platonem Ariſtophanes, ne diceret in conuiuio, ſingultum fingit. Sumptū apparet a cantoribus, qui cum hærent in cantione, tuſſim ſimulant, vt hac videatur interrupta cantilena, nō inſcitia. Confine putamus illi, quod alias dictum eſt: Tuſſis pro crepitu.

Extritum ingenium.

Περιτετριμμένον νοῦν ἔχει. id eſt, Mentem habens euanidam. περιγλωττισμένον perinde ſonat quaſi dicas extibiatam. Ducta ſiquidem eſt metaphora a tibiarum linguis, quæ poſtea quam exciderint, inutilis eſt tibia.

Panagæa Diana.

Η παναγαία ἄρτεμις. i. Panagæa Diana, dicebatur olim, peregrinationem impenſius amans, errabundus, inſtabilis, nulla certa ſede conſiſtens. Siquidem Diana uagari dicitur apud poetas, et per nemora monteſq. oberrare. Quin domicilium etiam ſubinde mutat, nunc apud ſuperos agens, nunc apud inferos. Ne ſpecie quidem ſemper eadem, ſed nunc pleno orbe, nunc mutila, nunc nulla.

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

PAROEMIAS ſpeciem præ ſe geris illud Horatianum in Sermonibus:

Paſtillos Rufillus olet, Gorgonius hircum.

Dicendum vel in duos aliquos diuerſis laborantes vitiis, vel in eundem ſui diſſimilem, nempe modo loquaciorem quam ſat ſit, modo impendio taciturnum, interdum pueriliter ineptum, interdum Catone ſeueriorē, non numquam profuſum, non numquam ſordidum. Siquidem vt vitio dandum, ſi quis hircum oleat, ita adęque vituperandum, ſi quis oleat vnguenta. Nam paſtilli, pilulæ ſunt unguentariæ. Alterum ſpurci eſt, alterum mollis.

Claudus optime virum agit.

Αριστα χωλὸς οἰφεῖ, ſiue vt alias legitur ἴχει, id eſt, Optime claudus virum agit. Dici ſolitum, vbi quiſpiam ſuā ſortem uel parum egregiam, anteponit alienæ tametſi præſtantiori. Ab Amazonum apophthegmate natum aiunt. Tradunt morem Amazonibus fuiſſe quondam, vt pueros maſculos detorta tibia coxaue claudos efficerent. Porro cum bellum eſſet illis aduerſus Scythas, atque illi eas conarentur allicere ut ad ſeſe deficerent, dicentes futurum vt poſthac non cum claudis ac mutilis, ſed cum integris viris rem haberent, Antianira Amazonum dux reſpondit ad hunc modum: ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ. Vſurpauit Athenæus libro 13. ἄριστος ὁ χωλὸς οἰφεῖ. id eſt; Vere enim claudus optime virum agit. Theocritus οἰφόλαν appellat virum coitus auidum, Heſychius οἰφητὴν dicit. Animaduerſum eſt etiam illud noſtris temporibus, plerumq. qui tibiis ſunt mutilis, aut quopiam mēbro trunci, eos ad vſum Veneris reliquis magis idoneos eſſe, nimirum paria faciente natura. De claudo quare ſit ſalacior ceteris, cauſſam reddit Ariſtoteles in problematibus ſectionis 10. proble. 26. quod in hoc parum alimenti deorſum delabatur, ob crurum vitium, plus autem ſuperiora petat, & in ſemen vertatur.

Ogygia mala.

Ωγύγια κακά, id eſt, Ogygia mala. Recte dicentur, vel ingentia, vel antiqua. Nam vtrumq. Græce ſignificat Ogygium. Alij malunt ad Ogygium primum Thebanæ ciuitatis principem referre. Huius filius Cadmus, ob filias ſuas in varias calamitates incidit. Quo reſpiciunt qui Ogygia mala, pro atrociſſimis interpretantur. Huiuſmodi ferme Suidas, niſi quod magis probat, vt Ogygia mala, vetuſta dicantur. Ceterum qui Ogygia vetera dicunt, illud ſequuntur, quod olim Bœotiorum ac Thebana regio, Ogygia dicta ſit. Quin & omnis Attica olim hoc habuit nominis, ſicuti teſtatur Stephanus. Eſt & inſula peruetuſta dicta Ogygia, in quam Vlyſſes naufragus emerſiſſe fingitur ab Homero. Vnde vox iam obſoleta velut in totum prouerbialem abiit. Nec in figura ſita eſt huius prouerbij ratio, ſed in nouitate vocis, vt in operis huius initio monuimus. Conſimili ratione, nec ſine prouerbij ſpecie, Græci priſcos ac peruetuſtos, ὠγυγίδας et ὠγυγίους appellāt, a priſco quopiam deo, & multis iam ſæculis obſoleto. Huiuſmodi propemodum de Ogygiis Suidas & Stephanus.

Omnia Chnaumata.

Πάντα χναύματα. id eſt, Omnia chnaumata, dicebāt olim quoties omne negotium ſignificabant. χναύματα enim Græci placentarum, atque id genus ciborum fragmina vocant. Latini quoq. reliquias belli, & reliquias Danaum dicunt ſimili figura. Refertur adagium a Zenodoto.

Sic eſt ad pugnæ partes re peracta veniendum.

PLATO in Gorgia, πολέμου καὶ μάχης φασὶ χρῆναι ὦ Σώκρατες οὕτω μεταλαγχάνειν. i. Ab belli pugnaq. munia Socrates ſic aiūt accedere oportere. Ioc. erat guerbialis,

lis, ubi quis negotio peracto, tum demum adueniret. Quemadmodum ignaui milites solent, qui conflictu peracto, sublatoq. metu, tum deniq. soleut adesse, uel ad colligendam prædam, uel ad epinicia, id est, epulum uictoriale celebrandum. Nam uerbum illud μιτάλλυχχέιν, *tarditatem significat, ac feram muneris functionē. Socrates autem respondens, parœmiam explicat simili parœmia,* κατὰ τὸ λεγόμενον κατόπιν ἑορτῆς ἥκομεν καὶ ὑστεροῦμεν; *id est: Num post festum, quod aiunt, uenimus, seroq. adsumus? Sumptū uidetur a Rheso Thrachum duce, quem apud Euripidem obiurgat Hector, quod serius ad belli societatem uenisset, nimirum decimo demum anno:*

Σύμμαχος μὲν ἥκεις, ἀλλὰ πρὸς τράπεζαν. id est,

Socius haud quidem aduenis, sed hospes ad mensam. isq. respondet.

Ἀλλ᾽ ὕστερον μὲν ἦλθον, ἐν καιρῷ δ᾽ ὅμως.
Σὺ μὲν γὰρ ἤδη δέκατον αἰχμάζεις ἔτος,
Κοὐδὲν περαίνεις. id est,

Sero quidem, ast in tempore aduenio tamen;
Nam tu quidem iam prælians decennium,
Nihil explicas.

Adlusit huc, ni fallimur, Diogenes. Cum enim quidam inscripsisset ædibus suis hunc titulum, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid ingrediatur mali. Diogenes adiecit aliam inscriptionem. μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία, *id est, post bellum auxilium. Significans sero uocari Herculem depulsorem malorum, cum iam malus hospes immigrasset in eas ædes.*

Obsequium amicos, ueritas odium parit.

OBSEQVIVM *amicos, ueritas odium parit. Senarius est prouerbialis apud Terentium in Andria, non admonens quid oporteat fieri, sed ostendens quid uulgo fiat. Vulgaris enim amicitia constat obsequiis. Nam inuicem conniuere ad familiarium uitia,*

Hæc res & iungit, unctos & seruat amicos.

At inter ueros amicos, nihil est ueritate iucūdius, modo absit asperitas agrestis & incoucinna, grauisque. Porro qui uulgo plurimis studet amicus esse, moribus alienis obsecūdet, caueatq. iuxta Persiū: Auriculas teneras mordaci radere uero. Non probari uero senten tiam hanc poetæ, satis indicat cum ait: Namq. hoc tēpore, id est, his corruptis moribus. Eandem sententiā in Adelphis idem aliter extulit. Vt homo est ita inquiēs, ita morem geras. Donatus admonet prouerbialiter dictum. M. Tullius in Sermone De amicitia: Sed nescio quomodo uerum est, quod in Andria familiaris meus Terentius dixit: Obsequium amicos, ueritas odium parit. Molesta ueritas est, siquidem ex ea nascitur odium quod est uenenum amicitiæ. Sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens, præcipitem amicum ferri sinit. Maxima autem culpa in eo est, qui & ueritatem aspernatur, & in fraudem obsequio impeditur. Pindarus in Nemeis hymno quinto, ὅτι ἅπασα κερδίων φαίνοισα πρόσωπον ἀλάθει᾽ ἀτρεκής, καὶ τὸ σιγᾶν πολλάκις ἐστὶ σοφώτατον ἀνθρώπῳ νοῆσαι. *Sentit simplicem ueritatem non semper ut est proferendam, quod damnosa sit: sed sapientis esse, non unquam celare suam sententiam, in tempore prolaturus, cum fructus spes ostenditur. Apud Athenæum libro 5. citatur hic trimeter ex Agathone,*

Εἰ μὲν φράσω τἀληθές, οὐχ ἡσθήσομαι,
Εἰ δ᾽ εὐφρανῶ τί σ᾽ οὐχὶ τἀληθὲς φράσω. id est,

Si uera dicam, tibi uoluptati haud ero.
Si sim uoluptati, haud tibi uera dixero.

Obuiis ulnis.

OBVIIS *ulnis, est apud Quintil. pro eo quod est, auide, sitienterq. Translatum ab iis qui porrectis ulnis properant in complexum eorum, quorum magno desiderio tenebantur, quosq. cupidissime conspiciunt. Legimus & obuiis manibus. D. Hieronymus ad Pammachium, Condiscipulum quondam, & sodalem & amicum, obuiis, ut aiunt, manibus excipio. Basilius in præfatione dialogi,* χερσὶν ἀμφοτέραις δεξάμενος, *id est, Ambabus manibus, eodem sensu scripsit. Hæc si ad rem animi detorqueantur, figuram prouerbialem habebunt. ut, Ego tuas litteras obuiis ulnis excipiam.*

Obliuionis campus.

Λήθης πεδίον, *id est, Lethes campus. Dicetur uel de uehementer obliuiosis, uel de rebus commenticiis ac friuolis, quæ nusquam sint. Aristophanes,* τίς εἰς τὸ λήθης πεδίον; *id est, Quis in Lethes campum? Vulgus enim nugas esse credit, quæ de inferis tradunt poetæ. Et, ut Iuuenalis inquit,*

Stygio nigras in gurgite ranas
Nec pueri credunt.

Omnia sapientibus facilia.

Ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὐπετῆ. id est,

Facilia cuncta sunt uiris sapientibus:

Nihil est tam arduum, quod prudenti consilio non facile conficiatur. Aut, nihil tam acerbum, quod sapiēs non æquo animo facileq. ferat, ratione cuncta leniēte. Si addas uerbum, constabit senarius. Εἰσὶ δ᾽ ἅπαντα. *Refertur a Zenodoto.*

Omnia esculenta obsessis.

Ἅπαντα γὰρ τοι βρωτὰ πολιορκουμένοις. id est,

Cinctis ab hoste uesca sunt & qualibet.

Senarius prouerbialis, cum urget necessitas, nihil non facimus. Et uehementer famelicis nullus non suauis est cibus. Natum ab urbium obsidionibus, in quibus nonnunquam & canes & feles, herbarum radices, non numquam humana excrementa, inopia cibi deuorantur.

Omnia similia.

Ἅπανθ᾽ ὅμοια καὶ ῥοδῶπις ἡ καλή. id est,

Similia cuncta. Rhodopis ipsa etiam decens. Eadem est conditio mortalium formosi pariter, ac deformes senescunt ac moriuntur. Rhodopis nomen est puellæ cuiuspiam forma celebris, cui nomen a roseo aspectu uidetur inditum. De Rhodope meretricula multa Herodotus libro 2. non nulla Plinius libro 36. cap. 12. cum Græcum carmen habeat ῥοδῶπις, mirum cur Iuuenalis corripuerit,

Dum Rhodopes uda terit inguina barba.

Refertur a Suida prouerbij loco.

Totus Echinus asper.

Ὅλος ἐχῖνος τραχύς, *id est, Totus Echinus asper. In morosos*

fos & iniucundis moribus quadrat. Echinus piscis, & itē Erinacius undiq. spinis obseptus est, vt nusquā impune possis attingere. Est & hominum huiusmodi genus, cum quibus nulla ratione possis agere citra litem. Aristophanes in Pace,

Οὐκ ἂν ποτ' ἀλλ' ἐκ ἂν λεῖον τὸν τραχὺν ἐχῖνον. id est,

Ex scabro in lenem numquam vertetur Echinus.

Omnia bonos viros decent.

Ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. id est, *Habet hoc improbitas, vt si quis illaudatus, recte faciat dicatue, tamen nescio quo pacto non adsit decorū illud: Contra veram virtutem decus quoddam comitatur, vt quidquid vir bonus agat, id decorum esse videatur. Tametsi potest & hic accipi sensus, cuncta formosos viros decent, quod formæ gratia commendat & dicentem, & canentem, & quiduis agentem. Id erit venustius si huc deflectas, vt dicas in bonam partem accipi, laudarique, quidquid dixerint fecerintq. gratiosi apud principes: adeo vt quod huic capitale sit futurum, illi laudem etiam pariat. Refertur a Diogeniano.*

Omitte vatem.

Ἔα χαίρειν τὸν μάντιν, id est, Omitte vatem. *Vti conueniet, quoties alicui parcendum admonebimus, quod is eximius sit, & immunis habendus a vulgari sorte. Veluti si quis poetæ, theologo, sacerdoti diceret, oportere parci. Antiquitus mos erat, ut augur coronatus ante aciem incederet: neque fas erat, hunc telis impetere, vtpote virum sacrum. Poterit adagium etiam per ironiam vsurpari.*

Oderint dum metuant.

ODERINT *dum metuant. Tyrannica uox, sumpta e tragœdia, & a nemine scriptorum non vsurpata: præcipue M. Tullio familiaris: quam etiam in vulgi sermonem processisse, satis indicat Seneca libro de Clemētia 2. scribens multas voces, magnas, sed detestabiles, in vitam humanam peruenisse, celebresq. vulgo fieri, vt illam: Oderint, dum metuant. Cui Græcus, inquit, versiculus similis est, qui mortuo terram misceri ignibus iubet. Idem libro De ira primo: Nam aliquæ voces ab iratis emittuntur, quæ magni videantur animi, verum ignorantibus magnitudinem, qualis illa dira & abominanda, Oderint dum metuant. Syllano scias seculo scriptam. Licebit adagium etiam per iocum vsurpare: veluti si quis eruditione superior, de clanculariis hostibus: qui tamen ob metum hiscere non audeant, dicat, Oderint dum metuant. Conueniet & in diuites, qui dicunt illud Horatij,*

Populus me sibilat, at mihi plaudo.
Ipse domi simulac nummos contemplor in arca.
Item illud Iuuenalis,
Tunicam mihi malo lupini,
Quam si me toto laudet uicinia pago.

Odit cane peius & angue.

PROVERBIALI *figura dictum est & illud ab Horatio,*

Alter Milesi textam cane peius & angue,
Vitabit chlamidem.

Sentit autem, vt opinamur, de cane rabiente. Quod si longius etiam traducatur, magis erit prouerbiale, vt, Hic totus lucris addictus est, litteras, quas amauit ali quando, nunc quod aiunt, vitat cane peius & angue. Vel, Hic se totum adulatoribus permittit, amicos a quibus verum audiat vitat, cane peius & angue Idem Horatius in Odis,

Cur oliuum
Sanguine viperino
Cautius vitat.
Plautus in Mercatore,
Nempe ruri vxor est tua, quam dudum dixeras
Te odisse æque atque angues.

Stultior Corœbo.

Ἠλιθιώτερος κοροίβου, id est, stultior Corœbo. *Prouerbialis hyperbole in stupidos & vecordes. Corœbi stultitiā vulgi fabula celebrata est, qui maris vndas numerare sit conatus, cum non potuerit vltra quinque prosequi supputationem. Meminit huius Eustathius in decimum Odysseæ & Lucianus in amoribus. Quamquam apud alios κόροιβος legimus per γ. Additq. quidā Corybum hunc Mygdonis Phrygis fuisse filium, temporibus belli Troiani. Meminit & Vergilius Corœbi cuiusdam:*

Iuuenisq. Corœbus
Venerat insano Cassandræ captus amore,
Et gener auxilium Priamo Phrygibusq. ferebat.

Quo quidem in loco Seruius indicat sumptum ex Euphorione, Hunc, inquit, Corœbum stultum inducit Euphorion, quem & Vergilius sequitur, dans ei,

Dolus an virtus, quis in hoste requirat?
Cum sit turpissima dolo quæsita victoria.

Stupa feniculus.

Στυππῖον νάρθηξ, id est, Stupa sine stipulaceus feniculus. *De viribus effœto sene. Simillimum illi quod alio diximus loco, Homo bulla. Sumptum a ligno, quod iam exaurit, exuccumq. redditum est & marcidum, in stipulæ morem. Stupa dicitur quod e lino excutitur siccum & inutile.*

Phormionis thori.

Στιβάδες φορμίωνος, id est, Thori Phormionis. *De stratis sordidis ac frugalibus, minimeq. delicatis, qualia sunt cubilia militaria, & quale sibi apud Homerum parat Vlysses, ex arborum congestis frondibus, ac ramis humi substratis. Refertur a Suida. Phormio dux quispiam militum fuit, in perferendis militiæ incommodis notæ, sicut coniicim', patiētiæ. Poteris & longius deflecti ad quamuis tractationem duriusculam. Extat in Pace Aristophanis,*

Εἰ γὰρ μοι γένοιτ' ἰδεῖν ταύτην ἡμέραν ποτέ.
Πολλὰ γὰρ ἠνεσχόμην
Πράγματά τε καὶ στιβάδας, ἃς ἔλαχε φορμίων.

Id est, Vtinam mihi contingat videre hunc diem. Multas enim sustinui tum molestias, tum culcitras quas sortitus est Phormio. Versus sunt chorici, eoq. prosa vertimus.

Stultitia est Iouem putare esse.

Τὸς μωρίας, τὸ Δία νομίζειν, ὄντα τηλικουτονί. id est, Inscita est,

 natum

verum iuxta vetus prouerbium, γυμνῷ τὴν φυλακὴν ἐπιτάττεις. Neque enim est quo meum interim otium alam. Hesychius non nihil dissidet ab his, quæ a Suida Zenodotoq. traduntur: licet is locus apud hunc deprauatus habeatur in editione Aldina. Ceterum coniicimus sensum hunc esse, prouerbiũ dici solere, vbi quid mandatur his, quibus nihil opus est. Propterea quod vel iniussi cogantur id facere, nisi fallimur, ob id quod nudis nihil est quod egeat asseruatore.

Nunc contingat seruari.

Νῦν γένοιτο σωθῆναι. id est, Nunc contingat seruari, Cum significamus nos satis cauturos in posterum, si modo liceat præsens periculum effugere. Hoc modo Dauus in Andria: Post hac incolumen sat scio fore me, nunc si deuito hoc malum. Natum aiunt ex apologo quopiã. Aquila testudinem unguibus rapuerat: eam parabat e sublimi deiicere, quo testa rupta carnibus vesci posset: In hoc itaq. discrimine testudo optabat, vt in præsens incolumis esse posset, de reliquo sibi curæ futurũ, ne quando in simile periculum incideret, νῦν γένοιτο σωθῆναι, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῷ μελήσει. id est, Nunc liceat incolumem esse, de reliquo mihi ipsi curæ fuerit. Quidam apologum narrant ad hunc modum. Testudini quondam incessisse volandi desiderium. Aquilam orasse vt se doceret. Cumq. illa negasset fieri posse, quod natura refragaretur, illa nihilominus instabat. Itaque paruit Aquila, ac Testudinem in sublime vectam demisit vt volatum experiretur. Ea cum timeret infelicem euentum, optauit vt id temporis contingeret incolumẽ esse, νῦν σωθείην. Ita Diogenianus. Suidas hoc modo refert, νῦν σωθείην, ἵν' ἐμοὶ δίδαγμα τοῦτο τὸν χρόνον λοιπόν. id est, Vtinam nunc incolumis euadam, vt hoc mihi documentum sit in reliquum tempus. Plinius facit tertium quoddam Aquilæ genus, quam alij morphnon, non nulli plancum et anatariam, Homerus percnõ vocanit: lingua caret, eoq. muta, sed dentibus armata, nigerrima, prominentiore cauda. Huic ingenium est, testudines raptas frangere e sublimi iaciendo. Atque hac sorte ait Aeschylum poetam interiisse, cum prædictum esset, eum ruina periturum: isq. quo caueret, eum diem sub dio perseuerasset. Nam aquila decepta splendore capitis caluitio renidentis ad solem, dum saxum esse putat, testudinem illisit, vt fracta carnibus vesceretur. Auctor Valerius Maximus, libro nono cap. 12.

Nunc bene nauigaui, cum naufragium feci.

Νῦν εὖ πεπλεύκαμεν ὅτε νεναυάγηκα. id est, Nunc bene nauigaui, postea quam naufragium feci. Quoties id, quod videtur incommodum, fortuna præter spem vertit in bonum. Zenon Cittiensis, qui relictis prioribus præceptoribus Cratetis auditor esse cœpit, naufragio eiectus dixisse legitur, εὖγε ποιεῖς ὦ τύχη προσελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίᾳ. id est, Bene facis fortuna, cum nos ad philosophiam admouet. Auctor Suidas. Plutarchus in libello De vtilitate capienda ex inimico, meminit huius prouerbij.

Nunc in regionem veni.

Νῦν εἰς χώρας ἦλθον. id est, Nunc in regionem veni. Ab iis dictitari solitum, qui tandem sua sponte illuc quo oportuit, perueniunt eum diu non quæsierunt. Fit enim plerunq., vt res diu quæsita non occurrat, tandem velut vltro veniat in mentem. Quidam sic efferunt, Νῦν εἰς χώρας ἦλθες. id est, Nunc in regionem venisti, vbi quis eo venit, quo se venturum negarat.

Nunc illa aduenit Datidis cantilena.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος. id est,

Nunc id quod aiunt, Datidis adest cantio.

Dicebatur vbi quid lætum ac festiuum accidisset. Datis quispiam erat Persarum satrapes, excellens in rei bellica gloria. Is Græce loqui conatus, consueuit dicere, ἥδομαι, καὶ εὐφραίνομαι, καὶ χαίρομαι. id est, Delector, gaudeo, lætor. Ea cum sæpius ac male Græce pronunciaret, res in vulgi iocum abijt. Auctor Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Pace.

Νῦν τοῦτ' ἐκεῖν' ἥκει τὸ Δάτιδος μέλος,
Ὃ δεφόμενός ποτ' ᾖδ' ὁ μεσημβρίας,
Ὡς ἥδομαι καὶ τέρπομαι καὶ χαίρομαι. id est,
Adest, vt aiunt, cantilena Datidis,
Quod mastrupans is cecinit in meridie,
Vt lætor, vt delector, vtq. gaudeo.

Interpres addit, Datisimum usurpari pro barbarismo, eo quod χαίρομαι dixerit pro χαίρω secutus vocum cõsonantiam, quemadmodum apud nos ridetur, qui dixerit corpus meus, & domus tuus. Nam χαίρομαι Græcis non dicitur. Miror autem cur interpres huic velut adfine subiunxerit:

Ἀμᾶς ἀπάντων, οἱ δ' ἀπεσφῶντο σκάφας.

Ex quo coniectura sumi potest, hoc prouerbium natum ex inscitia linguæ, quæ non raro præbet huiusmodi risus materiam, dum Germani gestiunt loqui Gallice, aut Galli Germanice. Idem accidit in surdastris.

Non statuar leæna in machæra.

Οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. id est,

Non ego leæna statuar in tyrocnestide.

Prouerbium meretricium, cum negat scortũ sui copiã facturum sese. Nam in capulis militarium gladiorum elephantes ac leones imponi solent. At hi procumbentes inscalpuntur, siue ne lædant manum vtẽtis gladio, siue ne defringantur facile, si in pedes erecti fingerentur. Tyrocnestis vox militaris videtur ensem significans. Potest adagium & ad verecundiorem vsum detorqueri, vt si quis negans se per omnia morem gesturum, inseruiturumq. pro libidine dicat, οὐ στήσομαι λέαινα ἐπὶ τυροκνήστιδος. Adagium recenset Suidas. Extat autem apud Aristophanem in Lysistrata.

Ne contra bouem opta.

Μὴ κατὰ βοὸς εὔχου. Ne contra bouem opta. Admonet adagium, non esse vitam instituendam iuxta votum animi, neq. quiduis sperandum a superis, sed vt ea duntaxat sibi quisq. promittat, quæ possit industria consequi. Refertur in collectaneis Diogeniani. Vnde sumpta metaphora parum liquet, nisi quod apparet ductam ab agricola, qui negligens adhibere bouis operam in colendis agris, optat vt citra suum laborem proueniat seges.

Non

tumidos, feroces & insolentes dici solitum, qui procul omnes a sese submouent. Lex erat Athenis, vt homicidio contaminati extra septa sacrorum consisterent. Siquidem prima magnatum atria solent patere quibuslibet. Ad hunc morē adagium videtur alludere.

Neque cum malis, neque sine malis.

ARISTOPHANES apud Suidam in Lysistrata,

Κἄστ' ἐκεῖνο τοὔπος ὀρθῶς κοὐ κακῶς εἰρημένον
Οὔτε σὺν πανολέθροισιν, οὔτ' ἄνευ πανολέθρων. id est,
Istud haud male, immo recte proditū est prouerbiū,
Nec simul cum pestibus, nec rursus absq. pestibus.

De vxoribus dictum, cum quibus incommode sane viuitur: sed nec citra has constat familia. Simile illi, quod est in Epigrammatis,

Nec tecum possum viuere, nec sine te.

Et quod alibi retulimus, ἀναγκαῖα κακά. Citantur eodem loco versus & hi,

Κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται
Οὐκ ἔστιν οἰκεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ. id est,
Malum quidem vxor, attamen ciues, sine hoc
Nulli licet parare familiam malo.

Notum est illud Catonis, quod cum vxoribus incommode uiuitur, at sine illis omnino non viuitur.

Ne tria quidem Stesichori nosti.

Οὔτε τὰ τρία Στησιχόρου γινώσκεις, id est, Ne tria quidem Stesichori nosti. De vehementer indocto & imperito dici solitum. Adagium sumptum hinc existimant, quod pleraq. Stesichori poemata Epodica sunt, quæ tribus constat, στροφῇ, ἀντιστρόφῳ, καὶ ἐπῳδῷ. Strophe est prima series variis metrorum generibus incedens. Antistrophus est iteratus per eadem ferme genera recursus. Epodus est diuersi carminis accentio. His & alij tragici poetæ non numquam vtuntur, potissimum in choris.

Nephalia ligna.

Νηφάλια ξύλα, id est, Nephalia ligna. Dici posse videtur in abstemios, & ab omni voluptate procul alienos. Apud Athenienses, nephalia ligna vocabantur, quæ neque vitea essent, neque ficulna, neque myrtea. Nephalia sonat, quasi dicas sobria.

Nephalium sacrum.

Νηφάλιος θυσία. id est, Nephalium sacrificium. De conuiuio abstemio non inepte dicetur: aut de conuiuio vehementer frugali, sobrioq. Apud Athenienses hoc genus sacrificij exhibebatur Mnemosynæ, Auroræ, Soli, Lunæ, Nymphis, Veneri, & Vraniæ. Nam in eo non libabatur vinum, sed aqua melle diluta. Hæc ferme Suidas. Meminit & Iulius Pollux libro 6. cap. 3. addens νηφαλιεῖν idem esse quod νηφάλια θύειν. Hoc sacrificij genus ἄοινον dicebant, quemadmodū cetera in quibus vinum adhibebatur, οἰνόσπονδα vocabant. Seleucus apud Athenæum lib. 2. negat, apud veteres fuisse morem, vt vini copia, aut aliud quidlibet deliciarum inferretur in sacrificia. Cum enim sacrificia deorum gratia peragerentur, vnde & θοίνας & θαλίας, ac μέθας appellabant, θοίνας quod deorum gratia vino vterentur, θαλίας quod deorum gratia vescerentur, conueni-rentq.: μέθας vero, quod vt indicauit Aristoteles, μετὰ τὸ θύειν, id est, post sacrificium vino vterentur, non conueniebat illic ventris negotium agere. Ibidem Epicharmus his verbis notat mores collapsos, ἐκ μὲν θυσίας θοίνα, ἐκ δὲ θοίνας πόσις ἐγένετο, ἐκ δὲ πόσιος κῶμος, ἐκ κώμου δ' ἐγένετο θυανία, ἐκ θυανίας δίκα, ἐκ δὲ καταδίκας πέδαι καὶ σφάκελος καὶ ζαμία. id est, ex sacrificio epulum, ex epulis facta est potatio, ex potatione comessatio, ex comessatione facta est subatio, siue ludus, ex subatione seu ludo lis, ex condēnatione compedes sphacelus & mulcta. Quamquam hic locus non caret suspicione mendæ. Videtur enim deesse particula, ἐκ δίκας καταδίκα. Non dissidet ab illo quod alio posuimus loco, Caninum prandium.

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

HORATIVS Satyra tertia:

Neglectis vrenda filix innascitur agris.

Mira admonuit allegoria, animum honestis excolendum disciplinis, alioqui futurum, vt inutili sylua vitiorum occupetur. Filix enim herba inuisa agricolis, quæ totos agros occupare solet, nec facile repurgatur, vbi semel occupauerit.

Nauphractoñ tueri.

Ναύφρακτον βλέπειν. Nauphracton Græce, classis est ad bellum instructa. Solent autem in triremibus magna quædam inesse foramina oculorum instar, per quæ remos inserunt. Vnde velut ænigmatice dictum, classis more intueris: de his, qui latis ac prægrandibus, aut toruis & minacibus oculis quempiam aspicerent. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι:

Πρὸς τῶν θεῶν ἄνθρωπε ναύφρακτον βλέπεις. id est,
Homo per deos, quiddam obtuere classicum.

Fortassis et hinc prouerbij iocus est natus, quod Athenienses aliquoties feliciter nauali pugna rem gesserint: velut apud Arthemisium & Salaminem, vnde sublati animi. Vnde videtur dictum in turgidos & arrogantes.

Negotium ex otio.

Πρᾶγμ' ἐξ ἀπραξίας. id est,

-Ex otio negotium.

Hemistichium iambicum vsurpandum, vbi res præter opinionem euenit, & inde tumultus oboritur, vnde tranquillitatem & otium sperabamus. Nam & illud multis vsu venit, vt dum sectantes otium, fugiunt honestam industriam, incidant in turbas inexplicabiles. Auctor Suidas. Nec indicat unde sit natum.

Nauis aut galerus.

Πλοῖον ἢ κυνῆ, id est, Nauis aut galerus. De re ancipiti. Quod genus si quis de voce incognita diceret, aut piscem significat, aut cucurbitam. Nec inuenuste dicetur in eos, qui cultu, moribusq. diuersam personā præ se ferunt. Veluti si quis pallio philosophico baltheum adderet militarem. Fragmentum est senarij ex Auibus Aristophanis πλοῖον ἢ κυνῆ. id est, Aut galerus, aut ratis. Sumptum ab hoc triremium genere, quas hodieq. vulgo dicunt galeas, veluti dicas galeratas. Hæ sic erant instructæ, vt remos alarum vice porrigerent, mouerentq. Ceterum summo malo galerum, seu petasum instar Mercurij præferrent. Nam Peloponē-

ses

ses πῖλον, id est, galerum, appellant κυνῆν, ἀπὸ κυνὸς a cane, quod hoc genus pilei primum e pellibus canum fieri consueuit. Hinc iocus militaris videtur fuisse natus in elatos & fastuosos, superciliöq. arroganti. Itidem Festus Pompeius indicat quasdam naues onerarias appellatas Corbitas, quod in summo malo pro signo Corbem haberent. Quæ bello erant paratæ, galeam habebant: at quæ ad celeritatem, petasum Mercurij signum gestabant.

Mazam pinsuit a me pistam.

Μάζαν γὰρ μεμαχότος τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην. i. *A me ante pistam mazam iste pinsuit. De his dici solitum, qui sibi alienæ industriæ laudem uindicant, & magnā gloriam alieno labore partam, verbis in se transmouent, vt Terentianus ait Gnato. Maza cibi genus ex lacte & farina, ferme panis instar confectum. Paræmia refertur & ad hunc modum,* Μάζαν ὑφαρπάσας τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην, *id est, Subrepta maza quam pinsueram, vbi quis alienis fruitur laboribus. Sumptum est autem ex Equitibus Aristophanis, quo loco carmen huiusmodi est,*

Καὶ πρῴην γ' ἐμοῦ
Μάζαν μεμαχότος ἐν Πύλῳ λακωνικὴν,
Πανουργότατά πως περιδραμὼν ὑφαρπάσας
Αὐτὸς παρέθηκε τὴν ὑπ' ἐμοῦ μεμαγμένην,
Ἡμᾶς δ' ἀπελαύνει, id est,
Cumq. ipse pridem pinsuerim mazam in Pylo
Laconicam, iste adcurrit astutissime
Raptamq. mox adposuit, quam ego pinsui.
At submouet nos.

Demosthenes qui bello Peloponnesiaco dux fuit Atheniensium: is collega Niciæ, Pylum vrbem diuturna obsidione in rerum omnium desperationem adduxit. Cui successit Cleon e Coriario imperator, qui alieno labore partam gloriam in se transtulit, paucis post diebus Pylo capta. Queritur igitur in hac fabula Nicias ac Demosthenes, de laude sibi prærepta per Cleonem Aristophanis historia narratur adeo non modo uarie, verum etiam prolixe, vt non libeat referre. Indicatum est vnde peti possit.

Nauson Naucrati.

Ναύσων ναυκράτη, *id est, Nauson Naucrati. Quoties aliqui similia inuicem respondent. Veluti si quis herus salutatus herum resalutet. Et nebulo compellatus, nebulonem vicissim compellet. Nauson enim et Naucrates vtrumq. a naue dicitur: Perinde quasi dicas, nauta nautæ. Hesychius indicat vocem hanc confictam a Cratino Nauson, a seruandis nauibus, &* ναυκράτης, *a* ναῦς *&* κρατεῖν, *sermonis color sumptus est ab epistolis vt indicat Suidas, perinde quasi dicas, Pompeius Pompilio salutem, aut iuuenis iuuenem appello. Huius formæ sunt & illa* ἀγαθὸν ἀγαθῷ, *&* λάλιστος λαλιστέρῳ. *Tale quiddam innuit, ni fallimur, Aristophanes in Equitibus,* ἵνα ναυκράτης ἢ τῆς ναύσωνος *ut subaudiatur* πόλεως. *Arbitramur aūt in prouerbio* ναύσωνα *esse non hominis nomen sed ciuitatis, quemadmodum & Naucratis Aegypti ciuitas est.*

Tolle tolle mazam, quam ocyssime scarabeo.

Αἶρ' αἶρε μάζαν ὡς τάχιστα κανθάρῳ. id est,
Mazam sine mora pone pone cantharo.

Hoc versiculo Aristophanes exorditur εἰρήνην, *quem eruditi prouerbij loco referunt. Id vsurpare licebit, quoties sordidus cibus immundo conuiuæ adponitur. Quidam ministris panes furfuraceos adponunt, furfur autem tritici purgamentum est. Vnde per furfuraceam mazam cibum aluo redditum innuit: Hinc enim vt nascuntur, ita & aluntur canthari: quos Latini scarabeos vocant. Aperit id cum addit,* Δὸς μάζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην. *id est, Mazam alteram da, e stercore asini conditam. Porro maza confectio quædam erat ex farina & lacte, panem imitans. Simillimum est illi, quod alio posuimus loco, Cyprio boui merendam.*

Non est meum negotium, multum valeat.

Οὐκ ἐστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. id est,
Multum valeat, haud est meum negotium.

Quoties negabimus nos laborare de re, quæ nihil ad nos pertineat. Refertur a Diogeniano. Non dissimile illi,

Aedibus in nostris quæ praua aut recta gerantur. Item illud quod est apud Aristophanem in Equitibus, Τἀλλότριον ἀμῶν θέρος. *id est, Alienam metens messem, quidam ad eandem accommodant sententiam, etiamsi comicus sensit de eo, qui alienis fruitur laboribus. Propius huc pertinet quod scribit. Pindarus in Nemeis hymno primo,* Τὸ γὰρ οἰκεῖον πιέζει πάνθ' ὁμῶς, εὐθὺς δὲ ἀπήμων κραδία κήδεος ἀμφ' ἀλλότριον. *id est, Quod enim proprium est premit vnum quemq. pariter. Ceterum protinus cor noxa vacat circa dolorem alienum.*

Abominandus scarabeus.

Μιαρὰ κανθαρίς. *id est, Abominanda cantharis. De contemptissimo vilissimoq. homunculo dicebatur. Cantharides vermiculi sunt letali veneno. Quamquam hoc loco magis conuenit vt sit diminutiuum a cantharo scarabeo: quasi dicas scarabeolus. Apud Suidam legitur* μυσὶ κανθαρίς, *i. muribus cantharis, quod quid sibi velit nescim', suspicamur mendum in scripto esse. Si legamus,* μύσος *sonat abominanda, si* μυσὸς *sonat Mysiam Cantharidem. Mysos autem olim fuisse contemptui, docuimus alias, hoc commentum maxime probatur.*

Molestum sapientem apud stultos loqui.

Ἀργαλέον φρονέοντα παρ' ἄφροσι πόλλ' ἀγορεύειν. id est,
Dicere multa graue est sapientem apud insipiētes.

Nihil intractabilius homine stulto, qui quidquid recte dicitur, in diuersam partem rapit. Proinde apud huiusmodi aut silendum est viro cordato, aut ratio moribus illorum accommodanda. Recēsetur a Diogeniano. Sed extat idem inter sententias Theognidis.

Modio demetiar.

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ, *id est, Modio demetiar. Prouerbialis hyperbole,*

hyperbole, ingens & cumulatum sperantis emolumentum. In magna siquidem rerum exuberantia, non heminis, neque congiis, sed modio metimur. Integre sic reddit Suidas,

Μεδίμνῳ ἀπομετρῶ περὶ τῶν πατρὸς ἀργυρίων. i.

Modio paternam metiar pecuniam.

Tametsi sunt qui negent idem esse Latinis modium & Græcis μέδιμνον.

Mens non inest Centauris.

Νοῦς οὐκ ἔνι κενταύροις. *id est, Mens non inest Centauris. In vecordes & stultos dicebatur, & qui conarentur quod effici non posset. Nota est Centaurorum fabula. Adagium a Diogeniano refertur. Isq. conuenire putat in contentiosos, & alieni appetentes: propterea quod Centauris exitum attulerit rerum alienarum appetentia. Haud scimus an huc respexerit Plato poeta apud Athenæum libro decimo,*

Τρὶν γὰρ οὐδεὶς κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἔνι νοῦς κάπηλον, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ. *id est,*

Mens nulla vobis sicut habet prouerbium,

Cauponi inest mens, vt quidem visum est mihi.

Loquitur de mulieribus vinosis. Aristophanes in Equitibus. νοῦς οὐκ ἔνι ταῖς ἵπποις. id est, mens non inest comis. Comas dixit pro Centauris, alludens interim ad studium alendi equos, qui iubas habent.

Melle temetipsum perungis.

Ἐν μέλιτι σαυτὸν κατεπλάσω. *id est, In melle teipsum obuoluis, oblinisq., hoc est, molliter suauiterq. vitã agis: quasi parum sit vesci melle, nisi totus sis melleus. Extat apud Diogenianum.*

Mercurius infans.

Ἑρμῆς ἀμύητος. *id est, Mercurius infans, elinguis, siue indoctus. Ironia prouerbialis, vbi quis fingit se rudẽ eius artis, cuius est callentissimus. Mercurius enim eloquẽtia disciplinarumq. parens est. Non dissimulandum arbitramur, in vulgatis exemplaribus haberi, Ἑρμῆς ἀμύητος. id est, Mercurius prophanus & non initiatus. Quæ lectio si cui magis probatur, ne nobis quidem admodum displicet. Quis enim mysteriorũ peritior, quã Mercurius interpres deorum, superis & inferis ex æquo communis: deniq. μυσταγωγὸς ipse, hoc est, mysteriis præfectus? Respondet illi quod est apud Aristidem in Pericle, ὁ Κρὴς τὴν θάλατταν. id est, Cretensis mare.*

Mendicorum loculi semper inanes.

Πτωχῶν πῆραι οὐ κεναί. *id est, Mendicantium sacculi semper inanes. De petacibus dictum & insatiabilibus: cognatum ei, quod alio redditum est loco, πτωχοῦ πήρα οὐ πίμπλαται. id est, Mendici pera non impletur. Vtrumque refert Suidas, quamquam πῆραι pro peris non inuenitur, sed σιπύαι inuenitur pro vasis farinariis, tametsi & ventres interdum eo verbo significantur ob molliciem.*

Meliacum nauigium.

Τὸ μηλιακὸν πλοῖον, *id est, Meliacum nauigium. In futilem & rimarum, vt ait Terentius, plenum, hac atque illac perfluentem, dictitatum videtur. Parœmiam ad historiam quampiam referunt. Ea sic habet: Aristoteles quidam Meliacus deducendæ coloniæ præfectus, cum multi detrectarent nauigationem, varia caussarentur, & alij dicerent vxores suas aduersa valetudine teneri, alij naues suas perstillare, atque his prætextibus domi mauerent, ille indignatus, imprecatus est illis, vt numquam haberent naues integras, & semper sub vxorum imperio viuerent. Vnde quadratum videtur, vbi quis caussas fingit, quo suffugiat officium. Est autem Melia Caria ciuitas, auctore Stephano. Suidas indicat & arboris genus esse Meliam, proferens exemplum ex Auibus Aristophanis,*

Ἐν μελίαις ἡμένη φυλλοκόμοις. *id est,*

In Melia residens frondosa.

Et fortassis huius arboris materia inutilis est ad fabricam nauigiorum. Verum vt vera sit fabula de populo Meliaco, certe adlusum est ad arborem.

Melanione castior.

Μελανίωνος σωφρονέστερος. *id est, Melanione castior Dicebatur, qui magnopere a mulierum congressibus abhorreret. Aiunt Melanionem quendam odio mulierum, in solitudinem demigrasse: perq. auia môtium & nemorum, canes, quo vno conuictore vtebatur, feras insectari solitum, nec vmquam domum reuocari potuisse. Meminit adagij Aristophanes in Lysistrata. Quãquam hac inter editas nondum habetur: nos scriptã legimus. Simili figura dicetur, Hippolyto castior: nã & huic simile venandi studium, simile odium fœminarum.*

Matris vt capra dicitur.

Τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλεῖται, *id est, Matris vt capra dicitur. In spurios dictum videtur, quorum pater incertus est, eaq. gratia a matre denominantur. Ductum ab hædis, qui in caprilibus a matre dignoscuntur: nam a patribus haudquaquam possis. Potest & in iocum verti prouerbium, velut si quis per lusum neget se patrem agnoscere, matrem scire, τῆς μητρὸς ὡς αἲξ καλοῦμαι. id est, Matris velut capra uocor. Manet etiam hodie vulgi iocus, quo dicunt, sapientem esse filium qui patrem suum norit. Hoc ab Homero manasse uidetur, apud quem Odysseæ primo, Telemachus rogatus num Vlyssis esset filius, respondet ad hunc modum,*

Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε

Οὐκ οἶδ', οὐ γάρ πώ τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. *id est,*

Esse quidem illius mater me ait, ast ego sane

Nescio, nemo suum patrem vmquã nouerit ipse.

Quasi locum in balneis.

PROVERBII *speciem habet, quod est apud Tertullianum libro aduersus Marcionem tertio, Sed quia prior eis venit, et prior virtutum documenta signauit, iccirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq. præripuit. Conueniet vti, vbi non ex merito datur locus, sed ex vetustate. Apud priscos vnusquisque ex annorum numero æstimabatur. Iuuenalis,*

Atque uni cedit Homero

Propter mille annos.

Et Horatius stomachatur in eos qui redeunt, ad fastos, & virtutẽ æstimant annis. Non abhorret ab hoc quod

hodie vulgo iactatur apud nostrates, sumptum ex lege molitiora, Qui primus veneris, primus molet.

Milium torno sculpere.

Τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν. *id est, Milij grana torno sculpere dicebantur, qui rem absurdam moliuntur. Milij enim minutius est, quam vt inde quidquam descalpi possit. Suidas ad hunc modum effert parœmiam,* Γελοιότερον ἀπεργάζῃ, τῶν τὰς κέγχρους ἀποτορνεύειν ἐπιχειρούντων, *id est, Magis ridicule facis, quam ij qui milij granula torno polire conantur.*

Magnetum mala.

Μαγνήτων κακά. *id est, Magnetum mala. De malis ingẽtibus dictum videtur, aut iis quæ in auctores suos recidunt. Cum Termeriis enim malis Magnetum mala coniunguntur, in his verbis, quæ citra auctoris nomen referuntur apud Suidam,* καὶ τὰ Μαγνήτων κακά, καὶ τὸ Τερμέριον, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς ἐπιφθέγξομαι τὴν τραγῳδίαν. *id est, Nec si Magnetum mala, nec si Termerium, nec si totam in summa tragœdiam eloquar. Quãquam in Suida legendum sit* τὰ Τερμέρια. *id est, mala Termeriorum, de quibus alias nobis dictum est. Sumptum apparet ab historia, quæ de Magnetibus afflictis meminerit, in qua feruntur incidisse, violato numine quopiam. Strabo Geographiæ libro decimoquarto, Magnetas commemorat olim opibus florentes, a Treribus gente Cimmerica funditus fuisse sublatos: anno deinde proximo a Milesiis locum fuisse occupatum, subdindicans prouerbium ex Archilocho sumptum esse, qui meminerit de Magnetum malis.*

Complura masculi canis cubilia.

Πολλαὶ κυνὸς ἄρσενος εὐναί. *id est,*

Sunt canis infinita cubicula masculi.

Hemistichium heroicum prouerbiale. Recte dicitur in hominem mulierosum, peculiater eum, qui non contentus certo thoro, passim per aliena cubilia uolutari gaudeat.

Multa in bellis inania.

Πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *id est, Multa belli inania. De inani suspicione, aut pauore sine caussa oborto, quem Græci πανικὸν vocant. Parœmiam hinc manasse putãt, quod huiusmodi panici terrores plerũq. solent in bellis accidere. Vel quod Lacedæmonij fundis quibusdam & neruis crepitantibus vti consueuerint ad terrorem incutiendum hosti. Polybius apud Suidam, Cum luna defectum passa esset temporibus Persei Macedonum regis, vulgo rumor increbuit, regis interitum significari. Eaq. res pariter & Romanis addidit animos, & Macedones consternauit. Deinde subnectens adagium,* Οὕτως, *inquit,* ἀληθές ἐστι τὸ περιφερόμενον, ὅτι πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *id est, Itaque verum est, quod vulgo circũfertur, Multa esse inania belli. M. Tullius. Epistolarum ad Atticum libro 5. Interim scis esse quędam πανικὰ, dici item τὰ κενὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus nostri. Plutarchus in commentario,* περὶ τοῦ ἀκούειν, ὡς γὰρ πολέμου καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστιν. *id est, Ut enim belli, sic & auditionis multa inania sunt. Respexit huc Q. Curtius libro 3. Fama bella stare, & eum qui recedat fugere credi. Ac rursum libro 5. Ac fama maximum vtiq. in bello monumentum. Item libro 8. Fama enim bella constat, & sæpe etiam quod falso creditum est, viri vicem obtinuit. Sed apertius lib. 7. Ea res, sicuti pleraq. belli vana & inania, barbaros ad deditionem traxit.*

Militauit cum Erasinade.

Ἐστρατήγησε μετ᾽ Ἐρασινάδου. *id est, Militauit cum Erasinade. Vulgo per iocum dicebatur de his, quibus res vndequaque male procederent. Erasinades dux quidam Arginusam obsederat. Infeliciter autem pugnatum est, ad internicionem extinctis cum aliis quotquot resistebant, inter quos erant Thrasyllus & Pericles, tum ipso duce. Huius Erasinadæ malis & illud accessit, quod accusatus est, quod pecunias Hellesponticas furatus esset. Huiusmodi ferme Suidas.*

Mulieri ne credas, ne mortuæ quidem.

Γυναικὶ μὴ πίστευε μηδ᾽ ἂν ἀποθάνῃ. *id est,*

Ne fidem habeas, nec emorienti feminæ.

Hyperbole prouerbialis. Vsqueadeo non est fidendum mulieri, vt etiam si morientẽ uideas, putes fingere. De nouerca quæ sepulta quoque priuignum interemit, illapsa in pueri caput pyramide, meminimus alias. Refertur a Diogeniano.

Mulierum exitia.

Γυναικῶν ὄλεθροι. *id est, Mulierum exitia. De his qui funditus ac miserabiliter pereunt. Mulieres enim omniũ fere calamitatum auctores fuisse viris dicuntur. Testis Pandora Hesiodia, testis bellum Troianum, testis Hercules a Deianira extinctus, testis Danaidum fabula, testis Lemniarum mulierum historia, testis Cleopatra. Quamquam hæc magis conueniebat stultitiæ virorum adscribere, qui tantum indulgeant mulierculis, vt velut amentes amore, in quoduis malum sequãtur: cum par fuerit, vt illis moderantibus, mulier natura stultitior, simul & imbecillior, minus desiperet. Quod enim animus est corpori, id virum oportebat esse mulieri. Verum quemadmodum vulgus sua vitia corpori imputat, cum ab animo proficiscantur, & stulti principes in sanissimos bellorum tumultus imputant populo, quorum ipsi sunt auctores: ita viri reiiciunt in feminas si quid ipsi delirauerint.*

Multa noris oportet, quibus deum fallas.

Πολλὰ εἰδέναι δεῖ τὸν θεὸν ἐξαπατήσοντα. *id est,*

Multa scienda, deo quibus ipsi imponere possis.

Vbi quis fucum facere conatur ei, cui difficile sit dare verba, propter astutiam singularem. Ab oraculo natum adagium. Sententiam aliter extulit Pindarus in Pythiis, hymno tertio de Apolline loquens, ψευδέων δ᾽ οὐχ ἅπτεται, κλέπτει τέ μιν οὐ θεὸς, οὐ βροτὸς, ἔργοις οὔτε βουλαῖς. *id est, Mendaciis non vtitur. Fallit autem illum non deus, non homo, nec factis neque consiliis.*

Multi Mannij Ariciæ.

MANNIVS apud Festum Pompeium, Dianæ Aricinæ lucum, qui & ipse Aricinus dictus est, consecrasse legitur. Ex hoc Mannio Aricio, viro laudatissimo, quã plurimi extiterunt viri item clarissimi, eodem nomine, vt hinc natum prouerbium, Multos Ariciæ Mannios esse. Sed longe dissentit Asinius Capito, existimans prouerbium conuenire in deformes; verum hic locus apud Festum ita mendis corruptus est, vt nihil certi possit elici, præter hæc quæ retulimus.

Murus aheneus.

MVRVS aheneus apud Horatium in Epistolis, vsurpatur pro certo & immutabili animi decreto, schemate nimirum prouerbiali,

-Hic murus aheneus esto,
Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Vegetius grauem armaturam murum ferreum exercitus appellat, veluti solidum & inexpugnabile munimentum. Adsimili figura Pindarus Olympiacon secundo, Hectorem appellat ἄμαχον, ἀστεργῆ κίονα. id est, inexpugnabilem, immobilem columnam.

Multi te oderint, si teipsum amas.

Πολλοί σε μισήσουσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς. id est,
Multi oderint, si temetipse diligas.

Deterret a fastu prouerbium & a Philautia. Multis enim displiceat oportet, qui sibi nimium placet. Contra modestia, præcipua fauoris & beneuolentiæ conciliatrix. Suidas ait, nymphas fastiditas a Narcisso hoc dixisse quod modo retulimus. Concinit huic senarius ille,

Αὐτὸν φιλῶν ἑαυτὸν οὐχ ἕξεις φίλον. id est,
Nemo erit amicus, ipse si te ames nimis.

Nulli minus sunt adpositi ad mutuum amorem ac beneuolentiam, quam qui sese uehementer amant.

Malorum panegyris.

Κακῶν πανήγυρις. id est, Malorum panegyris. De malis agminatim ingruentibus, & inuicem sibi succedentibus. Panegyris enim apud Græcos dicebatur solemnis ille populi conuentus, ad ludos festos celebrandos, voce hinc composita, quod festis diebus uniuersi conuenirent. Pisides apud Suidam,

Καὶ πάντες, ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
Ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυστύχει. id est,
Omnes simul malorum vt in panegyre
Alios tenebat aliud infortunium.

Homerus Iliados τ.

-Ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. id est,
Tristia perpetuo ut mihi tristibus excipiuntur.

Hipponax apud Athenæum libro 15.

Ἀνδρῶν οἱ καὶ νῦν κίλι κακῶν κακὰ ἐκδιδῶσι,

Claudicat carmen, sed recta incedet, si tollas καὶ uel νῦν, & pro κίλι legas κακοί. Ausonius in carmine non ineleganter appellat catenatos labores, quod molestia molestiam excipiat in vita mortalium.

Magis impius Hippomene.

Ἀσεβέστερος ἱππομένους. id est, Magis impius quam Hippomenes. Hic Atheniensium princeps filiam a ciue quo piam vitiatam, una cum equo feroci conclusit in domicilio: nec huic nec illi cibum præbens. Equus igitur fame in rabiem actus, puellam adortus confecit, deinde periit ipse quoque pabuli uidelicet inopia: post hac pater domum est demolitus, loco nomen inditum, equi et puellæ. Recenset adagium Diogenianus.

Maniuoro vinculo.

Χειριδωτῷ δεσμῷ, id est, Maniuoro vinculo. Sic quispiã appellauit manicas vestium Ponticarum, quod manus offendant, atterantq. Idem obiicitur Troianis, apud Vergilium,

Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Recenset Zenodotus.

Malum Hercules.

Μῆλον ἡρακλῆς. id est, Malum Hercules. Dici conueniet, vbi quis munuscula, quantumuis pusilla boni consulit. Apollodorus apud Zenodotum in libris De diis prodidit, apud Athenienses Herculi Alexicaco, hoc est, depulsori malorum, peculiare quoddam victimæ genus immolari solere. Cum enim euenisset aliquando, vt bos, quem erant mactaturi, profugisset, malo arrepto subditisq. ceu crurum vice quattuor ramis, additis item cornuum loco duobus, bouis imaginem quandã repræsentarunt, atque id ridiculum simulacrum vice bouis immolarunt Herculi, quæ quidem res in vulgi fabulam abiit. Idem est cum eo, quod ante retulimus, μήλειος ἡρακλῆς. id est, Pomaceus Hercules, nisi quod vnius voculæ commutatione nonnihil immutatus est & vsus prouerbij: nam illud de contempto dicitur, hoc de boni consulente.

Manum habere sub pallio.

MANVM habere sub pallio dicuntur, qui languẽt otio. Quintilianus lib. 12. dãnat eos qui nunquam commouẽtur inter agendum semperq. manum, quod aiunt, habent sub pallio. Quapropter, inquit, mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues & lucidos & significantes, sed quadã eloquentia frugalitate contentos, ac semper manũ intra palliũ continentes. Hactenus Fabius. Sũptũ est a gestu rhetorũ. Nam qui languent, manum occultant sub pallio, qui cõmoti sunt, proferũt: & agitatione manus brachiiq. pronunciabantur ea quæ contentionis plusculum haberent. Subindicat hoc & Aeschines in oratione contra Timarchum, de sobrietate priscorũ rhetorum loquẽs, ὅπερ ἡμεῖς νυνὶ πάντες ἐν ἔθει πεποιήμεθα, τὸ τὴν χεῖρα ἔξω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τι ἐδόκει εἶναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν. i. Itaq. quod nunc omnes ex more facimus, vt inter dicendum manum extra pallium habeamus, tum temporis confidentiæ tribuebatur ac verebantur id facere. Addit Salamine spectari statuam Solonis manum intra pallium habentis.

In sinu manum habere.

IN sinu manum habere, dixit Theocritus, tenaces & ad largiendum pigros. Sic enim ait in Charitibus,

Νικάσκων δ' ὑπὸ κέρδεος
Πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, πόθεν οἴσεται ἀθρεῖ
Ἄργυρον. id est,
-Lucriq. cupidine victus

in sinu vnusquisq; manus habet, illud & vnum Spectat, qua ratione sibi aucta pecunia crescat. Porro quod ait Scæuola libro Pandect. 22. Titulo de probationibus, In sinu meo habui, pro eo quod est, in potestate mea clã habui, magis pertinet ad illud quod alibi nobis dictum est, in sinu gaudere. Verba Caij sunt hæc, Titio centum do, lego, quæ mihi pertulit, quæ ideo ei non caui, quod omnem fortunam & substantiam, si quam amiserat susceperat, in sinu meo habui sine vlla cautione.

Præmansum in os inserere.

M. TVLLIVS in Oratore suo, libro 2. prouerbij vice vsurpat, præmansum in os inserere, pro eo quod est rem in docendo nimis enucleare, nimisq. frustulatim tradere. Quod facere quidam adsolent, qui velut ingenijs auditorum diffidant ita nihil omittunt, inculcantes etiam minutissimas nugas. Sumpta est figura a nutricibus, quæ pueris adhuc edentulis cibum præmansum in os inserunt. Verba Tullij sunt hæc, Ego autem si quem nunc plane rudem institui ad dicendum velim, his potius tradam, adsiduis uno opere eandem incudẽ die noctuq. tundentibus, qui omnes tenuissimas particulas, atque omnia minima mansa, vt aiunt nutrices, infantibus pueris in os inserant. Aulus Gellius Noctium Atticarum libro quarto capit. 1. etiam si locus hic depravatus est. Sic enim habent codices vulgati, Nam hoc quidem peruulgatum est, diffinitionem omnem ex genere & differentia consistere. Sed si item præmandere, quod aiunt, postulas, faciam sane id quo que honoris tui gratia legendum videtur, Sed si idem me tibi præmandere, quod aiunt, postulas. Præmandere dixit, pro eo quod est, plus quam crasse explicare rem alioqui non difficilem, nisi si quis plane sit puer. Hoc adagij manet etiam hodie, cum aiunt, An nõ sat tibi datam occasionem esse. Num postulas, vt tibi præmandatur etiam? Non dissimile est huic quod idem Cicero scripsit ad Atticum. Sed hæc hactenus, ne videar τὰ μικρὰ πενθεῖν, etsi nunc quidem maxima mi hi sunt hæc. Et Græci μικρολογεῖν aiunt, pro eo quod est, circa minutula quempiam anxium esse.

Mali thripes, mali ipes.

Κακοὶ μὲν θρῖπες, κακοὶ δὲ ἶπες. id est, Mala quidem thripes mala rursum ipes. De duplici malo dici solitum, vt nõ magni referat, vtrum eligeris. Thris enim Græcis vermiculus est, qui lignis innascitur, materiasq. vitiat. Ips item cornibus & viribus infestus. Extat apud eundem Diogenianum.

Mali bibunt improbitatis fæcem.

Κακοὶ πίνουσι πονηρίας τὴν ἀμόργην. id est, Mali bibunt iniquitatis turbidum.

Græcus versiculus videtur inuersione dictionum deprauatus, quod non raro nobis deprehensum est. Constabit hoc pacto:

Πίνουσ' ἀμόργην τῆς πονηρίας κακοί, siue οἱ κακοὶ πονηρίας. Dici solitum, vbi pœna maleficis digna meritis contigisset. Translatum apparet ab his, qui vino limpido epoto, tandem ad fecem vsque perueniunt. Itaque voluptatem ex malefactis perceptam dolor supplicij cõsequitur.

Lydio more.

Λυδίῳ νόμῳ, id est, Lydia lege, siue Lydia cantione. Conuenit quoties ariolatur aliquis, & auguriis diuinatio nibusq. seruit. Hac enim superstitione Lydi laborasse feruntur. Adlusit ad harmoniæ genus quod Lydium dicitur. Nam & magorum preces, incantamenta vocantur & carmina. Meminit Diogenianus, & item Hesychius, putans idem esse Λυδῷ νόμῳ, ac si dicas μυσῷ νόμῳ, quod Lydi profecti sint a Mysis, & ipsi diuinationibus deditissimi. Addit aliam caussam, quod Lydi flammeis muliebribus soleant ornare capita, vnde quadrare videtur in effeminatos. Atqui si nobis quoque diuinare liceret, Lydi curribus & equitatu usi luisse leguntur, ita Λύδιος νόμος idem erit, cum eo qui apud Suidam dicitur ἁρμάτιος νόμος, siue ἁρμάτιον μέλος, ita dictum quod primum inuentum sit de Hectore, qui curru trahebatur, vt narrat Homerus.

Lydi mali, post hos Aegyptij &c.

Λυδοὶ πονηροί, δεύτεροι δ' Αἰγύπτιοι,
Τρίτοι δὲ πάντων Κᾶρες ἐξωλέστατοι. id est,
Lydi improbi, post hos secundi Aegyptij,
Tertiiq. Cares perditissimi omnium.

Tempestiuiter vtemur, si quando mali cum malis conferentur, & collatus cum sceleratioribus, ita demum minus illaudatus aliquis videtur. Velut apud Athenæum Antiphanes cum ἰχθυοπώλας fecisset omnium sceleratissimos, tamen excepit mensarios, his quoque nocentiores. Diogenianus.

Lutum sanguine maceratum.

THEODORVS Gadareus Tiberij Cæsaris in arte rhetorica præceptor, perspiciens in eo adhuc adolescente sæuitiam quandam cum ingenij stupore coniunctam, inter obiurgandum illum, subinde vocare solet, πηλὸν αἵματι συμπεφυραμένον, id est, Lutum sanguine maceratum, luto tarditatem innuens, sanguine crudelitatem. Auctor Suetonius. Non omnino dissimile, quod scurra quispiã Athenis iecit in Syllã, συκάμινον ἐσθ' ὁ Σύλλας ἀλφίτῳ πεπασμένον, id est, Morum est Sylla, farina na riegatum. Quod enim Plutarchus dixit συκάμινον, interpres vertit morum. Notauit autem formam Syllæ in cuius facie alioqui candida, sublucebat rubor nõ perpetuus, sed veluti maculis inspersis.

Liberæ capræ ab aratro.

Ἐλεύθεραι αἶγες ἀρότρου,
Immunes capræ ab aratris.

Hemistichiũ heroici carminis prouerbiale, dictũ olim ab his qui se ab onere quopiam, aut molestia liberatos glorietur. Veluti si quis parasitus iactet facilitatẽ suã, quod ad reipub. munia non vocetur, cum ad nullam honestam functionem sit adpositus. Zenodotus auctor.

Lis litem serit.

Ἐρις δ' ἔριν ἀντιφυτεύει. id est,
At lis seritur de lite vicissim.

Hemistichium est heroicum. Resecanda iniuria est, nõ retalianda. Alioqui quis erit reciprocandi mali finis, si vicissim contumelia contumelia reddatur? Carmen extat inter præcepta Phocylidis.

Pulij

Πειθὼ μὲν τῷ ὕπνῳ, δίκῃ δ' ἔριν ἀντιφυτεύειν.
Germanum illi, quod alio commemorauimus loco,
Δίκη δίκην ἔτικτε, καὶ βλάβη βλάβην. id est,
Litem parit lis, noxa item noxam serit.

Lignum tortum haud umquam rectum.

Ξύλον ἀγκύλον, οὐδέποτ' ὀρθόν. id est,
Numquam rectum tortile lignum.
Hemistichium Heroici carminis & hoc. Distorta, prauaq. ingenia, vix vmquam ad bonam frugem traducuntur. Qui semel inueterauit in vitiis, raro fit ut ad bonam mentem redeat. Effertur ad hunc modum, τὸ ξύλον σκαμβὸν, οὐδέποτ' ὀρθόν, id est, Lignum prauum numquam rectum. Vsurpauit Galenus libro De pulsuum differentia quarto, ἐκείνοις μὲν οὐδὲν ἀποκρινόμενοι, πρὸς δὲ ἡμᾶς αὐτοὺς λέγοντες τὸ τῆς κωμῳδίας, ὡς οὔποτε στρεβλὸν ἐξ ὀρθὸν ξύλον, οὔτε γεράνδρυον μεταφυτευθὲν μοχθεῖται, id est, Illis quidem nihil respondentes: ceterum apud nos ipsos dicentes illud e comœdia, quod nec tortum lignum fit rectum, nec arbor annosa si transferatur, emittit stolones. Hic pro ἡμᾶς, excusum erat ὑμᾶς, pro γεράνδρυον, γεράνδρυ. Id admonuisse referebat, ne quis hanc scripturam corrumperet. Posterius hoc prouerbium ante recensuimus. Horatius metaphoram vnde ducta sit, ostendit.

Naturam, inquiens, expellas furca, tamen vsq. recurrit.
Indicat enim ductam esse ab iis, qui furca admota conantur arboris distortæ uitium emendare. Confirmat hoc & sententia prouerbialis,
Φύσιν πονηρὰν μεταβαλεῖν οὐ ῥᾴδιον. id est,
Ingenia praua vertere haud procliue sit.

Lesbiis digna.

Λεσβίων ἄξια, id est, Lesbiis digna. De rebus irritis dicebatur, ob id, quod Lesbij ob vanitatem vulgo male audirent. Fortassis non male quadrarit & in sordidos atque impuros. Nam hæc etiam nota quondam illis inusta est. Vnde λεσβιάζειν dictum, pro eo quod est, polluere & conspurcare. Aristophanes,
Μὴ λήσεις, ἀπαλὰ λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. id est,
Spurcabis, ac iam polluet conuiuium.

Lemnia manu.

Λημνίᾳ χειρὶ, id est, Lemnia manu, dictum est pro eo quod est, nefaria, impia, crudeli. Natum ab historia prouerbium, quam alias retulimus in Lemnio malo.

Lepus apparens, infortunatum fecit iter.

Φανεὶς ὁ λαγὼς δυστυχεῖς ποιεῖ τρίβους, id est,
Inauspicatum iter obuius facit lepus.
Vulgo creditum etiam his temporibus, occursum leporis omen esse parum felix, iter ingressis. Torqueri potest ad interuentum cuiuspiam, qui videatur incommodum aliquod adlaturus. Meminit Suidas.

Lingua bellare.

Γλώττῃ πολεμίζειν, id est, Lingua bellare dicuntur, qui magnifice conuitiantur, ac minantur hosti, sed cum tutum est. Sic enim Menelaus Græcorum ignauiam incusat Iliados H.

Ὤ μοι ἀπειλητῆρες ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. id est,
Heu Graiæ neque iam Graij, tantumq. minaces.
Adlusit huc & Vergilius in Aeneide:
-An tibi Mauors
Ventosa in lingua, pedibusq. fugacibus istis
Semper erit?
Hæc enim Turnus in Drancem lingua pollentem in consiliis, alioqnin imbellem. Idem Rutulos maledicos facit:
O vere Phrygiæ, neque enim Phryges. -
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.
Sic autem loquitur Hector apud eundem Homerum, Iliados v.
Καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
Ἔγχει δ' ἀργαλέον, ἐπεὶ ἦ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. id est,
Sane ego vel diuis possim contendere lingua,
Verum hasta durum, multo quia viribus illi
Præcellunt.
Porro vera fortitudo neque maledica est, neq. minax. id quod innuit Homerus Iliad. libro 5.
Τὸν δ' οὔτι προσέειπε κορυθαίολος Ἕκτωρ,
Ἀλλὰ παραΐξας λελιημένος. id est,
Huic nihil omnino respondit belliger Hector,
Quin mage cominus insiliit,
Et eiusdem operis libro tertio fingit Græcos tacitos in prælium ire.
Οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοί
Ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεν ἀλλήλοισιν. id est,
Ast ibant taciti, vim spirantes Danaidæ,
Atque animo prompti auxilium sibi ferre vicissim.
Et Aristophanes in Nebulis,
Φράζων βουλεύων καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων, id est,
Poscens consultans, & lingua prælia miscens.
De his eleganter apud Liuium dictum libro ab vrbe cond 7. In castris feroces, in acie pauidi. Apuleius uerbo festiuiter nouato, verbigerari dixit, pro verbis digladiari. Et Hesychius indicat, γλωσσαγωνίδας dictos, qui pro armis lingua vterentur. Hoc nomine signari possent et qui aspidis uenenum in lingua circumferunt. Heraclitus ad Hermodorum, οἱ ταῖς γλώσσαις ἔχετε τὰ ὅπλα ἀποστερήσαντες χρήματα. id est, In linguis habetis arma, posteaquam abstulistis pecunias. Causidicorum ac rhetorum est, γλώσσαις πολεμίζειν ἤδη μάχεσθαι. id est, Linguis bellare atque pugnare.

Larus hians.

Λάρος κεχηνὼς, id est, Larus hians. Dicebatur, vbi quis auidius inhiaret prædæ. Est enim Larus auis auida, voraxq., quam eandem Græci κέπφον appellant. Aristophanes in Equitibus:
Λάρος κεχηνὼς ἐπὶ πέτρας δημηγορῶν.
Quæ Latine quidem commode reddi non possunt. Cleonem enim ob rapacitatem Larum vocat, quod quemadmodum auis in scopulis obuersatur, siquid piscium possit venari, ita ille versaretur in Reipublicæ negotiis administrandis, suum interim agens negotium. Plutarchus apud Athenæum libro Conuiuialium tertio,
Στὰς δ' ἄρ' ἐπ' οὐδὸν ἰὼν, χείλεος δ' αἰὲν παρεόντος
Χαιρεφόων, ποιῶν τι λάρῳ ὄρνιθι ἐοικώς. id est,
At vero adueniens in limine stabat
Chærephoon parasitus ei vicinus, aui non

Dissimilis, vulgo dicta est Larus, esurienti.
Apud eundem libro 8. refertur hic trimeter,
Ὁ ἱεράρχης ὥσπερ λάρος εἶναι σύρος. id est;
Esse vti laros opsoniorum auidos Syros.
Larum Theodorus Gaza vertit Gauiam, cuius mentio nem facit Plinius, inter maritimas Hale youẽ & Mergum, libro decimo, capite trigesimosecundo.

Late viuens.

Λάθε βιώσας, id est, Falle viuens. Admonet adagium, in humili fortuna vitam esse feliciorem iis qui obscure viuunt, & a publicis negotiis ita femoti, vt cum vita decessissent, nemo illos uixisse sentiret. Nam λάθε βιώσας, ad verbum commode non potest reddi, verũ hanc habet sententiam, quasi dicas, nemo te sentiat in vita fuisse. De hoc adagio recte dictum sit nec ne Plutarchus commentarium conscripsit, si modo non fallit inscriptio. Adlusit ad id Horatius,

Nec vixit male, qui natus moriensq. fefellit,
Id est, quem nemo sensit, nec prodeuntem in hanc vitam, nec excedentẽ e vita. Adlusit huc, ni fallimur, Ouidius in libris Tristium,

Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam.

Recensetur apud Suidam prouerbij nomine.

Labyrinthus.

Λαβύρινθον, id est, Labyrinthum olim vocabãt orationem, aut rem quampiam uehementer impeditam & inextricabilem. Veluti si quis philosophiæ studium Labyrinthum vocet, quod semel ingressis nullus vmquam sit exitus. Aut voluptatis studium Labyrinthum vocet, quod aditus ad eam procliuis, exitus difficillimus. Sũptum a Labyrintho Dædali, quod antrum fabulæ ponunt in Creta, sinuosum & inexplicabilibus ambagibus inextricabile, in quo seruabatur Minotaurus. Dictum putat Suidas παρὰ τοῦ μὴ θύραν λαβεῖν, id est, quod ostium non habeat, indicans & in garrulos ac nugaces competere, qui sermonis nullum inueniunt exitum, si semel garrire cœperint. Gregorius Theologus in epistola ad Eusebium Cæsariensem, torquet in versipellem, ἐπειδὴ πρὸς ἄνδρα ποιοῦμαι τοὺς λόγους οὐκ ἀψευδῆ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἱκανὸν φωρᾶσαι ταχέως τὸ ψεῦδος, κἂν ὅτι μάλιστα σοφῶς πλάττηται καὶ ποικίλοις λαβυρίνθοις, id est, Quoniam cum eo viro loquor, qui non solum non amet mendacium, sed et qui in alio possit quã ocyssime deprehendere, etiam si vel maxime callidis variisq. labyrinthis inuoluatur. Huic non dissimilis erat Mæander. Id erat pictura, genus ortum ab exẽplo labyrinthorum cuiusmodi videmus & hodie in nonnullis pauimentis. Vtitur Prudentius in carmine, cuius initium Cultor Dei,

O tortuose serpens
Qui mille per Mæandros,
Frondesq. flexuosas
Agitas quieta corda.

Hinc & Mæandro Lydiæ fluuio nomen, quod flexuosus erret.

Labore laboriosus.

Πόνῳ πονηρός, id est, Labore laboriosus. Ipsa figura hyperbolen habet laboris immodici. Refertur a Suida prouerbij titulo, Hac forma Theophilus apud Athenæũ lib. 13. dixit de insigniter formosa & procera, κάλλει καλὴν, μεγέθει μεγάλην, τέχνῃ σοφὴν, Quasi dicas, forma formosam, magnitudine magnam, arte artificem, siue sapientia sapientem. Extat autem apud Aristophanẽ in Lysistrata. Subest autem & iocus ob amphilogiam vocis. πονηρὸς enim Græcis vt laboriosum ac miserum ita significat & malum astutumque.

Laciadæ.

Λακιάδαι, id est, Laciadæ, vulgatum conuitium in mœchos. Populus quispiam est Atticæ Laciadarum, tribus Oeneidis, apud quos ingens raphanorum copia. His autem vtebantur in adulteros deprehensos ludibrij caussa. Refertur apud Suidam.

Laborem serere.

Πόνον σπείρειν, id est, Laborem serere, vulgo dicebantur, qui frustra laborarent, quasi nihil fructus e labore reportaturi, præter laborem ipsum. Auctor Diogenianus.

Labrax Milesius.

Λάβραξ μιλήσιος, id est, Labrax Milesius. Insolidum & auidum dicebatur. Labrax enim piscis genus lato oris rictu, vnde escam totam vna cum ære, faucibus corripit, atque ob id facile capitur. Vnde apud Plautum lenoni Labracis nomen. Aristoteles hunc adnumerat inter eos qui præda laniatuq. viuunt. Lingua est ossea, & adfixa, cor triangulum. Aristophanes apud Athenæum libro 7. labracem piscium sapientissimũ appellat,
Λάβραξ ὁ πάντων ἰχθύων σοφώτατος.
Apud Miletum Asiæ ciuitatem prægrandes, & item plurimi Labraces esse dicuntur propter stagnum influens in mare. Gaudet enim hic piscis aqua dulci. Aristophanes in Equitibus,

Ἀλλ' οὐ λάβρακας καταφαγὼν μιλησίους
Κολακεύσεις. id est,
Haud cum lupos voraueris Milesios,
Facies tumultum.

Nam quidam hunc piscem esse putant, qui Latine Lupus dicitur.

Lauares peliam.

Λούεις τὸν πελίαν, id est, Laues Peliam. Dictum apparet, vbi quis salutem pollicitus adfert exitium. Aut vbi quis prodesse conatus, ingens addit malum. Ductum a notissima Peliæ fabula, quem dum filiæ a Medea persuasæ student ad iuuentam reuocare, lebeti feruenti impositum occiderunt. Fortassis non intempestiuiter dicetur, vbi quis falsa spe ductus inanem sumit operam. Veluti si quis arte, quam vocant Alcimicam fretus, sibi promittat futurum, vt e stanno fiat argentum, ex ære aurum. Refertur in adagiorum collectaneis, quæ Plutarchi feruntur nomine.

Iterum atque iterum ad Pythum via.

Αὖθις αὖ πυθώδ' ὁδός. id est,
Iterum atque iterum Pythum versus via.
Dictum de iis, qui molesti sunt eadem de re iterũ atq. iterum percunctando. Quemadmodum solent ignari viæ, quencunque obuium habuerint, de via rogare. Porro Pythus ciuitas Apollini sacra, quæ visebatur a plerisq. Apparet e comœdia sumptum. Est enim hemistichium

mistichium iambicum: verum ex qua non indicat Diogenianus, & nobis non succurrit. Finitimum illi, ὁ Διὸς Κόρινθος, id est, Iouis Corinthus.

Cum Delphis sacrificauerit, ipse carnes absumit.

PLVTARCHVS *septimo libro* τῶν συμποσιακῶν, *hunc senarium veluti prouerbialiter citat.*

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας: *id est,*
Carne ipse Delphis immolata vescitur.

Ostendit dici solitum de iis, qui vocatis conuiuis ipsi cibos adpositos deuorant, vt illis spectare tãtum liceat, non vesci. In Delphicis enim sacris, is qui immolarat victimam, ea vescebatur. Contra fiebat his sacris, quę Hecatæ inferebantur, ex quibus nihil redibat ad eum, qui offerebat, præter fumum & tumultum. Quamquam & in diuersum sensum accipi potest, vt intelligamus Delphicum sacerdotem nihil impertiri de victima ei qui victimam dedit: ita fit aliquoties, vt edax conuiua, seu pluribus adductis edacibus vmbris, velut harpyis, cenã omnem deuoret, esuriente qui vocauit. Adagium torqueri potest etiam ad illos, qui beneficio, quod alij dedisse videntur, ipsi fruuntur.

Ἰσθμιάζειν,

Ἰσθμιάζειν *olim dicebantur, qui parum commode, parumq. salubriter viuerent, propterea quod Isthmiorum ludorum tempus morbis esset obnoxium, ob ingentem hominum conuentum. Meminit Suidas & Hesychius. Fortasse non absurde dicetur in hos, qui frustra conantur, propter Isthmi professionem a multis infeliciter tẽtatam. Qua de re dictum est nobis alibi copiosius.*

Hyperberetæa.

ὑπερβερεταῖα *id est, Hyperberetæa, dicebantur olim admodum serotina, quæq. vix tandem aduenirent. Apud Macedones extremus anni mensis.* ὑπερβερεταῖος *appellabatur. Vnde quæ in longum proferebantur, Hyperberetæa dicebantur, perinde quasi apud Latinos dicas decembria. Et* ὑπερβερεταῖοι, *comperendinatores. Suidas existimat eum esse mensem apud Macedones, quem nos octobrem vocamus, quod tum sera sit æstas, & quæ tum proueniunt, post legitimum tempus prouenire videantur.*

Vlysis remigium.

HOMINES *nequam & voluptatibus addictos Horatius in epistolis Vlyssis remigium appellauit, prouerbiali nimirum figura,*

Remigium vitiosum Ithacensis Vlyssi.

Vt qui nec a Circes poculis temperarint, nec a Lotophagis auelli potuerint, nec a Solis bubus abstinuerint. Vnde Homerus Odysseæ primo,

Αὐτῶν γὰρ σφετέρῃσιν ἀτασθαλίῃσιν ὄλοντο
Νήπιοι.
Ipsorum siquidem vecordia perdidit illos
Amentes.

Non dissimili figura dixit, sponsos Penelopes, & Alcinoos, voluptarios & virtutis negligentes. Item alio loco Phæacẽ appellat, nitidum & bene curata cutẽ,

Vt possim pinguis Phæaxq. reuerti.

De Phæacibus Homerus Odysseæ libro 8.

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε
Εἵματά τ' ἐξημοιβὰ, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. *id est,*
Nos vero semper capiunt, citharæq. choriq.
Et variæ vestes, & balnea calda, thoriq.

Idem de procis Penelopes, Odysseæ libro primo:

Τούτοισιν μὲν ταῦτα μέλει, κίθαρις καὶ ἀοιδὴ,
Ῥεῖ', ἐπεὶ ἀλλότριον βίοτον νήποινον ἔδουσιν. *id est,*
Istos solicitant hæc, concentus, citharæq.
Et facile, vt qui aliena sient impune vorantes.

Zaleuci lex.

Ζαλεύκου νόμος, *id est, Zaleuci lex. De edicto mandatoq. plus satis rigido parumq. humano dicebatur. Zeleucus quidam Locrensibus iis, qui vocantur Epizephyrij, leges tulit acerbiores, quales feruntur & Draconis fuisse leges apud Athenienses, vere Draconis, vt ille dixit, non hominis. Non dissimile illis, Manliana imperia, & Phalaridis imperium. Meminit historiæ Valerius Maximus libro 7 cap. 5. Etenim cum filius Zaleuci secundum ius ab eo constitutum ob crimen adulterij vtroq. oculo carere deberet, ac tota ciuitas in honorem pœnam adolescenti remitteret repugnauit aliquandiu, postremo populi victus precibus suo prius, deinde filij oculo eruto, salua lege, supplicij modum temperauit.*

Zopyri talenta.

Ζωπύρου τάλαντα, *id est, Zopyri talenta. De præclaris factis, magnoq. æstimandis. Hic Zopyrus Darij regis amicus erat, qui sibi nares & aures conscidit, & omne corpus flagris cruentauit, vt iis argumentis Babyloniis fidem faceret, se Dario male velle, a quo tam inhumaniter esset acceptus. Itaque Babyloniorum ciuitatem ingressus, eam Dario prodidit. Vnde Darium dixisse ferunt, se vnum Zopyrum integrum malle, quam centum Babylonas caperẽ. Et oblato malogranato, tantum optauit sibi Zopyrorum, quantum ibi granorum inesset, vt narrat Herodotus libro tertio. Meminit Plutarchus in apophthegmatis. Adagium recenset Zenodotus.*

Vna scutica omnes impellit.

Μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει. *id est,*
Vna scutica incitat omnes.

Hemistichium Heroicum de negotio dictum, quod facile fieret, videlicet a promptis omnibus, ac suapte spõte currentibus. Fortassis apte dicetur & in hos, quos eadem caussa impellit, puta eadem spes lucri, studium commune, idem amor aut odium. Sumptum ab aurigis. Auctor Suidas. Vsurpat Plutarchus in vita Lycurgi scribens vrbem Lacedæmoniorum ἀπὸ σκυτάλης μιᾶς καὶ τρίβωνος ἄρχουσαν τῆς Ἑλλάδος ἑκούσης καὶ βουλομένης, *id est, Scytala ac sago imperantem Græciæ spontaneæ volentiqueẽ.*

Tamquam Chalcidica nobis peperit vxor.

Ὥσπερ χαλκιδικὰ τέτοκεν ἡμῖν γυνή, *id est, Tamquam Chalcidica peperit nobis vxor. De ea dicebatur, quæ liberos quam plurimos peperisset. Tradunt heroinã quãpiam fuisse nomine Comben, cui cognomen fuerit Chalcidi, quod prima arma ærea confecerit. Ea viro coniu-*

Ela centum liberos enixa dicitur. Sicuti proditum est in Euboicis annalibus, & attestatur Aristus Salaminius. Quidam ad Chalcidem Euboeę ciuitatem referũt, quod e Chalcidensium officinis ingens armorum æreorum & quadrigarum vis prodiret. Stephanus enim ab officinis ærariis vrbi nomen additum putat. Vsurpare licebit, vbi significabimus, multum litium, bellorum, aut curarum alicunde natum.

His Medus non insidiabitur.

Τάδ᾽ ὁ μῆδος, οὐ φυλάξει, *id est, Hæc Medus non obseruabit. Cum Xerxes exercitum in Græciam traducere pararet, vt auctor est apud Zenodotum Dicæarchus, Græci desperatis rebus facultates suas absumpserunt, ne multum reliquum fieret, quod hostis tolleret, ita dicentes, Hæc Medus non obseruabit. Eaq. vox in adagium abiit, vbi quis largius impenderet sua, ne uenirent in aliorum manus. Veluti si quis pecunias suas erogaret amicis, vt eas liberis turpiter absumpturis subducat, recte dixerit,* ταῦτα μῆδος οὐ φυλάξει. *Aut si ciuis opulentus pecunias extruendis ædificiis absumat,*

In Orci culum incidas.

Ἀδ᾽ εἰς πρωκτὸν τῷ πρωτόνε. *id est, In Orci culum incidas. Sermo perniciem & extremum exitum imprecantis. Recensetur a Diogeniano, cognatũ illis,* ἀλλ᾽ ἐς κόρακας. ἀλλ᾽ ἐς μακαρίας.

Inuitus Iupiter nouit.

Ἄκοντι μὲν ὁ Ζεὺς οἶδεν, *id est, Inuitus quidem Iupiter nouit. Vbi quis pollicetur quippiam, sed inuitus. In quibusdã codicibus legitur,* ἄκων μὲν ὡς Ζεὺς οἶδεν, *id est, Inuitus tamquam Iupiter cognouit. At videtur & recte quadraturum, vbi serius pœnas dant nocentes, vt adfine sit ei quod alibi referimus,* Ζεὺς κατεῖδε χρόνιος εἰς τὰς διφθέρας. *Etenim qui sero dat, aut punit, grauatim id facere videtur.*

Excubias agere, aut ditari.

Φρουρεῖν ἢ πλουτεῖν, *id est Excubias oportet agere, aut diuitem esse. De iis dicebatur, qui ampliter facerent sumptus de alieno. Nam vt diuites, quibus ampla res domi est, large profundunt ita milites non parcunt opibus alienis, sed prodigunt gnauiter, & scelere parta perdunt sceleratius. Athenienses excubiis agendis insulares magno stipendio conducere solebant. Non dissimile illi,*

Ἵππος με φέρει, βασιλεὺς με τρέφει, *id est,*
Equus me portat alit rex.

Intra septimam.

Ἐντὸς ἑβδόμης, *id est, Intra septimam, Subaudi lunam. Edictum erat Athenis, ne ante septimum diem mensis, exercitum educerent. Recte fortassis vtemur hoc adagio, quoties admonebimus mature, suoq. tempore negotium adgrediundum. Meminit Zenodotus, Suidas & Hesychius, nec præterea quidquam adscribunt. Videtur nam adlusum sit ad id, quod alio retulimus loco,* Ἑβδόμος βοῦς, *id est septimus bos: &,*

Τὸν ἕβδομον βοῦν εἰς τὸ συμπέραμα, *id est,*
Et septimum venustus adagio bouem.

Quod pueris sextum mensem egressis farinaceus bos fingi consueuerit, qui lunæ primum apparentis cornua repræsentaret.

In cotyla gestaris.

Ἐν κοτύλῃ φέρῃ. *id est, In Cotyla portaris. Suspicamur dictum de iis, qui arbitrio alieno, quo libitum esset, huc atque illuc ducerentur. Aut vbi quis indulgentius foueretur. Tractum est adagium a genere lusus puerilis, qui dictus est,* ἐν κοτύλῃ. *Huius meminit Iulius Pollux libro 9. de rerum vocabulis. Erat autem huiusmodi, Vnus quispiam reductas in tergum manus coniungebat, stringebatq. Rursum alter impositis in eas genibus tollebatur, suis interim manibus oculos gestantis obtegens. Et ad hunc gestatus modum,* ἐν κοτύλῃ *portari dicebatur, quod manuum complexu gestaretur. Nam* κοτύλη *Græcis cum alia permulta, tum manus etiam cauam partem significat. Hunc lusum Iulius Pollux ait aliis item vocabulis appellari, velut* ἱππάδα *&* κυβησίνδα.

In apes irruisti.

Εἰς μελίττας ἐμπέπτωκας, *id est, In apes insilisti. Vbi quis præter opinionem in ingens agmen, velut examen malorum immergitur, quemadmodum euenire solet iis, qui imprudentes in apum nidum incidunt. Circũuolantibus & impetentibus vndiq. illis, & fugientem etiam insequentibus, haud facile discedit sine vulnere quisquis inciderit. Solent autem iuuenes comessabundi in conuiuium æqualium irruere, quemadmodum Alcibiades apud Platonem irruit in conuiuium Agathonis. Et Syrus in Adelphis de Demea qui se proripit in conuiuium filij. Abiit, commessatorem haud sane commodum præsertim Ctesiphoni.*

Orci galea.

Ἄϊδος κυνῆ, *id est, Orci galea; dictitari solitum in eos, qui se met arte quapiam occultarent. Paræmiam ad huiusmodi fabulam referunt. Acrisio de masculis liberis tollendis oraculum consulenti responsum est, e Danae filia ipsius nasciturum filium, a quo occidendus esset: itaque territus æreum thalamum subterraneum parauit, in quo filiam inclusam adseruabat, ne eam viro quopiam rem habere posset. Iupiter autem amore virginis correptus, in aurum transformauit sese, atq. ita per impluuium in Danaes gremium illapsus, eam grauidam fecit. Natus est Perseus. Quod simulatq. rescisset pater, ipsam matrem vna cum infante, scrinio inclusam, in mare præcipitem dedit. Porro scrinio forte fortuna ad Seriphum insulam delato, Dictys sublatum ad se Perseum aluit. Polydectes autem Dictys frater, qui Seriphiis imperitabat, Danaen amare cœpit. Verum Perseo iam adulto, non potuit ea potiri. Proinde conuocatis amicis, & inter hos Perseo, ait se velle certamen edicere super Hippodamiæ Oenomai filiæ nuptiis. Perseus autem existimans si cum Gorgonis capite pugnaret, neminem posse obsistere, præter alia postulauit equos, ductuq. Mercurij ac Palladis peruenit ad Phorci filias, Memphedem, Enyo & Dino. Has aiunt statim natas anus fuisse, tũ vnicũ duntaxat oculum fuisse tribus, vnicum item dentem, his vicissim inter se tres vtebantur. Hæc cum Perseus abstulisset, reposcentibus illis, ait redditurum sese, si*

se, si viam commōstrassent, quæ ad nymphas duceret. Erant his nymphis alata talaria, & cibisis quæpiam, quam arculam seu peram putant fuisse. Habebant & Plutonis galeam, quam qui gestaret, is quoscunque voluisset uidebat, ipse nemini conspicuus. His igitur instructus Perseus, uolucer iam ob talaria, sicuti diximus, ad Gorgonas tres sorores, Euryale, Stheno, Medusa. Erant his capita, draconum squamis obsita, præterea dentes maximi, suum instar, ad hæc manus & alæ, quibus per aëra ferebantur. Aderat insuper ea vis, vt obtuentes sese, in saxa uerterent. Porro sola Medusa e tribus mortalis erat. Hanc igitur impetit Perseus. Et oculis defixis in clipeum æreum, per quē tamen ipsam Gorgonis imaginem aspiciebat, manum porrigens, quam Pallas in Medusam dirigebat, caput Medusæ desecuit. Aduolantes reliquæ duæ sorores, Perseum quidem insequebantur, verum cum illum ob galeam Plutonis videre nō quirent, retro abiere. Itaq. Perseus reuersus in Seriphum, Polydecten aggressus est, amicorum auxilium implorantem. Quibus ad regiam concurrentibus, Perseus Gorgonis ostenso capite, quotquot obtuerentur, in saxa vertit. Sublato igitur Polydecta, & Dicty in fratris locum instituto, Gorgonis caput Palladi dedit, galeam Mercurio, eūq. hac peram ac talaria, ille rursum nymphis restituit. Reliquum fabulæ, quam longius prosequitur Zenodotus, quandoquidem ad enarrationem adagij nihil attinet, omittimus. Vtitur hoc Plato libro de Republica decimo, dicens semper honesta propter se sequi oportere, etiam si quis Gygis anulum, uel Plutonis habeat galeam. Quibus ex verbis colligitur, eandem esse huius prouerbij sententiam, & illius, γύγου δακτύλιος, id est, Gygis anulus. Vtrumque enim a simili fabula natum est. Proinde recte accommodabitur & ad eos, qui rara quadam felicitate quidquid volunt efficiunt. Cuius generis est etiam illud, virgula diuina. Vsus est & Origenes libro primo aduersus Celsum hæreticum, declarans magis conuenisse, vt Christus, in Aegyptū fugiens, subduceret sese Herodis insaniæ, quam si sub Plutonis casside latitans eundem fefellisset. Adagium manasse videtur ex Homero, apud quem Iliados quinto, Pallas sese Orci galea tegit, ne videretur a Marte,

Τὸν μὲν Ἄρης ἐνάριζε μιαιφόνος, αὐτὰρ Ἀθήνη
Δῦν' Ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης. id est,
Ille quidem cecidit ingulatus marte cruento.
At se Orci texit galea Tritonia Pallas,
Ne Mars hanc virtute insignis cernere posset.

Admonet interpres, prouerbio dici, ἐνδύειν ἄϊδος κυνῆν, id est, induere Orci galeā, de homine qui occultis insidiis nocere molitur. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Λαβὲ δ' ἐμοῦ γ' ἕνεκα παρ' Ἱερωνύμου,
σκοτοδασυπυκνότριχά τιν' ἄϊδος κυνῆν,
εἶτ' ἐξάνοιγε μηχανὰς τὰς Σισύφου. id est,
Meaq. caussa sumito ab Hieronymo,
Orci galeam hispidam nigrantibus pilis,
Dein explicato dolos & artes Sisyphi.

In fermento iacere.

Ἐν τῇ ζύμῃ κεῖσθαι, id est, In fermento iacere, dicebantur, qui animo essent ægro, quiq. iracundia turgerēt. Plautus in Mercatore, Vxor tua in fermento iacet, pro eo quod est, intumescit ira. Idem in Cassina, Nūc in fermēto tota est. Ita turget mihi. Nota translatio. Fermentum enim & acorem habet & tumorem.

In eo ipso stas lapide, in quo præco prædicat.

CHRYSALVS *seruus in Bacchidibus Plauti, senem irridens, quem argento defraudabat, O stulte, inquit, nescis nunc venire te. Atqui in eo adstas lapide, vbi præco prædicat. Quadrabit, vbi quis præsens, videns, audiensq. tamen deluditur. Nam uendi etiam hodie vulgo dicuntur, quibus fit impostura. Quod autem meminit lapidis, id traductum est a lapide quodam editiore, quem Romæ fuisse complurium auctorum testimonio constat, vnde præcones in auctionibus res venales nunciabant. Vnde M. Tullius vilissimos homunculos de lapide emptos appellat. De colono dictum est alibi.*

Inus dolores.

Ἰνοῦς ἄχη, id est, Inus dolores. Ino Cadmi filia, ex Athamante duos peperit filios, Learchum & Melicertam, præterea filiam Eurycleam, Athamas autem versus in insaniā, reliquos liberos arcu percussit, occiditq. Ino vna cum Melicerta sese in mare abiecit: Et hanc quidem Megaras vndis adpulsam Megarenses multo cū honore exceperunt, iusta persoluentes Leucothoe nomine commutato: illum vero Corinthum delatum, Corinthij sepelierunt, & in eius honorem Isthmios ludos instituerunt: nomine item commutato vocantes Palæmonem. Hinc ortum adagium, vt intolerandum, & exanimantē, ut ita dixerimus, dolorē significantes dicerent, Ἰνοῦς ἄχη. Nam Achos proprie dolor dicitur apud Græcos, qui prorsus obstupefacit, suumq. sensum adimit homini. Melicrates Tyrius apud eundem Zenodotum, vnde hec retulim᷒, fabulā, quæ parœmiæ dedit occasionem, narrat ad hunc modum. Athamanti prius fuerat vxor Nephele, ex qua duos sustulit liberos, Hellen & Phrixum. Hac defuncta secundam duxit vxorem Ino. Ea veluti nouerca tendens insidias Nepheles liberis, persuasit indigenis mulieribus, ut semina in terram iacienda prius frigerent, id est, adurerent in sartagine. Ceterum vbi res male euenisset, neque quidquam is annus produxisset, Athamas in hac rerum angustia Delphos misit, qui consulerent oraculum. Verum Ino legatos muneribus corrupit, vt domum reuersi dicerent, respondisse deum, ita demum penuriam annonæ depellendam, si Hellen & Phrixum occidissent. Itaq. persuasus Athamas, Phrixum & Hellen ad aram admouit immolaturus. Verum dij miserti, aurei velleris ariete vectos illos per aera sustulerunt. Et Helle quidem cum sese in arietis tergo non satis teneret, delapsa est in mare, quod ab ipsa Hellespontium appellatur. Phrixus autem in Colchicam regionem incolumis delatus est. Athamas ira deorum in rabiem versus, Inus liberos aggressus est, quemadmodum modo demonstrauimus.

In omni fabula & Dædali execratio.

Ἐν παντὶ μύθῳ καὶ Δαιδάλου μέμψις, id est, In omni fabula & Dædali execratio. Quadrat in auctores atrocium facino-

facinorum, aut ingentium calamitatum, vt frequenter illorum incidat mentio, sed non sine detestatione. Tradunt ab hac ortum fabula. Pasiphae regina Cretæ, tauri amore capta, Dædalum exorauit, vt sibi vaccā ligneam ad proximam uera vaccæ simulationem effingeret. In hac inclusa mulier, e tauro concepit, ac Minotaurum monstrum abominandum peperit. Minos autem certis de caussis iratus, Atheniensibus indixit, vt quotannis septem virgines, & totidem adolescentulos mitterent Minotauro obiiciendos. Horum omnium quoniam Dædalus caussam dedisse videretur, in eum vulgo diræ imprecabantur, vnde res in prouerbium abiit.

In parte vel ignem prædetur aliquis.

Ἐν τῷ μέρει τις καὶ πῦρ σκυλευσάτω. id est,
Prædetur aliquis per vices ignem quoque.
Suidas admonet dictum de iis, qui parum aqua referunt in commune. Cum enim res communis commissa fuerit manibus vnius aut paucorū, maxima pars penes eos hæret, qui diuidunt. Quid. n. nō prædetur qui ꝑ datur ignē? qui sic est natura cōmunis, vt ipse nihilominus possideas, posteaquam & aliis fueris impartitus. Amicitia facit omnia communia, verum vbi ventum est ad partitionem, quisque studet quod potest rapere. Nescimus an scriba vitio pro σκυλευσάτω deprauatum συλευσάτω, vt pertineat ad ænigma Pythagoræ.

In nihil sapiendo iucundissima vita.

SOPHOCLES *in Aiace mastigoforo, sub persona Aiacis, qui iam ab insania resipuerat,*
Ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστος βίος.
Τὸ μὴ φρονεῖν γὰρ, κάρτ' ἀνώδυνον κακόν. id est,
Suauissima hic est vita, si sapias nihil.
Nam sapere nil, doloris expers est malum.
Hanc sententiam docti citant prouerbij loco. Consentaneum est autem, vulgo iactatum fuisse, vel eius argumento fabula, quam Horatius narrat de quodam Argiuo, qui felicius existimaret insanire, quam sapere & ringi.
–Pol me cecidistis amici,
Non seruastis, ait, cui sic extorta voluptas,
Et demptus per vim mentis gratissimus error.
Huic concinit illud Ecclesiastæ dictum, In multa sapientia, multa indignatio. Et, Qui addit scientiam, adiiciet & laborem. Heraclides Ponticus apud Athenaū auctor est, Trasylaum Axonensem Pythodori filium hoc insaniæ genere correptum fuisse, vt existimaret naues omnes quæ in Piræum appellerent suas esse, eas appellentes summa cum uoluptate recipiebat. Sol uentes dimittebat, ac prosequebatur, in summa felix erat, perinde quasi tantarum rerum dominus. Si quid periisset, nō requirebat: si quid esset incolume, vehemēter gaudebat, aliis iactitans suam fortunam, donec Crito frater e Sicilia reuersus correptum hominem tradere medico. Ceterum is ad se reuersus, negauit vnquā suauius vixisse sese, quam cum eo mētis errore teneretur. Siquidem cum tantum adesset uoluptatum, nihil vnquam sensisse molestiæ.

Ignem palma.

Πῦρ παλάμῃ, *id est, ignem palma, dici solitum, siquando protinus aliquid intellectum esset a quopiam, vt si scōmate dicto, statim sentiat aliquis in se dictum. Sumptū videtur ab iis, per lusum ignem admouent manibus alienis, qui subito sensu excitati resilire solent, risumq. mouere spectantibus.*

Sub cultro liquit.

SUB *cultro linqui dicitur, qui in præsentaneo periculo deseritur. Sumpta metaphora a victima, quæ iam iam ferienda sub cultro esse dicitur. Confine illis, Inter sacrum & saxum, Inter malleum & incudem. Horatius in Sermon.*
–Fugit improbus, ac me
Sub cultro liquit.
Non admodum abludit hinc Aristophanicum illud, ἐπ' ἐχινῳ,
Ἐπὶ ἐπιξήνου βούλομαι τὴν κεφαλὴν ἔχων λέγειν, id est,
Sū paratus verba facere, caput epixeno admouēs. Est autem ἐπίξηνον, truncus, in quo coqui secant carnes. Est in eadem fabula multus deinde iocus in ἐπιξήνω. Conuenit in eos qui periculo capitis parati sunt adfirmare quidpiam.

Fores habet tritas, vt pastorum casæ.

Τὰς θύρας ἔχει πεπριμμένας ὥσπερ αἱ ποιμένων, *id est, Ostium habet tritum, vt sunt casæ pastorum. Ironia prouerbialis in homines inhospitales, aditu difficiles, sibi viuētes, semper occlusis foribus, quod pastores procul ab hominum commercio semotos vix vnquam quisquam interuisat. Meminit Diogenianus.*

Apio opus est.

Τοῦ σελίνου δεῖται, *id est, Apio est opus. Ita loquebantur, quoties morbum capitalem innuebant, & vitæ periculum imminere. Nam olim monumenta defunctorum apio coronabantur. Plutarchus in Symposiacis,* καὶ τοὺς ἐπισφαλῶς νοσοῦντας δεῖσθαι τοῦ σελίνου φαμέν. *id est, Et qui periculose ægrotant, iis dicimus apio opus esse. Idem prouerbij meminit & caussam addit in vita Timoleonis. Subest autem adagio iocus, adludens ad coronas victorum, quæ ex apio fiebant, præsertim in ludis Isthmiis, teste Diphilo apud Athenæum libro sexto,*
Περὶ τοῦ σελίνου μαχούμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις. id est,
Super apio certamus vt solet Isthmiis.

Ialemo frigidior.

Ἰαλέμου ψυχρότερος, *id est, Ialemo frigidior. De cantione oratione, argumento, ioco aut eiusmodi re quapiam supra modum frigida, recte dicetur. Quidam aiunt Ialemon, lugentis vocem fuisse. Nam ἰαλεμίζειν Græci dicunt pro complorare. Euripides in Troadibus Ialemō accipit, pro eiulatione & luctu,* οἵους ἰαλέμους, δάκρυά τ' ἐκ δακρύων καταλείβεται ἡμετέροισι δόμοισι, *id est, Qui eiulatus, quiq. luctus, lacrymæq. super lacrymas distillantur in nostris ædibus. Et Aristophanes apud Athenæum, grammaticus, opinamur, in dictionibus Atticis,* ἐν γάμοις, *inquit,* ὑμέναιος, ἐν δὲ πένθεσιν ἰάλεμος, *id est, In nuptiis Hymenæus, in luctu Ialemus.*

Ialemus. Alij tradunt Ialemum Calliopes fuisse filiũ, infelicem, nullius q. precij hominem, præsertim in cantu supra modum frigidum, vnde ἰαλέμου ᾠδὴ, id est, Ialemi cantilenam, pro frigida dicunt ac miserabili. Martialis item iocans in oratorem quendam frigidum ait, illum vnum idoneum esse, Qui Thermas refrigeret Neronianas. Hesychius indicat & hoc pacto efferri prouerbium ἰαλέμου οἰκτρότερος, id est, Ialemo miserabilior. Idem indicat ἰάλεμον dici, quod nullius sit precij, quemadmodum Latini nænias appellant, cum ea vox proprie sonet lugubres cantiones.

Humi hauris.

Χαμαὶ ἀντλεῖς, id est, Humi hauris. De inaniter laborante dicebatur. Nihil est enim quod e solo haurias, hoc est, ab imo putei fundo, si is siccus sit. Apparet dici posse quoties exhausta copia, non multum superest quod haurias. Zenodotus meminit.

Humi serpere.

HVMI serpit oratio, quæ pressior humiliorq. est, quam oportet, semper quasi iacens, numquam adsurgens. Horatius,

-Nec sermones ego mallem
Repentes per humum, quam res cõponere gestas.
Idem in Arte poetica,
Serpit humi tutus nimium, timidusq. procellæ.

Quod quidem aut a nauigantibus translatum est, aut ab iis, qui procumbentes in terram ita reptant, ne erectos turbo ventorum auferat. Gregorius Nazianzenus in oratione contra Eunomianos deflexit ad homines, ostendens non esse cuiuslibet de rebus diuinis disserere, οὐ παντὸς οὐχ οὕτω τὸ πρᾶγμα τίμιον, οὐδὲ τῶν χαμαὶ ἐρχομένων, id est, Non est cuiusuis nec adeo vilis res, atque humi gradientium. Quamquam nihil vetat, & hic res aut actiones intelligi vulgares humilesq. Simillimum est huic, aut fortassis idem quod habet Pindarus in Olympiis, οὔτοι χαμαιπετέων λόγων ἐφάψεαι, Haud quaquam sermones humi reptantes attingas. Item in Pythiis, χαμαιπετὲς δ' ἄρ' ἔπος οὐκ ἀπέρριψεν, id est, Humile vero verbum non effutiuit. Sumpsisse metaphoram videtur ab auibus haud procul a terra subuolantibus, quod idem Pindarus tribuit graculis. κολοιοὶ ταπεινὰ νέμονται. Vt huic respondeat, Aquila in nubibus.

Holerum adpositiones.

Αἱ τῶν λαχάνων προσθῆκαι, id est, Holerum additamenta. De re nullius momenti. Sumptum videtur vel ab holeribus adpositis in mensa, vili nimirum cibo, uel auctariis holerum, quæ non numquam emptores sordidi ac tenues requirunt. Auctor Diogenianus.

Fictilis homo.

Κεράμεος ἄνθρωπος, id est, Homo fictilis, id est, mollis, imbecillis, fragilis. Ductum a vasis testaceis, quæ facile comminuuntur. Finitimum illi, Homo bulla. In quibusdam codicibus legitur, κεράμινος ἄνθρωπος. In nonnullis, κέραμος ἄνθρωπος. Quorum postremum nobis magis arridet. Cerameus enim figulum sonat, ceramos vas fictile. Sic & ficulnum hominem dicimus, ferreum, cereum, quernum, adamantinum. Contra quod eximium videri volumus aureum dicimus. Inde illud poetis frequens, χρυσῆ ἀφροδίτη id est, Aurea Venus. & τᾶς δικαιοσύνας χρύσεον πρόσωπον, & χρύσεον ὄμματα τᾶς δίκας, id est, Iustitiæ vultus aureus, & iustitiæ oculus aureus, vt ex Pindaro, ni fallimur, refert Athenæus libro 12. Itidem hodie quoque aurea verba, gemmeos mores dicimus, M. Tull. Academicarũ quæstionum libro secundo, de libello loquens, quem Crantor scripsit de luctu: Est enim, inquit, non magnus, verum aureolus, & vt Tuberoni præcepit Panætius, ad verbum ediscendus libellus. Quidquid autem vile, κεραμεοῦν siue κεράμειον, dicunt Græci. Ita Paullus homines appellat vasa fictilia, ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν. M. Tullius actione in Verrem sexta: tum illos cœpisse prætori dicere, putasse se id quod audissent alicuius precij scyphos esse Pamphili, Luteum negotium esse, non dignum quod in suo argento Verres haberet. Et alicubi Luteum hominem appellat, contemptum nulliusq. precij, interdum ipsum Lutum.

Hipparchorum tabula.

Ἱππάρχων πίναξ, id est, Hipparchorum tabula. Dici conueniet, quoties haud impune futurum significamus, si quid peccetur. A Syracusanis natum adagium. Apud hos enim mos erat, vt Hipparchi, hoc est, equitum præfecti in tabellis describerent militum nomina, qui ordinem deseruissent. Meminit Zenodotus. Hesychius indicat, apud Lacedæmonios Hipparchum dici, qui iuuenibus præfectus esset. Is in tabula notabat eos, qui quidpiam indecore fecissent.

Heteromolia caussa.

Ἑτερομόλιος δίκη, id est Caussa Heteromolia, dicitur apud Græcos, quæ ab altera duntaxat agitur parte, nullo præsente qui contradicat, ἀπὸ τοῦ τὸν ἕτερον μολεῖν, id est, Quod alter duntaxat accedat. Simillimum illi, ἐρήμη δίκη, id est, Deserta caussa. Vsurpabitur non ineleganter, vbi quis damnat absentem, recte ἑτερομόλιον δίκην quis dixerit. Apud Hesychium sic effertur ἑτερόμολος δίκη,

Harmodij cantilena.

Ἁρμοδίου μέλος, id est, Harmodij cantio: De lugubribus ac tristibus dicebatur. Simillimum illi, Ἀδμήτου μέλος, id est, Admeti melos. Aristophanes cum aliis aliquot locis, tum in fabula, cui titulus, Ἀχαρνῆς.

Οὐδὲ παρ' ἐμοί ποτε τὸν Ἁρμόδιον ᾄσεται. id est,
Nec vmquam apud me carmen Harmodiũ canet.

Interpres indicat, cantilenæ genus fuisse, quod in compitis cani consueuerit in Harmodium & Aristogitonẽ quod hi Pisistratidarum tyrannidem sustulissent. Eius carminis hoc erat initium, φίλταθ' Ἁρμόδι', οὔ τι που τέθνηκας, id est, carissime Harmodi haud quaquam mortuus es. Refertur a Suida ac Diogeniano.

Haud canit paternas cantiones.

Οὐ πατρῷα ᾄδει μέλη, id est, Haud paternas canit cantilenas. De eo iactatum, qui a paternis moribus degeneraret. Solẽt liberi maiorũ suorũ cãtiunculis, quas admodũ pueri didicerunt, delectari. Terẽtius in Adelphis, Pol Aeschine, haud paternum istuc dedisti.

Non

Gnauus senex & iuuenibus compluribus
Præstat. *Aristophanes alicubi,*
Ἐγὼ τὸ μὲν σὸν νομίζω γῆρας εἶναι κρεῖττον, ἢ πολλῶν κικίννους νεανιῶν, *id est,*
Meam senectam præferendam existimo
Complurium comis adolescentium.

Nudior paxillo.

Γυμνότερος πασσάλου, *id est, Nudior paxillo: De extremæ paupertatis homine dicebatur hæc hyperbole. Nam paxillis corticem quoque detrahimus.*

Herculei labores.

Ἡράκλειοι πόνοι, *id est, Herculei labores, bifariam accipiuntur, partim plurimi atque ingentes, quique vires desiderent Herculanas, quemadmodum vsurpauit Catullus,*
Sed te inquit, quærere iam Herculis labos sit.
Item Propertius,
Deinde vbi pertuleris, quos dicit fama labores
Herculis. *Ac rursum alibi,*
Non labor Alcidæ.
M. Tull. lib. de Finib. 2. At cum de omnibus gentibus optime merere, cum opem indigentibus salutemq. ferres, vel Herculis perpeti ærumnas. Sic enim maiores nostri labores non fugiendos tristissimo verbo ærumnas etiam in deo nominauerunt: exigerem ex te &c. Partim Herculei labores dicuntur, qui sunt eiusmodi, vt aliis quidem maximis adferant commoditates, ceterum auctori suo nihil ferme fructus adducant, præter aliquantulum famæ, plurimum inuidiæ. Idq. ita fato quodam accidisse putant, quod οἱ ἐν τετράδι γεννηθέντες, id est, quarta natus luna credatur, sicut alio dictum est loco. Homerus poetico more caussam in Atendeam & Iunonem reiicit, quæ infesta Herculi, tanquam ex pellice nato, periculis omnibus illum obiecerit. Celebrantur igitur, atque etiam enumerantur a poetis Herculani labores: quorum omnium longe difficillimus ac maximus hydra Lernæa, malum pertinax, ac propemodum inexpugnabile illi, qui iam omnia deuicerat. Cuius symbolo veteres inuidiam exprimere voluisse, satis indicat Horatius in Epistolis, cum ait,
-Diram qui contudit hydram
Notaq. fatali portenta labore subegit,
Comperit inuidiam supremo fine domandam.
Consueuit enim hæc teterrima pestis pulcherrimorum facinorum esse comes, eximiamq. virtutem non aliter quam vmbra corpus assequi, vt apposite dixerit Iosephus in opere De Iudæa capta, ἀμήχανον δὲ ἐν εὐπραγίαις φθόνον διαφυγεῖν, *id est, Nulla ratione fieri potest, vt in recte factis effugias inuidiam. Quis enim vmbram effugiat inuidiæ, nisi pariter & virtutis lucem effugerit? Cohærent inuicem hæc duo, ac rem omnium optimam res omnium pessima comitatur. Proinde Pindarus videtur non sine caussa scripsisse,*
Τὸ δ᾽ ἄχνυμαι φθόνον ἀμειβόμενον τὰ καλὰ ἔργα.
Grauiter & indigne ferens, nimirum quod est indignissimum, præclara facta inuidiæ præmio pensari. Neque vero parum concinne veteres illi videntur inuidentiæ symbolum Excetræ tribuisse, primum palustri malo, quod quemadmodum tradunt etiam naturalium caussarum vestigatores, magis huic morbo sint obnoxij, qui humili abiectoq. animo præditi sunt, sunt autem quibus sanguis inest frigidior, Eamq. ob caussam & apud Nasonem,
-Inuidiæ domus est in vallibus imis
Abdita, sole carens, non vlli peruia vento,
Tristis, & ignaui plenissima frigoris, & quæ
Igne vacet semper, caligine semper abundet.
Neque vero cum simplici portento res, sed centum armato capitibus, quorum si quis vnum aliquod execuerit, in eius locum protinus duo suppullulent. Ea videlicet inuidentiæ natura est, vt si contra lucteris, magis ac magis irrites: si quando coneris splendore virtutis opprimere, tum insurgat acrior, & intumescat. Hic si recidas, illic maior aboritur. Carptim extingui non potest, vix tandem obruitur. Verum id perpaucis contigit, ac vix etiam ipsi Herculi. Quamquam enim liuor velut ignis, alta petit, est tamen omnino aliquid vsque adeo perfectum & illustre, vt eo non possit attingere. Quo loci peruenisse sese gloriatur Horatius, cum ait,
Inuidiaq. maior. *Ac rursum alibi,*
Et iam dente minus mordeor inuido.
Iam uero quid aliud est, quod obtrectatores isti clanculariij solent in eos euomere, qui pulcherrimis sudoribus orbi prodesse conantes, præclarum aliquid moliuntur, quam merum virus, ac venenum plusquam letale. Quandoquidem generosis & excelsis animis sua fama quam impetunt isti, non paullo carior antiquiorq. solet esse, quam ipsa vita.

Effugi malum, inueni bonum.

Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον. *id est,*
Euasi mala, sum nactus meliora.
Hemistichium prouerbiale, dici solitum, si quando fortuna lautior cupiam contigisset. Natum aiunt a ceremoniis nuptialibus. Nam Athenis mos erat, vt in nuptiis puer quispiam induceretur vndique spineis frondibus, & quernis glandibus opertus, coronatusq. cunas gestans panibus impletas. Dicebat autem hæc:
Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.
Ea vox bene ominabatur sponso sponsæq. tamquam ad meliorem vsque fortunam profecturis. Malum enim vocabat spinas & glandes, panes bonum, propterea quod steriles spinæ, iuxta prouerbium, quod alio posuimus loco, ἀκανθῶν ἀκανθαι. *Et glandibus victitabant agrestes illi prisci, iuxta illud,* ἄλις δρυός, ἄλις δ᾽ αὐτῶν. *Reperto frumentorum usu, glandium esus fastidiri cœptus. Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte significat id dici solere ab iis qui initiabantur, cum peractis iniuriis, quibus agitabantur ante mysteria, iam ad honorem initiationis admitterentur. Nam Aeschyni obiicit, quod noctu ministrans initiandis, abstersoluto iussit eos dicere:*
Ἔφυγον κακόν, εὗρον ἄμεινον.
Aristophanes in Pluto,
Ἥκιστα πλουτῶν οὐκ ἔθ᾽ ἥδεται φακῇ. *id est,*
Vbi diues est, haud lente gaudet amplius.
De iuuene qui nactus Plutum fastidiit anum, cui pauper morem gesserat. Diuersum est huic quod Iulius Pollux lib. 6. refert ex Eupolide:
Οἴνου παρόντος, ὄξος ἠράσθη πιεῖν. *id est,*
Præsente vino bibere acetum maluit.

Adagium a Zenodoto refertur.

Aegypti nuptiæ.

Αἰγύπτου γάμος, *id est, Aegypti nuptiæ, inauspicata & infelices dicebantur. Sumptum e notissima fabula Aegypti, qui filios quinquaginta, totidem fratris filiabus maritos dedit. At hi præter vnum omnes a sponsis iugulati sunt. Torqueri poterit in simulatam amicitiã, aut in munus honoris gratia datum in speciem, cum reuera quæratur pernicies ei cui datur. Ita non nunquã ex adfinitatibus aut fœderibus principum atrocia nascuntur exitia.*

Aedilitatem gerit sine populi suffragio.

PLAVTVS *in Sticho: Sine populi suffragio, tamen ædilitatem hic quidem gerit. Vbi quis imperiosior est in alieno negotio, aut in ædibus alienis. Nam Plautus ad Parasitum respicit in domo non sua mandantem & imperantem, non aliter ac sua. His confine est quod habetur apud Ciceronem libro tertio De legibus. Sed quæro quid hac re sit turpius, quam sine prouocatione senator, legatus sine mandatis. Item in decimatertia Philippica: Senator voluntarius lectus ipse a se.*

Pax redimenda.

DIVVS *Augustinus. Homilia 10. narrat apud Pœnos huiusmodi vetus prouerbium fuisse celebre: Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. Raro carent lite, qui nusquam sustinent de suo iure concedere. Magnum interdum est lucrum, iactura rei molestiam & inquietudinem exclusisse.*

E duobus tria vides.

Ἐκ δυοῖν τρία βλέπεις, *id est, E duobus tria vides. Iocus prouerbialis in eos, qui vel ætate, vel ebrietate, vel alio quopiam oculorum vitio cæcutiunt. Huc pertinet illud Maronis:*

Et solẽ geminum, & duplices se ostendere Thebas.
Item illud Iuuenalis:
–Et geminis consurgere mensa lucernis.

In antiquis quibusdam exemplaribus inuenitur scriptum hoc pacto, ἐν δυοῖν τρία βλέπεις, *id est, In duobus tria vides, idq. dici solitum, vbi quis aliud pro alio videt, fallentibus oculis. Venustius fiet, si ad animi iudicium deflectatur.*

Edentulus vescentium dentibus inuidet.

DIVVS *Hieronymus epistolam illam eruditissimam, quam ad Magnum oratorẽ inscripsit, huiusmodi clausit prouerbio. Cui quæso, vt suadeas, ne vescentium dentibus edentulus inuideat, & oculos caprearum talpa contemnat, hoc est, ne quod ipsi non contigit, aliis inuideat. Sic enim est ferme hominum quorundam ingenium, vt quisq. laudet quantum se sperat assequi posse: si quid vltra vires suas esse senserint, id negant disci oportere. Breuiter paucos inuenias, qui quod in se se desperent, in aliis probent. idq. non alia in re magis quam in litterarum studiis. Hieronymus videtur Græcam illam reddidisse sententiam.*

Αὐτὸς πενόμενος τοὺς ἔχοντας μὴ φθόνει. *id est,*
Ne pauper ipse iis inuide, qui possident.

Iisdem vescentes cepis.

Ταὐτὸν θύμον φαγόντες, *id est, Qui idem ederunt thymum. Prouerbiali figura dictum ab Aristophane in Pluto. Congruit in pauperes ac bonos viros inter sese amicos.* θύμον *enim vilissimum herbæ genus, quo tenues & agrestes, vtcumq. vitam sustinent: quidam cepam agrestem esse putant, etiamsi dissentiant Plinius & Dioscorides. Suidas admonet agrestis ac uilis herbæ genus esse, cuius esu Comicus paupertatem vescentiũ voluerit intelligi. Quemadmodum Hesiodus per maluam & asphodelum tenues significauit. Huic adfine quod scriptum est apud Iuuenalem:*

–Quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi veruecis labra comedit?

Solidos e clibano boues.

ARISTOPHANES *in Acharnensibus:*

Παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους
Ἐκ κριβανοῦ βοῦς.
Καὶ τίς ἑώρακε πώποτε βοῦς κριβανίτας, *id est,*
Deinde nobis præbuit
E clibano totos boues, & quis rogo
Conspexit vnquam clibano coctos boues?

Antiphanes apud Athenæum libro quarto, facit quẽdam querentem de frugalitate Græcorum, qui paullulum carnium apponerent, cum maiores soleant totos boues, ceruos & arietes assos apponere. Quin & regi Persarum coquum, totum camelum assum, atque etiam num calidum apposuisse. Idem in eodem libro tradidit ex Herodoto, apud Persas diebus natalitiis fuisse morem, vt diuites bouem, asinum, equum & camelum apponerent totos in clibano aut camino coctos. Prouerbialis hyperbole de barbarica rerum copia, siue de lauticiis adfatim subministratis. Antiquitus enim in deliciis erant cibi in clibano cocti. Primum enim panis in clibano decoqui cœptus, quem κριβανίτην, *id est, clibanarium vocabant, eaq. res vsque adeo visa est noua, vt etiam prouerbio locum fecerit: deinde carnes & pisces eodem modo coqui cœperunt. Vnde & thunni, & id genus alia, in clibano cocta, xeniorum vice missitabantur amicis.*

Drachmæ grando.

Δραχμὴ χαλαζῶσα, *i. Drachma grandinans. De lucro, quod tãquam cælitus emissum obtigit. Nã olim theatrale præmium erat drachma, quæ velut grandinis in morem in populum spargebatur. Id a Diophanto tradunt institutum. Vnde si quando grando accidisset, per iocum aiebant,* δραχμὴ χαλαζῶσα. *Missilium mos nec hodie totus extinctus est. Auctor Zenodotus. Meminit & Hesychius.*

Duodecima artium.

Δωδεκαμήχανον, *id est, Duodecim artium, appellabant callidum, versutum, versipellẽ, vafrũ, ac varius instructum dolis. Narrant scortum quoddam fuisse nomine Cyrenẽ, cui cognomẽtũ inditũ* δωδεκαμήχανον, *propterea quod in peragẽda Venere duodecim figuris usa fuisse dicatur. Imitatũ est aũt ex Hypsipyle Euripidis tragœdia, in qua* δωδεκαμήχανον ἄστρον, *scripsit, citante Suida.*

Suida. Refertur & in Ranis Aristoph. tametsi interpres pro ἄστρον legisse videtur ἄντρον, vt intelligamus de membro pudendo muliebri. Aristophanes sic habet, τολμᾷς τὰ μὰ μέλη ψέγειν, ἀνὰ τὸ δωδεκαμήχανον κυρήνης μελοποιῶν, id est, Audes tu mea vituperare carmina, qui per duodecim artes Cyrerenes poemata fingis.

Vnde sensus ambiguus est, potest enim accipi vel de eo qui duabus sederit sellis, vel cui nomen sit dissyllabū. Zenodotus huiusmodi citat epigramma:

Μισῶ τὸν ἄνδρα τὸν διπλοῦν πεφυκότα,
Χρηστὸν λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. id est,
Equidem virum odi duplicem, sermonibus
Probis amicum, ceterum hostem moribus.

Est aliquoties & apud Homerum, Odyssea Σ.

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσιν. id est,
Qui bene cum dicant, retro mala mente volutant.

Rursum Odyssea P.

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. i.
Qui bene cū loquerētur, atrocia mente premebant.

Iterum eiusdem operis Σ.

Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id est,
-Pectora blandis
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Apud Platonem in Hippia minore citat aliquis hos Homeri versus, qui dicuntur ab Achille ad Vlyssem,

Χρὴ μὲν δὴ τὸν μῦθον ἀπηλεγέως ἀποειπεῖν
Ὥσπερ δὴ φρονέω τε καὶ ὡς τετελεσμένον ἔσται,
Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
Ὅς χ' ἕτερον μὲν κεύθῃ ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃ. id est,
Nam decet ingenue quod sentis voce profari.
Haud secus atque Orci portas hominē execror illū
Quisquis corde aliud celans, aliud sonat ore.

Domi manere oportet belle fortunatum.

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id est,
Domi manendum est, cuncta cui sint prospera.

Cui suppetit copia facultatum, is si velit felicem agere vitā, domi viuat. Nusquā enim viuitur cōmodius, nusquam liberius. Qui eget, peregrinando rem quærat, ac fortuna experiatur aleam. Ita Menander,

Οἴκοι μένειν χρὴ καὶ μένειν ἐλεύθερον,
ἢ μηκέτ' εἶναι τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id est,
Domi manere oportet, vt liber siet,
Aut liber esse desinat qui diues est.

Potest in hunc quoq. detorqueri sensum. Qui sibi bene conscius est, ne captet ex alienis laudibus gloriam, sed sit suarum virtutum conscientia contentus.

Per hastæ cuspidem currere.

Δι' αἰχμᾶς δραμεῖν, id est, Per acutam currere dicebantur, qui in re magnopere periculosa versarentur. αἰχμὰν .n. hastam, siue hastæ cuspidem vocant. Translatum videtur vel a circulatoribus, qui per summas hastarum & gladiorum cuspides ingrediuntur. Vel a militari consuetudine, qua fieri solet, vt qui mortem commeritus videretur, is nudus per medias copiarum hastas, hinc atque hinc intentatas, ire cogeretur. Nec absurdum, si de Thracia saltatione intelligatur, de qua nobis alias dictum est.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Ἀλλὰ λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id est,
Non eadem loquitur succula, quæ Menecles.

Vbi quis multum verborum effutit, quæ nihil ad rem pertineant. Nobis subesse prouerbium videtur, tametsi nondum satis liquet vnde natum sit. Alludit ad illud Lucillius in epigrammate, quod quoniam est argutum & elegans, non pigebit subscribere.

Χοιρίδιον καὶ βοῦν ἀπολώλεκα καὶ μίκρ' αἶγα,
ὧν χάριν εἴληφας μισθάριον Μενεκλῆς.
Οὔτε δέ μοι κοινόν τι πρὸς Ὀθρυάδην γεγένηται,
Οὔτ' ἀπάγω κλέπτας τὰς ἀπὸ Θερμοπυλῶν.
Ἀλλὰ πρὸς Εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
Ἐνθάδε μοι Ξέρξης, καὶ Λακεδαιμόνιοι,
Μνῆσαι κἀμοῦ τοῦ νόμου χάριν, ἢ μέγα κράξω
Ἀλλὰ λέγει Μενεκλῆς, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. id est,
Succula, bos, & capra mihi periere Meneclet,
Ac merces horum nomine pensa tibi est,
Nec mihi cū Othryade quidquā estue fuitue negoti
Nec fures vllos huc cito Thermopylis.
Sed cōtra Eutychidē nobis lis, promde quid hic mi
Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonij?
Ob pactum et de me loquere, aut clamauero clare,
Multo aliud dicit sus, aliud Menecles.

Cum huius epigrammatis argumento conuenit & illud quod est apud Martialem lib. 6.

Non de vi, neque cæde, nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis.
Vicini queror has abesse furto.
Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas, Mithridaticumq. bellum,
Et periuria Punici furoris,
Et Syllas, mariosq. Mutiosque,
Magna voce sonas, manuq. tota.
Iam dic posthume de tribus capellis.

In Martialis epigrammate hoc ipsum tota manu, prouerbij speciem gerit. Solent enim rhetores in contentione manu rotata gesticulari. Vtrumque igitur in eum recte dicetur, qui ἐξαγώνια καὶ ἀπροσδιόνυσα, hoc est, extra caussam quæ sunt, & ad rem nihil attinent, dicit. Aliud sus, aliud loquitur Menecles: & dic de tribus capellis.

Haud annuncias bellum.

Οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, id est, Non annuncias bellum. Dici solitum, vbi quis rem oppido lætam annunciat, quod bellum res sit omnium calamitosissima: & tamen ad huius rumorem hodie pleriq. mortales hilarescunt, nimirum sceleratissimum illud Carum genus, qui malis humani generis aluntur. Iulianus in epistola ad Basilium. ἡ μὲν παροιμία φησίν, οὐ πόλεμον ἀγγέλλεις, ἐγὼ δὲ προσθείην ἐκ τῆς κωμῳδίας, ὦ χρυσᾶ ἀγγείλας ἔπη, id est, Prouerbio dicunt, haud bellum annuncias. Ego vero illud addiderim ex comœdia: O aureorū nuntius verborū. Conduplicauit prouerbiū Iulianus, quādoquidē & hoc prouerbiale, χρυσοῦν ἀγγείλας ἔπος. Sumptū est autē ex Aristophanis Pluto. Verba sunt senū chorū explentiū ad Carionem, qui Pluti annūciarat aduentum. Vsurpauit & Plato in Phædro, οὐ πόλεμόν γε ἀγγέλλεις, id est, Haud sane bellum annuncias.

nuncias. Ac rursum libro de Legibus tertio. Pindarus in Pythiis hymno quarto, τῶν δ' Ὁμήρου καὶ τόδε συνθέμενος ῥῆμα πόρσυν', ἄγγελον ἐσλὸν ἔφα τιμὰν μεγίσταν πράγματι παντὶ φέρειν, *id est, Quin ex Homeri dictis & illud conferens orna. Nuntium bonum ait honorem maximum in omni negotio ferre: Versus autem quem citat Pindarus, hic adfertur ab interprete:*

Ἐσθλὸν καὶ τὸ τέτυκται, ὅτ' ἄγγελος αἴσιμα εἰδῇ. i.

Hoc quoq; præclarũ est, vbi nuntius optima nouit.

Extat autem Iliados O.

Machinas post bellum adferre.

Τὰς μηχανὰς μετὰ τὸν πόλεμον κομίζειν. i. *Machinas post bellum adferre dicebantur, qui peracto negotio, sero adhiberent apparatum. Brutus in Epistola quadam ad Lycios,* αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν, *id est, Vestræ machinæ post bellum, vti prouerbio dicitur, adductæ sunt. Alludit ad illud Platonis, quod alio reddidim⁹ loco,* οὕτως χρὴ τῶν πολέμου μεταλαγχάνειν, *id est, Ad istum modum oportet ad bellum accedere. De Melitide dicetur suo loco, quem aiũt in Troiam venisse, quo Priamo ferret suppetias, ciuitate iam capta.*

Leuissima res oratio.

Κουφότατον πρᾶγμα λόγος, *id est, Leuissima res oratio. Synesius in epistola quadam ad Theophilum,* προπετὴς ἄνθρωπος γλῶτταν, ἐντυχὼν ἀνδρὶ προπετεστέρῳ τὴν χεῖρα, καὶ τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, κουφοτάτου πράγματος, βαρυτάτην τιμωρίαν ἐξέτισε, *id est, Homo præcipiti lingua cum incidisset in uirum manu magis præcipiti, iuxta id quod dici solet, rei leuissimæ nempe sermonis, grauissimas pœnas dedit. Porro quod Synesius adducit, propemodum videtur esse apud Platonem lib. De legibus 4.* ὅτι κούφων καὶ πτηνῶν λόγων βαρυτάτη ζημία, *id est, Propterea quod leuium ac volatilium verborum grauissima sit pœna. Refertur & apud Plutarchum in libello* περὶ ἀοργησίας, *ex auctore Platone. Apud Homerum passim obuium est illud,*

Ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. *id est,*

Verba volucris dixit.

Verba alata cognominat, quod facile euolent, ac reuolare nesciant. Proinde Horatius,

Et semel emissum volat irreuocabile verbum.

Eam sententiam citat ex Menandro,

Οὔτ' ἐκ χερὸς μεθέντα καρτερὸν λίθον
ῥᾷον κατασχεῖν, οὔτ' ἀπὸ γλώσσης λόγον. *id est,*

Nec durus ulli emissus e manu lapis
Neque sermo lingua, facile compesci valet.

Alibi indicauimus ἀπτέρους λόγους *dici Græce, id est uerba sine pennis, quæ premit apud se qui audiuit, nec sinit ad alios euolare.*

Non omnia eueniunt quæ in animo statueris.

Homerus Iliados Σ.

Ἀλλ' οὐ Ζεὺς ἄνδρεσσι νοήματα πάντα τελευτᾷ. *id est,*

Iupiter haud quidquid animo conceperis, illud
Perficit exemplo.

Pindarus in Olympiis,

Πολλὰ δ' ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *id est,*

Multa mortalibus præter animi sententiam eueniunt, quod ipsum citauimus & alibi. Recte vtemur, quoties significabimus, non euenire protinus quidquid spe votisq. conceperimus.

Murem ostendit pro leone.

Μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξε, *id est, Murem pro leone ostendit, prouerbiali schemate dictum, pro eo quod est, ingẽtia pollicitus & fortia, longe diuersa exhibuit. Synesius in epistola quadam ad Anastasium,* ἐκκεχυμένου ἐπ' αὐτῷ δὶς καὶ τρὶς καὶ τοῦ ἐξ ἁμάξης λοιδορησαμένου, καὶ πάντα ἐπεκτεινάμενος ἅπερ ἂν εἰρῆσθαι καὶ παρ' ἐμοῦ, περὶ τῶν ἐντιμοτάτων, ἀπέδειξε τὸ κάτεργμα μῦν ἀντὶ λέοντος, *id est, Cum inclamasset in illum bis aut ter, ac de plaustro, quod aiunt, conuitiis insectatus, nihilq. non in eum esset uociferatus, cum eiusmodi uel a meipso dicta fuisse, maximi fecerim, deinde murẽ pro leone exhibuit scelus. Sumptum apparet a bestiariis, qui ridiculi gratia multa polliciti, quasi leonem immanem & insolitæ magnitudinis emissuri, mox murem emittunt in caueam.*

Inuicem & inuidus vicinorum oculus.

Alciphrvs in epistola quadam ad Encymonem, δυσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός, φησὶν ἡ παροιμία, *id est, Inimicus & inuidus vicinorum oculus, vt dictum est prouerbio. Extat autem apud Aristotelem libro Rhetoricorum 2. Vicinus inuidet vicino, iuxta Hesiodi sententiam. Nec inuidemus iis a quibus longo absumus interuallo, sed quos propemodum speramus adsequi. Vnde Flaccus,*

-Inuidia, quia maior. *Et alibi,*

Et iam dente minus mordeor inuido.

Bona terræ.

Τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, *id est, Terræ bona. De bonis & immensis & omnigenis, quasi dicas, quidquid terra progignit, omnium rerum parens. Menander in epistola ad Glyceram,* βασιλικῶς ἐπισχνούμενος τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο, τὰ τῆς γῆς ἀγαθά, *id est, Regaliter pollicens, iuxta illud quod vulgo dicitur, terræ bona. Finitimum illi, Montes auri pollicens.*

Palumbem pro columba.

Φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, *i. Palumbem pro colũba, subaudi verbum ad sententiam acõmodatum. In epistola Mormiæ cuiusdam ad Chremetem:* αὐλητρίδα δὲ λυτρωσάμενος ἧς ἐτύγχανον ἐρῶν, νυμφικὴν στολὴν αὐτῇ περιβαλὼν ἐπενύμφευσέ μοι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς φασίν, ἑταίραν ἀντὶ νύμφης, *id est, Redemptam tibicinam quam forte amabat, sponsaq. stola amictam mihi induxit columbæ loco palumbem, vt aiunt, meretricem pro sponsa. Vsus est Plato in Theæteto,* λαβόντι φάτταν ἀντὶ περιστερᾶς, *i. si velut accipiat palumbẽ pro columba. Error est in re, nõ in ipsa sciẽtia. Palũbes aũt colũbis sunt adsimiles. Cõueniet, vbi quod deterius est, & adulterinũ pro eo quod est prastãtius ac legitimum supponitur,*

Cilix haud facile verum dicit.

Κίλιξ οὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει, *i. Cilix haud facile verũ dicit. Dionysius in Epistola ad Rufum scholasticum,* λόγος ἐστὶ παλαιός

παλαιός, μὴ ῥᾳδίως ἀληθεύειν τοὺς Κίλικας, i. *Vetus verbum est, Cilices haud facile verum dicere. Quamquam* ἀληθεύειν *aliquoties est re præstare quod dixeris. Quadrabit in hominem auidum lucri, & ob id sæpenumero dicentem non quæ vera sint, sed quæ vtilia. Natum adagium a moribus eius gentis, quo nomine nunc vulgo notant Vltratraiectinos.*

Culicem elephanti conferre.

Κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλειν, *id est, Culicem elephanti conferre dicuntur, qui minima maximis comparant. Libanius ad Casilum,* τὸ δὲ ἐμὸν τοιοῦτον, ὥσπερ κώνωψ ἐλέφαντι παραβαλλόμενος, *id est, Ego vero perinde sum, quasi culex cum elephante collatus. Huius generis est & Vergilianum illud,*

Sic canibus catulos similes, sic matribus hædos
Noram, sic paruis componere magna solebam. &c.
Si parua licet componere magnis.

Dum clauum rectum teneam.

DVM *clauum rectum teneam, id est, dum meo fungar officio. Significat autem, non imputandum euentum parum prosperum artifici, modo is præstiterit quod artis est, Quintilianus libro 2. Institutionum, prouerbiale fuisse demonstrat. Nam & gubernator, inquiens, vult salua naue in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minus erit gubernator, diceto. notum illud,*

Dum clauum rectum teneam.

Videtur hemistichium e poeta quopiam sumptum. Nonnulli citant ex Ennio,

Dum clauum rectum teneam nauimq. gubernem.

Huc adlusit Marc. Tullius libro Epistol. famil. 12. Vna nauis est iam bonorum omnium, quam quidem nos damus operam, vt rectam teneamus, vtinam prospero cursu. Sed quicumque venti erunt, ars nostra certe non aberit. Itidem Pindarus Pythiorum hymno 1. γνώμᾳ δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν, *id est, Gubernaiusto clauo exercitum.*

Incus maxima non metuit strepitus.

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους. *id est,*

Nihil tumultus metuit incus maxima.

Excelsus animus non commouetur minis, aut fortunæ sæuientis procellis. Translatum ab incudibus fabrorum ærariorum, quæ tametsi hinc atque inde tundantur crebris malleorum ictibus, tamen haud quaquam loco commouentur. Vergilius huiusmodi constantem animum querno robori similem facit, Idem de animo inexorabili,

Quam si dura silex, aut stet Marpesia cautes.

Extat apud Græcos distichon integrum huiusmodi,

Ἄκμων μέγιστος οὐ φοβεῖται τοὺς ψόφους,
Καὶ νοῦς ἐχέφρων πάσας ἐλαύνεται βίας. *id est,*
Strepitum ac tumultum maxima incus haud timet,
Constans nec animus quamlibet uiolentiam.

Veneri suem immolauit.

Ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκε, *id est, Veneri suem immolauit. Dici solitum, vbi quis munus offert minime gratum. Inuisus enim Veneri sus propter Adonidem illius amasiū apri dente peremptum. Aut contra, cum quis alium in gratiam alterius lædit. Quemadmodum caper mactatur Libero, non quia gratus, sed quia nocuit.*

Non licet bis in bello peccare.

Ἁμαρτεῖν οὐκ ἔνεστι δὶς ἐν πολέμῳ, *id est, In bello bis errare non licet, in rebus periculosis non tutum est labi. Nam si semel erretur, actum est de capite, nec est secundo errori locus. Vel quod in bello, quia cuncta tumultu peraguntur, non detur spacium reuocandi restituendiq. si quid perperam sit institutum. Vnde Homerus, tum alibi, tum Iliados P.*

Ὀλίγη δέ τ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. *id est,*
At uero exigua est interspiratio belli.

Proinde in his rebus, in quibus si semel erratum fuerit, non est quod in posterū sarcias, cautim ac circūspecte agendum, admonente vel Mimo illo non infestiuo:

Deliberandū est diu, quidquid statuendū est semel.

Huc pertinet quod a Catone citat Vegetius. In aliis rebus si quid erratum est, potest postmodum corrigi, præliorum delicta emendationem non recipiunt, cum statim pœna sequatur errorem. Aut enim confestim pereunt qui ignaue imperiteq. pugnauerunt, aut in fugam versi, uictoribus vltra pares esse non audent. Adagium videtur natum ex apophthegmate: cum Lamachus quendam manipuli ducem increpasset, quod perperam quiddam egisset, isq. responderet, se non iterum commissurum quod commiserat: In bello, inquit Lamachus, ne licet quidem peccare bis: quod primus error sæpe vitam adimat.

Panidis suffragium.

Πανίδου ψῆφος, *id est, Panidis suffragium. In eos torquebatur, qui stulte atque inerudite iudicarent. Aiunt Panidem hunc Chalcidis regem fuisse, qui Hesiodum Homero prætulerit: perinde quasi dicas, Midæ suffragium, quod is quoque Panis agrestem cantionem ante posuerit Apollinis musicæ. In genere conueniet in iudicia vulgi, cui fere semper pessima pro optimis placuerunt. Huius suffragiis Menandrum aliquoties superauit Philemon. Euripides cum quinque & septuaginta tragœdias scripserit, in solis quinque vicit. Plinius ætate sua de recitatoribus scribit: Si quando trāsibis, inquit, per basilicam, & voles scire quomodo quisq. dicat, nihil est quod tribunal ascendas, nihil quod præbeas aurem: facilis diuinatio, scito eum pessime dicere, qui laudabitur maxime. Quapropter Socrates in Critone Platonis, illud in primis vult esse sapienti fixum decretumq., ne quid opinione vulgi cōmoueatur, immo suspectum habeat, quidquid senserit vulgo vehementer adridere. Scitum est illud Antisthenis apud Diogenem Laertium, cui cum dixisset quispiā Multi te laudant, Quid, inquit, mali feci? Huic simillimum quod Plutarchus in Apophthegmatis refert de Phocione, cui dicenti cum populus Atheniensis præter morē alacribus studiis adsentiretur, conuersus ad amicos, Quid hoc, inquit, est rei? Numquid imprudens perperam?*

Pattæcione calumniosior.

Πατταικίωνος συκοφαντικώτερος, *i. Pattæciōe calūniosior. Ab euentu natum. Nam Pattæcion quispiam infamis calumniator, cui cum mos esset bonis viris calumnias*

struere, atque hoc tam fœdo quæstu parare rem, tandē deprehensus conuictusq. pœnas dedit capite. Huic præcipuum studium fuit, probati nominis iuuenibus ne gotium facessere. Idem popularibus conuitiis lapidatus est, quod fur esset, & ædium perfossor. Talis fuit apud Athenienses Hyperbolus. Refert Suidas.

Omni pede standum.

Ολῳ ποδὶ, id est, *Omni siue toto pede, pro eo quod est, summa ni, summoq. nisu. Refertur a Suida. Quintilianus Instit. orator. lib. 12 Itaque in his actionibus, omni, vt agricolæ dicunt, pede standum est. Videri poterat traductum ab iis, qui in acie cōstāter partes suas tuentur, neque locum deserunt: aut a palæstritis, quorum artis est, scite pedem figere: nisi Quintilianus ab agricolis profectum esse testaretur.*

Callum ducere.

PROVERBIALES *metaphoræ sunt, Callum ducere, & occallescere, siquidem ad animum detorquentur. Quintilianus libro 12. Et ingenio adhuc alendo callū inducere. Sæpicule legimus apud M. Tullium, occalluisse aures, cum assuetudo sensum mali adimit.*

Extra organum.

QVINTILIANVS *libro 11. Et his diuersa vox, & pæne extra organum: cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. Extra organum dicetur, quod immodicum est, & extra vulgarem mensuram. Veluti si quis leges Platonis huius ætatis ciuibus proponeret. Ductum est ab organo musico, quod intra vigesimam vocem consistit. Conueniet item in vehementer clamosum.*

Toto organo.

QVINTILIANVS *libro 11. Est enim quædam ad auditum accommodata non magnitudine, sed proprietate ad hoc velut tractabilis: vtiq. habens omnes in se qui desiderantur, sonos, intentionesq., & toto, vt aiunt, organo instructa. Hactenus ille. Proinde toto organo instructa recte dixeris, quæ numeris omnibus constant, & vndique quadrant. Sumptum & hoc a musicorum instrumentis.*

Vltra linum.

Ὑπὲρ τὸ λίνον, *id est, Vltra linum. Lucianus in Ioue redarguto:* Οὐδὲ γὰρ οὕτω μοι τ' ἄν ἴσῳ τὰ τῆς ἡ μοίρα οὐδὲ ὑπὲρ τὸ λίνον, *id est, Neque enim quidquam ita fieri poterit, præter Parcarum legem, & vltra linum. Vltra linum dixit pro eo quod est, extra decretum fatale. Adlusum est autem ad fila trium Parcarum. Confine illi quod alias retulimus:* ὑπὲρ τὸν ἄτρακτον, *id est, Vltra fusum.*

Omnia secunda, saltat senex.

OMNIA *secunda, saltat senex. Locus prouerbialis, quo conueniet vti, quoties res prius in periculum adducta, præter exspectationem feliciter exierit. Seruius enarrans illum Maronis versiculum ex tertio Aeneidos libro,*

> *Lustramurq. Ioui, votisq. incendimus aras:*

adagium refert explicatq. his verbis: Sciendum sane moris fuisse, vt piaculo commisso, ludi celebrarentur. Nam cum iracundia matris deum Romani laborarēt, & eam nec sacrificiis nec ludis placare possent, quidā senex statis ludis Circensibus saltauit, quæ sola fuit caussa placationis. Vnde & natum prouerbium: Omnia secunda, saltat senex. Idem Seruius explicans locum eiusdem poetæ in Aeneidos 8.

> *Vt celsas videre rateis, atque inter opacum*
> *Allabi nemus, & tacitis incumbere remis,*
> *Terrentur visu subito, cunctiq. relictis*
> *Consurgunt mensis, audax quos rumpere Pallas*
> *Sacra vetat.*

Cum aliquando, inquit, Romæ ludi Circenses Apollini celebrarentur, & Hannibal nunciatus esset circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. Reuersi postea cum piaculum formidarent, inuenerunt saltantem in circo senem quendam, qui cum interrogatus, dixisset se non interrupisse saltationem, ductum est hoc prouerbium, Salua res saltante sene. Verrius apud Festum Pompeium huiusmodi fabulam adfert: C. Sulpitio, & C. Fuluio consulib. M. Calpurnio Pisone prætore vrbis faciente ludos, subito nunciato hostium aduentu, e foro ad arma concursum est. Sed postquam victores rediissent in theatrum, ne ludi inter missi religionem adferrent, & instaurari oportere dicerent, inuentum est ibi. C. Pomponium libertinum hominem grandem natu, ad tibicinem saltasse. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem, nunc quoque celebrari. Sunt qui C. Volumnium arbitrarentur appellatum fuisse, qui ad tibicinem saltarit. Meminit huius & T. Liuius alicubi, ni nos fallit memoria. Huic finitimum est illud quod alio diximus loco, γλαῦξ ἵπταται, *id est, Noctua volauit. Aristophanes in Vespis,*

> Γλαῦξ γὰρ ἡμῶν πρὶν μάχεσθαι τὸ στρατόπεδον διέπτατο. *id est,*
> *Nostra enim ante præliū ulula peruolauit agmina.*

Significat victoriam non virtute militum, sed Mineruæ dexteritate contigisse.

Gladium dedisti, qui se occideret.

ADAGII *formam habet, quod scripsit Plautus in Trinummo. Gladium dedisti, qui se occideret, id est, ministrasti materiam & adiumentum ad perniciem. Veluti si quis amanti adolescenti pecuniam det in manum: aut iuueni temerario mandet magistratum: aut mulieri permittat quo lubeat eundi licentiam. Dedit & Aeneas Didoni gladium quo se occidit. Quo quidem loco multa Seruius, quæ nobis alio loco dicta sunt in prouerbio,* ἰχθύσι ἀγαθὰ δοῦναι.

Alienum arare fundum.

Ἀλλοτρίαν ἀρόυραν ἀροῦν, *id est, Alienum aruum arare. Prouerbiali metaphora dictum est pro eo quod est, alienum agere negotium, aut cum alienis vxoribus habere rem. Theognis in sententiis,*

> Ἐχθαίρω δὲ γυναῖκα περίδρομον, ἄνδρα δὲ μάργον,
> Ὃς τὴν ἀλλοτρίαν βούλετ' ἄρουραν ἀροῦν. *id est,*
> *Est inuisa mihi mulier vaga, mersq. maritus,*
> *Alterius fundum quisquis arare cupit.*

Plautus item de marito adultero, Fundum alienum arat, suum incultum deserit. Huic similis color est apud iureconsultos, Alienos irrigare agros, suis sitientibus.

tibus.C.de seruit. & aqua.cap.præses. Durum est & crudelitati proximum, ex tuis prædiis aquæ agmen ortum, sitientibus agris tuis, ad aliorum vsum, vicinorum iniuria propagari.

Fluuius, quæ procul absunt, irrigat.

Ποταμὸς τὰ πόρρω ποτίζων, τὰ δ' ἐγγὺς καταλείπων, *id est, Fluuius quæ longe dissita sunt, irrigat, quæ proxima sunt, præterit. De his dici conuenit, qui bene merentur de externis & nihil ad se pertinentibus, suos negligunt. Refert Diogenianus. Apparet inde ductum, quod vbi fluuius oritur, minor esse solet, minusq. argillæ secum trahens: & quo longius recessit a fonte, hoc est copiosior uberiorque.*

Magno flumini riuulum inducis.

Ποταμῷ μεγάλῳ ὀχετὸν ἐπάγεις, *id est, Magno flumini canalem inducis, id est, maximis rebus pusillum & inutile momentum addis. Commemoratur a Suida. Finitimum est illis, Syluæ addere ligna, mari aquam, soli lucernam.*

Ne patris nomen quidem dicere posſit.

SYNESIVS *in epistola quapiam aduersus Andronicum:* ἄνθρωπος οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρός φασι, *id est, Homo qui aui nomen dicere non possit, immo ne patris quidem, vt aiunt. Quadrat in uehementer obscuros & spurios, incertoq. patre natos. Quod genus est & illud Iuuenalis.*

Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.

Vnde Plutarchus existimat spurios dictos nothos, quod duabus his litteris prænotari soleant, s.p. hisq. significari, sine patre.

Ne si bos quidem vocem edat.

ALCIPHRON *in epistola Glyceræ ad Menandrum,* Ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὐδενὶ τρόπῳ μὰ τὰς θεὰς, οὐδ' εἰ βοῦς μοι, τὸ λεγόμενον, φθέγξαιτο πεισθείην ἄν, *id est, Hoc autem nullo pacto crediderim, ne si bos quidem fuerit elocuta. Hinc dictum est, quod in annalibus frequēter cōmemoratur bos humanam uocē reddidisse. Legimus, nisi fallimur, apud Platonem non dissimili figura dictum, etiam si quercus eloqueretur. Nam olim e quercubus Dodonæis reddebantur oracula.*

Aegæum nauigat.

Τὸν Αἰγαῖον πλεῖ, *id est, Aegæum nauigat, vt subaudias* κόλπον. *Aelianus in epistola quapiam:* Γεωργίας καὶ γεωργικῶν ἀπολαύσεων ὁ γείτων Λάχης ἐπιλαθόμενος, καὶ πλεῖ τὸν Αἰγαῖον φασί, καὶ ἄλλα πελάγη μετρεῖ, ἐπικυματίζων, καὶ λάρου βίον ζῇ, καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις, *id est, Vicinus Laches relicta agricultura & agricolationis vsu, nauem conscendit, atque Aegæum, vt aiunt, nauigat, reliquaq. metitur maria, & in fluctibus agens, lari vitam viuit eumq. variis ventis dimicat. Persius item in quinta Satyra,*

Ocyus ad nauem, nihil obstat quin trabe vasta
Aegæum rapias.

Arbitramur hoc mare ceteris esse periculosius ob frequentes scopulos. Hinc est illa M.Tullij metaphora, in Diuinatione: Intelligo quam scopuloso difficiliq. loco verser. Nec infrequens est apud Hieronymum, E scopulosis locis enauigauit oratio, quoties sentit expeditam quæstionum difficultatem. Quadrabit igitur in hominem ob lucri studium nihil omnino periculi recusantem.

Liberi poetæ & pictores.

LVCIANVS *in Dialogo quem inscripsit* ὑπὲρ τῶν εἰκόνων. Καίτοι παλαιὸς οὗτος ὁ λόγος, ἀνευθύνους εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας, *id est, Atqui vetus hoc dictum est, liberos esse poetas ac pictores. Idem in Demosthenis Encomio,* τὸ μὲν δὴ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον, *id est, Atqui poeticum genus liberum. Sentit autem liberum esse poetis et pictoribus impune, quidquid velint fingere.* εὐθύνη *Græcis est caussa siue accusatio. Magistratum itaque de quo cogebatur rationem reddere, qui susceperat,* ὑπεύθυνον *appellabant, Liberum autē & de quo non exigebatur ratio* ἀνεύθυνον. *Indicat hoc Aeschinis oratio aduersus Ctesiphontem. Diphilus apud Athenæum libro 6. de poetis,*

οἷς ἐξουσία
ἔστιν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις. *id est,*

-Quibus licet,
Et facere solis quidlibet atque dicere.

Ad quod adlusit Horatius, cum ait,

-Pictoribus atque poetis
Quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.

Nam poetæ numine aguntur, eoq. illis frustra præscribas. Seneca libro. De vita beata 1. Siue Platoni, inquit, credimus, frustra poeticas fores compos sui pepulit, siue Aristoteli, nullum magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuit. Est autem plurimum cognationis inter poeticen & picturam. Hinc est quod Simonides, auctore Plutarcho, τὴν μὲν ζωγραφίαν ποίησιν σιωπῶσαν προσαγορεύει, τὴν δὲ ποίησιν ζωγραφίαν λαλοῦσαν, *id est, Picturam tacitam poesim appellauit: poesim autem loquentem picturam. Proinde Horatius,*

Vt pictura poesis erit.

Torqueri potest in eos, qui pertinaci & obstinato sunt ingenio, quosq. necesse sit suis moribus relinquere. Aut in mulieres quibus nihil non permittitur, aut in principes quibus omnia laudi dantur.

Per transennam inspicere.

PER *transennam inspicere, Prouerbiali nimirum figura dictum est, pro eo quod est, non propius neque singillatim, sed procul & summatim inspicere. Translatum a negotiatoribus, qui mercibus quas contrectari nolunt, cancellos obiiciunt: quidam etiam vitrum pellucidum opponunt, vt prætereuntibus procul modo contemplari liceat: nec explicant eas nisi licitatori idoneo. M.Tullius De oratore libro primo: Si in aliquam domum plenam ornamentorum, vel in villam venisses: si ea seposita, vt dicis, essent: tuq. valde spectandi cupidus esses, non dubitares rogare dominum, vt proferri iuberet: præsertim si esses familiaris: similiter nunc petas a Crasso, vt eam copiam ornamentorum suorum, quam constructam vno in loco, quasi per transennam prætereuntes strictim aspeximus, proferat, & suo quidque in loco collocet.*

Ne de lite pronuncies.

M. TVLLIVS libro epistolarum ad Atticum 7. Obsecro μὴ δίκην, præsertim in te, a quo nihil vnquam ui di temere fieri. Notauit Cicero carmen prouerbiale, quod citatur cum ab aliis multis, tum a Luciano libello De calumnia,

Μήτε δίκην δικάσῃς, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. id est,
Ne iudex fueris, partes ni audieris ambas.

Nonnulli tribuunt Hesiodo, sed falso. Vnde Tullius ἡσιόδειον : appellat, cum sit Phocylidis. Admonet autem non temere pronunciandum de quopiam, nisi re vltro citroq. diligenter cognita. Citatur & apud Aristophanem in Vespis:

Ἦ που σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε, πρὶν ἂν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς,
Οὐκ ἂν δικάσαις.
Sapiens fuit is, quisquis dixit,
Prius ac partem audieris vtramque
Ne iudicem agas.

Eandem sententiam sic extulit Euripides in Heraclidis:

Τίς ἂν δίκην κρίνειεν, ἢ γνοίη λόγον,
Πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῶς; id est,
De lite qui nam iudices, aut qui queas
Pernosse rem, prius atque partem audieris
Vtramque?

Adlusit huc Seneca in Medea,

Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Aequum licet statuerit, haud æquus fuit.

Fertur inter Græcanicas sententias & hic senarius:

Ἀνεξέταστον μηδένα κολάσῃς μηδένα. id est,
Ne quempiam punito, rem ni expenderis.

Duobus pariter euntibus.

M. TVLLIVS Epistolarum ad Attic. lib. 9. Vna fuissemus, consilium certe non defuisset, σύν τε δύ' ἐρχομένω. Idem Epistolarum familiar. libro 9. ad M. Varronem: Volebam prope alicubi esses. Si quid bona salutis. σύν τε δύ' ἐρχομένω. Adposite citatur apud Platonem in Protagora, docens opinionem reddi firmiorem, si fuerit ab altero comprobata. Locus est apud Homerum Iliad. K. vbi Diomedes iturus exploratum, quid agant Troiani, comitem postulat. Id enim fore tum iucundius, tum tutius. Carmen sic habet,

Ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτο καὶ ἄλλος,
Μᾶλλον θαλπωρὴ καὶ θαρσαλεώτερον ἔσται,
Σύν τε δύ' ἐρχομένω, καί τε πρὸ ὁ τοῦ ἐνόησεν,
Ὅππως κέρδος ἔῃ, μοῦνος δ' εἴπερ τε νοήσῃ,
Ἀλλά τέ οἱ βράσσων τε νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. id est,
At mihi si qui alius veniat comes, ille futurus
Solamen, fueritq. simul fiducia maior,
Si duo coniuncti veniant. Deiu hic prior illo,
Si quid opus facto videt. At qui solus & vnus,
Quamuis perspiciat, tamen est mens segnior illi, &
Consilium tenue.

Apuleius in libello De dæmonio Socratis, autumat allegoriam non infrugiferam huic Homerico subesse figmento, videlicet periculosis in rebus adhibenda duo consilium & opem. Vlysses quoniam prudentissimus fingitur, consilij symbolum habet: Diomedes, vtpote iuuenis viribus antecellens, auxilij sustinet imaginem. Apulei ex eo loco verba sunt hæc: Itidem cum rebus creperis & adflictis speculatores deligendi sunt, qui nocte intempesta, castra hostium penetrent, nonne Vlysses cum Diomede deliguntur: veluti consilium et auxilium, mens & manus, animus & gladius.

Manu serendum, non thylaco.

Τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ, id est, Manu sementem facere oportet, non autem tota corbe. Dictum Corrinæ ad Pindarum poetam, vt auctor est Plutarchus in commentario quem inscripsit, πότερον Ἀθηναῖοι κατὰ πόλεμον, ἢ κατὰ σοφίαν ἐνδοξότεροι. Modus in omni re seruandus, & pedetentim ab aliis ad alia transeundum. Ab agricolis ductum est: qui cum serunt, non semel effundunt ipso vase, sed manu rara spargunt semina, vt vniuerso aruo occupãdo sufficiãt. Ad eundem modum ita dispensanda est benignitas, vt multis suppeditare possis. Ita moderandus est labor in litteris, vt ad alia quoque vitæ munia suppetat animi vigor.

Gallos quid execas?

Γάλλους τί τέμνεις; id est, Gallos quid execas? Quid actũ agis? Nam Galli Cybelis sacerdotes sua sponte sunt exectis testibus. Quid spolias nudum? Cur affligis afflictum? Quamquam id ad quamuis inanem operã significandam conueniet. Quemadmodum illa, Laterem lauas, Actum agis.

Quanto asinis præstantiores muli.

THEOGNIDIS illud ipsissimam prouerbij faciem habet,

Γνοίης δ' ὅσσον ὄνων κρέσσονες ἡμίονοι. id est,
Noris vti quanto muli asinos superent.

Dicendum vbi quis longo interuallo præcedit. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum 7. Sumptum videtur ex Homero, cuius hi versus sunt Iliados x.

Ἀλλ' ὅτε δή ῥ' ἀπέην ὅσσον τ' ἐπὶ οὖρα πέλονται
Ἡμιόνων, αἱ γάρ τε βοῶν προφερέστεραί εἰσιν,
Ἑλκέμεναι νειοῖο βαθείης πηκτὸν ἄροτρον. id est,
Verum vbi tantum aberat, quãtũ pars vltima sulci
Mularum. Siquidem hæ bubus longe potiores
Ducere per pinguem segetem compactile aratrum.

Rursum Odysseæ θ.

Τῶν δὲ θέειν ὄχ' ἄριστος ἔην Κλυτόνηος ἀμύμων,
Ὅσσον τ' ἐν νειῷ οὖρον πέλει ἡμιόνοιιν,
Τόσσον ὑπεκπροθέων λαοὺς ἵκεθ', οἱ δ' ἐλίποντο. id est,
Hos cursu anteibat Clytoneus splendidus omnes
Quantum mularum sulcus præcedit in aruo
Tãtum is præcurrens populos, metam attigit, illos
A tergo linquens.

Olim bubus, asinis & mulis proscindebant arua. Aratrum igitur quod a mulis trahebatur, multo celerius perueniebat ad sulci finem, cum arator inuertit aratrum, quam quod trahebatur a bubus. Hesiodus item mulos ταλαέργους vocat.

Ne quid suo suat capiti.

TERENTIVS in Phormione prouerbiali figura dixit, Ne quid suo suat capiti, pro eo quod est, ne quid mali illi conciliet. Expressum est ad illud Homericum Iliad. 6.

O 2

Οὐκ ὄφελον Τρώεσσι κατ' ἀπεχθομένα κακὰ ἔχειν,
An fuere inuisa non debebam mala Troia?
Idem Odysseæ γ.
Εἰνάετες γάρ σφιν κακὰ ῥάπτομεν ἀμφιέποντες
Παντοίοισι δόλοισι. id est,
Annum illis nonum mala iam suimus, tentantes
Fraudibus omnigenis.
Rursum Odysseæ π.
Τίη δὲ σὺ Τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε
Ῥάπτεις, id est,
Cur tu Telemacho mortem suis, exitiumque?

Vestis virum facit.

Εἵματ' ἀνήρ, id est, *Vestis vir. Id hodie quoque vulgo tritissimum est. Aiunt enim ad hunc modum. Vestitus virum reddit, qui habet, induat. Idem affirmat Quintilianus libro Instit 8. Et cultus, inquiens, concessus atque magnificus, addit hominibus, vt Græco versu testatum est auctoritatem. Hunc autem versum, quem citat Fabius, opinamur esse illum apud Homerum Odysseæ ζ.*

Ἐκ γάρ τοι τούτων φάτις ἀνθρώπους ἀναβαίνει
Ἐσθλή. id est,
Quippe homini ex istis surgit bona fama decusq.

Paullo inferius in eodem libro quantum momenti cultus vestium adferat, ad conciliandam homini formam dignitatemq., satis indicat, cum Nausicaam puellam ita de Vlysse loquentem facit:

Πρόσθεν μὲν γάρ δή μοι ἀεικέλιος δέατ' εἶναι,
Νῦν δὲ θεοῖσιν ἔοικε, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id est,
Ante videbatur specie fœdissimus esse,
Nunc diuis similis, magnus quos pascit Olympus.

Nã ante nudus, iam vestes nitidas induerat Vlysses, ac protinus alius esse visus est.

Ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε κιὼν ἐπὶ θῖνα θαλάσσης
Κάλλεϊ καὶ χάρισι στίλβων. id est,
Deinde procul, veniens ad litora pontica sedit
Fulgescens forma, atque leporibus.

Teneri calidis balneis.

Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, i. *Teneri calidis lauacris, in molles & luxu diffluentes dicebatur. Nam antiquitus calida balnea deliciarum nomine taxata fuisse, vel Homerus testis est Odysseæ θ, inter voluptuariæ vitæ delicias ea commemorans,*

Αἰεὶ δ' ἡμῖν δαίς τε φίλη κίθαρίς τε χοροί τε,
Εἵματά τ' ἐξημοιβά, λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐναί. id est,
At semper cordi nobis, epulæq. choriq.,
Cantusq. & variæ vestes, & balnea calda,
Concubitusque.

Refertur adagium ab Eudemo his quidem verbis, Ἁπαλοὶ θερμολουσίαις, ἁβροὶ μαλθακευνίαις, id est, *Teneri calidis lauacris, delicati lectorum mollicie. Huc adlusit Persius, cum ait,*

Elixaq. nates labefactat forcipe adunca.

Dextrum pedem in calceo, sinistrum in pelui.

Δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδονιπτῆρα, id est, *Dextrum pedem in calceum, sinistrum in peluim. Subaudi verbum ad sententiam accommodum mittit, aut ponit. Suidas ex Aristophane citat, aitq. dici solere in eos qui se norunt commode ad rei præsentis conditionem applicare, proq. loco, tempore, negotiis, aliam atq. aliã sustinere personam: Est autem carmen hexametrum heroicum,*

Dextrum in calceolo, læuum uero in podoniptro.

Podoniptrum vas, in quo pedes lauantur, vnde & vocabulum inditum a Græcis.

Dædali alæ.

Δαιδάλου πτερά, id est, *Dædali alæ: Dici solitum, vbi quis alioqui non satis idoneus ad negotium conficiendum, artis alicuius, aut auxilij accessionem adiungeret. Aut cum quis vrgente necessitate, ad noua confugit consilia. Nota fabula, quæ prouerbij ministrauit occasionẽ nempe de Dædalo, qui nono commento adsutis alis elapsus est e manibus Minois.*

Date mihi peluim.

Δότε μοι λεκάνην, id est, *Porrigite mihi peluim, vbi quid vehementer molestum esset, ita vt ferri iam diutius non posset, peluim sibi porrigi iubebant, quasi præ bile nauseaq, & fastidio rerum uomituri: veluti si quis orationem supra modum indoctam non ferens, aut sophisticis næniis offensus dicat,* δότε μοι λεκάνην, id est, *Porrigite mihi peluim. Refertur a Suida. Extat autem apud Aristophanem* ἐν σφηξίν. *Et Plutarchus in Politicis citat e Platone comico.*

Dares Entellum prouocas.

DARES *Entellum prouocas, & prouerbij speciem habet, & apud eruditos videtur in ius prouerbij cessisse. Sic enim Hieronymus ad Augustinum, Memento, inquit, Daretis & Entelli. Conueniet vti, si quando quispiam iuuenili temeritate lacesset aliquem, non perinde promptum ad suscipiendum certamen, uerum intolerandum, si semel inierit. Qui senum ferme mos, vt libenter suffugiant negotia, suscepta pertinaciter gerant. Sumptum est ex 5. Aeneidos libro, vbi Dares quispiam uiribus fretus, & ferox iuuenta, vltro prosiliens in medium, quemuis ad certamen prouocat: adsurgente nemine, deterritisq. reliquis, iam perinde quasi victor, præmium flagitat ab Aenea. At Entellus senex, & iam pridem ab huiusmodi genere certaminum feriatus, instigante partim Aceste, partim veterum victoriarum memoria, tandem surgit cestibus dimicaturus. Is diu suo consistens loco, iuuenem insolentius circumsilientem tulit, donec frustrato ictu lapsus, pudore sic recanduit, vt Daretem iam longe imparem: plane confecturus fuerit, nisi eum Aeneas intercedens eripuisset.*

Ad cynosarges.

Ἐς κυνόσαργες, id est, *Ad Cynosarges, prouerbiali conuitio dicebatur, quemadmodum* ἐς μακαρίαν, καὶ ἐς κόρακας. *Erat autẽ Cynosarges locus in Attica quispiam, in quo nothi, spuriiq. exercebantur, cui nomẽ inditum,* ἀπὸ κυνὸς ἀργοῦ *id est, A cane albo, seu veloci. Nam Græcis ea vox* ἀργὸς, *vtrumq. significat. Qui colligit historias ex orationibus stelieuticis Gregorij Nazianzeni, tradit Cynosarges dictũ* ἀπὸ τοῦ κυνὸς καὶ σαρκὸς, *commutato κ in γ. Nominis caussam hanc adscribunt. Cum olim Diomus quidam Atheniensis, auctore Stephano,*

phano, nam Suidas Didymum ponit, sacrificaret Herculi, canis quidam albus, aut, vt alij dicunt, velox aquila, victimæ partem abreptam in locum quendam deposuit. Quo prodigio territus, cum deum consuluisset, responsum est, vt eo in loco Herculi sacellum extrueret, in quem victima deportata fuisset. Nam eũ Herculi placere. Porro, quoniam Hercules nothus fuit, vtpote ex adultera natus, & tamen virtute sua diis æquum honorem adsecutus: idcirco visum est, vt inibi qui spurij fuissent, & neque patris neque matris nomine ciues, exercerentur. Nec abhorret ab his quod scribit Plutarchus in libello quem inscripsit ἐρωτικὸν, Εἰ δ᾽ οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθος δεῖ καλεῖν ἔρωτα θῆλυν καὶ νόθον ὥσπερ εἰς κυνόσαργες συντελοῦντα, τὴν γυναικωνῖτιν, μᾶλλον δὲ ὥσπερ αἰετόν τινα λέγουσι γνήσιον καὶ ὄρειον, ὃν Ὅμηρος μέλανα καὶ θηρευτὴν προσεῖπε, id est, Quod si igitur hunc quoque morbum oportet vocare amorem femineum ac nothum, veluti in Cynosarges coniicientem nos in muliebre conclaue, magis autem, sicut aquilam quandam dicunt gnesion, id est, ingenuã germanamq. ac montanam, quam Homerus nigram & venatricem appellat. Vnde uel contumeliæ caussa dicebatur, εἰς κυνόσαργες, velut in spurium, vel imprecando, quasi dicas, in malam crucem. Postea consentaneum est hoc quoq. loco garrire cœpisse philosophos & sophistas. Nam Suidas testatur tria fuisse gymnasia, Lyceum, Cynosarges, & Academiam. Meminit huius rei & Plutarchus in Temistoclis vita quẽ aiũt fuisse nothum. Erat autem extra portas Atheniensiũ Herculis gymnasium, quo spurij adolescentes sese cõferebant exercitij gratia, quod & ipse deus nothus ac matre mortali natus esset. Huc Temistocles adhuc adolescens arte pelliciebat & ingenuos aliquot adolescentes, quo paullatim tolleret nothorum & legitimorum discrimen.

Cythnicæ calamitates.

Κυθνώδεις συμφοραὶ, id est, Cythnicæ calamitates. Zenodotus Aristotelem auctorem citat, Cythnios vsqueadeo diuexatos afflictosq. fuisse ab Amphitryone, vt in prouerbiũ abierint, κυθνώδεις συμφοραί, pro maximis cladibus, & immensis calamitatibus. Est autem Cythnus ex insulis Cycladibus vna, contra Dryopidem sita, teste Stephano.

Cythonymi probrum.

Κυθωνύμου ἄγος, id est, Cythonymi dedecus. In hominem dicebatur vehementer infamem, fœdiq. nominis, cuiusq. nomen iure supprimi debeat: vel ob malefacta, vel ob calamitates. Vnde & Græca vox a celando nomine dicta. Et hodie dictitant vulgo, tegendam ollam, quoties innuunt fœdius esse facinus, quam vt auctoris facienda sit mentio. Auctor Zenodotus.

Cyziceni stateres.

Κυζικηνοὶ στατῆρες, id est, Cyziceni stateres. De re scite sculpta. Hoc enim subindicant πάρασημα. Nam bi nummi olim celebres erant, quod eleganter sculpti viderentur. Repræsentabant altera parte Cybelen deorum matrem, facie muliebri, altera leonis imaginem at ma gis videtur fore locus prouerbio, cum hominem significamus inæqualem, ac sui dissimilem: aut qui longe aliud agat quam præ se ferat. Quemadmodum nummi Cyziceni ex vno latere Cybele ostendebant effeminatam, ex altero leonem. Stater is valebat 28. drachmas Atticas, vnde & de re magni precij videtur posse dici. Cyzicus autem erat ciuitas Propontidis. Quidam eiusdem nominis vrbem ponunt in Sicilia. prouerbij præter alios meminit Suidas.

Cyrnia terra.

Κυρνία γῆ, id est, Cyrnia tellus, dicebatur regio latrociniis infamis, cuiusmodi ferunt olim fuisse Cyrnum. Est autem Cyrnus insula quædam ad boream opposita Iapygiæ mellificio nobilis, auctore Stephano, verum ob latrocinia fuit inaccessa nauigantibus. Plinius autumat hanc esse Corsicam, In Ligustico, inquit, mari est Corsica, quam Græci Cyrnon appellauere. Gens hæc & hodie male audit. Prouerbium non inepte detorquebitur in hominem alieni rapacem ac violentum. In collectaneis Zenobij per Aldũ editis reperitur, κυρνία ἄτη, id est, Cyrnia noxa.

Cinyræ opes.

Κινύρου πλοῦτος, id est, Cinyræ opes. De immensis diuitiis dicebatur. Simillimum illi, Midæ opes, Nam huius regionem opulentissimam fuisse, Naso satis indicat Metamorphoseos libro decimo.

> Gratulor huic terræ, quod abest regionibus illis,
> Quæ tantum genuere nefas, sit diues Amomo,
> Cinnamaq., costumq. suam, sudataq. ligno
> Thura ferat, floresq. alios Panchaica tellus,
> Dum ferat & myrrham.

Pindarus in Nemeis meminit Cinyræ prædiuitis, σὺν θεῷ γάρ τοι φυτευθεὶς ὄλβος ἀνθρώποισι παρμονώτερος, ὅσπερ καὶ κινύραν ἔβρισε πλούτῳ ποντίᾳ ἔν ποτε κύπρῳ, id est, Deo fauente, felicitas hominibus stabilior, quæ sane et Cinyram opibus cumulauit olim in marina Cypro. Prouerbij meminit & Plato lib. De legibus secundo, Ἐὰν δ᾽ ἄρα πλουτῇ μὲν κινύρου καὶ μίδα μᾶλλον, ᾖ δὲ ἄδικος, ἄθλιός τε ἐστὶν καὶ ἀνιαρῶς ζῇ, id est, Quod si ditior quidẽ fuerit quam Cinyra aut Mida, sit autem iniustus, & miser est, & moleste viuit. Suida in dictione καταγηράσαις refert hunc ad modum, καταγηράσαις τιθωνοῦ βαθύτερον, καὶ τὰ κινύρου πλουσιώτερον, καὶ σαρδαναπάλου τρυφηλότερον, ὅπως τὸ τῆς παροιμίας ἐπὶ σοι πληρωθῇ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες, id est, Consenescas Tithono profundius, Cinyraditius, Sardanapalo deliciosius, vt in te compleatur prouerbium, Bis pueri senes.

Minus de istis laboro quam de ranis palustribus.

Μέλει μοι τῶν τοιούτων ἧττον ἢ τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων, id est, Nihilo maior mihi rerum istarum cura, quam ranarum in limo versantium. Prouerbialis hyperbole qua significamus nihil omnino ad nos pertinere negotium. Recte dicetur & in obtrectatores, quorum oblocutiones dicemus nos fortiter contemnere. Siquidem ranæ tametsi assidue obganniant, oblatrentq. prætereuntibus, & odiosam illam cantionem iterent sine fine, βρεκεκὲξ κοὰξ κοάξ, tamen nemo commouetur.

Cucurbita sanior.

Κολοκύντης ὑγιέστερος, id est, Cucurbita salubrior. Suidas & Zenodo-

& Zenodotus pro adagio referunt. Athenæus libro 3. citat hunc versiculum ex Epicharmo,

Τγιέστερον τ' ἄν ἔτι κολοκύντας πολύ. id est,

Eratq. longe sanius cucurbita.

Versus Græcus constabit si legas ἔτι ἦν. Nam ut nos adduximus, habetur in Athenæo edito per Aldum. Unde sit natum, non indicat. Proinde diuinandum id inde ductum, vel quod cucurbita non facile læditur aeris vitio, propter crustum quo tegitur, id quod ea variis remediis efficax esse perhibetur, quemadmodum indicat Dioscorides libro 2. Item Plinius lib. 20. cap. 3. Nec una tantum species ad remedia ualet, & satiua quam Græci κολοκυνθίω appellant: valet inanis intus sylvestris, quam Græci somphon, ut ait Plinius, dicunt. valet & satiua minor κολοκυνθίς quasi dicas cucurbitulam. Nobis videtur non absurde ductum hinc prouerbium, quod cucurbita undiq. turgeat integra, nec rimis hians, nec uermiculis obnoxia. Est autē integritas & obesitas corporis sanitatis argumentum. Cognatum illi quod alias recensuimus, κρότωνος ὑγιέστερος, id est, Crotone salubrior.

Cum deo quisq. & gaudet & flet.

Σὺν τῷ θεῷ πᾶς καὶ γελᾷ κ' ὀδύρεται. id est,

Deo volente, quisq. ridet atque flet.

Admonet adagium rerum humanarum celerem esse commutationem, neque in nobis situm, ut res perpetuo secundæ sint, verum utcunq. fortunæ libitu fuerit, ita vel secundis rebus attollimur, vel aduersis affligimur. Extat hic versiculus apud Sophoclem in Aiace flagellifero. Idem sibi vult illud Euripideum ex Iphigenia Aulidensi,

Οὐκ ἐπὶ πᾶσί σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον Ἀτρεύς.
Δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι,
Θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
Τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν' ἔσται. id est,

Non te seuit ad omnia læta
Agamemnon Atreus.
Gaudere atque dolere necesse est.
Mortalis enim es. Sin tu nolis,
Tamen eueniet, sic diis placitum.

Cum deo sit Græcis, quod sit fauente numine. Contra, sine deo, quod absque deorum fauore. Pindarus in Pythiis hymno quinto, οὐ θεῶν ἄτερ, id est, Non sine diis. Idem eiusdem operis hymno nono,

Ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις ὁδοί τε βραχεῖαι. id est,

Velox actio iam diis accelerantibus breuesq. via.

Rursus hymno decimo,

Θεῶν τελεσάντων,
Οὐδὲν ποτε φαίνεται ἔμμεν ἄπιστον. id est,

Cū dij peregerint, nihil videtur esse incredibile.

Et Vergilius,

Haud equidem, sine mente reor, sine numine diuū.

Ita quod præter spem ultro obtingit, diuinitus fieri dicitur. Aristoph. in Equitibus,

Ἀλλ' ἰδὲ ἱ προσέρχεται
Ὥσπερ κατὰ θεὸν εἰς ἀγοράν. id est,

Sed ipse in concionem prodit huc
Tamquam deo volente.

M. TVLLIVS in Verrem actione quinta, Qui Metello diuinitus hoc venit in mentem? Et Horatius libro 3. Oda 4. Non sine diis animosus infans. Et σὺν ταῖς μούσαις, id est, musis fauentibus, σὺν τοῖς θεοῖς, id est, diis bene iuuantibus. Festiuum est quod de Stratonico refert Athenæus libro 8. Is cum esset parum insignis citharœdus, haberetq. in ludo suo nouem Musarum imagines, & Apollinis vnā, discipulos duos, rogatus a quopiam quot haberet discipulos, σὺν θεοῖς, inquit, δώδεκα, ludens amphibologia. σὺν θεοῖς. accipi potest, annumeratis diis fauentibus. Porro veteres præcipuum numen tribuebāt fortunæ, cui tribuitur quidquid feliciter aut secus euenit: de qua Demosthenes in oratione ad Philippi epistolam, μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ παρὰ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, id est, Magnum enim momentum, immo verius totū est ipsa fortuna ad omnes hominum actiones. Item Aeschines in Apologia, πάντα ταῖς περιστάσεσιν. ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία, id est, in fortuna manu sunt omnia.

Cum Coryco luctari.

Πρὸς κώρυκον γυμνάζεσθαι, id est, Aduersus Corycum luctari dicebatur, qui sumeret inanem operam. Opinamur Corycum palestriten fuisse quempiam inuictum. Nisi malumus Corycum esse manticam coriaceam, ut adagium adfine sit illi, Vtrem vellis. Verum hoc sensu Hesychius scribit per ω et υ. Suidas scribit per ο & ι. Porro talis pugnata est Apuleio in Thessalia.

Curetum os.

Κουρήτων στόμα, id est, Curetum os. Dici solitum, si quando quis numine afflatus loqui videretur, propterea quod Curetes Cybeles comites furore quodam sacro perciti, diuinare viderentur. Refertur a Zenodoto. Meminit & Hesychius.

Melius nobis est quam heri.

PROVERBIALEM habere figuram videtur illud Aristophanis in Pluto,

Ὦ Βλεψίδημ' ἄμεινον ἢ χθὲς πράττομεν. id est,

O Blepsideme melius atque heri mihi est.

Cum significamus fortunam in melius cōmutatam. Itē illud Theocriticum, quod alio citauimus loco,

Τάχ' αὔριον ἔσσετ' ἄμεινον. id est,

Melius eras forsan habebit.

Nam heri & cras, pro præterito futuroq. tempore posita sunt.

Cretenses sacrum.

Οἱ κρῆτες τὴν θυσίαν, id est, Cretenses sacrum, subaudi faciunt, aut simile quidpiam. Adagium Zenodotus ad huiusmodi refert fabulam. Tempestate iactatus Agamemnon, delatus est in Cretam, ingressusq. Polyrrhenen (nam id est Cretæ insulæ oppidum, ab ouium copia sic appellatum, auctore Stephano) rem diuinam fecit. Interea vero captiui conscensis nauibus aufugerunt. Quæ res cum illi renunciaretur, fertur dimidiatum & imperfectum sacrificium, & iam incensam uictimam reliquisse, curriculoq. ad maris litus properasse, perturbatum maiorem in modum, animoq. consternatum. Ibi vix vnam reperisse nauem reliquā qua deuectus est, multum imprecatus malorum eius insulæ cultoribus. Vnde si qua res per tumultum, ac turbulente fieret, κρητικὴν θυσίαν, id est, Cretense sacrum vocabant.

vocabant. Nobis videtur quadraturum, vbi quis non fruitur his quæ parauit. Quemadmodum vsu venit Agamemnoni, cuius victimas deuorauere Cretenses.

Simul & misertum est, & interiit gratia.

Ἅμ᾽ ᾤκτισται καὶ τέθνηκεν ἡ χάρις. *id est,*

Simul & misertum est interiitq. gratia.

Senarius prouerbialis apud Zenodotum, dici solitus in ingratum, qui simul atque leuatus est malis, desinit meminisse beneficiorum eius, cuius opera restitutus est: iuxta illud, Si dolet, meminit: si placet obliuiscitur: cũ contra admoneat prouerbium,

Χάριν λαβὼν μέμνησο, δοὺς ἐπιλάθου. *id est,*

Memineris accepti, dati obliuiscere.

Idem docet in Moralibus Seneca,

Beneficij accepti meminisse oportere, dati obliuisci. At nunc ita est ingenium vulgi, vt fragilis sit beneficiorum memoria, iniuriarum tenax. Et iuxta Plautũ, Si quid iuues, pluma leuior gratia: si quid offendas, plumbeas iras gerunt. Celebrantur in eandem sententiam hi quoque versus,

Ἀεὶ δ᾽ ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φύσει. *id est,*

Seruatus vsque ingratus est, & immemor. Et,

Μετὰ τὴν δόσιν τάχιστα γηράσκει χάρις. *id est,*

Post munus ilico consenescit gratia.

Morsus aspidis.

Δῆγμα ἀσπίδος, *id est, Morsus aspidis. De malo immedicabili, aut de lingua vehementer virulenta. Refertur adagium ab Apostolio Byzantio, non admodum memorabili auctore, nisi nos meliorum inopia cõpelleret. Quanquam hũc nec Politianus grauatus est quodam in loco citare testem. Circumfertur Græcus uersiculus, adagio concinens,*

Ἰὸς πέφυκεν ἀσπίδος κακὴ γυνή. *id est,*

Telum aspidis profecto mulier improba.

Aelianus primo De naturis animalium libro, tradit aduersus viperarum, omniumq. serpentium morsus remedium inueniri, aspide vna excepta, præcipue si de rana gustarit, vt ait libro proximo. Solius huius ictũ omni cura potentiorem esse. Nec ab vllo vinci, præterquam a muliere, quæ vel aspectu contactuq. solo necet, quorum alterum cum regulo, alterum cum aconito commune. Nicander item in Theriacis,

Ἀσπίδα φοινήεσσαν ἀμυδρὴ πάντων ὀϊζὺς ἀλθεῖν. *id est,*

Aspida crudelem, cuius super omnia morsus

Immedicabilis est.

Plinius prodidit, aspidem numquam vagari sine compare, quod si contigerit alteram interimi, protinus alteram persequitur percussorem, in mediis quoque fori turbis agnitum. Addunt quidam ab hoc ictum serpẽte intra quattuor horas emori. Nihil autem vetat, quo minus trahatur adagium ad hostem clancularium, & tanto pestilentiorem, quod clãculum citraq. dolorem infundat venenum hæc serpens, neque post morsum appareat vulnus in corpore: tantum somnus letalis obrepit, quemadmodum describit Nicander, atque hinc existimant quidam morsum illius ἀμυδρὸν ab eodem poeta vocari.

Arbore deiecta quiuis ligna colligit.

Δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. *id est,*

Ruente quiuis ligna colligit arbore.

Meminit huius prouerbij Theocriti Scholiastes, sed pro πεσούσης scriptum est πεσόντος, vnde docet, Si quem fortuna præcipitem dederit, in hunc passim omnes incurrunt, & quisque quod potest diripit. Iam enim sibi putant impune fore. Exemplum huius adagionis est apud Iuuenalem de Seiano.

Nihil est ab omni parte beatum.

QVOD scripsit in Odis Horatius,

Nihil est ab omni

Parte beatum,

Prouerbialem habet sententiam, quam Græci sic efferunt,

Οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ᾽ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *id est,*

Felix per omnia nullus est mortalium.

Hunc senarium citat Aristoteles lib. Rhet. 2. inter exẽpla sententiarum. Est aliquoties & apud Theognidẽ. Clearchus apud Athenæum adducit hunc versum,

Ἀμώμητος δ᾽ οὐδεὶς ἐν πᾶσι βροτοῖς. *id est,*

Nil vsquam est hominum carpere quod nequeas.

Menander apud Plutarchum, περὶ εὐθυμίας

Ἄρ᾽ ἐστὶ συγγενές τι λύπη καὶ βίος. *id est,*

Num quæpiam intercedit his cognatio,

Vitæ ac dolori.

Ad hanc sententiam pertinet quod alibi diximus, omnibus galeritis innasci cristam. Theseus priusquam veniret in Atticam, instituit sacra quædam, quæ ludis ac lætitia peragerentur, quædam contra, quæ mœrore luctuque. Ceterũ cum adpulisset in Atticam, quoniam multos reperit squalidos ac mœstos ob mortem regis Aegei, qui desperato filij reditu præ dolore semet e saxo præcipitem dedit: multos contra lætitia gestientes ob filij reditum, institutum est, vt in ὀσχοφορίοις, (id est, nomen festo a gestandis ramis) non nuntius ipse, sed caduceum coronaretur, deinde qui sacris interfuerunt emitterent has voces, ἐλελεῦ ἰοὺ ἰού, id est, eia, heu, quarum prior gratulationis est, & in bellicis pæanibus cani solet, quod liquet ex Aristophanis Pace, vbi crebro repetuntur illa, ἰὴ παιὼν ἰή, ἰού altera luctus est. Vnde & ἄχος dictus Græcis & ἄλγος. Hac videlicet est imago vitæ mortalium. Historia refertur a Plutarcho in vita Thesei. Pindarus in Isthmiis hymno 3. ad tempus torquet sententiam, αἰὼν δὲ κυλινδομέναις ἁμέραις ἄλλοτ᾽ ἄλλ᾽ ἐξάλλαξεν, ἄτρωτοί γε μὰν παῖδες θεῶν id est, Seculum autem voluendis diebus, nunc huc, nũc illuc sese flectit. Ceterum dij extra telorum iactũ sunt. Nam interpres admonet hic παῖδες θεῶν esse dictum pro θεοί. Simile quiddam habet in Pythiis hymno 7. φαντὶ γε μὰν οὕτω κεν ἀνδρὶ παρμονίμαν θάλλοισαν εὐδαιμονίαν, τὰ καὶ τὰ φέρεσθαι, id est, Aiunt sane sic viro stabilem florere felicitatem, si hæc et hæc ferat, hoc est, si ferat tũ prospera, tum aduersa. Perpetua felicitas minitatur subitum exitium: quod temperatum est, solet esse diuturnius. Interpres in hanc sententiam adduxit versum Homericum,

Τῇ τοι μὲν ἐσθλῶν ἐξίδοτε, ἐβίωσε κακῶν τι καλόν, &c.

Vnicę

Vnice amãs dederat cui mnsa bonumq. malumque. Extat alit hoc carmen Odyssea θ. De Demodoco. Rursum Pindarus hymno 5. πόνων δ' οὔτις ἀπόκληρός ἐστιν, οὔτ' ἔσεται, id est, Laborum autem exors nullus est nec erit. Ac mox τὰ καὶ τὰ νέμων, id est, hæc sortiens, vide licet bona cum malis. Interpres adducit & alium Pindari locum, qui est in Pythiis hymno 3. ἓν παρ' ἐσλὸν πήματα σύνδυο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι, id est, Ad vnum bonum duo simul mala partiuntur mortalibus immortales. Adducit & illud Homericum, quod alibi retulimus ex Odyssea ω.

Δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει, id est,
Dolia namq. Iouis duo sunt in limine posta.

Huc pertinent & illa de quibus nobis alias dictũ est, vbi mel, ibi fel: ubi vber, ibi tuber, & huius generis alia. Nec alienum arbitramur ab hac sententia, quod prisci Romani duas diuas colnerunt, Angeroniam atque Volupiam, alteram ab angoribus dictam, alteram a voluptate, & Angeroniæ quidem pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt, significantes dolores ac voluptates in vita hominum inuicẽ mixtas esse. Addunt Angeroniæ simulacrum in ara Volupia fuisse collocatum, quod dolor comes sit voluptati, & voluptas dolori, hac figura, vt os habeat obligatum atq. signatum, hoc ænigmate significantes, eos qui dolores & anxietates animi dissimulant, patientiæ beneficio ad maximam peruenire voluptatem. Huiusmodi ferme Macrobius libro in Somnium Scipionis primo. Desinam si Aeschyli versum adscripsero, quem Iulius Pollux libro sexto capite 11. testatur extare apud Aristophanem:

Ὀξυγλυκείας τ' αὖ κατεσθίει ῥοιᾶς. id est,
Et dulciter acre temperabis punicum.

Huius enim pomi grana gratam quandam habent acrimoniam. Ad eundem modum temperata est vita mortalium.

Felicium multi cognati.

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id est,
Cognatus vnus quilibet felicium.

Id hodieq. vulgo dicunt, locupletum plurimos esse cognatos. Huc adlusit Terentius in Phormione; At si talentum rem reliquisset decem, primus esses, memoriter progeniem vestram vsque ab auo atque atauo proferens. Pindarus in nemeis hymno 10. sic extulit. γνώμων. Οἴχεται τιμὰ, φίλων τατωμένῳ φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν, id est, Perit honos, viro priuato amicis, pauci autem mortales in rebus asperis fidi. Plato in epigrammate.

... ὁ μῦθος ἐγνώς
Τοῦτ' ἔπος, ὡς οὐδεὶς οὐδὲν ἔχοντι φίλος. id est,
An tandem expertus nosti verbum vetus illud,
Quod qui nil habet, huic nullus amicus adest.

Amantium iræ.

Τῶν φιλούντων ὀργαί, id est, Amantium iræ. Vbi qui non ex animo indignantur inuicem, aut de iracundia neutiquã duratura. Terentius in Andria, Amantium iræ, amoris redintegratio est. Et iuxta Græcam sententiam,

ὀργὴ φιλούντων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. id est,
Pusillo amantium durat ira tempore.

Atque huiusmodi dissidiola quæ non nunquam incidunt inter amicos, modo absit amaritudo, quasi renouant amicitiam excusso diuturnæ consuetudinis tædio. Quod eleganter indicat & Mimus ille Publianus,

Discordia fit carior concordia.

Primum recte valere, proxima forma, tertio loco diuitiæ.

PLATO libro de legibus secundo, λέγεται γὰρ, ὡς ἄριστον ὑγιαίνειν, δεύτερον δὲ καλόν, τρίτον δὲ πλουτεῖν, i. Aiunt enim optimum, ac potissimum esse bonam valetudinẽ, proximum formam, tertium diuitias. Meminit huius adagii aliis quoque locis. Stobeus citat hæc ex Sclerio quodam, ὑγιαίνειν μὲν ἄριστον ἀνδρὶ θνατῷ, δεύτερον δὲ φυὰν καλὸν γενέσθαι, τρίτον δὲ πλουτεῖν ἀδόλως, τέταρτον δὲ ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων, id est, Bona valetudine esse optimum est homini mortali. Proximum specie honesta præditum esse. Tertium opes habere citra fraudem. Quartum ætate vigere cum amicis. Plato autem libro De legibus primo effert ad hunc modum, ἡγεῖται μὲν ὑγίεια, κάλλος δὲ δεύτερον, τὸ δὲ τρίτον ἰσχύς, τέταρτον δὲ πλοῦτος, οὐ τυφλὸς ἀλλ' ὀξὺ βλέπων, id est, Primum locum obtinet bona valetudo, secundum forma, tertiũ robur, quartum opes, haud cæcæ, sed acutum cernẽtes. Hic ordo votorum olim popularibus etiam cantilenis celebrabatur, teste Platone in Gorgia. Fertur inter Græcas sententias huiusmodi senarius:

Οὐκ ἔστ' ὑγιαίνειν κρεῖττον οὐδὲν ἐν βίῳ. id est,
Quam bene valere, melius in vita nihil.
Item alter huic, similis,
ὑγιαίνειν καὶ νοεῖν ἐσθλὰ τῷ βίῳ δύο. id est,
Recte valere & sapere, duo vitæ bona.
Quo spectat etiam illud Iunenalis,
Vt sit mens sana in corpore sano.
Et Horatius.
Valeat possessor oportet.

Aristo Sicyonius pæana scripsit in laudem sanitatis, vt refert Athenæus libro 15.

ὑγίεια πρεσβίστα μακάρων
μετὰ σεῦ ναίοιμι τὸ λειπόμενον βιοτᾶς,
σὺ δέ μοι πρόφρων σύνοικος εἴης. id est,

Sanitas antiquissima dearum, Tecum viuam quod reliquum est vitæ, Tu vero mihi propitia cõuictrix esto. Ac mox, μετὰ σεῖο μάκαιρα ὑγίεια, τέθαλε πάντα, καὶ λάμπει χαρίτων ἔαρ, σέθεν δὲ χωρὶς οὔτις εὐδαίμων, id est, Tecum diua sanitas florent omnia, ac renidet gratiarum ver. Absque te vero nemo felix. Aristoteles libro Rhetoricorum secundo, exemplum sententiæ, quæ non egeat epilogo, hoc est addita ratione, quod sic omnibus persuasum sit, refert, Ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ, id est, homini bene valere optimum est, vt mihi quidem videtur. Videtur esse senarius, sed corruptus; Aristoteles Moralium ad Eudemiũ lib. 1. narrat aliquem in vestibulo templi, quod est in Delo Apollinis, hanc scripsisse sententiam, Eidem non adesse omnia, bonitatem, honestatem, ac iucunditatem: ac quod iustissimum esset, fecisse honestissimum, optimum autem bene valere, omnium vero iucundissimum, potiri quod quis amat. Philosophus vero felicitatem cum sit optima & pulcherrima, tamen eandem indicat esse iucundissimã. Hæc enim diuidit vulgus, cũ re vera sint

 coniun-

coniunctissima. Locus erit prouerbio, quoties significabimus aliud alio prius esse, & iis quæ potiora sunt, maiorem curam deberi.

Fœnum esse. Ambrosia alendus.

FOENVM esse, & Ambrosia alendus. Vtrumq. prouerbiali figura dixit M. Tullius. alterum in indoctos ac brutos homines, alterum in egregios, vt intelligas illos pecudibus, hos diis æquandos. Nam fœno victitant boues. Ambrosia cibus est apud Homerũ, deorũ ἀθανασίαν. Cicero lib. de Oratore 2. Sic ego, Crasso audiente, primum loquar de facetiis, & docebo sus, vti aiunt, oratorem eum, quem cum Catulus nuper audisset, fœnum alios aiebat esse oportere. Rursum idem eodem libro: Iocabatur, inquit, Catulus, præsertim cum ita dicat ipse, vt ambrosia alendus esse videatur. Horatius, prælautas opiparasq. cenas, deum cenas vocat,

O noctes cenæq. deum:

Nectar & Ambrosiam indicans. Nam hæc illis tantum a poetis tribuuntur, si quãdo domi cibum capiũt: alioqui si contingat aliquo ad optimam victimam inuitari, nidore carnium magis delectantur.

Spes alunt exules.

Αἱ ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, id est, Spes pascunt exules. Vbi quis excussus a pristina fortuna semper id agit vt restituatur. Ab humano sumptum ingenio, quo fieri videmus, vt nullus ita sit exul, quin & velit, & speret futurum, vt aliquando postliminio redeat in patriam. Eodem animo se fuisse testatur Ouidius apud Tomitanos exulans. Ne Iudæos quidem hodie spes destituit. Euripides prouerbialem sententiam fuisse significat. Citatur autem a Plutarcho, libello quem De exilio cõscripsit,

Αἱ δ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας, ὡς λόγος,
Καλοῖς βλέπουσι γ' ὄμμασιν, μέλλουσι δέ. id est,
Spes exules alunt, vt habet adagium,
Oculisq. spectant blandulis, cessant tamen.

Ἱππομανεῖν.

Ἱππομανεῖν, dicebantur prouerbiali conuitio feminæ virosæ ac libidine præter modum prurientes. Aristoteles libro De animalibus 6. αἱ μὲν ἂν αἱ ἵπποι θήλειαι ἱππομανοῦσιν. ὅθεν καὶ τὴν βλασφημίαν τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐπιφέρουσιν, ἀπὸ μόνου τῶν ζῴων τὴν ἐπὶ τὸ ἀκολαστεῖν περὶ τὸ ἀφροδισιάζειν, id est, Igitur equæ furiunt in equos. Vnde ab vno animante ductum est vocabulum, quod in mulieres conuitio dicitur, circa Venerem intẽperantes.

Ouium mores.

Προβάτων ἦθος, id est, Ouium mores. In stupidos ac stolidos iaci solitum Aristoph. in Pluto,

ἀλλὰ προβατίου βίον λέγεις. id est,
Mihi immo vitam prædicas ouiculæ.

Aristoteles libro De natura animalium nono, quamobrem ita prouerbio dici consueuerit, indicat: διαφέρουσι κατά τε δειλίαν καὶ πραότητα, καὶ ἀνδρείαν καὶ ἡμερότητα, καὶ νοῦν τε καὶ ἄνοιαν. τό τε γὰρ τῶν προβάτων ἦθος, ὥσπερ λέγεται, εὔηθες καὶ ἀνόητον. κάκιστον γὰρ τῶν τετραπόδων ἐστί. ἕρπει εἰς τὰς ἐρημίας πρὸς οὐδέν. καὶ πολλάκις χειμῶνος ὄντος ἐξέρχεται θύραζε, καὶ ὅταν ὑπὸ τοῦ ὑετοῦ καταληφθῶσιν, ἂν μὴ κινήσῃ ὁ ποιμήν, οὐκ ἐθέλουσιν ἀπιέναι, ἀλλ' ἀπόλλυνται καταλειπόμενα, ἐὰν μὴ ἄρρενας κομίσωσιν οἱ ποιμένες, τότε δ' ἐπακολουθοῦσιν, id est, Differunt autem & timiditate mansuetudineq. & ferocia placiditateq. intelligentia ac stoliditate. Nam & ouium ingenium quemadmodum aiunt, simplex ac stultum. Siquidem est omnium quadrupedum inertissimum. Prorepit in deserta, nulla de caussa, ac sæpenumero hybernis mensibus foras e septis digreditur. Cumq. a nubibus occupatum fuerit, ni pastor compulerit, discedere non vult, sed relictum cessansq. perit, nisi pastores mares adduxerint. Nam ita demum consequuntur. Proinde Aristophanes taxans vecordiam populi Atheniensis, oues illos vocat in Vespis,

Ἐκκλησιάζων προβάτων συγκαθήμενος. id est,
In concione pecus ouillum considet.

Nec hoc prætereundum loco, quod Diogenes Cynicus opulentum quendam, ceterum indoctum, πρόβατον χρυσόμαλλον, id est, Ouem aureo vellere dixit. Et Plautus in Bacchidibus, Quis has huc oues adegit? in senes stultos. Huc respiciens Origenes enarrans Leuiticũ, ouis immolationem interpretatur affectuum stultorum & irrationabilium correctionem.

Muris interitus.

Κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id est, Iuxta muris interitum. Aelianus lib. De naturis animaliũ 12. cap. 10. tradit murẽ minime viuacem esse, sed sua sponte defluentibus intestinis ocyus emori, atque hinc natum prouerbium, κατὰ μυὸς ὄλεθρον, id est, Iuxta muris interitum. Addit hoc vsum Menandrum in Ithade. Quadrare videtur in homines imbecilla valetudine, aut in μινυθαδίους, id est, Breuis æui, quos μινυνθαδίους appellat Homerus. Aut in eos qui paullatim extabescunt. Verisimile est enim, mures sic emori quemadmodum nascuntur in Aegypto: vt aliqua pars sit viuus mus, altera nihil nisi limus.

Ante lentem augere ollam.

Πρὸ τῆς φακῆς αὔξειν τὴν λοπάδα, id est, Ante lentem augere ollam. Prouerbiali figura dictum, pro eo quod est, spes ingentes in animo concipere priusquam res ipsa teneatur. Aut polliceri quod ipse non dum habeat, aut præpropere sibi placere, quasi iam possideat ea quæ procul etiam dum absunt vt teneantur. Veluti si quis vitæ strepitum augeat spe magistratus, quem incertum est an sit impetraturus. Citatur adagium ex Cratete apud Athenæum, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς, id est, Ne ante lenticulã augens ollam, aut patinam, in seditionem nos mittas. Citatur & a Plutarcho commentario De præceptis bonæ valetudinis, eiusdem Cratetis nomine, his quidẽ verbis, ὁ μὲν οὖν Κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρῄνει, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς. Αὑτῷ δέ τις ἕκαστος παρακελευέσθω, μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξειν ἀεί, μηδὲ πάντως ὑπερβαίνειν τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν, ἐπὶ τὸ θρῖον καὶ τὸν ἰχθῦν, εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα καὶ ταραχὰς ἐμβάλλοντα καὶ διαρροίας. i. Crates igitur cũ existimaret in ciuitatibus seditiões ac tyrãnides potissimũ e deliciis ac luxu nasci, per iocũ admonuit, ne pro lẽticula sẽper augẽs patinam,

num, in seditionem nos coniicias. Sed seipsum adhortetur quisque, ne semper præ lente augens patinam, neue modis omnibus, præterito nasturtio & olea, ad sarcimen & piscem desciscens, ex repletione corpori seditionem concitet, ac tumultum & diarrhœas. Crates eo detorsit dictum, vt apparet, poetæ cuiuspiam, vt pertineat ad homines impendio sumptuosos. Adlusit autē ad morem plebis, quæ solita sit excitare seditiones, si conspiciat optimates sibi præponi. Nā lopade adponebantur cibi lautiores, id quod licet colligere ex Luciani Saturnalibus. Lens legumen est vilissimum ac plebeiū.

Pudebat recusare, & non audebant suscipere.

M. TVLLIVS *in Epistolis ad Atticum versum hunc Homericum, ceu prouerbialem non semel vsurpauit,*

Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. *id est,*
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Quo licebit vti, quoties incidit eiusmodi negotium, vt aliud suadeat honestas, aliud vtilitas: & decorosum sit non suscipere prouinciam, rursum periculosum suscipere. Potest accommodari etiam ad illos, qui rogati neque negare audent ob pudorem, neque præstare tamen volunt quod rogantur, ob diuersum animi vitium. Est autem hic versus apud Homerum Iliados H. Vbi Hector quemlibet e Græcorum ducibus ad singulare certamen prouocat, & reliquis omnibus cunctantibus surgit Menelaus,

Ὣς ἔφαθ', οἱ δ' ἄρα πάντες ἀκὴν ἐγένοντο σιωπῇ,
Αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. *id est,*
Sic ait, interea tenuere silentia cuncti,
Detrectare pudor, formido subire vetabat.

Sphæram inter sese reddere.

PLVTARCHVS *in libello De cognoscendo profectu,* μάλιστα δὲ εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται, καὶ πεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἐπιδέχεσθαι πρὸς ἀλλήλους, τῷ λακτίζειν καὶ καταβάλλειν μᾶλλον, ἢ τῷ μαθεῖν καὶ διδάξαι χαίροντες, *i. Maxime si quæstionū ambitio contētioq. remittitur, sicq. desinimus argumēta, ceu lora sphærasq. sic vicissim inter nos reddere, vt magis gaudeam⁹ ferire aut deiicere, quā discere aut docere. Est apud Plat. in Euthydemo,* ὁ δὲ Διονυσόδωρος ὥσπερ σφαῖραν ἐκδεξάμενος τὸν λόγον, πάλιν ἐστόχαζετο τοῦ μειρακίου, *id est, Dionysodorus tamquam sphærā exceptum sermonem rursus iaculabatur in adolescentem. Meminit de lusus genere Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 9. Seneca quod Græci de sphæra tradunt, ad pilæ lusum refert, ostendens eam commoditatem requiri inter dantem beneficium & accipientem, quæ est inter mittentem pilam & excipientem. Volo inquit, Chrysippi nostri vti similitudine de pilæ lusu, quam cadere non est dubium, aut mittentis studio aut accipientis. Tunc cursum suum seruat, vbi inter manus vtriusque apte ab vtroque & iactata & excepta versatur. Necesse est autem lusor bonus, aliter illam collusori longo, aliter breui mittat. Eadem beneficij ratio est, nisi vtrique personæ dantis & accipientis aptatur, nec ab hoc exibit, nec ad illum perueniet vt debet. Si cum exercitato & docto negotium est, audacius pilam mittemus: vtcumq. enim venit, manus illam expedita & agilis repercutiet. Si cum tyrone & indocto, non tam rigide nec tam excusse, sed languidius, & in ipsam dirigentis manum remisse occurremus. Idem faciendum est in beneficiis &c. In eodem libro aliquāto post, Sicut in lusu est aliquid, pilam scite ac diligenter excipere, sed non dicitur bonus lusor, nisi qui apte & expedite remisit quam acceperat. Non dissimilis est, quem hodie pila vocant, cuius meminit Horatius.*

Namq. pila lippis inimicum & ludere crudis.

Athenæus libro primo docet, sphæræ lusum olim dictum φαινίνδα ἀπὸ τῶ ἀφίεντος ἢ σφαιρίζοντος, *quæ verba quid sibi uelint, non satis intelligimus, magis arbitramur dictum,* ἀπὸ τῦ φαίνομαι, *quod sphæra missa emicet. Ibidem citatur carmen Antiphanes,*

Σφαῖραν λαβὼν
Τῷ μὲν διδοὺς ἔχαιρε, τὸν δ' ἔφυγ' ἅμα,
Τὸν δ' ἐξέκρουσε, τὸν δ' ἀνέστησεν πάλιν,
Κλαγκταῖσι φωναῖς. *id est,*
Sumpta pila
Gaudebat huic dedisse, at hunc fugit simul.
Excussit hunc, at erigebat alterum
Tubæ in modum sonante voce.

Quadrabit adagium in eos qui se vicissim dicteriis incessunt. Confine, sicut opinamur, illi Persiano,

Cadimus, inq. vicem præbemus crura sagittis.

Iuxta Senecæ sententiam, quadrabit etiam in eos qui sibi mutuo adsentantur & colludunt in disputatione,

Animo ægrotanti medicus est oratio.

CELEBRATVR *hic versus apud Græcos prouerbij vice, citaturq. a Plutarcho ad Apollonium:*

Ψυχῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. *id est*
Aegroto animo medicus est oratio.

Sumptum adparet ex Aeschyli Prometheo,

Οὐκοῦν Προμηθεῦ τοῦτο γινώσκεις, ὅτι
Ὀργῆς νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι. *id est,*
Non hoc quidem te præterit Promethee,
Morbo quod iræ medicus est oratio.

Et ira, iuxta Stoicos, nihil aliud est quā furor breuis. Huc adlusit Horatius in epistolis,

Sunt verba & voces, quibus hunc lenire dolorem
Possis, & magnam morbi depellere partem.

Ex opinione Stoicorum, cupiditates animi morbos appellat. His philosophia medetur pharmacis verborū, id est, monitis salubribus. Et apud Terentium arguit sese Menedemus, qui non vt decuit tractarit ægrotum animum adolescentis. Vt enim in corporum morbis pro ratione valetudinis, alia atq. alia adhibentur pharmaca, itidem in animi malis non eadem adhibenda est oratio. Sed interim blandius monendū interim acrius iurgandum, nonnumquam dissimulandum, & imprudenti pharmacon admonendum. Feruntur in eandem sententiam & hi senarij,

Λόγος γάρ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος, *id est,*
Dolori enim medetur vna oratio. *Et,*
Λόγῳ μ' ἔπεισας φαρμάκῳ σοφωτάτῳ. *id est,*
Sermone flexisti optimo me pharmaco. *Et,*
Ὁ λόγος ἰατρὸς τῶν κατὰ ψυχὴν παθῶν. *id est,*
Animo laboranti medicus oratio est.

Isocrates in oratione De pace, eleganter vsurpauit hāc sentētiā, ὑμᾶς δὲ χρὴ, πρῶτον μὲν τοῦτο γινώσκειν, ὅτι τῶν περὶ τὸ σῶμα νοσημάτων πολλαὶ θεραπεῖαι καὶ παν-

πολλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς εὕρηνται. ταῖς δὲ ψυχαῖς ταῖς νοσούσαις καὶ γεμούσαις πονηρῶν ἐπιθυμιῶν, οὐδέν ἐστιν ἄλλο φάρμακον, πλὴν λόγος ὁ τολμῶν τοὺς ἁμαρτανομένους ἐπιπλήττειν. ἔπειθ' ὅτι καταγέλαστόν ἐστι τὰς μὲν καύσεις καὶ τὰς τομὰς τῶν ἰατρῶν ὑπομένειν, ἵνα πλειόνων ἀλγηδόνων ἀπαλλαγῶμεν, τοὺς δὲ λόγους ἀποδοκιμάζειν πρὶν εἰδέναι σαφῶς, εἰ τοιαύτην ἔχουσι τὴν δύναμιν, ὥστ' ὠφελῆσαι τοὺς ἀκούοντας, id est, *Vos autem illud in primis scire oportet quod aduersus corporis morbos multa variaq. remedia a medicis reperta sunt, animis vero ægrotantibus, ac prauis cupiditatibus oppletis, non est aliud remedium quam oratio quæ n[…] vereatur errantes increpare. Deinde deridiculum esse cum medicorum ustulas ac sectiones perferamus, vt a grauioribus cruciatibus liberemur orationem reiicere priusquam liqueat an huiusmodi vim habeat, vt vtilitatem adferas audientibus. Verum vt amica, salubris, & in tempore adhibita oratio, remedium est efficax ac præsentaneum, ita sermo inimicus, aut pestilens, aut non in tempore dictus, letale venenum est.*

Si quid mali, in Pyrrham.

Εἴ τι κακόν, εἰς Πύῤῥαν. id est, *Si quid mali, in Pyrrham, subaudiendum recidat, aut abeat, aut eiusmodi quidpiam. Ad hunc modum malum, si quod timeretur, deprecabantur abominantes, & in hostium caput imprecantes. Vnde & illa figura Græcis pariter ac Latinis scriptoribus familiaris, hostibus nostris hoc eueniat. Ouidius:*

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.
Idem tertio De arte amandi,
Hostibus eueniat tam fœdi caussa pudoris.
Idem libro tertio Fastorum,
Eueniat nostris hostibus ille color.
Idem libro secundo Elegiarum,
Hostibus eueniat vacuo dormire cubili.
Hostibus eueniat vita seuera meis.
Idem libro tertio Elegiarum,
Eueniat nostris hostibus ille pudor.
Rursum Vergilius libro tertio, Georg.
Dij meliora piis, erroremq. hostibus illum.
Idem in 4 Aen. de Mezentio,
-Dij capiti illius generiq. reseruent.
Propertius:
-Hostibus eueniat lenta puella meis.
Et Horatius in Odis:
Hostium vxores, pueriq. cæcos
Sentiant motus orientis austri.

Et Terentius in Heautontimorumeno, in sene seipsum excruciante. An obsecro te, isthuc inimicis siet. Idē in Eunucho, Vtinam sic sint qui mihi male volunt. Originem prouerbij tradunt huiusmodi. Quondam Pyrrhaos, quotquot erant finitimi, graui odio persequebantur: vnde si quod malum aliquando videretur impendere, id abominantes, precabantur ut in Pyrrhaos auerteretur dicentes, εἰς τὴν Πυῤῥαίων. *id est, In Pyrrhæorum regionem. Est autem Pyrrha, Lesbi insulæ ciuitas, auctore Stephano. Est & altera inter Prienen & Miletum. Nescimus an librariis sit imputandum, quod Plutarchus in Conuiuio sapientum pro Pyrrhā refert Prienen. Verba Plutarchi sic habent,* καὶ ὁ Θαλῆς γελάσας, εἴ τι κακὸν ἔστιν, εἶπεν, εἰς Πριήνην. διαλύσει γὰρ ὁ Βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρῶτον. *id est, Ac Thales ridens, si quid, inquit, mali, rursus in Prienen. Soluet enim Bias, quemadmodum soluit prius. Nobis videtur loci nomen data opera mutatum, quod Bias esset Prienæus, ita ioco Pyrrha mutata est in Prienen.*

In tuum ipsius malum Lunam deduces.

Ἐπὶ σαυτῷ τὴν σελήνην καθέλκεις. id est, *Aduersus teipsum lunam detrahis. Maleficæ mulieres incantamētis quibusdam lunam in terram detrahere credebantur antiquitus. Vnde Vergilius,*

Carmina uel cælo possunt deducere lunam.
Et Horatius in Odis,
Per atque libros carminum valentium
Refixa cælo deuocare sydera.
Et rursum in Sermonibus,
-Lunamq. rubentem
Ne foret his testis, post magna latere sepulcra.
Item Iuuenalis,
Vna laboranti poterit succurrere lunæ.

Creditum est olim, huiusmodi sagas oculis ac pedibus priuari solere. Aglaonice quæpiam, cum per Astrologiæ cognitionem defectus præsciret, iactabat se lunam e cælo detracturam in terram. Atque eius iactantiæ pœnas dedit, de quo dicetur in prouerbio, Lunam detrahere. Prouerbium igitur hinc sumptum, dicebatur de iis qui suis ipsorum artibus sibi malum accerserent. Quod genus, si quis callidis rationibus effecisset, vt accerseretur aliquis, deinde eueniret, vt ab eo quem accersendum curasset, subuerteretur.

Coruus aquat.

Κόραξ ὑδρεύει. id est, *Coruus aquat. Dici solitum, vbi quis non citra negotium, citraq. ingenium consequeretur ea quæ cuperet. Aut vbi quis rem nouis ætatibus tentaret efficere. Ductum ab apologo de coruo cum sitiret, congestis lapillis aquam ex imo fundo in summam vasis oram euocante. Quod Plinius vt rem gestam memorat libro decimo capite 44. sed probabilius uidetur, vt adagium referatur ad eam fabulam, quam Fastorum libro secundo narrat Ouidius ad hunc modum.*

Forte Ioui Phœbus festum solenne parabat,
Non faciet longas fabula nostra moras.
I mea dixit auis, ne quid pia sacra moretur,
Et tenuem viuis fontibus adfer aquam,
Coruus inauratum pedibus cratera recuruis
Tollit, & aereum peruolat altus iter.
Stabat adhuc ficus duris densissima pomis,
Tentat eam rostro, non erat apta legi,
Immemor imperij sedisse sub arbore fertur,
Dum fierent tarda dulcia poma mora.
Iamq. satur, nigris longum capit unguibus hydrū.
Ad dominumq. redit, fictaq. verba refert.
Hic mihi caussa moræ. viuarum obsessor aquarum,
Hic tenuit fonteis, officiumq. meum.
Addis ait culpæ mendacia Phœbus, & audes
Fatidicum verbis fallere velle deum?
At tibi dum lactens hærebit in arbore ficus,
De nullo gelidæ fonte bibantur aquæ.

Meminit huius & Hyginius, et Aelianus De naturis animan-

animantiũ libro primo, Proinde prouerbium magis vi detur conuenire in eessatorem.

Conuenerat Attabas & Numenius.

Συνῆλθεν ἀττάβας τε καὶ νεμήνιος. id est, *Coniunctus est suo Attabas Numenio. Quidam legunt Attagas. Dici solitum quoties impro bus aggregatur cum improbo. Diogenianus tradit hos insigne par furum fuisse. Meminit huius Diogenes Laertius in vita Timonis Nicei. Nam hoc prouerbio notabat eos, qui putabant intellectu attestante sensi bus esse credendum, cum ipse nec rationi nec sensibus assentiendum putaret. Simillimum illi, quod alibi di ctum est, Cum Bitho Bacchius.*

Mali commatis.

Πονηροῦ κόμματος. id est, mali commatis, *dicebatur impro bus, contemptus & reiculus quispiam. Sumpta meta phora a reprobatis nomismatis. Aristoph. in Pluto:* Ἔοικέ μοι εἶναι τοῦ πονηροῦ κόμματος. id est, *Videtur esse non probati commatis. In sycophantam dictum, iam ad paupertatem famẽq. redactum, postea quam Plutus oculos receperat. Inter pres ostendit, comma genus esse vilissimi nomismatis. Sonat autem perinde quasi dicas, mala moneta. Rur sum in eadem fabula,* Γνώσῃ
Οὔ τἄρ' ἐκείνου τοῦ πονηροῦ κόμματος. id est,
Noueris
Illius esse hunc improbati commatis.
Apud eundem in Ranis, τῷ κακίστῳ κόμματι. *Idem in Concionatricibus,*
Κἀμοὶ κακὸν γάρ τοι τὸ κόμμ' ἐκεῖνο' γένετ', id est,
At istud hercule comma mihi fuit malum.
Reddit caussam, quod cum abisset in forum empturus farinas, iamq. peram suppleuisset, praeco clamauit, ne quis reciperet areos nummos, sed argento venderen tur omnia. Ad hanc formam pertinent etiam illa, seu prouerbiales metaphorae, κιβδηλεύειν, κιβδηλεία, & κιβδη-λεύειν, *pro eo quod est, imposturã facere,* & κιβδηλία, *pro impostura, quae voces reperiuntur cum alias fre quentius, tum Platonis libro De legibus* 11. *si quis for te certius desiderabit testimonium. Proinde qui mori bus sunt improbatis, eos* κιβδήλους *vocant, quasi dicas adulterina moneta. Appositius autem ad oris figu ram, morum & indolis indicem refertur. Siquidem quemadmodum nummus inspecta imagine dignoscitur illico, probatusne sit an adulterinus, itidem ex ipsa sta tim hominis forma deprehenditur ingenium, vel Euri pide teste, cuius haec sunt in Ione:*
Γενναῖο δ' αὖ σὺ· καὶ τὰ πολλὰ γ' εἰσορῶντ' πέρι,
Τὸ σχῆμ' τις σὺ τίς ποτ' εἶ, γινώσκεται. id est,
Plerumq. species ipsa, simul aspexeris
Hominem arguit, generosus is sit, an secus.

Beneuolus trucidator.

Εὔνους σφάκτης. id est, Beneuolus occisor. *Conuenit in hos qui cum summam adferant perniciem, tamen beneuo lentiae speciem admiscent. Tractum aiunt ab Oreste, qui trucidata matre Clytaemnestra, parentale conui uium velut in illius honorem exhibuit. Quidam & ad Antigonum regem referunt, qui posteaquam Semelen e medio sustulisset, ossa tamen illius summo cum hono re curauit ad matrem deportanda. Sunt quibus magis placet, vt adagium ad Ptolemaeum Philopatoris filiũ referatur: is matrem Berenicen in Palatio ipsius vin culis constrictam, Sosibio tradidit adseruandam, vbi illa non ferens eam filij contumeliam, sumpto veneno interiit. At ille perturbatus insomniis, monumentum in medio vrbis extruxit, quod nunc sepulcrum appel latur. In hoc vna cum matre maiores omnes suos com posuit, & inter hos Alexandrum Magnum. Nec hoc contentus officio vir pius, templum eidem constituit in Aegialis, cui nomen inditũ, Berenices seruatricis. Haec ferme Zenodotus. Confine est illud quod alibi recensui mus, Intempestiua beneuolentia nihil a simultate dif fert. Ita Flaccus,*
Nil moror officium quod me grauat.
Nec parũ scite dixit Ennius apud Ciceronẽ lib. Offic. 2.
Benefacta male locata, malefacta arbitror.

Corytheo deformior.

Κορυθαίου αἰσχίων. id est, Corytheo deformior. *Aiunt Corytheum quempiam fuisse hominem insignite stul tum ac vecordem, ad hoc forma infelicissima foedissi maq. cui liberi item fuerint omnes patrem referentes: vnde vulgaris dictus est iocus in hominem bardum, ac perinde deformẽ. Refertur adagium a Zenodoto.*

Contra torrentem niti.

CONTRA *torrentem niti dicuntur, qui frustra certant cum iis, quos vincere non queant. Sumptum a natan tibus, qui solent secũdo natare flumine, maxime si tor rens fuerit. Quod si contra nitantur, nihil promoue rint. Vsurpat hoc adagium Aurelius Augustinus in epistola quadam ad diuum Hieronymum. Et lauda tur a Iuuenale Crispi prudentia, qui Domitiani violen tiae cõcesserit, et ingenio alioqui insanabili obsecũdarit.*
Ille igitur numquam direxit brachia contra
Torrentem. *Item Ouidius:*
Stultus ab obliquo qui cum discedere possit,
Pugnat in aduersas ire natator aquas.
Gregorius Theologus ad Eudoxium rhetorem, Τὸ μὴ βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ καὶ ὁ παροιμία παιδεύει. id est, *non esse cogendum fluminis impetum, docet etiam pro uerbium.*

Vsque ad aras amicus.

Μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. id est, *Vsque ad aram sum ami cus. Tametsi non est huius instituti qualibet apoph thegmata colligere, tamen hoc ita commode dictum, et specie vsque adeo prouerbiali, praeterea sic a magnis celebratũ auctoribus, vt merito videatur in hunc ordi nem cooptandum. Responsum est autem a Pericle, quem cum amicus quispiam rogaret, vt in caussa qua dam sua gratia falsum deieraret,* δεῖ μὲ ἐμ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν. id est, *Oportet me commo dare amicis, sed vsque ad aras, ita refert Gellius. Cõ modius refert Plutarchus in libello,* περὶ δυσωπίας, μέχρι τοῦ βωμοῦ φίλος εἰμί. *i. Vsq. ad arã sũ amicus. Ad monet prouerbiũ, non nũquã, quo consulamus amico rum cõmodis, eorũq. voluntati morẽ geramus, fas vi deri paullulũ a recto deflectere, verũ eatenus, ne pro pter hominẽ amicũ numinis reuerentiam violemus. O lim iurantes aram manu contingebãt. Porro quatenus*

& quousque sit ab honesto deflectendum amici caussa, copiose, docteq. disputat Aulus Gellius libro noctium Atticarum primo, capite tertio.

Codali chœnix.

Κοδάλα χοῖνιξ. id est, Codali chœnix, *siue demensum. De magnis mensuris dicebatur, auctore Suida. Neque praterea quidquam super hac re mihi repertum est adhuc apud auctores. Coniectare licet, ortum a seruo quopiam edaci, cui chœnix fuerit altius capax, & hac arte fraudarit herum. In collectaneis qua titulo Hesychij circumferuntur, reperimus Condalum piscē aut eundem, aut certe adfinem Cestreo, quem Gaza vertit Mugilem. Sed idem meminit alibi huius prouerbij* κοδάλα χοῖνιξ, *subindicans fuisse quempiam adilem qui maioribus mensuris solitus sit vti.*

Concha dignus.

Κόγχης ἄξιος, id est, *Concha dignus. Rem nullius precij concham dicunt Graci, quemadmodum Latini nauci aut floccum. Vnde quod contemptissimum, nulliusque rei significabant, id* κόγχος ἀξίον *dicebant.*

Conto nauiga.

Κοντῷ πλεῖν. id est, *Conto nauigare, dicebantur, qui sic rebus vterentur, quemadmodum vti conueniebat, aut qui vita genus suo accommodatum ingenio sequerentur. Neque enim contus ad vllum alium vsum accommodatus, quam ad nauigationem. Itidem non ad quāuis vitam quiuis idoneus est. Vtaris licebit, si quē admonere voles, vt quaque re vtatur ad id in quod inuēta sit, vt quorsum seruas nummos tuos, non in hoc natos vt spectentur, sed quo vita subsidio sint: conto nauigandum est. Refertur a Suida.*

Cydi pœnam debet,

Κύδα δίκην ὀφείλει id est, *Cydi pœnam debet.* κῦδος *prima producta, gloriam significat: eadem correpta,* τὴν λοιδορίαν καὶ κακηγορίαν. *id est, Maledictum & conuitiū. Vnde & verbum deduxere* κυδάζειν, *pro eo quod est conuiciari. Proinde cum quis ob rem friuolam ueluti verbū aliquod temere dictum deferretur vexareturq. eum prouerbio dicebant* κύδα δίκην ἐκτιννύναι, *καὶ κύδα δίκην ὀφείλειν, hoc est, conuitij pœnam dependisse, & maledicti pœnam debere. Nam antiquitus mulcta dicebatur iis, qui petulantius in quempiam aliquid dixissent.*

Cnips in loco.

Ὁ κνὶψ ἐν χώρᾳ. id est. *Cnips in regione. Dictum in eos, qui subinde sedem mutarent, et aliunde alio demigrarent. Cui vitio sese obnoxium fuisse confitetur Horatius. Est autē* σκνὶψ, *sine* κνὶψ, *nā vtrumq. reperimus, vermiculus innascens materiis. Is eroso ligno, semper locum mutare nititur: Quidam efferunt prouerbium hoc modo,* κνὶψ ἐκ χώρας *id est, Cnips e regione, vt subaudias demigrat. Plinius libro decimosexto, capite quadragesimoprimo, inter pestes materiarum teredinem commemorat, vermem grauissimo ad portionem capite, sic appellatum, quod dentibus erodat, sed proprie vocari teredinem, qua in mari materiam infestet. Addit huius generis Cerasten vocari, qui simul atque tantum erosprit, vt circūagat sese, generat alium. Hac an huic prouerbio cōgruant dubitamus, nā Graci tradūt* κνῖπα *esse animalculum volucre &* ξυλοφάγον, *non dissimile culici. Id si uerum est, non videm' qui consistat, quod ab Aristotele proditum est, auem* ξυλοκόπον, *quem Latini, ni fallimur, picum Martium appellant, ob id rostro fodere arbores, vt* κνῖπας *in ligno latētes euocet. Suidas ait a* κνιπὸς, *qui est genitiuus casus huius nominatiui* κνὶψ, *fingi nominatiuum* κνιπὸς, *eamq. vocem significare, parcum, tenuiq: victu uiuentem, nimirum ad Cnipis exemplum, qui lignorum arrosu pascitur, cibo non admodum lauto. Proinde cōsentaneum videtur, adagium dici posse in sordidos, duro parcoq. victu vicentes.*

Cyclobori vox.

Κυκλοβόρου φωνή. id est, *Cyclobori vox. De clamosis & vehementer obstreperis dicebatur, aut quibus vox esset vitiosa raucaq, Cycloborus fluuius quidam Attica, non perpetuus sed torrens, ingenti strepitu defluens, vnde ductum prouerbium. Aristophanes in Equitibus.*

Λάρυγγ', κυκλοβόρου φωνὴν ἔχων. id est,
Clamosus, auidus, voce Cyclobori obstrepens.

Thasium infundis.

Θάσιον ἐνέχεις. id est, *Thasium miscuisti. Dici solitum videtur, vbi quis vinum non aqua, sed alio quopiam efficaciore vino dilueret. Nam Thasia vina laudatissima quondam fuisse, testatur & Apuleius apologia prima, Olitori, inquiens, & cauponi merito concessum est, olus & vinum ex nobilitate soli commendare, vinum Thasium, olus Phliasium. Et Plinius capite septimo naturalis historia libro 14. inter transmarina vina Thasium Chiumq. in summa gloria fuisse scribit. Est autem Thasus insula iuxta Thraciam: vnde prouerbium, Thasus bonorum. In ea insula narrant fuisse Staphylum, quem deperierit Bacchus. Sumptum est ex Aristophanis Pluto, quo loco versus hic est,*

Εἰκότως Θάσιον ἐνέχεις, νὴ Δία. id est,
Merito profecto, si Thasion infuderas.

Anus quadam queritur adolescentem amatorem pridem ita sibi solitum adulari, vt diceret illam suauissime olere. Ad id per iocum respondens Chremylus, negat esse mirum, si ita visum fuit adolescenti, cum illi uinum Thasium odoratissimum proponere sit solita. Interpres addit ἐνέχεις *dictum pro* ἐνέχεας. *id est, infundebas, pro miscebas.*

Κλαυσιγελᾶν.

Κλαυσιγελᾶν *vulgato conuitio dicebantur ij, qui puerorum amoribus oblectarentur, aut, vt ait Diogenianus, mulieres immodice libidinosa. Vnde natum sit prouerbium, non satis liquet, nisi quod Hesychius docet* κλαυσιγέλας *Gracis sonare natura muliebris vicinam partē, vnde receptum vt* κλαυσιγελᾶν *appellarent libidinosam contrectationem, attestante & Suida.*

Claudiana tonitrua.

FESTUS *Pompeius innuere videtur, Claudiana tonitrua in vulgi sermonem abiisse, scribens ideo vocata Claudiana tonitrua, quod Claudius Pulcher instituerit, vt ludis post scenam factis, lapidum coniectus ita fieret,*

fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nã antea leues admodum & paruos sonitus fieri solitos, cum claui & lapides in labrum aeneum conijcerentur. Quadrabit adagium, si modo videbitur in adagiorum gregem recipiendum, in homines immodice clamosos, & odiose obstreperos. Simillimum illi, quod alibi retulimus, Δωδωναῖον χαλκεῖον. id est, Dodonaeum aes.

Claudi more tenere pilam.

M. TVLLIVS *aduersus Pisonem scribit in hunc modum: Graecus primum distinguere illa atque diuidere, quemadmodũ dicerentur, iste claudus, quomodo aiũt, pilam retinere, quod acceperat testificari. Hactenus Cicero. Prouerbium congruit in eos, qui quidquid a praeceptoribus acceperint, siue id doctum, sit siue indoctum, nullo delectu, nulloq. iudicio tenere solent, ac sequi. Sumpta metaphora a claude diffidente suis pedibus, & ob id pertinaciter columnis innitente. Nisi si cui magis referendum videtur ad lusum pilae, quam claudus ita demum accipit, si cõmode illi mittas. Alioqui pedibus tardus non potest vtcumq. missam accipere. Seneca libro De beneficiis septimo: Quid si me remittere pilam manco iubeas? hoc est, dare beneficiũ illi, qui non sit idoneus ad accipiendum. Plautus in Aulularia: Tum autem interdius, quasi claudus sutor domi sedet totos dies. Generatim conueniet in omnes, qui de alieno pendent iudicio, alienaeq. innituntur auctoritati, quemadmodum isti, quibus satis est dixisse, αὐτὸς ἔφα.*

Loripedem rectus derideat.

ET *sane quam elegans est, & plurimum habet figurae prouerbialis illud apud Iuuenalem,*

Loripedem rectus derideat, Aethiopem albus.

Quo conueniet vti, quoties aliquis id aliis opprobrat mali, cui sit ipse obnoxius, aut aliena castigat vitia, a quibus ipse non sit immunis, perinde quasi claudus claudo claudicationis vitium per contumeliam obiiciat. Oportet eum quam maxime vacare culpa, qui in alium paratus est dicere: & stultissimum est, in alium iacere, quod in ipsum possis retorqueri.

Quis enim tulerit Gracchos de seditione querẽtes?
Si fur displiceat Verri, si homicida Miloni?

Celebratur illud Leonis Byzantij, cui cum maledicus quispiam opprobrasset vitium oculorum, ipse gibbo deformatus: Humanum, inquit, conuitium in me iecisti, cum ipse Nemesim in dorso portes.

Clisthenen video.

κλεισθένην ὁρῶ. *id est, Clisthenen video. Clisthenes hic male audiit, & comicorum conuitiis laceratus est, quod parum vir haberetur, seseq. cultu indecoro velut in mulierem transfiguraret, Sardanapalum illum Assyrium imitatus. Aristophanes ἐν θεσμοφοριαζούσαις,*

Ὁρᾷς σεαυτόν; οὐ μὰ Δί', ἀλλὰ κλεισθένην. *id est,*
Teipsum vides? non per Iouem, sed Clisthenem.

Suidas refert, & ait conuenire in eos, qui leui, derasaq. sunt cute. Nam hic mos Clistheni, barba derasa semper esse, quo iuuenis etiamdum videretur. Effertur & ad hunc modum, κλεισθένης ἀκρατέστερος. *id est, Clisthene intemperantior, de cinaedo & deliciis effeminato, contrarium illi,* ζήνωνος ἐγκρατέστερος. *id est, Zenone temperantior.*

Coturnissare.

Κιχλίζειν, *prouerbio dicebantur, qui pinguibus coturnicibus, aut turdis vescerentur, aut qui riderent lasciue parumq. decore: Proinde &* κιχλισμὸν, *risum mollem & impudicum appellant. Quadrabit igitur uel in ligurritores & cupediis addictos, vel in lasciuius ludentes. Sturni nihil non immitantur, & turdus a Plinio recensetur inter aues, quae sermonem humanum imitãtur. Nam auctores vocem hanc varie transferunt.*

Cilicium exitium.

Κιλίκιος ὄλεθρος. *id est, Cilicium exitium. De crudeli & immani dicebatur. Cilices enim ob piraticam quã exercebant, & assiduas hostium depraedationes, infames erant immanitatis & crudelitatis nomine. Quapropter & Attici vindictas acerbiores,* κιλικίας *appellabant. Meminit praeter alios Hesychius. Similis forma est, quod apud Iureconsultos legimus Isauricũ pro crudeli immaniq. latrone.*

Cilicij imperatores.

Κιλίκιοι στρατηγοί. *id est, Cilicij duces. Dicebantur homines hirsuti, & pilis obsiti. Vnde & saga pilis contexta Cilicia vocantur. Auctor Diogenianus. Simpliciter autem* κίλικες *dicebantur, robusti, sordidi & magni, vnde &* κιλικίζειν *dicitur, qui prauis sunt moribus & κιλίκιοι λόγοι barbarica suffragia, quod illi sortibus in galeam missis soleant decernere. Memorantur* κιλικόρες, *qui cum essent serui, heris eiectis occuparunt regionem.* κιλίκιον ἄγαθα *alias recensuimus.*

Ciuitates ludimus.

Πόλεις παίζομεν. *id est, Ciuitates ludimus. Lusus genus quoddam est, in quo calculis ludebatur olim, quos antiquitus* πόλεις, *id est, vrbes vocabant. Neoterici* χώρας, *hoc est, regiones appellare coeperunt. Vsurpauit adagium Cratinus in Fugitiuis. Hic nimirũ locus est, ni fallimur, quem Iulius Pollux citat libro de rerum vocabulis nono,* πανδιονίδα πόλιν βασιλῆος τῆς πάνυ κόλακος, οἶσθ' ἣν λέγομεν, καὶ κύνα καὶ πόλιν, ἣν παίζουσιν. *id est, Pandioniam ciuitatem regis, supra modum adulatricis. Nosti quam dicimus, & canem & ciuitatẽ quã ludunt. Genus autem lusus describit his verbis:* ἡ δὲ πολλῶν ψήφων παιδιὰ, πλινθίον ἐστὶ, χώρας ἐν γραμμαῖς ἔχον διακειμένας. καὶ τὸ μὲν πλινθίον καλεῖται πόλις, τῶν δὲ ψήφων ἑκάστη κύων. διῃρημένων δὲ εἰς δύο τῶν ψήφων κατὰ τὰς χρόας, ἡ τέχνη τῆς παιδιᾶς ἐστι περιλήψει τῶν δύο ψήφων ὁμοχρόων, τὴν ἑτερόχρων ἀναιρεῖν. *id est, Qui vero complurium calculorum dicitur lusus, laterunculus est regiones in se continens, in lineis sitas. Et laterunculus quidem ipse ciuitas appellatur. Ceterum vnusquisque calculus canis. Porro cum calculi sint duobus distincti coloribus, lusus haec ars est, vt comprehensis duobus calculis unicoloribus, eum qui diuersi coloris est, tollas e medio. Adlusit ad hoc prouerbium Plato lib. De Republica 4.* ἑκάστη γὰρ αὐτῶν πόλεις εἰσὶ παμπολλαι, ἀλλ' οὐ πόλις, τὸ τῶν παιζόντων. *id est, Nam illarũ unaquaeq. plurimae sunt ciuitates, non ciuitas quẽad modũ dicere solent ludẽtes. Refert Zenodotus, quãquã idem adagij sensum non indicat. Quare cuiq. quod vero proximũ videatur, coniectandum relinquitur quadratu-*

draturum videtur, quoties suum quisque commodum quacunque sectatur via, & æmulo, competitoriq. modis omnibus tendit insidias. Ab hoc lusu manasse videtur, qui nunc vulgo scacarius dicitur.

Cissamis Cous.

Κίσσαμις κῶος. id est, Cissamis Cous, Hunc aiunt pecuariis gregibus supra modum diuitem. Verum anguillã quot annis apparere solitam, quæ pulcherrimam omnium pecudem raperet. Et cum insomnis apparens hominem commonuisset, vt sepeliret sese, & ille negligeret, euenit vt tum ipse tum vniuersum illius genus radicitus interiret. Hæc ferme Zenodotus. Est hoc quoque prouerbium, Delium aliquem natatorem requirit. Apparet adfine, quod alibi dictum est, Aderit Temessæus genius.

Carcini poemata.

Καρκίνου ποιήματα. id est, Carcini poemata. Dicebantur ea quæ viderentur obscurius & instar ænigmatis dicta. Carcinus poeta quispiam fuit, cuius & alias meminimus in hoc opere, in quem iocatur Aristophanes in comœdia, cui titulus, νεφέλαι

Εὐδαιμονέστερος φανεὶς τ̃ καρκίνου στροβίλων. id est,
Qui visus est felicior uel Carcini strobilis.

Is finxit Orestem ab Ilio coactum, vt matricidium cõfiteretur, per ænigmata respondentem, auctore Suida qui testatur prouerbium a Menandro vsurpatum in falso Hercule. Stratonicus apud Athenæum libro 8. cum audisset quendam imperite canentem, rogauit cuius esset cantio: cum is respondisset Carcini, πολύ γε μᾶλλον ἢ ἀνθρώπου. id est, Multo sane magis, inquit, quam hominis. Nam καρκίνος Græcis & cancrum animal significat. Itaque iocus ex ambiguo captatus est.

Carica victima.

Καρικὸν θῦμα. id est, Caricum sacrum. De macilenta hostia, minimeq. esculenta dicebatur. Hinc ductum, quod Caribus populis mos fuerit, canem immolare. Non inconcinne torquebitur ad cibum appositum, insipidum, & quem nemo velit attingere. Solent sordidi quidã, data opera, cibos putres, & ingratos palato, suis apponere, partim quod minoris emantur, partim quo minus absumatur epularum in conuiuio. Hos eleganter quis dixerit, τὸ καρικὸν θῦμα παρατιθέναι. id est, Caricum sacrum apponere.

Callicyriis plures.

Καλλικυρίων πλείους. id est, Plures Callicyriis. De maxima quidem illa, sed furdida hominum turba dicebatur. Callicyrij dicebantur exulum serui, qui Syracusis agricolationem exercebant, auctore Timæo. Quoniam autem ingens erat id genus hominum multitudo, prouerbio receptum est, vt si quos admodum numerosos significare vellent, καλλικυρίους appellarent. Aristoteles in Republica Syracusanorum, ostendit eam seruorum turbam ex omnigenis populis in vnum confluxisse. Erant autem eodem loco Callicyrij apud Lacedæmonios captiui, apud Thessalos penestæ, qui vocantur apud Cretenses Elarotæ, apud Aegyptios Hebræi. Solitum est adagium hoc potissimum vsurpari, si quando significabant metuendam multitudinem, quæ nimeo freta, non numquam opprimit dominos. Nam & hi serui plures erant dominis, quamobrem etiam expulerunt illos. Hæc ferme referuntur a Suida.

Cera tractabilior.

Κηροῦ εὐπλαστότερος. id est, Cera tractabilior. De vehementer docili dicebatur, aut de ingenio facili, tractabiliq. & in quemuis habitum sequaci. Horatius.

Cereus in vitium flecti, monitoribus asper.
Persius quinta Satyra,
Artificemq. tuo ducit sub pollice vultum.
Rursum Horatius,
Argilla quiduis imitabitur vda.

Est autem hoc ceræ peculiare, vt manibus contrectata mollescat. Et hinc variæ rerum formæ solent effingi. Erat & picturæ genus e ceris coloratis, quemadmodũ e tessellis lapidum ac lignorum. Quamquã rudis ætas similior est argillæ quam ceræ: primo quidem fingi potest dum tenera est, verum vbi duruit ingenium, non facile refingitur in aliam speciem, sed quemadmodum dixit Plato libro de Repub. κινδυνεύει γοῦν ἐκ τ̃ παιδείας ὅποι ἄν τις ὁρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ τὰ ἑπόμενα εἶναι. id est, Periculum est, ne ad quacumque se quis appulerit a pueritia, talia sint & quæ sequuntur.

Occisionis ala.

Φόνου πτερόν. id est, Interfectionis ala, de subito interitu dici solitum. Sumpta metaphora ab alatis iaculis, quæ repente mortem adferunt. Quamquam magis probat Zenodotus, ut accipiamus φόνου πτερόν dictum περιφραστικῶς. id est, per circuitionem, pro morte, quasi sit & ipsa alata.

Celmis, in ferro.

Κέλμις ἐν σιδήρῳ. id est, Celmis in ferro. Dici consueuit de iis, qui præter modũ suis fiderent viribus, tãquã inexpugnabiles inuictiq. ceteris. Celmis, vt scribit Zenodotus, vnus fuit ex Idæis Dactylis, qui cum matrem deorum Rheam uiolasset stupro, deinde a reliquis fratribus reiectus est. Ab hoc ferrum solidissimum cudi solebat. Ait huius historiæ mentionem factam apud Sophoclem in Satyris. Enarrator Apollonij de Dactylis Idæis inter quos & Celmis, refert hos versus auctore Phronide,

Οἱ δὲ γόητες
Ἰδαῖοι φρύγες ἄνδρες ὀρέστεροι, οἰκί' ἔναιον
Κέλμις, δαμναμενεύς τε μέγας καὶ ὑπέρβιος ἄκμων
Εὐπάλαμοι θεράποντες ὀρείης ἀδρηστείης.
Οἳ πρῶτοι τέχνῃ πολυμήτιος ἡφαίστοιο
Εὗρον ἐν οὐρείῃσι νάπαις ἰόεντα σίδηρον,
Ἐς πῦρ τ' ἤνεγκαν καὶ ἀριπρεπὲς ἔργον ἔδειξαν. id est,
Illic habitabant
Montigenæ Phryges Idæi gens arte celebris
Celmis, Damnameneusq. ingens, Acmõq. superbus
Montanæ docti cultores Adrasteæ.
A quibus ars Vulcania primis esse reperta
Dicitur, & nigrum numeroso in monte repertum
In varios vsus moustrarunt cudere ferrum,
Impositumq. igni miro splendescere cultu.

Cestum habent Veneris.

Τὸν κεστὸν ἔχειν habere dicuntur, qui nouis modis quolibet

libet in amorem sui pelliciunt. Sumptum est autem ex Homericæ Iliados Ξ quo loco Iuno concubitura cum suo Ioue, Venerem adit, atque ab ea cingulum gratiarum & amorum conciliatorem commodato petit. Hūc poeta describit ad hunc modum,

ἦ, καὶ ἀπὸ στήθεσφιν ἐλύσατο κεστὸν ἱμάντα
Ποικίλον. ἔνθα δέ οἱ θελκτήρια πάντα τέτυκτο.
Ἐνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
Πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων.
Τόν ῥά οἱ ἔμβαλε χερσίν, ἔπος τ' ἔφατ' ἔκ τ' ὀνόμαζε.
Τῆ νῦν τοῦτον ἱμάντα. τεῷ δ' ἐγκάτθεο κόλπῳ,
Ποικίλον, ᾧ ἔνι πάντα, τετεύχαται. οὐδέ σε φημὶ
Ἄπρηκτόν γε νέεσθαι, ὅ, τι φρεσὶ σῇσι μενοινᾷς. *id est,*

Sic ait, & soluit pectore texile lorum
Picturatum, in quo lenimina cuncta ferebat.
Huic inerat desiderium, huic amor, huic muliebris
Blandiloquentia, quæ quidem & egregie sapientē
Furtiuis adiuta dolis, fallitq. capitq.
Quod manibus simul imposuit, sic ore locuta est:
Hanc cape nunc, sinuq. tuo succingito zonam
Contextam varie, per quam quæcumq. parabis
Polliceor, nil tu frustra tentaueris vnquam.

Meminit huius & Theocritus in Adonidis epitaphio,

Σοὶ δ' ἅμα κεστὸς ὄλωλε. *id est,*

Tecum vna & cestus periit.

Est igitur cestus Veneris, cingulus efficax ad illectamenta gratiarum & amorum, quo illa dicitur Martē sibi conciliare. Meminit huius & Martialis,

Collo necte puer meros amores,
Cestum de Veneris sinu calentem.

Idem alibi,

Sume Cithereiaco medicatum nectare ceston,
Vssit amatorem balteus iste Iouem.

Rursum alibi,

A te Iuno petat ceston & ipsa Venus.

Duplex erit huius vsus adagij, siue cum dicemus cuipiam cestum esse Veneris, quod neminem non inflammat amore sui: siue cum dicemus iam opus esse Veneris cesto, aut ne illum quidem profuturum ei, cui per ætatem vires ac forma defluxerit, quiq. iam ἔξωρος *esse factus videatur. Nam florens ætas suapte sponte suscitat amores, senectus aut muneribus aut pharmacis sibi conciliet oportet, quamquam nec his rationibus efficere potest vt ametur.*

Pontificalis cœna.

Olim *cœnas sumptuosas opiparasq., pontificales appellabant. Ad quod adludens Horatius in Odis,*

Absumet hæres Cæcuba dignior
Seruata centum clauibus, & mero
Tinguet pauimentum superbum
Pontificum potiore cœnis.

Quo quidem in loco interpres admonet, prælautas cœnas prouerbio pontificales appellari solitas. Macrobius libro Saturnalium tertio vetustissimam quandam pontificis cœnam describit, summo apparatu, & omnigenis lauticiis affatim instructam. Plautus in Menæchmis consimili figura Cereales cœnas dixit. Cereales inquiens, cœnas dat, ita mensam extruxit. Tātas patinarias struices concinnat. Standum est in lecto, si quid de summo petas. Legimus & adipales cœnas, & adiposas, & adiiciales. Terentius in Phormione, dubiam cœnam dixit, pro lauta, copiosaque.

Cepas edere, aut olfacere.

Κρόμμυα ἐσθίειν. *id est, Cepas edere, dicebantur ioco prouerbiali, qui lacrymari viderentur. Natū a Biantis apophthegmate. Is enim Alyattæ regi sibi per nunciū missum denuncianti, vt quam primum ad se veniret. respondit ad hunc modum,* ἐγὼ Ἀλυάττῃ κελεύω κρόμμυα ἐσθίειν. *id est, Ego iubeo Alyattam cepas edere, hoc est,* κλαίειν καὶ οἰμώζειν, *id est, Flere & eiulare. Quibus verbis extremum regis contemptum indicabat. Ductum est hinc prouerbium, quod ceparum odor, vt est acris, consueuerit lacrymas oculis excutere. Aristophanes,* κρόμμυον δ' ὀδωδία, *innuens illū vel citra cepas fleturum. Quoniam autem idem efficit sinapi, nihil vetat & hinc prouerbium ducere. Columella in carmine,*

Seq. lacessenti fletum factura sinapis.

Mox & cepa meminit:

Atque oleris pulli radix, lacrymosa. cepa.

Simili figura neque diuersa sententia dicti sunt κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, *id est, Cepas odorari qui flerent. Aristophanes in Ranis,*

Τί δαῖτα κλάεις; κρομμύων ὀσφραίνομαι. *id est,*

Quid quæso lacrymas? cepe odoror scilicet.

Hæc ferme Suidas. At Plinius lib. 20 cap. 5. tradidit eas & delacrymationi, & caligini oculorum mederi. Nec hoc pugnat cum his quæ diximus, siquidem educendo purgant. Xenophon in Symposio dixit κρομμύων ὄζειν. *id est, olere cepe, quod in sordidos & illotos congruit. Huic adfine est,* σκοροδίζειν, *pro molestia adficere, siue ad lacrymas adigere: Aristophanes in Equitibus sub persona populi Atheniensis,* φάσκων φιλεῖν μ' ἐσκορόδικας. *id est, dū ais te diligere me, alliasti me. Quamquam ea vox a Comico risus gratia conficta est.*

Scarabeo nigrior.

Κανθάρου μελάντερος. *id est, Scarabeo nigrior. In fœdos & vehementer atros, ac fuscos. Nam scarabeus animal insigni & fœdo nigrore est, de quo inferius plura dicentur.*

Chalcidissare.

Χαλκιδίζειν καὶ χαλκιδιάζειν, *dicebantur, qui rapaciores, & plus satis ad rem attenti viderentur. Calcidenses in insula Eubœa populi, comœdia veteris conuitiis notati sunt, quod auariores essent. Hesychius indicat eā gentem male audisse ob fœdos puerorum amores, & hinc natum prouerbij conuitium in simili morbo obnoxios.*

Phicidissare.

Φικιδίζειν. *id est, Phicidissare, dicebantur vulgo, puerorum obscœnis amoribus dediti. Quidam malunt ad eos referre, qui littera ρ immodice & ad fastidium vsque consueuerint vti. Siquidem ea gens litteram σ solita est in ρ commutare. Quo quidem vitio notantur & Eretrienses, attestante prouerbio,* Ἐρετριέων ρ. *id est, Eretriensium rho. Hodie iocus est vulgi in Piccardos: eum Luteciana fœminæ ob linguæ delicias, ρ vertant in σ. Masia sonantes pro Maria.*

Canthard

Cantharo astutior.

Κανθάρου πανουργότερος. id est, Cãtharo astutior, aut callidior. *Zenodotus ait, Athenis cauponem fuisse quempiam, nomine Cãtharum, quem ob maleficia & imposturas ac proditiones, capitis affecerint supplicio, proinde vulgo receptum, vt in versutos ac impostores diceretur. At vero propius videtur, si referatur ad animantis naturam, & ad apologum Aesopicum, quo narratur, quemadmodum scarabeus tanto aquila inferior viribus, tamen ingenio superauit auium omnium reginam.*

Canis tamquam Delum nauigans.

Κύων ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. id est, *Canis tamquam in Delum nauigans. In supinum, otiosum, securum, ac voluptariam agentem vitam dicebatur. Nam Athenis facilis, ac tuta in Delum nauigatio. Vnde fiebat, vt qui illuc soluerent, inter nauigandum securi, nihilq. periculi metuentes canerent. Mos autem erat Atheniẽsibus, vt quotannis nauim solenni adparatu religionis caussa, Delum mitterent, id quod indicat Plato in Critone. Vnde consentaneum est, qui hac vectabantur, hymnos quosdam in Apollinis laudem solitos decantare.*

Caunius amor.

Καύνιος ἔρως. id est, *Caunius amor. De fœdo amore dicebatur, aut vbi quis ea desideraret, quæ neque fas esset concupiscere, neque liceret assequi. Biblis Caunum fratrem impotenter adamauit, a quo cum esset repulsa, sibimet necem consciuit. Ouidius,*

Biblis in exemplo est, vt ament concessa puellæ.

Adagium refertur a Diogeniano, præterea ab Eustathio in Dionysium.

Scarabæi vmbræ.

Κανθάρου σκιαί. id est, *Scarabæi vmbræ. Dictum est de inani metu, quod hoc insectum sub noctem repente aduolans horribili bombo, non numquam terrere soleat parum attentum. Recensetur a Diogeniano.*

Papyri fructus non postulat magnam spicam.

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ αἰτεῖ μέγαν στάχυν: id est,

Byblus virens haud postulat spicam grauem.

Etiamsi Græcus senarius vitiatus est in αἰτεῖ. *Apud Aeschylum in Supplicibus ita legitur,*

Βύβλου δὲ καρπὸς οὐ κρατεῖ στάχυν μέγαν. id est,

Fructus papyri haud sustinet spicam grauem.

Dici solitum de iis, qui suis ipsorum bonis frui non possent, propterea quod Byblus ob culmos inualidos, spicam granis onustam ferre non potest. Proinde prodit quidem spicas, sed inanes. Byblus autem iunci species, quam Latini papyrum appellant. Apparet in Græco carmine αἰτεῖ *deprauatum pro* κρατεῖ, *quod indicat vel ipsa metri ratio.*

Budoro more.

Βουδόρῳ νόμῳ. *Aut vt alibi reperimus,* Βουδόρων νόμῳ. id est, *Budororum more, seu lege, Suidas ac Zenodotus interpretantur de iis, qui digni sint, vt bouis ritu excorientur. Diogenianus exponit de admirandis.* Βούδορον, *auctore Stephano, promontorium est oppositum Salamini.* Βούδεια *Magnesiæ ciuitas, quam Homerus* Βούδειον *appellauit.* Βουδινοὶ *populi sunt Scythiæ, sic appellati, quod a bubus vehantur, vtpote* ἁμαξόβιοι. id est, *Plaustris ædium vice vtentes: Vnde videtur bifariam adlusum ad etymologiam* πρὸς τὸ, βοῦς δέρειν, καὶ τὸ βοῦς δῶρον. id est, *Ad boum excoriationem, & boum donationem. Strabo libro 10. commostrat Euboiæ flumen Budorum. Idem indicat montem Salaminis prospectantem in Atticam. Rursum Plinius lib. 4. cap. 12. inter Gelonos & Agathyrsos refert Budinos. Ceterũ quid hæc ad prouerbiũ faciant nõ videmus. Hesychius indicat* βούδορον *esse* μοχλὸν *quo boues excoriantur. Locus erit prouerbio, si quis dicat cum improbo non argumentis, aut legibus sed* βουδόρῳ νόμῳ, *agendum, quemadmodum apud Terentium audit Sanio. Nam si molestus pergis esse, iam intro arripiere, atque ibi vsque ad necem operiere loris.*

Bœotica auris.

Βοιωτιον οὖς. id est, *Auris Bœotica. In pingui iudicio hominem quadrat. Bœotorum stoliditas compluribus prouerbiis locum fecit. Simillimum illi, Auris Bataua. Diogenianus meminit adagij. Sunt qui scribant, olim Anaxagoram recitantem apud Thebanos librum Thebaidos, cum vidisset attentum neminem, clauso codice dixisse,* εἰκότως καλεῖσθε Βοιωτοί, βοῶν γὰρ ὦτα ἔχετε. *id est, Iure vocamini Bœoti, qui quidem aures habeatis boum: videlicet adludens ad etymologiam nominis.* βοῦς *enim bos, &* ὦτα *aures, atque ex his Bœotorum nomen videtur compositum. Quin Homerus Iliad. 5. Bœotorum gentem pinguem appellat.*

—Παρ δέ οἱ ἄλλοι
Ναῖον Βοιωτοὶ μάλα πίονα δῆμον ἔχοντες. id est.

Sed rura tenebant
Proxima Bœoti, quorum crassissima gens est.

Notauit & Horatius Bœotorum tarditatem in epistola ad Octauium Augustum,

—Quod si
Iudicium subtile videndis artibus illud
Ad libros, & ad hæc musarum dona vocares,
Bœotum in crasso iurares aere natum.

Quo loco demiramur, neminem interpretum quæsisse quid sibi velit, quod Horatius pinguitudinem ingenij Bœotis tribuit, velut ei genti peculiarem, cum apud Latinos auctores nullum sit huius rei testimonium. Cognatum huic est, quod alibi commemorauimus, Bœotica cantio, quæ rusticana parumq. modulata potest intelligi, vt crassis auribus crassa conueniat harmonia. Quãquam Eustathius in Iliad. β. *de cantione non nihil variantem narrat historiam. Sunt, inquit, qui putent Bœotiam dictam a boue. Nam cum Europa Phœnicis filia a Ioue rapta esset a Sidone, Cadmus raptæ frater a patre missus est ad inuestigandum sororem. Eam vbi nusquam inuenit, profectus est Delphos consulturus oraculum. Deus respondit, ne solicitus aut curiosus esset de Europa, sed sequeretur ducem bouem, ibiq. cõderet ciuitatem, vbicumq. bos defatigata procumberet. Hoc responso accepto per Phocensium regionem*

fecit

fecit iter. Dein cum incidisset in vaccam iuxta Pelagonis pascua, hanc euntem secutus est. Ea cum vniuersam Bœotiam peragrasset, fessa procubuit, quo loco nunc est Thebanorum ciuitas. Cadmus cum eam iuuencam vellet immolare Palladi, misit aliquot e suis comitibus qui e fonte Aretiade haurirent aquam ad sacrificium. At draco eius fontis custos quem Marti sacrum esse creditum est, nam & fons ipse a Marte nomen habet, excitus strepitu complures ex his qui missi fuerant confecit. Quod indigne ferens Cadmus draconem interfecit, & admonitu Palladis interfecti dentes seuit, vnde exstiterunt illi terrigenæ fratres. Eam ob rem indignatus Mars, cum pararet Cadmum interficere, vetitus est a Ioue, qui Cadmo in matrimonium dedit Harmoniam, Martis ac Veneris filiam, hac lege vt priusquam sponsam attingeret, seruiret apud illam seruitutē annuam. Tum vt nuptiis epithalamium canerent Musæ, ac deorum quisque nuptiale munus daret Harmoniæ. Hæc Eustathius. Equidem arbitramur hanc fuisse primam originem adagij, vtcumq. postea detortum est ad alios vsus. Constat autem Thebanos olim musices fuisse studiosissimos. Argumento est illud quod refertur de Alcibiade, qui mirantibus quod negligeret musices studium, lyrā hoc lemmate damnabat, quod hominis vocem imitaretur plectrum, quod habitum formamq. liberalem mutaret in illiberalem. Tibiam gemino reiecit argumento, & quod sic immutaret os hominis, vt vix a familiarissimis agnosceretur, & quod homini propriam adimeret vocem, loquēdiq. facultatem eriperet. Mox adiecit, canent igitur Thebani, qui loqui nesciunt.

Botrus oppositus botro maturescit.

Βότρυς πρὸς βότρυν πεπαίνεται, *id est, Botrus iuxta botrū maturescit. Huius prouerbij varius esse potest vsus. Vel vbi pares in negotio quopiam videri volunt aliqui, & tantundem adferre momenti, vt nullus alteri debeat concedere. Vel cum significabimus mutuis officiis opus esse, vt sit simillimum illi, quod alibi retulimus,* χεὶρ χεῖρα νίπτει. *Vel si quando dicemus, talem quēq. euadere, cum qualibus habet consuetudinem. Habet enim hoc assiduitas, vt vicinis vitia faciat communia. Quemadmodum testificatur senarius ille quem enarrator Pindari citat ex Aristarcho,*

Χωλῷ παροικῶν κἂν ἐνιαυτὸν, χωλαίνειν μάθοις. *id est,*
Claudo propinquus si vel vni vixeris,
Disces & ipse claudus ingredi breui.

Hoc quamquam alio loco nobis citatum est, nimirum in adagio, Si iuxta claudum, tamen quoniam scripturā offendimus nonnihil a priore diuersam, libuit per occasionem denuo referre. Translatum est adagium ab vuis, quæ mutuo oppositu maturitatem inter se vicissim & dant & accipiunt. Quo respicit illud Iuuenalis,

Vuaq. conspecta liuorem ducit ab vua.

Adagium recensetur a Suida.

Boues mēsis tempus exspectantes.

Βόες ἄμητον ἐκδεχόμενοι, *id est, Boues messem obseruātes. Dici solitum, vbi quis ingentium emolumentorum spe laborem sumeret. Quidam sic efferunt,* Βοῦς εἰς ἄμητον, *id est, Bos in messem. Subaudiendum respicit, aut eiusmodi quippiam. Inde ductum, quod boues messis tempore, maiore laborant fructu, propterea quod inter trituram pascuntur interim, & pabulum largius apponitur. Contra cum vere aut hyeme proscindunt aruum, hoc molestior est arandi labor, quod nullo præsente fructu leuiatur.*

Bos Homolottorum.

Βοῦς ὁμολωττῶν, *id est, Bos Homolottorum, dicebatur in plurima distractus ac veluti dissectus negotia. Poterit & ad rem referri, vt si quis argumentum nimis minutatim diuidat, ita vt conscindere & concerpere magis, quam diuidere videatur. Zenodotus prodidit Homolottos populos, dissecto in minimas partes boue, fœdus iungere. Morem hunc Scythis fuisse testatur Lucianus in Toxaride.*

Bos apud aceruum.

Βοῦς ἐπὶ σωρῷ, *id est, Bos in aceruo. De splendide ampliterque viuentibus, quiq. in vbere rerum affluentia, prolixius faciunt sumptum. Aut quemadmodum ait Suidas de iis, qui in media rerum copia constituti, non sinuntur præsentibus bonis frui. Translatum arbitratur a bubus trituram exercentibus, quibus quod os obligatum habeant, nam id faciunt quidam, non licet vesci tritico, quod eximunt, vt simile sit illi: Tantalus inter vndas sitiens. Simile quiddam refert Iulius Pollux libro septimo, de seruis in pistrino laborantibus, quibus machina rotunda circa ceruicem addebatur, ne manum ori liceret admouere. Id factum ne deuorarent farinam. Machinam appellant παυσικάπην siue γεράνιον, quod arceret a deuorando. Quod bubus non faciebant Iudæi, hoc illi faciebant hominibus.*

Aut oportet tragœdias agere omnes, aut insanire.

Ἢ χρὴ τραγῳδεῖν πάντας, ἢ μελαγχολᾶν. *id est,*
Aut furere oportet, aut agere tragœdias.

Dici solitum de iis, qui semper quasi stupent frigentq. & nec gaudere possint ex animo, nec dolere. Porro tragœdia vehementissimis constant affectibus, ita vt tragœdias agere, videatur esse quiddam insaniæ simillimum. Proinde Lucianus in commentario, cui titulus πῶς δεῖ τὴν ἱστορίαν συγγράφειν, narrat Abderitis ex Euripidis tragœdia recitante tragœdo Archelao publicitus febrim obortam: eam septimo post die transisse in insaniā, ita vt omnēs ingenti voce versus quosdam ex Archelai Andromeda pronunciarent. Quāquam Plato poetis omnibus sacrum quendam tribuit furorem. Et Aristoteles in Problematis meminit de Maraco quopiam Syracusano, qui tum meliora fecerit poemata, cum mente esset alienatus. Eodem spectat illud Horatianum,

Adde poemata nunc, hoc est, oleum adde camino.

Finitimum videtur illi, quod alio retulimus loco:

Ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν ἢ μὴ φαγεῖν.

Quem senarium Athenæus citat ex Terpsione doctore Archistrati. Nos alio retulimus loco.

Aufer Mothonem a remo.

Ἄπαγε τὸν μόθωνα ἀπὸ κώπης, *id est, Aufer mothonem a remo.*

remo. Admonet adagium non obstrependum, nec obturbandum importunius iis, qui rebus alioqui seriis sunt occupati, veluti, si quis reipub. curis sollicito, musicam adferat, aut de capite periclitanti, versus amatorios recitet. Mothon enim saltationis genus fœdæ, seruilis ac tumultuosæ. Lacedæmonij vernas, hoc est, seruos domi natos, μόθωνας appellant: aut eos qui ingenuorum filios instituunt, quos Athenienses vocant οἰκότριβας. Vnde & in viles ac sordidos homines cõuitium esse cœpit. Alij putant Mothonem hominem fuisse quempiam saltatorem & ebriosum. Sunt qui credunt Atticos Mothones vocatos, quod hos domitos ad seruilia ministeria compulissent. Ad hunc modũ Græci grammatici de Mothone nugantur. Iulius Pollux libro quarto, tradit Mothonem genus esse saltationis molestum ac nauticum. Atque hinc sane videtur ortum prouerbium, vt accipiamus ἀπὸ κώπης, pro eo, quod est, a remo profectum.

Aurum Colophonium.

Χρυσὸς ὁ κολοφώνιος, id est: Aurum Colophonium. Zenodotus ostendit dici solitum de auro probatissimo, quod apud Colophonios aurum optimum soleat fieri. Citatq. auctores Aristophanem in Cocalo, & Herodotum, qui spectatissimum aurum, & purum putum, vt veteres dicebant, κολοφώνιον, dixerint. Venustius fiet, si longius deflectetur, velut ad mores vehementer incorruptos, aut ingenium exquisitum & eximium.

Asini mortes.

Ὄνου θανάτους, id est: Asini mortes, subaudiendum narrat. Dicebatur in eos, qui narrarent absurda, ridiculaq. dictu, cuiusmodi fuerit, si quis longa narratione persequatur asini pericula, quemadmodum Vlyssis descripsit Homerus. Apuleius in Metamorphosi sua, plane ὄνου θανάτους commemorat. Adagium refertur a Suida.

Asinus compluitur.

Ὄνος ὕεται, id est, Asinus compluitur. Cephisodorus apud Suidam in Amazonibus,

> Σκώπτεις μ'· ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνος ὕομαι,
> Rides, at asini more ego verbis compluor.

Vnde dictum apparet in eos qui maledictis nihil omnino commouerentur. Quemadmodum asinus ob cutis duriciem adeo pluuia nihil offenditur, vt vix etiam fu stem sentiat.

Aspersisti aquam.

ASPERSISSE aquam dicitur qui dicto quopiam reddiderit animum, ac metum ademerit. Mutuo sumptũ ab iis, qui in deliquio quam Græci λειποψυχίαν appellant, aspersa in faciem aqua ad sui sensum reuocantur. Plautus in Bacchidibus: Euax, aspersisti aquam. Idem in Truculento: Aspersisti aquam, iam redit animus. Quod Terentius simpliciter: Reddidisti animum.

Arcadiam me postulas.

Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, id est, Arcadiam me postulas. Diogenianus prouerbij duplicem ostendit vsum. Conuenire enim vel in magna, vel in vtilia petentem. Vnde sit natum non indicat: quũ huic scriptori fere mos. Ceterum Herodotus lib. 1. satis docet natum ex oraculo,

> Ἀρκαδίαν μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, οὔτι δώσω. i.
> Arcadiã me oras, magnũ petis, haud dabo quicquã.

Notat hoc prouerbium Cicero in epistola ad Atticum libro quarto, Quod mihi mandas de quodam regendo, Ἀρκαδίαν, tamen nihil prætermittam.

Arcadas imitans.

Ἀρκάδας μιμούμενοι, id est, Arcades imitantes. Zenodotus indicat dictum in eos, qui aliis non sibi laborant. Plato Pisandro scribit illum Arcadas imitari, quod comœdias a se conscriptas aliis edendas traderet ob inopiam. Adagium hinc ductum, quod Arcades olim inter Græcos bellicosissimi, suis auspiciis, suoq. titulo numquam hostem vllum superarunt, verum aliis suppetias ferentes persæpe. Vnde illud illis fatale videbatur, aliis vincere, non sibi.

A quinque scopulis desilire in fluctus.

Ἀπὸ πέντε ἅλλεσθαι πετρῶν εἰς κῦμα, id est, A quinque desilire rupibus in vndam. Hoc vsurpari solet ab iis, qui iam impatientes præsentium malorum minantur semet in quoduis potius malum præcipitaturos, quam vt perpetiantur. Confine nimirum illi, quod alias retulimus: Suspendio deligendam arborem. Ad hoc adludit pastor ille Vergilianus:

> Præceps aerij specula de montis in vndas
> Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.

Aqua præterfluit.

Ὕδωρ παρέρρει, id est, Perfluit aqua, siue præterfluit. Zenodotus & Suidas admonent dici solitum de eo, qui nihil negotij recusaret, & quidlibet quod mandatum esset, effecturum sese polliceretur, quippe vsque adeo promptus ad quiduis suscipiendum, vt nec nauim perfluentem ingredi grauaretur, contempto aquæ influxu, cuius est adfluere ac defluere.

Aquila non captat muscas.

Αἰετὸς οὐ θηρεύει τὰς μυίας, id est, Aquila non aucupatur muscas. Summi viri negligunt minutula quæpiam. Animus excelsus, res humiles despicit. Aut egregie docti non numquam in minimis quibusdam labuntur. Et maximis occupati negotiis, ad pusilla quædam conniuent. Effertur & citra negationem adagium, αἰετὸς μυίας θηρεύει, id est, Aquila venatur muscas, quoties magnis minima sunt curæ. Huic non absimile est, quod habet Gregorius theologus in Epistola ad Eudoxium rhetorem, μὴ ἀνέχου πρωτεύειν ἐν τοῖς κολοιοῖς αἰετός, id est, non sustineres tenere primas inter graculos aquila.

Ἀνηρίνασαι.

Ἀνηρίνασαι, id est, Incaprificatus es. Suidas putat in mollem & infrugiferum conuenire. Sunt qui referant ad eos, qui tueri non queant id, quod nacti sunt boni. Adagium vsurpauit Hermippus in Militibus. Eius rationem huiusmodi reddũt Suidas & Zenodotus. Aiũt mariscis, qui caprifici fœtus est, innasci vermiculum, quem Græci ψῆνα vocant, horum vim colligunt rustici, deq. fici ramis suspendunt, ne videlicet fœtus ante tempus, & immaturi defluant. Nam vermes protinus per rimas irrepunt, atque hoc modo maturescunt fici. Theophrastus libro De plantis 2. culices hos ficarios

rios nasci putat e granis mariscarum, quod simulatq. euolarint illi, nulla grana insint. Euolare penna fere, aut pede in pomo relicto. Sed complura de caprificandi ratione inibi, si cui libeat cognoscere. Idem similia ferme libro de caussis plãtarum 2. cap. 12. Plinius etiam libro decimoquinto, cap. decimonono. Et Aristoteles libro De natura animalium quinto. Vnde arborem, cui hoc maturitatis remedium adhibitum non fuerat, ἀπερινασμοι appellabant, atque hinc deinde transferebant in hominem inutilem, a quo nihil bonæ frugis esset exspectandum. Vox composita est, ἐκ τοῦ ἐρινασμοῦ μέρος & ἐρινεόν, quasi dicas, incaprificatus.

Repariazare.

Ἀντιπαριάζειν, *id est, Repariassarĩt. De iis dicebatur, quos pœniteret instituti, quiq. a conuentis discederent, ab historia natum. Parij cum aliquando a Thebanis bello premerentur, petierunt vt a bello desisterent, se ciuitatem in potestatem illorum tradituros. Hac lege cum destitissent Thebani, & Pariis interea spes auxilij fuisset alicunde ostensa, pactum irritarunt, bellumq. cum Thebanis integrarunt. Inde fictum prouerbiale verbũ* ἀντιπαριάζειν, *pro irritare pacta, Pariorum exemplo. Prouerbij meminit & Stephanus in dictione* πάρος *referens ex auctore Ephoro, nisi quod in historia variat. Cum enim Miltiades vehementer vrgeret Parios iamq tractari cœptum esset de delenda vrbe, sylua quædam circa Myconum vltro cœpit ardere. Parij suspicantes quod Datis regiæ classis præfectus excitato igni signum ipsis dedisset, rescissis conuentis noluerunt tradere ciuitatem. Adstipulatur Aemilius in vita Miltiadis. Est autem Paros vna ex Cycladibus, quemadmodum & Myconus.*

Mari e fossa aquam.

Θαλάττῃ ἐκ λακκάδρου ὕδωρ, *id est, Mari e lacu aquam, subaudiendum, infundis. Simile illi,* βῶλος ἀρούρα, *id est, Gleba aruum. Ouidius in elegiis amatoriis:*

In freta collectas alta, quid addis aquas?

Cognatum illi quod alibi recensuimus: In syluam vehere ligna, & oleum camino addere.

Hamaxiæa.

Ἁμαξιαῖα. *Prouerbiali verbo dicebantur ampla, magnificaq. perinde sonat, quasi Latine dicas, plaustralia, id est, tanta, vt iustum plaustri onus videri possint. Vnde* ἁμαξιαῖα ῥήματα *dictitabant eo pacto, quo Flaccus dixit, sesquipedalia verba. Quod genus sunt illa apud Aristoph. in Vespis:*

Ὀφρυανασπαστοκεφαλοπλαγμεκαπάσθω τρώγων.

Apud Plautum item in Curculione militis nomẽ Therapontigonoplatagidorus, quo se trapezita ait sæpenumero quattuor totas expleuisse ceras, dum scribit in suis rationibus. Extat iocus cuiusdam in Hermetem quempiam huiusmodi sesquipedalium verborum affectatorem:

Gaudet honorificabilitudinitatibus Hermes
Consuetudinibus sollicitudinibus.

Athenæus libro decimo, referens olim taxatam fuisse Thessalorum edacitatem, cœnas illorum vocat ἁμαξιαίας, *siue* καπανικάς, *adfert carmen Aristophanis* ἐν ταγηνισταῖς,

Τί πρὸς τὰ Λυδῶν δεῖπνα καὶ τὰ Θετταλῶν,

Et rursus,

Τὰ Θετταλῶν μὲν πολὺ καπανικώτερα, *id est,*

Ad Lyda quid seu Thessalica conuiuia?
Thessalica sunt multo magis plaustralia.

Porro Thessali vehicula dicũt καπάνας. *Item libro 7. tradidit apud Sicyonios congros capi permultos* ἀμάξης ἀχθῶν. *hoc est, tantæ magnitudinis vt iusto pondere baiulum onerent, nonnullos etiam* ἁμαξιαίους, *hoc est, iustum onus vehiculi. Quin & αἰγιναῖα dicta sunt ingentia, vel a talento quod apud illos habebatur maius ceteris: vel a sarcinis negotiatorum, varias complectentibus merces, quæ Hesychius testatur Græcis dici* αἰγιναῖα, *Sic enim scriptum est, antepenultima acuta. Eas sarcinas qui commercantur appellari* αἰγινοπώλας. *Addit & nomisma quoddam argenteum ingens dici Græcis* αἰγιναῖον.

Muscum demetere.

Ἀμνία θερίζειν, *id est, Muscum demetere: dici solitum, vbi quis tener adhuc & intempestiuus durius tractaretur aut tolleretur emolumentum prius quam opportunũ esset. Translatum ab iis, qui statim vt ager obduci cœperit herba, demetunt, nec sinunt adolescere gramen.* μνίον *enim muscus, & additione litteræ* ἀμνίον *sicut* ἄσταχυς *pro* στάχυς.

Extis pluit.

Ἀλλᾶσιν ὕει, *id est, Lucanicis pluit. Sermo prouerbialis de prodigiosa rerum copia, qui iocus etiam hac tempestate durat apud idiotas. Siquidem* ἀλλᾶς *Græcis exti genus est, ex quo frustulatim conciso farta conficiuntur, quod cibi genus in Com. cum iocum abiisse videtur, unde viles & contempti* ἀλλαντοπῶλαι *vocantur adagio. Confinis illi* δραχμῇ χαλαζῶσα, *id est, Drachma grandinans.*

Aliis lingua, aliis dentes.

Ἄλλοισι γλῶττ' ἄλλοισιν εἰσὶ γόμφιοι. *id est,*

His lingua, at illis sunt molares inuicem.

De loquacibus & edacibus dici consueuit. Quemadmodum non raro fit in conuiuiis: vt aliis garrientibus, & fabulis potius quam cibis intentis, alij interim taciti, strenue quod adpositum est, deuorent. Venustius erit si longiuscule detorqueatur, ueluti si quis minetur se facto nociturum ei, qui verbis duntaxat læserit. Poetis est lingua, quis inuehantur: at principibus sunt molares quibus eos conficiant.

Improbi consilium, in extremum incidit malum.

Ἀεὶ ὥστε κακὴ βουλὴ πρὸς ὑστερον ἄτην.

Incidit extremam in noxam mens improba tandẽ.

Heroicus prouerbialis in eum, qui postea quam diu peccauit impune, tandem in calamitatem incidit, vt pœnas omnium scelerum semel dependas.

Aliud noctua sonat, aliud cornix.

Ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται, *i. Aliud noctua sonat, aliud cornix sonat. Vel, alia noctuæ, alia vox cornicis. Accõmodari põt uel ad eos, qui decertãt cũ longe præstantioribus, vel ad illos, inter quos ob morum, inge-*

nũq. pugnantiam, minime conuenit. Sine cum est alius alio longe facundior. Quemadmodum enim auem etiã si non videas, tamen e cantu licet dignoscere, ita stilus diuersus prodit ἑλληνιγραφίας.

Reperire rimam.

PROVERBIALI *figura dixit Plautus in Curculione: Aliquam reperietis rimam, in caussatores ac tergiuersatores, qui nulla in caussa tot fidei vinculis adstringi possunt, quin aliquid inueniant quo elabantur. Similiter Horatius:*

-Centum adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.

Ductum ab auibus aut muribus captis.

Album panem pinso tibi.

Λευκὰ μάζαν φυρῶσι, *id est, Album panem pinso siue tempero tibi. Dici solitum, vbi quis magnarum rerum spes amplas ostendit. Est enim maza panis genus. Porro Græcis album panem in deliciis fuisse, locis aliquot testatur Lucianus, nominatim in libello de mercede seruientibus.* οὐδ' ὄναρ λευκοῦ ποτε ἄρτου ἐμφορηθείς, *id est, Ne per somnum quidem vmquam albo pane saturatus. Et D Hieronymus in epistola ad Nepotianum, similam inter delicias ponit. Quid prodest, inquit, oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesq ciborum quærere, caricas, piper, nuces palmarum, similã, mel, pistacea. Ac ne fuisse quidem Romæ pistores ad Persicum vsque bellum, annis ab vrbe condita, super quingentos octoginta: testis est Plinius libro 18. cap. 11. vbi rationes aliquot arte conditi panis ostẽdit. Porro quod primum e triticea farina redditur, candidius est: rursum quod ex ordeacea postremum, id magis est album, vt indicat in problematis Aristoteles sectionis 21. prob. 3. & 7. eiusque rei caussam reddit. Græci panes elegantiores* λευκοὺς *appellabãt, sordidiores* φαιούς, *id est, fuscos seu nigros. Sic Alexis apud Athenæum libro tertio.*

Λευκοὺς μὲν ὀκτώ, τοὺς δὲ φαιοὺς τοὺς ἴσους, *id est,*
Panes quidem albos octo, dein totidem nigros.

Huc pertinet illud, ex iure hesterno, panem atrum vorant. Narratur ibidem quiddam non illepidum de Diogene Cynico qui cum placenta vesceretur, percontanti quid comederet, respondit se panem edere bene confectum. Hoc adiicere visum, vt intelligamus, olim mirãs fuisse delicias in panibus conficiendis. Apud eundem libro quarto, describitur conuiuium Atticum, in quo commemorantur & panes λευκότεροι χιόνος, *id est, albiores niue.*

Candidum linum lucri caussa ducis.

Λευκόλινον λῖνον κέρδους χάριν, *id est, Candidulum linum ob lucrum ducis vxorem, In eum quadrat, qui dotis caussa ducit uel deformẽ vel anũ. Porro linũ vocat vxorẽ; uel quod apud ueteres sola mulieres lineis uterẽtur: vel quod viro adligetur matrimonio, et libera esse desinat. Nam linon Græci non numquam vsurpant pro vinculo.* λευκώλενος *autem Iunonis epithetum apud Homerum, ab albis vlneis. Refertur a Diogeniano.*

In capras syluestres.

Κατ' αἶγας ἀγρίας, *id est, In capras feras. Abominantis est, sermo, & malum deprecantis, inq. syluestres capras auertentis, confine illi, quod alibi dictum* εἰς πύῤῥαν, *id est, in Pyrrham. Item illi:*

Hostibus eueniant conuiuia talia nostris.

Vsus est adagione Athenæus libro Dipnosophistarum secundo: μυρτίλος δ' ἐφεξῆς, ἀπὸ τῆς ὥρας φησὶν ... *id est, Nam Myrtilius asseuerabat, velut ad capras syluestres nos relegans quærentes, Hegesandrum Delphũ in commentariis suis, eius dictionis meminisse. Ad capras syluestres posuit pro eo, quod difficillimum esset inuentu, aut quod nusquam est. Citauerat enim ex auctore testimonium, quod mox Plutarchus negat apud illum extare. Ad hoc prouerbiũ adlusit Apuleius in asino, finge is Psychen a Venere mitti ad Arietes agrestes.*

Adsint dij beati.

Σὺν δὲ θεοὶ μάκαρες. *id est,*
Felices adsint superi.

Sermo est bene ominantis in re quapiam aggredienda. Sic enim præfari solent rhapsodi, hoc est, carminum Homericorum recitatores & interpretes. Quemadmodum & citharœdis cantaturis mos erat Apollinem, vt dexter adesset carmine inuocare, ἀλλὰ ἄναξ μάλα χαῖρε, *id est, At multum salue rex. Quin & testamentum conditurι præfabãtur ominis caussa,* τῶν κα λῶς εἴη, *id est, Hoc bene sit. Item apud Romanos dicturus in concione simili precatione vtebatur, vt felix ac faustum esset Reipublicæ, quod dicturus esset. Refertur apud Zenodotum.*

In Aphannis.

Εἰς ἀφάννας, *id ẽ, In Aphannis. Stephanus tradit Aphãnas locum quempiam esse Siciliæ, vehementer obscurum & ignobilem, vnde & nomen adductũ apparet. Hinc natum prouerbium,* ἢ εἰς ἀφάννας, *id est, Aut in Aphannis, de incertis, & quæ nusquam sunt. Zenodotus ait natum ex huiusmodi casu. Sybaritæ quondam oraculum adeuntes, orabant vt sibi victoriam aduersus Crotoniatas concederet, idq. Crotonitatis ipsis præsentibus. Quidam autem Crotoniatarum per iocum respondit ad hunc modum: Istam quidem consequemini in Aphannis. Sybarita credens id a deo responsum, admiratus est, quid sibi vellet hoc verbi Aphannæ. Prouerbium ait quadrare in eos, qui se putant inuictos, & nulli tolerandos esse. Verum Stephani nobis magis probatur interpretatio.*

Ad id quod erat opus.

Εἰς τὸ δέον, *id est, In id quod opus erat. subaudiendum, insumpsi, aut simile quiddam. Natum aiunt ex oratione Periclis. Narrant hunc datis pecuniis impetrasse ab Astyanacte Lacedæmoniorum rege, qui iam bellũ parabat, vt ex Attica discederet. Deinde cum esset populo rationem eius pecuniæ redditurus, puderetq. palam titulum insumptæ pecuniæ proloqui, tecte significauit,* εἰς τὸ δέον, *inquiens,* ἀνήλωσα τοσαῦτα τάλαντα εἰς τὸ δέον, *id est, in vsus necessarios tantum talentorum insumpsi. Hæc ferme referuntur a Zenodoto. Notauit adagium & Aristophanes in Nebulis:*

ὥσπερ

ὥσπερ Περικλῆς εἰς τὸ δέον ἀπώλεσα. id est,
Ita vt Pericles perdidi in quod oportuit.

Quo loco interpres varias adfert historias, vnde prouerbium ortum putent, quæ si quis requiret, vnde petere possit, ostendimus. Eleganter torquebitur per iocũ in eos, qui sic administrarunt pecuniam alienam, vt non possint idoneam rationem reddere.

Adactum iusiurandum.

Ἐπακτὸς ὅρκος, id est, *Adactum iusiurandum dicebatur, vel quod non vernaculum esset, sed peregrinum, & aliũde adscitum, vt indicat Zenodotus: vt si quis Græcus Scythico more iuret,* νὴ τ' ἀκινάκην καὶ νὴ τ' ἄνεμον, *id est, Per ventum & acinacem. Nam per suos deos vnaquæq. gens iurare consueuit: vel quod non spontaneum, sed adactum ui: vel quod sponte susceptum nemine cogente, si Suidæ credimus, & etymologico. Sunt enim tria iusiurandi genera, vnum quod* ἐπώμοτον *vocant, alterum quod* κατώμοτον, *tertium quod* ἐπακτόν. *Hesychius contra* ἐφ' ὃν ἕτερος ἄγει, οὐκ αὐθαίρετος, *id est, Ad quod alius adigit non spontaneum. Hoc inter adagia non recensuissemus, nisi Zenodotus prior in hoc albo posuisset.*

Scabrosior leberide.

Κεντρότερος λιβηρίδος, *id est, Asperior leberide. De vehementer asperis & insuauibus. Nam leberis Græcis dicitur exuuium illud vel serpentum, vel piscium exuentium senectam, quod &* σύφαρ *vocatur: id autem asperrimum esse constat, nimirum ob summam siccitatem. Refertur a Suida.*

Procul auribus nuntius veniat.

Ἀπ' οὔατος ἄγγελος ἔλθοι. id est,
Procul absit nuntius auree.

Sermo deprecantis nuntium male auspicatum. Suidas ex Callimacho citat. Hom. item Iliad. χ.

Αἲ γὰρ δή μοι ἀπ' οὔατος ὧδε γένοιτο. id est,
Ista velim mihi sint procul auribus.

A Puro pura defluit aqua.

THEOGNIS *in sententiis Elegiacis,*

Εἴ μ' ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίαντον ἀπ' ἄκρης
Αἰεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεύσεται ἡμετέρης, id est,
Rursũ aqua de sũmo mihi vertice defluet usque
Limpida, si innocuum forte lauare pares.

Hoc distichon, quoniam subesse prouerbiũ videbatur, adscripsimus. Quadrabit in hominem vsquequaque inculpatum & innocentem, quem etiam si quis aliquãdo vocet in crimen, tamen non solum fama illius non contaminatur, verumetiam illustrior redditur. Nec sine caussa laudi tribuunt illud Catoni Censorio, quod toties accusatus & vocatus in ius, nẽpe quater & quadragies, semper iudicum sententiis fuerit absolutus.

A lupi venatu.

Ἀπὸ λύκου θήρας, *id est, A lupi venatu. Dici solitum, vbi quis protinus re infecta discedit. Aut de negotio molesto, & agresti. Neque enim tutum est lupum insequi, neque is facile capitur, cum reliquarum ferarum venatus non vulgarem adferant voluptatem. Meminit Suidas.*

A subeunte portum naui.

Ἀπὸ καταδυομένης, *id est, A subeunte, subaudi, naue lucrum capias. Admonet adagium celeritatem ad quæstum plurimum valere. Et in negotiatorem illud in primis competere,* ὕπνος ἀπέστω, *id est, Somnus abesto. Sumptum a mercatorum diligentia, qui merces statim emunt ab ipsis nautis in portum appellentibus. Tum enim & minoris emuntur, & maiori distrahuntur, lucro. Trahi poterit ad eam sententiam, vt si quis dicat statim arripiendam oblatam occasionem lucri. Aut tum rogandum quempiam, vbi fortuna recentem aliquam commoditatem obiecerit. Nam sumus plerique tum ad gratificandum benigniores. Persius in quinta Satyra metaphoram variauit, cum ait:*

Tolle recens primus piper e sitiente camelo.

Id est, ilico cum adhuc de via sitit camelus, qui merces attulit. Prouerbij meminit Suidas.

A bis septem vndis.

Ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων, *id est, A bis septem vndis. In eos cõpetit, qui a noxia quapiam purgati sunt, propterea quod antiquitus mos esset, homicidio pollutos vestes suas bis septem innundationibus, immersionibusq. lauare. Testis Suidas.*

Exigit & a statuis farinas.

Αἰτεῖ γε καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἄλφιτα. id est,
Sane cibum & signis ab ipsis exigit.

In eum dicendum, qui nullius misertus, vndecunque quod potest auellit, vel ab ipsis mortuorum statuis. Simillimum illi, κἀπὸ νεκροῦ φορεῖς, *id est, Et a mortuo tributum colligis.*

Athos celat latera Lemniæ bouis.

Ἄθως καλύπτει πλευρὰ Λημνίας βοός, id est,
Athos obumbrat latera Lemniæ bouis.

Vbi quis officit, aut molestus est, aut gloriam cuiuspiã obscurat, aut alioquin obsistit. Tradunt in Lemno bouis fuisse simulacrum ingẽs, candido factum lapide. Id Athos mons tametsi longo dissitus interuallo, tamen ob summam celsitudinem, obscurat vmbra sua. Est autem Athos Thraciæ mons ingens, adeo vt vmbram iaciat ad stadia trecenta, teste Stephano. Meminit huius Apollonius Argonauticon libro primo:

Ἠῷοι δ' Ἄθω ἀνέτελλε κολώνη,
Θρηϊκίη, ἣ τόσσον ἀπόπροθι Λῆμνον ἐοῦσαν,
Ὅσσον ἐς ἔνδιόν κεν ἐΰστολος ὁλκὰς ἀνύσσαι,
Ἀκροτάτῃ κορυφῇ σκιάει, καὶ ἐς ἄχρι Μυρίνης, id est,
Solis ad exortum vada salsa secantibus alto
Vertice sese ostendit Athos, mons Thracius, is qui
Dissitus a sacra tanto discrimine Lemno,
Quantum alata die valeat transmittere nauis,
Hanc tamen aerij contingit verticis vmbra.
Quin lõginquã etiam contingit adusq. Myrinen.

Prouerbij meminit & Plutarchus in Moralibus, cum alias tum in commentario, quem inscripsit De facie apparente in orbe lunæ, testans vmbram porrigi per septingenta ferme stadia. Theocriti Scholiastes versiculum hunc citat ex Sophocle.

Ἄθως σκιάζει νῶτα Λημνίας ἀλός. id est,
Athos obumbrat terga Lemnij maris.

Præsentem mulge, quid fugientem insequeris?

Τὰν παρέοισαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις, id est, *Præsentem mulgeto, quid insequeris fugientem?* *Heroicus prouerbialis admonens præsens lucrum nõ omittendum spe commodorum, quæ non item ad manum videntur esse. Sumptum ex Cyclope Theocriti, Scholiastes citat consimilis sententiæ versum Hesiodum:*

Νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν τ' ἀνέτοιμα διώκει, id est,
Stultus qui non prõpta sequẽs, iã prõpta relinquit.

Existimat eundem habere sensum quod alibi nobis dictum est, τὸ ἔχον τὰ ἔθος ἰδῶν.

Quid ad Mercurium?

Τί πρὸς τὸν Ἑρμῆν, *id est, Quid ad Mercurium? Idem cum illo* οὐδὲν πρὸς Διόνυσον, *& nihil ad Bacchum, Nihil ad rem. Nam Mercurius orationis auctor. Competunt in eos qui loquuntur aliena ab eo quod agebatur.*

Quid Achiuos a turre iudicatis?

Τί τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνετε; id est,
Cur iudicatis Danaidas de mœnibus?

Dici conueniet, quoties quis pronunciat de re non satis accurate considerata. Aristides in Themistocle: τί ταῦτα τοὺς ἀχαιοὺς ἀπὸ τοῦ πύργου κρίνομεν; *id est, Quid in his Achiuos de turre iudicamus? Sumptum apparet ex Iliados γ. quo loco Priamus in mœnibus Troianorum, arcessitam Helenam percũctatur quinã essent, quos procul in Græcorum exercitu conspiceret, & Agamemnonis formam laudat ad hunc modum:*

Ὅς τις ὅδ' ἐστὶν ἀχαιὸς ἀνὴρ ἠΰς τε μέγας τε,
Ἤτοι μὲν κεφαλῇ καὶ μείζονες ἄλλοι ἔασιν,
Καλὸν δ' οὕτω ἐγὼν οὔπω ἴδον ὀφθαλμοῖσιν,
Οὐδ' οὕτω γεραρὸν, βασιλῆϊ γὰρ ἀνδρὶ ἔοικε. id est,
Ille quis ẽ cedo, Graius homo, magnusq. bonusq.?
Sunt alij hunc fateor superantes vertice plures.
Verũ æque pulchrũ memini me cernere numquam
Nec reuerendum æque. regem præferre uidetur.

Nec inconcinne torquebitur ad eos, qui in tuto constituti, de iis iudicant, qui in periculo versantur. Quemadmodum faciunt ij, qui in turre, aut vallo sedentes, otiosi spectant, iudicantq. prœliantes, ac in multis animi robur aut cõsilium desiderant, quod ipsi nequaquã præstaturi forent, si in eodem discrimine versarentur. Aristides in Themistocle: ἀλλὰ μὴν οὐχ ὅμοιον ἐν μέσῳ τῇ θαλάσσῃ περὶ τῶν ἐν τῷ πλοίῳ λέγειν καὶ τὴν εὐψυχίαν τὴν αὐτῶν δεικνύναι, καὶ καθήμενον ἔξω τοῦ χειμῶνος ὑπὸ τῷ τειχίῳ, *id est, Atqui non parui refert, si quis medio in mari, de iis loquatur, qui in naui sunt, animiq. præsentiam demonstret, sedensque procul a procella inter parietes.*

Quid vsus cepis putridi?

Τίς χρῆσις πυθομένης κρομμύου, *id est, Quis vsus putrefacti cepis? De rebus aut etiam hominibus, reiculis, & quorũ nullus vsquã est vsus. Etenim cũ cepe sit herba, per se vilissima, simul atq. cõputruit, nihil esse põt abiectius. Cognatum illi Plautino, vitiosa nuce non emam.*

Philoxeni non.

Τὸ φιλοξένου οὔ, *id est, Philoxeni non. Dicendum, vbi quis obstinate vel inficiatur, vel recusat: aut vbi quis alteri nescit concedere, neque quidquam ad gratiam loqui. Philoxenus poeta, quemadmodum alibi diximus, vsque adeo non potuit carmina Dionysii probare, vt maluerit reduci ad fodinas lapidarias.*

Meos corymbos necto.

Τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, *id est, Meos necto cincinnos. Vbi quis respondet, quod nihil pertineat ad interrogata. Refertur ad hunc modum,* χαῖρε ὑψιπύλη, τοὺς ἐμοὺς κορύμβους πλέκω, οὐ σοὶ λέγω περὶ τούτων. ὁ ἐμὸς ἀνὴρ ποῦ ἐστιν αὐτοῦ, *id est, Salue Hypsipyle. Meos corymbos necto. Non tibi loquor ista de re. Maritus meus hic est? Ex aliquo comœdiæ loco sumptum apparet, in qua persona quapiam per dissimulationem, diuersa responderit. Quod genus est & illud apud Terentium in Phormion. cum Phædria rogatus, vbi nam esset Antipho, respondens iteras salutationem, deinde, ait illum recte valere. Est consimilis locus & apud Plautum in Mercat. Iam machæra est in manu. Nã si eo re introducam. Tollo ampullam, atque hinc eo, & reliqua. Nam locus longior est, quam vt citra tædium possit recenseri. Confine ei quod alibi recensuimus* ἀμας ἀπῄτουν.

Compendiaria res improbitas.

Σύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή, *id est, Compendiaria res improbitas, virtus longa. Qui semel addixit animum vitiis, is quiduis flagitij facile patrabit. At singulæ virtutes magno sudore parandæ. Fitq. quadam naturæ corruptione, vt quæ turpia sunt, vel αὐτοδίδακτοι protinus arripiamus, quæ honesta vix laboribus diutinis inculcentur. Plutarchus in apophthegmatis tribuit hoc dictum Cleomeni. Cum prædo quispiam in agrum Lacedæmoniorum fecisset incursionem, atque vbi captus esset dixisset, Ideo hæc se fecisse, quod non esset quo aleret militem, proinde ad eos vertisse sese, quibus superesset nec impartirentur, Cleomenes σύντομος, ἔφα, ἁ πονηρία.*

Vmbra pro corpore.

Σκιὰ ἀντὶ τοῦ σώματος, *id est, Vmbra pro corpore. Quoties aliquis magnum quiddam videbitur assecutus, cum nihil tandem auferat præter titulum, aut spes meras. Mutuo sumptum ab Aesopica fabula de cane, qui dũ vmbram carnium, quod ea maior appareret captat, veras amisit carnes. Eam quidem iãbico carmine Gabrias quidam, vtcumq. complexus est hoc pacto:*

Φέρων κύων ποταμοῦ πλησίον κύων κρέας,
Κύψας ἰδὼν, ἄλλον εἰς ὕδωρ βλέπει,
Χανὼν δὲ λιπὼν τοῦ κάτω λαβεῖν κρέας,
Ἀπεστερεῖτο καὶ τὰ, ὅπερ ἐκράτει, id est,
Iuxta fluentem deferens carnes canis,
Dum pronat os in amne conspicit alteras,
Et hians deorsum, vt easce carnes prenderet,
Amisit has quoque, quas tenebat antea.

Sinopissas.

Σινωπίζεις, *id est, Sinopissas, id est, lasciuis. A Sinope scorto quodam nobili, celebratæq. lasciuiæ, cui nomẽ hinc inditum videtur, quod noxiis esset oculis. Athenæus libro 13. docet Aeginensem. Fuit & Sinope Aesopi filia, cui nihil carius fuit virginitate.*

vitias

Vitiat lapidem longum tempus.

Σήπει καὶ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. id est,

Saxa etiam longum faciet putrescere tempus.

Nihil in rerum natura saxo durabilius. At id quoq. temporum diuturnitas absumit. Quod poetæ nimirum innuunt, cum fingunt Saturnum temporis deum, saxum Iouis loco suppositum deuorasse. Ouidius libro De ponto 4.

Gutta cauat lapidem, consumitur anulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Sileni Alcibiadis.

Σιληνοὶ ἀλκιβιάδου, *id est, Sileni Alcibiadis, apud eruditos & in prouerbium abiisse videntur, certe in collectaneis Græcorum prouerbij vice referuntur, quo licebit vti, vel de re quæ cum in speciem, & prima, quod aiũt fronte vilis ac ridicula videatur, tamẽ interius ac propius contemplanti, sit admirabilis: vel de homine, qui habitu vultuq. longe minus præ se ferat, quam in animo claudat. Aiunt enim Silenos imagunculas quaspiam fuisse sectiles, & ita factas, vt diduci & explicari possent, & quæ clausæ ridiculam ac monstruosam tibicinis speciem habebant, apertæ subito numen ostendebant, vt artem scalptoris gratiorem iocosus faceret error. Porro statuarum argumentum sumptum est a ridiculo illo Sileno Bacchi pædagogo, numinumq. poeticorum morione. Quandoquidem habent & illi principum nostratium exemplo suos* γελωτοποιούς. *Proinde apud Athenæum libro quinto adolescens Critobulus irridens Socratem senem ac deformem, dicebat illum* πολὺ τῶν σειληνῶν αἴσχιον, *id est, multo Silenis deformiorem: locus autem est apud Xenophontem in conuiuio. Socrates,* ὡς σὺ δὴ καλλίων ὢν τοῦτο κομπάζεις, *Vt istud iactas quasi sis formosior. Critobolus.* νὴ Δία ἢ πάντων τῶν σειληνῶν τῶν ἐν τοῖς σατυρικοῖς, αἴσχιστος ἂν εἴην *id est, Ita per Iouem, aut omnium Silenorum qui sunt inter Satyros turpissimus fuero. Et Alcibiades apud Platonem in conuiuio, Socratis Encomium dicturus, eũ Silenis eiusmodi similẽ facit, quod is multo alius esset propius intuenti, quam summo habitu specieq. videretur. Quem si de summa, quod dici solet, cute quis æstimasset, non emisset asse. Facies erat rusticana, taurinus aspectus, nares simæ muccoq. plenæ. Sannionem quempiam bardum ac stupidum dixisses. Cultus neglectus, sermo simplex ac plebeius, & humilis, vt qui semper aurigas, cerdones, fullones & fabros haberet in ore. Nam hinc fere sumebat illas suas* εἰσαγωγὰς, *quibus vrgebat in disputando. Fortuna tenuis, vxor qualem ne vilissimus quidem carbonarius ferre posset. Videbatur mirari formas adolescentulorum, videbatur amare, & zelotypia tangi, cum eum ab his affectibus* ἀπαθῶν *abesse compererit etiam Alcibiades. Denique iocus ille perpetuus non nullam habebat morionis speciem. Cum ea tempestate, ad insaniam vsque ferueret inter stultos, profitendi sapientiã ambitio, nec vnus esset Gorgias, qui se nihil nescire iactitaret, & ardelionibus huiusmodi nusquam nõ referta essent omnia, solus hic hoc vnum scire dictitabat, quod nihil sciret. Videbatur ineptus ad omnia reipublicæ munia, adeo vt quodam die quiddam apud populum adorsus agere, cum risu sit explosus. Atqui si Silenum huac tam ridiculum explicuisses, videlicet numen inuenisses potius quam hominem, animum ingentem, sublimem, ac vere philosophicum, omnium rerum pro quibus ceteri mortales currunt, nauigant, sudant, litigant, belligerantur, contemptorem, iniuriis omnibus superiorem, & in quem nullum omnino ius haberet fortuna, & vsque adeo nihil timentem, vt mortem quoque nulli non formidatam contempserit, in tantum vt cicutam eodem ebiberit vultu, quo vinum solet, vtq. iam moriens etiam in Phædonem suum iocaretur, admonens, vt voto se liberans Aesculapio gallum persolueret, perinde quasi sumpto pharmaco, iam sanitatis beneficiũ sentiret, cum exiret e corpore, vnde omnes animi morbi scatent ac pullulant. Proinde non iniuria cum id tempestatis plena sophis essent omnia, solus hic morio, sapiens oraculo pronunciatus est, & plus indicatus est scire, qui nihil sciebat, quam hi qui nihil nescire se prædicabant, immo ob idipsum iudicatus est plus ceteris scire, quod vnus omnium nihil sciret. Huiusmodi Silenus fuit Antisthenes, baculo suo, pera, palioq. maximorum regum fortunas antecellens. Huiusmodi Silenus fuit Diogenes, vulgo canis habitus. Verum in hoc cane diuinum quiddam animaduerterat Alexander Magnus, principum vt videbatur, omnium* κορυφαῖον *& alpha, cum animi magnitudinem admiratus, optaturum se diceret, vt ni Alexander esset, Diogenes esset: cum hoc magis optare debuerit Diogenis animum, quod Alexander esset. Huiusmodi Silenus fuit Epictetus, seruus, pauper, claudus, vt indicat illius epitaphium, sed idem, quod est felicissimũ, carus superis, id quod sola vitæ præstat integritas cum sapientia coniuncta. Hæc nimirum est natura rerum vere honestarum: quod habent eximium, id in intimis recondunt, adduntq. quod contemptissimum, id prima specie præ se gerunt, ac thesaurum ceu vili cortice dissimulant nec prophanis ostendunt oculis. At vulgarium & vmbraticarum longe diuersa ratio, summa specie blandiuntur, quodq. pulcherrimum habent, statim obuiis ostentant: sin penitus introspicias, nihil minus sunt, quam quod titulo specieq. præ se ferebant. Adeo quidquid in omni rerum genere præclarum est, id minus in conspicuo est. In arboribus flores & folia blandiuntur oculis: ipsa se late moles ostentat. At semen, in quo vis est omnium, quam est res minutula, quam abdita, quã non lenocinans aspectui, quã nõ ostẽtatrix sui? Aurum & gemmas in altissimas terræ latebras abdidit natura. In elementis, quæ vocant, quo quidq. præstantius est, hoc longius a sensibus est remotum, velut aer & ignis. In animãtium genere quod est optimum & efficacissimum, id in intimis abditum habent. In homine quod est maxime diuinum & immortale, id solum cerni nõ põt. In quouis rerũ genere, materia pars vilior, maxime patet sensibus, forma vis et beneficiũ, vtilitate sentitur, & tamẽ ipsa procul abest a sensibus. Rursum in corporis physici temperatura, cũ phlegma & sanguis sensibus sit familiaris & pateat, id quod plurimum confert ad vitam, minime patet, nẽpe spiritus. Demũ in vniuerso, quę maxime sunt ea non vidẽtur, veluti substantiæ, quas separatas vocant. Et quod in his summũ est, id a sensibus quam maxime sepositum est, nempe deus, adeo vt nec intelligi, nec cogitari possit, cum hic fons sit vnicus omnium.*

Sarone magis nauticus.

Σάρωνος ναυτικώτερος, i. Sarone magis nauticus. *Aiunt hunc fuisse deum quempiam nauticum. Vnde & Saronico mari cognomen inditum. Congruet in horrido cultu hominem, & moribus feris, quod genus nautas plerosq. videmus esse. Aut in negotiatorem per omnia maria uolitantem Meminit & Saronis, & ab hoc cognominati maris Aristides in Themistocle,* Οὐδ᾽ ἵνα τὸν πάντα χρόνον τῇ θαλάττῃ οἰκῶσιν, ὥσπερ τὸν Γλαῦκόν φασι τὸν Ἀνθηδόνιον, ἢ τὸν Σάρωνα τὸν ἐπώνυμον τοῦ πελάγους. *id est, Nec vti per omne tempus in mari habitent, quemadmodum aiunt facere Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem. Pausanias in Corinthiacis Saronis facit mentionem, qui Athepiæ regioni maritimæ imperarit. Huic diuersum, quod ait in Ranis Aristophanes,*

-Πῶς δ᾽ αὖ δύναμαι
ἄπειρος, ἀθαλάττωτος, ἀσαλαμίνιος
ὢν εἶτ᾽ ἐλαύνειν, *id est,*
-Quo nam modo
Potero imperitus, & a mari alienissimus,
Salaminis expers, atque nauim agere rudis?

Assidua stilla saxum excauat.

Ῥανὶς ἐνδελεχοῦσα κοιλαίνει πέτραν, *id est, Stillicidiũ perpetuum saxum excauat. Admonet, nihil esse tam durũ, quod non emolliat: nihil tam arduum, quod non efficiat assiduitas. Quandoquidem stilla aquæ, nimirum res tam tenuis ac leuis saxum etiam durissimum exhauriat, quod vix ferro possis euincere. Plinius tradit, inueniri silices, formicarum pedibus attritas, idq. grauissimum exemplum esse putat, quantam vim habeat assiduitas. Menander apud Stobæum,*

-Ῥαδίως γὰρ
Ταῖς ἐνδελεχίαις καταπονεῖται πράγματα. *id est,*
-Nam vinci solent
Assiduitate quælibet negotia.

Ouidius.

Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua.

Galenus περὶ κράσεων *libro tertio, eandem sententiam refert, carmine Heroico,* ὥστε δ᾽ ἂν εἰκότως καλῶς εἰρῆσθαι δοκεῖ

Πέτρας κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. *Id est,*
Ita nimirum & illud recte dictum videtur,
Stillula mollis aquæ lapidem assiduo cauat ictu.

Huc adferunt Homeridæ, quod cum poculum plenum ceteri vix tollerẽt a mensa, solus Nestor facile nulloq. negotio sustulerit, cum esset admodum senex, & viribus multis inferior, verum hoc illi dabat vsus et exercitatio. Nam Homerus facit Nestorem φιλοπότην. *Homeri carmẽ sic habet,*

Ἄλλος μὲν μογέων ἀποκινήσασκε τραπέζης
Πλεῖον ἐόν, Νέστωρ δ᾽ ὁ γέρων ἀμογητὶ ἄειρεν. *id est,*
Vix alij poclum poterant sustollere mensa
Plenũ, at grandæuus Nestor facile abstulit illud.

Quæ sententia non solum accommodari potest ad assiduitatem, sed huc quoque, quod ea facile facimus, quæ libenter facimus.

Salaminia nauis.

Σαλαμινία ναῦς, *id est, Salaminia nauis, de præuelocibus dictitatum est. Celebratur enim vel in primis nauale bellum aduersus Xerxem gestum apud Salaminem, siue quod ex triremibus, altera Salaminia vocari consueuit, altera πάραλος. Aristophanes in Auibus,* ἱερὰ τριήρης, πάραλος ἢ σαλαμινία: *Vnde & Bacchus eo, quem modo citauimus loco,* ἀσαλαμίνιον *appellat sese, quod bellicarum rerum ac remi ducendi esset ignarus. Adlusit autem poeta, sicut opinamur, ad prouerbiũ quod alibi retulimus,* δεῖ κώπην ἐλαύνειν τὸν εἰδότα, *id est, Oportet ducere remum eum qui norit. Plutarchus in vita Periclis nauim robustam & in qua velut in triariis vltimum sit præsidium, Salaminiam appellat,* Οὐδ᾽ αὖ περιιὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ᾽ ἑαυτὸν ὥσπερ σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. *id est, Nec semper obambulans in turba, sed ueluti Salaminiam triremen, vt inquit Critolaus, sese ad maiorem rerum vsum præbens. Scholia quæ feruntur in Aristophanem tradunt Athenis duas fuisse naues vsui publico destinatas, e quibus Salaminia subueheret ad iudicium euocans, Paralus aueheret. Nam Theoris eos vehebat, qui voti aut religionis ergo Delphos aut alio quopiam proficiscerentur.*

Pyrrhandri commentum.

Πυῤῥάνδρου μηχάνημα, *id est, Pyrrhandri commentum, de callido inuento. Hic Phyrrhander sycophanta quispiã fuit, insignite versutus, notæq. malitiæ. Aristophanes in Equitibus,*

Καὶ νὴ Δί᾽ ἦν γε τοῦτο Πυῤῥάνδρου τὸ μηχάνημα. *id est,*
Ac per Iouẽ fuit quidẽ Pyrrhandrica ista techna.

Ἄζηλος πλοῦτος.

Ἄζηλος πλοῦτος, *vocabatur, cum quis suas dotes ignoraret. Veluti si qua formosa cum sit, putida esset tamen, sibiq. displiceret. Aut si quis facundus, infacundus sibi videretur. Porro felicitatis non minima pars est, vt quisq. sua norit bona Proinde Maro,*

O fortunatos nimium, bona si sua norint
Agricolas.

Est finitimum illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος, *id est, Cæcæ diuitiæ. Nam* ζηλοῦν *aliquoties idem est, quod admirari ac felicem ducere. Vnde* περίζηλον *vocant conspicuum & illustre. Cui diuersum est* ἄζηλον, *quod nemo miratur. Quis autem miratur quod est abditum ac retrusum? Plutarchus in vita Lycurgi facit Theophrastũ huius dicti auctorem: laudat enim Lycurgum, qui suis institutis effecisset, vt apud Spartanos diuitiæ nec essent obnoxiæ furibus ac prædonibus, quod ille vocat* ἄσυλον, *nec admirabiles, quod appellat* ἄζηλον, *nec omnino pro diuitiis haberentur, quod ille vocant* ἄπλουτον πλοῦτον, *quasi dicas opes inopes. Verũ ipsa Plutarchi verba subscribam, vel in hoc, quo perspicuũ fiat, quãta gratiæ parte fraudetur, qui malit auctores in alium linguam versos legere, quam sua lingua loquentes audire.* Μέγα μὲν οὖν καὶ τοῦτο ἦν, μεῖζον δὲ τὸ τὸν πλοῦτον ἄσυλον, μᾶλλον δὲ ἄζηλον ὥς φησι Θεόφραστος, καὶ ἄπλουτον ἀπεργάσασθαι, τῇ κοινότητι τῶν δείπνων. *Addit ibi Plutarchus his ex rebus extitisse dictum illud celebre, Plutum ex omnibus ciuitatibus quæ sub sole sunt, in*

vna

vna Sparta seruari τυφλὸν, *id est, cæcum ac repositum, non aliter quam tabulam anima carentem & immobilem. Ex hisce verbis simul & illud colligitur, idem pollere* τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ ἄψυχος ὁ πλοῦτος. *Cæcum.n. dicitur, non solum quod non videt, verumetiam quidquid luce caret. Quamquam autem festiniter prouerbium detortum est ad Spartanorum frugalitatem, tamen quadrat potius in eos, qui suas opes sibi possidêt, easq. recondunt aut defodiunt etiam. Aristophanes in Concionatricibus* ἀφανῆ πλοῦτον *appellat nummos in arca reconditos. Nam domus & agri celari non possunt. Nullus vsus est picturæ repositæ, nihilo maior diuitiis usu abstrusarum. Nam in vsum paratæ sunt opes. Sic Flaccus in Odis,*

Nullus argento color est, auaris
Abdito terris.

Et Pindarus in Nemeis hymno primo, Οὐκ ἔραμαι πολλὸν ἐν μεγάρῳ πλοῦτον κατακρύψαις ἔχειν, ἀλλ' ἐόντων εὖ τε παθεῖν, καὶ ἀκοῦσαι φίλοις ἐξαρκέων. *id est, Non desidero multas in ædibus opes habere abstrusas, sed his quæ adsunt bene frui, ac bene audire, amicis suppeditans.*

Dicas tria ex curia.

Εἴπῃς τὰ τρία παρὰ τῆς αὐλῆς, *id est, dicas tria de curia. Antiquitus qui iudicum sententiis fuissent ad capitale supplicium condemnati, prius quam ad mortem ducerentur, ea facultas concedebatur, vt vino ciboq. expleti, tria quædam quæcumq. libitum esset dicerent. Quę simul atque dixissent, promulgata damnatione producebantur ad supplicium.* αὐλὴν *enim olim vocabant eũ locum, quo damnati ducebantur, quem neoterici* κάγχελον *appellant. Apud Suidam legitur,* παρὰ αὐλῆς, *dãdi cásu, id est, iuxta curiam, siue iuxta septum. Vsus adagij apud neminem adhuc reperitur. Est dici solitũ vbi quis petulantius loqueretur, sed magno suo malo, aut exitium imprecaretur alieni. Adagium refertur a Zenodoto.*

Pyraustæ gaudes gaudium.

Χαρεῖς πυραύστου χαράν, *id est, Gaudium pyraustæ gaudes. De momentaria, fluxaq. voluptate. Ostendimus alicubi pyraustam ad lucernas aduolantem, ambustis alis perire, vnde & prouerbium,* πυραύστου μόρος, *id est, Pyraustæ fatum. Cuius alibi meminimus.*

Πτερύσσεσθαι.

Πτερύσσεσθαι *dicitur, qui conatur et gestit quippiam efficere. Sumptum a pullis auium, cum adhuc inuolucres suas alas mouentibus. Lucianus vsurpat pro indecore & scurriliter gesticulari, libello De mercede seruientibus. Aristophanes in Pluto,*

καὶ σύ γε λέγειν δύναιο ἂν πώποτε
ἀλλ' ἐφλυάρεις, καὶ πτερύσσεις, *id est,*
Tu nihil non dum fari potis es super hac re,
Sed nugaris gesticulando.

Et Diphilus apud Athenæum libro sexto, inducit parasitum hunc in modum loquentem,

Γέγηθα καὶ χαίρω τούτοις καὶ πτερύσσομαι. *id est,*
Lætorq. gaudeoq. & alas verbero.

Ante barbam doces senes.

Πρὸ τῆς γενειάδος διδάσκεις τοὺς γέροντας, *id est, Ante barbã doces senes. Cum imberbis maiorem natu docet. Est autem figura prouerbialis, quod ait Persius, Ante pilos:*

Et rerum prudentia velox
Ante pilos venit, dicenda, tacendaq. calles.

Hanc prudentiam, quam præcoquam, seu præcocem appellant, vulgo non admodum fausti ominis habitã, ostendit Apuleius in secunda Apologia, scribens hunc senarium nobilem & celebrem fuisse, poetæ cuiusdam, neque enim nominat.

Odi puerculos præcoci sapientia.

Nec Fabio placet præcox ingeniorum genus, quod negat ad frugem solere peruenire. Pindarus in Pythiis hymno quinto, sic laudat quẽpiam, κρέσσονα μὲν ἁλικίας νόον φέρβεται, γλῶσσάν τε, θάρσος δὲ τανύπτερος ἐν ὄρνιξιν αἰετὸς. *id est, Præstantiorem quam pro ætate mentem, alit linguamq. audacia vero pernix inter aues aquila.*

Bellum Cononi curæ fuerit.

Πόλεμος κόνωνι μελήσει. *id est,*
Curabit prælia Conon.

Hemistichium est heroici carminis, nec satis liquet vnde sumptum. Porro Conon dux Atheniensium fuit multum in belli negotiis exercitatus. Primum nauali prælio superatus a Lysandro Lacedæmoniorum duce, redintegratis copiis, eundem terrestri prælio vicit, & Athenarum libertatem restituit. Proinde conueniet ad hunc modum respondere, curanti negotium, quod ad se nihil attineat. Item Hector Andromachæ suæ Iliados 2.

Πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. *id est,*
Viris curæ sunt bella futura.
Et Turnus apud Vergilium,
Arma uiri bellumq gerant, queis bella gerenda.

Antehac putabam te habere cornua.

Πρὸ τοῦ τε ᾤμην κέρατα ἔχειν, *id est, Antehac credebam tibi esse cornua. De his, qui prius habiti fortes ac strenui, postea cum res virum postulat, apparent ignaui. Vnde & Comicus cornutam bestiam vocat hominem paratum se defendere. Cornutam bestiam petis. Et Horatius,*

Parata tollo cornua.

Apud eũdem scurra iocatur in scurram accepto conuitio mimitantem capite moto, cum in fronte fœdam haberet cicatricem. Quid faceres, inquit, si cornu tibi nõ esset exectum, cum sic mutilus miniteris? Deinde Dialectici cornutum appellant syllogismum, dilemma velut inexpugnabile.

Priusquam mactaris, excorias.

Πρὶν ἢ σφάξαι δέρεις, *id est, Prius quam mactaris, excorias. Dicendum, vbi quid præpostere fieri videtur. Videri potest ex Homero sumptum, apud quem sæpe excoriatur taurus prius quam occiditur. Figura quam Grammatici* ὕστερον πρότερον *appellant. Finitimum illi quod alibi retulimus, Actum agere. Nam id etiam adagium M. Tullius putat ad consilij præposteri significationem pertinere. Sic enim scribit in Dialogo de Amicitia, Præposteris enim vtimur consiliis, & acta agimus, quod vetamur veteri prouerbio.*

Prius quam assa sit farina.

Πρὶν ὀπτῆσαι ἄλευρα, id est, *Prius quam coxeris farinam, subaudiendum, inspergis, aut simile quidpiam. Eustathius in Odissea η. refert vtrumq., tum hoc, tum illud proximum. Solitum autem est, assis carnibus apud quosdam inspergere farinam.*

Plures adorant solem orientem, quam occidentem.

Πλείονες προσκυνοῦσι τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα, id est, *Plures adorant solem orientem, quam occidentē. Iuueni magis adhaeretur quam seni. Plutarchus scribit. Pompeium hoc adagio minatum Cinnae. Sensit autem Pompeius, se solem esse orientem, nimirum iuuenem in dies magis fama crescentem: illum occidentem, vtpote affecta iam aetate, & cuius dignitas gloriaq. iā consenesceret. Ceterum quod Pompeius erat Cinnae, hoc Caius Caesar post fuit Pompeio. Simile quiddam Athenaeus libro tertio ex poeta quopiam,* οὐκ ᾄδω τὰ παλαιά, καινὰ γὰρ ἅμα κρείσσω, νέος ὁ Ζεὺς βασιλεύει. *id est, Non cano vetera. Noua si quae sunt, eadem & meliora sunt, Iupiter qui iuuenis est regnat. Mos erat antiquis adorare solem, quem deum existimant, & a Persis praecipue colebatur, nomine Mithrae. Itē apud Aegyptios Osiridis, apud Graecos Apollinis, apud alios aliis atque aliis nominibus. Hunc orientem salutabant religionis caussa. Quem morem tradit Socrati fuisse Plato. Ferunt & ab elephantis adorari solem in exortu. Salutabatur & occidens, sed a paucioribus. Habet & cuiusque hominis aetas suam vesperā, quae simul atque aduenit, iuuentae gratia vertitur in taedium. Ita senex quidam apud Alexidem.*

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,
Mea quippe seram vita ducit vesperam.

Sub occasum autem solis incumbunt vmbrae, vnde Euripides,

Τί δ' ἄλλο, φωνὴ καὶ σκιὰ γέρων ἀνήρ. id est,
Quid aliud atque vox & vmbra vir senex?

Auro loquente, nihil pollet quaeuis oratio.

Χρυσοῦ λαλοῦντος πᾶς ἀπρακτεῖτω λόγος,
Πείθειν γὰρ οἶδε καὶ πέφυκε μὴ λέγων. id est,
Auro loquente, ratio quaeuis irrita est,
Suadere siquidem nouit, & loquens nihil.

Prouerbium indicat munera vbique longe pluri num valere. Vulgaris iocus ait, tinnulas rationes praecipuam habere vim ad persuadendum, pecuniam indicans.

Pellenaea tunica.

Πελληνιακὸς χιτών, id est, *Pellenaea vestis. De prisco cultu. Pellene peruetusta Achaiae ciuitas, Protei patria, in qua diuersa vestimentorum formae fieri consueuerit, attestante Suida. Iulius libro De rerum vocabulis septimo, prodidit laenas pellenicas olim nobiles fuisse, adeo vt in Iunoniis ludis ac certaminibus victori lacerna pellenica praemii vice daretur. Adstipulatur Strabo libro Geograph. 8. Diuersum igitur videtur illi, quod alibi diximus, Munus Leuidensa. Lepidina erit, si per ironiam adhibeatur. Veluti si cui p laboriosis ac diutinis officiis vile munusculum missum sit, dicamus,* πελληνιακὸν χιτῶνα *contigisse. Romae quoque vestes xeniorum loco missitari solitas indicat Iuuenalis.*

Aquilam cornix prouocat.

Αἰτὸν κορώνη προκαλεῖ, id est, *Aquilam cornix prouocat. Tradunt peculiare cornicibus esse iritare aquilam. Verum illa negligit prouocantem, intelligens nimirum sibi ab illa noceri non posse. Locus igitur fuerit adagio, si quando leuiusculus quispiam homuncio, qui neque prodesse queat, neque laedere, maximis viris oblatrat. Quemadmodum Menelaus apud Euripidem in Iphigenia Aulidensi de vatibus,*

Κοὐδὲν γ' ἄχρηστον οὐδὲ χρήσιμον παρόν. id est,
At nihil habet nec vtile, nec inutile.

Lupus pilum mutat, non mentem.

Ὁ λύκος τὴν τρίχα, οὐ τὴν γνώμην ἀλλάττει, id est, *Lupus pilum, non ingenium mutat. Senecta caniciem adfert improbis, non item aufert malitiam. Canescunt enim lupi, velut & equi more hominum per aetatem.*

Laqueus laqueum caepit.

Ἀπαγὼ πάγη ἔοικε λάβεσθαι πάγην, id est, *Laqueū laqueus, ita vt videtur, caeperit. Vbi malus malum obseruat. Veluti adulter adulterum, fur furem, perfidus perfidū, quod interdum vsu venit, vt dum duo sibi vicissim insidias tendunt, vterq. deprehendat alterum.*

Ipsum ostij limen tetigisti.

Αὐτὸν κέκρουκας τὸν βατῆρα τῆς θύρας, id est,
Ipsum attigisti limen ostij pede.

Dici solitum, quoties ad rem ipsam peruenitur. Aristophanes in Ranis,

Ἀλλ' ἴσθ' ἐπ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένος. id est,
Sed noueris venisse te ipsas ad fores.

Gallus insilit.

Ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ, id est, *Gallus insilit. Vbi quis semel victus, redintegrat certamen. A gallorum certaminibus sumptum. Nam is huic animanti mos est, vt ad pugnam assiliat, quo magis laedat calcaribus suis, in hunc vsum a natura adfixis.*

Nunc ipsa viuit sapientia.

Αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ, id est, *Nunc ipsa viuit sapientia. Applaudentis & adgratulantis est sermo, si quid aliquādo videtur scite & arte dictum, factumue. Festiuius erit, si per ironiam efferatur in eos, qui res egregias stultissime tractant.*

Nunc ipsa floret musa.

Αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μοῦσα, id est, *Nunc ipsa floret musa. Superiori simillimum. Vbi quid erudite, facunde, venuste dictum aut scriptum uidebitur, quasi musis bene fortunantibus. Et hoc venustius fiet per ironiam, vbi quis sibi videtur mirifice dicere, cum dicat insulsissime.*

Onus nauis.

Ἄχθος νηός, id est, *Onus nauis. In inertes & inutiles iacere conueniet,* Αὐτὸ τοῦτο ἄχθος νηός. *Confine illi,*

Ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. id est,

Telluris

-Telluris inutile pondus.

Quadrabit & in magnum, eundemq. molestum. Naues enim longæ plus oneris ferunt quam currus. De Hamaxiais alibi dictum est.

Marinam auditionem fluuiali abluit sermone.

Ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύζειν ποτίμῳ λόγῳ, *id est, Salsuginosum sermonem potabili diluit oratione: ubi quod erat audire molestum, id diuersa oratione velut edulcatur. Quod erat gustus, id traductum est ad aures. Etenim quod palato aqua marina, id auribus oratio tristis aut contumeliosa. Item, quod palato liquor fontanus, id auditui sermo placidus ac benignus. Vsurpat adagiũ Plato in Phædro,* Ἐπιθυμῶ ποτίμῳ λόγῳ οἷον ἁλμυρὰν ἀκοὴν ἀποκλύσασθαι, *id est, Cupio sermonem velut amarum potabili sermone diluere. Item Athenæus Dipnosophistarum libro tertio,* Ἐπὶ τούτοις λεχθεῖσιν ὁ Κύνουλκος ᾔτει ἀφέψημα, δεῖν λέγων ἁλμυροὺς λόγους γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι νάμασιν. *id est, His dictis Cynulcus poscit decoctum, dicens amaros sermones dulcibus lymphis oportere diluere. Cynulcus vsus est voce Romana cum Græce loqueretur: siquidem Vlpiano indignanti, quod voce insolenti ac barbara vteretur respondit, se in vrbe Roma vsum esse vocabulo vrbis Romæ vernaculo. Nam illic sic loquebantur, poposcit frigidam, poposcit calidam aut decoctam, subaudientes aquam.*

Arcadicum germen.

Ἀρκάδων βλάστημα, *id est, Arcadicum germen, de grandibus & ignauis dici solitum. Iuuenalis,*

-Quod læua in parte mamillæ
Nil salit Arcadico iuueni.

Arcades olim male audierunt ob stuporem ingenij. De quorum immanitate multa Athenæus libro 14. qui primi musicam omnem in ciuitatem recipere noluerunt, nec vllas liberales disciplinas, quarum cultu mansuescunt hominum ingenia. Vnde & cæli vitio, & neglectu disciplinarum, in summam morum immanitatem efferati sunt. Lucianus in libello De Astrologia, tradit Arcades ob eam caussam stupidos habitos, quod ceteris omnibus amplectentibus astrologiã, soli cõtempserint, sese q. fecerint antiquiores ipsa luna. Vnde & προσέληνοι *dicti. Iidem epigrammatum ioceis notati sunt, ut* βαλανοφάγοι, *id est, glandibus victitantes. Nam is priscorum hominum cibus erat nondum repertis frugibus. Epigramma sic habet,*

Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν. *id est,*
Multi in Arcadia sunt, queis alimonia glandes.

Aristophanes in Auibus variis titulis irridet eos qui iactant antiquitatem suam,

Καὶ τοῦ Διὸς αὐτοῦ
Ἀρχαιότεροι, πρότεροί τε Κρόνου καὶ Τιτάνων ἐγένεσθε.
Id est,
At antiquiores & Crono, & Titanibus fuistis.

Hic rhodus, hic saltus.

Αὐτοῦ ῥόδος, αὐτοῦ πήδημα, *id est, Hic Rhodus, hic saltus. Vulgo iactatum de his, qui sese de negotio quopiam iactaret insolentius, cuius fides non extaret. Sumptum ex apologo, qui fertur inter Aesopicos. Adolescenti cuidam iactanti sese, quod dum Rhodi esset, admirabiles fecisset saltus, quidam ex auditoribus interpellato sermone,* ἰδοὺ ἡ ῥόδος, *inquit,* ἰδοὺ τὸ πήδημα, *id est, Ecce Rhodus, ecce saltus. Conueniet igitur, vbi quis iubetur re præstare, quod alibi se fecisse iactat. Ouidius,*

-Sua narret Vlysses
Quæ sine teste gerit.

Arbitramur huic adfine, quod dictum est apud Theocritum in Hodœporis,

Αὐτεῖ μοι ποτ' ἐρῆσθαι, καὶ αὐτεῖ βουκολιάσδευ, *id est,*
Mecum istic certa, simul istic pascito tauros.

Quidam cum tutum est, gloriosa loquuntur: ubi præsto periculum, tergiuersantur: his occini poterit hoc carmen. Simili figura Græci cum iubent protinus numerari præsentem pecuniam, αὐτοῦ καταβάλε. *id est, Hoc ipso loco depone. Apud Athenæum libro sexto,* ἔπειτ' ἐὰν τάργύριον αὐτοῦ καταβάλῃς, *id est, Deinde si pecuniam præsentem numeraris. Quamquam in excusis codicibus habetur,* αὐτῷ, *sed mẽdose, ni fallimur.*

Archidamicum bellum.

Ἀρχιδάμειος πόλεμος, *id est, Archidamicum bellum. De bello sæuo crudeliq. dicebatur epitheto sumpto ab Archidamo duce Lacedæmoniorum, qui maximis copiis impressionem fecerit in Atticam, eamq. decem annis diuexarit. Grauissimam autem noxam inflixit Acharnensibus, succisis omnibus arboribus, vt testatur & Synesius in Encomio Caluicij. Proinde cum funditus tolluntur omnia, bellum Archidamicũ dicebatur. Meminit adagionis & Demosthenicarum dictionum interpres, indicans extitisse apud Lysiam. Archidami sæuitiam memorat & Pausanias in Laconicis.*

Mortuum vnguento perungis.

Νεκρὸν μυρίζεις, *id est, Mortuum vnguento perungis. De sumptu superuacaneo, siue cum sero quid adhibetur. Moris erat apud priscos, maxime Aegyptios, defunctorum cadauera ne putrescerent, vnguentis perungere. Qui mos & his temporibus apud principes durat.*

Mortuus iacet pedens.

Νεκρὸς κεῖται πέρδων. *id est, Mortuus iacet pedens. Dici solitum, si quando pauper simularet opulentiam. Apud vnum Apostolium Byzantium reperitur.*

Rudentes & remos cum armis commutauit.

Νᾶας καὶ κώπας ἀνθ' ὅπλων ἠμείψατο, *id est,*
Mutarunt armis remos & nautica vincla.

Conueniet vbi quis artem, aut quæstum solitum relinquit, gloriæ cupiditate commotus, velut si quis e nauta fieret miles, e negotiatore sacerdos. νᾶα *funes nautici sunt,* κῶπαι, *ligna vnde remi parantur.*

Niobes mala.

Νιόβης κακά, *id est, Niobes dolores. De maximis & acerbissimis malis dicebatur. Erat Niobe filia Tantali, vxor Amphionis, quæ filios habebat sex, totidem puellas. Eo successu insolens contempsit Latonam, quæ non nisi duorum mater esset, Apollinis ac Dianæ. Hanc enim fabulæ narrant, post occisos liberos, quos permultos habebat, præ dolore in saxum cõuersam fuisse, illud innuentes, immodico dolore diriguisse. Id saxum*

saxum

xum quod fabulæ dedit occasionem, in Sipylo Phrygiæ conspici tradit Homeri Scholiastes, lacrymarum fontes emittens. Ouidius Metamorph. libro 6. fabulã elegantissime narrans, de saxo sic loquitur,

Flet tamen, & validi circundata turbine venti
In patriam rapta est, vbi fixa cacumine montis
Liquitur, & lacrymis etiã nunc marmora manãt.

qui funditus pereunt, Græcis πανοικὶ ἀπολέσθαι dicuntur, veluti cum pestilentia nullum in familia reliquum facit.

Radit vsque ad cutem.

Ξυρεῖ ἐν χρῷ, id est, Ad cutem vsque radit. Grammatici citant ex Sophocle. De eo dicebatur qui nimium exacte videretur agere cum aliquo. Sumptum a tonsoribus, qui quosdam per pectinem radunt, relictis pilorum quasi stirpibus, quosdam citra pectinem ad viuã vsque cutem. Plautus in Captiui duo, Sed vtrum strictim ne dicam attonsurum esse, an per pectinem nescio: verum si frugi est, vsque admutilabit probe. Loquitur de hero diligentius omnia percunctaturo, & tamquam ad cutem rasuro. Cognatum illi, ad viuum resecare.

Signum bonum, aut malum.

Σύμβολος ἀγαθὸς ἢ καὶ φαῦλος, id est, Signum bonum, aut certe malum. Vbi quis de re incognita diuinat incertus. Symbolum aiunt augurium appellari, quod sumitur e sternutamentis: id autem ad Cererem pertinebat. Et hominis primum occursum, ex quo signum aliquod euentus captabant, symbolũ appellabant. Ceterũ hic loquendi color antiquis olim familiaris erat, testibus Homero & Platone, item apud Horatium Tiresia.

Quidquid dicam, aut erit, aut non.

Duos insequens lepores, neutrum capit.

Ὁ δύο πτῶκας διώκων, οὐδέτερον καταλαμβάνει, id est, Qui duos insectatur lepores, neutrum capit. Huius prouerbij sensus est, Qui simul duplex captat commodũ, vtroque frustratur. Effertur in Græcorum collectaneis, & citra figuram, Ἀμφοῖν ἐπιθυμήσας οὐδετέρης ἔτυχες, id est, Ambo concupiscens, neutrum adsecutus es.

Cui multum est piperis, etiam oleribus immiscet.

Ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τίθησι καὶ λαχάνοις, id est, Qui multum habet piperis, etiam oleribus admiscet. Cui rei cuiuspiam largior adest copia, ea profusius vtatur licebit. De pusillo parcius insumendum. Vt, cui multum suppetit facultatum, huic licet opipare uiuere. Nam piper oleribus admiscere soleri testatur & Martialis,

Vt sapiant fatua fabrorum prandia beta,
O quam sæpe petet vina piperq. coquus.

Non nihil suspicamur & hoc Apostolium a vulgi fece hausisse. Tametsi vtitur Hermolaus Barbarus in epistola quadam ad Picum. Huic simile quod alibi retulimus, Putre salsamentum amat origanum.

Domus amica, domus optima.

Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος, id est,

Est grata domus, domus optima semper.

Nusquam commodius, nusquam liberius, nusquã lautius homini viuere contingit, quam domi. Quidam per iocum detorquent ad testudinem, de qua fertur apologus huiusmodi: Iupiter cum animantium omne genus ad nuptias rogasset, venissentq. reliqua, præter vnã testudinem (nam hæc peracto conuiuio, tum demum aduenit) Iupiter admirans percunctatus est, quidnam illi fuisset in mora. Atque illa respondit, οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος. Iratus ille, iussit vt quocumq. iret, domum suam secum circumferret. Vnde per iocum affectata obscuritate sic describitur apud Ciceronem, libro De diuinatione secundo,

Terra tardigradam, domiportam, sanguine cassam.

Nam terra pro terrigenam, legendũ opinamur. Quin & iura publica fauent priuato domus. Sic enim Caius Pandect. libro quarto tit. de in ius vocando. Pleriq. putauerunt nullum de domo sua in ius vocari licere, quia domus tutissimum cuiq. refugium ac receptaculum sit: eumq. qui inde in ius vocaret, vim inferre videri. Similia Paulus libro 50. Tit. de regulis iuris. Ad apologum allusit M. Tullius in Epist. quadam ad Dolabellam: Hæc lota venusta sunt, abdita certe, & si quid scribere velis, ab arbitris libera, sed nescio quomodo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. cui respondet illud, alibi a nobis positum,

Οἴκοι μένειν δεῖ τὸν καλῶς εὐδαίμονα. id est,
Domi manendum est, fata cui sunt prospera.
Nam huic demum,
Οἶκος φίλος, οἶκος ἄριστος.

Alioqui cui sit vxor rixosa domi, & nihil quod edatur, huic domus carcer est. Ceterum Plutarchus hoc genus hominum ignauum, quod tecto gaudet, & vmbra, quodq. semper amat desidere domi, οἰκουροὺς appellat, quasi dicas, custodes domus. Et in libello περὶ τῆς εὐθυμίας, non probat hanc οἰκουρίαν καὶ ἀπραγμοσύνην. Idem in Præceptis coniugialibus refert, Phidiam Heleorũ Venerem ita finxisse, vt testudinem calcaret, tacite significans, vxoribus domi manendum esse, silendumq. Idem narrat, Aegyptiis hunc fuisse morem, vt nuptæ sandaliis non vterentur, ne videlicet domo vmquam prodirent. Huc adscribẽdum quod refert Plutarchus in vita T. Flaminij. Is dehortans Achaicos ne sibi uindicarent insulam Zacynthiorum, dicebat, κινδυνεύσειν ἂν ὥσπερ αἱ χελῶναι προέχοντας τῆς Πελοποννήσου τὴν κεφαλήν, id est, Periculum ipsis fore, quemadmodũ testudinibus, si longius a Peloponeso proferrent caput. His non dissimilia T. Liuius de bello Macedonico libro sexto, vbi sic loquitur Quintius: Si vtilem possessionem eius insulæ censerem Achais esse, auctor essem S.P.Q.R. vt eam vos habere sineret: ceterum sicut testudinem, vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus video esse, vbi exerit partes aliquas, quodcumque nudauit, obnoxium atque infirmũ habere: haud dissimiliter vobis Achæi clausis vndiq. maris quod intra Peloponesum est, termino, ea & iuncta tueri facile: si semel auiditate plura amplectẽdi hinc excedatis, nuda vobis omnia quæ extra sint & exposita ad omnes ictus esse.

Asini caput ne laues nitro.

Ὄνου κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ, id est, Asini caput ne laues nitro.

nitro. Ne multum sumptus operæ ue impendas in rẽ vilem ac sordidam. Finitimum illi, τὴν χύτραν ποικίλλειν, id est, Ollam variegare.

Asini mandibula.

Ὄνου γνάθος, *id est, Asini mandibula. Conuenit in edaces, alioqui stolidos & ignauos. Cuiusmodi pingit Horatius:*

Nos numerus sumus & fruges consumere nati.

Hesychius citat ex Eupolide, dictumq in homines edaces. Addit & loci nomen esse.

In occipitio oculos gerit.

Ὄπισθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει, *id est, In occipitio oculos habet. De versutis & circunspectis, quosq. neutiquã procliue sit fallere. Quod genus hominum Persius Ianos appellat.*

Et Homerus a principe requirit, vt oculatus sit πρόσσω καὶ ὀπίσσω, *id est, A fronte & a tergo. Plautus in Aulularia. Quæ in occipitio quoque habet oculos.*

Lutum nisi tundatur, non fit urceus.

Ὁ πηλὸς ἂν μὴ δαρῇ, κέραμος οὐ γίνεται, *id est, Lutum ni tundatur, non fit testa. Citra laborem nullus euadit in virum absolutum. Et hoc, ni fallimur, Apostolius hausit a vulgi fece: homo non perinde ingenio elegans atq. palato: quemadmodum accepimus ab his, qui eum domestica consuetudine nouerant.*

Viri iureiurando, pueri talis fallendi.

Ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατᾶν, *id est, Iureiurando viros, talis pueros oportet fallere. Docet viris nulla re citius imponi posse quam iureiurando, quod nemo tam improbus esse credatur, qui id velit violare. Lysandri Lacedæmoniorum ducis apophthegma, auctore Plutarcho.*

Aues quæris.

Ὄρνιθας ζητεῖς, *id est Aues quæris. Rem vagam, & captu difficilem sequeris. Persius,*

An passim sequeris coruos, testaq. lutoque?

Item Aristoteles. τὰ πετόμενα διώκειν. *id est, Sectari volantia. Et ante hunc Plato in Euthyphrone,* τί δαὶ πετόμενόν τινα διώκεις, *id est, Quid autem volantem quempiam insectaris?*

Mons cum monte non miscetur.

Ὄρος ὄρει οὐ μίγνυται, *id est, Mons cum monte non miscetur. Non conuenit inter pariter elatos aut pariter potentes. Etiam si Plinius tradit, duos montes concurrisse, crepitu maximo assultantes recedentesq. magna hominum turba spectante, idq. luce.*

Qui canem alit externum.

Ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λίνος μένει, *id est, Qui canem alit peregrinum, huic præter funiculum nihil sit reliqui. Qui beneficium collocat in ingratum, perdit operam. Nam canis alienus relicta fune quo adligatur, pristinum dominum repetit.*

Cum Nibas coccyssauerit.

Ὅταν Νίβας κοκκύσῃ, *id est, Cum Nibas coccyssauerit. Simillimum illi, Ad Græcas Kalendas. Tradunt in Thessalonica Macedoniæ ciuitate vicum esse, cui nomen Nibas, vbi galli numquam vocem edant. Quemadmodum & cicadæ mutæ sunt alicubi. Porro quod illic locus addit gallinaceo, id ars efficit, addito collo circulo e sarmentis, si qua fides Plinio, qui hoc retulit libro 29. cap. 4. Hesychius addit, Nibades dici capras cristatas, vt ab iis exspectetur* τὸ κοκκύζειν, *quod est, gallinaceorum.*

Ignis non extinguitur igni.

Πυρὶ οὐ σβέννυται πῦρ, *id est, Igni non extinguitur ignis. Malum malo non tollitur: ira non sedatur iracundia, sed ferocitas sedatur lenitate, malum patientia tollitur: iniuria beneficio vincitur.* μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ *alibi retulimus ex Platone & Plutarcho.*

Ne terra quidem iuuit.

Οὐδ᾽ ἀπὸ γῆς ὤνατο, *id est, Ne terra quidem profuit, id est, ne minimo quidem: perinde quasi dicat, ne glebam quidem impertiuit: aut ne terræ quidem hospitio dignatus est: vt apud Maronem,*

–Hospitio prohibemur arenæ?
Bella cient, primaq. vetant consistere terra.

Nullus emptor difficilis bonum edit obsonium.

Οὐδεὶς δυσώνης χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας, *id est,*

Difficlis emptor haud bona emit obsonia.

Qui nimium vili studet emere, semper merces vitiosas emit. Nam haud conueniunt, paruo emere, & rem egregie bonam emere. Conueniet in hos, qui paullulo labore conantur egregias assequi litteras, quæ non contingunt, nisi maximis ac diuturnis vigiliis. Ni fallimur, subnotauit hoc prouerbium Iulius Pollux libro, De rerum vocabulis sexto, cum negat vocem δυσώνης *vsurpatam ab auctoribus: sed tantum reperiri in prouerbio.*

Non potes Thetidem simul & Galateam amare.

Οὐ δύνασαι Θέτιδός τε καὶ Γαλατείας ἐρᾶν, *id est, Non potes simul & Thetidem & Galateam amare, id est, non potes, idem diuersa sequi, velut litteras & pecuniam, voluptatẽ & gloriã, mundũ & CHRISTVM. Nam Galateæ fluuio male conuenit cum marinis fluctibus. Declarat hoc Luciani dialogus inter Galateam ac Doridem. Suspicamur & hoc e vulgi fece haustum.*

Lucrum malum, æquale dispendio.

CELEBRATVM *Hesiodium dictum,*

Μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσ᾽ ἄτῃσιν. *id est,*

Ne male lucreris, mala lucra æqualia damnis.

Vtinam hanc sententiam cum mortales omnes, tum præcipue negotiatores, non scriniis, sed pectori inscriberent suo, decernerentq. non esse lucrũ, quod iactura bonæ mentis comparetur: neque quidquam vtile esse, quod non idem sit honestum. Verum his magis arridet illud Ennianum,

Vnde habeas quærit nemo, sed oportet habere.

Sophocles Hesiodiam sententiam latius extulit,

Οὐκ ἐξ ἅπαντος δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν.
Ἐκ τῶν γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων πλείονας

Ἀτρεμέως ἴδης αὐτὰ πιστευμένος. id est,
Non undecumq. lucra gaude quaerere,
Plerosque siquidem turpibus de quaestibus
Auferre damnum, non salutem videris.

Feruntur in eandem sententiam aliquot senarij prouerbiales,

Κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει, id est,
Dispendio usque est fraude quaesitum lucrum. Et,
Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται. id est,
At turpe lucrum adducit infortunium.

Huc pertinet quod alibi retulimus ex Isthmiis Pindari, τὸ δὲ παρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. id est, Quod praeter iustum est dulce, exitum habet amarissimum.

Thericlei amicus.

Θηρικλείου φίλος, *id est, Thericlei amicus. Dictum in bibosos. Thericles primus excogitauit poculum, ut citatur auctor Eubulus. Dictum est autem inuentum inuentoris vocabulo. Siquidem Graeci vitreum poculum θηρίκλειον vocant, auctore Suida. Fertur apud eundem & illud θηρικλέους τέκνον κύλιξ, id est, Thericlis filius calix. Huius dicti auctorem citat Athenaeus Theopompum in Nemea. Antiphanes θηρίκλειον ὄργανον appellat. Sed plura super hac re prodidit Athenaeus libro 11. ostendens Thericlem Corinthium quempiam aetate Aristophanis Comici fuisse figulum, qui noua arte primus e terebintho tornatile poculum finxerit, quod a fictilibus non potuerit dignosci. Cuius rei meminit Theophrastus in libris de plantis: poculum erat satis profundū, auriculis breuibus, ut ad ilia gestari posset, ad uteri effigiem imitatum, quemadmodum refert idem Athenaeus, & incertum utrum poculo nomen sit inditum ab homine, an homini a poculo. Alij malunt Thericleum dictum, διὰ τὸ δορὰς θηρίων αὐτῷ ἐντετυπῶσθαι, id est, quod ferarum pelles illi fuerint insculptae. Pamphilus Alexandrinus mauult hinc dictum, quod Bacchus hoc poculo libans feras exturbare soleat. Sed nominis controuersiam relinquamus. Illud constat, eiusmodi poculi genus postea dictum Thericleum, insuper & crateres dictos Thericleos. Similiter & intus lignea, foris inaurata pocula, nihilominus Thericlea vocata, quae Callimachus χρυσόκλυστα dixit. Immo quidquid nouo artificio reperisset aliquis, Thericleum appellabatur. De patinis Thericleis meminit Plutarchus in apophthegmatis Scipionis minoris, tanquam de re singulari ac preciosa.*

Theagenis hecateum.

Θεαγένους ἑκάτειον, *id est, Theagenis hecateum. In superstitiosos ac ridicule meticulosos dictum est. Hic Theagenes legitur usque adeo fuisse superstitiosus, ut domi haberet Hecates simulacrum, nec usquam pedem moueret, nisi illo consulto. Vnde & καπνὸς, id est, fumus est cognominatus, quod magnifice polliceretur, cum esset pauper. Qua de re meminimus alibi.*

Fiducia pecunias amisi.

IACTATVR *& hodie, vereq. dicitur fiducia plerosque mortalium falli. Videtur autem ex antiquorum relictum prouerbiis: quandoquidem apud Theognidem legitur hic versiculus,*

Πίστει χρήματ' ὄλεσσα, ἀπιστίῃ δ' ἐσάωσα. id est,
Fiso res periit, diffiso salua remansit.

Proinde non pessime monet Epicharmus, νᾶφε, καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν. *id est, sobrius esto, & memineris diffidere. Quamquam nulli fidere, inhumanum est: omnibus fidere, stultum. Hoc honestius, illud tutius. Propter quod ut idem ait Theognis,*

Παῦροί τοι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. id est,
Paucis e multis fidus adest animus.

Aliud stans, aliud sedens.

NVLLVS *inficias iuerit, prouerbiali figura dictum illud, Sallustianum in Ciceronem, Aliud stans, aliud sedens loquitur. Quo licebit uti, cum summam inconstā tiam animi significamus, quasi tantillum momentum atque interuallum commutet hominis sententiam. Homerus Iliados N. huiusmodi versiculo notat hominis inconstantis ingenium,*

Ἀλλὰ μετοκλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους πόδας ἵζει. id est,
Verum claudicat, inq. pedes utrosque vacillat.

Eandem sententiam sic effert Pindarus in Nemeis hymno tertio, ὃς δὲ διδακτ' ἔχει ψεφεννὸς ἀνὴρ ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, οὔποτ' ἀτρεκεῖ κατέβα ποδί, μυριᾶν δ' ἀρετᾶν ἀτελεῖ νόῳ γεύεται. *id est, Qui vero tenet ea quae didicit, obscurus homo alias aliter atque aliter affectus, numquam certo ingressus est pede, sed innumerabiliū virtutum imperfecto intellectu gustum capit. Praefert autem Pindarus naturam institutioni: quod qui natura bonus semper sui similis est: qui vero nititur eruditione, cum multa tentet, nec firmus nec absolutus est ulla in re.*

Lingua amicus.

Ἀπὸ γλώττης φίλος, *id est, Lingua amicus, qui verbis ostendit, non re praestat beneficium, Aut qui non amat ex animo, sed beneuolentiam oratione prae se fert. Quod genus inducitur Candidus apud Martialem. Et apud Homerum Odysseae Σ.*

Οἵ τ' εὖ μὲν βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. id est,
Qui recte dicunt, a tergo praua uolutant.

Theognis in sententiis,

Ἀλλὰ δόκει μὲν πᾶσιν ἀπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
Χρῆμα δὲ συμμίξῃς μηδενὶ μηδ' ὁτιοῦν. id est,
Sic facito, ut lingua cunctis videaris amicus,
At factis cuiquam te caue miscueris.

Contra Sophocles in Antigone,

Λόγοις δ' ἐγὼ φιλοῦσαν οὐ στέργω φίλην. id est,
Non diligo hanc, verbotenus quae diligat.

At idem Theognis paullo post, damnat huiusmodi genus amicorum,

Μή μ' ἔπεσιν μὲν στέργε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλῃ. i.
Nec me diligito verbis, cum mens alibi sit.

Rursum alibi,

Μή μοι ἀνὴρ εἴη γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ καὶ ἔργῳ. id est,
Ne lingua mihi quis sit amicus, sed mage facto.

Simillimum est huic quod alibi refert idem, μέχρι προσηγορίας, *id est, usque ad salutationem.*

Πρᾶγμα μὲν ἔσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
Καὶ σχεδὸν οἱ πάντες μέχρι προσηγορίας. id est,
Res perdifficilis quidem amicus, sunt quia multi
Atque adeo cuncti paene, salute tenus.

Saturni

Saturni podex.

Κρόνου πυγή, id est, *Saturni culus: de carnibus vetulis, iamq. mancis & sensu vacantibus. Quidquid enim putre iam & effœtum intelligi volebant olim, id Saturnium vocabant. Meminit Diogenianus, nec tamē explicat. Suidas & Hesychius admonent, ita dictam carnem ob vetustatem stupidam ac sensus expertē, a Saturno deo, qui multa prouerbia nobis dedit. Ad animū translatum non nihil habebit gratiæ.*

Qui vitat molam, vitat farinam.

Ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει, id est,
Qui fugit molam, fugit farinam. Aut,
Deuitat quicumque molam, fugit ille farinam.

Nam omisso articulo, videtur hemistichium carminis heroici. Qui refugit industriam, non fruetur emolumentis. Sunt qui malorum stridoribus offenduntur, cum sine molis non liceat viuere. Sic quidam vxorum mores ferre non possunt, cum optent liberos. Dicunt et hodie vulgo, qui quærit oua, gallinarum cacalismū, vt vulgo vocant, Latini glocire dicunt, feras oportet. Finitimum illi οὔτε μέλι οὔτε μέλιτται, *id est, Neque mel, neque apes.*

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω.

Ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. *Admonet iniquum non admittendum. Geometriam enim æquabilitatem accipiunt, vt apud Aristidem in Themistocle,* ὅπου δεῖ καὶ τῆς ἰσότητος, καὶ γεωμετρίας, *id est, Vbi opus est, & æquabilitate, & geometria. Idem in Pericle,* εἰ δὲ ἡ γεωμετρία καλὸν, καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἰσότης. *id est, Si honesta est geometria, & quæ cum illa coniuncta est æqualitas. Vnde Lycurgus arithmeticem ceu popularem ac turbulētam eiecit e Lacedæmone: geometriam induxit, tamquam modestæ oligarchiæ, & legitimo regno conuenientem, teste Plutarcho. Sed mea quidem sententia, magis valebit perinde prouerbiū, quasi dicas,* ἀνίπτοις ποσίν, *id est, Illotis pedibus, hoc est, temere & imparatis. Nam hæc erant apud veteres prima philosophiæ rudimenta, musica, & Geometria. Quibus disciplinis si qui non essent initiati, non admittebantur in scholam Platonis, cuius hanc ferunt fuisse inscriptionem,* ἀγεωμέτρητος οὐδεὶς εἰσίτω. *Loquitur ad hunc modū & Taurus philosophus apud Gellium: Nunc autem istis, qui repente pedibus illotis ad philosophos diuertunt, non est hoc satis, quod sunt omnino* ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, *id est, Speculatiuæ, Musicæ, Geometriæ ignari. Præcipuus autem admirator geometriæ fuit Pythagoras, quem tradunt ob inuentum vnum problema, sacrificasse diis. Id erat huiusmodi, Datis duabus figuris adiicere tertiam ab his diuersam, quæ alteri sit æqualis, alteri similis. Tum Philo qui geometriam* ἀρχὴν καὶ μητρόπολιν *appellarit omnium disciplinarum, quod hæc rerum intelligibilium imagines, ueriq. vestigia, tamquam in politissimo speculo demonstret, mentemq. purgatam paullatim abducat a sensu. Plato quoque dixisse creditur, deum ipsum* γεωμετρεῖν, *siue quod geometrica speculatio animum a rebus corporis abducat ad ea, quæ semper eodem sunt modo. Deus autem ab omni materia purissimus est. Siue quod in Timæo principia mundi diuisit in tria, deum, materiam, & ideam. Materia quiddam est omnium quæ substernuntur, maxime confusum & incompositum. Idea exemplarium pulcherrimum, deus caussarum optima. Cum igitur ita condiderit mundum, ac semper ita seruet, vt materia sit æqualis, ideæ similis, videtur explicare Pythagoricum illud problema, cuius modo meminimus. Hæc itaque & alia id genus multa, Plutarchus Symposiacæ decadis octauæ problemate secundo. Plato videtur æmulatus solēnem morem tale quidpiam inscribendi foribus. Spado quidam effeminatus, cum ostio domus inscripsisset,* οὐδὲν κακὸν εἰσίτω, *Diogenes, At herus, inquit, domus, qua tandem ingreditur? Socrates apud Platonem in Theæteto disputaturus de rebus subtilioribus,* ἄθρει δὴ, *inquit,* περισκοπῶν, μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. *id est, Obserua iam circumspiciens, ne quis prophanus exaudiat. Imitatus est Pythagorā, qui sic præfatur,*

Ἀείσω συνετοῖσι, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι. id est,
Cordatis cantabo, fores tamen obde prophane.

Cuius alibi meminimus.

Serpens ni edat serpentem, draco non fiet.

Ὄφις ἢν μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων οὐ γενήσεται, *id est, Serpens nisi serpentem edat, non futurus est draco. Potentes aliorum damnis crescunt, & optimatum fortunæ non in tantum augerentur, nisi essent quos exsugerent. Quemadmodum inter pisces & beluas, maiores viuunt laniatu minorum. Quamquam nobis quidem & hoc dictum fecem vulgi videtur olere.*

Certamen non accipit excusationes.

Ἀγὼν οὐκ ἐκδέχεται σκήψεις, *id est, Certamen non admittit excusationes. Plato libro De legibus sexto,* ἀλλὰ γὰρ ἀγῶνα προφάσεις οὔ φασιν ἐκδέχεσθαι. *id est, Verum aiunt certamen non admittere caussationes. Et,* ἀγὼν πρόφασιν οὐκ ἀναμένει. *id est, Certamen non exspectat occasionem. Cum agitur periculo, non conuenit tergiuersari. Aut si mauis, In præsentaneo periculo non oportet occasionem exspectare quemadmodum aliis in rebus. Veluti si quis in morbo capitali medicum opperiatur insignem, aut procul arcessendum. Huc pertinet quod legimus apud Quintum Curtium libro septimo: Sed necessitas ante rationem est, maxime in libello, quod raro permittit tempora legere.*

Phallus deo.

Φαλλὸς τῷ θεῷ, *id est, Phallus deo. Dici solitum, vbi parū quidem honesta, sed tamen apta tribuuntur, quasi dicas,* εἰς οὐρεῖν εἰς ἀμίδα, *id est, In matellam immeiere. Plutarchus in commentario,* περὶ τῆς φιλοπλουτίας, *ostendit hanc fuisse priscorum in ludis solēnibus pompam, vt primo loco duceretur amphora vini, & clematis, id est fabæ genus: post aliquis hircum trahebat: deinde nucum sportulam gestabat alius: postremo loco Phallus ferebatur. Ea erat effigies obsceni membri virilis. Cur autem in mysteriis fuerit receptum, caussam reddit Plutarchus in libro De Iside & Osiride. Columella in carmine ipsum Priapum Ithyphallum vocat,*

Sed truncum forte dolatum
Arboris antiquæ numen venerare Ithyphalli.

Et Pompeius ostendit, Ithyphallum dici membrum virile pudendum. Vnde & hodie Itali si quem contemnunt hoc nomine notant. Non nulla de Phallis Herodotus libro secundo. Dictum est alibi de Phallis Bacchi, nempe in prouerbio, Erebinthius Bacchus.

Obturbas frustra uelut vnda.

Ὀχλεῖς μάτην με, κῦμ' ὅπως, id est,
Turbas me vt vnda inaniter.

Id est, Incassum mihi molestus es. Fragmentum carminis est ex poeta quopiam. Traductum ab vnda cautem assidue verberante. Quo pertinet illud Maronis,
Quam si dura silex aut stet Marpesia cautes.

Optimum obsonium labor senectuti.

Οἷον ἄριστον πόνος τῷ γήρᾳ, *id est, Optimum obsonium senectuti labor. Laborandum in iuuenta, quo seni suppetat commodius viuendi facultas. Diogenes rogatus, quid esse miserrimum censeret, respondit senectutem inopẽ. Adagium autem videtur mutilum. Nos opinamur, πόνει, id est, labora legendum, vt intelligas, senectutis imbecillitatem exquisitioribus cibis esse fulciendã, qui quo suppetant seni, paranda res est in iuuenta.*

Omne æs alienum cepe, & multa allium.

Πᾶν μοι χρέος κρόμμυα, καὶ τὸ τίμημα σκόροδα, *id est, Vniuersum æs alienum cepe, & mulcta allium. Subaudiendum ἔστω. Cum quis obstrictus multo ære alieno, optat vt paruo dependere possit quidquid debet. Non nihil veremur ne & hoc Apostolius hauserit, non ex autoribus priscis, sed e suis combibonibus.*

Oportet omnibus corydalis.

Πάσαισι κορυδαλλοῖσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι, *id est, Omnibus galeritis oportet cristam inesse. Citatur ex Simonide, & vsurpatur aliquoties a Plutarcho, nominatim in vita Timoleontis, in hunc sensum: nullum esse mortalis ingenium, cui non sit aliquod vitium admixtum, ceu perinde secundum hominis naturam sit non carere vitio, vt galeritæ naturale est habere cristam. Plutarchi verba subscribamus, ἐπεὶ δὲ χρῆν ὡς ἔοικεν, οὐ μόνον πάσαις κορυδαλλοῖς λόφον ἐγγίνεσθαι κατὰ σιμωνίδην, ἀλλὰ καὶ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην. id est, Quoniã autem oportet, vt videtur, non solum omnibus galeritis cristam inesse, quemadmodum dixit Simonides, verum etiam omni democritiæ sycophantam. Meminit Corydi Aristophanes in Auibus, affingens ex Aesopo lepidam fabulam. Ait enim hanc auem fuisse omnium antiquissima, videlicet ante natam quam esset terra, cumq. pater illius morbo periisset, nec esset sepulcro locus, in capite sepelisse patrem, vnde & crista tumuli loco est. Inibi Corydo regnum decernitur. In eadem indicat Philocteti cuidam turbinato capite deformato, fuisse nomen Corydo. Congruit huic dictum Cratetis, quod refertur apud Laertium, vix esse quẽquam, qui prorsus omni vitio careat, sed omnibus malis punicis aliquod inesse granum putre.*

Toto deuorato boue, in cauda defecit.

Πάντα ἐκτραγὼν τὸν βοῦν, εἰς τὴν οὐρὰν ἀπέκαμε, *id est, Toto deuorato boue, in cauda defecit, hoc est, reliquo negotio peracto, in extremo fine delassatus est. Videtur esse senarius, sed deprauatus. Sapit tamen vulgi sẽcem & hoc.*

Iuxta fluuium puteum fodit.

Παρὰ ποταμὸν φρέαρ ὀρύσσει, *id est, Ad flumen puteum fodit. De stultam & inanem sumente operam. Finitimum illi In syluam importat ligna. Putei fodiuntur ob aquarum inopiam.*

Mutabilior Metra Erisichthonis.

Μεταβλητότερος μήτρας τῆς ἐρυσίχθονος, *id est, Mutabilior Metra Erisichthonis. In eum congruit, qui secum non constat, sed subinde aliam atque aliam personam sumit. Extat in priscorum fabulis Metram puellam in varias rerum figuras transfigurari solere. Res autem sic habet. Erisichthon quidam Thessalus absumptis facultatibus, ad extremam deuenit inopiam. Huic erat filia puella præstanti forma, nomine Metra. Quam vbi prostituisset, adolescentes qui commeabãt ad illam, varia munera deferabant, alius equos, alius boues, aut verueces. Nam id temporis non dum auri, argenti, gemmarum ue erat vsus. Porro Thessali per iocum dicebant, Metram Erisichthonis verti in ea omnia, quæ illi ab amatoribus filiæ donabantur. Atque hinc prouerbium. Fabulam Erisichthonis tractat Ouidius libro Metamorphoseon 8.*

Catella Melitæa.

Μελιταῖον κυνίδιον, *id est, Melitæa catella. Quadrat in eum qui habetur in deliciis, ac Lautius in otio alitur ad voluptatem, non ad vsum. Triplex enim canum genus. Quidam habentur ad vsum uenandi, quos appellant ἰχνευτάς, quasi dicas vestigatores. Quidam ædium custodiæ præficiuntur, qui dicuntur, οἰκουροί, id est custodes domus. Quidam animi caussa nutriuntur, & ad lusum duntaxat muliercularum, hos μελιταίους, siue μελιταίους appellant. De quibus est illud Platonis, τὰ κυνίδια μιμούμεναι τὰς δεσποίνας, id est, Catellæ dominas imitantes. Et Gorgo apud Theocritum in Syracusiis, pro festura duo mandat famulæ, vt infantem vagientem placaret, & catellum reuocaret intro. Lucianus salsissime ludit in Stoicum barbatum, cui in eodem sedenti uehiculo domina catellam committit, obtestans illum per ea quæ sunt in uita dulcissima, vt diligenter curet. Est in familys diuitũ huiusmodi ministrorũ genus, quos illi non ad ministerium, sed animi caussa domi habent.*

Ne cinerem vitans, in prunas incidas.

Μὴ πῦρ φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς, id est,
Ne cinerem fugiens in carbonariam incidas.

Ne sic defugias malum hoc aut illud, vt in aliud longe maius incurras. Videtur heroicus deprauatus, con stabit, si pro πέσῃς legas καταπέσῃς.

Syrus cum non sis, ne syrissa.

Μὴ ὢν σύρος μὴ σύριζε, *.i. Cum non sis Syrus, ne syrissa.*

Ne

Ne sumas personam parum decorum, ne velis alius videri quam sis. Aut cum sis natus ingenuus, ne moribus agas seruum & barbarum. Nam Syri male audiebant ob morum molliciem, Est autem facetus iocus, ex amphibologia huius verbi συρίζω, quod significat, & syrissare, & fistula canere.

Ne moue festucam.

Μὴ κάρφος κίνει, *id est, Ne moue festucam. Iocus prouerbialis, vbi quis omnis strepitus impatiens est. Quosdã videas vsque adeo morosos, vt quidquid agas offendantur, etiam si stipulam duntaxat moueas.*

Cum paruula est, bona videtur spina.

Μικρὸν ἡ ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται, *id est, Cum pusilla est spina, bona videtur. Pueritia semper amabilis. Quemadmodum spina quoque innoxia est, atque adeo vesca etiam, donec ætate durescat. Sentit de asparagis. Sic est rerum humanarum conditio, vt omnia suapte sponte degenerent in peius. Citatur ex Diphilo,*

Πολιὸς τεχνίτης ἐστὶν ὁ χρόνος ὦ ξένε,
Χαίρει μεταπλάττων πάντας ἐπὶ τὸ χεῖρον. *id est,*
Est canus artifex o Iupiter, dies:
Nam gaudet omnes deteriores reddere.

Moschus canens Bœoticum.

Μόσχος ᾄδων Βοιώτιον, *id est, Moschus canens Bœoticum. Moschus hic citharædus fuit imperitus, qui citra respirationem vocem in longum producebat. Bœoticum autem uocat cantionis genus, veluti Phrygium aut Dorium. Quadrabit in multiloquos, sed tamen inepte loquaces.*

Filum contentionis tunc erat.

Μίτος ἔριδος τότ' ἦν, *id est, Filum contentionis tum erat. Dici solitum in pertinaces, cum vterq. peruicax est, neuterq. concedit alteri. Est aliquoties in epistolis Hieronymianis, funiculum contentiosum ducere: nec apud aliũ legisse meminimus, præterquã apud Tertullianum in principio libri Aduersus Iudæos. Apparet natum a ludo, quo duobus hinc atque hinc funem tenentibus, vterq. conatur alterum ad se trahere. Hinc & illud ductum arbitramur, quod alibi retulimus: Ne rumpamus, dum nimium tendimus funiculum.*

Neque cæcum ducem, neque amentem consultorem.

Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον, *id est, Neq. cæcum ducem, neque amentem consultorem. Subaudiendum adhibeas. Disce, sed a doctis. Consilium pete, sed a consultis. Contra Horatius:*

Cæcus vti si monstret iter, tamen aspice.

Mus non ingrediens antrum, cucurbitam ferebat.

Μῦς εἰς τρώγλην οὐ χωρῶν, κολοκύντην ἔφερε, *id est, Mus non potens subire antrum, gestabat cucurbitam. In eũ congruit, qui cum ipse sibi consulere non possit, aliis conatur opitulari. Aut qui conatur maiora viribus suis. Videtur ab apologo natum, sed anili, ni fallimur.*

Nouos parans amicos, ne obliuiscere veterum.

Νέους φίλους ποιῶν, λῷστε, τῶν παλαιῶν μὴ ἐπιλανθάνου, *id est, Nouos parans amicos, optime, veterum ne obliuiscere. Torqueri potest & ad mutua studia, ad quæ conuenit non numquam respicere, etiam posteaquam diuersæ te addixeris disciplinæ. Veluti si moneas, qui se ad iuris studium contulerit, vt obiter recurret ad bonas litteras. Vsurpatur ab Hermolao Barbaro in epistola quadam ad Picum Mirandulanum.*

Etiam dormiens somniat.

Ὀνειροπολεῖ καὶ καθεύδων, *id est, Somniat etiam dormiens, hodie quoque vulgo dicitur, quoties significant aliquẽ toto pectore rei cuipiam addictum, deditumq. Siquidem iis euenire solet, vt quæ interdiu voluerint animo, noctu somnient. Aristophanes in Nebulis,*

Ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικήν. *id est,*
Et dormiens equestre studium somniat.

De iuuene dictum est, qui studio alendorum equorum rem patriam omnẽ absumpserat. Item paullo superius, ὀνειροπολεῖ ἵππους, *id est, Equosq. somniat. Dicet aliquis, quid miri si quis dormiens somniet? Sed* ὀνειροπολεῖν *non tam est somniare, quam somnia interpretari, & hinc spẽ concipere aut facere. Porro curã illã iuuenis somnium vult videri poeta. Ita bis somniat eadem & vigilans & dormiens, Plautus cõtra, Vigilãs somniat dixit. Terentius: Num ille somniat ea, quæ uigilans voluit? Et apud Horatium Europa sic loquitur.*

-Vigilans ne ploro
Turpe commissum, an vitiis carentem
Ludit imago Vana?

Chordæ vice.

Ὡς ἀντὶ χορδῆς, *id est, Tamquam chordæ loco. Cõueniet, vbi quod alicubi diminutum videbatur, suppletũ alium de significabimus. Plutarchus in Symposiacis prouerbij vice videtur vsurpasse:* καὶ ταῦτα μὲν, *inquiens,* ὡς ἀντὶ χορδῆς κείσθω, τοῖς ὑπὸ σοῦ πεφιλοσοφημένοις. *id est, Atque hæc quidem chordæ uice addita sint iis, quę abs te sunt erudite disserta. Sumptum est a Locrensi fabula, quam exposuimus in prouerbio.* ἀκανθίας τέττιξ, *id est, Acanthia cicada.*

In caput præcipitari.

Ἐπὶ κεφαλὴν ὠθεῖσθαι, *id est. In caput impelli, hoc est præcipitem dari, dicebant eum, qui per summam contumeliam expelleretur, uel potius qui funditus perderetur. Est in Luciani libello De mercede seruientibus. Vsurpauit non absimili figura Terentius: Auctores erant, vt illam præcipitem darem. i. ut exturbarẽ ædibus. Plutarchus in Stoicorũ contrarietatibus,* ὁ δὲ Χρύσιππος ἕνεκα τοῦ χρηματισμοῦ τὸν σοφὸν ἐπὶ κεφαλὴν εἰς Παντικάπαιον ὠθεῖ, καὶ Σκυθῶν ἐρημίαν. *i. Chrysippus sapientẽ fenoris gratia præcipitem dat in Pãticapæum, et Scytharum solitudinem. Pãticapæum urbs Scythiæ ad Bosphorum, auctore Stephano, arbitramur idẽ esse quod ait Seneca libro de beneficiis sexto, Alia detinebo diutius, alia expellam & capite agam. Notauit nõ nihil adagij formam Phœnix Colophonius apud Athenæum libro 12. de Nino rege Assyriorum agens,*

qui præ corporis voluptatibus omnia contemnebat. Scazontes illius sic habent,

Ἀλλ' ἦν ἀφειδὴς ἐσθίειν τε, καὶ πίνειν
Κρατῶν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κατὰ πετρῶν ὦσεν. id est,
Sed erat edendo, poculumq. miscendo
Præstans, reliqua autem cuncta abegit in saxa.

Id est, prorsus contempsit.

Ἀσπονδος πόλεμος.

M. TVLLIVS Epistolarum ad Atticum libro nono, Huius igitur belli ego particeps & socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus. ἄσπονδον vocat perpetuum, & atrox & irreconciliabile. Suidas ostendit, ἀσπόνδους ἐχθροὺς dici eos, qui in concordiā redigi non possunt. Sonat ferme, quasi dicas inconfœderabiles, vt docendi caussa sic loquamur. Conueniet in simultatem ac dissidium amarulentum. Vsus est eo prouerbio diuus Chrysostomus homilia in Mattheū quadragesimaseptima. Item diuus Basilius in epistola quadam ad Athanasium, κἂν τὴν αἰτίαν ἐρωτῶσι τοῦ ἀκηρύκτου τούτου καὶ ἀσπόνδου πολέμου, ψαλμοὺς λέγουσι καὶ τρόπον μελῳδίας, τῆς παρ' ἡμῖν κεκρατηκυίας, id est, Quod si rogentur quæ caussa sit huius nec indicti, & sine sacris suscepti belli, narrant cantica quædam esse & speciem melodiæ, quæ apud nos obtinuit. Aeschines in oratione, περὶ παραπρεσβείας, ἐξ ἂν οὐκ εἰρήνη γένοιτ' ἂν ἐκ πολέμου, ἀλλ' ἐξ εἰρήνης πόλεμος ἀκήρυκτος. id est, Ex quibus non pax fieret e bello, sed ex pace bellū non indictum, hoc est, vehemens & atrox. Idem in eadem, εἰ δὲ ἔσονται τῶν πολέμων αἱ μὲν αἰτίαι τῶν ῥητόρων, αἱ δὲ δωρεαὶ τῶν στρατηγῶν, ἀσπόνδους καὶ ἀκηρύκτους τοὺς πολέμους ποιήσετε. id est, Quod si bellorum caussæ quidem erunt oratorum, dona vero ducum, efficietis vt bella & sacris careant & denunciationibus. Etenim qui indicit, qui mittit feciales, qui sacrificat, ipsa mora fit lenior: & hoc consilio probabile est huiusmodi moras repertas, velut in iure citationem triplicem, litis contestationem, in matrimonio libellum repudij, & solemnia verba, Tua tibi habe: quo dum hæc aguntur, residat impetus ille impotens.

Ab Eteobutadis ducit genus.

Ἐξ Ἐτεοβουταδῶν ἕλκει τὸ γένος, id est, Ab Eteobutadis ducit genus. Dici solitum de iis qui maioribus illustribus & antiqua nobilitate sunt oriundi, videlicet a Buto quopiam, qui sacerdotes Athenis instituit. Et ab huius posteris postea summi magistratus creabantur. Venustius erit, si per Ironiam sumatur in hominem obscurum, aut notabilitatis & imaginum ostentatorem.

Ergini cani.

Ἐργίνου πολιαί, id est, Ergini canicies. De canicie præpropera, id est, quæ ante diem legitimum accidit. Erginus filius fuit Clymenis, vnus ex Argonautis. Cum autē Hypsipyle Thoantis Lemniorum regis filia funerales ludos manibus parentis proposuisset, Erginus adolescens præter ætatis rationem iam canus, accessit inter reliquos decertaturus. Irrisus est autem a mulieribus Lemniacis, ob intempestiuam capitis caniciem, & prouerbio locum fecit, hoc insignior, quod superatis omnibus athletis pulcherrimam victoriam reportarit. Festiuius autem fiet, si per ironiam dicetur in senes iam canos, qui tamen iuuenes etiam dum haberi velint, caussantes eam caniciem non ex annis, sed e curis, aut aliunde præmaturam accidisse. Poterit torqueri & in illos qui ætate iuuenes, iam tum ingenio, moribusq. senem agunt. Et quibus rerum prudentia velox, Ante pilos venit, ut inquit Persius. Nulla vero res citius adcelerat senium quam animi curæ, amor, odium, inuidentia, metus ac mæror. Huc pertinet illud Theocriticum in Aita,

Οἱ δὲ ποθεῦντες ἐν ἤματι γηράσκουσι. id est,
Verum quos amor angit, in vna luce senescunt.

Scholiastes adducit consimilem versum ex Odysseæ T.

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. id est,
Rebus in aduersis venit accelerata senectus.

Pindarus item in Olympiis,

Φύονται δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ
Θαμὰ καὶ παρὰ τὸν ἁλικίας ἐοικότα χρόνον. id est,

Nascuntur & in iuuenibus uiris cani, frequenter & præter ætatis conueniens tempus. Desiderantibus omne tempus longum est.

-Sic piger annus
Pupillis, quos dura premit custodia matrum.

Et hodie prædicant nautæ in præsenti naufragij periculo de repente oboriri canicem.

Ἐσκιμαλίχθαι.

Ἐσκιμαλίχθαι σοὶ χρή. Hoc gestu contumeliam, despectumq. supremum significabant. Est enim Græcis, σκιμαλίσαι, medium digitū ostendere, contractis ceteris, ignominiæ caussa, aut strepitu digitorum significare cōtemptum. Vnde et apud Iuuenalem, quod alibi retulimus,

Manderet laqueum, mediumq. ostenderet vnguē.

Suidas citat ex Aristophane senarium hunc. Extat autem ἐν εἰρήνῃ.

Ὁ δὲ δρεπανουργὸς οὐχ ὁρᾷς ὡς ἥδεται,
Καὶ τὸν δορυξὸν οἷον ἐσκιμάλισεν, id est,
An non vides, vt gestiat falcis faber,
Medioq. monstret vngue lancearium?

Quid autem proprie significet σκιμαλίζειν, qui scire cupiet, e Suida discat. Elegatius magisq. prouerbialiter, ad fortunam, ad eruditionem, aut aliud quippiā, quod plane contemnitur detorquebitur.

Extrema extremorum mala.

Ἐσχάτων ἔσχατα κακὰ δικαστῶν πέπρακται, id est, Extrema extremorum mala acciderunt. In ipso schemate sita est prouerbij ratio, quemadmodum in initio operis admonuimus. Ad hanc formam pertinere videtur, quod apud Athenæum lib. 15. scripsit Hipponax, κακῶν κακά, id est, Malorum mala pro summis malis. Item quod quidam Atticam, Ἑλλάδος Ἑλλάδα, id est, Græciæ Græciā dixit, quasi dicas Græciæ florem. Quod genus sunt & illa, ἅγια τῶν ἁγίων. Et δοῦλοι δούλων. Et ἄσματα ἀσμάτων. Hunc sermonis typum Græci videntur ab Hebræis mutuo sumpsisse, qui vehementiam & ἐπίτασιν eiusdem dictionis congeminatione significant.

Cucurrit quispiam ne pluuiæ madesceret, & in foueam præfocatus est.

Ἔτρεχέ τις μὴ βραχείη, καὶ εἰς βόθρον ἀπεπνίγη, i. Cucurrit quispiā, ne cōspergeretur aqua, & in foueā præfocatus est. Vbi quis leuius malum incautius fugiens, in maximum

mum incurrit. Videtur a uulgo sumptum ab Apostolio, cuiusmodi multa scientes prætermisimus.

Heterognathus es.

Ἑτερόγναθος εἶ, id est, Heterognathus es. *In edacem dici consueuit, quod ob voracitatem alternatim, vtraque mandibula cibum commanderet. Nam hinc dictum ἑτερόγναθος, quod nunc in hanc, nunc in illam mandibulam cibum transferat. Hesychius tamen interpretatur de duris ac male morigeris, translatum putans ab equis.*

Vrbanus nihil æqui cogitat.

Οὐδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστικός, id est,
Vrbanus æqui nil boniue cogitat.
Admonet rusticam vitam innocentiorem esse, vt quæ sola cum solis habeat commercia terris. Contra qui degunt in urbibus, propter contagia negotiorum & hominũ astutiores euadere, unde & astuti, παρὰ τὸ ἄστυ dicti putantur. Potest & huc adcommodari parœmia, quod exima morum ciuilitati & vrbanæ blandiloquentiæ fere comes esse solet astutia. Contra qui moribus sunt subagrestibus, iis plerumq. est fides certior, animusq. syncerior. Versus est Senarius, sed deprauatus. Et Terentianus Demea ait, In astu aliud ex alio venire malum.

Patroclo sordidior.

Πατρόκλου φειδωλότερος, i. Patroclo parcior. *In diuitem quidem, sed oppido quã sordidũ ac parcũ. Hic. n. Patroclus posteaquã ad summas opes euectus est, aut ut alij dicunt, ex quo natus est, nũquã est vsus balneo, parsimoniæ caussa. Taxatur ab Aristophane in Pluto,*
Ἐκ πατρόκλους ἔρχομαι. id est,
Ex Patrocli venio domo.
Plutum enim squalidum dixerat, & situs plenũ. Prouerbij meminit etiam Eudemus.

Omnis herus seruo monosyllabus.

Πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, id est, Omnis herus seruo monosyllabum. *Heris & potentibus breuissimo tãtum verbulo est opus, vt vel adnuant, uel renuant ναὶ, ἢ οὔ. Sic uolo, sic iubeo, sit pro ratione uoluntas. Seruis autem & impotentioribus, multis opus est verbis vt exorent, aut persuadeant. Effertur integre ad hunc modum, πᾶς δεσπότης δούλῳ μονοσύλλαβος, τὸ δ' ἐναντίον μακρόν. id est, Omnis dominus seruo monosyllabum. At supplicare longum. Adnotatum est a doctis, monosyllaba & dissyllaba nomina conuenire seruis: cuiusmodi sunt μῦς, quo nomine fuit seruus Epicuro. Ceterum Athenæus lib. 5 citat Herodicum, qui contemptus gratia grammaticus appellat μονοσυλλάβους, γωνιοβόμβυκας, μονοσυλλάβους. Quod in angulis latitent bombicum more, quodq. de minutiis vocularum tractent. De Lysimacho dixit Demosthenes, ni fallimur, regnum ipsius nihil differre a scena comica, quod impendio delectaretur ridicule dictis, eoq. ab hoc oẽs discedere dissyllabos, hoc est, histriones. Notauit. n. Bithen & Parin, qui nihil apud illum non poterant, vt Athenæus lib. 14. Rursus nomina magnatũ faciunt polysyllaba, qualia sunt, Ariobarzanes, & Nabuchodonosor, & apud Plautũ Polypyrgopolinices, & Megalodorus.*

Penicissare.

Πηνικίζειν καὶ ψιμιθίζειν, *perinde valet quasi dicas, fucum facere, quod idem dicitur* φενακίζειν. *Nam* πηνίκη, *Græcis comam non genuinam sed adposititiam significat, quam quidam galericum vocant. Hinc* πηνικίσματα τέχναι, *doli.*

Cicadis pleni.

Τεττίγων ἀνάμεστοι, *id est, Cicadis operti. In gloriosos ac stultos olim dicebatur, aut obsoletis, ac iam desitis vtentes. Antiquitus enim Atticis mos erat, capillorum cincinnis aureas cicadas addere. Vnde &* τεττιγοφόροι *dicti sunt, hoc indicio significantes,* αὐτόχθονας *esse sese, id est, indigenas, quemadmodum & cicadæ non aliunde commigrant, sicut pleraq. alia, sed inibi nascuntur ubi viuunt. Aristophanes in Nebulis,*
Ἀρχαῖά γε καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων, id est,
Prisca hæc sane atque obsita canis, necnon repleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.
Cecides peruetustus quispiam fuit dithyramborum scriptor. Buphonia item, festum priscum & iam olim ob vetustatem desitum. Quæ sane omnia pro uerbiali schemate sunt dicta.

Quid de pusillis magna prœmia?

Τί μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, *id est, Quid de minutis rebus magna texis proœmia? Vbi quis in re non magni momenti, verbosa vtitur prælocutione. Nã Athenis interdicebat præco dicturis in concione, ne vel præfatione, vel affectibus vterentur, rem modo exponerent,* ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, *id est, Absque proœmiis & affectibus. Vt aliquot locis indicat Lucianus. Ad quod adlusit etiam Terentius, Etiam proœmium inceptat. Et Horatius,*
– Quorsum hæc tam putida tendunt?
Leuiter huc adludens Aelius Spartianus in Aelio Vero, Et quoniam, inquit, nimis pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse quam fabula, de ipso iam loquar. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis ad Cleomenem Cleombroti filium refert, qui cum alter quispiam vteretur oratione plus satis prolixa, Τί, *inquit,* μοι μικρῶν πέρι μεγάλα φροιμιάζῃ, ὅσον γὰρ ἐστι πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος, ᾧ χρῆται. *id est, Quid mihi de paruis magna facis proœmia? Nam quanta res fuerit, tanto sit & oratio, qua vteris.*

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi.

Τότ' ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι, *id est, Tum canent cygni, cum tacuerint graculi. Hoc est, tum loquentur eruditi, cum garrulis non erit loquendi locus. Aut inter garrulos & obstreperos non est eruditis dicendi locus. Vsurpauit adagium Gregorius Theologus, in epistolis,* παῦσαι καταφλυαρῶν ἡμῶν τῆς σιωπῆς, ὡς εἰ παροιμίαν σοι μάλιστα μετ' ἄλλων, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότ' ᾄσονται κύκνοι ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσιν. *id est, Aut desine tuis nugis obstrepere nostro silentio, aut tibi referam prouerbium, vt verissimum, ita breuissimum,*

Tunc canent cygni, cum tacebunt graculi. Ita nunc loquuntur, Cicero, Vergilius, Horatius, & tacent Pero, Philiscus, Meuius qui viuis illis obstrepebant, tanto loquaciores, quanto indoctiores.

Malis ter mala.

Τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, *id est, Malis ter mala, hoc est, digna dignis eueniunt. Hanc parœmiam aiunt ab huiusmodi quadam fabula profectam. Narrant Attagines aues cum primum e Lydia in Aegyptum essent deportatæ atque in syluas dimissæ, coturnicis vocem edidisse; deinde euenit, vt desiccato Nili fluminis alueo, pestilentia regionem Aegyptiorum infestaret, magnamq. hominum vim absumeret. Inter hæc Attagines vocē edere cœperunt humanam & articulatam, aliquanto maiorem puerili, dicentes hæc verba,* τοῖς κακοῖς τρὶς κακὰ, *id est, Malis ter mala. Atque huius quidem fabulæ auctorem citat Athenæus libro nono, Socratem in opere De finibus, sic efferens adagium,* τρὶς τοῖς κακοῖς κακά. *Circumfertur inter Græcas sententias & hic versus,*

Ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ ἐσθλὰ καὶ διδοῖ θεός. *id est,*
Viro bono bona largiuntur cælites.

Referuntur & hi senarij ex poeta quopiam, in commētariis De audiendis poetis,

Εἰ μερμηρίσει γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
Κακὰς ἀμοιβὰς ἐστι καρπώσασθαι βροτοῖς. *id est,*
Consilia si quis destinarit improba,
Huic necesse est, præmium ferre improbum.

Canis peccatum sus dependit.

Τὸ κυνὸς κακὸν, ὗς ἀποτίνει, *id est, Canis malum sus depēdit. Quoties pro iis quæ peccauit alius, alius dat pœnas. Ex quo nam euentu natum sit, non liquet, nec admodum refert. Sapit enim vulgus.*

Intersecta musica.

Ἐκκεκόπηκε ἡ μουσική, *id est, Interrupta est musica. Veteres in conuiuiis eruditis confabulationibus vti consueuerunt. Post cantores, histriones, saltationes induci cœptæ. Vnde quidam moleste ferentes interrumpi sermones suos, dicebant,* ἐκκέκοπται ἡ μουσική. *Quæ vox in prouerbium traducta est, quoties aliquis interueniens sermonem institutum interpellaret. Simile quiddam legitur apud Platonem, licet in præsentia locus non occurrat.*

Chamæleonte mutabilior.

Χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος, *id est, Chamæleonte mutabilior. Chamæleon commemoratur inter animantia, quæ colorem mutant. Huius figuram diligenter describit Aristoteles libro De naturis animantium 2. Quod ad coloris mutationem attinet, hæc tradit,* τῆς δὲ χροιᾶς ἡ μεταβολὴ, ἐμφυσωμένῳ αὐτῷ γίνεται· ἴσχει δὲ καὶ μέλαιναν ταύτην οὐ πόῤῥω τῆς τῶν κροκοδείλων, καὶ ὠχρὰν καθάπερ οἱ σαῦροι, μέλανι, ὥσπερ τὰ παρδάλια, διαπεποικιλμένην. γίνεται δὲ καθ' ἅπαν τὸ σῶμα αὐτοῦ ἡ τοιαύτη μεταβολή. καὶ γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ συμμεταβάλλουσιν ὁμοίως τῷ λοιπῷ σώματι, καὶ ἡ κέρκος. ἡ δὲ κίνησις αὐτοῦ νωθὴς ἰσχυρῶς ἐστι καθάπερ ἡ τῶν χελωνῶν. ἀποθνήσκων δὲ ὠχρὸς γίνεται, καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ ἡ χροιὰ τοιαύτη ἐστί. *id est, Mutatur autem illi color, cum inflatur. Fitq. is nunc niger, non absimilis Crocodilorum, nunc pallidus, cuiusmodi lacertarum, nunc rursum nigris variegatus maculis, qualis est pardorum. Accidit autem huiusmodi mutatio coloris per omne corpus siquidē & oculi & cauda, in eundem cum reliquo corpore abeunt colorem. Motus huius animantis admodum segnis, qualis est ferme testudinum. Pallescit moriens. Examinato color idem durat. Hactenus Aristoteles, His ferme consentanea tradidit Plinius libro 8. cap. 33. illud addens, hoc animal toto corpore reddere colorem quēcumq. proximum attigerit, præter rubrum & album. Competit igitur adagium in hominem versipellem, siue inconstantem, ac pro tempore sese vertentem in omnem habitum. Plato in Ione,* ἀλλ' ἀτεχνῶς ὥσπερ ὁ Πρωτεὺς παντοδαπὸς γίγνῃ, στρεφόμενος ἄνω καὶ κάτω. *id est, sed prorsus Protei in morem temet in omnem vertis speciem, dum sursum ac deorsum volueris. Aristoteles Moralium Nicomachiorum primo Chamæleontis vocem vsurpat ad exprimendum inconstantiæ vitium.*

Suus cuique crepitus bene olet.

Ἕκαστος αὐτοῦ τὸ βδῆμα, μάλα γλυκὺ ἡγεῖται, *id est, Vnusquisque suum ipsius crepitum malo suauiorem existimat. Hoc est, nemo est cui sua mala non videantur vel optima. Aristoteles Moralium Nicomachiorum nono,* οὐ πάντα γὰρ τὴν ἴσην τιμῶσιν, οἱ ἔχοντες καὶ οἱ βουλόμενοι λαβεῖν. τὰ γὰρ οἰκεῖα καὶ ἃ διδόασιν ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *id est, Pleraq. enim non eodem pretio æstimantur ab his qui habent, & ab his qui cupiunt accipere. Nam sua cuiq. & quæ dat, videntur esse multi pretij. Hic locus magis congruebat prouerbio, suum cuiq. pulchrum, sed ea pagina iam exierat manus nostras. Prouerbium de crepitu suspicamur ab Apostolio e vulgi fece haustum. Nondum enim quemquam reperimus, cui suus crepitus bene oleret. Illud verū est, homines vehementius abhorrere ab alienis excrementis & crepitu quam a suis.*

E poculo perforato bibere.

Ἐκ τετρημμένης κύλικος πίνειν, *id est, E perforato poculo bibere, dicuntur qui futiles sunt parumq. feliciter continent arcana sibi credita. Sapit & hoc vulgus.*

In pulicis morsu deum inuocat.

Ἐν ψύλλου δήγματι θεὸν ἐπικαλεῖται, *id est, In pulicis morsu deum inuocat, in eos dictum, qui quantumlibet leui de re grauiter perturbantur, perinde vt in maxima. Tractum ab Apologo qui fertur inter Aesopicos. Quidam offensus dolore pulicis pedem mordentis subsedit, & Herculem* ἀλεξίκακον, *implorauit. Mox desiliente pulice, male precatus est Herculi, qui cum in tantillo periculo vocatus non tulisset opem, non videri verisimile, eum in grauioribus adfuturum. Simile est quod refert Aristoteles Moralium Nicomachiorum 7. de vehementer timidis,* οἷος δεδιέναι πάντα κἂν ψοφῇ μῦς. *Veluti qui metuit omnia, si vel mus obstrepat. Hanc timiditatem appellat* θηριώδη, *hoc est, ferinam.*

Κίβδηλος, id est, adulterinus.

QVOD *simplex non est, neque syncerum, id vulgato verbo Græci* κίβδηλον *vocant. Hinc ducto vocabulo, quod aliud præ se ferant, aliud tegant.* παρὰ τὸ κεύθειν τὸ δόλον.

λον. uel quod Athenienses ob summum in Chios odium, si cui male vellent, huius nomen nomismati solent insculpere, addita littera, iisq. in terram abiectis dira imprecari. παρὰ τὸ τὰς Χίους βδελύττειν. Sed proprie nummum subæratum κίβδηλον appellant. Et κιβδηλίας insynceritatem seu corruptelam, velut Aristophanes,

Ῥᾳδίως ἀφεῖλες τοῦ βίου κιβδηλίας. id est,
Corruptionem vitæ ademit plurimam,

Et κιβδηλεύειν corrumpere fuco. Et qui pallent, κιβδηλιῶντας appellant, quod aliquid morbi uitii ue subesse videatur. Quemadmodum in nummis quoque color nõ numquam arguit fucum. Conueniet igitur in amicitiã insynceram et fictam, aut in hominem blando vultu, sed animo virulento. Veluti Pisides citante Suida.

Πραγμάτων πάντως δύο
Κίβδηλος ἐστὶν ἐργάτης ἴσως, ὡς λόγος. id est,
Rerum duarum prorsus vnus auctor est,
Vulgo vt loquuntur, quisquis insyncerus est.

Aut in orationem insynceram, vt Plato libro De legibus 5. Τὰς δὲ αὖ τιμὰς δεῖ σκοπεῖν καὶ τούτων τίνες ἀληθεῖς, καὶ ὅσαι κίβδηλοι. id est, Rursum honores oportet considerare, qui nam ex his veri sint, qui adulterini. Rursum eodem in libro ὡς αὐτὸς μήποτε κίβδηλος πρὸς μηδένα φανῇ, ἁπλοῦς δὲ καὶ ἀληθὴς ἀεί, id est, Vt neque ipse adulterinus aliquando cuiquam appareat, sed simplex & verax semper. Hoc igitur a nummis traductum, si ad diuersas res traducatur, prouerbiale fiet. Sed huius rei mentionem fecimus in prouerbio, περὶ κόμματος.

Nemo malus hoc sciet.

Οὐδεὶς κακὸς εἴσεται τοῦτο, id est, Nullus malus hoc sciet, quoties rem egregiam & cognitu dignã significamus. Plato De legibus libro 5. ὅσον γὰρ ἀγαθὸν τὸ νῦν ἐπιταττόμενον ἀγαθὸν ἂν τυγχάνοι πάσαις ταῖς πειθομέναις πόλεσιν, τὴν ἑπομένην κατασκευὴν προσλαβόν, κατὰ τὴν παλαιὰν παροιμίαν, οὐδεὶς εἴσεταί ποτε κακὸς ὤν, ἀλλ᾽ ἔμπειρός τε καὶ ἐπιεικὴς ἤθεσι γενόμενος. id est, Quantum enim bonum sit, quod nunc præcipitur, omnibus rebus publicis, si modo paruerint, ordinem & apparatum adducens, nullus vmquam iners & malus cognoscet, quẽadmodum veteri prouerbio dicitur, verum & peritus, & moribus æquis præditus. Huic confine est, quod idem posuit in Lachete: οὐ πᾶσα ὗς τοῦτο εἴσεται. id est, Non sus quiuis hoc norit. Natum apparet a mysteriis deorum, quæ non nisi ab initiatis, ac puris cognosci fas erat.

Mœnia ferrea, non terrea.

PLATO lib. De legibus sexto, περὶ δὲ τειχῶν ὦ Μέγιλλε, ἔγωγ᾽ ἂν τῇ Σπάρτῃ συμφεροίμην, τὸ καθεύδειν ἐᾶν ἐν τῇ γῇ κατακείμενα τὰ τείχη, καὶ μὴ ἐπανιστάναι τῶνδε οὕνεκα. καλῶς μὲν καὶ ὁ ποιητικὸς ὑπὲρ αὐτῶν λόγος ὑμνεῖται, τὸ χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖν εἶναι τὰ τείχη, μᾶλλον ἢ γήϊνα. id est, De mœnibus autem Megille equidem cum Sparta cõsenserim, vt mœnia videlicet humi deposita, dormire sinamus, neque huius rei gratia rursum velimus excitare. Recte quidem & poeticum dictum super his canitur, Mœnia ærea magis ac ferrea esse oportere quã terrea. Prouerbio iactatum fuisse videtur, & habet veluti ænigmatis figuram. Innuit autem non oportere tutamentum ciuitatis in mœnibus collocare, sed in viris armatis, quorum consensus murorum inexspugnabilium vice, ciuitatem optime tuetur. Adludit autem Plato ad apophthegma Laconicum, cuius meminit Plutarchus. Equidem arbitramur & Horatium huc leuiter adlusisse, cum ait,

-Hic murus aheneus esto.

Nemo nos insequitur.

PLATO libro De legibus decimo, ὡς οὐδὲν τῷ παρόντι δεῖ προτιμᾶν βραχυλογίαν μᾶλλον ἢ μῆκος. οὐδεὶς γὰρ ἡμᾶς τὸ λεγόμενον ἐπείγων διώκει. id est, Nam in præsentia nihil est cur breuiloquentiam prolixitati anteponamus. Quandoquidem nemo nos insequitur, qui festinare cõpellat, quemadmodum vulgo dicunt. Hoc parœmia etiam hodie tritum manet, cum significant liberum esse, diutius in re quapiam immorari: Nemo nos, inquiunt, impellit.

Mare proluit omnia mortalium mala.

Θάλασσα κλύζει πάντα τ᾽ ἀνθρώπων κακά. id est,
Hominum vniuersa proluit pelagus mala.

Refertur ab Eustathio in primũ Iliad. Homericæ. Extat autem apud Euripidem in Iphigenia Taurica. Natum est ab euentu huiusmodi. Refert Diogenes Laertius. Euripidem Platoni comitẽ fuisse peregrinationis cum Aegyptum adiret: vbi cum morbo suo corriperetur, comitiali, ni fallimur, sacerdotes Aegypty mersione marina sanarunt hominem. Hinc postea versiculũ hunc composuisse:

Κλύζει θάλασσα πάντα τ᾽ ἀνθρώπων κακά,

Tamquam aqua marina morbis omnibus mederetur. Quin hodie morsos a cane rabido, si nouies mergantur in mare, putant a rabie liberari.

Canere de Telamone.

Ἄδειν τὸ Τελαμῶνος, id est, Canere cantionem Telamonis. De querulo sermone dictum prouerbium, quod Telamon impotentius fleuerit, Aiacem filium periisse apud Troiam, præsertim hoc genere mortis. Eustathius enarrans carmen illud Homericum quod est in Catalogo nauium,

Αἴας δ᾽ ἐκ Σαλαμῖνος ἄγεν δυοκαίδεκα νῆας,

commemorat hanc parœmiam, καὶ τὸ ᾄδειν Τελαμῶνος παροιμιακῶς λεχθὲν, ἀπὸ σκολιοῦ μέλους ἔχοντος ἀρχὴν, παῖ Τελαμῶνος Αἶαν αἰχμητά. id est, Et quod prouerbio dicitur canere cantionem Telamonis, ab aliquo cantu, cuius initium, Fili Telamonis Aiax belliger. Simillimum est illud, quod alibi retulimus, Ἀδμήτου μέλος καὶ Ἁρμοδίου μέλος, id est, Admeti cantilena, & Harmodij cantilena.

Argiua calumnia.

Ἀργεία φωρά, id est, Argiua insectatio, de calumniosis & delatoribus dici solitum. Nam Argiuos olim notauit antiquitas, tamquam sycophantas & litium auidos. Testis Eustathius in Catalogum nauium adagium ex Pausania citans. Testis & Diogenianus in Collectaneis.

Initio confidens, in facto timidus.

EVSTATHIVS enarrans septimum Iliados librum,

huiusmodi refert paræmiam, θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐν ποιῶ κακὸς. id est, Audax ante negotium plerunque ignauus. Citat idem ex Epicharmo, κακὸς ἐπεί ξῆι μα' λ' αὐτίκα, ἔπειτα δὲ φεύγει. id est, Ignauus statim admodum de se confidit, post autem fugit. Videmus hoc vsu venire vulgo, vt qui sunt audacissimi, & magniloquentissimi, prius quam appareat periculum, vbi res virum postulat, ibi sint animi nullius.

Γοργὸν βλέπειν.

Γοργὸν βλέπειν, *aliquoties apud Lucianum, pro acribus oculis obtueri. Sumptum e fabula Persei & Gorgus. γοργὸν dictum putant παρὰ τὴν ὀργὴν, quod irati acribus oculis obtueantur. Item Homerus Iliad. 8. de Hectore.*

Γοργοῦς ὄμματ' ἔχων ἠδὲ βροτολοιγοῦ ἄρηος. *id est,*
Gorgonius oculis, quales & Martis atrocis.
μανικὸν βλέπειν *alias commemorauimus.*

Tolle digitum.

Ἆιρε δάκτυλον, *id est, Tolle digitum. Victum te fatere. Nam hoc signo qui in conflictu succubuisset, τὴν ἧτταν agnoscebat. Persius in Satyra quinta:*

Nil tibi concessit ratio, digitum exere, peccas.

Cognatum illi, quod alio dictum est loco, Dare herbam. Huc ni fallimur, respexit diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, cum ait: En tollo manum, cedo, vicisti. Athenæus libro sexto, ex Antiphane refert hos versus, in tragicos poetas,

Ὅταν μηδὲν δύνωντ' εἰπεῖν ἔτι,
Κομιδῆ δ' ἀπειρήκωσιν ἐν τοῖς δράμασιν,
Αἴρουσιν ὥσπερ δάκτυλον τὴν μηχανήν. *id est,*
Vbi nil habent quod dicere queant amplius,
Sed prorsus hærent explicanda in fabula,
Repente tollunt machinam digiti vice.

Paullo aliter vsus videtur M. Tullius libro in Verrem 6. Accurrunt tamen tutores, digitum tollit Iunius patruus. Nam hic videtur esse gestus comprobantis, aut se profitentis emptorem, siue conductorem. Siquidem & hoc pacto olim ferebantur suffragia, & in auctionibus eodem, qui volebat, declarat se emptorem aut conductorem.

Videberis, me videns, plane Martem videre.

Βλέπειν γὰρ ἄρη τὸν δόξεις μ' ὁρῶν. *id est,*
Martem videre me, videberis palam.
De his qui se strenue pollicebantur opitulaturos, ac Martem quendam acturos. Est alicubi, apud Aristophanem. Nam locus non dum occurrit.

Bos in ciuitate.

Βοῦς ἐν πόλει, *id est, Bos est in ciuitate. Dicitur vbi quis ad nouos honores euehitur. Lysias bouis imaginem æream in arce collocauit Athenis. Ea res in vulgi iocum cessit. Nam in agris boum vsus est, non in vrbibus. Quadrabit & in eos, qui præter meritum euehuntur ad summos honores.*

Brasidas quidem vir bonus.

Βρασίδας μὲν ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἁ δὲ Λακεδαίμων, πολλὰς ἔχει κρέσσονας, *id est, Brasidas vir bonus quidem ille, sed Lacedæmon multos habet præstantiores. Aduersus eos qui se non modo primos, verum etiam solos existimat. Natum ex apophthegmate, quemadmodum docet Plutarchus in Laconicis, & item in vita Lycurgi. Finitimum illi: Multi Manij Ariciæ.*

Hedera post anthisteria.

Κιττὸς μετ' ἀνθεστήρια, *id est, Hedera post Anthisteria. Cum sero quidpiam adhibetur. Nam hinc habent nomen quod eo mense plurima e terra efflorescant. Apparet in iis ludis morem fuisse coronari hedera. De Anthisteriis, id est, floralibus festis diximus in prouerbio, θύραζε κᾶρες, id est, Cares foras. Videntur illa fuisse quæ Latini vocant Bacchanalia. Hedera autem Baccho sacra erat, vnde κιττοφόροι dicti, qui in ludis illis ferebant hederas. Conuenit cum eo quod alibi retulimus μετὰ τὴν ἑορτὴν, id est, Post festum.*

Ex Academia venis.

Ἀκαδημίαθεν ἥκεις, *id est, Ex Academia venis. De seuero & Composito seu docto. Sumptum a Platonis schola. Quamquam & per Ironiam torqueri poterit in fastuosum, & vultu tetrico philosophum agentem. Quin Athenæus libro 12. significat dictum in nitidos, & cultu insigni, quod his Plato delectaretur mundiciis. Ita Antiphanes philosophum elegantius cultum vbi depinxisset, apud hunc ipsum, τί μακρὰ δεῖ λέγειν, ὅλως αὐτὴν ὁρᾶν γὰρ τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ, id est, Sed quid necesse est plura dicere? Ipsam videre videor mihi Academiam.*

Senem erigere.

Γέροντα δ' ὀρθοῦν φλαῦρον ὃς νέος πέσῃ. *id est,*
Erigere durum est, qui cadat iuuenis, senem.
Haud facile dediscuntur a senibus, vitia, quæ pueri didicerint, & in omnem inhæserint vitam. Et tamen in senecta quoque conandum, vt vitiis careamus, quantumuis inhæserint.

Terra defossum habes.

Γῆ κρύψας ἔχεις, *id est, Terra defossum habes. In eum qui non impertit, neque profert suas dotes. Sumptum ab auaris, thesaurum humo defodientibus. Quod apud Plautum facit Euclio. Itidem Horatius in Epodis:*
-Haud parauero,
Quod aut auarus vt Chremes terra premam,
Discinctus aut perdam vt nepos.

Senescit bos.

Γηρᾷ βοῦς, ἀεὶ δ' ἔργα πολλὰ τῷ βοΐ. *id est,*
Bos consenescit, at opera multa sunt bouis.
Cum ob ætatis imbecillitatem aliquis inutilis redditur ad obeundum munus. Nam diuitum vulgus haud aliter ministris vtitur, quam equis & canibus, aut paullo etiam inhumanius dum vsui sunt, alliciunt: vbi senuerint, reiiciunt. Vnde consultum est, vt vnusquisque sibi paret, quo senectutem suam commodius foueat, alatque, ne tum cogatur ex aliena liberalitate pendere, cum a nemine non contemnetur. Ac meminerit Diogenis apophthegmatis, qui rogatus, quid nam esset in hac vita calamitosissimum, respondit, γέρων ἄπορος, id est, Senex egens.

Sus acina depende.

Αἰτωλικὲ χοῖρε γίγαρτε, id est,

Acinos sus improba pendes.

Lues quod admisisti, reddes quod abstulisti, non sine fœnore. Quadrabit, vbi pusillum commodi magno dependitur malo. Natum apparet a rustico quopiam, qui verbis hisce comminatus sit sui pascenti racemos.

Dum cessat boreas.

ARISTOTELES *in Problematis sectione 26. problemate 57. iuxta Theodori supputationem, testatur hunc versiculum prouerbio celebrem fuisse.*

Ἀρχομένου τε νότου, καὶ λήγοντος βορέαο. id est,

Surgit vbi notus exoriens, boreasq; residit.

Quo significabant tempus oportunum prosperæ nauigationi. Subauditur enim εὐ πλεῖν, *siue* εὖ πλεῖν, *propterea quod auster minus vehementer oritur: desinit autem perquam vehemens, diuersum accidit in Aquilone. Atque huius rei philosophus caussam admodum probabilem reddit. Nos enim, inquit, ad septemtrionē potius quam ad meridiem vergimus, & aquilo flat a septemtrionibus, auster a meridie. Hinc fit, vt ille statim vehementior proxima inuadat loca, deinde vehementiam suam ad longius remotos transferat, propinquis ortui mitior. Hic e diuerso, ad meridiem positos, primum vrgeat: post vbi præteriit, mitior ad nos veniat. Licebit & longius detorquere prouerbium nec id sine gratia, si quando significabimus tempus adesse commodum & aptum gerendæ rei, ut cum illo congruat, quod alibi positum est: Cum pluit, molendum.*

In uulnerabilis vt Cæneus.

Ἄτρωτος ὑπάρχεις ὡς ὁ Καινεύς, *id est, Inuulneribus es ut Cæneus. De his, qui lædi non possunt. Est in poetarum fabulis, Cæneum munere Neptuni nullo telo violari potuisse. Ceterum iuxta fidem historiæ, Cæneum Thessalum quempiam aiunt fuisse rei bellicæ cum primis peritum, adeo vt cum multis prœliis interfuisset, numquam vulnus acceperit. Denique cum Lapithis auxilium ferret aduersus Centauros, deprehensus solus, ab hostium multitudine obrutus est, citraq; corporis vulnus extinctus. Itaq; Lapithæ, cadauere integro reperto, sparserunt rumorem, Cæneum in omni vita inuulnerabilem fuisse. Venustius enunciabitur per comparationem.*

Sale perunctus hic adiuuabitur.

Ἁλὶ δριμυτέρῳ χρισθεὶς ὠφελήσεται, id est,

Acri sale hic perlutus adiuuabitur.

In eos dicebatur, qui vel ætate, uel vino delirarent. Quidam ab vtribus translatum existimant, qui sale lo ti redduntur meliores, quod salis acrimonia, coriorum crassitudinem emendet. Itidem temulentia laborantes mos erat sale & oleo perungere. id aduersus ebrietatem existimabatur. Quidam a vasis testaceis ductū malunt, quæ sale imbuuntur, quo fidelius contineant liquorem infusum. Sumptum est autem prouerbium ex Aristophanis Nebulis.

Atqui non est apud aram consultandum.

Ἀλλ᾽ οὐδὲν δεῖ πρὸς τῷ βωμῷ τὰς γνώμας, *id est, Atqui nihil opus iuxta aram cogitare. Consultandum ante quā incipias, in ipso negotio sera consultatio. Sumptum a sacrificiis, qui pro ritu sacrorum omnia præparant, priusquam accedant ad aram. Nam in ipsis sacris periculosum existimabatur, si quid parum rite dictum ac factum fuisset a sacerdotibus, aut patrimis ac matrimis. Declarat M. Tullius in oratione De responsis Aruspicum: An si ludus constitit, aut tibicen repente conticuit, aut puer ille matrimus & matrima si terram nō tenuit, aut thensam, aut lorum omisit, aut si ædilis verbo aut nutu aberrauit, ludi sunt non rite facti.*

Mars haud concutit sua ipsius arma.

Ἄρης τὰ αὑτοῦ ὅπλα οὐ σαλεύει, *id est, Mars sua ipsius arma non iactat. Commode feruntur quibus assueuimus, queq; nobis quadrant, etiam si sint grauissima. Iactamus enim, quod incommode ferimus. Vnde Iuuenalis.*

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Ita studiorum labor qui occideret athletam, non grauat eruditum.

Smaragdus in luce obscurus.

Ἀρίγνωτος σμάραγδος, ἐν φωτὶ δὲ ἀφεγγής, *id est, Insignis smaragdus, in luce quidem obscurus. In eos iaci solitum, qui præpostero ibi semet occultarent, vbi maxime conueniebat edere virtutis specimen. Plinius inter smaragdorum varietates commemorat, qui dicti sint cæci, quod colore sint obscuriore. Id uitij magis in sole deprehenditur, cum ingens color ille suauiter virens, nec sole mutetur, nec vmbra, nec lucernis, ac ne aquis quidem. Quemadmodum idem docet Plinius libro 37. capite sexto.*

Martis pullus.

Ἄρεως νεοττός, *id est, Martis pullum, vocant ad bella magnopere propensum. Aristophanes in Auibus,*

Ἄρεως νεοττέ, ὦ πολὺ Κνώπη. id est,

Pullus Gradiui, o pulle rector atque here.

Sentit autem de gallo, qui quod omnium auium sit pugnacissimus bellacissimusq;, vnde & crista & calcaribus armatus est, Marti sacer est. Vel quod is olim fuerit adolescens Marti in deliciis habitus, qui consueuerit obseruare, Marte cum Venere cubante, ne quis deorum interueniret. Deinde cum illo dormiente Sol aduenisset, Marsq; turpiter esset deprehensus, iratus gallum adolescentem in auem commutauit, manentibus etiam num pristinæ naturæ uestigiis. Narrat hanc fabulam Lucianus in Gallo. Prouerbij meminit, & Laertius in vita Diogenis Cynici.

Vtrem mergis vento plenum.

Ἀσκὸν βαπτίζεις πνεύματος πλέω, *idest, Vtrem mergis vento plenum. Competit in eum, qui frustra conatur, vt qui castigat inemendabilem, quod inflatus uter, quantumuis immergas, rursum emicet. Natum uidetur ex oraculo Sibyllæ, quod illa edidit de ciuitate Atheniensi.*

Ἀσκὸς βαπτίζῃ, δῦναι δέ τοι οὐ θέμις ἐστί. id est,

Vter tingeris, sed mergere nemo ualebit.

Durus

Durus alloquijs.

Ἄτηκτος ἀνθρώποις προσηγορήμασιν, *id est, Immobilis siue inflexilis alloquio. Ductum a cera, quæ tractando mollescit.* ἄτηκτον *autem dicitur, quod non queat liquefieri. Competet igitur in hominem inexorabilem.*

Profectus ad apaturia.

Ἀπιὼν ἐς ἀπατούρια ἐπανῆλθ' ἐς θαργηλιῶνα, *id est, Profectus ad apaturia, rediit Maio. Dici solitum in eos, qui licentius immorarentur negotio cuipiam. Athenis festum erat, quod Apaturia vocabant, id triduo peragebatur. Primum diem appellabant* δόρπειαν*, propterea quod sub noctem conuenientes* φράτορες *conuiuiũ agerent. Secundum appellabant* ἀνάῤῥυσιν*, quod in eo rem diuinam facerent Ioui Phratrio, ac Mineruæ. Tertium* κουρεῶτιν*, quod iuuenes & puellæ in gentem transcriberentur. Meminit Suidas copiosius de hoc festo: verum ea non multum attinent ad explicandum prouerbium.*

Ego tibi de allijs loquor, tu respondes de cepis.

Ἐγὼ σκόροδά σοι λέγω, σὺ δὲ κρόμμυ' ἀποκρίνῃ, *id est, Ego tibi loquor de alliis, tu respondes de cepis. Simillimũ illi,* ἄμας ἀπῄτουν*, cum aliud respondetur quam rogaris, vel contra, cum inepte respondetur inepte sciscitãti. Confinia sunt inter sese cepæ & allia.*

Aurificem te futurum credebas.

Χρυσοχοήσειν ᾤου, *id est, Aurificem te futurum arbitrabare. Natum aiunt ab huiusmodi quodam euentu. Inualuerat aliquando fama apud vulgus Atheniensium, in Hymetto monte magna auri fragmenta videri, quæ a formicis illis pugnacibus seruarentur. Itaq. quidam creduli sumptis armis exierunt illas expugnaturi: qui cum re infecta, frustraq. sumpto labore redirent in vrbem, irrisi sunt a ceteris ciuibus, illud obiectantibus,* σὺ δὲ ᾤου χρυσοχοήσειν*. i. Tu credebas te futurum aurum. Meminit huius rei Eubulus in fabula cui titulus Glaucus,*

Ἡμεῖς ποτ' ἄνδρας κεκροπίδας ἐπείσαμεν,
Λαβόντας εἰς ὑμηττὸν ἐξελθεῖν ὅπλα,
Καὶ σὺ τῶν μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν
Ὡς χρυσοποιοῦντας ψήγματος πεφηνότος. *id est,*
Quondam viris nos Ceropidis persuasimus,
Sumptis vt armis montem Hymettum incurrerẽt,
Contraq. formicas cibaria tridui
Ferrent, velut fragmentula auri fusilis
Apparuissent.

In penultimo versu aut mendum est, aut defectus: fortasse pro σὺ *legendum* σῖτον*. Itaq. certe constabit versus,*

Καὶ σῖτον τῶν μύρμηκας ἡμερῶν τριῶν.

Extat & apud Platonem libro De republica 5. Τί δὲ οἴεσθε, ἔφη ὁ Θρασύμαχος, χρυσοχοήσοντας τούσδε νῦν ἐνθάδε ἀφῖχθαι, ἀλλ' οὐ λόγων ἀκουσομένους. *id est, Quid autem erat tunc Thrasymachus, si auri fusor, ad eos qui nunc hic sunt, aduenisset, ac non potius rationes auditurus. Aeschines,* ἀποδράσας περὶ τούτου δῆλον ὅτι χρυσοχοεῖν ἐμεμαθήκει, ἀλλ' οὐ τὸ προκείμενον αὐτῷ πράττειν ἀπέχειν. *id est, Cum hinc se subduxerit, perspicuum est quod aurum fundere didicit, potius quam id facere pati: ue, quod ipsi propositum erat. Paræmia conueniet, vbi quis ingentes spes animo concepit sed discedit frustratus. Quod fere solet accidere iis, qui suo sumptu mittunt, qui terras peruestigent incognitas, aut qui fornaces alcimisticas omnia sua profundunt.*

Seiuncta sunt Merrhæ ac Siloam fluenta.

Χωρὶς τὰ μερρᾶ καὶ σιλωὰμ ῥεύματα. *Id est,*
Seiuncta sunt Merrhæ, ac Siloam flumina.
De longo interuallo dissitis inter sese. Veluti si quis dicat, inter amicum & adulatorem plurimum interesse. Finitimum illi, χωρὶς τὰ τῶν μυσῶν καὶ φρυγῶν*, id est, Separatæ sunt possessiones Mysorum & Phrygum. Apparet neotricum esse prouerbium.*

Ψαδίπυρα.

Ψαδίπυρα εἶναι τὰ σά. *De minis, ac terriculis inanibus: aut cum ostenditur arte periculum, cum re nullum sit periculum. Translatum a militari astutia, qua fit, vt ad territandos hostes noctu diuersis locis ignes incendant, vt ingens exercitus esse credatur. Eos ignes adsimulatos,* ψαδίπυρα *vocant. Non habebit prouerbij gratiam, nisi transferas ad eos qui fumis verborum territare student aliquem, aut in fraudem illicere. Sic enim interdum falluntur & nautæ.*

Psyra Bacchum.

Ψύρα τὸν διόνυσον, *id est, Psyra Bacchum, Stephanus & Suidas citant e Cratino,* ψύρα τὸν διόνυσον ἄγοντες. *id est, In Psyra Bacchum ducentes. Rursum* ἐν νημέου*,* ψύρα τὴν σπάρτην ἄγειν. *id est, Et in Psyra Spartam ducis. Annotatum est & ab Hermolao Barbaro. Dictatum adagium, vbi vinum appositum in conuiuio nemo gustat: aut de sordido apparatu. Psyra pusilla quæpiam insula est haud procul a Chio, in qua vinum non prouenit. Meminit & Srabo libro 14. Hanc Homerus Odysseæ γ.* ψυρίην *appellat. In Græcorum commentariis reperitur scriptum aliquoties* ψυρᾶ *finali circumflexo, sed mendose, ni fallimur.*

Caput vacuum cerebro.

Ὦ οἵα κεφαλὴ, καὶ ἐγκέφαλον οὐκ ἔχει, *id est, O quale caput & cerebrum non habet. De his qui corporis specie præcellunt, ingenio carentes. Natum ex Apologo, qui circumfertur inter Aesopicos. Vulgo quoque vecordibus & insipidis aiunt cerebro vacuum esse caput.*

Crudelis Bacchus.

Ὠμηστὴς διόνυσος, *id est, Crudelis Bacchus. Baccho quondã viuos homines sacrificari mos erat. Vnde in crudeles conuenit: siue quod temulentia reddat feroces & immites.*

Hoc calceamentum consuit Histiæus, Aristagoras induit.

Τοῦτο ὑπόδημα ἔῤῥαψε μὲν ἱστιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ ἀρισταγόρας, *id est, Hoc calciamentum. Histiæus quidem consuit, ceterum Aristogoras induit. Diogenianus admonet dici solitum in eos, qui callide sua malefacta in alios reiiciunt. Adagium natum est ex huiusmodi historia. Histiæus quispiam patria Samius, Dario amicus, ab*

eodem

eodem in Persidem missus est, illic diutius commoranti incessit patriæ reuisendæ desiderium. Verum cum a rege commeatum impetrare non posset, scribit ad Aristagoram ex fratre nepotem, vt Iones ad defectionẽ sollicitaret, videlicet vt hac occasione dimitteretur. Excogitauit autem nouum litterarum transmittendarum genus, cuius meminit & Aulus Gellius Noctium Atticarum libro decimoseptimo, capite nono. Seruo cuidam spectatæ fidei, diu oculos ægros habenti, capillum ex omni capite, tamquam medendi caussa deradit, caputq. eius leue litterarum formis cõpingit. His litteris quæ uoluerat scripsit. Hominem postea quo ad capillus adolesceret, domi continet. Renatis pilis, ad Aristagoram mittit. Et cum ad eum ueneris, inquit, mandasse me dicito, vt caput tuum, sicut nuper egomet feci, deradat. Seruus vt imperatum erat, ad Aristagoram venit, mandatum domini adfert. Is non esse frustra ratus, capite deraso litteras legit, ac mente Histiæi cognita, totam ferme Ioniam ad defectionem traxit. Darius posteaquam hæc cognouisset, desciuisset Iones, Histiæum in consilium adhibet, quem potissimum in Asiam mittere oporteat ad res componendas. Is persuadet vt sese mittat, vtpote idoneum ad sarciendã defectionem Ionum. Itaque posteaquam in Asiam deuenisset, iamq. in suspicionem venisset Sardium præfecto, tamquam auctor huius motus fuisset, hoc audiuit ab eodem, οὕτω τοι Ἱστιαῖε ἔχει κατὰ ταῦτα τὰ πρήγματα, τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔῤῥαψας μὲν σὺ, ὑπεδήσατο δὲ ὁ Ἀρισταγόρας. id est, Sic hæ res habent Histiæe. Tu quidẽ calceum hunc consuisti, ceterum Aristagoras induit. Meminit & Herodotus quinto & sexto libro, in hunc modum efferens quemadmodũ retulimus. Significabat autem eius consilij primum fontem & auctorem fuisse Histiæum, administratorem Aristagoram. Ea vox deinde, ut fit, vulgo cognita commenti nouitate, in populi fabulam abiit. Videtur magis conuenire, quoties in astutis & improbis consiliis alteri alter auxilio est, mutuaq. opera sese iuuant. Nam dare consilium, est tamquam calceum consuere: uti consilio & exequi, est velut induere calciamentum.

Quæ non posuisti ne tollas.

Ἃ μὴ κατέθου, μὴ ἀνέλῃ, id est, Quæ non deposuisti, ne sustollas. Citatur a Platone lib. De legibus vndecimo, tamquam ex poeta quopiam. Laertius refert inter Solonis leges, sentiens, opinamur, de terminis agrorũ nõ mouendis, quos maiores fixissent. Conuenit in furaces, & in eos, qui repetunt quod non crediderunt: item qui sibi postulant acceptum ferri, quod non præstiterunt.

Bulbos quærit.

Βολβοὺς ζητεῖ, id est, Bulbos quæris. Iocus prouerbialis in eos, qui iuxta Persium,

Obstipo capite defigunt lumina terræ.

Plutarchus in Sympοsiacis, καὶ γὰρ ὁ γελώμενος οὗτος, καὶ παροιμιώδης ἰὼν, βολβὸς οὐ μικρότητι διαφεύγει τὸν κεραυνὸν, ἀλλ' ἔχων δύναμιν ἀντιπαθῆ, καθάπερ ἡ συκῆ καὶ τὸ δέρμα τῆς φώκης. id est, Etenim ridiculus iste, inquit, & prouerbio obnoxius bulbus, haud ideo fulmen effugit, quod pusillus sit, sed quod vim habeat contrariam fulmini, quemadmodum & ficus arbor, & vituli marini pellis. Porro risus prouerbialis, de quo meminit Plutarchus, sumptus est, ex Aristophanis Nebulis, vbi Strepsiades Socratis ingrediens scholam, admiratur discipulos Socratis prono capite terram spectantes. Respondentiq. cuipiam:

Ζητοῦσιν οὗτοι τὰ κατὰ γῆς. Βολβοὺς ἄρα
Ζητοῦσι, μή νυν τουτογὶ φροντίζετε,
Ἐγὼ γὰρ οἶδ' ἵν' εἰσὶ μεγάλοι καὶ καλοί. id est,
Quærũt habet quæ terra Strapsiades. Bulbos scilicet
Quærunt, rei sed cura ne quid istius
Vos angat, ego enim noui vbi sint magni & boni.

Quod si quis malit referre ad id, quod est apud eundẽ poetam in Pluto, ταὐτὸν θύμον φαγόντες, id est, Qui easdem mecum cepas edistis, equidem haud magnopere repugnarim. Significat autem tenues amicos, quiq., vt ait Terentius, paupertatem vna tulerunt grauẽ. Persius item Satyra quarta, de sordido & impendio tenaci, parcoque.

Hoc bene sit, tunicatum cum sale mordens
Cepe, & farratam pueris plaudentibus ollam.

Extat apud eundem Aristophanem in Concionatricibus & alius de bulbo iocus huiusmodi, καταφαγὼν βολβῶν χύτραν. id est, Qui deuorauit bulborum ollã. Verba sunt aniculæ ad iuuenem detrectantem coitũ, quod vnus duabus par esse non posset, τάλαν inquit, ἐὰν καταφάγῃς βολβῶν χύτραν. Nam bulbos irritare Venerem, testatur & Martialis:

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Et Columella in carmine:

Iam Megaris ueniant genitalia semina bulbi.

Sunt autẽ multæ bulbi species, sed omnes, inquit Dioscorides libro secundo, habent acrimoniam, & calore Venerem stimulant, quemadmodum eruca: de qua Columella,

Excitet vt Veneri tardos eruca maritos.

Suidas duo de cepis adagia refert, κρόμμυα ἐσθίειν, id est, Cepas edere: & κρομμύων ὀσφραίνεσθαι, id est, Cepas odorari, quæ suo reddidimus loco.

Exacta via viaticum quærere.

SENECA in libello De moribus, Quid enim stultius est, quam quod dici solet, via deficiente, viaticum quærere, aut augere? Quadrat in senes auaros. Laborat .n. ea ætas plerumq. hoc vitio: vt quo minus superest vitæ, hoc magis sit de victu sollicita. Contra iuuentus huius studij vel maxime negligens est. M. Tullius in Catone Maiore, Auaritia vero senilis quid sibi velit, non intelligo. Potest enim quidquam esse absurdius, quam quo minus viæ restat, eo plus viatici quærere?

Omissa hypera, pedem insequeris.

Ἀφεὶς τὴν ὑπέραν, τὸν πόδα διώκεις, id est, Omissa hypera, pedem sectatur. Conuenit, vbi quis omissis his quæ magis ad rem attinebant, leuicula quæpiam curat. Hyperæ nautici funes sunt, quibus antennarum cornua traducuntur. Pedem autem vocant imam claui partẽ. Verum hyperarum maximus vsus in nauigando. Suidas adagium citat ex Hyperide. Item qui scripsit scholia in Demosthenem, ex libro περὶ ταρίχας primo.

Beccesclenus.

Βεκκεσέληνος, prouerbio dicebatur stupidus ac delirus, syderatus, aut admodum senex. Beccus Phrygum antiquissima

quissima lingua panem significat: auctore Herodoto libro secundo σελήνην *lunam. Vnde Arcades, qui volũt mortalium omnium antiquissimi videri,* προσέληνοι *dicuntur, tamquam antiquiores ipsa luna. Quod notat Apollonius libro Argonauticon quarto,*

Ἀρκάδες οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται.

Psammichus autem rex hoc argumento deprehendit, Phrygios omnium antiquissimos fuisse, quod pueri qui nullam vocem hominis audierant, Bacchum sonarent. Suidas hoc loco iocans, negat mirum videri debere, si caprarum vocem imitati sunt, qui fuerunt a capra nutriti. Nam id asserit Herodotus. Vtitur Plutarchus libro primo. De vitis philosophorum, καὶ γὰρ Πλάτων ὁ μεγαλόφωνος εἰπὼν, ὁ θεὸς ἔπλασε τὸν κόσμον πρὸς ἑαυτοῦ ὑπόδειγμα, ὄζει λήρου βεκκεσελήνου, κατὰ τοὺς τῆς ἀρχαίας κωμῳδίας ποιητάς. *id est, Etenim Plato vocalis cum ait, deus condidit mundum ad suam ipsius imaginem, olet delirationem Becceselenam, quemadmodum loquuntur veteris comœdiæ scriptores. Sumptum est prouerbium ex Aristophanis Nebulis,*

Καὶ πῶς ὦ μωρὲ σὺ καὶ κρονίων ὄζων καὶ βεκκεσέληνε. *id est,*
Et quo pacto stolide tu, & Saturnia olens, & Becceselene.

Quo loco complura super hac dictione referuntur ab interprete, si quis forte requirit.

Imperitus anaxyride indutus omnibus id ostentat.

Ἀμαθὴς ἀναξυρίδας περιθέμενος, πᾶσι ταύτην ἐνδείκνυται, *id est, Imperitus subligaculum siue brachas indutus passim eas ostendit. In eum congruit, qui propter insolentiam, etiam ineptissimis rebus effertur. Nam rerum imperitis quidquid peregrinum ac nouum est, videtur elegans. Eruditi quidam putant Anaxyridem Græcis dici quas Latini vocant brachas, siue feminalia, quæ tegebãt mediam corporis partem vna cum feminibus. Brachæ igitur Barbaricæ vestis genus erat, sed præcipue Gallorum quorundam. Vnde & Gallia Brachata dicta est. Anaxyridem vero & Persis in vsu fuisse declarat Strabo. Vidimus & Venetiæ patritios iuuenes si quando peregrinantur, gaudere Gallicis subuculis, absque veste superiore, quod idẽ domi non faciunt. Quadrabit & in eos, qui sibi videntur aliquid, quod Gallice loquantur inter Germanos, aut qui vocibus obsoletis, obscuris aut peregrinis venditant sese. Subolet hoc ab Apostolio additum ex huius ætatis adagiis.*

Mineruæ suffragium.

Ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος, *id est, Mineruæ suffragium. De exacto iudicio: contrarium illi,* ὗς ἔκρινε, *id est, Sus iudicauit. Sed lepidius fiet, si per ironiam efferatur in stupidum, & nullius iudicij hominem.*

Per parietem loqui.

Διὰ τοίχου λαλεῖν, *id est, Per parietem loqui. Dicitur qui ridicule quid facit. Siue quod obstante pariete neuter alterum audit, siue quod ad eum modum colloquuntur amantes: vt testatur Ouidius de Pyramo & Thysbe.*

Interuallo perit fames, & optime perditur.

Διὰ μέσου καὶ λιμὸς ἔξω καὶ κάλλιστ' ἀπόλλυται, *id est, Intercapedine optime perit fames. Mora multis rebus adfert remedium, & maxime iracundiæ. Inuenitur etiã hoc interpretamentum, vt sit sensus: Extincto famelico, fames item pereat necessum est.*

Statuam faucibus colas.

Ἀνδριάντα γαργαλίζεις, *id est, Statuam colas gutture. De re maiorem in modum absurda, quæq. fieri nullo pacto possit. Veluti si quis hominem præpotentem & inuictum frustra conetur opprimere. Nec enim liquescit statua.*

Amens longus.

Ἄνους ὁ μακρὸς, *id est, Amens qui longus, hoc est, quod vulgo dictitant, prælongis mentem deesse, pusillis nimium adesse animorum. Sumptum videtur ex Sophocle, apud quem hi versus sunt in Aiace flagellifero,*

-Οὐ γὰρ οἱ πλατεῖς
Οὐδ' εὐρύνωτοι φῶτες ἀσφαλέστατοι,
Ἀλλ' οἱ φρονοῦντες εὖ. *id est,*
-Non enim his
Qui porriguntur mole vasta corporis,
Latoq. tergo, niti oportere maxime,
Verum mage illis, qui valent prudentia.

Videtur in eadem ferme sententia fuisse Homerus. Tydeum fingens corpore pusillo, ceterum strenuum. Sic enim ait Iliados E.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής. i.
Strenuus in pugna Tydeus, sed corpore paruus.
Idem habetur in obsceno carmine:
Vtilior Tydeus, qui, si quid credis Homero,
Ingenio pugnax, corpore paruus erat.
Et apud Statium:
Maior in exiguo regnabat corpore virtus.

Antiopæ luctus.

Ἀντιόπης θρῆνος, *id est, Antiopæ luctus. Dici consueuit, vbi quis immerens calamitatibus affligitur, deinde malis eximitur. Natum adagium ab Antiopæ fabula, quæ Nyctei filia fuisse narratur. Ea cum esset a ciue quodam vitiata, pater grauius irascens, ad fratrẽ Lycum mittit, vt de ea supplicium sumeret. At ille, quod vterum ferre videret, misertus, pepercerat. Itaque peperit Zethum & Amphionem, quos ille in montem abiecit. Erat autem huic vxor nomine Dirce, quæ simul atque sensit virum suum Lycum Antiopæ captũ amore, puellam in montem abductam tauri ceruicibus adligat, suspensis a cornibus tedis ardentibus, parans illam hoc exitij genere conficere. Verum ad vociferationem Antiopæ cõcursum est, cum a vicinis rusticis, tum ab Amphione Zethoq. qui matrem agnitam eripiunt, a Dirce pœnas sumunt.*

Fuge procul a viro maiore.

Ἀλῶ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *id est,*
Qui te fortior est, hunc tu vitare memento.

Caue a commertio potentium: habe commertium cum æqualibus. Etenim optimatum familiaritas, aut seruũ facit & turpẽ: aut si nescias adulari, periculis obiicit. Cum paribus vt multo suauior, ita tutior etiã vita est. Pindarus in Nemeis ᾠδῇ δεκάτῃ, χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποις ὁμιλεῖν κρεσσόνων. *id est, Caue certamẽ congredi*

cum

cum hominibus potentioribus. Congruit cum eo quod alibi dictum est, Procul a Ioue & fulmine, & illo Longæ regum manus. Herodotus in Vrania, καὶ γὰρ δύναμις ὑπὲρ ἀνθρώπων ὁ βασιλῆος ἐστὶ καὶ χεὶρ ὑπερμήκης. *id est, Etenim potentia regis supra hominem est, & manus prælonga.*

Absque baculo ne ingreditor.

Ἄνευ ξύλου μὴ βαδίζειν, *id est, Absque ligno ne ingrediare. Inermis ne sis: uerum semper ad manum sit, quo depellas, si quis forte quæras lædere. Natum aiunt a Cleomene quodam Atheniensium duce. Is cum esset in insaniam versus, quod omnibus haberetur exosus, baculum gestans, obambulare consueuit, quo propulsaret impetentes.*

Anus cothonissat.

Γραῦς κωθωνίζομένη, *id est, Anus cothonizantes. De vetulis indecore lasciuientibus.* κώθων *enim temulentum significat: inde fictum verbum* κωθωνίζειν. *Athenæus libro vndecimo variis auctoribus cothonem esse ostendit poculi genus, vnde dicatur* κωθωνίζεσθαι, *pro inebriari, &* κωθωνισμὸς *ipsa temulentia. Et Hesychius admonet, Græcis hominem temulentum appellari cothonem, quemadmodum Latini lagœnam vocant aut vtrem. Horatius in Odis, in anum vxorem pauperis Ibyci,*

Te lanæ prope nobilem
Tonsæ Luceriam, non citharæ decent,
Nec flos purpureus rosæ,
Nec poti vetulam fece tenus cadi.

De anu saltante dictum est alias.

Nudo capite.

Γυμνῇ κεφαλῇ, *id est, Nudo capite facere quæpiam dicuntur, qui palam ac citra pudorem omnem faciunt. Qui rem pudendam faciebant, iis mos erat centonibus caput operire. Plautus in Captiui duo: Ipsi de foro tam aperto capite ad lenones eunt, quam in tribu aperto capite sontes condemnant reos. Neque refert vtrum hic aperto, an operto legas per ironiam: nam sensus idem vtriusque lectionis. Vsus est hoc prouerbij titulo & Cyrillus, interpretans Ioannis Euangelium, & diuus Chrysostomus in Encomio Babylæ martyris. Tegit & Socrates faciem apud Platonem in Phædro dicturus vituperationem amoris.*

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

MERETVR *omnino Plautinus ille senarius ex Captiuis duobus vt inter adagia recenseatur,*

In re mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Fortiter ferendo vincitur malum, quod euitari non potest. Eandem sententiam paullo secus explicat in Pseudolo,

Bonus animus in re mala dimidium est mali.

Mulieris oculus.

Γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσι βέλος. *id est,*
Mulieris oculus spiculum iuuenibus est.
Et Vergilius:
Vritq. videndo
Femina. Idem e

Vt vidi, vt perij, vt me malus abstulit error.
Illud alias recensuimus, ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, *id est, Ex aspectu nascitur amor.*

Decempes vmbra.

Δεκάπους σκιά ἐστι, *id est, Decempes vmbra est, id est, cenandi tempus. Veteres vmbris notabant horas diei. Lucianus in Gallo:* Σκοπεῖς ἑκάστοτε ὁπόσων ποδῶν τὸ στοιχεῖον εἴη. *id est, Adsidue obseruans quot pedes haberet linea. Olim qui vocabant ad cenam, designabant ad quam vmbram solarij vellent adesse conuiuas. Itidē qui vocabantur ne venirent ante tempus, rogabant, ad quotam lineam esset ueniendum. Porro umbra decē pedum erat gratissima parasitis, cenæ spem faciens, quemadmodum & fumus largior exiliens e culina. Huius adagij vsum nullum videmus, nisi si quis significare volens hominem vehementer edacem, dicat illi magnopere placere vmbram decempedem. Aut nihil agere quempiam nisi obseruare vmbram decempedē: quomodo vtitur Aristophanes in Concionatricibus,*

Σοὶ δὲ μελήσει
Ὅταν ᾖ δεκάπουν τὸ στοιχεῖον
Λιπαρῷ χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον. *id est,*

Verum hoc fuerit tibi curæ,
Vbi facta sit vmbra decempes,
Ad lautam adcurrere cenam.

Ammianus lib. 23. tradit, apud Persas nullam horā præscriptam sumendi cibum præterquam regibus, sed suum cuiq. ventrem solarium esse: & apud Plautum, si satis cōmeminimus, parasitus quispiā destomachatur in eos qui horologiorum vsum commenti sunt, cum venter sit optimum horologium. Adagium refertur a Suida.

Diagoras Melius.

Διαγόρας ὁ μήλιος, *id est, Diagoras Melius. In sceleratum ac fœdifragum & impium. Hic capta Melo vixit, & Atheniensium sacrorum mysteria vsque adeo cōtempsit, vt complures auerterit a religione, deterrueritq. ne iam vellent initiari. Prætera arcana illa mysteria, quæ nefas est prophanis edere, ille impius in vulgus extulit, modis omnibus irridens. Quas ob res ab Atheniensibus proscriptus est, eamq. proscriptionem palam in area columna posuerunt, addito præmij loco talento, si quis hominem occidisset: si quis viuum adduxisset, duobus. Meminit huius Aristoph. in Auibus,*

ἢν ἀποκτείνῃ τις ὑμῶν Διαγόραν τὸν μήλιον,
λαμβάνειν τάλαντον, ἤν τέ τις τῶν τυράννων τις τινα
Τῶν τεθνεώτων ἀποκτείνῃ. *id est,*

Si quis e vobis Diagoram Melium interfecerit,
Præmium feret talentum, si q. quis quē e mortuis
Interemerit tyrannis.

Sedecim pedibus superauit.

HAVD QVAQVAM *alienum est a prouerbiali figura, quod in Pericle scripsit Aristides, nempe Periclem oratorem reliquos in dicendo sedecim præterisse pedibus,* λέγων, *inquit,* ὡς ἑκκαίδεκα μὲν ποσὶν ἂν εἴη πάντας ῥήτορας τοῖς λόγοις, μόνῳ δὲ πειθὼ ἐπικαθίσαι τοῖς χείλεσιν, πάντα δὲ εἶναι φλυαρίας πρὸς ἐκεῖνον. *id est, Dicens illum sedecim pedibus uicisse rhetores dicendo, atque in vnius illius labiis insedisse suadelam quandam*

quamdam. Cetera vero omnia nugas præ hoc fuisse. Itaque sedecim pedibus pro maximo interuallo dixit. Sumpta metaphora a stadijs cursorum. Locus autem hic de Pericle est apud Eupolim comicum, in comœdia cui titulus, Δῆμοι,

Κράτιστος οὗτος ἐγένετ' ἀνθρώπων λέγειν,
Ὁπότε παρέλθοι δ', ὥσπερ οἱ ἀγαθοὶ δρομῆς
Ἐκ δέκα ποδῶν ᾕρει λέγων τοὺς ῥήτορας.
Ταχὺς λέγειν μὲν, πρὸς δέ γ' αὐτοῦ τῷ τάχει,
Πειθώ τις ἐπεκάθιζεν ἐπὶ τοῖς χείλεσιν. *id est,*

Hic inter homines plurimum vnus polluit
Dicendo, quoties præteribat, vti bonus
Agilisq. cursor, sedecim spatio pedum
Linquebat a se ceteros iam rhetores.
Sermone celer erat, celeritati aderat huic
Suadela quædam illius insidens labris.

Hos versus & Aristoph. adducit in Acharnensibus ex Demis Eupolis adiunctis his duobus,

Οὕτως ἐκήλει, καὶ μόνος τῶν ῥητόρων,
Τὸ κέντρον ἐγκατέλειπε τοῖς ἀκροωμένοις. *id est,*

Adeo mouebat, atque solus rhetorum,
Aculeum in animis liquit audientium.

M. Tullius in Bruto: Quam deam, inquit, in Periclis labris scripsit Eupolis sessitauisse. Huius immodicam eloquentiam idem taxauit in eadem comœdia,

Ἐντεῦθεν ὀργῇ Περικλέης ὁ Ὀλύμπιος
Ἤστραπτ', ἐβρόντα, ξυνεκύκα τὴν Ἑλλάδα. *id est,*

Pericles at indignatus hinc Olympius
Tonat, coruscat, miscet omnem Græciam.

Porro quod ad suadelam attinet, id imitatus Ennius apud Ciceronem in Catone Maiore, M. Cethegum Suadæ medullam dixit. Ab huius prouerbij forma non discrepat illud Aristophanis, τῶν Ἑλλήνων εἶναι λέγειν ἑκατὸν σταδίοισιν ἄριστον. i.

Vt Graiorum dicar gentem stadiis præcedere centū.
Lepidius etiā erit, si pro pedibus parasangas dixeris.

Saxum volutum non obducitur musco.

Λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ, *id est,*

Musco lapis volutus haud obducitur.

Qui non potest eodem in loco consistere, raro fit vt ditescat. Id totidem pæne verbis etiam hodie dicunt. Simile illud Fabij, Planta quæ sæpius transfertur, non coalescit.

Lityersam cantionem canis.

Λιτυέρσαν ᾠδὴν ᾄδεις, *id est, Lityersam cantionem canis. Lityerses nothus erat Midæ regis. Hic cum ageret in Celænis, exceptos eos qui aduenissent, compellebat vt secum meterent, deinde præsectis capitibus, reliquum corpus manipulis inuoluebat. Idem instituis, vt in honorem Midæ thericos, id est, æstiuus aut messorius hymnus caneretur, vnde ductum prouerbium, ut qui non ex animo canerent, aut qui coacti canerent, hi Lityersam cantionem canere dicerentur. Menander in Chalcedonio,*

Ἄδοντα λιτυέρσην ἀπ' ἀρίστου πάνυ.

Meminit huius fabulæ Iulius Pollux lib. de rerum vocabulis 4. capite περὶ ᾀσμάτων ἐθνικῶν. *Sed hoc nouat, Lityersam loris cedere solitum, quos metendo vicisset, sed cum aliquando incidisset in messorem se robustiorē, ab eo trucidatum fuisse. Quosdam autē auctores esse, Herculis manu periisse. Proinde cantionem eam ad patris desiderium leniendum fuisse repertam. Lityersæ meminit & Theocritus.*

Lydum in planiciem prouocas.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς, *id est, Lydum in campum prouocas. In eum competit, qui lacessit iamdudum ad id propensum, ac promptum. Notati sunt Lydi, quod ad bellum capessendum æquo propensiores essent. Herodotus libro primo, docet Lydos equitatu valuisse. Proinde Crœsus optat Iones equitatu venire oppugnatum Lydos. Finitimum ei quod alibi recensuimus,* ἵππον εἰς πεδίον.

Sublata lucerna nihil interest inter mulieres.

Λύχνου ἀρθέντος γυνὴ πᾶσα ἡ αὐτή, *id est, Lucerna sublata nihil discriminis inter mulieres. Sentit Adagium, nullam mulierem non esse impudicam, si detur facultas sine teste peccandi. Recenset Apostolius, & vsurpatur a Plutarcho in Præceptis connubialibus.*

Lysistrati diuitias habes.

Λυσιστράτου πλοῦτον πλουτεῖς, *id est, Lysistrati diuitiis dīues es. Prouerbialis ironia de magnopere tenuibus. A Lysistrato quodam tractum, extremæ paupertatis homine.*

Exspecta bos aliquando herbam.

Μίμνε βοῦς ποτὲ βοτάνην, *id est, Exspecta bos olim herbam. Dicendum ubi quid sero contingit. Laborat enim bos in agricolando, sed aliquando gustatura herbam enatam. Finitimum illi,*

–Et adhuc tua messis in herba est.

Exspecta anus.

Μένε γραῦ, ἵμ' ἔχοις παῖδα φιλήσοντα, *id est, Exspecta anus meum filium, te suauiaturum. Nam priusquam adolescat puer, illa decesserit. Confine superiori, cum sera spes ostenditur.*

Magnus versator in re pusilla.

Μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷ γε πράγματι, *id est,*

Versator ingens in negotio leui.

Nam addita coniunctiuncula constabit versus. Quadrat in eos qui arte parum honesta sibi diuitias parant. Natum ab Eudamida apophthegmate. Is erat Archidami filius, frater Agidis. Cum musicus quidam feliciter videretur cecinisse, quispiam ex iis qui aderāt rogabat Eudamidam, quid de eo sentiret: respondit, μέγας κυλικτὴς ἐν μικρῷ πράγματι, id est, Magnus delinitor in re parua, quod existimaret operosam esse scientiam, sed nihil adferentem vtilitatis. Recensetur a paræmiographis. Refertur & a Plutarcho in Laconicis, nisi quod illic legitur, κηλητής, quod oratorum sit delinere ac mouere affectus. Huic non dissimile est quod Musonius ait apud Aul. Gellium, libro quinto capite primo, in eos qui modulatu vocum ac lenociniis verborum excitant inanem applausum auditorum: Scito, inquit, illic non philosophum loqui, sed tibicinem canere.

Surdaster cum surdastro litigabat.

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, ὁ δὲ κριτὴς ἦν κωφότερος, *id est, Surdaster cum surdastro litigabat. Index autem erat vtroque surdior, cum res agitur inter vndequaq. ridiculos ac stultos. Extat in hanc sententiam epigramma Græcum Nicarchi,*

Δύσκωφος δυσκώφῳ ἐκρίνετο, καὶ πολὺ μᾶλλον
Ἦν ὁ κριτὴς τούτων τῶν δύο κωφότερος,
Ὧν ὁ μὲν ἀντέλεγεν, τὸ ἐνοίκιον αὐτὸν ὀφείλειν
Μηνῶν πέντ', ὁ δ' ἔφη, νυκτὸς ἀληλεκέναι.
Ἐμβλέψας δ' αὐτοῖς ὁ κριτὴς λέγει, εἰς τί μάχεσθε,
Μήτηρ ἔσθ' ὑμῶν, ἀμφοτέροις τρέφειν.

Id Thomas Morus olim adolescens, scite vertit hunc in modum,

Lis agitur, surdusq. reus surdus fuit actor,
Ipse tamen iudex, surdus vtroq. magis.
Pro ædibus hic petit æs, quinto iam mense peracto.
Ille refert, tota nocte mihi acta mola est.
Aspicit hos iudex, & quid contenditis? inquit,
An non vtrique est mater? vtrique alite.

Docui te vrinandi artem.

Ἐδίδαξά σε κολυμβᾶν, καὶ σὺ βαπτίζειν με ζητεῖς, *id est, Docui te vrinandi artem, & tu me vis demergere. In eos quadrat, qui benefacta malefactis retaliant, & beneficium acceptum in eius ipsius vertunt perniciem, a quo acceperunt. Sapit fecem.*

Pro eleganti medico malus poeta.

Ἀντὶ χαρίεντος ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς, *id est, Pro venusto medico malus poeta dici cupis. In eũ dici solitum, qui non contentus artis suæ professione, in qua locum mediocrem obtinebat, pergit aliena profiteri, in quibus non perinde sit exercitatus, nec parẽ proinde gloriam reportaturus. Periander quispiam non incelebri fama medicus, & eius artis, vel cum primis doctus, ad poetices studium deflexit, & ineptos quosdam versiculos scribere cœpit. Hinc vulgaris iocus increbruit. Plutarchus in Apophthegmatis Laconicis tribuit hoc dictum Archidamo Agesilai filio.*

A remo ad tribunal.

Ἀπὸ κώπης ἐς τὸ βῆμα, *id est, A remo ad tribunal. Dici solitum, vbi quis repente ab infima conditione prouehitur ad honesti muneris administrationem. Taxat Demadem oratorem Syrianus Hermogenis interpres, qui citra cognitionem artis, statim ad agendas caussas irruperit,* ἀπὸ τῆς κώπης ἀνίπτοις τὸ τε λόγων χερσὶν ἐπὶ τὸ βῆμα πηδήσας, *id est, Qui illotis, vt aiunt, manibus a remo ad tribunal irruit.*

In cælum expuis.

Ἐς οὐρανὸν πτύεις, *id est In cælum expuis, id est, facis quod in tuum ipsius recidat caput. Aut obloqueris his qui facile possint lædere. Siquidem qui in cælum expuit, primum videtur cælites ipsos adficere contumelia: deinde fit sæpius, vt sputum in ipsius faciem recidat. Confine illi:* πρὸς κέντρα λακτίζειν, *id est, Aduersus stimulum calcitrare.*

Vnus deus, & plures amici.

Εἷς θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι, *id est, Vnus deus, & plures amici. Prouerbium admonet quamplurimos esse parandos amicos, quod hi secundum deum plurimum opitulari possint. Quamquam Hesiodo non probatur* πολυφιλία, *neque rursum* ἀξενία.

Si caseum haberem, non desiderarem obsonium.

Εἰ τυρὸν εἶχον, οὐκ ἂν ἐδεόμην ὄψου, *id est, Si caseum haberem, non egerem obsonio. Dicendum, vbi quis minimis vilissimisq. contentus est. Refertur apud Plutarc. in Laconicis, cum Lacon quispiam cauponi dedisset parandum obsonium, atque is peteret caseum & oleum quibus illud condiret, Non opus, inquit Lacon, fuisset mihi obsonio, si caseum habuissem. Si quis pro caseo malit hoc loco butyrum, cum eo non pugnabimus: videtur enim butyrum magis congruere oleo.*

In antrum haud legitimum, stimulum impingis.

Εἰς τρυμαλιὴν οὐχ ὁσίην τὸ κέντρον ὠθεῖς, *id est, In foramen haud licitum, stimulum trudis. Dicterium Sotadis in Philadelphum, qui sororem Arsinoen exemplo Iouis vxorem duxerat, quo quidem dicto offensus rex, capitis supplicium sumpsit de eo qui dixerat. Meminit Plutarchus in libello De liberis educandis.*

Quamquam non dixeris, tamen apparet e pelle.

Εἰ μὴ λέγεις, ἀπὸ τοῦ δέρματος φαίνῃ, *id est, Etiam si non dicas, pelle præ te fers. Res ipsa redarguit mendacem, & oris habitus. Vnde illud Ciceronis, Nisi fingeres, nõ sic diceres. Videtur ex apologo natum.*

Decipula murem cæpit.

Εἵλετο ἡ παγὶς τὸν μῦν, *id est, Laqueus murem cæpit. De recte meritoq. deprehensis, & malo dignis. Quasi dicas, lupus in foueam incidit, aut aper in casses.*

Iisdem e litteris comœdia ac tragœdia componitur.

Ἐκ τῶν αὐτῶν τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία γραμμάτων, *id est, Ex iisdem litteris comœdia tragœdiaq. componitur. Conuenit in eos qui eadem de re norunt diuersa fingere. Aut qui eadem opera diuersa possunt.*

A fronte præcipitium, a tergo lupi.

Ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπισθεν λύκοι, *id est, A fronte præcipitium, a tergo lupi. Cum aliquis hinc atque hinc duobus maximis premitur malis, vt in vtrumque inciderit, pereundum sit.*

Oscitante vno, deinde oscitat & alter.

Ἑτέρου χάσκοντος μετὰ χάσκει ἕτερος, *i. Cum oscitat vnus, statim oscitat & alter. Dicendum quoties exemplo peccati, statim prouocatur aliquis ad simile facinus. Fit autem hoc occulta quadam naturæ vi, vt qui viderit oscitantem, cogatur & ipse oscitare. Cuius rei caussam etiam reddere conantur philosophi. Simili modo transeunt & quidam animorum affectus. Socrates apud*

Platone in Charmide, καὶ ὁ Κριτίας ἀκούσας ταῦτα, καὶ ἰδών με ἀπορούμενον, ὥσπερ οἱ τοὺς χασμωμένους καταντικρὺ ὁρῶντες ταὐτὸν τοῦτο ξυμπάσχουσι, κἀκεῖνος ἔδοξέ μοι ὑπ' ἐμοῦ ἀπορούντος ἀναγκασθῆναι καὶ αὐτὸς ἁλῶναι ὑπὸ ἀπορίας. *id est, Hæc vbi audiuit Critias, meq. vidisset hæsitantem, quemadmodum ij qui ex aduerso vident oscitantes, eodem affectu corripiuntur, itidem & ille mihi visus est mea dubitatione cogi, vt & ipse a dubitatione corriperetur. Oscitantiam autem Latini vocant torporem & indiligentiam. Qui cum ignauis viuit, facile fit illorum similis. Omnes enim proclines sumus a labore ad libidinem, vt ait Comicus. Torpedo piscis suo contactu protinus torpidum reddit. Plato in Menone,* δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι ταύτῃ τῇ πλατείᾳ νάρκῃ τῇ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὕτη τὸν ἀεὶ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ, καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι, ναρκᾶν. *id est, Videris mihi simillimus esse isti latæ torpedini marinæ. Nam hæc quoq. semper eum qui accedit ac tangit, torpidum reddit. Et tu videris mihi quoque tale quiddam fecisse ut torpeam.*

Inter cæcos regnat strabus.

Ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει, *id est, In regione cæcorũ rex est luscus. Inter indoctos, qui semidoctus est, doctissimus habetur. Inter mendicos, qui paullulũ habet nummorum, Crœsus est. Sapit vulgi fecem.*

In area latitas.

Ἐν ἅλῳ δρασκάζεις, *id est, In area occultaris. De eo qui in eo versatur negotio, vt non possit non esse conspicuus. Aut qui sic latitat, vt a nemine tamen non conspiciatur. Nam in area nullæ latebræ.*

Cum licet fugere, ne quære litem.

Ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην, *id est, Cum fugiendi potestas est, ne quære litem. Ab Alcibiadis apophthegmate natum. Is cum e Sicilia citaretur ab Atheniensibus, vt criminibus responderet, abdidit sese, negans litigandũ esse, si quo modo liceret effugere. Subiicientibus aliis, Nõ igitur cõfidis patriæ de te iudicaturæ. Immo, inquit, ne matri quidem crediderim. Metuerem enim ne foris imprudens albi calculi loco nigrum immitteret. Alcibiadis sententiæ subscriberet, quisquis litium expertus est. Græcis vnico verbo dicuntur* φυγόδικοι, *qui litem detrectant.*

In tergore bouis desedit.

Ἐπὶ βύρσης ἐκαθίζετο, *id est, In tergore bouis desedit, id est, supplex implorat auxilia. Natum adagium a consuetudine vernacula Scythis, quemadmodum testatur Lucianus in Taxaride. Nam apud hos si quis forte læsus esset, neque suppeteret vlciscendi facultas, immolato boue carnes minutim sectas coquebat, ipse in tergore humi strato sedebat, manibus in tergum reductis. Idq. maximum supplicandi genus apud illos habebatur. Accedebat quicumq. vellet opisulari, & carniũ portione gustata, dextroq. pede tergori imposito, pollicebatur pro viribus auxilio futurum. Atque hoc fœdus apud Scythas sanctissimum habebatur.*

Hospites indigenam.

Ἔπηλυς τὸν ἔνοικον, *id est, Aduena inquilinum, subaudiendum,* ἐξέβαλε, *id est, eiecit. Vsus fuerit, cũ alienæ professionis quispiam alium in propria vincit arte. Quod genus, si theologus in arte grammatica superet grammatices professorem. Aut si arrogatus, aut adoptiuus filium eiiceret e familia, aut miles ascititius eiiceret colonos.*

Risus Sardonius.

Σαρδόνιος γέλως, *id est, Sardonius risus. De risu ficto, aut amarulento, aut insano denique. Et sensus & origo prouerbij adeo varie tractatur ab auctoribus, vt vereamur, ne risus hic Sardonius non citra risum legatur, tamen accingemur referre quædam. Zenodotus in collectaneis suis Aeschylum citat, qui huiusmodi ferme tradiderit in opere De parœmiis, Gentem esse quãdam Carthaginensium coloniam, quæ Sardonem regionem inhabitet, ei morem esse, senes septuagesimum pręter gressos annum Saturno sacrificare, ridẽtes interim, ac mutuo sese complexantes. Nam turpe ducebant, in funere aut eiulatum edere, aut lacrymas profundere. Hinc adsimulatum risum Sardonium vocari cœptum. Timæus apud eundem Zenodotum ait, Sardoniis consuetudinem fuisse, vt filij parentes iam grandæuos iuxta fossam, aut præcipitium, in quo sepeliendi forent, collocarent, atque inde fustibus cæderent, in eam darent præcipites. At illi interim pereuntes ridebant, existimantes eam mortem felicem atque egregiam, quod liberorum impietate interirent. Sunt qui dicant, in Sardorum insula herbam nasci quandam, cui Sardoæ cognomen sit, Apiastro similem. Eam sapore quidem esse dulcem, verum gustatam, ora hominum in rictus dolore contrahere, vt veluti ridẽtes emoriantur. Hoc sensisse videtur Solinus, cumq. hoc Seruius grammaticus enarrans hunc ex Vergiliana Thyrside locũ,*

Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis.

Atque his ferme consinia tradit Lycophronis interpres de risu Sardonio. Seruium secutus Latinus Drepanus in Panegyrico, Serenos ergo, inquit, vultus induebamus, & ad illorum vicem, qui degustato Sardorum graminum succo feruntur in morte ridere, imitabamur læta mœrentes. Neque rursum desunt, qui Sardonium risum cognominatum autumant, ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας, *quod dentes aperiat atque renudet, cuiusmodi risus esse solet eorum qui non ex animo rident. Hinc & locus ille parasiti Plautini conquerentis, quod suis dictis nullo pacto iuuenes arrisissent, ac non saltem canes fuissent imitati, vt dentes ostenderent. Et Apuleius, Restrictis forte si labellis riseris. Id genus risum descripsit Homerus Iliados O. de Iunone loquens,*

Ἡ δ' ἐγέλασσε
Χείλεσιν, οὐδὲ μέτωπον ἐπ' ὀφρύσι κυανέῃσιν
Ἰάνθη. *id est,*

Illa quidem labiis ridebat, nubila porro
Frons minime renitebat.

Ad id facit quod scribit Aristophanes in Pace,

Ἠγριωμένοις ἐπ' ἀλλήλοισι προσσεσηρότας. *id est,*
Inuicem in se exasperatis osq. diducentibus.

A canibus

A canibus ducta metaphora, quibus hoc iræ indicium est, nudare dentes. Quem morem aiunt equis etiã inesse, si quando parant mordere: vnde vulgo nunc risum huiusmodi, risum equinum vocant. Rursum alij perhibent, apud Sardinios fuisse receptũ, vt ex captiuis pulcherrimos quosque, ac natu maximos, qui septuagesimum excessissent annum Saturno mactarent, ridentes in morte, propterea quod id forte ac virile videretur. Citatur auctor Clearchus, Carthagine solemnem fuisse morem, vt in magnis votis puerum Saturni manibus imponerent. Huius statua fingebatur ærea, manibus porrectis. Sub eo fornax erat, ea succendebatur, puer itaque ignis vapore contractus ac tortus, ridentis speciem exhibebat. Denique & Simonidem allegat Zenodotus, nouæ fabulæ auctorem. Ait enim Talum quempiam æreum virum priusquam in Cretam perueniret, in Sardiniam accessisse, vbi non paucos mortales neci dedit. Qui cum morientes ringerentur, risus imaginem quandam exhibentes, prouerbio locum fecerunt. Addunt non nulli, cum e Sardiniis in Cretam trãsmittere vetaretur: illum in ignem desiliisse, quandoquidem ærei corporis erat, deinde Saturnios pectori suo admotos necare solitum, Emoriebantur autem velut in amplexu, ac ridentibus adsimiles, nimirum rictu incendij vi diducto. De hoc Talo ridicula narratur fabula. Aiunt enim hunc a Vulcano ex ære fuisse fabrefactum, Minoiq. ... no missum ad Cretensis insulæ tutelam. Erat autem illi vnica duntaxat vena, eaq. a summa ceruice, ad imos vsque talos porrecta. Ter in singulos dies insulam obibat, excubias agens. Itaque & Argo nauem a Colchide cum Iasone redeuntem vetuit in portum Cretẽsem appellere. Sed a Medea deceptus periit, vt non nulli dicunt, dato veneno, quod insaniam immitteret: vt aliis placet, cum illa pollicita se illum immortalem redditurum, clauum qui summæ venæ erat adfixus, eduxit, atq. ita sanguine totoq. corporis humore defluente periit. Rursum alij tradunt interisse percussum arcu a Pæante circa talum. Dioscor. lib. 6. inter venena prodidit herbæ speciem esse quandam, quam quidam ranunculam appellant Latine, Græci batrachion: eam a regione, in qua copiosius prouenit, Sardoam, siue Sardoniam dicunt: quæ pota siue comesa mentem adimat, labiisq. contractis risus speciem præbeat. Atque inde in hominum vitam sinistri ominis venisse de risu Sardonio prouerbium. Meminit huius herbæ & Plinius lib. 25 circa finem Strabo libro Geographiæ 11. scribit in Cambysena, quæ flumen Alazonium accolit, aranearum genus quoddam nasci, quod alios ridendo cogat emori, alios flendo desiderio suorum. Quidam addunt de Tarcotella, cuius morsum interitus cum risu sequatur. Quin & Aristoteles De partibus animalium lib. 3. ait, ictu etiã traiecta præcordia, in præliis risum attulisse litteris proditum esse, idq. accidere calore quem moueat vulnus. Mortuus est & Zeuxis pictor ridendo, dum sine fine ridet anum a se pictam, & Chrysippus conspiciens asinum vescentem ficis. M. Tullius Epist. famil. lib. 7. ad Fabium Gallum, Videris, inquit, mihi vereri, ne si istum habuerimus, rideamus γέλωτα σαρδόνιον: significans futurum, vt si Cæsar rerum potiretur, multis arridere atque applaudere cogerentur, quæ magnopere displicerent. Lucianus in Asino, σαρδόνιον γελῶντες ἔλεγον. id est. Sardonice ridentes aiebant. Risum innuit contumeliosum & subsannantem. Idem alibi, ὁ δαίμων δὲ τὸ σαρδόνιον ἐπιγελῶν ἐτίμα με παρέχων. id est, Damis autem Sardonio arridens risu, magis etiam irritauit. In eodem sensu videtur vsurpatum & a Platone lib. De repub. 1. cum scribit Thrasymachum, quem amarulentum & arrogantem vbiq. facit, Sardonice risisse, Καὶ ὃς ἀκούσας ἀνεκάγχασέ τε μάλα σαρδάνιον καὶ εἶπεν. id est, His ille auditis edito cachinno, valde Sardonice risit, ac dixit Homerus item aliquot locis huius risus mentionem facit in Odyssea Υ. narrans quemadmodum e procis quispiam, puta Ctesippus Vlyssem in ædibus suis habitu specieq. mendici sedentem, arrepto e sportula bouis pede petisset, atque ille capite commodum deflexo declinasset ictum,

-Μείδησε δὲ, inquit, θυμῷ
Σαρδάνιον μάλα τοῖον.

Quo loco Eustathius interpres admonet eum ridere risum Sardonium, qui diductis modo labris rideat, ceterũ intus aut ira, aut molestia discruciatur. Veteres.n. risum Sardonium vocasse, quoties aliquis despectim non solum ridet, sed etiam irridet: dictum autem παρὰ τὸ σεσηρέναι τὰ χείλη, id est, a diducendo labia. Quomodo fere rident, qui apud sese perniciem alicui destinãt, quemadmodum Vlysses mox sublaturus e medio procos, idq. iam tum in animo statuens, risit risum quendam subamarulentum. Consimilẽ risum risit apud Hesiodum Iupiter iratus Prometheo propter ignem furto sublatũ. Carmen adscripsimus, quod quidẽ est in 1. libro operis, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι:

Τὸν δὲ χολωσάμενος προσέφη νεφεληγερέτα Ζεύς.
Ἰαπετιονίδη πάντων πέρι μήδεα εἰδώς
Χαίρεις πῦρ κλέψας, καὶ ἐμὰς φρένας ἠπεροπεύσας.
Σοί τ' αὐτῷ μέγα πῆμα, καὶ ἀνδράσιν ἐσσομένοισι,
Τοῖς δ' ἐγὼ ἀντὶ πυρὸς δώσω κακὸν ᾧ κεν ἅπαντες
Τέρπωνται κατὰ θυμὸν ἑὸν, κακὸν ἀμφαγαπῶντες.
Ὣς ἔφατ' ἐκ δ' ἐγέλασσε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. i.
Huic animo infensus, qui nubila colligit, inquit,
Proles Iapeti multo technisq. dolisque
Inter mortales vnus doctissimus omnes,
Imposuisse mihi gaudes, ignemq. tulisse.
Nempe ingẽs atroxq. malũ, & tibi, postq. futuris,
Quis ego pro rapto igne malũ dabo, quo simul oẽs
Gaudebunt, propriumq. malum fouisse libebit.
Sic fatus, risitq. parens hominumq. deumque.

Risum hunc fatalem interpretantur, quoties imminet pernicies a fatis destinata. Cuiusmodi fuit & ille procorum, quem describit Homerus eodem libro, quem paullo ante citauimus, alioq. retulimus loco,

-Μνηστῆρσι δὲ παλλὰς ἀθήνη
Ἄσβεστον γέλω ὦρσε, παρέπλαγξεν δὲ νόημα,
Οἱ δ' ἤδη γναθμοῖσι γελοίων ἀλλοτρίοισιν,
Αἱμοφόρυκτα δὲ δὴ κρέα ἤσθιον, ὄσσε δ' ἄρα σφέων
Δακρυόφιν πίμπλαντο, γόον δ' ᾤετο θυμός. id est,
Diua procis mouit validum Tritonia risum
Haud compescendum, ac animum stupefecit, at illi
Iam malis sine mente quidem risere alienis,
Carnis frusta & cruda & sanguinolenta vorantes.
Interea lacrymis implentur lumina, fletumq;
Sensit & ipse animus.

Opinamur & Sardoniũ risũ accipiẽdũ, quẽ Homerus Iliados H. tribuit Aiaci singulare certamen ineunti,

Τοῖος ἄρ' Αἴας ὦρτο πελώριος, ἕρκος Ἀχαιῶν
Μειδιόων βλοσυροῖσι προσώπασι. id est,
Sic ingens Aiax surgebat murus Achiuum
Terribili ridens vultu.

In vetustissimis quibusdam in Hesiodum commentariis epigramma reperitur, quo prouerbium de risu Sardonio non ineleganter explicatur, id est, huiusmodi:

Σαρδώ τις ἐστὶ νῆσος ἰβηροτρόφος,
Ἐν ᾗ βοτάνη φθαρτικὴ γῆς ἐκτρέχει
Σιλινοειδὴς σαρδόνια κεκλημένη.
Βιβρωσκομένη δὲ τοῖς ἀπείροις αὐτίκα
Σπασμούς τε ποιεῖ καὶ γέλωτος ἐμφάσεις,
Καὶ πότμος ἄλλος καὶ γελάσιμος μόρος,
Ἄλλοι δέ φασι σαρδονίους τοὺς βαρβάρους
Γηρῶντας αὐτῶν τοὺς γενάρχας ἐσχάτους
Ἀγκαλίσαντας εἰς ἀπόκρημνον τόπον,
Κτείνειν τε τούτους ῥοπάλοις καὶ λίθοις,
Ἔπειτα ῥίπτειν ἐκ πετρῶν τοὺς ἀθλίους
Γελῶντας εἰκῆ παιδικῶς τετραμμένοις.
Ἄλλοις δὲ τοὺς θνήσκοντας ἀρέσκει πλέον
Γελᾶν, ὁρῶντας τεκνικὰς παρουσίας,
Καὶ τὰς κυκλόσεις καὶ στροφὰς τῶν πραγμάτων.

Id quoque nos nostro more propter imperitiores Latinum fecimus, hoc modo,

Quædam insula est vocata Sardo Hiberiæ,
In qua herba perniciosa surgit e solo,
Cui Sardanæ nomen, apiastri præferens
Figuram at ea comesa ab imprudentibus
Mox ora contrahit, atque risus exhibet
Speciem, deinde protinus mors occupat
Imitata risum. Ceterum sunt qui ferant
Gentem esse quandam Sardanorum barbaram
Aetate qui fessos parentes in loca
Prærupta raptos deferant, atque ibi neci
Saxisq. fustibusq. dent miserrimos
Ex arduis subinde præcipitent petris.
At inter isthæc impiis rident iocis,
Luduntq. temere parricidis lusibus.
Aliis magis probatur hæc sententia,
Ridere eos qui sic necantur, quippe qui
Spectent suorum pignorum uesaniam,
Citasq. rerum & æstuarias vices.

Pausanias in Phocaicis tradit, Sardoam insulam serpentes gignere innoxios. Præterea eam a venenis herbarum prorsus immunem esse, nisi quod vnā alit exitialē, apij specie, quæ iuxta fontes quidē proueniat, non inficiat tamen fontium aquas: eā qui ederint, ait ridētes emori. Atq. hinc Homerū, & post Homerū alios adagiū induxisse, vt dicerēt eos ridere risum Sardoniū, qui risum riderent τὸν ἐπ' οὐδενὶ ὑγιεῖ, hoc est, omnino insanum. Itaque non absurde videtur accipi posse risus Sardonius, pro risu demente, quoties instantibus malis insane ridetur. Siquidem legimus C. Gracchum in ambiendo magistratu repulsum, aduersus inimicos insolentius ridentes inclamasse, eos Sardonium ridere risum, ignaros quam magnis tenebris ex suis actibus circumfunderentur. Hoc in Gracchorum vita Plutarchus. Idem in commentario de superstitione, Ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον, γελῶντα μὲν μανιώδη καὶ σαρδάνιον γέλωτα. *id est, Hic itaque consydera eum, qui nullos credit esse deos, insanum quidem & Sardonium ridentem risum. Interpres quispiam Hesiodi, risum Sardonium interpretatur, risum* πλατὺν, *id est, amplum, vbi quis ore vehementer diducto ridet, quem eundem, opinamur,* γέλωτα συγκρούσιον *appellant, id est, risum cōcutientem. Cui quidem interpretamento suffragatur ipsius etymologia vocabuli, quam paullo superius ostēdimus,* ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι τοὺς ὀδόντας. *Postremo non omnino videbitur absurde Sardonius risus accommodari posse, ad risum luctuosum ac tristem, cuiusmodi tribuit Homerus Iliados Z. Andromachæ, tamquam is indicium fuerit animi, mortem Hectoris præsagientis:*

Ἡ δ' ἄρα μιν κηώδεϊ δέξατο κόλπῳ
Δακρυόεν γελάσασα. id est,
Illa sinu accepit spiranti, flebile ridens.

Eudemus in collectaneis dictionum rhet. ait placere non nullis, vt de risu cōtumelioso accipiatur, vbi quis despectim contemptimq. ridet, de quo prouerbium etiā fertur, Ἀφ' ὕψους καταγελᾷς μου, *id est, E sublimi me derides. Addit idem lapidis esse genus, qui risus Sardonius appelletur. Suidas scribit hinc etiam verbum effictum, vt* σαρδάζειν *dicantur, qui Sardonium rideant risum. Sed iamdudum libet a risu Sardonio discedere, idq. faciemus, si prius illud addiderimus, epithetum hoc Sardonium variis formis inueneri apud auctores. Apud Lucianum & Ciceronem* σαρδάνιον *legimus, apud Homerum* σαρδάνιον, *apud Verg. Sardoum, apud Lycophronis narratorem* σαρδάνιον, γέλωτα, *apud Plutarchum* σαρδιανός, εἴ τίς ἐστι τῆς ψυχῆς σαρδιανὸς γέλως, *id est, Si quis est animi Sardianus risus. Stephanus indicauit dici* σαρδόνικον, *&* σαρδιανικον. *Tametsi non omnia ab eadem voce manant. Nam a Sardo siue Sardon insula, cui quondam nomen fuerat Ichnusæ, deducitur Sardonius, Sardous & Sardonicus. A Sardos Illyriæ ciuitate proficiscitur* σαρδόνιοι, *vnde, sicuti credim⁹, mutato ο in α,* σαρδάνιοι. *A Sardis Lydiæ oppido Sardianos & Sardianicus. Ex his succurrit coniectura in epigrammate Græco, quod modo citauimus, non legendum fortassis* ἰβηροτρόφος, *sed* ἰχνυσοτρόφος. *Vsurpauit adagium Saluianus lib. 7. Sardonicis quoddammodo herbis, omnem Romanorum populum putes saturatum: moritur & ridet.*

Facta iuuenum, consilia mediocrium, vota senum.

CELEBRATVR *hic versus moralis apud Græcos:*

Ἔργα νέων, βουλαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δὲ γερόντων. id est,
Vota senum, consulta virorum, & facta iuuentæ.

Huius adagij meminit Aristoph. grammaticus. Hyperides in oratione contra Autoclem ex Hesiodo citauit. Nam illius creditur esse carmen. Sensus per se liquet, nempe ad rem gerendam adhibendos iuuenes. Nam viribus ætas ea præpollet. In consilium adsciscendos mediocris ætatis uiros, propterea quod in his non nihil detrito virium vigore, valet tamen vsu rerum aucta prudentia. Senes vtpote religiosi solent a superis optima precari. Ceterum neque viribus iam vtiles, neq. mente satis constantes ætatis vitio. Euripides in Melanippo apud Stobæum,

Παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
Βουλαὶ δ' ἔχουσι τὴν γεραιτέρων κράτος. id est,
Dictum est vetustum, Facta iuuenum, ceterum
Magis valent consilia natu grandium.

Idem innuit Pindarus cum ait,

Νέοντι

Νεότητι μὲν πρέπει θράσος δεινῶν πολέμων. id est, *Iuuentuti congruit audacia crudelium bellorum.* *Item Homerus Iliados P. docet in bello requiri vires, in consultationibus orationem:*

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ,
Τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. id est,
Bella manu constant, at consultatio dictis.
Illic pugnandum est, neque prosunt aspera dicta.

Apud eundem Nestor in consiliis præcipuus, bello inutilis. Plutarchus in commentario, cui titulus, Εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον, *Καὶ μάλιστα σώζονται πόλεις, ὅπου βουλαὶ γερόντων, καὶ νέων ἀνδρῶν αἰχμαὶ κρατιστεύουσι,* id est, *Et, maxime seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ. Aeschines in oratione contra Ctesiphontem testatur, hoc Solonis legibus fuisse cautum, vt in consultatione natu maximus primus diceret. Et apud Athenienses olim fuisse morem, vt præco facturus dicendi facultatem ita sonaret,* τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων, *id est, Quis vult concionari ex iis qui quinquagesimum excesserunt annum?*

Silentij tutum præmium.

Ἐστὶ καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας, *id est, Tutum silentii premium. Aristidis in defensione Periclis ex Cio quopiam poeta citat. Plutarchus in apophthegmatis Augusto Cæsari adscribit, qui Athenodori consilium approbans subiecerit,* ἔστι καὶ σιγῆς ἀκίνδυνον γέρας. *uersus integer talis videtur,*

Ἀκίνδυνον γὰρ ἐστὶ τὸ σιγῆς γέρας, id est,
Vacat periclo præmium silentij.
Vsurpat Horatius Odarum libro tertio,
Est & fideli tuta silentio Merces.

Silendo nemo peccat, loquendo persæpe, Iam olim in prouerbio est, nobilis illa Simonidis sententia, quæ celebratur & apud Latinos prouerbij loco,

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum.

Etiam si Valerius Max. lib. 7. cap. 2. sententiam hanc tribuit Xenocrati: Quid, inquit, Xenocratis responsum quam laudabile? Cum maledico sermoni quorundam summo silentio interesset, vno ex his quærente, quur solus linguam suam cohiberet: Quia dixisse me, inquit, aliquando pœnituit, tacuisse nunquam.

Felicitas multos habet amicos.

Εὐτυχία πολύφιλος, *id est, Felicitas multos habet amicos. Simillimum illi quod alibi retulimus,*

Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. id est,
Felicibus cognatus est vel quilibet.

Notior est sententia, quam vt requirat interpretem. Contra in rebus aduersis ait nulli aut pauci sunt amici. Pindarus in Nemeis Oda X.

Οἴχεται τιμὰ φίλων τατωμένῳ
Φωτί, παῦροι δ' ἐν πόνῳ πιστοὶ βροτῶν
Καμάτου μεταλαμβάνειν. id est,
Perit honor amicorum afflicto viro, pauciq. in rebus aduersis fidi mortales ad laboris societatem.

Stulto ne permittas digitum.

Εὐήθει δάκτυλον μὴ δείξῃς, ἵνα μὴ καὶ τὴν παλάμην καταπίῃ, *id est, Stulto digitum ne ostenderis, vt ne palmam etiam deuoret. Nihil permittendum imprudentibus, quantumuis pusillum. Siquidem in maximis lædunt, si vel tantillum commiseris, Sapit & hoc vulgus.*

Opta vicino vt habeat, magis autem ollæ.

Εὔχου τὸ πλησίον ἔχειν, πλὴν ἢ τὰ χύτρα, *id est, Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla. Potissimum est habere domi, quibus est opus. Proximum, vicinum habere diuitem, a quo possis petere. Videtur e vulgi fece haustum.*

Habet & musca splenem.

Ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα, *id est, Habet & musca splenem. Simillimum illi:*

Et pueri nasum Rhinocerotis habent.

Item illi, ἔνεστι καὶ μύρμηκι χολή, *id est, Inest & formicæ bilis. Olet fecem.*

Camelus desiderans cornua, etiam aures perdidit.

Ἡ κάμηλος ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα προσαπώλεσε, *id est, Camelus dum affectat cornua, & aures insuper perdidit. Conuenit in eos, qui dum peregrina sectantur, ne sua quidem tuentur. Sumptum ex apologo de camelis, qui per oratorem cornua a Ioue postularunt, ille offensus stulta postulatione, aures quoque resecuit, & hoc Apostolij videtur,*

Hercules & simia.

Ἡρακλῆς καὶ πίθηκος, *id est, Hercules & simia. De minime congruentibus. Simia dolis valet, Hercules viribus antecedit. Adfine illi, Formica camelus. Nota est fabula de fratribus Cercopibus, quos Hercules comprehensos a claua suspendit. Hos ferunt versos in Simios.*

Aut manenti vincendum, aut moriendum.

Ἢ μένοντα ἀποθανεῖν, ἢ νικᾶν, *id est, Oportet aut manentem vincere, aut interire. Dici solitum, vbi certa stat sententia, aut negotium aliquod absoluere, aut immori. Translatum ab instituto Lacedæmoniorum, qui hoc animo prælium inibant, vt aut victores redirent domum, aut victi occumberent. Celebratum est Lacænæ cuiusdam apophthegma, qua filio tradens clipeum dixerit* ἢ τάν, ἢ ἐπὶ τᾶς, *Aut hunc, aut super hunc, Laconice significans, aut referendum clipeum, aut in eo moriendum.*

Maritimus cum sis, ne velis fieri terrestris.

Θαλάττιος δ' ὤν, μὴ ποτὲ χερσαῖος γίνε, id est,
Si sis marinus, abstine a terrestribus.

Admonet non mutandam conditionem, ne in melius quidem: Verum vnicuiq. tuendum id vitæ genus, ad quod vel institutus a natura videtur, uel in quod casu incidit. Mutuo sumptum ex apologo quodam Aesopico, qui fertur huiusmodi: Cancer quidam relicto mari, cœpit in agro quodam pasci. Ibi forte conspectus a vulpe, protinus arreptus ac deuoratus est. Itaque periturus sero deplorauit stultitiam suam, quod marini generis cum esset, ad terrestrium animantium partes desciscere voluerit. Est apologus non dissimilis de lupo tibiis canente, ac mox canibus irruentibus deplo-

rante, quod ex coco factus esset tibicen. Hermolaus Barbarus ad Picum inuertit non ineleganter prouerbium, χερσαῖον ὄντα μὴ ζητεῖν θάλασσαν, id est, Terrestris cum sis ne quæsieris mare.

Thynni more.

Θύννου δίκην, id est, Thynni more, videre dicuntur, qui limis aut altero oculo obliq. inspiciunt. Aeschylus apud Athenæum libro septimo,

Τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννου δίκην. id est,
Oculum sinistrum admoliens Thynni modo.

Siquidem Aristoteles indicat Thynnos non cernere nisi læuo oculo, vt ibidem citat Athenæus, cum paullo superius ex eodẽ auctore dixerit illum cernere dextro, sinistro cæcutire. Plinius libro nono, cap. 15. dicit illos vtroq. hebetes esse, dextro tamen plus cernere. Refertur idem versus ex eodem auctore apud Plutarchum in dialogo De comparatione terrestrium ac marinorum. Addit eum piscẽ altero oculo cæcutire, eoq. cum immigrant in mare, adhærent terris ad dextram, cum emigrant, contra. Potest & ad eos referri, qui acriter ac diligenter inspiciunt. Persius,

Non secus ac si oculo rubricam dirigat vno.

Idq. Aristoteles Sectionis 31. probl. 3. & 4. vere putat euenire, propterea quod oculorum initia ab eodẽ dependeant. Vnde fit, vt altero occluso, vis illa quæ duos mouebat, ad vnum conferatur, hoc acrior, quo contractior.

Canis reuersus ad uomitum.

Κύων ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, id est, Canis ad proprium vomitum. Quadrat in eos qui relabuntur in eadem flagitia, a quibus aliquando sunt expiati. Refertur in epist. diui Petri, his quidem verbis, Συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς, τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα, καὶ ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. id est, Accidit autem illis illud veri prouerbij, Canis reuersus ad proprium uomitum, & sus lota ad uolutationem cœni. Sumpta videlicet metaphora a canibus resorbentibus quod euomerint, & suibus ab amne protinus ad cœnum recurrentibus.

Cani das paleas, asino ossa.

Κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστᾶ, id est, Cani das paleas, asino vero ossa. Cum res præpostere distribuuntur. Veluti si quis indocto munus mittat litterarium, erudito flosculos, aut gladium, balteumue, militi librum. Siquidẽ munera hoc ipso sunt ingrata, quod apta non sunt. Interdum vertuntur in contumeliam.

Præmouere venatum.

Προανασοβεῖν τὴν θήραν, id est, Præturbare feram. Aristides in Pericle citat ex Platone, ὥς τι ἄττα τῷ γ' αὐτοῦ φησιν αὐτὸς ἀνεσόβησε τὴν θήραν. id est, Igitur ad eum modum quod ipse ait, turbauit venationem. Ceterum verba Platonis in Lyside sic habent, Ποῖός τις ἄν σοι δοκεῖ θηρευτὴς εἶναι, εἰ ἀνασοβοῖ θηρεύων καὶ δυσαλωτοτέραν τὴν ἄγραν ποιοῖ, id est, Qualis igitur tibi videatur esse venator, si inter uenandum excitet feram, & captum reddat difficiliorem? Dici solitum apparet, vbi quis non satis dissimulat quod molitur. Quemadmodum vsu venit, vt fera tumultu excitata intellectis insidiis, subducat sese.

Rectam ingredi viam.

Τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδὸν, id est, Rectam ambulare viam dicitur, qui nusquam deflectit ab honesto. Aristides in Pericle, Ὥστε βαδίζειν πραγμάτων καὶ τὴν ὀρθὴν ὁδὸν σώζειν κατὰ τὴν παροιμίαν. id est, Vt ordine incedatur, & recta seruetur via, iuxta prouerbium. Philon de humanitate, Ὁδὸν γὰρ διὰ μέσου ἄγουσαν ἐφ' ἰσότητα ταύτην ἐπίστευε. id est, Viam enim publicam, quæ ad æquitatem duceret, didicerat hanc. Plautus in Cassina, Nunc ego Pol in rectam redii semitam. Itẽ paullo post, Sciens de via in semitam regredere. Iubet autem ancilla, vt qui imprudens verum effutiuerat, redeat ad simulationem quam instituerat.

Αὐτόθι κατάβαλε.

Αὐτόθι κατάβαλε, id est, Hoc ipso depone loco. Aristides in Pericle, περὶ μὲν δὴ λάλων ὦ Πλάτων καὶ ἀργῶν καὶ δειλῶν αὐτόθι κατάβαλε, μή πού τις καὶ Τρῶας ἐγείρῃσι θεὸς ἄλλος. id est, Iam de loquacibus o Plato, ignauis ac timidis, protinus depone, ne forte aliquis deus alius Troianos exigat. Interpres indicat prouerbium esse, sumptumq. a victoribus qui vetant, ne victus aliquo discedat, sed inibi porrigat herbam, & victorem agnoscat, ac victoriæ præmium persoluat. Vsus erit quoties statim & absque mora iubemus aliquid exhiberi, veluti probationem eius quod dixerit aliquis, vel promissum, vel specimen artis in qua glorietur sese pollere. Vsurpatur & apud Platonem.

Ostium obdite prophani.

Θύρας ἐπίθεσθε βέβηλοι, id est, Fores occludite quiq. prophani. Sumpta est adlusio ex Orpheo, cuius hoc citatur carmen,

Φθέγξομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἐπίθεσθε βέβηλοι.
Fas quibus est audire loquar, vos turba prophana
Obturate fores.

Iubet vt prophani ostium auribus imponant, ne quid arcani sermonis possit ingredi. Aristides in Pericle, λέγω δὲ ταῦτα πρὸς οὓς θέμις. τῶν δὲ βεβήλων ὀλίγος ὁ λόγος πάντως. id est, Loquar hæc apud eos, quibus audire fas est. Prophanorum autem leuis omnino ratio est. Conueniet vti, si quando significabimus nos de rebus arduis & arcanis locuturos esse. Huc respexit Horatius, cum scribit in Odis,

Odi prophanum vulgus, & arceo,
Fauete linguis, carmina non prius
Audita, musarum sacerdos
Virginibus puerisq. canto. Ouidius,
Lingua fauens adsit nostrorum oblita laborum,
Quæ puto dedidicit iam bona verba loqui.

Ante sacrificium præco clamore solebat iubere populum fauere linguis, hoc est, verba boni ominis loqui, vnde & fauentia dicitur bona ominatio. Item Seneca de philosophia agens: Et ipsam vt deos, & professores eius vt antistites colite, & quoties sacrarum litterarum mentio interuenerit, fauete linguis. Hoc verbum non vt pleriq. existimant a fauore trahitur, sed imperatur silentium, vt rite peragi possit sacrum, nulla voce mala obstrepente. Sed plusculum habebit gratiæ, si per ironiam adhibeatur.

Ad

Ad restim funiculum.

Ἐπὶ σπάρτῳ χοινίον, id est, *Ad restim funiculum, subaudiendum addis, aut reddis, ubi quis iisdem rebus abundat, aut similia similibus pensat. Cognatum illi*, λίνον λίνῳ συνάπτεις, *id est, Linum annectis lino. Veluti si quis mendacium attexat mendacio, dolum dolo, nugamentum nugamento.*

Salem & fabam.

Ἅλα καὶ κύαμον, *id est, Salem & fabam, subaudiendum pro posuerunt, aut si quod aliud ad sententiam magis appositum verbum. Diogenianus admonet dici solitum de his qui fingerent se scire quidpiam, quod nescirent, atque hinc esse natum prouerbium, quod olim mos fuerit, ut diuini salem & fabam proponerent.*

Ἐκπερδικίσαι.

Ἐκπερδικίσαι *Graeci prouerbiali metaphora vocant elabi ac suffugere. Aristophanes in Auibus,*

Ὡς παρ' ἡμῖν οὐδὲν αἰσχρόν ἐστιν ἐκπερδικίσαι. id est,

Quippe apud nos turpe nõ est, suffugere de cassibus.

Ductum est ab auibus quae non numquam elabuntur e retibus seu laqueis. Aiunt autem perdicem praecipuae calliditatis ad id, ut aucupũ manus effugiat. Qua quidem de re libet ipsius Aristotelis verba subscribere, quae scripta sunt libro De natura animantium nono, [Greek passage illegible]. *id est, Nec eodem in loco pariunt, & incubant oua, ne quis animaduertat si diutius in eodem assideant loco. Porro cum inter venandum inciderit quispiam in nidum, prouolutur perdix ad pedes venantis, perinde quasi capienda sit, ad eumque modum illum allicit ad sese quasi capturum, donec interim pulli singillatim effugerint. Quod ubi factum est, & ipsa subuolans pullos reuocat. Hactenus Aristoteles. Neque vero grauabimur hic adscribere, quod in eandem ferme sententiam scribit Plutarchus libro, cui titulum fecit,* πότερα τῶν ζώων φρονιμώτερα, τὰ χερσαῖα ἢ τὰ ἔνυδρα, *id est, Utra animalia sunt prudentiora, terrestria an marina.* [Greek passage illegible]. *id est, Aliam vero calliditatem una cum prolis amore coniunctam perdices exhibent. Nam pullos adhuc inuolucres consuefaciunt, ut supinos prosternant sese, glebam aut palearum tegumentum aliquod impositum corpori sustinentes, atque ita veluti obtecti delitescant, ipsae interim venantem alio abducunt hac arte. Alliciunt illum ad sese, prouolantes ad pedes, ac paullatim procedentes, ac tandem spem ostendunt capiendi sui donec eum procul a pullis abstraxerint. Ex his verbis satis liquet, quid sibi uelit* ἐκπερδικίσαι, *nimirum elabi, perdi cum arte ingenioque. Interim adlusum est ad cauponem quendam insigniter improbum cui nomen inditũ Perdix, quod claudicaret. Eius meminit Aristophanes in Auibus.*

Munus Leuidensae.

MVNVS *Leuidensae. Cicero prouerbiali nimirum figura vocat munus vile, minimique pretij, cuiusmodi vulgaribus amicis missitare diuites consueuerunt. Sic enim scribit ad Dolabellam, lib. Famil. epist. 9. Oratiunculam pro Deiotaro quam requirebas, habebam mecũ, quod non putaram. Itaque eam tibi misi. Quam velim sic legas, ut caussam tenuem et inopem, nec scriptione magnopere dignam. Sed ego hospiti veteri & amico, munusculum mittere volui Leuidensae crasso filo, cuiusmodi ipsius solent esse munera. Seruius ostendit Leuidensam vestis genus esse vile, raro, tenuique textu. Quondam inter hospitum xenia, vestes in primis erant. Unde & apud Iuuenalem queritur quispiam vestes donari, vilo crasso, coloreque malo:*

Et male percussas textoris pectine Galli.

Proinde M. Tullius orationem suam parum elaboratam atque expolitam, Leuidensae munus appellat. Eleganter accommodabitur ad munus leuiculum, aut officium vulgare, non admodum ex animo, neque diligẽter praestitum amico cuipiam vulgari. Huic diuersum est illud Πελληνικὸς χιτών, *id est, Pellenaea tunica. Et* Συλοσῶντος χλαμύς, *id est, Silosontis chlamys.*

Multi discipuli praestantiores magistris.

M. TVLLIVS *lib. Epist. famil. nono. scribens Varroni senarium quendã refert, haud dum scimus ex quo poeta. Cuius sententia etiam hodiernis temporibus vulgo celebratissima fertur. Adueniet, inquit, Dolobella. Eum puto magistrum fore.*

Πολλοὶ μαθηταὶ κρείσσονες διδασκάλων. id est,

Plerique discipuli magistros antecunt.

Ad varios usus potest accommodari, vel ad simplicẽ sensum, puta frequenter euenire, ut discipulus eruditione superet eum a quo litteras, aut artem quampiã didicit. Aut per iocum, cum significabimus, improbitate vinci, qui malitiae doctor fuit: veluti si quis deciperetur ab eo, cui viam ac rationem imponendi demonstrasset aliquando. Siue eum quis ordine conditioneque inferior, tamen plus valet quam is qui non parere, sed imperare videtur.

Ad Herculis columnas.

Ἡρακλέους στῆλαι. *iam olim in prouerbio sunt, ut admonet Pindari interpres. Sic enim vulgo dici solere,* τὰ πέρα Γαδείρων οὐ περατά, *id est, Quae vltra Gades, inaccessa. Quo significant, vltra columnas Herculis nõ esse quo progrediare. Columnas has Hercules ibi fixisse dicitur, cum boues vestigaret Geryonis, tamquam illic esset suprema orbis meta. Pindarus in Nemeis,* Γαδείρων τὸ πρὸς ζόφον οὐ περατόν. *id est, Non vlterior accessus ad occidentem, vltra Gadira. Item alibi,*

Εἰ δ'

Εἰ δ' ἐὼν καλὸς ἔρδων τ' ἐοικότα μορφᾷ,
Ἀνορέαις ὑπερτάταις ἐπέβα
Παῖς Ἀριστοφάνευς, οὐκ ἔτι πόρσω
Ἀβάταν ἅλα κιόνων
Ὑπὲρ Ἡρακλέος περᾶν εὐμαρές.
Ἥρως θεὸς ἃς ἔθηκε
Ναυτιλίας ἐσχάτας.

Sentit Aristophanis filium ad extremam peruenisse laudem, vltra quam non possit crescere; qui quidem egregiæ formæ, facta adiunxerit illustria. Quod si quis præterea quidquam laudis requirat, id perinde esse, ac si quis vltra columnas ab Hercule fixas conetur trãsire. Rursus in Olympiis hymno tertio.

Νῦν δὲ πρὸς ἐσχατιὰν θή-
ρων ἀρεταῖσιν ἱκάνων ἅπτεται
Οἴκοθεν Ἡρακλέος σταλᾶν. τὸ πόρσω
Δ' ἐστὶ σοφοῖς ἄβατον
Κἀσόφοις. *id est,*

Nunc sane ad extremos limites virtutibus perueniẽs Theron, attingit a domo Herculis columnas. Quod autem vltra est, sapientibus pariter, & insipientibus inaccessum. Consimilem in modum vsus est Gregorius Nazianzenus in Monodia, sentiens Basilium eo perfectionis peruenisse, vt longius progredi negatum esset humanæ naturæ. Heraclides Ponticus in allegoriis Homeri, improbos Homeri poematis interpretes, exigendos putat. ὑπὲρ Ἡρακλέους ἐσχάτας στήλας καὶ τὴν ἄβατον ὠκεανοῦ θάλασσαν, *id est, Vltra Herculis extremas columnas, & inaccessum Oceani mare.*

Ciceris emptor.

EQVIDEM *arbitramur & illud inter prouerbia referẽdum, quod ait Horat in Arte poet. Ciceris & nucis emptor, infimæ sortis hominem, deq. ima plebe quempiam significans:*

Offenduntur enim quibus est equus, et pater, et res,
Nec si quid fracti ciceris probat & nucis emptor,
Aequis accipiunt animis, donant ue corona.

Nemo quemquam ire prohibet publica via.

PROVERBII *speciem habet & illud Plautinum ex Curculione: Nemo ire quemquam prohibet publica via. Quo significant rerum communium æqualem omnibus usum esse, neque cuiquam vertẽdum vitio, quod ius publicum concedit. Plautus ad sensum turpiculũ deflexit, nempe ad vsum scorti publicitus prostantis. Videtur autem effictum ad imitationem Pythagorici symboli iubentis,* τὰς λεωφόρους βαδίζειν, *id est, Publicam ingredi viam, aut contra* τὰς λεωφόρους μὴ βαδίζειν. *Quo quidem respexisse videtur Flaccus in Arte poetica, cum ait,*

Publica materies priuati iuris erit, si
Nec circa vilem patulumq. moraberis orbem,
Nec verbum verbo curabis reddere.

Hinc belli initium.

INTER *prouerbia quæ sumuntur ex adlusionibus auctorum, nobis non videtur illud silentio prætereũdum, quod ex Thucydide usurpauit Lucianus in Pseudomante,* καὶ κατὰ τὸν Θουκυδίδην ἄρχεται ὁ πόλεμος ἤδη. *id est, Et iuxta Thucydidem, iam hinc belli initium. Id ad varios vsus poterit accommodari, siue cũ ad incipiendum negotium adcingi significamus, siue eum alicũde natam simultatem innuimus, ac tumultũ rerum exortum. Ad eundem Thucydidis locum, non dubium quin adluserit Aristoph. in Acharnensibus:*

Κἀντεῦθεν ἀρχὴ τοῦ πολέμου.

Atque illud, κἀντεῦθεν, *eo loco frequentius iterat, quo magis consentaneum, illum adlusione ad iocum abusum fuisse.*

Inanium inania consilia.

Κενοὶ κενὰ βουλεύονται, *id est, Inanium inania consilia.* καὶ κενοὶ κενὰ λογίζονται. *id est, Inanium inanes cogitationes, cum quis sua spe frustratur. Cognatum est,* μωρὰ μωρὸς λέγει. *id est, Fatuus fatua loquitur. Natum aiũt ex euentu. Nam Archias stipulatus a Demetrio quingenta auri talenta, vt Cyprum proderet, re deprehensa, arrepto fune ex his quibus tenduntur tentoria, suspendit sese. Refertur in Græcorum collectaneis.*

Nutricum more male.

Καὶ ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς, *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.

In vetustissimis quibusdam prouerbiorum collectaneis reperitur, quæ quidam Plutarcho tribuunt. Extat autem apud Aristophanem in Equitibus, qui quidem & metaphoræ rationem explicat his versibus:

Καὶ ὥσπερ αἱ τίτθαι σιτίζεις κακῶς.
Μασώμενος γὰρ τῷ μὲν ὀλίγον ἐντίθης,
Αὐτὸς δ' ἐκείνου τριπλάσιον κατέσπακας. *id est,*
Pascis profecto more nutricum male.
Nam vbi manderis, paullum huic in os dein inseris.
Ipse ast præ illo vel triplum glutis cibi.

Conueniet igitur in eos qui de lucro paullulum aliquid impertiunt sociis. Aut qui sic facultates alienas administrant, vt maximam partem in suos conuertant vsus, id quod hodieq. tutorum vulgus factitat.

Amphictyonum consessus.

Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, *id est, Amphictyonicus consessus. De frequenti grauium virorum conuentu. Ductũ a conuentu illo Græcorũ olim celebratissimo, qui Amphictyonum dicitur, vel ab Amphictyone Deucalionis filio, qui cum rerum potiretur, gentes Græcanicas dicitur conuocasse, vt citatur auctor Theopompus in 8. historiarum libro ac testatur Pausanias in Phocaicis. Porro populi qui in id consilij conuenire soleant, numerantur 12. Iones, Dores, Perrhæbi, Bœoti, Magnetes, Achæi, Phthij, Molienses, Dolopes, Aeneanes, Delphi, Phocenses. Vel inde nomen inditum Amphictyonum, quod undecumque ad id consilium ex omni Græcia conueniretur, vt placet Anaximeni, & Androtioni in Atticarum descriptione rerum, apud Pausaniã, in eo quẽ modo ostendimus loco. Quo quidem et alia complura super hac re non indigna lectu referuntur, si quis forte requiret. Nos ad enarrationem prouerbij putamus hæc esse satis. Venustius fuerit adagium, si per ironiam torqueatur ad indoctorum conuentum, qui sibi tamen Solones esse videantur.*

Etiam capillus vnus.

CELEBRATVR *& Mimus, Publianus admodum*

prouerbiali

prouerbiali specie.

Etiam capillus vnus habet vmbram suam.
Quantumuis pusillum commodum iuuat, quantumlibet exiguum delictum nocet.

Xenocratis caseolus.

Ξενοκράτους τυρίον, *id est, Xenocratis caseolus. De cibo qui perquam diu durat, priusquam absumatur. Quamquã nihil vetat, quo minus ad alia quoq. transferatur, puta ad vestem, ad librum, ad peculiolũ, aut simile quidpiã, quo sic parce, circũspecteq. quispiam vtitur, vt quã diutissime duret. Sumptum adagium ab admirabili Xenocratis philosophi frugalitate. Quem tradunt sæpenumero obsonia iam rancida facta abiecisse, neque rarenter euenisse, vt cum cadum aliquem relinire vellet, iã vinum reperiret in acorem versum. Proinde prouerbium apposite dicetur in sordidos quosdam, quibus hic mos, omnem penum eousque seruare, quoad fuerit corruptus, perinde quasi nefas sit, rebus synceris & integris frui. Adagium refertur in Stobæi collectaneis.*

Bellum omnium pater.

Ὁ πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, *id est, Bellum omnium pater. Lucianus veluti prouerbio iactatum refert, in commentario de ratione conscribendæ historiæ,* μᾶλλον δὲ θουκυδίδαι καὶ ἡρόδοτοι καὶ ξενοφῶντες, ἡμῖν ἅπαντες. καὶ ὡς ἔοικεν ἀληθὲς ἄρ' ἦν, ἐκεῖνο τὸ, πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, εἴγε καὶ συγγραφέας τοσούτους ἀνέφυσεν, ὑπὸ μιᾷ τῇ ὁρμῇ. *id est, Quin potius Thucydides, Herodoti, Xenophontes nobis erant omnes. Adeo, vt verum esse videretur illud, quod dicitur, Bellum rerum omniũ pater: siquidẽ tam multos scriptores produxit unico ictu. Prouerbiũ ideo dictum est, quod bellum omnium rerum nouandarum auctor est, vt ex eo veluti nata videantur uniuersa. Nisi quis malit ad philosophorum quorundam decretum referre, qui dixerunt, rerum summam e lite progigni.*

Phaniæ ianua.

Φανίου θύρα, *id est, Phaniæ ianua. Eustathius in Odysseæ α ostendit dictum de his qui simulant sese congestas opes habere, quæ nusquam sunt. Ductum a Phania quodam, qui falsam de se præbuerit opinionẽ, quasi multam diuitiarum vim domi constructam ac reconditam haberet. Diximus alibi de Phani ianua, in prouerbio Phani ostium, quod an idem sit cum hoc, nec ne, viderint docti.*

Ἐκλινίσαι.

Ἐκλινίσαι. *Prouerbiali figura dictum ostendit Eusthathius in tertium Iliados. Sumpta metaphora a piscibus, qui suffugiunt a retibus, quive ab hamo elabuntur. Nam lina retia dicuntur etiam Latinis, vt Maroni,*

Humida lina trahunt.

Inest autem piscibus quibusdam genuina quædam calliditas e retium textis elabendi, quemadmodum elegãter de Cestreo narrat Oppianus libro tertio. Sed carmen ipsum, quandoquidem auctor non admodum adhuc vulgatus est, adscribere præstat:

Κεστρεὺς μὲν πλεκτῇσιν ἐν ἀγκοίνῃσι λίνοιο
Ἑλκόμενος, δόλον ὅτι περίδρομον ἠγνοίησε.
Ὕψι δ' ἀναθρῴσκει λελιημένος ὕδατος ἄκρου,
Ὀρθὸς ἄνω σπεύδων ἕως δίνῃς ἅλματι κούφῳ
Ὁρμήσας, βυθὸς δ' ἐκ σπαίροντος οὐκ ἐμάτησε.
Πολλάκι γὰρ ῥίπεσσι καὶ ὕπατα πείσματα φελλῶν
Ῥαιδίως ὑπερᾶλτο καὶ ἐξήλυξε μόροιο.
Εἰ δ' ὅγ' ἀφαρμυνὶς πρῶτον σέλμα αὐτὸς ὀλισθῇ
Ἐς βρόχον οὐκ ἔτ' ἔπειτα βιάζεται, οὐδ' ἐπὶ θρῴσκειν
Ἀχνύμενος, πείρῃ δὲ μαθὼν ἀπεπαύσατο ὁρμῆς, *id est,*

Cestreus dum trahitur sinuosis æquore textis,
Haud illum qua suffugiat, latet, arsq. dolusq.
Subsilit in sublime alacer, saltuq. citato
Viribus eniti quantum valet omnibus undas
Emicat in summas sublato corpore toto.
Ingenio fortuna fauet, nam subera sæpe
Quæ summos tollunt funes, retinacula cassis
Transilit, & fatum elabens fugit improbus atrũ.
Sin primum expertus subsultum, in retia rursum
Delapsus recidat, iam nec pugnare laborat
Anxius, aut frustra niti, doctusq. periclo
Nec iactat sese, neque sursum promicat vmquam.

De permultis item aliis piscibus ad eundem commemorat modum, quibus artibus elabantur capti. Sed reliqua persequi prælongum. Illud non iniucundum scitu, quod de pisce Torpedine narrat poeta Claudianus, quemadmodum illigatus hamo, subducat sese, vi veneni per linum atque harundinem ad piscatoris vsque manum immissa. Carmen sic habet.

Si quando vestita cibis incautior æra
Hauserit, & curuis frænari senserit hamis,
Non fugit, aut vano conatur vellere morsu,
Sed propius nigræ iungit se callida setæ,
Et meminit captiua sui, longeq. per undas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per setam vis alta meat, fluctusq. relinquit
Absentem vinctura virum, metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila secutus
Transit harundineos arcano frigore nodos,
Victricemq. ligat concreto sanguine dextram.
Damnosum piscator onus, prædamq. rebellem
Iactat, & amissa redit exarmatus habena.

Aristophanis interpres putat ab auibus traductum. Consimili figura Persius Satyra quinta,

Nec trepidare velis, atque arctos rodere casses.

Αἰγυπτιάζειν.

Αἰγυπτιάζειν *dicebantur astuti & impostores. Sumptum a moribus eius gentis. Theocritus ἐν συρακουσίαις,*

-Οὐδεὶς κακοεργὸς
Δαλεῖται τὸν ἰόντα παρέρπων αἰγυπτιστί, *id est,*
-Lædit sceleratus
Astu Aegyptiaco obrepens iam nemo, nocet ue.

De moribus Aegyptiorum testatur & illud ex Aeschylo, quod alibi retulimus,

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι, *id est,*
Aegyptij miri struendis artibus.

Citat hoc prouerbium Synesius in Encomio Caluitij. Quamquam non numquam αἰγυπτιάζειν *accipi solet, pro eo quod est adurere, vt in hoc carmine,*

Χροιὰ δὲ τὴν σὴν ἥλιος λαμπρῷ φλογὶ
Αἰγυπτιώσει. *id est,*
Tuum colorem Phœbus ardens igneis
Flammis aduret.

No

Ne bolus quidem relictus.

Οὐδ᾽ ἔγκαφος λέλειπται, id est, Ne bolus quidem relictus est, hoc est, nec vel pauxillum. Eustathius enarrans tertium Odysseæ librum, citat hūc Eupolidis versum

Οὐχὶ λέλειπται τῶν ἐμῶν οὐδ᾽ ἔγκαφος. id est,
Nec bolus e meis relictus rebus est.

Nam ἔγκαφος, id apud Græcos significat, quod nos vulgata voce magis quam Latina, morsellum dicimus, a verbo κάπτω, quod est auide comedo.

Rex aut asinus.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος, id est, Rex aut asinus, hoc est, aut victor, aut victus. Simile illi, ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, aut ter sex, aut tres tali. Eustathius Odysseæ sextum enarrans librum, ostendit metaphoram ductam ab his qui ludunt sphæra, quibus qui vicisset, rex appellabatur, qui victus fuisset, huic asino nomen erat. Plato in Theæteto, ὁ δὲ ἁμαρτὼν, καθεδεῖται ὥσπερ φασὶν οἱ σφαιρίζοντες, ὄνος, ὃς δ᾽ ἂν περιγένηται ἀναμάρτητος, βασιλεύσει ὑμῶν. id est, Qui aberrarit, is desidebit, quemadmodū dicunt ij qui sphæra ludunt, asinus: qui vero nihil aberrans vicerit, rex noster esto. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 9. sphæra ludendi quattuor modos commemorat, quorum primus appellatur ἐπίσκυρος, alter φαινίνδα, seu φεννίνδα, tertius ἀπόρραξις, quartus οὐρανία. Quorum postremum, nam is ad prouerbium proprie facit, describit his verbis, ἡ δὲ οὐρανία, ὁ μὲν ἀνακλασθεὶς ἀπορρίπτει τὴν σφαῖραν εἰς τὸν οὐρανόν. τοῖς δὲ ἦν ἅμιλλα φιλοτιμίας πρὶν εἰς γῆν αὐτὴν ἐμπεσεῖν, ἁρπάσαι. ὅπερ ἔοικεν Ὅμηρος ἐν Φαίαξιν ὑποδηλοῦν. ὁπότε μέντοι πρὸς τὸν τοῖχον τὴν σφαῖραν ἀμπλίμψειαν, τὸ πλῆθος τῶν ἀναδεμάτων ἐλογίζετο, καὶ ὁ μὲν ἡττώμενος ὄνος ἐκαλεῖτο καὶ πᾶν ἐποίει τὸ προσταχθὲν, ὁ δὲ νικῶν βασιλεύς τε ἦν καὶ ἐπέταττε. id est, Vrania vero lusus sic habet. Aliquis resupinans sese, sphæram in cælum mittit. Reliquis autem certamen erat vt eam prius quam in terram recideret, raperent, id quod in Phæacibus significare videtur Homerus. Sane uero cum aduersus parietem sphæram misissent, numerus subsultuum censebatur. Et qui victus fuisset, is asinus, appellabatur: & quidquid imperatum esset, faciebat. Rursum qui vicisset, is & rex erat, & imperabat. Hactenus Iulius. Porro locus quem ex Homero citat, est Odysseæ θ. ad hunc modum:

Τὸν ῥα περιστρέψας ἧκε στιβαρῆς ἀπὸ χειρός,
Βόμβησε δὲ λίθος κατὰ δ᾽ ἔπληξαν ποτὶ γαίῃ
Φαίηκες δολιχήρετμοι ναυσίκλυτοι ἄνδρες
Λᾶος ὑπὸ ῥιπῆς, ὁ δ᾽ ὑπέρπτατο σήματα πάντων. i.
Versatum hunc valida submisit in aera dextra,
Intonuit lapis. Ast in humum formidine sidunt
Phæaces gens gnara maris, ratibusq. superba
Ob saxi iactum, verum id procul omnia signa
Transuolat.

Ab hac forma non videtur alienum quod est apud Plautum in Pœnulo, Rex sum, si ego illum hodie hominem ad me illexero. Licebit vti, cum significabimus, iaciendam aleam, quæ vel summos reddat, vel infimos.

Stellis signare.

Ἄστροις σημειοῦσθαι τὴν ὁδόν, id est, Stellis viam signare dicuntur, qui notulis quibusdam & coniecturis rem alio qui peruestigatu difficilem inquirunt. Eustathius exponens quintum Odysseæ librum, admonet conuenire in eos qui longam ac desertam ingrediuntur viam. Sūpta metaphora a nautis, qui in nocturna nauigatione viam stellarum obseruatione coniectant. Quemadmodum apud Homerum Vlysses Odysseæ libro quinto,

Αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνηέντως
Ἥμενος, οὐδέ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἔπιπτε,
Πληϊάδας τ᾽ ἐσορῶντι, καὶ ὀψὲ δύοντα βοώτην,
Ἄρκτον θ᾽, ἣν καὶ ἅμαξαν ἐπίκλησιν καλέουσιν. id est,
At clauo ille sedens, nauim mira arte regebat,
Numquam corripuit nutantia lumina somnus.
Verum Pleiadas spectat, seriq. Booten
Occasus, vrsamq. alio cognomine currum.

Adlusit huc eleganter M. Tul. lib. Academi. quæst. 4. cum ait, Absoluti sapientis esse, non duci opinionibus, sed certo verum tenere, idq. ductu & indicio Cynosuræ, quæ quod minore orbe circumferatur, vtpote polo vicinior, certius monstrat viam, etiam si minus sit cōspicua. At nondum perfecte sapientem, dum vbique quod probabile videtur, amplectitur, interdum errantem, veluti Helicen sequi, quæ vt clarior est, & magis oculis perspicua, ita nō perinde certa viæ mōstratrix, quod latiore ambitu circumagatur, eo quod a polo seu vertice mūdi longius absit. Verba Ciceronis sunt hæc, Nec tamen ego is sum, qui nihil vmquam falsi adprobem, qui numquam adsentiar, qui nihil opiner. Sed quærimus de sapiente. Ego vero ipse & magnus quidem sum opinator, non enim sum sapiens, & meas cogitationes sic dirigo, non ad illam paruulam Cynosuram,

Qua fidunt duce nocturna Phœnices in alto,

vt ait Aratus, eoq. directius gubernāt, quod eā tenēt,

Quæ cursu interiore, breui conuertitur orbe:

sed ad Helicen & clarissimos septentriones, id est, rationes has latiore specie non ad tenue elimatas. Eo fit vt errem, & vager latius. Scimus factam alibi huius prouerbij mentionem, verum quoniam nacti eramus quædā non indigna cognitu, visum est hic repetere.

Sambucam citius.

ADAGII speciem præ se gerit Persianum illud carmē,

Sambucam citius caloni aptaueris alto.

Cuius vsus incidet, si quando significabimus, aliquem a disciplina percipienda, siue munere gerendo nimis alienum esse. Siquidem Sambuca organum est musicorum, quod haud quaquam congruat caloni. Quamquam Athenæus libro 14. indicat & bellicum instrumentum dici Sambucam, quod machina in morem admouebatur hostium mœnibus. Calones autem vocantur militum ministri, qui vallos ac ligna gestitant. Vnde & nomen inditum autumant grammatici. Porro cum milites sint imperiti musices, multo magis calones. Quamquam potest non absurde accipi de sambuca militari machina, quæ ritu organi musici, chordis quibusdam intenditur. Ad hanc intendendam haudquaquam idonei sunt calones, vtpote stolidi, & ob id ipsum ad infima ministeria retrusi, quod disciplinæ militaris prorsum rudes sint et indociles, vnde Persius nō citra ἔμφασιν addidit alto, ꝓpterea qđ homines prælōgi etiam prouerbio uecordiæ notātur, ὄνος ὁ μακρός.

Nostræ farinæ.

EIVSDEM *farinæ dicuntur, inter quos est indiscreta similitudo. Quod enim aqua ad aquam collata, idem ad farinam farina. Persius in quinta Satyra.*

-Nostræ paullo ante farinæ
Pelliculam veterem retines.

Perinde quasi dicat, nostri gregis, nostræ conditionis. Pertinet ad illam classem, Eadem cera, & Idem puluis, de quibus alibi dictum est. Simili tropo Seneca dixit, Eiusdem notæ libro tertio, epistola. 24. His adiicias & illud eiusdem notæ licet, tantam hominum imprudentiam esse, immo dementiam, vt quidam timore mortis cogantur ad mortem.

Nullo scopo iaculari.

Ἀσκόπως τοξεύειν, *id est, Absque scopo iaculari dicuntur, qui nihil certi propositum habent quod sequantur, & ad quod instituti consiliiq. sui rationes referant. Lucianus in Toxaride:* ἐπειδὴ νῦν ἄσκοπα τοξεύομεν, ... *id est, Quoniam in præsentia nullo proposito scopo iaculati sumus, denuo, adscito arbitro, alia amicorū paria apud illum referamus. Persius Satyra tertia,*

Est aliquid quo tendis, & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos, testaq. lutoque,
Securus, quo pes ferat.

De pulmone reuellere.

DVBIVM *non est, quin ad prouerbiorum formam pertineat & illud Persianum, De pulmone reuellere, pro eo quod est stultam & arrogantem opinionem animo eximere.*

Dum veteres auias tibi de pulmone reuello.

Tumorem, animiq. fastum in pulmone collocant, vnde μέγα πνεῖν *apud Græcos. Et idem Persius alibi,*
Grande, aliquid, quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Quos non tollerent centum Aegyptij.

Οὓς οὐκ ἂν ἅμαξαι οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι, *id est,*
Quos ferre nec centum queant Aegyptij.

De molestis dici solitum, ac moribus intolerandis, siue fastu præturgidis. Inde ductum, quod Aegyptij plerique gestandis oneribus quæstum non satis honestum factitare consueuerint, vnde & ἀχθοφόροι *dicti, in iocum prouerbialem abierunt. Refertur adagium ab Eudemo in collectaneis dictionum Rhetoricarum, & itē a Suida. Extat autem apud Aristophanem in Ranis, ad hunc modum,*

Δύ' ἁμάξας ἐπέθηκε καὶ νεκρὼ δύο,
Οὓς οὐκ ἂν ἄραιντ' οὐδ' ἑκατὸν Αἰγύπτιοι, *id est,*
Duo plaustra, duoq. item imposuit cadauera,
Quæ ferre nec centum queant Aegyptij.
Idem in Auibus,
Οὐκ Αἰγύπτιος πλινθοφόρος. *id est,*
Non Aegyptius lateriger.

Consimili modo Lucilius apud Nonium,
Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere pro telo validis ceruicibus possent.
Rursum idem alibi,
Hunc iuga mulorum, pro telo ducere centum
Non possunt.

Aegyptius laterifer.

Αἰγύπτιος πλινθοφόρος, *id est, Aegyptius laterum gestator. Suidas nominatim prouerbij titulo refert. Extat autē apud Aristophanem in Auibus: ibi quærit quispiam quis composuisset equum Durium in arce Palladis, centum cubitorum? Cui respondetur,*

Ὄρνιθες, οὐδεὶς ἄλλος, οὐκ Αἰγύπτιος
Πλινθοφόρος, οὐ λιθουργός. *id est,*
Aues, nec alius vllus, haud Aegyptius
Laterifer, aut faber lapidarius.

Quadrare videtur in sordidum, atque infimæ sortis hominem, in quem vsum etiam Carum vilitas vsurpata est: aut in eum, qui molestis negotijs premitur. Admonuimus modo Aegyptios in vulgi fabulam ac risum abiisse, quod asinorum ritu vectandis corpore oneribus quæstum facerent. Ad quem laborem hoc exercitatiores illos fuisse coniicimus, quod in effodiendis lacunis, limoq. exportando, ac lateribus argillaceis, huiusmodi opera potissimum opus erat apud Aegyptios, ob limum quem inuehit Nilus. Nam illic passeres aut hirundines monstrarunt artem e luto construendi parietes. Argumento est, quod Hebræi, cum apud illos agerent, adacti sunt, luto, lateribusq. gestandis seruilem operam præstare Pharaoni. De mulis Marianis alibi reperies.

Cenare me doce.

Δειπνεῖν με δίδαξον, *id est, Cenare me doce. Prouerbiali figura dictum est ab Aristophane in Ranis. Tempestiuiter vsurpabitur, si quando docere, præire, aut etiam refellere conatur aliquem imperitus negotii, de quo disceptatur. Verba sunt Bacchi ad Herculem de tragœdiis iudicantem, cum exercitatior esset in vorandis tauris, quam pensiculandis poetarum carminibus.*

Rhamnusius.

Ῥαμνούσιος, *id est, Rhamnusius. Eudemus in dictionibus Rhet. admonet, id cognominis olim seu prouerbio addi, tum sapientibus ac moderatis viris. Nec explicat adagij rationem. Vnde coniectare licet, vel ab eius gentis moribus dictum, vel a dea Rhamnusia, quæ modum in omni negotio docet adhibendum. Quemadmodum alias fusius a nobis ostensum est.*

Papæ Myxus.

Βαβαὶ μύξος, *id est, Papæ Myxus. In gloriosos & iactabundos dici consueuit. Nam* Βαβαὶ *stuporis & admirationis significationem habet. Myxus autem sacerdos quispiam fuit Dianæ, gloriosus & magniloquus, qui se fingebat omnia mirari. Refertur a Suida & Zenodoto.*

Lenticulam angulo tenes.

Φακῆν γωνίᾳ κατέχεις, *id est, Lentem angulo tenes. De negotio quod fieri nullo pacto queat, propterea quod hoc leguminis genus angulis careat. Refertur a Suida, nec quis contemnat.*

Patrocli occasio.

Πατρόκλου πρόφασις, *i. Patrocli occasio siue prætextus. Diogenianus ostēdit dici solere de iis, qui cū ob metum*

dicebatur, qui multum ætatis viueret, vt iam præscriptum illum annorum numerum præterisse videretur. Et, ni fallimur, apud Lucianum. Refertur a Suida.

Vltra peram sapere.

Ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν, *id est, Vltra peram esse solicitum. Prouerbiali figura dictum apud Lucianum in Timone,* ὀλιγαρκῆ γὰρ καὶ μέτριον χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν πήραν φρονεῖν. *id est, Oportet enim philosophũ paucis contentum ac frugalem esse, neque quidquam vltra peram quærere. Quadrabit vel in philosophum, vel in pauperem, sed præcipue in Christianum. Confine illi, Vita doliaris.*

Vir videbatur nauis supplicans scopulo.

Ἀνὴρ ἐῴκει ναῦς ἱκετεύειν πέτραν. *id est,*

Vir visus esse est, nauis obsecrans petram.

De stupidis ac stolidis, quibus aliud pro alio videtur, dictum indicat Suidas, ducta metaphora a naue quæ impingit in scopulum.

Viro esurienti necesse est furari.

Πεινῶντι κλέπτειν ἐστ᾽ ἀναγκαίως ἔχον, *id est,*

Famelicus vir esse furax cogitur.

Suidas prouerbij nomine refert, quod congruat in eos qui extrema adacti necessitate, quid faciunt. Veluti si qui confiteatur se mentitum, dicat, quid facerem, aut quid mentiendum erat, aut in summam veniendum infamiam, πεινῶντι κλέπτειν. *Aut si quis auidus gloriæ, aliena pro suis edat, cum ipse de suo nihil possit egregium edere.*

Vixit, dum vixit, bene.

VIXIT, *dum vixit, bene. Est in Hecyra Terentiana. Prouerbiale fuisse, vel senex indicat, rogans num præter vnam sententiam nihil attulisset. Conuenit in eos qui molliter ac suauiter viuunt, atque faciunt sumptus, vt non multum iuuent heredem. Est autem amphibologia in verbo viuere, quod interdum simpliciter viuere est, interdum genialiter vitam agere, vt apud Catullum,*

Viuamus mea Lesbia atque amemus.

Fumantem nasum vrsi ne tentaueris.

PROVERBII *speciem habet & illud apud Martialẽ,*

-Rabido nec perditus ore
Fumantem nasum viui tentaueris vrsi.
Sit placidus licet, et lambat digitosq. manusque,
Si dolor & bilis, si iusta coegerit ira,
Vrsus erit, vacua dentes in pelle fatiges.

Admonet non esse tentandos, qui possint nocere. Consimili modo Synesius in Encomio Caluitij scripsit, Canem naribus prendere, pro eo quod est, prouocare mordacem & nociturum. Hac parte corporis icta potissimum vrsos iritari docent bestiarij.

E tribus malis vnum.

Τῶν τριῶν κακῶν ἕν, *id est, Trium malorum vnum. Suidas prouerbium indicat apud Menandrum extitisse. Sumptum autem a Theramene, qui cuidam e tribus malis vnum indixerit, e quibus quod vellet eligeret. Vnde & Aristophanes apud eundem Suidam in Triphalete,* ἐγὼ γὰρ ἀπὸ Θηραμένους δέδοικα τὰ τρία ταῦτα. *id est, Ego enim a Theramene metui tria hæc. Quæ sint autem ea tria, quare in prouerbio* τὰ τρία τοῖς θανάτων*. Id vsurpauit Alexander in Aepolis. Aristides ait oraculum solere tradi obsignatum, quod qui solueret prius quam fas esset, vnum e tribus malis illum manebat, aut oculorum orbatio, aut manus, aut linguæ iactura. Sunt qui dicant iis, qui sententia capitali damnati fuissent, tria solere deferri, gladium, laqueum & aconitum.*

Quam facile vulpes pyrum comest.

PLAVTVS *in Mostellaria, Tam facile vinces, quam vulpes pyrum comest. De re factu procliui. Quod nihil negotij sit vulpi dentatissimæ, pyrum edere.*

Contrahere supercilium, inflare buccas.

Ὀφρῦς ἀνεσπακότες καὶ γνάθους φυσῶντες, *id est, Adductis superciliis, & inflatis buccis. In fastuosos ac turgidos dictum Suidas admonet. Siquidem in superciliis, sicut alias ostendimus, arrogantiæ sedes. Horatius inflatas buccas ad iracundiæ retulit argumentum:*

-Quin Iupiter ambas
Iratus buccas inflet.

Diuus Augustinus in libris Confessionum, Buccis typhocrepantibus. Quo loco non nulli perperam typo legunt. Mirum est autem Augustinum voce Græcanica tantopere delectatum, vt cum fastum dicere posset typhum dicere maluerit, nisi quod ea iam vsu Latio donata videbatur. Traductum a ranis, quæ per iram inflantur. Notus est apologus Aesopicus de rana per arrogantiam dirupta. Horatius,

Crescentem tumidis infla sermonibus vtrem.

Sus comessatur.

Ὗς ἐκώμασεν, *id est, Sus saltauit, aut commessatur. Diogenianus ostendit dici solitum de iis, qui præter decorum quidpiam facerent: quiq. rerum successu præter meritum obiecto, semet insolentius efferunt. Attingunt & Suidas & Zenodotus. Est autem Græcis* κωμάζειν *iuuenum amantium more coronis, cantilenis, saltationibus, ceterisq. iuuenilibus nugis lasciuire, & in domos alienas irrumpere. Irrumpunt & sues, vnde Theocritus in Syracusiis:*

Ἀθρόοι ἐχλεῖ ἀλλάλοις ὥσπερ ὕες. *id est,*

Turba simul conferta suum more irruit.

Ceterum qui rusticiore sunt ingenio, mirum quam hæc dedeceant. Locus erit vbi natura sæuus et agrestis adfectat videri festiuus.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

NON *tam ouum ouo simile, quam illud prouerbij speciem præ se fert, quod est apud Iuuenalem,*

Dat veniam coruis, vexat censura columbas.

Pœna legũ exercetur in humiles quospiam, et a quibus ob ingenij mansuetudinẽ aliquid emolumẽti potest auferri. Rapacibus ignoscitur. Sumptũ est ab apophtheg-

mate Anacharsidis, qui hoc dicto elusit studium Solonis in conscribendis legibus, quemadmodũ refert Plutarchus in vita Solonis, ὁ τοὺς νόμους τοῖς ἀραχνίοις ἀπεικάζων. καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἐὰν μὲν ἐμπέσῃ τι κοῦφον καὶ ἀσθενὲς, στέγειν, ἐὰν δὲ μεῖζον, διαρρήξαντα οἴχεσθαι. i. Leges aranearum telis adsimiles dicebat, propterea quod in illas si quid leuius, aut imbecillum incurrerit, hæret: sin maius aliquid, dissecat ac fugit. Ad eandem pertinet sententiam, quod in Phormione ait Terentius,

Quia non rete accipitri tenditur, neque miluio,
Qui male faciũt nobis: illis qui nihil faciũt tēditur.
Quia enim in illis fructus est in illis opera luditur.

Sutorium atramentum.

M. TVLLIVS libro epistolarum nono ad Pætum, Iã pater eius accusatus est a M. Antonio: sutorio atramento absolutus putatur. Subesse videtur prouerbiũ. Sentit, opinamur hominem absolutum fuisse, indicum corruptela, non citra infamiam. Est enim huiusmodi sutorium atramentum, vt neque magnopere atram imprimat notam, neque nullam tamen illinat maculam. Infamiam enim atramenti symbolo poetæ significant, vt Horatius,

Hic nigræ succus loliginis, hæc est
Aerugo mera.

Is quidem succus quidam est, quem plerisq. mollium piscium, maxime Sepiis inesse scripsit Aristoteles li. De partibus animaliũ 4. eũ tunica contineri mēbranea, emitti vero fistula quadã: quẽ effundunt in metu, & aquã infuscãt, ne queãt deprehēdi. Rursus Horatius,

Sed veluti tractata notam labemq. remittunt
Atramenta, fere scriptores carmine fœdo
Splendida facta linunt.

Ceterum quod Græci Chalcanthum appellant, Cornelius Celsus fere vertit sutorium atramẽtum: cuius frequenter meminit in medicinis, præsertim lib. 5. Colligitur ex ære. Vnde Græcis nomẽ χάλκανθος, quasi dicas flos æris. Vnde suspicamur magis dici maculam, quam ægre possis diluere. Nam atramentum quod scriptorium vocant, facilius diluitur, nec inhæret corio. Plinius in epistola simili figura dixit, Vitelliana cicatrice stigmosum.

Surda testimonia.

Κωφαὶ μαρτυρίαι, id est, Surda testimonia, dicuntur quæ feruntur per tabulas, propterea quod hæ rogatæ nihil respondeant. Vt non discrepet ab illo, Muti magistri. Vnde surdis agere testimoniis prouerbio dicuntur, qui vel procul absentes, vel vita defunctos modo citant, ne queant deprehendi.

Perdere naulum.

IVVENALIS in Satyra, cui initiũ, Stēmata quid faciunt.

Præconem Charippe tuis circumspice pannis,
Cum Pansa eripiat, quidquid tibi natta reliquit,
Iamq. tace, furor est post omnia perdere naulum.

Domitius Calderinus, vt inter recentiores haudquaquam malus auctor, admonet prouerbium esse in eum, qui cum multa amiserit, reliquum etiam velit perdere. Sumptam autem metaphorã a mercatoribus, qui cum nauigant, si minus, quantum cupiunt, lucrari possunt, student vt saltem recuperent ex mercibus venditis, quantum pro vectura nauali soluerunt. Aristippus interrogatus a quodam, num esset vbiq. ridens, οὐκ οὖν, ἔφη, παραπόλλυμι τὸ ναῦλον, εἴπερ πανταχοῦ εἰμί. id est, Naulum igitur non perdo, inquit, si quidem vbiq. sum. Refertur a Plutarcho in commentario, cui titulus, ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή.

Siculissare.

Σικελίζειν, id est, Siculissare, Eudemus indicat antiquitus vsurpatum, pro eo quod est, austerum esse, tetricumq. Et eum quidem in modum Epicharmum vsum esse. Ceterum aliis placere magis referendum ad improbos & vafros. Non dubium quin ab eius gentis moribus sit sumptum. At Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. indicat, adagium natum ab Androne Siculo, qui morẽ inuexerit ad tibiam saltandi, gesticulandique.

Sedens columba.

Ἡμένη πελειάς, id est, Sedens columba. Suidas prouerbij titulo commemorat, indicatq. dici solitum, de supra modum mansuetis ac simplicibus. Nam columbæ cũ auolant, fallunt ceteras pernicitate volatus, cum sedent, nihil mitius, aut simplicius. Neque quidquam habent, quo se tueantur aduersus miluios & accipitres, præter alarum velocitatem. Videtur dici posse & in eos, qui simplicitatem simulant, quo magis imponant, propterea quod mos sit aucupibus, exoculatam columbam in reti ponere, quæ subsultans, ceteras columbas alliciat. Ea Græcis dicitur πελεύτρια, a verbo πελεύειν, quod est seducere, siue in laqueum illicere. Aristophanes in Auibus de columbis loquens,

Καὶ ἐπαναγκάζει παλεύειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. i.
Et cogit paleutriam agere, alligatas in reti.

Vide lector num legendum sit ἡμένην, id est, illaqueata, id enim patitur, quo fallat alias.

Simia barbata seu caudata.

Πίθηκε πώγων' ἔχων, id est, Simia barbam portans. Aristophanes ἐν ἀχαρνεῦσιν, ὦ πίθηκε τὸν πώγων' ἔχων. Interpres admonuit adlusum esse ad illud Archilochiũ, τοιάνδ' ὦ πίθηκε τὴν πυγὴν ἔχων, id est, Talem o simia caudam habens. Dici solitum de ridiculis. Regulus Rusticum Stoicorum simium dixit, contumeliæ gratia, vt refert Plinius in Epistolis, opinamur quod barba & pallio Stoicum ageret verius quam moribus. Idem Aristophanes alio quodam loco quosdam δημοπιθήκους appellat, quasi populi simias. Est autem hoc animal natura γελωτοποιὸν, nec in alium vsum videtur natum, cũ nec valeat ad esum vt oues, nec ad ædiũ custodiam vt canes, nec ad onera gestanda vt equi. Athenæus lib. 14. narrat Anacharsim philosophum, genere Scytham, cum in conuiuium inducerentur homines ad risum mouendum edocti, solum omnium non risisse. Tandem cum inducerentur simiæ, cœpit ridere: rogatus caussam, Hæ, inquit, natura sunt γελωτοποιοὶ, illi fingunt.

Sibi canere.

Ἑαυτῷ ᾄδειν. i. Sibiipsi canere, dicitur qui non ad alienũ arbitrium facit quidpiam, sed animo obsequens suo. In Platonis conuiuio iubent tibicinam sibiipsi canere. Et

canto

cantor quispiam. Antigenidas opinamur, iubet discipulum, quod populo non admodum gratus esset, sibi canere & Musis. M. Tullius in Bruto, Id enim est summi oratoris, summum oratorem populo videri. Quare tibicen Antigenidas dixerit discipulo sane frigenti ad populum, Mihi cane & Musis: ego huic Brute dicenti vt solet apud multitudinem, Mihi cane & populo dixerim. Diuus Hieronymus ad Ismeniam refert, huius discipulum. Atque is non iussus est sibi canere, sed praeceptori qui poterat iudicare.

Si leonina pellis non satis est, vulpina addenda.

Ἂν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τὴν ἀλωπεκῆν πρόσαψον, *id est, Si leonis exuuium non sufficit, adde vulpinum. Cum viribus res obtineri non potest, dolus adhibendus. Adagium natum est ex apophthegmate Lysandri. Nam is, quemadmodum in eius vita memorat Plutarchus, irridere solitus est, qui velut ab Hercule prognati, bellū apertis viribus, citraq. dolum gerendum esse censebant, cum ipse magis existimaret boni ducis officiū esse, quo leonina pellis non attingeret, eo contendendum adsuta vulpina. Quod quidem propemodum indicat & Maro, cum ait,*

-Dolus an virtus, quis in hoste requiret?

Adagium refertur a Zenodoto. Huic adfine est quod apud Plutarchum in vita Syllæ Carbo dixisse memoratur. Cum enim Sylla non solum aperto Marte, sed dolis bellum gereret, ait ὡς ἀλώπεκι καὶ λέοντι πολεμῶν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Σύλλα κατοικοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἀλώπεκος ἀνιῷτο μᾶλλον, id est, Quod bellum gerens cum vulpe ac leone, quorum vtrumq. habitabat in animo Syllæ, a vulpe vehementius angeretur. Apud Aristophanē quidam dicitur, κυναλώπηξ, quod caninam impudentiam cum vulpina astutia coniunxisset.

Siculus miles.

Σικελικὸς στρατιώτης, *id est, Siculus miles. In peregrinum ac mercenarium militē prouerbiali ioco dicebatur, propterea quod Siculi temporibus Hieronis exotico milite plerumq. vterentur, auctore Zenodoto. Conueniet in hominem lucri gratia, nullum ministerij genus recusantem. Adfine est illi, quod de Care dictum est alibi.*

Pro bonis glomi.

Ἀντ᾽ ἀγαθῶν ἀγαθίδες, *id est, Pro bonis glomi. Dici consueuit, vbi quis beneficium, quod in alium contulisset, simulate, cumq. fenore reciperet. Agathides enim Græcis glomi dicuntur: verum allusionis decus in voce Græca est, quod in sermone Latino reddi non potest. Meminit Suidas.*

Sine pennis volare haud facile est.

MANET *etiam hodiernis temporibus vulgo celebre, quod est in pœnulo Plautina: Sine pennis volare haud facile est. Idem in Asinaria: Defraudem te ego? Age sis, sine pennis vola. Locum habet, cum deesse significamus adminicula, sine quibus negotium peragi non possit. Reperitur apud idoneos auctores, Accidere alas, pro eo quod est, adimere materiam, facultatemq. conandi quippiam. Et, Addere alas. Horatius simili forma dicit Decidere pennas.*

Vnde simul primum me dimisere Philippi,
Decisis humilem pennis.

Et Cicero ad Atticum libro quarto, Qui mihi pennas inciderant, nolunt easdem renasci. Idem in Academicis dixit: Incidere neruos, pro adimere vires. Cognatum est illi quod alibi retulimus, τὸ πῦρ σχίζειν, id est, Ignem diuidere. Quod pro impossibili retulit Plato libro De legibus 6. σχεδὸν δὲ πάντων τῶν τοιούτων τὸ πῦρ ξαίνειν, id est, Vt propemodum legum conditor faciat, quod solent, qui ludunt, in ignem impingentes ictum, hoc est, inaniter laboret: quod ignis mox in se coeat. Eius generis est illud apud Platonem in Eryxia, κατὰ μάτην δὲ αὐτὸν ἡγοῦμαι ὥσπερ λίθον ἕψειν, id est, Vbi cognouissem tale esse hominis ingenium, vt illi suadere nihil aliud fuerit quam lapidem decoquere. Hæc fatemur aliis locis tempestiuius potuisse dici, sed non omnia locis omnibus occurrunt.

Siphniassare.

Σιφνιάζειν, *id est, Siphniassare. Suidas indicat prouerbio dici solere, pro eo quod est manum admouere podico: sumptum esse a moribus Siphniorum, qui libidinis caussa id factitare cōsueuerint. Est autem Siphnus insula quæpiam, haud procul a Creta, cui quondam nomen fuerit Merope, vel hoc nobilis elogio, vna e Cycladibus. Refert eam & Plinius libro quarto, capite duodecimo, prouerbium indicat & Stephanus.*

Iuxta melam.

Κατὰ μήλην, *id est, Iuxta melam. Suidas ostendit prouerbio dici solere, vbi quis incerta coniecturis prosequeretur. Sumpta metaphora a medicis ulcus internum immisso per fauces instrumento quopiam explorantibus. Id enim instrumentum μήλην vocant, & μηλοῦν, ad hunc modum tentare.*

Non idem sunt scriptura & Leucæus.

Γραφὴ καὶ Λευκαῖος οὐ ταὐτόν, *id est, Scriptura & Leucæus non sunt idē, aut non conueniunt. Vbi quis aliud scribit, aliud facit, aut dicit. Recte iacietur in eos, qui stare pactis nolunt. Nam hæc plerumq. syngraphis constant. Aut in eos quorum vita non congruit cum libris editis. Versus Græcus constabit si addas λέγω. Coniicere licet Leucæum fuisse malæ fidei scribam.*

Bellicum canere. Receptui canere.

ALIAS *admonuimus, ferme prouerbiales esse metaphoras, quæ sumuntur a bello, veluti Bellicum canere pro eo quod est, animare atque exhortari. M. Tullius Philippica 7. Bellicum me cecinisse dicunt. Item Canere classicum dicitur, qui excitat dissidium. Receptui canere, pro finire. M. Tullius Philippica 12. Quis.n. reuocante & receptui canente senatu properet dimicare? Quintilianus libro. 12. cap. quæ post finem studia, Quare antequam in has ætatis veniat insidias, receptui canet, & in portum integra naue perueniet. Signa canant apud Martialem, id est, iam congrediantur: & apud Plautum, Collatis signis depugnare: apud eūdem Versis gladiis depugnare. Quin hoc ipsum collatis signis, haud dubie prouerbij speciem habet, cum signifi-*

significamus seriam & exactam de re disceptationẽ, vt M.Tullius in epistolis ad Atticum, Vt cũ Maphragosignis collatis. Apud Iuuenalem,

-Hæc tuba rixæ. Id est, hoc belli initium.

Pithon formosus,

Πίθων καλὸς, *id est, Pithon formosus. Conueniet vbi quis per adulationem falso laudatur. Pindarus in Pythiis hymno 2.* καλός τοι πίθων παρὰ παισὶν αἰεὶ καλός. *id est, Formosus Pithon semper apud pueros formosus. Interpres ostendit sumptum a pueris adulantibus simię, subinde dictitantibus* καλὸς πίθων. *Videtur autem pithon esse diminutiuum huius dictionis* πίθηκος, *quasi dicas similiolus. Taxat Pindarus oblique quendam, vel quod ab indoctis laudatus tolleret cristas, vel quod ipse adularetur Hieroni, laudans non laudanda. Est autem* φιλαυτία *peculiaris huic animanti, adeo vt laudes sentiant & speculis delectentur, & suos catulos contrectari gaudeant, ipsiq. suos catulos complexu enecent. Ad gratiam loqui veteres dicebant* χαριγλωττεῖν, *quo verbo vsum Aeschylum in Prometheo vincto, docet Athenæus libro quarto, Eodem referente qui iucunda potius quam vera loqui studio habebant,* ἡδυγλωττεῖν *dicebantur.*

Semel rubidus, ac decies pallidus.

Ἅπαξ πυῤῥὸς καὶ δεκάκις χλωρός, *id est, Semel rudibus, & decies pallidus. Suidas admonet dictum de iis qui mutuum accipiunt, quos necesse est crebro tum rubescere pudore, tum metu pallescere. Rubescere, dum petunt mutuum: pallescere, dũ soluendo non sunt, & metuũt, ne trahantur in ius, aut in neruum.*

Semper seni iuuenculam subiice.

Αἰεὶ γέροντι νέαν ἐπίβαλλε κόρην, *id est,*

Semper puellam virginem subiice seni.

Senarius prouerbialis admonens vt prouectioris ætatis viri, puellam ducant magis quam anum, ne si frigus accesserit frigori, languente Venere, steriles existant nuptiæ. Quamquam nõ inepte trahetur ad alios item vsus, quoties significabimus ita rerum coniunctionem temperandam, vt quod alibi diminutum sit, aliunde suppleatur: videlicet vt seni conuictor addatur iuuenis, quo senilis ætatis tristitiam, huius hilaritas moderetur: rursum iuuentutis exultantiam, senilis seueritas temperet. Item, vt loquaculus adiungatur, plus satis taciturno, audaculus timido, pauper diuiti. Prouerbij meminit Diogenianus.

Semper superioris anni prouentus melior.

Αἰεὶ τὸ πέρυσι βέλτιον, *id est,*

Superior annus semper anteponitur.

Cum præsentia displicent, & anteferuntur anteacta. Diogenianus admonet id acclamatum ab Atheniensibus in rebus Macedonicis. Sumpta metaphora ab agricolis, qui semper de præsentis anni fructibus queruntur apud dominos. Huc pertinet illud Horatianum,

-Laudator temporis acti

Se puero.

Sacra nihil sunt.

Τὰ ἱερά τε οὐδέν ἐστιν, πλὴν γνάθος καὶ κέρατα, *id est, Sacra nihil sunt præter malas & cornua, de victimis macilentis. Trahetur non inconcinniter ad cibum minime esculentum, Refertur a Suida.*

Scytharum solitudo.

Σκυθῶν ἐρημία, *id est, Scytharum solitudo, pro summis calamitatibus, exitioq. dictum est, apud Aristophanem ἐν Ἀχαρνεῦσι,*

Ἐξολοίμην συμπλακεὶς τῇ Σκυθῶν ἐρημίᾳ. *id est,*

Impeditum deperire Scythica solitudini.

Quo loco commentator indicat prouerbium dici solitum de ingenti solitudine: ductum autem inde, quod Scythæ nullis certis sedibus vtantur, sed vagi ferantur in plaustris. Eamq. ob caussam, regio feris abundat. Meminit adagij & Q. Curtius libro rerum ab Alexandro gestarum 7. apud quem Scytharum legatus ad hunc loquitur modum: Scytharũ solitudines Græcis etiam prouerbiis audio eludi. Nos deserta & humano cultu vacua magis quam vrbes & opulentos agros sequimur. Vsurpat & Plutarchus in libro de Stoicis contrarietatibus, quemadmodum ante retulimus in prouerbio, In caput præcipitari.

Scindere glaciem.

SCINDERE *glaciem, est aperire viam, & in incipiẽdo negotio priorem esse. Translatum a nautis, quorũ vnus aliquis præmittitur, qui flumine concreto, glaciem prærumpat, reliquisq. viam aperiat.*

Viuus fueris, vel cepe solum accipiens.

Ζωὸς γενήσῃ, κρομμύου μόνον λαβών, *id est,*

Si cepe tantum sumpseris, iam vixeris.

Zenodotus & Suidas ostendit in eos dici solitum, qui e re quapiam pusilla, magnam opinionem consequuntur. Natum apparet ab ægroto, qui medico porrigente cepe, reualuerit, herbam alioqui plebeiam, nec eam admodum salubrem corpori.

Sapientes tyranni, sapientum congressu.

Σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν συνουσίᾳ, *id est,*

Commertio sapientium princeps, sapit.

Zenodotus citat ex Aiace Locrensi, addens eundem versiculum, a Platone citatum esse Euripidis nomine. Certe huius nomine comperimus adductum libro de Rep. octauo,

Σοφοὶ τύραννοι τῇ σοφῶν συνουσίᾳ,

Quo magis admiramur quare Aul. Gellius citet ex Theateto Platonis, nisi forte scribarum vitio pro Theage deprauatum est Theateto, nam & in Theage refertur. Aul. Gellius libro 13 ostendit eundem apud vtrumq. fuisse, apud Sophoclem, in eiusdem nominis fabula, & apud Euripidem. Quemadmodum & alij nõ nulli versus apud Euripidem inueniũtur, quos eosdem apud Sophoclem & Aeschylum licet inuenire. Porro versiculum quem modo citauimus, Gellius notæ vetustatis esse dicit, vt intelligas velut in prouerbiũ abiisse. Atque vtinam quam est grauiter simul & eleganter scriptus, tam placeret ætatis nostræ principibus, in quos illud fere dixeris:

Μωροὶ τύραννοι τῶν κολάκων συνουσίᾳ.

Leonis

Leonis exuuium super crocoton.

Λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ, id est, *Leonis exuuium super crocoton. Cum duo quæpiam copulantur, quorum alterum cum altero nequaquam congruit. Sumptum a Baccho, qui hoc ornatu descendit ad inferos apud Aristophanem, vt veste muliebri, delicataq. indutus esset, eiq. vesti leonis exuuium impositum gestaret, quo videlicet Hercules creditus, formidabilis videretur inferis. Hunc igitur ad eum modum adornatum, sic in Ranis ridet Hercules,*

Ἀλλ' οὐχ οἷός τ' εἰμ' ἀποσοβῆσαι τὸν γέλων
Ὁρῶν λεοντῆν ἐπὶ κροκωτῷ κειμένην. id est,
Risum profecto haud sum potis compescere.
Crocoton additum leontæ conspicans.

Nec aures habeo, nec tango.

NEC *aures habere, nec tactum prouerbio dicebatur, cui in manifestis ab omnibus reclamabatur. Hieronymus in præfatione declamationis, de matre & filia reconcilianda. Cur autem verear appellare declamationem cum ipse quodam in loco nominatim hoc argumentum exercitij caussa confictum a se subsignificet? Posteaquam enim, inquit, arguendo crimina, factus sum criminosus, & iuxta tritum vulgi sermone prouerbium, iurgantibus & negantibus cunctis, nec aures me credo habere, nec tango: id est, taceam necesse est, & quod audio, tangoq. quasi nesciam. Potest videri sumptum ex Aristophanis Thesmophoriazusis,* οὐκ ὦτ' ἔχω μήτ' ἅψω. *id est, Neque audio, neque video.*

Priusquam sortiaris, communia deuoras.

Πρὶν λαχεῖν, τὰ κοινὰ κατέδει, *id est, Priusquam sortitio facta sit, communia deuorat. In eum competit, qui non exspectata partitione, rem inuadit. Ductam metaphoram indicat. Suidas a conuiuiis, in quibus antiquitus mos erat e cibis suam cuiq. portionem distribuere, quemadmodum ex compluribus Homeri locis licet cognoscere, apud quem illud oppido quam frequens,*
Καὶ ἔπειτ' ἰδίαν δαῖτα ἐΐσης.
Deinde receptum apud non nullos, vt citra distributionem propositis in commune cibis, quisq. quantum vellet, sumeret. Id quod indicat Plautus: Patinarias struit struices. Huius rei mentionem facit & Plutarchus in Sympofiacis, excutiens vtra consuetudo magis probanda videatur. Porro prouerbium sumptum est ex Equitibus Aristophanis:
Ἐπὶ τὰ κοινὰ πρὶν λαχεῖν κατεσθίεις. id est,
Quando publica, antequam illa sortiaris, deuoras.

Res in foro nostro vertitur.

PLAVTINVS *Tranio in Mostellaria: Vbi egomet video rem verti in meo foro. Prouerbialiter dictum, pro eo quod est, posteaquam intelligo fortunas nostras commutari in diuersum, Traductum a mercatibus, in quibus rerum pretium pro tempore sæpenumero commutatur. Aut certe a iudiciorum formulis, & explicandarum litium. Cui diuersum est illud: In alieno foro litigare. Cognatum illi: Uti foro, quod alibi dictum.*

Quodcumque in solum venit.

QVODCVMQVE *in solum venit, id est, Quidquid in rerum natura producitur. M. Tullius libro De natura deorum 1. Hinc quodcumque in solum venit, vt dicitur, effingis atque efficis. Ridet atomos Epicureorum, ex quibus illi cuncta progigni credunt, quidquid vsquam nascitur in vniuerso. Idem in ep. ad Pætum. Et Varro apud Nonium.*

Quando id fieri non potest.

NIHIL *dici potest nec venustius, nec moralius ea sententia, quæ extat apud Terentium in Andria: Quoniam id fieri quod vis non potest, id velis quod possis:* ὡς οὐ δυνάμεθ' ἃ θέλομεν, θέλομεν ἃ δυνάμεθα. *Plurimum decoris adiunxit ea verborum conuersio. Qualis est in illis: Non viuendum vt edas sed edendum vt viuas. Est autem adagium hoc finitimum illi,* δεῖ τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *id est, Oportet id quod adest boni consulere. Et Martialis inter felicitatis calculos commemorat, vt Quod sis, esse velis.*

Quantum non miluus oberret.

QVANTVM *non miluus oberret. Prouerbialis est hyperbole, de homine supra modum locuplete, cui tantum sit agrorum, quãtum nec miluus peruolet. Persius:*
Diues arat Curibus, quantum non miluus oberret.
Id imitatus Iuuenalis Satyra nona.
Tot miluis, inquit, intra tua pascua lassis.
Sic & apud Plutarchum tragicus quispiam,
Σπείρω δ' ἄρουραν δώδεχ' ἡμερῶν ὁδόν,
Βερεκύντα χῶρον. id est,
Aruum colo bis sex dierum iter, solo
Berecynthio.
Plinius libro decimooctauo latifundia vocat, a quibus ait Italiæ perniciem inuectam fuisse, proinde veteres ita censuisse: Satius esse minus serere, & melius arare.

Ptolemaica lis.

Πτολεμαϊκὴ δίκη, *id est, Ptolemaica lis. Diogenianus indicat dici solitum in litium auidos. Anus quæpiam fuit Ptolemais, quæ quoad vixit, lites agitabat, nec vmquam a caussis agendis erat feriata.*

Prouoluitur ad miluios.

Προκυλινδεῖται ἰκτῖνι, *id est, Adorat miluium. Initio veris prodeunt miluij, quare læti tenues, quod iam hyeme sint leuati, prouoluuntur, eosq. velut adorant. Accommodari potest in eos, qui noua spe gestiunt. Suidas pro uerbii loco commemorat. Item Iuuenalis: Durate, atq. exspectate cicadas. Sumptum est autem ex Auibus Aristophanis,* προκυλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις. *Caussam adscribit interpres in eadem, docens quattuor partes anni per aues denunciari hominibus. Ver attribuit miluis.*

Prienensis iustitia.

Πριηνία δίκη, *id est, Prienensis iustitia. Suidas ostendit conuenire cum significamus, aliquem in iudicando plurimum excellere. A Biante Prienensi sumptum, cuius integritas in iudicandis caussis in prouerbiũ abiit vt dicatur,* δικάζειν Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρείττων. *id est, In iudicando præstantior Biante Prienensi. Citatur*

ex Hipponacte iambographo, a Strabone libro Geographiæ decimoquarto, & in vita Biantis a Diogene Laertio. Etiam Demodici Lerij Trochaicus :

Εἰ τύχοις κρίνων, δίκαζε τὴν Πριηνίαν δίκην. id est,
Si quã agas caussam, Prienes fac uti tũ more agas.

Hipponactis Scazon sic habet,

Καὶ δικάζεσθαι Βίαντος τοῦ Πριηνέως κρέσσον. id est,
Si qua iudicas, Biantem fac Prieneum vincas.

De Bocchoris & Rhadamanthi iudicio diximus alias.

Primum Mars in filiis laudatus est.

Τὸ πρῶτον Ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπῃνεῖτο, id est, Initio Mars laudabatur ob filios. De iis, qui initio speciẽ aliquod indolis egregiæ præ se ferũt, deinde paullatim in alios degenerant mores. Quemadmodum euenit Romanis olim strenuis, & Martem generis auctorem virtute referentibus, post in degenerem prolapsis molliciem, vt non sine caussa Iuuenalis exclamarit,

-Sed vnde
Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes?

Prouerbium refertur a Suida.

Phrynichi lucta.

Τὸ Φρυνίχου πάλαισμα, id est, Phrynichi luctatio. Diogenianus indicat dictitari suetum de iis, qui astu dolisq. negotium peragunt. Fuit is Phrynichus Lacedæmonum proditor, quem vetus Comœdia carbone notauit.

Pro malo cane suem reposcis.

Ἀντὶ κακοῦ κυνὸς ὗν ἀπαιτεῖς, id est, Pro malo cane suem reposcis, id est, pro re vili pretiosam. Sus enim esculentus, canis haudquaquam vestus est. Refertur a Diogeniano.

Prudens in flammam mitto manum.

DIVVS Hieronymus quodã in loco prouerbium vsurpat huiusmodi: Prudens in flammam manum immitto, pro eo quod est, sciens expono me discrimini, malisq. obiicio. Sumptum videri potest ab historia Mutij Scæuolæ. Extat & apud Ciceronem.

Proba est materia, si probum adhibeas artificem.

A PLAVTO dictum in Pœnulo non sine prouerbij specie: Proba est materia, si probum adhibeas fabrũ. Egregia quidem indoles, si recte instituatur. Felix ingenium, si præceptor contingat idoneus. Aut magnificum negotium, si modo scite tractetur. Metaphora notior est, quam vt sit indicanda.

Illo respiciens, sed hic remitte bona.

AESCHYLVS in Ranis Aristophanis, cupiens redire ad superos,

Ἐκεῖ φρασαίμ' ἄν, ἐνθάδε δ' οὐ βούλομαι. id est,
Dicturus illic, num hic quidem haud volo eloqui.

Cui Bacchus ad hunc modum respondet,

Μὴ δῆτα σύ γ', ἀλλ' ἐνθάδ' ἀνίει τἀγαθά. id est,
Minime profecto, quin mage hic profer bona.

Interpres admonet allusum ad parœmiam,

Ἐκεῖ βλέποντα δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά. id est,
Illuc tuens, at huc remitte commoda.

Conueniet cũ aliud præ nobis ferimus, aliud facimus: aut cum aliis adblandimur, in alios re beneficium conferimus: Quidam a Charitibus mutuo sumptum existimant, quarum vna a tergo respicit, & alteri munus offert, adridens alteri.

Ranæ aquam.

Βατράχῳ ὕδωρ, id est, Ranæ aquam, subaudiendum ministras. Vbi quid exhibetur, quo vel præcipue gaudet is qui accipit. Veluti si quem natura bibacem ad bibendi certamen prouoces, aut homini loquaculo narrandi materiam & occasionem subministres. Diuersum ab illo, βατράχῳ οἰνοχοεῖς. Recte accommodabitur, vbi quid datur abundanti. Nam ranis affatim est aquæ. Apud Athenæum refertur hoc carmen in Syracusanos,

Οἳ πίνουσι μόνον βατράχων τρόπον οὐδὲν ἔδοντες. i.
Qui absq. cibo viuunt ranarum more bibentes.

Theocritus in Ergatinis:

Εὐκτὸς ὁ τῷ βατράχῳ παῖδες βίος, οὐ μελεδαίνει
Τὸν τὸ πιεῖν ἐγχεῦντα, πάρεστι γὰρ ἄφθονον αὐτῷ. i.
O pueri ranæ vita est optabilis, vt quæ
Non metuat, potans effundere, copia namque.
Larga subest illi.

Pastor taxat parsimoniam Ergodotæ, quod sudantibus maligne præberet potum, cum ranis in otio viuentibus liceat bibere quantum libet. Sunt & hodie bibones quidam, qui sibi videntur perire siti, quod non in ipsis doliis habitent. Huic non dissimile est illud, Equum in planiciem. Illud autem diuersum, ἀσπάλακα εἰς Κορώνειαν, id est, Talpam Coroneam. Est autem Coronea Bœotiæ ciuitas, quæ talpam non gignit, & si aliunde inferatur, emoritur. Ita Stephanus, quemadmodum scarabeus in loco Thraciæ iuxta Olynthum, auctore Plinio.

Post bellum auxilium.

Μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία, id est, Post bellum suppetiæ. Quoties serius adhibetur remedium. Refertur a Suida. Natum est, aut certe vsurpatum a Diogene Cynico. De quo Laertius huiusmodi fabulam narrat. Adolescens quispiam iactantior nuper vxore ducta, titulum huiusmodi inscripsit ædibus suis: Ὁ τοῦ Διὸς παῖς καλλίνικος Ἡρακλῆς ἐνθάδε κατοικεῖ, μηδὲν εἰσίτω κακόν. id est, Iouis filius Callinicus Hercules hic habitat, ne quid introeat mali. Diogenes adscripsit, μετὰ τὸν πόλεμον ἡ συμμαχία. id est, Post bellum auxilium, videlicet indicans, iam tunc receptum in eas malum, cum ipse malus immigrasset. Conuenit cũ Platonico illo, quod alibi commemorauimus, μετὰ τὸν πόλεμον ἥκειν. id est, Post bellum adesse. Brutus in epistola ad Lycios, αἱ μηχαναὶ ὑμῶν μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἡ παροιμία, ἐκομίσθησαν. id est, Machinæ vestræ post bellum, vt habet prouerbium, allatæ sunt. Item in epistola ad Myrenses, ἡ γὰρ ἐν πολέμοις βραδυτὴς ἴσον ἔχει τῷ μηδ' ὅλως γενομένῳ τι ἀνύσαι. id est, Nam tarditas in bello perinde est, ac si nihil omnino sit factum, quod frustra factum est. Quintilianus in declamatione cadaueris pasti, duas habet sententias non absimiles prouerbio. Quid quod medicina mortuorum sera est? Quid quod nemo aquas infundit in cineres? Sic indicat serum remedium. Siquidem ægroto mortuo sero venit medicus. Et ædibus in cinerem redactis sero infunditur aqua.

Pinguis

Pinguis venter non gignit sensum tenuem.

Divus Hieronymus in epistola quadam, citat huiusmodi prouerbium apud Græcos celebratum: *Pinguis venter non gignit sensum tenuem. Quamquam fatetur id elegantius sonare Græce quam Latine. Græcus autem senarius extat apud Græcos huiusmodi:*

Παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν οὐ τίκτει νόον, id est,
Subtile pectus venter obesus non parit.

Refert & Galenus contra Thrasybulum, velut vulgo iactatum, καὶ τὸ παρὰ τοῖς πολλοῖς λεγόμενον, ὡς γαστὴρ παχεῖα τὸν νοῦν οὐ τίκτει τὸν λεπτὸν id est, Et hoc ab omnibus prope hominibus canitur, eo quod omnium verissimum est, quod venter obesus non gignit mentem subtilem. Apud Lacedæmonios infame erat, si quis corpore fuisset vehementer obeso. Agatharchides apud Athenæum libro 12. refert Anclidem ob delicias supra modum corpulentum, in concionem adductum fuisse, atq. illic a Lysandro vehementer obiurgatum, minimumq. absuisse quin in exilium ageretur, idq. futurum minitatos Lacedæmonios, ni vitam frugalius institueret. Et ibidē Menander de quodam obeso loquitur, παχὺς ὗς ἔκειτο ἐπὶ στόμα. id est, Obesus etenim sus premebat os viri. Admonet adagium, luxu corporis hebetescere mē tis aciem. Quemadmodum scribit etiam Horatius:

Nam corpus onustum
Hesternis vitiis animum quoq. prægrauat ipsum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ.

Plutarchus apud Cellium ostendit pueros multo pastu stupidioris ac tardioris ingenij euadere.

Piscem natare doces.

Ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις, id est, Piscē natare doces. Perinde est ac si dicas, doctum doces. Confine illi quod alibi retulimus, δελφῖνα νήχεσθαι διδάσκεις id est, Delphinū natare doces. Quod idem ad hunc effertur modum, τὸν δελφῖνα κολυμβᾶν συμβουλεύει. id est, Delphini quemadmodū natare oporteat cōsulis. Auctor Diogenianus.

Pitana sum.

Πιτάνη εἰμί, id est, Pitana sum. Zenodotus indicat dici solitum de iis, qui in extremas redacti calamitates, ab iisdem denuo in pristinam felicitatem restituuntur. Sic enim euenisse quondam Pitanæ Aeoliæ ciuitati. Nam hanc a Pelasgis in seruitutem redactam, Erythræi in libertatem pristinam vindicarunt.

Pistillo retusius.

Proverbialis est hyperbole, quam in epistolis vsurpauit diuus Hieronymus, Pistillo retusius, pro eo quod est, minime acutum. Timon Misanthropus Cleanthem ob ingenij tarditatem appellat, ὅλμον ἀτολμον, id est, Pistillum sine mortarium ignauum. Et Chrysippeum acumen, apud eundem per ironiam vsurpatur in stupidum. Et Cornutus syllogismus, pro ratione ridicula, friuolaque.

Partitio non præfocatio.

Μερισμὸς οὐ πνιγμός, id est, Sortitio, non præfocatio. Olim cum ij qui viribus præpollerent, cibum eriperent imbecillioribus, manus interim in illos iniicientes, excogitatū est, vt fortibus ex æquo diuideretur epulum, idq. ab omnibus acclamari cœptum, μερισμὸς οὐ πνιγμός, id est, Partitio, nō strangulatio. Eaq. vox in prouerbium abiit. Quo licebit vti, si quando significabimus, non esse locum violentiæ, sed ex æquitate iuris oportere tractari negotiū. Plutarchus in collectaneis, si modo illius sunt citat his verbis, μερὶς οὐ μὴ πνιγμός. id est, Partitio est, non strangulat. Admonet & Suidas hac forma prouerbium efferri.

Paries dealbatus.

Τοῖχος κεκονιαμένος, id est, Paries dealbatus aut incrustatus. Lucianus, Myrronis & Praxitelis colossos ad huiusmodi ferme similitudinem trahit in Gallo, quod foris multo niterēt ebore, multo fulgerent auro, variisq. coloribus arriderent: præterea Iouis, aut Neptuni re præsentarent imaginem, fulmen aut tridentem dextra tenentes, vt plane numen aliquod esse viderentur, cū intus nihil appareat, præter picem, clauos, araneas, mures, atque id genus sordes alias, haudquaquam ad exteriorem illam imaginem respondentes. Atque huiusmodi principum esse vitam adfirmat, quorum si stre pitum & apparatum inspicias, nihil felicius, nihil deorum vitæ similius: sin curas, suspiciones, odia contemplere, quibus intus discruciantur, nihil calamitosius. Seneca Philosophos, qui cum docerent honesta, turpiter viuerent, similes esse scripsit quorundam medicorum pyxidulis, quarum tituli remedium pollicerentur, cum intus venenum occultarent. E diuerso, qui meliores sunt intus, quam oratione, quamq. prima illa vitæ specie, quasiq. fronte præ se ferunt, hos Plato Silenis adsimiles facit, de quibus alio diximus loco.

Ollam alere.

Χύτρας τρέφειν, id est, Ollam alere dicebantur, qui metū ostenderent, quo deterrerent quempiā. Veluti si quis præsidium alicubi collocatum habeat, quo minus vicini res nouas moliātur. Sumptum id est a more ciuitatis Atheniensis, in qua ollas in tectis disponere consuerunt, ad deterrendas vlulas, quarum illic maxima vis. Nam illarum strepitum omne genus auium reformidat. Adagium refertur tum a Suida, tum a Diogeniano. Sumptum est ex Aristophanis Comœdia, cui titulus, Aues.

Οὐ γὰρ μάχεσθαι δεῖ με καὶ λαμβάνειν τι τῶν χυτρῶν.
Τί δὲ χύτρα σ' ὠφελήσει;
Γλαῦξ μὲν οὐ πρόσεισι νῷν. id est,

Pugnare sane oportet simul & ollas sumere.
Sed quid iuuabit olla?
Vlulas nos tum non adibit.

Oleum & salem oporteret emere.

Τοὔλαιον καὶ τὰς ἅλας δεῖ ὠνεῖσθαι. id est, Oleum & salē oporteret emere. Refert adagium hoc Aristoteles. Rhetoricorum libro secundo, tractās de locis & enthymematis. Proponit autem huiusmodi exemplum antistrephontis: Sacerdos quædam dissuadebat filio, nequando verba faceret apud populum. Nam si iniusta suaseris, inquit, deos habebis iratos: sin iusta, homines. Id hoc pacto ἀντιστρέφει, id est, reciprocat filius. Immo expedit orationem habere apud populum. Quandoquidem

quidem si iusta dixero, dij me amabunt: si iniusta, homines. Atque huiusmodi genus argumentationis cõfine putat prouerbio quo iubemur, oleum ac salem emere. ταὐτὸ δ' ἐστι ταυτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλαιον πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας. id est, Hoc autem idem est eum eo quod dici solet, oleum emere & salem significans opus esse non numquam remedijs contrarijs, nunc acrimonia, nunc lenitudine. Sal enim mordet ac siccat. Oleum lenit ac humectat. Sic medici oleum addunt sali, ne plus satis erodat: & qui sapiunt, admonitionis acrimoniam bonis verbis leniunt.

Tamquam suber.

Φελλὸς, id est, *tamquam suber, de iis, qui non norunt dissimulare, aut qui nesciunt mergi aduersis fortunæ procellis. Extat apud Pindarum. Tractum a natura ligni, quod non solum ipsum non mergitur. verumetiã alligatum aliis ne sidant, sustinet. Vnde retibus adsuitur, & natantibus subditur.*

Obtrudere palpum.

OBTRVDERE *palpum apud Plautum, est arte, fucoq. decipere. Ego, inquit, isthuc aliis dare condidici, mihi obtrudere non potes palpum. Vnde & Palpari pro adulari, & Palpones adulatores vocamus a simili metaphora. Metaphora tracta est ab equisonibus, qui ferocientibus equis, plausu manus adblandiuntur, vt ostendimus alibi.*

Nequis vmquam Megarensibus.

Μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος, id est, *Numquam quisquam sapientior sit Megarensibus. Scomma prouerbiale, iaci solitum in stupidos. Dictum est autem per adulationem de Megarensibus, auctore Diogeniano.*

Nulla candidorum virorum vtilitas.

Οὐδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ὄφελος εἰ σκυτοτομεῖν, id est, *Nullus candidorum virorum vsus nisi ad cerdonicam. In molles & effeminatos dictum, ac veluti voluptatibus natos. Id enim innuit, opinamur, per cerdonicam, iuxta illud Martialis:*

-Quid ad te,
De cute quid faciat ille, vel ille sua.

Ceterum ij negotiis gerendis inutiles. Contra qui nigra sunt cute, & hispidi, hi magis allegandi sunt ad administrandam Remp. Vnde & Herculem μελάμπυγον appellarunt, tamquam strenuum, & mollicie alienum, quemadmodum alibi demonstratum, in prouerbio Ne in Melampygum.

Nox humida.

Νὺξ ὑγρά, id est, *Nox humida. De malis ingruentibus dici solitum, auctor est Diogenianus. Quemadmodum de latiore fortuna dicimus, exoriri lucem. Apud eundem est, νὺξ δασεῖα, id est, Nox spissa, de nocte hyberna. Quæ sicui non videbuntur in adagiorum numerũ referenda, is ea rescribat Diogeniano, si libet.*

Quid ad farinas?

Τί πρὸς τ' ἄλφιτα, id est, *Quid ad farinas? id est, quid attinet ad parandas facultates? Nam ἄλφιτα pro victu, proq. re familiari ponere, poetis est familiare. Aristophanes in Nebulis:*

Τί δή μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς τ' ἄλφιτα, id est,
Quid me numeri tandem ad farinas iuuerint?

Id recte detorquebitur ad artes steriles, vt poeticem, οὐδὲν πρὸς τ' ἄλφιτα, quod vulgo dicunt de pane lucrando, sermone celebri magis quam erudito.

Numeris Platonicis obscurius.

PROVERBIALIS *hyperbole videtur, quam vsurpat M. Tullius in epistolis ad Atticum, libro 7. Aenigma Oppiorum ex Velia, plane non intellexi. Est enim numero Platonis obscurius. Id ideo dictum, quod Plato numeris Pythagoricis obscurat suam philosophiam, ac veluti nebulas quasdam offundit, præcipue in Timæo. Nam Pythagoras omnem fere philosophiæ rationem ad numeros traxit. De quibus permulta Macrobius in commentariis quos edidit in Somnium Scipionis.*

Nihil ex agro dicis.

Οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγεις, id est, *Nihil e rure loqueris, id est, Nihil humile, neque triuiale. Quod enim parum elegans, parum expolitum, id ex agro profectum dicitur. Contra quod festiuum, quod lepidum, id vrbanum ac ciuile vocant. Meminit Suidas.*

Nihil graue passus es, nisi.

Οὐδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιῇ, id est,

Nihil graue accidit, nisi tibi vindicas.

Meminit Diogenianus. Nemo læditur, nisi a seipso. Nemini fit iniuria, si eam existimet ad se non pertinere.

Ne spina quidem vulnerabit bonos.

Μηδ' ἄκανθα δακέτω τοὺς ἀγαθούς, id est, *Ne spina quidem vulnerabit bonos: Nemo molestus fuerit innocenti. Nam spina natura pungit quemlibet. Sed vbiq. tuta est innocentia vitæq. integritas.*

Naærea & Charmione.

Νάαιρα καὶ χαρμιόνη, id est, *Naæra & Charmione. De fidis amicis dici solitum scripsit Zenodotus, quiq. non dubitarent vel mortis esse comites amicis. Erat autem hoc amicitiæ genus laudatum apud Aegyptios, quod appellabant συναποθανουμένων, id est, commorientium. Quibus hoc necessitudinis genus placebat, ij hac lege copulabantur, vt si alteri fatale quidpiam accidisset, alter vltro mortis socium sese adiungeret. Hoc fœdere cohæserant Antonius & Cleopatra. Significat & Horatius libro 2. Oda decimaseptima, simile quiddam erga Mecœnatem:*

-Ille dies vtramque
Ducet ruinam, non ergo perfidum
Dixi sacramentum, ibimus, ibimus,
Vtcumq. præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Rursum alio loco:
Quid nos? quibus te vita sit superstite
Iucunda, si contra grauis.

Sed vt redeamus ad prouerbium, Naæra & Charmione, duæ erant Cleopatræ reginæ pedissequæ, quæ spontaneam Cleopatræ mortem sunt imitatæ: ac semiuiuæ repertæ sunt, dominæ iam mortuæ coronam capite delapsam

lapsam reponentes. Est quidem historia memoratu cum primis digna, nec iniucunda cognitu, verum eam si quis forte requiret, petat licebit ex Plutarcho in vita M. Antonij.

Neque nullis sis amicus, neque multis.

CARMEN *illud Hesiodi, sicut & alia pleraque, cessit in prouerbium:*

Μηδὲ πολύξεινον, μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. *id est,*

Nec multis, at nec nulli dicaris amicus.

Aristoteles libro Moralium nono, tamquam prouerbio iactatum citat, ac dictum probare videtur, propterea quod prorsum citra vllius amici consuetudinem viuere, ferinum atque iniucundum esse videatur. Rursum nec vehementer amare possumus simul multos, nec pluribus morem gerere. Quin & Lucianus in Toxaride narrat apud Scythas, πολυφιλίαν, id est, complurium amicitiam non aliter infamem fuisse, quam apud alias gentes, vnius mulieris cum pluribus viris consuetudinem. Quanquam diuersa sentit M. Tullius in libro De amicitia. Et Plutarchus in commentario περὶ πολυφιλίας.

Nebulas diuerberare.

Νεφέλας ξαίνειν, *id est, Nebulas diuerberare, dicitur, qui vel in re stulta, vel quæ fieri non queat, frustra sumit operam. Meminit Diogenianus. Suidas suspicatur ductum, ab eo qui dixit nebulas esse lanam expansam, quasi similiter debeant carminari.*

Myconius vicinus.

Μυκόνιος γείτων, *id est, Myconius vicinus. In eum, qui inuocatus ad conuiuium accedit. Nam hoc nomine Myconios notauit antiquitas, quod liguritores essent, & alienæ appetentes mensæ. Ad hunc modum Suidas. Zenodotus autem ait conuenire in sordidos, atque humiles homunciones, propterea quod ea insula, inter cõtemptas habita sit, ob sterilitatem, atque ob id gentem auidiusculam, & alieni appetentiorem fuisse. Athenæus idem ferme testatur in primo sermone Dipnosophistarum, citans hunc ex Archilocho versum, quo taxauit Periclen quendam,* ὡς ἄκλητος εἰς [illegible] εἰς τὰ συμπόσια μυκονίων δίκην. *id est, Velut qui inuocatus irruerit in conuiuia Myconiorum more. Idem addit Myconios, quod inopes essent, vtpote sterilem insulam incolentes,* τῷ γλισχρότητι καὶ πλεονεξίᾳ *fuisse notatos. Egestas .n. facit auidos alienarum rerum, vnde & Cratinus Ischomachum quendam gulæ mancipium, Myconium appellarit.*

Mortuos videns.

Νεκροὺς ὁρῶν, νικήσειν ἕξεις πραγμάτων, *id est,*

Tibi occident res, mortuos si somnies.

Refertur a Suida tamquam vulgo iactatum de diuinatione, quæ sumitur ab insomniis, superstitione multo omnium vanissima. Id tamen ita dictum est, quod mors finis sit omnium huius vitæ malorum.

Mortui non mordent.

Οἱ τεθνεῶτες οὐ δάκνουσιν, *id est, Mortui non mordent. Id etiam hac tempestate vulgo dictitant. Natum ex apophthegmate Theodori Chij, qui fuit Ptolemæi regis in arte Rhetorica præceptor. Hic enim in consilium adscitus, cum deliberaretur, vtrum Pompeius ab Aegypto repellendus esset, an admittendus, censuit receptũ occidendum, addens hoc dictum* νεκρὸς οὐ δάκνει, *id est, mortuos non mordere. Refert Plutarchus in vita Pompeij.*

Adscisce ad extremum scientiam.

Ῥίπτε εἰς ἔσχατον τὴν ἐπιστήμην, *id est, Adcerse ad extremum scientiam. Non statim vtendum extremis ingenij viribus, verum vbi iam vrget vltimum periculum, tum ad artes confugiendum.*

Miserrimum fame mori.

SENTENTIA *etiam cantionibus apud veteres celebrata, teste Platone, Miserrimum mortis genus, fame mori. Sumpta est autem ex Homericæ Odysseæ M.*

Πάντες μὲν στυγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,
Λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. *id est,*

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,
At periisse fame, res vna miserrima longe est.

Plato libro De republica tertio refert hoc carmen, veluti pestilens moribus adolescentum, cum nulla mors sit misera quæ honestatis gratia oppetitur. Accommodari poterit in sordidos quosdam, qui quo parcant nummis, defraudant genium suum: aut in eos qui pereunt inscitia veri.

I modo venare leporem, nunc Itym tenes.

PLAVTVS *in Captiuis duo, I modo venare leporem, nunc Itym tenes, prouerbiali figura dixit. Id est, hanc interim cenam, qualemcumq. certam habes, quære alteram si potes potiorem. Itys enim auis, quem a Phaside Scythiæ flumine. Phasianum vocant. Proinde cum iubebimus, vt qui nactus sit commodi quidpiam, ad aliud sese adcingat, non intempestiuiter hoc vtemur adagio. Verum opinamur hunc Plauti locum, vt sunt alij pleriq. deprauatum esse: legendum autem, nec Itym, vt habent codices, nec Ichthyn, ut perperã mutauit quidam, cum nec auis, nec piscis quidquam faciat ad venationem leporis, sed Ictin. Nam est id animal de genere mustellarum, quod incuniculos immittitur, vt prædam eliciat. Latini Viuerram appellant. Suidas ostendit idem animal insidiari piscibus. Meminit huius Aristoteles libro de naturis animantium nono, capite sexto. Quamquam non indicat insidiari leporibus, sed auibus & aluearibus. Quod si recte constat ictin esse viuerram, Plinius octauo libro indicat præcipuam viuerris gratiam fuisse, propter venatum leporum & cuniculorum. Iniiciunt, inquit, eas in specus, qui sunt multifores in terris, unde & nomen animali, atque ita eiectos superne capiunt.*

Minimo prouocare.

MINIMO *prouocare, est contemptim ad certamen prouocare. Sumptum a gestu prouocantium ad pugnam minimo digito porrecto. Horatius in Sermonibus,*

—Ecce,
Crispinus minimo me prouocat. accipe, si vis,
Accipe iam tabulas, videtur nobis locus, hora,
Custodes, videamus vter plus scribere possit.

Elegantius ad res animi torquebitur. Vt, Vnus hic

gram-

grammatistes theologos omnes omnino prouocat:

Minore finire pomœrio, & his similia.

PROVERBII *rationem sapiunt huiusmodi ferme metaphoræ: Finire pomœrio: Præstituere metam: Circumscribere cancellis, & si quæ sunt consimiles. Varro in libris De re rustica: Eo melius fecisse quosdam, qui minore pomœrio finierunt, exclusis partibus, quæ non pertinent ad hanc rem. Idem eiusdem operis libro primo: Ars sit, an quid aliud, & a quibus carceribus decurrat ad metas. Cicero libro de Oratore primo, Exiguis quibusdam finibus totum oratoris munus circumdedisti.*

Mens peregrina.

Νοῦν τὸν ξένον, id est, *Mentem peregrinam habere dicuntur cogitabundi, nec satis ob id attenti ad ea, quæ corā aguntur. Iocus Aristophanes, οἱ ἀχαρνεῖς, in Euripidem tamquam dialecticis vtentem argutiis, id quod indicat etiam Fabius Quintilianus in Institutionibus, his versibus:*

Οὐκ ἔνδον ἔνδον ἐστὶν εἰ γνώμην ἔχεις.
Πῶς ἔνδον, εἶτ' οὐκ ἔνδον; ὀρθῶς ὦ γέρον,
Ὁ νοῦς μὲν ἔξω ξυλλέγων ἐπύλλια,
Οὐκ ἔνδον, αὐτὸς δ' ἔνδον ἀναβάδην ποιεῖ
Τραγῳδίαν. id est,
Est intus, haud est intus idem si sapis.
Qui nam intus & non intus? optime senex.
Nam mens foris abest colligens epyllia
Non intus, ipse at intus est, tragœdiam
Scribens supinus.

Epyllia versiculos dicit, voce diminutiua ab epos. Idē in Equitibus,

Ῥεῖς τε τὸν λέγοντ' ἀεὶ
Κέχηνας, ὁ νοῦς δέ σου παρὼν ἀποδημεῖ. id est,
Usque ad loquentem inhias, at ipsa mens tua,
Præsens, peregre est.

In eundem sensum Terentius: Præsens, absens vt sies.

Mitior columba.

Πρᾳότερος περιστερᾶς, id est, *Mansuetior columba. Columbina simplicitas, ac mansuetudo, laudatur etiam in diuinis litteris. Nam hoc est columba in auibus, quod ouis in quadrupedibus. Ipsa nulli animantium meditatur noxam, nec aliunde præsidium habet aduersus miluios, quam a celeritate volandi. Adagij meminit Diogenianus.*

Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς. id est,
Ad porcellum da mihi mutuo tres drachmas.

Dicebatur ab eo, qui mori decreuisset, aut qui vellet initiari. Nam initiandi consueuerunt immolare porcū. Suidas ex Aristophane citat. Est autem in Pace:

Εἰς χοιρίδιόν μοι νῦν δάνεισον τρεῖς δραχμάς,
Δεῖ γάρ μυηθῆναί με πρὶν τεθνηκέναι. id est,
Qui porcum emā mihi mutua nūc tres drachmas,
Initiandus sum prius, ac mortem oppetam.

Mulieris podex.

Γυναικὸς πυγή, id est, *Mulieris podex. In ignauum ac desidiosum dicebatur. Ignauum animal mulier, & quo minus habet mentis, hoc inhonestis voluptatibus est addictius. Amat otium, & fucorum in morem, quēadmodum ait Hesiodus, virorum laboribus quæsita sibi insumit, id quod indicat etiam illud prouerbium,* [illegible]*. Et omnino tales permultas habet Gallia. Atqui Hollandia innumeras habet, quæ sua industria viros otiosos & voluptarios alunt.*

Mulieris animus.

Γυναικὸς φρένες, id est, *Muliebre ingenium. Diogenianus ostendit dici solitum in stultos. Videtur autem magis quadrare in imbelles & inconstantes. Unde est illud Ennianum,*

Vos etenim iuuenes, animos geritis muliebres,
Illaq. virgo viri. Et Terentius:
Noui ingenium mulierum.
Nolunt, vbi velis: ubi nolis, cupiunt vltro.

Perendinum ventum prædicere.

Τὸν τριταῖον ἄνεμον προγινώσκειν, id est, *Perendinum ventum præscire dicuntur, qui coniecturis, quod multo post euenturum sit, colligunt. Sumptum a nautis, aut a negotiatoribus. Pindarus:*

Σοφοὶ δὲ μέλλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. id est,
Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

Id enim demum est sapere, non solum quod ante pedes est videre, verum id quoque quod procul abest, prospicere.

Caute loquacior.

Ῥαχίας λαλίστερος, id est, *Caute loquacior. Prouerbialis hyperbole, in hominem immodice, ac permoleste garrulum. Sumpta metaphora a cautibus, quæ quoniam assiduis fluctibus tūduntur, multo resonant fragore.*

Lepori esurienti etiam placentæ fici.

Λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σῦκα, id est,
Lepori esurienti & placentæ pro ficis.

Suidas tradit dictum de iis, qui compulsi necessitate, res etiam pretiosissimas absumunt. Fortassis natum ab huiusmodi quapiam fabula, qualem de se narrat Apuleius, quod adactus fame, placentas primum lambere, deinde etiam comesse didicerit.

Lex & regio.

Νόμος καὶ χώρα, id est, *Mos siue lex & regio. Admonet prouerbium quemadmodum & alias obiter indicauimus seruiendum & obsecundandum esse moribus regionis, in qua verseris. Zenodotus adscribit, vnicuiq. genti suas quasdam esse leges, & instituta viuendi. Nam Persarum mos est, vt inter pocula temulenti consultent, ac reges suos pro numine adorent. Deinde qui sunt pares, osculantur inuicem: inferiores genam modo contingunt potentiorum. Natos pueros post quadriennium demum inspiciunt. Gordij regem creant eum, qui sit inter ipsos quam maxime corpulentus. Syrraci coronam deferunt ei, qui proceritate corporis reliquos antecellat, atque, vt quidam narrant, cui caput sit longissimum. Stymphali, mulierem eam in honore habent, quæ cum pluribus viris habuerit consuetudinem. Montani Messagetæ, in viis coeunt. Sauromatæ inter pocula filias vendunt. Mazusius abstinet a mulierū congressu, nisi si quam bello ceperit. Tibareni,*

post

post uxoris partum, ipsi perinde quasi peperierint, reuincto capite cubant. Apud Cecertæos opifices onera gestant, donec occurrat, qui emat. Sidones parentes deuorant excepto capite. Nam hoc inaurant. Cesiæ, aut iuxta alios Heniochi, natos lacrymis prosequuntur, defunctos gaudio. Bachirij si quando a morbo reualuerint, canibus semetipsos obiiciunt. Orgenipei, neque domos habent, nec animante vescuntur. Sunt autem calui, non ipsi modo, verum etiam mulieres, idq. aiunt accidere, propter aquæ vim natiuam, quam bibunt. Thysetæ diis ossa sacrificant, ipsi vescuntur carnibus. Tauroscythæ homines immolant. Byzoni mediterranei lacte bubulo victitant, nec vllo prætere a vescuntur cibo. Iberes ouium loco, canum greges alunt. Aethiopes, qui dicuntur Colcenses, hyænas. Quin hodie non pauciora ingeniorum & morum discrimina. Ad ea quoad fieri potest accommodare sese, polypumq. piscem imitari, non minima prudentiæ pars est.

Aegis venit.

Αἰγὶς ἔρχεται, *id est, Aegis venit. Suidas indicat prouerbio dici solitum de iis, qui petulanter & impudenter agerent. Refertq. ex Pherecrate,* ὑμῖν κακοδαίμων αἰγὶς ἔρχεται. *Aegis autem Græcis uaria significat, vel liceum tegmen quod gestant Afri, præterea maris intumescẽtis vndas, ac procellas ventorum, idq. lingua Dorica. vnde* ἐπαιγίζειν *reperitur, pro vehementer flare. Alij malunt esse quid e coronis contextum, aut rete ex coronamentis contextum. Sic ait vsurpatum apud Herodotum libro 4. & apud Lycurgum, Nec desunt, qui putent significare sacerdotem, quæ Athenis solita sit ferre sacram Aegidem, itaq. ingredi ad eos qui nuper duxissent vxores. Apparet in huiusmodi sacris multum fuisse licentiæ.*

Multam syluam gestas.

Λόχμην πολλὴν φορεῖς, *id est, Syluam multam portas. Dictum in Phormionem militem quendam hirsutum, densaq. pilorum obsitum sylua, cuius & alibi facta mentio. Quadrabit in agrestem & stupidum, cuiusmodi ferme sunt milites. Refertur a Suida.*

Leonem videre, hostium prælia portendit.

Λέοντας ἰδεῖν, δυσμενέων δηλοῖ μάχας. *id est,*
Cernere leones, hostium pugnam indicat.
Translatum vel a somniorum coniecturis, vel ab obseruantibus auguria. Meminit Suidas. Huiusmodi versiculos indicantes quid quodq. portendat somniũ, videmus diligẽter cõmemoratos a Suida & Hesychio,

Larus in paludibus.

Λάρος ἐν ἕλει, *id est, Larus in paludibus. Suidas scribit dictitatum de iis, qui faciles sunt ad dandum. Ductum a Laro aue, quam eandem* κέπφον *appellari putant, quamquam Theodorus Gaza hanc fulicam vertit, illam gauiam. Ea quoniam facile decipitur, illiciturq. proinde prouerbio locum fecit.*

Issa.

Ἴσσα, *id est, Issa. Prouerbialis erat acclamatio in eos, quibus ζ littera forte cecidisset. quiq. modis omnibus essent infortunati. Hæc Suidas, qui prouerbium citat ex Messenia Menandri, testatus, & alibi vsurpatum apud auctores. Coniectare licet, eam litteram in sortibus, inauspicatam fuisse. Martianus Capella in nuptiis Philologiæ & Mercurij, testatur hanc litteram inuisam fuisse Appio Claudio, quod dentes mortui, dum exprimitur, imitetur.*

In tua ipsius harena.

IN TVA *ipsius harena, id est, In tua ipsius arte. Sumptum a gladiatoribus, solitis in harena digladiari. Neque vero parui referebat horum, nota an ignota dimicarent harena.*

In saltu vno duos apros capere.

IN SALTV *vno, duos apros capere. Est eadem in re duos pariter deprehendere. Plautus in Casina, Iam ego vno in saltu lepide apros capiam duos.*

Ignis ad torrem.

Πῦρ ἐπὶ δαλὸν ἐλθόν, *id est, Ignis ad torrem veniens. De negotio, quod raptim, facileq. conficitur, quasi cum vltro ignis ad torrem transuolat, ob materiei siccitatem. Meminit Diogenianus. Simile fuerit, Ignis ad naphthan. Est autem Naphtha bituminis genus, ad quod flamma vel e longinquo transuolat.*

Hippolytum imitabor.

Ἱππόλυτον μιμήσομαι, *id est, Hippolytum imitabor. Diogenianus in prouerbiorum collectaneis ait dictitatum de iis, qui statuissent pure, casteq. viuere. Nota est fabula, vel apud Euripidem, vel apud Senecam, quemadmodum is iuuenis odio feminei generis, Dianæ studiis sese totum addixerit, despecto Veneris numine. Sic enim loquitur apud Euripidem:*

Τὴν σὴν δὲ Κύπριν πόλλ᾽ ἐγὼ χαίρειν λέγω. *id est,*
Veneri tuæ, longum valere renuncio.

Nihil agere.

SVIDAS *hunc versiculum citat e Cratini fabula, cui titulus, Horæ,*

Καὶ ταῦτα πράττων φησὶν ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. *id est,*
Atque ista faciens quidam ait, faciens nihil.
Admonetq. subesse prouerbium, quod quadret in eos, qui frustra laborent. Apud Latinos item nihil agunt, qui sumunt inanem operam, ut apud Terentium, Ceterum hoc nihil agit. Celebratur & illud Attilij, Satius est otiosum esse, quam nihil agere.

Herculis cothurnos aptare infanti.

HERCVLIS *personam, aut cothurnos aptare puero, est minimis applicare maxima, quæ nequaquam vel congruant, vel deceant, veluti si quis rem humilem oratione tragica ꝓsequatur. Quintilianus lib. sexto, de peroratione, Nam in paruis quidẽ litibus, has tragœdias mouere, tale est, quasi personam Herculis & cothurnos aptare infantibus velis. Plutarchus commemorat apophthegma quoddam Agesilai, non admodum ab hoc alienum. Cui cum sophista quispiam hoc nomine laudaretur, quod res minimas dicendi artificio maximas efficeret, negauit is vel cerdonem bo-*

num sibi videri, qui paruo pedi, magnum induceret calceum: significans orationem oportere cum re congruere, non aliter quam vestis conuenire debet corpori.

Grues lapidem deglutientes.

Αἱ γέρανοι λίθους καταπεπωκυῖαι, *id est, Grues lapillos deglutientes. Suidas ex Aristophane citat, ostendens dici solitum de iis, qui summa prouidentia gerunt negotium. Idq. inde uulgi sermonem venisse, quod gruibus hic mos sit, vt quoniam admodum sublimes uolãt, magnoq. ferantur impetu, neque possint deorsum aspicere, lapillos gestent, quos si quando fatigari cœperint inter volandum, ex alto deiiciant, quo uidelicet e cadentium strepitu percipiant, vtrum supra terram, an supra mare volent. Quod si lapillus in mare deciderit, pergunt viam: sin in terram, interquiescunt. Nec his dissimilia refert Plinius lib. 10. cap. 23. Quando proficiscuntur, inquit, consentiunt. Volant ad prospiciendum alte, ducem quem sequantur, eligunt. In extremo agmine per vices qui acclament, dispositos habent, & qui gregem voce contineant: excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui lassatis somno decidens, indiligentiam sono coarguat. Ceteræ dormiunt capite subter alam condito, alternis pedibus insistentes. Dux erecto prouidet collo, ac prædicit. Ac paullo post, Certum est, inquit, Ponti transuolaturas primum omnium angustias petere, inter duo promontoria Criumetopum & Carambin, mox saburra stabiliri. Cum medium transierint, abiici lapillos: cum attigerint continentem, & e gutture arenam. Hactenus Plinius. Porro locus, quem Suidas citat, est in Auibus Aristophanis:*

Ἐκ μὲν γε Λιβύης ἧκον ὡς τρεῖς μυρίαι
Γέρανοι θεμελίους καταπεπωκυῖαι λίθους. *id est,*
Venere gruum terdena ferme millia,
Libycis ab oris, deuoratis maximis
Saxis.

Interpres hoc loco eadem ferme quæ Suidas.

Fortuna æstuaria.

Τύχη εὔριπος, *id est, Fortuna Euripus, siue volubilis, quod vicißim nunc huic fauere soleat, nunc illi. De qua Boetius,*

Exæstuantis more fertur Euripi.

De mari Euripo alio diximus loco. Quemadmodum autem mare habet accessus ac recessus æstuarios, ita nihil est in rebus humanis perpetuum. Nullum autem mare crebrius aut celerius recurrit, quam Euripus. Pindarus in Pythiis hymno tertio metaphoram sumpsit a ventis, χρὴ πρὸς μακάρων τυγχάνοντ᾽ εὖ πασχέμεν, ἄλλοτε δ᾽ ἀλλοῖαι πνοαὶ ὑψιπετᾶν ἀνέμων. ὄλβος δ᾽ οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. *id est, Oportet vbi contigerit a diis frui. Ceterum alias alij sunt ventorum flatus. Felicitas autem mortalium, non venit diu mansura. Interpres citat versus Euripidis,*

Κάμνουσι γάρ τοι καὶ βροτοῖς αἱ συμφοραί,
Καὶ πνεύματ᾽ ἀνέμων οὐκ ἀεὶ ῥώμην ἔχει, *id est,*
Quin & laborant calamitates hominibus,
Nec habent vigorem semper auræ flamina.

Tua res agitur, cum proximus ardet paries.

Et *hodiernis temporibus indocto vulgo passim in ore est, tum nobis esse cauẽdum cum vicini domus ardet. Admonet prouerbium, vt ex alterius malo sumamus exemplum, alienoq. periculo discamus nostris rebus consulere. Sumptum est ex Horatianis Epistolis,*

-Ecquid
Ad te post paullo ventura pericula sentis?
Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
Et Vergilius,
Iam proximus ardet
Vcalegon.

Fontibus apros, floribus austrum.

Dubium *non est, quin ad prouerbiorum classem pertineat, quod est apud Maronem in carmine Bucolico,*

Eheu quid volui misero mihi, floribus austrum
Perditus & liquidis immisi fontibus apros.

Vbi quis optat nocitura. Nam ventus floribus inimicissimus, præcipue auster, ob violentiam.

Ollaris deus.

Χυτρεοῦς θεός, *id est, Ollaris deus. Dicebatur in hominẽ humilẽ & contẽptæ sortis. Aristophanes in Nubibus,*

Ὅτε καὶ σε χυτρεοῦν ἴσην θεὸν ἐγωγ᾽ εἶναι. *id est,*
Quando arbitrabar te quoque ollarem deum.

Magni dij, ebore, auro & argento sculpebantur. At plebij illi & minutuli, quod genus sunt Silenus & Priapus, qualibet materia fingebantur, ligno non nũquam & luto, quo videlicet argento finguntur & ollæ. Vnde non inepte quadrabit in eum, qui studeat haberi inter aulicos optimates, sed nec opibus pollens, nec auctoritate valens apud principem. Cognatum est illi, καὶ κόρκορος ἐν λαχάνοις, *id est, Et Corcorus inter olera: aut illi,* οὐδὲν ἱερόν. *id est, Nihil sacri. Refertur in Zenodori collectaneis.*

Oetæus genius.

Οἰταῖος δαίμων, *id est, Oetæus genius. Diogenianus ait ferociam & arrogantiam huic dæmoni vehementer inuisam fuisse, nec inultam sinere solitum: vnde tumidis ac præferocibus minitabantur Oetæum dæmonẽ. Collectanea vulgata prouerbium referunt ad auctorem Clearchum. Est autem Oeta mons finitimus Trachini atque eodem nomine ciuitas Meliensium. Proinde similis erit huius vsus prouerbij, qualis est illius, Aderit Temessæus genius.*

Aequales calculi.

Ἴσαι ψῆφοι, *id est, Aequales calculi, si quãdo parum abest vt condemnetur aliquis, et tamen absoluitur: aut cum nutat animus, ambigitq. vtram in partem se deflectat, rationibus hinc atque hinc velut ex æquo adhortantibus, ac deterrentibus. Quemadmodum est apud Terentium, Cum in dubio est animus, paullo momento huc uel illuc impellitur. Suidas ostendit metaphoram sumptam a prisca consuetudine iudiciorum, qua reus æqualibus iudicum sententiis absoluebatur, at non citra periculum. Cur autem potius absoluendum, quam damnandum reũ veteres existimarint, cũ pares essent sentẽtiæ, multas caussas reddit Aristoteles in proble-*

problemate quodam. Multis enim nominibus visum est conuenire, ut reliquis paribus, reo magis, quam actori faueatur: vel quod accusator accedit paratus, ac præmeditatus. Reus ad multa non præuisa compellitur respondere. Vel quod consentaneum sit reum, vt qui maiore periculo dicat, ob metum quædam prætermisisse potius quam actorem. Vel quod in ancipiti negotio potius ad eam partem oporteat vergere, vbi si forte erratum, peccetur leuius. At minus est malum absoluere nocentem, quam innocentem damnare, præsertim in capitalibus caussis, vbi si contingat errare iudicem, non est quo farciat in posterum erratum suum, extincto iam homine. Contra, si elabatur nocens, poterit alio iudicio pœnas dare. Vel quod accusatio propior est suspicioni maleuolentiæ, quam defensio: quare cum in ceteris nihil appareat discriminis, de actore potius male iudicamus, quam de reo. Hæc & alia quædam huiusmodi tradit Aristoteles. Igitur vt tutissimo liberatur a caussa, qui calculis omnibus absoluitur, ita periculo proximus fuisse videtur, qui paribus calculis, iam quasi fauore quodam elabitur.

Lusciniæ deest cantio.

LVSCINIAE deest cantio. Prouerbialis allegoria, perinde quasi dicas, Mulieri desunt verba, poetæ versus, oratori color, sophistæ cauillum. Nulla enim auis æque canora, atque luscinia, etiam fœmina, sicuti testatur Plinius libro 10. cap. 29. Sed haud fuerit alienum ipsius verba subscribere. Lusciniis, inquit, diebus ac noctibus continuis quindecim garrulus sine intermissu cantus, densante se frondium germine, non in nouissimum digna miratu aue. Primum tanta vox, tam paruo in corpusculo, tam pertinax spiritus: deinde in vna perfecta musicæ scientia, modulatus editur sonus: Et nunc continuo spiritu trahitur in longum, nunc variatur inflexo, nunc distinguitur conciso, copulatur intorto, promittitur, reuocatur, infuscatur ex inopinato: interdum & secum ipsa murmurat: plenus, grauis, acutus, creber, extentus: vbi visum est, vibrans, summus, medius, imus. Breuiterque omnia tam paruulis in faucibus, quæ tot exquisitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit. Plautus in Bacchidibus.

Ego quoque pol metuo ne lusciniolæ defuerit cātio.

Ego ex bono in bonum traductus sum.

Ἐγὼ μὲν ἐκ τε καλῶν εἰς καλὸν μεταβέβηκα, id est, Ego quidem e bono in bonum transii. Suidas indicat dici solitum de his, qui bonum institutum, bono commutant. Innuit autem natum a quodam, qui ex bono citharœdo factus sit poeta tragicus. Est enim poetica musices confinis arti, vnde & musicam artem poeticen vocauit Terentius. Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanicis.

Anguillas captare.

Ἐγχέλεις θηρᾶσθαι, id est, Anguillas venari dicuntur, qui priuati cōpendij caussa, cient tumultus. Inde ducta similitudine, quod cū aqua stat immota, nihil capiunt qui captant anguillas: cū vero sursum ac deorsum miscēt ac perturbant æquam, ita demum capiunt. Quadrabit in eos, quibus tranquillo Reipub. statu, nihil est emolumenti. Proinde seditiones gaudent exoriri, quo ciuitatis publicum malum, in suum priuatum vertant commodum. Prouerbium exstat apud Aristophanem in Equitibus.

Ὅπερ γὰρ οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι πέπονθας,
Ὅταν μὲν ἡ λίμνη καταστῇ, λαμβάνουσιν οὐδέν,
Ἐὰν δ' ἄνω τε καὶ κάτω τὸν βόρβορον κυκῶσιν,
Αἱροῦσι· καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. id est,
Nāq. accidit tibi, quod anguillas qui aucupantur,
Vbi quieta stat palus, nil piscium reportant.
Contra lutū si mouerint sursum atq. itē deorsum,
Capiunt: ita ipse capis, vbi rem publicā inquinas.

Ego faciam omnia more Nicostrati.

Ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ Νικόστρατον, id est,
Ego cuncta more fecero Nicostrati.

Pro eo, quod est egregie. Nam hunc Nicostratum aiunt comœdiarum actorem fuisse talem, qualis apud Romanos prædicatur fuisse Roscius. Itaque propter artis famam in vulgi sermonem abiit. Suidas prouerbij titulo recenset.

Duplex cappa.

Διπλοῦν κάππα id est, Duplex cappa, velut ænigma, quo malum aliquod significabant. Siquidem gemino cappa, scribuntur κακά. Simili figura Plautus furem, trium litterarum hominem appellauit.

Tria cappa pessima.

Τρία κάππα κάκιστα, id est,
Tria pessima cappa.

Iactatum & hoc olim ænigmatis vice, quo trium gentium mores notati sunt, Cappadocum, Cretensium, & Cilicum. Augustinus in grammaticis indicat fuisse tortum in Cornelium Syllam, Cornelium Cinnam, & Cornelium Lentulum. Creditumq. est in libris Sibyllinis horum nomina tribus hisce litteris fuisse designata. Est item clausula carminis heroici.

Temulentus dormiens non est excitandus.

PROVERBII speciem habet, quod admonet Theognis, Sopitum ebrium non oportere excitari somno. Simillimum est autē illi, κακὸν εὖ κείμενον μὴ κινεῖν. id est, Malum bene conditum ne moueas. Non est refricandum odium, cui iam tempus induxit obliuionem. Non est renouandum animi vulnus, cui iam obduci cicatrix cœpit. Theognidis carmen sic habet,

Μηδέν' ἐγείρειν, Σιμωνίδη, ὅντιν' ἂν ἡμῶν
Θωρηχθέντ' οἴνῳ μαλθακὸς ὕπνος ἕλῃ. id est,
Ne cuiquam e nobis somnum depelle Simonida,
Oppressum vino quem sopor altus habet.

Vtroq. nutans sententia.

Δίχωλαι γνῶμαι. i. Vtroq. claudicantes sententiæ, aut animus huc atq. illuc versatilis. Sic. n. arbitramur legēdū δίχωλοι per ω magnū, vt sit, vtroq. claudicantes. Nā in vulgatis libris per o micron scriptum reperitur. Conueniet igitur in hominem lubricæ fidei & incerta-

rum partium, in quem congruet illud Homericum,

Ἀλλὰ μεταπλάζει, καὶ ἐπ' ἀμφοτέρας πόδας ἴζει. .i.

Claudicat incessu, pedibusq. vacillat vtrisq.

Dentata charta.

DENTATA *dicuntur mordacia. M. Tullius ad fratrẽ libro 2. Calamo & atramento temperato. Dentata etiam charta res agetur. Et Seneca dentatos sales esse non vult. Rursus Edentula quæ morsu careant.*

Daulia cornix.

Δαυλίαν κορώνην, *id est, Dauliam cornicem, lusciniam vocant poetæ: siue quod Tereus in Daulide Phocidis cũ ea vixerit, siue quod illic Philomena mutata sit in auem. Non videamus quid sibi velit adagium, nisi forte dictum est in garrulos, aut canoros. Magis autem suspicamur Zenodotum, siue Zenobius, is siue quisquis alius fuit, hoc prouerbium fuisse commentum, quo locum faceret narrandæ fabulæ, quod idem in non nullis aliis ab eo factum coniicimus.*

Cum musis.

Μετὰ μουσῶν, *id est, Cum musis: hoc est, Musis bene fortunantibus, de doctis, aut iis, quæ docte dicuntur: aut quemadmodum ostendit Suidas, cum illitteratus inter eruditos viuit, vt per Ironiam efferatur.*

Amicos tragœdos æmulatur.

Τοὺς ἑταίρους τραγῳδοὺς ἀγωνίζεται, *id est, Amicos tragœdos æmulatur. Suidas e Didymo citat, addens dici solitũ de his, qui sese accommodarent, & morum seueritatẽ sumerent, ad æmulationem aliorum. Sumptum ab histrionibus tragœdiarum, qui cum sint leuissimi nebulones, tamen vbi deum aut regem agunt in fabula, tũ cultu, voce gestuq. maiestatem quandam imitantur.*

Aesopicus graculus.

Αἰσώπειος κολοιός, *i. Aesopicus graculus, dicitur, qui aliena sibi vsurpat, aliorumq. bonis sese venditat. Vsurpat Lucianus in Pseudologista. Horatius,*

Moueat cornicula risum
Furtiuis nudata coloribus.

Extat apologus inter alios, qui Aesopi nomine circũferuntur. Pindarus in Nemeis hymno tertio, οὐδ' ἀλλοτρίων ἔρωτες ἀνδρὶ φέρειν κρέσσονες, οἴκοθεν μάτευε. *id est, Neque rerum alienarum cupiditates uiro meliores sunt ad ferendum, e domesticis inquire. Reprehendit suam digressionem poeta, iubetq. vt quem susceperit celebrandum, laudet e propriis virtutibus potius, quam ex alienis.*

Aries cornibus lasciuiens.

Κριὸς ἀσελγόκερως, *id est, Aries cornibus lasciuiens. Diogenianus ostẽdit conuenire in magnos, ac lasciuos. Pruriunt cornua arietibus bene pastis, quod idem accidit bubus. Vergilius.*

Iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam: vitulum lasciuientem indicans. *Hesychius indicat originem prouerbij. In arce Palladis aries erat repositus ingens areus, quem Plato comicus dixit* ἀσελγόκερων, *non tam ob lasciuiam, quam ob ingentem molem. Confertur enim cum equo Durateo. Veteres enim nõ solum* ἀσελγὲς *dixisse quod esset lasciuum & indomitum, verum etiam quod esset prægrande: quemadmodum Eupolis* ἄνεμον ἀσελγῆ *dixit pro magno vento. Hæ sunt grammaticorum cruces, ne areus ille aries sit formidabilis ob ingentia cornua. At quid vetat etiam ventum dici lasciuum & intemperantem, quod suo arbitrio ludit vbi velit? Nobis videtur adagium conuenire & in stolidos, præter meritum euectos ad dignitatem.*

Ductus per Phratores canis.

Ἀγόμενος διὰ φρατόρων ὁ κύων, *id est, Ductus per Phratores canis. Vbi quis inciderit in eos, quibus pœnas det. Canis enim apud hos protinus occiditur. Apud Atheniensis populus in tribus erat distributus, vniuscuiusq. tribus tertia pars* φρατρία *dicebatur, & huic præfectus* φρατρίαρχος. *In comitiis igitur si quis canis intercurrisset, continuo petebatur a populo.*

Calabri hospitis xenia.

PROVERBIVM *subesse videtur in his Horatij versibus, quos scripsit in Epistolis:*

Non quo more pyris vesci Calaber iubet hospes,
Tu me fecisti locupletem, vescere sodes.
Iam satis est, at tu quantum vis tolle, benigne.
Non inuisa feres pueris munuscula paruis.
Tam teneor dono, quam si dimittar onustus.
Vt lubet, hæc hodie porcis comedenda relinques.

Itaque Calabri hospitis munera recte dixeris, rusticana, leuiaq., quæq. magis onerent accipientem, quam iuuent: aut quæ donantur contempta. Siquidem Calabri, quod pyris abundent, consueuerunt ea hospitibus affatim apponere, deinde saturos, bellariorum vice domum auferre iubent. Quod si recuses, eadem porcis obyciuntur. Atqui istud haud est dare munus, sed abiicere. Is demum dat, qui simul & pretium muneris expendit, quod largitur, & eius meritum quem eo donat. Notatus est apud Athenæum Antiochus cognomento Illustris, qui quod erat reliquum pecuniæ solet effundere verius quam largiri, interdum in viis publicis stans dicere consueuit, τῷ ἃ τύχη δίδωσι λαβέτω, *id est, Cui fortuna dat, capiat, & abiecta pecunia discedebat.*

In ostio formosus.

Ἐν θύρᾳ καλός, *id est, In ostio formosus. De iis, qui adamãtur, vulgoq. gratiosi habentur. Sumptum a veterum consuetudine, qui formosorum, aut amasiorum nomina, arboribus, foliis ac parietibus inscribant,* ὁ δεῖνα καλός. *Ad id adludens Aristophanes in Vespis,*

Καὶ νὴ Δί' ἢν ἴδῃ γέ που γεγραμμένον
Τὸν Πυριλάμπους ἐν θύρᾳ Δῆμον καλόν,
Ἰὼν παρέγραψε πλησίον κημὸς καλός. *id est,*

Ac per Iouem scriptum vspiam si viderit
Demum venustum in Pyrilampus ostio,
Adcurrit ac Cemum venustum proxime
Adscribit.

Idem ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Ὑμῶν ἐραστὴς ἦν ἀληθῶς, ἀεὶ καὶ
Ἐν τοῖσι τοίχοισιν ἔγραφεν Ἀθηναῖοι καλοί. *id est,*

Is vestri amans haud ficte erat, nam in adium
Muris, venusti Athenienses scripserant.
Alteri versui Græco superest syllaba, tametsi sic hẽt

Aldina

Aldina editio, suspicamur inuersum ordinem dictionum. Constabit si legas hoc modo, Ἐν τοῖς ἔγραφον τοίχοις ἀθηναῖοι καλοί *nisi magis placet vt legamus,* Ἐν τοῖσι τοίχοις ἔγραφον ἀθηναῖοι καλοί, *quasi blandientes ciuitati, hoc in illius manibus scripsissent. Apud Athenęũ lib. 6. refertur ex auctore quopiã, quod qui Atheniensium rem publicã administrabant adsentabantur populo, dicentes cetera quidem omnia esse Græcorum communia, verum illud esse proprium Atheniẽsibus, quod viam nossent, quæ perduceret in cęlum. Quisquis legerit encomium Aeschinis et Menonis apud Platonẽ, intelliget quam formosos pinxerint Athenienses, miro dicendi artificio illis blandientes. Interpres distichon hoc citat ex Callimacho,*

> Ἀλλ' ἐνὶ δὴ φύλλοισι κεκομμένα τόσσα φέροιτε
> Γράμματα, κυδίππην ὅσσ' ἐρέουσι καλήν, *id est,*

Litterulas tot ferte insculptas frondibus hisce,
Cydippen pulchram quot memorare queant.

Id imitatus Maro,

–Teneris, inquit, incidere amores
Arboribus: crescente illa, crescetis amores.

Torquere licebit & in eos, qui falso per adsentationẽ laudantur.

Caput scabere, & consimilia.

CAPVT *scabere, ungues arrodere, gestus hominis sunt cogitabundi, & de mutando, cuius pœniteat, secum agitantis. Vnde trahuntur in vsum prouerbialem. Horatius libro 1. Satyra decima,* –Sed ille

Si foret hoc nostrum fato delapsus in æuum,
Detereret sibi multa, recideret omne, quod vltra
Perfectum traheretur, & in versu faciendo
Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.
Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus.

Id imitatus Persius,

Nec pluteum, inquit, cadit, nec demorsos sapit vngues,

Idem alibi,

–Crudum Chærestratus unguem
Arrodens ait hoc.

In superiore taxat poetarum in scribendo negligentiã. In altero describit adolescentem de mutanda anteactæ vitæ ratione cogitantem.

Caricus hircus.

Καρικὸς τράγος, *id est, Caricus hircus. Diogenianus indicat dictitatum de vilibus & contemptis. Hesychius indicat vsurpatum a Sophocle. Carum populus quod passim in bellis mercenariam locarent operam, ceu vili vita, in contemptus prouerbium abiit. Vnde & Plato* καρικὸν ἀνθρώπιον: *id est, Caricum homuncionem dixit, pro vili nihiliq., quemadmodum alio dictum est loco. Fieri potest, vt prouerbium eo respiciat, quod Cares pro hirco solent immolare canem, vt indicatum est in prouerbio, Caricum sacrificium.*

Bullatæ nugæ.

VENTOSA *atque inania bullata dicuntur. Sumpta metaphora,* παρὰ τῶν πομφολύγων, *de quibus alias dictũ est in prouerbio, homo bulla. Persius,*

–Bullatis vt mihi nugis
Pagina turgescat.

Bullatas nugas appellans inanem perstrepentium vocum cõgeriem, in quibus nihil subsit solidioris sentẽtiæ: Horatius nugas canoras vocauit in Arte poetica,

Quam versus inopes rerum, nugæq. canoræ.

Bolus ereptus e faucibus.

BOLVS *e faucibus eripi dicitur, quoties commoditas aliqua, quæ iam propemodum tenebatur, præter expectationem subito præripitur. Terentius in Seipsum excruciante, Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subito e faucibus. Bolum autem dixit, quod Græci vocant* βλωμὸν. *Metaphora per se liquet.*

Scarabeus Aquilam quærit.

Κάνθαρος ἀετὸν μαίεται, *id est, Scarabeus Aquilam quærit. Cum imbecillior, atque impotẽtior, mali quidpiam molitur, struitq. insidias inimico longe potentiori. Est & altera lectio,* ὁ κάνθαρος ἀετὸν μαιεύεται, *id est, Scarabeus Aquilæ obstetricatur. Sensus ferme idem est, siue legas* μαίεται, *siue* μαιεύεται. *Competit enim in humilem & imbecillum, qui viribus longe præpollenti, malitiosis insidiis, & clancularijs dolis perniciem machinatur. Aristophanes in Lysistrata,*

> Ὑπερχολῶ γάρ, αἰετὸν τίκτουσαν κάνθαρός σε
> Μαιεύσομαι. *id est,*

Supramodũ irascor tibi, Scarabeus Aquilã ego te,
Quando oua paries obstetrix iuuabo.

Super hac re fertur apologus quidam apud Græcos non inelegans, quem Lucianus indicat Aesopicum esse, cum ait in Icaromenippo fabulatum fuisse Aesopum, quẽadmodum aliquãdo Scarabei & cameli cælum conscenderint. Porro quod ad fabulam Scarabei & Aquilæ attinet, ad hunc habet modum. Est iam olim aquilarum generi, cum vniuersa Scarabeorum gente, vetus atque antiqua simultas, ac bellum prorsus internecinum, planeq. quod Græci solent dicere, ἄσπονδος πόλεμος. *Nam odio dissident plusquam Vatiniano, adeo vt ne Iupiter quidem ipse,* οὗ κράτος ἐστὶ μέγιστον, *& qui totum nutu tremefactat Olympum, rem inter eos componere, ac dissidium finire potuerit, si modo uera narrant apologi. Sed erit fortassis, qui Aesopicarum fabularum rudis &* ἀμύητος *admiretur, quid tandẽ negotij sit cum aquila Scarabeo. Quæ cognatio, quæ vicinitas, quæ adfinitas vsqueadeo dissimilibus intercedat. Nã inter hos qui vinculis eiusmodi copulãtur potissimũ dissidia solent oriri pręsertim inter principes. Ad hæc, quæ nam tam atrocis odij caussa, postremo vnde tantum animorum Scarabeo, vt cum Aquilarũ populo bellum suscipere non dubitarit. Rursum, qua contumelia tantopere fuerit offensus Aquila* τυφὸς ἀγέρως, *vt hostem tam humilem non contempserit, ac suo vel odio iudicarit indignum. Videlicet argumentum ingens, longa est iniuria, longæ ambages, ac res omnino maior, quam vt humana facundia queat explicari. Quod si musæ quæ granatæ non sunt olim Homero dictare* Βατραχομυομαχίαν, *nobis quoq. relicto tantisper Helicone, dignentur adesse, rerum summam pro virili conabimur exponere. Quid enim tam arduum esse possit, quod illis auspicibus non audeant homines? Sed quo res cognitu fiat illustrior, prius quã ad ipsum negotij caput veniamus ducis vtriusq. mores, formã,*

indolem, ingenium, quam licebit paucissimis perstringam. Primũ igitur illud succurrit admirari, quid olim Romanis viris alioqui sapientibus venerit in mentem, qui cum huius alitis symbolo sese præter ceteras nationes iactent, ac diis proximos ducant, eũq. huius auspiciis tot victorias reportarint, tot egerint triumphos, tantum abest, vt bene meritæ gratiam referant, vt non toleranda etiam adficiant contumelia. Nam auẽ vnam omnium maxime masculam, & inuicti roboris, emasculant, euirantq. ac propemodum Tiresiam reddunt ipsi non admodum mares, siquidem apud Græcos plane mas est ἀετὸς. idq ni fallimur, longe magis quadrat in eum, cui summus ille pater et rex, hominumq. deumq. Regnum in aues vagas Permisit, expertus fidelem Iupiter in Ganymede flauo, Tum ei, qui ceteris diis procul absistentibus, solus irato Ioui, trisulca tela porrigat, nihil etiã prouerbio deterritus, πόῤῥω Διός τε καὶ κεραυνοῦ. Neque vero sine graui ratione factum arbitramur, vt inter tam multas auium nationes, tamq. numerosas tribus, Aquila potissimum sit visa idonea, cui nõ solum auium [illegible], verum etiam senatus populusq. poeticus, suffragiis omnibus monarchiam decerneret. Nam quantum ad auium iudicium attinet, ad hanc partem pleræq. propendebant, vt pauoni rerum summam committerent. Siquidem huius pulchritudini, splendori, sublimitati, fastuiq. plane regio, regnũ deberi videbatur. Ac prorsum in hanc sententiam itũ fuisset, nisi quædam longo rerum vsu callidæ, cuiusmodi sunt cornices, coruiq., perpendissent, futurum vt si pauonem rebus præfecissent, eueniret, quod cõplures iam annos in monarchis quibusdam videre datum est, nimirum vt solo nomine strepituq. regem ageret, Aquila nihilo secius, vel sine populi suffragiis, regnum gereret. Ceterum poetas viros sapientissimos illud arbitramur perspexisse, non alia magis imagine regum mores ac vitam effingi potuisse. In quouis enim rerum genere, semper fuit eritq. bonorum paucitas. Et aliud sæculum alios gignit. Sed paucis, si videtur, hinc contentionem admoneamus. Iam primum si quid ominis est in vocabulo, vt certe est, apte profecto Græcis ἀετὸς dicitur παρὰ τὸ ἀΐσσειν, quod est propemodum rapior impetu, & concitus feror. Quædam aues natura placidæ sunt, ac mites, tum quæ feræ sunt, tamen arte cultuq. cicurantur, ac mansuescunt. Sola aquila, nec est habilis ad vllam disciplinam, nec vllo studio potest mãsuescere. Tantum impetu naturæ præceps fertur, & quidquid valde libuit, idem postulat sibi licere. Libet ne spectare pullum animo vere aquilino? Graphice depinxit Horatius,

> Qualem ministrum fulminis alitem
> Olim iuuentas & patrius vigor
> Nido, laborum propulit inscium,
> Vernique iam nimbis remotis
> Insolitos docuere nisus
> Venti pauentem, mox in ouilia
> Demisit hostem viuidus impetus.
> Nunc in reluctantes dracones
> Egit amor dapis atque pugnæ.

Melius intelligunt hoc ænigma regiones expertæ. Deinde cum sex, aquilarum genera commemorentur, tamen illud inter omnes conuenit, quod rostro sunt vehementer adunco, nec minus aduncis vnguibus, vt vel ex ipso corporis habitu possis intelligere, carniuoram esse auem, quietis ac pacis inimicam, pugnis, ac prædationibus natam. Et quasi parum sit carniuoras esse, sunt & quæ ossifragæ dicantur, & sint. Age si quis iam physiognomos non omnino malus, vultum ipsum & os aquilæ diligentius contempletur, oculos auidos atque improbos, rictum minacem, genas truculentas, frontem toruam, deniq. illud quod Cyrum Persarum regem tantopere delectabat in principe γρυπὸν, nonne plane regium quoddam simulacrum agnoscet, magnificum ac maiestatis plenum? Accedit huc & color ipse funestus, teter & inauspicatus, fusco squalore nigricans. Vnde etiam quod fuscum est ac subnigrum, aquilum vocamus. Tum vox inamœna, terribilis, exanimatrix, ac minax ille querulusq. clangor, quem nullum animantium genus non expauescit.

> Εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι
> Ἢ τεὸν ἢ Αἴαντος ἰὼν γέρας, ἢ Ὀδυσῆος
> Ἄξω ἑλών· ὁ δέ κεν κεχολώσεται ὅν κεν ἵκωμαι.
> Aut illa non minus Ἀχιλλεῖα.
> Μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν, ὅσοι θεοί εἰσ' ἐν Ὀλύμπῳ,
> Ἆσσον ἰόνθ', ὅτε κέν τοι ἀάπτους χεῖρας ἐφείω.

Iam & viuacem esse aquilam, ab auctoribus proditũ est. Ea tamen cum ad extremam peruenerit senectutem, nihil adhuc sitit, nisi sanguinem, cuius suctu vitã omnibus inuisam prorogat, nimirum rostro superiore adeo increscente, vt carnes depasci non possit. Atque hinc ortum est adagium illud notissimum, ἀετοῦ γῆρας, in senes ætate vinosiores, cum alioqui omne ferme genus hoc auium, quibus adunci sunt vngues, aut non bibant omnino, aut certe perquam raro, si quidem Aristoteli credimus. Et tamen hæ si quando bibunt, aquam bibunt. Sola aquila sanguinem sitit. Ergo rostro intorto natura certe non semper nouerca, reliquis animantibus vtcumq. consuluisse videtur, & inexplebili voracitati modum aliquem imposuisse. Quemadmodum & hac ratione prospexit, quod non sinat aquilam oua parere plura tribus, nec pullos alere plures duobus. Atque adeo si Musei versiculo credimus, quem testem adducit Aristoteles,

> Excludit binos, edit terna, educat vnum.

Atque per hos ipsos dies, quibus incubat, incubat autem ferme tricenos, naturæ prouidentia cibum illis negauit, inuersis interim & vnguibus, ne videlicet omnium ferarum fœtus raperentur. Itaq. per id tempus pennæ albescunt inedia. Atque hinc odium in fœtus proprios. Sed parum [illegible] erat instructa aquila, si tantum adunco rostro, si tantum aduncis vnguibus ad prædandum esset armata, nisi additi fuissent oculi plusquam lyncei, & nec ad clarissimum solem conniuẽtes, quo quidem experimento fœtus suos an legitimi sint, explorare dicuntur. Itaque prædam quamuis e longinquo speculantur, quam destinent inuadere. Quamquam auium regi bini duntaxat sunt oculi, rostrum vnicum, vngues pauci, venter item vnicus. Verumtamen esset eadem fortassis aliquanto minus noxia, nisi ad arma dotesq. corporis astus accederet ingenij, hoc est, nisi nocens per se ferrum veneno tingeretur. Vngues suos quoties ingreditur, contrahit, ne videlicet aciem deterat, minusq. valeant in prædando, id quod habet cum leonibus commune. Neque quemuis impetit, sed eum duntaxat quo se credat viribus

ribus esse superiorem. Neque se repente præcipitem dat in terram, more cæterarum, cum prædam appetit, sed sensim demittit, ne impetu illisa offendatur. Ne leporem quidem, nam hunc maxime petit, aggreditur, nisi viderit in plana descendisse. Neque quouis grassatur tempore, ne quis opprimat fatigatam: sed a prandio ad meridianum ad prædandum prouolat, reliquis horis otiosa sedet, donec hominum conuentu fora compleantur. Tum quod occiderit non inibi statim deuorat, ne quis subitus hostium incursu, incautam deprehendat in præda: sed exploratis prius ac subinde refectis viribus, prædam in nidum, velut in castra deuehit. Nam quibus artibus ceruum se præstantiorem capiat, mox dicetur. Illud in primis memorandum ingenij documentum testudinem raptam, ex alto, speculata locum idoneum in saxum aliquod dimittit, vt ad eũ modum rupta testa carne vesci possit. Quanquam in Aeschylo parum aquilinis fuit oculis, cum in huius albicantem caluariam, saxum esse rata, demissa testudine, miserum occideret, vt vel ob hanc vnam caussam, optimo iure poetis omnibus conueniat inuisam esse. Atque id quidem nunc assidue veluti suo iure facit. Cæterum primitus testudinem dolis ad id pellexit, dum persuadet illi futurum, vti suis opera, volandi artem perdisceret. Atque hac spe sublatam in altum, deiecit in saxum, vt illius calamitatem tyrranico more verteret in suas delicias. Leporem potissimum, venatur Aquila, vnde & leporariæ cognomen additum vni generi, perinde quasi ducem Africanum aut Numantinũ appelles. Neque contemnit imbellem hostẽ, sed esculentum appetit, vt etiam si parum gloriæ veniat ex victoria, non parum tamen auferatur emolumenti. At fit aliquoties vt cum maxime leporem captat, tum maxime capiatur, ictapennato iaculo, dicatq. prouerbiũ, quod illi ferimus acceptum, τοῖς ἰδίοις πτεροῖς ἁλίσκομαι. Audet & cum ceruo confligere, inferior tamen futura, nisi vulpinam adderet pellẽ. Nam astu supplet quod viribus est diminutum. Commissura cum hoste, prius in puluere volutat sese. Deinde cornibus insidens ceruinis, puluerem pennis collectum, in oculos spargit, alis ora verberans, donec exoculatum in rupes det præcipitem. Sed est eidem acrior, multoq. magis anceps cum dracone pugna etiam in aere. Draco maleficis artibus oua consectatur Aquilæ. Illa vicissim hostem vbicumq. visum rapit. Nam quod illi cum vulpe simultas est irreconciliabis, nemo mirabitur, quisquis cognorit, quam olim regaliter illam acceperit. Inierat cum vicina necessitudinem, cumq. incubanti pastus deesset, proxima catulos in nidum sustulit. Reuersa autem vulpes, cum que catulorum suorum indignam spectaret laniationem quod vnum poterat, immortales testata est deos, atque inter hos præcipue Iouẽ φίλιον amicitiæ violatæ vindicem. Et audisse videtur ista vota deus aliquis. Pauculis post diebus euenit, vt Aquila prunam carnibus e sacrificio raptis hærentem, in nidum deuexerit imprudens. Igitur absente Aquila, igni paullatim ventis excitato, nidus conflagrare cœpit. Pulli territi, præcipites se dedere, nimirum adhuc inuolucres. Vulpes delapsos excipit, & in cauum delatos deuorat. Ac post id quidẽ temporis, nihil omnino conuenit inter Aquilam & vulpem, quamquam id sane non mediocri vulpinæ gẽtis malo: Quo tamen an dignæ videri debeant, quæ quondam leporibus συμμαχίαν aduersus Aquilam petentibus auxilium negarint, vt refertur in annalibus quadrupedum, ex quibus Homerus Βατραχομυομαχίαν est mutuatus. Iam vero acre dissidium est & cum vulture, velut homotechno, & edacitatis æmulo, tametsi hoc quidem nomine, vt crudelior, ita & generosior Aquila, quod non deuorat animal, nisi quod occiderit, nec per ignauiam alienis insidit cadaueribus. Nam sitam iure habet exosam, quæ miris artibus Aquilæ oua frangere studet. Pugnat & cum ardeolis quod hæc auis vnguibus freta, non vereatur eam aliquoties adoriri, adeo dimicans acriter, vt in conflictu emoriatur. Neque vero iam mirum, quod illi parum conuenit cum oloribus, aue nimirum poetica: illud mirum, ab iis sæpenumero vincitam pugnacem belluam. Nec cum gruibus satis conuenit, ob id, quod illis impendio placeat Democratia, a quibus tamen ingenio superantur. Etenim cum grues e Cilicia demigrantes montem Taurum aquilis plenum parant transmittere, ingentibus lapidibus, quo vocem cohibeant, in os sumptis, noctu tacite transuolant, atque ita deceptis Aquilis tuto traiiciunt. Sed peculiaris quædam cum Trochilo, nam id est aui nomen, simultas intercedit, non ob aliud, vt autumat magnus ille deambulator, ni si quod huic quoque regis ac βασιλίσκου nomen tribuitur. Idq. potissimum apud Latinos. Proinde ceu regni affectatorem extremo persequitur odio. Quamquã non is hostis est, cuius vires metuat Aquila. Nam Trochilus imbecillis est ac fugax, solertia tamen et ingenio præditus, fruticetis & cauis abdit sese, vt quamuis a potentiore facile capi non possit. Quin olim cum certamen volandi cum Aquila suscepisset, vicit astu magis quam viribus. Deniq. cum Cybindo bellum gerit internecinum, adeo, vt sæpenumero cohærentes capiantur. Est autem Cybindus nocturnus accipiter. Atque in reliquis animantium ordinibus alis cum aliis partim bellum est, partim amicitia. Multos habet inimicos vulpes attamen coruum habet amicum, cuius auxiliis aduersus Aesalon auem, catulos suos diuexãtem adiuuatur. Eidem bene conueuit & cum serpentibus, cum æque cuniculis gaudeant. Crocodilus hostem habet Ichneumonem, sed cum Trochilo familiaritas est, adeo vt illi liceat vel in ipsas belluæ fauces impune penetrare. Vni Aquilæ cum nullo prorsus animante, nec amicitia, nec affinitas, nec sodalitas, nec consuetudo, nec fœdus, nec inducia. Hostis est omnibus, & neminem non habet hostem. Siquidem non potest non omnium esse hostis, qui omnium malo viuit ac saginatur. Proinde sibi conscia, non nidulatur in plano, sed in prǽruptis & excelsis rupibus, aliquoties & arboribus, sed præaltis, videlicet tyrannicum illud secum voluẽs, Oderint dum metuant. Proinde cum Ciconiæ sacræ sint Aegyptiis, adeo vt occidisse sit capitale, apud Romanos sacri Anseres, Miluiis apud Britannos nemo noceat, suibus parcant Iudæi, nec Delphines venabantur antiqui, neque lædere fas erat, sed si quid in venatu peccassent, pauculis modo plagis puerorum more castigabantur. At in Aquilas vbiq. gentium eadem lex est, quæ in lupos, vt præmium sit, qui communem omnium hostem occiderit. Ergo nec amat vllum, nec amatur ab vllo animante Aquila. Leonem animal tam

immane retulisse gratiam homini de se benemerito, & vitam dedisse, a quo pedis sanitatem acceperat, prope creditum est ab omnibus. Draconem seruasse nutricium suum, & ad agnitam vocem accurrisse, credunt permulti. Quin & aspidem, ad mensam cuiusdam quotidie ventitare solitam, vbi sensit ab vno catulorum suorum hospitis filium interemptum, eum occidisse, violatiq. hospitij pœnam & de suo partu sumpsisse, neque præ pudore deinde in eas ædes reuersam, retulit Philarchus, neque desunt qui credant, scribendum existimauit Demetrius Physicus, recensendum Plinius. Item Pantheram ob catulos eductos e fouea, hominem officiose produxisse, donec egressus solitudines in viam publicam redisset. Aristophani grammatico puellam Stephanopolidem adamanti, riualis erat Elephantus. Eamq. rem vt omnibus notissimam, & omnium sermone celebratam retulit Plutarchus. Apud eundem draco quispiam perdite amat puellam Aetolidem. Nam Delphinum erga homines amor, erga Arionem seruatum, erga Hesiodum in litus deuectum, & virginem Lesbiam cum amatore seruatam, erga puerum vectũ & reuectum officium, propemodum inconfesso est. Ad virginem ab Aquila adamatam, nec hi credunt, qui credunt omnia. Nam fatale quoddam huius & in homines odium, vel hinc colligas licebit, quod Prometheo deorum omnium φιλανθρωποτάτῳ addita sit in Caucaso carnifex. Et tamen in tam multis vitiis est, quod laudare possis. Minime bibaces sunt, minimeq. salaces, quæ maxime sunt rapaces. Nam quod Ganimedem rapuit Aquila, Ioui rapuit, non sibi. Ergo cum innumerabiles sint auium species, atq. inter has aliæ plumarum opibus ac picturis admirandæ sicuti pauones: aliæ candore niueo insignes, vt olores: aliæ contra decenti nigrore lucentes, vt corui: aliæ corporum proceritate præminentes, veluti Struthiones: aliæ fabulosis etiam miraculis celebres, vt phœnix: aliæ fœcunditate commendatæ, vt columbæ: aliæ gratæ lautorum mensis, vt perdices, ac phasides: aliæ loquacitate iucundæ, vt psitaci: aliæ cantu mirabiles, vt lusciniæ: aliæ fortitudine animi præstantes, vt galli gallinacei: aliæ deliciis hominum natæ, vt passerculi: tamen ex vniuersis, vna Aquila viris tam sapientibus idonea visa est, quæ regis imaginem repræsentet, nec formosa, nec canora, nec esculẽta, sed carniuora, rapax, prædatrix, populatrix, bellatrix, inuisa omnibus, omnium pestis, quæ cũ plurimũ nocere possit, plus tamen velit quã possit. Nec alio iudicio leoni mandatũ est regnum inter quadrupedes, quo non alia bellua, uel immanior vel putidior. Canes cum ad multa sunt vsui, tum ad hoc præcipue, quod pro rebus hominũ excubias agũt. Boues agricolantur. Equi & elephanti belligerantur. Muli & asini gestandis oneribus sunt vtiles. Parasitatur simia. Draco vel hoc vtilis nomine, quod vsum marathri monstrarit ad oculorum aciem acuẽdam. Leo nihil nisi, hostis ac deuorator omnium, nec nisi viribus ac metu tutus. planeq. regium animal, quemadmodũ & Aquila. Quod videntur perspexisse, qui nobiles illos clipeos leonibus quam maxime hiant bus & explicatis ad prædam vnguibus insigniunt. Sed ad Aquilã redeamus, cui ob dotes quas cõmemorauimus, tã βασιλικὰς, ob tã egregia in omne animãtium genus merita, senatus populusq. poetarum, magno consensu decreuit, primum, vt rex omnium, atque etiam θεῖος, id est, diuinus appellaretur. Deinde satis honestum inter sydera locũ dederunt, ac stellulis aliquot insignierunt. Postremo munus inter cælites honorificum mandarũt, vt solus arma ministret irato Ioui, quibus orbem commouet vniuersum. Quoq. id impune possit, illud quoq. tribuerunt, vt vna animantium, nec metuat fulmen, nec lædatur a fulmine, sed iisdem oculis fulmen emicãs obtueatur, quibus aduersum aspicit solem. His addiderunt sapientissimi illi Casciq. Romani, vt in legionum suarum vexillis, primas teneret Aquila, essetq. vexillorum ipsorum ceu uexillifera, posthabitis etiam lupis, Romanæ gentis nutriciis, posthabitis Minotauris, & apris, non extremæ rapacitatis belluis, posthabitis deniq. & equis. Nam his quattuor animantibus insignita vexilla, quondam Aquilam sequebantur. Paullo post, nec comites eos est passa, sed illis in castris relictis, ipsa sola prodibat in prælium. Hanc vnquã vnã dignam cẽsuerunt, quæ totius orbis monarcha, sceptra, signa, clipeos, domos, vestes, vasa, ministeria decoret, cum tamen vulturum, ni fallimur, augurio conditum sit Romanum imperium, non Aquilarum. Addidit hoc augurum collegium, vt si cuius ædibus insederit Aquila, aut si pileum in caput alicuius immittat, imperium portendatur. Habes e ducibus alterum, nunc ad Scarabeũ veniamus. Est animal, ac vix etiam animal, quippe cui sensus aliquot desint, ex insectorum infima gente, quod infami sane vocabulo Græci κάνθαρον, Latini Scarabeum appellant, aspectu tetrum, odore tetrius, sonitu teterrimũ, alis crustacea vagina obtectis. Quin magis totus ipse Scarabeus nihil est, nisi crustum. Nascitur in excremẽtis, hoc est, animantium stercoribus, in iisdem viuit, versatur, oblectatur, deliciatur. Præcipuum huic studium pilas quam maxime potest ingentes componere, ceu pastillos, non ex odoribus, sed stercore, potissimum caprino: nam id illi prorsus amaracinum olet. Eas miro conamine voluit auersus, pedibus posterioribus, quos habet longiores, superne inuectis, capite in terram prono. Quod si quando contingat, vt aduersus collem aliquem onus protrudant, elapsis subinde pilis, ac deorsum recurrentibus, putes te Sisyphum voluentem saxum videre. Nec defatigantur, nec conquiescunt. Tantus operis ardor, donec in antrum suum deuexerint. In his pilis, vt ipsi nati sunt, ita fœtus etiam suos educant, & teneros adhuc aduersus hyemis rigorem nidulantes fouent. Scimus nulli non esse notum Scarabeum, vt qui passim sit obuius, nisi sicubi nulla omnino sunt stercora. Sed non est eadẽ omnium species. Etenim sunt, quibus nigro quodam nitore luceat crusta. Pleriq. tetro nigrore horrẽt. Sunt non nulli grandiores, prælongis, ac bisulcis armati cornibus, cacumine forcipibus dentato, ea cum visum est, ad morsum contrahunt, stringuntq. Sunt item rutili, & iidem prægrandes, qui terram aridam fodiunt, atq. illic nidos ponunt. Sunt qui metuendo bombo, formidabiliq. strepitu prouolent, vt imprudentem non mediocriter territent. Sunt & alia formarum discrimina. Verum illud commune est omnibus, e stercore ortus, e stercore victus, in stercore vita deliciumq. Iam opinamur futurum, vt aliquis Romanis ducibus impense fauens Aquilæ vicem deploret, cui etiam tam humili, tamq. plebeio hoste res inciderit, auitam regali, quem

vincere

vincere gloriosum non sit, a quo vinci turpissimũ, & cui abunde multum laudis contingat, quod cum Aquila decertaris, etiamsi victus discesseris. Apud poetas pudet Aiacem Vlyssis aduersarij tam imbellis, & Aquila cogitur cum Scarabeo confligtari? Rursum aliue magis etiam demirabitur, vnde huic insecto vilissimo, tantum animorum, tantum audaciæ, vt non sit veritũ cum aue multo pugnacissima bellum suscipere. Tum vnde opes, vires, facultates, auxilia, vt tot iam annos bellum ducere potuerit. Verum si quis hunc explicet Silenum, et contemptum hoc animalculum propius ac veluti domi contempletur, tam multas in eo dotes haud vulgares animaduertet, vt omnibus diligenter pensitatis, propemodum Scarabeum se malit esse, quã Aquilam. Ne vero nobis reclamet & obturbet quisquam prius atque rem cognouerit. Primum in hoc Aquilæ præstat etiã Scarabeus, quod senectam quotãnis exuit, ac subinde repubescit. Deinde in tantulo corpore, quantum animi robur, quam Heroica mentis uis, quantus ad inuadendum impetus, vt nihil iam sit ad Scarabeum Homerica musca. Nam hinc, ni fallimur, quibusdam Scarabeis nomen etiam inditum, vt tauri dicantur. At cum tauris nec leones temere congrediũtur, tantum abest, vt id faciant Aquilæ. Iam uero, nec ingenium vulgare, nisi quis sine caussa, uel natũ olim, vel vbiq. celebratum existimet, Græcum illud prouerbium, κάνθαρος μαιεύεται, quo nimirum singularis quadam & incomparabilis tribui videtur sapientia. Neque nostra refert, si quis cauilletur eum parum bene habitare, in domicilio deformi. Quamquam quod ad corporis quoque formam attinet, absit modo vulgaris & iudicium occupans imaginatio, non est quod contemni possit Scarabeus. Etenim si uere proditum est, a Philosophis, eam figuram quam vocant sphæricam, non modo pulcherrimam esse, verum etiam modis omnibus optimam, nec aliam magis demiurgo illi placuisse qua cælum hoc, rem omnium multo pulcherrimam fabricaretur, cur nõ et formosus videatur Scarabeus, qui ad huius speciem longe propius accedit, quã Aquila? Denique si equus in suo genere formosus est, si canis in suo, qui minus in suo placeat Scarabeus? Nisi omnes omnium formas nostra metimur: vt quidquid ad hominis formam non accesserit, id continuo deforme iudicetur. Nã colorẽ Scarabei nemo, putamus, calumniabitur, vt qui gemmas etiam non nullas commendet. Porro quod animantium excrementis, ad suã commoditatem abutitur, ingenij laus est, non crimen. Quasi vero non idem faciant Medici, qui cum multorum animantium, tum hominis etiam excrementa, nõ illinunt solum, verum in potione ministrant in morbis. Nec pudet Alcumistas, ad quintam illam essentiam eliciendam, vti fimo. Nec agricolas, quo quidem hominum genere nullum fuit olim honoratius, stercoribus arua saginare. Sunt & populi, quibus ad incrustãdos domiciliorum parietes, fimus pro gypso est. Eodem contuso, & ad solem exiccato, id ignis alimentũ vtũtur lignorum vice. Cyprij boues suos humano stercore saginant, nec saginant tantum, sed etiam medentur. Sed illi, inquis, res tam putida bene olet. Stultum vero sit nasum hominis in Scarabeo desiderare. Siquidẽ id homini peculiare, odore sui fimi offendi. Nec idem accidit in vllo ceterorum animantium. Felicior itaque nobis Scarabeus, non immundior. Quamquam homines quoque non tam res offendit, quam opinio: nam priscis illis mortalibus, res ipsa non perinde atq. nobis visa est abominanda, quam auspicatissimo uocabulo lætamen appellarunt. Nec dubitarunt Saturno deo, Sterculei cognomẽ addere, nimirum honoris caussa, si quidem Macrobio credimus. Nam prodidit Plinius, Stercuto Fauni filio, hinc non nomen solum, verũ etiam immortalitatem contigisse in Italia. Porro in Græcia res eadem duobus regibus summam peperit gloriam. Augeæ qui excogitarit, Herculi qui diuulgarit. Deniq. numquam abolebitur regij senis memoria, quem Homerus, vt in Catone tradit Cicero, manibus suis lætificantem agros, nec alia re quam qua delectatur Scarabeus, posteritati consecrauit. Imperatorem Romanum nihil offendebat lotij putor, cum emolumento coniunctus, cur Scarabeum a tantis commoditatibus tam leue deterreat incommodum, vt iam demus incommodum esse? Denique cum videamus Scarabeum in stercore purum esse, semperq. crusta nitida, contra Aquilam etiam in aere putere, quæso vter altero mundior? Equidem hoc etiam nomen inditum arbitramur, vt κάνθαρος, veluti καθαρὸς sit appellatus, nisi si quis malit a Centauris dictum Cantharum. Nam ne putes Scarabeum ob naturam sordidam a lautitiis abhorrere, idem rosis impensissime delectatur, easq. vnice adpetit, si quidem Plinio credimus. Quod si quis forte dotes has leues ac vulgares existimet, illud certe nemo non fatebitur magnificum, & ingenti crista dignum, quod antiquitus inter sacras imagines, & in uatum mysteriis cum primis habitus est Scarabeus, egregij bellatoris aptissimum symbolum. Siquidem vt refert Plutarchus in commentario de Iside & Osiride, in Hieroglyphicis Ægyptiorum picturis regis simulacrum erat oculus, addito sceptro, quo videlicet vigilantia, cum recta iustaq. rerum administratione coniuncta, significabatur. Nam illis, opinamur, temporibus adhuc eiusmodi reges erant, multum Aquilæ dissimiles. At Thebis ait idem imagines quasdam fuisse repositas, quæ manibus carerent: eæ iudices repræsentabãt, quos oportet ab omni munerum corruptela quã maxime seiunctos esse. Atque inter has vnam oculis quoque carentem, quæ iudicij præsidem adumbrabat, quod hunc oporteat omni prorsus affectu vacare, tantumq. rem ipsam spectare, personam non respicere. Aderat, non corchorus inter olera, quod prouerbio dicunt, sed inter sacras imagines Scarabeus, sigillo insculptus. Et quid tandem per hoc nouum symbolum, nobis innuebant sapientissimi homines? Rem videlicet haudquaquam vulgarem, nempe belli ducẽ egregium & inuictum. Nam hoc quoque Plutarchus indicat, ne quis sic a nobis cõfictum existimet. At dixerit imperitior aliquis. Quid Scarabeo cum duce belli? Permulta sane congruunt. Principio vides, vt totus armis luceat Scarabeus, nullaq. pars corporis sit non diligenter crustis ac laminis communita, vt non melius armatus uideatur Mauors Homericus, cũ illũ maxime sua instruit panoplia. Adde nunc militarem adsultum, cum horrendo ac Panico bombo, cantuq. vere militari. Quid enim insuauius classicorum sonitu? Quid ἀμουσότερον tympanorum strepitu? Nam tubarum vocẽ, qua nunc reges tantopere delectantur, olim Busiritæ

non

non ferebant, quod asino rodenti videatur adsimilis. At ei genti, inter abominanda habebatur asinus. Adde laboris inuoluendis oneribus patientiam, inuictum animi robur, ac vitæ contemptum. Ad hæc negant in Scarabeorum gente feminam inueniri, sed omnes esse mares. Verum quid magis congruere potest in fortem imperatorem? Quin & illud ad rem apte quadrat, vt idem indicat Plutarchus, quod in delicatis illis pilis, de quibus dictum est, fœtus suos edunt, fouent, alunt, educant: nec alius est locus nascendi, quam cibi. Verum hoc mysterij non facile sit interpretari. Rectius exponent imperatorij milites, qui norunt quid sit οὐ ἀνίδι ζυγίζεσθαι, qui norunt χαμευνίας, qui in obsidione nudi duras hyemes duriorem famē sæpe numero pertulerunt, qui vitam ægram, non iam herbarum radicibus, sed fœdo victu produxerunt, qui menses aliquot in nauibus exegerunt. Si quis huius vitæ sordes perpendat, mundus erit Scarabeus: si quis miseriam, est quod Scarabeo inuideat. At hæc est laudatissimorum imperatorum sors & conditio, ne quis forte contēnat. Deniq. non vsque quaque contemnendum existimabit Scarabeum, quisquis secum reputarit, magos ac medicos maximis hominum malis ab hoc animante remedia petere. Siquidem cornua Lucanorum, sic enim appellant hoc genus, non modo gestantur in crumena, verum etiam de collo suspenduntur: non numquam & auro inclusa, aduersus omnes infantium morbos. Quid quod in efficacissimis vixq. credendis remediis, ni Plinius auctor esset, parem cum Aquila vim obtinebit Scarabeus? ὁ ἐν εἰκόνι Scarabeus, smaragdo gemmæ insculptus: nec enim e quouis ligno fingitur Mercurius, iuxta prouerbium, nec quamuis gemmam se dignatur Scarabeus, sed smaragdo gemmarum viridissima expressus, vt diximus, si de collo suspēdatur; at nō nisi Cynocephali capillis, aut certe plumis hirundinis, aduersus omnia veneficia præsentaneum adfert remedium: nec omnino minus efficax, quam moly, quod Vlyssi quondam dedit Mercurius. Nec solum aduersus hæc valet, verum etiam non vulgariter confert, si quis quocumq. modo regem adire paret. Idem capitis grauedinem auertit, non mediocre per Iouem malum, præsertim potoribus. In his igitur tam mirandis remediis, sapientes illi magi nullum faciunt discrimen inter Aquilam & Scarabeū. Proinde quis ipsum Scarabeum despiciat, cuius et imago lapillis insculpta, tātam habet vim? Admonet nos gemmarum mentio, vt illud etiam adiiciamus si quid Aquila sibi placet cognomine gemma Aetite, nec hac laudis portione cedere Scarabeum. Nam huic quoque nomen debet Cantharias, totam animantis speciem mire referens, vt non effigiem expressam, sed viuum ac verum Scarabeum intra gemmā conditum dicas. Postremo si quid hoc ad rem pertinet, non paucioribus adagiis nobilitatus est ille fimo prognatus Scarabeus, quam rex auiū Aquila. Nam si quis Aquilæ factioni studens, neget hac parte cum ea conferendum esse Scarabeum, quod olim apud Thebanos crassos homines inter numina habebatur, non admodum refragabimur modo meminerit hoc honoris aquilæ cum Crocodilis & Cercopithecis, denique & cum cepis ac ventris crepitu esse commune, quandoquidem apud Aegyptios hæc omnia portenta, diuinos honores inuenerunt. Et si quo calculo dignum est in hac collatione numinis inane vocabulū, non defuerunt, qui Scarabeo quoque tribuerint diuinitatem. Vtrumque ducem vtcumq. depinximus. Superest iam, vt tam atrocis belli caussas repetamus. Olim in Aetna monte leporem quempiam insectabatur Aquila, iamq. contractis vnguibus prædæ sic imminebat, vt afflatu propemodum exanimatum animal & alioqui timidum, ad proximum Scarabei cauum velut ad asylum confugerit. Quandoquidem in rebus desperatis, extremoq. discrimine, præsidium vndelibet & petitur & speratur. Erat autem is Scarabeus, quēadmodum inquit Homerus, ὅτι τι μέγα νι. Nam in eo monte Scarabeorum natio, felicissimæ sobolis esse perhibetur, adeo vt hinc ὁ αἰτναῖος κάνθαρος prouerbio sit nobilitatus, videlicet ob insignem corporis magnitudinem. Ad huius igitur antrum confugiens lepus, supplex ad eius genua se prouoluit, obsecrans atque obtestans, vt ipsius penates sibi vitæ præsidio sint aduersus hostem immitissimum. Iam primum hoc ipso sibi non nihil placebat Scarabeus, quod extitisset qui ipsi suam vitam debere vellet, quiq. rem tantam a se præstari posse crederet. Deniq. cui suum antrum, quod omnes homines obturatis naribus execrantes præterire solent, idoneum videretur ad quod salutis caussa velut ad sacram aram aut principis statuam confugeret. Confestim igitur prouolat obuiam Aquilæ Scarabeus, et huiusmodi dictis furentem lenire conatur. Quo maior est tua potestas, hoc magis conuenit te parcere innoxiis. Noli lares meos innocentis animantis interitu funestos reddere. Sic tibi tuus nidus semper ab huiusmodi calamitate sit immunis. Generosi regiiq. animi est, dare veniam & indignis. Prosit nihil commerito domicilij reuerentia, quod cuiq. tutum & inuiolatum esse vult æquitas, sinunt leges, adprobat consuetudo: prosit deprecantis, si non auctoritas, certe studium. Quod si genus nostrum & Scarabeia despicis arma, At sperato deos memores fandi atque nefandi. Si nihil te mouent penetralium violatorum vices, in tuum caput aliquando rediturae, certe Iouem maximū reuereare, quem in vno facto ter offendes. Meus est hic hospes, offendes ξένιον, meus est supplex, et ipse pro illo tibi, violabis ἱκέσιον: deniq. pro amico deprecor amicus, offendes φίλιον. Scis quam certas iras concipere soleat iratus Iupiter, quam acriter vindicet lacessitus, qui sæuienti ministrat arma. Nec omnia permittit suis, nec omnia condonat affectibus. Sed plura parantem dicere Scarabeum, Aquila vexatum alis, cōtemptim in terram præcipitat. Leporem frustra supplicem, sub oculis Scarabei crudelissime iugulat laniatq. laniatum in immitem nidum deportat: neque vel tantillum valuerunt apud eam nec preces, nec minæ Scarabei: quem tamen haud aspernata fuisset, si quantum audacia viribusq. pollet, tantundem polleret prudentia: aut si in mentē venisset, olim leonem in extremo vitæ discrimine, a mure seruatum fuisse, & omnium quadrupedum tyranno, quod dij vix dare poterant, id a tam infimo contemptoq. animalculo per occasionem datum esse: si cogitasset formicam beneficio prouocatam, columba vitam dedisse, admorso aucupis calcaneo. Adeo nullus est tam humilis, tam abiectæ sortis, qui non possit per occasionem, & prodesse amicus, & nocere inimicus, vel potentissimo. Verum id

temporis

temporis nihil horum succurrebat Aquilæ, tantum præsenti præda potitur, fruiturq. Ea contumelia descendit altius in pectus magnanimi Scarabei, quam quisquam credidisset. Stimulabat excelsum ac titanicum animũ: hinc pudor, quod in caussa tam æqua, parum sua valuisset auctoritas: hinc misericordia, quod innoxium animal & imbelle, tam immaniter esset laniatũ: hinc dolor, quod ab Aquila tam ferociter, atque id tam impune contemptus esset, haud quaquam, vt ipsi videbatur contẽnendus. Siquidem nulli sua leuis est auctoritas. Iam succurrebat & illud, fore vt vniuersum Scarabeorum genus in contemptum veniret, si semel id factum Aquilæ cessisset impune. Ac tum quidem temporis, quoniam vlciscendi facultas non erat, omnino regium quiddam exhibuit Scarabeus. Nempe hoc ipsum, quod de Agamemnone, ceterisq. regibus dixit Calchas,

> Εἴπερ γάρ τε χόλον γε καὶ αὐτῆμαρ καταπέψῃ,
> Ἀλλά τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον, ὄφρα τελέσσῃ
> ἐν στήθεσσιν ἑοῖσι.

Omnes igitur artes, omnes dolos in pectus aduocat. Nec vulgarem molitur pœnam, internecionem, ac plane πανωλεθρίαν in animo voluit. At cum ipsa quidem Aquila hoste tam bellaci, Martem experiri, non satis tutum esse ducebat: non solum ob id, quod copiis esset inferior, verum etiam quod Mars stupidus deus ac vecors, nec minus cæcus quam ipse Plutus, aut Cupido, plerumq. faueat caussæ deteriori. Quod si maxime par viribus fuisset, si felicius pugnarent hi, quorum melior esset caussa, tamen esse videbatur in quo grauius excruciaret Aquilam, & odium suum pleniore vindicta satiaret, si posteritate sublata, viuam etiam & sentientem Aquilam longa morte exanimaret. Nulla in re grauius discruciantur parentes, quam in liberis. Adeo vt qui sui corporis sæuissimos negligũt cruciatus, filiorum tormenta non ferant. Viderat asinos per ignes obiectos, miro vitæ contemptu, pullis suis succurrere: viderat exempla huius animi in animantibus permultis. Existimabat ab his communibus affectibus, non esse alienam Aquilam. Denique suo generi tutius esse indicabat, si inimicum tam pertinacem ab ipsa, quod aiunt, stirpe perdidisset. Audierat, opinamur, celebratum illud prouerbium,

> Νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

Titillabat & blanda quædam spes, si facinus successisset, futurum vt profligata Aquila, ipse regno potiretur. Atque vt dolor non solum fortes facit & intrepidos, verum etiam sagaces, diligenter explorat, quo loco spem suæ posteritatis hostis recondidisset. Quo peruestigato, Vulcanum adit, qui cum illi non nulla familiaritas est, ob coloris similitudinem. Exorat, vt arma sibi cudat, quæ neque sint onerosa volanti, & tamen aduersus mediocrem vim tueantur. Armat a summo vertice ad imum vsque calcaneum Vulcanus Scarabeum, his armis quibus adhuc vtitur: nam antea muscarum more inermis erat. Nidus erat procul illinc semotus, in excelso præruptoq. scopulo, multa sarmentorum ac stipularum vi congestus & cõmunitus. Huc nobis protinus egregius Scarabeus aduolarit ne an adrepserit, parum liquet, certe peruenit. Sunt qui dicant tum cum pennis Aquila feriretur, adhærentem clanculum ab insciente Aquila in nidum deportatum esse. Et quo nec homines, quibus non est aliud animal insidiosius, nec ad nocendum ingeniosius, peruenire potuissent, eo penetrauit Scarabeus. Inter stipulas in insidiis abdit sese, ac tempus nactus idoneum, Aquilæ oua protrudit e nido, aliud post aliud, donec nullum reliquum faceret. Ea delapsa, comminuta sunt, ipsi pulli informes adhuc miserabiliter in saxa elisi, prius orbati vita sunt, quam vitæ sensum accepissent: nec hac tam atroci pœna contentus fuit Scarabei dolor. Est gemma cum primis nobilis, quam ab Aquila nomine Græci vocant Aetitem: non dissimilis est ouo, sexu quoque distinguitur, nam in femina fœtum inclusum inuenias, pulli propemodum specie. Mira vis, ad eliciendum partum. Quamobrem hodieq. parturientibus admouetur, quo partum acceleret. Huius itaque generis par, Aquila solet in nido suo ponere, alioquin nunquam positura oua, aut certe non exclusura pullos. Tantum etiam thesaurum deiicit e nido Scarabeus, quo pariendi facultatem in posterum eripiat, lapides acutis excepti saxis minutatim dissiliere. Ne hæc quidem adhuc satis visa sunt iræ Scarabei. Leuem calamitatem putat, nisi dolore quoque ac lamentis hostis frueretur, itaque rursum abdit se penitus in stipulis. Redit Aquila, nouam sui generis cladem conspicatur, videt sua viscera frustulatim discerpta: videt nobilis gemmæ non æstimabilem iacturam: queritur, clangit, fremit, stridet, eiulat, obtestatur deos: ac suis illis oculis, quos iam dolor etiam acuebat, hostem tam potentem circumspectat. Atque omnia potius in mẽtem veniunt reputanti, quam Scarabeus ille contemptus. Dira minatur, dira precatur ei quisquis tantæ calamitatis fuisset auctor. Quantam interea voluptatem animo persensisse credis Scarabeum, dum hæc audit? Quid faciat misera? Rursum in fortunatas insulas illi deuolandum fuit, neque enim aliunde importatur ἀετίτας, alterum par inueniendum. Nidus in locum multo semotiorem editioremq. transfertur. Rursus oua ponit, & huc nihilo secius ignotus hostis penetrat: populatur omnia, totam superiorem renouat tragœdiam. Rursum hinc in tutiorem arcẽ demigrat Aquila: alia deponit oua, alios adhibet Aetitas. Rursum adest Scarabeus. Nec modus nec finis fugiendi atque insequendi, donec delassata tot cladibus ales, constituit sacram mouere ancoram, ac suis diffisa viribus ad deorum præsidia confugere. Iouem adit, exponit calamitatis suæ tragœdiam, hostem tam potentem, eumq. quod esset grauissimum, ignotum: vt tãta passa, facultas etiam vlciscendi eriperetur: Addit hanc suam perniciem ad ipsum quoque Iouem pertinere periturum imperij munus, quod ille donasset, mutandum armigerum, si quemadmodum instituit hostis, pergeret: esse non nihil assuetis ac notis vti ministeriis, etiam si nouitas in suffecto Ganymede feliciter successisset. Mouet Iouem satellitis sui periculum, præsertim cum recens rapti Ganymedis officium hereret animo. Iubet, si videatur, in suo ipsius sinu deponat oua. Aut illic, aut nusquam omnino in tuto futura. Paret ales, ac in summi Iouis sinu, extremam gentis suæ spem deponit, multum obtestata, per felicissima illa oua, quæ quondam illi Leda pepererat, vt sua bona fide tueretur. Quid non efficit pertinax animi dolor? Vereamur ne cui res supra veri fidem esse videatur. Ad

ipsam

ipsum summi Iouis arcem inuictus subuolat Scarabeus, nescimus an numinis alicuius fauore adiutus. Pastillum in hunc vsum e stercoribus paratum in sinum illius demittit. Iupiter vt est sordium insolens, quippe in purissima mundi parte habitans, & a terreno contagio longissimo semotus interuallo, dum offensus teterrimo odore, fimum e sinu studet excutere, oua Aquilæ deiicit imprudens, quæ videlicet ex alto delapsa, perierunt, & prius quam terram contingerent. Atque ita tandem cognitus est, ille tot cladium artifex: & hoc ipsum voluptatis cumulum addidit Scarabeo. Iuuit agnosci. Contra Aquilæ, nam rem gestam ex ipso didicit Ioue, non mediocre doloris pondus adiecit, tam contemptus suæ calamitatis auctor. Quandoquidem est & hoc non nullum mali solatium, si quis a magno superetur hoste. Hinc velut de integro dirum inter eos coortum bellum, Aquila pro viribus vbicunq. conspectam Scarabeorum gentem vexat, rapit, proterit, perdit. Vicissim Scarabeus in Aquilę perniciē neruos intendit vniuersos. Itaque prædandi, insidiandi, iugulandi, nec mora, nec requies, nec vllus omnino finis futurus videbatur, nisi vtraq. gente pariter sublata funditus, vt Cadmeam victoriam diceres: adeo gladiatoriis animis, vterq. in alterum affectabat vitā. Nec vinci poterat Aquila, neque cedere nouit Scarabeus. Tandem Iupiter in tantis rerum periculis succurrendum putat, conatur priuatim inter eos rem componere. Quo magis conatur, hoc magis horum incrudescit odium, gliscunt iræ, feruescunt pugnæ. Et erat ille quidem haud dubie propensior in Aquilæ partem: sed e diuerso mouebat exemplum longe perniciosissimum, si cui licuisset impune ἱκετήσιον, φίλιον, aut ξένιον contemnere. Proinde facit quod in extremo rerum discrimine solet, deos in concilium aduocat: pauca pręlocutus rem, vt est gesta proponit. Præconio Mercurij fit dicendi potestas, rogantur ac dicuntur sententiæ. Variatum est studiis. Dij contemptiores fere fauebant Scarabeo, ex maximis etiam Iuno vehementer huic studebat, nimirum odio Ganymedis, Aquilæ rebus infensa. Tandem in hoc senatusconsultum pedibus itum est, quod arguta voce pronunciauit Mercurius, Vulcanus in æs incidit, vti bellum æternum Scarabeus & Aquila suo gerant arbitratu. Quod cuique acciderit incommodi, ob id in ius vocare non liceat, bello imputetur. Quod rapuerit, id iure belli possessurum, tantum, non placere diis internicionem vllius gentis. Proinde triginta dies, per quos incubat Aquila, temperetur a manibus, seruentur induciæ. Nec fas sit Scarabeis per id tempus in publicum prodire, ne videlicet ad inediam ac fouendi laborem, belli quoque tædium accederet Aquilæ. Addidit illud ex suo studio Iupiter, idq. reclamantibus non nullis, Aequum est, inquit, ex tam immensis terræ spatiis, vel exiguum angulum, velut asylum superesse meo satelliti, quo tutus sit a Scarabeorum incursu. Neque vero nouum exemplum induco. Sunt loca quæ lupum nesciunt: sunt in quæ non immigrent venena: sunt in quibus non viuant talpæ. Metabor & ipse in Thracia iugerum aliquot spatium apud Olynthum, in quod si quocumq. modo prudens, imprudens, volens, nolens, pedem intulerit Scarabeus, capitalis esto: nec fas sit exire semel ingresso, verum inibi torqueat sese, donec emoriatur. Loco nomen tribuitur Cantharolethrus, vt vel ipso monitus vocabulo sciat Scarabeus actum fore de se, si contra nostrum senatusconsultum non vereatur in eū locum irrumpere. Rhodo exulat Aquila, ne cui videatur inhumanum Olyntho excludi Scarabeum.

Sic ait, & totum nutu tremefecit Olympum.

Adfremebat omnis deorū consessus. Valet in hodiernum vsque diem senatusconsultum, semperq. valebit. Scarabeis & Aquilis durat exitiale bellum, per eos dies, per quos incubat Aquila, nusquam apparēt Scarabeorum filij. Locum eum, quem designauit Iupiter, summo studio vitat: quod si quis importet, protinus examinatur. Eiusq. rei, si quis forte requiret, testimonium perhibet Plinius libri vndecimi cap. 28. Atque hoc quoque grauior auctor Plutarchus in commētario de animi tranquillitate. Sed iamdudum fat est ad prouerbiorum negotium redeamus. Meminit huius fabulæ Comicus Aristophanes ἐν εἰρήνῃ, his quidem versibus:

Ἐν τοῖσιν αἰσώπου λόγοις ἐξευρέθη,
Μόνος πετεινῶν εἰς θεοὺς ἀφιγμένος.
Ἄπιστον εἶπας μῦθον, ὦ πάτερ πάτερ,
Ὅπως κάκοσμον ζῷον ἦλθεν εἰς θεούς,
Ἦλθεν κατ᾽ ἔχθραν αἰετοῦ πάλαι ποτὲ
Ὤ᾽ ἐκκυλίνδων, κἀντιτιμωρούμενος. id est,
In fabulis id est repertum Aesopicis,
Adiisse diuos vnicum e volucribus.
Haud credibilem ais fabulam pater pater,
Adiisse diuos animal obscenum atque olens.
Peruenit olim inquam, ob simultatem asperam,
Quæ illi fuit cum Aquila, oua voluens illius,
Et expetens pœnas ab hoste mutuas.

Admonet autem apologus, non esse cuiquam contemnendum hostem, quamuis infima fortuna. Sunt enim homunculi quidam, infimæ quidem sortis, sed tamen malitiosi, non minus atri, quam Scarabei: neque minus putidi, neque minus abiecti: qui tamen pertinaci quadam ingenij malitia, cum nulli omnino mortalium prodesse possint, magnis etiam sæpe numero viris facessunt negotium. Territant nigrore, obstrepunt stridore, obturbant fœtore, circumuolitant, hærent, insidiantur, vt non paullo satius sit, cum magnis aliquando viris simultatem suscipere, quam hos lacessere Scarabeos, quos pudeat etiam vicisse, quosq. nec excutere possis, neque conflictari cum illis queas, nisi discedas contaminatior.

Timidus Plutus.

Δειλὸς ὁ πλοῦτος, id est, Timidus Plutus. Huiusmodi enim & Aristophanes inducit Plutum, atque hunc imitatus Lucianus in Timone, omnia formidantem, nulliq. fidentem. Neque uero dissimilem animi habitum opes adferunt diuitibus, cum contra paupertas secura in vtranque dormiat aurem. Aristophanes vulgo iactatam indicat opulentiæ timiditatem, cum ait,

Ἀλλὰ λέγουσι πάντες ὡς
Δειλότατόν ἐσθ᾽ ὁ πλοῦτος. id est,
Quin id omnes dictitant,
Timidissimum quiddam esse, diuitias.

Interpres admonet, Comicum adlusisse ad illud Euripidis,

Δειλὸν δ᾽ ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. id est,

Res

Res cupida vita, sunt opes, pauidum malum.

Id ideo dictum est, quod diuitibus multi tendunt insidias: nempe latrones, heredipetæ, principes, sycophantæ, non nunquam & vxor, & liberi. Quam ob caussam addidit Euripides ... vel quod ob diuitias magis illis libeat viuere, quam his, qui tenui sunt fortuna: vel quod ob eas sæpe numero de vita sollicii sunt. Id eleganter explicans Iuuenalis,

Pauca licet, inquit, portes argenti vascula puri,
Nocte iter ingressus, gladium contumq. timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis vmbram.
Cantabit vacuus coram latrone viator.

In summa in omni negotio formidolosior est diues, quam pauper. Cautius munit ædes furum metu. Metuit tempestates, propter frumenta, quæ habet in agris, propter merces, quas habet in mari. Metuit amicos, ne quid rogantibus donare cogatur. Metuit inimicos, ne quid noceant Timidius conuitiatur, metu mulctæ. Omnia circumspectius, & facit & dicit, metu calumniæ, quæ potissimum diuitibus strui solet. quippe quibus est quod auferri possit. Si bellum immineat, diues in primis discruciatur. Deniq. nec superstitione vacat, ne quod numen parum amicum, damnum immittat.

Panicus casus.

Panicum, Veteres vocabãt subitum animorum tumultum: sed inanem. Veteres enim existimabant Panẽ deum repentinos terrores, & animi conSternationes immittere, lymphaticis simillimas, vsque adeo impotentes, vt non ratione modo, verum & mente careant. Sicuti nõ raro euenit vsu venit, cum in exercitu nulla comparente idonea caussa, viri pariter atque equi perturbantur. Cuius rei meminit & Euripides in Rheso.

...

Verba sunt Hectoris ad custodes nunciantes, nouum tumultum in castris oriri: atque is motum Panicum esse respondet. Pindarus in Nemeis scribit non oportere fortibus viris vitio vertere, si fugiant in huiusmodi tumultu,

...

In diuinis terroribus fugiunt et filij deorum. ... appellans ... Narratur idem deus concham illam tortilem ac turbinatam, quæ Græce ... id est, testudo dicitur, primus reperisse, eaq. personans olim Titanas, contra quos bellabat, in fugam egisse. Pausanias in Phocaicis, ... id est, Ceterum noctu irruit in eos pauor panicus, siquidem terrores nulla de caussa exortos, aiunt ab hoc immitti. Hac de re copiosius disserit citatis aliorum etiam Græcorum testimoniis, Angelus Politianus in Miscellaneorum annotatione vigesimaoctaua. Hoc adagii subinde refertur a Cicerone in epistolis ad Atticum: Ego, inquit, bellum fœdissimum futurum puto, nisi qui, vt tu scis, panicus casus extiterit. Rursum alibi, De Ventidio, panicon puto. Item alibi, Rumorem adferunt magnum, Romæ dum ad Antonium frumentum omne portari, ... certe. Item alibi: Interim scis enim quædam ... dici, item ... , rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochiæ tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Idem ad Tyronem, Etsi Atti-

cus noster, qui me quondam moueri ... intellexit, idem semper putat: nec vides quibus præsidiis philosophiæ septus sim. Et hercle quod timidus est ipse, ... id est, tumultum ciet, & panicis mouetur. Huc adlusisse putamus & Apuleium in Asino suo, cum Psyche ad mortem spontaneam properanti, Panem obuium facit.

Nihil minus expedit, quam agrum optime colere.

Apud priscos adagionis instar fuisse Plinius testatur libri 18. cap. 6. Temerarium, inquit, videatur vnam vocem antiquorum posuisse, & fortassis incredibile penitus existiment, nihil minus expedire, quam agrum optime colere. L. Tatius Rufus infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritus, aliaqua alias parsimonia, circiter mille sestos (siue qua lectio quibusdã magis adridet, sestertium) liberalitate diui Augusti congestum, vsque ad detractionem heredis exhausit, agros in Piceno coemendo, colendoq. in gloriam. Internicionem ergo, famemq. censemus? Imo hercle iudico modum, rerum omnium vtilissimum. Bene colere necessarium est, optime damnosum. Hactenus Plinius. Huc & Terentius adlusit, cũ ait in Phormione, Nostrapte culpa facimus vt malos expediat esse, dum nimium dici nos bonos studemus et benignos. Item illud Horatianum,

In vitium culpa ducit fuga si caret arte.

Citius quam asparagi coquuntur.

Velocius quam asparagi coquuntur. De re vehementer properata. Sunt quædam figuræ prouerbiales, quæ Octauio Augusto peculiariter arriserint: inter quas hæc quoq. refertur a Tranquillo, cum scribit eum ad exprimendam festinatæ rei velocitatem solere dicere, Velocius quam asparagi coquantur. Idq. identidem in litteris vsurpat. Est autem asparagus herbæ genus ssi nostrum, & in medicinam vtile, & in cibos gratum, cuius summa priusquam durescant, leniter coquuntur, tantum, vt cruditas absit. Dicitur autem asparagus, quod qui sunt in his præcipui, non seruntur, vt Athenęus dixit, Docti quidam admonent, simile quiddam dici de salsamentis. Citius quã salsamenta coquantur, eo quod quidam pisces sale conditi, aut fumo ventoue durati, crudi quoq. comedantur, aut leuissime cocti. Quamquã hoc prouerbium apud Athenæum vnde citant, nondũ reperimus. Confine illi, quod alibi dicetur, ... Aphia ad ignem.

Amicitiæ personam.

... id est, Amicitię personam detrahere dicimur, cum aperte quæ sentimus animo, tũ facimus, tum loquimur apud amicos, & quidquid in pectore clausum est, id pręe nobis ferimus. Vultus enim ab animo discrepans persona verius est quam vultus. Et eleganter a Seneca dictum est in Cesarem, vt personã malit quam faciem id est, vt videri malit quam esse. M. Tullius Tusculanarum quæstionũ quinto scribit Epicurum tantummodo personam induisse philosophi. Martialis,

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.

Tam subito coruus, qui modo cygnus eras.
Non omneis fallis, scit te Proserpina canum,
Personam capiti detrahet illa tuo.

Neque semper tamen persona sonat in malā partem. Etenim cum scribit M. Tullius in Officiis, Ponit enim personam amici, cum induit iudicis: non significat fictum amicum aut fictum iudicem. Est autem traductum à personis histrionum.

Vtere curru, de asinis nihil laborans.

Ἀποτίμα τῆς σῆς ἁμάξης τῶν δ' ὄνων μὴ φρόντιζε, id est.
Vtere plaustris tuis, asinosq. ne curaueris.

Versus est trochaicus tetrameter. Hoc prouerbio monebant, uti suarum quisq. rerum curam ageret, hisq. frueretur, alienarum negligens, atq. incurius. Hinc ducta metaphora, quod quibus plaustrum est domi, nihil necesse habent deportandis oneribus asinos aliunde conducere.

Lybica fera.

Λιβυκὸν θηρίον, *id est, Lybica bestia. Refertur a Diogeniano. Dicebatur olim in hominem vafrum, callidum, versipellem, variis moribus, ancipitiq. ingenio. Quod genus portentum Cicero Catilinam fuisse testatur. Inde natum quod in Libya variæ ferarum species sæpe numero misceantur: atque ita noua quadam hinc mōstra spectaculo produci soleant, Romam a prouincia præsidibus deportata.*

Semper adfert Libya mali quippiam.

EODEM *fonte fluxit & illud,* ἀεὶ φέρει τι Λιβύη κακόν, *id est, Semper affert Libya mali quippiam, quod inde Romā, vt dixim⁹, monstra deportarentur. Hinc & in mores, ingeniumq. gentis detorqueri potest: si quidem vt est regio venenorum ferax, ita gentis pestilens ingenium. Peculiariter conueniet in fœdifragos, ac pactorum nouatores.*

Semper Africa noui aliquid apportat.

HVIC *simillimum est illud Plinianum, quod in historia mundi refert, Libyam semper aliquid noui adferre. Quodquidem ideo dicebatur, quod in siticulosa regione ad vnum aliquem riuum plurimæ ferarum species bibendi gratia conuenire cogantur: inibiq. varia mixtura violentæ Veneris, varias monstrorum formas, subindeq. nouas nasci. Porro Plinius sumpsit ab Aristotele, apud quem refertur lib. de generatione animalib. 2. cap. 5. Anaxilas apud Athenæum lib. 4. festiuiter ad rem detorsit.*

Ἡ μουσικὴ δ' ὥσπερ Λιβύη πρὸς τῶν θεῶν,
Ἀεί τι καινὸν, κατ' ἐνιαυτὸν τίκτει θηρίον, id est,
At musica itidem ut Afra terra per deos
Semper quotannis bestiam aliquam edit nouam.

Scim⁹ Græcū versum posteriorem non constare, sed ita habet editio Aldina, nec satis diuinamus quomodo restitui possit, nisi forte pro κατ' ἐνιαυτὸν *legendum est* ἐν αὐτῷ, *tametsi ne sic quidem constat metrum: fortasse* θηρίον *omittendum, & pro* κατ' ἐνιαυτὸν *reponendum* καθ' ἑκαστον. *Quadrabit in homines lubrica fide, semperq. nouandarum rerum auidos.*

Afra auis.

Λιβυκὸν ὄρνεον, *id est, Libyca auis. Refertur a Suida de prægrādibus, quod ex ea regione deportentur aues immāni magnitudine. Horatius de prælauta vsurpauit,*

Non Afra auis descendat in ventrem meum
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
Oliua ramis arborum.

Nā gallinas prægrandes olim mittebat Africa, quas easdem Numidicas aues appellant. Acron uidetur de Struthione sentire, quæ & ipsa auis mira mole corporis esse fertur. Nr̄a quidem sententia non inepte iacietur et in hominem peregrino cultu notabilem. Et Plautus alicubi Pœnum auem vocat, ob manicas alarum instar vtrinq. pensiles. Prouerbium extat in auibus Aristophanis. Interpres indicat conuenire in barbaros ac meticulosos. Sunt enim homines prægrandes se re tumidiores. Terent. Hic nebulo magnus est.

Boni pastoris est, tondere pecus non deglubere.

HODIE Q. *vulgo celebratum durat, vbi quis est exactor durior, atq. instantior. Quid? Num & pellem vis? Quasi cōueniat lana contentū esse. Id adagii Tiberi⁹ Cæsar, auctore Suetonio aut reperit, aut certe vsurpauit. Nam is admonitus ab amicis, vt prouincialibus augeret vectigalia, rescripsit, Boni pastoris esse, tondere pecus, non deglubere. Est autem deglubere, detrahere pellem. Tractum a rusticis, qui deglublere vocant, siliquam, aut folliculum excutere, & granum sua nudare tunica: unde & Catullus in obscenum sensum detorsit, vt dicat virum a muliere deglubi. Et Apuleiana Fotis ait se viuos homines solere deglubere. Tondent igitur, qui ita spoliant, vt sortem relinquant, vnde res possit crescere. Deglubunt, qui nihil reliqui faciunt. Nam lana detonsa renascitur. Cute detracta nihil est, quod deinde possis auferre. Alexander Macedonum rex, cognomento Magnus, sententiam eandem diuersa extulit metaphora. Cum enim quidam admoneret, lōge plus vectigalium a ciuitatibus auferri posse, respondit ad hunc modum,* καὶ τὸν κηπουρὸν μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα. *id est, Et olitorem odi, qui radicitus herbas excidat. Demq. hoc ipsum* ἐκ ῥιζῶν *et* ἀπορριζοῦν, *& item apud Latinos radicitus, stirpitenus, a stirpe, ab ima stirpe, atq. id genus aliæ metaphoræ, prouerbii naturam resipiunt.*

Lucri bonus est odor ex re qualibet.

FACETA *quidem, sed tamen pestilens illa vox Vespasiani, qui cum ex lotio vectigal faceret, homo turpiter auidus, superq. eo facto a filio admoneretur, quod e re tam putida lucrum faceret, paullo post collectam pecuniam, filii naribus admouit, rogauitq. ecquid illa puteret? Vnde Iuuenalis.*

Lucri bonus est odor, ex re
Qualibet.

Ad quod alludens Ammianus lib. 22. dixit, Et lucrum ex omni odorantes occasione. Iam & Simianus illi versiculus, nō in sermonem modo, uerum etiam in animos & vitam hominum penitus abiit.

Vnde habeas curat nemo, sed oportet habere.

Quin illud ab Horatio dictū εἰρωνικῶς, serio sequimur,
O ciues

O ciues ciues quærenda pecunia primum,
Virtus post nummos.

Cephisodorus apud Athenæum lib. 3. docet apud poetas celebres ac sapientes viros inueniri sententias quasdam improbatas, velut illud apud Archilochum, πάντ' ἄνδρ' ἀποσκολύπτειν, id est, Quemuis hominẽ excoriare siue spoliare. Apud Theodorum illud, κελεύω μὴ πλεῖν ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. id est, Quod iubet plus æquo habere, laudare tamen quod æquum est. Apud Euripidem, τὴν γλῶτταν ὀμώμοκ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος, id est, Quod dixerit, linguam iurasse, quo de nobis alias dictum est. Apud Sophoclem,

Τοιαῦτα πωσι, πρὸς χάριν τι κέρδος
λέγω, τὸ δ' αὐτὸς ὥσπερ οἱ σοφοὶ τὸ μὴ
δίκαιον, ἄν τι τοῦ δ' ἀεὶ δίκην ἔχει. id est,
Ad gratiam tibi ista dico haud impero,
At ipse, vti solent facere prudentes viri,
Laudato iusta, cæterum lucro hæreas.

Idem alibi dixit, οὐδὲν ἐν ἴσῳ τῶν κερδῶν κακόν, id est, Nullum esse malum quod cum lucro coniunctum sit. Apud Homerum, quod facit Iunonem insidiantem Ioui, quod Martem fingit adulterum. Hæc Athenæus. Mirum autem populum indignari poetis aut histrionibus, si quando talia recitant in theatris, cum magis debuerit indignari quisque sibi, quod ea sequeretur in vita, quorum cõmemorationem in theatro ferre non poterat.

Lucrum pudori præstat.

Κρεῖσσον αἰσχύνης κέρδος, id est, Lucrum pudori præstat. Plautus in Pseudolo, Nimio illud quod pudet facilius fertur, quam illud quod piget. Eundem sensum aliter extulit in Trinummo, Pol pudere, quam pigere, præstat, totidem litteris. Sententia bono viro indigna, eoq. illic a lenone dicitur, hic a sene. Sed commode ad persuadendum sententiam etiam parum probam arripuit. Alioqui longe satius rei iacturam, quam famæ dispendiũ accipere. Huc adlusit Terẽtius in Phormione, Non te pudet uanitatis? Non, dũ ob rem. Quin & hodie vulgato prouerbio iubent valere pudorem, vbi de pecunia res agitur. Plutarchus in commentario de audiendis poetis, refert a poeta quodam, senarios hos:

Τὸ μὲν δοκεῖν τὴν δίκαιον κρίνετε,
Τὰ δ' ἔργα τοῦ πάντα δρῶντος, ἔνθα κερδανεῖς. id est,
Opinionem sperniito iusti, ac viri,
Quiduis agentem sequere, cum spes lucri.
Refert & hunc ex Sophocle:
Τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ. id est,
Dulce est lucrum, profectum & a mendaciis.

Bæta tum hyeme, tum æstate bona.

Βαίτη καὶ θέρει, καὶ ἐν χειμῶνι ἀγαθόν, id est, Bæta tum in æstate, tum hyeme bona. Suidas, qui huius adagij meminit, adscribit Bætam vestis pelliceæ, genus, quod in vtrumque tempus videatur adpositum. Nam hyeme depellit ventos, æstate solem. Iulius Pollux libro de rerum vocabulis 7. inter vestes coriaceas meminit & bæta: quam ait tunicam fuisse prælongam, quæ totũ contegeret corpus. Conuenit igitur de re ad multa vsui futura; veluti de litteris, quæ iuuenes iuxta ac senes ornant. Aut Philosophia, quæ in rebus prosperis arcet ab insolentia, in aduersis præstat, ne frangamur animo.

Anicularum deliramenta.

Γραῶν ὕθλοι, id est, Anicularum deliramenta. De nugis inanibus, cuiusmodi solent effutiri vetulæ, cum iam senexus vitio vitium ætatis accedens, nugacitatis morbum conduplicat. Extat prouerbium apud Platonem in Theæteto: ταῦτα μὲν γὰρ ἐστι ὁ λεγόμενος γραῶν ὕθλος. id est, Nam hæc quidem sunt quod dici solet, anicularum nugæ. Itidem Cicero in oratione pro domo sua dixit anilem superstitionem.

Ante pedes.

ANTE pedes esse dicitur, quod obuium, quodq. vel præsens adest, vel imminet. Terentius:

Istbuc est sapere, non quod ante pedes modo est
Videre, sed etiam illa quæ futura sunt
Prospicere.

Sic Pindarus in hymno vltimo, τὸ δὲ πρὸ ποδὸς ἄρειον αἰεὶ χρῆμα παντί. id est, Quidquid ante pedes est semper melius. Lucianus in Pseudologista: καὶ τὰ κοινὰ ταῦτα καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἀγνοεῖν. id est, Et quod hæc communia, quodq. hæc passim obuia ignores. Philostratus in Phœnice: ποῖ δὲ ἐκ ποδῶν, μετέωρος τὸ τε ὄμμα καὶ πάντα τὰ ἐν ποσί. id est, Quo uadis autem? sublimi vultu, cunctaq. despiciens; quæ sunt ad pedes. Et παρὰ πόδας dicitur, quod iam instat, imminetq. ἐμποδὼν esse dicitur, quod obstat, ἐκποδὼν contra, προυπαλιῶν τὰ ποσὶν est aliquoties apud Platonem, id est, ante pedes prouolui, quod veluti expositum est. Veluti de repub. 4. πάλαι ὦ μακάριε φαίνεται πρὸ ποδῶν ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς κυλινδεῖσθαι, καὶ οὐχ ἑωρῶμεν ἄρ' αὐτό, ἀλλ' ἦμεν καταγελαστότατοι, ὥσπερ οἱ ἐν ταῖς χερσὶν ἔχοντες, ζητοῦσιν ἐνίοτε ὃ ἔχουσι. id est, Iam dudum o beate videtur rursus ante pedes volui, nec videmus illud, sed fuimus ridiculi, quemadmodum solent, qui cum manibus teneant aliquid, tamen quærunt quod habent. Non dissimili figura Maro dixit, In manibus:

In manibus terra, non hic te carmine longo,
Atque per ambages & longa exorsa tenebo.

Albo rete aliena captant bona.

PROVERBII speciem habet, quod ait Plautus in Persa: Ne isti sacxim vsquam appareant, qui hic albo reti aliena oppugnant bona. Rete vocat calumnias quadruplatorum, & parasitorum. Album dixit, adludens ad codicillos, et dicas, syngraphasq. quibus lis intenditur, peragiturq. Nec omnino displicet, vt ad album prætoris, quo leges & litium formulæ proponebantur, respexerit. Nam leges etiam Solon aranearũ textis similes esse dixit.

Ad suum quemq. quæstum æquum est esse callidum.

APVD Plautum est prouerbialis sententia in Truculẽto, tum in Asinaria:

Ad suum quemq. quæstum, æquum est esse callidum.

Quæ si transferatur paullo longius, plusculum habuerit gratiæ: Velut alius est pecuniæ appetens, alius famæ studiosus, alius voluptatum auidus, alius litterarum sitiens, alius pietatem sectatur. Quisq. aduigilat ad id quod expetit.

Vel acum inuenisses.

APVD eundem in Menaechmis prouerbialis hyperbole, de re diligenter vestigata: Acum credo inuenisses, si acum quaereres. Nam acus inuentu difficillima, quod ob exiguitatem facile fallat oculos quaerentis.

Subuentanea parit.

Ὑπηνέμια τίκτει, id est, Subuentanea parit. De vanis ac friuolis inuentis. Translatum ab auibus, quae Veneris imaginatione concipiunt oua, sed inania, hoc est, vnde non gignatur foetus. Aristophanes in Auibus:

Τίκτει πρώτιστον ὑπηνέμιον νὺξ ἡ μελανόπτερος ᾠόν.
Parit primum subuentaneum nox nigripennis ouum.

Hos conceptus potissimum accidere in his auibus, quae sint neque veloces, neque aduncis vnguibus, cuiusmodi sunt perdix, gallina, demonstrat Aristoteles libro de generatione animalium 3, caussam esse quod excrementa magis abundant. Volaces & aduncas nec salaces esse, nec foecundas, quod in his excrementi seminalis pars, in pennas & in vngues abeat. Concipiuntur huiusmodi foetus aliquoties audita maris voce, sicuti fit in perdicibus, aliquoties ex affrictu pulueris, aliquoties feminis ob inopiam maris inter se salientibus. Auctor & Plinius. Eaq. oua Graeci ὑπηνέμια, id est, subuentanea, siue ζεφύρια vocant, a vento fauonio. Vnde quae vana sunt, ἀνεμιαῖα, dicitur. Plato in Theaeteto, ἀλλὰ χρὴ δὴ αὐτὸ κοινῇ σκεψώμεθα γόνιμον ἢ ἀνεμιαῖον τυγχάνει id est, Sed age iam illud communiter dispiciamus, solidus ne partus sit an subuentaneus. Et Homer. Κεῖνοι δ' ἀνεμώλια βάζεις, dicta inania, & vetis similia significans. M. Tullius in epistolis ad Atticum, ἀνεμοφόρητα vocat inania, quae ventis ferantur, de gladiatoribus: De ceteris quae scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem.

Phrynondas alter.

Φρυνώνδας ἄλλος, id est, Phrynondas alter. De improbo. Huius meminit Lucianus in Pseudomante, inter nobiles facinorosos. Phrynondas cum esset hospes Athenis, in negotiis Peloponnesiacis versabatur, homo versutus, maleficus, impostor, summus malarum rerum artifex, vt hominis vocabulum in rei transierit appellationem. Etenim quoties insigniter malum & sceleratum accipi volebant, Phrynondam appellabant. Sic Aristophanes in Amphiareo, citante Suida:

Ὦ μιαρὲ καὶ Φρυνώνδα καὶ πονηρὲ σύ. id est,
Scelerate tu ac Phrynonda, & impurissime.

Vsus est & Plato in Protagora. Meminit horum & Aeschynes aduersus Ctesiphontem, ἐπὶ Φρυνώνδας, ἢ Εὐρύβατος, ἢ ἄλλος οὐδεὶς πώποτε τῶν πάλαι πονηρῶν τοιοῦτος μάγος καὶ γόης ἐγένετο. id est, Nec Phrynondas, nec Euribatus, nec alius quisquam veterum improborum vnquam talis magus & impostor fuit.

Sus per rosas.

Ὗς διὰ ῥόδων, id est, Sus per rosas. Quamquam in aliis exemplaribus scriptum inuenitur, ὗς διὰ ῥοιδῶν. Nobis neutra scriptura satis probatur: sed legendum arbitramur, διὰ ῥοιδίων, ἀπὸ τῆς ῥοιᾶς, vt sit nomen diminutiuum. Rhoae vero Graecis dicuntur mala punica. Eudemus prouerbium citat ex Cratetis fabula, cui titulus: Ἥρωες, indicans dici solere de agrestibus & intractabilibus. Quemadmodum sus per mala commode duci non potest.

Asinus auis.

Ὄνος ὄρνις, id est, Asinus auis. Est apud Aristophanem in Auibus. Sumptum ab omine quodam. Quidam enim consultus de eo, qui aduersa laborabat valetudine, forte fortuna conspexit asinum surgentem a lapsu, simulq. alium quendam audiuit dicentem: βλέπε πῶς ὄνος ἀνίσταται, id est, Vide quo pacto asinus cum sit, surrexit. Id ominis arripiens ille, protinus respondit, fore vt valetudinarius ille reualesceret. Itaque iocatur Aristophanes, quasi & asinus auis esset, & augurii non nihil haberet. Nec hoc prouerbium e Comoedia natum est, sed a vulgo ad iocum detortum, & a comico vsurpatum. Dicetur non intempestiue, cum ex indicio quopiam ridiculo quidpiam colligimus.

Sisyphi artes.

Σισύφου μηχαναί, id est, Sisyphi artes. Dicebantur vafra, versutaq. consilia. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσιν,

Ἐκ τῶν σοφιῶν μηχανὰς τὰς Σισύφου. id est,
Dein callidos depromе Sisyphi dolos.

Porro vt Sisyphus in astutiae prouerbium abiret, Homericus ille versus in caussa fuit:

Σίσυφος ὃ κέρδιστος ἐπιχθονίων γένετ' ἀνδρῶν. id est,
Sisyphus in terris quo non astutior alter.
Rursus Iliados ς.
Ἐνθάδ' οἱ Σίσυφος, ὃ κέρδιστος γένετ' ἀνδρῶν.

Ab hoc genus duxit Vlysses, quem Homerus vbique vafrum & callidum facit.

Homo Thales.

Ἀνὴρ Θαλῆς, id est, Homo Thales Ironia prouerbialis in stultum, qui sapiens haberi studeat. Aristophanes in Auibus:

Ἄνθρωπος Θαλῆς Μέτων, id est,
Homo Thales Meto.
Idem in Nebulis:
Τί δῆτ' ἐκεῖνον τὸν Θαλῆν θαυμάζομεν; id est,
Qua gratia illum proinde suspicimus Thalem?

Fuit enim Thales vnus e septem Graeciae sapientibus. Est & apud Plautum, Salue Thales: cum stultum significet.

Sardanapalus.

Σαρδανάπαλλος, id est, Sardanapalus, Huius cognomen ob insignem hominis molliciem abiit in prouerbium. Aristophanes in Auibus: τίς ὁ Σαρδανάπαλλος οὑτοσί; id est, Quis hic Sardanapalus? Fuit autem Sardanapalus Anacyndaraxis filius, rex Nini Persicae regionis, qui eodem die Tarsum pariter & Anchialem, duas Ciliciae ciuitates obtinuit: ceterum deliciis vsqueadeo effeminatus, vt inter eunuchos & puellas, ipse puellari cultu desidere sit solitus. Apollodorus, vt citat Aristophanis interpres, tradit eius sepulcro epitaphium huiusmodi litteris assyriis insculptum fuisse: ἔσθιε, πῖνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδὲ τούτου ἐστὶν ἄξια, id est, Ede, bibe, vtere Venere, nam cetera sunt nihil. Suidas hac forma refert ex Callisthene: σὺ δὲ ὦ ξένε ἔσθιε καὶ πῖνε καὶ παῖζε, ὡς τἄλλα ἀνθρώπινα, οὐκ ὄντα τούτου ἄξια. i. Tu vero hospes, ede, bibe, lude, tamquam ceteras res humanas, huius non faciens.

Quid tandem non efficiant manus?

ARISTOPHANES in Auibus:

Τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἐξεργάσαιντο, id est,

Quid est, quod haud effecerint demum pedes?

Interpres ostendit adlusum esse ad huiusmodi prouerbium:

Τί δῆτα χεῖρες ἂν οὐκ ἐξεργάσαιντο, id est,

Quid deniq. est, quod manibus effici haud queas? Admonet nihil esse rerum omniũ, quod arte, quod industria non efficiatur. Ceterum quod scripsit Aristophanes, apte torseris in milites ignauos, quibus omne præsidium & spes salutis non in manibus, sed in pedibus sita est.

Testa collisa testæ.

TESTA *testa collidi dicitur, cum duo confligantur utrinsque malo. Aristophanes in Pace:*

Καὶ πίθος πλησίον ἐν ὀργῇ ἐναλλάττων πίθῳ.

Ac recalcitrans per iram testa testam vulnerat. Talis est fere conflictatio regum, inter se belligerantium, qualis ollæ cum olla collisio. Non numquã perit vterq. Certe neuter absq. grauissimis damnis discedit.

Animus est in corijs.

ARISTOPHANES ἐν ἱππεῦσι,

Ἡμάρτομεν ταῦτ᾽ ἄλλο συγγνώμην ἔχε,

Ὁ νοῦς γὰρ ἡμῶν ἦν τότ᾽ ἐν τοῖς σκύτεσι. id est,

In his quidem sum lapsus, at veniam dabis,

Nam mens profecto nostra tum in coriis erat.

Quamquam alias huius prouerbij meminimus. Simillimum est illi Terentiano, Animus est in patinis. Item illud quod legimus apud Athenæum libro Dipnosophistarum primo,

Οὐδ᾽ ἐπιλέγοντες, ὅτι δειπνοῦμεν, ἄν,

Ὁ νοῦς γὰρ ἐστὶ πρὸς ταῖς λοπάσι. id est,

Ne quis loquatur, capere numquam quibimus,

Nam mens quidem ipsa mensæ adhæret proxima. Interpres admonet huius prouerbij, ἐπὶ τῶν ἄλλως, de his, qui iam ad bellum spectant: quemadmodum alio demonstratum est loco. Licebit vti, cum ob sollicitudinem erit aliquis ad id, quod agitur in præsentia, parum attentus.

Quibus nec ara, neque fides.

ARISTOPHANES ἐν Ἀχαρνεῦσι,

Οἷσιν οὔτε βωμὸς, οὔτε πίστις, οὐθ᾽ ὅρκος μένει. id est,

Queis nec ara, nec fides, nec vlla durant fœdera.

De vehementer perfidis. Dictum est in Spartanos, quorum perfidiam taxauit Euripides:

Σπάρτης ἔνοικοι δόλια βουλευτήρια. id est,

Spartæ incolæ, dolosa consultamina.

Nunc in aulicos non omnino pessime quadrat.

Salem lingere.

ἅλα λείχειν, *id est, Salem lingere dicuntur qui perquam tenuiter victitant. Sic enim Persius:*

Vare regustatum digito terebrare salinum,

Contentus perages, si cum Ioue viuere pergis.

Diogenes cum a Cratero prædiuite quodam inuitaretur, vt ad se veniret, vsurus hospitio suo, suaq. liberalitate, respondit se malle salem Athenis lingere, quam apud illum opiparis mensis frui. Itidẽ Plautus in Curculione: Hodie apud me numquam delinges salem.

Pedere thus.

Βδεῖν λιβανωτόν: *id est, Pedere thus. Prouerbij speciem habet. Accommodabitur in hos, quorum & vitia placent, aut ipsis, aut aliis impendio amantibus. Facit.n. hoc φιλαυτία, vt vnicuiq. sua placeant, arrideantq. etiam si sint putidissima. Facit item hoc amor immoderatus, vt polypus etiam Agnæ delectet Balbinum: veluti scripsit Horatius. Aristophanes in Pluto:*

Οὐ λιβανωτὸν γὰρ βδέω. id est,

Non soleo thura pedere.

Quadrabit & in adsentatores, turpissima pro honestissimis laudantes.

Pro cæco exoculatus est.

OMNES *huiusmodi facetiarum formulæ pertinent ad adagiorum naturam, cum videmur corrigere quod dictum est: sed altero verbo, quod vel idem polleat, vel magis etiam lædat: veluti si quis dicat, Non furatus est, sed inuolauit. Non furatus est, sed rapuit. Aristophanes in Pluto:*

Μῶν οὐ κέκλοφας ἀλλ᾽ ἥρπακας, id est,

An non furatus es, sed rapuisti?

Idem in eadem fabula:

Ἀντὶ γὰρ τυφλοῦ ἐξωμμάτωσε,

Ludit enim seruus ambigua voce ἐξωμμάτωσε, quæ declarat & oculis donatum Plutum, & exoculatum.

Prius lupus ouem ducat vxorem.

ARISTOPHANES ἐν εἰρήνῃ,

Πρὶν λύκος οἶν ὑμεναιοῖ. id est,

Ante lupus sibi iunget ouem.

De his, inter quos insanabile dissidium. Consimili figura dixit Horatius:

Sed prius Apulis

Iungentur capræ lupis.

Plautus in Pseudolo; Vt manelis lupos apud oues linquere, quam hos domi custodes. Ad rem relatum erit lepidius: quod genus si dicas, non cohærere pecuniæ studium, cum studio litterario, adq. eam sententiam accommodes prouerbium.

Sphondyla fugiens pessime pedit.

IDEM *in eodem ferme loco:*

Ὡς ἡ σφονδύλη φεύγουσα κάκιστον βδεῖ. id est,

Vt feles quoties fugitat, male pedere sueta est.

In eos quadrabit, qui discedunt non citra infamiam. Sphondyla insecti genus, odoris teterrimi. Plinius libro 27. capite 13. meminit Sphondylæ serpentis, quæ radicibus arborum sit infestissima: ceterum genus quod nam sit, non explicat. Est autem serpentis huiusmodi speciei, exiguo corpore, & subnigro, quæ emoriens grauissimum odorem emittit. Hesychius docet apud Atticos sphondylen dici felem. Est apud Aristophanem κακῶς δρυμιτέας, de acido ventris flatu.

Numquam efficies vt recte ingrediantur cancri.

ARISTOPHANES in Pace:

Οὔποτε ποιήσεις τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,

Οὐδ᾽ ἂν τῷ τραχεῖ ἐχῖνον ποιήσαις λεῖον. id est,

Ambulet vt cancer recta, haud effeceris vmquam,
Nec quidquam efficies, vbi res erit ante peracta.

Hoc velut oraculum poeta facetus pronunciat, quod a natura sit insitum, nullo corriges negotio. Nam cancris genuinum oblique ingredi. In quorum altero carmine tangit adagium, quod superius dictum est, Actum ne agas.

Κορυβαντιᾶν

Κορυβαντιᾶν *pro insanire dixit Aristophanes in Vespis:*

Ἀλλ' ἢ παραφρονεῖς ἐτεὸν, ἢ κορυβαντιᾷς. *id est,*
Aut vere insanis, aut corybantiaris.

Hanc vocem frequenter vsurpat Lucianus in Timone epistolis saturnalitiis, Lexiphane, Hermotimo. Sumptum est a Corybantibus Cybeles cultoribus, qui sacro correpti furore cymbala pulsant, alios item in similem agentes rabiem. Quod idem alias vocat κακοδαιμονᾶν*, quasi malo duci genio.*

Calculo mordere.

Ψήφῳ δάκνειν*, id est, Calculo mordere, dicuntur qui suffragio laedunt, aut vlciscuntur hominem. Aristophanes* ἐν Ἀχαρνεῦσι*,*

Βλέπουσιν εἰς ἓν ἄλλο πλὴν ψήφῳ δακεῖν. *id est,*
Spectant id vnum, vt mordeant suffragio.

Siquidem hac via potissimum plebei vindicabant, si quid essent offensi, refragabantur in concione, cum calculis ferrentur suffragia. Proinde mordebant non dente, quod tutum non erat, sed calculo.

Charybdis, Barathrum.

Hyperbolae *prouerbiales sunt & hae, cum hominem maiorem in modum edacem, bibacem, rapacem, helluonem, Charybdim, aut Barathrum vocamus. Aristophanes in Equitibus,*

Καὶ τελώνην καὶ φάραγγα, τὴ χάρυβδιν ἁρπαγῆς.
Et Telonen & Barathron, & rapinae gurgitem.

Huc adscribendum opinamur, quod Diogenes, auctore Laertio, ventrem τὴ βίου χάρυβδιν*, id est, Facultatum Charybdim vocauit. Horatius de lucrone quodam:*

Ingluuies & tempestas barathrumq. macelli.

Lingua seorsum inciditur.

Aristophanes *in Pace:*

Ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται. *id est,*
Lingua ipsa seorsum inciditur.

Interpres admonet prouerbialiter dictum. Sumptum autem ex Homero Odysseae γ.

Ἀλλ' ἄγε τέμνετε μὲν γλώσσας. *id est,*
Eia age iam linguas incidite.

Eiusq. sententiae Callistratum citat auctorem. Rursum in Pluto:

Ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι τούτου τέμνεται. *id est,*
Praeconibus horum lingua praecidi solet.

Callistratus, vt citat interpres, tradit olim in sacrificiis linguam exactam praeconibus dari solitam. Nam alioqui sunt qui dicant, ex victimis Mercurio deberi linguam. Est autem in Aristophanis verbis ἀμφιβολία *non infaceta, quod lingua vtrolibet referri potest, vel ad boues, vel praecones. Interpres admonet adlusum esse ad prouerbiale dictum:* ἡ γλῶττα τῷ κήρυκι*, id est, Lingua praeconi, Quo recte videbimur vsuri, cum praemij non nihil deberi significabimus, qui in conficiendo negotio pro sua virili in partem adiumento fuit, aut* εὐαγγέλιον *dandum laeta nuncianti. Sic enim vocat Homerus mercedulam, quae dari consueuit laetum adferentibus nuntium. Apud Plutarchum Antipater, cum incidisset mentio de Demade iam senio imbecilli fractoq., Velut, inquit, ex immolata victima, solus venter & lingua superest. Apparet linguam ceu prophanum membrum sacris adhiberi non solere. Et Pittacus Amasidi regi mittit e victima linguam, vt membrum pessimum & idem optimum. Praecones autem habent linguam venalem, & in sacrificiis admonebant populum vt linguis faueret. Plautus in Prologo Poenuli: Exerce vocem, quam per viuis & colis. Nam nisi clamabis, statim te obrepet fames.*

Non capit somnum, nisi hoc, aut illud fecerit.

Svnt *duae figurae prouerbiales, quibus intemperantem, atque impotentem rei cuiuspiam cupiditatem significamus. Altera est apud Aristophanem in Vespis, huiusmodi:*

Ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθίζηται ξύλου
Ὕπνου δ' ὁρᾷ τῆς νυκτὸς οὐδὲ πασπάλην. *id est,*
Ligno nisi sors primus ille adsederit
Somni videt nil nocte, non vel paspalam.

Primum lignum dixit, primum gradum. Paspalam autem Graeci vocant minutissimum aliquem farinae pulnisculum. Ad eundem modum Iuuenalis:

-Quibusdam
Somnum rixa facit.

Altera est apud Maronem in Bucolicis:

Quod si non aliqua nocuisses, mortuus esses,

Ventre pleno melior consultatio.

Plvtarchvs *Symposiacon libro septimo, citat hoc carmen:*

Γαστρὸς ἀποπλησίας βουλὴ καὶ μᾶ τις ἀμείνων. *id est,*
Consultatio tum melior, cum expleueris aluum.

Cum fames interpellat, non vacat deliberare, propterea quod consultatio moram desiderat, & animi tranquillitatem, at fames bilem acuit. Potest & huc torqueri, prius agendum quod instat & vrget, deinde de futuro deliberandum. Congruet & in illos, qui bene poti consultant de rebus grauissimis, quem morem Herodotus libro 1. tradit fuisse Persis. Item Persius,

-Ecce inter pocula quaerunt
Romulidae saturi quid dia poemata narrent.

Anno senior fio.

Qvoties *aliquid nobis magnopere molestum significamus, senescere nos etiam vulgo dicimus. Aristophanes in Ranis:*

Μὴ νῦν ποιήσῃς. ὡς ἐγὼ θεώμενος,
Ὅταν τι τούτων τῶν σοφισμάτων ἴδω,
Πλεῖν ἢ 'νιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. *id est,*
Faxis caueto, quippe quoties conspicor
Istiusmodi negotiorum quidpiam,
Discedo, crede, senior anno protinus.

Taedio vero molestiaq. conciliari senium indicat etiam Homerus,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσι. *id est,*

Illico mortales inter mala multa senescunt.

Tauricum tueri.

Βλέπειν ταυρηδὸν, *id est, Tueri taurine, pro eo quod est, torue. Aristophanes in Ranis:*

Βλέψας ἐν ταυρηδὸν ἐγκύψας κάτω. *id est,*

Itaq. ore prono contuetur tauricum.

Plato demonstrat hunc Socrati fuisse morem, taurinis oculis obtueri. Et Vergilius bouem toruam vocat:

Optima toruæ

Forma bouis

Expedit habere plura cognomina.

ARISTOPHANES in Pluto:

Ὡς ἀγαθόν ἐστ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν. *id est,*

Vt expedit, si plura habeas cognomina.

Conuenit in eos, qui multa simul profitentur, quo quæstum faciant vberiorem. Aut qui diuersarum sunt partium. Quemadmodum vespertilio in apologis aliquando mus est, aliquando auis. Dictum est autem in Mercurium, cuius varia feruntur cognomina. Vocatur στροφαῖος, *vel quod bene vertat negotia, vel quod subdolus sit, ac versipellis:* ἐμπολαῖος, *quod auctionibus ac mercimoniis præsit:* ἡγεμόνιος, *quod via dux, vt apud Homerum Priamo:* δόλιος, *quod imposturæ, præstigiarumq. repertor:* κερδῷος, *quod lucris augeat negotiatores:* ἐναγώνιος, *quod in certaminibus præconis vice fungatur:* διάκονος, *quod deorum minister. Feruntur item & Bacchi permulta cognomina. Prouerbiū non inscite torquebitur & in istos,*

Λιμοδωριεῖς.

Λιμοδωριεῖς. *In prouerbiorum collectaneis, quæ Plutarchi nomine feruntur, huiusmodi requiritur fabulam. Cum aliquando Peloponnesus annonæ laboraret inopia, quidam vrgente fame, collectis sarcinis, inde demigrarunt: ij cum incertis sedibus huc atque illuc vagarētur, recepti sunt in ciuitatē a Tripolitis. Tripolis aūt ea in Rhodo est. Nomen igitur inditū illis, vt dicerentur* λιμοδωριεῖς. *Hesychius addit ex auctoritate Didymi eos qui iuxta Oetam accolebant, sic vocatos, quod ob terræ sterelitatem frequenter cum fame rem habebant.* Δωριεῖς *Græce dici videntur a dono & eundo. Itaque qui vagantes famē adferebant* λιμοδωριεῖς *dicti sunt. Alioqui Dores non sunt in Peloponneso, sed inter Locros & Aetolos, auctor Strabo libro nono. Quadrabit igitur in eos, qui fame adacti, aliquo demigrant: Festus Pompeius admonet homines exili re, tenuiq. fortuna dictos olim Canalicolas, quod circa canales fori consisterent.*

Tribus bolis.

PLAVTVS in Curculione: Si vis tribus bolis, velim chlamidem. Tribus bolis, dixit pro compendio, quasi tribus verbis. Nam bolum Terentius accipere videtur pro eo, quod Græci vocant βλωμόν. *Quod autem continuo deuoratur, tribus bolis edi dicitur.*

Velut vmbra sequi.

Ὥσπερ σκιὰ ἕπεσθαι, *id est, Velut vmbra sequi. Dicitur qui nusquam deest. Nam vmbra corpus adsectatur, velit nolit. Plautus in Casina: Decretum est mihi quasi vmbra quoquo ibis tute, persequi. Vnde adseclas inuitos, vmbras vocamus, & vltro comitantes ad conuiuium, vt indicatum est alibi, in prouerbio Vmbræ. M. Tullius libro. Tusculanarum quæstionum primo: Etsi enim nihil in se habeat gloria, cur expetatur, tamen virtutem tamquam vmbra sequitur.*

Ne nummus quidem plumbeus.

NVMMVM plumbeum hyperbole prouerbiali, pro minimo pecuniæ ponunt. Plautus in Casina. Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. Idem in Trinummo: Cui si capitis res sies, nummum numquā credam plumbeum. Confine illi, quod est apud eundem in Captiui duo:

Neque ridiculos iam terunci faciunt.

Quamquam hoc alio dictum est loco.

Satietas ferociam parit.

NICOLAVS Stobæus in collectaneis suis hanc sententiam prouerbij titulo citat, τίκτει κόρος ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. *id est, Parit satietas ferociam, imperitia cum potestate coniuncta, insaniam. Tollit animos opulentia, quod si ad inscitiam accedat potestas, iam res ad insaniam vsque procedit. Concinit cum illo, Fenum habet in cornu. Pindarus in Olympiis inuertit sententiam, dicens* ὕβριν κόρου ματέρα. *id est. Ferociam matrem satietatis. Sed reprehenditur ab interprete, qui magis adprobat Homeri versum:*

τίκτει τοι κόρος ὕβριν ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται. *id est,*

Fastum copia gignit, opes vbi prauus adeptus.

Ceterum hunc versum non legimus apud Homerum, nec videtur illi γνήσιος. *certe, quod constat, exstat in sententiis Teognidis.*

Quid cæco cum speculo?

Τί τυφλῷ καὶ κατόπτρῳ; *id est, Quid cæco cum speculo? Finitimum illi, Nihil cum fidibus graculo. Citatur a Stobæo versiculus ex Epicharmo:*

τίς γὰρ κατόπτρου καὶ τυφλῷ κοινωνία, *id est,*

Luminibus orbo, cum speclo quid est rei?

Quorsum opus est libris illiterato? quo regnum inueni stulto? quo diuitias ei qui nesciat vti?

Miseram messem metere.

MALAM metere messem, est pro malefactis luere pœnas. Non admodum abhorret ab eo, quod alibi retulimus. Vt sementem feceris, ita & metes. Stobæus hoc carmen citat ex Euripidis Ione.

Καὶ νῦν ἐφέλκετ' ὦ κακοὶ τιμὰς βροτοί,
Καὶ κτᾶσθε πλοῦτον πάντοθεν θηρώμενοι,
Σύμμικτ' ἅμα δίκαια καὶ ἄδικα ὁμοῦ,
Ἔπειτ' ἀμᾶτε τῶνδε δύστηνον θέρος. *id est,*

At nunc honores o scelesti accersitis
Et opes paratis aucupantes vndique,
Promiscue per fas, nefasq. postea
Messem metitis ob ista tristem & asperam.

Aeschylus in Persis,

Ὕβρις γὰρ ἐξανθοῦσ' ἐκάρπωσε στάχυν
Ἄτης, ὅθεν πάγκλαυτον ἐξαμᾷ θέρος. *id est,*

Florens enim spicam tulit ferocia
Noxæ, vnde prorsum flebilem messem metit.

Plato in Phædro, ποῖόν τινα οἴει μετὰ ταῦτα τὴν ἐπισπορὰν καρπὸν ὧν ἔσπειρε θερίζειν. *id est, Qualem putas postea*

rhetorice messem messura est, quam seminauit. Aristoteles rhetoricorum tertio, citat ex Gorgia, σὺ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲν ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας *id est, Tu quidem hac turpiter seminasti, & misere messuisti.*

Venimus ad summam lineam.

EVRIPIDES *in Antigone,*

> Ἐπ' ἄκρον ἥκομεν γραμμὴν κακῶν. *id est,*
> *Deuenimus summam ad malorum lineam.*
> *Item Horatius:*
> *Venimus ad summum.*

De linea stadiorum & lusus, dictum est alibi non uno loco.

Saburratus.

PLAVTVS *in Cistellaria, noue quidem, sed admodum eleganter dixit saburratus, pro onustus cibo. Sumpta metaphora a nauibus, quas onerant harenis, aut argilla, ne iactentur, vacillentq. in fluctibus. Quod inter adagia non retulissemus, nisi etiam vulgo passim diceretur. Plauti verba sunt hac: Idē mihi, magnæ quod parti est vitium mulierum, quæ nūc quæstum facimus Quæ vbi saburratæ sumus, largilo quæ extēplo sumus. Venustius fiet, si lōgius detorqueatur: veluti si quis aures saburratas dicat, alicuius multiloquio. Aut animus philosophiæ præceptis saburratus, ne rerū tempestate iactetur.*

Palpari in tenebris.

Ψηλαφᾷν ἐν τῷ σκότει, *id est, Manu tentare in tenebris. Dicuntur qui rem obscuris vestigant coniecturis. Aristophanes in Pace:* Πρὸ τοῦ μὲν ἐν

> Ἐψηλαφῶμεν ἐν σκότῳ τὰ πράγματα,
> Νυνὶ δ' ἅπαντα πρὸς λύχνον βουλεύσομεν. *id est,*
> *Antehac negotia,*
> *Velut in tenebris manibus attentauimus,*
> *Nunc ad lucernam cuncta pensitabimus.*

Adlusit poeta ad Hyperboli artificium, qui ex lychnopola, id est, lucernario factus fuit imperator. Vsurpat idem prouerbium Plato in Phædone. Quod quidem & hodie dicitur de coniecturis incertis, ψηλαφᾷν.

Muscas depellere.

MVSCAS *depellere, etiam hodie vulgato ioco dicitur, qui otioso atque inutili fungitur officio. Aristophanes in Vespis:*

> Ἀλλὰ φυλάττει διὰ χειρὸς ἔχων καὶ τὰς μυίας ἀπαμύνων. i.
> *Immo cauet præ manu habens, etiam muscas depellere curans.*

Simia fucata.

Πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου, *id est, Simia plena fuci. De deformi anu fucata tamen, & meretriciis culta lenociniis. Nam* ψιμύθιον *Græcis appellatur color ille, quo quondam meretrices, nunc honestæ etiam, si diis placet, matronæ faciem oblinunt, quo senectam, ac formæ vitia dissimulēt. Aristophanes* ἐν ταῖς ἐκκλησιαζούσαις,

> Πότερον πίθηκος ἀνάπλεως ψιμυθίου;
> Ἢ γραῦς ἀνεστηκυῖα παρὰ τῶν νεκρῶν; *id est,*
> *Vtrum ne variis picta fucis simia?*
> *An anus ab imis huc reuersa manibus?*

Potest ad rem accommodari, veluti si quis turpem caussam, orationis phaleris adornet vt honesta videatur. πιθηκίζειν *est fucis aut blanditiis fallere. Vnde* πιθηκισμός. *Aristophanes in Equitibus,*

> Οἴμοι τάλας, οἵοις πιθηκισμοῖς με περιελαύνεις. *id est,*
> *Me miserū cuiusmodi pithecismis me circumagis.*

Ζοφοροδορπίδες, & similia.

PLVTARCHVS *in Sympostacis ostendit olim cognomina quadā prouerbiali ioco iactata fuisse in eos, qui serius ac cunctantius ad conuiuium accederent. Dictos enim tum* κωλυσιδείπνους, *tum* ζοφοροδορπίδας, *tum* τρεχεδείπνους. *Quorum nominum rationem si coniectare licet, hanc esse putamus, quod qui cunctarentur adire, hi, quod aliis essent in mora, impedimento esse videbantur, quo minus illis cenare liceret: deinde quod lentitudine sua efficerent, vt conuiuium ad noctem vsque proferretur. Tertium cognomen* κατ' ἀντίφρασιν *attributum apparet. Negat autem apud Plutarchum quispiam Pittacum ab Alcæo, Zophorodorpidem appellatum, quod serius iniret conuiuiū, sed quod sordidis ac plebeiis computationibus gauderet. Antiquitus autem inelegans, ac parum vrbanum habebatur, si quis ad conuiuium rogatus, tardius aduenisset. Vnde Polycharmus in apologia, qua vitæ suæ rationē reddit Atheniensibus, illud in laudē suam interposuit,* ἄνδρες Ἀθηναῖοι τἄλλα καὶ πρὸς τούτοις οὐδέποτε κληθεὶς ἐπὶ δεῖπνον ὕστερος ἀφικόμην, *id est, Ad hæc insuper Athenienses, numquam ad cenam accersitus, post tempus accessi. Huius opinionis Battus quidam scurra nō illepide caussam aperuit apud Cæsarem. Consueuit.n. is qui tardius venirent ad conuiuium,* ἐπιθυμοδείπνους *appellare, quasi dicas, conuiuiorum appetentes, propterea quod cum essent occupati negotiis: ob cenarū tamen cupiditatem non excusarent iis, a quibus rogarentur. Huiusmodi fermè Plutarchus. At Terentius in Se excruciante, indicat inciuile fuisse statim & ante tempus adesse conuiuam, cum Chremes ait illos iam dudum præsto esse domi suæ, seq. ipsum in mora conuiuis esse, nimirum indicans contra fieri solere. Apud Aristophanem in Concionatricibus huc adluditur aliquoties,* ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔρχομαι, *id est, Ad cenam venio. In eadem,* ἐπάσομαι μέλος τι μελλοδειπνικόν, *id est, Accinam melos aliquod cenaticum.*

Cui ista arrident, meis ne gaudeat.

ARISTOPHANES *in Nubibus,*

> Ὅστις ἂν τούτοισι γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. *id est,*
> *Proinde risum cui ista pariunt, is meis ne gaudeat.*

Prouerbii speciem habet, quo licebit vti, cum ingens interesse discrimē significabimus inter nostras & aliorum rationes. Græcus versiculus claudicat vna syllaba: Plenus erit si pro γελᾷ *legas* γελῶν. *Contrarium huic illud Maronis:*

> *Qui Bauium non odit, amet tua carmina Meui.*

De iis quæ eiusdem sunt farinæ, & ex æquo contemnenda.

Βωμολόχος, Βωμολοχεύεσθαι.

Βωμολόχοι, *prouerbiali conuicio dicebantur scelesti et improbi. Quod nominis olim inditum videtur iis qui obuersantes circum aras, victimis tendere consueuerūt insidias: aut qui ob id rem diuinam facerent, quod ex*

aliorum accusatione compendij non nihil auferrent. Nam huiusmodi mortalium non Iupiter audit apud Lucianum in Icaromenippo. Dicuntur item βωμολόχοι, qui cum res diuina peragitur, non faciunt vota diis, sed nugas inanes deblaterant. Qui mos hodie magnatibus præcipue placet. & illud admodum ciuile putãt, si inter sacrificandum adsidue cuipiam ad aurem obgãniant. Aristophanes in Nebulis, καὶ βωμολόχος.

Idem in eadem fabula:

Εἰ δέ τις αὐτῶν βωμολοχεύσαιτ', ἢ κάμψειέ τινα καμπήν. *id est,*

Si quis eorum homolochum egerit, & flexum aliquem flexerit.

Quamquam in hoc ipso κάμπτειν τινὰ καμπὴν subest prouerbij color. Idem in Equitibus, ὦ βωμὲ, καὶ βωμολόχον ἐξεῦρέ τι, sentiens aduersarium excogitasse quiddam egregie scelestum, quod βωμολόχον appellat, quasi insigniter adulatorium. Vox deducta videtur a βωμὸς altari, & λόχος insidiis, quod nec illic desint, qui cibos suffurentur, aut mendicando petant. Hinc translatum est ad abiecte adulantes ventris gratia. Vnde dicta sunt βωμακεύματα καὶ βωμολοχεύματα pro sordidis adulationibus. Interdum βωμολόχος vox tribuitur aruspicibus, diuinis, tibicinibus, & huic hominum generi quod nidorem altaris sequitur. Deniq. vocis vsus transiit ad omnes, qui improbis artibus venantur quæstum.

Prius quam gallus iterum cecinerit.

Πρὶν ἢ τὸ δεύτερον ἀλεκτρυὼν ἐφθέγξατο, *id est,*

Prius atque gallus cantet iterum cristiger.

Græcus versiculus constabit, si pro ἀλεκτρυὼν legas ἀλέκτωρ, id est, Admodum mane, & Antelucano. A prisca consuetudine sumptum, qua noctis deliquium et accessum diei, galli cantu metiebantur, gnomonibus horariis nondum reperti. Gallus autem tribus interuallis canit, prænuncians diem. Qua de re Plinius, libro 10. cap. 21. Et hi nostri vigiles nocturni, quos excitandis in opera mortalibus, rumpendoq. somno natura genuit. Norunt sydera, & ternas distinguunt horas interdiu cantu. Cum sole eunt cubitum. Quartaq. castrensi vigilia ad curas laboremq. reuocant. Nec solis ortum incautis patiuntur obrepere. Diemq. uenientem nunciant cantu, ipsum vero cantum plausu laterum. Hactenus Plinius. Cur autem id accidat gallis, Democritus apud M Tullium cõcoctionem in caussa esse putat, quod id tẽporis cibus a pectore depulsus in omne corpus digeritur. Poetæ ab fabulam rescriũt, cuius meminit Lucianus in Gallo. Sed magis adridet Ambrosii Leonis Nolani ratio. Hic in quæstionibus suis gallorum cantum a peculiari quadam salacitate proficisci putat. Esse enim hoc animal præ ceteris gallinis deditum, ac velut vxorium, mireq. sollicitum de sobole quam maxime propaganda, adeo vt vnus gallus compluribus gallinis præficiatur, tantamq. turbã vnicus maritus impleat, tũ pro feminis ac pullis acerrime depugnet. Porro cantum gallorum ab imaginatione Veneris proficisci, vel illud satis arguit, quod prius quam ineundis gallinis maturi sint, sileant. Ex reliquis item auibus pleraq. in coitu, coitus ue desiderio vocem edunt, vt anates, passeres, hirundines, perdices. Vox autem maris in auium genere, tantam vim habet ad incitandam Venerem, vt quædam hac audita tantum, concipiant oua. Quo in numero sunt perdices. Gallus itaq. dilabente iã per viscera cibo somnoq. discedente, quo tempore corpora sua sponte concitantur ad Venerem statim gallinarum meminit, quoq. copiosior sit fœtura, cantus illecebra prouocat. Quod autem subinde canit, in caussa est, quia galli somnus est intersectus, minimeq. perpetuus, maximeq. cum vigent ætate, vt intelligas & hoc a salacitate proficisci. Sed vt ad interpretationem adagij recurramus, veteres initium diei a prima mediæ noctis inclinatione ordiebantur, proximum tempus gallicinium vocabant, quod id temporis lucem multo ante præsentientes incipiunt canere. Tertium conticinium, cum & galli conticescunt, & homines etiam tum quiescunt. Quartũ diluculum, cum incipit dignosci dies. Quintum mane, cum clarus iam dies exorto sole. Itaque secundus gallorum cantus, multo solis exortum anteuenit. Hinc Iuuenalis:

Quod tamen ad galli cantum facit ille secundi
Proximus ante diem caupo sciet.

Consimiliter Aristophanes in Concionatricibus.

-Βλέπυρος
Οὐδ' ἀμὰ Δία τοῦ γ' ἀλλᾶς, ὅτι τὸ δεύτερον
Ἀλεκτρυὼν ἐφθέγγετο. *id est,*

Minime gentium.
Ne si quidem te illo adpulisses tempore,
Cum gallus iterum caneret.

Ne allij quidem caput.

PROVERBIALIS *hyperbole,* Οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν δέδωκε, *id est, Ne allij quidem caput dedit. Aristophanes in Vespis:*

Οὐδεὶς οὐδὲ σκορόδου κεφαλὴν τοῖς ἑψητοῖς δίδωσι. *id est,*
Nemo vel allij caput addit coctis.

Conueniet in sordidum, & impendio parcum.

Ruminare negotium.

Ἀναμαρυκᾶσθαι τὸ πρᾶγμα, *id est, Ruminare seu remandere negotium: dicitur qui suo cum animo versat, etiam atque etiam expendens; sumpta metaphora ab animantibus, qui cibum in os reuocatum denuo mandunt, atq. ita demum in alterum ventrem traiiciunt. Nam id nõ accidit nisi iis quibus duo sunt ventres. Aristophanes in Vespis:*

Μόλις τὸ πρᾶγμ' ἔγνωσαν ἀναμαρυκώμενοι. *id est,*
Vix caussa cognita est, vbi ruminauerant.

Id etiam appellant ἀναμηρυκάζειν. Vsurpat hoc adagiũ & Lucianus quodam in loco.

Mordere labrum.

Ἐσθίειν τὰ χείλη, *id est, Comedere labra, vel hodiernis temporibus vulgo dicitur, qui stomachatur, animoq. ringitur, sumptum ab indignantium gestu. Aristophanes in Vespis,*

Ὑπ' ὀργῆς τὴν χελώνην ἐσθίων. *id est,*
Comedens labra præ iracundia.

Sic & Homerus Odysseæ α.

Οἱ δ' ἄρα πάντες ὀδὰξ ἐν χείλεσι φύντες. *id est,*
Ast hi labra suis presserunt dentibus omnes.

Lesbiari.

Lesbiari.

Λεσβιάζειν *antiquitus polluere dicebant. Aristophanes in Vespis,*

Μέλλουσαν ἤδη λεσβιεῖν τοὺς ξυμπότας. *id est,*

Quæ combibones iam suos contaminet.

Aiunt turpitudinem quæ per os peragitur, sellationis, opinamur, aut irrumationis, primum a Lesbiis auctoribus fuisse profectam, & apud illos primum omnium fœminam tale quiddam passam esse. Interpres huius rei testem citat Theopompum in Vlysse: ἵνα μὴ τὸ παλαιὸν τοῦτο καὶ θρυλλούμενον διαμιστύλλων σόφισμα, ὅ φασι παῖδας Λεσβίων εὑρεῖν. *id est, Vt ne vetus illud, ac vulgo iactatum inuentum ore nostro proloquar, quod aiunt Lesbios reperisse. Citat & Strattidem in Troilo:*

Μὴ πότ' ὦ παῖ Ζηνὸς εἰς τ' αὐτὸ μόλῃς

Ἀλλὰ παραδοὺς τοῖς Λεσβίοις χαίρειν ἔα. *id est,*

Nequando filij Iouis huc usque peruenias, verum hoc Lesbiis relinquas, ac valere sinas. Senarij duo videntur, sed non nihil deprauati. Innuit idem Aristophanes, ἐν ἐκκλησιαζούσαις,

Δοκεῖς δέ μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς Λεσβίους. *id est,*

Mihi at videre labda iuxta Lesbios.

Adlusit autem ad communem litteram, quæ prima est & Lesbiis, & obsceno verbo λαικάζειν. *id ni fallimur, tale quiddam est Græcis, quale sellare Latinis. Nam vox etiam num manet, tametsi rem iam olim e medio sublatam arbitramur.*

Pyrrhichen oculis præ se ferens.

Πυῤῥίχην βλέπειν, *id est, Tumultum ac bellum vultu præ se ferre, inde dictum, quod Pyrrhiche saltationis genus est, quod ab armatis pueris peragebatur, vt testis est Athenæus lib. Dipnosophistarum 14. ostendens in ea belli imaginem repræsentari, impetum & ardorem adorientium, & celeritatem fugientium. Et Aelius Spartianus in Adriano, Militares, inquit, pyrrhichas populo frequenter exhibuit. Tranquillus item Pyrrhiches meminit: Pyrrhichen saltauerunt Asiæ Bithyniæq. principum liberi. Iulius Pollux libro quarto, capite 14. inter varia saltationum genera commemorat* ἐμμέλειαν *tragicorum,* κόρδακα *comicorum* σίκιννιν *satyricorum,* πυῤῥίχην *ac* ἐνόπλιον, *quas* ἐνόπλιας *vocat, quod armati saltarent, vnde* ξιφισμὸν *dictum indicat, quod gladiis peragеretur, &* ποδισμὸν, *quod mira pedum celeritate corpus circumagerent. Idem commemorat & alia saltationum genera, quæ belli habebant imaginem,* κῶμον *&* τετράκωμον, *quam ait Herculi fuisse sacram. Rursus aliam quam* καρπαίαν *dixere, quæ ab ipsa armis peragebatur, Plato De legibus septimo, docet duo potissimum saltationis genera fuisse, alterum bellicum ac tumultuosum, quod Pyrrhiche dicebatur, alterum moderatius, quod* ἐμμέλεια. *Pyrrhichen scribit his verbis,* πυῤῥίχην ἄν τις ὀρθῶς προσαγορεύοι, τάς τε εὐλαβείας πασῶν πληγῶν καὶ βολῶν ἐκνεύσεσι καὶ ὑπείξει πάσῃ, καὶ ἐκπηδήσεσιν ἐν ὕψει, καὶ συνταπεινώσει μιμουμένην. καὶ τὰς ἐναντίας ταύταις, τὰς ἐπὶ τὰ δραστικὰ φερομένας αὖ σχήματα, ἔν τε ταῖς τῶν τοξῶν βολαῖς καὶ ἀκοντίων καὶ πασῶν πληγῶν μιμήματα ἐπιχειρούσας μιμεῖσθαι, τὸ δὲ ὀρθὸν ἐν τούτοις καὶ τὸ εὔτονον τῶν ἀγαθῶν σωμάτων καὶ ψυχῶν, ὁπόταν γίγνηται μίμημα, εὐθυφερὲς ὡς τὸ πολὺ τῶν τοῦ σώματος μελῶν γιγνόμενον, ὀρθὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, τὸ δὲ τούτοις ἐναντίον, οὐκ ὀρθὸν ἀποδεχόμενον. *id est, Pyrrhichen recte appellaueris, quæ vitationes omnium plagarum ac iaculorum deflectione corporum, omniq. cedendi ratione, submissione ac subsultibus in altum imitatur. Rursum his contrarios gestus, qui conducunt ad corporis motus, agilitati parandæ idoneos, qui tum in arcuum iaculationibus, tum in hastilium missionibus, deniq. in omnium plagarum impetitionibus simulacra pugnæ student imitari, simulq. rectitudinem interim & robur bonorum corporum atque animorũ, quoties fit imitatio, quæ adhibita plerumq. confert ad corporis membrorum firmitatem, rectum quidẽ hoc, quod autem his contrarium est, non vt rectum approbatur. Meminit & scholiastes in Iliados Homericæ π. commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichen, Sicinnin, quæ pertinet ad sacra, & Scordacismum, qui sit indecorus & prophanis conueniens. Pyrrhiche Cretensium erat, & in armis peragebatur. Vnde Homerus virum in belli muniis agilem intelligi volens, saltatorem appellat* ὀρχηστὴν περ ἐόντα. *Hoc pugnæ genus eleganter depingitur ex Xenophonte apud Athenæum libro primo,* Ἀνέστησαν πρῶτοι θρᾷκες, καὶ πρὸς αὐλὸν ὠρχήσαντο σὺν ὅπλοις, καὶ ἥλλοντο ὑψηλά τε καὶ κούφως, καὶ ταῖς μαχαίραις ἐχρῶντο. τέλος δὲ ὁ ἕτερος τὸν ἕτερον παίει, ὡς πᾶσι δοκεῖν πεπληγέναι τὸν ἄνδρα. ὁ δὲ ἔπεσε τεχνικῶς πως, καὶ πάντες ἀνέκραγον. καὶ ὁ μὲν σκυλεύσας τὰ ὅπλα τοῦ ἑτέρου ἐξῄει, ᾄδων σιτάλκαν, ἄλλοι δὲ τῶν θρᾳκῶν, τὸν ἕτερον ἐξέφερον, ὡς τεθνηκότα, ἦν δὲ οὐδὲν πεπονθώς. *id est, Surrexerunt autem primi Thraces, & ad tibiam saltabant, subsiliebantq. in altum, idq. leuiter, interim vtentes gladiis. Tandem alter alterum feriebat, sicut omnibus videretur hominem percussisse. Ille vero artificio quodam cadebat, moxq. omnes exclamabant. Tum is qui percussisse videbatur, cum alterum armis spoliasset, exibat, canens Sitalcam. Porro ceteri Thraces, alterum efferebant veluti mortuum, cum nullo esset affectus malo. Refert illic & alia saltationum genera, si quis auet ea cognoscere. Deniq. Homerus Iliados π. Cretensem quempiam bello strenuum,* ὀρχηστὴν *appellat, hoc est, saltatorem, ob Pyrrhichen, de qua diximus, Thracibus familiarem. Ita scholiastes commemorans tria saltationum genera, Pyrrhichen bellicam, Sicinnin sacris accommodã, &* κορδακισμὸν *sordidam ac prophanam. Aristophanes in Auibus,*

-Ἄγγελος

Εἰσθεῖ πρὸς ἡμᾶς δεῦρο πυῤῥίχην βλέπων. *id est,*

-Nuntius

Accurrit ad nos, Pyrrhichen oculis tuens.

Vnde & pedi Pyrrhichio nomen, quod impetum habet militis ruentis in prælium, & vel a Pyrrho Achillis filio, quod Plinius libr. 7. cap. 56. sentire videtur, scribens, Armatam saltationem Curetes docuere, pyrrhichen Pyrrhus, vtramq. in Creta. Vel vt putat Athenæus, a Pyrrhicho quodam Lacedæmonio: sunt enim bellacissimi Lacones, apud quos peculiaris erat hæc saltatio, quam mox a quinto anno pueri discebant, quod illi vocant πυῤῥιχίζειν: *& Pyrrhichistæ dicuntur hoc genus exercentes. Vel ab ignea vi nomen habet. Iulius Pollux eo quẽ mox citauim⁹ loco, ait Pyrrhichen eandem esse cum Telesia, & vtroq. fuisse vdices hoc genus certaminum. Quin hoc ipsum, si quis tumultuantem & ira excandescentẽ dicat* πυῤῥιχίζειν,

ñon edrebit prouerbij specie. Simili tropo Timodes apud Aristoph.

Μισῶν λόγους αἰσχρῶς, ἀνὴρ
Ἀντίλογον οὐδ' ἐν, ἀλλ' αἰεὶ βλέπων. id est,
Sermonis osor homo, nihil contra loquens
Vmquam, sed ore praeferens Martem truci.

Itidem poetae dicunt torua tuens e & Graeci ὑπόδρα βλέπων.

Non est oleum in lecytho.

Ἔλαιον οὐκ ἔστιν ἐν τῷ λυκύθῳ,
Olei liquor nequaquam inest in lecytho.

Scilicet cum significamus nõ esse precibus locum apud inexorabilem. Refertur apud Aristophanem in Auibus. Est autem adlusio ad vocem. Nam ἔλαιον *oleum significat, &* ἔλεος *misericordiam, & haud scimus an altera ab altera sit deriuata.*

Magis gaudet eo qui senectam exuit.

Γέγηθα μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, *id est, Gaudet magis quã qui senectam exuit. De vehementer hilari, ac gestienti gaudio. Aristophanes in Pace,*

Ἥδομαι γὰρ καὶ γέγηθα, καὶ πέπορδα καὶ γελῶ
Μᾶλλον ἢ τὸ γῆρας ἐκδύς, ἐκφυγὼν τὴν ἀσπίδα.
Gaudeo siquidem, atque laetor, atque pedo & rideo,
Qui clipeũ suffugerim, magis ac senectã qui exuit.

Ductum est a serpentibus & cicadis, qui statis temporibus exuunt senectutem, ac veluti renascuntur.

Hic bonorum virorum est morbus.

Αὕτη χρηστῶν ἐστιν ἀνδρῶν ἡ νόσος, id est,
At iste sane morbus est probi viri.

Suidas propemodum vt prouerbiale citat. Extat autem apud Aristophanem in Vespis. Vti licebit, cum id probro datur, quod magis laudi duci oportebat. Finitimum illi ex Euripidis Aulidensi Iphigenia,

Καλόν γέ μοι τοὔνειδος ἐξωνείδισας. id est,
Mihi opprobrasti probrum honestum scilicet.

Βατταρίζειν.

Βατταρίζειν, *dicebantur vulgo qui balbutirent, quibusq. haestans esset & impedita lingua, quod Graeci* τραυλίζειν *appellant. M. Tullius ad Atticum libro sexto* ἐβατταρίζεν ἐμοῦ ὁ ἀπολλώνιος ἰδεῖν καὶ τὰ ἡμέτερα βατταρίζειν. *Quod vitium ex humore immodico nasci docet Hippocrates: Probat Galenus commen. 6. vnde in pueris ac temulentis fere accidit, quamquam addit & alias caussas, indicans potissimum fieri in* ρ, *&* λ, *pro quibus sonant* τλ, *vnde fit vt aegre suum ipsorum vitium pronuncient,* ψελλοὶ. *De pueris cur magis balbutiãt quam viri, quaerit Aristoteles, Sectionis 11. problemate 30. Distinguit autem illic philosophus,* τραυλότητα, ψελλότητα, *&* ἰσχνοφωνίαν. *Traulosin autem definit, cum quis litteram quampiam non potest exprimere, non quamlibet, sed certam aliquam. Hanc Theodorus vertit blaesitatem.* ψελλότητα *vero, cum littera quaepiam aut syllaba supprimitur, veluti cum* πεῖν, *dicitur pro* πιεῖν, *hanc Theodorus vertit balbutiem.* ἰσχνοφωνίαν *vero, cum non valent expedite syllabam syllabae contexere pronunciando, quam Theodorus vertit linguae haesitantiam. Quae vitia frequentius accidunt pueris, vt dictum est, senibus ac vinolentis, vnde Flaccus balbam senectutem vocat. In caussa putat Aristoteles viriũ imbecillitatem, quae non queat animo subseruire. Etiamsi Tullius* βατταρίζειν *accipere videtur propemodum pro effutire. Inde translatum ad eos qui nugas deblaterant. Vnde* βατταρισμὸν *nugacitatem vocant, vocem a Batto quopiam Thebanõ mutuati, cui vox fuerit exilis, linguaq. parum articulata. Cui Pythia dixerit,* Βάττ' ἐπὶ φωνὴν ἦλθες, *id est, Batte ad vocem venisti. Auctor Hesychius, addens quibusdam videri vocem imitatitiam, qualis est* φλήναφος, *aliaeq. innumerae. Dicunt &* βαττολογίαν *multiloquentiam, a Batto quopiam poeta, cui mos erat in poematis eadem subinde inculcare. Vtriusque meminit Suidas. Verum haec nihil ad sensum Ciceronis. Nobis magis apparet dictum fuisse* βατταρίζειν *pro dolo malo agere, quod apud Cyrenaeos vulpes dicatur,* βάσσαρος, *teste Herodoto, vt Latini quoque dicunt Vulpinari. Battarus enim dux fuit deducendae in Cyrenen coloniae. De psellismo dictum est nobis alias.*

Vnde excoquat seuum.

PLAVTVS *in Captiui duo, prouerbiali dixit hyperbole, Vnde excoquas seuum senex, opes significans copiosissimas. Tametsi locus hic non videtur vacare mendo. Ratio trochaici carminis admonet opima legendum, non optima. Plautinus versus hic est, ita vt in vulgatis circumfertur codicibus: Quid diuitiae, sunt ne optimae? Vnde excoquat seuum senex. Seuum autem, vel vt alij sebum, est pingue pecudum durius, quod Graeci* στέαρ *appellant.*

Iactare iugum.

IACTARE *iugum, est incommode ferre seruitutis necessitatem. Translatum a bubus, nondum assuetis iugo. Iuuenalis,*

Nec iactare iugum vita didicere magistra.

Simile illi, Contra stimulum calcitrare. Congeminatur enim infortunium, quod feras impatientius, minuitur animi aequitate. Quemadmodum ait Plautus,

In mala, animo si bono vtare, adiuuat.

Vt in Velabro olearij.

VT IN *Velabro olearij. Prouerbialis similitudo de iis qui conspirarunt, remq. gerunt ex composito. Plautus in Captiui duo,* *Vna res,*

Omnes cõpacto rẽ agunt, quasi in Velabro olearij.

Velabrum autem, auctore Varrone, locus erat Romae, quo olearij distrahebant oleum. Mos est autem huic hominum generi, vt inter se de pretio conspicerent, quo pluris vendant.

Manticulari.

FESTVS *Pompeius ostendit poetas hoc verbo manticulari vsos pro furtum facere, ac subdole agere. Citatq. Pacuuium ita loquentem. Ad manticulandum astu aggreditur. Tractum autumat a manticulis, quas fures attrectare solent, nimirum quo furentur. Equidem magis arbitramur hinc sumptam metaphoram, quod qui in conuiuio dissimulant, mantilibus tegunt faciem, velut extergentes. Vnde in Sermonibus Horatius,*

-Mappa compescere risum.

Plautus item in Captiui duo, pro pallio latebraq. posuit, qua dolus tegi possit: Nec mendaciis subdolis mihi vsquam mantellum est meis. Nec sycophantis, nec

fucis

suis vllum mantellum obuium est. Equidē nescimus num ad hanc pertineat formam, quod legitur apud Origenem homilia in Ezechielem quinta; Qui dixit proximo suo, Ignoscit nobis peccata nostra deus. Siquidem, & in talibus sacramentis ludimus vicissim nobis pollicentes. Mappam mittet deus: id est, teget nostra flagitia, missa mappa. Verum quoniam Graeci codicis non adest copia, super hac re praestiterit Academicum agere. Docti quibus adest, locum hunc excutient a nobis admoniti. Vtitur eodem dicto Tertullianus libro aduersus Valentinianos; Sed mappa quod aiunt missa.

Auro habet suppactum solum.

PROVERBIALI *figura dixit Plautus in Bacchidibus,*

Sed diues ne est istic Theotimus?
Etiā rogas? qui soccis habeat auro suppactū solum.

De praediuite, cui tanta suppetat auri vis, vt pedibus calcet. Solum enim pro infima crepidarum parte posuit, aut certe pro pauimento.

Ad aras.

Ἐπὶ βωμοὺς, *id est, Ad aras. Refertur in collectaneis, quae Plutarchi titulo seruantur, nec explicatur. Equidem opinamur perinde valere, quasi dicas, ipso in negotio, iuxta prouerbium quod nobis alio dictum est loco, quo vetatur ad aras consultare.*

Samiorum laura.

Σαμίων λαύρα, *id est, Samiorum laura. Dictitabatur in turpibus addictos voluptatibus. Laura apud Samios angiportum quoddam erat, in quo cupediae, popinariaq. venditabantur a mulierculis in hoc paratis. Extat, & hoc adagium in commentariis, quae Plutarcho inscribūtur. Refert idem Athenaeus ex Clearcho lib. 12. addens hoc inuentum fuisse Polycratis Samiorum tyranni, eamq. ciuitatis corruptelam fuisse commentum ex Sardium cubito, qui Dulcis prouerbio dictus est, auctore Platone.*

Taenarium malum.

Ταινάριον κακὸν, *id est, Taenarium malum. Si quid crudelius saeuitum esset in famulos, Taenarium malum vocabant, propterea quod olim Lacedemonij captiuos, qui in Taenarum confugerant, reductos capitis adfecerunt supplicio. Est autem hoc loco Taenarus oppidū quoddam Laconicae, cuius incolae Taenaritae vocentur. & eiusdem regionis promontorium, in quo spelunca, per quam aditus erat ad inferos.*

Lesbius Prylis.

Ὁ λέσβιος πρύλις, *id est, Lesbius Prylis. Plutarchus in adagiorum collectaneis, si modo non fallit titulus, tradit hoc prouerbium per similitudinem sumptum. Prylin enim fuisse Mercurij filium, ac diuinandi peritum. Quanquam πρύλις Graece, militem peditem significat.*

Agas asellum.

AGAS *asellum. Hoc adagij quoniam mutilum refertur, non satis liquet, quid sibi velit. Refertur autem a Cicerone lib. De oratore 2. ad hunc quidem modum: In hoc genus coniiciuntur prouerbia, vt illud Scipionis, cum Asellus omnes prouincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, agas asellum, & caetera. Hactenus Tullius. Neque vero libet referre, quae in hunc locum adfert Omnibonus, interpres alioqui nō omnino malus. Tamen visum est ipsum adagium in medium proponere, quo doctis saltem vestigandi ministraremus occasionem. Fortasse legendum agaso asellum. Nam veteres elidebant vocales more Graecorum etiam in scriptura. Atque ita sensus erit, vnūquemq. facere quae se digna sint. Depotant nepotes, decoquis lurco, digladiatur miles, peierat leno, mentitur aduocatus. Siquidem hoc ipsum agasonis vocabulum, in contemptus abiit prouerbium, id quod apud Graecos festiuius est, ob sermonis ἰδίωμα. Nam Dores asinum vocant, non ὄνον, vt ceteri, sed κίλλον, & agasonem, non ὀνηλάτην, sed κιλλακτῆρα, veluti testatur Iulius Pollux lib. De rerum vocabulis 7. Fortassis huc pertinet quod scripsit Flaccus Epistola 19. ad Lollium,*

-Ad imum
Thraxerit, aut olitoris aget mercede caballum.

Samium comatum.

Τὸν ἐν Σάμῳ κομήτην, *id est, Samium comatum dicebant eum, qui ante ignauus habitus, praeclarius expectatione sese gessisset in negotio. Aiunt pugilem quempiam apud Samios fuisse, qui cum ab aduersariis haberetur ludibrio, quod comatus esset, commissum cum illis, vicit. Vnde in prouerbium abiit, quoties quis certamen suscipit cum iis, quos praeter opinionem experitur sese viribus superiores. Non dissimile quod admonuit Sylla. Cauendum a puero male cincto. Recensetur in Plutarchi collectaneis.*

Seruum haud veho.

Δοῦλον οὐκ ἄγω,
Εἰ μὴ νεναυμάχηκε τὴν περὶ τῶν κρεῶν. *id est,*
-Seruum ego haud veho,
Nisi qui prius pro carnibus certauerit,
Certamine in nauali.

Id est, non admitto seruum, nisi multis magnisq. spectatum experimentis. Est autem carmen hoc apud Aristophanem in Ranis, a nobis alio citatum loco. Admonent interpretes duplicem esse lectionē, περὶ τῶν κρεῶν, & περὶ τῶν νεκρῶν, id est, pro carnibus, & pro cadaueribus. Pro carnibus accipiunt, pro vita: carnem enim corpus appellant. Porro serui cum pugnant, quoniam nullas habent possessiones, pro vita duntaxat dimicāt. Qui legunt νεκρῶν, hanc adferunt fabulam. In praelio nauali, quod actum est apud Arginusas, superiores extiterunt Athenienses, vetueruntq. ne cadauera caesorū tollerentur, & hac quoque de re digladiatum est. In hoc autem bello serui egregiam operam nauasse leguntur, quapropter & libertate donati sunt. Recensetur prouerbium in Plutarchi collectaneis.

Tertium caput.

Τρίτη κεφαλὴ, καὶ τρίτος ἐγκέφαλος, *id est, Tertium caput & tertio cerebro. In onerum baiulos dictum, qui non humeris modo, verum & capite gestant onera. Extat in iisdem quae modo citauimus collectaneis. Apte torquebitur in homines variis distractos negotiis.*

Vt Corin-

Vt Corinthia videris.

Ακορινθία ἔοικας χοιροπωλήσειν, id est, Corinthia videris corpore quæstam facturа. In mulierem intempestiuius libidinantem. De mulieribus Corinthi prostantibus dictum est alibi. Dictum est autem χοιροπωλεῖν, nouo quidem verbo, quod nobis indicat quæstum facere corpore. χοῖρος enim naturam muliebrem significat. Extat & hoc in iisdem collectaneis.

Cyrnia iactura.

Κυρνία ἄτη, id est, Cyrnium malum. De magnis dispendiis & expilationibus dicebatur. Cyrnus insula quæpiam est, e regione Apuliæ, cuius incolę longæui perhibētur esse propter mel, quo plerumq. vescuntur, uicini Sardonicæ insula. Nam eius illic summa copia, quemadmodum auctor est Stephanus. Hæc olim nauigātibus erat inaccessa, propter prædonum ac piratarum circa illam frequentiam. Atque hinc vulgo prouerbium increbuit. Plinius libro 4. cap. 12. nominat Cyrnum, sed diuersam a Corsica, cum Strabo tradat Cyrnum esse quam Romani dicunt Corsicam, insulam ægre habitatam, ob locorum asperitatem, & regionem multis locis imperuiam, sed præcipue quod qui montes obtinēt, ac latrociniis viuūt, feris ipsis sint efferatiores. E quibus si quando aliquot capti per duces Romanos Romā deducantur, dictu mirum quam ferinum quiddam ac belluinum præ se ferant. Nam aut sibi mortem consciscunt, aut si viuunt, stoliditate & amentia sic fatigant, dominos, vt quantulocumq. emptos, tamen emisse pœniteat. Talis olim Corsica, nunc uinis laudatissimis instruit Romanas delicias. Ob immanitatem igitur latrociniorum ac gentis feritatem dicta est Κυρνία ἄτη, quemadmodum dictum est Cilicium exitium, quod alibi retulimus. Meminimus huius adagij superius in Cyrnia terra.

Rapina Cotytiis.

Ἁρπαγὰ κοτυτίων, id est, Rapina Cotytiis. Cotytia festum quoddam erat apud Siculos, in quibus ex more placentulę quæpiam & arborum fœtus ramis alligabantur, eaq. diripienda proponebantur. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec exponitur. Quamquam facile liquet dici solitum de bonis temere profusis direptisque.

Quæ ex antiqua.

Τὰ ἐκ παλαιᾶς, id est, Quæ ex antiqua, subaudiendum Tyro. Perinde valet, quasi dicas summam molestiam, extremumq. malum. Tyrum enim quæ cognominata est vetus, dictione composita, παλαίτυρος, Alexander expugnatam, & ex insula comportatis aggeribus redditam continentem, crudeliter tractauit, plurimisq. affecit incommodis, vnde prouerbium, τὰ ἐκ παλαιᾶς, quo significabant tantum malorum, quantum antiqua Tyrus pertulisset. Recensetur & in Plutarchi collectaneis, atque item Zenodoti. Historia est apud Q. Curtium.

Triceps Mercurius.

Τρικέφαλος Ἑρμῆς, id est, Triceps Mercurius. Dictum videtur in ambiguos ancipitesq., aut vehementer astutos. Ad hunc modum fingebatur antiquitus Mercurius, vel quod plurimam vim habeat oratio, vel quod idem deus index viæ, proinde in singulis capitibus inscriptionem habebat, quo duceret hac via, quo rursum illa. Huiusmodi Mercurij simulacrum primus posuit Proclides, auctore Philochoro.

Danace.

Δανάκη, id est, Danace, sic appellabatur nūmulus ille, qui Charonthi persoluitur, naulum pro transmissione Stygiæ paludis, cuius meminit Lucianus in Charōte. Apuleius item in fabula Psyches. Refertur in collectaneis Plutarchi, nec indicatur vsus. Nobis videtur recte vsurpandum, si quis iubeat senem parare δανάκην, innuens prope esse, vt emigret e vita. Aut si quem vsqueadeo nihil reliquisse dicat, vt ne Danace quidem superfuerit. In hunc sensum vsurpat Iuuenalis satyra tertia, qui hunc nummulum trientem vocat:

-Nec sperat cœnosi gurgitis alnum.
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.

Vt Bagas constitisti.

Βάγας ἕστηκας, id est, Vt Bagas stabas. In stupidum & elinguem dicebatur. Bagas erat quispiam adsimilis attonito, stupidoq. & insulso. Commemoratur in Plutarchi collectaneis, haud scimus num legendum sit Bagoas pro Bagas: is Eunuchus fuit. Et est hoc genus timidum & imbelle.

Cancrum ingredi doces.

Καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις, id est, Cancrum recte ingredi doces. De eo qui docet indocilem. Refertur in iisdem collectaneis. Finitimum vel idem potius cum illo, quod paullo superius retulimus ex Aristophane, in prouerbio, Numquam efficies. Pertinet ad genus ἀδυνάτων, Aethiopem dealbas, &c. Siquidem animal hoc non ingreditur nisi obliquo corpore, & in omnem partem mouet gressum. Dictum putant καρκίνον quasi καράκινον a mouēdo capite. Dicitur & capite gignere.

Mare exhauris.

Θάλατταν ἀντλεῖς, id est Mare exhauris. De eo qui conatur quod effici non possit. Nam montes vtcumque perfodiuntur, at mare non possit exhauriri.

Canes timidi vehementius latrant.

Q. CVRTIVS libro 7. demonstrat huiusmodi prouerbium apud Bactrianos vulgo iactatum fuisse, Canis timidus vehementius latrat quam mordet. Thrasonū est turgidis minis dira moliri: At Chremes ad rem gerendam promptior. Sic & Athenienses ad bene dicendum; quam ad grauiter agendum accommodatiores fuisse leguntur. Nec Aiaci promptum fuit dicere, nec Vlyssi bellare. Et Lacedemonij verbis parcissimi, virtute longe præcelluerunt. Et apud Homerum Græci taciti pugnam ineunt, sed vim spirantes, cum barbari immani clamore accurrerent. Denique mulieres lingua melius quam viri belligerantur. Q. Curtius eodem in loco subiicit allegoriam huic similem, Altissima quæque flumina minimo sono labi.

Homeri versus aliquot prouerbiales.

TANTVM honoris antiquitas habebat Homero, quēadmodum testatur Macrobius, vt singuli pęne ver-

sus illine prouerbij vice celebrarentur, quorum nos non nullos sparsim in hoc opere recensuimus, præsertim quos in auctorum litteris vsurpatos deprehendissemus. Nunc itaq. nobis videmur pretium, si ex omni Homericæ poesis corpore, seligamus quosdam versiculos, qui prouerbij speciem ita præ se ferant, vt dubitandum non sit, quin hi certe ex illorum numero fuerint, quos antiquitas adagionum instar vsurpauerit. quamquam autem nullum fere carmen est huius poetæ, quod non possit ad aliquam prouerbij rationem detorqueri, tamen nos e plurimis pauca quædam decerpere maluimus: partim ne quis nos in re tamquam ascita, nimium diligentes dicere posset: partim quod magis arrident in hoc genere, quæ sibi quisque velut adoptarit. Itaque sat habuimus in paucis aliquot, quemadmodum accommodari debeant, viam ostendisse. Atque in his ipsis, quamquam eum carminis vsum indicauimus, qui tum nobis scribentibus venisset in mentem, tamen nihil vetuerit, quo minus idem carmē ad varios vsus adsciscatur. Neque vero idem permiserimus in reliquis poetis, nisi quis in Marone licere putet, quem Latinum Homerum optimo iure dixeris: sed facit hoc Homeri diuinitas quædam, vt deceat, quidquid ex illo quocumq. pacto mutuum sumpseris, etiāsi, quod in Centonibus fieri solet, ad longe diuersam sententiam verba detorseris. Quamquam autem sciremus his non adfuturam gratiam nisi quis vsurparet Græce, tamen ne nō intelligerentur a non nullis, vertimus hæc quoq. Sed iam referre incipiemus.

Non probantis.

Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ. *id est,*

At non Atridæ sic est Agamemnoni visum.

Vsurpatur a Luciano ceu prouerbialiter in Lapithis. Recte vtemur, vbi rem quidem fatebimur honestam factu, verum diuersa placere iis, quorum libido plus valet quam æquitatis ratio. Siue cum quis tyrannico more sequitur, non quod dictet æquitas, sed quod animo collubitum sit. Siue cum vnus aliquis a ceteris omnibus dissentit. Sumptum est autem ex Iliados Homericæ libro primo, vbi & iteratur hic versiculus:

Ἔνθ' ἄλλοι μὲν πάντες ἐπευφήμησαν Ἀχαιοὶ,
Αἰδεῖσθαι θ' ἱερῆα, καὶ ἀγλαὰ δέχθαι ἄποινα.
Ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
Ἀλλὰ κακῶς ἀφίει, κρατερὸν δ' ἐπὶ μῦθον ἔτελλε. i.

At reliquæ Danaum placet hæc sententia turbæ,
Sacrificio vt habeatur honos, ac splendida dona
Accipiant, at idē hoc Agamēnoni non ita visū est,
Quin male dimittit, ac dicta fera insuper addit.

Refutantis laudem immodicam.

Οὔτις τοι θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐΐσκεις; *id est,*

Nullū ego sum numē, quid me immortalib⁹ æquas?

Plutarchus in commentario, cui titulus, Quo pacto quis intelligat se profecisse, monet vt hoc Homericum carmen semper habeamus in promptu, tāquam pharmacum aduersus venenum adulationis, aut vbi quis nos magnificentius quam pro merito laudat. Vsurpatur a Luciano in Icaromenippo. Carmen extat Odysseæ. Π. sub persona Vlyssis loquentis ad Telemachum filium.

Cauentis clancularias insidias.

Μή τίς σοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ. *id est,*

Ne quis te a tergo fugientem cuspide figat.

Cum significamus circūspectius agendum, ne quis noceat imprudenti. Diogenes vsurpauit mutata uocula in adolescentē formosum, qui incustodite dormiebat,

Μή τίς σοι εὕδοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Sunt aūt apud Homerū Iliad. Θ. verba Diomedis Vlyssem fugientē reuocantis ad pugnam. Item Iliados χ.

Οὐ μέν μοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξεις,
Ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτι διὰ στήθεσφιν ἔλασσον. *id est,*

Numquam mi a tergo fugienti infixeris hastam,
Sed prompto potius aduersa in pectore torqueto.

Hoc licebit vsurpare, cum quis non detrectat apertum certamen.

Iubentis aperte loqui.

Si quem admonebimus, vt proferat doloris, aut odij caussas, neque celet in animo, non illepide dixerimus illud ex primo Iliados libro,

Ἐξαύδα, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἴδομεν ἄμφω. *id est,*

Eloquitor, ne celato, quo norimus ambo.

Pollicentis se promissa re præstiturum.

SIGNIFICANTES *promissorum fidem non irritam futuram, sed re præstituros nos, quod verbis simus polliciti, vsurpare poterimus versus hos ex eodem libro,*

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλὸν.
Οὐδ' ἀτελεύτητον, ὅ,τι κεν κεφαλῇ κατανεύσω. i.

Nec reuocanda, nec irrita, vana ue dico futura.
Quæcumque annuero & promisero vertice moto.

Dicuntur autem a persona Iouis ad Thetidem.

In absurde locutum.

Vbi quis videtur absurdum quidpiam dixisse, siue cum verbum aliquod videbitur per imprudētiam elapsum, quod satius erat reticuisse, locus erit illi, quod pluribus locis apud Homerum reperitur, & nominatim Odysseæ libro primo,

Ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; *id est,*

Dentis claustra tui quæ vox elapsa reliquit?

Laudatur hic versus ab A. Gellio Noctium Atticarum libro 1. cap. 15. qui pulchre admoneat parce loquendum esse, quod natura linguam vallo dentium cinxerit, & septo labiorum, cum aures patulas dederit.

Quæ sero contingunt, sed magnifica.

QVOTIES *intelligi uolemus famam, aut præmium aliquod serius quidem contingere, uerum hoc præstantius, ac durabilius, quo diutius dilatum, vt tarditatem stabilitate, perpetuitateq. compenset, non alienum fuerit Homericum illud ex Iliados secundo libro vsurpare.*

Ὄψιμον, ὀψιτέλεστον, ὅου κλέος οὔποτ' ὀλεῖται.

Quem versum Cicero ita vertit,

Tarda & sera nimis, sed fama & laude perenni.

Verba sunt Calchantis animum addentis Græcis vt perdurent: quamquam enim victoria belli decimo demum anno contigerit, eius famam tamen immortalem fore.

Consulendum & consiliis parendum.

CVM *admonebimus quempiam, vt vicissim & rectum consilium aliis det, & ab aliis accipiat: aut vt & securerem diligenter perpendat, & alienam sententiã auribus attentis audiat, non intempestiuum erit illud ex eodem libro.*

Ἀλλὰ ἄναξ, αὐτός θ' εὖ μήδεο, πείθεό τ' ἄλλῳ. id est,
Ipse age rex bene consulito, & pareto uicissim.

Non interpellandus famelicus.

QVOTIES *innuemus non esse confabulandi otium, nisi prius placauerimus latrantem & iratum, ut ait Horatius, ventrem. Aut vbi significabimus aliquem, simulatque sit adsecutus, quod expetebat, iam ad alia conuerti, non inepte proferemus versiculum hunc ex eodem libro, & alias apud Homerum solennem,*

Αὐτὰρ ἐπεὶ πόσιος καὶ ἐδητύος ἐξ ἔρον ἕντο. id est,
At postquam his potus exẽpta cupido, cibique.
Id Vergilius ita reddit,
Postquã exẽpta fames & amor compressus edẽdi.

Fatis imputandum.

CVM *hominem quempiam culpa liberabimus, eamque vel in fatum, uel in fortunam reiiciemus, vsurpare licebit quod inibi dicit Priamus ad Helenam,*

Οὔ τι μοι αἰτίη ἐσσί, θεοί νύ μοι αἴτιοί εἰσιν. id est,
Nil tibi ego imputo, verũ ipsis magis imputo diuis.

Diu dissimulatum aperientis.

IN *eum, qui quod diu dissimulauit, tandem irritatus eloquitur, non inconcinne detorquebitur illud, quod in eodem loco dictum est de Vlysse,*

Ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει. id est
Ast vbi iam promit prægrandem e pectore vocem.

Malorum obliuio.

QVI *deprecabitur omen aliquod parum faustum, aut qui iubebit obliterari memoriam malorum, non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,*

Ταῦτα πάντα θεοὶ μεταμώνια θεῖεν. id est,
Irrita dij superi ventis hæc omnia tradant.

Ex minimis initiis maxima.

AD *indicandum maximas simultates non nunquam ex leuissimis iniuriolis nasci, non secus atque ex minutissima scintillula grauissimum incendium, mire congruet illud ex eodem libro de Eride, id est, dea contentione,*

Ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
Οὐρανῷ ἐστήριξε κάρη καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. id est,
Quæ primam exigua surgit, verum ilico cælum
Attingit capite, in terris vestigia ponens.
Hunc locum Vergilius Aeneidos 4. detorsit ad famã,
Parua metu primo, mox sese attollit in auras,
Ingrediturq. solo, & caput inter nubila condit.

Alieno ferox præsidio.

SI *quæras innuere, quod ferox sit quispiam, & improba moliatur, id eum non facere domesticis viribus fretũ, verum alicuius potentioris fultum præsidio, qui clanculum illi suppeditat & animum & opem, quemadmodum vulgus nostratium suspicatur ducem Gelriæ tot iam annos negotium facessere nobis, dissimulatis Gallorum suppetiis, illud accommodes licebit eodem ex libro,*

Οὐκ ἔγ' ἄνευθε θεοῦ τάδε μαίνεται, ἀλλά τις ἄγχι
Ἕστηκ' ἀθανάτων νεφέλῃ εἰλυμένος ὤμους. id est,
Ista quidem hic nequaquã audet sine numine, verũ
Adstat diuum aliquis, humeros caligine tectus.

Arripe negotij curam.

ADMONENTES *aliquem, vt diligenter negotium capessat, & grauiter rem aggrediatur, vtemur hoc ex eodem loco carmine, quo Aeneas hortatur aurigam suum,*

Ἀλλ' ἄγε νῦν μάστιγα καὶ ἡνία σιγαλόεντα
Δέξαι. id est,
Quin age nunc scuticamq. manu, depictaq. lora
Corripe.

Aequa concertatio.

CVM *significabimus duos ex æquo paratos ad disceptandum, rixam ue, licebit accommodare carmen illud ex eodem libro,*

Τὼ μὲν δὴ χεῖράς τε καὶ ἔγχεα θηξαμένω,
Ἀντίον ἀλλήλοιιν ἴτην μεμαῶτε μάχεσθαι. id est,
Illi inter sese, iam iam pugnare parantes
Obtendunt, pariterq. manus, præacutaq. pila.

Incitare currentem.

QVI *significabit instigari quempiam ad id ad quod suapte sponte propendet, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias apud eundem poetam occurrit.*

Μάστιξεν δ' ἵππους, τὼ δ' οὐκ ἀέκοντε πετέσθην. id est,
Cædit equos scutica, ast illi vel sponte volabant.
Sumptum ab aurigis.

Ad vtrumuis paratus.

HOMINEM *ad vtramq. fortunam instructum, ludicris pariter ac seriis accommodatum, aut qui norit cũ bonis pariter ac malis conuenire, notabimus hoc carmine, quod est in Iliados H.*

Οἶδ' ἐπὶ δεξιά, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμῆσαι βῶν. id est,
Noui equidem clipeum dextra, læuaq. mouere.

Muneribus res agitur.

QVI *dicet non esse locum recte factis & æquis rationibus, sed largitione & adsentatione rem omnem peragi poterit illud accommodare ex Iliados I,*

Δώροισίν τ' ἀγανοῖσιν, ἔπεσσί τε μειλιχίοισι. id est,
Et donis permagnificis, & lenibus dictis.
Quo quidem in carmine muneribus non temere prior datus est locus.

Alieno auxilio potentes.

QVI *alienis præsidiis freti facinus aliquod egregium, aut qui alieni prætextu nominis aliquid faciunt, in eos adposite torquebitur ex eodem libro, quod ibi dictum est de Teucro fratre Aiacis Telamonij. Nam is sub fraterno latitans clipeo, sagittas aliquot mittit in Troianos,*

Στῆ δ' ἄρ' ὑπ' Αἴαντος σάκεϊ Τελαμωνιάδαο. id est,
Constitit Aiacis clipeo septemplice tectus.

Cauendum a potentiore.

QVI se negabit rem habere velle cum homine longe potentiori, quiq. magnopere possit lædere, recte accommodauerit illud eodem e libro,

Οὐ γὰρ ἔγωγ' ἐθέλοιμι Διὶ κρονίωνι μάχεσθαι. id est,
Cum Ioue ego sane nolim certamen inire.

Subitum remedium periculi.

CVM indicabimus rem in extremum discrimen adductam, actumq. fuisse ni subita salus, ceu deo quopiam immissa protinus affulsisset, illud ex eodem libro, tum alias sæpe conueniet,

Εἰ μὴ ἄρ' ὀξὺ νόησε πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε. id est,
Ni illico sensisset, genitor diuumq. hominumque.

Perplexus, animiq. consternati.

IN eum qui periculoso negotio consternatur animo, nec rationem inuenit, qua explicet sese, quadrabit illud ex eodem libro,

Νέστορα δ' ἐκ χειρῶν φύγον ἡνία σιγαλόεντα. id est,
Fugere e manibus miranda Nestori habenæ.

Litem incipere.

IN eum qui iam prouocatus aggreditur conuiciis agere, congruet illud ex Iliados κ.

Εἵλετο δ' ἄλκιμον ἔγχος ἀκαχμένον ὀξέϊ χαλκῷ.
Hastam corripuit robustam cuspide acuta.

Cui diuersum illud, Hastam abiecit, quod alibi retulimus ex Cicerone.

Ausculta & perpende.

QVOTIES significabimus nos aliquid dicturos quod ad rem pertineat, quodq. ratum ac certum futurum sit, conueniet illud ex eodem libro, quanquam & alias apud eum poetam sæpius obuium,

Ἄλλο δέ τοι ἐρέω, σὺ δ' ἐνὶ φρεσὶ βάλλεο σῇσι. id est,
Immo aliud quiddam, tu mente recondito, dicam.

Non statim decernendum.

QVI significabit interponendam moram prius quam decernatur, & rem in posterum diem reiiciendam, accommodabit illud ex eodem libro, quod Phœnici cum legatis ad reconciliandam gratiam misso ab Agamemnone respondit Achilles,

-Ἅμ' ἠοῖ φαινομένηφι
Φρασσόμεθα. id est,
-Aurora vbi crastina surget
Consultabimus.

Hinc apparet sumptum celebre Græcis prouerbium, ἐν νυκτὶ βουλή, id est, In nocte consilium, quod alio diximus loco.

Nemo cogendus amicus.

CVM innues aliquem non esse ad negotium accersendum, præter animi sententiam, aut non esse collocandum officium in eum qui nec agnoscat, nec accipiat libenter, accommodum fuerit quod eodem in libro, de Phœnice dixit Achilles,

Ἢν ἐθέλῃσιν, ἀνάγκῃ δ' οὔτι μιν ἄξω. id est,
Si volet, inuitum hunc haud quaquam abduxero quoquam.

Euenit malo male.

CVM scelerato cuipiam euenit, quod omnes imprecabantur & optabant, locus erit illi ex eodem libro,

-Θεοὶ δ' ἐτέλειον ἐπαράς. id est,
-Explerunt inimica precamina diui.

Verba sunt Phœnicis narrantis omnia mala accidisse sibi, quæ pater olim fuerat imprecatus.

Nec dignus qui me intueatur.

QVI contemnet omnino quempiam, vt ignauum, multoque sese inferiorem, non ineleganter illud ex eodem libro detorserit, quod in Agamemnonem dixit Achilles,

-οὐδ' ἂν ἔμοιγε
Τετλαίη κύνεός περ ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι. id est,
-Haud ille quidem ausit,
Quamuis perfricta sit fronte, mihi ora tueri.

Quod idem etiam hodie vulgo dictitant. Est autem indicium animi conscii, non audere recta faciem intueri eius quem læseris. Hinc est quod Menelaus in Iphigenia Aulidensi iubet in primis, vt Agamemnon obtueatur sese, videlicet inde facti collecturus primum argumentum.

Cauendum ab eo qui semel imposuit.

QVI se negabit habere velle cõmercium cum eo a quo semel sit deceptus, vsurpabit illud ex eodem libro,

Οὐδέ τί οἱ βουλὰς συμφράσσομαι, οὐδὲ μὲν ἔργον.
Ἐκ γὰρ δή μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιτεν, οὐδ' ἂν ἔτ' αὖτις
Ἐξαπάφοιτ' ἐπέεσσιν, ἅλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἕκηλος
Ἐρρέτω. id est,
Hoc ego cũ nihil aggrediar, neq. n. expedit unquã.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto, semel illi hoc
Sit fecisse satis, quin posthac ille quiescat,
Ac valeat.

Amicorum est admonere mutuum.

SENTENTIA prouerbialis videtur, quam legimus Iliados Λ.

-Ἀγαθὴ δὲ παραίφασίς ἐστιν ἑταίρου. id est,
-Bonus est affatus amici,
Admonitoris.

Hanc licebit vsurpare, si quando dicemus amici munus esse, vt amicum si quid erret, liberius admoneat.

Vnus multorum instar.

QVOD eodem in libro dictum est in laudem medici, idem torqueri poterit, ad quemcunque virtute præstantem. Carmen est huiusmodi,

Ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. id est,
Vir medicus multis aliis æquandus honore est.

Festiuiter hoc in Eryximachum torquet Alcibiades, cui iubenti negat se posse obsistere, quod vir medicus multorum instar sit. Festiuius erit si transferatur ad res animi. Veluti Plato libro de Repub. quarto, ἐὰν τὸ λεγόμενον ἓν μέγα φυλάττωσι. id est, Si illud vnum magnum quod dicitur seruauerint. Indicat illud ἓν μέγα fuisse prouerbiale. Vide prouerbium, Multa nouit vulpes, &c. Bona mens igitur πάντων ἀντάξιος ἄλλων. & eruditio & bona fama, πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων.

In

In voti compotem.

VBI quis assecutus est quod affectabat captabatq. veluti si quis sacerdotij spe munus principi mitteret, eoq. sacerdotio fauore principis potiretur, quadrabit illud ex eodem libro,

Καὶ βέλος οὐδ' ἅλιον μὲν ἄλιον βέλος ἐστὶν χειρός. i.

Attigit, & que manu non irrita missa, sagitta est.

Lupus in fabula.

CVM forte fortuna in medio sermone interuenit is, cuius mentio fiebat, conueniet illud ex Iliados K.

Οὔπω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ' ἤλυθον αὐτοί. id est,

Iamq. aderant ipsi nondum sermone peracto.

Aliter cum aliis agendum.

QVI significabis cum aliis blandius agendum, cum aliis asperius, vt cuiusque fuerit ingenium, aut fortuna, dignitasq. allegabis illud ex eodem libro,

Ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι
Νείκειον. id est,

Verbis hunc placidis, contra asperioribus illum
Increpuere.

Concordia fulciuntur opes etiam exiguæ.

SENTENTIA prouerbialis est ibidem, huiusmodi,

Συμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν.

Coniuncti pollent etiam vehementer inertes.

Hac conueniet vti, si quando significabimus non esse contemnendam amicitiam, aut simultatem multorum, etiam si fuerint alioquin imbecilles, & quorum singulos quiuis facile contemnat. Nam quemadmodum vt ait Ouidius,

Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.
Ita quę non lædunt singula, multa nocent,

Extra periculum ferox.

IN TIMIDVM & ita demum ferocem, si procul absit a periculo, velut in obtrectatorem elancularium, qui coram non ausit congredi, quadraueris illud ex eodem loco:

Ἀνδρῶν δυσμενέων ἑκὰς ἑστάμενος πολεμίζειν. id est,

Pugnare gnarus verum eminus & procul hoste.

Simile est illud Demosthenis in oratione de corona, οὕτως οἰκείως ὑμᾶς ἐδέξαντο, ὥστε ἔξω τῶν ὁπλιτῶν καὶ τῶν ἱππέων ὄντων, εἰς τὰς οἰκίας καὶ τὸ ἄστυ δέχεσθαι τὴν στρατιὰν ἐπὶ παῖδας καὶ γυναῖκας, καὶ τὰ τιμιώτατα. *id est, Adeo familiariter nos acceperunt, vt cum adessent armati & equites, in ædes atque in ciuitatem reciperent exercitum ad liberos & vxores, et ad ea quæ sunt carissima. Extra telorum iactum ante recensuimus, cui contrarium est Intra tela. M. Tullius in Verrem actione quarta. Non ego a Vibone paruo nauigio inter fugitiuorum ac prędonum ac tua tela venissem? quod Græci dicunt* ἐντὸς βελῶν.

Quisquis fuerit.

QVEMVIS citra vllam exspectationem hominem indicabimus hoc versiculo, qui est in eodem libro,

Οἳ θνητοί τ' εἶεν, καὶ ἔδοιεν Δημήτερος ἀκτήν.

Qui modo mortalis sit edens cerealia dona.

Veluti si quis dicat humanas leges alibi alias esse, ceterum legem naturę omnibus esse communem, κοινά τ' εἶεν.

Iuuenta viribus pollet.

AD vires plurimum momenti adfert ętas iuuenta. Ad id facit illud ex eodem loco de Aenea,

Καί οἱ ἔχει ἥβης ἄνθος, ὅ τε κράτος ἐστὶ μέγιστον. id est,

Flos quoq. adest æui, cuius tunc maxima vis est.

Aegre quidem, sed facimus tamen.

CVM ægre quidem, & non sine plurimis incommodis agimus quidpiam, sed tamen facimus, adacti necessitate, conueniet illud ex Iliados Z.

Καὶ μάλα τειρόμενοί περ, ἀναγκαίη γὰρ ἐπείγει. id est,

Quamuis afflicti nimium, sed fatum ita cogit.

Quod alibi diminutum, exæquatur alibi.

IN eum in quo desideratur virtutis aliquid, sed cuius iacturam alia quapiam dote compenset. Veluti si quem intelligi velimus parum eloquentem, sed admirabili tamen iudicio: aut qui sit indoctus quidem, sed bene nummatus, competet illud ex eodem loco, quem modo citauimus ex Iliados K.

Ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἔην κακός, ἀλλὰ ποδώκης. id est,

Qui ore quidem deformis erat, pedibus tamē acer.

Mutua defensio tutissima.

QVI significabis minus eos lædi posse, qui concordes sese mutuo defendunt: contra omnium iniuriæ obnoxios illos qui dissident factionibus intestinis, accommodabis illud ex Iliados ρ.

Παυρότεροι δ' ἐν πολὺ φθίνυθεν, μέμνηντο γὰρ αἰεὶ
Ἀλλήλοις ἀν' ὅμιλον ἀλεξέμεναι αἰπὺν ὄλεθρον. id est,

Multo turba minor periit, quod in agmine semper
Mutuam opē sibi ferre, malumq. arcere studebāt.

Qui cum contemptu vitæ inuadunt.

IN eos qui gladiatorio, sicut ait Terentius, animo quempiam impetunt, vt aut perdant aut pereant, conueniet illud ex Iliados M.

-Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες. id est,

-Similes agrestibus apris.

Tradunt enim venatores, hos prouocatos recta impetere prouocantem, nec lancea vitata.

Aliis prospiciens, non sibi.

SI libebit in quempiam iocari, qui cum artem diuinandi professus, aliis sua mala prædixerit, ipse suum malum non potuerit prauidere, non inconcinniter accommodabimus illud ex Homeri Bæotia,

Ἀλλ' οὐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μέλαιναν, id est,

At non auguriis fatum sibi detulit atrum.

Quod imitatus Maro,

At non auguriis valuit depellere pestem.

Dictum est de Eunomo Mysorum duce, perito quidem auguriorum, at nihilominus ab Achille occiso.

Ne depugnes in alieno negotio.

VBI significabimus nos nolle nosmet admiscere liti alienę, quæ nihil ad nos pertineat, sed permissuros vt ipsi inter sese suo decertent periculo, quorum agitur negotium, versiculo fuerit locus ex eodem libro,

Οἴους ἀμφ' Ἑλένῃ καὶ κτήμασι πᾶσι μάχεσθαι. id est,
Proq. Helena, proq. omni re decernere solos,
Dictum de Menelao & Paride singulari certamine congressuris.

Prudentia coniuncta cum viribus.

IN *eum qui norit idem & aliis imperare quid sit agendum, & ipse persequi cum est opus, quod aliis imperat, apte quadrabit illud ex eodem libro,*

Ἀμφότερον βασιλεύς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμητής.
Id est,
Et iuxta ductor bonus, & certamine pollens.
Sunt enim qui imperatorem agere norunt, at militem praestare non norunt.

Pauciloquus, sed eruditus.

IN *eum qui pauca quidem, sed tamen auditu digna loquitur, conueniet illud ex eodem libro quod illic dicitur de Menelao, breuiloquo Laconum more, verum suauiloquo & arguto,*

Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. id est
Non is multa quidem, verum argutissima, quippe Pauciloquus.

Duobus malis resistere difficillimum.

Εἰ δὴ ὁμοῦ πόλεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. id est,
Iam pariter subigit, bellumq. & morbus Achiuos.
Si quando dicemus eundem hominem duobus, aut plurimis premi malis. Est apud Homerum Iliados α.

A fronte simul & occipitio.

CUM *indicabimus admirabilem rerum omnium cognitionem aut singularem prudentiam, quae constat non praesentium modo scientia, sed & memoria praeteritorum, & futurorum prospicientia, recte versum hunc ex eodem usurpabimus libro,*

Ὃς ᾔδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα. i.
Qui scit praeterita ac praesentia, postq. futura.
Vergilius vertit ad hunc modum,
Quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur.

Nocuit & nocebit.

SI *quando demonstrata praeteritorum malorum caussa, comminabimur, futurum vt accedat maiora, nisi quis resipiscat, non intempestiuiter vsurpabimus versum hunc Homericum ex eodem libro,*

Τοὔνεκ' ἄρ' ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος, ἠδ' ἔτι δώσει. id est,
Phoebus ob hoc mala multa dedit, atq. insuper addet.
Veluti si medicus ostenso morbi periculo, moneat aegrotum reualescentem, vt temperet ab immodica Venere, alioqui rediturum cum foenore malum.

Ingens discrimen.

QUOTIES *ingens discrimen innuemus inter homines, aut res plurimum inter se diuersas, aut immensum interuallum inter seiunctos, eleganter accommodabimus illud ex eodem libro.*

Ἐπειὴ μάλα πολλὰ μεταξὺ
Οὔρεά τε σκιόεντα θάλασσά τε ἠχήεσσα. id est,
Sunt in medio sita plurima, montesque
Vmbrosi, fretaq. horrisono clamosa fragore.

Qui paratus ad resistendum.

QUI *significare volet se nequaquam detrectare certamen, sed abunde suppetere, quo partes tueatur suas, vsurpabit illud ex Iliados ν.*

Τῷ μοι δούρατά τ' ἐστὶ καὶ ἀσπίδες ὀμφαλόεσσαι
Καὶ κόρυθες καὶ θώρηκες λαμπρὸν γανόωντες. id est,
Et mihi sunt hastae teretes, clipeiq. rotundi,
Tum galeae, tum thoraces procul igne micantes.

In discrimine apparet qui vir.

DE RE *periculosa difficiliq., & huiusmodi quae virum cordatum ac strenuum requirat, conueniet illud quod eodem libro dicitur ab Idomeneo Cretensium duce,*

Ἔνθ' ὅ τε δειλὸς ἀνὴρ ὅς τ' ἄλκιμος ἐξεφαάνθη. id est,
Illic qui vir iners, qui strenuus ipsa docet res.
Ad idem facit quod proximo carmine consequitur,
Τοῦ μὲν γάρ τε κακοῦ τρέπεται χρὼς ἄλλυδις ἄλλῃ.
Cuius alias nobis facta mentio.

Non cedendum malis.

SI *quando admonebis, non oportere cedere vel aduersariis, vel insultibus aduersae fortunae, aut non esse certandum cum fugitiuis, non inscite detorseris illud ex eodem libro,*

Οὐκ ἂν ἐν αὐχέν' ὄπισθε πέσοι βέλος οὐδ' ἐνὶ νώτῳ,
Ἀλλά κεν ἢ στέρνων ἢ νηδύος ἀντιάσειε. id est,
Ne feriat iaculum ceruicem aut terga, sed ipsum
Aut ventrem, aut pectus feriat aduersa sagitta.

Ipse sibi perniciem accersiuit.

IN *eum qui sibi pertinaciter accersit malum, cui veluti fato destinatus sit, congruet illud ex eodem libro,*

Τὸν δ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. id est,
Istum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Vltra vires nihil aggrediendum.

QUI *dicet non esse suscipiendum negotium, ad quod peragendum non suppetant vires, non inconcinniter illud accommodauerit ex eodem libro,*

Πὰρ δύναμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐσσύμενον πολεμίζειν. i.
Vires vltra nemo queat bellare, licet sit
Quantumuis animo promptus.
Verba sunt Paridis ad Hectorem.

Ocyor accipitre.

ADMIRANDAM *celeritatem hyperbola prouerbiali licebit indicare, quae est in eodem libro,*

Θάσσονας ἰρήκων.
Pernices magis accipitre.
Venustius fiet, si ad famam, aut ingenium, aut nuntium, aut eiusmodi quidpiam detorqueatur.

Accipitis animi.

ANIMUM *ancipitem & incerti consilij, licet indicare versiculo, qui est Iliados ξ.*

Ὣς ὁ γέρων ὥρμαινε δαϊζόμενος κατὰ θυμὸν
Διχθάδια. id est,
Sic senior versans animo disquirit vtroque
Nutans.
Id Maro sic est imitatus,
Atque animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc.
Rursum Iliados π.
Διχθὰ δέ μοι κραδίη μέμονε φρεσὶν ὁρμαίνοντι. id est,
Huc animus mihi versanti inclinabat & illuc.

Omnia

Omnia ex sententia cedunt.

In magnopere fortunatos, quibus & recte & secus instituta feliciter cedunt, congruet illud ex Iliados ϛ.

Τῶν μὲν γὰρ πάντων βέλε' ἅπτεται, ὅστις ἀφήῃ,
Η κακὸς, ἢ ἀγαθὸς, ζεὺς δ' ἔμπης πάντ' ἰθύνει. id est,
Spicula cuncta horum feriunt, seu torserit illa
Ignauus, seu vir fortis, quia Iupiter ipse Dirigit.

Improbitas muscæ.

In improbum, & subinde redeuntem, etiam si turpiter repellatur, quadrabit illud ex eodem,

Καὶ οἱ μυίης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
Η τε καὶ ἐργομένη, μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
Ἰσχανάᾳ δακέειν. id est.
Atque illi muscæ vim intra præcordia misit.
Quæ quamuis de pelle viri sit sæpe repulsa,
Adsultat morsura tamen.

Deo fortunæq. committo.

Qui fortunam experiri statuerit, euentum negotij fortunæ committens, in hunc conuenerit illud ex eodem libro,

Ησω γὰρ καὶ ἐγὼ, τὰ δὲ κεν Διὶ πάντα μελήσει. id est,
Torsero & ipse, Ioui fuerint hæc omnia curæ.

Consilium in melius commutandum.

Siquando iubebimus mutare consilium, vtpote fædum ac stultum, aut reprehendemus quidpiam vt inconsulte factum, vsui fuerit ex eodem libro,

-Τίς τοι νυ θεῶν νημερτέα βουλὴν
Εν στήθεσσιν ἔθηκε καὶ ἐξέλετο φρένας ἐσθλάς; id est,
Quis tibi consilium submisit inutile tandem
Diuorum, sanamq. exemit pectore mentem?

Alia dantur, alia negantur.

Quoties e duabus naturæ dotibus altera contigit, altera negata est, veluti si cui formæ decus adsit, desit ingenij laus. Siue cum e duobus postulatis alterum duntaxat impetratur, quadrauerit illud ex Iliados π.

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε. i.
Annuit hoc illi diuum pater, abnuit illud.

Hūc versiculum vsurpat Plinius in epistola quadam. Dictus est autē de Achille, qui in votis, quæ facit pro Patroclo suis armis inituro prælium, duo quædam rogarat, alterum vt cum laude pugnaret, alterum vt peracta pugna referret arma, incolumis & ipse. Quorum alterum annuit Iupiter, nempe vt fortissime pugnaret. Ceterum Achillis arma non retulit, nec incolumis rediit. Festiuiter abusus est hoc carmine Stratonicus citharœdus, qui cum audisset quendam citharæ canentem, subiecit hunc Homeri versum,

Τῷ δ' ἕτερον μὲν ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε.

Ac mox alio quodam rogante, cur ita diceret, Quoniam, inquit, male canere cithara dedit, ceterum bene canere voce abnuit. Ita ferme Athenæus lib. 8.

Victoria non incruenta.

Facit hoc tum corruptela iudicum, tum patronorum rapacitas, vt fere litigantium vterq. partes plectantur, adeo vt non raro pœniteat etiam eum qui vicit litem. In hos igitur conuenit illud ex Iliados ϛ.

-Οὐδ' οἱ γὰρ ἀναιμωτί γ' ἐμάχοντο. id est,
-Nec hi sine sanguine pugnam
Miscebant.

Re opitulandum, non verbis.

Cum re opus est, nihil prosunt verba, veluti si quis egeat pecuniariis suppetiis, quorsum attineat huic aures explere dictis? Rursum in consultationibus, in iudiciis, rationibus agendum est, non vi. Ad id faciet Homericum illud ex Iliados π.

Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ. id est,
Verba in consilio, valet in certamine robur.

Apta prouincia.

In eum, qui prouinciam suscipit, suis aptam viribus abstinens a negotio, cui sit impar, veluti si quis episcopatum accipiat, summum pontificium recuset, conueniet illud ex eodem libro,

Εἵλετο ἄλκιμα δοῦρε, τά οἱ παλάμηφιν ἀρήρει,
Εγχος δ' οὐχ ἕλετ' οἶον ἀμύμονος αἰακίδαο. id est,
Quę manibus quadrent, ingentes corripit hastas
Quaslibet, ast hastam solam non sumit Achillis.

De Patroclo dictum, qui cum Achillis armis esset indutus, ab hasta tamen abstinebat, quod ea grauior esset, quam vt quisquam Græcorum regere posset præter vnum Achillem. Quod idem in Odissea de arcu Vlyssis finxit Homerus.

Pudor & metus.

Cum abstinetur a re quapiam, quod ea tum inhonesta factu videatur, tum vero minime tuta, locum habet illud ex Iliad. ο.

Ισχε γὰρ αἰδὼς, καὶ δέος. id est,
Nam pudor atque metus vetuit.

De conglobata acie dictum, quę ne sese diduceret, partim pudor obstabat, partim metus. Pudorem autem ingens addere calcar ad fortiter agēdum, indicat in eodem libro cum ait,

Αἰδομένων δ' ἀνδρῶν πλέονες σόοι ἠὲ πέφανται. i.
Plures sunt salui atq. cadunt hic, quis pudor adsit.

Qui obticescit.

In eum, qui metu attonitus, aut stupefactus admiratione tacet, aut cui non est, quod respondeat, quadrabit illud ex Iliados ϛ.

Δὴν δέ μιν ἀμφασίη ἐπέων λάβε. id est,
Illum corripuit stupor, atq. infantia linguę.

Mors omnibus communis.

Qui dicet omnibus ex ęquo moriendum, nec vllis viribus arceri fati necessitatem, citabit illud ex Iliados σ.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη ἡρακλῆος φύγε κῆρα. id est,
Nec vis Herculea fatum euitauit acerbum.

Alius aliis in rebus præstantior.

Qui dicit alium alia dote pręcellere, accommodabit quod in eodem libro dictum est de Polydamante & Hectore,

Ἀλλ' ὁ μὲν ἂρ μύθοισιν, ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα. id est,
Hic dictis, hasta longe pręstantior ille.

Eandem sententiam fusius explicat Iliados ν. Polydamas loquens Hectori,

Ἕκτορ ἀμήχανός ἐσσι παραρρητοῖσι πιθέσθαι.
Οὕνεκά τοι περὶ δῶκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Τοὔνεκα καὶ βουλῇ ἐθέλεις περιίδμεναι ἄλλων·
Ἀλλ' οὔπως ἅμα πάντα δυνήσεαι αὐτὸς ἑλέσθαι.
Ἄλλῳ μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολεμήϊα ἔργα,
Ἄλλῳ δ' ὀρχηστύν, ἑτέρῳ κίθαριν καὶ ἀοιδήν,
Ἄλλῳ δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
Ἐσθλόν, id est,

Hector non potis es deflectere pectora dictis.
An quia dij donant factis praecellere belli,
Vis in concilio reliquos praecedere sensu?
At non cuncta potes vnus simul omnia ferre.
Quippe deus dedit huic virtute excellere belli,
Huic laudē choreae, citharam illi, et carmina blāda,
Rursum alij mētem praeclaram in pectore, magnus
Iupiter inseruit.

In periculoso negotio non est dormitandum.

VBI *monebimus in re ardua non esse cessandum, congruet quod subinde repetitur apud Homerum Iliados π.*

Ὀλίγη δ' ἀνάπνευσις πολέμοιο. id est,
Exigua est interspiratio belli.

Poterit trahi vel ad litem forensem, vel ad simile negotium odiosum, & laboris plenum.

Mens laeva.

FREQVENTER *hominum mens laeua est, & pessima pro optimis sequuntur, optima pro pessimis repudiant. Ad hanc sententiam facit illud ex Iliados σ.*

Ἕκτορι μὲν γὰρ ἐπῄνησαν κακὰ μητιόωντι,
Πουλυδάμαντι δ' ἄρ' οὔτις, ὃς ἐσθλὴν φράζετο βουλήν. i.
Consilium Hectoreum laudabat inutile quisque,
Nemo Polydamantis, at hic dabat vtile solus.

Verbis pugnas, non re.

FACILE *est conuitiis altercari, verum re vincere difficile. Ad eam sententiam quadrabit illud ex Iliados υ. dictum ab Aenea congressuro cum Achille.*

Ἐπεὶ σάφα οἶδα καὶ αὐτὸς
Ἠμὲν κερτομίας ἠδ' αἴσυλα μυθήσασθαι. id est,
Siquidem noui probe & ipse.
Et petere probris inimicaq. dicere dicta.

Paullo post repetit copiosius eandem sententiam:

Ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι
Πολλὰ μάλ', οὐδ' ἂν νηῦς ἑκατόζυγος ἄχθος ἄροιτο.
Στρεπτὴ δὲ γλῶσσ' ἐστὶ βροτῶν, πολέες δ' ἔνι μῦθοι
Παντοῖοι, ἐπέων δὲ πολὺς νομὸς ἔνθα καὶ ἔνθα.
Ὁπποῖόν κ' εἴπῃσθα ἔπος, τοῖόν κ' ἐπακούσαις. id est,
Ambobus siquidem probra dicere plurima promptum est,
Quorum onus haud portet cēturatis obsita remis.
Est hominum quia lingua volubilis, omnigenique
Insunt sermones, variiq., & pascua dictis,
Hinc atque hinc, multaeq. vices, sed qualia verba
Dices, talia redduntur tibi dicta vicissim.

Ne quid moueare verborum strepitu.

QVI *monebit aliquem, ne saeuis verbis, ac minis deterreatur, quominus experiatur, accommodabit illud ex eodem libro, ab Apolline dictum Aeneae.*

Ἀλλ' ἰθὺς φέρε χαλκὸν ἀτειρέα, μηδέ σε πάμπαν
Λευγαλέοις ἐπέεσσιν ἀποτρεπέτω καὶ ἀρειῇ. id est,
Quin rigido ferro magis obuius ito, nec vnquam
Te saeuis dictis deterreat ille minisque.

Cibo opus duraturis in labore.

INITVRI *bellum, ne omnino ieiuni sint, ne viribus destituantur. Id trahi poterit ad studium litterarum, ad exercitium pietatis, atq. alia complura. Ad id congruent versus Homerici, ex Iliad. τ.*

Οὐ γὰρ ἀνὴρ πρόπαν ἦμαρ ἐς ἠέλιον καταδύντα
Ἄκμηνος σίτοιο δυνήσεται ἄντα μάχεσθαι.
Εἴπερ γὰρ θυμῷ γε μενοινάᾳ πολεμίζειν,
Ἀλλά τε λάθρῃ γυῖα βαρύνεται, ἠδὲ κιχάνει
Δίψα τε καὶ λιμός, βλάβεται δέ τε γούνατ' ἰόντι.
Ὃς δέ κ' ἀνὴρ οἴνοιο κορεσσάμενος καὶ ἐδωδῆς
Ἀνδράσι δυσμενέεσσι πανημέριος πολεμίζῃ,
Θαρσαλέον νύ οἱ ἦτορ ἐνὶ φρεσίν, οὐδέ τι γυῖα
Πρὶν κάμνει, πρὶν πάντας ἐρωῆσαι πολέμοιο. id est,
Nam quis ad occasum vsque valebit solis ab ortu
Impastus iugi durans confligere pugna?
Pectore enim quamuis sit prompto ad belligerādū,
Sensim mēbra grauant tamē, ac sitis atra, famesq.
Corripiunt, genuaq. labant tendentis in hostem.
Rursus erit quicumq. satur, vinoq. ciboque,
Is demum potuit confligere perdius hosti.
Huic animus viget vsq. ferox, neq. mēbra laborās
Huic prius, ac victor bello submouerit omnes.

Omnibus armis praesidiisq. destitutus.

HOMINEM *inermen & omnibus destitutum praesidiis indicabimus hoc versu, qui est Iliados φ.*

Γυμνὸς ἄτερ κόρυθός τε καὶ ἀσπίδος, οὐδ' ἔχεν ἔγχος. i.
Et Clipeo simul & Galea nudatus, & hasta.

Frustra habet qui non vtitur.

SI *quem increpare voles, quod ingenio, diuitiis, litteris non vtatur, cum habeat, conueniet illud ex eodem Iliad. φ.*

Τίνυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον αὔτως; id est,
Cur frustra tibi iam gestatur inutilis arcus?

In fugitiuum.

VBI *quis impotenti animi cupiditate ad rem quampiam instigatur, praecipue parum honestā, vel magis si quis turpiter fugiat, in hunc quadrabit, si dixeris,*

Τόνδε κυνάμυια ἄγει. id est,
Hunc cynamya rapit.

Sic enim in eodem libro Iuno de Marte e praelio fugiente.

Καὶ δ' αὖθ' ἡ κυνάμυια ἄγει βροτολοιγὸν Ἄρηα. id est,
Pestiferum Martem rursum exagitat Cynamya.
Id est, musca canina.

Cum diis non pugnandum.

QVI *monebit non esse pugnandum cum genio, cum superis, cum magnis principibus, vsurpabit illud ex eodem libro,*

Θεοὶ δέ τε φέρτεροι ἀνδρῶν. id est,
Verum homines diis inferiores.

De θεομαχίᾳ diximus alibi. Pindar. in Pythiis hymno 2. sententiam

2. sententiam hanc sic extulit, Χρὴ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. id est, Oportet aduersus deum non contendere.

Vindicta tarda, sed grauis.

VBI qui diu multa patrauit impune, tandem in extremum malum adducitur, semelq. dependit superiora flagitia, congruet illud ex eodem libro:

Νῦν δ' ἀθρόα πάντ' ἀποτίσεις. id est,
Nunc cuncta lues semel adglomerata.

Verba sunt Achillis ad Hectorem.

Omissis nugis rem experiamur.

QVI conuiciis omissis iubebit ipsa re periculum fieri, vter vincat, aut vincatur, non intempestiuiter accommodauerit illud ex eodem libro:

Βέλτερον αὖτ' ἔριδι ξυνελαυνέμεν ὅττι τάχιστα,
Εἴδομεν ὁπποτέρῳ κεν Ὀλύμπιος εὖχος ὀρέξῃ. id est,
Sed praestet pugnam committere cominus, ut mox
Vtri Iupiter esse velit laudemq., decusque,
Perspicuum fiat.

Metus infamiae.

CVM dicemus nos hominum de nobis opinione rumoribusq. commoueri quo minus mutemus consilium, conueniet illud ex eodem libro, praeterea Iliados ζ. quod frequenter vsurpat M. Tullius in Epistolis ad Atticu:

Αἰδέομαι Τρῶας καὶ Τρῳάδας ἑλκεσιπέπλους. id est,
Troianos ac Troianas, vereorq. pudetque.

Verba sunt Hectoris pudore nolentis in urbem recipere sese, ne quis opprobraret illi, imputaretq. Troianorum interitum.

Aliam aetatem alia decent.

QVI iam aliam aetatem significabit, nec idem decere canum, quod iuuenem aliquando decuit, vsurpabit illud ex eodem libro, quamquam & alias iteratum:

Ἀλλ' ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον. id est,
Verum vbi iam, canumq. caput, incanaq. menta.

Quod aliis vitio vertas, ipse ne feceris.

QVOD damnaturus sis in aliis, in te ne admiseris. Ad id faciet illud ex Iliados Ψ.

Καὶ δ' ἄλλῳ νεμεσᾶτον ὅτις τοιαῦτά γε ῥέζοι. id est,
Immo adeo si quisquam alius patrare pararet
Tale aliquid, damnaretis vitioq. daretis.

Aut ipse fuisti, aut tui simillimus.

SI quando per iocum indicabimus eundem aliquem fuisse, qui tamen se fuisse eat inficias, veluti si quem incuses, quod inter bibones compotauerit, isq. sese neget fuisse, uerum alium quempiam: non illepide detorseris illud ex eodem libro, quod de Patrocli spectro dixit Homerus:

Πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὄμματα κάλ' εἰκυῖα,
Καὶ φωνήν, καὶ τοῖα περὶ χροῒ εἵματα ἕστο. id est,
Cuncta ipsi similis, vocemq., oculosq decoros
Corporis atque modum, & talem gestabat amictũ.

Audiens non audit.

SVNT quidam, qui si quid parum placet, id scire dissimulant, veluti cum negant sibi redditas litteras, quibus commonefiant officij sui, quod tamen malint effugere, quam praestare, in hos quadrabit illud ex Iliados Ψ.

Ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,
Dissimulans audisse.

De Antilocho dictum, qui Menelaum reuocantem a cursu, cum audiret, perinde tamen quasi non audisset, ita celerius etiam currebat:

Ἀντίλοχος δ' ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἔλαυνε,
Κέντρῳ ἐπισπέρχων, ὡς οὐκ ἀΐοντι ἐοικώς. id est,
Quin etiã cursum Antilochus magis accelerabat
Instigans stimulis, audireq. dissimulabat.

Ex habitu bonum virum prae se fert.

QVI dicet ex ipsa oris figura videri probum hominem, citabit illud ex Odyssea primo:

Οὐ μὲν γάρ τι κακῷ ὡς ἄντα ἐῴκει. id est,
Ex specie minime improbus ipsa
Esse videbatur.

M. Tullius in Verrem libro 8. Is erat Apronius, qui vt ipse non solum vita, sed etiam corpore atq. ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumq. omnium.

Absit clamor in colloquio, aut lusu.

QVI iubet ut in conuiuio, colloquio ne temperari a vociferatione, accommodabit illud ex eodem libro,

Νῦν μὲν δαινύμενοι τερπώμεθα, μηδὲ βοητὺς
Ἔστω. id est,
Nunc hilares cenemus, & omnis clamor abesto.

Grata nouitas.

SI quando dices nuperrima queq. vulgo maxime placere, non intempestiuum fuerit illud ex eodem libro:

Τὴν γὰρ ἀοιδὴν μᾶλλον ἐπικλείουσ' ἄνθρωποι,
Ἥ τις ἀκουόντεσσι νεωτάτη ἀμφιπέληται. id est,
Cantio.n. hac hominũ longe est celeberrima vulgo
Et gratissima, quae nuperrima venit in aures.

Accinit huic Pindarus olymp. hymno 9.

Αἴνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. i.
Lauda vinum vetus, sed nouorum hymnorũ flores.

Sentiens gratiores esse hymnos, qui res nuper gestas celebrant quam qui prisca tractant. Pleraq. commendat nouitas, potissimum apud imperitos. Cõtra in scriptis antiquitas conciliat gratiam, nouitas inuidiam: vnde Flaccus in Epistolis:

Indignor quidquam reprendi, non quia crasse
Compositum, illepide ue putetur, sed quia nuper.

Ac ceteris ferme in rebus fauor nouitatis, super orum obliterat gratiam. Simile fastidium est humani ingenij in his quae nobis ad manum sunt. Miramur enim exotica, cum interdum domi habeamus meliora. Id potissimum vsu uenit in medicis: nostros fastidimus, licet eruditos, belluam e longinqua barbarie profectam suspicimus. Itidem pharmacopolae magno emunt herbas e longinquo aduectas, cum interdum meliores nascantur in horto vicini. Id eleganter notauit Alexis apud Athenaeum libro 3.

Ἐρῶμεν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενεῖς. id est,
Alienum amamus, proximum contemnimus.

Mulier pudica ne sola sit vsquam.

CVM admonebimus non conuenire, vt pudica mulier sola, citraq. testes cum viris colloquatur, vsui fuerit

illud

illud apud Homerum frequens de Penelope:
Οὐκ οἴη, ἅμα τῇ γε καὶ ἀμφίπολοι δύ' ἕποντο. id est,
Haud sola, ast illam famulæ binæ comitatæ.

Fatale vitæ tempus exactum.

IN decrepitos, quorum ætas iam exacta videbitur, quadrabit ex eodem libro:
Νήπιοι, οἳ κατὰ βοῦς Ὑπερίονος Ἠελίοιο
Ἤσθιον. id est,
Dementes, ut qui sacros tibi maxime Phœbe
Absumpsere boues.
Nam per solis boues, annos fatales, ut opinamur, innuit poeta.

Non luctu, sed remedio opus in malis.

IN malis non lamentis, sed auxiliis utendum. Ad id conueniet illud ex Iliados ω. quamquam aliis item iteratum locis:
Οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο. id est,
Quippe nihil miseri fletus lamenta ue prosunt.

Adhuc aliquis deus respicit nos.

CVM in rebus vehementer afflictis, negabimus nos prorsus abiecisse animum, verum esse spei non nihil, conueniet illud, quod in eodem libro dicitur a Priamo:
Ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμεῖο θεῶν ὑπερέσχεθε χεῖρα. id est,
Numen adhuc aliquod dextrã mi obtendit amicũ.

Mors optima rapit, deterrima relinquit.

OPTIMA mors eripit e medio, relinquit deterrima. Proinde videmus quosdam prorsus inutiles Tithoniã ætatem viuere, paucissimos egregio præditos ingenio, ad senectæ limen peruenire. In hanc sententiã quadrat illud ex eodem libro:
Τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δ' ἐλέγχεα πάντα λέλειπται,
Ψεῦσταί τ' ὀρχησταί τε χοροιτυπίῃσιν ἄριστοι,
Ἀρνῶν ἠδ' ἐρίφων ἐπιδήμιοι ἁρπακτῆρες. id est,
Sustulit hos Mauors, reliqua at mala probra relicta
Mendaces, saltatores, primiq. choreis
Ducendis, agnis, atque hœdis diripiendis
Strenui. Celebre est illud Maronis,
Optima quæq. dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, &c.
Concinit & Theocritus in Epitaphio Bionis,
Ταῖς νύμφαισιν ἔδοξεν ἀεὶ τὸν βάτραχον ᾄδειν,
Τῷ δ' ἐγὼ οὐ φθονέοιμι, τὸ γὰρ μέλος οὐ καλὸν ᾄδει. i.
Sic visum est nymphis semp canit improba rana,
Huic neq. ego inuideo, nec. n. bona carmina cantat.

Domi manendum.

INVTILE diutius abesse domo, relictis possessionibus. In eam sententiam quadrabit illud ex Odysseæ Γ.
Καὶ σὺ φίλος, μὴ δηθὰ δόμων ἄπο τῆλ' ἀλάλησο,
Κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ' ἐν σοῖσι δόμοισι. i.
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto
Rebus itemq. viris intra tua tecta relictis.
Item Hesiodus,
Οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύραζε. id est,
Esse domi præstat, quia damnosum foris esse.

Refertur ex Euripide carmen hoc:
Μακάριος ὅστις εὐτυχῶν οἴκοι μένει,
Ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. id est,
Beatus is qui in prosperis manet domi,
Nam sarcina solo quæ tenetur, denuo
Potest salo committi.

A sacris abstinendæ manus.

VVLGO quoque creditum est, fatum instare ei, qui sacris rebus, ac deo dicatis manus iniecerit: aut qui pios homines, aut certe fungentes sacris ministeriis oppugnarit: veluti Pontificem Romanum, episcopos, abbates, etiam si parum fuerint piis moribus. Id propemodum iam olim dictum est ab Homero Iliados P.
Ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι,
Ὅν κε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθη. id est,
Cum diuo certare uiro simulatq. cupit quis,
Cuiq. deus bene vult, malum huic breui imminet ingens.

Turpis iactantia.

NON est generosi animi iactare sese de his, quæ fortiter, aut feliciter fecit. Super hoc ita Menelaus eodem in libro:
Οὐ μὲν καλὸν ὑπέρβιον εὐχετάασθαι. id est,
Haud sane pulchrum sese iactare superbe.

Prior occupat.

VBI quis lucrum celeritate præripuit cuipiam, conueniet illud ex Iliados χ.
Μή τις κῦδος ἄροιτο βαλών, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. id est,
Ne quis præriperet iaculans, laudẽq. decusque.
Atque ita serior ipse veniret. iamq. secundus.
Dictum de Achille, qui reliquis Achiuis innuit, ne quis iaculum mitteret in Hectorem, quo sibi gloriam totam seruaret.

Ne dij quidem a morte liberant.

NEMO tam carus superis, vt illorum fauore mortem euitarit. Huic sententiæ suffragabitur Homericum ex eodem libro testimonium:
Ἀλλ' ἤτοι θάνατον μὲν ὁμοίιον οὐδὲ θεοί περ,
Καὶ φίλῳ ἀνδρὶ δύνανται ἀλαλκέμεν, ὁππότε κεν δὴ
Μοῖρ' ὀλοὴ καθέλῃσι τανηλεγέος θανάτοιο. id est,
At vero mortem communiter omnibus æquam
A dilecto homine, neque dij depellere possunt,
Quem funesta dies fati iam iam vrget acerbi.

Deus vndecumq. iuuat, si modo propitius.

DEVS vbiq. præsens adest, si faueat: neque refert vbi gentium agas illo propitio. Ad hanc sententiam accommodes licebit ex eodem libro:
Ῥεῖα θεός γ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαώσαι. id est,
Si libeat seruare procul quoq. numina possint.

Fatum immutabile.

DIVINA decreta non commutantur, humanæ leges pro tempore variantur, quemadmodum & mores & voluntates. Ad id congruet illud ex eodem libro:
Οὐ γάρ τ' αἶψα θεῶν τρέπεται νόος αἰὲν ἐόντων. id est,
Non etenim diuum mens vertitur astricolarum.

Sine ope diuina nihil valemus.

MANCA est omnis mortalium industria, omnisq. conatus, nisi fauor adspiret diuinus. At id accommodare licebit Homericum illud ex eodem libro:

Πάντες δὲ θεῶν χατέουσ' ἄνθρωποι. id est,
Mortalis diuum auxilium desiderat omnis.

Industriam adiuuat deus.

IN aggrediundo negotio, quædam humana ratione prouidentur, quædam fortunæ commoditas, ipsaq. res suppeditat. Id est apud Homerum, cum alias aliquoties, tum hoc quem modo citauimus libro,

Τηλέμαχ', ἄλλα μὲν αὐτὸς ἐνὶ φρεσὶ σῇσι νοήσεις,
Ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. id est,
Hæc partim ipse tuo perpendes pectore tecum,
Partim diuum aliquis tibi suggeret.

Aetate prudentiores reddimur.

SI quando negabimus nobis eadem probari iam natu grandioribus, quæ quondam ob ætatis inscitiam adriserunt, sed vsu rerum auctam prudentiam, congruet illud ex eodem libro.

-Ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα·
Νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
Πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. id est,
-Eram adhuc puer, ast vbi iam sum
Grandior, & reddit me aliorum oratio doctum,
Ipseq. grandescit mi animus.

Dicitur ad procos a Telemacho.

Otiosus esto.

SI quem iubebimus animo otioso esse, tantum curare cuticulam, negotium aliis curæ futurum, accommodabimus illud ex eodem libro:

-Μή τι τοι ἄλλο
Ἐν στήθεσσι κακὸν μελέτω ἔργον τε ἔπος τε,
Ἀλλὰ μάλ' ἐσθιέμεν καὶ πινέμεν ὡς τὸ πάρος περ. id est,
-Tute caueto
Aut dicti, aut facti cruciet tua pectora cura
Quin trāquillus, edasq. bibasq. ita vt ante solebas.

Cedendum multitudini.

QVI suadebit non esse pugnandum vni cum multis, & vbiq. multitudini morigerandum, adducet illud ex eodem libro:

-Ἀλλ' ὅ κεν αὐτῷ ἀεικέα πότμον ἐπίσποι,
Εἰ πλεόνεσσι μάχοιτο. id est,
Arcesset mox ipse sibi crudelia fata,
Si multis pugnare velit.

Iidem proci paullo superius:

-Ἀργαλέον δὲ
Ἀνδράσι καὶ πλεόνεσσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. id est,
-Cum pluribus ardua res est
Depugnare viris inter conuiuia solos.

Deus vlciscetur.

CVM significabimus nobis in præsentia deesse facultatem depellendi, verum optare, vt superi puniant aliquando, vsui fuerit illud ex eodem libro:

Ἐγὼ δὲ θεοὺς ἐπιβώσομαι αἰὲν ἐόντας,
Αἴ κέ ποθι Ζεὺς δῶσι παλίντιτα ἔργα γενέσθαι. id est,
Ast equidem immortales implorauero diuos,
Si fors Iupiter ipse vices aliquando reponat.

In tempore cauenda pœna mali.

QVOTIES admonebimus, vt multo ante occurratur malo, prius quam oppresserit nos: aut cessandum a peccando prius quam ingruat diuina vindicta, vsui fuerit illud ex eodem libro:

-Ἀλλὰ πολὺ πρὶν
Φραζώμεσθ' ὥς κεν καταπαύσομεν. id est,
Verum nos multo ante modum, finemq. velimus
Ponere.

Verba vatis minantis procis Vlyssis reditum.

Domesticum malum.

AD significandum priuatum, ac domesticum malum, quod ad alios nihil attinet, conueniet illud ex eodem libro:

Ἀλλ' ἐμὸν αὐτοῦ χρεῖος, ὅ μοι κακὸν ἔμπεσεν οἴκῳ. i.
Porro malum nostras quod in ædes incidit, vnum
Ad me pertinet.

M. Tullius in actione in Verrem 5. domesticum ac vernaculum crimen appellat, quod intra parietes admissum nondum peruenit in publicum rumorem.

Senum prudentia.

IN senem plurimarum rerum vsu peritum, quiq. multa meminerit superioribus acta seculis, quadrauerit illud ex eodem libro:

-Παλαιά τε πολλά τε εἰδώς. id est,
-Qui antiquaq. multaq. norat.

Premenda occasio.

QVI significabit modis omnibus instandum esse, nec omittendam e manibus semel oblatam occasionem, accommodabit illud ex Odysseæ δ.

Ὑμεῖς δ' ἀσφαλέως ἐχέμεν μᾶλλόν τι πιέζειν. id est,
Vos premite, et vinclis magis arcte stringite captū.

Quod quidem detorquere licebit ad id, cum dicemus impetus animi, hoc magis ac magis esse coercendos, rationis moderamine, quo magis efferuescunt, & ad malum sollicitant.

Cum principe non pugnandum.

QVI significabit arduum, principem a priuato superari: aut difficillimum vincere naturam, vsurpabit illud ex eodem libro:

Ἀργαλέον γάρ τ' ἐστὶ θεὸν βροτῷ ἀνδρὶ δαμῆναι. id est,
Ardua res homini mortali vincere numen.

Ingens discrimen.

INGENS interuallum, veluti, si quis sentiat plurimum interesse inter pecuniæ studiū & sapientiam, hoc versu licebit significare ex eodem libro:

Τόσσον ἄνευθ' ὅσσον τε πανημερίη γλαφυρὴ νηῦς
Ἤνυσεν, ᾗ λιγὺς οὖρος ἐπιπνείῃσιν ὄπισθεν. id est,
Tantum aberat, quantum cursu ratis acta diurno
Conficiat spatij, quam prouehat aura secunda.

Aperte, simpliciterq. loqui.

SIMPLICITER & aperte dicturos nos, citraq. ambages

bages significabimus hoc carmine, quod est in eodem libro:

-Οὐκ αὖ ἐγώ γε
Ἄλλα παρὲξ εἴποιμι παρακλιδὸν, οὐδ' ἀπατήσω. i.
Non fucis te dissimulans decepero fictis.

Rerum omnium vicissitudo.

VARIAE *fortunæ vices, & nunc læta contingunt vni cuiq., nunc tristia. Ad eam sententiam applicabitur illud ex eodem libro:*

-Ἀτὰρ θεὸς ἄλλοτ' ἐπ' ἄλλῳ,
Ζεὺς ἀγαθόν τε κακόν τε διδοῖ. id est,
-Nunc huic, nunc Iupiter illi
Nunc læta immittit, nunc tristia.

Qui nocere potest, & idem prodesse.

IN *medicos imperitos, qui non raro venenum pro remedio ministrant, quadrabit illud ex eodem libro, quod vsurpauit in Pseudomante Lucianus, estq. pluribus apud Homerum locis:*

Φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. id est,
Pharmaca mista, salubria multa, at noxia multa.
Idem quadrabit in hominem & bonis & malis instructum artibus, qui vel iuuare possit, si velit, uel lædere.

Arripienda quæ offeruntur.

SOLEMNIS *est, multisq. locis iterat⁹ versiculus hic.*

Οἱ δ' ἐπ' ὀνείαθ' ἑτοῖμα προκείμενα χεῖρας ἴαλλον. i.
Quisquis sibi appositis, si quid foret vtile, prōptas
Admouere manus.

Quem torquere licebit in tutores, qui rem nacti pupillorum manus iniiciunt, interq. se partiti sibi vindicant. Aut in simile hominum genus, inuadentium & inuolantium aliena.

Principum fauor necessarius.

VBI *quis inuitis principibus, conatur extricare sese e malo quopiam: aut lite a qua non possit explicari, nisi adiutus illorum fauore, conueniet illud ex eodem libro dictum in Aiacem Oileum,*

Φῆ ῥ' ἀέκητι θεῶν φυγέειν μέγα λαῖτμα θαλάσσης. i.
Iactabat sese spatiosi ex æquoris altis
Emersurum vndis inuito numine diuum.

Negotium non aptum.

QVI *recusat munus, aut prouinciam sibi parum accommodam: aut qui negabit arcessere uelle sese quempiam ad id muneris, ad quod gerendum idoneus non videatur, vsurpabit illud ex eodem libro:*

Ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. id est,
Ceterum equos Ithacam non duxero.

Verba sunt Telemachi recusantis equos, quos Menelaus offerebat dono, quod Ithacensis insula non esset oportuna alendis equis, quippe petricosa, minimeq. pascuis apta.

Conuiua non conuiua.

IN *eum, qui accumbit quidem in conuiuio, verum spectator duntaxat eorum, quæ odponuntur: nam hoc pacto quidam sordide magnifici conuiuas suos tractant, quadrabit quod in eodem dictum est de Penelope:*

Κεῖτ' ἄρ' ἄσιτος, ἄπαστος, ἐδητύος ἠδὲ ποτῆτος. id est,
Incenatus & impastus potuq. ciboque
Accubuit.

Vndecumq. lucrum captant.

IN *aduocatos, in calumniatores, in malos medicos, qui captant vndecumq., si quis incidit in casses, quem possint explicare, congruet illud, quod in eodem libro:*

Αἰεὶ γὰρ περὶ νῆσον ἀλώμενοι ἰχθυάασκον
Γναμπτοῖς ἀγκίστροισιν, ἔτειρε δὲ γαστέρα λιμός. id est,
Semper enim quaqua patet, insula, piscibus hamo
Insidiabantur, ventrem fames enecat atra.

Munerum corruptela.

IN *eum qui rem auro, donisq. aggreditur, non infestiuiter torseris illud ex eodem libro dictum de Mercurio sumente caduceum:*

Εἵλετο δὲ ῥάβδον, τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει,
Ὧν ἐθέλει, τοὺς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. id est,
Corripuit virgam, qua mulcet lumina somno,
Quorumcumq. velit, soluit quoque lumina somno.

Quadrat enim pulchre in munera, quod de virga Mercuriali dictum est, quibus velut expergesiunt iudices, antea ceu dormitantes, & rursum infesti placantur, vt in caussa velut obdormiscant, conniueantq. Aristophanes in Concionatricibus, ait deos quoque capi donis, eoq. manibus stare supinis,

Ὅταν γὰρ εὐχώμεσθα διδόναι τἀγαθὰ
Ἕστηκεν ἐκτείνοντα τὴν χεῖρ' ὑπτίαν,
Οὐχ ὥς τι δώσοντ' ἀλλ' ὅπως τι λήψεται. id est,
Nam cum precamur largiantur ut bona,
Manum supinam porrigentes stant, velut
Nihil daturi, sed recepturi magis.

Interpres admonet, statuas deorum olim fere supinis manibus fingi solere. Supinam autem appellat repandam, uelut ad excipiendum compositam.

Principes inter se noti.

QVI *dicet mutuam principum, aut eruditorum inter ipsos esse notitiam, etiam si diuersas, longeq. dissitas habitent regiones, vsurpare poterit illud ex eodem libro:*

Οὐ γάρ τ' ἀγνῶτες θεοὶ ἀλλήλοισι πέλονται
Ἀθάνατοι, οὐδ' εἴ τις ἀπόπροθι δώματα ναίει, id est,
Non ignoti inter se sunt dij morte carentes,
Quamquam semoti diuersa in sede morentur.

Periculum ne temere subeas.

NEMO *longam nauigationem suscipit animi caussa, sed adactus graui quapiam necessitate: aut nemo diuturnum, grauemq. laborem capessit temere. Ad id congruet illud ex eodem libro:*

Τίς δ' ἂν ἑκὼν τοσσόνδε διαδράμοι ἁλμυρὸν ὕδωρ. id est,
Quis tantum salsi laticis percurreret vltro.

Si deus voluerit.

DE *re futura, cuius exitus pendeat a dei fauore: nam etiam vulgo dicunt ominis caussa, si deus voluerit: id Homerico versu licebit explicare, si quādo iocabimur apud eruditos:*

Αἴκε θεοί γ' ἐθέλωσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν. id est,
Diis ita si visum fuerit, quos gestat olympus.

Suadeo,

Suadeo, quod ipse facturus essem.

CVM alteri damus consilium, quo non grauemur ipsi vti in simili caussa, conueniet illud Calypsus ex eodē libro:

Ἀλλὰ τὰ μὲν νοέω καὶ φράσσομαι, ἅσσ' ἂν ἐμοί περ
Αὐτῇ μηδοίμην, ὅτε με χρειὼ τόσον ἵκοι. id est,
Sentio, suadeboq. tibi, quibus haud grauer vti
Ipsa, mihi similis si quando accurreret vsus.

Non abiicit animum.

DE eo, qui ne afflictissimis quidem in rebus spem, aut consilium abiicit: quemadmodum apud Maronem, Latinus rerumq. reliquit habenas, sed de recipiendo se vtcumq. cogitat, apposite dicetur, quod inibi dictum est de Vlysse;

Ἀλλ' οὐδ' ὡς σχεδίης ἐπελήθετο τειρόμενός περ. id est,
Ac neque sic licet afflictus obliuia cœpit
Nauigij.

Malis mala succedunt.

IN eum, qui uariis exercetur incommoditatibus fortunæ, nunc morbo, nunc rapinis, nunc aliis atque aliis malis, conueniet illud ex eodem libro:

Ἄλλοτε μέν τε νότος βορέῃ προβάλεσκε φέρεσθαι,
Ἄλλοτε δ' αὖτ' εὖρος ζεφύρῳ εἴξασκε διώκειν. id est,
Tradebat notus hunc boreæ quandoq. vehendum,
Nunc rursum zephyro iactandum tradidit eurus.

Ausonius in Epigrammate eleganter dixit, Catenatos labores, quod negotium ex negotio seritur. Cui contrarium est quod ait Pindarus Olymp. 8. ἐσλὰ δ' ἐπ' ἐσλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν. *Optat vt Iupiter velit illi benefacta benefactis cumulare.*

Hospitis habenda cura.

QVI dicet hospitum habendam esse rationem, vsurpabit illud ex eodem libro:

Αἰδοῖος μέν τ' ἐστὶ καὶ ἀθανάτοισι θεοῖσιν
Ἀνδρῶν ὅς τις ἵκηται ἀλώμενος ὡς καὶ ἐγὼ νῦν. id est,
Nam diuis reuerendus & immortalibus ille est,
Quicumq. appulerit multis erroribus actus,
Nunc uti ego.

Diuitiæ non semper optimis contingunt.

QVI dicet opes non semper cordatissimis, sed pro fortunæ arbitrio, nunc huic, nunc illi contingere, citabit illud ex Odysseæ Z.

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν,
Ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑκάστῳ. id est,
Iupiter emetitur opes mortalibus ipse,
Sic visum vt fuerit, cuicumq., bonoue, maloue.

Dicuntur a Nausicaa, ad Vlyssem mendicantē: nec illum ob inopiam habet despectui, quæ fortunæ sit imputanda, non homini, si is modo fuerit alioqui cordatus.

Munus exiguum, sed opportunum.

CVM munus indicamus, pretio quidem perpusillum, sed tamen accipienti pro tempore gratissimum, veluti si quis panem porrigat de vita periclitanti, citabimus illud ex eodem libro:

Δόσις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. id est,
Exiguum munus, gratum tamen.
Idem carmen extat in ξ.

Suo quisque studio gaudet.

QVI dicet aliis studiis alios teneri, & vnumquemq. suo victitare quæstu, proferet illud ex eodem libro:

Οὐ γὰρ Φαιήκεσσι μέλει βιὸς οὐδὲ φαρέτρη,
Ἀλλ' ἱστοὶ καὶ ἐρετμὰ νεῶν, καὶ νῆες ἐῖσαι. id est,
Nam Phæacibus haud cordi iacula, atq. pharetra,
Sed remi, tabulisq. ratis compactilis æquis.

Adfine illi, Tractant fabrilia fabri. Pindarus in Pythiis hymno decimo, καὶ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας, *id est, Aliis aliarum rerum amor pupugit mentem.*

Demittere sese ad aliorum mediocritatem.

VBI quis moderetur data opera vires suas, ad aliorum mediocritatem. Veluti si quis præceptor tradat auditoribus, non quantum ipse docere posset, sed quantum illi capere, cōueniet illud ex eodem libro, de Nausicaa sic habenis moderante cursum mularum, ut pedissequæ, & Vlysses pedibus consequi possent:

Ἡ δὲ μάλ' ἡνιόχευεν ὅπως ἅμ' ἑποίατο πεζοί,
Ἀμφίπολοί τ' Ὀδυσεύς τε, νόῳ δ' ἐπέβαλλεν ἱμάσθλην. i.
Hæc ita lora regens, pedes vt comes iret Vlysses
Tum comitum quoq. turba, modo, rationeq. certa
Instigat scutica.

Mihi curæ erit hoc negotium.

CVM admonebimus quempiam, vt omne negotium in nos reiiciat ipse securus, nobis rem curæ futuram, conueniet illud ex Odysseæ H.

Ἀλλ' ἴθι σιγῇ τοῖον, ἐγὼ δ' ὁδὸν ἡγεμονεύσω. id est,
Quin tacitus procede, via huius ego fuero dux.

Aliud cura.

CVM negabis esse caussam, cur aliquis aut dubitet, aut sollicitus sit exempto scrupulo, accommodabitur illud ex eodem libro,

Ἀλκίνο' ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν. id est,
Alcinoe cures aliud.

Item Terentius, Atqui iam repperi, aliud cura.

Molestus interpellator venter.

VENTER improbus interpellator, non sinit vmquam quempiam obliuisci sui. Id ad egestatē torqueri poterit, quæ mortales ad omnia tū facienda, tū ferenda solet compellere. Sic autem Vlysses in eodem libro,

Οὐ γάρ τι στυγερῇ ἐπὶ γαστέρι κύντερον ἄλλο
Ἔπλετο ἥ τ' ἐκέλευσεν ἕο μνήσασθαι ἀνάγκῃ,
Καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐνὶ φρεσὶ πένθος ἔχοντα. i.
Non est improbior res altera ventre molesto,
Quippe uel inuitum meminisse sui iubet, & si
Valde animo crucieris, & angat pectora mæror.

Vulgus suspicax.

SVSPICIOSVM vulgus, & pleraq. malam in partē interpretatur. Homerus in eodem libro,

Δύσζηλοι γάρ τ' εἰμὲν ἐπὶ χθονὶ φῦλ' ἀνθρώπων. id est,
Quippe homines pleriq. sumus male suspiciosi.

Nemo cogendus officij caussa.

NVLLVS hospes retinēdus aduersum animi sentētiā, et inuitus. Nemo cogēdus, vt cuiusquā vtatur beneficio,

si nolit. Ad hanc sententiam accommodabitur illud ex eodem libro,

Εἰ κ' ἐθέλων γε μένοις, ἀέκοντα δ' οὔ τις ἐρύξει, id est,
Si maneas sponte, inuitum nemo retinebit.

Dicitur ad Vlyssem ab Alcinoo Phaeacum tyranno.

Malum bono pensatum.

QVOTIES *natura dotem aliquam egregiam largitur, verum eadem aliquo vitio pensat: aut cum quis beneficium suum aliquo vitiat maleficio, quadrabit illud ex Odyssea Θ. de Demodoco musico dictum,*

Τὸν πέρι μοῦσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε.
Ὀφθαλμῶν μὲν ἄμερσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν. id est
Hunc alios vltra dilexit musa, deditque
Atque boni, atq. mali quiddam, nã lumina ademit,
At dedit emulcere suaui pectora cantu.

Omni certaminis genere.

CVM *innuemus omni certaminis genere congressum esse, veluti si quis dicat, in omni disciplina disputatum acriter, conueniet illud ex eodem libro,*

Πύξ τε παλαιμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασιν ἠδὲ πόδεσσιν. i.
Et pugnis, pedibusq., & saltibus, atque palaestra.

Item vbi quis ostendit se nullum detractare certamẽ, sed ad quoduis ingenij experimentum paratum esse, conueniet illud ex eodem libro,

Δεῦρ' ἄγε πειρηθήτω, ἐπεί μ' ἐχολώσατε λίην,
Ἢ πύξ ἠὲ πάλῃ, ἢ καὶ ποσίν, οὔ τι μεγαίρω. id est,
Huc age, quãdoquidẽ grauiter mihi cõcita mẽs est,
Qui volet, experiatur, pugnis siue palestra,
Siue pedum cursu malit, nihil ipse recuso.

Antiquis debetur veneratio.

CVM *summis & inuictis, vel cum antiquis non est certandum, qui velut extra aleam hominum positi videntur, sed his vltro cedendum: veluti si quis neget sese, cum M. Tullio de eloquentia velle confligari, cum mediocribus non recusare, vsurpabit quod eodem in loco dicitur ab Vlysse,*

Ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,
Οὔθ' Ἡρακλῆϊ οὔτ' Εὐρύτῳ Οἰχαλιῆϊ. id est,
Cum maioribus haud subeã certamina, vel cum
Herculea virtute, vel Euryto Oechaliensi.

Flagitiorum turpis exitus.

CVM *res perperam instituta, male cedit, conueniet illud ex eodem libro,*

Οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα. id est,
Haud bene succedunt facta improba.

Dictum est de Martis adulterio deprehenso.

Patria sua cuiq. iucundissima.

VNICVIQVE *sua patria iucundissima, quęcunq. cõtigit. Homerus Odyssea I,*

Ὣς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος οὐδὲ τοκήων
Γίγνεται. id est,
Vt nihil est patria propriisue parentibus vlli
Dulcius.

Fuga tutior.

QVI *dicet tutius esse fuga vincere libidinem, quam contra pugnando, poterit accommodare, quod de Charybde dictum est Odyssea M.*

Οὐδέ τίς ἐστ' ἀλκή, φυγέειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. id est,
Non est vlla medela, procul fugere optimũ ab illa.

Alia committenda, alia celanda.

NON *temere quiduis apud quemuis effutiendum, at nec familiaribus arcana omnia proferenda sunt, verum alia communicare conuenit cum amicis, aut vxoribus, alia celare. Ad hanc sententiam quadrat illud ex Odyssea Δ.*

Ἀλλὰ τὸ μὲν φάσθαι, τὸ δὲ καὶ κεκρυμμένον εἶναι. i.
Dicendum est aliud, contra est aliud reticendum.

Femina nihil pestilentius.

NIHIL *femina pestilentius, hanc sententiam eodem in libro sic effert Homerus:*

Ὣς οὐκ αἰνότερον καὶ κύντερον ἄλλο γυναικός. id est,
Vsque adeo nihil improbius, muliereq. peius.

Frequenter apud antiquos poetas male audit mulierum genus.

Cum amico non certandum aemulatione.

CVM *amico & benemerito non est suscipiendum certamen, ne quid obscuretur amicitia propter ęmulationem, huiusmodi comitem contentionum. Id innuit Homerus in Odyssea Θ. cum Vlysses excipit Laodamantem, quod hospes esset,*

- τίς κε φιλέοντι μάχοιτο. id est,
- Quis namq. benigno cum hospite pugnet?

Locum etiã habuerit, vbi dicemus hospitis esse munus cedere iis, apud quos diuersatur, etiam si possit vincere. Nam inibi statim subnectitur huiusmodi sententia,

Ἄφρων δὴ κεῖνός γε καὶ οὐτιδανὸς πέλει ἀνήρ,
Ὅς τις ξεινοδόκῳ ἔριδα προφέρηται ἀέθλων. id est,
Vir siquidem vecors est ille, nec vnius assis,
Quisquis ad euentum certaminis euocat illum
Quem penes hospitio fruitur, tectoq. iuuatur.

Aspera vita, sed salubris.

IN *vitę rationem, duriusculam quidem, sed tamen ad rectam morum institutionem idoneam, conueniet illud ex Odyssea I. dictum de Ithaca,*

Τρηχεῖ' ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος. id est,
Aspera, sed iuuenum nutrix bona.

Consiliis simul & facto valens.

IN *hominem consilio pariter ac viribus excellentem, conueniet illud Odyssea Ξ.*

Οἷος κεῖνος ἔην βουλευέμεν ἠδὲ μάχεσθαι. id est,
Is cuiusmodi erat seu pugna, consilioue.

Abhorrentis, ac detestantis.

CVM *dicemus nos vehementer a vitio quopiam abhorrere, illud ex libro eodem vsurpare licebit,*

Ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν. id est,
Is mihi iuxta inuisus, vt atri limina Ditis.

Idem carmen extat in Iliados I. sub persona Achillis. Hic ab Vlysse dicitur.

Quod adest, boni consule.

QVI *admonebit oportere boni consulere, quidquid a fortuna conceditur, vsurpabit illud ex Odyssea Ξ.*

Ἔσθι δαιμόνιε ξείνων καὶ τέρπεο τοῖσδε,
Οἷα πάρεστι. θεὸς δὲ τὸ μὲν δώσει, τὸ δ' ἐάσει,
Ὅττι κεν ᾧ θυμῷ ἐθέλῃ, δύναται γὰρ ἅπαντα. id est,
Hospes sume cibum, & quorum data copia, laetũ hic
Pasce animũ, nã sors dabit haec, rursum illa negabit
Vtcũq. est animo lubitum, valet omnia quippe.
His verbis Eumaeus subulcus Vlyssem inuitat, vt cibos viles & rusticanos qualescumq. essent, boni consuleret. Transferetur ad omnem hominis vitam, quoties admonebimus, vt quemcumq. statum sors dederit, in eo laete tranquilleq. viuamus. Apud Athenaeum libro 10. refertur hic senarius,
Βίος τίς χαρίεν τὸ δεῖν διάγειν. id est,
Quae praesto sunt, in hisce vitam necstito.
Isocrates in oratione de pace, σώφρων τις ἀχρῆσιν, ait plerisque hominibus esse difficilimum: & hinc est, quod bellum malunt quam pacem.

Officium ne collocaris in inuitum.

INSTAR iniuriae fuerit, si quis officium collocet in inuitum. In eam sententiam Homerus Odysseae O.
Ἶσόν τοι κακόν ἐσθ', ὅς τ' ἐθέλοντα νέεσθαι
Ξεῖνον ἐποτρύνει, καὶ ὃς ἐσσύμενον κατερύκει.
Χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. i.
Iuxta peccat vterq. vel is cui extruditur hospes
Inuitus, vel qui remoratur abire volentem.
Hospes donec adesse volet, tractare benigne
Conuenit, emittendus vbi discedere quaeret.

Bona spes ostensa.

CVM bona quaepiam spes affulget alicunde, perficiendi quod proposuimus, conueniet illud ex eodem libro,
Ὣς ἄρα οἱ εἰπόντι ἐπέπτατο δεξιὸς ὄρνις. id est,
Sic fato felix a dextris aduolat ales.

Arrogantia non ferenda.

IN eos, qui intolerandā sunt arrogantia, non inscite torquebitur illud ex eodem libro ab Eumaeo dictum in procos,
Τῶν ὕβρις τε βίη τε σιδήρεον οὐρανὸν ἵκει. id est,
Horum visq. animusq. ferox, contingit olympum.
Idem in P. dicitur ab Vlysse ad Eumaeum.

Domus optima.

INFELICISSIMVM incertis vagari sedibus, quē admodum faciunt semper exules, peregreq. viuentes. Huic adstipulatur eodem libro,
Πλαγκτοσύνης δ' οὐκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσιν. i.
Nil miserabilius quam incerta sede vagari.
Transferri poterit ad eos qui circumaguntur quibuslibet opinionibus, aut qui subinde mutant amicos, aut institutum vitae.

Non omnibus contingit.

NON cuiuis fit potestas cum regibus colloquendi: aut non omnibus contingit diuinarum litterarum penetralia mysteria. Ad hunc sensum non inuenuste deflectetur illud ex Odysseae P.
Οὐ γάρ πω πάντεσσι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. id est,
Haud cuiuis manifesta videntur numina diuum.

Auctoritas diuinitus.

DIVINITVS contingit, vt idem homo nunc magnificat, nūc despiciatur. Ad id facit illud ex eodem libro,
Ῥηΐδιον δὲ θεοῖσι τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν,
Ἠμὲν κυδῆναι θνητὸν βροτὸν, ἠδὲ κακῶσαι. id est,
Est procliue deis, amplus quos claudit Olympus,
Reddere vel despectum hominem, aut adiungere honorem.

Tollenda mali occasio.

QVI suadebit, vt mali submoueatur occasio, non absurde citabit illud ex eodem libro,
Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος.
Quippe viros ferrum illicit ipsum.
Ita diuitiae proliciunt ad luxum, consuetudo puellarum ad amorem.

Vbi cognitum est quod erat occultum.

VBI res quae magno studio celebratur, fuerit aliquo pacto deprehensa, quadrabit illud ex eodem libro,
Ἤτε σφιν τόδ' ἔειπεν, ὃ ἐσθλὸν ἔνδοθεν. id est,
Siue illis deus hac aliquis deprodit index,
Siue ipsi videre.

Abstinenda vis a regibus.

QVI dicet haud temere manum immittendam in reges potentes, aut viros deo dicatos, adducet illud ex eodem libro,
Δεινὸν δὲ γένος βασιλήϊόν ἐστι
κτείνειν. id est,
Res dira, ac plena pericli est,
Regale occidisse genus.

Domesticum dissidium.

AD detestandam seditionem domesticam, & mutuam contubernalium inter ipsos discordiam, insidiasq. cōueniet illud ex eodem libro,
Οὐκ ὁσίη κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισιν. id est,
Impia res moliri inter sese mala.

Qui eget, in turba versetur.

ETIAM hodiernis temporibus vulgo iactatur fabula de caeco mendico, qui iubebat ministro vt eo se duceret, vbi maxima esset hominum procella, addens sententiam populari ioco celebrem, Ibi quaestum esse, vbi sit hominum frequentia Homerus item Odysseae P.
Πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἠὲ κατ' ἀγροὺς
Δαῖτα πτωχεύειν. id est,
Mendico praestat populosa per oppida coenam
Mendicare suam, quam ruri.

Officium humilius.

CVM QVIS recusat munus tamquam humilius, parumq. sese dignum, applicabit illud ex eodem Odysseae P.
Οὐ γὰρ ἐπὶ σταθμοῖσι μένειν ἔτι τηλίκος εἰμί. id est,
Nam vt maneam in stabulis iam non mea postulat aetas.
Verba sunt Vlyssis ad subulcum.

Vitandæ potentum offensæ.

QVI dicet formidandas diuitum & principum offensas, propterea quod quantumlibet leuiter offensi, grauiter indignantur, & ut ait Plautus, Plumbeas iras gerunt, accommodabit illud ex eodem libro,

Χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. id est,
Sunt formidandæ regum, offensæq. minæq.

Princeps indiligens.

INDILIGENS pædagogus corrumpit puerum, malus præceptor vitiat discipulum, rex improbus populum item corrumpit. Ad hanc sententiam facit illud ex eodem libro,

Αὐτὰρ μῆλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. id est,
At corrumpit oueis pastor malus.
Dicuntur ab Eumæo subulco ad caprarium.

De alieno liberalis.

DE alieno facile largimur, de nostris non item. Hanc sententiam protulit Antinous in eodem libro,

-Ἐπεὶ οὔτις ἐπίσχεσις, οὐδ' ἐλεητὺς
Ἀλλοτρίων χαρίσασθαι. id est,
-Nam res largiri alienas
Haud res ulla vetat, neque enim piget.

Seneca epistolarum libro 2. epistola 16. Non est quod mireris animum meum, adhuc de alieno liberalis sum. Ita Mitio in Adelphis, Aeschino dicenti, Fac, promisi ego illis, Respondet, Promisisti autem? De te largitur puer.

Pauper, sed ingeniosus.

IN hominem tenui cultu, sed egregio tamen corpore, quadrabit illud ex Odissea σ.

Οἵην ἐκ ῥακέων ὁ γέρων ἐπιγουνίδα φαίνει. id est,
Quos profert senior pannis e vilibus armos.

Dictum est de Vlysse certaturo cum Iro. Lucianus in Hercule Gallico, torquet ad senem ingenio, facundiaq. præcellentem.

Iactantiæ comes inuidia.

QVI monebit, ne quis insolentius iactet vel fortunæ munera, vel naturæ dotes, ne quando Nemesis exaudiat, auferatq., non intempestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,

Ἀλλ' ὅ γε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττι διδοῖεν. id est,
Possideat tacitus, si qua adsunt munera diuum.

Verbotenus amicus.

IN eum qui simulat oratione beneuolentiam, ceterum longe diuersa parans in animo, quadrabit illud ex eodem libro,

-Θέλγε δὲ θυμὸν
Μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. id est,
-Animum præmollibus isti
Lenibat dictis, at mens diuersa parabat.

Nihil recusandum quod donatur.

SI quando dices nullum esse recusandum munus, quodcumque offeratur, aut adripiendam esse, quoties obtigeris alicuius occasio commoditatis, conueniet illud ex eodem libro,

Οὐ γὰρ καλὸν ἀνήνασθαι δόσιν ἐστίν. id est,
Donum reiicere haudquaquam decet.

Nouit mala & bona.

IN eum, qui per ætatem vsumq. rerum, iam delectum habere potest fugiendorum atque expetendorum, cõgruet illud ex eodem libro.

-Ἀλλὰ γὰρ νοέω καὶ οἶδα ἕκαστα
Ἐσθλά τε καὶ τὰ χέρεια. id est,
Iamdudum siquidem, noui q. & sentio cuncta
Quæ bona, quæq. mala.
Hac figura vel hodie nihil vulgatius.

Neque enim ignari sumus.

VBI quis ad tolerantiam præsentium incommodorum, animat sese præteritorum malorum recordatione, non infestiuiter vsurpabit illud ex eodem libro,

Τέτλαθι δή, κραδίη· καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. id est,
Obdures anime, & quondam grauiora tulisti.
Id æmulans Vergilius,
O passi grauiora, dabit deus his quoque finem.
Durate, & vosmet rebus seruate secundis.
Consimiliter Horatius in Odis,
-O fortes, maioraq. passi
Mecum sæpe viri.

Danda venia lapso.

QVI dicet aliquando dandam veniam, si quid erratum sit per incuriam, neque enim hominis esse, ut semper exactã præstet diligẽtiã, vsurpabit illud ex Odyssea τ.

Ἀλλ' οὐ γάρ πως ἐστὶν ἀΰπνους ἔμμεναι αἰὲν
Ἀνθρώπους. id est,
Haud quaquam fieri potis est, ut peruigil vsque
Mortalis duret.

Non quiduis continget quod optaris.

QVI negabit omnia cõtingere homini quæ sperarit, animoq. cõceperit, accommodabit illud ex eodẽ libro,

Ἤτοι μὲν γὰρ ὄνειροι ἀμήχανοι, ἀκριτόμυθοι
Γίγνοντ', οὐδέ τι πάντα τελείεται ἀνθρώποισι. id est,
Friuola scilicet existunt, & inania quædam
Somnia, nec quodcumq. videt, sic euenit omne.

Atque hoc in loco subiungit pulcherrimum illud de duabus somniorum portis figmentum, quod in sexto Vergilius retulit.

Gaudium dolori iunctum.

CVM pariter accidit, quod et gaudeamus et doleamus, quod genus, si cui parentes opulenti vita decesserint, partim excruciatur morte suorum, partim gaudet hereditatis obuentu, atque accessione libertatis, conueniet illud ex eodem libro,

Τῆς δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἕλε φρένα. id est,
Lætitia huic mærorq. simul præcordia cepit.

Mala senium accelerant.

QVI dicet senectam non esse metiendam annis, propterea quod ij, qui se multis laboribus curisque discruciant, ante diem consenescunt, vsurpabit illud ex eodem libro,

Αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν. id est,
Quippe repente homines curisq. malisq. senescunt.

Vita

Vita mortalium breuis.

Qvi monebit dandam operam, ut apud posteros honestæ vitæ memoriam relinquamus, quæ perpetuo viuat nam hanc vitam angustiis circumscriptam esse terminis, accommodabit illud ex eodem libro,

Ἄνθρωποι δὲ μινυνθάδιοι πέλονται. id est,

Ast hominis breuibus spatiis constringitur æuum.

Verisimiliter mentiens.

In eum, qui falsum perinde quasi verum sit, narret, quadrabit illud ex eodem libro,

Ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. id est,

Plurima narrabat figmenta simillima veris.

Dictum de Vlysse. Notatur & apud Platonem, quod Homerus Vlyssem induxerit mendacem, Achillem contra veracem.

Sibi malum reperit.

In eu, qui suo læditur inuento, quadrabit illud ex Odysseæ φ.

Οἷ τ' αὐτῷ πρώτῳ κακὸν εὕρετο οἰνοβαρείων. id est,

Qui sibi perniciem vel primum reperit ipse Vino victus.

Dictum est de Eurytione, qui primus inuenit vsum vini, peremptus a Lapithis.

Qui continet arcanum.

In eum qui celat arcanum sibi commissum, neque cuiquam effutit, quadrabit illud in Odysseæ ρ.

Τῇ δ' ἄπτερος ἔπλετο μῦθος. id est,

Huic pennis dicta carebant.

Hoc est, haud longius auolabant.

Mortuis non conuitiandum.

Victo non insultandum, nec in mortuum vltra congerenda conuicia, huic suffragatur Homerus in eodem libro,

Οὐχ ὁσίη κταμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι.

Haud fas est super occisis iactare teipsum.

Vlysses ita, de procis extinctis.

Focus luculentus in ædibus.

Primum domus ornamentum est, vt luceat focus, proinde qui in ædes immigrant, nouas, aut in diuersorium ingrediuntur, ante omnia iubent ignem incendi. Quod ex Homeri χ. sumptum videtur, apud quem Vlysses,

Πῦρ νῦν μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω. id est,

Nunc ante omnia mi lucescat in ædibus ignis.

Item illud celebratum,

Αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι. id est,

Scilicet accenso domus est ornatior igni.

Quo quidem versiculo videtur impendio delectatus Plutarchus, adeo subinde vsurpat, & in varios detorquet vsus: in commentario De virtute & vitio, refert ad opes, potentiam gloriam, quæ tum fiunt iucundiora, si adsit animus a molestia liber. Rursum in libello quem Amatorium inscripsit, detorquet ad amantis animum longe splendidiorem, si calor amoris eum inflammarit.

Qui iure perierunt.

In eos, qui suo merito pereūt, cōueniet, illud ex eodē libro,

Τοὺς δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν, καὶ σχέτλια ἔργα. id est,

Hos fatum & malefacta, neci exitioq. dederunt.

Dictum de procis.

Senum prudentia.

De senibus quidem, attamen ob rerum peritiam non inidoneis ad negotium aliquod conficiendum, apte dicetur illud ex eodem libro,

Καὶ πολιοί περ ἐόντες ἀλεγεινοὶ πολεμισταί. id est,

Aetas cana quidem, sed non inidonea bello.

Imperator bonus, & idem robustus miles.

Refert Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, si modo is liber illius est, cum in conuiuio propositum esset, qui nā inter versus Homericos maxime probandus videretur, aliis alios præferentibus, Alexāder huic carmini palmā tribuit, quod extat Iliados γ.

Ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμητής.

Id est,

Dux bonus, ac miles præpollens viribus idem.

Nam hoc & Agamemnonis laudem expressit, & Alexandri virtutem est vaticinatus. Quanquam nostra quidem sententia, non magnum habet momentum in principe corporis robur, plurimum autem consilium & prudentia. Proinde grauiter Timotheus, cum rhetores Charetem quendam efferrent laudibus, iuuenē corporis viribus insignem, censerentq. eiusmodi belli ducem Atheniensibus esse quærendum, Haudquaquā, inquit. Nam istiusmodi quidem optarim, qui culcitras & stragulas fit exercitui deportaturus: at ducē velim, qui a fronte pariter atque a tergo sit oculatus, & quem a perpendendo quid vtile factu sit, nulla impediat animi perturbatio.

Capram cœlestem, orientem conspexerunt.

Αἶγα τὴν οὐρανίαν ἀνατέλλουσαν ἑωράκασι. id est,

Capram cælestem exorientem aspexerunt. Hoc dici solitum in eos, quibus omnia feliciter, eaq. animi sententia succederent: propterea quod antiquitus opinione vulgi comprobatum est, qui capram illam Iouis altricem, & ob id in syderum relatam numerum conspexissent quidquid votis conciperent, eius compotes futuros. Qua de re latius dictum est in adagio ἀμαλθείας κέρας. Hoc autē extat in Plutarchi collectaneis. Idem in libello de poetis audiendis, ὁ δ' ἀμὴν πολυάγρεος ἀγρῶν αἶγα πλουτοφόρον τρέφει. id est, Felix multorum agrorum possessor, cælestem capram opum largiticē alens. Quanquam apud Athenæum lib. 9. Antiphanes, opinamur, commemorat capram cælestem inter animantia apta mensis, τράγος ὑλήεις, αἲξ οὐρανία, κριὸς τομίας. id est, Hircus syluester, capra cælestis, aries castratus.

Capra ad festum.

Αἲξ εἰς τὴν ἑορτήν, *id est, Capra ad festum. Dici solitum, vbi quis in tempore ad negotium aliquod accederet. Aut vbi quis commode in suam perniciem offert sese. Nam in festis maxime Bacchi, capram immolabāt. Refertur in iisdem commentariolis.*

Mox sciemus melius vate.

Τάχ' εἰσόμεσθα μᾶλλον μάντεως. id est,

Mox melius ipso vate rem cognorimus.

Ad eum modum dicebant, qui rem non coniecturis diuinabant, sed experimento deprehendere tentarent. Nihil enim experimento certius. In iisdem extat Plutarchi collectaneis. Sumptum autem ex Sophoclis Antigona. At Titus Liuius belli Punici secundi libro secundo, euentum appellat stultorum magistrum.

Tinctura Cyzicena.

Βάμμα κυζικηνόν, *id est, Tinctura Cyzicena. Dedecus non eluendum appellabatur apud Atticos. Dicebaturq. in eos, qui metu quidpiam indecore facerent. Nam Cyziceni duobus nominibus notati sunt, timiditatis, & molliciei. Recensetur iisdem collectaneis. Meminit & Hesychius, addens Cyzicenos ob molliciem notatos, quod Iones essent. Eadem fere Aristophanis interpres. Stephanus addit eos fuisse graues Tyrrhenorum praedationibus. Extat apud Aristophanem in Pace,*

Ἂν δ' αὖ δέῃ μάχεσθ' ἔχοντα τὴν φοινικίδα,
Τηνικαῦτ' αὐτὸς βέβαπται βάμμα κυζικηνικόν. *id est,*

Sicubi pugnare oportet, atque ferre palmulam
Ipsum eum tinctura tingit mox ibi Cyzicenica.

Solent autem tincturae insignes a locis habere cognomen. Nec enim vbiuis quilibet color tingitur feliciter. Simili modo dictum est ψιμμύθιον σαρδιανόν, & βάμμα σαρδιανικόν. *Id paroemia detorsit ad mores hominum. Est enim aestimatio rumorq. consequens hominum vitam, velut tinctura quaedam. Vnde carbone notari dicuntur qui damnantur. Et notum est illud Ennianum apud A. Gellium, Quae tincta malis, aut quae bona dicto. Aristophanis interpres indicat Lacedaemonios puniceis tunicis vti solitos, ne ab hoste sentirentur vulnerati, ob coloris similitudinem. At ignaui mollesq. pallescunt. Addemus quod est apud Herodotum libro quarto. Cum Aethiopum rex conspexisset a rege Persarum missam vestem purpuream, rogauit tincturae rationem. Eam cum ab Ichthyophagis didicisset,* δολεροὺς μὲν ἀνθρώπους ἔφη εἶναι, δολερὰ δὲ αὐτῶν τὰ εἵματα. *id est, Non solum ait homines esse subdolos, sed & vestes illorum esse dolosas.*

Seruabis bouem.

Βουκολήσεις, *id est, Bubulcus eris. Hoc velut aenigmate significabant exilium. Siquidem qui per ostracismum eiiciebantur, in Argiuam exulatum ibant. Ac illic bos erat aeneus insigni magnitudine. Refertur in Plutarchi collectaneis. Hesichius testatur extitisse in Phasmate Menandri.*

Embarus sum.

Ἔμβαρός εἰμι, *id est, Embarus sum. Dictum est olim de insano, deliroq. Referunt autem adagionem ad huiusmodi fabulam. Olim Piraeus insula fuit, id quod ipsum etiam vocabulum adhuc indicat,* περᾶν *enim transmittere est: in ea, cum Munychus principatum obtineret, templum instituit Dianae, cui cognomen additum Munychiae. Dein cum vrsus Dianae sacer quidam ibi repertus, & ab Atheniensibus interfectus esset, fames ingruit: itum est ad oraculum, quaesitumq. malo remedium. Respondit deus, ita demum finem mali futurum si quis filiam immolasset numini. Vnus autem repertus est Embarus, usqueadeo demens, qui polliceretur se filiam immolaturum, ea lege, vt sacerdotium in posteros suos traduceretur. Itaque puellam solemni ritu ornatam sacrificauit. Fit & huius mentio in Plutarchi collectaneis.*

Colophonium suffragium.

Κολοφῶνα ἐπέθηκε, *id est, Colophonium suffragium. Vsurpatur in epistola quapiam Platonis ad Dionysium. Adagium est verbis magis quam re diuersum ab illo, quod in secunda retulimus Chiliade,* τὸν κολοφῶνα ἐπέθηκε, *id est, Colophonem addidit. Adagionis originem explicant in hunc modum, Cum olim Colophonij domesticis seditionibus tumultuarentur inter sese, euenit vt aliquot ex illis mutatis sedibus, ad Smyrnaeos demigrarent. Dein accidit, vt cum bellum gererent Smyrnaei, ac saepenumero victi discessissent, tandem adhibitis Colophoniis, quos in ciuitatem receperant, extiterint superiores. Vnde institutum est, vt quemadmodum Smyrnaei non vicerant in bello, nisi Colophoniorum accessione, ita nec in suffragiis vincerent, nisi illorum calculum adiungerent. Proinde cum Ionij duodecim ciuitatibus imperarent, quarum vna Smyrna in publicis consiliis, siquando Smyrnensium aequales fuissent calculi, pars ea vincebat, cui subscripsissent Colophonij illi, quorum opera vicerant in praelio. Nec abhorent ab his quae refert Iabenus scriptor Graecus. Duodecim Ioniae ciuitates conuenire solitas: id concilium Panionium dicebatur: in quo si forte calculis hinc atque hinc paribus nihil decerni poterat, accersebantur Colophonij, qui victoriam adferebant vtricumque parti fuissent suffragati. Itaque prouerbium quadrabit, cum significabimus iudicium, aut suffragium alicuius plurimum in re quapiam valere. Huius adagij nobis facta est mentio.*

Mihi ista curae futura sunt, &c.

Ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. id est,

Curae ista mihi erunt, ac puellis candidis.

Senarius ex oraculo ductus in popularem sermonem. Cum Brennus Gallicis copiis ingrueret in Delphos, Delphi consuluerunt oraculum, quid opus esset facto. Responsum est hoc quod modo retulimus carmine. Paullo post visus Apollo cum duabus puellis, Pallade ac Diana. Nam & his fana sunt apud Delphos. Conuenit vti, si quando significabimus nihil esse periculi, negotium iis curae futurum ad quos pertinet. Refertur in Plutarchi collectaneis. Cicero vertit Graecum carmen De diuinatione primo,

Ego prouidebo rem istam & albae virgines.

Festum multas habens.

Ἑορτὴ πολλὰς ἔχουσα, *id est, Festum multas habens, subaudiendum molestias, aut occupationes. Dictum in eos, qui magnas componerent sarcinas, aliquo profecturi. Venustius erit, si deflectatur ad quosdam, qui nihil agunt, quamuis exiguum, nisi magno molimine, longa cunctatione, miro apparatu, ita vt saepenumero tum se, tum reliquos omnes defatigarint apparando, priusquam quidquam incipiant. Natum ab iis, qui festa solent*

lent adire. Nam iis mos, multam suppellectilem vna secum conuehere, vasa, vestes, sacra, panes, atque id genus alia multa, ne quid deesset ad solemnitatem pertinens. Extat in iisdem collectaneis.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem.

Μάταια τἄλλα παρὰ Κρότωνα πόλια. id est, *Sunt reliqua præ Crotone friuola oppida. Theocriti interpres meminit huius prouerbij. Licebit accommodare ad rem aut hominem vsqueadeo præcellentem, vt reliqui cum hoc collati, nihil esse videantur. Natum fortassis est a pugilum Crotoniatarum excellentia, quorum erat Milo, de quo dictum est alias, nempe in prouerbio, Crotone salubrius.*

Canis panes somnians.

SVNT *quibus prouerbiali figura dictum videatur illud apud Theocritum in Piscatoribus,*

Κἠγὼ γὰρ ὁ ὕπνος
Πᾶσα κύων ἄρτον χ' ὡς καὶ ἐγὼ μαντεύομαι, ἰχθύα κἠγών. id est,
Siquidem omnis
Panes in somnis canis ariolatur, at ipse
Pisces.

Sensus est, vnicuique ea per somnum occurrere, quæ impense desiderat, quibusque magnopere deditus est. Aristoteles non solum homini, verum etiam ceteris animantibus somnia tribuit, etiam si id in canibus euidentissimum: quippe quos audimus sæpenumero dormientes venationem somniare, quæ res haud difficile deprehenditur ex ratione latratus, quem edunt sopiti. Proinde nobis rectius quadraturum videtur, si pro ἄρτος legatur ἀγρὸς, aut ἀγρεύω, id est, agros, aut venationes. Verum hoc tantum eruditis pensitandum proponimus, super hoc pronunciaturis, vbi codicem emendatiorem erunt nacti. Nobis adhuc non contingit. Ex somniis autem qui ariolentur tuentura, ne nostris quidem temporibus desunt, quamquam non probat Aristoteles.

Canis.

ΑΛΛ' ἰχθύν, id est, *Canis, pro eo quod est, nugaris, ineptis, frustra loqueris. Est autem Atticæ linguæ figura, sicuti παίζεις ἰχθύν, id est, Ludis, siue iocaris. Etenim qui canunt, non agunt rem seriam, sed tantum ut aures deliniant voluptate mox peritura.*

Aethiops non albescit.

Αἰθίοψ οὐ λευκαίνεται, id est, *Aethiops non candescit. De iis dici solitum, qui nunquam mutaturi sunt ingenium. Quidquid enim natiuum, id haud facile mutatur. Fertur Aesopicus apologus de quodã, qui empto Aethiopi, cum eum colorem arbitraretur non natiuum esse, sed domini superioris accidisse neglectu, assidua lotura faciem diu exauit, ita vt morbum etiam adiungeret, colore nihilo, quam ante fuerat, meliore. Fertur & epigramma Luciani nomine,*

Εἰς τί μάτην νίπτεις δέμας Ἰνδικόν; ἴσχεο τέχνης.
Οὐ δύνασαι δνοφερὴν νύκτα καταυγάσαι. id est,
Abluis Aethiopem frustra quin desinis artem?
Haud vnquam efficies, nox sit vt atra, dies.

Annas clibanum.

Ἄννας κρίβανον, id est, *Annas clibanum, subaudi reperit.* *Haud nos fugit, hoc alio loco relatum a nobis, verum quoniam toties alia nobis occurrit specie in prouerbiorum collectaneis, libuit admonere, trifariam esse scripturam. Alibi legitur, & quidem plerisque in locis, ἀνὴρ κρίβανον, id est, Homo clibanum. Quam equidem lectionem arbitramur esse deprauatam. Nec obscurum, unde deprauandi occasio, iis qui Græcas litteras norunt. Alibi inuenitur, ἀνὴρ, vt vir fuisse videatur. In quibusdam est scriptum, κλίβανος, vt mulieris, aut certe barbaricum sit vocabulum. Clibanum autem accipimus, non hunc vulgatum (quid enim hoc ad mirandum, aut nouum?) sed testaceum illum, qui incluso pane, ponitur in clibanis vulgaribus, in quibus panis, aut etiam pisces, aut carnes paullatim lento vapore decoquuntur.*

Archilochum teris.

Ἀρχίλοχον πατεῖς, id est, *Archilochum teris, seu calcas, de maledico dicebatur.* πατεῖν *autem dictum est, vel quod maledicus assiduus videatur in euoluendis huius poetæ carminibus, vel quod huius vestigiis ingreditur. De Archilocho testatur & Horatius,*

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Equidē suspicamur hoc idem esse cum illo, quod alibi posuimus, Ἀρχιλόχου πατρίς, *id est, Archilochi patria, deprauata voce,* πατεῖς *in* πατρίς.

Non inest illi dentale.

Γύης δὲ οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ, *id est, Gyes non inest illi. Dici consueuit de quopiam, ad rem aliquam parum vtili. Sumpta est metaphora ab aratro, cuius pars est* γύης, *eam non nulli putant esse, quam Latini dentale vocant. Ea quoniam præcipua videtur si absit, nihil confici potest aratro. In hunc sensum vsurpauit Hesiodus,* πηκτὸν δὲ γύης. *Ceterum Homerus pro iugere posuit, agrum* πεντηκοντά-γυον *appellans, id est, centum iugerum.*

Gigantum arrogantia.

Γιγάντων ἀπόνοια, *id est, Gigantum amentia. Dicebatur, vbi quis viribus suis fretus, temere, nulloque consilio res non tentandas moliretur. Tractum a notissima gigantum fabula. Prouerbium admonet, inauspicato cedere, quæcumque citra consilium, aduersus deos, aduersus pietatem, aduersus ius & æquum, per vim instituuntur. Horatius in Odis,*

Vis consili expers, mole ruit sua,
Vim temperatam dij quoque prouehunt
In maius.

Homerus item Iliados ψ. elegantissima sententia demōstrat, in omni negotio nimio plus habere momenti rationem, consiliumque quam corporis vires,

Μήτι τοι δρυτόμος μέγ' ἀμείνων ἠὲ βίηφι,
Μήτι δ' αὖτε κυβερνήτης ἐνὶ οἴνοπι πόντῳ
Νῆα θοὴν ἰθύνει ἐρεχθομένην ἀνέμοισι,
Μήτι δ' ἡνίοχος περιγίγνεται ἡνιόχοιο. id est,
Consilio sane multo quam robore præstat
Hirsutam quicumque parat succidere syluam.
Consilio rursum nauclerus in æquore nigro
Dirigit vndiuagam nauim raptantibus austris.
Consilio auriga aurigam vincitque, præitque.

Aristoteles libro de Rhetoricis secundo citat hūc versum trochaicum tacito auctoris nomine,

Θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατὸν φρονεῖν. i.
Non decet mortalis vt qui est, curet immortalia:
Sed magis mortalis vt qui est, cogitet mortalia.

Per ignem incedis.

Ἐν πυρὶ βέβηκας, *id est, Per ignem incedis, id est, versaris in periculoso negotio. Est apud Aristophanem in Lysistrata,*

Κἄν μοι χρῇ διὰ τοῦ πυρὸς
Ἐθέλω βαδίζειν. id est,
Velon & per ignem incedere, si fuerit opus.
Horatius in Odis.
Periculosæ plenum opus aleæ
Tractas, & incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.

Tradunt etiam in eum quadrare, cui celeriter absoluendum est negotium. Qui per ignem incedit, minus læditur, si suspensis pedibus properet. Confine quod ille dixit apud Senecam declamator, Per spinas ingredior.

Fortis in alium fortiorem incidit.

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν. id est,
Forti alius potior contigit ac melior.

Dici solitum, vbi quis nimium fretus suis viribus, aliquando nancifcitur, a quo vincatur. Sumptum putant ab Hyllo Herculis filio, & Euchemo Aegeate. Ita Zenodotus. Suidas huiusmodi verba recenset, tacito auctoris nomine, ἔστι μὲν γὰρ ὅτι καὶ τὸ ἄμαχον ἀντιπράττει ταῖς ἐπιβολαῖς τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν. ἔστι δὲ ὅτι πάλιν κατὰ τὴν παροιμίαν,

Ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλου κρείττονος ἀντέτυχεν.

Id est, Fit non numquam, vt iuxta prouerbium, ipsa per se res bonorum uirorum conatibus obsistat. Fit rursus interdum,
Forti vt contingat fortior ac melior.

Sententia potest videri ducta ex Iliados χ. vbi Hector incidit in Achillem,
Πρόσθε μὲν ἐσθλὸς ἔφευγε, δίωκε δέ μιν μέγ' ἀμείνων. i.
Fugit qui prius acer erat, cui iam acrior instat.

Insania non omnibus eadem.

Μανία γ' οὐ πᾶσιν ἴση. id est,
-Haud est eadem vesania cunctis.

Hemistichium heroicum, sicut & illud superius, extat in eisdem collectaneis. Sensus est, nullum esse mortalem, qui non in aliqua re desipiat, Quamquam alius alio morbo laboret, hic auaritiæ, ille libidinis: hic ambitionis, ille inuidiæ. Quod copiose demonstrat Stoicus Damasippus apud Horatium in Sermonibus. Et in hac hominis calamitate mira ludit varietate natura, Inter hos qui mente lapsi sunt, alij sibi videntur cornibus taurinis, alij naso prælongo, alij vasa fictilia, non nulli se credunt esse mortuos. alij sibi uidentur esse principes, alij doctissimi philosophi. Arginus ille solus plaudebat in theatro, credens se miros audire tragœdos. Athenæus libro 12 refert de quodam Atheniensi, qui persuasum habebat omnes naues quæ appellerent in Pireum esse suas, easq. recensebat, dimittebat, ac deducebat, & appellentes tanto gaudio excipiebat, ac si omnium rerum quas vehebant esset dominus: at si quid periisset, non amplius quærebat: si incolumes peruenissent, gaudebat, multa interim cum voluptate vitam agēs, donec frater eius Crito e Cicilia aduectus, tradidit illum medico, cuius opera liberatus est insania. Ceterum ad se reuersus dicere solet, se numquam vixisse iucundius.

Hydrus in dolio.

Ὕδρος ἐν πίθῳ, *id est, Hydrus in dolio. Prouerbium hoc nondum apud vllum veterum auctorum reperimus, neque Græcum, neque Latinum, & haud scimus an de vulgo sumptum sit, neque enim libet credere virum eloquentem, & in litteris non postremi nominis ex sese commentum esse. Nam refertur ab Antonio Sabellico in epistola quadam familiari. Addit & fabulam prouerbii parentem, huiusmodi. Rusticus quidam cum sensisset minui vinum in dolio conditū, admiratus quid esset rei, circumspicere cœpit, num qua rima extillaret liquor: vbi nihil eiusmodi comperisset, pergit vicinos in suspicionē apud sese vocare, ne sese absente vas relinerent, vinumq. potitarent. Obsignat itaque diligenter dolium ad opus exiturus. At reuersus signis illæsis, vinum nihilominus imminui videt. Tum vero fortunam agricolarum deplorare, quibus non in vite solum, uerum etiam in doliis calamitas præsto esset. Ad extremum exhausto dolio hydrus in imo repertus est vini potor. Ea res in vulgi iocum abiit. Admonet Plinius libro 10. capite 72. serpentes quamquam exiguo indigeant potu, tamen vinum, cum est occasio, præcipue appetere. Iuuenalis de muliere vinosa Satyra sexta.*
-Tamquam alta in dolia longus
Deciderit serpens, bibit & vomit.

Adagium ipsum haudquaquam inelegans, nec aspernandum. Quod si quem nihil mouet recens auctor, licebit vsurpare, cū quis occulta calamitate premitur, caussa atque auctore nō extante. Aut cū diuturni mali tandem auctor deprehenditur. Porro serpentem quem Græci vocant hydron, Latini natricem vocant, quod in aquis degat. Ex vlcere huius morsu facto defluit copiosus humor aquosus, & graue olens. Ita Dioscorides libro sexto, Plinius lib. 6 capite 23. tradit apud insulas quasdam ante Persidem, hydros marinos vicenum cubitorum terruisse classem.

E Massilia venisti.

Ἐκ Μασσαλίας ἥκεις, *id est, E Massilia venisti. Suidas ait dici solitum de iis, qui cultu parum viris decoro uterentur. Quod Massilienses luxu perditi, muliebrem in modum ornarentur, comis vnguento delibutis, capillisq. religatis. Huic affine quod refert Athenæus Dipnosophistarum libro 12.* πλεύσειας εἰς Μασσαλίαν, *cuius nos alibi mentionem fecimus in prouerbio, Nauiges Massiliam, & quid super hoc sentiremus, explicuimus.*

Tibicines mente capti.

ATHENAEVS *libro Dipnosophistarum 8. prouerbio iactatum scribit apud priscos, tibicinibus nihil esse mētis,* λόγος γὰρ παλαιός ὡς ὅτι
Ἀνδρὶ μὲν αὐλητῆρι θεοὶ νόον οὐκ ἐνέφυσαν,
Ἀλλ' ἅμα τῷ φυσῆν χὠ νόος ἐκπέταται.
Id est, Dictum enim est peruetustum, quod
Dij tibicinibus numquam mentem inseruere,

Sed simul ac flarint, auolat illico mens.

De hoc hominum genere plura diximus in prouerbio, Tibicinis vitam viuis.

Dulce bellum inexpertis.

ET ELEGANS *cumprimis, & multorum litteris celebratum adagium est*, γλυκὺς ἀπείρῳ πόλεμος, *id est, Dulce bellum inexperto. Id ita reddit Vegetius libro De re militari 3. cap. 14. Nec cõfidas satis, si tyro prælium cupit, inexpertis enim dulcis est pugna. Citatur ex Pindaro*, γλυκὺ δὲ πόλεμος ἀπείροισιν, ἐμπείρων δέ τις ταρβεῖ προσιόντα νιν καρδίᾳ περισσῶς. *id est, Dulce bellum inexpertis, ast expertus quispiam horret, si accesserit cordi supra modum. Sunt quædam in rebus mortalium, quæ quantum habeant discriminis ac malorũ, non intelligas, nisi facto periculo.*

Dulcis inexpertis cultura potentis amici,
Expertus metuit.

Bella res & splendida videtur, inter aulicos obambulare proceres, in regiis versari negotiis, at senes, quibus vsu penitus cognita res est, ab ea felicitate libenter abstinent. Suaue videtur, amare puellas, sed iis qui nondum senserunt, quãtum amori insit amari. Ad eundem item modum accommodari poterit, ad quoduis negotium multo cum periculo, multisq. coniunctũ malis, quod nemo velit capessere, nisi iuuenis, & rerũ imperitus. Siquidem Aristoteles in rhetoricis hanc adfert caussam, cur iuuenta sit audacior, contra senecta timidior, quod illis imperitia rerum confidentiam pariat, his multorũ experiẽtia malorũ, timiditatẽ et cõtationem. Quod si quidquam est in rebus mortalium quod contanter aggredi conueniat, certe bellum est.

Argiuos vides.

Ἀργείους ὁρᾷς, *id est, Argiuos vides, id est, stupentibus & attonitis oculis. Sumptum opinamur ab Oreste, furiis agitato. Hesychius non nihil lucis aperit, admonens eos qui inter helotes essent alicuius auctoritatis ac splendidi, solitos appellari Argiuos, sunt enim helotes in Peloponeso, & Peloponesi primaria ciuitas est Argos. Ambitionis igitur erat, quod Argiui quam helotes appellari maluerint. Non ignoramus, apud Lacedæmonios helotas vocari seruos, quod ex gente subacta seruos sibi constituerint. Et fortassis ex his quibus heri magis fidebãt, Argiui dici maluerũt, quam helotes. Similem affectum & hodie deprehendas in quibusdam, qui nati in obscurissimo pago, præclaræ cuiuspiam vrbis cognomen adsciscũt. Aristophanes in Pluto* μακρινὸν βλέπειν *dixit eodem sensu. Refertur a Suida prouerbij nomine.*

Argiui fures.

Ἀργεῖοι φῶρες, *id est, Argiui fures. De palam improbis. Nam Argiui furacitatis insania laborabant antiquitus. Extat & hoc apud Suidam. Videtur autem adlusum ad vocem ipsam. Argos enim Græcis significat ignauum & otiosum. Tales vero solent ali furtis. Latini vulgo, ficto, sicuti videtur, per iocum vocabulo Lauerniones appellant, homines furaces: quod fures sub tutela Lauernæ deæ essent, in cuius luco obscuro atq. abdito, soliti sunt furto sublata prædamq. defodere. Auctor Festus.*

Mars rex.

Ἄρης τύραννος, *id est, Mars rex. Suidas interpretatur cõgruere in principem, qui vi, non legibus Rempublicam tractat. Zenodotus ortum putat a Timotheo Atheniensium imperatore, qui multa felicissime gessit aduersus Persas & Asianos, & sub cuius ductu florebat Attica. Vnde dictum est Mars rex. Hesychius prouerbium recenset tantum. Indicat Suidas aliquando Græcis* Ἄρη *dici ferrum ipsum. Itaque potest hic esse sensus prouerbij, ferrum rex, quoties res vi geritur.*

Attagen.

Ἀτταγᾶς. *Suidas indicat hoc cognominis, prouerbiali ioco dici solere in seruos stigmaticos: quod hæc auis plumas habeat, variis colorum notis distinctas. Aristop. in Auibus,*

Εἰ δὲ τυγχάνει τις ὑμῶν δραπέτης ἐστιγμένος,
Ἀτταγᾶς οὗτος παρ' ἡμῖν ποικίλος κεκλήσεται. *id est,*
Si quis e vobis erit fugitiuus atq. vstus notis,
Attagen is sane apud nos varius appellabitur.

Quamobrem eam auem ibidem appellat ποικιλόπτερον. *Ad eundem modum* ταὼς, *id est, pauones appellant Græci nitidius cultos, & versicoloribus amictos. Ceterum de Attagena plura dicemus in prouerbio, Attagenis nouilunium.*

Tenedius homo.

Τενέδιος ἄνθρωπος, *id est, Tenedius homo, Plutarchus in adagionum collectaneis, ait dici solitum de homine tetrico, formidabiliq. aspectu. Originem, sicuti plerũq. alias, varie tradunt. Suidas ait regem quempiam Tenedi fuisse, cui nomen Tenes, qui legem tulerit, atque induxerit morem, vt a tergo iudicis, adstaret quispiam securim tenens, videlicet in hoc paratus, vt qui perperam quid iudicio dixisset, opinamur mendacium, aut falsum testimonium, eum protinus securi feriret. Hoc interpretamenti ferme conuenit cũ eo, quod ante commemorauimus in adagio, Tenedia securis. Alij tradunt in hunc modum, haud tamen cum his pugnantia. Cygnus Neptuni filius, pater Hemitheæ & Tenæ, nouercam liberis suis induxerit. Euenit autem vt Tenes apud patrem insimularetur a nouerca, quod sese de stupro interpellasset: id cum ille verum esse crederet, iuuenem in capsam inclusit, vnaq. Hemiubeam sororem, quod fraterni fati comes esse desideraret, simulq. in mare præcipitauit. Id scrinium delatum est Leucophrynem, cui postea Tenedo commutatum vocabulũ, videlicet a Tene, Cygni filio. Qui progressu temporis nactus imperium eius loci, quod modo diximus exemplum induxit, vt in tribunalibus adsisteret, qui securim in caput accusantis vibratam sustineret. Quod si quis fuisset calumnia conuictus, eum protinus iuuum securi dissecaret. Id spectaculi quoniam formidabile videbatur, in prouerbium abiit: vt Tenedius homo diceretur, qui minaci truciq. esset aspectu. Pausanias in Phocicis uariat non nihil in narratione, qua de re nobis dictum est alio loco in prouerbio, Tenedia securis. M. Tullius lib. 2. epist. ad Q. fratrem. Tenediorum igitur libertas Tenedia securi præcisa est, cum eos præter me & Bibulum & calidũ & Fauoniũ nemo defenderit. Sentit libertatẽ rigide, & in totum negatam.*

Tenedius

Tenedius patronus.

Τενέδιος συνήγορος, id est, *Tenedius aduocatus. Eodem e fonte profectum est & hoc dici solitum de eo, qui compendio caussam expedit, litisq. nodum ocyus dissecat. Ductum a Tenedia securi, de qua prius dictum est. Suidas ait apud Tenedios duas secures suspensas ostendi. Aristoteles apud eundem, illud addit, praeter ea quae recensuimus, in Asserina, is est locus quispiam in Tenedo, fluuiolum esse, in quo cancrorum testis, nauigiorum vtantur vice. Eas ita dissecant, vt securis speciem prae se ferant. Prouerbij meminit & Stephanus in locorum catalogo, addens dici solitum de aduocato rigido duroq.: quod illuc non esset tutum quiduis garrire in iudicio.*

Εγκιῶτις ἡμέρα.

Εγκιῶτις ἡμέρα. *Plutarchus in collectaneis, si modo verax est titulus, tradit hoc dici solitum de his, qui conuiuium agunt, aut exhibent. Idq. hinc manasse, quod olim apud Ceos mos fuerit, vt qui magistratum iniret, epulum exhiberent populo. Quod si quando plures fuissent magistratus, dies inter sese distribuebant. Itaque cum sibi occurrerent, rogabāt τίς ἡμέρα; id est, Quis dies? Ea vox in vulgi locum cessit. Videtur autem vox ἐγκιῶτις, data opera ridicule conflata ex his verbis, ἐν κίῳ τίς, id est, in Ceo quis, subaudi dies.*

Versatilis Artemon.

Ο περιφόρητος Ἀρτέμων, id est, *Versatilis Artemon. Extat in iisdem collectaneis. Aiunt dici solitum de his, quorum gratia vehementer decertetur. Nam Artemonem adolescentem fuisse quempiam certatim adamatum a mulieribus ob insignem formam quem suspicamur ob id dictum περιφόρητον, vel quod circumferretur in ore omnium versans, vel quod passim obambularet, velut ostentans sese. Alij malunt Artemonem machinarium fuisse fabrum, in arte praecellentem, temporibus ferme Periclis. Qui cum claudus esset, passim suas machinas circunferebat. Athenaeus in duodecimo Dipnosophistarum libro referens hoc prouerbium citat auctorem Chamaeleontem Ponticum, qui testatur Artemoni περιφορήτῳ cognomē additum, quod prę deliciis in lecto circūferretur, siue quod is postea coeperit voluptariam ac mollem agere vitam, eum antea pauper fuisset. Ex Anacreonte citat haec de eodem:*

πρὶν μὲν ἔχων βερβέριον, καλύμματ' ἐσφηκωμένα, καὶ ξυλίνους ἀστραγάλους ἐν ὠσὶ, καὶ ψιλὸν περὶ πλευρῇσι βοὸς δέρριον, νεόπλυτον εἰλυμα κακῆς ἀσπίδος, ἀρτοπώλισιν κἀθελοπόρνοισιν ὁμιλέων ὁ πονηρὸς Ἀρτέμων, κίβδηλον εὑρίσκων βίον, πολλὰ μὲν ἐν δουρὶ τιθεὶς αὐχένα, πολλὰ δ' ἐν τροχῷ, πολλὰ δὲ νῶτον σκυτίνῃ μάστιγι θωμιχθεὶς, κόμην πώγωνά τ' ἐκτετιλμένος.

id est, Tenuem quidem habens circum latera bouis recentem amictum mali clipei, cum panis cauponibus & prostibulis consuetudinem agens, insynceram inueniens vitam: saepe vt superet, in hasta ponens ceruicem, saepe rursum in rota, saepe vero coma barbaq. reuulsus. Quibus ex verbis apparet dictum in hominem sui dissimilem, ac moribus inaequalibus praeditum, qualem perhibent fuisse Alcibiadē, qui, vt refert Satyrus, apud Iones deliciabatur, vt illos quoque vinceret: apud Thebanos exercitamētis corporis erat quouis Boeoto Boeotior: apud Thessalos equestris rei studio superabat ipsos: apud Lacedaemonios temperans ac patiens, magis ipsis Lacedaemonibus: in Thracia Thraces superabat vinolentia. Id & eum laudi fieri potest. Ceterum περιφόρητος probrose dicitur, qui sese per omne rerum genus voluit. Indicat Pollux libro 6. Plutarchus indicat fuisse claudum quempiam qui vehiculo circumferretur, cum alioqui meticulosus esset ac plerumq. desideret domi duobus famulis scutum aereum supra caput sustinentibus, ne quid ex alto decideret in caput. Quod si quando cogebatur exire, vehiculo vtebatur, sed humili, metu ruinae. Huiusmodi quaedam refert Plutarchus in vita Periclis. Proinde dictū videtur in molles ac meticulosos. Quin & Plinius libro 34. cap. 8. inter Polycleti opera meminit Artemonis, qui dictus sit περιφόρητος. Adlusum autem est ad Artemonem nauticum, quo vela circūferuntur, & onera tolluntur e nauibus. Nam hodie nautae ad vtrumq. vtuntur antenna. Nam Artemō Graece proprie est machina tollendis oneribus apta, quam Latini, ni fallimur, trocleā appellant. Et sic eum posita est vt facile circumuoluatur.

Placiadae.

Πλακιάδαι τῷ σίλλῳ, id est, *Placiadae etiā stelaum. Plutarchus in iisdem commentariis ostendit dici consueuisse de deprehensis adulteris, & contumeliose, sicuti merentur, tractatis. Vicus est quidam Atticae regionis, cuius incolae Placiadae vocantur. Apud hos moris erat, vt qui fuisset in adulterio deprehensus, ignominiosas poenas daret, impactis in pudendam corporis partem raphanis, qui apud illos mirae magnitudinis esse dicuntur. Quod si raphani forte non fuissent ad manum, stelao vtebantur, id est, ligonis ligno. Non ignoramus hoc alio nobis dictum loco, sed mutilatum, eoq. duximus operaepretium hic integre repetere.*

Iustitiae oculus.

Δίκης ὀφθαλμός, id est, *Iustitiae oculus, dicitur syncerus et incorruptus iudex, aut ipsum etiam iudicium. Adagij meminit Suidas. Sumptum apparet ex illa Chrysippi descriptione apud Aulum Gellium libro 14. cap. 4. in qua iustitiae oculos tribuit acres, rectos atque immotos: quod eum qui recte sit iudicaturus, non oporteat huc aut illuc ab honesto oculos deflectere. Celebratur hic senarius prouerbialis:*

Εστι δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάνθ' ὁρᾷ. *id est,*
Est oculus aequitatis omnia intuens.

Iustitia iustior.

Δίκης δικαιότερον, id est, *Iustitia iustior. Prouerbialis hyperbole de vehementer integris & incorruptis. Veteres enim iustitiam deam faciebant: cuius imaginem eleganter, depinxit Chrysippus apud Aulum Gelliū.*

Quantum ex Bacchanalibus.

Ὅσον ἐκ Διονυσίων, id est, *Quantum ex Dionysiis siue Bacchanalibus. Suidas prouerbij loco refert, sed perturbatius, vt adsolet. Antiquitus apud Atticos consueuerunt annos ac numerum accedentem a Dionysiis numerare, quēadmodum ex Olympiadibus. Iterabatur autem Dionysiorum festum tertio quoque anno. Vnde Vergilius, Trieterica vocat. Suidas sic integre recenset, ἐγγύτατα χρόνῳ τοσοῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων. id est, Ex hoc prope tantum, quantum ex Bacchanalibus, addit dictum de rebus vehementer expetendis, atque exspectatis.*

ctatis. Ad hoc facit quod refert ex auctore quodam: ὦ διονύσια, αὐτὰ μὲν ὄζεσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. *id est, O Bacchanalia, ipsa quidem redolent ambrosiam & nectar.*

Mercator est.

Ἔμπορός ἐστι σκηπτόμενος, *id est, Mercatorem se adsimulat. Dicendum in eum, qui ob timiditatem caussas commentitias praetexit, ne cogatur subire discrimen. Suidas ex Aristophane citat, apud quem tum in Pluto, tum in Ecclesiazusis quispiam inducitur, loquens in hunc modum, vt dicat sese fingere mercatorem esse, quoties ad bellum ire iubetur, quod negotiatores non cogerentur exire: quoniam expediebat illos relinqui, quo de commeatu prospiciant. In Pluto sic habet locus:*

Γεωργὸς εἶ; μὴ μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει;
Ἀλλ' ἔμπορος; ναὶ σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω. *id est,*
Num cultor agri es? me nec sic furere putas?
Negotiator? Simulo si quando est opus.
Alter sic habet:
Ἀλλ' ἔμπορος εἶναι σκήπτομαι. *id est,*
Quasi sim negotiator, ita memet gero.

Donum quodcumq. dat aliquis proba.

Δῶρον δ' ὅ τι δῶτις ἐπαίνει. *id est,*
Donum quodcumq. probato.
Prouerbium admonet boni consulendum esse munus, aut officium consilium ue, quod offertur ab amico. Vnde natum sit indicat Strabo geographus libro 6. Cum Achiui iussi essent oraculo Crotonem condere, missus est Myscellus quidam, qui ciuitatis futurum locum consideret. Is cum iam Sybarim aedificatam cerneret, videreturq. is locus magis idoneus, repetiit oraculū, consuluitq. deum, num fas esset hanc pro illa condere. Numen ad hunc modum respondit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Κλάσματα θηρεύεις· δῶρον δ' ὅ τι δῶτις ἐπαίνει. *id est,*
Eos versus interpres vertit in hunc modum:
Terga breuis Myscelle tuo de pectore omitte,
Cetera perquirens, frustra en venaris iniqua.
At rectum quodcumque datur tu laude probato.

Extat idem in collectaneis adagiorum, sed multo deprauatissimum. Quamquam ex vocum velut ruinis huiusmodi lectio colligi poterit:

Μύσκελλε βραχύνωτε παρὲκ θεὸν ἄλλα ματεύων,
Οἰδαλέα θηρεύεις, δῶρον δ' ὅ τι δῶτις ἐπαίνει. *id est,*
Diuersa inquirens a numine Myscele gibber,
Captas friuola, quod datur, aequi consule donum.

Myscellus dictus videtur ob crurum exilitatem, quae habebat murinis similia, Brachynotus ob dorsum contractum. Diximus alias Crotonem saluberrimam fuisse, Sybarim pestilentem. Refert & alia Suidas de oraculis Myscello redditis, sed quae non admodum faciant ad enarrationem prouerbij.

Ithorus.

Ἴθωρος *Suidas ait vocem prouerbialem fuisse, in eum qui velut instigator hortatorq. foret aliis. Translatum opinamur a nautis, quod remigantes naucleri vox animat ad grauiter laborandum: siue ab equorum cursu. Plutarchus in Sympos iacis decade septima, problemate quinto scribit, ἱππόθορον appellatam cantionem ad incitandas equas. Consimilia tradit de praeceptis cōnubialibus. Nam θορεῖν Graecis est impetu insilire. Vnde & apud Homerum θρώσκω appellatur ab adsultu citato. Apparet Graecam vocem esse compositam ex ἰθὺ valde, & ὁρᾶν incitare.*

Ne allia comedas & fabas.

Ἵνα μὴ φάγῃς σκόροδα, μηδὲ κυάμους, *id est, Ne edas allia & fabas. Prouerbiali videtur aenigmate dictum, pro eo quod est, ne bellis, ne ue in iudiciis adsis. Nā in bellū inferebantur allia commeatus militaris. In iudiciis fabas esitabant, ne obdormiscerent. Haec quidē Suidas. Etiamsi magis putamus referendum ad calculos fabarios, quibus antiquitus ferebantur suffragia.*

Mortuus per somnium, vacabis curis.

Θανὼν καθ' ὕπνους τῶν πόνων ἀπαλλαγῇ. *id est,*
Curis vacabis mortuus per somnium. Versiculus vulgo iactatus apud Graecos, ex superstitiosa in somnioru obseruatione. Existimabant enim eum qui se mori somniasset, a curis molestiisq. liberatum iri. Quod mors, finem doloribus imponere videatur: planeq. imponit his qui hinc in meliorem demigrant vitam. Fortassis ad eandem pertinet sententiam, quod alibi retulimus.
Νικήσεις ἰδών, νικηθήσῃ ἰδὼν τεθνηκότα.

Animus heptaboeus.

Θυμὸς ἑπταβόειος, *id est, Animus heptaboeus, siue ira heptaboea, de forti magnoq. & inuicto dictum. Epithetum sumptum a clipeo Aiacis, quem Homerus ἑπταβόειον appellat, quod septem bouum tergoribus esset obductus, atque ob id impenetrabilis. Et Ouidius:*
-Dominus clipei septemplicis Aiax.
Sumptum est adagium ex Ranis Aristophanis:
Ἀλλὰ πνέοντας δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους τρυφαλείας,
Καὶ πήληκας καὶ κνημῖδας, καὶ θυμοὺς ἑπταβοείους. *i.*
Sed spirantes spicula & hastas, albasq. in vertice cristas.
Adde his galeas, adde his ocreas, animos quoque septiboninos.

Semper Ilio mala.

Αἰεὶ Ἰλίῳ κακά, *id est, Semper Ilio mala. De vehementer calamitosis & afflictis. Troianorum excidium poetis multa tragoediarum argumenta ministrauit, atq. hinc prouerbium. Refertur ab Eustathio in quartum Iliados librum. Stratonicus rogatus, cur nollet apud Ilienses viuere, respondit:* αἰεὶ Ἰλίῳ κακά, *id est, Semper Ilio mala. Auctor Athenaeus lib. Dipnosophistarum octauo. Quamquam is locus non vacat mendo.*

Libera Corcyra, caca vbi libet.

Ἐλευθέρα Κέρκυρα, χέζ' ὅπου θέλεις, *id est, Corcyra libera, proin caces vbi velis. Cum significamus libertatem quiduis agendi. Citatur ab Eustathio in Dionysium, sed magis quadrabit, vbi significabimus impunitatē et maleficis. Hic nō absurde putamus referri posse quod Plutarchus narrat. Cbij quidam eum apud Spartanos peregrinarentur, a cena non solum vomuerunt, verum*

verum etiam incacarunt in sellas ephororum. Primũ diligenter inquisitum est, qui nam essent tanti facinoris auctores, daturi nimirum pœnas si ciues fuissent. Ceterum vbi compertum est factum a Chiis, Spartani dicebant, Chiis licere intemperanter agere.

Decernetur equa Thessalica.

Ἐπικριθήσεται ἵππος θετταλική, *id est, Decernetur equa Thessalica de summo præmio dicebatur, propterea quod antiquitus prima laus fuerit equarum Thessaliæ. Id quod satis indicat oraculum Aeginensibus redditum. Citat Eustathius in secundum Iliados librum. Suidas refert, haud dum scimus ex quo nam auctore:* ἱππεῖς μὲν ἐν θετταλίᾳ καὶ θρᾴκῃ, πεζοὶ δὲ καὶ τὰ κουφότερα τῶν ὅπλων ἐν ἰνδίᾳ καὶ κρήτῃ καὶ καρίᾳ. *id est, Equites in Thessalia Thraciaq., sagittarii, atque armatura leuior in India, Creta & Caria. Finitimum est illi quod alio dictum est loco, Pellenea tunica. Lepidius erit per ironiam.*

Canis viuens e magdalia.

Κύων ζῶν ἀπὸ μαγδαλιᾶς, *id est, Canis viuens e magdalia. Eustathius in Iliados librum quartum ostendit dici solitũ in parasitos, & alieno victitantes cibo. Magdaliam dicit, quasi dicas furfurem, & manuum purgamentum. Ceterum apud alios auctores comperimus scriptam vnicam dictionem, velut apud Hesychium,* ἀπομαγδαλιά, *inquit,* στέαρ ἐν ᾧ τὰς χεῖρας ἀπεμάττοντο ἐν τοῖς δείπνοις, βάλλοντες δὲ τοῖς κυσὶν ἐκβάλλοντες ἀπὸ δείπνου. *id est, Apomagdalia adeps, in quo abstergebant manus in conuiuiis, id proiiciebant canibus, cum a cena discederent. Iulius item Pollux libro De rerum vocabulis sexto capite decimoquarto:* οἱ δὲ πάλαι ταῖς καλουμέναις ἀπομαγδαλίαις ἐχρῶντο, αἳ ἦσαν τὸ ἐν τῷ ἄρτῳ μαλακὸν καὶ στεατῶδες, εἰς ὃ ἀποψησάμενοι, τοῖς κυσὶν αὐτὸ παρέβαλλον, ὅθεν καὶ λακεδαιμόνιοι κυνάδα τὴν ἀπομαγδαλίαν καλοῦσιν. *id est, Veteres autem vtebantur apomagdaliis, sic enim vocabant id quod est in pane molle ac pinguius, in quod absterso obsonio ipsum canibus abiiciebant. vnde & Lacedæmonii apomagdaliam appellant cynada. Aristophanes in Equitibus,*

> Ὑπερβαλεῖσθαί σ' οἴομαι πύθωσιν, ἢ μάτην γε
> Ἀπομαγδαλιὰς σιτούμενος, τοσόνδ' ἐγὼ τραφείην.

Iactat Halantopola superaturum se Cleonem impudentia & malis artibus, aut alioqui frustra pastum apomagdaliis euasisse tantum. Cui respondet Cleon,

> Ἀπομαγδαλιὰς, ὥσπερ κύων, ὦ παμπόνηρε, πῶς οὖν
> Κυνὸς βορὰν σιτούμενος μαχεῖ σὺ κυνοκεφάλῳ;

Id est, Apomagdalias ritu canis, scelestе, quo ergo pacto tu victitans canis cibo, cynocephalo repugnas? Apomagdaliarum mentio fit & apud Plutarchum in Lycurgo, quo quidem loco an interpres assecutus sit sensum sermonis, non satis nobis liquet, Græca sic habent: δοκιμάζεσθαι δὲ τὸν βουλόμενον τῆς συσσιτίας μετασχεῖν οὕτω φασί. λαβὼν τῶν συσσίτων ἕκαστος ἀπομαγδαλιὰν εἰς τὴν χεῖρα, τοῦ διακόνου φέροντος ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἔβαλλε σιωπῇ καθάπερ ψῆφον, ὁ μὲν δοκιμάζων ἁπλῶς, ὁ δὲ κρίνων σφόδρα τῇ χειρὶ πιέσας. ἡ γὰρ πεπιεσμένη τῆς τετρημμένης ἔχει δύναμιν, κἂν μίαν εὕρωσι τοιαύτην, οὐ προσδέχονται τὸν προσιόντα, βουλόμενοι πάντας ἡδομένους ἀλλήλοις συνεῖναι, τὸν δ' οὕτως ἀποδοκιμασθέντα κεκαδδίσθαι λέγουσι, κάδδος γὰρ καλεῖται τὸ ἀγγεῖον, εἰς ὃ τὰς ἀπομαγδαλιὰς ἐμβάλλουσι. *id est, Eum vero qui vellet esse conuiuii particeps, aiunt hunc in modum probare solitos: Vnusquisque conuiuarum apomagdaliam in manum sumptam, veluti calculum tacite coniiciebat in vas quod minister gestabat in capite, alius quidem simpliciter probans, alius vero iudicans, vehementer manu premendo. Nam pressa tantundem valet, quantum calculus perforatus. Quod si uel vnam talem compererint, non admittunt ingressum, volentes vt omnes lubentes inter sese conuiuant. Porro qui hoc modo probatus erat, caddissatum appellabant. Nam caddus dicitur vas in quod coniiciunt apomagdalias. Lapus autem vertit hunc in modum: Qui autem se conuiuii participem fieri velit, sic probari. Deinde singuli apomagdaliam sumentes in manum ministro vas super capite ferente, silentio quasi calculum immittebant, qui reprobaret simpliciter, qui vero approbaret, manu vehementer imprimens. Nam quæ apomagdalia pressa fuerit, perforati calculi vim habet. Quod si quam ex iis minus pressam offenderint, non admittunt ingredientem: quippe qui velint omnes inuicem iucunde congredi. Qui vero sic reprobatus fuerit caddiscatum dicunt. Caddiscus namq. vas vocatur, in quod apomagdalias immittunt. Hæc si quis conferat cum his quæ scribit Plutarchus, intelliget Græcum exemplar quod secutus est Lapus, fuisse diuersum ab eo quod nobis dedit nuper officina Aldi. Ceterum de apomagdaliis quæ ante conuiuium dabantur abstergendis manibus, meminit non nihil & Athenæus libro 9. Item lib. 4. tradit, apud Arcadas fuisse moris, vt a cena sacrificarent, non quidem lotis manibus, sed iure seu offa abstersis, & quo se absterserat quisq., id secum auferebat: id faciebant ob terrores nocturnos, qui in compitis solent accidere. Sic ille. Et arbitramur sane non inutile remedium aduersus canes in compitis adorientes viatorem. Arbitramur huc respexisse Aristophanem in Equitibus, cum Cleoni obiicit, quod aliis egregiis viris in exilium actis ipse delicatissimo hordeo abstergeret manus:*

> Κἀκεῖνος μὲν φεύγει τὴν γῆν, σὺ δ' ἀχιλλείων ἀπομάττει. id est,
> *Atq. ille quidem patriam liquit, dum tu abstergeris achilleis.*

Interpres addit ordei genus Achilleum dici, veluti generosius, quo minus mirum est Theologis Achilleum argumentum vocari quod efficax sit ac refutatu difficile.

Ficus post piscem.

Σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὄσπριον μετὰ κρέα. id est,

A pisce ficum, a carnibus legumina.

Athenæus in Dipnosophistarum libro tertio meminit huius. Quadrabit vbi dicemus aliis alia congruere. Quemadmodum & vulgo iubent ab esu carnium apponi caseum: ab esu piscium, nuces.

Ficus auibus gratæ.

Σῦκα φίλ' ὄρνισιν, φυτεύειν δ' οὐκ ἐθέλουσιν. id est,

Fici gratæ auibus sunt, quæ plantare recusant.

Carmen heroicum citatur ab Athenæo continenter eodem quo modo diximus loco. Quadrare videtur in voluptarios, ac fugitantes honesti laboris, cum tamen

appetant

appetant emolumentum.

Ingredi Iunonium.

Βαδίζειν ἡραῖον ἐμπεπλιγμένον, *id est, Incedere complicatū Iunonis sacrum. Extat & hoc apud Athenæum lib. Dipnosophistarum duodecimo. Dictum apparet in fastuosum ac lentum quorundam incessum, quem notat & Horatius in Sermonibus:*

Vt si Iunonis sacra ferret.

Volentem bouem ducito.

Τὸν θέλοντα βοῦν ἔλαυνε, *id est, volentem bouem agito. Vtere illorum opera, qui ex animo faciunt. Stultitia est, venatum ducere inuitas canes, vt ait Plautus. Refertur ab interprete Theocriti Diximus in prouerbio, Præsentem mulgeto.*

Habet.

HABET, *prouerbialiter dicitur, cum obtigit alicui quod expetiuit, aut quo dignus est. Habet quod amet, similes habent labra lactucas. Sumptum autumant ab aucupantibus, piscantibus, aut venantibus: quibus reuersis sic aiunt, ἔχεις τι; id est, Habes ne aliquid? Citatur ex Aristophanis Nebulis Seneca tragicus in Agamemnone: Habet, peractum est. Terentius in Andria: Egomet continuo mecum, certe captus est, habet. Donatus ostendit proprie de gladiatoribus dici, quos prius alij vident quam ipsi se sentiant esse percussos. Ex ea acclamatione natum videtur prouerbium.*

Hercules hospitatur.

Ἡρακλῆς ξενίζεται, *id est, Hercules accipitur. Dictitatum vbi quis diutius in conuiuio commorari videretur: propterea quod qui recepissent Herculem hospitio conuiuioq. his multum temporis erat opperiendum, donec ille satur esset. Nam famelicum commouere parum erat tutum. Nec facile saturabatur edax, adeo vt legatur solidos etiam boues vno deuorasse conuiuio. Vnde Græcis ἀδδηφάγος dictus est: & huic Larum auem consecrarunt, & ipsum βουφάγον. Legitur & certamen iniisse cum Lepreo quodam vter citius bouē conficeret. Hęc aliaq. permulta refert Athenæus lib. 10. de huius edacitate: addens & Thasio cuidam athletæ, cui nōmen Theagenes, tū et Miloni Crotoniatæ bouē vno die confectū fuisse. Tales conuiuæ contingant hostibus.*

Etiam in deorum cœtu.

Καὶ θεῶν ἀγορᾷ, *id est, Etiam in deorum cœtu, seu concione. Quidam interpretantur de maiorem in modum probis & æquis: quidam de vehementer maledicis. Addunt locum quempiam esse in Eleusine, vicinum Anactoro, vocatum θεῶν ἀγορὰν, in quem non ingrediebantur, nisi bene ominantes: vnde de quopiam præter modum maledico dicebant,* ὅτις καὶ θεῶν ἀγορᾷ δυσφημῶν, *id est, Hic vel in deorum concione male ominata loquetur.*

Calliphanes.

Καλλιφάνης, *Calliphanes. Ridicula quædam huius hominis ambitio, prouerbiali ioco fecit locum. Aiunt enim huic fuisse poetæ morē, vt diuersorum carminum & orationum initia conscriberet; ad tres aut quattuor versus, eaq. pronunciaret ostentaretq. quo commentum ignorantibus, multiscius & eruditus videretur. Meminit huius Athenæus Dipnosophistarum lib. 1. aitq. cognomen fuisse Parabryconttis. Neque vero desunt his nostris temporibus id genus impostores litterarij, quibus hoc modo studium est, ex summis aliquot diuersæ professionis auctoribus locos aliquot insignes, nec eos admodum vulgatos ediscere. Quibus instructi, non verentur in conciliabulis quemuis quantumlibet eruditum adoriri. Atque illud assequūtur prompte decantandis illis locis suis, vt imperitis plane Solones esse videantur. Cum quibus tamen Solonibus, si tertium aut quartum congrediare, deum immortalem nihil insantius, nihil indoctius, videlicet thesauris illis semel effusis.*

Cauda blandiri.

Κέρκῳ σαίνειν, *id est, Cauda blandiri dicuntur, qui spe commodi cuipiam adulantur. Aristophanes in Equitibus,*

Ὃς κέρκῳ σαίνων, ὁπότ' αὖ δειπνῇς, ἀπιτηρῶν,
Ἐξίδν τοῦ σοῦ ἄλλοσε χάσκοντος σὺ... χάσκῃς. *id est,*
Qui cauda adludens eum cenam obseruat, amica,
Te spectante alio, tua edulia deuorat ille.

Pro eodem frequenter vsurpat αἰκάλλειν, *quod canum est, auribus, cauda, totoq. corpore blandientium, in Equitibus,*

Τὰ μὲν λόγι' αἰκάλλει με. *id est,*
Oracula quidem blandiuntur hæc mihi.

Θωπεύειν *item ab animante dictum est, si Græco etymologico credimus. Thos Græcis lupi genus est. Blandiuntur enim & lupi quidam more canum. Thoas refert Plinius libro 8. capite 34. de luporum quidem genere, sed quod homini sit amicum animal, An hinc dicatur* θωπεύειν, *dubito.*

Crater litium.

Κρατὴρ κακῶν, *id est, Cratera malorum. De re præmolesta, siue de homine litium auctore. Aristophanes in Acharnensibus,*

Κρατὴρ κακῶν, τρίπτηρ δικῶν. *id est,*
Crater malorum, sector litium:

Calumniatorem significans, & quadruplatorem.

Lampon iurat per anserem.

Λάμπων ὄμνυσι τὸν χῆνα, *id est, Lampon iurat per anserē. Ita loquebantur, vbi quis decipere tentaret iureiurando. Lampon sacrificus quispiam fuit ac vates, & oraculorum auctor. Is solitus est per anserem iurare, tamquam per auem auguralem Vel quod olim ita instituerat Radamanthus, ne per deorum aliquem iuraretur, sed per canem, anserem, id quod Socrati familiare apud Platonem Tradunt hoc Lampone auctore factum, vt Athenienses coloniam miserint in Sybarim. Adagij meminit Aristoph. in Auibus,* Λάμπων δ' ὄμνυσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν χῆν' ὅταν ἐξαπατᾷ τι. *i. Lāpon et nunc iurat per anserem, vbi quis fallit in aliquo.*

Palpo percutere.

PALPO *percutere dicitur, qui blanditur, ac spem inanē verbis iniicit. Plautus in mercatore, Liberum caput tibi faciam, paucos menses. Palpo percutis. Egon' ausim vsquam quidquam facinus falsum proloqui? Idem alibi, Mihi obtrudere non potes palpum. Translatum ab*

equisonibus, qui plausu manus blandiuntur equis. Vergil. 3. Georgicon libro,

Tum magis atq. magis blandis gaudere magistri
Laudibus, & plausæ sonitum ceruicis amare.

Horatius in Satyris,

Cui male si palpere, recalcitrat vndiq. tutus.

Eximere e manu manubrium.

FIGVRA prouerbiali dixit Plautus, *Eximere e manu manubrium*, pro eo quod est, iam paranti facere quidpiam, extorquere peragendi facultatem. Locus est in Aulularia, *Capio fustem, obtrunco gallum, furem manifestarium. Credo ego ædepol illi mercedem gallo pollicitos coquos, si id palam fecisset, exemi ex manu manubrium*. Translatum ab eo cui iam vibrato gladio percussuro, repente capulus excutitur e manibus.

Alybantis hospitis munera.

Τὰ δῶρα τοῦ ἐξ ἀλύβαντος ξένου, ἢ τὰ τοῦ ἀλυβαντίου ἑταίρου ξένια, id est, Munera Alybantis hospitis, aut Alybantij amici xenia. Eustathius interpres Homeri, putat recte prouerbio dici posse, quoties fit vt aliquis falso iactet se magna largitum esse seu verbis duntaxat, non re præstet beneficium. Nam apud Homerum vlt. Odysseæ lib. Vlysses ignoto habitu cum Laerte patre colloquens, adsimulat se Alybantium esse Aphidantis opulentissimi viri filium, & quondam Vlyssem exceptum hospitio, muneribus amplissimis donatum a se dimisisse,

Εἰμὶ μὲν, inquit, ἐξ ἀλύβαντος, ὅθι κλυτὰ δώματα ναίω
Υἱὸς ἀφείδαντος πολυπημονίδαο ἄνακτος.
Αὐτὰρ ἐμοί γ᾽ ὄνομ᾽ ἐστὶν ἐπήριτος. id est,
Sum ex Alybante oriundus, vbi mihi splendida tecta,
Regis Aphidantis proles Polypomenidai,
Est mihi nomen Eperitus.

Ac paullo superius.

Τὸν μὲν ἐγὼ πρὸς δώματ᾽ ἄγων εὖ ἐξείνισσα,
Ενδυκέως φιλέων πολλῶν κατὰ οἶκον ἐόντων,
Καί οἱ δῶρα πόρον ξεινήϊα οἷα ἔοικεν.
Χρυσοῦ μέν οἱ δῶκ᾽ εὐεργέος ἑπτὰ τάλαντα,
Δῶκα δέ οἱ κρητῆρα πανάργυρον ἀνθεμόεντα,
Δώδεκα δ᾽ ἁπλοΐδας χλαίνας, τόσσους δὲ τάπητας.
Τόσσα δὲ φάρεα καλὰ, τόσους δ᾽ ἐπὶ τοῖσι χιτῶνας,
Χωρὶς δ᾽ αὖτε γυναῖκας ἀμύμονας, ἔργα ἰδυίας
Τέσσαρας, εἰδαλίμας ἃς ἤθελεν αὐτὸς ἑλέσθαι. id est,
Hunc equidem tecto induxi, accepiq. benigne,
Solliciteq. fouens ex his quæ plurima nostris
Aedibus exuperant, atq. hospita munera deinde
Adieci, tali dare quæ decuisset amico.
Auri cælati tribui septena talenta,
Donaui pateram ex solido depictam argento.
Bis senas textu donaui simplice lænas,
Pallia ad hæc totidem adieci, totidemq. subuclas,
Insuper ancillas nitidas, atque arte manuque
Quattuor egregias, sibi quas delegerat ipse.

Fungus.

PLAVTVS in Bacchidibus, *fungum* dixit pro stupido impenseq. credulo. Vel quia fungus per se insipida quæpiam res est, vel quod mollis ac fragilis, vel quod subito prorumpat. Plautina verba sunt hæc: *Adeon me fuisse fungum, vt qui illi crederem? Idem in eadem fabula. Quicumq. vbi vbi sunt, qui fuere, quiq. futuri sunt posthac stulti, stolidi, fatui, fungi, Bardi, buccones, blenni, solus ego omnes anteeo stultitia.*

Eurycles.

Εὐρυκλῆς, Euryclis vulgato cognomine dicebatur, qui de se suisq. incommodis aliquid diuinaret. Nam hoc nomine vates fuit quispiam ἐγγαστρίμυθος cognominatus, hinc ni fallimur, quod ex astris vera prædiceret, παρὰ τὸ ἐγγαστρίζειν. Meminit & Suidas, quamquam apud hunc ἐγγαστρίμυθος scriptum est, id est, diuinus siue ventriloquus. Refertur in collectaneis adagionum Plutarcho inscriptis. Vsurpatur autem a Platone in Sophista. Taxans enim eos qui perplexis & absurdis rationibus produnt suam ineptiam addit, οὐκ ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγχόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες. ἐντὸς ὑποφθεγγόμενον ὥσπερ τὸν ἄτοπον εὐρυκλέα περιφέροντες ἀεὶ πορεύονται. id est, Non opus est aliis a quibus redarguantur, sed domi, quod dici solet, habent hostem qui contradicat, intus submurmurantem tanquam absurdum illum Euryclem circumferentes semper incedunt.

Si quis iuxta ciuitatem clipeus.

Εἴτις περὶ πόλιν αἰγὶς, id est, Si quis circum vrbem clipeus. Hoc scommatis iaciebant in eos qui sparsim ac dissolute ciuitatem obirent palantes. Refertur in Plutarchi collectaneis, nec explicatur.

Rupta ancora.

Κράδη ῥαγεῖσα, id est, Rupta crada. Dicebatur de his qui repente tamquam magnum quiddam facturi prodissent: deinde falsa omnium exspectatione turpiter et indecore se gessissent in negotio. Translatum a tragœdiarum histrionibus, qui si quando numen inducendum est, derepente machinis quibusdam sublati, in summa scena apparere consueuerunt, veluti in aere pendentes, hamo quopiam a tergo in cingulum adfixo suspensi. Nam his non numquam eueniebat, vt forte fortuna rupta ancora qua sustinebantur, deciderent, non sine magno spectatorum risu, suoq. tum malo, tum dedecore. Porro crada hoc loco non ficulnum ramum indicat, quemadmodum alias: sed vncum illud æs, quo vincti tenebantur actores in machina. Iulius Pollux li. 4. cap. 19. docet κράδην, appellari solitum in comœdia, quod in tragœdiis dicebatur μηχανή. Fuisse vero non dissimile ficui, siquidem Attici ficum arborem κράδην vocant. Quamquam quarumlibet arborum rami non numquam cradæ dicuntur.

Suam quisque homo rem meminit.

PLAVTVS in Mercatore, *Suam quisq. homo rem meminit*. Sententia prouerbialis, notans communem hominum morem, qui in alieno negotio dormitant, in suo quisque & vigilat & attentus est. Vnde recte monet apud Gellium Ennius,

Hoc tibi sit argumentum semper in promptu situm,
Ne quid exspectes amicos, facere quod per te queas.

In eandem sententiam exstat bellissimus Aesopi apologus de Cassita anicula: quæ negauit vllum esse periculum, donec res alienis manibus esset commissa. Adlusit ad

prouerbium

prouerbium Plautus in Pœnulo, Ita ne tentas an sciã nunc nos meminisse nostra? Eodem adlusit Terentius in Phormione, At si talentum rem reliquisset decem,&c. Quidquid cordi est, facile meminimus, & plerumq. obliuionis mater est negligentia.

In vtrumuis dormire oculum.

PLAVTVS in Pseudolo, De isthac re in oculum vtrumuis conquiescito. Sensum habet eundem cum eo quod superius retulimus, In vtramuis dormire aurem. Captatus est autem a Comico iocus ex nouatione verborum. Proinde consequitur illico: Oculum vtrum, an ne in aurem? Et respondet nouator, At hoc peruulgatum est nimis. Notatur interim commune hominũ studiũ in huiusmodi dictis subinde nouandis.

Corinthiis non indignatur Ilium.

Κορινθίοις δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἴλιον. id est, Incusat haudquaquam Ilium Corinthios. Hoc carmine clam exprobramus ignauiam alicui, qui ita se gesserit, vt hostes nihil habeant, quod illi magnopere indignentur. Est autem carmen Simonidis, quod velut in contumeliam suam scriptum iniquo animo tulisse Corinthios scripsit Aristoteles libro Rhet. 1. quod in bello Troiano, non admodum egregiam operam nauasse viderentur. Potest & huc detorqueri, veluti si quis ita insulse scripsisset aduersus bonas litteras, vt eas sua infantia commendasset potius quam infamasset, κορινθίοις, &c. Plutarchus in vita Dionis aliquãto diuersius interpretatur adagium, Ἀρ' ἂν ὥσπερ ὁ Σιμωνίδης φησὶν ὦ σόσσιε σενεκίων, τοῖς κορινθίοις οὐ μηνίειν τὸ Ἴλιον, ἐπιστρατεύσασι μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι κἀκείνοις οἱ περὶ γλαῦκον ἐξ ἀρχῆς κορίνθιοι γεγονότες συνεμάχουν προθύμως. id est, Sane quemadmodum inquit Simonides Sossie Senecio Corinthiis non indignatur Ilium, quod vna cum Achiuorum copiis venissent ad bellum, propterea quod illis quoq. promptis animis fuissent auxilio, Glauci comites, & ipsi e Corinthiis oriundi. Ex his Plutarchi verbis liquet illud sentire prouerbium, lenius offendi oportere, si quando læserint qui quondam sint benemeriti, sed præsentem offensam superioribus officiis condonare.

Maras.

Μάρας, id est, Maras. Hoc nomine ferunt fuisse quempiã apud Berœam Syriæ ciuitatem, ditissimum quidem illum, verum nihilominus humanum & officiosum in omnes tum ciues, tum hospites. Vnde vulgo receptum, vt id vocabuli tribueretur viris, qui ad multorum vtilitatem nati viderentur. De hoc longiuscula narratur fabula in Græcorum collectaneis, sed nobis sat visum est attigisse, ne male collocaremus operam. Nam prouerbium adulterinum & suppositum esse videtur.

A Nannaco.

Ἀπὸ ναννάκου, id est, A Nannaco. Cum significamus rem ab extrema vsque antiquitate repetitam. Nannacus rex ante Deucalionem fuisse narratur, qui diluuium futurum præuiderit. De quo mentionem fecimus & alibi. Meminit huius & Stephanus in dictione ἰκόνιον, referens alterum ab eodem ortum prouerbium, τὰ ναννάκου κλαίειν, id est, Sub Cannaco flere. Etiam si in Stephano pro καννάκα legimus αἰνάκα. Latini consimili figura dicunt, Ab Aboriginum sæculo repetita, & perinde quasi cum Euandri matre loquaris. Non discrepat ab hoc illud, πρεσβύτερος κόδρου, καὶ ἀρχαιότερα τῆς διφθέρας λαλεῖς, id est, Antiquior Codro, & antiquiora diphthera loqueris.

Asinus ad tibiam.

Ὄνος πρὸς αὐλόν, id est, Asinus ad tibiam. Dicendum vbi quis ea quæ scite dicuntur, nec animaduertit, nec intelligit, nec laudat. Sunt enim animantia quædam, quibus non nullis musices sensus inesse videtur: vt equis, auibus, serpentibus. Asinum nihil mouet cantus. Germanum est illi, ὄνος πρὸς λύρας, id est, Asinus ad lyram.

Oresti pallium texere.

Ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν. id est,

Oresti texere lanam,

Dicebatur qui nimius pararet abusuro. Nam Orestes per insaniam vestes dilacerabat. Est hemistichium heroici carminis decerptum ex Aristoph. in Auibus,

Εἶτα δ' ὀρέστῃ χλαῖναν ὑφαίνειν, ἵνα μὴ ῥιγῶν ἀποδύῃ. i.
Postea Oresti texere lanam, vt ne horridulus spoliet quem.

Scholium admonet Orestem λωποδύτην quempiam simulando insaniam in tenebris aggredi solere homines, eosq. vestitu spoliare. Vnde non inepte dicetur, vbi quis admonet ne dandum aliquid homini furaci ne rapiat. Adagium non est natum ex Aristophane, sed ab illo est affectatum. Nam hac periphrasi notat hyemem.

Pandeletias sententias.

Πανδελετίους γνώμας, id est, Pandeletiam sententiam, appellat in deterioribus Cratinus, vt citant, morosam ac molestam. A Pandeleto quopiam sycophanta, ex eorum genere, qui quo quæstum faciant, dicas impingunt grandes, vt ait Phormio Terentianus, & simili studio ferunt suffragia.

Sibylla viuacior.

SIBYLLAE viuacitas prouerbio locum fecit. Propertius Elegiarum libro secundo,

At me non ætas mutauit tota Sibyllæ.

Sibyllæ ætatem pro quantumuis longa posuit. Hanc Vergilius. Aeneid. lib. longæuam sacerdotem vocat. Et Seruius eum enarrans locum, adscribit Apollinem amore Sibyllæ captum, ei poscendi quod vellet arbitrium dedisse, illam haustis arenis, tantum poposcisse vitæ. Id Apollo fieri posse respondit, si Erythræam insulam relinqueret, numquam eam reuisura. Venit itaque Cumas, vbi corporis viribus defecta, in sola voce vitam retinuit. Quod vbi cognouissent illius ciues, incertum inuidia, an commiseratione, epistolam ad eam miserunt, creta antiquo more signatam. At illa visa terra patria, in mortem resoluta est. Ita vati sua verba dedit Phœbus.

E flamma cibum petere.

TERENTIVS, in Eunucho dixit in parasitũ, eiusmodi esse, vt vel e flamma cibum peteret, hoc est, quiduis

cibi caussa passurum, facturumq. Explicat prouerbium Catullus in epigrammatis,

Bononiensis Rufa Rufulum fellat,
Vxor Meneni, sæpe quam in sepulcretis
Vidistis ipso carpere e rogo cænam,
Cum deuolutum ex igne, prosequens panem
A semiraso tonderetur vstore.

Reddidit Harpocratem.

CATVLLVS *in Epigrammatis prouerbiali specie dixit, Reddidit Harpocratem, pro eo quod est, imposuit silentium. Carmen est huiusmodi,*

Gellius audierat patruum obiurgare solere
Si quis delicias diceret aut faceret.
Hoc ne ipsi accideret, patrui perdespuit ipsam
Vxorem, & patruum reddidit Harpocratem.
Quod voluit fecit: nam quamuis irrumet ipsum
Nunc patruum, verbum non faciet patruus.

Harpocrates deus ita apud veteres fingebatur, vt digito admoto ori, silentium indiceret, qualis & apud Romanos dea Angerona.

Qui probus Atheniensis.

PLATO *libro De legibus primo refert prouerbium,* τὸ ὑπὸ πολλῶν λεγόμενον, ὡς ὅσοι Ἀθηναίων εἰσὶν ἀγαθοί, διαφερόντως εἰσὶ τοιοῦτοι, δοκεῖ ἀληθέστατα λέγεσθαι. *id est, Et quod vulgo dicitur, ex Atheniensibus qui probi sint, eos egregie probos esse, verissime dictum videtur. Sentit autem Plato, in male instituta, maleq. morata Republica qui boni sint, eos natura & insignite bonos esse. Quippe qui neque fingere putandi sunt probitatem nimirum inter improbos, quibus morum similitudine poterant etiam commendari: neque corrumpi queant deprauatis aliorum moribus, & vitiorum contagio. Simili argumento Simo Terentianus colligit probitatem filij sui. Deflecti potest ad vitam aulicam, aut studij genus ad perniciem inuitans.*

Digna Cedro.

DIGNA *Cedro dicuntur, quæ promerentur immortalitatem, & eiusmodi iudicantur, vt posteritati consecrari debeant. Horatius in Arte poetica,*

-Speramus carmina fingi
Posse linenda cedro.   *Persius item,*
-Et cedro digna locutus.

Sumptum ab arboris natura, cuius succo quæ sunt illita, non sentiunt cariem. Nam hac arte Numæ libros, cum essent cartacei, durasse ad annos quingentos triginta quinque, terra infossos, narrat Plinius libro 13. cap 13. Idem lib. 16. cedrum inter æternas materias commemorat. Dioscorides ait maxime probari succum huius arboris, crassum, pellucidum, & odore vehementiore, quiq. non defluit, sed guttis concrescit manetq. Vim habet diuersam, viua corpora corrumpit, mortua seruat incorrupta. Vnde a non nullis dictam esse tradunt, νεκρῶν ζωὴ, *id est, Cadaueris vitam. Eodem pertinet illud,*

Nec scombros metuentia carmina, nec thus.
Item Martialis,
Ne nigram cito raptus in culinam,
Cordylas madida tegas papyro:

Et Horatius,
Aut fugias Vticam, aut vinctus mitteris Ilerdam.

Telemachi olla.

Τηλεμάχου χύτρα, *id est, Telemachi olla. Meminit huius adagionis Athenæus lib. 9. tradens Telemachum Acharnensem fuisse quempiam, qui plerumq. victitarit fabis. Vnde conijcere licet in sordidos dici consuesse.*

Alia res sceptrum, alia plectrum.

HAVD *omnino contenderimus esse prouerbium, sed tamen ipse sermonis habitus colorq. adeo similis est prouerbio, vt vix similior sit ficus ficui, quod Stratonicus citharœdus regi Ptolomeo respondit, pertinacius secum arte canendi disputanti,* ἕτερόν ἐστιν ὦ βασιλεῦ σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *id est, Alia res est, o rex, sceptrum, alia vero plectrum. Locus erit vtendi, quoties diues ac potens, fortuna sua fretus, velut ex æquo disputat cum erudito, cum multo aliud sit diuitem aut fortunatum esse, aliud litteratum.*

Quæ dolent, ea molestum est contingere.

AMPHIS *in Ampelurgo apud Stobæum,*

Ἐν οἷς ὁ δ' ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος τόποις,
Ἥκιστα τούτοις πλησιάζειν ἥδεται.   *id est,*
In quibus homo est non admodum felix locis,
Minime suaue est admouere ad hæc manum.

Vnusquisq. inuitus audit sua incommoda, maxime ea quæ sint cum aliqua infamia coniuncta. Veluti turpitudinem generis, vitium formæ: proinde ciuilitatis est, nemini suum refricare uulnus, nec vlcus tangere.

Aurum igni probatum.

Ὁ χρυσὸς τῷ πυρὶ δοκιμασθείς, *id est, Aurum igni probatum dicitur is cuius fides rebus aduersis explorata spectataq. est. Vtitur hac similitudine M. Tullius in epistolis familiaribus libro nono. Pindarus item in nemeis hymno quarto,* Χρυσὸς ἑψόμενος αὐγὰς ἔδειξεν ἁπάσας. *id est, Aurum coctum omnem nitorem ostendit. Rursum in Pythiis hymno decimo,* πειρῶντι δὲ χρυσὸς ἐν βασάνῳ πρέπει καὶ νόος ὀρθός. *id est, Experienti vero aurum in indice relucet & mens recta. Theognis,*

Εὑρήσεις δέ με πᾶσιν ἐπ' ἔργμασιν, ὥσπερ ἄπεφθον
Χρυσὸν ἐρυθρὸν ἰδεῖν, τριβόμενον βασάνῳ.   *id est,*
Omnibus in rebus me comperies velut aurum
Purum, dulce rubens, indice cum atteritur.
Idem alibi,
Εἰς βάσανον δ' ἐλθὼν παρατριβόμενός τε μολίβδῳ
Χρυσὸς ἄπεφθος ἐών, καλὸς ἅπασιν ἔσῃ.   *id est,*
Venis vbi ad cotem, & confertur in indice plumbo,
Purum aurum cum sit, totum erit egregium.

Est autem illud auro non citra miraculum peculiare, vt igni non solum nõ fiat deterius, sed magis ac magis enitescat, Itidem is, qui vere bonus est, obiectus malorum procellis, illustrat animi virtutẽ, non amittit. Plinius lib. 33. scribit ob eã præcipue caussam aurum omnibus metallis prælatum, quod vni rerũ nihil igni depereat, tuto etiã in incendiis durãte materia. Quinimmo, quo sæpius arserit, hoc magis proficiat ad bonitatem.

Idq.

Idq. argumentum esse probi auri, si similiter rubeat, vt ignis, atque ipsum obrizum appellant.

Lunam detrahere.

Τὴν σελήνην καθαιρεῖ, *id est, Lunam detrahit. Consueuit dici de eo, cui res vehementer aduersæ viderentur. Interpres Apollonij in librum quartum, natum autumat ab Agloaniee Hegemonis filia, quæ cum ob astrologiæ peritiam, lunæ defectus præsciret, iactabat sese lunam e cælo deducturum in terras. Eam vocem tam arrogantem audiuit Nemesis, moxq. pœnas sumpsit. Atque hinc prouerbij origo.*

Leonis vestigia quæris.

Τοῦ λέοντος ἴχνη ζητεῖς, *id est, Leonis vestigia quæris. Dicterium in eum, qui verbis ferox esset, re timidus. Ductũ ab apologo quopiam Aesopico, quo narrant venatorẽ quendam pastorem obuium rogasse, nunc ubi leonem uidisset, vt eum sibi commostraret. Atque eum respondisse: Equidem tibi leonis vestigia mox ostendero: neq. enim procul absunt. Tum ille satis est, inquit, neque enim vltra quidquam requiro. Conuenit cum eo, quod alio positum est loco,* ἄρκτου παρούσης τὰ ἴχνη ζητεῖς, *id est, Cum vrsus adsit, vestigia quæris.*

Non vna vehit nauis.

Οὐ μία ναῦς ἄγει, *id est, Non vna vehit nauis. Prouerbij personam ante se gerit. Quo conueniet vti, quoties maiorem hominum multitudinem significamus, quam vt eos vna nauis possit capere. Veluti si quis dicat,* τοὺς ἀπαιδεύτους οὐ μία ναῦς ἄγει. *id est, Indoctos non vna nauis vehit: Est autem apud Theognidem,*

Τὰς δ' οὐχ εὑρήσεις διζήμενος, οὐδ' ἐπὶ πάντας
τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ναῦς μὴ μία πάντας ἄγοι. *id est,*
Hos non inuenies homines scrutatus & inter
Omnes, quos sane non vehit vna ratis.

Horna messis.

PLAVTVS *in Mostellaria, hornam messem prouerbiali figura dixit, pro maximo emolumento, quasi, tantum lucri, quantum eo anno sit prouenturum in agris. Comici verba sunt hæc,*

Iã pridẽ me Castor frigida nõ laui magis lubenter,
Nec unde me melius mea Scapha reres ędificatũ.

Hæc dicuntur a persona puellæ. Tum lena, optans vt ex eius forma, quam plurimum commodi capiatur,

Euentus, inquit, omnibus velut hornas messis fuat.

Id puella quippe simplex, quid sibi vellet, non satis intelligens. Quid, inquit, ea messis attinet ad meam lãuationem? Huic figuræ confine est illud eiusdem in Curculione, Vindemia hæc huic anni non satis est soli: significat adeo bibacem, vt vniuersum vinum, quod eo sit prouenturum anno, parum sit illius siti.

Glaucus comesa herba habitat in mari.

Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ, *id est, Glaucus comesa herba habitat in mari. Dictum apparet per iocum de iis, qui cum perierint, tamen vulgo creduntur viuere. De Glauco Græci fabulam adferunt huiusmodi. Glaucus quispiam fuit Anthedonius piscator, natãdi peritia longe omnium primus. Is quo magis esset miraculo, commentus est imposturam huiusmodi. Enatabat e portu spectantibus Anthedonis, donec iam extra prospectum esset, Ibi reuersus in terram secessit in locum aliquem semotum, atque in eo dies complures commorabatur. Deinde cum videretur, redibat nans in portum, spectantibus iis qui stabant in litore. Mirantibus autem amicis ac sciscitantibus, vbi nam gentium tam diu commoratus esset, adsimulabat marinis fluctibus interim versatum esse sese. Auxit miraculum altero commento. Hybernis mensibus, cũ ceteri piscatores nihil piscium capere possent, ille ciues rogabat, quosnam pisces adduci vellent. Quosq. iussissent, aduehebat, videlicet iam ante paratos in hunc vsum, atque alibi conclusos. Euenit tandem vt hic impostor a bellua quadam marina deuoraretur. Isq. fuit eius comœdiæ finis. Porro cum non rediret ex more, populari fama iactatum est, Glaucum gustata herba factum immortalem, & in mari vitam agere. Interpres Apollonij poetæ consimilia tradit de Glauco, piscatorem fuisse, qui cum aliquando multitudine piscium quos ceperat, defatigatus esset, onus in media abiecit via. Ibi vero res accidit mira dictu, vnus e piscibus iam moriens gustata herba reuixit. Id Glaucus obseruans, eadem herba comesa, immortalis est redditus. Tandem tædio vitæ semet abiecit in mare. Sunt qui prodant eum versum in deum marinum, sunt qui in piscem: de quo complura tradidit Athenæus libro 7. apud quẽ alicubi citatur Alexis* ἐν ἀπεγλαυκωμένῳ. *Quod si reliquas fabulas Græculorum de Glauco cupis cognoscere, lege septimum Athenæi librum, qui vsque ad nauseam vomitumq. garrit de Glauco pisce, de Glauco dæmone, sed non licet tantum nugarum hic repetere. Hoc commentum animo pæne reclamante adscripsimus; subolet enim Græcum scriptorem, quisquis is fuit, in hoc finxisse prouerbium, quo fabulam hanc liceret commemorare. Maluimus tamen hoc operæ ludere, quam quibusdam parum eruditis ansam calumniandi præbere, quod præterierimus id quod in excusis etiam Græcorum commentariis habeatur.*

Pergræcari.

SI *apud Græcos prouerbia sunt* χαλκιδίζειν, λεσβιάζειν, κρητίζειν, *id genus alia complura, quid est quo minus habeatur adagium apud Latinos, quod in Mostellaria dixit Plautus, Pergræcari, pro eo quod est, genialem agere vitam? Nam quid sit Pergræcari, ipsa Plauti verba satis indicant.*

Dies, inquit, noctesq. bibite, pergræcamini.
Amicas emite, liberate, pascite.
Parasitos, obsonate pollucibiliter.

Hactenus ille. Marc. Tullius in Verrem actione tertia: Fit sermo inter eos & inuitatio vt Græco more biberetur. Græcorum gens male audit passim apud poetas Latinos, & item apud Ciceronem, non solum quasi voluptatibus addicta, & effeminata deliciis, verum etiam quasi lubrica fide. Siue quod olim Romanis adhuc rudibus, & antiquam illam obtinentibus seueritatem, Græcorum elegãtia luxus videbatur. Siue quod studiorum æmulatio, ac mutuum odium in caussa fuit, vt eiusmodi probra de Græcis conscriberent. Siue quod vere Græcorum non nulli tales fuerunt, quales eos depingit Iuuenalis, id quod non infi-

ciatur & Lucianus in libro de mercede seruientibus, vt ex illis gentem omnem æstimauerint.

Conos artoxya.

Κῶνος ἀρτοξύα, id est, Conos artoxya. De similibus & inter sese respondentibus. quidam eruditi putant Conon pistorium esse instrumentum, non dissimile Artoxyæ, quod panarium scalprum videtur significare. Ceterum ex his quæ mox sequuntur apud Suidam, apparet Conos munuscula quæpiam fuisse, quæ pueris dono darentur apta ætati, cuiusmodi sunt argillæ. Proinde vide, ne competat in eos qui vili leuiq. munusculo compensant operam alicuius.

Ne ligula quidem dignus.

Κηρύλλης οὐκ ἄξιος, id est, Ne ligula quidem dignus, dicebatur homo nequam, & nullius precij. Quod prouerbij durat etiam hodiernis diebus apud Latinos vulgo iactatum. Tametsi magis arbitramur piscis cordulę vilitatem prouerbio fecisse locum. Is est pelamis, nisi quod minor, vt testis est Plinius libro trigesimosecundo, capite undecimo. Cordylarum vilitatem ostendit & Martialis libro undecimo,

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila resecta suis.
Mox vetus & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quæ cum rutæ frondibus oua tegat.
Mox poeta preciosa memorat, vt fallat sodalem,
Mentiar vt venias, pisces, conchylia, sumen,
Et cortis saturas atque paludis aues.

Iuxta nauem.

Κατὰ ναῦν, id est, Iuxta nauem dicuntur, quæ digesta sunt ordine, quæq. quadrant ac congruunt, propterea quod instrumenta nauium suo quæq. loco reponi soleant. Addubitamus quidem num in his verbis sit prouerbium quæ adscribuntur, κατὰ ναῦν ἄρμενα, id est, Iuxta nauem carbasa. Neque enim omni nauigio quæuis uela congruunt.

Iuxta cubitum profecit.

Κατὰ πῆχυν ἐπέδωκε, id est, Iuxta cubitum profecit. De eo dicebatur, qui promotus esset ad meliora: siue cum quis ordine legitimo progreditur: siue cum magnis proficit accessionibus. Cubitus enim & modum significat, vt intelligas nihil transiliendum, & modum grandiusculum, vt accipias incrementum amplius. Nam minuta latis digitis, aut palmorum porrectu metiri consueuimus.

De tuo capite aguntur comitia.

PROVERBIALI figura dixit Plautus in Aulularia,
Ibo intro, vbi de capite meo sunt comitia.
Deliberabatur enim, ducturus ne esset puellam, nec ne quam amabat. Sumptum est a comitiis Romanorum, in quibus populi suffragiis noui magistratus creabantur. Itaque cum statuitur de re quapiam a qua pēdeat felicitas alicuius, tum de capite illius fieri comitia recte dicentur.

Vsque ad rauim.

QVEMADMODVM Graci dicunt, ἄχρι κόρε, id est, vsque ad satietatem, ita Plautus, & quidem lepidius dixit, vsque ad rauim, pro eo quod est, improbe, sępius, clamose, adeo vt vox etiam toties vociferanti raucescat. Est in Aulularia ad hunc modum,

Huccine detrusisti me ad senem parcissimum,
Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus prius
Quam quidquam detur.

Cereri sacrificant.

ITEM quemadmodum Graci dicunt ἑστίᾳ θύουσι, id est, Lari sacrificāt, ita Plautus propemodum indicat apud Latinos dici solere, Cereri sacrificant, si quando in conuiuio vinum deesset, propterea quod in huius sacris ne fas esset inferre vinum, sicut apud Græcos in quarundam dearum sacrificiis, vt ostendimus in prouerbio νηφάλια ξύλα. Locus est in Aulularia, his ferme verbis,

Cererin' mi Strobile hi sunt facturi nuptias?
Qui? Quia temeti nihil adlatum intelligo.

Inutilior Blace.

Βλακὸς ἀχρειότερος, id est, Blace inutilior, aut nequior. In hominem nihili, nullıusq. bonæ frugis dicebatur. Sumptum a pisce vsqueadeo vili, insipido ac male olenti, vt a canibus quoque fastidiatur. Est autem piscis non dissimilis Siluro: si quid credimus Græcarum etymologiarum farragini. Numquam enim audiuimus canes esse piscium auidos. Et si silurus is est, quem vulgus appellat Sturionem, hic inter pisces vel primas tenet. Addit locum esse iuxta Cumas, palustrem opinamur ac sterilem, cui nomen Blacia, vnde suspicatur ortum prouerbium. Hesychius & piscem pro blace blaciam vocat. Adiicit, in Alexandria tributum esse dictum βλακεννόμιον, quod illic pendunt astrologi, eo quod blaces, hoc est, fatui ad illos commeent, petentes ex astris oracula. Illud constat, etiam homines stupidos, ignauos, molles & insipidos dici βλᾶκας, vnde βλακεύειν, molliter et ignauiter agere, & βλακικῶς pro flulte & insulse. Apparet ab hac uoce Latinos dixisse Flaccos, & flaccidos, & flaccescere. ἀπὸ τοῦ βλακὸς ἁλιεύς.

Ἀλιτήριος.

Ἀλιτήριος, vulgo dicebatur, qui per vim raperet aliena. Natum ex euentu huiusmodi. Temporibus Aetolici belli, tanta frumentariæ rei penuria incidit Atheniensibus, vt pauperes coacti fame captiuorum farinam diriperent, inde vox traduci cœpit ad hominem quocumq. modo sceleratum. Plutarchus in commentario de curiositate, diuersam huius nominis originem reddit. Nempe cum Athenis fame vehementer laboraretur, & hi qui iussi fuerant, frumentum non efferrēt in publicum, sed domi clanculum molerent ac noctu, curiosi quidam obambulantes obseruato malorum strepitu, eos prodiderunt: atq. hi quidem Aliterij dicti sunt, quemadmodum & sycophantæ. Verum ab hoc commento diuersa memorat in Problematibus, volēs Aliterium a fugiendo dictum. Nam Græcis ἀλύω vtrumq. significat, molo & fugio: eoq. vocabulo scribit notatum eum qui tātæ fuisset improbitatis, vt quisquis eum effugere valuisset, is felix haberetur. Aristophanes in Equitibus, Aliterios appellat eos qui violarunt templum Palladis ἐκ τῶν ἀλιτηρίων σε φημὶ γεγονέναι τῆς θεοῦ, id est, Aio te esse de numero Aliteriorū,

qui

qui deæ arcem inuaserunt. Interpres multa recensens hoc quoque commemorat. Cylon quidam per tyrannidem occupauit arcem, ac deprehensus est spoliare templum Mineruæ. At ipse quidem effugit nactus oportunitatem, ceterum illius amicos qui ad aram deæ confugerant, inde retractos occiderunt Athenienses. Vnde qui violassent supplices, ἀλιτήριοι dicebantur. Etenim qui i violatę deę templo supplices interfecerāt, postea supplicio capitis affecti sunt. Deniq. & Ceres dicta est ἀλιτήρια, & Iupiter ἀλιτήριος, quod in publica fame seruassent molitores ne farina diriperetur. Quin et illud admonent, ἀλιτηρίους dici, qui frustrantur spe sua, nec perficiunt quod tentarunt. Ambiguitas hinc est, quod ἀλέω duo significat, molo & aberro: vnde & ἀλιταίνω erro. Porro vt ἀλιτήριος vsurpatur pro sacrilego & impio, ita ἀλιτρεύειν dicuntur qui sacrilegium committunt.

Piscis nequam est, nisi recens.

PISCIS *nequam est, nisi recens, manet in hunc usque diem vulgo celebre. Dicitur autem peculiariter in hospitem, aut vulgarem amicum, qui primo quidem aduentu non ingratus est, ceterum ante triduum exactū putet. Plautus, Quasi piscis itidem est amator lenæ, nequam est, nisi recens. Iocatur apud Alexidem quispiam citante Athenæo, quod cum non nulli frugaliores abstinerent ab iis quibus esset anima, ipse nihil huiusmodi attulisset, nempe mercatus pisces mortuos. At hodie qui vendunt, tremore manus assimulant viuere, ante biduum mortuos.*

Nihil homini amico est opportuno amicius.

GRATISSIMVM *est officium quod præstatur in tempore. Contra intempestiuum officium, plerumq. molestum esse solet. Plautus,*

Nil homini amico opportuno amicius.

E diuerso nihil differt ab inimicitia, intempestiua beneuolentia.

Asinum in rupes protrudere.

PROVERBIVM *olet, quod scribit Horatius in Epistolis,*

Qui male parentem in rupes protrusit asellum.

Quadrabit in quosdam peruerso natos ingenio, qui cū ipsi non sapiant, nolint tamen bene consulentium monitis obtemperare. Hi sunt etiam vltro quo tendunt impellendi, vt vel malo docti tandem agnoscant stultitiam suam. Natum est a rustico quopiam, qui cum asinum suum per Alpes niuibus obtectas duceret, isq. fræno non obediret, iratus in rupes protrusit:

Et merito, quis enim inuitum seruare laboret?

Videris mihi labda.

Δοκεῖς δή μοι καὶ λάβδα κατὰ τοὺς λεσβίους, *id est, Mibi videre & labda iuxta Lesbios, fellatricem indicat velut ænigmate prima litteræ, quæ communis Lesbiis, & vitio quod ei tribuitur genti, quemadmodum indicauimus alibi. Sumptū ex Aristophanis Concionatricibus.*

Postica sanna.

PERSIVS *posticam sannam, prouerbialiter appellat clancularium irrisionem, a gestu ridentium aliquem a tergo,*

-Posticæ occurrite sannæ. Idem,

O Iane a tergo quem nulla ciconia pinsit,

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas,

Nec linguæ tantum sitiat canis Appula quantum.

Nā huiusmodi gestibus ab occipitio derident quidam.

Coruus serpentem.

Κόραξ τὸν ὄφιν, *id est, Coruus serpentem, vbi quis suo ipsius inuento perit. Sumptum ex Apologo quodam Aesopi. Coruus esuriens serpentem in aprico dormientem conspicatus rapuit, a quo morsus periit. Cognatum ei quod alias retulimus, κορώνη τὸν σκορπίον, id est, Cornix scorpium. Torquere licebit & in hominem ob edacitatem periclitantem: veluti Diogenes Cynicus, comeso polypo crudo periit.*

Cænei hasta.

Τὸ καινέως δόρυ, *id est, Cænei hasta. Cæneus Elati filius, Lapitharum rex prius fuerat elegans puella, e puella cōuersus est in uirum, adnuente Neptuno quem ad coitum admiserat. Cui illud etiam donatum est, ne saucius vllis vulneribus fieri, ferroue occumbere posset, quemadmodum refert Ouidius 12. Transformationum libro. Ferunt hunc certasse cum Apolline. Præterea morem huic fuisse, vt qui ad sese venirent, iuberet per suam hastam iurare, unde prouerbium arreptum, vt indicat enarrator Apollony in Argonauticon primum librum. Quem locum adducit Eustathius in primum Iliados librum. Is addit illum cum esset ætatis sua hominum præstantissimus, fixo in medio foro iaculo, præcepisse diis, vt numerarent, qua ferocia offensus Iupiter pœnas de illo sumpsit. Cum enim bellum gereret cum Lapithis, essetq. inuulnerabilis, hoc pacto deuicit hominem. Lapithæ quercus & abietes in eum iaculantes deiecerunt illum in terram.*

Pepones.

Πέπονες, *id est, Pepones, prouerbiali conuicio dicuntur homines molles & effeminati, parumq. viri. Homerus Iliados B.*

Ὦ πέπονες, κάκ' ἐλέγχε', Ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' Ἀχαιοί.

O pepones, mala probra, Achiuæ, nō enim Achiui. Eustathius in septimum huius operis librum, ostendit similitudinem sumptam ab eo fructu, qui simulatq. maturuit, dulcis quidem est, verum flaccidus & inutilis. Quamquam eadem vox aliquoties non conuiciantis est, sed blandius & amicius appellantis, veluti Iliados Z.

-Ὦ πέπον ὦ Μενέλαε.

-O pepon o Menelae.

Ῥυποκόνδυλοι.

GRAECI *prouerbiali conuicio sordidos & impendio parcos, ῥυποκονδύλους appellant, ducto cognomine ab iis quibus sordes in vnguibus insident, nec tantillum sumptus facere volunt, vt tonsori dēt nummulum, qui repurget vngues. Nam ῥύπος proprie sordes eas significat, quæ in summis vnguibus manuum ac digitorum colliguntur, & κόνδυλος articulum digitorum. Iul.*

Pollux libro 6.cap.4.eosdem vocat τρυγοδίες, quasi fece viuentes. Quidam adagium sic efferunt, ἀχθομαι αὐτῷ τῷ ῥύπῳ, id est, Molestę sunt mihi illius sordes. Latini item immoderatam parsimoniam, hoc est, vitium luxui contrarium, sordes appellant: hominem ei vitio obnoxium, sordidum.

Iuuenari.

IVVENARI *dixit Horatius, tum noue, tum prouerbialiter, in Arte poetica. Graci item παίζειν, νεανίζειν, νεανιεύω, consimili modo vsurpant, pro eo quod est iuuenum more iactantius, inconsideratius, inconsultius agere, aut si quid aliud ei ætati peculiare videtur. Quod quo longius traducatur, hoc fuerit venustius: vt si quis orationem floridam phaleratamq. dicat νεανίζειν, Eiusdem est formæ γυναικίζειν, pro gestu cultuq. repræsentare mulierem. Ob inscitiam rerum & impotentes affectus ætas illa magis est lubrica, vnde νεανικὸς factum dicunt Graci, quod maiore impetu quam iudicio gestum est. Basilius in epistola quadam,* καὶ οἱ τοιαῦτα δοκεῖ ὅτι τοὺς ἀπὸ κατηγορημάτων τὸ ἔνδον ἄνθρωπον καὶ ἔτι τὸ πλῆρες ἡλικίας μέτρον, τούτους περιφέρεσθαι καὶ σαλεύεσθαι, ὁ νεανιεύω φησὶν. *id est, Et hic nimirum qui nondum perfecti sunt secundum interiorem hominem, nec adhuc ad perfectum ætatis modum peruenerunt, circumagi, ac fluctuare dicit pro uerbium. Reperitur & ἀκμάζειν, pro eo quod est iuuenilia facere. Sic vsus est Hyperides, in oratione contra Mantitheum, & Lysias aduersus Nicarchum tibicinem. Laberius citante Nonio pro eodem dixit, Adolescenturire, Incipio adolescenturire, & nescio quid nugarum facere.*

Laudant vt pueri pauonem.

PROVERBII *faciem habet, quod scripsit Iuuenalis in auaros, qui carmina laudant duntaxat, nihil autem largiuntur poetæ:*

-Dicit laudator auarus
Tantum admirari, tantum laudare disertos,
Vt pueri Iunonis auem. Idem alibi,
-Probitas laudatur & alget.

Notior est metaphora, quam vt oporteat explicare. Ouidius alicubi de pauo,

Laudatas ostendit auis Iunonia pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes.

Ἀλευκοπατίας.

Ἀλευκοπατίας, *olim appellabatur formidolosus. Clearchus in Vitis, vt citat Zenodotus, ait quorundam epati vitium quoddam accidere, quod eos timidos reddat, atque hinc prouerbio iactatum cognominis scomma. Videtur autem composita vox, ἀπὸ τοῦ λευκοῦ καὶ ἥπατος, quod palleant plerumq. quibus epar est vitiatum, id quod apparet in amantibus. Pallor autem formidolosis conuenit.*

Emori risu.

PROVERBIALES *hyperbolæ sunt & illa, Emori risu, Defluere risu, pro vehementer ridere. Homerus Odysseæ Σ.*

-Ἀτὰρ μνηστῆρες ἀγαυοὶ
Χεῖρας ἀνασχόμενοι γέλῳ ἔκθανον *id est,*

-Deinde procorum splendida turba
Præ risu emoriens nimio sustollit ad alta
Astra manus.

Vsurpauit & Terentius in Eunucho, Omnes risu emoriri.

Hipparchi murus.

Ἱππάρχου τειχίον, *id est, Hipparchi murus, dicebatur res quapiam, quæ magnis constaret impensis. Hinc natum, quod Hipparchus Pisistrati filius Academiam muro sepsit. Atque huius rei nomine, magnam pecuniæ vim ab Atheniensibus exegit. Auctor Suidas.*

Hodie nullus, cras maximus.

Οὐδὲ μὲν σήμερον, αὔριον δ' ὑπέρμεγας. *id est,*

Qui nullus hodie, cras erit vel maximus.

De eo cui repente prçterq. spem ingens aliquis honos accesserit. Et vulgo, qui ex infima conditione ad dignitatem euehuntur, & nihilo dicuntur emersisse. Extat apud Aristophanem in Equitibus.

Samiorum mala metuis.

Τὰ Σαμίων δέδοικας, *id est, Samiorum metuis mala. Dicitatum de iis qui metuerent proditionem. Narrant, Athenienses olim in Samios quoscumq. cepissent, inclementius sæuisse, atque alios interemisse, alios confixisse fama, id est supplicij genus. Samij vicissim si quos cepissent Atheniensium, hos ad eundem modum excruciabant. Vnde prouerbium Samij litterati. Nam Suidas indicat hoc dici solitum de his qui metuerent immedicabiles calamitates. Idem indicat Samen dici genus calamitatis Samiæ, quod Athenienses notas infames inussrint Samiis captis, mox Samij vicissim Atheniensibus. Duris Samius scriptor multa tragice exaggerat de crudelitate Periclis, & Atheniensium in Samios, quæ Plutarchus putat magna ex parte cõficta in inuidiam Periclis & Atheniensium. Simili figura dictum est illud,* τὰ μαγείρων κακά.

Pygmæorum acrothinia colosso adaptare.

Ἀκροθίνια τῶν πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν, *i. Acrothinia Pygmaorũ colosso accõmodare dicebantur, qui inanẽ ac stultam sumerent operam, aut qui præter decorum minima maximis adaptarent. Veluti si quis rem friuolam & minutam amplissimis copiosissimisq. laudibus prosequeretur. Philostratus in Niceta:* ἐγνώκει δὲ ἀκροθίνια πυγμαίων κολοσσῷ ἐφαρμόζειν. *id est, Non intelligebat autem sese Pygmæa acrothinia colosso accommodare. Quamquam Suidas hunc locum citans* πυγμαίων *dicit, non* πυγμαῖα. *Meminit adagij Eustathius in Odyssea. Colossi dicuntur vastæ prodigiosæq. magnitudinis statuæ. Nam hinc non Græcis dicta putatur, quod illarum proceritatem nisus humanus non adsequatur. Pygmæorum qui longissimi sunt, duos pedes & quadrantem non excedunt. Vnde & nomen inditum putant a cubitali proceritate. Est autem gens extremas Aegypti partes inhabitans, agricolationi dedita, bellum subinde gerens cum gruibus. Belli causa est, quod grues sublegunt semina, samemq. inducũt ei regioni. Ita scholiastes in tertium Iliados. Horum fœminæ quinto anno pariũt, octauo sterilescunt. Pygmæorum*

maeorum meminit Iuuenalis Satyra 13. Et in hos plurimus iocus in Graecorum epigrammatibus. Porro acrothinia Graecis primitiae dicuntur, quod hae soleant e summo aceruo tolli. ἄκρον summum, & θὶνες frumentorum acerui dicuntur.

Dij tibi dent tuam mentem.

D I I *tibi dent tuam mentē, in insanum congruit, & sua dignum mente. Quid enim precemur infelicius scelestis hominibus? Martialis,*

Dij mentem tibi dent tuam Phileni.

Horatius,

Quid facias illi? iubeas miserum esse libenter Quatenus id facit.

Contra Demea Terentianus, Mentem meliorem vobis dari.

Cura esse quod audis.

A D *prouerbij speciem accidit Horatianum illud,*

Cura esse quod audis.

Conuenit in diuites, qui ita demum felices fuerint, si id studeant esse quod audiunt ab adulatoribus. Carmen Horatij sic habet,

Tu recte viuis, si curas esse quod audis.
Iactamus iam pridem omnis te Roma beatum,
Sed vereor, ne cui de te plus, quam tibi credas.

Cautus enim metuit, &c.

Q V I *non ex animo, sed mali metu continent a maleficio, in eos quadrabunt hae prouerbiales eiusdem metaphorae,*

Cautus enim metuit foueam lupus, accipiterq.
Suspectos laqueos, adopertum miluius hamum.

Nam abijs aliae tenduntur insidiae, lupi fouea frondibus contecta capiuntur. Vnde apud Plautum seruus minatur se leoni, cui nomen Lycus, foueam effossurū. Similis est illa de fuste, Vertere modum formidine fustis.

Si coruus posit tacitus pasci.

S I *breuis apologus auctore Fabio paroemiae genus est, cur non illud etiam prouerbiis annumeremus, quod scripsit Horatius?*

Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plus dapis, & rixae multo minus inuidiaeque.

Quidam existimant mutuo sumptum ex Apologo, quem in libro de deo Socratis refert Apuleius, de coruo praedam nacto, quam vulpes ita intercapit, dum arte persuadet illi, vt canere incipiat. Quadrat in eos, qui si quid bonae rei nacti sunt, continuo iactant ostentantq. atque ad eum modum efficiunt, vt alij tum obsistant, quo minus eiusmodi plura commoda nanciscantur, tum quae nacti sint, interuertant.

Clauam extorquere Herculi.

Q V I *sibi vendicare conatur quod alius iam potentior occupauit, non infacete dicetur clauam velle Herculi extorquere. Itq; iam pridem apud eruditos prouerbij vice celebratur. Natum est autem ab apophthegmate Maronis, cui cum Zoili quidam vitio darent, quod non paucos versus Homeri pro suis vsurpasset, respondit, hoc ipsum magnificum esse facinus, vel Iouis fulmen eripere, vel clauam extorquere de manu Herculis. Macrobius libro Saturnalium 5. de Marone qui sic vsurpauit Homerica, vt fecerit sua: Quia cum tria haec ex aequo impossibilia putentur, vel Ioui fulmen, vel Herculi clauam, vel versum Homero subtrahere, quod etsi fieri posset, alium tamen nullum deceret, vel fulmen praeter Iouē iacere, vel certare praeter Herculem robore, vel canere quod cecinit Homerus, hic opportune in opus suum, quae prior vates dixerat transferendo, fecit vt sua esse credantur.*

Bis interimitur, qui suis armis perit.

M I N V S *est prouerbialis, incertum cuius. Seneca titulo celebratur, sed falso. Bis interimitur qui suis armis perit. Magis dolent incommoda, quibus ipsi dedimus occasionem. Natum apparet ex Aesopico apologo. Hunc Gabrias quidam versibus Iambicis complexus est ad hunc modum,*

Βληθεὶς πτερωτῷ αἰετὸς τοξεύματι,
Ἀλγῶν δὲ λοιπὸν ὅσσα πολλὰ δακρύων·
Βλέπων δ' ἐς αὐτὸν ὄντα ἐπτερωμένον,
Βαβαὶ, πτερόν με τὸν πτερωτὸν ὤλεσεν. *id est,*

Quondam icta pectus Aquila vulnus inspicit,
Multumq. lacrymans prę dolore constitit.
Pennatum vt autem spiculum cernit, pape,
Ait, ala me aligeram graui exitio dedit.

Adagium Graecum, quod ex hoc item apologo sumptū est, alio diximus loco.

Mulierem ornat silentium.

S O P H O C L E S *in Aiace flagellifero.*

Γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. *id est,*

Decus addit vsque feminis silentium.

Sententia prouerbialis, quam Seruius in primum Aeneidos citat ex Sophocle. Mulier animal natura loquax, nulla re magis cohonestatur quam silentio, maxime apud viros, cum de rebus seriis agitur. Sumptū est ex Homero, apud quem est non semel illud,

Μῦθος δ' ἄνδρεσσι μελήσει, *id est,*

Fueritq. viris oratio curae.

Imitabor Nepam.

I M I T A R I *Nepam dicitur, qui retrocedit. Id erit prouerbialius, si torqueatur in eum qui in deterius vsq. degenerat, ἐπὶ τὸ μικρὸν ἐκβάλλει. Nam Nepa, quemadmodum auctor est Festus Pompeius, Afrorum sydus, appellatur cancer, vel, vt quidam putant, scorpius, qui & ipse retrogradus est. Nonius Marcellus negat eam vocem aliud significare quam scorpium ex M. Tullij De finibus libro quinto, Serpere anguiculos, natare, anaticulos, volare merulas, cornibus uti videamus boues, nepas aculeis, suam deniq. cuiq. naturam esse ad viuendum ducem. Citat & Manilium,*

Ad sydera vectam
Erigonen, ictuq nepam, spolioq. leonem.

Hac Nonius. At si nepa nihil est quam scorpius, mirum cur Cicero maluerit dicere nepam. Quamquam scorpio quoque peculiare est retrocedere, si quid offendat, & cancer ictu vulneratur. Plautus in Cassina, Retrorsum cedam ad parietem. Imitabor Nepam.

Quod

Quod alius condiuit coquus aliter condiam.

VBI quis rem omnem nouat ac perturbat, conueniet Plautinum illud ex eadem fabula, non dubium quin prouerbiali dictum forma,

Ibo intro, vt id quod alius condiuit coquus, ego nunc uicissim
Vt alio pacto condiam, quidquid prandij est, vt paratum ne siet,
Sietq. ei paratum, quod paratum non erat.

Odi puerulos, præcoci sapientia.

APVLEIVS in apologia secunda, versiculum hunc ex poeta quopiam citat, ceu vulgo celebrem,

Odi puerulos præcoci sapientia.

Vulgo inualuit opinio, vt credant puerulos maturius sapientes, aut non fore vitales, aut dementes futuros, simulatq. ad ætatem maturam peruenerint. Plinius libro 7. refert Catonem Censorium velut ex oraculo prodidisse, senilē iuuentā prematuræ mortis esse signū. Et apud Senecā li. cōtrouersiarū 2. cōtrouersia prima, Cestius de ingenio Alfij Flauij prędicare consueuit, tā mature magnum ingenium non esse vitale. Talem puerum Sophocles ἀνδρόπαιδα *vocat. Citatur autem hic versiculus ab interprete Pindari in Pythiis hymno 2.* τὸν ἀνδρόπαιδα δεσπότης ἀπώλεσα*; id est, Puerū virilē, dominus ipse perdidi.* ἀνδρόπαιδα *vocat, quod ætate puer, viri sapientia præditus esset. Adaptare licebit ad discipulum qui in ipsis statim rudimentis sibi placeat. Aristoteles libro Rhet. 2. refert hanc sententiam ex poeta quodam,*

Χρὴ δ' οὔποθ' ὅστις ἀρτίφρων πέφυκ' ἀνὴρ
Παῖδας περισσῶς ἐκδιδάσκεσθαι σοφούς. *id est,*
Quisquis sapit, non vmquam oportet, plus satis
Docendo pueros, mox philosophos reddere.

Δούρειος ἵππος.

Δούρειος ἵππος, *id est, Dureus equus de clandestinis insidiis dicebatur, aut vbi repente complures apparerent, qui latebant antea. Sumptum ab equo Homerico, in quo Græcorum proceres abditi, repente prosilientes Troiam ceperunt. Hunc Homerus Durateum appellat, vt Odysseæ Θ. quod trabibus esset contextus:*

Αἶσα γὰρ ἦν ἀπολέσθαι, ἐπὴν πόλις ἀμφικαλύψῃ
Δουράτεον μέγαν ἵππον, ὅθ' εἵατο πάντες ἄριστοι
Ἀργείων, Τρώεσσι φόνον καὶ κῆρα φέροντες. *id est,*
Fatū enim erat peniturā vrbē, simul ingrederetur.
Durateus præcelsus equus, qui clauserat omnes
Primores Danaum, luctumq. necemq. ferentes
Troianis.

Plutarchus in vita Themistoclis, narrat illum aliquādo dono rogasse equum a Philide nutritore equorum. Eum is vbi negasset, comminatum fuisse se breui ex illius domo facturum equum δουράτεον*, significans se crimina ipsius ac domesticorum prolaturum in lucem. Nec inscitum fuerit, si quis ludum alicuius eruditi, Durateum equum appellet, quod ex eo breui tempore summi viri prodierint. De laudatis viris qui subito alicunde emerserunt apud eruditos frequens est, vt ex illius domo velut ex equo Troiano prodisse dicantur. M. Tullius Philippica secunda, ad egregij facinoris societatem retulit: In huius me consilij societatem tamquam in equum Troianum includi cum principibus nō recuso. Aristophanes in Auibus prouerbium detorquet in emphasim roboris ac magnitudinis,*

Ἵππων ὑπάντων μέγεθος ὅσον ὁ δούρειος.

Interpres admonet adlusum ad equum æreum insigni magnitudine, qui in acropoli stabat Palladi dicatus a Charidemo, quod ipsa testabatur inscriptio. Verum is ad imitationem equi Troiani compositus erat. M. Tullius actione in C. Verrem sexta Troianum equum accipit pro extrema calamitate: Quem concursum factū in oppido putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum, qui viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerēt, &c. Portas per quas introductus fuerat equus Durius, Homerus Iliados γ. σκαιάς*, hoc est, sinistras appellat, quod læua mente Troiani equum illum induxerint in ciuitatem. idem pro Muræna dicit equum Troianum intus esse, cum sentit reipublicæ periculum esse a ciuili discordia: Intus, inquit, intus est inquam equus Troianus, a quo numquam me consule dormientes opprimemini. Idem pro M. Cælio, An equus Troianus fuerit, qui tot inuictos viros, muliebre bellum gerētes tulerit ac texerit?*

Cum adsit via, semitam quæris.

Ὁδοῦ παρούσης τὴν ἀτραπὸν ζητεῖς. *id est,*
Cum præsto sit via, tu requiris semitam.

Citatur ab Eustathio in Odysseæ N. Est autem ἀτραπός*, semita, quæ diuersa sit a via plaustrorum, quam regiam vocant. Conueniet adagium in tergiuersatores, qui quo præsens negotium suffugiant, diuerticula captant.*

E culmo spicam coniicere.

EVSTATHIVS Odysseæ ξ. enarrans hunc versum, quem nos alio citauimus loco,

ξ. Ἀλλ' ἔμπης καλάμην γέ σ' ὀΐομαι εἰσορόωντα
Γιγνώσκειν,

Ostendit Vlyssem ad prouerbium adlusisse, quod plene sic efferatur, ἐκ καλάμης δῆλος ἐστὶν ὁ τεθερισμένος στάχυς*. id est, Ex culmo perspicitur spica demessa. Etiam in sene apparet cuiusmodi fuerit iuuenis. Meminit huius loci Aristoteles libro Rhetoricorum indicans per metaphoram senectutem dictam culmum.*

Βυσσοδομεύων.

Βυσσοδομεύων *frequenter est apud Homerum, non citra prouerbij speciem, pro eo quod est alto pectore moliri quidpiam, & clanculum in animo struere insidias. Translatum a fundamentis ædificiorum quæ profunde iaciuntur. Odysseæ P.*

Ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. *id est,*
Dicebant bene, sed mente alta praua struebant.
Idem alibi,
Δόλον φρεσὶ βυσσοδομεύων. *id est,*
Fraudem alta mente voluens.

Arcessitum malum.

Ἐπίσπαστον κακόν, *id est, Arcessitum malum dicitur, cuius ipse tibi caussam præbueris. Homerus Odysseæ Σ.*

Ἦ τάχα Ἶρος ἄϊρος ἐπίσπαστον κακὸν ἕξει. *id est,*
Nā mox perditus Irus habebit, quod sibi quęrit
Vltro

Vltro malum.

Eurymnus.

Εὔρυμνος, *id est, Eurymnus, dictus est olim prouerbio, qui per calumniam conaretur fidos amicos inter sese committere. Nam hic cum moliretur serere dissidium inter Castorem & Pollucem, alter .. apud alterum insimulans post deprehensus, vtriq. grauissimas pœnas dedit. Hoc autem fere solet accidere iis qui malis artibus student dirimere eos, quos insolubili vinculo natura copulauit, vt vxorem & maritum, parentem & filium, ac fratres. Fit enim vt hi redeant in gratiam, et præteritæ simultatis pœnas vtriq. repetant ab autore. Id euenit Athenis Hyperbolo, qui Niciam ac Alcibiadem conatus est committere.*

A furiis oriundus.

Ἐριννύων ἀπὸ ξένης, *id est, A furiis profectus. Olim dicebatur tetra, fœdaq. specie, quiq.* μανικὸν βλέπει, *quemadmodum ait Aristophanes. Item quod noxium & exitiale sit, id a furiis ortum aiunt, quemadmodum Aiax in tragœdia,*

> Ἆρ' οὐκ ἐριννὺς τοῦτ' ἐχάλκευσε ξίφος; *id est,*
> *An non mucronem hunc furia cudit tartari?*

Similes videntur captiuis ex Pylo.

Ἐοίκασι Τοῖς ἐκ πύλου λελημμένοις τοῖς λακωνικοῖς. *id est,*
> *Captiuis mihi*
> *Similes videntur e Pylo Laconicis.*

Est apud Aristophanem, ἐν νεφέλαις. Dici solitum de iis qui vultu sunt miserando, nempe pallidi, squalidi, macilenti. Pylus ciuitas quæpiam Laconicæ, quam obsessam Cleon expugnauit. Qui vero superfuerant a cæde, secum abduxit Athenas, extenuatos, confectos, pallidos, deformi specie, sicuti consentaneum est accidisse, tum ob diutinam obsidionem, præsertim in insula deserta, quæ rerum necessariarũ copiam maligne suppeditabat, tum quod post expugnatam vrbem complures dies in vinculis habiti fuissent. Hæc ferme Xenodotus. De Pylo dictum est nobis alias in prouerbio, Pylus ante Pylum.

Γύργαθον φυσᾷς.

Γύργαθον φυσᾷς, *id est, Gyrgathum spiras, in insanum frustraq. vociferantem iaciebatur. Gyrgathus lectus est, in quo paralytici, menteq. capti, quiq. vocantur dæmoniaci, vincti iactant sese, multa minitantes, sed frustra. Conueniet igitur in atroces sine viribus iras. Hesychius indicat Gyrgathon dici vas quoque in quod pistor coctos reponit panes. Græca vox a voluendo dicta videtur.*

Byzeni libertas.

Βυζήνου παῤῥησία, *id est, Byzeni libertas, vbi quis audacius liberiusq. loquitur. A Byzeno quodam Neptuni filio, cui mos fuerit mira in dicendo libertate vti. Stephanus commemorat* βύζαν *Scythiæ ciuitatem, vnde Byzeni. Eius gentis peculiare est intrepide loqui.*

Ἀχρειόγελως.

Ἀχρειόγελως, *prouerbiali nouoq. composito verbo dicebatur nugator, quiq. rebus ineptis oblectaretur. Nam* ἀχρειόγελως *perinde sonat, quasi dicas, temere ridentem, quod vitij vel stultitiæ signum est, vel dementiæ.*

Protinus apparet, quæ plantæ frugiferæ futuræ.

Αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἃ μέλλει καρπιμ' ἔσεσθαι; *id est,*
> *Protinus apparet quæ fructum planta datura est,*

Vel in pueris elucet indoles futuræ probitatis. Protinus in discipulo præsentire licet profectum futurum.

Periit sus.

Ἀπώλετό δε καὶ τάλαντον καὶ γάμος, *id est,*
> *Periit mihi sus, & talentum, & nuptiæ.*

Dici suetum, vbi quis frustratus perdidisset operam impensam. Natum a quodam, qui cum apparasset ad nuptias omnia, non est eas adsecutus. Adsine illi, Oleũ & operam perdidi.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως.

Ἀμφιθαλὴς ἔρως, *id est, Vtrinque florens amor, olim dicebatur, quoties vterq. pariter esset incolumis, ac mutuo responderet amore. Nam dimidiati dicimur, quoties amicus distrahitur, velut altera pars nostri. Extat apud Aristophanem in Auibus in calce fabulæ. Talem amorem in Eunucho optat Phædria: Vtinam esset mihi pars æqua amoris tecum. Congruit huic Pindaricum illud in Pythiis,* φιλέων φιλέοντ' ἄγων ἄγοντα προφρόνως, *id est, Amans amantem, & ducens ducentem libenter.*

Ex amphitheto bibisti.

Ἀμφιθέτῳ ἔπινες, *id est, Ex amphitheto bibisti. Dicebatur in eum qui meracius ac largius potaret. Amphithetum enim erat poculi genus, ita factum, vt quauis ex parte positum staret, nullumq. certum haberet fundum. Probabilius est quod inter varia addit Hesychius, Amphitheton esse poculum quod ob magnitudinem ambabus tollitur ac reponitur, id Hollandi nauta vocant busam.*

Pronomi barba.

Προνόμου πώγων, *id est, Pronomi barba, de prælonga dicebatur. Aristophanes in Concionat.*

> Ἀγύῤῥιος γοῦν τὸν προνόμου πώγων' ἔχων
> Λέληθε. *id est,*
> *Hucusque latuit ergo Pronomi Argyrrhium*
> *Gestare barbam.*

Pronomus tibicen quispiam fuit prolixa barba, gestamine non admodum adposito professioni. Quandoquidem tibicinum molliciem etiam prouerbia notant. Argyrrhius exercitus dux quispiam fuit effeminatus & cinædus, nihil habens viri præter barbam. Taxatur eodem in loco, Epicratis oratoris cuiusdam barba, cui ob id ipsum vulgari ioco cognomen inditum σακεσφόρος, *teste senario quem Aristophanis interpres citat ex Platone comico,*

> Ἄναξ ὑπήνης Ἐπικράτης σακεσφόρε. *id est,*
> *Rex barba Epicrates scutifer.*

Barbam ob similitudinem scutum vocat, & alibi, ἀπαντας καὶ μέσον σάκος πρὶς τοῦ γενείου ἔχοντα. *Aristophanes in eundem,*

> Κἀγώ γ' Ἐπικράτους ἐκ ὀλίγῳ χαλεπώτερα. *id est,*

Mihi

Mihi barba multo pulchrior atq. Epicratis.
Est frequens locus apud Lucianum in barbam philosophorum. Itidem apud Horatium,
-Iussit sapientem pascere barbam.
Martialis item in huiusmodi quendam iocatur.

Omnibus vestigijs inquirere.

Πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν, *id est, Omnibus inquirere vestigijs dicitur, qui summa cura, summaq. diligentia rem peruestigat. Metaphora sumpta est a venatoribus M. Tullius actione in Verrem quarta. Ex istis etiam tu retibus effugere te posse confidis? Cum te nos non opinione dubia, sed tuis vestigiis persequamur, quæ tu in tabulis publicis ac recentia reliquisti. Rursus in eadem: Vt omnes mortales istius auaritiæ non iam vestigia, sed ipsa cubilia uidere possint. Item actione sexta: Illos ego accusatores puto fuisse, qui huiusmodi hominum furta odore, aut alicubi leuiter presso vestigio persequantur. Nam nos quidem quod facimus in Verre, quem in luto volutatum totius corporis vestigiis inuenimus. In Oratione pro Cluentio: Quid? Albiana pecunia, vestigiis ne nobis odoranda est, an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus? Et paullo post: Cluentij nummus nullus iudici datus vllo vestigio reperitur. In Pisonem: An vero tu parum putas inuestigatas esse a nobis labes imperij tui, stragesq. prouinciæ? quas quidem nos non vestigiis odorantes ingressus tuos, sed totis volutationibus corporis, cubilibus persecuti sumus.*

Apros immittere fontibus.

QVI *sibi accersit, optat ue perniciem adlatura, in hunc quadrat Vergilianum illud,*
-Et liquidis immisi fontibus apros.
Neque enim id sine prouerbij specie dictum apparet. Siquidem apri non tantum bibunt e fonte impressis pedibus, verumetiam volutant sese.

E canis podice.

Ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, *id est, E canis culo. Dictum videtur a Luciano, pro eo quod est, rebus anxiis atq. angustis, quod ea pars arctior sit huic animanti, quamobrem & excernunt difficilius. Nam asinum suum finit his verbis,* αὐτοῦ δὲ θεοῖς σωτῆρσιν ἔθυον καὶ ἀναθήματα ἔθηκα, μὰ Δία οὐκ ἐκ κυνὸς πρωκτοῦ, τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, ἀλλ' ἐξ ὄνου περιεργίας, διὰ μακροῦ πάνυ, καὶ οὕτω δὴ μόλις οἴκαδε ἀνεσώθην. *id est, Hic diis seruatoribus rem diuinam feci, donaq. suspendi, nimirum non e canis podice, quemadmodum vulgo dici consueuit, quin magis ex asini curiositate, post multum deniq. temporis, idq. etiam vix domum incolumis reuersus. Vulgo iactatur & in Zenonem, teste Laertio, quod in canis postico de Republica conscripsisset, vel quod nimis anxie, vel quod inepte. Verum de hoc prouerbio meminimus alibi.*

E cantu dignoscitur auis.

REPERITVR *& hoc a quibusdam, etiam si nobis nondum apud idoneos auctores repertum: E cantu dignoscitur auis, alioqui non indignum quod in prouerbiorum ordinem adlegatur. Sensus congruit cum illo. Qualis vir, talis oratio. Iactatur vulgo simillimum huic. E plumis autem dignosci, e vultu spectari vitam & ingenium hominis.*

Canis sæuiens in lapidem.

Κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτοῦσα, *id est, Canis indignans in lapidem. Competit in eos qui mali sui caussam imputant, non ipsi auctori, sed alteri cuipiam. Veluti si quis iracundiæ vitium iuuentæ, non stultitiæ attribueret, vnde proficiscitur. Plato libro de Repub. 5. damnans eos qui cæsorum, cadauera despoliant, ait hos perinde facere, vt solent canes sæuiētes in lapidem, eo qui iecit omisso. Pacuuius apud Nonium in armorum iudicio. Nam canis cum est percussus lapide, non tam petit illum qui in se iecit, quam eum ipsum lapidem quo ictus est petit.*

Profundum sulcum.

Βαθεῖαν αὔλακα, *id est, Profundum sulcum. Refertur & hoc in adagionum collectaneis, addunt dictum de iis qui cogitationibus rem expenderent. Sumptum est autem ex Aeschyli tragœdia, cui titulus,* Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας. *In qua uersus hi dicuntur de Amphiarao,*
Βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
Ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. *id est,*
Sulco e profundo pectoris fructum metens,
Recta vnde cogitationes germinant.
Citatur aliquot locis in Moralibus a Plutarcho, & a Platone, secundo de Republica libro. Adlusit ad hoc prouerbium aliquot locis Marcus Tullius, vt in epistola ad Atticum libro quarto: Ne βαθύτης *mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior. Rursus libro quinto: Admirabere meam* βαθύτητα, *cum salui redierimus, tanta mihi* μαλάκια *huius virtutis datur. Rursum libro sexto epistola prima: Nam nulla re sum delectatus magis, quam meam* βαθύτητα *in Appio tibi, liberalitatem in Bruto probari vehemēter gaudeo. Nobis videtur recte quadraturum & in eos qui se metiuntur non aliorum opinione, sed ex recte secus ue factorum conscientia.*

Herniosus vsque ad gulam.

Κηλὰς μέχρι τοῦ μυξῶνος, *id est, Herniosus vsque ad gulā. Quadrat in vehementer herniosum. Carmen est apud Aristophanem in Equitibus,*
Κηλὴν γενέσθαι δεῖ σε μέχρι τοῦ μυξῶνος. *id est,*
Sis herniosus oportet ipsam vsque ad gulam.
Aristophanis interpres ostendit fuisse & apud Diphilum.

Benignior pellace vulpe.

Ὦ πλέον ἢ κατὰ αἱμύλας ἀλώπεκος, *id est,*
Pellace quanto est blandior vulpecula.
De eo qui commodi sui caussa simulat beneuolentiam. Archilochi vulpeculam commemorat Plato lib. de Repub. Εἰ δὴ ἂν ἐπειδὴ τὸ δοκεῖν, ὡς δηλοῦσί μοι οἱ σοφοί, καὶ τὴν ἀλήθειαν βιᾶται καὶ κύριον εὐδαιμονίας, ἐπὶ τοῦτο δὴ τρεπτέον ὅλως, πρόθυρα μὲν καὶ σχῆμα κύκλῳ περὶ ἐμαυτὸν σκιαγραφίαν ἀρετῆς περιγραπτέον, τὴν δὲ τοῦ σοφωτάτου Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα ἑλκτέον ἐξόπισθεν. *id est, Itaque postea quam opinio, quemadmodum declarant homines sapientia præditi, etiam ipsam veritatem cogit, quod felicitatis est proprium, ad hanc sane prorsus incumbendum est, ac sibi quisque ceu vestibulum ac virtutis vmbram circumponere debet, sed ita, vt sapientissimi*

tissimi Archilochi vulpē a tergo trahat. Hæc ibi Glauco, laudans iniustitiam, quo Socratem ad iustitię prædicationem excitet. Archilochi vulpeculam commemorat & diuus Basilius, cum alias, tum in libello ad nepotes suos, & Philostratus in imaginibus. Multi sunt apologi de vulpis astutia, ex his quis sit Archilochi, non satis liquet.

Non vt prior lædam, sed vt iniuriam retaliem.

SENARIVM *hunc quidam ex Olynthia Menandri citant, quidam ex Thersita Chæremonis,*

Οὐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ τιμωρούμενος. id est,
Vt qui prior nolim malo lacessere.
Sed iam datum malo retaliem malum.
Conuenit cum illo Terentiano, Sic existimet, responsum, non dictum esse.

Non nauigamus ad Hippolaitas.

Οὐχ ἱππολαΐτας περιώσσας πλῶμες. *Equidem ad hunc modum reperitur scriptum in vulgatis exemplaribus, verum ex his verbis non videtur quæ sentētia possit exscalpi. Quid si legas,* Οὐκ ἱππολαΐτας περιωσίς πλῶμες, *id est, Non nauigamus ad eximios Hippolaitas, vt sit admonentis parcius vtendum esse rebus præsentibus, neque enim nauigari ad eum locum, vnde rerum eiusmodi copia exuberat, vt quod temere prodegeris, facile possis sarcire. Nam in Græcorum commentariis hoc tantum adscriptum inuenitur,* περὶ τῶν βραχέα κεκτημένων, *id est, De iis qui pauca possident. Hippola vero vetustissima ciuitas fuit Laconicæ, non procul a mari, quam olim consentaneum est ob portus commoditatem, mercimoniis floruisse. Meminit huius Pausanias in Laconicis his quidē verbis,* καὶ ἐπὶ θαλάσσῃ ναὸς ἐστὶν ἀφροδίτης καὶ ἄγαλμα ὀρθὸν λίθου. ἀπὸ τούτου ἐπιχώριοι τριάκοντα σταδίους, ἄκρας ταινάρου, καὶ πόλεως ἱππόλας ἐρείπια, ἐν δὲ αὐτοῖς ἀθηνᾶς ἱερὸν ἱππολαΐτιδος, *id est, Et ad mare templum est Veneris, & statua recta lapidea. Hinc recedenti stadia triginta ostia sunt ma Tænari, & ciuitatis Hippolæ ruinæ sunt. Et in his Mineruæ phanum Hippolaitidis. Meminit huius vrbis & Stephanus. Ne quam prætermittamus coniecturā, & illud excute lector, num pro Hippolaitas legendū sit Hippobotas, is est populus Chalcidensis, cuius meminit Plutarchus in vita Periclis, olim opibus, gloriaq. cumprimis clarus. Nam ipsum nomen, ab agrorum fertilitate inditum est, quasi dicas equorum altricem. quorum regionem pulsis indigenis, & deducta colonia occuparunt Athenienses. Huius rei mentionem facit & Herodotus in Terpsicore.*

Epiphyllides.

REFERTVR *& hic senarius Aristophanicus, e comœdia quæ inscribitur Ranæ in prouerbiis,*

Ἐπιφυλλίδες ταῦτ' ἐστὶ καὶ στωμύλματα. id est,
Epiphyllides sunt hæc & ampullæ meræ.

Eum aiunt conuenire in blandiloquos, & phaleris verborum instructos magis, quam egregiis factis. Epiphyllides enim Græcis dicuntur minutiores botri maioribus adhærentes. Callistratus omnes minutulos racemulos Epiphyllidas appellari scribit, quod sub pampinis lateant. Nam hinc nomen quod foliis adhæreāt. Est autem id luxuriantis arboris argumentum. Theocritus in Aita meminit de pustulis naso innatis, quæ mendacem arguunt. Id suo loco dicetur.

Ἀπ' ἀκροφυσίων.

Ἀπ' ἀκροφυσίων, *prouerbialiter dicebant pro eo quod est, recens ab officina profectum, perinde quasi modo productum a follibus, ærariaq. fornace. Nam ab his sumpta metaphora. Aristophanes,*

Ῥήματά τε κομψὰ καὶ παίγνια ἐπιδεικνύναι
Πάντα ἀπ' ἀκροφυσίων καὶ ἀπὸ καναβευμάτων. id est,

Dictaq. splendida, & lusus ostentare, omnia a follibus & archetypis. Porro cinnabeuma vocatur exemplar, & simulacrum, ad cuius imitationem pictores ac statuarij signum effingunt, ac repræsentant. Vnde quod nuper natum est, id ἀπὸ τῶν καναβευμάτων *venire dicitur.*

Super te hæc omnia Leparge.

Ἀεὶ σοι τάδε πάντα λέπαργε. id est,
Super hæc te cuncta Leparge.

Hemistichium heroicum dici solitum in eum, cui ne post laborem quidem exhaustum datur respirare. Transumptum a bubus, quibus persimilis iam agricolandi labore, labor is etiam reliquus est, vt aratrū, reliquaq. instrumenta domum referant. Ea solent imponi, qui sit e duobus robustior. Taurum autem λέπαργον *appellat, ob candorem pili. Videri possunt verba asini sub onere collabentis ad bouem, qui rogatus vt sarcinæ partem reciperet recusauit, moxq. deficiente asino, coactus est totam sarcinam vna cum asini pelle gestare.*

Laqueus auxiliari videtur.

Ἀμύνει ὡς ἔοικεν ἡ πάγη, *id est, Laqueus ita vt videtur & bono fuit. Dictitari consueuit, quoties incommodum alicui verteretur in bonum. Veluti si quis Turca bello captus, seruiret apud Christianos, isq. hac occasione nostræ religionis sacris initiaretur. Aut si diues ad inopiam redactus, hac occasione fieret ex luxurioso sobrius, ex impio pius. Huc pertinet quod philosophus ille, Zeno, ni fallimur, dicebat, se tum prospere nauigasse, posteaquam naufragium fecerat.*

Ἀμυστὶ πίνειν,

Ἀμυστὶ πίνειν, *dicuntur qui haustim auideq. bibunt, nec inter bibendum spiritum reciprocant, sed potum in aluū non secus atque in dolium infundunt. Sonat autem* ἀμυστὶ *quasi dicas, citra suctum. Traduci poterit ad eos qui sermonem nullo delectu, nimis auide accipiunt. Aut qui immodica lectione obruunt ingenium, cum magis expediat, subinde cogitationem admiscere lectioni. Similis potatio Græcis dicitur* ἄμυστις, *quod inter bibendum labia non clauduntur.*

Amphidromiam agis.

Ἀμφιδρόμια ἄγεις, *i. Amphidromiam agis. Adagiū ad varios vsus poterit accomodari: vel ad eos qui pueros ostentant, ac circūferunt, aut munuscula captant, ambiuntq. Sumptū a prisca consuetudine, qua mulieres quæ*

In partu adfuissent, & obstetricando iuuissent, quinta post die manus abluere solent, ac puerum cursu laribus circumferre. Eoq. die munuscula missitabantur a cognatis, sæpiæ plerumq. & polypi, decimo a partu die nomen indebatur infanti. De munusculis huiusmodi meminit & Terentius in prima Phormionis scena. Et Plautus in Truculento, in qua fabula Phronesium meretrix Dinarcho cupienti accumbere in sacrificio pro puero accititio, iubet potius illud agat, quod quinto die fieri consueuit. Quamquam Hesychius & Amphidromiam septimo die scribit celebrari solitam. Plato in Theæteto, τὰ ἀμφιδρόμια, *vocat genere neutro. Idem facit Ephippus apud Athenæum libro Dipnosophistarum nono.*

Canens vitæ palmum.

Ἄδων τὴν σπιθαμὴν τοῦ βίου πρὸς ἄνηθον, *id est, Canens vitæ palmum ad anethum. De parco dictum, qui re tenui leuiculaq. transigit vitam, atque interim existimat se laute viuere. Morem hunc quibusdam esse videmus, vt cum nihil apponant in mensa quod edi possit, ne ieiunum omnino conuiuium appareat, varias narrent fabulas, aut cantillent, vt his modis ciborum obliuionem inducant conuiuis.*

Qui non litigat, cælebs est.

DIVVS *Hieronymus tamquam prouerbio iactatum citat, Qui non litigat, cælebs est. Indicat adagium rixosum esse omne coniugium, nec esse tranquillam vitam, nisi in cælibatu. Iuuenalis.*

Semper habet lites, alternaq. iurgia lectus,
In quo nupta iacet: minimum dormitur in illo.

Astipulantur huic sententiæ versus aliquot prouerbiales,

Χειμὼν κατ᾽ οἴκους ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. *id est,*
Mulier in ædibus atra tempestas viro.

Item,

Ζῆλος γυναικὸς πάντα πυρπολεῖ δόμον. *id est,*
Incendit omnem feminæ zelus domum.
Οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τῆς καλῆς. *id est,*
Muliere nil est peius, atque etiam bona.

Sed Hesiodus, vt modestius, ita verius opinatur,

Οὐ μὲν γάρ τι γυναικὸς ἀνὴρ ληΐζετ᾽ ἄμεινον
Τῆς ἀγαθῆς, τῆς δ᾽ αὖτε κακῆς οὐ ῥίγιον ἄλλο. *id est,*
Sors potior muliere proba, non obtigit vmquam
Vlla viro, contraq. mala nil tetrius vsquam est.

Præstat vni malo obnoxium esse quam duobus.

ARISTOPHANES *in Concionatricibus senarium hunc prouerbialem refert,*

Ἑνὶ γὰρ συνέχεσθαι κρεῖττον ἢ δυοῖν κακοῖν. *id est,*
Vni atque geminis præstat inuolui malis.

Quoties vtrumq. malum euitari non potest, danda tamen opera, quo declinemus alterum, & in id quod minus habeat incommoditatis incurramus.

Chius.

Χῖος ἀποπατῶν, *id est, Chius cacans. Aristophanis interpres in Pacem, indicat prouerbio iactatum in eos qui contaminarent, conspurcarentq. ciuitatem. Nam hac occasione consueuerunt calumniam struere Chiis. Vnde non perperam accommodabitur & in illos qui captata occasione calumniantur aliquem. Quemadmodum lupus Aesopicus agnum accusat, quod sibi bibenti turbarit aquam. Aristophanes in ea quam modo citauimus fabula,*

Ἡ πόλις ὁ Χίων διὰ τὸν σὸν πρωκτὸν ὀφλέων.

Probabile est adagium ab euentu natum, quem refert Plutarchus in apophthegmatibus Laconicis. Chij cum apud Lacedæmonios peregrinarentur, post cenam vomuerunt in curia Ephororum, quorum apud eam gentem erat summa auctoritas, quin & in horum cathedras in quibus sedere consueuerant, incacarunt. Ac primum quidem diligenter inquisitio facta est, qui nam hoc designasset scelus, seueriter animaduersuris, siquis ciuium hoc perpetrasset. Vbi senserunt id a Chiis factum, per præconem edixerunt, Chiis permissum esse intemperanter agere.

Furari littoris harenas.

LITTORIS *harenas furari dicitur, qui rem ab omnibus neglectam & incustoditam tollit. Ouidius in Amoribus,*

Ille potest vacuo furari littore harenas,
Vxorem stulti quisquis amare potest.

Conueniet cum illo quod alibi retulimus ex Aristotele, ἐν θύραις τὴν ὑδρίαν, *id est, In foribus aqualem. Aptius per negationem vsurpabitur prouerbium, vt, Quis littoris harenas furetur?*

Colubrum in sinu fouere.

Ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν, *id est, Serpentem in sinu fouere, dicitur, qui complectitur amore, studioq. prosequitur hominem ingratum, & aliquando per occasionem nociturum. Sumptum est ab apologo quodam, qui Aesopi nomine fertur. Eum Gabrias quidam iambis expressit in hunc modum,*

Ἔθαλπέ τις γεωργὸς ἐν κόλποις ὄφιν
Ὥρᾳ κρύους. ἐπεὶ δὲ θέρμης ᾔσθετο,
Ἔπληξε τὸν θάλψαντα καὶ κτείνει τάχος.
Οὕτω κακοὶ πάθουσι τοὺς εὐεργέτας. *id est,*
Sinu fouebat quidam agricola viperam
Gelu rigentem, at hæc calorem vt senserat,
Ferit fouentem, moxq. perimit vulnere.
Ingrati ad hunc benemeritos tractant modum.

Est & alter apologus, de gallina fouente serpentis oua quam admonet hirundo, ne in suam perniciem foueat.

Præter Sibyllam leget nemo.

DIVVS *Hieronymus irridens Iouiniani stylum, vt perturbatum & obscurum, scribit Plautinarum litterarum illud in eum quadrare, Has præter Sibyllam leget nemo. Est autem hic locus in Pseudolo Plautina, vbi quidam litteras ab amica scriptas irridens, notulis male concinnatis, cuiusmodi ferme scriptura mulierum, Quærunt, inquit, hæ litteræ sibi liberos. Alia aliam scandit. Has quidem pol credo nemo nisi Sibylla legerit, interpretari alium posse neminem. An obsecro hercle, habent q. gallinæ manus? Nam has quidem gallina scripsit.*

Nihil profuerit bulbus.

ATHENAEVS *Dipnosophistarum lib. 2. senarium hunc prouerbij nomine refert.*

Οἶδε

Οὐδέν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς. id est,
Neruis carentem iuuerit bulbus nihil.
Martialis item,
Nihil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Bulbus autem ad iritandam Venerem valet. Licebit ad uerecũdiorem vsum trahere, Nil prodesse studium, ni vis adsit ingenij.

Quæ dantur.

M. TVLLIVS *libro epistolarum ad Atticum sexto, Ἀπηγριὰς ἀλόγως [illegible], Αἰσχρὸν τοι δῶρον [illegible]. Meq. obiurgauit veteri prouerbio, τὰ μὲν διδόμενα. Vtitur eodem & alio quodam loco. Non admodum liquet quid sibi velit, nisi quod coniicere licet, τὰ μὲν διδόμενα, versum esse poetæ cuiuspiam: est enim hemistichium iambicum, quod admonet, quod a fortuna datur, id boni consulendum esse, et ferendum æquo animo, quod mutari non queat. Plato in Gorgia videtur indicare prouerbium, νῦν δὲ ἐψεύσθην καὶ ὡς ἔοικεν ἀνάγκη μοι κατὰ τὸν παλαιὸν λόγον τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, καὶ τοῦτο δέχεσθαι τὸ διδόμενον παρὰ σοῦ. id est, Nunc autẽ mendacio delusus sum, atque vt videtur, necesse est mihi iuxta vetus prouerbium, Quod adest boni consulere, idq. quod abs te datur accipere. δέχου δ' ὅτι δῶτις ἐπαινῶν, alibi dictum est. Eodem pertinet, Vt possumus, quando vt volumus non licet.*

Sydera addere cælo.

ADDERE *cælo sydera, pro eo quod est, adiungere, quibus ipsis summa est copia, prouerbiali schemate dictũ, vel illud sat signi fuerit, quod Ouidius secundo Elegiarum amatoriarum libro, duobus prouerbiis intertexuit,*
Quid folia arboribus, pleno quid sydera cęlo,
In freta collectas alta quid addis aquas?

Pamphili furtum.

Παμφίλου ὑφαιρμός, id est, Pamphili sublatio. Pamphilus hic veteris comœdiæ conuiciis notatus est, quod ærarium expilasset. Conuenit in peculatores, qui e publico suffurantur.

Pegaso velocior.

Πηγάσου ταχύτερος, id est, Pegaso velocior. Hyperbole prouerbialis de præuelocibus. Nota fabula de equo alato. Ita Pindarus Olymp. hymno 9. καὶ ἀελλόποδας ἵππους ἀκέας καὶ ναὸς ὑποπτέρους. id est, Velocius & generoso equo, & alata naue.

Crepitu probabis.

Πλαταγῇ δοκιμάσεις, id est, Plataga probabis. De iis qui ridicule explorant alterius in sese animum. Sumptum a vulgari ioco puellarum, quæ imposito pollici, medioq. digito papaueris folio palmam illidunt: quod si crepuerit, amoris argumentum est, sin minus, non amantis indicium. Id Suidas indicat fieri solere folio papaueris aut anemonæ, quod πλαταγώνιον dicitur, a πλαταγεῖν, id est, a strependo. Adlusit ad prouerbium Ammianus lib. 14. Quod cum vere & ex animo dicitur, solet amor ex leui crepitu monstrari. Vnde locus erit prouerbio, vbi ex dicto simplici deprehenditur animus hominis. Apud alios πλαταγὴν reperim⁹, pro instrumento quo mouemus strepitum, & πλαταγεῖν pro crepitum mouere.

Multa docet fames.

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος. id est,
Fames magistra est artium complurium.
Ouidius,
Ingenium mala sæpe mouent.
Persius, -*Ingeniq. largitor*
Venter negatas artifex sequi voces.

Multorum festorum Iouis glandes comedit.

Πολλῶν πανηγύρεων Διὸς βαλάνων ἔφαγεν, id est, Multorum festorum Iouis glandes comedit. De sene longoq. plurimarum rerum vsu docto, perinde ualet quasi dicas, multas vixit Olympiadas. Quercus autem Ioui sacra: vnde nuces iuglandes. Simili ioco & hodie dicunt nostrates, Comedit multa oua paschalia: senem indicantes.

Prodico doctior.

Προδίκου σοφώτερος, id est, Prodico doctior. Aiunt hunc Prodicum in diiudicandis litibus & arbitriis inter dissentientes amicos, acerrimi fuisse iudicij. Aristophanes in Centauro, citante Suida,
Ἐγὼ γὰρ εἴ τις ἀδικοῖ, θέλω δίκην
Δοῦναι πρόδικον. id est,
Ego namq. si quis præter ęquum fecerit,
Prodicum uolo negotium cognoscere.

Subest autem adlusio ad vocabulum nominis: Prodicus enim veluti præiudicatorem sonat, qui ante de lite pronunciet, quam ad iudices delata sit. Fuit huius nominis & sophista quidam, cuius meminit Plato locis aliquot.

Mendico ne parentes quidem amici sunt.

Πτωχοῦ φίλοι οὐδ' οἱ γεννήτορες, id est, Mendico ne parentes quidem amici sunt. Diuitiæ conciliant amicos. Paupertas nec illos habet amicos, quos natura coniunxit. Tãtum valet in hominum vita, cuius momẽtum oportuit esse leuissimum, si res non ex nostris cupiditatibus, sed ex vsu metiremur.

Malus ianitor.

Πυλωροὶ κακοί, id est, Ianitor malus, id est, indiligens præfectus, aut custos. Natum a dicto Thericyonis cuiusdam, qui cum videret Philippi copias, Isthmicas angustias occupasse; sic ait, κακοὺς πυλωροὺς ὑμᾶς ὦ Κορίνθιοι ἡ Πελοπόννησος ἔχει, id est, Malos ianitores vos o Corinthij Peloponnesus habet. Si quidem angustias locorum, Græci pylas, id est, portas appellant. Refertur a Plutarcho in apophthegmatis.

Audi chelidonem.

Ἄκουε χελιδόνος, id est, Audi chelidonem, id est, in tempore curato tua negotia. Quidam a superstitioso quodam ortum autumant, cui nomen Chelidoni. Nam aiunt huic fuisse morem, obseruatis prodigijs colligere rerum exitus. Atq. huius opinionis auctor citatur Museas Patrensis, ἐν τῷ [illegible]. Non nulli malunt ad auem

hirundinem referri, quod stridula sit auis ac lugubris, siue quod Veris prænunciet aduentum.

Ominabitur aliquis te conspecto.

Σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδὼν. *id est, Qui te conspexerit, augurium poterit capere. Dici consueuit in deformes, fœdoq. aspectu. Veteres ex primo hominis occursu sumebant omen. Occurrere formoso, felix omen habebatur: occurrere deformi nigroq. contra. Romanus quidam imperator, Hadrianum opinamur, vt erat omnium superstitionum obseruantissimus, ex Mauri cuiusdam scurræ occursu, mortem ominatus est. Ille iussus abire, dictum addidit ominosius: Totum vicisti, totum fecisti, nunc deus esto. Nam imperatores defuncti, solemnibus quibusdam ceremoniis referebantur innumerum deorum. Iuuenalis:*

Et cui per mediam nolis occurrere noctem.

Non admodum misces.

Οὐ μάλα κυκᾷς, *id est, Non admodum misces, id est, non multum potes neque prodesse, neque nocere. Pericles dictus est totam miscuisse Græciam eloquentia sua, quod arbitratu suo versaret omnia. Et apud M. Tullium omnia miscere dicuntur, qui immodica potentia perturbant rempublicam.*

Asini cauda.

Ὄνου οὐρὰ κόσκινον οὐ ποιεῖ, *id est, Asini cauda non facit cribrũ vbi quis ad hoc, aut illud dicetur inutilis. Cribrum e pilis equinis fieri consueuit, non e villis asininæ caudæ. Suspicamur hoc ex huius ætatis fece sumptum ab Apostolio.*

Ipso cratere.

Αὐτῷ κρατῆρι γίνοιτο κακά, *id est, Ipso cratere contingant mala. Dictitari solitum de iis in quos recidit quod per insidias in alios moliebantur. Craterem enim quasi malorum fontem vocat, vnde* Κρατὴρ κακῶν, *id est, Crater malorum, de quo dictum est alias.*

Gutta vini.

Σταλαγμὸς οἴνου μυρίοις χεόμενος ὕδατος οὐ μίγνυται, *id est, Gutta vini non miscetur aqua sæpius infusa. Cum paullulo boni nimia mali vis admiscetur. Diluitur enim & euanescit, si pauxillum vini plurima corrumpas aqua.*

Bos porrecto vltra Taygeton capite.

Ταῦρος ὑπερκύψας τὸ Ταΰγετον ἀπὸ τοῦ Εὐρώτα πίνει, *id est, Taurus porrecto vltra Taygetum capite bibit ex Eurota, de re vehementer absurda. Simillimum illi, Quid si cælum ruat? Natum ex apophthegmate Geradæ Lacedæmonij: is ab hospite quopiam interrogatus, quæ pœna foret adulteris apud Lacedæmonios, negauit ullos esse adulteros apud Lacedæmonios. At instans ille, quid si quis existeret, inquit, quam pœnam daret? Is, inquit, taurum maximum dependeret, qui producto vltra Taygetum montem capite, biberet ex Eurota. cũq. hospes adridens, & vnde taurus tam ingens? Lacedæmonius vicissim, at vnde apud Lacedæmonios adulteri? Refertur a Plutarcho in vita Lycurgi.*

Ad cribrum dicta.

Τὰ ἀπὸ κοσκίνου, *id est, Ad cribrum dicta. Quæ vera compertaq. videri vellent, ad hunc appellabant modum. Finitimum illi,* τὰ ἐκ τρίποδος, *sumptum a diuinationis genere, quod suspenso circumactoq. cribro peragebatur, quemadmodum alias indicauimus ex Aristotele & Luciano.*

Iouis tergus.

Διὸς κῴδιον, *id est, Iouis tergus. De re sordida quidem, sed tamen in vsum aliquem seruata. Nam olim victimæ pellem seruabant in pompis Eleusinis circumferendã, vel substernendam pedibus eorum, qui piaculo quopiã tenebantur ad expiationem.*

Mala vltro adsunt.

FERTVR *& huiusmodi sententia in prouerbiorum collectaneis,* διζημένοισι τἀγαθὰ μόλις παραγίνεται, τὰ δὲ κακὰ καὶ μὴ διζημένοισι. *id est, Bona vix accedunt iis qui quærunt: mala vel non quærentibus obtingunt. Idem & vulgo dicunt idiotæ, neque tamen non vere: Mala vltro adesse, vel inuocata. Et tamen passim vitiis nostris accersimus bellum, lites, morbos, quasi sua sponte parum adsit malorum.*

A vicinis exemplum habent.

Ἐκ τῶν γειτόνων ἔχουσι τὸ παράδειγμα, *id est, A vicinis sumunt exemplum. Qui faciunt quidpiam aliorum exemplo prouocati. Vicinus enim vicino morbum suum adfricat, & malorum commercio reddimur deteriores. Huc nimirum adlusit Terentius in Andria,*

Quid isthuc tam mirum est, de te si exemplũ capit?

My sortitus es.

Ἔλαχες τὸ μ, *id est, M littera tibi sorte obtigit. Aenigma in stultos. Nam Græce* μωροὶ *hanc initialem habent Cum aliquãdo Dionysio M. in sortibus obuenisset, quidam per iocum ait* μωρολογεῖς, Διονύσιε. *Stulta loqueris Dionysi. At ille detorquens alio,* μονομαχήσω μὲν ἄν, *inquit, singulari proinde certamine depugnabo. Ad hunc quidem modum refertur in collectaneis Græcorũ, sed mendose, quod liquet ex Plutarcho, qui narrat Dionysium respondisse* μοναρχήσομεν ἄν, *quod interpretes verterunt, Monarchæ erimus, decepti scripturæ vitio. Legendum enim* μοναρχήσαιμι μὲν οὖν, *vt* μὲν οὖν *sit vnica dictio, quæ non inferat tantum, sed aduersetur potius. Corrigit enim alterius diuinationem, & subiicit, immo potius ero monarcha: quis enim sic loquitur, erimus monarchæ. Ad hæc* μοναρχήσομεν, *non sonat, erimus monarchæ, sed simus monarchæ. Postremo si legas* ἄν, *vt sit inferentis, non corrigentis, quid aliud dicit Dionysius, quam ideo se fore monarcham, quod stultus esset?*

In Pythij templo cacare.

Ἐν Πυθίου χέσαι, *id est, In Pythij templo cacare dicebatur, qui rem nefariam & periculosam faceret, quod Pisistratus tyrãnus extructo templo inscripserat, ne quis inibi ventrem exoneraret, & aduenam quendam deprehensum e medio sustulit.*

In

In terra pauperem.

Ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτοῦντα πλεῖν. id est,
E gere praestat in solo, quam diuitem
Sulcare fluctus.
Satius est paullulum habere tuto, quam multum cum periculo. Nec placebant cuidam opes de funibus pendentes, multo minus quas eripere ventis in manu est. Prouerbium admonet certam fortunam, licet modicā, incertis quamlibet amplioribus anteponendam,

Inter pueros senex.

Ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν γέρουσι δὲ παῖς, id est, *Inter senes puer, idem at in pueris senex. Conueniet in hominem grandiusculum, maiorem quam vt puer videri possit, minorem quam vt vir. Dictum est autem ab aemulis in Hermogenē rhetorem. Accommodare licebit in hominem sic eruditum, vt inter idiotas videri possit doctus, inter eruditos indoctus.*

In sola Sparta expedit senescere.

Ἐν Σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν, id est, *Vna in Sparta expedit senescere. Dictum est, quod apud Spartanos summus honos senibus habebatur olim. Torqueri poterit ad quoslibet, penes quos virtus in precio sit. Refert Plutarchus in Laconicis, sed incerto auctore. Dictum est autem a quodam hospite, cum videret apud Lacedaemonios iuuenes tantum honoris habere senioribus M. Tullius in Catone maiore, similem sententiam ascribit Lysandro: Lysandrum, inquit, Lacedaemonium dicere aiunt solitum, Lacedaemone esse honestissimum domicilium senectutis. Nusquam enim tantum tribuitur aetati, nusquam est senectus honoratior. Nota est historia de sene, cui cum ingresso theatrum nullus Atheniensium daret locum, soli Lacedaemoniorum legati caniciem illius reueriti, & assurgendi officio venerati sunt, & inter ipsos honoratissimum locum cesserunt: cui facto cum applauderet Atheniensium populus, quidam e Lacedaemoniis dixit, Scire quidem populum Atheniensem quid deceat, sed negligere. Narratur a multis, nominatim a Valerio Maximo libro quarto capite quinto.*

Ne maior thylaco adcessio.

Λυcianvs *in Encomio Demosthenis,* σὺ δ᾽ ἴσως ἴυλάβῃ μὴ τὸ παροιμίας σκῶμμα ἐπὶ σὲ ἀσυμμετρίᾳ ἐπιγρηθῇ, μὴ σοὶ μεῖζον περισσεύοιτο τοῦ θυλάκου τὸ ἐπίσαγμα. *id est, At tu fortasse vereris ne in te torqueatur illud prouerbiale dicterium, de male respondente proportione, nēpe, ne tibi thylaco maior sit adcessoria sarcinula. Thylacus enim culeus est siue mantica parata gestandis oneribus. Neque ignoramus in vulgatis exemplaribus esse* πολύγραμμα, *non* ἐπίσαγμα. *Verum nisi scripturam mutaris, nulla sententia potest elici. Est autem* ἐπίσαγμα *a* σάττω, *velut oneris adsertura. Translatum autem a mulionibus, qui praeter legitimum onus, vascula quaedam superimponunt. Ergo cum digressio longior est quam ipsa res, vti licebit hoc prouerbio. Basilius idem aliis verbis expressit libro de Spiritu Sancto,* ὅτι μὴ καὶ τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον τῷ κεφαλαίῳ. *id est, Ad illum alioqui modum adcessorium multo maius esset ipso principali.*

Acarnici equi.

Ἀκαρνικοὶ ἵπποι, *id est, Acarnici equi, dicebantur equi maximi. Finitimum illi cuius meminit etiam Aristoteles,* ἀπὸ Θετταλικῆς, *id est, E qua Thessalica. Vergilius item in Georgicis tribuit primam laudem equis Epiroticis.*

Eliadum palmas Epirus equarum.

Acarnanes enim sunt iuxta Epirum, quemadmodum & Thessali. Conueniet vti de re quapiam eximia, aut insigni praemio.

Contribulis factus serua ordinem.

Φυλέτης γενόμενος τήρει τὴν τάξιν, *id est, Tribulis factus serua ordinem, id est, postea quam ascitus es in ordinem aliquem, fungere tuo officio, quemadmodum & ceteri faciunt. Natum a tribubus Atheniensium. Populus Atheniensis distributus erat in tribus duodecim, ad mensium numerum, rursum unaquaeque tribus in triginta genera, quemadmodum vocant, ad dierum numerum, vnde* γεννῆται *vocabantur, non coniuncti sanguinis propinquitate, sed in eandem tribus partem asciti.*

Glaucus alter.

Γλαῦκος ἄλλος ἱπποβρωτος, *id est, Glaucus alter ab equis deuoratus. Quadrabit in hominem alendis equis exhaurientem facultates suas. A fabula natum, qualis fertur & de Actaeone.*

Gorgonem Perseus aggreditur.

Γοργόνα Περσεὺς ἐγχειρεῖ, *id est, Gorgonem Perseus adortus est. Vbi quis egregium facinus inceptat. Notissima fabula est. Ne hoc quidem prouerbium adscripturi eramus, ni repertum esset in Graecorum collectaneis.*

Vincula Tyrrhena.

Δεσμοὶ Τυῤῥηνοί, *id est, Vincula Tyrrhena, dicebantur odiosa negotia quibus distringebatur aliquis. Traductum a vinculis, quibus Tyrrheni captiuos vincebāt grauibus & molestiis.*

Diu delibera.

Δηρὸν βουλεύου, *id est, Diu delibera. Non statim aggrediundum negotium. Carmen integrum fertur huiusmodi,*

Δηρὰ βουλεύου, ἵν᾽ ἔχῃς καὶ πολλὸν ἀμείνω. id est,
Consultato diu, multo vt praecellere possis.

Lente consultandum, at vbi statueris, mature quod opus facto faciendum est. Qui secus faciunt, iis non raro solet euenire Platonicum illud, vt festināces in principio serius perueniant ad finem.

Epimenideum corium.

Ἐπιμενίδειον δέρμα, *id est, Epimenidia pellis. De re reposita, miraculiq. loco seruata. In non nullis codicibus scriptum offendimus. Epimelidium, sed deprauate, ni fallimur: adscriptū erat huius pellē adseruari additā, ceu rē sacrā apud Lacedemonios. Indicat aūt Endemus tractum ab Epimenide Cretensi, qui legitur perpetuo somno dormisse quadragintaseptem, aut si Laertio credimus, quinquagintaseptem annos, neque paucos*

postea superuixisse. Vnde consentaneum est huius reliquias, vt miraculi monumentũ seruatas fuisse.

Volaticum iusiurandum.

Ταχυβάμονες ὅρκοι. *Ad eũ modũ appellabant iusiurandum irritũ, quod euanesceret auolaretq. simulatq. pronũciatum esset, cuiusmodi sunt amantium. Hæc sententia magis adridet Suidæ. Quamquam Aristarchus apud Eudemum.* αι᾽ ἀντιφρασιν *accipit, quasi tardum oporteat esse iusiurandum, neque temere proferendum: neque enim statim euanescere, si quid iuraris.*

Superatus es a gallo quopiam.

Ἥλωκας τινὸς ἀλεκτρυόνος, *id est, Superatus es a gallo quopiam. Iocus prouerbialis in seruos qui dominos a tergo sequuntur, supplices videlicet & abiecti, cuiusmodi solent esse galli superati in pugna. Nam hæc auis victa silere solet, canere si vicisset, vt auctor est Cicero in Diuinationibus. Addunt gallum in pugna superatũ vltro sequi victorem. Sumptum est ex Aristophane, nisi nos fallit memoria. Refertur ab Eudemo.*

Βατακάρας.

Βατακάρας, *De pinguibus dictum & impotentibus. Eudemus meminit, addens esse legendum* κατὰ συστολήν. *Quibus verbis quid sibi velit, nondum satis liquet, nisi sensit exprobratam ingenij tarditatem. Etenim quæ viuido sunt ingenio, caput erigunt. Capite esse deiecto hebetioris ac segnioris animi signũ esse solet. Nã Græca vox hinc dicta est.* βατὰς *enim vt indicat Hesychius, apud Tarentinos pronũ significat, &* κάρα *caput. Vnde* βάσσαραι *Thracibus dicuntur Bacchæ, Bacchi numine afflatæ, quæ & Bassarides dicuntur, vt indicat Etymologicus. Hinc vox deducta ad meretricem quæ se prosternit quibuslibet. Apud Athenæum libro quarto,* καρηβαρεῦντες *dicuntur, qui crapula grauatum habent caput. Conueniet in temulentum ac somnolentum. Quemadmodum vsurpauit diuus Basilius in epistola quadam.*

Ex æquo partire.

Ἐξ ἴσης δίδου πᾶσιν, *id est, Ex æquo da omnibus. Translatum ab iis qui conuiuium aut hereditatem partiuntur. Quadrabit in iudicem, aut principem, quem oportet æquabilius reddere.*

Ἐπαύλια δῶρα.

Ἐπαύλια δῶρα *dicebantur magnifica munera. Sic enim appellabantur apud Græcos, quæ postero post nuptias die, sponsæ pater adducebat sponso ac sponsæ, pompæ cuiusdam specie. Præcedebat enim puer, candida toga, facem gestans ardentem; post hunc canistrifer, post hunc longa series adportantium aurum, pulues, smegmata, lecticas, pectines, lectos, alabastros, sandalia, scrinia, unguentaria, interdum & dotem ipsam. Addunt & ipsum diem a nuptiis secundum* ἐπαυλίαν, *quod sponsa tum inducatur in cubile. Adagium accommodari poterit & in eos qui iactant suam beneficentiam. Opinamur autem hæc esse quæ iureconsulti vocant* παράφερνα.

In pedes retrocedit.

Ἐπὶ πόδας ἀναχωρεῖ, *id est, In pedem retrocedit, de eo qui metu dat locum potentiori, & reuocat se in tutum, ab athletis aut gladiatoribus sumptum videtur. Hoc est quod Latini dicunt referre pedem. Quadrabit & in eos qui mutant institutum.*

In armis accissat.

Ἐπὶ τοῖς ὅπλοις ἀκκίζεται, *id est, In armis accissat. In eum qui sibi placet, seseq. quasi cõtemplatur in armis suis. Conueniet in quemuis sibi stulte placentem. Refertur præter alios etymologico. De Accone muliere quæ ad speculum inepte sibi blandiebatur, dictum est alibi in prouerbio Accissare.*

In Lipsydrio pugnas.

Ἐπὶ Λειψυδρίῳ μάχη, *id est, In Lipsydrio pugnas. Lipsydrium locus erat haud procul a Parnethe, quem mœnibus cinxerant tyranni, qui profugerant ex vrbe, prius condiderant Alcmæonidæ, sed in hos obsessos, victosq. a Pisistrati copiis obliqua cantio cani cœpta est huiusmodi,* αἰαῖ Λειψύδριον προδωσέταιρον οἵους ἄνδρας ἀπώλεσας, μάχεσθ' ἀγαθούς τε καὶ εὐπατρίδας οἳ τότ' ἔδειξαν οἵων πατέρων ἔσαν. *id est, Heu heu Lipsydriõ, sociorum proditor, quales viros perdidisti, ad pugnandũ idoneos & claros, cum ostenderent e qualibus essent orti maioribus. Prouerbium dictum in strenuos & bellicosos viros. Locus nomen habet ab aquarum inopia.*

Desertum obtueri.

Ἐρημὸν ἐμβλέπειν, *id est, Desertum intueri, dicebatur, qui fixis & attonitis intueretur oculis. Metaphoram mutuati sunt ab iis qui pelagus immensum, aut solitudinem taciti intuentur. Multis adest hoc oculorum vitium, vt paullo longius semota non exacte videant. Iis si quando dicendum est in hominum frequentia, quoniam in neminem certo figunt oculos, desertum intueri videntur. Citatur Aristophanes ex Polyido.*

Esto promus.

Ἔστω ταμίας, τἄλλα δ' εἰ βούλει κύων, id est,

Sis condus, in reliquis canis esto, si libet.

Aiunt dictum in eum cui felicitas immerenti contigisset, peculiariter in eunuchos. Suidas indicat Athenis fuisse magistratum decemuiris commissum, qui pecunias in arce Palladis positas seruarent, quas sacras & publicas appellabant, vna cum ipso Palladis simulacro, ac reliquis templi ornamentis. Erant & Tamiæ triremium, qui præfectos triremibus solent comitari, veluti custodes. Is magistratus interdum furacibus committebatur, cum oportuerit incorruptos atque integræ fidei viros ad id adsciscere, quasi nihil referret qualis suscipiat prouinciam, modo commissa sit. Solent autem reges gazas suas & vxores eunuchis committere.

Ephemeri vita.

Ἐφημέρου ζωή, *id est, Ephemeri vita. De iis qui statim emoriuntur*

riuntur aut pereunt: ab animantibus, quæ sic appellãtur, quod vltra diem non viuunt. Aristoteles libro de natura animalium 5. prodit ad hunc modum de Ephemeris: Hypanis, inquit, fluuius apud Cimmerium Bosphorum sub solstitio fert veluti folliculos acinis maiores, quibus quadrupedes volucres erumpunt, quod genus animalis in postmeridianum tempus vsque viuit & volat, mox declinãte sole marescit & languet, mox occidente emoritur, vita non ultra vnum diem peracta, vnde ἐφήμερον appellatum. Retulit similia Plinius lib. 11. cap. 36. nisi quod ait animal dictum ἡμερόβιον. Aristotelem citat M. Tullius Tusculanarum quæst. lib. 1. addens Hypanim ab Europæ parte profluere in Pontum.

Canis mendico auxilians.

Κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν, id est, Canis mendico auxilians, vbi quis nobis aduersatur & diuersis studet partibus is, cuius auxilio nitebamur. Nam canes infesti sunt mendicis, velut ὁμότεχνοις, nisi si quando frusto panis corrumpuntur.

Iupiter aquilam delegit.

Ζεὺς εἵλετο αἰετόν, id est, Iupiter aquilam delegit. Vbi quis adsciscit sibi præclaros, suisq. rebus accommodos. Poetæ fingunt aquilam Ioui fulmen porrigere, quod hæc auis omnium altissime subuolet, nec ictu fulminis lædatur. Eiusdem vsus est opera in rapiendo eatamyto puero.

Aut minus animi, aut plus potentiæ.

Ἢ φρονεῖν ἧττον δεῖ ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον, id est, Oportet aut minus animosum esse, aut plus posse. Conuenit in feroces, quorum arrogantiæ non suppetant vires. Aut qui non timent irritare, quem vincere nõ possint. φρονεῖν accipi potest pro sapere: qui sunt humili fortuna, iis multa dissimulanda sunt: quandoquidem quod vident perperam fieri, non queant vetare, & quod sentiunt fieri oportere, non possunt efficere. Plutarchus in Laconicis tribuit Archidamo Zeuxidami filio, cum filiũ videret præcipitantius & inconsideratius pugnantem cum Atheniensibus: ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τῷ φρονήματος ὕφες. i. Aut adde viribus, aut detrahe animo.

Felicitas a deo.

Θεὸς δὲ δίδωσιν ἐν εὐτυχίη βροτοῖς, id est,
Felicitas datur deum homini munere.

Vt res nostræ bene cedant, id in nobis situm non est, sed a superum arbitrio pendet. Hominum est conatus, dei est euentus.

Hystricis seta.

Θριξ ὑστριχος, id est, Pilus hystricis, dici poterit, dicterium acriter in quempiam tortum. Ab animãte sumptum, cui mos irritato, pinnas aculeatas, quibus illi tergum inhorret, teli ritu eiaculari, etiam procul, idq. facit intenta cute. His igitur ora canum urgentium figit. Est autem hystrix de genere Erinaceorum, nisi quod huic longiores aculei. India & Africa potissimum hystrices generat, vt auctor est Plinius lib. 8. cap. 35.

Alter Ianus.

Ἰανὸς ἄλλος, id est, Ianus alter. Quadrabit vel in prouidum ac circumspectum, vel in ancipitem & perfidum. Persius:

O Iane a tergo cui nulla ciconia pinsit.

Sumptum a Iano bifronte, cuius notior est fabula, quã vt sit hoc loco percensenda.

Veste circumfers ignem.

Ἱματίῳ τὸ πῦρ περιφέρεις, id est, Veste circumfers ignem, vbi quid ridicule fit. Aut vbi quis suum ipsius malum fouet, veluti scortum, aut adulatorem, aut fictum amicum.

Erinnys ex tragœdia.

Ἐριννὺς ἐκ τραγῳδίας, id est, Erinnys ex tragœdia. De fœdis aniculis. Sumptum ex Aristophanis Pluto, quo loco dictum est de Penia:

Ἴσως Ἐριννύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας. id est,
At forsan est Erinnys ex tragœdia.

Strabo Geographiæ lib. 4. tradit insulas esse x. in oceano Gaditano, nomine Cassiteridas, quarum vna prorsus incolta sit, in reliquis habitare homines colore fusco, tunicis vtentes ad talos vsque dimissis, pectoribus cingulo obuinctis, baculos manu gestantes, in summa, persimiles furiis tragicis. Quibus ex verbis apparet hoc habitu furias in tragœdiis induci solere.

Aequalitas haud parit bellum.

Ἴσα πόλεμον οὐ ποιεῖ, id est, Aequalitas bellum haud parit. Aequalitate continetur concordia: Inæqualitas discordiarum est mater. Est Solonis apophthegma, quẽadmodum scribit Plutarchus in huius vita, admonens dictum hoc fuisse vulgo celebre, τὸ ἴσον πόλεμον οὐ ποιεῖ.

Piscis primum a capite fœtet.

Ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζειν ἄρχεται, id est, Piscis a capite primum incipit putere. Dictum in malos principes, quorum contagione reliquum vulgus inficitur. Apparet ab idiotarum vulgo sumptum.

Etiam Bætylum deuorares.

Καὶ βαίτυλον ἂν καταπίοις, id est, Etiam Bætylum deglutires. In voracem & omnia comedentem. Nam Batylus dicitur saxum illud fasciis obuinctum, quod pro Ioue deuorauit Saturnus, vt testatus est Hesychius.

Malum vas non frangitur.

Κακὸν ἄγγος οὐ κλᾶται, id est, Malum vas non frangitur. Qui deterior, is non numquam viuacior, & in periculis tutior. Simili metaphora dicunt & hodie vulgo, malam herbam non perire.

Etiam quercus bacchatur.

Καὶ δρῦς μαινὰς ἐγένετο, id est, Etiam quercus Mænas facta est. De iis qui vix deliniuntur. Ab Orphei fabula, quercus sua cithara demulcent. Mænades enim sunt mulieres afflata Baccho.

Vita molita.

Ἀληλεσμένος βίος, id est, *Vita molita, siue victus, ut ita loquamur, farinatus. Suidas indicat adagium varie accipi. Quosdam vsurpare de vita priscorum, qui glandibus vescebãtur, fortassis ob id quod illis seculis ignotus adhuc esset carnium & piscium esus, solaq. glandium farina victitarent mortales. Alios de his quibus citra laborem vita lauta contingeret, propterea quod aliquandiu post frumenta reperta, farinæ faciendæ ratio nesciretur. Est autem farina paratior, si cui libeat vesci. Alioqui proscindendum aruum, serendũ triticum, metendum, excutiendum, molendum, pinsendum. Nonnullos de iis qui in magna rerum, quas desiderarent affluentia, vitam agerent, ut adfine sit illi quod alio positum est loco,* οὐ γὰρ ἄκανθαι, *id est, Non enim spinæ. Cæsar Commentariorum libro 1. Trium mensium molita cibaria sibi quemq. domo efferre iubent. Huc adludere videtur Aristophanes in Equitibus, cum Cleon populo blandiens ita loquitur,*

> Ἀλλ' ἄλφιτ' ἤδη σοι πορίζω σκευασμένα. *id est,*
> *At ego paratas tibi farinas iam dabo.*

Cui respondet altera persona,

> Ἐγὼ δὲ μαζίσκας γε διαμεμαγμένας
> Καὶ τέμαχος ὀπτὸν, μηδὲν ἄλλ' εἰ μὴ 'σθίειν. *id est,*
> *Bene maceratas ego dabo tibi messulas,*
> *Piscemq. coctum, nil aliud quam vescere.*

Hoc posterius pertinet ad prouerbium quod ante retulimus, Victus maceratus. Rursus in eadem fabula cum Cleon offerret μαζίσκας μεμαγμένας, *alter respondet,*

> Ἐγὼ δὲ μυστίλας μεμυστιλημένας.

panem intelligens iam iure maceratum ac madefactũ, & ob id paratum esui. Ac mox offert vinum iam temperatum, ut statim possit bibi,

> Ἔχε καὶ πιεῖν κεκραμένον τρία καὶ δύο. *id est,*
> *Dilutum habe, quod ebibas, tria ac duo.*

Nam olim vinum non bibebatur nisi aqua dilutum, quod apud Germanos insuetum est. Optimam autem temperaturam existimabant, si duobus vini cyathis duo aquæ adderentur. Porro quæ parata sunt, ea gratiora esse paullo post declarat populus. Cum enim alter iactaret se suo periculo rapuisse quod dabat, alter coxisse, respondet,

> Ἀλλ' οὐ σύ, ἀλλὰ τοῦ παραθέντος ἡ χάρις.

significans illi deberi gratiam, qui cibum paratum apposuerit.

Malum est bonum.

Κακὸν τὸ καλὸν ἐστι μὴ καιρῷ τυχόν. *id est,*

> *Bonum malum fit, tempore haud datum suo.*

Nihil gratum quod intempestiuum. Pharmacum in tempore datum, saluti est, secus datum, mortem adfert. Citatur apud Athenæum libro septimo hic versiculus ex Timone,

> Ὥρα φιλεῖν, ὥρα δὲ γαμεῖν, ὥρα δὲ πεπαῦσθαι. *id est,*
> *Tẽpus amandi, tempus habendæ coniugis, est quod*
> *Rebus ab his tandem moneat desistere tempus.*

Caricum sepulchrum.

Καρικὸς τάφος, *id est, Caricum monumentum. De re magnifica sumptuosaq. Sumptum a Mausoli sepulchro, quod est apud Caras. Plinius libro 36. cap. 5. ostendis opus hoc inter septem orbis miracula commemoratum, idq. potissimum ob artificum famam. Patebat ab austro & septẽtrione sexagenos ternos pedes. Breuius a frontibus, toto circuitu pedes quadringentos undecim. Attolebatur in altitudinem vigintiquinque cubitis. Cingebatur columnis quadragintasex. Ab oriente calauerat Scopas, a septentrione Bryax, a meridie Timotheus, ab occasu Leochares. Opere nondum absoluto periit Artemisia. Latini huiusmodi monumenta vocant mausolea. Martialis libro primo.*

> *Aere nec vacuo pendentia mausolea,*
> *Item Propertius libro 3.*
> *Nec mausolei diues fortuna sepulchri.*

Malum munus.

Κακὸν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. *id est,*

> *Munus malum est perinde uti dispendium.*

Nocet, non iuuat, qui largitur noxia. Veluti si quis adulescenti subministret pecuniam, aut stulto committat imperium.

Inani spe flagrat.

Κεναῖσιν ἐλπίσι θερμαίνεται, *id est, Inanibus spebus incenditur. In eum qui frustra sibi magna pollicetur. Spes enim stultis addit animos, etiamsi procul absint. Sapiens etiam si sperat, dissimulat. Decerptum apparet ex Sophocle, apud quem Aiax ita loquitur,*

> Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν
> Ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται. *id est,*
> *Haud emero virum mente nulla præditum,*
> *Quemcumq. inanes spes mouent & incitant.*

Aeschines contra Timarchum, ἐλπίδων κενῶν ἐμπλήσας. *id est, Posteaquam illum implesset inanibus spebus.*

Voluitur dolium.

Κεκύλισται ὁ πίθος, *id est, Reuolutum est dolium. In eum qui commouetur alieno exemplo, siue instinctu ad stulte quid faciendum. Nam dolium facili impulsu quo velis voluitur. At sapiens tetragono similis, semper fixus & immotus. Apparet esse natum ab historia de Diogene in publico ciuitatis tumultu voluẽte dolium, quam refert Lucianus lib. de conscribenda historia.*

Ceram auribus obdis.

Κηρὸν ταῖς ὠσὶν ἐπαλείφεις, *id est, Ceram auribus oblinis. In eos qui recusat audire vel æqua, vel iniqua. Natũ ab Vlyssis cera, qua suas ac sociorum aures obturat apud Homerum, aduersus Sirenarum cantilenas.*

Corui lusciniis honoratiores.

Κόρακες ἀηδόνων αἰδοιμώτεροι, *id est, Corui lusciniis honoratiores. Cum indocti doctis præferuntur, improbi probis, blaterones eloquentibus, rapaces ac furaces cordatis & integris viris. Aut cum plus tribuitur improbitati & audaciæ, quam eruditioni ac sapientiæ.*

Commune naufragium.

Κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον, *id est, Commune naufragium, omnibus solatium. Multo facilius fertur malum quod nobis est cum omnibus, aut cum multis commune.*

mune. Quin & hodie iactatur inter Scholasticos, Miserum est solatium habere calamitatis socium.

Cyparissi fructus.

Κυπαρίττου καρπός, *id est, Cyparissi fructus, de verbis dictu magnificis, ceterum inutilibus. Prouerbium fluxit a natura arboris, quam Plinius libro 16. scribit, natu morosam esse, fructu superuacuam, baccis toruã, foliis amaram, odore violentam, ac ne vmbra quidem gratiosam. Hactenus Plinius. Atq. huiusmodi cum sit, tamen proceritate, vnde et conifera vocatur a poetis, ac perpetuo virore, neque non nascendi difficultate, nouum aliquem fructum polliceri uidetur. Theophrastus autem lib. de caussis plantarum 1. scribit semen cupressi adeo esse minutũ, vt vix oculis percipi possit. Neque enim huius esse fructum totum id quod pilæ speciem gerit, sed quod cono innascitur, perquam tenue & exile, laricis semini proximum, quod pilula sua dehiscente dilabitur, nec legi nisi ab experto potest.*

Ματτυάζειν.

ATHENAEVS *Dipnosophistarum libro 14. refert cibi genus, primum a Thessalis repertum, sed quod Athenis quoque fuerit in deliciis, cum subessent imperio Macedonum, quorum lingua dicebatur* ματτύη, *a Græca voce* μάττω, *quod est pinso, siue macero: vnde dicta sit* μᾶζα, *quę & ipsa prouerbio locum fecit, vt* ὑπερμαζᾶν *dicerentur, qui lautius viuerent: post quidquid esset opiparum & elegans in cibis,* ματτύην *dicebant, etiam in auibus, piscibus, oleribus ac fartis, &* ματτυάζειν, *qui suauiter viuerent. Citantur in testimonium versus ex Alexide,*

> Σκευάζετ' εὐωχεῖσθαι προσποιήσατέ τε
> Λιπᾶσθαι ματτυάζετε. *id est,*
> *Facite apparatus, & epulis incumbite,*
> *Lepamini atque mattayzete.*

Ceterum Atticis λίπτεσθαι *dicuntur, qui intemperanter indulgent Veneri, huc ni fallimur adludentibus, quod* λεπίζω *sonet deglubo, quæ vox et Latinis vsurpatione facta est obscæna.* λέπος *enim Græcis pellem significat. De Mattyis qui plura volet cognoscere, legat finem decimiquarti libri, quem modo citauimus, & mattyis explebitur affatim. Tot auctoribus Athenæus docet quid sit mattya. Idem libro 4. tradit apud Lacedæmonios* ματτύας *dicta bellaria quæ post* αἰκλον, *id erat conuiuij genus, apud illos dabantur, quæ quidem &* ἐπάικλα *vocabantur. Meminit huius cibi & Martialis lib. 9. Mattya sola iuuant.*

Matiolœchus.

Ματιολοιχὸς *vulgato conuicio dicebatur liguritor, & in minimis etiam rebus exquisitus. Quin & Hesychius indicat quod pusillum sit, id Græcis dici* μάτιον. *Aiunt autem esse cibi genus. Equidem in commentariis Græcorum inuenitur* μάτιον *vocari, quod est minimũ, aut genus mensuræ. Proinde quadrat in eos, qui per fraudem minimis e rebus sectantur compendium,* ἀπὸ τοῦ ματίου καὶ λοχεύεσθαι, *nisi mauis a* λείχειν. *Vsurpatur ab Aristophane in Nebulis, inter multa epitheta, quibus virum improbum notat. Interpres tam varie exponit, vt satis fateatur se nescire, scribens dici de eo qui malignam dat mensuram, de parco ac sordido, de eo qui cogitat inania: siue nanciscitur friuola.*

Post Marathonem pugna.

Μετὰ τὴν μαραθῶνι μάχην, *id est, Post Marathonem prælium. Vbi quis post calamitatẽ in aliam nouam rursus incidit. Marathon locus est Atticæ, crebris cladibus insignis, vbi acerrima pugna fuit cum Persis. Refert Herodotus libro 6. Simile huic,* μετὰ πόλεμον ταραχή, *Post bellum tumultus.*

Ne vities musicam.

Μὴ κακίζειν τὴν μουσικὴν, *id est, Ne vities musicã, id est, ne loquaris discrepãtia, ne noua moliaris. Plutarchus in Apophthegmatis refert ita loquutum Emerepen, in Phrynidis cantoris organo duas ex nouem incidentem fides, quod septem satis esse duceret.*

Astutior coccyce.

Μηχανικώτερος κόκκυγος, *id est, Coccyce astutior, dicebatur, qui astu sibi consuleret. Sumptum ab auis ingenio, oua subiicientis in nidos alienos, maxime palumbium, de qua abunde Plinius & Aristoteles.*

Hesperidum mala.

Μῆλα ἑσπερίδων δωρεῖσθαι, *id est, Mala Hesperidum largiri, qui magna splendidaq. largirentur. Nota est fabula de malis aureis. Huc adlusisse videtur Maro noster in Buc. carm.*

> *Aurea mala decem misi. cras altera mittam.*

Solæ Lacænæ viros pariunt.

Μόναι λάκαιναι ἄνδρας τίκτουσι, *id est, Solæ Lacænæ viros pariunt. Apud Lacedæmones fortissimi viri nascebantur, & apud eosdem matres seuere natos educabant. Natum est prouerbium ex apophthegmate Gorgus Lacænæ Leonidæ vxoris, cui cum peregrina quæpiã dixisset, Μόναι τῶν ἀνδρῶν ἄρχετε αἱ λάκαιναι, id est, Solæ viris imperatis Lacedæmoniæ: respondit,* Μόναι γὰρ τίκτομεν ἄνδρας, *id est, Solæ enim parimus viros. Refert Plutarch. in vita Lycurgi.*

Myrteam coronam ambis.

Μυῤῥινᾷν, *id est, Myrteam cupere dicebatur, qui tyrannidem aut magistratum ambiret. Nam olim principes myrteis corollis coronabantur, si quidem Suidæ credimus.*

Præuertit ancoræ iactum deus.

> Ἀλλ' ἐφθάνει τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. *id est,*
> *Sed anteuertit ancoræ iactum deus.*

Cum res præter spem euenit. Traductum a nautis, quibus accidit sæpenumero, vt cum parant sese vt ancorã iaciant, in portum appulsuri, repellantur a ventis, & in mediam tempestatem reuocentur.

Pro Delo Calauriam.

Ἀντὶ δήλου τὴν καλαυρίαν, *id est, Pro Delo Calauriam. Est in fabulis, Neptunum cum Latona permutationem fecisse, vt illa Callauriam insulam Neptuno concederet, possideret Delum, proq. dato Tænaro reciperet Pythonem. Est autem Callauria exigua insula, haud procul a Creta. Pausanias in Corinthiacis tradit Calau-*

riam

riam olim fuisse sacram Apollini, Delphos Neptuno, hos inter se commutasse loca. Meminit eius rei Strabo quoque libro octauo: Træzen, inquit, sacra Posidoni, id est, Neptuno est, vnde & Posidonia dicta quondã. Eminet autẽ e mari ad quindecim stadia: ne ipsa quidem obscura ciuitas. Huius portui dicto Pogon imminet Calauria, exigua insula, circuitu stadiorum triginta. Hic erat asylum Neptuno sacrum. Et fama est hunc deũ commutatione facta cum Latona, data Delo recepisse Calauriam, cum Apolline vero, pro Pytho recepisse Tænarum. Ephorus autem ipsum refert oraculum,

Ἶσόν τοι, Δῆλόν τε Καλαυρείαν τε νεμέσθαι,
Πυθώ τ' ἠγαθέην, καὶ Ταίναρον ἠνεμόεντα. *id est,*
Nil refert Delos fuerit ne Calauria culta,
Pythos ne eccellens, an paruia Tænarus auris.

Ea res in prouerbium abiit quoties manus manum lauat, & officium officio pensatur.

Antiquior Codro.

Πρεσβύτερος Κόδρου, *de priscis, & ob antiquitatem admirandis. Codrus antiquissimus Atticæ rex, cuius alibi nobis facta mentio. Ad hunc genus suum referebant, qui generosi videri volebant.*

Hirundo totos schœnos anteibit.

Γρέσοτις χελιδὼν ὅλους σχοίνους παρέλθοι, *id est, Hirundo quæpiam totos schœnos præteribit. Vbi quis immenso vincit interuallo. Nam* χοῖνος *Græcis mensuræ genus, quæ sicut existimat Herodotus lib. 2. sexaginta complectitur stadia. Quemadmodum & docet Hermogenes in libello cui titulus* περὶ μεθόδου δεινότητος, *ostendens esse verbum Aegyptium, quemadmodum parasanges Persicum. Etiamsi Plinius libro. 12. cap. 14. quadraginta stadia tribuit schœno, quæ efficiant passuum quinque milia. Rursus idem lib. 5. cap. 10. scribit schœnum patere stadia triginta, vnde uarietas videtur accidisse scribarum vitio. Quamquam suspicamur hoc loco Chelidonem pro viro accipiendum, cuius alibi facta est mentio, qui haud scimus an cursu celeritateq. præcelluerit.*

Nihili cocio est,

PLAVTVS *in Asinaria: Vetus est, nihili cocio est. Dictum videtur in eos qui pollicentur in futurum, nec exhibent rem præsentem. Laberius apud Gellium cocionem peruulgato uerbo dixit, quem veteres ariolatorem dixerunt. Dicuntur autem hæc apud Comicum a lena, quæ prædicabat sibi oculatas esse manus, atque id demum credere quod videret. Quod autem alij legunt coactionem, id neque carminis ratio patitur, nisi vocalem elidas. Ex Festo Pompeio propemodum licet coniicere coctionem esse legendum. Ait enim coctiones appellatos a cunctatione, quod in emendis vendendisq. mercibus tarde perueniant ad iusti precij finem. Proinde apud antiquos primam syllabam, per u litteram, non per o scribi solitam huic adstipulatur quod scribit Anneus Seneca libro epistolarum 11. differens non esse cessandum a benemerendo, quod aliquando inciderimus in hominem ingratum. Et post malam, inquit, segetem serendum est. Sæpe quidquid perierat adsidua infelicis soli sterilitate, vnius anni restituit vbertas. Est tanti, vt gratum inuenias, experiri & ingrato. Nemo tam certam habet manum, vt non sæpe fallatur. Aberrent, vt aliquando hæreant. Post naufragia, maria tentantur. Fœneratorem non fugat a foro coactor. Cito inerti otio vita torpebit, si relinquẽdum est, quidquid offendit. Hactenus Seneca. Quo loco num coactor legendum sit, nec ne, studiosis expendendum relinquitur. Iuxta etymologiam cuntio siue cunctio, aut mutata littera cotio dicendum esset, ni quod Festus Pompeius ostendit eundem esse coctionẽ & cocionem. Is in dictione Arulator, consentit cum Gellio, confirmans eundem esse cotionem cum arulatore. Arulatorem autem dici a voce Græca* ἆρε, *id est, tolle, quod merces eas sequatur, ex quibus si quid ceciderit lucri, possit tollere.*

Non nauigas noctu.

Οὐ νυκτὶ πλεῖς, *id est, Non noctu nauigas. De eo cui nihil est certi quod sequatur, propterea quod nocturnis temporibus certius nauigant nautæ, propter stellarum notas, de quibus alias dictum est. Chrysippus, vt citant, negationem detraxit,* νυκτὶ πλεῖς, *manente, sicut quidem arbitramur, eadem sententia. Nam quid alioqui fuerat memorandum, si Chrysippus citra negationem extulisset? quasi vero non idem iuris sit in quauis oratione. Quamquam autem nautæ noctu stellarum indicia sequuntur, longe tamen certior interdiu nauigatio.*

Mores hominum regioni respondent.

Καὶ τῶν φυτῶν τὰ σπέρματα, καὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ βίοι ταῖς χώραις συνεξομοιοῦνται. *id est, Et plantarum semina, & hominum mores ad regionis habitum respondent. Refertur & hoc in Græcorum prouerb. collectaneis natũ ab apophthegmate, cuius meminit Plutarchus. Vt triticum in non nullis agris degenerat in aliud genus, soli uitio: ita pro qualitate regionis variantur hominum ingenia. Montani asperi fere sunt & inhumani. Litorales ferme prædones & immites. Campestres molles & humani. Herodotus in calce libri vltimi, satis declarat primum e Cyri responso natum esse. Etenim cum Persæ rerum potiti postularent, vt ex aspera regione, quam tum incolebant transferrentur in commodiorem ac feraciorem, annuit quidem, sed admonitis vt posthac sese pararent ad seruiendum, non ad imperandũ,* φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν χώρων μαλακοὺς γίνεσθαι. Οὐ γάρ τοι τῆς αὐτῆς γῆς εἶναι καρπόν τε θωμαστὸν φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέμια. *id est, Ex mollibus enim regionibus molles homines nasci solere. Neque enim eiusdem esse terræ fructum egregium producere, & uiros in re bellica præstantes.*

Cum cane simul & lorum.

Σὺν τῷ κυνὶ καὶ τὸν ἱμάντα, *id est, Vna cum cane lorum quoque. Clausula est heroici carminis. Eudemus indicat dici, quoties simul omnia pereunt, vt nihil omnino sit reliqui, ne spes quidem recuperandi quod periit.*

Teipsum inspice.

Μὴ τοὐμὸν ἀλλὰ καὶ τὸ σὸν φῦλον σκόπει. *id est,*
Age non meum, verum & tuum inspicio genus.

Teucer in tragœdia quapiam in Agamemnonem sibi

generis

generis vitium probro vertentem, quod nothus esset, regerit huiusmodi conuicium, quod & ipse genus duxisset a Clisthene effeminato. Stultum est in alterum dicere, quod in te possit retorqueri. Adagium refertur a Plutarcho.

Ne mihi vacuam abstergas

THEOCRITVS *in Syracusiis:*

Μὴ φύη, μελιτῶδες, ὃς ἁμῶν καρτερὸς εἴη,
Πλὰν ἑνός, οὐκ ἀλέγω, μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς, id est,
Ne quisquã existat Proserpina, quę dominum, vno
Excepto, agnoscamus, ego id non curo, caueto,
Abstergas ne mi vacuam.

Subesse prouerbium videtur in eo quod ait: Μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. *Subaudiendum autem* γνάθον, χεῖρα, *aut simile quiddam. Apparet esse cõminantis aut timentis alapam aut colaphum. Nam locus nondum satis liquet. Eruditis itaq. relinquimus excutiendum diligentius.* ἀπομάκτων *dicuntur & plastæ qui argillam obliniunt, dum fingunt imaginem. Solent quidam simulare officium, quasi velint aliquid sordium a mala abstergere, & interim imprudenti illinunt aliquid sordium. Quemadmodum inducunt Bacchum facie, gypso, & vuarum succo oblita. Interpres tamen homo nec admodum doctus, nec diligens, mauult subaudiri mensuram, fortasse* χοίνικα. *Quod in mensura redundat, abstergetur terete bacul͡o. Fallit igitur qui nondum plenam absterget, ita simulans aliquid redundare. Sentit se non esse illi ancillã, vt ab eo debeat obiurgari. Heri offensi defraudant seruos suo dimenso, hoc est, ni fallimur, quod ait, non sum sollicita, ne mihi mẽsuram vacuam abstergeas.*

Cum sis nanus, cede.

Νάνος ὢν ὕπεικε, *id est, Nanus cum sis, cede. De pusillis dictum. Nani enim homunciones appellantur infra modum humani corporis, & prodigiosæ breuitatis. Iuuenalis:*

-Nanum Atlanta vocamus.

Νάνος *enim Græce dicitur quasi* μὴ ἄνω, *quod non excrescat in altum. Citatur Theophrastus, qui senserit nanos dici, quibus pudendum membrum sit iusto maius, quod in hoc hominum genere inueniri probabile est. Quadrabit in tenues & humilis fortunæ homunculos, ac quemadmodum ait Horat. moduli bipedalis, qui potentes sumptu conantur æquare.*

Nocte lucidus, interdiu inutilis.

Ἐν νυκτὶ λαμπρός, ἐν φάει δ' ἀχρεῖος. id est,
In nocte lucens, luce vero inutilis.

De præposteris qui sapiunt, vbi nihil est opus, tũ opus est, vbi dormiunt. Ceterum magis videtur competere in eum qui inter indoctos uideatur aliquid esse in litteris, inter eruditos nihil sapiat. Aut inuertendum est prouerbium:

Ἐν φάει λαμπρός, ἐν νυκτὶ δ' ἀχρεῖος.

Sumptum a gemma quadam, cuius alibi fecimus mentionem.

E Tantali horto fructus colligis.

Ταντάλου κήπους τρυγᾷς, *id est, Ex Tantali horto fructum colligis, id est, ea consectaris, quæ nusquam sunt, aut quibus frui non licet. Quod quidem apposite dicetur in mundanis addictos voluptatibus. Nam ij dum his veluti temulenti fruuntur, egregie felices sibi videntur. Verum simul atque resipuerunt, iam velut experrecti, intelligunt omnia illa nihil fuisse, nisi mentis non admodum sanæ somnium.*

Telenico pauperior.

Τηλενίκου πτωχότερος, *id est, Telenico pauperior. Nam is vsqueadeo notæ paupertatis fuit, vt Seriphij verbum inde finxerint, dicantq.* τηλενικῶσαι *pro euacuare.*

Telenicia echo.

Τηλενίκειος ἠχώ, *id est, Telenicia echo, recte dicetur oratio fatui. Sic enim vocant crepitum vasculorum inaniũ. Sumpto epitheto ab eodem, de quo modo diximus Telenico. Quamquam Plutarchus inter argute dicta Epaminondæ, meminit Tellenis cuiusdam pessimi tibicinis, cui dissimillimus fuerit Antigenidas. Expendat igitur lector an ab hoc malit deductum prouerbium. Etenim de Tellenis cantilenis alias nobis dictum est.*

Terebintho stultior.

Τερεβίνθου ἀνοητότερος, *id est, Terebintho dementior, in stupidum sibiq. placentem, quod arbor ea late porrigat ramos, quod est insolenter ostentantium sese, ad hæc nigrore insignis, foliis crassis, succo item pingui & resinoso, tum alias alia specie. Parit quidem cum vite, sed dissimilem fœtum.*

Mœnia Semyramidis.

Τείχη Σεμιράμιδος, *id est, Muri Semyramidis, de muris inexpugnabilibus dicebatur, egregieq. munitis. Ouidius libro Metamorphoseon quarto:*

-Vbi dicitur altam
Coctilibus muris cinxisse Semyramis vrbem.

Manum admouere.

Τὴν χεῖρα ἐπιβάλλειν, *id est, Manum apponere dicebantur, qui sese insinuarent in rei cuiuspiam egregiæ communionem. Translatum a sacris, in quibus non numquã fieri solet, vt aliis rem diuinam facientibus, alius aliquis adueniens, admota victimæ manu, fiat & ipse particeps sacrificij.*

Patris est filius.

Τοῦ πατρός ἐστι τὸ παιδίον, *id est, Patris est filius. Ita loquuntur, vbi quis mores imitatur patrios. Et in genere, eius filium vocamus quemlibet, quem moribus expresseris, quod liberi fere parentes referre soleant. Hunc titulum Varro vni ex Menippeis indidit, citante Nonio Marcello. Varronis autem tituli fere prouerbiales sunt. Philostratus in Aristide cõmemorat, sophistam hoc prouerbio notasse Alexandrum, quod patris ambitionem imitaretur.*

Paruo emptas carnes.

Τὰ ὤνια κρέα οἱ κύνες ἐσθίουσι, *id est, Paruo emptas carnes, canes edunt. Quidam putria emunt obsonia, ne plusculum insumant nummorum. Ea cum nullus attingit, canibus aliquoties edenda seruantur. Sapit & hoc vulgus horum temporum.*

Qui

Qui domi compluitur.

Τὸν οἴκοθεν βρεχόμενον οὐδὲ θεὸς οἰκτείρει, id est, Qui domi compluitur, huius ne deum quidem miseret, vulgo Grecis iactatum. Sensus est eum modis omnibus suo malo videri dignum, qui sit vsqueadeo ignauus, vt nec domi suæ possit a pluuia tutus esse. Eiusdem farinæ cum superiore prouerbium,

Tragicus Theocrines.

Τραγικὸς θεοκρίνης, Tragicus Theocrines. Vsurpauit hoc adagium Demosthenes aduersus Aeschinem. Theocrines primum tragœdiarum actor fuit, deinde calumniator, & sycophãta. Vnde Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte, Aeschinem tragicum Theocrinem vocat. Extat eiusdem aduersus hunc Theocrinem oratio, quamquam non nulli Dinarcho tribuunt. Vsus est hoc prouerbio diuus Hieronymus, ni fallimur, in epistola ad Furiam, de viduitate: Vbicumque viderent Christianum statim illud de triuio, τραγικὸς θεοκρίνης. Hoc conuicij iaciebant in Christianum, quasi sanctimoniæ simulator magnificis verbis aliorum vitam criminaretur.

Tragicum malum.

Τραγικὸν πάθος, id est, Tragicum malum, dicetur ingens, euiusmodi finguntur in tragœdiis. Nam ab iis abstinet comœdia. Quintilianus duo facit affectuum genera: quosdã enim atrociores esse, hos amat tragœdia, quosdam mitiores, his vtitur comœdia: ac tragicos quidem πάθη vocant, comicos ἤθη. Tragœdia semper habet tristem exitum: Comœdia lætum. Vnde Plautus citante Festo Pompeio, Comœdice dixit pro suauiter: Fuge, heus astitisti & dulce & comœdice.

Cæcus auribus ac mente.

Τυφλὸς τά τ' ὦτα, τόν τε νοῦν, τά τ' ὄμματ' εἶ. id est, Tu simul & aure & mente & oculis cæcus es. Quadrat in hominem plane stupidum.

Cæcum insomnium.

Τυφλὸν ὄνειρον, id est, Cæcum insomnium, de re friuola vanaq. Quædam enim insomnia portẽdunt aliquid, quædam inania sunt, quemadmodũ sunt et bruta fulmina.

Asinos non curo.

Τῶν δ' ὄνων οὐ μοι μέλει, id est, Ceterum asinos nil moror. Congruit in eum qui domesticis contentus opibus, non quærit aliena. Nam cui plaustrum est domi, huic nõ est opus asinis conductitiis, carmen integrum alibi citauimus.

Plurium calculus vincit.

Τῶν πλειόνων ψῆφος νικᾷ, id est, Plurium calculus vincit. Quoties in consilio ceditur multitudini. Plinius in Epistolis queritur, numerari sententias, non expendi. Et Liuius: Pars, inquit, maior meliorem vicit.

Pistillo nudior.

Ὑπέρου γυμνότερος, id est, Pistillo nudior. De vehementer tenui. Cognatum illi πασσάλου γυμνότερος, id est, Paxillo nudior. His enim cortex detrahitur.

Pistillo caluior.

Ὑπέρου φαλακρότερος, id est, Pistillo caluior. Prouerbialis item hyperbole, de magnopere glabris. Nam ima pistilli pars, calui cranium referre videtur. Transferri potest ad insigniter egenos, aut simplices, ac dissimulandi ignaros.

Aurum subæratum.

Ὑπόχαλκον χρυσίον, id est, Subæratum aurum, dicetur homo nequaquam syncerus, sed aliud præ se ferẽs, aliud intus occulens. Sumptum a nomismatis adulteratis.

Nihil de vitello.

Νεοττοῦ οὐδέν μοι δίδως, id est, Nihil mihi de vitello dedisti. Quadrat in eos qui impertiant deteriora, meliora sibi seruantes. M. Tullius in lib. De diuinatione 2. narrat huiusmodi fabulam, vnde consentaneum est hoc mutuatum esse prouerbium: Quidam somniarat se videre ouum ex lecti cubicularis fascia pendens illigatum, id somnium cum ad coniectorem retulisset, responsum est, thesaurum indicari: proinde foderet eo loco quo se somniarat ouum videre: vbi fodisset, reperit aurum argento circumtectum. Misitq. paullulum ex argento coniectori, dissimulans inuentum aurum. Coniector accipiens, Nihil ne, inquit, de vitello?

Querulli in amicitia.

Οἱ φιλομεμψίες εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς, id est, Qui queruli sunt in amicos, non sunt ad amicitiam idonei. Conniuere ad amicorum vitia, hæc res & iungit, iunctos & seruat amicos. Sententia videtur desumpta ex Herodoto. Constabit tamen trimeter si legas, οἱ φιλομεμψιμοίρεις, εἰς φιλίαν οὐκ εὐφυεῖς. Nec tam videmus quid sit φιλομεμψιμοίρεις. Si legimus φιλομεμφεῖς, addenda est coniunctio, οἱ δὲ φιλομεμφεῖς, ita constabit versus,

Qui querulus est, amicitiæ haud accommodus.

Cleomenes superat cubile.

Ὁ Κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει, id est, Cleomenes cubile superat. De eo qui magis abundaret rebus supernacaneis quam necessariis. Ductum apparet a quopiam, corpore quam pro lectuli modo maiore. Sicut & Iuuenalis:

Lectus erat Codro, Procul minor.

Vterque ambo.

Ὁ μὲν ἑκάτερος ἀμφότερος, ὁ δὲ ἀμφότερος οὐδέτερος, id est, Vterq. ambo, ambo neuter. Instar ænigmatis est, cuius meminit Plutarchus in Moralibus, & extat in Græcis Epigrammatis. E duobus fratribus, quorum alteri nomen erat ἑκάτερος, alteri ἀμφότερος, ille bona frugis erat, hic nequam. Hos cum Philippus vidisset, hoc in eos iocatus esse fertur. Quadrabit in duos alios, quorum alterius nequitiam, alterius probitas compensat.

Os inest orationi.

Ὅτι στόμα ἔνεστι τῷ λόγῳ, id est, Sermoni inest os vigor. De oratione non inani, sed solidas habente sententias. Dictũ hoc Themistocli tribuitur, videtur e poeta quopiam desumptum. Est enim iambicus Dimeter. Quintilianus item

item rerum inuentionem appellat orationis ossa. Sumpta similitudine ab animantium corporibus, quæ ossibus sustinentur, colligãtur neruis, vestiuntur carnibus & pelle, cohærent anima, mouentur actu.

Fluuius non semper fert secures.

Οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει, *id est, Non semper secures fert fluuius, id est, non protinus tibi speres idem quod aliis feliciter cessit. Natum ab apologo Aesopico: Cuidam cadenti syluam securis e manibus excidit. Mercurius inuocatus reddidit argenteam. Neganti suam esse, reddidit auream. Hanc quoque suam esse neganti, ferream tandem restituit, & illas insuper donauit. Alius quidam eundem euentum sperans, data opera, passus est elabi securim. Ea cum perisset, nec Mercurius imploratus adfuisset, expostulanti, prior ille respõdit ad hunc modum:* οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. *Quãquam hic apologus uarie narratur in aliis commentariis, nempe adfuisse Mercurium, & prolata aurea securi rogasse, num ea esset quæ perisset, atque eo protinus affirmante suam esse, Mercurium offensum hominis impudentia, nec ferream restituisse.*

Non est Dithyrambus, si bibat aquam.

Οὐκ ἔστι διθύραμβος αὖ ὕδωρ πίῃ. *id est,*
Haud Dithyrambus est, aquam si potitet.

Non adest hilaritas, cum deest vinũ: languet poetarum ingenium, ni vino concalescat. Vnde teste Flacco,
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Et,
Ennius ipse pater, numquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. Et,
Nulla placere diu nec viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus.

Quin vt refert in Symposiacis Plutarchus, Aeschylus tragœdias suas potando scripsit. Excitat enim vini calor inueniendi vim, quæ torpet non numquam in ieiunis, mouet phantasias, addit impetus, subministrat fiduciam. Addit Gorgiam non recte suam tragœdiam Marti tribuisse, cum Baccho magis sit adscribenda. Dithyrambi canebantur in honorem Bacchi, qui & ipse διθύραμβος *dictus est, quod bis natus velut e duabus ianuis prodierit.*

Post acerba prudentior.

Παθὼν δὲ τε νήπιος ἔγνω *[illegible]*, *id est, Post mala prudentior. Finitimum illi:*

Ῥεχθὲν δέ τε νήπιος ἔγνω.

Plato in Symposio, [illegible Greek], id est, Quæ sane & tibi dico Agathon, ne ab hoc fallaris, sed meis doctus malis caueas, neque, quemadmodum habet prouerbium, stulti more malo accepto sapias. Congruet in eum qui suo malo redditus est cautior.

Pausone mendicior.

Παύσωνος πτωχότερος, *id est, Pausone mendicior. Pauson pictor quispiam fuit, insigni tenuitate, quemadmodum apud Iuuenalem Codrus. Hunc notat Aristoph. in Pluto, apud quem cum Penia exclamasset* ὦ πόλις Ἄργους

κλύεθ' οἷα λέγει, *id est, O vrbs Argos, quod ait audi: respõdet Chremylus,* Παύσωνα κάλει τὸν σύσσιτον, *id est, Pausonem adhibe tibi conuiuam.*

Vltra Hyperbolum.

Τὸν Ὑπέρβολον, *id est, Vincit Hyperbolum. Hyperbolus quispiam erat, mirum in modum appetens litium. Vnde conuenit in eos, qui simili laborant morbo. Plutarchus in vita Alcibiadis, Thucydides Peloponnesiaci belli lib. 8. & Aristophanes in Equitibus ostendit Hyperbolum fuisse hominem modis omnibus improbissimum, nec vlla re clarum aut potentem, nisi vitio linguę. Praeterea M. Tul. lib. De claris oratoribus, ita scribit de Saturnino: Homo simillimus Atheniensis Hyperboli, cuius improbitatem veteres Atticorum comœdiæ notauerunt. Aristophanes præter alia scribit & hoc de hyperbolo:*

Ἄνδρα μοχθηρόν, πολίτην ὀξίνην Ὑπέρβολον. *id est,*
Improbum virum, atque ciuem vapam acidumq.
Hyperbolum.

Sus in volutabro cœni.

Ὗς λουσαμένη εἰς κυλισμὸν βορβόρου, *id est, Sus lota rediit ad volutabrum luti, cum quis iterat iam expiata flagitia, sicut indicauimus alibi.*

Mendax Atraphaxis.

Ψευδῶν πλέα ἀτράφαξις, *id est, Refer ta mendaciis Atraphaxis. De tumidis ac ventosis. Atraphaxis oleris genus, quod celeriter in altum surgit. Latinis atriplex dicitur, adfinis, ni fallimur, betarum generi, quæ & ipsa subito grandescunt alioqui fatuę. Id quod indicat & Theophrastus in historia plantarum, lib. 1. cap. 5. Eadem herba ab eodem, lib. 7. cap. 1. recensetur inter eas quæ celeriter prouenĩũt, nempe die a satu octauo. Est caule grandiore, sed molli carnosaq. Suidas admonet dictum in Cleonem, qui falso calumniaretur equites in concilio: cui cum fides haberi videretur, dictum est:* Τὴν δ' ἡ βουλὴ ἀτραφάξιος πλέα ὡς ἐγένετο, *id est, Cõcilium plenum esse mendaci Atraphaxi: quo dicto simul notata est & Cleonis in calumniando vanitas, & populi facilitas in credendo. Est enim illud proprium calumniæ, e leuissimo malo subito maximam excitare tragœdiam. In hanc ferme sententiam Suidas. Adagium sumptum est ex Equitibus Aristophanicis.*

Infige plagam ab aratro.

Παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, *id est, Infige plagam aratri: siue, impinge vomerem, cum iubebimus strenue pugnare licet sine arte. Natum aiunt ab huiusmodi fabulã, quam narrat Pausanias libro Elia. 2. Glaucus quidam Carystius cum terram aratro proscindenti forte fortuna uomis excidisset ab aratro, sublatum aptauit manu vice mallei. Quod vbi conspexisset pater Demylus, iuuenem produxit in Olympia, ad pugilum certamen: verum vbi iam artis imperitus, plagis afflictus pene deficeret, pater acclamauit:* παῖε τὴν ἀπ' ἀρότρου, *admonens vt sic peteret hostem, quemadmodum vomere solet vulnerare terram. Hac voce rediit animus iuueni, vicitq. Idem postea bis vicit Pythia, octies Nemea, item octies Isthmia, auctor Pausanias.*

Summis ingredi pedibus.

QVI clanculum aut cautim, ac pedetentim, quod aiunt, conantur aliquid, summis pedibus ingredi dicuntur. Græci iucundius efferunt aduerbio composito, ἀκροποδητί. Idem valent illa, Suspenso gradu, & suspensis pedibus. Traductum a gestu eorum qui sic ingrediuntur, vt strepitum pedum nemo sentiat: aut qui viæ diffisi, cautim & leniter figunt vestigia. Aliquãto diuersius est, quod est apud Platonem in Lachete, καὶ οὐδ᾽ ἄκροισι ποσὶν ἐπιβάντες, id est, Ne summo quidem pede ingredientes, quod pertinet ad illam formam, summis labris degustare summis digitis attingere.

Cælum digito attingere.

PROVERBIALI nimirum hyperbole, digito cęlum attingere dicuntur, qui longe supra mortalium conditionem, ac diis proximi esse videntur. M. Tullius ad Atticum lib. 2. Nostri autem principes digito se cælũ putant attingere, si mulli barbati in piscinis sint, qui ad manum accedant. Cognatum illi quod alias ex eodem retulimus, in cælo esse. Ad consimilem modum Horatius:

Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimi feriam sidera vertice.

Ouidius:

Huic tu cum placeas & vertice sidera tangas.

Et apud Theocritum in Hodæporis,

Ὅτι ποκ᾽ ἐγὼ
Ἀνοσάμαν τὸν ἀμνόν, ἐς οὐρανὸν ὔμμιν ἁλεῦμαι. id est,
Agnum quando tuli, vobis in sidera abibo.

Lysimachus cum ad Thraciam peruenisset, velut occupatis extremis regni finibus, Nunc, inquit, Byzantij ad me veniunt, posteaquam cælum attingo lancea. Eam vocem insolentissimam ita castigauit Pasiades Byzantius, qui tum forte aderat, vt diceret, Abeamus, ne lanceæ mucro cælum pertundat.

Corinthiari.

Κορινθιάζεσθαι veteres vulgato ioco dicebant eos, qui scortationibus ac lustris indulgerent, qui ue lenocinium exercerent. Sumptum est a meretricibus Corinthiensibus, de quibus suo loco dictum est. Tantus enim illic honos habebatur meretricibus, vt, quemadmodum ex auctoribus docet Athenæus, illic in templo Veneris prostarent, atque in solemnibus precibus illud addi solent, vt dij augerent meretricium numerum. Quin & illud refert, meretrices facto sacro Veneri, ciuitatem extremo periculo laborantem seruasse placata Venere. Prouerbij meminit huius Stephanus de vrbibus, Aristophanis adlegans Cocalum.

Si tanti vitrum, quanti margaritum?

DIVVS Hieronymus in epistola quadam ad Demetriadem virginem: Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniunt, virginitati tradere: si tanti, vt dicitur, vitrum, quanti margaritum? Vtitur eodem complusculis alibi locis, vsurpatur & a Tertulliano in libello ad martyres. Hoc dicto summa rerum inæqualitas significabatur. Inter gemmas prima laus olim fuit vnionibus, vitrum vilissimum: & tamen gemmas non nihil imitatur. Si tanto studio curas vt viuat corpus, quam est danda opera quo viuat animus? Si nihil non facis quo placeas homini principi, quanto magis enitendum, vt placeas principi deo? Si tantis sudoribus parantur opes perituræ vel vsu, vel furto, cur non magis incumbimus, vt cælestes opes adcumulemus? In his & huiusmodi locus erit prouerbio.

In culmo arare.

Ἐπὶ καλάμης ἀροῦν, id est, In stipula arare, dicuntur, qui labore numquam intermisso vim mentis exhauriunt: aut qui numquam desinunt ab amicis petere quod dẽt. Sumpta metaphora a nimium auidis agricolis, qui segetem non patiuntur vmquam interquiescere: sed assidua cultura succum omnem soli exhauriunt, statim a messe, nouam ingerentes sementem. Suidas citat ex Lysia.

Taciturnior Pythagoreis.

Σιωπηλότερος ἔσομαι τῶν πυθαγορείων πολλῷ τῶν, id est, Taciturnior ero quam hi qui Pythagoræ sunt initiati. De vehementer taciturnis vsurpari solet. Sumptum a Pythagoræ schola, in qua quinquenne silentium indicebatur auditoribus, quam ἐχεμυθίαν vocant, a cohibendo sermone. Suidas prouerbij titulo refert, & Zenodotus in collectaneis.

Attagenæ nouilunium.

Ἀτταγᾶς νουμηνία, id est, Attagena nouilunium. Refertur a Suida: nec explicatur, nisi quod e diuersis locis haud difficile coniectura colligi potest, dictum fuisse in turbam abiectorum & seruilium hominum. Siquidem Attagen auis est palustris, versicoloribus plumarum maculis distincta: vnde seruum hominem stigmaticum, & cui tergum ob plagarum uibices, variis punctis esset picturatum, Attagenam vocabant. Porrò ad nouam lunam, sic enim Græci vocant initium mensis, cum Kalendas non habeant, & serui distrahebantur apud Athenienses, & militum delectus agebatur.

Viuus, vidensq.

QVOD in Eunucho dixit Terentius, Viuus, vidensq. pereo, M. Tullius indicat prouerbiali figura dictum esse. Sic enim scribit in oratione pro P. Sextio: Ille Cyprius miser, qui semper socius, semper amicus fuit, de quo nulla vmquam suspicio durior ad senatum, aut imperatores nostros allata est, viuus, vt aiunt, & videns est cum victu suo ac vestitu publicatus. Vsurpat aliquot locis & D. Hieronymus. Quin & illud quoque cum victu suo ac vestitu prouerbium sapit.

Præstat habere acerbos.

M. TVLLIVS in dialogo De amicitia. Scitũ est n. illud prouerbium Catonis: Multo melius de quibusdam acerbos inimicos mereri, quam eos amicos qui dulces videantur. Equidem vt præclaram esse sententiam fatemur, ita prouerbium esse negamus. Primum quod nullam omnino prouerbij speciẽ præ se ferat: deinde quod prouerbia vulgi sunt, non huius aut illius. Vnde legendum arbitramur, Scitum est enim illud Catonis, aut illud verbum Catonis: tamen ad scribendum putauimus,

ne quis

ne quis indiligentia prætermissum existimaret.

Columnas rumpere.

Aelianvs prodidit in Samo quondam fuisse animalia vasta magnitudine, Neades vocantur, quorum voce terra rumperetur. Vnde prouerbium natum in clamosos & improbe loquaces, vt postes et columnas dicantur rumpere. Vsus est eo Vergilius in Thilistum rabulam, & obtrectatorem. Item Iuuenalis:

Frontonis platani conuulsaq. marmora clamant.

Leporis vita.

Λαγὼ βίον ζῇ, id est, Leporis vitam viuere dicitur, qui semper anxij trepidiq. viuunt. Quod id animal omnium prędæ expositum, ne somnum quidem capit, nisi oculis apertis. Demosthenes in Aeschinem: Λαγὼ βίον ἔζης δεδιὼς καὶ τρέμων καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. id est, Leporis vitam uiuebas, timens ac tremens, ac semper exspectans vt vapulares. Vsus est & Plutarchus in libello περὶ φιλοπλουτίας, quem pridem Latinũ reddidimus. λαγωοῦ δειλότερον scripsit Athanasius in apologia 1. & apud Stratonẽ, Phrygiis leporibus timidior, de quo dictũ est alias per occasionem.

Victi non audent hiscere.

Νικώμενοι ἄνδρες ἀγρυξίᾳ δέδενται, id est, Qui vincuntur silentio vincti sunt. Plutarchus in libello cui titulus, quo pacto quis vtilitatem capere possit ex inimicis, citat ex Pindaro. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Quid, nisi dolor victis? Est autem verbum perquam elegans ἀγρυξία, vbi quis non audet hiscere, a verbo γρύζειν, de quo non semel dictum est.

Thersitæ facies.

Θερσίτου βλέμμα, id est, Thersitica facies. De prodigiose deformi dici solitum, quod Homerus scripserit hunc omnium qui ad Troiam uenissent, fœdissimum fuisse. Ac totum hominem a capite, quod aiunt, vsque ad pedes ita graphice depingit, & corporis vitia & animi morbos, vt dicas, pessimum ingenium in domicilio se digno habitasse. Locus apud Homerum est Iliad. lib. 2. notior quam vt hic referat adducere. Venustius erit si ad animum transferatur: veluti si de formoso, sed moribus improbo dicas, Si corpus aspicias, Nireas est: si animum, plusquam Θερσίτου βλέμμα reperies. Adagij mentionem fecit Suidas.

Picifer.

Κιττοφόρος, id est, Picifer, vulgare conuicium videtur in hominem infimum & despicatissimæ sortis. Siquidem Demosthenes in oratione pro Ctesiphonte dicit Aeschinem hoc nomine ab aniculis compellatum, quemadmodum & λικνοφόρον, quod picas & vannos capite baiularet. Nam his in mysteriis Bacchanalibus vtebantur, quod ea auis sacra sit Baccho, & vannus in omnibus mysteriis adhibebatur. Vnde Maro,

Et mystica vannus Iacchi.

In numerato.

In numerato habere, si ad animi rem transferatur, prouerbij rationem habuerit, velut Octauius Augustus, vt refert Seneca, pronunciauit de Vinitio oratore, quod ingenium in numerato haberet: propterea quod in caussis agendis ingenio esset præsentissimo, & quidquid aliis præstaret diutina cogitatio, id illi prima statim animi intentio daret. Sumptum est ab his qui res suas ad certissimum calculum redegerunt, hoc est, ad pecuniam numeratam. Quintilianus in sexto, De altore, inquit, facile dicente ex tempore dictum est olim, ingenium eum in numerato habere. Vide prouerbium, Numero dixisti.

Quantum habet.

Qvantvm habet quisque, tanti fit. Quod scripsit Horatius in satyra prima,

Nil satis, inquit, quia tanti, quantum habeas, sis.

Item Iuuenalis satyra tertia,

Quantum quisque sua nummorum seruat in arca,
Tantum habet & fidei.

Non recensuissemus inter prouerbia, ne quis clamaret nos sententias collegisse, non adagia, nisi D. August. in libro de disciplina Christiana nominatim prouerbij titulo citasset. Vnde & illud prouerbium, inquit, Quantum habebis, tantus eris. Quamquam & Horatius satis indicat vulgo iactatam sententiam eo quod præcessit:

At bona pars hominum decepta cupidine falso.

Vsurpat et Apuleius in Apologia, Tanti re vera estis, quantum habebitis. Videtur ex Euripide venisse in vulgi sermonem. Cuius & hunc versum inter ceteros refert Seneca,

Vbiq. tanti quisque, quantum habuit, fuit.

Imis ceris eradere.

Imis ceris eradere, pro eo quod est, delere penitus, sic vt nullum omnino memoriæ pristinæ vestigium exstet. Sumptum ab his qui in ceratis scriptitant tabulis. his mos est ita non nunquam versum stylum per summum æquor ceræ ducere, vt qualiacumq. tamen priori scripturę remaneant vestigia. Aliquoties funditus delent. Conueniet in profundam obliuionem vel amicorũ, vel pristinæ fortunę, vel si quid est simile.

Macilenta manu pinguem pedem.

Hesiodvs in opere quod inscripsit, Opera & dies, velut ænigmate quodam explicuit paupertatem,

Λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id est,
Gracili autem manu pinguem pedem premas.

Manus enim gracilescunt fame, pedes intumescunt frigore. Carmen sic habet,

Μή σε κακοῦ χειμῶνος ἀμηχανίη καταμάρψῃ
Σὺν πενίῃ, λεπτῇ δὲ παχὺν πόδα χειρὶ πιέζῃς. id est,
Ne te deprendant inopem mala tempora brumæ,
Atq. pedem premere incipiat manus arida pinguẽ.

Venustius erit, si longius transferatur ad viaticum parandum senectuti, aut similia.

Non semper erit æstas.

Ad eundem ferme sensum pertinet & illud ex eodem libro,

Οὐκ αἰεὶ θέρος ἐσσεῖται, ποιεῖσθε καλιάς. id est,
Aestas non semper fuerit, componite nidos.

Non semper virebit ætas, para, quo se recipiat senectus. Aut, nõ semp erit prospera fortuna, munias animũ philosophię decretis, quo fortunã aduersam possis

contemnere. Admonet & Cato agricolas, cogitent quam longa sit hyems. Notus est apologus de formicis exprobrantibus cicadæ, quod totam æstatem nihil aliud quam cecinisset otiosa, eoq. mendicaret in hyeme. Hoc dictum oportuit adolescentum pileis inscribi. Neque enim tantum admonet parandam esse rem in senectam, verum etiam eruditionem, virtutem, honestam famam, quæ præsidia sunt optima senectutis.

Cum exossis suum rodit pedem.

CONSIMILI figura significauit egestatē in eodē opere, Ὅτ' ἀνόστεος ὃν πόδα τένδει. id est, Quando pedes edit ipse suos is qui caret osse. Exossem vocat Polypum, quod ossibus careat. Is creditus est non nullis sua brachia rodere, cum deest cibus. Est enim edacissimus, quanquam Plinius existimat id illi accidere a conchis, verum præcisa renasci credit, quemadmodum caudas lacertis. Alcæus apud Athenæum libro septimo,

Ἐδω δ' ἐμαυτ ὡς πολύπους. id est,
Comedo meipsum more Polypi.

Vnde & αὐτοφάγος dictus. Verum hanc opinionem & Athenæus reiicit.

Centum plaustri trabes.

TAM simile est prouerbio, quam est ouum ouo, quod scripsit Hesiodus in eodē opere, cui titulus, ἔργα καὶ ἡμέραι, -Ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἁμάξης. id est,
Centū autem lignis plaustrum compingitur vnum.
Eo tempestiuiter vtemur, cum significabimus id quod a nobis petitur, magno constare. Facile enim alienis vtimur, non expendentes quanti constiterint ei qui præbet. Carmen Hesiodi sic habet.

Ῥηΐδιον γὰρ εἰπεῖν, βόε δὸς καὶ ἅμαξαν,
Ῥηΐδιον δ' ἀπανήνασθαι, πάρα δ' ἔργα βόεσσιν,
Φησὶ δ' ἀνὴρ φρένας ἀφνειὸς πήξασθαι ἅμαξαν
Νήπιος, οὐδὲ τὸ οἶδ' ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἁμάξης.i.
Nam dictu est procliue, dato plaustrumq. bouesq.
At procliue negare, sed en tauris labor instat,
Cogitat, est animo diues, compingere plaustrum
Stultus et haud nouit, centum id compactile lignis.

Itaq. quoties ad id quod molitur aliquis, pluribus adminiculis opus est, velut ad gerendum magistratum, ad scribendum librum, ad munus concionandi, ad instituendam familiam, ad longinquam peregrinationem, non inepte vsurpabimus Hesiodi verbum, ἑκατὸν δέ τε δούρατ' ἁμάξης.

Araneas eiicere.

HABET illud quoque prouerbij speciem, quod est apud eundem in eodem opere,

Ἐκ δ' ἀγγέων ἐλάσαις ἀράχνια. id est,
Vasis eiicias, quas nectit aranea telas.

Sic enim significant inanitatem & inopiam etiam hodie. Ad eundem modum Catullus,

-Nam tui Catulli
Plenus sacculus est aranearum.

Quo dicto nunc nihil est vulgo vulgatius. Lucianus in Pseudologista, σαπρὰ καὶ ἀραχνίων μεστὰ. id est, Carie & araneis differta.

Muris circumcurrentibus.

Τοῖν τοίχοιν περιτρεχόντοιν, i. Parietibus circūcurrentibus. Plutarchus in Sympoſiacis decade septima problemate quinto, indicat muliebre fuisse prouerbium, quo secretum significabant, muris videlicet testes & arbitros arcentibus. At bonorum virorum huiusmodi voluptates etiam ac lusus ait oportere esse, vt nihil egeant vallo parietum. Licebit vti, cum significabimus aliquid alimonstri, & ob id captari secretum.

Κερασβόλος.

IN eodem opere problemate secundo, docet homines præfractos, & asperis moribus, & intractabiles κερασβόλους vocari solitos, quam vocē haud satis cōmode verteris Latine. Súptā aūt metaphorā ab agricolis, apud quos semina quæ prius quā in terrā decidant, incidant in cornu boū, κερασβόλα, dicantur, παρὰ τὸ τοῖς κέρασι βάλλεσθαι. Hæc aiunt prouenire ceteris multo duriora, vnde & ἀτέραμνα vocantur. Qui scripsit etymologicon, indicat hanc vocē semel duntaxat vsurpatā a Platone, sumptáq. a leguminibus, quæ nec igni, nec aqua mollescant: cuiusmodi quædā videmus admixta leguminibus minuta nigraq. Locus est apud Plat. lib. De legibus 9. Quo quidē loco videtur interpres ignoraſſe quæ sint κερασβόλα. Vertit.n. legumina fulminis tactu prædura quasi dictum esset κεραυνόβολα. Porro cur id accidat, vt semina quę in cornua boū impegerint, aut nō proueniāt, aut proueniāt ſicciora duriorag. Plutar. hanc adfert caussam, quod ea quæ a manu calida statim excepta terra fouentur, magis adiuuantur calore, qui seminibus est amicus. At quæ in cornua incidant, proiecta magis videntur quam seminata, & mora frigus colligunt. Theophrastus dubitat num friuolum sit quod de cerasbolis iactant agricolæ.

Respublica virum docet.

Πόλις ἄνδρα διδάσκει, id est, Respublica virum docet. Significat neminē ad rem gerendam idoneum esse posse, nisi qui sit vsu exercitatus. Plutarchus citat ex Simonide, tametsi hemistichium carminis heroici. Quantumlibet diu versatus in agro, non fies idoneus administrandæ reipublicæ nisi vixeris in foro, in curia, in frequenti populo. Adlusit huc Socrates Platonicus, cum inuitatus ad loca amœna in agris, respondit se cupidum esse discendi, arbores autem nihil docere.

Faber cum sis.

PLVTARCHVS in præceptis ciuilibus, senarium hūc haud dubie prouerbialem, ex Euripide citat,

Τέκτων γὰρ ὢν, οὐκ ἐπράττες ξυλουργικά. id est,
Cum sis faber, opera haud facis fabrilia.

Congruet in eum qui tentat ad quæ non est idoneus, vel ob imperitiam, uel ob naturam alienam, velut si quis infans & ad persuadendum ineptus, suscipiat legationem: aut indiligens dispenset rem domesticam: aut senex, siue inualidus militiam capessat. Iamdudum & illud Horatianum cessit in prouerbium, quod hinc imitatum videtur,

-Tractant fabrilia fabri.

Aquam igni miscere.

INTER prouerbia, quibus ἀδύνατον significamus, referendū est illud, πῦρ ὕδατι μιγνύναι. i. Ignem aquæ miscere. Plutarchus in libello cui titulum fecit, περὶ πρώτου ψυ-

χρῶ, adducit huius prouerbij testimonium, studens probare aquæ proprium esse frigiditatem, potius quam aeris. Pugnat autem vtraq. qualitate ignis cũ aqua: quippe calidus & siccus cum humida et frigida. Narrat eodem in loco morem fuisse apud Persas, vt supplex in fluuium descenderet, ignem gestans, minitans ni consequeretur quæ petebat, se ignem missurum in aquam. Atq. ad eum modum impetrabat quidem quæ rogabat, sed mulctabatur, quod minatus esset se facturum id, quod esset contra rerum naturam. Nam aqua hostis est ignis, eumq. semper extinguit. Id supplicandi genus apud barbaros maximum habebatur, & in quo non esset fas recusare quod petabatur. Mar. Tull. Philippica 13. Prius vnda cum flamma redibit in gratiam. Rursus prius vndã flammãq. vt ait poeta quispiam, prius deniq. omnia, quam aut cum Antoniis Respub. aut Antonij cum Repub. redeant in gratiam.

Velut e specula.

Ὥσπερ ἐκ σκοπιᾶς, id est, Velut e specula. Similitudo prouerbialis, cum quis rem velut oculis subiectam, totam undiq. contemplatur. Siquidem ex alto commodissime spectantur omnia, propterea quod nihil obstet, quod impediat prospectum. Vtitur Plutarchus in libello, cui titulus, De Romanorum fortuna.

Velut in cratere.

Ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ, id est, Velut in cratere philotesio. Prouerbialis & hæc collatio, qua significabimus res antea turbulentas componi sedariq., & prius inter sese inimicos in gratiam redigi. Dicitur autem crater philotesius, quem in conuiuiis porrigunt aliis alij, ceu amicitiæ symbolum ac pignus. Veluti qui filiam alicui desponderet futuro genero prælibans, φιλοτήσιον κρατῆρα porrigebat. Scythæ quoque amicitias, quarũ sunt pertinacissimi, cratere conciliabant, vt testatur in Toxaride Lucianus. Quin & CHRISTVS ipse nostræ religionis princeps, arcanam illam cum suis amicitiam poculo consecrauit.

Sero venisti.

Ὀψὲ ἥκεις, id est, Sero venisti. Competit in eos, qui post tẽpus rem aliquam aggrediuntur, veluti si iam ætatis vitio frigidus, vxorem paret ducere, aut grandior litteras addiscere. Natum ex oraculo, quod Pythia vates edidit cuidam consulenti, num deberet ad rempublicam tractandam accedere, ὀψέ μ' ἥκεις ἀρχὴν καὶ δημαγωγίαν διζήμενος, καὶ παρ' ὥραν στρατηγίας κόπτεις θύρας, id est, Sero venisti, me de principatu & reipublicæ administratione consulens, & alieno tempore militiæ pulsas ianuam. Meminit Plutarchus in commentario, cui titulus, εἰ πρεσβυτέρῳ πολιτευτέον.

Prius antidotum quam venenum.

DIVVS Hieronymus aduersus Ruffinum respondens, Quomodo eorum præfationes librorum, quos nescias, accuses, quæ quodam vaticinio futuræ calumniæ responderunt, implentes prouerbium, Prius antidotum quam venenum, subaudi adhibes. Conueniet vti, quoties aliquis se purgat antequam accusetur. Antidotus enim aduersus venena datur. Hanc nemo sumit, nisi gustato veneno. Quamquam sunt qui se præmuniant antidotis, ne noceat, si fors contingat sumere toxicum. Quemadmodum fecisse legimus Mithridatem.

Statua taciturnior.

HIS etiam temporibus in prouerbio est, Statua taciturnior. In hominem vehementer infantem, ac tacitum. Vsus est hac hyperbole Horatius in epistola ad Iulium Florum,

-Statua taciturnius exit
Plerumq. & risu populum quatit.

Itidem Iuuenalis diuitem quempiam, sed infantem & indoctum, Mercurij statuæ similem facit,

-Truncoq. simillimus Hermæ.

Consimili forma diuus Chrysostomus libro περὶ ἱερωσύνης 6. de tardo & stupido, τοῦτο δὴ τὸ ἡμέτερον τῶν λιθίνων οὐδὲν διοίσει. id est, Tum illud quod Græci dicere solemus, a saxeis nihil differet. quod & alibi retulimus Xenophon in Symphosio. ἧττον γοῦν μὴ ἐκείνων φωνὴν ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθίνων. id est, Illorum igitur vocem minus audias quam saxearum statuarum. Statuæ frequenter habent speciem sapientum & eloquentium virorum, ipsæ tamen nihil loquuntur.

Hoc noueram prius quam.

PLVTARCHVS in libello cui titulus, philosophum maxime debere disputare cum principibus, irridẽs eos qui duplicem facerent philosophiæ rationem: alteram in affectibus sitam, quæ a Mercurio Hegemone, id est, ductore proficisceretur: alteram in efferendo positam quam Diactorus Mercurius, id est, nuntius largiretur: ἕωλόν ἐστιν, inquit, καὶ ὑπὸ τὸ πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. id est, Friuolum & obsoletum est, coniungaturq. cum illo, Hoc noueram antequam Theognis natus est. Vsurpat idem in eandem sententiam, in libello cui titulus περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν, citans e comico quopiam. A. Gell. lib. 1. Noctium Atticarum, capite 3. citat ex Lucilio. Contra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda non sunt. Hoc profecto nemo ignorauit, & prius quam Theognis, vt Lucilius ait, nasceretur. Non est dubitandum, quin hic senarius sit prouerbialis, quo rem frigidam & ineptam significabant. Apparet sumptum a Theognide tragœdiarum scriptore, quem frigidissimum fuisse testatur Suidas, & ni fallimur memoria, Plato. Nam fuit huius nominis alter quoq. cuius extant sententiæ.

Phocensium desperatio.

Φωκέων ἀπόνοια, siue Φωκικὴ ἀπόνοια, id est, Phocensium, siue Phocica desperatio, de stultis & insanis consiliis dici solitum admonet Stephanus. Verum ex Plutarcho Cheronensi coniicere licet dici solitum, vbi desperatis rebus ad extrema consilia veniretur. Natum est autem ex euentu huiusmodi. Atrox odium & irreconciliabilis simultas, atque vt Plutarchi dicam verbis, ἄσπονδος πόλεμος erat inter Thessalos & Phocenses: quod hi primores illorum in suis vrbibus, ad unum omnes eodem die trucidassent, illi vicissim illorum obsides ducentos quinquaginta in crucem sustulissent. Deinde Thessali contractis omnibus copiis, per Locrenses irruperunt, edicto promulgato, ne cuiquam prouectioris ætatis parceretur: pueri cũ mulieribus in seruitutẽ abducerentur. Daiphantus itaq. qui fuit vnus e tri-

bus, quibus Phocensium res erat commissa, suasit vti viri quidem Thessalis obuiam irent, cũ illis conflicturi, ceterũ mulieres vna cum liberis, ex vniuersa Phoeide congregatas, in vno quopiam loco seponerent, congesta ingenti lignorum materia: & adhibitis custodibus mandarent, vt simulac intellexissent sese victos in prælio, continuo pueros & vxores, iniecto igni exurerent. Id reliquis comprobantibus, exurgens quidam negauit æquum fieri, ni consilium hoc, vxorũ quoque suffragiis comprobatum fuisset: quod si non placeret, non esse cogendas. Itaq. mulieres, vbi rem cognouissent, ipsæ inter se habito consilio, Daiphantum collaudarunt, qui rectissime consuluisset Phocensium rebus. Eadem autem videri & vxoribus & liberis eorum. His ita peractis, congressi cum Thessalis Phocenses, superiores extiterunt. Ac decretum quidem illud Græci Phocensium desperationem appellarunt, quod etiam si feliciter cessisset, tamen temerarium parumq. cordatum videretur. Huiusmodi ferme Plutarchus. Similia fere narrat Pausanias in Phocicis. Meminit & prouerbij, quod ait ex hoc euentu dici solitum, ἐπὶ πάντων τῶν βουλευμάτων ἀναλγήτων, hoc est, de omnibus cõsiliis quæ carent dolore. Meminit & Stephanus indicans dici solitum ἐπὶ τῶν τὰ ἀναλγῆ βουλευομένων.

Extremum occupet scabies.

OLIM *pueri cursu certantes, clamare solebant, Occupet extremum scabies, adhortantes hac voce singulos ad cursum, ac male precantes ei qui fuerit omnium postremus. Id deductum est in adagium quo vtebantur, qui significarent sese quocumq. modo velle vincere, neque commissuros vt inter postremos sint. Ita qui per fas nefasq. rem augent, possunt alio vocanti respondere, Extremũ occupet scabies. Quãquã nihil vetat, quo minus in bonã partẽ detorqueamus, vt si qui summis viribus adnititur, ne ab æqualibus, eruditione, aut recte factis aut officiis ab amico superetũ, dicat, Occupet extremũ scabies. Hoc igitur prouerbiũ pueris acceptum ferimus, quemadmodum & illud, τὴν κατὰ σαυτὸν ἔλα. Vsus est Horatius in Arte poetica:*

Occupet extremũ scabies, mihi turpe relinqui est.

Originem Acron indicat.

Ἡμερόκοιτος.

VVLGARI *ioco fures dicti videntur ἡμερόκοιτοι, quod interdiu dormiant, noctu vigilent. Sic enim Hesiodus in Operibus ac diebus,*

Μήποτέ σ' ἡμερόκοιτος ἀνὴρ ἀπὸ χρήμαθ' ἕληται.

Ne solitus dormire die tua tollere possit.

Apte torquebitur in tollionem & furacem. Est & piscis eiusdem nominis, vt indicat Suidas, Phoca opinamur.

Ne vni naui facultates.

QVIN *illud etiam ad prouerbiorum classem, si longius deflectatur, referendum videtur, quod est in eodem opere,*

Μηδ' ἐν νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι. *id est,*

Ne bona tu pandis ratibus semel omnia mandes.

Ne quid aggrediaris, in quo sint vniuersa periclitãda. Non omnis statim alea iacienda est. Periculosa est nautica negotiatio. Naufragium enim tollit omnia. Tutius est cum terra commercium. Alibi retulimus dictum Laconis, qui negabat sibi placere diuitias quæ penderent a finibus.

Vrit absque torre.

VERBVM *hunc ceu prouerbialem subinde Plutarchus vsurpat,*

Εὕει ἄτερ δαλοῦ καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκεν. *id est,*

Exurit sine torre, grauiq. dat illa senectæ.

Nempe vxor improba, quæ moribus suis senium viro præmaturum conciliat. Idem lepide transferetur ad auaritiam, ad ambitionem, ad inuidiam, amorem obscenum, similiaq. animi vitia, quibus obnoxij torquentur & contabescunt.

Adhuc cælum voluitur.

QVOTIES *significabimus adhuc superesse spem, & non dum omne tempus quod melioris fortunæ solet occasionem adducere, exactum esse, conueniet illud Theocriticum ex Charitibus,*

Οὔπω μῆνας ἄγων ἔκαμ' οὐρανός, οὐδ' ἐνιαυτοί.

Nondum defessus prouoluere desiit æther

Menses atque annos.

Quod enim vnus annus negat, alter vltro defert.

Multæ rotæ voluentur.

PROVERBIALITER *extulit, & ad eandem pertinet sententiam, quod proxime consequitur.*

Πολλοὶ κινήσουσιν ἔτι τροχὸν ἅρματος ἵπποι. *id est,*

Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Id est, Multum adhuc temporis restat, multaq. rerum incident mutationes. Quod quidem adagium & hodie nostrati vulgo in ore est. Frigidius enim est quod quidam interpretantur de certaminibus Olympiacis, de quibus illic non agit poeta in carmine Bucolico.

Ne nomen quidem.

PROVERBIALI *figura dictum est & illud in eadem Ecloga,*

ἀϋτᾶς δ' ἔτι μηδ' ὄνομ' εἴη. *id est,*

Vlterius nec nomen erit belli atq. tumultus.

Ceruus canes trahit.

INTER *adagia quibus ἀδύνατα, seu præposterũ quidpiam significamus, adnumerandum & illud quod est apud Theocritum in Thyrside,*

Τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι. *id est,*

Canes ceruus trahit.

Præposterum enim est, vt ceruus venetur canes. Carmen Theocriti sic habet,

Δάφνις ἐπεὶ θνάσκει, καὶ τὼς κύνας ὥλαφος ἕλκοι.

Postquã Daphnis obit, ceruus trahat ipse molossos.

Ad consimilẽ formam Vergilius in Pharmaceutria,

Nunc & oues vltro fugiat lupus.

Bubo canit lusciniæ.

ITEM *illud quod proxime consequitur,*

Κἠξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαιντο. *id est,*

Buboq. montanus philomenis occinat ipsis.

Cum infans suadere conatur eloquenti, aut ineruditus docere doctissimum.

Ne

Ne vidit quidem oleum.

ECLOGA *cui titulus νομῆς, scatet prouerbialibus sententiis ac figuris, quarum de numero primũ est illud,*

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν;

Et quando ille oculis, oleum conspexerat unquam? Conueniet in eos qui sunt artis alicuius prorsus rudes & imperiti. Veluti si quis profiteatur rem medicam, qui numquam didicerit quidquam illius artis, venuste notabitur hoc versu,

Καὶ πόκα τῆνος ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὄπωπεν;

Vngebantur enim athletæ, quo membris euaderent duri oribus, vnde per oleum significant certamen. Quamquam scholia declarant quosdam hoc ad arborem referre, quod in Olympiacis oleastro siue olea coronari solebant.

Et me mater &c.

ITEM *illud quod in eadem sequitur,*

Κἠμ' ἔφαθ' ἁ μάτηρ πωλυδεύκεος ἦμεν ἀμείνω. *id est,*

Me quoq. Pollucem mea mater vincere dixit.

Cum quis anteponitur, aut æquatur iis cum quibus nullo modo conferendus est. Matres enim amore cæcutiunt in filios, & formosissimos putant, qui sunt deformes, fortissimos, qui sunt ignauissimi. Porro Pollux pugil optimus fuisse creditur, teste Flacco,

Castor gaudet equis, ouo prognatus eodem
Pugnis.

Suade lupis, vt insaniant.

RVRSVM *in eadem,*

Πεῖθέ τι μᾶλλον καὶ τὼς λύκος αὐτίκα λυσσῆν. *id est,*

Hoc quoq. Milo lupis mox persuadeto rabire.

Vbi quis animum inducit ad rem stultissimam, quam non aggrederetur, nisi insanus. Nam lupi insaniunt vel sua sponte, veluti si quis tyrannum instiget ad crudelitatem, cum plus satis sæuiat suopte ingenio. Rabies proprie canum est, vnde Scholiastes Theocriti putat hoc velut absurdum proponi. Sed canes aliquando rabiunt, lupi numquam non rabiunt.

Rore pascitur.

IN *hominem prætenui corpore, quadrabit illud ex eodẽ Idyllio quod dictum est in vitulam macram,*

Μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ;

Dores enim rorem appellant πρῶκα, quod πρωΐ, id est, mane cadat. Porro cicadas rore ali, testis est Plinius libro 11. cap. 36. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum linguis simile. Eo rorem lambunt. Cum excitatæ subuolant, reddunt humorem, quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen est. Vnde Maro,

Dumq. thymo pascentur apes, dum rore cicadæ.

Venustius erit, si transferatur ad ingenium, siue stylũ ieiunum & aridum. Aut per ironiam, in hominem vehementer obeso corpore.

Tuam ipsius terram calca.

CVM *iubebimus cuipiam, vt suo loco se contineat, neq. se recipiat in nostra, quadrabit illud ex eiusdem Hodœporis,*

Τᾶς αὐτῶ πατέων ἔχε τᾶς δρυός. *id est,*

Quin propriam calcans terram, querceta teneto.

Conueniet, vbi parum fidemus alicui, nec volemus in domesticam recipere consuetudinem.

Ne fascines.

Ἵνα μὴ βασκάνῃς με, *id est, Ne me fascines. Dici solitum vbi quis rem suauem nactus, præsentibus impartit aliquid, ne solus fruens alios contristet. Indicat hoc Aristoteles sectionis vigesimæ problemate 24. Vbi de mẽsa communi aliquis sibi priuatim sumeret aliquid, intuenti communicans dicebat, ne me fascines. Itaq. sumpturi cibum prius edebant rutam, ceu remedium aduersus fascinum. Tum enim metuebant noxam fascini, quoties vel auidius vescerentur, vel alicuius incommodi suspicione tenerentur, aut cibum haberent suspectum quem cupiebant. Ita fiebat, vt semper cum perturbatione vel biberent vel ederent, flatum simul hausto: qui si expellitur, simul exit cibus, si retinetur, mouet tormina. Itaq. ruta prius comesa, & stomachum & reliquum corpus calfacit, vt spiritus ille inclusus discuti atq. abigi possit. Vnde et illud prouerbiale quiddam habet, ruta opus est, vbi significabimus periculum cuiuspiam incommodi, quemadmodum de baccare & apio diximus alias.*

Non omnis fert omnia tellus.

ET *Vergilianum illud, Non omnis fert omnia tellus, prouerbium erit, si traducatur ad diuersas ingenij dotes, aut non quiduis a quouis esse petendum: ita prouerbij rationem habebit illud Theocriticum, ex Cyclope.*

Ἀλλὰ τὰ μὲν θέρεος, τὰ δὲ γίγνεται ἐν χειμῶνι. *id est,*

Illa quidem producit hyems, illa educat æstas.

Cum significabimus aliud agendum iuueni, aliud seni, aliis atque aliis temporibus diuersis moribus vtendũ. Quid autem quaq. ferat tellus, eleganter describit Vergilius in Georgicis, & Hermippus apud Athenæum libro primo.

Dum virent genua.

NEC *illud caret prouerbij specie, quod est apud eundem in Thyonicho,*

Ποιεῖν τι δεῖ ἇς γόνυ χλωρόν. *id est,*

Quando virent genua, tum aliquid faciamus oportet. Studendum bonis litteris, dum adhuc viget ingenium. Ducenda est vxor, sed iuueni. Consimilem ad modum Horatius,

-Dumq. virent genua,
Et decet, obducta soluatur fronte senectus.

Quamquam hæc ipsa figura, genu viret, prouerbialis est, quoties iuuentutem significamus.

Neque pessimus, neque primus.

MEDIOCRITATEM *hoc pacto significare licebit.*

-Οὔτι κάκιστος
Οὔτι πρᾶτος. *id est,*

-Neque pessimus, at nec
Primus.

Lepidius fiet, si ad ingenij laudem transferatur. Nam apud Theocritum in Thyonicho de milite dictum est, qui seipsum modeste iactat.

Scit quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

IN *curiosos, & quid quisque domi faciat peruestigantes,*

conueniet illud ex Syracusanis,

Πάντα γυναῖκες ἴσαντι καὶ ὡς Ζεὺς ἀγάγεθ' Ἥραν. *id est,*
Nouit femineum genus omnia, nouit & illud
Iunonem quo pacto duxit Iupiter olim.

Scholiastes Theocriti putat significari furtiuas Iouis & Iunonis nuptias, quales describit,

Εἰς εὐνὴν φοιτῶντε φίλους λήθοντε τοκῆας. *id est,*
Coniugij subire thorum clam vtroq. parente.

Adiungit fabulam, quam retulerit Aristoteles quidam in libro quem scripsit de templo Hermiones. Iupiter insidians sororis pudicitiæ, cum forte uidisset illam semotam ab reliquis diis: nam ne diis quidem virginibus tutum est obambulare solas: seipsum vertit in cuculum, conseditq. in monte, qui prius dictus erat Thronax, nunc Coccyx dicitur. Eo vero die Iupiter excitauit ingentem tempestatem. Iuno itaq. sola peruenit in montem, conseditq. eo loci, vbi nunc est Iunonis Telia, hoc est, perfecta templum. Cuculus autem ob tempestatem horridus ac tremens deuolauit, conseditq. in Iunonis genibus. Eum Iuno miserta texit veste sua. Hic rex deorum repente e cuculo factus Iupiter, Iunonem complexus est. Cumq. illa metu matris recusaret coitum, Iupiter promisit se ducturum illam in vxorem. Hinc uatum existimant prouerbium. Addit huius Iunonis simulacrum in templo fuisse collocatum hac imagine, vt in throno sedēs sceptrum dextra teneret, in cuius fastigio sederet cuculus, vix credimus hanc fabulam apud veteres inueniri, sed suspicamur ab otioso quopiam grammatico fuisse confictam. Adeo sapit anile quiddam. Huic simillimum est quod scribit Plautus in Trinummo, Sciunt quid in aurem rex reginæ dixerit, sciunt quid Iuno fabulata cum Ioue: quæ neque futura neque facta, tamen illi sciunt.

Vbi paueris, impera.

In *eadem Ecloga,*

-Πασάμενος ἐπίτασσε. *id est,*
-Præcipito postquam satiaueris esca.

Ad eum modum respondent mulieres cuipiam obiurganti, quod loquaciores essent, & silentium imperanti. Conueniet ubi quis imperiosior est in eos, de quibus nihil est meritus.

Gallus in suo sterquilinio plurimum potest.

Qvod *scriptum est in ludicro Senecæ, prouerbij speciē habet: Intellexit, inquit, neminem parem sibi Romæ fuisse, illic q. nou habere se idem gratiæ, Gallum in suo sterquilinio plurimum posse. Adlusit ad Claudium imperatorem Lugduni natum. Hodieq. de cane vulgo dicunt, eum in suo sterquilinio plurimum audere: in alieno timidiores sumus omnes, in suo quisq. regno ferocior est & animosior.*

Isthmum perfodere.

Isthmvm *perfodere dicebantur, qui magno quidē conatu, sed irrito molirentur aliquid. Ductis ab Isthmo Corinthiaco, qui efficiebat, vt naues longo & ancipiti ambitu iuxta peninsulam circumagerentur. Vnde complures illum adorti sunt, qua erat angustissimus, perfodere, nempe Demetrius rex, Dictator Cæsar, C. princeps, Domitius Nero, infausto, vt omnium patuit exitu, incepto. Auctor Plinius lib. 4. cap. 4. Tranquillus ostendit, idem tentatum a Caligula. Philostratus in vita Apollonij negat Neronem destitisse victum operis difficultate: sed quod timeret, ne admissum mare, perituram Æginam portenderet, aut res nouas in imperio Romano cooriturus: nam id prædixerant Ægyptij uates. Quin & vetustissimus scriptor Herodotus libro historiæ suæ primo, prodidit Cnidios Isthmū qua angustissimo spatio, nempe quinque stadiorum spectabat continentem, perfodere adortos, quo insulam facerent, ceterum ictos scopulos in fodientium oculos resiliisse, deinde Delphicum Apollinem ab eis consultum trimetris respondisse,*

Ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε, μηδ' ὀρύσσετε.
Ζεὺς γὰρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο. *id est,*
Neque cingite Isthmum mœnibus, neque fodite.
Nam si Ioui id visum, locasset in salo.

Deniq. Nicanor Seleucus aggressus est Isthmum qui dirimit Euxinum et Caspium mare, nec perfecit, a Ptolemæo Ceranno interfectus.

Lingere salem.

Olim *tenuis fortunæ hominibus sal pulmentarij vice fuit, uti nunc quibusdam est acetum. Quæ res & in prouerbium abiit, tametsi non satis liquet cuiusmodi id fuerit. Sed præstiterit ipsius Plinij verba super hac re subscribere ex libri trigesimiprimi capite 7. Varro, inquit, veteres etiam pulmētarij vice vsos, auctor est. Esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Persius in satyra quinta,*

-Iura, sed Iupiter audiet. heu heu
Vare regustatum digito terebrare salinum,
Contentus perages, si viuere cum Ioue tendis.

Hoc est, vitam ages pauperrimam.

Sellissare.

Σιλλίζειν *prouerbiali ioco dicebantur, gloriosi, fastuq. præturgidi. Suidas admonet sumptum a moribus Selli cuiuspiam qui cum re esset perquam tenui, tamen affectabat haberi diues. Torqueri poterit & in eos, qui se doctrinæ iactitant ac venditant opinione, cum a litteris sint alieni. Hesychius indicat Græcis idem significare* σιλλίζεσθαι καὶ ψιλλίζεσθαι. *Qua voce semel atque iterū vsus est Plato in Gorgia: &* ψιλλὸς *dicitur, qui sigma crassius profert, qua de re non nihil attigimus in prouerbio* ὁ ψιλλὸς ὁ πιθών. *Addit Hesychius non nunquā* σιλλίζειν, *idem esse quod* ἀλαζονεύειν, *videlicet adstipulans Suidæ.*

Cecidis & Buphoniorum.

Τὰ κηκείδου καὶ βουφονίων, *id est, Cecidis & Buphoniorum, de re magnopere prisca, & ob vetustatem iampridem obsoleta, desuetaq. Aristophanes in Nebulis,*

Ἀρχαῖα δὲ καὶ διπολιώδη, καὶ τεττίγων ἀνάμεστα,
Καὶ κηκείδου καὶ βουφονίων. *id est,*
Prisca hæc sane atque obsita canis, nec non oppleta cicadis,
Ac Cecide cum Buphoniis.

Siquidem Cecides peruetustus quispiam Dithyrambo-rum poeta fuit, cuius scripta iam situm olebant, vnde in iocum vulgarem abierunt. Quemadmodum iure ridentur hodie, qui immodica & intempestiua affectatione

tione vetustatis, e duodecim tabulis, ex Ennio, Lucilioq. petunt sermonem, perinde quasi cum Euandri matre loquantur: nec vllum verbum elegãs esse putant, nisi quod sit ab vsu vulgi, & nostro sęculo procul remotum. Item Buphonij festum quoddam erat apud Athenienses, ob vetustatem neglectum iam ac desitum, sic appellatum a cæde boum. Adagio licebit per iocũ uti, cum significabimus aliquid ceu nimis priscum neglig.

Serenitati nubem inducit.

NON *tam ouum ouo simile, quam illud prouerbij faciē præ se fert, quod refertur a Plutarcho in commentario de dignoscendo adulatore ab amico,* ἰνδία ... *id est, Serenitati nubem inducit. De eo, qui inter pocula ludosq. virulentum aliquid admiscet, quod offuscata hilaritate frontem corruget, superciliaq. cõtrahat. Ad eundem modum Horatius lib. 3. Ode. 15. de anu deformi, quæ se puellarum choris admiscebat.*

Et stellis nebulam spargere candidis.

Μονόγραμμοι.

OLIM *homines macie pertenues, vesculi, ac decolores, prouerbiali ioco* μονόγραμμοι *vocabantur. Lucilius. Vix viuo homini ac monogrammo. Rursum idē alibi, Quæ pietas monogrammi. Nonius Marcellus ductum autumat a pictura, quæ prius quam coloribus corporatur, vmbra fingitur. Non perperam quidem Marcellus: venustius tamen erit adagium, si ad veterum picturam respiciamus: quæ primitus omnium consensu, ab vmbra hominis lineis circunducta cepit initiũ, quod vocant declinare. Deinde singulis coloribus pingi cœptum est, eas q. picturas,* μονοχρώματας *appellabant. Mox ars distinxit sese, & inuenit lumē atq. vmbras, vt quædam eminere, quædam abdi premiq. viderentur, differentia colorum. Deinde adiectus est splendor quem alium a lumine nolunt esse, medium tamen inter lumen & vmbram: proinde eundem Tonon vocāt. Nam commissuram ac transitum colorem,* ἁρμογὴν *appellant. Huiusmodi ferme Plinius libro 35. capite 5. Conueniet igitur in hominem deformem, nullo aut eodem vultus colore, cuiusmodi priscorum erant imagines. M. Tullius libro de natura deorum 2. Non enim venis & neruis & ossibus continentur: nec escis, nec potionibus vescuntur, vt aut nimis acres, aut nimis cõcretos humores colligant. Nec his corporibus sunt, vt aut casus, aut ictus extimescant, aut morbos metuant, ex defatigatione mēbrorum. Quæ verrens Epicurus monogrammos deos, & nihil agentes commentus est. Illi autem pulcherrima forma prediti, purissimaq. in regione cęli collocati, ita feruntur, moderanturq cursus, vt ad omnia conseruanda & tuenda cõsensisse videantur. Monogrammos appellat Cicero informes, nullaq. specie.*

Aliorum medicus.

MANET *hoc dictum bis quoque sęculis celebratissimũ, quod refertur a Plutarcho in commentario de dignoscendo adsentatore ab amico, e poeta quopiam,*

Ἄλλων ἰατρὸς, αὐτὸς ἕλκεσι βρύων. *id est,*

Aliis medetur, ipsus ulceribus scatens.

Vtitur eo & in commentario, quem inscripsit aduersum Coloten. Conueniet in hos, qui aliis sapiunt, non sibi, aliis oculati sunt & cauti, non sibi: alios consolari norunt, ipsi sua mala non ferunt æquo animo.

Lapsana viuere.

LAPSANA *viuere lepide dicuntur eos, qui perparce, nimiumq. tenuiter viuunt. Consentaneum est enim iocum illum militarem in popularem fabulam abiisse, quo Cæsariani milites alternis versibus exprobrabāt, quod apud Dirachium lapsana vixissent. Est autem lapsana, olus syluestre ac vulgare, passimq. proueniēs, trium foliorum, ex Brassicarum ni fallimur, genere. Verum si quis forte requiret Plinij verba sunt hæc libro 19. capite 8. Nec non olus quoque syluestre est trium foliorum, Diui Iulij carminibus, præcipue iocis militaribus celebratum. Alternis quippe versibus exprobrauere lapsana se uixisse apud Dirachium, præmiorum parsimoniam cauillantes. Est autem cyma syluestris. Hactenus Plinius. Idem libro 20. cymam inutilem esse dicit, & concoctu difficilem. Cymam autem interpretatur in caulibus dici delicatiorem, teneriorem q. cauliculum, qui & in lappis & asparagis gratiam habet. Dioscorides ait Lapsanam Romanis & napium dici, cuius folia simul & caules elixi comeduntur: putat hanc stomacho magis amicam quam lapathum, cuius meminit Horatius, de cena frugali loquens,*

Aut herba lapathi, prata amantis, & graui

Maluæ salubres corpori.

Haud contra ostium.

Οὐ κατὰ θύρας, *id est, Haud contra ianuam, pro eo, quod est, non proprie ad rem, & apte ad id, de quo agitur, prouerbiali certe figura dictum est ab Aristotele, libro Physicorum quarto,* Οὗτοι μὲν οὖν οὐ κατὰ θύρας πρὸς τὸ πρόβλημα ἀπαντῶσι. *id est, Isti quidem igitur haud cõtra ostium occurrunt quæstioni. Argyrophylus* οὐ κατὰ θύρας *vertit, non recte, neque non recte tamen id quidem. Perinde valet, ac si dicas, ad scopum. Illud expende lector, num hoc adagium illi sit adfine,* τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι, *id est, Quis aberrauerit a ianua?*

Climacides.

Κλιμακίδες *id est, Scalulæ, per iocum vocari poterunt, qui se diuitibus ad quiduis obsequij submittunt, etiam si fordidissimum sit. Sic autem vulgato conuicio sunt appellatæ mulierculæ quædam Cypriæ, adulatrices apud Syros, quod regum vxoribus submitterent sese, ut per eas ceu per scalas currum conscenderent. Meminit Plutarchus in libello de discernendo adulatore ab amico. Et Athenæus libro Dipnosophistarum sexto. Et Valerius Maximus rerum memorabilium libro nono capite primo.*

Valeat amicus cum inimico.

Ἐρρέτω φίλος σὺν τῷ ἐχθρῷ, *id est, Valeat amicus cum inimico. Quadrat in eos, qui toti ad se spectant, nec amici magis quam inimici rationem habent: cuiusmodi fertur Timon ille Misanthropos. Plutarchus in commentario quem modo citauimus,* Εἰ μηδὲν μᾶλλον ... *id est, Si nequaquam placet illud, Valeat amicus cum inimico. Est autem Græcis hemistichium carminis trochaici.*

Manica.

Manica.

Μανικὰ Phrygio prouerbio dicebantur inclyta, egregiaq. facta, ducta voce a Mane quodam prisco apud ipsos rege, quem ferunt virum fuisse præpotentem, & admirabili virtute præditum. Auctor Plutarchus in libello de Osiride. Quin & Latini insanum vocant, quod est præter vulgarem modum. Insanire libet. Et, insano iuuat indulgere labori.

Ruta cæsa.

NE *in rutis quidem & cæsis, haud dubie prouerbiali specie dictum est a Cicerone libro de Oratore secundo, pro eo quod est nulla in parte. Sed dicet te, cum ædes venderes, ne in rutis quidem & cæsis, solium tibi paternum recepisse. Quo quidem loco illud obiter admonendum, in vulgatis Tullij codicibus perperam pro recepisse, legi reliquisse, id quod satis liquere potest ex Nonio Marcello, qui in dictione receptitius, hunc ipsum Ciceronis adducit locum. Est enim hoc loco recipere idem, quod excipere. Porro quid sibi velint ruta cæsa, nam verba sunt peculiaria iureconsultis, abunde patet ex Pandectarum libro 19. Lege 18. Si ruta, inquit Vlpianus, cæsa excipiantur in uenditione, ea placuit esse ruta, quæ eruta sunt, vt harena, & similia: cæsa ea esse, vt arbores cæsas & carbones, & his similia. Gallus autem Aquilius, cuius Mela refert opinionem, recte ait frustra in lege venditionis de rutis & cæsis contineri, quia si non specialiter venierint, ad exhibendum de his agi potest. Neque magis de materia cæsa, aut de cæmentis, aut de harena cauendum est venditori, quam de ceteris, quæ sunt pretiosiora. Meminit & in Topicis de rutis & cæsis M. Cicero: Nam ne præterirem aliquid, quod ad argumentum in omni ratione reperiendum pertineret, plura fortasse, quam abs te desiderata erant, sum complexus: feciq. quod sæpe liberales venditores solent, vt cum ædes, fundum ne vendiderint, rutis cæsis receptis, concedant tamen aliquid emptori quod orandi caussa apte, & suo loco positum esse videatur. Meminit & in Partitionibus. Et cum significabimus inclementius tolli omnia, neque quidquam fieri reliqui, venuste dicemus, ne rutis quidem ac cæsis receptis, vt iureconsultorum more loquamur.*

Aetna, Athon.

AETNAM *& Athonem montes in molestiæ, tædiiq. prouerbium abiisse, testatur Lucilius apud Aulum Gellium libro 16. capite 9. etiam si locus is deprauatus habetur. Lucilij versus, quos adducit, sunt hi,*

Verum hic ludus ibi, susq. omnia, deq. fuerunt.
Susq. & deq fuere inquam omnia ludus iocusq.
Illud opus durum, vt Setinum accessimus finem ἀπὸ τὸ λειμῶν, vt aiunt, Montes Aetnæ omnes atque asperi Athones.

De Aetna Siciliæ monte dictum est, quod gigantem sua mole premat, iuxta poetarum fabulas. Siue quod crebris incendiis grauis ac perniciosus olim esset accolis. Unde & M. Tullius in Catone maiore, dixit onus Aetna grauius. De Atho vero, quod ob ingentem celsitudinem, vmbra sit molestus, quam in Lemnum vsque trecentis dissitam stadiis mittit, alibi diximus. Pomponius Mela tradidit huius cacumen altius, quam vnde cadant imbres: eius rei coniecturam ex eo colligi, quod de aris, quas in vertice sustinet, non abluitur cinis, sed quo relinquitur aggere manet. Obstat & nauigantibus, quod toto longe dorso procedat in pelagus, qua continenti adhæret. Vnde & a Xerxe perfossus. Athenæus lib. 10. commemorat Erysichthonem quendam inexpletæ voracitatis, vulgo dictum fuisse [illegible] αἴθωνα, id est, Voracitatis Athonem.

Immunem venire.

IMMVNEM *Latini vocant, quem ἀσύμβολον Græci, nempe eum, qui nihil confert ad conuiuium. Horatius in Odis,*

Nardi paruus onyx eliciet cadum.
Non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis
Plena diues vt in domo.

Sed plusculum habebit gratiæ, si transferatur ad res animi, puta doctrinam, versus, aut simile quidpiam. Aulus Gellius libro 6. capite 13. indicat vocem hanc in prouerbium abiisse: Ne omnino, vt dicitur, immunes & asymboli veniremus, conuectabamus ad cenulam, non cupedias ciborum sed argutias quæstionum. Terentius in Phormione, Te ne asymbolum venire vnctum atque lautum e balneis? Apud Athenæum Ephippus eleganter dixit immuni manu,

Ἀλλότριον εἰσελθόντ᾽ ἐσθίειν μάθε,
Ἀσύμβολόν τε χεῖρα προσβάλλειν βορᾷ. *id est,*
Ingressus alienum edere disce obsonium,
Eduliisq. porrigere immunem manum.

Soterichi lecti.

APPARET *Soterichi lectos in vulgarem iocum abiisse de re vili priscaq. & minime ambitiosa, & rudis artificij. Sic enim Seneca Ennianos de Cethego versus irridens: Qui huiusmodi versus amant, inquit, liceat sibi & eosdem admirari & Soterichi lectos. Aulus Gellius, nam ab hoc ista referuntur lib. 10. cap. 2. Dignus sane Seneca videatur lectione ac studio adolescentium qui honorem & colorem veteris orationis Soterichi lectis compararit, quasi minima scilicet gratiæ, & relictis iam contemptisq. Coniicere licet Soterichum fabrum fuisse quempiam, cuius opera priscam illam & rudem simplicitatem præ se tulerint. Nam Romæ postea argentea triclinia diuitibus in vsu fuisse, testatur Plinius libro 33. cap. 11. Huiusmodi inter pictores fuisse Fuluium, Rutubam, & Placidianum, in sermonibus indicat Horatius,*

Vel cum Pausica torpes insane tabella,
Qui peccas minus atque ego, cum Fului Rutubæq.
Aut Placideiani contento poplite, miror
Prælia rubrica picta, aut carbone.

Peribis, si non feceris.

VBI *quis in eum redactus est locum, vt nec aggredi rem possit citra magnum incommodum, neque tuto omittere, conueniet illud ex oraculo profectum: deinde populari, vt solet, sermone iactatum: Peribo, si non fecero: si faxo, vapulabo. Refertur ab Aulo Gellio, libro*

libro Noctium 3. cap. 3. e Plautina comœdia, cui nomen Fretum. Versus Plautini sunt hi:

Nunc illud est, quod Arietini responsum magnis ludis:
Peribo, si non fecero: si saxo, vapulabo.

Porro quæ nam sit historia redditi oraculi, Gellius ipse testatur sibi non liquere, & in hoc hos Plauti versiculos enotasse, vt historiam quæreret. Sunt autem versus iambici tetrametri catalectici. Vnde Dicitur verbum, adiectum opinamur ab interpretante, submonimus. Nam in vulgatis codicibus scriptum est, magnis ludis dicitur.

Ex se fingit velut araneus.

PROVERBIALIS *videtur & illa collatio, aranei ex sese texentis telas, & hominis ex seipso comminiscentis mendacia. Sic enim Plutarchus in libello, cui titulus de Osiride,* Οἷα ποιηταὶ καὶ λογογράφοι καθάπερ οἱ ἀράχναι γεννῶντες ἀφ' ἑαυτῶν ἀπαρχὰς ἀνυποθέτους ὑφαίνουσι καὶ ἀποτείνουσι. *id est, Qualia poetæ & oratores, velut aranei gignentes ex seipsis a nullis suggesta, exordia texunt, producuntq. Plinius tradit maiores araneas in terra cauernarum exigua vestibula prætendere, minimas non texere: tertium genus erudita operatione esse conspicuum. Orditur, inquit, telas, tantiq. operis materia vterus eius sufficit: siue ita corrupta alui natura stato tempore, vt Democrito placet, siue est intus quædam lanigera fertilitas: tam moderato ungui, tam tereti filo, & tam æquali, deducit stamini, ipso se pondere vsus. Texere a medio incipit, circinato orbe subtegmina adnectens: maculasq. paribus semper interuallis, sed subinde crescentibus, ex angusto dilatas indissolubili nodo implicat. Nec abhorrent ab his, quæ Aristoteles refert libro de natura animalium nono, addens araneos, mox vt editi sunt, fila mittere, non ex interioribus, velut excrementa, quemadmodum sentit Democritus, sed de summa corporis parte, veluti corticem, aut in morem Histricis de cute spinas iaculantis. Non texunt autem, neque venantur, nisi feminæ. Mas fruendi comes est, non laborandi.*

Boue venari leporem, & similia.

Τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, *id est, Boue leporem venari, dicuntur qui rem absurdam, stultam, ac præposteram aggrediuntur. Plutarchus in commentario de animi tranquillitate,* Οὐδὲ γὰρ ὁ τοξεύειν τῷ ἀρότρῳ βουλόμενος καὶ τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖν, δυστυχής ἐστιν, οὐδὲ γὰρ γρίφοις καὶ σαγήναις ἐλάφους μὴ λαμβάνοντι, μηδὲ εἷς δαίμων ἐναντιοῦται μοχθηρὸς, ἀλλ' ἀβελτηρία καὶ μωρία τοῖς ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσιν. *id est, Neque enim qui aratro velit iaculari, ac boue venari leporem, infortunatus est. Neque ei qui piscatoriis retibus ceruos non ceperit, vllus malus aduersatur genius, sed stultitia et peruersitas, aggrediuntur quæ fieri non possunt. Non quiduis est accommodum ad omnia, veluti si quis homini studiis & otio nato, bellum, aut rempublicam administrandam mandet,* τῷ βοῒ τὸν λαγὼ κυνηγετεῖ. *Aut si quis stupido & insulso iudicia committat. Citat in eodem libello uersus, ni fallimur Pindari,* ἐν ἅρμασιν ἵππος, ἐν δ' ἀρότρῳ βοῦς, παρὰ ναῦν δ' ἰθύει τάχιστα δελφὶς, κάπρῳ δὲ βουλεύοντι φόνον κύνα δεῖ τλάθυμον ἐξευρεῖν. *In curribus equus, in aratro vero bos, nauem autem præuertitur quam ocyssime Delphinus. At apro paranti mortem, canis est fortis inueniendus, nam hæc quoq. prouerbij speciem habent.*

Ab diagrammate.

PLVTARCHVS *in libello de discrimine inter adulatorem & amicum,* ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος αἰεὶ τὸ ἡδὺ, καὶ πρὸς χάριν ἁπλῶς ὑποκρίνων, οὔτ' ἔργον οἶδεν ἀντιτείνειν, οὔτε ῥῆμα λυπηρὸν, ἀλλὰ μόνον παρέπεται βουλομένῳ, συνᾴδων αἰεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. *i. Adulator autem ab vno diagrammate semper id quod iucundum est quodq. blandiatur solitus succinere, neq. facto resistere nouit, neque verbo contristare, sed tantum obsecundat volenti, semper illi concinens & consonans. Palam est prouerbij specie dictum esse* ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος, *Est autem diagramma pictura, descriptioq. philosophorum, qua rem exponunt oculis, vt perinde valeat, quasi dicas, de eadem formula.*

Non filius Achillis.

INTER *carmina nobilium poetarum, quæ a doctis vice prouerbiorum vsurpantur, hæc quoque referri posse videntur,*

Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' Ἀχιλλεὺς αὐτὸς εἶ. *id est,*
Haud satus Achille, verum Achilles ipsus es.

E tragœdia quapiam aut comœdia sumptum videtur. Est enim versus trimeter iambicus. Vsurpatur a Plutarcho in eodem commentario quem inscripsit, qua ratione sit adulator ab amico dignoscendus. Ait enim adulatorem modis omnibus sic amicum imitari, vt illud in eum dici possit, Οὐ παῖς Ἀχιλλέως, *&c. Itidem Terentianus Parmeno in Gnathonem Thrasonis orationi subseruientem,*

Hem alterum hunc ex hoc natum dicas.

Vlysses pannos exuit.

IN *eodem quem modo diximus commentario Plutarchus hunc Homericum versum vsurpat, non sine specie prouerbiali, ex Odysseæ X.*

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς. *id est,*
Vilibus at pannis mox est exutus Vlysses.

Accommodare licebit iis, qui genere vitæ subito commutato, e pauperibus diuites, e squalidis nitidi, e tristibus hilares existunt. Nam Vlysses simul atque pannos, in quibus mendicum apud procos egerat, exutus, magnificis vestibus ornatus esset, repente visus est alius. Plutarchus torquet in adulatorem, qui Polypi more omnium studiis sese accommodat: adeo vt qui paullo ante apud amicum philosophiæ deditum, prolixam barbam ac pallium gestarit, assidue uersans in libris, nihilq. crepans nisi numeros, rectangulos & triangulos Platonis: si forte fortuna in amicum inciderit, voluptatibus addictum, continuo mutata figura velut a Circe transformatus, Sardanapalus fiat.

In durum & implacabilem.

IN *hominem impendio rigidum & implacabilem recte torquebitur illud Homericum, ex Odysseæ K.*

Σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί. *id est,*
At tibi non vmquam placanda in pectore mens est.

Plutarchus in commentario de dignoscendo ab amico adulatorem, ait hunc versum obiici solitum Antonio

ab

ab assentatoribus, quod Cleopatræ effictim amanti, non responderet in amore.

Asinus balneatoris.

Ὥσπερ ὄνος βαλανέως. *id est, Vt asinus balneatoris. Dictũ est in eos qui ex suis laboribus ipsi nihil fructus caperent. Plutarchus in libello,* περὶ τῆς φιλοπλουτίας, οὐδὲν αὐτῷ πλέον ἔχειν, ὥσπερ ὄνος βαλανέως ξύλα καὶ φρύγανα κατακομίζων, ἀεὶ καπνοῦ καὶ τέφρας ἀναπιμπλάμενος, λουτροῦ δὲ μὴ μετέχων, μηδὲ ἀλέας, μηδὲ καθαριότητος. *id est, Nihil inde capiens commodi, velut asinus balneatoris, qui ligna & sarmenta defert, semper fumo ac favillis oppletus, numquam autem particeps balnei, neque teporis, neque mundiciei. Loquitur de diuite parco ac sordido, qui cum sit onustus diuitiis, non fruitur tamen.*

Lychnobij.

APPARET λυχνοβίους *prouerbiali ioco dictos, qui lucernariam vitam ducerent, vt torqueri possit vel in nocturnum potorem, vel hominem supra modum studiosum, qui quemadmodum dictum de Demosthene, plus absumat olei, quam vini: vel in sordidum & parcum, quasi de lucernario oleo victitantem. Seneca lib. epist. 22. epistola 122. dictum ostendit in lucifugam quendam, cuius tota vita erat præpostera, adeo vt quidquid hominum vulgus interdiu solet facere, id ille faceret noctu. Sub noctem expergiscebatur, diluculo ibat cubitum. In quem ita iocatus Varus lepidissimus fabulator, vt eum diceret admodum frugaliter viuere, quippe qui nihil insumeret nisi noctem. Et quibusdam illum sordidum & auarum dicentibus, Vos, inquit, illum & Lychnobium dicetis. Est autem in ioco vox ambigua, vt intelligas eum vsqueadeo sordidum, vt lucernas etiam absumeret: vel adeo parcum, vt lucernis victitaret. Ceterum adlusum est ad vitam hominis præposteram, cuiusmodi describit in eadem epistola, & Butam quendam Attilium.*

Quasi Sutrium eant.

SVTRIVM *peruetustum Etruriæ oppidum. Id olim defecerat a Romanis, cum quibus inierãt societatem. Camillus ad id delectus a senatu, vt eos cogeret ad fidem. Is ne in apparando commeatu multum temporis tereretur, vtq. Sutrini ipsa celeritate opprimerentur, edixit, vti singuli milites trium dierum commeatum secum exportarent. Id deinde versum est in prouerbium, quod vsurpari cõsueuit, quoties aliquis suo sumptu nauat operam aliis. Sic enim interpretatur Festus Pompeius in fragmentis quibusdam, quæ Romæ inueniuntur. Arbitramur eandem esse historiam quã aliquanto aliter narrat Titus Liuius libro ab vrbe cõdita 6. Plautus in Casina, Tum quoque facito, vt ueniant, quasi eant Sutrium. Iubet Alcesimus, vt suos ad sese mittat, sed suopte cibo instructos. Notũ est carmen Catulli, quo Fabullum ad cenam vocat, sed ita vt ipse secum adferat quidquid ad lautam cenã pertinet.*

Αὐτολήκυθοι.

Αὐτολήκυθοι, *vulgato verbo dicebantur, qui nõ ex animo, sed ventris caussa colerent amicos, inde conficta uoce, quod sponte ad Lecythum commearent, & inuocati præsto essent in conuiuiis. Eosdem* τραπεζέας *quoque vocatos fuisse testatur, & ab Eupolide,* τοὺς περὶ τήγανον καὶ μετ᾽ ἄριστον φίλους. *id est, Circum sartaginem & post prandium amicos dictos fuisse. Plutarchus in libello cui titulus, Quo pacto quis dignoscere possit adulatorem ab amico,* ἀλλὰ μὴ καθάπερ οἱ πολλοὶ τοὺς αὐτολεκύθους τούτους λεγομένους καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ, ἀκουομένους, ὥς τις εἶπε, κόλακας νομίζωμεν *id est, Sed ne quemadmodum vulgus hominum facit, Autolecythos istos, qui vocantur, ac mensales, quiq. tum demum audiunt, posteaquam aqua manibus infunditur, sicuti dixit quidam, existimemus adulatores. Vsus est eo verbo Demosthenes in oratione aduersus Cononem. Interpretes varie exponunt: vel de his qui ad quiduis perpetiendum parati sunt, vel de pauperibus, qui præter lenticulam nihil possident: vel de iis, qui faciles sunt ad depromẽdam pecuniam, quod quidam soleant in lenticulis pecuniam recondere, atque aliis item modis, quorum nihil conuenit cum sententia Plutarchi. Apud Athenæum libro 4. vocantur* ἀλλοτριοφάγοι, *quibus dulce est aliena viuere quadra. Refert ibidem quiddam non illepidum: orta disceptatione quænam aquarum esset optima, cum alij præferrent Lernæam, alij Pirenæam, alij aliam, Carneus iuxta Philoxeni sententiam dixit,* τὸ κατὰ χειρῶν ὕδωρ ἥδιον, *suauissimam aquã quæ manibus infunditur, quod ea declaret cenam esse paratam, cum conuiuator iubet conuiuas lauare. Congruit cum eo quod alibi dictum est, Feruet olla, viuit amicitia.*

Melitæus catulus.

Μελιταῖον κυνίδιον, *id est, Melitæus catellus, dicebatur is, cuius opera nulli seriæ rei conducebat, sed duntaxat animi caussa alebantur, cuiusmodi non melioris est multitudo in diuitum familiis. Aliorum canum varius est usus. Sunt quibus ædiũ custodia delegata est, vt noctibus aduersus fures excubias agant. Hi vocantur* οἰκουροί. *Sunt quorum opera in uenatibus vtimur, qui* θηρευτικοὶ *dicuntur. Sunt quorum nullus est vsus nisi vt cum otiosis ac delicatis matronis lusitent, qui nostris quoq. temporibus, mirum quã sint in deliciis. Atq. ij* μελιταῖοι *vocantur, nimirum ab insula Melita, inter Corcyram nigram & Illyricum sita. Auctor Plinius lib. 3. capite vltimo. Itidem Strabo & Stephanus. Horum meminit Aristoteles Sectionis decimæ problemate 14. indicans eos omnibus membris pusillos gracilesq. fuisse, & hac dote commendantur, quemadmodum sunt qui sine nanis & pumilionibus non possunt viuere. Apud Lucianum in Lapithis* Μελιταῖον *Alcidamantem Cynicum,* Μελιταῖον κυνίδιον *vocat. Athenæus libro 12. scribit Sybaritis vehementer in deliciis fuisse canes Melitæos. Qui quidem hoc esse videntur in genere canum, quod nani & pumiliones inter homines. At Massinissa merito laudatur, quod pro simiis & catulis maluit pueros alere, vsque ad annum tertium, deinde remittebat eos suis parentibus. Sed intolerabilius est quod apud Britannos complures alunt greges vrsorum ad saltationem, animal vorax & maleficum. Cuiusmodi sunt & simia, licet minus voraces.*

Illico hyems erit.

ARISTOTELES in problematis sectione tertiadecima, refert hunc versum, nullo citato auctore, sed veluti vulgo iactatum,

Εἰ δ' ὁ νότος βορέαν προκαλέσσεται, αὐτίκα χειμών. i.

Illico hyems fit vbi Boream accersiuerit Auster.

Caussam hanc adfert, quod Notus suapte natura nubem & imbrem affatim colligat. Proinde si hoc tempore Boreas adcesserit, congelascunt omnia huius rigore, atque ita protinus hyems. Adiicit in eodem problemate carmen alterum consimili fere sententia,

Εἰ βορέας πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειμών. *id est,*

Molle lutum Boreas si prenderit, illico hyems fit.

Id tametsi vulgo simpliciter dictum apparet, tamen nos eo deflectere poterimus, vt dicamus ingens periculum imminere, si malum malo successerit. Veluti si qui immodice discruciat sese studiis laboribus, amare etiã incipiat: aut si qui prius principi parum gratus fuit, in in plebis etiam odium veniat: aut si regi vehementer leni, placidoq., succedat admodum rigidus, aut contra. Nam huiusmodi subitæ mutationes, maximos rerum motus solent excitare.

Eundem calceum omni pedi inducere.

GALENVS Therapeutices libro nono. Ἐκεῖνοι μὲν οὖν οὔτε ζητοῦσιν οὔτε ἴσασιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν, τῷ ἑνὶ καλαποδίῳ πάντας ὑποδοῦσιν. *id est, Isti quidem igitur neq. inquirunt, neque sciunt. Quin magis iuxta prouerbiũ, eodem calciamento calceant omnes. Loquitur de quibusdã medicis imperitis, qui nõ habita ratione morborũ, eadẽ remedia admouent omnibus, cũ diuersa mala diuersã curationẽ desiderent. Non dissimile illi, quod alio dictum est loco, Scis simulare cupressum. Ad hanc formam pertinet, quod adducit Hieronymus in prima præfatione commentariorum, quos edidit in epistolam ad Ephesios, Nec adinstar imperiti medici vno collyrio omnium oculos velle curare.*

Cochleæ vita.

Κοχλίου βίος, *id est, Coclhea vita. De iis, qui parce parcoq. viuunt, aut contracti a negotiis, luceq. forensi semoti. Notum est animal, vnde sumpta est metaphora. Plutarchus in libello,* περὶ τῆς φιλοπλουτίας, σὺ δὲ τοσαῦτα πράγματα παρέχεις, καὶ ταράττεις καὶ στρέφεις σεαυτόν, κοχλίου βίον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. *id est, Tu vero tantum molestiarũ sustines turbans, ac torquẽs teipsum, cum ob parsimoniam cochleæ vitã viuas. De Cochleis quæ cum caletur, succo victitant suo, alias retulimus ex Plautina Captiui duo.*

Bello parta.

Ἐκ πολεμίας, *id est, Ex hostium regione. Vbi quis immodice insumeret. Solemus enim celerius ac temere profundere, si quid hostibus sit ereptum. Quod quidem adagium & hodie passim audiuimus vulgo dictitari in lucrones & belluones. Plutarchus in libello cui titulum fecit,* ὑγιεινὰ παραγγέλματα, ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τῶν πολυτελῶν, καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπιστιζομένους. *id est, Impleri apud alios, cibis sumptuosis, fruiq. velut ex hostili regione raptis, ampliter sese cibo onerantes. Vsurpat idem Symposiaca decadis septimæ, problemate sexto. Satyrus apud Athenæum lib. 4. id genus homines depingit his verbis,* καταπατοῦντες τὸν ἀγρόν, διαρπάζοντες τὴν οἰκίαν, λαφυροπωλοῦντες τὰ ὑπάρχοντα. *id est, Proculcantes agrũ, diripientes domum, pro spoliis vendentes facultates. Nam* λαφυροπωλεῖν, *est prædas hostibus detractas sub hasta vendere. Atque ea solent minoris æstimari, veluti aliena. Hinc Græcis* λαφύσσειν *dicuntur, qui luxu prodigunt rem familiarem, vt indicat Athenæus lib. 11. & eiusmodi profusio* λαφυγμὸς *dicitur, &* λαφύσσειν *prædari, aut intẽperanter profundere seu deuorare, vt indicat Suidas. Nam* λάφυρα *spolia dicuntur, viuis hostibus detracta, quẽadmodũ* σκῦλα *mortuis.*

Panis lapidosus.

ILLVD si quis prouerbium esse negabit, cum hoc equidem non admodũ digladiabimur, certe dignum est, vt assidua vsurpatione in adagiorum contubernium cooptetur, quod refertur a Seneca lib. de beneficiis 2. Panis lapidosus. Sic enim Fabius Verrucosus appellabat beneficium, ab homine duro aspere datum, quem esurienti necessarium sit accipere, durum & acerbum esse. Ita quidam cunctatione, toruitate vultus, asperitate orationis, ostentatione molesta, corrumpunt beneficium, vt nemo sit accepturus, qui possit eo carere.

E Patroclis domo venit.

Ἐκ Πατροκλέους, *i. E Patroclis domo. In sordidos, sumptũ a moribus Patroclis cuiusdã Atheniensis, prædiuitis quidẽ, verũ impendio parci sordidiq. quẽ vetus comœdia talem ferme depingit, qualem Plautus Euclionem, teste Aristophanis interprete, cuius verba Suidas quoque refert, qui & prouerbium esse vult. Est autem in Aristophanis Pluto. Is cum esset squalidus, incultus & sordibus obsitus, rogatus vnde venisset.*

Πόθεν οὖν φράσον αὐχμῶν βαδίζεις; *id est,*

Vnde igitur adeo sordidus squalẽsq. venias dicito:

Atque ille respondet,

Ἐκ Πατροκλέους ἔρχομαι,

Ὃς οὐκ ἐλούσατ' ἐξ ὅτουπερ ἐγένετο, *id est,*

E Patroclis domo,

Qui haud lauit vnquam posteaquam natus est.

Tam in procliui quam imber.

NON absque prouerbii specie dictum est illud a Plauto in fabula, cui titulus est Captiui duo,

Tã hoc tibi in procliui quã imber est, quando pluit.

Nam procliue proprie dicitur quod ex alto deorsum propendet. Arduum est autem onera submoliri in altum, deorsum vero vel suapte sponte deuoluuntur.

Et post malam segetem serendum est.

EQVIDEM non pugnamus esse prouerbiũ, etiam si prouerbii simillimum est, illud epiphonema Senecæ, lib. epistolarum vndecimo, Et post malam segetem serendum est. Quo licebit vti, quoties res parum ex animi sententia cecidit, & significabimus non esse desistendum a conatu. Quamquam Seneca loquitur de iis, qui refugiunt in vllum hominem beneficium collocare, quod semel inciderint in ingratum. Eiusdem generis est, quod eodem subnectitur loco, Post naufragiũ maria tentãtur,

Spes seruat afflictos.

PLVTARCHVS in libello de ratione victus, indicat vulgatum fuisse prouerbium de spe, nec tamen explicat, quod nam id fuerit: Τοὺς πλείστους δὲ μαλακίᾳ καὶ ἀκρασίᾳ συνηγορεῖν ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀπαιτεῖν καὶ προσάγεται ἀθλίως ἀναπαύοντας ἐπιμελείας τῆς συνήθους. id est, Plerosq. vero spes intemperantia mollicieiq. patrocinante prouerbio adducit huc, vt relictis stratis, ad consuetam redeant vitam. Quod autem sit illud prouerbium quod intemperantiæ suæ prætexunt homines, declarat in his quæ sequuntur, ὡς οἶνον κραιπάλῃ δὲ κραιπάλην ἐξελάσοντες καὶ ἀποφορήσοντες. id est, Tamquam vinum vino, & crapulam crapula eiecerint ac discusserint. Ex his apparet Plutarchum adlusisse ad prouerbium, Clauum clauo pellere. Quod quidem & hodie manet aque celebratum inter compotores. Addunt locum de pilo canis rabidi, & experiuntur facetiam multis exitialem. Quamquam & obiter adlusum est ad hoc quod extat in sententiis e comœdiis, vt apparet collectis,

Ἀνὴρ ἀτυχῶν, σώζεται ταῖς ἐλπίσι. id est,
Spes seruat hominem, rebus in duris bona.

Notum est illud Nasonis,

Spes bona dat vires, animũ quoq. spes bona firmat.
Viuere spe vidi, qui moriturus erat.

Deinde Pindaricum illud apud eruditos pæne cessit in prouerbium,

Ἐλπὶς γηροτρόφος. id est,
Spes altrix senectæ.

Sic enim Plutarchus in libello de tranquillitate animi, καὶ τὴν μνήμην ἡδίονα καὶ βεβαιοτέραν τῆς πινδαρικῆς γηροτρόφου ἐλπίδος. id est, Et memoriam iucundiorem, ac firmiorem, Pindarica spe, senectæ altrice. Refert autem hunc Pindari locum Plato lib. de Republica 1. ὅτι ὃς ἂν δικαίως καὶ ὁσίως τὸν βίον διαγάγῃ, γλυκεῖα οἱ καρδίαν ἀτάλλοισα, γηροτρόφος συναορεῖ ἐλπίς, ἃ μάλιστα θνατῶν πολύστροφον γνώμαν κυβερνᾷ. id est, Propterea quod qui iuste pieq; vitam peregerit, huic dulcis cor exhilarans, senectutis altrix, familiaris est spes, quæ maxime versatilem mortaliũ mentẽ gubernat.

Tria saluberrima.

IN eodem opere, quandoquidem nullo auctore refert, videtur & hoc prouerbio fuisse iactatum. Sed præstat ipsius verba transcribere, ὥστε ἄριστα λέλεκται τὸ τρισὶν ἀκορίαν, καὶ πόνων ἀοκνίαν καὶ σπέρματος φειδὼ σωτηριώδη γενέσθαι. id est, Vnde optime dictum est, nesci citra saturitatem, non refugere laborem, naturæ semen conseruare, esse saluberrima.

Admoto capite.

PLVTARCHVS in libello cui titulus, πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου, versum hunc qui apud Homerum frequenter obuius est, ceu prouerbialem vsurpat.

Ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι. id est,
Admoto capite, reliqui ne audire valerent.

Admonet eo loco, si quid obiurgandus est amicus, vt id fiat primum in tempore, deinde comiter & amice magis quam aspere, postremo clanculum semotis arbitris, ὥστε ἄριστα μὲν ἔχει, τὸ ἄγχι σχὼν κεφαλήν. id est, Vnde optimum est illud, Admoto propius capite. Pro eo Liuius lib. ab vrb. condit. 10. dixit conferre capita, Consules velut deliberabundi capita conferunt.

Cur cessatum est.

EODEM in commentario vsurpat & hunc Homeri versum ex Iliados Λ.

Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς. id est,
Dic quid nam acciderit nobis, vt Martia virtus
Tydide exciderit animis:

Licebit uti, quoties communem culpam apud amicum agnoscemus, & in re quapiam male cessatum esse significabimus.

Abijciendum procul.

CVM vitium aliquod, aut rem alioqui noxiam admonebimus procul abiiciendam esse, conueniet versus ille, ni fallimur, Homericus,

Εἰς ὄρος, ἢ εἰς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης. id est,
In montẽ tumidas ue frementis in æquoris undas.

Sic & Horatius in Odis, libro tertio Oda 14.

Vel nos in capitolium,
Quo clamor uocat, & turba fauentium.
Vel nos in mare proximum
Gemmas & lapides, aurum & inutile,
Summi materiam mali
Mittamus, scelerum si bene pænitet.

Contra Theognis non opes, sed ipsam paupertatem iubet, εἰς μεγακήτεα πόντον ῥιπτεῖν. id est, In immensum mare proiicere. Item hominem vehementer pestilentẽ in extremas insulas deportandum dicimus.

Testudinem equus insequitur.

PLVTARCHVS in libello quem scripsit aduersus Stoicos, Βραδὺ δὲ τοῦτο χρήματος ἐστὶ καὶ μηδὲν αἰσθάνεσθαι τῶν αὐτῶν, τὸ μηδὲ ὑπὸ μηδενὸς πράγματος καταλαμβάνεσθαι, μηδ' ἐγκαταλείπειν, τὸ τῆς λέγει φασί, μηδ' ἂν αὐτὸν Ἀδράστου ταχὺς ἵππος. Multo vero illud indignius, & a cogitationibus seiunctius, nihil a quoquã cõprehẽdi, nec si testudinẽ, id quod prouerbio dicitur, a tergo insequatur Adrasti celer equus. Conueniet uti, cum rem præpostere & absurde geri significamus. Finitimum est illi, quod alias a nobis dictum est, Testudinem Pegaso comparas, & Citius testudo leporem præuerterit.

Stultior Melitide.

Μωρότερος Μελιτίδου, id est, Stultior Melitide. Melitides vnus est e felicissimis illis fatuis, quos Homerus suo carmine nobilitauit. Hic iam euersa Troia, venisse legitur auxiliũ laturus Priamo, vt meminit Eustathius decimum Odysseæ librum enarrans. Lucianus in Amoribus, Μελιτίδην ἢ Κόροιβον εἶναί με πρὸς θεῶν; id est, Melitidem aut Corœbum me putas per deos? Prouerbium refertur a Zenodoto, docens hunc comicorũ conuiciis fuisse traductum ob stultitiam, nec potuisse numerare supra quinque; & ducta vxore nouam nuptam non attigisse, veritum ne se illa accusaret apud matrem. Commemorat eodem in loco & alium quendam insigniter stultũ, qui dubitarit ex utro parẽte fuisset natus. De Melitidis sodali Corœbo meminimus alibi. Pausanias admonuit, Corœbũ vna cum Butalione ac Melitide ab Aristophane inter fatuos numerari.

Eadem

Eadē Suidas, adferens hoc carmen ex Aristophane.

Τέως δ' ἀβελτερώτατοι κεχηνότες, μαμμάκυθοι, μελιτίδαι καθῆντο. *id est,*

Hactenus abiectissimi, inhiantes Mamacbutha, Melitidæ desident.

Non pluit &c.

PLVTARCHVS *in caussis naturalibus, refert hunc versiculum prouerbio iactatum apud priscos,*

Μηκέτι νυκτὸς ὕειν, ὅσον τίκτ' ἀγροτέρα σῦς. *id est,*

Iam non nocte pluit, qua sus fenum edit agrestis.

Quærit autem, cur domesticæ sues sæpius idq. incerto tempore pariant, contra feræ semel duntaxat, atque iisdem ferme diebus. Hi sunt initio æstatis, quæ pars anni minimum est obnoxia pluuię, prẹsertim apud Grẹcos. Non alium equidem videmus prouerbij vsum, nisi siquis significare velit exacto vere, aut autumno, serenitatem fore. Quod si libebit longius etiam detorquere, per iocum licebit vti, cum significabimus, vbi hoc aut illud euenerit, quod breui sit euenturum, finem malorum nobis fore.

Electro lucidior.

Ἠλέκτρου διαφανέστερος, *id est, Electro pellucentior. De re magnopere dilucida, aut de forma supra modum nitida, quod electrum miro quodam more pelluceat. Vnde Vergilius, liquidum appellat,*

Liquido ne potest electro.

Lucianus in Amoribus, ἠλέκτρου φασίν, ἢ τῆς σιδωνίας ὑάλου διαφανέστερος. *id est, Electro, vt aiunt, aut Sidonio vitro pellucentior. Sidonium autem vitrum vocat, quod ea ciuitas artificio vitri fuerit olim nobilis.*

Tam perit, quam extrema faba.

FESTVS *Pompeius ostendit prouerbio dici solere. Tā perit, quam extrema faba, propterea quod extremæ fabæ plerumque aut proterantur, aut decerpantur a prætereuntibus. Quadrabit igitur in hominem, seu rem omnibus omnium iniuriis expositam.*

Tyria maria.

TYRIA *maria prouerbio dicebatur, de re magnopere tumultuosa, periculiq. plena. Festus Pompeius inde natum adagium indicat, quod Pœni Tyro oriundi adeo potentes maris fuerunt, vt per hos omnibus mortalibus nāuigatio esset periculosa. Citatq. Afranium qui scripserit de quopiam, quod Tyria maria conciret, hoc est, ingentes turbas excitaret.*

Altera manu fert aquam &c.

Τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δὲ ἑτέρᾳ τὸ πῦρ, *i. Altera manu fert aquam, altera ignem. In eum torqueas licebit, qui cum coram sit blandus, occulte noceat. Aut in bilinguem, & nunc laudantem, nunc vituperantem, aut in diuersa sentientem. Finitimum illi Plautino,*

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera.

Refertur adagium a Plutarcho, in commentario de primo frigore, τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χερί, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. *id est, Altera quidem aquā gestabat dolosa manu, altera vero ignē. Loquitur aūt de muliere diuersis & contrariis instructa. Mirum est autem idem dictum hodię totidem verbis in ore esse vulgo.*

Vapula papyria.

VAPVLA *Papyria, Sisinius Capito scribit prouerbio dici solitum, si quando volebant significare se negligere minas aliquorum: hoc tantum reperimus in fragmentis Festi Pompeij. Suspicamur esse natū a Papyrio prętextato, a quo mater comminando plagas, frustra conata est exscalpere, quid actum esset in senatu. Proinde Papyri legendum, non Papyria, nisi malis subaudire lege, ut sit comminantis pœnam legis Papyriæ. Aut ni magis placeat, vt intelligas de Papyria, vxore Paulli Aemilij, quæ repudiata est a marito, cum repudij caussam nemo scire potuerit. Quid enim facias? diuinandum est, vbi non succurrunt auctores.*

Quasi millus cani.

SAPIT *& hoc prouerbium, quod apud eundem ad populum dixit Scipio Aemilianus: Nobis, inquit, reiq. publicæ, præsidio eritis, quasi millus cani. Nam millus est collare canum venaticorum, coriaceum, confixum clauis ferreis eminentibus aduersus impetum luporum. Ad hunc igitur modum, certum firmumq. prę sidium significabimus.*

Non liberat podagra calceus.

PLVTARCHVS *in commentario* περὶ εὐθυμίας, *refert huiusmodi sentētiam, ceu vulgo iactatam, alioqui ipsa quoque figura prouerbium præ se ferentem:*

Οὔτε ποδάγρας ἀπαλλάττει καλτίκιος, οὔτε δακτύλιος πολυτελὴς παρωνυχίας, οὔτε διάδημα κεφαλαλγίας.

id est, Nec podagra liberat calceolus, nec preciosus anulus unguium vitio quam παρωνυχίαν *vocant Latini reduuiam, nec diadema capitis dolore. Plutarchus vtitur ad hunc modum: si diuitiæ, reliquaq: fortunæ munera, non tollunt morbos corporis, quanto minus mederi possunt animi malis?*

Vno digitulo.

VNO *digitulo, summam negotij facultatem significabant. Terēt. in Eunucho, Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus, Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. Hieronymus in dialogo Luciferiani & Orthodoxi, Hanc igitur hastam, quam totis viribus misisti de qua nobis minitaris, vno, ut aiunt, digitulo repellam. Huc pertinet & illud, quod alibi dictum est, Minimo prouocare, cum significamus, nos uel nullo negotio posse vincere.*

Muli Mariani.

MVLI *Mariani, castrensi prouerbio dicti sunt varicosi milites, qui ex C. Marij ducis instituto, in furca tabella interposita, sua onera portare consueuerunt, vt testatur & Festus Pompeius. At Plutarchus in vita C. Marij originem adagij bifariam refert: cum Marius imperator milites cursu, variisq. ac longis itineribus, gestandisq. oneribus exerceret, atque illi iam assueti, non grauatim tacitiq. ea ferrent, castrensi ioco* ἡμίονοι μαριανοί, *id est, muli Mariani dicti sunt. Hinc trāslatum est in quosuis, qui facile parerent imperatis. Meminit adagij & Iulius Frontinus libro Stratagematō quarto hisce verbis: Caius Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime exercitus*

agmen oneratur, vasa & cibaria militum in fasciculos aptata furcis imposuit, sub quibus & habile onus & facilis requies esset, unde & in prouerbium tractum est, Muli Mariani, nimirum ob laborum tolerantiam, quod Homerus, ἀμίνας ταλαεργὰς identidem appellat. Sunt qui diuersam adagij originem referant. Cum enim Scipio Numantiam obsidens statuisset inspicere non armamodo militum, verum etiam equos, mulos, & currus, quo pacto hæc quisque sibi haberet exercitata atque apparata, Marium produxisse equum pulcherrime ab ipso nutritum, præterea mulum habitudine corporis, mansuetudine ac robore, longe ceteris antecellentem. Itaque cum imperator Marij iumentis delectaretur, ac subinde horum faceret mentionem, tandem factum est, vt iocosa laude, qui in officio se præstaret assiduum patientem ac industrium, mulus Marianus diceretur. Et hanc alteram prouerbij originem refert Plutarchus in vita Marij, quā modo citauim'. Seneca in ludicro libello, quem scripsit in Claudium Cæsarem, mulos perpetuarios nominat. Festiuius erit, si detorqueatur in hominem immenso studio, aut perpetuis negotijs vehementer districtum.

Osculana pugna.

FESTVS *Pompeius indicat Osculanam pugnam prouerbio dici solitam, quoties victi vincerent. Idq. inde natū, quod Valerius Leuinus imperator, prius a Pyrrho victus, paullo post eundem regem deuicerit. Citat Ticinium, qui huius adagij fecerit mentionem. Quamquam hic quoque locus mutilus ac truncus est apud Festum.*

Osce loqui.

OSCE *loqui vetusto prouerbio dicebantur, qui turpiter parumq. pudice loquerentur. Ab Oscorum moribus adlusione sumpta, quod apud eos spurcarum libidinum impunitus vsus fuerit, unde & obscena dicta quidam putant, quæcumq. factu dictu ue turpia sint, etiam si refragatur Festus Pompeius. Citat autem Ticinum quendam, qui scripserit ad hunc modum: Osce & Volsce fabulantur, qua Latine nesciunt.*

Sero molunt deorum molæ.

PLVTARCHVS *in commentario cui titulus,* περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων, *ὥστ᾽ ἄχρις ὧ, τί χρήσιμον εἶναι, πῶς οὖν δὲ τοῦτοις ἀλλὰ λεγομένας μύλας τῶν θεῶν. id est, Itaque non video, quid nam vtilitatis insit istis deorum molis, quæ sero dicuntur molere. Ceterum ex his, quæ præcedunt eodem in loco, colligere licet dici solitum de his, qui licet serius, tamen aliquando pœnas dant malefactorum, vindici deo.*

Tribus verbis.

TRIBVS *verbis pro paucissimis dicere prouerbiale est. Diuus Hieronymus in dialogo Luciferiani, & Ortodoxi, Tribus, vt aiunt, verbis, rem istam grandem dissoluisti. Item Geta Terentianus in Phormione negat quosdam tria inter se commutaturos verba. Pindarus in Nemeis hymno 12.* τρία ἔπεα διαρκέσει. *id est, Tria verba sufficient. Tametsi nos non fugit hic interpretes superstitiosius philosophari de tribus verbis. M. Tullius pro Cluentio, Accusabat autem Scamandrum verbis tribus: venenum esse deprehensum, & c. consimili figura, sexcenta dicimus pro multis: Proinde sexcentas mihi dicas scribito. Contra verbo rem expedire dicitur, qui paucis explicat: & ne syllaba quidem, attingere, qui nihil omnino meminit. Ita Galenus in Erasistratum opinamur,* πῶς δ᾽ οὐκ αἰδεῖται, πῶς μὴ τὰ πέψεως ἀποτυχίας διαιρούμενος ὡς πολλαί εἰσι καὶ κατὰ πολλὰς γίνονται προφάσεις, ὑπὲρ δὲ τῶν αἱματώσεως σφαλμάτων, οὐδ᾽ ἄχρι συλλαβῆς μιᾶς φθεγξάμενος. *id est, Qui fit vt non pudeat, quod cum de concoctionis vitiis distinxerit, & quod multa sint, et variis ex caussis accidant, ne generandi sanguinis defectibus, ne vno quidem verbo, ne vna quidem syllaba locutus sit?*

Incita equum iuxta nyssam.

Κέντει τὸν πῶλον πρὸς τὴν νύσσαν, *id est, Stimula equum iuxta lineam siue metam, dicebatur vbi sermo loquentis aberraret ab eo quod esset institutum. Natum videtur ex Iliados Homericæ ψ. Vbi Nestor multis verbis docet filium Antilochum quomodo debeat equos regere, addit & hoc,*

Ἐν νύσσῃ δέ τοι ἵππος ἀριστερὸς ἐγχριμφθήτω. *id est,*
Ceterum equum leuum, constringat linea metæ.

Sumptum ab equestri cursu, qui inter præscriptas metas ac lineas agebatur, quas transilire nefas erat. Ad quod haud dubie Fabius adlusit, in vndecimo Institutionum oratoriarum libro, referens Cassium Seuerum lineam poscere solitum, aduersus eos qui in aliena transirent subsellia, veluti qui præscriptum limitem egrederentur. Finitimum illi ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν. *id est, Extra oleas. Item illi,* ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾷν. *Vsurpauit prouerbij titulo Gregorius Nazianzenus in oratione de sancto pascha,* ἀλλά τις τοῦτον ἡμῖν τάχα τῶν φιλεόρτων καὶ ἑορταστῶν, κέντει τὸν πῶλον πρὸς τὴν νύσσαν, πρὸς τὰς ἑορτὰς φιλοσοφεῖν. *id est, Sed hic fortassis aliquis nobis dixerit ex his qui amant dies festos, ac calidiores sunt, incita equum iuxta Nyssam, ac de festo disserere. Vtitur eodem prouerbio in oratione de natali* IESV CHRISTI. *Idem variauit non nihil in oratione contra Eunomianos,* μηδὲ καθάπερ ἵπποι θερμοὶ καὶ δυσκάθεκτοι τὸν ἐπιβάτην λογισμὸν ἀποσεισάμενοι, καὶ τὴν καλῶς ἄγχουσαν εὐλάβειαν ἀποπτύσαντες πόῤῥω τῆς νύσσης θέωμεν. *id est, Ne velut equi feruidi & intractabiles, postea quam rationem ceu sessorem excusserimus, & religiosam cautionem pulchre nos septus cohibentem, procul a meta curramus.*

Præstat inuidiosum esse &c.

NIHIL *tam vulgari sermone iactatum, quam hæc sententia, Præstat inuidiosum esse quam miserabilem. Nā inuidia fere comes est felicitatis, miseratio calamitatis. Est autem apud Herodotum in Thalia, vbi Periander ita loquitur filio,* σὺ δὲ μαθὼν ὅσῳ φθονέεσθαι κρέσσον ἐστὶν ἢ οἰκτείρεσθαι. *id est, Tu vero doctus, quanto satius sit, inuidiosum esse quam miserandum. Extat epigramma Græcum Palladæ in hanc sententiam,*

Ὁ φθόνος οἱ κτείρει κατὰ πλεῖστον ἴσον ἀμείνων,
Οἱ φθονεόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον,
Τοὺς δ᾽ ἀδίκους ἀτυχεῖς οἰκτείρομεν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῖσιν
Μήτ᾽ ἄγαν εὐδαίμων, μήτ᾽ ἐλεεινὸς ἐγώ.
Ἡ μεσότης γὰρ ἀρίστη, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄκρα πένονται.

Κρείσσων οἰκτιρμῶν, ἴσχει τε δ᾽ ὕβριν ἴσχειν. id est,
Peior liuore est miseratio, Pindarus inquit,
Nam sunt felices quos petit inuidia.
Horum nos contra miseret, quorum aspera sors est.
At mihi donari non cupio alterutrum.
Vt nimium felix, vel sim miserabilis vlli.
Nam præstat cunctis rebus adesse modum.
Quandoquidem celsæ vicina pericula sorti,
Imaq. deprimitur non toleranda ferens.

Est aut apud Pindarum primo hymno Pythiorum,
Ἀλλ᾽ ὅμως, κρέσσων γὰρ οἰκτιρμῶν φθόνος,
Μὴ παρίει καλά, νώμα δικαίῳ πηδαλίῳ στρατόν. *id est,*
Verum tamen melior est cõmiseratione inuidẽtia.
Ne omitte honesta, guberna iusto clauo exercitũ.

Rursus in Nemeis hymno octauo, ὄψον δὲ λόγοι φθονεροῖσιν, ἅπτεται ἐσλῶν αἰεί, χειρόνεσσι δ᾽ οὐκ ἐρίζει. *id est, Obsonium est inuidis obtrectatio. Attingit autem honestos, cum deterioribus non contendit. Rursus Pythiorum vndecimo,*
Ἴσχει τε γὰρ ὄλβος οὐ μείονα φθόνον·
Ὁ δὲ χαμηλὰ πνέων ἄφαντον βρέμει. *id est,*
Habet enim felicitas haud minimam inuidiam.
At qui humilia spirat, in obscuro fremit,

E nassa escam petere.

ADMODVM *certe prouerbiali figura dictum est Plauto, citante Festo Pompeio,*
Numquam hercle ex ista nassa hodie escam petã.
Et Cicer. ad Atticum libro quintodecimo, epistola ultima, Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed spem mortis meliorem. Est autem nassa piscatorij vasis genus, quo postea quam intrarit piscis, exire non potest. Vnde prouerbialia fuerint & illa, In nassam incidere, & E nassa elapsus.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

IDEM *Festus indicat huiusmodi prouerbium vulgo dictitatum fuisse, Nec mulieri, nec gremio credi oportere: quod illa incerti, ac leuis sit animi, & plerumq. fiat, vt in gremio posita, cum in obliuionem venerint, exsurgentibus procidant. Itidem sinui commissa decidunt, nisi cingaris. Itaq. M. Tullius silentium promittens, ait: In sinu est, nec discingor.*

Vna cum templis & aris.

PLVTARCHVS *locis aliquot in Symposiacis significat antiquitus fuisse morem, vt quoties vnicuipiam deo res diuina fieret, omnibus simul vota fierent, videlicet ne Calydonij suis tragœdia renouaretur. Innocantes autem deos, addebant hæc verba ceu solennia,* ἅμα σὺν ναοῖς καὶ βωμοῖς. *id est, Vna cum phanis & aris. Nõ admonet quidem ille palam, esse prouerbium, tamen ita videtur vsurpare, vt coniicere possis, prouerbio dici solitum, cum nihil omnino prætermissum volebant significare. Quemadmodum & hodie vulgo dicunt, Vna cum vestibus & calciamentis. Et, Demigrarunt vna cum sarcinis & impedimentis.*

Mercurius superuenit

Ὁ Ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν, *id est, Mercurius superuenit. Ita loqui consueuerunt, si quando silentium oriretur in cõciliabulo multorum, significantes, non esse fas loqui Mercurio præsente, qui sermonis sit auctor. Ominosum & hodie putatur, si quando in cætu, aut conuiuio, subitum omnium silentium fuerit obortum. Refertur adagiũ a Plutarcho in commentario,* περὶ τῆς ἀδολεσχίας. *Adfine est illi, quod alibi dictum est, Lupus in fabula.*

ἐσιώπα

Dulce pomum cum abest custos.

Γλυκεῖ᾽ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος.
Custos vbi deest, dulce pomum est scilicet.

Senarius est prouerbialis, quo licebit vti cum significabimus impunitate malos ad peccandum prouocari. Sumpta metaphora a pueris & adolescentibus, qui sibi non temperant, quo minus furentur poma, si senserint abesse custodem. Vtitur Plutarchus in libello quẽ inscripsit, ἐρωτικὸν, *in philosophos, qui sub prætextu philosophiæ, libidini suæ seruiunt:* πρόφασις ἦν φιλίας καὶ ἀρετῆς. κονιῆται δὲ καὶ ψυχρολουτεῖ καὶ τὰς ὀφρῦς αἴρει, καὶ φιλοσοφεῖν φησί, σωφρονεῖ ἔξω διὰ τὸν νόμον, εἶτα νύκτωρ καὶ καθ᾽ ἡσυχίαν
Γλυκεῖ᾽ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος. *id est,*
Igitur occasio amicitia ac virtus est. Sordidatur autẽ puluere, frigidaq. lauat, attollit supercilia, ac philosophari se prædicat, & foris sobrius est ob legem, deinde noctu clanculum,
Pomum suaue est tunc, vbi custos abest.
Et Pindarus in Isthmiis hymno sexto, Τὸ δὲ πὰρ δίκαν γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά. *id est, Id quod præter honestum dulce est, manet finis amarissimus.*

Sanior es pisce.

PROVERBIALITER *haud dubie dixit Iuuenalis, Sanior es pisce. Nam ad eum modum, hodieq. vulgo loquuntur, tam sanus es quam piscis. Id inde sumptum est, quod creditum est, pisces non sentire morbos. Quamquam huic sententiæ refragatur Aristoteles libro de natura animalium 8. atque hunc secutus Plinius lib. nono, Siquidem ægrotare pisces hoc argumento colligunt piscatores, quod aliquoties inter eiusdem generis præpingues ac vegetos, aliquot capiunt extenuatos, ac languentibus similes, coloreq. immutato. Quamquam vniuerso piscium generi non incidit pestis, quẽadmodũ frequenter accidit hominibus, ac ceteris animantibus, nõ cicuribus modo, verum etiã feris.*

E Creta raptus.

PLVTARCHVS *in commentario De puerorum educatione,* καὶ τοὺς μὲν Θηβαίων καὶ τοὺς Ἤλιδι φευκτέον ἔρωτας καὶ τὸν ἐκ Κρήτης καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δὲ Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον. *id est, Thebanorum quidem ac Heliensium amores oportet fugere, eumq. qui vocatur e Creta raptum, Atheniensium vero & Lacedæmoniorum imitari. Apparet furtiuum amorem his verbis olim significatum fuisse, quod aliquoties illinc virgines a negotiatoribus adueherentur.*

Euparyphus ex comœdia.

ADMODVM *prouerbiali figura dixit Plutarch⁹ in Symposiacis,* ὥσπερ οἱ παρύφοις ἐκ κωμῳδίας, *hominẽ significãs magnifice vestitũ, ac magnã seruorũ turbã post se trahentẽ. Nã huiusmodi finguntur in comœdiis milites gloriosi. Quorũ insigne est chlamys purpurea, quẽadmodũ indicat Donatus. Ita Lucian⁹ de milite,* τὸν Εὐπάρυφον λέγω τὸν ἐν χλαμύδι. *id est, Euparyphũ illum di-*

co, illum chlamydatum. Unde diuites omnes splendide cultos, εὐπαρύφους appellant Græci, quod ipsum prouerbiale quiddam habet. Nam Paryphis vestimenti genus est, cuius meminit Iulius Pollux libro septimo. Id vtrinq. purpuram habebat assutam, quod virgæ purpureæ inter textæ vesti, Ionum lingua Paryphi vocantur. Idem admonet ἀπάρυφον nouæ comœdiæ verbum esse. Contra tenues & humiles nullo cultu insignes tunicati dicuntur. Cornelius Tacitus in dialogo de oratoribus, Quos sæpius vulgus imperitum & tunicatus hic populus transeuntes nomine vocat & digito demonstrat. Similiter Horatius,

Vilia vendentem tunicato scruta popello.

Nam prætexta nobilium erat, & toga ciuium erat insigne. M. Tullius contra Rullum, Iam uero qui mutus erat tunicatorum illorum. Item pro M. Celio, Nobis quidem olim annus erat vnus ad cohibendum brachiũ toga constitutus, & vt exercitatione ludoq. campestri tunicati vteremur.

Tranquillo quilibet gubernator est.

SENECA in epistola quadam ad Lucilium, Alioqui gubernatoris artem adeo non impedit tempestas, vt ostẽdat. Tranquillo enim, vt aiunt, quilibet gubernator est. Ait autem illic fortunam aduersam, ac rerum difficultatem, non solum non obesse sapienti, verum etiam virtutem in his maxime proferre sese quæ rebus secũdis ac pacatis latebat. Non magnum est administrare rempublicam, cum omnia pace constant.

Neque Lydorum carycas.

Μήτε Λυδῶν καρύκας, μήτε μαστίγων ψόφους, id est, Neque Lydorum condimenta, neque flagrorum crepitus. Cõstabit trochaicus tetrameter catalecticus, si addas articulum, Μήτε τῶν Λυδῶν, & καρύκκας per geminum cappa legimus apud Hesychium & Athenæum. Hesychius indicat καρύκκην dici offam e sanguine variisq. condimentis confectam. Athenæus hunc versiculum adducit,

Εἴωθας εἰς ταυτὸν καρυκεύειν, μέλι,
Σεμίδαλιν, ᾠά. πάντα γὰρ τἀναντία. id est,
Miscere in vnum consueuisti, mel, ad hæc
Similaginem, oua, cuncta enim contraria.

Vnde καρυκεύειν pro miscere varias rerum species, & καρυκεύματα pro cibis varie conditis, & καρυκεία conditura exquisitior. Sed quibus rebus quibusq. modis genus hoc edulij conficiatur, serio declarat libro duodecimo, dicens hoc inuentum esse Candauli, qui hunc sibi nomen celebre peperit. Suidas refert adagium, nec exponit. Conijcere licet dici solitum, quoties mediocrem vitæ rationem, aut conditionem significarent, quæ pariter et a summis deliciis, & ab extremis malis abesset. Legimus enim Lydos luxu deliciisq. fuisse corruptissimos, adeo vt ludiis nomen dederint: de Tyrrhenis certum est, ad tibiæ modos solere seruos cædere, summam molliciem cum summa sæuitia coniũgentes. Venustius erit, si ad animi res transferatur, velut ad orationem, nec omnino rusticam nec operosius expolitam. Vnde καρυκεῖαι dicuntur, non solũ qui variis condimentis inficiunt cibos, verum etiam, qui sermonem multiplici verborum & figurarum lenocinio condiunt.

Tamquam de narthecio.

PROVERBII simillimum est & illud Ciceronis in secundo De finibus bonorum libro, tamquam de narthecio, pro eo quod est, ex parato, & ad manum. Nam narthecium, vocat pyxidem, unde pharmacopolæ depromunt medicamenta. Verba Ciceronis sic habent, Iam doloris medicamenta illa Epicurea, tamquam de narthecio promant, Si grauis, breuis: si longus, leuis.

Quod non opus est, asse carum est.

CATONIANA velut oracula videntur apud veteres in prouerbium abiisse, non secus atque illa Apollinis, Nosce teipsum, & Ne quid nimis. Quorum de numero commodissime dictum est quod in epistola quadam ad Lucilium refert Seneca, Quod non opus est, asse carum est. Vult autem Cato diligentem patrem familias vendacem esse, non emacẽ, & emere non quod opus est, sed quod necesse est. Nam quod non opus est, inquit, asse carum est: hoc est, quantumuis paruo emptum, tamen carum est, si nec opus est eo. Vocat necesse, quo carere non possis, uelut arator aratro: opus quod vsui futurum sit, si quis habeat, sed einsmodi tamen, vt carere possis. Porro quod opus non est, id est prorsus superuacaneum & inutile. Potest ad complures accommodari sententias: vt si quis dicat artem quampiam minimo negotio posse disci, quæ tamen nihil sit frugis allatura, responderi posset, Quod opus non est, asse carum est.

Nunc tuum ferrum in igni est.

EIVS ferrum in igni esse dicebant, cuius negotium iam ageretur. Tramollitur enim ferrum igni ad cudendum. Ita Seneca in ludicro libello, quem scripsit de morte Claudij imperatoris. Hercules enim qui videret ferrum suum in igni esse, modo huc, modo illuc cursabat, & aiebat, Noli mihi inuidere, mea res agitur: deinde si quid volueris inuicem faciam, manus manũ lauat. Adlusit eo, quod Hercules quoque ex homine factus esset deus, id quod ambiebat Claudius. Alexander Magnus interrogatus quomodo potitus esses Græcia, respõdit, μηδὲν ἀναβαλλόμενος, id est, Nil recrastinans. Refert Homeri Scholiastes Iliados β.

Ne bos quidem pereat.

IAM ante prouerbiis aliquot nobis declaratum est quãtum vtilitatis adferat bonus vicinus, quantum incommodi malus. Sed quæ conducunt ad vitã felicitatem, iterum atque iterum expedit inculcare, quo penitius infigantur animis. Neque enim ea res tantum habet locum in parandis ædibus aut fundo, sed in omni pene vita: vt quod Portius Cato prodidit de commodo vicino habendo, non solum ad agricolas pertineat, verum etiam ad vnumquemque nostrum. Etenim si quis iam prouectior ætate vitæ totius cursum relegat, comperiet maximam bonorum malorumq. partem a bonis malisq. vicinis fuisse profectam. Hesiodi carmen Columella tamquam prouerbiale refert,

Μηδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη. id est,
Nec bos intereat, vicinus si improbus absit.

At leuis est bouis iactura, si cum his malis conferatur, quæ capiuntur ex improbis conuictoribus, ex fucatis amicis,

amicis, ex uxoribus & famulis parum fidelibus. At Catonis quidem sententiam non nulli reiiciendam esse duxerunt, quod in nobis situm non est, qualem habeamus vicinum, quem non numquam mors aliaq. diuersæ caussæ nobiscum mutant. Id tametsi negari non potest, sapienter tamen a Catone præceptum est, vt agricola quantum in ipso est, curet habere bonum viciñ, nec bonum tantum, sed et commodum. Bonus enim esse potest, qui tibi commodus non sit. Id vt contingat, duæ res potissimum adiuuabunt, diligentia in parãdo agro, & commodi mores erga vicinum. Frequenter enim habemus malũ vicinum, quod ipsi nos præbeamus malos vicinos. Quemadmodum igitur, vt eleganter scribit Columella, sapientis est fortuitos casus magno animo sustinere, ita dementis est ipsum sibi malam facere fortunam. Quod facit, qui nequam vicinum suis nummis parat, cum a primis cunabulis, si modo liberis parentibus est oriundus, audisse potuerit:

Οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Quod non solum de boue dicitur, sed de omnibus partibus rei nostræ familiaris, adeo quidem vt multi prætulerint carere penatibus, & propter iniuriam vicinorum sedibus suis profugerint. Nisi aliter existimamus diuersum orbẽ, vniuersas gentes petiisse relicto patrio solo, Achæos dicimus et Hiberos, Albanos quoque, nec minus Siculos, & vt primordia nostra contingamus Pelasgos, Aborigenes, Arcadas, quam quia malos vicinos ferre non potuerunt. Ac ne tantum de publicis calamitatibus loquamur, priuatos quoq. memoria tradidit, & in regionibus Græciæ & in hac ipsa Hesperia detestabiles fuisse vicinos: nisi Autolycus ille potuit cuiquam tolerabilis esse conterminus, aut Auentini montis incola, Palatinis vllum gaudium finitimis suis Cacus attulit. Malumus enim præteritorum quam præsentium meminisse, ne vicinum nostrum nominemus qui nec arborem prolixiorem stare nostræ regionis, nec inuiolatum seminarium, nec pedamentum annexum vineæ, nec etiam pecudes negligentius pasci sinit. Iure igitur, quantum nostra fert opinio, M. Portius talem pestem vitare censuit, & in primis futurum agricolam præmonuit, ne sua sponte ad eam perueniret. Hactenus quidem Columella declamatoria quadã eloquentia simul & Catoni patrocinatus est, & nos docuit, quanta pestis sit malus uicinus. Tametsi Cato non solum de uicini moribus sentit, uerum etiam quam lauta sit re. Vicini inquit, quo pacto niteant id animaduertito. In bona regione bene nitere oportebit. Interdum enim nitor arguit agri bonitatem, in solo uero parum fertili declarat industriam agricolæ. Porro quem admodũ diligens uicinus exstimulat ad studium bene colendi, ita vicinorum luxus ex ignauia corrumpit vicini familiam. Itidem & præpotens vicinus opprimit propinquum pauperem, & supra modum tenues uicini semper aliquid abradunt, siue precibus, siue furto. Iam cum morosis & improbis vicinis numquam rixa non est, nunc de finibus, nunc de damno dato, nunc de stillicidio, nunc de semita actu ue, nunc de prospectu aut de lumine. Quod si fortuna nobis dederit talem viciñ, nec liceat mutare, reliquum est, vt nostra commoditate reddamus illum ex malo bonum, certe caueamus ne lacessitus fiat incommodior. Turpissimum enim fuerit si nostris moribus ex commodo vicino faciamus incommodum. Videlicet hoc est quod præcipit Cato: Vicinis bonus esto. Et ne satis esse putares, si ipse temperes ab iniuria vicini, adiungit, Familiam ne sieris peccare. Mox indicat, quid vtilitatis capiatur ex bonis vicinis: Si te, inquit, libenter vicinitas videbit, facilius tua vẽdes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. Si quid bona salute vsus venerit, benigne defendent. Olim igiť qui fundũ proscribebãt venalẽ præconẽ edocebant, quibus dotibus esset ager cõmendabilis, quam salubri cęlo, quam commodo situ, quã fertili solo, quã bene ædificatis villis. Sed vir acerrimi ingenij Themistocles, cum fundum uenderet, iussit huiusmodi dotibus & illud adiici, quod haberet bonum vicinum. Id factum primum risu iocoq. multitudinis acceptũ est, mox intellectum est hanc agri commendationem esse pręcipuam. Plurimum itaque refert ad totius uitę commoditatem, qualem quisque vicinum sibi deligat, tum quo pacto, qui contigit vtatur. Princeps qui ditionem ambit, quam sine maximo negotio, summoq. ditionis auitæ dispendio tueri non possit, malam vicinam sibi adiungit. Rursum qui cordatos ac fidos consiliarios, qui magistratus integros & reipublicæ amantes adsciscit, bonos vicinos adiungit. Neque minimũ interest quas nationes in affinitatem adglutinet. Qui dotis aut honoris gratia sponsam adsciscit incommodis moribus, aut cui sint cognati procaces, malos vicinos sibi adiungit. Qui cum improbis init amicitię fœdus, malam vicinam adcersit. Prima igitur cautio sit in deligendo, postrema in fugiendo quod corrigi non potest. Quamquã ne fuga quidem debet carere cautione. Alioqui in vitium ducit culpę fuga, si caret arte: neque raro fit, vt odio mali pręcipitemus nos in aliud grauius malum. Raro pœnitet amicitiæ, qui iudicio delegit amicum. Et sæpe nostra culpa fit, vt rescindatur amicitia, quod amicis bonis vtamur non bene, tum quod parum commodos amicos nec ferre nouimus nec emendare. Neq. vero leuius peccant, qui cum inciderint in amicos pestilentes, nesciunt sese subducere, sed aut hęrent his quos oderunt clanculum, aut non dissuunt amicitiam, sed abrumpunt. Obstrepunt undiq. querimoniæ, deplorantium sibi ad studiorum cultum deesse Mecœnates. Atqui Mecœnas non statim amplexus est Vergilium aut Horatium, nec Menio Bauioue fuit Mecœnas. Illud primum agat adolescens, vt egregium aliquod specimen ceu pignus de se præbeat, non periturum quod in ipsum conferatur. Nec satis esse putet, quibuscũq. rationibus abstulisse munus vel prædam uerius. Non est improbitate petendi ambienda benignitas, sed litteris ac moribus semper in melius proficientibus. Sic inuitat fundus agricolam ad vberiorem sementem, si quod creditum erat, bona fide multoq. cum fœnore reddat. Nec est subinde mutandus patronus, vt relicto quem defatigasti, quæras integrum, & una quercu excussa, sub alia colligas. Sic vni aut duobus seruiẽdum est, quasi sis perpetuo iisdem vsurus. Nunc quam multos videmus qui suis moribus & litteras odio, & patronos pudore inuidiaq. onerant. Est quidem non nulla gratitudinis pars litteris dictisq. celebrare nomen patroni, sed magni refert quo quem modo laudes. Vana laudatio fidem abrogat etiam vera prædicantibus: itaque fit, non vt lector melius sentiat de laudato,

gissime abest a sanitate: quippe qui vsqueadeo sanus non sit, vt sit etiam insanabilis.

Amicus certus in re incerta cernitur.

M. TVLLIVS *in Lælio, senarium hunc ex Ennio citat prouerbii specie:*

Amicus certus, in re incerta cernitur.

Quo significatum est, amici fidem in rebus aduersis explorari. Nam quod cum periculo coniunctum sit, id dubium appellant, pro quo Ennius posuit incertum, affectans ἀστεϊσμοῦ & ἀρχαϊσμοῦ, quibus schematis impendio delectatus est, atque adeo non ipse solum, sed & omnis illa ætas vsque ad M. Tullium. Plautus item, eum amicũ pronuntiat, qui in re dubia iuuat.

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

OMNES *ferme Publianas sententias videmus prouerbiorum vice fuisse celebratas, nec iniuria sane. Nihil enim illis fingi potest nec argutius, nec iucundius, quo rum hic vnus est:*

Auarus nisi cum moritur, nil recte facit.

Etenim qui sese pecuniæ studio addixit, nulli commodus est dum viuit. Sola mors voluptatem & emolumentum adfert heredi.

Bona nemini hora est.

ARRISIT *& hic:*

Bona nemini hora est, quin alicui sit mala.

Ita fortuna temperauit res mortalium, vt quod huic lætum est, alij pariat dolorem: quod alij lucro est, alij damnum adferat. Nemo ditescit, nisi malo alterius. Nemo vincit in bello, nisi exitio alterius. Nisi mauis pro alicui legere alicubi.

Sapiens sua bona secum fert.

Ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν, *id est, Sapiens opes sibi secum habet semper suas, a Biantis apophthegmate natum qui rogatus, cur nihil exportaret rerũ suarum ex incendio patriæ, Ego vero, inquit, omnia mea bona mecum porto: significans ea quæ uere nostra sunt intra nos esse, velut eruditionem, ac uirtutem. Ut rursum quæ vere mala sunt nostra, non licet effugere, quantumlibet commutetur locus.*

Citius Telegoræ donarim.

TELEGORAS *apud Naxios prædiues quispiam ac præpotens erat, cui quod quotidie multa missitarentur, vulgato sermone receptum est, vt venditores paruo licitantibus dicerent,* μᾶλλον περίλοιμι τῷ Τηλεγόρᾳ δοῦναι. *id est. Malim Telegoræ dare. Refertur apud Athenæum libro Dipnosophistarum octauo ex Aristotele. Rem longius prosecuti sumus in prouerbio, Nullus malus magnus piscis. Nec videtur quis vsus adagionis esse possit, nisi si dicamus officium rectius gratuito collocari penes probos ac magnos, quam mercede penes improbos ac viles.*

Hecatæ cena.

VETERES *cenam perparcam & impendio frugalem Hecatæ cenam appellabant, quod apud inferos tenuissimo victu, minimoq. cibo, eoq. vilissimo viuitur, iuxta poetarum figmenta. Siquidem vmbra plebeia malua porroq. victitant, Hecate Manides ac Triglidas pisces, apud nos cõtemptissimos, habet in deliciis, vt sibi sacros. Vnde & Athenis locum esse dictum Triglam, atque inibi simulacrum Hecates Triglanthinæ. Alij Triglam illi sacram putant ob nominis rationem a ternione dicti, cum triformis sit & Hecate. Extat apud Athenæum libro septimo, meminit & octauo. Meminit & Lucianus alicubi. Verum illud expendat eruditus lector, an prouerbium accipi possit de cena illa, quam singulis mensibus in triuiis Hecatæ collocabant diuites, diripiebant pauperes. Cuius rei meminit etiam Aristophanes in Pluto:*

Παρὰ τῆς καὶ Ἑκάτης ἔξεστι τοῦτο πύθεσθαι,
Εἴτε τὸ πλουτεῖν, εἴτε τὸ πεινῆν βέλτιον, φησὶ γὰρ αὕτη
Τοὺς μὲν ἔχοντας καὶ πλουτοῦντας δεῖπνον κατὰ μῆν᾽ ἀποπέμπειν,
Τοὺς δὲ πένητας τῶν ἀνθρώπων ἁρπάζειν, πρὶν καταθεῖναι.

Id est,

Hoc ex Hecata si vis didicisse licebit,
Vtrum potius, ditem esse, ne egenum, quandoquidem iubet illa
Hos quibus est res quoque benignam mensæ vno ponere cenam,
Ceterum egenos hanc prædari prius ac deponere possunt.

Quo quidem loco in hanc sententiam scribit interpres: Olim in triuiis venerabantur Hecaten, quod eadem tribus nominibus appelletur, Luna, Artemis & Hecate. Ceterum sub nouilunium diuites mittebant cenam vespere, veluti cenam Hecatæ in triuiis. Pauperes autem esurientes diripiebant ac deuorabant quæ erant apposita, dicentes quod Hecate comedisset. Itaque congruet, vbi res per tumultum diripitur.

Mens videt, mens audit.

Νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει, *id est, Mens videt, mens audit. Hemistichium prius videtur carminis trochaici, tetrametri, catalectici. Refertur ab Aristotele quasi vulgo iactatum Sectionis vndecimæ problemate 33. vbi proposita quæstione cur noctu acrius audiamus quam interdiu, inter alias caussas & hanc reddit, quod interdiu animus variis negotiis distrahitur: qui nisi sit præsens nec corporis sensus officio suo fungatur, adeo vt mente alienata, nec corporis dolorem interdum sentiamus: & ipsi sumus experti in cruciatu dẽtium, aut calculi, multo leniorem reddi doloris sensum, si possis animum in aliquam cognitionem alienam intendere.* εἰρημένου τὸ, νοῦς ὁρᾷ καὶ νοῦς ἀκούει. *Noctu vero, quoniam oculorum sensus quiescit, & animi cogitatio tranquillior est, tum aurium meatus non minus patent nocte quam interdiu, nec minus capaces sunt sonorum, sed eos facilius etiam renunciant animo, quod tum nullis actionibus distrahatur, nec oculorum sensu auocetur, quemadmodum in die fit, vt acutior sit aurium sensus. Locus erit adagio, vbi iubemus quempiam attentum esse, quemadmodum dicimus, Hic esto, et Istic sum. De mente peregrinante nobis dictum est alias.*

Thymbra victitans.

Θυμβροφάγοι, *id est, Thymbra victitantes adagio dicebantur, vel qui tutius ac liberius vitam agerent, vel moribus essent parum blandis, vel qui hilariter citraq. solicitudinem*

licitudinem paruo contenti viuerent, quod Thymbra, quam eandem cunilam dicunt, herbæ genus sit, quam Plinius non distinguit a Satureia, Columella distinguere videtur,

Et Satureia, inquiens, Thymi referens, Thymbræq. saporem.

Est autem saporis subamari, in agris passim prouenit, & pratensis ad remedia præstantior est hortensi, ut auctor est Dioscorides, locis gaudens petricosis. Hortẽsis cibis aptior. Prouerbium recensuit Suidas, & Hesychius. Fertur Epaminondas mire frugalem vitam egisse, itaque de prandio parco tenuiq. dixisse, τὸ τοιοῦτον ἄριστον, οὐ χωρεῖ προδοσίαν. id est, Tale prandium nõ recipit proditionem. Sensus autem dicti geminus est, vel quia nemo molitur insidias rebus modicis, vel quis qui modicis contenti sunt non facile corrumpuntur, ut prodant rempublicam. Amphis apud Athenæum libro decimo,

Εὐτελὲς γὰρ δεῖπνον οὐ ποιεῖ παροινίας. id est,

Vbi cena frugi est, nulla debacchatio.

Græcus trimeter videtur corruptus inuersione duarũ dictionum: Restituetur si legas, δεῖπνον γὰρ εὐτελές. & subdit ex Alexide, Ex prolixis conuiuiis primum nasci scommata, e quibus fere plus est doloris quam voluptatis. Hinc maledictum. Id regeritur ac reciprocatur in dicentem. Mox a verbis ad verbera. Non ita qui Thymbra victitant.

Doryphorematis ritu.

GRAECI δορυφόρημα vocant satellitium illud ex barbarorum fece conductum, quod olim tyranni ad custodiam corporis adhibebant, nunc a regibus magis fastus quam tutelæ gratia alitur: In tragœdiis igitur sic addebatur regum personis δορυφόρημα, vt adstarent modo, nihil etiam loquerentur. Vnde qui taciti assidẽt, δορυφορημάτων τρόπον adesse dicuntur. Sic Athenæus libro quinto, παρεμβαλόντος τινα λόγον Πεισιστράτου, χρὴ γὰρ καὶ τοῦτον μὴ παρεῖναι δορυφορήματος τρόπον. id est, cum iniiceret sermonem quendam Pisistratus: Neq. enim oportet hunc adesse more Doryphorematis: hoc est, tacitum & nihil adferentem in medium. Vsurpatur a Luciano in libello De conscribenda historia, his quidem verbis: οὐκοῦν ὦ φίλοι, ὡς μὴ μόνος ἄφωνος εἴην ἐν οὕτω πολυφώνῳ, μὴ δ' ὥσπερ κωμικὸν δορυφόρημα κεχηνὼς σιωπῇ περιφέρωμαι. id est. Igitur amici, ne solus essem mutus in tempore tam vocali, neque veluti comicum Doryphorem hians cum silentio obãbularẽ.

Musicam docet amor.

PLVTARCHVS adducit & hoc adagium trochaico versu expressum,

Μουσικὴν Ἔρως διδάσκει, κἂν ἄμουσος ᾖ τὸ πρίν. i.

Musicẽ docet amor, & si fuerit indoctus prius.

Sensus est, amorem ad industriam excitare animum, artiumq. & omnis elegantiæ magistrum optimũ esse. Socrates in conuiuio Platonis, putat animam immersam corpori, velut expergisci amoris stimulis, & hinc primos ad honesta impetus capere, tamquam excusso veterno. Vnde deum hunc idem Plato ποιητὴν ἀγαθὸν τὴν appellat, quod nihil non experiatur. Siquidem e taciturno reddit loquaculum, e verecundo stupidoq. comem ac blandum, e negligente diligentem. Nam Mu-

ficen hic sentit litteras, quas antiquitas nouem Musis dicabat. Adlusit ad prouerbium Bion in Bucolicis, qui cum multis versibus docuisset, Musas semper esse comites amoris, subiicit,

Μάρτυς ἐγὼν, ὅτι μῦθος ὅδ' οὐ πέλει πάντα ἀληθής. i.

Testis ego dictum hoc haud vmquam fallere quĩquam.

Potest & ad verecundiorem vsum detorqueri prouerbium, si dicas non mediocrem esse gradum ad discendum, amasse præceptorem, potest & ad pium, si dicas caritatem esse virtutum omnium magistram, quæ nisi adsit, nihil recte feceris.

Sicyon arrodens vxor lacernam texe.

ATHENAEVS libro Dipnosophist. 3. heroicum hunc vt prouerbialem adducit,

Τὴν σικυὸν τρώγουσα γύναι, τὴν χλαῖναν ὕφαινε. i.

Arrodens Sicyon vxor subtexe lacernam.

Apparet esse verba mariti iubentis, vt vxor tenui cõtenta victu, perageret opus suum. Nam Sicyon seu Sicyos bulbi genus est, aut certe peponis: non nulli putant cucumeris. Hermolaus Barbarus Corollariis in Dioscoridem, cap. 366. videtur aliud diuinare, scribens ex Aristotelis sententia, plerasque textrices esse impudicas: An Sicyos Venerem temperet nescio.

Tetigit lapidem a cane morsum.

PLINIVS lib. 29. cap. 5. de veneno rabidi canis agens: *Tanta, inquit, vis mali est, vt vrina quoque calcata rabiosi canis noceat, maxime bulcus habentibus. Remedium est fimum caballinum, aspersum aceto, & calefactum in vino appositum. Minus hoc miretur, qui cogitet lapidem a cane morsum, vsque in prouerbium discordiæ venisse. Hactenus Plinius. Cuius e verbis coniicere licet, vulgo dictum fuisse, si quis lapidem a cane morsum contigisset, aut calcasset, eum iracundiorem euadere, & ad dissidia propensum. Fortassis ita dictitabant in hominem conuiciatorem ac rixosum: Hic lapidem calcauit a cane morsum.*

Erecti.

ATHENAEVS in Dipnosophistarum lib. 5. Καὶ τὸ δὴ θαυμάσιον, ὅτι πεπιεσμένοι κεφαλαλγοῦντες ὑπὸ τοῦ μέθυς, ὁπόταν τι τῶν ἀγωνιστικῶν θεασαίμεθα, πάντες ἐξεγειρόμεθα, ὀρθοὶ τὸ δὴ λεγόμενον, εἱστήκειμεν. id est, *Et quod dictu mirum, cum depressi essemus, & capite grauato temulentia, quoties spectassemus aliquid eorum quæ inferebantur, omnes expergiscebamur, recti, quod dici solet, surgentes. Accommodum erit, vbi significabimus aliquem toto pectore attentum ad rem quampiam. Erigunt. n. se totos, & summis non numquam insistunt pedibus, qui auscultant aut spectant auidius.*

E clibano boues.

PROVERBIVM sapit quod scripsit Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι.

Εἶτ' ἐξένιζε, παρετίθει δ' ἡμῖν ὅλους

Ἐκ κριβάνου βοῦς. id est,

Accepit inde, & apposuit totos boues

E clibano nobis.

Vsus erit, quoties efferemus splendorem conuiuij, aut insignem edacitatem. Consimili figura vocabant Hecatomben, id quod aliquanto post sequitur apud eundem

dem poetam : καὶ πολυπόδων ἑκατόμβην, id est, Et polyporum hecatomben.

Sequitur perca sepiam.

ATHENAEVS libro 7. *nullo auctore refert huiusmodi prouerbium : ἕπεται πέρκη μελανούρῳ, id est, Comitē sibi ducit sepia percam. lib. 10. et Aristophane adducit, nec addit in quem sensum soleat vsurpari, nisi quod videtur dictum de improborum societate. Apud eundem paullo inferius adducuntur hi versus Numenij, qui de piscibus prodiderit :*

Φυκίδας ἀφρουσὰς καὶ σὲ χρομῶν ἀγέλην
Σκεπάνην, ἢ πέρκαισι κελαινότατοι μελανούροι.

Feri puer.

ATHENAEVS *libro. Dipnosophistarum 15. demonstrat olim prouerbio solitum acclamari ἰὼ παῖον, quo significabant quempiam suo munere defunctum. Itidem ferme, quemadmodum nos absolutæ virtuti gratulantes dicere solemus : Macte animo, macte virtute. Narrat enim, cum quispiam e conuiuio discessisset probe potus, ac magnopere somnolentus, ceteros in eū acclamasse ἰὼ παῖον. Huius adagij fieri mentionem apud Clearchum in prouerbiis, quod ab huiusmodi natum euentu tradit : Cum Latona Apollinem ac Dianā ex Chalcide Delphos deportaret, iamq. ad Pythonis specum uenisset, & draco concitus in eos procurreret, Latona puellam vlnis baiulans, Apollinis præsidium implorans clamabat, ἰὼ παῖ, cum is forte fortuna arcum teneret, ac perinde valere, ἰὼ παῖ, quasi dicas, ἄφιει ὦ, id est, mitte ac percute fili. Non nullos deflexis non nihil vocibus efferre, ἰὴ παιάν, idq. prouerbio dici solere, quoties in rebus afflictis opem implorāmus. Rursum alij putant acclamari hoc pacto feliciter suo perfunctis munere, & eo quod expetebant potitis. Ceterum ob adsuetudinem non videri prouerbium, quod his vocibus solemniter vterentur in sacris Apollinis.*

ἰὴ παιάν, ἰὼ παιάν, ἰὼ παιάν.

Unde & ἰηπαιήων τρίμετρον ortum existimant, quod & ipsum impetum ac celeritatem habet. Etenim si pro ducas priorem in ἰω, carmen erit hexametrum heroicum : si corripias, iambicum. Porro quod apud Athenæū in ἰὴ & ἰω nunc aspiratur, nūc tenuis est, nescimus ān librariorum incuria factum sit. Ouidius in Arte amandi videtur vsurpasse pro acclamatione, qua gratulantur victori votiq. compoti :

Dicite io Paean, & io bis dicite Paean,
Decidit in casses præda petita meos.

Pulchre fallit vulpem.

Καλῶς κλέπτει τὴν ἀλώπεκα, *id est, Decipit pulchre vulpem. Suidas recenset duntaxat, nec explicat. Appares dictum in eum qui dolis captaret astutum, cuiq. frustra tenduntur insidiæ. Nam πελειάσι est arte illectare. Vnde & columbæ exoculatæ, quas aucupes in reti ponunt, quo subsultātes, reliquas deceptas alliciāt, πελειάστριαι dicuntur. Et qui feris tendunt casses, παλευταὶ vocantur. At vulpem dolo circumuenire difficile est.*

Aut piscem olet, aut florem.

AVT *piscem olet, aut timallum. Ambrosius Hexaemeron lib. 5. cap. 2. testatur dictum in eum qui bene oleret, quod timallus piscis sit odore gratissimus, & aque fragans eiusdem nominis flos. Sed præstiterit Ambrosij verba subscribere : Neque te inhonoratum nostra prosecutione timalle dimittam, cui a flore nomē inolenit seu Ticini vnda te fluminis, seu amœni Atesis vnda nutrierit, flos es. Deniq. sermo testatior, quod de eo qui gratam redolet suauitatem, dictum facete sit, aut piscem olet, aut florem : ita idem pronunciatus est, piscis odor esse, qui floris : Quid specie tua gratius ? quid suauitate iucundius ? quid odore fragrantius ? Quod mella fragrant, hoc tu corpore tuo spiras. Verum haud scimus an pro timallo apud Ambrosium legi debeat tithymallus, cuius varia genera recenset Plinius libro 26. cap. 8. cuiusq. subinde meminit Dioscorides locis diuersis.*

Equi dentes inspicere donati.

SVNT *quædam & hodie vulgo iactata, non indigna que veteribus adagiis annumerentur, quod genus est illud, non oportere equi dentes inspicere donati. Cum significantius equi boniq. consulendum, qualecumq. est quod non emitur, sed gratis donatur. Siquidem equum empturus dentes inspicit, in quibus ætatis indicia certissima sunt, ne circumueniatur. At inciuile sit idem facere in equo donatitio : Vsus est tamen hoc prouerbio D. Hieronymus in præfatione commentariorum, quos scripsit in epistolam Pauli ad Ephesios. Paru, inquit, eloquens sum ; Quid ad te ? Disertiorem lege. Non digne Græca in Latinum transfero, aut Græcos lege, si eius linguæ habes scientiam, aut si tantum Latinus es, noli de gratuito munere iudicare, & vt vulgare prouerbium est, equi dentes inspicere donati. Hactenus Hieronymus.*

Amicitias immortales esse oportet.

T. LIVIVS *libro decimo de bello Macedonico & Asiatico, cuius fragmentum debemus vrbi Magontiæ, scribit in hunc modum : Vulgatum illud, quia verum erat, in prouerbium venit : Amicitias immortales, inimicitias mortales esse debere. Sic enim legendū esse, vel ipse sermonis tenor admonet. Recte quidem admonet prouerbium, verum eo rediere mores mortalium, vt simultates sint immortales, amicitiæ plus quā vitreæ : plusq. possit vna Ate quam centum Litæ, atq. omnium tardissime senescat ira, beneuolentia ad quāuis leuem occasionem intereat : quæ si sarciatur, ne quidquam coit & rescinditur. In hanc sententiam citat carmen Aristoteles Rhetoricorum libro secundo, quod alibi, ni fallimur, retulimus :*

Οὐκ ἦν φίλος ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ id est,
Non est amicus quisquis amare desiit.
Citat ibidem & alterum carmen :
Ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλαττε θνητὸς ὤν id est,
Ne maneat immortalis ira te penes,
Mortalis ipse cum sies.

Ad bonam frugem.

QVI *commutatis ad meliora studia moribus resipiscūt, prouerbio dicebantur ad meliorem frugem sese recipere. Vsurpat M. Tullius in actione pro M. Cælio. Et se ad bonam frugem, vt dicitur, recepisse, grauesq. homines*

mines atq; illustres fuisse. Item Plautus in Trinummo, certum est ad frugem applicare animum. Lampridius in Heliogabalo, Milites se parsuros dixerunt, si ad bonam frugem rediret. Unde frugi & bonæ frugi dicitur, qui suo funguntur officio, præsertim serui quos ad operam præstandam alimus. Vlpianus ad legem Aquiliam cap. Inde Neratius. Sed si bonæ frugi seruus intra annum mutatis moribus occisus sit. Item Titul. de quibus rebus ad eundem iudicem eatur. Cap. Si quis seruũ. Interesse fructuarij videtur, bonæ frugi seruum esse. Rursum in digestis libro 11. Titulo de Seruis corruptis, paragrapho, Quod ait prætor. Sed verum ita demum tenetur, si bonæ frugi seruum perpulit ad delinquendum. Plautus in Cassina, Credo pol esse si tu frugi bonæ es. Rursus in Pseudolo, Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonæ. Nequam opposuit frugi. Nequam enim nulli est vsui. Et ita frugi hominem dicimus, quemadmodum nequam, vtraque voce indeclinabili. Columella de re rust. lib, 1. Eiusdem agilitatis homo frugi melius quam nequam faciet. Et in Declamationibus, frugi filius opponitur luxurioso. Hinc & frugalis dicitur. Sumptum videtur ab agris, qui cultu redduntur frugiferi.

Per manus tradere.

QVOD successione quadam ab aliis ad alios deuenit, per manus tradi dicitur: quod translatũ videtur ab his qui nauim aut plaustrum exonerent. Idem frequenter fit in militia, velut in commentario belli Ciuilis primo: Saxo, inquit, prærupta multis locis iter impediebant, vt arma per manus necessario traderentur, milites q. inermes subleuati alij ab aliis magnam partem itineris conficerent. Rursus belli Gallici libro 7. Quidam ante portam oppidi Gallus per manus sibi ac picis traditas glebas in ignem e regione turris proiicie bat. In eodem: Non nullæ de muris per manus demissa. Item libro 8. Tale consilium fuit recipiendi inierunt: fasces vbi consederant, per manus stramentorũ ac virgultorum, quorum summa erat in castris copia, inter se traditos, ante aciem collocauerunt. Verum hic nullus est tropus. Qui quoties accedit, transit in speciẽ prouerbialem, quomodo frequenter obuium est apud auctores. Velut apud Fabium libro 12. Non ea modo quæ conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quæq. quotidie aguntur nosse, verum ne ea quidem quæ a poetis ficta sunt negligere. Item Liuius lib. ab vrbe condita 5. Etiam si nobis cum vrbe simul posita, traditaq. per manus religiones nulle essent. Idem lib. 9. Tum disciplina militaris iam inde ab initiis vrbis tradita per manus, in artis perpetuis præceptis ordinatæ modum venerat. M. Tullius in oratione de prouinciis consularibus: Nam vt C. Iulius omnibus a senatu eximiis ac nouis rebus ornatus, per manus hanc prouinciam tradat ei cui minime vos velitis. Quin & Iureconsultis per manus tradi dicitur, quod de manu in manum datur. Velut Papianus libro Pandectarum 29. Titulo De iure codicillorum, Quod per manus traditum est, codicillis hereditatem dari non posse rationem illam habet, & cetera. Plautus in Trinummo: E manibus dedit ipse mihi in manus: de epistola loquitur. Fit autem iucundius, quoties ad res animi prouerbium accommodatur, quemadmodum cum dicimus institutum, aut opinionem, aut consuetudinem, aut disciplinam aliquam, per manus traditam ad nos venisse.

De manu in manum.

VT non arbitramur idem esse cum superiori, ita non vsquequaq. dissimile est, quod scribit Cicero libro Epist. famil. 7. Totum deniq. hominem tibi trado de manu, vt aiunt, in manum tuam istam & victoria & fide præstantem. Traduntur enim & qui commendantur. Terentius: Hanc in manum dat. Item Horatius:

Vt tibi se laudare ac tradere coner. Item:
Hunc hominem velles si tradere.

Mira de lente.

RODOLPHVS Agricola vir immortalitate dignus, lib. Dialectices 3. testatur apud Græcos prouerbio dici solere, egregia de lente, quoties res humilis & pusilla magnificis laudibus attolleretur: perinde quasi lentem minutum ac vile legumen splendidis encomiis efferas. Opinamur Græcis efferri hunc in modum: ἀυτὰ περὶ φακῆς.

Non una manu capere.

Οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Non vna tantum manu capiendum. De re lubrica variaq. captuq. difficili, Nam huiusmodi solemus vtramq. admonere manum. Vsus est Plato in sophista: ὁρᾷς οὖν ὡς ἀληθῶς λέγεται τὸ ποικίλον εἶναι τοῦτο τὸ θηρίον, καὶ τὸ λεγόμενον, οὐ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον, id est, Vides igitur vere dici, bestiam hanc esse variam, neque (quod dici solet) vnica manu capiendam. Sumptum est a venatu, in quo feræ quædam miris artibus ex ipsis venantium manibus frequenter elabuntur, quibus adsimilem putat hominem sophistã, ad elabendum omnibus dolis instructum.

Omnes laqueos effugere.

IN eodem dialogo non dissimilem huic allegoriam adducit, veluti prouerbio iactatam: Difficile omnes laqueos effugere. Quod ipsum a venatu translatum est, in quo sic vndiq. sepiuntur exitus, vt necesse sit feram in aliquas insidias incidere. ἀγαθὴ γὰρ ἡ παροιμία, τὸ τὰς ἁπάσας μὴ ῥᾴδιον εἶναι διαφυγεῖν, id est, Siquidem recte habet prouerbium, quo dicitur, haud facile esse omnes laqueos effugere.

Hostis domesticus.

RVRSVM in eodem domesticum hostem prouerbio solitum dici testatur, vbi malum non aliunde proficiscitur, sed ex nobis ipsis nascitur: velut cum quis ipse se prodit, aut redarguit, ipse sua bili aut liuore sese conficit: ὧν ἄλλων δέονται τῶν ἐξελεγξόντων, ἀλλὰ τὸ λεγόμενον, οἴκοθεν τὸν πολέμιον καὶ ἐναντιωσόμενον ἔχοντες, id est, Non opus habent aliis qui redarguant, sed iuxta prouerbium, cum domi hostẽ habeant, quiq. sit aduersaturus &c. Agit, de sophista, qui cum sit loquax, ipse ex sese præbere solet quo reuincatur.

Capere ciuitatem.

PLATO in eodem dialogo significat prouerbio dici solere: Capere siue expugnare ciuitatem, qui rem difficilem esset adsecutus. Neque enim ciuitas primo statim

tim impetu capitur. Illic hospes animat Theaetetum, vt quod instituit, persequatur, eo quod qui ad leuiores difficultates aut haeret, aut resilit, numquam aliquid perficiet in eo quod est disputationis caput. Verba Platonis sic habent: Θαῤῥεῖν ὦ θεαίτητε χρὴ τὸν καὶ σμικρόν τι δυνάμενον εἰς τὸ πρόσθεν ἀεὶ προϊέναι, τί γὰρ ὅγ' ἀθυμῶν ἐν τούτοις, δράσειεν ἂν ἐν ἄλλοις, ἢ μηδὲν ἐν ἐκείνοις ἀνύτων, ἢ πάλιν ἐς τοὔπισθεν ἀπωσθείς, σχολῇ πού τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον, ὅγε τοιοῦτος ἄν ποτε ἕλοι πόλιν, id est, Considere oportet Theaetete, fore vt qui vel paullulum aliquid potuerit, semper vltra progrediatur. Quid enim facturus sit in aliis qui in his animum desponderit? aut nihil in illis efficiens, aut retrocedere etiam compulsus: haud vmquam ille talis, vrbem, quod dici solet, ceperit. In bello facile est in excursionibus, aut pagorum incendiis aliquid designare: at munitas vrbes expugnare perdifficile est. Simile est illi: Timidi numquam statuerunt Trophaeum.

Diuinum excipio sermonem.

PLATO libro de Repub. 6. demonstrat prouerbij vice in ore fuisse vulgo: θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, id est, Diuinum excipio sermonem, quoties, gloriosius aliquid dictum esset, ominis gratia deos excipiebant, qui nihil non possunt, & quibus nemo praescribit. Platonis verba subscribemus. Οὔτε γὰρ γίγνεται οὔτε γέγονεν οὐδ' οὖν μὴ γένηται, ἀλλοῖον ἦθος πρὸς ἀρετὴν, παρὰ τὴν τούτων παιδείαν πεπαιδευμένον ἀνθρώπειον, ὦ ἑταῖρε, θεῖον μέντοι κατὰ τὴν παροιμίαν ἐξαιρῶ λόγον. id est, Neque enim sunt, neque fuerunt, neque futuri sunt mores aliter ad virtutem instituti, quam ad horum institutionem. De humanis loquor amice, at diuinum iuxta prouerbium, excipio sermonem. Apparet esse fragmentum carminis iambici:

-Θεῖον ἐξαιρῶ λόγον, fortassis ex Homero natum:
-Θεοὶ δέ τοι πάντα δύνανται. id est,
-Diui tamen omnia possunt.

Accommodari potest ad summos principes, veluti pontificem, aut cardinales, aut monachos.

Vna pertica.

VNA pertica, pro eo quod est eadem opera. Plinius Secundus lib. 8. epist. 2. Nam regione, inquit, tota, & nouitas remissionis, & forma laudatur, ipsis etiam, quos non vna, vt dicitur, pertica, sed distincte gradatimq. tractaui. Quanto quis melior & probior, tanto mihi obligatior abit, expertus esse non apud me, ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός, id est, Vir malus ac fortis pretio ducuntur eodem. Sumptum videtur ab his qui metiuntur agros, Perticam posuit pro decempeda. Nam Seruius Sulpitius, vt indicat Festus Pompeius, dixit perticam esse lineam qua diuiduntur agri, & versus est Homericus, lib. Iliad. 9. quem alibi recensuimus atque exposuimus.

Pulmo prius uenisset.

PVLMO prius venisset, dictum est olim in lentos ac cessatores. Opinantur quod pulmo eum perpetuo moueat, numquam tamen loco se promouet. Plautus in Epidico: Dij immortales soccos iussi adimere pedibus. Pulmo enim, quod perhibent, prius venisset quam tu aduenisti mihi.

Qui multum obfuit.

SICVT eiusdem artificis est egregie mentiri, & vera dicere, ita eiusdem est prodesse plurimum ac laedere. Id olim prouerbio iactatum fuisse testatur Thucydides lib. 6. in oratione Alcibiadis, τοῦτον δὴ ὑπὸ πάντων προβαλλόμενον λόγον, ὡς εἰ πολέμιός γε ὢν σφόδρα ἔβλαπτον, καὶ ἂν φίλος ὢν ἱκανῶς ὠφελοίην, id est, Dictum videlicet illud quod ab omnibus vsurpatur, quod si hostis cum essem uehementer nocui, etiam si sim amicus magnopere quiuero prodesse.

Non uulgari ancora nititur.

DEMOSTHENES in oratione pro Ctesiphonte: Οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς, id est, Non eadem ancora nititur qua vulgus, significans illum nouis, minimeq. vulgaribus praesidiis niti. Suidas admonet esse prouerbium, & subaudiendum ancoram.

Non pluris quam simias.

SIMIA ridiculum animal & vulgo contemptum, non vni prouerbio locum fecit. Dion Prusensis in lib. De Troia non capta: Quos ego, inquit, non pluris facio quam, vt dici solet, simias.

Aspis a uipera.

TERTVLLIANVS lib. aduersus Marcionem 3. prouerbij titulo refert: Aspis a vipera, cum pessimus, a pessimo sumit mali quidpiam. Desinat, inquit, nunc haereticus a Iudaeo, aspis quod aiunt, a vipera mutuari uenenum. Refertur autem inter Diogenis apophthegmata, qui conspicatus duas feminas inter se conferentes clam sermonem, protulit versiculum, e comoedia quapiam sumptum,

Ἀσπὶς παρ' ἐχίδνης φάρμακον δανείζεται, id est,
Sumit venenum a vipera aspis mutuo.

Vtriusque serpentis venenum immedicabile, paritérq. noxium, nisi quod vipera morsus magnis enecat cruciatibus, aspidis adeo nullum adfert dolorem, vt nec voluptas desit, si Plinio credimus. Est autem aspidis genus, quod absq. morsu, conspuens hominem veneno, perimit, vnde Graecis dicta πτυάς. Vsus erit quoties qui per se malus est, contagio mali fit deterior.

Neque intus neque foris.

IRENAEVS lib. 1. cap. 9. refert hoc prouerbium, dicens hoc quadrare in mulierculas quasdam, quae cum intelligerent se fuisse delusas a discipulis Valentini, non tamen se committebant ecclesiae, vt remedio poenitentiae reciperentur in consortium vnde discesserant, sed inter vtrumq. degentes, nec Valentinianis adhaerebant, nec ecclesiae sese reconciliabant. Simili figura dicunt hodie, neque caro est, neque piscis, de homine qui sibi viuit, nec vllarum est partium.

De toga ad pallium.

CERTE speciem habet prouerbij quod refert Tertul. in libello de pallio: Haec nimirum indignitas erit a toga ad pallium, cuius duplex erit vsus: vel cum ad diuersum vitae genus sese contulerit aliquis: vel cum a fortuna honestiore ad humiliorem, velut si quis e praefecto fiat paedagogus,

gus, e consule rhetor. Toga Romanorum erat, pallium Græcorum. Post pallium cœpit esse gestamen philosophorum. Confine illi, Ab equis ad asinos.

Fuit & Mandroni ficulna nauis.

Ἐγένετο καὶ μάνδρωνι συκίνη ναῦς, *id est, Fuit & Mandroni ficulna nauis. In eos dici solitum qui præter meritum ad felicitatem atq. opes euecti, pristinæ cōditionis non meminerunt, sed præsenti rerum successu insolentius abutuntur: ita vt fere mos est* τοῖς νεοπλούτοις, *id est, iis qui ad nouas diuitias ex infima fortunæ condicione prouehuntur. A Mandrone quodam sumptum, qui indignus & immerens, ex nauiculario factus est imperator. Nauim autem ficulnam per contemptum dixit. Nam ficulnum in genere vocant Græci, quidquid imbecille, aut contemnendum significare volunt.*

Lupus in fabula.

Hoc *prouerbium solitum est dici, quoties is de quo confabulatio est, de improuiso interuenit, Quod inde sumptum putat Donatus, interpres Terentij, quod lupus ei quem prior viderit, vocem adimere dicitur, vt cum cogitatione in qua prius fuerat simul & vocem amittat & verba. Nec desunt qui huius seu rei, seu opinionis caussam philosophicam reddere conentur, videlicet quod lupus natura sit hostis homini, & ideo spiritus quosdam ac vim natiuam ab illius oculis proficiscentem in eum quem conspexit inopinato, vires illius obstupefacere, atque hinc esse subitum silentium. Donatus huc pertinere putat quod alibi citatum est a nobis Theocriticum illud* λύκον εἶδες. *Rursum illud Maronis: Lupi Mœrim videre priores, cum vocem per ætatē ademptam pastor quereretur. Sunt qui ex nutricum fabulis natum existimant, quæ narrant ludificato puero terrore lupi, verum lupum a cauea paullatim venisse ad limen cubiculi. Nam est & in apologis, matrem, vt puerum vagientem compesceret, lupum frequenter inclamasse, vt nisi desisset plorare, deuorandum auferret. Tandem lupum spe prædæ venisse: sed frustra hiantem abiisse, hac tantum sententia doctiorem, non esse fidem habendam feminæ pollicenti. Nam hoc, opinamur, sensit Donatus. Locus enim in libris euulgatis non videtur carere mēdo. Tertiam opinionem reiicit Donatus, quę putat hinc natum: cum in Neuiana fabula repræsentaretur, quomodo Romulus & Remus aliti sint a lupa, repente verum lupum actioni interuenisse: quo factum vt subitum esset totius fabulæ silētium, quod talis spectator inexspectatus interuenisset. Sic vsus est Terentianus Syrus in Adelphis, silentium innuens Ctesiphoni, quod Demea pater adolescentis, quem ruri esse credebat, præter exspectationem adesset. Festiuius etiam vsus est Plautus in Sticho. Atque eccum, inquit, tibi lupus, in sermone præsens esuriens adest. Loquitur enim de parasito Gelasino, qui fratribus de ipso confabulantibus derepente interuenit. Addit enim prouerbio gratiam, adlusio ad hominis edacitatem: quemadmodum apud Theocritum, ad nomen adolescentis, de quo dicitur,* λύκον εἶδες. *Vtitur & M. Tullius epist. ad Atticum, lib. 13. De Varrone loquebamur, lupus in fabula. Venit enim ad me. Fere fit autem vt quoties interueniat, de quo colloquimur, obmutescamus: propterea quod siue laudabatur, pudet in os dicere, quod recte narratur de absente: siue vituperabatur, timemus offendere.*

Prolixius Iliade.

Μακρότερα τῆς Ἰλιάδος λαλῶν, *id est, Prolixiora Iliade loquens. Refert Iulius Pollux, libro de rerum vocabulis 6. cap. 26. adiungens ei quod alibi docuimus, competere in homines vehementer garrulos,* τὸ ἐκ Δωδώνης χαλκεῖον, & κρόταλον λάλον. *sic enim ibi refertur. Hunc in sensum vsus est & Aeschines in Demosthenem, qui locus nobis alibi citatus est. Non dissimile est huic, Ilias malorum. Sed quoniam hoc congruit immensis malis, quod nunc referimus immodicæ loquacitati, separare visum est ob vsum diuersum. Est autem Ilias nobile opus Homeri, quo Troiæ, captæ historiam libris vigintiquattuor explicat, cum Vergilius duodecim libris complexus sit; quod ex vtroque opere visum est decerpere.*

Apud nouercam queri.

Qvi *deplorant infelicitatem suam apud eos, qui nihil auxilij sint laturi, vel gauisuri magis conquerentium malis, apud nouercam queri dicuntur, quod nouercæ fere male velint priuignis. Ballio leno in Pseudolo Plauti:*

> *Nam istbuc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,*
> *Apud nouercam querere.*

Leno pro se suppofuit nouercam. Quod dictum Pseudolus simulans se non intelligere,

> *Eho, inquit, an vmquam huius nupsisti patri?*

Animus habitat in auribus.

Veteres *animo sedem in oculis dedere, pleriq. in corde. At Herodotus in Polymnia, iuxta vulgi sermonē vt videtur, docet animum habitare in auribus, quod qui bene audiunt, voluptate adficiantur, qui secus, exacerbentur. Herodoti verba subscribemus,* Καὶ νῦν τοῦτο τὸ ῥῆμα ἐπίστασο, ὡς ἐν τοῖσιν ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, ὑπεναντία δὲ τούτοισι ἀκούσας ἀνοιδέει, *i. Et nunc illud sane disci to, quod in auribus hominum habitet animus: qui cum bona audierit, voluptate corpus implet, cum his diuersa, molestia adficit. Opinamur hunc esse sensum adagij, quod ex his quæ audimus maxime placatur, aut irritatur animus. Nam hac potissimum iter est ad animum hominis. Comiter ac blande dictum, sæpe atroces iras vertit in beneuolentiam, & asperior sermo prouocat capitales inimicitias. Quin & conuitio quidam iugulantur, non aliter quam ferro aut veneno. Proinde pestilentissimum homicidarū genus est, quod hoc sæculo potissimum regnat, qui venenum aspidum portant in lingua, & qui idem peragunt lingua, quod sicarij ferro.*

Inscitia confidentiam parit.

Ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, *id est, Inscitia quidem confidentiam, prudentia vero cunctationem parit. Extat apud Thucydidem libro Peloponnesiaci belli secundo. Diuus Hieronymus in Epistola ad Eua-*

Euagrium ita refert, Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. Refert & Plinius Epistolarum lib. 4. Sicut ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει, ita recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. Vtitur eodem & Lucianus in Nigrino, vt dubium non sit quin hæc sententia fuerit olim vulgi sermone protrita. Cognitio rerum reddit hominem cunctantiorem ad aggrediendum negotium. hinc nimirum est, quod iuuentus audacior est quam senectus: &, vt docet Quintilianus, fortius dicunt qui minus habent artis: cum interim cordatus orator ac periculũ intelligens initio trepidet. Et qui minus sapiunt, minus habent pudoris. Et qui nondum didicere, quid sit scire, nullius rei sibi non arrogant scientiam. Denique maxime bellum adsectant, qui quid sit bellare numquam experti sint.

Non statim finis apparet.

HERODOTVS in Polymnia, significat hoc olim prouerbio dici solitum, Non statim cum principio apparere rei exitum. καὶ τὸ παλαιὸν, inquit, ἔπος εὖ εἴρηται, τὸ μὴ ἅμα ἀρχῇ τὸ τέλος καταφαίνεσθαι, id est, Et vetus adagium, quo recte dictum est, non statim cum initio apparere finem. Conueniet in quorundam præproperas spes, qui negotio vix cœpto, statim arbitrantur se rem factam habere, cum sæpe exitus non respondeat initiis. Vulgi iocus est in Batauum quendam, qui iussus sumere catapotia, rogauit medicum quid essent effectura. Cum medicus respondisset fore vt moueretur aluus, deuorauit, moxq. non dum eggresso medico, clamauit se cacaturire, nimirum suspicans statim apparere finem vna cum principio. Alter quidam eiusdem sapientiæ, cum a parentibus missus esset in Galliam, vt Gallice disceret, cum illic egisset quatriduum, querebatur apud suos, quod nõ dum loqueretur Gallice, putans hanc vim habere solum ipsum, vt quisquis adisset Galliam, illico Gallice loqueretur. Sunt & huiusmodi quidam, qui simulatq. filius triduo versatus est in ludo litterario, mirentur eum non dum scire litteras, querunturq. operam simul & impensam perisse. Poterit ad seria torqueri. Rebus honestis strenue vacandum, vt olim liceat egregiorum laborum optimam messem metere. Semper in hac vita recte faciendum, olim non defutura præmia, etiam si non contingant in hoc mundo.

Philippide tenuius.

ATHENAEVS lib. Dipnosophist. 12. ostendit Philippidem comœdiarum scriptorem sic tenui fuisse corpore, vt etiam πεφιλιππιδῶσθαι, dixerint, pro macruisse. Refert autem prouerbium ex Aristophõte, ἐν ἡμέραις αὐτὸν τρισὶν ἰσχνότερον ἀποφανῶ Φιλιππίδου, id est, Intra triduum graciliorem illum reddam Philippide. Rursus ex Menandro:

Ὁ λιμὸς ὑμῶν τὸν καλὸν τοῦτον δακὼν
Φιλιππίδου λεπτότερον ἀποδείξει νεκρόν. id est,
Vestrum ubi fames formosulum hunc momorderit,
Reddet cadauer macrius Philippide.

Rursus ex Alexide citat hoc dictum, ψυκτηρίδιον Φιλιππίδου λεπτότερον, id est, Poculum Philippide gracilius.

Accommodabitur non inuenuste ad orationem ieiunam, aut disputationem otiosæ subtilitatis.

Quæ semel ancilla, numquam hera.

VT vulgo iactatum refertur in Græcis epigrammatis, libro primo, titulo Palladæ,

Μή ποτε δουλεύσασα γυνὴ δέσποινα γένοιτο
Ἐστὶ παροιμιακόν. id est,
Si qua ancilla semel fuit, haud vnquã dominetur,
Vt prouerbium habet.

VIDETVR ideo dictum, quod qui ex humili fortuna subuehuntur ad res amplas, soleant esse ceteris insolentiores, minusq. tolerabiles quam qui felices nascuntur.

Exurere mare.

ADMONVIMVS ἀδύνατα ferme pertinere ad cognationem prouerbiorum. Quod genus est illud quod refert Vergilius Aeneidos libro 9.

-Maria ante exurere Turno,
Quam sacra dabitur pinus.

Nec dissimile est quod habet Propertius,

Tu prius & fluctus poteris siccare marinos,
Altaq. mortali detrahere astra manu.

Obedientia felicitatis mater.

AESCHYLVS in ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις.

Πειθαρχία γάρ ἐστι τῆς εὐπραξίας
Μήτηρ, γυνὴ σωτῆρος, ὧδ᾽ ἔχει λόγος. id est,
Felicitatis mater obedientia,
Coniuxq. vt aiunt, sospitatoris Iouis.

Fingit poeta Iouem sospitatorem, cuius beneficio contingat salus: huic esse vxorem: cui nomen πειθαρχία. id sonat obedientiam sed proprie qua paremus magistratibus ac principibus: ex horum coniugio natam esse filiam cui nomen εὐπραξία, id est, felicitas. Principis est consulere saluti ciuium, Id conatur bonis & æquis legibus, populi est his obtemperare, si velit esse felix. Sed vtinam non essent Ioues ἀπειθεῖς, quibus vxor esset ἀπειθία, & filia δυστυχία.

Ver ex anno tollere.

Ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαιρέειν, id est, Ver ex anno tollere dicebatur, qui id quod in negotio quopiam erat præcipuum tolleret. Meminit Herodotus in Polyhymnia. Lacedæmonij & Athenienses missis in Siciliam legatis, petebant a Gelone Syracusano & societatem & suppetias, aduersus Xerxem bellum inferentem Græciæ. Nec recusauit Gelo, modo se imperatorem vel maritimarum rerum vel terrestrium copiarum constituerent: quam condicionem cum repudiarent legati, iussit eos illico discedere, ac renunciare Græcis, ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ αὐτοῖσι ἐξαραίρηται, Ver ipsis ex anno sublatũ esse, videlicet illud subindicans, suũ exercitum præcipuũ esse Græciæ florẽ ac robur, qui si deesset, defuturũ illi quod esset præcipuum. Ver enim anni præcipua pars est. Meminit Aristoteles lib. Rhetor. 3. inter metaphorarũ genera. Rursus rhetoricorũ lib. 1. ostendit hoc dictum esse Periclis in epitaphio qui dixerit, τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀφῃρῆσθαι ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαιρεθείη. id est, Iuuentutẽ e Repub. sublatam esse perinde ac si uer ex anno tolleretur. Potest deflecti lon-

Eli longius, vt dicantur vel eximere anno, qui linguarũ ac bonarum litterarum peritiam sustollant e scholis.

Etiam si Cato dicat.

PLVTARCHVS in vita Catonis Vticensis, narrat tantam Catonis apud populum fuisse fidem & auctoritatem, vt de rebus incredibilibus prouerbio diceretur, Τοῦτο μὲν οὐδ' ἂν Κάτων λέγοντος πιστεύσαιμι, id est, Istuc incredibile est, etiam si dicat Cato. Et orator quidam cũ hyperbolicos diceret vni testi non esse credendum, adiecit, ne Catoni quidem. M. Tullius epistola ad Atticum lib. 2. Quid Cato ille noster, qui mihi vnus est pro centum millibus. Similis erat auctoritas Aristidis apud Athenienses ac Xenocratis, cui vni populus remisit iusiurandum, cum alioqui nullus illic testis admitteretur absque iureiurando. Huic adfine est, Nec iurato istuc crediturus sim.

Qualis hera, tales pedissequæ.

HVIC simillimum est peruetus adagium, libro Epistolarum ad Atticum quinto, epistola vndecima. Si verum est, inquit, illud οἵα ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ αἱ θεράπαιναι: id est, Qualis hera tales & ancillæ. Quamquam nec hoc multum abest a senario,

Οἵα περ ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεράπαιναι.

Plato libro de Repub. 4. ἆρ' οὐκ ἀεὶ τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ πρέπει, id est, Aut non semper quod est simile, simile adcersit.

Bibere mandragoram.

INEST vis somnifica mandragoræ, adeo vt enecet etiã largiore potu, si Plinio credimus, histor. mundi lib. 20. capite. 13. Dioscorides indicat radicem vino decoqui ad tertiam partem, ex eo colato sumi cyathum aduersus insomnium. Datur & secandis aduersus intolerabilem cruciatum. Quin & sedi immissa herba, glandis vice, somnum facit. Hanc Pythagoras ἀνθρωπόμορφον appellauit, quod radix imitetur hominis formam. Vnde Columel. in carmine semihominem dicit,

> Quamuis semihominis vesano gramine fœta
> Mandragoræ pariat flores.

Eandem circeam appellant, quod radix illius amatoriis ueneficiis credatur vtilis. Vnde qui cessant in officio dormitantq. multam mandragoram bibisse dicuntur. Sic vsus est Iulianus in epistola quadam ad Callixenem, Οὐ φαίνεται πολὺν πιεῖν μανδραγόραν ἐκπεπωκώς, id est, An nõ videtur multam hausisse mandragoram? Vsurpat & Demosthenes in Philippica 4. ἀλλὰ μανδραγόραν πεπωκόσιν, ἤ τι φάρμακον ἄλλο τοιοῦτον ἐοίκαμεν ἀνθρώποις, id est, Similes videmur his qui mandragorã biberunt, aut aliud simile pharmacum. Itidem qui dormitant in negotio, sub mandragora dormire dicuntur. Lucianus in Timone, ὅταν καθάπερ ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδῃς, id est, Quando quidem veluti sub mandragora dormis. Hoc non dissimile est illi, quod alibi retulimus, Bibe elleborum,

Ne pictum quidem vidit.

QVEMADMODVM de vehementer ignoto dicimus, ne natum quidem noui, sic dicimus, ne pictum quidem vidit. Multas enim vrbes & res, atque etiam homines numquam nobis conspectas, ex pictura vtcumq. nouimus. M. Tull. libro de finibus bonorum vltimo: Dicis eadem omnia & bona & mala, quæ quidem dicunt, qui numquam philosophum pictum, vt dicitur, viderunt. Plautus in Asinaria: Nam neque vmquam fictum, aut pictum, neque scriptum in poematis, vbi lena bene agat. Venustius etiam fiet, si longius transferatur. Rhetoricam ne pictam quidem uidit. Virtutem ne pictam quidem. Nam pinguntur hæc quoque.

In angulo.

Ἐν γωνίᾳ, id est, In angulo fieri dicitur, quod fit in occulto. Reperitur esse apud Platonem in Gorgia, Τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι, μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψιθυρίζοντα, id est, Reliquum vitæ degere cum adolescentulis tribus aut quattuor in angulo susurrantem. Item Lucianus in concione deorum, μηκέτι τοὺς ψιθυρισμοὺς ποιεῖσθε, μηδὲ κατὰ γωνίας συνιστάμενοι, πρὸς δὲ ἀλλήλους κοινολογεῖσθε, id est, Ne post hæc susurros miscete o dij, nec ad angulos conuersi, alius alij ad aurem cõspirate. M. Tullius libro de oratore primo: Quibus ego de his rebus omnibus in angulis consummendi otij caussa, vt disserant &c.

Callidum mendacium.

CALLIDVM facinus, δεινὸν ἔργον, pro audaci dici, monuimus alias. Simili figura dici solere callidum mendacium pro audaci & imprudenti, docet Plautus in Mustellaria,

> Callidum hercle audiui esse optimum mendacium,
> Aut non est mentiendum, aut est fortiter mentiendũ;
> alioqui mox deprehenditur, qui verecunde mentitur.

Quemadmodum Aeschinus Terentianus, Non istas quod sciam.

Muti citius loquentur.

AD ἀδύνατον genus pertinet & hoc quod habet Plautus in Persa, Muti prius loquentur quam ego.

> Ne hoc, inquit, cuiquam homini dicerem edictum est mihi
> Magnopere, nec cuiquam homini crederem.
> Omnes muti vt prius loquerentur hoc quam ego.

In transennam inducere.

IN transennam inducit, qui dolo fallit. Plautus in Persa:

> Hunc ergo hodie hominem in transennam doctis ducam dolis.
> Itaq. huic insidiæ paratæ sunt, prope aggrediar virum.

Ab aucupibus sumptum est, qui intra cancellos escam spargunt insidiantes auiculis. Vnde & hodie qui dolo captus est, intra transennam esse dicitur. Huic simillimum, In foueam & in laqueum inducere, quorum alibi meminimus.

Ab transenna cibum petere.

AB transenna cibum petere dicitur, qui periculo proximus est. Plautus in Bacchidibus,

> Nunc ab transenna hic turdus lumbricum petit.

In setẽ dicitur, legẽtẽ epistolã, per quã erat fallendus. Ab eadẽ metaphora sumptũ, cuius modo meminimus.

Omnes

Omnes adhibere machinas.

M. TVL. lib. Epist. ad Brutum, Ad reliquos hic quoque labor mihi accessit, vt omnes machinas adhibeam ad tenendum adolescentem, item Plato de legibus lib. 7. Οὐκοῦν φαμὲν ἅπασαν μηχανὴν μηχανητέον, *id est, Ita que dicimus omnem adhibendam machinam. Rursum in eodem,* πᾶσαν μηχανὴν προσφέρων, *id est, Omnē machinam admouens. Sumptum est ab his qui summa ui oppugnant arcem aut oppidum, nullum machinæ genus non admouentes, nihilq. relinquunt intentatum.*

Leo cordula vinctus.

LVCIANVS in libello de mercede seruientibus, Νῦν δὲ τὸ τοῦ λόγου, λέων κρόκῃ δεθεὶς ἄνω καὶ κάτω περιφέρομαι, *id est, Nunc autem quod dici solet, Leo filo vinctus, sursum ac deorsum circumferor: cum quis exiguo commodo captus, apud aulicos ostentatur passim, quod princeps tantum alat virum.*

Sinapi victitare.

TRISTES ac supra modum tetrici sinapi victitare dicuntur, quod hodieq. vulgo tritum est. Plautus in Truculento,

Si e castor hic homo sinapi victitet,
Non censeam tam tristem esse posse.

Aristophanes in Equitibus consimili figura dixit, Tueri sinapi,

Κἄβλεψε νᾶπυ, καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε. *id est,*
Toruum tuens, vt qui sinapi victitant,
Frontem seueram contrahebat,

Interpres Aristophanis admonet napy semen esse, vnde fiat sinapi. Huius vis est ciere lacrymas, eoq. Ennius apud Macrobium triste vocat.

Nec triste quaritat sinapi, neque mæstum cepe.

De cepis alias nobis est dictum.

Arcus tensus rumpitur.

PLVTARCHVS in libello cui titulum fecit, An sit seni administranda Respub. Τόξον μὲν, *inquit,* ὥς φασιν, ἐπιτεινόμενον ῥήγνυται, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη, *id est, Arcus, quemadmodum aiunt, cum intenditur, rumpi solet, contra animus cum remittitur. Refertur autem in epitaphio Theophrasti, qui tantisper viguit dum esset in labore: simulatq. remisit studium, interiit.*

Οὐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἔπος μέροπέν τιν' ἐλέχθαι,
Ῥήγνυσθαι σοφίης τόξον ἀνιέμενον.
Δὴ γὰρ καὶ Θεόφραστος ἕως ἐπόνει μὲν, ἄπηρον
Ἦν δέμας, εἶτ' ἀνεθεὶς κάτθανε πηρομελής.

Frangi ni studij tensum laxaueris arcum
Viridici sane verba fuere viri.
Namq. opere assiduo valuit Theophrastus, & idē
Laxato studio, membra solutus obit.

Ne Apollo quidem intelligat.

QVOD vehementer esset obscurum, & intellectu perdifficile, id negabant vel ab Apolline posse intelligi. Athenaeus libro Dipnosoph. 3. Τί δὲ ἡ ἐπιστολὴ δηλοῖ, νομίζω ἐγὼ μηδὲ τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, *id est, Quid autem sibi velis epistola arbitror equidem, nec ipsum Apollinem intelligere. Adducit inibi senarium ex Antiphane,*

Ταυτὶ δ' ὅτι ἐστὶν οὐδ' ἂν ὁ Πύθιος μάθοι. *id est,*
Nec Apollo, quid sibi hæc velint, intelligat.

Destitutus ventis remos adhibe.

CVM res non succedit vt volumus, ad alia præsidia confugiendum est, aut cum fortuna est aduersa, tum magis adlaborandum. Refert adagium Hermolaus in epistola quadam Græca, quæ Politianicis admixta est, καὶ τοῦ πνεύματος ἁμαρτὼν φασὶν ἐπὶ τὰς κώπας χώρει, *id est, Et destitutus ventis, ad remos, quod aiunt, te confer.*

In pace leones.

ARISTOPHANES in Pluto:

Οἴκοι μὲν λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Cū leones sint domi, iidē in Marte sunt vulpeculæ.

Aristophanis interpres ostendit prouerbiū iactatum in Lacones, qui in Asia infeliciter rem gesserant.

Οἴκοι λέοντες, ἐν Ἐφέσῳ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Domi leones, in Ephesi vulpeculæ.

Ad hoc nimirum adlusit Comicus. Plutarchus in comparatione Syllæ & Lysandri refert hanc sententiam tamquam vulgo iactatam in principes. Sic enim de Lysandri frugalitate prædicat:

Ἀλλ' εἴ δή τις ἄλλος ἐκπεφευγὼς τοῦτο τὸ περιᾳδόμενον,
Οἴκοι λέοντες, ἐν ὑπαίθρῳ δ' ἀλώπεκες. *id est,*
Immo si quis alius effugerat illud quod vulgo circumfertur;
Domi leones sed foris vulpeculæ.

OLIM fortasse sic emergebant potentes, post & domi & foris leones esse cœperunt, aut si quod animal leone violentius. Conueniet in eos qui præpostere se gerunt: ibi feroces, vbi nihil erat opus: ibi fugaces, vbi res poscebat virum: aut qui in suos sæui, non itidem audent aduersus inimicos, quod Ciceroni obiicit Sallustius, videlicet, quod contumeliosus in amicos, supplex inimicis. Aut in illos qui simulata mansuetudine perueniunt ad tyrannidem.

Certissima paupertas.

SENTENTIAM prouerbialem refert Iunius Columella libro de re rust. 12. cap. 2. Præparatis igitur receptaculis, oportebit suo quidq. loco generatim, atque etiam speciatim non nulla disponere, quo facilius, cum quid postulabit vsus, recipere possit. Nam vetus prouerbium est, paupertatem certissimam esse, cum alicuius indigeas, vti eo non posse: quia ignoretur vbi proiectum iaceat, quod desideratur. Hactenus Columellæ verba retulimus, Sentit autem, ni fallimur, si quis habeat domi, quod cum vtendum est, inueniri non potest, eum magis egere eo quod habet, quam si non haberet. Etenim qui non habet, rogat alicunde commodato: qui habet, vbi ventum est ad articulum quo sit vtendum: nec suum habet, quod vbi sit, nescit: nec alienum habet quo possit vti.

Mercator nauiga & expone.

STRABO lib. Geographiæ suæ 14. refert huiusmodi prouerbiū, ἔμπορε κατάπλευσον, ἐξελοῦ, πάντα πέπραται, *i. Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita sunt. Ait natum a Cilicibus olim piraticam exercentibus, quorum præcipuus quæstus erat ex mancipiis, quæ*

propter opportunitatẽ loci facile capiebantur, & celerrime distrahebantur, quod Delus qua non procul aberat emporium præstaret,& amplum & pecuniosum,vt illic eodem die præsente pecunia,multa mancipiorum milia distrahi possent & auehi. in caussa erat illud quoque,quod Romani ex Carthagine Corinthoq. subuersis vehementer locupletati fuerant,eoq. pluribus mancipiis vti cœperũt. Si quid habet prouerbium, præter rei gestæ memoriam,poterimus vti,quoties significabimus rei cuiuspiam esse tantam auiditatem, vt nulla copia sufficiat: præsertim si quid mali sit, quod expetitur.

Nisi crura fracta &c.

M. Tullius *in Philippica 13. docet prouerbio fuisse iactatum in C.Plancum, eum perire non posse, nisi crura ei fracta fuissent. Is incenderat curiam, ob quod facinus cum esset eiectus in exilium, tamen post arma tua ausus est redire in vrbem. Adagium autem dictum est ab his qui ob scelera subiguntur in crucem, tantaq. est malitiæ viuacitas, vt nec illic mori possint, nisi fractis cruribus mors acceleretur. Iocatur autẽ Cicero Planco fuisse fracta crura, cum legibus esset adempta potestas redeundi in ciuitatem. Et tamen vixit ac rediit. Adscribem⁹ M.Tullij verba: Sequuntur alij tribunitij,C.Plancus in primis,qui si senatum dilexisset,numquam curiam incẽdisset; quo scelere damnatus,in eam vrbem rediit armis,a qua excesserat legibus: sed hoc ei commune cum plurimis dissimillimis. Illud tamen verum quod in hoc Planco Prouerbii loco dici solet,perire eum non posse, nisi crura ei fracta essent, Fracta sunt, & viuit. Hoc tamẽ, vt alia multa, aquilæ fertur acceptum, Hactenus Tullij verba recensuimus. In quorum postremis iocus est in aquilam, quo significatur armata manus. Nam vexilla Romanorum præcipua habebant aquilam. Meminit & in oratione pro Roscio Amerino: Sin autem sic agetis, vt arguatis aliquem patrem occidisse neque dicere possitis, aut quare aut quomodo, aut tantummodo sine suspicione latrabitis, crura quidẽ vobis nemo suffringet: sed si ego hos bene noui, litteram illam cui vos vsque eo inimici estis, vt etiam eas omnes oderitis, ita vehementer ad caput effigent, vt postea aliam neminem nisi fortunas vestras accusare possitis. Quidam putãt hic significari t. de quo dictum est in prouerbio t. præfigere: sed magis videtur sentire de T. quod crucis habet imaginem, & in crucem suffixis solent frangi crura. Et hac quidem littera rei absoluebantur, sed interim actor referebat notam calumniæ & impudentiæ, qui crimen atrox obiecerit, quod nullis argumẽtis probare valebat.*

Cuculus.

Olim *qui fuissent in re quapiam parum honesta deprehensi, vulgari probro Cuculi dicebantur, Id ortum a vinitoribus, qui serius cœpissent putare vineam, nec hoc munus absoluissent, priusquam audiretur ea auis, velut cessationem exprobrans agricolis. Huius vocem imitantes viatores deridebant vinitores. Ita Plinius lib.18.cap.26. In hoc temporis interuallo quindecim diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam exprobrationem fœdam putãtium vites per imitationem cantus alitis temporarij, quem cuculum vocant. Dedecus enim habetur opprobriumq. meritum, falcẽ ab illa volucre in vite deprehendi, vt ob id petulantiæ sales etiam cum primo vere ludantur. Auspicio tamẽ detestabiles vidẽtur. Adeo minima quæq. in agro naturalibus trahũtur argumentis. Porro quos Plinius petulantiæ sales appellat, apud quasdam nationes & hodie licet agnoscere. Vernis enim mensibus, cum auditur coccyx, si tamen hic est cuculus, id quod sentit Gaza, coniugati mutuis salibus inter sese ludunt, dicentes, tibi canit hæc auis, significantes vxorem parum vigilanter custoditam. Quin & Plautus in Asinaria, sic facit vxorem conuiciantem marito in amica deprehenso. At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum. Ac mox: Cano capite te cuculum vxor ex lustris rapit. Horatius sermonum libro primo Satyra septima.*

Tum prænestinus salso multumq. fluenti
Expressa arbusto regerit conuitia, durus
Vindemiator & inuictus, cui sæpe viator
Cessisset, magna compellans voce cuculum.

Hæc nimirum congruunt cum his quæ scribit Plinius, probro solere obiici vindemiatoribus, si cuculus eos deprehendisset putantes vineam. Eum Horatij locum sic explicat Porphyrio. Nam solent leuia rustici circa viam arbusta uindemiantes a viatoribus cuculi appellari, cum illi prouocati tantam verborum amaritudinem in eos effundant, vt viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum appellare. Acron hæc adfert, Hoc autem ipsa re nouimus, quod viatores sæpe vindemiatores conuitij agant cum transierint, & illi respondent, ita,vt cuculum eum appellẽt, quasi pigrum, & recitant hoc custodibus, eo quod semper assideant. In his Porphyrionis & Acronis verbis, videm⁹ mendas aliquot subesse. Cum his conuenit illud Plautinum. Etiam cubat cuculus, quod grauatim surgeret adsessor puellæ. Quin arbitramur in conuicio cuculi, adlusum ad vocem cubandi. Vnde pro leuia in verbis Porphyrionis fortasse legendum lenti. Iam quod quidam ex cuculo faciunt cucullum, ex aui vestem, nihil est necesse, cum hæc vox penultimam habeat productam, apud Plautum in carmine trochaico:

At etiam cubat cuculus, surge amator, i domum.
Ac mox,
Cano capite te cuculum vxor ex lustris trahit.

Trochaicus est. In Pseudolo pro generali conuicio videtur vsurpasse, Quid fles cucule viues. Nisi forte, lacrymantem ac singultientem amatorem cuculum appellat, quasi κοκκύζοντα, similiter in Mercatore, Isthac filio non credam qui obsequitur patri, huic non vt mero cuculo. Itidem in Persa, Tua quidem cucule caussa non hercle si os præciderim tibi, metuam morticine.

Arator nisi incuruus præuaricatur.

Prouerbii *speciem habet quod refert Plinius lib. 18.cap.19. Arator nisi incuruus, præuaricatur. Præcipit vt arator aruum primum rectis sulcis proscindat, mox & obliquis subigat, id fieri vix potest, nisi toto corpore incumbat labori, vnde & Vergilio dictus est curuus arator. Ceterum præuaricari est a recto sulco diuertere. Vnde & in caussis præuaricari dicuntur,*

tur, qui caussam diuersam adiuuant. Videlicet hoc est quod ait Plinius. Inde translatum hoc crimen in forum: Ibi itaque caueatur, vbi inuentum est. Transferri potest ad quemuis, vt leno nisi periurus est, praeuaricatur. Miles nisi impius est, praeuaricatur. Conueniet in negotium, quod absque magnis sudoribus peragi non potest.

Metiri digitis.

QVI *rem accuratius expendit quam oportet digitis metiri dicitur, veluti si quis cum amico rationem ineat, vter in alterum plus contulisset officiorum. M. Tullius in paradoxo tertio: Poetam non audio in nugis, in vita societate audiam ciuem digitis peccata dimetientẽ sua: Si sunt visa breuiora, leuiora qui possunt uideri, cum quidquid peccetur, perturbatione peccetur rationis atque ordinis. Adlusit huc Cicero, quod poetae carminis pedes digitis metiri soleant, vnde & Horatius,*

Legitimumq. sonum digitis callemus & aure.

Non optimus autem poeta videtur, qui non statim aurium iudicio deprehendit carminis vitium.

Salem & caseum edere.

PLINIVS *libro 21. cap. 7. indicat prouerbium, quod tamen non refert. Siquidem inter laudes salis & hoc refert. Varro etiam pulmentarij vice vsos veteres auctor est, esitasse enim salem cum pane & caseo, vt prouerbio apparet. Conicere licet tale fuisse dictum, nihil conuiuio deerat, habuimus salem panem & caseũ: Aut ne sis solicitus quo me apparatu accipias, praeter salem panem & caseum nihil requiram. De Xenocratis caseo dictum alibi.*

In agro surculario capras.

VARRO *de re rust. lib. 1. cap. 2. dictum hoc veluti legem agricolariam adfert: Colonus in agro surculario ne capras compascat. Deflecti potest ad eos qui noxiarum rerum aut hominum admixtu, corrumpunt teneram aetatem, veluti si quis sacris virginibus adiungat iuuenes lasciuos, aut adolescentibus addat lasciuas puellas. Aut si quis studiis admisceat voluptates studiis inimicas. Nam capra plantis omnibus non vulnere tantum: sed & veneno dentium pestifera est, praesertim oleae & viti, vnde & Baccho immolatur vindictae gratia, Mineruae nihil caprinũ generis, quod oliuae ille repertor dicitur, huic sacra est olea.*

Oportet agrum imbecilliorem esse.

COLVMELLA *libro 1. cap. 3. testatur apud Afros huiusmodi prouerbium fuisse celebre, oportere agrum imbecilliorem esse quam agricolam. Hoc aenigma sic explicuit Vergilius, specie non minus prouerbiali;*

—Laudato ingentia rura,

Exiguum colito.

Sed praestat ipsa Columellae verba adscribere. Adhibẽdum modum mensuramq. rebus, idq. vt non solum aliud acturis, sed & agrum paraturis dictum intelligatur, ne maiorem quam calculorum ratio patitur emere velit. Nam huc pertinet nostri poetae sententia;

—Laudato ingentia rura,

Exiguum colito.

Quod vir eruditissimus, traditum vetus praeceptum numeris signauit. Quippe acutissimam gentem Poenos dixisse conuenit, Imbecilliorem agrum quam agricolam esse debere, quoniam cum sit colluctandum cum eo, si fundus praeualeat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat laxus ager non recte cultus, quam angustus eximie. Conueniet in eos qui student imperio proferendo, cum hoc ipsum quod habent non possint administrare, aut qui suscipiunt munus, cui gerendo sunt impares. Congruet cum eo quod alibi retulimus, Spartam nactus es, hanc orna.

Ab ipsa messe.

NON *est animus conuertere in hoc opus, quidquid aliquam prouerbij speciem habet. Pauca quae sese casu obtulerunt visum est non praeterire, praesertim si commodius & argutius dicta videbantur. Quod genus est illud apud Senecam epistolarum lib. 3. epistola 22. Ab ipsa messe discedam? Agit enim de his qui vel cõmodis vel spe commodorum detinentur, quo minus semet explicent a negotiis, quasi deserturi agrum, cum instat messis. Quam multi sunt in principũ aulis, quos taedet eius vitae, discruciantur q. libertatis desiderio, verum istis ad libertatem aspirantibus reclamat cupiditas: Tam magnas spes relinquam? Ab ipsa messe discedam?*

Cum sarcinis enatare.

NEC *minus commode dictum est in eadem epistola: Nemo cum sarcinis enatat, id est, nemo sese recipit in libertatem, nisi contemptis praemiis seruitutis. Nõ enim potest euadere occupationes, qui curarum auctoramẽtum non potest negligere. Congruit cum eo quod alibi retulimus ex Martiale, Totis pilea sarcinis redemi: rursum cum apologo, quem adducit Horatius de vulpe pasta in camera frumentaria.*

Dosones.

PLVTARCHVS *in vita Paulli Aemylij tradit Antigonum regem, Demetrij nepotem, eo quod benigne promitteret omnibus, nec praestaret promissa, populari ioco dictum fuisse Dosonem, quasi latine dicas Dabonem, quod ille quibuis petentibus respondere soleat δώσω, id est, Dabo. Tales sunt χαυνολόγοι, de quibus alibi nobis dictum est. Ouidius:*

Promittas facito, quid enim promittere laedit?

Pollicitis diues quilibet esse potest.

Huiusmodi Dosonibus scatent aulae principum. Cras, mox redi.

Humeris sustinere.

QVORVM *auctoritas diligentiaq. plurimum valet in conseruanda salute cuiuspiam, ij dicuntur humeris sustinere. M. Tullius pro L. Flacco: De summa Reipubl. taceo, quam vos vniuersam hoc iudicio, vestris inquam humeris Iudices sustinetis. Ammianus Marcellinus lib. 16. Vbi bellorum inundantium molem humeris suis quod dicitur vehens, scindebatur in multiplices curas. Huic adfine est Humeris referre. Cicero pro domo sua: Dicebas te tuis humeris me custodem vrbis in vrbem relaturum. Ab hac metaphora dicuntur Atlantes Reipublic. qui eam suis humeris sustinent,*

stinent, alioqui collapsuram.

Arcem ex cloaca facere.

QVI *rem hominemue nihili laudibus magnificis attollunt, dicuntur arcem ex cloaca facere. M. Tul. pro Cn. Plancio: Nunc venio ad illud extremum quod dixisti, dum Plancij in me meritum verbis extollerem, me arcem ex cloaca facere, lapidem sepulcro venerari pro deo; neque enim insidiarum periculum vllum neq. mortis fuisse. Hactenus Cicero. In cuius verbis & illud prouerbij figuram habet: Lapis e sepulcro, de homine nullius potentia.*

Archimedes non posset melius describere.

ARCHIMEDES *Syracusanus geometra fuit celeberrimus, nusquam nõ intentus figuris geometricis, adeo vt pingens sit interfectus. Ex quo prouerbij specie dictum est illud, quod est apud M. Tulliũ in oratione pro A. Cluentio: Si vt tu dicis, gratiæ conciliandæ caussa, quadraginta istorum accessio milliũ quid valet? Si vt nos dicimus, vt quadragena millia num num sedecim iudicibus darentur, non Archimedes potuit melius describere. Solent enim Geometræ mathematicas figuras in puluere depingere.*

Porta itineri longissima est.

M. VARRO *libro de re rust. 1. cap. 2. subindicat vulgo dici solere, Portam itineri esse longissimam. cuius arbitramur eundem esse sensum, qui est illius: Dimidiũ facti qui cœpit habet. Quin & hodie dicunt bonam itineris partem confectam ei, qui portam egressus sit: semper enim est quod iter apparantem remoretur, & si nihil sit negotij, remorantur amicorum affectus: apud nostrates autem non creditur profectio futura felix, ni si dies aliquot dati fuerint conuiuiis & compotationibus amicorum. Varronis verba subscribem⁹, Vultis igitur interea vetus prouerbium, quod est, Romanus sedendo vincit, vsurpemus dum iste venit? & simul cogitans portam itineri dici longissimam esse, ad subsellia sequentibus nobis præcedit.*

Deorum concio.

Θεῶν ἀγορά, *id est, Deorum concio, siue curia. Hesychius indicat dici solitum in eos qui libere magnaq. cum auctoritate loquuntur, perinde quasi dij loquantur hominibus. Addit Athenis esse locum huius cognominis. Conueniet in diuites aut præpotentes, qui non numquã cum stultissime loquantur, tamen freti opibus ac potẽtia, pro oraculo volunt haberi quidquid dixerint. Cognatum est illi quod alibi retulimus, Argenti fontes loquuntur.*

Camarine loqui.

HVIC *non dissimile est, quod extat apud eundem, καμαρινῶς λέγειν, id est, Camarine loqui, pro eo quod est, audacter, præcise, & seueriter loqui. Vnde natum sit, non satis liquet, nisi quod Iuuenalis Camarinos inter vetustæ nobilitatis familias recenset,*

Ne tu, inquit, sis Creticus aut Camarinus.

Hesychius indicat militum zonas dici καμάρας. Itaq. fieri potest, vt ab horum ferocia prouerbium duxerit originem. Idem docet columnas quasdam, in quibus erat depictus Asiæ circuitus, dictas καμάρας. Fortassis ab hac ostentatione dicti sunt καμαρινῶς loqui, qui sese iactarent barbarico more. Rursum idem ostendit καμάριον dici cubile, in quo sunt plures cameræ. In suo quisq. cubiculo quæ vult loquitur.

Glossogastores.

QVI *linguam habent venalem, ea loquentes quæ ventri conducunt, Comicorum salibus taxati sunt, dictiq. γλωσσογάστορες, voce ridicule ex lingua & ventre cõposita. Quadrabit in malos aduocatos, in adsentatores. Auctor est Iulius Pollux libro De rerum vocab. 2. Athenæus lib. 3. docet eiusmodi homines a poetis aliquot dictos κνισσοκόλακας & κνισολοίχους, quod ob culinæ nidorem adulentur, & nidorem liguriant: morbum dictum κνισολοιχίαν. Ita Iuuenalis,*

Te putat ille suæ captum nidore culinæ.

Pereant amici, &c.

M. TVLLIVS *in oratione pro Deiotaro rege refert hunc versiculum vt prouerbio iactatum,*

Pereant amici, dum vna inimici intercant.

Dicit eandem sententiam Græco quoque versiculo celebrari, quem nondum comperimus. Nisi forte is est cuius fragmentum ante retulimus, ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ, id est, valeat amicus cum inimico. Ciceronis verba subscribem⁹. Itaque cum esset ei nunciatum Domitium naufragio perisse, etiam te in castello circumsederi, de Domitio dixit versum Græcum eadem sententia, quã etiam nos habemus Latinum: Pereant amici, dum vna inimici intereant. Quod ille si esset tibi inimicissimus, numquam tamen dixisset: ipse enim mansuetus est, versus inanis. Congruet in illos, qui nec amicis parcunt nec inimicis, modo quod impense cupiunt adsequantur. Versus autem non solum inanis est, verum etiam immanis, cum humanitatis sit & inimicos inultos sinere ac lædere amicos. Neque dubitem⁹ cõtendere a Cicerone immanis scriptum, quod scriba deprauarit in inanis, cum mansuetus non respondeat inani, sed immani, nec in hoc versu quidquam sit inane, hoc est, gloriosum aut friuolum, sed ferit as homine indigna. Quamquam carmen apud Ciceronem non satis constat suis numeris, constabit si legas,

Pereant amici, inimici dum intereant simul.

Talis est & ille quem alibi retulimus,

Me mortuo terra incendio misceatur.

Plenis velis.

PASSIS *velis, plenisq. velis agere dicuntur, qui toto impetu summoq. conatu moliuntur aliquid. Ita M. Tullius pro domo sua ad Pont. Quid tandem si tu in illis Reipub. tenebris excisq. nubibus & procellis senatum a gubernaculis deieicisses, populum e naui exturbasses, ipse Archipirata cum grege prædonum impurissimo plenis velis nauigasses, si quã tum promulgasti, constituisti, promisisti, vendidisti, perferre potuisses, qui locus terrarum vacuus extraordinariis fascibus atque imperio Clodiano fuisset? Hactenus Cicero. Philostrat. in Polemone: ὡς δὲ ἤκουσεν ἀφῖχθαι τὸν Τύριον, πλησίοις ἱστίοις ἐς τὴν ἑαυτοῦ φιλοτιμίαν ἀφίκετο, id est, Postea quam audiuit Euphratem Tyrium, plenis velis ad*

ad illius philosophiam se contulit. De similibus figuris alias nobis non semel dictum est.

Pecunia absque peculio.

APPARET olim fuisse prouerbium inter agricolas iactatum, Pecuniam sine peculio fragilem esse. Refertur Pandect. lib. 32. tit. de legat. & fid. com. capite, Si chorus. His verbis, quæ mobilia mea erunt, do, lego, nummos ibi repositos vt mutui darentur, non esse legatos Proculus ait. At eos quos præsidij caussa sepositos habet, vt quibusdam bellis ciuilibus factitassent, eos legato contineri, & sæpe audisse rusticos senes ita dicentes: Pecuniam sine peculio fragilem esse: pecuniam appellantes, quod præsidij caussa reponeretur. Retulimus alibi prouerbium, quod admonet ne totam substantiam vni credamus naui, ne nihil supersit vnde damnum sarciatur, si nauis interierit. Ita solent senes summam aliquam seponere, ne nihil superesset, si res incendio, bello aut furto periret. Si libebit adagium alio deflectere, poterit accommodari ad eum qui non omnia consilia sua communicat amicis. Aut qui felicitatis summam non ponit in rebus extrariis sed in animi bonis, vt illis casu perditis habeat quo confugiat, nec despondeat animum. Quod enim proprie nostrum est, peculium dicitur. Ea vero demum proprie nostra sunt, quæ fortuna non potest eripere.

Rana cum locusta.

IMPAR certamen expressit hac figura Theocritus in Thalysiis,

Βάτραχος δὲ ποτ' ἀκρίδας ὥς τις ἐρίσδω. id est,
Sic certo veluti si certet rana locustis.

Addit Scholiastes Græcis ranam dici βάτραχον, quasi βοάτραχον ob vocis asperitatem.

Musarum aues.

Μουσᾶν ὄρνιχες, in eadem Ecloga dicti sunt poetæ, quod assidue modulentur sua carmina:

Καὶ Μοισᾶν ὄρνιχες ὅσοι ποτὶ Χῖον ἀοιδὸν
Ἀντία κοκκύζοντες ἐτώσια μοχθίζοντι. id est,
Quotquot aues musarum, audent certare poetæ
Chio: Coccysando, opera conantur inani.

Ad pedes, ad caput.

NON sine prouerbij specie dictum videtur illud Theocriti in Pastoribus, de rebus copiosis & affluentibus,

Ὤρμαι πρὸς κεφαλᾶς, καὶ ποσσὶ ποτὶ κώεα πάντα. id est,
Ad caput, adq. pedes, quæ sunt mihi vellera cingunt.

Sermo est pastoris iactantis opes suas quibus vndiq; affluebat.

Psydracia.

THEOCRITVS in Aita,

Ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀραιᾶς οὐκ ἀναφύσω. id est,
Non mihi nascentur nares mendacia supra.

Scholiastes addit apud Siculos, qui supra nares haberent postulas albas, quas illi vocant ψυδράκια siue ψύδρακας aut ἰονθοὺς pro mendacibus haberi solitos vulgo. Quin & hodie vulgo dicunt, Nasus tuus arguit mihi te mentiri. Idem iocus est vulgi de miraculis vnguium, quin & ipsas narium postulas Græci ψεύσματα vocant: vt indicat idem Scholiastes. Amans hoc ænigmate significat se nihil mentiturum de amica. Iones ψυδράκας appellant varias postulas. Hinc diminutiuum ψυδράκια, παρὰ τὸ ψεῦδος, quod in summa cute efflorescant. Res ipsa plane superstitiosa est.

Cum sacco adire.

PROVERBIALI schemate dictum est, quod adfertur ex Paullo lib. Pand. 46. tit. de solu. & liber. cap. Quod dicimus. Quod dicimus, inquit, in eo herede, qui fideiussori testatoris id quod ante aditam hereditatem ab eo solutum est debere statim soluere, cum aliquo scilicet temperamento temporis intelligendum est, nec enim cum sacco adire debet. Hæc ibi. Non dubium est, quin hic sermo fuerit vulgo iactatus de quouis qui postulat, vt statim exhibeatur quod petit. Alioqui non ad omnia recipienda sacco est opus, velut ad oleum aut vinum. Græcis θυλακίζειν dicitur, qui cum pera sequens postulat aliquid, qui mos est mendicorum: vnde prouerbium, mendicorum peras semper esse inanes. θύλακος autem vas est farinarium. Hesychius indicat eam vocem fuisse peculiarem Tarentinis.

Manu longa & manu breui tradere.

LIBRO Pandectarum 46. tit. de solutionibus scribitur hunc in modum: pecuniam mihi debes aut aliam rem, si in conspectu meo ponere te iubeam, efficitur, vt & tu statim libereris, & mea esse incipiat. Nam tunc quod a nullo corporaliter eius rei possessio detinetur, acquisitam hi & quodammodo manu longa traditam existimandam est. Simili figura dictum est breui manu dare, lib. Pandect. 23. tit. de iure dotium, capite Licet soleat. Quoties autem extraneus acceptio fert debitori dotis constituendæ caussa si quidem nuptiæ insecutæ non fuerint, liberatio non sequetur, nisi forte sic acceptotulit, vt velit mulieri in totum donatum. Tunc enim credendum est breui manu acceptum a muliere, & marito datum. Quæ si deflectas, plus habebunt veneris: veluti qui promissis agit, ac spem tantum ostendit, longa manu dat, quod animo contueri possis, non statim etiam tollere. Contra, qui præsens ac statim exhibet quod promittit, breui manu dat. Pueri assem ostendunt elephanto, nec audent porrigere. De longis regum manibus alibi dictum est.

Iynge trahor.

QVI vehementi & impotenti desiderio trahuntur ad aliquid, Iynge trahi dicuntur. Ita Pindarus in nemeis hymno, ἴυγγι ἕλκομαι ἦτορ, id est, Iynge trahor animo. Interpres addit huiusmodi fabulam. Iyngem aiunt fuisse filiam Echus, alij Pithus, quæ cum amatoriis venenis incitasset Iouem in amorem Ius, a Iunone irata versa est in auem, qua mulieres vti consueuerunt in amatoriis veneficiis, quemadmodum indicat Theocritus in Pharmaceutria,

Ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα. id est,
Per te Iynx meus ille domum vir quæso trahatur.

Quidam Iyngem vertunt motacillam, quod caudam assidue moueat.

Dij omnia possunt.

HEMISTICHIVM Homericum.

Θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. id est,

At

At cælestes omnia possunt.
Quadrabit in eos, quibus promptum est facere quidquid animo collibitum fuerit, siue iure, siue iniuria. Pindarus in Pythiis hymno 3. θεὸς ἅπαν ἐπὶ ἐλπίδεσσι τέκμαρ ἀνύεται. *id est, Deus autem pro sua libidine omnem exitum perficit.*

Timidi mater non flet.

PROBVS *Aemilius in vita Thrasybuli, testatur hoc velut ænigma vulgo iactatum, timidi matrem non flere, quod in bello qui contemnunt hostem nihil. metuẽdum ducunt, quoniam sibi parum cauẽt, fere pereunt, & matribus luctum adferunt cum orbitate. Contra qui nihil non metuit, neque quidquam omnino cõtemnit, is tutioribus vtens consiliis, raro venit in periculum. Thrasybulus enim cum indixisset bellum triginta tyrannis, qui Athenas oppresserant, & castellum Atticæ Philen occupasset, non plures secum habuit quam triginta commilitones. Hoc, inquit, initium fuit salutis Atticorum, hoc robur libertatis clarissimæ ciuitatis. Neque vero hic non contemptus est primo a tyrranis, neque eius solicitudo, quæ quidem res & illis contemnentibus perniciei, & huic despecto saluti fuit. Hoc enim illos ad persequendum segnes, hoc autem tempore ad comparandum dato fecit robustiores. Quo magis præceptum illud omnium in animis esse debet, nihil in bello oportere contemni, nec sine caussa dici, Timidi matrem flere non solere. Quamquam satis constat hunc locum deprauatæ legi, vnde coniicitur sic scriptum fuisse: Neque vero hic modo contemptus est primo a tyrannis, sed eius etiam solitudo. Itaque modo deprauatum est in non, & solitudo in solicitudinem, & deprauatio deinde trahit deprauationem, vt ansa ansam. Sentit enim Probus ipsum Thrasybulum, vt hominem mediocriter nobilem ac diuitem despectui fuisse tyrannis. Deinde hoc magis fuisse contemptui, quod tam paucos haberet suæ factionis homines. Retulimus alibi de fortitudine quæ erumpit in neruum.*

Theuthidum more.

THEMISTOCLES, *vt in ipsius vita refert Plutarchus, Eretrico cuidam exprobrans ignauiam dixit,* ὑμεῖς γὰρ ἔφη καὶ ὑμῖν περὶ πολέμου τίς ἐστι λόγος, οἳ καθάπερ αἱ τευθίδες μάχαιραν μὲν ἔχετε, καρδίαν δὲ οὐκ ἔχετε, *id est, Sane inquit, & vobis aliquid de bello dicendũ est, qui Theutidum in morem gladium quidem habetis, cor autem non habetis. Quidam Teuthidas putant esse, quas nos vocamus sepias. Sepis autem de genere molliũ est, & arbitramur huic generi cor non inesse.*

Samij litterati.

PLVTARCHVS *in vita Periclis citat hunc versiculum ex Aristophane Comico,*

Σαμίων ὁ δῆμός ἐστιν ὡς πολυγράμματος. *id est,*
Populus Samiorum valde litteratus est.

Arbitramur hoc inde dictum, quod cum Samij captiuis Atheniensium inussissent noctuam, Athenienses vicissim Samiorum captiuis inurebant Samænam, quam in collectaneis opinamur dictam σάμαιν. *Id erat nauis genus lato ventre, a prora veluti suilli rostri speciem præferens, unde & hic versus iactatus est,*

Ναῦς δέ τις ὠκυπόρος Σαμία ὑὸς εἶδος ἔχουσα. *id est,*
Nauis erat velox Samia, specieq. suilla.

Dicta est Samæna, quod a Samiis reperta sit. Conueniet igitur in cicatricosos, & stigmatum plenos. Hesychius & Suidas addunt apud poetam dictum in Babylonios e pistrino prodeuntes, stigmatibus notatos. Verum Aristoteles etiam huius dicti monstrat originem. Cum Samiorum gens esset afflicta a tyrannis, ob inopiam administrantium rempublicam, coacti sunt aliquot e seruis admittere in consortium administrandi magistratus. Sic Aristoteles, Seruile est autem ac noxiorum, stigmatis notari. Apud Plautum in Cassina: Si hic litteratus me sinat, Litteratum appellans notis inustis insignem. Plinius lib. 18. cap. 3. inscriptos appellat. At nunc eadem illa, vincti pedes, damnatæ manus, inscripti vultus, exercent. De Attagenæ diximus alias. Nec desunt qui caussam diuersam adferãt, quod apud Samios inuentæ sunt vigintiquattuor litteræ a Callistrato. Sic Andron in tripode. Idem Ionum litteras tradidit Atheniensibus. Probabile est igitur a repertis traditisq. litteris, iocum fuisse versum ad stigmata. Nam Samij simul & accipiebant, & tradebant infames notas. Nicanor Alexãdrinus grãmaticus populari ioco dictus est stigmaticus, quod de scriptura distinctiunculis, quas Græci στιγμὰς *appellant, curiose scripserit.*

Samij mores.

Σαμιακὸς τρόπος, *id est, Samij mores. Quidam referunt ad calumniandi vitium, quod, vt dictum est, Samij notas & inurerent aliis, & paterentur ab aliis. Alij malunt referre ad nouam nauigij speciem, quam apud eos reperit Polycrates tyrannus. Itaque quadrabit in eos qui suos quosdam habẽt mores a ceterorum moribus dissidentes.*

Λακκόπλουτοι.

CALLIAE *barbarus quispiam clam indicauit magnam auri vim in puteum quendam coniectam. Is & occidit indicem, ne proderet, & aurum sustulit. Vbi res innotuit, in comœdiarum iocum versa est, vt qui malis artibus subito ditescerent,* λακκόπλουτοι *dicerentur. Refert Plutarchus in vita Aristidis. Attigit & Hesychius.*

Abydus, Abydenus.

ABYDENORVM *mores in prouerbium abierunt. Nam Abydeni dicti sunt Sycophantæ, seu molles & effeminati. Meminit adagij Pausanias & Suidas, quorum hic ostendit etiam res nihili, nugas q. meras Abydum dici, quemadmodum de Tricis & Apinis alibi retulimus: opinamur quod id temporis frigeret Abydus ob vetustatem. Vnde Sinopem meretricem Abydum vulgo dictam indicat Athenæus libro 13. quod iam anus a nemine adiretur. Hesychius indicat quempiam apud poetam quendam* ἀβυδοκόμης *dictũ, quod de sycophantia sese venditabat. Suidas, ni fallimur, alicubi citat ex Aristophane. Zenodotus sic effert prouerbium* ἄβυδος πόλις, *id est, Abydus ciuitas. Stephanus indicat prouerbium dictum ab Abydenis Milesiis. Nam hinc profecta est Abydus Hellespontica. Verum hæc propius attinent ad prouerbium*

quod ante retulimus, Ne temere Abydum.

Manuari.

SICVT fures multis artibus instructi sunt, ita studium illorum variis nominibus appellabatur: velut inuolare & manticulari, pro eodem Laberius citante Nonio Marcello dixit, Manuari, nec dubium quin ea uox ioco populari fuerit iactata, quemadmodum & hodie, quoniam furandi verbum nimis odiosum est, mitiore verbo dicunt, digitauit, si quid furto sublatum volunt intelligi, simul vt effugiant actionem iniuriarū. Quid ais? Appellas me furem? Nequaquam, sed manuatorem. Huiusmodi voces obsoletæ non carent gratia, si in loco adhibeantur, nec sine περιπτώσει, vt prisci loquebantur, aut vt vetere verbo vtamur.

Ad coronidem usque.

Μέχρι τῆς κορωνίδος, id est, Vsque ad coronidem, cum extremum finem rei cuiuspiam significamus. A nauibus translatum putant litteratores, quibus aliquid rostri speciem gerens solet addi. Nam Corone Græcis cornicem sonat, coronis corniculam. Apud Homerum vsurpatur κορώνη pro anulo, aut si quid apponitur ostio. Idem velut ornamenti gratia perfectis omnibus additur. Vnde Eustathius indicat lætum rerum finem χρυσῆν κορώνην prouerbio dici solere. Plutarchus in lib. de fortuna Alexandri refert Philoxenum a Dionysio coniectum in latomias, id erat nomen teterrimo carceri, quod tragœdiam quam illi castigandam tradiderit, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τῆς κορωνίδος περιήγαγεν, videlicet circumducta linea significans totam esse dispungēdam. Idem aduersus Stoicos, Ἐκ προοιμίου καὶ ἀρχῆς ἄχρι κορωνίδος, id est, ab ingressu & initio vsque ad coronidem. Iucundius erit quoties transfertur ad animum, veluti si quis studiorum coronidem dicat, aut moneat, vt egregiis cœptis auream addat coronidem: aut vitæ laudabiliter actæ iubeat auream imponi coronidem, hoc est, mortem piam. Quanquam coronis dicitur interdum quod accedit absoluto operi, vt Martialis, Multaq. coronide longus, qualia sunt in conuiuiis, quæ Græci vocant ἐπιδορπίσματα, siue μεταδόρπια, quod cenis addantur: Latini, ni fallimur, bellaria vocant. Cuius vocis eadem fuerit gratia, si ad res animi transferatur, velut ad accessionem quæstioni propositæ additam, aut aliud simile. Postremo grammatici quoties persona actoris eodem metri genere finit quo cœperat, Coronidem vocant: eamq. notant velut rostri figurā exprimentibus lineis. Attigeramus hoc prouerbium, in eo quod est, A capite vsque ad calcem, sed tribus duntaxat verbis.

Sine ut incolumis redeat.

HABET prouerbij speciem quod est apud Theocritum in Hodœporis:

Εἴπ᾽ ἄγ᾽ εἴτι λέγεις, καὶ τὸν ξεῖνον ἐς πόλιν αὖθις
Ζῶντ᾽ ἄφες. id est,
Dic age si quid dicis, & hospes vt vnde profectus,
Viuus eò redeat, permittito.

Sic & bodie dicimus iis qui verbis minacibus & conuiciis ferociunt, Sia fine hominem viuere. Verba sunt Laconis ad Comatam, qui de se arroganter in alterum contumeliose fuerat locutus, Tametsi locum

varie interpretatur Scholiastes.

Quisquis tarde uenit ad cenam.

THEOCRITI scholiastes indicat hos senarios prouerbio fuisse iactatos,

Ὅστις δὲ κληθεὶς ὀψὲ ἐπὶ κλητὸν ἔρχεται,
Ἢ χωλός ἐστιν, ἢ οὐ δίδωσι συμβολάς. id est,
Quisquis vocatus tardus ad cenam venit,
Aut claudus est, aut non dat ille symbolas.
Theocritus sic habet,
Ἦ μετὰ δεῖπνον κλητὸς ἐπείγῃ. id est,

An quoquam ad cenam properas conuiua vocatus? Et addit, eos qui vocati sunt celerius ire, qui non vocati tardius. Etenim qui vocatus se venturum promisit, inciuile putat, si conuiuatori sit in mora. Qui non vocatus venit, vel pudore tardior est, vel quod exclusus spe alterius conuiuij. Ita qui symbolam dedit, properat ne mulctetur damno, si post tempus venerit. Qui non dedit, huius rei securus, vt lubet, ambulat.

Gargara bonorum.

INNVMERABILEM hominum rerum ue vim prisci gargara dicebant, ficta voce, a strepitu quem facit hominum congregatorum multitudo, aut rerum effusarum copia. Aristomenes ἐν Διονύσῳ apud Suidam & Aristophanis interpretem.

Ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα: id est,
Nobis enim intus gargara.

Citatur & Tragicus quispiam, Sophron opinamur, qui inscripserit, χρημάτων τι γάργαρα. id est, Pecuniarum gargara. Vnde & γαργαίρω verbum, quod significat perstrepo præ multitudine. Vt Cratinus,

Ἀνδρῶν ἀρίστων πᾶσα γαργαίρει πόλις. id est,
Vrbs vniuersa hæc optimis strepit viris.

Rursus ex fabula cui titulus Λήμνιαι citatur hic versiculus,

Ἀνδρῶν ἐπακτῶν πᾶσα γάργαιρ᾽ ἑστία. id est,
Viris adactis tota perstrepit domus.

Ceterum quod est apud Homerum, καρκαῖρε δὲ γαῖα ποδεσσι, id est, Pedibus quoq. terra strepebat, mutata litterula καρκαίρω dictum pro γαργαίρω. Deniq. cancros existimant dictos καρκίνους ob pedum multitudinem. Macrobius libro Saturnalium quinto, docet gargara montem esse, & eiusdem nominis oppidum monti subiectum in Mysia, vt apparet, quæ frugum est feracissima, vt hinc factum sit, vt qui immensam rerum copiam significare vellet, gargara nominaret. Exempla citat ex Alcæo, Aristomene, quæ scribarum inscitia desiderantur. Aristophanes ἐν Ἀχαρνεῦσι, risus caussa duas voces coniunxit, immensam multitudinem significantes ἃ δ᾽ ὠδυνήθην ψαμμακοσιογάργαρα. Siquidem ψαμμακοσία dicunt Graci, quæ vel æquant barenarū numerum, ad eam formam qua dicunt τριακόσια & ἑξακόσια. Alexis apud Athenæum lib. 6.

Ἰδὼν καλῶν τὸν οἰκέτην
ἕν᾽ ὄντα καὶ μόνον, ὀνόμασι δὲ χρώμενον
ψαμμακοσίοις. id est,
Famulum intonabat euocans
Vnum atque solum, ceterum vocabulis
Vtens ad id innumeris.

Loquitur de paupere ostentatore diuitiarum, qui cum non haberet nisi vnum famulum, tamen pro foribus euocabat

euocabat eundem variis nominibus, vt hospites crederent plurimos esse domi. Et huius compositæ vocis meminit Macrobius loco quem modo citauimus.

Onobatis.

APVD Cumanos mulier in adulterio deprehensa ducebatur in forum, vt illic lapidi insistens omnibus esset conspicua. Deinde impositam asino, atque ita per totam ciuitatem circunductam reducebant ad lapidem, vt ibi rursus esset omnibus spectaculo. His actis habebatur infamis per omnem vitam, & ignominiæ gratia ὀνοβάτις *dicebatur, quod asinum equitasset. Lapis autem nefastus ac detestabilis habebatur in quo steterat mulier. Quadrabit in quamuis prostitutæ famæ, Asinus apud Cumanos erat iocus prouerbialis, qua de re nobis dictum est alias. Illud hic adnotandum, quomodo decreuerit legum seueritas. Apud Hebræos adultera lapidabatur. Apud Romanos aliquãdo minitabatur lex Iulia. Apud Cumanos summa ignominia supplicij loco erat. Verum quod ad prouerbium attinet, refertur a Plutarcho in problematis.*

Eamus Athenas.

Ἴωμεν εἰς ἀθήνας, *Eamus Athenas. Plutarchus in vita Thesei refert Athenienses Minois violentia, simulq. rerum inopia afflictos, iniisse fœdus cum illo, his quidem conditionibus, vt quotannis in Cretam mitterent septem pueros, ac totidem puellas, quos quidam existimant a Minotauro solitos interimi. Aristoteles dissentit, sed cum vetusti cuiusdam voti religione tenerentur Cretenses, illas hominum primitias mittebant in Delphos: quibus eo proficiscentibus, adiunxerunt sese multi Cretensium filij. Ceterum cum illic ob terræ sterilitatem ægre sibi pararent victum, uenerunt in eam Italiæ partem, quæ quondam Iapygia dicta est. Hinc in Thraciam profecti, Bottiæi dicti sunt. Vnde virgines Bottiæorum sacrificio quodam absoluto, canere solent, Eamus Athenas, his verbis testificantes desiderium patriæ quondam relictæ. Huius sententiæ citat auctorem Aristotelem in Repub. Bottiæorum. Licebit vti, si quando nos melioris fortunæ relictæ pænitebit.*

Abderitica mens.

ABDERITAE in stuporis insaniæq. fabulam abiere, quod perspicuum est ex epigrammate, Martialis libro 10. de eo qui damnatus in theatro repræsentauit Mutium Scæuolam, ac manum imposuit igni, sed acrioribus paratis suppliciis, ni faceret,

Si patiens fortisq. tibi durusq. videtur,
Abderitanæ pectora plebis habes.

De Bœatis & Batauis alias nobis dictum est. Abderitanis autem natura peculiarem fuisse mentis stuporem indicat M. Tull. in libris De natura deorum. Et Plinius li. 25, cap. 8. docet huic vrbi vicina esse pascua, in quibus equi pasti inflammantur rabie, quemadmodum apud Potniam asini. Est autem in Thracia, condita dictaq. ab Abdera sorore Diomedis, patria Democriti physici, iuxta Pomponium Melam. Stephanus ciuitatem dictam autumat ab Abderito filio Erimi, Herculi adamato, quem Diomedis equi dilacerauerãt.

Maritimi mores.

NON abest a prouerbij specie, quod Plautus in Cistellaria dixit, Maritimos mores, pro variis & inconstantibus, quales fere sunt amantium, qui cum ferantur impotentibus cupiditatibus, tamen sibi non cõstant. Queritur autem apud Comicum adolescens de amore mentẽ in varios affectus rapiente. Ita, inquit, mihi omnia ingenia sunt: quod lubet, non lubet iam id continuo. Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit. Modo quod suasit, dissuadet: quod dissuadet, id ostentat. Maritimis moribus mecum experitur. Quemadmodum autem mare nunquam conquiescit, & subinde mutat faciem: ita ferunt homines maritimos non nihil ex maris ingenio referre. De Euripo dictum est nobis alias.

Pecuniæ pedibus compensantur.

INTER Catonis dicta quæ prouerbiorum vice celebrãtur, refertur & illud, Pecuniam pedibus compensari, quod tamẽ in libris eius uiri non dum reperim⁹: sed fieri potest, vt hoc M. Tull. ioco dixerit. Nec dissimile veri est multas Catonis sententias fuisse celebres, quas ille dixit tantum, non scripsit. Ciceronis ex oratione pro L. Flacco verba subscribam⁹, Si te Crassi agri delectabant, hic alicubi in Crustumino, aut in Capenati parauisses. Verum esto, Catonis est dictum, pedibus cõpensari pecuniã, longe omnino a Tiberi ad Caicũ &c. Sententiam autem hanc esse arbitramur, si longius absit fundus plus impendiorum esse domino, et minus ad eum redire lucri. Id damni sarcitur pedibus domini, si non grauetur subinde fundum inuisere.

Ne incalceatus in montes.

THEOCRITVS ὀνομάσι,

Εἰς ὄρος ὄκχ' ἕρπῃς μὴ ἀνάλιπος ἔρχεο Βάττε
Ἐν γὰρ ὄρει ῥάμνοι τε καὶ ἀσπάλαθοι κομόωντι. *id est,*

Batte caue pedibus nudis perrepere montem,
Quippe rubis, tribolisq. uiret mons vndiq. densus.

Qui suscipit vitæ genus, armet sese aduersus occursura incommoda, ne pæniteat suscepti.

Ne incedis per ignem

Οὐ γὰρ ἀπὸ πυρὸς βέβακας, *Non incedis per ignem. Theocritus in Hodæporis,*

Μὴ σπεῦδ', οὐ γάρ τοι πυρὶ θάλπῃ. *id est,*

Ne propera, neque enim igne calescis.

Scholiastes indicat subesse prouerbium, quo significabant aliquem plus satis festinare. Nam pastor, vt erat, protinus volebat canendi certamen inire. Alter non probans tantam celeritatem, prouocat ad locum commodiorem. Properant enim qui per ignem incedunt, & celeritas reddit elementum innoxium: quemadmodum non læditur, qui manum per mediam flammam mittit, aut prunam ardentem subito manu correptam abiicit. Qui versatur in re periculosa, dicitur & ipse per ignem incedere. De quo prius nobis dictum est.

Non soli Atridæ amant uxores.

QVOTIES significabimus suam cuiq. dolere iniuriam, contumeliam aut damnum, nec oportere quemquam impune lædi, conueniet Homericus ille versus ex Iliados I.

Νεμεσῶ

Ημιωῶν φιλέω' ἀλόχες μερόπων ἀνθρώπων
Ἀτρεῖδαι. id est,
Nunc solis hominum Atridis affectus amorque
Vxorum est?

Eum Sextus Cælius, citante Vlpiano, ceu vulgo iactatum adfert lib. pandect. 48. Titulo ad legem Iuliam de adulteriis, lege, Si uxor. Vergilius imitatus est libro Aeneidos nono.

-Nec solos tangit Atridas
Iste dolor.

Auris Batava.

QVEMADMODVM Græci dicunt, Βοιώτιον οὖς, id est, Boeoticam aurem pro pingui, crassaq. itidem Martialis Epigrammatum libro sexto, Batauam aurem dixit agrestem, inelegantem tetricamque:

Tu ne es, tu ne, ait, ille Martialis,
Cuius nequitias iocosq. nouit,
Aurem qui modo non habet Batauam.

Sic enim legit Domitius Calderinus, quamquam non nulli mutarant pro Batauam, seueram. Erant Batavi Germaniæ populi, Cathorum pars, qui domestica seditione pulsi, extrema Gallicæ oræ vacua cultoribus, simulq. insulam inter vada sitam occupauere: quam mare Oceanum a fronte, Rhenus amnis tergum ac latera circumluit. Gens tum bello valida, vt quæ Germanicis bellis esset exercitatissima, tum opibus pollens, quod Romana militia non exhauriretur, quandoquidem erat his cum imperio societas, vt viros tantum armaq. ministrarent: quemadmodum copiosius prodit Cornelius Tacitus lib. 20. Conuenit inter plerosq. doctos, nec id refragātibus coniecturis, eam insulam, cuius meminit Tacitus, esse quā nūc Hollandiā vocāt.

Κρουνοχυτρολήραιον.

HOMINEM stulte nugacem Græci vocabant κρουνοχυτρολήραιον, voce ridicule composita, a κρουνὸς, quæ proprie dicitur aqua impetu scatens, & χύτρα olla, & λῆρος quod est nugari. Ollas autem stupidos appellamus. Refertur a Suida. Extat apud Aristoph. in Equitibus, quo dicto notasse videtur homines immodice nugaces. Nam & λῆρος quidam fontes dici putant παρὰ τὸ λείαν ῥεῖν. Indicat hoc Vlpianus enarrans etiam Demosthenis Olynthiacam. Alibi retulimus prouerbium, Luscinia nugis insidentes ἀηδόνες λέσχαις ἐγκαθήμεναι. Sed post comperim⁹ λέσχας Græcis dici nō nūquam sedilia quædam publica in quibus Athenienses otiosi complures pariter sedebant, quibuslibet de rebus inter se nugantes, Qualia sunt hemicyclia. In testimonium proferunt hoc carmen ex Homero,

Οὐδ' ἐθέλεις εὕδειν χαλκήϊον ἐς δόμον ἐλθὼν
ἠὲ ἐς λέσχην.

Hæc sedilia fuisse Apollini consecrata scripsit Cleantes. Quidam eum deum appellant λέσχηνεῖον.

Fabarum arrosor.

Κυαμοτρώξ, id est, Fabarum arrosor dicebatur, qui in creandis magistratibus vendebat sua suffragia, eoq. questus gratia sedulo versabatur in comitiis, Priusquam repertus est vsus calculorum, quos Græci ψήφους appellant suffragia nigris & albis fabis ferebantur. Vnde fabis victitare dicebantur, quibus hinc erat quæstus. Suidas citat senarium, sed ve fere, solet, tacito au

floris nomine,

Κρινεῖ δ' ὑμᾶς κυαμοτρὼξ Ἀττικός. id est,
Hos indicabit non fabæ esor Atticus.

Prouerbij meminit & Hesychius, indicans hunc morem fuisse apud Aetolos, vt cui alba faba obtigisset, is magistratum susciperet. Vnde serre suffragia, siue sortiri, κυαμεύειν appellabant, & iudicem κυαμοβόλον, nam & iudiciis quibusdam non voce, sed calculis ferebantur sententiæ. Manet in hodiernum vsque diē mos, vt in Epiphaniis rex conuiuij faba deligatur. Extat autem & apud Aristophanem in Equitibus:

Νῷν γὰρ ἐστι δεσπότης
ἄγροικος ὀργὴν, κυαμοτρὼξ. id est,
Nobis agresti est dominus ira, qui fabas
Arrodit.

Dici poterit & in tenuem parcumq. Nam hinc sumpta est metaphora in magistratus affectatores, aut ex suffragiis suis venantes quæstum.

Manci pera.

NARRANT locum fuisse vicinum Hymetto, cui nomen fuerit κυλλὴ πήρα, id est, claudi mātica, in eo fuisse templum simulq. fontem, vnde feminæ steriles bibebant, & fiebant fœcundæ. Suidas indicat & composite dici κυλλοπήρα, admonens esse prouerbium in eos qui artificio vim admouent naturæ. Hesychius ostendit Aristophanem in Centauro, lupanar appellasse κυλλὴν πήραν, quod huius nominis locus decliuis sit ac præceps. Conuenuet in illos, qui bulbis aliis ue medicamētis irritant libidinem. Quidam elleboro succurrūt ingenio, & quibusdam medicaminibus memoriæ.

Vndarum in vlnis.

SVIDAS refert hunc Senarium ex Aristophane,

Καὶ πόντ' ἐν ἐσμεν κυμάτων ἐν ἀγκάλαις. id est,
Atque id quidem cum essent in vlnis fluctuum.

In vlnis vndarum esse dicebantur, qui in summis rerum difficultatibus versabantur. Neque enim suauiter iactant maris vndæ, quos amplexæ fuerint. Adlusum est ad nutrices quæ pueros in vlnis circumferunt, & agitatione mouent, vt fiant vegetiores, quod ipsum infantibus natura gratum est, somnosq. conciliat. Verum alia est fluctuum iactatio.

Fluctus mutus.

Κῦμα κωφὸν, id est, Fluctum mutum appellabant, qui nō dum edebat fragorem, sed iam incipiebat intumescere, Primum enim tacitis vndis insurgit mare, mox exasperata tempestate, procul fremit ac resonat. Dici potest de bili hominis quæ non dum erupit in conuiciū, sed tacite inardescit. Veluti si dicas, Cede κύματι κωφῷ, desine contendere, ne disputatio exeat in rixam. Aut obsiste κύματι κωφῷ, reprime irā efferuescētem.

Caricum uinum.

Καρικὸς οἶνος, Suidas indicat fuisse prouerbium de vino, vt opinamur, tenui, quod non adfert hilaritatē, qualis erat Carica musa de qua dictū est alias. Quidquid.n. vile, lugubre, molestū, aut querulū, Caricū dicebaē. Sed haud scim⁹ an apud Suidā pro οἶνος scriptū sit ὄνος, nisi quod Hesychius nescimus quid attingit de Carica vite, velut inculta & incomposita. Nam genus hoc militāre, negligit agricolationem.

Οἰόλυκος.

HERODOTVS in Melpomene, hoc est lib. 4. refert, cum Theres quidam adornaret longinquam nauigationem, ac filius ipsius adolescens negaret se futurum eius nauigationis comitem, τοιγαροῦν ἔφη σφέα καταλείψειν ἐν ὀΐ λύκοισι, i. Itaq. relinquā eū, inquit, ouē inter lupos. Ex eo dicto nomen inditum est adolescentulo οἰόλυκος, voce composita ex oue & lupo. Dici poterit in hominē desertum ac destitutum auxilio. Quod si quis negabit hoc esse prouerbium, patiatur appēdicē esse eius quod alibi retulimus, Ouem lupo commisisti. Nam probabile est ab hac historia natum prouerbium.

Ναυκισσοβάται.

Ναυκισσοβάται dicebantur qui studio quidpiam eleuarent. Alij putant ναυκισσοβάτις dici solitum ei, qui cum videretur confiteri, non confitebatur, perplexis verbis occultans mendacium, quod fere solent heretici in discrimē adducti. Vox composita videtur a ναὶ, quod est adfirmantis, & κίσσα pica, & βαίνω quod est fluo, quod inuoluta loquacitate negent, quod adfirmare videntur, rursus adfirment quod negant. Meminit Hesychius.

Cui nullum negotium erat. Harmenen muro cinxit.

STRABO libro geographiæ 12. refert huiusmodi prouerbium,

Οἷς ἔργον οὐδὲν ἦν χαρ ἁρμένην ἐτείχισαν. id est,
Qui negoti nil habebat, Harmena murum addidit.

Est enim trochaicus tetrameter. Tradit autem Harmenen vicum esse Sinopensium, portum habentem. Cuius meminit & Stephanus, situm indicans in Paphlagonia, & a non nullis dictam χάρμιλον, quod hic sane carminis ratio non patitur. Neuter indicat originem aut sensum adagij. Coniectare licet vicum fuisse frigidum, quē aliquis cinxerit muro vt fieret oppidulum, æque frigidum. Non enim dixit ἔκτισεν, quod interpres videtur somniasse, qui uertit construxit, sed ἐτείχισεν, hoc est, muro cinxit.

Nec animans nec inanime.

PROVERBIALI figura dictum est apud Platon. lib. de Leg. 8. πάντων τῶν ἐμψύχων καὶ τῶν ἀψύχων, id est, Omnium & animantium & inanimorum, cum nihil omnino significamus excipiendum. Simili figura dicimus, Iuuenumq. senumq. & bipedum ac quadrupedum nequissimus. Itē, Nec diis nec hominibus placet, Nec viuis parcit, nec mortuis. Locum Platonis citauimus integrum in prouerbio σκιαμαχεῖν.

Hic telam texuit, ille diduxit.

APVD Iulium Pollucē lib. 7 cap. 10. refertur senarius suppresso auctoris nomine, ni forsitan Nicophanes est in Pandora.

ὁ δ' ἐξυφαίνει ἱστόν, ὁ δ' ἀξίνει.

Quamquam legendum arbitramur, ὁ μὲν ἐξυφαίνει ἱστόν, ὁ δ' ἀξίνει, siue quod probabilius est ἀξίνει: nam vocem ἱστὸς etiam metri ratio respuit. Iam si nobis textor quispiam Græcus exponeret quid sit ἀξίνειν, quod vt indicat Pollux, Attici dicebant, προσαξίνειν, non esset difficile prouerbij sensum enarrare. Nam Suidas tantum habet ἀξίνειν τὸ σύμειν. Hesychius paullulum lucis addiderat, dicens, ἀξίνειν, ἀνυφῆναι, si ἀξίνειν veniret a themate ἄξομαι. Quod si ἀξίνειν est staminis quod superest addere, sensus erit, Alter orsus est, alter perfecit.

Per fluuium traducere.

Διαβιβάζειν τὸν ποταμὸν: id est, Transmittere per flumen dicebantur, qui difficultatem explicabant rei, quam ineruditiores aut inualidiores explicare non poterant. Translatum a torrentibus aut fluuiis profundioribus, quam vt cuiuis tutum sit traicere. Itaque qui sunt robustiores atque exercitatiores, pueros, mulieres, aut alioqui imbecilles susceptos in humeros transmittunt. Plato libro de Leg. 10. ἐγὼ νῦν ὑμᾶς καθάπερ δὴ διαβιβάσω τὸν ποταμόν, id est, Ego vos quemadmodum modo feci, susceptos, vltra fluuium transferam. Verba sunt hospitis Atheniensis, qui disputationem tradit Clinia & Megillo, pollicens se adfuturum, si quid hæserint.

Gangamon.

IVLIVS Pollux libro decimo, capite 40. docet genus esse retis inuolutis flexibus sinuosum ac perplexum quod a Græcis dicatur γάγγαμον a γῶ quod est capio, vt indicat etymologicus, putans & γαγγάμην appellari, vnde & γαγγαμευτὰς dici qui piscantur hoc retis genere, & γαγγαμεῖς. Aut idem est cum sagena, aut simillimum. Pollux citat Aeschylum, qui negotium inuolutum & explicatu difficile, γάγγαμον dixerit, quemadmodum dicimus, nassam. Vnde ventris locum circa vmbilicum γαγγάμωνα dictum, quod illic appareat circumuolutio quædam neruorum. Fortassis & interior aluus sic appellatur, quod intestina in sese complicentur, ne mox effluant stercora.

Sacer manipulus.

Ἱερὸς λόχος. id est, Sacer manipulus olim dicebatur, quemadmodum dicimus sacram ancoram iaciendam, aut rē ad triarios rediisse. Athenæus libro 13. declarat apud Thebanos exercitus partem fuisse quam illi ἱερὸν λόχον nominabant, eam constitisse ex amantibus, et amatis, & ob id præcipuum belli robur in his fuisse situm, quod reddat fortissimos ad mortis etiam contemptum amantes. Vsus erit, si quis dicat rem Christianam hodie a monachis velut a sacro manipulo pendere.

Postico discedere.

GALENVS περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων libro secundo, ὥσπερ ἐκ τοσούτων ἀγγέλων τῷ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν πρὸς ἀσκληπιάδην ἀποκεχωρήκαμεν. id est, Si ex pluribus cōstat, postico quod dici solet, ad Asclepiadem recessimus siue defecimus. Postico autem recedere dicitur qui furtim abit, aliis inscius sese subducens. Sic Horat. Postico falle clientē, quod et hodie nō raro faciunt magnates. Idē alia forma dixit, In Aristippi furtim præcepta relabor. Thomas Linacer uir incōparabili doctrina, κηπαίᾳ vertit p horti posticū. Aedes quib' est adiūct' hort' duas habet ianuas, anticā et posticā. Antica spectat ad publicā viā, postica ducit ad hortū: per hanc elabebantur, qui clanculū abire cupiebant. Quosdam

pudet

pudent παλινῳδεῖν, sed dissimulanter transeunt in alienam sententiam, alij per occasionem subducunt se negotiis. In hos congruet prouerbium.

Vtres Thylaci.

Ἀσκὸς καὶ θύλακος, *id est, Vter & Thylacus dicebatur, qui cibo potuiq. indulgebat.* ἀσκὸς *enim vter est vinarius,* θύλακος *vas farinarium. Athenæus lib. 11. refert hos versus ex Alexidis Hesione, qui dicuntur sub persona Herculis:*

ᾔτησε κύλικα, καὶ λαβὼν ἑξῆς πυκνὰς
Ἕλκων, κατέσπασ᾽, εἶτα τὴν παροιμίαν
Αἰεί ποτ᾽ εὖ μὲν ἀσκός, εὖ δὲ θύλακος
Ἄνθρωπος. *id est,*
Calicem poposcit, ac datum crebro bibens
Trahitq. & hausit, & vt habet prouerbium,
Semper bene vter, thylacus semper bene est
Homo. Itidem Horatius,
Si ventri bene, si lateri pedibusq. tuis, quid
Diuitiæ poterunt regales addere maius?

De lurconibus ac uentribus dictũ est alias non semel.

Ignarium dare.

SENECA *libro de Beneficiis quarto, refert vt vulgo iactatum, Vt doleat, inquit, tibi, vt postea consideratius loquaris, quod dicere solemus, ignarium dabo. De lapide pyrete sentit, ni fallimur, quem alij viuum, non nulli ignarium vocant, quod plurimum habeat ignis, vt attritu digitos adurat, & alioqui ponderosissimus. Itaq. dicebatur ignarium dare, qui suggereret quod dolore quodam reuocaret hominem a peccando: quẽadmodum lapis digito additus vel pondere vel attritu non sinit hominem obliuisci, cuius gratia sumpserat eum. M. Tullius haud absimili forma dixit in Antonium Philippica secunda: Num exspectas dum te stimulis fodiam? Hæc te si vllam habes partem sensus lacerat, hæc cruentat oratio. Terentius: Noli fodere latus. Persius,*

Atque aliquis cubito stantem prope tangens.

His enim gestibus admonemus, quemadmodum et vellendo aurem, de quo nobis prius dictum est.

In morbo consumat.

SENECA *libro de Beneficiis 4. Quingenti, inquit, denarii sunt, illud, quod dici solet, in morbo consumat. Zeno cuidam promiserat quingẽtos denarios mutuo, admonitus ab amicis, hominem esse malæ fidei, tamen credidit, vel ob hoc quia promiserat, & summa erat exilis. Solent igitur creditores cum sentiunt non redditurro creditam pecuniam, nec existimant operæ precium ob tantillum legibus agere, dicere, habeat, consumat in morbo. Qui sermo dubium habet sensum. Potest enim ab amico dici, qui nolit deesse amico quod impendat si morbus inciderit: potest & ab inimico, qui malo viro morbum optet.*

Vel Megaram vsque.

MANET *is sermonis color & hodie, vbi quid significamus magni precij, nobisq. vehementer expetitum, dicimus, huius rei gratia vel in Indiam vsq. proficiscere. Aut digna res est, cuius gratia vel in Hyberniam vsque nauigetur. Socrates apud Platonem in Phædro,* ἦ γὰρ ἀστεῖοι καὶ δημωφελεῖς εἶεν οἱ λόγοι, ἔγωγ᾽ οὖν οὕτως ἐπιτεθύμηκα ἀκοῦσαι, ὥστ᾽ ἐὰν βαδίζων ποιῇ τὸν περίπατον Μέγαράδε, καὶ κατὰ Ἡρόδικον προσβὰς τῷ τείχει πάλιν ἀπίῃς, οὐ μή σου ἀπολειφθῶ, *id est, Nã profecto festiui et in publicum vtiles fuerint sermones. Nobis sane tanta cupiditas est audiendi, vt si pedibus vel Megaram vsque ambules, ac mox iuxta morem Herodici, vbi ad mœnia accesseris, denuo abscedas, nõ te sim relicturus. Ambigue dictum* κατὰ Ἡρόδικον. *Incertum enim vtrum Herodicus quispiam hoc dixerit, an Herodicus aliquis in populi risum abierit, qui cum tantum itineris confecisset, vel oblitus aliquid uel mutata sententia, a mœnibus Megarensibus redierit Athenas, quomodo Phædria Terentianus a diuerticulo redit in vrbem. Vnde hoc ipsum iuxta Herodicum prouerbij speciem habet, in hominẽ incerti consilij, aut qui sero mutat sententiam, cum deliberandũ sit antequã incipias. Simile illi, Dignũ propter quod vadimoniũ deseratur.*

Omnem vocem mittere.

Πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. *id est, Omnem vocem mittere dicebantur qui nihil omittebant, quo persuaderent. Etenim qui totus est in hoc vt persuadeat, nunc argumentatur, nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc pollicetur, nunc minitatur,* καὶ παντοῖος γίγνεται, *vt flectat audiẽtem. Plato de Legibus decimo,* μηδαμῶς ὦ ξένε, ἀλλ᾽ εἴπερ τυγχάνει γε ὄντα καὶ σμικρὰ πιθανότης περὶ τὰ τοιαῦτα, δεῖ μηδαμῇ κάμνειν, τόν γε ἄξιον καὶ μικρὰ νομοθέτην, ἀλλὰ πᾶσαν τὸ λεγόμενον, φωνὴν ἱέντα, τῷ παλαιῷ νόμῳ ἐπίκουρον γίγνεσθαι λόγῳ, ὡς εἰσὶ θεοί. *id est, Nequaquam o hospes, sed si forte fuerit vel exigua persuadendi ratio, circa huiusmodi, haud quaquam oportet defatigari, præsertim legum auctorem, si modo vllius sit precij: quin potius, emissa quod dici solet, omni voce, veteri legi suppetias ferre debet, docens rationibus esse deos. Idem in Phædro,* τούτου τοι ἕνεκα χρὴ πάντας τοὺς λόγους ἄνω καὶ κάτω μεταστρέφοντα ἐπισκοπεῖν. *id est, Huius itaque gratia oportet, omnibus rationibus sursum deorsum versatis, dispicere, &c. Sumptum videtur ab incantamentis, in quibus si parum mouent preces, adhibent efficaciores. Id alicubi indicat Plato, tametsi locus in præsentia non succurrit. Indicabitur cum occurrerit. Vide num omnem vocem, dicat omnem contentionem. Solent enim patroni caussarum cũ magno studio caussam agunt vocem intendere. Paullus Apostolus ad Galatas cap. 4. cum ait,* ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου, *tale quiddam sensisse videtur. Nam qui nunc obiurgat, nunc blanditur, nunc se prædicat, nunc semet demittit, nunc territat, nunc cõsolatur, vtcumq. postulat eorum vtilitas quos perire non vult, veluti doctus incantator mutat vocem suã, vt aliquo pacto persuadeat.*

Magadari.

Μαγαδίζειν *siue* μαγαδεύειν, *dicebantur olim, qui bilingues essent, eodem ore laudantes ac vituperantes, blandientes & obiurgantes, pudice & obscene loquentes. De magadide multa disserit Athenæus lib. 14. dubitãs citharæ ne genus sit an fistulæ. Quidã eandem putant cũ sambuca, non nulli & cum pectide. Verũ hoc nihil ad prouerbium, quando constat organũ esse* δίφωνον, *quod simul emittit geminam vocem, grauem, & acutam,*

harmonia quæ dicitur διὰ πασῶν. Citatur ex Alexandride hic senarius.

Μάγαδιν λαλήσω, μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. id est,
Magnum ac pusillum, proloquar Magadin simul.

Ait vetustum esse genus, repertum a Lydis, nomen inditum est a Thrace quodā, cui nomen erat Magdus. Alij putant inuentum esse Sapphus. Pindarus magadin appellat ψαλμὸν αἴτι φθογγόν, qualis est cantio, cū simul concinunt viri & pueri impuberes. Hac de re non nihil attigimus in prouerbio, Ex eodem ore calidum & frigidum efflare.

Chalcenterus.

Χαλκέντερος olim dicebatur insigniter patiens laborum, atque indefatigabilis, velut habens ærea intestina, qualem fabulæ narrant fuisse Talo custodem insulæ Cretæ. Hoc cognomen inditum est Didymo grammatico, ob incredibilem numerum librorum, quos scripsisse dicitur. Eadem de caussa Origenes dictus est Adamantius.

Origanum tueri.

Ὀρίγανον βλέπειν, dicebantur qui robur & masculū animum præferebant. Suidas refert hoc carmen ex Aristophane, vti coniicimus, licet metro deprauato,

Παρέξω μ' αὐτὸν ἀνδρεῖον τὸ λῆμα, καὶ βλέποντα τ' ὀρίγανον. id est,
Præbebo meipsum animo virilem, ac tuentem origanum.

Sumptum ab acrimonia herbæ, vt respondeat illis alibi dictis, tueri sinapi aut nasturtium. Quidam cunilam vocant, eius generis, quod Dioscorides appellat heracleoticum. Nam est aliud genus dictum ὀνῖτις, est tertium quod Panaces Heracleum vocant. Ita Dioscorides libro 3. Plinius libro 20. cap. 14. tradit origanum non dissimile pulegio syluestri.

Thurium lema.

Θούριον λῆμα dicebant animum intrepidum & ad bellū paratum. Nam λῆμα genere neutro Græcis sonat, voluntatem, animum siue propositum, aut dignitatem & auctoritatem, vox dicta a λῶ quod est volo. Nam λῆμμα quod scribitur per geminum μμ. venit a λήβω siue λαμβάνω, est argumētum quod adsumitur ad probationem. Thurion autem dicitur quidquid est vehemens ac bellicum. Vnde Hom. θούριδα ἀλκήν, id est, Thurium robur appellat. Quin & ipse Mars dictus est θοῦρος, a θορεῖν quod est insilire. Suidas citat ex Aristophan. Inuenitur & θούριος λόγος, pro sermone diuinitus afflato ac vehementi, cum quis intrepide cum auctoritate loquitur.

Nec elephantus ebiberet.

Οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est, Ne elephantus quidem ebiberet. De poculo prægrandi, cum elephantus proboscide immensam aquarum vim cum libet, hauriat. Athenæus libro vndecimo citat ex Epinico:

Ἐλέφας ἐλέφαντα πρῶτον αὐτὸν
Χωροῦντα δύο χόας, ὃν οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. id est,
Duas choas capientem, vt hunc ne elephas quidē
Ebibere possit.

Rhytus autem poculi genus est, specie cornu, quod videtur eburneum fuisse, impositum imagini elephanti. Subiicit autem, οὐδὲν ἐλέφαντος σὺ διαφέρεις οὐδὲ σύ. id est, Nam ne tu quidem quidquam differs ab elephanto, vt esset quadruplex elephanti mentio. Prouerbium hoc posterius ante retulimus, hoc loco non citato. Porro choa, mensuræ genus est. Dicetur in librum insulsum ac loquacem, quem ne patientissimus quidem perlegere sustineat.

Sacer piscis.

Ἱερὸς ἰχθύς. id est, Sacer piscis dicebatur, cui nemo nocebat, sed sui iuris erat. Suidas indicat esse apud Homerum, Quidquid enim ingens ac praeclarum haberi volebant veteres, ἱερὸν appellabant, velut apud Homerum ἱερὸν μένος ἀλκινόοιο. id est, sacra vis Alcinoi. Per iocum dici poterit in hominem prægrandem & in precio habitum, cum sit stupidus & infans. Meminit & Athenæus.

Φελλίνας.

Φελλίνας leuis dicitur, quasi dicas suberinus. Nā φελλὸς cortex est arboris semper fluitans, qui Latinis dicitur Suber. Vnde & φελλεὺς dicitur locus asper ac petricosus, aptior ad pascendas capras, quam ferendas fruges, quod terra veluti supernatet saxis. Vnde & φελλόδρυς dicitur, quod fluitat, nec habet radices. Quin & hodie lingua Britannica commodum hominem minimeq. difficilem, φελλὸν vocat. Hanc morum leuitatem Græci vocant εὐήθειαν, quæ vox in vitium sonat. Plato lib. de Repub. 3. εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία, εὐηθείᾳ ἀκολουθεῖ, οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν ὡς εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς, εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν, id est, Ergo sermonis probitas, morum compositio, decus & concinnitas sequitur εὐήθειαν, non hanc inquā, quam vitio blandientes, vocamus eo nomine, quasi sit morum bonitas, cum sit amentia, sed mentem vere moribus bonis pulchrisq. instructam. De his non nihil attigimus in prouerbio, Subere leuior. De profundo sulco animi dictum est alias.

Ἴσον ἴσῳ.

Ἴσον ἴσῳ, id est, Par pari dicebant, vbi quid ex æquo moderatum significabant. Sermo ductus a potoribus, qui frequenter de æqualitate disputant, interdum pugnis & ensibus. Sed olim æqualitas erat, vt tantundē adderetur aquæ quantum esset vini. Athenæus lib. 11. ex Aristophanis fabula, cui titulus Philonides, citat,

Τοιγαροῦν ἐμοὶ μὲν ἀρτίως ὁ δεσπότης
Διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν θηρικλείων εὔκυκλον ἀσπίδα
Ὑπεραφρίζουσαν τρυφῶσαν ἴσον ἴσῳ κεκραμένην
Προσφέρων ἔδωκεν, id est,
Proinde iam nuper meus
In Thericleis mihi virtutis ergo præstita,
Scutum herus pulchre rotūdū, deferēs dono dedit,
Spuma inūdans, delicatum, temperatum par pari.

Ex Stratone comico citat hoc carmen,

Ἕρμαιος ὃν ἕλκουσ' οἱ μὲν ἐκ προχοιδίου
Οἱ δ' ἐκ καδίσκου ἴσον ἴσῳ κεκραμένον. id est,
Sors quam trahunt alij quidem e prochidio
Alij ex Calisco temperato par pari.

Primus trochaicus est imperfectus, & hic legendū arbitramur prochoidion, vtrūq. vas est vinarium, ἕρμαιος autem

autem pro sorte ponitur, quæ prima ducitur, ut alias docuimus. Idem eodem libro refert ex Hermippo,

Ἄπνευς ἐκπιών
Ὥς αὐτις αὐθ' ἴσον ἴσῳ κεκραμμένον. id est,
Quem spiritu uno exhauseram,
Suauissime, contemperatum par pari.

Alibi retulimus par pari, uerum non est idem prouerbium. Illud de pensatione dicitur, hoc de mixtura æquali. Velut utinam natura vitam hominum miscuisset ἴσον ἴσῳ nunc nimio plus est mali quam boni. Hæc autem verba ἴσον ἴσῳ ponuntur velut absolute, præter rationem constructionis, quemadmodum dicimus ἀνὰ κράτος,

Cothonisare.

Κωθωνίζειν siue κωθωνίζεσθαι dicebantur, qui largius biberent; & potationem largiorem κωθωνισμὸν appellabant. Eam Mnesitheus medicus apud Athenæum libro 11. putat conducere valetudini corporum. Plato corrigendis moribus, Seneca ingenio excludunt tamẽ ebrietatem, nec id nisi raro fieri sinunt. Ἀκροθώρακες, siue ut scripsit quisquis collegit etymologicon ἀκροκωθωνισταί, dicti qui meracius biberent, quos Hesychius putat dictos ἀκροθώρακας. Adscribit enim μεθύοντες. Verũ ex Plutarcho in Symposiacis, & Aristotele in Problematibus, apparet ἀκροθώρακας dici, qui non dum prorsus ebrii sunt, toto corpore rigato, sed pectore summo duntaxat. Indicat & Iulius Pollux libro sexto ex auctore Hyperide: & Athenæus citans eundẽ in oratione contra Demosthenem. ἐπικωθωνίζεσθαι pro intemperantius bibere refert Pollux ex auctore Critia. Cothon autem poculi genus est, de quo non nihil alias attigimus.

Τρυγοβίοι.

HOMINES sordidos ac parcos olim popularis iocus τρυγοβίους appellabat, quasi fece victitantes. Qui splẽdidiores sunt ubi ventum est ad fecem, aperiunt aliud vas. Quidam adeo natura miseri sunt, ut non patiantur bibi vinum, nisi posteaquam vel acuit vel euapuit. Adagium indicauit Pollux lib. sexto, capite quarto. Eustathius ostendit perparcos τρυγοβίους dici, quod anxii cumq. gemitu viuant. Ridetur apud Aulum Gellium libro vndecimo, cap. septimo, qui de nimium frugali quodam dixerit, Hic eques Romanus apludam edit & floces bibit. Prisci rustici frumenti surfurem appellabant apludam, flocem, vini fecem e vinaceis expressam, quemadmodum fraces ex oleis.

Loquax talpa.

HOMO nullius iudicii, sed tamen impendio verbosus, loquax talpa dictus est populari conuicio. Quod primum dictum est in Iulianum Capellam, postea quam venerat in publicum odium: nam talpæ nostri, ut cæci sunt, ita sunt aque muti. Idem dictus est πίθηκος ὁ πορφυροῦς, id est, simia purpurata, cuius alibi meminimus, Refert Ammianus libro 17.

Non contis, aut ramulis.

IDEM libro eodem de Antonio quodam ad honorẽ mẽsæ regalis apud Persas euecto & ad ius ferendæ sententiæ admisso, non contis, inquit, aut ramulis, ut aiũt, id est, non flexiloquis ambagibus vel obscuris, sed vel significatione plena, in rempub. ferebatur, eoq. incitans regem. Quamquam pro ramulo, legendum arbitramur remulo: nam contis & remis impellunt nauim, qui ventos habent aduersos. Pars est magis adagii quod alibi recensuimus velis remisq, quam nouum adagium.

Extra calcem.

IDEM lib. 21. Ne igitur extra calcem quod dicitur sermo decurrens lecturo fastidium ferat ad explicanda prospecta reuertamur. Quamquam arbitramur scripturam vitiatam, legendum autem esse extra callem, pro extra viam, quod alibi nobis dictum est, ubi quis digreditur a re proposita.

Ex perpendiculo.

IDEM libro eodem, ex perpendiculo dixit, pro eo quod erat exacto iudicio, Palatinas inquit dignitates, velut ex quodam tribuens perpendiculo: & sub eo nemo celsum aliquid acturus, in regiam repentinus adhibitus est, uel incognitus. Ad hanc formam & illa pertinent, quæ cum alibi frequenter, tum apud Gellium sunt libro secundo, capite primo, ad amussim exigere, & librili perpendere, & ad æquilibrium æstimare. Et apud Plinium lib. 36. cap. 25. ad regulam ac libellam exigere. Præterea digitis metiri, trutina pensare, ad unguem facere, aliaq. quorum non nulla suis locis indicauimus, quæ omnia plus habent veneris, si ad res animi transferantur. Sumpta metaphora a perpendiculo fabrorum, quo explorant vel æqualitatem soli, vel parietis rectitudinem. Amussis est pensilis, in imo plumbum habens affixum, additur in medio regula quæ constat duobus gnomonibus, hac explorant æqualitatem soli. M. Tullius in Verrem actione tertia: Tu Verres hic quod moliare nihil habes, nisi forte vis ad perpendiculum columnas exigere. Dicunt ei fere nullam esse columnam, quæ ad perpendiculum esse possit. Nam hercle inquit, sic agamus, columnæ ad perpendiculum exigantur &c.

Acolo non fico.

Ἀκόλῳ τὰ χείλη οὐ σύκῳ βάπτειν. id est, Acolo non ficui immergere labra. Suidas indicat dictum, ubi promitteretur prospera valetudo, aut significaretur rebus fortiter utendum. Nam ἀκόλους Græci vocant, minutas offulas. Interdum & fragmenta panis παρὰ τὸ μὴ κολλᾶσθαι. id est, quod non cohæreant. Hesychius indicat ἀκόλους vescentem reddere bilis expertes ac placidos, cum ficus incendat sanguinem. Vidimus aliquos si quando bilem vellent eximere, dies aliquot nihil sumere præter offulas pauculas ex aqua cum paullulo butyri recentis decocta. Quidam addunt herbarum ac radicum pauxillum. Prouerbium hortatur ad victum tenuem.

Ὠσχοφόρια.

ATHENÆUS lib. 11. cõmemorat poculi genus quod olim πενταπλόαν dicebatur, quod in publicis ludis adhibebatur. Ephebi quidã cursu cõtẽdebãt Athenas. Currebãt aũt gestãtes viteũ ramũ onustũ fructu qui dicebatur ὦσχος. Initium cursus erat a templo Bacchi usq.

ad templum Palladis cui cognomen σκιῤῥάς. Victor in eo certamine capiebat calicem dictum πεντάπλοον, atque ita tripudiabat in chorea. Nomen inditum calici, quod in eo quinque rerum species essent commixtæ, vinum, mel, caseus farina & paullulum olei. Accommodari poterit ad orationem ex variis argumentis consarcinatam. Simile quoddam vas erat fictile, quod Græci κέρνος appellant, Baccho sacrum. In eo plures erant rerum species, sed distinctæ cyathulis inter se cõnexis. Athenæus nominatim recenset circiter sedecim. Vt igitur farraginem dicimus rem variam atque ex diuersis generibus conflatam, ita poterimus vel πεντάπλοον vel κέρνον, dicere De copia Cornu dictum est alias. Nec his dissimile est quod satyram dixere prisci, quo de suo dicetur loco.

More Carico.

Σχήματι καρικῷ id est, figura siue modo Carico, fieri dicebatur, quod sordide incompositeq. fiebat, præsertim in rebus obscœnis: quod tamen ad alia transferri potest, velut ad mores indecoros atque inciuiles, ad orationem inconditam. Legimus & πλοίῳ καρικῷ. id est, naue Carica.

Μυστικροφεῖ.

Μυστικροφεῖ, dicebantur agere, qui dure ac sicce viuerent. Vox ficta videtur a mure & palea, quod mus in re pusilla vehementer laboret: nisi malumus dictum a μύττω quod est sicco, & μύσις præfocatio, quasi si quis festuca præfocetur. Nam Hesychius indicat sic hanc vocem pronunciandam, vt dicitur, ἀκοντί, vsurpatã autem a Cratino in fabula cui titulus, Horæ. Alij virum quempiam μὴ μυστικροφον dictum existimant, qui ex se quidem nihil venustiorum dicteriorum adferre poterat, sed tamen libenter aliorum dictis adridebat. Es huius nominis mentionem factam, apud Apollophanem Comicum. Torquebitur igitur in hominem parcum ac sordidum, aut in frigide iocosum.

Μύτης.

IMPENDIO tacitus, aut in Venerem solutior dicebatur μύτης, quasi dicas mutitor, a μῦ mutorum syllaba, de quo nobis alias dictum est. Et huius nominis piscis femina, quæ sine mare non pascitur. Hinc & in libidinosos aut supra modum vxorios, Rectius autem in virosas feminas. Auctor Hesychius.

Qui inspuerit in cauernam formicarum, &c.

IDEM indicat vulgari sermone fuisse iactatum, ὅτι τῷ πτύσαντι εἰς μυρμηκιὰς, οἰδεῖ τὰ χείλη. id est, Quod qui inspuerit in agmen formicarum, huic intumescant labra. Hoc seu vere fit, vt ex halitus repercussu virus aliquod adficiat conspuentis os, seu temere creditum, torqueri poterit in eos qui multitudinẽ imbecillium quidem sed tamen numerosam & concordem prouocant. Hesychius auctorem citat Dinolochum. Is fuit Comœdiarum scriptor, Epicharmi filius.

Nemo sibi nascitur.

HAEC sententia Platonis sic est ab eruditis omnibus celebrata, vt optimo iure possit inter prouerbia recenseri. Eam primus Plato prodidit in epistola quam scripsit ad Archytam, Ἀλλὰ κἀκεῖνο δεῖ σε ἐνθυμεῖσθαι, ὅτι ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ μόνον γέγονεν, ἀλλὰ τῆς γενέσεως ἡμῶν, τὸ μέν τι ἡ πατρὶς μερίζεται, τὸ δέ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς καιροῖς δίδοται τοῖς τὸν βίον ἡμῶν καταλαμβάνουσι, i. Quin & illud tibi considerãdũ est, quod quisque nostrũ, nõ sibi tãtũ natus est, sed ortus nostri partem sibi vendicat patria, partem parentes, partem amici ceteri, Multa vero dantur & occasionibus, quæ incidunt in vitam nostram. Adducit hunc locum M. Tullius libro de Officiis primo: Sed quoniam, inquit, vt præclare scriptum est a Platone, non nobis solum nati sumus, ortusq. nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. Quam sententiã cũ dilucide, commode & eleganter verterit Cicero, miramur quare Seneca dicere maluit, Nemo sibi contigit. Nam videtur exprimere voluisse illud ἐγένετο sic enim scribit ad Lucilium libro 5. epistola 32. Vis scire quid sit, quod faciat homines auidos futuri? Nemo sibi contigit. Videtur enim hoc imputare parentibus, quod non statim expetimus optima. Subiicit enim, Optauerunt itaque tibi alia parentes tui, sed ego contra, omnium tibi eorum contemptum opto, quorum illi copiam. Vota illorum multos compilant, vt te locupletent. Idem studij fuisse videtur Quintiliano, vt omnia secus diceret quam dixerat Cicero, Quare fit; non raro dicat inelegantius atque etiam obscurius.

Pireus non fert vasa inania.

IVLIVS Pollux lib. 6. cap. 6. refert hoc ex Aristotele. τὸν πειραιᾶ μὴ κεναγγίαν ἄγειν. id est, Piræum non vehere vasa inania. Piræus portus erat Atticæ. Huc appellebant vasa mercibus onusta. Eodem conueniebant adolescentes conuiuium acturi, indicat hoc Antipho in Eunucho Terentiana: Aliquot adolescentuli coimus in Piræo in hũc diem, vt de symbolis essemus. Est eiusdem nominis portus Corinthiacus, vbi consentaneum est maiorem fuisse luxum. Hinc ductum scomma in eos qui gaudent semper cibo potuq. distendi. Expende num apud Pollucem legendum πειραιᾶ.

Cradophagus.

RVSTICVM & sordidum veteres κραδοφάγον per iocum appellabant, quasi κραδαιοφάγον. Nam κράδας vocant arboris fici folia. Idem dicebantur βαλανοφάγοι quasi prisco more glandibus viuentes.

Sapiens diuinat.

DONATVS in Hecyram indicat prouerbium esse diuinare sapientem, quod ex coniecturis prudenter collatis colligit verum, non solum de præteritis, verum etiam de futuris, quamquam in fabula quidem Laches diuinans tota errat via. Cuius tamen coniecturam approbans Phidippus ait, plane hic diuinat, nam i. Reliqua pete ex prouerbio, Qui bene coniiciet.

Ἰαμβίζειν.

Ἰαμβίζειν prisci dixerunt; pro conuitiari ac maledicere,

voce

voce ducta ab Iambe femina insignite maledica. Probabilius est ab Iambo pede ductum, qui conuitiis repertus est, impetum ferientis atque impetentis exprimens. In quo congruit & illud, quod a breui orsus desinit in longam, quemadmodum iniuria ex leuioribus initiis exit in grauem tragœdiam, quod indicauit & Homerus, ἥ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται. *id est, Quæ primum exigua est. Vnde & hominem ad conuiciandum propensum* ἰαμβώδη *appellant. Huiusmodi ferme Suidas & Hesychius.*

Testaceum flagellum.

Κεραμικὴ μάστιξ. *id est, Testaceum flagellum dicebatur ostracismus, de quo nobis abunde dictum est in prouerbio Ostraci conuersio. Flagellum autem vocabant, quod hoc exigerentur in exilium, Testaceum, quod testulis soleant ea ferri suffragia.*

Arietis ministerium.

Κριοῦ διακονία, *Arietis ministerium, Suidas & Zenodotus sic referunt, quasi dici solitum de officio in ingratos collocato. Si quidem aries cornibus ferit pascentem. Hesychius ita refert, quasi congruat in eos qui spe cuiuspiam præmioli inseruiunt indignis. Cum pueros inuitamus ad ministerium, pollicemur aliquid, puta talos aut nuces. Itidem in apologo quopiam dixit Aries, iunge, dabo tibi talos. Addita stellula in editione Aldina indicat* κατάλυτος *esse verbum subdititium, legendum est* καταλύτου *ab* ἀλύω. *Huius obiter mentionem fecimus in prouerbio, Aries nutricationis præmium. Est aliud in ingratos prouerbium quod superius a nobis relatum est:*

ἀντ' εὐποιίας Ἀγαμέμνονα δῖοι Ἀχαιοί. *id est,*
Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graij.

Reperitur citatum citra auctoris titulum. Interim in scholiis Græcanicis inuenitur: in porticu Stoa, quæ varia dicebatur & regis, complures fuisse Mercurij statuas, partim a plebeiis, partim a principibus positas: vna erat ex his quæ carmen hoc insculptum habebat antiquis litteris. Hinc venit in prouerbium. Hoc quidquid est suo loco erat addendum, sed iam ea charta exierat manus.

In tuum ipsius caput.

QVOTIES *in auctorem mali malum retorquetur aut recidit, Græci dicunt* Εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλήν. *Demosthenes in oratione,* ἃ μὲ παρὰ πρεσβείας, ἃ ἐν ταύτῃ συνέχετο ὅπως καὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ποτρῴᾳ. ὅ γ' οὐδεὶς κεφαλὴν ὑμᾶς αὐτῷ δὴ τρέψαι. *id est, Hæc igitur optabat ille, patriæq. imprecabatur, quæ nunc vos oportet in ipsius caput vertere. Ita Ctesippus in Euthydemo Platonis,* εἰ μὴ ἀγροικότερον ἦν εἰπεῖν, εἶπον ἂν σοι εἰς κεφαλήν. *id est, Nisi dictu rusticius esset, dicerem, tibi in caput. Nam sophista collegeras, eos procurare interitum adolescentis qui vellent eum doctum euadere, cum non dum esset doctus: nam perit quod desinit esse quod erat, & incipit esse quod non erat. Ita Maro,*

-Quod dij prius omen in ipsum Conuertant.

Apud Aristophanem in Pluto Penia ratiocinatur si omnes homines ditescerent, fore vt Chremylus ipse cogeretur arare, fodere reliquosq. labores exhaurire, vt iam afflictior viueret diues quam antehac vixerat pauper. Cremylus autem memor laborum, quos in paupertate pertulerat, abominatur hoc verbum, & in Peniæ caput reprecatur, dicens, ἐς κεφαλὴν σοί. *id est, in caput tibi: vt subaudias, recidat. Celius ad M. Ciceronem, lib. octauo. At Domitius cum manus ad os opposuit, te ad 9. Kalend. Iun. subrostrani, quod illorum capiti sit, dissiparant perisse.*

Iracundior Adria.

QVI *moribus parum est commodis, & irritabili ingenio. Adriæ comparatur prouerbio. Ita Flacci amica, qui cum fecerat diuortium,*

Tu leuior cortice, & improbo
Iracundior Adria.

Ipse fatetur se subiracundo fuisse ingenio,

Irasci celerem, at sic vt placabilis essem.

Item in satyra cuius initium, Iam dudum ausculto. Aeschines in Demosthenem, dicit eum moribus fuisse adeo asperis & inconstantibus, vt cum Adria facilius sit habere commercium quam cum illo: non quod illud mare sit ceteris sæuius, immo vix aliud mitius: sed ita visum est non nullis, qui si nauigassent mare Britannicum aut Danicum, faterentur Adriam indignum esse maris vocabulo.

Bos marinus.

Βοῦς θαλάσσιος. *id est, Bos maritimus, de magnis, insulsis & ad nihil vtilibus, quales sunt phocæ, tantum pascentes, nec operi, nec esui vtiles, contra quam boues terrestres. Refertur a Suida. Suspicamur autem legendũ* βοῦς ἐν αὐλίῳ, *vt sit idem quod mox sequitur* βοῦς ἐν αὐλίῳ καθῆσθαι. *id est, bos in stabulo sedes. Sic enim refertur in collectaneis Tarrhæi ac Didymi. Estq. hemistichium Iambici trimetri.*

Bos in stabulo.

Βοῦς ἐν αὐλίῳ. *id est, Bos in stabulo, dicebatur inutilis & in ocio vitam agens. Hesychius indicat a Cratino dictum in fabula cui titulus, Deliades, quamquam huius alibi meminimus.*

Canis ad cibum.

Κύων ἐπὶ σῖτον. *id est, Canis ad cibum. De iis qui in suum properant exitium. Qui canem volunt occidere, cibo ostenso adliciunt. Hesychius indicat hoc esse simile* βοῦς ἐπὶ σφαγήν, καὶ δεσμά. *id est, Bos ad mactationem, & sus in vincula.*

Bos in quadra argentea.

Βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦ. *id est, Bos in quadra argentea. In eos qui personam sustinent, officium aliquod egregium pollicentem, nec vlli tamen sunt vsui, nisi ad voluptatem aut fastum. Simillimum est illi quod alibi retulimus, bos septimus. Olim apponebantur bellaria, sic efficta, vt noua luna cornua præ se ferrent, quod luna nascens ac desinens cornuta videatur. Quin & luna dicebantur huiusmodi bellaria. Qua de re Suidas citat epigramma non inelegans,*

Φὰς βοῦς ὑπάρχων χαλκέων γῆς ὁ πίμπεις,
Ἀλλ' ὡς πάροιθεν ἀγρότης ἀλετήτης
Φὰς ἀχὶ ἐπὶ τρίχωμας ἐστρέχω
Ἀλλ' ἀργυροῦ πίνακος ἰσχνὸς ...

Εἶτα τὴν σὴν ἐξελέγχων ἀργίαν. id est,
Qui nam fit, vt bos cum sies, aruum haud ares,
Sed ebrij in morem recumbis rustici?
Quin hirce tu quoque curris hinc in pascua,
Sed potius hic imago stas argentea?
Hic sto, tuam redarguens inertiam.

Meminit huius bouis Iulius Pollux lib. 6. cap. 11. demonstrans hoc cibi genus inferri solere Apollini, Dianæ, Hecatæ, & Lunæ. Finguntur & hodie varia animantium species in bellariis. Huic non dissimile est, quod Galli vocant regem chartarum, qui titulo verius quam opibus rex est.

Accepta candela.

DIPHILVS *apud Athenæum libro 15. in fabula cui titulus* ἀγνοίᾳ, Ἀψάμενοι λύχνον λυχνεῖον ἐζητοῦμεν. *id est, adrepta candela, candelabrum quærebamus, cum res improuide geritur, oportuit enim candelabrum esse paratum, antequam candelam attingeres.*

Vacuam inhabitare.

Κενοὺς ἐγκατοικεῖν δόμους. *id est, Vacuam habitare domum dicuntur, qui speciem rei magnificam ostentāt, cum ipso bono vacui sint. Plato trimetrum citat, haud dubium, quin vulgo iactatum, quandoquidem auctoris nomen tacet* καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτα ἀφείς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας, Ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις, ζηλῶν οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστὶ καὶ βίος, καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά. *id est, Eaq. exerce vndecumq. videberis sapere, omissis istis ad ostentationem facientibus, siue deliramenta ea vocari decet siue nugas,*

Ex quibus inanes incolas tandem domos,

neque magnificacias viros, qui hæc minuta redarguunt, sed illos potius, quibus adest res familiaris & honesta fama, aliaq. multa bona. De vacuo gratiarum scrinio diximus alias.

Στηνιῶσαι.

Στηνιῶσαι *est alterum asperis conuitiis incessere. Athenis erat festum quoddam, in quo ius erat dicteriis & conuitiis in alios ludere. Unde* στηνιῶσαι *dici cœperunt, qui liberius in quempiam debacchabantur. Festo nomē erat* στήνια, στηνὸν *enim proprie dicitur, quod asperum auribusq. molestum est. Ita Hesychius & Etymologus. Simile illi, de plaustro loqui.*

A sexaginta viris venio.

ATHENIENSES *mire delectabantur iis, qui risum dictis aut factis mouere norunt, adeo vt ad hoc in diomeo, aut heracleo sexaginta conuenirent, qui in ciuitate nominabantur sexaginta viri, quemadmodum nos dicimus duumuiros, triumuiros & decemuiros, magistratum significātes, vt si quid ridicule dictum esset, vulgo ita loquerentur* οἱ ἑξήκοντα τοῦτ' εἶπον. *id est, Sexaginta viri hoc dixerunt, aut* ἀπὸ τῶν ἑξήκοντα ἔρχομαι. *id est, a sexaginta viris venio. Refert Athenæus lib. 14. Erat Athenis tribus quæ dicebatur* διομεῶν, *a Diomo quodam Colytti filio, vnde* διομεῦς, *vt ex Hesychio licet conijcere. Poterit per ironiam dici in dictum illepidum & agreste, dictum sexaginta viris dignum: aut in stulte dicacem, hic nobis venit a sexaginta viris.*

Capite gestare.

QVOS *tenere amamus, capite gestare dicimus. Plato libro de repub. 10.* καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ σοφίᾳ οὕτω σφόδρα φιλοῦνται, ὥστε μόνον οὐκ ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. *id est, Et huius sapientiæ gratia tam vehementer amantur, vt amici tantum non eos in capitibus circumferant. Translatum apparet a matribus ac nutricibus, quæ infantulos cunis impositos, capite portant. Simili figura Cicero dixit, oculis ferre, pro vehementer amare: & in sinu ferimus, quos singulari affectu prosequimur.*

In frigidum furnum panes immittere.

Ἐπὶ ψυχρὸν ἰπνὸν τοὺς ἄρτους ἐπιβάλλειν. *id est, In frigidum furnum immittere panes dicuntur & hodie, qui docet indocilem, qui monet auersum, aut qui alioqui sumit inanem operam. Refertur apud Herodotum lib. 5. cui titulus Terpsichore. Consultis manibus Melissa apparens, negauit se indicaturam, vbi reconditum esset depositum, cum ipsa algeret nuda, Nihil enim sibi profuisse vestes, quibuscum fuerat sepulta, quod nō essent exusta. Astruxit fidem suis dictis hoc indicio,* ὅτι ἐς ψυχρὸν τὸν ἰπνὸν Περίανδρος τοὺς ἄρτους ἐπέβαλε. *id est, quod in furnum cum frigeret, Periander ingessisset panes. Hoc ænigma solus Periander renunciatum intellexit, sibi conscius, quod cum exanimi coierat. Hoc ad prouerbij sensum opinamur esse satis, quo nobis licet castius ac verecundius vti.*

Mercurio dextro.

HESYCHIVS *indicat veteres in iactu quodam solere ominis gratia præfari Mercurium, quemadmodum in conuiuiis,* ἀγαθοῦ δαίμονος, καὶ Διὸς σωτῆρος, *de quibus suo dictum est loco. Idem indicat in sortibus ducendis, primam sortem dici solere Mercurium. Per iocū vsurpare licebit vbi quid aggredimur noui. Qui de summa periclitantur, dicuntur omnem iacere aleam, qui primum tentant aliquid, dici possunt Mercurium ducere. Iulius Pollux lib. 6. cap. 9. indicat in* κρεωνομίᾳ, *id est, carnium partitione, primam carnium portionem* Ἑρμοῦ κλῆρον *id est, Mercurij sortem appellari solere.*

Ne Mercurio quidem credere.

STRABO *lib. 2. de narratione parum probabili.* ὥστε οὐδὲ τῷ Ἑρμῇ πιστεῦσαι τις λέγοντι. *id est, quam ne Mercurio quidem credat aliquis narranti. Tametsi locus mendosus est, vt sunt pleraq. in hac prima editione.* οὐδ' εἰ *sine controuersia legendum est. Proprie cōueniet in eos, qui longinquis peregrinationibus circumacti, narrare solent prodigiosa. At viatorum deus habebatur Mercurius.*

Mercuriale.

Ἕρμαιον *Græci vocabant lucrum præter exspectationem oblatum, a primitiis quas olim in viis ponebant Mercurio, iis viatores vescebantur. Alij malunt ductum ab aceruis lapidum, quos in itineribus ambiguis Mercurio sacros ponebant: Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit insipienti honorem: quāquam hic varie translatus est Græcis. Quidam ita*

sunt

sunt interpretati, ὡς ἀποδεσμεύων λίθον ἐν σφενδόνῃ, ὅμοιός ἐστι τῷ διδόντι ἄφρονι δόξαν. id est, qui religat lapidem in funda, similis est tribuenti stulto gloriam. Alij pro hermæo verterunt πολυανδρεῖον qui locus est multorum sepulturæ destinatus, & lapidem accipiunt non quoduis saxum, sed gemmam. Nec multum inter se dicrepant, qui verterunt polyandrium, & qui hermæum, Nam & sepulcra plebeiorum habebant congeriem lapidum, vnde illud Maronis,

Monte sub hoc lapidum tegitur Ballista sepultus.

In locum sordidum ac funestum, stulte mittas gemmam. Non enim ornat locum, sed sordidatur a loco. In Hermæum vero si mittas quemuis lapidem, nihil est gratiæ. Nec enim extat in turba lapidum, singulorum officium: si gemmam, multo stultior es. Sed illorum est argutissima sententia, qui verterunt fundam. Non enim tantum peris officium tuum, sed in tuum malum resilit: veluti si stulto lapidem innectas fundæ, dedisti quo te feriat. Verum hæc non sunt proprie huius instituti. Suidas citat hæc absque nomenclatura, Οὐ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀγαπήσας τὸ ἑρμαῖον οὐδὲ οἰηθεὶς οὐδὲν μηδὲν ἀδικεῖν εἰ ἑκὼν παρ᾽ ἑκόντος ὁτιοῦν ἐωνήσατο. id est, Non iuxta ceterorum morem captus amore lucri, nec arbitratus se nihil peccare, si volens a volente quiduis mercatus esset. Idem refert hanc sententiam tacito item auctoris nomine, Ἑρμαῖον ἐστὶ τῶν κακοήθων ἅπας ἐπιεικής. id est, Lucrum est improborum, quisquis est humanus ac modestus. Bonorũ enim lenitas, inuitat malorum audaciam. Refert & illud ex Damasceno vt apparet, καὶ ἐδόκει ἑρμαίῳ ἐντυχεῖν, ὅ μοι περιτυχὼν. id est, Videbatur sibi in hermæum incidisse, quisquis in me inciderat. Recreat enim viatorẽ, vbi dubius de via repperit aceruum Mercurij. Idẽ aceruus dicitur λόφος ἑρμαῖος. id est, tumulus siue collis Mercurialis. Philostratus in sophistis Hermæum appellat thesaurum in ædificio repertum, et alias pro insigni lucro forte obiecto vsurpat.

Filum neuisti, & acu opus est.

PROVERBII *faciem habet versiculus vt apparet anapæsticus, quem Iulius Pollux libro decimo refert ex Hermippi satis.*

Ῥάμμα ἐπικλώσασ᾽, προσδεῖ, καὶ ῥαφίδος. id est,
Filum ductum est, opus est & acu.

Cum significamus non satis esse cœpisse, nisi pari industria perficias. Didicisti artem, superest exercitatio. Didicisti grammaticam, restat dialectica. Didicisti sacras litteras, restat bona vita.

Caluus cum sis.

GREGORIVS *Theologus in epistola quadam ad Eustochiũ sophistam, quem lacessiuerat, καὶ οὐδ᾽ ὑπὲρ τῆς παροιμίας τῆς ἰδιωτικῆς ἐπαιδεύθην φαλακρὸς ὢν κατὰ κριοῦ μετώπου μὴ ἐρείδεσθαι, μηδὲ τὴν σφηκιὰν κατ᾽ ἐμαυτοῦ, γλῶσσαν πρὸς τὸ κακῶς λέγειν ἑτοιμοτέραν. id est, Ac non saltem a prouerbio plebeio didicerim, cum sim caluus non obuersa fronte obnuere arieti, neque vesparum nidum in me prouocare, nimirum linguam ad maledicendum quam ad benedicendum promptiorem. De non irritandis crabronibus dictum est alias.*

Argenteus puteus.

Φρέαρ ἀργυροῦν. *id est, Argenteus puteus. Athenæus lib. vndecimo, indicat olim ingens poculum dici solitum puteum argenteum: nam cyathi pusilli erant. Sunt & hodie qui delectãtur e profundis poculis haurire, atq. vt inquit ille, proluere labra, habentes in ore prouerbium, Multa aqua ori admota probe macerari barbam. Iocus est a tonsoribus, qui rasuri prius calida macerant barbam.*

Malo asino vehitur.

QVIBVS *res sunt parum secundæ, mala asella vehi dicuntur ἐπ᾽ ὄνου πονηρᾶς ὀχούμενοι. Suidas ceu prouerbiale refert, in dictione πονηρός. Felices enim eximiis equis insidere gaudent, quo celerius perueniant eo quo volunt, nec inscite iacietur in hominem parum feliciter coniugatum.*

Allium in retibus.

Σκόροδον ἐν δικτύοις. *id est, Allium in retibus, de sordido cõmeatu dicebatur, hinc natum, quod Attici, quoties nauigationem, aut expeditionem adornabant, commercabantur allia, eaq. retibus imposita secum ferebant. Item in obsidionibus vrbium in precio erat allium, vnde illud citra nomenclaturam apud Suidam, ἀπόλλυμαι τὰ σκόροδα πολιορκούμενος. id est, Perdo allia in obsidione. Thraces præcipue delectantur alliis, vtpote calidis cum regionem inhabitent frigidam. Quin & hodie nautarum deliciæ sunt allium, non ingratus & rusticorũ cibus, vtcumq. execratus Horatio. Locus erit adagio, si quem admoneas, vt philosophiæ studium aggressurus, paret sese ad frugalem victum, ad vigilias ac labores, sine quibus non paratur eruditio, σκόροδον ἐν δικτύοις.*

Sybaritici sermones.

Συβαριτικοὶ λόγοι, *Hesychius narrat* ἄνθρωπον *quempiam, Sybaritam opinamur, apud Græcos summo studio incubuisse, vt orationis quoque genus haberet lautum et opiparum: vnde iocum prouerbialem ortum, vt oratio nitidior & accuratior, Sybaritica diceretur. Ea solet carere fide: Nam veritatis simplex ac breuis est oratio: talis enim solet hominis oratio esse qualis vita. In exemplo sunt Mæcenas & Apuleius ille deliciis effeminatus, hic Aseret magus. De Sybaritarum apparatu dictum est in prouerbio Sybaritica mensa.*

Maturior moro.

Πεπαίτερος μόρου. *De Hectore Aeschylus in Phrygibus ita loquitur apud Athenæum lib. 2.*

Ἀνὴρ δ᾽ ἐκεῖνος ἦν πεπαίτερος μόρου. id est,
Porro vir ille, erat moro maturior.

Dici potest vel in hominem miti ingenio præditum, vel in mollẽ, vel in vehementer propensum ad aliquid, velut in virginem nupturientem. Addit ex Nicandro huius arboris fructum primum omnium apparere. Additur & huic arbori vellicatio, ad maturitatem. Opinamur fici genus esse, cum scribitur per omicron, μόρον.

Flos cinis.

DIVUS *Augustinus libro aduersus Petiliani litteras 2. cap. 62. irridens quod aduersarius iactaret, quod suorum animabus impletum esset cælum, corporum memoria terræ floruissent, respondit, Sane de corporibus eorum multorum terrarum flores videmus, sed sicut solet dici, flos cinis. Donatistæ suos qui sibi manus attulissent, qui ue prouocassent alios vt ab eis occiderentur, ni mallent occidi, in numerum martyrum referebant, eorum monumenta frequentantes: vnde flores illos cinerem vocat. Dici solitum videtur in fugacitatem humanæ vitæ. Hodie flores iuuentus, cras erit in sepulcro.*

Homo semper contradicens.

GALENUS *libro quo refellit Iulianum quendam calumniantem aphorismos Hippocratis, refert hanc sententiam, vt vulgò celebratam,* οὐδὲν ἐστιν ἀπραγματωλεγώτερον ἀνθρώπου. *id est, nihil est pertinacius ad cõtradicendum quam homo,* ἀπραγματωλογία *est vitium quo quis garriendi finem nescit facere. Conuenit in eos qui numquam fatentur se victos. Hoc vitio maximè laborant stupidi & imperiti.*

Insanire cum insanientibus.

Τοῖς μαινομένοις συμμαίνεσθαι. *id est, Cum insanientibus insanire dicebatur, qui se moribus quorumlibet attemperabat. Vsurpauit Galenus lib.* περὶ φυσικῶν δυνάμεων I. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἀδολεσχοῦμεν οὐχ ἑκόντες ἀλλ' ὡς ἡ παροιμία φησί, μαινομένοις ἀναγκασθέντες συμμαίνεσθαι, πάλιν ἐπὶ τὴν τῶν οὔρων ἐπανέλθωμεν διάκρισιν. *id est, Posteaquam autem satis nugati sumus haud sponte sed iuxta prouerbium, coacti cum insanientibus insanire, rursus ad vrinarum discretionem reuertamur.*

Callipygos.

Καλλίπυγοι *dicebantur eleganti forma præditæ. Athenæus libro 12. ad huiusmodi fabulam refert originem prouerbij. Duæ sorores rustici eiusdem filiæ, de formæ præstantia inter se decertabãt in via publica. Accessit adolescens, qui formas admiratus, patri seni ostendit. Is maiorem præferens eius amore captus est. Profectus in vrbẽ, lecto cœpit decumbere. Morbi caussam exposuit fratri natu minori. Is rus profectus, conspectis puellis, minoris amore correptus est. Pater virginum collocat eas huius filiis, quas ciues ob insignem formam appellarunt* καλλιπύγους. *Harum opibus extructum est Veneri templum, quam & ipsam a puellis dixere* καλλίπυγον. *De quibus Cercidas Scazon tem citat,*

Ἦν καλλιπύγων ζεῦγος ἐν Συρακούσαις. id est,

Par callipygon quondam erat Syracusis.

Eosdem appellant συκόπυγας, *vt alibi diximus, in prouerbio* λευκόπυγοι.

Quod volumus sanctum est.

DIVUS *Augustinus lib. contra Cresconium grammaticum 4. Non iam vt vetus prouerbium fertur, quod volumus sanctum est, sed etiam quando volumus, & quandiu volumus. Alibi ni fallimur citat ex Ticonio Donatiano. Est hemistichium carminis heroici.*

Ne crepitu quidem digiti dignum.

ATHENAEUS *libro 12. de Sardanapali epitaphio loquens,* καὶ πλάσθαι ὡς ἐν τῷ μνήματι ἔχειν τύπον τοῖς δακτύλοις, ὡς κατακλῶντος ἐστιν ἄξια τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα, οὐκ ἄξια ὄντα ψόφου δακτύλων, *id est, Et mortuus declarat in monumenti statua digitis, quam ridiculæ sint res hominum, ne digitorum quidem crepitu dignæ. Mox Aristobolus apud eundem indicat Sardanapali sepulcro impositam fuisse statuam, dexteræ manus digitis ea specie compositis, qua solemus edere crepitum. Et gestus is, & prouerbium in hodiernum vsque diem manet apud nostrates, cum aiunt ne huius quidem facio.*

Coriaceum auxilium.

Σκυτίνη ἐπικουρία. *id est, Coriaceum siue Pelliceum auxilium apud Atticos infirmum & imbecille dicebatur. Refertur apud Hesychium. Athenæus libro 12. indicat dictum in quendam Sannyrionem macilentum, quod præter pellem nihil haberet. Apud eundem lib. 13. Antiphanes philosophos macilentos notans,* μετὰ σοφιστῶν διὰ λιμόν, ἀσίτων, σκυτίνων. *id est, Cum sophistis per Iouem macilentis, impastis, pelliceis. Tales erant olim philosophi.*

Tanagræus cetus.

OBESUM *ac prægrandi corporis mole* ταναγραῖον κῆτος *appellabant, a Tanagra Bœotiæ ciuitate, quam Homerus* γραῖαν *vocat, Lycophron Pœmandriam appellat, maritimam, ad quam delatus cetus immani magnitudine prouerbio locum dedit. Refertur ab Athenæo libro 12.*

Legatus non cæditur neque violatur.

SCHOLIASTES *in Iliados quartum refert hoc prouerbium,* πρέσβυς οὐ τύπτεται οὐδὲ ὑβρίζεται. *id est, Orator nec percutitur, nec violatur. Quod præconum genus olim habitum fuerit sacrum. Id iure gentium receptum est, vt legati publica fide veniant & redeant inuiolati, etiamsi perferant atrocia: quales erant olim feciales ac patres patrati. Nunc in mediis etiam bellis caduceatoribus parcitur. Deflecti poterit ad bene monentem, siue recta consulentem, siue concionantem libere. Legatus est, refert mandata sui principis, aut agit negotium publicum, non est fas illi vim admouere.*

Herculani lecti.

Ἡράκλειοι ἀσάμινθοι. *id est, Herculani lecti, dicebantur molles ac delicati. Testis est Athenæus libro 12. quod dictu mirum est, cum Cynici sibi vindicent Herculem. Sed is qui hæc loquitur apud Athenæum, hoc agit vt persuadeat Herculem mollem ac voluptarium egisse vitam: cæterum quæ de illius laboribus feruntur apud poetas, mera esse figmenta. Sic homines blandiuntur suis vitiis.*

Ἀποσκυθίσαι.

ATHENAEUS *libro 12. narrat, quod Scythæ, cum multis*

multis calamitatibus premerentur, per lusum ac delicias omnibus populis quibus imperabant detondebant comam: vnde ceteri rasuram ignominiæ ludibriique caussa factam, appellabant ἀποκαρσίαν. Quæ res atrocis belli caussa fuit. Conueniet in quosdam aspe ris moribus, quibuscum vix quisquam habet commercium, nisi discedat cum ignominia.

Macilentior Leotrephide.

Λεπτότερος Λεωτρεφίδου καὶ Θαυμαντίδος. id est, *Gracilius Leotrephide ac Thaumantide. Leotrephides insigni macilentia corporis comicorum salibus locum dedit, in quem Hermippi versus referuntur apud Athenæum libro 12.*

Θύουσι βοΐδια
Λεωτρεφίδου λεπτότερα καὶ Θαυμαντίδος. id est,
Immolant nunc buculas
Exiliores Leotrephide ac Thaumantide.

Notatus est a multis & Cinesias poeta, procero, sed tam gracili corpore, vt corticibus arborum circumcinxerit ne inflecteretur, ob id ab Aristophane dictus φιλύρινος. *Nobilitatus est & Phileta poeta, qui globos plumbeos pedibus addebat, ne ventis abriperetur. Tanta erat corpusculi tenuitas. Congruet in homines exiles ac prætenues. Iucundius erit, si transferatur ad inopiam ingenij, aut dictionem aridam, ieiunam & exanguem.*

Cape nihil, & serua bene.

Λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. id est, *Cape nihil, & serua bene. Videtur in eos dictum, qui cum doceant friuola, tamen iubent auditores meminisse. Galenus de Platonis & Hippocratis placitis libro 3.* οὕτω γὰρ μόνως οἶμαι πεισθήσεσθαι τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν λεγόμενον ὑπάρχειν αὐτῷ, τὸ λάβε μηδὲν καὶ κράτει καλῶς. *id est, Siquidem hoc vno modo persuadebitur, quod adsit illi illud prouerbij, Cape nihil, & serua bene. Congruet in doctrinam inutilem ac falsam.*

Μυιοσόβαι.

VT hodie vulgo dicuntur μυιοσόβαι, *id est, muscarum abactores, qui friuolis officiis cuipiam obseruiunt, quod a Persarum deliciis natum indicat Athenæus libro 12. qui in conuiuiis* μυιοσόβας, *adhibeant, quod nunc apud Italos plebeium est. Et* μυιοσοβεῖν *est abigere muscas, quod quadrabit etiam in illos qui tenere amant quempiam, vt minimo etiam illius incommodo offendantur, vt conueniat cum illo quod alibi retulimus ex Homero,*

Ὡς ὅτε μήτηρ
Παιδὸς ἐέργῃ μυῖαν ὅθ' ἡδέι λέξεται ὕπνῳ. id est,
Non secus atque genitrix.
Muscam arcet puero somno mulcente cubanti.

Miserior monomachis.

NON caret prouerbij specie quod ex Posidippo Comico refert Athenæus lib. 4. τῶν μονομαχούντων ἀθλιώτεροι. *id est, miserior bis qui monomachiam exercent. Nam hi durissima lege committuntur, vt aut alter aut vterque pereat. Carmen sic habet,*

Ὁ μὴ πεπλευκὼς οὐδὲν ἑώρακεν κακόν,
Τῶν μονομαχούντων ἐσμὲν ἀθλιώτεροι. id est,
Vidit mali nil, nauigandi qui est rudis,
Ipsis monomachis miseriores nos sumus.

Hos Latini vocabant gladiatores, quo spectaculo cum nihil possit immanius esse, tamen olim Romanis erat in deliciis. Lepidius fiet, si transferatur ad contentionem cum homine improbissimo susceptam, quasi pugnam dicas gladiatoriam.

Zenonium est & lentem coquere.

TIMON Phliasius apud Athenæum libro 4. καὶ ζηνώνειον σὺ φακῆν ἕψειν. *id est, Zenonis est & lentem coquere. Zenon Stoicorum princeps fuit, qui docet sapientē omnia recte facere, nec referre quid agat, sed in minimis pariter ac maximis sapientem esse sui similem. Ex quo consequitur, ad lenticulam recte coquēdam opus esse sapientia Zenonis. Natum ex Apophthegmate quod refert Diogenes Laertius. Cum enim Zenon differeret sapientem omnia recte facere, quidam irridens obiecit, Igitur & lenticulam recte coquet. Zenon annuit, & collectionem approbauit. Serio licebit vti, cū dicemus esse viri boni etiam in rebus minutissimis sui similem esse: aut egregium artificem, in quacumq. materia declarare qualis sit artifex.*

Oliuam ne comedas.

CHRYSIP. apud Athenæum libro decimo, in opere περὶ τοῦ καλοῦ *tradit huiusmodi sententiā,* μὴ ποτε ἐλαίαν ἐσθίειν ἀκαλήφην ἔχων χειμῶνος ὥρᾳ, *id est, Ne quando comederis oleam, cum habeas vrticam hyberno tempore. Opinamur illum sentire de herba, non de pisce. Nec vsum adagij videmus, nisi si quando significabimus extremam victus parsimoniam, vt nec vrticæ quidquam adhibeatur condimenti. Mox subiicit,* βολβὸς φακῆν *velut delicias, cibi genus vt Græca vox indicat ex bulbis & lenticula confectum.* βολβοφακῆν, βαβαί, βαβαί, *Vrtica calida est, sed minoris constat quam oleum. Subindicat autem æstiuis mensibus nec oleo nec vrtica opus esse.*

Olla lenticulam attigit.

EPICHARMVS apud Athenæum eo quem modo citauimus loco, χύτρα δὲ φακῆς ἥψατο. *Sed olla lenticulam attigit. Conueniet in eos, qui vehementer propensi sunt ad aliquid, velut huc nati, vt vltro nulla data occasione se conferant ad id quod appetunt. Olla fictilis videtur amare lentem, ac veluti vltro venire ad lentem. Simile illi quod alibi retulimus, Ipsa olera olla legit, & equum in planiciem,*

Qui non zelat.

DIVVS Augustinus aduersus Adimantum cap. 13. indicat vulgo iactatum, qui non zelat non amat. Quod sane & hodie fertur, cum negant illic esse amorem vbi non est zelotypia. Verum est ex amoris vehementia nasci zelotypiam, sed eadem interdum nascitur ex inopia mentis.

Lens deus.

APVD Athenæum libro quarto refertur hic trimeter, vt apparet prouerbialis:

Φακῆ σε δαίμων, καὶ φακῆ τύχη λάβοι. id est,
Te lens deus corripiat & fortuna lens.

Φακῆς

Φακὸς dicitur lens cruda, φακῆ cocta, vt indicat etymologus. Conueniet quoties eadem ad fastidium iterantur. Damon autem Græcis fortunam sonat, vnde cacodæmones dicuntur infelices, & idem sonat τύχη, nec interest nisi quod dæmon est mas, τύχη femina.

Trabs in omnibus.

Δοκὸς δ' ἐν πᾶσι πέπυκται. id est, Trabs in omnibus facta est. Videtur hemistichium ex poeta quopiam, quo significatum est, nihil esse tam certum quin obstet scrupulus, cogens nos ad exactiorem rei considerationem. Porro Græca vox δοκὸς anceps est ad trabem, quam δοκὸν malunt sonare, & ad considerationem, quam δόκον. Notum est illud Socratis φρόντισον id est, sollicite considera. Diuerbium refert Galenus de Differentiis pulsuum libro 3. Translatum apparet ab aratione, quam difficilem reddit trabs subinde occurrens in aruo proscindendo.

Ex libro gubernatores.

GALENVS in libro quem conscripsit de suis libris, Ἀλλ' οἱ μὴ μαθόντες παρὰ διδασκάλοις, ἐοίκασι δὲ κατὰ τὴν παροιμίαν, τοῖς ἐκ βιβλίου κυβερνήταις ταῦτα ζητεῖν. id est, Ceterum qui non didicerunt sub præceptoribus, sed iuxta prouerbium similes sunt gubernatoribus e libro, istiusmodi quærunt. Idem libro de Compositione pharmacorũ tertio, ἐοικὼς τοῖς κατὰ τὴν παροιμίαν λεγομένοις ἐκ βιβλίου κυβερνήταις. id est, Adsimilis iis, qui prouerbio dicuntur gubernatores e libro. De mutis magistris alibi dictum est.

Fractis auribus.

GALENVS contra Thrasybulum, ὧν εἰσὶ τὰ θαυμαστὰ ταυτὶ συγγράμματα, ὑφ' ὧν τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων περιφέρεται. id est, Quorum sunt admirandi isti libri, qui circumferuntur ab his fractas gerunt aures. De pugilibus, ni fallimur, sentit, qui postea facti medici scribūt libros: aut potius de libris imperitorum medicorum, qui leguntur a pugilibus, qui solent habere laceras aures more suum, oculos sugillatos, totam faciem tuberibus notatam, ex arte quam exercent. Galenus enim crebro destomachatur in athletarum genus. Vsus est hoc adagio Plato in Gorgia, nec satis liquet quo sensu. Etenim cum Socrates dixisset se audire, quod Pericles reddidisset Athenienses deteriores, nimirum ignauos ac timidos, loquaces & auaros, vt primus mercenaria stipendia instituisset: Callicles respondet, τῶν τὰ ὦτα κατεαγότων ἀκούεις ταῦτα ὦ Σώκρατες. id est, Ab his qui aures habent fractas audis ista o Socrates. Sētit de athletis & barbaris, quibus ignaui videntur a militari ferocia alieni. Hanc coniecturam nostra tantisper valere volumus, dum aliquid adferetur exploratius. De perforatis auribus dictum est alias. Conueniet in hominem pugnacem, & ut notantem multos, ita notatum a multis.

Coruus albus.

DE raris inuentu dixit Iuuenalis,

Coruo quoque rarior albo.

Ammianus in epigrammate,

Θᾶσσον λευκοὺς κόρακας πτηνάς τε χελώνας Εὕροις.   id est,

Aut albus coruus prius, aut testudo volucris, Inuenietur.

Galenus libro, περὶ φυσικῶν δυνάμεων primo, taxās Lycum quendam qui nec Erasistratum sequeretur, nec ipse verum adferret, ait, ὥστε ὁ Λύκος οὔτ' ἀληθὲς λέγων φαίνεται οὔτε Ἐρασιστράτειος, λευκῷ τινι κατὰ τὴν παροιμίαν ἔοικε κόρακι, μήτε αὐτοῖς τοῖς κόραξι καταμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε ταῖς περιστεραῖς διὰ τὸ μέγεθος. id est, Itaque Lycus, dum palam est eum neque uera loqui, neque eadem cum Erasistrato, similis videtur albo coruo, qui nec ipsis coruis admisceri possit ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. Conueniet in hominem sui ingenii, & alienum a sensu cōmuni. Sunt enim quos pudet vsquam cum quoquam consentire, quasi nihil verum sit, nisi diuersum sit.

Asino fabulam.

GALENVS περὶ φυσικῶν δυνάμεων libro 3. τοῖς δ' ἄλλοις ἄχρηστον ἂν γένοιτο τὸ γράμμα περιττόν, ὡς εἴ τις ὄνῳ μῦθον ἐπιλέγει. id est, Reliquis vero tam inutile fuerit scriptum, quam si quis asino narret fabulam. Extat in Græcorū collectaneis, ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. id est, Asino quispiam narrabat fabulam, at ille mouebat aures. Ad hoc adlusit Galenus lib. de Differentia pulsuum secundo, ὦ τέκνον ὁ μὲν γέρων ὥσπερ ὄνος ἐκίνει τὰ ὦτα. id est, Ad hæc senex quidem ille, velut asinus quatiebat auriculas, opinamur, quod non assentiretur: est nobis de his alias dictum non nihil.

Sub aliena arbore fructum.

EX aliena arbore fructum legere dicuntur, qui fruuntur aliorum laboribus. Ita Fabius apud Liuium libro ab vrbe cond. x. Fabius, inquit, quam arborem conseruisset, sub ea legere alium fructum, indignum ducere. Finitimum est illi Alienam messem metit.

Milium terebrare.

Κέγχρον τρυπᾶν, id est, Milium perforare dicuntur, qui in re difficili, sed prorsus inutili laborant. Galenus libro de Præscientia, taxans sophistas, qui putant philosophiæ studium vehementer inutile, sic loquitur, Ἀλλ' ἁπάντων μαθημάτων ἀχρηστότατον τῶν νομιζόντων, ἐοίκασι τῷ κέγχρον τρυπᾶν. id est, Quin potius omnium disciplinarum hoc existimant inutilissimum, perinde, vt milium perterebrare. Sic enim arbitramur legendum, cū in editis libris habeatur τὸ κίγχον. id est, minutum leguminis genus, quod haud facile perterebres gemmarum more, cum perterebrati nullus sit vsus. Simile studium fuit illius, qui grana milii e longinquo mittebat per foramen acus.

Lanam in officinam fullonis.

QVI præpostere rem gerunt, veluti si quis Theologo committat puerum in grammaticis rudimentis instituendum, lanam in officinam fullonis ferre dicitur. Fullonum enim ars, non rudem lanam, sed iam contextum pannum tractat. Galenus de Differentia pulsuum lib. secundo, εἴ τις δὲ ἀκριβὲς ταύτης ἐπιστῆμαι βούλοιτο, γυμνάσθαι πρότερον χρὴ περὶ τὰς κατηγορίας, τὸ μὴ τὸ Ἀρκαδικὸν καλόν, ἐς τὸν κναφέως φέρειν. Τάξις

γῆς ἐστιν ὅπως αὐτῶν ἀκριβῶς, ὅτι καὶ μαθημάτων ἀδιασκελίας. id est, Quod si quis hæc exacte velit assequi, prius exercitatum esse oportuit circa prædicamenta. Nam scitum est, quod dixit Arcesilaus, nemo defert lanam in officinam fullonis. Quemadmodum.n. est ordo in operandis lanis, ita est & in disciplinis. Refert hunc inter Academicos Laertius, qui solitus sit non ferre eos qui liberales disciplinas non suo tempore attingerent, vt si quis velit discere poeticē, aut rhetoricen ignarus grammatices.

De fumo ad flammam.

AMMIANVS Marcellinus lib. 14. Vtq. solet manum iniectantibus fatis hebetari sensus hominum & obtundi, his illecebris ad meliorem exspectationem erectus, egressusq. Antiochiam, Meleuo dictante, prorsus ire tendebat de fumo, vt prouerbium loquitur vetus, ad flammam. De eo dictum, qui se a rebus dubiis, in præsens exitium coniecit. Alibi retulimus ex Plauto, Flāma fumo est proxima.

Calicum remiges.

Κυλίκων ἐρέται id est, Calicum remiges dicti sunt, qui assidue perpotarent, vinum pro remo ducentes. Ita Dionysius cognomento æreus, apud Athenæum libro decimo in Elegiis,

Καί τινας οἶνον ἄγοντες ἐν εἰρεσίᾳ Διονύσου
Συμποσίου ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται. id est,
Si qui vina trahunt in remigio tibi Bacche
Potandi nautæ, remigium calicum.

Ingens poculum quasi sinus est, In hoc trahunt, non remis, sed lingua, neque raro faciunt naufragium, iactura cum pecuniæ tum mentis.

Ab vnguibus incipere.

Ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι, dicuntur, qui a leuissimis minimeq. ad rem pertinentibus ordiuntur. Ita Basilius in epistola quadam, καταγέλαστον ἐστιν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι καὶ μὴ αὐταῖς αὐτῶν κεφαλαῖς διαλέγεσθαι. id est, ridiculum est ex vnguibus initium sumere, ac non potius cum ipsis illorum capitibus colloqui. Caput rei dicitur quod est illius præcipuum. Vsus erit quoties admonebimus, vt omissis parergis ac friuolis, agatur de caussa. Aut si quis velit emendare reipub. statum, ordiatur a principibus potius, quam ab humilibus, qui non multum adferunt momenti, vel ad perniciem ciuitatis, vel ad salutem.

Muscæ.

Μυῖαι olim dicebantur qui delectabantur aliena mensa, quos Plautus muribus comparat semper alienum edētibus cibum. Apud Athenæum libro sexto parasitus quispiam se muscæ confert,

Δειπνῶν ἄκλητος μυῖα. id est,
Quod inuocatus cenitare amo, musca sum.

Aduolat enim hoc insectum ad cibum alienum, & ægre potest abigi. Apud eundem Hegesander narrat, cū Alexander dixisset se morderi a muscis, sic vocabat parasitos, iamq. conaretur illas abigere, Cinesias vnus eius ordinis qui forte aderat, profecto aliæ muscæ siticulosæ magis vrgebunt te semel gustato tuo sanguine. Extat apologus de erinacio, qui voluit vulpi μυιοσόβας esse. Plautus in Mercatore deflexit ad hominem curiosum & ad omnia aduolantem. Musca est meus pater. Nihil pote illum clam haberi, Nec sacrum nec tam prophanum quidquam est, quin adsit ibi ilico.

Bæon malus piscis.

ATHENAEVS lib. 7. testatur apud Atticos fuisse prouerbium, μὴ μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς. id est, Ne mihi Bæon piscis nequam. Nec indicat vsum prouerbij, tantum ostendit apud Epicharmum βαιῶνα dictum piscem quēdam. Nomen inditum videtur a breuitate. Laudantur enim magni pisces. Dicetur in hospitem ingratum ac molestum.

De sportula cenare.

ATHENAEVS libro 8. Græci τὸ ἀπὸ σπυρίδος δειπνεῖν. id est, cenam e sportula proprie vocabant, quoties aliquis sibi parasset cenam, eaq. in sportulam composita, iret apud alium cenaturus. Quod genus & hodie durat inter homines frugi, qui nec grauari volunt sumptu, nec alios grauare. Lepidius erit, si transferatur ad eum, qui sic adit discendi gratia, vt ipse vicissim adferat quod doceat, vt fiat eruditionis permutatio.

Tibicen vapulat.

EVBVLVS apud Athenæum libro 9. ait fuisse morem, si quid peccasset coquus, tibicinem solere vapulare. Philyllius apud eundem,

Ὅτι ἂν τύχῃ
Μάγειρος ἀδικήσας, τὸν αὐλητὴν λαβεῖν
Πληγάς. id est,
Quidquid coquus
Peccauerit, tibicen accipere solet
Plagas.

Proinde coquus quispiam apud eundem ait, se non rem priscam, sed ab ipso inuentam narrare, ἵνα μὴ, inquit, ὁ αὐλητὴς πληγὰς λάβῃ, id est, ne tibicen vapulet. Ob id opinamur, quod coquos lædere tutum non sit, iuxta sententiam aliquanto post apud eundem citatam:

Οὐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας, ἀθῷος διέφυγεν. id est,
Nullus homo læso indemnis euasit coquo.

Quamquam Græcus versiculus non vacat mendo.

Execrationes serere.

Ἀρὰς ἐπισπείρειν, id est, Execrationes serere, dicebantur qui diris deuouerent aliquem: inde natum quod apud Cyprios esset sollemne, quoties sererent hordeum, addito sale, deuouere quibus male vellent. Tantum Hesychius. Docet Plin. quædam non feliciter seri, nisi cum conuiciis. Esse etiam genus, quod terræ infoditur, ac pede compressa additur execratio, Ne vmquam exeas. De Lindiorum sacro diximus alias.

Aqua & terra reddamini.

Ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε. id est,
In terram vertamini aquamque.

Pro eo, quod est, redigamini in nihilum ac pereatis. Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi prouerbio iactatum. Sumptū est autem ex Iliados η. Nam his verbis Menelaus increpat Græcorū ignauiā, quod

nullus auderet eum Hectore prouocante monomachiã suscipere.

Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.

Interpretatur Plutarchus in vita Homeri, & Alexãder Aphrodisæus libro 1. problemate 77. reddit caussam physicam cur ita locutus sit Homerus. Ex terra et aqua gignuntur omnia, & in hæc resoluuntur omnia. Ab hac forma non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in consolatione ad Apollonium: συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν ὅθεν ἦλθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν. *id est, concreta sunt, & discreta sunt. & abierunt rursum vnde venerant, terra quidem in terram, spiritus vero sursum. In his quid acerbum? nihil. loquitur de morte quæ est dissolutio corporis & animæ. M. Tullius libro Tusculanarum quæstionum tertio citat ex Euripide:*

Reddenda est terra terra, tum vita omnibus
Metenda vt fruges sic iubet necessitas.

Hanc sententiam Antiochus scribit placuisse Chrysippo, sed dissentiente Carneade. Deniq. Aristoteles Rhethoricorum libro secundo, subindicat, qui olim seruitutem profitebantur eos terram & aquam domino tradere solitos, velut omnium rerum ius abdicantes & in herum transferentes, καὶ ὅτι *inquit,* τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. *id est, Et quod dare terram & aquam seruire est.*

Mars communis.

INCERTVM *ac varium belli euentum notabant hoc dicto,* Ἄρης κοινός. *id est, Mars communis. Sumptum est ex Homerica Iliad. Σ.*

Ξυνὸς ἐνυάλιος καί τε κτανέοντα κατέκτα. *id est,*
Communis Mars, inq. vicem perimit perimentem.

Quod dictum Aristoteles libro rhetoricorum secundo inter prouerbiales sententias commemorat. Rursus eodem libro,

Νίκα δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *id est,*
Nunc hic nunc illic contingit vincere.

Titus Liuius belli Punici libro decimo, Cum tuas vires, tum vim fortunæ, Martemq. belli communem pro pone animo: vtrinq. ferrum corpora humana erant: nusquam minus quam in bello euentus respondent. Rursus ab vrbe cond. lib. 8. Quid illum facturum fuisse, si, quod belli casus ferunt, Marsq. communis, aduersa pugna euenisset? Iterum eodem lib. Nostra certamina Romani non verba legatorum, nec hominum quisquã disceptator, sed campus Campanus, in quo concurrendum est, & arma, & communis Mars belli decernet. Et in eodem alias: Ibi in conciliis Numitius imperator eorum, affirmando communem vere Martem belli, vtrãq. aciẽ pari eade prostrauisse, &c. Rursum lib. ab vrbe cond. 7. Samnitium, inquit, bellum ancipiti Marte gestum. Apud eundem frequens est, æquo Marte discessum est, quoties neutri parti cessit victoria. M. Tullius Philippica vndecima: Sed ut concedam incertos exitus esse belli, Martem communem, tamen pro libertate, vitæ periculo decernendum. De Marte communi nõ nihil attigimus in prouerbio, Omnium rerum vicissitudo. Porro ἐνυάλιος *Homero Mars dicitur, ab* ἐνυώ *quam belli fortunam esse putant.*

Lex in manibus.

Ἐν χειρῶν νόμῳ. *id est, Lege manum dicitur, cum res ui geritur, non ex præscripto legum. Aeschines contra Timarchum:* φυλακτέον δὲ τοὺς μὲν ἐν ταῖς ὀλιγαρχίαις καὶ ταῖς τῶν ἀνίσων πολιτείαις πολιτευομένους, τοὺς ἐν χειρῶν νόμῳ τὰς πολιτείας καταλύοντας. *id est, His vero qui sequuntur oligarchiam, & apud quos inæqualis est reipub. administratio, cauendi sunt qui lege quæ est in manibus sita, ciuitatis statum labefactant. Manuum legem appellat violentiam siue ius belli. Vsus est in hunc sensum Polybius historiæ lib. 1.* τῶν δὲ πολεμίων οὕς ποτε κρατήσειε, τοὺς μὲν ἐν χειρῶν νόμῳ διέφθειρε· τοὺς δὲ ζωγρίᾳ πρὸς αὐτὸν ἀναχθέντας ὑπέβαλλε τοῖς θηρίοις. *id est, Ex hostibus quoscumque deuicisset aliquando, alios violenta manu perimebat, eos vero qui viui capti ad eam adducebantur, bestiis obiiciebat. Rursus libro secundo,* ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ συνέβη Γάϊον μὲν τὸν ὕπατον παραβόλως ἀγωνιζόμενον, ἐν χειρῶν νόμῳ τελευτῆσαι τὸν βίον. *id est, per idem hoc tempus accidit, vt Caius consul dum audacius pugnat, manuum lege vitam finierit. De* αὐτοχειρία *dictum est alias. Apud Plautum seruus quispiam minitatur se manu litem acturum.*

Nihil inanius quam multa scire.

APVD *Athenæum lib. 13. Hippon, qui dictus est* ἄθεος, *citatur auctor huius versiculi,*

Πολυμαθημοσύνης τ' οὐ κενεώτερον ἄλλο. *id est,*
Non aliud mage inane puta quam plurima scire.

Citatur idem ex Timone.

Πολυμαθημοσύνης τ' οὐ κενεώτερον ἄλλο.

Conueniet in eos qui malunt multa discere quam vtilia. Contra laudata est Hippiæ πολυμαθία.

Κύκλῳ περιέλκειν.

QVI *arte circumagit quempiam, vt cum se putet aliquid egisse, nihil egerit, aut in idem recidat vnde volebat extricari.* κύκλῳ περιέλκειν *dicitur. Ita Plato in Charmide* ὦ μιαρὲ ἔφην ἐγώ, πάλαι με περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενος, *O scelerate inquam, iam dudum me in orbem circumagis non sentientem. Fit enim hoc arte sophistica, vt qui contra disputat, post asseueret ambagibus circumactus quod prius negabat, aut cõtra. Metaphora ducta ab equis, qui circumacti, eo reducuntur, vnde prius resiliebant pauidi. Similis ludus exercetur in Labyrinthis. Confine illi, In easdem ansas incidisti.*

Iouis lac.

QVOD *insigniter esset lautum in cibis, Iouis lac veteres appellabant. Eurip. apud Ath. lib. 14.*

Καὶ τυρὸς ὀπίας ἐστὶ καὶ Διὸς γάλα. *id est,*
Est succulentus caseusq. & lac Iouis.

Apud eum frequenter inter ciborum delicias commemoratur, Διὸς ἐγκέφαλος, *de quo alias diximus. Persæ, si quid esset exquisite lautum, appellabant* Διὸς καὶ βασιλέως ἐγκέφαλον. *id est, Iouis & regis cerebrum, propterea quod rex Persarum solet dare præmium honorarium, si quis nouum aliquod edulij genus repperisset. Clearchus apud eundem libro 12. quamquam eadem, multis aliis verbis commemorat. Videntur antiqui quidquid eximium videri volebant, Ioui tribuisse. Inde illud e Satyra,*

Et Iouis auribus ista Seruas.

Mæsonica dicteria.

DICTERIA petulantius iacta, prisci Mæsonica vocabant, σκώμματα μαισωνικά, a Mæsone quodam histrione co mœdiarum Megarensi, cuius inuentum est persona, quam a repertore, Græci μαίσωνα vocabant: reperit enim personam famuli & coqui. Quin & veteres Græci coquum vrbanum μαίσωνα vocabant, exterum τέττιγα. In comœdijs autem semper inducuntur coqui dicaces, præsertim apud Plautum. Id testatur Philemon alicubi.

Σφίγγ' ἄῤῥεν' οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ'· ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν λέγει συνίημι. id est.

Recepi in ædes non coquum, sed masculam
Sphingem, nihil enim per deos intelligo
Simpliciter, ex his quæ loquitur.
Conuenit cum Hipponactæo præconio.

Necessitas magistra.

SVIDAS ex Carchedonio citat hoc prouerbium,
Χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσος ᾖ, σοφόν. id est.
Catum e rudi reddit magistra necessitas.

Tempus, rerum vsus, ipsaq. necessitas excitat ingeniū ad discendas artes. Idem indicat Græcorum sententia, σοφία πενίας ἔλαχε. & apud Aristophanem Penia iactat se artium inuentricem. A Persio venter di dicitur magister artis ingenijq. largitor. Et vt ait Qu. Curtius: Necessitas ignauiam acuit.

Bestia bestiam nouit.

ARISTOTELES lib. Rhetoricon 1. Inter similitudinis & affinitatis prouerbia refert & hoc.
Ἔγνω δὲ θὴρ θῆρα.
Nouit profecto fera feram.

Videtur fragmentum iambici trimetri, vtcunq. depra uatum est Apud Aristotelem. θὴρ Græcis bestia dicitur, sed proprie fera aut noxia, quod genus sunt apri, lupi, & viperæ. Vnde hominem moribus efferatis, ingenioq. agresti θηρίον vocant. Congruet vbi conuenit inter duos pariter improbos. Simile illi, Furemq. fur cognouit, & lupum lupus.

Cæci præscriptio.

Τυφλοῦ παρακέλευσις. id est, Cæci iussio sine exhortatio, dicitur absurda, quoties ipse qui præscribit, non intelligit quid dicat. Socrates apud Platonem in Theæteto, redarguens absurdam Theæteti præceptionem, iubentis, vt qui rectam haberent opinionem, rectæ opinioni assentirentur, confert illius orationem loro, aut pistillo circumuolubili, sed rectius putat dicendum, Cæci iussionem, τυφλοῦ δὲ παρακέλευσις ἂν καλοῖτο δικαιότερον. τὸ γὰρ ἃ ἔχομεν ταῦτα προσλαβεῖν κελεύειν, ἵνα μάθωμεν ἃ δοξάζομεν, πάνυ γενναίως ἔοικεν ἐσκοτωμένῳ, id est, Sed rectius cæci præceptio dicatur: siquidem iubere, vt ea quæ habemus accipiamus, vt discamus, ea quæ opinamur, plane conuenit homini insigniter caliganti. Alias relatum est nobis illud Horatij, Cæcus vti si mōstret iter. Item, cæca speculatio.

Ibyci equus.

Ἰβύκειος ἵππος. id est, Ibyci equus in iocum prouerbialem abijsse videtur, de ijs qui nolentes præter ætatem ac vires ad periculosum negotium adigerentur. Dicti origi nem refert Plato in Parmenide. Ibyco poetæ equus erat iam annosus athleta, multis certaminibus detritus. Is cum ad certamen currui iungeretur, extimuit videlicet expertus eiusmodi ludorum aleam. Ridente populo Ibycus surgens, equus, inquit, domini similis est, nam & ipse iam senex ad amandum compellor: equo suo sese comparans, quod ipse non minus intempestiuus esset ad amores quam vetulus equus ad certamen. Nam admonet hoc quoque Suidas. Ibycum vulgo male audisse ob adolescentulorum amorem. Hac imagine Parmenides queritur se senem adigi ad rerum difficillimarum explicationem: Huc adlusisse videtur, Horatius in epistolis. Non eadem est ætas, non mens, &
Solue senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat.
de Ibici gruibus dictum est alias.

In crastinum seria.

Εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id est, In crastinum seria. Plutarchus in vita Pelopidæ narrat hanc vocem apud Græcos abijsse in prouerbium. Originem dedit Archias vir opulentus ac potens, sed parum sobrius. Huic inter con uiuium allata est epistola. qui pertulit, admonuit, vt statim legeret: de serijs enim rebus scriptam esse, tum ille vino madidus, risit, οὐκοῦν, inquit, εἰς αὔριον τὰ σπουδαῖα. id est, in crastinum igitur seria, simulq. acceptā epistolam puluillo supposuit, cui insidebat, ac sermonē cum Phillida cœptum pergebat. Quin & hodie inciuile est in conuiuijs tractare seria. Apud Hollandos recitatur fabula non aliena ab hoc adagio. Quidam in cō uiuio accumbebat igni vicinior, ita vt ima vestis adureretur. Id animaduertens e conuiuis quidam, habeo, inquit, quod tibi nuntiem. tum alter, si quid, inquit, tristius est, nolo audire in conuiuio, vbi conuenit festiua, lætaq. esse omnia. Non est, inquit, admodum læ tum, mox alter, post conuiuium, inquit, seria. vbi cenatum esset hilariter, Nunc inquit, dicito quidquid voles. Ostendit illi vestem a tergo enormiter adustam. Ibi stomachari cœpit, quod non admonuisset in tempore. Volebam, inquit, at tu vetabas. μετὰ δεῖπνον σπουδαῖα.

Cuniculis oppugnare.

Ὑπονόμοις πολεμίζειν. id est, Cuniculis bellare, dicitur qui non aperta vi, sed dissimulanter, ac dolis rem gerit. Cō tra qui palam agit quod agit, machinis agere dicitur. Caij Cæsaris potentia iam ad manifestam tyrannidem spectante, Catulus Luctatius vir summæ apud Romanos dignitatis, surgens in senatu ait, οὐκ ἔτι ὑπονόμοις Cæsar ἀλλ' ἤδη μηχαναῖς αἱρεῖ τὴν πολιτείαν, id est, Cæsar non iam cuniculis, sed machinis tollit rempubl. Suffosiones clam fiunt, machinæ, hoc est arietes, onagri, ballistæ palam admouentur. Dictum Plutarchus refert in vita Caij Cæsaris, Plus veneris habebit, si ad res animi transferatur, veluti si quis dicat malos genios interdum oppugnare nos machinis, cum palam terrent aut illectant, interdum cuniculis, quoties falsa specie pietatis imponunt obrepuntq. incautis.

Exitij nulla ratio.

Ὀλέθρου οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Refert Plutarchus in vita Eumenis. Is cum satagens rerum suarum, superiorem adisset Phrygiam, intra Celænas hybernauit: vbi quoniam reperit Alcetã, Polemonẽ & Docimũ de imperio contra ipsum decertãtes, τὸ τοῦ ὀφ... τὸ λεγόμενον, ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος, id est, Exitij nulla ratio. Sentiens opinamur, cum imminet homini fatale exitium, deum adimere consilium ac rationem. Apparet esse hemistichium carminis Iambici ὀλέθρου δ' οὐδεὶς λόγος. Huic adfine est, quod habet Quintilianus libro 5. de coniecturis loquens, Præterea, inquit, cur potissimũ illo modo sit aggressus: qui & ipse diligentissime tractatur pro eodem locus, an etiam si nulla ratione ductus est, impetu raptus sit & absque sententia. Nam vulgo dicitur, scelera non habere consilium.

Qui lucerna egent infundunt oleum.

PLVTARCHVS in vita Periclis refert Anaxagorã Pericli in administranda Repub. magno adiumento fuisse, verum vbi iam grauaret senectus, & a Pericle publicis intento negotiis negligeretur, decreuerat inedia finire vitam. Id vbi rescisset Pericles, accurrit ad ædes philosophi, precibusq. & lacrymis conatus est illum ab instituto reuocare, idq. sua ipsius caussa magis, quam Anaxagoræ. at ille iam agens animam dixit ὦ Περίκλεις, καὶ οἱ τοῦ λύχνου χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσιν, id est, O Pericles, & quibus lucerna est opus infundunt oleum: exprobrans illi neglectum amici vnde non vulgarem capiebat vtilitatem, cum qui egẽt lucerna, ob vsum qualemcumque curent illam, abstergentes atque infundentes oleum. Et quibus opus est fructu, stercorant agrum.

In ventrem insilire.

Ἐς τὴν γαστέρα ἐναλλεσθαι, id est, In ventrem irrumpere dicitur, qui curam omnem ad cibum ac potum confert. Ita Plutarchus de Lucullo in ipsius vita. Ἅτε δὲ μὴ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς μηδ' ἐπίδειξιν Λούκουλλος πολεμῶν, ἀλλὰ τοῦτο τὸ λεγόμενον εἰς τὴν γαστέρα ἐναλλόμενος, καὶ ὅπως ὑφαιρήσει τὴν τροφὴν ἅπαντα πραγματευόμενος, id est, Vtpote cum Lucullus iam non palam, neque ad ostentationem bellaret, sed quemadmodum dici solet in ventrem impetum faceret, nihil non moliens vt hosti commeatum subtraheret. Non hic repetemus quomodo locum hunc vertit Leonardus Iustinianus. Sunt quos non alia ratione melius vincas quam si ventrem impetas huc respexit. Teren. cum ait, pugnos in uentrem ingere. Nam parasiti nulla parte magis lædi possunt quam ventre.

Sortem & vsuram persoluere.

Καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἐκτίνειν dicuntur, qui serius quidem sed grauius puniuntur, aut qui differunt vindictam, vt per occasionem lædant grauius. Nam prorogatione crescit vsura. Dion libello περὶ τῆς ἐπιεικείας. ὥσπερ τὰ θηρία πολλάκις ὁρμῇ κινούμενα ὁ ἐμπεσὼν... τὴν μὲν φύσιν οὐκ ἀποβάλλουσι τὴν αὑτῶν, παραπλησίως δὲ καὶ ἐκεῖνοι χρόνῳ τινὶ ἐκ ... ἐκτίνουσι συμβάντος προφάσεως, καὶ τόκον φασὶ καὶ τὸ κεφάλαιον, τῆς πονηρίας ἐκτίνουσι. id est, Quemadmodum noxiæ bestiæ sæpenumero quietem agunt, siue cum dormiunt, siue cum cibo expletæ sunt, quanquam naturam interim suam non exuerunt: Similiter & illi ad tempus aliquod non læserunt, at vbi se dederit occasio, & vsuram vt aiunt, & sortem malitiæ persoluunt.

Ad incitas.

QVOS vrgeret extrema necessitas, his res dicebatur ad incitas rediisse. Plautus in Trinummo: Hem nũc hic cuius est, subaudi ager, vt ad incitas redactus, id est, ad extremam inopiam. Idem in Pœnulo: Tace modo, profecto ad incitas leonem rediget, si eas abduxerit: quin potius disperibit saxo, quam unam calcem ciuerit. Sed haud scimus an hic legendum sit, vnum calcum ciuerit. Nonius Marcel. admonet incitam dici egestatem, & verum dicit, sed non absque tropo. Nam in his duobus locis quæ retulit e Plauto, extremam quidem inopiam significat, at non statim vbicumq. ponuntur incitæ, significatur egestas. Lucilius incita dixisse videtur in neutro genere. Illud ad incita cum redit atque internecionem. Item. Commanducatus corrupit ad incita adegit. At Isidorus lib. 18. vsurpauit genere masculino. Calculi inquiens, partim ordine mouentur, partim vagi, qui uero moueri omnino non possunt inciti dicuntur. Cio, moueo est, inciti quasi immobiles, quos Græci dicerent ἀκινήτους. Satis liquet prouerbium ductum a lusu calculorum, in quo erant certæ lineæ ad quas redactus calculus moueri iam non posset. Quadrabit & in eos qui confutati manifestis argumentis, non habent quod respondeant, quod Dialectici vocant metam Silentij.

Centro & spatio circunscripta.

PLVTARCHVS in præceptis ciuilibus ἂν δ' ᾖ τὰ τῆς οὐσίας μετρία, καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγεγραμμένα πρὸς τὴν χρείαν, id est, Quod si facultates modicæ fuerint, & centro & spatio circumscriptæ ad vsum. Sentit fortunas tam angustas vt nisi certa dimensione dispensentur non sint ad necessarios vsus sufficturæ. Veluti qui supputatione facta quantum habeant annui census, subducunt quantum quoque mense, quaque hebdomade, quoque die possint impendere. Quod si hospitis aduentus, aut similis casus fecerit sumptus paullo largiores, id sequentium dierum parsimonia sarcitur, ne non constet ratio. Idem de futili loquacitate docet responsionem esse κέντρῳ καὶ διαστήματι circumscribendam, ne quid respondeatur vltra quam requirit percontatio. Quidam enim de vno interrogati, respõdent de pluribus. Metaphora translata est, a circulo qui fit circino circunducto: in medio, centrum est immobile, hinc spatium vndiq. æquale ad lineam obeuntem. Vnde & circumscripta dicuntur, quæ certis finibus continentur.

Roscius.

ROSCIVS histrio tam erat felix in agendis fabulis, vt quisquis in arte quapiam insignis esset, Roscius vocaretur. Id indicat M. Tull. lib. de oratore 1. Itaque hoc est iam diu consecutus, vt in quo quisq. artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Idem in 2. de oratore. Soleo sæpe mirari eorum imprudentiam, qui agunt

agunt in scena, gestum spectante Roscio. Quis enim se commouere potest, cuius ille vitia non videat. Rursus in Bruto: Et in scena Roscium esse intelligat. Hic est ille Roscius Ciceronis concertator, quem ornauit hoc elogio, vt diceret Virum fuisse tam bonum, vt vnus indignus esset qui in scenam prodiret, & eundem tam præclarum artificem, vt solus dignus esset qui in scena, versaretur. Eodem igitur tropo quo vehementer in consiliis callidum Dædalum vocamus, in laboribus patientem Herculem, in disputando inuictum Achillem, in iudicando Aristarchum, patronum in caussis agendis egregie dextrum, Roscium licebit appellare.

Philotesius crater.

Κρατὴρ φιλοτήσιος, dicitur quo in conuiuiis cõciliantur amicitiæ, qui mos etiam num durat apud Germanos, quibus turpissimum est, post acceptum Philotesium poculum, veterum offensarum quamuis capitalium meminisse, ne iudices quidem admitterent actionem iniuriarum. Plutarchus in commentario de fortuna Alexandri, qui barbaros armis, Græcos ciuilibus institutis conabatur ad humaniorem ac sanctiorem vitæ rationem adducere, ὥσπερ, inquit, ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους, καὶ τὰ ἤθη, καὶ τοὺς γάμους, καὶ διαίτας, id est, Velut in philotesio poculo miscens vitas, mores, coniugia ac viuendi rationes. Apud Plautum in Pseudolo, seruus ebrius diis proximum putat, manu candida cantarum dulciferum propinare mitissimam amicitiam. Hesychius indicat hanc φιλοτησίαν solere adhiberi post cœnam, cum in signum amicitiæ ex eodem poculo de eodem vino bibunt omnes. Asconius Pedianus in actionem aduersus Verrem tertiam, putat hoc esse, quod M. Tullius criminatur Verrem cum suis potasse more Græco. Nam vulgus existimat illos Græco more bibere, qui largius ac cyathis grandioribus bibunt. At ipse magis probat, vt intelligamus eos Græco more bibere, qui merum bibunt. Id autem solent facere Græci, vt cum in conuiuio libant primum salutent deos paullulum e cyatho profundentes, dein amicos suos: totiesque bibunt merum, quoties deos aut caros suos nominatim vocant. Ita ferme Pedianus. Quidam putant hunc craterem etiam ἀγαθοῦ δαίμονος appellari.

Cithara incitat ad bellum.

PLVTARCHVS libro de fortuna Alexandri secundo, declarat hunc versiculum apud Lacedæmonios solere decantari.

Ἕρπει γὰρ ἄντα τῶ σιδάρω τὸ καλῶς κιθαρίσδεν. i.

Vergit ad letale ferrum, lepide Cithara canere.

Quo significabant certis citharæ modis sedari motus animorum, aliis addi vigorem ad prelium. Cum Alexander audisset Antigenidam tibia modos incinentẽ, qui vocantur Harmatij, adeo inflammatus est, vt simul cum armis exsurgẽs manus iniecerit in proxime assidentes.

Bathyclis poculum.

Βαθυκλέους κύλιξ, id est, Bathyclis calix, dictum videtur in eos qui diuitiis suis soli fruuntur, nemini quidquam impartiẽtes. Apud Plutarchum in conuiuio septem sapientũ Ardalus quidam sic alloquitur Aesopum. Tu numquam huc transmittes poculum ad nos, cum videas istos tamquam Bathyclis calicem inter sese transmittere, ceterum alij nemini impartientes. Cui respondet Aesopus. At ne hoc quidem poculum est publicum. Siquidem vni Soloni iam dudum astat. Bathycles Græcis sonat profundæ gloriæ, quo nomine videtur fuisse quispiam diues sibi viuens sibiq. bibens

Lunæ radiis non maturescit botrus.

PLVTARCHVS hunc Iouis senarium ceu prouerbialem adfert, differens quod luna quoniam radios habet imbecilliores quam sol, excitare possit humores, concoquere non possit.

Μέλας γὰρ αὐγαῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς, id est,

Neque enim bis niger maturus efficitur botrus.

Conuenit in eos, qui conantur quod ob defectum viriũ non queunt perficere. Refert idem in commentario de facie apparente in orbe lunæ. Accedet plus veneris, si volentes significare disciplinas humanas non præstare felicitatem, dicamus μέλας γὰρ αὐγαῖς οὐ πεπαίνεται βότρυς. In αὐγαῖς subaudiendum est, ἀκτῖσιν, i. radiis.

Calliæ defluunt pennæ.

CALLIAS apud Græcos quispiam fuit qui per luxum ac libidinem patrimonium abligurierat. In eum vulgaris iocus extitit, Καλλίας πτερορρυεῖ, id est, Calliæ defluunt pennæ. Solet enim hoc interdum auibus accidere, vel morbo, vel certis anni temporibus. Quemadmodum & quadrupedibus quibusdam mutantur pili aut villi. Vnde & deplumati dicuntur ac detonsi qui facultatibus exuti sunt. Hoc verbum πτερορρυεῖν frequenter per iocum vsurpatur apud Aristophanem in auibus.

Ἐν πλάτει.

Ἐν πλάτει dictum, accipiendum interpretantur Græci, cum paullulum vltra præscriptum significant esse concedendum, præsertim in his quæ sunt humanitatis. Veluti si quis pollicitus solutionem ad diem Augusti decimum, reddat postridie. Iulianus Pandectarum libro 46. Titu. de solut. & lib. cap. Ratum autem dominus habere debet, mox cum primum certior factus est, sed hoc ἐν πλάτει & cum quodam spatio temporis accipi debet. Et hunc Iuliani locum citat Vlpianus, eodem libro titu. rem ratam haberi, cap. Quo enim. Rursus libro 13. titu. de condictione triticaria, cap. in hac actione. Verius est, inquit, quod Seruius ait, condemnationis tempus spectandum: si vero desierit esse in rebus humanis, mortis tempus. Sed etiam ἐν πλάτει secundum Celsum erit spectandum. Non enim debet breuissimum vitæ tempus æstimari. Iterum libro 22 titu. de probationibus, cap. penultimo, Nec hoc quæritur, num aliquis meminerit quo die aut quo consule factum sit, sed num hoc aliquo pacto probari possit, quando id opus factum sit: & hoc Græci ἐν πλάτει dicere solent, & cetera. Hactenus Pandectæ. Verum illud ἐν πλάτει, non norunt Caletij, qui ad horam vndecimam iussi claudere portas ciuitatis, statim ad primum nolæ ictum occludunt, repulsis & qui foris stãt, & qui egredi cupiunt, vtrisque portæ proximis. Cum denunciatur anathema qui ad diem præscri-

ptum non soluerint, liberantur a fulmine, si ab eo die intra decimum quartum liberarint fidem suam. Hæc ad iuris æquitatem pertinent.

Per Satyram.

VARIARVM *rerum mixturam sparsim nulloq. ordine congestarum veteres Satyram appellabant. Apparet vocem primum deductam a lasciuia Satyrorum, temere nunc huc nunc illuc salientium. Hinc deflexa est ad cibi genus, quod ex diuersis herbarum formis conflatum est: præterea ad lancem uariis rerum generibus onustam, quæ sic diis offerebatur, non dissimilis illi poculo quod Græci* πεντάπλουν*, quintuplici rerum differentia, siue* σάτυρ *a mixtura vocabant, de quo nobis supra dictum est. Festus ait Saturam siue Satyram dici cibum variis rerum generibus conditum, aut legem aliis multis consertam legibus. Itaq. in sanctione legum adscribi solere, ne ue per Satyram derogato aut abrogato, cum significant totam legem esse seruandã. Citat Annium Luscum ex oratione quam habuit aduersus Tyberium Gracchum: Imperium quod plebs per Satyram dederat, id abrogatum est. Citat & C. Lelium ex ea quam pro se dixit. Postero die quasi per Satyram legem sententiis exquisitis, in deditionẽ accipitur. Legem Satyram interpretantur, quæ eadem multas res complectitur: quemadmodum Iugurtha acceptus est in dedicionem, sed multis præscriptis cõditionibus, vt triginta daret Elephantos, pecus atque equos multos, cum magno argenti pondere. Vsus est hoc adagio Iustinianus in præfatione Pandectarũ: Et primo quidem, inquit, anno hoc opus tradebatur legentibus non secundum edicti perpetui ordinationem, sed passim & quasi per satyram collectum, & vtile cum inutilibus permixtum, maxima autem parte inutilibus deputata. Itidem Sallustius in bello Iugurthino, Quasi per Satyram sententiis exquisitis in deditionem accipitur. Hæc Sallustius dicit de Iugurtha, nec sunt in cuiusquam oratione, nec ibi quisquam aderat Lelius: vnde necesse est locum apud Festum esse mutilum. Verba Lelij sunt omissa, simul cum nomenclatura Sallustij.*

Nec præceps fueris ad iurandum.

NON *nullis haud vulgariter eruditis videtur & hoc adagiis annumerandum, quod refert Vlpia. lib. Pandect. 12 capit. 13. Titu. de iureiurando circa finem. Si quis, inquit, iurauerit in re pecuniaria per genium principis, dare se non oportere, vel intra certum tempus, & peierauerit, vel si dare oportere, vel intra certum tempus iurauerit se soluturum, nec soluerit, Imperator noster cum patre rescripsit, fustibus castigatum dimittere, & ita ei superindici,* προπετῶς μὴ ὄμνυε. *id est, ne fueris ad iurandum præceps. Habebit prouerbij speciem, si quis hominem post acceptum malum admoneat,* προπετῶς μὴ ὄμνυε.

Ex syngrapha agere.

SVNT *& illæ formæ a iureconsultis ducta versæ in prouerbium. Ex syngrapha agere, obsignatis tabulis agere, pro eo quod est, rigide parumq. ciuiliter, sed velut ex obligatione. Cicero pro Murena: pergitis ne vos tamquam ex syngrapha agere cum populo? Syngrapha Latinis sonat conscriptionem, quod vtriusq. manu conscripta vtrisq. partibus tradi soleat: & in hoc syngraphæ differunt a tabulis, quod tabulæ ab una parte tantum seruari consueuerint. A chirographo, tabulis, codicillis differt Syngrapha, quod in illis non scribantur nisi acta, in hac etiam contra fidem actionis pactio venit, & non numerata pecunia, aut non integre numerata pro temporaria voluntate hominum scribi solet. Ita propemodum Asconius Pedianus in Verrinarum tertio.*

Iniuria soluit amorem.

IN *Græcorum epigrammatibus prouerbij titulo citatur* ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε*, id est, iniuria siue contumelia soluit amores, quod contemptus amor plerumq. vertitur in iram, ira in odium. Sic in comœdia Phædria: Exclusit, reuocat, redeam? Non si me obsecret. Item Horatius,*

Nam si quid in Flacco viri est,
Non feret assiduas potiori te dare noctes,
Et quæret iratus parem,
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
Si certus intrarit dolor.

In epigrammate queritur amans hoc dictum falso iactari vulgo, quod ipse ab amica exclusus non sine conuicio, cum iurasset se toto anno non rediturum ad illam postridie diluculo supplex ad eam redierit. Carmen sic habet,

ὕβρις ἔρωτας ἔλυσε, μάτην ὁ δὲ μῦθος ἀλᾶται,
ὕβρις ἐμὸν ζῆλον μᾶλλον ἐρεθίζεται. *id est,*
Falsum est quod iactant iniuria soluit amores,
Morbum quippe meum prouocat illa magis.

In genere tamen verum est officiis mutuis ali beneuolentiam, iniuriis extingui.

Quod pulchrum, idem amicum.

Τὸ καλὸν φίλον*, id est, Quod pulchrum amicum. Inter prouerbia conciliantium amicitiam, refertur & hoc apud Platonem in Lyside.* καὶ κινδυνεύει κατὰ τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν, τὸ καλὸν φίλον εἶναι*, id est, Ac propemodum apparet iuxta vetus prouerbium, quod pulchrum est, amicum esse. Qui commodi gratia amat, non amat vere. sed quod pulchrum est per se amatur. Vnde Aristoteles, percontanti qui fieret vt libentius colloqueremur cum formosis quam cum deformibus, respondit, eam percontationem esse cæcorum. Nihil autem virtute pulchrius, eoq. nec amabilius quidquam.*

Mortuo leoni & lepores insultant.

EXTAT *epigramma Græcum, cuius argumentum sumptum est ex Homerica Iliad. χ. vbi Hectorem ab Achille iam interfectum circumsistunt Græci mortuo insultantes, nec quisquam erat qui extincto non aliquod vulnus infligeret. Sic enim habet Homerus,*

ἄλλοι δὲ περίδραμον υἷες Ἀχαιῶν,
οἳ καὶ θηήσαντο φυὴν καὶ εἶδος ἀγητὸν
Ἕκτορος, οὐδ' ἄρα οἵ τις ἀνουτητί γε παρέστη. *id est,*
At reliqui accurrunt Graij, cinguntq. cadauer
Hectoris, eximiam speciem formamq. stupentes.
Nec tamen astitit exanimi sine vulnere quisquam.
Ac paullo post:
ὣς ἄρα τις εἴπεσκε, καὶ οὐτήσασκε παραστάς. *id est,*

Dixerat

Dixerat hæc aliquis, simul & vulnus dedit astans.
Epigramma sic habet:

Βάλλετέ μου μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ἔστι καὶ αὐτοὶ
Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί. id est,

Nunc telis petitote meum post fata cadauer,
Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Dictum est alias de his qui mordent mortuos, cum laruis luctantur, & cum vmbris depugnant.

Lingua non redarguta.

PLATO *in Theæteto,* Ἂν δέ γ' οἶμαι ἐρῶ ὅτι ἐστὶν, Εὐριπίδειόν τι ξυμβαίνει, ἡ μὲν γλῶττα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν οὐκ ἀνέλεγκτος, *id est, at vt videtur si posse responderis, Euripideum quiddam nobis accidet, lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta. In eos quadrat qui rationibus conuicti non cedunt tamen, sed tergiuersantur reclamantes aduersus suam ipsorum conscientiam.*

Pugno tenere.

Ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι, *id est, Pugno stringere dicitur, quod ipso contactu sentitur. Sic Plato in Theæteto,* οἱ οὐδὲν ἄλλο οἰόμενοι εἶναι, ἢ οὗ ἂν δύνωνται ἀπρὶξ ταῖν χεροῖν λαβέσθαι, *id est, qui nihil esse putant, quidquid nõ possint strictim manibus apprehendere. Loquitur de his qui non existimant quidquam esse in rerum natura præter res corporeas, & sensibus expositas: actiones, generationes, & huius generis alia, quæ intellectu non sensibus percipiuntur, existimant esse inania vocabula. Talis visus est Platoni Diogenes, qui dicebat se cyathos & mensas videre, cyathitates ac menseitates, quas Plato commemorabat, non videre. Sed vicissim audiuit, Nimirum oculos quibus cyathi & mensæ videntur, habes: mentem qua cyatheitates ac menseitates cernuntur, non habes. Tam crassum ingeniorum genus Plato veluti prophanum a philosophiæ mysteriis iubet arceri. Verius enim sunt quæ non videntur, quam quæ videntur: & certius ea scimus quæ ratione colligimus, quam quæ manibus contrectamus. Sensuum enim iudicium fallax est.*

Aut abi aut exuere.

PLATO *in Theæteto significat apud Lacedæmonios hunc fuisse morem, vt in publicis certaminibus neminem cogerent ad congressum, sed legem edicebant* ἢ ἀπιέναι, ἢ ἀποδύεσθαι, *id est, aut abire aut exui. Græcis autem* ἀποδύεσθαι *dicuntur, qui se parant certamini, quod campestriati luctarentur olim, cetera nudi: ut de hac ipsa vox* ἀποδύεσθαι *quoties transfertur ad rẽ animi, velut ad disputandum, aut repugnandum carni, prouerbij vim habet. Ita frequenter vsurpat diuus Chrysostomus, ac diuus Basilius. Simile est id quod alibi dicitur, aut bibat aut abeat.*

Crisonem Himeræum præcurrere.

PRODIGIOSA *celeritas Crisonis videtur locum dedisse prouerbio. Sic enim Socrates apud Platonem in Protagora, rogatus vt institutam cum Protagora disputationem peregeret,* βουλοίμην ἄν σοι χαρίζεσθαι εἰ οἷός τ' εἴμι δυνατὸς ἦν. Νῦν δέ ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἰ δέοιό μου Κρίσωνι τῷ ἱμεραίῳ δρομεῖ ἀκμάζοντι ἕπεσθαι, ἢ τῶν δολιχοδρόμων τῳ ἢ τῶν ἡμεροδρόμων διαθεῖν τε καὶ ἕπεσθαι, *id est. Optarim quidem tibi morem gerere, si quod petis, meæ facultatis esset. Nunc perinde est, ac si me roges vt Crisonem Himeræum insignem cursorem sequar, aut dolichodromon quempiam, aut hemorodromon perpetuo æquem cursu sequarq. Himera Siciliæ ciuitas est, quamquam eiusdem nominis est altera in Africa. Vnde Crison dictus est Himeræus, celeritate currendi celebris, qualem refert lib. 7. Plinius fuisse Philippidẽ, & Canistium Lacedæmonium, cumq. his Philonidem Alexandri magni cursorem. Dolichodromi dicebãtur, qui perpetuo impetu duodecim stadia decurrebãt. Hemerodromi, qui totum diem a mane vsque ad vesperã citra respirationem currebant. Plinius scribit puerum nouem natum annos a meridie vsque ad vesperã continuasse cursum. Vnde Græci poetæ solem appellant* ἡμεροδρόμον, *quod singulis diebus cursum suum peragat, quasi vero noctu requiescat in diuersorio Thetidis.*

Charadrion imitans.

Χαραδριὸν μιμούμενος, *id est, Charadrion imitans, dici solitum de dissimulante, ac rem vtilem occultãte. Suidas refert hunc senarium Scazontem ex Hipponacte,*

Καὶ μὴν καλύπτει μὴν χαραδριὸν περνάς. id est,
Et num Charadrion quæso venditor çalat.

Item Aristophanes in Auibus,

ἡ δ' ἔποψ ὥσπερ εἰσιὼν εἰς τὴν λόχμην
ἐμβὰς ἔσω χαραδριὸν μιμούμενος. id est,

Alioqui vpupa vt videtur saltum ingressa abdidit sese, Charadrion imitans. Quo loco interpres fere cum Suida consentiens, narrat huic aui vim inesse medicã, vt illius aspectu facile sanetur, qui laborant ictero siue regio morbo: eamq. ob caussam qui vendunt occultãt eam, ne licitator remedium sentiat priusquam emerit. Addit eam auem mutare colorem ad similitudinem eorum quibus admouetur: non deesse tamen qui sentiant non aspectum, sed esum auis, habere remedium. Vocem autem distingui accentu, nam si pronuncies vltima acuta χαραδριὸν *declarari auem, si penultima acuta* χαράδριον *diminutiuum a* χαράδρα *significari voraginem, siue terræ hiatum, quod in hunc delabens aqua melodiam quandam reddere videtur. Tantum ex his quæ indiligenter a Suida sunt congesta tradere licuit. Meminit huius auis & alias Comicus in eadem fabula* ὕδωρ ἔφερον κάτωθεν εἰς τὸν ἀέρα οἱ χαραδριοί, *id est, aquam ex imo portabant in aerem Charadrij. Interpres addit aui nomen inditum, quod in voraginibus gaudeat versari. Socrates apud Platonem in Gorgia, cum Calliclen eo pellexisset, vt fateretur beatam vitam non esse sitam in copia rerum, sed in perpetuo influxu: nam qui satur est, aut non sitit, quoniam nec voluptatem, lapidis more viuit, potius quam hominis: ita subiicit.* χαραδριοῦ τινὰ αὖ σὺ βίον λέγεις ἀλλ' οὐ νεκροῦ οὐδὲ λίθου, *Rursus tu Charadrij quandam narras vitã, non mortui lapidis ue. Marsilius vertit auem, cum Socrates videatur sentire de voragine, in quam cum perpetuo decurrat aqua, numquam tamen expletur: nisi forte Charadius auis est de numero voracium, quemadmodum & Larus, vt hinc nomen inuenerit a Charadra ductum.*

Quantum pedibus potes.

SOCRATES in Gorgia Platonis ita loquitur, σωφροσύνην μὲν διωκτέον καὶ ἀσκητέον, ἀκολασίαν δὲ φευκτέον, ὡς ἔχει ποδῶν ἕκαστος ἡμῶν, *id est, Temperantiam quidem sectari atque exercere oportet. Contra, intemperantiam fugere, quantum quisque nostrum pedibus ualet. Id quo longius transfertur a rebus corporeis, hoc magis accedit ad prouerbium celeritatis. Quod in corpore sunt pedes, hoc in animo sunt affectus, quibus expetimus aliquid aut refugimus.*

Vasis instar.

Ἀγγείου δίκην, *id est, Vasis instar loqui dicitur, qui cum ob imperitiam ex se nihil possit adferre, ab aliis audita profert. Fons ex se liquorem habet, vas ni aliunde infuderis siccum est. Homines autem qui vacant eruditione, per aures implentur. Socrates in Phædro Platonis:* ὅτι μὲν ἐκ παρά γε ἐμαυτοῦ οὐδὲν αὐτῶν ἐννενόηκα, εὖ οἶδα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, λείπεται δὴ οἶμαι ἐξ ἀλλοτρίων ποθὲν ναμάτων διὰ τῆς ἀκοῆς πεπληρῶσθαί με δίκην ἀγγείου, *id est, Nihil horum ex me ipso excogitaui fateor, imperitiæ mihi conscius. Superest igitur, vt aliunde ex alienis fluentis per aures fuerim impletus instar vasis.*

Vt lupus ouem.

Ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ, *id est, Vt lupus ouem amat, qui sui commodi gratia simulat amorem. Nam is vulgo dicitur amor, cum reuera, sit odium. Iuuenis enim cum puellam venatur, vt illi pudicitiam, thesaurum incomparabilem eripiat, vt pro honesta fama turpi rumore traducat, vt parentibus, amicis ac bonis omnibus inuisam reddat: deniq. vt quod est omnium carissimum, bonam mentem eripiat, quæso quid deterius hostis faciat hosti? Socrates citat carmen in Phædro veluti populari vsu iactatum:*

ὡς λύκοι ἄρνα φιλοῦσ' ὣς παῖδα φιλοῦσιν ἐρασταί. i.
Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator.

Maro:

Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella.

Et Horatius:

-Non ego te tigris vt aspera,
Getulus ue leo frangere persequor.
non frangit amantem animum.

Magis quam sol Heracliti.

QVI sine spe reparationis deficiunt, eos Socrates apud Platonem de Rep. libro 6. μᾶλλον τοῦ ἡρακλειτείου ἡλίου ἀποσβέννυσθαι, *hoc est, magis ipso Heracliti sole extingui dixit. Agit illic de senibus qui ad perdiscendas philosophiæ difficultates idonei non sunt, in adolescentia defatigati. Heraclitus enim existimauit solem scaphæ speciem habere, eiusq. lumen deficere quoties cauum ad superiora vertitur, sed rursus fieri lucidum postquam inuertitur. Non dissimile somnium de sole prodidit Xenophanes, qui putauit eum in occasu perire, sed exortu nouum fieri solem. At senes nunquã renouantur ad vigorem iuuenilem. Huc adlusisse videtur Horatius in odis,*

Damna tamen celeres reparant cęlestia lunæ,
Nos vbi decidimus, &c.

Cenum barbaricum.

Βόρβορος βαρβαρικός, *id est, Cenum barbaricum, pro vehementi stupore mentis apud Platonem lib. de Repub. 2. ponitur. Laudat enim illic dialecticam quæ sola mẽtem ignorantiæ immersam erigit attollitq. a vulgaribus opinionibus, ad solidam veri cognitionem.* καὶ τῷ ὄντι *inquit,* ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα κατορωρυγμένον ἠρέμα ἕλκει καὶ ἀνάγει ἄνω. *id est, Ac re vera barbarico quodam ceno demersum animi oculum, paullatim trahit subuehitq. sursum. Barbarus a borboro per contemptum dictum videtur.*

Non e quercu aut saxo.

Οὐκ ἐκ δρυὸς οὐδ' ἐκ πέτρας. *id est, Non e quercu saxo ue, cum significamus non constare materia externa, sed ex animi virtutibus. Veluti vulgus ciuitatem appellat, muros ac domos e lapidibus lignisq. constructas. Ecclesiam appellat structuram simili materia congestam, cum re vera ciuitas constet hominum moribus, & ecclesia sit animorum in vera religione consensus. Plato libro de rep. 7.* ἢ οἴει ἐκ δρυός ποθεν ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολιτείας γίγνεσθαι, ἀλλ' οὐχὶ ἐκ τῶν ἠθῶν τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν. *id est, An existimas e quercu qualibet, aut e saxo respu. fieri, ac non potius ex moribus eorum, qui in ciuitatibus versantur?*

Psallium iniicere.

Ψάλιον ἐμβάλλειν, *id est, Psallium iniicere dicuntur, qui ferocientem animum moderamine quopiam premunt, metaphora sumpta ab equis animosioribus. Plato lib. de Legibus 3.* ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν, ἔτι σπαργῶσαν καὶ θυμουμένην ἀρχὴν ὁρῶν, οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ, τὴν τῶν ἐφόρων δύναμιν, *id est, At tertius vobis seruator, luxuriantem etiam num frementemq. conspiciens principatum, veluti psallium illi iniecit, Ephororum potentiam. De Lacedæmoniorum republica loquitur, in qua quinque Ephori sunt instituti, ad temperandam regiã potentiam. Psallium autem est circulus, qui fræno additur, vnde & pro fræno ponitur interdum. Nisi forte adlusit ad bubalos, qui circulo ferreo naribus iniecto circumaguntur, vnde prouerbium naribus trahere, quod alio dictum est loco.*

In nauibus educatus.

Ἐν ναύταις τεθραμμένος, *id est, in nauibus educatus dicebatur, qui rudis esset & alienus a moribus liberalibus, sensuque communi. Solet enim fere nauticum genus suo elemento respondere, quod a ciuilium hominum commercio submotum viuat. Ita Plato in Phædro,* πῶς οὐκ οἴει ἂν αὐτὸν ἡγεῖσθαι ἀκούειν ἐν ναύταις τεθραμμένων. *id est, An non putas illum existimaturum, sese audire homines in nauibus alicubi, educatos. Plaut. in Cistellaria, mores agrestes appellat maritimos, immo potius inconstantes, quod mare vicibus æstuariis accedat recedatq. Plauti verba sic habent, Ita me amor lapsum animi ludificat, fugat, agit, appetit, raptat, retinet, iactat, largitur, quod dat non dat, deludit, modo quod suasit dissuadet, quod dissuasit id ostentat, maritumis moribus mecum experitur, ita me-*

Principium,

Principium, medium, fini.

PLATO *libro de Legibus quarto, refert hoc quasi vulgo decantatum, deum vniuersitatem rerum omnium complecti, hoc est, principium, medium & finem. Ab illo enim omnium quæ sunt, initium, incrementum, & summa.* Ἄνδρες τοίνυν φῶμεν πρὸς αὐτοὺς ὁ μὲν δὴ θεὸς, ὥσπερ ὁ παλαιὸς λόγος, ἀρχήν τε καὶ τελευτὴν καὶ μέσα τῶν ὄντων ἁπάντων ἔχων, εὐθείᾳ περαίνει, κατὰ φύσιν περιπορευόμενος, *id est, Sic igitur illis loquamur, Deus quidem o viri, quemadmodum & vetere prouerbio dicitur, omnium quæ sunt, principium, finem ac medium continens, rectum peragit cursum, secundum naturam circumiens.*

Orphica vita.

Ὀρφικὸν βίον, *id est, Orphicā vitam Plato libro de Legibus sexto dixit vitam innoxiam, & a luxu sanguinolentisq. dapibus puram. Huiusmodi siquidem vitæ rationem Orpheus instituisse videtur, vt non solum sanguine pecudum non inquinarent aras deorum, verum ne vesci quidem vllius animantis carnibus sustinerent, sed libis ac frugibus melle conspersis sacra facerent, nec aliis ipsi vescerentur. Platonis verba sunt hæc.* ἀλλ' ὀρφικοί τινες λεγόμενοι βίοι ἐγίγνοντο ἡμῶν τοῖς τότε, *id est, Sed orphica quædam vt dicitur, vita tum erat vestris illo sæculo. Videtur Orpheus hoc conatus apud Thraces, quod Pythagoras tentauit apud Ionios, Numa apud Romanos.*

Ambrones.

AMBRONES *olim vulgo dicebantur, qui rapto malisq. artibus viuerent. Originem indicat Festus Pompeius, admonens eam fuisse Galliarum gentem, quam cum mare inundans finibus suis depulisset, per aliena oberrantes rapinis ac prædationibus se suosq. alere cœperunt. Manus erat formidabilis non numero tantum, dicuntur enim fuisse triginta milia, verum etiam tum animorum ferocia, tum ratione pugnandi. Siquidē conferti rhythmis & concentu quodā in hostē ferebantur, subinde intonātes, Ambrones Ambrones: siue vt hac voce suos in vnū conuocarent, siue vt hostibus terrorem incuterent. Ab his victi fuerant Romani duces Manlius & Cepio: sed primum a Liguribus fracti sunt, mox a C. Mario prostrati, tandem ad aquas Sextias vna cum Cimbris ac Teutonibus deleti sunt. Ita ferme Iulius Florus in Epitoma libri 68. & Plutarchus in vita C. Marij. Simili modo Cilicis vocabulū abiit in conuicium rapacitatis ac prædationis.*

Vinaria angina.

DE ἀργυράγχη, *id est, angina argentaria quæ multis præter Demosthenē vocem intercipit, iam antea diximus. At Festus Pompeius indicat ioco iactatum in eos qui vino præfocantur laborare vinaria Angina quam* οἰνάγχην *possis dicere.*

Titiuillitium.

TITIVILLITIVM *vox erat olim nullam quidem rem certam declarans, sed velut interiectio contemptum extremum indicabat, qualis est apud Græcas* ... *Plautus citante Festo Pompeio, Non ego istbuc verbum emptitem titiuillitio. Locus autem est in Cassina. Similis vox est apud eundem Festum Buttubata, qua tamen vsus sit Næuius pro nugatoriis nihiliq. rebus. Nonius autem putat Pipolo, conuicij fuisse vocem. Plautus in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, iam nisi vasa reddi iubes pipolo hic differam ante ædes.*

Nihil potest, nec addi nec adimi.

DE *perfectis operibus ita vulgo dici solitum indicat Aristoteles libro moralium Nicomachiorū secundo.* ὅθεν εἰώθασιν ἐπιλέγειν τοῖς εὖ ἔχουσιν ἔργοις, ὅτι οὔτ' ἀφελεῖν ἔστιν, οὔτε προσθεῖναι, *id est, Vnde de operibus quæ bene habent ita solent prædicare, nec adimere possis, nec addere. Nam vt bene sit aliquid præstat mediocritas, tollit excessus, aut defectus: excessum inducit, qui addit: defectum, qui adimit. De Lucillio scripsit Horatius,*

Cum flueret lutulentus, erat quod tollere velles.

De Demosthene ac Cicerone dictum est, illi nihil posse demi, huic nihil posse addi.

Virtus simplex.

DVBITARI *possit vtrum versus sit vulgo iactatus, quem vt omnibus notissimum citra nomenclaturam retulerit Ethicorum 2. Aristoteles, an imprudenti exciderit versus pentameter. Differens enim e sententia Pythagoræ, errorem esse infinitum, virtutem finitam, quemadmodum in nemore mille modis aberratur a recta via, cum ea sit vnica: eoq. vitium esse in procliui, virtutem in arduo, quemadmodum facile est a scopo aberrare, sed scopum attingere difficile est: subiungit,*

ἐσθλοὶ μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακοί. *id est,*

Est simplex virtus, omnigenum vitium.

Extra fumum & vndam.

ARISTOTELES *eodem libro refert versum Homericum vt vulgo decantatum,*

τοῦ μὲν καπνοῦ καὶ κύματος ἐκτὸς ἔεργε
Νῆα. *id est,*

A fumo nauim simul atque a fluctibus arce.

Aristoteles indicat esse verba Calypsus adhortantis Vlyssem, vt neque nimium littori vicinus nauiget, fumum secutus, neque se profundo credat pelago, sed in medio secet v. m: quod ibi periculum sit a saxis & vadis, hic ab vndis. Argyropylus autem interpres ea verba tribuit Circe, quid secutus nescio.

Communis tamquam Sisapo.

PROVERBIALI *schemate sine controuersia dictum est. M. Tullius Philippica secunda: Domum dico? Quid erat in terris vbi in tuo pedem poneres? præter vnum misenum, quod cum sociis tanquam Sisaponem tenebas. Sensit Antonium Misenum non habuisse vt veram possessionem, sed vt venam redemptam ad quæstum. Plinius libro 33. cap. 7. docet minium quod Græci μίλτον appellant, non nulli Cinnabar, apud priscos non tantum summo in pretio, sed etiam in magna religione fuisse. Nam festis diebus simulacra deorum minio oblinebantur, quemadmodum & triumphantes, quod tamen Galba senex in se fieri passus non est, vt refert Cornelius Tacitus. Sisapo autem Betica oppidū est,*

est, olim Romanis vectigale, venas habens miniarias. Neq. enim temere Romam aliunde minium adducebatur. Negat autem Plinius vllius rei Romanis fuisse diligentiorẽ custodiam. Neq. enim ibi fas erat perfici minium, excoquiq. vbi nascebatur: vena signata ad dena milia fere pondo annua, Romæ lauabatur. In vendendo lex præscribebat pretij modum, ne in immensum excederet. Sed multis modis adulterabatur, vnde inquit, præda societati. Et mox de minio adulterino, Hoc ergo adulteratur in officinis sociorum. Ex his liquet eam regionem in multos socios fuisse diuisam, quemadmodum & hodie metalla argentaria auraríaue iuxta certos tractus a redemptoribus occupantur.

Modo palliatus, modo togatus.

IN *hominem incostantem ac lubricæ fidei diuersarumq. partium eleganter torquebitur: veluti si quis subinde mutato vitæ genere, nunc Cidarim gestet theologicam, nunc cum paludamento militari incedat. M. Tullius Philippica quinta: Accipiet ne accusationem is qui quæstioni præerit Græci iudicis, modo palliati, modo togati? Pallium Græcorum est, vt toga Romanorum: vtraq. tamen vestis pacis est, quemadmodum saga sunt belli.*

Neq. terræ motus timet, neq. fluctus.

ARISTOTELES *libro Moraliũ Nicomachiorum 3. docens eos, qui non habitu virtutis, sed immanitate quadam naturæ nihil omnino formidant, nequaquam appellendos esse fortes, sed* μαινομένους καὶ ἀναλγήτους, *hoc est, insanos & stupidos sensusq. expertes,* εἴη δ᾽ inquit, ἄν τις μαινόμενος ἢ ἀνάλγητος, εἰ μηδὲν φοβοῖτο μήτε σεισμὸν μήτε κύματα, καθάπερ φασὶ τοὺς Κελτούς. *id est, Fuerit autem quispiam insanus ac doloris sensu vacans, si nihil metuat, neq. terræ concussiones, neq. fluctus, quemadmodum de Celtis prædicant. Nihil enim horribilius mari commoto, terræ vero concussio videtur inferorum ad superorum sedem eruptionem minitari. Tanta autem erat quarundam Galliæ Germaniæq. gentium immanitas, vt nec his terrerentur, quæ maxime sunt natura horrenda. Quod autem Aristoteles* μαινόμενον & ἀνάλγητον *pro eodem vsurpat, arbitramur huc respexisse Diogenẽ, qui rogatus quis ipsi videretur Socrates,* μαινόμενος *inquit: videlicet, eo quod aduersus omnem corporis molestiam obduruerat, cum alioqui esset omnium iniuriarum tolerantissimus: nisi forte Diogenes hoc quoq. stupori tribuebat non virtuti, quod ne colaphis quidem prouocari posset, vt vel tantillum excandesceret.*

Campana superbia.

FELICITATIS *comes esse solet ferocia. Campaniam aũt Italiæ quondam fuisse regionem longe beatissimam testantur, tum alij complures, tum Plinius lib. 3. cap. 5. Hinc inquit felix illa campania est, ab hoc sinu incipiunt vitiferi colles, & temulentia nobilis, succo per omnes terras inclyto, atq. vt veteres dixere, summũ Liberi patris cum Cerere certamen: & cetera quæ sequuntur, de fertilitate simul & amœnitate Campaniæ. Constat autem Capuam olim cum Roma de Principatu concertasse. Hinc Campana superbiã, & Campana arrogantia in prouerbium venit. M. Tullius in oratione pro Rullo: Itaq. illam Campanam arrogantiam, atq. intolerandam ferociam, ratione & consilio maiores nostri, ad inertissimum ac desidiosissimum otium perduxerunt. Sic & crudelitatis infamiam effugerunt, quod vrbem ex Italia pulcherrimam non sustulerunt, & multum in posterum prouiderunt, quod neruis vrbis omnibus excisis vrbem ipsam solutam ac debilitatam, reliquerunt. In eadem aliquanto post, Capuam domicilium superbiæ sedemq. luxuriæ vocat. Itaq. electi coloni Capuæ in domicilio superbiæ atq. in sedibus luxuriæ collocati. Quemadmodum in oratione habita in senatu post reditum suum: Capuæ ne, inquit, te putabas, in qua vrbe domicilium quondam superbiæ fuit, consulem esse, sicut eras eo tempore. Rursus in fragmento orationis contra eundem: Qui locus propter vbertatem agrorum, abundantiamq. rerum omnium superbiã & crudelitatẽ genuisse dicitur. Ac mox: Si luxuries Annibalem ipsum Capua corrupit, si superbia nata inibi esse, ex Campanorum fastidio dicitur. Titus item Liuius libro primæ Decad. 9. scribit Campanis ingenitam esse superbiam. Ad hæc Aulus Gellius lib. 1 1. cap. 24. Næuianum epitaphium, quod in seipsum tumidius prædicat, ait esse plenum Campanæ superbiæ. Opinamur autem Næuium fuisse Campanũ. Ita quemadmodum olim omnem insignem perfidiam populus Punicam appellat, sic cuiuslibet ferociam Campanam appellabat. At nunc de moribus gentis nihil dicemus.*

Αὐτοβοεῖ.

ANTE *retulimus prouerbium* αὐτὸς αὑτῷ αὐλεῖ, *id est, ipse sui tibicen est. Huic simillimum est quod vnico verbo Græci dicũt* αὐτοβοεῖν, *si quis sua voce seipsum prædicat, hoc est, ipse sui præconem agit. Solent enim præcones hominum venalium artes ac dotes euulgare, quo magis emptorem iritarent. Ridiculum autem habetur, hominem sui præconem esse. Congruit cum eo quod alibi diximus* οἴκοθεν ὁ μάρτυς. *Prouerbium refertur apud Suidam. Simili figura dicunt Attici,* αὐτοῖς ῥήμασιν ἀπόλοιο, *vna cum ipsis dictis pereas. & Aristophanes in Equitibus,* τὸν Παφλαγόνα αὐταῖσι βουλαῖς ἐξολέσειαν οἱ θεοί, *id est, Paphlagonem ipsis cum consilijs perdant dij. Et mox,* αὐταῖς διαβολαῖς, *id est, vna cum ipsis calumnijs.*

Sterilem fundum ne colas.

Στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν, *id est, Agrum sterilem ne colas. Refertur inter leges Platonicas. Hoc ænigmate lex apud Platonem verecunde deterret a venere mascula, si satis cõmeminim*[9]*. In octauo de Legibus, ait illos facere sementem in petras. Potest tamen ad alios vsus accõmodari. Ne doceas indocilem, ne felicitatem quæras in diuitijs. Non enim pariunt homini beatitudinem. Plautus in Amphitryone: Nam vxorem vsurariam perinde est præberier, ac si agrum sterilem farriendum colloces.*

Scarabeus citius faciet mel.

AD τῶν ἀδυνάτων *classem pertinent, quæ referuntur in*

Epi-

Epigrammate Pallade, Citius mel facit scarabeus aut lac culex,

Θᾶττον πυγολαμπίς ... id est, *Mel citius faciet scarabeus, & ante culex lac.*

Terram video.

QVI molesti prolixiq. laboris finem adesse significabat dicere solet, γῆν ὁρῶ, id est, terram video. Sumptum a nauigantibus. Quintus Curtius lib. 4. Haud secus quã profundum æquor ingressi terram oculis requirunt. Plautus in Mercatore, Equidem iam me censebam esse in terra. M. Tullius in oratione pro L. Murena, Quod si portu soluentibus, ij qui iam in portum ex alto inuehuntur, præcipere summo studio solent, & tempestatum rationem, & prædonum, & locorum: quod natura affert vt eis faueamus, qui eadem pericula quibus nos perfuncti sumus, ingrediantur: quo tandẽ animo me esse oportet prope iam ex magna iactatione terram videntem, in hũc, cui video maximas reipub. tempestates esse subeũdas. Idem in Catone seniore: Quasi terram videam: sentiens instare vitæ finem. Diogenes eum prolixum volumen recitans tandem eo peruenisset, vt libri finem videret, Bene habet, inquit amici, γῆν ὁρῶ, id est, terram video.

Incantatione quauis efficacius.

Πάσης ἐπαοιδῆς ... id est, Quauis incantatione efficacius. Priscis persuasum erat prodigiosam inesse vim vocibus incãtatorum. Plato in epistola ad Hermiam, Erastum, Coriscũ, ... id est, Arbitror enim sermones hinc a nobis profectos, iustitia ac pudore vos quauis incantatione magis conciliaturos ac redacturos in pristinam concordiam.

Inuidus vicini oculus.

ALICLYTVS Eucymoni: ... id est, Maleuolus & inuidus vicinorum oculus, inquit prouerbium. Respexit, ad Hesiodum dictum de figulo, cantore, & vicino, quod alibi retulimus. Sic Ouidius,

Fertilior seges est alieno semper in agro,
Vicinumq. pecus grandius vber habet.

Eodem collyrio mederi omnibus.

LEGES, admonitiones & obiurgationes non oportet omnibus easdem admouere, sed pro gentium temporum & ingeniorum varietate sermonem attemperare. Hãc dexteritatem beatus Hieronymus enarrans epistolam ad Ephesios, laudat in Apostolo Paullo, qui factus est omnia omnibus, vt omnes lucrifaceret. Verba Hieronymi citantur dist. 29. Nec ad instar, inquit, imperiti medici vno collyrio omnium oculos vult curare. Alibi retulimus ex Galeno, Eundem calceum omni pedi inducere.

Funditus, radicitus &c.

QVOD prorsus ac citra spem instaurationis perditur, funditus ac radicitus tolli dicitur, quorum alterũ sumptum est ab ædificio, cum æquatur solo, alterum ab arboribus, cum non solum amputantur rami, verum etiã ipsa stirps inciditur, aut vna cum radicibus tollitur. Acinetus Phœbianæ exprobrans amicæ, quod ab ea rebus omnibus exutus iam fastidiretur, ... inquit, ... id est, Sic vbi me iuxta prouerbium totum subuertisti, insuper & in seruitutem redegisti. Plautus in Trinummo: Qui illius sapientiam & meã fidelitatem, & celata omnia pæne ille ignauus funditus pessundedit. Idem in Mustellaria pro eodem dixit, cum fundamento. Non videor mihi sarcire posse ædes meas quin tota perpetuo ruant, quin cum fundamẽto perierint, nec quisquam esse auxilio queat. Quod nos dicimus radicitus siue a stirpe, Græci dicunt ἐκπρεμνίζειν, quasi dicas extirpare. Quo verbo vsus est Cic. libello de fato: Extirpari autem & funditus tolli vt is ipse &c. Idem pro Sexto Roscio Amerino: Et ex eo Titus Roscius, non paullulum nescio quid in rem suam conuertit, sed hunc funditus euertit. Idem in Verrem lib. 4. Nam me dies, vox, latera deficient, si hoc nunc vociferari velim, quam miserum indignumq. sit istius nomine apud eos diem festum esse, qui sese istius opera funditus extinctos esse arbitrantur. Rursus in eundem lib. 5. Labefactarat enim vehementer aratores iam superior annus: proximus vero funditus euerterat. Idem pro domo sua ad pontifices: Et funditus euerteres ciuitatem. In eadem: vt eius qui perniciosa Reip. consilia cœpisset, omnis memoria funditus ex oculis hominum ac mentibus tolleretur. Item in epist. ad Q. fratrem prima: Sin autem omnibus in rebus obsequemur, funditus eos perire patiemur. Rursus ad eundem: Remp. funditus amisimus. Item in eadem: Vides ne me non radicitus euellere omnes actiones tuas? Multum accedet gratiæ, si ad animum deflectatur: veluti si quis dicat ambitionem, auaritiam ac libidinem funditus ac radicitus ex animo reuellendam.

Myconiorum more.

Μυκονίων δίκην, id est, Myconiorum more dicebantur ad conuiuium accedere, qui vltro venirent nõ vocati. Myconus vna cycladum est: ipsa gẽs ob rerum inopiam, cogebatur sese conuiuiis ingerere: vnde iocus prouerbialis. Apud Athenæum Archilochus lacerat Periclem quod inuocatus irrueret in conuiuia, μυκονίων δίκην, quẽ locum & alibi retulimus. Myconiorum morum vestigia videas & hodie in quibusdam Hybernis, qua de re quidam olim fabulã non illepidam recitauit, immo non fabulam, sed rem ipso teste gestam. Hybernus quidam ignotus, ingressus aulam principis tempore prandij, non inuitatus accubuit mensæ regiorum satellitũ. Qui videntes eum peregrinum, rogarunt cuias esset. professus est patriam, rogarunt num quod officium haberet in aula, nullum inquit, sed habere cupio. Illi demirantes hominis impudentiam, iusserunt surgere atq. abire, hoc inquit faciam, pransus: quid multis? Vicit improbitate, nec locum in acie deseruit Hybernus. Tãdem ira versa in risum, rogarunt hominem qua tandem fronte ausus esset ignotus & alienus sese in regiam familiam ingerere. Quoniam, inquit, sciebam regem satis esse diuitem ad dandum mihi prandium.

Solem

Solem adiuuare facibus.

ALIOQVI retulimus τὸ φῶς ἡλίῳ δανείζειν. Huic simillimum est, quod refert Gratianus ex Anacleto Papa, Caussa 6. q. prima, in eos qui hic vsurpant sibi diuinum iudicium, quod nullus hominum poterit effugere. Nã incerta sunt hominum iudicia, neque secus sese habent ad iudicia dei, quam fax ad solem. Si omnia, inquit, in hoc saeculo vendicata essent, locum diuina iudicia non haberent. Superuacuis laborat impendiis, qui solem certat facibus adiuuare &c. Quanquam in libris vulgaribus librarij pro facibus deprauarant fascibus.

Censoria virgula.

TRITISSIMVM est apud eruditos, Censoriam virgã appellare indicandi auctoritatem, praesertim cum supercilio, a magistratu Romano sumptum. Cuius formae est quod ait beatus Hieronymus in dialogo aduersus Luciferianos, Nemo potest CHRISTI palmam sibi adsumere, nemo ante diem iudicij de hominibus iudicare. Videtur autem Hieronymus adlusisse ad caput Deuteronomij 25. vbi iustitiae palma dicitur, quae a iudicibus tradebatur ei qui probasset suam innocentiam, caussamq. vicisset.

Trochi in morem.

Βέμβικος δίκην, id est, Trochi in morem, de versatilibus et inconstantibus dici solitum. Est enim bembix trochus quem pueri flagello circumagunt. Suidas citat ex Aristophane, βέμβικος δίκην διαφέρει οὐδέν, id est, nõ oporte t quidquam a trocho differre. Locus is est, in Auibus. Hesychius dictum putat in eum qui in fuga non tenuerit rectam viam, sed in orbem fuerit circumactus. Bembix autem magno impetu mouetur sed in orbem, vt fugiens non effugiat. Simili tropo stultorum inconstantiã notat Sirach ille sapiens Hebraeus, capite 33. Praecordia fatui quasi rota curri, & quasi axis versatilis cogitatus illius. Apud Plautum interdum dicitur aliquis trocho aut rota figuli versatilior.

Praestat canem irritare quam anum.

REFERTVR ex Menandro,

Ῥᾶον χήραν ἐστὶν ἐρεθίσαι γραῦν κύνα. id est,

Iritabile enim ac vindex mulierum genus, partim ob rationis inopiam, partim ob animi humilitatem. Nam vera magnanimitatis est quasdam iniurias negligere, neque quosuis homines dignari ira sua. Est autem formidabile animal mulier cum ad sexus vitium accedit senectus. Canis irritatus tantum oblatrat, interdum & mordet: at anicula praeter linguae venenum, interdum instructae sunt malis artibus, veneficiis & incantamẽtis. Itaq. non nulli ingenti suo malo experti sunt esse verissimum, quod dixit Menander.

Pecuniosus damnari non potest.

M. TVLLIVS in Verrem actione secunda, ait hoc omnium sermone percrebuisse, non apud Romanos tãtum, verum etiam apud exteras nationes, in iudiciis illorum temporum pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem posse damnari. Et in eundem oratione tertia: Reus est enim inquit, nocentissimus. Qui si condemnatur, desinent homines dicere, his iudiciis pecuniam plurimum posse. Sin absoluitur, desinemus nos de iudiciis transferendis recusare. Huic adfine quod aliquoties reperitur apud Sallustium in bello Iugurthino, Romae esse venalia omnia.

Inter manum & mentum.

FESTVS Pompeius indicat esse prouerbium apud Latinos, sed ex illo Graeco ductum: πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. Cuius originem ita refert: cum Chalcas vitem sereret, quidam augur vicinus praeteriens, dixit illum errare. Non enim ei fas esse nouum vinum degustare. Tantũ colligere licuit e fragmentis, quae nobis quorundam stoliditas superesse voluit ex auctore vndiquaq. doctissimo. Prouerbium admonet in hominum vita nihil esse certi. Nam saepenumero fit, vt quod nos maxime tenere credimus, casus aliquis inopinatus interuertat. Veluti cum quis manu tenet poculum, minimumq. spacij sit inter manum & mentum, tamen interdum fit, vt is moriatur antequam bibat. Hoc prouerbium variis modis effertur, eiusq. originem alij aliter prodiderunt, de quibus satis opinamur dictum est in prouerbio, Multa cadunt inter calicem supremaq. labra. Hic ideo retulimus quod aliis verbis commemoretur a Festo, in quibus non nihil est gratiae ex prosonomasia, Manum & mentum.

Colophonium calciamentum.

Κολοφώνιον ὑπόδημα, id est, Colophonium calciamentum dicebatur cauum. Nam antiqui fere soleis vtebantur, quae infimam pedum partem tantum muniret. Vnde quadrabit in hominem stolidum & incompositum, & rusticanum per lutum ituris conuenit tale calciamentum. Venuste itaque dixeris, in sordidis auctoribus uersaturo opus esse calceis Colophoniis. Huic contrarium videtur calciamentum Sicyonium, cui cognomen inditum a Sicyone ciuitate Peloponnesi, vt indicat Stephanus, atque etiam Sextus Pompeius Festus, neuter tamen indicat vsum adagij. M. Tullius indicat Sicyonios calceos fuisse perbellos, sed aptiores feminis & effeminatis quam viris. Mar. Tullij verba subscribem°. Quin etiam cum & scriptam orationem desertus orator Lysias attulisset ad Socratem, quam si videretur edisceret, ac pro se in iudicio vteretur, non inuitus legit, & commode scriptam esse dixit: Sed inquit, ut si mihi calceos Sicyonios attulisses non vterer, quamuis essent habiles & apti ad pedes, quia non essent viriles: sic illam orationem disertam sibi & oratoriam videri, fortem & virilem non videri.

Manduces.

MANDVCES dicebantur, vehementer famelici, aut qui minis inanibus terrorem incuterent. Festus Pompeius tradit in pompis olim inter ceteras ridiculas ac formidolosas imagines ire solere effigiem, magnis malis, late dehiscente rictu, & ingentem dentibus sonitũ facientem. Eam manducem appellabant. Apud Plautum in Rudentibus, ita loquitur Charmides parasitus: Quid si aliquo ad ludos pro manduce me locem, quapropter? quia pol clare crepito dentibus. Enatarat parasitus e naufragio, totusq. horrebat prae frigore. Vnde paullo post dicit se omnia coruscа loqui. Aut de hac aut de simili effigie sentire videtur Martialis cum ait,

Sum

Sum figuli lusus, rufi persona Bataui.
Quæ tu derides, hæc timet ora puer.

Hoc genus imaginum Græci vocant μορμολύκια, *quod lupina specie terrent pueros, vt a ploranda desistent.*

Vbi tu Caius, ibi ego Caia.

PLVTARCHVS *in Problematibus Romanis, quærit vnde mos ille natus sit, vt qui sponsam ad sponsum deducerent, iuberent illam hæc verba proferi,* ὅπου σὺ γάϊος, ἐγὼ γαΐα, *id est, Vbi tu Caius, ego Caia. Dubitatq. an prisci voluerint sponsam his verbis depacisci cum sponso, vt inter ipsos omnia essent cõmunia, pariterq. imperarent in familia, quasi diceret, vt tu dominus domus & auctor, ita ego domina domus atque hera. Forma sermonis sumpta videtur a iurisconsultis, qui pro quibusuis nominibus ponunt C. Seium & L. Titiũ, quemadmodum philosophi Dionẽ ac Theonem. Vnde & illud prouerbium, quod alibi citauimus ex Varrone. Idem Actij, quod Titij, cum par duorum ius signi ficatur. An potius ominis caussa Caia nominetur, quod fuerit quædam Caia Cecilia, mulier cum eleganti forma tum probatissimis moribus, antea dicta Tanaquil: quæ nupsit uni e filiis Tarquinij, videlicet Tarquinio Prisco. Huic Caiæ Romani posuerunt statuam æream in templo Sancti. Sic enim scribit Plutarchus* ἐν τῷ ναῷ ... *Is erat deus olim hoc nomine cultus apud Romanos, vnus e numero duodecim selectorum. Ibidem antiquitus erant reposita illius sandalia & colus, quorum illa testabantur eam domi manentem familiæ curam habuisse, hæc industriam significabat, quod muliebres operas diligenter obierit, lanificy studiosa. Huius itaq. nominis mentio sponsam admonebat, vt talis esset suo marito, qualis Caia Cecilia fuerat suo. Inter priscas nuptiarum ceremonias seruabatur & illud quod inauspicatum habebatur, vel sponsum vel sponsam propriis appellare nominibus. Quin & in hodiernum vsque diem obseruatur, vt sponsa re licto cognomento gentilitio transeat ad cognomen viri, vt Hectoris Andromache. Prouerbium e coniugio natum inter coniuges maneat, nisi quod potest & ad sororem fratremq. accommodari.*

Rumor publicus non omnino frustra est.

CARMEN *Hesiodi celebratissimum citat Aristoteles libro Moralium Nicomach. 7.*

Φήμη δ' οὔτι πάμπαν ἀπόλλυται ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίξωσι. *id est,*
Haudquaquam in totum rumor perit ille, per ora
Qui volitat populi compluribus.

Philosophus hunc versiculum adducit velut argumentum probabile voluptatem esse summum bonum, quod eam & homines expetant & bruta animantia.

Quadratus homo.

ARISTOTELES *moralium Nicomachiorum 1. disputans aduersus eos, qui felicitatem hominis bonis externis definiunt, quæ fortunæ arbitrio dantur simul & eripiuntur, dicit ad hanc rationem felicem, Chamæleontem quempiã induci, vt qui subinde mutatis rebus nunc felix sit nunc infelix, quẽadmodũ Chamæleon ad speciem rerum quibus admouetur, mutat colorẽ, cum vera felicitas præcipue sita sit in bonis animi. Vnde colligit, qui vere beatus sit, nihil obstare, quo minus per omnem vitam sit beatus, ac subiicit,* ἀεὶ γὰρ ἢ μάλιστα πάντων πράξει καὶ θεωρήσει τὰ κατ' ἀρετήν, καὶ τὰς τύχας οἴσει κάλλιστα καὶ πάντῃ πάντως ἐμμελῶς, ὅ γ' ὡς ἀληθῶς ἀγαθὸς καὶ τετράγωνος ἄνευ ψόγου. *id est, Semper. n. aut quam maxime, omnino faciet & contemplabitur quæ sunt virtutis: ac fortunæ casus optime feret, ac prorsus omni ex parte modulate, is sane qui vere bonus est & quadrangulus, carens omni uitio. Libro Rhetoricorum 3. meminit huius dicti inter genera metaphorarũ. Hac autem figura in quamcunq. partem vol uatur, sui similis est. Ita sapiens quæcumq. inciderit fortuna, non mutat animum. Venustius erit, si viri fortis animum nec vllis fortunæ casibus labefactabilem dicamus* τετράγωνον.

Merces constituatur.

PLVTARCHVS *in vita Thesei tradit fuisse quendã Pittheum auum Thesei maternum, a quo Hippolytus ille pudicus fuerit institutus. Is gnomologiis quæ tum temporis præcipua habebatur sapientia, clarus erat. Ex eius sententiis hanc vnam fuisse ferunt:*

Μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ εἰρημένος ἄρκιος ἔστω. *id est,*
Aequa viro merces sit præstituatur amico.

Aristoteles nono Moralium Nicomachiorum, narrat Protagoram cum nemine discipulorum solere pacisci, verum vbi iam didicissent quæ volebant, iussit ipsos dispicere, quanti æstimarent ea quæ didicerant, & quidquid ab illis dabatur accipiebat. Hoc animo qui sunt, iis in hoc genere commerciorum putat esse satis Pitthei præceptum, qui iubet amico viro statui mercedem iustam & æquam. Bene haberet, si medici quoq. nihil pacifcerentur, sed ægro leuato acciperent quod daretur. Nam quod Aristoteles inibi refert de quibusdam sophistis, qui neminem recipiebant in disciplinam, nisi numerata mercede, mox acceptis nummis non præstabant quod erant polliciti: videmus interdum fieri a chirurgis ac medicis malæ fidei: ac fere comperiuntur esse impostores, qui stipulantur ingens præmium, nec admonent manum nisi aut tota summa, aut maxima pars statim numeretur.

A bonis bona disce.

ARISTOTELES *Moralium Nicomachiorum 9. ostendens virtutem optime disci conuictu bonorum, quod amici se mutuo corrigunt si quid erratum est, & sese vicissim ad honestas excitant actiones, citat carmen veluti notum,* ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλά. *Versus autem est Theognidis, cuius meminit Xenophon in commentario de dictis ac factis Socratis. Aiebat enim inter unguenta nullum oleum melius olere, quam quo ungebantur athletæ, Amaracinum & foliatum feminis esse relinquenda. Rogatus quid deceret olere senes, respondit probitatem. Dein rogatus ubi hoc unguentum venderetur, Theognidis hemistichio respondit:*

Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι. *id est,*
Qui bonus est, ab eo bona discito.

Itidem & noster γνωμογράφος:
Disce, sed a doctis.

Asinus stramenta mauult quam aurum.

ARISTOTELES *libro Moralium Nicomachiorum 10. disputans non eandem omnibus esse voluptatem, cum aliis rebus delectetur canis, aliis equus, aliis homo, citat Heraclitum qui dixerit* ὄνους συρμάτ' ἂν ἑλέσθαι μᾶλλον ἢ χρυσόν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, *id est, Asinos stramenta malle quam aurum, quod asinis pabulum auro sit iucundius. Atque hac quidem in parte asini plus sapiunt quam homines. Illi rem æstimant vsu, nos inutilibus atque etiam noxiis rebus ex animi persuasione ingentia statuimus precia. Notus est apologus de gallo qui gemmam in sterquilinio repertam contempsit. Gallus enim mauult putre granum, quam margaritum aut adamantem. Ita qui ventris sunt mancipia, compotationem temulentam omnibus disciplinis liberalibus anteponunt.*

Iocandum ut seria agas.

EODEM *libro refert sententiam Anacharsidis, qui taxarit eos qui seriis agunt vt iocentur, cum iocus in hoc interdũ admittendus sit vt seriis rebus vacare liceat. Velut qui per omnem vitam magnis laboribus hoc agunt, vt fiant boni saltatores, aut egregij tibicines. Aristotelis verba sunt hæc,* σπουδάζειν δὲ καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται καὶ λίαν παιδικόν, παίζειν δ' ὅπως σπουδάζῃ, κατ' Ἀνάχαρσιν ὀρθῶς ἔχειν δοκεῖ, *id est, Studere vero ac laborare ludendi gratia, stolidum videtur atque admodum puerile. At ludere vt agas seria, iuxta Anacharsidis sententiam recte videtur habere.*

Cyclopum more.

IN *eodem rursus lib. Cyclopicam vitam appellabat, vbi nullis publicis legibus viuitur, sed quisquis suo arbitratu res gerit,* ἐν δὲ ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἠμέληται περὶ τῶν τοιούτων, καὶ ζῇ ἕκαστος ὡς βούλεται, κυκλωπικῶς θεμιστεύων παίδων ἠδ' ἀλόχου, *id est, In ceteris autem ciuitatibus super his, hoc est educatione liberorum, nulla est habita cura, sed quisq. viuit vt vult, Cyclopum ritu de liberis & vxore fas nefasq. statuens. Cyclopes enim sparsim habitare feruntur in montibus, nulla specie vitæ ciuilis, sed in suo quisq. antro facit quod lubet. Ne religio quidem apud illos ulla, à quibus & alibi nobis dictus est.*

In leporinis.

Εν λαγῴοις, *id est, In leporinis carnibus viuere dicebantur, qui laute atque in deliciis vitam agebant. Nam leporinam olim in deliciis habitam declarat Martialis,*
Inter aues turdus si quis me iudice certet,
Inter quadrupedes gloria prima lepus.
Attestatur & prouerbium: tute lepus es, & pulpamentum quæris. Aristophanes in Vespis. Sunt, inquit, mille ciuitates, quæ nunc nobis tributum soluunt. Harum unicuiq. si quis imperet vt viginti alat uiros,
Δισμύριοι δ' ἂν τῶν δημοτικῶν ἔζων ἐν πᾶσι λαγῴοις
Καὶ στεφάνοισι παντοδαποῖσιν, καὶ πύῳ καὶ πυαρίτῃ.
Viginti milia populorum viuerent in omnibus leporinis omnigenisq. coronis, & pyo, & pyarite. Πύον autem Græci vocant lac, quod animal primum reddit a partu, & pyariten hinc factam decoctionem. Interpres citat carmen ex Homero ni fallimur:
Πύῳ δαινύμενοι καὶ ἐμπιπλάμενοι πυαρίτου, *id est,*
Epulantes pyo, & explentes sese pyarite.
Rursus Aristophanes in equitibus, cum Cleon & aduersarius certatim promittunt lautissimas epulas populo: multis deliciarum generibus nominatis, promittunt & leporinas carnes, quasi summas exquisitasque delicias.

Matrem sequimini porci.

Επὶ δὲ μητρὶ χοῖροι, *id est, Post matrem adeste porci. Id subinde repetitur apud Aristophanem in Pluto. Interpres admonet iocum esse prouerbialem in stupidos & indoctos. Sus enim Mineruæ opponitur iuxta prouerbium. Veluti si quis diceret indocti præceptoris indoctis discipulis,* ἕπεσθε μητρὶ χοῖροι, *Quadrabit & in gula ventriq. deditos.*

Aristylli more.

IDEM *eodem in loco,* σὺ δ' Ἀρίστυλλος ὑποχάσκων ἐρεῖς. *Tu vero Aristyllus subhians dices. Interpres admonet Aristyllum fuisse poetam deformem ore semper hiante. Quem obiter taxat Aristoph. cuius & meminit in Ecclesiazusis. Tragicum autem est & histrionicum, ore nimiũ diducto loqui. At nobis videtur magis taxatus Aristyllus, quod ore paullulum diducto loqueretur, vt vox magna ex parte prodiret per nares stridula, qualis est porcorum: quod vitium in quorundam pronuntiatione cantuq. videmus.*

Citeria.

CITERIAE *conuitium in homines impendio loquaces olim iactatum est. Cato in M. Cælium: Quid ego dicerem amplius, quem deniq. credo, in pompam vectitatum iri ludis pro Citeria, atque spectatoribus sermocinaturum. Festus Pompeius admonet, Citeriam dictam fuisse quandam effigiem argutam ac loquacem, quæ ridiculi gratia in pompis vehi solet crepitum & strepitum assidue edens. Nunc in pompis non circumfertur Citeria, sed multi Citerias habent domi, factitiis illis multo magis obstreperas.*

Ostrei in morem hæret.

Ὥσπερ λεπὰς περιέχεται, *id est, Ostrei siue conchylij in morem adhæret. Aristophanes dixit in anum quæ ægre a iuuene diuellebatur,*
ὡς ἐντέτηκεν ἡ γραῦς ἐν τῷ μειρακίῳ
Ὥσπερ λεπὰς τῷ μειρακίῳ προσίσχεται. *id est,*
O Iupiter, quam fortiter conchæ modo,
Isthæc anicula adhæret adolescentulo.
Est concharum genus quod capillamentis quibusdam inter se cohæret, quo tuti' sit aduersus vndarũ motus.

Hodie nihil succedit.

PLAVTVS *Amphitryo in sui nominis fabula citat adagij titulo: nihil ẽ, vt dici solet, quod hodie bene succedat mihi. Allusit autem ad vulgi superstitionẽ, cui quidam dies credebantur rebus gerẽdis auspicati, quidam infelices. Quod si vnum atque alterum parum successit*

successit ex sententia hinc æstimantes totum diem, dicunt, hodie nihil succedet, & ab omnibus negotiis abstinent.

Nec currimus, nec remigamus.

ARISTOPHANES ἐν ἐκκλησιαζούσαις facit mulieres hoc molientes ut occupent Rempub. quod hactenus ab omni functione submotæ nihil egerint:

Νῦν οὐδὲ γὰρ ἔτι θέομεν, οὔτ' ἐλαύνομεν. id est,

Neque currimus nunc, nec iuuamur remige.

Metaphora sumpta est a nautis ad Reip. gubernationem. Nautæ currere dicuntur, cum venti sunt secundi, ἐλαύνειν, cum destituti ventis remigio nauim impellunt, qui cursus dicitur secundarius ὁ δεύτερος πλοῦς. Sentiunt se nec pace, nec bello ad ulla vocari munia. Apte torquebitur & in illos qui frustra conantes nihil proficiunt, videlicet aduersante fortuna.

Vt luti baiuli.

Ὥσπερ πηλοφοροῦντες, id est, *Vt lutum baiulantes. Apud Aristoph. in Concionatricibus queruntur feminæ, populum Atheniensem non conuenire ad concionem, nisi dato singulis obolo, cum ante suo victu consultarent de Reip. πηλοφορεῖν autem posuit pro omnium quæstuariarum artium sordidissima. Apte torquebitur in eos qui functionibus honestis ad abiectum quæstum abutuntur.*

Tam multa quam sapiens.

ARISTOTELES *libro Rhet. 3 admonens ne orator nimium crebris enthymematibus vtatur, sed tantum intermisceat, subiicit hoc carmen Homeri, ni fallimur, ceu vulgo iactatum:*

Ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅσ' ἂν πεπνυμένος ἀνήρ.

Quandoquidem nobis tam multa locutus amice es,
Quam multa prudens vir diceret atque peritus.

Conuenies in hominem multa loquentem potius quam opportuna. τόσα, inquit Aristoteles, ἀλλ' οὐ τοιαῦτα, id est, tam multa, at non talia. Neque enim perinde refert quam multa loquamur, sed quam ad rem facientia. Quemadmodum philosophus quidam dixit, nō eos pro doctis habendos qui multa didicissent, sed qui vtilia.

Hoc iam & uates sciunt.

IDEM *aliquanto post differens quod in consultationibus apud populum dicere multo sit difficilius quam in iudiciis caussas agere, eo quod qui suadet, de futuris loquitur, qui accusat aut defendit de præteritis, & ad hac legem habet pro fundamento, quo habito facile est reperire demonstrationem; Subiungit Epimenidis Cretensis sententiam ἤδη καὶ οἱ μάντεις, id est, quod, videlicet factum, sciri iam potest a diuinis. Addit Epimenidem solere non de futuris, quæ sciri non possunt, sed de præteritis vaticinari, verum occultis. Nam est hoc quoddam diuinandi genus. Apte torquebitur iocus in rem tandem compertam, quæ diu fefellerat.*

Noui nummi.

EX *Plauto apparet non esse nouum, publicam monetam in singulos annos cudi deteriorem. Sic enim præfatur in Casinam:*

Qui vtuntur vino vetere, sapientes puto,
Et qui libenter veteres spectant fabulas.
Antiqua enim opera & verba cum nobis placent,
Aequum placere est ante veteres fabulas.
Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ,
Multo sunt nequiores quam nummi noui.

Θράττειν.

DICTVM *est a nobis in superioribus κρατίζειν, abiisse in prouerbium fraudulentiæ. Idem obscurius indicatur per θράττειν, quæ vox Græcis significat turbare aut molestum esse. Quod si respicias ad θρᾷτταν quæ sunt ancillæ Thraciæ, significat decipere, & Thraciis dolis tractare. Theodorus de Nicone Citharœdo dixit, θρᾴττει. Nicon autem erat Thrax. Hoc si nescias, dictum amittit gratiam. Refert Aristote. libro Rhetor. Arbitramur huc adlusisse Aristophanem in Equitibus, vbi Nicias iussus audacter eloqui quod haberet, respondit, ἀλλ' οὐ θράττει μου τὸ ... interpres admonet esse barbaricam esse vocem, quæ fiduciam significet, & ad audendum animet, quasi quæ dicat sume Thracum audaciam.*

Neque dicta neque facta.

Μήτ' εἰρημένα μήτ' εἰργασμένα. *Non dubium quin prouerbiali schemate vehementer falsa dicamus, neque dicta neque facta. Quod genus illud, neque scriptum neque pictum. Nam de veris mendacio mixtis dicimus facta atque infecta. Aristophanes in Concionatricibus, ἀλλὰ περαινε μόνον, μήτ' εἰρημένα, μήτ' εἰργασμένα πω πρότερον. Age perora, tantum, neque facta neque dicta vmquam prius. Comicus ioco monet vt omnia noua dicat, quod vetera cum fastidio audiantur. Egregie vero nouum sit oportet, quod neque dictum est antea, neque factum M. Tullius in orationibus frequenter nouo more factum ait cuius nullum vmquam extitit exemplum.*

Saluete equorum filiæ.

APPARET *ioco vulgari fuisse iactatum, in eos qui emolumenti gratia blandiuntur. Refert Aristoteles lib. Rhet. tertio. In certamine mulorum cum is qui vicerat dixisset exile precium pro carmine, Simonides recusauit, indignans mulos celebrari suo poëmate, verum vbi victor dedisset satis magnum premium, carmen tale fecit:*

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. id est,

Saluetote volucripedum soboles equorum.

Siluit enim quod essent ex asinis quoque nati, & quod honestius erat expressit, equorum filias appellans.

Mithragyrtes, non daduchus.

IS *qui in functione quapiam sordidas contemptasq. partes agit, Mithragyrtes dicetur, daduchus esse negabitur. Eoq. Iphicrates Calliam μητραγύρτην οὐ δᾳδοῦχον appellabat. Significās illū non fuisse initiatū sacris, sed tamen uelle videri. Mithras apud Persas sol dicitur, quē illi deorum summū iudicant. Vnde Mithragyrta*

dici videntur, qui obambulant cũ simulatis mysteriis, ac rudibus imponunt. Nam hoc genus hominum & olim fuisse declarat Apuleius.

Sibi parat malum qui alteri parat.

VERSICVLVM *hunc Aristoteles Rhet. 3. citat titulo Democriti Chij.*

Οἷ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων.

Ipse sibi mala cudit quisq. alij mala cudens.

Nemo potest alterum iniuria afficere, nisi prius lædat seipsum. Qui alium fraudat pecunia, seipsum spoliat bona mente, grauius seipsum lædit quam alterum, verissime itaq dictum est, Ipsus se lædit, alium qui lædere quæris.

Trabem baiulans.

ARISTOTELES *libro Rhetoricorum tertio disputans de quibusdam verbis quæ non habent gratiam, nisi pronuntiatione gestuq. adiuuentur, alioqui, inquit,* γίνοιτο ὁ τὴν δοκὸν φέρων, *id est, fit ille trabẽ gestans. Id accidit in dictionibus, præsertim nominibus proprijs ac pronominibus, & vocibus crebro repetitis, quæ tacitam habent Emphasim: Vt Thersites contemnit Achillem. Et tu me asinum vocas? Similiter & in asyndetis, vt veni, vidi, vici. Et si qua sunt similia, quæ sine commendatione actionis non habent eandem gratiam. Quod genus Terentianum illud: Exclusit, reuocat redeam? Et mox. Ego ne illam? quæ illum? quæ me, quæ non. Sine modo. Rursus illud in Adelphis: Storax, non rediit hac nocte Aeschinus a cena. Storax.n. vocantis vox est, & ob id clarius pronuncianda, reliqua secum loquitur. Nihil addubitamus quin assumptum sit ex fabula quapiam. Nam* ὁ τὴν δοκὸν φέρων, *finis est iambici trimetri. Qui trabe onustus est, non est idoneus ad gesticulationem sed oneri sese accommodet oportet. Talis opinamur persona risus gratia alicubi producta fuerat in comœdijs. Interdum inducuntur* σκευοφόροι *gestantes sarcinas. Cuiusmodi sunt quibus dicitur in Andria, Vos isthæc intro auferte. Et in Hecyra Sosia. Tales aut nihil dicunt, aut gestu non respondent pronunciationi. Vide, num Aristoteles sentiat de Athlantibus, qui trabibus ædificium sustinẽtibus supponi solent. Videntur enim laborare, cum nihil agant. Actio autem quasi uita est orationis. Vitæ indicium est motus. Tale quiddam in tragœdijs erat* δορυφόρημα, *tantum adstabat, nihil agens. Et fortassis pro* ὁ δοκὸν φέρων *scriptum erat,* ὁ δορυφορῶν, *sed nihil pronunciamus. Excutiant eruditi.*

Quæ quis ipse facit.

ARISTOTELES *Rhetoricorum libro secundo, disputans de affectibus, refert hoc dictum ut vulgo iactatum,* ἃ γὰρ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοὺς πέλας μὴ νεμεσᾶν, *id est, Nam quæ quis ipse facit, hæc dicitur vicinis non vertere vitio. Conuenit cum illo Terentiano: Homine imperito nil quidquam est iniustius, qui nihil nisi quod ipse facit rectum putat. Sunt enim qui damnant, quidquid ipsi non possunt assequi.*

Cognatio mouet inuidiam.

ARISTOTELES *eodem libro docens inuidiam oriri erga vicina & cognata: nullus enim inuidet olim defunctis, aut diuersi generis, aut immenso interuallo superioribus, inferioribus ue: adducit huius versiculi testimonium,*

Τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται, *id est,*

Etenim inuidere nouit ipsa affinitas.

Vnde qui eo altitudinis processerunt, vt inuidiam gloria superarint, extra omnem aleam, extraq. inuidiæ telа esse dicuntur.

Sapiens non eget.

IBIDEM *inter sententias refert hoc carmen,*

Χρὴ δ' οὔποτ' ἰσχύσαι γέρων πέφυκ' ἀνήρ, *id est,*

Haud vmquam eget qui mente sana est præditus.

Siue quod magnæ sint opes habere bonam mentem, siue quod sapienti facile est ditescere si velit. Velut Aristippus eiectus naufragio reperit a quibus humaniter exciperetur. Idem cum Dionysius talentum petenti diceret, Nonne docebas sapientem non egere? Da, inquit, & respondebo. Dedit rex, ac mox exegit responsum. Tum Aristippus, non ne verum dixi sapientem non egere?

Lecythum habet in malis.

Ἔχειν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις, *id est, Lecythum habere ad malas, tectum & ænigmaticum conuitium est in anus quæ rugas illitis pigmentis dissimulant. Qualis erat Phryne meretrix, iam vetula nec tamen a quæstu recedens. Aristophanes in Concionatricibus:*

Φρύνην ἔχουσαν λήκυθον πρὸς ταῖς γνάθοις. *id est,*

Phrynen gerentem Lecythum iuxta genas.

Lecythum appellat vasculum unguentarium unde fucatur facies. Eadem solita est dicere, multos bibere fecem ob vini nobilitatem, quod ad illam ἑταίρας, *propter scorti celebre nomen commearent amãtes, quo gloriari possent sibi cum Phryne fuisse rem.*

Piscis eget sale.

Ἰχθὺς δεῖται ἁλός, *id est, Piscis eget sale. De re absurda & incredibili. Nec enim verisimile est, pisces in mari agentes opus habere sale. Hoc videtur a populo reclamatum. Androcli Pitensi, cum legem quandam reprehendens dixisset,* δέονται οἱ νόμοι νόμου διορθώσοντος, *id est, Egent leges lege correctrice.* καὶ γὰρ ἰχθύες ἁλός. *Nam & pisces sale. Leges enim in hoc datæ sunt, vt ad harum regulam corrigantur hominum actiones. Quod si ipsæ leges indigent correctione, leges non sunt. Idq. non minus absurdum sit, quam si pisces marini dicantur egere sale. Refert Aristoteles in Rhetoricis.*

Baccæ egent oleo.

IBIDEM *mox subiicit aliud eiusdem formæ,* τὰ στέμφυλα δεῖται ἐλαίου, *id est, Baccæ egent oleo. Neque enim credibile est illi opus esse oleo, unde nascitur oleum. E baccis autem oliuarum exprimitur oleum. Cognatum illi quod ante retulimus, Ipsi fontes sitiunt.*

Auis ex auibus.

Ὄρνις ἐκ τῶν ὀρνίθων, *id est, Auis ex auibus, prouerbij forma dictus est Aristophani per ironiam vir nobilis, quasi*

bonus

bonus ex bonis prognatus,

Τίτιγος ἐκ ϛέρυς ... id est,

Vpupam hancce quæ prognata ab auibus est auis. Qui de nobilitate gloriantur, repetunt ab auis & atauis gentis stemmata. Nam empta nobilitas, aut nuper parta, non perinde magni fit.

Da lapidi volam.

INTERPRES *Aristophanis indicat pueros si quando viderint aues, dicere solere, Da lapidi volam, & eadem omnes. Conuenit vbi quis sectatur quæ non possit assequi, aut minatur iis quibus non potest nocere. In comœdia quispiam ait se velle strepitu excitare aues: alter iocans respondet,* ... *id est, Tibia lapidem feri. Atque interim aues nihil habent incommodi, sed manus aut pes percutiens saxum: eoq; iubet alter, vt ipse capite percutiat lapidem, quo strepitus fiat duplex.*

Ne quæras deus esse.

Μὴ ζάτει θεὸς γενέσθαι, *id est Ne quære fieri deus. In hominem vndequaq; beatum in hac vita. Pindarus in Olympiacon hymno quinto:*

ὑγίεντα δ' εἴ τις ὄλβον
ἄρδει ἐξ ἀρκεῖσι κτεάτεσσι, καὶ
εὐλογίαν προστιθεὶς, μὴ ματεύσῃ
θεὸς γενέσθαι,

Si quis autem opes cum sanitate coniunctas auget, ac suis possessionibus contentus est, atque his adiunxit bonestam famam, ne petat a diis vt fiat deus. Itidem apud nostrates vulgo dicitur: Sat fortunatus es. Quid tibi vis? Num postulas esse deus?

Operi incipienti fauendum.

CELEBRATISSIMVM *est, honos alit artes, & virtus laudata crescit. Ita Pindarus Olympiaeon hymno sexto,* ... *In initio facinoris, oportet faciem illustrem addere: hoc est, fauendum aliquid egregij facinoris aggredientibus, simul vt ipsis addatur animus, & alij ad æmulationem prouocentur. Potest & hic sensus accipi. Qui famam affectat huic oportet ab egregio quopiam facinore auspicari. Permagni siquidem refert, vnde nominis sumas exordia.*

Nec apud homines, nec in mari.

IBIDEM *& illud prouerbiali schemate dictum est,* ... *id est, Virtutes autem periculi expertes, neque apud homines, neque in cauis nauibus habentur in pretio, pro eo quod erat, nusquam, quasi dicas, neque terra, neque mari. Ipsa autem sententia conuenit cum illo Hesiodio decantatissimo:*

Virtutem posuere dei sudore parandam.

Nemo magnam laudem parauit absque periculo. Eoq; Pindarus bellum appellat κυδιάνειραν*, quod viris pariat illustre nomen. Tropus prouerbialis est in his verbis, nec in terra, nec in mari. Et pugnatur terra marique.*

In hoc calciamento pedem habet.

DICTVM *ibidē & illud adagij forma,* ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ δαιμόνιον πόδ' ἔχων, *id est, Nouit enim se in hoc calciamento fortunatum habere pedem, pro eo quod est, nouit has laudes in ipsum cōpetere. Olim magnæ deliciæ erāt in soleis et calceis. Nā pedilō Græcis est calciamenti genus, varium & picturatum, dictum παρὰ τὸ τῷ ποδὶ περιτιθέσθαι, eo quod pedi applicetur. Vt autem non omnis calceus conuenit cuilibet pedi, ita nec quæuis laus in quemuis congruit.*

Bonum est duabus niti ancoris.

RVRSVS *in eodem,*

ἀγαθαὶ δὲ πέλον-
τ' ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς
ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφθαι δύ' ἄγκυραι,

Bona sunt in hyberna nocte duæ ancoræ, ad laxandum e celeri naui, id est, bonum est duplici præsidio niti, vt si alterum destituat, altero inuenur, quemadmodum is victor quem laudat, geminam habebat patriam, vt si quid accidisset alteri, ad alteram se reciperet. De hoc dictum est nobis alias, ... *.*

Domi pugnans more galli.

Ενδομάχας ἅτ' ἀλέκτωρ, *id est, Domi pugnax more galli. In eum qui semper domi desidens, non audet vel in bellum, uel in certamina proficisci foras. Nam hoc animal pugnacissimum quidem est, sed domi. Nihil autem confert Reipubl. nec ea certamina celebrantur. Ita quidē interpretes, sed addubitan° tamen an scriptum sit,* οἰδομάχας*, id est, domi abditus,* οἰδομάχας *dictio noue composita, ab* οἴκος *&* μάχομαι*. Hærebit in istos qui domi perpetuo rixantur, cum foris sint placidissimis moribus. Conuenit cum eo quod alibi diximus, Domi leones.*

Nec deus, nec homo.

HOC *schema prouerbiale frequenter obuium est apud poetas, diis hominibusq; inuitis, proh deum atque hominum fidem. Ibi de diuinis atque humanis cernitur. Horatius,*

Non dij, non homines, non concessere columnæ.

Pindar° in Pythiis hymno 3. ... *id est, Nec deus illum fallit nec homo, nec factis nec consiliis. Laudat Apollinem, qui cum omnia sciat, nihil tamen mentiatur.*

Apud matrem manere.

Παρὰ ματρὶ μένειν, *dicebantur, qui per ignauiam semper domi manentes, nihil audent præclari facinoris. Pindarus Pythiorum Oda 4.* ... παρὰ ματρὶ μένειν*, id est, ne quis immunis a periculo relictus apud matrem maneret. Loquitur ni fallimur, de argonautis, qui audaci peregrinatione quærebant gloriam, Iunonis auspiciis. Molles & effeminati temporibus Augustini,* μαμμόθρεπτοι *dicebantur. Siue quod ab auiis essent educati, quæ nepotulos suos tenerius amant, quam ipsæ matres, siue quod Græci* μάμμην *diminutiue dicunt materculam, quin & hodie vulgus matris filium appellat adolescentem delicatius educatum, ac tales dicebantur Matrissare.*

Sine canibus & retibus.

Ἄνευ κυνῶν καὶ λίνων, id est, *Absq. canibus & retibus. Hoc quidem schemate Pindarus Nemeorum Oda. 3. significauit summam celeritatem. Quis enim pedibus assequatur ceruos, nisi aut a canibus remorentur, aut implicentur retibus. Conueniet tamen in eos, qui clandestinis artibus capiunt prædam. Pindari uerba sit hæc:* ... id est, *ceruos occidentem sine canibus ac dolosis retibus: Dicetur & in eos qui non alienis præsidijs, sed proprio Marte rem gerunt.*

Et Scellij filium abominor.

Hic est affectus humanus, vt si quis uel hominem uel quamcunq. rem vehementer oderit, non solum a commemoratione, vtrum etiam a cognatis vocibus abhorreat. Id eleganter expressit Aristophanes in Auibus. Ibi persona quædam sic loquitur,

Ἀριστοκρατίαν δ' ἐρᾷς ... id est,

Aristocratiam palam est te quærere.

Altera respondet,

Ἥκιστα, καὶ τὸν Σκελλίου βδελύττομαι.

Minime, sic ipsum Scellij natum quoq.

Abominor.

Scellij filius dictus est Aristocrates. Hoc nomen iure inuisum est detestanti Aristocratiam, quod ea vox abominandæ rei memoriam renouet.

Larinum verbum.

Λαρινὸν ἔπος, id est, *Larinum verbum appellabant ingens atq. egregium, hinc orto prouerbio quod in Larissa boues sint prægrandes ac præpingues. Alij putant Larinos dictos obesos ac prægrandes a Larino quodam pastore supra modum magno corpore. Boues autem prægrandes pasci in Epiro, posteritatem boum Geryonis. Aristophanes in Auibus:*

Ἀλλὰ λέγειν ζητῶ τι πάλαι

μέγα καὶ λαρινὸν ἔπος τι. id est,

Sed tibi

Iam quæro dudum grande verbum dicere,

Atq. Larinon.

Huc pertinet quod Græci rebus ingentibus bouem addunt, vt βουφάγος, *edax, simili modo Latini veteres Lucam dicebant prograndi.*

Hernio si in campum.

Κόκκυ, ψωλοὶ πεδίονδε, id est, *Coccy, herniosi in campum. Aristophanes in auibus refert prouerbij loco,* ... κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, *Quorum verborum hic sensus est, Hoc est vere quod prouerbio dicitur., coccu, herniosi in campum, subaudi venite, quod hæc auis canit paullo ante messem, velut agricolas pronocans ad laborem metendi, unde Hesiodus* ἀμησίκαλος κοκκύζη. *Quod autem* ψωλοὶ *dixit pro agricolis, obiter taxauit Aegyptios, apud quos pleriq. sunt execti, qui omnes ad vocem cuculi coguntur esse in agris. Fingit enim olim apud Aegyptios regnasse cuculum priusquam fieret auis. Quin hodie parum viri, & ob hoc vxores eum alijs habentes communes, vulgo cuculi vocantur. Alias annotauimus ex Horatio, cuculos a viatoribus appellari solere, qui tum demum venissent ad colendam vineam, cum auditus esset cuculus. Canit autem iam adulto vere, quia sero prorepit e nido, quem sibi parat sub hyemem in cauis arboribus, exuens se plumis, eisque his sese inuoluens, congestis in commeatum malis ac pyris. Interpres Aristophanis admonet esse prouerbium* κόκκυ ψωλοὶ πεδίονδε, *cum segnes ipsum sæpius prouocat ad industriam.*

μελλονικιᾶν.

NICIAS *traducebatur quod cunctator esset in re militari, qualis apud Romanos fuisse narratur Fabius, eoq. iocularem vocem finxit vetus comœdia,* μελλονικιᾶν, *ex* μέλλειν, *quod est, cunctari, &* νικίας, *qui fuit Atheniensibus. Aristophanes in Auibus,*

ἀλλ' οὐκέτι

ὥρα 'στιν ἡμῖν ἐστι μελλονικιᾶν,

Ἀλλ' ὡς τάχιστα δεῖ τι δρᾶν. id est,

Porro oscitandi tempus haud est amplius

Nec more Niciæ decet cunctarier,

Sed oportet aliquid agere quam celerrime.

Fumus.

Καπνὸς *dicitur promissa magnifica quidē, sed inania. Unde fumos vendere, et fumos offundere. Hoc nomē inditū Theageni cuidā, qui cū pauper esset, affectauit tamē haberi prædiues ac magnificus negotiator, vnde vulgo dictus est* καπνός. *Aristophanis interpres auctorem citat Eupolim Comicum in fabula cui titulus* δῆμοι.

Pariter remum ducere.

QVI *simul remigant certis numeris impellunt remos vt inter se consentiant, alioqui nihil acturi. Hinc Aristophanes in Auibus dixit,* ὁμορροθῶ, *pro assentior, & eodem enitor quo tu. Vox composita est ab* ὁμοῦ, *simul & ῥόθιον impetu feror.* ὁμορροθῶ, συνδοκῶ, συνεπαινῶ, *ἴσχω, id est, eodem nitor, consentio, collaudo. Interpres admonet hoc verbum esse sumptum e fabula Sophoclis cui titulus* ποιμένες.

Ipsis & Chiis.

Αὐτοῖς καὶ χίοις, *Non obscurum est has voces ex solemni more vulgo iactatas, quoties aliquis sibi bona precabatur & amicis. Sic enim precatur apud Aristophanem auis:*

διδόναι νεφελοκοκκυγιεῦσιν

ὑγίειαν καὶ σωτηρίαν

αὐτοῖσι καὶ χίοισι. id est,

Vt detis Nephelococcygiensibus, Bonam valetudinē & incolumitatem, Ipsis & Chiis. Interpres ostendit hunc sermonis colorem ductum ex publica Atheniensium consuetudine, qui in sollemnibus comprecationibus ac sacrificiis bona a diis precantes Reipub. addebant καὶ χίοισι. *Atq. huius historiæ testem citat Theopompum in 12. libro rerum Philippic. fortasse quod e Chio non nullam haberent Athenienses commoditatem. Qui sibi vni bene precatur, nulla facta mentione amicorum aut bene meritorum, facete succinetur,* καὶ χίοισι.

Alas addere.

Ἀναπτεροῦν *vulgo dicebantur, qui verbis alicui adderent animum, inq. bonam spem erigerent. Aristophanes in Auibus.*

Οὐκ ἀνέπτερος

Ὅταν λέγωσιν οἱ πατέρες ἑκάστοτε
Τοῖς μειρακίοις ἐν τοῖσι κουρείοις τάδε.
Δεινῶς γε μοῦ τὸ μειράκιον ὁ Διοτρέφης
Λέγων ἀνεπτέρωκεν ὥσθ' ἱππηλατεῖν. id est,
Num tibi auditum illud est
Quod officinis vndiq. in tonsoriis
Cani patres loquuntur adolescentibus:
Mire Diotrephes & meo adolescentulo
Alas loquendo adfixit, ut iam gestiat
Equitare.

Narrant Diotrephen fuisse quempiam prædiuitem, qui maiorem in modum delectatus est alendis equis, vnde & postea Hipparchus factus est: huius hortatu exemploq. multi iuuenes accendebãtur ad curas equestres: patres autem oderunt hoc studij genus in filiis, quod immodicis constet impendiis.

Χηναλώπηξ.

THEAGENES *quod esset garrulus ac stupidus more anserum, & versipellis more vulpium, vulgari ioco dictus est* χηναλώπηξ, *voce composita ex ansere & vulpe. Quamquam Didymo magis probatur anseris nomen additum, quod auitio ac præsertim anserinis supra modum delectaretur, videlicet vulpium more. Anseris iecur olim in summis erat deliciis. Huius adagij meminit Aristophanes in Auibus.*

Respublica nihil ad musicum.

HAEC *persuasio quemadmodum olim multorum animos occupauit, ita nunc quoque multis inhæret, vt credant doctos ac probos viros non esse accommodos ad gubernandam Remp. Plato abstinuit, Socrates frustra tentauit, Demostheni ac Ciceroni parum feliciter cessit. Deniq. mater Neronis deterruit filium a studio philosophiæ, quod existimaretur inutile gesturo principatum. Ad hæc D. Augustinus redarguit in epistola quosdam, qui iactabant Euangelicam philosophiam officere Remp. administranti. Id venuste expressit Aristophanes in Equitibus. Nam illic principatum recusanti quod musices esset imperitus ità respondetur.*

Ἡ δημαγωγία γὰρ οὐ πρὸς μουσικοῦ
Ἔτ' ἐστὶν ἀνδρὸς οὐδὲ χρηστοῦ τοὺς τρόπους. id est,
At gerere nunc Remp. non est viri,
Qui musicus sit, ac probatis moribus.

Musices nomine omnem liberalem eruditionem designabant veteres.

Verbis coquinariis.

Ῥήμασι μαγειρικοῖς, *id est, Verba coquorum, venuste dixit in eadem fabula pro verbis mollibus, blandis ac dulcibus. Coquorum enim est condimentis edulcare cibum per se subausterum. Monetur illic quispiam ut populum Athen. blandiloquentia demulceat. Carmen sic habet:*

ὑπογλυκαίνων ῥηματίοις μαγειρικοῖς. id est,
Deliniens eos coquorum verbulis.

μαγειρικοῖς *dixit, pro* μειλιχίοις*, hoc est, placidis ac dulcibus. Habebit gratiam, si quis dicat Epicuri philosophiam demulcere vulgarium animos ῥήμασι μαγειρικοῖς, quod voluptatem asserat esse summum bonum.*

Liba Coalemo.

Σπένδε τῷ Κοαλέμῳ, *id est, Liba Coalemo. Competit in eum cui sua improbitas fuit bono. Fingit enim Comicus dæmonis nomen, improbitatem innuens. Perinde quasi quis dicat, sacrifica* μωρίᾳ*, si quis morionem agens, euectus sit ad opes ac dignitatem. Nam Græcis* κοάλεμος *fatuum ac stultum significat, a* κοεῖν *pro* νοεῖν*. Nam Callimachus pro* νόησε *dixit* κόησε*. Hinc* ἀκαλιγάς*,* κοεῖν*, pro* νοεῖν*, &* ἀλᾶν *quod mente erret. Simili figura gratiis litasse dicuntur, qui fortunati sunt in amicitiis conciliandis. Habent & temulenti Comum deũ, & fures deam Lauernam. Itaq. furtis ditato, facete diceretur, Liba Lauernæ.*

Spirat Cæcias.

DE *Cæcia vento nubes ad se pertrahente satis dictum est nobis in superioribus. Ad venti naturam alludens Aristoph. in Equitibus dixit,*

Ὡς οὗτος ἤδη καικίας, καὶ συκοφαντίας πνεῖ. id est,
Vt iste spirat Cæcias & sycophantias iam.

Interpres admonet prouerbij, quamquam in Aldina editione, pro καικίας *deprauate legitur* κακίας*, cum hanc vocem metri ratio non admittat. Cæcias autem poeta posuit pro turbis ac litibus. Notatur enim ibi Cleon vt delator & criminator.*

Latum & angustum.

NEMINI *obscurum arbitramur prouerbiali schemate dictum esse apud Aristoph. in Equitibus sub persona Cleonis: cui cum esset obiectum, quod nutricum more male pauisset populum, qui paullulum præmansi insereret illos, maximam partem ipse deglutiret, respondet,*

Καὶ νὴ Δί' ὑπὸ γε δεξιότητος τῆς ἐμῆς
Δύναμαι ποιεῖν τὸν δῆμον εὐρὺν καὶ στενόν.
Ita per Iouem: Nam dexteritate ego mea
Exilem & amplum valeo populum reddere.

Macrescunt enim pueri male pasti, rursus bene pasti fiunt obesi. Apposite torquebitur in eos qui adolescentes recte docent aut secus, qui ue populo dextre concionatur aut secus. Siquidem hæ res plurimum habẽt momenti ad mores populi vel ad honesta formandos, vel ad vitia deprauandos.

Scarabeo citius persuaseris.

Θᾶττον ἂν κάνθαρος ἂν μεταπεισθείη, *id est, Citius Scarabeum in diuersam sententiam pertraxeris. De iis qui malis assueuerunt, a quibus tamen reuocari non possunt, eo quod assuetis videantur optima. Lucianus in Pseudologista,* οὔτε γὰρ αὐτὸς ποτὲ βελτίων γένοιο πρὸς τὴν ἐπιτίμησιν, οὐ μᾶλλον ἢ κάνθαρος μεταπεισθείη ἄν μηκέτι τοιαῦτα κυλινδεῖν, ἅπαξ αὐτοῖς συνήθης γενόμενος*, id est, neque enim ipse vnquam fieres melior increpatione mea, nihilo magis quam scarabeo persuaderi posset, ne amplius talia voluat, posteaquam semel illis assueuit. Scarabeus fœtus suos educat in stercore præcipue caprino, & indidem pascit, atque ibidem habitat. Excrementa vero fingunt in sphærulas, easq. in nidum deuoluunt, capite in terram demisso, posterioribus pedibus in altum erectis. Nemo facile abducitur a vitiis, in*

quibus natus & educatus est, & quæ per se sunt fœdissima, videntur & pulchra & dulcia diutina consuetudinis commendatione.

Alienis soleis uti.

Ἀλλοτρίοις βλαυτίοις χρῆσθαι, *id est, Alienis soleis uti dicitur, qui moribus aliorum ad suum abutuntur emolumentum. Aristophanes in Equitibus:*

Οὐκ ἀλλ' ὅπερ πίνων ἀνὴρ πιπαθ' ὅταν χεσητιᾷ,
Τοῖσι τρόποις τοῖς σοῖσιν, ὥσπερ βλαυτίοισι χρῶμαι.

Quibus verbis negat se circumuenire populum Atheniensem, sed facere quod solent qui desident in compotationibus, & vrgente aluo surgunt, arreptis alienis soleis, siue quod festinant, siue quod ebrij sunt. Ita ille abutebatur moribus populi Atheniensis, qui cibo corrumpi volebat, & blanda libentius audiebat quam salutaria. Apparet olim Græcos absq. soleis solere accũbere. Exituri domum poscebant soleas. Hinc quæstus Lopodytis. Quidam etiam nudi accumbebant.

Longum procemium audiendi cupido.

PROVERBII *speciem habet quod est apud Platonẽ libro de Rep.4.* μακρὸν τὸ προοίμιον τῷ ἐπιθυμοῦντι ἀκοῦσαι, *id est, Longum procemium audiendi cupido. Qui rem ipsam cupit cognoscere huic longũ est omne procemium. Vnde illud Teren. vah, etiam procemium mihi occeptat. Et Athenis præco, qui dicendi potestatem faciebat rhetoribus præfabatur* ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, *id est, sine procemiis & affectibus: quod hæc extra caussam sint.*

Quod recte datum est.

PLATO *in Philebo, ostẽdit prouerbium a pueris vsurpatum non oportere reposci, quod semel datum est.* ὑμεῖς δὲ δὴ λέγομεν, καθάπερ οἱ παῖδες, ὅτι τῶν ὀρθῶς δοθέντων ἀφαίρεσις οὐκ ἔστι, *id est, Nos autem dicimus id quod solent pueri, quæ recte data sunt, non licere rursus eripi. Hoc eo dicebat, quod Socrates solet ab integro repetita disputatione, quæ prius concessa fuerant rursus in dubium vocare. Simile quiddam & hodie iactatur inter pueros, vbi quis quod dedit reposcit. Adeo dicta huiusmodi per tot sæcula perq. tot nationes ad nos vsq. demanarunt.*

Funiculum ad lapidem.

Τὴν σπάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, *id est, Funiculum lapidi admouere dicuntur, qui curam omnem adhibent ne quid geratur in Republ. secus quam oportet. Beatus Chrysostomus homilia in priorem ad Corinthios epistolam 35.* σκόπει πῶς πάλιν αὐτὰ πρὸς τὴν σπάρτην τὸν λίθον ἄγει τὴν οἰκοδομὴν πανταχοῦ ζητῶν τῆς ἐκκλησίας, *id est, Considera vt hic rursus funiculum admouet ad lapidem vbiq. quærens ædificationem ecclesiæ. Translatum est ab Architectis, qui non credũt oculis suis, sed ad perpendiculum explorant lapidum æqualitatẽ. Quod est exactæ diligentiæ.*

Nummo addicere.

APVD *Iurisconsultos prouerbiale est nummo addicere, pro eo quod est, minimo vendere. Est autem fucus quo legibus imponitur prohibentibus donationes. Vlpian. libro Pand. 19. tit. Locati. Si quis conduxerit nummo vno, conductio nulla est, quia & hoc donationis instar inducit. Idem libro. 1. titu. de Re iudicata: Si quis & conduxit, & rogauit precario vti possideret, si quidem nummo vno conduxit, nulla dubitatio est, quin & precarium solum teneat. Verum addubitauit nũ in his exemplis pro conduxit & conductio, legendum sit condixit & condictio. Suetonius in Iulio Cæsare: Bello ciuili supra alias donationes amplissima prædia nummo addixit. Valerius Max. lib. 2. capite de Gratitudine: Pollinctoribus exequiarum apparatus Sestertio nummo ipsis præbentibus est addictus. Itidem Plaut. in Pseudolo: Numquam hoc eris nummo diuitior. Nummum dixit, pro vilissimo precio.*

Vero verius.

CVM *nihil possit esse vero verius, tamen prouerbiali tropo dicimus vero verius quod prorsus indubitatum haberi volumus. Martialis in Gallicum quemdam, cui ex more sæpe repetebatur illud,*

Dic verum mihi Marce, dic amabo:
Vero verius, inquit, ergo quod sit, audi.
Verum Gallice non libenter audis.

Non dissimili forma dicimus certo certius, quamquam nihil prohibet aliud alio certius esse. Vlpian libro Pandect. 23. titut. de Testament. tutel. Testamento datos sponsores non esse cogendos satisdare rem saluam fore, certo certius est.

Vento viuere.

HODIEQ. *vulgo tritissimum est, vt eos dicant vento viuere, qui nullo viuunt impendio, & addunt: more siluri, quod plerisq. creditum est eum piscem aura saginari, quod idem creditum est de Chamæleonte. Alexander imperator lib. Codicis 5. tit. de Aliment. pupil. præst. Nec ferendus, inquit, est iuuenis, qui cum præsens esset, studiisq. eruditus atq. alitus esset, si ea per alium se cõsecutum non probet, sumptus recusct, quasi vento vixerit, aut nullo liberi hominis studio imbui meruerit.*

Tuas res tibi habeto.

CAIVS *iurisconsultus Pãdect. lib. 44. tit. de Diuortijs, ostendit fuisse receptum, vt diuortium his verbis peragẽretur: Tuas res tibi habeto, tuas res tibi agito. Quorum altero reddit dotem, altero abdicat ab se tutoris munus, in rebus vxoriis. Hæc autem forma verborum perscripta est, ne vel non ratum esset diuortium si nullis sollemnibus verbis perageretur, vel inauspicatum & odiosum si verbis ciuilibus perageretur. Itidem in discutiendis sponsalibus visum est vti his verbis, Conditione tua non vtar. Hac prouerbij gratiam habebunt, si cui ciuiliter renunciabimus amicitiam. Sed festiuius erit, si ad res animi transferãtur, veluti si quis dicat, Monachi vitam professus est, mundum iussit sua sibi habere, suas sibi res agere. Item si quis ambiat consortium nostrum, quem indicamus nobis inutilem, huic apte dicetur: tua conditione non vtar. pro eo quod erat, non vtar tua familiaritate. Eleganter vsus est Plautus in Trin. vbi Lysiteles adolescens multa queritur de miseriis amantium, ac meditatur amorem eijcere ex animo. Apage sis amor, tuas res tibi habe, amor mihi amicus ne fuas vnquam, sine tropo vsus est*

est in Amphitryone. Valeas, tibi habeas res tuas, reddas meas.

Gamma Betam persequitur.

PROCOPIVS libro tertio, de bello Vuandalico refert Carthagine antiquum prouerbium a pueris iactari solere, Quod Gamma quandoq. Betam, & rursus Beta Gammam persequitur. Suspicamur puerorum lusum huc spectasse, quod inter vicinos frequenter oriatur dissidium. Verum hic puerile dictum detortum ad rerum euentum, quod Gizericus Bonifacium expulisset: Postea Gilimerem Belisarius. Prouerbium non est natum ex euentu, sed puerorum Carthaginensium ænigma fuit, velut oraculum eius quod accidit postea.

Pulchrum sepulcri elogio.

NON videbatur in prouerbiorum classem referendum, nisi nominatim prouerbij titulo referretur apud Procopium libro de bello Persico 1 sub persona Augustæ Iustinianum maritum sic alloquentis. Igitur optime imperator, volenti nunc viuere procul dubio nullo negotio licet, pecuniæ nobis magna vis, mare opportunũ, nauigia multa. Considera tamen ne seruato tibi contingat, vitæ iucunditatem cum mortis ad extremum acerbitate commutare; nobis autem antiquum sane placet prouerbium, quam pulchrum est in sepulcri elogio imperatorem adscribi.

Primum apes abigendæ.

AGATHIVS de bello Gothico libro tertio. Placebant hæc dicta Vlilago Herulorum præfecto, vnde id vsurpatum prouerbium & barbarum & parui momenti, vtile tamen & alicuius energiæ. Identidem prædicabat: primum abigendas apes, deinde & mel subtrahendum. Sensit Buzes primum hostium copias aduentantes esse submouendas, quo possint Asia potiri, sumptum a curatoribus apum, qui quo mel eripiant ex aluearibus, apes fumo, aut alio quouis modo abigunt.

Optima quidem aqua.

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, id est, Optima quidem aqua, videtur in prouerbium abisse, quoties rei vehementer laudatæ præfertur aliquid melius: quemadmodum Pindarus auspicans hymnos Olympiacos aquam quidem fatetur esse optimam, sed aurum præfert, quod ignis in morem noctu luceat. Sunt enim hæc duo præcipua elementa, aqua & ignis: vnde aqua & igni interdicitur, quos vita indignos iudicamus. Aristoteles libro Rhet. 3. vt vulgo iactatum citat, ὅτι, inquit, λέγουσι, ἄριστον μὲν ὕδωρ. Quædam enim ob id præferuntur, quod sint rariora: Alioqui aqua est magis necessaria quam aurum. Meminit adagii Plutarchus in Commentario, in quo quærit vtrum aqua an ignis sit vtilior. Supra modum efferenti philosophiam, is qui fateatur quidē philosophiam esse rem præclaram, sed qua potior sit theologia, facete succinet illud Pindarici carminis fragmētum, ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non oportet hospitem semper hospitem esse.

ARISTOTELES libro Rhetoricorum tertio, nullo auctore citat ceu vulgo iactatum, οὐ δεῖ τὸν ξένον ξένον ἀεὶ εἶναι, id est, Non oportet hospitem semper hospitem esse. Hospites dicuntur ignari eius loci in quo viuunt. Sed turpe est diu in eadem ciuitate viuere, & semper esse peregrinum. Videtur iambicus trimeter corruptus. Turpe est in eadem disciplina diu versatum esse, & nihil scire.

More Romano.

IN eadem epistola M. Tullius non sine prouerbij specie dixit more Romano, pro eo quod est, simpliciter & absque fuco potius quam erudite. Tales enim fuerunt illi Romani prisci, Græcorum dissimiles. De quo inquit, homine tibi spondeo, non illo vetere verbo meo, quod cum ad se de Milone scripsissem, iure lusisti, sed more Romano cum homines non inepti loquuntur, probiorem hominem, meliorem virum, prudentiorem esse neminem. Penes Romanos erat rusticana veritas. Talem inducit libro de Finibus secundo. Quod nostri quidem optime disputant, nihil opus esse eum qui philosophus futurus sit, scire litteras. Itaque vt maiores nostri ab aratro adduxerunt Cincinnatum illum vt dictator esset, sic vos de Pelasgis omnibus colligite, bonos quidem viros, sed certe non semper eruditos. Idem ad Trebatium lib. 7. Balbus mihi confirmauit te diuitem futurum: id vtrum Romano more locutus sit, bene nummatum te futurum, an quomodo Stoici dicunt, omnes esse diuites qui cælo & terra frui possunt, postea videro. Romano more dixit, pro indocto & simplici. Nam Stoici subtiliter definiunt diuitem ac pauperem. Ac mox ad eundem: Ego te Balbo cum ad nos proficiscetur, more Romano commendabo.

Lacryma nihil citius arescit.

M. TVLLIVS libro de inuentione priore, præcipiens ne orator posteaquam iudicis animum commouit ad misericordiam, diutius commoretur in quæstione, adducit Apollonij dictum, οὐδὲν γὰρ θᾶττον ξηραίνεται δακρύου, id est, Lacryma nihil citius arescere, quod vehemens affectus facile vertitur in tædium.

Gallonius.

ETIAM ipsa luxuries multos nobilitauit, vt Aesopum & Apitium. M. Tullius celebrauit Gallonium a Lucilio traditum idq. locis compluribus. In oratione pro Cæcinna: Quid ergo est? Non vsque eo tamen vt in capita fortunasq. honestissimorum virorum dominentur hi qui relicta bonorum virorum disciplina, et quæstum & sumptum Gallonij sequi maluerunt. Item pro P. Quintio meminit Gallonij. Rursus lib. de finibus 2. refert e Lucilio. O Publi, o gurges, Galloni es homo miser inquit, cenasti in uita numquam bene, cum omnia in isto consumis squilla, acipensere cum decumano. Hæc Lucilius facit loquentem Lælium lapatho cenare solitum, Gallonio lurconi, & omnia gulæ ventrisq. delectatione metienti. Gallonij meminit M. Tull. libro de finibus secundo. Sed qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt frugi ille Piso, non audio.

Vultu sæpe læditur pietas.

M. TVLLIVS in oratione pro Roscio, obiter citat sententiam a sapientibus iactatam. Etenim inquit, si id

quod

quod præclare a sapientibus dicitur, uultu sæpe læditur pietas, quod supplicium satis acre reperietur in eum qui mortem obtulerit parenti, pro quo mori ipsum si res postularit, iura diuina atque humana cogebant. Prouerbium admonet pietatem erga parentes adeo religiose colendam, vt non solum nõ offendamus eos verbis aut factis impiis, sed ne vultu quidem atrociore aut contumaciore.

Culleo dignus, aut non vno culleo dignus.

CVM *hominem enormiter scelerosum significare volumus, eum culleo dignum dicimus. Hoc supplicium erat parricidis, id est, qui parentem occidissent. Quamquam apud priscos parricidium dicebatur, quoties homo hominem occidisset, hoc est, par parem, videlicet eo sæculo, quo crudelitas erat occidisse bouẽ, auem, aut gallũ gallinaceum. Dein cum cœpisset esse vulgare, vt homo occideret hominem, parricidij vox ad summæ impietatis significationem deflexa est. Culleus autem erat saccus coriaceus, cui insuebatur parricida, simul immissa vipera, simia, & gallo gallinaceo, atque ita proiiciebatur in profluentem. M. Tullius pro Roscio Amerino: Quanto maiores nostri sapientius, qui cum intelligerent nihil esse tam sanctum, quod non aliquando violaret audacia, supplicium in parricidas excogitauerunt, vt quos natura retinere in officio non potuisset, magnitudine pœnæ a maleficio summo arcerentur: insui voluerunt in culleum viuos, atque ita in flumen deiici. Ob singularem sapientiam iudicum, non ne videntur hunc hominem ex rerum natura sustulisse & eripuisse, cui repente cælum solum, aquam terramq. ademerunt: vt qui eum necasset, vnde ipse natus esset, careret his rebus omnibus, ex quibus omnia nata esse dicuntur &c. Proin Iuuenalis impietatem cuiusdam exaggerãs, negat illi satis esse serpentem vnum, aut culleum vnum. Narrat Suetonius quosdam statuæ Neronis apposuisse culleum cũ elogio, Merueras, sed ego quid possum?*

Ratio quidem apparet &c.

PLAVTVS *in Trinummo: Nequaquam. Argenti ratio comparet tamen, cui Stasimus, Ratio quidem Hercle apparet, argentum οὐχ ἔνι. Nam hæc est germana eius loci lectio, quam alij varie mendosam comminiscuntur. Vsus est M. Tullius in Pisonem: Quas rationes si cognoris, intelliges nemini plusquam mihi litteras profuisse. Ita enim sunt perscriptæ scite & litterate, vt scriba ad ærarium qui eas retulit, perscriptis rationibus secum ipse caput sinistra manu perfricans, commurmuratus sit: Ratio quidem Hercle apparet, argentum οὐχ ἔνι. Itidem Geta Terentianus in Phormione: Non ratio nobis, sed argentum deerat. M. Tullius ad Q. fratrem lib. 2. epistola vltima: Quamquã sunt facta verbis difficiliora. Eodem pertinet illud, Pulchre dixti.*

Omnia præter animam.

CVM *nihil non datum significamus, præter vitam, dicimus omnia tradita, præter animam. M. Tull. pro Roscio Amerino: Quod si tibi caussa nulla est, cur hunc miserum tanta calamitate affici velis, si tibi omnia sua præter animam tradidit, nec sibi quidquam paternum, ne monumenti quidem caussa reseruauit &c. Simili figura Animam debere dicuntur, qui plusquam omnia debent. Terent. Quid si animam debet? Rursus: omnia debet, præter animam.*

De reduuia queritur.

Ἐπὶ τῇ παρωνυχίᾳ μέμφεται ὁ τῷ μείζονι ἔνοχος κακῷ. *id est, De reduuia queritur maiori obnoxius malo. Vbi quis prauo pudore, leuissimis malis quærit remedium, dissimulans maiora. Hoc affectu sunt complures, vt etiam apud medicum dissimulent morbum, præcipue podagrici. Narrat Plutarchus quendam consuluisse medicũ de vitio vnguium, cum color argueret illum esse vitiato epate. At medicus intelligens ineptum hominis pudorem, nihil inquit, tibi periculi est a reduuia, sed grauius malum vrget te. Huc adlusit M. Tullius in oratione pro Roscio Amerino: Intelligo me ante tempus hæc perscrutari, & propemodum errare, qui cum capiti Sexti Roscij mederi debeam, reduuiam curem.*

Ad libellam debere.

QVI *pecuniam præsentem ac iusti ponderis debet, ad libellam debere dicitur. Nam olim ad libram dabatur pecunia, non ad numerum. Inde illa vulgata, expendere, expensum ferre, dependere, rependere, impendere, pro sumptum facere, sumptuum rationem reddere, soluere, resoluere, & insumere. M. Tullius pro Roscio Amerino. Nisi planum facis H.S. L I I I. ad libellam sibi deberi, perdis litem.*

Hoc municeps aut vicinus nunciauit.

M. TVLLIVS *in eadem oratione: Soletis cum aliquid huiuscemodi auditis, Iudices, continuo dicere, necesse est aliquem municipem aut vicinum dixisse. Solent. n. a vicinis ac municipibus vicinorum ac municipum scelera potissimum prodi. Quod & hodie vulgo dicũt, dedecus hominia conterraneis aut ciuibus oriri. Nã si quod fortunæ incommodum si qua vitæ labes, ab illis quoniam sciunt proditur.*

Dea excogitauit.

ARISTOPHANES *in Equitibus:*

Τὸ μὲν νόημα τῆς θεοῦ, τὸ δὲ κλέμμ' ἐμόν. *id est,*
Excogitauit dea, meum sed furtum erat.

Non sine prouerbij specie dictum est in rhetores, qui apud populum iactabant, Mineruam ipsis quod suaderent misisse in mentem, & tamen rerum gestarum gloriam sibi vindicabant. Color sumptus est ex Homero, vbi quoties facti ratio reddi non potest, Pallas dicitur suggessisse. Pallas Athenienſium erat protectrix. Comicus autem ioci gratia, pro νόημα, posuit κλέμμα, notans Cleonis rapacitatem.

Vsus est altera natura.

NIHIL *hoc dicto celebratius, ἔθος δευτέρα φύσις, id est, vsus altera natura. Natura nihil efficacius potentiusuẽ. Vnde Satyricus,*

Custode & cura natura potentior omni.

Huic parem aut certe proximam vim habet assuetudo. Aristoteles libro Rhet. 1. disputans de iucundis, docet ea iucunda esse, quæ vel secundum naturam sunt, vel quod huic proximum est, consueta. Nihil enim putat interesse inter naturam & vsum, nisi quod interest

inter

inter semper & plerumq. Perpetuum enim est quod indidit natura, frequens quod vsus affixit. Proinde sanctissimum consilium dedit, qui iussit vt a teneris statim annis optima eligamus, quæ post vsu futura sint etiam iucunda.

Necessitas molesta.

MOX eodem in loco citat sententiam ceu vulgo iactatam, ostendens esse molesta quæ secundum naturã non sunt. Vis autem pugnat cum natura, eoq. molesta omnibus necessitas. καὶ ὀρθῶς inquit, εἴρηται, πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμα ἀνιαρὸν ἔφυ, id est, Et recte dictum est. Quidquid enim est necessarium natura molestum est. Verum optimis non adsuescimus, nisi initio adhibeatur aliqua vis: sed quod prius erat violentum, ac proinde molestum, adsuetudine primum fit leue, postea etiam iucundum.

Iucunda malorum præteritorum memoria.

INIBI refert & hanc sententiam prouerbialem ex poeta quopiam,

Ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων. id est,
Meminisse laborum suaue qui seruatus est.

Item illud:

Καὶ μέγα γάρ τι καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ
Μνήμενος, ὅστις πολλὰ πάθῃ καὶ πολλὰ ἔοργε. id est,
Magnopere est iucunda uiro renouata dolorum
Mentio, qui permulta tulit, permultaq. gessit.

Huius & alibi meminimus.

Suffragium optimum.

ARISTOTELES Rhetoricorum libro primo, videtur hoc attingere tamquam in foro iactatum, γνώμῃ ἀρίστῃ, id est, suffragio optimo. Cum enim multa sint probationum genera, quæ extra caussam petuntur, ac Græcis dicuntur ἄτεχνοι, velut leges, testes, pacta, tormenta, iusiurandum, optima probatio est ex coniecturis, quæ illi ἔντεχνα vocant. μαρτύρων μὲν μὴ ὄντων, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν, καὶ τοῦτ' ἐστί, τὸ γνώμῃ τῇ ἀρίστῃ, id est, Ei vero qui testes non habet, hic erat locus, ex probabilibus signis esse iudicandum: & hoc est quod dicitur, suffragio optimo.

Tamquam ad aram.

DE sacra ancora dictum est alias. Illi simillimum est ad aram, cum extremum refugium intelligi uolumus. Inde sumptum, quod olim qui extrema necessitate vrgebantur, ad aras deorum solerent confugere, unde nefas erat quemquam detrahere. M. Tullius in oratione pro Roscio Comœdo: Quod item nuper in Erote Comœdo vsu venit, qui postea quam e scena non modo sibilis, sed etiam conuicio explodebatur, sicut ad aram confugit in huius domum, disciplinam, patrocinium, nomen. Idem lib. 3. de natura deorum: Quod vos inquit, cum facere non potestis, tamquam ad aram confugitis ad deum. Idem actione in Verrem quarta: Magistratuum autem nostrorum iniurias ita multorum tulerunt, vt numquam ante hoc tempus ad aram legum, præsidiumq. uestrum publico consilio confugerent. Ouidius Epistolarum libro quarto:

Vnica fortunis ara reperta meis.

Plautus in Mostellaria, Ad aram confugisti.

Ad asylum confugere.

HVIC cognatum est, ad asylum confugere. M. Tull. actione in Verrem 3. Se quæstorem prohibitum esse dicebat, quo minus e phano Dianæ seruum suum qui in illud asylum confugisset, abduceret. Hæc fient venustiora & ἐμφατικώτερα, si ad animi res transferãtur.

Equitandi peritus ne cantet.

Ἱππεύειν δεδαὼς μὴ ᾆδε, id est, Equitandi peritus, ne cantet. Sumptum a poeta quopiam, in eum qui professus res serias versatur in nugis. Equitatio militaris est, & ad bellum pertinet. Musici sunt imbelles ac voluptatum insectatores. Gregorius Theologus in epistola ad Eudoxum rhetorem ἱππεύειν δεδαηκότα μὴ ᾄδειν ἐθέλειν ποιήματα, μὴ καὶ τῆς ἱππευτικῆς διαμάρτῃς καὶ τῆς ᾠδῆς, id est, Eum qui didicit artem equitandi non vult canere poesis, ne quã eueniat, vt simul & in equitando aberres & in canendo. Nondum liquet e quo poeta sumptum sit, sed dictum videtur in Thebanos, qui duas artes præcipue discebant, equitandi & canendi tibiis, cum altera parum alteri congruat.

Spartæ serui maxime serui.

PLVTARCHVS in vita Lycurgi refert, ceu vulgo iactatum ἐν Λακεδαίμονι τὸν ἐλεύθερον μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν δοῦλον μάλιστα δοῦλον, id est, Apud Lacedæmonios qui liber est, eum maxime liberum esse. Contra qui seruus est, maxime seruum esse. Apud Lacedæmonios ingenuis non erat fas discere, aut exercere vllum opificiũ, aut negotiationẽ, aut agriculturã, sed hæc omnia per Helotas, id erat seruorum genus, quibus nefas erat ullam artem liberalem vel discere vel exercere, agebant: quos ipsos durissime tractabãt. Cogebantur adesse conuiuiis, & illic inebriari, cantiones ridiculas canere, & saltationes indecoras agere, vt horum exemplo ingenui discerent, quam indecora fœdaq. res sit temulentia. Quin & Ephori cum inirẽt magistratum, solent Helotibus bellum indicere, quo fas esset illos occidere. His rationibus ad tantam seruitutem adigebantur, vt nihil auderent iniussu dominorum: adeo vt cum Thebani qui eruptione facta in Laconicam quosdam ex Helotibus ceperant, iuberent illos canere cantiones Terpandri, Alcmanis & Spondontis Laconici, responderint id heriles filias nolle. Generosior Spartano, alias nobis dictum.

Vespertilio.

VESPERTILIONES videntur appellari, qui grauati ære alieno, luce domi se continent, ne a creditoribus appellentur, noctu prodeunt. Vlpianus lib. Pand. 21. tit. de Euictionibus: Si quis ita stipulanti spõdeat, sanum esse, furem non esse, vespertilionem non esse &c. inutilis stipulatio quibusdam videtur, quia si quis est in hac caussa, impossibile est quod promittitur. Si nõ est, frustra est. Sed ego puto verius hanc stipulationẽ furem non esse, sanum esse, vespertilionem non esse, vtilem esse: hoc enim continere, quod interest horum quid esse, vel horũ quid non esse. Hactenus Vlpianus.

Quam-

Quamquam hoc loco quidam pro vespertilione legunt vespillonem aut versipellem. Alciatus inter iureconsultos undequaque doctissimus in commentariis suis de Rerum significationibus, putat vespertilionem dictum quemadmodum modo diximus, qui metu creditoris interdiu latitat, noctu prodit. Nam animal hinc dictum quod vesperi volet, indicat Nonius Marcellus. Adagium esse sumptum videtur ex apologo quopiam, sive Aesopi, sive alterius illum imitati (Nam Aesopo videtur indignus) qui narrat vespertilionem, mergum & rubum, iniisse societatem, ut conflatis sortibus pariter negotiarentur. Vespertilionem contulisse pecuniam a foeneratoribus mutuo sumptam, Mergum aliud quidpiam, rubum vestem. Cum omnes e naufragio nil dienatassent, vespertilionem metu creditorum interdiu latitare noctu volare tantum, mergum obsidere littora, ac subinde collum demittere in fundum. sicubi reperiat merces suas, vel eiectas in littus, vel in fundo haerentes: rubum praetereuntium adhaerere vestibus, siquam forte suam reperiat. Poterat videri parum quadrare, servum aere alieno gravatum esse, quis enim credat servo? nisi legeremus apud Terentium, Davum Getae quod debebat reddidisse. Nobis tamen videtur vespertilionis nomen & in fugitivum servum competere, qui noctu ab hero solitus sit subducere sese, latitatq. ubi per cultu est ne agnoscatur. Nã inibi mox proximo capite, pro vespertilione ponit errone ac fugitivũ, cũ quis, inquit, stipulatur furẽ nõ esse fugitivũ nõ esse, erronẽ non esse. Prisci tamen ea voce secus usi sunt, videlicet pro homine ancipitis fidei, qui nec huius ordinis sit, nec illius, cum utroq. tamen colludat: eo quod vespertilio sic utrumq. ut nec inter volucres, nec inter mures habeat locum. Alas habet, sed pennas non habet: volitat, sed sub vesperam. Dentes habet, quod avium nulla. Varro in Agathone citante Nonio: Quid multa? factus sum vespertilio, neque in muribus plane, neque in volucribus sum. Vespertilionis convicium torqueri poterit & in amantes qui noctu volitãt, quos Plautus in Trinummo vocat tenebricolas. Elegans, inquit, despoliator latebricolarum hominũ corruptor.

In folle offerre.

CALLISTRATUS *lib. Pandect. 35. tit. de condic. et demonstr. cap. cum servus: Nos, inquit, neque condicionem meram putamus esse, quae in datione existit, neque meram condicionem quae in facto consistit, sed eam condicionem quae ex quadam mixtura consistit. Nam non utiq. si ille in folle reliqua obtulit, liber erit: non enim testator hoc sensit, sed illud, ut rationes reddat, quomodo servus reddere solet: id est, legendas offerre rationes primum, deinde computandas: ut explorari possit, computationes probae an improbae referantur, accepta, relata recte an non recte. Apparet in folle dictum, pro eo quod erat, inexplorate, inexplicate & confuse, sicut qui syngraphas & pecuniam sacculo inclusas offert.*

Malus choraules, bonus symphoniacus.

DIVUS *Augustinus in epistola ad Aurelianum Et refertur in decretis Caussa 16. Quaestio. prima, cap. Legi epistolam: commemorat vulgo illud iactatum: Malus choraules, bonus symphoniacus: ubi quis in suo genere contemptus, in praestantiore habetur in precio: veluti si quis poeta ineptus profiteatur medicinam, & inter praeclaros medicos habeatur. Augustini verba sunt haec: Ordini clericorum fit indignissime iniuria, si desertores monasteriorum ad militiam clericorum eligantur, cum ex his qui in monasterio permanent, non tamen nisi probatiores ac meliores in clerum adsumere soleamus: nisi forte sicut vulgares dicunt, malus choraules, bonus symphoniacus est, ita ipsi vulgares de nobis iocabuntur, dicentes, malus monachus, bonus clericus est. Sumptum apparet ex Mar. Tullio, qui in oratione pro Murena ita loquitur: Itaque mihi videntur initio multo hoc maluisse: postquam id adsequi non potuissent, illuc potissimum sunt delapsi, ut autem in Graecis artificibus eos auloedos esse, qui citharoedi fieri nõ potuerint, sic non nullos videmus, qui oratores evadere non potuerunt, eos ad iuris studium devenire.*

Ne bestiae quidem ferre possent.

PROVERBIALIS *hyperbole est apud M. Tullium actione in Verrem quinta: Postremo ut odor Apronii teterrimus oris & corporis, quem ut aiunt, ne bestiae quidem ferre possent, uni isti suavis & iucundus videretur. Confine est illi quod alibi retulimus, Balbinum polypus Agnae delectat. Idem in Catil. invectiva 3. Tantus enim illorum temporum dolor inustus est, ut iam ista non modo homines, sed ne pecudes quidem mihi passurae esse videantur. Paullo diversius dixit in epist. ad Atticum, cuius initium, Quaeris ex me, libro 1. Et quod omnes non modo homines, verum etiam pecudes factum esse sciebant.*

Cossi.

OLIM *vulgari convicio Cossi dicebantur homines natura rugosi, a similitudine vermium qui lignis innascuntur. Ii natura rugas habent, ut se contrahant ac porrigant. Horum Plinius meminit compluribus locis, ut libro 11. cap. 33. Rursus lib. 30. cap. 13. libri vero 17. cap. 24. indicat huius generis grandiores in cibis atque etiam in luxu fuisse antiquitus. Meminit & Hieronymus adversus Iovinianum lib. 2. Graeci* [illegible] *vocant, qui cum sint iuniores, tamen vultu senium prae se ferunt. Auctor Festus Pompeius.*

Circeo poculo.

DE *Circes virga nobis ante dictum est. Adsimili forma M. Tullius usus est Circeo poculo, de homine subito in alium mutato, Actione in Verrem prima: Sed repente e vestigio ex homine tamquam aliquo Circeo poculo factus est Verres, redit ad se, atque ad mores suos. In verbis Ciceronis tacita adlusio est ex ambiguo vocis. Nã Verris porcus est maialis non dum castratus.*

Ne tempestas quidem nocere posit.

IN *homines insigniter nudos & inopes, non sine proverbii specie dixit M. Tullius actione in Verrem 5. Ceteros Leontinos quibus non modo Apronius in agris sed ne tempestas quidem ulla nocere potuit exspectare nolite. Etenim non modo incommodi nihil ceperunt sed etiã in Apronianis illis rapinis, in quaestu sunt compendioq. versati &c. Adlusum est autem in Apronii vocabulo ad aprum Calydonium. Et qui possident aliquid*

rerum,

rerum, aut habent in agris, aut in mari: his tempestas nocere potest. Cui vero nulla tempestas nocere potest, is nec in agris possidet quidquam, vt agricolæ, nec in nauibus, vt negotiatores.

Ballio.

NOMINA *quædam ob insignem improbitatem abierunt in prouerbium, quod interdum a veris, interdum a fictis in comœdia personis sumitur. Nam Marcus Tullius in actionibus suis subinde C. Fannium Chæreã quendam Ballionem appellat, veluti pro Roscio Comœdo. Qui iccirco capite & superciliis, inquit, semper est rasis, ne vllum pilum boni uiri habere dicatur. Cuius personam præclare Roscius in scena tractare consueuit, neque tamen pro beneficio ei par gratia refertur, nam Ballionem illum improbissimum & periurissimum lenonem eum agit, Chæream: persona illa lutulenta, impura, inuisa, in huius moribus natura vitaq. est expressa. Rursus in eadem: Vix mediusfidius tu Fannia Ballione aut aliquo eius simili postulare auderes & impetrare posses. Ballionem inducit Plautus in Pseudolo, lenonem impurissimum, rapacissimum, improbissimum, nomen confictum est a* βάλλειν, *quod semper aliquid prędæ venetur leno: vel a* βαλλίζω, *quod lasciuiarum ac saltationum sit architectus.*

Canes venatici.

QVI *venandi studio tenentur, habent canes emissarios, qui vestigiorum odore feras exploratas, & repertas latratu produnt. De Coryceis alibi diximus. Marc. Tullius actione in Verrem sexta: Apponit de suis canibus quendam, qui dicat se Diodorum Melitensem rei capitalis reum velle facere. Ibidem aliquanto post: Qui simul atque in oppidum quodpiam venerat, immittebantur illi continuo Cybiratici canes, qui inuestigabant ac perscrutabantur omnia. Duos fratres Cybiritas appellat canes, quod ad furandum Verres illorum oculis, sed suis manibus vteretur. Solet autem canibus a regione cognomen indi, vt Melitais. Ac superius in eadem: Qui postea quam venerunt, mirandum in modum canes venaticos diceres, ita odorabant omnia & vestigabant &c.*

Mercenarium præconium.

LAVDES *non ex animo tributas, sed commodi gratia per adulationem oblatas M. Tullius actione in Verrem tertia Mercenarium præconium appellat. Itaque cum a te caput illud tam multis verbis mercenario prę conio esset ornatum, ecquis inuentus est postea prætor, qui illud idem ediceret? Quanquam scimus in vulgatis codicibus pro præconio haberi procemio, an recte, docti viderint.*

Palmarium facinus.

PALMARIVM *facinus, pro insigni ac triumpho digno dixit Terentius in Eunucho: Tum hoc alterum, id vero est, quod mihi puto palmarium. Pro eodem Mar. Tullius dixit, Palmas. Vt pro Sexto Roscio Amerino: Si quemadmodum paratum esse audio testis prodierit, tum alias quoque suas palmas cognoscet. Rursus Philippica 11. Sexta palma vrbana, etiam in gladiatore, difficilis: sed hæc iudicũ culpa, non mea est. Plautus in Mustellaria, palmam item vsurpauit in malam partem, loquens de adolescente qui ex moribus continentissimis degenerat ad mores corruptissimos. Is nũc in aliam partem palmam possidet.*

Commouere sacra.

PLAVTVS *in Pseudulo: Commouere sacra dixit, pro eo quod erat extrema experiri præsidia. Hinc dictum apparet, quod rebus desperatis, soleant homines ad deorum præsidia confugere. Velut hodie, Lutetiæ, cum supra modum inundat Sequana, corpus diuæ Genouefæ a montis acuti templo defertur, ad ædem virgini matri sacram. Sed vide num pro sacra legendum sit saga, vt intelligas arma, de quo iam diximus. Sequitur enim protinus, quo pacto & quantas soleam turbellas dare. Deinde verba sunt quasi bellum denunciantis: Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omni pube præsente in concione omni populo, omnibus, amicis notisq. edico meis: In hunc diem, a me vt caueant ne eredant mihi. Idem seruus & deinceps bellica loquitur.*

Quasi dies dicta sit.

OLIM *rei solent esse mæsti squalidiq. ac lugentibus similes, quo iudices ad misericordiam inflecterent. Hinc illud Plautinum in Asinaria:*

> *Quem videam æque mæstum esse, vt quasi dies dicta si siet.*

Βεργαΐζειν.

STEPHANVS *scribit* Βέργην *esse ciuitatem Thraciæ, siue vt Strabo refert vicum. Eius gentis improbi mores in prouerbium abierunt, vt dicerentur* βεργαΐζειν, *qui nihil sani loquerentur. Tota enim natio Thracum multis nominibus male audiebat, sed præcipue, ob morum truculentiam ac perfidiam. Thrax erat Polymnestor, qui victricia arma secutus, Polydorum obtruncauit, & auro vi potitus est.*

Summo pede.

Ἄκρῳ ποδί. *id est, Summo pede eadem figura dictum est, qua summo digito. Negatur summo pede attigisse disciplinam, qui numquam ingressus est, nec attigit limẽ illius. Extat apud Platonem in Lachete, cuius loci alibi, ni fallimur, fecimus mentionem.*

Vsuræ nauticæ.

APVD *Iurescon. vsuræ nauticæ dicuntur centesimę magnæq. Negotiaturi sortem interdum accipiunt mutuo. Quoniã aũt qui nauticã exercet negotiationẽ se suaq. ventis & vndis cõmittunt, feneratores maiorẽ vsurã exigebant. Interdũ accipiebant mutuũ in vna ciuitate, quod in alia redderent: veluti si negotiator Venetiæ pecuniam acciperet, reddendam Brugis Hoc genus negotiationis quod vtrinsque periculo fit, a Græcis dicitur,* ἀμφοτερόπλουν, *Idq. mutuum vocabatur* ἐπὶ ναυτικῷ. *Vsus est Demosthenes in Oratione aduersus Dionysiodorum Dicebatur &* ἔκδοσις, *quo verbo vsus est Demosth. cõtra Aphobum, quod foris daretur. Porro*

de fœnore nautico titulus est in Pandectis libro 22. Eam pecuniam Modestinus vocat traiectitiam, sed non solus. Paullus appellat vsuras maritimas. Idem titulus est in Codice libro quarto. Hoc indicare, satis est paræmiographo. Qui quæris exactiora, inde petat.

Doribus Dorice loqui.

PROVERBII faciem habet, quod Gorgo in Syracusiis apud Theocritum respondet hospiti, admonenti ut desinant turturum more garrire:

Δωρίσδεν δ' ἔξεστι, δοκῶ, τοῖς Δωριέεσσι, id est,
Dorissare tamen fas Doribus arbitramur esse.

Conueniet in homines natura loquaces. Aut cum oratio respondet moribus & ingenio, Velut cum Pœnus fraudulenter loquitur, aut leno lenone digna.

Somnium hybernum.

Χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Hybernum somnium dicitur prolixa narratio, sed inepta, quod hyeme noctes sint longiores & proinde longiora somnia. Lucianus in somnio. μεταξὺ δὲ λέγοντος ἐμοῦ, ἔφη τις, ὡς μακρὸν τὸ ἐνύπνιον καὶ δικανικόν. εἶτ' ἄλλος ὑπέκρουσε, χειμερινὸς ὄνειρος. id est, Sed interim dum hæc loquor Papæ dixerit aliquis, vt longum insomnium ac forense, mox alius subiecerit, Hybernum somnium. Dicanicon dixit, uel quod duæ personæ inter se decertent, vel quod forenses caussæ multis clepsydris perorentur.

Alios tragœdos prouocat.

Τοὺς ἑτέρους τραγῳδοὺς ἀγωνιεῖται. id est, Aduersus reliquos tragœdos sese parat. Refertur ex Lycurgi sophistæ oratione aduersus Demadem. Didymus ostendit dici solitum in eos qui sese componunt instruuntq. aduersus partem aduersam. Translatum videtur a certaminibus Baccho sacris, in quibus tragœdorum seruebat concertatio.

Πομπεία.

VETERES πομπεύειν dicebant conuiciari, πομπεῖας conuicia, hinc natum quod in pompis Bacchanalibus quidam e curribus conuicia iaciebant in alios, & vicissim ab illis impetebantur. Citantur hi versus e Menandri Perinthia,

ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν εἰσὶ πομπεῖαί τινες
σφόδρα λοίδοροι. id est,
In curribus non nulla sunt dicteria
Acerba valde.

De plaustro loqui dictum est alias.

Securim iniicere.

SECVRIM iniicere dicuntur, qui vehementer lædunt ac vulnerant. M. Tullius pro L. Murena: Sed tamen Serui, quam te securim putas iniecisse petitioni tuæ, cum tu populum Romanum in eum metum adduxisti. Atque inibi paullo superius, quod hic securim dixit, ue lut exponens appellat plagam. Atque ex omnibus illa plaga est inlecta petitioni tuæ, non tacente me maxima. Item pro Plancio: Quam grauiorem potuerũt Reipub. infligere securim. Idem in epistola ad Qu. Fratrem lib. secundo Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est. Et Demosthenes Phocionẽ appellare solet suorum argumentorum securim. Frequentia sunt apud Plautum, Iniicere tragulam, iniicere pilum, iniicere telum. Omnia tela in patriam intenta, Cicero de prouinciis consularibus.

Sale nihil vtilius.

REPERITVR & hoc a doctis prouerbij titulo commẽmoratum. Humano corpori nihil esse vtilius sale & sole. Salẽ etiam hodie omnibus cibis admiscemus, olim apricatio vehementer laudabatur a medicis.

Apud equum & virginem.

AESCHINES aduersus Timarchum refert, Athenis fuisse quendam tantæ seueritatis, vt filiam quod impudice se gesserit, nec integritatem suam seruarit usque ad matrimonium, deportarit in locum desertum, atque ibi vna cum equo incluserit haud dubie fame perituram. Eiusque domicilij solum sua etiam num ætatẽ superfuisse tradit, quod ex re dicebatur παρ' ἵππον καὶ κόρην. id est, apud equum & virginem. Dici potest in exemplum immodicæ seueritatis.

Ad vinum diserti.

CICERO in Oratione pro M. Celio: ad vinum disertos appellat, qui ad serias caussas agendas inepti, inter pocula multa garriunt, vbi nihil opus: Qui se numquã profecto si istum in locum processerint, explicabunt, quam volent in conuiuiis faceti, dicaces, non numquã etiam ad vinum diserti sint. Alia fori vis est, alia triclinij. Notum est illud Flacci,

Fœcundi calices, quem non fecere disertum?

M. Tull. adlusit ad morem priscũ, quo caussæ ad aquæ modum agebantur. Ea diuidebatur in tres partes, vna infundebatur actori, altera reo, tertia iudici. At qui ad vinum diserti sunt, ad aquam fere muti sunt.

Sicco iunco.

PROVERBII speciẽ habet quod est apud Aeschinẽ περὶ τῆς παραπρεσβείας, ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. id est iunco siue fune sicco. πηγὰς δὲ τῶν λόγων ἔφασκεν ἔχειν ἐπηγγέλλετο, καὶ περὶ τῶν δικαίων τῶν ὑπὲρ Ἀμφιπόλεως καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ πολέμου τοιαῦτα ἐρεῖν, ὥστε ἀπορράψειν τὸ Φιλίππου στόμα ὁλοσχοίνῳ ἀβρόχῳ. Id est, Iã uero & rationum copiosos fontes habere se iactabat, atque de iure Amphipolis, deq. belli origine talia dicturum, vt Philippi os sicco fune obuincturus esset. ἄβροχος dici potest, vel siccum, quodq. nõ rigatur, vel quod laqueũ non habeat. Nam iunci gaudent humido, & ex his interdum texuntur funes. Hesychius indicat ὁλόσχοινον idem esse quod ὀξύσχοινον. id est, Iuncum marinum, ad hæc ὁλότροχον. id est, versatilem. Deniq. & περιφερῆ λίθον. id est, rotundum ac volubile saxum. Itaq. perpẽdat eruditus lector, an ὁλόσχοινον ἄβροχον, intelligat orationem salsam, non aqua marina, sed acribus ac pungentibus rationibus. Quin & in illis verbis, πηγὰς λόγων, subest prouerbium: cum ingentem copiam significabant. Frequens est apud Chrysostomum.

Supercilium salit.

QVOTIES bona quadam spes titillat animum nostrũ, dicere licebit nobis salire supercilium. Ita Pseudolus apud

apud Plautum in sui nominis fabula amanti de argento quaerenti, At id futurum unde? respondet, unde dicam, nescio, nisi quia futurum est, ita supercilium salit. Sumptum a vulgi superstitione, qui futurorum auguria captat ex corporis adfectibus, vt si quod membrũ pruriat praeter euidentem caussam, si dexter oculus saliat, si auris dextra tinniat. Non me fallit aliter legi apud Plautum: Verum & ipsa sententia & metri ratio docet esse legendum, vt a me positum est. Sic enim legendi sunt senarij iambici,

Verum ego te amantem ne paue non deseram.
Spero alicunde hodie me bona opera, aut hac mea
Tibi inuenturum esse auxilium argentarium.
At id futurum vnde? unde dicam nescio,
Nisi quia futurum est, ita supercilium salit.

Duobus digitis primoribus.

QVOD auide arripimus tota manu sumimus, aut vt habet prouerbium ambabus. Contra qui parce sumunt, duobus digitis accipiunt. Plautus in Bacchidibus: Quid igitur stulte quoniam occasio ad eam rem fuit. Mea virtute parta, vt quantum velles, tantum sumeres, Hoc tu digitulis duobus sumebas primoribus sentit de pollice & indice. Rursus in Poenulo: Teneris rem, vix quidem Hercle, ita pauxilla est digitis primoribus. At res animi translatum plusculum habebit veneris, vt, Tanta occasio non erat tibi duobus digitis primoribus accipienda, sed toto arripienda corpore.

Madusa.

IN Pseudolo Plautina seruus ebrius, ita loquitur: Ego nunc probe habeo madusam Festus Pompeius indicat apud priscos madusam dici solere temulentum, dubitatq. vtrum a Graecis deductum sit, quibus ebrius est μέθυσος, an a Latino verbo madere, quod probe poti vino madidi dicantur. Quod si madusa sonat ebrium, non ebrietatem, absurdus sermo est, habeo madusam, vnde sic arbitramur legendum:

Ego nunc probe habeo madusa, ita victu excurato.

Seruus in ebrietate videtur sibi felix, vt solutus omni metu curisq. & omnium tristium oblitus. Dixerit aliquis, quid haec ad prouerbia? Immo quemadmodum peregrina vocabula nouitatis commendatione in prouerbium abierunt, ita & obsoleta quaedam.

Talum reponere.

Τὸν πεσὸν κινεῖσθαι, id est, Rursus talum ponere dicebantur, qui quod parum ex sententia euenerat, curis vt aiunt posterioribus corrigebant. Antiphon in oratione de concordia, οὐκ ἔστι δὲ ὥσπερ πεσσὸν τὸν βίον ἀναθέσθαι, id est, Vitam perinde atque talum denuo ponere non licet. Vitam semel actam rursus iterare non est datũ. Licet tamen iuxta Mitionis Terentiani dictum, prioris vitae lapsus melioribus factis corrigere. Admissa uita non est quod corrigas.

Dorice concinere.

QVI dissentiunt, dicuntur non concinere harmonia Dorica. Id prouerbio iactatum videtur in eos quorum oratio dissentiret a factis. Plato in Lachete, οὐκ ἄρα κατὰ τὸν ὑμῶν λόγον δωριστὶ ἁρμόσαιμεν ἂν ἐγώ τε καὶ σὺ ὦ Λάχης, οὐ γὰρ σύμφωνοι ἡμῖν τοῖς λόγοις, id est, Nequaquam igitur iuxta sermonem tuum Dorica concinimus harmonia ego ac tu Laches. Nam facta nobis haud consonant verbis. Inter musices genera Doricũ maxime probatum est, vt medie temperatum inter Lydium & Phrygium.

Praesentibus rebus consulendum.

PROCOPIVS belli Gotthici lib. I. Vetus nimirum me subit dictum, quod vtiq. praesentibus rebus vt consulatur iniungit. Arbitramur esse idem quod alias ex Platone retulimus δεῖ τὸ παρὸν εὖ τίθεσθαι, quod praeteriit, in integrum reuocari non potest: consultationem de futuris variae interrumpunt occasiones, quod vrget in primis curandum est.

Sal & mensa.

APVD priscos hospitij ius fuisse sanctissimum alias nobis est dictum. Id contrahebatur salis & mensae cõsortio. Quemadmodum apud Germanos acceptus a propinante cyathus adimit omne ius agendi iniuriarum. Aeschines de perperam obita legatione, τοὺς δὲ τῆς πόλεως ἅλας καὶ τὴν δημοσίαν τράπεζαν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι. id est, Etenim ciuitatis salem, publicamq. mensam, ait se plurimi facere. Non exciderat hoc prouerbium antea commemoratum, verum hoc exemplum hospitij publici religionem nobis commendat: eoq. commemorandum putauimus. Manent huius hospitalitatis publicae vestigia hunc vsq. diem apud Germanos.

Saliares dapes.

VETVSTISSIMVM sacerdotũ genus, fuit apud Romanos Salij, dicti quod Ancylia, quae credebantur caelo delapsa, saltantes ferrent. Hinc opiparum conuiuiũ ac magnificum Saliare dicitur. Horatius in Odis,

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus, nunc Saliaribus
Ornare puluinar deorum
Tempus erat dapidibus sodales.

Arbitramur autem Horatium Saliares pro pontificales dixisse, hoc est speciem pro genere. Nam in omnibus sacris adhibebatur apparatus splendidus ac magnificus, quorũ cura delegata erat septem viris epulonibus. Aristippus reprehensus quod homo philosophus sumptuose viueret, si inquit, hoc esset crimen, dij non paterentur in suis sacris. De pontificali cena nobis alibi dictum est.

Falsum probrum.

SENTENTIA prouerbialis est apud Aeschinem in oratione περὶ παραπρεσβείας, ἡ δὲ ψευδὴς διαβολὴ οὐ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται, id est, falsum probrum non peruenit vltra aures. Qui audit conuitium cuius sibi conscius est grauiter animo vulneratur. At qui falso probro aspergitur, non perinde commouetur. Non.n. descendit altius in animum hominis recta conscientia.

Ne insciens quidem verum dicit.

ALIQVANTO post addit hyperbolen prouerbialem, συνεπλάκην δ᾽ ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ὑπερβάλλοντι κακίᾳ ἀνθρώπῳ γόητι καὶ πονηρῷ, ὃς οὐδ᾽ ἂν ἄκων ἀληθὲς οὐδὲν εἴπειεν. In rep. vero inuolutus sum cum homine supra modum

impostore & improbo, qui ne insciens quidem quicquã veri possit dicere. Hoc tropo notat hominem insigniter vanum. Alioqui solent etiam natura mendaces, interdum lapsu linguæ, ac per incogitantiam aliquid veri dicere. Fertur & hodie vulgo apud nostrates de vano: Fortunatus est ad dicendum verum: quasi nũquam loquatur verum, nisi imprudẽs. Quod enim accidit præter animi destinationem, fortunæ tribuitur.

Capillis trahere.

Τῶν τριχῶν ἕλκειν. *id est, capillis trahere dicuntur qui vi perpellunt, quod et hodie dicitur auribus trahere. Aeschines in oratione quã modo citauim⁹* οὐκ ἂν παρεσχόμην τὴν ὕβριν, ἀλλὰ παροξυνθεὶς μὲν ὑφ' ὑμῶν ξενοδόκος τῶν ἑταίρων τῶν τοῦ Φιλίππου, ἑλκύσας τῶν τριχῶν, καὶ λαβὼν ῥυτῆρα μαστιγῶσαι τὴν αἰχμάλωτον γυναῖκα. *id est, non perpessus fuissem contumeliam, sed incanduissem cum nos exciperet conuiuio quidam e Philippi amicis excipiendis hospitibus præfectus, & capillis traxissem, & arrepto loro flagellassem captiuam mulierem. Plautus in Menæchmis, sed quis hic est qui me capillo hinc de curru deripit. Opinamur adlusum ad Palladem Homericam quæ Achillem capillis reuocauit a pugna, idem in Mercatore: Me istam capillo pertracturum in viam, nisi hinc abducit. De naribus trahi, obtorto collo, obtorta gula, nobis alias dictum est. Quo longius a rebus corporeis recedet metaphora, hoc erit venustior, velutisi quis dicat: lasciuiam capillis trahendam & ieiuniis laboribusq. castigandam.*

Scythã malus.

TANTA *erat barbaries immanitasq. Scythicæ gentis vt ipsa etiam appellatio cesserit in prouerbium, quemadmodum hodie crudelem hominem appellamus Turcam. & immane facinus Turcicum. Aeschines in oratione* μὴ με παραχρῆσθε, καὶ δέομαι σώσατε, καὶ μὴ τῷ λογογράφῳ καὶ σκύθῃ κακῷ ὄντι παραδῶτε, *Obsecro vt seruetis me, ne ue logographo, maloq. Scythæ me tradatis.*

Mali principij malus finis.

Ἀρχῆς κακῆς τέλος κακόν. *id est, Orsus mali finis malus. Iãbicus dimeter ex Aeolo poeta refertur. Quæ rectis consiliis instituuntur, etiam si qua incidat difficultas, tamen fortiuntur, aliquando lætum exitum: contra quę prauis rationibus incipiantur, quamuis initio succedant, tamen habent infelicem exitum.*

Laureolam in mustaciis quærere.

M. TVLLIVS *in epistolis ad Atticum: Bibulus cœpit laureolam in mustaceo quærere, hoc est, ex friuolis negotiis captare famam haud præclaram, neque magnificam. Est autem mustaceum siue mustaceus libi genus, cui aliquid additur de virga lauri derasum, ac decoquitur suppositis lauri foliis, vt indicat Cato libro de agricultura. Vnde Plinius libro 15. cap. 30. Mustaceum dictum putat tertium lauri genus, quod ad eum vsum adhibebatur. Alioqui laurus erat triumphalis, ornamentum ædium principalium ac pontificiarum. Hanc qui non poterant assequi laurum, in mustaceo quærebant laureolam. M. Tullius Epistolarum ad Atticum libro 5. Epistola cuius initium, Saturnalibus mane: Bibulus inquit, credo voluit hac appellatione mani nobis esse par. In eodem. Amano cœpit laureolam in mustaceo quærere. Cicero in prouincia res præclaras gesserat, Bibulus frigebat. Idem ad M. Cælium Russum lib. 2. qualemcunque triumphum laureolam appellat, velles enim ais tantum modo ut haberem ne gotij, quod esset ad laureolam satis.*

Si tu proreta.

NON *tam ficus ficui similis est, quam est simile prouerbio quod est apud Plautum in Rudentibus:*

Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero.

Quo licebit vti, quoties neuter alteri in negotio quopiam vult cedere. Nam prora ea pars nauis est, quæ in appellendo percutit littus, puppis est posterior in qua sedet qui clauum regit: Habent enim nautæ singulis distributa munia, quorum præcipua sunt proretæ & gubernatores. Vnde prouerbium Prora et puppis. Prora Græca vox est, cui parti qui præsidet πρωρεὺς *&* πρωρεύτης *illis appellatur, vnde* πρωρατεύειν, *proram regere. Suspicamur autem Plautum & alteram vocem Græce posuisse vt priori Græcæ responderet* κυβερνήτης. *Nã si gubernator legas, versus trochaicus antepenultimo loco habebit breuem syllabam, gubernator ero, quod carminis ratio nullo pacto recipit, Si tu proreta isti naui es, ego* κυβερνήτης *ero. Verum hoc quidquid est eruditorũ iudicio relinquim⁹. Honestior aũt nauis pars est puppis. Vnde Vergilianus Aeneas: Stat celsa in pupp. Et M. T. Cornificio lib. 12. Quamobrem mi Quinte conscende nobiscum, & quidem ad puppim.*

Hedera lasciuior.

NON *sine prouerbij specie dictum est, quod hederæ natura sit omnia complexu suo vincire. Vnde Flaccus arctissimum amicæ complexum significare volens ait in Odis:*

Arctius atque hedera procera astringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis.

Rursus alibi: Lasciuis hederis ambitiosius. Sed complexu suo enecat arbores, quod idem amantibus faciunt lasciuæ puellæ. Vnde Romæ Flamini Diali nefas erat tangere hederam, atq. adeo ne nominare quidem fas erat. Hoc ænigmate declarauit antiquitas, quanta puritas, quantaq. castitas deceat sacerdotem, atq. adeo quanta libertas, nam amare mera seruitus est. Nec anulum solidum gestare concessum erat, aut ullum omnino in corpore nodum habere, vt testatur Festus Pompeius.

Nugæ theatri.

PLAVTVS *in Comœdia Pseudolo, nugas theatri appellat, quotidiana conuicia quæ in meretrices, lenones & parasitos iaciebãtur a comœdiarũ actoribus. Sic ibi Ballio leno rogatus quid ipsi dixisset quispiã? Nugas inquit theatri, quæ in comœdiis solent lenoni dici, quæ pueri sciunt, Malũ et scelerosum et periurũ aiebant esse me, sic leno. His aũt conuiciis non oportebat quẽquam offendi, vt aiebat Socrates, nihilo Hercle magis quã in magno conuiuio, liberius dictis. Quin etiam totum hoc quod in comœdiis agitur, nugę theatri dici poterit velu*

luti

luti iuuenes amare, senes iurgare, seruos heris imponere, lenas sitire & cetera. Aliquanto secus dictum est M. Tullio, qui theatri vocem traxit ad significationem ostentationis. Velut in oratione pro Rabirio: Multas equidem C. Cæsaris virtutes magnas incredibilesq. cognoui, sed sunt ceteræ maioribus quasi theatris proposita & pene populares, castris locum capere & cetera. Vnde & Theatrica dicuntur quæ multitudinis fauorem captant.

Pleno modio.

ANTE *dictum est nobis plena manu fieri, quod largiter, minimeq. maligne dicitur. M. Tul. ad Attic. lib. 6. Epistola prima, simillima figura dixit, pleno modio, Si illa iam habent pleno modio, verborum honorem, inuitationem crebram &c. Nam antea dixerat, se publicanorum vsuras affatim laudasse.*

Agninis lactibus alligare canem.

BALLIO *in Pseudolo Plautina: Quia pol qua opera credam tibi, vna opera adligem fugitiuum canem agninis lactibus. Qui canem alligat intestinis agninis, is non modo canem amittit, verum & prædam vltro dederit fugitiuo. Sic qui credit homini malæ fidei, et rem perdit & frustra obligatum habet eum, qui non est soluendo. Lactes enim dicuntur intestina molliora.*

Superauit dolum Troianum.

APVD *Plautum in Pseudolo, senex laudans seruum suum, quod arte noua, structis insidiis per subornatum quendam imposuerit Ballioni lenoni, ita loquitur:*

Superauit dolum Troianum, atq. vicit Pseudolus. Sentit autem de equo Troiano e trabibus contexto, de quo iam sæpius diximus. Quemadmodum autem Græci per subornatum Sinonem imposuere Troianis, ita Pseudolus per Harpagem imposuit lenoni.

Laryngizein.

Λαρυγγίζειν *Græcis dicuntur, qui non loquuntur naturali modo, sed dilatato gutture effundunt immanẽ vocem. Quemadmodum & canunt non nulli. Hoc vitium Demosthenes obiecit Aeschini, quod non ex animo loquens vocem præter naturam intenderet, Neq. enim oratoris est, adfectus clamore mouere, sed argumentis & rem velut oculis subiiciendo.*

Oculis ac manibus.

QVOD *omnibus modis compertum est, oculis & manibus deprehensum dicitur. M. Tul. pro Cluentio: Cum manifeste venenum deprehendisset, quod vir matris Oppianicus ei parauisset, & res non coniectura, sed oculis ac manibus teneretur, neque in caussa vlla dubitatio posset esse, accusauit. Oculis magis creditur quam auribus, Quidam porro adeo sunt ἄπιστοι, vt nisi manibus contrectent, non credant.*

Vt herba solstitialis.

APVD *Plautum in Pseudolo amans de spe subito deiectus, ita loquitur: Quasi solstitialis herba paullisper fui, repente exortus sum, repentino occidi. De Ephemero animalculo nobis alias dictum est. Sunt qui hoc loco solstitialem herbam intelligi velint Heliotropiũ. Atqui tametsi heliotropium circumagitur ad solem spectans, nusquam tamen legimus eam, eodem die nasci ac mori. Vero propius est Plautum sentire de herba Ephemero, cuius aliquot locis meminit Dioscorides, veluti libro quarto, capite 698. Item aliis non nullis. Rursus lib. 6. cap. 111. Is duo facit genera, alterum Colchicum quod illic affatim proueniat, a quibus bulbus erraticus sine agrestis dicitur, quod sub exitum autumni florem effundit subcandidum, non dissimilem croceo. Alterum quod Irim syluestrem appellant, foliis lilij sed tenuioribus, caule pari, florens habet ceruleum amarum, cuius descriptionem habet Plinius lib. 25. capite 13. Colchicon bulbi similitudine adlicit ignaros, & iugulat, quemadmodum & fungi. Sed præsens remedium est lac bubulum. De hac herba non dubium est quin Plautus senserit. Nam Dioscorides ait prouenire sub exitum autumni, hoc est, circa solstitium brumale. Et Theophrastus Ephemeron appellatam putat quod vltra diem non viuat, idem prædicans de herba quod Aristoteles de animante eiusdem nominis.*

In herbis.

IN *herbis esse dicuntur, quæ non dum maturuerunt, sed spem modo bonam de se præbent: dixit M. Tullius in oratione pro M. Celio: Sed ego non loquor de sapientia quæ nõ cadit in hanc ætatem, de impetu animi loquor, de cupiditate vincendi, de ardore mentis ad gloriam, quæ studia iam in his ætatibus nostris contractiora esse debeant, in adolescentia vero tamquam in herbis significant, quæ virtutis maturitas, & quantæ fruges industriæ sint futuræ. Hoc prouerbium alibi nobis dictum meminimus, sed hunc locum adiicere visum est. Ex quo si quid damni capit lector, est quod queratur: si quis cauilletur nos captare numerũ, silebit, si perpenderit innumera prouerbia ceteris admixta, nõ referri.*

Nullius coloris.

ALIBI *commemorauimus de modis omnibus ignoto solere dici, albus an ater sit nescimus. Huic simillimũ est, quod ait Harpax apud Plautum. Quem Pseu lolũ, quas tu prædicas fallacias mihi. Quem ego hominem nullius coloris noui. Vehementius est, quam si dixisset, albus an ater. Et paullo post, pro eo quod dici solet, nõ noui hominem. Neque istum, inquit, Pseudolum mortalis qui siet, noui neque scio. Rursus in eadem: Qui suũ repetunt, alienum reddunt natonemini. Idem in Rudentibus: Dominus huic ne frustra sis, nisi ego nemo natus est. Rursus in Mustellaria: Curabitur, tamquam si intus nemo in ædibus habitet. Iterum in eadem: Natus nemo in ædibus fuit.*

Et prædam & præmium.

QVOTIES *significamus omnino quidpiam auferendũ siue iure, siue iniuria, dicemus & præmium et prædam auferend. n. Præmium datur pro meritis, præda per vim aut arte abducitur. Ballio in eadem fabula: Aufer tur id præmium a me, quod premisi per iocum. Cui respondet senex, De improbis viris auferri præmium & prædam decet. Sentiens malos quouis modo spoliãdos, eo quod si quid male fit malis, benefactum est. Sicuti bene dictum est, quod dignis male dicitur.*

Et natali emortualem facere.

IN eadem fabula Ballio leno coactus reddere argentum dicit: Certum est mihi hunc emortualem facere ex natali die. Emortualem dixit pro tristi ac funesto, natalem pro læto ac felici.

Catone hoc contenti sumus.

INTER ea quæ Cæsar August. quotidiano sermone solet vsurpare, Suetonius & illud commemorat, quod quoties significabat præsentem rerum statum esse boni consulendum dicebat, contenti sumus hoc Catone. Cato Vticensis conatus est tueri præsentem Reip. statum exclusa tyrannide, at non successit, vicit ea pars quæ tyrannidem videbatur affectare. Augustus autem in hoc cum Catone sentiebat, quod præsentem Reip. statum nollet immutari. Itaq. ipse quodammodo sui temporis Cato fuit. Retulimus ex Macrobio inter apophthegmata, Cæsarem Augustum aliquando uenisse in ædes in quibus habitauerat Cato. Hic cum Strabo in gratiam Augusti incusaret Catonis peruicaciam, quod sibi necem consciscere, quam Iulio victori se submittere maluisset: Augustus respondit, Quisquis præsentem ciuitatis statum mutari non vult, is & ciuis & vir bonus est. Eodem dicto & Catonis memoriam tutatus est, & sibi consuluit, ne quis in posterum adsectaret res nouas.

Edax triremis.

Λαφάγοι τριήρεις. id est, Edaces triremes, dicuntur quod magnis constent impendiis. Translatum videtur ab egregiis equis & ad certamina alitis, quos oportet esse voraces, extat apud Lysiam oratorem. Alcæus autē in comœdotragœdia, lucernas bibulas λαδηφάγους dixit, quod multum absumant olei. Prouerbij speciem hæc habebunt, si ad hominem prodigum immodiciq. impendij transferantur, quemadmodum Edax currus, de quo nobis est dictum prius.

Obolo dignus.

Ἄξιος ὀβολοῦ id est, dignus obolo per iocum dicebatur, qui in aliquo numero vellet haberi. Translatum a consuetudine reip. Athenienisium, qua qui per senatū adscribebantur in numerum virorum, & ob id δόκιμοι vocabantur, iis in singulos dies dabatur obolus ex ærario publico, quemadmodum tradit Aristoteles in Politicis. Alij malunt duos dari solitos. Et fieri potest, vt post duplicata sit mercedula. Huius rei meminit Lysias in oratione περὶ τοῦ ἀδυνάτου. Et haud scim' ā huc adluserit Aristophanes in Equitibus. αἰνῶ κινεῖν τοι τοῖσι πολλοῖς τοὐβολοῦ. ἀδύνατοι dicebantur, qui trium mensium spacio corpore claudicarent. Quemadmodū ἀδοκίμαστοι dicebantur, qui nondum erant in virorum numerum adscripti, nec dum obolo digni iudicati.

Areopagita taciturnior.

Ἀρεοπαγίτου σιωπηλότερος. id est, Areopagita taciturnior dicebatur, qui commissum arcanum optime contineret. Alciphron in epistola quadam γένοιμι τὸ νῦν ἀρεοπαγίτου σιωπηλότερος. id est, Esto mihi nunc Areopagita taciturnior, σιωπηλὸς enim dicitur, non qui tacet ipse, sed qui continet arcanum, nec effutit vsquam, translatum est a vasis solidis nec vlla ex parte perstillantibus. Athenis in Areopago caussæ capitales audiebantur idq. noctu, magna attentione. Et fortassis nefas erat illis quæ ibi fuissent acta apud uulgus effutire. Extant & hodie apud Vestphalos reliquiæ generis iudicii. Certi vulgo dicuntur. Qui in hunc ordinem admittuntur, magna religione adiguntur ad silentium. Est enim ratio quædam deprehendendi crimina, quam nullus intelligit, præter illos iuratos.

Veterata vaticinari.

ALIBI retulimus ἀρχαῖα λέγειν, friuola loqui. Ballio in Pseudulo Plautina ad atrocia conuicia, quibus a duobus impetitur, respondet, vetera vaticinamini. Cōueniet in eos qui nihil adferunt noui, sed iam olim vulgo iactatum, Nam vatum est, aut aliquid noui dicere quod nondum accidit, aut aliquid proferre, quod nulli cognitum est. Solent enim prognasta quidā mira quædam diuinare de præteritis annis. Lenoni nihil est noui audire, scelestus, periurus, sacrilegus.

Eadem queri.

Συναυλίαν κλάειν, dicuntur, qui simul iisdē de malis queruntur, inde sumptum quod apud veteres interdum duo tibicines eandem cantionem sonabant. Aristophanes in Equitibus:

> Συναυλίαν κλαύσωμεν, οὐλύμπου νόμον. id est,
> Modis Olympi concinamus tristia.

Olympus quidam fuit Marsyæ discipulus. Is conscripsit de lugubribus modis tibia canendis. At Marsyæ male cessit sua musica. Discipulus igitur magistro accinit lugubria.

Schœnicolæ.

FESTVS Pompeius indicat olim schœnicolas appellata scorta plebeia ac vilia, ab vnguento uilissimo quo oblinuntur. Plautus in Pœnulo, Miser. as schœno delibutas schœnicolas sordidas.

Luto lutulentior.

AVAROS quæstuosq. supra modum auidos, impuros ac sordidos dicimus. Id Plautus ὑπερβολικῶς exaggerat in Pœnulo: Sed lenone isthoc Lyco illius domi non lutum est lutulentius. Non numquam declarat hominem scelerosum & contaminatum potiusquam sordidum. Vt Cicero in oratione pro domo sua ad pontifices. O cænum, o portentum, o scelus. Et Pisonem alicubi lutum appellat. Sic enim appellat lutum, quemadmodum subinde vocat scelerosum, Labem ac maculam. Itidem subinde facem, procellam ac tempestatem appellat tumultus auctorem.

Διακωδωνίζειν.

Διακωδωνίζειν, Demosthenes dixit pro exemplare atque examinare. Sumptum putant ab iis qui noctu cum tintinabulo circumeunt excubias, ne quis dormiat, aut vt hoc signo declarent se vigilare. Siue ab iis qui coturnices tintinabulo experiuntur, num sint ad pugnam idoneæ, vt visum est Aristarcho. Nec desunt qui malint inde ductum, quod ad eundem modum explorari soleant equi, an tubarum & armorum strepitum laturi sint. Simili modo conuiciis olim explorabantur initiandi mysteriis,

Ferrum

Ferrum & flamma.

CVM exitiabile bellum significamus, ferro flammaq. rē geri dicimus, siue ferro igniq. M. Tullius in oratione pro L. Flacco: O dij immortales quid hoc miserius, nos qui P. Lentulo ferrum & flammam de manibus extorsimus, imperitæ multitudinis iudicio confidimus. Mox in eadem: O nox illa quæ pene æternas huic urbi tenebras attulisti, cū Galli ad bellum, Catilina ad urbem, coniurati ad ferrum & flammam vocabantur. Rursum pro Sylla: Cuius nuper ferrum retuderim, flammamq. restinxerim. In oratione pro domo sua, addit saxa, Deinde cum ille saxis & ignibus & ferro vastitatem meis ædibus intulisset. Item pro Planco: Quorum vidisti toto illo anno ferrum in foro, flammam in ædibus, uim in tota vrbe versari.

Montes frumenti.

DE montibus auri nobis alibi dictum est. Sed quemadmodum musca ad quasuis res transfertur, cum negamus quidquam tale esse, nulla mihi musca in ædibus, ita montes ad quamlibet rerum affluentem copiam transfertur. Plautus in Pseudolo, Quibus cunctis montes maximi aceruī frumenti sunt domi. Vox hæc montes superest sermoni, nisi quod ex vsu vulgari addita auget copiæ significationem. Itidem in vsum venit oppido pro valde, cum tantam rerum copiam intelligerent agricolæ, quanta satis esset vel oppido. Plautus in Mustellaria, Montem erroris dixit pro errore grauissimo. Nec salus nobis saluti iam esse si cupiat potest, Ita alium erroris montem maximum ad portum modo conspicatus sum, herus aduenit peregre, periit Tranio. Si legas ita mox alium, constabit uersus trochaicus. In Milite dixit moutes argenti, Tum montes argenti non massas habet.

Ἐξορχεῖσθαι.

QVI fugiunt & ab eo quod agitur alio se vertunt. Græcis ἐξορχεῖσθαι dicuntur, sumpta metaphora a saltationibus præsertim sacris, vnde subtrahere sese inauspicatum erat: quemadmodum indicatum est in prouerbio, Omnia secunda, saltat senex. Notum est quod refert Herodotus de Hippoclide, qui indecora saltatione excidit a spe nuptiarum & audiuit, ἀπορχήσαο τὸν γάμον.

Peristromata Campanica.

ORIGENES opus quoddam varias tractās materias, στρωματεῖς inscripsit, sumpta metaphora ab auleis & stragulis picturatis, quibus olim diuites impense delectabantur. Quod ad hominem versipellem transferri potest. Siquidem aulea explicata aut complicata, & rursus aliter atque aliter complicata varias rerum formas præbent. Leno in Pseudolo Plautina minitatur suis famulis hoc modo: Ita ego uestra latera loris faciam vt valide varia sint, vt ne peristromata quidem æque picta sint Campanica. Campania eum floreret opibus, præter modum luxui ac deliciis indulgebat. Campanicis peristromatibus Plautus adiungit Alexandrina tapetia. De Attagena dictum est alias.

Fors domina campi.

IN creandis magistratibus non semper vincebat, qui potior esset, sed cui fortuna fauebat. Nam a populi suffragiis res omnis pendebat. M. Tull. in Pisonem: Sed omitto vt sit factus uterq. nostrum, sit sane. Fors domina campi, magnificentius est dicere, quemadmodum gesserimus consulatum.

Fulmentum lectum.

NONIVS Marcellus indicat prouerbium quoddam esse frequens apud Varronem: Fulmentum lectū scandunt. Nec exponit quid sit fulmentum, neque quis sit prouerbij sensus: tantum indicat fulmentum dici neutro genere, & fulmentas feminino.

Parthi quo plus biberint.

DE Parthis vetere prouerbio dictum est, quo plus biberint, eo plus sitire. Habet hoc temulentia, vt posteaquam obsurduit palatum, magis ac magis cupiant haurire. Apte dicetur in auaros, ac studiosos, crescit enim discendi cupido cum eruditione.

Scraptæ.

SCRAPTAE populari conuicio dicebantur mulieres nugaces nullinsq. rei, a screo quod estoris purulentiam eiicio cum sonitu. Vnde screa pro rebus vilissimis accipiebant. Fortasse quadrabit in anus, & inde screantes ac tussientes. Ita Festus. Nonius autem putat esse conuicium informes meretrices, citans hunc Plauti versum ex Vidularia,

Scrapta, scrupeda, strictiuelæ sordida.

Ex Phelleo.

Ἐκ φελλέως ἥκειν, id est, Ex Phelleo venire dicebantur, qui ex humili fortuna asperaq. vita ad dignitatem emersissent. Nam Græcis φελλεὺς dicitur locus aptus pascendis capris, asper, pumicosus, ac sterilis. Nam huiusmodi pascuis capræ delectantur. Aristophanes in Nebulis:

Ὅταν μὲν ἂν τὰς αἶγας ἐκ τοῦ φελλέως
Ὥσπερ ὁ πατήρ σου διφθέραν ἐνημμένος.

Est huius nominis locus Atticæ montanus ac petricosus, cuius meminit & Stephanus, nisi quod montem Φελλὰς vocat, fortassis scriptura mendosa. De his non nihil attigimus in prouerbiis, Subere leuior, & Phellinas.

In foro veritas.

Ἐν ἀγορᾷ ἀψευδεῖν, id est, In foro abstinendum a mendacio. Lex erat apud Athenienses, vt in foro rerum venalium uanitas omnis abesset. Theophrast. in libris De legibus ostendit Agoranomis duo præcipue curanda, vt omnia in foro composite citraq. tumultum agantur, deinde vt abstineant a mendaciis non vendentes modo, verum etiam ementes. Hinc est quod apud Laertium Anacharsis ait se mirari, quod Athenienses lege prohiberent in foro mendacium, cum nusquam frequentius aut impudentius mentirentur.

Oculum excludere.

HAC figura vulgus adimit omnem spem petenti, vt di-

cat, si hoc impetraris, oculum mihi excludito, aut dentem extundito. Senex in Pseudolo Plautina, Excludito Hercule oculum si dedero. Sensit quiduis potius futurum, quam vt seruo daret argentum pro amica filij. Itidem Phormio Terentianus: Vel oculorum exeludito, est vbi vlciscar locus.

Aut terra aut mari.

PLAVTVS *in Pseudolo, aut terra aut mari, dixit pro quacumq. ratione. Sumptum est ab historicis qui referuntur res terra mariq. gestas, et gentes terra mariq. expugnatas. Cicero pro Cluentio: Cuius tantæ res gestæ terra mariq. extiterunt. Item pro lege Manilia: Quantas ille res domi militiæq. terra mariq. quāta feliciter gesserit. Rursus in eadē: Vt aliquādo vere videremur omnibus gētibus ac nationibus terra mariq. imperare. Item in Verrem libro secundo. Quam multæ mihi a Verre insidiæ, terra mariq. factæ sint. Ad Atticum libro septimo. Qua aut terra aut mari persequar eum, qui vbi sit nescio. Demosthenes in clausula orationis pro Ctesiphonte,* εἰ δ' ἄρα ἀνιάτως ἔχουσιν, κατ' αὐτοὺς μὲν αὐτοὺς καθ' ἑαυτοὺς ἐξώλεις καὶ προώλεις ἐν γῇ καὶ θαλάσσῃ ποιήσατε. *id est, Quod si vsqueadeo sunt insanabiles, istos quidem per se solos exitio perniciεq. dignos terra mariq. reddite. Plauti verba sunt hæc: Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicunde euoluā id argentum tibi. M. Tull. libro De Finibus 5. addit tertium. Vna pars est differendi, altera viuendi, tertia natura sic ab his inuestigata est, vt nulla pars cælo, mari, terra, vt poetice loquar, prætermissa sit. Addit poetice, quod poetæ tria tantum elementa referant: vt Ouidius,*

Ante mare & terras, & quod tegit omnia cælum.

Terentius, O cælum, o terra, o maria Neptuni. Plautus in Amphitrione: Ita mihi videntur omnia, mare, terra, cœlum consequi.

Ἐκφυλλοφορῆσαι.

QVIBVS *ius ferendi suffragia adimebatur, & ex albo iudicum submouebantur, olim dicebantur* ἐκφυλλοφορεῖσθαι, *quemadmodum exauctorari dicebantur milites quibus ius pugnandi adimebatur. Olim non calculis sed foliis ferebantur suffragia, quasi dicas a foliis ferendis excludi.*

Nullam corporis partem.

ÆSCHINES *de perperam obita legatione,* ὁ δὲ οὐδὲν ἄπρακτον ἔχων μέρος τοῦ σώματος, οὐδ' ὅσα τὴν φωνὴν προΐεται, ὡς ἂν Ἀριστείδης τοὺς φόρους τάξας τοῖς Ἕλλησιν, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, δυσχεραίνει καὶ καταπτύει δωροδοκίας. *id est, At is qui nullam corporis partem habet otiosam, ne eam quidem qua vocem promit, perinde ac si esset Aristides qui vectigalia præscripsit Græcis & iusti cognomen meruit, indignatur ac despuit muneris acceptionem. Dispiciat prudēs lector, an pro* ἄπρακτος, *legendum sit* ἄπρατος *id est,* ἀπρίατος, *ut intelligas illi omnia membra fuisse uenalia, etiam os & vocem. Tametsi dici potest* ἄπρακτος, *qui nihil exigit, Vt intelligas non manibus tantum, sed toto corpore rapacem.*

Dulce & amarum.

PLAVTVS *in Pseudolo non sine prouerbij specie dixit dulce & amarum, pro lætis ac tristibus. Amans adolescens de epistola amicæ: Dulce amarumq. vna nunc misces mihi. Idem in eadem fabula: Dulcia atq. amara apud te sum elocutus omnia. Scis amorē, scis laborem, scis egestatem meam. Idem in Truculento: Nunc postcaquam scimus dulce atque amarum quid sit de pecunia.*

Αἰξωνεύεσθαι.

QVEMADMODVM *multa prouerbia retulimus ex gētium moribus desumpta, ita* αἰξωνεύεσθαι *olim dicebantur calumniandi morbo obnoxij, quod is populus hoc nomine taxatus sit veterum Comœdiarum salibus, quemadmodum indicat Stephanus docens, Aexoniam esse Magnesiæ ciuitatem. Est autem &* αἰξωνεὺς *vltima acuta, populus tribus Cecropidis, ab vtraq. voce deducitur* αἰξωνεὺς. *Citant testem Menandrum* ἐν κανηφόρῳ. *Plato in dialogo de Fortitudine,* οὐδὲν ἀντιλέγω πρὸς ταῦτα ἔχων εἰπεῖν, ἵνα μή με φῇς ὡς ἀληθῶς αἰξωνέα εἶναι. *id est, Nihil ad ista respōdeo, cum quod dicam habeā, ne me merito dicas Aexonensem esse. Marsilius vertit maledicum & calumniatorem.*

Gallam bibere oportet.

QVI *plus satis indulgent ventri gulæq. prouerbiali ioco iubebantur gallam bibere. Is est fructus sub autumnum adnascens arboribus, præcipue robori, specie rotunda nucis. De cuius natura multa prodiderunt Plinius, Dioscorides, Galenus ac Theophrast. Vim habet astringendi exiccandiq. & ob id vtilis ad multa. Inde illud Lucil. cum nepotes ac lurcones iubet gallam bibere & rugas inducere ventri, sentiens coarctandos esse ventres. Refert Sextus Pompeius Fest. Simile est Horatianum illud cum scribit ventres nepotum inurendos candenti lamina.*

Sontica caussa.

NAEVIVS *poeta citante Festo, Sonticam caussam appellat admodum grauem, in hoc trochaico catalectico,*

Sonticam esse caussam oportet, quamobrem perdas mulierem.

Translatum a duodecim tabulis, quæ sonticum morbū appellant non vulgarem, sed tam molestum vt reus non cogatur apud iudices comparere.

Macula, Labes.

FREQVENS *est apud M. Tullium, vt hominem infamem ac scelerosum, maculam, labem, sordes, lutum appelles: pro eo Plautus citante Festo suasum dixit:*

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

Suasum Festus putat esse maculam quæ fit in veste alba e stillicidio fumoso. Plautinus Trochaicus quadrabit in eos qui famam honestam vel a maioribus traditam, vel benefactis partam, aliquo scelere contaminant.

Capere crines.

PLAVTVS *in Mustellaria capere crines dixit, pro arripere occasionem oblatam, & arreptam retinere.*

Sumptum

Sumptum vel ex illo deo quem Græci vocant καιρὸν, Nam eum fingunt fronte capillata, occipitio caluo: vel ex hominum consuetudine, qui crinibus remorantur quem nolint abire, &c. Si tibi acceptum est fore tibi vnicum, sempiternum, atque illum amatorem tibi propriũ futurum in vita. Soli gerendum censeo morem, & capiendos crines, ut fama est, hominis, ex in sole pecuniam inuenire, &c.

Nihil est miserius quam animus conscius.

S**AEPE** *etiam est olitor valde opportuna loquutus, vt habet prouerbium. Apud Plautum in Mustellaria Tranio seruus nequissimus sententiam profert, quouis dignam Theologo: nihil est miserius quam animus hominis conscius. Et Horatius felix esse iudicat,*

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Celei supellex.

V**ILEM** *& rusticanam supellectilem Celei fuisse dictam indicat Maro Georg. libro primo.*

Virgea præterea Celei vilisq. supellex.

Item Ouidius lib. Fastorum 4.

Sors sua cuiq. loco est, qui nunc Cerealis Eleusis
Dicitur hic Celei rura fuere senis.
Ille domum glandes excussaq mora rubetis
Portat & arsuris arida ligna focis,
Filia parua duas redigebat monte capellas.
Et tener in cunis filius æger erat.

Celeus rex erat Eleusine, pater Triptolemi, cui Ceres quod esset ab illo excepta hospitio, commonstrauit omnem agriculturæ rationem. Verba Plauti sunt hæc: Quasi supellex Celionis, palus palo proximus est. Mirum est autem a Plauto primam syllabam in Celione produci, cum ab aliis corripiatur. Nam Celionem pro Celio dictum nihil est noui, sic & scorpium dicimus & scorpionem.

Ampullacea.

P**LAVTVS** *in Menæchmis videtur ampullaceam vocare mulierem magnifice cultam, carmen sic fertur: quando te auratam & vestitam bene habet, ampula spem. Recte perhibent, melius sanam est mulier mentem sinere, &c. Ampula spem, certum est deprauatas esse voces, Quidam reponunt ampullosam, verum hanc dictionem Trochaici carminis ratio non patitur. Ampullaceam, & metro congruit & sensui. Plinius libro 15. inter genera pyrorum commemorat ampullacea. Qui tamen locus haud scimus an mendo uacet. Verba Plinij sic habent, Ab odore myrrhapia, laurea, nardina, a tempore, &c, hordearia, a collo ampullacea, & Coriolana.*

Cyatho non emam.

N**ON** *absque specie prouerbij Miles apud Plautum in Pœnulo dixit, Proh nebulæ, cuius ego cyatho septem noctes non emam, loquitur de muliere fastidiosa, sed non perinde formosa, & cyathum dixit pro minimo precio miles, cui res erat cum cyathis. Cyathus minimum erat poculum: crater amplius.*

Rex sum.

Q**VEMADMODVM** *olim insignem felicitatem significantes dicebant, deus sum, aut in cælo sum, Ita Plautus in Pœnulo dicit, Rex sum, si ego illum hodie ad me hominem allexero. Verba sunt Lyci lenonis, sperantis se diuitem fore si quendam bene nummatum ad se pertraxisset.*

Cribro crebrius.

S**CITE** *dictum est Plauto, nec sine prouerbij schemate, cribro crebrius, pro eo quod erat, plurimis locis, ac passim. Villam integundam intelligo totam mihi. Nam nunc pellucet ea quam cribrum crebrius. Vulgus de futili ac loquaci dicit, tam solidus est quam cribrum.*

Et operam & retiam perdere.

P**LAVTVS** *in Rudentibus: Iam nunc & operam ludos facit & retiam. Id quidem citra tropum dictum est a sene, qui Grippum seruum piscatum miserat, cum esset noctu orta tẽpestas grauissima. Venustius erit, si tropo adhibito dicatur in captatorem, cui non successit aucupium. Porro retiam Plautus antique dixit pro rete. Adfine est illi quod alibi retulimus, Oleum & operam perdidi: &, Opera & impensa periit.*

Crœsi pecuniæ teruncium addere.

M. T**VLL.** *lib. de Finibus quarto, Itaq. in quibus propter earum exiguitatem obseruatio consequitur, sæpe accidit, vt nihil interesse nostra fateamur, sint illa nec ne sint: vt in sole, quod a te dicebatur, lucernã adhibere, nihil interest, aut teruncium addere Crœsi pecuniæ. Teruncij nummi a tribus vnciis dicti vilitas prouerbio locum fecit, Crœsus Lydorum rex inter prodigiose diuites celebratur.*

Priscis credendum.

M. T**VLLIVS** *in libello De vniuersitate, Credendum inquit, nimirum est veteribus, & priscis, vt aiunt viris, qui se progeniem deorum esse dicebant. Incertum vtrum Cicero sentiat eam sententiam fuisse vulgo decantatam, an notet vocem prisci, qua declaramus homines extremæ antiquitatis, quorum origo quoniam posteris erat incognita fere referebatur ad deos.*

Omnes intus.

T**HEOCRITVS** *in Syracusanis:*

Κάλλισ', ἔνδοι πᾶσαι, ὁ τὰν νυὸν εἶπ' ἀποκλᾴξας. i.

Optime habet, cunctæ sunt intus, fertur vt olim
Inclusa sponsa sponsus dixisse, &c.

Scholiastes admonet esse prouerbium, e tali casu natum, vt conijcim⁹. Sponsus quidam pertæsus sponsam exclusit ædibus: cumq. illa pulsaret fores cupiens recipi, sponsus respondit, ἔνδοι πᾶσαι, id est, omnes sunt intus, forte cum sponsa ex more duceretur ad ædes sponsi, ille occlusis foribus ita locutus est. Accommodari potest ad vsum magis serium, veluti si ambienti in amicorum numerum recipi, qui sit indignus amicitia, respondeatur, πᾶσαι ἔνδοι. Aut, quod vero propius est, cum significabimus omnia esse in tuto. Siquidem ἀποκλείω non solum sonat excludo, verum etiam includo quod semotum in tuto esse volumus, unde ἀπόκλεισμα pro custodia. Itaque fieri potest vt sponsus sponsa in thalamum reclusa ceteras submouerit dicens, omnes intus. Sponso vna sufficit, ceteras vt superuacaneas exclusit.

exclusit. κλεὶς *Siculis dicitur clauis, inde* ἀποκλεῖσαι *pro* ἀποκλεῖσαι.

Esurienti ne occurras.

In *eodem Idyllio prouerbij faciem habet & illud in fine. Gorgo hortans ad reditum quod maritus esset iracundus adiicit,*

Πεινᾶντι μηδ' ἐς ἄντα ποτένθῃς. id est,
Absit vt vmquam occurreris esurienti.

Fames enim exasperat iracundiam. Vnde apud Plautum aliquis iracundius loquentem rogat quam pridem edisset. Apud eundem est,

Fames & morabilem in narem conciunt.

Opus ad opus.

Addam *& illud ex eodem,* ἔργον ἐπ' ἔργῳ, *quo nullū operæ finem significamus Verba sunt mulieris de marito conquerentis quod emisset lanam ac rudem, in qua plurimum esset operis sibi. Ita Maro de vita colēda:*

Cui numquam exhausti satis est.

Tredecim cubitorum.

Homines *insigniter procero corpore & hisce temporibus populari ioco taxantur, vt ignaui & inutiles, Quod vt alia pleraq. manasse videtur ab antiquitate. Sic enim in eodem carmine Praxinoa de marito loquitur,* ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς, *id est, vir tredecim cubitorum, hyperbolicos significans enormiter procerum, cum esset tam insulsus, vt e mercatu pro nitro salem attulerit. De Caliga Maximini nobis alias dictum est. Prisci prælongos homines ridiculi gratia Longuriones appellabant. Varro in Tripalo apud Nonium, Ego nihil narro, adeo hæc ita curat, qui ante me est, nescio qui longurio.*

Volam pedis ostendere.

Τὴν κοίλην τοῦ ποδὸς δεῖξαι, *id est, cauum siue volam pedis ostendere dicuntur qui in bello fugiunt, quod apud historicos frequentissime dicitur, Vertere terga, prouerbium refertur ab Hesychio. Dicitur & hodie vulgo in fugaces, calcaneum ostendere.*

Factum transactum.

Apvd *Iurisprudentes sollennia sunt hæc. Factum transactum, quoties sentiunt nihil prætermissum, quod ad negotij tractationem pertinet. M. Tullius in Catilinā inuectiua tertia: Atque illud quod faciendum primum fuit, factum atque transactum est. Est alicubi & apud Terentium, aliosq. complures melioris notæ scriptores.*

Mæandri.

Cvm *res agitur non simpliciter, sed vafris & obliquis consiliis, Mæandros dicimus, metaphora sumpta a fluuio Mæandro, qui sinuosus ac flexuosus labitur: vnde & nomen habere videtur quasi oberret quærens hominum consortia. M. Tull. in Pisonem, Quos tu Mæandros dum omnes solitudines persequeris, quæ diuerticula flexionesq. quæsisti? vtitur & Prudentius in hymno, quod alibi nobis citatum est in prouerbio Labyrintho. Fluuius est Lydiam flexuosis recursibus perfundens. De quo Plinius libro quinto capite 29. Mæander ortus e lacu in monte Aulocrene, plurimisq. adfusus oppidis & repletus fluminibus, crebris ita sinuosus flexibus, vt sæpe credatur reuerti, Apamenam primum peruagatur regionem: mox Eumeneticam, ac dein Bargylioticos campos, postremo Cariam, placidus omnesq. eos agros fertilissimo rigans limo: ad decimū à Mileto stadium, lenis illabitur mari. Est & picturæ genus Mæander, in morem labyrinthorum flexuosis ambagibus implexum, quod oris chlamydum addi solet. Vnde Maro Æneidos libro quinto,*

Victori chlamydem auratam, quam plurima circū
Purpura Mæandro duplici Melibœa cucurrit.

Masculum.

Mascvlvs *apud veteres non semper significat sexum, sed interdum quidquid vegetum solidum ac robustum est masculum dicitur. Exemplum Nonius Marcellus citat ex Varronis fabula cui titulus* νικῶμαι, *vincor non esse masculum ad rem. Grammatici putāt ab Horatio marem vitellum dictum, solidum ac firmū. de ouis oblongis ita loquitur in Sermonibus:*

Namq. marem cohibent callosa vitellum.

Vergilius quoque mascula tura dicit alba & meliora. Lepidius erit si ad incorporea transferatur, veluti cū excelsum fortemq. animum masculum appellamus.

Intra labia risit.

De *risu Sardonio nobis alias dictum est. Similem descri bit Theocritus in Thalysia:*

Καί μ' ἀτρέμας εἶπε σεσαρὼς
ὄμματι μειδιόωντι, γέλως δέ οἱ εἴχετο χείλευς. id est,
Et me est adfatus, diducto leniter ore
Arridenti oculo, risus vero labium intra
Hæsit.

Homerus risum Sardonium dixit amarulentum. Hic describit risum modestum & amicum, qui si erumpat, Cachinnus fit indecorus.

Pingui mensura.

Πίονι μέτρῳ, *id est, Pingui mensura dixit in eodem carmine, pro eo quod erat adfatim & largiter,*

Μάλα γάρ σφισι πίονι μέτρῳ
Ἁ δαίμων εὐκριθον ἀνέπλησεν τὸν ἀλωάν. id est,
Illis fortunante deo bona copia frugum
Arearum campos mensura impleuit opima.

Simillimum est illi quod ante diximus, Plena manu, & Ambabus manibus.

Non habet cui indormiat.

Theocritvs *in Hodaporis:*

Οὐδὲ γὰρ Εὐμάρα τῷ δεσπότᾳ ἐς τι σάγος ἦν. id est,
Eumaræ siquidem domino nec vellus erat, cui
Indormiret.

Hoc colore Lacon pastor designat extremam caprarij cuiusdam inopiam, cui neq; pellis esset hircina, in qua somnum caperet. Solent enim veteres in animantium tergoribus & discumbere & dormire. Apud Homerum proci in bubulis tergoribus agitant conuiuia. Et hodie dicimus, non habet lectum, aut non habet stramenta quibus indormiat.

Asinus

Asinus asino & sus sui pulcher.

ὄνος ὄνῳ κάλλιστος. id est; Asinus asino pulcherrimus, simile simili placet. Alcimus apud Diogenem Laertiũ inter multa quæ colligit ex Platonis philosophi & Epicharmi Comici scriptis, quibus persuadere conatur philosophum a comicis multa fuisse suffuratum, & hos refert Senarios,

Θαυμαστὸν οὐδὲν ἐστὶ με ταῦθ' οὕτω λέγειν,
Καὶ ἁνδάνειν αὐτοῖσιν αὑτοὺς, καὶ δοκεῖν
Καλοὺς πεφυκέναι, καὶ γὰρ ἁ κύων κυνὶ
Κάλλιστον εἶμεν φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,
ὄνος τ' ὄνῳ κάλλιστον, ὗς δὲ θ' ὑΐ. id est,
Res mira non est, ista si sic proloquor,
Ipsiq. nobis si placemus inuicem,
Pulchreq. nati si videmur, nam & cani
Pulcherrimus canis videtur, bos boui.
Asinus asello pulcher est, & sus sui.

Conueniet vbi inter inhonestos similitudo morum & instituti conciliat beneuolentiam, veluti cum miles placet militi, aleator aleatori, potator potatori, sophista sophistæ. Mirum est ab Epicharmo præteritam simiam, cum nullum animal sibi placeat impensius.

Pediculi Platonis.

Οἱ *Πλάτωνος φθεῖρες. id est, Platonis pediculi, in prouerbium abierunt, vt referente Laertio in vita huius philosophi, testatur Myronianus in opere cui titulum fecit De similibus, hinc coniectans hoc morbo perisse Platonem, quod vulgo pediculi Platonis appellarentur. Græci φθειρίασιν appellant. Morbus est fœdus & cruciabilis, quo periit & L. Sylla: tametsi de genere mortis variæ sunt scriptorum opiniones. Myronianus nullum indicat vsum prouerbij. Suspicari tamen licet, dictum in sordidos, quod philosophi minimum indulgeant nitoribus externis, dum circa mentis cultum toti sunt occupati.*

Vates secum auferat omen.

In *eos qui nobis dira minitantur, aut acerba prænuntiant, conueniet illud Theocriticum in Bucoliastis:*

Αὐτὰρ ὁ μάντις ὁ Τήλεμος ἔχθρ' ἀγορεύων
Ἐχθρὰ φέροι ποτὶ οἶκον, ὅπως τεκέεσσι φυλάσσοι. id est,
Telemus at vates, mihi qui canit omnia dira,
Dira domum referat, quo natis illa reseruet.

Iurarat Cyclops per vnicum oculum suum, qui videret omnia semperq. vsuirus esset. At Telemus vates illi prædixerat fore, vt ab Vlysse excocularetur, hoc omẽ Cyclops reiicit in vatem & illius liberos. Ita Vergilius:

-Quod dij prius omen in ipsum
Conuertant.
Et rursus:
Dij capiti ipsius generiq. reseruent.
Itidem Homerus Iliad.Δ.
Σὺν σφῇσιν κεφαλῇσι γυναιξί τε καὶ τεκέεσσι.
Simile illi Platonico, in tuum ipsius caput.

Talia gignit bellum.

Senarium *hunc M. Tullius epist. ad Qu. fratrem lib. 2. seu vulgo iactatum adducit:*

Τοιοῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id est,
Similia bellum calamitosum perficit.

Sentiens e dissidiis eorum qui Rempub. administrant, multa gigni absurda, verba Ciceronis sic habent: Summum otium forense, sed senescentis magis ciuitatis quam acquiescentis. Sententia autem mea in senatu eiusmodi, magis vt alij nobis adsentiantur quam nosmetipsi. τοιοῦθ' ὁ τλήμων πόλεμος ἐξεργάζεται. id translatũ ad priuatam discordiam plusculum habebit gratiæ.

Porcus Troianus.

Gvlae *veteres architecti & hoc commenti sunt, vt bos aut camelus totus apponeretur, differtur intus uariis animantium generibus. Hinc & porcus Troianus uenit in populi fabulam, cui hoc nomen inditum est, quod ita varias animantium species vtero tegeret, quemadmodum Durius equus texit armatos uiros. Macrobius lib. Saturnal. 3. refert Cincium in oratione qua suasit legem Fanniam de moderandis sumptibus, obiecisse suo sæculo, quod porcum Troianum mensis inferrent. Conuenies in opipara conuiuia, aut in hominem variis deliciis expletum.*

Pilus in medio.

Minimvm *discriminis significantes dicimus pilum interesse, id vehementius est, quam si dicas culmum latum. Theocritus in Thyocicho,*

Αὐτοῦ δ' ἁ μανίας ἀπὸ τρίχα, ... id est,
At me imprudentem capiet vesania tandem.
Vix pilus in medio est.

Verba sunt amantis ac metuentis ne tandem amor exeat in insaniam, a qua tam parum absit, vt vix pilus sit in medio. Consimili tropo Plautus dixit in Mustellaria, Pluma haud interest patronus an cliens probior fiet, Homini cui nulla in pectore est audacia. Non interest pluma dixit, pro nihil omnino refert. Asinius Pollio M. Ciceroni, Nullum enim vestigium abs te discessurus sum.

Musopatagos.

Μουσοπάταγος, *dicitur qui percitus est & attonitus furore Musarum. Ita Maro in Georgicis,*

-Quarum percussus amore
Sacra fero.

Transfertur ad eos qui sua poemata sic amant quemadmodum parentes liberos. M. Tull. ad Qu. fratrem libro secundo, Non me Hercle quisquam μουσοπάταγος libentius sua recentia poemata legit, quam ego te audio. Horatius,

Versus amat, hoc studet vnum.

Vt Phrygius amauit Pieriam.

Plvtarchvs *in libr. περὶ γυναικῶν ἀρετῶν ostendit ad suam usque ætatem durasse consuetudinem vt vxores optarent sic amari a viris ὡς Φρύγιος ἠράσθη Πιερίας, id est, quemadmodum Phrygius amauit Pieriam. Id ortum est ab huiusmodi historia. Ionum qui in Miletum commigrarant, non nulli seditione mota aduersus Nelei filios, secesserunt Myuntem, atque ibi sedem constituerunt, multis iniuriis affecti a Milesiis, qui cum illis bellum agitabant ob defectionem, verum nec atrociter, nec excluso omni commercio, sed non*

nullis

nullis diebus festis mulieres e Myunte Miletum itabant. Erat autem ex his qui secesserant vir quidam nomine Pythes, cuius uxor dicta est Hippygia, filia Pieria, cum autem Mileti die festo sacrificaretur Dianæ, quam illi Neleidam cognominãt, misit eo uxorem & filiam id precatas, vt sibi festo liceret interesse. Ex Nelei vero filiis longe potentissimus erat Phrygius, is captus amore Pieriæ, cogitabat qua re posset puellæ quam maxime gratum facere. Cumq. illa dixisset nihil accidere posse gratius, quam si efficeret sibi liberum frequenter Miletum commeare multis virginibus comitatam: ex his verbis Phrygius intelligẽs ab illa quæri pacem & amicitiam ciuibus suis, bellum composuit. Hinc Pieriæ nomen & apud Myuntios mire gratiosum esse cœpit, adeo vt puellæ quæ viris nuberent ominis caussa præcari soleant; vtinam sic amer a viro, vt Pieriam amauit Phrygius.

Tota hulcus est.

IN eodem dialogo, ad laudatam agriculturam, ita respondet Socrates, ἀλλ' οὐχ ὅλη ὥς φασιν ἕλκος, ἀεὶ λύπας πρόφασιν εὑρισκόμενον. id est, Verũ an non tota quod aiunt hulcus est, semper molestiarum occasionem ex se gignens. Id quidem esse verum declarauit Vulteius Horatianus: ceterum quidquid nobis vehementer molestum est hulcus vomicam & Carcinoma solemus appellare. Quemadmodum de Cæsare Augusto litteris proditum est, quod Iulias, filiam & neptem, & Agrippam prius adoptatum, postea abdicatum, non aliter appellare solet, quam tres Vomicas suas ac tria Carcinomata: adeoq. detestabatur mores illorum minime frugales, vt ad omnem illorum mentionem soleat exclamare versu Homerico:

> Αἴθ' ὄφελον ἄγαμός τ' ἔμεναι, ἄγονός τ' ἀπολέσθαι. i.
> O vtinam celebs mansissem, orbusq. perissem.

Atque hic quoque versus inter prouerbiales merito referendus est, vsurpandus ab his qui infeliciter duxerunt uxores, aut liberos pœnitendos susceperunt. Conueniet & in hominem molestis moribus. Theocritus in epitaphio Adonidis, acerbum dolorem ποτικάρδιον ἕλκος appellat.

> Ἄγριον ἄγριον ἕλκος ἔχει κατὰ μηρὸν Ἄδωνις
> Μεῖζον δ' ἁ Κυθέρεια φέρει ποτικάρδιον ἕλκος. id est,
> Dirum dirum vulnus habet circa inguen Adonis.
> Sed maius Cytherea gerit sub pectore vulnus.

Lucernam accendere posis.

VEHEMENTEM iram hac hyperbole exaggerauit Theocritus in Thyonicho:

> Κἄφθατ' ἔτ' ἐμμαρίας κα ἀπ' αὐτᾶς καὶ λύχνον ἅψαις.
> Id est.
> Incaluitq. ira, facile accendisse lucernam
> Ex ipsa vt possis.

Verba sunt amantis ac de proteruia puellæ conquerentis, quæ cum in conuiuio sileret, quidam illi dixit, non loqueris, lupum vidisti: illa ad nomen lupi vehementer incanduit. Aderat enim adolescens nomine lupus, quem adamabat. Irati dicuntur ardere. Similis hyperbole, licet sordidior, & hodie fertur apud nostrates ita loquentes: Adeo exarsit ira, vt ouum ad illius frontem posses decoquere.

Semper aliquem virum magnum.

ἈΛΛ' αἰτεῖ τινα φῶτα μέγαν, hoc hemistichium M. Tullius vt vulgo iactatum adducit in epistola ad Qu. fratrem, cuius initium, Statius ad me venit. Quod autem exspectationem tui concursumq. eum qui erat futurus si vna tecum decederet, neque antea visus esset sustulit: id mihi non incommode visum est accidisse. Exhaustus est enim sermo hominum & multæ emissæ iam eiusmodi voces, ἀλλ' αἰτεῖ τινα φῶτα μέγαν, quæ te absente confecta esse lætor. Vnde sumptum sit hemistichium non dum liquet, nisi quod fortasse pro αἰτεῖ legendum est, αἴτει, id est, postula, aut αἰτεῖ, i. postulat & requirit.

Ne si ad Iouis quidem aulam.

QVI metuunt malum, ad asylum, ad aras, ad aream, ad statuas principis, ad diuorum phana confugiunt. Verum a morte nullum est effugium. Id ita Sophocles expressit versibus:

> ὅταν γὰρ ὁ καιρὸς τὰ θανεῖν ἔλθῃ τύχῃ
> Οὐδ' ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγοι μολών. id est,
> Vbi mortis vrget tempus, ad Iouis atria
> Si fugeris, effugere non possis tamen.

Prouerbij species est in illis verbis, vel ad Iouis quidẽ atrium: quod pro tutissimo posuit refugio. Huc confugerat Aquila insectante Scarabeo.

Oracula loqui.

Χρησμῳδεῖν λέγειν, id est, Oracula loqui dicuntur, qui certa et indubitata loquuntur. Theocritus in Syracusiis,

> Χρησμὼς ἁ πρεσβῦτις ἀπώχετο θεσπίξασα. id est,
> Hæc anus abscessit, diuorum oracla locuta.

Τὰ ἐκ τρίποδος alias dictum est, & Sibyllæ folium. M. Tull. ad Brutum epistola cuius initium, Scripta & obsignata iam. Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. Idem de Finibus quinto: Quis cum a Zenone inquam hoc magnifice tamquam ex oraculo editur, virtus ad beate viuendum seipsa contenta est.

Non ab Hymetto.

CRASSAM philosophiam ac rusticanam, quam discimus ex congressu plebeiorum, non ex commentariis Zenonis aut Platonis, M. Tullius ad Qu. fratrem lib. 2. appellat philosophiã ab area Syra. Nos. n. inquit, ita philologi sumus vt uel cũ fabris habitare possimus, habem' hãc philosophiã nõ ab Hymetto, sed ab area Syra. Hymettus Atticæ mõs est, vnde Hymettia mella. Cui opponit areã Syrã, subindicans rusticanã simplicitatem. Nam paullo ante non nihil attigerat de dicteriis argutis. Apparet id temporis M. Tullium in prædio quodam ædificasse. Quamquam haud scimus an hic locus, quoniam varius habetur in exemplaribus, mendo vacet. Dispiciat eruditus lector, an pro area syra legendum sit, ex hara Syra, sic enim loquitur in Pisonem: ex hara producta non schola. Syri barbarie nobiles erant id temporis, quemadmodum Attici lepore dictorum.

Cymbalum mundi.

PLINIVS maior in præfatione ad imperatorem Vespasianum refert, Apionem grammaticum a Tyberio Cæsare

Cæsare Cymbalum mundi consueſſe vocari ob nominis celebritatem: cum publicæ, inquit, famæ tympanum potius videri poſſet. It Apion aiebat eos ab ſe donari immortalitate ad quos aliquid componebat. Hunc Tyberius adludens appellabat illum cymbalum mundi: quod hominem honeſta fama donaret, quæ per vniuerſum mundum amabiliter reſonaret. Plinius autem ob adrogantiam mauult illum appellari tympanum publicæ famæ, quod famam daret potius quam honeſtam famam. Nam reſonat & tympanum, ſed inamœno ſtrepitu. Adluſiſſe videtur huc, quod tympana fiunt e pelle aſinina.

In beato omnia beata.

A DIVITIBVS *omnia magnifice fiunt, a tenuibus frugaliter. Praxinoe in Charitib. Theocriti, laudans Ptolemæum, quod Adonidis feſtum magnificis ſumptibus apparaſſet, non ſine prouerbij ſpecie dixit,*

ἐν ὀλβίῳ ὄλβια πάντα. *id eſt,*

In diuite ditia cuncta.

Vſus erit, ſi dicas ab homine docto omnia docte fieri, a pio pie, a rege regaliter.

Digitum qua proferat.

SCHEMATE *prouerbiali M. Tullius dixit pro A. Cæcinna, digitum qua proferat non habet, hyperbolicos indicans illi nihil prorſus eſſe quod dicat agat ue, locus ſic habet: Deniq. iſta nimia quæ dominatur in ciuitate potentia, in hoc ſolo genere quieſcit, quid agat, quomodo aggrediatur iudicem, qua deniq. digitũ proferat non habet. Sumptum eſt a geſtu rhetorum qui uarius traditur a Quintiliano, ſimpliciſſimus eſt proferre digitum, quod plebeiorum eſt & ruſticorum.*

Iouis germen.

Ἐκ Διὸς ἔρνος. *id eſt, Ex Ioue germen dicebatur inſigni virtute præditus, verba ſunt paſtoris ad paſtorem muſices pulchre peritum, cui honoris gratia clauam dono dedit. Claua autem geſtamen eſt Herculis, ex Ioue prognati, obſeruatum eſt a priſcis, a poetis Iouis filios ſemper induci ciuiles & humanos, contra Neptuni truces & aſperos. Muſica autem ciuilitatis magiſtra eſt. Carmen ſic habet:*

Οὕνεκεν ἐσσὶ

Πᾶν ἐπ' ἀλαθείᾳ πεπλασμένον ἐκ Διὸς ἔρνος. *id eſt,*

Es ſiquidem tu,

Reuera factum ac prognatum ipſo ex Ioue germen:

Interpres tamen mauult eo referre, quod qui vera loquuntur, ex Ioue prognati dicuntur, adducens carmen Homericum:

Οὐ γὰρ ἐμὸν παλινάγρετον οὐδ' ἀπατηλόν,

Οὐδ' ἀτελεύτητον, ὅ τί κεν κεφαλῇ κατανεύσω. *id eſt,*

Haud etenim fallax erit aut reuocabile quidquam

Quod capite annuero.

Paſtor ob id laudatur quod ingenue profiteatur ſe non conferendum cum inſignibus muſicis. Qualis inducitur & a Marone,

Me quoque dicunt

Vatem paſtores, ſed non ego credulus illis.

Muſarum aues.

Μουσᾶν ὄρνιχες. *id eſt, Muſarum aues, non abſque prouerbij ſpecie Theocritus in Thalyſia appellat poetas, quod Luſciniarum in morem adſidue canant ſua poemata. Scholiaſtes admonet omnes aues canoras Muſarum aues appellari. Sentit autem ſibi diſplicere poetas, qui cuculorum more audent Homero occinere.*

Nullus dies omnino malus.

ASTROLOGI *deſignant quoſdam dies fortunatos aut infelices, ſed his aut his rebus: nullo tamen die indulgendum eſt otio, quod nullus ſit adeo inauſpitatus, quin alicui negotio ſit felix, ſi quis recte vtatur conceſſo tempore, dies infauſtus gerendo bello, aut nauigationi, felix eſt adminiſtrandæ rei familiari. Nullus autem dies non proſper parandæ bonæ menti. Fatetur hoc Heſiodus* περὶ ἔργων καὶ ἡμερῶν,

Καί ποτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη. *id eſt,*

Omni ex parte dies malus haud obuenerit vmquam.

Rectam inſtas viam.

REM *acu tetigiſti, huic ſimillimum eſt quod habet Plautus in Aſinaria: eſt ne hoc vt dico Libane? Lib. rectã inſtas viam, ea res eſt. Vt qui falluntur dicuntur tota aberrare via, ita qui rem coniectant, dicuntur rectam inſiſtere viam: quod ſchema mire tritum eſt & hodie vulgo illitterato. Simili ſchemate dictum eſt in Caſina, Nunc pol ego demum in rectam redij ſemitam, pro eo quod erat, rem ipſam deprehendi.*

Aeacidinæ minæ.

IN *eadem ita loquitur mercator: ſiquidem hercle Aeacidinis minis animisq. expletus incedit. Iratus ſi me tetigerit, iratus vapulabit. non ſine prouerbij ſpecie dictum eſt, pro atrocibus ac ſuperbiſſimis minis, verſus patitur vt pro Aeacidinis legatur Aeacinis. Nam id non nulli diuinant, ſed probabilius eſt poetam ſentire de Achille Aeaci nepote, quem Homerus vbiq. facit ſtomachabundum at minabundum: velut in primo ſtatim Iliados libro, vbi ſic incandeſcit in Agamemnonem vt manum admoueat capulo, a conuicijs ad pugnas venturus, niſi Pallas eum capillis reuocaſſet. Quin & ipſum opus ab Achillis ira habet exordium* μῆνιν ἄειδε θεά. *Quod quidam adferunt de Aeaco manium iudice, non videmus quid ad hunc faciat locum. Quidquid etiam inuictum & inſuperabile volumus intelligi, Achilleum dicimus.*

Oleo nitidius.

OLEI NITOR *adeo venerat in prouerbium, vt myſtica quoque litteræ iubeant facie oleo vncta diſſimulare triſtitiam ieiunij. Plautus in Truculento de amica pulchre compta. Feruide vt tota floret, vt oleum nitide nitet. Oleum nitorem ac lucem addit rebus omnibus.*

Herculis quæſtus.

HERCVLIS *quæſtum pro magnis impendiis dixit Plautus in Moſtellaria: Dapſiles ſumptus facit, per-*

didit patrem, vnus istic seruus acerrimus Tranio, is vel Herculis conterere quæstum potis est. Alias dictum est, olim plerosque decimam lucri partem Herculi vouere solitos, Huius fauore persuaserunt sibi rem fore auctiorem, Ex tam multis autem decimis oportuit immensam pecuniarum vim conflari. Quæstum appellat facete, quasi Hercules suum fauorem vendiderit.

Posterius dictum.

DOCTVM *doces, Memorem mones, Scienti loqueris, Aliaq. eius formæ antea retulimus. Eundem sensum festiuissime extulit Plautus in Asinaria: cum enim Demænetus queritans de moribus vxoris dixisset, fateor eam esse importunam atque incommodam, respondit Libanus seruus, Posterius istuc dixti quam credo tibi, hoc est sciebam priusquam diceres. Nec apparet quamobrē Nonius hic posterius interpretetur minus. Ne id quidem caret prouerbiali schemate quod mox sequitur. Tu primus sentis, nos tamen prænoscimus. Dedecus ille domus sciet vltimus, ait Satyricus: & Terētius, Is solus nescit omnia, sed aliena mala licet priores intelligamus nō dolēt nobis, sensus igitur mali primū ad illos peruenit, ad quos res attinet, notitia ad alios.*

Agones.

ADMONVIMVS *Antigonum regem Demetrij nepotem militari ioco dictum Dosonem, quod omnibus polliceretur dicens δώσω, nec præstaret semper pollicita. Ita qui apud Romanos percutiebant victimam Agones dicti sunt, quod ex more priusquam ferirent, populum rogabant agon', id est, ago ne? Ouidius in Fastis,*

Semper agat ne rogat, nec nisi iussus agit.

Agonum meminit Lactantius Statij enarrator. Quadrabit in cunctatores, qui semper deliberant, neque quidquam aggrediuntur.

Fungus putidus.

SENEM *iam delirum & inutilem Plautus in Bacchidibus fungum putidum appellat, fungi licet natura insipidi, olim in deliciis erant, & adhuc sunt apud Italos, sed teneri ac recentes: vetulis nihil insipidius. Verba Plauti sic habent: Terræ odium ambulat. Iam nihil sapit, nihil sentit, tanti est, quanti fungus putidus. Quin & hoc ipsum, terræ odium, prouerbij figuram habet, velut illud, telluris inutile pondus. Idem in Bacchidibus, inter stoliditatis conuicia ponit & fungos: Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, Blenni, buccones. In Mostellaria pro stolido fruticem appellat. Nec verisimile loquere, nec verum frutex. In ceteris arboribus est non nulla imago dignitatis ac prudentiæ. Frutex temere nascitur, expers cultus, et aut nullum habet fructum, aut syluestrem & inutilem.*

Viuum noueris.

ANTEA *retulimus, viuorum meminisse oportet. Id meretricula in Truculento Plautina detorquet in alium sensum, amatorem pro mortuo ducens, qui desierat esse dando. Dum viuit, inquit, hominem noueris, vbi mortuus est quiescas: Te dum viuebas noueram. Pecunia iuxta Hesiodum anima est mortalibus, ac amissa, exanimis est homo.*

Lippo oculo similis.

VIDEMVS *quosdam his moribus, vt eos æquo animo ferre non queas: rursus ita industrios & ad obsequiū expositos, vt quoties sese offert occasio, non possis cauere, quin aliquid illis committas. Lippus oculus manuum contactu læditur, & tamen naturale est nobis illic habere manum vbi dolet. Plautus in Persa: Ego nec libenter seruio, neque satis sum hero ex sententia. Sed quasi lippo oculo me herus meus, manum abstinere haud quit tamen: Quin mihi imperet, & quin me suis negotiis præfulciat. Item in Bacchidibus: Lippi illic oculi seruus est simillimus. Si non est, nolis esse neque desideres: Si est, abstinere quin attingas non queas.*

Tu in legione, ego in culina.

IN *Truculento Plautina militi atrociter minitanti cocus respondet: Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina Ares. Auxit cocus bellatoris verbum. Mares enim deus belli est. Quod autem dixit Ares pro Mauors, non est Plauto nouum Græcas voces admiscere Latinis. Quamquam in non nullis exemplaribus habebatur aues, in non nullis aries, sed mendose.*

Citius quam formicæ papauer.

NON *caret adagij specie, quod est apud Plautum in Trinummo: Confit citius, quam si tu obiicias formicis papauerem. Verba sunt Stasini serui, narrantis quadraginta minas intra quindecim dies fuisse consumptas, vtpote in comessationes, compotationes, balnea, in piscatores, pistores, lanios, coquos, olitores, myropolas, & aucupes dissipatas, non aliter quam si papauer obiicias agmini formicarum. Mox enim distrahitur aceruus, dum una quæque suum arripit granulum.*

Itidem vt Acheronti.

APVD *eundem in eadem fabula amanti reposcenti quæ dederat, respondet scortum: Nam itidem vt Acheronti hic ratio accepti scribitur, Intro receptum, quando acceptum est, non potest ferri foras. Sentit nihilo magis ad amantem redire, quod in meretricis domum est datum, quam redeunt ab inferis mortui, vnde iuxta Catullum negant redire quemquam.*

Mus non vni fidit antro.

NIHIL *hodie est decantatius apud vulgus, quam eum murem esse miserum, cui non est nisi vnus cauus. Idem Plautus expressit in Truculento:*

Sed tamen cogitato mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Aetatem qui vni cubili nunquam committit suam.
Quia si obsideatur vnum, aliunde præsidium gerit.

Locus erit adagio si quem admonebimus, vt sibi plures amicos paret, aut vna cum opibus studeat philosophiæ, vt si fortuna quod suum est eripiat, in litteris sit præsidium.

Post

Post rem deuoratam ratio.

QVEMADMODVM de sera ope dicitur, post bellum auxilia, ita de sera parsimonia dicitur, post absumptam rem supputatio. Stasimus in Trinummo Plautina: Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit, postquam comedit rem, post rationem putat. Loquitur seruus he rili filio supputanti rationem accepti, cum tota summa iam esset nequiter absumpta. Nimirum hoc est numerare praeteritas vndas, cum venientes oporteat censere.

Cœna popularis.

QVEMADMODVM Phormio Terentianus cenam dubiam appellat, variis epulis instructam, vbi tu dubites quid sumas potissimum, ita Philto Plautinus cenam popularem appellat magnificam, egregieq. lautam atque adeo gratuitam quoque, quales solent exhiberi populo. Verba Plautina sic habent: Quid tu si in aedem ad cenam veneris, atque ibi opulentus tibi par forte vt venerit, apposita sit cena, popularem quam vocant. Si illi congestae sint epulae a clientibus &c.

Apud mensam verecundari neminem decet.

SEQVITVR ibidem aliud prouerbium quod ex tanta antiquitate per manus traditum hodieq. versatur in ore omnium,

Verecundari neminem apud mensam decet,
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur.

Nisi quod vulgus addit, nec in lecto. Sententia est non philosophi, sed Stasimi serui Comici: cum nusquam magis habenda sit verecundiae ratio, quam in lecto & in conuiuio. Sunt tamen qui rustico pudore molesti sint conuiuae, semper exspectantes vt ipsis praeministretur, & quod datum est reponentes. Iam hoc ipsum de diuinis atque humanis cernitur, prouerbiale est, quo tropo significabant de summa rerum agi. Dictum seruo dignum qui felicitatis puppim ac proram in ventris expletione collocarat.

Salillum animae.

IN eadem scena Philto hominem vocat Salillum animae, sentiens hominis breuissimam esse vitam, videlicet quantulum salis cuiq. in conuiuio apponitur. Locus Plautinus sic habet, Dei diuites sunt, deos decet opulentia, Et factiones, nos homunculi sumus Salillum animae, quam cum extemplo amisimus, Aeque mendicus atque ille opulentissimus censetur, ad Acherontem mortuus. Quamquam extremo senario desunt duae syllabae. Pelops censetur, aut censetur Croesus, aut aliquid simile.

Nummus plumbeus.

QVEMADMODVM assis, obolus ac teruncius, ita & nummus plumbeus abiit olim in vilitatis prouerbium. Plautus in Trinummo: Cui si capitis res siet, nummum numquam credam plumbeum. Idem in Cassina, Cui homini hodie peculi nummus non est plūbeus. Aereos nummos & hodie nouit Flandria, plumbeos Anglia. At M. Tull. lib. ad Attic. 5. Vatiniū semissem hominē vocat vilissimū & contēptissimū. Simul vero semissis homo cōtra me arma tulit. Et tressis agaso pro contēptissimo dictus est alibi. Plautus in Mustellaria: Tace sis faber, qui cudere soles plumbeos nummos.

Basilica facinora.

ANTE admonuimus quidquid magnificum esset appellari solere βασιλικόν, ut valere βασιλικῶς, & magnificas aedes basilicas appellabant. Plautus in Trinummo de seruo nullius rei, sed philosophica quadam loquente: Dii inquit immortales, basilica hic quidem facinora inceptas loqui. Notum est illud Pori responsum, qui roganti Alexandro a quo fuerat bello superatus, quomodo te tractō? βασιλικῶς inquit. Roganti, numquid aliud? respondit, ἐν τῷ βασιλικῶς omnia comprehendi. Nihil enim humile decet reges. Duriusculum est quod Plautus dixit in Epidico, Dii immortales, vt ego perii basilice.

Nec caput, nec pedes.

NEGOTIVM ita perturbatum, vt nescias quo pacto vel expedias vel amittas, veteres dicebant, nec caput habere nec pedes. Sic enim M. Tullius iocatur respondens suo Curioni: Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse, propter res tuas ita contractas, vt quemadmodum scribis, Nec caput, nec pedes. Equidem vellem pedes haberent, vt aliquando redires. Antea nobis dictum est ex Platone ἀκέφαλον μῦθον. Sine capite fabula.

Emendus cui imperes.

CVIQVE in suos seruos imperiosum esse licet, in alienos aut in liberos non item. Ita Plautinus Stasimus in Trinummo hero imperiosius reuocanti, quem herum esse nesciebat, aut scire dissimulabat: Emere, inquit, me lius est cui imperes. Item in Persa: Emere oportet quem tibi obedire velis. Huc pertinet illud Theocriticum quod alibi recensuimus, non sum sollicita ne mihi vacuam abstergeas. Mulier indigne fert obiurgari ab illo cui non erat ancilla nec vxor. Addit & illud Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις, id est, Syracusanis mulieribus imperas, hoc est non tuis, sed liberis.

Sale & aceto.

PARCVM tenueq. prandium significans Grippus piscator in Rudentibus ait, Sed hic rex cum aceto pransurus est, sine bono pulmento. Miseris, obsoniorum loco sal est cum aceto. Mar. Tullius ad Papirium Paetum libro nono. Tyrotarichi meminit, cen plebei condimenti. Id erat ius e caseo confectum, quod & hodie Itali vocant menestram. Meminit & Pompilii piscis vilissimi, qualis erat & gobio. Quem inquit, tu mihi Pompilum, quem denarium narras, quam Tyrotarichi patinam? De pompilo pisce crebra est apud Plinium mentio. Denarium suspicamur esse vocem deprauatam. Certe nobis nondum liquet quid sibi velit. Acetum tamen non numquam vsurpatur in significationem acuminis, vt Plautus, Acetum habet in pectore, & Persius, Mordaci lotus aceto. Varro in Sesquiulyxe citante Nonio: Alteram viam deformasse Carneadem virtutis, a cupis acris aceti, hoc est magna subtilitate.

Cassa glande.

INTER vilitatis adagia retulimus & illud, Cassa nuce non emam. Simillimo tropo Plautus in Rudentibus dixit cassam glandem. Promittens indicium quærit precium, alter licitatur, nummos trecentos. Grippus respondet, tricas. Lab. Quadringentos. Gr. Tramas putidas. Lab. Quingentos. Gr. Cassam glandem. Lab. Sexcentos. Gr. Curculiunculos minutos fabulare: Cassam glandem dixit, pro vitiosa glande, & inani putamine.

Veruecea statua.

PLAVTINVS Egio in Captiui duo, seruum stupidum appellat statuam verueceam, quasi dicas, brutum ac mutum hominem: Vos, inquit, ite intro, interim ego ex hac statua veruecea volo rogitare, meo minore quid sit factum filio. Quidam pro veruecea legunt verberea, quasi verberonem plagis assuetum pro statua marmorea dixerit verbeream. Certe dictionem verueceam non patitur carminis trochaici ratio, superesset enim vna syllaba, nisi in cea facias synæresim.

Quam in tragœdia comici.

VBI QVIS in aliena versatur harena, inducti dicentur in tragœdiam Comici. Diuersi generis sunt Tragœdia & Comœdia, nec fas est tragicas personas in comœdiam inducere, nec contra. Plautus in Pœnulo: Quin adepol indoctior sum quam in tragœdia Comici. Nos legendum arbitramur inductior sum. Adlusit enim Colabiscus ad id quod dixerat Milphio, Fac modo vt conducta tibi sint dicta ad hanc fallaciam, Respondit iocans, Inductior sum, id est, instructior sum.

Non magis quam canem.

ODIVM & contemptum vulgo declarant canis vocabulo. Hor. Odit cane peius. Et Plautus in Amphitryone: Valuistin' vsque? Exspectatus aduenio? Sos. Haud vidi magis. Exspectatum eum salutat haud quisquam magis quam canem. Sic enim legendum opinamur, vt cōstet ratio carminis trochaici, tetrametri, catalectici.

Gralatorius aut testudineus gradus.

PLAVTVS in Amphitryone: Bleph. Non potuimus nostros grandius grandire gradus. Amph. Siue gralatorius, siue testudineus fuerit, certum est mihi hunc scelestum perdere. Item in Pœnulo: Vinceretis ceruum cursu, gralatorem gradu. Grala dicuntur fustes quibus innixi quidam ingrediuntur, quos gralatores appellauit antiquitas. Græcis κωλοβάται dicuntur, quemadmodum schœnobatæ vocantur funambuli. Ij fustes quo sunt longiores a gradu cui pes innititur, hoc gradus sunt maiores. Tantum elicere licuit, e corruptissimo loco apud Nonium, præsertim in editione Aldina. Idem Plautus in Menæchmis: Atque eccum incedit, moue formicinum gradum. Formicæ videntur currere, cum minimum promoueant. Rursus in Pœnulo: Vicistis cochleam tarditudine. In eadem tardos appellat spissigradissimos, & tardiores quam sint corbitæ in tranquillo mari. Rursus talium gradum dicit esse succretum cribro pollinario, quod Simila per angusta foramina, paullatim defluat.

Dædaleum remigium.

AD celeritatem significandam Plautus in Amphitryone dixit, remigiis Dædaleis, pro volatu. Non ocyus quiui si Dædaleis me tulissem remigiis.

Argentum accepi, imperium vendidi.

NIHIL hac sententia decantatius: qui accipit beneficium, perdit libertatem. Demænetus eleganter expressit in Asinaria:

> Argentum accepi, dote imperium vendidi.

Nam pauper vxorem duxerat pulchre dotatam, sed in quam nihil haberet imperij. Talis inducitur & Nausistrata in Phormione Terentiana.

Despuere malum.

MANET & hodie in vulgi moribus, vt si quid audiant execrandum, quod sibi nolint euenire, despuant velut abominantes. Id autem hæsit ex veterum superstitione, qui sibi persuaserant desputationem esse remedium aduersus imminentia mala, præcipue aduersus morbū comitialem: cui non hinc tantum est nomen inditum, quod in hominum frequentia sæpius oboriatur, verum etiam quod prohibeat comitia fieri: & in admouendis remediis ter expuere habebatur salutare. Velut etiam aduersus incantationes, vt refert Plinius. Simili superstitione contra improbæ spei fascinum, ter in sinum expuebant. Plautus: Et illic isti qui sputatur morbus venit, cui respondetur: Ain' verbero mihi eum morbum esse, qui me opus sit insputarier? Hic rursus alter, Ne verere, multos illic morbus homines macerat, quibus insputari saluti fuit, atque illis profuit. Idem in Amphitryone: Teq. obsecro hercle vt qua locutus despuas.

Contrahere vela.

IN eadem epistola dixit contrahere vela, pro eo quod est reprimere sese, & cautius agere. Contraxi, inquit, vela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quidquam pro testimonio, nisi quod erat ita notum atque testatum vt non possem præterire. Itidem Horatius,

> -Et idem
> Contrahes vento nimium secundo
> Turgida vela.

Sumptum est a nautis, qui vehementius spirante vento vela contrahunt, quo tutius nauigent: vento languidiore pandunt, captantes auram.

ἔσπετε νῦν μοι.

IN eadem carmen Homericum festiuissime vsurpat ad continuationem narrationis,

> ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὅπως δὴ πρῶτον ἵκησθε, id est,
> Dicite nunc Musæ, dixistis quippe priora.

In commemoratione rerum ridicularum habebit gratiam, in Aldina editione, hemistichium modo refertur, ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Neq.n. semel habetur apud Homerum, licet finis non sit idem, velut illud ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματ' ἔχουσαι, Iliados secundo.

In

In directum.

QVIBVS precamur exitium, eos iubemus ire in malam crucem ad coruos, ad cynosarges, pro eodem prisci dixerunt in directum, quod illi directos appellarent in crucem suffixos. Nonius citat ex Varrone, Apage in directum a domo nostra istam insanitatem. Directos dici putat quasi in diem erectos. Fortasse scriptũ erat in diuum erectos, quod qui crucifiguntur, sub diuum exponuntur. Præsertim cum addat a domo nostra. Sub diuum rapiuntur, quæ domo efferuntur. Insanitatem autem pro insania dixit M. Tullius, ne quis mendum suspicetur.

Nihili est, aut nihil curæ est.

IDEM eodem libro, epistola cuius initium, Cum e Pompeiano, versiculum Rhintonis vt vulgo iactatum refert, Illud tamen, inquit, velim existimes, me hanc viam optimatum post Catuli mortem, nec præsidio vllo, nec comitatu tenere. Nam vt ait Rhintõ vt opinor,

Οἱ μὲν παρ' οὐδὲν εἰσιν, οἷς δ' οὐδὲν μέλει. *id est,*

Nihili quidem hi sunt, ceteris curæ est nihil.

Sentit se non vti præsidiis magnatum, quod partim nihil possint, partim negligant res.

E terra spectare naufragium.

ALIAS nobis dictum est, de muris indicare Achiuos, pro eo quod est in tuto spectare aliorum pericula. Idem alia metaphora festiuius extulit M. Tullius lib. ad Atticum 2. epist. De geographia. Nunc vero cum cogar exire de naui, non abiectis sed ereptis gubernaculis, cupio istorum naufragia ex terra intueri, cupio vt ait tuus amicus Sophocles.

Κἂν ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί.

Quamquam hic versiculus in aliis codicibus habebatur varius, sed æque deprauatus, in aliis erat omissus. Videtur esse versus trochaicus catalecticus. Κἂν ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούειν ψακάδος εὐδούσῃ φρενί. pro ψακάδος, quidam codices habebant ψάκαλος, quod quid sit non intelligimus, ψεκάδος, non patitur carminis ratio. Sensus autem hic videtur esse: optat de tecto audire tumultus aliorum, ipse vacuus & quietus animo.

Qui prior læsit.

IN eodem lib. epist. Subito cum mihi dixisset &c. vsurpat versum Homericum, minitans uindictam ei qui prior lacesseret. Nam nos quidem, inquit, si per istum tuum sodalem Publium licebit, σοφιστεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprium est artis huius,

-ἐπιγνώσομαι

Ἄνδρ' ἀπαμύνασθαι ὅτε τις πρότερος χαλεπήνῃ. *id est,*

-Denuncio

Vlturum me hominem quisquis prior irritarit.

Quod datur.

NONIVS Marcellus citat hunc versiculum e Cecilij Plotio, Patiere quod dant, quando optata nõ da nunt. Da nunt antique dictum est pro dant. Conuenit cum eo quod alibi retulimus ex Cicerone, τὰ μὲν διδόμενα, & huic similibus.

Chimæra.

HOMINEM inconstantem ac variis moribus, aut opus sibi non cohærens, M. Tullius designat festiuiter illo versu Homerico, Quod de Qu. inquit, fratris epistola scribis, ad me quoque fuit,

Πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα.

Quid dicam nescio, nam ita deplorat primis versibus mansionem suam, vt quemuis mouere possit: ita rursus remittit, vt me roget, vt annales suos emendem atque edam. Epistolam sibi inæqualem, appellat Chimæram.

Nihil dulcius quam omnia scire.

M. TVLLIVS ad Atticum, lib. 4. epist. Delectarunt me, refert hunc Senarium ceu vulgo celebrem,

ἥδιον γλυκύτερον ἢ πάντ' εἰδέναι. *id est,*

Nil dulcius quam scire prorsus omnia.

Versus corruptus constabit, si addas ἐστὶν, sic,

ἥδιον γλυκύτερον ἐστ' ἢ πάντ' εἰδέναι.

aut πάντα περὶ πάντων. Ac mox subiicit: quare vt homini curioso, ita perscribas ad me, quid primus dies, quid secundus, quid censores, quid Appius, quid illa populi Apuleia. Est & illud aliquoties obuium in epistolis M. Tullij πάντα περὶ πάντων.

Strumam dibapho tegere.

STRVMAM dibapho tegere, dixit M. Tullius ad Atticum pro eo quod est infamiam aliqua dignitate obliterare. Vatinij inquit, strumã sacerdotij dibapho tegere. Dibaphon appellat purpuram bis tinctam. Struma est tumor corporis, veluti gibbus. Ea deformitas interdum purpura dissimulatur. Idem ad M. Cælium lib. 2. Nam Curtius noster Dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. Dibaphi nomine designat magistratum cui fas erat dibapho vti. Sed iocatur illi rem parum ex sententia cedere, quod tinctor esset in mora. Est autem hæc vna ratio obliterandæ infamiæ, splendore dignitatis hominum calumnias deterrere, mediocris enim fortunæ patet inuidiæ.

Multa in medio.

ANTEA commemorauimus, multa cadunt inter calicem supremaq. labra. Idem alia metaphora extulit M. Tul. ad Atticum lib. 6. epist. Et si nil sani. Non quo me aliquid iuuare posses, quippe res in manibus, tu autem abes longe gentium.

Ῥεῖα δ' ἐν μεταιχμίῳ,

Νῆες κυλίνδει κῦμ' ἀτ' εὐρείας ἁλός.

Ita Cicero sentit multas rerum nouationes exorituras antequam Atticus qui procul aberat possit opitulari. Senarij sunt quos ita vertas licet,

Sed interim in medio notus

Multas patentis voluit vndas æquoris.

Preces armatæ.

IDEM libro nono, epist. cuius initium, Tuas 11. Kal. πολιτικὴν ἀνάγκην appellat suasionẽ cum necessitate uiq. coniũctam. Quales sunt principum preces, id quod eleganter Ouidius expressit in Ioue: Precibusq. minas regaliter addit. Ciceronis uerba sunt, Ego autem non tam γεννικὰς huius timeo, quam πολιτικὴν ἀνάγκην. οὐ γὰρ τῶν

τυράννων δεήσεις, inquit Plato, ἴσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις, id est, non tam fucos huius timeo quam parendi necessitatem: nam tyrannorum preces, vt ait Plato, scis necessitati admixtas esse. Exstat & ille mimus celebris,

Cogit rogando qui rogat potentior.

Benefactis pensare delicta.

EODEM libro, epistola cuius initium, Certior a Pylio factus, citat hunc Senarium citra nomenclaturam, vt vulgo celebrem,

ἄλλοισιν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθοῦνται ψόγον. id est,

Aliis benefactis hocce depellunt probrum.

Loquitur de Bruto & Cassio qui occiderant Cæsarem, locus sic habet: Itaq. idus Martiæ me non tam consolantur quam antea, magnum enim mendum continent, & si illi iuuenes, ἄλλοις μὲν ἐσθλοῖς, &c. Conuenit cum illo σὺν κακοῖς ἐν ἀνδράσι λέγεις.

Altius Oromedonte.

THEOCRITVS in Thalysiis,

Ὥς μοι καὶ τέκτων μέγ' ἀπέχθεται, ὅστις ἐρευνῇ

Ἶσον ὄρευς κορυφᾷ τελέσαι δόμον Ὠρομέδοντος. id est,

Sic mihi magnopere faber est inuisus, in altum

Qui struit, adnitens superare iugum Oromedontis.

Allegoria prouerbialis est, deterrens ab insolentia, ne quis se præponat iis, quibuscum nullo pacto est conferendus. Scholiastes indicat Oromedontem esse montē in insula Co. Est adlusum ad poetam Coum. Nam paullo post, Homerum appellat poetam Chium.

Φαιδροπροσωπεῖν.

HAC voce M. Tullius videtur delectatus. Ita subinde vsurpat in epistolis. Est autem vultu fronteq. præferre hilaritatem ac beneuolentiam, cum aliud geras in animo. Vnde illud Maronis:

Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Faciles partus.

THEOCRITVS in Encomio Ptolemæi:

Ῥηΐδιαι δὲ γοναί, τέκνα δ' οὔποτ' ἐοικότα πατρί.

Sunt faciles partus, sed proles nata parentem

Ore refert numquam.

Pater est iuxta iureconsultos quem nuptiæ designant, sed proles non semper facie maritum parentis exprimit. Eoq. iuxta Flaccum, Laudantur simili prole puerperæ. Quamquam & hic natura ludit varietate, quēadmodum ferme in omnibus. Proles non semper refert matrem aut patrem, sed interdum auum paternum aut maternum, interdum auiam, interdum patruum aut propatruum.

Præficarum more.

PRAEFICAE dicebantur mulieres in hoc conductæ, vt in funere lamentarentur, ac defuncti laudes prædicarent, aliis plorandi modum præirent, vnde & præficæ dictæ sunt, quasi præfectæ. Ab his iocus sumitur in eos qui simulant amorem aut dolorem, cum lucri caussa faciāt quidquid faciūt. Lucilius citante Nonio:

Mercede quæ conductæ flent alieno in funere præficæ,

Multo & capillos scindunt & clamant magis.

Id imitatus est Horatius,

Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt

Et faciunt prope plura dolentibus ex animo.

Plautus apud Nonium in Friuolaria,

Superauere omnes argutando præficas.

Conuenit & illos, qui præ inuidia non sustinent laudare nisi vita defunctos. Næuius apud Festum, Hæc quidem me hercle opinamur præfica est, quæ sic mortuū collaudat. Id familiare est vxoribus, vt maritum defunctū in alterius inuidiā sine fine prædicēt. Quadrabit & in illos, qui cum ipsi nihil habeant quod laudem promereatur, laudādis aliis adsectant videri aliquid. Plautus in Truculento, Sine virtute argumentum ciuem mihi habeam pro præfica, alios quæ collaudat, ca. pse sese uero non potest.

Socratis gallus, aut callus.

NONIVS Marcellus e Varrone citat Socratis gallum in significationem caluiciei: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis gallus, esse factum ericium cum pilis & proboscide. Sentit quisquis illic loquitur se cum iret cubitum, fuisse leui corpore, nec vllos habuisse pilos toto corpore. In somno transformatum in ericium, qui totus hirsutus est, & suum in ore proboscidem habet. Aldina editio, pro gallo legit caluum. Lectio tolerabilis esset, si pro caluum legamus callum, hoc pacto: inuenisse se, cum dormire cœpisset tam glaber quam Socratis callus siue callum, esse factum Ericium, &c. Socrates corporis erat patientissimi, quod ad omnem laborem occalluerat, ambulabat nudis pedibus, dormiebat humi. Hinc iocus in Socratis callum. Non ignoramus quid narrent de gallo deplumato, quem Diogenes, immiserat in scholam Platonis, sed magis placet, vt legamus callū, facilis enim transitus est, a c in g, cognatam litteram. In corporis partibus quæ callum habent, non proueniunt pili, velut in pedum cauo, & vola manuum. Vulgus illitteratum significans nihil esse quod det, ostensa vola manus dicere solet, Hinc mihi pilum euelle. Adagium conueniet in nudos & inopes.

Vt ex bulga matris.

NONIVS Marcellus refert hunc Trochaicum tetrametrum catalecticum e Lucilio,

Ita vti quisq. nostrum e bulga est matris in lucem editus.

Id ad nuditatem inopiamq. referri potest. Potest & ad æquam omnibus vitæ condicionem. Natiuitas enim non distinguit Crœsum ab Iro, non regem a plebeio. Eædem sunt voces reginæ parturientis & mendicæ, Idem vagitus Cæsaris emergentis & tenuissimi cuiuslibet. Neque mundius est cauum vnde se profert monarchæ filius, quam vnde prodit ancillæ proles. Festus indicat vocem esse gallorum qui folliculos, aut crumenas aut sacculos scorteos, hoc est, e pellibus factos olim appellabant bulgas. Lucilius Satyrica libertate matricem siue vuluam bulgæ nomine designauit. Quod Græci dicunt, Nudus tamquam ex matre, alibi nobis commemoratum est.

Esurienti leoni prædam exculpere.

NONIVS Marcellus ex Lucilio citat hunc versum:

Vt esurienti leoni ex ore exculpere prædam.

Versus

Versus constat, si amoueas vt, aut quod vero propius est, pro vt, legas, vi: & si in esurienti corripiatur ti, aut si legas esuriente. Metrum durius est, quod nullã habeat caesuram, sed non abhorrens a compositione Lucilij. Adagium simillimum est illi quod alias retulimus, clauam extorquere de manu Herculis, & lupo agnam eripere.

Halopanta.

HALOPANTAM *veteres appellabant omnia mentientem. Plautus in Curculione, Aedepol nugatorem lepide nactus est hunc Phedromus, Halopantam an sycophantam magis hunc dicam nescio. Verba sunt militis conquerentis de Curculione, qui anulo militis imposuerat lenoni. Nonius Marcellus citans hunc Plauti locum haec refert: Halopantam aut sycophantam, hominum genus nequam, quod ob suenda mendacia, miserrima mercede conducitur. Festus hunc in modum: Halopanta significat omnia mentientem, πάντα enim Graeci omnia, κλεπτόμενοι fallentem appellant. Quantum autem tribuendum sit eiusmodi fragmentis non minus deprauatis quam decurtatis. Aldina editio habuit aliam etymologiam, sed magis etiam mendosam, nam si halopanta venit ab ἅλιος sine ἀλιτήριος neutra dictio habet primam aspiratam: & vtraq. corripit primam, cum apud Plautum sit producta, vt exigit Trochaici carminis ratio, Rursus si venit ab ἅλς, conuenit quidem aspiratio, sed haec quoque vox habet primam breuem. Adde quod est noua compositionis forma a nomine, nõ a verbo, mollius erat πανταχλώπης. Quoniam autem est in his vocibus duabus schema προσονομασίας, proprius adludit ad sycophantam, halophanta. ἁλοφάντης autem dici videtur, qui defert eos qui telonas conantur fraudare vectigalibus, quemadmodum sycophantae dicti sunt qui deferebant exportantes ficos Athenis. Si legamus ἀλλοφάντην, quasi aliena loquentem varieq. mentientem, conuenit quidem metri ratio, sed abiicienda est aspiratio primae vocalis. Metrum tamen constabit, si Graece pronuncies halophanten, aut sycophanten. Tum enim in primo loco erit anapaestus pro spondeo. Plautus autem non raro graecissat in comoedia. Verum hoc doctis relinquitur discutiendum.*

Quadra propria.

ET *hodie vulgo dicitur, Nihil aeque sapere vt cibum proprium domi sumptum. Nonius citat hoc hemistichium ex Priapeis Catulli, De meo ligurire libido est. Ligurire dixit, pro gustare cum voluptate. At dii Homerici malunt inuitari ad nidores hostiarum quam viuere αἰ κόπτοι. Citat & ex Plauti Persa, Turbucinari de suo, si quid domi est.*

Mansum ex ore dare.

QVOS *tenere amamus, his mansum ex ore dare dicimur, quod a matribus ac nutricibus mutuo sumptum est. Lucilius citante Nonio:*

> *Sperans si aetatem eandem proferre potesset,*
> *Mansum ex ore daturum.*

Quamquam Marcus Tullius & Aulus Gellius paullo diuersius vsurparunt praemandere, quemadmodum antea monuimus.

Medullitus, oculitus.

INTIMVM *affectum veteres variis modis exprimebãt, ex corde, ex animo, toto pectore, de quo diximus, penitus ex intimis praecordiis, medullitus, animitus, oculitus. Plaut⁹ apud Nonium in Cornicibus: Qui ancillam meam sedulium oculitus. Amantium enim est oculum appellare, quod vnice carum est. In Mostellaria, Euge oculus meus Rursus: Volo placere meo Philolacheti, meo oculo, meo patrono.*

Sapientia gubernator nauis.

DICTVM *est a sapientissimis viris etiam in bellis plus habere momenti consilia quam vires. Idem eleganter expressit Titinnius, citante Nonio:*

> *Sed in sapientia gubernator nauim torquet, non valentia.*

Nouum cribrum, nouo paxillo.

NEQVAQVAM *obscurum est prouerbio fuisse iactatum quod Nonius citat ex Varronis Eumenidibus, vbi dicitur primus Zeno nouam haeresim nouo paxillo suspendisse. Zenonem notat, qui primus Athenis inuexit sectam Stoicorum, idq. nouis rationibus ac paradoxis. Idem in Eimargo: Nouum vt cribrum, nouo paxillo pendeat. Sic enim habet Aldina editio. Quadrabit in eos qui noui quidpiam comminiscuntur.*

Sarcinator summum centonem.

APVD *eundem citatur hic versus ex Lucilio: Sarcinatoris esse summum suere centonẽ optime. Videtur esse versus trochaicus, tetrameter, catalecticus: & constat eliso s, in sarcinatoris. Sarcinator a sarcina dicitur, non a sarciendo. Conuenit cum illo quod alibi retulimus, Boni poetae est in extremo actu esse optimum. Lucilianum tamen dictum germaniorem ac venustiorem habet adagij speciem.*

Praelio victus non bello.

NON *statim victor est qui in vno, altero ue negotij actu discessit superior, sed qui totam caussam euicit. Praelium enim est conflictus bellicus, bellum totum hoc tempus dicitur, etiam si cessetur a praeliis, aut si intercedant induciae. Sola pax finit bellum, induciae dirimunt congressus. Nonius hos trochaicos citat ex Lucilio: Vt Romanus populus victus vi, & superatus praeliis saepe multis, bello vero numquam, in quo sunt omnia. Cõgruunt illi, Vir fugiens & denuo pugnabit.*

Curre denuo.

Τρέχ' αὖθις, *id est, Curre denuo. Hoc ita refertur a Luciano in tragoedia cui titulus ὠκύπους, quasi sit in tonstrina natum. Quamquam totum hoc poemation mendis scatet, nec vllam habet micam salis Luciani. Inducitur illic podagrosus iuuenis, qui tamen affectabat videri ὠκύπους, Is rogatus a sene, vnde accidisset pedis dolor, respondit se cum magna celeritate curreret, distrinxisse talum, atque hinc esse cruciatum. Huic respondet senex,*

> Τρέχ' αὖθις ὥσπερ εἶπεν ὁ καθήμενος
> Πώγωνα τίλλων κουρέως ἐπ' ἀγκάλαις.

Si legas, εἶπεν ὅς, sensus erit, curre denuo, sicuti dixit quidam, qui sedens vellit barbam sub cubitis tonsoris,

tonsorum, hoc est, qui curatur a tonsore. Podagrosi remedium petunt a tonsoribus, & tamen nolunt videri podagram, sed pedem alioqui læsum, vt ex immodico cursu. Interim aliquis eorum qui tondentur, sentiens fictam esse caussam, respondet τείχ᾽ αὐτῷ. Nam id scil. esse remedium in simili malo. Postea quam. n. neruus incaluit violento motu, cessat dolor. Quod quotidie videre est in equis, qui post cursum aut non claudicant, aut leuius claudicant. Probabilius tamen est pro κουριῶν legendum κουριᾶν participium a verbo κουριῶ, quod est hirsutum esse & tonsoris egere: quemadmodum aliquis dixit, qui sedens in tonstrina vellit barbam quam habet hirsutam sub alis. Illic enim desident otiosi & garruli. Horatius:

Cultello proprios purgantem leniter vngues.

Hæc nostra diuinatio si cui non placet, sequatur quod magis arridet, res non est magni momenti.

Nutricis pallium.

NVTRICES quoniam tractant infantes, sæpe vestes habent, bua, saliua, mictu, foriaq. contaminatas. Vnde Plautus in Bacchid. Si vnam peccauisses syllabam, fieret eorium tam maculosum quam est nutricis pallium.

Cum ramento.

TROPO prouerbiali cum ramento reddidisse dicitur, qui totum reddidit nulla ex parte decurtatum. Sumptū app. ret a fabris ærariis, qui sibi seruant quod lima derasi rint. Plautus in Bacchidibus: Quia patri omne cum ramento reddidi, cum ramento additum ianuæ gratia, idem velut interpretatur, subiiciens omne oppido, hoc est, omne prorsus. Cum puluisculo, & cum arugine alias nobis dicta sunt. Plautus in Rudētibus, Conuerret iam hic me totum cum puluisculo.

Mortuo vilior.

NIHIL abiectius cadauere. Plautus in eadem fabula, Eia bonum habe animum. Vnde habeam? Mortuus pluris precij est quam ego sum. Et in Persa, quidam alterum per contemptum appellat morticinum. Non Hercle si os præciderem tibi, metuam morticine.

Quam Clinia ex Demetrio.

PLAVTVS in eadem fabula, Plura ex me audis hodie mala quam audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. Quidam eruditi hoc loco pro Clinia legunt Lamia. Et verum est Lamiam fuisse supra modum adamatam a Demetrio rege Macedonum, quo nomine ipse quidem male audiebat vulgo, sed eam a rege fuisse conuiciis affectam, nusquam legimus: præterea vocem Lamiam carminis ratio non admittit. Vero propius est sumptū e comœdia Turpilij, cui titulus Demetrius, vel alia quapiam, vbi pater prolixius & acerbius obiurgat filium. Talis enim inducitur Clinia in Sene seipsum excruciante, qui a patre nimium sæpe nimiumq. acerbe obiurgatus, tandem profugit in militiam. Et haud scimus an ad hanc fabulam adludat Plaut. Nā fieri potest vt Terentius pro Demetrio senem appellarit Menedemum. Nec obstat quod Terentius Plauto fuit posterior, cum Græcus auctor fabulæ fuerit vtroque prior.

Pleno gradu.

QVI leuiter rem quampiam attigerunt, summo pede dicuntur ingressi: contra qui magno studio instituerunt aliquid, pleno gradu, dicuntur ingressi. Trebonius Cicer. libro 12. Nam illum paratum vt video & ingressum pleno gradu, cohortari non intermittemus, quo in dies longius discendo exercendoque se procedat.

Ad pila vbi ventum.

MARCVS Tullius in libello De re militari, si tamen nō fallit titulus: Prima autem inquit, & secunda acies, cum ad pila, vt dicitur, ventum fuerit, totum sustinet bellum. Pilum autem est genus hastæ Romanæ breuius. Itaque cum de propinquo res geritur, ad pila ventum dicitur.

Velatis manibus orare.

QVI suppliciter orant, velatis manibus orare dicuntur. Sumptum ab antiquo more oratorum, quo qui pacem petituri venirent, ramum oliuæ prætendebant. Velatas autem dictum arbitramur pro vittatis. Plautus in Amphitryone: Postridie in castra ex vrbe ad nos veniūt flentes principes, vettatis manibus orant, ignoscamus peccatum suum.

Cicadæ sibi canent.

Οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται, id est, Cicadæ sibi ipsis ex humo canent. Hoc exemplum Aristoteles libro tertio, adducit ex Sthesichoro schematis, quo quis dicit quod non dicit. Nec aliud addit, vnde possis dicti sensum deprehendere: nisi quod suspicamur poetam his verbis comminatum iis a quibus erat læsus, quos si ulcisci a. ioqui non posset, certe carminibus suis esset illos infamia traditurus. Adducit idem eiusdem libro secundo, inter sententias obscure dictas, ὅπως ἐοὐ χρὴ ὑβριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ᾄδωσι. Quod quidem Stesichorus apud Locrenses dixit, Non oportere cuiquam iniuriam facere, ne Cicada ex humo canant. Cicada poetarum habent symbolum. χαμόθεν dixit, ob inopiam & conditionis humilitatem. Vnumquodq. animal minatur his armis quibus a natura instructum est. Poeta præter versus nihil habent, quibus tamen hominem vel album vel nigrum ad posteros transmittunt. Vnde & Plato dicitur amicos admonere solitus, ne quem hominem poeticum sibi redderent inimicum. Est enim, vt ait Flaccus, genus irritabile vatum, et in his sunt qui fœnum habeant in cornu. Doctis tamen non nullis placet, alio spectare Stesichori dictum. Quoniam cicadæ solent, Marone attestante, in arboribus canere, apparet Stesichorum ciuiliter hoc ænigmate Locrenses admonere, ne per petulantiam a finitimorum iniuriis parum temperantes, tandem arma illorum in se concitent, qui cū exercitu fines illorum ingressi, quidquid arbustorum sit in agris, hostiliter excidant, itaque fiat ut cicadæ illis iam humi canere incipiant, sublatis arboribus quibus insideant. Fortasse tale quiddam refert Gregorius Nazianzenus, cuius in hoc opus commentarios vidimus Venetiæ.

Fama

Fama prodit omnia.

AESCHINES *in oratione contra Timarchum refert sententiam Euripidis:*

Φήμη τὸν ἐσθλὸν κἀν μυχῷ δείκνυσι γῆς. *id est,*

Virum bonum fama aperit vel in terrę cauis. Interpretatur autem hoc sensisse poetam, non viuentium tantum virtutem illustrari fama, verum etiam sepultorum. Terra corpus tegit, sed fama non sinit occultari quod quis bene gessit in vita. Eodem in loco citat Hesiodi versum quem antea commemorauimus,

Φήμη δ' ὅτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν τινα λαοὶ
Πολλοὶ φημίζωσι, θεός νύ τις ἐστὶ καὶ αὐτή.

Quem locũ citat & in oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας.

Bœotissare.

INTER *conuicia quibus Aeschines lapidat Demosthenem, etiam illud obiecit, quod Bœotorum more vociferaretur immodice & indecore:* ταῦτα δὲ μου μεταξὺ λέγοντος ἀνέκραγε παμμέγεθες Δημοσθένης, ὡς ἴσασιν ἅπαντες οἱ συμπρεσβεύσαντες ἡμῖν, καὶ γὰρ πρὸς τοῖς ἄλλοις κακοῖς καὶ βοιωτίζει. *id est, Hæc me loquente vehementer exclamat Demosthenes, quemadmodum sciunt omnes qui nobis in ea legatione fuere collegæ. Nam præter alia mala, etiam Bœotissat. In clamore fit adlusio ad boum mugitum. Quanquam* βοιωτίζειν *accipi potest, pro fauere Bœotorum partibus.*

Surculus surculum ferens.

QVI *singuli sunt infirmi, tamen concordia iuncti, multum habent roboris. Ita Ennius apud Festum, Vnus surus surum ferret tamẽ defendere possent. Veteres enim, vt Festus admonet, surum dicebant, vnde nos dicimus surculum diminutiue. Nos non fugit carmen esse vitiatum etiam in Aldina editione, fortasse legendum, Si vnus surum surus ferret, eum aut se defendere posset aut possent. Stirps habet robur, surculi nihil habent virium nisi iuncti.*

Salacones.

QVEMADMODVM *Irus & Codrus ob inopiam in vulgi fabulam abierunt, ita & Salacon quidam extrema paupertatis homo effecit, vt omnes fortuna tenui Salacones dicerentur, & ipsa paupertas Salaconia. Meminit Hesychius, sed idem indicat eodem nomine fuisse notatos fastuosos & adrogantes: vnde ductum sit verbum* σαλακωνίζειν *&* σαλακωνεύειν*, pro eo quod est, fracto delicatoq. gradu incedere. Addunt testẽ Theophrastum, qui* σαλάκωνα *dixerit eum qui sua profundit temere. Ex his colligere licet, adagij conuicium non hæsisse in quosuis pauperes, sed in eos duntaxat qui fastu luxuq. redacti sunt ad inopiam. Vox autem dicta videtur, a verbo* σαλάζω*, quod est labefactari & ad ruinam tendere.*

Archilochi melos.

Ἀρχιλόχου μέλος, *id est, Archilochi cantio, dicebatur hymnus qui ad multos poterat accommodari, qualem ferunt Archilocho fuisse repertum, qui fuerit ante Pindarum & alios hoc genus lyricos, qui singulos propriis laudibus exornabant. Archilochi carmen erat idem in omnes, quod cithara canebatur. Citharœdus tantum ad singula cantionis interualla, victorum nomina voce sua repetebat: veluti si Herculem laudabat, accinebat, Tenella Callinice* χαῖρ' ἄναξ ἡράκλεες. *Aut aliud, si cum alium canebat. Huic non dissimile est quod refert Horatius de pictore, qui depicta cupresso nautam rogabat, ecquid vellet addi. Quadrabit in rem priscam ac rudem. Meminit Aristophanis & Pindari interpres. Sumptum est e Pindari Olympiorum Encomio septimo:* τὸ μὲν ἀρχιλόχου μέλος φωνᾶεν ὀλυμπίᾳ καλλίνικος. *Quo quidem loco varia commenta refert enarrator, quæ repeter e, non videtur ad hoc quod agimus necessarium.*

Ὁλοίχινος.

ANTEA *retulimus ex oratione Aeschinis,* περὶ ὁλοσχοίνου ἀβρόχου*, cum lexicographi pro* ὁλοσχοίνοις *habeant* ὁλοιχοίνους*. qui adiecit scholia in Demosthenem, citat orationem Aeschinis aduersus Demosthenem* περὶ παραπρεσβείας*, & Theophrastum in quarto libro. Apud Aeschinẽ reperim⁹* ὁλοσχοίνου*. Similiter Theophrastus libro de plantis quarto, inter ea quæ proueniũt in aquis facit (quod admonet scholiastes) tria* σχοίνου*, hoc est, sparti siue iunci genera: quorum vnum sit acutum, quod appellant masculum, id est, infrugiferum: alterum frugiferum, quod a nigro fructu vocant* μελαγκρανίν*: tertium quod dicitur* ὁλόσχοινος*, pinguitudine, magnitudine & callositate ceteris præstans. Hoc ultimum putat accommodatius ad plectendos funes, quod mollius sit & carnosius. Dioscorides lib. 4. paullo secus distinguit genera, sed admonet tertium quod ὁλόσχοινος dicit, esse ceteris asperi⁹ & callosius. Vt aũt quidam pro* σχοίνος *scriberent* ἐχῖνος *suspicamur in caussa fuisse, quod Theophrastus meminit carnositatis, quasi nouum sit audire carnem mali aut cerasi. Echinus tamen terrestris, quem appellant Erinacium, in hoc conuenit cum holoschœno, quod habet asperitatem: vnde & cutis detracta cum spinis, vtilis est ad defricanda vasa. Proinde dictum videtur de duro & procaci sermone, quo velut os alicui percellimus. Hoc quidquid est appendicis, lectorem celare noluimus.*

Apologus Alcinoi.

Ἀπόλογος ἀλκινόυ, *commemoratur in Græcorum collect. vt ante nobis commemoratum est. Originem autem eius diuinauimus ex Homeri Odyssea, apud quem in conuiuio multa de se mentitur Vlysses: nec absurdum esset commentum, si Alcinoi apologus dici posset ficta narratio apud Alcinoum habita. Aristoteles tamen Rhet. 3. um obiter meminit huius apologi, sic loquitur, vt videri possit notasse scriptorem aliquem qui finxerit orationem ad Penelopen, contexens omnia quæ multis annis geri potuerint, ficta narrans pro veris. Fortassis scriptor cui nomen Alcinous, induxit personam Vlyssis apud Penelopen plurima commemorantem, quasi vel in bello, uel in itinere vere passus esset ea. Locus apud Aristotelem sic habet:* ἔτι παραγγελμένα δι' ὀλίγων ὅσα μὲν πεπραγμένα ἢ ὄντων ἢ δήλωσιν φέρει. παράδειγμα ὁ Ἀλκινόου ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν πηνελόπην ἐν ἑξήκοντα ἔπεσι πεποίηται. *Trapezontius interpres legisse videtur* ἔτι μὲν παραγγελμένα διὰ λόγων ὅσα πεπραγμένα*, &c. At ne sic quidem locus videtur vacare mendis. Quare suspendemus hic sententiam, donec vel e Gregorij Nazianzeni commentariis in hos libros, vel*

aliunde

aliunde compertius aliquid fuerimus nacti.

Doceat qui didicit.

IDEM in eodem Encomio, τὸ δ' ἐκδιδάξαι καὶ τῷ μαθόντι ῥᾷστον, id est, docere porro facilius ei qui didicit. *Iuxta illud, Disce, sed a doctis. Nemo facilius artem tradit alteri, quam qui eam exacte callet. Nouit enim multa in compendium contrahere, nouit obscuris dare lucem. Proinde quod quidam tot ambagibus circumagunt ac detinent adolescentes in disciplinis, in caussa est aut quaestus, aut liuor, aut imperitia.*

Celeritas in malis optima.

SOPHOCLES *in Antigona:*

Βράχιστα γὰρ κράτιστα τ' ἐν ποσὶν κακά. id est,

Verba sunt Chori ad Creontem in vario luctu domus cupientem e medio tolli. Nam cito perire quem vitae taedet, non nihil est lucri. Nihil molestius quam diu animo discruciari, si quid mali imminet, quod vitari non queat: optimum est dare operam vt sit quam breuissimum.

Prima felicitatis pars sapere.

IN *eiusdem fabulae clausula:*

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
Πρῶτον ὑπάρχει. id est,

Vt sis felix longe primum
Sapere est.

De Creonte dictum est, qui dum mauult animo suo quam rectis consiliis obtemperare, et suos et se funditus perdidit. Magna fortuna facile vertitur in magnam calamitatem, si absit sapientia. Idem paullo ante contrariis expressit verbis de Haemone loquens, qui sibi mortem consciuerat,

Δείξας ἐν ἀνθρώποισι τὴν ἀβουλίαν
Ὅσῳ μέγιστον ἀνδρὶ πρόσκειται κακόν. id est,

Monstrans quod inconsulta temeritas viro
Adiuncta sit longe malorum maximum.

Sero vidit iustitiam.

RVRSVM *in eadem,*

Οἴμ' ὡς ἔοικας ὀψὲ τὴν δίκην ἰδεῖν. id est,

Proh vt videre iusta sero cernere.

De Creonte dictum est, qui prius nec Tiresiae, nec cuiquam suorum obtemperat, magnis doctus cladibus incusat suam stultitiam. Eadem sententia repetitur in clausula tragoediae, sed diuerso schemate,

Μεγάλας δὲ πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
Ἀποτίσαντες,
Γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν. id est,

Dant poenas postquam atroces
De verbis sumpsere superbis
Aetate docent sapere extrema.

Conuenit cum illo, Sero sapiunt Phryges.

Vindicta velox.

DE *fera vindicta numinum aliquot prouerbiis testatum est, quae supra retulimus. Sed quod ait Sophocles expeditam deorum vindictam, magis huc conducit, vt in aliquod prolapsi malum, mature resipiscamus. Verba sunt Chori ad Creontem,*

Ὅσον γ' ἄναξ τάχιστα· συντέμνουσι γὰρ
Θεῶν ποδώκεις τοὺς κακόφρονας βλάβαι. id est,

Rex iste facito quam potes celerrime.
Noxae citipedes numinum: improbos viros
Subito occupant iuncta simul compendio.

Id euenit Creonti, cui vindicta paene prius adfuit quam absolueretur Tiresiae vaticinium.

Fato non repugnandum.

IN *eadem Creon ita loquitur:*

Ἀνάγκῃ δ' οὐχὶ δυσμαχητέον. id est,

Sed fata contra, quando id est perquam arduum,
Non est reluctandum.

Eandem sententiam alias ex variis citauimus auctoribus. Nemo potest vitare quod deus nobis immittit. Quod autem vitari non potest, ferendum est, non culpandum. Ducunt enim volentem fata, vt ait Tragicus.

Vati non conuiciandum.

IN *eadem fabula Creon Tiresia more vatum incandescenti ac liberioribus dictis impetenti regem, loquitur:*

Οὐ βούλομαι τὸν μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. id est,

Vati vicissim nolo proloqui male.

Quod Horatius ait, Genus irritabile vatum, non tantum ad poetas, sed multo magis ad diuinos pertinet. Eblandiendum est, si quid ab eis velis exculpere, quos si prouoces, diuinant omnia mala. Conueniet vti, vbi quis nos impetierit impotenti conuicio, velut afflatus furore quodam, cui honoris gratia nolimus vicissim maledicere, cum non desit quod retorqueatur: sed eum libertatem eam tribuimus irae, veluti furori cuidam. Cum irato enim nihilo sanius decertes conuiciis quam cum furioso, finitimum est illi quod ante retulimus, Omitte vatem. Praeterea illi, Ni pater esses, quod est in hac eadem fabula sub persona Haemonis.

Vatum genus auarum.

IN *eadem scena Creon ita loquitur Tiresiae,*

Τὸ μαντικὸν γὰρ πᾶν φιλάργυρον γένος. id est,

Genus omne vatum est appetens pecuniae.

Hoc nomine olim male audiebant augures & haruspices. Vera non potest semper loqui, qui corruptus muneribus ad hominum gratiam loquitur.

Non mouenda loqui.

EODEM *in loco iam irritatior Tiresia sic minatur Creonti:*

Ὄρσεις με τἀκίνητα διὰ φρενῶν φράσαι. id est,

Tu me excitas vt quae latent in pectore
Immota, cogar proloqui.

Vsus erit, quoties aduersariorum improbitas eo nos compellit, vt quae decreueramus silentio tegere, efferamus. Creon enim illum conuicio tetigerat, dicens,

Σοφὸς σὺ μάντις, ἀλλὰ τἀδικεῖν φιλῶν. id est,

Tu doctus augur, at studens laedere.

Quod ipsum conuenit in hominem prudentem aut eruditum, sed improbum. Confine est illi, Non mouenda moues.

Mortuos rursus occidere.

IBIDEM *verba Tiresiae sunt ad Creontem, suadentis vt Polynicis corpus sinat condi sepulcro,*

Ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα

Κέντει,

Κεῖνε τι, τίς ἀλκὴ τὸν θανόντ᾽ ἐπικτανεῖν; id est,
Age, mortuo concede, nec qui extinctus est,
Stimulato: quæ nam est fortitudo, mortuum
Necare rursum?
Confine est illi quod alibi retulimus, Iugulare mortuos.

Deo nemo potest nocere.

SENTENTIA *pia est, sed a Creōte impio animo dicta:*
Θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει id est,
Violare, siue polluere diuos, nemo quit mortalium. Veteribus persuasum erat offendi diuos inferos si mortuo negaretur sepultura: offendi Iouem supplicium, si quis supplicem reiiceret. At Creon putabat nihil huiusmodi rerū curæ esse diis, quod illi non queāt a quoquam lædi. Hoc carmen occini potest iis qui indignum deo putant, in matrice virginis latitasse, & per vterū virginis exisse, vnde prodeunt homines ceteri: aut qui putant corpus dominū pollui, quod in stomachum homi nis immundum descendat:
Θεὸς μιαίνειν, οὔτις ἀνθρώπων σθένει.
Neq. sol polluitur tot cloacas ac paludes lustrans.

Auscultandum beneloquenti.

TIRESIA *in eodem sermone:*
Σοὶ σοὶ φρονήσας, εὖ λέγω, τὸ μανθάνειν
Δ᾽ ἥδιστον εὖ λέγοντος, εἰ κέρδος λέγοι. id est,
Tibi beneuolus, bene loquor, suauissimum est
A bene loquente, lucra si fert, discere.
Eandem sententiam, antea dixerat Hæmon:
Καὶ τῶν λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν, id est,
Recte loquentem audire par est, ac decet.
Conueniet cum illo, Audi quæ ex animo dicuntur. Item cum Hesiodio, quo probatur & is qui paret recta monenti.

Fortunæ nouacula.

EIVSDEM *Tiresiæ verba sunt ad Creontem admonentis, vt in summo discrimine positus sapiat,*
Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης. id est,
Sape, denuo nunc positus in nouacula
Fortunæ.
Calamitati quam excitarat Eteoclis & Polynicis cōtentio, successit hæc quam offensis diis excitauit Creō. Quamquam hic versus obiter nobis alibi citatus est, in prouerbio In acie nouaculæ.

Peruicacia stultitiæ dat pœnas.

IN *eadem tragœdia Tiresia, Creōtem admonens ne præfractus ac rigidus persistat in sententia, ita loquitur,*
Αὐθαδία τοι, σκαιότητ᾽ ὀφλισκάνει. id est,
Præfracta mens amentiæ pœnas luit.
Intractabilis illa ferocia fere solet magnæ cuiusdam calamitatis esse preludium. Hoc Tiresiæ dictum eleganter expressit Hæmon in eadem fabula, duplici metaphora, arborum & nautarum. Carmen sic habet:
Ὁρᾷς παρὰ ῥείθροισι χειμάρροις ὅσα
Δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσώζεται,
Τὰ δ᾽ ἀντιτείνοντ᾽ αὐτόπρεμν᾽ ἀπόλλυται.
Αὕτως δὲ, ναὸς ὅστις ἐγκρατῆ πόδα
Τείνας ὑπείκει μηδὲν, ὑπτίοις κάτω
Τὸ λοιπὸν σέλμασιν ναυτίλλεται. id est,
Vides vt in torrentium decursibus
Quæ cedit arbor, surculos seruat suos.
At quæ resistit, stirpe cum ipsa deperit.
Nauclerus itidem, qui tenens clauum, nihil
Concedit auræ & fluctibus, deuoluitur
Ac iam supinis nauigat nixus foris.

Nauigationis socius.

ANTE *retulimus. In eadem esse naui, qui communi tenentur periculo. Ad hoc adlusit Ismene, in eadem fabula, dicens se non recusare, quo minus subiret idem periculum, quod subiret Antigone soror.*
Ἀλλ᾽ ἐν κακοῖς τοῖς σοῖσιν οὐκ αἰσχύνομαι
Ξύμπλουν ἐμαυτὴν τοῦ πάθους ποιουμένη. id est,
Sed in tuis non erubesco me malis
Rate vecta eadem, calamitati adiungere.

Nuntio nihil imputandum.

HIC *fere est hominum affectus, vt tristia nuncianti perinde indignentur, quasi fecerit quod factum nunciat. Creonti itaq. succensenti nuntio, quod parum læta adferret, ita respondet:*
Ὁ δρῶν σ᾽ ἀνιᾷ τὰς φρένας, τὰ δ᾽ ὦτ᾽ ἐγώ. id est,
Qui fecit, animum discruciat, aures ego.
Eiusdem nuntij versus est:
Στέργει γὰρ οὐδεὶς ἄγγελον κακῶν ἐπῶν. id est,
Nemo hunc amat, qui verba nunciat mala.
Accommodari poterit ad eum qui lapsum admonet, vt magis sibi ipsi succenseat qui crimen admisit, quam ei qui necessariam admouet correptionem. Nam correptio ad tempus molesta est auribus, sed sceleris cōscientia perpetuo mentem fodicat.

Quod fieri non potest, nec incipiendum quidem est.

PRIVS *retulimus,* ἀδύνατα θηρᾶν, *id est, impossibilia venaris. Quod aliis verbis expressit Sophocles in Antigone:*
Ἀρχὴν δὲ θηρᾶν οὐ πρέπει τἀμήχανα. id est,
Quæ efficere nequeas, nec vel ordiri decet.
Verba sunt Ismenes deterrentis Antigonem, ne Polynicen sepeliat aduersus regium edictum.

Cor calidum in re frigida.

EADEM *Ismene dehortans Antigonem ab audaci facinore ait,*
Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις. id est,
Profecto tu cor calidum habes in frigidis.
Alibi diximus calidum facinus audax & præceps appellari. Frigida hic appellat, quorum feliciter perficiēdorum exigua spes erat.

Frustra niti dementiæ est.

RVRSVS *in eadem ita loquitur.* Τὸ δὲ
Περισσὰ πράσσειν οὐκ ἔχει νοῦν οὐδένα. id est,
Frustranea agere insignis est amentiæ.
Non solum amentiæ est, iniusta agere, verum etiam superuacanea. Ex iniustis interdum aliquod est lucrum, ex superuacaneis nullum.

Principi obtemperandum in omnibus.

NON *sine prouerbiali schemate dictum est in eadem tragœdia, quod ait Creon,*

ΑΛΛ᾽

Ἀλλ' ὃν πόλις στήσειε, τοῦδε χρὴ κλύειν
Καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τ' ἀνάντια. id est,
Sed principatum ciuitas cui tradidit
Hic audiendus, siue leuia præcipit,
Siue æqua mandat, siue & his contraria.

Ciuitas non ciuitas.

HAEMON *Creontem tendentem ad tyrannidem, ita tangit:*

Πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρός ἐσθ' ἑνός. id est,
Quæ vnius hominis, illa non est ciuitas.

Dixerat Creon ipsius esse, non alterius imperare regioni. Hæmon negat eam esse ciuitatem, vbi summa rerũ penes vnum hominem est. Polis enim Græcis vel a versando, vel a multitudine dicta videtur, Latini Rẽpublicam appellant. At Respub. non est, vbi vnius arbitratu aguntur feruntur omnia. Itaque cum Creon respondisset, ciuitatem censeri illius, qui illi imperat, subiicit Hæmon:

Καλῶς, ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. id est,
Recte, vnus vt deserto in agro regem agas.

Regium est imperare liberis, neque quidquam absque ciuium consensu tentare.

Mens cæli, terræq. regina.

SOCRATES *apud Platonem in Philebo: πάντες γὰρ συμφωνοῦσιν οἱ σοφοί, ἑαυτοὺς ὄντως σεμνύνοντες, ὡς νοῦς ἐστὶ βασιλεὺς ἡμῖν οὐρανοῦ τε καὶ γῆς. id est, Omnes enim sapiẽtes consentiunt hoc pacto seipsos honestantes, quod mens nobis regina cæli & terræ. Sentit sapientia gubernari omnia potius quam voluptate. Cum enim Philebus probasset felicitatem ex sapientia & voluptate mixtum, quæri cœptum est vtra duarum plus haberet momenti ad beatitudinem. Quoniam autem Plato dicit in hoc omnes consentire, subindicat fuisse vulgo iactatum. Conuenit huic quod habet Hæmon Sophocleus:*

Πάτερ, θεοὶ φύουσιν ἀνθρώποις φρένας,
Πάντων ὅσ' ἐστὶ χρημάτων ὑπέρτατον. id est,
Pater, dei mentem inferunt mortalibus,
Quæ res opes exsuperat omnes maxime.

Primas iactare hastas.

M. TVLLIVS *lib. de Oratore 2. primas iactare hastas dixit, pro velitari, quod ad oratorem transfert, cuius dictio initio debet esse lenis ac sedata, vt paullatim incandescat oratio. Notat ibi Philippum oratorẽ, qui solitus sit ita ad dicendum surgere, vt nesciret primum verbum quod esset dicturus: sed aiebat se posteaquam concalefecisset brachium, tum pugnare. Atqui non attendit, inquit, eos ipsos vnde similitudinem ducit, illas primas hastas ita tractare leniter, vt & venustati vel maxime seruiant, & reliquis uiribus suis consulant. προοιμιώδης erit, si ad disputationis aut contentionis exordium transferatur. Idem vnico verbo dicitur Velitari.*

Omissis fontibus consectari riuulos.

IN *eodem libro non sine prouerbij specie dixit riuulos consectari, pro eo quod est minora ad rem pertinentia dicere, omisso eo quod est negotij caput. Hac metaphora videtur admodum delectatus Hieronymus. Marci Tullij verba sic habent, Tamen tardi ingenij est, riuulos consectari, fontes rerum non videre. Etiam ętatis est, vsusq. nostri a capite quod velimus arcessere, & vnde omnia manant videre.*

Res palæstræ & olei.

QVAE *non ad serium negotium, sed ad lusum & ostentationem adhibentur, palæstræ & olei dicuntur; cum in prælio maioribus opus sit uiribus. In palæstra non armati, sed vncti concertabant, tũ quo difficilior esset apprehensio, & elapsus facilior, tum quo corpus esset nitidius, certabant enim nudi. M. Tullius lib. de Orat. 1. Nitidum quoddam genus est verborum & lætum, sed palæstræ magis & olei, quam huius ciuilis turbæ ac fori. Consimiliter lib. 2. de Isocratis discipulis agẽs, Sed eorum, inquit, partim in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Eodem spectat quod ait libro De legibus 1. Fannij autem ætate coniunctus Antipater, paullo inflauit vehementius, habuitq vires agrestes ille quidem atque horridas sine nitore ac palæstra sed tamẽ admonere reliquos potuit, vt accuratius scriberent. Hac tibi. Quod prius dixerat oleum, hic vocat nitorem. Et in libro De claris oratoribus, vnctius vocat, quod est nitidius. Iam, inquit, erat vnctior quædam splendidiorq. consuetudo loquendi. Rursus in Oratore ad Brutum, Numerus autem nondum depromebatur, neque habebat aliquam necessitudinem aut cognationem cum oratione: itaque serius aliquanto notatus & cognitus, quasi quandam palæstram & extrema lineamenta orationi attulit: palæstram appellat venustatem ad ostentationem adhibitam. In his porro verbis, nec illud absque prouerbij specie dictum est, extrema lineamenta, pro extrema manu, metaphora ducta a pictoribus.*

Operarij.

IBIDEM *non absque prouerbij specie operarios appellat, qui citra philosophiæ cognitionem caussas agunt. Architectus ex arte rationem operis præscribit, operarij vere non iudicium suum, sed tantum operam adhibent, iuxta præscriptum. At qui philosophiam callet, ex se paratus est de quauis re recte dicere. M. Tull. de Mnesarcho loquens, Hos quos nos oratores vocamus, nihil esse dicebat nisi quosdam operarios, lingua celeri & exercitata: oratorem autem nisi qui sapiens esset, esse neminem. Rursus in Bruto, Nam illud minus euro, quod congessisti operarios omnes, vt mihi videantur mori voluisse non nulli, vt a te in oratorum numerum referrentur. Huius generis oratores libro De claris oratoribus appellat vocales: Addamus, inquit, huc etiam, ne quem vocalem præteriisse videamur, C. Cosconium Calidianum.*

E schola cantilena.

PLAVTVS, *vt ante admonuimus, Theatri nugas appellat, quæ solent in comœdiis recitari. M. Tull. e scholis cantilenam appellat orationem declamatoriam ac iuuenilem, plus habentem ostentationis quam sapientiæ: locus sic habet eodem libro: gerendus est tibi mos adolescentibus Crasse, qui non Græci alicuius quotidianam loquacitatem, neque ex scholis cantilenam requirunt, sed ex homine omnium sapientissimo atque eloquentissimo, atque ex eo qui non in libellis, sed in maximis*

ximie caussis & in hoc domicilio imperij & gloria, sit consilio linguaq. princeps.

A deo ficti.

QVI vehementer ad aliquid natura compositi sunt hos prouerbiali sermone ad hoc natos, factos sculptosq. dicimus: insignem autem natura dexteritatem M. Tullius eleganter expressit eodem libro: Sunt autem, inquit, quidam ita natura muneribus in iisdem rebus habiles, ita ornati, vt non nati, sed ab aliquo deo ficti videantur. Adlusit autem ad Pandoram quam finxit Vulcanus, ceteris item diis sua munera in vnam conferentibus.

E circulo.

HOMINEM e triuio, plebeium & contemptum appellamus. Marcus Tullius, pro eo dixit e circulo. Circulum autem vocat conuenticulum hominum in foro aut in plateis confabulantium. Ita Crassus eodem quem modo citauimus libro, Effudi vobis ola quæ sentiebam, quæ fortasse si quemcumq. patremfamilias arripuissetis ex aliquo circulo, eadem vobis percontantibus respondisset.

Caussa cadere, Formula cadere, Ex iure manu consertum.

QVEMADMODVM prisci iureconsulti dicebant aliquem ex iure manu consertum vocari, cui lis intendebatur, ita caussa cadere dicebatur, qui male agēdo ius agendi perdidisset, vt rumq. fiet κατεμφασιν, si accēdat translatio: vtrumq. est apud M. Tullium eodem libro sub persona Scæuolæ, Quod vero in extrema oratione quasi tuo iure sumpsisti, oratorem in omni sermonis disputatione copiosissime posse versari, id nisi in tuo regno essemus, nō tulissem, multisq. præessem, qui aut interdicto tecum contenderent, aut te ex iure manu consertum vocarent & aliquanto post, cum Hypsæus maxima voce plurimis verbis a M. Crasso prætore cōtenderet, vt ei quem defendebat caussa cadere liceret: Gn. autem Octauius homo consularis, non minus longa oratione recusaret, ne aduersarius caussa caderet. Idem pro L. Murena: Et si turpe existimas te aduocato illum ipsum quem contra veneris, caussa cadere. Meminit & Quintilianus libro 7. cap. 4. Apud priscos superstitiose seruabatur, vt qui in actione instituenda vel verbo lapsus esset, caussa caderet, cuius superstitionis vestigia non exigua adhuc resident apud Anglos, interdum totum instrumentum reiicientes, si cognomen aliquod vna littera secus fuerit scriptum. Iustinianus Institutionum iuris lib. 4. tit. De actionibus, paragrapho, si quis, Si quis, inquit, agens in intentione sua plus complexus fuerit quam ad eum pertineat, caussa cadebat: id est, rem amittebat, nec facile in integrum restituebatur, nisi minor erat 25 annis, &c. Proximo autem paragrapho, vocem hanc plus, ostendit quadrifariam intelligi, re, tempore, loco & caussa. Re, si quis pro decem aureis petat viginti: Tempore, si quis ante diem vel ante condicionem petat: Loco, si quis Romæ petat, quod Ephesi promissum est: Caussa, si quis stipulatus Stichum aut viginti aureos, petat Stichum pura actione; cum electio sit promissoris. Pro eodem dici videtur rem amittere, litem perdere, & formula cadere. Iustinianus libro quarto tit. De exceptionibus, paragrapho, appellantur: Cum temere, inquit, rem in iudicium deducebāt, & consummebant, qua ratione rem amittebant Horat. in Sermonibus.

–Et casu iam respondere vadato

Debebat, quod ni fecisset, perdere litem.

Quintilianus libro tertio, cap. 8. Neque ignoro multa transferri in omnibus fere caussis, in quibus cecidisse quis formula dicitur: hæ sunt quæstiones: an huic, an cum hoc, an hac lege, an apud hunc, an hoc tempore liceat. Seneca libro epistolarum 6. epist. 49. de philosophis agens, qui vocum argutiis ostendebant eruditionem: Quid enim, inquit, aliud agitis, cum eum quem interrogatis, scientes in fraudem inducitis, quam vt formula cecidisse videatur? Sed quemadmodum illum prætor, sic hos philosophia in integrum restituit, ita Seneca. Quin hoc ipsum in integrum restituere, si a foro transferatur ad alia, κατεμφασιν est. Poterit ita deflecti, vt dicatur caussa cecidisse, qui ius obiurgandi filiū amisit, quod eum suo exemplo aut largitione ad nequitiam prouocarit. Illa porro sermonis formula, ex iure manu consertum, ab ipsis duodecim tabulis sumpta videtur, quemadmodum indicat Aulus Gellius lib. Noctium Atticarum 20. cap. 9. Antiquitus inter quos erat de agro aut simili de re controuersia in rem præsentem veniebant, & apud prætorem vindiciarū caussa manus conserebant: hoc est, alter alterius manum corripiebat. Sed cū propagatis Italiæ finibus, grauarentur prætores vindiciarum caussa longius proficisci, institutum est, vt litigantes non ex iure apud prætorem manum consererent, sed ex iure manu consertum vocarent, hoc est, alter alterum ex iure ad conserendum manum in rem de qua ageretur vocaret: simulq. profecti in agrum de quo litigabatur, terræ aliquid ex eo, aut vnam glebam in ius in vrbem ad prætorem deferrent, & in ea gleba tamquam in toto agro vindicarent. M. Tullius libro epistolarum septimo scribens Trebatio iureconsulto: Tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam, vt audio, istic

Non ex iure manu consertum, sed mage ferro

Rem repetunt, regnumq. petunt, vadunt solida vi.

Huiusmodi vindiciarum formulam Marc. Tullius facetissime expressit in oratione pro L. Muræna: itaq: irati illi, quod sibi veriti, ne dierum ratione peruulgata & cognita, sine sua opera lege posset agi, notas quasdam composuerunt, vt omnibus in rebus ipsi interessent, cum hoc fieri bellissime posset. Fundus Sabinus meus est, immo meus: deinde iudicium voluerunt. Fundus, inquit, qui est in agro qui Sabinus vocatur, satis verbose. Cedo, quid postea? Eum ego ex iure meum esse aio. Quid tum? Inde ibi ego te ex iure manu consertum voco. Quid huic tam loquaciter litigioso responderet ille vnde petebatur non habebat. Transit iureconsultus, tibicinis Latini modo. Vnde tu me, inquit, ex iure manu consertum vocasti, inde ibi te reuoco. Hactenus Mar. Tullius. Metaphora sumpta est a bellis, in quibus manus conserere dicuntur, qui cominus confligunt, quemadmodum indicat M. Varro libro De lingua Latina secundo.

Lapides flere.

De re vehementer miseranda prouerbiali hyperbola dici solet, eam esse tam lamentabilem, ut vel lapides cogantur ad fletum. M. Tullius in eodem libro; Tu vero vel si testamentum defenderes, sic ageres, vt omne omnium testamentorum ius in eo iudicio positum videretur: vel si caussam ageres militis, patrem eius, vt soles, dicendo a mortuis excitasses, statuisses ante oculos, complexus esses filium, flensq. eum centumuiris commendasses, lapides mehercle omnes flere ac lamentari coegisses, vt totum illud vti lingua nuncupasses, non in duodecim tabulis, quas tu omnibus bibliothecis anteponis, sed in magico carmine scriptum videtur, hæc ille. In verbis autē Ciceronis, ad prouerbium alludit magici carminis mentio, Quod enim vehementer commouet animum, quauis incantatione efficatius dicitur, sicut alibi retulimus.

Liber non est, qui non aliquando nihil agit.

Qui in summo otio versabantur ab omnibus feriati negotiis, ij nihil agere dicebantur. M. Tullius eodem libro, sub persona Crassi ad Scæuolam, Quid igitur, inquam, quando ages negotium publicum, quando amicorum, quando tuum? quando denique nihil ages? Tum illud addidi, mihi enim liber esse non videtur, qui non aliquando nihil agit, hæc ille, mox interpretatur quid declaret, nihil agere: In qua, inquit, permaneo Catule sententia, meq. cum huc veni, hoc ipsum nihil agere, & plane cessare delectat. Nam cessare dicuntur non tantum ij qui desistunt a negotio, sed qui sunt in otio. Expedit autem interdum nihil agere, vt cetera recte agamus. Alias ostendimus eos nihil agere dici, qui inanem sumunt operam.

In herba luxuries.

Rustici semina copiosius quam expedit herbescentia, dicunt luxuriare: eam præproperam lætitiam appellant luxuriem, quam immissis in agrum iumentis aut pecudibus corrigunt, quod illi vocant depascere. Maro,

Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

M. Tullius eodem libro quem modo citauimus. Quod si hic noster Sulpitius faceret, multo eius oratio esset pressior, in qua nunc interdum, vt in herbis rustici dicere solent, in summa vbertate inest luxuries quædam, quæ stylo depascenda est.

Surculum defringere.

Simili forma dixit eodem in loco, Surculum defringere, pro eo quod est, non callere totam disciplinam, sed ex ea paullulum quod ad rem præsentem faciat decerpere: quemadmodum iureconsulti non numquam aliquam sententiam aut fragmentum adducunt e Theologorum disciplina, locus apud Ciceronem hunc in modum habet, Atque hactenus loquuntur, etiam hac instituendi diuisione vtuntur, sed ita, non vt iure aut iudicio, vt denique recuperare amissam possessionem, sed vt ex iure ciuili surculum defringendo vsurpare videantur.

Mendacium vtile.

Dives ille apud Satyricū Iuuenalem dicit, Quid enim saluis infamia nummis? & Dorionem Terentianum non pudet vanitatis, dum ob rem: sed honesto propius est, quod ait Orestes in Electra Sophoclis,

Δοκῶ μὲν οὐδὲν ῥῆμα σὺν κέρδει κακόν. id est,

Nullum reor verbum quod est lucro, malum.

Conuenerat enim vt fingerent ipsum esse mortuum. Sentit igitur famam mortis viuo nihil nocituram, sed ad id quod constituerant fore accommodam, venerant enim vlturi Agamemnonis mortem, idq. perfecerunt.

Equi generosi senectus.

Ἵππου γῆρας, alias dictum est, de his qui post res præclare gestas ob senium reiiciuntur. Sed Sophocles in eadem fabula declarat generosi equi senectutem, his versibus.

Ὥσπερ γὰρ ἵππος εὐγενής, κἂν ᾖ γέρων,
Ἐν τοῖσι δεινοῖς θυμὸν οὐκ ἀπώλεσεν,
Ἀλλ' ὀρθὸν οὖς ἵστησιν, ὡσαύτως δὲ σὺ
Ἡμᾶς τ' ὀτρύνεις, καὐτὸς ἐν πρώτοις ἕπῃ. id est,

Generosus vt equus, consenuerit iam licet,
Animum tamen numquam in periclis abiicit,
Sed auribus rectis stat, itidem tu quoque
Et incitas me, & ipse cum primis ades.

Verba sunt Orestis ad pædagogum senem, cuius consilio & auxilio occidit Clytæmnestram & Aegisthum.

Cunctatio noxia.

In eadem fabula Electra de Oreste qui reditum proferebat ita loquitur,

Μέλλων γὰρ αἰεὶ δρᾶν τι τὰς οὔσας τέ μου
Καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν. id est,

Dum facere semper prorogat quæ adsunt simul,
Simul & futuras perdidit mihi spes meas.

Prouerbij ratio est in tropo, quo præsentes & absentes dixit pro omnes.

In arduis contanter agendum.

Ibidem Electræ querenti de fratre:

Φησίν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει ποεῖ. id est,

Dicit quidem, sed e dictis facit nihil.

Ita respondet Chorus,

Φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μέγα. id est,

Qui facinus ingens tentat, ille lentus est.

Sentiens in arduis ac periculosis negotiis non esse præcipitandum consilium, huic rursus ita respondet Electra,

Καὶ μὴν ἔγωγ' ἔσωσ' ἐκεῖνον οὐκ ὄκνῳ. id est,

At his quidem haud contante me seruatus est.

Sentiens perniciosam esse contationem, cum vrget præsens periculum.

E paucis verbis ingens bonum aut malum.

Ibidem Electra sic loquitur sorori Chrysothemidi.

Πολλά τοι σμικροὶ λόγοι
Ἔσφηλαν ἤδη καὶ κατώρθωσαν βροτούς. id est,

Sermo profecto rebus in compluribus
Deiecit homines, simul & erexit, breuis.

Sentit

Sentit interdum ex paucis verbis perperam intellectis, magnos nasci errores, atque etiam erroris correctionem ex paucis recte intellectis. De leuissima rei grauissimis pœnis dictum est alias.

Vni cum duobus non est pugnandum.

IN eadem Chrysothemis, Electra sorori, & Choro concorditer hortantibus ita respondet,

Δρασω, τί γὰρ δίκαιον δύ' ἰσχύειν λόγον
Ἀντιλέγειν. id est,
Factura sum, non æquum enim est, resistere
Vnam duabus.

Adfine est illi, ne Hercules quidem aduersus duos. Huc adlusit & Catullus in epithalamio,
Noli pugnare duobus.

Mala malis eueniunt.

CLYTAEMNESTRA *obiurgans Electram filiam, quod per eã traduceretur, vt viricida, vicissim audit,*

Αἰσχροῖς γὰρ αἰσχρὰ πράγματ' ἐκδιδάσκεται. id est,
E turpibus enim, facta turpia discimus.

Significans quod filia de matre parum honeste loqueretur ei imputandum quæ necando maritum, & filij necem moliendo, docuisset liberos odisse matrem, id paullo post dicit explanatius,

Τὰ δ' ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκεται. id est,
Porro ipsa facta, uerba reperiunt sua.

Scitum est illud Socratis, vt se quisq. talem præstaret re qualis haberi cuperet. Fama enim e factis velut e fonte nascitur, e bonis bona, e malis mala. Proinde qui factis ignominiosis sibi peperit ignominiosam famam, ne succenseat male loquentibus, sed sibi qui ora aperuit populo: nec moliatur vindictam in maledicos, sed benefactis rumorem fœdum abolere studeat.

Numinis ira inceuitabilis.

APVD *Homerum Iupiter vxori minitans, appellat manus suas ἀάπτους, quod lædant quoscumq. velit, cum a nemine vicissim lædi queant. Simile est quod in eadem fabula dicit Orestis pædagogus,*

Ὅταν δέ τις θεῶν
Βλάπτῃ, δύναιτ' ἂν οὐδ' ἂν ἰσχύων φυγεῖν. id est,
At vbi viro nocet deorum quispiam,
Vitare possit nemo quamlibet potens.

Solent homines calamitates suas in hunc aut illum caussam reiicere, cum pleraque mala sic præter opinionem exspectationem accidant, vt appareat superis immitti.

Quo terrarum raperis.

QVI *non sunt attenti ad rem propositam, negantur esse domi. Qui longius aberrant a uero, in alia regione esse dicuntur. Electra sorori nuncianti Orestem viuere qui dictus erat mortuus, ita respondet,*

Οὐκ οἶσθ' ὅποι γῆς, οὐδ' ὅποι γνώμης φέρῃ. id est,
In quod solum rapiare non intelligis,
Nec quo ferat mens.

Prouerbium est in tropo. Sic in eum qui aberrat a re proposita apte dicetur illud, Quo nunc se proripit ille? Aut, In quam regionem abripitur? Translatum videtur a nautis.

Bene natis turpe est male viuere.

QVIDAM *arbitrantur ob hoc ipsum sibi licere turpiter viuere, quod honestis maioribus orti sunt, cum contra generis claritas, quasi fax addita faciat, vt nobilium errata plus habeant dedecoris quam obscuro genere natorũ. Hoc in eadẽ fabula sic expressit Electra,*

Ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. id est,
Natis honeste, turpe viuere turpiter.

Quamquam Electra putat eos turpiter viuere, non qui sunt improbis moribus, sed qui viuunt in seruitute, cum sint ingenui nati, vt cum illo conueniat, Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere.

Mortui non dolent.

EADEM *in eadem fabula, significans se spontanea morte quæsituram malorum finem, ait,*

Τοὺς γὰρ θανόντας οὐχ ὁρῶ λυπουμένους. id est,
Nam mortuum dolere video neminem.

Eoq. Plinius existimat nullum beneficium a diis datum homini maius, quam quod cuique in manu est cum velit e vita excedere. Melius Socrates, qui docet esse nephas animam iniussu imperatoris dei e corporis præsidio decedere.

Latini tibicinis more.

IN *M. Tullij verbis quæ paullo ante retulimus ex oratione pro L. Murena, prouerbium inerat, cum ait iurecconsultum instructo petitore, Latini tibicinis more transire ad eum a quo petitur, et illum sollemnibus uerbis instructurum. Unde nata sit similitudo, non admodum liquet, nisi quod probabilis coniectura videtur, ductum a priscis illis Latinis, qui in pagis aut oppidis vno eo tantum tibicine fabulas agitabant, ad cuius modulatum vocem ac gestum accommodabant histriones, alioqui ob imperitiam non seruaturi carminis rationem. Is igitur tibicen posteaquam vni actori præciuerat, cogebatur ad alterum huic responsurum transire, eiq. vicissim incentu tibiæ metri modulos praire, atque hinc rursus ad alium, quod rusticani homines absque praeunte tibicine non possent apte saltare uersus aut Mimos. Hanc coniecturam adiuuat locus qui est apud M. Tullium in Oratore ad Brutum, vbi agit de versibus ita compositis, vt posset oratio libera solutaq. videri. Quorum, inquit, similia sunt quædam etiam apud nostros, velut illa in Thyeste, Quem nam te esse dicam, qui tarda in senectute: & quæ sequuntur: quæ nisi cum tibicen accessit, orationi sunt solutæ simillima. Prior locus ex oratione, refertur in prouerbio, Caussa cadere.*

In quadrum redigere.

SVPERIVS *ex Aristotele docuimus, virum constantis animi appellari tetragonum, quod ea figura ex omni parte sui similis est. Vnde quidquid congruit & aptum est, quadrare dicitur. Id M. Tullius in Oratore deflexit ad orationem concinnam & aptis numeris compositam: Itaque postquam est nata hæc circumscriptio, vel comprehensio, vel continuatio, uel ambitus, si ita licet dicere, nemo qui aliquo esset in numero, scripsit orationẽ generis eius quod esset ad delectationẽ comparatum, remotumq. a iudiciis forensique certamine,*

quin redigeret omnes fere in quadrum numerumq. sententias. Metaphora ducta est a marmorariis.

Cadere in cursu.

CADERE *in cursu M. Tullius dixit pro eo quod est expetita laude frustrari, quemadmodum si quis ad lauream theologicam contendens emoriatur priusquam ad summum eius nominis fastigium peruenerit. Marc. Tullius libro De claris oratoribus de Galba loquens, Laudabant hunc patres nostri, fauebāt etiam propter patris memoriam, sed cecidit in cursu. Nam rogatione Manilia Iugurthinæ coniurationis inuidia, cum pro se ipse dixisset, oppressus est. Simili tropo dicimus eos e cursu reuocare, quos ab instituto ad aliud quidpiam retrahimus. Et in cursu esse dicuntur, qui magno studio contendunt aliquo. Metaphora sumpta est a publicis certaminibus, pedibus aut equis currentium.*

Ne pudeat artem.

VERSUS *erat olim populari sermone iactatus, Ne pudeat artem proloqui quam factites. Multos non pudet turpi quæstu viuere, cum pudeat nomen eius quæstus profiteri. Quemadmodum si quis vsuram exercens, vocari malit, negotiator. Versum citat M. Tullius eodem libro, Me autem sine peruulgatissimus ille versus, qui vetat*

Artem pudere proloqui quam factites,

dissimulare non sinit, quin delectet: sine tuum studium hoc a me volumen expressit.

Δωριάζειν.

Δωριάζειν, *olim dicebantur qui corpore parum decore nudato incedebant, ductum a virginibus quæ in Peloponeso discinctæ, & absque tunicis esse consueuerunt, tantum pallio tectæ vtrimq. fenestrato, per quod patebāt nuda corporis. Apud Lacedæmonios autem virgines certis diebus totæ nudæ incedebant. De Romanorum multitiis pellucentibus multa queritur Iuuenalis.*

Aetoli.

Αἰτωλοὶ *dicti sunt olim ioco prouerbiali, qui iuxta mores Aetolorum petaces essent & improbi. Adlusum est enim ad vocem, quemadmodum auidi munerum Dorice loqui dicebantur, sic* αἰτωλοὶ *dicti videntur, quod omnia petant,* παρὰ τὸ ὅλον αἰτεῖν. *Meminit Stephanus.*

Χαρωνῖται.

OLIM *Charonitarum cognomen apud Romanos populari ioco tributum est iis qui defuncti commentariis tuebantur quod perperam agebant. Hinc ortum. Cum M. Antonius oratione funebri prolataq. C. Cæsaris veste populum in eius interfectores concitasset, adripuit Cæsaris commentarios, in quibus acta illius continebantur, iisq. adscripsit quæ libuit. Atque horum auctoritate se facere simulabat quidquid agebat, aliis tribuens magistratus, alios ab exilio reuocās, alios e vinculis liberans. Hi omnes quoniam se defuncti commentariis excusabant, vulgari ioco dicti sunt* χαρωνῖται, *vt refert Plutarchus in vita M. Antonij. Simili artificio quidam abutuntur testamentis, in quos competet itidem cognomen.*

Iapeto antiquior.

Ἰαπετοῦ ἀρχαιότερος, *id est, Iapeto antiquior. Iupiter apud Lucianum sic adloquitur Cupidinem pueritiam excusantem,* σὺ παιδίον ὦ Ἔρως, ὃς ἀρχαιότερος πολὺ τοῦ Ἰαπετοῦ.

FINIS.

APPENDIX ADAGIORVM, QVAE ADDITA SVNT.

Salmoneus alter.

SALMONEVS alter, Paræmiæ specie vsurpatur a Symmacho, de supra modum superbo & elato, verba eius sunt ad Theodosium Imperatorem vbi deprecatur honorati vehiculi vsum, ista: Absit vt moderator vrbis liberæ atq. ideo deuotæ, tamquam Salmoneus alius inuehatur. Eunapius Sardianus in Chronographia de Eutropio eunucho aduersus quem inuectiuæ extant Claudiani poetæ. τὸ ἐκείνου κράτος εἰς τοσοῦτον δὴ κατέσεισε ἅπαντα καὶ κατεβρόντησεν, ὥστε οὐ μόνον Ῥουφῖνος ἦν αὐτός, ἀλλ' ὁ τοῦ μύθου Σαλμωνεὺς μικρόν τι χρῆμα πρὸς αὐτὸν ἦν, id est, Illius potentia adeo concussit omnia & tonitru quodam perculit, vt non modo Ruffinus esse reipsa deprehensus fuerit, sed fabulosus ille Salmoneus nihil fuerit præ isto. Galenus Therapeutices primo in Thessalum inuehens, dicit eum imitari Zoilum qui Homeri simulacrũ flagellare solebat, & Salmoneum Iouis æmulum, sic enim, inquit, καὶ οὕτως καὶ Ζωΐλος εὔδοξος τὴν Ὁμήρου μαστίζων εἰκόνα, καὶ Σαλμωνεὺς τὸν Δία μιμούμενος. id est, Hac ratione nobilitatus est Zoilus Homeri effigiem verberando, & Salmoneus Iouem imitando, & rursus. οὐδεὶς γοῦν νοῦν ἔχων αὐτὸς ἐθέλει ζηλοῦν τὸν Ὁμήρου μάστιγα Ζωΐλον, οὔτε τὸν παράπληκτα Σαλμωνέα, καίτοι τοῖς μὲν φιλολοιδόροις ζηλωτὸς ὁ Ζωΐλος, τοῖς δ' ἱεροσύλοις ὁ Σαλμωνεύς. hoc est, Nemo quisquam sanæ mentis æmulatur Homeri flagellatorem Zoilum, neque vecordem Salmonea, tametsi maledicis scurris in exemplo sit Zoilus, & sacrilegis Salmoneus. Hesiodus,

Σαλμωνεὺς ἄδικος καὶ ὑπέρθυμος πέλε κεῖνος. id est,
Salmoneus plenus factus ac nescius æqui.

Qui & ipse prouerbialis versus in principem subditis grauem & superbiæ immodicum, aut prætorem insolentem & iniquum apte torqueri poterit. Salmoneus filius fuit Aeoli Elidis reguli ex Laodice Aloei, qui curruum rotas æreis canthis obmunitas super põtem æneum quem construxerat, agitasse, ad imitanda vera tonitrua, & immissis in homines facibus, neci eos dedisse legitur, vnde Virgilius lib. Aeneid. 6.

Vidi & crudeleis dantem Salmonea pœnas,
Dum flammas Iouis & sonitus imitatur olympi.

Et Valerius Flaccus Argonauticorum, 1.

Salmoneus nondum ille furens, cum fingeret alti,
Quadrifida trabe tela Iouis.

Salmoneum fuisse industrium mechanicarum operarũ artificem putat Eusthathius Odysseæ. λ. quando & alij quidam βροντεῖα ad imitãda cæli tonitrua leguntur excogitasse, vas ingens mugitum illum tonitrui per calculos immissos exprimens. Produnt & historiæ Archimedem Syracusanum fulgurationes quasdam ignitomas per specula edidisse. Idem commemorat peritum quendam mathematicum adiumento machinæ, inimici sui ædes non aliter quã terræ motu vibratas concussisse, fulguritosq. quosdã radios in illũ distrinxisse; vt confessione inimici & ἐνοσίχθων & περικεραυνωτος dictus fuerit Neptuni Iouisq. illius terræquassoris, huius fulguratoris, epithetis, quod dictũ de Arthmesio intelligendũ est, quẽ scribit Agathius historiæ lib. 5. domum Zenonis vicini sui æmulis terræ motus concussione per dispositos certis locis tubulos perculisse.

Pulmonis vitam viuere.

PLATO in Philebo. ζῆν δὲ οὐκ ἀνθρώπου βίον ἀλλά τινος πλεύμονος, id est, Non hominis, sed pulmonis cuiuspiam vitam viuere, de homine stupido & rationis mẽtisq. parum compote. Potest apposite dici in ebriosum & abdomini καὶ ὑπογαστρίοις ἐπιθυμίαις (vt Aretes Cæsariensis loquitur) addictum, farcire corpus solum prõptum, ingenij viribus nusquam vti. Est autem Pulmo marinum zoophyton, quasi plantamine dicas, mixtæ inter frutices & animantia naturæ, suapte sponte proueniens: quod inter testacea ponit Aristoteles & hoc ipso in loco Plato, quando subiicit, ἢ τῶν ὅσα θαλάττια μετ' ὀστρεΐνων ἔμψυχά ἐστι σωμάτων. id est, aut alterius marini generis quod inter testacea corpora animantiũ est. Vsus eo est et Synesius Ptolemaidos. Episcop. in lib. de Regno, βίον ζῶντας θαλαττίου πλεύμονος. i. Vitam degẽtes marini pulmonis: loquitur aũt de voluptariis hominib⁹ qui in ganeæ libidinumq. vsu summum bonum ponunt.

Thessalica bucca.

Θετταλικὴ ψωμός, Thessalica buccea vel turunda, pro ingenti ponitur, Athenæo testante & Polluce libro sexto Hermippus in μοίραις.

Ὁ Ζεὺς ἔμασσε τὴν θετταλικὴν ψωμόν. id est,
At Iupiter mansum efformabat Thessalum. Philetærus in Lampadigeris, θετταλότμητον κρέας χοιρείας, suillæ carnis portionem Thessalico more sectam vocat. frustum ingens quantum manu tolli poterat, inde nata dicti gratia, quod Thessali in prægrandia frusta carnes partiri solebant, vnde & Crates in Lamia.

Ἐπεὶ τρίπηχυ θετταλικῶς τετμημένα. id est,
Nam sunt tricubita, more secta Thessalo.

Non absimiliter a gentis polyphagia, Frisonicum ferculum pro magno, vulgare dicterium appellat. Alioqui Thessali olim audiebant strenui gurgites & insigniter edaces, vnde illud Antiphanis Comici ἀεὶ γὰρ ἐξ πεινῶς εἶ, θετταλὸν λέγεις. id est, vsque esurit, nunquam satur. Tu Thessalum depingis.

Thessalicus saltus.

Θετταλὸν πήδημα, id est, Thessalicam saltationem in prouerbium abijsse annotat in Dionysium commentario,

Eustathius pro molli fortassis, nam & θετταλικὰ πτερὰ ala Thessalæ in luxus argumentum apud auctores nobilitantur, quod eius gentis togæ vtrinq. alarum speciem præferrent, extentioribus fortasse manicis, vnde θετταλικωτέρα, dixit in Marycа Eupolis apud Stephanum & Pollucem, de gestantibus diffusiores more Thessalorũ chlamydas, de quo annotatũ est Hesychio, & Suida, Quatuor quidam has Thessalicas alas, πτέρυγας, non πτερά, dixit, quod in certaminibus suis præmia proponerentur eiusmodi chlamydes, celebratur et θετταλὶς calciamenti genus illi nationi peculiare. Memorat & θετταλικὸν τρίμμα Stephanus astrigmenti genus elegantioris ad comptum faciens, quo angulos chlamydum, quos πτέρυγας exponit Hesychius, affibulare atque constringere solebant, vt arbitramur: Nec vero dissimile est, hanc lectionem ab Eustathio male interpolatam fuisse: Quidquid sit, diuinatione quam asseueratione magis opus est, in re non explicita, donec aliquis exoriatur, qui scriptum hunc aperiat. Forte θετταλικὸν πήδημα. id est, Thessalicum saltum, pro ingēti, qualem grallatorium vocat Plautus, non inepte exposueris, ratione in superiore adagio reddita.

Thessalicum nomisma.

Θετταλὸν νόμισμα. *i. Thessalicum nomisma prouerbiale esse annotatur a Suida & Hesychio, nisi quod apud hunc desideratur vox altera, hoc modo reponenda, θετταλὸν νόμισμα, τοῦτο παροιμιῶδες, τοιούτου ὄντος ἀπατεῶνος: quæ lectio plena & integra in illo seruata est, Conuenit ergo in fraudẽ & fucum vtroq. auctore. Crediderimus nos Thessalicũ nomisma adulterinũ fuisse paruumq. sincerum aut probæ moneta, atq. inde ortum adagiũ Venuste ad personã transferetur, si impostorẽ aliis fucũ facientẽ, et improbi cõmatis hominẽ Thessalicũ nomisma vocitemus. Suidas nescimus quid de Thessalonice vrbe a filia Philippi regis cognomine appellata hoc loco refert.*

Delphinis in terra vires.

Δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. *id est, Vis Delphini in terra, videtur dici de eo, qui vires ingenij in negotio cui par non sit, periclitatur, & iudicij lubricum ferre vult, vbi impos sit. Plutarchus in Demosthene, comparare & expenso iudicio sententiam ferre de Ciceronis & Demosthenis orationibus ac stylo, male sani hominis neque vires suas exploratas habentis esse existimat, idem namque agere illum, quod Delphinus velocissimum agillimumq. in mari animal, sed in arida humo destitutum, sui impotens citoq. expirans, vnde Pindarus pernicitatem summam volens ostendere, dixit ἐναλίων παραμείβεται δελφῖνα. id est, marinum delphina superat, verba eius sunt ex Ione Chio sumpta, κἀκεῖ ξυμβαίνει ὅπερ ὁ Ἴων ἔλεγε, δελφῖνος ἐν χέρσῳ βία. id est, Illic namq. contingit vti Delphinis robore in tellure, quod Ion dixit. Quadrabit non male in pauperem qui litigare velit cum potentiore opibus affluente, qui litem in longum extrahere corruptelis possit, illo interim exhausto, talis namque δελφῖνος βία ἐν χέρσῳ nititur: Deniq. in quemuis supra vires tentantem aliquid supra crepidam sutorem, supra malleum fabrum.*

Quadrante dignum.

QVADRANTE *dignum pro exiguo & vili non absque prouerbij specie dictũ inuenim⁹ apud D. Hieronymum, Rideo aduocatum qui patrono egeat, quadrante dignam eloquentiam nare subsanno, vbi dignam quadrante eloquentiam vocat quæ nullius pensi sit, et vix vnius æstimandam assis, quod Catullus dixit. Huic confine esse annotant alij. Quattuor obolis æstimas, quod diuerso sensu exponit Suidas, τεττάρων ὀβολῶν, τουτέστι τῆς ἐλαχίστης τιμῆς ἄξιον, Quattuor obolis dignum, de rebus quantiuis pretij, quomodo accepisse videtur incertus auctor cuius verba citat, τὴν παῤῥησίαν τὴν σὴν ... τεττάρων ὀβολῶν εἶναι ... id est, Libertatem linguæ tuam quattuor obolis dignam putas, iuxta prouerbium: at ignoras etiam Thersiten inter Græcos libertate dicendi vsum fuisse, cuius deblateramenta nihilo pluris fecit quam muscas testudo, id quod dici solet, Agamemnon.*

Draconis leges.

Δρακοντείους νόμους, *Draconias leges dici inuenim⁹, a Xenarcho apud Athenæum, nimia seueritate sancitas, & quæ rigiditate immoderata, humanitatis iura æquitatisq. dissoluunt. Sic enim inquit,*

Ὦ ποντία ...
Δρακοντείους νόμους
...

id est,

Qui cærula o Venus queant
Dare liberis operam creandis, quoties
Legum Draconis sint memores?

Draco Atheniensis vir bonus magnaq. prudentia tetricas leges sanxit supplicio ferme capitis censitas, vt Aulus Gellius refert, qua de caussa non atramento sed sanguine scriptas eius leges (quas proprie θεσμοὺς dictas scribit Aelianus) quidam dixisse memoratur. Seueram igitur alicuius disciplinam & instituta acerbiora, Draconis legis nominabimus. Huc spectat illud Aristot. in Rhetoricis, οὐκ ἀνθρώπου οἱ νόμοι, ἀλλὰ δράκοντος, i. Haud hominis, sed Draconis sunt leges.

Luscinia Musarum.

Ἀηδὼν μουσῶν, *id est, Musarum luscinia, Conuenit in hominem insigniter eruditum, & præcipue in poetam carmine felicem, chorus apud Euripidem in Palamede,*

Ἐκάνετ', ἐκάνετε τὰν πάνσοφον ὦ Δαναοί,
Τὰν οὐδὲν ἀλγύνουσαν ἀηδόνα μουσᾶν. *id est,*

Necastis necastis omnisciam o Danai,
Musarum lusciniam cunctis innoxiam.

Sentit de Palamede Vlyssis dolo a Græcis saxis obruto: Fuit aũt vir ille in philosophia excellens, & ad pangendũ carmẽ factus, quẽ Iliacũ bellũ versibus cecinisse perhibẽt, sed abolitum inductũq. ipsius poematis nomẽ ab Homero inuidiæ stimulis agitato. Citat carmẽ prædictũ Philost. in Heroicis, Notũ est poetas μουσῶν ὄρνιθας velut Musarũ aues a Theoc. vocari: et Latini poetæ cygnos pro poetis accipiũt, vt Virg. ibi, Cãtãtes sublime ferẽt ad sydera cygni, et Hor. Pind. appellat Dircæum cygnũ. I dẽ nõ vsitata nec tenui pẽna se ferri p æthera gloriatur, & in albũ alitẽ mutari: fictionem ab Anacreonte

crevisse mutuatus: qui ait ... i. Euolo in cęlū leuibus pēnis. Et apud Aristoph. Cibesias poeta optat fieri luscinia, sic inquiens,
Ορνις γενοίμαν ἀλέτωρ
Λιγύφωνος ἀηδών.
Pennata auis fieri volo
Philomela canora.

Corinthia verba & Ionica.

CORINTHIA verba pro exquisitis & magnopere elaboratis et ad ostentationē nitidis, vel ēt pro delicato & molli dicēdi genere, poni videm⁹. Quint. li. 8. ca. 3. Sed ita demū, si non appareat affectatio, in qua mirifice Virginius, Corinthiorū amator iste verborū. Corinthia opera olim laudatissima fuerunt & primæ nobilitatis, de quibus ita Plin. lib. 34. cap. 2. Sunt ergo vasa Corinthia quæ isti elegantiores modo in esculenta transferunt, modo in lucernas, modo in trullas, nullo mūditiarū respectu. Cic. in oratione pro Sex. Roscio, Domus referta vasis Corinthiis & Deliacis. Strabo lib. 8. ... i. æquali in pretio æstimata fuerunt cū vasis Corinthiis. Addit Lu Florus, Aeris notā pretiosiorē fecit opulentissimæ vrbis Corinthi iniuria, quia incendio perustis plurimis statuis atq. simulacris, æris auri argentiq. venæ in cōe fluxerūt. Quod si ad mollitiē mauis referri, succurrat verbū κορινθιάζειν pro scortari, quodq. Corinthia scorta toties apud veteres scriptis nobilitata sint, vt apud Aristoph. est videre. Simili modo, ἰωνικὸν ᾆσμα. i. Ionicū verbū, pro dissoluto et molli extulit Aeschylus, vnde Athenæus lib. 13 Dipn. ... i. Cōmemorabo tibi Cyuulce et proferā Ionicū dictū, vt Aeschyli more loquar. Hesychius ἰωνικὸν exponit τρυφερὸν Ionicū, delicatū, aut effeminatū fractūq. quo nomine traducebantur Iones, ita. n. emēdādus est Græcus codex, ... Vnde & Horatius illud, Motus doceri gaudet Ionicos, ex Aristoph. Concionatricibus mutuatus est, vbi anus ita loquitur,
... id est,
Misicella pruris nunc Ionico modo.
Vtitur ita & Philostratus in Iconibus,
... id est,
Forma illi delicata valdeq. Ionica. Dion Chrysostom⁹, ... i. Formosus & procerus multum Ionicæ venustatis orc præferēs. Varro apud Nonium ... i. Achilens, hoc est, vennstus, lasciuus, Ionicus cinædus sic enim interpola da sunt ex manuscripto Nonio verba quæ portentose hoc modo leguntur, ... in dictione Cinædi.

In eandem lancem imponere.

Εἰς τὴν αὐτὴν τιθέναι πλάστιγγα. i. Eidē bilanci imponere, prouerbialiter accipit Athenæus pro eodē in loco habere aut æqualiter æstimare. Sic. n. ait lib. 1. Dipnos. ... id est, In eandem lancem cum insania temulentiam componens Sumptū a nummulariis aut ab institoribus æqualia lancibus iisdē ponderum momenta appendentibus. Huic finitimū est illud Simocati, ... Amor nō habet bilāces æquilibrio æquales, & iterū, ... i. Aequalem bilancem deus tibi appendet.

Suilla absumpta, bouem non exspectes.

QVANDO cunctationem damnosam fore & vitæ periculo permissam indicare volumus, iuxta Lucani illud, Semper nocuit differre paratis, vsurpare licebit versiculum hunc prouerbialem.
... id est,
Exspectare bonem expleti nolite suilla.
Refertur ab Athenæo ex Anticlidis historiis, quod cum Erythræi insidiis adoriri Chios inter cenandū eosq. interficere cogitarent, quidam re cognita Chios versu isto admonuit vt paratas ipsis insidias fuga præuenirent, prinsquam in tragicum choragiū exirent epulæ.

Flamma persequeris quem genueras.

IN eum qui damno afficit quem paullo ante & opera & re adiuuerat, quadrabit apposite Senarius prouerbialis Aeschyli,
... id est,
Videris vrere igne me quem genueras.
Verba videntur esse Meleagri quē Althæa mater, imposito igni fatali titione, flammis cōsumpsit, vel potius Penthei, nam hoc nomine fabulam docuit Aeschylus in quem furiata Agaue mater desæuit, incēsis ędibus, vt refert Oppianus & Euripides: apud quem in Bacchis consimilia loquitur Pentheus. Demet. a victoria Poliorcetes vocitatus variis casib. vltro citroq iactatus, ad fortunā exclamasse hoc Aeschili tamē legitur.
...
Tu me extulisti in lucem, at eadem nunc parens
Abolere flammis me nefariis paras.

Cubitale.

Πηχυαῖον dicunt Græci prouerbialiter quod humile est aut exiguum quasi cubitale dicas: Mimnermus Colophonius poeta apud Stobæum
... id est,
Tempore perfruimur cubitali, flore iuuentæ.
Frondibus adsimiles.
Breue namq. est cubiti spatium, quod πῆχυν & πυγμὴν dicunt illi, vnde & Pygmæorum pumilæ genti agnomen est. Contra ... procerum & magnum vocauit Callixenus apud Athenæum, ... Medius horū incedebat lardus homo quadricubitus. Vsurpauit & Aristoph. hanc vocem pro magno, ibi, ... id est, quadricubitos & generosos.

Coturnicis naturam induere.

... id est, Coturnicum induere ingenium, prouerbium dicitur in pugnaces & feroci ingenio homines, quiq. velut re præclare gesta cristas attollunt. Natura coturnicum ea est quod in Indrico certamine producta (quod olim vsitatissimū fuisse ex Polluce & Aristophanis commentariis discimus) vel ēt inter se ipsæ concertantes depugnent collidantq. se mutuis ictibus, & caput ceruicēq. ardnā altius erigantur in gallinaceis videre licet. Aristides sophista de quodā deprecante ne Sparta muris cingeretur, ita extulit a-

pud Philostratum, μὴ δὲ τοῖς τείχεσιν ἐπιῤῥάξωμεν, ἐς τὸ ὀρτύγων ἀσχήμονα φύσιν, i. ne capita illidamus mœnib. coturnicum assumpto ingenio.

Theagenis munificentia.

Θεαγένους μεγαλοπρεπὴς καὶ εὐψυχία i. Theagenis magnanimitas & liberalitas in prouerbium versa est, de insigni et effusa benignitate. Eunapi⁹ vt opinamur, apud Suidam de Hegia amplissime spei iuuene, ἐνῆν γὰρ τι τῷ ἡγίᾳ καὶ τῆς θεαγένους μεγαλοπρεποῦς φύσεως ἐν ταῖς εὐψυχίαις. hoc est, Erat in Hegia magnanimitas quędā Theagenis in munificentia posita. Fuit aūt hic Theagenes, non is cuius apud Aristophanem pecuniæ prouerbio locum dedere ad ostentationem magna, at reipsa exiguę, sed sub Imperatoribus Romanis, prætor Athenarum excelso animo & honoris cupido, opibus præpotens, vt pote qui calamitatibus non nullorum oppidorum, nedum egenis hominibus aliquot mederi potuerit, ἅμα χερσὶ δαπανώμενος, τὸ δ' ἀμφοῖν κατὰ τὴν παροιμίαν, i. non vna manu, sed ambabus, iuxta prouerbium, elargitus: ἦν γὰρ φιλόδωρός τε καὶ μεγαλόδωρος εἰς ὑπερβολήν, erat enim supra modum donādi auidus, & quidem magna: Huius pater Archiadas, sublata rapto ingenti pecunię vi, conspicatus subtristem filium, iam tum puerum, bono illum esse animo iussit, nihilq. faciendam illam iacturam, quando si in Palladis ludos consumēda ea fuerat, longe maiores sumptus facturi fuerint, istud vero cum iactura certamen multo esse cum honestius tum splendidius. Ex quo apparet qualem habuerit magistrum & magnanimitatis doctorem a puero Theagenes.

Tudiculam expoliuit.

Τορύνην ἔξεσε. id est, Tudiculam dedolauit. Citatur a Demetrio Phalereo ex Sophone Mimographo, quem totidem ferme adagiis abundare, quot versibus, ait. Videtur quadrare in hominem plus iusto curiosum: vel qui operam minime necessariam & inutilem verborū fuco commendat: aut qui hominem agrestibus moribus & rusticano ingenio ac Demeam prorsus, ad elegantiores mores cultumq. ciuiliorem traducere conetur, talis enim τορύνην ξέειν apposite dicetur, Quidam male legerunt ἔζεσε, quod est, ebullit. Est autem τορύνη coquinarium instrumentum commouendis pulmentariis ollaq. vertendæ idoneum, Tudiculam latini vocant, quā qui velit expolire elegantius, nę ille in re omnium inutilissima operam consumit.

Iolaum implorat.

QVI sibi diffisus, alienam implorat opem, ἰόλεω δεῖσθαι, id est, Iolao habere dicitur aut ἰόλεων παρακαλεῖν, Iolai opē aduocare. Synesius ad Pylæmenem sic, πρὸς οὖν τοὺς πονηροὺς ἄνδρας, τὸν ἡρακλέους τρόπον ἐκκαθαίρων αὐτοῖς τὴν πατρίδα, ἐκπέμπεται δὲ ἰδίᾳ δεῖται καὶ ἡρακλέους, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἰόλεω συμμάχου καὶ παραστάτου. i. Ablegatur ad malitiosos homines, Herculis more patriam ab illis expurgaturus, quam ad rem Deo nimirum & Hercule, imo & Iolao opitulatore ac subsidiario opus habet. Idem in Caluitij encomio. Πρὸς δύο δὲ, φασὶν ὁ λόγος, οὐδ' ἡρακλῆς, εἰ τοὺς Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας ἐκ ὑπέμεινε, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν ὡς εἷς ἑνὶ συνειστήκει, ἐπεὶ δὲ ὁ καρκίνος αὐτῇ προσεγένετο, κἂν ἀπεῖπεν, εἰ μὴ τὴν ἰόλεω συμμαχίαν ἐπεκαλέσατο,

καὶ γὼ μὲν δοκῶ παραπλήσιον πεπονθέναι ὑπὸ Δίωνος, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν ἰόλεων, id est, Aduersum duos, iuxta prouerbium, ne Hercules quidem, qui Molionidas ex insidiis ipsum adortos haud sustinuit. & cum hydra pugnam ingressus, quandiu vnus vni aduersus stetit, æquo Marte decertauit. sed postquam hydræ cancer accessit, succubuisset ille, ni Iolai opem contra implorasset. Similiter cum Dione res mihi succedit, patruele Iolao destituto. Apud Platonem in Phædone cum vrgenti Socrati, vt conuelleret argumentis aduersarios Phædon, deprecatus iste tenuitatem suam, respondisset duobus ne Herculem quidem sufficere, subiecit Socrates, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ τὸν ἰόλεων παρακάλει. i. Quin tu me Iolaum tibi adsciscito. Rursus in Euthydemo, ὁ δ' ἐμὸς ἰόλεως Πατροκλῆς εἰ ἔλθοι, πλέον ἂν σχῆμα ποιήσειεν. id est, At qui si meus Iolaus Patrocles accesserit, alterutram certaminis partem integer sustinuerit. Quibus ex locis, Iolaum pro auxiliario & qui operam alteri accommodat, quemadmodum & Thesei nomen, accipi clarum est. Euripid. in Ione, Ἀσπιστὰς ἰόλαος ὃς κοινοὺς αἰρόμενος πόνους, Διὸς παιδὶ συναντλεῖ. id est. Armiger Iolaus qui communes subiens labores Iouis filio opitulatur. Nota est fabula vel ex superioribus Synesii verbis, nam collato pede cum Hydra depugnanti Herculi cum Cancer mordicus calcem prebē disset, vt in Heraclea refert Panyasis, Iolaus laboranti opem tulit. Quod in fabulosis Palæphatus exponit ita, Hydram oppidum copiis oppugnante Hercule, Lernus regulus imperata facere nolens, auxiliarem militum manum, duce Carcino impigro et strenuo homine, stipendio conduxit, quo bellum propulsaret: itaq. viribus inferior Hercules, Iolaum Iphicli fratris filium, cum delecta Thebanorum manu, in auxilium vocat, eoq. subsidio adiutus, hostile oppidum solo æquauit, copiasq. omnes deleuit.

In meridie vitæ philosophante.

Ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id est. In meridie vitæ philosophari dicuntur prouerbialiter qui prouectā ætate animū ad studia applicant, Synesius ad philosopham. οἶδα τινας ἐν λογιστηρίοις ἀποδύντας, ἢ παντὸς ἀπὸ μιᾶς γοῦν συμφορᾶς ἀλχθέντας ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου φιλοσοφεῖν. id est, nosti quosdam depositis ad rationariam mensam vestibus, aut accepto dāno vel vnico edoctos, in meridie vitę philosophię incumbere. Non abludit hinc multum M. Crassi & Deiotari tetrarchę Galatię conuitium: nam Crassus videns illum extremo in senio nouam vrbem condentem, Quid, inquit, o rex hora diei duodecima ędificare inceptas? ὦ βασιλεῦ δωδεκάτης ὥρας οἰκοδομεῖν ἄρχῃ. ἀλλ' οὐδὲ αὐτὸς πρωΐας ἐπὶ παρθυαίους ἐλαύνεις. i. atqui neq. tu ipse, o imperator, matutinus admodum in Parthos expeditionem suscipis. Vterq. intēpestiua molimina alteri facete obiecit, quod perscriptum est ab Appiano in Parthico, & a Plutarcho in Crasso, verbis plane iisdem: vt & pagina aliquot in vtraq. historia nihil immutatis verbis leguntur: vter vero plagij in simulādus sit, difficile fuerit iudicium, quod eadē ętate (vt opinamur) vixerint. Pōt ad q̄uis alieni tēporis studia aut negotia trāsferri, velut in senē intēpestiuæ libid. ἐν μεσημβρίᾳ τοῦ βίου μελαγχολῶμεν.

Ab hoc adagio nō alienū est illud Alexidis comici.

Ἤδη γὰρ ὁ βίος ὁ ἐμὸς ἑσπέραν ἄγει. id est,

Nam

Nam vita feram vesperam trahit mea. Aetatum cur ricula diei cursui comparantur, & Nazianzenus ad Nemesium βιότου πεζείῃσιν ἀλγινόεσσ᾽. *id est, Misera sub vespere vita.*

Altera caduceum, hastam altera.

Θατέρᾳ μὲν δόρυ, θατέρᾳ δὲ κηρύκειον περιέχοντες, *id est, Altera manu hastam, altera caduceum praeferens. Prouerbium esse adnotat Eustathius ex Pausania de iis qui armatas preces adferunt, amicae admonitioni minas coniungentes. Ex historia natum qua talis est. Gephyraei ad decimas Apollini Delphico votiuas persoluendas ab Atheniensibus missi acceperant oraculū istud,*

Ἀνδρὶ γεφυραίῳ οἶκος φίλος, ἐστὶν ἀρείων. id est,

Nō domus est melior Gephyraeo prae domo amica. admoniti insuper vt praeuia boum vestigia insecuti, ibi locorū considerēt, vbi delassatos boues cōspexissent: itaq. oppugnante Athenienses Eumolpo, ipsi ad Tanagrā cōtenderunt, tradito in manū faeciali ductori exercitus caduceo, sub pacis legatione: sq. obtentu, subsequēte a tergo armata iuuenum manu. Ibidem ex alterius lexici fide annotat Eustathius eandem historiae occasionem paullo aliter, nimirū Gephyreos a Tanagraeis bello infestatos, faecialē praemisisse, armatis pone insecutis omnibus. Polybius lib. 4 de Rhodiis astu tali vsis loquēs, πρεσβευτὰς μὲν Ἀριδίκην πρὸς Βυζαντίους ἐχειροτόνησαν, Πολεμοκλῆ δὲ τριῶν ἐφ᾽ αὐτῶν τριηρῶν· ἵνα ἢ ὥσπερ λέγεται, τὸ δόρυ καὶ τὸ κηρύκειον ἅμα πέμπωσι πρὸς τοὺς Βυζαντίους. *i. Ad Byzantios legatum Aridicen delegerunt, simulq cum eo Polemoclen tribus instructū triremibus emiserunt, volentes simul & hastam & caduceum, iuxta prouerbiū ad Byzantios mittere. Adfine huic est & plane cognatum id quod decimo Aeneidos dixit Vergilius,*

Pacem orare manu, praefigere puppibus arma.

Porro ex superiore oraculo cōstare pōt ratio et adagij quod non nullos legitur, Dom⁹ amica, dom⁹ optima.

Doricè incedere.

DORICE *incedere, hoc est,* δωριάζειν *dicuntur quae nudant bonam corporis partē depositis vestibus, vt Aelius Dionysius exponit, Nam in Peloponneso puellae discinctae & sine tunica interdiu incedebant, quod & Pausanias confirmat interpretans* τὸ δωριάζειν, παραγυμνοῦσθαι, *quod Doricum esset artus nudos spectātium oculis exhibere, nullo cinctus vsu. Anacreō Lyricus.* Ἐκδῦσα χιτῶνα δωριάζειν *i. Exuta tunicam Doricè ingre dicur. Chorus apud Euripidem in Hecuba,*

Λέχη δὲ φίλια μονόπεπλος
λιποῦσα, Δωρὶς ὡς κόρα. id est,

Dulceis linquo thoros ego simplicem
Induta pallam Dorides

Qualem solent virgunculae. Sic & Spartanae puellae incedebant olim incinctae καὶ ἀχίτωνες, *supparum haben tes vtroq. in humero quinis fibulis adstrictum, quod inferius laxum incessu femora nudabat, vnde Callimachus* ἐκεῖνος ὅτ᾽ ἄζωστος, χιτῶν περονητὶς *i. Erat quando incinctus & alterutro ex latere fibulis adstrictus. Eodē spectat quod Lacenas* φαινομηρίδας *dixit Ibicus poeta, quod in incessu femora re tecta ostenderent, & Euripides ait Icedere illas* γυμνοῖσι μηροῖς καὶ πέπλοις ἀνειμένοις *i. nudis feminibus, & retracta palla: quin & Sophocles* θυραῖον ᾽ ὦ μηρὸν *quasi clathratum aut fenestratum femur ipsis dat D. Clemens paedagogi libro secundo, Lacenae virginis more* ὑπὲρ γόνυ ἀνεσταλμένας, *id est, reductis supra genu vestibus incedere, indecorum esse ait. Quadrabit hodie in leues parumq. castas.*

Musicus apparatus.

Μούσικοι *i. Musicū pro mediocri vsurpari plurifariā apud auctores inuenim⁹. Damascius Syrus in historia quā de philosophis scripsit* τῶν δὲ τροφῶν ἐκεκόσμητο μετρίως τινὰ καὶ ἀκριβῶς ἐν διαίτῃ πλὴν τὸν πλακοῦντα, χρηματίσαι δὲ μουσικῶν καὶ τὸν ἐλεύθερον τρόπον τῆς τύχης ἀπολαύσας ἡρμοσμένον. *i. Victū fortitus est moderatū & frugalē, neq. ob egestatē praeparcū, neq. propter opes dissluētē, sed mediū atq musicū, pro fortunis vere tēperatū ad instar Doriorū modorū. Plutarchus in praeceptis salubribus Timotheū Atheniēsiū ducē cenasse dicit in Academia apud Plat.* μουσικῶς δὲ καὶ λιτῶς *i. Musicā & frugalē cenā: quod repetit idē in Symp. 6. his verbis* ἐδείπνησεν μουσικῶς καὶ ἀφελῶς *i. tractauit illum musice & absq. graui apparatu, nimirū mediocriter. Similiter Athenaeus lib. 10.* ἑστιάσεις ἐγένοντο δὲ μετριαί καὶ *i. conuiuio acceptus mediocri & Musico. Euphrō Comicus,* ἅλας δοὺς μουσικάς, *i. Mediocri salis copia Victa. Huc referri putam⁹ illud Plauti in Mostellaria vbi ait Musice hercle agitis aetatē, ita vt vos decet. Vino & victu, piscatu probo, electili, cū vellet innuere mediā viuendi rōnē illos sequi, neq. viles & minimi pretij, neq. rursus maximi dapibus victitādo, sed habito delectu media eligēdo. Apud priscos tria harmoniae genera numerātur, inter quae Lydios modulos vt luctui et funeralib⁹ aptiores respuit Plato, quēadmodū & Ionicos, vt solutiores & mollitie infames: Doricos laudat, ceu temperatis et modestis ingeniis congruos, quib⁹ persimiles sunt quos Aeolios nominabant: Huc spectant Pratinae Phliasii poetae versus ab adagij sensu haud alieni,*

Μήτε σύντονον δίωκε μήτ᾽ ἀνειμέναν
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν
ἀρουραν αἰόλιζε τῷ μέλει. id est,

Nec asperum modum aut remissum Ionicum
sectare, sed mediam tenens viam, melos
Modulator Aeolium.

Charixenae non sunt ista.

APVD *Aristophanem in Concionatricibus anus loquitur,* οὐδ᾽ ἔστ᾽ ἐπὶ Χαριξένης τάδ᾽ ἐστί. *i. Neq. n. ad Charixenam ista pertinent. Eustathius in Nauiū catalogum scribens, ait esse prouerbium a Charixena poetria fidicina tractum, sed non explicat. Scholiastes Aristophanis annotat Charixenam fuisse stolidam & fatuā mulierculam, videtur dici posse cū indicare volumus, alia de re quam alter existimet, sermonem nobis esse.*

Mantissa obsonia vincit.

VETVS *est adagium, Plus est mantissa, quam obsoniū, quando significabimus dictum aliquod obiter aspersum orationi, pluris nobis esse, quam reliquam orationis molem, veluti si epistola bene prolixa breuis aliqua paraenesis adiecta sit, dicere licebit, Pluris nobis esse eam mantissam, quam obsonium. Elegantissime eo vsus est Lucillius in Satyris hoc hemistichio,*

Mantissa obsonia vincit.

Ampullas loqui.

AMPVLLARI dixit Horatius epistola tertia lib. primi pro verbis tumidis uti, qualibus cothurnus Tragicus solet, ibi

Idem in arte poetica Ampullas vocat verba grandiloqua & turgida, quorum egeno homini ineptus vsus est, ibi,

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba. Simili ratione φυσήματα efferunt Græci prouerbiali figura, ita Hyperides orator de Demea Demadæ oratoris e tibicina filio, dixit, os illi magna in suggestu crepanti obstruens, οὐ σιωπήσει μεῖζον τῆς μητρὸς ἔχων τὸ φύσημα. id est, Num tacebis qui amplius matre physema habes, φῦσα proprie follem Græcis sonat a flatus argumento: at φύσημα bullam spiritu inflatam & tumentem: vnde ad inanem futilium hominum garrulitatem transfertur, ita quod Theodoritas poeta de Vulcano dixit, φυσητῆρσι μολυβίνοις χρῆσθαι, id est, Vericularibus follib⁹ vti, poterit contorqueri in blateronem, cuius pleni spirent mendacia folles. Hinc non abludit oraculum de Atheniensibus editum. Μή μοι ἀθηναίους αἰνεῖτε, ἀσκοί, ἴσονται. id est, Ne mihi Cecropidas laudetis, erunt etenim vtres, hoc est elati & tumidi. Est autem Ampulla lecythi aut olearij vasis genus grādi ventre tumēs.

Asciam cruribus illidere.

ASCIAM cruribus suis illidere prouerbiali schemate dicitur, qui sibi ipsi malum arcessit dedita opera aut temeritate quapiam. Apuleius libro tertio de Asino. Meq. sponte asciam cruribus meis illidere compellis. Translatum videtur a fabula quæ memorat Lycurgum Thracem succidendis vinetis intentum crura sibi amputasse impacta securi. Conueniet in dicaces qui virulenta lingua & conuitiis exitij auctores sibi sunt vel saltem ingentis damni, qualem constat fuisse Sotadā qui amarulento dicterio perstricto Ptolemæi incestu, regis in se iram, mox necem concitauit: similiter Theocritus Chius sophista appellitans Antigonum regem Cyclopem, funestam cruribus suis asciam illisit. Est autem ascia fabrile instrumentum, ad cædendam materiam comparatum, cuius inuentio Dædalo attribuitur a Plinio. Simili metaphora Cicero dixit in oratione pro Plancio, infligere securim pro damnum adferre.

Syri aduersum Phœnices.

Σύροι πρὸς φοίνικας, Aduersum Phœnices Syri, Citatur adagium in Suida collectaneis, Dici conuenit in pariter fraudulentos & versipelles, vtraq enim natio vafritiæ insignis nomine male audiuit olim. Potest & ad diffidentiæ significationem trahi vt inter se male concordes & alterum alterius fidei diffidentem σύρος πρὸς φοίνικα, Syrum cum Phœnice commissum dicamus, eo quod hæ gentes conterminæ propter mutuam simultatem raro amicitiam colant, aut sibi inuicem credant: Alioqui Syros & Iudæos, qui Phœnicia attribuuntur, nationes seruituti natas, appellat Cicero in oratione De prouinciis consularibus.

Multis brachiis æqualis.

Πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος, id est, Multis brachiis æqualis, de industrio homine effertur adagium, qui ingenij solertia plus possit vnus præstare, quam indefessa opera plures simul: qualis Archimedes qui incredibilia reipsa præstitit, veluti cum cuncti Syracusii nauim immensa magnitudinis τετρήρεσιν ab Hierone Ptolemæo regi Aegypti extructam deducere de naualibus nequirent, Archimedis industria solus Hieron eam deduxit, vt obstupefactus ille exclamaret, Posthac Archimedi de quauis re loquenti credendum est, vt prolixe narrat Proclus lib. quarto commentariorum in Eucliden. Extat adagij vsus apud Philostratum in Heroicis de Palamede, ἀλλ' ὁ περάσας ἐμὲ μεγάλῳ ἀδελφῷ ἔπλευσε, πολλῶν φασὶ βραχιόνων ἀντάξιον ἑαυτὸν ἀγόμενος, id est. Traiecit Pontone vna cum fratre æace, multorum (quod dici solet) brachiorum instar seipsum ducens, ita Xenophon dixit πολλῶν ἀντὶ τῶν εἶμαι ἀντάξιον νομίζω, id est illum plurium seruorum vice habeo. Nec aliena est hinc ἑκατογχειρία, hoc est, centimani appellatio, de ingenioso & πολυμηχανίᾳ quomodo prædictum Archimedem Centimanum dictum adnotat Eustathius, quod vno machinæ balistariæ tortu multa simul iacula in hostes distringeret.

Archimedeum problema.

QVIA in mentionem Archimedis incidimus, lubet subiicere quod haud dubie prouerbij intellectu a Cicerone dictum est libro tertiodecimo epistolarum ad Atticum, ita enim habet. Abiit illud quod tum me stimulabat, quod tibi dabam ἀρχιμήδειον πρόβλημα. Archimedeum problema appellat quæstionem abstrusam, solutu difficilem, solicitaq. indagine examinandam. Archimedis inuenta admiranda, & infinitam solertiam prædicat Vitruuius libro nono, Singularemq. illius industriam ibidem narrat in expendendo sacomate, quod & Rhemnius Fannius explicat versibus. Archimedem ait Synesius lib. De insomniis, poposcisse locum sibi extra telluris orbem, vbi cum vniuersa terra se velut in lance appenderet, in terra namq. positum, nullas aduersus illam habere vires. Memoratur & dictum ipsius Dorica dialecto,

Πᾶ βῶ, καὶ χαριστίωνι τὰν γᾶν κινήσω, id est,

Quo ibo, & vniuersam tellurem Charistioni commouebo. Leguntur de eius industria incomparabili, senarij Pisidæ isti sic a me repositi,

Τὰς πέντε δυνάμεις Ἀρχιμήδης εἰς μίαν
Συνῆψεν ὁλκὴν εἰς τὸ κινεῖσθαι μέλλεις
Τῶν δυσεξελκύστων ἐξ ὄχων τὰ φορτία, quorum versuum hic sensus est, Archimedem Geometricas omnes facultates (quæ numero quinq. censentur) in vnum tractoriæ machinæ corpus coniunxisse, qua immensi ponderis moles libraret versaretq. legendum enim est ὁλκὴν non autem ἴλην apud Suidam versus istos adducentem.

Gratias Musis commiscere.

EXTAT apud Agathium historicum libro tertio: ταῖς μούσαις, φασί, τὰς χάριτας συγκαταμιγνύειν, id est, Musis Gratias, quod aiunt, commiscere, hoc est, operi historico & erudito, gratiæ & ingenij lenocinium aspergere. Euripides in Hercule furente. οὐ παύσομαι τὰς χάριτας ταῖς μούσαις συγκαταμιγνύς, ἡδίσταν συζυγίαν id est, Non desinam Charites Musis coniungere, copulam suauissimam. Vtitur & Dion Chrysostomus in oratione ad Alexandrinos. Non absimile huic est quod apud Heliodorum

liodorum libro quinto Aethiopicæ historiæ Cnemon dicit ad Nausiclem. καί μοι δοκεῖς καὶ τὰ Διονύσου μάλιστα συνιέναι, τὸν Ἑρμῆν τῷ Διονύσῳ συγκαθιδρύων, καὶ λόγου ἡδονὴν τῷ ποτῷ συγκαταχέων. id est, Videris mihi rei sacræ rationem optime callere, qui Baccho Mercurium associas & orationis condimentum poculis permisces, ita Plutarchus lib. 1. symposiac. de philosophis qui non minus satagunt litteratis sermonibus cõdire symposii apparatum, quam vinum affusa aqua dilucere, dixit, οὐχ ἧττον ταῖς Μούσαις τὸν Διόνυσον ἢ ταῖς Νύμφαις κεραννύντες. id est, non segnius Bacchum Musis quam Nymphis permiscentes: nam vt vino affusa lympha diluto temperies roburq. corporis conseruatur, ita colloquiis eruditionis sale conditis animus pascitur: propterea addit ibi Plutarchus seq. ipse exponit, Nymphæ namq. placidum mitemq. eum corpori concilianc; at Musæ melleum reuera & benignum animis præstãt; vtrumq. assequuntur docti & philosophi, qui pocula diluere pariq studio doctis fabulis coronare laborant. Plato etiam admonet alicubi vt temulentum Bacchũ sobriis deabus nymphis cõtemperemus. Huc aspectat quod incertum Nympharum numerum Baccho attribuerit antiquitas, quod plusculis aliquando lymphæ mensuris cicuranda sit vini proteruia. Attingit adagii huius gratiam Martialis lib 11. de Philostrato quodam loquens, qui potus per gradus præceps corruit, periclitatus ceruicem frangere, non passurus idẽ, si nympharũ aquis proluere se maluisset, sic.n. inquit,

Non esset Nymphæ, tam magna pericula passus
Si potius vestras ille bibisset aquas.

Niobes archetypum.

Νιόβης ἀρχέτυπον, id est, Niobes archetypum. De homine stupido & immobili, quem Saxeum etiam dicimus; Lucillius de saltatore nihil agilitatis habente.

Ὀρχηστὰς Νιόβας ἔμπνουν ἀρχέτυπον. id est,
Orchestes viuens archetypum Niobes.

Potest & dici de taciturno homine & attonito, vnde verbum exculpere nequeas, quomodo apud Antiphanem Comicum loquitur quispiam saxeum euadere se dictitans, cum audito immani piscium venalium pretio velut attonitus hiscere nequiret. sic enim ait. ἐὰν βλέπω γὰρ αὐτοὺς ἰχθυοπώλας, λίθινος εὐθὺς γίγνομαι. id est, Quãdo intueor cetarios, confestim euado saxeus. Quod alludit ad fabulam de Gorgoneo capite cuius aspectus homines in saxa conuertebat, vnde illud Philostrati de Perseo, καὶ τὸ θέαμα τῆς Γοργοῦς ἔχων ἀπιέναι, μὴ ἐντυχόντες αὐτῷ λαοὶ, λίθοι γένοιντο. id est, Seposito Gorgonis terriculamento, ne lapidescerent homines ipsi occurrentes. Neque absurde præfracti ingenij hominem quem expugnare nequeas et ab opinione concepta depellere, viuum Niobes exemplar, seu archetypum, dixeris. De Niobe in scopulum versa, multa apud poetas mentio.

Pergæa Diana.

Ἡ περγαία Ἄρτεμις, id est, Diana Pergæa, Adagium effertur, testante Suida, de circulatoribus & vagis erronibus, qui nullo in loco firmam sedem collocare amant, ἀπὸ τῆς ἀγυρτῶν καὶ πλανητῶν. Diana enim, quæ eadem est & Luna, inter septem planetas vagatur tamquam venatibus indulgens operam, vnde Anniuagæ epitheton apud Ciceronem. Quadrabit opposite in circumforaneos mendicos & paullulo meliores illis. Pergæa autem Diana e Perga Pamphiliæ oppido nomen habet, Stephano teste. Huic simile legas apud alium Panagæam Dianam, non sine temeritatis nota, immutata voce neque reddita epitheti ratione, vt non immerito mirentur quidam dictionem ab illo haud fuisse explicatã, cum nullibi apud auctores eam legas. Pergææ vero Dianæ meminit etiam Cicero in actione in Verrem tertia, vbi inquit ita Pergææ fanum antiquissimum & sanctissimum Dianæ scimus esse: meminit & Philostratus lib. 1. de vita Apollonij, hymnorum qui in Dianæ Pergææ honorem canerentur.

Aere & rore pastus.

Ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενος, id est, Aere & rore saginatus, Prouerbij specie dicetur de eo qui frugali admodum & tenui victu vtitur. Plutarchus Symposiacon quarta decade ὡς ἀέρι καὶ δρόσῳ λέγεται διατελεῖν οἱ τέττιγες σιτούμενοι, hoc est, Aere ac rore cicadas in morẽ enutritum aiunt. Cicadas rore viuere auctor est Plinius, & Virgilius eo versiculo,

Et pastæ rore cicadæ & eo, Dumq. thymo pascentur apes, dum rore cicadæ. Cuius rei argumentum est humor quem reddunt, dum excitatæ subuolant. Cui consonat Theocriti illud in Ecloga cui titulus ποιμένες. id est, opiliones,

Μὴ πρᾶκας σύ γ' ἔχεις ἅπερ ὁ τέττιξ;
Aerio ne fouet vitam ceu rore cicada?

Philo Iudæus de Iudæis philosophis vitam famelicam ducentibus; ἐθάδες ὥσπερ φασὶ τοὺς τέττιγας ἀέρα σιτεῖσθαι, τῆς ᾠδῆς ὡς οἶμαι τὴν ἔνδειαν ἐξημεροῦσης. id est, Assueti aere vesci, quemadmodum cicadæ solent, cantu (vt equidem existimo) esuriem mitigante. Huc respexit Nazianzenus ad Amphilochium, καὶ τέττιγας εἰ δρόσου μόνης τρέφονται πολλάκις, id est, Sciemus an reuera solo rore pascantur cicadæ.

Gutta fortunæ præ dolio sapientiæ.

In diuitum inexplebilem auri cupiditatem conuenientissime quadrat Græcus senarius Gregor. Nazianzeni.

Θέλω τύχης σταλαγμὸν ἢ φρενῶν πίθον. id est,
Præ dolio doctrinæ malo guttam opum.

Id mali adfert pecuniæ studium eoq. ceu veneno animum imbuit, ac veluti Circeo poculo immutat, vt præ auro nihil admirentur homines, nihil nocturna diurnaq. cura in mente sæpius voluant, quam qua ratione ditescant, non sapientiæ adiiciant, pecuniæ mancipia, Aloidis persimiles qui Marti quem captiuum in vinculis habebant, nihilominus sacra offerebant: vsqueadeo infinita illa & insatiabilis habendi cupiditas cultores suos & admiratores dementat, &, vt loquitur Ennius, sapientiam omnem exspectarat a quibus diuersissima & ex diametro pugnans est studiosorum voluntas, qui sapientiæ & eruditionis germanæ guttulam maximis etiam Crœsorum diuitiis anteponunt, vt rursus eiusdem auctoris iambicum sibi sumere atque arrogare possint,

Ῥανὶς φρενῶν κρεῖσσον ἢ μέγας ὄλβος τύχης. id est,
Est gutta doctrinæ potior, quam magna opes.

Ceterum libet hic adiicere illud, tametsi ab adagio diuersum, quod Eustathius obseruauit σταλαγμὸν quasi guttam, conuitio vocari homuncionem pusillæ staturæ.

Archilocum calcas.

Ἀρχίλοχον πατεῖς. id est, *Archilocum calcas, est enim hæc vera & genuina lectio, ad cuius præscriptum conformari debet quod ex Diogeniano referunt alij:* Ἀρχίλοχον πατρίς, *pro,* Ἀρχίλοχον πατεῖς, *facillimo lapsu, literæ pro i transcriptæ. De cuius vsu ab iis dissentire non dissimulamus: nam Archilochum proterere aut calcare, eo sensu accipim⁹, quo Crabrones irritare, in maledicum conuitia facientē ei qui possit longe maiore vehementia mordere, iuxta illud, Genus irritabile vatum: qua ratione Leonides Epigrammatarius monet hospitem, ne Hipponactis maledicentissimi poetæ tumulum calcet,*

Μηδὲ σύ γ' ἐγείρῃς σφῆκα τὸν κοιμώμενον. id est,

Nec forte vespam consopitam concitet.

Conuenit & in pauperem cui cum locuplete aut magnatium aliquo res est, qui rebus illius plurimum officere possit. Eustathius Odyssææ vndecimo idem esse annotat, Ἀρχίλοχον πατεῖς τινα, *id est, Archilochum calcasti, ac si quis dicat, scorpium calcasti, aut anguem, aut asperos tribulos. Archilochus namq. Lycambidas poematibus suis virulentis atque dentatis ad laqueos cōpulisse legitur. Archilochum igitur calcare dicemus eum qui quomodocumq. potentiorem lacessit.*

Inter Orci cancros adhæsit.

INTRA *Orci cancros hærere dicitur prouerbio, qui arcte irretitus tenetur, vt nullibi effugium pateat amplius. Apuleius lib. 6. de Asino aureo de Psyche loquens. Sed bene quod in meas potissimum manus incidisti, & inter Orci cancros iam adhæsisti, datura scilicet actutum contumaciæ tantæ pœnas. Pulchre Orpheus in hymnis* κλεῖθρα τοῦ ἀνεπιστρέπτου *vocat Cocyti irremeabilem semitam, quod ab inferis nulla sit reditus spes, facilis descensus auerni, Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras, id demum laboriosissimum est. Dixit autem cācros, pro claustro & quos diminutiue cancellos vsitatius dicimus.*

Phœnicium mendacium.

PROVERBII *specie dicit Plato in tertio De repub. sub finem,* μηδὲν καινόν, ἀλλ' ἐγώ, ἦν δ' ἐγώ, φοινικικόν τι, *hoe est, Nihil inauditum, inquam ego, sed Phœniciū quidpiam. Nota est fabula de Draconis dentibus a Cadmo Phœnice satis, vnde armata virorum seges exstiterit, erato inde illis nomine a satione,* σπαρτοὶ *enim dicti constat, quamq. Stesichorus eos dentes a Minerua humi mandatos voluit: Androtion vero vocatos ait inde quod secuti e Phœnicia Cadmum, sparsim habitare defixis sedibus cœperint: Amphilocus quod insitione quadam Thebanis ciuibus adiuncti fuerint: alij aliter, vt quisq. in re fabulosa noui quidpiam comminisci instituit. Dicetur igitur de fabuloso commento insigniq. mendacio, & fidei portentosa narratione, illa spirare* φοινικικόν τι, *id est, Phœnicium quiddam, aut* φοινικικὰ ψεύδη, *hoc est, mendacia Phœnicia veriora esse, quam sunt istorum dicta: vsus est adagio & Strabo libro 3.* τῷ δὲ χρησμῷ καὶ τὰς πολλὰς ἀποστολὰς τῶν Φοινίκων, *id est, Oraculum & frequentes eo missas legationes, existimas esse Phœnicium commentum. Olympiodorus in commentario in Gorgiam Platonis a Cadmi fabula ductum prouerbium ait. Potest etiam videri profectum adagium a Phœnicum negotiatorum consuetudine, quod genus hominum mendaciis ferme transigit mercaturas, euanidas atque obsoletas merces interposito etiam iuramento, pro frugi & probis venundantes. Phœnices vero primi mercatus gratia alienas terras exoticasq. regiones adiisse leguntur, & peregrinas merces exportasse: vnde & litterarum inuentio illis tribuitur, per quas inter se mutuo sensa consiliaq. communicarent, hinc illud Critiæ apud Athenæū.*

Φοίνικες δ' εὗρον γράμματα λεξιλόγα, *aut vt Eustathi⁹ citat,* ἀλεξίλογα, *quod solatia quædam sint animorum. Porro quod mercaturam exercuerint, fidem facit & illud Pindari* φοίνισσα ἐμπολά, *id est, Phœnicia mercimonia, & Sophoclis illud.*

Συνοῦ ἴθ' ἐς δὴ πρᾶσιν ὡς φοίνιξ ἀνήρ, id est,

Assuesce mercari & venundare, vt Phœnix negotiator.

Angularis bombyx.

Γωνιοβόμβυκες, *hoc est, angulares bombyces prouerbij facie dicuntur vani eruditionis ostentatores, qui morbus indoctioribus plerumq. familiaris est, qualem describit Agathius Vranium Syrum, qui ante regiam porticum obambulans & in librariis officinis, magnifice crepabat, & in corona hominum altercabatur, nihil exacte sciens & tamen plurima se scire iactitans. Herodicus Babylonius in quodam Epigrammate, grammaticorum nationem proscindit dicterij istius aspergine,* Φεύγετ' Ἀριστάρχειοι γωνιοβόμβυκες. *id est, Fugite procul Aristarchei angulares bombyces, aut obstreperi culices,* βόμβυξ *insecti genus, ab obstrepero murmure, quod βομβεῖ sonat, nomen habens, quod & βομβύλιον.*

Cadaueris instar venustus.

Χαρίεις ἀπὸ νεκροῦ. *id est, Cadaueris modo venustus. Cōuenit in macilentum hominem aut præ morbo luridum. Citant Aristophanis commentaria ex Theopompi popinonibus.*

Λεωτροφίδης ὁ τρίμετρος.
Εὔχρως τε φαίνεται καὶ χαρίεις ὥσπερ νεκρός.
Leotrophides ille trimeter.
Colore viuido, et venustus scilicet Instar cadaueris.

Fuit autem Leotrophides poeta dithyrambographus genere Atheniensis, macilentus admodum & leuis, de quo iocatus in Cercopibus fabula Hermippus Apud Athenæum,

Ἀνάπηρα σοι θύουσιν ἤδη βοίδια
Λεωτροφίδου λεπτότερα καὶ Θουμαντίδου. id est,
At immolant tibi mutilas nunc bucculas,
Exiliores Leotrophide & Thumantide.

Consimili dicterio Phrynichus Comicus Lamprū quēdam σκελετὸν Μουσῶν. id est, Sceleton siue exarefactum Musarum cadauer nuncupauit, hoc versu, Μουσῶν σκελετός, ἀηδόνων ἠπίαλος, ὕμνος ἅδου, *id est, Musarum sceletos. luſciniarum febris, inferorum hymnus. Quæ etiam in illitteratum & inuenustum poetastrum quadrabunt.*

Vulpis

Vulpis reliquiæ.

Ἀποτρώγημα ἀλώπεκος, hoc est, vulpis reliquiæ, Conuenit in versipellem & fraudulentum veteratorem, ita exponit ex Dorotheo Athenæus, extat autem apud Eupolin Comicum in fabula cui nomen Aureũ genus, quãquam Etymologici auctor citat ἀποτρώγημα hunc in modum, τί δ᾽ ἐς ἐκεῖ ἀποτρώγημα ἀλώπεκος, id est, Quid illud est, vulpis quisquiliæ, adlusum interim videtur etiam ad pusillam mulierculæ staturam mediocri minorem & veluti dentibus præmorsam, id enim sonat ἀποτρώγημα quasi mensum dicas aut buccеam demorsam.

Nox gubernatorem prudentem terret.

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ. id est,

Docto gubernatori nox metum parit.

In rebus dubiis parumq. explicitis, vir prudens caute timideq. gerere se debet. Periti quantumuis nauclerі noctis tenebras suspectas habet, quod ille prospectũ adimant, propter iniqua littora & latentes scopulos, ita & rerum publicarum administratores quantumuis prudentes, oborto tumultu, præpediti metu omnia etiam tuta timent: Exercitus ductores territat sæpe leuis occasio, quando hostium consilia minus liquida sunt. Vsus tunc & prouerbialis Senarij quo Danaus apud Aeschylum vtitur in fabula cui nomen Danaides siue Supplices. φιλῶ,

Ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ.

Amat nox atra nauclero scio parere metum.

Meminit & Plutarchus in libello aduersus Colotẽ. Idem tamen auctor in Agamemnone scite dixit μάταιον εἶναι τὸν φόβον, hoc est, nocturnum pauorem vanum esse. Adlusit ad adagium Gregorius Nazianzenus ad Eudoxium rhetorem scribens, ἔξεχα πάντα, γυμνὰ τὰ κακά, ὁ πλοῦς ἐν σκότῳ, id est, Bona diffluxere, mala nuda se ostendunt, nauigatio in nocte, facula nusquam. Innuit plena esse periculorum omnia.

Saperdæ videmur, cum simus σάπρη.

PROVERBIALIS est seutẽtia Varronis ex Modio, & fabulæ nomen est, in eos qui sua, qualiacumq. tandem sint, mirifice approbant, suis operibus, suis inuentis impense fauent cæco quodam sui amore ducti.

Omnes videmur nobis esse belluli

Et festiui saperdæ, cum simus σάπρη.

Gauia in stagnis.

Λάρος ἐν ἕλεσι, id est, In stagnis gauia, Suidas annotat dictum ἐπὶ τῶν ταχὺ αὐξανομένων, de cito reddentibus, vt accipiamus eos qui celeri alui proluuio cibum in gestum reddunt: vt competat adagium in voracem & inexplebilis gulæ hominem ac prodigum. Potest & corrupta videri lectio, & quidem procliui lapsu, vt pro αὐξανομένων, scribamus ἐκκλυζομένων, efferamusq. adagium de iis qui celeriter incrementum capiunt, quomodo verisimile sit gauiam auem piscosis in amnibus locisq. vliginosis cito augescere in magna alimoniæ copia: alioqui quomodo in munificum et ad dandum procliuem quadret, id quod alij senserunt, non videmus. Siquidem in rapacium auium genere Larus censetur, nequaquam rapinæ suæ liberalis. Quo pertinet illud Matronis Parodi poetæ,

Χαιρεφῶν πεινῶντι λάρῳ ἐναλίγκιος. id est,

Chærephon parasitus famelicæ gauiæ assimilis.

Quod si ἀπελαύων pro victum quærere accipi possit, non inuitus ἀπογράφοντι, legerem, prono similiter librariorum oscitantiæ errore, vt torqueatur in eos qui citra molestiam & facile nulloq. negotio victum comparent, quemadmodum laro affatim alimonia suppetit piscalentis locis.

Dium vides.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, ὃ βέλος ἀφίησι, id est,

Dium vides, cuius transmisit iaculum.

Cuius sensus est iste. Vides ob oculos velut exemplum quoddam Dium, de se vindictam sumens, Senarius prouerbialis vulgo celebratus, cuius vsus est longe elegantissimus, ἐν ταῖς κατὰ τῶν ἀσεβῶν ὕβρεσιν, cum talionem referimus, aut refricata malorum perpetratorum memoria, mentionem iustæ vindictæ ingerimus: verbi gratia, si iniuriam bello illatã occupato perfidiose oppido, hostes vicissim reponant capta aduersæ partis vrbe aut ditione. Natum ab historia quam perstringit Polybius historicus libro quinto, Aetoli nefario bello depopulati fuerant Iouis Dodonæi templum & Diũ, quod est, Stephano teste, Macedoniæ Oppidum Olympiaco certamine celebre: hanc illorum impietatem pari talione vlti fuerunt Macedones, Philippum regem eo instigante Arato, capta hostili terq. direpta copiosissima ditissimaq. & Aetolorum nundinis ac mercatu celeberrima vrbe Thermo, inscripto oppidi muris elogio prioris iniuriæ exprobratorio.

Ὁρᾷς τὸ Δῖον, ὃ βέλος ἀφίησι,

Dion vides, telo volantem vindice.

Quo dicterio maleficij, immo sacrilegij, memoriam partim illis regesserunt atq. ab oculos posuerunt, partim posteritati consignarunt. Perottus interpres re non perpensa male conuertit versiculum ita, Vides numen cuius iaculum volauerit? visus legisse vel θεῖον, vel diuum adiectiue pro numine accipiens, cum tamen Dij oppidi mentio praecessisset, quod ille intactum tacito pede transmisit.

Chilonius modus.

Χιλώνειον τρόπον id est, Chilonium modum, vel Chilonismo loquendi rationem, pro Laconismo & breuiloquio, quo paucis verbis sententiæ multum complectimur, dixit Aristagoras Milesius, vt in Chilone scribit Laertius, & transcripsit istius verbis Suidas. Fuit autem Chilon Demageti filius Lacon genere, cui genti summa in loquendo breuitas tribuitur: docent autem hoc & Chilonis breues sententiæ quas Laertius enumerat.

Mercurij typus.

IN virum insigniter eloquentem & omnibus doctrinæ numeris absolutum quadrabit illud Synesii Cyrenai ex epistola ad Pylamenem, Ἑρμῷ λογίῳ τύπος, id est, Mercurij eloquentiæ præsidis typus siue exemplar, sic autem sonant eius verba. πάρεστι παρ᾽ ἡμῖν ταυτὶ Ἑρμοῦ λογίου τύπος, ἀληθινός Μακεδονικῆς, ἐν ᾧ πρὸς ἡμᾶς Ἀττικὸς λόγος

ὅρμου

ἑρμοῦ λογίου τύπον εἰς ἀνθρώπους ἀφῖχθαι ἐμὲ λέγοντα, μᾶλλον ἂν ἐτύγχανε τῆς ἀξίας, ὅτι πλέον ἐστὶν ἢ τύπος. id est, Salutabis ex me pluribus verbis eximium Marcianum, quem si ego prior Aristide, Mercurij eloquentis typum inter mortales venisse dicerem, non satis pro merito illũ descripsissem, quoniam plus aliquãto est quam typus. Quin & ἑρμῆς λόγιος absq. adiuncto prouerbialiter de magnæ eruditionis homine dicitur. Iulianus parabates ad Maximum philosophum, ὑμῖν δὲ συνεχῶς τῷ ἑρμῇ λογίῳ τοὺς ἡμετέρους λόγους ἐγχειρίζομεν. id est, Nos tibi tamquam eloquentiæ præsidi Mercurio nostra scripta in manus tradimus. Idem ad Iamblichum scribẽs illum nominat ἑρμοῦ λογίου μαθητὴν, εἰ δὲ βούλει θρέμμα. hoc est, Mercurij eloquentiæ præsidis discipulum aut si manis alumnum. Huc respexit Nazianzenus in Stelitentica priore in Iulianum dicta, τίς ἑρμῆς σοι λόγιος, ὡς ἂν αὐτὸς εἴποις, τοῦτ' ὑπὸ νοῦν ἤγαγε; id est, Quis Mercurius eloquentiæ antistes quemadmodum tu dicturus esses, istud tibi in mentem redegit? Quod propterea dicit, quod Mercurium λόγιον frequenter in scriptis suis inculcaret, est autem ita legendum in Nazianzeni codice, pro λόγος.

Non abludit a typi metaphora quod Synesius τῆς κακίας χαρακτῆρας nefarios homines appellat velut improbitatis & scelerum typos & characteres: & Nazianzenus episcopum sanctæ vitæ exemplar, χαρακτῆρα τῆς ἐκκλησίας, id est, ecclesiæ typum nominat.

Archigenis indiget.

ARCHIGENIS indigere dicitur qui sanẽ mentis compos non est. Iuuenalis satyra. 13. Si non eget Anticyra, nec Archigene. Idem satyra decima quarta Ocyus Archigenem quære atque eme quod Mithridates Composuit. Fuit Archigenes ex Apamea Syriæ magni nominis medicus Romæ sub Traiano: cuius scripta passim in testimonium vocant Galenus, Aetius, alij. Consimili figura ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Aesculapio indigere dixit apud Plutarchum Callisthenes philosophus & rhetor, qui in conuiuio Alexandri Macedonis, cum ingens poculum meraco vino plenum, ordine ad ipsum venisset, recusauit ebibere, dictitans, οὐ βούλομαι πιὼν Ἀλεξάνδρου ἀσκληπιοῦ δεῖσθαι, id est, Nolo Alexander bibendo Aesculapij indigere, vt in libro De frenanda ira scribit Plutarchus, & iterum in prima sympos. decade, vbi lepidius paullo dictum illius argutiusq. repetitur. Nolle se Alexandri poculum insaniendo, Aesculapio opus habere, nam scyphus qui in orbem ibat, Alexandro cognominis dicebatur: indicare autem voluit vir prudens, se nolle in medicorum manus, contracta per temulentiam aduersa valetudine, ac proinde etiam in præsens periculum coniicere. Aesculapius e Ione & Coronide nympha natus, medicinæ scientiam ab Api Aegyptio inuentam excoluit diligentius & præceptis adauxit, vt testatur Clemens Alexãdrinus: Aesculapio indigere visus fuit Polemon Laodiceus magni nominis orator, qui articulari morbo grauiter vexatus, Pergami in fano Aesculapij obdormiuit, cui cum noctu apparuisset Aesculapius admonens vt ne frigido potu vteretur, experrectus respondit, Quid tandem præcepturus eras optime si bouem laborantem curares, vt a Philostrato scriptum est. Hermocrates quoque Phocensis Aesculapio opus habuit, cum propositis illi a Seuero Imp. votis, thus poposcit, dictans sibi a Pergamenno Aesculapio imperatum esse, vt perdice vteretur thure suffito, vt idem refert. Porro duas fuisse Anticyras, alteram in Phocide, alteram apud Malienses, scribit Demetrius Calletianus, vbi præstantissimum veratrum nasci fert fama. Celebratur & Anticireus quidam nomine purgasse Herculem hellebori poculo post insaniam, vt cõmemorat Stephanus, καὶ τὴν μανίαν αὐτὴν καθ' αὑτὴν ἀντίκυρα θεραπεύειν, hoc est, insaniæ ipsa per se anticyra medetur, vt ait Plutarchus libro De compescenda iracundia. Diphilus Comicus apud Clementem ἀλλ' ὦ μάκαρ ἀὴρ διὰ τῶν νεφῶν δίαν νῷν Ἀντίκυραν. id est, At nobis diuine aer per nubila mittas Anticyram: expiatorium videlicet pharmacum. Alioqui & ἐλλέβορον, id est, elleborum, pro mera insania vsurpare videtur Nicostratus Comicus apud Athenæum, ibi, χλιδῶνας, ἐγκυκλίους, βαλάντια, ὄφεις, περισκελίδας, ἐλλέβορον. quo loco nominat torques, anulos, monilia, angues, periscelidas, elleborum velut insaniæ instrumenta, & ἐλλεβορίζειν pro veratri purgatione vsurparunt veteres, inter quos Euclides Iambicus poeta ca voce vsus legitur apud Aristotelem libro de Poetica, οὐκ ἂν γ' ἐράμενος τὸν ἐκείνου ἐλλέβορον, id est, haud assumpturus illius elleborum. Porro non abludit a prouerbio Aristophanis illud in Pluto, vbi ait Caryon seruus de Pluto, quod visum receperit. Ἀσκληπιοῦ παιῶνος εὐμενοῦς τυχών, id est, nactus Aesculapium medicum proprium.

Nescit aranea sobolem vt erudiat.

Ἀγνοεῖ δ' ἀράχνη παῖδας ὡς παιδεύσεται,
Θρέψαντα γὰρ τίκτουσι πρὸς τὴν φθίσιν. id est,
Aranea prolem nescit vt suam educet,
Quas namque eduxit, mortis illi caussa sunt.

Senarij prouerbiales in eos qui malum sibiipsi cudunt, molientes quod in suum postea vertatur incommodum aut exitium. Aranea fœtus suos in suam ipsius perniciem parit & educat. Citantur a Suida.

Dormienti loquor.

IRRITI & frustranei laboris significationem habet illud Orestis apud Aeschylum in Agamemnone.
Κωφοῖς ἀυτῶ δὲ καὶ καθεύδουσιν μάτην
Ἄλλως τε βάζω, id est,
Inclamo surdis, irrita Sopitis loquor. Quoties igitur incassum laboramus vel orando vel suadendo, vsus erit adagionis.

Phryx non minus quam Spintharus.

Φρὺξ οὐδὲν ἧττον Σπινθάρου. id est, Non minus Phryx quam Spintharus, De homine barbaro & inelegante, ac seruilis condicionis. Spintharus traducitur in Comœdiis homo ineptus, Heraclotes genere, Tragœdiographus, quem propterea fortasse prosciderunt vt barbarum quod Heraclea esset oriundus, quemadmodum Tito Liuio Patauinitas fuit obiecta. Meminit tamen eius inter testimonia Laertius Diogenes. Exstat in Auibus Aristophanis.

Telephus e perula.

Τήλεφος ἐκ πηρίδος, Telephus e perula, Dici apparet in hominem tenui fortuna, sed propter nomen ascititium præclarum,

præclarum, magnos sibi sumentē spiritus, veluti siquis Caroli nomine sibi placeat quod illud Imperatoris maximi decantatissimum sit nomen. Aristophanes. καὶ τοι πρίν γ᾽ ἐπτώχευες Τήλεφος εἶναι φάσκων ἐκ πηριδίου, id est, Atqui antea mendicabas Telephum te esse prædicans e perula scilicet. Fuit enim is Telephus mendicus stipem quæritans, manticam circūferens. Sunt qui referant hoc ad Telephum Mysorum regem ab Achille hasta vulneratum, de quo etiam Horatij illud ex arte poetica exponunt quidam. Thelephus & Peleus cum pauper & exul vterq. cuius in Acharniensibus meminit Aristopha. Mysi nominatim, eiusq. ἐλύματα, hoc est, obsoletas plagulas dari alteri postulat Euripidem.

Fumus e ficubus.

Καπνὸς ἀπὸ συκῶν. i. Fumus de ficubus, Comico lusu vocatur calumnia aut criminatio sycophantica. Quis nescit Sicophātas (quo vocabulo delatores censentur) nomē habere ab esu ficuum, quasi dicas, ficuum edones. Refertur ab Eustathio Odyssex duodecimo.

E tragico Comicum drama.

Δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικόν, id est. Actus e Tragico Comicus, prouerbialiter a Synesio vocatur, cum pro tristibus initiis lętus succedit euentus, præsens exitium incolumi salute commutatur, sic enim inquit in longa illa ad Enoptium epistola, τοῦτό σοι δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ κωμικὸν, ὁ δαίμων ἡμῖν συνέθηκεν, κἀγὼ τοῖς πρὸς σὲ γράμμασιν, id est, Hanc fabulam e Tragica Comicam & fortuna nobis concinnauit, & ego meis ad te litteris inserui. Heliodorus lib. 7. εἰς κωμικὸν ἐκ τραγικοῦ τὸ τέλος κατέστρεψε id est, Exitus catastrophem habuit e Tragica Comicam. E diuerso dixit Agathius Scholasticus Epigram. libro septimo.

Καὶ τραγικαῖς ἀχέεσσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας. i.
Comicum at is lusum Tragica feritate reponens.

Nemo non nouit tragœdiam in neces, suspendia, exilia, aliasq. calamitates desinere, cōtra Comœdiam nuptias plerumq. & optatos habere exitus. Alioqui τραγικὸν pro tristi & vitæ periculo coniuncto poni solet, vt apud Philostratum in Aristide. πῶς ἄν τις ἀσφαλῶς μεταχειρίσαιτο τὰ τραγικὰ τῶν νοημάτων, id est, qua ratione quis secure tractare queat periculosas & Tragicas sententias. Item pro superciliosο & superbo Plutarchus in Lucullo, τὸ φρόνημα τραγικὸν καὶ ὑπέρογκον. id est, fastus tragicus & intolerabilis. Nazianzenus in epistola ad Anysium, οὐκ ἐνῆν ὑμᾶς πράττοντας τραγικῶς, παίζειν κωμικῶς. id est, Non licuit, arbitror, Tragice habētem, Comice ludere, quod ipsum vice prouerbij poterit esse, quando aliquis grauibus molestiis implicitus excusat se, cur minus lętus sit aut iocis ludat. Cui germanum est illud Synesii libro De prouidentia. οὕτω πολλάκις τραγικὴ παννυχὶς εἰς κωμῳδίαν ἀπετελεύτησεν. id est, Ita sæpenumero Tragica pernoctatio in Comœdiam desinit: quo voluit innuere pernoctes debacchationes dirum & infelicem exitum minantes, sæpe in risum desinere. Aelianus παθεῖν τραγῳδίας ἄξια. id est, & Tragœdia digna pati, dixit, pro diras calamitates incurrere, at Plutarchus Luculli vitam ἀρχαίας κωμῳδίας nominat id est, antiquā Comœdiam, quod post militares & actos in repub. labores, deliciis luxuiq. se totum dediderit, quemadmodum Comœdia post initia dura, in lætum finem desinit, & nuptias plerumque.

Thymo nemo vescitur, vbi adest caro.

Οὐδεὶς κρεῶν παρόντος ἐσθίει θύμον. id est,
Carnes vbi adsunt, nemo vescitur thymo.

Prouerbialis senarius ex Antiphanis facetissimi poetæ comœdia, cui nomen est Parœmia, quod prouerbiis scateat, Athenæo testāte. Nemo libenter egestatem subit, modo liberius viuendi ratio se ostendat: optima quam tenuia munera libentius quisque sequitur: mensæ opiparæ famelicus assidere mauult, quam tenue salinum illingere.

Canina victitans, cynocephalum oppugnas.

Cleon apud Aristophanem in Equitibus, ad fartorem inquit.

κυνὸς βορὰν σιτούμενος, μάχει σὺ κυνοκεφάλῳ. id est,
Esca canina vescens, pugna prouocas canicipitem.

Prouerbiali figura dictum torqueri potest in eos qui gregales suos eiusdem factionis & instituti, scriptis impetunt. Contrarium huic est vulgare diuerbium. Aues concolores plerumq. vna volitant, quo innuitur consensus hominum, idem vitæ genus, eadem studia, eosdem mores sequentium. Concordat cum hoc adagio vetus dictum cuius pane vescor, eius verba molior: æqua namq. ratio est nos illi non aduersari amico, qui nos fouet, omniq. ope & opera res nostras promouet, a qua prę̆claræ nos mutuo demerendi ratione qui discedunt, næ illi Scythiam immanitatem æmulantur. Quisquis ergo aduersus sui ordinis hominem verbis aut scriptis insurgit, is Canina esca vescens, Cynocephalum adoritur. Sunt autem Cynocephali quasi Canicipites dicas, genus hominum, si non potius animalium, capitibus caninis, pro voce latratum edentium, vt libro septimo capite secundo, Plinius & ex eo transcripsit Augustinus de ciuitate dei 6.

Ex eodem præsepi.

Ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης ἐδηδοκότες, id est, Ex eodem quasi præsepi edisse dicuntur prouerbiali schemate qui eandem opinionem hauserunt, eodem in ludo docti, iisdēq. imbuti præceptis. Eunapius, ni fallimur, apud Suidam de Epicureis loquens, Μεσσήνιοι δὲ οἱ ἐν Ἀρκαδίᾳ τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς φάτνης ἐδηδοκότας ἐξήλασαν, λυμεῶνας τῶν νέων λέγοντες. id est, Messenij qui in Arcadia sunt, ciuitate pepulerunt quotquot ex eodem veluti præsepi pasti fuerant, iuuentutis corruptores eos esse dictitantes. Sentit de iis qui Epicuri pestiferam sectam mordicus sequebantur. Tracta similitudo a iumentis quæ communi pabulo ex eodem præsepi pascuntur. Non absimile est illud Petronij Arbitri de eloquentiæ ratione, Sed omnia quasi eodem cibo pasta, non potuere vsque ad senectutem canescere.

Laconice cenat.

Λακωνικῶς δειπνεῖν, id est, Laconice epulari pro frugaliter & cibis parum exquisitis vti prouerbio dicunt Græci, Diphilus apud Athenæum libro secundo.

[illegible]

Osu

Ὀψὲ ἡ κοτύλη id est, Cenat larem intra, quid putas, Laeonice, Heminam aceti. Laconum in victu frugalitas a Plutarcho in vita Lycurgi celebratur, quippe apud quos exoticis mercimoniis locus non erat. Laudatur & a Critia κώθων λακωνικὸς, fictile poculum Laconicum quo vtebantur.

Fabilibus victitat.

Κυαμοτρωξ Κυάμοις ζῆν. id est, Fabilibus victitare dicitur prouerbialiter homo sordidus, qui præ nimia parsimonia quosuis cibos esitat, vt impensis parcat. Cratinus Comicus citante Etymologici auctore, Δακεῖν ἰχθὺν τὸν ἀγροικότερ, ἐκ κυαμίων ζῆν. proscindit hominem agrestem & auarum, vel inde, quod fabarum recrementis vesceretur. Sunt autem κυάμια proprie τὰ καθαρίσματα τῶν κυάμων. id est, fabarum furfures & repurgamenta, quæ Pliniano vocabulo fabilia vocari possunt.

Murus Semiramidis.

Σεμιράμιδος τεῖχος, id est, Semiramidis murus prouerbiali figura effertur a Synesio in epistolis pro re inuicta & inexpugnabili, παρεχτὶ πασμα τῷ ἀμείβοντι χρησθαι καὶ τὰ τῷ ἱερώματα ἐκ τοῦ πάλαι διήρχοντας εἰς τιμαχιαν, σπουδαζουσιν αὐξάνειν τὸ τεῖχος τὸ σεμιράμιδος. id est, Cortina intergerma, qua viri a feminis seclusi eramus, vicem obtinebat, veli paullo ante discissi validum segmentum, temperantibus hominibus murus plane Semiramidis. Semiramis vernæ regij pellex fuerat, postea Nino potentissimo Assyriorum regi amoribus illius illaqueato innupsit, tantumq. potuit apud maritum illex feminę philtrum, vt postulanti concederet vnius diei imperium, id namque poposcerat vt liceret sibi diem vnum regali in solio præsidere, diadema capite præferre, iura q. dare: annuente rege iubente q. cunctos illi esse obsequentes, primis imperiis modeste vsa satellitum periculum fecit, quos dictis morigeros experta nihilq. tergiuersantes, Ninum maritum comprehendi primo mandat, mox vinculis astringi, tandem etiam obtruncari; quo peracto facinore Asiæ rerum potita fuit, & Babylonem decantatissimam vrbem a Nino conditam, vel, vt Iosephus vult, instaurat am muris validissimis cinxit, quorum altitudo pedes ducenos, latitudo quinquagenos æquaret, in singulos pedes, ternis digitis mensura ampliore, quam nostra, vt auctores sunt Plinius & Strabo. Murus ergo Semiramidis pro validissimo præsidio & indubitato munimento paræmiace accipitur. Haud scimus an ad istud adagium adluserit. Horatius, vbi ait. Hic murus aheneus esto, eo quod fabricati a Semiramide muri portas habuerint aheneas, certe vtrinsque idem sensus est. Conuenit cum hoc illud Nazianzeni de Basilio dictum γίνεται τοῖς μὲν τεῖχος ὀχυρὸν καὶ χαράκωμα. id est, Fit istis murus validus & vallum quoddam. Potest huc referri & ἀδαμαντοπαγέος κίων, quasi adamante reuinctam columnam dicas, pro firmissimo munimine, quo Pindarus vsus est.

Crania bina gerit & innumeros oculos.

VERSVS est hexameter Cratini ab Hephæstione citatus ex Fabula cui titulus πανόπται, veluti cuncta intuentes,

Κρανία δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. id est,

Crania bina, oculosq. gerit numerum fugientes.

Qui competit in cordatum hominem et prouidum, magno ingenio præditum & mira sagacitate futura prospicientem. Ductum opinamur ab Argo, quem oculeum totum nominat in Aulularia Plautus.

Os duodecim salientum.

Δωδεκάκρουνον στόμα quasi duodecim salientium os, prouerbiali figura extulit Ioannes Zezes, de homine lacteo eloquentiæ fonte manãte, quod de Tito Liuio dixit Hieronymus, sic enim ait.

Οὐδ' ἡμῖν δωδεκάκρουνον ἰσχύει στόμα, καλὰ φησιν ὁ Κρατῖνος. id est,

Neque vero nobis est duodecim salientium os, vti Cratinus inquit.

Vsus ita est & Philostratus de Dionysio Milesio loquens, quem non nulli laudantes, δωδεκάκρουνον στόμα, duodecim scatebrarum os nominabant. Versus Cratini Comici hi sunt.

Ἄπολλον, τῶν ἐπῶν τῶν ῥευμάτων,
Κἂν χαλᾷ πηγαὶ δωδεκάκρουνον στόμα,
Ἰλισσὸς ἐν φάρυγγι, τί ἂν εἴποιμι; id est,

Appollo, fontes verborum puri licet
Salientibus bis sex os occupent
Ilissus impleat fauces, quid eloquar?

Metaphora sumpta a fonte Callirhoe Atheniensi, quem a duodecim salientum scatebris δωδεκάκρουνον indito nomine vocarunt Triginta tyranni, antea a nouenis scaturigine per nouem tubulos manante ἐννεάκρουνος etiã dictus: vnde nouis nuptis lauandis aqua petebatur, puero gentili lauacrum gestante, quem ab officio λουτροφόρον vocabant, quemadmodum scribunt Iulius Pollux libro tertio, & auctoritate Philostephani Harpocration: de quo fonte loqui etiam Vitruuium lib. 8. capite tertio puto, vbi sic ait, Ibi (de Athenis sermo est) cũ ex eiusmodi locis & fontibus & in ἄστει & ad portum Piræum ducti sunt salientes e quibus bibit nemo, sed lauationibus & reliquis rebus vtuntur. Porro illud ipsum etiam quod sequitur, Ἰλισσὸς ἐν φάρυγγι, id est, Ilissus in faucibus, prouerbij vicem obtinet, de qui locuplete rerum ac verborum scatebra affluit, quandoquidem Ἰλισσὸς, (sic enim potior lectio habet) id est, Ilissus Athenarum fluuius limpidus admodum celebratur, in cuius ripis Orithyam a Borea raptam fabulantur, & quem Musis, quas ab amnis nomine Ἰλισσιάδας nominat, sacrum esse scribunt Pausanias & Stephanus.

Quasi Nauplius Caphareo rediens.

Ὥσπερ ναύπλιος ἀπὸ τοῦ καφηρέως ἥκων. id est,

Quasi Nauplius Caphareo redient.

De homine immani & horrificam speciem præferente, ita vsurpauit Dion Chrysostomus in Euboico. μικροῦ δ' ἐδεισα, ὥσπερ εἶπεν τὸν ναύπλιον ἥκειν ἀπὸ τοῦ καφηρέως ἄκοντα. id est, Metu propemodum corripior, quasi, vt arbitramur, Nauplium suspectans a Caphareo redeuntem, Loquitur de rustico vili penula & auino vellere amicto, qui extra vrbis commercia ruri abditus in secessu delituerat. Nauplius Palamedis pater indignam filij necem grauissime ferens, cum vltionis repulsam in castris ad Troiam tulisset, mala varia excogitauit aduersum

uersum Graecos, stupris excidijsq. regnorum filij morte ultus, classem Troia capta reducem in Caphareo asperrimo Euboiæ monte excitata pyra, in littus scopulosum & naufragum pellexit: ex quo facto diritas hominis facile elucet qui tot hominum millibus innoxiis auctor mortis exstitit. Ammianus libro 22. Caphareus Euboicus scopulus, ubi Nauplius Palamedis classem concidit Argiuã. Citat Sophoclis versiculũ Aristides.

Ποίας ναυπλίου πάγας ὑποτίθεσε. *id est,*

Quot Nauplij ignitas tendiculas.

Tela araneæ.

Ἱστὸς ἀράχνης, *id est, Araneæ tela, pro re friuola & parui momenti, prouerbialiter accipitur apud Theodoretum Cyri episcopum lib. de prouidentia sexto,* τὴν ὑπ' αὐτῶν πλασθεῖσαν κατηγορίαν, ἱστὸν ἀράχνης ἀποδείξωμεν. *id est, Accusationem ab illis contextam, araneæ telam esse ostendamus, hoc est, nihilo fortiorem quam sit cassis araneæ, inualidam nimirum & inanibus argumentis consutam. Futiles ergo rationes & infirmas,* ἱστοὺς ἀράχνης, *id est, araneæ casses vocabimus apposite, quod eos quidquid illabitur facile discindat. Proclus Constantinopolitanus Episcopus* πλέκοντες συλλογισμοὺς ἀράχνης ἀσθενεστέρους. *id est, Texentes Syllogismos aranearum telis fragiliores, & iterum,* ὄντως ἱστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν οἱ ταῦτα λέγοντες. *Qui ista dictitãt, reuera telam araneæ contexunt. Nazianzenus in carminibus,*

Ἱστὸν ἀραχναίοις νήμασιν εἶδος ἔχων: *id est,*

Ducere arachneis staminibus similem.

Thales quoque Soloni legum latori dixisse memoratur, vanam operam ab illo insumi, ὅτι τοῖς ἀραχνίοις ὑφάσμασιν ὅμοιοι οἱ νόμοι, *&c. quoniam araneæ cassibus similes essent leges, quod a potentioribus soluantur.*

Amisit vrbem, & pugionem recepit.

Πόλιν ἀπολωλεκώς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. *id est, Amissa vrbe recepit pugiunculum. Prouerbium est in eum qui pro luculenta quam fecit iactura, exiguum quid reportat: veluti si negociator pro mercibus opulentis ad Indos spe diuitis lucri missis, vilem tegeticulam referat. Callippus, qui occiso per insidias Dione Syracusarum tyrannidem inuasit, non multo post quam imperium susceperat, ad occupandam Catanam vicinum oppidum profectus, vrbis Syracusanæ imperio excidit: qua accepta calamitate, prouerbialem versiculum hunc exclamauit.*

Πόλιν ἀπολωλεκώς, τυρόκνηστιν εἴληφεν. *id est,*

Pugiunculum recepit, vrbem perdidit.

Refertur a Plutarcho in vita Dionis. Est autem τυρόκνηστις *pugiunculi siue cultelli genus scalpendis caseis comparatum, si vocis etymon spectemus* παρὰ τὸ κνῆν τὸν τυρόν.

Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos.

Ναυσικλείδου ἐρημία μήτε ἔαρ, μήτε φίλους ἔχει. *id est, Nausiclidis solitudo neque ver, neque amicos habet, Dici prouerbiali specie autumo de homine cunctis vitæ præsidiis atque adiumentis destituto. Apparet natum a Nausiclide quopiam qui secesserit solitarium in locum ob omni humano cultu alienum.*

Labra, non palatum rigat.

Χείλεα μέν τ' ἐδίην', ὑπερῴην δ' οὐκ ἐδίηνεν. *id est,*

Labra quidem rigat, ac nequit humectare palatũ,

Extat apud Homerum Iliados 22. de Andromache, cui necem mariti Hectoris lugenti, ad pellendum ex animo mærorem poculum oblatum erat, quod dolor non passus est altius descendere. Trahi potest eleganter ad vsum prouerbialem, quod indicat ibi et Eustathius, in eum qui exiguum munusculum largitur, quod humectandis quodammodo labris cedat asperginis vice, nequeat tamen oris platum imbuere, hoc est, vel animum explere, vel præsenti necessitati mederi. Competet etiam non absurde in pollicitatorem strenuum qui verbis aureos tantum non montes polliceatur, diues nimirum promissis, quibus cor homini salire faciat, nihil tamen aut perparuũ præstet: est autem ὑπερῴη, *aut, vt in manuscripto Eustathio scribitur,* ὑπερῷον, *oris cælum conuexum, quod palatum vocamus.*

Embarus es.

A D A G I V M *istud non inficior annotatum esse ab aliis, attamen diuerso plane sensu & origine expositum, neque.n. de vecordi et deliro, sed e diuerso de callido atq. ingenioso dici obseruatum est. Refert nãq. Pausanias vel ex eo Eustathius in Bœotia, Embarum quendam ingenij dexteritate vel potius felici astutia sortem oraculi hoc pacto elusisse. Athenienses vrsam, quæ in fanum Dianæ Munychiæ, a Munycho Pyræi regulo sic nuncupatæ, irruperat, occiderant (in Fauorini codice αἰκιζόμενοι sepone, pro ἀποκτείνοντες) animal illius numini sacrum: quod factum consecuta mox fuit pestis, quantũ demum cessaturã oraculo cecinit Apollo, si quis Dianæ filiam immolasset: itaq. Barus quidã siue Embarus, id se facturũ cum Atheniensibus pepigit ea cõditione, vt generi suo gentiliũ quodammodo & hæreditarium sacerdotium deferrent, communi omniũ consensu, quod & factum est: at ille vafro consilio gnatã de more comptam velut victimã mactaturus, in adyto (quo præter sacerdotẽ accessus nulli patebat) abscondit, & caprã filiæ ornamentis indutã, illius loco, immolauit: Atq. inde prouerbij occasio manauit, vt catũ hominẽ & callido consilio aliis imponentem Embarũ vocitarent. Conuenit prorsus cum adagio, Thessalicũ sophisma, quod simili de caussa natum est, nã Diotimo Thessalo (quem alij Aratum nominant) expeditionem suscepturo oraculũ præceperat, vt caueret necubi hostes illum anteuerterent opimioribus votis vsi: sic ille superare hostes prælio festinans, Apollini* καταιβάτῃ, *ceu manium præsidi vel expeditionis auctori, persoluturum se voluit centumuirale sacrum, sed victoria potitus, & votiua sacra persoluturus, comperendinando ita diem de die exemit, vt in plures annos votis suis illuserit, dictitans humanas victimas Deo non conuenire, religioniq. omni repugnare. In hunc ferme modum scribunt Euripidis commentaria, in Phœnissas, in nomine solo discrepat Eustathius ex Pausania & Suida.*

Etiam e vite rubus nascitur.

Κἀξ ἀμπέλου βάτος φύεται. *id est, Etiam e vite rubus nascitur, Prouerbium est quoties indicare volumus a nequã parentibus, bonæ frugis liberos; ex indocto magistro,*

discipulũ eruditum: e stolidis, interdum cordatos nasci Gregorius Nazianzenus ex oratione Athanasio Alexandrino dicta. φύεται δὲ ἀμπέλου βάτος ἀκάνθα, καὶ ἰούδας τῶν μαθητῶν εἷς ὁ προδότης *id est, Auditis vero etiam e vite rubum oriri, & inter discipulos vnus extitit proditor ille iudas. Huic contrarium est quod de Eutherio dixit Marcellinus lib. 16. qui Armenus natus gente truculenta & improba, iusti consilij plenus fuit, & cum spado esset, nihil efferatis eunuchorum moribus consonum habuit sic autem ait. Sed & inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras non nullę mitescũt. Innuens nullam tam barbaram esse gentem & ab humanitate omni alienam, quin bonos aliquos producat, sic Scythia Anacharsin protulit insignem philosophũ, Cappadocia improbitate morum infamis Basilium illum vere magnum, Gregorium Nazianzenum, & Aretam Capadocem cuius in Apocalipsin extat commentarius, aliosq. præclaros scriptores dedit.*

Fronti ocream, tibiæ galeam applicat.

VBI præpostere omnia fiunt, & quæ in postremum locũ reseruari deberent, primore in parte velut acie collocantur, & e diuerso, prorsus quod dici solet ὕστερον πρότερον. *uti licebit adagio illo Lucianico in libello de errore in salutatione commisso* ὥσπερ ἄν εἴ τις κνήμῃ τὸ κράνος, ἢ περὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημῖδας ἐπίθοιτο, *id est, Non aliter quam si quis tibiæ cassidem, aut capiti ocream adaptet, & alibi,* τὸ πρῶτον ἐμπεσὸν, πρῶτον λεγέσθω, καὶ ἢν οὕτω τύχῃ, περὶ τῷ μετώπῳ μὲν ἡ κνημὶς, περὶ τῇ κνήμῃ δὲ ἡ κόρυς. *id est, Quod primum occurrit, prius dicatur, & si vsus ita ferat, fronti ocrea, tibiæ galea applicetur, innuens vt quidq. in dicendo obuium est, ita nulla habita, ordinis ratione inserendum esse.*

Musarum fauus.

Μουσῶν σμῆνος οὐκ ἐρήμων, *id est, Fauus Musarum propitiarum, Dicetur non inuenuste de omnibus numeris absoluto & carminis elegantia nulli secondo poeta, Dictum est poetæ cuiuspiam de Sophocle, vt refert Philostratus Iunior in Iconibus, quamquam ibi corrupta voce* σιδηρῶν *legitur. Constat autem Sophoclem ob carminis suauitatem* μέλιτταν *velut apem fuisse dictum, &* νέαν σειρῆνα. *id est, Sirenem nouam. Fauus mellis dulcissimus est. Huc trahi potest illud Aristophanis,* μέλιττα μουσῶν, χαρίτων θρέμμα. *id est, Apis Musarum, & Charitum deliciæ, de erudito viro.*

Annum in mensem contrahit.

DE imperioso homine quiq. in republ. omnem paginam, omnesque partes sibi sumit, pro arbitrio statuens atque immutans quidquid lubitum est, aptissime effertur senarius ille Philippidæ Comici quem in Demetrio citat Plutarchus,

ὁ τὸν ἐνιαυτὸν συντεμὼν εἰς μῆν' ἕνα. *id est,*

Annum integrum qui contraxit in mensem vnicũ. Natum a Stratocle Atheniensi qui Demetrio victori adulans decreto sanxit, vt Martium mensem, Nouembrem dici sciscerent vt mysteria Iacchi, quę hoc mense cum statis nundinis celebrari solebant, Martio mense fierent iam Nouembris agnomen adepto; in gratiam Demetrij. Qui ergo ordinem consuetum in rebus pro lubito commutat, scite dicetur, Annum in mensem cõtrahere. Videtur & non male quadrare posse in abbreuiatorem, qui prolixe & ad fastidium vsque multis libris conscripta, in compendium contrahit, quomodo operosam & pręlongam Trogi Pompeij historiam in epitomen concinnam redegit Iustinus.

Neronianas thermas refrigerat.

DE insulso homine in quo nihil est venustatis, nihil Mercurialis salis, dicetur eleganter illud Epigrammatarij, Neronianas refrigerat thermas, extat autem lib. 5. de Sabineo oratore inepto & frigido,

Si temperari balneum cupis feruens,
Faustine, quod vix Iulianus intraret.
Rogo, lauetur hic rhetor Sabineus,
Neronianas is refrigerat thermas.

Tertiũ versũ ex vetusto manuscripto codice paullo aliter lego quã in impressis codicibus legitur. Apparet aũt thermas Neronis feruentissimas fuisse, quarũ fornicũ vestigia adhuc hodie visuntur Romæ prope ædem S. Eustachij quarum mentio fit apud eundem libro. 7.

Quid thermis melius Neronianis.

Est modus matulæ.

PROVERBIALIS est epigraphe e Satyris Menippæis Varronis apud Noniũ Marc. quæ admonet seruãdũ esse in poculis modũ, neq. ad satietatẽ vsq. ingurgitandũ. Vitandũ. n. omni in re est, quidquid nimium est. Hinc facete dictũ fuit a Prętello quodã, qui interrogatus quidnã de Bœotiis sentiret, respondit, quid aliud quã quod idẽ sonarent dolia, si voce essent prædita. Inscriptio autem ita habet. Varro, Est modus matulæ, περὶ μέθης, *i. de temulentia: solet enim primo loco adagium aut diuerbium ponere, tum subiicere libri argumentum.*

Musæi pathicissimi libelli,
Qui certant Sybariticis libellis.

Delphinum patina non capit.

Οὐδὲ λεκάνη δελφῖνα χωρεῖ, *id est, Nõ capit Delphinũ lanx escaria. Dictum fuit arrogãs, Græci supercilij plenum, Amphicratis Atheniensis rhetoris, qui Seleuciam Tigranis regiam veniens profugus, rogatus ab oppidanis vt oratoriæ artis professionem illic susciperet, indignãter eos reiecit dicterio haud dubij fastus indice,* ὡς οὐδὲ λεκάνη τὸν δελφῖνα χωροίη, *hoc est, quod neque patina delphinum caperet, respuens, eos velut indignos qui tanti oratoris vocem audirent. Delphin piscis cetaceus ac proinde magna mole corporis, vt omne Cetaceorũ genus, maior est, quam vt lance aut catino cõtineatur. Transferri potest ad ingenium quod tenue & exile altissimorum mysteriorum & reconditarum disciplinarum capax non est. Extat autem dictum superius apud Plutarchum in Lucullo.*

Sol non inuidet vesperę.

Ἥλιος ἑσπέρᾳ μὴ φθονεῖ. *i. Nõ inuidet sol vesperę. Qui aliquo in artificio præ ceteris excellit, nihil derogatũ suę existimationi putat, si tenuibus aliquid ex arte sua accedat lucelli.* εἶτα οἴεσθαι τὸν ἥλιον ἑσπέρᾳ φθονεῖν, ἢ μέλειν αὐτῷ εἴ τις ἔστιν ἀστὴρ ἄλλος ἐν οὐρανῷ; *hoc est, Deinde existimas solẽ vesperæ inuidere, aut illum curare si qua sit alia stella in cęlo? Verba sunt Philagri sophistę apud Philostratum. Homerus solem exoriri dicit, at non itidem stellas.*

οἰλιεῖ

... id est,
Exoritum Titan linquens maris humida stagna.

Semel in laqueum vulpes.

Ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην. id est,
Vulpes semel laqueum subit.
Iambicus dimeter prouerbialis de astutis hominibus quos haud procliue est post primum errorem irretitos tenere: semel expertus quantum opum hauriant lites quantumq. molestiarum pariant, litium laqueos declinat, & cum piscatore ictus sapit post liminio. Prudentis non est denuo eundem in lapidem pedem offendere. Coniugij turbas repetentem naufrago comparat Græcum epigramma, iam secundo pelagus tentanti. Annotat Suidas etiam aliter efferri, ... Nō iterū vulpes, vt subaudiatur εἰς πάγην, in laqueū.

Pugna consilia scindit.

Μάχη σχίζει καὶ ἀρχὴν, id est, Consilia abrumpit pugna. *Hemistichium prouerbiale, quo significatur non solum in prælij conflictu, vbi ad manus vtrinque ventum est, sæpenumero recte pronsa consilia turbari & inutilia reddi, verumetiam, in quauis contentione animi impetum & acrimoniam retundi atque hebescere. Acrior in disputādo altercatio sæpius confundit ingenium, memoriam obliterat, & præcogitata argumentorum arma prorsus extorquet e manibus, industriamq. expectorat. Extat apud Hesychium.*

Megabyzi sermones.

Μεγαβύζου λόγοι. id est, Megabyzi dicta, prouerbialiter dicuntur superba & insolentius ac velut elato magnumq. spirante animo dicta, quasi ... cuiusmodi Thrasonica apud Romanas aures vocitantur. A Megabyzis satrapis regis Persarum, in quo genere hominum ferocia plerumq. & impotens supercilium spectatur, nata parœmia. Megabyzi meminit non semel Herodotus. Sic Megaboccbum appellat Cicero Pompeium haud vano insolentis singularis coniectio, quod Boccbum Africæ potentem regem fastu tyrannico imitaretur.*

Quo curris potius quam ad ephebum?

Ποῖ τρέχεις, ἢ ποῖ ... id est, Quo curris potius, quam ad ephebum? *De Apollonio Tyaneo dictum fuisse, prouerbiq. honorem sortitum testatur Philostratus lib. 1. commentar. de eius Philosophi vita, idq. ex oraculari responso, quo Aesculapius per flaminem suum professus fuerat se gaudere sub Apollonij ephebi testimonio valetudinem pristinam hominibus restituere, quæ fama illico ita passim apud Cilices finitimosq. populos inualuit, vt eos qui ad Aesculapium voti caussa, aut valetudinis ergo proficiscerentur, percontari soliti fuerint, ποῖ τρέχεις; ἢ πρὸς τὸν ἔφηβον, id est, Quo abis potius quam ad ephebum? volentes innuere, nil opus esse peregrinationem suscipere, cum votis abunde sufficere posset præsens Apollonius tum pubertatis annos ingressus. Libuit istud docere, quoniam alij dicat parum liquere, quid sibi velit Cilicium istud adagium: eoq. magis quod existimet ab oraculo Apollinis, quo festinabatur vndiq. sumptum esse. Cur autem non similiter vt ille vetterim, Quo properas, vnus ad ephebum: nequis*

temeritatis me insimulet, ratio reddēda est. quod apud Græcos eam vim habeat coniunctio ἢ, vel comparatiui virtutem includat, vel subaudiri dictionem μᾶλλον postulet, quomodo & positiuo gradui idem apud illos familiare esse solet: id quod exemplo vno atque altero conuinci possit. Homerus Iliad. primo. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. id est, populum esse sospitem volo potius quam extingui.

Mansum male reiicias.

CITAT Suidas ex Aristophanis Equitibus trochaicum hunc acatalecticum vt prouerbialem,
Εὗ φαγὼν ἀπό ... id est,
Mansum reiicias male, quod reperisti non bene. Ostendit idē, quadrare in eos quibus præter exspectationem faciliter & ex animi sententia aliquid succedit, eius enim hæc sunt verba, ... nam laboribus aliquid acquirere, studium & propensam hominis voluntatem atque industriam testatur, at temere inuenire fortuitum est nec industriæ laudem meretur. Quo loco Suidæ codex mendosus est, atque ita emaculandus, ... Dictum est autem ab equitum cœtu in Cleonem, qui rerum ad Pylum feliciter gestarum gloriam ad se trahens, in Prytaneo reipub. impensis vt aleretur, obtinuerat. Competit ergo in eum qui facinus aliquod nulla ingenij sagacitate aut prudentia peregit, sed temere, magnamq. laudis partem inde veluti singularis industriæ testimonium quærit.
...
Reiicere vt mansum possis, vt es adeptus improbe.

Lepus leonem trahit aureo laqueo.

Ἑλκει λαγὼς λέοντα χρυσέῳ βρόχῳ. id est,
Lepus leonem rethe ductat aurea.
Senarius est prouerbialis cuius in largitiones & munerum corruptelas vsus est. Natum dicterium a quorundam lagophthalmo (ita medici nominant eum qui palpebris biantibus leporum more dormit) qui principem datis muneribus corruperat.

Proteruia ignominiam præcedit.

Συντρίβει πρὸ ... id est, Proteruia ruinam præcedit: qui integer est sceleris, calamitosam ignominiā non incurrit neque capite aut fortunis oppugnatur iuxta vulgare dictum, qui non peccat, non luit in ære: culpa enim damnosa est. Meminit huius prouerbij Nazianzenus in eadem inuectiua, ... Præcedit ruinam proteruia, vt præclare loquitur parœmia, & gloriam humiliatio, aut vt clarius dicam, Proteruiam comitatur ruina, humiliationem gloria. Συντριβὴ capitis diminutio vocari potest iurisconsultorum vocabulo, cum alicuius fortunæ & status affliguntur atteruntur que.*

Ventura per dioptram prospicit.

DE cordato homine qui sagaciter odoratur & prævidet imminens periculum, apposite dicetur illud Pisidæ,
Ταῦτα πρὸ πολλοῦ τῇ διόπτρᾳ ... id est,
Hæc ante multo per dioptram prospicit.

Senarius est iambicus, Translatio petita ab instrumento geometrico quo explorant turrium & propugnaculorum altitudinem librato per foramen visu, quod Graeci a perspiciendo διόπτραν *&* διοπτρίαν *vocant. Quisquis igitur propria industria rei euentum praesagit, Ingenij dioptra rerum exitum prospectare dicetur.*

Caprarum nomina.

Αἰγῶν ὀνόματα, *id est, Caprarum nomina: prouerbium effertur de re friuola & inutili, nam cum similes inter se capre sint, stulte operam collocat, qui illis nomina quibus dignoscantur imponit, quippe cum ista creati soleant in differentibus specie, discriminis gratia, quod in caprarum genere nullum est aut exiguum admodum. Qui ergo consimilium rerum colluuiem congerit, Caprarum nomina recensere illum dictitabimus. Refertur in Suidae collectaneis.*

Rusticanus Oenomaus.

Ἀγροῖκος Οἰνόμαος, *id est, Ruralis Oenomaus prouerbio dicitur qui magnos sibi spiritus sumit, & de preclara nobilitate aut insigni eruditiōe se iactat rusticis alioqui moribus & e plebe natus, aut proletaria doctrina imbutus. Demosthenes oratione de Corona vtrumque fere in Aeschine notat, quem patre seruo natum & subito oratorem factum incessit, cum ille pro Tromate Atrometum velut impauidum; parentem suum preferret, & pro Empusa a spectri cuiusdam similitudine sic dicta, matrem, Glaucotheam, Nymphae marinae nomine vocitaret, deinde & Oenomaum Sophoclis tragaediam malum histrionē male egisse Aeschinem insimulat. Proinde his verbis inuehitur in eum* [illegible] *id est, Hic homuncio natura est vulpecula, qui nihil vnquam sani fecit aut liberale quod fuerit, ipsissima Tragica simia, rure natus Oenomaus, quamquam Philostratus paullulum immutata lectione, non* [illegible] *composita dictione, sed fortassis ita,* [illegible] *&c. diuulsum legisse videtur, cum in Aristide Sophista ita meminit* [illegible] *id est, De tragica simia & rurali Oenomao. Fuit autem Oenomaus Pisaea ditionis rex, Alxionis, Pausania teste, filius, vel vt alij fabulantur, Martis ex Sterope Atlantide, aut secundum alios ex Herpinna Asopi, pater Hippodamiae qui insigni crudelitate filiae procos non paucos interemit. Hesychius annotat Rusticanum Oenomaum a Demosthene dictū Aeschinem, eo quod vicatim pagos circumiret Sophoclis Oenomaum histrionico habitu actitans.*

Non propter pedis cum lyra discidium.

REFERTVR *in Suidae collectaneis prouerbium in eos, qui aliam ob caussam puniuntur, aut mulcta afficiuntur, quam ipsi existimēt,* ἀλλ' οὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν διαφορὰν, *id est, At non propterea quod pes lyra haud responderit, aut si ita manis nō propter pedes a lyra dissensum, vsus est Plut. in lib. De inutili verecundia.* [illegible] *i. tametsi nō propter pedis a lyra*

discordiā, vt Pla aiebat, sed ꝑpter qđ in legū obseruatione et equitate peccetur. Illud vero obseruādū est discrimē eē in lectiōe, sed exiguū inter [illegible] *errorē, et* [illegible] *immoderationē, quādo vid licet rhythmi & modulati pulsus modū non obseruant & legem suam.*

Ventis & scripturę in aqua credere.

Ἀνέμοις καὶ γράμμασι τοῖς καθ' ὕδατος, *i. ventis credere et litteris in aqua descriptis: Prouerbij vice dicitur vbi fluxam in aliquo fidem & lubricam notamus & perfidiam perstringimus Nazianzenus ad Sophronium praefectum,* [illegible] *id est, vt aura potius fidendum sit & litteris aquae inscriptis, quā mortaliū rebus prosperis. Cōpetet inconstantiā & malā fidē, hoc modo. Quod feminarum auribus committitur, aura te fidere & scriptura in aqua cogita.*

Amnis cursum cogere.

Βιάζεσθαι ῥοῦν ποταμοῦ, *i. Amnis cursum inhibere, Prouerbium dicitur de eo qui durā & difficilem rem aggreditur & quasi impossibilem: aut qui vitiis innutritum ad viam virtutis reuocare conatur, aut qui naturam inuitam atque repugnantem alio compellit. Nazianzen. ad Eudoxium Rhetorem* [illegible] *id est, Prouerbium docet amnis alueum non esse sistendum, & poeta vult equitandi peritum non cauere. Quo cuiusque ducit ingenium, eo applicare se debet, male namque coactum ingenium respondit. Pulchre se habuit olim Atheniēsium lex, qua iuuenes prius quam pubertatis annos attingerent, ad opificij delectum ducebantur, propositis publice artiū omnium instrumentis, in eam namque artem erudiendi tradebantur, ad quam naturae impulsu ferebantur propensius. Laudat & Fabius certum studiorum delectum facere, quo deo quo natura vocat duci ingenia consultum sit: neque enim feliciter succedit, quidquid extortum & inuita Minerua tentatur.*

Anima sicca sapientissima.

Ψυχὴ ξηρὴ σοφωτάτη, *id est, Anima sicca sapientissima, Adagium elegans ex obscuris Heracliti fontibus haustum, quo sobrietatis virtus commendatur, velut ingeniorum & industriae parentis. Verba eius recitat Galenus in libello Quod corporis temperici respondeant animi mores, atque exponit obiter,* Αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, *id est, Aridus fulgor, mēs sapiētissima. vel aliter, Anima sicca iubar est sapientissimum, Dictum est, inquit, Heracliti. quo innuere voluit siccitatem prudentiae auctorem esse, siquidem astra cum fulgido iubare micent, pariterque sint & arida, eximia praedita esse sapientia verisimile est. Haec ille. Clemens Alexandrinus Paedagogi libro secundo, loquens qua ratione euitando temulentiam animus reddatur purus ab omni labe atque adeo luminis capax & perspicax etiam, subiungit,* αὐγὴ δὲ ψυχὴ ξηρὰ σοφωτάτη, καὶ ἀρίστη, [illegible] *i. Iubar vero est anima sicca sapientissimū et praestantissimū, idēq. & perspicax, neque madescis vini halitu, in modum nebula crassescens. Synesius lib. De insomniis, vbi dicit*

calorem

salorem & siccitatem esse quadam animæ vehicula, addit, τὸ, ἡ αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη. τῷ ποίῳ ἐπαγόμενος, ὥσπερ ψυχὴ πολὺ ὑγρὰ νοτίδα τῷ χθονίῳ δυομένη, ἡ εἰς τὰς γῆς κευθμῶνας καὶ τοὺς ὑπογείους τόπους καταδύεσθαι χωρεῖν. id est, Illud vero, anima sicca sapiens, quod Heracliti dictum est, non alio tendere inuenio, quam quod anima opima & vuida si fiat, naturali pōdere in terræ cauernas demergatur, in subterranea loca detrusa. Quo in loco (vt in trāscursu id admoneam) pro αὐγὴ legēdum censem⁹ αὔη, superiorū auctorum testimonio. Heracliti verba annotat Stobæus capite de temperantia, Ἀνὴρ ὁκόταν μεθυσθῇ, ἄγεται ὑπὸ παιδὸς ἀνήβου σφαλλόμενος, οὐκ ἐπαΐων ὅκη βαίνει, ὑγρὴν τὴν ψυχὴν ἔχων. αὔη ψυχὴ σοφωτάτη καὶ ἀρίστη, hoc est, Temulentus malefirmo gressu nutans ab impubere puero ducitur, ignarus quorsum eat, vuidam habens animam. Est vero sicca anima sapientissima & præstantissima. Vnde asseri potest duplex lectio, αὔη ψυχὴ σοφωτάτη. id est, Anima sicca sapientissima, & αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη, i. Anima sicca iubar sapientissimū, eundē vtraq. sensum obtinens. Mens, cuius cœlestis est origo, & quā non male diuinæ auræ particulā Flaccus nominat, multo cibo potioneq. madida, altum sapere non potest, neq. ad cœlestium rerū contemplationē assurgere valet. Androcydis oratoris dictū memorabile refertur apud Clementē Alex. Strom. lib. 7. vinū et carnium sagina, robur quidem adiiciunt corpori, at animum reddunt languidum. Tribuit Ioannes Philoponus Plotino diuinā, vt ipse ait, sententiā, qua dicit eos oēs qui saginando corpori indulgent, parum abesse quin arborescant, hoc est in plantarū naturam degenerent: cuius hæc sunt verba, ὅτι οἱ μὲν περὶ τὰς σαρκας πιαίνοντες ὀλίγου δεῖν εἰς δένδρων φύσιν ἀποφύονται. In eandem sententiam Eusebius apud Stobæum, Crapula corpus quidē opimū reddit, at vecordiā & stuporē cōciliat, & rationē, quæ princeps animi pars est, obliterat. Nemo est adeo a sensu cōi alienus, qui non libenter assentiatur illi diuerbio vulgato, Pinguis venter nō gignit sensum tenuē, aut illi senario Naziāzeni,

Νοῦς λεπτὸς οὐκ ἔχει ἐν πάχει γαστρός. id est,

Threicia hirundo labiis instrepit.

Χελιδὼν ἐπιβρέμει τοῖς χείλεσι.

Labris immurmurat hirundo Thracia, De indocto & barbaro dicitur. Hirundo obstrepera auis est inepto garritu auribus molesta. Exstat apud Aristophanem dicterium de Cleophonte, Ἐφ' οὗ δὴ χελιδὼν ἐπιβρέμεται θρῃκία χελιδών. hoc est, Cuius labris hirundo Thracia instrepit. Aliter de Pericle dictum est, eius labris insidere Suadam deam.

Ignis in vepribus.

Πῦρ ἐν ἀκάνθαις, id est, Ignis in vepribus, De acri disputatore vsurpauit prouerbialiter Nazianzenus, qui aduersariorum argumēta ignis instar absumit: ita enim de Basilio Magno loquitur in Monodia, τοῖς δὲ γίνεται πέλεκυς κόπτων τὴν πέτραν, ὃ πῦρ ἐν ἀκάνθαις, ὃ φησιν ἡ θεία γραφή, ῥᾳδίως ἀναλίσκον τὰ φρυγανώδη τῶν ὕβρισταὶ τῆς θεότητος. hoc est, Fit illis bipennis cotem discindens, aut ignis in senticeto, iuxta scripturæ sacræ dictum absumens haud difficulter sarmentitias quisquilias, deitatis violatores.

Argi tumulus.

Ἀργοῦ λόφος, id est, Argi tumulus, prouerbialiter dicitur locus periculosæ aleæ plenus, aut negotium difficile capitis discrimini obnoxiū. Origo sumpta ab accliui quodam colliculo, apud Argos copiosam olim & nobilem Peloponnesi ciuitatem, quem πάγον nominabant vbi Danaus delectis iudicibus ex Argiuorum Aegyptiorumq. primoribus, iudicio stetit, caussamq. dixit necis a filiabus perpetratæ in fratris filios. Proditum enim est memoriæ Aegyptum necem filiorum vlturum venisse Argos cum exercitu, & Danaum recognita expediuisse arma Argiuosq. in prælium eduxisse, sed Lyncei interuentu rem fuisse compositam, negotiumq. delectis ex vtraque gente arbitris delegatum, constituto ei rei in edito tumulo tribunali: Hecatæus historicus negat Aegyptum Argos appulisse, iudicij tamē locum in eo colle extitisse non inficiatur. Meminit Euripides in Oreste.

Ὁρῶ δ' ὄχθον,
Οὗ φασι πρῶτον Δαναὸν Αἰγύπτῳ δίκας
Διδόντ' ἀθροῖσαι λαὸν ἐς κοινὰς ἕδρας. id est,
Conspicor collem editum,
Vbi perhibent primum Danaum Aegypto necis
Caussam ferentē, publica ad subsellia egisse plebē.

Dinias historicus in rebus Argolicis meminit loci in hanc sententiam. Confestim Melacharim loci dominū & Cleometram saxis obrutos interemerunt, cuius sepulcrum etiam num hodie demonstrant in supremo colliculi vertice, quem πάγον nominant, vbi Argiui solent ius dicere. Videtur meminisse eiusdem loci & Euripides in Bellerophonte fabula, his verbis.

Καὶ ξεστὸν ὄχθον Δαναϊδῶν ἑδρασμάτων. id est,
Circumq. saxeum, notum sedilibus Danaidum.

Vespertinum amant, matutinum oderunt.

ADDVCIT ex Callimacho Cyreneo prouerbialem versiculum Zezes

Ἑσπέριοι φιλέουσι, ἀτὰρ συνίουσιν ἑῷοι. id est,
Vespertinum adamant, sed matutinum odere.

Quem annotat dici in homines lubricam in amicitia fidem seruantes, vacillātesq., & ad quamuis fortunæ auram sese vertentes. Ego in heredipetas conuenire putam⁹, qui senibus & aniculis palpantur, morti, hoc est, occasui vicinis, quo sibi hereditatis aliquid attrahant. Ab hoc dicto diuersum fuit Cn. Pompeij apophthegma dicentis, Plures adorare Solem orientem quā occidentem, quo innuere voluit plus esse spei in iuuene, quam in defecta ætatis sene.

Byssina verba.

Βύσσινα ῥήματα, id est, Byssina verba specie prouerbiali dicuntur verba splendida & cum auctoritate ac maiestate quadam prolata. Plutarchus in apophthegmat. παρύσατις ἐκέλευσε τὸν μέλλοντα βασιλεῖ μετὰ παρρησίας διαλέγεσθαι, βυσσίνοις χρῆσθαι ῥήμασι, i. Parysat Cyri et Art. mater iussit eū qui libere cū rege verba factur⁹ esset, byssinis vti sermonib⁹: nā Christophorus Longolius homo doctissim⁹ ex collatione veterum codicū in suo Plutarcho hāc lectionē manu sua annotauerat: alioqui sermo est de rege

eum popularibus libere transacturo, si βασιλεία legas. Extat idem apud Herodotum. Byssina vestis principatus auctoritatisq. primariæ symbolum erat. Sophocles in Laocoonte fabula loquens de Aenea patrem Anchisen succulante,

Πάρεστ᾽ ἐπ᾽ ὤμων πατέρ᾽ ἔχων κεραυνίου
Νῶτα κατασταζοντα βυσσίνων φαρος. id est,
Adest, in humeris efferens dorso patrem
Sublime, pallium trahentem byssinum.

Et apud Aeschylum Antigone fratri pulverem mortuo inspergit, quem byssinæ vestis sinu exceperat, Græce est, σινδόνων βυσσίνων πλήσμασι. *Apud Iosephum lib. 6. belli Iudaici, sacerdotes quorum magna erat auctoritas, byssinis vestibus amicti fuisse leguntur. Apuleius lib. 11. Byssina quidem, sed floride depicta veste cõspicuus. Aretas Cæsariensis in Apocalypsin ait Byssum esse corticem Indicæ plantæ, ad linum redactum. Plinius lino byssino secundam bonitatis palmã dat mulierum maxime deliciis. Pollux byssum lini speciem indici exponit, quod e ligni fructu Ponticæ nucis assimili, in modum lanæ, carpitur.*

Charadrij vitam viuit.

Χαραδριοῦ βίος, *id est, Charadrij vita proverbialiter dicitur de inexplebili gurgite, qui ut multam cibi potusq. saginam ingerit, ita mox eam deplere satagit, cuiusmodi hominem* μεσσηγυδορποχέστην *nominat Hipponax, belluonem insatiabilem, qui ventrem saburrat identidem atque exinanit ut novo onere eum inferciat. Plato in Gorgia,* χαραδριοῦ τινα αὖ σὺ βίον λέγεις. *id est, Charadrij vitam iterum dicis. Id ait Socrates Callicli persuadens, felicem vitam in assiduo influxu esse positam. Charadrius avis, quam rupicem Gaza nominat simul & edere & deiicere putatur, sic enim annotationes Græcæ, quas vidi in Georgiũ, habẽt,* χαραδριός, ὄρνις τις ὃς ἅμα τῷ ἐσθίειν ἐκκρίνει. *Opinioni isti suffragatur & Olympiodorus Alexandrinus in eum Platonis locum,* ἢ περὶ ὀρνέου λέγει ὃ ἅμα καὶ ἐσθίει ἐκκρίνει, ἢ περὶ τῶν καὶ λατῶν πετρῶν ἃ δέχεται τὸ ὕδωρ καὶ ἀποβάλλει. *id est, aut de avi loquitur, quæ & vorat & e vestigio excernit a lui proluvie: aut de rupiũ cavernis, quæ affluentem aquarũ vim recipiunt pariter & deponunt. Quod aũt illorsum tendat Plat. oratio, verba Soc. proxime præcedẽtia liquido ostẽdũt,* ἀλλ᾽ ἀνάγκη αὖ πολὺ ἐπιρρεῖν, πολὺ τὸ καὶ ἀπιὸν εἶναι, καὶ μεγάλ᾽ ἅττα τὰ τρήματα τοῖς ἐκροαῖς, *hoc est, Necesse igitur est, si multũ affluat, multum etiam defluere, ipsaq. exitus ora patentibus quibusdam rimis debiscere. Nibil vero commune habet istud proverbium cum ea Charadrij natura quã præter Aristotelem & Euphronium refert Heliodorus Trecẽsis episcopus Aethiopicarum rerum libro 3. quod videlicet ab auriginosis virus omne in se rapiat atque corripiet fascini cuiusdam in modum, unde in velatis caveis abscondere eam propolæ solebant, ne emptor ante contactum sentiret remedium. Quo adlusum est ab Hipponacte eo versu, qui sic emendandus venit in Suida.*

Καὶ μιν καλύπτει, μῶν χαραδριὸν περνᾷς; id est,
Illum recondit: Num Charadrium vendens;

Facilius quam Oreum deuicerint Bœoti.

Ῥᾷον ἢ τὸν Ὠρεὸν ἐπολιόρκησαν οἱ Βοιωτοί, *id est, Citius quam Oreum deuicerint Bœoti. Proverbium dici admonet Suidas de iis qui limites suos trãscendunt. Nos arbitramur efferri posse de expeditione celeriter confecta: vel etiam de re facta proclivi. Oreon Euboiæ urbem constat esse in Bœotiæ confiniis, quam Bœoti noctu adorti in potestatem sine magna difficultate redegerunt, de iis namque Appollodori verba interpretanda existimo apud Steph.*

Cuminum serere.

Κύμινον σπείρειν, *hoc est, Cuminum serere dicitur proverbio homo virulentæ linguæ, quiq. effreni oris petulantia maledicus convitia dirasq. seminat. Demetrius Phalereus scribit Sophronem Mimographum eo usum,* κύμινον ἐσπειρε, *id est, Cuminum sevit. Natum a natura herbæ, quam eiusmodi esse tradunt naturalium rerum indagatores, ut lætius provenire putetur, si maledicta adhibeantur, diræq. imprecationes, dum seritur: quod nequis ceu ridiculum exsibilet, apponam Theophrasti doctissimi philosophi ex octavo de Plantarum historia lib. verba,* ἴδιον δὲ καὶ ὅ λέγουσι κατὰ τοῦ κυμίνου, φασὶ γὰρ δεῖν καταρᾶσθαι καὶ βλασφημεῖν σπείροντας, εἰ μέλλει καλὸν ἔσεσθαι καὶ πολύ. *id est, Peculiare est quod de eo memorant, ferunt nãq. imprecationibus & maledictis opus esse, si qui ferunt, illud copiosum pulchrumq. provenire velint. Eadem naturæ lex est in ocymo quod iniuriis maledictisq. terræ mandatum, fœcundius existimavit antiquitas, non abnuente & Plinio.*

Pallenicum tueri.

Παλληνικὸν βλέπειν, *Pallenicum tueri dicebantur qui magnos spiritus præferebant & masculum animum. Varinus exponit* παλληνικὸν βλέπειν, ἀντὶ τοῦ γενναῖον, *generosum obtueri. Sumptum videtur a pugna quæ occubuerunt in Pallenæis agris Athenienses, Pisistrato ad tyrannidem aspirante, vel potius a conflictu quo Gigantes in Phlegræis campis (Pallene autem Thraciæ urbs vetus Phlegræ nomen mutavit) decertasse cum diis fabulæ produnt: historiam ex Theagene ita memorat Stephanus, Phlegræ incolæ gigantes dicebãtur, ad quos profectus Hercules, gentis protervitatem & immanitatem accusando, animos illorum efferavit in se, itaq. correptis armis ad manus cum illis veniens, pro hospitali tessera bellum inferentes occidit. Contigit autem durante conflictu tonitrua & fulmina edi, inde nata fuit opinamur vulgi fabulæ locum dans, quod dij cũ gigantibus debellassent ibi locorum. Eustath. Odyss. 9.* παλληνικὸν βλέπειν *dici annotat &* βαλληνικὸν *a Pallene quæ & Ballene Thraciæ oppido, & esse ænigma quod innuat inimicum etiam saxis licere ferire,* χαίρειν ἔα καὶ λίθους βάλλειν τὸν ἐχθρόν.

Cosæ consilium.

Τὰ Κώσα λέγεσθαι *Cosæ dicta dici invenio, pro sano & salubri consilio. Fuit Cosas vir consultus & iustus, genere Pellenæus, est autem Atticæ oppidum Pellene, cuius oppidani bellum cum Salaminiis gerentes, cum vicinas gentes in belli societatem advocassent, inito cum illis pacto de partitione agrorum, profligatis hostibus victores, vicinos suos eluserunt, neque convenientis steterunt, illo inita rite cum ipsis pacta minime violanda, immo mordicus servanda urgente: qua ex re orta*

paullo

paullo post peste, et iminitis eos pœnitere cœpit, Cosæq. consilium magnifice laudarunt. Dici conueniet in fœdifragos aut alioqui imprudentes, qui sanis consiliis nõ obtemperant, tales namque ἐκ κώου λόγου βάλλειν ἢ ἀποπτύειν, Cosæ dicta nihil pensi facere aut despuere dicemus, Refertur apud Suidam.

Iube factu procliuia.

Τὰν δ᾽ ἀκατῶν πεδίλων, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροισι.

Precipito factu procliue, nec esse furentes
Centauros inter te certum est,

Versus est spondaicus, quo imperiosi hominis & duriora nobis imponentis libidinem castigabimus, sumptus ex Teleclide Atheniensi, versus autem finem prouerbij specie, torquere apte licebit in clamosos, qui intempestiuis clamoribus pertinaciter caussam obtinere volunt, immo pugnis interdum potius, quam æquitate, οὐ γὰρ παρὰ κενταύροισιν εἶ, neque vero inter Centauros versaris aut res tibi est.

Extra callem.

Ἐκ πάτου, Extra callem. Eustathius. ostendit esse parœmiã Odyss. 9. pro ἐκ ποδῶν, procul e pedibus, vbi denunciabimus periculi viciniam esse cauendam. Translatum a fugitiuorum periculo, quos intrita pedibus semita errantes facile herus deprehendere atque assequi possit, maiore opera et difficilius in deuiis locis eos secuturus.

Inferorum triacadas.

In hominem plus æquo curiosum & recondita peruestigantem atque a communi hominum notitia abstrusa cognoscere laborantem, illud competit, περὶ τὰς ᾅδου τριακάδας πυνθάνῃ, Inferorum triacadas inquirit aut scrutatur, τριακάδα vocant tricesimum cuiusque mensis diem vocabulo a Thalete Milesio primum excogitato, si Laertio credimus, aliis ἕνην καὶ νέαν vocitantibus, quem nos pridianam Calendarum facimus.

Simulacrum pictum.

De socorde homine & nihil proficiente non inuenuste dixeris illud ex Aristophanis Ranis.

Γεγραμμένην εἰκόν᾽ ἑστάναι, Pictum simulachrum velut immobilem, quomodo verruceam statuam Plautus dixit: nec abludit hinc vernacula lingua stupidum nec quidquã promouẽtem hominem. ligneam statuam nuncupans. Laudat autem Aristophanes viriq. cordati esse dicit, ad felicem inclinare parietem potius quam picti simulacri in modum stare vnico indutum schemate; græce ita habet, μετακυλινδεῖν αὑτὸν αἰεὶ πρὸς τὸν εὖ πράττοντα τοῖχον μᾶλλον, ἢ γεγραμμένην εἰκόν᾽ ἑστάναι λαβόνθ᾽ ἓν σχῆμα. Huc pertinet illud Synesii ex libello de Dione ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι, hoc est, Euadere magis mutus quam statua.

Tantali philotesia.

Ταντάλου φιλοτησία, Tantali philotesia dicebatur poculũ amicitiæ beneuolentięq. auspex, sed paullo grandius, quo plerumq. a cena & sub somnum se mulctabant. Ferunt apud Iudos morem fuisse vt maioribus poculis præbiberent cubitum ituri, pronis in phialas capitibus ad conciliandam amicitiam, eiusq. poculi initiatorem Tantalum faciebant, is namque, Philostrato teste, τὴν κρατῆρα ἐστεφάνωσε, incredibili inter homines beneuolentia liberalitateq. præcelluisse creditur. Itaq. cum amicitiam cum quopiam constare, aut inimicæ suspicionem obliterare volentes, poculo eius auspicium sancimus, dicemus, Ταντάλου φιλοτησίᾳ χρησώμεθα, Qui mos etiam num in tota ferme Germania durat, vt hospiti finita iam cena, ingens phiala meracioris generosiorisq. vini plena, apponatur. Carpit tamen D. Clemens libro 2. pædag. istos qui ceu in dolium ingerunt affatim vinum Philotesiæ nomine, ὥσπερ εἰς ἀμφορέας διαντλοῦντας ἀλλήλοις τὸν ἄκρατον φιλοτησίας ὀνόματι.

In astragalis nobilitas.

Ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει, In astragalis nobilitatem gerit, dicetur in hominem stemmata & fumosas maiorum imagines iactantem, nulla re alia quę virtutem aut doctrinam commendet, spectabilem: Herodes Atticus sophista ad Bradeam leuirum suum dixisse legitur apud Philostratum libro secundo, sophistarum, cum ille magnifice creparet de generis sui antiquitate & nobilitate, σὺ τὴν εὐγένειαν ἐν τοῖς ἀστραγάλοις ἔχεις, tua nobilitas in astragalis sita est. Solebant Romani generosiores in calceis lunulas, antiquitatis insignia, præferre, vt Plutarcho teste, Arcadum more qui se Luna priores iactitabant: & Philostratus loco iam dicto, nobilitatis illud symbolum vocat, ἐπισφύριον ἐλεφάντινον μηνοειδὲς (male namq. μονοειδὲς illic legas) eburneũ supertalare luniforme. Vnde Iuuenalis. Appositam nigræ lunam subtexit alutæ.

Quo spectat & Martialis locus libro secundo, parum scite hactenus scriptus, Non hesterna sedet lunata lingula planta.

Vbi non hesternam vocat veterem & antiquæ nobilitatis testẽ voce nõ temere mutata ex manuscripto.

Marsyæ mors.

De immani & supra modum crudeli necis genere, Μαρσύου ἐκδορά, hoc est, Marsyę mors effertur, Eunapius de Hormisda Saporis Persarum regis filio natu maiore, qui ex venatu ad regiam regressus, cum conuiuarũ accumbentium nullus forte, vti decuerat, aduenienti assurrexisset, ἠπείλησε τὴν Μαρσύου ἐκδορὰν αὐτοῖς ἐπιθήσειν. id est, interminatus illis fuit Marsyæ necem, qua re intellecta satrapæ communi consilio, post obitum patris, natu minorem fratrem regno præfecerunt, illo in caueam incluso ferreisq. compedibus obuincto, qui postea ope vxoris lima præsectis vinculis ad Constantinum Magnum profugus euasit. Marsyas Hyagnidis filius, genere Phryx tibicen cum Apolline de artis præstantia contendisse dicitur, victusq. proteruiæ pœnas victori dedisse, detracto membratim corio & arbori appensa. Vnde Nonius Panopolites in dyonisiacis de tibicine hoc loquens sic canit.

Clonęe ex quo pęnas das impie victus,
Ludibrium ventis pellis direpta mouetur.

Hoc cruciatus inhumani genere obiisse Valerianum Romanorum Imperatorem a Persis captum memorat Agathias historię libro quarto, addit idem Saporem necis id genus visu miserabile primum excogitasse ex Orphei de Marsyæ supplicio historia adductum. Refert & Chosroen regem Naceragem profugum ita excruciasse,

eiasse, vt a ceruice ad imos vsque pedes cutis detraheretur inuersa, cum ipsis quoq. genitalibus, & in vtris speciem vento inspirato distenta, scopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Persici libro primo, Bassicij corium deductum, instar vtris, palea oppletum, ex altissima arbore fuisse suspensum. Et Ammia. Marcellinus lib. 23. scribit cos cutes viuis hominibus detraherc particulatim vel solidis.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus.

PROVERBIVM esse non admodum vetustum ostendit Iliad. 14. Eustathius tale, ὃν ἡ Κῶς οὐ τρέφει, οὐδ' Αἴγυπτος. Quem Cos nutrire non queat eundem neq. Aegyptus, Conueniet in eos quibus plusquam mediocres fortunæ fastidio sunt, inuenias non nullos qui in rebus etiam lautis atque peramplis stomacho sunt nauseabundo, quo vix mare bonorum saturet. Est autem Cos insula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen est, Thracibus Con nominantibus ouē seu pecus.

Hinnulus ne cum leone partiatur.

QVOTIES cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiorem indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit illud Critia qui ex triginta Athenarum tyrannis vnus fuit, μὴ κατὰ λέοντα νεβρὸς ἐᾶν μερίζεσθαι κρεῶν, Ne cum leone hinnulus existens carnium portionem sortire, Admonet principum potentiorumq. libidini concedendum esse, Referuntur eius verba a Platone in Charmide. Huic non dissimile est, μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅπτεσθαι μάχης. Conserere pugnam cum leone Caprea nolim.

Quid delphino & boui commune?

DE dissimilibus minimeq inter se consonis effertur, vt si quis imperitos et doctos consociet, τί τῷ δελφῖνι καὶ βοὶ κοινόν; Quid enim cõmune habent bos & delphinus: Apparet contortum fuisse in Syllam Romanorum Imperatorem cum occupatis Athenis, philosophos audiret homo a philosophia prorsus alienus. Refertur a Suida. Concordat cum illo, Quid graculo cum fidibus.

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας, hoc est, Alba præcordia habere, dicitur homo stolidi ingenij & insulsus, metaphora a coloris vitio tracta, si quidem Aristoteli Albus color maxime emouet oculorum sensum vt inde emotæ mentis hominem ac blaeum λευκόν & λευκὰς ἔχειν φρένας dicunt, ita Pindarus in Pythiis vsus est, τὸν μὲν ... λευκαῖς πιθήσαις φρασίν. audio etenim iniquum Pelian albis vsum præcordiis, Interpres annotat metaphoram ab aquis translatam, quæ quo minus profundæ sunt, limpidiores & lucido quodam candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigrescunt, vt ita λευκὰς φρένας dixerit τὰς ἐπιπολαίας, superficiaria quadam prudentia, haud profunda, prædictas Homero μελαίνας φρένας prudentia argumento nominante. Huc spectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non sine stoliditatis morsu, vt in eum locum olim annotauimus.

De limine offendere.

DE limine offendere dixit Tertullianus specie prouerbij, pro in ipso operis negotij ue suscepti primordio peccare, vt sit idem quod illud Fabij Quintiliani, in portu impingere. Vsus est in libro aduersus Valentinianos, A manifesto ad occultum retorquere, de limine offendere est.

Lapitha.

Λαπίθας, Lapitha falsè vocatur prouerbio homo fastuosus quiq. vulgi animos commouere præsumit & in sui admirationem trahere, magnos sibi spiritus sumendo, ὑψαυχενεῖν, παρὰ τὸ ἐκ λαπίζειν, quod est κομπάζειν καὶ ἐπηρμένως, ... fonat enim λαπίθας vocabuli etymon spectantibus, plebis persuaforem, quod de se iactabundus magnopere glorietur, sic enim annotatum est ab Eustathio Iliados quinto. Eo ferme sensu extulisse videtur Plutarchus in libello quo Stoicos alieniora a communi hominum existimatione innexisse disputat, cum ait, ὁ δὲ στωϊκὸς λαπίθας, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id est, Stoicus iste Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impassibilitate quam ipsi innexuerunt. Porro Lapithæ heroicum genus fuere in Thessalia, Centauris perduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Licynij & Licynium fulmen.

Λικυνίους, Licinios prouerbiali specie dici annotat Eustathius Odysseæ decimo octauo, eos qui duris modis defæuiunt asperiusq. animaduertunt in quępiam, οἱ ἀγρίως κολάζοντες, eo modo quo Iri mendici, belluones Sardanapali, Crœsi diuites dicuntur a Licinio quopiam: suspicamur autem λικυμνίους legẽdum vel certe λικυμνίας quam lectionem etiam Callimachus olim approbauit, a Lycimnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupisse legitur. Quo spectat illud Aristoph. in Auibus,

Καταιθαλώσει σε Λικυμνίαις βολαῖς, Telo Lycimnio ille te corruperit. Docuit Euripides Lycimnium fabulam vbi fulmine conflagrauit.

Formicarum nidos inspirauit.

FORMICARVM nidos inspirare, quod eleganter vnica voce, μυρμηκιᾶν efferunt Græci, quasi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum sibi imprudenter accersunt. Natum inde quod qui inspirant aut aperto ore loquũtur in formicarum antra seu cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur, cuius rei caussam assignant venenatum aerem quo illarum antra imbuuntur e pastu serpentium: formicas namque mortuis anguibus vesci libenter, inter confessa habetur. Quid quod Draco ex esu formicarum & cantharidum, veneno distendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados vicesimo secundo annotat Eustathius.

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὼν καὶ κίνδυνον ὅπερ ἐπ' αὐτῷ. id est, Porrige, si possis panem, hinc obsonia pugnos. Prouerbium expressis verbis docet esse Eustathius Iliad. 4 quo significetur pugnos plagasq. illi deberi qui moderatis contentus esse nolit: Poterit etiam eius esse vsu

vsus quoties expectatione bonę fortunæ, diuersa obtingit sors.

Chius Coum loqui non sinit.

Χῖος παραστὰς Κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis e Strattidis Comici fabulis, Cõpetet in rabulam verbosum qui multiloquio os prudentioris doctiorisq. obstruit, nec patitur verba pro se facere. Chiorum scurrilitas & illaudata leuitas ex auctoribus notissima est: at Coos insula magni nominis & decantatissimos viros permultos protulit. Nisi mauis referre ad iactuum tesserariorum vilitatem dignitatemq. in quibus χῖος vnionem caniculam ve designabat, infelix iactus, at κῷος senionem, felicissimus omnium iactus.

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. *Citius quam gradatim prouerbio dicunt Græci cum insignem celeritatem & properandi studium significare volunt, Menander.*

Τὸ δὴ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.

Ocyssime id curabo, quod dici solet.

Porro quod addit, τὸ δὴ λεγόμενον, *clarissime ostendit prouerbium fuisse, ne quis huc temere irrepsisse existimet. Vsus eo est & Plutarchus in Fabio Maximo,* αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἐπειχθείς. *id est, Pater ipse ocyus descendens ab equo, concitato quam potuit maxime gressu ad filium approperans, siue ad verbum si mauis, citius quam gressim. Suidas ex incerto auctore,* ὁ δὲ θᾶττον ἢ βάδην τήν τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ βαρβαρικῶς τινὰ ἐπιφθεγγόμενος, ὅσα τῆς τε φωνῆς ἐν τῷ τόνῳ καὶ τοῦ βαδίσματος ἐν τῷ σεσοβημένῳ εἰκάσαι, ἦπει(λ)ει. *id est, Ocyssime ille caput quassans, & barbara voce non nulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis contentione, tum ex incessus insolentia, grauis minitabatur.*

In asini aures canere.

Εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. *In aures asino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris absolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut si quis apud crassas & Musices ignaras aures artem omnem ostentet Musicus. Meminit adagij Dion oratione trigesima secunda, eiusque occasionem talem indicat. Aegyptio Musico insigni astans in somnis genius prædixisse visus erat, quod in Asini aures cantaturus esset, quo neglecto somnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphim qui venerat, ipsum accerseret, quod audisset a cunctis laudari summopere: accessit itaque & omni industria adhibita artis suæ præstantiam ostẽtatare adnixus est, qui tacere ignominiose iussus a rege Musices ignaro, recordatus somnij, hoc ipsum, inquit, est in aures asini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctũ hominem affici verberibus iussit, vnde natum postea bellum. Græce est,* τοῦτ' ἐκεῖνο ἦν, τὸ εἰς ὄνου ᾄδειν.

Alaudæ in nido latet gramen.

CITATVR *a Cassiano Basso Scholiastico, librorum qui de agricultura apud Græcos inscribuntur collectore, adagium hoc,*

Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ πολυδενδρέα κέκευθεν ἄγρωστις. *id est,*

Ramosum gramen nido occultatur alauda.

Quo licebit vti cum effugij aut subsidij spem ostentabimus, veluti si potentior quispiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præsidio fiduciam nobis repositam aut in vetusti iuris codicillis, in dicare volentes, prouerbiali hoc versu vtemur: vel si scriptorum auctoritate multiplici ac rationib⁹ opugnati significemus, neq. nos hac parte inermes esse, sed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum Ἐν κορυδοῦ κοίτῃ πολυδενδρέα κέκευθεν ἄγρωστις, *Solet autẽ alauda peculiari quodam amuleto nidum suum lustrare impositis graminis ramulis, quemadmodum aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroastræ magi auctoritate lib. decimoquinto* γεωπονικῶν *legitur.*

Alauda non est sine crista.

Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄνευ λόφου, *Nec alauda est absq. crista, Prouerbio vtemur quoties significabimus aliquem non carere suis vitiis, aut eximiam virtutem raramq. eruditionem fere expositas esse inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribasio medico loquens, qui ob insignem artis peritiam magna inuidia apud multos insla grauit, eius hæc sunt verba.* Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἀλόφος φασὶ κατὰ τὸν λόγον, οὐδὲ ἐκεῖνος ἦν ἀφθόνητος. *id est, Neque sine crista (vt loquitur prouerbium) est alauda, neque Oribasius absque inuidia fuit.*

Manu ignauus, mente præsens.

DE *homine cordato, qui consilium in numerato habet, non perinde manu strenuus, prouerbiale est illud Timocreontis Rhodij in suis epigrammatis,*

ἃ ξυμβουλὰ χερῶν ἄπεστι, νόος δὲ πάρα.

Mens præsens, sed abest consilium manib.

Refertur ab Hephestione grammatico.

Prudentia & ingenium, nisi manus famulatrices sortiantur, inutiliter satagunt: contra robur, ingenij & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraque si iungantur et in vnum coeant, inuictum reddunt, Eam ob caussam Aegyptij in Hieroglyphicis natalis Mercurium iuuenili specie seni astantem pingebant innuere volentes doctum & sapientem, nisi vires adsint, quæ grauis ętatis nomine designantur, nihil agere, quasi alterum sine altero inutile sit: Eadem de caussa Spinx in templorum vestibulis collocata apud eos fuisse legitur, sacrum symbolum combinationis coniugiiq. harum virtutum, quando per feræ effigiem robur, per hominis, prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus sunt inexpugnabilis, et (quod dici solet) Semiramidis mœnia: at disiunctæ prudentia sine viribus, & vires sine prudentia, mole sua cadunt. Præclarum est elogiũ Mitridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Consiliis dux, miles manu, & Dictys Cretensis de Hectore testatur numquam vires consilio potiores fuisse, & Pacatus Drepanus Theodosio id tribuit, quod dux sit consilio, miles exemplo, sic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnis. libro. 1. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ συνετός, *Vir pariter & impiger & cordatus.*

Cerylus euadam.

Facias licet, Cerylus euadam. Dictum istud vulgo iactari solere apud Dores autor est Euphronius & transcripsit Suidas, vsum tamen adagij neuter explicat. Videtur autem salacium & libidinosorum dictum fuisse, qui nullum mortis genus deprecentur, modo in venere cupita & in mediis amplexibus animam efflare liceat, in voluptate summum bonum statuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori scribitur, & senio defectus a femellis subuehi alis. Nō abludit ab adagio dictum Vespasiani in quendam Cerylum libertum, ... Postquam interieris, rursum fies Cerylus.

Melanurum Perca sequitur.

CITATVR paræmia ab Athenæo libro 7. incerto autore, ... id est, Perca assequitur melanurum, Prouerbij vsum non indicat. videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo suis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & sententia toti pendent, vnum obseruant. Natum ex ingenio vtriusque piscis, Melanurus ex ingenio vtriusq. piscis, Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculosa sit, imbecillus est (Oppiano teste) piscis, sed qui natiuam debilitatem calliditate compensat, adeo vt nassas & retium sinus facile eludat, vnde ait,

... hoc est,

Inualidus mire, at prudenter callidus idem
Squamosos inter pisces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum vocans.

...

Meminit huius piscis & Ouidius in halieuticis fragmento, Quin laude insignis caudæ Melanurus. Itaq. fallitur ille dum Melanurum sepiam vertit, cum hi pisces nihil habeant commune, toto genere diuersi: nec minus, quod de improborum societate dici coniectat, cum ex Numenij verbis liqueat Melanurum piscium Percarum agmini ducem se præbere, easque vt tutiores sint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

DE iis qui temere & sine iudicio erga quosquis afficiuntur, elegans extat adagium apud D. Clementem libro septimo stromatum ... id est, illi ipsi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodū dici solet) politum adorantes, loquitur de superstitiosis hominibus, quorum mentes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus itapenitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel sulphuris aspectum illico inhorrescant. Transferetur venuste ad iudiciorum morositatem, inuenias enim quosdam ita sinistros eruditionis iudices, vt verbosum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde consarcinantem, non minore admiratione quam virum ad miraculum vsque doctum suspiciant et tantum non adorent, ...

Sanguis & anima.

A'ῖμα καὶ ψυχή, Sanguis & anima, prouerbij specie de re impense nobis grata & adamata effertur, translatum ab amantium vsoris quibus id in ore frequens est. Aristophanes comicus,

... id est,

Argentum & anima & sanguis est mortalibus.

Citatur a Stobæo. Sanguis quia vehiculum & sedes est animæ, pro vita accipitur, qua nihil potest esse nobis dulcius.

Postes transcendere.

Ὑπερβαίνειν τοὺς σταθμούς, hoc est, Postes transcendere, vel pedem iniicere transultorium, specie prouerbij vsurpatum inuenimus, pro incomposite & extra modū in aliquam rem inuehi, immodiceq. se gerere. Suidas ex auctore incerto. ... hoc est haud nimis alte, velut transcensis postibus, iuxta prouerbium in religionem insultans, sed præscriptis sibi certis limitibus ætati suæ congruis, cultum diuorum pura & sincera conscientia administrans. Vsus eo fuit & Aristoteles alicubi & Aretas Cæsariensis episcopus in Apocalypsō explanatione, interpretes vertūt gradum limenq. excedere. Diuersum a superiori est ... pro ordine & quasi per gradus vlterius pergere. Athenæus, ... id est, Gradatim ad ea quæ proxime sequuntur quodam dicendi sermone transilit.

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Αν ... id est, Quamuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamē manet. Citat adagium Suidas in Collectaneis suis, et annotat quadrare in eos qui vanum sumunt laborē. Crediderimus rectius cōpetere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem stupidi & indocilis discipuli, cui quidquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congesta aqua. Quanquam vero vulgati codices habeant ..., constanter tamē ... legendū autumam°, est enim ... contusum hordeum pinsere cribroq. incernere, vnde et ..., hoc est, ptisanę vocabulum.

Scommata Dionysiaca.

Διονύσια σκώμματα, id est, Dionysiaca scommata, prouerbialiter dicuntur scurrilia conuitia quibus mores hominum flagellantur & perstringuntur. Synesius in Dione Prusæo, ... id est, Nunc incessenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionysiacis, eorumq. sectatores terra mariq. proscribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore, ... id est, Interdum conuitians et Dionysiacis scommatibus debacchans. Natum a prænimia licentia Bacchanalium feriarum qui flagitiis & scurrarum

scurrarum dicacitate perstrepebant.

Bifrons Mercurius.

DE *simulati ingenij homine dicitur, qui aliud coram in os, aliud auersus loquitur. Nazianzenus ad Nemesium* Ἀμφιπρόσωπος Ἑρμῆς δίγλωσσος εἰκ. πρόσω τὰ μὲν, ἄλλα δ' ὄπισθεν. *Qualis Mercurius bifrons, aliud postrin secus. Herme lapidei ligneiue cippi erant in biuiitis triuiisq. erigi soliti, ad indicanda viarum ferentium discrimina. Vlpianus in Demosthenicam orationem quæ est aduersus Leptinem, Hermas istos quadrangulos fuisse annotat, suprema parte Mercurij faciem præferentes, inferius inscriptiones viarum ostendentes. Thucydidis scholiastes in sexto scribit quadratos & cubi formes poni consueuisse, velut symbola quædam rationis & veritatis inconcussæ. Alioqui &* τρικέφαλος Ἑρμῆς *apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.*

Cum Musis certare.

Ἁμιλλᾶσθαι ταῖς μούσαις. *id est, Cum Musis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrinæ quam callet indubitata certitudine, causæq. bonitate confisus, cum doctissimo quoque congredi & in disputationis palestrã descendere non dubitarit. Galenus in fine libro primo, Therapeutices methodi.* Ἀλλὰ καὶ τὸν παλαιὸν αὐλητὴν ὄλυμπον, ἁμιλλᾶσθαι καὶ ταῖς μούσαις. *Equidem antiquissimi tibicinis exemplo olimpon, etiam cum Musis concertarim. De Thamyra Thrace sentit, ni fallimur, cui tamen peritiæ suæ confidentia parum prospere cessit, orbitatis pœna victo inflicta, unde hoc loco recte* φιλόνεικον *eum vt ambitiosum vocat Galenus: Non alieno hinc sensu* συγχορευόντας μούσαις, *dixit Philon Iudæus litteratos viros, quasi qui cum Musis choros ductitarint.*

Ilio indigna verba.

ILIO *indigna verba dixit Euripides non sine prouerbij specie, verba parum fortia & imbellem animum prodentia, sic enim apud illum loquitur Menelaus, suadẽs Helenę vt vitæ suæ consulere, habita vtriusque salutis ratione.*

Ἄνανδρ' ἄρ' εἶπας, Ἰλίου τ' οὐκ ἄξια. *id est,*
Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentissimæ vrbis Troianæ obsidione a Græcis edita, veterum scriptis passim celebrantur.

Ignem stipulæ admouere non tutum,

PROVERBII *faciem habet illud Nazianzeni*

Πῦρ ἐγγὺς καλάμης, οὐκ ἀσφαλές. *id est,*
Ignem si admoueas stipulæ, res plena pericli.

Iuuentus male creditur libidinum magistris: tenellæ ætati non tutus est vini vsus, quod rudis illa ætas flammis exæstuet inde ardentioribus, quam Aetnæi crateres.

Durei equi speciem præfert.

Δουρείου τινὸς ἵππου εἰκόνα σώζει. *Durei cuiusdam equi imaginem seruat, Dici potest de homine multifariis & diuersis inter se vitiis obnoxio, Clemens libro secundo, Stromatum de Basilide loquens statuente passiones animi spiritus quosdam rationali animæ annexos,* καὶ δὴ, *inquit,* τοῦτο μόνον παρατηρητέον, ὡς δουρείου τινὸς ἵππου κατὰ τὸν ποιητικὸν μῦθον εἰκόνα σώζει ὁ κατὰ Βασιλείδην ἄνθρωπος, ἐν ἑνὶ σώματι τοσούτων πνευμάτων διαφόρων στρατὸν ἐγκεκολπισμένος. *hoc est, Id solum nũc obseruandum, quod Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta poetarum fabulam, Basilidæ, homo, vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuisse inclusos, ex historiis notum est.*

Agasonem vincit.

Νικᾷ τὸν ὀνηλάτην, *id est, Agasonem vincit, Adagium ostendit esse Suidas in refractarium hominem, qui monentis verbis obaudit, seq. in præsens discrimẽ aut exitium coniicit. Originem adagij non commonstrat: ac proinde sine teste non ausim quidquam comminisci.*

Coturniculæ animus.

Ὀρτυγὸς ψυχὴν ἔχειν, *hoc est, Coturniculæ animum habere; prouerbio dicitur homo pusillanimus & formidolosus. Antiphanes Comicus in Rustico apud Athe.*

Σὺ τί ποιεῖν δύναιο ἂν ὀρτυγος ψυχὴν ἔχων; *id est,*
Tu quid facere vales coturniculæ animo præditus?

Accessorium operis loco.

Πάρεργον ἔργου ποιεῖσθαι, *id est, Accessorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocant operæ in negotio leui, quodque obiter in transcursu delibandum erat, quam in primario præcipuoq. instituto. Galenus initio libro primo de naturalibus facultat.* εἰ δ' αὖ τούτους ἐκ περιόδου ἐλέγχοιμι, μεῖζον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο, *quod Thomas Linacer commode ita vertit, Ergo si ad hos refellendos digrediar, plus operæ in accessorio, quam in proposito sumam. Plato in epistol.* ἵνα μὴ πάρεργα ὡς ἔργα μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα. *id est, Ne accessoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius histor.* οἱ δὲ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν ἐπιτυχόντων οὐ πειρῶνται μιμεῖσθαι, τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἔκθετον ποιοῦσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. *id est, Pleriq; homines facta magnatium imitari negligunt, at æmulando accessoria nihil ad rem facientia, suam ipsi produnt stultitiam. D. Clemẽs libro quinto ex Agathone Tragico, duos senarios adducit.* ὅπως μὴ τὸ τοῦ τραγῳδοποιοῦ

Ἀγάθωνος πάθωμεν καὶ αὐτοί,
Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ποιούμενοι,
Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμενοι, *hoc est,*
Ne impingamus et nos in illud Tragici Agathonis
Operis loco ducentes accessorium,
Inq. opere satagentes vt accessorio.

Quos versus recitat & Athenęus libro quinto, Greg. Nazian. elegantissime eo vsus est in funebri oratione in Basilium dicta, de Saule loquens, βασιλείαν εὗρε τὸ μεῖζον τοῦ ἔργου τὸ πάρεργον ἐμπορευσάμενος. *id est, Saul paternos asinos inuestigans, regno potitur, accessorium ipso instituto negotio maius nactus. Idem in carmine*

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργου λέγω. *id est,*
Extrarium negotium, haud opus vocem.

Non otiosum fuerit huc adscribere Pioris Greci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum sumeret respondit, ὅτι οὐ βούλομαι τὸ βρῶμα τι ὡς ἔργον

πάρεργον

χαίρειν, ἀλλ᾽ ὡς παρέργῳ. id est, Quia nolo cibo vti tamquam opere, sed tamquam operis accessorio.

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id est, Telum Achaicum dicitur telum habile & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificiosam & pulchre scopum attingentem, aut scomma adposite mores cuiuspiam perstringens, licebit paræmiace vocare βέλος ἀχαϊκόν, Citatur a Suida. Apparet autem fuisse telum funditoribus gentis Achaicæ peculiare, aptum cum primis in obsidione.

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id est, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionē Chrysostomum oratione 2. de Fortuna, ibi, τοῦτο ἦν ἡ χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτως ἔχουσαι τροφὰς, καὶ Ἡρακλέους κέρας καὶ Κυκλώπων βίος. id est, Illud ipsum fuit & aureum seculum, & fortunatæ dictæ insulæ sponte sua proferentes alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem cum Amalthææ cornu de cuius origine quia varia & auctoribus & prorsus diuersa prodi videmus, non lusurum me operam putaui si in studiosorum gratiam philologia hac accessione per me adiuuaretur: vnde elucesceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatij Odarum lib. 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris bonorum opulenta cornu, referunt adagij natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractum victor Hercules Fortunæ donasse perhibetur, de quo ita Dion Prusiæus οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἐδίδοσαν κέρας πλῆρες καὶ θείων ταῖς ὥραις, ὃ δὴ μάχῃ Ἡρακλῆς Ἀχελώου ἀπέρρηξε. id est, Qui veritati magis consona pingunt, dant Fortunę cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus, quod in conflictu Acheloo defregit Hercules, subicit post, τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας (ita enim legi debet loco ἀμελείας, quæ vox incuriam denotat) κέρας μηνύειν τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν, hoc est, Amalthęæ cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Eustathius in commentariis Dionysij Afri paullo aliter fabulatur, Acheloum videlicet pro læuo cornu per Herculem comminuto Amalthęæ cornu numeris loco illi rependisse, cuius beneficio bonorum omnium affluētia vtenti suppetebat: quam fabulam ita sanant quidā dictitantes, Herculem cunctos vbiuis gentium mortales sibi beneficio deuincire volentem, cum intellexisset Acheloum fluuium errabundis flexibus magnam Aetolię partem lancinare, atque ita variis fossis, aggeribus, alueorumq. clieibus regioni iniurium, vim quodam modo adhibuisse, & ad moderationem reuocasse superuacuos amnis cursus eiq. cultura feraciorem agrum reddidisse: qua ratione sinistrum fluminis cornu incompositis sinuosisq. anfractibus inutile atque incolis infructuosum, tractabile ac commodum præstiterit: Atque ista esse Acheloi cornua exponunt, superatam & compressam amnis iniuriam, & repositā fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquando Thespiis Bœotiæ oppido commoratum fuisse, apud feminam liberalis formę, cui Amalthea nomen fuerit, proposito Iolai nepotis hospitio, quod cum iste iniquius ferret, cogitaretq. peculium omne quod in cornu bubulo illa asseruabat in vsum Herculis si quid emptitaret, furto auferre, factum est vt socij peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amalthęæ, vnde promeret affluenter ea omnia quæ ipsi forent vsui. Alij hanc ipsam Amaltheam anum faciunt ex mercimoniis opulentam, & quæ pleramq. peculij sortem e diuenditis mercibus contractam, includere in cornu ab eius nomine nuncupatum consueuerit, quod quia pecuniis refertum Hercules abstulerit splendide inde victitans, prouerbialis sermo increbuit, ex Amalthęæ cornu cūcta bona Herculi suppetere. Fuerunt & qui aliam commenti sunt fabulam fuisse in Lybia ditiunculam supra modum feracem, forma loci bubulo cornu non absimili a femina nomine Amalthea possessam, a cuius singulari fœcunditate fructuum genus omne copiosissimo prouentu affundentis, natam parœmię originem autumant. Callimachi scholiastes Græcus, amaltheam capram, quę Ioui lac prebuerit, scribit ex altero cornu ambrosiam fundere, ex altero nectar, creditam fuisse. Theon Alexandrinus in Arateis commentariis annotat Capram istam mulierem fuisse Arcadicam, Iouis nutricem, Iouemq. alumnum beneficij memorem, nutricis mortuę pellem complicatam sibi circumposuisse, ac inter astra retulisse, eamq. esse Amaltheam, Parmeniscus ait Melisseo Cretæ regi Alumnum fuisse datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerent, illum capram geminos hędos enixam puero adhibuisse, nomine Amaltheam, quę eum educarit, eiusq. fœcunditatem prouerbio locum dedisse. Musæus (hunc enim fabulæ auctorem citant Hyginus & Bassus Aratai commentarij auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheam nymphas ab Ope matre delectas fuisse, ac postremam Amaltheam in deliciis habuisse capram incredibili lactis copia scatentem, cuius ille vbera suxerit. Diodorus Siculus Bibliothecę libro quarto refert Hammonem Libyę partis regem virgini pręstanti forma Amalthęæ dictæ stuprum obtulisse, procreata ex ea sobole, ipsamq. propinquæ oræ præfecisse, quæ quod bouis cornu speciem imitaretur, occiduum cornu nuncupata sit & Amalthęæ cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret, posteris eam appellationem transferētibus ad optimam & primæ feracitatis terram. Hactenus de origine. Socrates (vt Ioannes Stobæus commemorat) Amalthęæ cornu dicebat esse Symbolum industriæ & sedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μαλακῶν, hoc est, ignauus & socors non pergat esse. Cornu namq. bouis animalis laboriosissimi, operarium significare: vuas et alios fructus quibus cornu scateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud a bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, vtrimq. sustineri volunt. Philemon Comicus per iocum Amalthęę cornu pecuniam esse ait, cuius hi leguntur senarij.

Τὸ τῆς ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Ἀργύριόν ἐστι, τοῦτ᾽ ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Ῥῆς πᾶν᾽ ὃ βούλει, πάντα σοι γενήσεται. id est,
Tunc illud esse cornu Amalthęæ putas,
Cuiusmodi pingit pictor, cornu bouis?
Argentea est moneta, quam qui possidet,

Huic

Huic copiose pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amaltheæ accipit quod ad victum necessaria & sustinendæ vitæ alimoniam suppeditet, eo versu, ἀγρὸν γὰρ πλίνθου Ἀμαλθείης κέρας εἶναι. *Phocion Peripateticus librum scripsit multa variaq. historia refertum, inscripsit* κέρας Ἀμαλθείας, *teste Gellio. Philostratus de Dione.* Δίωνα τὸν Προυσαέα, οὐκ οἶδ' ὅ τι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν, Ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν, τὸ τοῦ λόγου. *id est, Dionem Prusieum haud scio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere præstantiam, erat enim iuxta prouerbium, Amaltheæ cornu.*

Lemnius obtutus.

Λήμνιον βλέπειν, *id est, Lemnium obtueri, de truculento & quasi igneo aspectu prouerbialiter dici ostendit Eustathius Iliad. primo & exponit,* ἀγρίως καὶ πυρῶδες βλέπειν. *Lemnij homines efferi & immanes ferebantur, qui natos sibi ex Atticis feminis liberos nefarie trucidarunt, teste Herodoto: unde & Lemnia manus pro, sanguinaria, & Lemnium malum, de insigni & inenitabili malo natū est. Citatur ab Hesychio, addita caussa, quoniam & Lemno inuentus sit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, instituerunt, qua de caussa & Sinties a nocendi argumento nuncupati fuere.*

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

BELLVM *cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum scripta inuehitur, mortuorum manes conuitiis impetit, aut quomodocumq. illis iniurius est. Extat apud Aul. Gellium libro 15. ca. vltimo Demetrius Poliorcetes cognomento dictus a solertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obsidens, incendio statuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus asseruabatur pulcherrimi operis imago, a Protogene illustri pictore facta, quod eam hostili vrbi inuideret, re intellecta Rhodij legatos ad eum mittunt cum his verbis. Petimus, consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Huc spectat Philostrati Lemnij dictum quo Aelianum reperculit, qui accusationem cuiusdam retro tyranni scripserat. Laudarem, inquit, institutum tuum, si viuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco, at mortuo insultare cuiusuis. Græce ita sonat,* μικροῦ γὰρ δὴ τοῖς μὲν ζῶσι τῶν τυράννων ἐπιθέσθαι ἀνδρός, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. *Eodem sensu Plancus fregit calumnias Asinij Pollionis qui orationes meditabatur a morte Planci edendas, ne responderet posse, dictitans, Cum mortuis non nisi larnas luctari, quod a Plinio in præfatione Naturalis Historiæ inscripta relatum est. In hanc sententiam trahi potest illud Epigramma Græcum.*

> Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
> Νεκροῦ σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, *id est,*
> *Nunc post fata meum telis configite corpus,*
> *Audet & exanimum lepus infestare leonem.*

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρά, *id est, Mercurij catena, adagiali specie vsurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquētiæ homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere possit. Sic enim ait,* ὁ δὲ Πορφύριος, ὥσπερ Ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα, διὰ ποικίλης παιδείας πάντα εἰς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλε. *id est, At Phorphyrius velut Mercurialis quadam catena ad mortales deuergens cuncta, clare pureq. in lucem protulit, variæ doctrinæ beneficio. Notum est de Herculis Ogmij catena auribus hominum inserta, qua eos circumducebat, ex Luciani opusculo: Herculem vero eundem cum Mercurio existimauit religio Druidarum, & Aegyptiorum schola.*

Vt egeni, eruum.

Ὥσπερ τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι *id est, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagij vsus erit cum significare volumus, boni consulenda esse qualiacumq. sint deteriora, vbi non adsit meliorum copia. Glandium esus mortalibus fuit gratissimus, ante repertas & a Triptolemo cōmōstratas Cereales fruges. Solet autem vsuuenire famis tempore, aut vbi frumentum deest, vt legumina quæuis, viciam, lentem, eruum, aliaq.* χέδροπα *in victum commutet vulgus, ad placandam esuriei iniuriam & sustinendam vitam, vbi cetera deficiunt necessaria. Philostratus in Nicete,* ἀλλ' ἐν σπάνει γενόμενοι σοφιστῶν ἐπαιδεύοντο τοῖς τότε οἱ Ἕλληνες, ὥσπερ τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι. *id est, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerūt habiti a Græcis ea tempestate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.*

Priusquam pinsueris, farinam subigis.

Πρὶν ἢ πτίσαι, τὰ ἄλφιτα, *subaudi* πάσσεις, *id est, priusquam pinsueris, farinam subigis aut maceras. Dicitur in homines præposteros, qui peruerso ordine, quod postremo factum oportuit, primum omnium faciunt. Præposterere agit qui subigere tentat, priusquam triticum a glumis separetur et pinsatur. Eustathius in decimumsextum Odyssee perperam legens,* πρὶν ὀπτῆσαι, *quod sonat, Priusquam assaueris occasionem labendi dedit lectionem eius secutis minus venustam minusq. explicitam. Simile isti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Eustathius mutuatus tale Prouerbium,* πρὶν ἢ τοὺς ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἅλμην κυκᾷς, *id est, Ante captos pisces mare agitas, aut salem aqua misces, Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete spe præcipiunt futuram adhuc victoriam.*

Nondum incuruam ceruicem Iupiter habet.

EXSTAT *inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti scripsit, prouerbialis versus.*

> Θαρσεῖτ', οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. *id est,*

Animo constanter habete, Iupiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facile consternatos, quos in rebus duris durare se & confirmare admonebimus. Metaphora translata a supplicibus & depressa mente præditis, quos incurui ceruicos Pacuuius vocat, quo spectant & versus de seruitute apud Philonem,

> Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ εὐθεῖα πέφυκεν,
> Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ, αὐχένα λοξὸν ἔχει. *hoc est,*

Haud solitum est seruile caput se attollere rectum:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Θμουιτῶν τράγος, *Thmuitarum hircus, de mulieroso homine, in quem adhinniunt quodammodo scorta, ad vnius nutum parata, D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili insessore, qui amicas multas habuerit, inter quas cōmemorantur, Aethusa, Arsinoe. Zeuxippe, Protboe, Marpissa, & Hypsipyle,* οἷς ἐμπλακῆναι γυναιξὶν ἀπλήστως ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ὁ Θμουιτῶν τράγος, *id est, Mulierculis ad satietatem se explenit nō paucioribus quam capris Thmuitarum hircus. Est autem Thmuis oppidum Aegypti Stephano teste, Eusebius et Nicephorus Philex meminerunt Thmuitarum episcopi viri sanctissimi. Nemini vero dubium est, singula Aegypti oppida peculiaria habuisse olim numina, animalia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrem, Combitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubastij, ouem Saitæ, capram & hircum Mendesij, hircum Thmuitæ colebant, cui vt verisimile est, capras votiuas victimas & donaria sacra offerebāt affatim: Itaque ganeonem insignem aut notæ famæ mœchum pluribus abundare feminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.*

Ventos pascere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν. *id est, vētos pascere, hoc est, instar ouiū agere dicitur qui inanem sumit operam, nihil operæpretij faciens, D. Clemens lib. 1. Stromatum.* ὃς δὲ ἐρείδεται ἐπὶ ψεύδεσιν, οὗτος ποιμαίνει ἀνέμους, καὶ διώκει ὄρνεα πετόμενα. *id est, Qui mendaciis innititur, is ventos pascit & volucres aues persequitur.*

Tenedia regula.

Τενέδιος κέραμος; *id est, Tenedium fictile, Prouerbiali schemate dicitur de re fragili, & in qua contractanda magna opus sit religione. Dion Chrisostomus oratione. 42.* σχεδὸν οὖν παραπλήσιον πεπόνθασιν οἱ ἐμοὶ λόγοι τῷ κεράμῳ τῷ Τενεδίῳ, καὶ γὰρ ἐκεῖ τοῦ μὲν οἱ παραπλέοντες ἐμβάλλουσι κέραμον, τέλεον δὲ ὑγιᾶ διακομίζει οὐδείς, ἀλλὰ πολλοὶ συντρίψαντες, οἱ συντρίψαντες, ὅστρακα ἔχοντες χαλεπαίνουσιν αὐτοῖς. *id est, Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis: illuc enim qui præternauigant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perfert, sed plerique omnes ea vel atterendo. perfringunt, vel collidunt ignorantes testacea sese tractare. Loquitur de suis scriptis, quæ cum omnibus in ore essent, multi libere de industria verba immutabant, vel ne memoriæ lapsum proderent, vel etiā inuiti quibus nihil esset peculij, vnde librum compararent, atque verbatim ediscerent. Transferri potest prouerbium ad orationem aut carmen, in quibus qui immutare & liberius transponere verba conatur, is facile impingit, vt aut orationis vim eneruet, aut sanguinem deducat, aut cursum frangat. Anxietate summa & sollicita cura hic opus est, quod interdum vnica syllaba, immo lettera momentum omne trahat.*

Agrestibus holeribus victitat.

De *homine sordido qui suum defraudat genium, dictum est illud Pherecratis Comici, in fabula cui* Ἄγριοι *nomen,* ἐν ἀνθρύσκοισι καὶ βρακάνοις καὶ στροβίλοις ζῆν, ὅταν δ᾽ ἤδη πεινῶσι σφόδρα, ὥσπερ τὰς πολύποδας νύκτωρ περιτρώγειν αὑτῶν τοὺς δακτύλους. *id est, Agrestibus holusculis ac carduis viuere, cūq. vehementer esurierint, polyporum instar noctu digitos intus arrodere. Apud Athenæum male legitur pro* ἐν τοῖς, ἐν τῷ *&* ἐρύσκοις, *pro* ἀνθρύσκοις. *Sunt autem* ἀνθρύσκα *&* βράκανα *teste Hesychio,* ἄγρια λάχανα, *agrestia quædam holera,* στρόβιλοι *vero cardui species. Potest etiam dici de homine egeno qui omnis subsidij expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniam istiusmodi holera difficulter eluuntur, hinc Cratinus Comicus* δυσβράκανον *prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum est, & ingenio ægre consequi quis possit.*

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorivs *Nazianzenus in Distichis sentētiosis,*
Φύλλων ἀραγμὸς ἐκφοβεῖ τοὺς πτῶκας,
Ἄνδρας δ᾽ ἀνάνδρους σκιαὶ τῶν πραγμάτων. *id est,*
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbræq. rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduersis & reflante fortuna, neque periculi tempestas illum aut honoris aura vmquam de suo cursu vel spe vel metu depellit.

Aequalia reddere capita in pugna.

Nazianzenvs *in funebri oratione Basilio Magno dicta,* καὶ τὴν παρ᾽ ἐμαυτοῦ ῥοπὴν χαριζόμενος, ἴσας νομίζω τὰς κεφαλάς, τὸ τοῦ λόγου, κατέστησα. *id est, Addito a me subsidij momento, æqualia in conflictu capita, iuxta prouerbium, vt essent effeci. Quadrabit cū quis disceptantibus arbiter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis suppeditatis sustinet in æquilibrio quodam contentionis, nam parua accessio in tali pugna,* ἑτεραλκέα νίκην *i. victoriā alterutro declinantem tribuere potest. Locus videtur desumptus ex Homero Iliad. vndecimo, vbi Græci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternante victoria* ἴσας δ᾽ ὑσμίνη κεφαλὰς ἔχεν. *hoc est, æqualia in duello capita habebant.*

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βώτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ᾽ αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. *id est,*
Caprigeni gregis es ductor, paullo ante bubulcus.
Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad asinos: vel qui personam sustinere nequeunt aut tueri, quam præ se ferūt, vel qui placidos mores in asperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeæ Natum videtur a boum & caprarum ingenio, quod processu temporis bulbulci caprariique in consuetudinem rapiunt, animantiumque istorum mores imitantur. Boues vt sunt placidi & mansueto ingenio, ita & eorum magistri: contra caprarij salacitate & intractabili feritate capras æmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Aeolisare.

Aeolisare.

Αἰολίζειν, pro circumscribere & decipere, inter prouerbiales voces a gentium moribus ductas, refertur eo quod Aeoles vt imposteres & fraudulenti traducebantur, quanquam & a variegatione efficta dictio videri potest, id enim αἰόλον significat, & mendacia verborum fuco variari solent, quemadmodum veritatis simplex est gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aurea Pythagoræ carmina scriptum extat, μηδ' αἰόλιζε ταῦτα, id est, Neq. in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικόν τι θάημα, miraculum Aeolicum legunt quidam, pro ἀπατητικόν, ἐπιβουλευτικόν καὶ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

PROVERBIALI specie dictum est illud ab Au. Gellio noctium Atticarum lib. 1. Tu autem perinde quasi cum Euandri matre nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito vteris Hominem antiquarium, qui priscæ ætatis vocabulis obsoletis vti gaudet, & Apuleiana dictionis delicias iam desitas, in vsum reuocare frequens insistit, cum Euandri matre loqui non inuenuste dicemus, quo spectat Phauorini philosophi admonitio ad adolescẽtem priscarum vocum cupidissimum, Inauditum atq. insolens verbum tanquam scopulum esse fugiendum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris cædem extorris patria in Latium descẽdit, ibiq. sedem firmauit, mater fuit Nicostrata proprio nomine, ab aliis Themis quoque dicta, Plutarchi testimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & a carminũ oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem auctorem libro decimosexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberem, si ius Faunorum & Aboriginum didicissem: quasi diceret, si vocabula vetera & primis Latij incolis vsitata didicissem. Aborigines autem ab Euandro Arcade litteras accepisse primum refert Cor. Tacitus Annalium lib. 11. Aborigines ante repertum papyri vsum, extitisse et scripturę loco incisis lignorũ taleolis vsos fuisse constat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem salutis alternę ligno corticibus scribere.

Alba linea.

ALBA linea fieri dicitur quod simpliciter fit, & absq. varietate quadam picturata. Au. Gellius lib. 20. cap. vlt. Multa & varia lectitantes in quas res cunq. inciderent alba (vt dicitur) linea, sine cura discriminis, solam copiam sectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine sola intelligmus, non aũt pro variatione dictionis, Translatio a tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorum varietas oculos satiare potest.

Puteus, si hauriatur, melior euadit.

APPARET prouerbium esse vetus quo in Epistola ad Eustathium medicum vtitur Basilius. καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα, βελτίω γίνεσθαι, Etenim putei (quod aiunt) si hauriantur, meliores euadunt. Ferrum si exteratur nitescit: aqua pigra si moueatur, nihilo fit deterior: & ingeniũ adolescentis quo magis excolas exerceasq. hoc fit præstantius, vsus est & D. Clemẽs lib. 1. Strom. τὰ φρέατα τὰ ἐξαντλούμενα, διαυγέστερον ὕδωρ ἀναδίδωσι, καὶ τὸν σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσει, id est, Puteus exhaustus limpidiorem reddit aquam, & ferrum vsus purius seruat. Philon Iudæus lib. De gigantibus. πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδίδωσιν, ὥσπερ φασὶ τὰς ἀπαντλουμένας πηγάς, ἃς γὰρ ἐκείνας λόγος ἔχει τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι. id est. Sæpe etiam melior euadit, quemadmodum perhibent fontes, si hauriãtur: hos etenim tunc dulcescere magis vulgaris opinio est.

Otus & Othus.

Ὦτοι, id est, Oti dicuntur prouerbij specie vecordes homines stulteq. gloriosi, χαῦνοι καὶ κενόδοξοι, vt ex Aelio Dionysio annotat Eustathius ab auicula Oto, quam Asionem Latini nominant, quæ gesticulabunda & ad laudes suas subsultabunda, eo modo capitur. Idem Odyssea. λ. ὦτος vocari dicit qui facile quauis in re circumueniunt, ac præcipue qui se patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibusuis improuide assentientes, nihilq. curiosius expendẽtes, eius hæc sunt verba. οἱ ἐκ μόνης ἀκοῆς ἀπατώμενοι καὶ ἀνεξετάστως ἀποτυχόντες. Aniculam hanc stolidam esse facileq. decipi annotat Etymolog. auctor, de qua ita Aristoteles, Otus noctuæ similis, circa aures alarum quandam similitudinem præfert. Verum Othus pro fastuoso homine et qui gradus (vti Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici potest, aperiente huic rei viam Marcellino libro 22. vbi inquit. Grãdiaq. incedens tamquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immẽsum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Iliad. ε. nota abunde est, qui maiora viribus aggressi, cęlumq. aggestis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur aũt illos quolibet mense nouem digitis excreuisse, Heginio teste.

Cælaturam olet.

Γλυφάνου ὄζειν. id est, Scalprum aut cęlũ olere dicitur quod recenter fabricatum est. Theocritus idyllio primo de poculo tornato recenter, Νεοτευχὲς ἔτι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cęlamina scalpri. Transferri poterit ad librum recens ab aliquo conscriptum & e prælo profectum aut ad carmen nuperum quod sub incudem nondum reuocarit auctor. Sic induciæ quæ nõ diu durauerãt in bello nauali apud Aristophanem Acharn. ὄζουσι πίττης, Picem olent, propter triremium aliarumq. nauium bellicum apparatum, quæ pice illitæ nuper ad belli procinctum paratæ fuerant.

In Pisa animum confirma.

QVOTIES animum alicui addere volumus ad disceptationem, aut eũ in contentionis studio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, confirmare ne labascat aut animo concidat, prouerbij huius vsus erit, quod apud Synesium in Caluitij encomio exstat, τίθεσο σὺ πίσῃ, φασί, τὴν καρδίαν. id est, in Pisa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob caluitij deformitatem offensus, seipsum durat animatq., ne ea re cõmoueatur. Solebant apud Pisam Elidos vrbem quolibet lustro certamina, Olympia dicta, maximo Græciæ conuentu celebrari, in quibus decertaturus ad glorię immortalitatem parandã, præsentem animũ ac fortem sumere debebat.

Cubitis adolescere.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι. *id est, Cubitis adolescere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiã aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maximo loquens,* πήχεσι δὲ τὸ πρὸς πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος. *id est, Per cubitos ad omnigenã eruditionem prouectus, aut excrescens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum,* πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμηχάνοις αὐξηθέντα. *id est, per cubitos in immensas opes adultum dicemus. Natum a Gigante quopiam, quem singulis mensibus cubito increuisse fabulæ loquuntur: quin & Antæum Libycum in sexaginta cubitorum altitudinem excreuisse, vt veterum memoria prodidit scriptis Plutarchus in Sertorio. Ad hanc adagij formulã, efficta est etiam illa Philostrati in Iconibus,* θαυμαστοὺς ἀποφαίνει καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν, *i. Prægrandes efficit & ex pusillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia.* τὰ τριπήχη Θετταλικὰ τεμάχη, *hoc est, Tricubitalia frusta carnis Thessalico more dissecta. Prodigiosæ magnitudinis significationem habet & Philoxeni Cytherij gulosissimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit* τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, *id est, guttur tres longum cubitos. Aristophanes quoque proceros designans,* τετραπήχεις, *inquit,* καὶ γενναίους. *id est, quadricubitos & strenuos. Citatur & hoc modo adagium,* κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, *id est, Cubiti spatio increscere. Suidas ex incerto, vt solet, auctore,* ὁ δὲ φιλόσοφος οὐκ ἐπαύσατο ἐλευθερίως ἀναλίσκων, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὥς φασιν, ἄχρι τῆς παντελοῦς δυστυχίας. *id est, Philosophus liberaliter erogare pecunias non destitit crescebatq. velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propositum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.*

Non est cuiuis recte condire.

Οὐ πρὸς παντὸς ἦν ἀρτῦσαι καλῶς. *id est,*
Condire scite est hercle non cuiuslibet.

Venustum adagium est Cratini Comici lepidissimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, sed arduis atque operosis. Huic adagio obnoxij sunt quotquot scribunt carmen. nam si eruditus fuerit paullo, & ad popularium aures minus attemperatum ita vt vulgi captum excedat, obscuritatis nomine damnatur illico, contra si leue sit & triuiale ac suberis instar superfluitans quodammodo, a doctioribus reiicitur, ὡς ἐκβεβηκὸς τὸ καταβάλλειν: *vsqueadeo Condire recte non cuiusuis est.*

Etiam mater & sorores.

QVANDO *citra discrimen aut exemptionem omnes promiscue indicare volum⁹, prouerbij huius vsus erit,* Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, *Etiam mater & sorores. Vtitur loco modo citato Synesius ostendens nominatim adagium esse, sic enim inquit,* Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασί, τῷ κάλλει τιμῶσι τῶν ἀρρένων, *i. Imo & mater ac sorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens innuere nullam tam sanctam, tam castam esse, quæ non forma venustæ & egregia lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiam si mater illa sit aut germana.*

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφανῆναι, *Priusquam globus ignitus existat. Quando aliquid numquam futurum significabimus, adagium conueniet, veluti si sempiternam accepti beneficij memoriam pollicentes, numquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus,* πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφανῆναι, *aut iuxta Callimachum* μέχρις οὗ Φωκαίων μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος, *Donec Phocensium ignitus lapis in mari manserit, beneficij perpetuo memores fore. Natum a Phocensibus qui diris execrationibus desertores suæ classis prosecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoq. iuramento vouerunt numquam in Phocida reuerti antequam e mari existeret ille lapis, Refertur his verbis ab Herodoto in Clio,* καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φώκαιαν ἥξειν πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφανῆναι. *perstrinxit hoc versiculo Callimachus:*

Φωκαίων μέχρις κε μένῃ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. *id est,*
In pelago dum saxum ingens Phocense manebit.

Vsus est apposite Aristides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos διδόντων τήν τε ἀρχὴν τήνδε καὶ τὴν πόλιν τήνδε θάλλειν δι' αἰῶνος, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν ἂν μύδροι ἐν πελάγει ἀναφανῶσι, *Dent imperium hoc & hanc vrbem florere sempiternum in æuũ, neque prius desinere, quã igniti lapides in maris æquore supernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuisse vt iuraturi ignitos lapides (quos* μύδρους *vocant) tollerent, & fœdera tantisper durare votis exposcerent, dum illi rursus apparerent, simulq. cum dictis solere eos in altum pelagus porrigere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc spectauit Sophocles in Antigone,*

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. *hoc est,*
Globos parati tollerere igneos manu,
Reptare per pyram, eiurare cælites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Aristide, ὁ δ' Ἀριστείδης ὥρκισε τοὺς Ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν. *id est, Sacramento adegit Græcos in Atheniensium verba iurare, votisue nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Adlusisse videtur huc Macedonius in Epigrammate,*

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρισὶν ὤμοσα πέτραις
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν. *id est,*
Virginis ora feræ iuraui triplice saxo
Me placidis numquam velle tueri oculis:

Suidas in dictione λίθος, *ritum iurandi ad lapidẽ apud Athenienses receptum, auctoritate Philochori & Aristotelis, comprobat, citatq. locum Demosthenis ex oratione aduersus Cononem,* πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, *qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent* βωμὸν, *id est, aram, non* λίθον, *id est, lapidem.*

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὴ κάμινος, αὐτὸς ἤλαυνε τροχός. *id est,*
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis qui similia efficiũt, testãtibus Suida et Hesychio quorũ ille citat duplicẽ lectionẽ, κάμινος ἢ τροχός. *i. fumus aut rota, hic vero mutilatũ adferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus constans,*

Priusquam

constans, subiicit clarius petitam esse translationem a figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuisse & non sine gratia vsurpari posse videtur de consimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio similibus aut improbitate paribus, &, quod dici solet, eodem in Ludo edoctis, tales namque
Αὐτοκάμινος, αὐτὸς εἰλκυσε τρόχος, *quasi qui eodem in furno cocti sint, aut eadem rota currente effecti.*

Clauis in lingua.

In prouerbij vsum cessit illud Aeschyli,
Ἀλλ' ἐστι κἀμοὶ κλῆς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.
Et nostra praefert lingua custodem clauem.
Quoties fidam silentij spem pollicemur.
Citatur a D. Clemente Stromatum lib. quinto. Conforme huic adagio est illud Sophoclis in Oedipo Coloneo ὧν καὶ χρυσέα κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε προσπόλων, *id est, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum quod dixit propterea quod lingua veluti claue obserata sit ne reuelet mysteria. Non abludit hinc Aeschyli illud,* πιστὸν ταμιεῖον ἐπὶ γλώσσης. *i. Fidum penu vel aerarium linguae. Huc spectat Lucianicus versiculus.*
Ἀρρήτων ἐπέων γλώσσης σφρηγὶς ἐπικείσθω. *id est,*
Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.
Praeceptum est Iamblichi Pythagorei, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, *id est, Linguam ante omnia cōtine, Dei exemplo. Diuersum huic est illud apud Aeschylum in Persis.* οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν ἐν φυλακαῖς, *id est, Neque amplius hominibus, lingua in custodia est, quasi dicat, rem illam libere ab omnibus et palam dici citra dissimulationem.*

Grossus maturus e sui ineptus.

Πέπων ἐρινὸς ἐς βορὰν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐρινάζεις λόγῳ. *id est, Maturus cum sis grossus esui ineptus, alios loquela tua grossis expolias Exstat apud Sophoclem in Helenes Nuptiis, & citatur ab Eustbatio Iliados vicesimo, vt prouerbiale in hominem indoctum et inscitum, qui se doctiores erudire praesumat, versus suis numeris integri leguntur in tertio apud Athenaeū, hoc modo* Πέπων δ' ἐρινὸς ἀχρεῖος ὢν εἰς βορὰν, ἄλλους ἐρινάζεις λόγῳ. *id est, Maturus grossus esiu inptus, aliis verbo grossos excutis. Talem* γεροντοδιδάσκαλον *composita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenii adolescens, qui supra aetatem plusquam senes sapere velit: quae dictio in duas perperā diffisa apud Nonium Marcellum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus* γέροντος διδάσκαλε, *pro vnico* γεροντοδιδάσκαλον, *Est autem* ἐρινὸς *agrestis ficus arboris fructus, grossum vocant, qui frugiferę ficui appēsus, pediculis ex ea in grossos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.*

Verba sine penu & pecunia.

IN *ostentatores opum immodicos, cum nec araneus illis in arca sit, aut in crumena terūtium, & quorum verba res non sequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis.*
Quibus sunt verba sine penu & pecunia.
Est autem elegans adusio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vsum comparatis, hoc in praesentibus opibus quaeritur.

Terram ne legas nauigando.

INTER *Pythagorae symbola, dignitate adagiis simillima, huc ascribendum videtur ab omnibus hactenus praeteritum,* Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. *Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia similesq. redempturas incertas & curarum tumultuumq. plenas, contemnere & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5. his verbis,* δηλοῖ δὲ τὰ τελωνικὰ καὶ τὰ ὅμοια τῶν μισθωμάτων ταραχώδη καὶ ἄστατα ὄντα παραιτεῖσθαι δεῖν *Monet etiam Horatius vt cauti horrescamus nimium premere littus iniquum.*

Antica exclusum, postica recipere.

Τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρᾳ εἰσάγειν, *Per atrii seu vestibuli ostium excludere, per posticum intromittere competit adagium vbi domum apertis verbis repudiatum, conniuenter admittimus: aut cum sententiae aut opinioni, cui ex professo sumus refrageti, dissimulanter assentimus atq. subscribimus. Plutarchus sympoșiacon lib. 1 cap. 2.* δέδια μὴ δοκῶμεν τῇ αὐλείῳ τὸν τῦφον ἀποκλείοντες εἰσάγειν τῇ παραθύρᾳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας. *id est. Vereor ne fastum primore ostio exclusum, postico intromittere citra discrimē videamur. Similiter dixit Galenus lib. 2. De natural. facul.* τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀποκεχωρήκαμεν, *Postico iuxta prouerbium digressi sumus. Est autem anterior aedium ianua, Graecis* αὔλειος, *at postica quę a via regia abscedit aut in hortū excurrit,* παράθυρα *a fallendi argumento, &* Κηπαία *velut hortensis, deniq. etiam* ψευδόθυρον *dicta, qua voce prēter Ammianum & Suetonium, vsus etiam est Cicero in Verrinis, Ea quemadmodum ad istū postea per pseudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Posticum in ea significatione Horatio etiam notum est, ibi, Atria seruantem postico falle clientem.*

Tragici cothurni strepitus.

TRAGICI *cothurni strepitus ab Ammiano Marcellino vsurpatur prouerbialiter pro ostentatione & magnicrepa verborum iactantia: sic enim ait lib. vicesimo de Lupicino armorum magistro Bellicosum sane & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, de Tragici, quod aiunt cothurni strepitu. Vt autem Comicorum proprius est soccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili stylo: hic altisonus heroum regumq. res & fortunas persequitur: vnde & pro sublimi & grandiore genere accipitur, Virgilius in Buccolico carmine.*
Sola sophoclęo tua carmina digna cothurno.
Propertius poeta alicubi,
Desine & Aeschyleo componere verba cothurno.
Horatius odarum secundo ad Asinium Pollionem.
Grande munus Cecropio repetes cothurno. Simile huic adagio est illud Theodoriti de Marco Arethusio, τὸ δὲ Μάρκου δρᾶμα τῆς Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους μεγαληγορίας δεῖται, ἵν' ἀξίως τὰ ἐκείνου τραγῳδήσωσι πάθη. *id est, Marci factū Aeschyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis versib⁹ Tragice describāt ea quę sit ꝑpessus.*

Sacrum ignem inflare illi nefas.

De improbo & sceleribus operto dicitur illud, ὦ πῦρ ... ἐμφυσῆσαι. id est, Cui sacrum ignem inspirare nefas est. Timeus historicus scriptum reliquit, Demochari cuidam soli inter Athenienses non licuisse sacrũ ignem (qui in æde Vestæ asseruabatur) inflare, quippe superiore corporis parte flagitiose impuro Duris Samius scribit Pytheã istud ipsum obiecisse Demostheni.

Neque Phasis mala eluat.

Malorum multitudinem ostendere volentes, quibus obuiam iri rectaq. ratione medicari non possit, apposite vsurpabimus illos Sophoclis versus ex Oedipo tyrãno.

Οἶμαι γὰρ οὔτ' ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν ἂν
Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει.

Nec Ister ipse (quod reor) nec eluat
Phasis, malorum quidquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatissimi fluuij & maximi, Ister Germaniæ & Phasis Colchidos, uterq. maximarum etiã nauium capax: ille prægrandibus septem ostiis in Euxinum se exonerat, hic Asiam ab Europa disterminat, vnde χώρας τέρμων Aeschylo dicitur.

Nihil hydropico siccius.

Dionysius Longinus in libello περὶ ὕψους adagium hoc vulgo vsitatum ostendit, οὐδὲν γάρ φασι ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. hoc est, Nihil (quod aiunt) hydropico siccius. Auarus quo plura habet, eo plura desiderat, tam enim illi deest quod habet, quam quod non habet, vt inquit Seneca. Crescit indulgens sibi dirus hydrops, Nec sitim pellit, nisi caussa morbi fugerit venis. Notum est de Heraclito philosopho, qui aqua intercute misere affectus bubulo sterquilinio se obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, se opus habere pluuio madore, aut vt Philostratus refert libro primo, de vita Apollonij δεῖσθαι τοῦ ποιήσοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, indigere se eo qui pro madore squalorem induceret.

Θαλλοφόρος.

Θαλλοφόρος, quasi ramigerum dicas, prouerbialiter dicetur teste Eustathio in Odyss. 17. homo ad omnia inutilis, nisi qui forte pascendo pecori in suggerendis surculis operam præstare foret idoneus. Natum a pompa Atheniensium, quam Panathenaa vocabant, in qua senes emeriti oleaginos termites gestabant, testibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in libro de senectute, ὅτι οἶμαι αὐτοὺς ἐκείνους χρησιμοὺς τι ... θαλλοφόρους. id est, Lex illos ipsos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti testatur Xenophon. hinc est quod θαλλοφόρους ipsos senes uominat Aristophanes ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotiis parum idoneum aut aliis quibuscunque, θαλλοφόρον appellare Comico sale.

Fructibus non stadiis certare.

Καρποῖς δὲ σταδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud stadiis contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, sed frugifero, exiguis quidem spatiis circumscripto, fructuum tamen prouentu longe lætissimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio insula loquens,

Καρποῖς δὲ σταδίοισιν ἐρίζομεν,
Fructibus, haud stadiis certamen inimus.

Licebit non male transferre ad librum non magna quidem mole, sed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiusmodi iudicium de Persii satyris tribuit Martialis eo disticho,

Sæpius in libro numeratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

In Ialemos adscribendus,

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγεγράφθαι, inter Ialemos adscribendum dicimus qui inepte insulseq. se gerit, Menãder Comicus.

Ὅτῳ δ' ἐρῶντος τόλμαν ἀφέλῃς, οἴχεται,
Εἰς τοὺς ἰαλέμους τ' οὗτος ἐγγράφει.

Audaciam cui dempseris amans, perit,
Potestq. is inter Ialemos adscribier.

Ialemus homo inamœnus matriq. Calliopę dissimilimus fuisse perhibetur, nomen fortassis adeptus παρὰ τὸ τῷ ἰῷ ἀλᾶσθαι, ὁ ἐν τῷ ἰᾳ ἀλώμενος, quomodo & ἰαλέμους, ὡς ὁ ἐν τῷ μάτην ἀλώμενος stolidus fatuusq. homo dicitur. Galenus lib. De præmotione ἰαλέμους ἰατροὺς insulsos medicos vocat. Hermones rhetor. παρέχει μυρία πολλάκις πράγματα ζητοῦσι περὶ αὐτῶν τοῖς ἰαλέμοις τούτοις Mirum quantum negotij exhibeat Ialemis istis hac de re sciscitantibus.

Sunt qui Ialemum eundem esse cum Lino putant.

Censorium supercilium.

Censorium supercilium prouerbialiter dixit Lu. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica seueritate: vbi ait, Affectabat enim censorium supercilium, cum alius animo esset, quamquam in non nullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, sed vtrumque male. Censores Romæ erat magistratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat summumq. arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & senatores loco mouere, trossulis, hoc est, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra.

Σίφνιος ἀρραβών, id est, Siphnius arrabo, Prouerbium extat apud Hesychium & Suidam, quo digitus infamis olim notabatur, a fœdis Siphniorum moribus, vnde natum adagium σιφνιάζειν quod alij notarunt, ita vt Siphniam arram ostendere, idem ferme sit quod Martiali Medium & impudicum digitum ostendere. Potest ita vocari & nummus aut arra quam stupri arbiter largitur. Meminit Eustathius in commentariis in Dionysium Afrum ἀστραγάλους σιφνίους, id est, astragali Siphnij sed cum eius nullibi fiat mentio, arbitramur illũ vitio codicum deceptũ, loco ἀρραβῶνι legisse ἀστράγαλοι. Hesychij codex emaculandus est, pro αἰδοίμασι legendo διδύμασι. Posset fortassis & pro ingenti magniq. pretij arrabone, σίφνιος ἀρραβὼν efferri, quod insulani isti olim opibus affluentissimi fuerint, quamdiu stato annui tempore decumas Delphico Apollini persoluerẽt, ex argenti fodinis Herodoto teste. Siphnus insula vna Cycladum fuit a Siphno Sunij filio nomen habens, vt Stephanus scribit, laudatissimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, id est, Siphnia pocula, eodem auctore dicta.

Mugilis

Mugilis vitam degere.

Κεστρέως βίον τρίβειν, *Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc est, esuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nausiaca.*

Ὃς νῦν τετάρτην ἡμέραν βαπτίζεται,
Νῆστιν πονηροῦ κεστρέως τρίβων βίον.

Qui nunc diem, si diis placet, quartum lauat Ieiunus improbi vitam mugilis agens. Euphrō Comicus. μίδας δὲ κεστρεύς ἐστι, νῆστις περιπατεῖ. *Midas mugil est, ieiunus obambulat. Amipsias Comicus* ἄπελθε σὺ νῦν νῆστις καθάπερ κεστρεὺς ἀκολουθῶν ἐμοί. *Paullo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula.* Ἐγὼ δὲ κεστρεὺς νῆστις οἴκαδ' ἀποτρέχω, *Ego famelicus mugil accurro domum. Diphilus in Lemniis.*

Οὗτοι δεδειπνήκασιν, ὁ δὲ τάλας ἐγὼ
Κεστρεὺς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας.
Sumpsere cenam isti, ast ego interim miser
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo auctoritas κεστρέων νήστις χορός, *Famelicus mugilum cœtus, & apud Athenæum Hesperus cynicus exclamat,* δεῖ ἡμᾶς κεστρέων νηστεύομεν. *Esurimus mugilum instar. Mugil vero solus in genere piscium ieiunus siue famelicus audit, eo quod nulla capiatur esca animata, non carne, non alia re quapiam vitali, vt ab Aristotele proditum est, aut piscium aliorum esca.*

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγώς, *Briareus apparet esse cum sit lepus. Competit in Thrasonica iactantia feroces, qui de se magnifice crepant deq. sua virtute, lepore timidiores cum res postulat viros. Posidippus Comicus in Tripudiantibus.*

Ξεναγὸς οὗτος ἐστί τις σὺ δ' ἔνεχ' ἔχει
Φολιδωτὸν ἢ δράκοντα σιδηροῦν φορῶν,
Ἔφαινε Βριάρεως, ἂν τύχῃ δ' ἐστὶ λαγώς.
Stipem merentum ductor iste squammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, si ferat res, est lepus.

Briareum centum manibus armauit fabula, Ioui auxiliarem a ceteris diis per insidias appetito, vnde ἑκατόγχειρα. *Homerus centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robustum & prævalidum significante, id enim est* βριαρός, *vnde &* βριαρόχειρ, *manu validus. Meminit eius Homerus* Ὃν Βριάρεων καλέουσι θεοί, ἄνδρες δέ τε πάντες Αἰγαίωνα. *Lepore vero nihil esse meticulosius fugaciusq. ostendit & hyperbole prouerbialis,* λέγω ὁ λαγωοῦ δειλότερος, *Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecunq. hamatis manibus diripere reip. vectigalia, sic enim ait* τὰς βριάρεω χεῖρας ἐπιβάλλοντας τοῖς δημοσίοις.

Lari vita.

Λάρου βίον ζῆν *Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando prouerbij specie dixit Aelianus sophista in rusticis epistolis,* ἐπικυματίζει καὶ λάρου βίον ζῇ καὶ ἀνέμοις μάχεται διαφόροις. *In vndis fluctuat, Lariq. vitam degit cum ventis diuersis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augēdi peculij gratia quouis terrarum nauigat, et ad extremos etiam Indos decurrit, Larus enim vorax auis e mari victum quæritat, aut lacubus quam Gauiam Latini nuncupant, & Matron Parodus Chærephontem parasitum laro assimilat famelico, ob inexplicabilem voracitatē, sic enim ait,* Γεγῶτι λάρῳ ἐμφερέστατος.

Carpathius testem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, *Carpathius testem, scilicet* ἐπηγάγετο, *accersiuit aut adduxit, Dicetur cum quis testem citat in suum ipsius malum & perniciem, veluti cum auctoris testimonium aut scripturæ locus quem pro se adducit quispiam, diuersum sonat atque repugnat ipsius opinioni. Vsurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem Est autem Carpatus insula a Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, sed & viribus erosis exitium attulerint.*

Scaperdam trahere.

Σκαπέρδαν *prouerbialiter dici annotat Eusthathius Iliad. ρ. quidquid durum sit & difficile, ita enim sonant eius verba,* τὰ δυσχερῆ πάντα σκαπέρδαν ἔλεγον παροιμιακῶς, διὰ τὸ ἐπίπονον τῆς ὁλκῆς καὶ χαλεπόν. *Natum a ludicro contentionis genere, quod ita describit idem auctor. & Hesychius, nec non & pollux Onomastici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanam staturam altitudine exæquans, perforata, per foramen traiecto fune, a cuius extremitate religantur vtrinq. adolescentes duo auersi, qui valido nisu adurgentes alter alterum in sublime attrahere satagunt quo certaminis genere victoriam reportat qui supremo stipiti alterum admouerit. Itaque a laborioso molimine attractionis & aduersarij retractionis* σκαπέρδα *de difficili & molestia pleno labore effertur vt* σκαπέρδαν ἕλκειν. *id est, Scaperdam trahere dicatur, quā duram susceperis prouinciā.*

Insanus appensis pellibus non curatur.

TATIANVS *Assyrius in oratione aduersus Græcos,* οὐδὲ ὁ μεμηνὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασι θεραπεύεται. *Neque furiosus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab insaniæ morbo non liberant coriaceorum segmentorum pendigines, ita stoliditatem non auferunt doctoralia insignia nec ingenij vanitatem, habitus sacerdotalis: Eandem plene sententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.*

Pica Sirenem imitans.

DE inepto imitatore dictum est illud a Galeno libro 2. de pulsuum differentiis, ἀ κίττα τὰν σειρῆνα μιμουμένα. *Pica Sirenis æmula. Doricum videtur esse prouerbium, quid enim consoni habet obstrepera pica, cum arguta Sirenum fabulosarum voce?*

Ἀμφαξονεῖν.

Ἀμφαξονεῖν *prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Eusthathius, qui non recta via incedit, quod simili tropo exorbitare latine dicimus, nam* ἄξονες *etiam orbitas significant, quas* ἁμματροχιὰς *Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus summum bonum metientes* τὸ ἀμφαξονεῖν *dicemus, quod Augustinus in libris de Ciuitate dei, exorbitare ab itinere sapientiæ & lege iustitiæ.*

stitiæ. Quãquã et labare genibus ac succidere incessu parum firmo ἀλαζονεῖν significare Hesychius & Pausanias in Rhetorico Lexico annotant, id quod accidit infirmis & inualido corpore nutantibus, aut quibus epigonatis, seu conchula genu muniens luxata est. Dicetur ergo nõ modo de iis qui a vulgata veraque opinione recedunt, & longo vsu receptam a doctis sententiam fastidiunt, quomodo Cleanthes Samius olim, et nuper Copernicus, cælum stare, sedemq. telluris circumrotari asseuerarunt, præter astronomorũ omnium consensum verum etiam de iis qui instabili doctrina ad quemuis argumenti crepitum vacillant, atque in alienam sententiam manus dant.

Fundo carens calix.

CITATVR *ab Eustathio Iliados λ. senarius prouerbialis,*

Ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. *id est,*

Fundo carens mensis non infertur calix.

Non tamen exponitur eius vsus, Apparet dicterium esse in profuse liberales, prodigiosq., aut linguaces blaterones qui verborum modum nesciant, quos a mensæ communione, vitaque consortio excludendos moneat. Quadrabit & in prægrande poculum, quod a mensa exulare postulet homo sobrius. est autem πύνδαξ idem quod πυθμήν, vasis alicuius fundus, quamquam Sophocles in Iphigenia πύνδακα ξίφους pro capulo gladii extulerit, vt ex Pausaniæ lexico Eustath. & Hesychius annotant. Porro senarius iste versus e Sophoclis Triptolemo desumptus videtur, corrupteque apud Etymologici auctorem legitur οὐ τραπεζοῦται κύλιξ. Citatur adagium & a Demetrio Phalereo hunc modum, ἀπυνδάκωτος οὐ τραπεζοῦται κύλιξ, ὅτι, τε, ἀπυθμένος ὢν, τραπεζοῦται κύλιξ οὐ τίθεται. Id est, vt verbum verbo exprimam, Fundindigus mensari non solet calix: pro eo quod est, fundo carens calix, in mensa non apponitur.

Alcinoi horti.

Ἀλκινόου κῆποι *Alcinoi Hortus, Parœmiæ specie celebratur & Alcinoi pometum, apud Septimium Tertullianum, libro de pallio, Consitum & amœnum super Alcinoi pometum & Miea rosetum, quod alibi in libro de corona militis sic extulit, Centenariis quoque rosis ex horto Midæ lectis. Vt autem de loco celiciarum pleno dicitur, ita & tropice transferri poterit ad librum eruditum ac variæ lectionis diuitiis excultum, vt dicamus non Alcinoi hortos cultiores esse, quam sint huius aut illius commentarij. Notum est ex Homero Alcinoi Phæacũ regis affluentissimos culturæq. diligentissimæ fuisse hortos. Iulianus ad Libanium κῆπον δὲ τοῦ μὲν Ἀλκινόου καταδεέστερον, παραπλήσιον δὲ τῷ Λαέρτου. Hortuum imparem quidem Alcinoi pomario, sed tamen Laertæ consimilem. Consimili ratione Alcinoi mensam dixit Gregorius Nazianzenus de opipara & omni luxus genere referta,*

Καὶ δόμον ἀγλαόεντα, καὶ Ἀλκινόου τραπέζας,

Nũ si marmoreũ dederis tectum, Alcinoiq. Mẽsam. *Et alibi in epistola ad Basilium, ἀλλ' οὐκ Ἀλκινόου τράπεζαν. sic Ciceronianam mensam dixit Tertullianus libro De anima, pro sumptuosa magniq. pretij mensa. Quod, inquit, mensis Ciceronianis infertur, nam M. Tullius Cicero citream mensam quingentis millibus emit vt idem ait lib. de pallio, aut vt Plinius, HS decem millibus.*

Iynges.

IYNGIS *voce pro illecebris & blandimento lenocinio ve quodam prouerbialiter vtuntur passim auctores. Sophocles in Hippodamia, loquens de præstantia formæ Pelopis.*

Τοιάνδ' ἐν ὄσσοις ἴυγγα θηρατηρίαν,
Ἔρωτος ἀστραπήν τιν' ὀμμάτων ἔχει. *id est,*
Iynga talem lumina efflant, illicem,
Amoris igneum iubar in oculis cubans.

Quamquam apud Athenæum in decimo tertio λύγγα legitur Aeschylus in Persis,

Ἴυγξ μοι δ' ἄτ' ἀγαθῶν ἑτέρων ὑπομιμνήσκει. *id est,*
Regeris mihi aliorũ bonorũ lenocinãtiũ memoriã.

Heliodorus Emesenus libro quarto Aethiopica historia χρυσὸς καὶ λίθος... ἴυγγα χρυσὸς καὶ λίθος. id est, Aurum & gemma vim pellaciæ haud dubiam obtinent apud femineũ genus. Synesius ad Herculianum. πολλῷ πρότερον ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἰύγγων αὐτὸς ἐθηλύνθην, id est, multo ante ipse quodam tuarum in epistolis iyngum & deliciarum diluuio effeminatus sum. Idem ad Athanasium. αὐτὴν ἐκείνην ἀποστήσω σοι Γαλάτειαν πολλαῖς ἴυγξι γενομένην ἀγώγιμον, id est, Ipsam illam Galatheam tibi hic sistam illecebris variis conciliatam Suidas ex incerto auctore, ἡ δὲ Κλεοπάτρα ᾤετο ταῖς αὐταῖς ἴυγξι καὶ τοῦ Σεβαστοῦ κρατήσειν τρίτου. id est, Cleopatra rebatur se iisdem illecebris, quibus Cæs. & Antonium, tertium quoq. Aug. expugnaturam. Idem τοιαύτη τις προσῆν ἴυγξ τοῖς Διογένους λόγοις τοῦ κυνός. i. Tantum inerat illicium Diogenis Cynici verbis. Sic de Helena dictum est illud, οὕτω φιλανθρωπικὰς τινας εἶχε αὕτη ἴυγγας hoc est, tam validas & illices amoris, iyngas habuit, vt cum Priamus illam agnosceret esse belli caussam, irasci tamen illi nequiuerit, immo filiæ nomine eam compellarit amanter. Philostratus Iunior. ὑπὸ τῇ τοῦ κεστοῦ ἴυγγι. id est, Sub cesti pellacia. Lycophron etiam πυρσαίχμον ἴυγγα, igniuomam iyngem vocat amoris illicias, & Zezes λογικὰς ἴυγγας, verborum iyngas appellat, quod animos verba attrahant quantumuis duros & inflexiles, quodam lenocinio. Vtitur etiam Pindarus ea voce pro cupidine & desiderio, in Nemeis ἴυγγι τήκομαι ἦτορ. id est, liquescit iynge seu amore pectus. Est autem inx auicula plumis discoloribus, collo prælongo, lingua exerta, crebro motu se circum agens, & ceruicem in orbem flectens, vropygiumq. succussans, vnde & σεισοπυγὶς a non nullis vocatur, ab aliis κιναιδίον, ex eadem caussa, Zezi etiam κιγκλὶς, Latinis motacilla: cuius vsus ad veneficia infamis fuit atq. ad incantamẽta, nam de trocho eam relegabant veneficæ, & carmina quadam admurmurantes circumgyrabant, aut extẽteratam trocho adnectebant. Hanc fingit Pindarus in Pythiis a venere primum e cælo ad homines deportatam, & Iasoni traditam, additis veneficij documentis, quibus Medeam irretiret. Fabulæ narrant Iyngẽ mulierculam fuisse Iunonis iussu in auem commutatam, quod pharmacis quibusdam Iouem in Ius amorem concitasset, vt Nicephorus pariter & Pindari Scholiastes cum Zeze annotant, nam apud Suidam

pro

pro ἀπαλῶς. *legendum est* ... *Theocriti interpres scribit eam id veneficij molitam fuisse, vt in sui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alij Pithus siue Suadelę. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate scribit* ἴυγγα *fuisse citharam mire concinnam*, ... *atque inde prouerbiali figura* ἴυγγα *dici quiduis suaue et desiderabile*, ... *at Theocriti glossematarius annotat Iyngi auiculę vim inesse natiuam amatorij philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia, & ad persuadendum apposita*, ἴυγγας *methaphorice dici*, ... *Quid, quod innocationes & archanę precum vires quas mutare nefas erat certis verborum legibus conceptas* ἴυγγες *dicebantur, quo spectat illud Synesii libro de insomniis*, ... ἴυγγες ..., *quod Marsilius Ficinus nescimus quā recte vertit. Consideratione vero dignum est, Vtrum huc tendant illices vel motacillę magorum. Illo quo diximus modo accipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium.*

Τάς ... ἴυγξιν ...
... *id est*,

Dæmonas innumeris in terram ex æthere votis
Traxisti diua inuitos magno absque labore.

Xenophon etiam pro venefico iynga dixit ibi, ... ἴυγγες. *id est, quod ista non citra philtra, incantamenta, & iyngas accidant.*

Manum peteris & pedem porrigis.

MANVM *peteris & pedem porrigis. Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum, Eo vti possumus in homine auersi ingenij & præpostero, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuersum ostentat aut respondet. Conuenit cū illo celebri*, ..., *id est, Falcem petenti, denegabant sarculum.*

Ab alno spectat.

Ἀπ' αἰγείρου θέα. *id est, Ab alno spectaculum, Dicitur de eo, qui cum non possit e propinquo spectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum peteret prospectus eminus, quo fiebat vt cui in theatro consessus locus non erat, in alnum ascenderet. Vti licebit, quando innuere volumus quempiam in peregrina arte & studiis suis aliena eius artis mysteria procul et quasi per transennam inspicere: veluti Iureconsultus extra Medicę artis theatrum positus. velut ab alno, iuxta prouerbium, artis secreta despectat.*

Binis tonderi forficibus.

Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, *id est, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de mollitiebus hominibus & effeminatis quiq. ornandę & componendę corporis formę studij plusculum impendunt. Citatur absq. auctore a Iulio Polluce onomastici secundo. Est autem hoc loco* μάχαιρα *quę & ψαλίς forficula tonsoria. E diuerso. Qui* ... *tonsuræ genus ita dictum tondebātur, bi teste Hesychio*, μιᾷ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, *vna forfice tonderi dicebantur, tametsi locus ille non nihil apud eum sit corruptus.*

Agrestis apis.

Ἀγρία μέλιττα. *id est fera aut agrestis apis prouerbialiter dicitur de improbris præter modum & crudelibus, testante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere solet: Fuit & Hegesias Cyrenaicus philosophus, Cuius non semel meminit Cicero cognomento* ἀγρία μέλιττα *dictus eo quod de morte disserens, in magna orationis contentione multos necem sibi consciscere compulerit, attestante Valer. Maximo. E diuerso Xenophō ob styli suauitatem* Ἀττικὴ μέλιττα, *id est, Attica apis nuncupatus fuisse legitur. Alioqui* ἀγρίαν *pæderasten circa puerorum amores efferatum dixit Aeschines in oratione aduersus Timarchum, & Menander* ἀγρίαν κυβευτὴν *aleatorem aleæ insigniter deditum nominat.*

In agrum seruus.

Εἰς ἀγρὸν μέτοικος. *id est, in Agrum famulus. Conueniet dici vbi quid vtiliter & apposite suo loco fit, nam famuli operam agris necessaria est. Varinus ex Hesychio trā scripsit. est autem* μέτοικος *seruile nomen, vnde & ad significationem laruæ eneæ transfertur*, ..., *vt annotat Eustathius. Quadrabit item vbi significare volumus, suam cuiq. artem esse tractandam, non in aliena inuolandum: veluti theologus ea quæ sacras litteras respiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, sic rusticum opus verna exerceat.*

Istic vellus non carpitur.

Ἐνταῦθα πόκος οὐ κείρεται, *id est, Istic vellus non carpitur aut tondetur Conuenit adagium, vbi vir doctus sordidam prouinciam, qualis est, erudiendę iuuentutis detrectat: aut quando innuere volumus aliquem esse doctiorem, quam vt ab eo prima rudimenta & artis tyrocinia petenda sint: aut quando alienam & alterius loci operam a quopiam expostimus. Natum a Xenocrate Chalcedonio philosopho qui illitteratum hom. & geometriæ & astronomię prorsus rudem, ipsius scholam frequentantem hoc dicto abegit*, ..., *id est. Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tōdetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis aut dentatis instrumentis carpitur, postea in netticum & textorum officinam deditur, postremum in fullonicam ablegatur.*

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λήκυθος καὶ στρόφιον. *Quid Lecytho cum Strophio? De rebus dissimilibus & absonis effertur. Citatur a Suida, Cui adfinis est & illa parœmia*, ... *quid speculo commercij cum gladio? Est autem Lecythus vas olearium quod Capsacem vocat D. Cyprianus.*

Flumina in terram commutat.

Χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, πλημμυρεῖ δὲ τὰς λίθους. *id est*,

Amnes humum facit, mutat saxa in lacus.

Citatur ex Pisside. Quadrabit in præpostere omnia facientes: aut in magnicrepos qui ex cloaca arcem faciunt: Adlusum putamus ad historiā de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam inicere tentauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios siccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & ad magicę vires

ciasse, vt a ceruice ad imos vsque pedes cutis detraheretur inuersa, cum ipsis quoq. genitalibus, & in vtris speciem vento inspirato distenta, scopulo adfigeretur. Commemorat & Procopius rhetor belli Persici libro primo, Bassicij corium deductum, instar vtris, palea oppletum, ex altissima arbore fuisse suspensum. Et Ammia. Marcellinus lib. 23. scribit eos cutes viuis hominibus detrahere particulatim vel solidis.

Quem Cos non nutrit, illum nec Aegyptus.

PROVERBIVM esse non admodum vetustum ostendit Iliad. 14. Eustathius tale, ὃν ἡ Κῶς οὐ τρέφει, οὐδ' ἡ Αἴγυπτος. Quem Cos nutrire non queat eundem neq. Aegyptus, Conueniet in eos quibus plusquam mediocres fortunæ fastidio sunt, inuenias nonnullos qui in rebus etiam lautis atque peramplis stomacho sunt nauseabundo, quo vix mare bonorum saturet. Est autem Cos insula valde ferax, pecoris abundans, vnde illi & nomen est, Thracibus Con nominatibus ouē seu pecus.

Hinnulus ne cum leone partiatur.

QVOTIES cum ditiore pauper, cum potentiore inferior opibus, cum doctiorem indoctus congreditur aut rem habet, quadrabit illud Critiæ qui ex triginta Athenarum tyrannis vnus fuit, μὴ καταπροτιλείπτε νεβρὸς ἐὼν μοίρης οἷο κρεῶν, Ne cum leone hinnulus existens carnium portionem sortire, Admonet principum potentiorumq. libidini concedendum esse, Referuntur eius verba a Platone in Charmide. Huic non dissimile est, μὴ πρὸς λέοντα δορκὰς ἅπτεσθαι μάχης. Conserere pugnam cum leone Caprea nolim.

Quid delphino & boui commune?

DE dissimilibus minimeq inter se consonis effertur, vt si quis imperitos et doctos consociet, τί τῷ δελφῖνι καὶ βοὶ κοινόν; Quid enim cōmune habent bos & delphinus: Apparet contortum fuisse in Syllam Romanorum Imperatorem cum occupatis Athenis, philosophos audiret homo a philosophia prorsus alienus. Refertur a Suida. Concordat cum illo, Quid graculo cum fidibus.

Alba præcordia.

Λευκὰς φρένας, hoc est, Alba præcordia habere, dicitur homo stolidi ingenij & insulsus, metaphora a coloris vitio tracta, si quidem Aristoteli Albus color maxime emouet oculorum sensum vt inde emotæ mentis hominem ac bliteum λευκόν & λευκὰς ἔχειν φρένας dicant, ita Pindarus in Pythiis vsus est, πεύθομαι γάρ μιν ἀθέμιν λευκαῖς πιθήσαντα φρασί. audio etenim iniquum Pelian albis vsum præcordiis, Interpres annotat metaphoram ab aquis translatam, quæ quo minus profundæ sint, limpidiores & lucido quodam candore pellucidæ videntur, contra profundiores nigrescunt, vt ita λευκὰς φρένας dixerit τὰς ἐπιπολαίας, superficiaria quadam prudentia, haud profunda, præditas Homero μελαίνας φρένας prudentia argumento nominante. Huc spectat quod Horatius Leuconoen vocat quandam Genethliacorum vanitati fidem adhibentem non sine stoliditatis morsu, vt in eum locum olim annotauimus.

De limine offendere.

DE limine offendere dixit Tertullianus specie prouerbij, pro in ipso operis negotij ne suscepti primordio peccare, vt sit idem quod illud Fabij Quintiliani, in portu impingere. Vsus est in libro aduersus Valentinianos, A manifesto ad occultum retorquere, de limine offendere est.

Lapitha.

Λαπίθης, Lapitha falsa vocatur prouerbio homo fastuosus quiq. vulgi animos commouere præsumit & in sui admirationem trahere, magnos sibi spiritus sumendo, ὁ αὐχηματίας, παρὰ τὸ ἐκ λαοῦ πειθοῦς ἔπειν ἀγων καὶ ἐπιτρέφειν, ὡς πείθειν τινάς περιαυτολογούμενος. sonat enim λαπίθης vocabuli etymon spectantibus, plebis persuasorem, quod de se iactabundus magnopere glorietur, sic enim annotatum est ab Eustathio Iliados quinto. Eo ferme sensu extulisse videtur Plutarchus in libello quo Stoicos alieniora a communi hominum existimatione inuexisse disputat, cum ait, ὁ δὲ στωικὸς λαπίθης, ὥσπερ ἐξ ἀδαμαντίνης ὕλης ὑπ' αὐτῶν τῆς ἀπαθείας κεχαλκευμένος, id est, Stoicus iste Lapitha fabricatus velut ex adamantina materia, impassibilitate quam ipsi inuexerunt. Porro Lapithæ heroicum genus fuere in Thessalia, Centauris perduelle, a Lapith Apollinis & Stilbes nymphæ filio ortum ducentes.

Licynij & Licynium fulmen.

Λικίνιες, Licinios prouerbiali specie dici annotat Eustathius Odysseæ decimo octauo, eos qui duris modis desæuiunt asperiusq. animaduertunt in quēpiam, οἱ ἀγρίως κολάζοντες, eo modo quo Iri mendici, belluones Sardanapali, Crœsi diuites dicuntur a Licinio quopiam: suspicamur autem λικυμνίους legēdum vel certe λικυμνίας quam lectionem etiam Callimachus olim approbauit, a Lycimnio incendiario qui multorum domos igne crudeliter corrupisse legitur. Quo spectat illud Aristoph. in Auibus,

Καταιθαλώσει σε λικυμνίαις βολαῖς, Telo Lycimnio ille te corruperit. Docuit Euripides Lycimnium fabulam vbi fulmine conflagrauit.

Formicarum nidos inspirauit.

FORMICARVM nidos inspirare, quod eleganter vnica voce, μυρμηκιᾶν efferunt Græci, quasi Formicari dicas, prouerbio dicuntur qui malum sibi imprudenter accersunt. Natum inde quod qui inspirant aut aperto ore loquuntur in formicarum antra seu cauernulas, his lingua vlcere intumescit atque inflatur, cuius rei caussam assignant venenatum aerem quo illarum antra imbuuntur e pastu serpentium: formicas namque mortuis anguibus vesci libenter, inter confessa habetur. Quid quod Draco ex esu formicarum & cantharidum, veneno distendi atque in rabiem agi putatur, vt Iliados vicesimo secundo annotat Eustathius.

Da panem & pugnum.

Δὸς ἄρτον τυχὸν καὶ κόνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. id est,

Porrige, si possis panem, hinc obsonia pugnos.

Prouerbium expressis verbis docet esse Eustathius Iliad. 4 quo significetur pugnos plagasq. illi deberi qui moderatis contentus esse nolit: Poterit etiam eius esse

vsu

vsus quoties expectatione bonæ fortunæ, diuersa obtingit fors.

Chius Coum loqui non sinit.

Χῖος παραστὰς κῷον οὐκ ἐᾷ λέγειν.

Hic Chius astans, non sinit Coum loqui.

Senarius prouerbialis e Stratsidis Comici fabulis, Cõpetet in rabulam verbosum qui multiloquio os prudentioris doctiorisq. obstruit, nec patiatur verba pro se facere. Chiorum scurrilitas & illaudata leuitas ex auctoribus notissima est: at Coos insula magni nominis & decantatissimos viros permultos protulit. Nisi manis referre ad iactuum tesserariorum vilitatem dignitatemq. in quibus χῖε *vnionem caniculam ve designabat, infelix iactus, at* κῷος *senionem, felicissimus omnium iactus.*

Citius quam gradatim.

Θᾶττον ἢ βάδην. *Citius quam gradatim prouerbio dicunt Graci cum insignem celeritatem & properandi studium significare volunt, Menander.*

Τὸ δὲ λεγόμενον τοῦτο θᾶττον ἢ βάδην.

Ocyssime id curabo, quod dici solet.

Porro quod addit, τὸ δὲ λεγόμενον, *clarissime ostendit prouerbium fuisse, ne quis huc temere irrepsisse existimet. Vsus eo est & Plutarchus in Fabio Maximo,* αὐτὸς δ' ἐκεῖνος ἀποπηδήσας κατὰ τάχος, θᾶττον ἢ βάδην πρὸς τὸν υἱὸν ἀπεχώρει. *id est, Pater ipse ocyus descendens ab equo, concitato quam potuit maxime gressu ad filium approperans, siue ad verbum si mauis, citius quam gressim. Suidas ex incerto auctore,* ὁ δὲ θᾶττον ἢ βάδην τήν τε κεφαλὴν ἐπισείων καὶ βαρβαρικῶς τινὰ ἐπιφθεγγόμενος ἔκ τε τῆς τῆς φωνῆς ἐν τῷ ἐν τόνῳ καὶ τοῦ βαδίσματος ἐν τῷ σεσοβημένῳ εἰκάσαι ἦν τι ἀπειλῶν, *id est, Ocyssime ille caput quassans, & barbara voce non nulla locutus, quantum licuit coniectare tum ex vocis contentione, tum ex incessus insolentia, grauia minitabatur.*

In asini aures canere.

Εἰς οὖς ᾄδειν ὄνου. *In aures asino canere, dicetur prouerbialiter qui indocto recitat poema omnibus numeris absolutum, aut orationem in qua nihil reliquum fecerit rhetorica ars: aut si quis apud crassas & Musices ignaras aures artem omnem ostentet Musicus. Meminit adagii Dion oratione trigesima secunda, eiusque occasionem talem indicat. Aegyptio Musico insigni astans in somnis genius prædixisse visus erat, quod in Asini aures cantaturus esset, quo neglecto somnio vt vano ac friuolo, accidit vt Syrorum rex Memphin qui veneat, ipsum accerseret, quod audisset a cunctis laudari summopere: accessit itaque & omni industria adhibita artis suæ præstantiam ostentare adnixus est, qui tacere ignominiose iussus a rege Musices ignaro, recordatus somnii, hoc ipsum, inquit, est in aures asini canere: quibus verbis per interpretem intellectis, rex vinctum hominem affici verberibus iussit, vnde natum postea bellum. Græce est,* ποτὶ αἶγα ἴσα, τί εἰς ὄνου ὦτα ᾄδεις.

Alaudæ in nido latet gramen.

CITATVR a Cassiano Basso Scholiastico, librorum qui de agricultura apud Græcos inscribuntur collectore, adagium hoc,

Ἐν κορυδοῦ καὶ τῇ πολυκλώνῳ κέκρυπται ἄγρωστις. *id est,*

Ramosum gramen nido occultatur alaudæ.

Quo licebit vti cum effugii aut subsidii spem ostentabimus, veluti si potentior quispiam nos conetur opprimere, in legum & æqui præsidio fiduciam nobis repositam aut in vetusti iuris codicillis, indicare volentes, prouerbiali hoc versu vtemur: vel si scriptorum auctoritate multiplici ac rationib' opugnati significemus, neq. nos hac parte inermes esse, sed ad manum habere in expedito tela quibus nos defendamus: nimirum Ἐν κορυδοῦ καὶ τῇ πολυκλώνῳ κέκρυπται ἄγρωστις, *Solet autẽ alauda peculiari quodam amuleto nidum suum lustrare impositis graminis ramulis, quemadmodum aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, vt Zoroastræ magi auctoritate lib. decimoquinto* γεωπονικῶν *legitur.*

Alauda non est sine crista.

Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἄνευ λόφου, *Nec alauda est absq. crista, Prouerbio vtemur quoties significabimus aliquem non carere, suis vitiis, aut eximiam virtutem raramq. eruditionem fere expositas esse inuidiæ: ita accepit Eunapius Sardianus de Oribasio medico loquens, qui ob insignem artis peritiam magna inuidia apud multos inflagrauit, eius hæc sunt verba.* Οὐδὲ κορυδαλλὶς ἡ παροιμία φησὶν ἄνευ λόφου, οὐδὲ ὀρειβάσιος ἦν ἀφθόνητος. *id est, Neque sine crista (vt loquitur prouerbium) est alauda, neque Oribasius absque inuidia fuit.*

Manu ignauus, mente præsens.

DE *homine cordato, qui consilium in numerato habet, non perinde manu strenuus, prouerbiale est illud Timocreontis Rhodii in suis epigrammatis,*

Ὁ ξυμβουλεύειν χερὶ ἄπεστι, νοῦς δὲ πάρεστι.

Mens præsens, sed abest consilium manib.

Refertur ab Hephestione grammatico.

Prudentia & ingenium, nisi manus famulatrices fortiantur, inutiliter satagunt: contra robur, ingenii & moderatricis prudentiæ expers, amens fertur, omnia confundens. At vtraque si iungantur et in vnum coeant, inuictum reddunt, Eam ob caussam Aegyptii in Hieroglyphicis manibus Mercurium iuuenili specie seni astantem pingebant innuere volentes doctum & sapientem, nisi vires adsint, quæ grauis ætatis nomine designantur, nihil agere, quasi alterum sine altero inutile sit: Eadem de caussa Spinx in templorum vestibulis collocata apud eos fuisse legitur, sacrum symbolum combinationis coniugiiq. harum virtutum, quando per feræ effigiem robur, per hominis, prudentiam intelligi vellent: quæ coniunctæ, murus sunt inexpugnabilis, et (quod dici solet) Semiramidis mœnia: at disiunctæ prudentia sine viribus, & vires sine prudentia, mole sua cadunt. Præclarum est elogiũ Mitridatis Pontici apud Velleium Paterculum, Consiliis dux, miles manu, & Dictys Cretensis de Hectore testatur numquam vires consilio potiores fuisse, & Pacatus Drepanus Theodosio id tribuit, quod dux sit consilio, miles exemplo, sic de Fauno Aboriginum rege dixit Halicarnas. libro. i. ἀνὴρ μετὰ τοῦ δραστηρίου καὶ ἔμφρων, *Vir pariter & impiger & cordatus.*

Cerylus

Cerylus euadam.

Βάλλε δὴ βάλλε, κήρυλος γενοίμαν, *facias licet, Cerylus euadam. Dictum istud vulgo iactari solere apud Dores annotat Euphronius & transcripsit Suidas, vsum tamen adagij neuter explicat. Videtur autem salacium & libidinosorum dictum fuisse, qui nullum mortis genus deprecentur, modo in venere cupita & in mediis amplexibus animam efflare liceat, in voluptate summum bonum statuentes, nam Cerylus (ita inter Alcedines mas vocatur) in coitu intermori scribitur, & senio defectus a femellis subuehi alis. Nō abludit ab adagio dictum Vespasiani in quendam Cerylum libertum,* ὅταν ἀποθάνῃς, αὖθις ἔσῃ κήρυλος. *Postquam interieris, rursum fies Cerylus.*

Melanurum Perca sequitur.

CITATVR *paræmia ab Athenæo libro 7. incerto auctore,* ἕπεται πέρκη μελανούρῳ. *id est, Perca assequitur melanurum, Prouerbij vsum non indicat, videtur quadrare in prudentes homines & callidos, qui alieno periculo suis rebus cauent: aut ex vnius patrocinio & sententia toti pendent, vnum obseruant. Natum ex ingenio vtriusque piscis, Melanurus ex ingenio vtriusq. piscis, Melanurus ex re nomen habens quod cauda illi maculosa sit, imbecillus est (Oppiano teste) piscis, sed qui natiuam debilitatem calliditate compensat, adeo vt nassas & retium sinus facile eludat, vnde ait,*

Ἔξοχα δ' ἂρ μελάνουρος ἐν ἰχθύσιν ἀμφὶ ἀσκληρής.
Ἠδὲ πολύτροπος. hoc est,
Inualidus mire, at prudenter callidus idem
Squamosos inter pisces Melanurus.

Adagio viam aperit & Numenius in halieutico opere, Percæ ductorem Melanurum vocans.

Πέρκαισι καθηγητῆρα μελάνουρον.

Meminit huius piscis & Ouidius in halieutici fragmento, Quin laude insignis caudæ Melanurus. Itaq. fallitur ille dum Melanurum sepiam Vertit, cum hi pisces nihil habeant commune, toto genere diuersi: nec minus, quod de improborum societate dici coniectat, cum ex Numenij verbis liqueat Melanurum præsidum Percarum agmini ducem se præbere, easque vt tutiores sint, illum comitari.

Omnem lapidem nitidum adorantes.

DE iis *qui temere & sine iudicio erga quosquis afficiuntur, elegans extat adagium apud D. Clementem libro septimo stromatum* οἱ αὐτοὶ δ' ἔτι πᾶν ξύλον καὶ πάντα λίθον, τὸ δὴ λεγόμενον, λιπαρὸν προσκυνοῦντες. *id est, illi ipsi quoduis lignum & quemlibet lapidem (quemadmodū dici solet) politum adorantes, loquitur de superstitiosis hominibus, quorum mentes prauitatis erroribus imbutas, numinis metus ita penitus perculit, vt ad quemuis vel facis vel sulphuris aspectum illico inhorrescant. Transferetur venuste ad iudiciorum morositatem, inuenias enim quosdam ita sinistros eruditionis iudices, vt verbosum & volubili lingua verborum aliquantum hinc inde consarcinantem, non minore admiratione quam virum ad miraculum vsque doctum suspicant et tantum non adorent,* πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνοῦντες.

Sanguis & anima.

Αἷμα καὶ ψυχή, *Sanguis & anima, prouerbij specie de re impense nobis grata & adamata effertur, translatum ab amantium rhoris quibus id in ore frequens est. Antiphanes comicus,*

τὸ δ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. id est,
Argentum & anima & sanguis est mortalibus.

Citatur a Stobæo. Sanguis quia vehiculum & sedes est animæ, pro vita accipitur, qua nihil potest esse nobis dulcius.

Postes transcendere.

Ὑπερβαίνειν πόδα ἔξω, *hoc est, Postes transcendere, vel pedem inijcere transultorium, specie prouerbij vsurpatum inuenim⁹, pro incomposite & extra modū in aliquam rem inuehi, immodiceq. se gerere. Suidas ex auctore incerto.* οὐχ ὑπερβαίνων πόδα ἔξω κατὰ τὸ λόγιον εἰς τὴν θρησκείαν, ἀλλὰ μέτρα ὁρίζων ἑαυτῷ τῆς ἡλικίας ἄξια, γνησίῳ καὶ καθαρῷ συνειδότι μεταχειρίζων τὰ πρὸς τὸ θεῖον. *hoc est haud nimis alte, velut transcensis postibus, iuxta prouerbium in religionem insultans, sed præscriptis sibi certis limitibus ætati suæ congruis, cultum diuorum pura & sincera conscientia administrans. Vsus eo fuit & Aristoteles alicubi & Aretas Cæsariensis episcopus in Apocalypseo explanatione, interpretes vertunt gradum limenq: excedere. Diuersum a superiori est* ἀναβαθμὸν ὑπερβαίνειν, *pro ordine & quasi per gradus vlterius pergere. Athenæus,* ὑπερβὰς οὖν τὰ λόγια ἔρχομαι πρὸς τὰ ἐφεξῆς κατ' ἀναβαθμὸν ὑπερβαίνων. *id est, Gradatim ad ea quæ proxime sequuntur quodam dicendi sermone transilit.*

Humeros licet perdas aquam incernendo.

Ἀπολέσαις τοὺς ὤμους ὕδωρ ἀλήθων, ὅμως ὕδωρ μένει. *id est, Quamuis humeros perdas aquam incernendo, aqua tamē manet. Citat adagium Suidas in Collectaneis suis, et annotat quadrare in eos qui vanum sumunt laborē. Crediderimus rectius cōpetere in eum qui ingrato homini diligentem nauat operam, aut in præceptorem stupidi & indocilis discipuli, cui quidquid inculcatur, diffluit velut in dolium futile congesta aqua. Quanquam vero vulgati codices habeant* ἀλήθων, *constanter tamē* πτίσσων *legendū autumam⁹, est enim* πτίσσειν *contusum hordeum pinsere cribroq. incernere, vnde et* πτισάνη, *hoc est, ptisanę vocabulum.*

Scommata Dionysiaca.

Διονύσια σκώμματα, *id est, Dionysiaca scommata, prouerbialiter dicuntur scurrilia conuitia quibus mores hominum flagellantur & perstringuntur. Synesius in Dione Prusæo,* νῦν μὲν βάλλοντι Σωκράτην καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦντι παῖδας ἐλαύνειν γῆς καὶ θαλάσσης, *id est, Nunc incessenti Socratem & Zenonem dicteriis Dionysiacis, eorumq. sectatores terra mariq. proscribendos mandanti. Suidas ex incerto auctore,* ποτὲ μὲν λοιδορῶν καὶ ἐκβακχεύων τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι. *id est, Interdum conuitians et Dionysiacis scommatibus debacchans. Natum a prauimia licentia Bacchanalium feriarum qui flagitiis & scurrarum*

scurrarum dicacitate perstrepebant.

Bifrons Mercurius.

De simulati ingenij homine dicitur, qui aliud coram in os, aliud auersus loquitur. Nazianzenus ad Nemesium Ἀμφιπρόσωπος Ἑρμῆς ἀγλυφὸς ἐκ... Qualis Mercurius bifrons, aliud postrim secus. Herme lapidei ligneiue cippi erant in biuiis triuiisq. erigi soliti, ad indicanda viarum ferentium discrimina. Vlpianus in Demosthenicam orationem quæ est aduersus Leptinem, Hermas istos quadrangulos fuisse annotat, suprema parte Mercurij faciem præferentes, inferius inscriptiones viarum ostendentes. Thucydidis scholiastes in sexto scribit quadratos & cubiformes poni consueuisse, velut symbola quædam rationis & veritatis inconcussæ. Alioqui & τρικέφαλος Ἑρμῆς apud Etymologici auctorem Triceps Mercurius, viarum index legitur.

Cum Musis certare.

Ἀμιλλᾶσθαι ταῖς μούσαις. id est, Cum Musis certamen inire, dicetur prouerbialiter qui doctrinæ quam callet indubitata certitudine, causeq. bonitate confisus, cum doctissimo quoque congredi & in disputationis palestrã descendere non dubitarit. Galenus in fine libro primo, Therapeutices methodi. Ἀλλὰ καὶ ... τῷ ἀμίλλῳ, ἁμιλλᾶσθαι καὶ ταῖς μούσαις. Equidem antiquissimi tibicinis exemplo o Hieron, etiam cum Musis concertarim. De Thamyra Thrace sentit, ni fallimur, cui tamen peritiæ suæ confidentia parum prospere cessit, orbitatis pœna victo inflicta, vnde hoc loco recte φιλόνεικον eum vt ambitiosum vocat Galenus. Non alieno hinc sensu συνηχηθέντας μούσαις, dixit Philon Iudæus litteratos viros, quasi qui cum Musis choros duxitarint.

Ilio indigna verba.

Ilio indigna verba dixit Euripides non sine prouerbij specie, verba parum fortia & imbellem animum prodentia, sic enim apud illum loquitur Menelaus, suadẽs Helenæ vt vita suæ consulere, habita vtriusque salutis ratione.

Ἄνανδρ' ἔφ' ἔπος, Ἰλίου τ' οὐκ ἄξια. id est,
Imbelle verbum dixti, & haud dignum Ilio.

Fortia facinora in decennali potentissima vrbis Troianæ obsidione a Græcis edita, veterum scriptis passim celebrantur.

Ignem stipulæ admouere non tutum,

Prouerbii faciem habet illud Nazianzeni
Φρύγανα καλάμης, οὐκ ἀσφαλές. id est,
Ignem si admoueas stipulæ, res plena pericli.

Iuuentus male creditur libidinum magistris: tenellæ ætati non tutus est vini vsus, quod rudis illa ætas flammis exæstuet inde ardentioribus, quam Aetnæi crateres.

Durei equi speciem præfert.

Δουρείου ἵππου ... Durei cuiusdam equi imaginem seruat, Dici potest de homine multifarius & diuersis inter se vitiis obnoxio, Clemens libro secundo, Stromatum de Basilide loquens statuente passiones animi spiritus quosdam rationali animæ annexos, ... ἔφη, inquit, τὸ παρόν ... ὁ Βασιλείδης ... σώματι ... id est, Id solum nũc obseruandum, quod Durei equi speciem quandam obtinet, iuxta poetarum fabulam, Basilidæ, homo, vno in corpore tot diuersorum spirituum exercitum in aluo inclusum habens. Dureo equo ligneo ab Epeo fabricato, multos Græcorum proceres fuisse inclusos, ex historiis notum est.

Agasonem vincit.

Νικᾷ τὸν ἱππηλάτην, id est, Agasonem vincit, Adagium ostendit esse Suidas in refractarium hominem, qui monentis verbis obaudit, seq. in præsens discrimẽ aut exitium coniicit. Originem adagij non commonstrat: ac proinde sine teste non ausim quidquam comminisci.

Coturniculæ animus.

Ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχει, hoc est, Coturniculæ animum habere; prouerbio dicitur homo pusillanimus & formidolosus. Antiphanes Comicus in Rustico apud Athe.

Σὺ τί ποιεῖν δύναιο ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχων; id est,
Tu quid facere vales coturniculæ animo præditus?

Accessorium operis loco.

Πάρεργον ἔργου ποιεῖσθαι, id est, Accessorium in opus commutare dicuntur, qui plus collocant operæ in negotio leui, quodque obiter in transcursu delibandum erat, quam in primario præcipuoq. instituto. Galenus initio libro primo de naturalibus facultat. εἰ δ' ἐπὶ τοὺς ἐντεχνημένους ἐλέγχειν ..., μᾶλλον ἄν μοι τὸ πάρεργον τοῦ ἔργου γένοιτο, quod Thomas Linacer commode ita vertit, Ergo si ad hos refellendos digrediar, plus operæ in accessorio, quam in proposito sumam. Plato in epistol. ἵνα μὴ πάρεργα ἀντὶ ἔργων μοι ξυμβαίνῃ λεγόμενα. id est, Ne accessoria, vice operum nominari mihi contingat. Polybius histor. οἱ πολλοὶ τὰ μὲν ἔργα τῶν ἀτυχηθέντων ... τὰ δὲ πάρεργα ζηλοῦντες, ἐκθετρίζουσι τὴν ἑαυτῶν ἀκρισίαν. id est, Pleriq; homines facta magnatum imitari negligunt, at æmulando accessoria nihil ad rem facientia, suam ipsi produnt stultitiam. D. Clemẽs libro quinto ex Agathone Tragico, duos senarios adducit. ... τὸ τῆς τραγῳδίας

Ἀγάθωνος τοῦ λεγομένου καὶ αὐτοί,
Τὸ μὲν πάρεργον, ἔργον ὡς ποιούμεθα,
Τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐκπονούμεθα, hoc est,
Ne impingamus et nos in illud Tragici Agathonis
Operis loco ducentes accessorium,
Inq. opere satagentes vt accessorio.

Quos versus recitat & Athenæus libro quinto, Greg. Nazian. elegantissime eo vsus est in funebri oratione in Basilium dicta, de Saule loquens, ἀπελθὼν ἐπὶ ζήτησιν τῶν ὄνων ... πάρεργον ... id est, Saul paternos asinos inuestigans, regno potitur, accessorium ipso instituto negotio maius nactus. Idem in carmine

Ἔργον πάρεργον οὐδαμῶς ἔργου λόγον. id est,
Extrarium negotium, haud opus vocem.

Non otiosum fuerit huc adscribere Tioris Greci monachi dictum, qui interrogatus cur obambulando cibum sumeret respondit, ἵνα μὴ ... βρώματι ὡς ἔργῳ χρήσωμαι

χαίρειν, ἀλλ' ὡς παρέργῳ, id est, Quia nolo cibo uti tamquam opere, sed tamquam operis accessorio.

Achaicum telum.

Ἀχαϊκὸν βέλος, id est, Telum Achaicum dicitur telum habile & quod apte collineat. Coniecturam alicuius artificiosam & pulchre scopum attingentem, aut scomma adposite mores cuiuspiam perstringens, licebit parœmiace vocare βέλος ἀχαϊκὸν, Citatur a Suida. Apparet autem fuisse telum funditoribus gentis Achaicæ peculiare, aptum cum primis in obsidione.

Herculis cornu.

Ἡρακλέους κέρας, id est, Herculis cornu, de affluentia bonorum omnium prouerbialiter dicitur apud Dionē Chrysostomum oratione 2. de Fortuna, ibi, τοῦτο ἦν ἀρχὴ καὶ χρυσοῦν γένος, καὶ νῆσοι μακάρων τινὲς αὐτομάτως ἔχουσαι τροφὰς, καὶ ἡρακλέους κέρας καὶ κυκλώπων βίος. id est, Illud ipsum fuit & aureum seculum, & fortunatæ dictæ insulæ sponte sua proferentes alimentorum genus omne, & Herculis cornu, & Cyclopum victus. Adagium mere idem cum Amalthææ cornu de cuius origine quia varia & auctoribus & prorsus diuersa prodi videmus, non lusurum me operam putaui si in studiosorum gratiam philologia hac accessione per me adiuuaretur: vnde elucesceret ratio cur Herculis cornu dicatur. Helenius Acron & Porphyrion grammatici in illud Horatij Odarum lib. 1. Hinc tibi copia Manabit, ad plenum benigno Ruris bonorum opulenta cornu, referunt adagij natalem ad cornu Fortunæ quod Acheloo detractum victor Hercules Fortunæ donasse perhibetur, de quo ita Dion Prusiæus οἱ δὲ τὰ ἀληθῆ γράφοντες τὸ τῆς ἀμαλθείας κέρας ἔδοσαν κέρας πλῆρες καὶ βρύον ταῖς ὥραις, ὃ δὴ μάχης ἡρακλῆς Ἀχελῴου ἀπέρρηξε. id est, Qui veritati magis consona pingunt, dant Fortunę cornu Amalthææ refertum omnigenis fructibus, quod in conflictu Acheloo defregit Hercules, subicit post, τὸ δὲ τῆς ἀμαλθείας (ita enim legi debet loco ἀμελείας, quæ vox incuriam denotat) κέρας μηνύει τὴν τῶν ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίας, hoc est, Amalthеæ cornu indicat bonorum largitionem & felicitatem. Eustathius in commentariis Dionysij Afri paullo aliter fabulatur, Achelоum videlicet pro læuo cornu per Herculem comminuto Amaltheæ cornu numeris loco illi rependisse, cuius beneficio bonorum omnium affluētia vtenti suppetebat: quam fabulam ita sanant quidā dictitantes, Herculem cunctos vbiuis gentium mortales sibi beneficio deuincire volentem, cum intellexisset Achelоum fluuium errabundis flexibus magnam Aetolię partem lancinare, atque ita variis fossis, aggeribus, alueorumq. clicibus regioni iniurium, vim quodam modo adhibuisse, & ad moderationem reuocasse superuacuos amnis cursus eaq. cultura feraciorem agrum reddidisse: qua ratione sinistrum fluminis cornu incompositis sinuosisq. anfractibus inutile atque incolis infructuosum, tractabile ac commodum præstiterit: Atque ista esse Acheloi cornua exponunt, superatam & compressam amnis iniuriam, & repositā fœcunditatem. Palephatus narrat Herculem aliquando Thespiis Bœotiæ oppido commoratum fuisse, apud feminam liberalis formę, cui Amalthea nomen fuerit, proposito Iolai nepotis hospitio, quod cum iste iniquius ferret, cogitaretq. peculium omne quod in cornu bubulo illa asseruabat in vsum Herculis, si quid cauptitaret, furto auferre, factum est vt socij peregrinationis dicerent, Herculem habere cornu Amaltheæ, vnde promeret affluenter ea omnia quæ ipsi forent vsui. Alij hanc ipsam Amaltheam anum faciunt ex mercimoniis opulentam, & quæ pleramq. peculij sortem e diuenditis mercibus contractam, includere in cornu ab eius nomine nuncupatum consueuerit, quod quia pecuniis refertum Hercules abstulerit splendide inde victitans, prouerbialis sermo increbuit, ex Amaltheæ cornu cūcta bona Herculi suppetere. Fuerunt & qui aliam commenti sunt fabulam fuisse in Lybia ditiunculam supra modum feracem, forma loci bubulo cornu non absimili a femina nomine Amalthea possessam, a cuius singulari fœcunditate fructuum genus omne copiosissimo prouentu affundentis, natam parœmię originem autumant. Callimachi scholiastes Græcus, amaltheam capram, quę Ioui lac prebuerit, scribit ex altero cornu ambrosiam fundere, ex altero nectar, creditam fuisse. Theon Alexandrinus in Arateis commentariis annotat Capram istam mulierem fuisse Arcadicam, Iouis nutricem, Iouemq. alumnum beneficij memorem, nutricis mortuę pellem complicatam sibi circumposuisse, ac inter astra retulisse, eamq. esse Amaltheam, Parmeniscus ait Melisseo Cretæ regi Alumnum fuisse datum Iouem infantem, cuius filiæ Dodonides cum lacte carerent, illum capram geminos hędos enixam puero adhibuisse, nomine Amaltheam, quę eum educarit, eiusq. fœcunditatem prouerbio locum dedisse. Musæus (hunc enim fabulæ auctorem citant Hyginus & Bassus Aratai commentarij auctor creditus) tradit Iouis nutrices Themidem & Amaltheam nymphas ab Ope matre delectas fuisse, ac postremam Amaltheam in deliciis habuisse capram incredibili lactis copia scatentem, cuius ille vbera suxerit. Diodorus Siculus Bibliothecę libro quarto refert Hammonem Libyę partis regem virgini pręstanti forma Amaltheæ dictæ stuprum obtulisse, procreata ex ea sobole, ipsamq. propinquæ oræ præfecisse, quæ quod bouis cornu speciem imitaretur, occiduum cornu nuncupata sit & Amaltheæ cornu, quod vineis & fructiferis omnis generis arboribus abundaret; posteris eam appellationem transferētibus ad optimam & primæ feracitatis terram. Hactenus de origine. Socrates (vt Ioannes Stobæus commemorat) Amaltheæ cornu dicebat esse Symbolum industriæ & sedulitatis, illinc enim omnia manare bona illi, qui μαλακὸς ὢν, hoc est, ignauus & socors non pergat esse. Cornu namq. bouis animalis laboriosissimi, operarium significare: vuas et alios fructus quibus cornu scateat, indicare affluentiam bonorum ex agricultura prouenientium: Cornu autem illud a bono Genio & Fortuna bonorum largitrice, vtrimq. sustineri volunt. Philemon Comicus per iocum Amaltheę cornu pecuniam esse ait, cuius hi leguntur senarij.

Τὸ τῆς ἀμαλθείας δοκεῖς εἶναι κέρας,
Οἷον γράφουσιν οἱ γραφεῖς, κέρας βοός.
Ἀργύριον ἐστί, τοῦτ' ἐὰν ἔχῃς, λέγε,
Πρὸς τοῦτ' ἐθέλεις, πάντα σοι γενήσεται. id est,
Tunc illud esse cornu Amaltheæ putas,
Cuiusmodi pingit pictor, cornu bouis?
Argentea est moneta, quam qui possidet,

Huic

Huic copiose pro votis cuncta affluunt.

Phocylides agrum cornu Amalthee accipit quod ad victum necessaria & sustinendæ vitæ alimoniam suppeditet, eo versu, ἀγρὸν γὰρ πλείστοισιν ἀμαλθείας κέρας εἶναι. *Phocion Peripateticus librum scripsit multa variaq. historia refertum, inscripsit* κέρας ἀμαλθείας, *teste Gellio. Philostratus de Dione.* Δίωνα τὸν προυσαέα, οὐκ οἶδ' ὅτι χρὴ προσειπεῖν, διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετὴν, ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν τὸ τοῦ λόγου. *id est, Dionem Prusieum haud scio quo nomine compellabo, propter mirificam in omni genere præstantiam, erat enim iuxta prouerbium, Amalthee cornu.*

Lemnius obtutus.

Λήμνιον βλέπειν, *id est, Lemnium obtueri, de truculento & quasi igneo aspectu prouerbialiter dici ostendit Eustathius Iliad. primo & exponit,* δεινὸν καὶ πυρῶδες βλέπειν. *Lemnij homines efferi & immanes ferebantur, qui natos sibi ex Atticis feminis liberos nefarie trucidarunt, teste Herodoto: unde & Lemnia manus pro, sanguinaria, & Lemnium malum, de insigni & ineuitabili malo natū est. Citatur ab Hesychio, addita caussa, quoniam & Lemno inuentus sit ignis. Quid? quod primi ferrarias officinas, fabricatis exitio mortalium & ad cædes repertis telis, instituerunt, qua de caussa & Sinties a nocendi argumento nuncupati fuere.*

Cum Protogene mortuo bellum gerit.

BELLVM *cum Protogene mortuo gerere, prouerbiali figura dicitur qui in mortuorum scripta inuehitur, mortuorum manes conuitijs impetit, aut quomodocumq. illis iniurius est. Exstat apud Aul. Gellium libro 15. ca. vltimo Demetrius Poliorcetes cognomento dictus a solertia machinarum oppugnandis vrbibus repertarum, Rhodum obsidens, incendio statuerat abolere ædes extra vrbem, in quibus asseruabatur pulcherrimi operis imago, a Protogene illustri pictore facta, quod cum hostili vrbi inuideret, re intellecta Rhodij legatos ad eum mittunt cum his verbis. Petimus, consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. Huc spectat Philostrati Lemnij dictum quo Aelianum repercussit, qui accusationem cuiusdam retro tyranni scripserat. Laudarem, inquit, institutum tuum, si viuum accusasses, viuentem namque tyrannum incessere, viri esse duco, at mortuo insultare cuiusuis. Grece ita sonat.* καλὸν γὰρ δὴ τὸ μὲν ζῶντα τὸν τύραννον ἐπικόπτειν, ἀνδρὸς, τὸ δὲ ἐπεμβαίνειν κειμένῳ παντός. *Eodem sensu Plancus fregit calumnias Asinij Pollionis qui orationes meditabatur a morte Planci edendas, ne responderе posset, dictitans, Cum mortuis non nisi laruas luctari, quod a Plinio in præfatione Naturalis Historiæ inscriptæ relatum est. In hanc sententiam trahi potest illud Epigramma Græcum.*

Βάλλετε νῦν μετὰ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅττι καὶ αὐτοὶ
Νεκρὸν σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί, *id est,*
Nunc post fata meum telis configite corpus,
Audet & exanimum lepus infestare leonem.

Mercurij catena.

Ἑρμαϊκὴ σειρὰ, *id est, Mercurij catena, adagiali specie vsurpatur ab Eunapio Sardiano de inuictæ eloquētiæ homine, qui quo velit linguæ lenocinio auditores rapere & transducere possit. Sic enim ait,* ὁ δὲ πορφύριος ὥσπερ ἑρμαϊκή τις σειρὰ καὶ πρὸς ἀνθρώπους ἐπινεύουσα διὰ ποικίλης παιδείας πάντα ἐς τὸ εὔγνωστον καὶ καθαρὸν ἐξήγγελλε. *id est, At Porphyrius velut Mercurialis quædam catena ad mortales deuergens cuncta, clare pureq. in lucem protulit, variæ doctrinæ beneficio. Notum est de Herculis Ogmij catena auribus hominum inserta, qua eos circumducebat, ex Luciani opusculo: Herculem vero eundem cum Mercurio existimauit religio Druidarum, & Aegyptiorum schola.*

Vt egeni, eruum.

Ὅπερ τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι, *id est, Id quod in frumenti inopia, eruum: adagij vsus erit cum significare volumus, boni consulenda esse qualiacumq. sint deteriora, vbi non adsit meliorum copia. Glandium esus mortalibus fuit gratissimus, ante repertas & a Triptolemo cōmōstratas Cereales fruges. Solet autem vsuuenire famis tempore, aut vbi frumentum deest, vt legumina quæuis, viciam, lentem, eruum, aliaq.* χέδροπα *in victum commutet vulgus, ad placandam esuriei iniuriam & sustenendam vitam, vbi cetera deficiunt necessaria. Philostratus in Nicete,* ἀπορίᾳ γὰρ ὁμοίων σοφιστῶν ἐσπουδάζοντο τοῖς τότε ἕλλησιν, ὥσπερ τοῖς σίτου ἀποροῦσιν οἱ ὄροβοι. *id est, Inopia præcellentium doctorum, in pretio fuerūt habiti a Græcis ea tempestate, quemadmodum eruum magni fit apud illos qui frumento carent.*

Priusquam pinsueris, farinam subigis.

Πρὶν ἢ πτίσαι, τὰ ἄλφιτα, *subaudi* μάττεις, *id est, priusquam pinsueris, farinam subigis aut maceras. Dicitur in homines præposteros, qui peruerso ordine, quod postremo factum oportuit, primum omnium faciunt. Præpostere agit qui subigere tentas, priusquam triticum a glumis separetur et pinsatur. Eustathius in decimumsextum Odysseæ perperam legens,* πρὶν ἢ ὀπτῆσαι, *quod sonat, Priusquam assaueris occasionem labendi dedit lectionem eius secutis minus venustam minusq. explicitam. Simile isti adducit Suidas, & ex eo proculdubio Eustathius mutuatus tale Prouerbium,* πρὶν ἢ τοὺς ἰχθῦς ἑλεῖν, τὴν ἅλμην κυκᾷς, *id est, Ante captos pisces mare agitas, aut salem aqua misces, Quod conuenit in præproperos homines, qui locuplete spe præcipiunt futuram adhuc victoriam.*

Nondum incuruam ceruicem Iupiter habet.

EXSTAT *inter Tyrtæi poemata quæ admonitoria ad bellicam virtutem Spartanæ iuuentuti scripsit, prouerbialis versus.*

Θαρσεῖτ', οὔπω Ζεὺς αὐχένα λοξὸν ἔχει. *id est,*

Animo constanter habete, Iupiter haud dum etenim colla retorta gerit. Quo vti licebit apud deiectos animos & facile consternatos, quos in rebus duris durare se & confirmare admonebimus. Metaphora translata a supplicibus & depressa mente præditis, quos incurui ceruicos Pacuuius vocat, quo spectant & versus de seruitute apud Philonem,

Οὔποτε δουλείη κεφαλὴ ἰθεῖα πέφυκεν,
Ἀλλ' αἰεὶ σκολιὴ, αὐχένα λοξὸν ἔχει. *hoc est,*

Haud solitum est seruile caput se attollere rectum:
Semper at obliquum colla retorta gerit.

Thmuitarum hircus.

Θμυΐτων τράγος, *Thmuitarum hircus, de mulieroso homine, in quem adhinniunt quodammodo scorta, ad vnius nutum parata, D. Clemens in Protreptico loquens de Apolline nobili insessore, qui amicas multas habuerit, inter quas commemorantur, Aethusa, Arsinoe, Zeuxippe, Prothoe, Marpissa, & Hypsipyle,* ὁ πλείω πλανῷν inquit, γυναιξὶν ἢ ἀπὸ ... Θμυΐτων τράγος. *id est, Mulierculis ad satietatem se expleuit nõ pauciorib᷑ quam capris Thmuitarum hircus. Est autem Thmuis oppidum Aegypti Stephano teste, Eusebius et Nicephorus Thmeae meminerunt Thmuitarum episcopi viri sanctissimi. Nemini vero dubium est, singula Aegypti oppida peculiaria habuisse olim numina, animalia, quibus diuinos faciebant honores, Tentyritæ accipitrem, Combitæ crocodilum, lupum Lycopolitani, canem Bubastij, ouem Saitæ, capram & hircum Mendesij, hircum Thmuitæ colebant, cui vt verisimile est, capras votiuas victimas & donaria sacra offerebãt affatim: Itaque ganeonem insignem aut notæ famæ mœchum pluribus abundare feminis dicemus, quam olim capris Thmuitarum hircus.*

Ventos pascere.

Ἀνέμους ποιμαίνειν. *id est, vẽtos pascere, hoc est, instar ouiũ agere dicitur qui inanem sumit operam, nihil operæpretij faciens, D. Clemens lib. 1. Stromatum.* ... ψεύδεσιν, ... *id est, Qui mendaciis innititur, is ventos pascit & volucres aues persequitur.*

Tenedia regula.

Τενέδιος κέραμος. *id est, Tenedium fictile, Prouerbiali schemate dicitur de re fragili, & in qua contractanda magna opus sit religione. Dion Chrisostomus oratione. 42.* ... *id est, Idem propemodum meis orationibus accidit, quod fictilibus Tenediis: illuc enim qui prænauigant aduenæ omnes, manum fictilibus immittunt, nemo autem fere integrum perfert, sed plerique omnes ea vel atterendo, perfringunt, vel collidunt, ignorantes testacea sese tractare. Loquitur de suis scriptis, quæ cum omnibus in ore essent, multi libere de industria verba immutabant, vel ne memoriæ lapsum proderent, vel etiã inuiti quibus nihil esset peculij, vnde librum compararent, atque verbatim ediscerent. Transferri potest prouerbium ad orationem aut carmen, in quibus qui immutare & liberius transponere verba conatur, is facile impingit, vt aut orationis vim eneruet, aut sanguinem deducat, aut cursum frangat. Anxietate summa & sollicita cura hic opus est, quod interdum vnica syllaba, immo littera momentum omne trahat.*

Agrestibus holeribus victitat.

De *homine sordido qui suum defraudat genium, dictum est illud Pherecratis Comici, in fabula cui* ἄγριοι *nomen,* ... *id est, Agrestibus holusculis ac carduis viuere, cũq. vehementer esurierint, polyporum instar noctu digitos intus arrodere. Apud Athenæum male legitur pro* ... *Sunt autem* ... *teste Hesychio,* ἄγρια λάχανα, *agrestia quædam holera,* ... *vero cardui species. Potest etiam dici de homine egeno qui omnis subsidij expers ad inhumana edulia adigitur. Porro quoniam istiusmodi holera difficulter eluuntur, hinc Cratinus Comicus* ... *prouerbialiter dixit, quod intellectu arduum est, & ingenio ægre consequi quis possit.*

Leporem frondium crepitus terret.

Gregorius *Nazianzenus in Distichis sententiosis,*
Φύλλων λαγωὸς ἐκ ψόφου ...
Ἀνδρας δ' ἀνάνδρους σκιαὶ τῶν πραγμάτων. *id est,*
Lepus fragore territatur frondium,
Vmbraq. rerum timidulos terrent viros.

Arduus & infractus animus non commouetur rebus aduersis & reflante fortuna, neque periculi tempestas illum aut honoris aura vnquam de suo cursu vel spe velmetu depellit.

Aequalia reddere capita in pugna.

Nazianzenus *in funebri oratione Basilio Magno dicta,* ... *id est, Addito a me subsidij momento, æqualia in conflictu capita, iuxta prouerbium, vt essent effeci. Quadrabit cũ quis disceptantibus arbiter datus, nunc hunc, nunc illum auxiliaribus argumentis suppeditatis sustinet in æquilibrio quodam contentionis, nam parua accessio in tali pugna,* ... *i. victoriã alterutro declinantem tribuere potest. Locus videtur desumptus ex Homero Iliad. vndecimo, vbi Græci pariter & Troiani pari Marte depugnantes neutro alternante victoria* ... *hoc est, æqualia in duello capita habebant.*

Bubulcus antea, nunc caprarius.

Βώτας μὲν ἐλέγευ, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἔοικας. *id est,*
Caprigeni gregis es ductor, paullo ante bubulcus.
Theocritus Idyllio primo. De iis qui in peius degenerant, ab equis, quod dicitur, ad asinos: vel qui personam sustinere nequeunt aut tueri, quam præ se ferũt, vel qui placidos mores in asperos commutant, humani prius & mites, nunc crudeles & efferati, denique ex Mitionibus Demeæ Natum videtur a boum & caprarum ingenio, quod processu temporis bubulci caprariique in consuetudinem rapiunt, animantiumque istorum mores mutantur. Boues vt sunt placidi & mansueto ingenio, ita & eorum magistri: contra caprarij salacitate & intractabili feritate capras æmulari creduntur contagione in naturam abeunte.

Aeolisare.

Aeolisare.

Αἰολίζειν, pro circumscribere & decipere, inter prouerbiales voces a gentium moribus ductas, refertur eo quod Aeoles vt imposteres & fraudulenti traducebantur, quamquam & a variegatione efficta dictio videri potest, id enim αἰόλον significat, & mendacia verborum fuco variari solent, quemadmodum veritatis simplex est gratia. Hierocles Alexandrinus cuius in aurea Pythagoræ carmina scriptum extat, μηδ' αἰόλιζε τοῦτο, id est, Neq. in his rebus imponas aut fraudem facias. Hinc apud Theocritum Αἰολικόν τι θέαμα, miraculum Aeolicum legunt quidam, pro ἀπατηλὸν, ἐξαπατητικὸν ἢ ποικίλον, fraudulentum & varium.

Cum Euandri matre loqui.

PROVERBIALI *specie dictum est illud ab Au. Gellio noctium Atticarum lib. 1. Tu autem perinde quasi cum Euandri matre nunc loquare, sermone abhinc multis annis iam desito vteris Hominem antiquarium, qui priscæ ætatis vocabulis obsoletis vti gaudet, & Apuleianæ dictionis delicias iam desitas, in vsum reuocare frequens insistit, cum Euandri matre loqui non inuenuste dicemus, quo spectat Phauorini philosophi admonitio ad adolescentem priscarum vocum cupidissimum, Inauditum atq. insolens verbum tamquam scopulum esse fugiendum. Euandri vero Arcadis, qui ob fortuitam fratris cædem extorris patria in Latium descêdit, ibiq. sedem firmauit, mater fuit Nicostrata proprio nomine, ab aliis Themis quoque dicta, Plutarchi testimonio, quoniam fatiloqua habebatur, vnde & a carminum oraculis Carmenta fuit appellata. Non abludit hinc illud apud eundem auctorem libro decimosexto cap. 10. Ego vero dicere atque interpretari hoc deberem, si ius Faunorum & Aboriginum didicissem: quasi diceret, si vocabula vetera & primis Latij incolis vsitata didicissem. Aborigines autem ab Euandro Arcade litteras accepisse primum refert Cor. Tacitus Annalium lib. 11. Aborigines ante repertum papyri vsum, exsta sse et scripturæ loco incisis lignorũ taleolis vsos fuisse constat, vnde Symmachi illud, Mallem Aboriginum more dictionem salutis alterne ligno corticibus scribere.*

Alba linea.

ALBA *linea fieri dicitur quod simpliciter fit, & absq. varietate quadam picturata. Au. Gellius lib. 20. cap. vlt Multa & varia lectitantes in quas res cumq. inciderent alba (vt dicitur) linea, sine cura discriminis, solam copiam sectati conuertebant: quo loco copiam pro multitudine sola intelligimus, non aũt pro variatione dictionis, Translatio a tabulis monochromatis, vbi nulla pigmentorum varietas oculos satiare potest.*

Puteus, si hauriatur, melior euadit.

APPARET *prouerbium esse vetus quod in Epistola ad Eustathium medicum vtitur Basilius καὶ γὰρ τὰ φρέατα φασὶν ἀντλούμενα, βελτίω γίνεσθαι, Etenim putei (quod aiunt) si hauriantur, meliores euadunt. Ferrum si exteratur nitescit: aqua pigra si moueatur, nihilo fit deterior: & ingeniũ adolescentis quo magis excolas exerceasq. hoc fit præstantius, vsus est & D. Clemẽt lib. 1. Strom. τὰ φρέατα ἐξαντλούμενα, διαυγέστερον ὕδωρ ἀναδίδωσι, καὶ ὁ σίδηρος ὁ χρώμενος καθαρώτερος φυλάσσει, id est, Puteus exhaustus limpidiorem reddit aquam, & ferrum vsus purius seruat. Philon Iudæus lib. De gigantibus. ποιεῖ γὰρ δὲ καὶ πρὸς τὸ ἄμεινον ἐπιδίδωσιν, ὥσπερ φασὶ τὰς ἀπαντλουμένας πηγάς, ἃ γὰρ ἐκεῖναι λέγονται τότε μᾶλλον γλυκαίνεσθαι. id est, Sæpe etiam melior euadit, quemadmodum perhibent fontes, si hauriatur: hos etenim tunc dulcescere magis vulgaris opinio est.*

Otus & Othus.

Ὦτοι, id est, Oti dicuntur prouerbij specie vecordes homines stulteq. gloriosi, χαῦνοι καὶ κενόδοξοι, vt ex Aelio Dionysio annotat Eustathius ab auicula Oto, quam Asionem Latini nominant, quæ gesticulabunda & ad laudes suas subsultabunda, eo modo capitur. Idem Odyssea. ι. ὦτος vocari dicit qui facile quauis in re circumueniunt, ac præcipue qui se patiuntur dictis facile protelari, argumentis quibusuis improuide assentientes, nihilq. curiosius expendẽtes, eius hæc sunt verba. οἱ ἐν μέσῳ καὶ ἀπολόγοις εὐκαταφρόνητοι καὶ εὐεξαπάτητοι ... χωνεῖς. Auiculam hanc stolidam esse facileq. decipi annotat Etymolog auctor, de qua ita Aristoteles, Otus noctuæ similis, circa aures alarum quandam similitudinem præfert. Verum Othus pro fastuoso homine et qui gradus (vt Plautus loquitur) grandit, prouerbialiter dici potest, aperiente huic rei viam Marcellino libro 22. vbi inquit. Grãdiaq. incedens tamquam Othus & Ephialtes, quorum proceritatem Homerus in immẽsum tollit. Fabula de Otho & Ephialte Aloei filiis ex Homeri Iliad. ν. nota abunde est, qui maiora viribus aggressi, cœlumq. aggestis temere montibus inuadere adorti, deiecti occubuerunt: fabulantur aũt illos quolibet mense nouem digitis excreuisse, Higinio teste.

Cælaturam olet.

Γλυφεῖον ὄζειν. id est, Scalprum aut cęlũ olere dicitur quod recenter fabricatum est. Theocritus idyllio primo de poculo tornato recenter, Νεοτευχὲς τι γλυφάνοιο ποτόσδον. Quod natum nuper redolet cęlamina scalpri. Transferri poterit ad librum recens ab aliquo conscriptum & e prælo profectum aut ad carmen nuperum quod sub incudem nondum reuocarit auctor. Sic induciæ quę nõ diu durauerãt in bello nauali apud Aristophanem Acharn. ὄζουσι πίττης, Picem olent, propter triremium aliarumq. nauium bellicum apparatum, quæ pice illitę nuper ad belli procinctum parata fuerant.

In Pisa animum confirma.

QVOTIES *animum alicui addere volumus ad disceptationem, aut ex in contentionis studio, quod ἀγῶνα Græci dicunt, confirmare ne labascat aut animo concidat, prouerbij huius vsus erit, quod apud Synesium in Caluitij encomio exstat, τὸ θυμὸν ἐν πίσῃ, φασί, τὴν καρδίαν. id est, In Pisa animum (quod aiunt) confirma. Vbi auctor ille ob caluitij deformitatem offensus, seipsum durat animatq., ne ea re cõmoueatur. Solebant apud Pisam Elidos vrbem quolibet lustro certamina, Olympia dicta, maximo Græciæ conuentu celebrari, in quibus decertaturus ad gloriæ immortalitatem parandã, præsentem animũ ac fortem sumere debebat.*

Cubitis adolescere.

Πήχεσιν αὐξάνεσθαι. id est, Cubitis adolescere aut incrementum capere prouerbiali tropo dicitur, qui in re quapiã aut arte magnos & repentinos profectus facit. Eunapius Sardianus de maxima, loquens, πήχεσι δὲ τῇ πρὸς πᾶσαν σοφίαν αὐξόμενος. id est, Per cubitos ad omnigenã eruditionem prouectus, aut excrescens. Ita diuitem repente ingentibus opibus ditatum, πήχεσιν ἐπὶ πλοῦτον ἀμήχανον αὐξάνοντα. id est, per cubitos in immensas opes adultum dicemus. Natum a Gigante quopiam, quem singulis mensibus cubito increuisse fabulæ loquũtur: quin & Antæum Libyeum in sexaginta cubitorum altitudinem excreuisse, vt veterum memoria prodidit scriptis Plutarchus in Sertorio. Ad hanc adagij formulã, effictã est etiam illa Philostrati in Iconibus, ὡς νάνους ἀποφαίνει καὶ τετραπήχεις ἐκ μικρῶν, i. Prauas lidos efficit & ex pusillis quadricubitos: & illa Cratetis Comici in Lamia. τὰ τριπήχη θετταλικῶς τετμημένα, hoc est, Tricubitalia frusta carnis Thessalico more dissecta. Prodigiosæ magnitudinis significationem habet &. Philoxeni Cytherij gulosissimi votum apud Machonem Comicum, qui optauit τριῶν ἔχειν τὸν λάρυγγα πηχῶν, id est, guttur tres longum cubitos. Aristophanes quoque proceros designans, τετραπήχεις, inquit, καὶ γενναίους. id est, quadricubitos & strennos. Citatur & hoc modo adagium, κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι, id est, Cubiti spatio increscere. Suidas ex incerto, vt solet, auctore, ὁ δὲ φιλόσοφος ἀνειμένως οὐκ ἐπαύετο διανέμων, καὶ ἐπεδίδου κατὰ πῆχυν, ὡς φασὶν, ἡ πρόθεσις ἄχρι τοῦ μεγάλου δυστυχήματος. id est, Philosophus liberaliter erogare pecunias non destitit crescebatq. velut per cubitos (vt ita dicam) firmum illud propositum, donec repente in incredibilem calamitatem incidit.

Non est cuiuis recte condire.

Οὐ πρὸς παντὸς εἶναι τοῦ ἀρτῦσαι καλῶς. id est,
Condire scite est hercle non cuiuslibet.

Venustum adagium est Cratini Comici lepidissimi in Glauco fabula, de rebus non vulgaribus, sed arduis atque operosis. Huic adagio obnoxij sunt quotquot scribunt carmen. nam si eruditus fuerit paullo, & ad popularium aures minus attemperatum, ita vt vulgi captum excedat, obscuritatis nomine damnatur illico, contra si leue sit & triuiale ac suberis instar supernatans quodammodo, a doctioribus reiicitur, ὡς ἐκβεβλημένον τι καταβάλλεται: vsqueadeo Condire recte non cuiusuis est,

Etiam mater & sorores.

QVANDO citra discrimen aut exemptionem omnes promiscue indicare volum⁹, prouerbij huius vsus erit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαί, Etiam mater & sorores. Vtitur loco modo citato Synesius ostendens nominatim adagium esse, sic enim inquit, Ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασι, τῷ κάλλει τιμῶσι τῶν ἐρώντων, i. Imo et mater ac sorores (quod aiunt) virorum pulchritudini multum deferunt: volens inuere nullam tam sanctam, tam castam esse, quæ non formæ venustæ & egregiæ lenocinio trahatur, citra exceptionem, etiam si mater illa sit aut germana.

Priusquam ignitus lapis enatarit.

Πρὶν ἀπὸ μύδρον ἀναφανῆναι, Priusquam globus ignitus existat. Quando aliquid numquam futurum significabimus, adagium conueniet, veluti si sempiternam accepti beneficij memoriam pollicentes, numquam illius obliuionem nobis obrepturam dicamus, πρὶν ἢ τὸν μύδρον ἀναφανῆναι, aut iuxta Callimachum μέχρις Φωκαέων ἐν ἁλὶ μένει μύδρος, Donec Phocensium ignitus lapis in mari manserit, beneficij perpetuo memores fore. Natum a Phocensibus qui diris execrationibus desertores suæ classis prosecuti, lapidem ignitum in altum mare proiecerunt, adhibitoq. iuramento vouerunt nũquam in Phocida reuerti antequam e mari existeret ille lapis, Refertur his verbis ab Herodoto in Clio, καὶ μύδρον σιδήρεον κατεπόντωσαν, καὶ ὤμοσαν μὴ πρὶν ἐς Φώκαιαν ἥξειν, πρὶν ἢ τὸν μύδρον τοῦτον ἀναφανῆναι. perstrinxit hoc versiculo Callimachus:

Φωκαέων μέχρις κε μένῃ μέγας εἰν ἁλὶ μύδρος. id est,
In pelago dum saxum ingens Phocense manebit.

Vsus est apposite Aristides in oratione in Romam panegyrica, vbi in fine ita precatur deos διδοῖεν τήνδε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πόλιν τήνδε θάλλειν εἰς τὸν ἅπαντα αἰῶνα, καὶ μὴ παύσασθαι πρὶν μύδρους ὑπὲρ θαλάσσης πλεῦσαι, Dent imperium hoc & hanc vrbem florere sempiternum in æuũ, neque prius desinere, quã igniti lapides in maris æquore supernatent. Sophoclis interpres annotat morem fuisse vt iuraturi ignitos lapides (quos μύδρους vocant) tollerent, & fœdera tantisper durare votis exposcerent, dum illi rursus apparerent, simulq. cum dictis solere eas in altum pelagus porrigere, innuentes perpetuitatem pactorum. Huc spectauit Sophocles in Antigone,

Ἦμεν δ' ἕτοιμοι καὶ μύδρους αἴρειν χεροῖν
Καὶ πῦρ διέρπειν καὶ θεοὺς ὁρκωμοτεῖν. hoc est,
Globos parati tollerere igneos manu,
Reptare per pyram, eiurare celites.

Hunc ritum attigit & Plutarchus in Aristide, ὅθεν Ἀριστείδης ὥρκισε μὲν τοὺς Ἕλληνας καὶ ὤμοσεν ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων μύδρους ἐμβαλὼν ἐπὶ ταῖς ἀραῖς εἰς τὴν θάλατταν. id est, Sacramento adegit Græcos in Atheniensium verba iurare, vouisue nuncupatis ignitos lapides in mare porrexit. Adlusisse videtur huc Macedonius in Epigrammate.

Ὤμοσα τὴν δυσέρωτα κόρην, τρισὶν ὤμοσα πέτραις
Μήποτε μειλιχίοις ὄμμασιν εἰσιδέειν. id est,
Virginis ora feræ iuraui triplice saxo
Me placidis numquam velle tueri oculis:

Suidas in dictione λίθος, ritum iurandi ad lapidẽ apud Athenienses receptum, auctoritate Philochori & Aristotelis, comprobat, citatq. locum Demosthenis ex oratione aduersus Cononem, πρὸς τὸν λίθον ἄγοντες καὶ ἐξορκοῦντες, qui aliter legitur in vulgatis libris, qui habent βωμόν, id est, aram, non λίθον, id est, lapidem.

Idem furnus, idem duxit trochus.

Αὐτὴ κάμινος, αὑτὸς εἵλκυσε τρόχος. id est,
Caminus idem duxit, atque eadem rota.

Senarius prouerbialis de iis qui similia efficiũt, testãtibus Suida et Hesychio quorũ ille citat duplicẽ lectionẽ, καπνὸς ἢ τρόχος. i. fumus aut rota, hic vero mutilatũ adferens adagium, prioribus tantum duabus vocibus constans,

constans, subiicit clarius petitam esse translationem a figuli rota. Meo quidem iudicio & dictum fuisse & non sine gratia vsurpari posse videtur de consimilibus operibus, aut dicendi ratione conformi & congenere: vel etiam de duobus hominibus ingenio similibus aut improbitate paribus, &, quod dici solet, eodem in Ludo edoctis, tales namque

Αὐτοκάμινος, αὐτὸς εἵλκυσε τρόχος, *quasi qui eodem in furno cocti sint, aut eadem rota currente effecti.*

Clauis in lingua.

In prouerbij vsum cessit illud Aeschyli,

Ἀλλ' ἔστι κἀμοὶ κλῇς ἐπὶ γλώσσῃ φύλαξ.

Et nostra præfert lingua custodem clauem.

Quoties fidam silentij spem pollicemur.

Citatur a D. Clemente Stromatum lib. quinto. Conforme huic adagio est illud Sophoclis in Oedipo Coloneo ὧν καὶ χρυσέα κλῂς ἐπὶ γλώσσᾳ βέβακε προσπόλων, *id est, quorum aurea clauis linguam coercet initiatorum quod dixit propterea quod lingua veluti claue obserata sit ne reuelet mysteria. Non abludit hinc Aeschyli illud,* πιστὸν ταμιεῖον ἐπὶ γλώσσης. *i. Fidum penu vel ærarium linguæ. Huc spectat Lucianicus versiculus.*

Ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσης σφρηγὶς ἐπικείσθω. *id est,*

Arcanum vt celet, claudenda est lingua sigillo.

Præceptum est Iamblichi Pythagorei, γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει, θεοῖς ἑπόμενος, *id est, Linguam ante omnia cõtine, Dei exemplo. Diuersum huic est illud apud Aeschylum in Persis.* οὐδ' ἔτι γλῶσσα βροτοῖσιν ἐν φυλακαῖς, *id est, Neque amplius hominibus, lingua in custodia est, quasi dicat, rem illam libere ab omnibus et palam dici citra dissimulationem.*

Grossus maturus e sui ineptus.

Πέπων ὀλυνθὸς εἰς βρῶσιν ἀχρεῖος ὢν ἄλλους ἐρινάζεις λόγῳ. *id est, Maturus cum sis grossus esui ineptus, alios loquela tua grossis expolias. Exstat apud Sophoclem in Helenes Nuptiis, & citatur ab Eusthatio Iliados vicesimo, vt prouerbiale in hominem indoctum et inscitum, qui se doctiores erudire præsumat, versus suis numeris integri leguntur in tertio apud Athenæũ, hoc modo* Πέπων δ' ὀλυνθὸς ἀχρεῖος ὢν εἰς βρῶσιν, ἄλλους ἐξερινάζεις λόγῳ. *id est, Maturus grossus esui inptus, aliis verbo grossos excutis. Talem* νεοπτιδιδάσκαλον *composita voce dixit in Satyris Varro, qua notatur arrogantis ingenii adolescens, qui supra ætatem plusquam senes sapere velit: quæ dictio in duas perperã diffisa apud Nonium Marcellum legitur non vno in loco, Aldinis exemplaribus legentibus* νέοπτος διδάσκαλε, *pro vnico* νεοπτιδιδάσκαλος. *Est autem* ὀλυνθὸς *agrestis ficus arboris fructus, grossum vocant, qui frugiferę ficui appẽsus, pediculis ex ea in grossos emicantibus (vt annotat Suidas) efficit vt perficiantur eius fructus.*

Verba sine penu & pecunia.

IN *ostentatores opum immodicos, cum nec araneus illis in arca sit, aut in crumena teruntium, & quorum verba res non sequitur, iuxta vulgi dicterium, conuenit illud Plauti ex Captiuis.*

Quibus sunt verba sine penu & pecunia.

Est autem elegans adusio in vocibus cognatis penus & pecunia, illud in rebus ad vsum comparatis, hoc in præsentibus opibus quæritur.

Terram ne legas nauigando.

INTER *Pythagoræ symbola, dignitate adagiis simillima, huc ascribendum videtur ab omnibus hactenus præteritum,* Ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. *Nauigans terram ne radas. Quo innuere voluit vectigalia similesq. redempturas incertas & curarum tumultuumq. plenas, contemnere & abnuere nos debere. Sic enim exponit D. Clemens Stromatum lib. 5. his verbis,* δηλοῖ δὲ τὰ τέλη καὶ τὰ ὅμοια τὰ μισθώματα παραχωρεῖν, καὶ ἄστατα ὄντα παραιτεῖσθαι δεῖν. *Monet etiam Horatius vt cauti horrescamus nimium premere littus iniquum.*

Antica exclusum, postica recipere.

Τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρᾳ εἰσάγειν, *Per atrii seu vestibuli ostium excludere, per posticum intromittere competit adagium vbi domum apertis verbis repudiatum, conniuenter admittimus: aut cum sententiæ aut opinioni, cui ex professo sumus refrageti, dissimulanter assentimus atq. subscribimus. Plutarchus sympo siacon lib. 1 cap. 2.* ὅρα μὴ δοκῶμεν τῇ αὐλείῳ τὸν τῦφον ἀποκλείοντες εἰσάγειν τῇ παραθύρᾳ μετὰ πολλῆς ἀδιαφορίας. *id est. Vereor ne fastum primore ostio exclusum, postico intromittere citra discrimẽ videamur. Similiter dixit Galenus lib. 2. De natural. facul.* τῇ κηπαίᾳ κατὰ τὴν παροιμίαν ἀπεχωρήσαμεν, *Postico iuxta prouerbium digressi sumus. Est autem anterior ædium ianua, Grecis* αὔλειος, *at postica quę a via regia abscedit aut in hortũ excurrit,* παράθυρος *a fallendi argumento, &* Κηπαία *velut hortensis, deniq. etiam* ψευδόθυρον *dicta, qua voce pręter Ammianum & Suetonium, vsus etiam est Cicero in Verrinis, Ea quemadmodum ad istũ postea per pseudothyrum reuertatur, tabulis planum faciam. Posticum in ea significatione Horatio etiam notum est, ibi, Atria seruantem postico falle clientem.*

Tragici cothurni strepitus.

TRAGICI *cothurni strepitus ab Ammiano Marcellino vsurpatur prouerbialiter pro ostentatione & magnicrepa verborum iactantia: sic enim ait lib. vicesimo de Lupicino armorum magistro Bellicosum sane & castrensis rei peritum, sed supercilia erigentem vt cornua, de Tragici, quod aiunt cothurni strepitu. Vt autem Comicorum proprius est soccus, ita Tragicorum cothurnus: ille vulgaria & plebeia tractat humili stylo: hic altisonus heroum regumq. res & fortunas persequitur: vnde & pro sublimi & grandiore genere accipitur, Vergilius in Buccolico carmine,*

Sola sophoclęo tua carmina digna cothurno.

Propertius poeta alicubi,

Desine & Aeschyleo componere verba cothurno.

Horatius odarum secundo ad Asinium Pollionem.

Grande munus Cecropio repetes cothurno. Simile huic adagio est illud Theodoriti de Marco Arethusio, τὸ δὲ Μάρκου δρᾶμα τῆς Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους μεγαληγορίας δεῖται, ἵν' ἀξίως τὰ ἐκείνου τραγῳδήσωσι πάθη. *id est, Marci factũ Aeschyli & Sophoclis cothurno opus habet, vt dignis versib⁹ Tragice describãt ea quę sit ꝑpessus.*

Sacrum ignem inflare illi nefas.

De improbo & sceleribus operto dicitur illud, ᾧ οὐ θέμις πῦρ ἱερὸν ἐμφυσῆσαι. id est, Cui sacrum ignem inspirare nefas est. Timeus historicus scriptum reliquit, Demochari cuidam soli inter Athenienses non licuisse sacrũ ignem (qui in æde Vestæ asseruabatur) inflare, quippe superiore corporis parte flagitiose impuro Duris Samius scribit Pytheã istud ipsum obiecisse Demostheni.

Neque Phasis mala eluat.

Malorum multitudinem ostendere volentes, quibus obuiam iri rectaq. ratione medicari non possit, apposite vsurpabimus illos Sophoclis versus ex Oedipo tyrãno.

Οἶμαι γὰρ οὔτ' ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν ἂν
Νίψαι καθαρμῷ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα κεύθει.
Nec Ister ipse (quod reor) nec eluat
Phasis, malorum quidquid hæc celat domus.

Sunt autem nominatissimi fluuij & maximi, Ister Germaniæ & Phasis Colchidos, uterq. maximarum etiã nauium capax: ille prægrandibus septem ostiis in Euxinum se exonerat, hic Asiam ab Europa disterminat, vnde χθονὸς τέρμων Aeschylo dicitur.

Nihil hydropico siccius.

Dionysius Longinus in libello περὶ ὕψους adagium hoc vulgo vsitatum ostendit, οὐδὲν γάρ φασι ξηρότερον ὑδρωπικοῦ. hoc est, Nihil (quod aiunt) hydropico siccius. Auarus quo plura habet, eo plura desiderat, tam enim illi deest quod habet, quam quod non habet, vt inquit Seneca. Crescit indulgens sibi dirus hydrops, Nec sitim pellit, nisi caussa morbi cesserit venis. Notum est de Heraclito philosopho, qui aqua intercute misere affectus bubulo sterquilinio se obleuit, addens ἐπομβρίας δεῖσθαι, se opus habere pluuio madore, aut vt Philostratus refert libro primo, de vita Apollonij δεῖσθαι τοῦ πλύνοντος ἐξ ἐπομβρίας αὐχμόν, indigere se eo qui pro madore squalorem induceret.

Θαλλοφόρος.

Θαλλοφόρος, quasi ramigerum dicas, prouerbialiter dicetur teste Eustathio in Odyss. 17. homo ad omnia inutilis, nisi qui forte pascendo pecori in suggerendis surculis operam præstare foret idoneus. Natum a pompa Atheniensium, quam Panathenæa vocabant, in qua senes emeriti oleaginos termites gestabant, testibus Philochoro & Xenophonte. Meminit & Iuncus in libro de senectute, ὁ νόμος αὐτοὺς ἐκείνους χειροτονεῖ τῇ ἀθηνᾷ, ὥς φησι Ξενοφῶν ὁ φιλόσοφος, θαλλοφόρους. id est, Lex illos ipsos decernit Mineruæ oleaginas virgulas deferre, vti testatur Xenophon. hinc est quod θαλλοφόρους ipsos senes nominat Aristophanes ceu ad obeunda alia munera ineptos. Licebit itaque ciuilibus negotiis parum idoneum aut aliis quibuscumque, θαλλοφόρον appellare Comico sale.

Fructibus non stadiis certare.

Καρποῖς οὐ σταδίοις ἐρίζειν, Fructibus haud stadiis contendere, adagio dicitur, De loco exili quidem, sed frugifero, exiguis quidem spatiis circumscripto, fructuum tamen prouentu longe lętissimo. Antiphilus epigrammatarius de Chio insula loquens,

Καρποῖς οὐ σταδίοισιν ἐρίζομεν,
Fructibus, haud stadiis certamen inimus.

Licebit non male transferre ad librum non magna quidem mole, sed eruditionis omnifariæ plenum, Cuiusmodi iudicium de Persii satyris tribuit Martialis eo disticho,

Sæpius in libro numeratur Persius vno,
Quam leuis in tota Marsus Amazonide.

In Ialemos adscribendus,

Εἰς τοὺς ἰαλέμους ἐγγραπτέος, inter Ialemos adscribendum dicimus qui inepte insulseq. se gerit, Menãder Comicus.

Ὅταν δ' ἐρῶντος τόλμαν ἀφέλῃς, οἴχεται,
Εἰς τοὺς ἰαλέμους τε τοῦτον ἐγγράφει.
Audaciam cui dempseris amans, perit,
Potestq. is inter Ialemos adscribier.

Ialemus homo inamęnus matriq. Calliopę dissimilimus fuisse perhibetur, nomen fortassis adeptus παρὰ τὸ τῷ ἰῷ ἐλαύνειν, ἤγουν τῷ ἰαλέμῳ, quomodo & κακάλεμος, ὡς ὁ ἐν τῷ νῷ ἀλώμενος stolidus fatuusq. homo dicitur. Galenus lib. De prænotione Ἰαλέμους ἰατροὺς insulsos medicos vocat. Hermones rhetor. παρέχει μυρία τοιαῦτα πράγματα ζητοῦσι περὶ αὐτὰ τοῖς ἰαλέμοις τούτοις. Mirum quantum negotij exhibeat Ialemis istis hac de re sciscitantibus.

Sunt qui Ialemum eundem esse cum Lino putant.

Censorium supercilium.

Censorium supercilium prouerbialiter dixit Lu. Seneca in declamationibus, pro eximia grauitate, & tetrica seueritate: vbi ait, Affectabat enim censorium supercilium, cum alius animo esset, quamquam in nonnullis codicibus legatur ibi, faciebat, pro affectabat, & alias, pro alius, sed vtrumque male. Censores Romæ erat magistratus quinquennalis, penes quos auctoritas maxima erat summumq. arbitrium animaduertendi in mores ciuium, nam & senatores loco mouere, trossulis, hoc est, equitibus equos adimere, plebeios infamia notare, illis licebat.

Siphnia arra.

Σίφνιος ἀρραβών, id est, Siphnius arrabo, Prouerbium extat apud Hesychium & Suidam, quo digitus infamis olim notabatur, a fœdis Siphniorum moribus, vnde natum adagium σιφνιάζειν quod alij notarunt, ita vt Siphniam arram ostendere, idem ferme sit quod Martiali Medium & impudicum digitum ostendere. Potest ita vocari & nummus aut arra quam stupri arbiter largitur. Meminit Eustathius in commentariis in Dionysium Afrum ἀστραγάλου σιφνίου, id est, astragali Siphnij sed cum eius nullibi fiat mentio, arbitramur illũ vitio codicum deceptũ, loco ἀῤῥαβὼν legisse ἀστράγαλος. Hesychij codex emaculandus est, pro αἰδοίμοισιν legendo διδύμοισιν. Posset fortassis & pro ingenti magniq. pretij arrabone, σίφνιος ἀῤῥαβὼν efferri, quod insulani isti olim opibus affluentissimi fuerint, quamdiu stato anni tempore decumas Delphico Apollini persoluerent, ex argenti fodinis Herodoto teste. Siphnus insula vna Cycladum fuit a Siphno Sunij filio nomen habens, vt Stephanus scribit, laudatissimis poculis celebris, vnde σίφνια ποτήρια, id est, Siphnia poeula, eodem auctore dicta.

Mugilis vitam degere.

Κεστρέως βίον τρίβειν, *Mugilis vitam agere dicitur, qui non habet quod edat, hoc est, esuriem & inediam patitur. Eubulus in fabula Nausiaca.*

Ὃς νῦν τετάρτην ἡμέραν ... ,
Νῆστιν ... κεστρέως τρίβων βίον.

Qui nunc diem, si diis placet, quartum lauat Ieiunus improbi vitam mugilis agens. Euphrō Comicus. ... κεστρεὺς ἐστί, νῆστις ... *Midas mugil est, ieiunus obambulat. Amipsias Comicus* ... *Paullo minus ieiunus tu mugilis in morem mihi famulabere. Alexis in Phryge fabula.* ... *Ego famelicus mugil accurro domum. Diphilus in Lemniis.*

...
Κεστρεὺς ...

Sumpsere cenam isti, ast ego interim miser
Inediam ob ingentem fieri cogor mugil.

Citatur & Theopompo auctoritas κεστρέων νῆστις χορός, *Famelicus mugilum cœtus, & apud Athenæum Hesperus cynicus exclamat,* ... κεστρέων ... *Esurimus mugilum instar. Mugil vero solus in genere piscium ieiunus siue famelicus audit, eo quod nulla capiatur esca animata, non carne, non alia re quapiam vitali, vt ab Aristotele proditum est, aut piscium aliorum esca.*

Briareus, alias lepus.

Βριάρεως φαίνεται, ὢν λαγώς, *Briareus apparet esse cum sit lepus. Competit in Thrasonica iactantia feroces, qui de se magnifice crepant deq. sua virtute, lepore timidiores cum res postulat viros. Posidippus Comicus in Tripudiantibus.*

...
...
...

Stipem merentum ductor iste squammeo
Thorace tectus, aut dracone ferreo
Briareus videtur, si ferat res, est lepus.

Briareum centum manibus armauit fabula, Ioui auxiliarem a ceteris diis per insidias appetito, vnde ἑκατόγχειρα. *Homerus centimanum Latini, & centumgeminum Virgilius vocant, nominis etymo robustum & prævalidum significante, id enim est* βριαρὸς, *vnde &* βριαρόχειρ, *manu validus. Meminit eius Homerus* ... *Lepore vero nihil esse meticulosius fugaciusq. ostendit & hyperbole prouerbialis,* ... *Lepore timidior. Nazianzenus in funebri oratione patris, publicanos ait Briarei manus pecuniis publicis immittere, innuens vndecumq. hamatis manibus diripere reip. vectigalia, sic enim ait* ...

Lari vita.

Λάρου βίον ζῇ *Lari vitam viuere, pro lucri gratia maria omnia obire nauigando prouerbij specie dixit Aelianus sophista in rusticis epistolis,* ... *In vndis fluctuat, Lariq. vitam degit cum ventis diuersis dimicans. Dici conueniet de mercatore qui augēdi peculij gratia quouis terrarum nauigat, et ad extremos etiam Indos decurrit, Larus enim vorax auis e mari victum quaeritat, aut lacubus quam Gauiam Latini nuncupant, & Matron Parodus Chaerephontem parasitum laro assimilat famelico, ob inexplicabilem voracitatē, sic enim ait,* ...

Carpathius testem.

Καρπάθιος τὸν μάρτυρα, *Carpathius testem, scilicet* ἐπηγάγετο, *accersiuit aut adduxit, Dicetur cum quis testem citat in suum ipsius malum & perniciem, veluti cum auctoris testimonium aut scripturæ locus quem pro se adducit quispiam, diuersum sonat atque repugnat ipsius opinioni. Vsurpauit adagium Archilochus deflexum ab altero vulgatiore, Carpathius leporem Est autem Carpatus insula a Coo, in quam importati aliunde lepores, in tantam copiam excreuere, vt non frugibus tantum, sed & viribus erosis exitium attulerint.*

Scaperdam trahere.

Σκαπέρδαν *prouerbialiter dici annotat Eustathius Iliad. ε. quidquid durum sit & difficile, ita enim sonant eius verba,* ... *Natum a ludicro contentionis genere, quod ita describit idem auctor. & Hesychius, nec non & pollux Onomastici lib. 9. Collocatur in circo trabs humanam staturam altitudine exæquans, perforata, per foramen traiecto fune, e cuius extremitate religantur vtrinq. adolescentes duo auersi, qui valido nisu adurgentes alter alterum in sublime attrahere satagunt quo certaminis genere victo riam reportat qui supremo stipiti alterum admouerit. Itaque a laborioso molimine attractionis & aduersary retractionis* σκαπέρδα *de difficili & molestia pleno labore effertur vt* σκαπέρδαν ἕλκει. *id est, Scaperdam trahere dicatur, qui duram susceperit prouinciā.*

Insanus appensis pellibus non curatur.

TATIANVS *Assyrius in oratione aduersus Graecos,* ... *Neque furiosus pellium appendicibus curatur. Quemadmodum ab insania morbo non liberant coriacerum segmentorum pendigines, ita stoliditatem non auferunt doctoralia insignia nec ingenij vanitatem, habitus sacerdotalis. Eandem plene sententiam habet cum illo Plutarchi, Calceus podagra non liberat.*

Pica Sirenem imitans.

DE inepto imitatore dictum est illud a Galeno libro 2. de pulsuum differentiis, ... *Pica Sirenis æmula. Doricum videtur esse prouerbium, quid enim consoni habet obstrepera pica, cum arguta Sirenum fabulosarum voce?*

Ἀμφαξονεῖν.

Ἀμφαξονεῖν *prouerbialiter dicitur, vt annotat Iliad. V. Eustathius, qui non recta via incedit, quod simili tropo exorbitare latine dicimus, nam* ἄξονες *etiam orbitas significant, quas* ἁρματροχιάς *Callimachus dixit. Sic Epicureos voluptatibus summum bonum metientes* ἀμφαξονεῖν *dicemus, quod Augustinus in libris de Ciuitate dei, exorbitare ab itinere sapientiæ & lege iustitiæ.*

pro ἀπαλλαγῆ legendum est ἀπαλλαγῆναι. Theocriti interpres scribit eam id veneficij molitam fuisse, vt in sui amorem Iouem pertraheret. Callimachus Iyngem Echus filiam facit, alij Pithus siue Suadelæ. Nicephorus Gregoras ex aliorum auctoritate scribit ἴυγγα fuisse citharam mire concinnam, κιθάρας ἐμμελεστάτην, atque inde prouerbiali figura ἴυγγα dici quiduis suaue et desiderabile, πᾶν γλυκὺ καὶ ποθεινόν. at Theocriti glossematarius annotat Iyngi auiculæ vim inesse natiuam amatorij philtri, ac propterea omnia ad amorem impellentia, gratiosa, pellacia, & ad persuadendum apposita, ἴυγγας metaphorice dici, ἀπὸ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ χάριτος. Quid, quod inuocationes & archanæ precum vires quas mutare nefas erat certis verborum legibus conceptas ἴυγγες dicebantur, quo spectat illud Synesij libro de insomniis, καὶ μάγων εἰσὶν ἴυγγες αὗται, quod Marsilius Ficinus nescimus quã recte vertit. Consideratione vero dignum est, Vtrum huc tendant illices vel motacillæ magorum. Illo quo diximus modo accipitur in Hecates oraculo apud Porphyrium.

> Τὰς σὺ ἀπ' αἰθέρος ἑλκύσας ἀφθόνοις ἴυγξιν
> Ῥηιδίως εἰς τήνδε χθόνα δαίμονας ἤγαγες. id est,
> Dæmonas innumeris in terram ex æthere votis
> Traxisti diua inuitos magno absque labore.

Xenophon etiam pro venefico iynga dixit ibi, ὅτι ταῦτα οὐκ ἄνευ φίλτρων καὶ ἐπῳδῶν καὶ ἰύγγων. id est, quod ista non citra philtra, incantamenta, & iyngas accidant.

Manum peteris & pedem porrigis.

MANVM peteris & pedem porrigis. Adagio vtitur Hieronymus in Ruffinum, Eo vti possumus in hominẽ auersi ingenij & præposterum, qui aliud rogatus, aliud & quidem diuersum ostentat aut respondet. Conuenit cũ illo celebri, ἄμας ἀπῄτουν, οἱ δ' ἀπηρνοῦντο σκάφας. id est, Falcem petenti, denegabant sarculum.

Ab alno spectat.

Ἀπ' αἰγείρου θέα. id est, Ab alno spectaculum. Dicitur de eo, qui cum non possit e propinquo spectare, extrema adiumenta quærit. Erat Athenis extra theatrum in foro alnus arbor, ita tamen vt inde in theatrum peteret prospectus eminus, quo fiebat vt cui in theatro consessus locus non erat, in alnum ascenderet. Vti licebit, quando innuere volumus quempiam in peregrina arte & a studiis suis aliena eius artis mysteria procul et quasi per transennam inspicere; veluti Iureconsultus extra Medicæ artis theatrum positus. velut ab alno, iuxta prouerbium, artis secreta despectat.

Binis tonderi forficibus.

Διπλῇ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, id est, Gemina tonderi forfice Prouerbiale conuitium de mollicul is hominibus & effeminatis quiq. ornandæ & componendæ corporis formæ studij plusculum impendunt. Citatur absq. auctore a Iulio Polluce onomastici secundo. Est autem hoc loco μάχαιρα quæ & ψαλὶς forficula tonsoria. E diuerso. Qui κηπωρικὴ tonsuræ genus ita dictum tondebãtur, hi teste Hesychio, μιᾷ μαχαίρᾳ κείρεσθαι, vna forfice tonderi dicebantur, tametsi locus ille non nihil apud eum sit corruptus.

Agrestis apis.

Ἀγρία μέλιττα. id est fera aut agrestis apis prouerbialiter dicitur de improbris præter modum & crudelibus, testante Suida, ab api quæ aculeum in vulnere relinquere solet. Fuit & Hegesias Cyrenaicus philosophus, Cuius non semel meminit Cicero cognomento ἀγρία μέλιττα dictus. eo quod de morte differens, in magna orationis contentione multos necem sibi consciscere compulerit, attestante Valer. Maximo. E diuerso Xenophõ ob styli suauitatem ἀττικὴ μέλιττα, id est, Attica apis nuncupatus fuisse legitur. Alioqui ἄγριον pæderasten circa puerorum amores efferatum dixit Aeschines in oratione aduersus Timarchum, & Menander ἄγριον κυβευτὴν aleatorem aleæ insigniter deditum nominat.

In agrum seruus.

Εἰς ἀγρὸν μαίσων. id est, in Agrum famulus. Conueniet dici vbi quid vtiliter & apposite suo loco fit, nam famuli opera in agris necessaria est. Varinus ex Hesychio trã scripsit. est autem μαίσων seruile nomen, vnde & ad significationem laruæ aneæ transfertur, προσωπεῖόν τι χαλκοῦν προσώπου, vt annotat Eustathius. Quadrabit item vbi significare volumus, suam cuiq. artem esse tractandam, non in aliena inuolandum: velut theologus ea quæ sacras literas respiciunt, medicus morborum curationes, fabri tractent fabrilia, sic rusticum opus verna exerceat.

Istic vellus non carpitur.

Ἐνταῦθ' ὁ πόκος οὐ κτενίζεται, id est, Istic vellus non carpitur aut tondetur Conuenit adagium, vbi vir doctus sordidam prouinciam, qualis est, erudiendæ iuuentutis detrectat: aut quando innuere volumus aliquem esse doctiorem, quam vt ab eo prima rudimenta & artis tyrocinia petenda sint: aut quando alienam & alterius loci operam a quopiam exposcimus. Natum a Xenocrate Chalcedonio philosopho qui illitteratum hom. & geometriæ & astronomiæ prorsus rudem, ipsius scholam frequentantem hoc dicto abegit, παρ' ἐμοὶ πόκος οὐ κνάπτεται, id est, Apud me vellus non deglubitur. Lanificium multos habet operarum gradus, tõdetur enim primum, mox maceratur, deinde hamatis aut dentatis instrumentis carpitur, postea in netricum & textorum officinam deditur, postremum in fulloniam ablegatur.

Quid Lecytho cum Strophio?

Τί λεκύθῳ καὶ στροφίῳ. Quid Lecytho cum Strophio? De rebus dissimilibus & absonis effertur. Citatur a Suida, Cui adfinis est & illa parœmia, τίς δὲ κατόπτρῳ καὶ ξίφει κοινωνία; quid speculo commercij cum gladio? Est autem Lecythus vas olearium quod Capsacem vocat D.Cyprianus.

Flumina in terram commutat.

> Χερσοῖ τὰ ῥεῖθρα, πελαγοῖ δὲ τὰς λίθους. id est,
> Amnes humum facit, mutat saxa in lacus.

Citatur ex Piside. Quadrabit in præpostere omnia facientes: aut in magnicrepos qui ex cloaca arcem faciunt: Adlusum putamus ad historiã de Xerxe, qui rerum naturæ frenum quoddam iniicere tentauit, Athon montem nauigabilem faciens, & fluuios siccis pedibus permeabiles reddens: quamquam & ad magicæ vi-

res referri posse origo videri queat, quomodo apud Petronium Arbitrum Genotra inquit de se glorians, His ego callens

Artibus Idæos frutices in gurgite sistam
Et rursus fluuios in summo vertice ponam.

Tydeus Corpore, animo Hercules.

De statura quidem pusillæ homine, sed animo infracto dicitur, Menander historicus de Sapiro milite plusquam Herculeo animi robore. τὸ μὲν σῶμα οὐκ ὁ παρ' ὁμήρῳ Τυδεὺς ἀπομνημονεύεται, τὴν δὲ γνώμην καὶ περαιτέρω Τυδέως Ἡρακλῆς ... *id est, Corpore exiguo Tydeus, tantopere ab homero celebratus, animi vero constantia Tydeo superior, quippe qui Hercules animo fuerit, & si quis illo vnquam extitit fortior, neque enim vereor Herculem secundo loco ponere, quod ad magnitudinem constantiæ attinet. Homerus Iliad. 5.*

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἔην δέμας, ἀλλὰ μαχητής.

Tydeus paruus erat, at bellator strenuus armis.

Hinc Fabius Quintil. lib. 3. Interim confert admiratio ni multum etiam infirmitas, vt cum idem Tydea paruum, sed bellatorem dicit fuisse: & Grammatici nominis etymon deducunt a τυτθὸς *quod pusillum significat ob corporis breuitatē. Statius Papinius de Tydeo,*

Maior in exiguo regnabat corpore virtus,

Fuit autem Tydeus Oenei Aetolorum regis ex Peribœo filius qui Alcathoum & Lycopea patrueles patri suo insidiantes in agro occidit, cum patruo Melane quem imprudenter vulnerauerat.

Rurestris locusta.

Ἀγρίαυλος μάντις, *id est, Rurestris vates aut locusta, prouerbialiter dicitur, Suida teste de otioso & reside segni Est autem μάντις locustæ genus tardum ægreq. vadens, viridi corpore, e cuius incessu nō nulli curiosa vanitate, futurorum euentus captare soliti fuerant.*

Hippocratis liberis cedit.

τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν, *id est, Hippocratis liberis cedere prouerbialiter dicitur de inepto & stolidi ingenij homine. Aristophanes in Nubibus.*

Τοῖς Ἱπποκράτους υἱέσιν εἴξεις. *id est,*

Hippocratis prolibus locum dabis.

Traducūtur in Comœdiis Hippocratis liberi vt rudes & indocti stipites, ac hebeti ingenio, ὑώδεις *deniq., vnde Eupolis Comicus in fabula quam* Δῆμους *inscripsit,*

Ἱπποκράτους δὲ παῖδες ἐμβόλιμοί τινες,
Βληχητὰ τέκνα, κ' οὐδαμῶς τοῦ σοῦ τρόπου. *id est,*

Sunt liberi Hippocratis nothi, insititij,
Pecudes balantes, moribus nullis bonis.

Meminit & Galenus in libello, quod animi mores corporis temperamento respondeant, Ἱπποκράτους, *inquit,* υἱεῖς ἐπὶ μωρίᾳ σκώπτουσιν οἱ κωμικοὶ διὰ τὴν ἄμετρον θερμότητα. *id est, Hippocratis filios stultitiæ nomine rident Comici ob immoderatum calorem. Indoctum itaq. & stupidum, Hippocratis liberis vecordia credere decemus.*

Vter fastu plenus.

In hominem fastu turgidum & superciliosum, elegans est dicterium prouerbiale Timonis Phliasij, qui philosophorum arrogantiam mordaci opere, quod a re σίλλους *inscripsit, conuellit atq. exagitat.* Κωρυκὸς οἰήσιος ἔμπλεος ἀσκός. *id est, Vter, quem impleuit opinamur vana. Quadrabit & in sui ingenij hominem, qui suo sensu, abundat, nec a concepta opinione facile resilit. Versus eius bi sunt,*

Ποῖον ἐν τ' ἐρίδων λιγυρῇ ὁμάδῳ ποτιπλάσσεσθε;
Ἀνέμου κενεοῖς οἰήσιος ἔμπλεοι ἀσκοί. *id est,*

Quæ vos seducunt rixæ, vel qui blaterones?
Ab vento si vtres, quos implet opinor inanis.

Huc pertinet illud Synesii in Epistola ad Herculianū, καὶ φύσεις ἐμπλησθείσης ἐμφυσωσι ... *id est, Qui ventoso folle inflati, diuina decreta conspurcarunt, idem in libro De prouidentia,* φύσεις τε ἀσκοῖ ἐμπνεῖσθαι τῶν βασιλείων ... *id est, Follis in modum vento pleni, imperium expectabant. Eunapius Sardianus,* ... *hoc est, Feci & ego aliquoties illius periculum, qui inani flatu absque ingenio tumebat. Epicharmus Comicus,* φύσις ἀνθρώπων ἀσκοὶ πεφυσημένοι. *id est, Homines natura sunt vtres vento distenti.*

Darij opes.

Δαρείου πλοῦτος, *id est, Darij opes, de immensis diuitiis prouerbialiter effertur, Synesius libro De regno,* Πλεῖον ἢ δὲ μᾶλλον ὑπὲρ τὸν πάλαι Δαρεῖον, *id est, Opum cumuli maiores quam Darius ille vetus possederit. Huc spectat et illa Cratetis hyperbole in epistolis,* πλουσιώτερος τῶν Καρχηδονίων φρονοῦντων, *id est, Ditior iis qui Carthaginensium rebus student.*

Ex eodem lare.

Ἐξ μιᾶς ἑστίας, *id est, ex vno & eodem lare, prouerbiali figura dictum est a Synesio, pro, eodem ex principio, in libro. De prouidentia,* ὡς ἐκ μιᾶς ἑστίας ... *id est vt ex eodem lare ortum habeant res tantopere diuersæ, sitq. vna duorum germinum radix. Aristides,* κοινὴ τοῦ γένους ἑστία, *id est, communi generis lare, hoc est, origine. Ita accipiendum est illud quod in Arat ęo commentario male redditum suspicamur, Sophron in Mimo, qui Nuncius inscribitur, a vesta incipiens, omnes inuocant Iouem omnium principem; græce arbitramur esse.* ἀφ' ἑστίας, *quod interpres communi vertendi ratione, a Vesta vertit, cum debuisset hoc pacto, Sophron in ipso exordio a Iouis inuocatione auspicatur, caussam namque reddit cur Aratus operis sui initium a Ioue ordiatur, neque enim Vestæ illic fit mentio, quamuis ea vox vestam quoque Græcis significet.*

Polypus scopulo affixus.

Πετρώδους πολύπους, *id est, Adfixus scopulo Polypus, prouerbio dici potest qui ita adfixus & deditus alicui studio aut rei adhæret, vt nullis inde machinis diuelli queat: Menander Byzantius qui Agathij historiæ suam subtexuit, de Sapiro fortissimo milite,* τῷ ἐπάλξει τὰς χεῖρας ἐπιβαλὼν, ὡς πολύπους ... *id est, Propugnaculo manus iniiciens, vt Polypus cirros*

cirros suos inexplicabiles. Nazianzenus in Monodia Basilij, τὸ τῶν πολυπόδων πέπονθα, ἄν τις θαλάμης ἐξέλκει μούμενον, προσίζονται ταῖς κοτύλαις αἱ πέτραι, *id est, Accidit mihi id quod Polypis vsuuenit, quorum flagellis saxa adhærent, si nido eos auellere tentaueris. Et in libro Carminum,*

> Πώλυπον ἐκ θαλάμης πέτρῃ κοτυλῆσιν ἔχοντα. *id est,*
> *Hærentem polypum crinali corpore saxis.*

Transferri potest ad studiosum ita libris addictum, vt vix somni voluptas, aut cibi necessitas studium interpellare queat, quod de Ioanne Pico Mirandulano Comite memoratur, cui rarum aliquem codicem in bibliothecis nacto ministri cibum & necessaria ad eum ipsum locum adferre cogebantur, vt ne interim dum cibum capit otiarentur oculi: potest & in amatorem quadrare amoris cassibus irretitum cuius animus (iuxta Plautum) dhæret affixus clauo cupidinis.

Atlanticum mare cotyla exsorbere.

De *re impossibili aut etiam supra modum difficili hyperbolice dictum est a Simocato in epistolis*, λίαν ἐργῶδες καὶ τὸ ἐκθάψαι τὴν Αὐγέου κόπρον ἐστὶ δυσχερέστερον, ἢ ὑποπιεῖν τὸ Ἀτλαντικὸν ἅπαν ἐκροφῆσαι πέλαγος. *id est, Valde operosum & difficilius quam sit repurgare Augiæ sterquilinium, aut quam sit Atlanticum mare totum cotyla exorbere. Est autem cotyla mensuræ genus sex cyathos capiens, de qua Rhemnius Fannius ita,*

> *At Cotylas (quas, si placeat, dixisse licebit.*
> *Heminas) recipit geminas sextarius vnus.*

Thyestæa cena.

Θυέστεια τράπεζα ἢ δεῖπνον, *id est, Thyestæa mensa, aut cena, pro immiti & cruento epulo ponitur. Athenagoras lib. De mortuorum resurrectione.* καὶ τὰ τραγικὰ δεῖπνα θυέστεια. *id est, & Tragicas Thyestæ epulas. Eusebius lib. quinto eccl hist. in epistola Galliconarum Christianorum quæ est de martyribus in Gallia necatis,* καὶ ἐψεύσαντο ἡμῶν θυέστεια δεῖπνα καὶ οἰδιποδείους μίξεις, *id est, Mentiri sunt de nobis Thyestæas cenas, & Oedipodios incestus nobis obijcientes. Oppianus Cilix in Cynegeticor tertio, de onagro loquens testes sui catuli absumente, conqueritur de natura, quæ non homines tantum in pignora sua diro exemplo armauerit, verum etiam bestias eadem immanitate imbuerit, sic inquiens.*

> Θῆρσι θυέστειαν ὀλοὴν παρέθηκε τράπεζαν, *hoc est,*
> *Apposuitq. feris epulum ferale Thyestæ,*

Philon in oratione de dirarum imprecationibus ἐπάρατοι τροφαὶ τὰ θυέστεια δεῖπνα καὶ συγκρινόμενα ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν συμφορῶν *id est, Execrandæ dapes Thyestæi liberi inter grauissimas calamitates adnumerata. Martialis libro primo.*

> *Qui scribit prandia sæui*
> *Tereos aut cenam crude Thyesta tuam. & lib. 5.*
> *Fugerit an Phœbus mensas cenamq. Thyestæ.*
> *Ignoro, fugimus nos Ligurine tuam.*

Nota est fabula de Thyeste Pelopis filio, cui Atreus frater epulandos suos ipsius liberos apposuit, quorum nomina prodit Euripidis scholiastes esse, Aglaum, Orchomenum, & Caleum.

Pardalis exuuium inducere.

Παρδαλῆν ἐνδῦναι, *Pardi exuuio amictus dicitur homo versipellis & ingenio varius, vaferq.,* ὁ ποικίλος τὴν γνώμην *teste Eustathio Iliad. tertio, quod & breuius repetit in decimo,* ὡς παροιμίας ἀπὸ ποικίλης κεῖται τὸ ἐπὶ τῶν πανούργων παρδαλῆν *id est, Parœmiace de vafris effertur maculosa pardi pellis. Est enim varijs maculis distincta pardi pellis, præcipueq. eius quam Heliodorus Camelopardalin nominat. de qua sic scribit historiæ Aethiopicæ lib. decimo,* χροιὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῇ δορᾷ φολίσιν ἀνθηραῖς ἐστιγμένη, *color pellisq. florentibus macularum punctis variegata, vnde & epitheto αἰολόνωτος, id est, maculoso tergore dicitur ab Oppiano. Astutum ergo & subdolum* παρδαλῆν ἐνημμένον *elegăter dicemus, quomodo fraudulentum* ἀλωπεκῆν ἐνημμένον *vulpino exuuio conuestitum, &* λυκῆν *lupina pelle indutum hominem rapacem, &* νεβρίδα ἐνημμένον *hinnulina pelle tectum, timidum hinnuli instar, aut etiam versipellem, quod huius animalis pellis maculosa quoque sit. Non abludit hinc quod legimus Antenorem ingenio varium (id quod patriæ suæ non dubia proditio, quamquam honestiore nomine a Liuio excusata, facile ostendit) non exitium modo effugisse capta tum Troia, sed res etiam suas integras seruasse, beneficio pellis pantheræ seu pardi, pro ædibus ipsius appensæ, haud ambiguo argumento varij duplicisq. ingenij: cuius rei fidem facit Sophocles in Aiace Locro, quod videlicet pro foribus ædium ipsius perpenderit,* καταστικτοῦ κυνὸς

> Σπολὰς λιβύσσα, παρδαλῆφόρον δέρος. *id est,*
> *Maculosæ canis Pellis Libyssa, pardalinum scilicet tergus.*

In quo versu perperam pro λιβύσσα *scribitur* καὶ βύσσα *apud Aristophanis scholiasten in auibus.*

Vmbræ me prohibent.

Τῆλέ με εἴργουσι ψυχαὶ εἴδωλα καμόντων, *id est,*

> *Meq. abigunt vmbræ, laruali spectra virorum.*

Verba sunt Patrocli in somnis Achilli conquerentis se excludi ab inferis propter denegatum sibi humationis officium apud Homerum Iliad penultimo. Eustathius annotat quadrare vbi quis impedimentum accipit in negotio quopiam a vilibus & nullius pensi hominibus. Torquebitur & in strigosos & exangues, vmbris pallore similes, cuiusmodi apud Aristophanẽ Samyrion tragœdus, Melitus, & Cinesias traducuntur quos a poetis ad cœtum poetarum apud inferos degentium legatos fuisse fingit, εἰδωλοποιοὺς eos nominans.

Habenas ignarus non tractet.

Μὴ θιγγάνειν ἡνιῶν παῖδ᾽ ὄντ᾽ ἄπειρος ὤν, *id est,*

> *Ne frena tractes inscius cum sis puer,*

Quadrabit cum a negotio quopiam arduo deterrebimus ei prouinciæ imparem. Extat apud Clementem pædagogi tertio, μὴ θιγγάνειν ἡνιῶν παῖδ᾽ ἄπειρος ἄν, μηδ᾽ εἰς δίφρον τὸν δίφρον ἐμβαίνειν μὴ μαθὼν, *id est, Ne tractes habenas fili regendi imperitus, nec currum conscendas aurigandi nescius, Apparet alicunde sumptum e tragœdia quapiam, vbi Phaethontem filium deprecatur pater, ne exitiale votum vrgeat, sibiq. perniciem accersat regendo solis equos. Vnde apud Ouidium Metamor-*

tamorphoseon secundo Sol filium alloquitur paternos currus deposcentem,

Magna petis Phaethon, & quæ non viribus istis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plus etiam quam quod superis contingere fas est,
Nescius affectas,

Non omnia per bouem obtinebis.

Μὴ πάντα κατὰ βοῦς ἐλπίζειν, id est,

Ne speres te opera bouis omnia posse tenere. Hemistichium est prouerbiale quod admonet non sacrificiis aut litationibus, votisq. pro arbitrio omnia cessura. sed laborandum nobis esse, quemadmodum apud Salustium in Catilin. Cato ait, Non votis neque suppliciis mulieribus auxilia parantur deorum, sed vigilando, agendo, bene consulendo, prospere omnia cedunt, vbi socordiæ atque ignauiæ te tradideris, nequidquam deos implores, quo spectat illud Aeschyli,

Τῷ δ' ἂν πονοῦντι καὶ θεὸς συλλαμβάνει. id est,

Quisquis laborat, huic manū prabet Deus. & iterū

Τῷ πονοῦντι δ', ἐκ θεῶν ὀφείλεται τέκνωμα τῆς πόνου κλέος. id est,

Laboranti, debetur diuinitus gloria laboris proles. Torqueri solitum in resides exercitus duces, qui mactato boue propitiasse se Deum abunde putant, non posse infeliciter cadere sua cœpta arbitrantes, cum consilio & animi præsentia et fortibus factis in bello opus sit. Crediderim idem esse cum eo quod ex Diogeniano citat alii, μὴ κατὰ βοῦς εὔχου, atque exponit Ne contra bouem opta.

Bupali odium.

Βουπάλειον ἔχθος, id est, *Bupalium odium de inexpiabili & acerbo prouerbialiter dicitur a Bupalo Chio sculptore, vel secundum alios, pictore, qui acerrimam cum Hipponacte Ephesio clarissimo poeta symultatem exercuit sed infelici conatu quippe qui maledicorum versuum morsus concoquere non potis, laqueo sibi gulam fregerit. Leonides Epigrammatar.*

Ξεῖνε φύγε χαλαζοβόλον τάφον,
Τὸν φρικτὸν ἱππώνακτος, ὅτι χ' ἁ τέφρα
Ἰαμβίζει βουπάλειον ἐς ἔχθος. id est,

Hospes sepulchrum grandinans diris fuga,
Horribile Hipponactis, cuius & cinis
Exercet odium Bupali iambis feris.

Bupalia pugna.

Βουπάλειος μάχη, id est, *Bupalium duellum prouerbiali figura effertur a Iuliano apostata, pro virulento & dictato scripto, quo maledicentiæ & irarum habenas omnes in quempiam effundimus sic enim scribit in epistola ad alypium Cæsarii fratrem, qua gratias illi agit de Geographica pinace elegantioribus formis ac lineamētis expressa,* καὶ κατεμέτρησας αὐτὸ προσθεὶς τὰ ἰαμβεῖα, οὐ μάχην ᾄδοντας τὴν βουπάλειον κατὰ τὸν κυρηναῖον ποιητὴν, ἀλλ' οἷα ἡ καλὴ σαπφὼ βούλεται τοῖς ὕμνοις ἁρμόττειν. *id est, Singulariq. industria illud elaborasti, adiectis & senariis iambicis qui non Bupaliam pugnam canunt, vt Callimachi Cyrenæi poetæ verbis vtar, sed quales venusta Sappho vult in deorum hymnos concinnari.*

Matreæ beluam alit.

In hominem inuidum liuore percitum competit, quod ex Athenæo detortum est apud Eustathium Odysseæ primo de Matrea quodam Alexandrino, qui anigmate ludere solebat, dictitans se belluam alere seipsam comedentem, τρέφειν τι θηρίον, ὃ τρέφει αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίειν. Polypus piscis carnem suam rodere dicitur, sed ingenti esurie eo adactus: at inuidus alienæ felicitatis spectator, quamuis ipse abundet, se conficit, & iuxta poetæ dictum macrescit alterius rebus opimis, vt non mirum sit cur liuior epitheto et quidem dignissimo edax a poetis dicatur.

Andromachen ex anguibus concinnare.

Ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διακοσμεῖν, id est, Anguium plexu Andromachen exornare. prouerbio dicitur qui admiractu a omnia vndecumque congerit ad confirmādam suam caussam & exornandas fulciendasq. rationes suas: vel qui operis molem multiplicis lectionis opibus & omnis generis scriptorum auctoritatibus instruit atque exædificat Nicephorus Callistus libro 14. Id consilij nobis est, vt ex omnibus quæ ad rem faciunt colligamus, & interdum etiam spiris anguium implexis Andromachen adornemus, Græce est, ... ἐξ ὄφεων τὴν ἀνδρομάχην διακοσμεῖν, Est autem hoc loco ... ornamentum capitis, quod crinium volutis lubrico spirarum implexu, in modum anguium incurrantibus fastigiatur, quod Statius Papinius suggestum comæ nominat, quod genus in veteribus Italiæ monumentis frequens occurrit. Respexit huc Iuuenalis Satyra sexta feminarum astum notans, quæ anguino isto plexu & structura plocamorum, proceritatem mentiebantur, vbi ait,

Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altū
Aedificat caput, Andromachen a frōte videbis, Post,
minor est. Constat autem Andromachen Hectoris vxorem statura longissimam fuisse, ex Ouidiano versu.

Mariandinus tibicen.

Μαριανδυνὸς αὐλητής. id est, Mariandynus tibicē aut præcentor, dicitur luctuosi carminis cantor, qui flebiles modos insonat. Neque absurde poetastrum inamœni atque indocti carminis scriptorem, μαριανδυνὸν θρηνητὴν dixeris, consimili ratione, qua ineptam orationē, Caricam Musam & καρικὴν αὔλημα. Citatur nominatim prouerbij vice ab Eustathio in Dionysianis commētariis, ἰστέον ὅτι ἐπεχωρίαζον τοῖς μαριανδυνοῖς θρηνητικὰ αὐλήματα, ὡς δ' ἡ παροιμία δηλοῖ, μαριανδυνῶ μιμούμενοι θρηνητῆρες. id est, Sciendum apud Mariandynos frequētes fuisse tibicines lugubria cōcinētes, quod & prouerbio indicatur, in quo fit mentio Mariandyni eiulatoris. Chorus apud Aeschylum in persis, Xerxi reduci, post deletas ingenti strage a Græcis Persarum copias, loco gratulatorii carminis accenturum se dicit lugubre Mariandyni tibicinis carmen, his versibus.

Πρόσφθογγόν σοι νόστου, τὰν κακοφάτιδα βοάν,
Κακομέλετον ἰὰν μαριανδυνοῦ θρηνητῆρος Pίμψω.

Excipiam reditum tuum clamore incondito & male concinno Mariandyni tibi cinis vlulatu te prosequar. Quo Aeschyli versu vti licebit apud eum qui pro exspectato

pectato læto nũcio, aduersa omnia & tristia apportat Mariandyni gens est Pontica. Paphlagoniæ contermina, nomen habens a Mariandyno Aeolensi, vt Stephanus indicat, Aeschyli interpres ex Callistrato annotat Tyrium binos habuisse liberos, Priolaum & Mariandynum, qui in venatu perierit, insignem artificem lugubris concentus, qui flebiles tibiis modos adaptarit, suamq artem docuerit Hiagnin Marsiæ tibicinis patrẽ (quem Marsum nominat Eustathius) & addit, eam gentem ad sua vsque tempora, in æstiuis caloribus, flebilibus numeris auctorem suum Mariandynum prosequi, Apollonij Rhodij scholiastes annotat, Mariandynum Phinei filium fuisse ex Idæa Dardani, ab aliis Cimmerij creditum fuisse filium. Quin & Maryandinas tibias aptissimas esse luctui, idem scribit, & consentit in gentis peritia Hesychius: huc referri & vulgatum illud, Αὐλεῖ μαριανδυνοῖς καλάμοις κρούων ἰαστί. id est, Spirat Mariandynis calamis Ionicos modos sonans Potest autem prouerbialis iste versus anapæsticus torqueri in hominem secum discordem, velut qui inter læta tristes fabulas commemorat, aut lugubre carmen cõdit. Nam vt Mariandynæ tibiæ neniis funebribus dicatę sunt, ita Ionici modi amoribus, delictis, lasciuiæq. seruiunt. Citatur in Aeschyli Græcis commentariis, quos quam nitidissimos ex corruptissimis dedit nobis Henricus Stephanus, ὁ τῆς τυπογραφίας στέφανος. Solebant autem tibiæ in luctu adhiberi, & testatur Statius Papinius funera præsertim minoris ætatis ad tib.am efferri solere, eo versu.

Tibia enim teneros solitum deducere manes.

Mysorum more inclama.

Μύσιον ἐπιβοᾶν, *id est, Mysorum instar vociferari, prouerbiali specie dixit Aeschylus in persis, pro eiulare & fletu omnia permiscere, vbi Xerxes accepta clade mœstus ita chorum alloquitur,*

Καὶ στέρν' ἄρασσε κἀπιβόα τὸ Μύσιον. *hoc est,*

Conscinde planctu pectus, atque Mysium inclama.

Apparet autem barbaros ob natiuam vocis asperitatem olim ad funebris pompas ad ciendum luctum expetitos fuisse, sic Phrygas & Mysios ad id muneris adhibet Eustathius, ita & Carica Musa vt insuauis pro epicedio & funebri carmine Platoni accipitur. Aeschyli interpres ita succincte tradit, ἐπιβόα τὸ μύσιον, οἱ γὰρ μύσοι καὶ οἱ φρύγες μάλιστα εἰσὶ θρηνητικοί. *id est, Mysium inclama, nam Mysi Phrygesq. ciendo luctui appositissimi sunt. Simonides,* Μύσιον ἀπύοντα παρ' ἀργανθώνιον, *id est, Mysium & flebile exclamantem ad Arganthones amnem.*

Ter sex iacit.

Τρὶς ἓξ βάλλειν, *hoc est, Ter sex iacere prouerbio dicitur, cui ex animi sententia ac pro votis omnia succedunt prosperrime, inde nata prouerbij origine, quod antiquitus in trium cubitorũ iactu, seniones iecisse, fortunatissimum erat & primæ palmę victoriam apportabat, aliter quam putauit quidam tertrium iactum felicissimum fuisse, diserte namq. testatur Suidas quod dixi, ita annotans,* τρὶς ἕξ, νικητήριος βόλος, *id est, Ter sex, victor iactus est, & attestatur prouerbium quod ancipiti voto vel supremam vel infimam sortem deposcit,* τρὶς ἕξ, ἢ τρεῖς κύβοι, *id est, Ter sex aut tres vniones. Clarissime vero extra controuersiam hoc ponit apud Aeschylum in Agamemnone nuncius in specula relictus, qui conspicatus in tenebris facem capti Ilij indicem vti conuenerat, ait ignem illum ter sex iecisse, nimirum fausta ac læta omnia portendere signans, versus hi sunt,*

Τὰ δεσποτῶν γὰρ εὖ πεσόντα θήσομαι,
Τρὶς ἓξ βαλούσης τῆσδέ μοι φρυκτωρίας. *id est,*
Feliciter cecidisse heriles res dabo,
Fax ista quando iecerit ter sex mihi.

Qui versus quoniam deprauati leguntur apud Suidam admonendus est lector æquus vitij duplicis, nam & male πᾶσι πιστώσομαι *in priore scribitur, & in secundo* βαλλούσης τῆς ἐμῆς. *Neque vacuus erroris est codex Eustathij Romæ excusus, apud quem in Odissęę primo pro* τῆσδέ μοι *legitur* τῆς δίς.

Lacrymæ Simonidis.

Mæstius lacrymis Simonideis, prouerbiali figura dictum est ab elegantissimo Catullo, de re flebili & miseratione digna. Simonides poeta ex poetis, quos ἐλεγωποιοὺς *vocant, præcipui nominis fuit hoc est, qui nænias & carmina quę cum lamentatione mortuo extrema accinebantur (sic enim Nænias exponit Diomedes grammaticus) scripserunt, Vnde Horat. lib. od. 2. talia nominat Cęę neniæ munera. Sunt & qui elegiæ inuentæ gloriam illi tribuerunt, veteres autem in funere mortuorum elegiis ad sepulturam vtebantur, vt Lucillius Tharrhęus ait. Callionum pentametri siue elegiaci carminis auctorem facit. Verba autem Catulli sunt, in epigrammate ad Cornificium, Paullulum quidlibet allocutionis,*

Mæstius lacrumis Simonideis. Fuisse autem Simonidẽ appositissimum concitando luctui, etiam Aristides ostẽdit in Epicedio his verbis exclamans. ποῖος ταῦτα σιμωνίδης θρηνήσει; *qualis Simonides hunc mœrorem digne lugebit?*

Theatrum simul & aperit & claudit.

PROVERBIALE *est in eum qui pollicetur dicturum se aut explicaturum aliquid opportunum & magni momenti, simulq. alio orationem dirigit. Heliodorus lib. tertio.* ὥσπερ κατόπιν ἑορτῆς ἥκοντα, τὸ τοῦ λόγου, παρατρέχεις, ἅμα τὸ ἀνοῖξαι καὶ κλεῖσαι τὸ θέατρον, *id est, Me veluti peracto iam festo aduenientem, iuxta prouerbium, prȩteritis, & reserans simul & claudens theatrum. Potest & in sordidum torqueri, qui spem ostentat domi, sed mox reuocat.*

Veluti Mineruæ calculus.

Ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. *id est, Velut quidam Mineruę calculus, Prouerbialiter dictum est a Philostrato vbi dicit Herodem Atticum, principem in oratoria virum honestasse sua prȩsentia Aristoclen pergami docentem missis eo & suis discipulis, sic enim inquit,* καὶ τὸν Ἀριστοκλέα εἶδεν ὥσπερ τις ἀθηνᾶς ψῆφος. *i. vidit & Aristoclẽ, velut quidam Mineruę calculus, nimirum ad faciendã fidem illius eruditionis dignatus eum honorifica salutatione, eoq. facto veluti comprobans præclarã de illo existimationem. Vti ergo prouerbio licebit, cum quis primarij iudicis calculo absoluitur, aut quoties do-*

cti viri iudicium accedit ad laudem alterius, testimonioq. luculento huius eruditionem extollit: aut vbi bellicosus aliquis Heros strenuam ducis militisve virtutem liberali elogio exornat: vtriq. enim & militiæ & doctrinæ Mineruã præfecit gẽtilitas. ἐπεί τις Ἀθηνᾶς ψῆφος. Natalem prouerbij referendum puto ad iudiciũ Orestæ, qui cum pares essent calculi & damnatorij & liberantes, Mineruæ calculo alteri parti accedente absolutus a crimine fuit, quod ita refert Aristides, ἰσῶν ψήφων γενομένων, ὅταν τὴν νίκην νεμούσας, ἡ Ἀθηνᾶ προσθεμένη τὴν παρ' αὐτῆς ψῆφον.

Ieiunium olet.

Νηστείας ὄζειν id est, *ieiunium olere Græco prouerbio dicuntur, quibus grauis est anima & pudidum olens, Aristoteles Problematum sectione 13.* διὰ τί τὰ στόματα μᾶλλον ὄζει τῶν νηστευόντων, ἀλλὰ μὴ ἐσθιόντων ὀλίγον μᾶλλον ἐκαλεῖτο νήστεως ὄζειν φαγόντων δὲ τί ὀνήτι, ὅτε ἔδει μᾶλλον. *id est, Quid caussa cur ora eorum qui nihil ederint, sed ieiuni sint, magis puteant (id quod Ieiunium olere dicitur) postquam cibum sumpserint, nequaquam, cum oportuerit tunc magis obolere. Caussam assignat aeri propter requiem serue facto, qui spiritum & excremẽta pituitosa in putredinem agat. Cæcilius Comicus, Quæ mihi.*

Vbi domum adueni, assedi, exemplo suauium
Dat ieiuna anima.
Plautus in Mercatore.
Ieiunitatis plenus, anima fœtidat,

sic enim citat Nonius Marcellus, & legit vetus codex, pro quo vulgata editio habet, Iam plenus ætatis, animaq. fœtida. Huc pertinet quod in Bassam olidam anum scribit Martialis libro quarto Epigram. Quod bis murice vellus inquinatum,

Quod ieiunia sabbatariorum,
Mæstorum quod anbelitus reorum,
Quod spurca moriens lucerna tedę,

Quæ postrema dictio in impressis libris perperam in Ledæ commutata legitur.

Sphyngis ænigmata dissoluit.

EPIGRAMMATON *libro 3. Alcæi poetę prouerbialis versus legitur,*

Νῦν σφιγγὸς γρίφους Οἰδίπους ἐφράσατο. *id est,*
Nunc Sphyngis nodos Oedipus explicuit,

Quadrabit in eum qui insigni dexteritate recondita auctorum sensa & tenebrosos locos possit explanare. Alexis Comicus in Orchestride.

Δαιμονίως ἀσπάζομαι
Γραῦν σφίγγα πρὸς ἐμὴν ὡς αἰνίγματα λέγει. *id est,*
Complector valde humaniter
Anum Sphingem quæ soluat ænigmata mihi.

Huc spectat vrbanus Ciceronis iocus, ad Hortensium, cum iste diceret se Ciceronis ænigmata intelligere. Atqui, debes, inquit ille, cum Spingem domi habeas: acceperas enim a Verre auream Sphingem Hortensius, patrocinij præmium, vti refert Quintilianus. Comicus Straton in Phœnicide.

Σφίγγ' ἄρρεν', οὐ μάγειρον εἰς τὴν οἰκίαν
Εἴληφ' ἁπλῶς γὰρ οὐδὲ ἓν μὰ τοὺς θεοὺς
Ὧν ἂν λέγῃ, συνίημι. *id est,*

Domum introduxi masculam Sphingem,
Haud cocum, adeo nihil, testor Deos, intelligo. Qua loquitur. vbi Sphingem masculam vocat cocum poeticis verbulis vtentem identidem data opera, vt ea ratione obscurior imperito hero illuderet. Finitimum huic est Epicharmi illud, Οἰδίπους πάλαι γ' ἂν εἰ, αἰνίγματ' οὐ νοεῖς; *id est, Iam olim Oedipus cum sis, ænigmata haud capis. Sphingem fabulantur fuisse belluam canino corpore, vultu puellari, auis in modum pennatam, humana voce loquentem, consueuisseq. Thebanis ciuibus ænigma proponere quod indissolutum cum multis necis caussa fuisset, tandem, Oedipus Corinthius dissoluit, exitialemq. bestiam sustulit, quam fabulam pluribus persequitur Palæphatus: aliter eam exponit apud Nicephorum Philostorgius, Sphinx, inquit, de simiarum genere est, pectore ad collum vsque glabro, reliquo corpore hirsuto, vbera muliebria habet, facies plusculum rotunda est, & acuminata, a muliebri specie nõ abhorrens, vox humana, sed stridula nec articulata: bestia indomita, maligna, astuta, hanc crediderim olim Thebas allatam, & cum in ciuium ad spectaculum commeantium vultus insiluisset, eosque vnguibus lancinasset, Oedipum ciuium suorum iniuria offensum feram internisse, nomenque inde illustre retulisse. Ceterum fabula Oedipo fortitudinis gloriam tribuens, alatam eam fingit eo quod celeriter in obuios insultum faceret: eadem illi pectus muliebre, corpus leoninum addit, illud propter glabritiem & femineæ formæ similitudinem, hoc propter ferocitatem, quodq. vt plurimũ quadrupes ingrediens leoninum incessum mentiatur: Sermonem quoque illi assignat, quod vox eius humanæ sit adfinis, ænigmata vero, quod obscurum quiddam neque intellectum vociferetur. Neque otiosum fuerit vt huc adscribatur quod D. Clemens cõmemorat Stromatum lib. quinto, apud Aegyptios pro templis stare dedicata Sphingum simulacra, quo significent obscurũ minimeq. explicitum, & ænigmatis cuiusdam simile, quidquid de Deo loqui aut opinari mortales instituerimus: non ignoro tamen aliter istud symbolum a Synesio exponi in libro de Regno ad Theodosium Iuniorem, & iterum in Aegyptio.*

Cyreneus videris.

DE *homine quauis ratione inexpleto dicitur Alexidis Comici illud e Tyndareo, id fabulæ nomen est,*

Ἄνθρωπος εἶναι μοι Κυρηναῖος δοκεῖς. *id est,*
Videris esse vir Cyrenæus mihi.

Prouerbij vice vsurpauit Athenæus libri duodecimi initio. Ἄνθρωπος εἶναί μοι Κυρηναῖος δοκεῖς, κατὰ τὸν Ἀλέξιδος Τυνδάρεων ἑταῖρε Τιμόκρατες, κἀκεῖ γὰρ ἐάν τις ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἕνα καλῇ, παρῆσαν ὀκτωκαίδεκ' ἄλλοι, καὶ δέκα ἅρματα. *id est, Videris esse homo Cyrenæus mihi, iuxta Alexidis Tyndareum, sodalis Timocratis, illic. n. si quempiam ad cœnam voces, mox octodecim alij adsunt & currus decem. Modeste Timocratis studiosi hominis inexplebilem in legendo & ad editionem deposcendis libris auiditatem, perstringit, qui perlectis iam vndecim Dipnosophistarum commentariis, nondum satur, efflagitarat prædictis adiici librum de iis quos luxu diffluentes ac deliciis addictos fuisse obseruarat. Apposite igitur quadrabit in hominem inexhaustæ lectionis aut voluptatibus nunquam saturum.*

Ne

Ne corticem quidem dederit.

VERSICVLVS est prouerbialis Parthenij ab Etymologici auctore citatus.

Οὐδὲ περιρρήξας δρύπτα ποντιάδος, id est,
Herbę littoreæ fragmina non dederit, vel ita,
Radicis nulli dederit fragmenta marinæ.

Quo licebit vti in hominem sordidum & auarum, qui nulli aliquid largiatur, vt e pumice aquam citius elicias quam a tali nummulum, est autem δρύππα cortex arboris delibratus, seu ab arbore reuulsus, aut etiam quisquiliæ qualibet & fragmēta, ἀπὸ τοῦ δρύπτειν quod lancinare sonat. Cōuenit cum eo quod alibi citauimus, Ne salem quidem dederit.

Ne Bæon piscis molestus sit.

Μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς, id est, Ne Baon pisciculus mihi noxam pariat. Citatur ab Etymologiaci auctore, qui illud exponit de homine voluptario & delicato gasone, qui vilia & communia edulia aspernatus, cupedias sectatur: cuiusmodi Philoxenus Cytherius fuit, qui appositum exiguum mullum percontanti similis auri admouit, vt ingenioso commento prægrandem Dionysio tyranno in eadem mensa oppositum impetraret, vti refert Athenæus. Est autem βαιὼν pisciculus gobio persimilis, alio nomine βλέννος a muccositate, vt videtur, nomen sortitus, quamquam apud Athenæum libro 7. βλέννος scribatur, vbi & alter exstat in vulgatis codicibus error talis, εἰσὶ δὲ κατὰ τὴν ἰδέαν παραπλήσιοι, pro quo reponas ex Eustathio & Etymologici auctore κωβιοῖς, vt dicat βλέννον, piscem a βλέννα, id est, mucco nomen habentem, gobio esse persimilem. Vilem autem fuisse & ingrati saporis pisciculum, ostendit Epicharmus, ἀχαρίστους βαιῶνας, id est, insipidos Bæonas vocitans. Lectio huius parœmię diuersa est apud Athenæū, sed quæ eodem sensu constare potest μή μοι βαιὼν κακὸς ἰχθύς, id est, Procul a me facessat Bæon malus piscis. Competet in hominem aspernabundum & delicatimorosiq. ingenij, qui communia & vulgaria fastidiat.

Cum vulpe habens commercium, dolos caue.

SENARIVS prouerbialis citatur a Suida talis,
Κερδοῖ συνών, τὴν κερδὼ ταύτην προσδόκα. id est,
Cum vulpe habens commercium, dolum caueto,

Adfine est illi Paulino, Cum prauo deprauaberis. A malorū consortio cauendum est, ne aut impostura exitio tibi sit, aut ne in mores transeat contagium, τὸ γὰρ ἐμφυὲς οὔτ' αἴθων ἀλώπηξ οὔτ' ἐρίβρομοι λέοντες διαλλάξαιντο ἦθος, vt inquit Pindarus hoc est, natiuum ingenium neque dolosa vulpes, neque rugibundus leo commutare valeant. κερδὼ autem vulpes dicitur quasi κερδὼ a caudæ quam spissam habet tractu, vel ab astutia qua lucrum queritur & emolumentum, quā κέρδος ēt nominant, vnde et κερδαλέος fraudulentus homo dicitur.

Prope de Xenium.

Τοῦτό σοι ἀντὶ ποδὸς ξεινήιον, id est,
Istud habe Xenium pede pro bouis.

Verba sunt Philætij bubulci Vlyssis apud Homerum Odyss. 22. ad Cresippum quem sagitta traiecerat, illi insultantis, vt munus illud accipiat pro bubulo pede, quem ille mendicanti Vlyssi impegerat paullo ante. Admonet ibi Eustathius vsurpatum adagium a primi nominis theologo, in eos quibus malum pro malo rependitur.

Vti nutrices Lamiam.

CVM inanes minas ad territandum solum comparatas innuere volumus, vtemur illo Dionis Chrysostomi, ὥσπερ αἱ τίτθαι διηγούμεναι τὴν λάμιαν, id est, instar nutricum Lamiam pueris obiicientium. Eius verba hæc sunt oratione 55. μόνους δὲ θαυμάζεις τοὺς λέοντας (ita corrigendus est codex græcus, qui habet λέγοντας) καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰς σκύλλας καὶ τοὺς κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκήλει τοὺς ἀνοήτους ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία, διηγούμεναι τὴν λάμιαν. id est, Solos miraris leones, aquilas, scyllas, & cyclopes quibus ille stupidos homines demulsit, non aliter quam solent nutrices pueros, Lamiæ aduentum narrantes. Lamiam quasi λαιμίαν a prægrādi ingluuie nomen habere vult Etymologi auctor, diximus de ea in adagio Lamiæ turris, antea: nunc & hoc addendum est ex Nicephoro Callisto lib. 18. cap. nono, Lamiam etiam γελλὼ vocari, sic enim ait de Mauritio Imperat. Illud insuper anile parumq. simile veri addens ēn pusam (ita enim nominant, quam γελλὼ quis dixerit) sæpenumero infantem Mauritium e cubili, velut mox deuoraturam, extulisse, nullo accepto incommodo.

Immortales Gratiarum horti.

Ἀκήρατοι χαρίτων κῆποι, id est, Interitum nesciunt Gratiarum horti. Aristides, καὶ μὴν ἐν ἀκηράτοις χαρίτων κήποις, id est, In immortalibus Gratiarum hortis nati. Prouerbij facies ad gratitudinis significationem trahi potest, nam beneficij collati memoria immortalis esse debet, semperq. in animo grato viuere, vnde & Gratiarum vni a virore perpetuo Thalię nomen fuit. Potest & ad personam transferri, si dicamus virum sempiterna memoria dignissimum, in Charitum hortis immortalibus viuere. A quo non abludit Sapphus poetriæ inuectiua in indoctam & a Musis Gratiisq. alienam feminam, κατθάνοισα δὲ κείσεαι, τοῦτινον μναμοσύνα σέθεν ἔσσετ' οὔτε ποκ' ὕστερον, οὐ γὰρ μετέχεις ῥόδων τῶν ἐκ πιερίας, ἀλλ' ἀφανὴς κἠν ἀΐδα δόμοις φοιτάσεις. hoc est, Mortua iacebis, nec tui vmquā a morte exstabit memoria, quippe expers rosarum in Pieria nascentium sed obscura vmbra apud inferos maneis oberrabis. Quæ verba corrupte leguntur apud Plutarchum in tertio Symposiacon in Codice Aldino, parumq. integre.

Phœnicis instar reuiuiscere.

Κατὰ φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι, id est, Phœnicis in morem reuiuiscere, prouerbio dicetur qui longa valetudine, adsiduis curis, amore, sollicitudine, carceris tędio emaciatus, nunc viuidior factus ad se redit. Aristides refert ad statum ciuitatis, cuius ruinæ in nouam vrbis faciem restitutæ sint, reparatis etiam iis quę obsoleta forent, ita enim loquitur de Smyrna beneficio M. Aur. Impe. reædificata. ἡ πόλις αὖ ἐξ ὑπάρχης μεταβαλοῦσα τὴν ἡλικίαν, ἡ αὐτὴ παλαιά τε καὶ νέα φαινομένη, ὥσπερ τὸν φοίνικα ἀναβιώσκεσθαι λόγος αὐτὸν ἐξ αὑτοῦ. i. Repullulat ciuitas deposito senio, vetus eadē et noua, quo Phœnicē ex se

reuiuiscere fama loquitur, & alibi de eadem, γέγονε δὲ παλαιοτάτη καὶ νεωτάτη ἡ αὐτὴ ἑαυτὴν ἀνανεωσαμένη, καθάπερ τὸν ὄρνιν φασὶ τὸν ἱερόν. i. Facta est eadem vrbs & antiquissima & nouissima, resumpta iuuenta, quod de sacro alite dicitur. De Phœnice aue ita Ambrosius lib. de fide resurrectionis. Auis in regione Arabiæ, cui nomen est Phœnix, rediuiuo suę carnis humore reparabilis, cum mortua fuerit, reuiuiscit. Eusebius Pamphili in vita Constantini. Αἰγύπτιον ὄρνιν φασὶ μοναδικὴν εἶναι τὴν φύσιν, θνήσκειν μὲν ἐπ' ἀρωμάτων αὐτὴν αὐτῇ τὴν πυρὰν ἐπισκευάζουσαν. ἀναβιώσκειν δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς σποδοῦ καὶ ἀναπτᾶσαν τοιοῦτον οἷος καὶ πρὶν ἦν τὴν φύσιν. id est, Phœnicem volucrem Aegyptiam ferunt natura vnigenam esse, & super aromatum aceruo emori, suum sibi rogum adolentem, postea de suo cinere reuiuiscere, resumptisq. pennis talem existere qualis antea fuerit. Nazianzenus in Carminum lib.

Ὡς δ' ὄρνιν φοίνικα φάτις θνήσκοντα νεάζειν,
Ἐν πυρὶ τικτόμενον πολλῶν ἐνιαυτῶν μετὰ κύκλα,
Γηραλέης κόνιος ξεῖνον γόνον αὐτοφύτευτον. id est,
Phœnicem perhibent post fata resumere vires,
Nascentem ex igni, & decursis pluribus annis,
De cinere annoso fœturam sponte renasci.

De hac aue ita ferme Artemidorus lib. de insomniis quarto cap. 49. Phœnix vbi fatale ingruit tempus, euolat in Aegyptum, loco vnde profectus ad sit ignorato, sibique constructo e casia myrrhaq. rogo, immoritur: ex eo cinere post statum temporis curriculum vermis enasci putatur, qui grandescens in volucrem abit, fitq. iterum phœnix, moxq. emigrat ex Aegypto, locumq. vnde genitor aduenerat volatu repetit. Eius verba leguntur apud Suidam in dictione φοῖνιξ, sed a librariis corrupta, nam illa ἀφίπταται εἰς αἰγυπτίων ἱκεσίας, ex Artemidoro ita legi debent, ἀφίπταται αἰγύπτω ἱκέσιον. Plura de hac aue qui scire desiderat, legat opusculum Lactantij, & alterum Claudiani, de Phœnice, Cornelium Tacitum annalium lib. quinto, Plinium lib. 10. cap. 2. Solinum cap 36. Ouidium in transformationum libris, deniq Achillem Statium Alexandrinum in calce lib. tertij de amoribus Blitophontis & Leucippes.

Qualis hera, talis & canis.

REPERTVR a Clemente Alexandrino lib. pędagogi tertio, οἵα γὰρ ἡ δέσποινα (φασὶν οἱ παροιμιαζόμενοι) τοιαύτη χ' ἁ κύων, id est, Qualis namq. hera, iuxta prouerbium, talis est & canis. Quadrabit in impudicę aut ębriosę matris, libidinosam aut temulentam filiam. Vsus eo est Gregorius Palama, in declamatione, qua corpus aduersus animum se defendit, testaturq. se mereri veniam, raptum illius affectionibus οἵα γὰρ, φησὶν, ἡ δέσποινα, τοία χ' ἁ κύων.

Gyaro dignum.

FACINVS audax cum periculo coniunctum, quale ξεῖ τολμηρὸν Grçci vocant, velut proiectę audacię plenum versu a multis vsitato, Iuuenalis dixit, Gyaro dignum, ita autem habet, Aude aliquid breuibus, Gyaris, & carcere dignum, in quo pręter aliorum grammaticorum expositionem, breuibus, epithetō esse nolo, vt exilitas insulę includi eo verbo videatur, sed commate distermino, vt tria loca periculo vitę coniuncta illi adeunda esse significet, qui facinus aliquod memorabile suscipere velit. Sunt enim Breuia loca maris vadosa, naufragiis infamia, quorum etiam apud Vergilium mentio est in primo Aeneid. ibi, In breuia & Syrtes. Polybius similiter vt Latini βραχία nominat. vt lib. 1. de parua Syrti loquens εἰς ἣν προσπεσόντες εἰς τὰ βραχία (ita locum corrige pro ἀβραχία) διὰ τὴν ἀπειρίαν, εἰς πᾶσαν ἦλθον ἀπορίαν. id est, Ad quam in breuia incurrentes, propter locorum imperitiam, in summum adducti fuerunt discrimen. Gyaros vero insula est inter Cycladas, quam immitem & sine cultu hominum causatur Tiberius apud Cornelium Tacitum.

Mel summis digitis delibandum.

Χρὴ τοῦ μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ ἀλλὰ μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. hoc est, Mel summo digito, haud caua manu delibandū est, Dionysius Milesius apud familiares suos identidē dicere solebat, Philostratus lib. 1. de Sophistarum vitis commemorat. Translationibus aliisq. deliciis, quibus oratio ornatur, parce vtendum est, non affluenter & ad fastidium vsque. Voluptatibus modice frui pro re nata, illaudatum non est, modo ne totum te iis immergas. Uti adagio conueniet, quoties moderatum rei alicuius vsum laudabimus.

Polycleti norma.

Πολυκλείτου κανών, id est, Polycletza norma, prouerbij specie effertur de homine omnibus numeris absoluto, de opere ad vnguem facto, deq. re extra controuersiam perfecta. Natum a Polycleti statuariorum antesignani commentario, quo absoluti operis specimen artificibus præscripsit, itemq. eiusdem statua absolutissima, quibus ambobus κανόνος nomen inditum fuit ab auctore. Sed operæpretium est Galeni verba quibus hanc rem persequitur apponere ex quinto libro De Hippocrat s & Platonis decretis. καθάπερ, ἐν τῷ Πολυκλείτου κανόνι γέγραπται, πάσας γὰρ ἐκδιδάξας ἐν ἐκείνῳ τῷ συγγράμματι τὰς συμμετρίας τοῦ σώματος ὁ Πολύκλειτος, ἔργῳ τὸν λόγον ἐβεβαίωσε δημιουργήσας ἀνδριάντα κατὰ τὰ τοῦ λόγου προστάγματα, καὶ καλέσας δὴ καὶ αὐτὸν τὸν ἀνδριάντα καθάπερ καὶ τὸ σύγγραμμα, κανόνα. id est, Quemadmodum in Polycleti regula perscriptum est: nam cum eo in commentario Polycletus nos edocuisset symmetrias corporis, scriptum deniq. opere confirmauit, fabricata statua iuxta libri præscripta, inditoq. illi similiter, vt & commentario, Norma peculiari nomine. Idem de corpore quadrato loquens in primo De temperamentis, quod non modo medium obtinere humiditatis siccitatisq., verumetiam optima formatione præditum vult esse supra Polycleti normam, sic inquit, καὶ τὰ τις ἀνδριὰς ἐπαινεῖται Πολυκλείτου κανὼν ὀνομαζόμενος, ἐκ τοῦ πάντων τῶν μορίων ἀκριβῆ τὴν πρὸς ἄλληλα συμμετρίαν ἔχειν, ὀνόματος τοιούτου τυχών. id est, Laudatur alicubi statua Polycleti, Norma vocitata creato inde nomine quod exactam adamussim omnium inter se membrorum commensurationem habeat. Trāsferetur apposite ad animi dotes, si hominem omni virtutum genere præditum Πολυκλείτειον κανόνα vocemus. Eo modo accipitur et ipse κανὼν Græcis, vt Norma Latinis. Apud Suidā incerti auctoris verba citantur ista, ἡ δὲ ἰσχὺς, κανὼν ἦν ἀρετῆς ἅμα καὶ ὑγιείας. i. Pubertatis

anni

anni norma erant recte instituta, saneq. vitę. Eunapius de Marciano, ἀνὴρ εἰς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσπερ τινὰ κανόνα ἀπηκριβωμένος. id est, Vir ad omnes virtutes veluti norma quapiam affabre factus. Simili tropo Hieronymus ad Ruffinum dixit, Norma Catonianæ seueritatis, & Martialis lib. 11. Regula morum. Adfine etiã est illud Trebellij Pollionis, Valeriani vita censura est. Ad eundem modum capitur & γνώμων. Damascius de Isidoro philosopho Hypatia doctissime femina marito ἅπαν τὸ θέατρον ἀνεῖχεν, τῇ ἐκείνης κρίσει γνώμονι ἐχρῆτο τῶν ἀμεινόνων ἢ χειρόνων λεγόντων. id est, Vniuersum theatrum illius iudicio vtebatur ceu regula eorum qui bene maleue dicerent. Thucydides de Themistocle, τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων. id est, Rerum præsentium exactissima norma, adhibito vel leui consilio.

Pro virgine cerua.

Ἀντὶ παρθένου ἔλαφος. *i Loco virginis cerua. Prouerbio hoc vti licebit, cum præter opinionem insperatum quid accidit, veluti si quis opima spe excidat, & pro aureis tantum non montibus exiguum quid referat: aut vbi quis criminis purus, reus tamen accusatus, liberatur, auctore sceleris deprehenso: aut cum aliud pro alio fraudulẽter substituitur. Exstat apud Achillem Statiũ Alexandrinum libro sexto de amoribus Clitophontis & Leucippes. Custos, inquit, vt verisimile est, obstupuerat, inopinata rei nouitate commotus, iuxta parœmiam, pro virgine cerua conspecta. Natum videtur a fabula Iphigenię, quæ cum in Aulide Bœotiæ ad aram Dianæ adducta staret, futura deæ victima, ipsa quidẽ repente euanuit & in Tauricam deuecta est, immolata eius loco supposititia cerua. Hanc rem narrat apud Euripidem in Iphignuntius.*

Ἀλγῶν ἐσιδόντες ἐκ θεῶν τοῦ

Φάσμ', οὗ περ οὐδ' ὁρωμένου πίστις παρῆν,

Ἔλαφος γὰρ ἀσπαίρουσ' ἔκειτ' ἐπὶ χθονὶ

Ἧς αἵματι βωμὸς ἐῤῥαίνετ' ἄρδην τῆς θεοῦ. *id est,*

Spectrum intuentes a deorum quopiam

Inopinum, & ægre creditum spectantibus,

Nam cerua humi iacebat artub. micans,

Aram deæ cruore stagnantem imbuens.

Non alienum hinc est quod Martialis iocatur in Misitium quendam a Cybales sacerdotibus noctu præsectis virilibus orbatum, cum illi Achillam puerum cõcubinum ea parte mulctasse se crederent decepti, proinde subiicit auctor, Suppositam fama est quondam pro virgine ceruam.

Fulmenta lectum scandunt.

CITATVR *a Nonio prouerbium Varroni frequens, Fulmenta lectum scandunt, quamquam in impressis codicibus, vt vbiq. scatent portentosis mendis, singulari numero Fulmentum vitiose scriptum legitur. Videtur autẽ quadrare quoties pręposterę aliquid fit, aut vbi hero imperare seruus, & supra patronum cliens habere pręsumit arroganter. Nihil autem in rerum natura magis est præposterum, quam vbi fulcra sustentando lecto destinata, onus ipsa lecti esse volunt, & ab eo portari quodammodo. Est autem fulmentum idem quod fulcrum aut pleniore voce fulcimentum, quod vel ex Plautino exemplo in Trinummo liquere potest, vbi vulgati codices fulcimenta pręferunt, cum feminino Fulmentas veriore lectione emendatiores libri habeant hoc modo, Fulmentas iubeam suppingi soccis.*

Tantali mensa.

Ταντάλου τράπεζα. *id est, Mensa Tantali, effertur de re qua frui nõ liceat. Melite Ephesia apud Achillem Statium libro quinto, amore Clitophontis incensa, cum veneris fructum solicitaret apud illum identidem tergiuersantem: Næ ego, inquit, torum Tantali mensa non absimilem nacta sum. Præcesserunt autem hæc verba. Tantone tempore vt propter fluuium sedeam, neque sitim explere queam? nam cum sedulo instare Melite, vt litando veneri nuptias confirmaret amans ille amasiæ suæ Leucippes desiderio hoc dans, congressum connubiumq. cum Melite vitabat, diem semper eximendo Nota est de Tantalo fabula in mediis vndis sitiente, & imminentibus ori ipsius pomis frui non potente: quam rem eleganter idem & breuiter expressit Petronius Arbiter.*

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit

Tantalus, infelix quem sua vota premunt.

Vnum alueare.

Ἓν κηρίον. *id est, Vnum idemq. alueare. Prouerbium est de collegis sociis & coniuratis, qui eiusdem sodalitij sunt, iisdem studiis addicti, aut similibus sceleribus operti. Citatur in Suidæ collectaneis.*

Camelus pyrrhicham didicerit.

Ἡ κάμηλος πυῤῥίχην ἐμάθηκεν ποίε, *id est,*

Pyrrhicam Cinesiæ camelus didicerit.

Locus erit adagio vbi quis repugnante natura et genio aggreditur quippiam, veluti si stipes quispiam litteris operam dare velit, aptior tractandæ stiuę, huic enim dicetur,

Discit camelus pyrrhicham Cinesiæ.

Fuit Cinesias poeta prælongus tardo immobiliq. corpore, quippe tiliæ arboris asserculis circummunito ad gressus firmitatem, ac proinde ad saltandum pyrrichã tripudij genus velocis, inepto Pyrricha namq. Laconum inuentum ab armatis adolescentibus obiri solebat ad comparandum velocitatis habitum, quippe quæ in bellis maxime opus sit, cum ad persequendum hostem tum ad fuga euadendum, si contingat inferiores obtinere. Aristophanis interpretes scribunt Cinesiam poetam pyrrhicham composuisse ad quam decursus modulatus fieret, lege carminis conflata e breuibus ferme pedibus, qui vel inde, vel ab ignea mobilitate pyrrhichij dicuntur, iidem & κινήσιοι, vel ab auctore, vel a mobilitate, vt a Diomede grãmatico scriptum est. Adlusum videtur ad versum Aristophan. in Nebulis ἢ πυῤῥίχην τίς ἐμαθεν τὴν Κινησίου. id est, An Pyrrhicham Cinesiæ quis edidicit? Gratiæ multũ accedet adagio, si paullulũ deflectatur hoc modo, Camelus citius pyrrhichã Cinesiæ didicerit, quã talis caudex litteras. Est. n. Camelus animal saltationi ineptum, tametsi nomen illi quasi καμμηρὸν, a femorum incuruatione esse velit Eueuus apud Artemidorum. Neque absurdus eius vsus erit, quando significabimus sub institutione viri litterati, stupidum discipulum plurimum profecisse, sub tali enim præceptore Camelus Pyrrhichã Cinesię didicit,

Eleusina seruat quod ostendat.

ELEVSINA *seruat quod ostendat reuisentibus, In adagium cedere dignissimum Senecæ dictum, quando significabimus non semel & vnica vice effundendas esse omnes eruditionis opes. Habent hoc vitij non nulli, vt omne suum myrothecion, vniuersa pigmenta simul in vnicam epistolam aut orationem impendant, cum parcior ornatus laudabilior sit. Seneca Naturalium Questionum lib. septimo, Eleusina seruat quod ostẽdat reuisentibus, Rerum natura sacra sua non simul tradit. Habent illud ciuitates quæ spectaculorum & reliquiarum ostentus gratia, statis annorum interuallis adeuntur, vt seruent in proximam panegyrin semper aliquid antea non spectatum. Eleusin siue Eleusina Atticæ locus Elusiniæ Cereris religioso fano nobilis, quo prima frumenti satio inuecta fuerit,* παρὰ τὸ ἐλθεῖν, *vt Diodorus Siculus ait, uel ab Eleusino Mercurij filio nomen habens, vt Etymologici auctor volunt. Atticæ sacrarium eam vocat Apuleius.*

Nemo comatus qui non præciditur.

Οὐδεὶς κομήτης, ὅστις οὐ ψιλίζεται. *id est,*

Nullus comatus qui non præcidi solet,

Prouerbium esse vetustum, immo oraculare, manifestis verbis testatur Synesius, quo significetur, omnes qui impense mollitiei cutis operam nauant, aut calami straturæ nimium studium impendent, aut quomodocumq. tandem corporis cultum & nitorem deamant, molles censeri, & pathicum quiddam si non corpore, animo saltem præferre, fractosq. esse. Verba eius sunt in epistola ad fratrem de Ioanne quodam improbo homine & ignauo, χθὲς τοι πάνυ λαμπρῶς συνηγορήκει τῇ παροιμίᾳ, μᾶλλον δὲ τῷ χρησμῷ, χρησμὸς γάρ ἐστιν, τοῦτό γε πάντως οἶσθα, τὸ οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ ψιλίζεται. i. *Heri apertissime prouerbij fidẽ cõprobauit, vel oraculi potius, reuera nãq. oraculum est, quod tibi non ignotum est, Nullus comatus qui non præcidi solet. Idem in libello de Coma.* Τίς οὖν ποτ' ἐστὶν ἡ παροιμία καὶ τί βούλεται, οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ. τὸ δὲ ἀκροτελεύτιον, αὐτὸς σὺ πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ τριμέτρου συναρμόσον, οὐ γὰρ ἔγωγε φθέγξομαι τὸ δυσῶν ἐκεῖνο καὶ πρᾶγμα καὶ ὄνομα. *id est, Quod est igitur prouerbium illud & quid sibi vult, Nullus comatus qui non. nam postremam vocem, trimetri numerosæ legi tu ipse adaptato, neque enim pro feretur a me fœdum illud & re & nomine verbum. Quæ uerba citantur & Suida in dictione* κομήτου, *non nominato tamen auctore. Idem alibi senarij postremũ verbum immutatum citat hoc modo,* οὐδεὶς κομήτης ὅστις οὐ περαίνεται. *Vtrobiq. tamen idem est sensus.*

Smyrnæi mores.

Σμυρναίων τρόπος, *id est, Smyrnæi mores, prouerbium videtur competere in eos qui deliciis luxuiq. indulgent, rursus cum res postulat viros, fortiter se gerunt, ita enim exponit ipse Aristides in Smyrnæ encomio, tribuit namq. illis* ἁβρότητα μὲν εἰς τὸ καθ' ἡμέραν, τολμήματα δὲ εἰς τοὺς πολέμους κρεῖττον ἢ πολλοῖς ἔδοξεν ἀντιπαλαίειν, *addit deinde,* ὥς τι καὶ τῶν ποιητῶν ἴδοι τινὶ Σμυρναίων τρόπον τὸ τοιοῦτον εἰρῆσθαι. *id est, Indies opipare viuunt, sed in bello ferociores sunt, quam vt multis expediat eius rei periculum facere vsqueadeo vt non nulli poetæ Smyrnæos mores tale ingenium vocent: subiicit deinde exemplum vnum de Chijs qui vacuam ab oppidanis illorum vrbem occupaturos se rati, viris in monte operi rustico intentis, mox cum de monte decurrentes subito ciues conspexissent, tanta trepidatione iniecta fugerunt, vt triremes plerasq. iniquitate locorum amiserint, impetum in se ciuium metuentes. Dicetur ergo de gente aut homine bellicoso, pacis tempore dissoluto.*

Capra cinnamomum.

Ἡ αἲξ τὸ κιννάμωμον, *id est, Capra cinnamomum videlicet sequitur aut amat. Eustathius dici testatur in eos qui rem quampiam impense amant, & feruide depereunt. Cinnamomum surculus est Arabicus miræ fragrantiæ viti non dissimilis, qui naribus admotus odoris gratia, voluptatis plena, lacrymas etiam inuitis elicit, vt ex Porphyrio annotat ille in Dionysij Afri commentariis, adamaturq. vehementer ab indigenis capris. Philostratus lib. 3. de vita Apollonij originem adagij docet, cum namq. ostendat, Capram documentum præbere bonitatis cinnamomi, ita subiungit, si quis capræ porrigat cinnamomi surculum, ea catuli instar admurmurat, abeuntemq. sequitur, naribus quantum potest admotis, atque adeo repulsa, non aliter, quam si pabulum denegatum foret, quiritatur.*

Veteris monetæ.

Παλαιοῦ κόμματος, *id est, veteris monetæ esse dicitur quisquis integrum adfert iudicium, haud corruptum, fuci corruptelæq. nescius: deniq. quidquid probum est & rectum, veteris monetę esse dicetur, vetera namq. eo nomine bene audiunt, velut minime adulterina* καὶ κίβδηλα. *Symmachus epistol. lib. 2. Itaque vt ipse non numquam prædicas, spectatorum tibi veteris monetæ solus supersum, ceteros delinimenta aurium capiunt. Vsus huius prouerbij durat etiam num in lingua nostra vernacula incorruptum dicentibus nobis esse de veteri moneta. Ita ferme vsurpatur* ἀρχαίως, *hoc est, vetuste apud Demosthenem in Philippicis, pro simpliciter & sine fuco doloq., quod prisci seculi homines integri fuerint, sic enim habent eius verba,* τοῦτο δὲ ἀρχαίως εἶχεν, *hoc est, de verbo ad verbum, vsqueadeo vetuste habebant.*

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Πάλαι Πελασγοί, Δαναΐδαι δ' ὕστερον. *id est,*

Olim Pelasgi, Danaidæ postea.

Euripidis senarius in Oreste fabula, prouerbij speciem redolens, qui torqueri potest in locuplete genere ortos iam ad egestatem redactos, aut propemodum stirpitus extinctos. Pelasgi, si Straboni credimus, numerosa & valida olim gens fuit, quæ errabunda passim sedes posuit leuiq. de caussa eas mutauit, alio atque alio commigrans, & in infinitam adaucta multitudinem, celeriter defecit: siquidem maritimam Ioniæ oram insedisse, & Chium insulam inhabitasse leguntur, Herodotus refert etiam Imbrum & Lemnum insulas Persici belli temporibus a Pelasga gente habitatas, memorat Strabo & campum Pelasgicum in Thessalia ad Larissam. Possederunt & Cretæ partem vt ex Vlyssis ad Penelopen verbis apud Homerum manifestũ fit. Fuerunt

runt & Pelasgi in Achaia, cum & Aeoliam in Asia incoluerunt: transierit & in Italiam eorum colonia, Lesbus quoque pelasgia antiquitus ab incolis eius nominis dicta fuit. Conueniet itaque in eos quorum opes olim firmæ & potentes fuerunt aut præpotes familiæ, nunc vero ea defecerint. Potest & haberi adfine illi vulgato de Milesiis, Fuere quondam strenui Milesii.

Helenæ crater.

Ἑλένης κρατήρ. *id est, Helenæ crater, de læto nuncio aut re quauis animo nostro impense grata qua sollicitudinem leuare possit curasq. diluere. Philostratus in Sophistis* [illegible] *id est, Leuabit tibi animi molestias non aliter quam Helenæ poculum Aegyptiis pharmacis imbutum. Intelligit de pharmaco Nepente, Locus est apud Homerum Odyssea quarto.*

[illegible]

Irarum caussas abolens, fugansq. malorum
Sensum, & tristitiæ patiens obliuia, vino.

Pharmacon immisit. De quo ita Plinius lib. 25. cap. 2. Nobile illud Nepenthes obliuionem tristitia veniaq. afferens, & ab Helena vtique omnibus mortalibus propinandum.

Spina colligens.

Τὰς ἀκάνθας συνάγων, *id est, Spinas attrahens, Frequens est apud Athenæum de moroso homine & importune curioso qui in disputationibus nunc hoc nunc illud incessit & in controuersiam trahit: talem autem vbiq. perstringit Vlpianum Tyrium altercando molestum, vt lib. 3. Dipnosoph.* [illegible] *id est, Ad vnguem expendis quidquid disceptantibus occurrit, spinas attrahens, quippe inter tribulos semper, spinosam & Ononin conuersans, nihil omnino amœnorum florum colligens, quem locum respiciens Eustathius ita legit lib. 2. Iliad.* [illegible] *id est, Vnde prouerbium illud. Spinas adducens velut tribulos aculeatos: eum adlusum ibi sit ad distichon quod apud Plutarchum exstat Sympos. libro primo, cap. quarto.*

[illegible] *id est,*

Ceu scabros inter tribulos, & Ononin acutam
Tellure erumpunt mollia Leucoia.

Idem Athenæus libro sexto, [illegible] *id est, Hic iterum e prædictis spinas colligens Vlpianus. Rursus libro 8.* [illegible] *id est, Vlpianus spinas congregans. Porro superiore disticho concinne vtetur cum a Seuero homine & austero lepide dictum aliquod prodierit & iocosus lepos: aut ibi scriptum ietricum quasiq. aculeatum vnis atque alteris facetiis conditum temperetur.*

Suilla harmonia.

Ὑὸς ἁρμονία, *id est, Suilla harmonia, prouerbii specie de incondito & indocto clamore effertur alicubi ab Aristide,* [illegible] *id est, Harmoniam porcinam modulantes, de ineptis & obstreperis sentiens, ac molesto barbaroq. sermone obgrunientibus.*

Monitor capras age.

Ἐμὲ νουθετῶν, αὐτὸς αἶγας ἔλαυνε. *id est, Qui me admones, ipse capras age. Quadrabit inconsultorem ineptum, qui alteri dictare consilium parat ipse supra similia non sapiens. Attigit istud Aristides in oratione* [illegible] *hoc est, de inepto responso.* [illegible] *id est, vt intelligas cuiusmodi vir sis qui me admones, cum prouerbium iubeat te capras pascere.*

Agamemnonium epulum.

Ἀγαμεμνόνειον δεῖπνον, ὁ τράπεζα, *id est, Agamemnonium epulum, vel Agamemnonia, mensa prouerbialiter dicitur de iis qui in exitiali mensa epulantur, vltimamq. cenam sumunt. Torquebitur in eos qui amice accepti medicatum hauriunt poculum aut venenatam offulam & Claudii Cæs. boletum edunt, quod multis ex purpuratorum collegio contigit, qui ab Alexandro pontifice eius nominis sexto opipare excepti Agamemnonia mensa, paullo post interierunt, Refert Homerus Odyss. δ. quomodo Aegyptus adulter lautum appararit conuiuium velut excipiendo Agamemnoni instructum, quo illum nihil mali suspicantem interemit, sic enim ait,*

[illegible] *i. Cena Acceptu mactat, ceu sub fœnile cadit bos,*

Aliter ἀγαμεμνόνειον δεῖπνον *accipit Sophocles pro anniuersario interfecti Agamemnonis epulo. Refertur ab Eustath. Odyss. 4.*

Ioui paria intonat.

In *ferocem & superbe grandiloquum nihilq. mediocre spirantem quadrabit illud Rhiani Cretensis, apud Stobæum.*

[illegible] *id est,*
Par Iouis imperio fremit, & capite arduus exit.
Cui cognatum est illud Sosiphanis apud eundem.
[illegible]
[illegible] *id est,*
Affulserit si sors egenis, illico
Attollitis cœlo arduum caput.

Ita vt idem sit [illegible] & [illegible] *illud potestatis æqualitatem, hoc inimitabilem altitudinem insimulat.*

Tamquam Pauo circumspectans se.

De *philauto homine & qui sibi quacumq. tandem in re placet impensius, suoq. ingenio indulget, aut qui forma sua delectatur. Synesius de Dione Prusæo sophisticis politicisq. argumentis admodum delectato,* [illegible] *id est, in illis resupinus gloriatur, in illis resupinus gloriatur, in illis decorem ostentat, pauonis in morem seipsum circumlustrans & quasi superbiens orationis splendore. Pauo superba auis gemmantes suas pennas mirari solet, & ad laudes suas explicare opes. Philostratus in Hippidromo,* [illegible] *id est, Exorsus a pauone vt qui*

est, ore alieno manducare dicamus: qui inuitus manu operi admoueat, ἀλλοτρίᾳ χειρὶ πίνειν, aliena manu quid agere: qui quod nolit aspiciat, ἀλλοτρίοις ὄμμασι ὁρᾶν, alienis oculis intueri: qui difficilis sit in præstanda alterius dictis opera, ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούειν, alienis auscultare auribus.

Vuæ passæ similis.

Ἀσταφὶς ὡσπερεί. id est, Vuæ passæ similis, scommate prouerbiali in similem ætatem rugis contractam & passæ cute strigosam detorquetur, apud Gregorium Palamam Thessalonicensem archiepiscopum, qui animam sic loquentem inducit, ὃν δὴ τὸ παροιμιῶδες τοῦτο ἐκ ἀστάφιδος, τὸ τῆς παροιμίας, ἀφανίσαι, ὥσπερ παιδίον αὖθις κομίζομαι. id est, eum rursus senilem submiserit caluum, nihil a passa vua (iuxta prouerbium) dissidentem, iterum infantis loco habeor.

Imbrij & Lemnij.

TERGIVERSATORES & qui sibi conscij iudicium declinabant atq. subterfugiebant, causantes se peregre abfuisse, prouerbialiter ἴμβριοι, hoc est, Imbrios dici solere annotat ex Aelio Dionysio Halicarnasseo Eustathius, cuius hæc verba citat, ἴμβριοι, οἱ τὰς δίκας ὑποφεύγοντες, ὡς ἀπόντες δίκην καλοῦνται, ἐκαλοῦντο δὲ ἴμβριοι κτλ. id est, Imbrij dicuntur qui iudicium subterfugiunt, eo quod aliqui in ius vocati in Imbro absentiã prætendebant. Idem repetit & Hesychius, sed addit eosdem quoque λημνίους dici velut absentiam in Lemno prætexentes. Est autem Imbrus Aeolica insula non procul a Lemno dissita, e regione Tenedi.

Patroclum sub specie.

Πάτροκλον πρόφασιν, Patroclum sub obtentu aut prætextu, prouerbium dicitur de his qui rei cuiuspiam gratia simulant se facere aliquid, quod reuera aliorsum faciunt: aut qualiter alium qui laudant, vt suas in eo laudes recitent, atque inculcent, ij Patroclum obtendunt. Est autem elliptica oratio vt plena sit, τὸ πρὸς τὸ πρόσχημα τίθεσθαι aut simile quid, hoc est: Patroclum obtentum facere aut prætexere. Plutarchus in libello quomodo se quispiam extra inuidiam laudare possit. διὸ δὴ μάλα δεῖ προσέχειν ἑαυτοῖς περὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἐπαίνους ἐπὶ τὸ μὴ φαίνεσθαι τὸ Πάτροκλον πρόφασιν, σφᾶς δ' αὐτοὺς δι' ἑτέρων ἐπαινοῦντας. Quapropter diligenter attendendum est nobis circa alienas laudes, ne videamur Patroclum obtendendo, nos ipsos per alios laudare. Occasio adagij ex Homero petita est Iliados decimonono, vbi Briseida necem Patrocli lugentem, reliqua feminarum turba sequitur, non tam Patroclum, quã proprias ærumnas deflens, sic enim inquit.

> Ὣς ἔφατο κλαίουσ', ἐπὶ δὲ στενάχοντο γυναῖκες
> Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστη.
> Sic ait illacrymans, gemitum grex insuper addit
> Femineus, Patrocli obtentu, sua funera lugens
> Quælibet,

Ita paullo post Achille lacrymante, seniorũ cœtus etiam illacrymat, memor pignorum domi relictorum quod Eustathius reddit, οἱ γέροντες κλαίουσι περὶ φανερᾶ οἰκείων ἀλλὰ κηδόμενοι. neque enim propter Achillem lacrymis indulgebant, sed memoria recolētes quos parentes, quantum liberorum domi reliquissent. Hinc liquet errare eum qui natum adagium putat e Patrocli cuiusdam moribus cuius sordes in comœdia traducuntur.

Pyrrhonia hæsitatio.

Πυῤῥώνειος ἀπορία, id est, Pyrrhonia dubitatio, prouerbiali schemate vsurpatur de iis qui nihil certi statuunt atque decernunt, semper ambigui: Galenus libro secundo, de temperamentis. οὐκ ταῦτ' ἐστὶ πυῤῥώνειος ἀπορία καὶ λῆρος ἀπέραντος. id est, Nonne hæc sunt Pyrrhonis hæsitatio & infinitæ nugæ. Idem lib. 2 de naturalibus facultatibus, ἀλλ' ἀπορητικοί τινες ἐξαίφνης καὶ πυῤῥώνειοι γεγόνασι. id est, Sed hæsitatores quidã subito ac Pyrrhonij euadetis. Fuit Pyrrhon Eleus philosophus qui desperata veritatis inquisitione, temere omnia dumul tumq. rimatus, in singulis hæsitabat, vt idem Galenus in libello περὶ ἀρίστης διδασκαλίας scribit, nihilq. re uera esse aiebat, sed lege quadam & consuetudine omnia fieri, Laertio teste. Huius sectæ asseclæ ab auctore Pyrrhonij appellati fuerunt: iidem & ἐφεκτικοί, quasi supersedentes, quod cunctarentur ac supersederent quidquam asserere, de quibus Philostratus, πυῤῥωνείους ἐφεκτικοὺς κτλ. & c. hoc est aiebat Phauorinus Pyrrhoniorum de rebus diffinire supersedentium quæstiones iudicari posse: ab his Ἐποχὴ nomen habuit quam assensionis retentionem vocat Cicero in Academicis, Idem & ἀπορητικοί siue ἀπορητικοί, a perpetua hæsitantia, vt Σκεπτικοὶ quod considerationibus semper vacent, numquam inuentionem perficiant. Dicti fuerunt & Ζητητικοί, quod inquirant semper veritatem. In horum familiam adoptarunt se Academici, qui nihil adfirmabant & quasi desperata certi cognitione, quodcumq. verisimile videretur, sequi volebant, vt in lib. de finibus bonorum & malorum inquit Cicero. Idẽ lib. De natura deorum primo, Prudenter dicit Academicos in rebus incertis assensionem cohibuisse.

Caricum schema.

Καρικὸν σχῆμα, id est, Caricum schema de libidinoso effertur. Hesychius annotat venerei congressus spurcum turpemq. modum ita nominari, atque inde τοὺς ἀκολάστους, lasciuos & salaces effrenata libidine prurientes, καρικὰ σχήματα εἰδότας. id est, Caricas figuras edoctos dicemus.

Libera in Cynadra aqua.

Ἐλευθέρα Κυνάδρα ὕδωρ. id est, Libera in Cynadra aqua Prouerbium est ad vitã libertatem adhortatorium, nam cũ libertas res sit inæstimabilis, securius dulciusq. aqua viuitur in libertate, quã in magna rerũ abundantia seruitur. Vere inquit, Persius liberum esse cui vitam ducere licet, vt voluit, Est autem Cynadra fons Argis, a perfugio canis, nomen habens. Meminit prouerbij Eustathius Odysseæ v. Annotat & auctor Etymologici Argis fuisse ἐλευθέριον ὕδωρ. id est, liberalem aquam, e qua serui qui in libertatem asserebantur, poculum hauriebant: vnde etiam Cerberum eanem inferni tricipitem bibisse, liberatumq: fuisse fabulantur, a cuius forte perfugio fonti Cynadræ nomen creatum fuit.

Lippus oculus solis radios non fert.

PROCVL Constantinopolit. episcopus, λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίῳ

ἀλλ᾽ ἀκτῖνας καθαρὰς ὁ λήμων οὐ δέχεται ἀλλὰ ... πίστεως περιττὰ ὕψος. id est, Lippus oculus solare iubar inoffense non admittit, nec imbecilla mens fidei fastigium capit. Non illico perspicua sunt lectori medicos libros euoluenti, eius artis misteria, nisi ea doctrina imbuto: Diuinarum litterarum arcana non obuia sunt prophano vulgo. Porro in Græco exemplari perperam scriptum est λιμῶν pro λημῶν.

Fulicam cygno comparas.

DE rebus aut personis maxime inter se dimissilibus conueniet dici hos Paulini Nolani ad Ausonium versus,

> Si confers fulicas cygnis, & aedona parræ,
> Castaneis corylos aques, viburna cupressis.

Dissimilimæ sunt inter se fulice colore fusco, & cygni niueo: rursus aedon seu luscinia vocis amœnitate auium regina, & parra auicula inter oscines a Festo habita, sed stridulo & ingrato sono. Eadem imparitas spectatur in castaneis arboribus proceris, & humilibus corylis quæ ab Auella Campaniæ oppidulo Auellanæ fuerunt dictæ: itidem inter cupressos editas ac proceras admodum arbores, & breuia depressaq; viburna, qua comparatione etiam Vergilius Romam vrbem reliquis Italiæ oppidis confert, vt eam tantum dicat caput præ ceteris efferre.

> Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

Lumbos fractus vt Mysius asinus.

Ὀσφὺν κατεαγὼς ὡς μύσιος ὄνος.

Delumbatus asini instar Mysii, Citatur prouerbij nomine ab Eustathio in Naxium catalogo sed non explicatur, contentus enim est addere, in Mysia rarissimos esse asinos, quibus rectum sit deorsum circa lumbos aut ilia, ita enim, ὀσφὺς vocatur tertia & inferior dorsalis spinæ pars ad clunes descendens. Videtur quadrare in molles & effeminatos, quos elumbes vocamus, Græci κατεαγότας, hoc est, fractos, de quo antea diximus. Porro in Eustathio Romæ excuso pro κατηγὼς legendum est ex manuscripto exemplari quod Bononiæ videre contigit, κατηγὼς.

Araneis abundat propter inopiam.

HOMERICVS versiculus est prouerbialis Odysseæ π. quem Telemachus loquitur interrogans an thorus paternus etiamnum propter collecti inopiam scateat aranearum telis obsitus. sic enim ait.

> Χήτει ἐνευναίων κακ᾽ ἀράχνια κεῖται ἔχουσα. id est,
> Horret Arachnæis vacuus ne coniuge telis.

Volens significare desertum iacere atque neglectum, nam locis incultis stabulantur araneæ. Varius Imp. opera seruorum decem millium pondo aranearum cũ collegisset, squalloris vrbis Romæ manifestum testimonium ad posteros transmisit. Poeta quispiam pacem optans, voto a Deo exquirit, ἀράχναι νήματ᾽ ὑφαίνοιεν ἐν ὅπλοις, vt araneę telas suas armis intexant. Hesiodus in præceptis rusticis ita mandat, Ἐκ δ᾽ ἀγγέων ἐλάσειας ἀράχνια, admonens doliorum esse satagendum ne intus nidulentur araneæ. Prouerbiali itaque specie dicemus, κακ᾽ ἀράχνια ἔχει, id est, araneis abundare quidquid incultum desertumq; iacet. Transferetur ad posite ad ingeniorum culturam, aut ad interpretum oscitantiam supinam, qui difficilioribus auctorum locis altum agunt silentium & squalorem quendam conciliant: & Nonius Marcellus, & Varro corruptis tot locis descriptorum incuria, passim, κακ᾽ ἀράχνια ἔχουσι. Ad superiorem versum adlusisse videtur Propertius in tertio.

> Putris & in vacuo texetur aranea lecto.

Manus in Aetolis habet.

Τὰ μὲν χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς. id est, Manus ambas habet in Aetolis, prouerbium est Aristophanis de impudenter petace, aut munerum corruptelæ obnoxio, nam Aetoli populi nomen habere videntur deductũ ab αἰτεῖν ὅλον, quod totum flagitent. ita Homerus Odysseæ ξ. egenum hominem & mendicum ex Aetolia oriundum non temere fingit, ad vocis etymon adludens quod est, αἰτεῖν. id est, postulo. Versus Aristophanis est,

> Τὼ μὲν χεῖρ᾽ ἐν αἰτωλοῖς, ὁ δὲ νοῦς ἐν κλωπιδῶν,
> Manus vtraque in Aetolis, ad mens in Clopidis.

Quod prouerbiale esse scomma annotat Eustathius in veteratorem improbum & munerum receptatorem, qui & flagitiose manibus donaria efflagitet & furaci animo opes inuolet. Est autem paragramatismus in Clopidis & Cropidis, nam Cropida tribus Atheniensis nomen est, at Clopida ἀπὸ τῆς κλοπῆς a furto nomẽ habere videntur.

Turtur cantat.

DE inepto cantore extat prouerbium apud Suidam. τρύγων λαλεῖ, id est, Turtur psallit aut canit, quamquam apud illum perperam scriptum legitur, τὸ τῇ φωνῇ λαλεῖ pro λαλεῖ. nam turturum vocis sonus asperior est, & inamœnum stridet, gemitui quam cantui propior quod τρύζειν Græci dicunt, vnde & ad odiosam loquacitatem transfertur, Hinc Idyllio septimo Theocritus.

> Ἄειδον κόρυδοι καὶ ἀκανθίδες, ἔστενε τρυγών, id est,
> Cantabant corydi & spini, turturq; gemebat.

Potest & ad ineptum inepti carminis scriptorem transferri.

A lineis excidere.

PROVERBIALITER vtitur Tertullianus A lineis excidere, pro eo quod est, ab instituto & proposito aberrare, libro aduersus Hermogenem, Et hic a lineis tuis excidisti, quibus circa personam Dei vsus es ... translatione sumpta a geometria qua lineis omnia peraguntur, ita concionatorem a proposita materia latius euagantem, a lineis excidisse dicemus. Sic e diuerso, Linea consistere dixit libro quarto aduersus Marcionem, pro, in instituto permanere sic enim inquit. Puto me non temere huc usq; adhuc lineæ insistere, qua definio nusquã omnino alium Deum o Christo reuelatum. Frequens autem vsus linearum specie prouerbij apud hunc auctorem est, nam & iisdem demicare lineis dixit, pro intra certa argumentorum septa permanere, & lineas aliquas prædu cere, pro certam materia legem præfinire, & ad lineas & in gradum, libro primo aduersus Marcionem pro, ad propositum atque institutum, & lineis claudere materiam hoc est, stata quædam argumenta præfinire, intra quæ ceu cancellos quosdam coerceatur liberior orationis euagatio. Ducta metaphora a certantium luctantiumve lineis, quas intra decertent.

tetient. Hinc manauit urbanus iocus Cassii Seueri, qui aduersus eos qui in diuersa subsellia transeunt, lineam poposcit, ut est apud Fabium: uelut obicem certum & præfinitum limitem, quem transgredi non liceat: ridiculum enim est quod Cælius istud de longuriis interpretatur. Eodem spectat & Hieronymi illud in Luciferiani dialogo, In gradum rursus ac lineas regredere. Ab eadem metaphora fluxerunt & hæ loquendi formulæ apud Ciceronem pro Pub. Quintio, Si extra hos cancellos egredi conabor, quos mihi ipsi circundedi, libro De oratore. 1. Et quasi certarum artium forensibus cancellis circumscriptam scientiam. Neque silentio prætereundum est quod annotat Donatus in Eunuchum Terentianum: Longis lineis fieri, pro eo, quod est, de longinquo.

Lapis molaris.

De *homine stupido uecorde & cerebri experte, prouerbialiter dicetur* λίθος μυλίας. *id est, lapis molaris, Plato in Hippia maiore,* ἀεί μοι παρακαθήσῃ λίθος καὶ τοῦτο μυλίας, μήτε ὦτα μήτ᾽ ἐγκέφαλον ἔχων. *id est, Non aliter quam si lapis assideas mihi, isq. molaris, & auribus & cerebro carens. Apud Aristophanem quidam* λίθος, *id est, lapis audit, propter uecordiam insignem & animi stupiditatem,* διὰ τὴν ἀναισθησίαν, *ut exponit Eustathius. Aristides ex Platone.* τί δ᾽ εἰ τοῦ Περικλέους υἱεῖς λίθοι ἐγένοντο. *id est, Quid, si Periclis filij lapides fuerint, ita fere & Plautus in mercatore, Ego met credidi Homini docto rem mandare, is lapidi mando maximo.*

Decumani malorum fluctus.

Κακῶν τρικυμία, *id est, malorum decumanus fluctus. De ingentibus calamitatibus effertur. Mercurius apud Aeschilum Prometh.*

> Οἷός σε χειμὼν καὶ κακῶν τρικυμία
> Ἔπεισ᾽ ἄφυκτος. *hoc est,*
> *Tibi quanta tempestas, & ineuitabiles*
> *Fluctus malorum decumani mox ingruent.*

Theodoretus lib. De prouidentia sexto, ὁ πλοῦτος πολλαῖς ἔχων ἔριθας καὶ φροντίδας παντοδαπὰς καὶ τρικυμιῶν μυρίαις ἰδέαις ἐπιβουλεύει τῇ ἀρετῇ. *id est, Opes uariis tumultibus & omnigenis curis refertæ, ac sexcentis decumanorum fluctuum generibus, uirtuti insidiantur, Ibidem.* ταῖς τῶν παθῶν τρικυμίαις ἐνδοῦναι. *id est. affectuum decumanis undis cedere. Nazianzenus in distichis.*

> Κυβερνήτης ἴδμων φεύξεται τρικυμίας. *id est,*
> *Doctus Gubernator decimas undas cauet.*

Plato lib De repub. quinto νῦν τὸ μέγιστον καὶ χαλεπώτατον τῆς τρικυμίας ἐπάγεις. *id est, postea quam uix euasi binas disceptationum undas nunc maximum difficillimumq. ueluti decumani fluctus uorticem superingeris. Idem in Euthydemo* σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου. *id est, seruatos nos uelis me pariter & adolescentulum e disputationis decumano tantum non impetu. Clemens Alexand. in pædagogo.* βέβυσται εἰς βυθὸν ἀκοσμίας ταῖς τῆς μέθης τρικυμίαις ἐπικλυζόμενον. *id est, Corpus immergitur in profundum turpitudinis, adobrutum quibusdam decumanis temulentiæ fluctibus.* Τρικυμίαν *tempestatem uolunt esse grauem, qua tres undarum cumuli in unum coeunt, quam graphice describit in epistola ad Euoptium Synesius, Latini decumanum fluctum nominant. Lucianus in libello De mercede seruientibus,* τὰς τρικυμίας καὶ ζάλας καὶ ἐκβολάς. *id est, Decumanos fluctus, procellas, naufragia. Plato in Euthydemo.* δεόμενος τοῖν ξένοιν, ὥσπερ Διοσκούρων ἐπικαλούμενος, σῶσαι ἡμᾶς, ἐμέ τε καὶ τὸ μειράκιον, ἐκ τῆς τρικυμίας τοῦ λόγου *id est, Obtestatus hospites uelut ipsos Dioscuros inuocans, qui nos (meum delicet & adolescentem) e decumano sermone fluctu seruatos uelint.*

Statua uiatores omnes intuens.

Gregor. *Nazianz. eodem in loco in funerali oratione Athanasii, prouerbialiter, statuam uiatores omnes intuentem, appellat symbolum aut dictum aliquod diuersimode interpretari quod possis, & quod speciosis argumentis in hanc & in illam sententiam deflecti & ad diuersa accõmodari queat. Verba eius sunt,* ἡ πρὸς πάντας ἑώρα τοὺς παριόντας εἰκών, *id est, effigies aut simulacrum cunctos uiatores aspectans.*

Anguilla in strigmento.

Ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ. *id est, Anguilla in strigmento, de lubrica fidei homine dicitur. Anguilla per se lubrica est nec facile manibus stringitur, multo magis si strigmento olei undo, quod* γλοιὸν *uocant Græci, imbuta sit. Exstat apud Simonidem in Iambis,* ὥσπερ ἔγχελυς κατὰ γλοιοῦ, *uelut anguilla in olei strigmento: Simile illi est quod ex Aristophanis* Δαιταλεῦσι, *fabulæ nomen est, citatur ab Athenæo,* λεῖος ὥσπερ ἔγχελυς. *id est, Instar anguillæ lubricus.*

Faber cadit cum ferias fullonem.

Arnobius *lib. sexto aduersus gentes lepidum usurpat adagium, quo uti licebit quoties significabimus immerentem plecti aut perstringi, ueluti si quis in re ridicula, exposita muri esca letifera, catellum imprudenter e medio tollat. eius uerba sunt. Nõne illud est quæso, quod in uulgaribus prouerbiis dicitur, fabrum cadere cum ferias fullonem? Finitimum huic est quod apud Athenæum Philyllius Comicus in fabula quæ* πόλεις *inscribitur, extulit.*

> Ὦ, σὺ καὶ τύχη
> Μάγειρος ἀδικήσας, αὐλητὴν λαβεῖν
> Πληγάς. *id est,*
> *Quidquid coquus*
> *Deliqueris, cædi flagris tibicinem.*
> *Eubulus in Leda.*
> Ἠκηκόειν καὶ τοῦτο νὴ τὴν Ἑστίαν
> Οἴκοι ποτ᾽ ἂν ὁ μάγειρος ἐξαμαρτάνοι,
> Τύπτεσθαι αὐλητήν, *id est,*
> *Ecastor audisse memini olim me domi,*
> *Tibicinem cædi, ubi coquus peccauerat:*

Leo prius, nunc leporem agit.

Λαγὼ βίον ζῇς ὁ πρὶν ἄτρομος λέων. *id est,*
Ferox leo olim, leporis æuum nunc agis. Senarius est prouerbialis, incerti auctoris, in hominem delicatum, qui pristinam ferociam exuerit. Huc spectat illud Galeni lib. De prænotione. τὸν δ᾽ ὑποπλήσσοντα λαγὼ βίον ζῆν ἀεὶ τρέμοντα καὶ τί πείσεσθαι προσδοκῶντα. *id est, Metuentem leporis uitam uiuere, semper trepidum ac*

pati

pati quidpiam spectantem. Dion in oratione de gloria ὡς τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγὼ βίον ζῶν. *id est, Ac iuxta prouerbium, leporis vitam viuens. Antiqui* λέοντας, *id est, leones viros strenuos appellarunt, ita Lycophrō Herculem* τριέσπερον λέοντα, *id est, triuesperum leonem di xit: Q. Calaber Achillem* κρυερὸν λέοντα, *id est, rigidum leonem: & Euripides Oresten ac Pyladen* λέοντας διδύμους. *id est, geminos leones. Eodem referendum est Chabriæ dictum,* φοβερώτερον εἶναι ἐλάφων στράτευμα λέοντος ἡγουμένου, ἢ λεόντων ἐλάφου. *hoc est, Formidabilius esse ceruorum agmen ductore leone, quam leonum, cer uo, quod Aristides refert. Euripides a Deo cuilibet ani manti vnam in genere attributam esse naturam dicit.*

Τί πῶ ὁ προμηθεὺς ἐν λόγοις ἡμᾶς πλάσαι,
Καὶ τ' ἄλλα πάντα ζῶα, τοῖς μὲν θηρίοις
Ἐδωχ' ἑκάστῳ κατὰ γένος μίαν χάριν,
Ἀτὰρ τοῖς λέουσιν εἶναι ἀλκιμοι,
Δειλοὶ πάλιν ἐξήεσαν πάντες οἱ λαγοί. id est,
Quid, quod Prometheus condidisse quem ferunt
Nos atque cuncta animantia, ille bestiis
Ingenere singulis naturam vnam dedit,
Cuncti leones præditi sunt robore.
Formidinis pleni omnes sunt lepusculi.

Argiuos exarmat oraculum.

CITATVR *a Plutarcho in eo quem* φιλεταιρίαν *inscrip sit senarius prouerbij vice ab ipso vsurpatus,*

Τοῦ Ἀργείων πλῆθος ἐξόπλιον λέων. id est,
Exarmat Argiuam gentem hoc oraculum.

Accommodari poterit quando significabimus argumē to quopiam valido aut syllogismi ariete destrui atque euerti quæ per se firma antea & certa videbantur. Vi detur e Tragico quopiam de sumptum. Exarmare pro prie belluas dicimur quando vnguulas aliaue armamē ta contra hostilem iniuriam a natura illis concessa de mimus, ne nocere queant. sic Plinius exarmare accu sationem tropice dixit pro infirmare eam & conuel lere.

Turbinem felix prospecta.

Ἐξόρα τὸν στρόβιλον εὐτυχὴς ἄκων, *id est, Turbinem prospecta felix exi stens. Citatur ex Varronis Menippeis a Nonio Marcel lo. Cum res sunt maxime secundæ, tum de aduersa for tuna præcipue timendum est: quemadmodum nautæ licet prospero fere vento oram soluant, ad manum ta men aut saltem præparata aduersus tempestatem si forte ingruat, instrumenta adminicularia habere de bent, ne malo cedere cogantur. Sapientis est infortu niis se ante parare, quam opprimant. Nō abludit hinc Vectij Valentis responsum apud Cor. Tacitum, cum metueret a Claudio Ostiæ agente, Aspicere se tempe statem ab Ostia atrocem, cum de Messalina adulterijs quæstionem acrem futuram innuere vellet cunctis in aurem dormientibus.* Στρόβιλος *autem ventus est procel losus, quasi dicas quassatorem,* παρὰ τὸ στροβεῖν. *id est, ab impellendo. Adfine est illud,*

Χεῖρ' ἐκτὸς ὄντα πημάτων τὰ δείν' ὁρᾶν. id est,
Extra malum existens, pericla prospice.

Amaris pharmacis amara bilis proluitur.

Ἰατροὶ πικρὰν πικροῖς κλύζουσι φαρμάκοις χολήν. id est,
Medici amaram amaris pharmacis bilem eluunt. Senarius est integer cum fine alterius, ex Sophocle sumptus, vt indicat Plutarch. in lib. de facie in lunæ circulo apparente, meminit & in lib. De animi tran quilitate. ὥσπερ οἱ σοφοκλεῖς ἰατροὶ πικρᾷ χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ. *id est, ad exemplum medicorum Sophocleorum, qui bilem amaram amaro pharmaco eluunt. Competit vbi res nobis erit cum moroso & dif ficili homine, cuius improbitatem simili asperitate frā gendam esse videamus. Finitimum est illi, Cum Crete Cretizandum. Adlusisse huc videtur Symmachus in Epistola quadam. Plerumq. amara haustu ad salutem valent, & succis tristibus affecta resouentur. Quadra bit etiam vbi asperioribus verbis iuuenilem audaciam aut calidum facinus castigandum esse indicabimus.*

Mulgens hircos, sanguinem ducit.

Ῥηιδίως ἀμέλγειν, εἰ θέλει, καὶ τοὺς τράγους,
Ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος, αἵματος πηγὰς ῥέειν. id est,
Mulgere & hircos, si velit, pastor potest,
Sed sanguinis pro lacte salientes fluent.

Leguntur apud Nazianzenum hi senarij prouerbia les, qui salubriter monent, non esse exugendos subdi tos, vt ad vitalis vsque sanguinis fontes descendatur. Conuenit cum Tiberij dicto, Tondendum esse pecus, non deglubendum, quod Amylio Recto Ægypti præ tori grauiora consuetis vectigalia imperanti rescri psit, quod his verbis expressit Dion lib. 57. κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ' οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι. *id est, Toude ri meas oues, non radi volo.*

Canis clanculum mordens.

Κύων λαίθαργος. *id est, Canis clanculum mordens, Prouer bium de simulatoribus qui beneuolentiam & studium suum ore prædicant, clam insidiantur & detrahunt, & dolum blando risu prætexunt. Citatur alicubi a Suī da iambicus talis.*

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. id est,
Palpando mordes, clam canis dentem imprimens.

Adlusit huc Eustathius Odisseæ 16. obtrectatores no minans, λαιθάργως δάκνοντας. *id est, in modum elancu larij canis mordentes. Leguntur apud Laertium poe tæ cuiuspiam verba, hypocritæ insidias cauendas esse admonentis,*

Πεφυλαγμένος ἄνδρα ἕκαστον, ὅρα μὴ κρυπτὸν ἔγχος ἔχει κραδίῃ, φαιδρῷ προσενέπῃ προσώπῳ, γλῶσσα δὲ οἱ διχόμυθος μελαίνης ἐκ φρενὸς γηρύῃ. *id est, Caute ob seruans quemlibet virum, vide ne occultum cordege rens mucronem, nitida te fronte compellet, atque os bilingue ex atris præcordiis sonet.*

Mensura aquam bibens.

Μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μᾶζαν ἔδοντες. id est,
Immodice vorat, & lymphā modulo obbibit aquo.

Versus oracularis qui in prouerbium abiit, de lurconi bus & comessatoribus qui se cibis vinoq. ingurgitāt, aquæ parum vel adeo nihil infumentes. Natum ex o raculo Sybaritis edito, quos immoderatus luxus Cro toniatis debellatos subiecit.

Crocum in Ciliciam.

Ἐς Κιλικίαν κρόκον, *id est, In Ciliciam Crocum, prouerbiale est*

est in eos qui cumulate merces eo comportant, ubi magna sit earum affluentia, aut qui ditioribus opima munera largiuntur. Citat Suidas, εἰς αἴγυπτον ἄγειν σῖτον, καὶ εἰς κιλικίαν κρόκον. id est, in Aegyptum deferre fruges, in Ciliciam Crocum Cilicia croci fœtura abundat apud Corycum Ciliciæ urbem et in Tmolo monte, unde Virgilius in Battatis,

Cilicio crocus editus aruo: & in Georgicis,

Nonne vides croceos ut Tmolus odores Mittit.

Respondet adagio nostrati, in Norwegiam asseres comportat, quod ea regio admodum nemorosa lignis abundantissima sit.

Morsimi versus quis descripserit.

Ἡ μορσίμου τίς ἔπη ἐκγράψεται; id est,

Quis verba Morsimi velit describere?

Adagium quo utemur cum quid putidius ineptiusq. esse indicabimus, quam ut edisci aut etiam prælo excudi mereatur. Suidas adnotat dici ἐπὶ τῶν ἀπαιδεύτων καὶ ἀηδῶν ἀνθρώπων, hoc est, de contemptis & rancidis infamibusq. Morsimus Atheniensis poeta fuit Tragicus, admodum frigidus, cuius tragœdiam canere in devotionis cuiusdam loco ponit Aristophanes, ut idem illi sit explodi, quod Morsimi versus ediscere.

Pisandri galea & supercilium.

Πεισάνδρου λόφοι καὶ ὀφρύες id est, Pisandri apices galeæ & supercilia, Quadrat in Thrasones qui superciliis et galea tenus formidabiles sunt, & conflictus nescio quos & duella crepant, ut Plautinus ille Pyrgopolinices facit, cum ferme tales post principia stent, Terentiani illius militis more, timidi atque imbelles. Pisandri timiditas etiam prouerbio locum dedit: is procero corpore fuisse scribitur sed supra modum meticulosus, unde & Asinus Cnidius cognomento fuit dictus: utebatur autem galea tribus conis & apicibus insigni, speciosisq. armis, ut vel ea parte fortitudinis nomen aucuparetur: sic Miles gloriosus apud Plautum clypeum splendidiorem vult esse, quam solis radii sunt, ut oculorum aciem hostibus præstringat. Exstat adag. apud Aristop.

Duro flagello mens docetur rectius.

Σκληρῷ δὲ μάστιγι παιδαγωγεῖ ὁ νοῦς. id est,

Durum flagellum est pædagogus ingeni.

Sententia monostichos prouerbialis apud Gregor. Nazianzenum: solet ita usuuenire in rebus humanis, ut periculorum magnitudine cautiores plerumq. reddamur. Est & vulgo nostrati nihil in ore frequentius isto adagio, Graues casus, docent rectissime.

Bibliotheca animata.

PROVERBIALI tropo dictum est illud ab Eunapio Sardiano, βιβλιοθήκη τις ἔμψυχος ἦν καὶ περιπατοῦν μουσεῖον, id est, Animata bibliotheca & viuum Musæum. Dici cœuenit de homine valde erudito, & qui velut ex professo de omnibus respondere, & inexplicabiles auctorum nodos dissoluere possit, tamquam ex secretiore Musarum adyto cuncta depromens. Loquitur autem de Longino Cassio Porphyrii præceptore, Λογγῖνος δὲ βιβλιοθήκη τίς ἦν ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον. i. Erat Longinus bibliotheca quædam spirans & viuum Musæum: Sic enim malo reddere, quam ut Græce sonat, obambulans Musæum. Simili loquendi genere Isidorū ἔμψυχον εἰκόνα ἀσκήσεως dixit Necephorus Callistus hoc est instituti monastici animatum columen, & Nazianzenus martyras nominat ἐμπνέοντας στήλας, quasi spirantes columnas propter viuidæ fidei singularem constantiam Porro Μουσεῖον, id est, Musæum mēsa fuit Aegyptia ad quam cunctis, quos tota passim Aegypto celebres eruditio faciebat, aditus patebat, ita enim scribit Philostratus de Milesio Dionysio loquēs, quem ab Hadriano Imper. adscriptum fuisse equitum ordinibus & iis qui in Musæo alebantur dicit, subiungit, τὸ δὲ μουσεῖον ἐστι τράπεζα αἰγυπτία ξυγκαλοῦσα τοὺς ἐν πάσῃ τῇ γῇ ἐλλογίμους. Idem de Polemone scribit quod illum Hadrianus κατένειμε πρὸς μουσῖαν κύκλον τὸν τῶν αἰγυπτίων σιτεῖσθαι hoc est, Adlegit circulo Musæi ut Aegyptiaco more illic aleretur: ex quo colligo Musæum apud Aegyptios fuisse, quod ferme apud Athenienses πρυτανεῖον Prytanæum, in quo viris bonis et de repub. præclare meritis victus quotidianus publico sumptu præbebatur, ut ex Cicerone discas, qui honos erat vel maximus: unde Plutarchus vix alio nomine Luculli magnificentiam laudat magis, quam quod doctis viris ædes ipsius Prytaneum quoddam fuerint, sic enim inquit, καὶ ὅλως ἑστία καὶ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν ὁ οἶκος ἦν αὐτοῦ τοῖς ἀφικνουμένοις. Utitur & Synesius in epistola ad Orum, εἰ δὲ ἀληθῶς ἀπαιτεῖται, καὶ οἱ καλοὶ καὶ φιλόσοφοι τιμῶνται. id est, Vere philosophantibus fides derogatur, Carisq. in loco habentur.

Gubernatori somnolento ne benefacito.

IN Suidæ Collectaneis adagium istud legitur, μήποτ᾽ εὖ ἔρδειν νυστακτὴν κυβερνήτην, μὴ ἀναβίῳ τὸν φίλον, id est, Numquam vicini cani, aut somnolento gubernatori benefacito. Admonet prouerbium inutiliter non esse confumendum beneficium, unde vel ad te nihil rediturum sit fructus, vel præsens detrimentum expectandum. Vicini canis bene pastus redit ad priorem dominum: Gubernator somno deditus maximo periculo & fortunas negotiatoris omnes & vitam ipsam exponit.

Cedrus cecidit.

Ὀλόλυξον πίτυς ὅτι πέπτωκεν κέδρος. id est,

Ploret picea quod cedrus cecidit.

Potentiorum ruina documentum est minoribus modestiæ, admonentur enim cōtrahere vela, quibus res sunt minus validæ, quando fortunis exuuntur & de statu suo deiiciuntur magnates. Cedrus arbor est longe reliquarum omnium procerissima, unde prouerbialis illa locutio apud Nazianzenum in Stelitenticis. τῶν ὑπὲρ τὰς κέδρους ἐπαρθέντων καὶ τῶν εἰς τὸ μηδὲν καταβαινόντων καταβάσεων, id est, Fastigium super cedros & deiectionem in nihilum. Idem in Monodia Basi. καὶ ὑπὲρ τὰς κέδρους ὑπερφυόμενον. id est, Increscere super montes & cedros.

Præ Nili cataractis.

Ὑπὲρ τοὺς νειλώους καταρράκτας. i. Præ Niliacis catarractis, de vehemente eloquētia. Suidas de Chrisostomo, τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ καταρρέειν ὑπὲρ τοὺς νειλώους καταρράκτας, i. Dū lingua eius vehemētius præcipitat quā Niliaci catarractæ. Ita Zezes νειλώους ῥεύματα. i. Niloa fluēta, vocat orationē fluidā et vberē, a natura amnis Ni-

 li agros

li agros omneis fæcundos reddētis pastinantisq. Arist. in Rhodiaco refert ad ingentem et inauditum fragorē ac strepitum. οἰόμεθα γὰρ οὔτε τοὺς ὑπὲρ αἰγύπτου καταῤῥάκτας, οὔτε τὴν τῆς ἔξω θαλάττης ἠχὴν, οὔτε τοὺς πυρφόρους, οὐδ᾽ ὅτι πλεῖστον ἤχησεν ἀστραπὰς, τῷ τότε οὔσῃ κακῷ καὶ κτύπῳ παραβάλλειν. id est, arbitramur neq. Catarractas supra Aegyptum, neque oceani salebrosum litus, neque ignita quæ nubibus erumpunt fulmina, neque etiam quidquid maxime inter homines instrepit, huic malo & fragori comparari posse. Catarractes locus dicitur in Nilo, vbi per arduas & excisas pluribus locis rupes Nilus insurgit & vires suas concitat, ac occurrentibus saxis fractus perq. angustias eluctatus cadit cum ingenti circumiacentium regionum strepitu: vt lib. 4. natural. quæst. scribit Seneca, eiusq. loci accolæ gentes propter magnitudinem sonitus, sensu audiendi carent, vt inquit Cicero in Somnio Scipionis. De eo ita Plinius lib. quinto Nouissimo catarracta inter occursantes scopulos non fluere immenso fragore creditur, sed ruere. Est autem catarractes limitaneus terminus Aegyptum ab Aethiopia separans, ut apud Heliodorū Emesenū declarat Hydaspes rex.

Equus sessorem rapit.

Ἵππος τὸν ἐπιβάτην, id est, Equus sessorem subaudi ἀφαρπάζει. id est, abripit, Prouerbiali figura dicitur, cum orationis impetu abducimur & in aliam diuertimus materiam. Gregorius presbiter, περιῆκε ὁ λόγος συναρπάσας τὸν λέγοντα καθάπερ ἵππος τὸν ἐπιβάτην εἰς τοὺς ἐπαίνους καὶ πόνους βασιλείου τοῦ μακαρίου. id est, Orationis cursus dicentem, veluti sessorem equus, in laudes B. Basilij abduxit. Horatius etiam orationem equo assimilat: & Græci ἱππικὸν velut equestrem vocant orationem numeris adstrictam, quod quasi equo inuecta sublime spiret.

Abaridis sagitta.

Ἀβάριδος οἰστὸς, id est, Abaridis sagitta, de velocibus dicitur, vt & Pegasus. Nazianzenus in funebri Oratione Basilij, τὸν γὰρ ἀβάριδος οἰστὸν τί ἂν λέγοιμι τοῦ ὑπερβορείου, ἢ τὸν ἀργεῖον πήγασον, οἷς οὐ τοσοῦτον ἦν τὸ δι᾽ ἀέρος φέρεσθαι, ὅσον ἡμῖν τὸ πρὸς θεὸν αἴρεσθαι, id est, Quid Abaridis Hyperborei iaculum recenseam, aut Arginum Pegasum, quibus non tam studio fuit per aerem volare, quam nobis ad deum mentes attollere. Abaris Scytha fuit Seutha filius, qui oracula Scythica composuit, & e Scythia in Græciam Athenas legatus venit memoraturq. inquit Suidas, eius fabulosum iaculum e Græcia ad Hyperboreos vsque Scythas deuolantis. Licebit in vsum hoc modo vocari, si dicamus non Abaridis sagittam celerius deuolasse, quam alicuius litteræ ad nos commearint. Elegantissime Nazianzenus in epistola ad Basilium ὑπόπτερον καὶ μετέωρον, καὶ τῷ ἀβάριδος οἰστῷ συμφερόμενον. id est, Alate tu & sublimipeta, & qui vna cum Abaridis iaculo per ardua raptaris: istud dici conueniet festiniter in astrologum, aut in peregrinantem, maxime si pernicibus veredis celeriter auectus fuerit.

Circa montis radices versari.

Περὶ τοῦ ὄρους πρόποδας στρέφεσθαι. i. Circa montis radices hærere dicitur prouerbiali figura qui ad præcipua artis alicuius capita & mysteria non adspirat, sed in triuialibus & vulgaribus inhæret. Nazianzenus in Monodia Basilij, ἔτι περὶ τοὺς προπόδας τοῦ ὄρους στρεφόμεθα, τῆς ἄκρας ἀπολειπόμενοι, ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφέντες τὸ μέγα καὶ βαθὺ πέλαγος. id est, Adhuc versamur ad montis radices, a cacumine abstinentes, adhuc fretum transmittimus, relicto profundo & ingenti pelago. Idem in carminibus metaphorice dixit, ὑπὸ προπόδεσσι γάμοιο, Sub connubij radicibus, pro, initijs. Dicuntur autem πρόποδες montis ima radices, unde in accliue assurgere incipit.

Arma Achillea.

Ὅπλα ἀχίλλεια. id est, arma Achillea prouerbialiter pro certissimo præsidio, et haud dubia ope seu potius pro inuicto eloquentiæ robore accipit Philost. in Sophista Polemone, χειροτονηθεὶς μὲν πρεσβεύειν ὑπὲρ τῶν σμυρναίων, ὡς ὅπλα δὴ ἀχίλλεια τὴν ἐκείνου πειθὼ ᾔτησεν. i. Delectus vt pro Smyrnæis legationē susciperet, vim persuadendi quæ in Scopeliano erat, quasi armaturā quandā Achillis postulauit. Eius vsus est cum alienam viri docti eloquentiā optamus, aut patrociniū principis quod ab iniuria maleuolorum nos tueatur: quēadmodū Patroclus Achillis armaturā flagitat apud Homerum Ilid. π vt Troianos falsa armorū imagine deceptos bello absterreret. Porro sententiā superiorē aliquantulū obscurā idem Philost. dilucidiorē reddit in Scopeliano his verbis, ἐχειροτονεῖτο δὲ ὁ πολέμων, ὁ δὲ πρεσβευτικῶς πράττειν, δεξάμενος οὖν ὑπὲρ τῆς ἀγαθῆς τύχης, ἠξίου γενέσθαι οἱ τὴν τοῦ σκοπελιανοῦ πειθὼ, καὶ περιβαλὼν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, δὸς δή μοι ὤμοιιν τὰ σὰ τεύχεα θωρηχθῆναι, οὐκ ὀκνήσας εἶπεν αὐτῷ. i. Habito delectu decreta fuit Polemoni legatio. eius muneris tyroni, itaq. ille quod bene verteret precatus, poposcit sibi adesse Scopeliani persuadendi vim, illumq. in corona circumstantium hominum amplexus, hoc versu compellauit,

> Indulgeto meis humeris aptarier arma
> Nunc tua, si mereor.

His. n. verbis deprecatur Achillē Patroclus, vt armaturam ipsius impetraret. Eustathius eo in loco annotat istū versum vsurpari posse cum quis consensum alicunde & adminiculum quærit tum verbis tum factis.

Vomentum in numero.

VOMENTVM in numero esse dicuntur prouerbiali specie quotquot non modo extemporaneam dicendi leuitatem sequuntur, quæ cruda pleraque & indigesta effutit, in primoribus solum faucibus, non in pectore nata: verum etiam qui chartis illinunt, quidquid mussitens ingenij male feriati feruor ebullierit, cum scripta fingi oporteat vrsino more, & lima addita expoliri. Aristides Smyrnæus, cum Mar. Antoninus fama viri commotus ipsum audire differentem gestiret, dixisse legitur, τήμερον πρόβαλε καὶ αὔριον ἀκροῶ, οὐ γάρ ἐσμεν τῶν ἐμούντων, ἀλλὰ τῶν ἀκριβούντων. i. Hodie proponito, & cras audito. neq. enim e vomentium numero sumus, sed exacta cura elaborantiū: quod a Philost. in Sophistis traditū est, & a Zeze repetitur. Idē Phil. in Fauorino iudicij sui censurā interponens de orōne quadā falso illi attributa, sic inquit, Ἀλλ᾽ οἶμαι αὐτὰ μειρακίου φροντίσματα μεθύοντος, μᾶλλον δὲ ἐμοῦντος ἡγεῖσθαι. i. Quin existimamus eos esse lusus adolescētis cuiuspiā temulenti, seu potius vomentis. Ita Cicero probri loco recēses

Mar.

Mar. Antonium orationem ab ipso scriptam de ebrietate euomuisse. Synesius in Dione, vbi ait istos qui sibi indulgent in stylo, caeca & subuentanea parere, subiicit, οὐ γὰρ ἐν ἑαυτοῖς τὸν λόγον, ... id est, nec enim incubando fouet intus orationem, cui quotidie vomere necessum est: fit namq. enatidus stylus & ἐξίτηλος, qui non congrua temporis mora dictionem elimat, immo, quod in foetu immaturo solet accidere, abortit, eoq. fieri assolet vt abortus eiusmodi in habitum abiens nihil pariat vitale & integrum ac diuturnum. Huc spectat Lysiae oratoris dictum, οὐ βούλομαι γράφειν ... id est, Nolo ego conscribere quę festinatio praecipitauit.

Fures ipsi accusant.

Οἱ φῶρες κατηγοροῦσιν, *id est, Fures ipsi insimulant, aut accusationem intentant. Aristides aduersus eos qui taciturnitatem ferinam in ipso criminabantur.* Πρότερον μὲν οὖν ἠγνόουν ... *id est, Ante hac ignoraueram quid sibi vellet vulgo quod dici solet, Fures ipsos accusare: nunc vero intelligere id mihi videor, nam cum illi quos equum foret ad studiorum exercitamenta & audiendas declamationes conuenire, ea postposita cura, causantur neminem esse qui declamet, quomodo non animaduertunt propriam vecordiam in alieno vitio? quemadmodum si quis radiante solis iubare occludat oculos, negetq. lucem existere. Conueniet dici in istos qui suam ipsorum culpam, friuolo praetextu excusant, & cum ipsi iustae reprehensioni subiaceant, in alios crimē deuoluunt: Potest & aliter in vsum vocari hoc modo. Insimulas me neglecti officij & proteruiae, qui tuos penates non inuiserim illac iter faciens, cum tu ipse accusandus eo nomine venias, qui prior hac parte impegeris, nimirum iuxta prouerbium, Fur ipse accusat, Nō raro vsuuenire solet, vt qui manifesto criminis teneatur, priores accusandi partes suscipiat, vt suspicionem offensae eximat, integritatemq. mentiatur.*

Herculis aedem mulier non intrat.

Γυνὴ εἰς Ἡρακλέους οὐ φοιτᾷ. *id est, Mulier Herculis ędem non ingreditur. Quadrat prouerbium in eos qui rei alicui indigne manus iniiciunt & attrectant, velut si profanus cerdo ad altissima sacrę philosophiae mysteria, illota mente irrumpat: quadrabit & in indignos & administrandis reip. muniis nequiquam aptos. Natū opinamur a veterum religione, quae feminas Herculis indigetis fano excludebat, velut Dei illius opprobria, obseruitium Omphale Lydorum reginae praestitum: quemadmodum viris non dabatur accessus in Bonae deae templum. Citatur a Suida.*

Rete inflas.

Δίκτυον φυσᾷς, *id est, Rete inflas, prouerbium est in incassum laborantes, qui temere rem impossibilem aggrediuntur. Quid enim stultius, qui vanior labor, quam rete foraminosum vento conari distendere? Exstat & istud in Suida dictionario.*

Hydrargyro furacior.

Ὑδραργύρου κλεπτίστερος, *id est, Hydrargyro furacior, seu argento viuo, est enim hydrargyros, quod argentum viuum nominamus, Chymestae Mercurium, quod & ille furtorum magister & epitheto etiam φωρὸς, id est, furis apud Graecos notus fuerit: Paroemię origo eo refertur, quod viuum argentum cuncta quae fusilia sunt recipiat & in se rapiat: vel quia vt fures potissimum insidiantur auro, ita & argentum viuum cetera fere metalla vt ignobiliora, ipsi innatantia, reiicit, at aurum veluti mero quodam domino sibi vsurpat ac possidet, sordes tantum illius expuens. Adagio vsus est eleganter Io. Zezes praesulum sui temporis sordidam auaritiam notans,*

> Ὑδραργύρου γὰρ εἰσὶ κλεπτίστεροι τῶν κλεπτῶν. *id est,*
> *Furaciores fure sunt hydrargyro.*

Summis auribus insidet.

Qvod perfunctorie auscultamus quodq. difficulter credimus & cum aurium fastidio, ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνειν, *id est, Summis auribus insidere specie prouerbiali dixit Philo Iudaeus li. De vita theoretica,* ὅτι οὐκ ἄκροις ὠσὶν ἐφιζάνει, ἀλλὰ δι᾽ ἀκοῆς ἐπὶ ψυχὴν ἔρχεται καὶ βεβαίως ἐπιμένει, *id est, Quae nō primoribus auribus insidet, sed per aures in animum penetrat & firmiter immoratur. Consimili modo dixit Seneca, Summo animo inhaerere, pro ἐπιπολαίως & leuiter.*

Ne ad Adonia quidem.

Cvm doctrinam alicuius ita eleuamus, vt ne in triuialibus quidem & rebus communibus, talem doctorem deposcere nobis dignaturi simus, vti licebit Cratini lepidissimi poetae versu e comoedia quae inscribitur Bubulci.

> Ὃν οὐκ ἂν ἠξίωσ᾽ ἐγὼ
> Ἐμοὶ διδάσκαλον, οὐδ᾽ ἂν εἰς Ἀδώνια. *id est,*
> *Quem ne digner quidem*
> *Doctorem habere vel sacris Adoniis.*

Adoniis autem sacris, quorum meminit Macrobius et Lucianus, nihil stultius excogitari potest, quae praeter femineos planctus vix aliud religionis cultusue diuini vestigium habuerunt, at lacryma & lamenta, quibus omnia stulte permisceant, femineo generi paratissimae sunt opes. Extat apud Athenaeum. De Adonidis horto meminit eleganter Nazianzenus formam muliebrem illi comparans.

> Κῆπος Ἀδώνιδος ἐστὶ τὸ χάρις θηλυτέρη. *id est,*
> *Gratia feminea est effoetus Adonidis hortus.*

Neq. defraudat neq. marginem excedit.

Σημῶ πνεύσω, μηδ᾽ ὑπερβάλλω ... *id est,*
Vt nec defraudet, neue excedat marginem.
Senarius versus quem paroemię nomine adducit Hesychius & habere moderationis temperamentiq. significationem annotat. Sumptū a venditoribus ęquitatē et modū in mēsuris obseruantibus, ita vt neq. cōcutiant metreten vt excidat quod mensum est, neque tantum

Cicadæ humi canunt.

Τέττιγες χαμόθεν ᾄσονται, id est, Cicadæ humi canunt, Prouerbio significatur ingens vastitas. Aristoteles lib. rhetoricę secundo ænigmatodes esse ostendit, ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ᾄσονται. id est, vt si quispiam dicat id quod in Locris extulit Stesichorus, non oportere conuiciari, ne cicadę humi concinant: quo innuit temperandam esse a dicacitate linguam, eo quod vitia sæpe concitent bellorum caussas, vnde fit regiones deuastentur penitus excidioq. non arborum modo sed vrbium quoque, Marti litetur. Meminit Eustathius Iliados tertio, μιμνήσκει χρὴ καὶ σ. μβολικοῦ λόγου ... τέττιγας ... χαμόθεν ᾄσωσι, ... id est, Meminisse operæpretium est & symbolici dicti, quo minatus fuit quispiam hostibus se effecturum vt cicadæ humi canerent nimirum excisurum se arbores omnes regionis, vt necessario cicadæ humi canerent. Natum inde quod arbustis maxime gaudeant cicadæ, vnde in Bucolicis Virgilius,

Sole sub ardenti resonant arbusta cicadis

& Plin. li. 11. dicit cicadas nō nasci in raritate arborū.

Colossi fragmenta.

Κολοσσοῦ ἀποκρίσματα, id est, Colossi frusta, prouerbialis specie dici possunt commentaria viri docti specimen magnæ & incredibilis eruditionis præbentia: aut versus aliquot & sententiæ excerptæ singularis ingenij testimonia: aut etiam discipuli litterati qui e schola insignis præceptoris velut ex equo Troiano prodierint omnes, ceu assula quapiam & frustulamenta eximij cuiusdam colossi. Herodes Atticus cum audisset Hadrianum Tyrium adhuc adolescentem declamantem, bono rifico testimonio dixit, κολοσσοῦ ταῦτα μεγάλα ἀποκρίσματα ἂν, Ingentia hæc fuerint Colossi frusta; magnæ spei illum fore auguratus apud Philostratum legitur. Colossi moles sunt statuarum, turribus pares, vt inquit Plinius sic dicti vel ab auctore, vt Sex. Pōpeius vult, vel ἀπὸ τοῦ κολούειν τὰ ὄσσε, quod altitudine nimia officiant inspectantium luminibus: vel a vasta inanitate specus cuiusdam interanei, quasi κοιλώσσου, hinc Colossica dicuntur quæ magnæ molis sunt onera. Strabo lib. primo, καθάπερ ἐν τοῖς κολοσσικοῖς ἔργοις οὐ τὸ καθ᾽ ἕκαστον ἀκριβὲς ἐπιζητοῦμεν, ἀλλὰ τοῖς καθόλου προσέχομεν μᾶλλον εἰ καλῶς ἔχει τὸ ὅλον, οὕτως κἀν τούτοις δεῖ ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. κολοσσουργία γάρ τις καὶ αὕτη, τὰ μεγάλα φράζουσα πῶς ἔχει, id est, quemadmodum in Colossicis molibus singularum partium exactam structuram nō exploramus, sed vniuerso operi an recte fabricatum sit attendimus potius, & idem in istis iudicium est, siquidem & hæc Colossæa quædam fabrica est, rerum magnitudinē quo modo se habeant declarans. Ita Vitruuius lib. 10. Colossicotera comparatiuo modo dixit quæ immania sunt, Sin autem, inquit, colossicotera amplitudinibus & oneribus onera in operibus fuerint, non erit succula committendum. Procopius de statua grandi, κολοσσῷ ἐμφερής, id est, Colosso assimilis. Philon Iudæus De mundi fabricatione lib. ὡς γὰρ τὴν κολοσσιαίαν μεγεθῶν πρὸς μικρὰς ... ἀρχέτυπον σφραγὶς ... id est, quemadmodum enim perexiguum sigillum accipere potest expressam Colossicæ molis effigiem. Colossaam magnitudinem ad horrorem trāstulit Eunapius, ὥσπερ ὁ Ῥόδιος κολοσσὸς διὰ μέγεθος καταπληκτικὸς ὢν οὐκ ἔστιν ἐράσμιος, κἀκεῖνος διὰ τὸ ἄφθονον χρήματα θαυμασθεὶς, οὐκ ἔσχε χάριν. id est, Sicut Rhodiorum Colossus propter inusitatam magnitudinem amabilis non est, sed formidinem potius & horrorem incutit, ita & ille, quamuis contemptus opum admirabilem eum fecerit gratiosus tamen non fuit. Huic adagio adfine est illud Alexandri Seleucensis sophistæ apud Philostratum eundem, τεμάχια σοῦ ἐσμὲν οἱ σοφισταὶ πάντες. id est, Frustula aut particulæ tuæ sumus omnes quotquot sophistæ dicimur: quod ad Herodem Atticum dixisse fertur, cum litteratorum omnium columen facileque principem illum vellet innuere: paulo diuersiore sensu Aeschylus dictitare solebat, suas tragœdias esse frustula de magnis Homeri cœnis, τὰς αὐτοῦ τραγῳδίας τεμάχη εἶναι τῶν μεγάλων Ὁμήρου δείπνων, vti refert in Dipnosophistis Athenæus, cum significaret se instruxisse ex ingeniorum affluentissimo fonte Homero suas fabulas. Isocrates apud Plutarchum in vita ipsius ad Demosthenem integram pro disciplina stipem persoluere nequeuntem, οὐ τεμαχίζομεν, inquit, τὴν πραγματείαν. id est, artis oratoriæ institutionem in frustula nō partimur.

Atticus miles.

Ἀττικὸς πάρμαχος, id est, Atticus miles, Prouerbio dicitur in fortem ac strenuum virum. Heliodorus lib. 2. Aethiop. Historiæ. τὰ γυναικὸς νεκρᾶς καὶ ταῦτα τὰ νῶτα δείξαντι γενναῖος ... Ἀττικὸς πάρμαχος. hoc est, Terga dedisti mortuam feminam fugiens, tam strenuus & Atticus miles. Potest ironice torqueri in meticulosum & quouis lepore timidiorem, talem hominem nominādo militem Atticum. Porro in pedestri & statario prælio laudati olim fuerunt milites quos Attica mittebat.

Quid barbiton crocoto loquitur.

Τί βάρβιτος κροκωτῷ λαλεῖ, τί δ᾽ ἡ λύρα κυρβασίᾳ; id est,
Quid barbitō crocoto loquit, quidue lyra calāticæ.
De re absurda nihilq. consoni habente.

Citatur a Suida ex Aristophane: veluti si Manardus medicas rationes cerdoni alicui aut crasso rustico enucleet: vel si colores rhetoricos rudi eius artis fabro exponat rhetor. Est autem barbiton siue barbitus instrumentum Lyricum fidibus intentum, plectro pulsatile, quod a grauioris fortasse soni modulis βαρύμιτον, quasi grauichordum dicas, Pollux libro quarto, nominat, quam lectionem saniorem iudico, quam quæ in Athenæo libro quarto, βάρωμον, legitur, & in 14. βάρμος. De quo Halicarnassæus libro 7. βάρβιτοι κρέκοντες, id est, barbita plectris radiisue percurrentes. Theocritus βάρβιτον ἐς πολύχορδον, barbiton multichordum.

Ex Ilio meducis.

CVM significamus præteritorum malorum memoriam refricari, aut ad tristium rerum mentionem nos cōpelli: Heliodorus li. 2. Ἰλιόθεν με φέρεις ... κακῶν καὶ ... id est, Ex Ilio me rapis, ac malorū examē & infinitū ex illis bobū in

te commoues. Ita Virgilianus Aeneas. Infandum regina iubes renouare dolorem, Troianas vt opes, & lamentabile regnum, Eruerint Danai.

Nectar spirat.

De re impense suaui, aut quouis honore digna dicitur. *Symmachus, Litterę tuę olentes Platonicum nectar. Eubulus Comicus vinum Lesbium vetus, nectar stillare ait eo versu,* λέσβιον νέκταρ νεκταροσταγῆ. *quod non incommode transferri poterit ad orationem suauiloquam. Theocritus.* ἁδύ τι νεκταρέοσδει, *id est, Fragrat nectaris instar. Martialis lib. 9. Nomē nectare dulcius beato. Suidas ex incerto auctore,* αὐτῷ μὲν ὄζουσ' ἀμβροσίας καὶ νέκταρος. *id est Redolent ambrosiam & nectar: quod annotat ille competere in eos qui merentur & digni sunt admitti. Aristides.* ὧν τὰ μὲν σεμνύνεται ὡς οὐδὲν ἀτιμοτέροις τοῦ νέκταρος, *id est, his gloriatur atque superbit tanquam nectare non inferioribus. Hermippus apud Athen.*

> Ὄζει ἴων, ὄζει δὲ ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου
> Ὀσμὴ θεσπεσίη κατὰ πᾶν δ' ἔχει ὑψερεφὲς δῶ
> Ἀμβροσίης καὶ νέκταρ. id est,
> *Spirat odor mirus violasq. rosasq. rubentes*
> *Ambrosia augustas nectarq. impleuerat ędeis.*

Non alienum hinc est quod Petronius Arbiter dicit, Mellitos verborū globulos, & omnia dicta factaq. quasi papauere & sansuco sparsa. Porro nectar volūt esse deorum potum, alij cibum, inter quos Anaxandrides Comicus, τὸ νέκταρ πάνυ μάττων ἐσθίω διαπίνω τ' ἀμβροσίαν. *id est, nectar prę mansum edo, ambrosiamq. interbibo, & Alcman Lyricus ait deos* τὸ νέκταρ ἔδμεναι. *id est, nectar esitare: ita Sappo Lyrica,* Ἀμβροσίας κρατὴρ ἐκεκέρατο. *id est, Ambrosię poculum infusum erat: at Homerus nectar deorum poculum agnoscit & Ibycus qui ambrosiam cibum nouies dulcedinę mel superare ait.*

In triclinio choa.

PROVERBIALE ęnigma exstat apud Fabium Instit. orat. lib. 8. cap. vltimo. ex Cęcilio Comico. *Et in triclinio Choa, & in cubilo nola: quod detorsit ille in multibibam feminam, quę citra pudorem in conuiuio calices detergeret, eandemq. importune garrulam vbi minime oporteat: siquidem vbiq. iuxta Sophoclē,* γυναιξὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει, *hoc est, silentium addit feminis decus, sed potissime cubiculo silentium debetur. Quadrabit igitur in bibosam anum & odiose loquacem. Choa vocant Gręci congium, sextariorum sex capacē, vt ex Rhemnio Fannio constat. Epinicus apud Athenaeum,* ῥυτὸν χωροῦν δύο χόας, ὃ οὐδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι, *id est, Rhytium duorum congiorum capax, quod ne elephas quidem ebibat.*

Alabandicum opus.

Ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα, *id est, Alabandicum scriptum vel opus, pro inepto ac barbaro dici prouerbialiter inuenio, & Philoxenus* ἀλαβανδικὸν σολοικισμὸν *solœcismum Alabandicum nominat turpem & vitiosum: vtrumq. est apud Stephanum: Hermolaus Barbarus impolitos ac rudes carbunculos, Alabandicos dici annotat, vt Alabandicos libellos, ineptos & barbaros, nam in vniuersum Cares omnes, inter quos sunt Alabandęi,* βαρβαρόφωνοι *ab Homero nuncupantur, a barbarie & ruditate: quorum vęcordia vel in eo eluxit, quod in gymnasio loco certaminibus & exercitationi corporis dedicato statuę apud eos viserentur habitu causidicorum, contra in foro iudicatio, discos aut simile quid manibus tenerent, ordine plane prępostero. Alabando Carię vrbs, ab Alabando, quem indigetum deorum in numero colebant, condita, inter duos colles vtrinque in accliue surgentes sedet, ita vt speciem referas clitellarum inuersarum, ita enim vertenda sunt Strabonis verba ex lib. 14.* ὡς ὄνου κανθηλίου κατακείμενα ἀνεστραμμένα, *quę perperam interpres reddidit, vt cistę inuersę aspectum exhibeant: quamquam & gręcus codex non careat menda, pro* ἀνεστραμμένα *legens* ἀνεστραμμένου: *vnde emersit iocus Appollonij dicentis eam esse σκορπίων κανθήλιον ἀνεστραμμένον. hoc est, scorpionum clitellas inuersas, Scorpionum addēs propter istorum animalculorum abundantiam: suggillat postea illos vt mollitiei ac delitiis dedidos, &* κατωφερεῖς *hoc est libidine feruentes, sic enim malo reddere, quam cum interprete, suffitos.*

In aceruum metere.

Ῥεῖς τὸν σωρὸν ἀμᾶσθαι, *id est, In aceruum metere, prouerbium esse admonet Suidas in eos qui ad magna aspirant, aut res arduas suscipiunt: vel qui edicta edictis, mandata mandatis accumulant. Sumpta a messoribus metaphora.*

Pardus maculas non deponit.

Παρδάλεις οὐκ ἀποτίθεται τὸ ποικίλον οὐδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. *id est, Pardus pellis maculas non ponit, nec Aethiops fuscedinem. Extat apud Nazianzenum in Steliteuticis, Vt panthera, versicolor maculas non amittit, nec Aetiops colorem mutat,*

Sex congios capit.

Ἐξ χόας χωρεῖ, *id est, Sex congios capit, prouerbium est in stolidos & emotę mentis homines. Aristoph. in Nebulis,* ἓξ χόας χωρήσεται, *subaudi,* ὁ ἐγκέφαλος αὐτοῦ. *id est, Senos capit congios, nempe cerebrum hominis. Metaphora ab vtre aut testa, citatur in Suidę commentariis.*

Aquam plorat cum lauat, fundere.

PLAVTINVM *illud ex comœdia Aulularia, Aquā hercle plorat, cum lauat, profundere, conuenit in hominem pręparcum & illiberalem nimis atq. sordidum, qui vsqueadeo sit non attentus ad rem modo, sed miser, vt illuuiem & sordes aquę, qua fuerit ablutus, vereatur effundere, velut sui aliquando futuras.*

Supra clepsydram dicere.

Ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐγχεόμενον εἰπεῖν. *id est, supra aquam infusam dicere. Prouerbium annotatur a Budaeo, non explicatur tamen, sonat autem idem quod, supra clepsydrā loqui: & quod Quintilianus dixit, Aquam perdere: videtur dictum de garrulis, qui loquentię multum habent, sapientię parum, quiq. verbositate nimia tempus extrahunt. Synesius in Dione.* ὕδωρ δὲ τοῦτο τὸ ἐπιδέξιον ῥέον οὐ μιμητέον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν πεμβόμενον, ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰ μὴ ὦ παύομαι, ἀλλ' αὐτίκα

παύω-

παραυτίκα. id est, Aqua celeriter difluit, non dimensa aut ad clepsydram expensa: attamen ego si nondũ finem facio, mox saltem desistam. Philostratus in Pausania sophista, τοὺς τῆς κλεψύδρας μετέχοντας, id est, clepsydræ participes nominat qui ad clepsydrã declamabant aqua certa mensura repletam, κλεψύδρας ξυμμετρουμένην vocat, talesque vulgari dicterio, διψῶντας quasi siticulosos appellatos fuisse scribit. Solebant veteres ad aquæ stillicidium, orandi modum metiri productiore breuioreq. tempore circumscriptum.

Mare amnium non indiget.

NAZIANZENUS in Monodia in Basilium, ἐπεὶ μηδὲ θάλασσα δεῖται τῶν εἰσρεόντων ποταμῶν, id est, Non indiget mare influentibus amnibus. Vtemur eo cum ostendere volumus quempiam ita suis animi dotibus instructum & exornatum vt per se abunde sit laudatus, nec accessione alieni præconii aut externo adiumẽto opus habeat. Philosophiæ doctrina imbutus, non indigẽt vno aut altero Isocratis aut Agapeti præcepto ad mores faciende: vir cordatus alienis non vsus habet consiliis, suis abundans: Eo modo vtitur idem in epistola quadam ad Basilium, εἰ θάλασσα δεῖται ὕδατος, καὶ σὺ τοῦ συμβουλεύοντος. id est, Si aqua indiget mare, & tu consultore opus habebis.

Rudens omnis disruptus est.

Πᾶν πεῖσμα διέῤῥηκται, id est, Omnis rudens disruptus est, Prouerbium effertur de summo rerum discrimine, cùm conclamatam esse spem significamus, Heliodorus lib. 7. Aethiop. historiæ. πᾶν δὴ τὸ τοῦ λεγομένου πεῖσμα διέῤῥηκται, πᾶσα ἐλπὶς ἀγκύρας παντοίας κεκίνηται. id est, Omnis quod dici solet rudens perfractus est, omnisq. spei ancora prorsus sublata est. Metaphora a naui quæ amissis funibus in mari iactatur vndarum ludibrium.

Vincat tuus tripes.

HELIODORUS lib. 2. νικάτω ὁ παρὰ σὴν τρίπους, ἐγὼ δὲ ψευδόμαντις ἀναπεφάνθην. id est, Tuus tripus vincat, egoq. mendax vates inueniar, Conueniet vbi alicui proterue pertinaci veritatem dicti concedimus, velut herbam illi porrigentes victoriamq. permittentes. Sũptum a tripode oraculari cui insistens vates, hausto numine ventura canebat.

Tamquam Gorgone conspecta.

DE repente attonito metuq. perculso dicitur. Heliodorus lib. 4. ἡ δὲ ὥσπερ τὴν γοργόνα θεασαμένη καταπλαγεῖσα τὴν ἀναπνοὴν, ὅσον τι καὶ μέγα ἀνέκραγεν. id est, Illa non aliter ac conspecto Gorgonis capite aut alio quopiam monstro, altum vociferata est. Gorgones Phorcy nis Ponti terræq. filij natæ fuerunt, vt fabulantur Hesiodus in Theogonia, Hyginus, & Bassus in Arataeo commentario, oculo vno exemptili præditę tres, alatæ, anguibus loco crinium implexæ, aprugnis dentibus, manus habentes æneas, & alas quibus volarẽt, vt annotatum est a doctissimo scholiaste Aeschyli, quarum nomina fuerunt, Stheno a robore, Medusa a regni cura, Euryale ab imperio maris appellata: quarum meminit in Agamemnone Aeschylus.

Αἱ δὲ γοργόνων δίκην

Φαιοχίτωνες καὶ πεπλεκτανημέναι
Πυκνοῖς δράκουσιν. id est,
Illę instar Gorgonum
Atratæ, & angues inuolutæ crinibus.

Gorgo autem & Gorgon ad incutiendum terrorem formidabilis fuisse fingitur horribili aspectu, vnde Homerus Iliados vndecimo.

Τῇ δ᾽ ἐπὶ μὲν γοργὼ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο
Δεινὸν δερκομένη. id est,
Torua tuens Gorgon clypei lucebat in ære.

Tam vero teter & horrendus earum obtutus fuisse perhibetur, vt in saxa obriguisse homines solo aspectu crediti fuerint, quo spectat illud Homeri γοργὼ, aut vt Zenodotus maluit, γοργὸν ὄμματ᾽ ἔχων, id est, Gorgoneos torquens oculos, & Martialis lib. nono,

Auertam vultus, tamquam mihi pocula Gorgon
Porrigat, atque oculos oraq. nostra petat.

Aeschylus in Prometheo de Typhone loquens,

Ἐξ ὀμμάτων δ᾽ ἤστραπτε γοργωπὸν σέλας. id est,
Vibrabat ex oculis Medusæum iubar.

Vlysses apud Homerum Odysseæ vndecimo, pauidum fugisse se ait,

Μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου
Ἐξ ᾅδεω πέμψειεν ἀγαυὴ Περσεφόνεια. id est,
Ne mihi Persephone coniunx Plutonia tetrum,
Gorgonei capitis monstrum submitteret Orco.

Iambilicus Gorgonem cupiditatem nominat, quæ illectos vecordibus affectionibus homines, materiæ immergit, saxosq. efficit. Alexander Myndius historicus apud Athenæum in 5. refert Gorgona animal esse Lybicum non dissimile vitulo, quod diro minacium oculorum aspectu intuens enecet.

De Gorgone lege Palephatum.

A vipera morsum culpas.

DE eo qui alienæ calamitati insultat, nondum expertus fortunæ sæuitiem, extulit illud Aristides in oratione modo citata ἀκούω δέ κατὰ τὴν παροιμίαν, τὴν ὑπὸ τῆς ἐχίδνης δηχθεὶς αἰτιᾶσθαι μηδέπω τῆς αὐτὸς δηχθείς. id est, Videris mihi viperæ dentibus saucium culpare, ipse saucius antea numquam iuxta prouerbium. Adagij origo videtur ex Apologis sumpta.

Philoxeni codicillus.

Φιλοξένου γραμμάτιον, id est, Philoxeni codicillus. Citatur prouerbium a Suida, & exponitur de iis, qui repudiãt oblatam conditionem, aut postulata pernicaciter reiiciunt, Natum a Philoxeno Cytherio, dithyramborum scriptore Dionysii tyranni deliciis, qui cum inepta huius poemata & fastidiret audire & transuerso calamo iugulasset in Latomias (ita appellatur carcer Syracusis ab eo ipso tyranno factus e saxo in mirandam altitudinem depresso, & multorum operis penitus excisio, vt testatur in Verrinis Cicero) missus fuit, vnde liberatus iussu tyranni, ac Tarentum elapsus, ac per litteras a Dionysio vt rediret reuocatus, responso illũ dignatus non fuit, sed arrepto codicillo primum alphabeti elementum quod est α identidem inscripsit, quo votum illius prorsus rescissa amicitia tessera repudiaret: habet autem α negandi vim apud Græcos, inficiatoria particul. Philoxeni ergo codicillum aut Pugillares rescripsisse dicetur apposite, qui rogatus non obtempe-

tat, vel oblatis nuptiis nuncium remittit, vel denique ratione quauis abnuit ac respuit rogationem. Venustius est quam quod ab aliis adfertur, τὸ φιλοξένου, id est, Philoxeni non.

In Ceo quis dies.

Ἐν Κέῳ τίς ἡμέρα, id est, In Ceo qui dies. Hesychius annotat efferri prouerbium de rebus dubiis haud certo cōpertis, ἀπὸ τῆς οὐκ ἐγνωσμένης, quod in Ceo insula non haberent statas ferias, sed pro arbitrio quisque suo eas celebrarent, vbi commodum esset: vnde etiam prouerbiale dictum manauit, Tibi ipse calendas edicito, de quo alibi egimus.

Quod sal carni.

CVM significare volumus proprium aliquid esse & peculiare alicui rei, prouerbij vsus erit, veluti si dicamus veritatem proprium esse condimentum historiæ, non aliter, quam sal carni sit aut poetices delectationem: vsus est Philon Iudaus libro de mundi opificio, de piscibus loquens, quibus ad conseruationem corporis aspersa sit vitalis facultas, καθάπερ φασὶ τοὺς ἅλας τοῖς κρέασιν, ἵνα μὴ ῥᾳδίως διαφθείρηται. id est, quemadmodum sal, vti dicitur, carni, ne facile computrescat. Ita Varro libro rei rusticæ secundo, Suibus animam datam pro sale ait, qui seruaret carnem. At sal fatuus, de insipido homine dicitur, quomodo Hecebolius sophista legitur se humi strauisse ante templi vestibulum, exclamassetq. πατήσατέ με τὸ ἅλας τὸ ἀναίσθητον, id est, proculcate me salem insensilem quod refert. Nicephorus Callistus.

Intus Hecuba, foris Helena.

DE femina formosa quidem, sed maledica & improbis moribus prædita dicitur prouerbio. Gregor. Nazianzenus in carmine aduersus fucatas mulieres purpurisso oblitas.

> Ἔνδοθεν τὴν Ἑκάβην, ἔκτοθεν τὴν Ἑλένην, hoc est,
> Turpem intus Hecubam, pulchram Helenēq. foris.

Hecuba Priami vxor præ senio turpissima in carnem conuersa fingitur, Plautinus Menechmus propter maledicentiam, sic enim ait.

> Non tu scis mulier, Hecubam quapropter canem
> Graij esse prædicabant? Mu. Non equidem scio.
> Me. Quia idē faciebat Hecuba, quod tu nunc facis.
> Omnia mala ingerebat, quem quem aspexerat,
> Itaque adeo iure cœpta appellari est canis.

Huc spectat illud Iuuenalis satyra decima. Sed torua canino Latrauit rictu, quæ post hunc (Priamum) vixerat vxor. Poterit & de fucata dici, quomodo vsus est Nazianzenus, quæ larua potius & spectrum hominis videri queat, nisi stibij & purpurissi mangonium penicillo inscriptum fœditatem obliteret. Transferri etiam poterit ad librum spurcitiæ plenum, speciosum titulum præferentem, aut membranis sumptuosis magnifice exornatum.

Citius terra ætherem conscendet.

IMPOSSIBILIS conatus significationem habet illud, quod apud Euripidem Hercules loquitur. πρόσθε γῆ κάτω.

> Γῆ δ' ἂν ἄστρα, γῆ τ' ἀνῶ' εἰς αἰθέρα,
> Πρὶν ἐξ ἐμοῦ σοι θῶπ' ἀπαντῆσαι λόγον. id est,
> Citius humo infigentur astra, & ætherem
> Terra occupabit, quàm verbis palper tibi.

Refertur a Philone semel atque iterum. Cui adsine est Zenonis dictum, ὅτι θᾶττον ἀσκὸν βαπτίσαι πλέω πνεύματος, hoc est, Proclinius mergi posse vtrem vento distentum: cuius idem scriptor meminit.

Flamma sine Vulcano.

Πυρκαΐας αἰθαλόεν καὶ ἄξυλον, quod sonat, Incendiū absq. Vulcano & lignorum expers, prouerbio dici scribit Io. Zezes in omnigena historia, animi angores & curas animum coquentes exulcerantesq. nullum autem grauius est incendium quam affectus, qui ita animum lancinant: Sic de amoris igne dixit Vergilius docte, Est mollis flamma medullas & de eadem Didone iterum, Et cæco carpitur igni, secretum amoris incendium quo torrebatur indicans.

Edentulæ maxillæ.

Ἀμύλαι γνάθοι, id est, Bucca edentula prouerbiale dicterium in eum qui lædere aut fortunis officere alterius nequeat: Licebit & γέροντος ἀμύλους γνάθους, id est, edentulas aut exarmatas senis maxillas in contemptum senilium virium detorquere, vt si quis calamo conuitioq. senem lacessens, iniuriaq. vicissitudinem contemnens, dicat se nihili facere impotentis hostis ἀπὸ γέροντος ἀμύλους γνάθους, veluti senis edentulas maxillas. Integrum videtur adagium legisse Gregorius Thessalonicensis hoc modo,

> Γέροντος ἀμύλοι γνάθοι βακτηρία. id est,
> Sunt scipio senis maxillæ edentulæ.

Verba eius hæc sunt, ὥσπερ ἀλλὰ γνάθους ἀμύλους, ὡς λέγεται, ἃς καὶ τῆς παροιμίας ὅτι καὶ βακτηρίας ἀντιχαρίζεται ἀνδρὶ γέροντι. hoc est, At tamen edentulis malis, vt potest, cibum molit, quas prouerbium scipionis vice seni tribuit.

A cauda ad os transferre.

Ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ τὸ στόμα μετάγειν. id est, A cauda ad os transferre, apud Plutarchum in nono Sympos. prouerbij vice positum est, pro, a calce ad initium transferre, vt quod postremum locum obtinere debuerat, ad primum mutato ordine transponatur, sic autem inquit, αἱ γὰρ καλούμεναι ψυχραὶ τράπεζαι ἀπ' οὐρᾶς ἐπὶ στόμα μετελθοῦσαι τὴν πρώτην αὐτὶ τῆς ἐσχάτης τάξιν ἔχουσι. id est, Quas frigidas nominamus mensas, a cauda ad os translatæ, primum pro postremo ordinem obtinent.

Agnum demetere.

Ἀμνίον ἀμᾶν, id est, Agnum demetere, Prouerbium citat Eustathius Odyss. nono, efferriq. annotat, ἐπὶ τῶν ἐκλιμπανόντων τιμωρουμένων de his qui ad pœnam commiuent, multamq. in commodum tempus differunt: Occasione adagij petita ab agnis qui primo vere inutiles lanitio relinquuntur, asseruanturq. in æstatem ad idoneum tondendis lanarum villis tempus. Quadrabit quādo silentio prætermittimus quidpiam, data occasione opportuniore loco ac tempore disertius de eo prolixius que acturi.

Nil

Nil boni cogitat vir arrigens.

Οὐδὲν τρανὸν ἐννοεῖ ἐστυκὼς ἀνήρ. id est,
Nil cogitat plane boni vir arrigens.

Prouerbialem senarium citat Eustathius ex Aelij Dionysii rhetorico lexico, non explicat tamen, atque ita legit & Suidas fere hunc in modum, οὐδὲν μέγα φρονεῖ ἐστυκὼς ἀνήρ. id est, Nil magnum sapit vir arrigens, sed manca parumq. integra versus lege. Significat autem quod libidinis furor prudentiam omnem expectaret, honestiq. rationem ex animo deleat, quod si quis legat ἑστῶτες, indicabit, stantes, hoc est, in iram aliosue animi affectus arrectos iuste iudicare non posse, siquidem legimus iudices olim sedisse argumento sedatioris animi & ab omni motu compositi. Porro verbum στύειν in pudendam significationem transtulit Comicus, unde & de Diana virgine dictum est. ὅτι σῶμα τῶν μισεῖ, ὅτι τὰς αἰδοῖα στύει, quod arrectionem inuisam habeat: quin & lactuca sessilis latifolia, ab Atheniensibus ἄστυτις dicebatur, quod nimius eius vsus impotentes in venerem reddat, qua de caussa & Pythagorei εὐνοῦχον eam vocarunt, quasi castrantem & eunucham.

Herculis ira.

HERCVLIS *iram appellat Aristophanes in vespis, generosi pectoris iram, magnoq. animo dignam, quod quemadmodum Hercules laboriosissima quaeq. & difficillima certamina subiit, e quibus eo plus honoris asse quebatur, quo essent molestiora: ita & generosus est & Herculis ira dignus, potentiores incessere, quam plebeios homunculos; propterea inquit Comicus,*

Ἀλλ' ἡρακλειός τις ὀργὴν τιν' ἔχων τοῖσι μεγίστοις ἐπιχειρεῖν

id est, At Herculaneam quandam iram habens, magnates adoriri se velle dicit. Theocritus de robusto illud extulit idylio quarto.

Φαντὶ τῶν ἡρακλῆϊ βίαν καὶ κάρτος ἐρίσδεν. id est,
Viribus Alcidae hunc contendere posse loquuntur.

Philon Iudaeus, ἡρακλείου θρασύτητος. id est, Herculeam confidentiam dixit prouerbialiter ibi, τὴν ἡρακλείου θράσους μίμησιν ἀπομιμούμενοι. id est, Herculeam ferociam imitantes. Ad Aristophanicum versum respexit Aristides, de Comico illo sentiens, ἕτερος δ' αὐτὸν ἡρακλῆός τις ὀργὴν τιν' ἔχων. id est, Alius quispiam Herculis quadam ira percitus. Huic dissimile est quod Ouidius ait lib. De ponto tertio. Nobile namque Pectus, & Herculeae simplicitatis habes.

Deo praeeunte, nullus officit obex.

FREQVENS *est & paroemiae vice vsurpatum ab Aristide θεοῦ διδόντος ἀρχὴν, id est Deo praeeunte aut initium faciente, vt in Panegyrica oratione, Ἀλλ' ὥσπερ ἔφη Πίνδαρος θεοῦ δείξαντος ἀρχὴν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος. id est, At vbi Deus initium ostenderit, quod ait Pindarus, nullus officit obex. Idem aduersus otij obtrectatores θεοῦ δὲ φησὶ Πίνδαρος δείξαντος ἀρχὴν, εὐθεῖα δὴ κέλευθος ἀρετὰν ἑλεῖν τὸ προκείμενον. hoc est, Mostrante initium Deo, vt Pindarus inquit, prona est semita ad inueniendum quod propositum est. Huc pertinet sententia prouerbialis, quam citat Suidas, θεοῦ παρόντος ἅπαντα εὔπορα γίνεται, id est, Deo presente fit expeditum, quidquid fuerat implicitum, & illud Aristidae, ἀπάντων τε κρατεῖν ἐλθεῖν ἅπαν πορεύσιμα. id est, Fit peruium auctore Deo, quod imperium erat antea. Hinc Philon Iudaeus libro. Quod omnis vir bonus idem sit & liber. καὶ τὸ Σοφόκλειον ἐκεῖνο τὸ θεσπιστὸν, οὐδὲν τῶν πυθοχρήστων διαφέρει, Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, θνητὸς δ' οὐδεὶς. id est, Exclamabit. n. Sophocleum illud, oraculi ribus responsis nihilo inferius, Mortalium nemo, at Deus dux est mihi. Ad hanc classem spectat & Synesii illud in epistolis, θεὸς αἴτιος παντὸς ἔργου καὶ λόγου. id est, Deus cuiusuis & dicti & facti auspex esto. Certe religio omnis Deum opificem omnium agnouit semper, & ab illo captandum auspicium vnanimi conspiratione consensit, vnde Pausaniae auctoritate annotat Eustathius in cuiuslibet rei auspicatu dici solere, celeusmatis instar, θεὸς θεός. id est, Deus Deus: quod obseruasse non temere videtur Plato in principio librorum de Legibus, vbi cum Atheniensis hospes dubie dixisset videri a Deo aut ab homine quopiam inuectas esse leges, respondet Clinias. θεὸς ὦ ξένε θεὸς, hoc est, Deus o hospes Deus eiusce rei auctor est. Quod Platonis dictum repetit Theon Alexandrinus in Arateis commentariis, caussam reddens, cur ab Ioue exordium operis sumpserit Aratus, ita canens Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. quod Maro ad se recepit ibi, Ab Ioue principium. Nimirum & Pindarus alicubi dixit breuiter, Διὸς ἐκ προοιμίου. hoc est, Ab Iouis procemio, innuens ab Ioue, hoc est, Deo rerum principio, conatus nostri auspicium esse sumendum.*

Daphnis inter pastores primus.

Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἐνίκη, *id est, Daphnis inter pastores primus euasit. Extat apud Synesium in Epistola ad fratrem, prouerbiali specie dictum. καὶ τοῦτο Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἐνίκη, τοῦτο τὸν Εὐθάλιον ἐπὶ μέγα τύχης ἐξήνεγκε. id est, Ex ea occasione Daphnis inter pastores primus extitit, hoc factum Euthalium ad amplas fortunas euexit. Vsum prouerbij ipse auctor exponit propemodum. Quoties namq. opinionem alicuius augescere, ipsumq. admirationi esse volumus innuere, atque magnae auctoritatis haberi, dicemus, Daph. inter pastores principatum obtinet. Prouerbij origo ex Theocriti Bucolicis; vbi de victore Daphni ita canit.*

Κἠκ τούτω Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρᾶτος ἐνίκη. i.
Daphnis se ex illo primus pastoribus infert.

Quo adlusit Virgilius ibi. Daphnin ad astra ferremus. Historiam de Daphnide pertexit Diodorus Siculus libro quinto, Is e Mercurio & Nympha Siciliae indigena prognatus, & ab nymphis enutritus, multa boum armenta possedit, a quorum cura βουκόλος, id est, bubulcus dici coepit, cumq. esset ingenio acri, carmen ab auctore Bucolicum dictum, primus excogitauit: dicitur autem Syracusius fuisse. De hoc paullo fusius Aelianus libro decimo omnigenae historiae. Daphnis, inquit, Bucolus amasius fuit Mercurij, secundum alios filius, nomen ab euentu sortitus, quod a partu expositus fuerit in laureto, quem boues in Sicilia pascentem nympharum vna deperiisse dicitur, cumq. illo primum iuuentae florem delibasse inito pacto, ne cum alia congrederetur, quod si falleret, interposita oculorum orbitatis poena: sed cum non multo post adamatus a Regia puella, per ebrietatem pactum dissoluisset, habita consuetudine cum Regis filia, captus luminibus, Bucolicum

carmen,

carmen, calamitatis solatium, primus cecinit.

Addere gangrænam.

ADDERE *gangrænam vsurpat Arnobius lib. quinto aduersus gentes, pro geminare malum, aut veterem culpam nouæ noxæ accessione grauare, verba eius sunt. In quo cum vnam contrahere possetis culpam conscriptione de superis tali addidistis (vt dicitur) gangrænã, cum deorum omnibus appellauistis res turpes. Simili metaphora dictum est illud a Varrone libro tertio de vita populi Romani. Quo facilius animaduertatur per omnes articulos populi hanc mali gangrænam sanguinolentam permeasse. Ad eundem modum Lucilius in satyris, Serpere vti gangræna malo atque herpestica posset.*

Hectorem imitaris, ab Ilio numquam recedis.

IOCUS *est in parasitum gulæ plus æquo deditum. Marulli Mimographi, quem M. Antonini philosophi & Cæs. temporibus vixisse testatur Iulius Capitolinus: cuius præter Ael. Spartianum meminit & D. Hieronymus aduersus Ruffinum. Tu Hectorem imitaris, ab Ilio nunquam recedis. Adlusum est autem ad Ilij, quo troia censetur, nomen ambiguum, cum Ili intestino, per quod cibus receptus delabitur. Competet in strenuum gurgitem, qui numquam belluonari desinat. Quadrabit & in ganeonem inexhaustæ libidinis, quippe cum Ilium pro impubio seu interfæmineo muliebri accipi soleat attestante Hesychio, quo sensu detortum fuit illud Homericum,* ἴλιον εἴσω. *id est, Intra Ilium.*

In cauea non canit luscinia.

Ἀηδὼν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδει, *id est, In cauea non canit luscinia, prouerbio significatur ingenij libertate nihil esse præstantius ad res agendas, propterea quod seruilis conditio animi sinum coarctet quodammodo ac præcludat: præclare enim dictum est ab Homero Odyss. ζ.*

Ἥμισυ γάρ τ' ἀρετῆς ἀποαίνυται εὐρύοπα Ζεὺς
Ἀνέρος, εὖτ' ἄν μιν κατὰ δούλιον ἦμαρ ἕλῃσιν. *id est,*
Dimidio ingenij non æquus Iuppiter orbat
Seruilis quem forte premit conditio vitæ.

Recte quoq. Philon Iudæus, δουλεία πάσης ἐλευθερίας ἀφαιρετικωτάτη ἐστιν. *id est, Homini libero nihil seruitute intolerabilius est. Scopelianum sophistam obsecrarant Clazomenij, vt domi suæ profiteretur, sperantes eius doctrina celebres fore Clazomenas: horum petitionẽ reiiciens ille, os obstruxit percommode, dictitans inclusam caueæ lusciniam nõ canere, Greca Philost. verba sunt,* ἐν ἀηδόνα παρὰ πάσαν, τὴν ἀηδόνα φάσκων ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδειν. *hoc est, non inuenuste deprecatus fuit, lusciniam, inquiens, non cantillat in cauea. Lusciniæ tale ingenium est, vt non nisi libero aere moduletur, capta ea ueaq. cancellis immissa obmutescat: quamquam audio inuentum esse apud nos, qui arte quadam erudiat luscinias vt in caueis cantent.*

Ne salem quidem dederit.

Οὐδ' ἅλα δοίη, *id est, Nec vel salem dederit. Adagium est in hominem præparcum & sordidum, qui neque mi nimum quid, ac ne salis quidem micã largiri sustineat, qui hospitibus dabatur omnibus. Exstat apud Homerũ Odysseæ. 17. vbi Vlysses Antinoum conuitio lacerat, velut sordidum supra modum & illiberalem*

Σὺ δ' οὐκ ἂν ἐξ οἴκου σῷ ἐπιστάτῃ οὐδ' ἅλα δοίης, *id est,*
De penore haud dederis micam salis Vpilioni.

Vbi notandum quod Aristarchus, ita legit, quemadmodum citauimus, at Callistratus οὐδ' ἅλας *dictione proparoxytona scribit & exponit* κόπρια ἢ λύματα, *id est, sterquilinia & ædium purgamenta, quæ scopis a pauimento euerruntur, ab* οὖδας, *quod sonat solum siue pauimentum: quod ab Eustathio in illum locum annotatum est. Vsurpatur & a Dione Chrysostomo in oratione, quam inscripsit Euboicum, quamquam in græco codice vitiose legitur,* οὐδ' ἅλας δοίης.

Nec vola, nec vestigium.

EXSTAT *apud Varronem in* ταφῇ Μενίππου, *Hæc Numa Pompilius fieri si viderit, sciet suorum institutorum nec volam nec vestigium apparere. Et iterum in Cynicis* περὶ ἐξαγωγῆς. *Quorum in sepulchris nec vola nec vestigium extat. Vtrũq. citatur, a Nonio Marcello. Idem est cum illo Plautino Nec pes nec caput sermonis apparet. Huc pertinet illud Aeschyli in Agamemnone fabula,*

Καὶ ποῖ τελευτᾷ καὶ ἀνακρεῖ τοὺς λόγους; *id est,*
Qui finis, aut quod nascitur verbis caput;
Verba sunt Electræ ad Agamemnonẽ, quo vti licebit, cum indicamus incertos nos esse quo euadat oratio, aut vnde orta sit.

Spongia medebitur.

Σπόγγος ἰάσεται, *id est, Spongia medebitur. Quadrabit quoties mutaturos nos sententiã & antiquaturos pollicebimur. Vsus spongiæ notissimus erat in extergẽdis mẽsis præcipueq. abacis in quibus scribebant & inducta spongia corrigebant, quomodo Augustus Aiacem fabulam in spongiam incubuisse dicit ad exemplum Aiacis, qui in ferrum, vti refert Suetonius Tranquillus. Aristides in oratione quadam,* εἰ γάρ τι ἡμῖν λελήρηται, οὐδὲν δεῖ τῆς Στησιχόρου παλινῳδίας, ἀλλ' ὁ σπόγγος ἰάσεται, *id est, Quod si quid nugati sumus, nihil opus fuerit Stesichori palinodia, nimirum abunde medebitur spongia. Adlusit huc auctor epigrammatis incertus lib. 6. in quo Callimenes quidam Mercurio artis suæ instrumenta his versibus dedicat.*

Καὶ βυθίων τρίτωνος ἀλιπλάγκτοιο χαμεύνην
Σπόγγον, ἀκεστορίην πλαζομένης γραφίδος, *id est,*
Vndiuagiq. thorum Tritonis spongiam, in alto
Decerptam, errantis quæ medicina styli est.

Clemens Alexandrinus ἀναποσπογγίζειν ξηροφαγίαν *dixit, madorem ventriculi nimium aridis cibis ebibere atque rapere, quod metaphorice licebit transferre ad orationem, quæ si nimis affluens sit, exiccanda venit, ac molli illo madore exinanienda, Græce non male dixeris,* τὸ ἐν λόγῳ ὑγρὸν ἀναποσπογγίζειν.

Figura, & triobolus.

EVSTATIVS *Iliados decimotertio annotat prouerbialiter dici,* σχῆμα καὶ τριώβολον. *id est, Figura & triobolus eius vsus sit in ingeniosos quidem, sed nisi institeris remissos, & non nisi præmiolis quibusdam expugnabiles:*

gnabiles: cui vitio dexterrimus quisque obnoxius fere esse deprehenditur. Nata paroemia a Phrynico tragico, qui tantum operæ studiiq. collocasse in Tragicā saltationem perhibetur, vt nouum genus saltandi (χόμα vocant) excogitantibus triobolum præmij vice numeraret. Refertur ab aliis origo prouerbij ad Pythagoram, quem Iamblicus philosophus scribit ingenioso dextroq. discipulo, sed ad disciplinas excolendas tardiori, pro quolibet mathematico schemate triobolum pependisse, vt præmij inuitamento supinitatem discipuli castigaret, studioq. discendi (quod libera & incoercita voluntate constat) faces quasdam subderet.

In paguro sapientia.

Ἐν παγούρῳ σοφία, id est, In paguro sapientia, prouerbium est quo significatur, vt arbitror etiam paruis rebus suam esse gratiam, & pusillæ staturæ hominibus non deesse prudentiam, vt ad eum modum dicatur, quo illud, Inest & formicæ sua bilis. Alioqui elegantissime lepidissimeq. Paguri sapientiam habere dicetur, qui viribus suis diffisus, cum fortiori congredi timet: vt si dicamus doctum quempiam, cui cum sophista res sit, imbecillitatis suæ conscium, in idoneum tempus pugnam differentem, παγούρου σοφία, id est, Paguri sapientia armare se debere. Pagurus cancri genus est, qui quotannis spoliatum se testes crusta & aculeis omniq. armatura sentiens, latebris suis verno tempore tantisper se continet, dum noua eaq. durior testa succreuerit, nec ante hoc tempus, imbecillarum virium conscientia, piscem vllum aggredi audet. Hinc est quod consilij prudentiæq. argumento Pagurum de collo Dianæ Ephesiæ suspendisse antiquitas putatur. Huius prudentiæ meminit multis versibus in primo Halieuticon Cilix poeta: & apud Epicharmum comicum in Purpura fabula, piscator inquit. σοφίας οἱ παγοῦροι μὴ ἐκ ἔχειν ἐκ θεοῖς ἰχθύδιοις δ᾽ ἄρα παντοδαπὰς τέχνας. id est. In Paguris Diis inuisis sapientiam, inq. pisciculis omnigenas artes deprehendi. Lycophron in Cassandra appellat Phœnicem Achillis formatorem πάγουρον, non tam propter cutis asperitatem senio contractam, quod Zezes & Eustathius annotant, quam propter innatam prudentiam, cuius ergo Peleus illum formandæ Achillis filij pueritiæ præfecit.

Hecales cena.

De frugali admodum tenuiq. apparatu effertur Hecales cena, ab Hecale paupercula, cuius apud Ouidium fit mentio, & cuius egenam cenam non aspernatus fuisse Theseus legitur. Iulianus Cæsar ad Iamblichum philosophum. πάντως δὲ τὰς ἑκάλης ὁ θησεὺς τὰ λάχανα τὸ λιτὸν ἀτιμάσας, ἀλλ᾽ ᾔδει καὶ μικρὰ ἐς τὰ ἀναγκαῖα ἀρκοῦντα. id est, Nimirum Theseus non detrectauit tenuē Hecales cænulam, sed norat etiam paruis esse contentus, cum ita ferret necessitas. Dicitur autem Hecaleanus Theseum iam tum iuuenili in ætate hospitio solere excipere, proq. illius ad pugnam profecturi sospite reditu vota diis nuncupasse: in cuius beneficij memoriā Theseus instituit postea Hecalesion festum: quo Ioui ab illius nomine Hecalo dicto sacrificabatur. Callimachus scribit in opere quod ab anu inscripsit Hecalem, habuisse illam φιλοξενίας εἵνεκ᾽ ἀκλήϊστον. id est, hospitij lares cunctis parentes.

Alexandrinæ deliciæ.

Consimili sensu Alexandrinas delicias dixit Fabius Quintilianus institutionum oratoriarum lib. vbi parentum erga liberos suos indulgentiam seuere proscindens: Verba inquit, ne Alexandrinis quidem permittenda delicitiis, risu & osculo excipimus: extremā intemperantiam turpemq. luxum designans: luxus autem & intemperantiæ genetrix est opulentia. Nemini vero dubium est, Alexandriam copiosissimum & opibus mercibusq. omnigenis affluentissimum fuisse emporium in hunc vsque diem.

Medica mensa.

Μηδικὴ τράπεζα, id est, Mensa Medica, pro exquisite sumptuosa & ingentis apparatus mensa prouerbialiter accipitur a Synesio lib. De insomniis: a Medorum deliciis, qui Persidi contermini in eorum mores defluxere, siquidem apparatus Persicos, pro opiparis dixit Horatius, et scribit Herodotus Persas natali suo quēq. die opiparam apponere cenam & prolixam diuersis ferculorum missibus, idq. tam pauperibus quam diuitibus factitari: aliqui Persarum regi mille victimas quotidie iugulari, præter immēsam volucrum vim, ex Heraclide Cumano refert Athenæus. Synesii verba sunt. παρατίθησι τράπεζαν, εἰ μὲν βούλοιτο σικελικήν, εἰ δὲ βούλοιτο, μηδικήν. id est, Mensam apponit, si velit, Siculam, aut si malit, Medicam. Vsurpat & Dion Chrysostomus in oratione tricesimaterria. ἅμα σκῆπτρα καὶ ἁλουργὶς καὶ μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν. id est, Defecerunt pariter sceptra, paludamenta, mensa Medica, ipsorumq. prosapia. Thucydides libro primo de Pausania elatius se gerente, τράπεζαν περσικὴν παρετίθετο. id est, Mensam apponebat Medicam, quāquam scholiastes Grecus περσικὴν legisse videtur, sed exponit recte πολυτελῆ. id est, opiparam deliciisq. affluentem. Diuerso plane sensu, Μηδικὴν τράπεζαν, id est, Medicam mensam extulit Athenagoras libro De mortuorum resurrectione, pro immitibus cruentisq. epulis, respiciens, vt opinamur, ad crudele Astyagis Medorum regis factum, qui Harpago amico consiliorum omnium participi epulandum filium apposuisse legitur apud Iustinum Trogi Pompeij epitomiasten.

Vbi Atridarum scapha.

Ποῦ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν. id est, Vbi scapha Atridarum, Adagio vtemur cum significabimus non esse curiosos nos de re a nobis peregrina, quæ nihil ad nos pertineat de qua non admodum sit nobis laborandum: verbi gratia si dicat quis se melioribus studiis addictum non curare aut sollicite velle indagare, quid rerum agat Pontifex, vbi æstiuet Turca, quid apparet Cæsar, quidue moliatur Gallus: quo sensu cecinit illud in odis Horatius,

> Musis amicus tristitiam & metus
> Tradam proteruis in mare Creticum
> Portare ventis, quis sub arcto
> Rex gelidæ metuatur oræ
> Quid Tyridaten terreat, vnice Securus.

Vtitur Cicero libro ad Atticum septimo. Sed quoniam res eo deducta est, non quæram, vt scribis, ποῦ σκάφος τῶν

... Videtur aliunde e Tragœdia sumptū.

Isthmum sinapi bibit.

PROVERBII speciem redolet, quod apud Artemidorum lib. quinto Onirocriticon legitur, ἴσθμὸν τὸ νάπυ ἔπιεν, id est, Isthmum sinapi bibit aut momordit: vbi ille exponens visum & euentum somnij cuiusdam, quo is qui visus sibi erat ebibisse liquidi sinapi trituram, in ius vocatus, capite luerat, subiungit id quod illi acciderat, iam antea designatum fuisse prouerbiali dicterio modo dicto: sic enim sonant eius verba, ... quo miror quid Cornario viro alioqui doctissimo in mentem venerit, vt omisso verborum ductu, postremum illud verterit hoc pacto, Quis vnquam sinapi bibit? Vsus adagij esse poterit, quando aliquem crispare nasum præ ira, animoq. ringi stomachabundum significabimus: vel quando scommatis dicacitatisue pœnas dat quispiam, & numquam redituras per ingnulum voces effutiens in capitis periculum se conijcit, nā tunc mordax conitiorum sinapi appetit iuguli isthmō. Est autem Isthmus præter notam significationem, inter septum narium, & oris gulæq. intersep.mentum quod absumptum iri sinapis poculo denotabat somnium.

Icci cœna.

DE præparca & frugali cœna dicitur parœmiace Ἴκκου δεῖπνον. id est, Icci cœna, vt commemorat Eustathius. Iccus Tarentinus fuit medicus, ... hoc est, cuius vitæ parsimoniam parœmia notat: dicitur q. inquit, ... Meminit Aelianus omnigenę historia vndecimo lib. Icci Tarentini non medici, sed luctatoris, quem toto certationis tempore, temperantissimo & coercito victus genere vsum fuisse, venerisq. omnis expertem scribit. Græce est, ... Simile est illi quod supra adscripsimus, Hecales cœna.

In cinere scribere.

Εἰς τέφραν γράφειν, id est, Inscribere cineri, Snidas & ex eo Varinus exponūt de eo qui inanem sumit operam: Cinis namq. impressos caracteras, quantumuis leuis auræ flatu facile confundit. Adnotant iidem auctores de rebus quoque impossibilibus dici. Citatur ex incerto auctore, apud quem vsurpari videtur, pro, nihil pensi facere. Ἐγὼ δὲ τοὺς ὅρκους αὐτῆς ... εἰς τέφραν γράφειν, id est, Equidem illorum iusiurandum cineri, iuxta prouerbium, inscribendum esse reor.

Frumentum in populum.

Πυροὺς εἰς δῆμον, id est, Frumentum in populum, Prouerbiale dicterium in ambitus suspectos & officiis muneribusue gratiam vulgi demereri studentes: cuiusmodi fuere, qui frumentum populo viritim diuidendo, tyrannidis gratia id facere putabantur, vt ciuium libertatem in periculum vocarent, occupatis tali libertate illorum animis. Cicero lib. ad Atticum sexto iocatur in eum, quod elargitus fuisset in Athenienses frumentū, tamquam qui ad tyrannidem viam quandam affectaret, itaque ait, Sed heus tu πυροὺς εἰς δῆμον Athenis, placet hoc tibi? Memorat Velleius Paterculus Tiberium, einsq. fratrem Caium, Gracchos, præmuniendæ regalis potentiæ gratia, frumentum populo dari instituisse. Quadrabit in omnes qui quauis ratione gratiam captant popularem.

Iciens ictus est.

Βάλλων βέβληται, id est, Iciens ictus est. Competit in eum qui sibi ipsi malum accersit. Ortum habet ab Hercule, qui in Olmpia statuam conspicatus, eamq. latronem ratus esse, saxum eo contorsit, quod cum resilijsset, Herculem ipsum feriit. Effertur & ad hunc modum, ... id est, Percutiens idem & percussus. Eustathius Iliad. λ. originem paullo aliter refert, quod nimirum inter Elidem & Pisam statua steterit, arte dædalea se vertens, quam cum Hercules lapide percussisset, virum suspicatus, illa impulsa Herculem feriit. Eleganter vsus est adagio Philostratus in Iconibus de Capaneo loquens. ... id est, Fulmine percussus fuisse dicitur Capaneus, qui prior (nisi me fallit opinio) iactantia Iouem percusserat.

Mulctores reipub. pestis.

Ἀμολγοὶ siue ἀμελγοί, ac si mulctores dicas, prouerbiali dicterio nominabātur oratores, quod populi pecunias emulgerēt atque exugerent quodammodo, vt ex Pausaniæ lexico adnotat Eustathius Iliad. λ. & iterum Odyss. ε. qui etiam ... dicebantur, ab ἀμέλγειν quod significat ..., hoc est, vindemiari, atque inde natum prouerbium, ἀμολγοὶ πόλεως ὄλεθροι, id est, mulctores ciuitatis pernicies, Oratores olim fœcundiore aliquanto prouentu & lucro, quam nunc aduocatorum turba, factiones seditionesq. venali lingua fouendo, & reipublicæ, ærarium expilabant, & plebem exugebant temporariis patrocinijs. Hinc fit quod tantas pecunias coegisse rhetores illi legimtur cum Demades Atheniēsis talenta decem accepisse memoretur, non alia de caussa, quam vt tacendo caussæ ne officeret, vt apud Gellium inquit C. Gracchus diserte professus, se ipsum quoque non gratis ad concionandum prodiisse, aliosq. omnes qui verba ad populum faciunt, rei familiaris suæ pretium & præmium referre. Huc spectat oraculum in quod ludit Comicus Aristophanes,

> ... ἀμολγοὶ ἔσονται. id est,
> Me mihi Cecropidas studio laudetis inani,
> Mulctores etenim fient.

Argentea fame conuiuari.

Ἀργυρέᾳ λιμῷ ἑστιᾶσθαι, ... id est, Argentea fame conuiuari epulari ve dicitur prouerbialiter, qui vere splendidam, hoc est, argenteis lancibus onustam, sed obsoniorum inanem mensam apponit, exstat apud Epigrammatarium lib. 2. titulo in Parcos,

> Ἀργυρέῳ λιμῷ ...
> ... id est,
> Ad cenam accitum esuries argentea nuper
> Me necuit, vacuis lancibus assiduum.

Vbi ludit eleganter in voce ..., id est lancium, quarum scrutatus etymon cum sperares eas fore sibi ..., hoc est, famis medelam, prorsus, ..., id est, famelicas & inanes reipsa fuit expertus. Huc spectat

spectat Epigramma Martialis, cuius ego mentionem alio loco feci,

Auro, non dapibus, oneratur mensa, ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.

Cum argentea fame eandem esse putant quam idem Epigrammatarius pretiosam vocat libro decimo,

Hic pretiosa fames, conturbatrixq. macelli.

Sic enim in duobus vetustissimis exemplaribus lego reponendumq. censeo, pro quo vulgati libri habent, conturbatorq. macellus. Pratiosam autem famem illic & conturbatricem macelli intelligo, qua exoticæ deliciæ & ganeata obsonia, inexhaustis pretiis alio ex orbe petebantur, quod Satyrice carpit Petronius Arbiter, ibi,

Luxuriæ rictu Martis marcent mœnia,
Tuo palato clausus pauo nascitur,
Plumato amictus aureo Babylonico,
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado. &c.

Diuersa ab hac est, ἀργυρᾶ νόσος, id est, argẽtea fames pro argenti pecuniæue inopia, apud Hesychium.

Qui celocem regere nequit, onerariam petit.

COMPETIT in eum qui maiora aggreditur quam ferre valeant humeri. Citatur ex Apuleio in libro de rep. his verbis, Qui celocem regere nequit, onerariam petit. Celox nauigium est breue, a celeritate qua pollet, nomen habens: at oneraria, grauis est & tarda de onere, cui ferendo accommoda est Celocem facili momento quis regat & impellat, maiori arte ac labore in agẽdis onerariis opus est. Non abludit hinc Sylla dictum insultantis Marij Iunioris consulis capiti, quod memorat libro primo Appianus. ἐρέτην δεῖ πρῶτον γενέσθαι, πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, i. Remigem prius esse oportet, quam tractando gubernaculo manum admoneas.

Aranearum plenus aluus.

Ἀραχνίων μεστὴν ἔχεις τὴν γαστέρα. id est, Senarius prouerbialis apud Cratinum Comicum in fabula quæ Dolium, siue Seria inscribitur. Prouerbio egestas & extrema inopia significatur: ex quo detortum videtur Catullianum illud de se, Plenus sacculus est aranearum.

Staphyla anus apud Plautum in Aulularia, metuens ne ædes inanes a furibus asportentur: Ita, inquit, inanius sunt oppletæ atque araneis.

De paxillo suspendere.

Πασσάλου ἀποκρεμάσθαι. id est. De Paxillo aut clauo suspendere prouerbiale specie dicitur, qui rerum non satagit, sed negligentius quidpiam curat: sic exponitur ab Eustathio. Metaphora sumpta ab iis qui non reponunt aliquid accurate, sed velut aliud agentes, primo instrumento obuio appendunt illud. Simili modo dictum est, sed tamen diuerso sensu, κρεμάσαι τὴν ἀσπίδα, id est, suspendere, pro, quietẽ agere & in pace versari, quoniã pacis tempore scuta de parietibus suspenduntur.

Inter Sosias & Tybios referre.

Εἰς Σωσίας καὶ Τυβίους ἀποδίδοσθαι. id est, In Sosiarum & Tybiorum numerum referre, prouerbij specie dicemus quoties meritos prostituimus & in inferiorem quam merentur classem atque ordinem redigimus. Synensius ad Euoptium, τοῦτον τὴν πλέον ἢ κεκροπίδα τὴν εὐπατρίδην, ὁ τῆς ἀδελφῆς ἀδελφὸς, εἰς Σωσίας καὶ Τυβίους ἀπέδοτο. id est, Huius vel Cecrope longe generosioris consobrinam auunculus Herodes ab ostiis, in Sosias & Tybios elocauit, hoc est in ignobiles & plebeios terræ filios. Galenus Therapeutices libro primo, indicat Tybios emptitios fuisse seruos, quamquam ibi male per, i, scribantur, eius verba sunt. καθάπερ γέται καὶ τίβιοι καὶ θρᾷκες ἀνδραποδίζονται. id est, Getarum more & Tybiorum, Tracumq. venalitiorum hominum Tibij a Phylarcho in Ponto ponuntur, ita quoque in Plinianis libris est, vt naturalis historiæ cap. 2. libri septimi. Plutarchus symposiacon quinto cap 7. καί τοι τούτους τοὺς Τιβίους ... i. quãquam Tybios dictos Ponti accolas, refert Phylarchus non pueris modo, sed & adultæ ætati fascino officere. Sosias vero in comœdiis seruiles esse personas nemo est qui ignoret.

Orestis somnium.

Ὀρέστειον ὄνειρον, id est, Oresteum somnium de re fabulosa et cõmentitia, futiliq. dicitur: ita vsurpat Galenus Therapeutices methodi lib. primo. ὄνειρον Ὀρέστειον διηγεῖσαι Θεσσαλέ. id est, Orestis somnium nobis narras Thessale. Huic simile est illud Dionis Chrysostomi. ἐδόκουν ὄναρ ὁρᾶν ἀγρούς τε καὶ κώμας. id est, Videbar mihi videre in somnia quæpiam agros & vicos quos prædicabas.

Reperit patella operculum.

ADAGII istius Græci, salientes latuerunt hactenus, donec diligentiorem aliquanto operam repastinandis Nonij Marcelli senticetis impendens ego, primus illos aperui: cum illic non vno in loco legatur nullo prorsus sensu. Varro heurenulo pastopoma περὶ τῆς μυκάσιον, pro quibus verbis ita legendum e manuscripto vetusto codice adnotatũ a nobis in Animaduersorum libris fuit antea. εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, περὶ γεγαμηκότων. Constat autem Varronem plerisque suis libris prouerbiales inscriptiones dedisse. Est igitur adagium istud εὗρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα, id est, Reperit patella operculum, pure puteq. idem cum eo quod D. Hieronymus detorsit ad suum vsum, Dignum patella operculum: quo vtemur si quando vecordi marito fatuam obtigisse vxorem significare volumus, aut difficili homini rem esse cum morosis.

Vitex floret, & botrus maturuit.

Ἡ ἄγνος ἀνθεῖ καὶ ὁ βότρυς πεπαίνεται. id est,

Flos vitice exit, & botrus maturuit.

Plutarchus libro secundo, Sympos. vbi de remora pisce agit, ostendit versiculum hunc vulgi sermone tritũ fuisse, quando addit, τοῦτο δὴ τὸ λεγόμενον, id est, quod dici solet: sed vsum non addit, neque originem adagij. Vti eo non intempestiue licebit, quando indicabimus tempus esse vt iuuenis maturi ingenij specimen edat. Ἄγνος est quam salicem Amerinam & viticem Latini nominant, cuius frondes thori loco substratæ, veneris impetum cohibere creduntur, vnde illi & nomen a sterilitatis argumento, quasi ἄγονα, hoc est, genituræ inimico.

Nouus iste Palæphatus.

Καινὸς οὗτος Παλαίφατος. id est *Nouus iste Palæphatus. Venuste quadrabit in eos, qui fabulosa, qualia fidem non inueniant, seria oratione versimilia facere aliisq. approbare satagunt. Exstat apud Athenæum de coquo artem suam ostentante gloriosius, id est καινὸς οὗτος Παλαίφατος. id est, Ennouus iste Palæphatus. de quo ita Eustathius in Odysseæ decimumnonum sentit.* παροιμιάζεται τοὺς πιθανολογοῦντας τὰ μὴ ὄντα. ποιεῖ τὸ προσέχειν· χειν. *id est, Prouerbialiter torquetur in adserto res rerum, quæ fidem non merentur. Palæphatus scriptor fuit fabulosarum narrationum, quas ad historias transfert, eiusq. hodie exstat.* περὶ ἀπίστων *liber de rebus incredibilibus, in quod opusculum multa commentati fuisse dicuntur Heraclitus & Charax. Meminit eius & Virgilius in Ciri eo versu. Docta Palæphatia testatur voce papyrus.*

Aliud quidpiam exorna.

EXTAT *apud Synesium in epistola ad Athanasium, prouerbiali schemate prolatum haud dubie,* ἄλλο μέν τι ποίκιλλε. *id est, Aliud coloribus exorna: nam cum Vlysses euadendi e specu Cyclopis modos omnes rimatus, spem Galatheæ amorum illi fecisset, antrumq. prius euerrendum ab illuuie pecoris, ac thymiamate quopiam fragranti adolendum, & sertis corollis ornandum instaret, quo sic fugam captare liceret, ille non omnino stupide verba sibi dari subodoratus,* δριμύτατος μέν μοι ἐφάνης *inquit,* ὦ ἀνθρωπίσκε καὶ ἐγκατατετριμμένος ἐν πράγμασιν ἄλλο μέν τι ποίκιλλε, ἐντεῦθεν γὰρ οὐκ ἀποδράσεις. *id est, Callidissimus mihi videris homuncio, & in rebus versatissimus, nempe aliud pigmentis exorna, neque enim isthinc effugies. Sumptum a pictoribus qui colorum delinimentis variis rem exornant. Locus videtur alicunde ex poetæ tragici alicuius fabula, cui Cyclops nomen sit, desumptus. Non absimile est illi quod apud Plutarchum in Sympos. octauo Autobulus dicit,* παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. *id est, Desine ista apud nos variegare: Sophocles in Trachiniis.* οὐδὲν ξυνίημ' ὧν σὺ μὲν ποικίλλεις πάλαι. *id est, Nihil horum capio quæ tu dudum exornas & lenocinio verborum illecebrisq. venustas, & iterum, Lichas ad Deianiram,* τί μοι ποικίλασ' ἔχεις. *id est. Quid artificiose moliris & exornas.*

Lutea progenies.

Πηλογόνοι *vocabulo Callimachi dicuntur vasti homines & ignobiles, quasi e luto prognati,* παρὰ τὸ ἐκ πηλοῦ γεγονέναι: *quales terræ filij habebantur, vnde Minutius Felix in Octauio, qui lib. falso octauus Arnobio adscribitur, de Saturno loquens, Terræ enim, inquit, & cœli filius, quod apud Italos esset ignotis parentibus proditus, vt in hodiernum opinato visos, Cælo missos, ignobiles, & ignotos terræ filios nominamus, & Tertullianus in Apollogetico, Terræ filios vulgus vocat quorum genus incertum est. Eodem sensu* γηγενεῖς, *hoc est, terrigenæ dicuntur, apud Alexin Comicum.*

Ὁ δ' ἕτερος τί σοι τυγχάνει ὀνομαστί;
Βῶλος, ἄρουρα, γηγενὴς ἄνθρωπος. id est,
At alterum quo nomine obsecro feram?
Is ipse gleba est, stiua, terræ & filius.

Quibus verbis, stupidum insulsum & ignobilem proscindit. Quid, quod γίγαντες, *hoc est, gigantes, non aliquam* ἐκ γῆς γεγενημένοι, *id est, humo enati, sonant græca voce. Haud dissimili schemate* κολλοβὸν *veteres dixerunt, crassum, indocilem, telluris inutile pondus, teste Aelio Dionysio, qualis ille fuit qui e somno euigilare non potuit, nisi compunctus impressis altius aciculis, vt Eustathius insimulat: Translatio a terrei collis mole. Theodotius lib. De prouidentia 5.* ὡς γηλόφους τινὰς τῷ μεγέθει μιμοῦνται, *id est, Immani corporis mole colles repræsentat.*

Intestina adolens ipse carnes deuorat.

PLVTARCHVS *in Problemate, ubi de vmbris in conuiuia adducendis sententiam exquirit, senarium vt apparet, tritum adducit.*

Ἄλλως γὰρ ἡμῖν προσπαίζουσιν οἱ λέγοντες,
Δέλφακα θύσας αὐτὸς ἐσθίει κρέας. id est,
Alioqui ioculare illud in nos contorquent,
Omenta ponens ipse carnes deuorat.

Quadrabit in eum qui deteriora aliis ponit, potiora sibi reseruat: exemplo Promethei, qui sola ossa adipe contecta Ioui apponebat, sibi totius hostiæ carnes seruabat: aut qui facit quidem quod decet, sed non sine commodi sui respectu. Est autem δέλφαξ *seu* δελφύς, *quod imporcino genere vulua Latinis dicitur.*

Præsente arbore, ligna omnes colligunt.

Δρυὸς παρούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. id est,
Præsente quercu ligna quiuis colligit.
Parœmia citatur a scholiaste Theocriti.

Facile cuiuis est scribere, parata dicendi scribendiue materia, cum res se vbertim suggerunt. recte namque dictum est ab Horatio,

Rem tibi Socraticæ poterunt ostendere chartæ

pro, παρούσης, *id est, ad manum præsente & parata, legendum censuemus,* πεσούσης. *i. ruente vel lapsa.*

Ventis & mare & ignis seruiunt.

Ἀνέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δουλεύει. *id est, ventis mare ignisque seruiunt. E Meneceratis Democritiq. fontibus haustum adagium, quo indicare illi voluerunt, ita comparatum esse diuinitus naturæ lege, vt mare, quamuis imperium in naues nautasq. obtineat, ignis, in subiectam materiam, ventis tamen obsecundare cogantur: quam sententiam pluribus versibus expressit in Alexipharmacis Nicander.* θάλασσαν

Ἦν τε καὶ ἀτμενίην ἀνέμοις πόρεν ἐννοσίγαιος
Σύν πυρί, καὶ γὰρ δὴ τὸ πρώτοις συνδάμναται ἐχθρῶν.
Πῦρ μὲν ἀλεξῆσαι καὶ ἀχώριστον ἱερὸν ὕδωρ
Ἀργέστης, &c. id est,
Inseruire dedit, ventis, maris arbiter, æquor
Atque ignem: hic etenim flatu stridente domatur.
Nam viuax Euros ignis timet, & mare vastum.

Gratia non ducitur pœnitentia.

BREVIVS *concinniusque Græcis dicitur,* χάρις ἀμεταμέλητος. *i. Gratia pœnitentiæ expers. Elogium breue & Theoph. auctore dignum, & cuius gloriam discipulo non inuidit Aristoteles: quo significatur gratiam pœnitentiis non duci, neque reuocare collatum beneficium, ita*

Terentianus

Terentianus Simo ad Sosiam libertum beneficij memorem, dicit se haud mutare factum. Conuenit eo uti, ne que sic de ventre, quando volumus significare non pœnitere nos beneficij in hominem non male merentem collocati. Antiph. Comicus apud Athenæum libro primo, eleganter.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] *id est,*
Qua gratia, testor deos, ditescere.
Quis optet, atque effluere gaza diuite?
Nisi vt suo ferat opem amico, & Gratia
Inter deas primeria fructum ferat.

Orestis insaniam insanire.

SIMOCATVS *in epistolis de paupertate loquens, malum calamitosissimum illam vocat, qui, cum nullus habere commercium desideret, etiamsi Orestæa insania laboret, [illegible], inquit, [illegible]. Orestis insaniæ pleni sunt auctorum libri, quæ dum scelerum vltrices furiæ illum agitarunt, parricidij reum.*

Tria Theramenis cauenda.

CVM *periculum ingens denunciamus, aut cauendum esse negotium periculosæ aleæ plenum admonemus, adagij vsus erit. Polyzelus Comicus in Demotyndareo fabula, [illegible].*

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] *id est,*
Tribus e malis vnum necesse legere erat,
Induere palum, vel cicutam obducere,
Vel nauem prorsus malis cito eximi,
Theramenis tria hæc cauenda censeo.

Apparet versus esse trimetros, quorum priores parum suis numeris constant, corrupti nimirum. Aristophanes in Triphalete fabula,

[illegible]
Ego metuo mihi tria hæc Theramenis.

Theramenes, cuius dubia in reipub. administratione fides litteris consignata est, tria pœnarum genera Athenis inuexisse videtur, aut stipiti alligatum corpus lictori excarnificandum dare, aut cicutæ poculum ebibere, aut ex ilio solum vertere. Huc adlusit Menander Comicus eo versu.

[illegible] *id est,*
Id namque de tribus malis vnum obtigit.

Theramenes quomodo a triginta tyrannis e medio sublatus sit, qui dixerit, ne Isocrates suscepto illius patrocinio periculum sibi ipse crearet, legas apud Plutarchum in vita Isocratis. Non dissimile est quod refert Suidas, capitis reis tria apponi solere, gladium, restim, & cicutæ potiunculam, quæ nominabant [illegible], hoc est, Tria letalia, vel [illegible], hoc est, tria morti addictorum: cuius rei meminit in Aepolia fabula Alexis Comicus, quanquam etiam aliter illud efferatur, [illegible], id est, Tria apud Prætorium siue iudiciarium forum: quod inde natum quod capitalem sententiam subituris fas esset tria quæ lubitum esset, effari, libere, cibo prius vinoq. expletis, Zenobius auctoritate. Aristidis commemorat, oraculum Delphicum consulentibus sortes exhiberi consueuisse annulo obfirmatas, cum admonitione ista, ne statum ante diem, eas resignarent, prænaricatoribus .n. impendere e tribus vnum, aut oculorum orbitatem, aut linguæ iacturam, aut manus truncationem.

Vita suilla.

SPVRCVM *& contaminatum viuendi genus, [illegible], id est, Suilla vita a Clemente lib. pædagogi tertio vocatur, vbi ait, [illegible], id est, Pædagogus ille diuinicus, sciens conuersationem cum improbis hominibus suinam esse, per Moysen vetuit porcina vesci: [illegible] et amstolidi crassiq. ingenio dicuntur, vt apud Aristophanis scholiasten Hippocratis liberi leguntur traducti fuisse per ora hominum de stupiditate, hoc est, [illegible], & Eudemus de iisdem ait, [illegible], id est, suilli & illiterati Comicorum salibus incessebantur: Aristophanis interpres, de Phænippo quodam, [illegible], id est, Suinus & scortorum amoribus deditus erat. Bœoti [illegible] dicti fuerant propter ingenij crassitiem. Pherecratis etiam [illegible] pro imperitis extulit, & Plato [illegible] pro indocte & insulse, suum more aliquid contrariæ Nazanzenus.*

[illegible] *id est,*
Ipsi in suis ipsorum probris sunt sues.

Supra fumum clauus.

T[illegible], *id est, Supra fumum clauus. Refertur ab Eustathio Odyss. [illegible] Idem Odyss. n. indicat prouerbialiter dici securitatis aut incuriæ cuiusdam argumento [illegible], de rebus iam securè sepositis: quasi supra fumum, ac proinde neglectis: Cui oppositum est illud Vlyssis consilium ad Telemachum filium, [illegible], id est, Extra fumum deposui diligentiæ nauatæ indicio, siquidem arma aut vtensilia cum extra seponimus ne fumo denigrentur, sed splendorem seruent: Incuriam ostendit qui illud scripsit,*

[illegible] *id est,*
Hic clypeus appendetur in fuligine: nimirum neglectus propter diuturnam pacem atque obliteratus. Hesiodicum est, [illegible], id est, supra fumum seponere gubernaculum, pro, nauigationi supersedere: sic enim ait,

[illegible] *hoc est,*
Clauum affabre factum supra fumum suspendere, & iterum,
[illegible] *id est,*
Absq. mora supra fumum sepone temonem.

Greg. Nazan. in epist. iocatur in Greg. Nyss. qui reiectis sacris lib. & sepositis, profanos in manus assumpsisset, inquiens, [illegible], id est, an supra fumum libros seposuisti, quemadmodum clauum solent brumæ tempore.

Fluctibus obloqui.

P[illegible], *id est, Fluctibus obloqui prouerbialiter dicit, cui cum homine refractario ac moroso res est.*

Refertur ab Eustathio Odyss. nono. A quo non abludit illud Aeschyli apud Prometheum.

Ὀχλεῖς μάτην με κῦμ' ὅπως παρηγορῶν. id est,
Hortando me obturbas vt vnda inaniter.

Aesopicum onus.

Αἰσώπειος φόρτος, *id est, Aesopicum onus prouerbiali specie dicitur quod non vsquequaq. grauat, sed paullatim leuius redditur imminuiturq. Natum ab Aesopo fabulatore, qui mazas frixas & commeatus in longum ita parati vim magnam humeris exportandam in se recepit, iniquius nimirum & portatu difficilius onus, qua de caussa ludibrio sannisq. omnium patuit primo sed cum indies decederet aliquid oneri, demenso dietim inde in cibum absumpto, postea ob industriæ specimen cunctis admirationi fuit, videntibus illi decrescere onus, conseruis propter vię molestiam & diuturnitatem ingrauescere. Qui scholæ ergastulum suscipit, docendi insolens, subit quidem ille Aesopicum onus, sed quod vsu fit lenius.*

Lapis ad funiculum.

Λίθος ποτὶ σπάρτον ἀεὶ πίπτει, *id est, Lapis ad funiculum aptatur, prouerbium accommodatur cum quid rite fit & ex vsu, nec enim rubrica ad lapidis positum adaptatur, sed pro rubricæ seu funiculi ductu, coria in ædificiis seu lapidum ordines adposite locantur. Vtitur eo Gregorius Palama,* ὁ λίθος ποτὶ σπάρτον ἀπευθύνεται, οὐ σπάρτα ποτὶ λίθον συνδιατίθεται, *i. Et lapis ad funiculũ apte locatur, nõ aũt funiculus ad lapidẽ cõponitur. Cõsine est illi, Bos currũ trahit, nõ bouẽ currus. Est aũt* σπάρτος *is funiculus fabrorũ cæmentariorũ, quẽ ad perpẽdiculi normam extendunt, vt lapidum coria concinnius aptent atque componant. Potest & inuerti adagium, cum quid prępostere administrari significabimus. Euripidis scholiastes citat hoc modo adagium.* τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρταν ἄγε, *id est, Funiculo lapidem applica. Refertur & ab Apollonij interpretibus Doricæ parœmiæ nomine, ita,* ἁ δωρικὰ παροιμία, τὸν λίθον ποτὶ τὸ σπάρτον ἄγοντες, *id est, Dorico prouerbio dicitur, Lapidem ad spartum agentes.*

Capræ anniculæ pera.

CITATVR *ab Eustathio Odyss. 9. parœmia heroici versus lege astricta eiusmodi.*

Αἰγὸς ἐπιπορτιάδος ἐρυθρᾶς πήρα ἀρίστη. id est,
Annicula capræ ruffæ pera optima fertur.

Videtur autem conficta ad commendationem puellaris ætatis, sunt enim πορτιάδες *anniculi agni, vt exponit Hesychius. Vsus eius accommodabitur, si quando eundem iuuenem præclaræ spei & modestum laudabimus, qui postea senij vitio morosior redditus intolerabilis euasit.*

Tibi ipse calendas edicito.

Σαυτῷ νεομηνίας κηρύσσων, *id est, Tibi ipsi nouilunij diem aut Calendas edicito. Licebit vti cum alicuius arbitrio permittimus quidpiam, vt pro suo iure statuat quod velit. Apparet olim cum penes sacerdotes ius omne esset intercalandi, ab iisq. petenda esset feriarum omnis ratio, consuetudinem fuisse receptam, vt pręconis publici voce in vulgus ederetur initialis cuiusq. mensis dies, quem feriatum habebant: Est autem* νεομηνία, *nouilunio dicatus dies mensis auspex. Fit huius adagij mentio apud Hesychium: & indicat natum a Cæi insulæ incolarum consuetudine, vbi pro libito ferias sibi quisque deligebat, incerta & confusa dierum festorum ratione.*

Dissidij pomum.

DE *eo qui seminarium litium & rixarum spargit, dissidij auctor, prouerbialiter dixit Nicephorus Callistus lib. 14.* τὸ μῆλον τῆς ἔριδος ἐς μέσον βαλεῖν. *id est. Contentionis pomum in medium proiicere. vbi crasso errore lapsus est interpres ita vertens. Contentionis onere vehementer eam perstringens, in medium protulit. Adlusit ad fabulam de pomo, quod Eris discordiæ dea in cõuiuio deorũ proiecit inter accũbẽtes deas, in scriptũ vt pulcherrimę cederet, qua de re Lucianus legatur.*

Xenocratis testimonium.

DE *minime vano & indubitato testimonio efferri potest, siquidem hoc de illo proditũ legimus apud Laertium, quod cum nemini iniurato testari liceret apud Athenienses, soli huic iusiurandum remissum fuerit,* καὶ ἄλλως, *inquit,* αὐτὸν ἀξιοῦσιν ὁ ἄνδρα, ὅτε μαίνεται αὐτὸ μηδὲ μαρτυρεῖν, τοῦτο μόνῳ συνεχώρησαν Ἀθηναῖοι. *Quo spectat illud Ciceronis ad Atticum. Quæ mihi res multo honorificior visa est, quam aut illa, cum iurare tui ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli Numidici, cum hæ, vt mos est, circumferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. Ex quo similiter Metelli tabulæ, pro incorruptæ integræq. fidei tabulis, quibus etiam non inspectis fides habeatur, in adagij vsum vocari possunt.*

Vlysis vinculum.

Ὀδυσσέως δεσμός, *id est, Vlyssis vinculum aut ligaculum, dicitur (vt adnotat Eustathius Odyss. 8) de rebus tuto sepositis ac diligente opera obseratis.* τὰ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ κείμενα ἀσφαλῶς. *Occasio adagij sumpta ex Homero, loco iam antea citato, vbi Vlysses,*

Θοῶς δ' ἐπὶ δεσμὸν ἴαλλε
Ποικίλον, ὅν ποτέ μιν δέδαε φρεσὶ πότνια Κίρκη. id est,
Continuo firmum inicit ille
Vinculum, quod quondã monstrarat nectere Circe.

Vetusti moris fuit vinculis munire, quod ab aliorum iniuria tutum esse volebant: recentior enim est clauium vsus, quas Laconum esse inuentum, sunt qui adnotant.

Vulgari pisci non insunt spinæ.

Ἐν ξυνῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. *id est, Vulgari pisci non insunt spinæ. Democriti adagium est. Vulgus hominum non ita lædere potest aut fortunas aliorum euertere, vti magnates: neque argumentis obuiam ire potest: idem etiam dissoluendis syllogismis ineptum est. Plutarchus Sympos. lib. 2.* ἐν γὰρ ξυνῷ ἰχθύι ἀκάνθας οὐκ ἐνεῖναί φησιν ὁ Δημόκριτος. *id est, Etenim quod dixit Democritus, vulgaris piscis spinas non habet. Refert Aelianus omnigenæ historiæ libro decimo, Archytæ Tarentini apophthegma tale, vt difficulter inuenias piscem spinæ carentem, ita & virum qui nihil habeat dolosi aut spinosi, græce illud sonat* ἔργον ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν ἄκανθαν μὴ ἔχοντα.

Arundi-

Arundinea crura, & tabis propheta.

De praetenui homuncione et macilento, atque etiam morboso dicetur illud Comici Platonis,

Καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης. *id est,*

Arundinea habens crusula, tabis propheta.

Torsit ille in Cinesiam Euagorae filium, poetam dithyrambicum, qui vsqueadeo imbecillo & macro corpusculo fuisse memoratur, vt tiliaceis asseribus circumquaque se cingeret, ne praelongum & exile corpusculum vltro citroq. flecteretur, vnde φιλύρινος, id est, Tiliacei cognomentum illi apud Aristophanem. inciderat autem iste ex laterali morbo in epyema, collecto in thoracem pure, quapropter vetusto more, caussa renie dij contra pthisin, inustus fuerat, vt ex Platone Comico refert Galenus aphorism. lib. 7.

Expiatis bona obtingunt.

Athenaeus in primo Dipnosophistarum initio, versu hoc prouerbiali vtitur ex Callimacho Cyrenaeo desumpto,

Τρὶς δ' ἀπομαξαμένοισι θεοὶ διδόασιν ἄμεινον, *id est,*

Dant bona cuncta Dei, ter vino flumine tinctis.

Postularat autem Timocrates communicari sibi sermones eruditos in mensa variis de rebus habitos, neq. patiebatur se excludi ab ea auditione tanquam profanum, & mysteriorum cognitione indignum. Solebant vero antea quam sacra attingerent, lustrari ter se lauando aut circumferendo, quod ipsum antiquum est sacrorum verbum, pro purgare, Plauto quoque vsurpatum, ibi,

Pro lauatore circumferam: quē morem expressit Virgilius in 6. vbi ait. Idem ter socios pura circumtulit vnda, Spargens rore leui, & ramo felicis oliuae, Lustrauitq. viros. Licebit vti quando postulabimus participes fieri scientiae reconditae, aut cognitionis rei cuiuspiam arduae, tamquam symmistae: veluti si anatomicae dissectionis studiosus, rerum quarundam difficilium explanationem ab Andrea Vuesalio, ea in arte extra omnem aleam peritissimo, efflagitet. Trasferri etiam potest ad animum vitiorum sentina liberum.

Nodorum vinculatexentes.

Quos non ineleganti voce Vitilitigatores vocauit Cato, teste Plinio, eos non minore gratia φιλαιτίους & ἱμαντελικτάς dixit Democritus Abderita, illud quod iurgia serant contentiosi, hoc vero, quod veluti nexus quosdam vinculorum implicent, quibus alios inuoluant irretiantq. Clemens Stromat. lib. 1. φιλαιτίας, μὴ ἢ ἱμαντελικτάς, ὡς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκάλει φησίν. quae lectio apud Plutarchum prima Sympos. decade nō nihil corrupta legitur hoc modo. φιλαιτίων δὲ καὶ ἱμαντελικτῶν καὶ ἱμαντελικτῶν λόγους ἀφετέον. i. Missas facere oportet eorum fabulas, qui de lana caprina rixātur, & nodos texunt, vt est apud Democritum.

Tripuer senex.

Τρίπαις γέρων, quasi dicas, iam tertio puerum senem, vetulum decrepitum prouerbiali schemate vocat Alciphron, in epistolis, vbi Phoebiana delicata iuuenculā senem ab intempestiuo amore deterret, acerbius illum his verbis increpans, ὦ καῦνε τρίπαις γέρων καὶ τὸν ἀκρῶν τὸν νεώτατον πυρῶν τὰς χεῖρας ἐξ ἀλιτίας ἀφέξεις ἄρα; *i. nūquā ne desines Tripuer & cariose senex nos in ipso aetatis flore cōstitutas puellas fodere? Simili figura ferme, Trisaeclisenē vocauit Nestorē Naeuius, Quin et τρίγεροντα ab Aeschylo in Agamemn. fabula dicitur.*

Coruus absente graculo pulcher.

Adagium spirat quod in Theophylacti epistolis legitur, κολοιοῦ μὴ φαινομένου καὶ κόραξ ἐν ταῖς ἐν τοῖς καλλιφώνοις ἐξετασθήσεται. *id est, Non apparente graculo inter speciosas aues numerabitur & coruus. Non inuenuste eo vtimur, cum duorum fiet comparatio similis prope deformitatis. Elegantius sonabit si ad ingenium transferatur, vt si dicamus, Salustij immanem illam in Ciceronem dicacitatem, merum esse lusum prae effreni illa Caleni Fusii apud Dionem in eūdem virulentia. κολοιοῦ ἀπόντος τὸν κόρακα θαυμαστὸν εἶναι ἔφασαν.*

Medium sequere.

Prouerbiales sunt Senarij Pratinae Tragici poetae Phliasij apud Athenaeum in 14.

Μήτε σύντονον δίωκε, μήτε τὰν ἀνειμέναν,
Ἰαστὶ μοῦσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νεῶν, *id est,*

Ne sequere mollem, quem vocant Ionicum,
Neue asperum tonum, viam at mediam tene.

Quibus adposite vtemur vbi modum, quo sine nihil recte fit, suadebimus, quemadmodum inter Harmonie genera, enim Lydij modi Lugubre quid sonent ac flebile: Ionici mollibus seruiant: at Dorij velut inter vtrosque medij laudantur: ita indicendi ratione inter grande illud atque robustum genus, & alterum gracile, mediū ex duobus floridum & picturatum sequendum monet Fabius. Huic adfine est illud Damascij Syri in Philosophica historia, τὴν δὲ τροφὴν ἐπανῄρητο μετρίαν τινα καὶ ἀφελῆ, οὔτε κατεγλίσχρως διὰ πενίαν, οὔτε διὰ πλοῦτον ἄλλας ἀσώτως, ἀλλὰ μέσην ᾗ μουσικήν, καὶ τὸν δωρίων τρόπον ὡς ἀληθῶς ἡρμοσμένην, id est, Mensa apparatus erat moderatus & frugalis, neque sordidior propter egestatem, neque dissolutior propter opulentiam, sed medius ac Musicus, in modum Doricorum modulorum reuera concinnus.

Cras cerdo, hodie nihil.

Varronis est inter paraemiacos librorum titulos prouerbium nō semel a Nonio Marcello citatum, quo mutationem & variabilem rerum humanarum sortē, significari autumo. Conforme illi est immo idem plane, Anaxandrida Comici illud ex Anchise fabula.

Πολλοὶ δὲ νῦν μέν εἰσιν οὐκ ἐλεύθεροι,
Ἐς τ' αὔριον δὲ σουνιεῖς, ἐς τρίτην
Ἀγορᾷ κεχρήμενοι, τὸν γὰρ οἴακα στρέφει
Δαίμων ἑκάστῳ. *id est,*

Multi quidem sunt hodie liberi parum,
Quos Sunienses luce crastina, dies
Sequens videbit perfrui claros foro.
Sors namq. clauum versat hominum cuilibet.

Vbi per Sunienses, negotiatores intelligi puto, a Sunio Atheniensium emporio notissimo, vbi rerum venaliū forū erat, Donato teste: vt innuat repente quosdā e seruis negociatores bōa fortuna vsos euadere, mox et ciuiliū rerū gubernaculis admoueri, hoc est, ex Iris Craesos fieri.

fieri.Exstat apud Aristophanem simile prouerbium, Νῦν μὲν ἱερεύς, αὔριον δὲ σκατοφάγος*,id est, Qui nunc nullus, cras pramagnus.Consimili figura ferme dixit Nazianzenus in Athanasium.* χθὲς ἱερόσυλοι καὶ σήμερον ἱερεῖς*,id est, Heri sacrilegi,hodie sacrifici: de iis qui sacra intempestiue tractant, adbuc tyrones artis, aut qui doctores esse presumunt, vix discipuli. Postremum autem illud,* ἄλλοτε ἄλλῳ δαίμων οἰακίζει*,id est, Fortuna vertit clauum cuilibet,prouerbium sapit,quo fortassis vsus sit Varro similiter,vt haud absurdum sit illud apud Nonium reponere in dictione. Examussim,vbi sic legitur, Idem* ἄλλοτε*, hoc modo legendo, Idem* ἄλλοτε ἄλλῳ δαίμων*.vt ex initiali voce notum tunc adagium agnosci potuerit.*

Puluere extrito decertat.

Κόνιν ἀπεστριμμένος ἀγωνίζεται*.id est, Extrito puluere decertat,aut in certamen descendit. Citatur prouerbium ab Eustathio Iliados penultimo, Quadrat in eum qui victus animum resumit, & eum hoste digladiatur. Transferetur ad animum, si quis in congressu litterario herbam alicui dare coactus, nihilo animo deiectior ad conflictum redeat, quasi detersis pulueris sordibus.*

Hercules in Lydia.

HERCVLES *in Lydia prouerbialiter dicitur qui cultu corporis effeminatior incedit indecoro sibi habitu vtens,vt miles in toga talari conspicuus.Multorum scriptis celebratur Hercules muliebribus indutus apud Omphalen Lydiæ reginam.Aristides in oratione aduersus eliminatores,* Ἡρακλῆς ἐν Λυδοῖς ὠρχήσατο*.id est, Hercules inter Lydos saltauit.Tertullianus lib.de pallio. Quales ille Herc. in serico Omphales fuerit, iam Omph.in Herculis scorto designata descripsit vbi pro serico Beatus Rhenanus Theristro legit: innuit autem non minus pudendum fuisse Herculi muliebrem cultu adsumere quam Omphale Leonina pelle cingi.*

Asino gramen & baculus.

SAPIENS *preceptum est,* ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος*, γάλα ἄρτος καὶ μάστιγες.id est, Asino fœnum & baculus, seruo panis & scutica.Refertur a Gregorio Palama Thessaloniceusi, ignauiæ sedentariæq. desidiæ iustissimum præmium: indicat namq. duriter habendos, qui nil recte faciunt, nisi vrgeas flagris. Seruilia ingenia non nisi plagis emendantur, Phrygum in morem: & quæ in prauum indurueruut, minis,verberibus, & Manlianis imperiis frangenda sunt: contra generosi spiritus dura omnia respuunt,laude excitantur, honorisq. ambitu quocumq. velis ducuntur.*

Paruis parua dant dij.

Αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ διδοῦσι θεοί, *id est,*
Largitur paruis vsque pusilla Deus.
Versus est Pentameter ad Callimachum auctorem relatus.Ita ferme natura comparatum est,vt tenuis cōditionis homines,tenui oblata sorte non secus exultēt, quam magna solent magnates. Artemidorus in libro De somniorum interpretationibus quarti calce, ... *id est,Hi namq. vulgare quidpiam nacti, amplectuntur illud ac supra modum gaudent, propterea recte habet Callimachi dictum, Dat semper paruis munera parua Deus. Proinde monet vulgi prouerbium vernacula lingua Auream quadrigam esse ambiendam, a qua si contingat voto excidere,rota saltem aut aureus radius obtingere possit desiderioq. satisfacere.*

Agri podex.

Γῆς πυγή*,id est, Agri nates, prouerbiale est, de restibili agri feracitate, metaphora a carnulentis natibus sumpta: sic & οὖθαρ ἀρούρης accipitur, quod Virgilius vertit, Vber glebæ:* ... *Homerus etiam* ... *dixit, Varro sumen terræ. Non nulli efferunt adagium de hominibus immodice rusticanis: Alij dici volunt de otiosis delicatisq. qui non agro tantum adsident magno in otio, sed simpliciter quauis in re delicatius versantur: vt Eust. adnotat. Hesychius etiam locupletes homines & latifundiis opulentos,* γῆς πυγάς*, dici adnotat, velut agris suffarcinatos.*

Vna clamore Neadas superat.

Μεῖζον μία τῶν νηάδων*.id est, vna clamore vincit Neadas. Aelianus libro 17. De animalibus indicat adagiū fuisse in clamosas mulieres: esse autem* νηάδας*, id est, Neadas animantium genus quorum clamore terra in hiatum discedat, auctoritate Aphorionis, qui etiam Samum desertam ab incolis propter harum Neadū multitudinem, scripto prodiderit. Neida in auem mutatam ex Pherecyde fabulatur Didymus, Aedonis & Zethi filiam. Perstringit simili ratione feminarum vet bositatem Iuuenalis satyra sexta, ibi,*

Vna laboranti poterit succurrere lunæ,
Tot pariter pelues & tintinnabula dicas Pulsari

Retibus confert, nihil tamen capit.

MEMORAT *adagium huiuscemodi Hesych.*
Δικτύοις μὲν εἰς ἐμπεριέν, λαβεῖν δὲ μή *id est,*
Conferre retibus, nihil capere tamen.
Versiculus est iambicus trimeter. Competere videtur in hominem alienis inseruientem commodis, unde plus iacturæ, quam emolumenti ad ipsum redeat. Adagio huic obnoxij sunt, qui typographis adsiduam operam præstant, nullo vel exiguo certe eum suo lucro.

Schema & gradus.

DORICVM *prouerbium est* σχῆμα καὶ βῆμα*, quod cōmunis lingua profert,* σχῆμα καὶ βῆμα*,id est, Habitus & incessus. Quo significabatur, non protinus ad altiora artium penetralia esse prouolandum, et quasi supra septa excedendum, ac præocupanda veluti sedilia certis ordinibus constituta, sed pedetentim & ordine quo dam pergendum esse, ne prætereantur quę præcedere debent rudimenta atque initia, sine quibus cognitis cassa fiat & concidat reliqua omnis traditio. Exstat apud Etymologici auctorem.*

Quam facile canis exsta edit.

QVAM *facile canis exstat edit, prouerbiale dicterium est apud Anneum Senecam in Apocolocyntosi, seu, Ludo de morte Claudij Cæs. vbi D. Augustus introducitur*

citur hunc in modum sententiam suam edisserens. Qui vobis non posse videtur muscam excitare, tam facile homines occidebat, quam canis extæ edit. Ista namq. lectio magis placet, quam vulgata, quæ legit, quam caneis excidit, vt adnotatum est a me nuper in adnotationibus in eum librum, fauentq. illi scripturæ doctorum pleriq. Dicetur de re expedita & oppido quam facillima factu; quo pertinet illud Horatij, Vt canis a corio nunquam absterrebitur vncto.

Io Saturnalia.

DION *lib. quinquagesimo octauo refert vulgatũ fuisse dicterium,* ἰὼ σατουρνάλια, *hoc est, Io Saturnalia, quo vti licebit, vbi quis suæ conditionis immemor, authoritatis sibi plusculum arrogat. Refert autem Dion, cum expeditionem in Britannos, velut extra orbem positos detrectarent legiones, nec A. Plautio egregiæ militaris famæ senatori, eius militiæ duci, obtemperarent, Narcissum, Claudij libertum, ab imperatore immissum suggestum conscendisse, sed verba facere pro concione ad milites tentantem, coercitum fuisse, acclamante vndequaque exercitu notum illud diuerbium, Io Saturnalia, eo quod in Saturnalibus serui herili apparatu induti epulabantur. Græce est,* συμβοήσαντες ἐξαίφνης τοῦτο δὴ τὸ θρυλούμενον, ἰὼ σατουρνάλια, ἐπειδήπερ ἐν τοῖς κρονίοις οἱ δοῦλοι τὸ τῶν δεσποτῶν σχῆμα μεταλαμβάνοντες ἑορτάζουσι. *Paullo diuersius extulit Martialis libro 11. clamant ecce mei Io Saturnalia, versus,*

Et licet, & sub te præside Nerua libet.

Nihil ad Persium.

PROVERBIALITER *vsurpatum est a Cicerone libro De oratore secundo, quo vtemur, cum discrimen ingẽs eruditionis inter duos notare volumus: sic enim ait. Lælium Decimum volo, quem cognouimus virum bonum & non illitteratum, sed nihil ad Persium. Deflexum est autem e C. Lucilij Satyrographi verbis hisce, Persium non curo legere, Lælium Decimum volo: quibus significare voluit se optare suis scriptis lectorem neque indoctissimum neque rursus doctissimum, quod ille nihil intelligat, hic morosius aliquanto iudicet, at plus intelligat fortassis quam ipse auctor de se, hunc locum attigit & Plinius in præfatione naturalis historię, ita scribens. Præterea est quidam publica etiam eruditorum reiectio. Vtitur illa & Mar. Tullius extra omnem ingenij aleam positus, & (quod miremur) per aduocatum defenditur, Hæc doctissimum Persium legere nolo, Lælium Decimum volo.*

Rarum, carum

PLATO *in Euthydemo.* Τὸ γὰρ σπάνιον ὦ Εὐθύδημε τίμιον, τὸ δὲ ὕδωρ εὐωνότατον, ἄριστον ὂν ὡς ἔφη Πίνδαρος, *id est, Quod rarum est Euthydeme, idem etiam magni fit, at aqua, tametsi res sit longe optima, quod Pindarus ait, nihil vilius. Prouerbium est & vetustissimum, & hodie vsitatissimum, quod* χωλιάμβῳ *versu omnibus in ore est, Quod rarum, carum, vilescit quotidianum. D. Hieronymus alicubi, Omne quod rarum est, plus appetitur, Pulegium apud Indos pipere est pretiosius. Martialis libro primo, Epigram. Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis,*

Hyberna pretium sic meruere rosæ.

Facit namq. fastidium copia, vt inquit Liuius: & frigidius amamus semper ea, quibus vbi libeat, potiri fas sit. Huc spectat quod libro ad Herennium tertio Cornificius ait. Vsitatæ res facile e memoria elabuntur, insignes & nouæ manent diutius. Solis exortus, cursus, occasus, nemo miratur, propterea quod cottidie fiunt, at eclipses solis mirantur, quia raro accidunt, & solis ecclipses magis quam lunæ, quoniam hę ... chriores fiunt, docet igitur natura se vulgari & visitata re non exuscitari nouitate vero & insigni quodam negotio commoueri.

Ne vicini quidem sentiunt.

CVM *indicare volumus ita geri tacite ac dissimulanter quidpiam, vt ne proximi quidem subodorẽtur factum, aut rem adeo triuialem esse & exigui momenti, vt ea nemo commoueatur, prouerbij vsus erit. Plato in Alcibiade priore, differens quantum ponderis trahant res magnatum. Persarum, inquit, regi cum primogenitus nascitur, cui hæreditario iure destinatur imperiũ, cuncti subditi festum diem celebrant.* ἡμῶν δὲ γενομένων, τὸ τοῦ κωμῳδοποιοῦ, οὐδ' οἱ γείτονες σφόδρα τι αἰσθάνονται. *id est, at nobis in lucem editis, ne vicini quidẽ (iuxta Comici dictum) magnopere id persentiscunt. Non liquet nunc mihi e quo Comico petitum sit.*

Tamquam ouis meridians.

SOCRATES *apud Platonem in Phædro, de supino otio animiq. veterno extulit prouerbialiter illud,* ὥσπερ προβάτιον μεσημβριάζον, *hoc est, tamquam ouis meridians: verba eius ita habent,* κηλουμένους ὑφ' αὑτῶν δι' ἀργίαν τῆς διανοίας, δικαίως ἂν καταγελῷεν, ἡγούμενοι ἀνδράποδ' ἄττα σφίσιν ἐλθόντα εἰς τὸ καταγώγιον, ὥσπερ προβάτια μεσημβριάζοντα περὶ τὴν κρήνην εὕδειν, *id est, Si viderint nos animi veterno torpentes, merito derideant, arbitrati mancipia quæpiã in suum delata gurgustium, tamquã oues meridiãtes ad fonticulum indormire. Solent oues medium diem accedente sole ad fontium aquas desides iacere aut in vmbra.*

Ad Scirrhonem tendere.

THEAETETVS *apud Platonem in cognomine sibi dialogo,* σὺ δέ μοι δοκεῖς πρὸς τὸν σκίρωνα μᾶλλον τείνειν. *id est, Videris mihi ad Scirrhonem potius spectare. Prouerbiali figura dictum de eo qui efficacibus argumentis & scientificis demonstrationibus, cuiusmodi lineales necessitates appellat Aristoteles, compellit quempiam ad assensum. Sciron latro fuit insignis, qui cognominatas a se Scironidas cautes insidens, compellebat viatores ex abrupta caute præcipites se dare, vt in Bibliotheces quinto scribit Diodorus Siculus. Euripidis scholiastes annotat solitum fuisse viatores ad abluendos ipsi pedes cogere, atque ita inter lauandum improuidos de præcipitio impactis calcibus deturbare: huius meminit & Ouidius Metamorph. 7. & Propertio tertius.*

Nec tamen est quisquam sacros qui lędat amantes,
Scirronis media si licet ire via.

Vbi Scirronis viam appellat periculi plenam. Pausanias in Atticis Scirronem memorat Pilæ regis Megaridis filium, qui de huius vrbis imperio cum Niso Pandionis filio contendens, belli ius & imperium omne ob-

tinuit, indicante Aeaco arbitro: an autem hic idem sic cum latrone, ignoro. Cum hoc consonat & quod mox Plato subiicit, σὺ δὲ κατ' αὐτὸν τί μοι μᾶλλον δοκεῖς τὸ δρᾶμα δρᾶν. id est, Tu fabulam agere mihi videris potius, qualem Autaus.

Dijtrephes dolia res habens alas.

Διιτρέφης πυτιναῖα ἔχων πτερά, id est, Dytrephes doliares habens pennas. Dici videtur posse de locuplete homine, quem tamen non pudeat vilibus mercimoniis aut opificio vulgari quod tractarit olim insistere. Aristophanes in Auibus.

Ὡς Διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερά. id est,
Ceu Diitrephes victorias tantum pennas habens.

Fuit autem iste Diitrephes πυτιναπλόκος, hoc est, victor qui vitilibus dolia compingebat, qui ex ea re ditatus, tribunus euasit Athenis. Vnde eius mensam alicubi in Heroibus fabula traducit Aristoph. nouum hominem & neoplutum notans, ἀπὸ τῆς Διιτρέφους τραπέζης Diitrephis mensam nominans e tenui lautiorem. Πτέρυγες autem hic dicuntur vitilium extremitates. Meminit Suidas ex Eupb.

Circulator Cybelius.

Μητραγύρτης, hoc est, Cybeleius circulator prouerbiali specie dicitur homo contaminatus flagitiis, & libidinibus temulentiaeq. addictus. Plutarchus de Ptolemęo iuniore loquens, qui in palatio temulentus tympano comploso obambulabat, δεινὸν γὰρ εἰ Κλεομένης καθάπερ μητραγύρτου βασιλέως σχολὴν ἀσχολίαν, ὅταν πρῶτον ἀποθῆται τὸ τύμπανον, καὶ καταπαύσῃ τὸν θίασον. id est, Graue & calamitosum esse, si Cleomenes operiretur feriatum otium Regis Cybeleij praestigiatoris, vbi primum ille tympanum posuerit, & coetus tripudiantium dimiserit. Metragyrtę dicebantur Phrygię Cybeles sacris operati, fanatici homines, qui tympani complosu stipē corrogabant, qui & diuisim μητρὸς ἀγύρται dicuntur, velut matris deorum praestigiatores. Dionysius Halicarnass. libro secundo. Pessinuntię, inquit, deę sacerdotes sunt Phryx vir & Phrygia femina quae deam circumferunt μητραγυρτοῦντες per vrbem, more patriae suae, simulacra picta cirrumposita pectori gestantes, turba reliqua deam quae sequitur, tibiis circumstrepente, ac tympana complodente: at Romanorum ciuium nemo μητραγυρτεῖ aut tibiis personans incedit, variegato amictu conspicuus, aut orgiis Phrygio ritu deam colens. Reliqui vocem graecam quae in impressis codicibus legitur, quod Eusebius lib. 2. Praeparationis Euangelicae locum Dionysij citans, μηναγυρτοῦντες & μηναγυρτῶν scribat, quae vox idem cum priore denotat, nisi quod ex etymi ratione menstruum circulatorem intelligamus nam quolibet mense coetus faciebāt stipemq. corrogabant, vt ex Suida quoq. discimus, cum hac voce nihil habet commune Mithras, quae solis appellatio est apud Persas, vti Lutatius Placidus in Statianis commentariis adnotat his verbis, Sol apud Achaemenios Titan, apud Assyrios Osiris, apud Persas, vbi in antro colitur Mithra vocatur. Vnde in fine primi Thebaidos sic Papinius,

Seu te roseum Titana vocari
Gentis Achaemeniae ritu, seu praestat Osirin
Frugiferum, seu Persaei sub rupibus antri
Indignata sequi torquentem cornua Mithram.

Porphyrius libro quarto. De abstinentia ab animatis, refert Symbolum quempiam contexuisse historiam Mithriacham pluribus libris, in quibus Mithrae mysteria & orgia explicarit: Meminit & Plinius lib. 36. Mithrae Aegyptij regis, qui in Solis vrbe regnans primus obeliscos Solis numini consecratos posuerit. Persis quoque solenne erat iuramentum per Mithram.

Choros Tragicos moleste fert.

Χοροῖς τοῖς τραγικοῖς ἄχθεται. id est, Tragicos Choros agre fert. Suidas adnotat dici de famelicis, quod morae sit impatiens venter, qui vero esuriunt, hi choros, qui ferme prolixi sunt, in longum extrahi moleste ferant. Aristophanes.

Εἶτα πεινῶν τοῖς χοροῖς τοῖς τραγικοῖς ἄχθοιτο. id est,
Deinceps esuriens tragicos choros indigne ferat.

Fames implacabile malum est, moraeq. diuturnitate inualescit magis eius impatientia. Pulchre Socrates illud prouerbiale extulit in Phadone, οὐδὲν ὄρνεον ᾄδει ὅταν πεινῇ. id est, Nulla cantillat auis, quando esurit. iacet voluptas omnis & animi gaudium. vbi esuritur.

Dies digitus.

Δάκτυλος ἡμέρα. id est, Digitus dies. Adagio indicatur vitae humanae spatium esse exiguum, quasiq. digitale: Hyperbole infra illam, Spithama vitae. Alcaeus poeta apud Athenęum, Πίνωμεν, τί τοὺς λύχνους ἀμμένομεν; δάκτυλος ἀμέρα, κὰδ δ' ἄειρε κυλίχναις μεγάλαις, αἶ τ' ὀ ποικίλαις. οἶνον γὰρ Σεμέλας καὶ Διὸς υἶος λαθικάδεα ἀνθρώποισιν ἔδωκεν, ἔγχεε, κέρναις ἕνα καὶ δύο. id est, Bibamus quid lucernam moramur? Digitus est dies: accipe maioribus poculis, quae tu obducas: vinum namq. Semeles Iouisq. natus obliuiosum mortalibus dedit: infunde, misce vnum atque plura. Huc adlusit proculdubio auctor Epigram. quod in fine 7. lib. legitur.

Πίνωμεν Βάκχου ζωρὸν πόμα, δάκτυλος ἀώς,
Ἢ πάλι κοιμιστὰν λύχνον ἰδεῖν μένομεν; id est,
Ducamus Bacchi latices, digitus breuis est lux,
Somniger aut quid te lychne manere iuuat?

Quamquam in Alcęi verbis pro ἀμμένομεν alij σβέννυμεν, hoc est, extinguimus, supponunt, cum prioris lectionis fides vel ex Epigram. astrui possit.

Canibus ossa prodo.

Μηνύω κυσὶν ὀστέα, id est, Canibus ossa commonstro. Prouerbium est de eo, qui inimico suum patefacit consilium, velut si quis riuali amores suos detegat, aut litigator aduersario actionem suam indicet. Extat Epigramm. libro 7.

Ἀλλά τί μηνύω κυσὶν ὀστέα, μάρτυρας αὐτοὺς
Τὰς ἀθυροστόμους οἱ Μίδου κάλαμοι. hoc est,
Quid canibus prodo ossa, loquacis premia linguae
Quae sint, testatur leuis arundo Midae.

De arundine Midae fabula est apud Ouidiū Metamor. vndecimo, quam perstrinxit & Petronius Arbiter his versibus.

Sic commissa ferens, auidus reserare minister,
Fodit humum, regisq. latentes prodidit aures,
Concepit nam terra sonum, calamiq. loquentes
Inuenere Midam, qualem conceperat index.

Inter

Inter lugentes iocari.

De eo qui alieniore tempore intempestiue aliquid designat aut loquitur, competit quod paroemiæ nomine recitat Demetrius Phalereus, ἐν πενθοῦσι παίζειν, id est, inter lugentes ludere, verba eius sunt in capite de homœoteleutis, vbi affectatam vocum structuram criminatur. μὰ τὸν δία πάθος κινήσει οὐδ᾽ οἶκτον, ἀλλὰ τὸν καλούμενον κλαυσιγέλωτα, τὸ γὰρ ἐν πενθοῦσι παίζειν, κατὰ τὴν παροιμίαν, τὸ ἐν τοῖς πάθεσι τοιαῦτα κακοτεχνεῖν ἐστι. id est, Non hercule affectum mouebit aut miserationem, sed eum quem nominant mixtum fletui risum, nam in affectibus talia vitiose affectare, est idem quod inter lugentes, ludere, iuxta prouerbium, quo in loco turpes menda in codicibus impressis insederunt, siquidem male πάθος pro πάθεσι scriptum legitur, & οἶκτον, pro ἴκτον, & ἐν πενθοῦσι loco ἐν πενθοῦσι. Quid, quod vox ipsa κλαυσιγέλως prouerbialis est, de simulato fletu, qualis haeredum esse solet, iuxta Mimum Publianum, Haeredis fletus, sub persona risus est, qua vsum ostendit Xenophonte Hermogenes rhetor cap. De Tenuitate: est autem locus Græcarum rerum lib 7. πάντας δὲ τοὺς παρόντας τότε γε ὄντι κλαυσίγελως εἶχε. id est, Cunctos qui aderant tunc reuera permistus lacrymis risus. Apollodorus apud Athenæum lib. 13. refert duas fuisse Phrynas meretriculas, quarum alteri ascitis lachrymis cognomen dicit fuisse κλαυσιγέλως, alteri a puditate σαπέρδιον.

Pistillum exornatum.

Demetrius Phalereus de frigiditate scriptorum differens, adagio hoc vtitur, vbi ait, idem esse frigiditatem, quod arrogantiam: nam vt homo adrogans quæ in se non agnoscit, sibi tamen vendicat, tanquam adsint ei ita qui humilibus rebus pondus orationis adducit, similiter agit ille qui in re tenui superbit. ὡς ἀνὴρ ὅ τε ἐν τῷ παροιμίᾳ τὸ καλλωπίζεσθαι ὕπερον, τοιοῦτος ἐν τοῖς μικροῖς ὁ ἐπαιρόμενος ἐν μεγέθει. cuiusmodi est pistillum exornatum, quod in prouerbio est, talis fuerit & tumor orationis in re exili. Dicetur de re præpostere aut inepte compta, aut oratione inepta flosculis quibusdam parum apposite picturata. Quadrabit & in hominem gloriosum aut operose vestitum, in quo nihil sit salis aut prudentiæ.

Formicæ semitam canit.

De eo qui subtilitates omnes persequitur, & minutissima quæque dictioni immiscet vt elabatur: aut qui vltro citroq. narrationem rei implicat, prima medius, vltima primis inuoluens temere, prouerbio dicetur, μύρμηκος ἀτραπὸν ᾄδει. hoc est, formicæ semitas canit Extat apud Aristophanem in Thesmophoriaz. de Agath. Comico dictum, quem sugillat vt subtilia ac flexiloqua carmina scribentem, Formicæ viam suam obliquant discursu implicito.

Sirenas præternauigare.

Σειρῆνας παραπλεῖν. id est. Sirenas præternauigare prouerbiali tropo dicitur, qui Philosophiæ preceptis communitus voluptatum illecebras despuit, aut quomodocumq. vitiorum occasionem declinat. Socrates apud Platonem, ἐὰν δὲ ὁρῶσι, διαλεγομένους καὶ παραπλέοντάς σφας ὥσπερ Σειρῆνας ἀκηλήτους. id est. Sin videant nos fermones conferentes & illecebris immobiles præternauigare ipsos tamquam Sirenas quaspiam. Similiter dixit in Sympofio. βίᾳ οὖν ὥσπερ ἀπὸ τῶν Σειρήνων ἐπισχόμενος τὰ ὦτα, οἴχομαι φεύγων. id est, Fuga abeo, vim mihi adhibens, & tamquam a Sirenibus aures obstruens. Notissima est ex Homeri Odyssea fabula de Vlysse sociorum aures cera claudente, vt periculum sibi suisq. imminens effugeret.

Οἴκοθεν οἰκάδε.

Οἴκοθεν οἰκάδε. id est, de domo in domum transfire dicunt Græci, quoties ab amico amicus munus accepit, aut eadem operam suam amico defert, ita vsus est Iulianus apostata in epist. qua fundum donat amico. τοῦ δὲ σοι δίδωμι τῷ φίλῳ χωρίον δῶρον μικρὸν μὲν ὡς ἀγρὸς ἐστι, χαρίεν δὲ φίλῳ, παρὰ φίλου οἴκοθεν οἰκάδε κατὰ τὸν σοφὸν ποιητὴν Πίνδαρον id est, Nunc o amicum caput, dono tibi do fundum, exiguum quidem illum, sed amico non ingratum, de domo in domum, vt eum sapiente Pindaro dicam. Extat apud Pindarum Olympiorum oda sexta. ἔξεστι κάρυξ οἴκοθεν οἰκάδε. id est, præconium accipiat de domo in domum, hoc est, proprium haud peregrinũ Certe quidquid non aliunde accedit, sed quasi domi nostræ natum & vernaculum nobis est, οἴκοθεν habere dicimus. Aristides in oratione de templo Zeziceno, τὴν φυλακὴν τῆς ἀρχῆς οὐκ ἀλλοτρίαν, ἀλλ᾽ οἴκοθεν ὡς ἀληθῶς τὴν κοινωνίαν πάντων. id est, Imperij tutelam non alienam, sed reuera domesticam constituerunt, rerum omnium communione. Idem in gentibliaco Appellæ. τιθέμενος δ᾽ αὐτῷ τοὔνομα τὸ παιδὸς οἴκοθεν καθάπερ τοῦ γένους καὶ τῆς ἀξίας τὴν ἀρχὴν δίδωσιν. id est, Imponit illi filij nomen adeoq. dat quasi de domo in domum & geenris & existimationis ex æquo principium. Non male ad vsum ita accommodabitur: Si tibi tuis ne studijs gratificari aut prodesse quid possum, siue libris siue pecunia, fac a me repetas οἴκοθεν οἰκάδε.

Mithæcus cum sit, Agamemnonem simulat.

Μίθαικος ὢν Ἀγαμέμνων ὑποκρίνεται, Mithacus cum sit, Agamemnonis personam agit. Competet in eum qui magnas opes iactat, inops cum sit & re tenui: aut in indoctum, qui tamen eruditionis opinione se populo venditat. Themistius in prima oratione quæ βασανιστὴς, quasi Explorator inscribitur, de plagiario sophista & doctrina quæ nulla erat, inani ostentatore, οὐκ ὦ ἄνδρες ὅτι ἡμᾶς λανθάνει ἐκεῖνος καὶ πρόσωπον Ἀγαμέμνονος ὑποκρίνεται Μίθαικός τις ὢν οὐδὲν ἢ Θεαρίων. id est, Non ignoratis viri optimi, hunc vobis imponere, & Agamemnonis personam histrionice repræsentare, cum sit intus Mithacus quispiam aut Thearion. Mithacus ex fece poetarum fuit, qui obsonandi more Siculo rationem conscripsit, at Thearion pistor seu panifex, quorũ meminit in Gorgia Plato, Θεαρίων ὁ ἀρτοποιὸς καὶ Μίθαικος ὁ τὴν ὀψοποιίαν συγγεγραφὼς τὴν Σικελικήν. Meminit Mithæci & Athen. eiusq. ὀψαρτυτικὸν citat, libro 7. quod est de obsoniorum conditura. Non abludit ab hoc adagio dictum Polemonis ad sophistam quendam viles pisciculos et boletulos ementem, οὐκ ἔστι τὸ Δαρείου καὶ

[illegible] id est, Quitalioni vix tam magnos Darij & Xerxis spiritus apte exhibere non potest, ut refert Philostratus.

Iupiter plue mel.

GALENVS medicus libro tertio [illegible], id est, de potestate nutrimentorum, scribit æstatis tempore, si quando insignis copia mellis passim in virgultis ac arborum foliis inueniretur, Rusticos exclamare consueuisse, [illegible], O Iupiter plue mel, quo verbo commode uti conueniet, quando omnia fausta & felicia precamur. Angelus Politianus lib. 1. epistolarum ad Picum. diuersum citat ex Tragœdia quapiam, [illegible], O Iupiter pluo calamitates. Sic exclamemus dum ob rei indignitatem etiam perniciosis votis vtimur, ita quod Plato in dialogo, qui inscribitur Alcibiades secundus, putat esse probi Poetæ versiculos illos. [illegible]

Hoc est, Rex Iupiter, optima quidem nobis & vouentibus tribue.

Ceterum perniciosa petentibus etiam quam longissime iubeas abesse.

Manus in Aetolis, mens autem in Clopidis.

ARISTOPHANES in Comœdia cui titul. [illegible], quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri potest, qui numquam cessant vel a petendo, vel si hoc parum successerit ab alienis rebus sublegendis. Poeta germana sua festiuitate Aetolos ab [illegible], id est, ab assidue & importune petendo deriuauit, quamquam etiam Athenæus [illegible] libro sexto, Dipnosoph. dicat esse Aetolicum. Ceterum cum Cropiæ populus sit ex Leontide tribu, Poeta valde quam eleganter [illegible] commutauit, vt [illegible], id est, furtum exprimeret, cuius perpetuo reum agit Cleonem: meminit adagij & Plutar. in libello de Curiositate.

Αἰξωνεύεσθαι.

STEPHANVS in dictione [illegible] quæ ciuitas est Magnesiæ, scribit [illegible] prouerbio dici vanos accusatores & sycophantas. Aexones enim vt idem inquit, [illegible]. Harpocration in dictionario 10. Orato. dictione [illegible] scribit hoc adag. Menand. & Platonem Comicos esse vsos.

Βεργαΐζειν.

STEPHANVS in dictione Βέργη, scribit [illegible] prouerbio dici. [illegible], id est, nihil dicere quod verum sit, adagio ab Antiphane Comico Bergæo nato, qui prorsus incredibilia & vana quædam scripserit.

Thessalus missus.

PAVSANIAS in Græcia Attica, Thessalum missum, egregie lautum cibum ita dictum fuisse scribit, & Athenæus probat. lib. [illegible]. Dipno. [illegible], id est, in mensis instruendis valde quam operosi fuerunt Thessali, unde & Eriphus Comicus in beliaste sic inquit.

[illegible]
[illegible]

Illa vero non Corinthus, non Lais o Syre
Neq. item lautorum Thessalorum hospitũ alimenta.

Idem Athenæus lib. [illegible]. Dipnosophistan, Thessalos [illegible] vocat.

In ollis venari.

APVD Athenæum ex Menandri Trophonio Parasitus, [illegible] tametsi mare nullo vnquam tempore attingat, in ollis tamen egregiam capturam adsequitur. Prouerbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius est, quam alienum, qui qui vere dicuntur [illegible]; sunt enim iuxta Anaxillam Comicum, [illegible].

Quattuor habens capita.

ATHENAEVS libro decimo, dipno. scribit Menandrum de Byzantij vinosis atque temulentis mercatoribus dixisse, [illegible], id est, quattuor habens capita. Siquidem ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationem reddit Alexander Aphrodisiensis libro primo. Problem. 121. Et Lactan. de Opificio Dei capite nono. Adagium ad eos pertinet qui cum se largius inuitarint, sese putant non numquam pro vno multa capita gestare.

Barbam ab vlnis puerorum vellere.

LVCIANVS in tragœdia cui titu. [illegible], [illegible], barbam vellere puerorum vlnis, hoc est, inanem laborem suscipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barba gignatur a puerorum vlnis possit, ego non video. Barbam igitur a puerorum vlnis vellunt, qui sumunt inutilem operam, rebus egregie commodis passim præteritis & neglectis.

Ocream capiti, tibiæ galeam adaptare.

LVCIANVS in Rhetore, Ironicos Rhetorem sic instituit, [illegible]. Verum vt vnumquodq. primum inciderit, primo loco dicatur: ad hæc si fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea adponatur. Prouerbium indicat nihil suo loco, sed omnia præpostere fieri. Adagio rursus vtitur Lucianus in Commentariolo, [illegible], id est, de errore compellationis, [illegible]. Sallustius in bello Iugurthino præposteros homines vocat, qui maiorum acta, & græcorum Militaria præcepta tum primum legunt, quando iam consules facti sunt. Nam gerere, quam fieri tempore posterius est. Plinius scribit, Oryges esse contrario pilo, & ad caput verso vestitos, ita reperias quosdam homines qui nihil ament, nisi quod sit præposterum.

Archilochi Vulpes.

BASILEVS Magnus in Commentariolo ad Nepotes. [illegible], Archilochea vulpis versutam atq. variam calliditatem

calliditatem imitemur. Adagiū in eos dicitur qui pro re nata consilium expeditissime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis a se scriptis vulpē ubique callidissimam introduxit Auctore Philostrato in Iconibus cap. de fabulis meminit eius rei, & Ammonius in libello di differentiis vocum, dictione αἶνος.

Senator absque prouocatione, Legatus sine mandatis.

CICERO *libro tertio de Legibus, sed quæro quid hac re sit turpius, quam sine prouocatione Senator, Legatus sine mandatis. Adagia sunt egregie venusta, de iis qui cum nihil auctoritatis habeant, nullis deniq. ciuilibus muneribus funguntur, volunt tamen, vt consueuit imperiosum hoc hominum genus, primi esse in omni loco & tempore: ad hæc ingenerata quadam insolentia ni hil non sibi tribuunt. Nemo autem ignorare potest, ex iure consultorum & historicorum sententia prouocationes ad senatum fieri solitas, quamquam lege a Publicola lata vt Liuius libro secundo. Ab vrbe condita docet, priscis Romanorum temporibus prouocatio a magistratibus ad populum erat. Ceterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus esse potest, qui non reipublicæ suæ legitimis mandatis instructus atque alio missus sit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipse a se, de iis qui se negotiis alienis administrandis etiam non accersiti ingerunt.*

Cantilena ex scholis.

CANTILENA *ex scholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi A. Gellius scholica nugalia vocat. Cicer. libro primo, de Oratore, Neque ex scholis cantilenam requirunt. Ita diuus Hieronymus in Proœmio 8. libri Commentariorū in Esaiā Testamentum autem, inquit, Grunnij Corocottæ Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduersus Rufinum, Quasi non Cyrrhatorū turba Milesiorum in scholis figmenta decantent, & testamentum suis cachinno membra concutiat.*

Conchas legere.

CONCHAS *legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum non numquam ad ludicra quædam sese demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, Sed tamen ita narrare solet Sceuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere consuesse, & ad omnem animi remissionem ludumq. descendere. Hic scimus nō defuturos qui nos dicant etiam gignere prouerbia, qui si velint, hoc Angelo Politiano rescribant, qui prouerbio nominatim & adposite vsus est in Miscellan. cap. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos longe sanctior est quā vt metuamus ab eius incōparabili eruditione vel latū digitum discedere. Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. de Scipione & Lælio, Ita animi quoque remissioni communiter acquiescebant. Constat namq. eos Caietæ & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitasse.*

Subula leonem excipere.

PROVERBIO *vtitur Seneca libro vndecimo epistolarum in fine: cuius vsus est, si quando rem periculi plenam leuibus admodum & infirmis præsidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortissima argumenta conuellere nititur.*

In eodem valetudinario iacere.

DE *iis dicitur qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epistol. Non sum tam improbus vt curationes æger obeam, sed tamquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia cōmunico. Cor. Tacitus in dialogo de Oratoribus. Qui in eodem valetudinario hæc ossa & hanc maciem probant.*

Deos absentes testes facit.

PLAVTVS *in Mercatore, Deos absentes testes memoras, qui ego isthuc credam tibi? prouerbiale de eo qui cum summa confidentia strenue mentiatur.*

Sic Aiax de Vlysse apud Ouidium,
Sua narrat Vlysses Quę sine teste facit. Et Iuuenalis,
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Gallinaceus Euclionis.

AVSONIVS *in præfatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui soleat omnia diligentissime perquirere & inuestigare, ne puluisculo quidem relicto, donec id inuenerit quod exquisita cura conquisierat.*

Sapientes sunt qui veteri vino vtuntur.

QVOD *Plautus in Casina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odyss. β.*

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρατον, θεῖον ποτόν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitū
Consulibus priscis condita testa merum.

Sapientiss. certe sunt existimandi qui scriptoribus antiquis vtuntur, non iis quos præpostere veteres vocāt, quos vappa verius & faci quam vino comparaueris. Gnathæna, siue vt alij Phryne, vt est apud Athenæū libro ιγ. ἐπιδόντος δέ τινος οἶνον ἐν ψυκτηριδίῳ μικρόν, καὶ εἰπόντος ὅτι ἑκκαιδεκαέτης, μικρός γε, ἔφη, ὡς τοσούτων ἐτῶν. *Pindarus in Olympiis Oda. 9.* αἴνει δὲ παλαιόν.

Etiam vetus arbustum transferri potest.

SENECA *libro 13. Epistolarum, Aegialus paterfamilias dicebat etiam vetus arbustum transferri posse. Adagium est, omnem tandem ætatem posse ad optimam quamq. viuendi rationem transferri & accommodari, quando & senex Cato græcas litteras didicit. Ita quod verissimum sit hoc Publianum, Nulla est fera ad bonos mores via.*

Lacinia obtinere.

CICERO *in tertio de Oratore, Nam illud alterum genus, quod est temporibus locis, reis definitum obtinēt, atque idipsum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut assequūtur.*

Plautus

φίλων φίλεε νῦν μὲν τὸ πᾶν δύναιντο, νῦν δὲ τὸ ἐλάχιστον, hoc est, Orantes Artaxerxis regis gener, cum ob iracundiam, honorato loco excidisset, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum significant, ita regum quoque amici siue purpurati, nunc omnia, nunc autem nihil omnino possunt Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrij.

PLATO in Gorgia Charadrij vitam intelligit hominis intemperantis, qui numquam expleri possit, & in quẽ omnia influunt vt rursus effluant vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur, χαραδριοῦ τινὰ αὖ βίον λέγεις, Charadrij quandam vitam refers. Charadrium autẽ Theodorus apud Aristotelem vertit rupicem siue hiathicolam: nam vt interpres Aristophanis in Auibus docet ἀπὸ τῶν χαραδρῶν τὸ ὄνομα ... τοῖς χαράδραις διατρίβων, auis hæc ita dicta est quod hiatus & terræ voragines incolat. Itidem & intemperantes & incontinentes homines qui numquam expleri possunt, perpetuo ganearum nidorem sequuntur, & nepotum pro seuchas incolunt. Suidas citat aliud prouerbium ex Didymo, χαραδριὸν μιμούμενος, id est, Charadrium imitans, de iis qui sese occultare soleant. Siquidem autem hanc vendentes, occultare consueuerunt, ne prius emptori prosit quam sit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium adspexerint conualescunt. Plinius hoc ictero aui tribuit libro 30. capite vndecimo.

Mittere lineam.

PLAVTVS in Mostellaria, Non ego ita extemplo meum ostendam sensum, mittam lineam. Metaphora a pictoribus desumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adumbrant & coniecturis quibusdam inquirẽdam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, iustum etiam picturæ artificium discimus. Vnde versiculus ille passim celebratur, Linea, quæ veterem longe fateatur Appellem.

Volsellis pugnare non gladiis.

VARRO libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur, Volsellis pugnant non gladiis: quo commode possumus vti vel aduersus eos qui parum viri sunt, nempe qui volsellis ita sint vulsi iuxta sententiam Ciceronis, vt nec vnicum pilum boni viri habeant, vel in eos qui prorsus infirmis argumentis vtantur. Ceterum de vulsis corporibus in Demonacte Luciani abunde diximus.

Fortes in tabula.

PLVTARCHVS in Apophtheg. Laconicis, ἐπεὶ δὲ ἰδών τις ἐν πίνακι γεγραμμένους Λάκωνας ὑπὸ Ἀθηναίων σφαττομένους, εἶπεν, ἀνδρεῖοι γ' Ἀθηναῖοι, Λάκων ὑποτυχὼν, ἐν τῷ πίνακι, εἶπεν, Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Atheniensibus interfici, atque ob id diceret, fortes, equidem Athenienses sunt, Lacon forte fortuna incidens subiecit, Et in tabula quidem: fortes autem in tabula sunt qui fictitia fortitudine passim sese venditant, ceterum cum ad serium certamen peruentum est, tum non milites sed plane mulieres esse videas. Docti quidem in tabula sophistæ, sunt, verum vbi eos excusseris, quam nihil nisi Antronios asinos, aut si quis is rudius, aut impolitius ei possit inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

ELEGANS adagiũ est quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nondum omnium dierum solem occidisse, quando significamus finem rei nõdum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum sit.

Etiam inter vepres rosæ nascuntur.

AMMIANVS Marcellinus lib. decimosexto, cum de Eutherio Eunucho loqueretur, sic inquit, sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nõ nullæ mitescũt. Hoc geminum prouerbium ostendit in omni hominum genere, quantumuis peruerso ac deplorato, reperiri tamen aliquot bonos viros & qui moribus minime sint aspernandis. Gregorius theolog. in vita Athanasii dixit, φῦναι καὶ ἐξ ἀκάνθης ῥόδον, id est, nasci etiam e vite rubum, hoc est, ex optimo parente non numquam pessimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

IDEM libro decimoquarto, agitant familiarium agmina, tamquam prædatorios globos post terga trahẽtes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terẽtiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeunt, magnifico & frequenti comitatu delectantur, quo potentiores esse videantur. Eiusmodi multos in principum aulis inuenias, qui passim seruorum & comitum multitudinem contrahant, cum apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præstantiss. quique Rhomani, paucitate famulitij, sic enim ille inquit, gloriati sint. M. Antonius octo seruos habuit. Manius Curius cum duobus tantum calonibus vteretur, pauciores seruos habuit, quam triumphos. Marcus Cato tres tantũ seruos in Hispaniam ex vrbe secum duxit. Idem auctore Plutarcho quinque tantum seruos in militia habuit quod & de Scipione Aemiliano Plinius scribit, cum duobus tantum seruis, si quando etiam ad regem mitteretur, esse vsum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

BASILIVS magnus in epistola ad Celeusium, ἐγὼ δὲ παροιμίαν οἶδα, μάλιστα μὲν ἀληθῆ, μάλιστα δὲ σύντομον, ὅτι τότε ᾄσονται κύκνοι, ὅταν κολοιοὶ σιωπήσωσι. Prouerbio locus est, tum doctis oportunum esse, vt de bonis rebus quam possint eruditissime disserant, quando imperitis prius tamquam aqua & igni interdictum sis ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinũ plures prouerbiales formulas Ausonius ad Paulinũ elegãter expressit.

> Si vitulum tauro, vel equum comittis onagro,
> Si confers fulicas cycnis, & aedona parræ,
> Castaneis corylos æques, viburna cupressis.

Lamiæ turris.

QVINTVS Septimius Forens Tertullianus in libro aduersus Valentinianos, Nõne tale aliquid dabitur te in infantia iter sõni difficultates a nutricula audisse, Lamiæ

turres, &c. Prouerbium est, de re quæ fingitur esse mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamiis nutriculæ narrare consueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius libro primo, capit. 22. diuinarum institutionum, hos versus, ex Lucilio poeta citant,

Terricolas Lamias, fauni quas Pompiliique
Instituere Numæ, tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines, sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signis cor inesse & ahenis.

De Lamiis & multa & abstrusa quædam diximus in Lamiam Politiani.

Qualem demens ille Clamydem disperdit?

TERTVLLIANVS in libro de pallio citat ex Menandro Comico, mirum nisi prouerbiale, Qualem demens ille chlamydem disperdit? quod in eos commode dicetur, qui rem suam viui videntesq. decoquunt, immo qui sua sponte sese in maxima magna mala coniiciunt, cuiusmodi plures reperias qui cum neque per se, nec ex aliis sapiant, non iam chlamydem tantum, sed & sese ipsos miserandum in modum perdunt.

Deorum liberi sunt inuulnerabiles.

PINDARVS in Isthmiis Oda 3. in Melissum Thebanum, ἄτρωτοί γε μὰν παῖδες θεῶν, Deorum liberi sunt inuulnerabiles: de potentioribus hoc commode dicetur qui nusquam non euadunt, vt Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto, Homines nobiles seu recte seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro loco natus adsequi posset.

In Paro frigida quidem est aqua; sed pulchræ mulieres.

INTERPRES Aristophanis in Vespis, Prouerbialem Versiculum citat, nec eius vsum ostendit, ἡ δὲ Πάρος ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες, Paros habet quidē frigidam aquam, sed formosas mulieres. Ego quantum iudicare possum, existimo prouerbij vsum esse siquando significabimus dispendium esse perpetuo cōpendio aliquo farciendum. In Paro tametsi frigida sit aqua, venustas tamen mulierum hoc quidquid est dispendij, abunde reponit. Quod si quis e numero doctorum melius nouerit quis adagio locus sit, is candide admoneat reperturus hominem gratum, tantum abest vt ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.

Bellum cum Protogene mortuo gerere.

AVL. Gellius libro decimoquinto cap. vlt. scribit Rhodios Demetrio Polierceti qui tum eos obsidione cingebat, atque extra vrbis muros memoratiss. illam Ialysi imaginem Protogenis manufactam absumere igni parabat, per Legatos ita respondisse, Quæ, malum, inquiunt, ratio est vt tu imaginem istam velis incendio ædium facto disperdere? Nam si nos omnes superaueris, & oppidum hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra & incolumi per victoriam potieris: sin vero nos vincere obsidendo nequiueris, petimus consideres, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse: ad eos autem pertinet, qui cum laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam conuitiis insectantur, quod Homerus etiam intellexit cum inquit, Iliad. libro ω.

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.
Et Agamemnon Iliad. η.
Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνηώτων
Γίγνετ', ἐπεί κε θάνωσι, &c.
Et ex eius sententia Virg. libro vndecimo Aeneid.
Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Quantum vbiq. possunt duo oboli?

BACCHVS apud Aristophanem in Ranis, postquam accepisset ab hercule duos obolos Charonti pro transmissione paludis persoluendos esse, subiicit, ὡς μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ; quantum vbiq. possunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto significans, pecuniā in omni re plurimum posse: quæ nisi esset, non committerentur etiam tot diuersi generis flagitia, ita quod recte dixerit Antiphanes,

Ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ.

Id est, diuitiæ tamquam malus medicus quos acceperint videntes, excæcare consueuerunt.

Echinus parturiens cunctatur.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, Echinus partum procrastinat. Echini terrestres, quos Erinaceos dicimus, existimantur propter aculeos catulorum suorum partum morari solere ac deinde aculeatioribus factis catulis egerrime eniti. Vnde prouerbium, Budæo etiam teste, in eos vsurpatur, qui subinde versuram faciunt, hoc est, creditorem mutant, fœnus fœnore soluunt, nomen nomine expungunt, atque illi dum fidem suam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.

Cauum pedis ostendere.

Κοῖλον τὰ ποδὸς δεῖξαι, Hesychius admonet ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τραπομένων, id est, de iis dici qui sint in fugam versi, qui pedibus sibi consulant. Vt Turnus de Drance apud Virg. An tibi mauors

Ventosa in lingua pedibusq. fugacibus istis
Semper erit?

Alexandrinæ delitiæ.

QVINTIL. in 1. Verba ne Alexandrinis quidem delitiis permittenda, risu & osculo excipimus. Alexandrinas delitias, luxum effeminatiss. & mollissimum appellauit. Alexandrini siquidem apud omnes scriptores hoc nomine male audiunt, quod propter amœnitatem vrbis cæliq. clementiam immodice delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, inibi sunt auræ salubriter spirantes, aer tranquillus & clemens, atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem solem serenum non vident &c. Quam ex admirabile euentu condita sit Alexandria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiā πόλις dicta fuit, vt Athenæ & Roma Vrbs.

Manubrium eripere.

PLAV. in Spidico, Eripe manubriū e manu. Idē in Aul. Exemi e manu manubriū. Manubrium eripere, scitiss. metaphora

metaphora dicuntur qui nocendi caussam adimunt, qui viam omnem obsepiunt qua periculum ipsis imminere videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν πρὸς τὸ ἐπισκύνιον, *Geometriam exercere in cilio. Iulius Pollux libro quinto, cap. 15. de mulieribus dixit, quæ formam ascititiis lenociniis commendant, quod tandem ad omnes illos pertinet, qui fucis quibusdam adulterinis & quod Plautus ait, Exoticis condimentis sese suaq. venditant. Prouerbij meminit & Hermolaus Barbarus libro quinto. Corollarij in Dioscoridem. Dictione* γεωμετρεῖν *antiqui, vt ex Platone atq. Plutarcho colligimus, non tantum in dimetienda terra vsi sunt, sed in omni negocio quod exactius & diligentius tractamus.* ἐπισκύνιον *autem extraneus ambitus est genæ superioris, quam antiqui cilium appellarunt, & ex eo etiam supercilia, in quibus superbia sedem habet, Auctore Plinio libro 11. ca. 37. Demetrius Phalereus* χαριτοβλέφαρος *a venustate superciliorum dictus fuit, Athenæo teste libro 13. Dipnosoph.*

Simiæ sanguinem profudisse.

DIODORVS *Siculus lib. 10. scribit in Pithecusis eum honorem haberi Simiis quem Aegyptij canibus tamquam diis suis exhibeant, viuere simul cum hominibus cibum ab iis absque omni metu capere, parentes istic liberis suis a Simiis, vt aliæ gentes a diis imponere nomina: qui simiam occiderint, tamquam impium flagitium designassent, iis pœnã extremũ supplicii esse constitutũ, vnde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis qui iam occisi & e medio sublati sint,* ὅτι πιθήκου αἷμα ἐκπίονσαν, *i. Simiæ sanguinem eos profudisse.*

De scammate egredi.

DESCAMMATE *egredi apud D. Hieronymum legitur, pro eo quod est proposito digredi.* σκάμμα *locus certaminis est, in quo congrediuntur Athletæ, fossa plerumque aut saltem lineis cinctus.*

Hercules in Lydia.

DICITVR *in eum qui cultu indecoro & sibi neutiquã accommodato vtitur. Vlpianus.*

Testudo volat.

DE *re absurda aut impossibili dicitur. Claudianus libro primo, aduersus Eutropium (qui cum eunuchus esses, tamen Romæ factus fuit consul) multas huiusmodi* ἀδυνάτων *species adfert.*

Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum
Armenij dixere diem, iam frugibus aptum
Aequor, & adsuetum syluis Delphina videbo.

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

VT *minime conuenit ornamentum aliquod in luto iacere: ita parum dignitas homini insulso & indocto, qui honore et titulũ suũ defendere non potest. Saluianus.*

Pica Syrenem imitans.

SIMILE *est illi, Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & absurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obstrepera quam canora. Galenus.*

Myricæ citius poma ferent.

Si quis idem speret: laturas poma Myricas
Speret, & e medio flumine mella petat.

Prouerbialia hæc ἀδύνατα *apud Ouidium leguntur.*

Eburneis rastris solum vertere.
Ligonibus aureis terram fodere.

PRO *re insigni & præclara abuti, vt si quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famosis abutatur. Prudent. in Symm.*

Ars amat fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. *Aristoteles eo vsus est indicare volens, summam esse adfinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.*

Quorsum opus amicis, si modo faueat Deus.

Ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; *Hunc senarium tamquam vulgo celebrem citat Aristoteles, vbi agit de homine beato, anne ille etiam egeat, amicis. Qui putant eum omnia in se sufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc senarium adserunt. Contrarium tamen Aristoteles concludit: Veri enim amici est dare potius beneficium quam accipere, virtutisque proprium est benefacere, & pulchrius amicis benefacere quam alieniis: opus ergo amicis.*

Amicus cum vitiis ferendus.

CONVENIT *cum eo. Mores amici noueris non oderis: non enim, inquit Chrysostomus, fratres tantum sumus sed & membra & corpus vnum Vide Saty. 3. Horatij. 1. Sermon.*

Amere frustra, odio ne sis frustra.

INNVIT *apud omnes homines quærendam esse gratiã & amicitiam, quousque sine nostro fieri possit damno: sed nullum temere suscipiendum esse odium, si non aliqua inde ad nos profectura sit vtilitas. Chrysostto. hoc dictum minime in Christianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neque odij caussa tacere, Vult autem tum memores eius dicti nos esse, quando lingua nostra videtur prouolatura in conuicia & maledicta.*

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Istud seu prouerbiũ, seu apophtegma, innuit nullum hominem tam carum nobis esse debere, vt in illius gratiam veritas vllo supprimatur modo. Galenus.*

Caritate septum esse oportet.

A nequitia, rapina, & sceleribus virum bonum abesse oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis septum esse.

Vter.

PROVERBIALITER *homo fastuosus et superbus a Græcis* ἀσκὸς *vel* ἀσκίς *vocatur, quod scilicet in modum vtris inflatus tumeat. Aristophanes.*

Μή μοι Ἀθηναίους αἴνει, ἀσκοί εἰσι.
Ne mihi Athenienses laudate, utres sunt.

Nescit seipsum.

CONTRARIUM *est Delphico oraculo: Nosce teipsum. Competit in superbos, adrogantes et homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa caeciores in propriis erroribus reddit. Chrysostomus.*

Asinus de Aesopi puteo.

ASINUS *de Aesopi puteo modo venis, & iam exclamas. In eum usurpari potest, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira inter ignotos iactat. Tertullianus.*

Plus verrere quam serere

IN *avaros dicitur qui nulla re exsatiari possunt. Plinius.*

Vicinum semper invenies.

UTCUMQUE *exturbet quis possessionibus suis vicinos & proximos, numquam tamen solus supra terram habitare poterit: quamlibet enim cuncta pervadat, vicinum tamen semper inveniet. Dici potest in avaros, qui omnia sibi subiicere conantur, vicinorum domos et agros. Salvianus.*

Mappam mittere.

MITTERE *mappam, est certaminis incipiendi signum dare, in qua sententia Suetonius in Nerone usus est.*

Proletarius scriptor.

QUI *in plebe Romana tenuissimi pauperrimiq. erant, neque amplius quam M. D. aeris in censum deferebant, proletarij cives appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius ut dicatur proletarius scriptor: proletarius homo, pro homine infimi subsellij, & auctore parvae eruditionis, & infimae classis. Aul. Gellius.*

Minuunt praesentia famam.

QUOD *absens terrori est, praesens saepe contemnitur. Claudianus: Plus nominis horror,*
Quam tuus ensis aget, minuunt praesentia famam.
Quod praesens est fere contemnimus, absentia vero & peregrina admiramur, & magno studio aemulamur.

Balneum ingressus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτύπει παρὰ τὸ συμβαῖνον τῷ σοι ἐς τὴν μάκτρεαν, *id est, ingressus balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari potest: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis, manibus nullum exercendum esse odium. Iul. Pollux.*

Acum & filum sumens, rupturam consue.

Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ ῥῆγμα σύῤῥαψον: *acum & filum sumens, rupturam consue. Dici poterit, ubi quem volumus adhortari, ut studeat paci, & argumenta colligat, modosque excogitet, quibus inter offensos animos concordiam resarciat. Idem.*

Talis quisque est, quales quibus cum familiaris.

Τοιοῦτος ἐστὶ, οἷσπερ ἥδεται ξυνών. *Senarius est Euripidis, quo indicatur familiarium vitam & mores, in eum quoq. transire, qui eorum consuetudine fruitur. Botrus oppositus botro maturescit.*

Aliud homini, aliud humanitati satis.

DIGNA *haec sententia Varronis est, quae proverbiis adnumeretur, quae pulsat eos qui consuetudinem potius sequuntur in loquendo quam certas rationes. Humanitatem autem hic ponit pro curiositate, ac si diceret: Natura quidem paucis contenta, sed quod huic sufficit, non satis est curiositati.*

Insuere in saccum vel culeum.

INSUERE *in saccum vel culeum, vulgo dicimus pro, circumvenire aliquem vel ludere.*

Pulchra apud pueros simia.

PULCHRA *(inquit Galenus) semper apud pueros est simia, nos admonens illusionem esse ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem istud proverbium quoque ad locum, secus iudicandi, commode transferri.*

Quasi locum in balneis occupare.

IN *publicis locis primum occupans, solet plus iuris habere. Unde & iureconsultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem adlusit Tertullianus ubi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signavit, idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupavit, posteris quibusq. praeripuit.*

Primus secundus tertius.
Primus medius novissimus.

PROVERBIA *Graecorum sunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Isocrates laudat Alcibiadem:* Ταύτην δὲ τὴν ἀρίστην, ὡς καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος ἐνίκησε. *Theocritus quoque Idillio. 17. Ptolemaeum laudans dicit eum virorum primum, medium & novissimum.* Ἀνδρῶν δ' αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω, καὶ πύματος, καὶ μέσσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν. *Virgilius:*

Nulli pietate secundus, id est, primus in pietate.

Spicilegium relinquere.

IN *varias trahi potest sententias. Qui opus aliquod insigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici possit, spicilegium reliquerunt. Ulpio & posteris spicilegium tantum reliquit. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum suis pecuniam imperasset, & quidam diceret, non talis erat Alexander,* ἐκεῖνος *(inquit)* ἐθέριζε τὴν Ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι, *hoc est, Ille demessuit Asiam, ego spicas lego.*

Terram & aquam poscere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν, *id est, Terram & aquam poscere, &* γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι, *id est, Terram & aquam dare, Graeci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo suscipere. Aeschines.*

Non

Non hodie aut heri institutum.

De more aliquo veteri qui omnibus notus esse debet, vel de lege ex antiquo instituto. Sophocles.

Ad Sirenũm scopulos consenescere.

Pro, in re aliqua ad senium vsque demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non secus ac si Sirenes ipsas canentes audiamus. Aul. Gellius. & Apud Sirenas, aut Lotophagos hærere dicitur.

Adamante notare.

De his quæ in perpetuam memoriam seruantur. Claud. Iret adhuc in verba dolor, nisi Iupiter alto Cœpisset solio: voces adamante notabat Lene Iouis. Verba finguntur adamante notari, tamquam Deus nihil loquatur nisi serium dignumq. quod in perpetuam memoriam conseruetur.

Sparsis redemerunt crimina nummis.

Multos pecunis perdiderunt, ansamq. ad omne scelerum genus dederunt: deinde omnium malorum seminarium & radix, auri est & argenti fames: quod qui sagaciori animo perpendunt reiectis & contemptis pecuniis in huiusmodi vitia non incidunt, & sparsis nũmis crimina redemisse dicuntur. Saluianus. Simile quid Iam apud Plutarchum de vitanda vsura de Philoxeno legitur, qui cum opulentissimam domum hæreditate nactus esset, & delicias ac voluptates ingeniarum considerasset; Μὰ τοὺς θεοὺς, ἦ δ' ὅς, μὴ ταῦτά με ἀπολέσῃ, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, hoc est, per deos, inquit bona hæc me non perdent, sed ego illa.

Nummum quærit pestilentia, duos illi da & ducat sese.

Admonemur hoc prouerbio, vt lites & forā iudicialia quam possumus maxime fugiamus, & potius pestilentiæ, id est pestilenti & perniciofo homini poscenti nummum, duos demus, quam propter vnum litem cum eo contestemur, perdituri alter in primis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. Augustinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitæ spectandum esse: laudari enim penitus anteacta vita prudentia non potest, nisi bono fine claudatur, cui ad fine est illud Solonis: Finem vitæ specta. figuratius tamen dicitur sapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aquæ.

Πολλὰ περιπλεύσας. De eo, qui multas regiones peragrauit: & πολυπειρικῶς de eo, qui multarum rerum experientiam habet. Aristophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit seruũ.

Qui timeri, obseruari, coli vult a seruis suis, rarius cum iis loquatur, rarius cõgrediatur, nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, &, vt Plinius secundus inquit, Mitium dominorum apud seruos ipsa cõsuetudine, met' exolescit. Bernard.

Vbi vber, ibi tuber.

Indicat opulentiæ comitem esse fastum & superbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra: Quia paullulum vobis accessit pecuniæ sublati animi adsunt.

Conclamare vasa.

Est signum mouendi dare. Militare olim institutum erat, vt corniciis signum darent, quoties essent mouenda castra: id Cæsar vocat conclamare vasa: nam tum quisque cogebatur colligere vasa sua, itineriq. se apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos scriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac sacra & prophana defendere. Originem habent ex sacramento militari: inter cetera enim milites etiam iurabant se pro aris & focis pugnaturos. Aul. Gellius.

Gradum figere.

Sumuntur ab Athletis crebræ metaphoræ, vt gradum figere: conferre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo præludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, est conceptam semel sententiam acriter defendere, & in ea persistere, vel, vt Cicero ait, argumentum suum premere: quater eo ita Tertull. vsus est. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, est initium disputationis facere & comminus aggredi. De gradu recedere, a sententia recedere. In gradum redire, ad sententiam & propositum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro: eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adligere.

Quæ argumentis fortissimis roborata sint, vel scripturarum testimoniis, Hippocraticis vinculis adligata dicuntur. Hieronymus.

Vt sportum furunculus captare.

Cum quis per fraudem quod sibi non debetur amplectitur, & alienum ad se trahit, vt sportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potentiorum, a quibus mane salutabantur, & per vrbem incedebant stipati, quibus vicissim sub vesperam dabant honorarium aliquod minusculum, sportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum esset munus, alij clam se immiscebant, vel ab absentibus sese submissos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam spirare Arabiam.

Τὴν ὅλην Ἀραβίαν ἀποπνεῖν, id est, Totam Arabiam spirare, est, vnguẽta pretiosa, vt olim in vsu veterũ fuit, aut vt nunc, moschũ olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis, continens pro contento. Lucretius.

Calathum Sycaminorum in malis habere.

Aristoteles ἔοικας εἶναι αὐτὸς ὁ συκαμίνων τάλαρος i. videris esse ipsum Sycaminorum calathum, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopio aut cerussa fucarit, quem ὑπωπιασμένον Græci vocant.

Personam non faciem gerit.

Οἱ πρόσωπον οὐκ πρόσωπον ἔχειν dici potest in homines perfrictæ frontis quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices quæ faciem stibio & cerussa fucant. Iul. pollux.

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλεύειν ἀγωγῇ προσώπου. Superiori simile est, & in eosdem dicitur. Pollux.

Formosus sine pulchritudine.

Ὡραῖος ἄνευ κάλλους Non dissimile superioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adsciuerunt. Aristoteles.

Omni fune remisso.

Πάντα κάλων σείειν id est, Omni rudente remisso. Contrarium est eius quod habet: Πάντα κάλων κινεῖν. hoc est, Omnem mouere rudentem: hoc autem significatur summa diligentia illo vero summa omnisq. negligentia & ignauia. Pollux.

Sine persona lasciuire.

DEMOSTENES: Εν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τῶν προσώπων κωμάζειν. In pompis sine persona aut larua lasciuire. Dicitur in eos qui nihil non palam & aperte facere audent, quibus impudentia ipsa loco προσωπείου, id est, personæ, aut laruæ est.

Per eandem lineam serram reciprocrare.

COMPETERE videtur in eum qui semper idem argumentum tractat & eandem cantilenam canit, Sumptũ a sectoribus lignorum, qui partes trabium secandas prius solent lineis distinguere: qui se semper hæreant in eadem linea, raro quidquam absoluent.

Ad scamma producere.

HOC est, In certamen prouocare. Ab Athletis sumptũ est, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianum sunt, σκάμμα quid sit vide in adagio, De scammate egredi.

Ferrum virum attrahit.

Ἕλκει πρὸς ἄνδρα σίδηρος. In omni re & ad omnem rem multum valent oculi. Sic visa solum femina ad amorem accendit, visi inimici mouent dolorem, ferrum visum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur.

Ἕλκει δὲ τὸ ἄνδρα σίδηρος, id est, ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male sine moribus discitur.

ANTIQVI morum probitatem semper antepofuerũt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicẽdi peritus. Lege Ciceronis præfationem lib. de Inuentione primi.

Vinalia sine vino expediri non possunt.

VARRO in libri de lingua Latina præfatione. Multa, inquit, societas verborum, nec vinalia sine vino expediri, nec curia calabra sine calatione potest aperiri: quibus dictis prouerbialibus sese excusat, si in libris suis quædam adferat, quæ absurdiora videantur. Non enim potest fieri vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volsellis pugnare cum gladio.

QVI fragilia argumenta ad rem quampiam probandã adferunt, dicuntur volsellis cum gladio pugnare.

Bene consulit sed malefacit.

SENARIVM prouerbialem ex Anaxandrida Arist. citat. ἡ πόλις ἐβούλεθ', ἡ νόμων οὐδὲν μέλει, hoc est, Vrbs consulit, cui nulla legum cura est. Dicitur in omnes qui recta quidem consulere norunt, recta autem facere nolunt. Non absimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt.

Soracus malorum.

Κακῶν σωρακός, id est, Malorum corbis, dicitur eadem prouerbiali forma qua ἁμαξῶν ὁ κακῶν ἁμαξαι, id est, Bonorum vel malorum plaustra pro ingentibus & malis copiosis. Aristophanes: κακῶν πολὺν σωράκον μοι συνελών τινα, id est, breuibus malorum ipsum mihi corbem refer.

Tamquam super spinas incedere.

Ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες, id est, Tamquam super spinas incedentes, dicuntur a Luciano equites, qui obtortis eruribus & contractis equitant.

Ex cubitis cenare.

Ἐπ' ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos & aulicos qui quiduis sibi permissum putant & decens.

Πτωχομένος.

SIGNIFICAT Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulã forensem, qui litteras ob nihil aliud quam ventris caussa & ad quæstum scire videntur.

Orestis somnium narrare.

IS dicitur, qui absurda loquitur. Sic Galenus Thessalo insultat: Quiesce dum miserrime in stratis tuis: namque haud vides quæ tu putas nosse probe. Orestis mihi somnium narras Thessale.

Κριόμυξα.

LICEBIT in impudentes interpretari, quod scilicet more arietis tamquam cornibus quemlibet impetant, qui mos fere indoctorum est, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam a naribus allio & cepe detergere.

VSVRPATVRA Galeno aduersus stupidos, demonstratiuæ methodi & dialecticæ imperitos, nec non deprehensos & argumentis conuictos.

Ne Mercurius ipse quidem cum Musis sanarit.

ET hoc a Galeno in stupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua

Sua fronte.

SVA fronte psoponi dicitur quod libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullian.

Romana libertas, Latina libertas.

SVMMAE libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli subessent regi, principi, aut Imperatori: ipsi vero infinitis nationibus, regibus & regibus imperarent. Non nihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem interest: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quidquid licet, minus desideratur.

QVIDQVID, inquit D. Hieronymus licet, minus desideratur, ergo e contrario, quod non licet, fomentum accipit desiderij. Ouidius:

Quod licet ingratū est: quod nō licet, acrius vrget.
Et alibi: Nitimur in vetitum semper, cupimusq. negata. Omnium rerum, inquit Plinius, cupido langue scit, cum facilis occasio est,

Litterarum radices amaræ, fructus dulces.

INDICAT aditum ad litteras esse difficilem, multisq. laboribus & vigiliis constare, ipsasum vero possessionem iucundam & dulcem. Hieronymus. Idem expressit Horat. in arte Poetica

Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitq. puer, sudauit & alsit.

Introite, nam & hic dij sunt,

LAVDABILE Heracliti dictum: Introite, nam & hic dij sunt: admonet vt libros quam familiarissimos nobis reddamus, studiaq. colamus, ex quibus omnia arcanā mysteria licebit haurire, & non deos tantum videre, sed etiam cum iis familiarissime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

In communi pisce non insunt spinæ.

Ἐν κοινῷ ἰχθύι ἄκανθαι οὐκ ἔνεισιν. Videtur competere in beluones & gulæ nepotes, qui fraudatis aliis apposita, quiq. priusquam fostiti sunt, communia deuorant, absumunt. Plutarchus.

Εὖ κακῶς.

GRAECI sine connexione pro eo, quod est mediocriter perinde atque si Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanā, partim ex prosperis & latis, partim ex tristibus & aduersis constare. Euripides.

Beta sapientum.

Τῶν σοφῶν βῆτα. In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus est. In Erathosthenem dictum fuisse auctor est Strabo, vt qui non primas sed secundas inter doctos teneret. Theocrit.

Omnis virtus est mediocritas.

VETVS Academia dixit virtutes omnes, quandam mediocritatem esse moderatam. Cicero.

Vt Aedituus responsa numinis prædicat.

PROVERBIVM in eum competit qui aliquid absens & memoriter dicit. Aeditui enim vt a numine oracula accipiebant, sic ore consulentibus, referebant, non ex scripto. Macrob.

Qua in re clarus quisq. est, ad eam properat.

Ἐν ᾧ βέλτιστος δοκεῖ ὤν, αὐτὸς ἑαυτοῦ ταύτῃ διατρίβει. In quo quisque sibi excellentissimus videtur, in eo versatur Aristo. Sic Ouid. Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum.

Tempus & adsueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus insulæ.

HYPERBOLAE prouerbiales, quæ de immenso numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus:

Ὅσσ' ὕδρυς κατ' ἀκίζονας, ὁ ἄμφι πέτηλα. hoc est,
Quot quercus foliis, quot fluctibus insula abundat.
Leguntur etiā & tales hyperbolæ apud Homerum:
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,
Non si tanta dares quot arenis littus abundat:
Ouidianæ hyperbolæ de immenso numero hæ sunt:
Gargasa quot segetes, quot habet Methymna racemos
Aequore quot pisces, fronde teguntur aues,
Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas.
Et alio loco.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hybla
Cerula quot baccas Pallados arbor habet,
Littore quot conchæ: tot sunt in amore dolores.
Aristoteles huiusmodi hyperbolas pueriles vocet, quod scilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona sæpe non dona.

CITANTVR ab Aristotele hi senarij:

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. id est,
Multos deus non beneuolenti pectore
Ad summa rerum protrahit fastigia,
Vt inde grauius postea miseri cadant.
Indicant, summæ felicitatis plerumq. comitem esse insignem calamitatem, nec temere esse, si quando homines nimia rerum omnium prosperitate vtantur.
Bene Claudianus.
Tolluntur in altum
Vt casu grauiora ruant.

Ἀμπλεκεῖν, φορμοῤῥαφεῖν.

EST putare, vel in modum floreæ aut sportæ consuere. inde, qui in angustias aliquas pelluntur, & in nassam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμοῤῥαφεῖν. Aeschines.

Determinare fossam.

HOC est, Concludere aliquem intra circulum, vel certū aliquod spatium, extra quod egredi non debeat: Sic vsus Tertullianus: Hanc tibi fossam determinauit ipse qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque nec quærere.

Oculis clausis agere vel perstringere.

DICUNTUR *qui indistincte & nullo iudicio agunt, & minime cernentes quid facere oporteat. Augustinus: Quae tandem vis, nisi caecitas & vanitas animi cogit hominem clausis (ut dicitur) oculis tamquam in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat.*

Cera & aere nobilis.

CERA *& aere nobilis dicitur cuius nomen & scriptis & statuis celebratum est. Romani maiorum egregia facta & litteris mandabant, & in foro statuis honorabant. In cereis autem tabellis olim scribere solebant & ex aere statuas formare.*

Hippodromica bona.

ITA *vocat Chrysostomus, bona huius mundi, quae more celeris equi cito discurrunt, & transuolant.*

Sub tunica & sinu.

QUOD *occulte, non palam fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri sub pallio. Tertullianus paullo elegantius exprimit. Sub tunica & sinu.*

Sub pallio condere.

PRAECEDENTI *adsimile, de eo quod clam & occulte adseruatur, non autem palam ostenditur. Galenus.*

Ἔξω κακῶν.

ID *est: malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, id est, Foras famem. Tertull. Uti licebit quoties deprecari malum aliquod aut infortunium volumus, ut etiam exclamare solemus: dii meliora. Sic enim Graecorum ἔξω circumloqui Cicero solet.*

Felix & faustum sit lumen.

VARRO *auctor est, Graecos cum lumen infertur, dicere solitos, φῶς ἀγαθόν, id est, faustum sit lumen.*

Elige vitam optimam.

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺ δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. *id est. Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet consuetudo. Pythagorae sententia ad virtutem commonentis, Plutarchus.*

Cum aquila esse queas, inter graculos primas ne opta.

CONVENIT *cum superiori Pythagorae dicto. Optima autem semper sectanda sunt, circa quae deficere laudabilius est, quam in vilioribus superare. Nazianzen.*

Lydia arena.

Λύδιον ψῆγμα. *id est, Lydium psegma, de re pretiosa, & auri plena dicitur. Basilius in homelia ad nepotes, est ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quae apud Lydos copiosa est. Statius: Viue Midae gazis, & Lydo ditior auro.*

Pythiae Mysi talenta.

DE *thesauro maximo & diuitiis amplissimis.*

Hortus altera succidia.

SUCCIDIUM *dicitur Lardum suillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam ut Plinius inquit, expedita res & parata semper neque egent igni qui hortos habent. Crudis enim cibus fiat ac vescitur & coctu facilibus. Seneca.*

Ad solarium versari.

DICITUR *in adsentatores & parasitos, et amicos illos ollares, qui curiose solent umbram solarii obseruare et tempus cenae inde discere. Cicero.*

Suaue me suffocet.

PARASITORUM *& gnatonum prouerbium est, de his qui gulae, luxui, & deliciis dediti sunt, commode dici poterit, suaue eos suffocare. Chrysostomus.*

Da mihi hodiernum, tu sume crastinum.

HOC *est, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quod in ore habere solebant homines voluptatibus addicti. Chrysostomus.*

Sal patriae pluris faciundus est, quam hospitis mensa.

DICTUM *Aeschinis, quo significatur, plus deberi patriae & ciuitati, quam amicis aut ulli necessitati.*

Centum viri unum pauperem spoliare non possunt.

PAUPERTAS *omni caret metu, intrepide ubique versatur, nullos metuens fures, nullos latrones. unde Horat. ius.*

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus imperator vincere potest. Chrysostomus.

Qui honorat, seipsum honorat.

VULGO *dicitur honorem non esse apud honoratum, sed apud honorantem. Aristoteles.*

Expumicare.

PRO, *expurgare & expolire in usu fuit. Usus enim pumicis est in chartis leuigandis & sordibus detrahendis. Tertull. Similia fere sunt: exasciare, edolare, interpolare, colophonem imponere, ad umbilicum ducere.*

Studium generat studium, ignauia ignauiam.

UBI *semel bonum opus coeptum est, resumendum est, donec habitum consequamur: quem ubi semel consecuti fuerimus, non erit quod ipsum deserere poterimus, cuiusque enim rei dulcedo cui adsueti sumus trahit. Chrysost.*

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' οὕτως κακῶς, *id est, Ne sic quidem male. Quo licet uti ubi res licet praeter spem aut institutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commentario περὶ εὐθυμίας. Originem habet a priuigno, qui cum aberrans a cane quem lapide petebat, percussisset nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς dixit.*

Ratio

Ratio sapienti pro necessitate.

PROVERBIALIS *sententia qua docetur, sapientē nihil metu adactum aut necessitate, sed consilio omnia facere. Plinius Iun.*

Quod dubites, ne feceris.

BENE *(inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum ne sit an iniquum, æquitas enim lucet per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.*

Nihil desperandum & nulli rei fidēdum.

NEMO *desperet quod non habet, nemo confidat iis quæ habet.*

Seneca in Thyeste:
Nemo confidat nimium secundis:
Nemo desperet meliora lapsis.

Indigentia mater sanitatis.

A medicis sumptum, qui parsimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chrysosto. ad animam trabit, qui non corpora ieiunio solum roborari, sed & animam a vitiis expurgori docet.

Domi militiæq.

PRO *quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id est, In pace & bello, de eo dicitur qui & semper & nusquam non vtilem seipsum præbet. Aeschines.*

Eodem iugo vrgeri.

PRO *eadem necessitate dicitur, sumpta metaphora a iumentis iugalibus. Tertull. potest etiam dici tamquam in eodem periculo versari, vt in eodem luto hærerë, in eadem naui esse.*

Mulum de asino pingere.

DICI *potest quando exemplar & res effecta non multū inter se distant: vel quando ineptiæ ineptiis repræsentantur, vel mendacia mendaciis astruuntur. Magna similitudo inter asinum & mulum est. Tertullianus.*

Repente tamquam procella.

HOC *vtimur, cum significare volumus, aliquid subito euenisse, ἐκ τούτου τοῦ καιροῦ ἐξαίφνης ἐκ τῆς εὐδίας ὥσπερ γνόφος ἐφάνη, Id est, Deinde subito rhetor illo tempore ex tranquilitate, ceu procella venti apparuit. Demosthen.*

Vltra pedem.

ὑπὲρ τὸν πόδα. *Vltra pedem, id est, Vltra vulgarem modum & viuendi consuetudinem. De sumptuosis dicitur.*

Sufflaminare.

VSVS *est Hieronym. pro cohibere, compescere & retardare: nam sufflamen retinaculum est quo vna rotarum religatur, ne currus in præceps ruat si quando via est pronior. Vnde Iuuenalis:*
Ipse rotam stringit multo sufflamine consul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Ἐν εἰρήνῃ μελετᾶν τὰ πολεμικά. *Admonet prouerbium in tempore de necessariis prospiciendum esse. Lucianus.*

Panis prior prora.

Πρότερον ἐστι τῆς πρύμνης τὸ φέρεσθαι, *Id est, confectio panis prior est ipsa prora. Vti licebit tum cum persuadere volumus, vt id quod maxime necessarium est, anteponatur ei quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc sensum tamquam adagio vsus est eo Demades rhetor, cum Athenienses iuberent triremes e naualibus producere, easq. milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc situs est, quod licet prora anterior & prior pars nauis sit, tamen aliud prius est expediendum in bello nauali, vt scilicet de victu & commeatu prospiciatur. Plutarch.*

Mithrij pœnas sustinere.

MITHRII *pœnas sustinere, pro grauissimas pœnas sufferre dicitur. Nazianzenus.*

Pharus.

ELEGANTER *vsurpatur hæc dictio Pharus a Tertulliano, eo modo, quo a poetis Ara, arx, portus, anchora, & similia. Fuit Pharus altissima Aegyptij turris, quæ nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.*

Intra quattuor esse.

Ἐντὸς τῶν τεττάρων εἶναι. *Pro eo quod est, intra ianuam esse, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili schemate etiam dicitur, Intra quadrangulum esse, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.*

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν. *Hoc est, in tuto & extra omne periculum esse, & tranquillam agere vitam. Chrysostom.*

Ager quam multos habuisti & quam multos habiturus es dominos.

CITATVR *a Chrysostomo ex his, quæ vulgo dicuntur: quod & ad domos, pecunias, vestes, ornamenta, & terrena omnia rectissime dici potest: indicat quæ huius seculi sunt relinquenda esse solam vero virtutem & recte factorum conscientiam nobiscum ad supercelestem illam vitam commigrare.*

Manuarium æs.

MANVARIVM *æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune confert is, qui in certaminibus lusibusq. factus est inferior,*

Briarei manus inijcere.

HOC *est, Furaces et violentas. Hinc qui iniustam opulentiam*

semel apud Lindum vrbem, & iterum apud Driopas Thiodamantis bouem.

Amor fit ira iucundior.

ISTVD præterquam quod vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit: Quemadmodum enim, inquit, cum e nubibus exiit sol, ac post caliginem deniq. feruentior est: ita amor cum intercessit ira aut suspicio, pace facta, reconciliatisq. animis iucundior est atque acrior. Plautus præterea simulatũ Amphitrioni Iouem idem induxit loquentem: Verum iræ si quæ forte eueniunt huiusmodi, inter eos, rursum si reuentum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se quam prius. Hinc Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris integratio est.

Voluptas, malorum esca.

VOX Platonis grauis in Timæo, ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. A Cicerone in libello de Senectute, ita expressa: Diuinus (inquit) Plato escam malorum voluptatem appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo pisces. Sed a Plauto in Mercatore, in Latinum prius versa: Demipho, Sapientum illud dictum, te audisse reor sæpius: voluptas est malorum esca, quod ea non minus homines, quam hamo capiantur pisces.

Cena sine sanguine.

DIPHILVS comicus, cenam sine sanguine vocauit, quam Plautus terrestrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperemq. hoc est, vilibus dapibus instructam mensam intellexerunt, ille ob quam ornandam nulla cæsæ forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipsum Diphili ex Athenæi sexto libro Dipnosophistarum hic apponam:

Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ κατανοῶ τρίγλυφ᾽ οὐδὲ τὰς ὀροφάς,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους.
Ἀτμὸν δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φερόμενος, εἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύττομαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς, εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αἷμ᾽ ἔχει.

Inducitur autem parasitus ab eleganti facetoq. poeta ita loquens:

Pisces magni paruulos comedunt.

ID apud Græcos & maiores nostros in vsu fuit; & adhuc hodie vulgo nos vsurpamus, cum de iniuriis opulentorum querimur, significamusq. nouum non esse, quod tenuiores exuantur patrimonio a potentioribus. sumptum ab animante immani, atque expertem omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro quem Margopolim siue περὶ ἀρχῆς inscripsit, apud Nonium: Natura humanis omnia sunt paria, qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos magnus comest, vt aues enecat accipiter. Polybius 15. lib. historiarum: οὐδ᾽ οὗτοι καθάπερ οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δέ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῆς ἀσελγῶς καὶ θηριωδῶς ἅπαντα πράττουσιν, ὥστε προσεοικέναι τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, οὕς φασιν [illegible] ἀλλήλοις ὄντων τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, id est, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrannico, sed modicum aliquem dedecoris prætextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agunt, vt atrocitas ipsorum, vitæ piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum sit cibus & vita.

Gutta cauat lapidem.

HOC Ouidiano hemistichio ex quarto libro de Ponto vtimur, quoties temporum diuturnitate omnia absumi significamus:

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Chœrilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ. Hunc versum citat Simplicius in commentario suo in octauum librum Naturalis auscultationis, quem his verbis Lucretius protulit:

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa?

Pro incerta spe, certa præmia.

SALLVSTIVS in bello Catilinæ, de Allobrogibus loquens, diuersa consilia animo voluentibus, inquit enim Pro incerta spe, certa præmia. Animaduertendum præterea an cum idem de bello Iugurthæ narrat ita, Metellum regi Bocchо suasisse, quamquam opibus suis confideret, tamen non debere certa pro incertis mutare, respexerit (ut puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam, inquit enim sapiens ille poeta.

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, τὰ ἀνέτοιμα διώκει. hoc est,
Stultus, qui parata relinquit, & imparata persequitur.

Theocritus in Cyclope: τὰν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. Mulge præsentem, quid enim fugientem sectaris? Vbi scholiastes Hesiodi versum citauit. Hoc age igitur, quod præsens: quodq. præ manu est, et in id tibi mens intenta sit: de eo cogita, non interea inanes cupiditates & vana somnia sequaris. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pseudolum, callidum seruum, secum philosophantem induxit, in aliisq. multis dicentem: Stulti haud simus, frustra vt simus, quæ quod cupienter dari, petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit, in labore atq. in dolore, vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præsentibus commodis fruamur, & absentium cupiditate nos non excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici, ἐὰν δ᾽ ἃ ἔχομεν, ποῖς γε μηδὲ χρώμεθα. Eundem habet sensum quod alibi nobis dictum est: Præstat possidere, quam persequi.

Cena terrestris.

Ἃ δ᾽ οὐκ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὲν διὰ τύχην,
Ὧν δὲ αὐτοὺς ἑαυτοὺς ἀποστεροῦμεν.
Si præsentibus non vtimur,
Absentia quærimus: his quidem nostra culpa,
Illis vero per fortunam priuabimur.

Narrat enim se dissentire ab ingenio multorum, qui cum vocati sunt ad cenam a diuite aliquo, fortunatoq. homine statim domum introeuntes laudant triglypha, tecta laqueata, corynthiaq. vasa, coniectis in huiuscemodi

id est, Quistalions vidi tot magnos Darij & Xerxis spiritus apte exhibere non potest, ut refert Philostratus.

Iupiter plue mel.

GALENUS medicus libro tertio ... scribit estatis tempore, si quando insignis copia mellis passim in virgultis ac arborum folijs inveniretur, Rusticos exclamare consuevisse, ..., O Iupi er plue mel, quo verbo commode uti conveniet, quando omnia fausta & felicia precamur. Angelus Politianus lib. ... epistolarum ad Pitium, diversum citat ex Tragœdia quipiam, ..., O Iupiter plue calamitates. Sic exclamamus dum ob rei indignitatem etiam perniciosis votis utimur, ita quod Plato in dialogo, qui inscribitur Alcibiades secundus, putat esse probi Poetæ versiculos illos. ...

Hoc est, Rex Iupiter, optima quidem nobis & voventibus tribue ...
Ceterum perniciosa petentibus etiam quam longissime iubeas abesse.

Manus in Aetolis, mens autem in Clopidis.

ARISTOPHANES in Comœdia cui titul. ..., quod de Cleone dicitur, in omnes illos torqueri potest; qui numquam cessant vel à petendo, vel si hoc parum successerit ab alienis rebus sublegendis. Poeta germana sua festivitate Aetolos ab ..., id est, ab assidue & importune petendo derivavit, quamquam etiam Athenæus ... libro sexto, Dipnosoph. dicat esse Aetolicum. Ceterum cum Cropia populus sit ex Leontide tribu, Poeta valde quam eleganter ... commutavit, ut ..., id est, furtum exprimeret, cuius perpetuo reum agit Cleonem: meminit adagij & Plutar. in libello de Curiositate.

Αἰ ...

STEPHANUS in dictione ... quæ civitas est Magnesiæ, scribit ... proverbio dici vanos accusatores & sycophantas. Aexones enim, ut idem inquit, ... Harpocration in dictionario 10. Orato. dictione ... scribit hoc adag. Menand. & Platonem Comicos esse usos.

...

STEPHANUS in dictione ..., scribit ... proverbio dici, ..., id est, nihil dicere quod verum sit, adagio ab Antiphane Comico Bercæo nato, qui prorsus incredibilia & vana quædam scripserit.

Thessalus missus.

PAUSANIAS in Græcia Attica, Thessalum missum, egregie lautum cibum ita dictum fuisse scribit, & Athenæus probat. lib. 2. Dipno. ... id est, ... in mensis instruendis valde quam operosi fuerunt Thessali, unde & Eriphus Comicus in Meliasse sic inquit.

...
...
Illa vero non Corinthus, non Lais o Syre.

Neq. item lautorum Thessalorum hospitij alimenta. Idem Athenæus lib. 10. Dipnosophistar, Thessalos ... vocat.

In ollis venari.

APUD Athenæum ex Menandri Trophonio Parasitus, ... tametsi mare nullo unquam tempore attingat, in ollis tamen egregiam capturam adsequitur. Proverbium in eos competit, quibus nullum vinum gratius est, quam alienum, qui qui vere dicuntur ...; sunt enim iuxta Anaxillam Comicum, ...

Quattuor habens capita.

ATHENÆUS libro decimo, dipno. scribit Menandrum de Tyzantij vinosis atque temulentis mercatoribus dixisse, ..., id est, quattuor habens capita. Siquidem ebriis omnia geminata videntur. Cuius rei rationem reddit Alexander Aphrodisiensis libro primo. Problem. 121. Et Lactan. de Opificio Dei capite nono. Adagium ad eos pertinet qui cum se largius invitarint, sese putant non numquam pro uno multa capita gestare.

Barbam ab ulnis puerorum vellere.

LUCIANUS in tragœdia cui titu. ..., id est, barbam vellere puerorum ulnis, hoc est, inanem laborem suscipe, & perinde nihil profuturum. Nam quod barba geniis a puerorum ulnis possit, ego non video. Barbam igitur a puerorum ulnis vellunt, qui sumunt inutilem operam, rebus egregie commodis passim præteritis & neglectis.

Ocream capiti, tibiæ galeam adaptare.

LUCIANUS in Rhetore, Ironicos Rhetorem sic instituit, ... Verum ut unumquodq. primum inciderit, primo loco dicatur: ad hæc si fors ita contigerit, fronti quidem ocrea, tibiæ vero galea adponatur. Proverbium indicat nihil suo loco, sed omnia præpostere fieri. Adagio rursus utitur Lucianus in Commentariolo, ... id est, de errore compellationis, ... Sallustius in bello Iugurthino præposteros homines vocat, qui maiorum acta, & gratorum Militaria præcepta tum primum legunt, quando iam consules facti sunt. Nam gerere, quam fieri tempore posterius est. Plinius scribit, Oryges esse contrario pilo, & ad caput verso vestitos, ita reperias quosdam homines qui nihil agent, nisi quod sit præposterum.

Archilochi Vulpes.

BASILIUS Magnus in Commentariolo ad Nepotes. ... Archilochi vulpis versutiam atq. variam calliditatem

calliditatem imitemur. Adagiū in eos dicitur qui pro re nata consilium expeditissime capiunt, quemadmodum Archilochus in Apologis a se scriptis vulpē ubique callidissimam introduxit Auctore Philostrato in Iconibus cap. de fabulis meminit eius rei, & Ammonius in libello di differentiis vocum, dictione αἶνος.

Senator absque prouocatione, Legatus sine mandatis.

CICERO *libro tertio de Legibus, sed quaero quid hac re sit turpius, quam sine prouocatione Senator, Legatus sine mandatis. Adagia sunt egregie venusta, de iis qui cum nihil auctoritatis habeant, nullis deniq. ciuilibus muneribus fungantur, volunt tamen, vt consueuit imperiosum hoc hominum genus, primi esse in omni loco & tempore: ad hac ingenerata quadam insolentia nihil non sibi tribuunt. Nemo autem ignorare potest, ex iure consultorum & historicorum sententia prouocationes ad senatum fieri solitas, quamquam lege a Publicola lata vt Liuius libro secundo. Ab vrbe condita docet, priscis Romanorum temporibus prouocatio a magistratibus ad populum erat. Ceterum quod ad Adagium pertinet, nemo Legatus esse potest, qui non reipublicae suae legitimis mandatis instructus atque alio missus sit. Idem in 13. Philippica inquit, Senator voluntarius lectus ipse a se, de iis qui se negotiis alienis administrandis etiam non accersiti ingerunt.*

Cantilena ex scholis.

CANTILENA *ex scholis, prouerbio dicitur res nugatoria ac plane nullius vtilitatis, cuiusmodi A. Gellius scholica nugalia vocat. Cicer. libro primo, de Oratore, Neque ex scholis cantilenam requirunt. Ita diuus Hieronymus in Procemio 8. libri Commentariorū in Esaiā Testamentum autem, inquit, Grunnij Corocottae Porcelli decantant in scholis puerorum agmina cachinnantium. Idem aduersus Rufinum, Quasi non Cyrrhatorū turba Milesiorum in scholis figmenta decantent, & testamentum suis cachinno membra concutiat.*

Conchas legere.

CONCHAS *legere prouerbio dicuntur, qui ad animum remittendum non numquam ad ludicra quaedam sese demittunt. Ita Cicero in 2. de Oratore, Sed tamen ita narrare solet Scaeuola, Conchas eos ad Caietam, & Lucrinum legere consuesse, & ad omnem animi remissionem ludumq. descendere. Hic scimus nō defuturos qui nos dicant aliam gignere prouerbia, qui si velint, hoc Angelo Politiano rescribant, qui prouerbio nominatim & adposite vsus est in Miscellan. cap. 77. Atque eius viri auctoritas apud nos longe sanctior est quā vt metuamus ab eius incōparabili eruditione vel latū digitum discedere. Valerius Maximus lib. 8. cap. 8. de Scipione & Laelio, Ita animi quoque remissioni communiter acquiescebant. Constat namq. eos Caietae & Laurenti vagos, littoribus conchulas & calculos lectitasse.*

Subula leonem excipere.

PROVERBIO *vtitur Seneca libro vndecimo epistolarum in fine: cuius vsus est, si quando rem periculi plenam leuibus admodum & infirmis praesidiis depellere volumus. Subula leonem excipit, qui frigidis rationibus fortissima argumenta conuellere nititur.*

In eodem valetudinario iacere.

DE *iis dicitur qui eodem periculi genere & communi malo implicantur. Prouerbio vtitur Seneca libro tertio epistol. Non sum tam improbus vt curationes ager obeam, sed tamquam in eodem valetudinario taceam, de communi malo tecum colloquor, remedia cōmunico. Cor. Tacitus in dialogo de Oratoribus. Qui in eodem valetudinario haec ossa & hanc maciem probant.*

Deos absentes testes facit.

PLAVTVS *in Mercatore, Deos absentes testes memoras, qui ego istuc credam tibi? prouerbiale de eo qui cum summa confidentia strenue mentiatur.*

Sic Aiax de Vlysse apud Ouidium,
Sua narrat Vlysses Quę sine teste facit. Et Iuuenalis,
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Gallinaceus Euclionis.

AVSONIVS *in praefatione Gryphi de ternario numero, Gallinaceum Euclionis prouerbio dixit, qui soleat omnia diligentissime perquirere & inuestigare, ne puluisculo quidem relicto, donec id inuenerit quod exquisita cura conquisierat.*

Sapientes sunt qui veteri vino vtuntur.

QVOD *Plautus in Casina de veteri vino dixit, hoc ad omnis antiquitatis commendationem pertinet. Homerus certe vetus vinum, diuinam potionem appellat Odyss. δ.*

Ἐν δὲ πίθοι οἴνοιο παλαιοῦ ἡδυπότοιο
Ἕστασαν, ἄκρητον, θεῖον ποτὸν, ἐντὸς ἔχοντες.

Ouidius 2. de arte.

Qui properant, noua musta bibant, mihi fundat auitū
Consulibus priscis condita testa merum.

Sapientiss. certe sunt existimandi qui scriptoribus antiquis vtuntur non iis quos praepostere veteres vocāt, quos vappae verius & faeci quam vino comparauerit. Gnathaena, siue vt alij Phryne, vt est apud Athenaeū libro [illegible] *Pindarus in Olympiis Oda. 9.* αἴνει δὲ παλαιὸν.

Etiam vetus arbustum transferri potest.

SENECA *libro 13. Epistolarum, Aegialus paterfamilias dicebat etiam vetus arbustum transferri posse. Adagium est, omnem tandem aetatem posse ad optimam quamq. viuendi rationem transferri & accommodari, quando & senex Cato graecas litteras didicit. Ita quod verissimum sit hoc Publianum, Nulla est sera ad bonos mores via.*

Lacinia obtinere,

CICERO *in tertio de Oratore, Nam illud alterum genus, quod est temporibus locis, reis definitum obtinēt, atque idipsum Lacinia. Lacinia tantum obtinere dicuntur, qui rem non integram intelligunt aut assequūtur.*

Plautus

... boc est, Orantes Artaxerxis regis gener, cum ob iracundiam, honorato loco excidisset, quemadmodum, inquit, Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem vnum tantum significant, ita regum quoque amici siue purpurati, nunc omnia, nunc autem nihil omnino possunt Laertius hoc Soloni tribuit.

Vita Charadrij.

PLATO in Gorgia Charadrij vitam intelligit hominis intemperantis, qui nunquam expleri posšit, & in quē omnia influunt vt rursus effluant vt Seneca dixit. Ita Socrates loquitur, ... Charadrij quandam vitam refers. Charadrium autē Theodorus apud Aristotelem vertit rupicem siue biathicolam: nam vt interpres Aristophanis in Auibus docet ... auis hæc ita dicta est quod hiatus & terræ voragines incolat. Iridem & intemperantes & incontinentes homines qui nunquam expleri possunt, perpetuo gancarum nidorem sequuntur, & nepotum pro seuchas incolunt. Suidas citat aliud prouerbium ex Didymo, ... id est, Charadrium imitans, de iis qui sese occultare soleant. Siquidem autem hanc vendentes, occultare consueuerunt, ne prius emptori prosit quam sit vendita. Nam regio morbo laborantes quamprimum Charadrium adspexerunt conualescunt. Plinius hoc ictero aui tribuit libro 30. capite vndecimo.

Mittere lineam.

PLAVTVS in Mostellaria, Non ego ita extemplo me um ostendam sensum, mittam lineam. Metaphora a piscatoribus desumpta lineam mittere dicuntur, qui rem tantum adumbrant & coniecturis quibusdam inquirēdam proponunt. Siquidem ex linearum ductu, initium etiam picturæ artificium discimus. Vnde versiculus ille passim celebratur, Linea, quæ veterem longe fateatur Appellem.

Volsellis pugnare non gladiis.

VARRO libro quinto de lingua latina prouerbiali verbo vtitur, Volsellis pugnant non gladiis: quo commode possumus vti vel aduersus eos qui parum viri sunt, nempe qui volsellis ita sunt vulsi iuxta sententiam Ciceronis, vt nec vnicum pilum boni viri habeant, vel in eos qui prorsus infirmis argumentis vtantur. Ceterum de vulsis corporibus in Demonacte Luciani abunde diximus.

Fortes in tabula.

PLVTARCHVS in Apophtheg. Laconicis, ... Quidam cum in tabula picta Lacones videret ab Atheniensibus interfici, atque ob id diceret, fortes, equidem Athenienses sunt, Lacon forte fortuna incidens subiecit, Et in tabula quidem: fortes autem in tabula sunt qui fictitia fortitudine passim sese venditant, ceterum cum ad serium certamen peruentum est, tum non milites sed plane mulieres esse videas. Docti quidem in tabula sophistæ, sunt, verum vbi eos excusseris, quam nihil nisi Antronios asinos, aut siquis is rudius, aut impolitius ei possit inuenias.

Nondum omnium dierum Sol occidit.

ELEGANS adagiū est quo Philippus apud Liuium vtitur decadis quartæ, libro nono, Nondum omnium dierum solem occidisse, quando significamus finem rei nōdum apparere, ad quem adhuc multis & incertis periculis perueniendum sit.

Etiam inter vepres rosæ nascuntur.

AMMIANVS Marcellinus lib. decimosexto, cum de Eutherio Eunucho loqueretur, sic inquit, sed inter vepres rosæ nascuntur, & inter feras nō nullæ mitescūt. Hoc geminum prouerbium ostendit in omni hominum genere, quantumuis peruerso ac deplorato, reperiri tamen aliquos bonos viros & qui moribus minime sint aspernandi. Gregorius theolog. in vita Athanasij dixit, ... id est, nasci etiam e vite rubum, hoc est, ex optimo parente non nunquam pessimum filium.

Ne Sannione domi relicto.

IDEM libro decimoquarto, agitant familiarium agmina, tanquam prædatorios globos post terga trahētes, ne Sannione quidem, vt ait Comicus, domi relicto. Adagium ex Eunucho Terētiano dicitur in eos, qui cum in publicum prodeunt, magnifico & frequenti comitatu delectantur, quo potentiores esse videantur. Eiusmodi multos in principum aulis inuenias, qui passim seruorum & comitum multitudinem contrahant, cum apud veteres, vt Athenæus docet, & Apuleius in prima apologetica meminit, præstantiss. quique Rhomani, paucitate famulitij, sic enim ille inquit, gloriati sint. M. Antonius octo seruos habuit. Manius Curius cum duobus tantum calonibus vteretur, paucio es seruos habuit, quam triumphos. Marcus Cato tres tantū seruos in Hispaniam ex vrbe secum duxit. Idem auctore Plutarcho quinque tantum seruos in militia habuit quod & de Scipione Aemiliano Plinius scribit, cum duobus tantum seruis, si quando etiam ad regemmitteretur, esse vsum.

Tunc canunt cycni, quando tacuerint graculi.

BASILIVS magnus in epistola ad Celeusium, ... Prouerbio locus est, tum doctis oportunum esse, vt de bonis rebus quam possunt eruditissime differant, quando imperitis prius tamquam aqua & igni interdictum sis ne loquantur. Eiusmodi dissimilitudinū plures prouerbiales formulas Ausonius ad Paulinū elegāter expressit.

Si vitulum tauro, vel equum comittis onagro,
Si confers fulicas cycnis, & aedona parræ,
Castaneis corylos aeques, viburna cupressis.

Lamiæ turris.

QVINTVS Septimius Florens Tertullianus in libro aduersus Valentinianos, Nōne tale aliquid dabitur te in infantia iter sōni difficultates a nutricula audisse, Lamiæ

turres, &c. Prouerbium est, de re quæ fingitur esse mire formidabilis, cum tamen omni periculo careat: quemadmodum infantibus horribilia de Lamiis nutriculæ narrare consueuerunt. Nonius Marcellus & Lactantius libro primo, capit. 22. diuinarum institutionum, hos versus, ex Lucilio poeta citant,

Terricolas Lamias, fauni quas Pompiliique
Instituere Numæ, tremit has, hic omnia ponit
Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines, sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signis cor inesse & ahenis.

De Lamiis & multa & abstrusa quædam diximus in Lamiam Politiani.

Qualem demens ille Clamydem disperdit?

TERTVLLIANVS *in libro de pallio citat ex Menandro Comico, mirum nisi prouerbiale, Qualem demens ille chlamydem disperdit? quod in eos commode dicetur, qui rem suam viui videntesq. decoquunt, immo qui sua sponte sese in maxima magna mala coniiciunt, cuiusmodi plures reperias qui cum neque per se, nec ex aliis sapiant, non iam chlamydem tantum, sed & sese ipsos miserandum in modum perdunt.*

Deorum liberi sunt inuulnerabiles.

PINDARVS *in Isthmiis Oda. 3. in Melissum Thebanum,* ἄτρωτοι μὲν θεῶν παῖδες, *Deorum liberi sunt inuulnerabiles: de potentioribus hoc commode dicetur qui nusquam non euadunt, vt Cicero de nobilibus dixit in oratione pro Quinto, Homines nobiles seu recte, seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro loco natus adsequi posset.*

In Paro frigida quidem est aqua, sed pulchræ mulieres.

INTERPRES *Aristophanis in Vespis, Prouerbialem Versiculum citat, nec eius vsum ostendit,* ἡ δὲ πάρος ψυχρὸν μὲν ὕδωρ, καλὰς δὲ γυναῖκας, *Paros habet quidē frigidam aquam, sed formosas mulieres. Ego quantum indicare possum, existimo prouerbij vsum esse siquando significabimus dispendium esse perpetuo cōpendio aliquo sarciendum. In Paro tametsi frigida sit aqua, venustas tamen mulierum hoc quidquid est dispendij, abunde reponit. Quod si quis e numero doctorum melius nouerit quis adagio locus sit, is candide admoneat reperturus hominem gratum, tantum abest vt ingenuis admonitionibus obtemperare nolim.*

Bellum cum Protogene mortuo gerere.

AVL. *Gellius libro decimoquinto cap. vlt. scribit Rhodios Demetrio Polierceti qui tum eos obsidione cingebat, atque extra vrbis muros memoratiss. illam Ialysi imaginem Protogenis manufactam absumere igni parabat, per Legatos ita respondisse, Quæ, malum, inquiunt, ratio est vt tu imaginem istam velis incendio ædium facto disperdere? Nam si nos omnes superaueris, & oppidum hoc totum ceperis, imagine quoque illa integra & incolumi per victoriam potieris: sin vero nos vincere obsidendo nequiueris, petimus considere, ne turpe tibi sit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse: ad eos autem pertinet, qui cum laruis luctantur, & contempta memorabili lege Solonis, mortuos iam conuitiis insectantur, quod Homerus etiam intellexit dum inquit, Iliad. Libro ω.*

Κωφὴν γὰρ δὴ γαῖαν ἀεικίζει μενεαίνων.
Et Agamemnon Iliad. η.
Οὐ γάρ τις φειδὼ νεκύων κατατεθνηώτων
Γίνετ', ἐπεί κε θάνωσι, &c.
Et ex eius sententia Virg. libro vndecimo Aeneid.
Nullum cum victis certamen & æthere cassis.

Quantum vbiq. possunt duo oboli?

BACCHVS *apud Aristophanem in Ranis, postquam accepisset ab hercule duos obolos Charonti pro transmissione paludis persoluendos esse, subiicit,* ὦ μέγα δύνασθον πανταχοῦ τὼ δύ' ὀβολώ; *quantum vbiq. possunt duo oboli? prouerbiali nimirum dicto significans, pecuniā in omni re plurimum posse: quæ nisi esset, non committerentur etiam tot diuersi generis flagitia, ita quod rectissime dixerit Antiphanes,*

Ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπερ ἰατρὸς κακὸς
Τυφλοὺς βλέποντας παραλαβὼν πάντας ποιεῖ.

Id est, diuitiæ tamquam malus medicus quos acceperint videntes, excæcare consueuerunt.

Echinus parturiens cunctatur.

Ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει, *Echinus partum procrastinat. Echini terrestres, quos Erinaceos dicimus, existimantur propter aculeos catulorum suorum partum morari solere, ac deinde aculeatioribus factis catulis ægerrime eniti. Vnde prouerbium, Budæo etiam teste, in eos vsurpatur, qui subinde versuram faciunt, hoc est, creditorem mutant, fœnus fœnore soluunt, nomen nomine expungunt, atque illi dum fidem suam ad aliquod tempus labefactari nolunt, ad extremum fortunis omnibus euertuntur.*

Cauum pedis ostendere.

Κοῖλον τὰ ποδὸς δεῖξαι, *Hesychius admonet* ἐπὶ τῶν εἰς φυγὴν τραπομένων, *id est, de iis dici qui sint in fugam versi, qui pedibus sibi consulant. Vt Turnus de Drance apud Virg. An tibi mauors*

Ventosa in lingua pedibusq. fugacibus istis
Semper erit?

Alexandrinæ delitiæ.

QVINTIL. *in 1. Verba ne Alexandrinis quidem delitiis permittenda, risu & osculo excipimus. Alexandrinas delitias, luxum effœminatiss. & mollissimum appellauit. Alexandrini siquidem apud omnes scriptores hoc nomine male audiunt, quod propter amœnitatem vrbis cæliq. clementiam immodice delicati fuerint. Ammianus Marcellinus libro 22. Alexandria vertex omnium ciuitatum, imibi sunt auræ salubriter spirantes, aer tranquillus & clemens, atque vt periculum docuit per varias collectum ætates, nullo pene die incolentes hanc ciuitatem solem serenum non vident &c. Quam ex admirabile euentu condita sit Alexandria, docet Stephanus, quæ per excellentiam etiā* πόλις *dicta fuit, vt Athenæ* ἄστυ *Roma Vrbs.*

Manubrium eripere.

PLAV. *in Spidico, Eripe manubriū e manu. Idē in Aul. Exemi e manu manubriū. Manubrium eripere sciliss.*

metaphora

metaphora dicuntur qui nocendi caussam adimunt, qui viam omnem obsepiunt qua periculum ipsis immine-re videatur.

Geometriam exercere in cilio.

Γεωμετρεῖν περὶ τὸ ἐπισκύνιον, *Geometriam exercere in cilio. Iulius Pollux libro quinto, cap. 15. de mulieribus dixit, qua formam ascititiis lenociniis commendant, quod tandem ad omnes illos pertinet, qui fucis quibusdam adulterinis & quod Plautus ait, Exoticis condimentis sese suaq. venditant. Prouerbij meminit & Hermolaus Barbarus libro quinto. Corollarij in Dioscoridem. Dictione γεωμετρεῖν antiqui, vt ex Platone atq. Plutarcho colligimus, non tantum in dimetienda terra vsi sunt, sed in omni negocio quod exactius & diligentius tractamus. ἐπισκύνιον autem extraneus ambitus est genæ superioris, quam antiqui cilium appellarunt, & ex eo etiam supercilia, in quibus superbia sedem habet, Auctore Plinio libro 11. ca. 37. Demetrius Phalereus χαριτοβλέφαρος a venustate superciliorum dictus fuit, Athenæo teste libro 13. Dipnosoph.*

Simiæ sanguinem profudisse.

DIODORVS *Siculus lib. 10. scribit in Pithecusis eum honorem haberi Simiis quem Aegyptij canibus tamquam diis suis exhibeant, viuere simul cum hominibus cibum ab iis absque omni metu capere, parentes istbic liberis suis a Simiis, vt aliæ gentes a diis imponere nomina: qui simiam occiderint, tamquam impium flagitium designassent, iis pœnā extremū supplicij esse constitutū, vnde etiam prouerbio apud eos dicatur de iis qui iam occisi & e medio sublati sint, ὅτι πιθήκου αἷμα πεπώκασι. i. Simiæ sanguinem eos profudisse.*

De scammate egredi.

DESCAMMATE *egredi apud D. Hieronymum legitur, pro eo quod est proposito digredi. σκάμμα locus certaminis est, in quo congrediuntur Athletæ, fossa plerumque aut saltem lineis cinctus.*

Hercules in Lydia.

DICITVR *in eum qui cultu indecoro & sibi neutiquā accommodato vtitur. Vlpianus.*

Testudo volat.

DE *re absurda aut impossibili dicitur. Claudianus libro primo, aduersus Eutropium (qui cum eunuchus esset, tamen Romæ factus fuit consul) multas huiusmodi ἀδυνάτων species adfert.:*

Iam testudo volat, profert iam cornua vultur,
Prona petunt retro fluuij vada, Gadibus ortum
Armenij dixere diem, iam frugibus aptum
Aequor, & adsuetum syluis Delphina video.

Ornamentum in luto, dignitas indigno.

VT *minime conuenit ornamentum aliquod in luto iacere: ita parum dignitas homini insulso & indocto, qui honore et titulū suū defendere non potest. Saluianus.*

Pica Syrenem imitans.

SIMILE *est illi, Sus Mineruam docet, de iniqua dicitur comparatione & absurda imitatione. Stulte enim pica Syrenas imitatur, garrula potius & obstrepera quam canora. Galenus.*

Myricæ citius poma ferent.

Si quis idem sperat: laturas poma Myricas
Speret, & e medio flumine mella petat.
Prouerbialia hæc ἀδύνατα apud Ouidium leguntur.

Eburneis rastris solum vertere.

Ligonibus aureis terram fodere.

PRO *re insigni & præclara abuti, vt si quis eruditione pollens, ea in rebus vanis, inutilibus & famosis abutatur. Prudent. in Symm.*

Ars amat fortunam, fortuna artem.

Τέχνη τύχην ἔστερξε, καὶ τύχη τέχνην. *Aristoteles eo vsus est indicare volens, summam esse adfinitatem inter artem & fortunam, & alteram ab altera adiuuari.*

Quorsum opus amicis, si modo faueat Deus.

Ὅταν ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων; *Hunc senarium tāquam vulgo celebrem citat Aristoteles, vbi agit de homine beato, anne ille etiam egeat, amicis. Qui putant eum omnia in se sufficienter habere, nec ideo vllis opus habere amicis, hunc senarium adferunt. Contrarium tamen Aristoteles concludit: Veri enim amici est dare potius beneficium quam accipere, virtutisque proprium est benefacere, & pulchrius amicis benefacere quam alienis: opus ergo amicis.*

Amicus cum vitiis ferendus.

CONVENIT *cum eo. Mores amici noueris non oderis: non enim, inquit Chrysostomus, fratres tantum sumus sed & membra & corpus vnum Vide Saty. 3. Horatij. 1. Sermon.*

Amere frustra, odio ne sis frustra.

INNVIT *apud omnes homines quærendam esse gratiā & amicitiam, quousque sine nostro fieri possit damno: sed nullum temere suscipiendum esse odium, si non aliqua inde ad nos profectura sit vtilitas. Chrysosto. hoc dictum minime in Christianis probat, qui libere alter alterum admonere debent, neque odij caussa tacere, Vult autem tum memores eius dicti nos esse, quando lingua nostra videtur prouolatura in conuicia & maledicta.*

Amicus Plato, magis amica veritas.

Φίλος Πλάτων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Illud seu prouerbiū, seu apophthegma, innuit nullum hominem tam carum nobis esse debere, vt in illius gratiam veritas vllo supprimatur modo. Galenus.*

Caritate septum esse oportet.

A nequitia, rapina, & sceleribus virum bonum abesse oportet: caritate autem (vt inquit Saluianus) & beneuolentia, non armis septum esse.

Vter.

PROVERBIALITER *homo fastuosus et superbus a Græcis μολγὸς vel ἀσκὸς vocatur, quod scilicet in modum vtris inflatus tumeat. Aristophanes.*

Μὴ μοι Ἀθηναίους αἰνεῖτε, ἀσκοί εἰσιν.
Ne mihi Athenienses laudate, vtres sunt.

Nescit seipsum.

CONTRARIVM *est Delphico oraculo: Nosce teipsum. Competit in superbos, adrogantes et homines inflatos. Notatur etiam Philautia, quod vitium, homines vel talpa cæciores in propriis erroribus reddit. Chrysostomus.*

Asinus de Aesopi puteo.

ASINVS *de Aesopi puteo modo venis, & iam exclamas. In eum vsurpari potest, qui recens in aliquem locum venit, & ibi mira inter ignotos iactat. Tertullianus.*

Plus vertere quam serere

IN *auaros dicitur qui nulla re exsatiari possunt. Plinius.*

Vicinum semper inuenies.

VTCVMQVE *exturbet quis possessionibus suis vicinos & proximos, numquam tamen solus supra terram habitare poterit: quamlibet enim cuncta peruadas, vicinum tamen semper inueniet. Dici potest in auaros, qui omnia sibi subiicere conantur, vicinorum domos et agros. Saluianus.*

Mappam mittere.

MITTERE *mappam, est certaminis incipiendi signum dare, in qua sententia Suetonius in Nerone vsus est.*

Proletarius scriptor.

QVI *in plebe Romana tenuissimi pauperrimiq. erant, neque amplius quam M. D. æris in censum deferebant, proletarij ciues appellabantur. Trahitur & hoc vocabulum latius vt dicatur proletarius scriptor: proletarius homo, pro homine infimi subsellij, & auctore paruæ eruditionis, & infimæ classis. Aul. Gellius.*

Minunt præsentiá famam.

QVOD *absens terrori est, præsens sæpe contemnitur. Claudianus: Plus nominis horror,*
Quam tuus ensis aget, minuunt præsentia famam.
Quod præsens est fere contemnimus, absentia vero & peregrina admiramur, & magno studio æmulamur.

Balneum ingressus depone odium.

Εἰς βαλανεῖον εἰσελθὼν, μὴ ζηλοτυπήσῃς τῷ συμβαίνοντι τὸ σκεῦος τὴν μάκτραν*, id est, ingressus balneum, ne certes odio cum eo, qui pedem habet tecum in eadem pelui. Sententia ad multa applicari potest: nempe in communibus locis, templis, theatris, balneis, conuiuiis, manibus nullum exercendum esse odium. Iul. Pollux.*

Acum & filum sumens, rupturam consue.

Ῥαφίδα καὶ λίνον λαβὼν, τὸ ῥῆγμα σύρραψον*: acum & filum sumens, rupturam consue. Dici poterit, vbi quem volumus adhortari, vt studeat paci, & argumenta colligat, modosque excogitet, quibus inter offensos animos concordiam resarciat. Idem.*

Talis quisque est, quales quibus cum familiaris.

Τοιοῦτός ἐστι, οἷσπερ ἥδεται ξυνών*. Senarius est Euripidis, quo indicatur familiarium vitam & mores, in eum quoq. transire, qui eorum consuetudine fruitur. Botrus oppositus botro maturescit.*

Aliud homini, aliud humanitati satis.

DIGNA *hæc sententia Varronis est, quæ prouerbiis adnumeretur, quæ pulsat eos qui consuetudinem potius sequuntur in loquendo quam certas rationes. Humanitatem autem hic ponit pro curiositate, ac si diceret: Natura quidem paucis contenta, sed quod huic sufficit, non satis est curiositati.*

Insuere in saccum vel culeum.

INSVERE *in saccum vel culeum, vulgo dicimus pro, circumuenire aliquem vel ludere.*

Pulchra apud pueros simia.

PVLCHRA *(inquit Galenus) semper apud pueros est simia, nos admonens illusionem esse ridiculam puerorum hoc animal illudentium. Poterit autem istud prouerbium quoque ad locum, secus iudicandi, commode transferri.*

Quasi locum in balneis occupare.

IN *publicis locis primum occupans, solet plus iuris habere. Vnde & iureconsultus: Qui prior tempore, potior iure. Ad hunc morem adlusit Tertullianus vbi dicit: Sed quia prior eis venit, & prior virtutum documenta signauit, idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusq. præripuit.*

Primus secundus tertius.
Primus medius nouissimus.

PROVERBIA *Græcorum sunt in eos, quos laudibus efferunt. Sic Isocrates laudat Alcibiadem:* Τοιαύτην δὲ τὴν ἀρίστην, ὥστε καὶ πρῶτος, καὶ δεύτερος, καὶ τρίτος ἐνίκησε*, Theocritus quoque Idillio. 17. Ptolemæum laudans dicit eum virorum primum, medium & nouissimum.* Ἀνδρῶν δὲ αὖ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω, καὶ πύματος, καὶ μέσσος, ὁ γὰρ προφερέστατος ἀνδρῶν*. Virgilius:*

Nulli pietate secundus, id est, primus in pietate.

Spicilegium relinquere.

IN *varias trahi potest sententias. Qui opus aliquod insigne edidere, tale tamen, cui aliquid adiici possit, spicilegium reliquerunt. Vlpio & posteris spicilegium tantum reliquit. Huc facit Antigoni Apophthegma qui cum suis pecuniam imperasset, & quidam diceret, non talis erat Alexander,* ἐκεῖνος *(inquit)* ἐθέρισε τὴν Ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι*, hoc est, Ille demessuit Asiam, ego spicas lego.*

Terram & aquam poscere.

Γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν*, id est, Terram & aquam poscere, &* γῆν καὶ ὕδωρ διδόναι*, id est, Terram & aquam dare, Græci dicunt pro bellum alicui inferre, & bellum cum aliquo suscipere. Aeschines.*

Non hodie aut heri institutum.

De more aliquo veteri qui omnibus notus esse debet, vel de lege ex antiquo instituto. Sophocles.

Ad Sirenum scopulos consenescere.

Pro, in re aliqua ad senium usque demorari, aut miram quandam in ea percipere voluptatem, non secus ac si Sirenes ipsas canentes audiamus. Aul. Gellius. & Apud Sirenas, aut Lotophagos haerere dicitur.

Adamante notare.

De his quae in perpetuam memoriam seruantur. Claud. Iret adhuc in verba dolor, nisi Iupiter alto Coepisset solio: voces adamante notabat Lene Iouis. Verba finguntur adamante notari, tanquam Deus nihil loquatur nisi serium dignumq. quod in perpetuam memoriam conseruetur.

Sparsis redemerunt crimina nummis.

Multos pecuniae perdiderunt, ansamq. ad omne scelerum genus dederunt: deinde omnium malorum seminarium & radix, auri est & argenti fames: quod qui sagaciori animo perpendant reiectis & contemptis pecuniis in huiusmodi vitia non incidunt, & sparsis nummis crimina redemisse dicitur. Saluianus. Simile quid legitur apud Plutarchum de vitanda usura de Philoxeno legitur, qui cum opulentissimum domum haereditate nactus esset, & delicias ac voluptates indigenarum considerasset; Μὰ τοὺς θεούς, ἦ ταῦτα, μὴ ταῦτα με ἀπολέσει, ἀλλ' ἐγὼ ταῦτα, hoc est, per deos, inquit bona haec me non perdent, sed ego illa.

Nummum quaerit pestilentia, duos illi da & ducat sese.

Admonemur hoc prouerbio, vt lites & fora iudicialia quam possumus maxime fugiamus, & potius pestilentiae, id est pestilenti & perniciosо homini poscenti nummum, duos demus, quam propter vnum litem cum eo contestemur, perdituri alter in primis tempus, dein animi tranquillitatem, innocentiam & amicitiam. Augustinus.

Sapientia in exitu canitur.

Indicat finem vitae spectandum esse: laudari enim penitus anteacta vitae prudentia non potest, nisi bono fine claudatur, cui adfine est illud Solonis: Finem vitae specta. figuratius tamen dicitur sapientiam in exitu cani. Saluianus.

Multum nauigauit aquae.

Πολλὰ πεπλάνηται. De eo, qui multas regiones peragrauit: & πολύπειρος de eo, qui multarum rerum experientiam habet. Aristophanes.

Familiaris dominus fatuum nutrit seruum.

Qui timeri, obseruari, coli vult a seruis suis, rarius cum iis loquatur, rarius cogrediatur, nulla ludicra cum iis exerceat: nimia etenim familiaritas contemptum parit, & vt Plinius secundus inquit, Mitium dominorum apud seruos ipsa cõsuetudine, metus exolescit. Bernard.

Vbi vber, ibi tuber.

Indicat opulentiae comitem esse fastum & superbiam. Apuleius. Terentius in Hecyra: Quia paullulum vobis accessit pecuniae sublati animi adsunt.

Conclamare vasa.

Est signum mouendi dare. Militare olim institutum erat, vt cornicis signum darent, quoties essent mouenda castra: id Caesar vocat conclamare vasa: nam tum quisque cogebatur colligere vasa sua, itineriq. se apparare.

Pro aris & focis.

Crebro apud Romanos scriptores reperitur, pro aris & focis, quod idem ac sacra & prophana defendere. Originem habent ex sacramento militari: inter caetera enim milites etiam iurabant se pro aris & focis pugnaturos. Aul. Gellius.

Gradum figere.

Sumuntur ab Athletis crebrae metaphorae, vt gradum figere: conserre gradum: de gradu cedere: in gradum redire: de gradu pellere: de gradu primo praeludere: eodem gradu occurrere. Gradum figere, est conceptam semel sententiam acriter defendere, & in ea persistere, vel, vt Cicero ait, argumentum suum premere: quater eo ita Tertull. vsus est. Gradum conferre, quod Cicero & Quintilianus dicunt pedem conferre, est initium disputationis facere & cominus aggredi. De gradu recedere, a sententia recedere. In gradum redire, ad sententiam & propositum reuerti. Eodem gradu occurrere, pro: eodem telo & argumento obuiam ire.

Vinculis Hippocratis adligere.

Quae argumentis fortissimis roborata sint, vel scripturarum testimoniis, Hippocraticis vinculis adligata dicuntur. Hieronymus.

Vt sportum furunculus captare.

Cum quis per fraudem quod sibi non debetur amplectitur, & alienum ad se trahit, vt sportulam furunculus captare dicitur. Tertull. Natum ab amiculis & clientibus Romanorum potentiorum, a quibus mane salutabantur, & per vrbem incedebant stipati, quibus vicissim sub vesperam dabant honorarium aliquod munusculum, sportulam videlicet. Inter hos autem clientes & amiculos, cum iam dandum esset munus, alij clam se immiscebant, vel ab absentibus sese submissos mentiebantur, quos furunculos vocabant.

Totam spirare Arabiam.

Τὴν ὅλην Ἀραβίαν ἀποπνεῖν, id est, Totam Arabiam spirare, est, vnguenta pretiosa, vt olim in vsu veterũ fuit, aut vt nunc, moschi olere. Arabia ponitur pro odoribus & vnguentis, continens pro contento. Lucretius.

Calathum Sycaminorum in malis habere.

Aristoteles ἔοικας ἔχειν συκαμίνων τάλαρον i. Videris esse ipsum Sycaminorum calathum, in eum dicitur, qui faciem & mala hypopio aut cerussa fucarit, quem ψιμυθιοῦσαν Graeci vocant.

Personam non faciem gerit.

Οἰ πρόσωπον οὐ τὸ πρόσωπον ἔχει.dici potest in homines perfrictæ frontis quod nihil pudet, & maxime in mulieres meretrices quæ faciem stibio & cerussa fucant. Iul. pollux.

Tabernariam exercet fronte.

Καπηλεύει ἀστεῖ προσώπῳ. Superiori simile est, & in eosdem dicitur. Pollux.

Formosus sine pulchritudine.

Ωραῖος ἄνευ κάλλους Non dissimile superioribus, in eos dicitur, qui pigmentis exoticam formam adsciuerunt. Aristoteles.

Omni fune remisso.

Πάντα κάλων σείεις id est, Omni rudente remisso. Contrarium est eius quod habet: Πάντα κάλων σείειν. hoc est, Omnem mouere rudentem: hoc autem significatur summa diligentia illo vero summa omnisq. negligentia & ignauia. Pollux.

Sine persona lasciuire.

DEMOSTENES: Ἐν ταῖς πομπαῖς ἄνευ τοῦ προσωπείου κωμάζειν. In pompis sine persona aut larua lasciuire. Dicitur in eos qui nihil non palam & aperte facere audent, quibus impudentia ipsa loco προσωπείου, id est, personæ, aut laruæ est.

Per eandem lineam serram reciprocare.

COMPETERE videtur in eum qui semper idem argumentum tractat & eandem cantilenam canit, Sumptū a sectoribus lignorum, qui partes trabium secandas prius solent lineis distinguere: qui se semper hæreant in eadem linea, raro quidquam absoluunt.

Ad scamma producere.

Hoc est, In certamen prouocare. Ab Athletis sumptū est, cuiusmodi multa in libro ad martyres apud Tertullianum sunt, σκάμμα quid sit vide in adagio, De scammate egredi.

Ferrum virum attrahit.

Ἐλκει τὸν ἄνδρα σίδηρος. In omni re & ad omnem rem mul tum valent oculi. Sic visa solum femina ad amorem accendit, visi inimici mouent dolorem, ferrum visum trahit ad bellum. Tertullianus Græco dixit hemistichio, quod alicubi apud Homerum legitur.

Ἐλκει δὲ τὸν ἄνδρα σίδηρος. id est, ferrum vero virum trahit.

Eloquentia male si ne moribus discitur.

ANTIQVI morum probitatem semper antepofuerūt facundiæ. Orator inquit Cato, vir bonus dicēdi peritus. Lege Ciceronis præfationem lib. de Inuentione primi.

Vinalia sine vino expediri non possunt.

VARRO in libri de lingua Latina præfatione. Multa, inquit, societas verborum, nec vinalia sine vino expediri, nec curia calabra sine calatione potest aperiri: quibus dictis prouerbialibus sese excusat, si in libris suis quædam adferat, quæ absurdiora videantur. Non enim potest fieri vt ille, qui nominum origines conatur explicare, non interdum dicat, quod ab omnibus non probetur.

Volsellis pugnare cum gladio.

QVI fragilia argumenta ad rem quampiam probandā adferunt, dicuntur volsellis cum gladio pugnare.

Bene consulit sed malefacit.

SENARIVM prouerbialem ex Anaxandrida Arist. citat. ἡ πόλις ἐβουλεύσατο, ἣ νόμων οὐδὲν μέλει, hoc est, Vrbs consulit, cui nulla legum cura est. Dicitur in omnes qui recta quidem consulere norunt, recta autem facere nolunt. Non absimile huic quod habet Cicero in Catone: Athenienses sciunt quæ recta sunt, sed facere nolunt.

Soracus malorum.

Κακῶν σωρακὸς. id est, Malorum corbis, dicitur eadem prouerbiali forma qua. ἁμαξαι κακῶν ἁμάξαι, id est, Bonorum vel malorum plaustra pro ingentibus & malis copiosis. Aristophanes: κακῶν ποίων σωράκιον τὸ σώρακον, id est, breuibus malorum ipsum mihi corbem refer.

Tamquam super spinas incedere.

Ὥσπερ οἱ ἐπὶ τῶν ἀκανθῶν ἐπιβαίνοντες, id est, Tamquam super spinas incedentes, dicuntur a Luciano equites, qui obtortis cruribus & contractis equitant.

Ex cubitis cenare.

Ἐπ᾽ ἀγκῶνος δειπνεῖν. Dicitur in delicatos & aulicos qui quiduis sibi permissum putant & decens.

Ῥητορίσκος.

SIGNIFICAT Grammaticulum, vel Rhetorculum, vel potius rabulā forensem, qui litteras ob nihil aliud quam ventris caussa & ad quæstum scire videntur.

Orestis somnium narrare.

IS dicitur, qui absurda loquitur. Sic Galenus Thessalo insultat: Quiesce dum miserrime in stratis tuis: namque haud vides quæ tu putas nosse probe. Orestis mihi somnium narras Thessale.

Κριόμυξα.

LICEBIT in impudentes interpretari, quod scilicet more arietis tamquam cornibus quemlibet impetant, qui mos fere indoctorum est, κριὸς enim idem quod aries. Galenus.

Pituitam a naribus allio & cepe detergere.

VSVRPATVRA Galeno aduersus stupidos, demonstratiuæ methodi & dialecticæ imperitos, nec non deprehensos & argumentis conuictos.

Ne Mercurius ipse quidem cum Musis sanarit.

ET hoc a Galeno in stupidos dictum legitur, & omnium rerum ignaros.

Sua fronte.

SVA fronte proponi dicitur quod libere & aperte, non autem coacte aut occulte. Tertullian.

Romana libertas, Latina libertas.

SVMMAE libertatis olim erat populus Romanus, vt qui nulli subessent regi, principi, aut Imperatori: ipsi vero infinitis nationibus, regnis & regibus imperarent. Non nihil tamen inter Romanam & Latinam libertatem interest: plus enim Romana, iuris minus Latina habet. Saluianus.

Quidquid licet, minus desideratur.

QVIDQVID, inquit D. Hieronymus licet, minus desideratur, ergo e contrario, quod non licet, fomentum accipit desiderij. Ouidius:

Quod licet ingratū est: quod nō licet, acrius vrget.

Et alibi: Nitimur in vetitum semper, cupimusq. negata. Omnium rerum, inquit Plinius, cupido langue scit, cum facilis occasio est.

Litterarum radices amaræ, fructus dulces.

INDICAT aditum ad litteras esse difficilem, multisq. laboribus & vigiliis constare, ipsarum vero possessionem iucundam & dulcem. Hieronymus. Idem expressit Horat. in arte Poetica

Qui cupit optatam cursu contingere metam,
Multa tulit, fecitq. puer, sudauit & alsit.

Introite, nam & hic dij sunt,

LAVDABILE Heracliti dictum: Introite, nam & hic dij sunt: admonet vt libros quam familiarissimos nobis reddamus, studiaq. colamus, ex quibus omnia arcana mysteria licebit haurire, & non deos tantum videre, sed etiam cum iis familiarissime colloqui dabitur. Aulus Gellius.

In communi pisce non insunt spinæ.

Ἐν κοινῷ ἰχθύι ἀκανθαι οὐκ ἔνεισιν. Videtur competere in helluones & gulæ nepotes, qui fraudatis aliis apposita, quiq. priusquam sortiti sunt, communia deuorant, absumunt. Plutarchus.

Εὖ κακῶς.

GRAECI sine connexione pro eo, quod est mediocriter perinde atque si Latine dicas, bene male, quo licebit quoque vti, indicare volentibus nobis vitam humanā, partim ex prosperis & latis, partim ex tristibus & aduersis constare. Euripides.

Beta sapientum.

Τὸ β τῶν σοφῶν. In eum competit, qui in aliqua re, nec primus nec infimus est. In Erathosthenem dictum suisse auctor est Strabo, vt qui non primas sed secundas inter doctos teneret. Theocrit.

Omnis virtus est mediocritas.

VETVS Academia dixit virtutes omnes, quandam mediocritatem esse moderatam. Cicero.

Vt Aedituus responsa numinis prædicat.

PROVERBIVM in eum competit qui aliquid absens & memoriter dicit. Aeditui enim vt a numine oracula accipiebant, sic ore consulentibus, referebant, non ex scripto. Macrob.

Qua in re clarus quisq. est, ad eam properat.

Ἐν ᾧ βέλτιστος αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνει, ἐπὶ τοῦτ' ἐπείγεται. In quo quisque sibi excellentissimus videtur, in eo versatur Aristo. Sic Ouid. Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum.

Tempus & adsueta ponere in arte iuuat.

Quot ilicis folia. Quot fluctus insulæ.

HYPERBOLAE prouerbiales, quæ de immenso numero, vel magna multitudine dicuntur. Plutarchus.

Ὅσα φύλλ' ἐν δρυσὶν, ἢ κύματα πόντου. hoc est,
Quot quercus foliis, quot fluctibus insula abundat.
Leguntur etiā & tales hyperbolæ apud Homerum:
Οὐδ' εἴ μοι τόσα δοίη, ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε. id est,
Non si tanta daret quot arenis littus abundat:
Ouidianæ hyperbolæ de immenso numero hæ sunt:
Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos
Aequore quot pisces, fronde teguntur aues,
Quot cælum stellas, tot habet tua Roma puellas.
Et alio loco.
Quot lepores in Atho, quot apes pascuntur in Hyblas
Cerula quot baccas Pallados arbor habet,
Littore quot conchæ: tot sunt in amore dolores.

Aristoteles huiusmodi hyperbolas pueriles vocat, quod scilicet pueros & homines iracundos deceant, non graues viros.

Deorum dona sæpe non dona.

CITANTVR ab Aristotele hi senarii:

Πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὔνοιαν φέρων
Μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματα, ἵνα
Τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. id est,
Multos deus non beneuolenti pectore
Ad summa rerum protrahit fastigia,
Vt inde grauius postea miseri cadant.

Indicant, summæ felicitatis plerumq. comitem esse insignem calamitatem, nec temere esse, si quando homines nimia rerum omnium prosperitate vtantur.

Bene Claudianus.
Tolluntur in altum
Vt casu grauiora ruant.

Ἀμφιλαφεῖν, φορμορραφεῖν.

EST putare, vel in modum floreæ aut sportæ consuere, inde, qui in angustias aliquas pelluntur, & in nassam quandam inducuntur, prouerbialiter dicuntur φορμορραφεῖν. Aeschines.

Determinare fossam.

HOC est, Concludere aliquem intra circulum, vel certū aliquod spatium, extra quod egredi non debeat: Sic vsus Tertullianus: Hanc tibi fossam determinauit ipse qui te non vult aliud credere, quam quod instituit, ideoque nec quærere.

Oculis clausis agere vel perstringere.

DICVNTVR *qui indistincte & nullo iudicio agunt, & minime cernentes quid facere oporteat. Augustinus: Quae tandem vis, nisi caecitas & vanitas animi cogit hominem clausis (vt dicitur) oculis tamquam in alterum iacere, quod cum in eum iecerit, continuo redeat.*

Cera & aere nobilis.

CERA *& aere nobilis dicitur cuius nomen & scriptis & statuis celebratum est. Romani maiorum egregia facta & literis mandabant, & in foro statuis honorabant. In cereis autem tabellis olim scribere solebãt & ex aere statuas formare.*

Hippodromica bona.

ITA *vocat Chrysostomus, bona huius mundi, quae more celeris equi cito discurrunt, & transuolant.*

Sub tunica & sinu.

QVOD *occulte, non palam fit, id hodie prouerbialiter dicitur fieri sub pallio. Tertullianus paullo elegantius exprimit. Sub tunica & sinu.*

Sub pallio condere.

PRAECEDENTI *adsimile, de eo quod clam & occulte adseruatur, non autem palam ostenditur. Galenus.*

Ἔξω κακόν.

ID *est: malum foras, eadem forma dicitur qua, ἔξω βούλιμον, id est, Foras famem. Tertull. Vti licebit quoties deprecari malum aliquod aut infortunium volumus, vt etiam exclamare solemus: dii meliora. Sic enim Graecorum εὐφημεῖν circumloqui Cicero solet.*

Felix & faustum sit lumen.

VARRO *auctor est, Graecos cum lumen infertur, dicere solitos, φῶς ἀγαθόν, id est, faustum sit lumen.*

Elige vitam optimam.

Ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺ δὲ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει. *id est. Elige vitam optimam, hanc enim iucundam reddet consuetudo. Pythagorae sententia ad virtutem commonentis, Plutarchus.*

Cum aquila esse queas, inter graculos primas ne opta.

CONVENIT *cum superiori Pythagorae dicto. Optima autem semper sectanda sunt, circa quae deficere laudabilius est, quam in vilioribus superare. Nazianzen.*

Lydia arena.

Λυδιὸν ψῆγμα. *id est, Lydium psegma, de re pretiosa, & auri plena dicitur. Basilius in homelia ad nepotes, est ψῆγμα arena, ex qua aurum expurgatur, quae apud Lydos copiosa est. Statius: Viue Midae gazis, & Lydo ditior auro.*

Pythiae Mysi talenta.

DE *thesauro maximo & diuitiis amplissimis.*

Hortus altera succidia.

SVCCIDIVM *dicitur Lardum suillum, ponitur hic pro carnario, cuius vicem hortus implet: nam vt Plinius inquit, expedita res & parata semper neque egent igni qui hortos habent. Crudis enim cibis facile vescuntur & coctu facilibus. Seneca.*

Ad solarium versari.

DICITVR *in adsentatores & parasitos, et amicos illos ollares, qui curiose solent vmbram solarij obseruare et tempus cenae inde discere. Cicero.*

Suaue me suffocet.

PARASITORVM *& gnatonum prouerbium est, de his qui gulae, luxui, & deliciis dediti sunt, commode dici poterit, suaue eos suffocare. Chrysostomus.*

Da mihi hodiernum, tu sume crastinum.

HOC *est, fruar ego hac vita, tu futura. Dictum, quod in ore habere solebant homines voluptatibus addicti. Chrysostomus.*

Sal patriae pluris faciundus est, quam hospitis mensa.

DICTVM *Aeschinis, quo significatur, plus deberi patriae & ciuitati, quam amicis aut vlli necessitati.*

Centum viri vnum pauperem spoliare non possunt.

PAVPERTAS *omni caret metu, intrepide vbiq. versatur, nullos metuens fures, nullos latrones. vnde Horatius.*

Cantabit vacuus coram latrone viator,

Maxima paupertas propugnatione defenditur, quam nullus rex, nullus imperator vincere potest. Chrysostomus.

Qui honorat, seipsum honorat.

VVLGO *dicitur honorem non esse apud honoratum, sed apud honorantem. Aristoteles.*

Expumicare.

PRO, *expurgare & expolire in vsu fuit. Vsus enim pumicis est in chartis leuigandis & sordibus detrahendis. Tertull. Similia fere sunt: exasciare, edolare, interpolare, colophonem imponere, ad vmbilicum ducere.*

Studium generat studium, ignauia ignauiam.

VBI *semel bonum opus coeptum est, resumendum est, donec habitum consequamur: quem vbi semel consecuti fuerimus, non erit quod ipsum deserere poterimus, cuiusque enim rei dulcedo cui adsueti sumus trahit. Chrysost.*

Ne hoc quidem male.

Οὐδ' οὕτως κακῶς, *id est, Ne sic quidem male. Quo licet vti vbi res licet praeter spem aut institutum, non infeliciter tamen ceciderit. Plutarchus commentario περὶ εὐθυμίας. Originem habet a priuigno, qui cum aberrãs a cane quem lapide petebat, percussisset nouercam, οὐδ' οὕτως κακῶς dixit.*

Ratio sapienti pro necessitate.

PROVERBIALIS sententia qua docetur, sapientē nihil metu adactum aut necessitate, sed consilio omnia facere. Plinius Iun.

Quod dubites, ne feceris.

BENE (inquit Cicero) præcipiunt qui vetant quidquam agere, quod dubites æquum ne sit an iniquum, æquitas enim lucet per se, dubitatio autem cogitationem significat iniuriæ.

Nihil desperandum & nulli rei fidēdum.

NEMO desperet quod non habet, nemo confidat iis quæ habet.

Seneca in Thyeste:
Nemo confidat nimium secundis:
Nemo desperet meliora lapsis.

Indigentia mater sanitatis.

A medicis sumptum, qui parsimoniam & ciborum parcitatem commendant. Chrysosto. ad animam trahit, qui non corpora ieiunio solum roborari, sed & animam a vitiis expurgari docet.

Domi militiæq.

PRO quo Græci dicunt ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, id est, In pace & bello, de eo dicitur qui & semper & nusquam non vtilem seipsum præbet. Aeschines.

Eodem iugo vrgeri.

PRO eadem necessitate dicitur, sumpta metaphora a iumentis iugalibus. Tertull. potest etiam dici tamquam in eodem periculo versari, vt in eodem luto hærere, in eadem naui esse.

Mulum de asino pingere.

DICI potest quando exemplar & res effiċta non multū inter se distant: vel quando ineptiæ ineptiis repræsentantur, vel mendacia mendaciis assuuntur. Magna similitudo inter asinum & mulum est. Tertullianus.

Repente tamquam procella.

HOC vtimur, cum significare volumus, aliquid subito euenisse, ἐν τῷ τότε τῷ καιρῷ ἐξαίφνης ἐκ πολλῆς εὐδίας ὥσπερ νέφος ἐφάνη, Id est, Deinde subito rhetor illo tempore ex tranquillitate, ceu procella venti apparuit. Demosthen.

Vltra pedem.

ὑπὲρ τὸν πόδα. Vltra pedem, id est, Vltra vulgarem modum & viuendi consuetudinem. De sumptuosis dicitur.

Sufflaminare.

VSVS est Hieronym. pro cohibere, compescere & retardare: nam sufflamen retinaculum est quo vna rotarum religatur, ne currus in praeceps ruat si quando via est pronior. Vnde Iuuenalis:
Ipse rotam stringit multo sufflamine consul.

Tempore pacis cogitandum de bello.

Ἐν εἰρήνῃ μελετᾶν τὰ πολεμικά. Admonet prouerbium in tempore de necessariis prospiciendum esse. Lucianus.

Panis prior prora.

Πρώτη ἐστὶ τῆς πρώρας τὸ φυσᾶν, Id est, confectio panis prior est ipsa prora. Vti licebit tum cum persuadere volumus, vt id quod maxime necessarium est, anteponatur ei quod minus: tum vt ordine res quæpiam agatur. In hunc sensum tamquam adagio vsus est eo Demades rhetor, cum Athenienses iuberent triremes e nauabilibus producere, easq. milite complere, deficientibus interim pecuniis bellorum neruis. Lepos dicti in hoc situs est, quod licet prora anterior & prior pars nauis sit, tamen aliud prius est expediendum in bello nauali, vt scilicet de victu & commeatu prospiciatur. Plutarch.

Mithrij pœnas sustinere.

MITHRII pœnas sustinere, pro grauissimas pœnas sufferre dicitur. Nazianzenus.

Pharus.

ELEGANTER vsurpatur hæc dictio Pharus a Tertulliano, eo modo, quo a poetis Ara, arx, portus, anchora, & similia. Fuit Pharus altissima Aegyptij turris, qua nocturnis ignibus naues ad portum dirigebat.

Intra quattuor esse.

Ἐντὸς τῶν τεττάρων εἶναι. Pro eo quod est, intra ianuam esse, in ædibus, vel in tuto, familiaris loquendi modus apud Græcos. Iul. Pollux. Simili schemate etiam dicitur, Intra quadrangulum esse, pro eo, quod intra propriam domum, vel in tuto.

In portu dormire.

Ἐν λιμένι καθεύδειν. Hoo est in tuto & extra omne periculum esse, & tranquillam agere vitam. Chrysostom.

Ager quam multos habuisti & quam multos habiturus es dominos.

CITATVR a Chrysostomo ex his, quæ vulgo dicūtur: quod & ad domos, pecunias, vestes, ornamenta, & terrena omnia rectissime dici potest: indicat quæ huius seculi sunt relinquenda esse solam vero virtutem & recte factorum conscientiam nobiscum ad supercelestem illam vitam commigrare.

Manuarium æs.

MANVARIVM æs, videtur vocare Gellius illud, quod in commune confert is, qui in certaminibus lusibusq. factus est inferior.

Briarei manus inijcere.

HOC est, Furaces et violentas. Hinc qui iniustam opulentiam

lentiam colligunt, & facultatibus præda & rapinis partis ditantur, dici possunt Briarei manus inijcere. Briareus gigas fuit, cui centum brachia & manus fuisse dicuntur, sæuissimus & immanis pyrata. Nazianzen.

Fluuij cursus non detorquendus.

SENTIT *prouerbium, naturæ non debere fieri vim, sed ad quod vnumquodq. natum est, eo adhibendum.*

Κωμωδοτραγωδία.

COMODOTRAGODIA, *res dicitur ex lætis simul & tristibus constans. Haud illepide sic appellatur vita humana quæ nunc prosperis, nunc aduersis rebus vtitur. Item & matrimonium. Phorphyrius.*

Pauca male parta, multa bene comparata perdunt.

MVLTVM *adfinis hæc Chrisostomi sententia Plautina est:*

Male partum male disperit.

Ad oculos magis quam ad vesicam pertinet.

DE *re dicitur, quæ voluptatem magis & oblectationẽ, quam lucrum creat. Vesica ponitur pro pecuniarum receptaculo: nam porcinæ & bubulæ uesicæ in eum vsum a veteribus haberi solebant. Varro.*

Bos in lingua.

POLLVCIS *sententiam apud Homerum: χρύσεα χαλκείων, &c. docentis fuisse commutationem rerum citra nummos, & sic permutationem, non venditionem comprobat Paullus iureconsultus libro. Pandect. 18. tit. de contrahenda emptione. Plutarchus scribit Theseum nota bouis nummum signasse, ex quo hoc prouerbium, de iis qui corrupti pecunia tacerẽt, vt Demosthenes, eum dictus est argentaginam pati: addam illud Philost. in Scopel. βοῦν ἀφωνίας ἐπὶ γλώττης βιβλιμαίως.*

Conscientia crimen prodit.

CONSCIENTIA *nihil aliud est, quam secretum, & quod falli non potest facti nostri iudicium, & mille testes, vt dici solet. Nam sua quemque fraus, & suus terror maxime vexat, suum quemque scelus agitat, amentiaq. afficit, suæ malæ cogitationes; consciẽtiæq. animi terrent. Cicer. pro Sexto Rosc. Ame. Paullus Pandect. lib. 40. tit. 9. qui & a quibus manumissi liberi: & imperator Antoninus Calpurinio Critoni rescripsit, eo tempore quo quis propter facinorum suorum cogitationem iam de pœna sua certus esse poterat, mal to plus conscientia delictorum, quam damnatione ius dandæ libertatis eum amisisse. Post sub finem. Consciẽtia animam verberat.*

Patere legem, quam ipse tulisti.

PAVLLVS *lib. Pandect. 32. tit. de legatis & fideicō. cap. 32. ad hoc vulgo iactatum prouerbium adlusisse videtur. Decet enim imperatoriæ maiestati, eas seruare leges, quibus ipse solutus esse videtur. Vnde Claudianus: In commune iubes, si quid censesue tenendum primus iussa subi: tunc obseruãtior æqui fit populus, nec ferre vetat cum viderit ipsum auctorem parere sibi.*

Tonderi pecus, non radi debet.

IN *principes grauiora consuetis vectigalia imperantes. Tiberius Æmilio recto Ægypti prætori rescripsit: Tonderi pecus se velle non radi. Cuius dictum istud recenset ita Dion: κείρεσθαί μου τὰ πρόβατα, ἀλλ᾽ οὐκ ἀποξύρεσθαι βούλομαι, nimirum humaniter, haud mancipiorum modo tractandos prouinciales innuẽs. Sunt enim qui rem exactius, quam sat est, ac morosius excutiũt, & ad viuam cutem resecant, quod alio prouerbio ad viuum vsque radere dicitur. vt & Boni past. est tondere pecus non deglubere.*

Temporibus seruire decet.

LVCANVS *ad Calphurnium Pisonem:*

Temporibus seruire decet, qui tempora certis
Ponderibus pensauit, eum si bella vocabunt,
Miles erit: si pax, positus toga gestiet armis.
Hunc fore pacatum, bellantem castra decebunt.

Cicero libro de finibus tertio commemorat inter præcepta veterum sapientum, quæ constat prouerbiorum vice celebrata: Quæq. sunt, inquit, vetera præcepta sapientum qui iubent tempori parere, & sequi Deum, & se noscere, & nihil nimis. Pro parere, sunt qui parcere legunt. Adfinia sunt, Seruire scenæ. & Vti foro.

Pygmæi vel Thiodamas cum Hercule.

AMMIANVS *lib. 22. vbi Iuliani imperatoris animi inuictam constantiam & susurronum contemptricem laudat, prouerbiali schemate illud extulit: Frustra vi rum circumlatrabant immobilem occultis iniuriis, vt Pygmæi vel Thiodamas agrestis homo Lindius cum Hercule. Innuit enim Iulianum nihilo magis commotum fuisse blateronum aulicorum iniuriis dicteriisq. quam Herculẽs Pygmæorum adsultibus exterritus fuerit, immo ea ipsa contempsisse risisseq. velut Thiodamantis Lindy probra conuiciaq. inultus neglexit Hercules. Ad illud de Pygmæis adlusit Alciatus iuri sconsultus in Emblemate quodam, in eos, qui maiora viribus aggrediuntur, suæ imbecillitatis non conscij, quod hunc in modum habet:*

Dum dormit, dulci recreat dum corpora somno
Sub picea, & clauam ceteraq. arma tenet.
Alcidem Pygmæa manus prosternere letho
Posse putat, vireis non bene docta suas:
Excitus ipse, velut pulices sic proterit hostem,
Et saeui implicitum pelle leonis agit.

De Thiodamante hæc est fabula. Cum in Thiodamantem Lindium terram aratro proscindentem ex improuiso incidisset famelicus Hercules, alterum ex iugo boum iugulat illo præsente & deuorat, quam ille iniuriam maledictis fuit aggressus: At iste illum sibi amarissime conuiciantem cum risu & cachinnis audiit. Sunt qui Herculem bis integrum deuorasse bouem scribũt, semel

semel apud Lindum vrbem, & iterum apud Driopas Thiodamantis bouem.

Amor fit ira iucundior.

ISTVD *præterquam quòd vsu verum esse intelligitur, testimonio etiam atque auctoritate Plutarchi confirmatur, in commentario, quem ἐρωτικὸν vocauit: Quẽadmodum enim, inquit, cum e nubibus exiit sol, ac post caliginem deniq. feruentior est: ita amor cum intercessit ira aut suspicio, pace facta, reconciliatisq. animis iucundior est atque acrior. Plautus præterea simulatĩs Amphitrioni Iouem idem induxit loquentem: Verum iræ si quæ forte eueniunt huiusmodi, inter eos, rursum si reuentum in gratiam est, Bis tanto amici sunt inter se quam prius. Hinc Terentius in Andria: Amantium iræ, amoris integratio est.*

Voluptas, malorum esca.

VOX *Platonis grauis in Timæo,* πρῶτον μὲν ἡδονὴν μέγιστον κακοῦ δέλεαρ. *A Cicerone in libello de Senectute, ita expressa: Diuinus (inquit) Plato escam malorum voluptatem appellauit, quod ea videlicet homines capiantur vt hamo pisces. Sed a Plauto in Mercatore, in Latinum prius versa: Demipho, Sapientum illud dictum, te audisse reor sæpius: voluptas est malorum esca, quod ea non minus homines, quam hamo capiantur pisces.*

Cena sine sanguine.

DIPHILVS *comicus, cenam sine sanguine vocauit, quam Plautus terrestrem appellauit. Ambo autem tenuem pauperemq. hoc est, vilibus dapibus instructam mensam intellexerunt, ille ob quam ornandam nulla cæsæ forent animantes, hic ob olera. Carmen autem ipsum Diphili ex Athenæi sexto libro Dipnosophistarum hic apponam:*

Ὅταν με καλέσῃ πλούσιος, δεῖπνον ποιῶν,
Οὐ καταμανθάνω τρίγλυφ' οὐδὲ τὰς στέγας,
Οὐδὲ δοκιμάζω τοὺς κορινθίους κάδους.
Ἀτενὲς δὲ τηρῶ τοῦ μαγείρου τὸν καπνόν.
Κἂν μὲν σφοδρὸς φέρηται, κεἰς ὀρθὸν τρέχῃ,
Γέγηθα, καὶ χαίρω, καὶ πτερύττομαι.
Ἐὰν δὲ πλάγιος, καὶ λεπτὸς, εὐθὺς νοῶ
Ὅτι τοῦτό μοι τὸ δεῖπνον, ἀλλ' οὐδ' αἷμ' ἔχει.

Inducitur autem parasitus ab eleganti facetoq. poeta ita loquens:

Pisces magni paruulos comedunt.

ID *apud Græcos & maiores nostros in vsu fuit, & adhuc hodie vulgo nos vsurpamus, cum de iniuriis opulentorum querimur, significamusq. nouum non esse, quod tenuiores exhauriantur patrimonio a potentioribus. Sumptum ab animante immani, atque expertem omnis humanitatis. M. Varro in Menippeis libro quem Margopolim siue* περὶ ἀρχῆς *inscripsit, apud Nonium: Natura humanis omnia sunt paria, qui pote plus vrget, pisces vt sæpe minutos magnus comest, vt aues enecat accipiter. Polybius 15. lib. historiarum:* οὐδ' οὖν ἀθρόως οἱ τύραννοι, βραχεῖαν δέ τινα προβαλλόμενοι τῆς αἰσχύνης πρόφασιν, ἀλλ' ἐξ αὐτῆς ἀσελγῶς καὶ θηριωδῶς ἔπραξαν, ὥστε προσεοικέναι τὸν λεγόμενον τῶν ἰχθύων βίον, οὕς φασιν ἀλλήλους εἶναι τὴν τοῦ μείονος ἀπώλειαν τῷ μείζονι τροφὴν γίνεσθαι καὶ βίον, *id est, Nec faciunt (inquit) hoc more tyrrannico, sed modicum aliquem dedecoris prætextum præmittunt, & confestim impudenter ac ferociter sic agunt, vt atrocitas ipsorum, vitæ piscium conformari possit: de quibus fertur, quod cum eiusdem generis sint, nihilo tamen minus minorum perditio, maiorum sit cibus & vita.*

Gutta cauat lapidem.

HOC *Ouidiano hemistichio ex quarto libro de Ponto vtimur, quoties temporum diuturnitate omnia absumi significamus:*

Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,
Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Cherilus: Πέτρην κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείῃ.

Hunc versum citat Simplicius in commentario suo in octauum librum Naturalis auscultationis, quem his verbis Lucretius protulit:

Nonne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa?

Pro incerta spe, certa præmia.

SALLVSTIVS *in bello Catilinæ, de Allobrogibus loquens, diuersa consilia animo voluentibus, inquit enim Pro incerta spe, certa præmia. Animaduertendum præterea an cum idem de bello Iugurthæ narrat ita, Metellum regi Boccho suasisse, quamquam opibus suis confideret, tamen non debere certa pro incertis mutare, respexerit (vt puto) ad sententiam versus Hesiodi, valde celebratam, inquit enim sapiens ille poeta.*

Νήπιος, ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν, τὰ ἀνέτοιμα διώκει. *hoc est,*
Stultus, qui parata relinquit, & imparata persequitur.

Theocritus in Cyclope: τὰν παρεοῖσαν ἄμελγε, τί τὸν φεύγοντα διώκεις. *Mulge præsentem, quid enim fugientem sectaris? Vbi scholiastes Hesiodi versum citauit. Hoc age igitur, quod præsens: quodq. præ manu est, et in id tibi mens intenta sit: de eo cogita, non interea inanes cupiditates & vana somnia sequaris. Plautus autem apertius illam vertit, cum Pseudolum, callidum seruum, secum philosophantem induxit, in aliisq. multis dicentem: Stulti haud simus, frustra vt simus, quã quod cupienter dari, petimus nobis, quasi quid in rem sit, possimus noscere. Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc euenit, in labore atq. in dolore, vt mors obrepat interim. Hoc autem prouerbio monemur, vt præsentibus commodis fruamur, & absentium cupiditate nos non excruciemus. Iuxta hoc Philemonis comici,* ἐὰν δ' ὅσ' ἔχομεν, τοῖς γε μὴ χρώμεθα. *Eundem habet sensum quod alibi nobis dictum est: Præstat possidere, quam persequi.*

Cena terrestris.

Ἂν δ' ἃ ἔχομεν ζητοῦμεν, ὧν μὴ διὰ τύχην,
Ὧν δ' αὐτοὺς ἡμᾶς ἐστερήμεθα.

Si præsentibus non vtimur,
Absentia quærimus: his quidem nostra culpa,
Illis vero per fortunam priuabimur.

Narrat enim se dissentire ab ingenio multorum, qui cũ vocati sunt ad cenam a diuite aliquo, fortunatoq. homine statim domum introeuntes laudant triglypha, tecta laqueata, corynthiaq. vasa, coniectis in huiuscemodi

tem adhuc Theiodamantis filium è cunis abreptum, in familia Herculis educatum, & ab Hercule adamatum, edoctum, ac tandem, cùm aquam peteret, raptum à nymphis.

Ἀεργοῖς αἰεὶ ἑορτή. Pigris semper esse festum.

OLIM valde potentes fuere Tarentini, sed deliciæ eos perdiderunt, quia plures apud eos fasti dies per annum quàm alij celebrantur, instituis propter ocium ac delicias continuis feriis, vnde & vulgari prouerbio fertur: Pigris semper esse festum Hoc vsus est Theocritus in Bucolicis. notatum est supra. Ignaui semper feriæ.

Caracallæ nummi.

CONVENIT in eos, qui aliud præ se ferunt, aliud tegunt, quiq; fuco corrupti sunt & pallent, in blãdos vultu, sed animo virulento, Dion autem narrat Antoninum Caracallam in vsu habuisse nummos adulterinos, plumbumq; argentatum, & æs inauratum, pro argento vel auro suis senatoribus dedisse. Hinc natum est prouerbium.

Fabula Milesia.

FABULAE Milesiæ prouerbio dicuntur sermones nec veri, nec verisimiles, nec in aliquem vitæ vsum parati & congruentes: sed tantùm ad voluptatem & ex trahendum tempus, vel in conuiuiis, vel in cœtibus virorum ac fœminarum, qualia sunt etiam amatoria omnia. Ideoq; Lucianus sermones amatorios vocat Milesios, & Capella quasdam poetarum fabulas, Scripsit nominatim de Milesiis Aristides libros aliquot μιλησιακῶν, & Apuleius asinum, ex Luciani asino desumptũ & concinnatũ. Eiusmodi narrãt vetulæ pueris ad focum ne plorent, aut molesti sint. Milesiæ à Mileto Ioniæ, quæ de luxu & deliciis malè audiuit, dicuntur.

Iyngem habet.

VSVS apud Græcos obtinuit, vt hi iyngem habere dicantur, qui velut præstigiis quibusdam homines ad se amandum prouocant. Iynx enim auicula est oblongo collo & lingua, crebrò collum circumagitans, ea veneficæ ad excantationes vtuntur, vt inquit Pindari interpres in Nemeis. Latinè torticam nominare possumus à torquendo collo. Quidam putant eam esse, quæ alio nomine vocatur σεισοπυγίς, Latini motacillam vocarunt. Iynge verò trahi etiam prouerbiali figura dicitur a Theocrito eidyllio 2. versu qui repetitur.

Ἶυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν ποτὶ δῶμα τὸν ἄνδρα.

PROVERBIVM de re commentitia, quoniam in porticibus & tabulis depingi fabulæ solebant. Plutarchus in libello de particula ει inscripta foribus Delphici templi. Cæterùm ista, inquit, prorsus ex porticu & tabula.

Mel facietatem gignit.

DIONYSIVS Halicarnasseus in comparatione Herodoti, & Thucydidis: Satietatem enim gignit, ait Pindarus, & mel, & dulces res venereæ. Iam verò illud in animo reputaui quàm suauis & iucunda res sit in historia, scriptionis varietas & immutatio. Laurentius Hunfredus de Nobilitate libro tertio. Sed quicquid nimium est, ingratum & iniucundum est, eiusq; omnis in fruendo suauitas amittitur. Theocritus in Megara: καὶ δὲ τὸ μέλιτος κόρος ἐστί. id est, & lætitiæ satietas est.

Ἐν τετράδι γενέσθαι.

QVARTA luna natos prouerbiali schemate dicimus, quibus sinistra parumq; auspicata rerum omnium sunt initia. Quod ipsum non tam ad diem quartum, quàm ad postremum lunæ quadrantem refero. Inter alia in vita Aristophanis legitur: ἐπεὶ δὲ καὶ ἰσταμένῳ τῷ ἀριστονύμῳ, καὶ ἀμειψίας πετράδι λέγοντες, ὥσπερ γεγονέναι, καὶ τὸν παροιμίαν, ἄλλοις πονοῦντα, καὶ πρῶτος γὰρ διὰ καλλιστράτου καὶ φιλωνίδου καθῆκε δράματα. id est, quare ipsum exagitarunt, seu cõtempserunt Aristonimus & Amipsias dicentes, quarta luna (quod aiunt) natum: quod aliis laboraret. nam primas fabulas per Callistratum & Philonidem exhibuit.

Aurum ex stercore colligendum.

HOC vtimur quotiescumque significare volumus id quod Plinius iam olim dictabat, nullum librum tam malum esse, quin parte aliqua prodesse queat. Rectè etiam olim dictum esse puto, non quis, sed quid dicatur. considerandum. Modestiæ enim est. quod alicuius seculi commune linguæ fuit vitium, dissimulare. Nec enim video aurum minori esse in pretio quod in vase fictili hoc, illud in splendida arca custodiatur. Nõnne gallus Aesopicus dum vertit sterquilinium, vitiũ an gemmã reperit?

Lydia harena.

ΛΥΔΙΟΝ ἄργυρον, speciem habet prouerbij, quemadmodum illa: Lydius currus, Lydius lapis. Apparet autem id de re nõ vili aut contẽnenda dici, cùm & multum auri in Lydia prouenire receptum sit, vt est apud Lucianum in dialogo, qui inscribitur Contemplãtes. Hoc vsus est Basilius ad nepotes: Et ex Lydia harena fit aurum.

Aquæ furtiuæ dulciores sunt.

EXTAT inter Hebræorum prouerbia non dissimile senario Græco, αὐτῶν ὕδωρ γλυκὺ φύλακος ἀπόντος, id est, dulce pomũ, cùm abest custos. Hic vtemur, cùm significabimus impunitate males ad peccandũ prouocari.

Mensæ Siculæ, Asianæ, Persicæ, & Italicæ.

PRAELAVTAE & oppiparæ dicebantur. Plato Politicorum libro tertio. συρακοσίαν δὲ ὦ φίλε τράπεζαν, καὶ σικελικὴν ποικιλίαν. id est, Syracusanam amicẽ mensam, & Siculam in obsonij varietatem, non videris approbare. Idem in quadam epistola ad Dionis propinquos: ἡ λεγομένη καὶ συρακουσίων τραπεζῶν πλήρης. Lucianus in dialogo Simili ac Polystrati, καὶ τραπέζας, inquit, ὑπὲρ τὰς σικελικάς. ac mensæ Siculis lautiores. Docet hoc libro duodecimo copiosè Athenæus. Persicis & Asianis delicijs nihil olim inquinatius nec mollius: de quorũ delitiis in animos hominum impressa opinione, perpetuò inualuit. Macrobius libro Saturna. septimo: Modum eum seruat, qui sui potens est, & in mensa Sicula vel Asiana.

Dardaniæ artes.

DARDANIAE artes, pro magicis vsurpauit Columella lib. 10. Veniant (inquit) Dardaniæ artes. Dictæ autem sunt à Dardano insigni (vt tradunt) mago, cuius commentarijs diligenter perlectis, longè doctissimus euasisse Democritus memoratur. Consule Plinium lib. 30. c. 1. Apuleius, vel ipse Dardanus, vel quicunque alius post Zoroastrem. Euseb. lib. ἀγγελίας... ὁ μάγος ... [illegible]

Neptuni, siue Maris filii.

SCRIBIT Gellius lib. 15. cap. 21. ferocissimos & immanes, & alienos ab omni humanitate tanquam in mari genitos, Neptuni filios dicere poetas consueuisse. Apud Plutarchum autem in Dialogo: Sitne rationis vis in bestiis. In marinis (inquit Aristotimus) nullum esse gratiæ sensum, amorem nullum, nec ingenii suauitatẽ: rectéque Homerus ait, Glaucum te genuit de immansueto, & omnis societatis expertẽ dixit, quòd benenolum miteq; nil mare gignat.

Omnia omnibus annuit.

DICITVR in valde senes, in quibus caloris naturalis inopia imbecillitatem, imbecillitas tremorem efficit, ita vt caput perpetuò motitantes, omnia omnibus annuere videantur. Catullus in nuptias Iuliæ & Manlij.

Vsque dum tremulum mouẽs cana tempus anilitas
Omnia omnibus annuit.

Nec mulieri, nec gremio credendum.

NEC mulieri, nec gremio credi oportere, prouerbium est, quod & illa incerti & leuis animi est, & plerunque in gremio posita, cùm in obliuionem venerint exurgentium, decidunt. Festus.

Plaustrum perculit.

PROVERBIVM rusticum; quo plaustrum percuslisse dicuntur; qui negotium aliquod euerterunt ac perturbarunt. Meminit Donatus in Eunuchum, vbi ait seruus: Perculeris iam tu me, id est, impellendo perturbaueris. Et eo vsus est Plautus in Epidico: Perij, plaustrum perculi: id est, euerti ac perturbaui rem falsa emptione. Percellere enim est euertere, & ad terram deijcere.

Telum ira facit.

IDEM ibid. Telum ira facit. Huic confine est eiusdem: Furor arma ministrat. Cui non dissimile est apud Basilium ad nepotes suos: τῇ τραγῳδίᾳ γὰρ οὐ πιστευτέον ἁπλῶς λεγούσῃ, ὅτι ἐχθροὺς θυμὸς ὁπλίζει χέρα. Tragœdiæ enim nequaquam est credendum dicenti, inimicitias armabit ira manus. Plaut. in Merc. Perij, seditionem facit lien, occupat præcordia. Vergil. 10. Æneid. Spes addita suscitat iras, Tela manu iaciunt.

Aufidus Hadriam retrò fugit.

VERGIL. 11. Æneid. Amnis & Hadriacas retrofugit Aufidus vndas. Vbi Seruius admonet subesse prouerbium de re neque verisimili, neque consistente. Allusum est ad parœmiam: Sursum versus sacrorum fluminum feruntur fontes. Cùm præposterè hoc fieri velit significare. Aufidus amnis oritur ex montibus Hirpinis, & Canusium præterfluit.

Lapides ad filum.

VSVRPAVIT Basilius ad nepotes cap. 6. cùm iubet ad honestarum artium præscriptum mores & studia nostra applicari & corrigi perinde quasi lapides, iuxta Doricum prouerbium, ad filum, vel Lesbiam regulam dirigentes, κατὰ, inquit, τὴν Δωρικὴν παροιμίαν, τὸν λίθον ποτὶ τὰν σπάρτον ἄγοντας. Extat trochaicus apud Plutarchum in libro de Profectu eius sententia πρὸς στάθμαν χρὴ τὸν λίθον, μήτι πρὸς λίθον τὰν στάθμαν, id est lapis amussi est, applicandus, non amussis ad petram.

Pythiæ Mysii talenta.

PROVERBII speciem habere videtur, & illi confine esse Tantali talenta, Crœsi opes dicitur enim vtrunque de immensis opibus. Diuius Basilius ad nepotes capite decimoquinto. τὰ Πυθίου τοῦ Μυσοῦ, &c. At nobis nisi Pythiæ Mysii talenta, &c.

Rore pascitur.

SI hoc referamus ad prouerbium, transfertur ad ingenium, siue stylum ieiunum & aridum, aut per ironiam in hominem vehementer obeso corpore. Theocritus in Nomeo Batto: μὴ πρῶκας σιτίζεται ὥσπερ ὁ τέττιξ. Nunquid rorem depascitur vt cicada? Cicadas autem rore ali, testis est Plinius lib. 11 cap. 26. Ore carent, sed habent in pectore fistuloso quiddam aculeatum, linguis simile, eo rorem lambunt. Cùm excitatæ subuolant, reddunt humorem: quod solum argumentum est illas rore pasci. Neque enim ad excrementa corporis vllum foramen est. Virg. in Daphnide:

Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit,
Dumq; thymo pascentur apes, dum rore cicadæ,
Semper honos, nomenq; tuum, laudesq; manebunt.

Hæc sunt τὰ ἀναγκαῖα, id est necessaria, & prouerbij speciem habent, quibus indicare licebit, quod in vita perpetuum nobis futurum intelligi volumus. Itidem Virg. hoc quod habetur quarto Æneidos: Dum memor ipse mei, dum spiritus hos reget artus.

Conando Græci Troia potiti sunt.

IN Syracusiis anus dixit: Conando Græcos Troianis potitos fuisse, & omnia perfici conando, qua prouerbiali figura significatur, conando, & experiendo, quantumuis etiam ardua, perfici posse.

Fac nidum vnum vna in arbore.

HABETVR in Eidyllio 35. & frequens hodie in populi ore versatur, quum fit sermo de non temerè mutandis veteribus amicis. Amicos enim subinde nouos amplecti veteribus neglectis turpe est. Inconstantia in amore nihil crebrius, neque vulgarius est in communi vita, πολυφιλία, id est, subinde mutare amicos, veteres fastidire, & nouos amplecti. Id olim perinde probrosum atque infame habebatur, vt si qua mulier subinde alios atque alios viros admitteret. Is igitur qui bene audire apud homines honestos vult non leuis neque inconstans in colendis amicitiis esse oportet.

Sternutauerunt amores.

EX Thalisia Theocriti apparet prouerbiale dictum fuisse, quòd aliqui de signo bono, alii de diuerso & malo intelligunt. Amores sternutauerunt, hoc est, sternutando signum præbuerunt, quòd esset amaturus, ipsum euenit.

Bilis in naribus.

IDEM in Thyrside de Pana: est amarulentus inquit, Æpolos, & illi semper acerba bilis in naribus sedet. Prouerbiale, de homine bilioso & iracundo. Qui biliosi sunt hoc

hoc est abundant flaua bile, iracundi sunt. Hic enim humor mobilis est, & acutus, quare facilè irritatur & efferuescit.

Orimalides cum Acylis ne contuleris.

EST *autem hoc prouerbiale apud eundem in viatoribus quod magnam similitudinem, & iniquam comparationem significat: Lacon:* οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀκύλοις ὀρυμαλίδες. *id est, Neque agrestia poma cum Acylis, scilicet æquaueris. Acyla autem fructus, siue nux* πρίνου *arboris, similis nuci fagi. Dioscorid. lib. 1. cap. 26. Orimalides poma montana, ab* ὄρος *mons, &* μῆλον *pomum.*

Annulus aureus in nare suilla.

SIGNIFICANTES *quippiam non in loco factum dictum ve dicunt quidam: Annulus aureus in nare suilla: pro quo alij, in lenticula vnguentum. Habetur Prouerb. cap. 11. Circulus aureus in naribus suis. Id trãsferri commodè potest in improbum & facinorosum hominem de virtute & honestate verba facientem, aut præcepta de moribus præscribentem, cùm id non deceat, nisi eum qui sit moratus & vitæ inculpatæ. Malum enim hominem etiam bene loquentem non esse audiendum censet Plato. Vide Gellium lib. 18. cap. 3.*

Sua cuique rei tempestiuitas.

CVM *omnia suo tempore fiant, & hic quæratur quid sit bonum, videndum est, ne id alieno tempore quæratur: vt enim inquit Ecclesiastes c. 3. aliud serendi aliud metendi, &c. sic aliud felicitatis, aliud infelicitatis tempus est. In hac vita, tempus est miseriæ, quod si quis in ea bonum quærit, perinde facit, ac si velit sementis tempore metere. Expectanda messis est, hoc est, futura vita: in qua non, vt in hac, prò iure regnabit iniuria, sed sola dominabitur iustitia & veritas, sublatis erroribus. Sed vitam illam non curantes voluptati indulgent. Vulgò ita fertur, Omnia tempus habent. Hoc cum aliis superiorib. confer. Nosce tempus, &, aliam ætatem alia decent.*

Planus semel crura fregit.

PORPHYRIO *in epist. Horat. ortum esse monet ab insigni quodam impostore, qui sæpe fingens crus sibi fractum aliquando multos irrisit, quorum in vehicula tollebatur: tandem verè fracto crure, quasi etiam tum luderet, neglectus est. Hæc est pœna hominis mendacis, vt, si quando cœperit verum dicere, careat apud omnes fide: quo de exstat apologus apud Æsopum elegantiss.*

Absens hæres non erit.

DE *iis, qui ob absentiam suam quapiam vtilitate frustrantur. Tractum ab illis, qui cùm propinquitate quadã legitimam alterius successionem sperare possint, eadẽ, dum absunt, oportunis obsequiis & delinimentis aliorum priuantur. Demosth. Xenoph.*

De fumo ad flammam.

GALLVS *Cæsar, inquit Ammian. Marcellin. lib. 14. de flamma ad fumum, hoc est, de letalium insidiarum periculo & timore ad ipsam planè necem tetendit. Et Plato de iusto. 8. Populus, inquit, liberorum hominum fugiens fumum, in flammam seruilis dominationis incidit. Notatur isto stulta temeritas, & calamitas eorum, qui à simultate, vel dubio, vel minimo malo in certum & ingens odium & malum proruunt.*

Nunquam lagenam crateri impone.

Μηδέποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν
πινόντων. ὀλοὴ γὰρ ἐπ' αὐτῷ μοῖρα τέτυκται.

Ne cratera super potantum pone lagenam:
Qui facit, eueniet mors illi cruda repente. Hesiod. 1. ἔργων.

NON *simul omnia effundenda, & aliorum libidini prodigenda, quæ habeas, ne ipse egens deinde & famelicus pereas: quod ita etiam vulgò efferunt; Nunquã exuas te, antequam cubitum eas. Tzezes ita interpretur; Nunquam priuatum publico, partem toti, deterius meliori præfer. Vilior enim* οἰνοχόη *cratere est: Nam* κρατὴρ *vas quoddam erat, vt lebes, in symposiis adhibitum, vino diluto repletum:* οἰνοχόη *verò,* κύλιξ, *aut quid simile, quo ex cratere bibituri hauriebãt. Proclus eo admoneri putat, ne iratos verbis prouocemus magis & irritemus: & nugaces homines, atque importunè garrulos tecto ne recipiamus. Aliis videtur Hesiodus deterrere omnes ab assiduis perpotationibus: ibi enim nihil aliud quàm crateri œnochoe imponitur. certè Moscopulus genitiuum pluralem absolutè sumere videtur, his verbis,* μηδέποτε πινόντων τινῶν καὶ συμποσιαζόντων.

Vbi vber, ibi tuber.

NIHIL *homini tam diuinitus datum, nihil tam prosperè succedit, quin admixtum sit aliquid difficultatis. Apul. Florid 4.*

Oleo fraudare lucernas.

DICTVM *est ab Horat. sat. 5. in Nattam hominem etsi nobili & honesta familia natum, valdè tamen sordidũ qui se inungebat vili, rancido, & ad lumina relegato olei genere, (Aetius λυχναῖον, lucernarium appellat) atque ita lucernas suo alimento & fomento defraudabat. Turn: Aduer. 4. cap. 9. Simili migratione facetè dicemus sordidè & cibis sine sanguine victitantem, fraudare iumenta suo alimento &c.*

Est modus matulæ.

SATYRA *quadam Varronis inscribebatur. Est modus matulæ, vel vt alij libri scribunt, modus matula: qua inscriptione mouebat adhibendum esse modum compotationi & ebrietati. Nam è matula potum significauit, cùm cibum sicciorem in ventrem, liquidiorem in vesicam descendere censerent. Varro alio loco: Diuitum apotheca Chias ad communem reuocat matellam Plautus, nolo in vesicam quod eat: in ventrem volo.*

Paludem & salinas emere oportet.

Τὸ ἕλος πρίασθαι καὶ τὰς ἅλας. *Querenda bona aliquando sunt. quamuis non omnino careant incommodo Natum fortasse, ab eo, qui cùm salinas venales haberet, in quibus erat palus, salinas alienare siue palude vt vellet, induci nullo pacto potuit. Ita Franc. Luisinus Parergon. 1. è vet. codice & exemplari Veneto castigat & explicat id, Oleum & salem emere oportet.*

Salaminia nauis.

DE *iis quæ vilia non sunt, nec omni tempore exposita, quæq; difficillimis temporibus necessaria reseruantur: qualem se Pericles præstabat,* οὐδ' ἀεὶ παριὼν εἰς τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἑαυτὸν ὥσπερ τὴν Σαλαμινίαν τριήρη, φησὶ Κριτόλαος, πρὸς τὰς μεγάλας χρείας ἐπιδιδούς. *Plut. in Pericle.*

Noxa caput sequitur.

PROVERBIALITER hoc Gordianus Imper. pronunciau t in c. Licet, C. An ser. pro suo fact post matenea Nam, vt M. Cato ait, nequiter factum semper durat, & reum comitatur. Sic & Poeta, Pœna potest demi, culpa perennis erit.

Herculis clypeus.

PROVERBII loco vtitur Iustinia. in Hexasticho Digestis præposito, ... Sumptum apparet ex opere Hesiodi, cui Titulus est, ... Dicitur autem de re pulcherrima & varijs ornamentis insigni.

Lex Africani.

DICITVR de re perplexa & obscura. Sumptum à Responsis Africani iurisconsf. difficilibus, Vclum natatorem efflagitantibus. Lex Africani est, ergo difficilis, in ore omnibus est ea ratiocinatio.

Ab aula recessit.

VTITVR Iustinia. in c. Ne in arbitrio C de Arb. Si enim, inquit, vera consuetudo stipulationum, & subtilis, imò magis superuacua obseruatio ab aula concessit, cur non, &c. Dictum de re, quæ amplius in vsu non est. Metaphora sumpta ab emeritis Palatinis iudicibus.

Leuato velo de caussa cognoscere.

SCHEMATE hoc vtuntur Impp. in c. 5. C. de naufra. lib. 11 De submersis, inquiunt, nauibus decernimus, vt leuato velo ista caussa cognoscatur, hoc est, summatim. Eadem figura, quæ, de Plano cognoscere.

Mus in pera, &c.

HOC prouerbium cum nonnullis aliis ab Innocentio Pōtif. citatur in cap. Etsi, de Iud. Iudæi, inquit, nobis illam retributionem impendunt, quam (iuxta vulgare prouerbium) mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu suis consueuerunt hospitibus exhibere. Euarrantur & al a iu iur. Pontificio, Vno collyrio, instar empirici omnibus morbis mederi, ca. Necesse, Dist. 29 facibus solem adiuuare, c Si omnia, 6. q. 1. quod de superuacaneis & absurdis dici consueuit. Frustratim lupus comedit agnum. 13. q. 1. cap. Ecclesias, Simile est illud ab Iurisc. nostri sæculi crebrò vsurpatum, Hæret tanquam mus in pice, cùm quis pendet ambiguus, incertúsque quo se explicet.

Canis in eadem dormitat tegula.

INTERROGATVS Empedocles, teste Aristot. lib. Moral. 2 c 11. cur nam semper in eadem canis dormiret tegula, respōdit canē simile quid habere tegulæ, & proinde ob similitudinē eò tendere Vsurpatum hoc ab Aristot. prouerbij loco, de ijs, quæ instinctu naturæ similiter erga similia affecta sunt. Adiungit & illud significantius, Graculus graculo assidet, semperq; Deus simile agit ad simile. Luisin. pareg 2. 10. caussam facit, quòd ... seu cretacea vasa ferè habeant canum & aliorum animalium effigies, ad quas tāquam viuas accurrisse canes aliquando testatur Athen. 13.

Pauperi vitulus est castrum.

PRO eò, quod quisque suis quantumuis exundantibus fortunis, grauetur, hisce difficilibus temporibus. Suus enim morbus cuique difficillimus est, inquit alicubi Plinius. Nec hoc hac tempestate vsurpandum apud afflictos, quod dici solet, De minimis non curat prætor.

Spinosum aliquid in prato.

PROVERBIALITER hoc dixit Iustinian. de Cōcep. Dig. §. 6. Quasi diceret: in re pulcherrima & venustissima turpe quiddam esse immixtum, quod illam dignitatem ac speciem imminuat, vt si in prato viridissimo & amœnissimo spinæ & vepretulæ inessent, quæ in ambulantium pedes offenderent. Et hoc tamen perrarò, inquit, ne ex occasione huiusmodi lapsus oriatur aliquid in tali prato spinosum.

Non soli Atridæ vxores amant.

REFERT Vlpian in c. 13. de adult. ex Homero: apud quem idipsum respondit Achilles Vlyxi, cùm ab eodē rogaretur vt in castra, vnde caussa Bryseidis sibi ab Agamemnone ademptæ abierat, redire vellet. Sextus Cæcilius hoc dictum venustè transtulit ad eos, qui vxores quamuis iniustas habent, vt adulterij accusatio nō minus ipsis, quàm iis qui iustas vxores habent, permittatur.

Cratetis poëtica.

Κράτητος ποιητικὴ prouerbiali conuitio egestas & mendicabulum dicitur teste Demetrio Phalereo Occasionem adagio dedit poematium Cratetis philosophi, quo mantica suam descripsit.

Troia non producit Thracem.

Ἀλλ᾽ ... Treicium non Troia virum produxerit vnquam. Significatur è degeneri prosapia haud nasci generosum pectus. Diuersa ratione dixit Flaccus: Nec imbellem feroces progenerant aquilæ columbā: extat apud Stephanum. Troiani ob luxum effeminati audierunt: at Thraces bellicosi semper: vnde Thracia Martis domicilium Manlio Antiocho fingitur.

Domi suæ quilibet rex.

QVOTIES vulgò significamus nos, quæ volumus, liberè, & inculpatè in ædibus nostris, agere dicimus nos domi regnum possidere: eò respicit illud Homeri. ... Nec ab eo abludit hoc Iuuenalis. Tu tibi liber homo, & regis conuiua videris. Transferri potest ad animum. Artem enim, quam quis perfectè nouit; sine imperitorum reprehēsione quiuis exercere potest. In suo opere auctor, nisi velit alterius limam, spongiam, stylum denique tolerare non debet.

Pro amphora vrceus.

HORATIVS initio de arte poetica ex eadem planè for nace igneum illud adfert. Amphora cœpit Institui currente

currente rota cur urceus exit? qua prouerbiali locutione ingeniosè & aptè optimus sententiosæ breuitatis magister secundum artis præceptum: aut, si malis primi præcepti appēdicem, & simul maioris lucis gratia adductam similitudinem conclusit Præceperat, vt scripta præsertim magnifica partibus sibi suis, usq; bellè & aptè compositis constarent, &, vt longa ἐμβόλια aliaq; ambitiosa ornamenta ipsam rem principem obscurantia & deformantia fugerentur. Laudabat pictores, qui hoc vitium sua in arte studiosè cauerent: Subijcit deinde, vtrunque, poetam & pictorem, si aliter fecerint, nihil aliud quàm prodituros esse superbam suam inopiam & imperitiam: non secus atque illi, qui amphoram magnum & amplum vas meditati & aggressi, urceum tandem, minimum & alia longè forma vasculum effingunt: & opus auspicati, in opusculum monstrosè desinunt. Licebit commodè torquere in omnes eos, qui oneri suscepto impares succumbunt: item qui temerè ad aliena à re proposita aberrant. Vtitur eodem Hieronymus sæpius in epist.

Dum vitat humum, nubes & inania captat.

Ex *eadem officina prodit illud, quo licebit ineptum scriptorem irridere, qui sermonem rei aut personæ non accommodat, sed aut nimium abiecto & famulari oratione vtitur, vbi grandi & elata opus erat: aut contrà.*

Verùm ita risores, ita commendare dicaces
Conueniet Satyros, ita vertere seria ludo.
Ne, quicunque Deus, quicunque adhibibetur heros
Regali conspectus in auro nuper, & ostro,
Migret in obscuras humili sermonē tabernas:
Aut, dum vitat humum nubes & inania captet.

Castigat Hor. poetas, qui præter decorum dijs & heroibus tabernariorum & opificum orationē tribuunt: & contra opificibus magnificentiam verborum planè heroicam & cælestem. Metaphoræ rationem nos natura docet: vt ab Icaro aut aliundè non opus sit eam arcessere. Non inuenustè idem quadrabit in eos qui nulla in re medium tenent: sed vt plurimum in alterutram partem peccant. Similiter, migrare in obscuras tabernas, non malè vsurpabimus pro, abijcere se & infimo hominum genere digna in se admittere.

Cinerem quærere.

VSVRPATVR *pro, esse abiectum, vile & sordidum. ab actione vt opinor, quæ est inter cæteras abiectissimas mediastini functiones. Pyrgopol. laqueo Melphidippæ & Palæstrionis iam propè adstrictus: satin hæc quoque me deperit? Meam laudat speciem: ædepol huius sermones haudquaquam cinerem quæritant. PA. Quo argumento? PY. Quia enim loquitur lautè & minimè sordidè. Tum ipsa nimium lepida nimisque nitida fæmina. Alij putant militem ijs verbis dicere, debere eorum sermonum perpetuam esse memoriam. sed sequentia non videntur satis hanc interpretationem admittere. Aliorum iudicium facio.*

Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.

MONET *Philto Lysitelem suum, vt, cùm se semel ad bonam frugem recepisset, porrò pergeret. alioqui futurum vt totam rectè anteactam vitam vna atque altera macula statim deturpet. à lignorum strue quæ sub diuo posita si rara est aut exigua; lapsu pluuiæ ad imū vsque fascem situ & putredine extabescit. Cicero Philipp. 14. Nec dispersis bustis humili sepultura crematos; sed contectos publicis operibus, atque muneribus, eaq; extructione, quæ sit ad memoriam æternitatis ara virtutis.*

Vtramque inflare tibiam.

Εἰς ἑκάτερον αὐλὸν αὐλεῖν. *In eos qui omnem mouent lapidē. Aristid. de paraph. Simile,* ὀρχῆσθαι διπλᾶ, *saltare bifariam. Ibid. Et* διπλᾶ κρούειν *bifariam pulsare. vide sup. 71. Item,* μέσον δυοῖν καθίζεσθαι, *inter duas sedere. Idem Sicula 2.*

Aggeram plura etiam diuersissima, sed modo quo antè, μέτεστιν ἐμοὶ τοῦ πολέμου, *pro, eius negotij non sum planè rudis. Idem caprearum rupes. Claudian. extulit de regia crudelis & libidinosi principis. vide Suet. in Tiberio. Satyrion bibibisse, pro ad libidinem incitatum esse. Nota vis Satyrij herbæ, & etymon. Petron. ttieme Gallica frigidior. intelligit eam, quæ ad Septentriones vergit Idē. In aquā hiante ore desilire, pro, appetentem esse mortis. Senec. in Nat. quæst.*

Ωμβρωτικὸν δεῖπνον, *prandium ferarum. cuius nemo sit particeps. Scaliger in Varr. ex Plutar.*

Clypeum post vulnera sumere.

NEC *hoc quidem relatum ab adagiorum scriptoribus absq; controuersia* παροιμιῶδες *offendi. Dicitur autem de intēpestiuo auxilio, & præsidio. Ouid. de Trist lib. 1. 3.*

Et quamquam serò clypeum post vulnera sumo.
Attamen hanc odijs exonerare fugam.

Conuenit huic Diogenianum illud, Post bellum, machinas. Quo longiùs trahetur, eò erit venustior eius vsus. Ad externa: Hic homo incipit esse parcior frugaliòrque iam consumptis opibus: clypeum post vulnera, vt aiunt. Ad corpus: Assidua κλινοπάλῃ *effetum & eneruatum corpus iam continentiam meditatur, clypeum nempe post vulnera. Ad animum: Hic filium suum peruersa animi natura & improborum societate perditum ad probam frugem videtur recepturus vereor ne post vulnera, quod aiunt, clypeum sumat.*

Vulpes pilum mutat, non mores.

RESIPERE *adagium videtur illa senis bubulci. sententia quæ apud Suet. Vespasianus Cæsar perstrictus est, qui negata sibi gratuita libertate, quam imperium adeptum suppliciter orauerat, proclamauerit: Vulpem pilum mutare, non mores. Sensus est titulis dignitatum & amplissimis fortunæ muneribus corporis, non animi sordes tolli in veteratore & auaro homine: fortunam improbis & subdolis splendorem & nitorem corporis conferre, non abstergere animi illuuiem, ingeniique sordes: exuere hominem callidum pannis, nō item vitijs: Vel senectutem addere annos, non etiam virtutes.*

Huic illud simile est, Lupus pilum mutat, non mētem Hodie Flandris trita sunt. Lupus non emendatur senio. Et, Vulpes ætate fit astutior, non etiam melior.

O cyma cantare.

SATYROGRAPHVS *ille disertissimus (sic enim à D. Hieronymo laudatur) qui teste Fabio, multum ve-*

raq;

req; gloriæ assequutus est vnicó libello: lepidissima ἀλληγορία prouerbiali, Ocyma cantare pro probriis, conuitiisque adspergere, & maledictis insectari dixit saty. 4. vbi, cùm genus & formam tanquam eximias naturæ dotes iactanter Alcibiades efferret, alioqui teneræ ætatis imbecillitate ad Rempublicam gerendam parum idoneus, præsertim rerum vsu destitutus & veri recti{q}; sordidus auctor: Socrates eodem loco nihilo meliorem facit Baucide Pannucia, di scinctum socordemque vernam maledictis grauiter impetente.

Dinomaches ego sum. suffla, sum candidus: esto,
Dum ne deterius sapiat Pannuccia Baucis,
Cùm benè discincto cantauerit ocyma vernæ.

Sensus est, Iacta quantum vis, natales claros, egregiam{q}; corporis pulchritudinem si ingenium sordidum sit: & prudentia rerum{q}; solertia absit: nihilo meliores vinosa & suffarcinata aliqua anus, ætate & vino delirante (talis enim inducitur Baucis) quæ probè defricat conuitus socordem & dissolutum seruum domi natum. Ducta est allegoria à veterum more inter seren dum ocymum vsurpato: quod teste Plutarcho & Plinio, li. 19. cap. 7. creditum est prouenire copiosius & felicius, si maledictis additis sereretur. Eodem planè sensu, eadem{q}; figura prouerbiali possimus dicere, Cuminum serere: quod etiam auctor est Plinius cum imprecatione ne exeat, postquam satum fuerit, terra ad acta pauitur.

Gratiis lita.

NON potuit festiuius aut magis prouerbialiter dici quàm est à Platone Atheniensi philosopho dictum ad Xenocratem discipulum suum, qui semper teste Laertio lib 4. tetrico vultu & seuero habitu incedebat, nulla animi hilaritate ostensa, nulla oris facetia, frontisque nitore tristem seueritatem mitigante ac temperante. Volens igitur Plato seueri grauisque ac vultuosi, ac proinde molesti hominis mores comi quodam blando{q}; festiuo habitus genere componi ornari{q};, illum θύειν ταῖς χάρισι iussit, quòd Gratiæ inducantur semper à Poetis, liberali oris effigie, & renidenti facie solutisque zonis. Et de inhumano ac barbaro: Nunquam ille Gratiis litauit.

Sicula aula.

IVVENALIS traducens sæuitiam matronarum Romæ in seruos ancillas{q}; mira libidine animi ad quamuis occasionem iniquè & crudeliter verbis & verberibus debacchantium, earum domum translatione prouerbiali Siculam aulam vocat. Aluit enim Sicilia priscis sæculis plurimos tyrannos miserabiliter in humana corpora pro libidine grassantes, vt Phalariden, Dionysium, & id genus monstra exitialia. Carmen Iuuenalis ex sat. 6. hoc est.

Et cædit, donec lassis cædentibus, exi,
Intonat horrendum, iam cognitione peracta,
Profectura domo Sicula non mitior aula.

Aptissimè vtemur de ciuitate, vel domo iniqui crudelis{q}; principis satis superbè & insolenter omnia pro imperio gerentis, bonos{q}; capite, & fortunis oppugnantis, vbi, vt canit Ouidius,

Victa pugnaci iura sub ense iacent.

Commodè etiam dicetur, de schola plagiosi alicuius magistelli sæuitia & inscitia furentis, qualem puer ego cognoui cuiusdam re & nomine Κρομύξυ, plane{q}; Scythæ: cuius schola non leuius personabat verberum stridore Sicula aula Phalaridis, aut Dionysiorum. Vsque adeò suaue erat homini eiulantium puerorum voces audire, & longissimo temporis spatio cæsorum lachrymis ac gemitu miserabili pasci. Nomen tacebitur, terra à quisque obruendum, vulcano{q}; sacrandum. Faceta est Diogenis χρεία & proxima prouerbio, de gymnasio Euclidis, σχολὴν, ἀλλὰ χολὴν. Et platonis ludum, non διατριβὴν, ἀλλὰ κατατριβὴν appellantis.

Alcinoo poma dare.

MERE prouerbiale est illud Martialis poetæ facetissimi pariter & lepidissimi, quod συγχρόνος eius iniquè studiis sodalis αὐτόθι του satyr. 5. Alcinoo poma dare. Quādo tenuis rei vel facultatum homo magis opibus abundanti, eius{q}; quod datur largissimè diuiti munus aliquod ἐπιμύλιον, offert dedicat{q};: Vel cùm tenuioris eruditionis vir sommo excellenti{q}; ingenio viro, summa{q}; doctrina nobili ingenii aliquod leuidensæ, vt ait Cicero, munusculum nuncupat: quod nec sic fastidiri conuenit. Martialis lib. 7. ad Castricium modo quo exposuimus vtitur: cuius hæc sunt verba.

Muneribus cupiat si quis contendere tecum,
Audeat hic etiam, Castrice, carminibus.
Nos tenues in vtroque sumus, vinci{q}; parati:
Inde sopor nobis, & placet alta quies.
Tam mala cur igitur dederim tibi carmina, quæris?
Alcinoo nullum poma dedisse putas?

Iuuenalis satyr. 5. taxans Trebum amicum, qui se parasitum Virroni cupiam opulento exhibebat, omni cōtumeliarum genere quotidianis{q}; probris à diuite illo vexatus, ad prouerbium superius alludit carminibus quæ subyciam: etsi poma Alcinoi de sapore & gustu suauibus & delicatissimis, specie pro genere vtendo, licebit dicere etiam prouerbiali colore:

Virro sibi & reliquis Virronibus illa iubebit
Poma dari, quarum solo pascaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum auctumnus habebat.

Alcinoi pometum (sic enim Tertullianus loquitur) graphicè describit Homerus Odyss. n.

F I N I S.

FLORENTIÆ
Ex Officina Iuntarum.
M. D. LXXIIII.
Cvm Licentia Svperiorvm.

INDEX PROVERBIOR.
SECVNDVM ORDINEM ALPHABETI, CORRECTVS, DIGESTVS, ET LOCVPLETATVS.

Eorum verò quæ in appendice continentur, prouerbiorum indicem, seriatim hunc subiecimus.

aquila

INDEX APENDICIS PROVARBIORVM.

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

D

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

extritum

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

G

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

H

Herculis

INDEX APENDICIS PROVERBIORUM.

I

Iuxta

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

L

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

M

Mandoces

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

N

nec

INDEX APENDICIS PROVERBIORVM.

O

INDEX APPENDICIS PROVERBIORVM.

P

præmouere

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

spicam

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

transuerso

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

V

vt

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

INDEX APPENDIC. PROVERBIORVM.

INDEX GRAECORVM PROVERBIORVM.

Ἐχεμυθία

ΤΕΛΟΣ.

LOCI SECVM CONGRVENTIVM ET PVGNANTIVM MATERIARVM.

Quæ in hoc Indice continentur.

impostura

FINIS.

INDEX LOCORVM SECVNDVM SERIEM LITERARVM, QVO FACILIVS LECTOR ID, QVOD QVAERIT, INVENIAT.

a

FINIS.

INDEX PROVERBIORVM IVXTA LOCOS.

ABERRANDI.

AB INITIO ad finem.

ABSVRDA INDECORA seu praepostera

Accessio pusilla aut nimia.

Ad rem pertinentia.

Adulatio.

Aequalitas.

Aequanimitas.

Aliis alia placent.

Sūmmis

Nemo

INDVSTRIA.

INFACVNDIA.

INFORTVNII, siue exitij.

INGENII MALITIA, & institutio.

INGRATITVDO.

INORATA OB VETVIT.

INITIVM LAVDATVM.

INIVSTITIA.

INSALVBRITAS.

INSIDIAE.

INSTANS.

INSTVPIDOS.

PRAETER SPEM bonum, aut malum,

PROBRVM, GLORIAM.

PROCLIVITAS.

PROFICIENTIVM in melius.

PROFVSIO.

PROPRII COMMODI studium.

PROXIMVS VT EGOMET.

PRVDENTIA.

PRVDENTIA SENILIS.

HOMERICI VERSVS.

PRVDENTIA CONIVNCta uiribus.

PVDICITIA.

PVDOR.

PVNIRI PRO ALIO.

RAPACITAS ET Auaritia.

HOMERICI VERSVS. ibidem.

cetera

97

TOLERANTIA.

TORVITAS.

TOTVM VT NIHIL RELIQVI

98

TRISTITIA, LETITIA.

TVTA, VIDE SECVRITATI,& tutę rei tumulus.

VANITAS.

99

VEHEMENTIA, LANGVOR.

VENEFICIA.

VICES OFFICII.

VICTORIA VTRINQ. tristis.

VINCERE, ET VINCI.

VLTIO MALEFACTI.

100

FINIS.

INDEX QVARVNDAM GRAECARVM DICTIONVM,

Quae in hoc opere declarantur.

ΤΕΛΟΣ.

AVCTORVM LOCI, QVI PASSIM,

Aut emendantur, aut explicantur.

POSTERIOR HIC INDEX RES, ET verba scitu digniora toto opere contenta, demonstrat.

B

Magicæ

Optima

Risus

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGANTVR, TAM IN IISDEM VOCIBVS, QVAM in deriuatis, eandemque scripturam non inniti sequantur humanarum literarum studiosi, quia sic veteres scriptitasse compertum est: eiusque rei testimonio esse possunt, cum omnes libri veteres, manuscripti, tum Pandectarum Florent. in medicea Biblioteca adseruati libri, quos in hac prouerbiorum editione, vt sequeremur ἀκριβῶς nos monuit amantiss. Paullus Manutius.

A

Abstergeas, abstergas.1063. absit, adsit.669. abiecturas, abiecturus.521. accipitis, ancipitis.982. acbatu, acarn.1318. actor, auctor.395. accomodatam, adcomodatam.505. accomodantes, adcomodans.488. actatob. aratob.812. accipias, adcipitis.982. accurreret, occurreret.995. ac, hac.1236. adusu, adlusu.1321. adolescet, adolescerent.871. adagin, adagio.1354. aduersis, diuersis.563. ad paruum, ad pauillum.185. ad arma ad arcam, ad aram ad arcem.1232. afferet magus, Afer et Magus.1154. Affinia, adfinia.8. angustissimus, angustissimus.1081. assimilis, adsimilis.1171. aler, alter.595. alter, astra.400. alludat, adludat.9 admixta, admixtas.1143. amphibologiam, amphibologiam.758. annotans, adnotans.1348. amicus, amicius.1031. amisit, omisit.990. animos, animum.490. aut, aut.815. annumerandum, adnumerandum. appareata, adpareat.161. apud quod, quod apud 21. apponas, adponas.8. arbitrer, arbitramur.99. arcesit, arcesset.991. artisicerendos, interficiendos 493. Aristotele, Aristotele.1050. arridiat, adridoat.9. Aristogoras, Aristagoras.870. Archilocum, Archilocum.1008. Atas, etas 871. at res, ad res,1213. assumpserit, adsumpserit. ad at.937. assinium, finem.514. assisa, adsisa.5. assecuntur, adsequuntur.167. autores, auctores. sic ubiq. B. Bathilus, Bathyllus.1056. Bizantinus, Bizantinus. Beotus, Boeotus.1135. Bonum, bonum.293. Briscorum, Priscorum.627. C calidum, Calidicum.1012. callycyrii, callycorii quo.819. caminus, caminus.184. caudas, cauda.186. colicatum, delicatum.1327. cerere, colere.703. cer. opidis, cecropidis.869. cetarum ceteru.481. casarem, caesarem.73. celebraturus, celebraturus.1204. Cybales, Cybeles.1359. Cycladum, Cycladum.1182. Cicalia, Scylla.1010. cittatur, citatur 572. Cyrernes, Cyrenes.785. circa, citra.25. songerentur cogerentur.883. conflat, constant.743. cottotidianus, cottidianus.435. commentitium, commentum.650. collosa, callosa 1228. contractanda, contrectanda.1315. comercium, commercium.17. colcibodos, colcibudos.1323. coriacenum, coriaceorum.1326. consiteuerunt, consueuerunt 1450. colorem, colorum.1083. collocat, conlocat.7. contractionem, contrectationem.816. corriger, me corrigere.46. cognotum, cognatum 416. commouet, commonet 552. cramba, crambe.14. creatu, creari.1295. crescente, crescent.931. credendi, cedendi.966. cuidame, cuidam.404. cuius, cuius ms.153. cupiebant, cup ebant.1080. D dapidib. dapib.1214. deambulatione, deambulatione.222. decepto, decerpto.395. decorum, decoram.855. de qui de eo quis 1288. demulcens, demulcentis.1056. demulcente es, demulcentes.690. de bis, de his.745. decuratum, decurtatum.1247. descriuisset, describsse.871. decorum, decoram.855. deprodit, deprodidit.1000. dedicitur, dicitur.1165. dinuq., denuq.133. dij, diu.994. disferta, discerpta.456. dict. dicat.876. dinaria, minaria.592. discordiam, socordiam.719. discrebant, discrepant.1153. Dondonto, dodanto.657. dulcior, mitior 14. E ebrietatem, ebrietatum.867. ego in haeredipetas, nos in.1298. effusit, effugit.143. elegantius, elegantius.858. effigent, adfigent.1125. enarat, enarrat.19. entiquitus, antiquitus.68. ennacio, erinaceo.1161. ergo, ego 918. eribinthus, erebinthus. et oleastro, est de oleastro.779. et, est.3. et, e.1033. & natalis, ex natalis.1219. exemplare, explorare.1220. examminato, exanimato.862. exima, eximia.1171. examinatur, examinatur.946. expta, exempta.590. exoritum, exoritur.1292. extimulate, exstimulat.100. F fabulam, fabula.959. facultatem, faelicitatem.754. faenorum, faenore.981. feroes, feroces.870. fecessit, fecessit.128. finitimum, finitimum 473. gigu, fingu 747. figuram, figurarum.1102. fimbus, fimb.1078. fomentom, fomentum 79. fragrans fragrant 1112. frumentu, frumentu.1314. frebuarias, februarias.236. faudo, fundo.812. figura, figura.920. futur, futurum.1096. H habet & illud, habet illud.158. hanue, hance.14. Halicarnasseo, Abenticon.1392. habebitus, habetis.1072. baretus, arenus.13. hebebunt, habebunt. hoc hoc.1210. hiantib. hiantib.937. hirundine, hirudine.14. hus pene, huic pene 167. heroicis, heroes.83. hospites, hospes.882. hostibus, hostibus.811. hoc est, hoc est.228. hulcus, ulcus.1231. I idem in eodem encomio, Pindarus in olympij encomio.1251. iam, Iam.963. Inferis, inferis 21. Ille, illi.1107. illia, illi.876. illudens, adludens.41. illeo, illico.876. in ursu, in ursus.933. informes, indeformes. 1221. inuicem, inimicus.788. induxi, induxi. in locuplete, in locupletes.1342. in eodem libro pro eo, in de claris in morib. pro eo,403. imprudens, imprudens.701. interdius, interdiu.817. inde uulgi, inde uulgi.925. in eodem dialogo, in exioco Platonis.1239. in quib. non, non equis.46. in elegans, in elegans.24. ipparic, et ipparchi 44. irritent, irritent.30. irritare, irritare.35. itq, ita.869. in uituerib. in in lucrabilis.867. is si.46. Ingenuum, ingenuum.725. L lepidus, lepidus.170. lacrimosa, lacrimosaq. 822. larus, larus 494. largitur, largitur.1001. leguminentum, legumentum.20. lege moluum, lege molitoria.748. lentum, lentem.900. locuntur, loquuntur 185. locum, iocum.1093. loquaris, loquaris.113. libro, libro.367. locutum, locutum.13. literula, litterula.4. lupps, lupi 348. lucrones, lucentes.1091. M Massiliensis, Massiliensis.1437. M Tull cod. lib. in lib. de orat.2.1259. Manici, Germanici.219. Malorum, molarum.851.1030. Messentes, Messenios.705. me nihi, ne nihil.1394. menturi sunt, mentiti 1343: metulam, matulam.725. meminit, minuunt.1421. Marius, Mimus.1036. mihi ipsi, mihi ipsi.302. mixtu, mixtum.13. minuscula, minutula.5. mortatales, mortales.42. morena, murena.129. moscaria, mons Caria 392. modo adsit, absit.733. mulatus, mutuatus. muttam, mittam.1060. muliebrib. muliebrib.125. munu, munu.866. N Nanfragius, naufragus.101. Naxiacos, Naxia cos 305. usq. usq. 307. a Namb a numb.808. ne cunis, in cunis.18. neotricum, neotericum.17. nephta, naphta.780. Nicomachiorum, Nicomachiorum.445. notabilitatis, nobilitatis.857. uostra, nostram 1159. non probabile, non. 607. numerum, numero.21. numatur, nummatur.17. O obdormuit, obdormiuit.391. oculorum, oculum.1223. odorabant, odorabantur.1209. olium, alium.1177. ominio, in omnio.421. omnis, omnis.385. opera, operā.536. oporteret, oportet.916. optimus, optimis.574. as, os ac.1066. osculentur, esculenter.129. P paruia, peruia.1061. palustris, plaustris.742. paleis, pilus 1073. Pasiphe, Pasiphae 49. pausica, pausica.1086. pertinentia, pertinentia 588. pisces repositum, pisces repositum.116. perpenderit, pependerit.1344. Platone, Platonem.881. policrata, polycrates.305. popinariaq popinariaq lautitia.969. praeculisse, perculisse 1445. pracipue, praecipua.434. probrys, probris.1453. prouerbio, prouerbia.1148. procellum, porcellum.549. prodigiosq. prodigosq.1327. pudent, pudet 1141. epulpamentum, pulpamentum.242. Q qu., qui.972. quum, cum.3 & alibi sic. quatuor, quattuor.7. quanquam, quamquam.192.1273. qua est, quae est.1453. quari, quare.424. quaelibet, quaelibet.567. quadrabi quadrabet.929. qui, qui ex.1204. qui, cui.942. quid, quod.804. quicunq. quicumq.8. quod usus, quo usu.833. quottidiano, cottidiano.5: quocunq. quodcunq.21. quaerunt, quaerunt.491. R ranunculam, ranunculum.883. refragabilis, irrefragabilis.523. recentiorum, recentiorum.654. recensetur, recensetur in.1005. refragetis, refragatis.1322. recurre, recurrere.383. recte, recta.578. relicta, relicto.847. requiritur, reperitur.959. repetus repertus. referentur, referunt,1223. reperti, repertus.963. renus, rebus.6. reres, rerer.1027. rimideq. rimideq.1163. retordare retardare.1435. rodento, rudentis.941. rudib. rubidus.909. S sacrificio, sacrifico.977.403. sardianicus, sardianicos.886. saturnus, sardinos.883. satunno, saturno.882. satisfacare, satisfacere.445. sartura, satura.289. scaradeo, scarabeo 172. factum, factum.825. sequi, secuti.4. secondo, secundo.1291. stentoris, Stentoris.538. simillimum est huic M.T. illud quod usurpat M. Tul.405. siccinus: siccinius.304. scriptum hunc. scriptum sit: sic 1195: scribit scribit.1031. simnys: similis.561. simili forma dixere eod. in loco, M. T. de orat.3.1259. sicut, sic, ut.966. simultate: a simultate.316 soleant, solebant.45. socrate, socrates.562.389. solatij solarij.1434. soluit, soluit de.821. solet, solerter.930. sphinx, sphinx.1306. strenuum, strenui.385. st, &.1011. superstitij, superstite.125. sum, sunt.701. sordida, sordida.119. surcipeas suscipias.1195. T talus, talis.955. talis, talis pagina 805. tam, tamen.1066. tantum, tantum.357. trabatium, trebatium 362. traducatur: traducetur,1033. traxerit: trax erit.970. a talamone: Ae telamone.242. testantur: testatur.16. tenebrare: terebrare.955. tensaurus: thesaurus 380. titulum, titulus.986. titoni: tithoni.121. triremem: triremem.838. V uarium: uariorum.10. uenato, uenatu.408. uetum, uetum.871. uel uer.1121. uerus, uetus.16. uicina: uicinia.16. Vlysse: Vlysse. uidederi, uideri.42. uidemur: uidemur facturi opera,973. uiminam: uiciniam.1184. uictuant: uictitant.10. uincebant: uinciebant.1052. uitari, notari. uincitam, uincitam.936. uolucre: uolucre.1126. um; cum.1250. uicum, utcumq.146. ut sit: ut sit. 543. uluis; ulnis.829. usurus esset, uisurus.1229.

REGISTRVM.

† A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee
Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz Aaa Bbb
Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp. a b c d e f g.

Omnes terniones, præter † qui eſt duernio; Ggg folium; Ppp: & e duerniones:
f quaternio; g folium.

FLORENTIAE.

Apud Iuntas. M D LXXV.